ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿವ್ರತ

ಭಾದ್ರಪದ || ಶುದ್ಧ || ತೃತೀಯಾ

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿವ್ರತ

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಶುಕ್ಲ ॥ ತೃತೀಯಾ

ವಿದ್ವಾನ್॥ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರಕಾಶನ :
ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),
ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೮೫

ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿವ್ರತ ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕೆ ೧೯೪೨ ಶಾರ್ವರಿ॥ ಶ್ರಾವಣ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪೂರ್ಣಿಮೆ (ದಿನಾಂಕ:೩-೮-೨೦೨೦) ಹಯಗ್ರೀವಜಯಂತಿಯ ಶುಭಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪಲಿಮಾರುಮಠಾಧೀಶರಾದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ॥ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಕರಕಮಲಗಳಿಂದ ಭಾರತೀರಮಣಹೃದಯಗುಹಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವ-ದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೨೦

ಪುಟಗಳು : ೧೨೮

ಸಂಪಾದನೆ : ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ : ಶ್ರೀಮತಿ ನಾಗಲತಾ

ಮುಖಪುಟ : ಶ್ರೀವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ
ಕಾರ್ತಿಕ ಜೋಷಿ

ಮುದ್ರಣ : ಮುಕ್ತಿಪಥ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಹರಿಭಕ್ತರಾದ ಶ್ರೀ ಹೆಚ್. ದ್ವಾರಕಾನಾಥ್ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮತಿ ನಾಗರತ್ನ

ನನ್ನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಹೆಚ್. ದ್ವಾರಕಾನಾಥ್ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮತಿ ನಾಗರತ್ನ ಇವರು ಜನ್ಮನೀಡಿ ಸಾರ್ಥಕ ಜೀವನ ನಡೆಸಲು ಮುಖ್ಯಕಾರಣಕರ್ತ್ರುಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ವರ್ಷದ ಈ ಶುಭಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇವರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಜ್ಞಾನಸೇವೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿರುತ್ತೇವೆ. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಅಪಾರ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ಅವರಿಗೆ ತಲುಪಿ ಶ್ರೀಹರಿವಾಯುಗುರುಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಹರಸಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಶ್ರೀಗುರುಪ್ರಸಾದ್ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮತಿ ಪದ್ಮಾವತಿ,
ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸೂಚನೆ

ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿವಾಹಿತರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ಪೂಜೆಯ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಯಾರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಮಾಡಬಹುದು. ಪುರೋಹಿತರ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಪತಿಯ ಮೂಲಕ ಮಂತ್ರ ಹೇಳಿಸಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದೇ ಉತ್ತಮ ಪಕ್ಷ. ಆದರೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಇದ್ದಾಗ, ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ್ದಿದರೆ ಇದೇ ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಹಾಡನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಕಥಾಭಾಗದ ಅನುವಾದ ಓದಬಹುದು 'ಆತ್ಮನ್ಯೆವ ಕೃತೇ ಹೋಮೇ ಶಕ್ತಿತೋ ಗುರುದಕ್ಷಿಣಾ' ಎಂದು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ತಾವೇ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ವಾಯನದಾನದ ಜೊತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ನೀಡಬೇಕು.

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಮಹಾರುದ್ರದೇವರ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ರೂಪವನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಿದರೆ, ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಗೌರಿಯ ಮುಖವನ್ನಷ್ಟೇ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿ, ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು ಪ್ರಶಸ್ತವಲ್ಲ.

ಉಮಾ ವೈ ವಾಕ್ ಸಮುದ್ದಿಷ್ಟಾ ಮನೋ ರುದ್ರ ಉದಾಹೃತಃ।
ತದೇತನ್ ಮಿಥುನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನ ದಾಂಪತ್ಯಾದ್ ವಿಹೀಯತೇ ॥

ಮಾತು ಮನಗಳ ಮೇಲನವೇ ಪಾರ್ವತೀ ಪರಮೇಶ್ವರರು. ಇವರೀರ್ವರ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ರೂಪವನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿದವರ ದಾಂಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ಚ್ಯುತಿಯು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣವಾಕ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಪಾರ್ವತೀ ಪರಮೇಶ್ವರರ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆ ರುದ್ರದೇವರಿಗೆ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಪೂಜೆಯೋ, ಅದರಂತೆ ಪಾರ್ವತೀ ದೇವಿಗೆ ಮುಖಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಪೂಜೆ ಎಂಬ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗೌರೀಮುಖದಲ್ಲಿ 'ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ' ಅಥವಾ ಪರಮೇಶ್ವರ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಗೌರಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಾರತೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು ಅವರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹದೇವರನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅನೇಕ ಅಪೂರ್ವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು, ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯ ಅನೇಕ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ

ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ವ್ರತರಾಜ ಮೊದಲಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀಪೂಜಾವಿಧಾನವನ್ನು ಹಾಗೂ ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತದ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಇದರಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಅಪೂರ್ವವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಇದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಯು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸದುಪಯೋಗವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹರಿಭಕ್ತರಾದ ಶ್ರೀ ಗುರುಪ್ರಸಾದ್ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮತಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಆಯುಷ್ಯ ಆರೋಗ್ಯಗಳ ಜೊತೆ ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ಇವರ ಮಾತಾ-ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಈ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞದ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ತಲುಪಲಿ ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

- ಸಂಪಾದಕ.

ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ

ಪೂಜೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು

೧. ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಗೌರಿಮಂಟಪ.

೨. ಹರಿನಿರ್ಮಾಲ್ಯ, ತೀರ್ಥ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಹಾಗೂ ಸಕಲ ಪೂಜೋಪಕರಣಗಳು.

೩. ಹದಿನಾರು ಎಳೆಯ ಗೆಜ್ಜೆವಸ್ತ್ರ.

೪. ಹದಿನಾರು ಎಳೆಯ ಹದಿನಾರು ಗಂಟಿನ ದೋರ.

೫. ಅರಿಶಿನ, ಕುಂಕುಮ, ಸಿಂಧೂರ, ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ.

೬. ಅಡಿಕೆ ಸುಣ್ಣ ಸಹಿತವಾಗಿ ೩೨ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ.

೭. ಮಂಗಳಾರತಿ ಬತ್ತಿಗಳು, ತುಪ್ಪದ ದೀಪಗಳು, ಆರತಿಗಾಗಿ ಕರ್ಪೂರ.

೮. ಸುಗಂಧಭರಿತ ಹೂವಿನ ಮಾಲೆಗಳು, ಹೂವುಗಳು, ಗರಿಕೆ.

೯. ಅರಿಸಿನ ಕದಲಿಸಿದ ಸುಣ್ಣದ ನೀರು.

೧೦. ಪೂರ್ಣಫಲ.

೧೧. ಬಂಗಾರದ ಆಭರಣಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸುವ ಗೌರಿ ಬಾಗಿಣಗಳು.

ಮೊರದ ಬಾಗಿಣದ ಸಿದ್ಧತೆ

ಎರಡು ಮೊರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅರಿಸಿನ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಹಚ್ಚಿರಬೇಕು. ಒಂದು ರವಿಕೆಯನ್ನು ಅಗ್ರ ಮಾಡಿ ಇಡಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿಡಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಬಾಳೆ ಎಲೆಗೆ ಹೇಗೆ ಬಡಿಸುತ್ತೇವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಮೊರದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಬೇಕು. ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಪಾಯಸ ಹಾಕುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಕಡ್ಲೆಬೇಳೆ, ಹೆಸರುಬೇಳೆಯನ್ನು ಕೋಸಂಬರಿ ಹಾಕುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. ಉಳಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಇದೇ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದು ಜೋಡಿಸಬೇಕು. ಈ ಕ್ರಮ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ರೀತಿ ಇಡಬಾರದು.

೧. ಅರಿಶಿನ.

೨. ಕುಂಕುಮ.

೩. ಸಿಂಧೂರ.

೪. ಕಾಡಿಗೆ.

೫. ಬಿಚ್ಚೋಲೆ.

೬. ಹದಿನಾರು ಬಳೆ.

೭. ಸೀರೆ.
೮. ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ.
೯. ಐದು ಬಾಳೇಹಣ್ಣು.
೧೦. ಅಕ್ಕಿ.
೧೧. ತೊಗರೀಬೇಳೆ.
೧೨. ಹೆಸರುಬೇಳೆ.
೧೩. ಕಡ್ಲೆಬೇಳೆ.
೧೪. ಉದ್ದಿನಬೇಳೆ.
೧೫. ಹುಣಸೇಹಣ್ಣು.
೧೬. ಹತ್ತಿ.
೧೭. ಉಪ್ಪು.
೧೮. ತಾಂಬೂಲ.
೧೯. ತುಪ್ಪ.
೨೦. ಬೆಳ್ಳಿಬಟ್ಟಲು.
೨೧. ತ್ರಿಕೋನಾಕಾರದ ಎರಡು ರವಿಕೆಗಳು.
೨೨. ಮರದ ಕನ್ನಡಿ.
೨೩. ಮರದ ಬಾಚಣಿಕೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು.
೨೪. ಐದು ಬಗೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳು.
೨೫. ಒಂದು ದೋರ.
೨೬. ಚಕ್ರಾಂಕಿತ ಮುದ್ರೆಗಳು.

ಗಮನಿಸಿ : ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಬಾಗಿಣದಲ್ಲಿ ಇಡುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಲ್ಲ. ಕನ್ನಡಿ, ಬಾಚಣಿಕೆ, ಬಿಚ್ಚೋಲೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೂಡ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಮರದ್ದು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟು ತಂದು ನೀಡಿದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ತಾಮ್ರ, ಮರ, ಮಣ್ಣಿನ ಬಟ್ಟಲುಗಳಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಸಿ ಇಡಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಕಾಗದ ಕವರುಗಳಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಕವರುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಡ. ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ದಾನ ವಿಹಿತವಲ್ಲ.

ಅಮ್ಮನಿಗೆ ನೀಡುವ ಬಾಗಿಣದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪನ್ನು ಇಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

* * * *

ಬಾಗಿಣದ ಮಂತ್ರ

ಶ್ರಿಯಂ ಕುರು ಮಹಾಗೌರಿ ಅಶ್ರಿಯಂ ತ್ವಾಶು ನಾಶಯ ।
ಪ್ರಯಚ್ಛ ಸರ್ವಕಾಮಾನ್ ಮೇ ವಿಷ್ಣುವಕ್ಷಸ್ಥಲಸ್ಥಿತೇ ॥
ಪುತ್ರಾನ್ ದೇಹಿ ಯಶೋ ದೇಹಿ ಸೌಖ್ಯಂ ಸೌಭಾಗ್ಯಮೇವ ಚ ।
ಮಂತ್ರೈರೇತೈಃ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ಶ್ರೋತ್ರಿಯಯೋಷಿತಾಮ್ ॥

ಮೊರದ ಬಾಗಿಣ

	ಪದಾರ್ಥ	ಸನ್ನಿಹಿತರೂಪ	ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿ
೧.	ಅರಿಶಿನ	ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿ	ಸೌಭಾಗ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ
೨.	ಕುಂಕುಮ	ಪದ್ಮ	ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಸಿದ್ಧಿ
೩.	ಸಿಂಧೂರ	ಶಚೀ	ಕಲಹನಿವಾರಣೆ (ಸಾಮರಸ್ಯ)
೪.	ಕನ್ನಡಿ	ಮೇಧಾ	ದೋಷನಿವಾರಣೆ
೫.	ಬಾಚಣಿಗೆ	ಸಾವಿತ್ರೀ	ಸೌಂದರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ
೬.	ಕಾಡಿಗೆ	ವಿಜಯಾ	ತೇಜೋಭಿವೃದ್ಧಿ
೭.	ಅಕ್ಕಿ	ಜಯಾ	ಆರೋಗ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ
೮.	ತೊಗರಿಬೇಳೆ	ದೇವಸೇನಾ	ಕುಜದೋಷನಿವಾರಣೆ
೯.	ಉದ್ದಿನಬೇಳೆ	ಸ್ವಾಹಾ	ಅಪಮೃತ್ಯುನಿವಾರಣೆ
೧೦.	ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ	ಸ್ವಧಾ	ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿ
೧೧.	ವಿಳ್ಯೆದೆಲೆ	ಲೋಕಮಾತಾ	ಧನಪ್ರಾಪ್ತಿ
೧೨.	ಅಡಿಕೆ	ಶಾಂತಿ	ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪರಿಹಾರ
೧೩.	ಫಲ	ಪುಷ್ಟಿ	ಸ್ತ್ರೀಶಾಪಪರಿಹಾರ
೧೪.	ಬೆಲ್ಲ	ಧೃತಿ	ದಾರಿದ್ರ್ಯನಿವಾರಣೆ
೧೫.	ವಸ್ತ್ರ	ತುಷ್ಟಿ	ಕುಲದೇವಾನುಗ್ರಹ
೧೬.	ಹೆಸರುಬೇಳೆ	ಪಾರ್ವತಿ	ವಾಕ್ಸಿದ್ಧಿ

* * * *

ಮೊರದ ಬಾಗಿಣವನ್ನು ಆರು, ಐದು ಅಥವಾ ಎರಡನ್ನು ದಾನಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಎಳ್ಳುಂಡೆ, ತಂಬಿಟ್ಟು, ಪುರಿಉಂಡೆ ಅಕ್ಕಿ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಉಡಿತುಂಬಲು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ನೀಡಬೇಕು.

ಗೌರಿಬಾಗಿಣದ ಮಹತ್ವ

ಹಿಮಾಲಯವು ಗೌರಿಯ ತವರುಮನೆ. ತವರುಮನೆಗೆ ಬಂದ ಗೌರಿಯು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೂ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಗೌರಿಬಾಗಿನ ಕೊಡಬೇಕು. ಮುತ್ತೈದೆಯರು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಕೈ ಕಾಲು ತೊಳೆದು ಆಸನ ನೀಡಿ ಉಡಿ ತುಂಬಿ ಮೊರದ ಬಾಗಿನ ನೀಡಿ ಸತ್ಕರಿಸುವಂತೆ ಗೌರಿಯನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಗೌರಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಪಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅಕ್ಕಿಯಿಂದ ಉಡಿ ತುಂಬಿ ಬಾಗಿನವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಇದೇ ಗೌರಿಬಾಗಿನ ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಬಾಗಿನವನ್ನು ಅನಂತರ ಬೇರೆ ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪೂಜಿಸುವ ಮೊದಲು

* ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ ತೃತೀಯಾ ತಿಥಿಯಂದು ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತವನ್ನು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಗೆ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನೀಡುವ ಹಬ್ಬವಿದು. ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿ ಸಂತಾನವನ್ನು ನೀಡುವ ಹಬ್ಬವೂ ಆಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸೌಭಾಗ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ, ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.
* ಕರ್ನಾಟಕ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತರಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹರಿತಾಲಕೀವ್ರತವನ್ನಷ್ಟೇ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.
* ಹರಿತಾಲಕೀವ್ರತವೂ ಕೂಡ ಸ್ವಣಗೌರೀವ್ರತದ ದಿವಸವೇ ಬರುತ್ತದೆ. ವ್ರತರಾಜದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಹರಿತಾಲಕೀವ್ರತವೇ ಬೇರೆ. ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತವೇ ಬೇರೆ. ಎರಡು ವ್ರತಗಳು ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ತೃತೀಯಾದಿವಸವೇ ಬರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವರು ಹರಿತಾಲಕೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.
* ಕೆಲವರು ಅರಿಶಿನದ ಗೋಪುರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕಲಶವನ್ನಿಟ್ಟು ಗೌರೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಣ್ಣಿನ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

* ಆದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಗೌರೀಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ, ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

* ಗಣೇಶ ಮೊದಲಾದ ಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಆಕಾರವಿರುವಂತೆ. ಈ ಗೌರಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಖವನ್ನಷ್ಟೇ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

* ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪೂಜಿಸುವಂತೆ ಗೌರೀದೇವಿಯನ್ನು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗೌರಿಯ ಪೂರ್ಣ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಪೂಜಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಮುಖವನ್ನಷ್ಟೇ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ರಚಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಸಾಕು.

* ಮೂರ್ನಾಕು ದಿನಗಳ ಮೊದಲೇ ಕುಂಬಾರನ ಬಳಿ ತೆರಳಿ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಗೌರೀಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ತಂದು ಆದಕ್ಕೆ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಅರಿಶಿನ, ಸಿಂಧೂರ, ಕಾಡಿಗೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು.

* ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಪೂಜಾವಿಧಾನವನ್ನು ಪುರೋಹಿತರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಪತಿ-ಪತ್ನಿಯರು ಸೇರಿಯೇ ನಡೆಸಬೇಕು.

* ಪುರೋಹಿತರು ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದಾಗ ಯಜಮಾನನೇ ಸ್ವತಃ ವೇದಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಆವಾಹನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಯಜಮಾನನ ಪತ್ನಿಯು ನೈವೇದ್ಯ ತಂದಿಡುವುದು, ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡುವುದು, ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡುವುದು, ಗೆಜ್ಜೆವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಭಾಗವಹಿಸಬೇಕು.

* ಒಂದು ವೇಳೆ ಮನೆಗೆ ಪುರೋಹಿತರು ಬರಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೇ ಯಜಮಾನನೂ ಕೂಡ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದಾಗ ದಾಸರಾಯರು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಗೌರಿಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

* ಶಿಷ್ಟಾಚಾರ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಂತೆ ಗೌರಿಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪೂಜಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಕನ್ನಡದ ಕಥಾಭಾಗವನ್ನು ಓದಬೇಕು. ಮತ್ತು ಪ್ರಾರಂಭದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಗೌರೀವ್ರತದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ವಿಷಯ

೧. ದೇವರ ಪೀಠಕ್ಕಿಂತ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉತ್ತಮವಾದ ಪೀಠವನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮರುದಿವಸ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುವ ಗಣೇಶನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಈ ಪೀಠದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೨. ರೇಷ್ಮೆವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೊದ್ದಿಸಿ, ಗಣಪತಿಗಿಂತ ಮೇಲೆ ಗೌರಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಗಣಪತಿಯ ಕಾಲಿನ ಬಳಿ ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಇಡಬಾರದು. ಗೌರಿಯ ಕೆಳಗೆ ಗಣಪತಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಇಡಬೇಕು.

೩. ರೇಷ್ಮೆವಸ್ತ್ರದ ಮೇಲೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಟ್ಟೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅಕ್ಕಿ, ಅಡಿಕೆಬೆಟ್ಟ, ಅರಿಶಿನದ ಕೊಂಬು ಇವುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಆ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಗೌರಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಕನ್ನಡಿ, ಕಲಶ, ತ್ರಿಕೋನಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಮಡಚಿದ ಮೂರು ರವಿಕೆಗಳು, ಕಾಲುಂಗುರ, ಕಾಲ್ಗೆಜ್ಜೆ, ಡಾಬು, ಬಳೆಗಳು, ಮಾಂಗಲ್ಯ, ಕಿರೀಟ, ಚಿನ್ನದ ವಿವಿಧ ಹಾರಗಳು, ಮೂಗುಬೊಟ್ಟು, ಕಿವಿಓಲೆ ಇಷ್ಟನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಗೌರೀಪ್ರತಿಮೆಗೆ ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು. ಕಾಲುಂಗುರ, ಬಳೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಮೆಯ ಬಳಿ ಇಟ್ಟರೆ ಸಾಕು. ಹಾರಗಳಿಂದಷ್ಟೇ ಅಲಂಕರಿಸಿದರೆ ಸಾಕು.

೪. ಅಲಂಕರಿಸುವ ಚಿನ್ನದ ಹಾರಗಳು ತಾವು ಧರಿಸಿದ್ದಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಅರಿಶಿನದ ನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆದು, ಅಗ್ನಿಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಿ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಮಂಟಪದ ಎಡ-ಬಲಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಳೇಕಂಬಗಳನ್ನಿಡಬೇಕು. ಮಾವಿನಸೊಪ್ಪಿನ ತೋರಣವನ್ನು ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಅಶ್ವತ್ಥ, ಹಲಸು, ಮೊದಲಾದ ಮರಗಳ ಚಿಗುರುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು.

೫. ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಅಲಂಕಾರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಇಡುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಕೊಂಡ ತುಳಸೀ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಲ್ಲ.

೬. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಕನ್ನಡಿ, ಬಾಚಣಿಗೆ, ಕಾಡಿಗೆ ಇಡುವ ಡಬ್ಬ, ಬಿಚ್ಚೋಲೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮರದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿರುವುದೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ.

ಅಂಥದ್ದನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ಬೆಳ್ಳಿ ಮೊದಲಾದ ಲೋಹಗಳು ಇನ್ನೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ.

೭. ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತದ ದಿವಸ ಹದಿನಾರು ಬಾಗಿಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಐದು ಬಾಗಿಣವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಹೊಸದಾಗಿ ವಿವಾಹವಾದ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಐದು ಬಾಗಿಣದಾನವನ್ನು ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ತಪ್ಪದೇ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಮ್ಮನಿಗೋಸ್ಕರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಬಾಗಿಣವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

೮. ಹದಿನಾರು ಎಳೆಯ ದೋರವೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಹದಿನಾರು ಗಂಟುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ, ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಬಾಗಿಣ ದಾನದ ಜೊತೆ ಈ ದೋರವನ್ನೂ ಕೂಡ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಷ್ಟು ದೋರಗಳು ಅವಶ್ಯಕವೋ, ಅಷ್ಟನ್ನೂ ಕೂಡ ಗೌರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೯. ಪತಿಯು ಹದಿನಾರು ಗ್ರಂಥಿಗಳ ದೋರವನ್ನು ಪತ್ನಿಯಾದವಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಪತ್ನಿಯು ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಗೆ ದೋರವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

೧೦. ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿ ಹಬ್ಬದಂದು ಬಾಗಿಣದಾನವೇ ತುಂಬಾ ವಿಶೇಷ. ಬಾಗಿಣದಾನವನ್ನು ಯಾರೂ ಮರೆಯಬಾರದು.

೧೧. ಗೌರೀತದಿಗೆಯಂದು ಒಬ್ಬಟ್ಟಿನ ಹೋಳಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಅದರಂತೆ ತಂಬಿಟ್ಟಿನ ಆರತಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೧೨. ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಯ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಮೊರದ ಬಾಗಿಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ತಂಬಿಟ್ಟಿನ ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಹಾಗೂ ಹೂರಣದ ಹೋಳಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೧೩. ಗೌರಿಗೆ ನಿವೇದನೆ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಭಗವಂತನಿಗೆ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ, ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ, ಸರಸ್ವತಿ-ಭಾರತೀದೇವಿಯರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿರಬೇಕು.

೧೪. ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಅನಂತರವೇ ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

೧೫. ಗಣೇಶನನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವ ದಿವಸ, ಗೌರಿಯ ಈ ಮಣ್ಣಿನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೊದಲು ಗಣಪತಿ ದೇವರನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಿ, ಅನಂತರ ಗೌರಿ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವೋತ್ತಮರಲ್ಲಿ ಲಯ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನ ಇದರ ಹಿಂದಿರಬೇಕು.

* * * *

ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತದ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ದಕ್ಷಾಧ್ವರ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸತೀದೇವಿಯು ದೇಹವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದಳು. ಅನಂತರ ಹಿಮವಂತರಾಜ ಹಾಗೂ ಮೇನಾದೇವಿಯರಲ್ಲಿ ಮಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದಳು. ಪರ್ವತನ ಕುಮಾರಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಪಾರ್ವತಿ ಎನಿಸಿದಳು. ದೇವಮಾನದ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಘೋರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿ, ಮಹಾದೇವರನ್ನು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಿದಳು. ಪಾರ್ವತಿಯ ಸ್ವಯಂವರವನ್ನು ಪುರಾಣಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಆಪ್ಯಾಯಮಾನವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿವೆ. ಮಹಾದೇವರನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ ಮೇಲೆ ಪಾರ್ವತಿಯು ಕೈಲಾಸಪರ್ವತಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದಳು. ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕೈಲಾಸಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ತನ್ನ ತವರುಮನೆಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಮಾಲಯವು ಅವಳ ತವರು ಭೂಮಿಯಾಗಿದೆ. ಅದುವೇ ನಮ್ಮ ಭಾರತದ ಪ್ರಧಾನಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದೆ. ರುದ್ರದೇವರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು, ಭಾರತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಹಿಮಾಲಯಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳು ತವರು ಮನೆಗೆ ಬಂದ ದಿವಸವೇ ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತೃತೀಯಾ ದಿವಸ. ರುದ್ರದೇವರ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಅಂದು ತವರು ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಪಾರ್ವತಿಯು ಶಾಲಗ್ರಾಮವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಹರಿಭಕ್ತರ, ಹಾಗೂ ಶಿವಭಕ್ತರ ಮನೆಗೆ ಭೇಟಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾಳೆ. ಯಾರು ತನ್ನನ್ನು ಪತಿಯಾದ ರುದ್ರದೇವರ ಜೊತೆ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೋ, ಅವರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮಾಂಗಲ್ಯಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿ

ತೆರಳುತ್ತಾಳೆ. ತವರು ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಕಾಣುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮರುದಿವಸ ಮಹಾದೇವರು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಗಣೇಶನ ಜೊತೆ ಆಗಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಾರ್ವತಿಯು ಯಾವ ಮನೆಗೆ ಭೇಟಿಯನ್ನು ನೀಡಿರುತ್ತಾಳೋ, ಅವರೆಲ್ಲರ ಮನೆಗೆ ಮಹಾದೇವರು ಗಣಪತಿಯ ಜೊತೆ ಮರುದಿವಸ ಆಗಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದುವೇ ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಹೀಗೊಂದು ಕಥೆಯು ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆಯು ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಗೌರಿಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆಯು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಪಾರ್ವತಿಯು ಆಶೀರ್ವದಿಸಲು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಆಗಮಿಸುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವುದು ಬಹಳ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಹಿಮಾಲಯವು ಅವಳ ತವರುಮನೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾದ ಭಕ್ತರ ಮನೆಗೆ ಆಗಮಿಸುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬ ಚಿಂತನೆಯೂ ಕೂಡ ಬಹಳ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಯು ತವರು ಮನೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಅಭಿಮಾನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಗಮಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಒಬ್ಬ ಅತಿಥಿಯು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಆಸನ ಹಾಕಿ, ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಹೇಗೆ ಸತ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇವೋ, ಅದೇರೀತಿಯಾಗಿ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಉಪಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಗಮನಿಸಲೇಬೇಕಾದ ಪರಮ ಮುಖ್ಯವಿಚಾರ - ಕೇವಲ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದು ಅವಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಇಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಹಾದೇವರ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯು ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ಇಂಥ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ನಾನು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದರೆ

ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರರೂಪಕ್ಕೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪಾರ್ವತಿಯು ಮಹಾರುದ್ರದೇವರ ಅರ್ಧಾಂಗಿನೀ ಆಗಿರುವಳು. ಮಹಾದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಾಣಸಮವಲ್ಲಭೆಯಾಗಿರುವಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಮಂಗಳಗೌರೀ ವ್ರತದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಹೀಗೆ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಉಮಾ ವೈ ವಾಕ್ ಸಮುದ್ದಿಷ್ಟಾ ಮನೋ ರುದ್ರ ಉದಾಹೃತಃ।
ತದೇತನ್ಮಿಥುನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನ ದಾಂಪತ್ಯಾದ್ ವಿಹೀಯತೇ ॥

ಮಾತು ಮನಗಳ ಮೇಲನ ಶಿವಶಿವೆಯರ ಮಿಲನ. ಹರಸಿ ಎಮ್ಮನನುದಿನ. ಇಹ ಪರ ಸುಖಕ್ಕೆ ಸುಲಭಸಾಧನ ಗೃಹಸ್ಥ ಜೀವನ. ಸತಿಯ ಪೂರ್ಣ ರಕ್ಷಣೆ ಪತಿಯ ಹೊಣೆ. ಪತಿಯ ಅನುಸರಣೆ ಸತಿಯ ಧರ್ಮ. ಇದುವೇ ದೇವರ ನಿಯಮ.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪತಿ-ಪತ್ನಿಯರು ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಇರಬೇಕೆಂದರೆ. 'ಎಲ್ಲ ವಿಧವಾದ ಸಂಪತ್ತುಗಳು ದೊರಕಬೇಕೆಂದರೆ'. ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರರೂಪದ ಚಿಂತನೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಈ ಚಿಂತನೆಯ ಮೂಲಕ ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿ ವ್ರತದ ಸಂಪೂರ್ಣಫಲವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

* * * * *

ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರೀ ಪೂಜಾವಿಧಾನ

॥ಶ್ರೀಮದ್ಧನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ ॥

ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಪೂಜೆ

ಆಚಮನ

(ಆಚಮನವನ್ನು ಎರಡು ಬಾರಿ ಮಾಡಿರಿ)

ಕೇಶವಾಯ ನಮಃ । ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಮಾಧವಾಯ ನಮಃ। ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ। ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ। ಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ। ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ। ವಾಮನಾಯ ನಮಃ। ಶ್ರೀಧರಾಯ ನಮಃ। ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ। ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ। ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ। ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ। ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ। ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ। ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ। ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ। ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ। ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ। ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ। ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ। ಉಪೇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ। ಹರಯೇ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ।

ಸಂಕಲ್ಪ

ಶುಭೇ ಶೋಭನೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ವಿಷ್ಣೋರಾಜ್ಞಯಾ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಆದ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ದ್ವಿತೀಯಪರಾರ್ಧೇ ಶ್ವೇತವರಾಹಕಲ್ಪೇ ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಂತರೇ ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿತಮೇ ಕಲಿಯುಗೇ ಪ್ರಥಮಪಾದೇ ಜಂಬೂದ್ವೀಪೇ ಭರತವರ್ಷೇ ಭರತಖಂಡೇ ದಂಡಕಾರಣ್ಯೇ ಗೋದಾವರ್ಯಾಃ ದಕ್ಷಿಣೇತೀರೇ *ಶಾಲೀವಾಹನಶಕೇ ಬೌದ್ಧಾವತಾರೇ ರಾಮಕ್ಷೇತ್ರೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ವರ್ತಮಾನೇ ಚಾಂದ್ರಮಾನೇನ ಪ್ರಭವಾದಿ ಷಷ್ಟಿಸಂವತ್ಸರಾಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ .... ನಾಮ ಸಂವತ್ಸರೇ– ದಕ್ಷಿಣಾಯನೇ ವರ್ಷ-ಋತೌ ಭಾದ್ರಪದೇಮಾಸೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ .... ಶುಭತಿಥೌ .....ವಾಸರಯುಕ್ತಾಯಾಂ–

---

*'ತ್ರಿಚತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕೇ ಏಕೋನವಿಂಶತಿತಮೇ' ಎಂದು ಶಾರ್ವರಿ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಮುಂದಿನ ಸಂವತ್ಸರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

....ಶುಭನಕ್ಷತ್ರ .... ಶುಭಯೋಗ– .... ಶುಭಕರಣ– ಏವಂಗುಣವಿಶೇಷಣ-ವಿಶಿಷ್ಟಾಯಾಮ್ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಸಹ ಕುಟುಂಬಾನಾಂ ಕ್ಷೇಮಸ್ಥೈರ್ಯವಿಜಯವೀರ್ಯ-ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಾಖ್ಯ-ಚತುರ್ವಿಧಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಪುತ್ರ-ಪೌತ್ರಾದ್ಯಭಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಸಮಸ್ತದುರಿತೋಪಕ್ಷಯಾರ್ಥಂ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯ-ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಚ ಸಕಲ ವಿಘ್ನಪರಿಹಾರದ್ವಾರಾ ಭಗವದನುಗ್ರಹಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ವಿಶೇಷತಃ ಅಖಂಡಸೌಭಾಗ್ಯಪ್ರಾಪ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ-ಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ-ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ।

ಹೂ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನೀರು ಹಾಕಿಸಿ ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕು.

ದೀಪ ಹಚ್ಚಬೇಕು

ದೀಪಃ ಪಾಪಹರೋ ನೃಣಾಂ ದೀಪ ಆಪನ್ನಿವಾರಕಃ ।
ದೀಪೋ ವಿಧತ್ತೇ ಸುಕೃತಂ ದೀಪಃ ಸಂಪತ್ಪ್ರದಾಯಕಃ ॥
ದೀಪಜ್ಯೋತಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ದೀಪಜ್ಯೋತಿಃ ಜನಾರ್ದನಃ ।
ದೀಪೋ ಹರತು ಮೇ ಪಾಪಂ ಸಂಧ್ಯಾದೀಪ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ಶುಭಂ ಕುರುಷ್ವ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಆರೋಗ್ಯಂ ಸುಖಸಂಪದಮ್ ।
ಮಮ ಬುದ್ಧಿ ಪ್ರಕಾಶಂ ಚ ದೀಪಜ್ಯೋತಿರ್ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ಭೋ ದೀಪ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಸ್ತ್ವಂ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿ ಇಹಾರ್ಹಸಿ ।
ಯಾವತ್ ಕರ್ಮಸಮಾಪ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ತಾವತ್ ತ್ವಂ ಸುಸ್ಥಿರೋ ಭವ ॥

ಕೈಮುಗಿದು ದೀಪದಲ್ಲಿ ಗೌರಿಯು ಬಂದು ನೆಲೆಸುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರಿ.

ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಅಪಸರ್ಪಂತು ತೇ ಭೂತಾಃ ಯೇ ಭೂತಾಃ ಭುವಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ।
ಯೇ ಭೂತಾಃ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾರಃ ತೇ ನಶ್ಯಂತು ಶಿವಾಜ್ಞಯಾ ॥
ಅಪಕ್ರಾಮಂತು ಯೇ ಭೂತಾಃ ಕ್ರೂರಾಶ್ಚೈವ ತು ರಾಕ್ಷಸಾಃ ।
ತೇಷಾಮಪ್ಯವಿರೋಧೇನ ಪೂಜಾಕರ್ಮ ಸಮಾರಭೇ ॥

ಗುರುಗಣಪತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪೂಜೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಗಣಪತಿಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ೨೩ನೆಯ ಪುಟದ ತನಕ ಓದುವುದು ಬೇಡ. ಗಣಪತಿಯ ಹಾಡು ಹೇಳಿ ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಗಂಗೆಯ ಹಾಡು ಹೇಳಿ ಕಲಶ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಆದಿಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಮೂಲಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಪರಮಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ। ಆಶ್ವಲಾಯನಾ-ಚಾರ್ಯೇಭ್ಯೋ ನಮಃ।

ದೇವರ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಶ್ರೀಕಾರದಲ್ಲಿ ಗಂಧಾಕ್ಷತೆ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಗುರುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಅಸ್ಮದ್ ಗುರುಸಮಾರಂಭಾಂ ಟೀಕಾಕೃತ್ಪಾದಮಧ್ಯಗಾಮ್ ।
ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯಪರ್ಯಂತಾಂ ವಂದೇ ಗುರುಪರಂಪರಾಮ್ ॥
ಆಪಾದಮೌಳಿಪರ್ಯಂತಂ ಗುರೂಣಾಮಾಕೃತಿಂ ಸ್ಮರೇತ್ ।
ತೇನ ವಿಘ್ನಾಃ ಪ್ರಣಶ್ಯಂತಿ ಸಿದ್ಧ್ಯಂತಿ ಚ ಮನೋರಥಾಃ ॥

ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ ಅನುಜ್ಞಾಂ ದೇಹಿ ।

ಶ್ರೀಕಾರದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಷಟ್ಕೋಣಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಣಪತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಬೆಳ್ಳಿಗಣಪತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆಬೆಟ್ಟ, ಅರಿಶಿನಕೊಂಬುಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಸುಮುಖಶ್ಚೈಕದಂತಶ್ಚ ಕಪಿಲೋ ಗಜಕರ್ಣಕಃ।
ಲಂಬೋದರಶ್ಚ ವಿಕಟೋ ವಿಘ್ನರಾಜೋ ಗಣಾಧಿಪಃ ॥೧॥

ಧೂಮಕೇತುರ್ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷೋ ಫಾಲಚಂದ್ರೋ ಗಜಾನನಃ।
ದ್ವಾದಶೈತಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಯಃ ಪಠೇಚ್ಛೃಣುಯಾದಪಿ ॥೨॥

ವಿದ್ಯಾರಂಭೇ ವಿವಾಹೇ ಚ ಪ್ರವೇಶೇ ನಿರ್ಗಮೇ ತಥಾ।
ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ವಿಘ್ನಸ್ತಸ್ಯ ನ ಜಾಯತೇ ॥೩॥

ಅಭೀಪ್ಸಿತಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪೂಜಿತೋ ಯಃ ಸುರೈರಪಿ।
ಸರ್ವವಿಘ್ನಚ್ಛಿದೇ ತಸ್ಮೈ ಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥೪॥

ಗಣಪತಿಗೆ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಹಾಕಿ

ಶ್ರೀಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ। ಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ। ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಸ್ವಾಗತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।

ಬೆಲ್ಲ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿ - ಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ॥ ನೈವೇದ್ಯಾರ್ಥೇ ಗುಡೋಪಹಾರಮಹಾನ್ನೈವೇದ್ಯಂ ನಿವೇದಯಾಮಿ। ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।

ವಕ್ರತುಂಡ ಮಹಾಕಾಯ ಬಾಲಸೂರ್ಯಸಮಪ್ರಭ।
ಅವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಮೇ ದೇವ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ಸರ್ವದಾ ॥

ಶ್ರೀಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ। ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಹೇ ದೇವ! ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಕುರು ॥

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದು ನಾನು ಮುಂದೆ ಆಚರಿಸುವ ಪೂಜೆ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆದು ಫಲಪ್ರದವಾಗಲಿಯೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರಿ.

ಕಲಶಪೂಜೆ

ಒಂದು ಕಲಶದಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿಸಿ ಕೆಳಗಿನ ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳಿ ಈ ಕಲಶದ ನೀರನ್ನೇ ಮುಂದೆ ಪೂಜೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಕಲಶಸ್ಯ ಮುಖೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಕಂಠೇ ರುದ್ರಃ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ ।
ಮೂಲೇ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಧ್ಯೇ ಮಾತೃಗಣಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥೧॥

ಕುಕ್ಷೌ ತು ಸಾಗರಾಃ ಸರ್ವೇ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾ ವಸುಂಧರಾ ।
ಋಗ್ವೇದೋಽಥ ಯಜುರ್ವೇದಃ ಸಾಮವೇದೋ ಹ್ಯಥರ್ವಣಃ ॥೨॥

ಅಂಗೈಶ್ಚ ಸಹಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ಕಲಶಾಂಬುಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ ।
ಶಾಂತಿಃ ಪುಷ್ಟಿಶ್ಚ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾವಿತ್ರೀ ಚ ಸರಸ್ವತೀ ॥೩॥

ಆಯಾಂತು ದೇವಪೂಜಾರ್ಥಂ ದುರಿತಕ್ಷಯಕಾರಕಾಃ ।
ಸರ್ವೇ ಸಮುದ್ರಾಃ ಸರಿತಸ್ತೀರ್ಥಾನಿ ಜಲದಾ ನದಾಃ ॥೪॥

ಗಂಗೇ ಚ ಯಮುನೇ ಚೈವ ಗೋದಾವರಿ ಸರಸ್ವತಿ ।
ನರ್ಮದೇ ಸಿಂಧು ಕಾವೇರಿ ಜಲೇಸ್ಮಿನ್ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕುರು ॥೫॥

ಆವಾಹಿತದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಸ್ವಾಗತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। (ಕಲಶದ ಒಳಗೆ ಹೂ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಹಾಕಿರಿ) ನಾನಾವಿಧಪರಿಮಳಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಕಲಶದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ನೈವೇದ್ಯಾರ್ಥೇ ಗುಡೋಪಹಾರ (ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಕದಳೀಫಲಂ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು.) ಮಹಾನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಕಲಶದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಸರ್ವೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। (ಈ ಕಲಶೋದಕವನ್ನು ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜೆಗೆ ಬಳಸಬೇಕು).

ಪೀಠಪೂಜೆ

ಸುವರ್ಣಮಂಟಪಾಯ ನಮಃ । ತನ್ಮಧ್ಯೇ ರತ್ನಸಿಂಹಾಸನಾಯ ನಮಃ । ಯೋಗಪೀಠಾಯ ನಮಃ । ತನ್ಮಧ್ಯೇ ಮಹಾರುದ್ರದೇವಾಯ ನಮಃ । ಮಹಾರುದ್ರದೇವಸ್ಯ ವಾಮಾಂಕೇ ಸ್ಥಿತಾಯೈ ಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ। ಸರ್ವಾಭ್ಯಃ ಪೀಠದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ-ಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ।

ದೋರಸ್ಥಾಪನೆ

(ಹದಿನಾರು ಗ್ರಂಥಿಗಳುಳ್ಳ ದೋರವನ್ನು ಕಲಶದ ಮುಂದೆ ಇಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಮಾಡುವ ಆವಾಹನೆ ಹಾಗೂ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ದೋರಕ್ಕೂ ಮಾಡಬೇಕು.)

ದೇವ್ಯಾಸ್ತು ಪುರತಃ ಸಮ್ಯಕ್ ನವಸೂತ್ರಂ ಪ್ರಕಲ್ಪಯೇತ್ ।
ನವಗ್ರಂಥಿಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಕುಂಕುಮೇನ ವಿರಾಜಿತಮ್ ॥
ದ್ವಾದಶಗ್ರಂಥಿಯುಕ್ತಂ ವಾ ಉಪಕಲ್ಪ್ಯ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ।

ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮಣ್ಣಿನ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ದೋರದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಯ ಆವಾಹನೆ

ಅಸ್ಮಿನ್ ಕಲಶೇ ಮೃಣ್ಮಯಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ದೋರಾಯಾಂಚ ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಸಹಿತ ಮಹಾರುದ್ರದೇವಸ್ಯ , ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ , ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ವಿಶೇಷಸಾನ್ನಿಧ್ಯತಾಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಆವಾಹನಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ।

ಯಾವ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೋ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೋ, ಆ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಆ ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಯನ್ನು ಎಡತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹಾರುದ್ರದೇವರನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಒಂದು ಪುಷ್ಪವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು- ಕೈಲಾಸಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಮಹಾರುದ್ರದೇವರ ವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತಳಾದ ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಯು ಈಗ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಮತ್ತು ಈ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ

ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅನಂತರ ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಸಹಿತ ಮಹಾರುದ್ರದೇವರು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿದ್ದಾರೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಅಥವಾ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಬಿಂಬರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ಶಿವಪಾರ್ವತಿಯರು ಈ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಈ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ದೋರದಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಏಹ್ಯೇಹಿ ಮಹಾರುದ್ರಾದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿ! ಪೀಠಸ್ಥಿತ ಏತದ್ಧಾತು-ಮಯಕಲಶಾಂತಃಸ್ಥಿತತೇಜಸ್ಸಾರಮಯಭೂತಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ 'ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ ಶ್ರೀ' ಎಂದು ಹನ್ನೆರಡು ಬಾರಿ ಕಲಶ ಮುಟ್ಟಿ ಜಪಿಸಿರಿ. ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಮೆ ಮುಟ್ಟಿ ಜಪಿಸಿರಿ. ದೋರಾ ಮುಟ್ಟಿ ಜಪಿಸಿರಿ.

* * * *

ಈಗ ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಗೆ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆ

ಆವಾಹನೆ

ಹೂ ಏರಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಕೆಳಗಿನ ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳಿರಿ.

ಯಾವುದಾದರೂ ಗೌರಿಯ ಹಾಡು ಹೇಳಿ ಗೌರಿಯನ್ನು ಕರೆಯಿರಿ.

ಸುಮಧ್ಯಮಾಂ ಸುವಸನಾಂ ಚಂದ್ರಬಿಂಬಾಧರಾನ್ವಿತಾಂ ।

ಆವಾಹಯಾಮಿ ದೇವೀಂ ತ್ವಾಂ ಸರ್ವದಾ ಶುಭಕಾರಿಣೀಂ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಆಸನ

ಹೂ ಅಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕು

ರೌಪ್ಯೇಣ ಚಾಸನಂ ರತ್ನಮಾಣಿಕ್ಯಶೋಭಿತಂ ।

ಮಯಾನೀತಂ ಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ಗೌರೀ ಕಾಮಾರಿವಲ್ಲಭೇ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪಾದ್ಯ

ಒಂದು ಉದ್ಧರಣೆ ನೀರನ್ನು ದೇವಿಯ ಪಾದಗಳಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆಗೆ ಹಾಕಬೇಕು

ಮಹಾದೇವಿ ಜಗನ್ನಾಥೇ ಶ್ವೇತಾಂಬರವಿಭೂಷಿತೇ ।
ಪಾದ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವಿ ತ್ವಂ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೈರ್ಯುತಂ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಪಾದಯೋಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅರ್ಘ್ಯ

ಒಂದು ಉದ್ಧರಣೆ ನೀರನ್ನು ದೇವಿಯ ಕೈಗಳಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆಗೆ ಹಾಕಬೇಕು.

ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೈರ್ಯುಕ್ತಂ ದಿವ್ಯಂ ಸಂಪಾದಿತಂ ಮಯಾ ।
ಅರ್ಘ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವಿ ತ್ವಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಸುರೇಶ್ವರೀ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ ಹಸ್ತಯೋಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಆಚಮನ

ಒಂದು ಉದ್ಧರಣೆ ನೀರನ್ನು ದೇವಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆಗೆ ಹಾಕಬೇಕು

ಕಾಮಾರಿವಲ್ಲಭೇ ದೇವಿ ಕುರ್ವಾಚಮನಮಂಬಿಕೇ ।
ನಿರಂತರಮಹಂ ವಂದೇ ಚರಣೌ ತವ ಪಾರ್ವತೀ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಧುಪರ್ಕ

ಕುಡಿಯಲು ಮಧುಪರ್ಕ ನೀಡಬೇಕು

ದಧಿಮಧ್ವಾಜ್ಯಸಂಯುಕ್ತಂ ಶರ್ಕರಾಕ್ಷೀರಸಂಯುತಂ ।
ಮಧುಪರ್ಕಂ ಗೃಹಾಣೇದಂ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದಾಯಿನೀ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನ

ಹೂ ಅನ್ನು ಪಂಚಾಮೃತದಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ದೇವಿಗೆ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಬೇಕು

ಸುರಭೇಸ್ತು ಸಮುದ್ಭೂತಂ ದೇವಾನಾಮಪಿ ದುರ್ಲಭಮ್ ।
ಪಯೋ ದದಾಮಿ ದೇವೇಶಿ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥
ಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ । ಕ್ಷೀರೇಣ ಸ್ನಪಯಾಮಿ ॥
ಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ । ದಧಿ ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ । ಘೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ । ಮಧುಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶರ್ಕರಾಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ । ಫಲೋದಕೇನ ಸ್ನಪಯಾಮಿ ॥

ಫಲತೋಯೈಃ ಗಂಧತೋಯೈಃ ನಾರಿಕೇಲಕುಶೋದಕೈಃ ।
ಸ್ನಾನಂ ಪುಣ್ಯಜಲೈರ್ಯುಕ್ತಂ ಗೃಹಾಣ ಸುರನಾಯಕೀ ॥

ಹೂವಿನಿಂದ, ನೀರು, ಗಂಧದ ನೀರು, ಎಳನೀರು, ದರ್ಭೆಯ ನೀರು ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನ

ತೀರ್ಥದಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಗಂಗಾ ಗೋದಾವರೀ ಕೃಷ್ಣಾ ಗೌತಮೀ ನರ್ಮದಾ ಜಲೈಃ ।

ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಆಹೃತಂ ಮಾತಃ ಸ್ವೀಕುರುಷ್ವ ಹರಿಪ್ರಿಯೇ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಸ್ನಾನಾಂಗಮಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ (ಒಂದು ಉದ್ಧರಣೆ ನೀರು ಬಿಡಬೇಕು)

ವಸ್ತ್ರ

ಗೆಜ್ಜೆ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ದೇವಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು

ವಸ್ತ್ರಂ ಚ ಸೋಮದೈವತ್ಯಂ ಲಜ್ಜಾಯಾಸ್ತು ನಿವಾರಣಮ್ ।

ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ತವ ಪ್ರೀತ್ಯೈ ಮಮೇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದಾ ಭವ ॥

ಪೀತವಸ್ತ್ರದ್ವಯಂ ದೇವಿ ತುಭ್ಯಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಪಾರ್ವತೀ ।

ಚಂದ್ರಮೌಳಿಪ್ರಿಯೇ ದೇವಿ ಸದಾ ಮೇ ವರದಾ ಭವ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಾಂಗಲ್ಯಸಮರ್ಪಣೆ

ಮಾಂಗಲ್ಯಂ ಮಣಿಸಂಯುಕ್ತಂ ಮುಕ್ತಾಫಲಸಮನ್ವಿತಮ್ ।

ಉತ್ತಮಂ ಗುಣಸೂತ್ರಂ ಗೃಹಾಣ ಶುಭಲಕ್ಷಣೇ ॥

ಆಭರಣ

ವಿವಿಧ ಆಭರಣ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು

ವಜ್ರಮಾಣಿಕ್ಯವೈಢೂರ್ಯ ಮುಕ್ತಾವಿದ್ರುಮಮಂಡಿತಮ್ ।
ಪುಷ್ಪರಾಗಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಭೂಷಣಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ।
ಕಿರೀಟಹಾರಕೇಯೂರ ಕಂಕಣಾದಿ ವಿಭೂಷಣೈಃ ।
ಅಲಂಕರೋಮಿ ತ್ವಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಕಾರಿಣೀ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಆಭರಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಗಂಧ

ಹೂ ಅನ್ನು ಗಂಧದಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ದೇವಿಗೆ ಹಚ್ಚಬೇಕು

ಕುಂಕುಮಾಗರುಕರ್ಪೂರಂ ಕಸ್ತೂರೀ ಚಂದನಾದಿಕಂ ।
ವಿಲೇಪನಂ ಮಹಾದೇವಿ ಗಂಧಂ ಸ್ವೀಕರು ಶಾಂಕರೀ ।
ಗಂಧಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವೇಶಿ ಉತ್ತಮಂ ದಿವ್ಯಚಂದನಂ ।
ವಿಲೇಪನಂ ಸುರಾಧೀಶೇ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಂ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ದಿವ್ಯಪರಿಮಳಗಂಧಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥

ಅಕ್ಷತೆ

ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನ್ನು ದೇವಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು

ರಂಜಿತಾಃ ಕುಂಕುಮೌಘೇನ ಹರಿದ್ರಾಕ್ತಾಸ್ತಥಾಕ್ಷತಾಃ ।
ತವಾಲಂಕರಣಾರ್ಥಾಯ ಪ್ರದತ್ತಾಃ ಸರ್ವಮಂಗಳೇ ॥
ಶಾಲೀಯಾನ್ ಚಂದ್ರಸಂಕಾಶಾನ್ ಹರಿದ್ರಾಮಿಶ್ರಿತಾನ್ ಶುಭಾನ್ ।
ಅಕ್ಷತಾಂಶ್ಚಾರ್ಪಯೇ ತುಭ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ಪರಮೇಶ್ವರೀ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಹರಿದ್ರಾಚೂರ್ಣ

ಅರಿಶಿನ ಏರಿಸಬೇಕು

ಸೌಭಾಗ್ಯಶುಭದೇ ದೇವಿ ಸರ್ವಮಂಗಲದಾಯಿನೀ ।
ಹರಿದ್ರಾಂ ತೇ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಗೃಹಾಣ ಪರಮೇಶ್ವರೀ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಹರಿದ್ರಾಚೂರ್ಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಕುಂಕುಮಚೂರ್ಣ

ಕುಂಕುಮ ಏರಿಸಬೇಕು

ಕುಂಕುಮಂ ಕಾಂತಿದಂ ದಿವ್ಯಂ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಫಲಪ್ರದಮ್ ।
ಕುಂಕುಮೇನಾರ್ಚಿತೇ ದೇವೀ ಗೃಹಾಣ ವರದಾ ಭವ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಕುಂಕುಮಚೂರ್ಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಸಿಂಧೂರಚೂರ್ಣ - ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯ

ಸಿಂಧೂರ, ಕಾಡಿಗೆ, ಗಂಧೂಡಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದು

ಹರಿದ್ರಾಕುಂಕುಮಂ ಚೈವ ಸಿಂಧೂರಂ ಕಜ್ಜಲಾದಿಕಂ ।
ನೀಲಲೋಹಿತತಾಟಂಕೇ ಮಂಗಲದ್ರವ್ಯಮೀಶ್ವರೀ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಸಿಂಧೂರಚೂರ್ಣಂ, ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಚ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆ

ಪುಷ್ಪಮಾಲೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು

ಚಂಪಕಾಕುದಮಂದಾರಮಾಲತೀಬೃಹತೀಸುಮೈಃ ।
ಪುಷ್ಪೈರ್ಬಿಲ್ವದಳೋಪೇತೈಃ ಪೂಜಯಾಮಿ ಶಿವಪ್ರಿಯಾಮ್ ॥
ಜಾಜೀಪುನ್ನಾಗಮಂದಾರಕೇತಕೀಚಂಪಕಾನಿ ಚ ।
ಪುಷ್ಪಾಣಿ ತವ ಪೂಜಾರ್ಥಮರ್ಪಯಾಮಿ ಸದಾಶಿವೇ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಂಗಪೂಜೆ

ದೇವಿಯ ಆಯಾ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಹೂವಿನಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ - ಪಾದೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಕಾತ್ಯಾಯಿನ್ಯೈ ನಮಃ - ಜಾನುನೀ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಹೈಮವತ್ಯೈ ನಮಃ - ಊರೂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಈಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ - ಕಟಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಶಿವಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ - ನಾಭಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಭವಾಯೈ ನಮಃ - ಗುಹ್ಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಅಪರ್ಣಾಯೈ ನಮಃ - ಉದರಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಪಾರ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ - ಸ್ತನೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ - ಹೃದಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಅಂಬಿಕಾಯೈ ನಮಃ - ಹಸ್ತಾನ್ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಕಂಬುಕಂಠ್ಯೈ ನಮಃ - ಕಂಠಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಅನ್ನಪೂರ್ಣಾಯೈ ನಮಃ - ಜಿಹ್ವಾಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಶಾಂಕರ್ಯೈ ನಮಃ - ಮುಖಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥

ಶ್ರೀ ಮೃಡಾನ್ಯೈ ನಮಃ - ನಾಸಿಕಾಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ರುದ್ರಾಣ್ಯೈ ನಮಃ - ಕರ್ಣೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಗಿರಿಜಾಯೈ ನಮಃ - ಲಲಾಟಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಮೇನಕಾತ್ಮಜಾಯೈ ನಮಃ - ಶಿರಃ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಸರ್ವಾಂಗಾನಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥

ಪುಷ್ಪಪೂಜೆ

ಹೂವನ್ನು ದೇವಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವುದು.

ಶ್ರೀ ಜಗನ್ಮಾತ್ರೇ ನಮಃ - ಜಾಜೀಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಮಾನ್ಯಾಯೈ ನಮಃ - ಮಲ್ಲಿಕಾಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಗಿರಿಸುತಾಯೈ ನಮಃ - ಗಿರಿಕರ್ಣಿಕಾಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಕಾತ್ಯಾಯಿನ್ಯೈ ನಮಃ - ಕೇತಕೀಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡಾಯೈ ನಮಃ - ಚಂಪಕಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಗಂಧರ್ವಸೇವಿತಾಯೈ ನಮಃ - ಸೇವಂತಿಕಾಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಪಾರ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ - ಪಾರಿಜಾತಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ ಪುಷ್ಪಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪತ್ರಪೂಜೆ

ಪತ್ರೆಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುವುದು.

ಶ್ರೀ ಮಾಯಾಯೈ ನಮಃ - ಮಾಚೀಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಸರ್ವಜನರಕ್ಷಿಣ್ಯೈ ನಮಃ - ಸೇವಂತಿಕಾಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಶಿವಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ - ಬಿಲ್ವಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಹೈಮವತ್ಯೈ ನಮಃ - ತುಲಸೀಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶ್ರೀ ಕಾತ್ಯಾಯಿನ್ಯೈ ನಮಃ - ಕಸ್ತೂರಿಕಾಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಮಂಗಳಪ್ರದಾಯಕಾಯ್ಯೆ ನಮಃ - ಮರುವಕಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ನಾಮಪೂಜೆ

ಅರಿಶಿನ ಕುಂಕುಮದಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿರಿ

೧) ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ
೨) ಶ್ರೀ ಕಾತ್ಯಾಯಿನ್ಯೈ ನಮಃ
೩) ಶ್ರೀ ಉಮಾಯ್ಯೆ ನಮಃ
೪) ಶ್ರೀ ಭದ್ರಾಯ್ಯೆ ನಮಃ
೫) ಶ್ರೀ ಹೈಮವತ್ಯೈ ನಮಃ
೬) ಶ್ರೀ ಈಶ್ವರ್ಯ್ಯೆ ನಮಃ
೭) ಶ್ರೀ ಭವಾನ್ಯೈ ನಮಃ
೮) ಶ್ರೀ ಸರ್ವಪಾಪಹರಾಯ್ಯೆ ನಮಃ
೯) ಶ್ರೀ ಮೃಡಾನ್ಯೈ ನಮಃ
೧೦) ಶ್ರೀ ಚಂಡಿಕಾಯ್ಯೆ ನಮಃ
೧೧) ಶ್ರೀ ಗಿರಿಜಾಯ್ಯೆ ನಮಃ
೧೨) ಶ್ರೀ ಮೇನಕಾತ್ಮಜಾಯ್ಯೆ ನಮಃ
೧೩) ಓಂ ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ
೧೪) ಶ್ರೀ ಮಾಹೇಶ್ವರ್ಯ್ಯೈ ನಮಃ
೧೫) ಶ್ರೀ ಕೌಮಾರ್ಯ್ಯೈ ನಮಃ
೧೬) ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ್ಯೈ ನಮಃ
೧೭) ಶ್ರೀ ವಾರಾಹ್ಯೈ ನಮಃ
೧೮) ಶ್ರೀ ಇಂದ್ರಾಣ್ಯೈ ನಮಃ
೧೯) ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡಾಯ್ಯೆ ನಮಃ
೨೦) ಶ್ರೀ ಚಂಡಿಕಾಯ್ಯೆ ನಮಃ
೨೧) ಶ್ರೀ ದಾಕ್ಷಾಯಣ್ಯೈ ನಮಃ
೨೨) ಶ್ರೀ ಪರ್ವತರಾಜಪುತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ
೨೩) ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಶೇಖರಪತ್ನ್ಯೈ ನಮಃ
೨೪) ಶ್ರೀ ಸರ್ವೋಪದ್ರವನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ನಾಮಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ನೂತನದೋರಗ್ರಂಥಿಪೂಜೆ

ದಾರಕ್ಕೆ ಅರಿಶಿನ ಕುಂಕುಮ ಅರ್ಪಿಸಿ ಹೂವಿನಿಂದ ಪೂಜಿಸುವುದು.

ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯ್ಯೈ ನಮಃ - ಪ್ರಥಮಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಮಹಾಗೌರ್ಯ್ಯೈ ನಮಃ - ದ್ವಿತೀಯಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥

ಶ್ರೀ ಕಾತ್ಯಾಯಿನ್ಯೈ ನಮಃ - ತೃತೀಯಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಕೌಮಾರ್ಯೈ ನಮಃ - ಚತುರ್ಥಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಭದ್ರಾಯೈ ನಮಃ - ಪಂಚಮಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಸೋದರ್ಯೈ ನಮಃ - ಷಷ್ಠಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಮಂಗಳದೇವತಾಯೈ ನಮಃ - ಸಪ್ತಮಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ರಾಕೇಂದುವದನಾಯೈ ನಮಃ - ಅಷ್ಟಮಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಶೇಖರಪತ್ನ್ಯೈ ನಮಃ - ನವಮಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ - ದಶಮಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ದಾಕ್ಷಾಯಿಣ್ಯೈ ನಮಃ - ಏಕಾದಶಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣವೇಣ್ಯೈ ನಮಃ - ದ್ವಾದಶಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಭವಾನ್ಯೈ ನಮಃ - ತ್ರಯೋದಶಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಲೋಲಲೋಚನಾಯೈ ನಮಃ - ಚತುರ್ದಶಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಮೇನಕಾತ್ಮಜಾಯೈ ನಮಃ - ಪಂಚದಶಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ - ಷೋಡಶಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ನೂತನದೋರಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಪೂಜೆ

ನೂರೆಂಟು ನಾಮಾವಳಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೂವು ಅಥವಾ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿರಿ

ಶ್ರೀ ಶಿವಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ನಾಮಾತ್ರಿಕಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಬುದ್ಧಿತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಪಾರ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಮಹಾಮಾಯಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಕಾತ್ಯಾಯನ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಅಂಬಿಕಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಸೌಭಾಗ್ಯದಾಯಿನ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ದಾಂಪತ್ಯಪ್ರದಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಭಕ್ತಾಭೀಷ್ಟದಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦॥

ಶ್ರೀ ಲಲಿತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ಆದ್ಯಂತರಹಿತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈನಮಃ।	ಶ್ರೀ ಸಮಸ್ತಲೋಕಜನನ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಮಂಗಲಸ್ವರೂಪಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ಬಾಲಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಬಿಲ್ವಪೂಜಿತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ಗಾಯತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ದೀನರಕ್ಷಿಣ್ಯೈ ನಮಃ ॥೨೦॥
ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಶೇಖರಾರ್ಧಾಂಗಿನ್ಯೈ ನಮಃ।	ಶ್ರೀ ತನುಮಧ್ಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಅಪರಾಜಿತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ತ್ರಿಲೋಚನಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಸರ್ವೇಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ಪರಮಾನಂದದಾಯಿನ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಆನಂದವಿಗ್ರಹಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ಈಷಣತ್ರಯಮುಕ್ತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಹಾನಿವೃದ್ಧಿವಿವರ್ಜಿತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ।	ಶ್ರೀ ಚೂಡಾಮಣಿವಿಭೂಷಿತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ॥೩೦॥
ಶ್ರೀ ಭವಾರಣ್ಯದಾವಾನಲಯ್ಯೆ ನಮಃ।	ಶ್ರೀ ಭವರೋಗಘ್ನ್ಯೈನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಭಕ್ತಸೇವ್ಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ಭಕ್ತಿಗಮ್ಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಭಾಗ್ಯದಾತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ಸುವೇಷಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ತ್ರಿಪುರಸುಂದರ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ಮುಕ್ತಿದಾತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಪ್ರದಾಯಿನ್ಯೈ ನಮಃ ॥೪೦॥
ಶ್ರೀ ಇಂದ್ರಸೇವಿತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ಭಾವರೂಪಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವಮೋಹಿನ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ಶಾಂಕರ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಶತ್ರುಸಂಹರ್ತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಮನ್ಮುನೀಂದ್ರಸೇವಿತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ।
ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪ್ರಿಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ರಾಕೇಂದುವದನಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಶೇಖರಪತ್ನ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣವೇಣ್ಯೈ ನಮಃ ॥೫೦॥
ಶ್ರೀ ಗೂಢಾರ್ಥಬೋಧಿನ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ಸರ್ವಲಭ್ಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಪಾಶಾಂಕುಶಾಭಯವರಹಸ್ತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ಗಣೇಶಮಾತ್ರೇ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಗಂಭೀರಲೋಚನಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ಗರ್ಭಪ್ರದಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಗರ್ಭಶೋಕನುದೇ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀ ಹರವಲ್ಲಭಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ॥೬೦॥

ಶ್ರೀ ಶಿವಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಂತತಿಪ್ರದಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಗರ್ಭಗೋಪ್ತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗೋದಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಗಣ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗಂಭೀರನಾಭ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಏಕರೂಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಲ್ಹಾರಭೂಷಿತಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ದಾಂಪತ್ಯಸುಖಪ್ರದಾತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಆಯುರ್ದಾತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ ॥೭೦॥
ಶ್ರೀ ಸೌಮಂಗಲ್ಯಪ್ರದಾತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೀರ್ತಿದಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಹಿಮಾಲಯತನಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣಪದಮಧುಪಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ರಾಮಮಂತ್ರಜಾಪಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಮರಗಣವಂದಿತಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಗಜಗಮನಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪರಮಪಾವನ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಪುಣ್ಯಫಲಪ್ರದಾಯಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪನ್ನಗವೇಣ್ಯೈ ನಮಃ ॥೮೦॥
ಶ್ರೀ ಶರ್ವಾಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೋಕಿಲಸ್ವರಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನವದನಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮುಕ್ತಾಫಲಹಾರಧರಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಸುರಪೂಜಿತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಲ್ಲಿಕಾದಿಪುಷ್ಪಗಂಧಿನ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಗಜನಾರಾಧ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಪುಂಡರಿಕಾಕ್ಷಭಕ್ತ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವೇದವೇದ್ಯಾಯೈ ನಮಃ ॥೯೦॥
ಶ್ರೀ ಔದಾರ್ಯಾದಿ ಗುಣಯುಕ್ತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಿಂತಿತಫಲದಾತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಷಡ್ವಿಂಶತಿಲಕ್ಷಣಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಮಲಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಭಾವರೂಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭೂತಿದಾತ್ರೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಭಾಗ್ಯಪ್ರದಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪಾಪಾಪಹಾರ್ಯ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಪುಣ್ಯಸ್ವರೂಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮೃಡಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦೦॥
ಶ್ರೀ ಉಮಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶಾಂತಿರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ರುದ್ರಾಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಳ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶಿವರೂಪಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಬುದ್ಧಿತತ್ವಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯ್ಯೈ ನಮಃ ॥೧೦೮॥

ಧೂಪ

ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸುತ್ತಾ ಆರತಿ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಧೂಪವನ್ನು ದೇವಿಗೆ ತೋರಿಸಿದರೆ ಸಾಕು.

ಶ್ರೀಖಂಡಲಾಕ್ಷಾಗರುಗುಗ್ಗುಳಾದ್ಯೈಃ ಖಚೋರಶ್ರೀವಾಸಮಧೂಕಯುಕ್ತೈಃ
ಸುವಾಸಿತಂ ಧೂಪಮಿದಂ ಗೃಹಾಣ ಭಕ್ತೌಘಸಂಪೂಜಿತಪಾದಪದ್ಮೇ ॥
ವನಸ್ಪತ್ಯುದ್ಭವೋ ದಿವ್ಯೋ ನಾನಾಗಂಧೈಶ್ಚ ಸಂಯುತಃ ।
ಆಘ್ರೇಯಸ್ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಧೂಪೋಽಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ ॥

ದೀಪ

ಎರಡು ತುಪ್ಪದ ದೀಪವನ್ನು ದೇವಿಗೆ ಬೆಳಗಿರಿ

ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಮಹಾದೇವಿ ನಮಸ್ತೇ ಜಗದೀಶ್ವರಿ ।
ದೀಪಂ ಗೃಹಾಣ ಸುಭಗೇ ಜಗದಾನಂದದಾಯಿನಿ ॥
ಭಕ್ತ್ಯಾ ದೀಪಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ದೇವ್ಯೈ ಚ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ನರಕಾದ್ಘೋರಾದ್ದಿವ್ಯಜ್ಯೋತಿರ್ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಧೂಪದೀಪಾನಂತರಂ ಆಚಮನಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಆಚಮನೀಯಾನಂತರಂ ಪರಿಮಳಪತ್ರಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಉದ್ಧರಣೆ ನೀರು ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆಗೆ ಹಾಕಿ ಹೂ ಅನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದು.

ನೈವೇದ್ಯ

ಪಾರ್ವತಿಯ ಹಾಡು ಹೇಳಿ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿರಿ.

ಕಡ್ಲೆಬೇಳೆ ಹೋಳಿಗೆ, ಆಂಬೋಡೆ, ಪಾಯಸ, ಭಾತ್‌ಗಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ, ಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಾಡಿ ದೇವಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ದೇವರ ತೀರ್ಥ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣದೇವರ ತೀರ್ಥವನ್ನು ದೇವಿಗೆ ನೀಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಕೆಳಗಿನ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಪಠಿಸಿರಿ. (ಹಾಡು ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿದೆ)

ಅನ್ನಂ ಚತುರ್ವಿಧಂ ಸ್ವಾದು ರಸೈಃ ಷಡ್ಭಿಃ ಸಮನ್ವಿತಂ ।
ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಸಮಾಯುಕ್ತಂ ನೈವೇದ್ಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥
ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಫಲಂ ಚೈವ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯೈಶ್ಚ ಸಂಯುತಂ ।
ದಧ್ನಾ ಘೃತೇನ ಸಂಯುಕ್ತಂ ಗೃಹಾಣ ಪರಮೇಶ್ವರೀ ॥
ಖರ್ಜೂರೀ-ಕದಳೀ-ರಸಾಲ-ಪನಸ-ದ್ರಾಕ್ಷಾ-ಕಪಿತ್ಥಾದಿಕಂ।
ರುಚ್ಯಂ ಸ್ವಾದುರಸಂ ಚ ಸತ್ಫಲಯುತಂ ಸಂಗೃಹ್ಯತಾಮುತ್ತಮಮ್ ॥

ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ ನಾರಿಕೇಳ ಫಲನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ, ಕದಳೀ ಫಲನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ, ಗೋಧೂಮಪಿಷ್ಟನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ, ಹೋಲಿಕಾ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ, ಸಮಸ್ತವಿಧಫಲಾನಿ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಧ್ಯೇಮಧ್ಯೇ ಪಾನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಉತ್ತರಾಪೋಶನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಹಸ್ತ-ಪ್ರಕ್ಷಾಳನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಳನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಳನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಕರೋದ್ವರ್ತನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುನರಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । (೫ ಬಾರಿ ಉದ್ಧರಣೆ ನೀರನ್ನು ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆಗೆ ಹಾಕುವುದು)

ತಾಂಬೂಲ

೩.೨ ವಿಳ್ಯೆದೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆ ಇಟ್ಟು ದೇವಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ಪೂಗೀಫಲಸಮಾಯುಕ್ತಂ ನಾಗವಲ್ಲೀದಳೈರ್ಯುತಂ ।
ಕರ್ಪೂರಚೂರ್ಣಸಂಯುಕ್ತಂ ತಾಂಬೂಲಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪದಕ್ಷಿಣೆ

ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ವಿಳ್ಯೆದೆಲೆ ಮೇಲೆ ಇಡಬೇಕು.

ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಗರ್ಭಸ್ಥಂ ಹೇಮಬೀಜಂ ವಿಭಾವಸೋಃ ।
ಅನಂತಪುಣ್ಯಫಲದಂ ಅತಃ ಶಾಂತಿಂ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಮೇ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿ

ಕದಲಾರತಿ ಮಾಡಿ ದೀಪದಿಂದ ಆರತಿಯನ್ನು ದೇವಿಗೆ ಬೆಳಗುವುದು. ಹಾಡು ಹೇಳುತ್ತಾ ಆರತಿ ಮಾಡಿರಿ. ಹಾಗೂ ಈ ಶ್ಲೋಕ ಪಠಿಸಿರಿ.

ವರ್ತಿದ್ವಯಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಕರ್ಪೂರೇಣ ಸಮನ್ವಿತಂ ।
ನೀರಾಜನಂ ಗೃಹಾಣೇದಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಮಹೇಶ್ವರೀ ॥
ನೀರಾಜನಂ ಸ್ವೀಕುರು ದೇವಿ ದೇವಿ ನೀಲೋತ್ಪಲಶ್ಯಾಮಲವಾರಿಜಾಕ್ಷೀ ।
ಗೃಹಾಣ ದುರ್ಗೇ ಸುರಮೌಳಿರತ್ನ-ಮರೀಚನೀರಾಜಿತ-ಪಾದಪದ್ಮೇ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಉತ್ತರನೀರಾಜನಾನಂತರಂ ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಆಚಮನೀಯಾನಂತರಂ ಪರಿಮಳಪತ್ರಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಮಂಗಳಾರತಿಯ ನಂತರ ಒಂದು ಉದ್ಧರಣೆ ನೀರನ್ನು ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆಗೆ ಹಾಕುವುದು.

ಹೂವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದು

ಚಂಪಕೈಶ್ಶತಪತ್ರೈಶ್ಚ ಕಲ್ಹಾರೈಃ ಕರವೀರಕೈಃ ।
ಪಾಟಲೈರ್ಬಕುಳೈರ್ಯುಕ್ತಂ ಗೃಹಾಣ ಕುಸುಮಾಂಜಲಿಮ್ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ವೇದೋಕ್ತಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರ

ನಮಸ್ತೇ ದೇವಿ ಕಲ್ಯಾಣೀ ನಮಸ್ತೇ ವಿಶ್ವವಂದಿತೇ ।
ನಮೋ ಭಕ್ತಾರ್ತಿನಾಶಿನ್ಯೈ ಭವಾನ್ಯೈ ತೇ ನಮೋ ನಮಃ ॥
ಪ್ರದಕ್ಷಿಣತ್ರಯಂ ದೇವಿ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಮಯಾ ಕೃತಂ ।
ತೇನ ಪಾಪಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ನಶ್ಯಂತು ಚ ಸದಾ ಮಮ ॥
ನಮಸ್ತೇ ಗಿರಿಜೇ ದೇವಿ ನಮಸ್ತೇ ಲೋಕನಾಯಿಕೇ ।
ನಮಸ್ತೇ ಸರ್ವಪಾಪಘ್ನೇ ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥
ಅನ್ಯಥಾ ಶರಣಂ ನಾಸ್ತಿ ತ್ವಮೇವ ಶರಣಂ ಮಮ ।
ತಸ್ಮಾತ್ಕಾರುಣ್ಯಭಾವೇನ ರಕ್ಷರಕ್ಷ ಮಹೇಶ್ವರಿ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪ್ರಸನ್ನಾರ್ಘ್ಯ

ಹೂ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಂದು ಬೊಗಸೆ ನೀರನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ೩ ಬಾರಿ ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಮನೆಮಂದಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

ಗಂಗಾದಿಪುಣ್ಯಸಲಿಲೈಃ ಗಂಧಮಾಲ್ಯಾದಿವಾಸಿತೈಃ ।
ಅರ್ಘ್ಯಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ವರದೇ ಗೃಹಾಣ ವರದಾಯಿನೀ ॥
ಪುನರರ್ಘ್ಯಂ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಮಂಗಳೇ ಶಿವಸುಂದರಿ ।
ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂ ಕೃತ್ವಾ ರಕ್ಷ ಮಾಂ ಶರಣಾಗತಾಮ್ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ॥

ಪೂರ್ಣಫಲಸಮರ್ಪಣೆ

ಒಂದು ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿಯನ್ನು ತಾಂಬೂಲದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅರಿಶಿನ ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ ಉದ್ಧರಣೆ ನೀರುಹಾಕಿ ದೇವಿಯ ಮುಂದೆ, ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಡುವುದು.

ಇದಂ ಫಲಂ ಮಯಾ ದೇವೀ ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಪುರತಸ್ತವ ।
ತೇನ ಮೇ ಸಫಲಾವಾಪ್ತಿರ್ಭವೇಜ್ಜನ್ಮನಿ ಜನ್ಮನಿ ॥

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಪೂರ್ಣಫಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ದೋರಬಂಧನ

ದಾರಕ್ಕೆ ಅರಿಶಿನ ಕುಂಕುಮ ಹೂ ಅರ್ಪಿಸಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಾಂಬೂಲ ಫಲಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸುವಾಸಿನಿಯು ಗಂಡನಿಂದ ಬಲಕೈಗೆ ದಾರಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಫಲತಾಂಬೂಲ ಕೊಟ್ಟು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆಯುವುದು.

ನಮಃ ಶಿವಕಾಂತಾಯೈ ಹ್ರೀಂ ನಮಶ್ಶಿವಶಕ್ತಯೇ ।
ಶ್ರೀಂ ನಮೋ ಜಗತಾಂ ಮಾತ್ರೇ ಮಮ ಭೂಯಾನ್ಮನೋರಥಃ ॥
ಭಕ್ತಪ್ರಿಯೇ ಮಹಾದೇವಿ ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯಪ್ರದಾಯಿನೀ ।
ಸೂತ್ರಂ ತೇ ಧಾರಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಮಾಭೀಷ್ಟಂ ಸದಾ ಕುರು ॥
ಇತಿ ದೋರಬಂಧನಮ್ ।

ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಹೂ ಅಕ್ಷತೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕೆಳಗಿನ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳಿ ದೇವಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವುದು.

ಪುತ್ರಾನ್ ದೇಹಿ ಧನಂ ದೇಹಿ ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ದೇಹಿ ಸುವ್ರತೇ ।

ಅನ್ಯಾಂಶ್ಚ ಸರ್ವಕಾಮಾಂಶ್ಚ ದೇಹಿ ದೇವೀ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ।

ಮಹಾರುದ್ರದೇವವಾಮಾಂಕಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಜಯಾಪತಿಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಮನೋಽಭೀಷ್ಟಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ವಾಯನದಾನ

ಪತಿಯ ಮೂಲಕ ಉಪಾಯನದಾನ ಕೊಡಿಸಬೇಕು.

ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿ, ಎರಡು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಗಳು, ಬೆಲ್ಲದ ಅಚ್ಚು, ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಎಲೆ ಅಡಕೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ಇಟ್ಟು, ಒಂದು ಸಣ್ಣ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮುಚ್ಚುವುದು. ಪುರೋಹಿತರ ಎದುರಿಗೆ ಮಂಡಲ ಮಾಡಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಉಪಾಯನದಾನದ ತಟ್ಟೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕು. (ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಬೇಕು)

ಅದ್ಯ ಪೂರ್ವೋಚ್ಚರಿತ ಏವಂಗುಣವಿಶೇಷಣವಿಶಿಷ್ಟಾಯಾಂ ಶುಭತಿಥೌ ಮಮ ಶ್ರೀಮಂಗಳಗೌರಿವ್ರತಸಾದ್ಗುಣ್ಯಾರ್ಥಂ ಉಪಾಯನದಾನಮಹಂ ಕರಿಷ್ಯೇ –

ಪುರೋಹಿತರಿಗೆ (ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ) ಗಂಧ, ಹೂವು ಕೊಡುವುದು.

ಗಂಧಪುಷ್ಪಧೂಪದೀಪಸಕಲಾರಾಧನೈಃ ಸ್ವರ್ಚಿತಮ್ । ಎಂದು ಹೇಳಿ ನೀರುಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಬಿಡುವುದು. ಆಮೇಲೆ ನೀರನ್ನು ಸಣ್ಣ ತಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸುವುದು.

ವಿಷ್ಣೋ ಉಪಾಯನದಾನಂ ರಕ್ಷಸ್ವ - ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಅತ್ತ ಇಟ್ಟು ಎರಡು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪತ್ನಿಯಿಂದ ನೀರು ಹಾಕಿಸಿ, ''ಇದಂ ಉಪಾಯನದಾನಮ್''-

ಉಪಾಯನದಾನ ಕೊಡುವಾಗ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರ –

ವಾಯನಂ ತೇ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ವ್ರತಸಂಪೂರ್ತಿಹೇತವೇ ।
ಪ್ರೀತಯೇ ದ್ವಿಜವರ್ಯಾಯ ಸಹಿರಣ್ಯಂ ದದಾಮ್ಯಹಮ್ ॥
ಇಂದಿರಾ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಾತಿ ಇಂದಿರಾ ವೈ ದದಾತಿ ಚ ।
ಇಂದಿರಾ ತಾರಕಾ ದ್ವಾಭ್ಯಾಂ ಇಂದಿರಾಯೈ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ಪುನಃ ಪೂಜಾ

ಛತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಚಾಮರೇ ವೀಜಯಾಮಿ । ನೃತ್ಯಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ। ಗೀತಂ ಶ್ರಾವಯಾಮಿ । ದರ್ಪಣಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ । ಅಶ್ವಾರೋಹಣಂ ಗಜಾರೋಹಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸಮಸ್ತರಾಜೋಪಚಾರದೇವೋಪಚಾರ ಋಷ್ಯೋಪಚಾರ ಸರ್ವೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪ್ರತ್ಯಾವಾಹನೆ

ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಪ್ರತ್ಯಾವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಯ ತನಕ ಕದಲಿಸಬಾರದು.

ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ

ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ಚ ನಾಮೋಕ್ತ್ಯಾ ತಪಃ ಪೂಜಾಕ್ರಿಯಾದಿಷು ।
ನ್ಯೂನಂ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತಿ ಸದ್ಯೋ ವಂದೇ ತಮಚ್ಯುತಮ್ ॥
ಮಂತ್ರಹೀನಂ ಕ್ರಿಯಾಹೀನಂ ಭಕ್ತಿಹೀನಂ ರಮಾಪತೇ ।
ಯತ್ಕೃತಂ ತು ಮಯಾ ದೇವ ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ತದಸ್ತು ಮೇ ॥
ಕಾಯೇನ ವಾಚಾ ಮನಸೇಂದ್ರಿಯೈರ್ವಾ ಬುದ್ಧ್ಯಾತ್ಮನಾ ವಾ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಸ್ವಭಾವಾತ್।
ಕರೋಮಿ ಯದ್ಯತ್ ಸಕಲಂ ಪರಸ್ಮೈ ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

'ಅನೇನ ಮಯಾ ಕೃತೇನ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಪೂಜಾಕರಣೇನ ಅಸ್ಮತ್ಸ್ವಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯಾಂತರ್ಗತ ಮಹಾರುದ್ರದೇವಾಂತರ್ಗತಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ-ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರಿಯತಾಂ ಸುಪ್ರೀತೋ ಸುಪ್ರಸನ್ನೋ ವರದೋ ಭವತು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ನೀರನ್ನು ಬಿಡುವುದು.

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿದೇವಿಯ ವಿಸರ್ಜನಾ ಪೂಜೆ

ಗಣಪತಿ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗೌರಿಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಚಮನ ಮಾಡಿ, ದೇಶಕಾಲಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ೧೬ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಪತಿಯ ಮೂಲಕ ನೈವೇದ್ಯ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೂ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಗೌರಿಗೆ ಬಾಗಿಣ ಕೊಡಬೇಕು.

ಶ್ರೀ ಗಿರಿಜಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । – ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ದಾಕ್ಷಾಯಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । – ಆವಾಹಯಾಮಿ, ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಶ್ರೀ ಉಮಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । – ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಶ್ರೀ ಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ । – ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಶ್ರೀ ಕಾಳ್ಯೈ ನಮಃ । – ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಶ್ರೀ ಹೈಮವತ್ಯೈ ನಮಃ । – ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಶ್ರೀ ಈಶ್ವರವಲ್ಲಭಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । - ಪುನರಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಶ್ರೀ ಶಿವಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । – ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಶ್ರೀ ಭವಾನ್ಯೈ ನಮಃ । – ವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಶ್ರೀ ಮಂಗಳದೇವತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । – ಮಾಂಗಲ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಶ್ರೀ ರುದ್ರಾಣ್ಯೈ ನಮಃ । – ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಶ್ರೀ ಶರ್ವಾಣ್ಯೈ ನಮಃ । – ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಶ್ರೀ ಮಂಗಳದೇವತಾಯೈ ನಮಃ । – ಮಾಂಗಲ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಶ್ರೀ ರುದ್ರಾಣ್ಯೈ ನಮಃ । – ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಶ್ರೀ ಶರ್ವಾಣ್ಯೈ ನಮಃ । – ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಶ್ರೀ ಸರ್ವಮಂಗಳಾಯೈ ನಮಃ । – ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಶ್ರೀ ಅಪರ್ಣಾಯೈ ನಮಃ । – ಧೂಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಶ್ರೀ ಲೋಕಮಂಗಳಾಯೈ ನಮಃ । – ದೀಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ಪ್ರಸನ್ನವದನಾಯೈ ನಮಃ । – ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ಜಗಜ್ಜನ್ನೈ ನಮಃ । – ಮಹಾಮಂಗಳನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
(ಆರತಿಮಾಡಿ)
ಓಂ ಶಿವವಲ್ಲಭಾಯೈ ನಮಃ । – ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ಸ್ವರ್ಣಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ । – ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಉದ್ವಾಸನೆ

ಹೂ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಏರಿಸಿ ಕಲಶನ್ನು ಕದಲಿಸಬೇಕು.

ಯಾಂತು ದೇವಗಣಾಃ ಸರ್ವೇ ಪೂಜಾಮಾದಾಯ ಮತ್ಕೃತಾಮ್ ।
ಇಷ್ಟಕಾಮ್ಯಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪುನರಾಗಮನಾಯ ಚ ॥

ಅನೇನ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣಗೌರಿ ವಿಸರ್ಜನಪೂಜನೇನ ಅಸ್ಮತ್ಸ್ವಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀ-ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಸಹಿತ ಮಹಾರುದ್ರದೇವಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾತ್ಮಕ ಜಯಾಪತಿ ಶ್ರೀ ಸಂಕರ್ಷಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಸುಪ್ರೀತೋ ಸುಪ್ರಸನ್ನೋ ವರದೋ ಭವತು' ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು.

* * * *

ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿವ್ರತದ ಕಥೆ

ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿ ವ್ರತದ ಕಥೆ

ಪುರಾ ಕೈಲಾಸಶಿಖರೇ ಸಿದ್ಧಗಂಧರ್ವಸೇವಿತೇ ।

ಉಮಯಾ ಸಹಿತಂ ಸ್ಕಂದಃ ಪಪ್ರಚ್ಛ ಶಿವಮವ್ಯಯಮ್ ॥೧॥

ರುದ್ರದೇವರು ವಾಸಮಾಡುವ ಕೈಲಾಸಪರ್ವತವು ಸಿದ್ಧರಿಂದ ಗಂಧರ್ವರಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ಜೊತೆ ರುದ್ರದೇವರು ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಒಮ್ಮೆ ಸ್ಕಂದನು ಆ ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಸ್ಕಂದಃ

ಕರುಣಾಸಾಗರ ಈಶಾನ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ ।

ವ್ರತಂ ಕಥಯ ದೇವೇಶ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಪ್ರವರ್ಧನಮ್ ॥೨॥

ಸ್ಕಂದನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ – ಕರುಣಾಸಾಗರನಾದ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಒಡೆಯನಾದ ಪ್ರಭುವೇ! ನನಗೆ ಒಂದು ಉತ್ತಮವಾದ ವ್ರತದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪದೇಶಿಸು. ಇಂಥ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತವಾಗಬೇಕು. ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದವನ ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳುಗಳಿಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕು.

ಶಂಕರಃ

ಸಾಧು ಪೃಷ್ಟಂ ಮಹಾಭಾಗ ಕಥಯಾಮಿ ಷಡಾನನ ।

ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತಂ ನಾಮ ಸರ್ವಸಂಪತ್ಕರಂ ನೃಣಾಮ್ ॥೩॥

ರುದ್ರದೇವರು ಹೇಳಿದರು – ಮಹಾಭಾಗ್ಯವಂತನಾದ ಷಣ್ಮುಖನೇ ! ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವಿ. ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ವ್ರತ ಎಂದರೆ ಅದು ''ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀ ವ್ರತ''.

ಪುರಾ ಸರಸ್ವತೀತೀರೇ ವಿಮಲಾಖ್ಯಾ ಮಹಾಪುರೀ ।

ತತ್ರ ಚಂದ್ರಪ್ರಭೋ ನಾಮ ರಾಜಾಽಭೂದ್ಧನದೋಪಮಃ ॥೪॥

ಹಿಂದೆ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಿಮಲಾ ಎಂಬ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣವಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಪ್ರಭ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಅರಸನು ಕುಬೇರನಿಗೆ ಸರಿಸಮಾನನಂತೆ ಸರ್ವ ಸಂಪದ್ಭರಿತನಾಗಿದ್ದನು.

ಮಹಾದೇವೀಬಲಾಖ್ಯೇತಿ ಭಾರ್ಯೇ ಬಾಲಮೃಗೇಕ್ಷಣೇ।
ತಯೋಃ ಪ್ರಿಯತರಾ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ತಸ್ಯಾऽಸೀನ್ನೃಪತೇರ್ಮತಾ ॥೫॥

ಆ ಚಂದ್ರಪ್ರಭನಿಗೆ ಮಹಾದೇವಿ ಮತ್ತು ಬಲಾ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡಂದಿರಿದ್ದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ಸ್ಫುರದ್ರೂಪಿಣಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಎರಳೆ (ಜಿಂಕೆಯ ಮರಿಗಳ) ಕಣ್ಣುಗಳಂಥ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ರಾಜನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಒಲವಿತ್ತು.

ಸ ಕದಾಚಿದ್ ವನಂ ಭೇಜೇ ಮೃಗಯಾಸಕ್ತಮಾನಸಃ।
ತತ್ರ ಶಾರ್ದೂಲವಾರಾಹವನಮಾಹಿಷಕುಂಜರಾನ್ ॥೬॥

ಹತ್ವಾ ಬಭ್ರಾಮ ತೃಷ್ಣಾರ್ತಃ ತರಸಾ ವಿಪಿನಂ ಮಹತ್।
ಅಪೂರ್ವಂ ಸ ಮಹೀಪಾಲೋ ದದರ್ಶ ಚ ಸರೋವರಮ್ ॥೭॥

ದೊರೆಯು ಒಮ್ಮೆ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಹೋದನು. ಮೃಗಗಳ ಬೇಟೆಯೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಇಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಹುಲಿ, ಹಂದಿ, ಕಾಡುಕೋಣ, ಆನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಂದನು. ಬಾಯಾರಿಕೆಗೊಂಡನು. ಕಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲೆಡೆ ನೀರಿಗಾಗಿ ತ್ವರಿತವಾಗಿ ತಿರುಗಿದನು. ಅಪರೂಪದ ಕೆರೆಯೊಂದನ್ನು ನೋಡಿದನು.

ಹಂಸಸಾರಸಕಾರಂಡಚಕ್ರವಾಕೋಪಶೋಭಿತಮ್।
ಉತ್ಪಲೇಂದೀವರಾಂಭೋಜಕಹ್ಲಾರಕುಸುಮೋತ್ಕರಮ್ ॥೮॥

ಆ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಹಂಸಪಕ್ಷಿಗಳಿದ್ದವು. ನೀರುಕೋಳಿಗಳಿದ್ದವು. ಚಕ್ರವಾಕ ಮೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ ಅದು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕನ್ನೈದಿಲೆ, ಬಿಳಿ ನೈದಿಲೆ, ತಾವರೆ, ಕಹ್ಲಾರ ಮೊದಲಾದ ಪುಷ್ಪಗಳೂ ಕೂಡ ಹೇರಳವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಸರಸ್ತೀರಂ ಪೀತ್ವಾ ಜಲಮನುತ್ತಮಮ್ ।
ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗೌರೀಮರ್ಚಯಂತಂ ದದರ್ಶಾಪ್ಸರಸಾಂ ಗಣಮ್ ।
ದಿವ್ಯಾಂಬರಧರಂ ವತ್ಸ ದಿವ್ಯಾಭರಣಸಂಯುತಮ್ ॥೯॥

ಎಲೈ ಪುತ್ರ ! ಆ ರಾಜನು ಸರೋವರದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿ ಇರುವ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದನು. ಅನಂತರ ಅಲ್ಲೊಂದು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಮೂಹವನ್ನು ಕಂಡನು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗೌರಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದಿವ್ಯವಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರು. ದಿವ್ಯವಾದ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂಥಾ ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯರ ಗಣವನ್ನು ಕಂಡನು.

ಕಿಮೇತದಿತಿ ಪಪ್ರಚ್ಛ ರಾಜಾ ರಾಜೀವಲೋಚನಃ ।
ತಾ ಊಚುರ್ಯೋಷಿತಃ ಸರ್ವಾ ಹರ್ಷೋತ್ಫುಲ್ಲವಿಲೋಚನಾಃ ॥೧೦॥

ಕಮಲದಂತಹ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಆ ರಾಜನು. ಅವರ ಬಳಿ ಏನಿದೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಆಗ ಅಪ್ಸರಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಅತ್ಯಂತ ಹರ್ಷದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನರಳಿಸಿ, ಆ ರಾಜನಿಗೆ ತಾವು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಗೌರೀ ವ್ರತದ ಬಗ್ಗೆ ಉತ್ತರಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಅಪ್ಸರಸಃ

ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತಂ ನಾಮ ಕ್ರಿಯತೇಽಸ್ಮಾಭಿರುತ್ತಮಮ್ ।
ಸರ್ವಸಂಪತ್ಕರಂ ನೃಣಾಂ ತತ್ಕುರುಷ್ವ ನೃಪೋತ್ತಮ ॥೧೧॥

ನಾವು ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತ ಎಂಬ ಶ್ರೇಷ್ಠವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇದನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಸಂಪತ್ತುಗಳು ಒದಗುತ್ತವೆ. ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ನೀನೂ ಕೂಡ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡು.

ರಾಜಾ

ವಿಧಾನಂ ಕೀದೃಶಂ ಬ್ರೂತ ಕದಾ ಕಾರ್ಯಂ ವ್ರತೋತ್ತಮಮ್ ।

ರಾಜನು ಪುನಃ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀ ವ್ರತವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕು? ಯಾವಾಗ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸ್ತ್ರಿಯಃ

ಶ್ರುಣು ರಾಜನ್ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮೋ ನಭಃ ಶುಕ್ಲತೃತೀಯಕೇ ॥೧೨॥
ಆರಬ್ಧವ್ಯಂ ವ್ರತಮಿದಂ ಗೌರ್ಯಾಃ ಷೋಡಶವತ್ಸರಾನ್ ।
ಪೂಜಯಿತ್ವಾತು ಗಿರಿಜಾಂ ಷೋಡಶೈರುಪಚಾರಕೈಃ ॥೧೩॥

ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ – ರಾಜನೇ! ಕೇಳು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತೃತೀಯಾ ದಿವಸ ಈ ಗೌರೀವ್ರತವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು. ಹದಿನಾರು ವರ್ಷಗಳ ತನಕ ಬಿಡದೇ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹದಿನಾರು ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪಾರ್ವತೀ ದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಷೋಡಶಗ್ರಂಥಿಸಂಯುಕ್ತಂ ದೋರಕಂ ದಕ್ಷಿಣೇ ಕರೇ ।
ನವೋ ನವೇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಬಧ್ನೀಯಾದ್ ವ್ರತಪೂರ್ತಯೇ ॥೧೪॥

ಹದಿನಾರು ಗಂಟುಗಳುಳ್ಳ ದೋರವನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. 'ನವೋ ನವೋ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆಗಷ್ಟೇ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

ದ್ವಿರಷ್ಟಗುಣಿತಂ ರಾಜನ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ಕುಟುಂಬಿನೇ ।
ಸದಕ್ಷಿಣಂ ಸತಾಂಬೂಲಂ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಪೂಜಿತಮ್ ॥೧೫॥

ರಾಜನೇ! ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮವನ್ನು ಪರಿಪಾಲನೆ ಮಾಡುವ ಕುಟುಂಬಿಯಾದ ಉತ್ತಮನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಉಪಾಯನದಾನವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ತಾಂಬೂಲ, ವಸ್ತ್ರ, ಅಲಂಕಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ದಕ್ಷಿಣೆ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನಾರು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶೂರ್ಪಯುಗ್ಮಂ ಸಕಾರ್ಪಾಸಂ ಸಾಂಜನಂ ತಾಲಪತ್ರಕಮ್ ।
ಸಕಂಚುಕಂ ಸತಾಂಬೂಲಂ ಕಂಠಸೂತ್ರಫಲಾನ್ವಿತಮ್ ॥೧೬॥

ಹದಿನಾರು ವಸ್ತುಗಳು ಹೀಗಿವೆ. ಎರಡು ಮೊರ, ಹತ್ತಿ, ಕಾಡಿಗೆ, ಓಲೆ, ಕಣ(ಕುಪ್ಪುಸದ ಬಟ್ಟೆ), ತಾಂಬೂಲ, ಕಂಠಸೂತ್ರ, ಫಲ, ವಸ್ತ್ರ, ದಕ್ಷಿಣೆ ಮೊದಲಾದವು.

ದದ್ಯಾತ್ ಸುವಾಸಿನೀಭ್ಯಶ್ಚ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಭೂಷಣ್ಯೆಃ ।
ಏವಂ ಸಂಪೂಜ್ಯ ವಿಧಿವತ್ ಷೋಡಶ್ಯೆರುಪಚಾರಕ್ಯೆಃ ॥೧೭॥

ಸುವಾಸಿನಿಯರಿಗೂ ಮೊರದ ಬಾಗಿನವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಾದಿಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಕಲ್ಪವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಹದಿನಾರು ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಗೌರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು.

ಶ್ರುತ್ವಾ ಕಥಾಮಿಮಾಂ ಪುಣ್ಯಾಂ ಕೃತಕೃತ್ಯೋ ಭವೇನ್ನರಃ ।
ಆದಾವಂತೇ ವಾ ಮಧ್ಯೇ ವಾ ಕುರ್ಯಾದ್ ಉದ್ಯಾಪನಂ ವ್ರತೀ ॥೧೮॥
ಏವಂ ಕೃತೇ ಮಹಾರಾಜ ಸರ್ವಸಂಪದ್ ಭವಿಷ್ಯತಿ ।

ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಈ ಗೌರೀವ್ರತದ ಕಥೆಯನ್ನು ಪೂಜೆಯ ಅನಂತರ ಕೇಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಆಚರಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಗೌರೀವ್ರತವನ್ನು ಹದಿನಾರುವರ್ಷಗಳು ಮಾಡಲೇ ಬೇಕು. ಮೊದಲು, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಮಹಾರಾಜನೇ ಹೀಗೆ ಗೌರೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಸಂಪತ್ತುಗಳು ದೊರಕುತ್ತವೆ.

ಈಶ್ವರಃ

ವನಿತಾನಾಂ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸ ರಾಜಾ ಕೃತವಾನ್ ವ್ರತಮ್ ॥೧೯॥
ತತೋ ಜಗಾಮ ಗೇಹಂ ಸ್ವಂ ರಾಜಾ ಸಬಲವಾಹನಃ ।
ವಿಮಲಾಯಾಂ ತು ಭವನೇ ಹ್ಯುವಾಸ ಪರಯಾ ಮುದಾ ॥೨೦॥

ರುದ್ರದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ –

ಅಪ್ಸರಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರವೇ ರಾಜನು ಗೌರೀವ್ರತವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಚರಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯ ಹಾಗೂ ವಾಹನಗಳ ಜೊತೆ ತೆರಳಿದನು. ವಿಮಲಾ ಎಂಬ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ತನ್ನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸ ಮಾಡಿದನು.

ರಮಮಾಣೋ ಮಹಾದೇವ್ಯಾ ದೇವೇಂದ್ರೋ ನಂದನೇ ಯಥಾ ।
ತತೋ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ಮಹಾದೇವೀ ಬದ್ಧಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸುದೋರಕಮ್ ॥೨೧॥

ಆ ರಾಜನು 'ನಂದನ ಎಂಬ ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಜೊತೆ ವಿಹಾರ ಮಾಡುವಂತೆ' ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಜೊತೆ ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಹಳ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಆಗ ಆ ರಾಜನ ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಮಹಾದೇವಿ ಎಂಬುವಳು ತನ್ನ ಪತಿಯು ತೋಳಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ದೋರವನ್ನು ಕಂಡಳು.

ಕಿಮೇತದಿತಿ ಪಪ್ರಚ್ಛ ರಾಜಾನಂ ಕುಪಿತಾ ತದಾ ।
ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತಮಿದಂ ಮಯಾ ಚೀರ್ಣಂ ವರಾನನೇ ॥೨೨॥

ದೋರವನ್ನು ಕಂಡಾಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಅವಳು ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕೋಪದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಇದು ಏನು? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು. ಆಗ ರಾಜನು ಸುಂದರಮುಖಿಯೇ! ನಾನು ಬೇಟೆಗೆ ತೆರಳಿದಾಗ ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ್ದೆನು. ಅದರ ಪ್ರಸಾದವನ್ನಾಗಿ ಈ ದೋರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವೆನು ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದನು.

ಕ್ವ ಗೌರೀವ್ರತಮಿತ್ಯೇವ ಸಾಕ್ಷೇಪಂ ತ್ರುಟಿತಂ ರುಷಾ ।
ಹಾಹಾಕೃತೇ ತು ನೃಪತೌ ಬಾಹ್ಯಶುಷ್ಕತರೌ ತದಾ ॥೨೩॥
ಪ್ರಾಕ್ಷಿಪದ್ ವೈ ಮಹಾದೇವೀ ಪತ್ಯೌ ರಾಜ್ಞಿ ವದತ್ಯಪಿ ।
ನ ಕರ್ತವ್ಯಂ ನ ಕರ್ತವ್ಯಂ ನ ಯುಕ್ತಮಿತಿ ಭಾಮಿನಿ ॥೨೪॥

ಆ ರಾಜಪತ್ನಿಗೆ ಕೋಪವು ಉಲ್ಬಣವಾಯಿತು. ಯಾವ ಗೌರೀವ್ರತ!! ಎಂದು ಧಿಕ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಗದರಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ಗಂಡನ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ದೋರವನ್ನು ಕಿತ್ತಿದಳು. ಅದನ್ನು ದೂರ ಎಸೆಯಲು ಪ್ರವೃತ್ತಳಾದಳು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜನು ಹಾಹಾಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಡ ಎಂದು ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಆ ಮಹಾದೇವಿಯು ಹೊರಗಡೆ ಇದ್ದ ಒಂದು ಒಣಗಿದ ಮರದ ಕಡೆ ಎಸೆಯಲು ಉದ್ಯುಕ್ತಳಾದಳು. ರಾಜನು ಪುನಃ 'ಮಹಾದೇವಿ! ಅದನ್ನು ಎಸೆಯಬಾರದು' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆದರೂ ಅವನ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿ ಮಹಾದೇವಿಯು ದೋರವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಆ ಗಿಡದ ಮೇಲೆ ಎಸೆದಳು.

ತತ್ಸೂತ್ರಸ್ಪರ್ಶನಾದೇವ ಶುಷ್ಕಸ್ತು ಫಲಿತೋಽಭವತ್ ।
ಭಾರ್ಯಾ ದ್ವಿತೀಯಾ ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಸ್ಮಿತಾಕುಲಮಾನಸಾ ॥೨೫॥

ಒಣಗಿದ ಆ ಮರವು ಎಸೆದ ದೋರದ ಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಕೂಡಲೇ ಚಿಗುರಿತು. ಹೂವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಮರವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಫಲಪುಷ್ಪಭರಿತವಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯು ಕಡು ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನು ಪಟ್ಟಳು.

ತನ್ಮೂಲೇ ದೋರಕಂ ಕ್ಷಿಪ್ತಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಸಾ ಬಬಂಧ ಹ ।
ತತಃ ತದ್ವ್ರತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಾತ್ ಪತ್ಯುಃ ಪ್ರಿಯತಮಾಽಭವತ್ ॥೨೬॥

ಆ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಎಸೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ದೋರವನ್ನು ಕೂಡಲೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ತಾನೇ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಳು. ಆ ದೋರದ ವ್ರತಮಹಿಮೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯತಮಳಾದಳು.

ದೇವೀ ವ್ರತಾಪಚಾರೇಣ ಸಾ ತ್ಯಕ್ತಾ ದುಃಖಿತಾ ವನಮ್ ।
ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸಾ ಮನಸಾ ದೇವೀಂ ಧ್ಯಾಯಂತೀ ನಿಯಮಾನ್ವಿತಾ ॥೨೭॥

ಹಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಮಹಾದೇವಿಗೆ ದುಃಖದ ಕಾಲ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಗೌರೀ ವ್ರತವನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ ದೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ಪತಿಯಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಳಾದಳು. ಅತ್ಯಂತ ಖಿನ್ನಳಾದಳು. ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದಳು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಗೌರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದಳು. ಅನೇಕ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದಳು.

ಮುನೀನಾಮಾಶ್ರಮೇ ಪುಣ್ಯೇ ನಿವಸಂತಿ ಕ್ವಚಿತ್ ಕ್ವಚಿತ್ ।
ನಿವಾರಿತಾ ಮುನಿವರ್ಯೈರ್ಗಚ್ಛ ಪಾಪೇ ಯಥಾಸುಖಮ್ ॥೨೮॥

ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪವಿತ್ರವಾದ ಋಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯಲು ಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಅವಳನ್ನು ಕಂಡು ಯಾವ ಮುನಿಗಳೂ ಕೂಡ ಸ್ವಾಗತ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ನೀನು ಪಾಪಿಷ್ಠಳಿರುವಿ. ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ತೆರಳು. ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ವಾಗತ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಧಾವಂತೀ ವಿಪಿನೇ ಘೋರೇ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷಂ ದದರ್ಶ ಹ ।
ತಂ ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ಸಾ ದೇವೀ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಮನಸಿ ಪಾರ್ವತೀಮ್ ॥೨೯॥

ಅವಳು ತೆರಳಿದ ಕಾಡು ಅತ್ಯಂತ ಭಯಾನಕವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕಿರಾತರ ಅಧಿಪತಿಯನ್ನು ಕಂಡಳು. ಅವನ ಬಳಿ 'ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ನೀನು ನೋಡಿರುವಿಯಾ? ಅವಳು ಎಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಾಳೆ ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು.

ತತೋ ದದರ್ಶಾಽಮ್ರತರುಂ ಗಚ್ಛಂತೀ ಸರಸೀದ್ವಯಮ್ ।
ತತೋ ನಗ್ನಾಂ ಸ್ತ್ರಿಯಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತಾಮ್ ॥೩೦॥

ಮುಂದೆ ಹಾಗೆಯೇ ತೆರಳುತ್ತಾ ಒಂದು ಮಾವಿನ ಮರವನ್ನು ಕಂಡಳು. ಎರಡು ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಕಂಡಳು. ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತಳಾದ ಒಬ್ಬಳು ನಗ್ನ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕಂಡಳು. ಇವರೆಲ್ಲರ ಬಳಿ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿರುವಿರಾ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ತೈಸ್ತೈರ್ನಿರಾಕೃತಾ ಬಾಲಾ ನಿರ್ವಿಣ್ಣಾ ವಿಷಸಾದ ಹ ।
ತತಸ್ತು ಕೃಪಯಾ ಗೌರೀ ಪ್ರಾದುರಾಸೀದ್ ದೃಶಃ ಪಥಿ ॥೩೧॥

ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡ ನಾವು ಗೌರಿಯನ್ನು ಕಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಆಗ ಆ ಮಹಾದೇವಿಯು ಬಹಳ ದುಃಖದಿಂದ ನನಗೆ ಪಾರ್ವತಿಯು ಎಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತಾಳೆಂದು ಗೋಳಾಡಿದಳು. ಇವಳ ದೈನ್ಯಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಪಾರ್ವತಿಯು ಅವಳ ಮೇಲಿನ ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾದಳು.

ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದಂಡವದ್ ಭೂಮೌ ನತ್ವಾ ತುಷ್ಟಾವ ಭಕ್ತಿತಃ ।
ಜಯ ದೇವಿ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಜಯ ಭಕ್ತವರಪ್ರದೆ ॥೩೨॥

ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದಳು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದಳು. ದೇವಿಯೇ ನಿನಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಭಕ್ತರಿಗೆ ವರವನ್ನು ನೀಡುವವಳೇ, ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ. ದೇವಿ ನೀನು ಶ್ರೇಷ್ಠಳಾಗಿರುವಿ.

ಜಯ ಶಂಕರವಾಮಾಂಗಿ ಮಂಗಲೇ ಸರ್ವಮಂಗಲೇ ।
ಸ್ತುತ್ವಾ ಚ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗೌರೀಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಸಾದರಮ್ ॥೩೪॥

ರುದ್ರದೇವರ ವಾಮಾಂಗಿನಿಯಾದ ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ. ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪಳಾದ ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ. ಹೀಗೆ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಜಯಘೋಷ ಮಾಡಿದಳು. ಶ್ರೇಷ್ಠಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದಳು.

ಚಕಾರ ಚ ವ್ರತಂ ದೇವ್ಯಾಃ ಸರ್ವಸಂಪತ್ಪ್ರದಾಯಕಮ್ ।
ತತಸ್ತುಷ್ಟಾತು ಸಾ ದೇವೀ ದದೌ ತಸ್ಯೈ ವರಾನ್ ಬಹೂನ್ ॥೩೫॥

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನಿಂತ ಗೌರಿಗೆ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಗೌರೀ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದಳು. ಇದರಿಂದ ಪರಮಪ್ರೀತಳಾದ ಗೌರಿಯು ಆ ರಾಜಪತ್ನಿಗೆ ಅನೇಕ ವರಗಳನ್ನು ನೀಡಿದಳು.

ಇತಿ ದತ್ತ್ವಾ ವರಂ ತಸ್ಯೈ ತತ್ರೈವಾಂತರ್ದಧೇ ಶಿವಾ ।
ತತಃ ಸ್ವಭವನಂ ಗತ್ವಾ ವ್ರತಂ ಪತ್ಯಾ ಚಕಾರ ಹ ॥೩೬॥

ಹೀಗೆ ವರಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಪಾರ್ವತಿಯು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನಳಾದಳು. ಅನಂತರ ರಾಜಪತ್ನಿಯು ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಪತಿಯ ಜೊತೆ ವಿಧಿ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಗೌರೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದಳು.

ಪೌರೈಃ ಸಾರ್ಧಂ ನೃಪಃ ಕೃತ್ವಾ ಸಾರ್ವಭೌಮಪದಂ ಯಯೌ ।
ಅಂತೇ ಜಗಾಮ ಚ ಸ್ವರ್ಗಂ ಕಾಂತಾಭ್ಯಾಂ ಸಹಿತೋ ನೃಪಃ ॥೩೭॥

ಆ ರಾಜನು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜೆಗಳ ಜೊತೆ ಈ ಗೌರೀವ್ರತವನ್ನು ವೈಭವದಿಂದ ಆಚರಿಸಿದನು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿಯೇ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದನು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ತನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡಂದಿರ ಜೊತೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಯಃ ಶೋಭನಂ ವ್ರತಮಿದಂ ಕಥಿತಂ ಶಿವಾಯಾಃ
ಕುರ್ಯಾನ್ನರಃ ಪ್ರಿಯಕರಂ ನಿಯಮೇನ ಗೌರ್ಯಾಃ ।
ಪ್ರಾಪ್ಯ ಶ್ರಿಯಂ ಸಮಧಿಕಾಂ ಭುವಿ ಶತ್ರುಸಂಘಾನ್
ನಿರ್ಜಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಲಪದಂ ಸಹಸಾ ಚ ಯಾತಿ ॥೩೮॥

ಪಾರ್ವತಿದೇವಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಈ ಗೌರೀವ್ರತವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅಂಥವನು ಅಪಾರವಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ನಿರ್ಮಲವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇರುತ್ತಾನೆ.

ಪುತ್ರಾರ್ಥೀ ಲಭತೇ ಪುತ್ರಾನ್ ಕಾಮಾರ್ಥೀ ಕಾಮಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ।
ವಿದ್ಯಾರ್ಥೀ ಲಭತೇ ವಿದ್ಯಾಂ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥೀ ಮೋಕ್ಷಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ।
ಪತಿಕಾಮಾ ಚ ಭರ್ತಾರಂ ಸೌಮಂಗಲ್ಯಂ ಸಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥೩೮॥

ಮಗನನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನಿಗೆ ಗಂಡುಮಗುವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತುಗಳೂ ದೊರಕುತ್ತವೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವೇ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಪತಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ನಾರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಗಂಡ ಸಿಗುತ್ತಾನೆ. ಸೌಮಾಂಗಲ್ಯವೂ ಕೂಡ ಅವಳಿಗೆ ದೊರಕುತ್ತದೆ.

ಇದಂ ವ್ರತಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ಮಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಷಡಾನನ ।
ಸಿದ್ಧ್ಯಂತಿ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಾಣಿ ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀಪ್ರಸಾದತಃ ॥೩೯॥

॥ ಇತಿ ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣೇ ಸ್ಕಂದಶಂಕರಸಂವಾದೇ
ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತಕಥಾ ಸಮಾಪ್ತಾ ॥

ಷಣ್ಮುಖನೇ ಮಹಾಪುಣ್ಯಕರವಾದ ವ್ರತವನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವೆನು. ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಯ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಈಡೇರುತ್ತವೆ.

॥ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸ್ಕಂದಶಂಕರಸಂವಾದದಲ್ಲಿ
ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀ ಕಥೆಯು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು ॥

* * * *

ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತದ ಉದ್ಯಾಪನ ವಿಧಿ

ಯುಧಿಷ್ಠಿರಃ

ಉದ್ಯಾಪನವಿಧಿಂ ಬ್ರೂಹಿ ತೃತೀಯಾಯಾಃ ಸುರೇಶ್ವರ ।
ಭಕ್ತಿತಃ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ವ್ರತಸಂಪೂರ್ತಿಹೇತವೇ ॥೧॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ – ಸುರೇಶ್ವರನೇ! ಗೌರೀತೃತೀಯಾವ್ರತದ ಉದ್ಯಾಪನ ವಿಧಿಯನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸು. ವ್ರತದ ಪೂರ್ಣಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳ ಬಯಸುವೆನು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ

ಉದ್ಯಾಪನವಿಧಿಂ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಸಾವಧಾನಮಿದಂ ಶೃಣು ।
ತ್ರಿಂಶದ್ದಂಡಪ್ರಮಾಣೇನ ಪ್ರಮಿತಂ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರೇ ॥೨॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ – ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಕೇಳು. ಗೌರೀವ್ರತದ ಉದ್ಯಾಪನದ ಬಗ್ಗೆ ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮೊದಲು ಮೂವತ್ತು ಗಜದ ಚೌಕದ ಅಂಗಣವನ್ನು ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸಬೇಕು.

ಪ್ರತ್ಯಕ್ ಪ್ರಾಗಪಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಮಂಟಪಾಂಗಣಮಿಷ್ಯತೇ ।
ಗೋಚರ್ಮಮಾತ್ರಂ ಸಂಲಿಪ್ಯ ಗೋಮಯೇನ ವಿಚಕ್ಷಣಃ ॥೩॥

ಎಲೈ ಧರ್ಮರಾಜನೇ ! ಮನೆಯ ಉತ್ತರಭಾಗದ ಆ ಅಂಗಣದಲ್ಲಿ ಗೋಚರ್ಮದಷ್ಟು ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಗೋಮಯದಿಂದ ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಬೇಕು.

ಮಂಟಪಂ ಕಾರಯೇತ್ ತತ್ರ ನಾನಾವರ್ಣಂ ಸುಶೋಭನಮ್ ।
ಗೃಹಸ್ಯೋತ್ತರಪಾರ್ಶ್ವೇ ತು ಪದ್ಮಮಷ್ಟದಲಂ ಲಿಖೇತ್ ॥೪॥

ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಂಟಪವನ್ನಿಡಬೇಕು. ಅನೇಕ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆ ಮಂಟಪದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ದಳದ ಪದ್ಮವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು.

ತನ್ಮಧ್ಯೇ ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ ಕುಂಭಮ್ ಅವ್ರಣಂ ಮೃಣ್ಮಯಂ ಶುಭಮ್ ।
ತಾಮ್ರಪಾತ್ರಂ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ ಫಲೈಃ ಷೋಡಶಭಿಸ್ತಥಾ ॥೫॥

ಆ ಪದ್ಮದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ರಂಧ್ರಗಳಿಲ್ಲದ ಮಣ್ಣಿನ ಒಂದು ಕಳಶವನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಸುತ್ತಲೂ ೧೬ ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನಿಡಬೇಕು. ಆ ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಗಳನ್ನಿಡಬೇಕು.

ತದರ್ಧಾರ್ಧೇನ ವಾ ಕುರ್ಯಾದ್ ವಿತ್ತಶಾಠ್ಯಂ ನ ಕಾರಯೇತ್ ।
ಕರ್ಷಮಾತ್ರಸುವರ್ಣೇನ ಪ್ರತಿಮಾಂ ಕಾರಯೇದ್ ಬುಧಃ ॥೬॥

ಯಜಮಾನನು, ೧೬ ಕಲಶಗಳನ್ನಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ೮ ಕಲಶಗಳನ್ನಿಡಬೇಕು. ಅದೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ೪ ಕಲಶಗಳನ್ನಿಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ವಿತ್ತಶಾಠ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಒಂದು ತೂಕದಷ್ಟು ಚಿನ್ನದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ತದರ್ಧಂ ಮಧ್ಯಮಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ತದರ್ಧಂ ತು ಕನಿಷ್ಠಕಮ್ ।
ಕೃತ್ವಾ ರೂಪಂ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಪಾರ್ವತ್ಯಾಶ್ಚ ಹರಸ್ಯ ಚ ॥೭॥

ಒಂದು ತೂಕದಷ್ಟು ಚಿನ್ನದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಅದರ ಅರ್ಧಭಾಗದ ಚಿನ್ನದಿಂದಲಾದರೂ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಅದರ ಅರ್ಧದಷ್ಟನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಾರ್ವತೀ ಪರಮೇಶ್ವರರ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅಥ ತಾಮ್ರಮಯೇ ಪಾತ್ರೇ ಪ್ರತಿಮಾಂ ತತ್ರ ವಿನ್ಯಸೇತ್ ।
ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರಯುಗಚ್ಛನ್ನಂ ಶ್ವೇತಯಜ್ಞೋಪವೀತಕಮ್ ॥೮॥

ಅನಂತರ ಒಂದು ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನಿಡಬೇಕು. ಎರಡು ಬಿಳಿವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊದ್ದಿಸ ಬೇಕು. ಶುಭ್ರವಾದ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು.

ಭಾಜನಂ ಚ ತಿಲೈಃ ಪೂರ್ಣಂ ಕಲಶೋಪರಿ ವಿನ್ಯಸೇತ್ ।
ಪಾರ್ವತೀಶ್ವರಯೋರರ್ಚಾಂ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ವಿಧಾನತಃ ॥೯॥

ಕಲಶದ ಮೇಲೆ ಎಳ್ಳುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯನ್ನಿಡಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರ ಚಿನ್ನದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಿಡಬೇಕು. ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ವೇದೋಕ್ತೇನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಚ ಕರ್ತವ್ಯಾ ತು ಯಥಾವಿಧಿ ।
ಪಂಚಾಮೃತೇನ ಸ್ನಪನಂ ಕೃತ್ವಾ ದೇವಸ್ಯ ಚೋತ್ತಮಮ್ ॥೧೦॥

ಪೂಜೆಯ ಮೊದಲು ಪ್ರಾಣ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪಂಚಾಮೃತದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಬೇಕು. ಉತ್ತಮರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಆರಾಧನೆಗೈಯಬೇಕು.

ಸ್ನಾನಂ ಚ ಕಾರಯೇತ್ ಪಶ್ಚಾತ್ ತತಃ ಪೂಜಾಂ ಚ ಕಾರಯೇತ್ ।
ಚಂದನೇನ ಸುಗಂಧೇನ ಸುಪುಷ್ಪೈಶ್ಚ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥೧೧॥

ಶುದ್ಧೋದಕದಿಂದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ವಸ್ತ್ರಸಮರ್ಪಣೆ, ಗಂಧಸಮರ್ಪಣೆ, ಪುಷ್ಪಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು.

ಧೂಪಂ ಚ ಕಲ್ಪಯೇದ್ ಗಂಧಂ ಚಂದನಾಗರುಸಂಯುತಮ್ ।
ನಾನಾಪ್ರಕಾರೈರ್ನೈವೇದ್ಯಂ ತದಾ ದೀಪಂ ಚ ಕಾರಯೇತ್ ॥೧೨॥

ಚಂದನಾಗರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಧೂಪಾರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನು ಆ ದೇವರ ಮುಂದಿಟ್ಟು ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಂಗಳಾರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಅರ್ಚಯೇತ್ ಪೂಜಯೇತ್ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗಂಧಪುಷ್ಪೈಃ ಫಲಾಕ್ಷತೈಃ ।
ಆವಾಹನಾದಿ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಪುರಾಣಾಂಗಸಮುದ್ಭವೈಃ ॥೧೩॥

ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅರ್ಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಫಲ, ಅಕ್ಷತೆ, ಆವಾಹನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕುರ್ಯಾದ್ ವಿಧಾನತಃ ಪೂಜಾಂ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಸಮನ್ವಿತಃ ।
ದೇವದೇವ ಸಮಾಗಚ್ಛ ಪ್ರಾರ್ಥಯೇಽಹಂ ಜಗತ್ಪತೇ ॥೧೪॥
ಇಮಾಂ ಮಯಾ ಕೃತಾಂ ಪೂಜಾಂ ಗೃಹಾಣ ಸುರಸತ್ತಮ ।
ಏವಂ ಪೂಜಾ ಪ್ರಕರ್ತವ್ಯಾ ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ತತಃ ॥೧೫॥

ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರ ಬಳಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಒಡೆಯನಾದವನೇ! ನಾನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ, ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಗೀತನೃತ್ಯಾದಿಸಂಯುಕ್ತಂ ಕಥಾಶ್ರವಣಪೂರ್ವಕಮ್ ।
ಅರ್ಚಯೇತ್ ಪೂರ್ವವದ್ ದೇವೀಂ ಪಶ್ಚಾದ್ಧೋಮಂ ಸಮಾಚರೇತ್॥೧೬॥

ಗಾನ, ನರ್ತನ ಮೊದಲಾದ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಪಾರ್ವತಿಯ ಹಾಗೂ ರುದ್ರದೇವರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ರಾತ್ರಿಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯ ಬೇಕು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಗೌರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಆ ಗೌರೀವ್ರತದ ಉದ್ಯಾಪನಾಹೋಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಸ್ವಗೃಹ್ಯೋಕ್ತವಿಧಾನೇನ ಕೃತ್ವಾಗ್ನಿಸ್ಥಾಪನಂ ತತಃ ।
ಪ್ರಾರಭೇತ ತತೋ ಹೋಮಂ ನವಗ್ರಹಪುರಸ್ಸರಮ್ ॥೧೭॥

ತಮ್ಮ ಶಾಖೆಗೆ ಅನುಸಾರಿಯಾಗಿ ಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಧಿಯಂತೆ ಅಗ್ನಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ನವಗ್ರಹದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಹೋಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ತಿಲಾಂಶ್ಚ ಯವಸಮ್ಮಿಶ್ರಾನಾಜ್ಯೇನ ಚ ಪರಿಪ್ಲುತಾನ್ ।
ಏವಂ ಸಮಾಪ್ಯ ಜುಹುಯಾತ್ ತತ್ರಾಚಾರ್ಯಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥೧೮॥

ತುಪ್ಪದಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಎಳ್ಳು ಹಾಗೂ ಯವವನ್ನು ಆಹುತಿಯನ್ನಾಗಿ ನೀಡಬೇಕು. ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹೋಮವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಅರ್ಘ್ಯಪುಷ್ಪಪ್ರದಾನೈಶ್ಚ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಭೂಷಣೈಃ ।
ಭಕ್ತ್ಯಾ ಚ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದದ್ಯಾತ್ ಸಹಗೋಧೂಮಲಡ್ಡುಕೈಃ ॥೧೯॥

ಆಚಾರ್ಯಪುರುಷನಿಗೆ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಹೂವಿನ ಹಾರವನ್ನು ಹಾಕಿ, ನೂತನ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ನೀಡಿ, ಚಿನ್ನದ ಅಲಂಕಾರವಸ್ತುಗಳನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಅಂದಿನ ದಿನ ಗೋಧಿಹಿಟ್ಟಿನ ಲಡ್ಡುಗೆಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೂಡ ನೀಡಬೇಕು.

ಧೇನುಂ ಸದಕ್ಷಿಣಾಂ ದದ್ಯಾತ್ ಸುಶೀಲಾಂ ಚ ಪಯಸ್ವಿನೀಮ್ ।
ಸ್ವರ್ಣಶೃಂಗೀಂ ರೂಪ್ಯಖುರಾಂ ಕಾಂಸ್ಯದೋಹದಭಾಜನಾಮ್ ॥೨೦॥

ಗೋದಾನವನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಗೋವು ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅಂಥ ಗೋವಿನ ಕೋಡುಗಳಿಗೆ ಚಿನ್ನದ ಆವರಣವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿರಬೇಕು. ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗೊರಸನ್ನು ಹಾಕಿರ ಬೇಕು. ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯಲು ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

ರತ್ನಪುಚ್ಛಾಂ ವಸ್ತ್ರಯುತಾಂ ತಾಮ್ರಪೃಷ್ಠಾಮಲಂಕೃತಾಮ್ ।
ಸವತ್ಸಾಮವ್ರಣಾಂ ಭದ್ರಾಂ ಗಾಸ್ತಥಾನ್ಯಾಃ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ॥೨೧॥

ರತ್ನದ ಆಭರಣದಿಂದ ಬಾಲವನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಬೇಕು. ಅದರ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ರೇಷ್ಮೆಯ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೊದಿಸಿರಬೇಕು. ತಾಮ್ರದ ಕವಚದಿಂದ ಅದರ ಪೃಷ್ಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿರಬೇಕು. ಆ ಹಸುವು ಅಂಗವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬಾರದು. ಕರುವಿನ ಜೊತೆ ಇರಬೇಕು. ಇಂಥ ಹಸುವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸುವರ್ಣೇನ ಸಮಾಯುಕ್ತಾಃ ಸ್ವಾಚಾರ್ಯಾಯ ಚ ಸಾಧವೇ ।
ಋತ್ವಿಜಃ ಷೋಡಶಾಪ್ಯೇವಂ ಪಕ್ವಾನ್ನೈಃ ಪ್ರೀಣಯೇತ್ ಸದಾ ॥೨೨॥

ಕುರ್ಯಾದ್ ವಿಧಾನತಃ ಪೂಜಾಂ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಸಮನ್ವಿತಃ ।
ದೇವದೇವ ಸಮಾಗಚ್ಛ ಪ್ರಾರ್ಥಯೇಽಹಂ ಜಗತ್ಪತೇ ॥೧೪॥
ಇಮಾಂ ಮಯಾ ಕೃತಾಂ ಪೂಜಾಂ ಗೃಹಾಣ ಸುರಸತ್ತಮ ।
ಏವಂ ಪೂಜಾ ಪ್ರಕರ್ತವ್ಯಾ ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ತತಃ ॥೧೫॥

ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರ ಬಳಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಒಡೆಯನಾದವನೇ! ನಾನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ, ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಗೀತನೃತ್ಯಾದಿಸಂಯುಕ್ತಂ ಕಥಾಶ್ರವಣಪೂರ್ವಕಮ್ ।
ಅರ್ಚಯೇತ್ ಪೂರ್ವವದ್ ದೇವೀಂ ಪಶ್ಚಾದ್ಧೋಮಂ ಸಮಾಚರೇತ್॥೧೬॥

ಗಾನ, ನರ್ತನ ಮೊದಲಾದ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಪಾರ್ವತಿಯ ಹಾಗೂ ರುದ್ರದೇವರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ರಾತ್ರಿಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯ ಬೇಕು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಗೌರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಆ ಗೌರೀವ್ರತದ ಉದ್ಯಾಪನಾಹೋಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಸ್ವಗೃಹ್ಯೋಕ್ತವಿಧಾನೇನ ಕೃತ್ವಾಗ್ನಿಸ್ಥಾಪನಂ ತತಃ ।
ಪ್ರಾರಭೇತ ತತೋ ಹೋಮಂ ನವಗ್ರಹಪುರಸ್ಸರಮ್ ॥೧೭॥

ತಮ್ಮ ಶಾಖೆಗೆ ಅನುಸಾರಿಯಾಗಿ ಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಧಿಯಂತೆ ಅಗ್ನಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ನವಗ್ರಹದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಹೋಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ತಿಲಾಂಶ್ಚ ಯವಸಮ್ಮಿಶ್ರಾನಾಜ್ಯೇನ ಚ ಪರಿಪ್ಲುತಾನ್ ।
ಏವಂ ಸಮಾಪ್ಯ ಜುಹುಯಾತ್ ತತ್ರಾಚಾರ್ಯಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥೧೮॥

ತುಪ್ಪದಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಎಳ್ಳು ಹಾಗೂ ಯವವನ್ನು ಆಹುತಿಯನ್ನಾಗಿ ನೀಡಬೇಕು. ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹೋಮವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಅರ್ಘ್ಯಪುಷ್ಪಪ್ರದಾನೈಶ್ಚ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಭೂಷಣೈಃ ।
ಭಕ್ತ್ಯಾ ಚ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದದ್ಯಾತ್ ಸಹಗೋಧೂಮಲಡ್ಡುಕೈಃ ॥೧೯॥

ಆಚಾರ್ಯಪುರುಷನಿಗೆ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಹೂವಿನ [illegible]ರವನ್ನು ಹಾಕಿ, ನೂತನ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ನೀಡಿ, ಚಿನ್ನದ ಅಲಂಕಾರವಸ್ತುಗಳನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಅಂದಿನ ದಿನ ಗೋಧಿಹಿಟ್ಟಿನ ಲಡ್ಡುಗೆಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೂಡ ನೀಡಬೇಕು.

ಧೇನುಂ ಸದಕ್ಷಿಣಾಂ ದದ್ಯಾತ್ ಸುಶೀಲಾಂ ಚ ಪಯಸ್ವಿನೀಮ್ ।
ಸ್ವರ್ಣಶೃಂಗೀಂ ರೂಪ್ಯಖುರಾಂ ಕಾಂಸ್ಯದೋಹದಭಾಜನಾಮ್ ॥೨೦॥

ಗೋದಾನವನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಗೋವು ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅಂಥ ಗೋವಿನ ಕೋಡುಗಳಿಗೆ ಚಿನ್ನದ ಆವರಣವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿರಬೇಕು. ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗೊರಸನ್ನು ಹಾಕಿರ ಬೇಕು. ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯಲು ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

ರತ್ನಪುಚ್ಛಾಂ ವಸ್ತ್ರಯುತಾಂ ತಾಮ್ರಪೃಷ್ಠಾಮಲಂಕೃತಾಮ್ ।
ಸವತ್ಸಾಮವ್ರಣಾಂ ಭದ್ರಾಂ ಗಾಸ್ತಥಾನ್ಯಾಃ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ॥೨೧॥

ರತ್ನದ ಆಭರಣದಿಂದ ಬಾಲವನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಬೇಕು. ಅದರ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ರೇಷ್ಮೆಯ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೊದಿಸಿರಬೇಕು. ತಾಮ್ರದ ಕವಚದಿಂದ ಅದರ ಪೃಷ್ಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿರಬೇಕು. ಆ ಹಸುವು ಅಂಗವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬಾರದು. ಕರುವಿನ ಜೊತೆ ಇರಬೇಕು. ಇಂಥ ಹಸುವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸುವರ್ಣೇನ ಸಮಾಯುಕ್ತಾಃ ಸ್ವಾಚಾರ್ಯಾಯ ಚ ಸಾಧವೇ ।
ಋತ್ವಿಜಃ ಷೋಡಶಾಪ್ಯೇವಂ ಪಕ್ವಾನ್ನೈಃ ಪ್ರೀಣಯೇತ್ ಸದಾ ॥೨೨॥

ಚಿನ್ನದ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಉತ್ತಮವಾದ ಹಸುವನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಾಧುವಾದ ಆಚಾರ್ಯಪುರುಷನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಹದಿನಾರು ಋತ್ವಿಕ್ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಅನಂತರ ಅನ್ನದಾನದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಬೇಕು.

ಷೋಡಶಪ್ರಮಿತಂ ದದ್ಯಾತ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯ ಉಪಾಯನಮ್ ।
ವಂಶಪಾತ್ರಸ್ಥಿತೈಃ ಪಶ್ಚಾತ್ ಪಕ್ವಾನ್ನಂ ಪಾಯಸೈಃ ಶುಭೈಃ ॥೨೩॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಹದಿನಾರು ಉಪಾಯನಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿ, ಬಿದುರಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಯಸದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು.

ಅನ್ಯೇಭ್ಯೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯಶ್ಚ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ಚ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ।
ಷೋಡಶಾಬ್ದೇಷು ಕೃತ್ವೈವಂ ಪೂಜಯೇದ್ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕಮ್ ॥೨೪॥

ಹದಿನಾರು ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಉಳಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಕೂಡ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅನ್ನದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗೌರೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಬಂಧುಭಿಃ ಸಹ ಭುಂಜೀತ ನಿಯತಶ್ಚ ಪರೇಽಹನಿ ।
ಏವಂ ಕೃತ್ವಾ ಭವೇದ್ ರಾಜನ್ ಪರಿಪೂರ್ಣವ್ರತೀ ಭುವಿ ॥೨೫॥

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣೇ ಕೃಷ್ಣಯುಧಿಷ್ಠಿರಸಂವಾದೇ
ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತೋದ್ಯಾಪನಂ ಸಮಾಪ್ತಮ್ ॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅತಿಥಿ ಅಭ್ಯಾಗತರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಬಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ತಾನು ತನ್ನ ಬಂಧು ಜನರ ಜೊತೆ ಹರಿಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಮರುದಿವಸ ಊಟವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಧರ್ಮರಾಜನೇ ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಗೌರೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಆ ವ್ರತವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸ್ಕಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಯುಧಿಷ್ಠಿರಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತದ ಉದ್ಯಾಪನೆಯೆಂಬ ಭಾಗವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

* * * *

ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರರಾದ ಕಥೆ

ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ರೂಪ ರುದ್ರದೇವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಹಾವಿಷ್ಣು, ಹಾಗೂ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೂ ಕೂಡ ಇರುತ್ತದೆ. ಪತ್ನಿಯಾದವಳು ಪತಿಯ ಅರ್ಧದೇಹದಂತಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ಇದರ ಮರ್ಮ. ಶಿವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತೀ-ಪರಮೇಶ್ವರರು ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರರಾದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಘಟನೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಭೃಂಗಿ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಸಾಧಕನು ಪರಮಶಿವಭಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಶಿವಭಕ್ತಿಯ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯಿಂದ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಶಿವನ ಎಡಭಾಗದ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ದುಂಬಿಯ ರೂಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಶಿವನ ತಲೆಯ ಸುತ್ತ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನ ಈ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಭೃಂಗಿಗೆ ಸರ್ವವೂ ನಾಶವಾಗುವಂತೆ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತಳು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರುದ್ರದೇವರ ಅರ್ಧದೇಹವೇ ತಾನಾಗಿ ನಿಂತಳು.

ತಂತ್ರಸಾರ ಎಂಬ ತಂತ್ರಗ್ರಂಥವೊಂದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ರೂಪದ ವರ್ಣನೆ ಹೀಗಿದೆ -

> ನೀಲಪ್ರವಾಲರುಚಿರಂ ವಿಲಸತ್ತ್ರಿನೇತ್ರಂ
> ಪಾಶಾರುಣೋತ್ಪಲಕಪಾಲಕಶೂಲಹಸ್ತಂ ।
> ಅರ್ದ್ಧಾಂಬಿಕೇಶಮನಿಶಂ ಪ್ರವಿಭಕ್ತಭೂಷಂ
> ಬಾಲೇಂದುಬದ್ಧಮುಕುಟಂ ಪ್ರಣಮಾಮಿ ರೂಪಂ ॥

ನೀಲವರ್ಣ ಹಾಗೂ ಚಿಗುರಿನ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಮೂರು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾದ ಪಾಶ, ಕಮಲ, ಕಪಾಲ, ಶೂಲ ಇವುಗಳನ್ನು ನಾಕು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವ, ವಿಶಿಷ್ಟ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಅರ್ಧ ಪಾರ್ವತಿಯ ದೇಹವುಳ್ಳ, ಬಾಲಚಂದ್ರನನ್ನು ಮುಕುಟದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರರೂಪವನ್ನು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮೋತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ -

ಅಷ್ಟಮೀ ನವಮೀಯುಕ್ತಾ ನವಮೀ ಚಾಷ್ಟಮೀಯುತಾ ।
ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರಪ್ರಾಯಾ ಉಮಾಮಾಹೇಶ್ವರೀ ತಿಥಿಃ ॥

ಅಷ್ಟಮಿಯು ನವಮಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದಾಗ, ನವಮಿಯು ಅಷ್ಟಮಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದಾಗ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರರಂತಿರುವ ಆ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಉಮಾಮಾಹೇಶ್ವರೀ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು ಎಂದು.

ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿವಾಹವಾದವರಿಗೆ ದಾಂಪತ್ಯಸುಖವು ಅಭಿವೃದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅದೇ ತಂತ್ರಸಾರ ಗ್ರಂಥವು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಿಳಿಸಿದ ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ನಾವು ದಿನನಿತ್ಯವೂ ಮಾಡಬೇಕು -

ಉಮಾ ವೈ ವಾಕ್ ಸಮುದ್ದಿಷ್ಟಾ ಮನೋ ರುದ್ರ ಉದಾಹೃತಃ ।
ತದೇತನ್ಮಿಥುನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನ ದಾಂಪತ್ಯಾದ್ ವಿಹೀಯತೇ ॥

'ವಾಕ್' ಎಂದರೆ 'ಉಮೆ'. 'ಮನಸ್' ಎಂದರೆ 'ರುದ್ರ'. ಇವರೀರ್ವರ ಜೊತೆಯಾಗುವಿಕೆಯನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದಾಂಪತ್ಯದಿಂದ ಎಂದೂ ವಿಯೋಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. (ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಪಠಿಸುವುದರಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ವಿವಾಹವಾಗ್ತುದೆ).

ಪಾರ್ವತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಅನ್ವರ್ಥಕ

ತಿಥಿಭೇದೇ ಕಲ್ಪಭೇದೇ ಪರ್ವಭೇದಪ್ರಭೇದತಃ ।
ಖ್ಯಾತೌ ತೇಷು ಚ ವಿಖ್ಯಾತಾ ಪಾರ್ವತೀ ತೇನ ಕೀರ್ತಿತಾ ॥
ಮಹೋತ್ಸವವಿಶೇಷಶ್ಚ ಪರ್ವಸ್ವಿತಿ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಮ್ ।
ತಸ್ಯಾಧಿದೇವೀ ಯಾ ಸಾ ಪಾರ್ವತೀ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಾ ॥

> **ಪರ್ವತಸ್ಯ ಸುತಾ ದೇವೀ ಸಾವಿರ್ಭೂತಾ ಚ ಪರ್ವತೇ।**
> **ಪರ್ವತಾಧಿಷ್ಠಾತೃದೇವೀ ಚ ಪಾರ್ವತೀ ತೇನ ಕೀರ್ತಿತಾ॥**
>
> **(ಪ್ರಕೃತಿಖಂಡ ದುರ್ಗೋಪಾಖ್ಯಾನ)**

ತಿಥಿಗಳ ಭೇದದಲ್ಲಿ, ಕಲ್ಪಗಳ ಭೇದದಲ್ಲಿ, ಪರ್ವಗಳ ಭೇದದಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷ ಮಹೋತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲಾ ಪರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ, ಯಾರು ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯಾಗಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಳೋ, ಅವಳೇ ಪಾರ್ವತಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಪಾರ್ವತಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಪರ್ವತರಾಜನ ಮಗಳಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಪಾರ್ವತಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ.

ಪಾರ್ವತಿಯ ದುಷ್ಟಸಂಹಾರ ಕಾರ್ಯ

ದಾರುಕನ ವಧೆಯನ್ನು ಪಾರ್ವತಿಯು ಮಾಡಿರುವಳು. ಈ ಕಥೆಯು ಲಿಂಗಪುರಾಣದ ೧೦೬ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ರೋಚಕವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ದಾರುಕ ಎಂಬ ದೊಡ್ಡ ರಾಕ್ಷಸನಿದ್ದನು. ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ, ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಸೋಲಿಸಿದನು. ಆಗ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಮಹಾರುದ್ರದೇವರನ್ನೇ ಶರಣಾದರು. ಆಗ ರುದ್ರದೇವರು ತನ್ನ ಮಡದಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಹೀಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. 'ದಾರುಕನಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದಲೇ ಮರಣವಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಮಹಾಕಾಳಿಯಾಗಿ ಆ ದಾರುಕನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡು' ಎಂದು. ಪತಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಆ ಪಾರ್ವತಿಯು ತನ್ನ ಒಂದು ಅಂಶದಿಂದ ಕಾಳಿಯ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದಳು. ಇದು ಬಲು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ತನ್ನ ಪತಿಯ ದೇಹವನ್ನೇ ಒಂದಂಶದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು. ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಕಂಠದಲ್ಲಿರುವ ಹಾಲಾಹಲ ವಿಷದಿಂದಲೇ ಒಂದು ವಿಷಭರಿತದೇಹವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದಳು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದ ರುದ್ರದೇವರು ತಮ್ಮ ಮೂರನೇ ಕಣ್ಣಿಂದ ಈ ಮಹಾಕಾಳಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. ಈಕೆಯೇ ಕಾಲಕಂಠೀ, ಕಪರ್ದಿನೀ ಎನಿಸಿದಳು.

ಸಾ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ತನುಂ ತಸ್ಯ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಪಾರ್ವತೀ ।
ಕಂಠಸ್ಥೇನ ವಿಷೇಣಾಸ್ಯ ತನುಂ ಚಕ್ರೇ ತದಾತ್ಮನಃ ॥

ತಾಂ ಚ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತಥಾಭೂತಾಂ ತೃತೀಯೇನಕ್ಷಣೇನ ವೈ ।
ಸಸರ್ಜ ಕಾಲೀಂ ಕಾಮಾರೀಃ ಕಾಲಕಂಠೀಂ ಕಪರ್ದಿನೀಂ ॥

ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ವಿಜಯವನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರ ಅಪಜಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತಳಾದಳು. ಕಪ್ಪಾದ ದೇಹವುಳ್ಳ ಇವಳ ಈ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು, ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಭಯಭೀತರಾದರು. ಶಿವನಂತೆ ತ್ರಿನೇತ್ರಳಾಗಿದ್ದಳು. ತ್ರಿಶೂಲಧಾರಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಸರ್ಪಗಳನ್ನು ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಇಂಥ ಮಹಾಕಾಳಿಯಿಂದ ಭಯಾನಕವಾದ ಪಿಶಾಚಿಗಳು, ಭೂತಗಳು ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತಗೊಂಡವು. ಇವಳ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ಪರಾಕ್ರಮದ ರೋಷಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಆ ದಾರುಕನು ಸುಟ್ಟುಭಸ್ಮವಾದನು. ಇವಳ ಶಕ್ತಿವೇಗದ ರಭಸದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸಮಸ್ತಲೋಕವೇ ಅಲ್ಲೋಲ- ಕಲ್ಲೋಲವಾಯಿತು. ಇವಳ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಪಸಂಹಾರ ಮಾಡುವುದೆಂಬುದೇ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಚಿಂತೆಯಾಯಿತು. ಆಗ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳು ರುದ್ರದೇವರನ್ನೇ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕರು. ರುದ್ರದೇವರು ಬಾಲಕನ ರೂಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪ್ರೇತಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಅಳುವಂತೆ ನಾಟಕವಾಡಿದರು. ಈ ಬಾಲಕನ ದುಃಖವನ್ನು ಕಂಡು, ಮಹಾಕಾಳಿಯು ಅವನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಮುದ್ದಾಡಿ ಸ್ತನ್ಯಪಾನ ಮಾಡಿಸಿದಳು. ರುದ್ರದೇವರು ಬಾಲಕರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಅಳುವ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಅವಳ ಕ್ರೋಧಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಉಪಶಮನಗೊಳಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಸ್ತನ್ಯಪಾನ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಅವಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೋಪವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿದರು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮಹಾಕಾಳಿಯ ಕ್ರೋಧಾಗ್ನಿ ಹಾಗೂ ಕೋಪವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶಾಂತವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ರುದ್ರದೇವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಮಹಾಕಾಳಿಗೆ ಜಯಘೋಷವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅತ್ಯಂತ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ರುದ್ರದೇವರು ತಮ್ಮ ಭೂತಗಣಗಳ ಜೊತೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಮಥಗಣಗಳ ಜೊತೆ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ರುದ್ರತಾಂಡವವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ರುದ್ರದೇವರ ತಾಂಡವನರ್ತನವನ್ನು ಕಂಡು ಆ

ಮಹಾಕಾಳಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹವು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ತಾನೂ ಕೂಡ ಯೋಗಿನಿಯರಿಂದ ಕೂಡಿದವಳಾಗಿ ಲಾಸ್ಯನರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ಇವರೀರ್ವರ ನೃತ್ಯ ಹಾಗೂ ನರ್ತನಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಎಲ್ಲ ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳು ಗಗನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿ ಬಂದು ನಿಂತರು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಶಿವಪಾರ್ವತಿಯರ ತಾಂಡವನರ್ತನವನ್ನು ಕಂಡು, ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ದಾರುಕರಾಕ್ಷಸನ ಸಂಹಾರದ ಚರಿತ್ರೆಯು ಅತ್ಯಂತ ರೋಚಕವಾಗಿದೆ.

ಮಹಾಕಾಳಿಯೆನಿಸಿದ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನೇ ಎಲ್ಲರೂ ದುರ್ಗೆಯೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ದುರ್ಗೆಯೇ ಮಹಿಷಾಸುರ ಮೊದಲಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನೂ ಕೂಡ ಕೊಂದಿರುತ್ತಾಳೆ ಅಲ್ಲವೇ?

ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ದುರ್ಗಾರೂಪದ ವಿಶೇಷ ಸನ್ನಿಧಾನವು ಈ ಮಹಾಕಾಳಿಯಲ್ಲಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಮಗಳು ಅದರಿಂದ ತಿಳಿಯುವ ಅರ್ಥಗಳು

೧. **ಗೌರಿ** - ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಶ್ವೇತರೂಪದವಳು. ಹಾಗೂ ಶುದ್ಧಸತ್ತ್ವಾತ್ಮಕಳಾದವಳು. ಇಂದ್ರ, ಶಚಿ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಗುರು ಎನಿಸಿದವಳು.

೨. **ಅಂಬಿಕಾ** - ಇಂದ್ರಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ತಾಯಿಯಾದವಳು. ಗಣೇಶ ಮತ್ತು ಷಣ್ಮುಖರಿಗೆ ತಾಯಿಯಾದವಳು.

೩. **ಮನೋನ್ಮನೀ** - ರುದ್ರದೇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತವಳು. ಸಕಲರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾಡುವವಳು.

೪. **ಭ್ರಮರಾಂಬಿಕಾ** - ತಾನು ದುಂಬಿಯಾಗಿ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ಸೇವಿಸುವವಳು.

೫. **ದೇವೇಶೀ** - ಇಂದ್ರಾದಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯಳಾದವಳು.

೬. **ದುರ್ಗಾ** - ದುಷ್ಟರನ್ನು ದಮನ ಮಾಡುವವಳು. ಪರ್ವತದಂಥಾ ಕಷ್ಟಾರ್ಪಣ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳು.

೭. **ಶಂಕರೀ** - ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸುಖವನ್ನು ನೀಡುವವಳು.

೮. **ಭದ್ರಾ** - ಎಲ್ಲ ಆಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳು. ಮಂಗಳ ಸ್ವರೂಪಳು.

೯. **ಶಿವಾ** - ಸುಖಸ್ವರೂಪಳು. ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸುಖವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವವಳು.

೧೦. **ಮಂಗಳಾ** - ಸದಾ ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪಳಾಗಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನು ನೀಡುವವಳು.

೧೧. **ದೇವೀ** - ಕಾಂತಿಸಂಪನ್ನಳು, ಕ್ರೀಡಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟಳಾದವಳು.

೧೨. **ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ** - ದೊಡ್ಡ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳು.

೧೩. **ಸತೀ** - ಅನೇಕ ಸದ್ಗುಣಭರಿತಳು, ಸಾಧ್ವಿಯಾದವಳು, ನಿರಂತರ ಪತಿಯ ಜೊತೆಯೇ ಇರುವವಳು.

೧೪. **ದಾಕ್ಷಾಯಿಣಿ** - ದಕ್ಷನ ಮಗಳು.

೧೫. **ಉಮಾ** - 'ಉ' ನಾಮಕನಾದ ಶಿವನನ್ನೇ ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಬಯಸುವವಳು.

೧೬. **ಪಾರ್ವತೀ** - ಪರ್ವತರಾಜನ ಮಗಳು ಳು.

೧೭. **ಗಿರಿಜಾ** - ಹಿಮವದ್‌ಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿದವಳು.

೧೮. **ಹೈಮವತೀ** - ಹಿಮವಂತರಾಜನ ಮಗಳು.

೧೯. **ಮೇನಕಾತ್ಮಜಾ** - ಮೇನಕೆಯ ಪುತ್ರಿಯಾದವಳು.

೨೦. **ಅಪರ್ಣಾ** - ಎಲೆಗಳನ್ನೂ ತಿನ್ನದೆಯೇ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಹರನನ್ನು ಒಲಿಸಿದವಳು.

೨೧. **ಹರವಲ್ಲಭಾ** - ಶಿವನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯಳಾದವಳು.

೨೨. **ಮಾಹೇಶ್ವರೀ** - ಮಹೇಶ್ವರನ ಪತ್ನಿಯಾದವಳು.

೨೩. ಭವಾನೀ - ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪರಾದ ರುದ್ರದೇವರ ಪತ್ನಿ.

೨೪. ಶಿವಾನೀ - ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸುಖವನ್ನು ನೀಡುವ ರುದ್ರದೇವರ ಪತ್ನಿಯಾದವಳು.

೨೫. ರುದ್ರಾಣೀ - ಶತ್ರುಭಯಂಕರರಾದ ರುದ್ರದೇವರ ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಮಹಾಕಾಳಿಯೆನಿಸಿದವಳು.

೨೬. ಮೃಢಾಣಿ - ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ನೀಡುವವರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಮೃಢರೆನಿಸಿದ ರುದ್ರದೇವರ ಹೆಂಡತಿಯಾದವಳು.

೨೭. ಕಾತ್ಯಾಯಿನೀ - ಕತಗೋತ್ರದ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದವಳು.

೨೮. ಅನ್ನಪೂರ್ಣ - ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಗೆ ಹೊರಟ ರುದ್ರದೇವರಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ನೀಡಿದವಳು. ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಸುವ ಕರುಣಾಮಯಿಯಾದವಳು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಪಾರ್ವತಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳು

೧. ತ್ರಿಪುರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ತ್ರಿಪುರಸುಂದರಿ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ.

೨. ಬಿಹಾರದ ಗಯಾದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಗೌರಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನವು ಅಪೂರ್ವವಾಗಿದೆ. ವಾಯುಪುರಾಣ, ಪದ್ಮಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

೩. ಉತ್ತರಾಖಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಗರ್ಜಿಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪಾರ್ವತಿಯ ಸ್ವರೂಪದ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಮತ್ತು ಉತ್ತರಾಖಂಡದ ಆಲ್ಮೋರಾ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ.

೪. ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶದ ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿಯೆಂಬ ಪಾರ್ವತೀ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಪಶ್ಚಿಮಬಂಗಾಳದ ಸೈಂತೀಯ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾಳಿಯು ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಳೆ.

೫. ಕೇರಳದ ರಾಮಪುರದಲ್ಲಿ ರುದ್ರದೇವರ ಜೊತೆ ಪಾರ್ವತಿಯು ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಳೆ.

೬. ಮನೋನ್ಮನೀ ಎಂಬ ಪಾರ್ವತಿಯ ರೂಪವು ಕಾವೇರಿತೀರದ ತಲಕಾಡಿನಲ್ಲಿದೆ.

೭. ಭ್ರಮರಾಂಬಿಕಾ ಎಂಬ ಪಾರ್ವತೀ ರೂಪವು ಮುಡುಕು ತೊರೆಯೆಂಬ ಕಾವೇರಿ ತೀರದಲ್ಲಿದೆ.

೮. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯ ಬಳಿ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ.

೯. ಕನ್ಯಾಕುಬ್ಜದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿಯು ಗೌರಿರೂಪದಿಂದ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಳೆ. ಇವು ಪ್ರಧಾನವಾದವು. ಇನ್ನೂ ಕೂಡ ನೂರಾರು ಪಾರ್ವತಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಪಾರ್ವತಿಯ ಕುರಿತಾದ ವ್ರತ ಹಾಗೂ ಪೂಜೆಗಳು

೧. **ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿ ವ್ರತ** - ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ತೃತೀಯಾ ದಿವಸ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವ್ರತಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಗೌರಿಯ ಸ್ವರ್ಣಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಕಾರಣ ಇಂದು ಮಣ್ಣಿನ ಗೌರಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡ ಪೂಜಿಸುವ ವಾಡಿಕೆಯು ಬಂದಿದೆ.

೨. **ಮಂಗಳಗೌರಿ** - ವಿವಾಹವಾದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಐದುವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಶ್ರಾವಣಮಾಸದ ಎಲ್ಲಾ ಮಂಗಳವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹರಿದ್ರಾಗೌರಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

೩. **ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರವ್ರತ** - ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ರಾತ್ರಿಯಂದು ಈ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿವ್ರತ

೪. **ಷೋಡಶಗೌರಿವ್ರತ** - ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತೃತೀಯಾ ದಿವಸ ಹಾಗೂ ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತೃತೀಯಾ ದಿವಸ ಈ ಷೋಡಶಗೌರಿ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹದಿನಾರು ಗಂಟಿನ ದಾರವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಿ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೫. **ಹರಿತಾಳಕೀವ್ರತ** - ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತೃತೀಯಾ ದಿವಸ ಹಸ್ತಾ ನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದಾಗ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಯ ವ್ರತದ ಜೊತೆ ಹರಿತಾಲಕೀ ಗೌರೀವ್ರತವನ್ನೂ ಕೂಡ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೬. **ಗಜಗೌರೀವ್ರತ** - ಸೂರ್ಯನು ಮಕರ ರಾಶಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ ದಿವಸ ರಾತ್ರಿ ಕಾಗೆ ಕೂಗುವ ಮೊದಲು ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ ಕುಂಬಾರರ ಮನೆಯಿಂದ ಮಣ್ಣನ್ನು ತಂದು ಗಜಗೌರಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಂಬತ್ತು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವು ಪ್ರಧಾನವಾದ ಗೌರಿವ್ರತಗಳು. ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ವ್ರತಗಳು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ.

* * * *

ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿ ವ್ರತ

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ

ಅತಃ ಪರಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತಂ ಶುಭಂ ।
ಶ್ರಾವಣೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ತು ತೃತೀಯಾಯಾಂ ವಿಧಾತ್ಮಜ ॥೧॥

ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ– ಹೇ ವಿಧಿಪತ್ರ ಸನತ್ಕುಮಾರಾ, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಶ್ರಾವಣ ಶುದ್ಧ ತೃತೀಯಾ ದಿನ ಮಾಡಬೇಕಾದ 'ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀ ವ್ರತ'ವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು.

ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನಿತ್ಯಕರ್ಮ ಕೃತ್ವಾ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಚರೇತ್ ।
ಪಾರ್ವತೀಶಂಕರೌ ಪೂಜ್ಯಾ ಷೋಡಶೈರುಪಚಾರಕೈಃ ॥೨॥

ಅಂದು ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ನಿತ್ಯ ಆಹ್ನೀಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಸಂಕಲ್ಪ ಪೂರ್ವಕ ವ್ರತಧಾರಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಪಾರ್ವತೀ-ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ದೇವ ದೇವ ಸಮಾಗಚ್ಛ ಪ್ರಾರ್ಥಯೇಽಹಂ ಜಗತ್ಪತೇ ।
ಇಮಾಂ ಮಯಾ ಕೃತಾಂ ಪೂಜಾಂ ಗೃಹಾಣ ಸುರಸತ್ತಮ ॥೩॥

ಹೇ ದೇವದೇವಾ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿಸು. ಹೇ ಜಗತ್ಪತೇ, ಸುರಸತ್ತಮಾ, ನಾನು ಮಾಡಿದ ಈ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು,

ವಾಯನಾನಿ ಪ್ರದೇಯಾನಿ ದಂಪತೀಭ್ಯಸ್ತು ಷೋಡಶ ।
ಭವನ್ಯಾಶ್ಚ ಮಹಾದೇವ್ಯಾ ವ್ರತಸಂಪೂರ್ಣಹೇತವೇ ॥೪॥

೧೬ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಮರದ ಬಾಗಿಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. 'ಪಾರ್ವತೀ-ಪರಮೇಶ್ವರರ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಮತ್ತು ಈ ವ್ರತದ ಸಂಪೂರ್ತಿಗಾಗಿ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠನಿಗೆ ಮರದ ಬಾಗಿಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ವಾಯನ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಪ್ರೀತಯೇ ದ್ವಿಜವರ್ಯಾಯ ವಾಯನಂ ಪ್ರದದಾಮ್ಯಹಂ ।
ಧಾನಾ ಷೋಡಶಪಕ್ವಾನ್ನೈರ್ವೇಣುಪಾತ್ರಾಣಿ ಷೋಡಶ ॥೫॥

ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ೧೬ ಪಕ್ವಾನ್ನಗಳನ್ನು, ೧೬ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ೧೬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಆಮಂತ್ರಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. 'ವ್ರತಸಂಪೂರ್ತಿಗಾಗಿ ಬಾಗಿನವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಕೊಡುವೆನು.

ಕುರ್ಯಾದ್ವಸ್ತ್ರಾದಿಭಿರ್ಯುಕ್ತಾನ್ಯಾಹೂಯ ದ್ವಿಜದಂಪತೀನ್ ।
ವ್ರತಸಂಪೂರ್ಣತಾರ್ಥಂ ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯೋ ದದಾಮ್ಯಹಂ ॥೬॥

ಸ್ವಲಂಕೃತಾಃ ಸುವಾಸಿನ್ಯಃ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯೇನ ಭೂಷಿತಾ ।
ಮಮ ಕಾರ್ಯಸಮೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಂತು ಶೋಭನಾಃ ॥೭॥

ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದಿಂದ ಭೂಷಿತರಾದ ಅಲಂಕೃತರಾದ ಸುವಾಸಿನಿಯರೇ, ನನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಬಾಗಿನಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾ ಮರದ ಬಾಗಿನಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಏವಂ ಷೋಡಶವರ್ಷಾಣಿ ಅಷ್ಟೌ ಚತ್ವಾರಿ ವಾ ಪುನಃ ।
ಏಕವರ್ಷಂ ತು ಸದ್ಯೋ ವಾ ಕೃತ್ವಾ ಚೋದ್ಯಾಪನಂ ಚರೇತ್ ॥೮॥

ಈ ಪ್ರಕಾರ ೧೬ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಆದಾಗದಿದ್ದರೆ ೮ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ, ಆದಾಗದಿದ್ದರೆ ೪ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಅದೂ ಆಗದಿದ್ದರೆ ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಷ ೧ ವರ್ಷವಾದರೂ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ತಡಮಾಡದೇ ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಪೂಜಾಂತೇ ಚ ಕಥಾಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಾಚಕಂ ಸಂಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥೯॥

ಪೂಜೆ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಪೌರಾಣಿಕನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಸನತ್ಕುಮಾರ ಉವಾಚ

ಕೇನ ಚೀರ್ಣಂ ವ್ರತಮಿದಂ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಚಾಸ್ಯ ಕೀದೃಶಂ ।
ಉದ್ಯಾಪನಂ ಕಥಂ ಕಾರ್ಯಂ ತತ್ಸರ್ವಂ ವದ ಮೇ ಪ್ರಭೋ॥೧೦॥

ಆಗ ಸನತ್ಕುಮಾರನು 'ಹೇ ಪ್ರಭೋ, ಈ ಮೊದಲು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಯಾರು ಆಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ? ಈ ವ್ರತದ ಮಹಾತ್ಮೆ ಏನು? ವ್ರತೋದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಆಚರಿಸಬೇಕು? ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನನಗೆ ತಿಳಿಸುವವನಾಗು ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ

ಸಾಧು ಪೃಷ್ಟಂ ಮಹಾಭಾಗ ಕಥಯಾಮಿ ತವಾಗ್ರತಃ ।
ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತಂ ನಾಮ ಸರ್ವಸಂಪತ್ಕರಂ ನೃಣಾಂ ॥೧೧॥

ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ– ಹೇ ಮಹಾಭಾಗಾ, ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವಿ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು, 'ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಈ ವ್ರತವು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸರ್ವಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಂಥದು ಆಗಿದೆ.

ಪುರಾ ಸರಸ್ವತೀತೀರೇ ಸುವಿಲಾಖ್ಯಾ ಮಹಾಪುರೀ ।
ತತ್ರ ಚಂದ್ರಪ್ರಭೋ ನಾಮ ರಾಜಾಽಽಸಿದ್ಧನದೋಪಮಃ ॥೧೨॥

ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಸುವಿಲಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣವಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಪ್ರಭ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕುಬೇರನಂತೆ ಶ್ರೀಮಂತನಾದ ಒಬ್ಬ ರಾಜನಿದ್ದನು.

ತಸ್ಯಾಽಽಸ್ತಾಂ ರೂಪಲಾವಣ್ಯೇ ಸೌಂದರ್ಯಸ್ಮರಬಿಭ್ರಮೇ ।
ಮಹಾದೇವೀವಿಶಾಲಾಖ್ಯೆ ದ್ವಿಭಾರ್ಯೇ ಕಮಲೇಕ್ಷಣೇ ॥೧೩॥

ಆ ರಾಜನಿಗೆ ರೂಪ ಲಾವಣ್ಯಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾದ, ಸೌಂದರ್ಯ ಮಂದಹಾಸಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ, ಕಮಲದಂತೆ ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳ ಮಹಾದೇವಿ ಮತ್ತು ವಿಶಾಲಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಇಬ್ಬರು ರಾಣಿಯರಿದ್ದರು.

ತಯೋಃ ಪ್ರಿಯತರಾ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ತಸ್ಯಾಽಽಸೀನ್ನೃಪತೇರ್ಮತಾ ।
ಸ ಕದಾಚಿದ್ವನಂ ಭೇಜೆ ಮೃಗಯಾಽಸಕ್ತಮಾನಸಃ ॥೧೪॥

ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠಳಾದ ಮಹಾದೇವಿಯು ರಾಜನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯಳಾಗಿದ್ದಳು. ಒಮ್ಮೆ ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ರಾಜನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದನು.

ಸಿಂಹಶಾರ್ದೂಲವಾರಾಹವನಮಾಹಿಷಕುಂಜರಾನ್ ।

ಹತ್ವಾ ಬಭ್ರಾಮ ತೃಷ್ಣಾರ್ತಃ ಸ ರಾಜಾ ವಿಪಿನಂ ಮಹತ್ ॥೧೫॥

ಅಲ್ಲಿ ಸಿಂಹ, ಹುಲಿ, ಕಾಡುಹಂದಿ, ಕಾಡೆಮ್ಮೆ, ಆನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ರಾಜನು ಬಹು ನೀರಡಿಸಿ ಆ ಮಹಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀರಿಗಾಗಿ ಅಡ್ಡಾಡಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ,

ಚಕ್ರಕಾರಂಡವಾಕೀರ್ಣಂ ಚಂಚರೀಕಪಿಕಾಕುಲಂ ।
ಉತ್ಫುಲ್ಲಮಲ್ಲಿಕಾಜಾತಿಕುಮುದೋತ್ಪಲಮಂಡಿತಂ ॥೧೬॥

ಅಪೂರ್ವಮವನೀಶೋಽಸೌ ದದರ್ಶಾಪ್ಸರಸಾಂ ಸರಃ ।
ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಸರಸ್ತೀರಂ ಪೀತ್ವಾ ಜಲಮನುತ್ತಮಂ ॥೧೭॥

ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮರ, ಚಕ್ರವಾಕ, ಕಾರಂಡವ, ಕೋಗಿಲೆ, ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ವಿಕಸಿತವಾದ ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಜಾಜೀ ಪುಷ್ಪ, ವಿವಿಧ ಕಮಲಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅಪ್ಸರೆಯರ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವವಾದ ಸರೋವರವನ್ನು ಕಂಡನು. ಸರೋವರದ ದಂಡನೆಗೆ ಬಂದು ಶುದ್ಧವಾದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದನು.

ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗೌರೀಮರ್ಚಯಂತಂ ದದರ್ಶಾಪ್ಸರಸಾಂ ಗಣಂ ।
ಕಿಮೇತದಿತಿ ಪಪ್ರಚ್ಛ ರಾಜಾ ರಾಜೀವಲೋಚನಃ ॥೧೮॥

ತೀರದಲ್ಲಿ ಗೌರಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಪ್ಸರೆಯರ ಸಮೂಹವನ್ನು ಕಂಡನು. ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ಮಿತನಾದ ರಾಜನು 'ಇಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ? ಎಂದು ಆ ಅಪ್ಸರೆಯರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲು,

ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತಮಿದಂ ಕ್ರಿಯತೇ ಸ್ಮಾಽಭಿರುತ್ತಮಂ ।
ಸರ್ವಸಂಪತ್ಕರಂ ನೃಣಾಂ ತತ್ಕುರುಷ್ವ ನೃಪೋತ್ತಮ ॥೧೯॥

ಹೇ ನೃಪೋತ್ತಮಾ, ನಾವು ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸರ್ವಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ನೀನೂ ಆಚರಿಸುವವನಾಗು' ಎಂದು ಆ ಅಪ್ಸರೆಯರು ತಿಳಿಸಿದರು.

ರಾಜೋವಾಚ

ವಿಧಾನಂ ಕೀದೃಶಂ ವ್ರತಂ ಕಿಂ ಫಲಂ ವಿಸ್ತರಾನ್ಮಮ ।

ತಾ ಊಚುರ್ಯೋಷಿತಃ ಸರ್ವಾಸ್ತೃತೀಯಾಯಾಂ ನಭೋಯುಜಿ।

ಕರ್ತವ್ಯಂ ವ್ರತಮೇತದ್ಧಿ ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀತಿ ಸಂಜ್ಞಿತಂ ।

ಪಾರ್ವತೀಶಂಕರೌ ಪೂಜ್ಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪರಮಯಾ ಮುದಾ ॥೨೧॥

ಆಗ ರಾಜನು– ಭೋ, ಈ ವ್ರತದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ಫಲವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಆ ಅಪ್ಸರೆಯರು ಹೇಳಿದರು- ಶ್ರಾವಣ ಶುದ್ಧ ತೃತೀಯಾ ದಿನ ಎಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಆಚರಿಸಬೇಕಾದ ಈ ವ್ರತಕ್ಕೆ 'ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತ'ವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅಂದು ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ದೋರಕಂ ಷೋಡಶಗುಣಂ ಬಧ್ನೀಯಾದ್ದಕ್ಷಿಣೇ ಕರೇ ।

ನರೋ ವಾಮೇ ತು ನಾರೀಣಾಂ ಗಲೇ ವಾ ಬುಧನಂ ಮತಂ॥೨೨॥

೧೬ ಗಂಟುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದ ದಾರವನ್ನು ಪುರುಷರು ಬಲಭುಜದಲ್ಲಿ, ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎಡಭುಜದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ತತ್ ಕೃತ್ವಾ ಸೋಽಪಿ ಜಗ್ರಾಹ ವ್ರತಂ ನಿಯಮಮಾನಸಃ ।

ಗುಣ್ಯೈಃ ಷೋಡಶಭಿರ್ಯುಕ್ತಂ ದೋರಕಂ ದಕ್ಷಿಣೇ ಕರೇ ॥೨೩॥

ಅಪ್ಸರೆಯರು ತಿಳಿಸಿದಂತೆಯೇ ರಾಜನು ವ್ರತ ಧಾರಣಮಾಡಿದನು. 'ಹೇ ದೇವಿ, ೧೬ ಗಂಟುಗಳುಳ್ಳ ದೋರಕವನ್ನು ಬಲಭುಜದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ಬಧ್ನಾಮಿ ದೇವದೇವೇಶಿ ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರು ಮೇ ವರಂ ।

ಏವಂ ದೇವ್ಯಾವ್ರತಂ ಕೃತ್ವಾ ಆಜಗಾಮ ನಿಜಂ ಗೃಹಂ ॥೨೪॥

ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡು. ಹೇ ದೇವದೇವೇಶಿ ವರವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ವ್ರತ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಬಂದನು.

ಪಪ್ರಚ್ಛ ದೋರಕಂ ಹಸ್ತೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾತಿಕೋಪನಾ ।

ತ್ರೋಟಯಿತ್ವಾ ಚ ಚಿಕ್ಷೇಪ ಬಾಹ್ಯೇ ಶುಷ್ಕತರೂಪರಿ ॥೨೫॥

ರಾಜನ ಬಲಭುಜದಲ್ಲಿದ್ದ ದೋರಕವನ್ನು ಕಂಡು ಜ್ಯೇಷ್ಠಪತ್ನಿಯಾದ ಮಹಾದೇವಿಯು ಇದೇನೆಂದು ಕೇಳಿದಳು ಮತ್ತು ಅತಿ ಕೋಪದಿಂದ ಆ

ದೋರಕವನ್ನು ಭುಜದಿಂದ ಕಿತ್ತಿ ತೆಗೆದು ಒಣಗಿದ ಒಂದು ಮರದ ಮೇಲೆ ಬೀಸಾಕಿದಳು.

ನ ಕರ್ತವ್ಯಂ ನ ಕರ್ತವ್ಯಮಿತಿ ರಾಜ್ಞಿ ವದತ್ಯಪಿ ।
ತೇನ ಸಂಸ್ಪೃಷ್ಟಮಾತ್ರೇಣ ತರುಃ ಪಲ್ಲವಿತೋಽಭವತ್ ॥೨೬॥

'ಪ್ರಿಯೇ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಾರದು, ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಾರದು' ಎಂದು ರಾಜನು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳದೇ ದೋರಕವನ್ನು ಹೊರಗೆ ಒಗೆದೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು.

ತದ್ ದ್ವಿತೀಯಾ ತತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಸ್ಮಯಾಕುಲಿತಾಽಭವತ್ ।
ತತ್ರಸ್ಥಂ ದೋರಕಂ ಭಿನ್ನಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಸಾ ಬಬಂಧ ಹ ॥೨೭॥

ಆ ದೋರಕದ ಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರದಿಂದ ಒಣಗಿದ ಆ ಮರವು ಚಿಗುರಿತು. ರಾಜನ ಎರಡನೆಯ ಪತ್ನಿಯಾದ ವಿಶಾಲಾ ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಸ್ಮಿತಳಾದಳು.

ತತಸ್ತನ್ಮಾ ಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಾತ್ಪತ್ಯುಃ ಪ್ರಿಯತರಾಽಭವತ್ ।
ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ವ್ರತಾಪಚಾರೇಣ ಸಾ ತ್ಯಕ್ತಾ ದುಃಖಿತಾ ವನು ॥೨೮॥

ಮತ್ತು ಓಡಿಹೋಗಿ ಆ ಹರಿದ ದೋರಕವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಳು. ಮಾಸಮಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಿಂದ ಅಂದಿನಿಂದ ಚಿಕ್ಕವಳು ಪತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯಳಾದಳು, ವ್ರತಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಅಪಚಾರದಿಂದ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಭಾಮೆಯನ್ನು ರಾಜನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದನು.

ಪ್ರಯಯೌ ಸಾ ಮಹಾದೇವೀ ಧ್ಯಾಯಂತೀ ಮನಸಾ ಚ ಹ ।
ಮನೀನಾಮಾಶ್ರಮೇ ಪುಣ್ಯೆ ನಿವಸಂತೀ ಕ್ವಚಿತ್ ಕ್ವಚಿತ್ ॥೨೯॥

ಇದರಿಂದ ದುಃಖಿತಳಾಗಿ ಅವಳು ವನಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಮಹಾದೇವಿಯು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ವನದಲ್ಲಿ ತಿರುಗತೊಡಗಿದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಇರುವ ಮುನಿಗಳ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಇರಲು ಹೋದರೆ,

ನಿವಾರಿತಾ ಮುನಿವರ್ಯೈರ್ಗಚ್ಛ ಪಾಪೆ ಯಥಾಸುಖಂ ।
ಧಾವಂತೀ ವಿಪಿನಂ ಘೋರಂ ನಿರ್ವಿಣ್ಣಾ ನಿಷಸಾದ ಹ ॥೩೦॥

'ಹೇ ಪಾಪಿಷ್ಠಳೇ, ಇಲ್ಲಿ ಇರಕೂಡದು ಬಂದ ಹಾದಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗು'

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮುನಿಗಳು ಅವಳನ್ನು ಓಡಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಘೋರವಾದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲು ಸ್ಥಳ ಹುಡುಕುತ್ತ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಹಾದೇವಿಯು ಬಹು ದಣಿದು ನಿರ್ವಿಣ್ಣಳಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಳು.

ತತಸ್ತತ್ಕೃಪಯಾ ದೇವಿ ಪ್ರಾದುರಾಸೀತ್ತದಗ್ರತಃ ।
ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದಂಡವದ್ಭೂಮೌ ನತ್ವಾ ಸ್ತುತ್ವಾ ನೃಪಪ್ರಿಯಾ ॥೩೧॥

ಆಗ ಅವಳ ಮೇಲಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಪಾರ್ವತಿಯು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾದಳು, ದೇವಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮಹಾದೇವಿಯು ದಂಡವತ್ ಅವಳ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ನಮಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸತೊಡಗಿದಳು.

ಜಯ ದೇವಿ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಜಯ ಭಕ್ತವರಪ್ರದೇ ।
ಜಯ ಶಂಕರವಾಮಾಂಗೆ ಜಯ ಮಂಗಲಮಂಗಲೆ ॥೩೨॥

ಹೇ ದೇವಿ ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ, ನಿನಗೆ ನಮಿಸುವೆನು. ಹೇ ಭಕ್ತವರದೇ ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ. ಶಂಕರ ಪ್ರಿಯೇ 'ಮಂಗಲಮಂಗಲೆಯೇ ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ.

ತತೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ವರಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಗೌರೀಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ತದ್‌ವ್ರತಂ ।
ಚಕ್ರೇ ತಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವೇಣ ಭರ್ತಾ ತಾಂ ಚಾನಯದ್ ಗೃಹಂ ॥೩೩॥

ನಂತರ ಪ್ರಸನ್ನಳಾದ ದೇವಿಯಿಂದ ವರ ಪಡೆದು ರಾಣಿಯು ಗೌರಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ 'ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತ'ವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಚರಿಸಿದಳು. ಆ ವ್ರತದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ರಾಜನು ಮನಸ್ಸು ಬದಲಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು ಮತ್ತು ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದನು.

ತತೋ ದೇವ್ಯಾಃ ಪ್ರಸಾದೇನ ಸರ್ವಾನ್ಕಾಮಾನವಾಪ ಸಾ ।
ತತಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ ನೃಪೋ ರಾಜ್ಯಂ ಚಕ್ರೇ ಸರ್ವಂ ಸಮೃದ್ಧಿಮಾನ್॥೩೪॥

ಅಂದಿನಿಂದ ಮುಂದೆ ಮಹಾದೇವಿಯು ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಎಲ್ಲ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದಳು, ರಾಜನಾದರೋ ಆ ಇಬ್ಬರು ಪತ್ನಿಯರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಸರ್ವಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾದನು.

ಅಂತೇ ಶಿವಪದಂ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಮಾಂತಾಭ್ಯಾಂ ಸಹಿತೋ ನೃಪಃ ॥೩೫॥

ಕೊನೆಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಪತ್ನಿಯರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಶಿವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಯಃ ಶೋಭನಂ ವ್ರತಮಿದಂ ಕುರುತೇ ಶಿವಾಯಾಃ
ಕುರ್ಯಾನ್ಮಮ ಪ್ರಿಯತರೋ ಭವಿತಾ ಚ ಗೌರ್ಯಾಃ ।
ಪ್ರಾಪ್ಯೈಶ್ರಯಂ ಸಮಧಿಕಾಂ ಭುವಿ ಶತ್ರುಸಂಘಂ
ನಿರ್ಜಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಲಪದಂ ಸ ಶಿವಸ್ಯ ಯಾತಿ ॥೩೬॥

ಹೇ ಸನತ್ಕುಮಾರಾ, ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಶುಭಕರವಾದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಯಾರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಚರಿಸುವರೋ ಅವರು ನನ್ನ ಮತ್ತು ಪಾರ್ವತಿಯ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇಹದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಪಡೆದು, ಶತ್ರುಸಂಘವನ್ನೆಲ್ಲ ಸೋಲಿಸಿ ಪರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಶಿವಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

ಏತಸ್ಯೋದ್ಯಾಪನವಿಧಿಂ ಸಾಮಧಾನಮನಾಶೃಣು ।
ಶುಭೇ ತಿಥೌ ಶುಭೇ ವಾರೇ ಚಂದ್ರೇ ತಾರಾಬಲಾನ್ವಿತೇ ॥೩೭॥

ಈ ವ್ರತದ ಉದ್ಯಾಪನವಿಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಕೇಳು. ಶುಭತಿಥಿ, ಶುಭವಾರ, ಚಂದ್ರಬಲ, ತಾರಾಬಲ ಇರುವ ದಿನದಂದು ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂದಿನ ದಿನ ಮಂಡಪದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟದಲ ಕಮಲದ ಮೇಲೆ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಹಾಕಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ೧೬ ಪಲ ತೂಕದಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ತಾಮ್ರದ ಕುಂಭವನ್ನು ಇಡಬೇಕು.

ಮಂಡಪೇಽಷ್ಟದಲೇ ಪದ್ಮೇ ಕುಂಭಂ ಧಾನ್ಯೋಪರಿ ನ್ಯಸೇತ್ ।
ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರಯುಗಾಚ್ಛನಂ ಶ್ವೇತಯಜ್ಞೋಪವೀನಿನಂ ॥೩೯॥

ಆ ಕುಂಭವನ್ನು ತಿಲದಿಂದ ತುಂಬಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಪಾರ್ವತೀ ಪರಮೇಶ್ವರರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನಿಡಬೇಕು. ಆ ಕುಂಭವನ್ನು ಶುಭ್ರವಾದ ೨ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿಸಿ ಮೇಲೆ ಶ್ವೇತಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು.

ವೇದೋಕ್ತೇನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಚ ಕರ್ತವ್ಯಾ ತು ಯಥಾವಿಧಿಂ ।
ಸಮ್ಯಕ್ಪೂಜಾಂ ಚ ಸಂಪಾದ್ಯ ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರೇಣಂ ಚರೇತ್ ॥೪೦॥

ನಂತರ ವೇದೋಕ್ತಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತ ಕುಂಭ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಾರ್ವತೀ ಪರಮೇಶ್ವರರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪ್ರಾತಃ ಪೂಜಾಂ ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ತತೋ ಹೋಮಂ ಸಮಾಚರೇತ್ ।
ಗ್ರಹಹೋಮಂ ಪುರಾ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಧಾನಂ ಜುಹುಯಾತ್ತತಃ ॥೪೧॥

ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮೊದಲು ನವಗ್ರಹ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಂತರ ಪ್ರಧಾನ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಶಿಲಾಶ್ಚ ಯವಸಮ್ಮಿಶ್ರಾ ಆಜ್ಯೇನ ಚ ಪರಿಪ್ಲುತಾಃ ।
ದ್ರವ್ಯಪ್ರಧಾನೇ ಸಂಖ್ಯಾ ತು ಸಹಸ್ರಮಥವಾ ಶತಂ ॥೪೨॥

ತಿಲ ಮತ್ತು ಯವಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಘೃತವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಒಂದು ಸಹಸ್ರ ಅಥವಾ ಒಂದು ನೂರು ಪ್ರಧಾನ ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು.

ಆಚಾರ್ಯಂ ಪೂಜಯೇತ್ಪಶ್ಚಾದ್ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಧೇನುಭಿಃ ।
ವಾಯನಾನಿ ಚ ದೇಯಾನಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂಶ್ಚೈವ ಭೋಜಯೇತ್॥೪೩॥

ನಂತರ ಆಚಾರ್ಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರ ಧೇನುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ವಾಯನಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ದಂಪತೀನ್ಭೋಜಯೇಚ್ಚೈವ ಸಂಖ್ಯಯಾ ಷೋಡಶೈವ ತು ।
ಭೂಯಸೀಂ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದದ್ಯಾತ್ ಸ್ವಸ್ಯ ವಿತ್ತಾನುಸಾರತಃ ।
ಬಂಧುಭಿಃ ಸಹ ಭುಂಜೀತ ಹರ್ಷೋತ್ಸವಸಮನ್ವಿತಃ ॥॥೪೪॥

೧೬ ದಂಪತಿಗಳ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ತನ್ನ ದ್ರವ್ಯಶಕ್ತ್ಯಾನುಸಾರ ಎಲ್ಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೂರಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನೆಲ್ಲ ಬಂಧುಗಳಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ ಹರ್ಷದಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು.

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣೇ ಈಶ್ವರ-ಸನತ್ಕುಮಾರ ಸಂವಾದೇ ಶ್ರಾವಣಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ 'ತೃತೀಯಾಯಾಂ ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತ ಕಥನಮ್' ॥

* * * * *

ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತೀಕಲ್ಯಾಣ

(ಇದನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಕಲಾಭೀಷ್ಟಗಳು ಈಡೇರುತ್ತವೆ)

ಪಾರ್ವತೀಜನ್ಮವರ್ಣನೆ

ನಾರದ ಉವಾಚ

ಏವಂ ವಿಪ್ರಕೃತಾ ದೇವಾ ಮಹೇಂದ್ರಸಹಿತಾಸ್ತದಾ ।
ಯಯುಃ ಸ್ವಾಯಂಭುವಂ ಧಾಮ ಮರ್ಕರೂಪಮುಪಾಶ್ರಿತಾಃ ॥೧॥

ತತಶ್ಚ ವಿಸ್ಮಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪ್ರಾಹ ತಾನ್ಸುರಪುಂಗವಾನ್ ।
ಸ್ವರೂಪೇಣೇಹ ತಿಷ್ಠಧ್ವಂ ನಾತ್ರವಸ್ತಾರಕಾದ್ಭಯಮ್ ॥೨॥

ತತೋ ದೇವಾಃ ಸ್ವರೂಪಸ್ಥಾಃ ಪ್ರಮ್ಲಾನವದನಾಂಬುಜಾಃ ।
ತುಷ್ಟುವುಃ ಪ್ರಣತಾಃ ಸರ್ವೇ ಪಿತರಂ ಪುತ್ರಕಾ ಯಥಾ ॥೩॥

ನಮೋ ಜಗತ್ಪ್ರಸೂತ್ಯೈ ತೇ ಹೇತವೇ ಪಾಲಕಾಯ ಚ ।
ಸಂಹರ್ತ್ರೇ ಚ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ತಿಸ್ರೋಽವಸ್ಥಾಸ್ತವ ಪ್ರಭೋ ॥೪॥

ತ್ವಮಪಃ ಪ್ರಥಮಂ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾಸು ವೀರ್ಯಮವಾಸೃಜಃ ।
ತದಂಡಮಭವದ್ಧೈಮಂ ಯಸ್ಮಿನ್ಲೋಕಾಶ್ಚರಾಚರಾಃ ॥೫॥

ವೇದೇಷ್ವಾಹುರ್ವಿರಾಡ್ರೂಪಂ ತ್ವಾಮೇಕರೂಪಮೀದೃಶಮ್ ।
ಪಾತಾಲಂ ಪಾದಮೂಲಂ ಚ ಪಾರ್ಷ್ಣಿಪಾದೇ ರಸಾತಲಮ್ ॥೬॥

ಮಹಾತಲಂ ಚಾಽಸ್ಯ ಗುಲ್ಫೌ ಜಂಘೇ ಚಾಽಪಿ ತಲಾತಲಮ್ ।
ಸುತಲಂ ಜಾನುನೀ ಚಾಸ್ಯ ಊರೂ ಚ ವಿತಲಾತಲೇ ॥೭॥

ಮಹೀತಲಂ ಚ ಜಘನಂ ನಾಭಿಶ್ಚಾಸ್ಯ ನಭಸ್ತಲಮ್ ।
ಜ್ಯೋತಿಃಪದಮುರಃಸ್ಥಾನಂ ಸ್ವರ್ಲೋಕೋ ಬಾಹುರುಚ್ಯತೇ ॥೮॥

ಗ್ರೀವಾ ಮಹಶ್ಚ ವದನಂ ಜನಲೋಕಃ ಪ್ರಕೀರ್ತ್ಯತೇ ।
ಲಲಾಟಂ ಚ ತಪೋಲೋಕಃ ಶೀರ್ಷಂ ಸತ್ಯಮುದಾಹೃತಮ್ ॥೯॥

ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯೌ ಚ ನಯನೇ ದಿಶಃ ಶ್ರೋತ್ರೇ ನಾಸಿಕಾಶ್ವಿನೌ ।
ಆತ್ಮಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರಸ್ಥಮಾಹುಸ್ತ್ವಾಂ ವೇದ ವೇದಿನಃ ॥೧೦॥

ಏವಂ ಯೇ ತೇ ವಿರಾಡ್ರೂಪಂ ಸಂಸ್ಮರಂತ ಉಪಾಸತೇ ।
ಜನ್ಮ ಬಂಧವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಯಾಂತಿ ತ್ವಾಂ ಪರಮಂ ಪದಮ್ ॥೧೧॥

ಏವಂ ಸ್ಥೂಲಂ ಪ್ರಾಣಮಧ್ಯಂ ಚ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ
ಭಾವೇಭಾವೇ ಭಾವಿತಂ ತ್ವಾಂ ಗೃಣಂತಿ ।
ಸರ್ವತ್ರಸ್ಥಂ ತ್ವಾಮತಃ ಪ್ರಾಹುರ್ವೇದಾಃ
ತಸ್ಮೈ ತುಭ್ಯಂ ಪದ್ಮಜ ಇದ್ವಿಧೇಮ ॥೧೨॥
ಏವಂ ಸ್ತುತೋ ವಿರಂಚಿಸ್ತು ಕೃಪಯಾಽಭಿಪರಿಪ್ಲುತಃ
ಜಾನನ್ನಪಿ ತದಾ ಪ್ರಾಹ ತೇಷಾಮಾಶ್ವಾಸಹೇತವೇ ॥೧೩॥
ಸರ್ವೇ ಭವಂತೋ ದುಃಖಾರ್ತಾಃ ಪರಿಮ್ಲಾನಮುಖಾಂಬುಜಾಃ ।
ಭ್ರಷ್ಟಾಯುಧಾಸ್ತಥಾಽಕಸ್ಮಾದ್‌ಭ್ರಷ್ಟಾಭರಣವಾಸಸಾಃ ॥೧೪॥
ಮಮೈವೇಯಂ ಕೃತಿರ್ದೇವಾ ಮಹತೀ ಯದ್ವಿಡಂಬನಾ ।
ಯದ್ವೈರಾಜಶರೀರೇ ಮೇ ಭವಂತೋ ಬಾಹುಸಂಜ್ಞಕಾಃ ॥೧೫॥
ಯದ್ಯದ್ವಿಭೂತಿಮತ್-ಸತ್ವಂ ಧಾರ್ಮಿಕಂ ಚೋರ್ಜಿತಂ ಮಹತ್ ।
ತತ್ರಾಸೀದ್‌ಬಾಹುನಾಶೋ ಮೇ ಬಾಹುಸ್ಥಾನೇ ಚ ತೇ ಮಮ ॥೧೬॥
ತನ್ನೂನಂ ಮಮ ಭಗ್ನೌ ಚ ಬಾಹೂ ತೇನ ದುರಾತ್ಮನಾ ।
ಯೇನ ಚೋಪಹೃತಂ ದೇವಾಸ್ತನ್ಮಮಾಖ್ಯಾತುಮರ್ಹಥ ॥೧೭॥

ದೇವಾ ಊಚುಃ

ಯೋಽಸೌ ವಜ್ರಾಂಗತನಯಸ್ತ್ವಯಾ ದತ್ತವರಃ ಪ್ರಭೋ ।
ಭೃಶಂ ವಿಪ್ರಕೃತಾಸ್ತೇನ ತತ್ತ್ವಂ ಜಾನಾಸಿ ತತ್ತ್ವತಃ ॥೧೮॥
ಯತ್ತನ್ಮಹೀಸಮುದ್ರಸ್ಯ ತಟಂ ಶಾರ್ವಿಕತೀರ್ಥಕಮ್ ।
ತದಾಕ್ರಮ್ಯ ಕೃತಂ ತೇನ ಮರುಭೂಮಿಸಮಂ ಪ್ರಭೋ ॥೧೯॥
ಋದ್ಧಯಃ ಸರ್ವವೇದಾನಾಂ ಗೃಹೀತಾಸ್ತೇನ ಸರ್ವತಃ ।
ಮಹಾಭೂತಸ್ವರೂಪೇಣ ಸ ಏವ ಚ ಜಗತ್ಪತಿಃ ॥೨೦॥
ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯೌ ಗ್ರಹಾಸ್ತಾರಾ ಯಚ್ಚಾನ್ಯದ್ದೇವಪಕ್ಷತಃ ।
ತಚ್ಚ ಸರ್ವಂ ನಿರಾಕೃತ್ಯ ಸ್ಥಾಪಿತೋ ದೈತ್ಯಪಕ್ಷಕಃ ॥೨೧॥
ವಯಂ ಚ ವಿಧೃತಾಸ್ತೇನ ಬಹೂಪಹಸಿತಾಸ್ತಥಾ ।
ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಸಾದಾನ್ಮುಕ್ತಾಶ್ಚ ಕಥಂಚಿದಿವ ಕಷ್ಟತಃ ॥೨೨॥
ತದ್-ದ್ವಯಂ ಶರಣಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾಃ ಪೀಡಿತಾಃ ಕ್ಷುತ್ತೃಷಾರ್ದಿತಾಃ ।

ಧರ್ಮರಕ್ಷಾಕರಾಶ್ಚೇತಿ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ತ್ರಾತುಮರ್ಹಸಿ ॥೨೩॥

ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಸ್ವಾತ್ಮಭೂರ್ದೇವಃ ಸುರೈರ್ದೈತ್ಯವಿಚೇಷ್ಟಿತಮ್ ।
ಸುರಾನುವಾಚ ಭಗವಾನತಃ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ತತ್ವತಃ ॥೨೪॥

ಅವಧ್ಯಸ್ತಾರಕೋ ದೈತ್ಯಃ ಸರ್ವೈರಪಿ ಸುರಾಸುರೈಃ
ಯಸ್ಯವಧ್ಯಶ್ಚನಾದ್ಯಾಪಿ ಸ ಜಾತೋ ಭಗವಾನ್ ಪುನಃ ॥೨೫॥

ಮಯಾ ಚ ವರದಾನೇನ ಚ್ಛಂದಯಿತ್ವಾ ನಿವಾರಿತಃ ॥೨೬॥

ತಪಸಾ ಸಹಿ ದೀಪ್ತೋಽಭೂತ್ತ್ರೈಲೋಕ್ಯದಹನಾತ್ಮಕಃ ।
ಸ ಚ ವವ್ರೇ ವಧಂ ದೈತ್ಯಃ ಶಿಶುತಃ ಸಪ್ತವಾಸರಾತ್ ॥೨೭॥

ಸ ಚ ಸಪ್ತದಿನೋ ಬಾಲಃ ಶಂಕರಾದ್ಯೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ ।
ತಾರಕಸ್ಯ ಚ ವೀರಸ್ಯ ವಧಕರ್ತಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥೨೮॥

ಸತೀ ನಾಮಾ ತು ಯಾ ದೇವೀ ವಿನಷ್ಟಾದಕ್ಷಹೇಳಯಾ ।
ಸಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಕಲ್ಯಾಣೀ ಹಿಮಾಚಲಶರೀರಜಾ ॥೨೯॥

ಶಂಕರಸ್ಯ ಚ ತಸ್ಯಾಶ್ಚ ಯತ್ನಃ ಕಾರ್ಯಃ ಸಮಾಗಮೇ ।
ಅಹಮಪ್ಯಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಸ್ಯ ಶೇಷಂ ಕರ್ತಾ ನ ಸಂಶಯಃ ॥೩೦॥

ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ಸ್ತ್ರಿದಶಾಸ್ತೇನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಮಲಯೋನಿನಾ ।
ಜಗ್ಮುರ್ಮೇರುಂ ಪ್ರಣಮ್ಯೇಶಂ ಮರ್ಕರೂಪೇಣ ಸಂಯುತಾಃ ॥೩೦॥

ತತೋ ಗತೇಷು ದೇವೇಷು ಬ್ರಹ್ಮಾ ಲೋಕಪಿತಾಮಹಃ ।
ನಿಶಾಂ ಸಸ್ಮಾರ ಭಗವಾನ್ಸ್ವಾಂ ತನುಂ ಪೂರ್ವಸಂಭವಾಮ್ ॥೩೧॥

ತತೋ ಭಗವತೀ ರಾತ್ರಿರುಪತಸ್ಥೇ ಪಿತಾಮಹಮ್ ।
ತಾಂ ವಿವಿಕ್ತೇ ಸಮಾಲೋಕ್ಯ ತಥೋವಾಚ ವಿಭಾವರೀಮ್ ॥೩೩॥

ವಿಭಾವರಿ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಂ ವಿಬುಧಾನಾಮುಪಸ್ಥಿತಮ್ ।
ತತ್ಕರ್ತವ್ಯಂ ತ್ವಯಾ ದೇವಿ ಶೃಣು ಕಾರ್ಯಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯಮ್ ॥೩೪॥

ತಾರಕೋ ನಾಮ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರಃ ಸುರಕೇತುರನಿರ್ಜಿತಃ ।
ತಸ್ಯಾಭಾವಾಯ ಭಗವಾಜ್ಜನಯಿಷ್ಯತಿ ಯಂ ಶಿವಃ ॥೩೫॥

ಸುತಃ ಸ ಭವಿತಾ ತಸ್ಯ ತಾರಕಸ್ಯಾಂತಕಾರಕಃ ।
ಅಹಂ ತ್ವಾದೌ ಯದಾ ಜಾತಸ್ತದಾಪಶ್ಯಂ ಪುರಃಸ್ಥಿತಮ್ ॥೩೬॥

ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರಂ ದೇವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯ ವಿಶ್ವಮವಸ್ಥಿತಮ್ ।
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಮಬ್ರುವಂ ದೇವಂ ಭಜಸ್ವೇತಿ ಚ ಭಕ್ತಿತಃ ॥೩೭॥
ತತೋ ನಾರೀ ಪೃಥಗ್ಜಾತಾ ಪುರುಷಶ್ಚ ತಥಾ ಪೃಥಕ್ ।
ತಸ್ಯಾಶ್ಚೈವಾಂಶಜಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಸ್ತ್ರಿಯಸ್ತ್ರಿಭುವನೇ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥೩೮॥
ಏಕಾದಶ ಚ ರುದ್ರಾಶ್ಚ ಪುರುಷಾಸ್ತಸ್ಯ ಚಾಂಶಜಾಃ ।
ತಾಂ ನಾರೀಮಹಮಾಲೋಕ್ಯ ಪುತ್ರಂ ದಕ್ಷಮಥಾಬ್ರವಮ್ ॥೩೯॥
ಭಜಸ್ವ ಪುತ್ರೀಂ ಜಗತೀಂ ಮಮಾಪಿ ಚ ತವಾಪಿ ಚ ।
ಪುಂದುಃಖನರಕಾತ್ರಾತ್ರೀ ಪುತ್ರೀ ತೇ ಭಾವಿನೀ ತ್ವಿಯಮ್ ॥೪೦॥
ಏವಮುಕ್ತೋ ಮಯಾ ದಕ್ಷಃ ಪುತ್ರೀತ್ವೇ ಪರಿಕಲ್ಪಿತಾಮ್ ।
ರುದ್ರಾಯ ದತ್ತವಾನ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಾಮ ದತ್ತ್ವಾ ಸತೀತಿ ಯತ್ ॥೪೧॥
ತತಃ ಕಾಲೇ ಚ ಕಸ್ಮಿಂಶ್ಚಿದವಮೇನೇ ಚ ತಾಂ ಪಿತಾ ।
ಮುಮೂರ್ಷುಃ ಪಾಪಾಸಂಕಲ್ಪೋ ದುರಾತ್ಮಾ ಕುಲಕಜ್ಜಲಃ ॥೪೨॥
ಯೇ ರುದ್ರಂ ನೈವ ಮನ್ಯಂತೇ ತೇ ಸ್ಫುಟಂ ಕುಲಕಜ್ಜಲಾಃ ।
ಪಿಶಾಚಾಸ್ತೇ ದುರಾತ್ಮಾನೋ ಭವಂತಿ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಾಃ ॥೪೩॥
ಅವಮಾನೇನ ತಸ್ಯಾಽಪಿ ಯಥಾ ದೇವೀ ಜಹೌ ತನುಮ್ ।
ಯಥಾ ಯಜ್ಞಃ ಸ ಚ ಧ್ವಸ್ತೋ ಭವೇನ ವಿದಿತಂ ಹಿ ತೇ ॥೪೪॥
ಅಧುನಾ ಹಿಮಶೈಲಸ್ಯ ಭವಿತ್ರೀ ದುಹಿತಾ ಚ ಸಾ ।
ಮಹೇಶ್ವರ ಪತಿಂ ಸಾ ಚ ಪುನಃ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯತಿ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ ॥೪೫॥
ತದಿದಂ ಚ ತ್ವಯಾ ಕಾರ್ಯಂ ಮೇನಾಗರ್ಭೇ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಚ ।
ತಸ್ಯಾಶ್ಛವಿಂ ಕುರು ಕೃಷ್ಣಾಂ ಯಥಾ ಕಾಲೀ ಭವೇತ್ತು ಸಾ ॥೪೬॥
ಯದಾ ರುದ್ರೋಪಹಸಿತಾ ತಪಸ್ತಪ್ಸ್ಯತಿ ಸಾ ಮಹತ್ ।
ಸಮಾಪ್ತನಿಯಮಾ ದೇವೀ ಯದಾಚೋಗ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥೪೭॥
ಸ್ವಯಮೇವ ಯದಾ ರೂಪಂ ಸುಗೌರಂ ಪ್ರತಿಪತ್ಸ್ಯತೇ ।
ವಿರಹೇಣ ಹರಶ್ಚಾಸ್ಯ ಮತ್ವಾ ಶೂನ್ಯಂ ಜಗತ್ತ್ರಯಮ್ ॥೪೮॥
ತಸ್ಯೈವ ಹಿಮಶೈಲಸ್ಯ ಕಂದರೇ ಸಿದ್ಧಸೇವಿತೇ ।
ಪ್ರತೀಕ್ಷಮಾಣಸ್ತಾಂ ದೇವೀಮುಗ್ರಂ ಸಂತಪ್ಸ್ಯತೇ ತಪಃ ॥೪೯॥
ತಯೋಃ ಸುತಪ್ತತಪಸೋರ್ಭವಿತಾ ಯೋ ಮಹಾನ್ಸುತಃ

ಭವಿಷ್ಯತಿ ಸ ದೈತಸ್ಯ ತಾರಕಸ್ಯ ನಿವಾರಕಃ ||೫೦||
ತಪಸೋ ಹಿ ವಿನಾ ನಾಸ್ತಿ ಸಿದ್ಧಿಃ ಕುತ್ರಾऽಪಿ ಶೋಭನೇ !
ಸರ್ವಾಸಾಂ ಕರ್ಮಸಿದ್ಧೀನಾಂ ಮೂಲಂ ಹಿ ತಪ ಉಚ್ಯತೇ ||೫೧||
ತ್ವಯಾऽಪಿ ದಾನವಾ ದೇವಿ ದೇಹನಿರ್ಗತಯಾ ತದಾ ।
ಚಂಡಮುಂಡಪುರೋಗಾಶ್ಚ ಹಂತವ್ಯಾ ಲೋಕದುರ್ಜಯಾಃ ||೫೨||
ಯಸ್ಮಾಚ್ಚಂಡಂ ಚ ಮುಂಡಂ ಚ ತ್ವಂ ದೇವಿ ನಿಹನಿಷ್ಯಸಿ ।
ಚಾಮುಂಡೇತಿ ತತೋ ಲೋಕೇಖ್ಯಾತಾ ದೇವಿ ಭವಿಷ್ಯಸಿ ||೫೩||
ತತಸ್ತ್ವಾಂ ವರದೇ ದೇವಿ ಲೋಕಃ ಸಂಪೂಜಯಿಷ್ಯತಿ ।
ಭೇದೈರ್ಬಹುವಿಧಾಕಾರೈಃ ಸರ್ವಗಾಂ ಕಾಮಸಾಧನೀಮ್ ||೫೪||
ಓಂಕಾರವಕ್ತ್ರಾಂ ಗಾಯತ್ರೀಂ ತ್ವಾಮರ್ಚಂತಿ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ ।
ಊರ್ಜಿತಾಂ ಬಲದಾಂ ವಾऽಪಿ ರಾಜಾನಃ ಸುಮಹಾಬಲಾಃ ||೫೫||
ವೈಶ್ಯಾಶ್ಚ ಭೂತಿಮಿತ್ಯೇವ ಶಿವಾಂ ಶೂದ್ರಾಸ್ತಥಾ ಶುಭೇ ।
ಕ್ಷಾಂತಿರ್ಮುನೀನಾಮಕ್ಷೋಭ್ಯಾ ದಯಾ ನಿಯಮಿನಾಮಪಿ ||೫೬||
ತ್ವಂ ಮಹೋಪಾಯಸಂದೋಹಾ ನೀತಿರ್ನಯವಿಸರ್ಪಿಣಃ ।
ಪರಿಸ್ಥಿತಿಸ್ತ್ವಮರ್ಥಾನಾಂ ತ್ವಮಹೋ ಪ್ರಾಣಿಕಾ ಮತಾ ||೫೭||
ತ್ವಂ ಯುಕ್ತಿಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತ್ವಂ ಗತಿಃ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಮ್ ।
ರತಿಸ್ತ್ವಂ ರತಿವಿತ್ತಾನಾಂ ಪ್ರೀತಿಸ್ತ್ವಂ ಹೃದ್ಯದರ್ಶಿನಾಮ್ ||೫೮||
ತ್ವಂ ಕಾಂತಿಃ ಶುಭರೂಪಾಣಾಂ ತ್ವಂ ಶಾಂತಿಃ ಶುಭಕರ್ಮಿಣಾಮ್ ।
ತ್ವಂ ಭ್ರಾಂತಿರ್ಮೂಢಚಿತ್ತಾನಾಂ ತ್ವಂ ಫಲಂ ಕ್ರತುಯಾಜಿನಾಮ್ ||೫೯||
ಜಲಧೀನಾಂ ಮಹಾವೇಲಾ ತ್ವಂ ಚ ಲೀಲಾವಿಲಾಸಿನಾಮ್ ।
ಸಂಭೂತಿಸ್ತ್ವಂ ಪದಾರ್ಥಾನಾಂ ಸ್ಥಿತಿಸ್ತ್ವಂ ಲೋಕಪಾಲಿನೀ ||೬೦||
ತ್ವಂ ಕಾಳರಾತ್ರಿರ್ನಿಃಶ್ಶೇಷ ಭುವನಾವಳಿ ನಾಶಿನೀ ।
ಪ್ರಿಯಕಂಠಗ್ರಹಾನಂದದಾಯಿನೀ ತ್ವಂ ವಿಭಾವರೀ ||೬೧||
ಪ್ರಸೀದ ಪ್ರಣತಾನಸ್ಮಾನ್ಸೌಮ್ಯದೃಷ್ಟ್ಯಾ ವಿಲೋಕಯ ||೬೨||
ಇತಿ ಸ್ತುವಂತೋ ಯೇ ದೇವಿ ಪೂಜಯಿಷ್ಯಂತಿ ತ್ವಾಂ ಶುಭೇ
ತೇ ಸರ್ವಕಾಮಾನಾಪ್ಸ್ಯಂತಿ ನಿಯತಾ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ||೬೩||
ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ತು ನಿಶಾದೇವೀ ತಥೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಕೃತಾಂಜಲಿಃ ।

ಜಗಾಮ ತ್ವರಿತಾ ಪೂರ್ವಂ ಗೃಸಂ ಹಿಮಗಿರೇರ್ಮಹತ್ ॥೬೪॥

ತತ್ರಾಽಽಸೀನಾಂ ಮಹಾಹರ್ಮ್ಯೇ ರತ್ನಭಿತ್ತಸಮಾಶ್ರಯೇ ।
ದದರ್ಶ ಮೇನಾಮಾಪಾಂಡುಚ್ಛವಿವಕ್ತ್ರಸರೋರುಹಾಂ ॥೬೫॥

ಕಿಂಚಿಚ್ಛ್ಯಾಮಮುಖೋದಗ್ರಸ್ತನಭಾಗಾವನಾಮಿತಾಮ್ ।
ಮಹೌಷಧಿಗಣಾಬದ್ಧಮಂತ್ರರಾಜನಿಷೇವಿತಾಮ್ ॥೬೬॥

ತತಃ ಕಿಂಚಿತ್ಪ್ರಮಿಲಿತೇ ಮೇನಾನೇತ್ರಾಂಬುಜದ್ವಯೇ ।
ಆವಿವೇಶ ಮುಖಂ ರಾತ್ರಿರ್ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಚನಾತ್ತದಾ ॥೬೭॥

ಜನ್ಮದಾ ಯಾ ಜಗನ್ಮಾತುಃ ಕ್ರಮೇಣ ಜಠರಾಂತರಮ್ ।
ಅರಂಜಯಚ್ಛವಿಂ ದೇವ್ಯಾ ಗುಹಮುಖಂಮಾತುರ್ವಿಭಾವರೀ ॥೬೮॥

ತತೋ ಜಗನ್ಮಂಗಳದಾ ಮೇನಾ ಹಿಮಗಿರೇಃ ಪ್ರಿಯಾ ।
ಬ್ರಾಹ್ಮೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ಸುಭಗೇ ಪ್ರಾಸೂಯತ ಶುಭಾನನಾಮ್ ॥೬೯॥

ತಸ್ಯಾಂ ತು ಜಾಯಮಾನಾಯಾಂ ಚಂತವಃ ಸ್ಥಾಣುಜಂಗಮಾಃ ।
ಅಭವನ್ಸುಖಿನಃ ಸರ್ವೇ ಸರ್ವಲೋಕನಿವಾಸಿನಃ ॥೭೦॥

ಅಭವತ್ಕ್ರೂರಸತ್ವಾನಾಂ ಚೇತಃ ಶಾಂತಂ ಚ ದೇಹಿನಾಮ್ ।
ಜ್ಯೋತಿಷಾಮಪಿ ತೇಜಸ್ತ್ವಮಭವತ್ಸುತರಾಂ ತದಾ ॥೭೧॥

ವನಾಶ್ರಿತಾಶ್ಚೌಷಧಿ ಯಃ ಸ್ವಾದುವಂತಿ ಫಲಾನಿ ಚ ।
ಗಂಧವಂತಿ ಚ ಮಾಲ್ಯಾನಿ ವಿಮಲಂ ಚ ನಭೋಽಭವತ್ ॥೭೨॥

ಮಾರುತಶ್ಚ ಸುಖಸ್ಪರ್ಶೋ ದಿಶಶ್ಚ ಸುಮನೋಹರಾಃ ।
ವಿಸ್ಮೃತಾನಿ ಚ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಂ ಪ್ರಪೇದಿರೇ ॥೭೩॥

ಪ್ರಭಾವಸ್ತೀರ್ಥಮುಖ್ಯಾನಾಂ ತದಾ ಪುಣ್ಯತಮೋಽಭವತ್ ।
ಸತ್ಯೇ ಧರ್ಮೇ ಚಾಧ್ಯಯನೇ ಯಜ್ಞೇ ದಾನೇ ತಪಸ್ಯಪಿ ॥೭೪॥
ಸರ್ವೇಷಾಮಭವಚ್ಛ್ರದ್ಧಾ ಜನ್ಮಕಾಲೇ ಗುಹಾರಣೇಃ ।
ಅಂತರಿಕ್ಷೇಽಮರಾಶ್ಚಾಪಿ ಪ್ರಹರ್ಷೋತ್ಫುಲ್ಲಲೋಚನಾಃ ॥೭೫॥
ಹರಿಬ್ರಹ್ಮಮಹೇಂದ್ರಾರ್ಕವಾಯುವಹ್ನಿ ಪುರೋಗಮಾಃ ।
ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಂ ಪ್ರಮುಮುಚುಸ್ತಸ್ಮಿನ್ಮೇನಾಗೃಹೇ ಶುಭೇ ॥೭೬॥
ಮೇರುಪ್ರಭೃತಯಶ್ಚಾಽಪಿ ಮೂರ್ತಿಮಂತೋ ಮಹಾನಗಾಃ
ತಸ್ಮಿನ್ಮಹೋತ್ಸವೇ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ವೀರಕಾಂಸ್ಯೋಪಶೋಭಿತಾಃ ॥೭೭॥

ಸಾಗರಾಃ ಸರಿತಶ್ಚೈವ ಸಮಾಜಗ್ಮುಶ್ಚ ಸರ್ವಶಃ ॥೭೮॥
ಹಿಮಶೈಲೋಽಭವಲ್ಲೋಕೇ ತದಾ ಸರ್ವೈಶ್ಚರಾಚರೈಃ ।
ಸೇವ್ಯಶ್ಚಾಪ್ಯಭಿಗಮ್ಯಶ್ಚ ಪೂಜನೀಯಶ್ಚ ಭಾರತ! ॥೭೯॥
ಅನುಭೂಯೋತ್ಸವಂ ತೇ ಚ ಜಗ್ಮುಃ ಸ್ವಾನಾಲಯಾಂಸ್ತದಾ ॥೮೦॥

ಇತಿ ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣ ಏಕಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪ್ರಥಮೇ ಮಾಹೇಶ್ವರಖಂಡೇ ಕೌಮಾರಿಕಾಖಂಡೇ ಕುಮಾರೇಶ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಪಾರ್ವತೀಜನ್ಮವರ್ಣನಂ ನಾಮ ದ್ವಾವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

* * * *

ತ್ರಯೋವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕುಮಾರೇಶಮಾಹಾಮ್ಯೇ ನಾರದೇನ ಪರ್ವತಪುತ್ರೀಂದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಾಮುದ್ರಿಕಶಾಸ್ತ್ರದ್ದಶ್ಯಾಭವಿಷ್ಯಕಥನಂ ಪಶ್ಚಾಚ್ಚಹಿಮವತೇಆಶ್ವಾಸನವರ್ಣನಮ್

ನಾರದ ಉವಾಚ

ತತಶ್ಚ ಶೈಲಜಾ ದೇವೀ ಚಿಕ್ರೀಡ ಸುಭಗಾ ತದಾ ।
ದೇವಗಂಧರ್ವಕನ್ಯಾಭಿರ್ನಗಕಿನ್ನರ ಸಂಭವಾಃ
ಮುನೀನಾಂ ಚಾಪಿ ಯಾಃ ಕನ್ಯಾಸ್ತಾಭಿಃ ಸಾರ್ಧಂ ಚ ಶೋಭನಾ ॥೧॥

ಕದಾಚಿದಥ ಮೇರುಸ್ಥೋ ವಾಸವಃ ಪಾಂಡುನಂದನ ।
ಸಸ್ಮಾರ ಮಾಂ ಯಯೌ ಚಾಹಂ ಸಂಸ್ಮೃತೋ ವಾಸವಂ ತದಾ ॥೨॥
ಮಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಃ ಸಮುತ್ಥಾಯಾಽತಿಹರ್ಷಿತಃ ।
ಪೂಜಯಾಮಾಸ ತಾಂ ಪೂಜಾಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯಾಽಹಮಬ್ರುವಮ್ ॥೩॥

ಮಹಾಸುರ ಮಹೋನ್ಮಾದಕಾಲಾನಲ ದಿವಸ್ಪತೇ ।
ಕುಶಲಂ ವಿದ್ಯತೇ ಕಚ್ಚಿತ್ತವ ಕಚ್ಚಿಚ್ಚ ನಂದಸಿ ॥೪॥

ಪೃಷ್ಟಸ್ತ್ವೇವಂ ಮಯಾ ಶಕ್ರಃ ಪ್ರೋವಾಚ ವಚನಂ ಸ್ಮಯನ್ ।
ಕುಶಲಸ್ಯಾಂಕುರಸ್ತಾವತ್ಸಂಭೂತೋ ಭುವನತ್ರಯೇ ॥೫॥

ತತ್ಫಲೋದಯಸಂಪತ್ತೌ ತದ್ಭವಾನ್‌ಸಂಸ್ಮೃತೋ ಮುನೇ ।
ವೇತ್ಸಿ ಸರ್ವಮತಂ ತ್ವಂ ವೈ ತಥಾಪಿ ಪರಿನೋದಕಃ ॥
ನಿರ್ವೃತಿಂ ಪರಮಾಂ ಯಾತಿ ನಿವೇದ್ಯಾರ್ಥಂ ಸುಹೃಜ್ಜನೇ ॥೬॥

ತದ್ಭವಾಂಸ್ತ್ವೈ ಲಜಾಂ ದೇವೀಂ ಶೈಲೇಂದ್ರಂ ಶೈಲವಲ್ಲಭಾಮ್ ।
ಹರಂ ಸಂಭಾವಯ ವರಂ ಯನ್ನಾನ್ಯಂ ರೋಚಯಂತಿ ತೇ ॥೮॥

ತತಸ್ತದವಾಕ್ಯಮಾಕರ್ಣ್ಯ ಗತೋಽಹಂ ಶೈಲಸತ್ತಮಮ್ ।
ಓಷಧಿಪ್ರಸ್ಥನಿಲಯಂ ಸಾಕ್ಷಾದಿವ ದಿವಸ್ಪತಿಮ್ ॥೯॥

ತತ್ರ ಹೈಮೇ ಸ್ವಯಂ ತೇನ ಮಹಾಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿವೇದಿತೇ ।
ಮಹಾಸನೇ ಪೂಜಿತೋಽಹಮುಪವಿಷ್ಟೋ ಮಹಾಸುಖಮ್ ॥೧೦॥

ಗೃಹೀತಾರ್ಘ್ಯಂ ತತೋ ಮಾಂ ಚ ಪಪ್ರಚ್ಛ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಯಾ ಗಿರಾ ।
ಕುಶಲಂ ತಪಸಃ ಶೈಲಃ ಶನೈಃ ಫುಲ್ಲನನಾಂಬುಜಃ ॥೧೧॥

ಅಹಮಪ್ಯಸ್ಯ ತತ್ಪ್ರೋಚ್ಯ ಪ್ರತ್ಯವೋಚಂ ಗಿರೀಶ್ವರಮ್ ।
ತ್ವಯಾ ಶೈಲೇಂದ್ರ ಪೂರ್ವಾಂ ವಾಽಪ್ಯಪರಾಂ ಚ ದಿಶಂ ತಥಾ ॥೧೨॥

ಅವಗಾಹ್ಯ ಸ್ಥಿತವತಾ ಕ್ರಿಯತೇ ಪ್ರಾಣಿಪಾಲನಾ ॥೧೨॥
ಅಹೋ ಧನ್ಯೋಽಸಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರಾಃ ಸಾಹಾಯ್ಯೇನ ತವಾಚಲ
ತಪೋಜಪವ್ರತಸ್ನಾನ್ಯೈಃ ಸಾಧಯಂತ್ಯಾತ್ಮನಃ ಪರಮ್ ॥೧೩॥

ಯಜ್ಞಾಂಗಸಾಧನೈಃ ಕಾಂಶ್ಚಿತ್ಕಂದಾದಿಫಲದಾನತಃ ।
ತ್ವಂ ಸಮುದ್ಧರಸಿ ವಿಪ್ರಾನ್ ಕಿಮತಃ ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ತವ ॥೧೪॥

ಅನ್ಯೇಽಪಿ ಜೀವಾ ಬಹುಧಾ ತ್ವಾಮುಪಾಶ್ರಿತ್ಯ ಭೂಧರ ।
ಮುದಿತಾಃ ಪ್ರತಿವರ್ತಂತೇ ಗೃಹಸ್ಥಮಿವ ಪ್ರಾಣಿನಃ ॥೧೫॥

ಶೀತಮಾತಪವರ್ಷಾಂಶ್ಚ ಕ್ಲೇಶಾನ್ನಾನಾವಿಧಾನ್ಸಹನ್ ।
ಉಪಾಕರೋಷಿ ಜಂತೂನಾಮೇವಂ ರೂಪಾ ಹಿ ಸಾಧವಃ ॥೧೬॥

ಕಿಮತಃ ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ತುಭ್ಯಂ ಧನ್ಯಸ್ತ್ವಂ ಪೃಥಿವೀಧರ ।
ಕಂದರಂ ಯಸ್ಯ ಚಾಽಧ್ಯಾಸ್ತೇ ಸ್ವಯಂ ತವ ಮಹೇಶ್ವರಃ ॥೧೭॥

ಇತ್ಯುಕ್ತವತಿ ವಾಕ್ಯಂ ಚ ಯಥಾರ್ಥಂ ಮಯಿ ಫಾಲ್ಗುನ ।
ಹಿಮಶೈಲಸ್ಯ ಮಹಿಷೀ ಮೇನಾ ಆಗಾದ್ದಿ ದೃಕ್ಷಯಾ ॥೧೮॥

ಅನುಯಾತಾ ದುಹಿತ್ರಾ ಚ ಸ್ವಲ್ಪಾಶ್ಚ ಪರಿಚಾರಿಕಾಃ ।
ಲಜ್ಜಯಾನತಸರ್ವಾಂಗೀ ಪ್ರವಿವೇಶ ಸದೋ ಮಹತ್ ॥೧೯॥

ತತೋ ಮಾಂ ಶೈಲಮಹಿಷೀ ವವಂದೇ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ಸಾ ।
ವಸ್ತ್ರನಿಗೂಢವದನಾ ಪಾಣಿಪದ್ಮಕೃತಾಂಜಲಿಃ ॥೨೦॥

ತಾಮಹಂ ಸತ್ಯರೂಪಾಭಿರಾಶೀರ್ಭಿಃ ಸಮವರ್ಧಯಮ್ ।
ಪತಿವ್ರತಾ ಶುಭಾಚಾರಾ ಸುಭಗಾ ವೀರಸೂಃ ಶುಭೇ ॥೨೧॥

ಸದಾ ವೀರವತೀ ಚಾಽಪಿ ಭವ ವಂಶೋನ್ನತಿಪ್ರದೇ ।
ತತೋಽಹಂ ವಿಸ್ಮಿತಾಂಕ್ಷೀಂ ಚ ಹಿಮವತ್ಗಿರಿಪುತ್ರಿಕಾಮ್ ॥೨೨॥
ಮೃದುವಾಣ್ಯಾ ಪ್ರತ್ಯವೋಚಮೇಹಿ ಬಾಲೇ ! ಮಮಾಽಂತಿಕಮ್ ॥೨೩॥

ತತೋ ದೇವೀ ಜಗನ್ಮಾತಾ ಬಾಲಭಾವಂ ಸ್ವಕಂ ಮಯಿ ।
ದರ್ಶಯಂತೀ ಸ್ವಪಿತರಂ ಕಂಠೇ ಗೃಹ್ಯಾಂಕಮಾವಿಶತ್ ॥೨೪॥

ಉವಾಚ ವಾಚಂ ತಾಂ ಮಂದಂ ಮುನಿಂ ವಂದಯ ಪುತ್ರಿಕೇ ! ।
ಮುನೇಃ ಪ್ರಸಾದತೋಽವಶ್ಯಂ ಪತಿಮಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ಸಮ್ಮತಮ್ ॥೨೫॥

ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ಸಾ ತತೋ ಬಾಲಾ ವಸ್ತ್ರಾಂತಪಿಹಿತಾನನಾ ।
ಕಿಂಚಿತ್ಸಹುಂಕೃತೋತ್ಕಂಪಂ ಪ್ರೋಚ್ಯ ನೋವಾಚ ಕಿಂಚನ ॥೨೬॥

ತತೋ ವಿಸ್ಮಿತಚಿತ್ತೋಽಹಮುಪಚಾರವಿದಾಂವರಃ ।
ಪ್ರತ್ಯವೋಚಂ ಪುನರ್ದೇವೀಮೇಹಿ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ತೇ ಶುಭೇ ॥೨೭॥

ರತ್ನಕ್ರೀಡನಕಂ ರಮ್ಯಂ ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಸುಚಿರಂ ಮಯಾ ।
ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ಸಾ ತದೋತ್ಥಾಯ ಪಿತುರಂಕಾತ್ಸವೇಗತಃ ॥೨೮॥

ವಂದಮಾನಾ ಚ ಮೇ ಪಾದೌ ಮಯಾ ನೀತಾಂಕಮಾತ್ಮನಃ ।
ಮನ್ಯತಾ ತಾಂ ಜಗತ್ಪೂಜ್ಯಾಮುಕ್ತಂ ಬಾಲೇ ತವೋಚಿತಮ್ ॥೨೯॥

ನ ತತ್ಪಶ್ಯಾಮಿ ಯತ್ತುಭ್ಯಂ ದದ್ಮ್ಯಾಶೀಃ ಕಾ ತವೋಚಿತಾ ।
ಇತ್ಯುಕ್ತೇ ಮಾತೃವಾತ್ಸಲ್ಯಾಚ್ಛೈವಲೇಂದ್ರಮಹಿಷೀ ತದಾ ॥೩೦॥

ನೋದಯಾಮಾಸ ಮಾಂ ಮಂದಮನಾಶೀಃ ಶಂಕಿತಾ ತದಾ ।
ಭಗವನ್ವೇತ್ಸಿ ಸರ್ವಂ ತ್ವಮತೀತಾನಾಗತಂ ಪ್ರಭೋ ॥೩೧॥

ತದಹಂ ಜ್ಞಾತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಕೀದೃಶೋಽಸ್ಯಾಃ ಪತಿರ್ಭವೇತ್ ।
ಶ್ರುತ್ವೇತಿ ಸುಸ್ಮಿತಮುಖಃ ಪ್ರಾವೋಚಂ ನರ್ಮವಲ್ಲಭಃ ॥೩೨॥

ನ ಜಾತೋಽಸ್ಯಾಃ ಪತಿರ್ಭದ್ರೇವರ್ತತೇ ಚ ಕುಲಕ್ಷಣಃ ।

ನಗ್ನೋಽತಿನಿರ್ಧನಃ ಕ್ರೋಧೀ ವೃತಃ ಕ್ರೂರೈಶ್ಚ ಸರ್ವದಾ
ಶ್ರುತ್ವೇತಿ ಸಂಭ್ರಾಮವಿಷ್ಟೋ ಧ್ವಸ್ತವೀರ್ಯೋ ಹಿಮಾಚಲಃ ॥೩೩॥

ಮಾಂ ತದಾ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚೇದಂ ಸಾಶ್ರುಕಂಠೋ ಮಹಾಗಿರಿಃ ॥೩೪॥

ಅಹೋ ವಿಚಿತ್ರಃ ಸಂಸಾರೋ ದುರ್ವೇದ್ಯೋ ಮಹತಾಮಪಿ ।
ಪ್ರವರಸ್ತ್ವಪಿ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಯೋ ನರೇಷು ನ ಕೃಪಾಯತೇ ॥೩೫॥

ಯತ್ನೇನ ಮಹತಾ ತಾವುತ್ಪುಣ್ಯೈರ್ಬಹುವಿಧೈರಪಿ ।
ಸಾಧಯತ್ಯಾತ್ಮನೋ ಲೋಕೋ ಮಾನುಷ್ಯಮತಿದುರ್ಲಭಮ್ ॥೩೬॥

ಅಧ್ರುವಂ ತದ್ಧ್ರುವತ್ವೇ ಚ ಕಥಂಚಿತ್ಪರಿಕಲ್ಪ್ಯತೇ ।
ತತ್ರಾಽಪಿ ದುರ್ಲಭಾ ನಾಮ ಸಮಾನವ್ರತಚಾರಿಣೀ ॥೩೭॥

ಸಾಧ್ವೀ ಮಹಾಕುಲೋತ್ಪನ್ನಾ ಭಾರ್ಯಾ ಯಾ ಸ್ಯಾತ್ಪತಿವ್ರತಾ ।
ತತ್ರಾಪಿ ದುರ್ಲಭಂ ಯಚ್ಚ ತಯಾ ಧರ್ಮನಿಷೇವಣಂ ॥೩೮॥

ಸಹ ವೇದಪುರಾಣೋಕ್ತಂ ಜಗತ್ತ್ರಯಹಿತಾವಹಮ್ ।
ಏತತ್ಸುದುರ್ಲಭಂ ಯಚ್ಚ ತಸ್ಯಾಂ ಚೈವ ಪ್ರಜಾಯತೇ ॥೩೯॥

ತದಪತ್ಯಮಪತ್ಯಾರ್ಥಂ ಸಂಸಾರೇ ಕಿಲ ! ನಾರದ ।
ಏತೇಷಾಂ ದುರ್ಲಭಾನಾಂ ಹಿ ಕಿಂಚಿತ್ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪುಣ್ಯವಾನ್ ॥೪೦॥

ಸರ್ವಮೇತದವಾಪ್ನೋತಿ ಸ ಕೋಽಪಿ ಯದಿ ವಾ ನವಾ ।
ಕಿಂಚಿತ್ಕೇನಾಽ ಪಿ ಹಿ ನ್ಯೂನಂ ಸಂಸಾರಃ ಕುರುತೇ ವರಂ ॥೪೧॥

ಅಥ ಸಾಂಸಾರಿಕೋ ದೋಷಃ ಸ್ವಕೃತಂ ಯತ್ರ ಭುಜ್ಯತೇ ।
ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯಂ ಚ ಪ್ರಶಂಸಂತಿ ವೇದಾಃ ಸರ್ವೇಽಪಿ ನಾರದ ॥೪೨॥

ನೇತಿ ಕೇಚಿತ್ತತ್ರ ಪುನಃ ಕಥಂ ತೇ ಯದಿ ನೋ ಗೃಹೀ ।
ಅತೋ ಧಾತ್ರಾ ಚ ಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಸುತಲಾಭಃ ಪ್ರಶಂಸಿತಃ ॥೪೩॥

ಪುನಶ್ಚ ಸೃಷ್ಟಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ನರಕತ್ರಾಣನಾಯ ಚ ।
ತತ್ರ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಸಮುತ್ಪತ್ತಿಂ ವಿನಾ ಸೃಷ್ಟಿರ್ನ ಜಾಯತೇ ॥೪೪॥

ಸಾ ಚ ಜಾತಿಃ ಪ್ರಕೃತ್ಯೈವ ಕೃಪಣಾ ದೈನ್ಯಭಾಗಿನೀ ।
ತಾಸಾಮುಪರಿ ಮಾಽವಜ್ಞಾ ಭವೇದಿತಿ ಚ ವೇಧಸಾ

ಶಾಸ್ತ್ರೇಷೂಕ್ತಮಸಂದಿಗ್ಧಂ ವಾಕ್ಯಮೇತನ್ಮಹತ್ಫಲಮ್ ॥೪೫॥
ದಶಪುತ್ರಸಮಾ ಕನ್ಯಾ ದಶಪುತ್ರಾನ್‌ಪ್ರವರ್ಧಯನ್ ।
ಯತ್ಫಲಂ ಲಭತೇ ಮರ್ತ್ಯಸ್ತಲ್ಲಭ್ಯಂ ಕನ್ಯಯೈಕಯಾ ॥೪೬॥
ತಸ್ಮಾತ್ಕನ್ಯಾ ಪಿತುಃ ಶೋಚ್ಯಾ ಸದಾ ದುಃಖವಿವರ್ಧಿನೀ ॥೪೭॥
ಯಾಽಸ್ಯಾತ್ಪೂರ್ಣಸರ್ವಾರ್ಥಾ ಪತಿಪುತ್ರಧನಾನ್ವಿತಾ ।
ತ್ವಯೋಕ್ತಂ ಚ ಕೃತೇ ಹ್ಯಸ್ಯಾಸ್ತದ್ವಾಕ್ಯಂ ಮಮ ಶೋಕದಮ್ ॥೪೮॥
ಕೇನ ದೋಷೇಣ ಮೇ ಪುತ್ರೀ ನ ಯೋಗ್ಯಾ ಆಶಿಷಾ ಮತಾ ।
ನ ಜಾತೋಽಸ್ಯಾಃ ಪತಿಃ ಕಸ್ಮಾದ್ವರ್ತತೇ ವಾ ಕುಲಕ್ಷಣಃ ॥೪೯॥
ನಿರ್ಧನಶ್ಚ ಮುನೇ ಕಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸರ್ವದಃ ಕುತಃ ।
ಇತಿ ದುರ್ಘಟವಾಕ್ಯಂ ತೇ ಮನೋ ಮೋಹಯತೀವ ಮೇ ॥೫೦॥
ಇತಿ ತಂ ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯಾತ್ಸಭಾರ್ಯಂ ಶೋಕಸಂಪ್ಲುತಮ್ ।
ಅಹಮಾಶ್ವಾಸಯಂ ವಾಗ್ಭಿಃ ಸತ್ಯಾಭಿಃ ಪಾಂಡುನಂದನ ॥೫೧॥
ಮಾ ಶುಚಃ ಶೈಲರಾಜ ತ್ವಂ ಹರ್ಷಸ್ಥಾನೇಽತಿ ಪುಣ್ಯಭಾಕ್ ।
ಶೃಣುತದ್ವಚನಂ ಮಹ್ಯಂ ಯನ್ಮಯೋಕ್ತಂ ಚ ಹ್ಯರ್ಥವತ್ ॥೫೨॥
ಜಗನ್ಮಾತಾ ತ್ವಿಯಂ ಬಾಲಾ ಪುತ್ರೀ ತೇ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿದಾ ।
ಪುರಾ ಭವೇಽಭವದ್ಭಾರ್ಯಾ ಸತೀನಾಮ್ನಾ ಭವಸ್ಯ ಯಾ ॥೫೩॥
ತದಸ್ಯಾಃ ಕಿಮಹಂ ದದ್ಮಿ ರವೇರ್ದೀ ದೀಂಪಮಿವಾಽಲ್ಪಕಃ ।
ಸಂಚಿತ್ಯೇತಿ ಮಹಾದೇವ್ಯಾನಾಽಽಶಿಷಂ ದತ್ತವಾನಹಮ್ ॥೫೪॥
ನ ಜಾತೋಽಸ್ಯಾಃ ಪತಿಶ್ಚೇತಿ ವರ್ತತೇ ಚ ಭವೋಹಿ ಸಃ ।
ನ ಸ ಜಾತೋ ಮಹಾದೇವೋ ಭೂತಭವ್ಯಭವೋದ್ಭವಃ ॥೫೫॥
ಶರಣ್ಯಃ ಶಾಶ್ವತಃ ಶಾಸ್ತಾ ಶಂಕರಃ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ॥೫೬॥
ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ಯತ್ಪದಮಾಮನಂತಿ ವೇದೈಶ್ಚ ಸರ್ವೈರಪಿ ಯೋ ನ ಲಭ್ಯಃ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವಿಶ್ವಂ ನನುಯಸ್ಯ ಶೈಲ ! ಬಾಲಸ್ಯ ವಾ ಕ್ರೀಡನಕಂ ವದಂತಿ ॥೫೭॥
ಸ ಚಾಮಂಗಲ್ಯಶೀಲೋಽಪಿ ಮಂಗಳಾಯತನೋಹರಃ ।

ನಿರ್ಧನಃ ಸರ್ವದಶ್ಚಾऽಸೌ ವೇದ ಸ್ವಂ ಸ್ವಯಮೇವ ಸಃ ॥

ಸ ಚ ದೇವೋऽಚಲಃ ಸ್ಥಾಣುರ್ಮಹಾದೇವೋऽಜರೋ ಹರಃ ।

ಭವಿಷ್ಯತಿ ಪತಿಃ ಸೋऽಸ್ಯಾಸ್ತತ್ಕಿಮರ್ಥಂ ತು ಶೋಚಸಿ ॥೫೮॥

ಇತಿ ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪ್ರಥಮೇ ಮಾಹೇಶ್ವರಖಂಡೇ ಕೌಮಾರಿಕಾಖಂಡೇ ಕುಮಾರೇಶ್ವರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಹಿಮವದಾಶ್ವಾಸನಂ ನಾಮ ತ್ರಯೋವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

* * * *

ಚತುರ್ವಿಂಶೋऽಧ್ಯಾಯಃ

ಕುಮಾರೇಶಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಶಿವದ್ವಾರಾ ಕಾಮದಹನವರ್ಣನಮ್

ನಾರದ ಉವಾಚ

ಏವಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸಭಾರ್ಯಃ ಸ ಪ್ರಮೋದಾಪ್ಲುತಮಾನಸಃ ।
ಪ್ರಣಮ್ಯ ಮಾಮಿತಿ ಪ್ರಾಹ ಯದ್ಯೇವಂ ಪುಣ್ಯವಾನಹಮ್ ॥
ಪುನಃ ಕಿಂಚಿತ್ತ್ವಪೃಚ್ಛಾಮಿ ಪುಣ್ಯಾ ಮೇ ದಕ್ಷಿಣಃ ಕರಃ ।
ಉತ್ತಾನಃ ಕಾರಣಂ ಕಿಂ ತಚ್ಛ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ನಾರದ ॥೨॥

ಇತಿ ಪೃಷ್ಟೋऽಸ್ಮಿ ಶೈಲೇನ ಪ್ರೋವಾಚಂ ಕಾರಣಂ ತದಾ ।
ಸರ್ವದೈವ ಕರೋ ಹ್ಯಸ್ಯಾಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ಪ್ರತಿ ॥೩॥

ಅಭಯಸ್ಯ ಪ್ರದಾತಾऽಸಾವುತ್ತಾನಸ್ತು ಕರಸ್ತತಃ ।
ಏಷಾ ಭಾರ್ಯಾ ಜಗದ್ಭರ್ತುರ್ವೃಷಾಂಕಸ್ಯ ಮಹೀಧರ
ಜನನೀ ಸರ್ವಲೋಕಸ್ಯ ಭಾವಿನೀ ಭೂತಭಾವಿನೀ ॥೪॥

ತದ್ಯಥಾ ಶೀಘ್ರಮೇವೈಷಾ ಯೋಗಂ ಯಾತು ಪಿನಾಕಿನಾ ॥೫॥

ತ್ವಯಾ ವಿಧೇಯಂ ವಿಧಿವತ್ತಥಾ ಶೈಲೇಂದ್ರಸತ್ತಮ ।
ಅಸ್ತ್ಯತ್ರ ಸುಮಹತ್ಕಾರ್ಯಂ ದೇವಾನಾಂ ಹಿಮಭೂಧರ ॥೬॥

ಇತಿ ಪ್ರೋಚ್ಯ ತಮಾಪೃಚ್ಛ್ಯ ಪ್ರಾವೋಚಂ ವಾಸವಾಯ ತತ್ ।
ಮಮ ಭೂಯಸ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಂ ತನ್ಮಯಾ ಕೃತಮೇವಹಿ ॥೭॥

ಕಿಂ ತು ಪಂಚಶರಃ ಪ್ರೇರ್ಯಃ ಕಾರ್ಯಶೇಷೇऽತ್ರ ವಾಸವ ।
ಇತ್ಯಾದಿಶ್ಯ ಗತಶ್ಚಾಹಂ ತಾರಕಂ ಪ್ರತಿ ಫಾಲ್ಗುನ ॥೮॥

ಕಲಿಪ್ರಿಯತ್ವಾತ್ತಸ್ಯೈನಮರ್ಥಂ ಕಥಯಿತುಂ ಸ್ಫುಟಮ್ ।
ಹಿಮಾದ್ರಿರಪಿ ಮೇ ವಾಕ್ಯಪ್ರೇರಿತಃ ಪಾರ್ವತೀಂ ಪ್ರತಿ ॥೯॥

ಭವಸ್ಯಾಽಽರಾಧನಾಂ ಕರ್ತುಂ ಸಸಖೀಮಾದಿಶತ್ತಥಾ ।
ಸಾ ತಂ ಪರಿಚಚಾರೇಶಂ ತಸ್ಯಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸುಶೀಲತಾಮ್ ।
ಪುಷ್ಪತೋಯಫಲಾದ್ಯಾನಿ ನಿಯುಕ್ತಾ ಪಾರ್ವತೀ ವ್ಯಧಾತ್ ॥೧೦॥

ಮಹೇಂದ್ರೋಽಪಿ ಚ ಮದ್ವಾಕ್ಯಾತ್ಸ್ಮರಂ ಸಸ್ಮಾರ ಭಾರತ ॥೧೧॥
ಸ ಚ ತಸ್ಮಾರಣಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಸಂತರತಿಸಂಯುತಃ ।
ಚೂತಾಂಕುರಾಸ್ತ್ರಃ ಸಹಸಾ ಪ್ರಾದುರಾಸೀನ್ಮನೋಭವಃ ॥೧೨॥
ತಮಾಹ ಚ ವಚೋ ಧೀಮಾನ್ಸ್ಮಯನ್ನಿವ ಚ ತಂ ಸ್ಪೃಶನ್ ।
ಉಪದೇಶೇನ ಬಹುನಾ ಕಿಂ ತ್ವಾಂ ಪ್ರತಿ ರತಿಪ್ರಿಯ ॥೧೩॥
ಚಿತ್ತೇ ವಸಸಿ ತೇನ ತ್ವಂ ವೇತ್ಸಿ ಭೂತಮನೋಗತಮ್ ।
ತಥಾಪಿ ತ್ವಾಂ ವದಿಷ್ಯಾಮಿ ಸ್ವಕಾರ್ಯಪರತಾಂ ಸ್ಮರನ್ ॥೧೪॥
ಮಮೈಕಂ ಸುಮಹತ್ಕಾರ್ಯಂ ಕರ್ತುಮರ್ಹಸಿ ಮನ್ಮಥ ।
ಮಹೇಶ್ವರಂ ಕೃಪಾನಾಥಂ ಸತೀಭಾರ್ಯಾವಿಯೋಜಿತಮ್ ॥೧೫॥
ಸಂಯೋಜಯ ಪುನರ್ದೇವ್ಯಾ ಹಿಮಾದ್ರಿಗೃಹಜಾತಯಾ ।
ದೇವೀ ದೇವಶ್ಚ ತುಷ್ಟೌ ತೇ ಕರಿಷ್ಯತ ಇಹೇಪ್ಸಿತಮ್ ॥೧೬॥

ಮದನ ಉವಾಚ

ಅಳೀಕಮೇತದ್ದೇವೇಂದ್ರ ಸ ಹಿ ದೇವಸ್ತಪೋರತಃ ।
ನಾನ್ಯಾಸಾದಯಿತವ್ಯಾನಿ ತೇಜಾಂಸಿ ಮನುರಬ್ರವೀತ್ ॥೧೭॥
ವೇದಾಂತೇಷು ಚ ಮಾಂ ವಿಪ್ರಾ ಗರ್ಹಯಂತಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ।
ಮಹಾಶನೋ ಮಹಾಪಾಪ್ಮಾ ಕಾಮೋಽಯಮನಲೋ ಮಹಾನ್ ॥೧೮॥
ಆವೃತಂ ಜ್ಞಾನಮೇತೇನ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ನಿತ್ಯವೈರಿಣಾ ।
ತಸ್ಮಾದಯಂ ಸದಾ ತ್ಯಾಜ್ಯಃ ಕಾಮೋಽಹಿರಿವ ಸತ್ತಮೈಃ ॥೧೯॥
ಏವಂ ಶೀಲಸ್ಯ ಮೇ ಕಸ್ಮಾತ್ತ್ರುಷ್ಯತಿ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।
ಮದ್ಯಪಸ್ಯೇವ ಪಾಪಸ್ಯ ವಾಸುದೇವೋ ಜಗದ್ಗುರುಃ ॥೨೦॥

ಇಂದ್ರ ಉವಾಚ

ಮೈವಂ ಬ್ರೂಹಿ ಮಹಾಭಾಗ ತ್ವಾಂ ವಿನಾ ಕಃ ಪುಮಾನ್ಭುವಿ ।
ಧರ್ಮಮರ್ಥಂ ತಥಾ ಕಾಮಂ ಮೋಕ್ಷಂ ವಾ ಪ್ರಾಪ್ತುಮೀಶ್ವರಃ ॥೨೧॥

ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ಸಾಧ್ಯತೇ ಲೋಕೇ ಮೂಲಂ ತಸ್ಯ ಚ ಕಾಮನಾ ।
ಕಥಂ ಕಾಮಂ ವಿನಿಂದಂತಿ ತಸ್ಮಾತ್ತೇ ಮೋಕ್ಷಸಾಧಕಾಃ ॥೨೨॥

ಸತ್ಯಂ ಚಾಽಪಿ ಶ್ರುತೇರ್ವಾಕ್ಯಂ ತವ ರೂಪಂ ತ್ರಿಧಾಗತಮ್ ।
ತಾಮಸಂ ರಾಜಸಂ ಚೈವ ಸಾತ್ವಿಕಂ ಚಾಪಿ ಮನ್ಮಥ ॥೨೩॥

ಅಮುಕ್ತಿತಃ ಕಾಮನಯಾ ರೂಪಂ ತತ್ತಾಮಸಂ ತವ ।
ಸುಖಬುದ್ಧ್ಯಾ ಸ್ಪೃಹಾ ಯಾ ಚ ರೂಪಂ ತದ್ರಾಜಸಂ ತವ ॥೨೪॥

ಕೇವಲಂ ಯಾವದರ್ಥಾರ್ಥಂ ತದ್ರೂಪಂ ಸಾತ್ವಿಕಂ ತವ ।
ತತ್ತೇ ರೂಪತ್ರಯಮಿದಂ ಬ್ರೂಹಿ ನೋಪಾಸತೇ ಹಿ ಕೇ ॥೨೫॥

ತ್ವಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರಮಃ ಪೂಜ್ಯಃ ಕುರು ಕಾರ್ಯಮಿದಂ ಹಿ ನಃ ।
ಅಥವಾ ಪೀಡಿತಾನ್‌ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಾಮಾನ್ಯಾನಪಿ ಪಂಡಿತಾಃ ।
ಸ್ವಪ್ರಾಣೈರಪಿ ತ್ರಾಯಂತಿ ಪರಮೇತನ್ಮಹಾಫಲಮ್ ॥೨೬॥

ಇತಿ ಸಂಚಿತ್ಯ ಕಾರ್ಯಂ ತ್ವಂ ಸರ್ವಥಾ ಕುರು ತತ್‌ಸ್ಫುಟಮ್ ॥೨೭॥

ಇತ್ಯಾಕರ್ಣ್ಯ ತಥೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ವಸಂತರತಿಸಂಯುತಃ
ಪಿಕಾದಿಸೈನ್ಯಸಂಪನ್ನೋ ಹಿಮಾದ್ರಿಂ ಪ್ರಯಯೌ ಸ್ಮರಃ ॥೨೮॥

ತತ್ರಾಽಪಶ್ಯತ ಶಂಭೋಃ ಸ ಪುಣ್ಯಮಾಶ್ರಮಮಂಡಲಮ್ ।
ನಾನಾವೃಕ್ಷಸಮಾಕೀರ್ಣಂ ಶಾಂತಸತ್ವ ಸಮಾಕುಲಮ್ ॥೨೯॥

ತತ್ರಾಽಪಶ್ಯತ್ತ್ರಿನೇತ್ರಸ್ಯ ವೀರಕಂ ನಾಮ ದ್ವಾರಪಮ್ ।
ಯಥಾ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮಹೇಶಾನಂ ಗಣಾಂಶ್ಚಾ ಯುತಶೋಽಸ್ಯ ಚ ॥೩೦॥

ದದರ್ಶ ಚ ಮಹೇಶಾನಂ ನಾಸಾಗ್ರಕೃತಲೋಚನಮ್ ।
ದೇವದಾರುದ್ರುಮಚ್ಛಾಯಾವೇದಿಕಾಮಧ್ಯಮಾಶ್ರಿತಮ್ ॥
ಸಮಕಾಯಂ ಸುಖಾಸೀನಂ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಂ ಮಹೇಶ್ವರಮ್ ॥೩೦॥

ನಿಸ್ತರಂಗ ವಿನಿರ್ಗೃಹ್ಯ ಸ್ಥಿತಮಿಂದ್ರಿಯಗೋಚರಾನ್ ।
ಆತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಾ ದೇವಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಂ ತಪಸೋ ನಿಧಿಮ್ ॥೩೨॥

ತಂ ತಥಾವಿಧಮಾಲೋಕ್ಯ ಸೋಽಂತರ್ಭೇದಾಯ ಯತ್ನವಾನ್ ।
ಭ್ರಮರಧ್ವನಿವ್ಯಾಜೇನ ವಿವೇಶ ಮದನೋ ಮನಃ ॥೩೩॥

ಏತಸ್ಮಿನ್ನಂತರೇ ದೇವೋ ವಿಕಾಸಿತವಿಲೋಚನಃ ।

ಸಸ್ಮಾರ ನಗರಾಜಸ್ಯ ತನಯಾಂ ರಕ್ತಮಾನಸಃ ॥೩೪॥

ನಿವೇದಿತಾ ವೀರಕೇಣ ವಿವೇಶ ಚ ಗಿರೇಃ ಸುತಾ ।
ತಸ್ಮಿನ್‌ಕಾಲೇ ಮಹಾಭಾಗಾ ಸದಾ ಯದ್ವದುಪೈತಿ ಸಾ ॥೩೫॥

ತತಸ್ತಸ್ಯಾಂ ಮನಃ ಸ್ವೀಯಮನುರಕ್ತಮೇವಕ್ಷ್ಯ ಚ ।
ನಿಗೃಹ್ಯ ಲೀಲಯಾ ದೇವಃ ಸ್ವಕಂ ಪೃಷ್ಠಮವೈಕ್ಷತ
ತಾವದಾಪೂರ್ಣಧನುಷಮಪಶ್ಯತ ರತಿಪ್ರಿಯಮ್ ॥೩೬॥

ತನ್ನಾಶಕೃಪಯಾ ದೇವೋ ನಾನಾಸ್ಥಾನೇಷು ಸೋಽಗಮತ್ ।
ತಾವತ್ಪಶ್ಯತಿ ಪೃಷ್ಠಸ್ಥಮಾಕೃಷ್ಯ ಧನುಷಃ ಶರಮ್ ॥೩೭॥

ಸ ನದೀಃ ಪರ್ವತಾಂಶ್ಚೈವ ಆಶ್ರಮಾನ್ಸರಸೀಸ್ತಥಾ ।
ಪರಿಭ್ರಮನ್ಮಹಾದೇವಃ ಪೃಷ್ಠಸ್ಥಂ ತಮವೈಕ್ಷತ ॥೩೮॥

ಜಗತ್ತ್ರಯಂ ಪರಿಭ್ರಮ್ಯ ಪುನರಾಗಾತ್ಸ್ವಮಾಶ್ರಮಮ್ ।
ಪೃಷ್ಠಸ್ಥಮೇವ ತಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ನಿಃಶ್ವಾಸಂ ಮುಮುಚೇ ಹರಃ ॥೩೯॥

ತತಸ್ತೃತೀಯನೇತ್ರೋತ್ಥವಹ್ನಿನಾ ನಾಕವಾಸಿನಾಮ್ ।
ಕ್ರೋಶತಾಂ ಗಮಿತಃ ಕಾಮೋ ಭಸ್ಮತ್ವಂ ಪಾಂಡುನಂದನ ॥೪೦॥

ಸ ತು ತಂ ಭಸ್ಮಸಾತ್ಕೃತ್ವಾ ಹರನೇತ್ರೋದ್ಭವೋಽನಲಃ ।
ವ್ಯಜೃಂಭತ ಜಗದ್ದಗ್ಧುಂ ಜ್ವಾಲಾಪೂರಿತದಿಙ್ಮುಖಃ ॥೪೧॥

ತತೋ ಭವೋ ಜಗದ್ಧೇತೋರ್ವ್ಯಭಜಜ್ಜಾತವೇದಸಮ್ ।
ಸಾಹಂಕಾರೇ ಜನೇ ಚಂದ್ರೇ ಸುಮನಸ್ಸು ಚ ಗೀತಕೇ ॥
ಭೃಂಗೇಷು ಕೋಕಿಲಾಖ್ಯೇಷು ವಿಹಾರೇಷು ಸ್ಮರಾನಲಮ್ ।
ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತೌ ಸ್ನೇಹಸಂಯುಕ್ತಂ ಕಾಮಿನಾಂ ಹೃದಯಂ ಕಿಲ ॥೪೩॥

ಜ್ವಾಲಯತ್ಯನಿಶಂ ಸೋಽಗ್ನಿರ್ದುಶ್ಚಿಕಿತ್ಸ್ಯೋಽಸುಖಾವಹಃ ।
ವಿಲೋಕ್ಯ ಹರನಿಃಶ್ವಾಸ ಜ್ವಾಲಾಭಸ್ಮೀಕೃತಂ ಸ್ಮರಮ್ ॥೪೪॥

ವಿಲಲಾಪ ರತಿರ್ದೀನಾ ಮಧುನಾ ಬಂಧುನಾ ಸಹ ।
ವಿಲಪಂತೀ ಸುಬಹುಶೋ ಮಧುನಾ ಪರಿಸಾಂತ್ವಿತಾ ॥೪೫॥

ರತ್ಯಾಃ ಪ್ರಲಾಪಮಾಕರ್ಣ್ಯ ದೇವದೇವೋ ವೃಷಧ್ವಜಃ ।
ಕೃಪಯಾ ಪರಯಾ ಪ್ರಾಹ ಕಾಮಪತ್ನೀಂ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ಚ ॥೪೬॥

ಅಮೂರ್ತೋऽಪಿ ಹ್ಯಯಂ ಭದ್ರೇ ಕಾರ್ಯಂ ಸರ್ವಂ ಪತಿಸ್ತವ ।
ರತಿಕಾಲೇಧ್ರುವಂ ಬಾಲೇ ಕರಿಷ್ಯತಿ ನ ಸಂಶಯಃ ॥
ಯದಾ ವಿಷ್ಣುಶ್ಚ ಭವಿತಾ ವಾಸುದೇವಾತ್ಮಜೋ ವಿಭುಃ ।
ತದಾ ತಸ್ಯ ಸುತೋ ಯಃ ಸ್ಯಾತ್ಸ ಪತಿಸ್ತೇ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥೪೮॥

ಸಾ ಪ್ರಣಮ್ಯ ತತೋ ರುದ್ರಮಿತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ರತಿಸ್ತತಃ
ಜಗಾಮ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಗತ್ವಾ ವಸಂತಾದಿಭಿರನ್ವಿತಾ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪ್ರಥಮೇ ಮಾಹೇಶ್ವರಖಂಡೇ ಕೌಮಾರಿಕಾಖಂಡೇ ಕುಮಾರೇಶ್ವರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆ ಕಾಮದಹನೋನಾಮ ಚತುರ್ವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ ॥

*****

ಪಂಚವಿಂಶೋऽಧ್ಯಾಯಃ

ಸ್ಕಂದಪುರಾಣ

ಶಿವಪಾರ್ವತಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಹೋತ್ಸವ

ನಾರದಾರ್ಜುನಸಂವಾದೇ ಮಹಾದೇವತಪಃಕರಣಂ ಪಾರ್ವತ್ಯಾऽಪಿಸ್ವೇಷ್ಟ-ಸಾಧನಾಯಹಿಮಾದ್ರೇರಧಿತ್ಯಕಾಯಾಂತಪಸ್ಯಾಕೃತಾತತ್ರಮುನೀನಾಂತಪಃ ಕರಣಾಯವಿರೋಧಃ ಪಶ್ಚಾತ್ ಶಂಕರದ್ವಾರಾ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಛದ್ಮವೇಷೇಣಪರ್ವತಪುತ್ರ್ಯಾಃ ಪರೀಕ್ಷಾಶಿವಪಾರ್ವತ್ಯುದ್ವಾಹಕ ವಿಷಯಕುತ್ಸಾಹಃ

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ದೇವರ್ಷೇ ! ವರ್ಣ್ಯತೇ ಚೇಯಂ ಕಥಾ ಪೀಯೂಷಸೋದರಾ ।
ಪುನರೇತನ್ಮುನೇ ! ಬ್ರೂಹಿ ಯದಾ ವೇತ್ತಿ ಮಹೇಶ್ವರಃ ॥೧॥
ಭಗವಾನ್ಸ್ವಾಂ ಸತೀಂ ಭಾರ್ಯಾಂ ವಧಾರ್ಥಂ ಚಾಪಿ ತಾರಕಮ್ ।
ಸತ್ಯಾಶ್ಚ ವಿರಹಾತ್ತಪ್ಯನಂದಾಹ ಕಿಮಸೌ ಸ್ಮರಮ್ ॥೨॥

ತ್ವಯೈವೋಕ್ತಂ ಸ ವಿರಹಾತ್ಸತ್ಯಾಸ್ತಪ್ಯತಿ ವೈ ತಪಃ ।
ಹಿಮಾದ್ರಿಮಾಸ್ಥಿತೋ ದೇವಸ್ತಸ್ಯಾಃ ಸಂಗಮವಾಂಛಯಾ ॥೩॥

ನಾರದ ಉವಾಚ

ಸತ್ಯಮೇತತ್ಪುರಾ ಪಾರ್ಥ ಭವಸ್ಯೇದಂ ಮನೀಷಿತಮ್ ।

ಅತಪ್ತತಪಸಾ ಯೋಗೋ ನ ಕರ್ತವ್ಯೋ ಮಯಾಽನಯಾ ॥೪॥
ತಪೋ ವಿನಾ ಶುದ್ಧದೇಹೋ ನ ಕಥಂಚನ ಜಾಯತೇ।
ಅಶುದ್ಧದೇಹೇನ ಸಮಂ ಸಂಯೋಗೋ ನೈವ ದೈಹಿಕಃ ॥೫॥
ಮಹತ್ಕರ್ಮಾಣಿ ಯಾನೀಹ ತೇಷಾಂ ಮೂಲಂ ಸದಾ ತಪಃ।
ನಾತಪ್ತತಪಸಾಂ ಸಿದ್ಧಿಂ ಮಹತ್ಕರ್ಮಾಣಿ ಯಾಂತಿ ವೈ ॥೬॥
ಏತಸ್ಮಾತ್ಕಾರಣಾದ್ದೇವೋ ದರ್ಪಿತಂ ತಂ ದದಾಹ ತು।
ತತೋ ದಗ್ಧೇ ಸ್ಮರೇ ಚಾಽಪಿ ಪಾರ್ವತೀಮಪಿ ವ್ರೀಡಿತಾಮ್ ॥೭॥
ವಿಹಾಯ ಸಗಣೋ ದೇವಃ ಕೈಲಾಸಂ ಸಮಪದ್ಯತ।
ದೇವೀ ಚ ಪರಮೋದ್ವಿಗ್ನಾ ಪ್ರಸ್ಖಲಂತೀ ಪದೇಪದೇ
ಜೀವಿತಂ ಸ್ವಂ ವಿನಿಂದಂತೀ ಬಭ್ರಾಮೇತಸ್ತತಶ್ಚ ಸಾ।
ಹಿಮಾದ್ರಿರಪಿ ಸ್ವೇ ಶೃಂಗೇ ರುದಂತೀಂ ಪೃಷ್ಟವಾನ್ರತಿಮ್ ॥೯॥
ಕಾಸಿ ಕಸ್ಯಾಸಿ ಕಲ್ಯಾಣಿ ಕಿಮರ್ಥಂ ಚಾಪಿ ರೋದಿಷಿ।
ಪೃಷ್ಟಾ ಸಾ ಚ ರತಿಃ ಸರ್ವಂ ಯಥಾ ವೃತ್ತಂ ನ್ಯವೇದಯತ್ ! ॥೧೦॥
ನಿವೇದಿತೇ ತಥಾ ರತ್ಯಾ ಶೈಲಃ ಸಂಭ್ರಾಂತಮಾನಸಃ।
ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸ್ವಾಂ ತನಯಾಂ ಪಾಣಾವಾದಾಯಾಗಾತ್ಸ್ವಕಂ ಪುರಮ್ ॥೧೧॥
ಸಾ ತತ್ರ ಪಿತರೌ ಪ್ರಾಹ ಸಖೀನಾಂ ವದನೇನ ಚ।
ದುರ್ಭಗೇನ ಶರೀರೇಣ ಕಿಮನೇನ ಹಿ ಕಾರಣಮ್ ॥೧೨॥
ದೇಹವಾಸಂ ಪರಿತ್ಯಕ್ಷ್ಯೇ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯೇ ವಾಭಿಮತಂ ಪತಿಮ್।
ಅಸಾಧ್ಯಂ ಚಾಪ್ಯಭೀಷ್ಟಂ ಚ ಕಥಂ ಪ್ರಾಪ್ಯಂ ತಪೋ ವಿನಾ ॥೧೩॥
ನಿಯಮೈರ್ವಿವಿಧೈಸ್ತಸ್ಮಾಚ್ಛೋಷಯಿಷ್ಯೇ ಕಲೇವರಮ್।
ಅನುಜಾನೀತ ಮಾಂ ತತ್ರ ಯದಿ ವಃ ಕರುಣಾ ಮಯಿ ॥೧೪॥
ಶ್ರುತ್ವೇತಿ ವಚನಂ ಮಾತಾ ಪಿತಾ ಚ ಪ್ರಾಹ ತಾಂ ಶುಭಾಮ್।
ಉಮೇತಿ ಚಪಲೇ ಪುತ್ರಿ ! ನಕ್ಷಮಂ ತಾವಕಂ ವಪುಃ ॥೧೫॥

ಸೋಢುಂ ಕ್ಲೇಶಾತ್ಮರೂಪಸ್ಯಾ ತಪಸಃ ಸೌಮ್ಯದರ್ಶನೇ ।
ಭಾವೀನ್ಯಪ್ಯನಿವಾರ್ಯಾಣಿ ವಸ್ತೂನಿ ಚ ಸದೈವ ತು ॥
ಭಾವಿನೋಽರ್ಥಾ ಭವಂತ್ಯೇವ ನರಸ್ಯಾಽನಿಚ್ಛತೋಽಪಿ ಹಿ ।
ತಸ್ಮಾನ್ನ ತಪಸಾ ತೇಽಸ್ತಿ ಬಾಲೇ ! ಕಿಂಚಿತ್ಪ್ರಯೋಜನಮ್ ॥೧೭॥

ಶ್ರೀ ದೇವ್ಯುವಾಚ

ಯದಿದಂ ಭವತೋ ವಾಕ್ಯಂ ನ ಸಮ್ಯಗಿತಿ ಮೇ ಮತಿಃ ।
ಕೇವಲಂ ನ ಹಿ ದೈವೇನ ಪ್ರಾಪ್ತುಮರ್ಥೋ ಹಿ ಶಕ್ಯತೇ ॥೧೮॥

ಕಿಂಚಿದ್ದೈವಾದ್ಧಟಾತ್ಕಿಂಚಿತ್ಕಿಂಚಿದೇವ ಸ್ವಭಾವತಃ ।
ಪುರುಷಃ ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಚತುರ್ಥಂ ನಾತ್ರ ಕಾರಣಮ್ ॥೧೯॥

ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಚಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಕಿಲ ತಪೋಬಲಾತ್ ।
ಅನ್ಯೈರಪಿ ಚ ಯಲ್ಲಬ್ಧಂ ತನ್ನ ಸಂಖ್ಯಾತುಮುತ್ಸಹೇ ॥೨೦॥

ಅಧ್ರುವೇಣ ಶರೀರೇಣ ಯದ್ಯಭೀಷ್ಟಂ ನ ಸಾಧ್ಯತೇ ।
ಪಶ್ಚಾತ್ಸ ಶೋಚ್ಯತೇ ಮಂದಃ ಪತಿತೇಽಸ್ಮಿನ್ಶರೀರಕೇ
ಯಸ್ಯ ದೇಹಸ್ಯ ಧರ್ಮೋಽಯಂ ಕ್ವಚಿಜ್ಜಾಯೇತ್ಕ್ವಚಿನ್ಮ್ರಿಯೇತ್ ।
ಕ್ವಚಿದ್ಗರ್ಭಗತಂ ನಶ್ಯೇಜ್ಜಾತಮಾತ್ರಂ ಕ್ವಚಿತ್ತಥಾ ॥೨೧॥

ಬಾಲ್ಯೇ ಚ ಯೌವನೇ ಚಾಪಿ ವಾರ್ಧಕ್ಯೇಽಪಿ ವಿನಶ್ಯತಿ ।
ತೇನ ಚಂಚಲದೇಹೇನ ಕೋಽರ್ಥಃ ಸ್ವಾರ್ಥೋ ನ ಚೇದ್ಭವೇತ್ ॥೨೩॥

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಸ್ವಸಖೀಯುಕ್ತಾ ಪಿತೃಭ್ಯಾಂ ಸಾಶ್ರುವೀಕ್ಷಿತಾ ।
ಶೃಂಗಂ ಹಿಮವತಃ ಪುಣ್ಯಂ ನಾನಾಶ್ಚರ್ಯಂ ಜಗಾಮ ಸಾ ॥೨೪॥

ತತ್ರಾಂಬರಾಣಿ ಸಂತ್ಯಜ್ಯ ಭೂಷಣಾನಿ ಚ ಶೈಲಜಾ ।
ಸಂವೀತಾ ವಲ್ಕಲೈರ್ದಿವ್ಯೈಸ್ತಪೋಽತಪ್ಯತ ಸಂಯತಾ ॥೨೫॥

ಈಶ್ವರಂ ಹೃದಿ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಪ್ರಣವಾಭ್ಯಸನಾದೃತಾ ।
ಮುನೀನಾಮಪ್ಯಭೂನ್ಮಾನ್ಯಾ ತದಾನೀಂ ಪಾರ್ಥ ಪಾರ್ವತೀ ॥೨೬॥

ತ್ರಿಸ್ನಾತಾ ಪಾಟಲಾಪತ್ರಭಕ್ಷಕಾಭೂಚ್ಛತಂ ಸಮಾಃ ।
ಶತಂ ಚ ಬಿಲ್ವಪತ್ರೇಣ ಶೀರ್ಣೇನ ಕೃತಭೋಜನಾ ॥೨೭॥

ಜಲಭಕ್ಷಾ ಶತಂ ಚಾಭೂಚ್ಛತಂ ವೈ ವಾಯುಭೋಜನಾ ।
ತತೋ ನಿಯಮಮಾದಾಯ ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠಸ್ಥಿತಾಽಭವತ್ ॥೨೮॥

ನಿರಾಹಾರಾ ತತಸ್ತಾಪಂ ಪ್ರಾಪುಸ್ತತ್ತಪಸೋ ಜನಾಃ ।
ತತೋ ಜಗತ್ಸಮಾಲೋಕ್ಯ ತದೀಯತಪಸೋರ್ಜಿತಮ್ ।
ಹರಸ್ತತ್ರಾಽಽಯಯೌ ಸಾಕ್ಷಾದ್ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿವಪುರ್ಧರಃ ॥೨೯॥

ವಸಾನೋ ವಲ್ಕಲಂ ದಿವ್ಯಂ ತಾರವಾಜಿನಸಂವೃತಃ ।
ಸುಲಕ್ಷಣಾಷಾಢಧರಃ ಸದ್ವೃತ್ತಃ ಪ್ರತಿಭಾನವಾನ್ ॥೩೦॥

ತತಸ್ತಂ ಪೂಜಯಾಮಾಸುಸ್ತತ್ಸಖ್ಯೋ ಬಹುಮಾನತಃ ।
ವಕ್ತುಮಿಚ್ಛುಃ ಶೈಲಪುತ್ರೀಂ ಸಖೀಭಿರಿತಿ ಚೋದಿತಃ ॥೩೧॥
ಬ್ರಹ್ಮನ್ನಿಯಂ ಮಹಾಭಾಗಾ ಗೃಹೀತನಿಯಮಾ ಶುಭಾ ।
ಮುಹೂರ್ತಪಂಚಮಾತ್ರೇಣ ನಿಯಮೋಽಸ್ಯಾಃ ಸಮಾಪ್ಯತೇ ॥೩೨॥

ತತ್ಪ್ರತೀಕ್ಷಸ್ವ ತಂ ಕಾಲಂ ಪಂಶ್ಚಾದಸ್ಮತ್ಸಖೀಸಮಮ್ ।
ನಾನಾವಿಧಾ ಧರ್ಮವಾರ್ತಾಃ ಪ್ರಕರಿಷ್ಯಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ! ॥೩೩॥

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ವಿಜಯಾದ್ಯಸ್ತಾ ದೇವೀಚರಿತವರ್ಣನೈಃ ।
ಅಶ್ರುಮುಖ್ಯೋದ್ವಿಜಸ್ಯಾಽಗ್ರೇ ನಿನ್ಯುಃ ಕಾಲಂ ಚ ತಂ ತದಾ ॥೩೪॥

ತತಃ ಕಾಲೇ ಕಿಂಚಿದೂನೇ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಮಹಾಮತಿಃ ।
ವಿಲೋಕನ ಮಿಷೇಣಾಽಗಾದಾಶ್ರಮೋಪಸ್ಥಿತಂ ಹ್ರದಂ ॥೩೫॥

ನಿಪಪಾತ ಚ ತತ್ರಾಽಸೌ ಚುಕ್ರೋಶಾತಿತರಾಂ ತತಃ ।
ಅಹಮತ್ರ ನಿಮಜ್ಜಾಮಿ ಕೋಽಪಿ ಮಾಮುದ್ಧರೇತ ಭೋಃ ॥೩೬॥

ಇತಿ ತಾರೇಣ ಕ್ರೋಶಂತಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ತಂ ವಿಜಯಾದಿಕಾಃ ।
ಆಜಗ್ಮುಸ್ತ್ವರಯಾ ಯುಕ್ತಾ ದದುಸ್ತಸ್ಮೈ ಕರಂ ಚ ತಾಃ ॥೩೭॥

ಸ ಚುಕ್ರೋಶ ತತೋ ಗಾಢಂ ದೂರೇ ದೂರೇ ಪುನಃಪುನಃ ।
ನಾಹಂ ಸ್ಪೃಶಾಮ್ಯಸಂಸಿದ್ಧಾಂ ಮ್ರಿಯೇ ವಾ ನಾನೃತಂ ತ್ವಿದಮ್ ॥೩೮॥

ತತಃ ಸಮಾಪ್ತನಿಯಮಾ ಪಾರ್ವತೀ ಸ್ವಯಮಾಯಯೌ ।
ಸವ್ಯಂ ಕರಂ ದದಾವಸ್ಯ ತಂ ಚಾऽಸೌ ನಾಭ್ಯನಂದತ ॥೩೯॥

ಭದ್ರೇ ಯಚ್ಚುಚಿನೈವ ಸ್ಯಾದಚ್ಚೈವಾऽವಜ್ಞಯಾ ಕೃತಮ್ ।
ಸದೋಷೇಣ ಕೃತಂ ಯಚ್ಚ ತದಾದದ್ಯಾನ್ನ ಕರ್ಹಿಚಿತ್ ॥೪೦॥

ಸವ್ಯಂ ಚಾऽಶುಚಿ ತೇ ಹಸ್ತಂ ನಾವಲಂಬಾಮಿ ಕರ್ಹಿಚಿತ್ ॥೪೧॥

ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ಪಾರ್ವತೀ ಪ್ರಾಹ ನಾಹಂ ದತ್ತಂಚ ದಕ್ಷಿಣಮ್ ।
ದದಾಮಿ ಕಸ್ಯಚಿದ್ವಿಪ್ರ ದೇವದೇವಾಯ ಕಲ್ಪಿತಮ್ ॥೪೨॥

ದಕ್ಷಿಣಂ ಮೇ ಕರಂ ದೇವೋ ಗ್ರಹೀತಾ ಭವ ಏವ ಚ ।
ಶೀರ್ಯತೇ ಚೋಗ್ರ ತಪಸಾ ಸತ್ಯಮೇತನ್ಮಯೋದಿತಮ್ ॥೪೩॥

ವಿಪ್ರ ಉವಾಚ

ಯದ್ಯೇವಮಲೇಪಸ್ತೇ ಗಮನಂ ಕೇನ ವಾರ್ಯತೇ ।
ಯಥಾ ತವ ಪ್ರತಿಜ್ಞೇಯಂ ಮಮಾऽಪೀಯಂ ತಥಾಚಲಾ ॥೪೪॥

ರುದ್ರಸ್ಯಾಪಿ ವಯಂ ಮಾನ್ಯಾಃ ಕೀದೃಶಂ ತೇ ತಪೋ ವದ ।
ವಿಷಮಸ್ಥಂ ಯತ್ರ ವಿಪ್ರಂ ಮ್ರಿಯಮಾಣಮುಪೇಕ್ಷಸಿ ॥೪೫॥

ಅವಜಾನಾಸಿ ವಿಪ್ರಾಂಸ್ತ್ವಂ ತಚ್ಛೀಘ್ರಂ ವ್ರಜ ದರ್ಶನಾತ್ ।
ಯದಿ ವಾ ಮನ್ಯಸೇ ಪೂಜ್ಯಾಂಸ್ತತೋऽಭ್ಯುದ್ಧರ ನಾನ್ಯಥಾ ॥೪೬॥

ತತೋ ವಿಚಾರ್ಯ ಬಹುಧಾ ಇತಿ ಚೇತಿ ಚ ಸಾ ಶುಭಾ ।
ವಿಪ್ರಸ್ಯೋದ್ಧರಣಂ ಸರ್ವಧರ್ಮೇಭ್ಯೋऽಮನ್ಯತಾऽಧಿಕಮ್ ॥೪೭॥

ತತಃ ಸಾ ದಕ್ಷಿಣಂ ದತ್ತ್ವಾ ಕರಂ ತಂ ಪ್ರೋಜ್ಜಹಾರ ಚ ।
ನರಂ ನಾರೀ ಪ್ರೋದ್ಧರತಿ ಸಜ್ಜಂತಂ ಭವವಾರಿಧೌ ॥
ಏತತ್ಸಂದರ್ಶನಾರ್ಥಾಯ ತಥಾ ಚಕ್ರೇ ಭವೋದ್ಭವಃ ॥೪೮॥

ಪ್ರೋದ್ಧೃತ್ಯ ಚ ತತಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಬದ್ಧ್ವಾ ಯೋಗಾಸನಂ ಸ್ಥಿತಾ ॥೪೯॥

ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ತತಃ ಪ್ರಾಹ ಪ್ರಹಸನ್ ಕಿಮಿದಂ ಶುಭೇ ।
ಕರ್ತುಕಾಮಾऽಸಿ ತನ್ವಂಗಿ ದೃಢಯೋಗಾಸನಸ್ಥಿತಾ ॥೫೦॥

ದೇವೀ ಪ್ರಾಹ ಜ್ವಾಲ್ಯಯಿಷ್ಯೇ ಶರೀರಂ ಯೋಗವಹ್ನಿನಾ ।
ಮಹಾದೇವ ಕೃತಮತಿರು ಚ್ಛಿಷ್ಟಾऽಹಂ ಯತೋऽಭವಮ್ ॥೫೧॥

ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ತತಃ ಪ್ರಾಹ ಕಾಶ್ಚಿದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕಾಮ್ಯಯಾ ।
ಕೃತ್ವಾ ವಾರ್ತಾಸ್ತತಃ ಸ್ವೀಯಮಭೀಷ್ಟಂ ಕುರು ಪಾರ್ವತಿ ! ॥೫೨॥

ನೋಪಹನ್ಯಾ ಕದಾಚಿದ್ಧಿ ಸಾಧುಭಿರ್ವಿಪ್ರ ಕಾಮನಾ ।
ಧರ್ಮಮೇನಂ ಮನ್ಯಸೇ ಚೇನ್ಮುಹೂರ್ತಂ ಬ್ರೂಹಿ ಪಾರ್ವತಿ ॥೫೩॥

ದೇವಿ ಪ್ರಾಹ ಬ್ರೂಹಿ ವಿಪ್ರ ಮುಹೂರ್ತಂ ಸಂಸ್ಥಿತಾ ತ್ವಯಾ ।
ತತಃ ಸ್ವಯಂ ವ್ರತೀ ಪ್ರಾಹ ದೇವೀಂ ತಾಂ ಸ್ವಸಖೀಯುತಾಮ್ ॥೫೪॥

ಕಿಮರ್ಥಮಿತಿ ರಂಭೋರು ನವೇ ವಯಸಿ ದುಶ್ಚರಮ್ ।
ತಪಸ್ತ್ವಯಾ ಸಮಾರಬ್ಧಂ ನಾಽನುರೂಪಂ ವಿಭಾತಿ ಮೇ ॥೫೫॥

ದುರ್ಲಭಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಾನುಷ್ಯಂ ಗಿರಿರಾಜಗೃಹೇಽಧುನಾ ।
ಭೋಗಾಂಶ್ಚ ದುರ್ಲಭಾಂದೇವಿ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಕಿಂ ಕ್ಲಿಶ್ಯತೇ ವಪುಃ ॥೫೬॥

ಅತೀವ ದೂಯೇ ವೀಕ್ಷ್ಯ ತ್ವಾಂ ಸುಕುಮಾರತರಾಕೃತಿಮ್ ।
ಅತ್ಯುಗ್ರತಪಸಾ ಕ್ಲಿಷ್ಟಾ ಪದ್ಮಿನೀವ ಹಿಮಾರ್ದಿತಾ ॥೫೭॥

ಇದಂ ಚಾನ್ಯತ್ತವ ಶುಭೇ ! ಶಿರಸೋ ರೋಗದಂ ಮಮ ।
ಯದ್ದೇಹಂ ತ್ಯಕ್ತುಕಾಮಾ ತ್ವಂ ಪ್ರಬುದ್ಧಾ ನಾಪಿ ಬಾಲಿಕೇ ॥೫೮॥

ವಾಮಃ ಕಾಮೋ ಮನುಷ್ಯೇಷು ಸತ್ಯಮೇತದ್ವಚೋ ಯತಃ ।
ಸ್ಪೃಹಣೀಯಾಽಪಿ ಸರ್ವೇಷಾಮೇವಂ ಪೀಡಯಸೇ ವಪುಃ ॥೫೯॥

ಅವಿಜ್ಞಾತಾನ್ವಯೋ ನಗ್ನಃ ಶೂಲೀ ಭೂತಗಣಾಧಿಪಃ ।
ಸ್ಮಶಾನನಿಲಯೋ ಭಸ್ಮೋದ್ಧೂಳನೋ ವೃಷವಾಹನಃ ॥೬೦॥

ಗಜಾಜಿನೋ ದ್ವಿಜಿಹ್ವಾದ್ಯಲಂಕೃತಾಂಗೋ ಜಟಾಧರಃ ।
ವಿರೂಪಾಕ್ಷಃ ಕಥಂಕಾರಂ ನಿರ್ಗುಣಃ ಸ್ಯಾತ್ತವೋಚಿತಃ ॥೬೧॥

ಗುಣಾ ಯೇ ತದಶೀಲಾದ್ಯಾ ವರಾಣಾಮುದಿತಾ ಬುಧೈಃ ।
ತೇಷಾಮೇಕೋಽಪಿ ನೈವಾಸ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂಸ್ತನ್ನೋಚಿತಃ ಸ ತೇ ॥೬೨॥

ಶೋಚನೀಯತಮಾ ಪೂರ್ವಮಾಸೀತ್ಪಾರ್ವತಿ ಕೌಮುದೀ ।
ತ್ವಂ ಸಂವೃತ್ತಾ ದ್ವಿತೀಯಾಪಿ ತಸ್ಯಾಸ್ತತ್ಸಂಗಮಾಶಯಾ ॥೬೩॥

ತಪೋಧನಾಃ ಸರ್ವಸಮಾ ವಯಂ ಯದ್ಯಪಿ ಪಾರ್ವತಿ ।
ದುನೋತ್ಯೇವ ತವಾರಂಭಃ ಶೂಲಾಯಾಂ ಯೂಪಸತ್ಕ್ರಿಯಾಃ ॥೬೪॥

ವೃಷಭಾರೋಹಣಂ ವಾಸಃ ಶ್ಮಶಾನೇ ಪಾಣಿಸಂಗ್ರಹಃ ।
ಸವ್ಯಾಲಪಾಣಿನಾ ಕ್ಷಾಮಗಜತ್ವಗ್ಬಂಧನಃ ಕಥಮ್ ॥೬೫॥

ಜನಹಾಸ್ಯಕರಂ ಸರ್ವಂ ತ್ವಯಾಽಽರಬ್ಧ ಮಸಾಂಪ್ರತಮ್ ।
ಸ್ತ್ರೀಭಾವಾದ್ಭೂತಿಸಂಪರ್ಕಃ ಕಥಂ ಚಾಭಿಮತಸ್ತವ ॥೬೬॥

ನಿವರ್ತಯ ಮನಸ್ತಸ್ಮಾದಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವವಿರೋಧಿನಃ ।
ಮೃಗಾಕ್ಷಿ ಮದನಾರಾತೇರ್ಮರ್ಕಟಾಕ್ಷಸ್ಯ ಪ್ರಾರ್ಥನಾತ್ ॥೬೭॥

ವಿರುದ್ಧ ವಾದಿನಂ ಚೈವಂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಮೀಶ್ವರಮ್ ।
ನಿಶಮ್ಯ ಕುಪಿತಾ ದೇವೀ ಪ್ರಾಹ ವಾಚಾ ಸಗದ್ಗದಮ್ ॥೬೮॥

ಮಾ ಮಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ! ಭಾಷಿಷ್ಠಾ ವಿರುದ್ಧಮಿತಿ ಶಂಕರೇ ।
ಮಹತ್ತಮೋ ಯಾತಿ ಪುಮಾಂದೇವದೇವಸ್ಯ ನಿಂದಯಾ ॥೬೯॥

ನ ಸಮ್ಯಗಭಿಜಾನಾಸಿ ತಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಚೇಷ್ಟಿತಮ್ ।
ಶೃಣುಬ್ರಾಹ್ಮಣ ತ್ವಂ ಪಾಪಾದ್ಯಥಾಸ್ಮಾತ್ತ್ವರಿಮುಚ್ಯಸೇ ॥೭೦॥

ಸ ಆದಿಃ ಸರ್ವಜಗತಾಂ ಕೋಽಸ್ಯವೇದಾನ್ವಯಂ ತತಃ ।
ಸರ್ವಂ ಜಗದ್ಯಸ್ಯ ರೂಪಂ ದಿಗ್ವಾಸಾಃ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ತತಃ ॥೭೧॥

ಗುಣತ್ರಯಮಯಂ ಶೂಲಂ ಶೂಲೀ ಯಸ್ಮಾದ್ಬಿಭರ್ತಿ ಸಃ ।
ಅಬದ್ಧಾಃ ಸರ್ವತೋ ಮುಕ್ತಾಃ ಭೂತಾ ಏವ ಚ ತತ್ಪತಿಃ ॥೭೨॥

ಸ್ಮಶಾನಂ ಚಾಪಿ ಸಂಸಾರಸ್ತದ್ವಾಸೀ ಕೃಪಯಾರ್ಥಿನಾಮ್ ।
ಭೂತಯಃ ಕಥಿತಾ ಭೂತಿಸ್ತಾಂ ಬಿಭರ್ತಿ ಸ ಭೂತಿಭೃತ್ ॥೭೩॥

ವೃಷೋ ಧರ್ಮ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಸ್ತಮಾರೂಢಸ್ತತೋ ವೃಷೀ ।
ಸರ್ಪಾಶ್ಚ ದೋಷಕಾಃ ಕ್ರೋಧಾದ್ಯಾಸ್ತಾನ್ಬಿಭರ್ತಿ ಜಗನ್ಮಯಃ ॥೭೪॥

ನಾನಾವಿಧಾಃ ಕರ್ಮಯೋಗಾ ಜಟಾರೂಪಾ ಬಿಭರ್ತಿ ಸಃ ।
ವೇದತ್ರಯೀ ತ್ರಿನೇತ್ರಾಣಿ ತ್ರಿಪುರಂ ತ್ರಿಗುಣಂ ವಪುಃ ॥೭೫॥

ಭಸ್ಮೀಕರೋತಿ ತದ್ದೇವಸ್ತ್ರಿಪುರಘ್ನಸ್ತತಃ ಸ್ಮೃತಃ ।
ಏವಂ ವಿಧಂ ಮಹಾದೇವಂ ವಿದುರ್ಯೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮದರ್ಶಿನಃ ॥೭೬॥

ಕಥಂಕಾರಂ ಹಿ ತೇ ನಾಮ ಭಜಂತೇ ನೈವ ತಂ ಹರಮ್ ।
ಅಥವಾ ಭೀತಸಂಸಾರಾಃ ಸರ್ವೇ ವಿಪ್ರ ಯತೋ ಜನಾಃ ॥೭೭॥

ವಿಮೃಶ್ಯ ಕುರ್ವತೇ ಸರ್ವಂ ವಿಮೃಶ್ಯೈತನ್ಮಯಾ ಕೃತಮ್ ।
ಶುಭಂ ವಾಪ್ಯಶುಭಂ ವಾಸ್ತು ತ್ವಮಪ್ಯೇನಂ ಪ್ರಪೂಜಯ ॥೭೮॥

ಇತಿ ಬ್ರುವಂತ್ಯಾಂ ತಸ್ಯಾಂ ತು ಕಿಂಚಿತ್ಪ್ರಸ್ಫುರಿತಾಧರಮ್ ।
ವಿಜ್ಞಾಯ ತಂ ಸಖೀಮಾಹ ಕಿಮಪ್ಯೇಷ ವಿವಕ್ಷುಕಃ ॥೭೯॥

ವಾರ್ಯತಾಮಿತಿ ವಿಪ್ರೋಽಯಂ ಮಹದ್ದೂಷಣಭಾಷಕಃ
ನ ಕೇವಲಂ ಪಾಪಭಾಗೀ ಶ್ರೋತಾ ವೈ ಸ್ಯಾನ್ನ ಸಂಶಯಃ ॥೮೦॥

ಅಥವಾ ಕಿಂ ಚ ನಃ ಕಾರ್ಯಂ ವಾದೇನ ಸಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ।
ಕರ್ಣೌ ಪಿಧಾಯ ಯಾಸ್ಯಾಮೋ ಯಥಾ ಯಸ್ಯಾಸ್ತಥಾಸ್ತು ಸಃ ॥೮೧॥

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವೋತ್ಥಾಯ ಗಚ್ಛಂತ್ಯಾಂ ಪಿಧಾಯ ಶ್ರವಣಾವುಭೌ ।
ಸ್ವರೂಪಂ ಸಮುಪಾಶ್ರಿತ್ಯ ಜಗೃಹೇ ವಸನಂ ಹರಃ ॥೮೨॥

ತತೋ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ತಂ ದೇವಂ ಸಂಭ್ರಾಂತಾ ಪರಮೇಶ್ವರೀ ।
ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ಮಹೇಶಾನಂ ತುಷ್ಟಾವಾಽವನತಾ ಉಮಾ ॥೮೩॥

ಪ್ರಾಹ ತಾಂ ಚ ಮಹಾ ದೇವೋ ದಾಸೋಽಸ್ಮಿ ತವ ಶೋಭನೇ ।
ತಪೋದ್ರವ್ಯೇಣ ಕ್ರೀತಶ್ಚ ಸಮಾದಿಶ ಯಥೇಪ್ಸಿತಮ್ ॥೮೪॥

ದೇವ್ಯುವಾಚ

ಮನಸಸ್ತ್ವಂ ಪ್ರಭುಃ ಶಂಭೋ ! ದತ್ತಂ ತಚ್ಚ ಮಯಾ ತವ ।
ವಪುಷಃ ಪಿತರಾವೀಶೌ ತೌ ಸಮ್ಮಾನಯಿತುಮರ್ಹಸಿ ॥೮೫॥

ಮಹಾದೇವ ಉವಾಚ

ಪಿತ್ರಾ ಹಿ ತೇ ಪರಿಜ್ಞಾತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತ್ವಾಂ ರೂಪಶಾಲಿನೀಮ್ ।
ಬಾಲಾಂ ಸ್ವಯಂವರಂ ಪುತ್ರೀಮಹಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ನಾನ್ಯಥಾ ॥೮೬॥

ತತ್ತಸ್ಯ ಸರ್ವಮೇವಾಽಸ್ತು ವಚನಂ ತ್ವಂ ಹಿಮಾಚಲಮ್ ।
ಸ್ವಯಂವರಾರ್ಥಂ ಸುಶ್ರೋಣಿ ! ಪ್ರೇರಯ ತ್ವಾಂ ವೃಣೇ ತತಃ ॥೮೭॥

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ತಾಂ ಮಹಾದೇವಃ ಶುಚಿಃ ಶುಚಿಪದೋ ವಿಭುಃ ।
ಜಗಾಮೇಷ್ಟಂ ತದಾ ದೇಶಂ ಸ್ವಪುರಂ ಪ್ರಯಯೌ ಚ ಸಾ
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವೀಂ ತದಾ ಹೃಷ್ಟೋಮೇನಯಾ ಸಹಿತೋಽಚಲಃ ॥೮೮॥

ಆಲಿಂಗ್ಯಾಽಽಘ್ರಾಯ ಪಪ್ರಚ್ಛ ಸರ್ವಂ ಸಾ ಚ ನ್ಯವೇದಯತ್ ।
ದುಹಿತುರ್ದೇವದೇವೇನ ನ ಆಜ್ಞಪ್ತಂ ತು ಹಿಮಾಚಲಃ ॥೯೦॥

ಸ್ವಯಂವರಂ ಪ್ರಮುದಿತಃ ಸರ್ವಲೋಕೇಷ್ವಘೋಷಯತ್ ।
ಅಶ್ವಿನೌ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯಾ ಗಂಧಾರ್ವಗರುಡೋರಗಾಃ ॥೯೧॥

ಯಕ್ಷಾ ಸಿದ್ಧಾಸ್ತಥಾ ಸಾಧ್ಯಾ ದೈತ್ಯಾಃ ಕಿಂಪುರುಷಾ ನಗಾಃ ।
ಸಮುದ್ರಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಯೇ ಕೇಚಿತ್ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಪ್ರವರಾಶ್ಚ ಯೇ ॥೯೨॥

ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶತ್ಸಹಸ್ರಾಣಿ ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶಚ್ಛತಾನಿ ಚ
ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶಚ್ಚ ಯೇ ದೇವಾಸ್ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶಚ್ಚ ಕೋಟಯಃ ॥೯೩॥

ಜಗ್ಮುರ್ಗಿರೀಂದ್ರ ಪುತ್ರ್ಯಾಸ್ತು ಸ್ವಯಂವರಮನುತ್ತಮಮ್ ।
ಆಮಂತ್ರಿತಸ್ತಥಾ ವಿಷ್ಣುರ್ಮೇರುಮಾಹ ಹಸನ್ನಿವ ॥೯೪॥

ಮಾತಾಸ್ಮಾಕಂ ಚ ಸಾ ದೇವೀ ಮೇರೋ ಗಚ್ಛ ನಮಾಮಿ ತಾಮ್ ।
ಅಥ ಶೈಲಸುತಾ ದೇವೀ ಹೈಮಮಾರುಹ್ಯ ಶೋಭನಮ್ ॥೯೫॥

ವಿಮಾನಂ ಸರ್ವತೋಭದ್ರಂ ಸರ್ವರತ್ನೈರಲಂಕೃತಮ್ ।
ಅಪ್ಸರೋಭಿಃ ಪ್ರನೃತ್ಯದ್ಭಿಃ ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತಾ ॥೯೬॥

ಗಂಧರ್ವಸಂಘೈರ್ವಿವಿಧೈಃ ಕಿನ್ನರೈಶ್ಚ ಸುಶೋಭನೈಃ ।
ಬಂದಿಭಿಃ ಸ್ತೂಯಮಾನಾ ಚ ವೀರಕಾಂಸ್ಯಧರಾ ಸ್ಥಿತಾ ॥೯೭॥

ಸಿತಾತಪತ್ರಂ ರಾತ್ನಾಂಶುಮಿಶ್ರಿತಂ ಚಾವಹತ್ತದಾ ।
ಶಾಲಿನೀ ನಾಮ ಪಾರ್ವತ್ಯಾಃ ಸಂಧ್ಯಾಪೂರ್ಣೇಂದುಮಂಡಲಾ ॥೯೮॥

ಚಾಮರಾಸಕ್ತಹಸ್ತಾಭಿರ್ದಿವ್ಯವಸ್ತ್ರೀಭಿಶ್ಚ ಸಂವೃತಾ ।
ಮಾಲಾಂ ಪ್ರಗೃಹ್ಯ ಸಾ ತಸ್ಥೌ ಸುರದ್ರುಮಸಮುದ್ಭವಾಮ್ ॥೯೯॥

ಏವಂ ತಸ್ಯಾಂ ಸ್ಥಿತಾಯಾಂ ತು ಸ್ಥಿತೇ ಲೋಕತ್ರಯೇ ತದಾ ।
ಶಿಶುರ್ಭೂತ್ವಾ ಮಹಾದೇವಃ ಕ್ರೀಡಾರ್ಥಂ ವೃಷಭಧ್ವಜಃ ॥೧೦೦॥

ಉತ್ಸಂಗತಲಸಂಗುಪ್ತೋ ಬಭೂವ ಭಗವಾನ್ಭವಃ
ಜಯೇತಿ ಯತ್ಪದಂ ಖ್ಯಾತಂ ತಸ್ಯ ಸತ್ಯಾರ್ಥಮೀಶ್ವರಮ್ ॥೧೦೧॥

ಅಥ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶಿಶುಂ ದೇವಾಸ್ತಸ್ಯ ಉತ್ಸಂಗವರ್ತಿನಃ ।
ಕೋಽಯಮತ್ರೇತಿ ಸಂಮಂತ್ರ್ಯ ಚುಕ್ಷುಭುರ್ಭೃಶರೋಷಿತಾಃ ॥೧೦೨॥

ವಜ್ರಮಾಹಾರಯತ್ತಸ್ಯ ಬಾಹುಮುದ್ಯಮ್ಯ ವೃತ್ರಹಾ ।
ಸ ಬಾಹುರುದ್ಯತಸ್ತಸ್ಯ ತಥೈವ ಸಮತಿಷ್ಠತ ॥೧೦೩॥

ಸ್ತಂಭಿತಃ ಶಿಶುರೂಪೇಣ ದೇವದೇವೇನ ಲೀಲಯಾ ।
ವಜ್ರಂ ಕ್ಷೇಪ್ತುಂ ನ ಶಕ್ನೋತಿ ಬಾಹುಂ ಚಾಲಯಿತುಂ ತದಾ ॥೧೦೪॥

ವಹ್ನಿಃ ಶಕ್ತಿಂ ತದಾ ಕ್ಷೇಪ್ತುಂ ನ ಶಶಾಕ ತಥೋತ್ಥಿತಃ ।
ಯಮೋಽಪಿ ದಂಡಂ ಖಡ್ಗಂ ಚ ನಿಋತಿಸ್ತಂ ಶಿಶುಂಪ್ರತಿ ॥೧೦೫॥

ಪಾಶಂ ಚ ವರುಣೋ ರಾಜಾ ಧ್ವಜಯಷ್ಟಿಂ ಸಮೀರಣಃ ।
ಸೋಮೋ ಗುಡಂ ಧನೇಶಶ್ಚ ಗದಾಂ ಸುಮಹತೀಂ ದೃಢಾಮ್ ॥೧೦೬॥

ನಾನಾಯುಧಾನಿ ಚಾದಿತ್ಯಾ ಮುಸಲಂ ವಸವಸ್ತಥಾ ।
ಮಹಾಘೋರಾಣಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ತಾರಕಾದ್ಯಾಶ್ಚ ದಾನವಾಃ ॥೧೦೭॥

ಸ್ತಂಭಿತಾ ದೇವದೇವೇನ ತಥಾಽನ್ಯೇ ಭುವನೇಷು ಯೇ ।
ಪೂಷಾ ದಂತಾಂದಶಂದಂತೈರ್ಬಾಲಮೈಕ್ಷತ ಮೋಹಿತಃ ॥೧೦೮॥

ತಸ್ಯಾಽಪಿ ದಶನಾಃ ಪೇತುರ್ದೃಷ್ಟಮಾತ್ರಸ್ಯ ಶಂಭುನಾ ।
ಭಗಶ್ಚ ನೇತ್ರೇ ವಿಕೃತೇ ಚಕಾರ ಸ್ಫುಟಿತೇ ಚ ತೇ ॥೧೦೯॥

ಬಲಂ ತೈಜಶ್ಚ ಯೋಗಾಂಶ್ಚ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಜಗೃಹೇ ಪ್ರಭುಃ ।
ಅಥ ತೇಷು ಸ್ಥಿತೇಷ್ವೇವ ಮನ್ಯುಮತ್ಸು ಸುರೇಷ್ವಪಿ ॥೧೧೦॥

ಬ್ರಹ್ಮಾ ಧ್ಯಾನಮುಪಾಶ್ರಿತ್ಯ ಬುಬೋಧ ಹರಚೇಷ್ಟಿತಮ್ ।
ಸೋಽಭಿಗಮ್ಯ ಮಹಾದೇವಂ ತುಷ್ಟಾವ ಪ್ರಯತೋ ವಿಧಿಃ
ಪೌರಾಣೈಃ ಸಾಮಸಂಗೀತೈರ್ವೈದಿಕೈರ್ಗುಹ್ಯನಾಮಭಿಃ ॥೧೧೧॥

ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮಹಾದೇವ ಮಹಾದೇವ್ಯೈ ನಮೋನಮಃ ।
ಪ್ರಸಾದಾತ್ತವ ಬುದ್ಧ್ಯಾದಿರ್ಜಗದೇತತ್ಪ್ರವರ್ತತೇ ॥೧೧೨॥
ಮೂಢಾಶ್ಚ ದೇವತಾಃ ಸರ್ವಾ ನೈನಂ ಬುಧ್ಯತ ಶಂಕರಮ್ ॥೧೧೩॥
ಮಹಾದೇವಮಿಹಾಯಾತಂ ಸರ್ವದೇವನಮಸ್ಕೃತಮ್ ।
ಗಚ್ಛಾಧ್ವಂ ಶರಣಂ ಶೀಘ್ರಂ ಯದಿ ಜೀವತುಮಿಚ್ಛಥ ॥೧೧೪॥

ತತಃ ಸಂಭ್ರಮಸಂಪನ್ನಾಸ್ತುಷ್ಟುವುಃ ಪ್ರಣತಾಃ ಸುರಾಃ ।
ನಮೋ ನಮೋ ಮಹಾದೇವ ಪಾಹಿ ಪಾಹಿ ಜಗತ್ಪತೇ !
ದುರಾಚಾರಾನ್ ಭವಾನಸ್ಮಾನಾತ್ಮದ್ರೋಹಪರಾಯಣಾನ್ । ॥೧೧೫॥

ಅಹೋ ಪಶ್ಯತ ನೋ ಮೌಢ್ಯಂ ಜಾನಂತಸ್ತವ ಭಾವಿನೀಮ್ ।
ಭಾರ್ಯಾಮುಮಾಂ ಮಹಾದೇವೀಂ ತಥಾಽಪ್ಯತ್ರ ಸಮಾಗತಾಃ ॥೧೧೬॥
ಯುಕ್ತಮೇತದ್ಯದಸ್ಮಾಕಂ ರಾಜ್ಯಂ ಗೃಹ್ಯೇತ ಚಾಸುರೈಃ ।
ಯೇಷಾಮೇವಂ ವಿಧಾ ಬುದ್ಧಿರಸ್ಮಾಭಿಃ ಕಿಂ ಕೃತಂ ತ್ವಿದಮ್ ॥೧೧೭॥
ಅಥವಾ ನೋ ನ ದೋಷೋಽಸ್ತಿ ಪಶವೋ ಹಿ ವಯಂ ಯತಃ ।
ತ್ವಯೈವ ಪತಿನಾ ಸರ್ವೇ ಪ್ರೇರಿತಾಃ ಕುರ್ಮಹೇ ವಿಭೋ ॥೧೧೮॥
ಈಶ್ವರಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಪತಿಸ್ತ್ವಂ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।
ಭ್ರಾಮಯಸ್ಯಖಿಲಂ ವಿಶ್ವಂ ತಂತ್ರಾರೂಢಂ ಸ್ವಮಾಯಯಾ ॥೧೧೯॥
ಯೇನ ವಿಭ್ರಾಮಿತಾ ಮೂಢಾಃ ಸಮಾಯಾತಾಃ ಸ್ವಯಂವರಮ್ ।
ತಸ್ಮೈ ಪಶೂನಾಂ ಪತಯೇ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಪ್ರಸೀದ ನಃ ॥೧೨೦॥
ಅಥ ತೇಷಾಂ ಪ್ರಸನ್ನೋಽನೂದ್ದೇವದೇವಸ್ತ್ರಿಯಂಬಕಃ ।
ಯಥಾ ಪೂರ್ವಂ ಚಕಾರೈತಾನ್ಸಂಸ್ತವಾದ್‌ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪ್ರಭುಃ ॥೧೨೧॥
ತಾರಕಪ್ರಮುಖಾ ದೈತ್ಯಾಃ ಸಂಕ್ರುದ್ಧಾಸ್ತತ್ರ ಪ್ರೋಚಿರೇ ।
ಕೋಽಯಮಂಗ ಮಹಾದೇವೋ ನ ಮನ್ಯಾಮೋ ವಯಂ ಚ ತಮ್ ॥೧೨೨॥
ತತಃ ಪ್ರಹಸ್ಯ ಬಾಲೋಽಸೌ ಹುಂಕಾರಂ ಲೀಲಯಾ ವ್ಯಧಾತ್ ।
ಹುಂಕಾರೇಣೈವ ತೇ ದೈತ್ಯಾಃ ಸ್ವಮೇವ ನಗರಂ ಗತಾಃ ॥೧೨೩॥
ವಿಸ್ಮೃತಂ ಸಕಲಂ ತೇಷಾಂ ಸ್ವಯಂವರಮುಖಂ ಚ ತತ್ ।
ಮಹಾದೇವ ಪ್ರಭಾವೇಣ ದೈತ್ಯಾನಾಂ ಘೋರ ಕರ್ಮಣಾಮ್ ॥೧೨೪॥
ಏವಂ ಯಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವೋ ಹಿ ದೇವದೈತ್ಯೇಷು ಫಾಲ್ಗುನ ।
ಕಥಮೀಶ್ವರವಾಕ್ಯಾರ್ಥಸ್ತಸ್ಮಾದನ್ಯತ್ರ ಮುಚ್ಯತೇ ॥೧೨೫॥
ಅಸಂಶಯಂ ವಿಮೂಢಾಸ್ತೇ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಃ ಪುರಾ ಮಹಾನ್ ॥೧೨೬॥
ಈಶ್ವರಂ ಭುವನಸ್ಯಾಽಸ್ಯ ಯೇ ಭಜಂತೇ ನ ತ್ರ್ಯಂಬಕಮ್ ।
ತತಃ ಸಂಸ್ತೂಯಮಾನಃ ಸ ಸುರೈಃ ಪದ್ಮಭುವಾದಿಭಿಃ ॥೧೨೭॥
ವಪುಶ್ಚಕಾರ ದೇವೇಶಸ್ತ್ರ್ಯಂಬಕಃ ಪರಮಾದ್ಭುತಮ್ ।
ತೇಜಸಾ ತಸ್ಯ ದೇವಾಸ್ತೇ ಸೇಂದ್ರ ಚಂದ್ರ ದಿವಾಕರಾಃ ॥೧೨೮॥
ಸಬ್ರಹ್ಮಕಾಃ ಸಸಾಧ್ಯಾಶ್ಚ ವಸುರ್ವಿಶ್ವೇ ಚ ದೇವತಾಃ ।
ಸಯಮಾಶ್ಚ ಸರುದ್ರಾಶ್ಚ ಚಕ್ರುರ್ಪ್ರಾರ್ಥಯನ್ಪ್ರಭುಮ್ ॥೧೨೯॥

ತೇಭ್ಯಃ ಪರತಮಂ ಚಕ್ಷುಃ ಸ್ವವಪುರ್ದ್ರಷ್ಟುಮುತ್ತಮಮ್ ।
ದದಾವಂಬಾಪತಿಃ ಶರ್ವೋ ಭವಾನ್ಯಾಶ್ಚಾಽಚಲಸ್ಯ ಚ ॥೧೩೦॥
ಲಬ್ಧ್ವಾ ರುದ್ರಪ್ರಸಾದೇನ ದಿವ್ಯಂ ಚಕ್ಷುರನುತ್ತಮಮ್ ।
ಸಬ್ರಹ್ಮಕಾಸ್ತದಾ ದೇವಾಸ್ತಮಪಶ್ಯನ್ಮಹೇಶ್ವರಮ್ ॥೧೩೧॥
ತತೋ ಜಗ್ಮುಶ್ಚ ಮುನಯಃ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಂ ಚ ಖೇಚರಾಃ ।
ಮುಮುಚುಶ್ಚ ತದಾ ನೇದುರ್ದೇವದುಂದುಭಯೋ ಭೃಶಮ್ ॥೧೩೨॥
ಜಗುರ್ಗಂಧರ್ವಮುಖ್ಯಾಶ್ಚ ನನೃತುಶ್ಚಾಽಪ್ಸರೋಗಣಾಃ ।
ಮುಮುದುರ್ಗಣಪಾಃ ಸರ್ವೇ ಮುಮೋದಾಽಂಬಾ ಚ ಪಾರ್ವತೀ॥೧೩೩॥
ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾ ಮೇನಿರೇ ಪೂರ್ಣಾಂ ಭವಾನೀಂ ಚ ಗಿರೀಶ್ವರಮ್ ।
ತಸ್ಯಾ ದೇವೀ ತತೋ ಹೃಷ್ಟಾ ಸಮಕ್ಷಂ ತ್ರಿದಿವೌಕಸಾಮ್ ।
ಪಾದಯೋಃ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ಮಾಲಾಂ ದಿವ್ಯಾಂ ಸುಗಂಧಿನೀಮ್ ॥೧೩೪॥
ಸಾಧುಸಾಧ್ವಿತಿ ಸಂಪ್ರೋಚ್ಯ ತಯಾ ತಂ ತತ್ರ ಚರ್ಚಿತಮ್ ॥೧೩೫॥
ಸಹ ದೇವ್ಯಾ ನಮಶ್ಚಕ್ರುಃ ಶಿರೋಭಿರ್ಭೂತಲಾಶ್ರಿತೈಃ ।
ಸರ್ವೇ ಸಬ್ರಹ್ಮಕಾ ದೇವಾ ಜಯೇತಿ ಚ ಮುದಾ ಜಗುಃ ॥೧೩೬॥

ಇತಿ ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪ್ರಥಮೇ ಮಾಹೇಶ್ವರಖಂಡೇ ಕೌಮಾರಿಕಾಖಂಡೇ ಕುಮಾರೇಶ್ವರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಶ್ರೀಮಹಾದೇವ ವೈವಾಹಿಕೋತ್ಸವಾಹ ವರ್ಣನಂ ನಾಮ ಪಂಚವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ ॥

* * * * *

ಷಡ್ವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶಿವಪಾರ್ವತ್ಯುದ್ವಾಹೇಸಮೇಷಾಂಕೃತೇನಿಮಂತ್ರಣಂ ತತ್ರ ವಿವಾಹಮಂಡಪೇ ಕನ್ಯಾದಾನಸಂಕಲ್ಪಾವಸರೇ ಶಿವಪೂರ್ವಜತ್ವಕೃತೇಪ್ರಶ್ನೋವಿಷ್ಣುನಾಸಮಾದಾನೇಸಾನಂದಂ ಶಿವಗೌರೀವಿವಾಹಃ ॥

ನಾರದ ಉವಾಚ

ಅಥ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಹಾದೇವಮಭಿವಾದ್ಯ ಕೃತಾಂಜಲಿಃ ।
ಉದ್ವಾಹಃ ಕ್ರಿಯತಾಂ ದೇವ ಇತ್ಯುವಾಚ ಮಹೇಶ್ವರಮ್ ॥೧॥
ತಸ್ಯ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಪ್ರಾಹೇದಂ ಭಗವಾನ್‌ಹರಃ ।
ಪರಾಧೀನಾ ವಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಾನ್‌ಹಿಮಾದ್ರೇಸ್ತವ ಚಾಽಪಿ ಯತ್ ।
ಯದ್ಯುಕ್ತಂ ಕ್ರಿಯತಾಂ ತದ್ಧಿ ವಯಂ ಯುಷ್ಮದ್ವಶೇಽಧುನಾ ॥೨॥

ತತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸ್ವಯಂ ದಿವ್ಯಂ ಪುರಂ ರತ್ನಮಯಂ ಶುಭಮ್ ॥೩॥
ಉದ್ವಾಹಾರ್ಥಂ ಮಹೇಶಸ್ಯ ತತ್‌ಕ್ಷಣಾತ್ಸಮಕಲ್ಪಯತ್ ।
ಶತಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ ಪ್ರಾಸಾದಶತಶೋಭಿತಮ್ ॥೪॥
ಪುರೇ ತಸ್ಮಿನ್ಮಹಾದೇವಃ ಸ್ವಯಮೇವ ವ್ಯತಿಷ್ಠತ ।
ತತಃ ಸಪ್ತಮುನೀನ್ ದೇವಶ್ಚಿಂತಿತಾಭ್ಯಾಗತಾನ್ಪುರಃ ।
ಪ್ರಾಹಿಣೋದಂಬಿಕಾಯಾಶ್ಚ ಸ್ಥಿರಪತ್ರಾರ್ಥಮೀಶ್ವರಃ ॥೫॥
ಸಾರುಂಧತೀಕಾಸ್ತೇ ತತ್ರ ಹ್ಲಾದಯಂತೋ ಹಿಮಾಚಲಮ್ ।
ಸಭಾರ್ಯಮೀಶ್ವರಗುಣೈಃ ಸ್ಥಿರಪತ್ರಾಣಿ ಚಾದಧುಃ ॥೬॥
ತತಃ ಸಂಪೂಜಿತಾಸ್ತೇನ ಪುನರಾಗಮ್ಯ ತೇಽಚಲಾತ್ ।
ನ್ಯವೇದಯಂಸ್ತ್ರ್ಯಂಬಕಾಯ ಸ ಚ ತಾನಭ್ಯನಂದತ ॥೭॥
ಉದ್ವಾಹಾರ್ಥಂ ತತೋ ದೇವೋ ವಿಶ್ವಂ ಸರ್ವಂ ನ್ಯಮಂತ್ರಯತ್ ।
ಸಮಾಗತಂ ಚ ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿನಾ ದೈತ್ಯೈರ್ದುರಾತ್ಮಭಿಃ ॥೮॥
ಸ್ಥಾವರಂ ಜಗಂಮಂ ಯಚ್ಚ ವಿಶ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಪುರೋಗಮಮ್ ।
ಸ ಬ್ರಹ್ಮಕಂ ಪುರಾರಾತೇರ್ಮಹಿಮಾನಮವರ್ಧಯತ್ ॥೯॥
ತತಸ್ತಂ ವಿಧಿರಾಹೇದಂ ಗಂಧಮಾದನಪರ್ವತೇ ।
ಪುರೇ ಸ್ಥಿತಂ ವಿವಾಹಸ್ಯ ದೇವ ಕಾಲಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ ॥೧೦॥
ತತಸ್ತಸ್ಯ ಜಟಾಜೂಟೇ ಚಂದ್ರಖಂಡಂ ಪಿತಾಮಹಃ ।
ಬಬಂಧ ಪ್ರಣಯೋದಾರವಿಸ್ಫಾರಿತವಿಲೋಚನಃ ॥೧೧॥
ಕಪರ್ದಂ ಶೋಭನಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ವಯಂ ಚಕ್ರೇಽಸ್ಯ ಹರ್ಷತಃ ।
ಕಪಾಲಮಾಲಾಂ ವಿಪುಲಾಂ ಚಾಮುಂಡಾ ಮೂರ್ಧ್ನ್ಯಬಂಧತ ॥೧೨॥
ಉವಾಚ ಚಾಪಿ ಗಿರಿಶಂ ಪುತ್ರಂ ಜನಯ ಶಂಕರ ।
ಯೋ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ ಕುಲಂ ಹತ್ವಾ ಮಾಂ ರಕ್ತೈಸ್ತರ್ಪಯಿಷ್ಯತಿ ॥೧೩॥
ಸೂರ್ಯೋ ಜ್ವಲಿಚ್ಛಿಖಾರಕ್ತಂ ಭಾಭಾಸಿತಜಗತ್ತ್ರಯಮ್
ಬಬಂಧ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಸ್ವಯಮೇವ ಪ್ರಮೋದತಃ ॥೧೪॥
ಶೇಷವಾಸುಕಿಮುಖ್ಯಾಶ್ಚ ಜ್ವಲಂತಸ್ತೇಜಸಾ ಶುಭಾಃ ।
ಆತ್ಮಾನಂ ಭೂಷಣಸ್ಥಾನೇ ಸ್ವಯಂ ತೇ ಚಕ್ರುರೀಶ್ವರೇ ॥೧೫॥

ವಾಯವಶ್ಚ ತತಸ್ತೀಕ್ಷ್ಣ ಶೃಂಗಂ ಹಿಮಗಿರಿಪ್ರಭಮ್ ॥೧೬॥

ವೃಷಂ ವಿಭೂಷಯಾಮಾಸುರ್ನಾನಾರತ್ನೋಪಪತ್ತಿಭಿಃ ।
ಶಕ್ರೋ ಗಜಾಜಿನಂ ಗೃಹ್ಯ ಸ್ವಯಮಗ್ರೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ ॥೧೭॥

ವಿನಾ ಭಸ್ಮ ಸಮಾಧಾಯ ಕಪಾಲೇ ರಜತಪ್ರಭಮ್ ।
ಮನುಜಾಸ್ಥಿ ಮಯೀಂ ಮಾಲಾಂ ಪ್ರೇತನಾಥಶ್ಚ ವಂದನಮ್ ॥೧೮॥

ವಹ್ನಿಸ್ತೇಜೋಮಯಂ ದಿವ್ಯಮಜಿನಂ ಪ್ರದದೌ ಸ್ಥಿತಃ ।
ಏವಂ ವಿಭೂಷಿತಃ ಸರ್ವೈರ್ಭೃತ್ಯೈರೀಶೋ ಬಭೌ ಭೃಶಮ್ ॥೧೯॥

ತತೋ ಹಿಮಾದ್ರೇಃ ಪುರುಷಾ ವೀರಕಂ ಪ್ರೋಚಿರೇ ವಚಃ ।
ಮಾ ಭೂತ್ಕಾಲಾತ್ಯಯಃ ಶೀಘ್ರಂ ಭವಸ್ಯೈತನ್ನಿವೇದ್ಯತಾಮ್ ॥೨೦॥

ತತೋ ದೇವಂ ಪ್ರಣಮ್ಯಾಹ ವೀರಕಃ ಕರಸಂಪುಟೀ ।
ತ್ವರಯಂತಿ ಮಹೇಶಾನಂ ಹಿಮಾದ್ರೇಃ ಪುರುಷಾಸ್ತ್ವಮೀ ॥೨೧॥

ಇತಿ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಚೋ ದೇವಃ ಶೀಘ್ರಮಿತ್ಯೇವ ಚಾಽಬ್ರವೀತ್ ।
ಸಪ್ತ ವಾರಿಧಯಸ್ತಸ್ಯ ಚಕ್ರುರ್ದರ್ಪಣದರ್ಶನಮ್ ॥೨೨॥

ತತ್ರೈಕ್ಷತ ಮಹಾದೇವಃ ಸ್ವರೂಪಂ ಸ ಜಗನ್ಮಯಮ್ ।
ತತೋ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿರ್ಧೀಮಾನ್ಸ್ಥಾಣುಂ ಪ್ರೋವಾಚ ಕೇಶವಃ ॥೨೩॥

ದೇವದೇವ ಮಹಾದೇವ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ಶಂಕರ ।
ಶೋಭಸೇऽನೇನ ರೂಪೇಣ ಜಗದಾನಂದದಾಯಿನಾ ॥೨೪॥

ಮಹೇಶ್ವರ ಯಥಾ ಸಾಕ್ಷಾದಪರಸ್ತ್ವಂ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।
ತತಃ ಸ್ಮಯನ್ಮಹಾದೇವೋ ಜಯೇತಿ ಭುವನೇ ಶ್ರುತಃ ॥೨೫॥

ಕರಮಾಲಂಬ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚ ವೃಷಭಂ ರುರುಹೇ ಶನೈಃ ।
ತತಶ್ಚ ವಸವೋ ದೇವಾಃ ಶೂಲಂ ತಸ್ಯ ನ್ಯವೇದಯನ್ ॥೨೬॥

ಧನದೋ ನಿಧಿಭಿರ್ಯುಕ್ತಃ ಸಮೀಪಸ್ಥಸ್ತತೋऽಭವತ್ ।
ಸ ಶೂಲಪಾಣಿರ್ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ ಸಂಚಚಾಲ ತತೋ ಹರಃ ॥೨೭॥

ದೇವದಂದುಭಿನಾದೈಶ್ಚ ಪುಷ್ಪಸಾರೈಶ್ಚ ಗೀತಕೈಃ ।
ನೃತ್ಯದ್ಭಿರಪ್ಸರೋಭಿಶ್ಚ ಜಯೇತಿ ಚ ಮಹಾಸ್ವನೈಃ ॥೨೮॥

ಸವ್ಯದಕ್ಷಿಣಸಂಸ್ಥಾನೌ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣೂ ತು ಜಗ್ಮತುಃ ।
ಹಂಸಂ ಚ ಗರುಡಂ ಚೈವ ಸಮಾರುಹ್ಯ ಮಹಾಪ್ರಭೌ ॥೨೯॥

ಅಥಾದಿತಿರ್ದಿತಿಃ ಸಾ ಚ ದನುಃ ಕದ್ರೂಃ ಸುಪರ್ಣಜಾ ।
ಪೌಲೋಮೀ ಸುರಸಾ ಚೈವ ಸಿಂಹಿಕಾ ಸುರಭಿರ್ಮುನಿಃ ॥೩೦॥

ಸಿದ್ಧಿರ್ಮಾಯಾ ಕ್ಷಮಾ ದುರ್ಗಾ ದೇವೀ ಸ್ವಾಹಾ ಸ್ವಧಾ ಸುಧಾ ।
ಸಾವಿತ್ರೀ ಚೈವ ಗಾಯತ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಸಾ ದಕ್ಷಿಣಾದ್ಯುತಿಃ ॥೩೧॥

ಸ್ಪೃಹಾ ಮತಿರ್ಧೃತಿರ್ಬುದ್ಧಿರ್ಮಂಥೀ ಋದ್ಧಿಃ ಸರಸ್ವತೀ ।
ರಾಕಾ ಕುಹೂಃ ಸಿನೀವಾಲೀ ದೇವೀ ಭಾನುಮತೀ ತಥಾ ॥೩೨॥

ಧರಣೀ ಧಾರಣೀ ವೇಲಾ ರಾಜ್ಞೀ ಚಾಽಪಿ ಚ ರೋಹಿಣೀ ।
ಇತ್ಯೇತಾಶ್ಚಾನ್ಯದೇವಾನಾ ಮಾತರಃ ಪತ್ನಯಸ್ತಥಾ ॥೩೩॥

ಉದ್ವಾಹಂ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಜಗ್ಮುಃ ಸರ್ವಾ ಮುದಾನ್ವಿತಾಃ ।
ಉರಗಾ ಗರುಡಾ ಯಕ್ಷಾ ಗಂಧರ್ವಾಃ ಕಿನ್ನರಾ ನರಾಃ ॥೩೪॥

ಸಾಗರಾ ಗಿರಯೋ ಮೇಘಾ ಮಾಸಾಃ ಸಂವತ್ಸರಾಸ್ತಥಾ ।
ವೇದಾ ಮಂತ್ರಾಸ್ತಥಾ ಯಜ್ಞಾಃ ಶ್ರೌತಾ ಧರ್ಮಾಶ್ಚ ಸರ್ವಶಃ ॥೩೫॥

ಹುಂಕಾರಾಃ ಪ್ರಣವಾಶ್ಚೈವ ಇತಿಹಾಸಾಃ ಸಹಸ್ರಶಃ ।
ಕೋಟಿಶಶ್ಚ ತಥಾ ದೇವಾ ಮಹೇಂದ್ರಾದ್ಯಾಃ ಸವಾಹನಾಃ ॥೩೬॥

ಅನುಜಗ್ಮುರ್ಮಹಾದೇವಂ ಕೋಟಿಶೋಽರ್ಬುದಶಶ್ಚ ಹಿ ।
ಗಣಾಶ್ಚ ಪೃಷ್ಠತೋ ಜಗ್ಮುಃ ಶಂಖವರ್ಣಾಶ್ಚ ಕೋಟಿಶಃ ॥೩೭॥

ದಶಭಿಃ ಕೇಕರಾಖ್ಯಾಶ್ಚ ವಿದ್ಯುತೋಽಷ್ಟಾಭಿರೇವ ಚ ।
ಚತುಃಷಷ್ಟ್ಯಾ ವಿಶಾಖಾಶ್ಚ ನವಭಿಃ ಪರಿಯಾತ್ರಿಕಾಃ ॥೩೮॥

ಷಡ್ಭಿಃ ಸರ್ವಾಂತಕಃ ಶ್ರೀಮಾಂಸ್ತಥೈವ ವಿಕೃತಾನನಃ ।
ಜ್ವಾಲಾಕೇಶೋ ದ್ವಾದಶಭಿಃ ಕೋಟಿಭಿಃ ಸಂವೃತೋ ಯಯೌ ॥೩೯॥

ಸಪ್ತಭಿಃ ಸಮದಃ ಶ್ರೀಮಾಂದುಂದುಭೋಽಷ್ಟಾಭಿರೇವ ಚ ।
ಪಂಚಭಿಶ್ಚ ಕಪಾಲೀಶಃ ಷಡ್ಭಿಃ ಸಂಹ್ರಾದಕಃ ಶುಭಃ ॥೪೦॥

ಕೋಟಿಕೋಟಿಭಿರೇವೈಕಃ ಕುಂಡಕಃ ಕುಂಭಕಸ್ತಥಾ ।
ವಿಷ್ಟಂಭೋಽಷ್ಟಾಭಿರೇವೇಹ ಗಣಪಃ ಸರ್ವಸತ್ತಮಃ ॥೪೧॥

ಪಿಪ್ಪಲಶ್ಚ ಸಹಸ್ರೇಣ ಸನ್ನಾದಶ್ಚ ತಥಾ ಬಲೀ ।
ಆವೇಶನಸ್ತಥಾಽಷ್ಟಾಭಿಃ ಸಪ್ತಭಿಶ್ಚಂದ್ರ ತಾಪನಃ ॥೪೨॥

ಮಹಾಕೇಶಃ ಸಹಸ್ರೇಣ ನಂದಿರ್ದ್ವಾದಶಭಿಸ್ತಥಾ ।
ನಗಃ ಕಾಲಃ ಕರಾಳಶ್ಚ ಮಹಾಕಾಲಃ ಶತೇನ ಚ ॥೪೩॥

ಅಗ್ನಿಕಃ ಶತಕೋಟ್ಯಾ ವೈ ಕೋಟ್ಯಾಽಗ್ನಿಮುಖ ಏವ ಚ ।
ಆದಿತ್ಯಮೂರ್ಧಾ ಕೋಟ್ಯಾ ಚ ಕೋಟ್ಯಾ ಚೈವ ಧನಾವಹಃ ॥೪೪॥

ಸನ್ನಾಗಶ್ಚ ಶತೇನೈವ ಕುಮುದಃ ಕೋಟಿಭಿಸ್ತ್ರಿಭಿಃ ।
ಅಮೋಘಃ ಕೋಕಿಲಶ್ಚೈವ ಕೋಟಿಕೋಟ್ಯಾ ಸುಮಂತ್ರಕಃ ॥೪೫॥

ಕಾಕಪಾದಸ್ತಥಾ ಷಷ್ಟ್ಯಾ ಷಷ್ಟ್ಯಾ ಸಂತಾನಕೋ ಗಣಃ ।
ಮಹಾಬಲಶ್ಚ ನವಭಿರ್ಮಧುಪಿಂಗಶ್ಚ ಪಿಂಗಲಃ ॥೪೬॥

ನೀಲೋ ನವತ್ಯಾ ಸಪ್ತತ್ಯಾ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರಶ್ಚ ಪೂರ್ವಪಾತ್ ।
ವೀರಭದ್ರಶ್ಚತುಃಷಷ್ಟ್ಯಾ ಕರಣೋ ಬಾಲಕಸ್ತಥಾ ॥೪೮॥

ಪಂಚಾಕ್ಷಃ ಶತಮನ್ಯುಶ್ಚ ಮೇಘಮನ್ಯುಶ್ಚ ವಿಂಶತಿಃ ।
ಕಾಷ್ಠಕೋಟಿಶ್ಚತುಃಷಷ್ಟ್ಯಾ ಸುಕೇಶೋ ವೃಷಭಸ್ತಥಾ ॥೪೮॥

ವಿಶ್ವರೂಪಸ್ತಾಲಕೇತುಃ ಪಂಚಾಶಚ್ಚ ಸಿತಾನನಃ ।
ಈಶಾನೋ ವೃದ್ಧದೇವಶ್ಚ ದೀಪ್ತಾತ್ಮಾ ಮೃತ್ಯುಹಾ ತಥಾ ॥೪೯॥

ವಿಷಾದೋಯಮಹಾ ಚೈವ ಗಣೋಭೃಂಗರಿಟಿಸ್ತಥಾ ।
ಅಶನೀ ಹಾಸಕಶ್ಚೈವ ಚತುಃಷಷ್ಟ್ಯಾ ಸಹಸ್ರಪಾತ್ ॥೫೦॥

ಏತೇ ಚಾನ್ಯೇ ಚ ಗಣಪಾ ಅಸಂಖ್ಯಾತಾ ಮಹಾಬಲಾಃ ।
ಸರ್ವೇ ಸಹಸ್ರಹಸ್ತಾಶ್ಚ ಜಟಾಮುಕುಟಧಾರಿಣಃ ॥೫೦॥

ಚಂದ್ರಲೇಖಾವತಂಸಾಶ್ಚ ನೀಲಕಂಠಾಸ್ತ್ರಿಲೋಚನಾಃ ।
ಹಾರಕುಂಡಲಕೇಯೂರಮುಕುಟಾದ್ಯೈರಲಂಕೃತಾಃ ॥೫೨॥

ಅಣಿಮಾದಿಗುಣೈರ್ಯುಕ್ತಾಃ ಶಕ್ತಾಃ ಶಾಪಪ್ರಸಾದಯೋಃ ।
ಸೂರ್ಯಕೋಟಿ ಪ್ರತೀಕಾಶಾಸ್ತತ್ರಾಽಽಜಗ್ಮುರ್ಗಣೇಶ್ವರಾಃ ॥೫೩॥

ಪಾತಾಲಾಂಬರಭೂಮಿಸ್ಥಾಃ ಸರ್ವಲೋಕನಿವಾಸಿನಃ ।
ತುಂಬುರುರ್ನಾರದೋ ಹಾಹಾಹೂಹೂಶ್ಚೈವ ತು ಸಾಮಗಾಃ ॥೫೪॥

ತಂತ್ರೀಮಾದಾಯ ವಾದ್ಯಾಂಶ್ಚಾಽವಾದಯನ್ನಂಕರೋತ್ಸವೇ ।
ಋಷಯಃ ಕೃತ್ಸ್ನಶ್ಶೈವ ವೇದಗೀತಾಂಸ್ತಪೋಧನಾಃ ॥೫೫॥

ಪುಣ್ಯಾನ್ವೈವಾಹಿಕಾನ್ ಮಂತ್ರಾನ್ ಜೇಪುಃ ಸಂಹೃಷ್ಟಮಾನಸಾಃ ।
ಏವಂ ಪ್ರತಸ್ಥೇ ಗಿರಿಶೋ ವೀಜ್ಯಮಾನಶ್ಚ ಗಂಗಯಾ ॥೫೬॥

ತಥಾ ಯಮುನಯಾ ಚಾಪಾಂಪತಿ ನಾ ಛತ್ರಧಾರಿಣಾ
ಸ್ತ್ರೀಭಿರ್ನಾನಾವಿಧಾಲಾಪೈರ್ಲಾಜಾಭಿಶ್ಚಾನುಮೋದಿತಃ ॥೫೭॥

ಮಹೋತ್ಸವೇನ ದೇವೇಶೋ ಗಿರಿಸ್ಥಾನಂ ವಿವೇಶ ಸಃ ।
ಪ್ರಭಾಸತ್ಸ್ವರ್ಣಕಲಶಂ ತೋರಣಾನಾಂ ಶತೈರ್ಯುತಮ್ ॥೫೮॥

ವೈಡೂರ್ಯಬದ್ಧಭೂಮಿಸ್ಥಂ ರತ್ನಜೈಶ್ಚ ಗೃಹೈರ್ಯುತಮ್ ।
ತತ್ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಸ್ತೂಯಮಾನೋ ದ್ವಾರಮಭ್ಯಾಸಸಾದ ಹ ॥೫೯॥

ತತೋ ಹಿಮಾಚಲಸ್ತತ್ರ ದೃಶ್ಯತೇ ವ್ಯಾಕುಲಾಕುಲಃ ।
ಆದಿಶದಾತ್ಮ ಭೃತ್ಯಾನಾಂ ಮಹಾದೇವ ಉಪಸ್ಥಿತೇ ॥೬೦॥

ತತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮಚಲೋ ಗುರುತ್ವೇ ಪ್ರಾರ್ಥಯತ್ತದಾ ।
ಕೃತ್ಯಾನಾಂ ಸರ್ವಭಾರೇಷು ವಾಸುದೇವಂ ಚ ಬುದ್ಧಿಮಾನ್ ॥೬೧॥

ಪ್ರತ್ಯಾಹ ಚ ವಿವಾಹೇಽಸ್ಮಿನ್‌ಕುಮಾರೀಭ್ರಾತರಂ ವಿನಾ ।
ಭವಿಷ್ಯತಿ ಕಥಂ ವಿಷ್ಣೋ ! ಲಾಜಹೋಮಾದಿಕರ್ಮಸು ॥೬೨॥

ಸುತೋ ಹಿ ಮಮ ಮೈನಾಕಃ ಸ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋಽರ್ಣವೇ ಸ್ಥಿತಃ ।
ಇತಿ ಚಿಂತಾವಿಷಣ್ಣಂ ತಂ ವಿಷ್ಣುರಾಹ ಮಹಾಮತಿಃ ॥೬೩॥

ಅತ್ರ ಚಿಂತಾ ನ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಗಿರಿರಾಜ ! ಕಥಂಚನ ।
ಅಹಂ ಭ್ರಾತಾ ಜಗನ್ಮಾತುರೇತದೇವಂ ಚ ನಾನ್ಯಥಾ ॥೬೪॥

ತತಃ ಪ್ರಮುದಿತಃ ಶೈಲಃ ಪಾರ್ವತೀಂ ಚ ಸ್ವಲಂಕೃತಾಮ್ ।
ಸಖೀಭಿಃ ಕೋಟಿಸಂಖ್ಯಾಭಿರ್ವೃತಾಂ ಪ್ರಾವೇಶಯತ್ತದಃ ॥೬೫॥

ತತೋ ನೀಲಮಯಸ್ತಂಭಂ ಜ್ವಲತ್ಕಾಂಚನಕುಟ್ಟಿಮಮ್ ।
ಮುಕ್ತಾಜಾಲ ಪರಿಷ್ಕಾರಂ ಜ್ವಲಿತೌಷಧಿದೀಪಿತಮ್ ॥೬೬॥

ರತ್ನಾಸನಮಹಸ್ರಾಢ್ಯಂ ಶತಯೋಜನವಿಸ್ತೃತಮ್ ।
ವಿವಾಹಮಂಡಪಂ ಶರ್ವೋ ವಿವೇಶಾಽನುಚರಾವೃತಃ ॥೬೭॥

ತತಃ ಶೈಲಃ ಸಪತ್ನೀಕಃ ಪಾದೌ ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ ಹರ್ಷಿತಃ ।
ಭವಸ್ಯ ತೇನ ತೋಯೇನ ಸಿಷಿಚೇ ಸ್ವಂ ಜಗತ್ತಥಾ ॥೬೮॥

ಪಾದ್ಯಮಾಚಮನಂ ದತ್ವಾ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಚ ಗಾಂ ತಥಾ ।
ಪ್ರದಾನಾಸ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಂ ಚ ಚಿಂತಯಂತಿ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ॥೬೯॥

ದೌಹಿತ್ರೀಂ ಕವ್ಯವಾಹಾನಾಂ ದದ್ಮಿ ಪುತ್ರೀಂ ಸ್ವಕಾಮಹಮ್ ।
ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ತಸ್ಥಿವಾನ್ಶೈಲೋ ನಜಾನಾತಿ ಹರಸ್ಯ ಸಃ ॥೭೦॥

ತತಃ ಸರ್ವಾನಪೃಚ್ಛತ್ಸ ಕುಲಂ ಕೋಽಪಿ ನ ವೇದ ತತ್ ।
ತತೋ ವಿಷ್ಣುರಿದಂ ಪ್ರಾಹ ಪೃಚ್ಛ್ಯಂತೇಽನ್ಯೇ ಕಿಮರ್ಥತಃ ॥೭೧॥

ಅಜ್ಞಾತುಕುಲತಾಂ ತಸ್ಯ ಪೃಚ್ಛ್ಯತಾಮಯಮೇವ ಚ ।
ಅಹಿರೇವ ಅಹೇಃ ಪಾದಾನ್ವೇತ್ತಿ ನಾನ್ಯೋ ಹಿಮಾಚಲ ! ॥೭೨॥

ಸ್ವಗೋತ್ರಂ ಯದಿ ನ ಬ್ರೂತೇ ನ ದೇಯಾ ಭಗಿನೀ ಮಮ ।
ತತೋ ಹಾಸಸ್ತದಾ ಜಜ್ಞೇ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸುಮಹಾಸ್ವನಃ ॥೭೩॥

ನಿವೃತ್ತಶ್ಚ ಕ್ಷಣಾದ್ಭೂಯಃ ಕಿಂ ವಕ್ಷ್ಯತಿ ಹರಸ್ತ್ವಿತಿ ।
ತತೋ ವಿಮೃಶ್ಯ ಬಹುಧಾ ಕಿಂಚಿದ್ಧ್ರೀತಾನನೋ ಯಥಾ ॥೭೪॥

ಲಜ್ಜಾ ಜಡಃ ಸ್ಮಿತಂ ಚಕ್ರೇ ತತಃ ಪಾರ್ಥ ! ಸ ವೈ ಹರಃ ।
ತತೋ ವಿಶಿಷ್ಟಾ ಬ್ರುವತಿ ಶೀಘ್ರಂ ಕಾಲೋಽತಿವರ್ತತೇ ॥೭೫॥

ಹರಿಃ ಪ್ರಾಹ ಮಹೇಶಾನಂ ಬಿಭ್ಯದಾವೇದ್ಮ್ಯಹಂ ತವ ।
ಮಾತಾಮಹಂ ಚ ಪಿತರಂ ಪ್ರಯೋಗಂ ಶ್ರುಣು ಭೂದರ ! ॥೭೬॥

ಆತ್ಮಪುತ್ರಾಯ ತೇ ಶಂಭೋ ಆತ್ಮಾ ದೌಹಿತ್ರಕಾಯತೇ ।
ಇತ್ಯುಕ್ತೇ ವಿಷ್ಣುನಾ ಸರ್ವೇ ಸಾಧುಸಾಧ್ವಿತಿ ತೇ ಜಗುಃ ॥೭೭॥

ದೇವೋಽಪ್ಯುದಾಹರೇತ್ ಬುದ್ಧಿ ಸರ್ವೇಭ್ಯೋಽಪ್ಯಧಿಕಾಂ ವರಾಮ್ ।
ತತಃ ಶೈಲಸ್ತಥಾ ಚೋಕ್ತ್ವಾ ದತ್ವಾ ದೇವೀಂ ಚ ಸೋದಕಮ್ ॥೭೮॥

ಆತ್ಮಾನಂ ಚಾಪಿ ದೇವಾಯ ಪ್ರದದೌ ಸೋದಕಂ ನಗಃ ।
ತತಃ ಸರ್ವೇ ತುಷ್ಟುವುಸ್ತಂ ವಿವಾಹಂ ವಿಸ್ಮಯಾನ್ವಿತಾಃ ॥೭೯॥

ದಾತಾ ಮಹೀಭೃತಾಂ ನಾಥೋ ಹೋತಾ ದೇವಶ್ಚತುರ್ಮುಖ ।
ವರಃ ಪಶುಪತಿಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕನ್ಯಾ ವಿಶ್ವಾರಣಿಸ್ತಥಾ ॥೮೦॥

ತತಃ ಸ್ತುವತ್ಸು ಮುನಿಷು ಪುಷ್ಪವರ್ಷೇ ಮಹತ್ಯಪಿ ।
ನದತ್ಸು ದೇವತೂರ್ಯೇಷು ಕರಂ ಜಗ್ರಾಹ ತ್ರ್ಯಂಬಕಃ ॥೮೧॥

ದೇವೋ ದೇವೀಂ ಸಮಾಲೋಕ್ಯ ಸಲಜ್ಜಾಂ ಹಿಮಶೈಲಜಾಮ್ ।
ನ ತೃಪ್ಯತಿ ನ ಚಾಹ್ಲಾದತ್ಸ ಚ ದೇವಂ ವೃಷಧ್ವಜಮ್ ॥೮೨॥

ತತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಮುನಯೋ ದೇವೀಮದ್ಭುತರೂಪಿಣೀಮ್ ।
ಪಶ್ಯಂತಃ ಶರಣಂ ಜಗ್ಮುರ್ಮನಸಾ ಪರಮೇಶ್ವರಮ್ ॥೮೩॥

ಮಾ ಮುಹ್ಯಾಮ ಪಾರ್ವತೀಂ ಚ ಯಥಾ ನಾರದಪರ್ವತೌ ।
ತತಸ್ತಥೈವ ತಚ್ಚಕ್ರೇ ಸರ್ವೇಷಾಮೀಪ್ಸಿತಂ ವಚಃ ॥೮೪॥

ತತೋ ದೇವೈಶ್ಚ ಮುನಿಭಿಃ ಸಂಸ್ತುತಃ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।
ಪ್ರವಿವೇಶ ಶುಭಾಂ ವೇದೀಂ ಮೂರ್ತಿಮಜ್ಜ್ವಲನಾಶ್ರಿತಾಮ್ ॥೮೫॥

ವೇಧಾಃ ಶ್ರುತೀರಿತೈರ್ಮಂತ್ರೈಮೂರ್ತಿಮದ್ಭಿರುಪಸ್ಥಿತೈಃ ।
ಮೂರ್ತಮಗ್ನಿಂ ಜುಹಾವ ತ್ರಿಃ ಪರಿಕ್ರಮ್ಯ ಚ ತಂ ಹರಃ ॥೮೬॥

ಲಾಜಾಹೋಮ ಉಭ್ರಾತಾ ಪ್ರಾಹ ತಂ ಸಸ್ಮಿತಂ ಹರಿಃ ।
ಬಹವೋ ಮಿಲಿತಾಃ ಸಂತಿ ಲೋಕಾಃ ಸಮ್ಮರ್ದ ಈಶ್ವರ ॥೮೭॥

ಸವಿಧಾನೇನ ರಕ್ಷ್ಯಾಣಿ ಭೂಷಣಾನಿ ತ್ವಯಾ ಹರ ।
ತತೋ ಹರಶ್ಚ ತಂ ಪ್ರಾಹ ಸ್ವಜನೇ ಮಾಽತಿಗೋಪಯ ॥೮೮॥

ಕಿಂಚಿತ್ಪ್ರಾರ್ಥಯ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಪ್ರಾಹ ವಿಷ್ಣುಸ್ತತೋ ವರಮ್ ।
ತ್ವಯಿ ಭಕ್ತಿರ್ದೃಢಾ ಮೇಽಸ್ತು ಸ ಚ ತದ್ದುರ್ಲಭಂ ದದೌ ॥೮೯॥

ದದತುಃ ಸೃಷ್ಟಿಸಂರಕ್ಷಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ದಕ್ಷಿಣಾಮುಭೌ ।
ಅಗ್ನಯೇ ಯಜ್ಞಭಾಗಾಂಶ್ಚ ಪ್ರೀತೌ ಹರಜನಾರ್ದನೌ ॥೯೦॥

ಭೃಗ್ವಾದೀನಾಂ ತತೋ ದತ್ವಾ ಶ್ರುತಿರಕ್ಷಣದಕ್ಷಿಣಾಮ್ ।
ತತೋ ಗೀತೈಶ್ಚ ನೃತ್ಯೈಶ್ಚ ಭೋಜನೈಶ್ಚ ಯಥೇಪ್ಸಿತೈಃ ॥೯೧॥

ಮಹೋತ್ಸವೈರನೇಕೈಶ್ಚ ವಿಸ್ಮಯಂ ಸಮಪದ್ಯತ ।
ವಿಸೃಜ್ಯ ಲೋಕಂ ತಂ ಸರ್ವ ಕಿಮಿಚ್ಛಾದಾನಕೈರ್ಭವಃ ॥೯೨॥

ಸರಸ್ವತ್ಯಾ ಚ ಪಿತರೌ ದೇವ್ಯಾಶ್ಚಾಽಽಶ್ವಾಸ್ಯ ದುಃಖಿತೌ ।
ಆಮಂತ್ರ್ಯ ಹಿಮಶೈಲೇಂದ್ರಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಚ ಸ ಕೇಶವಮ್ ॥೯೩॥

ಜಗಾಮ ಮಂದಿರಗಿರಿಂ ಗಿರಿಶಾ ಸಾನುಗೋಽರ್ಚಿತಃ ॥೯೪॥

ತತೋ ಗತೇ ಭಗವತಿ ನೀಲಲೋಹಿತೇ

ಸಹೋಮಯಾ ಗಿರಿಮಮಲಂ ಹಿ ಭೂಧರಃ ।

ಸಬಾಂಧವೋ ರುದಿತಿ ಹಿ ಕಸ್ಯ ನೋ ಮನೋ

ವಿಸಂಷ್ಠುಲಂ ಜಗತಿ ಹಿ ಕನ್ಯಕಾಪಿತುಃ ।

ಇಮಂ ವಿವಾಹಂ ಗಿರಿರಾಜಪುತ್ರ್ಯಾಃ

ಶೃಣೋತಿ ಚಾಽಧ್ಯೇತಿ ಚ ಯೋ ನರಃ ಶುಚಿಃ ॥

ವಿಶೇಷತಶ್ಚಾಽಪಿ ವಿವಾಹಮಂಗಲೇ

ಸ ಮಂಗಲೇ ವೃದ್ಧಿಮವಾಪ್ನುತೇ ಚಿರಮ್ ॥೯೬॥

ಇತಿ ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿ ಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪ್ರಥಮೇ ಮಾಹೇಶ್ವರಖಂಡೇ ಕೌಮಾರಿಕಾಖಂಡೇ ಕುಮಾರೇಶ್ವರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಹರಗೌರೀ ವಿವಾಹ ವರ್ಣನಂ ನಾಮ ಷಡ್ವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

* * * * *

॥ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸ್ಕಾಂದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತೀಕಲ್ಯಾಣದ ಮಂಗಳ ಪ್ರಸಂಗವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು ॥

ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರಾಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರಿಯತಾಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು

ಹಾಡುಗಳು

ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿ ಹಾಡುಗಳು

೧. ಗೌರಿಗೆ ಹಸೆಗೆ ಕರೆದದ್ದು

ಬಾರೇ ದ್ರಾಕ್ಷಾಯಣಿ । ತೋರುವ ಹಸೆಗೀಗ ॥ ನೀರಜಮುಖಿಯರ ವಾರಮಧ್ಯದಿ ಬೇಗ ॥ಪ॥ ಹೊಗಳುತಲಿರುವರು। ನಿಗಮ ಪಾಠಕರೆಲ್ಲ॥ ನಗುನಗುತ ಬಾರೇ। ಸೋಗಯಿಪ ಹಸೆಗೀಗ ॥೧॥ ಮಣಿಭೂಷಣ ತೊಟ್ಟು। ಫಣಿಗೆ ಕುಂಕುಮನಿಟ್ಟು॥ ಮಣಿವರ ಸಲಹುವ। ಗುಣನಿಧಿ ಹಸೆಗೀಗ ॥೨॥ ಚರಣಪಲ್ಲವದೊಳು ಮೆರೆವ ನೂಪುರನಿಟ್ಟು॥ ಗಿರಿಪುರಮಂದಿರೆ ಸರಸಿಜಮುಖಿ ಗಗೌರಿ ॥೩॥

೨. ಗೌರಿಯ ಶೃಂಗಾರ ಮಾಡಿದ್ದು

ಹರನರಸಿಗೆ ಮಾರ್ಜನಗೈಸಿ ಹರದೆ ತಾ । ಹರುಷದಿ ಪೀತಾಂಬರ ಉಡಿಸಿದಳು॥ ಸರಸಿಜಾಕ್ಷಿ ಹರಳಿನಾಭರಣನಿಟ್ಟು। ಜರತಾರಿ ಕುಪ್ಪಸ ತೊಡಸಿದಳು ॥ಪ॥ ಗಂಧ ಕುಂಕುಮ ಮಕರಂದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ । ಚಂದದಿ ಪೂಜೆಯ ಮಾಡಿದಳು ॥ ಇಂದಿರೆಯರಸನ ವೃಂದ ತೋರಿಸು ಎಂದು। ಸುಂದರಿ ವಂದನೆ ಮಾಡಿದಳು॥೧॥ ಮೋದದಿ ಪಂಚಪಕ್ವಾನ್ನಾದಿಗಳಿಂದ। ಆದರದಿ ನೈವೇದ್ಯವನಿಟ್ಟು॥ ಯಾದವಕುಲರನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ। ಚದುರೆ ಎನಗೆ ವರ ನೀಡೆಂದಳು ॥೨॥ ಹರನ ರಾಣಿಗೆ ಹರುಷದಿ ಆರುತಿ ಎತ್ತಿ। ಹರುಷದಿ ವರಗಳ ಬೇಡಿದಳು। ದೊರೆ ವೆಂಕಟೇಶನು ತ್ವರದಿಂದ ಬಂದೆನ್ನ। ಕರ ಪಿಡಿಲೆಂದು ವರ ಬೇಡಿದಳು ॥೩॥

೩. ಗೌರಿಗೆ ಬಳೆ ಇಟ್ಟದ್ದು

ಬಳಿ ಬಂದೆವು ಬಾರೆ ಪಾರ್ವತಿದೇವಿ। ಬಳೆಗಾರನ ಕರೆಸಿದಳು। ಎಳೆಯ ಟೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಗೊನೆಯ ಬಾಳಿಹಣ್ಣು। ಬಳಿಯ ಪೂಜಿಸಿದಳು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ॥೧॥ ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಸೆಟ್ಟಿ ಬಂದ ಪಾರ್ವತಿ ದೇವಿಗೆ। ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಹಿ ತಂದ ॥ ಪಟ್ಟಿ ನೀಲದ ಬಳಿ ಇಡಬೇಕೆನುತಲಿ। ಪುಟ್ಟಿ ಕಠಾಣಿ ತೆಗೆದು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದಳು ॥೨॥ ಹರನೆಂಬ ಸೆಟ್ಟಿ ಬಂದ ಪಾರ್ವತಿ ದೇವಿಗೆ। ಹರಡಿ ಮಾಡಿಸಿ ತಂದ ॥ ಹಲಿಗೆಯ ನೀಲದ ಬಳಿ ಇಡಬೇಕೆನುತ। ಹವಳದ ಕಂಕಣ ತೆಗೆದು ಪಂಕಕೆ ಹಾಕಿದಳು ॥೩॥ ಶಂಕರನೆಂಬ ಸೆಟ್ಟಿ ಬಂದ ಪಾರ್ವತಿ ದೇವಿಗೆ। ವಂಕಿ ಮಾಡಿಸಿ ತಂದ ॥ ವಂಕಿ ನೀಲದ ಬಳಿ ಇಡಬೇಕೆನುತಲಿ। ವಂಕಿ ಕಂಕಣ ತೆಗೆದು ಪಂಕಕೆ ಹಾಕಿದಳು ॥೪॥

೪. ನೈವೇದ್ಯ ಇಟ್ಟದ್ದು

ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕಿಟ್ಟರು ನಳಿನಾಕ್ಷಿಯನು ತಾವು । ಆ ವೇಳೆಯಲಿ ಹರುಷದಿ ॥ ಭಾವಜನನಿಯನು ಮಾವು ನಿಂಬು ಫಲ ॥ ತೀವ್ರದಿಂದಲಿ ತನ್ನ ಸೆರಗನು ಮರೆಮಾಡಿ ॥ಪ॥ ಚಕ್ಕುಲಿ ಗಿಲಗಂಜಿ ಸಕ್ಕರೆ ನೊರೆ ಹಾಲು ॥ ಅಕ್ಕರದಿಂದಿಡುತ॥ ಅಕ್ರೂರ ವರದನ ಅರಸಿಯರು ಬೇಗದಿ । ಪಕ್ಕನೆ ತಮ್ಮ ಸೆರಗನು ಮರೆಮಾಡಿ ॥೧॥ ಜಂಬೂ ನೀರಲ ದ್ರಾಕ್ಷ ಅಂಜೂರಿ ಫಲಗಳು। ಸಂಭ್ರಮದಿಂದಲಿ॥ ಅಂಬುಧಿಶಯನನ ರಂಭೆ ತಾ ನಗುತಲಿ। ತುಂಬಿ ತಬಕದೊಳು ರಂಭಾಫಲಗಳನು ॥೨॥ ಪರಿಪರಿ ಶಾವಿಗೆ ಫೇಣಿ ಲಡ್ಡಿಗಿಗಳ। ಸರಸದಿಂದಿಡುತಲಿ ॥ ತರಿಸಿದ ತಾಂಬೂಲ ಬೆರಸಿ ಕರ್ಪೂರ ದಡಿಕಿ । ದೊರೆವೇಂಕಟೇಶನ ಅರಸಿಯು ನಲಿಯುತ ॥೩॥

೫. ಹೂ ಮುಡಿಸಿದ್ದು

ಪಾಲಿಸೆಮ್ಮ ನೀನು ಪಾರಿಜಾತವನ್ನು । ಕೋಮಲೆ ವರವನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ ನಾನು ॥ಪ॥ ಹಿಕ್ಕಿದಂಥ ಹೆರಳು ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಅರಳು । ಜಗವ ಮೋಹಿಸುವಳು ಎಮ್ಮ ರಕ್ಷಿಸುವಳು ॥೧॥ ತಾಯಿ ತ್ರಿಪುರ ಸುಂದರಿ ಕಾಯೇ ಗಜಗೌರೀ । ಗಿರಿರಾಜ ಕುಮಾರಿ ಮುರಧರ ಸೋದರಿ ॥೨॥ ವೆಂಕಟೇಶ ನರಸಿ ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ ಸ್ಮರಿಸಿ । ಪುಷ್ಪವನ್ನು ಬೆರೆಸಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಕರಿಸಿ ॥೩॥

೬. ವರವು ಕೊಟ್ಟದ್ದು

ವರವರ ಕೊಡ । ವೈಯಾರದಿ ನೋಡ । ವರಗಳ ನೀಡ ದುರಿತ ದೂಡ । ಪರಮ ಹರುಷದಿ ದಯಮಾಡ ॥ಪ॥ ಪರ್ವತಪುತ್ರಿ ಪರಮ ಪವಿತ್ರಿ । ತಾಯಿ ॥೧॥ ಕರಿಮುಖನನ್ನು ಶಿರದೊಳು ನಿಮ್ಮ । ಒಪ್ಪುವ ಕುಸುಮ । ಬೇಕೆಮ್ಮ ॥೨॥ ಭಾಗ್ಯ ಸಂಪತ್ತು । ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿತ್ತು । ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿ । ಇವತ್ತು ॥೩॥

೭. ಗೌರಿಯ ಆರತಿಯ ಪದ

ಮಂಗಳಾರತಿಯನೆತ್ತಿದಳು । ಮುದ್ದು ಅಂಗನೆ ರುಕ್ಮಣಿ ಮಂಗಳಗೌರಿಗೆ ॥ಪ॥ ಶಿರನ ಸಾಲಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಬಟ್ಟು । ಕೊಂಡು । ಕೊರಳ ಮಧ್ಯದಿ ರಾಜಿಪ ಹತ್ಯೆಗಟ್ಟು ॥ ಹರಿಯ ಧ್ಯಾನದಿ ಚಿತ್ತವಿಟ್ಟು । ನರ । ಹರಿಗೆ ವಲ್ಲಭೆ ನಾ ಆದೇನೆಂಬ ಗುಟ್ಟು ॥೧॥ ವಕ್ಷಸ್ಥಳವನು ನೋಡಿದಳು॥ ಬಹಳ । ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವೇಕೋ ಧನ್ಯನಾದೆನೆನಲು ॥ ಮತ್ಸ್ಯಲೋಚನೆ ನಾಚುತಿಹಳು । ಪಾಂಡವ। ಪಕ್ಷಿಯ ಕೈಪಿಡಿದು ರಥದಿ ನಡೆಯುತಿಹಳು ॥೨॥ ಪ್ರತಿದಿನ ರಾಯನಾಗಿರಲು । ಅತಿ । ಹಿತದಿಂ ಪಾಂಡವರಿಗೊಲಿವೆನೆಂಬಳು ರತಿಪತಿ ಪಿತನ ಕೈಹಿಡಿಯಲು । ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವೇಕೋ ಧನ್ನನಾದೆನೆನಲು ॥೩॥

ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿ ಹಾಡುಗಳು

ಮಾತಾಡೇ ಎನ್ನ ಮೌನದ ಗೌರೀ ಮಾತಾಡೇ ಎನ್ನ ಮೌನದ ಗೌರೀ ಯಾತಕಚಲಮನ ಸೋತವನೊಡನೆ ಮಾತಾಡೇಗೌರಿ ಮಾತಾಡೇ ॥ ನಸುನಗೆ ಮುಖವಿದು ಬಾಡಿ ಕೆಂದುಟಿಯು ಎಸೆದಿರಲು ನಾನೋಡಿ ವಸುಧೆಯೊಳಗೆ ನಾ ಜೀವಿಸಲಾರೆ ಘಸಘಸವ್ಯಾತಕೆ ತುಂಬಿತು ಅರಗಿಣಿ ॥ ಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರೆ ಅಮ್ಮ ಷಣ್ಮುಖ ಗಣಪರ ತಾಯೆ ನೀ ಬಾರೇ ವಸುಧೆಯೊಳಗೆ ನಾ ಜೀವಿಸಲಾರೆ ಘಸಘಸವ್ಯಾತಕೆ ತುಂಬಿತು ಅರಗಿಣಿ ॥ ಕ್ರೋಧವ್ಯಾತಕೆ ಎನ್ನೊಳು ಗೌರೀ ಏನಪರಾದವು ಇದ್ದರು ತಾಳೇ ಶ್ರೀದವಿಠಲನ ಪಾದ ಕಿಂಕಿಣಿಯೇ ಆದರಿಸುವೆ ನಾ ಆದರಿಸುವೆನೇ ॥

* * * *

ಪಾಲಿಸೇ ಶ್ರೀಗೌರೀ ಎನ್ನನು ॥ಪ॥ ಪಾಲಿಸೆ ನಿನ್ನಯ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದೆನು । ಬೀಳುವೆ ಸರ್ವದಾ ಕಾಲಿಗೆ ಕರುಣದೀ ॥ಅ.ಪ.॥ ಶರಣೆಂದವರನು ಪೊರೆವಳು ಎಂಬುವ । ಬಿರಿದು ನಿನ್ನದು ಎಂದರಿತೆನು ತ್ವರದಿ ॥ ಸನ್ಮತ್ರ ಪುರುಷನ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ಕಾಣೆನೋ । ಮನ್ಮಥನೆಂಬುವ

ಬನ್ನಬಡಿಪ ಬಲು ॥ ಮಹಿಮೆಯನು ನಾ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಲಳವೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವದನಳೆ ॥ ಕಾಣೆನು ಶಾಂತಿಯ ಏನೆಂದ್ಹೇಳಲಿ । ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿಠಲನು ತಾನೇ ಬಲ್ಲನು ॥

* * * *

ಪಾರ್ವತಿ ಪಾಲಿಸೆನ್ನ ಮಾನಿನಿ ರನ್ನೆ ॥ಪ॥ ಪಾರ್ವತಿ ಭಕುತರ ಸಾರಥಿ ವಂದಿಪೆ । ಸುರಪತಿ ಷಣ್ಮುಖ ಗಣಪರ ಮಾತೆ ॥ಅ.ಪ॥ ಮಂಗಳೆ ಮೃಡನಂತ । ರಂಗಳೆ ಹರಿಪದ । ಭೃಂಗಳೆ ಪಿಂಗಳೆ ಪನ್ನಗವೇಣಿ ॥1॥ ಮನದಭಿಮಾನಿಯೆ ನೆನೆವೆನು ನಿನ್ನನು ॥ ಅನುಗ್ರಹಿಸೆನ್ನನು । ಅಂಬುಜಪಾಣಿ ॥2॥ ಗುಣಪೂರ್ಣ ವೇಣು ಗೋಪಾಲವಿಠಲನ । ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಡುವಂಥ ಶೂಲಿಯ ರಾಣಿ ॥3॥

* * * *

ಪಾರ್ವತಿಪತಿ ಪಾಹಿ । ಪಾರ್ವತಿಪತಿ ನೀನೊಲಿದು ಮನಸಿನೊಳು । ತೋರ್ವದು ಕೇಶವನಾ। ಹರಹರ ॥ಪ॥ ವಿಜಯ ನಿನ್ನೊಳಗಂದು । ವಿಜಯಿಸಲಸ್ತ್ರವ ತ್ರಿಜಗವರಿಯೆ ಕೊಟ್ಟೇ । ಮಜ ಭಾಪುರೇ ಅಂ । ಬುಜಸುತ ನಂದನ ಗಜಚರ್ಮಾಂಬರನೇ । ಹರಹರನೇ ॥1॥ ಜಾತ ವೇದಸ ಶ । ಶೀ ತರಣಿನಯನ । ಮಾತರಿಶ್ವ ತನಯ । ಭೂತಗಣಪ ಗುಣ । ವ್ರಾಗ ನಿನ್ನವರೊಳು । ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲಿ ಕೂಡಿಸೊ । ಹರಹರ ॥2॥ ಕ್ಷಿತಿಧರಶರ ಮ । ನ್ಮಥಪುರಹರಣ ಪ್ರ । ಮಥಾದಿಪ ಹರಿಣಾಂಕ । ನತಿಸುವೆ ನಿನ್ನನು । ಪ್ರತಿ ದಿನದಲಿ ಸನ್ಮತಿ ಕರುಣಿಸು ತ್ವರಿಯಾ । ಹರಹರ ॥3॥ ಸುರಸೇವಿತ ಪದ । ಅರವಿಂದನಘ ಮು । ರ ರಿಪುಸೇ ಕಪರ್ದೀ ॥ ಚರಣವ ನಂಬಿದ । ವರ ಭಯವಾರಿದ । ಮಾರು ಗ ಕುಶಂದನನೇ । ಹರಹರ ॥4॥ ಖಟವ ಪಾಣಖಳ । ಅಟವಿ ವಹ್ನಿ ದೂ । ರ್ಜಟಿ ಹರ ಪ್ರಾಣೇಶ ॥ ವಿಠಲನ ಭಜನೆಯು। ಘಟಕೆ ತಪ್ಪದಲಿ । ಘಟನೆ ಮಾಡಿಸುವದೊ ॥5॥

* * * *

ಉಮಾ ಕಾತ್ಯಾಯಿನೀ ಗೌರೀ ದಾಕ್ಷಾಯಿಣೀ ಹಿಮವಂತ ಗಿರಿಯು ಕುಮಾರಿ ರಮೆಯರಸನ ಪದಕಮಲಮಧುಪೆ ನಿತ್ಯ ಅಮರವಂದಿಪೆ ಗಜಗಮನೆ ಭವಾನೀ ॥ ಪನ್ನಗಧರನ ರಾಣಿ ಪರಮಪಾವನೀ ಪುಣ್ಯಫಲಪ್ರದಾಯಿನೀ ಪನ್ನಗವೇಣೀ ಶರ್ವಾಣೀ ಕೋಕಿಲವಾಣಿ ಉನ್ನಂತಗುಣಗಣ ಶ್ರೇಣಿ ಎನ್ನ ಮನದ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯೇ ಸ್ವರ್ಣಗಿರಿ ಸಂಪನ್ನೆ ಭಾಗ್ಯನಿಧಿ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ನಾ ಬಿನ್ನಾಣದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಲಸಳವೇ ಪ್ರಸನ್ನವದನಳೇ॥ ಮುತ್ತಿನಪದಕ ಹಾರ ಮೋಹನ್ನಸರ ಉತ್ತಮಾಂಗದಲಂಕಾರ ಜೊತ್ಯಾಗಿಟ್ಟ ಪಂಜರದೋಲೆ ಒಯ್ಯಾರ ರತ್ನಕಂಕಣದುಂಗುರ ತೆತ್ತೀಸಕೋಟಿ ದೇವತೆಗಳು ಪೊಗಳುತ ಸತ್ತಿಗೆ ಚಾಮರವೆತ್ತಿ ಪಿಡಿಯುತೆರೇ ಸುತ್ತಲೂ ಆಡುವ ನರ್ತನಸಂದಣಿ ಎತ್ತ ನೋಡಿದರತ್ತ ತತ್ಥವಾದ್ಯ ॥ ಪೊಳೆವ ವಸನ ಕಂಚುಕ ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕ ಥಳಿಪ ಮೂಗುತಿ ನಾಸಿಕ ತಳಿತ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಗಂಧಿತ ಮುಡಿದ ಸೂಸುಕ ಸಲೇ ಭುಜಕೀರ್ತಿಪಾಠಿಕ ಇಳೆಯೊಳು ಮಧುರಪೊಳಲೊಳುವಾಸಳೇ ಆಳಗಿರಿ ವಿಜಯವಿಟ್ಠಲನ ಕೊಂಡಾಡುವ ಸುಲಭ ಜನರಿಗೆ ಒಲಿದು ಮತಿವ ಕೊಡುವ ಗಿಳಿಕರ ಶೋಭಿತೇ ಪರಮಮಂಗಳೇ ಹೇ ॥

ಅಡುಗೆಗಳು

ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿವ್ರತದ ಹಾಗೂ ಗಣೇಶಹಬ್ಬದ ಅಡುಗೆಗಳು

ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿ ಹಬ್ಬದ ಅಡುಗೆಗಳು

* ಕೋಸಂಬರಿಗಳು * ಗೊಜ್ಜು * ಚಟ್ನಿ
* ಪಲ್ಯಗಳು * ಅಂಬೋಡೆ

ಬಿಸಿಬೇಳೆಬಾತ್

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು :

ತೊಗರಿಬೇಳೆ - 500 ಗ್ರಾಂ. ಕೊಬ್ಬರಿ - 1 ಗಿಟುಕು

ಅಕ್ಕಿ - 500 ಗ್ರಾಂ. ಸಾಸಿವೆ - 1 ಚಮಚ

ತುಪ್ಪ - 150 ಗ್ರಾಂ. ಮೆಂತ್ಯ - 1 ಚಮಚ

ಒಣಮೆಣಸಿನ ಕಾಯಿ - 15 ಇಂಗು - 1 ಚಿಟಿಕೆ

ಹುಣಿಸೆಹಣ್ಣು - 25 ಗ್ರಾಂ. ಕೊತ್ತಂಬರಿಸೊಪ್ಪು - ಸ್ವಲ್ಪ

ನಿಂಬೆಹಣ್ಣು - ಸಣ್ಣದು ರುಚಿಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಉಪ್ಪು, ದಾಲ್ಚಿನ್ನಿ, ಚಕ್ಕೆ, ಜೀರಿಗೆ, ಮೆಣಸು ಎಲ್ಲಾ ಸೇರಿ 5 ಗ್ರಾಂ.

ಮಾಡುವ ವಿಧಾನ : ಕಲಾಯಿ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಗೆ ನೀರು ಹಾಕಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಡಿ. ನೀರು ಕುದಿದ ಬಲಿಕ ತೊಗರಿಬೇಳೆ ಹಾಕಿ ಬೇಯಿಸಿ. ಬೇಯುವಾಗ ಒಂದು ಚಿಟಿಕೆ ಅರಶಿನ ಹಾಕಿ. ಬೇಳೆ ಅರ್ಧಭಾಗ ಬೆಂದಾಗ ಅಕ್ಕಿ ತೊಳೆದು ಹಾಕಿರಿ. ಇವೆರಡೂ ಕೂಡಿ ಬೇಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಹುಣಸೆಹಣ್ಣನ್ನು ಬಿಸಿ ನೀರಲ್ಲಿ ನೆನೆಹಾಕಿ ಅದರ ರಸ ತೆಗೆಯಿರಿ.

ಒಣಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಜೊತೆ ಮಿಕ್ಕ ಸಾಂಬಾರ್ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಬಾಣಲಿಗೆ ಹುರಿದುಕೊಂಡು ಪುಡಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಇದರ ಜೊತೆ ತುರಿದ

ಕೊಬ್ಬರಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ. ಬೇಳೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಅಕ್ಕಿ ಕೂಡಿ ಬೆಂದಾಗ ಹುಣಸೆಹಣ್ಣಿನ ರಸ ಸೇರಿಸಿ ಕುಟ್ಟಿ ಪುಡಿ ಹಾಕಿ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಉಪ್ಪು ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ. ಮಿಶ್ರಣ ಎಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಬೆಂದನಂತರ ಕೆಳಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಸಿವೆ ಒಗ್ಗರಣೆ ಕೊಟ್ಟು, ಕರಿಬೇವು-ಕೊತ್ತಂಬರಿ, ಇಂಗು ಒಗ್ಗರಣೆ ಸೇರಿಸಿ ಬಿಸಿಬೇಳೆಬಾತ್‌ಗೆ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿರಿ.

ಹೂರಣದ ಹೋಳಿಗೆ

ಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು :

ಬೆಲ್ಲ - 1 ಕೆ.ಜಿ., ಕಡಲೆಬೇಳೆ ಅಥವಾ ತೊಗರಿಬೇಳೆ - 500 ಗ್ರಾಂ.

ಗೋದಿಹಿಟ್ಟು - 500 ಗ್ರಾಂ. ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ - 2,

ಎಣ್ಣೆ - 500 ಗ್ರಾಂ.

ಯಾಲಕ್ಕಿ - 10 ಕಾಯಿ.

ಮಾಡುವ ವಿಧಾನ : ಕಡಲೆಬೇಳೆ ಅಥವಾ ತೊಗರಿಬೇಳೆಯನ್ನು ಕಾಯಾಗಿ ಬೇಯಿಸಿಕೊಂಡು ನೀರನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಬೆಲ್ಲ ಹಾಕಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಂದ ತೆಗೆದು, ಆರಿದ ಬಳಿಕ ಒರಳಿನಲ್ಲಿ ರುಬ್ಬುವುದು. ರುಬ್ಬುವಾಗ ಯಾಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ ಹಾಕಿ ಹೂರಣ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡುವುದು.

ನಂತರ ಗೋದಿಹಿಟ್ಟನ್ನು ಜರಡಿ ಹಿಡಿದು, ಹಿಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರು ಹಾಕಿ ಪೂರಿ ಹಿಟ್ಟಿನಂತೆ ಕಲಸಿಕೊಂಡು, ಲಟ್ಟಿಸಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾವಲಿ ಇಟ್ಟು ಗೋದಿಹಿಟ್ಟನ್ನು ಉಂಡೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉಂಡೆಗಳ ಒಳಗೆ ಹೂರಣ ಇರಿಸಿ, ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಬಾಳೆ ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ತಟ್ಟಿ ಕಾವಲಿ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬೇಯಿಸುವುದು.

ಗೌಲೀ ಪಾಯಸ

ಶ್ಯಾವಿಗೆ ರವೆಯನ್ನು ನೀರು ಹಾಕಿ ಕಲೆಸಿ ಕುಟ್ಟಿ ತುಪ್ಪ ಹಚ್ಚಿ ಹೊಂದಿಸಬೇಕು. ಆ ಬಳಿಕ ಕೈಗೆ ತುಪ್ಪ ಸವರಿಕೊಂಡು ನಿಂಬೆ ಹಣ್ಣಿನ ದಪ್ಪಕ್ಕೆ ಉಂಡೆಗಳಾಗಿ

ಮಾಡಿಡಬೇಕು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಒದ್ದೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊದ್ದಿಸಬೇಕು. ಅಗಲವಾದ ತಟ್ಟೆಗೆ ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಅರವಿ ಒಂದೊಂದು ಉಂಡೆಯನ್ನು ಕೈ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಜೀರಿಗೆಯ ಕಾಳಿನಂತೆ ಮಾಡಿ ಆ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಬಿಸಲಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಆ ಕಾಳುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಒಣಗಿದ ಬಳಿಕ ಅದನ್ನು ತಂತಿವಂದ್ರಿಯಿಂದ ಆ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಬೇರೆ ಮಾಡಿ ಕಾಳನ್ನು ಹಿಂದು ಪಾತ್ರೆಗೆ ಹಾಕಿ, ಮುಚ್ಚಿಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಶ್ಯಾವಿಗೆ ಪಾಯಸದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸಿಹಿ ಬೂಂದಿ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು :

ಶುದ್ಧವಾದ ಕಡಲೆಹಿಟ್ಟು - 250 ಗ್ರಾಂ.	ಹಾಲು - 100 ಗ್ರಾಂ.
ಸಕ್ಕರೆ - 250 ಗ್ರಾಂ	ಲವಂಗ - 20
ತುಪ್ಪ - 250 ಗ್ರಾಂ.	ಯಾಲಕ್ಕಿ - 5 ಕಾಯಿ
ಕೊಬ್ಬರಿ-ದ್ರಾಕ್ಷಿ - 100 ಗ್ರಾಂ.	ಕೇಸರಿ ಬಣ್ಣ - 1 ಚಿಟಿಕೆ

ಮಾಡುವ ವಿಧಾನ : ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಲೆಹಿಟ್ಟಿಗೆ ಎರಡು ಚಮಚ ತುಪ್ಪ, ನೀರಾಕಿ ದೋಸೆ ಹಿಟ್ಟಿನಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ. ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಗೆ ಹಾಲು, ಸಕ್ಕರೆ, ಯಾಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ ಸೇರಿಸಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಪಾಕ ತಯಾರು ಮಾಡಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಕೇಸರಿ ಬಣ್ಣ ಹಾಕಿ. ಸಣ್ಣಗೆ ಹೆಚ್ಚಿದ ಕೊಬ್ಬರಿ ಚೂರು, ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕರಿದ ಗೋಡಂಬಿ-ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಲವಂಗ ಒಂದು ಕಡೆಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ. ದೊಡ್ಡ ಬಾಣಲಿಗೆ ತುಪ್ಪ ಅಥವಾ ಧಾರಾಪುರ ಹಾಕಿ. ಅದು ಕಾದ ಎಣ್ಣೆ ಆದ ಬಳಿಕ ಕಲಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಜಾಲರದ ಮೇಲೆ ಹಾಕುತ್ತಾ ಬಾಣಲಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಬೂಂದಿ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಯಾರಾಗಿರುವ ಪಾಕದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಎಲ್ಲಾ ಬೂಂದಿ ಕಾಳುಗಳಿಗೂ ಪಾಕ ತಾಕುವಂತೆ ಮಾಡಿ ನಂತರ ಒಂದು ತಟ್ಟೆಗೆ ತೆಗೆದುಹಾಕಿರಿ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕೊಬ್ಬರಿ, ಚೂರು, ಲವಂಗ, ಗೋಡಂಬಿ- ದ್ರಾಕ್ಷಿ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಬೂಂದಿ ಕಾಳಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ. ಪಾಕದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಸೇರಿಸಬಹುದು. ಅನಂತರ ಬೇಕಾದರೂ ಹಾಕಬಹುದು.

ಬೊಂಬಾಯಿ ಬೋಂಡಾ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು :

ಆಲೂಗಡ್ಡೆ - 250 ಗ್ರಾಂ. ಸಾಸಿವೆ - 1 ಚಮಚ

ಬಟಾಣಿ - 100 ಗ್ರಾಂ. ಖಾರದಪುಡಿ - 1 ಚಮಚ

ಹಸಿಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ - 6 ಅರಿಶಿನಪುಡಿ - 2 ಚಿಟಿಕೆ

ಅವಶ್ಯಕವಾದಷ್ಟು ಉಪ್ಪು, ಕೊತ್ತಂಬರಿ ಸೊಪ್ಪು, ಎಣ್ಣೆ

ಮಾಡುವ ವಿಧಾನ : ಆಲೂಗಡ್ಡೆಯನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ ಸಿಪ್ಪೆ ತೆಗೆಯಿರಿ. ಬಟಾಣಿ ಸಹ ಬೇಯಿಸಿರಿ. ಹಸಿಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಕೊತ್ತಂಬರಿಸೊಪ್ಪು ಸಣ್ಣಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಿ. ಬಾಣಲಿಗೆ ಎಣ್ಣೆಹಾಕಿ (2 ಚಮಚ). ಎಣ್ಣೆ ಕಾದ ಬಳಿಕ ಸಾಸಿವೆ ಹಾಕಿ ಸಿಡಿಸಿ. ನಂತರ ಹಸಿಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಕೊತ್ತಂಬರಿಸೊಪ್ಪು, ಉಪ್ಪು ಹಾಕಿ ಹುರಿಯಿರಿ. ಆಮೇಲೆ ಬೆಂದ ಆಲೂಗಡ್ಡೆ, ಬಟಾಣಿ ಹಾಕಿ ಪಲ್ಯ ಮಾಡಿ ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಆರಿದ ಮೇಲೆ ಪಲ್ಯವನ್ನು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗೋಲಿ ಗಾತ್ರದ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಕಡಲೆಹಿಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ಚಿಟಿಕೆ ಅರಿಶಿನ ಪುಡಿ, ಉಪ್ಪು, ಒಂದು ಚಮಚ ಖಾರದ ಪುಡಿ ಸೇರಿಸಿ ನೀರಾಕಿ ದೋಸೆ ಹಿಟ್ಟಿನಂತೆ ಕಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಬಾಣಲಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಡಿ. ಎಣ್ಣೆ ಕಾದ ಬಳಿಕ ಪಲ್ಯದ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ಬಾಣಲಿಗೆ ಹಾಕಿ ಹದವಾಗಿ ಬೋಂಡಾ ಕರಿಯಿರಿ.

* * * * *

ಗಣಪತಿ ಹಬ್ಬದ ಅಡುಗೆಗಳು

ಕೋಸಂಬರಿಗಳು, ಪಲ್ಯಗಳು,

ಮೋದಕ

ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು – ಹೂರಣಕ್ಕೆ 1. ಬೆಲ್ಲ - 1/2 ಕಪ್
2. ಕಾಯಿತುರಿ - 1 ಕಪ್

ಕಣಕಕ್ಕೆ - 1. ನೀರು 1 ಕಪ್ 2. ಉಪ್ಪು 1/4 ಚಮಚ
3. ತುಪ್ಪ - 1/2 ಚಮಚ 4. ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟು - 1 ಕಪ್

ವಿಧಾನ –

1. ದಪ್ಪ ತಳದ ಬಾಣಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಕಾಯಿತುರಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಮಧ್ಯಮ ಉರಿಯಲ್ಲಿ ಹುರಿಯಿರಿ.
2. ಬೆಲ್ಲ ಕರಗಿ ಕಾಯಿಯ ಜೊತೆ ಮಿಶ್ರವಾಗುವ ತನಕ ಹುರಿದರೆ ಹೂರಣವು ಸಿದ್ಧ.

ಕಣಕ –

1. ಬಾಣಲೆಗೆ ನೀರು, ಉಪ್ಪು, ತುಪ್ಪ ಹಾಕಿ ಕುದಿಯಲು ಬಿಡಿ.
2. ಒಲೆಯನ್ನು ಆರಿಸಿರಿ; ನೀರಿಗೆ ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟನ್ನುಹಾಕಿ ಕಲೆಸಿರಿ. ಒಣವಾದರೆ ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿ.
3. 3-5 ನಿಮಿಷ ಬಾಣಲೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡಿ.
4. ನಂತರ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಾದಿ ಕಲೆಸಿರಿ.

* ಹಿಟ್ಟಿನ ಉಂಡೆ ಮಾಡಿ, ಅಗಲಿಸಿ, ಬಟ್ಟಲಾಕಾರ ಮಾಡಿ, ತುದಿಗಳನ್ನು ನೆರಿಗೆ ಹಿಡಿದು, ಹೂರಣ ತುಂಬಿರಿ.

ನೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟು ಮಾಡಿ, ಪೊಟ್ಟಲಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರಿ.

10 ನಿಮಿಷ ಹಬೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿದರೆ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಮೋದಕವು ಸಿದ್ಧ.

ಶ್ಯಾಮಿಗೆ ಮಾಡುವ ವಿಧಾನ

1 ಪಾವು ಹಸನಾದ, ಶುಭ್ರವಾದ, ಒಳ್ಳೆಯದಾದ ಶಾಮಿಗೆ ರವೆಯನ್ನು ತಂದು ಅದಕ್ಕೆ ನೀರು ಹಾಕಿ ಮುದ್ದೆಯಾಗುವಂತೆ ಕಲೆಸಿಡಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಕಾರ 3-4 ಗಂಟೆಯ ಕಾಲ ನೆನೆದ ತರುವಾಯ ಹಸನಾದ ಬೆಣ್ಣೆ ಮತ್ತು ಶೋಧಿಸಿದ ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟು, ಸಹ ಬೆರೆಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಸವರಿ ಕುಟ್ಟಬೇಕು ಅಥವಾ ತುಪ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕುಟ್ಟಿ ಕೈಗಳಿಂದ ಮರ್ದಿಸಿ, ಒರಳುಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಕಲ್ಲಿಂದ ಕುಟ್ಟಬೇಕು. ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸಮನಾಗಿ ಕುಟ್ಟಿದ ಬಳಿಕ ತುಪ್ಪ ಅಥವಾ ಬೆಣ್ಣೆ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಕೈಗೆ ಸವರಿಕೊಂಡು, ಆ ಉಂಡೆಯನ್ನು ರೂಲು ದೊಣ್ಣೆಯಂತೆ ಹೊಸೆಯಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಇದನ್ನು ಸಣ್ಣ ಬೆತ್ತದಂತೆ ಹೊಸದು, ಅದನ್ನು 4-5 ತುಂಡುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅಗಲವಾದ ಬಾಳೆಲೆಗೆ ತುಪ್ಪ ಸವರಿ ಆ ತುಂಡುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದಪ್ಪ ಹೆಂಚಿಯ ಕಡ್ಡಿಯಂತೆ ಹೊಸೆದು, ಒಂದು ಕಡೆ ಗುಡ್ಡೆ ಹಾಕಿ, ಮತ್ತೊಂದು ತುಂಡನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ದಪ್ಪ ಹಂಚಿಕಡ್ಡಿಯಂತೆ ಹೊಸೆದು ಒಂದುಕಡೆ ಹಾಕಬೇಕು. ಬಾಕಿಯಿರುವ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಇದರಂತೆಯೇ ಮಾಡಿ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೊಸೆದು ಹಾಕಬೇಕು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಾಳೆಲೆಯನು ಹೊದ್ದಿಸಬೇಕು. ಒಂದು ಉದ್ದವಾದ ಗಳುವನ್ನು ವರಿಸಿ ಅಡ್ಡಲಾಗಿಟ್ಟು ಅದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಗುಡ್ಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ಯಾಮಿಗೆಯ ತುದಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಹೊಸೆದು ಎರಡು ಕೈಗಳ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆ ಗಳುವಿನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಬೇಕು. ಆ ಬಳಿಕ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಈ ರೀತಿ ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಹೊಸೆದು ಆ ಗಳುವಿನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಬೇಕು. 2-3 ದಿವಸ ಒಣಗಿದ ಬಳಿಕ ಇದನ್ನು ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಮುಚ್ಚಿಡಬೇಕು. ಅವಶ್ಯಬಿದ್ದಾಗ ಬೇಕಾದಷ್ಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪಾಯಸ ಮಾಡಬಹುದು. ಇದನ್ನು ಗಾಳಿ ತಾಕದಂತೆ ಮುಚ್ಚಿಡಬೇಕು. 1 ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಇಡಬಹುದು.

ಶ್ಯಾಮಿಗೇ ಪಾಯಸ

1 ಕಲಾಯಿ ಮಾಡಿದ ಹಿತ್ತಾಳೆ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ 1 ಪಾವಿನಷ್ಟು ಸಿಹಿನೀರು ಹಾಕಿ ಮರಳಿಸಬೇಕು. ಅದು ಮರಳಿದ ನಂತರ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಶ್ಯಾಮಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು

ಪುಡಿಮಾಡಿ, ಕುದಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕು. ಶ್ಯಾಮಿಗೆ ಪಕ್ವವಾದನಂತರ, ಆ ನೀರನ್ನು ಬಸಿದು, ಅದಕ್ಕೆ ಹಸನಾದ ಹಾಲು ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ಹೊಂದಿಸಿ, ಏಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ, ಪಚ್ಚ ಕರ್ಪೂರ, ಕರಿದ ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಬಾದಾಮಿಚೂರು ಇವನ್ನು ಹಾಕಿ ಹೊಂದಿಸಬೇಕು. ಕೆಲವರು ಇದಕ್ಕೆ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ ಇದರಂತೆ ಬಟವೀ ಪಾಯಸ, 2 ಗೌಲೀಪಾಯಸ, 3 ಪರಡೀ ಪಾಯಸ, 4 ಮಾಲತೀಪಾಯಿಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. 1 ನೆಯದು ಶ್ಯಾಮಿಗೆ, 2 ಬಟವೀ, 2 ಗೌಲಿ, 4 ಪರಡಿ, 5 ಮಾಲತಿ ಇವೇ ಪಂಚ ಪಾಯಸಗಳು ದೊಡ್ಡ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ರೂಢಿಯಿದೆ.

ರವೆ ಕರಿಗಡಬು

1 ಪಾವು ರವೆಯನ್ನು ತುಪ್ಪಹಾಕಿ ಹುರಿದ ಬಳಿಕ ಹಾಲು ಚಿಮುಕಿಸಿ ಪಕ್ವಮಾಡಿ 1 ಶೇರು ಸಕ್ಕರೆ, ಏಲಕ್ಕಿಪುಡಿ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಹಾಕಿ ಹೊಂದಿಸಿ ಹೂರಣವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, 1 ಪಾವು ರವೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಗೋಧಿಹಿಟ್ಟನ್ನಾಗಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಾದಿ ಕಲಸಿಟ್ಟು, ಇದರ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಂದೊಂದನ್ನು ಪೋಳುಪಾಟಿನ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಉದುರಿಸಿ ಲಟ್ಟಿಸಿ ಅದರೊಳಗೆ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಸಣ್ಣ ಬಾಳೇಹಣ್ಣಿನ ಆಕಾರದಂತೆ ಇಟ್ಟು, ಮಡಿಸಿ, ಅಂಚುಗಳನ್ನು ಸಮನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ವತ್ತಿಸುತ್ತಲೂ ಅಂಚು ಕಟ್ಟಿ ಬಾಣಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯ್ದ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕರಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೀಗೆಯೇ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಲಾಡು

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು :

ಕಡಲೆಹಿಟ್ಟು - 500 ಗ್ರಾಂ., ಯಾಲಕ್ಕಿ - 10
ಸಕ್ಕರೆ - 400 ಗ್ರಾಂ ಕೇಸರಿ ಬಣ್ಣ - 1 ಚಮಚ,
ಹಾಲು - 150 ಗ್ರಾಂ. ಕರಿಯಲು ತುಪ್ಪ - ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು,
ಗೋಡಂಬಿ ದ್ರಾಕ್ಷಿ- 50 ಗ್ರಾಂ.

ಮಾಡುವ ರೀತಿ : ಕಡಲೆಹಿಟ್ಟನ್ನು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಹುರಿದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ. ನಂತರ ಸಕ್ಕರೆ ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಹಿಟ್ಟಿನ ಜೊತೆ ಸೇರಿಸಿ. ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಹುರಿದ ಗೋಡಂಬಿ-ದ್ರಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಹಿಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಯಾಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ, ಕೇಸರಿ ಬಣ್ಣ ಹಾಕಿ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ. ಹಾಲನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ. ಎಲ್ಲಾ ಮಿಶ್ರಣ ಆದ ಬಳಿಕ ಉಂಡೆ ಕಟ್ಟಿ. ಇದೇ ರೀತಿ ರವೆ ಲಾಡು ಮಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಕೇಸರಿ ಬಣ್ಣ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

* * * *

ಯಸ್ಸರ್ವಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಃ ಸರ್ವದೋಷವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತ ಏವಾಲಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಮೇ ಪರಮಃ ಸುಹೃತ್ ॥

ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾತ್ಮಕ-ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ, ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ॥

ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

* * * *

ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿ ಪೂಜೆ ಎಂಬ ಈ ಕೃತಿಯು ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತರಾದ ಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾದ ರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ.

* * * *

ಮಮ ಸ್ವಾಮೀ ಹರಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪತಿರೇವ ಚ

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ).

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 085

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತೀ

ಚೈತ್ರ || ಶುದ್ಧ || ಹುಣ್ಣಿಮೆ

ದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ಚೈತ್ರ॥ ಶುದ್ಧ॥ ಪೂರ್ಣಿಮಾ॥

ವಿದ್ವಾನ್॥ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ,

ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೮೫

'ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ' ಶಾಲಿವಾಹನಶಕೆ ೧೯೪೨ ಶಾರ್ವರಿ॥ ಚೈತ್ರ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಹಯಗ್ರೀವಜಯಂತಿಯ ಶುಭಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪರಮಪೂಜ್ಯ॥ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಕರಕಮಲಗಳಿಂದ ಭಾರತೀರಮಣಹೃದಯಗುಹಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ-ಹಯಗ್ರೀವದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೨೦

ಪುಟಗಳು : ೧೧೦

ಸಂಪಾದನೆ : ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ : ಶ್ರೀಮತಿ ನಾಗಲತಾ

ಮುದ್ರಣ : ಮುಕ್ತಿಪಥ ಮುದ್ರಣಾಲಯ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ, ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಮತ್ತು ಇತರ ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೇ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಮುಡುಪಾಗಿಟ್ಟು, ಚಳ್ಳಕೆರೆ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದ ದಿವಂಗತರಾದ ಶ್ರೀಯುತರಾದ ಎನ್.ಎ. ವಿಜೇಂದ್ರರಾವ್ ಮತ್ತು ಎನ್.ವಿ. ಮಂದಾಕಿನಿ ಬಾಯಿ ಇವರುಗಳ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥ ಬೆಂಗಳೂರು ಸಹಕಾರನಗರದಲ್ಲಿರುವ ಇವರ ಪುತ್ರ ಶ್ರೀ ಎನ್.ವಿ. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಬಿ.ಆರ್. ಪ್ರಿಯಂವದ, ಅವರು ಮಾಡಿದ ಸೇವೆ.

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯ ಶುಭಪರ್ವಕಾಲ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತದೇವರನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಿ, ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು -

ನಮಸ್ತೇ ವಾಯುಪುತ್ರಾಯ ಧ್ವಂಸಿತಾಮರವೈರಿಣೇ ।
ಸುಜನಾಂಬುಧಿಚಂದ್ರಾಯ ಭವಿಷ್ಯದ್ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀಹನುಮತೇ ನಮಃ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ॥

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನವಮಿ ತಿಥಿಯ ಶುಭಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರದೇವರು ಅಯೋಧ್ಯಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಅವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಕಿಂಪುರುಷಖಂಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಅಂಜನಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸ ಹನುಮಂತದೇವರಾಗಿ ಅವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಹನುಮಂತದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ಇಂದಿನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತಪ್ಪು ಮಾಹಿತಿಗಳಿವೆ. ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ತಪ್ಪು ಮಾಹಿತಿಗಳಿವೆ. ಸಾವಿರಾರು ಹನುಮಂತದೇವರ ಮಂದಿರಗಳಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಅವರ ತತ್ವವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಮಂದಿರಗಳು ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ . ಹನುಮಂತದೇವರ ಅವತಾರದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಕೂಡ ಅನೇಕ ತಪ್ಪು ಮಾಹಿತಿಗಳಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲದರ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ನಿಜವಾದ ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಆಚರಿಸಬೇಕು ? ಮತ್ತು ಹನುಮಂತದೇವರ ಮಹತ್ವವೇನು? ಹನುಮಂತದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕು ? ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯಂದು ಆಚರಿಸಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳೇನು? ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯನ್ನು ಏಕೆ ಆಚರಿಸಬೇಕು? ಈ ಎಲ್ಲದರ ಬಗ್ಗೆ ನಿಖರವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿ, ಸತ್‌ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಆಚರಣೆಗಳ ಕ್ರಮವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಸಜ್ಜನರು ಇದರ ಸದುಪಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಜೀವನವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹರಿಭಕ್ತರಾದ ಸಹಕಾರನಗರದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಆಯುಷ್ಯ ಆರೋಗ್ಯಗಳ ಜೊತೆ ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ಇವರ ಮಾತಾ-ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಈ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞದ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ತಲುಪಲಿ ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

- ಸಂಪಾದಕ

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯ
ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯ ಆಚರಣೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು

* ಮನೆಯನ್ನು ತಳಿರುತೋರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲು ಸಿದ್ಧತೆ.

* ಅರಿಶಿನ, ಕುಂಕುಮ, ಹೂವು, ತುಳಸಿ, ಗೆಜ್ಜೆವಸ್ತ್ರ, ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳು.

* ಹನುಮಂತದೇವರ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಪಂಚಾಮೃತ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯ ಹಾರ, ಎಕ್ಕದ ಗಿಡದ ಹೂವು, ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷದ ಎಲೆ ಹಾಗೂ ಪನ್ನೀರು ಗುಲಾಬಿ ಮೊದಲಾದ ಹೂವುಗಳು.

* ಗಂಧಾಲಂಕಾರ ಮಾಡುವುದಿದ್ದರೆ ಆಯಾ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬೇಕಾಗುವ ಗಂಧ.

* ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಾವಿನಕಾಯಿಯ ಚಿತ್ರಾನ್ನ, ಹೂರಣದ ಹೋಳಿಗೆ, ಪಾನಕ, ಕೋಸಂಬರಿ ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು.

* ಬಾಳೇಹಣ್ಣು ಮೊದಲಾದ ಹಣ್ಣುಗಳು.

* ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವುದಿದ್ದರೆ ಕಲಶಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಸಕಲ ಪರಿಕರಗಳು.

* ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತದೇವರನ್ನು ತೂಗಲು ಒಂದು ತೊಟ್ಟಿಲು.

* ಪಂಚಾಮೃತಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು.

* * * *

ಹನುಮದ್‌ವ್ರತದ ಬಗ್ಗೆ

* ಕೆಲವರು ಮಾರ್ಗಶಿರ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿವಸ ಹನುಮದ್‌ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.
* ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಆಶ್ವೀನಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿವಸ ಹನುಮದ್‌ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.
* ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸ ಹನುಮದ್‌ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.
* ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸ ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಿ, ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತ್ರಯೋದಶಿಯಂದು ಹನುಮದ್ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.
* ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯೇ ಬೇರೆ, ಹನುಮದ್‌ವ್ರತವೇ ಬೇರೆ ಎಂಬುದು ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.
* ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯಂದೇ ಹನುಮದ್‌ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
* ಹಂಪೆಯ ಯಂತ್ರೋದ್ಧಾರಕ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿವಸ ಹನುಮದ್ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚಿತ್ರಾ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯಂದು ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯನ್ನಷ್ಟೇ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.
* ನರಸಿಂಹವ್ರತ, ರಾಮನವಮಿವ್ರತ, ಈ ಎಲ್ಲ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳು ಅವತರಿಸಿದ ದಿನವೇ ಬೇರೆ. ಆಯಾದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಜಯಂತಿಯೇ ಬೇರೆ. ಹನುಮಂತದೇವರು ಹುಟ್ಟಿದ ದಿವಸವೇ ಬೇರೆ. ಹನುಮದ್‌ವ್ರತದ ದಿವಸವೇ ಬೇರೆ.
* ಎಲ್ಲ ಪೂಜಾವಿಧಾನ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವ್ರತಕಲ್ಪ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಚತುರ್ವರ್ಗಚಿಂತಾಮಣಿ, ವ್ರತರಾಜ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಮಾರ್ಗಶಿರ

ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತ್ರಯೋದಶಿಯಂದೇ ಹನುಮದ್‌ವ್ರತ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

* ಉಪವಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಇಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂಬ ವಿಧಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ, ಉದ್ಯಾಪನೆ, ಅನ್ನ ಸಂತರ್ಪಣೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ವ್ರತ ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೇ ಪ್ರತೀವರ್ಷವು ಕೇವಲ ಪೂಜೆಯನ್ನಷ್ಟೇ ಮಾಡಿದರೆ, ಅದನ್ನು ವ್ರತ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯ ಆಚರಣೆ ಅಥವಾ ಹನುಮಂತದೇವರ ಪೂಜೆ ಎಂದಷ್ಟೇ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

* ಹನುಮದ್‌ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಾಗ ಹನುಮಂತದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದಂತೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಹನುಮಂತದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ, ಅವನಿಗೆ ಇಹದಲ್ಲೂ ಪರದಲ್ಲೂ ಅನರ್ಥಗಳೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

* ಹನುಮದ್‌ವ್ರತ ಐಚ್ಛಿಕ, ಹನುಮಂತದೇವರ ಪೂಜೆ ಕಡ್ಡಾಯ. ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಇದನ್ನು ಮಾಡದೇ ಇರುವಂತಿಲ್ಲ.

* ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸ ಹನುಮಂತದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಹನುಮಂತದೇವರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಆಚರಣೆ, ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಹನುಮಂತದೇವರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿತು ಧನ್ಯರಾಗಬೇಕು.

* * * *

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಆಚರಿಸಬೇಕು?

* ಕೇಸರಿಬಣ್ಣದ ಹನುಮಂತದೇವರ ಚಿತ್ರ ಬರೆದು ಹಾಗೂ 'ಜಯ ಶ್ರೀರಾಮ' ಎಂದು ಬರೆದು ತ್ರಿಕೋನಾಕಾರದ ಧ್ವಜವನ್ನು ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಾಪನೆ

ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅಪಜಯವು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಜುನನ ರಥದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹನುಮಂತದೇವರ ಧ್ವಜವು ಇತ್ತು. ಅವನು ಜಯಶೀಲನಾದನು.

* ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕುವ ವಾಡಿಕೆಯು ಇರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲಕ್ಕಾಗಿ ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಧೂರದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮ ಎಂದು ಬರೆದು, ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು.

* ನಾಕು ವೀಳ್ಯದೆಲೆಗಳ ಒಳಗೆ ಐದುಬಗೆಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಸುತ್ತಿ ಹಾರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಹನುಮಂತದೇವರ ಕೊರಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಮೂಲಕ ವೀಳ್ಯದೆಳೆಯ ಹಾರವನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಕೆಲವೇ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಮನೋಭೀಷ್ಟಗಳು ನೆರವೇರುತ್ತವೆ.

* ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷವೂ ಕೂಡ ಇಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷದ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀರಾಮ ಎಂದು ಬರೆದು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

* ಬಿಳಿ ಎಕ್ಕದಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವರು 'ಶ್ರೀರಾಮ' ಎಂದು ಬರೆದು ಹನುಮಂತದೇವರ ಮುಂದೆ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಬಿಳೀ ಎಕ್ಕದ ಗಿಡದ ಹೂವನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

* ಜಾತಕದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಯಾವ ಗ್ರಹಗಳು ನೀಚಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿವೆಯೋ, ಅಥವಾ ಮೂರು, ಆರು, ಎಂಟು, ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆಯೋ, ಆಯಾ ಗ್ರಹಗಳಿಂದ ಅಭಿಮನ್ಯಮಾನವಾದ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಗ್ರಹಪೀಡಾ ದೋಷವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

* ಶನಿದೇವತೆಗೆ ಹನುಮಂತದೇವರೆಂದರೆ ಬಹಳ ಇಷ್ಟ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶನಿದೋಷ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಹನುಮಂತದೇವರ ಆರಾಧನೆ ಅತ್ಯಂತ ಫಲದಾಯಕವಾಗಿದೆ.

* ಏಳುವರೆ ಶನಿ, ಅಷ್ಟಮಶನಿ, ಚತುರ್ಥಶನಿ, ಮತ್ತು ಮೂರು, ಏಳು, ಒಂಬತ್ತನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶನಿದೋಷ ಇವೆಲ್ಲದರ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಹನುಮಂತದೇವರ ಆರಾಧನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಶನಿಯ ವಿಶೇಷಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ.

* ಹನುಮಂತದೇವರ ಆರಾಧನೆಯಿಂದ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸುಖವು ದೊರಕುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಈ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟ-ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ದಿನನಿತ್ಯವೂ ಎದುರಾಗುತ್ತಿರುವ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಹನುಮಂತದೇವರ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಬೇಕು. ಅವರಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

* 'ಬುದ್ಧಿರ್ಬಲಂ ಯಶೋ ಧೈರ್ಯಂ ನಿರ್ಭಯತ್ವಂ ಅರೋಗತಾ । ಅಜಾಡ್ಯಂ ವಾಕ್ಪುಟತ್ವಂಚ ಹನೂಮತ್ ಸ್ಮರಣಾದ್ ಭವೇತ್' ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯ ದಿವಸ ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದುಸಾವಿರ ಬಾರಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿ, ಬಲ, ಯಶಸ್ಸು, ಧೈರ್ಯ, ಭಯಪರಿಹಾರ, ರೋಗಪರಿಹಾರ, ಜಾಡ್ಯಪರಿಹಾರ, ವಾಕ್-ಪಟುತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಫಲಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತದೇವರ ಗುಡಿಯಿಲ್ಲದ ಕೇರಿಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹನುಮಂತದೇವರ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಗುಡಿಗಳಿವೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಕೋಟ್ಯಂತರ ಜನಕ್ಕೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಹನುಮಂತದೇವರ ಅಪಾರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕು.

* ಹನುಮಂತದೇವರು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರದೇವರ ಭಕ್ತರು. ರಾಮನವಮಿ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರದೇವರು ನವಮಿಯ ದಿವಸ ಅವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ಅದೇ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸ ಹನುಮಂತದೇವರು ಅವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು. ಎಂದೆಂದೂ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವರಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೂ ಕೂಡ ಎಂದೂ ಹನುಮಂತದೇವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ರಾಮದೇವರಿದ್ದಾರೋ, ಅಲ್ಲಿ

ಹನುಮಂತದೇವರಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತದೇವರಿದ್ದಾರೋ ಅಲ್ಲಿ ರಾಮದೇವರಿದ್ದಾರೆ. ರಾಮಮಂದಿರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಲೇಬೇಕು. ಹನುಮಮಂದಿರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ರಾಮದೇವರ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸಲೇಬೇಕು. ಆಗಷ್ಟೇ ಇಬ್ಬರು ಸಂಪೂರ್ಣ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

* ಉಳಿದ ವ್ರತಗಳಂತೆ ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯಂದು ಧಾನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಕಲಶವನ್ನಿಟ್ಟು, ಅದರಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತದೇವರ ಆವಾಹನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಪೂಜಿಸುವ ಹನುಮಂತದೇವರ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು.

* ಹನುಮಂತದೇವರ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಗಂಧಾಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅನೇಕ ಸಂಕಷ್ಟಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಾಂಬೂಲದ ಹಾರವನ್ನು ಗಂಧಾಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹನುಮಂತದೇವರ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬಹುದು.

ಹನುಮಂತದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಗಳು

* ಹನುಮಂತದೇವರು ರುದ್ರದೇವರ ಅವತಾರ ಎಂದು ಅನೇಕರು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಹನುಂತದೇವರಿಗಿಂತ ರುದ್ರದೇವರು ಯೋಗ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕನಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ರುದ್ರದೇವರು ಹನುಮಂತದೇವರ ಭೃತ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

* ಕೇವಲ ಮಾಟ-ಮಂತ್ರಗಳ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಫಲವನ್ನೂ ಕೂಡ ಪಡೆದು, ಹನುಮಂತದೇವರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಹುನುಮಂತ ದೇವರುಹರಿಭಕ್ತಿ, ಮೋಕ್ಷ ಮೊದಲಾದ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸುಖವನ್ನೇ ನೀಡುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನೇ ಜನರು ಮರೆತಿದ್ದಾರೆ.

* ಹನುಮಂತದೇವರು ಅವತರಿಸಿದಾಗ ಹಸಿವಾಯಿತು. ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನೇ ಹಣ್ಣೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ನಭೋಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿದರು. ಇಂದ್ರಾಯುಧನ

ವಜ್ರಾಘಾತಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಅವರ ದವಡೆಯು ಊದಿತು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಅರ್ಥಹೀನವಾದದ್ದು. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಮುಂದೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯಂದು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು

* ವಾಯುಸ್ತುತಿ ಪುರಶ್ಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮುಂದೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
* ಪಂಚಾಮೃತಾಭಿಷೇಕವು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಮಧುವಿನಿಂದ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ವಾಯುಸ್ತುತಿ ಪುರಶ್ಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣವಾದ ಮನೋಭೀಷ್ಟಗಳೂ ಕೂಡ ನೆರವೇರುತ್ತವೆ.
* ರಾಮನಾಮಲೇಖನ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ.
* ಬಳಿತ್ಥಾಸೂಕ್ತ, ಪವಮಾನ, ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದ ಸುಂದರಕಾಂಡ, ಮಹಾಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯದ ಸುಂದರಕಾಂಡ, ಯಂತ್ರೋದ್ಧಾರಕ ಸ್ತೋತ್ರ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸ್ತೋತ್ರಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಬೇಕು.
* ಯೋಗ್ಯಗುರುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಸಾವಿರಬಾರಿ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.
* ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಸ್ಮರಣೆಯ ಜೊತೆ ನಿರಂತರ ಮಾಡಬೇಕು.
* ಹನುಮಂತದೇವರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಥವಾ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು.
* ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹನುಮಂತದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಅವರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯತನಕ ಹನುಮಂತದೇವರ ದಾಸಾನುದಾಸರಾಗುವಂತೆ ಉಪದೇಶಿಸಬೇಕು.

* ಹನುಮಂತದೇವರು ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನಿರಂತರವೂ ಹಂಸಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಗೋವತ್ಸರೂಪದಿಂದ ನೆಲೆಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಜಾಗ್ರತ್‌ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣ, ಅಪಾನ ಮೊದಲಾದ ಹತ್ತುರೂಪಗಳಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ನೆಲೆಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅವರೇ ನಿಂತು ಮಾಡಿ, ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಎಲ್ಲ ಉಪಕಾರಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹನುಮಂತದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಹನುಮಂತ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಮೊದಲು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ವಿಚಾರಗಳು

* ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮೀಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಏಳಬೇಕು. ಏಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರದೇವರನ್ನು ಆಪಾದಮೌಳಿಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿ, ಅವರ ಪಾದದಾಸರಾದ ಶ್ರೀಹನುಮಂತದೇವರನ್ನು ಆಪಾದಮೌಳಿಪರ್ಯಂತ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿ, ಅವರ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ನಮಿಸಬೇಕು.

* 'ಹನುಮಂತದೇವರೇ ! ತಾವು ನಿರಂತರ ಭಗವಂತನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೇ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿರುತ್ತೀರಿ. ನಮ್ಮ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದಿನ ದಿವಸ ಅವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಮಗೆ ಪರಮ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿರುವಿರಿ. ತತ್‌ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿ ಹನುಜ್ಜಯಂತಿಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ತಾವೇ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಹೇಗೆ ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ತಮಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೋ, ಆ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನನ್ನಿಂದ ಇಂದಿನ ಪರ್ವಕಾಲದ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿರಿ. ತಾವು ತೃಪ್ತರಾದರೆ, ತಮ್ಮ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನೂ ಕೂಡ ತೃಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ' ಹೀಗೆ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ, ಮೇಲೆದ್ದೇಳಬೇಕು.

* ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಿಂದ ರಾತ್ರಿಯ ತನಕ 'ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ' 'ಶ್ರೀ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಯ ನಮಃ' ಎಂಬ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರಬೇಕು.
* ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ೫-೩೦ರೊಳಗೆ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿರಬೇಕು.
* ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಶ್ರೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.
* ಸರಿಯಾಗಿ ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಹನುಮಂತದೇವರು ಅವತಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾದ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.
* ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹಾಕಿ ತೂಗಬೇಕು.
* ಕೇಸರಿಯಿಂದ ಅಂಜನಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಅವತಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು ಶಿಶುರೂಪದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ, ಪೂಜಿಸಬೇಕು.
* ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ನೇವೈದ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು.
* ತೊಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ ಬಾಲರೂಪಿಯಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾದೇವರಿಗೆ ಮಂಗಳಾರತಿಯನ್ನು ಎತ್ತುತ್ತಾ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು.
* ನಮಸ್ತೇ ವಾಯುಪುತ್ರಾಯ ಧ್ವಂಸಿತಾಮರವೈರಿಣೇ ।
  ಸುಜನಾಂಬುಧಿಚಂದ್ರಾಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ ॥

  ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.
* ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಶಂಖದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಶಂಖದಲ್ಲಿ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬಾರದು. ಬೊಗಸೆಯಿಂದಲೇ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

* ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯಂದು ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟಿಲಿನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವುದೇ ಬಹಳ ವಿಶೇಷ. ಇದನ್ನು ಮಾಡದೇ ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಫಲವಿಲ್ಲ. ಇದೊಂದನ್ನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ, ಎಲ್ಲವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ಫಲವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಯರಾದವರು ಲಾಲಿಪದ್ಯವನ್ನು ಹಾಡಬೇಕು.

* ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮೊದಲಾದ ಆಹ್ನಿಕಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಉತ್ತಮ ಪಕ್ಷ. ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ವಾಯುಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ, ವಾಯುಸ್ತುತಿ ಪುರಶ್ಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮನೋಭೀಷ್ಟೆಗಳು ನೆರವೇರುತ್ತವೆ. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ವಾಯುಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ಪುರಶ್ಚರಣೆ ಅಥವಾ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು, ನರಸಿಂಹದೇವರಿಗೆ ಮನ್ಯುಸೂಕ್ತವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ಆ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡದೇ ನೇರವಾಗಿ ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಯಾವುದನ್ನೂ ಕೂಡ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬಾರದು.

* ಪಂಚಾಮೃತ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನೂ ಕೂಡ ಇಂದಿನ ದಿವಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೊದಲು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರದೇವರಿಗೆ ಪಂಚಾಮೃತಗಳಿಂದ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ ಪಂಚಾಮೃತದಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪಂಚಾಮೃತಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡದೇ, ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಮಾಡಬಾರದು.

* ಮತ್ತು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದ ತೀರ್ಥದಿಂದಲೇ ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗದೇ ಇರುವ ನೀರಿನಿಂದ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

* ಇದರಂತೆ ಗಂಧ, ಅಕ್ಷತೆ, ತುಳಸೀ, ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪ, ದೀಪ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೂಡ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿಯೇ ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಿವೇದಿತವಾದ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹನುಮಂತದೇವರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ, ಭುಜ, ಉದರ, ಕೈ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬಾರದು.

* ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮೊದಲು ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅನಂತರ ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

* ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಮಾತ್ರ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅರ್ಹಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಪೂಜೆಗೆ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯಿಂದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಹನುಮಂತದೇವರು ನಿಂತಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯ ಜೊತೆ, ಅಥವಾ ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಉತ್ತಮ ಪಕ್ಷವಲ್ಲ.

* ಆದರೆ ಆವರಣ ಪೂಜೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆವರಣಪೂಜೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಮೊದಲಿನಿಂದ (ಧ್ಯಾನ, ಆವಾಹನೆ) ಇವುಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.

* ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ನೀಡಿರುವ ಪೂಜಾಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಆವರಣ ಪೂಜೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಿ, ಆಚರಿಸಬೇಕು.

* ಭಗವಂತನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನ್ಯಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಆವಾಹನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇವೋ, ಅದರಂತೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ನ್ಯಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಆವಾಹನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

* ಪೂಜೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರೂ ಪೂಜಾಂಗತ್ವೇನ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡುವುದು ತಪ್ಪಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

* * * *

ಪೂಜಾವಿಧಾನ

ಹನೂಮತ್ ಪೂಜಾ

ಹನುಮಂತದೇವರೆಂದರೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು. ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಹನುಮಂತದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಆವರಣ ಪೂಜೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ಮಾತ್ರ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಅನಂತರ ಹನುಮಂತದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಭಗವನ್-ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸಾದಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣದೇವರ ಪ್ರತೀಕದಲ್ಲಿಯೇ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನ್ಯಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರವೇ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕ್ರಮದಂತೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹನುಮಂತದೇವರ ಮೂರ್ತಿಯ ಜೊತೆ ಕಲಶ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವುದೇ ನಿಜವಾದ ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯ ಆಚರಣೆ.

॥ ಶ್ರೀ ಗುರುಭ್ಯೋನಮಃ ॥

ಆಚಮನಮ್

ಕೇಶವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಮಾಧವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ । ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ । ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ । ವಾಮನಾಯ ನಮಃ । ಶ್ರೀಧರಾಯ ನಮಃ । ಹೃಷೀ-ಕೇಶಾಯ ನಮಃ । ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ಸಂಕರ್ಷ-ಣಾಯ ನಮಃ । ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ । ಅನಿರು-ದ್ಧಾಯ ನಮಃ । ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ । ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ । ನಾರ-ಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ । ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ । ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ । ಉಪೇಂ-ದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಹರಯೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ।

(ಆಚಮನವನ್ನು ಎರಡು ಬಾರಿ ಮಾಡಬೇಕು)

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ

ಓಂ ಪ್ರಣವಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಋಷಿಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ದೇವತಾ ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಭೂಃ । ಓಂ ಭುವಃ । ಓಂ ಸ್ವಃ । ಓಂ ಮಹಃ । ಓಂ ಜನಃ । ಓಂ ತಪಃ । ಓಂ ಸತ್ಯಂ । ಓಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಮ್ । ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ । ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ । ಓಮಾಪೋಜ್ಯೋಽತಿ ರಸೋಽಮೃತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸ್ವರೋಮ್ ।

ಸಂಕಲ್ಪ

ಶುಭೇ ಶೋಭನೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ವಿಷ್ಣೋರಾಜ್ಞಯಾ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಆದ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ದ್ವಿತೀಯಪರಾರ್ಧೇ ಶ್ವೇತವರಾಹಕಲ್ಪೇ ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಂತರೇ ಅಷ್ಟಾ-ವಿಂಶತಿತಮೇ ಕಲಿಯುಗೇ ಪ್ರಥಮಪಾದೇ ಜಂಬೂದ್ವೀಪೇ ಭರತವರ್ಷೇ ಭರತ-ಖಂಡೇ ದಂಡಕಾರಣ್ಯೇ ಗೋದಾವರ್ಯಾಃ ದಕ್ಷಿಣೇತೀರೇ ಶಾಲೀವಾಹನ- ಶಕೇ ಶಾಲೀವಾಹನಶಕೇ ಬೌದ್ಧಾವತಾರೇ ರಾಮಕ್ಷೇತ್ರೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ವರ್ತಮಾನೇ ಉತ್ತರಾಯನೇ ವಸಂತಋತೌ ಚೈತ್ರಮಾಸೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಪೌರ್ಣಿಮಾ ಶುಭತಿಥೌ .... ವಾಸರಯುಕ್ತಾಯಾಂ ಶುಭನಕ್ಷತ್ರ ಶುಭಯೋಗ ಶುಭಕರಣ ಏವಂಗುಣವಿಶೇಷಣವಿಶಿಷ್ಟಾಯಾಂ ಶುಭತಿಥೌ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಸಹಕುಟುಂಬಾನಾ ಕ್ಷೇಮಸ್ಥೈರ್ಯವಿಜಯವೀರ್ಯಅಭಯ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಐಶ್ವರ್ಯಾಭಿ-ವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಸಮಸ್ತದುರಿತೋಪಶಾಂತ್ಯರ್ಥಂ, ಸಮಸ್ತಸನ್ಮಂಗಳಾರ್ಥಂ ಸಮಸ್ತ ಅಭ್ಯುದಯಾರ್ಥಂ ಚ, ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯ ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಕಾಮಮೋಕ್ಷ-ಚತುರ್ವಿಧಪುಣ್ಯಪುರುಷಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಅಂತಃಕರಣಾದಿ ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ವಿಶೇಷತಃ ಹನುಮತಃ ಅನುಗ್ರಹ ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಅಸ್ಮಿನ್ ಪರ್ವಕಾಲೇ ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಹನುಮತ್‌ಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ।

ಘಂಟಾನಾದ ಮಾಡಬೇಕು

ಆಗಮಾರ್ಥಂ ತು ದೇವಾನಾಂ ಗಮನಾರ್ಥಂ ತು ರಕ್ಷಸಾಮ್ ।
ಕುರ್ವೇ ಘಂಟಾರವಂ ತತ್ರ ದೇವತಾಹ್ವಾನಲಾಂಛನಮ್ ॥

ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಅಪಸರ್ಪಂತು ಯೇ ಭೂತಾಃ ಯೇ ಭೂತಾಃ ಭುವಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ।
ಯೇ ಭೂತಾಃ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾರಃ ತೇ ನಶ್ಯಂತು ಶಿವಾಜ್ಞಯಾ ॥

ಅಪಕ್ರಾಮಂತು ಯೇ ಭೂತಾಃ ಕ್ರೂರಾಶ್ಚೈವ ತು ರಾಕ್ಷಸಾಃ ।
ತೇಷಾಮಪ್ಯವಿರೋಧೇನ ಪೂಜಾಕರ್ಮ ಸಮಾರಭೇ ॥

ಗುರುಗಣಪತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪೂಜೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಗಣಪತಿಗೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಆದಿಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಮೂಲಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಪರಮಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ। ಆಶ್ವಲಾಯನಾ-ಚಾರ್ಯೇಭ್ಯೋ ನಮಃ।

ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಶ್ರೀಕಾರದಲ್ಲಿ ಗಂಧಾಕ್ಷತೆ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಗುರುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಅಸ್ಮದ್ ಗುರುಸಮಾರಂಭಾಂ ಟೀಕಾಕೃತ್ಪಾದಮಧ್ಯಗಾಮ್ ।
ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯಪರ್ಯಂತಾಂ ವಂದೇ ಗುರುಪರಂಪರಾಮ್ ॥

ಆಪಾದಮೌಳಿಪರ್ಯಂತಂ ಗುರೂಣಾಮಾಕೃತಿಂ ಸ್ಮರೇತ್ ।
ತೇನ ವಿಘ್ನಾಃ ಪ್ರಣಶ್ಯಂತಿ ಸಿಧ್ಯಂತಿ ಚ ಮನೋರಥಾಃ ॥

ಓಂ ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ ಅನುಜ್ಞಾಂ ದೇಹಿ ।

ಶ್ರೀಕಾರದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಷಟ್ಕೋಣಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಣಪತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಬೆಳ್ಳಿಗಣಪತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆಬೆಟ್ಟು, ಅರಿಶಿನಕೊಂಬುಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಸುಮುಖಶ್ಚೈಕದಂತಶ್ಚ ಕಪಿಲೋ ಗಜಕರ್ಣಕಃ ।
ಲಂಬೋದರಶ್ಚ ವಿಕಟೋ ವಿಘ್ನರಾಜೋ ಗಣಾಧಿಪಃ ॥೧॥

ಧೂಮಕೇತುರ್ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷೋ ಫಾಲಚಂದ್ರೋ ಗಜಾನನಃ ।
ದ್ವಾದಶೈತಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಯಃ ಪಠೇಚ್ಛೃಣುಯಾದಪಿ ॥೨॥

ವಿದ್ಯಾರಂಭೇ ವಿವಾಹೇ ಚ ಪ್ರವೇಶೇ ನಿರ್ಗಮೇ ತಥಾ ।
ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ವಿಘ್ನಸ್ತಸ್ಯ ನ ಜಾಯತೇ ॥೩॥

ಅಭೀಪ್ಸಿತಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪೂಜಿತೋ ಯಃ ಸುರೈರಪಿ ।
ಸರ್ವವಿಘ್ನಚ್ಛಿದೇ ತಸ್ಮೈ ಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥೪॥

ಗಣಾನಾಂ ತ್ವಾ ಗೃತ್ಸಮದ ಋಷಿಃ । ಜಗತೀಛಂದಃ ಗಣಪತಿರ್ದೇವತಾ । ಗಣಪತ್ಯಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಗಣಾನಾಂ ತ್ವಾ ಗಣಪತಿಂ ಹವಾಮಹೇ ಕವಿಂ ಕವೀನಾಮುಪಮಶ್ರವಸ್ತಮಮ್ । ಜ್ಯೇಷ್ಠರಾಜಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತ ಆ ನಃ ಶೃಣ್ವನ್ನೂತಿಭಿಃ ಸೀದ ಸಾದನಮ್ ॥

ಗಣಪತಿಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶ್ರೀಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಭೂಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ। ಓಂ ಭುವಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ । ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ವಾಗತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದಯೋಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುನರಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಉಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಭರಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ । ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ ।

ಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ನೈವೇದ್ಯಾರ್ಥೇ ಗುಡೋಪಹಾರಮಹಾ-ನೈವೇದ್ಯಂ ನಿವೇದಯಾಮಿ । ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ನಿಷುಸೀದೇತಿ ವೈರೂಪೋ ನಭಃಪ್ರಭೇದನ ಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಗಣಪತಿರ್ದೇವತಾ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾರ್ಚನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ನಿಷುಸೀದ ಗಣಪತೇ ಗಣೇಷು ತ್ವಾಮಾಹುರ್ವಿಪ್ರತಮಂ ಕವೀನಾಮ್।
ನ ಋತೇ ತ್ವತ್ ಕ್ರಿಯತೇ ಕಿಂ ಚನಾರೇ ಮಹಾಮರ್ಕಂ ಮಘವನ್ ಚಿತ್ರಮರ್ಚ ॥

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಧ್ಯಾನಾವಾಹನಾದಿಸರ್ವೋಪಚಾರಪೂಜಾಃ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ವಕ್ರತುಂಡ ಮಹಾಕಾಯ ಬಾಲಸೂರ್ಯಸಮಪ್ರಭ ।
ಅವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಮೇ ದೇವ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ಸರ್ವದಾ ॥

ರಕ್ತಾಂಬರೋ ರಕ್ತತನೂ ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾನುಲೇಪನಃ ।
ಮಹೋದರೋ ಗಜಮುಖಃ ಪಾಶದಂತಾಂಕುಶಾಭಯೇ ।
ಬಿಭ್ರದ್ ಧ್ಯೇಯೋ ವಿಘ್ನಹರಃ ಕಾಮದಸ್ತ್ವರಯಾ ಹ್ಯಯಮ್ ॥
ಶ್ರೀಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದಾಯ ನಮಃ ।

ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಹೇ ದೇವ! ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಕುರು ॥

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದು ನಾನು ಮುಂದೆ ಆಚರಿಸುವ ಪೂಜೆ ಸಾಂಗೋ-ಪಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆದು ಫಲಪ್ರದವಾಗಲಿಯೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

* * * * *

ಹನುಮಂತದೇವರ ಪೂಜೆ

(ದೇವರ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶಂಖಪೂಜೆ ಕಲಶಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಪುನಃ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅನಂತವ್ರತದ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಲಶವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸಾದಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹನುಮಂತದೇವರನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.)

ಧ್ಯಾನ

ಆಂಜನೇಯಂ ವಾಯುಸೂನಂ ರಾಮಕಾರ್ಯಧುರಂಧರಮ್ ।
ಲಂಘಿತಾಬ್ಧಿಂ ರಾಕ್ಷಸಾರಿಂ ತಂ ಧ್ಯಾಯಾಮ್ಯತ್ರ ಸಾದರಮ್ ॥

ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಆವಾಹನ

ಮಾಣಿಕ್ಯಾದಿ ಸುರತ್ನೌಘಪ್ರಭಂ ಕಾಂಚನಸನ್ನಿಭಮ್ ।
ಮಹಾಬಾಹುಂ ವಾಯುಸೂನಂ ಧೀರಮಾವಾಹಯಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಆಸನ

ಪ್ರೋದ್ಯತ್ ಕಾಂಚನಮಾಣಿಕ್ಯೈರ್ಭಾಸಮಾನಮನೋಹರ ।
ವಾಯುಪುತ್ರ ಮಹಾಬಾಹೋ ಗೃಹಾಣಾಸನಮುತ್ತಮಮ್ ॥

ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।

ಪಾದ್ಯ

ನಿರ್ಮಲಂ ಜಾಹ್ನವೀತೋಯಂ ಗೌತಮಾಘಾಂತಕಾರಕಮ್ ।
ಮನೋಜ್ಞಂ ಗಂಧವದ್ದ್ರವ್ಯಂ ಪಾದ್ಯಮೀರ ಪ್ರಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ। ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।

ಅರ್ಘ್ಯ

ಅಮರವ್ರಾತಸಂಸೇವ್ಯ ರಕ್ಷೋಸಂಘವಿನಾಶಕ ।
ಭಕ್ತಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸ್ವೀಕುರು ಮಾರುತೇ ॥
ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಆಚಮನ

ಮಹಾನದ್ಯಾಃ ಸಮಾನೀತಂ ಪಂಪಾನದ್ಯುದಕೈರ್ಯುತಮ್ ।
ಗೃಹಾಣ ರುಚಿರಂ ದೇವ ದತ್ತಮಾಚಮನೀಯಕಮ್ ॥
ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮಧುಪರ್ಕ

ಮಧುಪರ್ಕಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ವಾಯುಸಮುದ್ಭವ ।
ಸ್ವೀಕುರು ತ್ವಂ ಕೃಪಾಸಿಂಧೋ ದೀನರಕ್ಷಣತತ್ಪರ ॥
ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅಭ್ಯಂಗ

ಸೇವ್ಯಮಾನಃ ಕಪಿವರ್ಯೈರ್ನಿತ್ಯಂ ರಾಮಕೃಪಾಸ್ಪದ ।
ಚಾಂಪೇಯತೈಲತೋ ದೇವ ಗೃಹಾಣಾಭ್ಯಂಗಮುತ್ತಮಮ್ ॥
ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಅಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪಂಚಾಮೃತ

ದಧಿಕ್ಷೀರಸಿತಾಜ್ಯೈಸ್ತು ಮಧುನಾ ಚೋಪಸಂಭೃತಮ್ ।
ಪಂಚಾಮೃತಂ ಗೃಹಾಣೇಶ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಪವನಾತ್ಮಜ ॥
ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸ್ನಾನ

ಗಂಗಾ ಗೋದಾವರೀ ಕೃಷ್ಣಾ ಕಾವೇರ್ಯಾದಿ ಸರಿದ್ಗಣಾತ್ ।
ಶುದ್ಧತೋಯಂ ಸಮಾನೀತಂ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥
ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ವಸ್ತ್ರ

ಉದ್ಯದ್ರವಿಪ್ರತೀಕಾಶಂ ರುಚಿರಂ ಪೀತಮಂಬರಮ್ ।
ಗೃಹಾಣ ಪರಿಧಾನಾರ್ಥಂ ಭಕ್ತಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದಾಯಕ ॥
ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।

ಉತ್ತರೀಯ

ವಿಪದಾಂ ಪರಿಹರ್ತ್ರೇ ತೇ ದಾತ್ರೇ ಸಕಲಸಂಪದಾಮ್ ।
ಉತ್ತರೀಯಂ ಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ದೀಯಮಾನಂ ಮಯಾ ವಿಭೋ ॥
ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಉತ್ತರೀಯವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಉಪವೀತ

ವಾಯುಸೂನೋ ತಂತುನಾಪಿ ಕೃತಂ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಕಮ್ ।
ಗೃಹಾಣಾಕ್ಷಕುಮಾರಾರೇ ದತ್ತಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಯಾ ತವ ॥
ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಗಂಧ

ಕಸ್ತೂರೀ ಚಂದನೋನ್ಮಿಶ್ರಂ ಕರ್ಪೂರರುಚಿರಂ ಶುಚಿಮ್ ।
ಗಂಧಂ ಗೃಹಾಣ ಪವನಸೂನೋ ತುಭ್ಯಂ ನಮೋ ನಮಃ ॥
ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ। ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।

ಅಕ್ಷತಾನ್

ಅಕ್ಷತಾನ್ ರುಚಿರಾನ್ ದಿವ್ಯಾನ್ ವಾಯುಸೂನೋ ಮಹಾಬಲ।
ಗೃಹಾಣ ಭಕ್ತಿತೋ ದತ್ತಾನ್ ಮಯಾ ತ್ವಂ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ॥
ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ। ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।

ಆಭರಣ

ನೂಪುರಾಂಗದಪೂರ್ವಾಣಿ ಹಾರಕೇಯೂರಕಾನಿ ಚ।
ಗೃಹಾಣ ಭೂಷಣಾನಿ ತ್ವಮಂಜನಾನಂದವರ್ಧನ ॥
ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಆಭರಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।

ಪುಷ್ಪ

ಪದ್ಮಕೇತಕೀಚಾಂಪೇಯ ಮಲ್ಲಿಕಾದೀನಿ ಮಾರುತೇ।
ಗೃಹಾಣ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಮಯಾ ದತ್ತಾನಿ ತ್ವಂ ಮಹಾಬಲ ॥
ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ। ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।

ಗ್ರಂಥಿಪೂಜಾ
(ಹದಿಮೂರು ಗಂಟುಗಳುಳ್ಳ ದೋರವನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು)

ವಾನರರಕ್ಷಕಾಯ ನಮಃ। ಪ್ರಥಮಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ
ರಾಕ್ಷಸಸಂಹಾರಕಾಯ ನಮಃ। ದ್ವಿತೀಯಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ
ತೀರ್ಣಸಿಂಧವೇ ನಮಃ। ತೃತೀಯಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ
ಸೀತಾಶೋಕಹಾರಿಣೇ ನಮಃ। ಚತುರ್ಥಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ
ರಾಮದೂತಾಯ ನಮಃ। ಪಂಚಮಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ
ಸತತಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೇ ನಮಃ। ಷಷ್ಠಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ
ರಾವಣಗರ್ವಾಪಹರ್ತ್ರೇ ನಮಃ। ಸಪ್ತಮಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ
ಭವಿಷ್ಯದ್ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ। ಅಷ್ಟಮಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ

ಅವಿದ್ಯಾಸಂಹರ್ತ್ರೇ ನಮಃ । ನವಮಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ

ಭಕ್ತಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ದಶಮಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ

ಸಕಲದೇವತಾಸ್ತುತ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಏಕಾದಶಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ

ಜೀವೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ । ದ್ವಾದಶಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ

ವಾಯುಪುತ್ರಾಯ ನಮಃ । ತ್ರಯೋದಶಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ

ಅಂಗಪೂಜಾ

ವಾತಾತ್ಮಜಾಯ ನಮಃ । ಪಾದೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಅಂಜನಾನಂದನಾಯ ನಮಃ । ಜಂಘೇ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಗಂಧಮಾದನಧಾರಿಣೇ ನಮಃ । ಕಟಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಸೀತಾಶೋಕವಿನಾಶಕಾಯ ನಮಃ । ಮಧ್ಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಕಪೀಶ್ವರಾಯ ನಮಃ । ನಾಭಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಜಗದ್ಧಾತ್ರೇ ನಮಃ । ಉದರಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ವಿಶಾಲವಕ್ಷಸೇ ನಮಃ । ಹೃದಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಸುಗ್ರೀವಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ । ಕಂಠಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ದಶಾನನಗರ್ವಭಂಜನಾಯ ನಮಃ । ವಕ್ತ್ರಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಪಿಂಗಾಕ್ಷಾಯ ನಮಃ । ನೇತ್ರೇ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಸಕಲಾಗಮಸಂಸ್ತುತಾಯ । ಸರ್ವಾಂಗಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಪತ್ರಪೂಜಾ

ವಾತಾತ್ಮಜಾಯ ನಮಃ । ಪಲಾಶಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅಂಜನಾನಂದನಾಯ ನಮಃ । ಔದುಂಬರಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।

ಸಿಂಧುಲಂಘನರ್ತ್ರೇ ನಮಃ । ಅಶ್ವತ್ಥಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ । ಭೃಂಗರಾಜಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಗಂಧಮಾದನಧಾರಿಣೇ ನಮಃ । ಜಟಾಧರಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ಸೀತಾಶೋಕವಿನಾಶಕಾಯ ನಮಃ । ಅಶೋಕಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಕಪೀಶ್ವರಾಯ ನಮಃ । ಕಪಿತ್ಥಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಜಗದ್ಧಾತ್ರೇ ನಮಃ । ವಟಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ವಿಶಾಲವಕ್ಷಸೇ ನಮಃ । ಆಮ್ರಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸುಗ್ರೀವಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ । ನಾಗವಲ್ಲೀಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ದಶಾನನಗರ್ವಭಂಜನಾಯ ನಮಃ । ಅಪಾಮಾರ್ಗಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।

ಪಿಂಗಾಕ್ಷಾಯ ನಮಃ । ಕರವೀರಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸಕಲಾಗಮಸಂಸ್ತುತಾಯ ನಮಃ । ಪುನ್ನಾಗಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪುಷ್ಪಪೂಜಾ

ವಾನರರಕ್ಷಕಾಯ ನಮಃ । ಪದ್ಮಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ರಾಕ್ಷಸಸಂಹಾರಕಾಯ ನಮಃ । ಜಾತೀಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ತೀರ್ಣಸಿಂಧವೇ ನಮಃ । ಕಲ್ಹಾರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ರಾಮದೂತಾಯ ನಮಃ । ಬಕುಲಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಸ್ಥಿತಾಯ ನಮಃ। ಶತಪತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಚಿರಕಾಲಜೀವಿತಾಯ ನಮಃ । ಪುನ್ನಾಗಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸತತಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೇ ನಮಃ । ಕರವೀರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ರಾವಣಗರ್ವಾಪಹರ್ತ್ರೇ ನಮಃ । ದತ್ತೂರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಭಾವಿ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ । ಕುಂದಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅವಿದ್ಯಾಸಂಹರ್ತ್ರೇ ನಮಃ । ಮಲ್ಲಿಕಾಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಭಕ್ತಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಮುನಿಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸಕಲದೇವತಾಸ್ತುತ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಕರ್ಣಿಕಾರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಶ್ರೀಆಂಜನೇಯ ಅಷ್ಟೋತ್ತರ ಶತನಾಮಾವಳಿ
(ಹೂವು ಪೂಜಿಸಿ)

ಓಂ ಆಂಜನೇಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಮಹಾವೀರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಹನುಮತೇ ನಮಃ । ಓಂ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಪ್ರದಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸೀತಾದೇವೀಮುದ್ರಾಪ್ರದಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಅಶೋಕವನಿಕಾಛೇತ್ರೇ ನಮಃ॥ ಓಂ ಸರ್ವಮಾಯಾವಿಭಂಜನಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸರ್ವಬಂಧವಿಮೋಕ್ತ್ರೇ ನಮಃ॥ ಓಂ ರಕ್ಷೋವಿಧ್ವಂಸಕಾರಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಪರವಿದ್ಯಾಪರಿಹಾರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಕರಶೌರ್ಯವಿನಾಶನಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಮಂತ್ರನಿಕರ್ತ್ರೇ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಯಂತ್ರ ಪ್ರಭೇದಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸರ್ವಗ್ರಹವಿನಾಶಿನೇ ನಮಃ । ಓಂ ಭೀಮಸೇನ ಸಹಾಯಕೃತೇ ನಮಃ । ಓಂ ಸರ್ವದುಃಖಹರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸರ್ವಲೋಕಚಾರಿಣೇ ನಮಃ । ಓಂ ಮನೋಜವಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಪಾರಿಜಾತದ್ರುಮಮೂಲಸ್ಥಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸರ್ವಮಂತ್ರಸ್ವರೂಪವತೇ ನಮಃ । ಓಂ ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವರೂಪಿಣೇ ನಮಃ । ಓಂ ಸರ್ವಯಂತ್ರಾತ್ಮಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಕಪೀಶ್ವರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಮಹಾಕಾಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸರ್ವರೋಗಹರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ । ಓಂ ಬಲಸಿದ್ಧಿಕರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾಸಂಪತ್ಪ್ರದಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಕಪಿಸೇನಾನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭವಿಷ್ಯಚ್ಚತುರಾನನಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಕುಮಾರಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೇ ನಮಃ । ಓಂ ರತ್ನಕುಂಡಲದೀಪ್ತಿಮತೇ ನಮಃ । ಓಂ ಚಂಚಲದ್ವಾಲಸನ್ನದ್ಧಲಂಬಮಾನ- ಶಿಖೋಜ್ವಲಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಗಂಧರ್ವವಿದ್ಯಾತತ್ತ್ವಜ್ಞಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಮಹಾಬಲಪರಾಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಕಾರಾಗೃಹವಿಮೋಕ್ತ್ರೇ ನಮಃ । ಓಂ ಶೃಂಖಲಾಬಂಧಮೋಚಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸಾಗರೋತ್ತಾರಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಪ್ರಜ್ಞಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ರಾಮದೂತಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಪ್ರತಾಪವತೇ ನಮಃ॥ ಓಂ ವಾನರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಕೇಸರಿಸುತಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸೀತಾಶೋಕನಿವಾರಣಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಅಂಜನಾಗರ್ಭಸಂಭೂತಾಯ

ನಮಃ । ಓ ಬಾಲಾರ್ಕಸದೃಶಾನನಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವಿಭೀಷಣಪ್ರಿಯಕರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ದಶಗ್ರೀವಕುಲಾಂತಕಾಯ ನಮಃ ॥೫೦॥ ಓಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಪ್ರಾಣದಾತ್ರೇ ನಮಃ । ಓಂ ವಜ್ರಕಾಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಮಹಾದ್ಯುತಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ಚಿರಂಜೀವಿನೇ ನಮಃ । ಓಂ ರಾಮಭಕ್ತಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ದೈತ್ಯಕಾರ್ಯವಿಘಾತಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಅಕ್ಷಹಂತ್ರೇ ನಮಃ । ಓಂ ಕಾಂಚನಾಭಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಪಂಚವಕ್ತ್ರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಮಹಾತಪಸೇ ನಮಃ ॥೬೦॥ ಓಂ ಲಂಕಿಣೀಭಂಜನಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಶ್ರೀಮತೇ ನಮಃ । ಓಂ ಸಿಂಹಿಕಾಪ್ರಾಣಭಂಜಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಗಂಧಮಾದನಶೈಲಸ್ಥಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಲಂಕಾಪುರವಿದಾರಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸುಗ್ರೀವಸಚಿವಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಧೀರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಶೂರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ದೈತ್ಯಕುಲಾಂತಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸುರಾರ್ಚಿತಾಯ ನಮಃ ॥೭೦॥ ಓಂ ಮಹಾತೇಜಸೇ ನಮಃ । ಓಂ ರಾಮಚೂಡಾಮಣಿಪ್ರದಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಕಾಮರೂಪಿಣೇ ನಮಃ । ಓಂ ಪಿಂಗಲಾಕ್ಷಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವಾರಿಧಿ ಮಧ್ಯೇಮೈನಾಕಪೂಜಿತಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಮಾರ್ತಾಂಡಮಂಡಲಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ವಿಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ರಾಮಸುಗ್ರೀವಸಂಧಾತ್ರೇ ನಮಃ । ಓಂ ರಾವಣಮರ್ದನಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸ್ಫಟಿಕಾಭಾಯ ನಮಃ ॥೮೦॥ ಓಂ ವಾಗಧೀಶಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ನವವ್ಯಾಕೃತಿಪಂಡಿತಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಚತುರ್ಬಾಹವೇ ನಮಃ । ಓಂ ದೀನಬಂಧವೇ ನಮಃ । ಓಂ ಮಹಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ಓಂ ಭಕ್ತವತ್ಸಲಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸಂಜೀವವನಪರ್ವತಾ ಹರ್ತ್ರೇ ನಮಃ । ಓಂ ಶುಚಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ವಾಗ್ಮಿನೇ ನಮಃ । ಓಂ ದೃಢವ್ರತಾಯ ನಮಃ ॥೯೦॥ ಓಂ ಕಾಲನೇಮಿಪ್ರಮಥನಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಹರಿಮರ್ಕಟಮರ್ಕಟಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ದಾತಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಶಾಂತಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ಓಂ ದಶಕಂಠಮದಾಪಹರ್ತ್ರೇ ನಮಃ । ಓಂ ಯೋಗಿನೇ ನಮಃ । ಓಂ ರಾಮಕಥಾಲೋಲಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸೀತಾನ್ವೇಷಣಪಂಡಿತಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವಜ್ರನಖಾಯ ನಮಃ ॥೧೦೦॥ ಓಂ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ರುದ್ರವೀರ್ಯಸಮುದ್ಭವಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ

ಇಂದ್ರಜಿತ್ಪ್ರಹಿತಾಮೋಘ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರನಿವಾರಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಪಾರ್ಥಧ್ವಜಾಗ್ರಸಂವಾಸಿನೇ ನಮಃ । ಓಂ ಶರಪಂಜರಭೇದಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ದಶಬಾಹವೇ ನಮಃ । ಓಂ ಲೋಕಪೂಜ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಜೀವೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ ॥

॥ ಓಂ ಸೀತಾಸಮೇತಶ್ರೀರಾಮಪಾದಸೇವಾದುರಂಧರಾಯ ನಮಃ ॥

॥ ಆಂಜನೇಯಾಷ್ಟೋತ್ತರ ಶತನಾಮಾವಳಿಃ ಸಂಪೂರ್ಣಂ ॥

ಧೂಪ

ವನಸ್ಪತ್ಯುದ್ಭವೋ ದಿವ್ಯೋ ಗಂಧಾಡ್ಯೋ ಗಂಧ ಉತ್ತಮಃ ।
ಆಘ್ರೇಯಃ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಧೂಪೋಽಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ।
ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ।

ಏಕಾರತಿ

ಅಜ್ಞಾನತಿಮಿರಚ್ಛೇದಿನ್ ಪ್ರಕಾಶಿತ ದಿಗಂತರ ।
ದೀಪಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವೇಶ ವಾಯುಪುತ್ರ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ।
ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಏಕಾರ್ತಿಕ್ಯಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ।

ನೈವೇದ್ಯಂ

ನಾನಾಭಕ್ಷ್ಯವಿಚಿತ್ರಾನ್ನಂ ಗೋಘೃತಾಕ್ತಂ ಸುಪಾಯಸಮ್ ।
ನಾನಾಶಾಕಸಮಾಯುಕ್ತಂ ನೈವೇದ್ಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥
ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಕರೋದ್ವರ್ತನಾರ್ಥೇ ಚಂದನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ತಾಂಬೂಲ

ಏಲಾಲವಂಗಕರ್ಪೂರಜಾತಿಪೂಗೀಫಲಾದಿಭಿಃ ।

ತ್ರಯೋದಶಗುಣೈರ್ಯುಕ್ತಂ ತಾಂಬೂಲಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ದಕ್ಷಿಣಾ

ಕೃತಂ ಪೂಜಾದಿಕಂ ಸರ್ವ ಕರ್ಮದಕ್ಷಂ ಕರೋತಿ ಯಾ ।

ಯಸ್ಮಾತ್ ತಸ್ಮಾತ್ ದಕ್ಷಿಣೇತಿ ಪ್ರಾಹುಸ್ತಾಂ ಪ್ರದದಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ। ದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।

ನೀರಾಜನ

ಸುಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯ ರತ್ನಭಾಸಾ ಪ್ರಕಾಶಿತ ।

ಪಾಪೌಘತಮಸೋದ್ಭೇಧೇ ಭ್ರದ್ಧೇಭ ಈರಜ ತೇ ನಮಃ ।

ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಮಹಾನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾಂಜಲೀಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗೀತಮ್ । ನೃತ್ಯಂ । ಛತ್ರಮ್ । ವಾದ್ಯಮ್ । ಚಾಮರಮ್ । ಆಂದೋಲನಮ್ । ಸಮಸ್ತ ರಾಜೋಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ನಮಸ್ತೇ ವಾಯುಪುತ್ರಾಯ ಧ್ವಂಸಿತಾಮರವೈರಿಣೇ ।

ಸುಜನಾಂಬುಧಿಚಂದ್ರಾಯ ಭವಿಷ್ಯದ್ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ ।

ಮನೆಮಂದಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅರ್ಘ್ಯ ನೀಡಬೇಕು.

ಪಂಚಮುಖಿಪ್ರಾಣಸ್ತೋತ್ರಂ

ಕಪಿಮುಖಪೂರ್ವಂ ದಕ್ಷಿಣೇ ನಾರಸಿಂಹಂ

ಗರುಡಮುಖಮಪಿ ಪಶ್ಚಾತ್ ಉತ್ತರೇ ಸೂಕರಾಸ್ಯಮ್ ।

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ಹಯವದನಮತೋರ್ಧ್ವಂ ಚಿಂತಯೇದ್ ವಾಯುಸೂನುಂ

ಸಕಲದುರಿತಹರಂ ರಾಮದೂತಂ ನಮಾಮಿ ॥

ಹನುಮನ್ನೂತನದೋರಗ್ರಹಣಂ (ದಾರ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು)-

ಹನುಮನ್ ದೋರರೂಪೇಣ ಸಂಸ್ಥಿತೋ ಮಯಿ ಸರ್ವದಾ ।

ಸರ್ವಾದ್ಭ್ಯೋ ರಕ್ಷ ರಕ್ಷ ಪ್ರಸೀದ ಕಪಿಪುಂಗವ ॥

ನೂತನಂ ದೋರಮಾವಾಹ್ಯ ಯಥಾಶಕ್ತ್ಯಾಭಿಪೂಜ್ಯ ಚ ।

ಯತೋಽಹಂ ಧೃತವಾನಸ್ಮಿ ಜೀರ್ಣದೋರಮಮುಂ ತ್ಯಜೇ ॥

ಇತಿ ಜೀರ್ಣದೋರವಿಸರ್ಜನಮ್ । (ಹಳೆಯ ದಾರ ವಿಸರ್ಜಿಸುವುದು)

ವಾಯನದಾನಂ

ಹನೂಮಾನ್ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಾತು ಹನುಮಾನ್ವೈ ದದಾತಿ ಚ ।

ಹನೂಮಾಂಸ್ತಾರಕೋಭಾಭ್ಯಾಂ ನತೋಽಸ್ಮಿ ತ್ವಾಮ್ ಹನೂಮತೇ ॥

ಇತಿ ವಾಯನದಾನಮ್

ಅಥ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ

ಬಳಿತ್ಥಾದಿತ್ರಯೀವೇದ್ಯ ತ್ರಿರೂಪಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ ।

ಭಕ್ತಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದಾಯಾಸ್ತು ನಮಸ್ತೇ ಭಾರತೀಪತೇ ॥

ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾಚ ನಾಮೋಕ್ತ್ಯಾ ತಪಃ ಪೂಜಾ ಕ್ರಿಯಾದಿಷು । ನ್ಯೂನಂ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತಿ ಸದ್ಯೋ ವಂದೇ ತಮುಚ್ಯುತಮ್ ॥ ಮಂತ್ರಹೀನಂ ಕ್ರಿಯಾಹೀನಂ ಭಕ್ತಿಹೀನಂ ರಮಾಪತೇ । ಯತ್ಕೃತಂ ತು ಮಯಾ ದೇವ ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ತದಸ್ತು ಮೇ ॥ ಅನೇನ ಹನುಮತ್ಪೂಜನೇನ ಹನುಮದಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

* * * *

ಹನುಮಂತ ದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ಅಪೂರ್ವ ಮಾಹಿತಿಗಳು

ಎಂದೆಂದೂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರೇ ಗುರು

ಉಳಿದ ದೇವತೆಗಳು ಅಥವಾ ನಮ್ಮ ಜೊತೆಗಿರುವ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕೆಲವು ಕಾಲವಷ್ಟೇ ಗುರುಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತ ಕಾಲದ ತನಕ ಗುರುವಾಗುವವರು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಮಾತ್ರ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನೇ ಅನನ್ಯ ಗುರುಗಳೆಂದು ಶರಣಾಗಬೇಕು.

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ನಿತ್ಯಗುರು

ಭಗವಂತನು ಹೇಗೆ ಅನಾದಿ ಅನಂತ ಕಾಲದ ತನಕ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ ಇರುತ್ತಾನೋ, ಅದರಂತೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಇರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರು ಹೇಗೆ ನಿತ್ಯರೋ, ಅದರಂತೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರೂ ಕೂಡ ನಿತ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅನಾದಿ ಅನಂತಕಾಲದ ತನಕ ಇವರು ಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಬರಲು ಪ್ರಾಣದೇವರು ಬೇಕು

ಮುಷ್ಟಿಸೃಷ್ಟಿ ಆಗುವ ಮೊದಲು ಜೀವನು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬರಲು ಅವನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಕ್ವತೆಯು ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಪಕ್ವತೆಯನ್ನು ತಂದು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಗುರುವು ಇರಲೇಬೇಕು. ಅದರಂತೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ ಮೇಲೂ ಕೂಡ ಭಗವಂತನ ಬಗೆಬಗೆಯ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವ ಒಬ್ಬ ಗುರುವು ಇರಲೇ ಬೇಕು. ಆ ಗುರುವೇ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು.

ಮುಷ್ಟಿಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೊದಲು ಪ್ರಾಣದೇವರು ಇರುತ್ತಾರೆಯೇ?

ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀನರಹರಿತೀರ್ಥರು ಜೀವಸ್ವರೂಪದ ಒಳಗೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಒಪ್ಪಿರುತ್ತಾರೆ. ಜೀವನು ಹೇಗೆ ಅನಾದಿ ಅನಂತನೋ, ಅವನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಗಳಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರೂ ಕೂಡ ಅನಾದಿ ಅನಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗುರುರೂಪದಿಂದ ಇರುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಜೀವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅನಾದಿ ಅನಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ

ನರಹರಿತೀರ್ಥರೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಜೀವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಜೀವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದರಿಂದ ಅನಾದಿ ಅನಂತಕಾಲದ ತನಕ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರೇ ಗುರುಗಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಜೀವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ ಉಳಿದ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರೂ ಕೂಡ ಕ್ಷಣಿಕ ಗುರುಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ ಹೊರತು, ನಿತ್ಯಗುರುಗಳಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದಾಗ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಜೀವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ.

ಜೀವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಒಂದು ಆಧಾರ

ವಾಯುರ್ಹಿ ಸರ್ವಜೀವಾನಾಂ ಅಭಿಮಾನೀ ನಿಯಾಮಕಃ ।
ಬಲಮೇಧಾಧೃತೀ ಸ್ಥೈರ್ಯಧ್ಯಾನ ವೈರಾಗ್ಯಮಾನವಾನ್ ।
ಸಜ್ಜ್ಞಾನಾನಂದಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗುಣಮಾನೀ ಸ ಏಕಲಃ (ಸ.ರ.ಮಾ.)

ಎಲ್ಲ ಜೀವರಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ಎಂದು ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಜೀವನ ಒಳಗಡೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಜೀವಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ? ಅದರ ಒಳಗಡೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದವನು ಅದಕ್ಕೆ ನಿಯಾಮಕನಾಗುವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಮಾಣದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಜೀವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದು ಸಮಂಜಸವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಕೆಲವರ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲ

ಸಂಕರ್ಷಣಒಡೆಯರೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಜೀವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕಾಶರೂಪದಿಂದಷ್ಟೇ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ಅಚಿಂತ್ಯಾದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವಸ್ವರೂಪದ ಒಳಗಿರುವ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೂ ಒಂದು ರೂಪದಿಂದ

ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಜೀವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ರೂಪದಿಂದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಾರೆಂದು ಕೆಲವರು ವಿದ್ವಾಂಸರು ವಿರೋಧವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಜೀವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಒಪ್ಪುವುದು ಹೇಗೆ ?

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಲಿಂಗದೇಹವು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂಧಕವಾಗದ ಕಾರಣ ಜೀವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಲಿಂಗದೇಹವಿರಲಿ, ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ನಮಗೆ ಅದು ಬಾಧಕವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನೂ ಕೂಡ ಭಗವಂತನ ಅಚಿಂತ್ಯಾದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಲಿಂಗದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವರು ಸಮಾಧಾನ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ವಿರೋಧಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನ

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಇರುವ ವಿರೋಧಗಳು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅವಿರುದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನೇ ಅಚಿಂತ್ಯಾದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿಯೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ ಭಗವಂತನ ಅಘಟಿತಘಟನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಇದನ್ನೂ ಕೂಡ ಏಕೆ ಕೂಡಿಸಬಾರದು.

ಪ್ರವೇಶವಿದೆಯೆನ್ನಲು ಸ್ಪಷ್ಟ ಆಧಾರ

ಗರುಡ ಶೇಷ ಭವಾದಿ ನಾಮವ
ಧರಿಸಿ ಪವನ ಸ್ವರೂಪದೇಹದಿ
ಕರಣನಿಯಾಮಕನು ತಾನಾಗಿಪ್ಪ ಹರಿಯಂತೆ ॥ (ಹರಿ. 9-12)

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಹೇಗೆ ಸ್ವರೂಪದೇಹದಲ್ಲಿರುವನೋ ಅದರಂತೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರೂ ಕೂಡ ನೆಲಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈರೆರಡು ದೇಹದೊಳಗಿದ್ದು
ಸಮೀರದೇವ ಶ್ವಾಸಜಪನಾ
ನೂರಧಿಕವಾಗಿಪ್ಪ ಎಂಭತ್ತಾರು ಸಾಹಸ್ರ ॥ (ಹರಿ. 12-44)

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಸ್ವರೂಪದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದೂ ಕೂಡ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಹಂಸಮಂತ್ರ ಜಪವನ್ನು ಅನಾದಿ ಅನಂತಕಾಲದ ತನಕ

ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾರೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಆಧಾರ ಮತ್ತಾವುದು!

ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರೇ ಗುರುಗಳು

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಾಗಿಯೇ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಸತ್ಯ. ಆದರೆ ಮುಂದಿನ ಕಲ್ಪದ ಸಾಧಕರಿಗೆ ಇವರು ಬ್ರಹ್ಮರಾಗುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಈ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇವರು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣರೂಪದಿಂದ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಹೇಗೆ ಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದಾರೋ, ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ನಮಗೆ ಗುರುಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿಯಂತೆ

ಮೋಕ್ಷವೂ ಕೂಡ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆಯೇ. ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ ಮೋಕ್ಷವು ಊಹೆಗೂ ನಿಲುಕದಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆ. ಯಾವ ಯಾವ ಕಲ್ಪದ ಸಾಧಕರು ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೋ, ಆಯಾ ಕಲ್ಪದ ಸಾಧಕರಿಗೆ ಆಯಾ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ತಮರು ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದಿನ ಮುಂದಿನ ಕಲ್ಪದ ಸಾಧಕರು ಈ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತರಾದವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿರುವ ದೇವೇಂದ್ರ, ಗರುಡ, ಶೇಷ ಮೊದಲಾದವರು ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ನಮಗೆ ಇದೇ ರೂಪದಿಂದ ದೇವತೆಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದಿನ ಮುಂದಿನ ಕಲ್ಪದ ಗರುಡ-ಶೇಷಾದಿಗಳು ನಮಗೆ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಸೆ ಪಟ್ಟರೆ, ಇತರ ಕಲ್ಪದವರನ್ನು ನೋಡಲು, ಭೇಟಿಯಾಗಲು ಭಗವಂತ ಅವಕಾಶ ನೀಡುತ್ತಾನಾದರೂ ಅಂತಹ ಆಸೆ ಪಡುವವರು ವಿರಳ. ಅದರಂತೆ ಈಗಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾರೆ.

ಬಿಂಬನ ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ

ಹೃದಯಲ್ಲಿರುವ ಅಷ್ಟದಳಕಮಲದಲ್ಲಿ ಮೂಲೇಶ ಎಂಬ ಬಿಂಬನು ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಇವನ ಪಾದದ ಹೆಬ್ಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಕುಳಿತು ಹಂಸಮಂತ್ರವನ್ನು

ಜಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಪಾದದ ಅಂಗುಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ನಾವು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿರಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳು

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಕೂಡ ನಾಕುದೇಹಗಳಿವೆ, ಸ್ಥೂಲದೇಹ, ಅನಿರುದ್ಧದೇಹ, ಲಿಂಗದೇಹ, ಸ್ವರೂಪ ದೇಹ ಎಂಬುದಾಗಿ. ಈ ನಾಕು ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಒಂದೊಂದು ರೂಪದಿಂದ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವರೂಪ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ 'ಮಾತರಿಶ್ವ' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಮೂಲೇಶರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಪಾದದ ಅಂಗುಷ್ಟದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ರೂಪಕ್ಕೆ ಪವಮಾನ ಎಂದು ಹೆಸರು ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಷಟ್‌ಚಕ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಭಗವಂತನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರೂಪಗಳನ್ನು ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ರೂಪಗಳಿವೆ.

ಊಟದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ

ಊಟ ಮಾಡುವಾಗ ನಾವು ತಿನ್ನುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತುತ್ತುಗಳು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಐದುರೂಪಗಳ ಮೂಲಕ ಭಗವಂತನ ಐದು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣನು, ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಅಪಾನನು, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾನನು, ಉದರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾನನು, ಉದರದ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉದಾನನು, ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಮಾನನು, ವಾಸುದೇವ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಸಂಕರ್ಷಣ, ಅನಿರುದ್ಧ ನಾರಾಯಣರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಐದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆಹವನೀಯ, ಗಾರ್ಹಪತ್ಯ, ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯ, ಸಭ್ಯ, ಅವಸಭ್ಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ಐದು ಅಗ್ನಿಗಳಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ತಿನ್ನುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತುತ್ತುಗಳು ಐದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಐದು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹುತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರೇ ನಿಂತು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ಪ್ರಧಾನ ಹತ್ತುರೂಪಗಳು

ಪ್ರಾಣಾದಿಪಂಚಕಂ ಚೈವ ತಥಾ ನಾಗಾದಿಪಂಚಕಮ್
ಸನಾಗಕೂರ್ಮಕೃಕಲದೇವದತ್ತಧನಂಜಯಾಃ ।
ಏವಂ ತು ದಶಧಾ ಪ್ರಾಣ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾದಿತ್ರಿಧಾಽಖಿಲಾಃ ॥

(ಭಾಗವತ ತಾತ್ಪರ್ಯ)

ವ್ಯೋಮಸಂಹಿತೆಯ ಈ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಭಾಗವತ ತಾತ್ಪರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾಣ, ಅಪಾನ, ವ್ಯಾನ, ಉದಾನ, ಸಮಾನ ಎಂಬ ಐದು ರೂಪಗಳ ಜೊತೆ, ನಾಗ, ಕೂರ್ಮ, ಕೃಕಲ, ದೇವದತ್ತ, ಧನಂಜಯಗಳೆಂಬ ಪುನಃ ಐದುರೂಪಗಳು ನಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದು ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ, ಅಧಿ ಭೂತ, ಅಧಿದೈವಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣದೇವರು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹತ್ತುರೂಪಗಳಿಂದ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಒಟ್ಟು ಮೂವತ್ತು ರೂಪಗಳಿಂದ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಮತ್ತೊಂದು ಬಿಂಬನ ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠದಲ್ಲಿರುವ ರೂಪ. ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ಮೂವತ್ತೊಂದು ಪ್ರಧಾನರೂಪಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಭಗವಂತನು ೭೨೦೦೦ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ೭೨೦೦೦ ರೂಪಗಳಿಂದ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ತಾವೂ ಕೂಡ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರ ರೂಪಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರತಿಮಾಸ್ಥಾನೀಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ದೇಹದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಗಾಂಗಳಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಅನೇಕ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ, ನಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅವತಾರತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಧನೆ

ಹನುಮ-ಭೀಮ-ಮಧ್ವ ಎಂಬ ಮೂರು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ ಭಗವಂತನ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣ

ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಅವರ ರೂಪಗಳು ಅನಂತವಾಗಿವೆ. 'ತ್ರಿಕೋಟಿರೂಪಃ ಪವನಶ್ಚ ಮೇ ಸುತಃ' ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಮೂರು ಕೋಟಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಗಾಗಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಮೂರು ಕೋಟಿ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ ಭಗವಂತನನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಆರಾಧನೆ ಗೈಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಸಪ್ತಕೋಟಿಮಹಾಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸುವ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲಾ ಮಹಾಮಂತ್ರಗಳ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಅನಂತರೂಪಗಳು

'ಅನಂತಾನಿ ಅಸ್ಯ ರೂಪಾಣಿ ತ್ರಿಕೋಟೀನಿ ವಿಶೇಷತಃ' ಎಂಬ ವಚನದಂತೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಮೂರು ಕೋಟಿರೂಪಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇವರಿಗೆ ಅನಂತರೂಪಗಳಿವೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ರೂಪಗಳನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಲು ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ.

ಸಹಭೋಗ ಎಂದರೇನು?

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಎಲ್ಲಾ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಭಗವಂತನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಹಭೋಗದ ಸೌಭಾಗ್ಯವಿರುವುದು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ. ಆಯಾ ಪ್ರಾಣದೇವರ ಅನುಯಾಯಿ ಗುಂಪಿನ ಜೀವಿಗಳ ಅನಾದಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು ಭಗವಂತ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು. ಆಯಾ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಜೀವೋತ್ತಮರಾಗಿ, ಅವನೊಂದಿಗಿದ್ದು ಸ್ವೀಕರಿಸುವರು. ಇದುವೇ ಸಹಭೋಗದ ಅರ್ಥ.

ಪರಮಾತ್ಮನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಾಧಕರು ತಾವು ಮಾಡಿದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ಎಂದು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಫಲವನ್ನು

ಭಗವಂತನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಾಗ ಅದರ ಒಂದಂಶವನ್ನು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೂ ನೀಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದಭಿಪ್ರಾಯ. ಇದನ್ನೇ ಸಹಭೋಗ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರೀತಿ

ಸ್ವೇಚ್ಛಾರಮಣನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಯಾವ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಆಗಬೇಕಾದದ್ದು ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವರವರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಹೀಗೆ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ದೇಹದ ಒಳಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ಮೊದಲಾದ ಉತ್ತಮ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನಿತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖಭೋಗ ದೊರಕುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ಸಹಭೋಗ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಸಮಾನವಲ್ಲ

ಈ ಕಲ್ಪದ ಸಾಧಕರು ಏನು ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ಎಂದು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೋ, ಅದರ ಒಂದಂಶವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಭಗವಂತನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅನಾದಿ ಅನಂತಕಾಲದ ತನಕ ಎಷ್ಟು ಕಲ್ಪಗಳಿವೆಯೋ, ಆ ಎಲ್ಲಾ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಾಧಕರ ಸಾಧನೆಯ ಫಲವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಅಂಧತಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದುಃಖವನ್ನೀಯುವವರೂ ಕೂಡ ಇವರೇ

ವಾಯುಸ್ತುತಿಯ 'ಜನ್ಮಾಧಿವ್ಯಾಧ್ಯುಪಾಧಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ. ಸಾಧಕನ ಜನ್ಮ, ಆಧಿ, ವ್ಯಾಧಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಅನೇಕ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಆ ಸಾಧಕರಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಅನಂತಸುಖವನ್ನು ಇದೇ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ದುಷ್ಟನು ಸಾಧಕನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಗೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೋ, ಆ ದುಷ್ಟನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು, ಅನಂತ ಕಾಲದ ತನಕ ದುಃಖವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂಧತಮಸ್ಸಿಗೆ ತಳ್ಳಿ ಸ್ವತಃ ಅಲ್ಲೂ ತಾವೇ ನೆಲೆಸಿ ಅವನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಕೊಡುವವರೂ ಕೂಡ ಇವರೇ

ನಿರಂತರ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸುಖ ಕೊಡಲು ಅಸಮರ್ಥರು ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆ ಸರಿ ? ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಸಿರುತ್ತಾನೋ, ಅವನೇ ಬಹುಮಾನಾದಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ, ಸುಖವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾಗ ಮಾತ್ರ ಅವನಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತರು 'ಚಿರುಮುದಿತಚಿದಾನಂದ-ಸಂದೋಹದಾನಾಮ್' ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಕಾಲದ ತನಕ ಜೊತೆಗೆ ಇದ್ದು, ಜ್ಞಾನದ ಜೊತೆ ಸುಖವನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಅಂಧತಮಸ್ಸಿನಲ್ಲೇಕೆ ಇದ್ದಾರೆನ್ನಬೇಕು

ಸಮಗ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಭಗವಂತನು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಮೂಲಕವೇ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂಧತಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಮುಖ್ಯ ನಿಯಾಮಕನಾದವನು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ 'ತಮಸಿ ವಿದಧತಾಂ' ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮರು ಅಂಧತಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಕಾಲದ ತನಕ ದುಃಖವನ್ನು ನೀಡುವಿರಿ ಎಂದು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಧತಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ತನ್ನಿಮಿತ್ತವಾದ ದುಃಖದ ಲೇಪವೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯರು

ಪರಮಾತ್ಮ ಹಾಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ವೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ವೇದಗಳಿಂದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ವೇದಾನಾಂ ಚೈವ ಲೋಕಾನಾಂ ವ್ಯೋಮಕಾಲಾದಿಕಸ್ಯ ಚ ।
ಸರ್ವತತ್ವಾಭಿಮಾನೀ ಚ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಗಣಾಧಿಪಃ ॥

ವೇದಗಳು, ಲೋಕಗಳು, ಆಕಾಶ, ಕಾಲ, ಸಕಲತತ್ವಗಳು, ಸಕಲ ಜೀವಗಣಗಳು ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರೇ ನಿಯಾಮಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಂದ ನಿಯಮ್ಯವಾದ ವೇದಗಳು ಅವರನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪರಮಮುಖ್ಯವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನು ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದರೂ ಕೂಡ ಮುಖ್ಯವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಒಪ್ಪಬೇಕು.

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಆಖಣಾಶ್ಮಸಮರು

ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷತ್ತು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು ಆಖಣಾಶ್ಮಸಮ ಎಂದು ಹೊಗಳುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ದೇವಾಸುರರಿಗೆ ಯುದ್ಧವಾದಾಗ ಭಗವಂತನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿದರು. ನಾಸಿಕ್ಯವಾಯು, ಅಗ್ನಿ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ರುದ್ರ, ಶೇಷ, ಗರುಡ ಈ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉದ್ಗೀಥ ಎಂಬ ಭಗವಂತನ ರೂಪವನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅಸುರರು ಆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿದರು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನೇ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಉದ್ಗೀಥನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಅಸುರರು ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದರು ಎಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾದವು. ಹೇಗೆ ವಜ್ರದಂತಿರುವ ಕಲ್ಲುಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಣ್ಣಿನ ಹೆಂಟೆಯನ್ನು ಬೀಸಿದರೆ ಅದು ಸ್ವತಃ ತಾನೇ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗುವುದೋ, ಹಾಗೇ ಅಸುರರು ಈ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ತಾವೇ ನಷ್ಟವಾದವು. ಅಸುರರೂ ಕೂಡ ನಷ್ಟರಾದರು. ಇದರಿಂದ ವಾಯುದೇವರೇ ಭಗವಂತನ ಶ್ರೇಷ್ಠಪ್ರತಿಮೆಯೆಂದು ದೇವತೆಗಳು ಘೋಷಣೆಗೈದರು.

ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ಎನ್ನಿರಿ

ಸಕಲ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತೀರಮಣ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತನಾಗಿಯೇ ಭಗವಂತನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಸುರರ

ಪ್ರವೇಶವಿದೆ. ಆದರೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಲ್ಲಿ ಅಸುರ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಖಣಾಶ್ಮಸಮರಾದ್ದರಿಂದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರೇ ಭಗವಂತನ ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಲ್ಲಿದ್ದು ನಮ್ಮನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನು. ನಾವು ಎಲ್ಲಿಯೇ ಭಗವಂತನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವುದಾದರೂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರೇ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವರು

ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ 'ತಸ್ಮಿನ್ ಅಪೋ ಮಾತರಿಶ್ವಾ ದಧಾತಿ' ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಸಾಧಕರ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವವರು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಮಾತ್ರ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಎಲ್ಲಾ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಭಾರತೀರಮಣನಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಲ್ಲಿಯೇ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ರುದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತಿತರರಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಅಸುರಾವೇಶ ಇರುತ್ತದೆ, ಯಾವಾಗ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ರುದ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಅಧಿಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವಾಗಲೂ ಅವರೊಳಗೆ ಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು, ಅವರೊಳಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿದಾಗ, ನಮ್ಮ ಕರ್ಮ ಅಸುರಾವೇಶಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗದೆಯೇ, ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ತಲುಪುತ್ತದೆ.

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ವ್ಯಾಪ್ತರು

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣೋ ಮಹಾನೇಷ ಯೇನ ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಚರಾಚರಂ
ತಸ್ಮಿನ್ ಓತಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ಚೇತನಾಚೇತನಾತ್ಮಕಮ್ ।
ಯಥಾ ಸೂತ್ರೇ ಮಣಿಗಣಾಃ ರಥನಾಭಾವರಾ ಯಥಾ
ಯಥಾ ಕಂಥಾಪಟಾಃ ಸೂತ್ರೇ ಓತಾಃಪ್ರೋತಾಶ್ಚ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ॥
(ಭಾಗವತ ತಾತ್ಪರ್ಯ)

ಜೀವೋತ್ತಮರಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಸಮಸ್ತ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಈ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ

ನವಾವರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಒಳಗಡೆ ಮಾತ್ರ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ವ್ಯಾಪ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ನವಾವರಣದ ಹೊರಗಡೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಸರ್ವಥಾ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಹಾಗೂ ಪರಮಾತ್ಮರು ಮಾತ್ರ ಅವ್ಯಾಕೃತಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ-ದೇವರಿಗಿಂತಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಹಾಗೂ ಪರಮಾತ್ಮರು ಉತ್ತಮರಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮೋಕ್ಷದಾತಾ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ

ಏಕೋ ಹಿ ಕರ್ತಾ ಸರ್ವಸ್ಯ ರಮಾನಾಥಪ್ರಸಾದತಃ ।
ಪದಪ್ರದಶ್ಚ ದೇವಾನಾಂ ತತ್ತಚ್ಛಕ್ತಿಪ್ರದಸ್ತಥಾ ।
ತಥಾ ಮೃತ್ಯುಪ್ರದಶ್ಚಾಯಂ ಮುಕ್ತಾನಾಮಪಿ ಜೀವನಂ ।

(ಸ.ರ.ಮಾ)

ಎಂಬ ಮಾತಿನಂತೆ ಭಗವಂತನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡಿಸುವವರು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನೇ ಗುರುಗಳನ್ನಾಗಿ ಉಪಾಸನೆಗೈಯ್ಯುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಾಣದೇವರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಭಕ್ತಿ

ತಿರುಪತಿಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಲು ಹೇಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಾತರದಿಂದ ನಾವು ಓಡಿಹೋಗುವೆವೋ, ಅದರಂತೆ ದೇವತೆಗಳು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾತರದಿಂದ ಧಾವಿಸುವರು. ಹಾಗೇ ಧಾವಿಸಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡಾಗ ಎಲ್ಲರು ನಾ ಮುಂದೆ, ತಾ ಮುಂದೆ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಿಸುವರು. ಆಗ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಕಿರೀಟಗಳು ಅವರ ಪಾದಪೀಠಕ್ಕೆ ಘಟ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಆ ಕಿರೀಟಗಳಿಂದ ಬಂಗಾರದ ಧೂಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲೆದ್ದು ವಿಚಿತ್ರವರ್ಣದಿಂದ ಆಕಾಶವೇ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತರು ವಾಯುಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವತೆಗಳೇ ಇಷ್ಟು ಭಾವುಕತನದಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವಾಗ ನಾವೂ ಕೂಡ ಅದೇ ಆದರ್ಶದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅವರ ಪಾದಧೂಳಿಗಳನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸುವ ತವಕಿಗಳಾಗಬೇಕು.

''ತ್ರಿಜಗದ್ಗುರುವರೇಣ್ಯ ಋಜುಗಣಾಧಿಪ ಪದಾಂಬುಜಯುಗ್ಮಕೆರಗಿ ಬಿನ್ನೈಪೆ ಇನ್ನೇಕೆ ಮನ್ಮನದಿ ನಿಜರೂಪ ತೋರಿ ಸಂತೈಸು' (ತತ್ವಸುವ್ವಾಲಿ)

ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠಶ್ಚ ಮಾರುತಿಃ' ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ವಾಯುದೇವರೇ ಜೀವೋತ್ತಮರೆಂದು ಸಾರುತ್ತಿವೆ. 'ಇಯದಾಮನನಾತ್', 'ಶ್ರೇಷ್ಠಶ್ಚ' ಇತ್ಯಾದಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವೋತ್ತಮತ್ವವು ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಗುರುವರೇಣ್ಯರು. ಇಂಥ ವಾಯುದೇವರ ಜೀವೋತ್ತಮತ್ವ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ನಿರಂತರ ಪ್ರತಿ ಉಸಿರಿನಲ್ಲೂ ಮಾಡುತ್ತಾ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ಒಂದೊಂದು ಬಾರಿಯಾದರೂ ಕಲಿಪ್ರವೇಶ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅನಾದಿ ಅನಂತ ಕಾಲದ ತನಕ ಕಲಿಪ್ರವೇಶ ಇಲ್ಲದ ಗುರುಗಳು ಎಂದರೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಮಾತ್ರ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವತಾರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನ, ಶಕ್ತಿಗಳು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಯಾವಾಗ ಬೇಕಾದರೂ ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವತಾರರೂಪದಲ್ಲಿ ಇವರು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇಂಥ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರೇ ಮಧ್ವರಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಗುರುಗಳಾಗಿ ದೊರಕಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳ ಸೌಭಾಗ್ಯ. ಇಂಥ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಶರಣೆನ್ನಬೇಕು.

ಒಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದರು. ನಾವು ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರತಿಮೆ ಬೇಕು. 'ಯಾರನ್ನು ಪ್ರತಿಮೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ' ಎಂದು. ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ಪ್ರತಿಮೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಂಥ ಪ್ರತಿಮೆ ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ ಎಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ, ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಲು ಹೊರಟರು. ಆದರೆ ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ, ಅದೇ

ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಸುರರು ಬಂದು ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿ, ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಕಲುಷಿತಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಆಯಾ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಅಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ದೇವತೆಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ.

ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೆಯು ಪ್ರಯತ್ನವು ವಿಫಲವಾಯಿತು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನನ್ನು ಭಗವಂತನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪಾಸನೆಗೈಯುತ್ತಾ ಅರ್ಚಿಸಿದರು. ಅಸುರರು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಆಕ್ರಮಣದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಹಲವು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಭೂಮಿಯ ಒಳಭಾಗದಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆದ ಮಣ್ಣಿನ ಹೆಂಟೆಯೇ ಹೇಗೆ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗುತ್ತದೋ, ಅದರಂತೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದ ಅಸುರೀ ಶಕ್ತಿಗಳೇ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ಮುಂದೆ ಸೋತು ನುಚ್ಚುನೂರಾದವು. ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನನ್ನು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ದೋಷಯುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಇಂಥ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಭಗವದ್ರೂಪದ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿ, ವಿಜಯಶಾಲಿಗಳಾದರು. ಹೀಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಸುರರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪರಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಮಾತ್ರ ಭಗವಂತನ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅಧಿಷ್ಠಾನಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಷ್ಠಾನದಲ್ಲೂ ನಾವು ಭಗವಂತನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯನುಸಾರವಾಗಿ ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅಧಿಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗಲೂ ಆತ್ಯಂತಿಕವಾಗಿ ಆಯಾ ದೇವತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು, ಅವರಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನೂ ಉಪಾಸಿಸಬೇಕು. ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನೆಂಬ ಅಧಿಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಭಗವದುಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ಕೆಡಕೂ ಇಲ್ಲದೇ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮಂಗಳಮಯವಾದ ಮೋಕ್ಷವೇ ದೊರಕುತ್ತದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯನ್ನಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧನೆಗೈದು ನಾವು ಧನ್ಯರಾಗೋಣ.

ಪ್ರಾಣದೇವರ ಸ್ಮರಣೆ ಎಂದೆಂದೂ ಇರಲಿ

ನಿತ್ಯವೂ ಬಿಡದೇ ವಾಯುಸ್ತುತಿ ಪಠನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಪ್ರಾಣಮಂತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಜಪಿಸಲೇಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಉಳಿದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯ ಜೊತೆ 'ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಯ ನಮಃ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ನಿಂತಾಗ, ಕುಳಿತಾಗ, ಊಟಮಾಡುವಾಗ, ನಿದ್ರಿಸುವಾಗ, ಓಡಾಡುವಾಗ, ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವಾಗ ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಸ್ಮರಣೆ ಇಲ್ಲದೇ ಇರಲೇಬಾರದು. ಆಗ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ನಮ್ಮ ಜನ್ಮ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನು.

> ಉದ್ಯದ್ರವಿ-ಪ್ರಕರ-ಸನ್ನಿಭಮಚ್ಯುತಾಂಕೇ
> ಸ್ವಾಸೀನಮಸ್ಯ ನುತಿ-ನಿತ್ಯ-ವಚಃ-ಪ್ರವೃತ್ತಿಮ್ ।
> ಧ್ಯಾಯೇದ್ ಗದಾಭಯ-ಕರಂ ಸು-ಕೃತಾಂಜಲಿಂ ತಂ
> ಪ್ರಾಣಂ ಯಥೇಷ್ಟ-ತನುಮುನ್ನತ-ಕರ್ಮ-ಶಕ್ತಿಮ್ ॥

ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯರ ಸಮೂಹದಂತೆ ಬೆಳಗುವ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ನಿರಂತರವೂ ಅವನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಗೈಯುತ್ತಿರುವ, ಎರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಗದೆಯನ್ನೂ ಅಭಯಮುದ್ರೆಯನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ಇನ್ನೆರಡು ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಭಗವಂತನನ್ನು ನಮಿಸುತ್ತಿರುವ, ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯಸಮರ್ಥನಾದ, ಇಚ್ಛಾರೂಪಿಯಾದ ಪ್ರಾಣದೇವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

ಹನುಮದವತಾರ

ತಂದೆ ಕೇಸರಿ, ತಾಯಿ ಅಂಜನಾ. ಕೇಸರಿ ಎಂಬ ಕಪಿಗೆ ಭರದ್ವಾಜ ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಗಳು 'ವಾಯುದೇವರೇ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಲಿ' ಎಂದು ವರವನ್ನಿತ್ತರು. ಅಂಜನಾದೇವಿಯೂ ಕೂಡ ವಾಯುದೇವರೇ ಮಗನಾಗಿ ಅವತರಿಸಬೇಕೆಂದು ತಪಗೈದಳು. ಇದರ ಫಲವೇ ಹನುಮದವತಾರ.

ಒಮ್ಮೆ ಅಸುರ ಗಜರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಭರದ್ವಾಜ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಧಾವಿಸಿದನು. ಆಗ ಕೇಸರಿ ಕಪಿಯು ಸಿಂಹದಂತೆ ಅದರ ಕುಂಭಸ್ಥಳ ಸೀಳಿತು. ಇದರಿಂದ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟ ಭರದ್ವಾಜಮುನಿಗಳು 'ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನೇ ನಿನಗೆ ಮಗನಾಗಿ ಅವತರಿಸಲಿ' ಎಂದು ವರ ನೀಡಿದರು.

'ಸೂರ್ಯದತ್ತವರಃ ಸ್ವರ್ಣಃ ಸುಮೇರುರ್ನಾಮ ಪರ್ವತಃ । ತತ್ರ ರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರಶಾಸ್ತ್ಯಸ್ಯ ಕೇಸರೀ ನಾಮ ವೈ ಪಿತಾ' ಸೂರ್ಯನಿಂದ ವರವನ್ನು ಪಡೆದು ಸ್ವರ್ಣಮಯವಾದ ಮೇರುಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನ ತಂದೆಯಾದ ಕೇಸರಿಯು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನ ಹೆಂಡತಿಯೇ ಅಂಜನಾ. ರಾಮಾಯಣದ ಈ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಮೇರುಪರ್ವತವೇ ಇವರ ವಾಸಸ್ಥಳ ಹಾಗೂ ಹನುಮಂತ ದೇವರು ಅವತರಿಸಿದ್ದೂ ಕೂಡ ಮೇರುಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಭವಿಷ್ಯೋತ್ತರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವೇಂಕಟಾಚಲದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತದೇವರು ಅವತರಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಪಭೇದದಿಂದ ವಿರೋಧ ಪರಿಹರಿಸಬಹುದು.

ಒಮ್ಮೆ ಅಂಜನೆಯು ಋತುಸ್ನಾತಳಾಗಿ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮನೋಹರನಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನನ್ನು ಕಂಡಳು. ಆಗ ಆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ಅವಳನ್ನು ಆಲಂಗಿಸಿದಾಗ ಗರ್ಭವತಿಯಾದಳು.

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಾಧಕರು ತಿಳಿಯಲೇ ಬೇಕಾದ ಪ್ರಮೇಯವಿದು - ಪರಮಾತ್ಮ ಹಾಗೂ ಋಜುಗಣಸ್ಥರು ಅನ್ಯಸ್ತ್ರೀ ಸಂಪರ್ಕ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೇನಾದರೂ ಪರಸ್ತ್ರೀಸಂಪರ್ಕ ಮಾಡಿದ ಕಥೆಗಳು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕಂಡರೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಭಾರತೀದೇವಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆಯೆಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಕೃತ ಅಂಜನಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತೀದೇವಿಯ ವಿಶೇಷ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ 'ಸಂಸ್ಪರ್ಶನಂ ನಸ್ತವ ದೇವಿ ಭೂತ್ಯೈ' ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ 'ದೇವೀ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಂಬೋಧನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. 'ದೇವೀ' ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ಭಾರತಿದೇವಿ' ಎಂಬುದೇ ನಿಜಾರ್ಥ. ಭವಿಷ್ಯೋತ್ತರ-

ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣಿನ ಮೂಲಕ ಅಂಜನಾದೇವಿಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಏನೇ ಆದರೂ ಭಾರತಿದೇವಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವಳ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಬಯಸಲಾರರು.

ಇವರು ರುದ್ರನಲ್ಲ

'ಯೋ ವೈ ಚೈಕಾದಶೋ ರುದ್ರೋ ಹನುಮಾನ್ ಸಃ ಮಹಾಕಪಿಃ ಅವತೀರ್ಣಃ ಸಹಾಯಾರ್ಥಂ ವಿಷ್ಣೋರಮಿತತೇಜಸಃ' ಎಂಬ ಸ್ಕಾಂದ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ರುದ್ರನೇ ಹನುಮಂತನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿರುವವನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ವಾಯುದೇವನು ಹನುಮಂತನೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬರುತ್ತದೆ.?

ಅಸುರಮೋಹಕ್ಕಾಗಿ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹನುಮಂತದೇವರನ್ನು ರುದ್ರನ ಅವತಾರವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಅವರೇ ಹನುಮಂತದೇವರಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಈ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ನಾಗಾದಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ವಿವಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಹನ್ನೊಂದು ರೂಪಗಳೂ ಕೂಡ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರದ್ದೇ ಆಗಿವೆ.

ಆಭರಣಧಾರಿಗಳಿವರು

ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೇಗೆ ಸಕಲಾಭರಣ ಭೂಷಿತನಾಗಿ ವಸುದೇವ-ದೇವಕಿಯರಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದನೋ, ಅದರಂತೆ ಹನುಮಂತದೇವರೂ ಕೂಡ ಸಕಲಾಭರಣ ಭೂಷಿತರಾಗಿಯೇ ಅವತರಿಸಿದರು. ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನೂ ಕೂಡ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಹನುಮದ್ವಿಲಾಸದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ವರಸವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಧರಿಸಿದ್ದ ಆಭರಣಗಳು ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಅದನ್ನು ಕಂಡವರು ರಾಮದೇವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನೇ ತನ್ನ ಒಡೆಯರನ್ನಾಗಿ ಹನುಮಂತದೇವರು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರಂತೆ.

ಒಂದು ಕಥೆ

ವಾಲಿ-ಸುಗ್ರೀವರು ಹನುಮಂತದೇವರ ಸೋದರಮಾವ ಎನ್ನಲು ಒಂದು ಚಮತ್ಕಾರದ ಕಥೆ ಇದೆ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಒಬ್ಬ ವಾನರ ಹುಟ್ಟಿದ. ಅವನೊಮ್ಮೆ ಮೇರುಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಸರೋವರವೊಂದನ್ನು ಕಂಡ. ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ಕಂಡ. ಚಾಪಲದಿಂದ ಮುಳುಗೆದ್ದ. ಆ ಸರೋವರದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಕೂಡಲೇ ಸುರಸುಂದರಿಯಾದ ತರುಣಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟ. ಆ ತರುಣಿಯನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ. ಆದಿತ್ಯನೂ ಕೂಡ ಇಚ್ಛಿಸಿದ. ಆಗ ಇಂದ್ರನ ರೇತಸ್ಸು ಅವನ ಕೇಶದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಇದರಿಂದ ವಾಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ. (ವಾಲ = ಕೇಶ) ಸೂರ್ಯನ ರೇತಸ್ಸು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸುಗ್ರೀವ ಹುಟ್ಟಿದ. ಪುನಃ ಅದೇ ಸರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದಾಗ ತರುಣಿಯ ರೂಪವನ್ನು ಕಳಚಿ ವಾನರನೇ ಆದ. ಇವನೇ 'ಋಕ್ಷರಜಸ್' ಎಂಬ ರಾಜ. ಇವನಿಂದ ಇವನ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳೇ ಅಂಜನಾದೇವಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಾಲಿ-ಸುಗ್ರೀವರು ಅಂಜನಾದೇವಿಯ ಅಣ್ಣಂದಿರು. ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಇವರು ಸೋದರಮಾವ ಎನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಥೆ ರಾಮಾಯಣದ ಉತ್ತರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ತಮಿಳುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಐಯ್ಯಂಗಾರ್ ಎಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಅನೇಕ ವಿಮರ್ಶಕರು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅವತಾರವೆತ್ತಿದ ದಿನದ ಬಗ್ಗೆ

ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯೆಂದು ಹನುಮಂತದೇವರು ಅಂಜನಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿರುವರು. ಮಾರ್ಗಶಿರ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯಂದು ಹನುಮದ್‌ವ್ರತವನ್ನು ಧರ್ಮರಾಜಾದಿಗಳು ಆಚರಿಸಿರುವರು. ಹನುಮದ್‌ವ್ರತವನ್ನೇ ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಭ್ರಮಿಸಿ ಅಂದೇ ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪುರಾಣದ ಆಧಾರಗಳಲ್ಲಿ ಚೈತ್ರಹುಣ್ಣಿಮೆಯೇ ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯೆಂದು ನಿಖರವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಹನುಮಂತದೇವರು ಉದಯಿಸುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಹಣ್ಣು ಎಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ತಿನ್ನಲು ಗಗನಕ್ಕೆ ಹಾರಿದರು ಎಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿಯುವವರೆ ಬಾಲಿಶರು. ಆದರೆ ಹನುಮಂತದೇವರು ಹಾರಿದ್ದು ಸೂರ್ಯದೇವನನ್ನು ರಾಹುಗ್ರಹಣದಿಂದ ಮೋಚನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತು, ಹಣ್ಣೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯಿಂದಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೇ ಹಾರಲೂ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣ ನಡೆಯುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣವಾಗುವುದೇ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿವಸ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಅನಂತರ ಬರುವ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಸೂರ್ಯನತ್ತ ಹಾರಿದರೆಂದು ವಾಲ್ಮೀಕಿರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿದ ಹನುಮಂತದೇವರನ್ನು ಇಂದ್ರದೇವರೇಕೆ ಹನುಮಂತದೇವರ ಮುಖಕ್ಕೆ ಪ್ರಹಾರ ಮಾಡಬೇಕು?

ಕಥೆ ಹೀಗಿದೆ - ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನುಂಗಲು ಧಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಹುವನ್ನು ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹನುಮಂತದೇವರು ಗಗನಕ್ಕೆ ಚಿಮ್ಮಿದರು. ದುಷ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಇವರು ಎಂದೂ ಸಹಿಸುವವರಲ್ಲ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಹುವು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಶರಣಾದನು. ಆಗ ವಜ್ರಾಯುಧ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಇಂದ್ರದೇವರು ಮಾಡಿದರು. ವಜ್ರಾಯುಧಕ್ಕೆ ಗೌರವ ಸಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೂ 'ಸ್ವೋತ್ತಮದ್ರೋಹ ಮಾಡಿದರೆ ಹೇಗೆ ಪಾಪಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ' ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಹನುಮಂತದೇವರು ಬಿದ್ದಂತೆ ನಾಟಕ ಮಾಡಿದರು. ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ವಜ್ರಾಯುಧ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ವಾಯುದೇವರು ಸ್ತಬ್ಧರಾದರು. ಸಕಲಲೋಕಗಳೇ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತವಾದವು. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೇ ಶರಣಾದರು. ಮಹಾಪರಾಧವನ್ನು ಎಸಗಿದರೆ ಕೂಡಲೇ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಇದೇ ನಿದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಇಂದ್ರದೇವರು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಸಮಸ್ತಲೋಕವೇ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಉಸಿರಾಟ ನಿಂತುಹೋದ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ನಾಶವೇ ಸಂಭವಿಸುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎದುರಾಯಿತು. ದೇವೇಂದ್ರನ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೂ ಕೂಡ ಕುಪಿತರಾದರು. ಆಗ ಇಂದ್ರನ

ಬಳಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಹೇಳಿದರು. ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರೇ ಜೀವೋತ್ತಮರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಯಾರಿಗೂ ಕೂಡ ವಶರಾದವರಲ್ಲ. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಭ್ರೂಭಂಗದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ ಅವರ ಕೈಹಿಡಿದು ಮೇಲೆಬ್ಬಿಸಿದರು. ಆಗ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕವು ಸಹಜ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮರುಳಿತು. ಪ್ರಾಣಸಂಕುಲವು ಎಚ್ಚೆತ್ತಿತು.

ಹನೂಮಾನ್ ಎಂಬ ಹೆಸರೇಕೆ ?

ವಾಲ್ಮೀಕೀರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ 'ತತೋ ಗಿರೌ ಪಪಾತೇಷ ಇಂದ್ರವಜ್ರಾಭಿತಾಡಿತಃ ಪವಮಾನಸ್ಯ ಚೇತಸ್ಯ ವಾಮೋ ಹನುರಭಜ್ಯತ' ಎಂದು ಉತ್ತರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇಂದ್ರನ ವಜ್ರಾಯುಧ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಹನುಮಂತದೇವರ ಎಡಭಾಗದ ಹನು ಒಡೆಯಿತು ಎಂದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇವರು ಹನೂಮಾನ್ ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡರು ಅಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ, ಈ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ನಿರ್ಣಯಭಾವಚಂದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯರು ಬಹಳ ಸುಂದರವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. 'ಅಭಜ್ಯತ?' ಎಂಬುದು ಕಾಕುಪ್ರಶ್ನೆ. 'ಹನುವನ್ನು ಭಂಜನೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ' ಎಂಬುದೇ ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಧ್ವನಿತಾರ್ಥ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸಂಗ್ರಹ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ 'ಭಂಗೇ ಪ್ರಸಕ್ತೇಽಪಿ ನ ಭಂಗಮಾಪ ಹನುಃ ಶಿಶೋರ್ಯದ್ಧನುಮಾನತೋಽಯಂ' 'ಭಂಗವಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದರೂ ಈ ಶಿಶುವಿನ ಹನುವು ಭಂಗವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹನೂಮಾನ್ ಎಂದು ಇವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಲಿ ಎಂದು ದೇವೇಂದ್ರನೇ ಸ್ವತಃ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿ, ಹನುಮಂತದೇವರ ಕೊರಳಿಗೆ ದಿವ್ಯವಾದ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು.

ಹನೂಮಾನ್ ಎಂದರೆ ?

'ಹನು' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ಹಿಂಸೆ' ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ವಿವಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನೀಡುವವನು ಎಂದರ್ಥ. 'ಹನು' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ಗತಿ' ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ವಿವಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಯಾರಿಂದಲೂ ತಡೆಯಲಾಗದ ಗಮನವುಳ್ಳವನು ಹಾಗೂ ಗಾಳಿಯ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಗಮನವುಳ್ಳವನು ಎಂದರ್ಥ. 'ಹನು' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ಜ್ಞಾನ' ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ವಿವಕ್ಷಿಸಿದಾಗ

ಎಂದೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗದ ಯಥಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನು ಎಂದರ್ಥ. ದುಷ್ಟರಿಗೆ ಹಿಂಸಕನು, ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಪ್ರದನು, ಗತಿಪ್ರದನು ಎಂಬುದೂ ಕೂಡ ಈ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥ.

ಹನುಮಂತದೇವರ ಗುರು

ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಂತೆ ಸೂರ್ಯನು ಹನುಮಂತನ ಗುರು. ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಾಂದೀಪಿನೀ ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಗೆ ಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದರೋ, ಹಾಗೇ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸೂರ್ಯಾಂತರ್ಗತನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ ಇವರ ಗುರು.

ಸೂರ್ಯನ ಬಳಿ ಪಾಠ ಕೇಳಿದ ಉಲ್ಲೇಖ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಮಧ್ವನಾಮದಲ್ಲಿ 'ತರಣಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರವ ಪಠಿಸಿ' ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹನುಮಂತದೇವರು ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರು ಎಂಬುದೇ ಅತ್ಯಂತ ರೋಚಕ ವಿಚಾರ. ಸೂರ್ಯನು ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ವೇಗವಾಗಿ ಹಿಮ್ಮುಖವಾಗಿ ಸಾಗುವರು. ಇದರಿಂದಲೇ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಗುಣದಿಂದಲೂ ಸೂರ್ಯನಿಗಿಂತ ಹನುಮಂತದೇವರೇ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯಾಂತರ್ಗತನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ ಗುರುವನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಮಹಾವ್ಯಾಕರಣ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಪಾಠಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಇಂದೂ ಕೂಡ ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ಬಳಿ ಪಾಠ ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ಹನುಮಂತ ದೇವರ ಈ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಗಾಯತ್ರೀಜಪದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಹನುಮದ್ವಿಲಾಸ ಎಂಬ ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ

ತಿಮ್ಮಣ್ಣದಾಸರು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿರುವರು. ಯಾವುದೋ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸೆರೆಮನೆವಾಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿ ಒದಗಿತು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ವಿಶೇಷ ಹನುಮಂತದೇವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚನೆ

ಮಾಡಿದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಭೂತಪೂರ್ವವಾದ ಹಲವು ಪ್ರಮೇಯಗಳಿವೆ. ರಾಗ, ತಾಳಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅತ್ಯಪೂರ್ವ.

ದಾಸರಾಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರ ತಿಳಿಯಲು ಯಾವುದನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು?

ಸ್ವತಃ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೇ ಮಧ್ವನಾಮವನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಪಠಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಸಾಧಕರು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯಾವ ಸಾಧಕಸ್ತ್ರೀಯು ಮಧ್ವನಾಮವನ್ನು ಪಠಿಸದೇ ಭುಂಜಿಸುವಳೋ, ಅವಳು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಭುಂಜಿಸುವ ಪುರುಷನಿಗೆ ಸಮಾನಳಾಗುತ್ತಾಳೆಂಬ ವಾಡಿಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿದೆ. ಮತ್ತು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರು 'ಸುವ್ವೀ ಹನುಮಂತ' ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಮಧ್ವಸುವ್ವಾಲಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಪೂರ್ವಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಕರವಮುಗಿದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ' ಇತ್ಯಾದಿ ಹಾಡುಗಳೂ ಕೂಡ ಹನುಮಂತದೇವರ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಮುಖ್ಯಪದ್ಯಗಳಾಗಿವೆ.

ಮಧ್ವನಾಮವನ್ನು ಪಠಿಸಿದರೆ ಏನು ಫಲ?

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಮಧ್ವನಾಮವನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಫಲಸ್ತುತಿಯನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಿದ ಸಾವಿರ ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಧ್ವನಾಮವನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಮಹಾಫಲಭಾಗಿಗಳಾಗಿರಿ.

ಶಕ್ತಿಹ್ರಾಸವಿದೆಯೇ ?

ಹನುಮದಾದ್ಯವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಶಕ್ತಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಇದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಯಾವುದು ಸರಿ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ 'ಬಳಿತ್ಥಾ' ಮಂತ್ರವೇ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತದೆ. ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಶಕ್ತಿಗಳು ಎಷ್ಟು ಇದೆಯೋ, ಅಷ್ಟೂ ಅವತಾರರೂಪದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

'ಹನುಮದಾದ್ಯವತಾರಗಳ ಭೇದಗಳ ತಿಳಿವವ ತನುಜ ಘೋರಾಂಧತಮಸ್ಸಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನು ನ ಸಂಶಯ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಹರಿಕಥಾಽಮೃತಸಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಹನುಮ-ಭೀಮ-ಮಧ್ವ ಈ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರು ಜ್ಞಾನಶಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ, ಅವನು ತಮೋಯೋಗ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಸೌಗಂಧಿಕಾ ಪುಷ್ಪವನ್ನು ತರಲು ಹೊರಟಾಗ ಭೀಮಸೇನದೇವರಿಗೆ ಹನುಮಂತದೇವರ ಪುಚ್ಛವನ್ನು ಎತ್ತಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಥೆ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಇದೊಂದು ನಾಟಕವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ವಾಯುಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ 'ಕ್ರೀಡಾಮಾತ್ರಂ' ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಭೀಮಸೇನ ದೇವರಲ್ಲಿರುವ ಶಕ್ತಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೇನು ಕಾರಣ?

ವಾಯುದೇವರು ಎಲ್ಲ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನ, ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥರು. ಆದರೂ ಅದನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹನುಮಂತನ ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೋ, ಅಷ್ಟನ್ನು ಭೀಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಭೀಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಧ್ವಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಶಕ್ತಿಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಷ್ಟೇ ತಾರತಮ್ಯ ಹೊರತು, ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಹಾಗಾದರೆ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದು ಸಮಾನವೇ?

ರುದ್ರ, ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು ಅವತರಿಸಿದಾಗ ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಅಸಮರ್ಥರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಮೂಲರೂಪದ ಸ್ಮರಣೆಯೂ ಕೂಡ ಅವರಿಗೆ ಸರ್ವದಾ ಇರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಋಜುಜೀವಿಗಳು ಅವತರಿಸಿದಾಗ ತಮ್ಮ

ಮೂಲರೂಪದ ಸ್ಮರಣೆ ನಿರಂತರ ಇರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನ-ಶಕ್ತಿಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಕೂಡ ಸಮರ್ಥರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಭೀಮಸೇನದೇವರು ಜರಾಸಂಧನನ್ನು ವಧಿಸುವಾಗ ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಶಕ್ತಿಯು ಸಾಲದೇ ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಯೆ?

ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಏನೂ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ ಜೊತೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದಾಗ ಮೂಲರೂಪದ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿದನು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದಂತೆ, ಜರಾಸಂಧನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಭೀಮಸೇನನು ಮೂಲರೂಪವನ್ನು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿದನು ಎನ್ನಲು ಯಾವುದೇ ದಾಖಲೆಯಿಲ್ಲ. 'ಇಚ್ಛಾವ್ಯಕ್ತಿಃ ಪ್ರಾಯಶೋ ಮಾರುತಸ್ಯ' ಎಂಬ ವಚನದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಅಧಿಕಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿದರು ಎಂದಷ್ಟೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಹನುಮಂತದೇವರು ಸನ್ನ್ಯಾಸಿಗಳೆ?

'ಸ ಭಿಕ್ಷುವೇಷೋ ಹನುಮಾನ್ ಸ್ವವೇಷಂ ವಿಹಾಯ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪಾರ್ಶ್ವಮಾಪ್ಯ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಹನುಮಂತದೇವರು ತಮ್ಮ ನಿಜವಾದ ವೇಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಭಿಕ್ಷುವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಿಸಿದರು ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಗವಂತನ ಬಳಿ ನಾವು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಶರಣಾಗತರಾಗಬೇಕು. ಹಾಗಾಗಿ ಹನುಮಂತದೇವರೂ ಕೂಡ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಸನ್ನ್ಯಾಸಿವೇಷದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಎಂಬುದು ಇದರ ಸ್ವರಸವಾದ ವರ್ಮ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ''ಸದಾ ಸಮಸ್ತಾಶ್ರಮಭಾಕ್ ಸುರೇಶ್ವರೋ ವಿಶೇಷತೋ ಖಲ್ವಭಜದ್ವರಾಶ್ರಮುವನ್।'' ಎಂಬಂತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇವರು ಎಲ್ಲಾ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ತ್ರಿದಂಡೀ ಸನ್ನ್ಯಾಸಿಗಳಾದರೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ತ. ತ್ರಿದಂಡೀ ಸನ್ನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಶಿಖಾ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತಾದಿಗಳು ಇರುತ್ತವೆ.

ಸನ್ನ್ಯಾಸಿಗಳು ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ನಮಿಸಬಹುದೆ?

ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಉತ್ತರದಂತೆ ಸನ್ನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಸನ್ನ್ಯಾಸವೇಷವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಧರಿಸಿದರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮತ್ತು ಅರ್ಜುನನು ತ್ರಿದಂಡೀಸನ್ನ್ಯಾಸಿವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿದಾಗ ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಗುಣಜ್ಯೇಷ್ಠನೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಹೇಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನೋ, ಅದರಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ತನಗಿಂತ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಹಿರಿಯನಾದ್ದರಿಂದ ಹನುಮಂತದೇವರು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರು.

ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಮೊದಲು ಕಂಡಾಗ ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳು ಏಕೆ ಹೆದರಿದರು?

ಸುಗ್ರೀವನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಸಂದರ್ಶಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವಾಯುದೇವರ ಮೂಲಕವೇ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹನುಮಂತದೇವರೇ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿಸಿ ಸಖ್ಯ ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಹನುಮಂತದೇವರನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಹೇಗೆ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿದನು?

ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. 'ನಾನೃಗ್ವೇದವಿನೀತಸ್ಯ ನ ಯಜುರ್ವೇದಧಾರಿಣಃ । ನ ಸಾಮವೇದವಿದುಷಃ ಶಕ್ಯಮೇವಂ ಪ್ರಭಾಷಿತುಮ ॥ ನೂನಂ ವ್ಯಾಕರಣಂ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ಅನೇನ ಬಹುಧಾಶ್ರುತಮ್' ಋಗ್ವೇದ, ಯರ್ಜುವೇದ, ಸಾಮವೇದ ಇವುಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದವರಿಗೂ ಹೀಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಬಹು ಬಾರಿ ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನೂ ಕೂಡ ಇವನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಇವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ಅಪಶಬ್ದವಿಲ್ಲ. ಇವನ ದೇಹಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ದೋಷವೂ ಕೂಡ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವನ ಆಭರಣಗಳೂ ಕೂಡ ಇವನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿಬಂದಿವೆ. ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಬಳಿ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೂ ಶಾಪವಿದೆಯೇ?

ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗವಿದೆ. ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿ, ಯಜ್ಞಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ವಲ್ಕಲಗಳನ್ನು ಹನುಮಂತನು ಭಗ್ನಗೊಳಿಸಿದನು. ಇದನ್ನು ಸಹಿಸದ ಭೃಗು, ಅಂಗೀರಸ ಮೊದಲಾದ ಋಷಿಮುನಿಗಳು ಶಾಪವನ್ನು ಹೀಗೆ ನೀಡಿದರು -

ಬಾಧಸೇ ಯತ್ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಬಲಮಸ್ಮಾನ್ ಪ್ಲವಂಗಮ ।
ತದ್ದೀರ್ಘಕಾಲ ವೇತ್ತಾಸಿ ನಾಸ್ಮಾಕಂ ಶಾಪಮೋಹಿತಃ ।
ಯದಾ ತೇ ಸ್ಮಾರ್ಯತೇ ಕೀರ್ತಿಃ ತದಾ ತೇ ವರ್ಧತೇ ಬಲಮ್ ॥

'ಎಲೈ ಕಪಿಯೇ, ನೀನು ಶಕ್ತಿಯ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ನಮಗೆ ಉಪದ್ರವವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿರುವಿ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿನಗೆ ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯ ಜ್ಞಾನವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಲಿ. ಯಾರಾದರು ಜ್ಞಾಪಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯ ಸ್ಮರಣೆ ನಿನಗೆ ಬರಲಿ' ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಕಥೆಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲವೂ ಕೇವಲ ದರ್ಶನಭಾಷೆ. ಇದನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವೆಂದು ಸರ್ವಥಾ ತಿಳಿಯಬಾರದು. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕಡೆ ಇಂಥ ದರ್ಶನಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದರ್ಶನಭಾಷೆಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದರೆ ಮುನಿಗಳು ನೀಡಿದ ಶಾಪವು ವ್ಯರ್ಥವೇ?

ಉಪನಿಷತ್ತು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು 'ಅಖಣಾಶ್ಮಸಮ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತದೆ. ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಯಾರ ಶಾಪವೂ ಕೂಡ ತಗಲುವುದಿಲ್ಲ. ವರವೂ ಕೂಡ ತಗಲುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಶಾಪವಾಗಲೀ, ವರವಾಗಲೀ ವ್ಯರ್ಥವೆಂದಲ್ಲ. ಶಾಪ ನೀಡಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ತಪಃಶಕ್ತಿಯು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಅಪಾರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಅಧೋಗತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಉದ್ದೇಶವು ಇರುವುದರಿಂದ ಶಾಪ ಹಾಗೂ ವರಗಳನ್ನು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸೂರ್ಯ, ವರುಣ, ಯಮ, ಕುಬೇರ, ರುದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಋಷಿಮುನಿಗಳು ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ವರಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಆದರಿಂದ ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಯೋಜನವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೋಟ್ಯಾಧಿಪತಿಗೆ ಪುಡಿಗಾಸು ನೀಡಿದಂತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಕೂಡ ವ್ಯರ್ಥವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಭಗವಂತ ಹಾಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಇಬ್ಬರು ನೀಡಿದ ವರವಷ್ಟೇ ಹನುಮಂತದೇವರ ಉನ್ನತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಉಳಿದವರ ವರ ಅವರವರ ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ದ್ಯೋತಕ.

ಅಜ್ಞಾನಾದಿಗಳು ಇವೆಯೆ?

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಅವತಾರಸ್ವರೂಪರಾದ ಹನುಮಂತದೇವರು ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ನಗ್ನ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅಜ್ಞಾನ, ವಿಪರೀತಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದವು ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಇದೆಯೆಂದು ಆಪಾತತಃ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಅಜ್ಞಾನ, ವಿಪರೀತಜ್ಞಾನಗಳು ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಕೂಡ ಕೇವಲ ವಿಡಂಬನೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಮಂಡೋದರಿಯನ್ನೇ ಸೀತೆಯೆಂದು ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಸೀತೆಯ ಅಂಗಾಲಿನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕಮಲ ಮೊದಲಾದ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಮಂಡೋದರಿಯ ಅಂಗಾಲಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಸೀತೆ ಅಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಮಂಡೋದರಿಯನ್ನೇ ಸೀತೆಯೆಂದು ತಿಳಿದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕಾಗಿ ಸಾವಿರ ಗೋದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಮಧ್ವಸುವ್ವಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ಇದೆಲ್ಲವೂ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ? ಇದೂ ಕೂಡ ಕೇವಲ ವಿಡಂಬನೆಯೇ ಆಗಿದೆ ಹೊರತು, ಸತ್ಯವಲ್ಲ. ಸೀತೆಯು ಎಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ? ಅವಳ ಸ್ವರೂಪವೇನು ? ಇವೆಲ್ಲದರ ಪರಿಜ್ಞಾನ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಾಯುದೇವರಿಗೆ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅವರು ಮಾಡಿದ ವಿಡಂಬನೆಯನ್ನು ದರ್ಶನಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ವಾದಿರಾಜರು ಸುವ್ವಿಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಹನುಮಂತದೇವರಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ವಿಜಯ ರಘುಪತಿ ಒಲಿಸಿ ಧರಣಿಸುತೆಯಳಿಗೀಯೆ ।
ಭಜಿಸಿ ಮೌಕ್ತಿಕದ ಹಾರವನೆ ಪಡೆದು ।
ಅಜಪದವಿ ರಾಮ ಕೊಡ ಬರಲು ಹನುಮಂತ ।
ನಿಜಭಕುತಿಯನೆ ಪೇಳಿ ವರವ ಪಡೆದ ॥''

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಹನ್ನೊಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಬಯಸಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ನೀಡಿದನು. ಆಗ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ವರವನ್ನು ಕೇಳಲು ವಿಶೇಷ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದನು. ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಕೇಳು ನೀಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದಾಗ ಹನುಮಂತದೇವರು 'ಪ್ರವರ್ಧತಾಂ ಭಕ್ತಿರಲಂ ಕ್ಷಣೇ ಕ್ಷಣೇ ತ್ವಯೀಶ ಮೇ ಹ್ರಾಸ ವಿವರ್ಜಿತಾ ಸದಾ' ಎಂಬುದಾಗಿ ನಿರಂತರ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವರ್ಧಿಸುವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೇ ನನಗೆ ನೀಡು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಬಯಕೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಹನುಮಂತದೇವರ ಈ ಆದರ್ಶದಲ್ಲಿ ನಾವೂ ಕೂಡ ಕ್ಷಣಿಕವಾದ ಸುಖಲೋಲುಪತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡದೇ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಷ್ಟೇ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಹನುಮಂತದೇವರನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಲು ಪಠಿಸಬೇಕಾದ ಶ್ಲೋಕ

ಮಹಾವ್ಯಾಕರಣಾಂಬೋಧಿಮಂಥಮಾನಸಮಂದರಮ್ ।
ಕವಯಂತಂ ರಾಮಕೀರ್ತ್ಯಾ ಹನೂಮಂತಮುಪಾಸ್ಮಹೇ ॥

ಮಹಾವ್ಯಾಕರಣವೇ ಕ್ಷೀರಸಾಗರ. ಹನುಮಂತದೇವರ ಮನಸ್ಸೇ ಅದನ್ನು ಕಡೆಯುವ ಮಂದರಪರ್ವತ. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಕೀರ್ತಿಯೇ ಅದರಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಅಮೃತ. ಹೀಗೆ ರಾಮಚರಿತಾಮೃತವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಹನುಮಂತದೇವರನ್ನು ನಿರಂತರ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡೋಣ.

ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಾರ್ಯಮರೆತರೆ ಹನುಮಂತದೇವರ ಎಚ್ಚರಿಕೆ

ಹನುಮಂತದೇವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕಪಿಗಳು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಹಸಿವು, ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ಕಂಗೆಟ್ಟಿವೆ. ಒಮ್ಮೆ ಆ ಕಪಿಗಳು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಗುಹೆಯನ್ನು ಕಂಡವು. ಎಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಹಣ್ಣು-ಹಂಪಲುಗಳು ನದಿ-ಸರೋವರಗಳೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಇರಬಹುದೇ? ಎಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಗುಹೆಯ ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವು. ಒಳಹೊಕ್ಕಾಗ ಒಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ ಕಾದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲೊಂದು ದೊಡ್ಡವನ. ಹಣ್ಣು-ಹಂಪಲುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಉದ್ಯಾನವನ. ಅಲ್ಲೊಬ್ಬ ಸುಂದರಿಯಾದ ನವತರುಣಿ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಲು ಆಪ್ಯಾಯಮಾನ. ಕಪಿಗಳ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲ. ಕುಣಿದಾಡಿದವು. ಜಿಗಿದಾಡಿದವು. ಪ್ರಾಣ ಬಂತೆಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟವು. ಆ ತರುಣಿ ಬೇರ್‍ಯಾರೂ ಅಲ್ಲ. ಹೇಮಾ ಎಂಬ ಅಪ್ಸರೆಯ ಸಖಿ ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನು ಕರೆದು ಯಥೋಚಿತ ಸತ್ಕರಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಸತ್ಕಾರದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕಪಿಗಳು ಸುಪ್ರಸನ್ನರಾದರು.

ಎಲ್ಲವೂ ಮುಗಿಯಿತು. ಸೀತಾನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಪುನಃ ಹೊರಡಬೇಕಾದ ಕಾಲ ಒದಗಿತು. ಆಗ ತಾರಾ ಎಂಬ ಕಪಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ವಾನರರನ್ನು ಕುರಿತು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ - ''ನಮ್ಮಿಂದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹುಡುಕದಿದ್ದರೆ ಮರಣದಂಡನೆ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಚಿರಕಾಲ ಸುಖವಾಗಿ ಬದುಕೋಣ. ಈ ಉದ್ಯಾನವನ ಬಿಟ್ಟು ಪುನಃ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ ಹೋಗುವುದೇ ಬೇಡ''. ತಾರನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಜಾಂಬವಂತ, ಅಂಗದ ಎಲ್ಲರೂ ಸರಿ, ಸರಿ ಎಂದು ನುಡಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಕುಣಿದಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಹನುಮಂತ ಮಾತ್ರ ಇದನ್ನು ಸಹಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲ ಕಪಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹನುಮಂತ ಉಚ್ಚಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿದ - 'ನಹಿ ವಾಯುಸೂನು ರಾಮಪ್ರತೀಪಂ ವಚನಂ ಸಹೇತ' 'ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಈ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಈ ಹನುಮಂತನು ಎಂದೂ ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಘರ್ಜಿಸಿದ. ಹೀಗೆ ಎಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹನುಮಂತನು ಮರೆತಿಲ್ಲ. ಉಳಿದವರು ಮರೆತಾಗ ಎಚ್ಚೆತ್ತಿಸುವವನೂ ಕೂಡ ಹನುಮಂತನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ.

ಹನುಮಂತದೇವರ ಬಳಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಪ್ರವರ್ಧತಾಂ ಭಕ್ತಿರಲಂ ಕ್ಷಣೇ ಕ್ಷಣೇ
ತ್ವಯೀಶ ಮೇ ಹ್ರಾಸವಿವರ್ಜಿತಾ ಸದಾ ।
ಅನುಗ್ರಹಸ್ತೇ ಮಯಿ ಚೈವಮೇವ
ನಿರೂಪಧೌ ತೌ ಮಮ ಸರ್ವಕಾಮ ॥

'ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಲಿ ಎಂದೂ ಕಮ್ಮಿ ಆಗುವುದು ಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇರಲಿ. ಎರಡೂ ನಿರ್ವ್ಯಾಜವಾಗಿರಲಿ ಸತ್ಯಕಾಮನೇ' ಎಂದು ಹನುಮಂತದೇವರು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಾವೂ ಸಹ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡೋಣ.

* * * *

ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ಹಾಡುಗಳು

ತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ
ಸುಂದರಕಾಂಡ

ರಾಮಾಯ ಶಾಶ್ವತಸುವಿಸ್ಮೃತಷಡ್ಗುಣಾಯ
ಸರ್ವೇಶ್ವರಾಯ ಬಲವೀರ್ಯಮಹಾರ್ಣವಾಯ ।
ನತ್ವಾ ಲಿಲಂಘಯಿಷುರರ್ಣವಮುತ್ಪಪಾತ
ನಿಷ್ಪೀಡ್ಯ ತಂ ಗಿರಿವರಂ ಪವನಸ್ಯ ಸೂನುಃ ॥ ೧ ॥

ಚುಕ್ಷೋಭ ವಾರಿಧಿರನುಪ್ರಯಯೌ ಚ ಶೀಘ್ರಂ
ಯಾದೋಗಣೈಃ ಸಹ ತದೀಯಬಲಾಭಿಕೃಷ್ಟಃ ।
ವೃಕ್ಷಾಶ್ಚ ಪರ್ವತಗತಾಃ ಪವನೇನ ಪೂರ್ವಂ
ಕ್ಷಿಪ್ತೋಽರ್ಣವೇ ಗಿರಿರುದಾಗಮದಸ್ಯ ಹೇತೋಃ ॥ ೨ ॥

ಶ್ಯಾಲೋ ಹರಸ್ಯ ಗಿರಿಪಕ್ಷವಿನಾಶಕಾಲೇ
ಕ್ಷಿಪ್ತೋಽರ್ಣವೇ ಸ ಮರುತೋರ್ವರಿತಾತ್ಮಪಕ್ಷಃ ।
ಹೈಮೋ ಗಿರಿಃ ಪವನಜಸ್ಯ ತು ವಿಶ್ರಮಾರ್ಥ-
ಮುದ್ಭಿದ್ಯ ವಾರಿಧಿಮವರ್ಧದನೇಕಸಾನುಃ ॥ ೩ ॥

ನೈವಾತ್ರ ವಿಶ್ರಮಣಮೈಚ್ಛದವಿಶ್ರಮೋಽಸೌ
ನಿಃಸೀಮಪೌರುಷಬಲಸ್ಯ ಕುತಃ ಶ್ರಮೋಽಸ್ಯ ।
ಆಶ್ಲಿಷ್ಯ ಪರ್ವತವರಂ ಸ ದದರ್ಶ ಗಚ್ಛನ್
ದೇವೈಸ್ತು ನಾಗಜನನೀಂ ಪ್ರಹಿತಾಂ ವರೇಣ ॥ ೪ ॥

ಜಿಜ್ಞಾಸುಭಿರ್ನಿಜಬಲಂ ತವ ಭಕ್ಷಮೇತು
ಯದ್ಯತ್ ತ್ವಮಿಚ್ಛಸಿ ತದಿತ್ಯಮರೋದಿತಾಯಾಃ ।
ಆಸ್ಯಂ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಸಪದಿ ಪ್ರವಿನಿಃಸೃತೋಽಸ್ಮಾದ್
ದೇವಾನನಂದಯದುತ ಸ್ವಮತಮೇಷು ರಕ್ಷನ್ ॥ ೫ ॥

ದೃಷ್ಟ್ವಾಸುರಪ್ರಣಯಿತಾಂ ಬಲಮಸ್ಯ ಚೋಗ್ರಂ
ದೇವಾಃ ಪ್ರತುಷ್ಟುವುರಮುಂ ಸುಮನೋಭಿವೃಷ್ಟ್ಯಾ ।
ತೈರಾದೃತಃ ಪುನರಸೌ ವಿಯತೈವ ಗಚ್ಛನ್
ಛಾಯಾಗ್ರಹಂ ಪ್ರತಿದದರ್ಶ ಚ ಸಿಂಹಿಕಾಖ್ಯಮ್ ॥ ೬ ॥

ಲಂಕಾವನಾಯ ಸಕಲಸ್ಯ ಚ ನಿಗ್ರಹೇಽಸ್ಯಾಃ
ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಪ್ರತಿಹತಂ ಪ್ರದದೌ ವಿಧಾತಾ ।
ಛಾಯಾಮವಾಕ್ಷಿಪದಸೌ ಪವನಾತ್ಮಜಸ್ಯ
ಸೋಽಸ್ಯಾಃ ಶರೀರಮನುವಿಶ್ಯ ಬಿಭೇದ ಚಾಶು ॥ ೭ ॥

ನಿಃಸೀಮಮಾತ್ಮಬಲಮಿತ್ಯನುದರ್ಶಯಾನೋ
ಹತ್ವೈವ ತಾಮಪಿ ವಿಧಾತೃವರಾಭಿಗುಪ್ತಾಮ್ ।
ಲಂಬೇ ಸ ಲಂಬಶಿಖರೇ ನಿಪಪಾತ ಲಂಕಾ-
ಪ್ರಾಕಾರರೂಪಕಗಿರಾವಥ ಸಂಚುಕೋಚ ॥ ೮ ॥

ಭೂತ್ವಾ ಬಿಡಾಲಸಮಿತೋ ನಿಶಿ ತಾಂ ಪುರೀಂ ಚ
ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯನ್ ದದರ್ಶ ನಿಜರೂಪವತೀಂ ಸ ಲಂಕಾಮ್
ರುದ್ಧೋಽನಯಾಽಽಶ್ವಥ ವಿಜಿತ್ಯ ಚ ತಾಂ ಸ್ವಮುಷ್ಟಿ-
ಪಿಷ್ಟಾಂ ತಯಾಽನುಮತ ಏವ ವಿವೇಶ ಲಂಕಾಮ್ ॥ ೯ ॥

ಮಾರ್ಗಮಾಣೋ ಬಹಿಶ್ಚಾಂತಃ ಸೋಽಶೋಕವನಿಕಾತಲೇ ।
ದದರ್ಶ ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷಮೂಲಸ್ಥಿತರಮಾಕೃತಿಮ್ ॥ ೧೦ ॥

ನರಲೋಕವಿಡಂಬಸ್ಯ ಜಾನನ್ ರಾಮಸ್ಯ ಹೃದ್ಗತಮ್ ।
ತಸ್ಯ ಚೇಷ್ಟಾನುಸಾರೇಣ ಕೃತ್ವಾ ಚೇಷ್ಟಾಶ್ಚ ಸಂವಿದಮ್ ॥ ೧೧ ॥

ತಾದೃಕ್ಚೇಷ್ಟಾಸಮೇತಾಯಾ ಅಂಗುಲೀಯಮದಾತ್ ತತಃ ।
ಸೀತಾಯಾ ಯಾನಿ ಚೈವಾಸನ್ನಾಕೃತೇಸ್ತಾನಿ ಸರ್ವಶಃ ॥ ೧೨ ॥

ಭೂಷಣಾನಿ ದ್ವಿಧಾ ಭೂತ್ವಾ ತಾನ್ಯೇವಾಸನ್ ತಥೈವ ಚ ।
ಅಥ ಚೂಡಾಮಣಿಂ ದಿವ್ಯಂ ದಾತುಂ ರಾಮಾಯ ಸಾ ದದೌ॥ ೧೩ ॥

ಯದ್ಯಪ್ಯೇತನ್ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ನಿಶಾಚರಗಣಾಸ್ತು ತೇ ।
ದ್ಯುಲೋಕಚಾರಿಣಃ ಸರ್ವೇ ಪಶ್ಯಂತ್ಯೃಷಯ ಏವ ಚ ॥ ೧೪ ॥

ತೇಷಾಂ ವಿಡಂಬನಾಯೈವ ದೈತ್ಯಾನಾಂ ವಂಚನಾಯ ಚ ।
ಪಶ್ಯತಾಂ ಕಲಿಮುಖ್ಯಾನಾಂ ವಿಡಂಬೋಽಯಂ ಕೃತೋ ಭವೇತ್॥ ೧೫ ॥

ಕೃತ್ವಾ ಕಾರ್ಯಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ವಿಶಂಕಃ ಪವನಾತ್ಮಜಃ ।
ಆತ್ಮಾವಿಷ್ಕರಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಚಕ್ರೇ ಮತಿಮತಾಂ ವರಃ ॥ ೧೬ ॥

ಅಥ ವನಮಖಿಲಂ ತದ್ರಾವಣಸ್ಯಾವಲುಂಪ್ಯ
ಕ್ಷಿತಿರುಹಮಿಮಮೇಕಂ ವರ್ಜಯಿತ್ವಾಽಽಶು ವೀರಃ ।
ರಜನಿಚರವಿನಾಶಂ ಕಾಂಕ್ಷಮಾಣೋಽತಿವೇಲಂ
ಮುಹುರತಿರವನಾದೀ ತೋರಣಂ ಚಾರುರೋಹ ॥ ೧೭ ॥

ಅಥಾಶೃಣೋದ್ದಶಾನನಃ ಕಪೀಂದ್ರಚೇಷ್ಟಿತಂ ಪರಮ್ ।
ದಿದೇಶ ಕಿಂಕರಾನ್ ಬಹೂನ್ ಕಪಿರ್ನಿಗೃಹ್ಯತಾಮಿತಿ ॥ ೧೮ ॥

ಸಮಸ್ತಶೋ ವಿಮೃತ್ಯವೋ ವರಾದ್ಧರಸ್ಯ ಕಿಂಕರಾಃ ।
ಸಮಾಸದನ್ ಮಹಾಬಲಂ ಸುರಾಂತರಾತ್ಮನೋಽಂಗಜಮ್ ॥ ೧೯ ॥

ಅಶೀತಿಕೋಟಿಯೂಥಪಂ ಪುರಃಸರಾಷ್ಟಕಾಯುತಮ್ ।
ಅನೇಕಹೇತಿಸಂಕುಲಂ ಕಪೀಂದ್ರಮಾವೃಣೋದ್ಬಲಮ್ ॥ ೨೦ ॥

ಸಮಾವೃತಸ್ತಥಾಽಽಯುಧೈಃ ಸ ತಾಡಿತಶ್ಚ ತೈರ್ಭೃಶಮ್ ।
ಚಕಾರ ತಾನ್ ಸಮಸ್ತಶಸ್ತಲಪ್ರಹಾರಚೂರ್ಣಿತಾನ್ ॥ ೨೧ ॥

ಪುನಶ್ಚ ಮಂತ್ರಿಪುತ್ರಕಾನ್ ಸ ರಾವಣಪ್ರಚೋದಿತಾನ್ ।
ಮಮರ್ದ ಸಪ್ತಪರ್ವತಪ್ರಭಾನ್ ವರಾಭಿರಕ್ಷಿತಾನ್ ॥ ೨೨ ॥

ಬಲಾಗ್ರಗಾಮಿನಸ್ತಥಾ ಸ ಶರ್ವವಾಕ್ಸುಗರ್ವಿತಾನ್ ।
ನಿಹತ್ಯ ಸರ್ವರಕ್ಷಸಾಂ ತೃತೀಯಭಾಗಮಕ್ಷಿಣೋತ್ ॥ ೨೩ ॥

ಅನೌಪಮಂ ಹರೇರ್ಬಲಂ ನಿಶಮ್ಯ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಃ ।
ಕುಮಾರಮಕ್ಷಮಾತ್ಮನಃ ಸಮಂ ಸುತಂ ನ್ಯಯೋಜಯತ್ ॥ ೨೪ ॥

ಸ ಸರ್ವಲೋಕಸಾಕ್ಷಿಣಃ ಸುತಂ ಶರೈರ್ವವರ್ಷ ಹ ।
ಶಿತೈರ್ವರಾಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಿತೈರ್ನಚೈನಮಭ್ಯಚಾಲಯತ್ ॥ ೨೫ ॥

ಸ ಮಂಡಮಧ್ಯಗಾಸುತಂ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ರಾವಣೋಪಮಮ್ ।
ತೃತೀಯ ಏಷ ಚಾಂಶಕೋ ಬಲಸ್ಯ ಹೀತ್ಯಚಿಂತಯತ್ ॥ ೨೬ ॥

ನಿಧಾರ್ಯ ಏವ ರಾವಣಃ ಸ ರಾಘವಸ್ಯ ನಾನ್ಯಥಾ ।
ಯದೀಂದ್ರಜಿನ್ಮಯಾ ಹತೋ ನ ಚಾಸ್ಯ ಶಕ್ತಿರೀಕ್ಷ್ಯತೇ ॥ ೨೭ ॥

ಅತಸ್ತಯೋಃ ಸಮೋ ಮಯಾ ತೃತೀಯ ಏಷ ಹನ್ಯತೇ ।
ವಿಚಾರ್ಯ ಚೈವಮಾಶು ತಂ ಪದೋಃ ಪ್ರಗೃಹ್ಯ ಪುಪ್ಲುವೇ ॥ ೨೮ ॥

ಸ ಚಕ್ರವದ್ಭ್ರಮಾತುರಂ ವಿಧಾಯ ರಾವಣಾತ್ಮಜಮ್ ।
ಅಪೋಥಯದ್ಧರಾತಲೇ ಕ್ಷಣೇನ ಮಾರುತೀತನುಃ ॥ ೨೯ ॥

ವಿಚೂರ್ಣಿತೇ ಧರಾತಲೇ ನಿಜೇ ಸುತೇ ಸ ರಾವಣಃ ।
ನಿಶಮ್ಯ ಶೋಕತಾಪಿತಸ್ತದಗ್ರಜಂ ಸಮಾದಿಶತ್ ॥ ೩೦ ॥

ಅಥೇಂದ್ರಜಿನ್ಮಹಾಶರೈರ್ವರಾಸ್ತ್ರಸಂಪ್ರಯೋಜಿತೈಃ ।
ತತಕ್ಷ ವಾನರೋತ್ತಮಂ ನ ಚಾಶಕದ್ವಿಚಾಲನೇ ॥ ೩೧ ॥

ಅಥಾಸ್ತ್ರಮುತ್ತಮಂ ವಿಧೇರ್ಯುಯೋಜ ಸರ್ವದುರ್ದುಃಸಹಮ್ ।
ಸ ತೇನ ತಾಡಿತೋ ಹರಿರ್ವ್ಯಚಿಂತಯನ್ನಿರಾಕುಲಃ ॥ ೩೨ ॥

ಮಯಾ ವರಾ ವಿಲಂಘಿತಾ ಹ್ಯನೇಕಶಃ ಸ್ವಯಂಭುವಃ ।
ಸ ಮಾನನೀಯ ಏವ ಮೇ ತತೋಽತ್ರ ಮಾನಯಾಮ್ಯಹಮ್॥ ೩೩ ॥

ಇಮೇ ಚ ಕುರ್ಯುರತ್ರ ಕಿಂ ಪ್ರಹೃಷ್ಟರಕ್ಷಸಾಂ ಗಣಾಃ ।
ಇತೀಹ ಲಕ್ಷ್ಯಮೇವ ಮೇ ಸ ರಾವಣಶ್ಚ ದೃಶ್ಯತೇ ॥ ೩೪ ॥

ಇದಂ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ಬದ್ಧವತ್ ಸ್ಥಿತಂ ಕಪೀಂದ್ರಮಾಶು ತೇ ।
ಬಬಂಧುರನ್ಯಪಾಶಕೈರ್ಜಗಾಮ ಚಾಸ್ತ್ರಮಸ್ಯ ತತ್ ॥ ೩೫ ॥

ಅಥ ಪ್ರಗೃಹ್ಯ ತಂ ಕಪಿಂ ಸಮೀಪಮಾನಯಂಶ್ಚ ತೇ ।
ನಿಶಾಚರೇಶ್ವರಸ್ಯ ತಂ ಸ ಪೃಷ್ಟವಾಂಶ್ಚ ರಾವಣಃ ॥ ೩೬ ॥

ಕಪೇ ಕುತೋಽಸಿ ಕಸ್ಯ ವಾ ಕಿಮರ್ಥಮೀದೃಶಂ ಕೃತಮ್ ।
ಇತೀರಿತಃ ಸ ಚಾವದತ್ ಪ್ರಣಮ್ಯ ರಾಮಮೀಶ್ವರಮ್ ॥ ೩೭ ॥

ಅವೈಹಿ ದೂತಮಾಗತಂ ದುರಂತವಿಕ್ರಮಸ್ಯ ಮಾಮ್ ।
ರಘೂತ್ತಮಸ್ಯ ಮಾರುತಿಂ ಕುಲಕ್ಷಯೇ ತವೇಶ್ವರಮ್ ॥ ೩೮ ॥

ನ ಚೇತ್ ಪ್ರದಾಸ್ಯಸಿ ತ್ವರನ್ ರಘೂತ್ತಮಪ್ರಿಯಾಂ ತದಾ ।
ಸಪುತ್ರಮಿತ್ರಬಾಂಧವೋ ವಿನಾಶಮಾಶು ಯಾಸ್ಯಸಿ ॥ ೩೯ ॥

ನ ರಾಮಬಾಣಧಾರಣೇ ಕ್ಷಮಾಃ ಸುರೇಶ್ವರಾ ಅಪಿ ।
ವಿರಿಂಚಿಶರ್ವಪೂರ್ವಕಾಃ ಕಿಮು ತ್ವಮಲ್ಪಸಾರಕಃ ॥ ೪೦ ॥

ಪ್ರಕೋಪಿತಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಕಃ ಪುರಃಸ್ಥಿತೌ ಕ್ಷಮೋ ಭವೇತ್ ।
ಸುರಾಸುರೋರಗಾದಿಕೇ ಜಗತ್ಯಚಿಂತ್ಯಕರ್ಮಣಃ ॥ ೪೧ ॥

ಇತೀರಿತೇ ವಧೋದ್ಯತಂ ನ್ಯವಾರಯದ್ವಿಭೀಷಣಃ ।
ಸ ಪುಚ್ಛದಾಹಕರ್ಮಣಿ ನ್ಯಯೋಜಯನ್ನಿಶಾಚರಾನ್ ॥ ೪೨ ॥

ಅಥಾಸ್ಯ ವಸ್ತ್ರಸಂಚಯೈಃ ಪಿಧಾಯ ಪುಚ್ಛಮಗ್ನಯೇ ।
ದದುರ್ದದಾಹ ನಾಸ್ಯ ತನ್ಮರುತ್ಸಖೋ ಹುತಾಶನಃ ॥ ೪೩ ॥

ಮಮರ್ಷ ಸರ್ವಚೇಷ್ಟಿತಂ ಸ ರಕ್ಷಸಾಂ ನಿರಾಮಯಃ ।
ಬಲೋದ್ಧತಶ್ಚ ಕೌತುಕಾತ್ ಪ್ರದಗ್ಧುಮೇವ ತಾಂ ಪುರೀಮ್ ॥ ೪೪ ॥

ದದಾಹ ಚಾಖಿಲಾಂ ಪುರೀಂ ಸ್ವಪುಚ್ಛಗೇನ ವಹ್ನಿನಾ ।
ಕೃತಿಸ್ತು ವಿಶ್ವಕರ್ಮಣೋಽಪ್ಯದಹ್ಯತಾಸ್ಯ ತೇಜಸಾ ॥ ೪೫ ॥

ಸುವರ್ಣರತ್ನಕಾರಿತಾಂ ಸ ರಾಕ್ಷಸೋತ್ತಮೈಃ ಸಹ ।
ಪ್ರದಹ್ಯ ಸರ್ವಶಃ ಪುರೀಂ ಮುದಾಽನ್ವಿತೋ ಜಗರ್ಜ ಚ ॥ ೪೬ ॥

ಸ ರಾವಣಂ ಸಪುತ್ರಕಂ ತೃಣೋಪಮಂ ವಿಧಾಯ ಚ ।
ತಯೋಃ ಪ್ರಪಶ್ಯತೋಃ ಪುರೀಂ ವಿಧಾಯ ಭಸ್ಮಸಾದ್ಯಯೌ ॥ ೪೭ ॥

ವಿಲಂಘ್ಯ ಚಾರ್ಣವಂ ಪುನಃ ಸ್ವಜಾತಿಭಿಃ ಪ್ರಪೂಜಿತಃ ।
ಪ್ರಭಕ್ಷ್ಯ ವಾನರೇಶಿತುರ್ಮಧು ಪ್ರಭುಂ ಸಮೇಯಿವಾನ್ ॥ ೪೮ ॥

ರಾಮಂ ಸುರೇಶ್ವರಮಗಣ್ಯಗುಣಾಭಿರಾಮಂ
ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ಸರ್ವಕಪಿವೀರವರೈಃ ಸಮೇತಃ ।
ಚೂಡಾಮಣಿಂ ಪವನಜಃ ಪದಯೋರ್ನಿಧಾಯ
ಸರ್ವಾಂಗಕೈಃ ಪ್ರಣತಿಮಸ್ಯ ಚಕಾರ ಭಕ್ತ್ಯಾ ॥ ೪೯ ॥

ರಾಮೋಽಪಿ ನಾನ್ಯದನುದಾತುಮಮುಷ್ಯ ಯೋಗ್ಯಂ
ಅತ್ಯಂತಭಕ್ತಿಭರಿತಸ್ಯ ವಿಲಕ್ಷ್ಯ ಕಿಂಚಿತ್ ।
ಸ್ವಾತ್ಮಪ್ರದಾನಮಧಿಕಂ ಪವನಾತ್ಮಜಸ್ಯ
ಕುರ್ವನ್ ಸಮಾಶ್ಲಿಷದಮುಂ ಪರಮಾಭಿತುಷ್ಟಃ ॥ ೫೦ ॥

* * * *

ರಾಗ : ಪುನ್ನಾಗವರಾಳಿ ತಾಳ: ಛಾಪು

ಹನುಮಂತನುದಿಸಿದನು ಭೂತಳದೊಳು
ಹನುಮಂತನುದಿಸಿದನು ॥ಪ॥

ಹನುಮಂತನುದಿಸಿದ ವನಜನಾಭನ ಪಾದ
ವನಜಗಳ ಸೇವೆಯನು ಮಾಡಲು
ಅನಿಲದೇವರ ಸುಪ್ರಸಾದಿ ॥ಅ.ಪ.॥

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ಎಲೆತಳಿರುದದಿ ಥಳಥಳಿಸುವ ದೇಹ

ಗಳದಲ್ಲಿ ನವರತ್ನಗಳ ಹಾರ ಶಿರದಲ್ಲಿ

ಪೊಳೆವ ಕಿರೀಟ ಕುಂಡಲಕರ್ಣ ಕಟಿಸೂತ್ರ

ವಿಲಸಿತ ಕೌಪೀನ ಜ್ವಲಿಸುವ ಉಪವೀತಾದ್ಯ ಲಘುಸಾಲಂಕಾರ ದೇಹದಲಿ

ಪುಟ್ಟುತಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಫಲವೆನುತ ಲಂಘಿಸುತ ವೇಗದಲಿ

ಕಬಳಿಸುತಲಿರಲಾ ಬಲನಿಷೂದನ ನೋಡಿ ಕೋಪದಲಿ

ಘಾತಿಸಲು ವಜ್ರದಿ ಬಳಲುತಲಿ

ಮೂರ್ಛೆಯಲಿ ಬೀಳಲು ತಳಿದು ಪವನನು ಮುನಿದನಾಕ್ಷಣ ||೧||

ಪರಮೇಷ್ಠಿ ಮೊದಲಾಗಿ ಇರುವೆಯ ಪರ್ಯಂತ

ಇರುವ ದೇಹಗಳೊಳಗಿರುವ ಪ್ರಾಣಾಶುಗ

ವಿರದಂತೆ ಸೆಳೆಯುತಲಿರೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯರು ಪೋಗಿ ಹರಿಗೆ ಬಿನ್ನೈಸಲು

ಸುರರೊಡಗೂಡಿ ಶ್ರೀಧರನು

ಮಾರುತನ್ನೈದಿಕುಸ್ತರಿಸಿ ಮಾರುತಿಯನೆಬ್ಬಿಸಿ

ವರಗಳಿತ್ತರು ನಿರ್ಜರರುವೆರಿಸಿ

ಸದ್ವಜ್ರಕಾಯವುವರ ಚಿರಂಜೀವತ್ವ ವಾ

ದರಿಸಿದರ್ಕಾಮರೂಪಾ ದ್ಯುತರದ

ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯೆ ಕರುಣೆಸಿತ್ತು ಬಳಿಕಾ ಮರುತ್ಸುತ ||೨||

ಆದಿತ್ಯನಲಿ ಸರ್ವವೇದಾದಿಗಳನು ಜಂಭಬೇಧಿಯಂ

ವ್ಯಾಕರಣಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಂಗಳನೋದಿ

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಮಾದ ವ್ರತಕೆ ದೀಕ್ಷೈದು

ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾದ ಮಹಾತ್ಮ ವಿನೋದಿ

ಸುಗ್ರೀವನಲಿ ಸಖ್ಯವನು ಮಾಡುತ ಪರಮಾಹ್ಲಾದದಿಂದಲಿ

ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳನು

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ಸೇವಿಸುತ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮನದಲಿ ಭಕ್ತಿಯನು
ಖಾದ್ರಿನೃಸಿಂಗನ ಪಾದ ದರುಶನವಾಗಬೇಕೆಂದಾ
ದಯಾನಿಧಿ ಬಯಸುತಿರ್ದನು.

****

ರಾಗ : ದರ್ಬಾರ್ ತಾಳ: ಆಟ

ರಾಮದೂತನ ಪಾದ ತಾಮರಸವ ಕಂಡ
ಆ ಮನುಜನೇ ಧನ್ಯನು ||ಪ||

ಶ್ರೀ ಮನೋಹರನಂಘ್ರಿ ಭಜಕ
ಸ್ತೋಮ ಕುಮುದಕೆ ಸೋಮನೆನಿಸುವ
ಭೂಮಿಯೊಳು ಯದುಗಿರಿಯ ಸೀಮೆಯ
ಕಾಮವರದೊಳು ಪ್ರೇಮದಿಂದಿಹ ||ಅ.ಪ.||

ಕೋತಿರೂಪದಿ ರಘುನಾಥುನಾಜ್ಞೆಯ ತಾಳಿ
ಪಾಥೋದಿಯ ಲಂಘಿಸಿ
ಖ್ಯಾತ ಲಂಕೆಯ ಪೊಕ್ಕು ಶೋಧಿಸಿ
ಮಾತೆಪನು ಕಂಡೆರಗಿ ದಶಮುಖ
ಪೋತ ಖಳಕುಲ ವ್ರಾತ ಘಾತಿಸಿ
ಸೀತೆ ವಾರ್ತೆಯು ನಾಥಗರುಹಿದ ||೧||

ಪಾಂಡುಸುತನೆ ಪ್ರಚಂಡ ಗದೆಯನು ದೋ
ರ್ದಂಡದಿ ಧರಿಸುತಲಿ
ಮಂಡಲದೊಳು ಭಂಡ ಕೌರವ
ಚಂಡರಿಪುಗಳ ಖಂಡಿಸಿ ಶಿರ
ಚಂಡನಾಡಿ-ಸತಿಗೆ ಕರುಳಿನ
ದಂಡೆ ಮುಡಿಸಿದ್ದುದಂಡ ವಿಕ್ರಮ ||೨||

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ಧಾರುಣಿಯೊಳು ದ್ವಿಜನಾರಿ ಗರ್ಭದಿ ಬಂದು
ಮೂರೊಂದಾಶ್ರಮ ಧರಿಸಿ
ಧೀರ ನೀನೇಳಧಿಕ ತ್ರಿದಶ
ಸಾರ ಗ್ರಂಥಗಳ್ ವಿರಚಿಸುತ ಮಹ
ಶೂರ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲ ವಿಠಲನ
ಚಾರು ಚರಣಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ ಗುರು ||೩||

* * * *

ರಾಗ : ಭೀಮಪಲಾಸ್ ತಾಳ: ರೂಪಕ

ಹನುಮ ಭೀಮ ಮಧ್ವಮುನಿಯ ನೆನೆದು ಬದುಕಿರೊ ||ಪ||

ಅನುಮಾನಗಳಿಲ್ಲದಲೆ ಮನೋಭೀಷ್ಟಗಳ ಕೊಡುವ ||ಅ.ಪ.||

ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪ್ರಾಣಾಧಾರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲೆ ಉತ್ತಮನು
ಪ್ರಾಣಪಾನ ವ್ಯಾನೋದಾನ ಸಮಾನರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನು
ಕಾಣಿರೇನು ಕಾಯ ಕರ್ಮ ಚಕ್ಷು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆಲ್ಲ
ತ್ರಾಣಕೊಟ್ಟು ಸಲಹುವ ಜಾಣ ಗುರು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ||೧||

ಕಾಮಧೇನು ಚಿಂತಾಮಣಿ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷನಾದ ಸ್ವಾಮಿ
ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನೆನೆಯುವರ ಭಾಗ್ಯಕೆ ಎಣೆಯುಂಟೆ
ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ ಮೋಕ್ಷಾದಿ ಸಂಪದ್ದಾತ
ಆ ಮಹಾಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನ ದಾರಢ್ಯ ಭಕುತಿ ಕೊಡು ||೨||

ಅವತಾರ ತ್ರಯಂಗಳಿಂದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಸೇವಿಪನು
ತವಕದಿಂದ ಪೂಜಿಪ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನು
ಕವಿತೆ ವಾಕ್ಯವಲ್ಲವಿದು ಸುವಿವೇಕದಿ ಕೇಳುವುದು
ಭವಬಂಧನ ಕಳೆದು ಕಾವ ಪುರಂದರವಿಠಲನ ದಾಸ ||೩||

* * * *

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ರಾಗ : ಯಮುನ ಕಲ್ಯಾಣಿ ತಾಳ: ಆದಿ

ನಂಬಿದೆ ನಿನ್ನ ಪಾದ ಗುರು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ

ನಂಬಿದೆ ನಿನ್ನ ಪಾದ ಪಾದ ಡಂಭವ ತೊಲಗಿಸಿ

ಡಿಂಬದೊಳಗೆ ಹರಿಯ ಬಿಂಬ ಪೊಳೆವಂತೆ ಮಾಡೊ ||ಅ.ಪ.||

ಇಪ್ಪತ್ತುವಂದುಸಾವಿರ ಐದೊಂದುನೂರು ಅಪ್ರತಿಮ ಹಂಸ ಮಂತರಾ

ತಪ್ಪದೆ ದಿನ ದಿನ ವಪ್ಪುವಂದದಿ ಜಪಿಸಿ

ತಪ್ಪಿಸೋ ಭವಸ ಸಮೀಪ್ಪದಿ ಜೀವಕೆ

ಅಪ್ಪನಂದದಿ ಪುಣ್ಯ ಬಪ್ಪಂತೆ ಕರುಣಿಸೋ

ಕಪ್ಪುವರ್ಣನ ಕೂಡ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಪಾಲಿಸೊ ||೧||

ಹತ್ತೇಳು ಎರಡಾಯುತ ನಾಡಿಯೊಳು ಸುತ್ತಿಸುತ್ತುವ ಮಾರುತ

ಉತ್ತರ ಲಾಲಿಸೋ ಉತ್ಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ

ನೆತ್ತಿಯ ದ್ವಾರದಿಂದ ಎತ್ತ ಪೋಗಲೀಸದೆ

ತತ್ತುವರೊಳು ಜೀವೋತ್ತಮನೆ ಸತ್

ಚಿತ್ತ ಎನಗೆ ಕೊಡುತುತ್ತರ ಲಾಲಿಸೋ ||೨||

ಅಂತರಂಗದ ಉಸುರ ಹೊರಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಸೇದುವ

ಪಂಥದಾಳು ನೀನೇ ಕಂತುಜನಕನಲ್ಲಿ

ಮಂತ್ರಿಯೆನಿಸಿ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ

ನಿಂತು ನಾನಾ ಬಗೆ ತಂತು ನಡೆಸುವ

ಹೊಂತಕಾರಿ ಗುಣವಂತ ಬಲಾಢ್ಯ ||೩||

ಪಂಚಪ್ರಾಣರೂಪನೆ ಸತ್ವಕಾಯಾ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳಪ್ಪನೆ

ಮುಂಚಿನ ಪರಮೇಷ್ಠಿ ಸಂಚಿತಾಗಾಮಿ ಬಿಡಿಸಿ

ಕೊಂಚ ಮಾಡೊ ಪ್ರಾರಬ್ಧ

ವಂಚನೆ ಗೈಸದೆ ಅಂಚಂಚಿಗೆ ಪರಪಂಚಗಳೋಡಿಸಿ

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ಪಂಚವಕ್ತ್ರ ಹರಿಮಂಚದ ಗುರುವೇ ||೪||

ಯೋಗಾಸನದೊಳಿಪ್ಪ ಯಂತ್ರೋದ್ಧಾರ ಭಾಗವತರಪ್ಪ
ಯೋಗಿಗಳಿಗೀಶ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿಗೊಲಿದನ್ಯಾಸ ಶ್ರೀ
ತುಂಗಭದ್ರನಿವಾಸ ಬಾಗುವೆ ಕೊಡು ಲೇಸ
ಶ್ರೀ ಗುರು ವಿಜಯ ವಿಠ್ಠಲನ ಪಾದಕೆ
ಬಾಗಿದ ಭವದೂರ ಜಾಗರ ಮೂರುತಿ ||೫||

****

ಪ್ರಾಣ ಬಾರೋ ಜಗತ್ ಪ್ರಾಣ ಬಾರೋ
ಪ್ರಾಣ ಸಕಲ ಕರ್ಮ ಮಾಳ್ಪ ಜಾಣ ಬಾರೋ ||ಪ||

ಪಂಚರೂಪದಿ ಪ್ರಪಂಚ ವ್ಯಾಪ್ತ ಬಾರೋ
ಹಂಚಿ ಕೇಳಿ ದೈತೆಯರ ವಂಚಕನೆ ಬಾರೋ ||ಅ.ಪ||

ವಾಯುಪಸ್ಥ ಕರ್ಮಗೈವ ಅಪಾನ ಬಾರೋ
ವಾಯುವನೀ ನಿರೋಧಿಶೆ ಕಾಯ್ದಬಾರೋ
ಗೋಣು ಮುರಿವ ಭಾರ ಹೊರುವ ಜಾಣ ಬಾರೋ
ಪ್ರಾಣ ಪಂಚ ವ್ಯೂಹ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯಾನ ಬಾರೋ ||೧||

ಉದಕ ಅನ್ನಕ್ಕವಕಾಶುದಾನ ಬಾರೋ
ಮುದದಿ ಶ್ವಾಸ ಮಂತ್ರ ಜಪ ಜಾಣ ಬಾರೋ
ವೈದಿಕ ಲೌಕಿಕ ಶಬ್ದ ನುಡಿಸೆ ಬಾರೋ
ಊರ್ಧ್ವಗತಿ ದಾತನೆ ಉದಾನ ಬಾರೋ ||೨||

ಪಾನ ಅನ್ನಗಳ್ಹಂಚಿ ಸಮಾನ ಬಾರೋ
ಧ್ಯಾನವಿಂತು ಈವ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ಬಾರೋ
ಕರುಣಾಸಾಗರ ದೇಹವೀಣೆ ಚರಿಸೆ ಬಾರೋ
ಗುರುಗೋವಿಂದವಿಠಲಾ ದೀಕ್ಷಿತ ಗುರುವೇ ಬಾರೋ ||೩||

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ರಾಗ : ತೋಡಿ ತಾಳ: ಆದಿ

ಪವಮಾನ ಪವಮಾನ ಜಗದ ಪ್ರಾಣಾ ಸಂಕರುಷಣಾ ॥ಪ॥
ಭವಭಯಾರಣ್ಯ ದಹನಾ
ಶ್ರವಣವೆ ಮೊದಲಾದ ನವವಿಧ ಭಕುತಿಯ
ತವಕದಿಂದಲಿ ಕೊಡು ಕವಿಜನಪ್ರಿಯಾ ॥ಅ.ಪ.॥

ಹೇಮಕಚ್ಛುಟ ಉಪವೀತಧರಿಪ ಮಾರುತಾ
ಕಾಮಾದಿ ವರ್ಗರಹಿತಾ
ವ್ಯೋಮಾದಿ ಸಕಲ ವ್ಯಾಪುತಾ ಸತತ ನಿರ್ಭೀತಾ
ರಾಮಚಂದ್ರನ ನಿಜ ದೂತಾ
ಯಾಮಯಾಮಕೆ ನಿನ್ನಾರಾಧಿಪುದಕೆ
ಕಾಮಿಪೆ ಎನಗಿದು ನೇಮಿಸಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಈ
ಮನಸಿಗೆ ಸುಖಸ್ತೋಮವ ತೋರುತ
ಪಾಮರ ಮತಿಯನು ನೀ ಮಾಣಿಪುದು ॥೧॥

ವಜ್ರಶರೀರ ಗಂಭೀರ ಮುಕುಟಧರ
ದುರ್ಜನವನ ಕುಠಾರ ನಿರ್ಜರ ಮಣಿದಯಾ
ಪಾರಾವಾರಾ ಉದಾರಾ ಸಜ್ಜನರಘ ಪರಿಹಾರಾ
ಅರ್ಜುನಗೊಲಿದಂದು ಧ್ವಜವಾಗಿ ನೀ ನಿಂದು
ಮೂರ್ಜಗ ಬಿರಿವಂತೆ ಗರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದಿ
ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ನಿನ್ನಬ್ಜ ಪದಧೂಳಿ
ಮೂರ್ಜಗದಲಿ ಭವವರ್ಜಿತನೆನಿಸು ॥೨॥

ಪ್ರಾಣ, ಅಪಾನ, ವ್ಯಾನೋದಾನ ಸಮಾನ
ಆನಂದ ಭಾರತೀರಮಣ ನೀನೆ ಶರ್ವಾದಿ
ಗಿರ್ವಾಣಾದ್ಯಮರರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಧನ
ಪಾಲಿಪೆ ವರೇಣ್ಯನಾನು ನಿರುತದಲಿ

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ಏನೇನೆಸಗುವೆ ಮಾನಸಾದಿ ಕರ್ಮ ನಿನಗೊಪ್ಪಿಸಿದೆನೋ

ಪ್ರಾಣನಾಥ ಶ್ರೀವಿಜಯವಿಠ್ಠಲನ

ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಡುವುದು ಭಾನುಪ್ರಕಾಶಾ ||೩||

* * * *

ರಾಗ : ನಾದನಾಮಕ್ರಿಯೆ ತಾಳ: ಆದಿ

ಬಿಡುವೆನೇನಯ್ಯಾ ಹನುಮಾ ಬಿಡುವೆನೇನಯ್ಯಾ ||ಪ||

ಬಿಡುವೆನೇನೋ ಹನುಮಾ ನಿನ್ನ ಅಡಿಗಳಿಗೆ ಶಿರವನೊಡ್ಡಿ

ಒಡೆಯನಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಎನಗೆ ಕೊಡುವ ತನಕ ಸುಮ್ಮನೆ ||ಅ.ಪ.||

ಹಸ್ತಮ್ಯಾಲಕೆ ಎತ್ತಿದರೇನು ಹಾರಗಾಲಾ ಹಾಕಿದರೇನು

ಭೃತ್ಯನೋ ನಿನ್ನವನು ನಾನು ಹಸ್ತಿವರದ ತೋರಿಸೋತನಕ ||೧||

ಡೊಂಕುಮೋರೆ ಬಾಲವ ತಿದ್ದಿ ಹೂಂಕರಿಸಿದರೆ ಅಂಜುವನಲ್ಲ

ಕಿಂಕರನೋ ನಿನ್ನವನು ನಾನು ಪಂಕಜನಾಭನತೋರಿಸೋ ತನಕ ||೨||

ಹಲ್ಲು ಮುಡಿಯ ಕಚ್ಚಿದರೇನು ವಾರಿ ಧುಮುಕಿದಗಂಜುವನಲ್ಲ

ಫುಲ್ಲನಾಭ ಶ್ರೀಪುರಂದರ ವಿಠಲನ ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದು ತೋರಿಸೋ ತನಕ ||೩||

* * * *

ರಾಗ : ಆರಭಿ ತಾಳ: ತ್ರಿಪುಟ

ಇದು ಏನೋ ಚರಿತ ಯಂತ್ರೋದ್ಧಾರ

ಇದು ಏನೋ ಚರಿತ ||ಪ||

ಇದು ಏನೋ ಚರಿತ ಶ್ರೀ ಪದುಮನಾಭನ ದೂತ

ಸದಾಕಾಲ ಸರ್ವರ ಹೃದಯಾಂತರ್ಗತನಾಗಿ ||ಅ.ಪ.||

ವಾರಿಧಿ ಗೋಷ್ಪಾದ ನೀರಂತೆ ದಾಟಿದ

ಧೀರ ಯೋಗಾಸನಧಾರಿಯಾಗಿಪ್ಪುದು ||೧||

ದುರುಳ ಕೌರವರನ್ನು ವರ ಗದೆಯಲಿ ಕೊಂದ
ಕರದಲ್ಲಿ ಜಪಮಾಲೆ ಧರಿಸಿ ಎಣಿಸುವುದು ॥೨॥

ಹೀನ ಮತಗಳನ್ನು ವಾಣಿಲಿ ತರಿದಂಥ
ಜ್ಞಾನವಂತನೆ ಹೀಗೆ ಮೌನವಾಗಿರುವುದು ॥೩॥

ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕ ನೀನು ಪೂರ್ವಿಕ ದೇವನೆ
ಶರ್ವನ ಪಿತ ಮಂದು ಪರ್ವತ ಸೇರಿದ್ದು ॥೪॥

ಗೋಪಾಲವಿಠಲಗೆ ನೀ ಪ್ರೀತಿಮಂತ್ರಿಯು
ವ್ಯಾಪಾರಮಾಡದೆ ಈಪರಿ ಕುಳಿತಿಹೆ ॥೫॥

* * * *

ರಾಗ: ನಾಟ ತಾಳ: ಆಟ

ಘಟಿಕಾಚಲದಿ ನಿಂತಾ ಶ್ರೀ ಹನುಮಂತ ॥ಪ॥

ಘಟಿಕಾಚಲದಿ ನಿಂತ ಪಟು ಹನುಮಂತನ
ಪಠನೆಯ ಮಾಡಲುತ್ಕಟದಿ ಪೊರೆವೆನೆಂದು ॥ಅ.ಪ.॥

ಚತುರ ಯುಗದಿ ತಾನು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ಚತುರಮುಖನಯ್ಯನ
ಚತುರ ಮೂರುತಿಗಳನು ಚತುರತನದಿ ಭಜಿಸಿ
ಚತುರ್ಮುಖನಾಗಿ ಜಗಕೆ ಚತುರ್ವಿಧ ಫಲ ಕೊಡುತೆ ॥೧॥

ಸರಸಿಜ ಭವಗೋಸ್ಕರ ಕಲ್ಮಷದೂರ ವರ ಚಕ್ರತೀರ್ಥ ಸರ
ಮೇರೆವಾಚಲದಿ ನಿತ್ಯ ನರಹರಿಗೆದುರಾಗಿ
ಸ್ಥಿರಯೋಗಾಸನದಿ ಕರೆದು ವರಗಳ ಕೊಡುತೆ ॥೨॥

ಶಂಖ ಚಕ್ರವ ಧರಿಸಿ ಭಕ್ತರ ಮನಃಪಂಕವ ಪರಿಹರಿಸಿ
ಪಂಕಜನಾಭ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರವಿಠಲನ
ಬಿಂಕದ ಸೇವಕ ಸಂಕಟ ಕಳೆಯುತ ॥೩॥

* * * *

ಪ್ರಾಣ ಬಂದಾ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣ ಬಂದಾ
ಶ್ರೀ ರಾಮನಾಮ ಧ್ವನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ॥ಪ॥

ಕನಕಲಂದುಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ ಝುಣ ಝುಣ ಝುಣಕ್ಕೆಂದು
ನಾದವಗೈಯುತ ಪ್ರಾಣಬಂದಾ ॥೧॥

ತುಂಬುರ ನಾರದರು ವೀಣೆಯ ಬಾರಿಸುತ
ಕುಣಿ ಕುಣಿದಾಡುತ ಪ್ರಾಣ ಬಂದಾ ॥೨॥

ಪುರಂದರವಿಠಲನ ನೆನೆದು ಪಾಡುತಲಿ
ಆಲಿಂಗನ ಮಾಡುತಲಿ ॥೩॥

* * * *

ರಾಗ : ಮಧ್ಯಮಾವತಿ ತಾಳ: ಆಟ

ಪ್ರಾಣದೇವ ನೀನಲ್ಲದೆ ಕಾಯ್ವರ
ಕಾಣೆನೊ ಜಗದೊಳಗೆ ॥ಪ॥

ಪ್ರಾಣಾಪಾನ ವ್ಯಾನೋದಾನ ಸಮಾನನೆನಿಪ ಮುಖ್ಯ
ಪ್ರಾಣ ನೀನಹುದೈ ॥ಅ.ಪ॥

ವಾಸವ ಕುಲಿಶದಿ ಘಾಸಿಸೆ ಜೀವರ
ಶ್ವಾಸ ನಿರೋಧಿಸಿದೆ
ಆ ಸಮಯದಿ ಕಮಲಾಸನ ಪೇಳಲು
ನೀ ಸಲಹಿದೆ ಜಗವ ॥೧॥

ಅಂಗದ ಪ್ರಮುಖಪ್ಲವಂಗರು ರಾಮನ
ಅಂಗನೆಯಳ ಪುಡುಕೆ
ತಿಂಗಳು ಮೀರಲು ಕಂಗೆಡೆ ಕಪಿವರ
ಪುಂಗವ ಪಾಲಿಸಿದೆ ॥೨॥

ಪಾವಿನಪಾಶದಿ ರಾವಣ ಬಲಿ ಸು
ಗ್ರೀವಮುಖ್ಯರ ಬಿಗಿಯೆ

ಸಾವಿರದ್ವೆವತ್ತು ಗಾವುದದಲ್ಲಿಹ ಸಂ
ಜೀವನ ತಂದಿತ್ತೆ ॥೩॥

ಪರಿಸರ ನೀನಿರೆ ಹರಿ ತಾನಿಪ್ಪನು
ಇರದಿರೆ ತಾನಿರನು
ಕರಣನಿಯಾಮಕ ಸುರರ ಗುರುವೇ ನೀ
ಕರುಣಿಸೆ ಕರುಣಿಸುವ ॥೪॥

ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಗಳಧಿನಾಥ ನಿಯಾಮಕ
ನಾ ತೈಜಸಹರನ
ತಾತನೆನಿಪ ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲನ
ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾದೆ ॥೫॥

* * * *

ರಾಗ : ನಾಟ ತಾಳ: ಝಂಪೆ

ಜಯ ವಾಯು ಹನುಮಂತ ಜಯ ಭೀಮ ಬಲವಂತ ॥ಪ॥
ಜಯ ಪೂರ್ಣ ಮತಿವಂತ ಜಯಸಲಹೊ ಸಂತ ॥ಅ.ಪ.॥

ಅಂಜನೆಯಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಅಂದು ರಾಮನ ಸೇವೆ
ನಂದದಿಂದಲಿ ಮಾಡಿ ಕಪಿ ಬಲವ ಕೂಡಿ
ಸಿಂಧು ಲಂಘಿಸಿ ಖಳ ವನ ಭಂಗಿಸಿ ಸೀತೆ
ಗುಂಗುರವ ಕೊಟ್ಟೆ ಲಂಕಾಪುರದ ಸುಟ್ಟೆ ॥೧॥

ಹರಿಗೆ ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನಿತ್ತು ಹರಿಗಳ ಕೂಡಿ
ಶರಧಿಯನು ಕಟ್ಟಿ ಅರಿಬಲವ ಕುಟ್ಟಿ
ಉರಗ ಬಂಧನದಿಂದ ಕಪಿವರರು ಮೈಮರೆಯೆ
ಗಿರಿಯ ಸಂಜೀವನ ತಂದು ಬದುಕಿಸಿದೆ ॥೨॥

ದ್ವಾಪರಾಂತ್ಯದಿ ಪಾಂಡು ಭೂಪನಾತ್ಮಜನೆನಿಸಿ
ಶ್ರೀ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿಯ ಭಜಕ ನೀನಾದೆ

ಪಾಪಿ ಮಾಗಧ ಬಕ ಕೀಚಕ ಹಿಡಿಂಬಕರ
ಕೋಪದಿಂದಲಿ ತರಿದೆ ಮೂಜ್ಜಗದಿ ಮೆರೆದೆ ॥೩॥

ಧುರದಲಿ ದುರ್ಯೋಧನನ ಬಲವನು ತರಿದೆ
ದುಶ್ಶಾಸನನ ಒಡಲನ್ನು ಬಗೆದೆ
ಉರವ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೌರವನ್ನ ತೊಡೆಗಳ ಮುರಿದೆ
ಹರಿಯ ಕಿಂಕರ ದುರಂಧರರಗಾರು ಸರಿಯೆ ॥೪॥

ಕಲಿಯುಗದಲಿ ಕಳ್ಳರುದಿಸಿ ದುರ್ಮತಗಳನು
ಬಲಿಸಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಗುಣಗಳ ಮರೆಸಿ
ಕಲಿಯನನುಸರಿಸಲು-ಗುರುವಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ
ಖಳರ ದುರ್ಮತ ಮುರಿದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪರನೆಂದೆ ॥೫॥

* * * *

ರಾಗ : ನಾಟ ತಾಳ: ಝಂಪೆ

ಜಯ ಭೀಮಸೇನ ॥ಪ॥

ಜಯ ಭೀಮಸೇನ ದುರ್ಜನತಿಮಿರ ಮಾರ್ತಾಂಡ
ಜಯ ಶಾಂತ ಉದ್ದಂಡ ಕದನಪ್ರಚಂಡ ॥ಅ.ಪ.॥

ಕಿಮ್ಮೀರ ಬಕ ಹಿಡಿಂಬ ಕೀಚಕಧ್ವಂಸ
ದುರ್ಮತವನಚ್ಛೇದೋತ್ತಂಸ ॥೧॥

ಅನುಜ ಸೇನಾಸಹಿತ ಕಲಿಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರನ್ನ
ದನುಜಗಜ ಪಂಚಾಸ್ಯನೆಂದೆನಿಸಿದ ಘನ್ನ ॥೨॥

ದ್ರೌಪದೀಪ್ರಿಯ ಸಕಲವಿದ್ಯಾಪ್ರದೀಪ
ಪಾಪ ಹರ ಹಯವದನಪದಕಂಜ ಮಧುಪ ॥೩॥

* * * *

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ರಾಗ : ಶಹನ ತಾಳ: ಆದಿ

ಎಂಥಾ ಬಲವಂತನೊ ಕುಂತಿಯ ಸುಜಾತನೊ ||ಪ||

ಭಾರತಿಗೆ ಕಾಂತನೊ ನಿತ್ಯ ಶ್ರೀಮಂತನೊ ||ಅ.ಪ||

ರಾಮಚಂದ್ರನ ಪ್ರಾಣನೊ ಅಸುರ ಹೃದಯ ಬಾಣನೊ
ಖಳರ ಗಂಟಲ ಗಾಣನೊ ಜಗದೊಳಗೆ ಪ್ರವೀಣನೊ ||೧||

ಕುಂತಿಯ ಕಂದನೊ ಸೌಗಂಧಿಕವ ತಂದನೊ
ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಕೆ ಬಂದನೊ ಕೌರವರ ಕೊಂದನೊ ||೨||

ಭಂಡಿ ಅನ್ನವನುಂಡನೋ ಬಕನ ಪ್ರಾಣವ ಕೊಂಡನೊ
ಭೀಮ ಪ್ರಚಂಡನೊ ದ್ರೌಪದಿಗೆ ಗಂಡನೊ ||೩||

ವೈಷ್ಣವಾಗ್ರಗಣ್ಯನೊ ಸಂಚಿತಾಗ್ರ ಪುಣ್ಯನೊ
ದೇವವರೇಣ್ಯನೊ ದೇವಶರಣ್ಯನೊ ||೪||

ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರವ ರಚಿಸಿದನೊ ಸದ್ವೈಷ್ಣವರ ಸಲಹಿದನೊ
ಉಡುಪಿಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ನಿಲಿಸಿದನೊ ಪುರಂದರವಿಠಲನ ಒಲಿಸಿದನೊ ||೫||

* * * *

ರಾಗ : ನಾದನಾಮಕ್ರಿಯ ತಾಳ: ಆದಿ

ಕೂಸನು ಕಂಡೀರಾ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ಕಂಡೀರಾ ||ಪ||

ಬಾಲನ ಕಂಡೀರಾ ಬಲವಂತನ ಕಂಡೀರಾ ||ಅ.ಪ.||

ಅಂಜನೆ ಉದರದಿ ಜನಿಸಿತು ಕೂಸು
ರಾಮನ ಪಾದಕ್ಕೆರಗಿತು ಕೂಸು
ಸೀತೆಗೆ ಉಂಗುರ ಕೊಟ್ಟಿತು ಕೂಸು
ಲಂಕಾಪುರವನು ಸುಟ್ಟಿತು ಕೂಸು ||೧||

ಭಂಡೀ ಅನ್ನವನುಂಡಿತು ಕೂಸು
ಬಕನ ಪ್ರಾಣವ ಕೊಂಡಿತು ಕೂಸು

ವಿಷದ ಲಡ್ಡುಗೆಯ ಮೆದ್ದಿತು ಕೂಸು
ಮಡದಿಗೆ ಪುಷ್ಪವ ಕೊಟ್ಟಿತು ಕೂಸು ||೨||

ಮಾಯಮತವೆಲ್ಲ ಗೆದ್ದಿತು ಕೂಸು
ಮಧ್ವಮತವನುದ್ಧರಿಸಿತು ಕೂಸು
ಪುರಂದರವಿಠಲನ ದಯದಿಂದ ಕೂಸು
ಸುಮ್ಮನೆ ಉಡುಪಿಲಿ ನಿಂತಿತು ಕೂಸು ||೩||

* * * *

ರಾಗ : ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ ಕಾಪಿ ತಾಳ: ಅಟ್ಟ

ಸಾರಿ ಬಂದನೆ ಪ್ರಾಣೇಶ ಬಂದನೆ ||ಪ.||

ಸಾರಿ ಬಂದ ಲಂಕಾಪುರವ ಮೀರಿದ ರಾವಣನ ಕಂಡು
ಧೀರನು ವಯ್ಯಾರದಿಂದ ||ಅ.ಪ.||

ವಾಯುಪುತ್ರನೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ದೂತನೆ
ಪ್ರೀಯದಿಂದ ಸೀತಾಂಗನೆಗೆ ಮುದ್ರಿಕೆಯ ತಂದಿತ್ತವನೆ ||೧||

ಭೀಮಸೇನನೆ ಕುಂತಿತನಯನೆ ವಿರಾಟನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ
ನಿಂತು ಕೀಚಕನ ಸಂಹರಿಸಿದವನೆ ||೨||

ಮಧ್ವರಾಯನೆ ಸರ್ವಜ್ಞಶ್ರೇಷ್ಠನೆ ಅದ್ವೈತವು ಗೆದ್ದು
ಪುರಂದರವಿಠಲನ ಮುಂದೆ ನಿಂತವನೆ ||೩||

* * * *

ಭೀಮನು ಸರ್ವ ಜನ ಮೋಹಿಸುವಂಥ ಕಾಮಿನಿ ರೂಪವ ತೊಟ್ಟನು ||ಪ||

ಸೋಮಸಮಾನನ ತಾಮರ ಸಾಂಬಕ ಹೇಮಾಂಬರ
ಕಂಠೀಮಣಿಗಣಸುತ್ರಾಮ ಕಾಮಿನಿಯ ಮೋಹಿಪ
ಅಭಿರಾಮರೂಪ ನಿಸ್ಸೀಮ ಬಲಾಢ್ಯ ||ಅ.ಪ.||

ಬಟಕುಚಪುಟ ಕರಪುಟದಿಂದ ಹಿಗ್ಗಿಸಿ ತೀಡುತ
ಅಂಗುಟ ತುದಿಲೆಳೆದುಟ ರಕ್ತಿಮೆಯನು ನೋಡುತ

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ಕುಟಿಲಾಳಕನ್ಯಾವರಿಸುತ ಪಟುಮಾತಾಡುತ
ವಿಟರಿಗೆ ಸ್ಮರ ಸಂಕಟನು ಹೃದಯದಲೂಡುತ
ಪುಟಚಂಡ ಹಾರಿಸಿ ನಟನೆ ಮಾಡುವ
ಆರ್ಭಟಕಂಜಿಹ ವಿಟಪಟಲ ಹಾಂಗಿರಲದು
ವಟುರಿದ್ಧರು ಯತಿ ಮಠಮಂದಿರ
ಲಂಪಟವ ಬಿಟ್ಟು ಮಿಟಿ ಮಿಟಿ ನೋಡುವರೋ ॥೧॥

ಕರಿಕಲಭಗಮನ ಸೊರಗಿದ ಕಟಿ ಕಂಠೀರವು
ವಿರಲನಯನಜಿತ ಎರಳೆಗಳ್ ಮನೆಯನು ಸೇರವು
ಸರಸ ಸ್ವರದಿಂದ ಪರಿಭ್ರಮಿಸಿತು ಕಲಕೀರವು
ಸುರನರವರ ಸುಂದರಿಯರ ಚೆಲಿವಿಕೆ-ಮಾರವು
ಹೆರಳ್ ಭಂಗಾರವು ಸರಳ್ ಮಲ್ಲಿಗೆಸರ
ಹರಳ್ ಕಂಕಣಬಳೆ ಸರಳಣ ಬೆರಳುಂಗುರ
ಅರಳ್‌ಮಲ್ಲಿಗೆಸರ ಕೊರಳ್ ಗಂಧವಕಂಡು
ಮರುಳ್‌ಗೊಂಡ ಜನ ಹಗಲುಧೇನಿಪರೋ ॥೨॥

ಮೃಗಮದತಿಲಕವು ಮುಗುಳ್ ನಗೆಮೊಗ ಬಿಂಬಾಧರ
ಖಗಯುಗದಂದದಿ ಝಗ ಝಗಿಸುತಿಯ ಪಯೋಧರ
ಅಘಹರ ರಾಜ ಗೋಪಕ ಸಖ ಪಾರ್ಥ ಸಹೋದರ
ಬಗೆ ಬಗೆಯಲಿ ಮನದಾಗ ಅಘಹರನ ಕೃತಾದರ
ಮುಗುಳ್ ಮಲ್ಲಿಗೆಸರ ತೆಗೆ ತೆಗೆದ್ಹಾಕುತ
ಸೊಗಸು ಸುಗುಣರೂಪ ತುಗುಬಗುಲೆನುತಿರೆ
ಜಗದ ಜನರ ಮನ ಭುಗಿಭುಗಿಲೆನುತಿರೆ
ಬಗೆ ಬಗೆಯಲಿ ಒಂದ್ಹಗಲು ಯುಗವಾಗೆ ॥೩॥

****

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ರಾಗ : ಮೋಹನ ತಾಳ: ಆಟ

ಹನುಮ ನಮ್ಮ ತಾಯಿತಂದೆ ಭೀಮ ನಮ್ಮ ಬಂಧುಬಳಗ
ಆನಂದತೀರ್ಥರೇ ನಮಗೆ ಗತಿಗೋತ್ರವಯ್ಯ ||ಪ||

ತಾಯಿತಂದೆ ಹಸುಳೆಗಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿ ಸಾಕುವಂತೆ
ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಜೀವನವ ತಂದೆ
ಗಾಯಗೊಂಡ ಕಪಿಗಳನ್ನು ಸಾಯದಂತೆ ಪೊರೆದ ರಘು
ರಾಮನಂಘ್ರಿಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ ತ್ರೇತಾಯುಗದೇ ||೧||

ಬಂಧುಬಳಗದಂತೆ ಆಪದ್ಬಾಂಧವನಾಗಿ ಪಾರ್ಥನಿಗೆ
ಬಂದ ದುರಿತಗಳ ಪರಿಹರಿಸಿ
ಅಂಧಕಜಾತರ ಕೊಂದು ನಂದಕಂದಾರ್ಪಣೆಂದ ಗೋ
ವಿಂದನಂಘ್ರಿಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ ದ್ವಾಪರಯುಗದೇ ||೨||

ಗತಿಗೋತ್ರರಂತೆ ಸಾಧುತತಿಗಳಿಗೆ ಮತಿಯ ತೋರಿ
ಮತಿಗೆಟ್ಟ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಮತವ ಖಂಡಿಸಿ
ಗತಿಗೆಟ್ಟ ಸದ್ವೈಷ್ಣವರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯ ತೋರಿದೆ ಪರಮಾತ್ಮ
ಗತಿ ಪುರಂದರವಿಠಲನೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಕಲಿಯುಗದೇ ||೩||

* * * *

ಮುದ್ದು ಮುಖದಾತ ನಮ್ಮ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನಾಥನೋ
ಸದ್ಗುಣವಂದಿತ ವಾಯುಜಾತನೋ ರಾಮದೂತನೋ ||ಪ||

ಜಾನಕೀಶನ ವೈರಿಶೂಲನೋ ಶೂರನೋ ಬಹು ಧೀರನೋ
ಮಾನಿನಿ ಸೀತೆಯ ಕಂಡು ಬಂದನೋ ಮುಂದೆ ನಿಂದನೋ ||೧||

ವಾನಲಿ ರೂಪಿಲಿ ಮುದ್ರೆಯಿತ್ತನೋ ವನ ಕಿತ್ತನೋ
ಆ ನಗರವನೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟನೋ ಮಹು ಧಿಟ್ಟನೋ ||೨||

ಸಾಗರವನು ದಾಟಿದ ಧೀರನೋ ಕಂಠೀರವನೋ
ರಾಗ ತಾಳ ಮೇಳದಲ್ಲಿ ಜಾಣನೋ ಪ್ರವೀಣನೋ ||೩||

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ನಂಬಿದ ಭಕ್ತರ ಕಾಯ್ದ ದಾತನೋ ಪ್ರಖ್ಯಾತನೋ

ಅಂಬುಜಾಸನ ಪದಕೆ ಬಂದು ನಿಂತನೋ ಹನುಮಂತನೋ ॥೪॥

ಹಯವದನ ಭಕ್ತ ಚೆಲ್ವತೇಜನೋ ಯತಿರಾಜನೋ

ದಾನವಕುಲಕೆ ಬಹು ಭೀಮನೋ ಸಾರ್ವಭೌಮನೋ ॥೫॥

* * * *

ರಾಗ : ಕಲ್ಯಾಣಿ ತಾಳ: ಅಟ್ಟ

ಅಂಜಿಕಿನ್ಯಾತಕಯ್ಯಾ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ

ಭಯವು ಇನ್ಯಾತಕಯ್ಯಾ ॥ಪ॥

ಸಂಜೀವರಾಯರ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ॥ಅ.ಪ.॥

ಕನಸಿಲಿ ಮನಸಿಲಿ ಕಳವಳವಾದರೆ

ಹನುಮನ ನೆನೆದರೆ ಹಾರಿಹೋದಗೆ ಭೀತಿ ॥೧॥

ರೋಮ ರೋಮಕೆ ಕೋಟಿ ಲಿಂಗವುದುರಿಸಿದ

ಭೀಮನ ನೆನೆದರೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗದೆ ಭೀತಿ ॥೨॥

ಪುರಂದರವಿಠಲನ ಪೂಜೆಯ ಮಾಡುವ

ಗುರು ಮಧ್ವರಾಯರ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ॥೩॥

* * * *

ರಾಗ : ಆನಂದಭೈರವಿ ತಾಳ: ರೂಪಕ

ವೀರಹನುಮ ಬಹುಪರಾಕ್ರಮ ಸುಜ್ಞಾನವಿತ್ತು

ಪಾಲಿಸಯ್ಯ ಜೀವರೋತ್ತಮ ॥ಪ॥

ರಾಮದೂತನೆನಿಸಿಕೊಂಡೆ ನೀ ರಾಕ್ಷಸರ ವನವನೆಲ್ಲ ಜಯಿಸಿ ಬಂದೆ ನೀ

ಜಾನಕಿಗೆ ಉಂಗುರವಿತ್ತು ಜಗತಿಗೆಲ್ಲ ಹರುಷವಿತ್ತು

ಜಾತಿಮಣಿಯ ರಾಮಗಿತ್ತು ಲೋಕದಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದೆ ॥೧॥

ಗೋಪಿಸುತನ ಪಾದಪೂಜಿಸಿ ಗದೆಯ ಧರಿಸಿ ಕೌರವರಾ ಬಲವ ಸವರಿಸಿ

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ದ್ರೌಪದಿಯ ಮೊರೆಯ ಕೇಳಿ ಕರುಣದಿಂದ ತ್ವರದಿ ಬಂದು

ಪಾಪಿ ಕೀಚಕನನು ಕೊಂದು ಭೀಮಸೇನನೆನಿಸಿಕೊಂತೆ ॥೨॥

ಮಧ್ವಗೇಹನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ನೀ-ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಸ್ಕರಿಯ ರೂಪಗೊಂಡೇ ನೀ

ಸತ್ಯವತಿಯ ಸುತನ ಭಜಿಸಿ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯ ಮಾಡಿ

ಸಜ್ಜನರನು ಪಾಲಿಸಿದ ಪುರಂದರವಿಠ್ಠಲನ ದಾಸ ॥೩॥

* * * *

ಎಷ್ಟು ಸಾಹಸವಂತ ನೀನೇ ಬಲವಂತ

ದಿಟ್ಟಮೂರುತಿ ಭಳಿಭಳಿರೆ ಹನುಮಂತ ॥ಪ॥

ಅಟ್ಟುವ ಖಳರೆದೆ ಮೆಟ್ಟಿ ತುಳಿಯುತಲಿ

ಕುಟ್ಟಿ ಚೆಂಡಾಡಿದ ದಿಟ್ಟ ನೀನಹುದೋ ॥ಅ.ಪ.॥

ರಾಮರಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಶರಧಿಯ ದಾಟ

ಆ ಮಹಾ ಅಸುರೆಯ ಸೀಳಿ ಬಿಸಾಟ

ಸ್ವಾಮಿ ಕಾರ್ಯವನುಕೂಲದಿ ಯೋಚಿಸಿ

ಪ್ರೇಮದಿ ನಡೆದನು ಆರೆಲೆ ಸಾಟ ॥೧॥

ದೂರದಿಂದ ಅಸುರನ ಪುರವನೆ ನೋಡಿ

ಮನದಿ ಶ್ರೀರಾಮರ ಸ್ಮರಣೆಯ ಮಾಡಿ

ಹಾರುತ ಹರುಷದಿ ಒರಿಸಿ ಲಂಕಿಣಿಯನು

ವಾರಿಜ ಮುಖಿಯಳ ಕಂಡು ಮಾತಾಡಿ ॥೨॥

ರಾಮರ ಕ್ಷೇಮವ ರಮಣಿಗೆ ಹೇಳಿ

ತಾಮಸ ಮಾಡದೆ ಮುದ್ರಿಕೆಯ ನೀಡಿ

ಭೂಮಿಜೆ ಜಾನಕಿ ಕುರುಹು ನೀಡಲಾಗಿ

ಆ ಮಹಾ ವನದೊಳು ಫಲಗಳ ಬೇಡಿ ॥೩॥

ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಹಣ್ಣನ್ನು ಸವಿದ್ಯೋ

ಹಣ್ಣಿನ ನೆವದಲಿ ಅಸುರರ ಬಡಿದ್ಯೋ

ಟ್ಣಣನೆಟಣ್ಣನೆ ಹಾರಿ ನೆಗೆ ನೆಗೆದಾಡುತ
ಬಣ್ಣಿಸಿ ಅಸುರರ ಬಲವನು ಮುರಿದ್ಯೋ ||೪||

ಶೃಂಗಾರವನದಲಿ ಇದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರ
ಅಂಗವನಿಳಿಸಿದ್ಯೋ ಅತಿಶಯ ಶೂರ
ನುಂಗಿ ಅಸ್ತ್ರವನು ಅಕ್ಷಯ ಕುಮಾರನ
ಭಂಗಿಸಿ ಬಿಸುಟದ್ಯೋ ಬಂದ ರಾಕ್ಷಸರ ||೫||

ದೂರ ಪೇಳುವರೆಲ್ಲ ರಾವಣನೊಡನೆ
ಚೀರುತ ಕರೆಸಿದ ಇಂದ್ರಜಿತುವನ್ನೇ
ಚೋರ ಕಪಿಯನು ಹಿಡಿದು ತಾ ಎನುತ
ಶೂರರ ಕಳಿಸಿದ ನಿಜಸುತನೊಡನೆ ||೬||

ಹಿಡಿದನು ಇಂದ್ರಜಿತು ಕಡುಕೋಪದಿಂದ
ಹೆಡಮುರಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ
ಗುಡುಗುಡುಗುಡುತ ಕಿಡಿಕಿಡಿಕಾರುತ
ನಡೆದನು ಲಂಕೆಯ ಅಸುರನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ||೭||

ಕಂಡ ರಾವಣನು ಉದ್ದಂಡ ಕಪಿಯನ್ನ
ಮಂಡೆಯ ತೂಗುತ ಮಾತನಾಡಿಸಿದ
ಭಂಡ ಮಾಡುವೆನು ಬಿಡು ಬಿಡು ಕಪಿಯನ್ನ
ದಂಡು ದುರದುರನೆ ನಡೆದನಾಗ ||೮||

ಛಲವ್ಯಾಕೋ ನಿನಗಿಷ್ಟು ಎಲೆ ಕೋಡಿಗನೇ
ನೆಲೆಯಾವುದ್ಹೇಳೋ ನಿನ್ನೊಡೆಯನ್ಹೆಸರನ್ನೇ
ಬಲವಂತ ರಾಮರ ಭಂಟ ಬಂದಿಹನೋ
ಹಲವು ಮಾತ್ಯಾಕೆ ಹನುಮನು ನಾನೇ ||೯||

ಬಡರಾವಣ ನಿನ್ನ ಬಿಡದು ಹಾಕುವೆನು
ಎನ್ನೊಡೆಯನಪ್ಪಣೆ ಇಲ್ಲೆಂದು ತಾಳಿದೆನೆ

ಪುಡಿ ಮಾಡುವೆನು ಫುಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸನೆ
ಕೊಡುವೆನೆ ನಿನ್ನಪ್ಪಣೆ ಅಕ್ಷರವನೆ ॥೧೦॥
ನಿನ್ನಂಥ ದೂತರು ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ
ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಮಂದಿಗಳುಂಟು ಹೇಳೋ ನೀ ತ್ವರಿಯಾ
ನನ್ನಂಥ ದೂತರು ನಿನ್ನಂಥ ಪ್ರೇತರು
ಇನ್ನೂರು ಮುನ್ನೂರು ಕೋಟಿ ಕೇಳರಿಯಾ ॥೧೧॥
ಕಡು ಕೋಪದಿಂದಲಿ ಖೂಳ ರಾವಣನು
ಸುಡಿ ಸುಡಿ ಬಾಲವ ಸುತ್ತಿ ವಸನವನು
ಒಡೆಯನ ಮಾತಿಗೆ ತಡೆ ಬಡೆಯಿಲ್ಲದೆ
ಒಡನೆ ಮುತ್ತಿದರು ಗಡಿಮನೆಯವರು ॥೧೨॥
ತಂದರು ವಸನವ ತಂಡ ತಂಡದಲೆ
ಒಂದೊಂದು ಮೂಟೆಯು ಎಂಭತ್ತು ಕೋಟಿ
ಚಂದದಿ ಹರಳಿನ ತೈಲದಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ
ನಿಂದ ಹನುಮನು ಬಾಲವ ಬೆಳೆಸುತ ॥೧೩॥
ಶಾಲು ಸಕಲಾತಿಯು ಸಾಲ್ದೆ ಇರಲು
ಸೀತೆಯ ವಸ್ತ್ರವ ಸೆಳೆದು ತಾರೆನಲು
ಬಾಲವ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬೆಂಕಿಯ ನೋಡುತಲೆ
ಕಾಲ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಕೆಣಕಿದರಲ್ಲೇ ॥೧೪॥
ಕುಣಿಕುಣಿದಾಡುತ ಕೂಗಿ ಬೊಬ್ಬಿಡುತ
ಇಣಕಿಣಕಿ ನೋಡುತ ಅಸುರರ ಅಣಕಿಸುತ
ಝುಣಝುಣವೆನ್ನುತ ಬಾಲದ ಗಂಟೆಯು
ಮನದಿ ಶ್ರೀರಾಮರ ಸ್ಮರಣೆಯ ಮಾಡುತ ॥೧೫॥
ಮಂಗಳಂ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರರೆ ನಿಮಗೆ
ಮಂಗಳಂ ಭೂಪತಿ ಚರಣಗಳಿಗೆ

ಮಂಗಳವೆನುತಲಿ ರಾವಣ ನೋಡಲಾಗಿ
ಭಂಗಿಸಿ ಅವನ ಗಡ್ಡಂಗಳಿಗೆ ॥೧೬॥
ಹತ್ತಿತು ಅಸುರನ ಗಡ್ಡಮೀಸೆಗಳು
ಸುತ್ತಿತು ಹೊಗೆಯು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕೋಟಿಗಳು
ಚಿತ್ತದಿ ರಾಮರು ಕೋಪಿಸುವರೆಂದು
ಚಿತ್ತದಿ ನಡೆದನು ಅರಸನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ॥೧೭॥

ಸೀತೆಯ ಕ್ಷೇಮವ ಶ್ರೀರಾಮರಿಗ್ಹೇಳಿ
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲಿ ಕೊಟ್ಟಕುರುಹು ಶರದಲಿ ಕಳಿ
ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟಿ ಚದುರಂಗ ಮಾರ್ಬಲ
ಮುತ್ತಿತು ಕೋಟೆಯ ಸೂರೆಗೈಯುತಲಿ ॥೧೮॥

ವೆಗ್ಗಳವಾಯಿತು ರಾಮರ ದಂಡು
ಮುತ್ತಿತು ಅಸುರರ ಕೋಟೆಯ ಕಂಡು
ಹೆಗ್ಗದಿ ರಾಯರ ಬಗ್ಗು ಬಡಿವೆ ಎಂದು
ಝುಗ್ಗಳೆ ಪೇಳ್ಕೆಸಿ ರಾವಣಗಂದು ॥೧೯॥

ರಾವಣ ಮೊದಲಾದ ರಾಕ್ಷಸರ ಕೊಂದು
ಭಾವ ಶುದ್ಧದಿ ವಿಭೀಷಣಗೆ ಬಾಳೆಂದು
ದೇವಿ ಸೀತೆಯರನೊಡಗೂಡಿಕೊಂಡು
ದೇವ ಶ್ರೀರಾಮರು ರಾಜ್ಯವಾಳಿದರು ॥೨೦॥

ಶಂಖದ್ಯೆಯ್ತನ ಕಂದ ಶರಣು ಶರಣಯ್ಯ
ಶಂಖಗಿರಿಯಲಿ ನಿಂತ ಹನುಮಂತರಾಯ
ಪಂಕಜಾಕ್ಷ ಶ್ರೀ ಹಯವದನ ಕಟಾಕ್ಷದಿ
ಬಿಂಕದಿ ಪಡೆದನು ಅಜನ ಪದವಿಯನು ॥೨೧॥

* * * *

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ಹನೂಮಾನ್ ಕಿ ಜೈ

ಜೈ ಜೈ ಹನೂಮಾನ್ ಕಿ ಜೈ ||ಪ||

ಥೈ ಥೈ ಥೈ ಥೈ ಥೈ ತಕ ಥೈ ತಕ ತಕಿಟ ತಕ ಜೈ ಹನೂಮಾನ್ ||ಅ.ಪ.||

ಹರಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂಬುವ ತತ್ತ್ವಕೆ
ಜಯಭೇರಿಯ ಹೊಡೆದೆಯೊ ಹನುಮಾ
ಢಣ ಢಣ ಢಣ ಢಣ ಢಣ ಢಣ ಢಣ ಢಣ
ಜಯಭೇರಿಯ ನಾದವು ಕೇಳುತಿದೆ ||೧||

ವೈಷ್ಣವ ತತ್ತ್ವಗಳನುಬೋಧಿಸಿ
ಜಯಭೇರಿಯ ಹೊಡೆದೆಯೊ ಬಲಭೀಮಾ
ಢಣ ಢಣ ಢಣ ಢಣ ಢಣ ಢಣ ಢಣ ಢಣ
ಜಯಭೇರಿಯ ನಾದವು ಕೇಳುತಿದೆ ||೨||

ಮೋಕ್ಷಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾರ್ಗವ ತೋರುತ
ಜಯಭೇರಿಯ ಹೊಡೆದೆಯೋ ಮಧ್ವ
ಢಣ ಢಣ ಢಣ ಢಣ ಢಣ ಢಣ ಢಣ ಢಣ
ಜಯಭೇರಿಯ ನಾದವು ಕೇಳುತಿದೆ ||೩||

ಅಂದಿನ ನಾದವು ಇಂದು ನುಡಿಯುತಿರೆ
ಮಂದಿಗಳೆಲ್ಲರು ಕೇಳುವರು
ತಂದೆ ಪ್ರಸನ್ನನ ಮಂದಿರದಿ ಇದು
ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಶಾಶ್ವತವಿರಲಿ ||೪||

* * * *

ರಾಗ : ಲಹರಿ (ಕಾಫಿ) ತಾಳ: ಆದಿ (ತೀನ್‌ತಾಲ್)

ಎಂತು ವರ್ಣಿಪೆನಮ್ಮಮ್ಮಾ
ಯಂತ್ರೋದ್ಧಾರಕನಾಗಿ ಮೆರೆವನಾ ||ಪ||

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ಕೋತಿರೂಪದಲಿ ಬಂದು ಭೂತಳಕೆ ಬೆಡಗು ತೋರಿ
ಈ ತುಂಗಭದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತಿಯಾಗಿಪ್ಪ ಯತಿಯಾ ||೧||
ಸುತ್ತಲು ವಾನರ ಬದ್ಧ ಮತ್ತೆ ವಲಯಾಕಾರ ಮಧ್ಯ
ಚಿತ್ರಕೋಣ ಅದರೊಳು ನಿತ್ಯದಲಿಯಿಪ್ಪ ಯತಿಯಾ ||೨||
ವ್ಯಾಸ ಮುನಿರಾಯರಿಂದ ಈ ಶಿಲೆಯೊಳಗೆ ನಿಂದು
ಶ್ರೀಶ ವಿಜಯವಿಟ್ಠಲನ್ನ ಏಸು ಬಗೆ ತುತಿಪನ್ನ ||೩||

* * * *

ರಾಗ : ಪಂತುವರಾಳಿ ತಾಳ: ಛಾಪು

ವಾತನ್ನ ಜಯಾಜಾತನ್ನ ಲೋಕ
ಪ್ರೀತನ್ನ ಸ್ತುತಿಸಿ ಖ್ಯಾತನ್ನ ||ಪ||
ವಿಷವನುಂಗದ ಮಹಾಶೌರ್ಯನ್ನ ನಿತ್ಯ
ಅಸಮ ಸುಂದರ ಮತಿಧಾರ್ಯನ್ನ
ನಿಶಾಚರ ಕುಲದೋಷ ಸೂರ್ಯನ್ನ, ಆರಾ
ಧಿಸುವ ಭಕ್ತರ ಸುಕಾರ್ಯನ್ನ ||೧||
ವಾನರ ಕುಲದೊಳು ಧೈರ್ಯನ್ನ ಮುದ್ದು
ಆನನ ಗೀರ್ವಾಣವರ್ಯನ್ನ
ಆನಂದ ವಿಜ್ಞಾನ ಚರ್ಯನ್ನ ದುಷ್ಟ
ದಾನವರಳಿದತಿ ವೀರ್ಯನ್ನ ||೨||
ದ್ವಿಜರಾಜ ಕುಲಾಗ್ರಣಿ ಭೀಮನ್ನ ಮಹ
ದ್ವಿಜಕೇತನಂಘ್ರಿಗೆ ಪ್ರೇಮನ್ನ
ದ್ವಿಜರ ಪಾಲಿಸಿದ ನಿಸ್ಸೀಮನ್ನ ಕುರು
ವ್ರಜವ ಸದೆದ ಸಾರ್ವಭೌಮನ್ನ ||೩||
ಅದ್ವೈತಮತ ಕೋಲಾಹಲನ್ನ ವೇದ
ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶುಭಗುಣ ಶೀಲನ್ನ

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ಸದ್ವೈಷ್ಣವರ ಪಾಲನ್ನ ಗುರು
ಮಧ್ವಮುನಿ ಗುಣಲೋಲನ್ನ ||೪||

ಚಾರುಚರಿತ ನಿರ್ದೋಷನ್ನ ಲೋಕ
ಮೂರರೊಳಗೆ ಪ್ರಕಾಶನ್ನ
ಧೀರ ವಿಜಯ ವಿಠ್ಠಲೇಶನ್ನ ಬಿಡದೆ
ಆರಾಧಿಪ ಭಾರತೀಶನ್ನ ||೫||

* * * *

ರಾಗ : ಆರಭಿ

ಸೂತ್ರನಾಮಕ ಸುಂದರನೇಕ ಸೂತ್ರನಾಮಕ ||ಪ||

ಸೂತ್ರನಾಮಕ ಸತ್ಪಾತ್ರ ಗರುಡ ಶಿಖಿ
ನೇತ್ರ ವಿನುತ ಶುಭಗಾತ್ರಪವಿತ್ರ ||ಅ.ಪ.||

ರಾಮಪದ ಭೃಂಗ
ರಾವಣಮದಭಂಗ ಕಾಮಗಜಸಿಂಗ
ತಾಮಸ ಕುಲಕೆ ನೀ ಧೂಮಕೇತು ಬುಧ
ಸಾಮನ ಸಾಗ್ರಣಿ ಕಾಮಿತಫಲದಾ ||೧||

ಪಾಂಡುನಂದನ ಪಾಲಿಸು ಎನ್ನಾ
ಖಂಡಪಾವನಾ
ಅಂಡಜಾಧಿಪನ ಕಂಡು ಭಜಿಸಿ ದೋ
ರ್ದಂಡ ಖಳಕುಲ ಚಂಡಪ್ರಚಂಡಾ ||೨||

ಜ್ಞಾನದಾಯಕಾ
ಆನಂದತೀರ್ಥ ದೀನಪೋಷಕ
ಭಾನು ಕೋಟಿತೇಜ ವ್ಯಾಸವಿಠಲನ
ಧ್ಯಾನದೊಳಿಹ ಮಾನಸಹಂಸಾ ||೩||

* * * *

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ರಾಗ : ಕಾಂಬೋದಿ ತಾಳ: ಝಂಪೆ

ಅಪಮೃತ್ಯು ಪರಿಹರಿಸೋ ಅನಿಲದೇವ
ಕೃಪಣ ವತ್ಸಲನೆ ಕಾವರ ಕಾಣೆ ಜಗದೊಳಗೆ ||ಪ||

ನಿನಗಿನ್ನು ಸಮರಾದ ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಾಂಧವರು
ಎನಗಿಲ್ಲ ಆವಾವ ಜನುಮದಲ್ಲಿ
ಅನುದಿನವು ಎಮ್ಮ ನೀನುದಾಸೀನ ಮಾಡುವುದು
ಅನುಚಿತವು ಜಗದಿ ಸಜ್ಜನ ಶಿಖಾಮಣಿಯೆ ||೧||

ಕರಣಾಭಿಮಾನಿಗಳು ಕಿಂಕರರು ಮೂರ್ಲೋಕ
ಧೊರೆ ನಿನ್ನೊಳಗಿಪ್ಪ ಸರ್ವಕಾಲ
ಪರಿಸರನೆ ಈ ಭಾಗ್ಯದೊರೆತನಕೆ ಸರಿಯುಂಟೆ
ಗುರುವರನೆ ನೀ ದಯಾಕರನೆಂದು ಬಿನ್ನೈಪೆ ||೨||

ಭವರೋಗ ಮೋಚಕನೆ ಪವಮಾನ ರಾಯ ನಿ
ನ್ನವರವನು ನಾನು ಮಾಧವ ಪ್ರಿಯನೆ
ಜವನ ಬಾಧೆಯ ಬಿಡಿಸು ಅವನಿಯೊಳು ಸುಜನರಿಗೆ
ದಿವಿಜಗಣ ಮಧ್ಯದೊಳು ಪ್ರವರ ನೀನಹುದೋ ||೩||

ಜ್ಞಾನಾಯು ರೂಪಕನು ನೀನಹುದೊ ವಾಣಿ ಪಂ
ಚಾನವಾದ್ಯಮರರಿಗೆ ಪ್ರಾಣದೇವ
ದೀನವತ್ಸಲನೆಂದು ನಾ ನಿನ್ನ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕೆ
ದಾನವಾರಣ್ಯ ಕೃಶಾನು ಸರ್ವದಾ ಎಮ್ಮ ||೪||

ಸಾಧನ ಶರೀರವಿದು ನೀ ದಯದಿ ಕೊಟ್ಟದ್ದು
ಸಾಧರಣವಲ್ಲ ಸಾಧು ಪ್ರಿಯನೆ
ವೇದವಾದೋದಿತ ಜಗನ್ನಾಥವಿಠ್ಠಲನ
ಪಾದಭಜನೆಯನಿತ್ತು ಮೋದ ಕೊಡು ಸತತ ||೫||

* * * *

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ರಾಗ : ತಾಳ: ಆದಿ

ಮಾರುತಿ ನಿನ್ನಾ ನಿರುತದಿ ಭಜಿಪೆ
ತ್ವರಿತದಿ ಹರಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂಬುವ
ಸರಸ ವಿಜ್ಞಾನವ ಸರಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇತ್ತು
ಪರಿಪಾಲಿಸು ಎಂದು ಶಿರಸದಿ ನಮಿಪೆ
ಸರಿಯಾರಯ್ಯಾ ನಿನಗೀ ಸರಸಿಜಾಂಡದೊಳು
ಆರಿಸಿ ನೋಡಲು ಆರಾರು ಇಲ್ಲವೊ
ಕಾರುಣ್ಯಸಾಗರ ಕರುಣಿಸೇ ನೀ ಎನ್ನಾ
ಹರಿ ತಾ ಕರುಣಿಪನೆಂದು
ಅರಿತು ನಿನ್ನಯ ದಿವ್ಯ ಚರಣ ಸೇರಿದೆನಯ್ಯಾ
ಸರಿಬಂದದ್ದು ಮಾಡೋ
ಹರಿ ಕುಲಾವರಿಯಾನೆ
ಪರಿಪರಿ ಜನರನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ ಎನ್ನನು
ದೂರದಿ ಇಟ್ಟರೆ ದೊರೆತನವೇನಯ್ಯಾ
ಸಾರುವೆ ಸಾರುವೆ ಸರಸಿಜನಾಭನ ಸುತನೆ
ಆರುಮೂರೆರಡೊಂದು ಸಾವಿರಾ
ಮೂರೆರಡುಶತಶ್ವಾಸ ಜಪಗಳನು
ಮೂರು ಜೀವರಲ್ಲಿ ನೀರಜಜಾಕಲ್ಪ
ಪರಿಯಂತರ ಮಾಡಿ ಅವರವರ ಗತಿಯಾ
ಮರಿಯದೆ ನೀಡುವಿ ಗಿರಿಶಾನುತಪಾದ
ಗುರುಜಗನಾಥವಿಠಲನ ಅರಿವಂತೆ ಮಾಡೋ ಧೀರಾ ಕರುಣಿಯೇ ॥

* * * *

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿಯ ಅಡುಗೆಗಳು

ಹೆಸರುಬೇಳೆ/ಕಡಲೆಬೇಳೆ ಕೋಸಂಬರಿ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಒಂದು ಪಾವು ಹೆಸರುಬೇಳೆ / ಕಡಲೆಬೇಳೆ, ಒಂದು ಹೋಳು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಕೊತ್ತಂಬರಿ ಸೊಪ್ಪು ಒಂದು ಕಟ್ಟು, ಆರೇಳು ಹಸಿ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಚೂರು ಇಂಗು, ಸಾಸಿವೆ, ಕಡಲೇಕಾಯಿ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಗೂ ಉಪ್ಪಿನ ಪುಡಿ.

ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನ :

ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ ಹೆಸರುಬೇಳೆ/ಕಡಲೆಬೇಳೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದು ನೆನೆ ಹಾಕಬೇಕು. ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನೆದ ಬಳಿಕ ಬಸಿ ಹಾಕಬೇಕು. ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ತುರಿದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಬಸಿ ಹಾಕಿರುವ ಬೇಳೆಯನ್ನು ಸ್ಟೀಲ್ ಬೇಸನ್‌ಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಸಿ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಬಾಣಲೆಯನ್ನು ಒಲೆಯ ಮೇಲಿರಿಸಿ ಮೂರು ಚಮಚ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಎಣ್ಣೆ ಕಾದ ನಂತರ ಸಾಸಿವೆ ಹಾಕಿ, ಸಾಸಿವಿ ಸಿಡಿದ ನಂತರ ಸಣ್ಣಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಹಸಿಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಕೊತ್ತಂಬರಿ ಸೊಪ್ಪು, ಇಂಗು ಹಾಕಿ ಒಗ್ಗರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪಾತ್ರೆ ಅಥವಾ ಬೇಸನ್‌ನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಹೆಸರುಬೇಳೆಗೆ ಒಗ್ಗರಣೆ ಕಾಯಿತುರಿ ಹಾಗೂ ರುಚಿಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಉಪ್ಪು ಸೇರಿಸಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೈಯಾಡಿಸಬೇಕು. (ಇಷ್ಟವಾದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನ ರಸವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಕೋಸಂಬರಿಗೆ ಬೆರಸಬಹುದು).

ನಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನ ಪಾನಕ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು :

ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ದಪ್ಪನೆಯ ನಿಂಬೆಹಣ್ಣುಗಳು, ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು, ಸಕ್ಕರೆ, ಕೇಸರಿಬಣ್ಣದ ಚಿಟಿಕೆ, ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ ಮತ್ತು ಏಲಕ್ಕಿ.

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ

ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನ : ನಿಂಬೆಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಎರಡಾಗಿ ಸೀಳಿ ರಸವನ್ನು ನೀರಿರುವ ಪಾತ್ರೆಗೆ ಹಿಂಡಿ, ಸಕ್ಕರೆ ಬೆರೆಸಿ ಒಂದು ಚಿಟಿಕೆ ಕೇಸರಿ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಹಾಕಿ, ಒಂದು ಚೂರು ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ ಹಾಗೂ ಏಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಪಾನಕವನ್ನು ತಯಾರಿಸಬಹುದು.

ಬೇಲದಹಣ್ಣಿನ ಪಾನಕ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು :

ಮಾಗಿದ ಬೇಲದ ಹಣ್ಣುಗಳು, ಎರಡು ಬೆಲ್ಲದ ಅಚ್ಚು ಮತ್ತು ಏಲಕ್ಕಿ.

ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನ : ಬೇಲದ ಹಣ್ಣು ಒಡೆದು ಅದನ್ನು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ತುರಿಯಂತೆ ಈಳಿಗೆಮಣೆಯಲ್ಲಿ ತುರಿದು ನೀರಿಗೆ ಬೆರೆಸಿಟ್ಟು, ಬೆಲ್ಲದ ಪುಡಿಯನ್ನು ನೀರಿನ ಮಿಶ್ರಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ ಕಲಸಿ, ಏಲಕ್ಕಿಪುಡಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಬೇಲದ ಹಣ್ಣಿನ ಪಾನಕವನ್ನು ತಯಾರಿಸಬಹುದು.

ನಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನ ಚಿತ್ರಾನ್ನ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಅರ್ಧ ಕೆ.ಜಿ. ಅಕ್ಕಿ, ಎರಡು ನಿಂಬೆಹಣ್ಣು, ಉಪ್ಪು, ಕರಿಬೇವು ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಬೀಜ, ಅರಿಶಿನ ಒಂದು ಚಿಟಿಕೆ, ಕಡಲೆಬೇಳೆ, ಕೊತ್ತಂಬರಿ ಸೊಪ್ಪು, ಎಣ್ಣೆ, ಹಸಿಕೊಬ್ಬರಿ ತುರಿ, ಹಸಿಮೆಣಸಿಕಾಯಿ.

ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನ : ಕಾದ ಎಣ್ಣೆಗೆ ಸಾಸಿವೆ, ಕಡಲೆಬೇಳೆ, ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಬೀಜ, ಹಸಿಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಅರಿಶಿನ, ಕರಿಬೇವು ಹಾಕಿ ಒಗ್ಗರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಟ್ಟೆ ಅಥವಾ ಬೇಸನ್‌ನಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಉಪ್ಪು, ಮತ್ತು ನಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನ ರಸವನ್ನು ಹಾಕಿ ಹನುಮಂತದೇವರ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ನಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನ ಚಿತ್ರಾನ್ನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ನೇವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಮಂಡಲದ ಮೇಲಿಡಬೇಕು.

ಮಾವಿನಕಾಯಿ ಚಿತ್ರಾನ್ನ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಅರ್ಧ ಕೆ.ಜಿ. ಅಕ್ಕಿ, ಎರಡು ದಪ್ಪನೆಯ ಮಾವಿನ ಕಾಯಿ, ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿ ಒಂದು ಹೋಳು, ಐದಾರು ಹಸಿ ಅಥವಾ ಒಣಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಕಡಲೆಬೇಳೆ, ಉದ್ದಿನಬೇಳೆ, ಒಂದು ಚಮಚ ಸಾಸಿವೆ, ಅರಿಶಿನ, ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಬೀಜ, ಕರಿಬೇವು ಮತ್ತು ಇಂಗು, ಉಪ್ಪು, ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಎಣ್ಣೆ.

ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನ : ಮಾವಿನ ಕಾಯಿ ಸಿಪ್ಪೆ ಹೆರೆದು, ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಹೋಳುಗಳಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒರಳಿನಲಿ ಹೋಳುಗಳು, ಒಂದು ಚಿಟಿಕೆ ಅರಿಶಿನ, ಉಪ್ಪನ್ನು ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ರುಬ್ಬಿ, ಬಾಣಲೆಯನ್ನು ಒಲೆಯ ಮೇಲಿರಿಸಿ ಅರ್ಧ ಬಟ್ಟಲು ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ ಸಾಸಿವೆ, ಕಡಲೆಬೇಳೆ, ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಬೀಜ, ಉದ್ದಿನಬೇಳೆ, ಕರಿಬೇವು ಹಾಕಿ ಒಗ್ಗರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರುಬ್ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಮಾವಿನಕಾಯಿ ಚಟ್ನಿಯನ್ನು ಬಾಣಲೆಗೆ ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೆದಕಿ ಅನಂತರ ಅದನ್ನು ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಸಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ ಚಿತ್ರಾನ್ನವನ್ನು ನೇವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಮಂಡಲದ ಮೇಲಿಡಬೇಕು.

ಹೆಸರುಕಾಳು ಕೋಸಂಬರಿ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಕಾಲು ಕೆ.ಜಿ. ಹೆಸರುಕಾಳು, ಒಂದು ಹೋಳು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಕೊತ್ತಂಬರಿ ಸೊಪ್ಪು ಒಂದು ಕಟ್ಟು, ಇಂಗು, ಸಾಸಿವೆ, ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಎಣ್ಣೆ ಮತ್ತು ಪುಡಿ ಉಪ್ಪು.

ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನ : ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ ಹೆಸರುಕಾಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದು ಒ,ದು ದಿನ ಪೂರಾ ನೆನೆ ಹಾಕಿಡಬೇಕು. ಮರುದಿನ ನೀರನ್ನು ಬಸಿದು ನೆನೆದ ಕಾಳನ್ನು ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ಮುಚ್ಚಿ ಒಂದು ದಿನ ಹಾಗೆಯೇ ಇಡಬೇಕು. ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೊಳಕೆ ಬಂದ ಕಾಳುಗಳಿಗೆ ಕಾಯಿತುರಿ ಮತ್ತು ಒಗ್ಗರಣೆ ಹಾಕಿ ಮೊಳಕೆಗಳು ಒಡೆಯದಂತೆ ಕಲಸಿ (ಚಮಚ ಬಳಸಬಹುದು) ರುಚಿಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಉಪ್ಪು ಸೇರಿಸಿ, ಅನಂತರ ನೇವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಮಂಡಲದ ಮೇಲಿಡಬೇಕು.

ಪಂಚಭಕ್ಷ್ಯಗಳು

ಕಡಲೆಬೇಳೆ ಹೋಳಿಗೆ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಕಡಲೆಬೇಳೆ 1/4 ಕೆ.ಜಿ., ಮೈದಾಹಿಟ್ಟು 1/4 ಕೆ.ಜಿ., ಬೆಲ್ಲ 1/4 ಕೆ.ಜಿ., ಏಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ, ಎಣ್ಣೆ-250 ಗ್ರಾಂ.

ಮಾಡುವ ರೀತಿ: ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಹಾಕಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಡಿ. ಕುದಿಯಲು ತೊಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಕ್ಲೀನ್ ಮಾಡಿದ ಕಡಲೆಬೇಳೆಯನ್ನು ತೊಳೆದು ಆದರಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ. (ಅದು ಬೇಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ಪುಡಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಮೈದಾಹಿಟ್ಟನ್ನು ಜರಡಿ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಿ). ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಂದ ಮೇಲೆ ಒಲೆಯ ಉರಿಯನ್ನು ಆರಿಸಿ ಕಡಲೆಬೇಳೆ ಕಟ್ಟನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿ ಬೇಳೆಯನ್ನು ಏಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ, ಬೆಲ್ಲದ ಪುಡಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದ ಅರೆಯುವ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ನಯವಾಗಿ ಅರೆಯಿರಿ. ಮೈದಾ ಹಿಟ್ಟಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ, ನೀರು ಅರಿಶಿನಪುಡಿ, ಸೇರಿಸಿ ಕಲಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಂತರ ಇನ್ನಷ್ಟು ಎಣ್ಣೆನ್ನು ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಾದಿ ಲಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನ ಗಾತ್ರದ ಉಂಡೆ ತಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಆದನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಟ್ಟಲಿನಂತೆ ಮಾಡಿ ಆದರಲ್ಲಿ ಹೂರಣದ ಉಂಡೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಆದನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ. ನಂತರ ಒಂದು ಬಾಳೆ ಎಲೆಯ ತುಂಡನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೊಳೆದು ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಒರೆಸೆ ಒಲೆಯ ಮುಂದೆ ಹಿಡಿಯಿರಿ. ಬಿಸಿಗೆ ಎಲೆ ಮೃದುವಾಗುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಆದಕ್ಕೆ ಸವರಿ ಹೂರಣ ತುಂಬಿತದ ಕಣತದ ಉಂಡೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಲಟ್ಟಣಿಗೆಯಿಂದ ಚಪಾಗಿ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ಲಟ್ಟಿಸಿ. ಆಮೇಲೆ ಆದನ್ನು ಕಾದ ಕಾವಲಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಬೇಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. (ಬೇಕಿದ್ದರೆ ಹೋಳಿಗೆ ಬೇಯಿಸುವಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಎಣ್ಣೆನ್ನು ಹಾಕಬಹುದು) ಎರಡೂ ಬದಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಂದಮೇಲೆ ಹೋಳಿಗೆಯನ್ನು ಮೊಗಚೆಕ್ಕೆಯಿಂದ ತೆಗೆದು, ಅನಂತರ ನೇವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಮಂಡಲದ ಮೇಲಿಡಬೇಕು.

ಬಾದಾಮಿ ಹಲ್ವ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಬಾದಾಮಿ ಬೀಜ - 125 ಗ್ರಾಂ, ಸಕ್ಕರೆ - 250 ಗ್ರಾಂ, ತುಪ್ಪ - 1/2 ಬಟ್ಟಲು, ಕೇಸರಿ - 5 ದಳಗಳು, ಏಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ - ಸ್ವಲ್ಪ, ಹಾಲು - 1/2 ಲೋಟ, ಕೇಸರಿ ಬಣ್ಣ - ಸ್ವಲ್ಪ.

ಮಾಡುವ ರೀತಿ: ಬಾದಾಮಿ ಬೀಜವನ್ನು ಬೇಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಂತರ ಸಿಪ್ಪೆ ಬಿಡಿಸಿ ಅರೆಯುವ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ (ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರು ಚಿಮುಕಿಸುತ್ತಾ) ನಯವಾಗಿ ಅರೆದುಕೊಳ್ಳಿ. (ಪೇಸ್ಟ್ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರಲಿ) ನಂತರ ಕೇಸರಿನ್ನು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಸಿ ಒಂದು ಬಾಣಲಿಯನ್ನು ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ ಅರೆದುಕೊಂಡ ಬಾದಾಮಿ ಪೇಸ್ಟ್ ಮತ್ತು ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಮೊಗಚು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊಟಾಯಿಸಿರಿ. ಹಲ್ವ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಂದು ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಕಾಯಿಸಿಕೊಂಡ ಹಾಲು, ಕೇಸರಿಬಣ್ಣಂ ಕುಂಕುಮ ಕೇಸರಿ, ಏಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ ಹಾಗೂ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೆದಕಿರಿ. ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಹಲ್ವ ಘಮಘಮ ಪರಿಮಳ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಬಾಣಲಿಯನ್ನು ಇಳಿಸಿ. ಅನಂತರ ನೇವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಮಂಡಲದ ಮೇಲಿಡಬೇಕು.

ಕಡುಬು

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಚಿರೋಟಿ ರವೆ - 500 ಗ್ರಾಂ, ಮೈದಾಹಿಟ್ಟು - 500 ಗ್ರಾಂ, ಸಕ್ಕರೆ - 400 ಗ್ರಾಂ, ಕೊಬ್ಬರಿ - 300 ಗ್ರಾಂ, ಗಸಗಸೆ - 50 ಗ್ರಾಂ, ಕರಿಯಲು ಎಣ್ಣೆ ಅಗತ್ಯದಷ್ಟು.

ಮಾಡುವ ರೀತಿ: ಕೊಬ್ಬರಿಯನ್ನು ತುರಿದುಕೊಂಡು ಸಕ್ಕರೆಗೆ ಬೆರೆಸಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರು ಹಾಕಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಡಿ. ಅದು ತಳ ಹಿಡಿಯದಂತೆ ಕೆದುಕುತ್ತಿರಿ. ಅದು ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಗಟ್ಟಿ ಆದ ಮೇಲೆ ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ. ಚಿರೋಟಿ ರವೆ, ಮೈದಾ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ, ಒಂದು ಚಮಚ ಉಪ್ಪಿನ ಪುಡಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತುಪ್ಪ, ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಚಪಾತಿ ಹಿಟ್ಟಿನಂತೆ ಕಲಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಅನಂತರ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಉಂಡೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಂದೊಂದೇ ಉಂಡೆಯನ್ನು ಲಟ್ಟಿಸಿ, ಅದರೊಳಗೆ ಹೂರಣ ಇಟ್ಟು (ಹೂರಣಕ್ಕೆ ಗಸಗಸೆ ಬೆರೆಸಿರಬೇಕು) ಮುಚ್ಚಿ. ಕಡುಬಿನ ಅಚ್ಚಿಗೆ ಹಾಕಿ ತೆಗೆಯಿರಿ. ಎಲ್ಲ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಇದೇ ರೀತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಬಾಣಲಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಡಿ. ಎಣ್ಣೆ ಕಾದ ನಂತರ ಕಡುಬನ್ನು ಹದವಾಗಿ ಕರೆದು. ಅನಂತರ ನೇವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಮಂಡಲದ ಮೇಲಿಡಬೇಕು.

ಶಾವಿಗೆ ಪಾಯಸ (ಪರಮಾನ್ನ)

ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನ : ಶಾವಿಗೆಯನ್ನು ಬಾಣಲೆಯಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪ ಹಾಕಿ ಹುರಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರಿಡಿ. ನೀರು ಕುದಿದ ಮೇಲೆ ಅಳತೆಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ, ಸಕ್ಕರೆ ಕರಗಿದ ಮೇಲೆ ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಹುರಿದ ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಗೋಡಂಬಿಯನ್ನು ಶಾವಿಗೆಗೆ ಹಾಕಿ ಏಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ ಮತ್ತು ಕೇಸರಿದಳವನ್ನು ಹಾಕಿ ಕಾದು ಆರಿದ ಹಾಲನ್ನು ಹಾಕಿ ಸೌಟಿನಿಂದ ಆಡಿಸಿ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು. ಅನಂತರ ನೇವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಮಂಡಲದ ಮೇಲಿಡಬೇಕು.

ಅನ್ನದ ಕೇಸರಿಬಾತ್

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಅಕ್ಕಿ - 1 ಕೆ.ಜಿ., ಸಕ್ಕರೆ - 500 ಗ್ರಾಂ, ತುಪ್ಪ - 150 ಗ್ರಾಂ, ಗೋಡಂಬಿ - ದ್ರಾಕ್ಷಿ - 50 ಗ್ರಾಂ, ಯಾಲಕ್ಕಿ - 10, ಕೇಸರಿ ಬಣ್ಣ - 1 ಚಿಟಿಕೆ.

ಮಾಡುವ ರೀತಿ: ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದು ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಗೆ ಹಾಕಿರಿ. ಅಕ್ಕಿ ಬೇಯುವಷ್ಟು ನೀರು ಹಾಕಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಡಿ. ಅಕ್ಕಿ ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗ ಬೆಂದ ಮೇಲೆ ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿರಿ. ನಂತರ ಕೇಸರಿ ಬಣ್ಣ, ಯಾಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ ಹಾಕಿ ಕೆದಕಿರಿ. ಅಕ್ಕಿ ಪೂರ್ತಿ ಬೆಂದ ಮೇಲೆ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕರಿದ ಗೋಡಂಬಿ-ದ್ರಾಕ್ಷಿ ಹಾಕಿ ಗೊಟಾಯಿಸಿರಿ. ಕೇಸರಿಬಾತ್ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರಬಾರದು. ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರಾಗಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಕೇಸರಿ ಬಾತನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ. ಅನಂತರ ನೇವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಮಂಡಲದ ಮೇಲಿಡಬೇಕು.

ರಸಗುಲ್ಲ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಹಾಲು - 1 ಲೀಟರ್, ಸಕ್ಕರೆ - 1/2 ಕೆ.ಜಿ., ಚಿರೋಟಿ ರವೆ - 50 ಗ್ರಾಂ, ಏಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ - ಸ್ವಲ್ಪ, ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ - ಸ್ವಲ್ಪ, ಎಸೆನ್ಸ್ - ಸ್ವಲ್ಪ, ಕೇಸರಿ ಬಣ್ಣ - ಸ್ವಲ್ಪ, ಲಿಂಬೆಹಣ್ಣು - 1/2 ಹೋಳು

ಮಾಡುವ ರೀತಿ: ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಹಾಲನ್ನು ಒಂದು ದಪ್ಪ ತಳದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಡಿ ಕುದಿಯಲು ಶುರವಾದ ಮೇಲೆ ಲಿಂಬೆ ಹಣ್ಣಿನ ರಸವನ್ನು

ಹಿಂಡಿ ಹಾಲು ಒಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಹಾಲನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ. ತಣ್ಣಗಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ. ನಿರೀನ ಭಾಗವನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಹಾಲಿನ ಜಿಗುಟನಂತಹ ಭಾಗವನ್ನು ಜರಡಿ ಹಿಡಿದ ಚಿರೋಟಿ ರವೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕಲಿಸಿ, ಮೂರು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಬಿಡಿ. ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ೩ ಭಾಗ ಮಾಡಿ ೧ ಭಾಗವನ್ನು ಒಂದು ಬಾಣಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ನೀರು ಸುರಿದು ಪಾಕ ತಯಾರಿಸಿ (ಆ ಪಾಕ ಮಿಠಾಯಿ ಪಾಕದಂತೆ ಅರೆಪಾಕವಾಗಿರಲಿ) ಅದಕ್ಕೆ ಕೇಸರಿ ಕಲರ್ ಹಾಗೂ ಎಸೆನ್ಸ್ ಹಾಕಿ ಕಲಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಕಲಸಿಟಟ್ಟುಕ್ಕಂಡ ರವೆ ಹಾಗೂ ಹಾಲಿನ ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕಲಸಿ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ, ಅನಂತರ ಉಳಿದ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅದಕ್ಕೆ ನೀರು ಸೇರಿಸಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಡಿ. ಪಾಕ ಸಿದ್ಧವಾದ ಮೇಲೆ ಅದರಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಬೇಯಿಸಿ. ಉಂಡೆ ಒಡೆಯದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಂತರ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ಮೊದಲೇ ತಯಾರಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಮಿಠಾಯಿ ಪಾಕದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಸಗುಲ್ಲಾ ಪಾಕವನ್ನು ಹೀರಿಕೊಂಡು ರಸಭರಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ರಸಗುಲ್ಲಾವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ, ಅನಂತರ ನೇವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಮಂಡಲದ ಮೇಲಿಡಬೇಕು.

ಆಂಬೋಡೆ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಅರ್ಧ ಕೆ.ಜಿ. ಕಡಲೆ ಬೇಳೆ, ಒಣಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಏಳೆಂಟು, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಒಂದು ಹೋಳು, ಕೊತ್ತಂಬರಿ ಸೊಪ್ಪು ಒಂದು ಕಂತೆ, ಕರಿಬೇವು ಸೊಪ್ಪು, ಎಣ್ಣೆ, ಉಪ್ಪು ಮತ್ತು ಹಸಿಶುಂಠಿ.

ಮಾಡುವ ರೀತಿ: ಬೇಳೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನೆಹಾಕಿ, ನೆಂದ ಬಳಿಕ ಕಡಲೆ ಬೇಳೆ ಒಣಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ತೆಂಗಿನತುರಿ, ಉಪ್ಪು ಇವುಗಳನ್ನು ಒರಳಿನಲ್ಲಿ ತರಿತರಿಯಾಗುವಂತೆ ರುಬ್ಬಿ, ಕರಿಬೇವು, ಕೊತ್ತಂಬರಿ ಸೊಪ್ಪು, ಹಸಿಶುಂಠಿ ಚೂರುಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ರುಬ್ಬಿದ ಮಸಾಲೆಗೆ ಬೆರೆಸಿ.

ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಬಾಣಲೆಗೆ ಹಾಕಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಡಿ. ಕಡಲೆಬೇಳೆ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಸಣ್ಣ ಉಂಡೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಂಗೈ ಮೇಲಿಟ್ಟು ತಟ್ಟಿ, ಕಾದ ಎಣ್ಣೆಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಕೆಂಪಾಗುವವರೆಗೂ ಕರಿದು ಜಾಲರಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ಬಸಿದು ಆಂಬೋಡೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ, ಅನಂತರ ನೇವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಮಂಡಲದ ಮೇಲಿಡಬೇಕು.

ಮೊಸರನ್ನ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಅರ್ಧ ಕೆ.ಜಿ. ಅಕ್ಕಿ, ಒಂದು ಸೇರು ಗಟ್ಟಿ ಮೊಸರು (ಒಂದು ಲೀಟರ್ ಹಾಲಿನಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ), ಉಪ್ಪು, ಒಂದು ಹೋಳು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಸಾಸಿವೆ. ಅರ್ಧ ಚಮಚ ಮೆಂತ್ಯ, ಹಸಿಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಏಳೆಂಟು, ಒಂದು ಬಟ್ಟಲು ಹಾಲು, ಕೊತ್ತಂಬರಿ ಸೊಪ್ಪು ಎರಡು ಕಟ್ಟು, ಹಸಿಶುಂಠಿ ಒಂದೆರಡು ಚೂರು ಮತ್ತು ಒಗ್ಗರಣೆಗೆ ತುಪ್ಪ.

ಮಾಡುವ ರೀತಿ: ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದು ಅಕ್ಕಿಯಿಂದ ಉದುರುದುರಾಗಿ ಅನ್ನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆರಲು ಬಿಡಿ. ಬಾಣಲೆಯನ್ನು ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಬಾಣಲೆಗೆ ತುಪ್ಪ ಹಾಕಿ ಸಾಸಿವೆ ಸಿಡಿಸಿ, ಮೆಂತ್ಯ, ಹೆಚ್ಚಿಟ್ಟ ಹಸಿ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಕೊತ್ತಂಬರಿಸೊಪ್ಪು ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೆದಕಿ ಒಗ್ಗರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಅನ್ನವನ್ನು ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಉಪ್ಪು, ಕಾಯಿತುರಿ ಹಾಕಿ, ಮೊಸರು ಮತ್ತು ಹಾಲು (ಕಾಯಿಸಿ ಆರಿಸಿದ ಹಾಲು) ಇವೆರಡನ್ನು ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಕಲಸಿ. ಹಸಿಶುಂಠಿ, ಸಣ್ಣಗೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಅಥವಾ ಜಜ್ಜಿ ಹಾಕಿ. ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಒಗ್ಗರಣೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಸಿ. ಅನಂತರ ನೇವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಮಂಡಲದ ಮೇಲಿಡಬೇಕು.

* * * *

ಯಸ್ಸರ್ವಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಃ ಸರ್ವದೋಷವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತ ಏವಾಲಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಮೇ ಪರಮಃ ಸುಹೃತ್ ॥
ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾತ್ಮಕ-
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ, ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ॥

ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

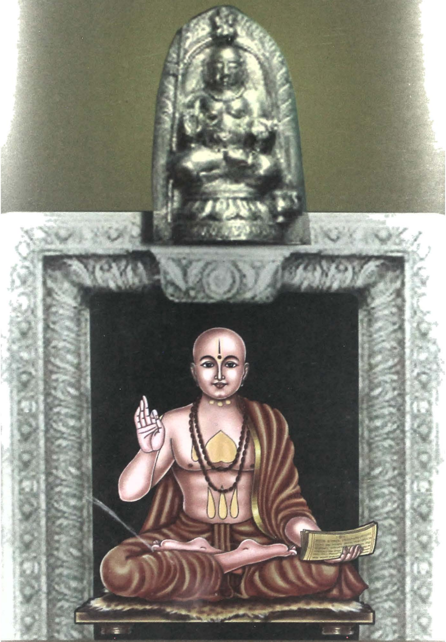
॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

* * * *

ಹನುಮಜ್ಜಯಂತಿ ಎಂಬ ಈ ಕೃತಿಯು ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತರಾದ
ಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾದ ರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸರೂಪಿಯಾದ
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ.

* * * *

ಮಮ ಸ್ವಾಮೀ ಹರಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪತಿರೇವ ಚ

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 085

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಭಾದ್ರಪದಮಾಸ

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಭಾದ್ರಪದಮಾಸ

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರಕಾಶನ :
ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),
ಬೆಂಗಳೂರು

"ಭಾದ್ರಪದಮಾಸ" ಶಾರ್ವರಿ ॥ ಶ್ರಾವಣ ॥ ಶುದ್ಧ ಹುಣ್ಣಿಮೆ, (ದಿನಾಂಕ : 3-8- 2020) ಹಯಗ್ರೀವಜಯಂತಿಯ ಶುಭಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪಲಿಮಾರುಮಠಾಧೀಶರಾದ ಶ್ರೀಶ್ರೀವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದರ ಕರಕಮಲಗಳ ಮೂಲಕ ಭಾರತೀರಮಣಹೃದಯ-ಗುಹಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : 2020

ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ)
4171, 2ನೇ ಮೇನ್, ಗಿರಿನಗರ, ಸೀತಾಸರ್ಕಲ್ ಹತ್ತಿರ, ಬೆಂಗಳೂರು-85
ದೂರವಾಣಿ : 9141495120

ಸಂಪಾದನೆ : ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಪ್ರತಿಗಳು : 1000
ಪುಟಗಳು : vi + 136

ಅಕ್ಷರಜೋಡಣೆ : ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಕೆಂಪದಾಳಿಹಳ್ಳಿ ,
9141311280

ಮುಖಪುಟ – ಶ್ರೀವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ, ಕಾರ್ತಿಕಜೋಷಿ.

ಮುದ್ರಣ :
ಮುಕ್ತಪಥ ಮುದ್ರಣಾಲಯ,
(ಪಿ. ಮಂಜುನಾಥ)
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಬಹಳ ಚತುರೆಯೂ ವಿದ್ಯಾಪ್ರವೀಣಳೂ ಆದ ಕುಮಾರಿ || ಶ್ರಾವ್ಯ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹರಿಪಾದ ಸೇರಿದ್ದಾಳೆ. ಕಲ್ಲಕುರ್ಚಿ ಫ್ಯಾಮಿಲಿಗೆ ಮಾಣಿಕ್ಯಪ್ರಾಯಳಾಗಿದ್ದ ಇವಳ ಸ್ಮರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಜ್ಞಾನಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ಶ್ರಾವ್ಯಳಿಗೆ ತಲುಪಿ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವಳಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಕಲ್ಲಕುರ್ಚಿ ಫ್ಯಾಮಿಲಿ, ಬೋಸ್ಟನ್,
ಯು. ಎಸ್. ಎ.

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಭಾದ್ರಪದಮಾಸ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ

* * * *

ಮುನ್ನುಡಿ

ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹಬ್ಬಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಪ್ರೋಷ್ಠಪದೀ ಭಾಗವತ ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವ ಮಹಾಪರ್ವಕಾಲವೂ ಆಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಸಕಲ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮಹಾಲಯವೂ ಕೂಡ ಇದೇ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಅತ್ಯಂತ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಮರಣವು ಸಮೀಪಿಸಿದಾಗ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮರಣದ ಅನಂತರ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳಿಗೂ ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಅನಿವಾರ್ಯ-ವಾಗುತ್ತದೆ. ಮರಣಸಮೀಪಿಸಿದಾಗ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅವಸರದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಸೂಕ್ತವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಆಶೌಚದ ವಿಚಾರವೂ ಕೂಡ ವಿವರವಾಗಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖ-ಗೊಂಡಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಸಾಧಕರೂ ಇದರ ಸದುಪಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವನಂದನತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರಿಗೆ ಅನಂತ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ವಿದ್ವಾನ್. ಸಿ. ಆರ್. ಪ್ರದೀಪಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೂ ಅನಂತ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಡಿ.ಟಿ.ಪಿ. ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಉತ್ತಮ-ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ಯಥಾರ್ಥತೆಗೆ ಕಾರಣರಾದ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ.ಕೆಂಪ-ದಾಳಿಹಳ್ಳಿ ಇವರಿಗೂ ಅನಂತ ಅಭಿನಂದನೆಗಳು.

ಮೇಧಾವಿಯೂ ಪ್ರವೀಣಳು ಆದ ಕುಮಾರಿ ಶ್ರಾವ್ಯಳು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹರಿಪಾದವನ್ನು ಸೇರಿದ್ದಾಳೆ. ಇವಳಿಗೆ ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಪುಣ್ಯವು ದೊರಕಲಿ. ಈ ಕೃತಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಕಲ್ಲಕುರ್ಚಿ ಫ್ಯಾಮಿಲಿ, ಬೋಸ್ಟನ್ ಇವರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸೇವೆಯು ನಡೆಯಲಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಕಲ್ಲಕುರ್ಚಿಯವರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಎಂದೆಂದೂ ಮರೆಯಲಾರೆ. ಇವರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಅನಂತ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

॥ ಶ್ರೀಮದ್ಧನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ ॥

ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸ

ಮಾಸನಿಯಾಮಕ ವೃದ್ಧಾಪತಿಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ

ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ

ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ನಿಯಾಮಕನಾದ ವೃದ್ಧಾಸಮೇತ ಹೃಷೀಕೇಶನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪತ್ತು ಊಟ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಧನಲಾಭವೂ, ಆರೋಗ್ಯ ಲಾಭವೂ ಆಗುವುದು. ಪಾಯಸ, ಬೆಲ್ಲದ ಅನ್ನ , ಉಪ್ಪುಗಳ ದಾನವು ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ.

ಚೈತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಚಾಂದ್ರಮಾನ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಆರನೆಯದು. ಈ ತಿಂಗಳಿನ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಪೂರ್ವಾಭಾದ್ರಪದ ಅಥವಾ ಉತ್ತರಾಭಾದ್ರಪದ ನಕ್ಷತ್ರ ಬರುವುದರಿಂದ ಈ ಹೆಸರು. ಸೂರ್ಯ ಸಿಂಹರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವಾಗ ಶುಕ್ಲ ಪ್ರಥಮಾ ತಿಥಿಯಿಂದ ಈ ತಿಂಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಕನ್ಯಾರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಿರು-ವಾಗ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯೊಡನೆ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಹಲವು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಸೂರ್ಯ ಸಿಂಹರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವಾಗಲೇ ಮಾಸ ಮಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಸಂಕ್ರಮಣ ಬರದೆ ಚಾಂದ್ರಮಾನ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕ ಭಾದ್ರಪದಮಾಸ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಚೈತ್ರಾದಿ ಮಾಸಗಣನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಅಧಿಕಮಾಸ ಆರನೆಯದು, ಏಳನೆಯದು ನಿಜಭಾದ್ರಪದ. ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸವನ್ನು ನಭಾಸ್ಯ, ಪ್ರೌಷ್ಠಪದ, ಭಾದ್ರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ವೇದದಲ್ಲಿ ಈ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಇಷಃ ಎಂಬ ನಾಮಾಂತರವಿದೆ.

ಅಧಿಕ ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸ ಮಲಮಾಸವಾದುದರಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮ-ಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯಾವ ವ್ರತಾಚರಣೆಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ವರ್ಷಋತು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

ಗುರೂದಯದಿಂದ ವರ್ಷಗಣನೆ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮದಂತೆ ಗುರು ಶತಭಿಷಾ, ಪೂರ್ವಭಾದ್ರಪದ, ಉತ್ತರಾಭಾದ್ರಪದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವಾಗ ಉದಿತನಾದರೆ

ಆ ವರ್ಷವನ್ನು ಭಾದ್ರಪದ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಪಾಷಂಡಿಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆ, ಮುಂಗಾರು ಫಸಲಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಭಾದ್ರಪದ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣ ಸಂಭವಿಸಿದರೆ ಕಳಿಂಗ, ವಂಗ ಮಾಗಧ, ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಮ್ಲೇಚ್ಛ ದೇಶಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆ. ಉಳಿದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸುಭಿಕ್ಷ, ಹೆಂಗಸರ ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ವರ್ಷಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ನಾಲ್ಕು ಮುಖ, ಎಂಟು ಭುಜಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಹಂಸಾರೂಢನಾಗಿ ಬಿಳುಪು ವರ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಶ್ರೀತತ್ತ್ವನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯದ ಹೃಷಿಕೇಶನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಲ್ಲದ ಅನ್ನ ಪಾಯಸ ಕನ್ನಡಿ ಇವನ್ನು ದಾನಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನ ಶರೀರ ತೆಳ್ಳಗಿರುತ್ತದೆ. ದಾನಮಾಡುವ ಉದಾರ ಸ್ವಭಾವಿರುತ್ತದೆ. ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಸೌಖ್ಯದಿಂದ ಇರುತ್ತಾನೆ.

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಶುಕ್ಲ ॥ ಪ್ರತಿಪತ್

ಪ್ರೋಷ್ಠಪದಿ – ಅರುಣೋದಯೇಽಸೌ ನಿರ್ವರ್ತ್ಯ ಶೌಚಂ ಸ್ನಾನಂ ಸಮಾ-ಚರೇತ್ । ನಿತ್ಯಂ ಸಂಕ್ಷೇಪತಃ ಕೃತ್ವಾಸಂಧ್ಯಾದ್ಯಂ ಸ್ವಂ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ॥ ಸಪ್ತಾಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅರುಣೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕುವರೆ ಗಂಟೆಗೆ (ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕಿಂತ ಒಂದೂವರೆ ಗಂಟೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ) ಶೌಚ, ಸ್ನಾನ, ಸಂಧ್ಯೆಯಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಕಥಾಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಭಿ-ಮುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಆಚಮನ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಿ ದೇಶ ಕಾಲಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಗೋತ್ರ, ಪ್ರವರಾದಿಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಹೀಗೆ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಬೇಕು – "ಅಹಮತೀತಾನೇಕಜನ್ಮಸಂಚಿತಾಖಿಲದುಷ್ಕೃತಿನಿವೃತ್ತಿಪುರಃಸರಮಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿ ತ್ರಿವಿಧತಾಪನೋದಾರ್ಥಂ, ಅಸ್ಮತ್ಕುಲಪೂರ್ವಜಾತಾನಾಂ ವೈಕುಂಠಪದಪ್ರಾ-ಪ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಸಂತತಿಪ್ರತಿಬಂಧಕದೋಷನಿವೃತ್ತಿಪೂರ್ವಕಸತ್ಸಂತಾನಪ್ರಾಪ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಆದಿತ್ಯಾದಿನವಗ್ರಹದೋಷಪೀಡಾಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷ-ಚತುರ್ವಿಧಪುಣ್ಯಪುರುಷಾರ್ಥ-ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಸಿದ್ಧ್ಯ-

ರ್ಥಂ ಅಂತಕಾಲೇ ವಿಶೇಷತೋ ವಿಷ್ಣುಸ್ಮರಣಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಭಾರತೀರಮಣ-ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲ-ಕೃಷ್ಣ-ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ..... ಗೋತ್ರ .... ಪ್ರವರಾನ್ವಿತ .... ಶರ್ಮಣಃ ಶುಕರೂಪಿಣೋ ವದನಾರವಿಂದಾತ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣವಾಙ್ಮಯಮೂರ್ತಿರೂಪಂ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಅನೇಕ ಶ್ರೋತೃಗಣಶ್ರವಣಪೂರ್ವಕಂ ... ದಿನಾದಾರಭ್ಯ ... ದಿನಪರ್ಯಂತಂ ಸಪ್ತಾಹ-ವಿಧಿನಾ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಶ್ರೋಷ್ಯಾಮಿ ॥ – ತದಂಗತ್ವೇನ ನಿರ್ವಿಘ್ನತಾಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಗಣಪತಿಪೂಜನಂ ಪುಣ್ಯಾಹವಾಚನಂ ಮಾತೃಕಾಪೂಜನಂ ನಾಂದೀಶ್ರಾದ್ಧಂ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಪೂಜಾಂ ಚ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ನನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಿತವಾದ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳು ಪರಿ-ಹಾರವಾಗಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿ ತ್ರಿವಿಧತಾಪಗಳು ಕಳೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಕುಲದ ಪೂರ್ವಜರಿಗೆ ವೈಕುಂಠಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತತಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳು ಕಳೆದು ಸತ್ಸಂತಾನ ದೊರಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಆದಿತ್ಯಾದಿ ನವಗ್ರಹದೋಷಪೀಡೆಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮಅರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಚತುರ್ವಿಧಪುಣ್ಯಪುರು-ಷಾರ್ಥ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಸ್ಮರಣೆ ಲಭಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತ-ರ್ಗತಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ... ಗೋತ್ರ ... ಪ್ರವರ ... ಶರ್ಮ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನವರಾದ ಶುಕಮುನಿ-ಸನ್ನಿಧಾನಯುಕ್ತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮುಖ ಕಮಲದಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಾಙ್ಮಯ-ಪ್ರತಿಮಾರೂಪವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವನ್ನು ಅನೇಕ ಶ್ರೋತೃಸಮೂಹಗಳ ಶ್ರವಣಪುರಃಸರವಾಗಿ ... ಈ ದಿನದಿಂದ ... ಈ ದಿನದವರೆಗೆ ಸಪ್ತಾಹವಿಧಿಯಿಂದ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವೆನು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾಗಿ ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆ, ಪುಣ್ಯಾಹವಾಚನ, ಮಾತೃಕಾಪೂಜೆ, ನಾಂದೀಶ್ರಾದ್ಧ ಮತ್ತು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸ ಪೂಜೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವೆನು. – ಹೀಗೆ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿ ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆ, ಪುಣ್ಯಾಹವಾಚನ, ಮಾತೃಕಾಪೂಜೆ, ನಾಂದೀಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆಚಾರ್ಯ-ರಲ್ಲಿ ಶುಕಮುನಿಗಳನ್ನು ಭಾಗವತಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸ-

ದೇವರನ್ನು ಆವಾಹಿಸಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು – ಶುಕರೂಪದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದ। ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಾಖ್ಯಾನಾನ್ಮದಜ್ಞಾನಂ ವಿನಾಶಯ। ಸಂಸಾರಸಾಗರೇ ಮಗ್ನಂ ದೀನಂ ಮಾಂ ಕರುಣಾನಿಧೇ। ಕರ್ಮಗ್ರಾಹ-ಗೃಹೀತಾಂಗಂ ಮಾಮುದ್ಧರ ಭವಾರ್ಣವಾತ್ । ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಾಖ್ಯೋಽಯಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಃ ಕೃಷ್ಣ ಏವ ಹಿ । ಸ್ವೀಕೃತೋಽಸಿ ಮಯಾ ನಾಥ ಮುಕ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಭವಸಾಗರೇ । ಮನೋರಥೋ ಮದೀಯೋಽಯಂ ಸರ್ವಥಾ ಸಫಲಸ್ತ್ವಯಾ । ನಿರ್ವಿಘ್ನೇನೈವ ಕರ್ತವ್ಯೋ ದಾಸೋಽಹಂ ತವ ಕೇಶವ ॥

ಬಳಿಕ ಪ್ರವಚಕಾರರಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಭಾಗವತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೋತೃ -ಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ 108ಬಾರಿ ವಾಸುದೇವ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿ, ಭಾಗವತ-ಪ್ರವಚನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು. ದಿನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನ ತಿರುಗಿ ಪ್ರವಚನಕಾರನಿಗೂ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪೂಜೆಮಾಡಿ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಪ್ರಸಾದಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಕಥಾ ಪ್ರಾರಂಭ, ಮಧ್ಯದ ವಿರಾಮ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಭಗವನ್ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆ ನಡೆಸಬೇಕು. ಅನ್ನದಾನಾದಿ-ಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು.

ಸಪ್ತಾಹದ ಉದ್ಯಾಪನ (ಮಂಗಳ) – ಉದ್ಯಾಪನಹೋಮದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪದಿಂದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ, ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಕೇಶವಾದಿ ಚತು-ರ್ವಿಂಶತಿ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಹೋಮಿಸಿ, ಅಶ್ವತ್ಥಸಮಿಧೆ, ಪಾಯಸ, ತುಪ್ಪ, ಎಳ್ಳು, ಜೇನುತುಪ್ಪಗಳಿಂದ ನೂರೆಂಟು ಬಾರಿ ಬ್ರಹ್ಮಗಾಯತ್ರಿಯಿಂದಲೂ ಚರು-ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ದ್ವಾದಶಸ್ಕಂಧಗಳ ಆದ್ಯಂತಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದಲೂ ಹೋಮಿಸಬೇಕು. ಯಜಮಾನ ಅಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೆ ಹೋಮದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿ-ದರೂ ಸಾಕು. ಬಳಿಕ ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಭಾಗವತ ಪುಸ್ತಕ-ದಾನ ನೀಡಬೇಕು. ದ್ವಾದಶಮೂರ್ತ್ಯಾವಾಹನ ಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮಧು, ಪಾಯಸ, ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ, ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಭೂರಿಭೋಜನ ನಡೆಸಿ ತಾನೂ ಉಂಡು, ಬಳಿಕ ಭಾಗವತಗ್ರಂಥದ ಮೆರವಣಿಗೆ ನಡೆಸಬೇಕು.

ಸಪ್ತಾಹದ ಮೊದಲನೆಯ ದಿನ ಯಜಮಾನ ಅರುಣೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೌಚ, ಸ್ನಾನ, ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಕಥಾಶ್ರವಣ ವಿಘ್ನಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆಮಾಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಪುಣ್ಯಾಹವಾಚನ, ಮಾತೃಕಾಪೂಜನ ಅಥವಾ ಅಷ್ಟದಾನಕಮಲ ಆಭ್ಯುದಯಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿ, ಸರ್ವ-ತೋಭದ್ರಮಂಡಲ ಮಾಡಿ ಶ್ರೀಹರಿ, ವ್ಯಾಸಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು – ಸಂಸಾರಸಾಗರೇ ಮಗ್ನಂ ದೀನಂ ಮಾಂ ಕರುಣಾನಿಧೇ । ಕರ್ಮಮೋಹಗೃಹೀತಾಂಗಂ ಮಾಮುದ್ಧರ ಭವಾರ್ಣವಾತ್ ॥ ದಯಾನಿಧಿಯೇ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸ! ಸಂಸಾರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವ ದೀನ ನಾನು. ಕರ್ಮಮೋಹಗಳಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಸಂಸಾರಸಾಗರದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಾಖ್ಯಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಶ್ರೋತೃ ಧೂಪದೀಪ ಮುಂತಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಪುಸ್ತಕದ ಮುಂದೆ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಅಥವಾ ಬಿಲ್ವಫಲವಿರಿಸಿ ನಮಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು – ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಾಖ್ಯಸ್ತ್ವಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಃ ಕೃಷ್ಣ ಏವ ಹಿ । ಸ್ವೀಕೃತೋಽಸಿ ಮಯಾ ನಾಥ ಮುಕ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಭವಸಾಗರೇ । ಮನೋರಥೋ ಮದೀಯೋಽಯಂ ಸಫಲಃ ಸರ್ವಥಾ ತ್ವಯಾ । ನಿರ್ವಿಘ್ನೇನೈವ ಕರ್ತವ್ಯೋ ದಾಸೋಽಹಂ ತವ ಕೇಶವ ॥ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನೀನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸ ಕೃಷ್ಣರ ಪ್ರತಿಮೆ ಎನಿಸಿರುವಿ. ಈ ಸಂಸಾರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಸಾಧನೆಗಾಗಿ ನಿನ್ನ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಕೇಶವ! ನಾ ನಿನ್ನ ದಾಸ, ನನ್ನ ಈ ಮನೋರಥವನ್ನು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಸರ್ವಥಾ ಸಫಲವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು. ಹೀಗೆ ಗ್ರಂಥಾಭಿಮಾನಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಪ್ರವಚನಕಾರನನ್ನು ವರಣ ಮಾಡಿ ಪಂಚೋಪಚಾರ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅವನನ್ನು ಸುಂದರ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು – ಶುಕರೂಪ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದ । ಶ್ರೀಭಾಗವತವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾದಜ್ಞಾನಂ ಮೇ ವಿನಾಶಯ ॥ ಶುಕಮುನಿಯ ಪ್ರತೀಕನಾಗಿರುವನು, ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಪಾರಂಗತನಾಗಿರುವನು ಇಂಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೇ! ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಪ್ರವಚನದ ಮೂಲಕ ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸು.

ಪ್ರವಚನಕಾರನ ಮುಂದೆ ಯಜಮಾನ ವ್ರತನಿಯಮಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿ ಏಳು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಅದನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಪ್ರವಚನಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನ ಉಂಟಾಗದಿರಲು ಐದು ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ವರಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವರು ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನೂ ವಾಸುದೇವ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರಮಂತ್ರವನ್ನೂ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಗೀತಾ, ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮ ಪಠನ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಹರಿನಾಮಸಂಕೀರ್ತನ ಮಾಡುವ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಾದ ಬೇರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅವರ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು ಆಸನ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಲೌಕಿಕಸಂಪತ್ತು ಹಣ ಮನೆ ಪುತ್ರಾದಿ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ನಿರ್ಮಲಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಭಾಗವತಕಥೆಯನ್ನೇ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದರೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಶ್ರವಣ, ಕೀರ್ತನಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಮೂತ್ರವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಿತ-ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಲಘು ಆಹಾರ ಸೇವಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಒಪ್ಪೊತ್ತು ಮಾತ್ರ ಭೋಜನ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಆಗಲೂ ಕೇವಲ ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನ ಉಣ್ಣುವುದು ಉತ್ತಮ. ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಏಳು ದಿನವೂ ಪೂರ್ತಿ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಕಥಾಶ್ರವಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಕೇವಲ ತುಪ್ಪವನ್ನೋ ಹಾಲನ್ನೋ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೋ ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ನಿಯಮ ಅನುಸರಿಸಿ ಕಥಾಶ್ರವಣ ಮಾಡ-ಬೇಕು.

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಶುಕ್ಲ ॥ ತೃತೀಯಾ

ಹರಿತಾಲಿಕಾ ವ್ರತ – ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ತೃತೀಯಾದಂದು ಈ ವ್ರತಾಚರಣೆಯಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸೌಮಾಂಗಲ್ಯ , ಪುತ್ರ , ಪೌತ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದು.

ಹರಿತಾಲಿಕಾ ವ್ರತವನ್ನು ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ತದಿಗೆಯಂದು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪಾರ್ವತಿಯು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಿವನನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಆದುದರಿಂದ ಯುವತಿಯರು ತಮಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತ ವರನನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಅಖಂಡ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸಿಗಲು ವಿವಾಹಿತ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಪೂಜಾ ವಿಧಿ

ಈ ದಿನ ನದಿಯ ಅಥವಾ ಹರಿಯುವ ಶುದ್ಧ ನೀರಿನ ಬಳಿಯ ಮರುಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ಮತ್ತು ಅವಳ ಸಖಿಯರ ಜೊತೆಗೆ ಶಿವಲಿಂಗದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತಂದು ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ವ, ವನಸ್ಪತಿ, ಪಾರಿಜಾತ, ಕರವೀರ (ಕಣಗಿಲ ಗಿಡ), ಅಶೋಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಹದಿನಾರು ಪ್ರಕಾರಗಳ ಎಲೆ ಹಾಗೂ ಬಿಳಿ ಹೂಗಳನ್ನು ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನಂತರ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಬೆಲ್ಲ-ಕೊಬ್ಬರಿ ಮತ್ತು ಹಾಲಿನ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹರಿತಾಲಿಕೆಯ ಆರತಿಯನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಈ ಪೂಜೆಯ ದಿನ ಹಚ್ಚಿದ ನಂದಾದೀಪವನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆಯ ವರೆಗೆ ಸತತವಾಗಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಜೆ ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಹರಿತಾಲಿಕೆಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಓದಬೇಕು. ಮರುದಿನ ಮೊಸರನ್ನದ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಿವ, ಪಾರ್ವತಿ ಮತ್ತು ಸಖಿಯರ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಹರಿಯುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಈ ದಿನ ಪ್ರತಿಯೋರ್ವ ವಿವಾಹಿತ, ಅವಿವಾಹಿತ ಸ್ತ್ರೀಯು ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತಹ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮತೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಶಿವನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು ಮತ್ತು ಆದಿಶಕ್ತಿಯ ಸ್ಥಾನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಈ ದಿನವು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಹರಿತಾಲಿಕೆಯ ವ್ರತದ ಲಾಭಗಳು – ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಶೀಘ್ರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಉನ್ನತಿಯಾಗಲು ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ, ಉಪವಾಸದಿಂದ ಶರೀರ

ಪವಿತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ, ಅಪೇಕ್ಷಿತ ವರನು ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕಠೋರ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಮೃತ್ಯುವಿನ ನಂತರ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವು ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಮಂದಾರಮಾಲಾಕುಲಿತಾಲಕಾಯೈ ಕಪಾಲಮಾಲಾಂಕಿತಶೇಖರಾಯ।
ದಿವ್ಯಾಂಬರಾಯೈ ಚ ದಿಗಂಬರಾಯ ನಮಃ ಶಿವಾಯೈ ಚ ನಮಃ ಶಿವಾಯ॥

ಇತ್ಯಾದಿಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಪಾರ್ವತೀಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತ

ಶುಕ್ಲತೃತೀಯಾದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವರ್ಣಗೌರೀವ್ರತ. ಇದನ್ನು ಬಿದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೇ ಚತುರ್ಥೀಸಂಬಂಧವಿರುವ ತೃತೀಯಾದಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲತದಿಗೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಂಭ್ರಮದ ಹಬ್ಬ. ಇದೇ ಗೌರೀ ತದಿಗೆ. ಇದು ಸೌಭಾಗ್ಯಪ್ರದವಾದ ವ್ರತ. ದೊಡ್ಡಗೌರೀ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ. ತಳಿರುತೋರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಮಂಟಪದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಗೌರಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಕೃತಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪುಜಿಸಿ ವ್ರತಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಮೊರದ ಬಾಗಿನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥ ಬಾಗಿನವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಓಡಾಡುವ ಸುಮಂಗಲಿಯರನ್ನು ಅಂದಿನಿಂದ ಒಂದುವಾರ ಕಾಲ ನೋಡಬಹುದು.

ಭಾದ್ರಪದ॥ ಶುಕ್ಲ॥ ಚತುರ್ಥೀ

ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕವ್ರತ

ವಿಘ್ನನಿವಾರಕ ವಿನಾಯಕನ ಹಬ್ಬ. ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕ ವಿದ್ಯಾಗಣಪತಿ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಇವನನ್ನು ಪುಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿ ಮನೆಯಲ್ಲೂ, ಭಕ್ತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಕಲಾವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಈ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ರಂಗುರಂಗಿನ ಬಣ್ಣದಿಂದ ತಯಾರಾಗಿರುವ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಅಲಂಕೃತ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ, ಪುಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿಯೂ ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಡಬು ಗಣಪತಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಭಕ್ಷ್ಯ.

ಏಕದಂತಂ ಶೂರ್ಪಕರ್ಣಂ ನಾಗಯಜ್ಞೋಪವೀತಿನಮ್ ।
ಪಾಶಾಂಕುಶಧರಂ ದೇವಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಮ್ ॥

ಇತ್ಯಾದಿಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಶುಕ್ಲಚತುರ್ಥಿಯಂದು ಗಣೇಶಪೂಜೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸ-ಬೇಕು. ಆ ದಿನ ಭಾನುವಾರ, ಮಂಗಳವಾರ ಇದ್ದರೆ ಬಹಳ ಪ್ರಶಸ್ತ . ದೂರ್ವಾಪೂಜೆ, ಮೋದಕನೈವೇದ್ಯಗಳು ಈ ವ್ರತದ ವಿಶೇಷ. ಏಕವಿಂಶತಿ(ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು) ದೂರ್ವಾ-ಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, 21 ಕಡುಬುಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿ ಒಂದನ್ನು ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕನಿಗೂ, ಹತ್ತನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಕೊಟ್ಟು, ಹತ್ತನ್ನು ತಾನು ಕುಟುಂಬಸಮೇತ ಉಪ-ಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಚತುರ್ಥಿಯಂದು ಚಂದ್ರದರ್ಶನವು ನಿಷಿದ್ಧ. ಪ್ರಮಾದವಶಾತ್ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರೆ ಸ್ಯಮಂತಕೋಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಅಥವಾ –

ಸಿಂಹಃ ಪ್ರಸೇನಮವಧೀತ್ ಸಿಂಹೋ ಜಾಂಬವತಾ ಹತಃ ।
ಸುಕುಮಾರಕ ಮಾ ರೋದೀಃ ತವ ಹ್ಯೇಷ ಸ್ಯಮಂತಕಃ ॥

ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಮನೆಗಳಿಗಾದರೂ ಹೋಗಿ ಗಣೇಶನನನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಯಮವಿದೆ .

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪಂಚಮೀ

ಋಷಿಪಂಚಮೀವ್ರತ

ಗಣಪತಿಹಬ್ಬದ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಋಷಿಪಂಚಮಿ ಎನ್ನುವ ಆಚರಣೆಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ.

ನಾಲ್ಕುವೇದಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದ ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು ಮನುಕುಲಕ್ಕೆ ಧಾರೆಯೆರೆದುಕೊಟ್ಟ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸುವ ದಿನ ಇದು. ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನ ಧ್ರುವ ನಕ್ಷತ್ರದ ಸುತ್ತಲೂ ಸಂಚರಿಸುವ ಸಪ್ತರ್ಷಿಮಂಡಲವು ಅರುಂ-ಧತೀ ನಕ್ಷತ್ರದ ಜೊತೆ ಇಂದು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಯೌವನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ರೂಪಮದದಿಂದ, ಚಾಪಲ್ಯ ಅಥವಾ ಗರ್ವದಿಂದ, ಮುಟ್ಟಿನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರಬಹುದಾದ ಆಚಾರೋ-ಲ್ಲಂಘನೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ತಿಳಿದೋ ತಿಳಿಯದೆಯೋ ಮಾಡಿರಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ

ಪಾಪಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಇಲ್ಲಿನ ಉದ್ದೇಶ. ಗುರುಸ್ವರೂಪರಾದ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಪೂಜಿಸಿ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆಚರಣೆಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತೀಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆಯಾದರೂ, ಭಾವ ಸಮಾನವಾಗಿದೆ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನವ್ಯಾಪಿನಿಯಾದ ಶುಕ್ಲಪಂಚಮಿಯಂದು ಋಷಿಪಂಚಮೀವ್ರತ. ರಜಸ್ವಲಾಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಬರುವ ದೋಷಗಳ ಪರಿಹಾರವು ಈ ವ್ರತದಿಂದ ಆಗುವುದು. ಈ ದಿನ ಅರುಂಧತೀಸಮೇತ ಕಶ್ಯಪಾದಿಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಉತ್ತು ಬಿತ್ತು ಮಾಡದೇ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆದ ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಆಹಾರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ವ್ರತ ಹಿಡಿದವರು ಏಳು ವರ್ಷ ಉಪವಾಸ ಪೂಜಿಸಿ, ಏಳು ಕಲಶಗಳಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಮಾರನೆಯ ದಿವಸ ಆಯಾಯ ಋಷಿಮಂತ್ರಗಳಿಂದ 108 ಅಥವಾ 28 ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ತಿಲ, ಆಜ್ಯ-ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಕೊಡಬೇಕು. ಏಳು ದಂಪತಿಗಳ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. (ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ಪುಸ್ತಕ ನೋಡಿರಿ).

ವರಾಹ ಜಯಂತಿ

ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಪಂಚಮಿಯ ದಿವಸ ಭೂವರಾಹ ಜಯಂತಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಆಚರಣೆಯ ಕ್ರಮ

1. ತಳಿರುತೋರಣ ರಂಗವಲ್ಲಿಗಳಿಂದ ಮನೆಯನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಬೇಕು.
2. ಅನೇಕ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಪಂಚಾಮೃತಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
3. ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ವರಾಹಸಹಸ್ರನಾಮಾವಳಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತುಳಸೀ ಅಥವಾ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಸಾವಿರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಬೇಕು.

4. ಹಿಂದಿನ ದಿವಸವೇ ಅನ್ನಾರಾಧನೆಗಾಗಿ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಮನೆಯವರನ್ನು ಸ್ವಾಗತ ಮಾಡಿರಬೇಕು.
5. ವರಾಹಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಹೇಳಿಸಿ, ಸಂತೋಷ ಪಡಬೇಕು. ವರಾಹಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಬೇಕು.
6. ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಉಪದೇಶಿಸಿದ, ವರಾಹ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಕನಿಷ್ಠ ಸಾವಿರ ಜಪಿಸಬೇಕು.
7. ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ವರಾಹಶಾಲಗ್ರಾಮವನ್ನು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಅದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಇರುವ ಭಗವಂತನ ಪ್ರತೀಕದಲ್ಲಿಯೇ ಭೂವರಾಹನನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ, ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಕೆಲವು ಮಾಹಿತಿಗಳು

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೂಡ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಖರೀದಿಸಲು ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಬಹಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥವರು ವರಾಹದೇವನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಭೂವರಾಹಜಯಂತಿಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿ-ಗಳಿಂದ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಭೂವರಾಹದೇವರ ಮೂರ್ತಿ, ಭೂವರಾಹಶಾಲಗ್ರಾಮ ಇವುಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ, ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅಥವಾ ಮೂರ್ತಿ ಶಾಲಗ್ರಾಮಗಳಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಭೂವರಾಹದೇವರನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಫಲದಾಯಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವರಾಹದೇವರ ಸಹಸ್ರನಾಮಾವಳಿಯಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮದಿಂದಲೇ ಅರ್ಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಮತ್ತು ವರಾಹಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಲೂ ಅರ್ಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ-ನಾಮಾವಳಿಯನ್ನು ಹೇಳಿಯೂ, ಅರ್ಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಯಥಾಶಕ್ತಿ, ಯಥಾವೈಭವಗಳಿಂದ ಭೂವರಾಹ ದೇವರ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಮನೋಭೀಷ್ಟಗಳು ಈಡೇರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ.

ಭಾಗವತದ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ವರಾಹಚರಿತ್ರೆಯು ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಹೇಳಿಸಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ, ಭಾವುಕರಾಗಿ, ಭಗವಂತನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಭೂವರಾಹಜಯಂತಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಅಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಲೌಕಿಕಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬಾರದು. ಬೇಡದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸಂಯೋಜನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಮತ್ತು ಭೂಖರೀದಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಆದಷ್ಟೂ ಮಾಡದೇ ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತೊಡಗಬೇಕು. ಅವನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮತ್ತೊಂದು ಪುಣ್ಯಕೆಲಸವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ವರಾಹಮಂತ್ರವನ್ನು ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಜಪಿಸಲೇ ಬೇಕು. ಗುರುಗಳಿಂದ ಉಪದೇಶವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಅದರ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದು, ಅಕ್ಷರಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಜಪಿಸಿ, ಹೋಮಿಸಬೇಕು.

ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಭೂವರಾಹಜಯಂತಿಯಂದು ಭೂವರಾಹ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಉತ್ತಮ ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ಆಹುತಿಪ್ರಧಾನ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಭೂವರಾಹನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಬೇಕು.

ಮನೆಮಂದಿಯೆಲ್ಲರೂ ಭೂವರಾಹದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು -

ಕ್ರೋಡಾತ್ಮನೇ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಯಜ್ಞರೂಪಾಯ ವೇಧಸೇ ದಂಷ್ಟ್ರಾಗ್ರ-ವಿಧೃತಾ-ಶೇಷಧಾರಿಣೇ ಧರಣೀಧರ ॥ ಶ್ರೀಭೂವರಾಹಾಯ ನಮಃ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ॥

ಪೂಜಾಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ

ಮಾಧವಾಯ ನಮಃ	ಕಟಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ
ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಾಯ ನಮಃ	ಜಠರಂ ಪೂಜಯಾಮಿ
ವಿಶ್ವರೂಪಾಯ ನಮಃ	ಉರಃ ಪೂಜಯಾಮಿ

ಸರ್ವಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ಕಂಠಂ ಪೂಜಯಾಮಿ
ಪ್ರಜಾನಾಂಪತಯೇ ನಮಃ ಶಿರಃ ಪೂಜಯಾಮಿ
ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ ಭುಜೌ ಪೂಜಯಾಮಿ
ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಾಯ ನಮಃ ಸುದರ್ಶನಂ ಪೂಜಯಾಮಿ
ಅಮೃತೋದ್ಭವಾಯ ನಮಃ ಶಂಖಂ ಪೂಜಯಾಮಿ

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಭೂವರಾಹನ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು -

ಭೂವರಾಹ ಮಹೋತ್ಸಾಹ ಸರ್ವಶತ್ರುವಿನಾಶನ
ವೈರಿಸಂಹಾರ ಮಾಂ ರಕ್ಷ ದೇಹಿ ದಾಪಯ ಮೇ ಶ್ರಿಯಮ್ ॥

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು.

ಯಾವ ಭಕ್ತನು ಹೀಗೆ ಜಪ, ಪೂಜೆ, ಅರ್ಚನೆ, ದಾನ, ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾರಾಧನೆ, ಯಜ್ಞ, ಪ್ರವಚನ, ಪಾರಾಯಣ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ, ಭೂವರಾಹಜಯಂತಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾನೋ, ಅವನೇ ಅತ್ಯಂತ ಧನ್ಯ. ಅವನೇ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತ, ಅವನೇ ಭೂಲೋಕದ ದೇವತೆ. ಇಂಥ ವರಾಹಭಕ್ತನನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಪಾಪಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ಭಾಗ್ಯವಂತರಿಗಷ್ಟೇ ಭೂವರಾಹಜಯಂತಿಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಅವಕಾಶ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಹರಿಭಕ್ತನಾದವನು ಭೂವರಾಹಜಯಂತಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಧನ್ಯರಾಗಬೇಕು.

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಷಷ್ಠಿ

ರಘುಪುಂಗವತೀರ್ಥರು (ಪಲಿಮಾರು ಮಠ)

ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯವರು. ತನ್ನ ಭಕ್ತಿ. ವಿರಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದ ಇವರು ಪಲಿಮಾರಿನ ಜೀರ್ಣವಾದ ಮಠವನ್ನು ನವೀಕರಿಸಿದರು. ಈಗ ಪಲಿಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸುಂದರವಾದ ಮಠ ಇವರ

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನವೀಕರಿಸಿದ್ದು, ಸುಮಾರು 350 ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದಿನದು. ಮಠದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಮುಂದಿನ ಕಂಭವೊಂದರಲ್ಲಿ ಇವರು ಹೀಗೆ ಕೆತ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ರಘುಪುಂಗವ ಧಾಮೇದಂ ರಘುಪುಂಗವ ಯೋಗಿನಾ ।
ರಘುಪುಂಗವ ಸಂಪ್ರೀತ್ಯೈ ಪಿಂಗಲಾಬ್ಧೇ ನವೀಕೃತಮ್ ॥

ಇವರು ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕುವರೆ ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಈ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಶಾ.ಶ. 1672 (ಕ್ರಿ.ಶ. 1750) ಪ್ರಮೋದ ಸಂವತ್ಸರದ ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ಷಷ್ಠಿಯಂದು ಕಾಂತಾವರಮಠದಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಸೂರ್ಯಷಷ್ಠೀ

ಶುಕ್ಲೇ ಭಾದ್ರಪದೇ ಷಷ್ಠ್ಯಾಂ ಸ್ನಾನಂ ಭಾಸ್ಕರಪೂಜನಮ್ । ಪ್ರಾಶನಂ ಪಂಚಗವ್ಯಸ್ಯ ಅಶ್ವಮೇಧಫಲಾಧಿಕಮ್ ॥ ಎಂಬ ವಚನದಂತೆ ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲಷಷ್ಠಿಯಂದು ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನ, ಸೂರ್ಯಪೂಜೆ, ಪಂಚಗವ್ಯಪ್ರಾಶನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಶ್ವಮೇಧಫಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವು ಬರುವುದು.

ಈ ದಿನವೇ ಸ್ಕಂದಷಷ್ಠೀ ಎನ್ನುವರು. ಈ ದಿನ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ಕಲ್ಕಿ ಅವತಾರ

ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸದ ಪಕ್ಷದ ಷಷ್ಠಿಯ ದಿವಸ ಕಲ್ಕಿಯು ಅವತರಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳು-ತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಷಷ್ಠಿಯ ದಿವಸ ಕಲ್ಕಿರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಅವತಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವೆಡೆ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದನೆಂದೂ ಇದೆ. ವಿಷ್ಣುಯಶಸ್ ಎಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಕಲ್ಕಿರೂಪದಿಂದ ಅವತಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ದೇವದತ್ತ ಎಂಬ ಕುದುರೆಯಾಗಿ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ದುರ್ಗಾದೇವಿಯು, ಖಡ್ಗವಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಕೈಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಕುದುರೆ ಏರಿ ಕಲ್ಕಿರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಜಗತ್ತಿನ ಪರ್ಯಟನೆಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಾನೆ.

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಮ್ಲೇಂಛರೇ ತುಂಬಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಲಿಯುಗದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಹೆಬ್ಬೆಟ್ಟಿನ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಾಂತಿ-ಹೀನರಾಗಿ ಅಧರ್ಮಲೋಲುಪರಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ-ವಾಗಿ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ದುಷ್ಟರಾದ ಎಲ್ಲ ಮ್ಲೇಂಛರನ್ನು ಭಗವಾನ್ ಕಲ್ಕಿಯು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೊರಡುತ್ತಾನೆ. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಅಧಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ತಾನು ಯೋಗಾಸಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವನ ಯೋಗಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಕರ್ಮಭೂಮಿಯು ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿರ್ಜೀವವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಪಾಪಶಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಸ್ಮವಾಗುತ್ತವೆ. ಭೂಮಿಯು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಕಲ್ಕಿಯು ಯೋಗದಿಂದ ಎಚ್ಚೆತ್ತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಮೇಘರೂಪವನ್ನು ತಾಳುತ್ತಾನೆ, ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಆ ನೀರಿನಿಂದ ಭೂಮಿ-ಯೆಲ್ಲವೂ ಜಲಾವೃತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈಗ ಕಲಿಗೆ ಎಲ್ಲೂ ಸ್ಥಾನವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಳುತ್ತಾ ಬಾಡಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವಾದ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಕಲಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಆಶ್ರಯವೇ ದೊರಕದೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಲಿಯು ತೊಲಗುತ್ತಾನೆ. ಈಗ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ನೀರಿನ ಮುಖಾಂತರ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತೊಳೆದು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಿ, ಕರ್ಮಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ತಾನೇ ಮೊದಲು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾನೆ, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

ದೇವತೆಗಳು ಯಜ್ಞಭಾಗಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೇ ಅದೆಷ್ಟೋ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳೇ ಕಳೆದಿವೆ. ಸಂತೋಷದಿಂದ ವೈವಸ್ವತಮನುವಿನ ಬಳಿ ತೆರಳಿ ನಡೆದ ಎಲ್ಲಾ ವೃತ್ತಾಂತ -ಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ವೈವಸ್ವತಮನು ಆಗಮಿಸಿ, ಕಲ್ಕಿರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಅನಂತರ ಕಲ್ಕಿರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಮುಖದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಣವನ್ನು, ಬಾಹುವಿನಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯವರ್ಣವನ್ನು, ಊರುವಿನಿಂದ ವೈಶ್ಯವರ್ಣವನ್ನು ಕಾಲು-ಗಳಿಂದ ಶೂದ್ರವರ್ಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಜನಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯರು 21 ಕಿಷ್ಕು ಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಸತ್ಯಯುಗವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಕಲ

ಮಾನವರೂ ಧರ್ಮಾಸಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ವೈವಸ್ವತಮನುವು ಕಲ್ಕಿ-ರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಅಯೋಧ್ಯಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಕಲ್ಕಿರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಶಿಕ್ಷಾ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಛಂದಸ್ಸು, ನಿರುಕ್ತ, ಜ್ಯೋತಿಷ, ಕಲ್ಪ ಎಂಬ ಆರು ಅಂಗಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನು ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಕಲ್ಕಿರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಮಹದುಪಕಾರವನ್ನು ಕಂಡು ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆ-ಗಳು ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ನವಮಿಯ ದಿವಸ ಅವನನ್ನು ಯಜ್ಞದ ಮೂಲಕ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಕುಂಡದಿಂದ ಸತ್ಯ (ಕೃತ) ಎಂಬ ಪುರುಷನು ಜನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಆ ಸುಂದರಪುರುಷ-ನನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಂತೋಷ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ ಅವನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಲ್ಕಿರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಯಜ್ಞದ ಮೂಲಕ ಸತ್ಯಯುಗಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಪುರುಷನನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಕಾರ್ತೀಕ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ನವಮಿಯಂದು ಇವನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ಆರಾಧನೆಗಾಗಿ ನಿಯೋಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಕಲಿಯುಗವು ಮುಗಿದು ಕೃತಯುಗವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಂತು ನಡೆಸುವವನು ಭಗವಾನ್ ಕಲ್ಕಿಯೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾ-ಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕಿರೂಪಿಯ ಭಗವಂತನ ಚರಿತ್ರೆಯು ಸಮಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧವಶದ ಗಣದವರು ಜನಿಸಿ, ಅದ್ವೈತವನ್ನೇ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿದರು. ಅವರನ್ನು ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭೀಮಸೇನದೇವರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ಅವತಾರ ಮಾಡಿದರು. ಕಲಿಯುಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ, 4300 ವರ್ಷಗಳು ಆದ ಬಳಿಕ, ಮಧ್ವಾವತಾರವಾಯಿತು. ಮುಂದೆ 36000 ವರ್ಷಗಳು

ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಧರ್ಮವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ದುರ್ಗಾವತಾರ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಲಿಯುಗದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಧರ್ಮವು ನಾಶವಾದಾಗ, ಭಗವಂತನು ಕಲ್ಕಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ತತಃ ಕಲೇರಂತಮವಾಪ್ಯ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನಾದಿಕಲ್ಯಾಣಗುಣಪ್ರಹೀನೇ । ಲೋಕೇ ವಿರಿಂಚತ್ರಿಪುರಘ್ನಶಕ್ರಪೂರ್ವಾಃ ಪಯೋಬ್ಧಿಂ ತ್ರಿದಶಾಃ ಪ್ರಜಗ್ಮುಃ ॥

ಕಲಿಯುಗದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ಜ್ಞಾನ, ಸದ್ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿ- ದೇವತೆಗಳು ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಭಗವಂತನು ಕಲ್ಕಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆ.

ನಾರಾಯಣಸ್ತೈಃ ಸ್ತುತಿಪೂರ್ವಮರ್ಥಿತೋ ಭವಾಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಸ ಶಂಭಳಾಖ್ಯೇ । ಗ್ರಾಮೇ ಮುನೇರ್ವಿಷ್ಣುಯಶೋಽಭಿಧಸ್ಯ ಗೃಹೇ ಬಭೂವಾವಿರಚಿಂತ್ಯಶಕ್ತಿಃ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾದ ಭಗವಂತನು ಸಜ್ಜನರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಶಂಬಳಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಿಷ್ಣುಯಶಸ್ ಎಂಬ ಮುನಿಯ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಕಲಿಯುಗದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯು ಧರ್ಮವು ನಾಶವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಗ ವಿಷ್ಣುಯಶಸ್ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮಾತ್ರ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಇವನು ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನು ಎಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವನಿಂದ ಭಗವಂತನು ಅವತಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವಾಯಂಭುವ-ಮನುವು ಕಲ್ಕಿಯ ತಂದೆಯಾಗಿ ಕಲಿಯುಗದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆಂದು ರುದ್ರದೇವರು ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ನಾರಾಯಣ-ಪಂಡಿತರ ಅಂಶಾವತಾರ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶಂಬಳಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಯಾರು ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಅವರ ಕಲಿದೋಷವೂ ಕೂಡ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ-

ಕಲೇರ್ಭೀರುಜನಾ ಯಾತ ಶಂಬಳಂ ಜಗತಾಂ ಬಲಮ್ । ಕಲಿಶೌರ್ಯಹರಃ ಕಲ್ಕೀ ಯತ್ರ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥

ಕಲೆಯಿಂದ ಭಯಪಟ್ಟ ಜನರು ಶಂಬಳಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಾರೆ ಏಕೆಂದರೆ ಅದೇ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಕಲ್ಕಿಯು ಕಲಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವತರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಗ್ರಾಮವು ಸತ್ಯಯುಗದಲ್ಲಿ 'ಸತ್ಯವ್ರತ' ಎಂದು, ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ 'ಮಹದ್-ಗಿರಿ' ಎಂದು, ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ 'ಪಿಂಗಲ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ 68 ತೀರ್ಥಗಳಿವೆ. 19 ಕೂಪಗಳಿವೆ. ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರ-ಗುರು. ಈ ಮೂವರು ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಇಲ್ಲಿರುವ ಭವಿಷ್ಯತೀರ್ಥವು ಗಂಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗಲೇ ದೇವರು ಕಲ್ಕಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಶುಕ್ಲ ॥ ಸಪ್ತಮೀ

(ಅ)ಮುಕ್ತಾಭರಣಸಪ್ತಮೀ

ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ಸಪ್ತಮಿಯಾದ ಇಂದು ಅಮುಕ್ತಾಭರಣ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದಿನ ಉಮಾಸಹಿತನಾದ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಧೂಪ, ದೀಪ ನೈವೇದ್ಯಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಪರ್ಯಂತ ಆಚರಿಸಿ, ಆದಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಇಲ್ಲವೇ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳೂ ಈಡೇರುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸಂತಾನ ಭಾಗ್ಯವೂ ಲಭಿಸುವುದು ಎಂಬುದು ಭಕ್ತರ ನಂಬಿಕೆ.

ಅಥ ಪೂಜಾ –

ದೇವದೇವ ಮಹೇಶಾನ ಪರಮ್ಮಾಂ ಜಗದ್ಗುರೋ।
ಪ್ರತಿಪಾದಿತಯಾ ಸೋಮ ಪೂಜಯಾ ಪೂಜಯಾಮ್ಯಹಮ್ ॥ ಆವಾಹನಮ್।

ಅನೇಕರತ್ನಖಚಿತಂ ಸೌವರ್ಣಂ ಮಣಿಸಂಯುತಮ್ ।
ಮುಕ್ತಾಚಿತಂ ಮಹಾದೇವ ಗೃಹಾಣಾಸನಮುತ್ತಮಮ್ ॥ ಆಸನಮ್ ।

ಪಾದ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವೇಶ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾಪರಾಯಣ ।
ಧ್ಯಾನಗಮ್ಯ ಸತಾಂ ಶಂಭೋ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥ ಪಾದ್ಯಮ್ ।

ಇದಮರ್ಘ್ಯಮನರ್ಘ್ಯೇ ತ್ವಮುಮರಾಧೀಶ ಶಂಕರ ।
ಕಿಂಕರೀಭೂತಯಾ ಸೋಮ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಗೃಹಾಣ ಭೋಃ ॥ ಅರ್ಘ್ಯಮ್ ।

ಗಂಗಾದಿಸರ್ವತೀರ್ಥೇಭ್ಯಃ ಸಮಾನೀತಂ ಸುಶೀತಲಮ್ ।
ಜಲಮಾಚಮನೀಯಾರ್ಥಂ ಗೃಹಾಣೇಶೋಮಯಾ ಸಹ ॥ ಆಚಮನೀಯಮ್ ।

ಮಧ್ವಾಜ್ಯದಧಿಸಮ್ಮಿಶ್ರಂ ಮಧುನಾ ಪರಿಕಲ್ಪಿತಮ್ ।
ಶಂಕರಪ್ರೀತಯೇ ತೇಽಹಂ ಮಧುಪರ್ಕಂ ನಿವೇದಯೇ ॥ ಮಧುಪರ್ಕಮ್ ।

ಪಯೋದಧಿಘೃತಂ ಚೈವ ಶರ್ಕರಾಮಧುಸಂಯುತಮ್ ।
ಪಂಚಾಮೃತೇನ ಸ್ನಪನಂ ಕರೋಮಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ॥ ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಮ್ ।

ಗಂಗಾ ಚ ಯಮುನಾ ಚೈವ ಗೋದಾವರೀ ಸರಸ್ವತೀ ।
ಏತಾಭ್ಯ ಆಹೃತಂ ತೋಯಂ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥ ವಸ್ತ್ರಮ್ ।

ಉಪವೀತಂ ಸೋತ್ತರೀಯಂ ನಾನಾಭೂಷಣಭೂಷಿತಮ್ ।
ಗೃಹಾಣ ಸೋಮ ವಿಮಲಂ ಮಯಾ ದತ್ತಮಿದಂ ಶುಭಮ್ ॥ ಉಪವೀತಮ್ ।

ಮಲಯಾಚಲಸಂಭೂತಂ ಸುಗಂಧಿ ಘನಸಾರಯುಕ್ ।
ಚಂದನಂ ಪಂಚವದನ ಗೃಹಾಣ ವನಿತಾಯುತ ॥ ಚಂದನಮ್ ।

ಜಾತೀಚಂಪಕಪುನ್ನಾಗಬಕುಲೈಃ ಪಾರಿಜಾತಕೈಃ ।
ಶತಪತ್ರೈಶ್ಚ ಕಲ್ಹಾರೈರರ್ಚಯೇಽಹಮುಮಾಪತಿಮ್ ॥ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ।

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಪಾವನಾನಂತ ಪರಮಾತ್ಮಂ ಜಗದ್ಗುರೋ ।
ಚಂದನಾಗರುಕರ್ಪೂರಧೂಪಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಶಂಕರಮ್ ॥ ಧೂಪಮ್ ।

ಶುಭವರ್ತಿಯುತಂ ಸರ್ಪಿಃ ಸಹಿತಂ ವಹ್ನಿನಾ ಯುತಮ್ ।
ದೀಪಮೇಕಮನೇಕಾರ್ಕಪ್ರತಿಮಾಕಲಯತ್ವಿಮಮ್ ॥ ದೀಪಮ್ ।

ಪಾಯಸಾಪೂಪಕೃಸರಂ ದುಗ್ಧಾನ್ನಂ ಸಗುಡೌದನಮ್ ।
ದಿವ್ಯಾನ್ನಂ ಷಡ್ರಸೋಪೇತಂ ಸುಧಾರಸಸಮನ್ವಿತಮ್ ॥

ದಧಿಕ್ಷೀರಾಜ್ಯಸಂಯುಕ್ತಂ ನೈವೇದ್ಯಾರ್ಥಂ ಪ್ರಕಲ್ಪಿತಮ್ ।
ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ದೇವಾಹಂ ಕಿಂಕರೀಂ ಶಂಕರಾಯ ತೇ ॥ ನೈವೇದ್ಯಮ್ ।

ಪುನರಾಚಮನಂ ಶುದ್ಧಂ ಕುರು ಸೋಮಾಂಬುನಾಮುನಾ ।
ಮುಖಶುದ್ಧಿಕರಂ ತೋಯಂ ಕೃಪಯಾ ತ್ವಂ ಗೃಹಾಣ ಭೋಃ ॥ ಆಚಮನೀಯಮ್ ।

ಕಸ್ತೂರಿಕಾಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಮಲಯಾಚಲಸಂಭವಮ್ ।
ಗೃಹಾಣ ಚಂದನಂ ಸೋಮ ಕರೋದ್ವರ್ತನಹೇತವೇ ॥ ಕರೋದ್ವರ್ತನಮ್ ।

ನಾಲಿಕೇರಫಲಂ ಜಂಬೂಫಲಂ ನಾರಿಂಗಮುತ್ತಮಮ್ ।
ಕೂಷ್ಮಾಂಡಂ ಪುರತೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಕಲ್ಪಿತಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥ ಫಲಮ್ ।

ಪೂಗೀಫಲಮಿತಿ ತಾಂಬೂಲಮ್ । ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭೇತಿ ದಕ್ಷಿಣಾಮ್ ।

ನೀರಾಜನಮ್ । ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಮ್ । ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾನ್ । ನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ।

ಮಹಾದೇವ ಮಹಾರಾಜ ಪ್ರೀತ್ಯಾ ಪಾಪಂ ಪ್ರಣಾಶಯ ।
ಅಸ್ಮಾಕಂ ಕುರ್ವತಾಂ ಪೂಜಾಂ ಸಾಧು ವಾ ಸಾಧುಯೋಜಿತಾಮ್ ॥

ಜ್ಞಾನತೋಽಜ್ಞಾನತೋ ವಾಪಿ ಭವತೋ ವಿಹಿತಾ ಚ ಯಾ ।
ಸಂಪೂರ್ಣಯತು ತಾಂ ಪೂಜಾಂ ವಿಶ್ವೇಶೋ ವಿಮಲೋ ಭವಾನ್ ॥
ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ।

ದೇವದೇವ ಜಗನ್ನಾಥ ಸರ್ವಸೌಭಾಗ್ಯದಾಯಕ ।
ಗೃಹ್ಣೀಯಾಂ ದೋರರೂಪಂ ತ್ವಾಂ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಪ್ರವರ್ಧನಮ್ ॥
ಇತಿ ದೋರಕಗ್ರಹಣಮ್ ।

ಸಪ್ತಸಾಮೋಪಗೀತಂ ತ್ವಾಂ ಧಾರಯಾಮಿ ಜಗದ್ಗುರೋ ।
ಸೂತ್ರಗ್ರಂಥಿಸ್ಥಿತಂ ನಿತ್ಯಂ ಧಾರಯಾಮಿ ಸ್ಥಿರೋ ಭವ ॥ ಇತಿ ದೋರಕಬಂಧನಮ್ ।

ಹರ ಪಾಪಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ತುಷ್ಟಿಂ ಕುರು ದಯಾನಿಧೇ ।
ಪ್ರಸನ್ನಃ ಸನ್ನುಮಾಕಾಂತ ದೀರ್ಘಾಯುಃ ಪುತ್ರದೋ ಭವ ॥ ಇತಿ ಜೀರ್ಣ-
ದೋರಕೋತ್ತಾರಣಮ್ ॥

ಅಥ ವಾಯನದಾನಮ್ –
ಮಂಡಕಾನ್ ವೇಷ್ಟಕಾನ್ ವಾಥ ಸಘೃತಾನ್ ದಕ್ಷಿಣಾಯುತಾನ್ ।
ಏಕಾದಶಶತಂ ಕೃತ್ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ಕುಟುಂಬಿನೇ ॥
ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವೀಣಾಯ ದದ್ಯಾತ್ಸೋಮಸ್ಯ ತುಷ್ಟಯೇ ।
ಶಂಕರಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಾತಿ ಶಂಕರೋ ವೈ ದದಾತಿ ಚ ।
ಶಂಕರಸ್ತಾರಕೋಽಭಾಭ್ಯಾಂ ಶಂಕರಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥ ಇತಿ ವಾಯನಮ್ ॥

ಏವಂ ಯಾ ಪೂಜನಂ ಕುರ್ಯಾತ್ಸೋಮಸ್ಯ ಸುಖದಸ್ಯ ಚ ।
ಸರ್ವಾನ್ ಕಾಮಾನವಾಪ್ನೋತಿ ಪುತ್ರಪೌತ್ರೈಶ್ಚ ಮೋದತೇ ॥ ಇತಿ ಪೂಜಾ ॥

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮುಕ್ತಾಭರಣಸಪ್ತಮೀವ್ರತವು ಮುಗಿಯಿತು ॥

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಶುಕ್ಲ ॥ ಅಷ್ಟಮಿ

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಶಪ್ರಾಣೇಶವಿಟ್ಠಲದಾಸರ ಆರಾಧನೆ – ಇವರು ಶ್ರೀ ಪ್ರಾಣೇಶವಿಟ್ಠಲದಾಸರ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು. ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಸೇವೆಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಇವರ ಮೊದಲಿನ ಹೆಸರು ರಾಮದಾಸ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಾಟದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತ ಇವರನ್ನು ಶ್ರೀಪ್ರಾಣೇಶವಿಟ್ಠಲದಾಸರು ಬೈದು ಬಡಿದು ದಾಸಪಂಥಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದರು. ಶ್ರೀಶಪ್ರಾಣೇಶವಿಟ್ಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವಿತ್ತು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಗುರುಗಳ ಕರುಣ ಸುಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದವರಲ್ಲೇ । ಹರಿ ನಿನ್ನನುಗ್ರಹವಾಗುವ್ದೋ ॥ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ದಯಾನಿಧೇ ॥ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ವಿರಕ್ತರೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಯಾರಾದರೂ ಧನಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟರೆ ಅಂದಿನ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಉಳಿದದ್ದನ್ನು ತಿರುಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಂತ್ರಾಲಯಸ್ವಾಮಿಗಳ ಭಕ್ತರಾದ ಇವರಿಗೆ ಸುಂದರವಿಟ್ಠಲ, ಸುಖನಿಧಿವಿಟ್ಠಲ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕಶಿಷ್ಯರಿದ್ದರು. ಇವರು 1892ನೆಯ ಇಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲವಾದರು.

ದೂರ್ವಾಷ್ಟಮೀ – ಶುಕ್ಲ ಅಷ್ಟಮಿಯಂದು ದೂರ್ವಾಷ್ಟಮೀ ವ್ರತ. ಶುದ್ಧದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ದೂರ್ವಾದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ದಧಿ ಹಾಗೂ ಅಕ್ಷತೆಗಳಿಂದ ಶಿವನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು

ಕೊಡಬೇಕು. ದೂರ್ವಾ, ಶಮೀಗಳಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು – ತ್ವಂ ದೂರ್ವೇಽಮೃತಜನ್ಮಾಸಿ ವಂದಿತಾಸಿ ಸುರಾಸುರೈಃ । ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ಸಂತತಿಂ ದೇಹಿ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಕರೀ ಭವ ॥ ಯಥಾ ಶಾಖಾಪ್ರಶಾಖಾಭಿರ್ವಿಸ್ತೃತಾಸಿ ಮಹೀತಲೇ । ತಥಾ ಮಮಾಪಿ ಸಂತಾನಂ ದೇಹಿ ತ್ವಮಜರಾಮರಮ್ ॥ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಯದೇ ಇದ್ದ ಆಹಾರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಇದು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಾಡುವ ವ್ರತ. ಕಾಮ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ವೈಷ್ಣವರಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಸಿಂಹಮಾಸದಲ್ಲಿ ಭಾದ್ರಪದ-ಶುಕ್ಲಾಷ್ಟಮೀ ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಇದು ಆಚರಣೀಯ. ಕನ್ಯಾಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆ ನಿಷಿದ್ಧ. ಪರಿಶುದ್ಧಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ದೂರ್ವಾಮೂಲದಲ್ಲಿ ರುದ್ರ ನನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಆರಾಧಿಸುವ ವಿಧಿಯಿದೆ.

ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪೂಜಾವಿಧಾನ ಎಳೆಯಷ್ಟಮೀ

ಇದೇ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಲಕ್ಷ್ಮೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವು ದಿದೆ. ಇದೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ವ್ರತ. ಇಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎಂದರೆ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲ. ಜ್ಯೇಷ್ಠಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಮಿಯಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವ ವಿಷ್ಣುಪತ್ನಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ. ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರ ಸ್ಮೃತಿಮುಕ್ತಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. – ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಷ್ಟಮೀ – ಯೋಗೋಪಜೀವನೇನ ಪ್ರವೃತ್ತಸ್ತು ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಷ್ಟಮೀ ಜಯಂತ್ಯಾದಿಃ । ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಷ್ಟಮೀ ವ್ರತಂ ತು ಪದ್ಮಪುರಾಣೇ ದರ್ಶಿತಮ್ – ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಭಾದ್ರಪದೇ ತು ಅಷ್ಟಮೀ ಯಾ ಸಿತಾ ಭವೇತ್ । ವಿಧಿನಾ ಪೂಜಯೇಜ್ಜ್ಯೇಷ್ಠಲಕ್ಷ್ಮೀವಿನಿವೃತ್ತಯೇ ॥ ತತ್ರ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾರ್ಕ್ಷಯೋಗಸ್ಯ ಫಲವಿಶೇಷಪ್ರದತ್ವಮುಕ್ತಂ ನಾಗರಖಂಡೇ – ಜ್ಯೇಷ್ಠರ್ಕ್ಷ-ಯೋಗೇ ಯಾ ಶುಕ್ಲಾ ಮಹಿತಾ ಕೀರ್ತಿತಾಷ್ಟಮೀ । ಭಾದ್ರೇ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಂ ಬಹುವಿಧೈರರ್ಚಯೇದ್ ರಾಜ್ಯಸಿದ್ಧಯೇ ॥ ಇತಿ ॥

ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನ ವಿಧಿ

ಅಧೋಮುಖಂ ಹೃತ್ಕಮಲಂ ತೋರಣೋದ್ಧರಣಂ ಚರೇತ್ ।
ವಿಕಾಸ್ಯ ಜ್ಞಾನರವಿಣಾ ಕರ್ಣಿಕಾಸ್ಥಂ ಪರಂ ವಿಭುಮ್ ॥

ಹೃದಯಸ್ಥಹರೇರ್ಮೂರ್ತಿಃ ಜೀವೋ ಯತ್ಪ್ರತಿಬಿಂಬಕಃ ।
ಯದ್ವಶೇ ವರ್ತತೇ ಜೀವಃ ಸಾ ತು ಜೀವಕಲಾ ಸ್ಮೃತಾ ॥

ಜೀವಾಂತರ್ಯಾಮಿಣೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಆತ್ಮಾ ನಾಮ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ ।
ತೇಜಸ್ಸಾರಮಯೀಂ ದಿವ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಮಾಂ ಪ್ರತಿಮಾಗತಾಮ್ ॥

ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಪ್ರಾಣಾಧಿಪಂ ತತ್ರ ಪ್ರತಿಮಾರೂಪಿಣಂ ಪ್ರಭುಮ್ ।
ತನ್ಮಧ್ಯೇ ರಮಯಾ ಸಾರ್ಧಮಾಸೀನಂ ಕ್ಷೀರನೀರವತ್ ॥
ಪ್ರತಿಮಾರೂಪಿಣಂ ಸಮ್ಯಗ್ ಧ್ಯಾತ್ವೈವಾವಾಹಯೇತ್ಸುಧೀಃ ॥

ಓಂ ಆತ್ಮಾ ದೇವಾನಾಂ ಭುವನಸ್ಯ ಗರ್ಭೋ ಯಥಾವಶಂ ಚರತಿ ದೇವ ಏಷಃ ।
ಘೋಷಾ ಇದಸ್ಯ ಶೃಣ್ವಿರೇ ನ ರೂಪಂ ತಸ್ಮೈ ವಾತಾಯ ಹವಿಷಾ ವಿಧೇಮ ॥

ಏಹ್ಯೇಹಿ ಮಮ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಪುರುಷೋತ್ತಮ ।
ಆವಾಹಯಾಮಿ ಪೀಠೇ ತ್ವಾಂ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ರಮಾಪತೇ ॥

(ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಶ್ವಾಸಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹಸ್ತಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪುಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವನೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿ, ಕಲಶ/ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಆವಾಹಿಸಬೇಕು).

ಆವಾಹಿತೋ ಭವ । ಸ್ಥಾಪಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿರುದ್ಧೋ ಭವ । ಅವಕುಂಠಿತೋ ಭವ । ಸುಪ್ರಸನ್ನೋ ಭವ । ವರದೋ ಭವ ।

ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಂ ಕುರು ದೇವೇಶ ಸರ್ವಸಂಪತ್ಕರೋ ಭವ ।
ವಿಭೋ ಸಕಲಲೋಕೇಶ ವಿಷ್ಣೋ ಜಿಷ್ಣೋ ಹರೇ ಪ್ರಭೋ ।
ತ್ವಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪೂಜಯಾಮ್ಯದ್ಯ ಭೋಗೈರರ್ಘ್ಯಾದಿಭಿಃ ಕ್ರಮಾತ್ ।
ಪೂಜಾವಸಾನಪರ್ಯಂತಮತ್ರ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಜನಾರ್ದನ ।
ಭಕ್ತಸ್ಯ ಮಮ ಪೂಜಾಂ ತ್ವಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಪಾಹಿ ಮಾಂ ವಿಭೋ ॥

ಧ್ಯಾನಮ್ – ದೇವಾನಾಂ ದೇವತಾನಾಂ ಚ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವಿ ತ್ವಮಾದಿಮಾ ।
ಆದಿಶಕ್ತಿ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ನಮಸ್ತೇ ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲಭೇ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ (ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು).

ಆವಾಹನಮ್ – ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಸೂರ್ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ನಮಸ್ತೇ ಭಕ್ತವತ್ಸಲೇ।
ವಿಷ್ಣುಪ್ರಿಯೇ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಜಗದಾನಂದಕಾರಕೇ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ।
ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। (ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು)

ಆಸನಮ್ – ಆಸನೇ ಸ್ವರ್ಣರತ್ನಾಢ್ಯೇ ಸರ್ವಶೋಭಾಸಮನ್ವಿತೇ।
ಉಪವಿಶ್ಯ ಜಗನ್ಮಾತಃ ಪ್ರಸಾದಾಭಿಮುಖೀ ಭವ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ। ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। (ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು)

ಪಾದ್ಯಮ್ – ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೈರ್ಯುಕ್ತಂ ಪಾದ್ಯಂ ಸಂಪಾದಿತಂ ಮಯಾ। ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ-ದೇವಿ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸರ್ವಾನ್ ಕಾಮಾಂಶ್ಚ ಪೂರಯ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ। ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। (ಮೀಸಲು ನೀರನ್ನು ದೇವಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆಗೆ ಬಿಡಬೇಕು).

ಅರ್ಘ್ಯಮ್ – ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತಾರಕ್ತಪುಷ್ಪಸ್ತೋಮೈಃ ಸಮನ್ವಿತಮ್। ಸುವರ್ಣಪಾತ್ರೇ ಚಾರ್ವಂಗೀ ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ। ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। (ಮೀಸಲು ನೀರನ್ನು ದೇವಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆಗೆ ಬಿಡ-ಬೇಕು).

ಆಚಮನೀಯಮ್ – ಕರ್ಪೂರೈಲಾಮೃಗಮದೈಃ ಸುವಾಸೈರುಪಶೋಭಿತಮ್। ಗೃಹಾಣಾಚಮನೀಯಂ ಚ ಶಿಶಿರಂ ವಿಮಲಂ ಜಲಮ್ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ। ಆಚಮನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। (ಮೀಸಲು ನೀರನ್ನು ದೇವಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಅರ್ಘ್ಯ-ಪಾತ್ರೆಗೆ ಬಿಡಬೇಕು).

ಸ್ನಾನಮ್ – ನದೀನದಸಮುದ್ಭೂತಂ ಪವಿತ್ರಂ ನಿರ್ಮಲಂ ಜಲಮ್। ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ತೇ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ಪ್ರಸೀದ ಜಗದಂಬಿಕೇ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ। ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪ-ಯಾಮಿ। (ಬಿಡಿ ಹೂವಿನಿಂದ ನೀರನ್ನು ಅದ್ದಿ ದೇವಿಗೆ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಬೇಕು).

ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಮ್ – ಪಂಚಾಮೃತೇನ ಸ್ನಪನಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ಭಕ್ತವತ್ಸಲೇ।
ಪಯೋದಧಿಘೃತಂ ಚೈವ ಮಾಕ್ಷಿಕಂ ಶರ್ಕರಾಯುತಮ್ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ।

ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ (ದೇವಿಗೆ ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಸಕ್ಕರೆ, ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಪಂಚಾಮೃತಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಬೇಕು).

ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಮ್ – ಮಂದಾಕಿನ್ಯಾಃ ಸಮಾನೀತಂ ಹೇಮಾಂಭೋರುಹ-ವಾಸಿತಮ್ । ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ತೇ ಮಯಾಽಽನೀತಂ ಗೃಹಾಣ ಜಗದಂಬಿಕೇ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ । ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ (ಬಿಡಿ ಹೂವಿನಿಂದ ನೀರನ್ನು ಅದ್ದಿ ದೇವಿಗೆ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಬೇಕು).

ವಸ್ತ್ರಮ್ – ಕೌಶೇಯವಸನಂ ದಿವ್ಯಂ ಕಂಚುಕ್ಯಾ ಚ ಸಮನ್ವಿತಮ್ । ಉಪವಸ್ತ್ರೇಣ ಸಂವೀತಂ ಗೃಹಾಣ ಪರಮೇಶ್ವರಿ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ । ವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪ-ಯಾಮಿ । (ದೇವಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು).

ಗಂಧಃ – ಇದಂ ಗಂಧಂ ಮಹದ್ದಿವ್ಯಂ ಕುಂಕುಮೇನ ಸಮನ್ವಿತಮ್ । ವಿಲೇಪನಾರ್ಥೇ ಮೇ ದತ್ತಂ ಗೃಹಾಣ ವರದಾ ಭವ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪ-ಯಾಮಿ । (ದೇವಿಗೆ ಹರಿನಿವೇದಿತ ಗಂಧವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು).

ಅಕ್ಷತಾಃ – ಅಕ್ಷತಾನ್ ಧವಲಾಕಾರಾನ್ ಶಾಲಿತಂಡುಲಮಿಶ್ರಿತಾನ್ । ಕುಂಕುಮೇನ ಸಮಾಯುಕ್ತಾನ್ ಗೃಹಾಣ ತ್ರಿದಶೇಶ್ವರಿ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ । ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । (ದೇವಿಗೆ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು)

ಪುಷ್ಪಾಣಿ – ನಾನಾವಿಧಾನಿ ಮಾಲ್ಯಾನಿ ಸುಗಂಧೀನಿ ಹರಿಪ್ರಿಯೇ । ಗೃಹಾಣ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಗೌರೀ ತ್ವಂ ಪ್ರಸಾದಾಭಿಮುಖೀ ಭವ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ । ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । (ದೇವಿಗೆ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು).

ಧೂಪಃ – ವನಸ್ಪತಿರಸೋದ್ಭೂತಂ ನಾನಾಗಂಧಸಮನ್ವಿತಮ್ । ದಶಾಂಗಸಹಿತಂ ದಿವ್ಯಂ ಧೂಪಂ ದೇವಿ ಗೃಹಾಣ ಭೋ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ । ಧೂಮಮಾ-ಘ್ರಾಪಯಾಮಿ । (ದೇವಿಗೆ ಧೂಪಾರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು).

ದೀಪಮ್ – ದೀಪಂ ತಮೋಹರಂ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ಜ್ಞಾನಸಂಬೋಧಕಂ ಶುಭಮ್ । ದೀಪಂ ಗೃಹಾಣ ಮಾತಸ್ತ್ವಂ ಅಜ್ಞಾನಂ ಮೇ ವ್ಯಪೋಹಯ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ

ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ। (ದೇವಿಗೆ ಮೂರು ಬತ್ತಿಯಿಂದ ಏಕಾರತಿಯನ್ನು ಮಾಡ-ಬೇಕು).

ನೈವೇದ್ಯಮ್ – ನಾನಾವಿಧಾನಿ ಭಕ್ಷ್ಯಾಣಿ ವ್ಯಂಜನಾನಿ ಹರಿಪ್ರಿಯೇ। ಗೃಹಾಣ ದೇವಿ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸುಖದಂ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಮ್ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ। ನೈವೇದ್ಯಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ। (ಹರಿಗೆ ನಿವೇದಿತ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ದೇವಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು).

ಪಾನೀಯಮ್ – ಗಂಗೋದಕಂ ಸಮಾನೀತಂ ಪಾನಾರ್ಥಂ ಜಲಮುತ್ತಮಮ್। ಕುರುಷ್ವ ಪ್ರಾಶನಂ ದೇವಿ ವರದಾ ಭವ ಇಂದಿರೇ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ। ಮಧ್ಯೇ ಮಧ್ಯೇ ಪಾನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಉತ್ತರಾಪೋಶನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಕರೋದ್ವರ್ತನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಮೀಸಲುನೀರನ್ನು ದೇವಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆಗೆ ಬಿಡಬೇಕು).

ಫಲಾನಿ – ರಂಭಾಫಲಂ ದಾಡಿಮಂ ಚ ಖರ್ಜೂರಂ ಮಾತುಲಿಂಗಕಮ್। ಗೃಹ್ಯತಾಂ ನಾರಿಕೇಲಾದಿ ಫಲಾನಿ ಜಗದಂಬಿಕೇ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ। ನಾನಾವಿಧಫಲಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ (ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮೊದಲು ಅರ್ಪಿಸಿ, ನಂತರ ದೇವಿಗೆ ಹಣ್ಣುಗ-ಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು).

ತಾಂಬೂಲಮ್ – ಪೂಗೀಫಲಂ ಮಹದ್ದಿವ್ಯಂ ನಾಗವಲ್ಲೀದಲೈರ್ಯುತಮ್। ಕರ್ಪೂರಾದಿ ಸಮಾಯುಕ್ತಂ ತಾಂಬೂಲಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ ಪೂಗೀಫಲತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ। ಸುವರ್ಣ-ಪುಷ್ಪದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। (ದೇವಿಗೆ ಎಲೆ - ಅಡಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು).

ಮಂಗಲನೀರಾಜನಮ್ – ನೀರಾಜಯಾಮಿ ದೇವೇಶಿ ಕರ್ಪೂರಾದ್ಯೈಃ ಸುದೀಪಕೈಃ। ಗೃಹಾಣ ಮಂಗಲಾನ್ ದೀಪಾನ್ ವರದಾ ಭವ ಶೋಭನೇ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ। ಮಹಾನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। (ದೇವಿಗೆ ಐದುಬತ್ತಿಯಿಂದ ಮಂಗಳಾರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿ, ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು).

ಸಮಾಪನಮ್ – ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ಚ ನಾಮೋಕ್ತ್ಯಾ ತಪಃ ಪೂಜಾಕ್ರಿಯಾದಿಷು । ನ್ಯೂನಂ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತಿ ಸದ್ಯೋ ವಂದೇ ತಮಚ್ಯುತಮ್ ॥ ಮಂತ್ರಹೀನಂ ಕ್ರಿಯಾಹೀನಂ ಭಕ್ತಿಹೀನಂ ರಮಾಪತೇ । ಯತ್ಕೃತಂ ತು ಮಯಾದೇವ ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ತದಸ್ತು ಮೇ ॥ ಅನೇನ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಗೌರೀಪೂಜನೇನ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥ-ಗುರ್ವಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾದೇವೀಪತಿ-ನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಸುಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ-ಮಸ್ತು ॥

ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ಹಾಡು – ಅಷ್ಟಮೀ ಗೌರೀ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದಳು॥ ಸುಭದ್ರೆ ಅಚ್ಚಮುತ್ತಿನ ಆರತಿಯನ್ನೆತ್ತಿದಳು॥ಪ॥ ಅಚ್ಯುತಾನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮುತ್ತೈದೆತನ ಕೊಡುವ ಪುತ್ರ-ಪೌತ್ರ ಭಾಗ್ಯ ನೀಡುವ॥ಅ.ಪ॥ ಇಂದ್ರನಂದನನ ಸತಿಯಳು ಸುಭದ್ರೆ ಮಿಂದುಮಡಿಯನ್ನುಟ್ಟು ಬಂದಳು ಗಂಧ ಕುಂಕುಮ ಪರಿಮಳ ವಸ್ತ್ರ ಚಂದವಾದ ಧೂಪ ದೀಪ ದುಂಡು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಗೌರಿಗೆ ಮುಡಿಸಿ ಮಂಗಳಾರತಿ ಎತ್ತಿದಳು॥೧॥ ಭಗಿನಿ ಕೇಳೇ ಭಾವಶುದ್ಧದಿ ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ಅಷ್ಟಮೀ ಗೌರೀ ಕಥೆಯನು ಹಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಪುರದ ಹೊರಗೆ ಇಟ್ಟಿರಲು ಶಿರಿಯ ದೇವಿಯ ದಾರ ಕಟ್ಟಿ ದೊರೆಗೆ ಒಲಿದು ಶಿರಿಯು ಬಂತು॥೨॥ ಶತ್ರುಗಳನೇ ಜಯಿಸಿ ಬರುವರು ಪಾಂಡವರು ಅಪಮೃತ್ಯು ಬರಲು ಅಂಜಿ ಓಡಲು ಪಾಂಚಾಲಿ ಸಹಿತ ದೊರೆಗಳು ವನದೊಳಗೆ ಅಜ್ಞಾತವಾಸ ಗೆದ್ದು ಬರುವ ಪರಿಯ ಕೇಳ್ಯಾಳು॥೩॥ ಶಂಕರಗಂಡನ ಕಥೆಯ ಕೇಳಿ ಕಂಕಣ ಕೈಗೆ ದಾರ ಕಟ್ಟಿ ಪಂಕಜೋದರನ ರಾಣಿ ಶಂಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ವರವ ಕೊಡುವಳು ಪಂಚಭಕ್ಷ್ಯ ಪಾಯಸ ಘೃತಗಳು ಮುಂಚೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿ ಬಡಿಸುವಳು॥೪॥

ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಲಕ್ಷ್ಮೀವ್ರತಕಥೆ – ದೇವತೆಗಳು ವೃತ್ರಾಸುರನೇ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸದೆ ಬಡೆದರು. ಇಂದ್ರನು ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ದೈತ್ಯರು ಪಾತಾಳಲೋಕಕ್ಕೆ ಓಡಿ ಹೋದರು. ಕೋಲ ಎಂಬ ದೈತ್ಯನು ಮಾತ್ರ ಗೋಮಂತಪರ್ವತದ ಗುಹೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತನು. ಒಮ್ಮೆ ಗೌತಮರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕುಳಿತ ಕೋಲ ಎಂಬ ಅಸುರನ ಉಪಟಳವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಅಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಸಜ್ಜನರು ಗೌತಮ-

ರನ್ನು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕರು. ಆಗ ಗೌತಮ ಋಷಿಗಳು ಅಗಸ್ತ್ಯರ ಬಳಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಆಗ ಅಗಸ್ತ್ಯರು ಭಗವಂತನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಅವಳನ್ನು ಶರಣು ಹೊಂದೋಣ ಎಂದು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆದು -ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಬಳಿ ಶರಣಾಗತರಾದರು. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ-ದೇವಿಯ ಪತಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಮೊದಲು ನಾವು ಮೊರೆಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಿ ಭಗವಂತನ ಬಳಿ ತೆರಳಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಆಗ ಭಗವಂತನು – ''ಹನಿಷ್ಯತಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಯುದ್ಧೇ ಕೋಲಾಸುರಂ ರಿಪುಮ್'' - ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಕೋಲಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಭಯಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಚತುರಂಗಬಲಸಹಿತವಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಆಗ-ಮಿಸಿದ ಕೋಲಾಸುರನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದಳು. ಭಾದ್ರಪದ-ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯ ದಿವಸ ಕೋಲಾಸುರನು ಸಂಹೃತನಾದನು. ಎಲ್ಲ ಸಜ್ಜನರಿಗೂ ರಾಜಕುಮಾರಿಯರಿಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದಳು. ಅಂದಿನಿಂದ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾನಕ್ಷತ್ರವಿರುವ ಅಷ್ಟಮಿಯಂದು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರ-ದಾಯವು ಬೆಳೆದು ಬಂದಿತು. ಅಸ್ವತಂತ್ರತತ್ವದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಕಾರಣ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಮೊದಲದಿನ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮರುದಿನ ಪೂಜೆಮಾಡಬೇಕು. ಆದರ ಮರುದಿನ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯನ್ನು ರಾಧಾಷ್ಟಮಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ನವಮೀ

ನಂದಾನವಮೀ – ಭಾದ್ರಪದಶುಕ್ಲನವಮೀಯು ನಂದಾನವಮಿ ಎನಿಸಿದೆ. ಇಂದು ದುರ್ಗಾದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ಮಹಾಪುಣ್ಯ-ಕರವಾದದ್ದು. ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದು. ಮಾಸಿ ಭಾದ್ರಪದೇ ಯಾ ಸ್ಯಾನ್ನವಮೀ ಬಹಲೇತರಾ । ಸಾ ತಂ ನಂದ ಮಹಾಪುಣ್ಯಾ ಕೀರ್ತಿತಾ ಪಾಪನಾಶಿನೀ ॥ ತಸ್ಯಾಂ ತು ಪೂಜಯೇದ್ ದುರ್ಗಾಂ ವಿಧಿವತ್ ಕುರುನಂದನ । ಸೋಽಶ್ವಮೇಧಫಲಂ ವಿಂದ್ಯಾತ್ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಂ ಚ ಗಚ್ಛತಿ ॥

ಶ್ರೀ ರಘುನಂದನತೀರ್ಥರು (ಪಲಿಮಾರು ಮಠ)

ಮಠದ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯವರಾದ ಇವರು ಪೀಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದು ಕೇವಲ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ. ಇವರು ತನ್ನ ಪ್ರವಚನ ಪಾಟವದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳನ್ನು ಮೀರಿಸಿ ನಿಂತು - ಒಂಭತ್ತು ಬಾರಿ ಸುಧಾಮಂಗಲ ಮಾಡಿದ ಮಹಾಪಂಡಿತರು. ಶಾ.ಶ. 1476 (ಕ್ರಿ .ಶ. 1554) ಪ್ರಮಾದೀ ಸಂವತ್ಸರದ ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ನವಮೀಯಂದು ಪಲಿಮಾರಿನಲ್ಲೇ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಪುಣ್ಯದಿನ

ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು – 'ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ' ವೆಂಬ ಮೇರುಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮನೆಮಂದಿಗೆಲ್ಲಾ ತಲುಪಿಸಿದ ದಾಸರು ಇವರು.

ಮಾನವಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ-ನರಸಪ್ಪ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ 1728ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ನಡೆದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕಾರ ಪಡೆದು ತಂದೆಯಿಂದಲೇ ಕಾವ್ಯ, ಅಲಂಕಾರ, ಛಂದಸ್ಸು, ನಾಟಕ, ವ್ಯಾಕರಣ, ನೀತಿ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದರು. ತರುವಾಯ ಅಂದಿನ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಮಠ ಸಂಸ್ಥಾನಾಧೀಶ್ವರರಾದ ಶ್ರೀ ವರದೇಂದ್ರ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರಲ್ಲಿ ತರ್ಕ, ನ್ಯಾಯ, ಬ್ರಹ್ಮಮೀಮಾಂಸಾಂತರ್ಗತ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳಾದ ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾ, ಶ್ರೀಮನ್ನ್ಯಾಯ-ಸುಧಾ, ವ್ಯಾಸತ್ರಯಗಳನ್ನು ಓದಿ ಘನಪಂಡಿತರೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಗುರುಗಳಿಂದ 'ಆಚಾರ್ಯ' ಪದವಿಯ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆವರು. ಗುರುವಿನ ಅನುಜ್ಞೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಪಾಠ-ಪ್ರವಚನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಶುಕವಿತ್ವ, ಪ್ರವಚನ ಪಟುತ್ವ, ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಭುತ್ವ, ವೇದ-ವೈದುಷ್ಯ, ವಾದ-ವಾಚಾಳತ್ವ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಪ್ರಾಗಲ್ಭ್ಯದಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರು ಶಿಷ್ಯರನೇಕರನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದರು. ತಮ್ಮವಾದ ವೈಖರಿಯಿಂದ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರನೇಕರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ದಿಗ್ದಂತಿಗಳಂತೆ ಖ್ಯಾತರಾದರು. ಕೀರ್ತಿ, ಘನತೆ, ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಜ್ಞಾನದ ದರ್ಪದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳನ್ನೂ, ದಾಸಕೂಟವನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ

ಕಾಣತೊಡಗಿದರು. ಹಿರಿಯ ಅನುಭಾವಿಗಳು, ಆಚಾರ್ಯರ ಸೋದರಮಾವಂದಿರು, ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳು ಆದ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ನಿಂದಿಸಲೂ ಹಿಂಜರಿಯಲಿಲ್ಲ.

ತಂದೆ ವೆಂಕಟವಿಠ್ಠಲರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ–

ದಾಸ ವೇಷವ ಧರಿಸಿ ಕೂಸಿ ಮಗ ನೀನು ಬಹು-
ಮೋಸಪಡಿಸಿದೆ ಜನರ ಭಾಸ್ವದಪರೋಕ್ಷಯಂ
ದೇಸು ಬಗೆಯಾಯ್ತು ಕಲಿದೋಷ ಹಾ ! ಹಾ!

ವಿಜಯದಾಸರು ಮಾನವಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಆಚಾರ್ಯರು ಅವರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ತೀರ್ಥಪ್ರಸಾದದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಉತ್ತಮರಲ್ಲಿ ಎಸಗಿದ ಈ ಅಪಚಾರ ಅಕ್ಷಮ್ಯವೇ ಸರಿ. ದಾಸವರ್ಯರ ತೀರ್ಥಪ್ರಸಾದಕೆ ಅವಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಉಲ್ಬಣವ್ಯಾಧಿಗ್ರಸ್ಥರಾದರು. ಲೌಕಿಕ ವೈದ್ಯರಿಂದ ರೋಗ ನಿವಾರಣೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಹರಿ-ವಾಯು-ಗುರುಗಳ ಸೇವಾ-ಕೈಂಕರ್ಯ ಕೈಕೊಂಡದ್ದಾಯಿತು. ಅವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸ್ವೋತ್ತಮ ದ್ರೋಹದಿಂದಾದ ಭವರೋಗ ಶ್ರೀವಿಜಯದಾಸರಿಂದಲೇ ಪರಿಹಾರವಾಗುವದೆಂದು ತಿಳಿದು ಆಚಾರ್ಯರು ದಾಸರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಕ್ಷಮೆ ಕೋರಿದರು. ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು ಅವರನ್ನು ಶ್ರೀಗೋಪಾಲದಾಸರ ಬಳಿಗೆ ಕಳಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಿವೇದಿತಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಅದರ ಸೇವನೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಧಿಯು ಉಪಶಮನವಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ದಾಸರ ಜೊತೆಗೆ ತಿರುಪತಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ, ದೇಹಾಲಸ್ಯವುಂಟಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಮೃತ-ಪ್ರಾಯರಾದರು. ದಾಸರು 40 ವರ್ಷಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಯಸ್ಸಿನಿಂದ ದಾನ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಆಚಾರ್ಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಮಾರ್ಪಾಟಾಯಿತು. ಹರಿದಾಸರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಬಲವತ್ತರವಾಯಿತು. ಗುರುಗಳ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ಪಂಢರಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೀಯುವಾಗ 'ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತದ ಶಿಲೆಯು ದೊರೆಯಿತು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಅಂದಿನಿಂದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಾದರು. ಈ ಎಲ್ಲ ಘಟನೆಗಳು

ಪವಾಡಪ್ರದವಲ್ಲವೇ? ಹರಿದಾಸರಾದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೋಪೇತಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಗಳಾದ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರು, ವಾದಿ-ರಾಜರು, ಪುರಂದರದಾಸರು, ವಿಜಯದಾಸರು, ರಾಘವೇಂದ್ರಗುರುಗಳು, ಸತ್ಯ-ಬೋಧತೀರ್ಥರು, ಗೋಪಾಲದಾಸರು, ವ್ಯಾಸತತ್ವಜ್ಞರು ಇವರುಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಏಕಮೇವ ಪುತ್ರಿಯ ಶಾಂತಿ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಪಾರಾಯಣ ರೂಪವಾಗಿ 600 ನುಡಿಗಳ 'ತತ್ವಸುವ್ವಾಲಿ'ಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ನೃಸಿಂಹ ಸುಳಾದಿಯನ್ನು ಬಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ, ಉದ್ಧರಿಸಲಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ದಿವಾನಗಿರಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ 'ತಂತ್ರಸಾರ'ವನ್ನು ಪದ್ಯ-ರೂಪವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಪಂಡಿತ-ಪಾಮರರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಭಾಮಿನೀಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ'ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯ-ಪ್ರಾಗಲ್ಭ್ಯದ ಪಡಿನೆಳಲಲ್ಲಿ ಮುಸುಕಿದ ಅಯಥಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನದ ಪರಿಮಾರ್ಜನೆಯಾಗಿ ಪರಾತ್ಪರ, ಪರಮಗುರುವಿನ ಕೃಪಾಪ್ರಸಾದ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಸಾದಿಕ ಪ್ರತಿಭೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನವಾಗಿ, ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಾಗಿ ಹರಿದಾಸರ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿದರು.

ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು 82 ವರುಷದ ಸಫಲ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿ ದಿನಾಂಕ 17.09.1809ರಲ್ಲಿ (ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ನವಮಿ) ಪರಂಧಾಮವನ್ನೈದಿದರು.

ದಾಸವರ್ಯ ದಯಾಸಿಂಧೋ ದೂರೀಕೃತದುರಾಶಿಷಂ । ಹರಿಕಥಾಮೃತವಕ್ತಾರಂ
ಜಗನ್ನಾಥಗುರುಂ ಭಜೇ ॥ ಜಲಜೇಷ್ಟನಿಭಾಕಾರಂ ಜಗದೀಶಪದಾಶ್ರಯಮ್ ।
ಜಗತೀತಲವಿಖ್ಯಾತಂ ಜಗನ್ನಾಥಗುರುಂ ಭಜೇ ॥

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಶುಕ್ಲ ॥ ದಶಮೀ

ದಶಾವತಾರವ್ರತ – ದೇವರ ಎಲ್ಲಾ ಅವತಾರಗಳ ಜನ್ಮೋತ್ಸವವನ್ನು ಅಂದಂದೇ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಲು ಅಶಕ್ತರಾದಲ್ಲಿ ಭಾದ್ರಪದಶುದ್ಧದಶಮೀಯಂದು ಹತ್ತಾವತಾರದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಪುರಾಣಗಳು ಹೇಳಿವೆ. ಇದನ್ನು

ದಶಾವತಾರವ್ರತವೆಂದೇ ಗುರುತಿಸಿವೆ. ಭಾರದ್ವಾಜಸಂಹಿತೆ ಹೇಳುವಂತೆ ದೇವರ ಎಲ್ಲ ಜಯಂತೀವ್ರತಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕೃಷ್ಣಜನ್ಮಾಷ್ಟಮಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಅಂದು ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ಉಳಿದ ಜಯಂತಿಗಳಲ್ಲಿ ವೈಭವಪೂರ್ಣವಾದ ಪೂಜೆ ನಡೆಸಿದರೆ ಸಾಕು. – ಸರ್ವಾಸಾಂ ತು ಜಯಂತೀನಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮೀ ಮತಾ । ಯಸ್ಮಾತ್ ಸನ್ನಿಹಿತಾತ್ಯಂತಂ ತತ್ರೈವೋಪಸೇತ್ ನರಃ ॥ ಸವಾರಸ್ವಪಿ ಜಯಂತೀಷು ಪೂಜಾ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಶೇಷತಃ ॥

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಶುಕ್ಲ ॥ ಏಕಾದಶೀ - ವಿಷ್ಣುಪರಿವರ್ತನೋತ್ಸವ

ಭಾದ್ರಪದಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶೀ ಅಥವಾ ದ್ವಾದಶೀ ಸಾಯಂಕಾಲ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ – ವಾಸುದೇವ ಜಗನ್ನಾಥ ಪ್ರಾಪ್ತೇಯಂ ದ್ವಾದಶೀ ತವ । ಪಾರ್ಶ್ವೇನ ಪರಿ-ವರ್ತಸ್ವ ಸುಖಂ ಸ್ವಪಿಹಿ ಮಾಧವ ॥ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಭಗವಂತನು ಆಷಾಢ -ಶುಕ್ಲಏಕಾದಶೀ (ಶಯನೀ ಏಕಾದಶೀ)ಯಂದು ಮಲಗಿ ಭಾದ್ರಪದಶುಕ್ಲಏಕಾದಶಿ ಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಿ (ಮಗ್ಗುಲಾಗಿ) ಕಾರ್ತಿಕಶುಕ್ಲದ್ವಾದಶೀ (ಉತ್ಥಾನ-ದ್ವಾದಶೀ)ಯಂದು ಏಳುತ್ತಾನೆ. ಎಡಮಗ್ಗುಲಿನಿಂದ ಬಲಮಗ್ಗುಲಿಗೆ ತಿರುಗುವ ಈ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕವ್ರತ

ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕವ್ರತವು ಒಂದು ವರ್ಷಪರ್ಯಂತ ನಡೆಸು ವಂಥದು. ತಿಂಗಳಿಗೆ ಐದು ಉಪವಾಸದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವವರು ಭಾದ್ರಪದಶುಕ್ಲಏಕಾದಶಿಯಂದು ಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದಾಗ ಆರಂಭಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ಏಕಾದಶೀ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ, ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರವೆಂಬ ಐದು ಉಪವಾಸಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಮಾಸವೂ ಆಚರಿಸಿ ಮುಂದಿನ ಭಾದ್ರಪದದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅನುಕೂಲದಿನದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣವೆನ್ನಬೇಕು. ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕ ಉಪವಾಸಕ್ಕೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯು ಉದಯ-ಕಾಲದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಪೂರ್ಣಿಮಾತಿಥಿ ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ಯಾಮದಷ್ಟಿರಬೇಕು. ಶ್ರವಣ-ನಕ್ಷತ್ರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿರಬೇಕು.

ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲು ಸೂಕ್ತ ಸಮಯ : ವಿಷ್ಣು ಪಂಚಕ ಉಪವಾಸ ಆರಂಭಿಸುವ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಪುಣ್ಯಾಹವಾಚನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆರಂಭಿಸಬೇಕು.

ಅ. ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ಏಕಾದಶಿ ಅಂದು ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ; ಆ. ಮಾರ್ಗ-ಶಿರ ಶುದ್ಧ ಪಂಚಮಿ ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ; ಇ. ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುದ್ಧ ಏಕಾದಶಿ (ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರವಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ) ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬಹುದು.

ಆದರೆ, ನಾವು ಆರಂಭಿಸುವ ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕದ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಏಕಾದಶಿ, ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರದ ದಿನ ಉಪವಾಸಕ್ಕೆ ಅನುವಾಗಿ-ರಬೇಕು. ಕೆಲವು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನ ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕದ ಉಪವಾಸವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾವು ಆರಂಭಿಸುವ ತಿಂಗಳು ಐದು ಉಪವಾಸವಿರಲೇಬೇಕು. ಯಾವುದೇ ಉಪವಾಸ ಲೋಪವಾಗಿರಕೂಡದು.

ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕವ್ರತಫಲ - ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷ ಪರಿಹಾರ, ಸುರಾಪಾನ ಪರಸ್ತ್ರೀ ಗಮನ, ಗೋಹತ್ಯಾ, ಸ್ತ್ರೀ, ಬಾಲಹತ್ಯಾ, ಸುವರ್ಣಚೌರ್ಯಪಾಪಪರಿಹಾರ.

ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕ ನಿಯಮಗಳು : – ವಿಷ್ಣು ಪಂಚಕ ಉಪವಾಸ ಆರಂಭಿಸುವ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಪುಣ್ಯಾಹವಾಚನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆರಂಭಿಸಬೇಕು. ಅಂದು ವಿಷ್ಣು-ಪಂಚಕದ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಬೇಕು ; ವ್ರತ ಮಾಡತಕ್ಕವನು ದೈನಂದಿನ ಪೂಜೆ, ಆಹ್ನೀಕ, ನೈವೇದ್ಯ, ವೈಶ್ವದೇವ, ಹಸ್ತೋದಕ, ಮುಂತಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಹಿರಿಯರಿಗೆ ತೀರ್ಥ ಕೊಟ್ಟು, ತಾನೂ ಎಂದಿನಂತೆ ಮೂರು ಬಾರಿ ತೀರ್ಥ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಎಂದಿನಂತೆ ಅಂಗಾರ ಅಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು, ಉಪವಾಸದ ಮಾರನೇ ದಿನ ಅಂದರೆ ಪಾರಣೆಯ ದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಗೆ, ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ತಾನೂ ಭುಂಜಿಸುವುದು ಅತಿಶಯ ಫಲದಾಯಕ. ವ್ರತದ ಆರಂಭದಲ್ಲಾಗಲೀ, ಮಧ್ಯ-ದಲ್ಲಾಗಲೀ, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಾಗಲೀ, ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಅನುಕೂಲವಿದ್ದ ದಿನ ಮಾಡ-ಬೇಕು. ಉದ್ಯಾಪನೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಉಪವಾಸದ ದಿನವಾಗಿರಬೇಕು. ಉದ್ಯಾ-ಪನೆಯ ದಿನದಂದು 5,12, ಅಥವಾ 60 ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ-ಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಆಕಸ್ಮಾತ್ ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ, ಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರ ಉಪ-

ವಾಸದ ದಿನ ತಂದೆ ಅಥವಾ ತಾಯಿಯ ಶ್ರಾದ್ಧವು ಬಂದಲ್ಲಿ, ಅಂದು ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ತಾನು ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ದಶಮಿಯಂದು, ಸಾಧನದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಮತ್ತು ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ದಿನ ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಂದು ಉಪವಾಸ ಮಾಡಕೂಡದು.

ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕ ವರ್ಷವೆಂದರೆ : ಈ ವರ್ಷ ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದರೆ ಮುಂದಿನ ವರ್ಷದ ಶ್ರಾವಣ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ತನಕ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅಥವಾ ಈ ವರ್ಷ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದರೆ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ತೀಕ ಮಾಸದ ತನಕ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕದ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಮಾಹಿತಿಗಳು.

1. ವ್ರತಾರಂಭಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಕಾಲ- ಭಾದ್ರಪದಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕವ್ರತವನ್ನು ಹಿಡಿಯಬಹುದು. ಅಥವಾ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಮಾಸದ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ವಿಷ್ಣುನಕ್ಷತ್ರ (ಶ್ರವಣ)ವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆರಂಭಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುಕ್ಲ ಪಂಚಮಿಯಂದು ಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಆರಂಭಿಸುವ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ (ಆರಂಭದ 30 ದಿನಗಳಲ್ಲಿ) ಉಪವಾಸಾರ್ಹಗಳಾದ ಐದು ದಿನಗಳು ಇರಲೇಬೇಕು. ಯಾವುದೇ ಉಪವಾಸ ಲೋಪವಾಗಿರಕೂಡದು. ಅಲ್ಲದೇ ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಗುರು-ಶುಕ್ರಾಸ್ತಗಳಿದ್ದಾಗ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವಂತಿಲ್ಲ.

2. ಆರಂಭಿಸಿದ್ದ ವ್ರತವನ್ನು ಗುರು-ಶುಕ್ರಾಸ್ತಗಳಿದ್ದಾಗಲೂ, ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲೂ ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕು.

3. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದೇ ಶ್ರವಣವು ಬರುವುದೇ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಮದಿಂದ ಉಪವಾಸವು ತಪ್ಪಿಹೋದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶ್ರಮದಿಂದಲೋ ರೋಗಾದಿನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲೋ ಉಪವಾಸ ತಪ್ಪಿದರೆ ವರ್ಷಮುಗಿದ ಮುಂದಿನ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಆಯಾದಿನದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

4. ಸ್ವತಃ ತನಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯ

ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಸುತನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿಸಿ ಫಲಪಡೆಯಬಹುದೆಂದಿದೆ ವಿಷ್ಣು-ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ.

5. ತೀರ್ಥಪ್ರಾಶನ- ಏಕಾದಶಿದಿನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಯಾವುದೇ ದಿನ ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕದ ಉಪವಾಸವಿದ್ದಾಗಲೂ ಗಂಧೋದಕಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಶಾಲ-ಗ್ರಾಮತೀರ್ಥವನ್ನು ಮೂರು ಬಾರಿ ಪ್ರಾಶನ ಮಾಡಬೇಕು. ಗಂಧಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವಿಷ್ಣುವ್ರತಾಭಿಮಾನದಿಂದ ತೀರ್ಥವನ್ನೂ ಮೂರು ಬಾರಿ ಸ್ವೀಕರಿಸದೇ ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಬಲು ದೋಷವಿದೆ.

6. ಉದ್ಯಾಪನೆ- ವ್ರತದ ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಆದಿ-ಮಧ್ಯ-ಅಂತ ಎಂದಾದರೂ ಅನುಕೂಲವಿದ್ದ ದಿನ ಮಾಡಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಪವಾಸದ ಕೊನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

7. ಸಂತರ್ಪಣೆ- ಪ್ರತಿಪಾರಣೆಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಂಪತಿಗಳ ಸಂತರ್ಪಣೆ ಅತಿ-ಶಯಫಲದಾಯಕ. ಅಥವಾ ಉದ್ಯಾಪನೆಯಂದು 5-12-60 ಅರವತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಸಂತರ್ಪಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬಹುದು.

8. ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ, ಶ್ರವಣವುಳ್ಳ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ತಂದೆ ಅಥವಾ ತಾಯಿಯ ಶ್ರಾದ್ಧವು ಬಂದಲ್ಲಿ (ಸ್ವಕರ್ತೃಕಪಾರ್ವಣವು ಬಂದಲ್ಲಿ) ಅಂದು ಶ್ರಾದ್ಧ, ವಿಪ್ರಭೋಜನ ಮುಗಿಸಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಇಂದು ಉಪವಾಸವಿಘ್ನ-ವಾಯಿತೆಂಬ ದೋಷವಿಲ್ಲ.

9. ಪಿತೃದಿನದಂದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ದಶಮಿಯಂದು, ಸಾಧನದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಮತ್ತು ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ದಿನದಂದು ಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರವು ಬಂದರೆ ಅಂದು ಉಪವಾಸ ಮಾಡಕೂಡದು.

10. ಪ್ರತಿ ಉಪವಾಸದಲ್ಲೂ ಹನ್ನೆರಡು ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಉದ್ಯಾಪನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಹನ್ನೆರಡು ಬಾರಿ ತರ್ಪಣಕೊಡುವ ಅನುಕೂಲಪದ್ಧತಿಯೂ ಇದೆ. ಉಪವಾಸದ ಮರುದಿನ ಪಾರಣೆಗೆ ಮೊದಲು ಈ 12 ನಾಮಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧೋದಕವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಬೆರಳ ತುದಿಯಿಂದ ಕೆಳಬೀಳುವಂತೆ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಪೌರ್ಣಮಿ ದಿನ - 1) ವಿಧವೇ ನಮ: ವಿಧುಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ ; 2) ಶಶಿನೇ ನಮ: ಶಶಿಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ., 3) ಶಶಾಂಕಾಯ ನಮ: ಶಶಾಂಕಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ. 4) ಚಂದ್ರಾಯ ನಮ:ಚಂದ್ರಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 5) ಸೋಮಾಯ ನಮ: ಸೋಮಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 6) ಉಡುಪಾಯ ನಮ: ಉಡುಪಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 7) ಅಮೃತಾಯ ನಮ: ಅಮೃತಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 8) ಮನೋಹರಾಯ ನಮ: ಮನೋಹರಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 9) ಪಾವನಾಯ ನಮ: ಪಾವನಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ ; 10) ಹಿಮಕೃತೇ ನಮ: ಹಿಮಕೃತಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 11) ನಿಶಾಕೃತೇ ನಮ: ನಿಶಾಕೃತಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 12) ದೀಪ್ಯಮಾನಾಯ ನಮ: ದೀಪ್ಯಮಾನಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ

ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ದಿನ - 1) ಮಹೀಧರಾಯ ನಮ: ಮಹೀಧರಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 2) ಜಗನ್ನಾಥಾಯ ನಮ: ಜಗನ್ನಾಥಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 3) ದೇವೇಂದ್ರಾಯ ನಮ: ದೇವೇಂದ್ರಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 4) ದೇವಕೀಸುತಾಯ ನಮ: ದೇವಕೀಸುತಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 5) ಚತುರ್ಭುಜಾಯ ನಮ: ಚತುರ್ಭುಜಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 6) ಗದಾಪಾಣಯೇ ನಮ: ಗದಾಪಾಣಿಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 7) ಸುರಮೀಡಾಯ ನಮ: ಸುರಮೀಡಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ ; 8) ಸುಲೋಚನಾಯ ನಮ: ಸುಲೋಚನಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 9) ಚಾರ್ವಾಂಗಾಯ ನಮ: ಚಾರ್ವಾಂಗಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 10) ಚಕ್ರಪಾಣಯೇ ನಮ: ಚಕ್ರಪಾಣಿಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 11) ಸುರಮಿತ್ರಾಯ ನಮ: ಸುರಮಿತ್ರಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 12) ಅಸುರಾಂತಕಾಯ ನಮ: ಅಸುರಾಂತಕಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ.

ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರ ದಿನ - 1. ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮ: ಪುರುಷೋತ್ತಮಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 2 ಶಾರ್ಙ್ಗಧನ್ವಿನೇ ನಮ: ಶಾರ್ಙ್ಗಧನ್ವಿಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ ; 3. ಗರುಡಧ್ವಜಾಯ ನಮ: ಗರುಡಧ್ವಜಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ 4. ಅನಂತಾಯ ನಮ: ಅನಂತಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 5. ಗೋವರ್ಧನಾಯ ನಮ: ಗೋವರ್ಧನಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 6. ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷಾಯ ನಮ: ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 7. ನಿತ್ಯಾಯ ನಮ: ನಿತ್ಯಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 8. ವೇದಗರ್ಭಾಯ ನಮ: ವೇದಗರ್ಭಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 9. ಯಜ್ಞಪುರುಷಾಯ ನಮ: ಯಜ್ಞಪುರುಷಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 10.

ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾಯ ನಮ: ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 11. ಜಯಾಯ ನಮ: ಜಯಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ; 12. ಶೌರಯೇ ನಮ: ಶೌರಿಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ

ಶುಕ್ಲೈಕಾದಶೀದೇವತೆಗಳು- (ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ತರ್ಪಣ)	ಕೃಷ್ಣೈಕಾದಶೀದೇವತೆಗಳು (ದ್ವಾದಶೀ ತರ್ಪಣ)
1. ಕೇಶವಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ಸಂಕರ್ಷಣಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
2. ನಾರಾಯಣಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ವಾಸುದೇವಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
3. ಮಾಧವಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
4. ಗೋವಿಂದಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ಅನಿರುದ್ಧಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
5. ವಿಷ್ಣುಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ಪುರುಷೋತ್ತಮಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
6. ಮಧುಸೂದನಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ಅಧೋಕ್ಷಜಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
7. ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ನರಸಿಂಹಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
8. ವಾಮನಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ಅಚ್ಯುತಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
9. ಶ್ರೀಧರಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ಜನಾರ್ದನಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
10. ಹೃಷೀಕೇಶಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ಉಪೇಂದ್ರಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
11. ಪದ್ಮನಾಭಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ಹರಿಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
12. ದಾಮೋದರಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ

ಭಾದ್ರಪದಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶೀ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯೇಷ್ಟತೀರ್ಥರು (ಉತ್ತರಾದಿಮಠ) ಸತ್ಯಕಾಮಾರ್ಣವೋದ್ಭೂತಃ ಶ್ರೀಮತ್ಸತ್ಯೇಷ್ಟಸದ್ಗುರುಃ । ಸತಾಂ ಚಿಂತಾಮಣಿರಿವ ಚಿಂತಿತಾರ್ಥಪ್ರದೋ ಭುವಿ ॥ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಮತ್ತೂರು ನರಸಿಂಹಾ-ಚಾರ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಈ ಗುರುಗಳು ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಕಾಮತೀರ್ಥರಿಂದ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪೀಠಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೇವಲ 7-8 ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ಪೀಠವನ್ನಾ-ಳಿದರು. ಪೀಠಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದಷ್ಟು ದಿನ ದ್ವೈತಮತದ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಪಾಠ-ಪ್ರವಚನದಲ್ಲಿ,

ಶ್ರೀರಾಮದೇವರ ಸಂಸ್ಥಾನಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲವನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲೇ (ರಾಯಚೂರು ಪ್ರಾಂತದ ಆತಕೂರಿನಲ್ಲೇ) ಅಂಗಿರಸ ಸಂವತ್ಸರದ ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶೀಯಂದು ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಕಲ್ಕೀದ್ವಾದಶೀವ್ರತ

ಕಲ್ಕಿ ದ್ವಾದಶೀವ್ರತ – ದುರ್ವಾಸಮುನಿ – ಹಿಂದಿನ ವ್ರತದಂತೆಯೇ ಭಾದ್ರ-ಪದಮಾಸದ ಶುಕ್ಲೈಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ದೇವದೇವ -ನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಕಲ್ಕಿನೇ ನಮಃ ಎಂದು ದೇವನ ಪಾದಗಳನ್ನೂ, ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ನಡುವನ್ನೂ, ಮ್ಲೇಚ್ಛವಿಧ್ವಂಸನಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಆ ಜಗನ್ಮೂರ್ತಿಯ ಉದರವನ್ನೂ, ಶಿತಿಕಂಠಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಕಂಠವನ್ನೂ, ಖಡ್ಗಪಾಣಯೇ ನಮಃ ಎಂದು ತೋಳುಗಳನ್ನೂ, ಚತುರ್ಭುಜಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಕೈಗಳನ್ನೂ, ವಿಶ್ವ-ಮೂರ್ತಯೇ ನಮಃ ಎಂದು ಶಿರಸ್ಸನ್ನೂ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ತಿಳಿದವನು ಹೀಗೆ ಅರ್ಚಿಸಿ ಹಿಂದಿನಂತೆ, ಅವನೆದುರಿಗೆ ಕಲಶವನ್ನಿಟ್ಟು, ಅದರ ಮೇಲೆ ಸುವರ್ಣದ ಕಲ್ಕಿದೇವ -ಮೂರ್ತಿಯನ್ನೂ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕೃತವನ್ನಾಗಿ ಬಿಜಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಆರಾಧಿಸಿ, ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು. ಮಹಾಮುನಿಯೇ! ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಏನಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು.

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳವನಾದ ವಿಶಾಲನೆಂಬ ರಾಜ-ನಿದ್ದನು. ದಾಯಾದಿಗಳು ಅವನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿ ಅವನು ಗಂಧ-ಮಾದನವೆಂಬ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಆ ನರೋತ್ತಮನು ಕಂದಿದವನಾಗಿ, ಆ ಪರ್ವತದ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಂಗಳಕರವೂ ಸುಂದರವೂ ಆದ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ಹಾಗಿರುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಸರ್ವದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ನಮಸ್ಕೃತರೂ ಪ್ರಾಚೀನರೂ ಋಷಿವರ್ಯರೂ ಆದ ನರನಾರಾಯಣರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಶತ್ರುನಾಶಕರಾದ ಅವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಮಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಬಂದು ಪರಮಪದವುಳ್ಳ ವಿಷ್ಣುವೆಂಬ

ಹೆಸರಿನ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದ ದೊರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಪಾಪರಹಿತನಾದ ಅವನಿಗೆ ''ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ನಿನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವವರು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ವರವನ್ನು ಬೇಡು'' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ದೊರೆ – ನೀವಾರೋ ನಾನರಿಯೆನು. ಯಾರಿಗೆ (ಯಾವ) ವರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ. ನಾನು ಯಾರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತೇನೋ ಅವನಿಂದಲೇ ಮನೋಹರವೂ ಸಾಧುವೂ ಆದ ವರವನ್ನು ನಾನು ಬಯಸುವೆನು.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಅವರು ''ಪ್ರಭುವೇ! ನೀನು ಯಾರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತೀಯೆ? ಯಾವ ವರವನ್ನು ಬೇಡುತ್ತೀಯೆ? ನಮಗೆ ಕುತೂಹಲವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹೇಳು'' ಎಂದರು.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ರಾಜನು ''ನಾನು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತೇನೆ'' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಬಳಿಕ ಅವರು ಮತ್ತೆ ''ರಾಜನೇ ಆ ದೇವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ನಾವು ವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇನಿದೆಯೋ ಆ ವರವನ್ನು ಹೇಳು'' ಎಂದರು.

ದೊರೆ – ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನಾದ ದೇವನನ್ನು ಬಗೆ ಬಗೆಯ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳುಳ್ಳ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲು ನನಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಲೋಕರಕ್ಷಕನಾದ ನಾರಾಯಣದೇವನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವವನಾಗಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಈ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುವವನಾಗಿ ತಾನೇ ವರವನ್ನು ಕೊಡಲಿ.

ಈ ನಾರಾಯಣನು ಮೊದಲು ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಬಳಿಕ ಸುಂದರವಾದ ಕೂರ್ಮರೂಪನಾದನು. ಅನಂತರ ವರಾಹದೇವನಾದನು. ಆಮೇಲೆ ನರಸಿಂಹನಾದನು. ಬಳಿಕ ವಾಮನನಾದನು. ಅನಂತರ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಪರಶುರಾಮನಾದನು. ತಿರುಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನೆಂಬ ರಾಜನಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮೋಹಗೊಳಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲಾ ಕಳ್ಳರನ್ನೂ ಮ್ಲೇಚ್ಛರನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸಿ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಹಜವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯುಳ್ಳದ್ದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಆ ಹರಿನಾರಾಯಣನು ಈ ಪೂಜ್ಯನೇ.

ಅದರಂತೆ ಪಾಪದಿಂದ ಭೀತರಾದರೆ ಮನುಷ್ಯರು ಆ ನಾರಾಯಣನ ನರಸಿಂಹರೂಪವನ್ನೂ, ಮೋಹನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ವಾಮನಮೂರ್ತಿಯನ್ನೂ, ದ್ರವ್ಯಕ್ಕಾಗಿ

ಪರಶುರಾಮನನ್ನೂ, ಕ್ರೂರಶತ್ರುಗಳ ವಿನಾಶವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಪುತ್ರರನ್ನು ಬಯಸುವ ಬುದ್ಧಿವಂತನು ಬಲರಾಮಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸ-ಬೇಕೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ರೂಪವನ್ನು ಬಯಸುವವರು ಬುದ್ಧನನ್ನು ಪೂಜಿಸ-ಬೇಕು. ಶತ್ರುಗಳ ಕೊಲೆಗೆ ಕಲ್ಕಿಯನ್ನರ್ಚಿಸಬೇಕು.

ನರಮುನಿಯು ಹೀಗೆ ಆ ವಿಶಾಲರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಈ ಕಲ್ಕಿದ್ವಾದಶೀವ್ರತವನ್ನೇ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಆ ರಾಜನೂ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದನು. ಮುನಿಯೇ! ಅವನ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ವಿಶಾಲಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಾ-ಯಿತು. ಆ ರಾಜನು ಆ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಿ ಧನವನ್ನು ಸಂಪಾ-ದಿಸಿದನು. ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಳಿಕ ಪರಮನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿನ ಭಾದ್ರಪದಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶೀ ಕಥೆ –

ಯುಧಿಷ್ಠಿರಃ – ನಭಸ್ಯಸ್ಯ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಕಿನ್ನಾಮ್ನೈಕಾದಶೀ ಭವೇತ್ । ಕೋ ದೇವಃ ಕೋ ವಿಧಿಸ್ತಸ್ಯಾ ಏತದಾಖ್ಯಾಹಿ ಕೇಶವ ॥1॥ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಕೇಳಿದನು – ಭಾದ್ರ-ಪದಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಏಕಾದಶಿಯ ಹೆಸರೇನು? ಅದಕ್ಕೆ ದೇವರಾವುದು? ವಿಧಿಯೇನು? ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ – ಕಥಯಾಮಿ ಮಹೀಪಾಲ ಕಥಾ-ಮಾಶ್ಚರ್ಯಕಾರಿಣೀಮ್ । ಕಥಯಾಮಾಸ ಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ನಾರದಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ ॥2॥ ಎಲೈ ದೊರೆಯೇ! ಬ್ರಹ್ಮನು ನಾರದನಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಒಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು. ನಾರದಃ – ಕಥಯಸ್ವ ಪ್ರಸಾದೇನ ಚತುರ್ಮುಖ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ । ನಭಸ್ಯ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ತು ಕಿನ್ನಾಮ್ನೈಕಾದಶೀ ಭವೇತ್ । ಏತದಿ-ಚ್ಛಾಮ್ಯಹಂ ಶ್ರೋತುಂ ವಿಷ್ಣೋರಾರಾಧನಾಯ ವೈ ॥3॥ ನಾರದನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ಚತುರ್ಮುಖನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಏಕಾದಶಿಯ ಹೆಸರೇನು? ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆಗೋಸ್ಕರ ಅದನ್ನು ಕೇಳಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾ – ವೈಷ್ಣವೋಽಸಿ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಧು ಪೃಷ್ಟಂ ತ್ವಯಾ ಕಿಲ । ನಾತಃ ಪರತರಾ ಲೋಕೇ ಪವಿತ್ರಾ ಹರಿವಾಸರಾತ್ ॥4॥ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ನೀನು ವೈಷ್ಣವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ನೀನು ಕೇಳುವುದು

ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಈ ಪವಿತ್ರವಾದ ಹರಿವಾಸರ(ದಿನ)ಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮವಾದುದು ಲೋಕ-ದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಪದ್ಮನಾಭೇತಿ ವಿಖ್ಯಾತಾ ನಭಸ್ಯೈಕಾದಶೀ ಸಿತಾ । ಹೃಷೀಕೇಶಃ ಪೂಜ್ಯತೇಸ್ಯಾಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ವ್ರತಮುತ್ತಮಮ್ ॥5॥ ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶಿಯು ಪದ್ಮನಾಭೈಕಾದಶೀ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇದು ಉತ್ತಮವಾದ ವ್ರತವು. ಕಥಯಾಮಿ ತವಾಗ್ರೇಹಂ ಕಥಾಂ ಪೌರಾಣಿಕೀಂ ಶುಭಾಮ್ । ಯಸ್ಯಾಃ ಶ್ರವಣಮಾತ್ರೇಣ ಮಹಾಪಾಪಂ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ ॥6॥ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಪುರಾಣದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅದು ಶುಭ-ವಾದುದು. ಅದನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಮಹಾಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಮಾಂಧಾತಾ ನಾಮ ರಾಜರ್ಷಿರ್ವಿವಸ್ವದ್ವಂಶಸಂಭವಃ ಬಭೂವ ಚಕ್ರವರ್ತೀ ಸಃ ಸತ್ಯಸಂಧಃ ಪ್ರತಾಪವಾನ್ ॥7॥ ಸೂರ್ಯವಂಶೋತ್ಪನ್ನ- ನಾದ ಮಾಂಧಾತನೆಂಬ ರಾಜರ್ಷಿಯೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಅವನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು. ಸತ್ಯವಂತನು. ಪ್ರತಾಪಿಯು. ಧರ್ಮತಃ ಪಾಲಯಾಮಾಸ ಪ್ರಜಾಃ ಪುತ್ರಾನಿವೌರಸಾನ್ । ನ ತಸ್ಯ ರಾಜ್ಯೇ ದುರ್ಭಿಕ್ಷಂ ನಾಧಯೋ ವ್ಯಾಧಯಸ್ತಥಾ ॥8॥ ಅವನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಕಾಪಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದುರ್ಭಿಕ್ಷದ ಭಯ-ವಿಲ್ಲ. ರೋಗವಾಗಲೀ ಮನೋದುಃಖವಾಗಲೀ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ನಿರಾತಂಕಾಃ ಪ್ರಜಾಸ್ತಸ್ಯ ಧನಧಾನ್ಯಸಮೇಧಿತಾ । ನ್ಯಾಯೇನೋಪಾರ್ಜಿತಂ ವಿತ್ತಂ ತಸ್ಯ ಕೋಶೇ ಮಹೀಪತೇಃ ॥9॥ ಇವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರು. ಧನ ಧಾನ್ಯಗಳು ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಅವನು ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೋಶದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ್ದನು. ಸ್ವಧರ್ಮೇ ಪ್ರವರ್ತಂತೇ ಸರ್ವೇ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಸ್ತಥಾ । ಕಾಮಧೇನುಸಮಾ ಭೂಮಿಃ ತಸ್ಯ ರಾಜ್ಯೇ ಮಹೀಪತೇಃ ॥10॥ ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಣಾ-ಶ್ರಮಿಗಳೂ ಅವರವರ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನು ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಭೂಮಿಯು ಕಾಮಧೇನುವಿನಂತೆ ಕೇಳಿದುದನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ತಸ್ಯೈವಂ ಕುರ್ವತೋ ರಾಜ್ಯಂ ಬಹುಸೌಖ್ಯಂ ಗತಾಃ ಪ್ರಜಾಃ । ಅಥೈಕಸ್ಮಿಂಶ್ಚ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ವಿಪಾಕೇ ಕರ್ಮಣಃ ಖಲು ॥11॥ ವರ್ಷತ್ರಯಂ ತದ್ವಿಷಯೇ ನ ವವೃಷುರ್ಬಲಾಹಕಾಃ । ತೇನ ಭಗ್ನಾಃ ಪ್ರಜಾಸ್ತಸ್ಯ ಬಭೂವು ಕ್ಷುಧಯಾರ್ದಿತಾಃ ॥12॥ ಹೀಗೆ ಮಾಂಧಾತಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಜನಗಳು

ಬಹು ಸೌಖ್ಯದಿಂದಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುತ್ತಿರಲು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಪಾಪ-ಶೇಷದಿಂದ ಅವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮಳೆಯು ಹುಯ್ಯಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಜನಗಳು ಕಷ್ಟ ಪಡುತ್ತಾ ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ತೊಂದರೆ ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಹಾಸ್ವಧಾವಷಟ್ಕಾರವೇದಾಧ್ಯಯನವರ್ಜಿತಾಃ । ಬಭೂವ ವಿಷಯಸ್ತಸ್ಯಾಭಾಗ್ಯೇನ ದೈವಪೀಡಿತಃ । ಅಥ ಪ್ರಜಾಃ ಸಮಾಗಮ್ಯ ರಾಜಾನಮಿ-ದಮಬ್ರುವನ್ ।।13।। ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವಾಹಾ, ಸ್ವಧಾ, ವಷಟ್‌ಕಾರಗಳುಳ್ಳ ಹೋಮ, ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡದೇ ಹೋದರು. ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು-ಬಿಟ್ಟರು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ದೇಶವು ದುರದೃಷ್ಟದಿಂದ ತೊಂದರೆ ಪಡುತ್ತಿ-ದ್ದಿತು. ಆಗ ಪ್ರಜೆಗಳು ರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಇಂತೆಂದರು. ಪ್ರಜಾಃ – ಶ್ರೋತವ್ಯಂ ನೃಪಶಾರ್ದೂಲ ಪ್ರಜಾನಾಂ ವಚನಂ ತ್ವಯಾ । ಆಪೋ ನಾರಾ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಪುರಾಣೇಷು ಮನೀಷಿಭಿಃ ।।14।। ಅಯನಂ ತಾ ಭಗವತಃ ತಸ್ಮಾನ್ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ ಪರ್ಜನ್ಯರೂಪೋ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಃ ಸರ್ವಗತಃ ಸ್ಥಿತಃ ।।15।। ಪ್ರಜೆಗಳು ಹೇಳಿದರು – ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಪ್ರಜೆಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು. ನೀರಿಗೆ 'ನಾರಾ' ಎಂದು ಹೆಸರಿರುವುದೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಭಗವಂತನು ಮನೆಯು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿರು-ವುದು. ಆ ದೇವರಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಪರ್ಜನ್ಯರೂಪನಾದವನು. ಆ ವಿಷ್ಣುವು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಾನೆ. ಸ ಏವ ಕುರುತೇ ವೃಷ್ಟಿಂ ವೃಷ್ಟೇರನ್ನಂ ತತಃ ಪ್ರಜಾಃ । ತದಭಾವೇ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಂ ಯಥಾ ಭವೇತ್ ।।16।। ಆ ವಿಷ್ಣುವೇ ಮಳೆಯನ್ನು ಹುಯ್ಯಿಸುವವನು. ಮಳೆಯಿಂದ ಅನ್ನವು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅನ್ನದಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಬದುಕುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮಳೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಜೆಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಜನರಿಗೆ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು. (ಯೋಗ = ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದನ್ನು ಹೊಂದುವುದು. ಕ್ಷೇಮ - ಹೊಂದಿದುದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು). ರಾಜಾ – ಸತ್ಯಮುಕ್ತಂ ಭವದ್ಭಿಶ್ಚ ಮಿಥ್ಯಾಭಿಹಿತಂ ಕ್ವಚಿತ್ । ಅನ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಯತಃ ಪ್ರೋಕ್ತಮನ್ನೇ ಸರ್ವಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮ್ ।।17।। ಅನ್ನಾದ್ಭವಂತಿ ಭೂತಾನಿ ಜಗದನ್ನೇನ ವರ್ತತೇ । ಇತ್ಯೇವಂ ಶ್ರೂಯತೇ ಲೋಕೇ ಪುರಾಣೇ ಬಹುವಿಸ್ತರಮ್ ।।18।। ರಾಜನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ಪ್ರಜೆಗಳಿರಾ! ನೀವು ಹೇಳಿದುದು ನಿಶ್ಚಯವು. ಒಂದು ಸ್ವಲ್ಪವೂ

ಸುಳ್ಳಿಲ್ಲ. ಅನ್ನವೇ ಬ್ರಹ್ಮವು. ಅನ್ನದಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲವೂ ಇರುವುದು. ಅನ್ನದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿರುವವು. ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಕೂಡ ಅನ್ನದಿಂದಲೇ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಜನಗಳೂ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲದೇ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ನೃಪಾಣಾಮಪಚಾರೇಣ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪೀಡನಂ ಭವೇತ್ । ನಾಹಂ ಪಶ್ಯಾಮ್ಯಾತ್ಮಕೃತಮೇವಂ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ವಿಚಾರಯನ್ । ತಥಾಪಿ ಪ್ರಯತಿಷ್ಯೇಹಂ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ ॥19॥ ರಾಜರ ಅನಾಚಾರದಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ನಾನು ಎಷ್ಟು ಯೋಚಿಸಿದರೂ ಏನು ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆನೆಂದೇ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಿತಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪ್ರಯತ್ನಪಡುತ್ತೇನೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾ – ಇತಿ ಕೃತ್ವಾ ಮತಿಂ ರಾಜಾ ಪರಿಮೇಯಪರಿಚ್ಛದಃ । ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ವಿಧಾತಾರಂ ಜಗಾಮ ಗಹನಂ ವನಮ್ ॥20॥ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದನು – ರಾಜನು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಅಲ್ಪಪರಿವಾರದ ಸಂಗಡ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಒಂದು ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದನು. ಚಚಾರ ಮುನಿಮುಖ್ಯಾಂಶ್ಚ ಆಶ್ರಮಾಂಸ್ತಾಪಸೈಃ ಶ್ರಿತಾನ್ । ದದರ್ಶಾಥ ಬ್ರಹ್ಮಸುತಮೃಷಿಮಂಗಿರಸಂ ನೃಪಃ ॥21॥ ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಾಪಸರಿರುವ ಜಾಗವನ್ನೂ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯರಾದ ಮುನಿಗಳಿರುವ ಜಾಗವನ್ನೂ ಸುತ್ತಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗನಾದ ಅಂಗೀರಸನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಕಂಡನು. ತೇಜಸಾ ದ್ಯೋತಿತದಿಶಂ ದ್ವಿತೀಯಮಿವ ಪದ್ಮಜಮ್ । ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಹರ್ಷಿತೋ ರಾಜಾ ಅವತೀರ್ಯ ಸ್ವವಾಹನಾತ್ ॥22॥ ನಮಶ್ಚಕ್ರೇಽಸ್ಯ ಚರಣೌ ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟೋ ವಶೀ । ಮುನಿಸ್ತಮಭಿನಂದ್ಯಾಥ ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನ-ಪೂರ್ವಕಮ್ ॥23॥ ಆ ಅಂಗೀರಸನ ತೇಜಸ್ಸು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ನೋಡಿದರೆ ಎರಡನೆಯ ಬ್ರಹ್ಮನಂತೆ ಇದ್ದನು. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದ ಒಡನೆಯೇ ರಾಜನಿಗೆ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗಿ ಕೂಡಲೇ ರಥದಿಂದ ಇಳಿದನು. ಋಷಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅವನ ಪಾದಗಳನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತನು. ಋಷಿಯೂ ಕೂಡ ಆ ಮಾಂಧಾತನನ್ನು ಸ್ವಸ್ತಿ ವಚನಗಳಿಂದ ಗೌರವಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಅವನ ರಾಜ್ಯದ ಸಪ್ತಾಂಗಗಳ ಕುಶಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿದನು. ಪಪ್ರಚ್ಛ ಕುಶಲಂ ರಾಜ್ಯೇ ಸಪ್ತಸ್ವಂಗೇಷು ಭೂಪತೇಃ । ಸ ನಿವೇದ್ಯ ಸ್ವಕುಶಲಂ ಪಪ್ರಚ್ಛಾನಾಮಯಂ ನೃಪಃ ॥24॥ ದತ್ತಾಸನೋ ಗೃಹೀತಾರ್ಘ್ಯ ಉಪವಿಷ್ಟೋಽಸ್ಯ ಸನ್ನಿಧೌ । ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ಮುನಿಂ

ರಾಜಾ ಪೃಷ್ಟೋ ಹ್ಯಾಗಮ- ಕಾರಣಮ್ ||25|| ರಾಜನು ತನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಋಷಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಅವನ ಕುಶಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಋಷಿಯು ರಾಜನಿಗೆ ಆಸನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟನು. ಅದರಲ್ಲಿ ರಾಜನು ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಋಷಿಯು ನೀನು ಬಂದ ಕಾರಣವೇನೆನ್ನಲು ಅದಕ್ಕೆ ರಾಜನು ಇಂತೆಂದನು. ರಾಜಾ – ಭಗವನ್ ಧರ್ಮವಿಧಿನಾ ಮಮ ಪಾಲಯತೋ ಮಹೀಮ್ । ಅನಾವೃಷ್ಟಿಶ್ಚ ಸಂವೃತ್ತಾ ನಾಹಂ ವೇದ್ಮ್ಯತ್ರ ಕಾರಣಮ್ ||26|| ರಾಜನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ಭಗವಂತನೇ! ನಾನು ನ್ಯಾಯದಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. (ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯು ಬಂದೊದಿದೆ) ಆದರೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವು. ಸಂಶಯಚ್ಛೇದನಾಯಾತ್ರ ಆಗತೋಹಂ ತವಾಂತಿಕೇ । ಯೋಗ -ಕ್ಷೇಮವಿಧಾನೇನ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಕುರು ನಿರ್ವೃತಿಮ್ ||27|| ಅದರ ಸಂಶಯವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನು. ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟು-ಮಾಡೋಣದರಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡು. ಋಷಿಃ – ಏತತ್ಕೃತ-ಯುಗಂ ರಾಜನ್ ಯುಗಾನಾಮುತ್ತಮಂ ಮತಮ್। ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಪರಾ ಲೋಕಾ ಧರ್ಮಶ್ಚಾತ್ರ ಚತುಷ್ಪದಃ ||28|| ಋಷಿಯು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ದೊರೆಯೇ! ಇದು ಕೃತಯುಗವು. ಯುಗಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಜನರೆಲ್ಲಾ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರು. ಧರ್ಮವು ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವುದು. ಅಸ್ಮಿನ್ ಯುಗೇ ತಪೋಯುಕ್ತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ನೇತರೇ ಜನಾಃ। ವಿಷಯೇ ತವ ರಾಜೇಂದ್ರ ವೃಷಲೋಯಂ ತಪಸ್ಯತಿ ||29|| ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾಡಬೇಕೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯವರು ಮಾಡಕೂಡದು. ಈಗ ನಿನ್ನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಶೂದ್ರನು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಏತಸ್ಮಾತ್ಕಾರಣಾಚ್ಚೈವ ನ ವರ್ಷಂತಿ ಬಲಾಹಕಾಃ। ಕುರು ತಸ್ಯ ವಧೇ ಯತ್ನಂ ಯೇನ ದೋಷಃ ಪ್ರಶಾಮ್ಯತಿ ||30|| ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಮೋಡಗಳು ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ವಧೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸು. ಆಗ ದೋಷವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ರಾಜಾ – ನಾಹಮೇತಂ ವಧಿಷ್ಯಾಮಿ ತಪಸ್ಯಂತಮನಾಗಸಮ್ । ಧರ್ಮೋಪದೇಶಂ ಕಥಯ ಉಪಸರ್ಗವಿನಾಶನಮ್ ||31|| ರಾಜನು ಹೇಳಿದನು – ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ತಪ್ಪಿಲ್ಲದ ಆತನನ್ನು ನಾನು ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಜೆಗಳ

ತೊಂದರೆಯೂ ಶೂದ್ರನು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಬಂದ ದೋಷವೂ ಹೋಗುವಂತಹ ಒಂದು ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳು. ಋಷಿಃ – ಯದ್ಯೇವಂ ತರ್ಹಿ ನೃಪತೇ ಕುರುಷ್ವೈಕಾದಶೀವ್ರತಮ್ । ನಭಸ್ಯಸ್ಯ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಪದ್ಮನಾಭೇತಿ ವಿಶ್ರುತಾ ॥32॥ ತಸ್ಯಾ ವ್ರತಪ್ರಭಾವೇಣ ಸುವೃಷ್ಟಿರ್ಭವಿತಾ ಧ್ರುವಮ್ । ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾ ಹ್ಯೇಷಾ ಸರ್ವೋಪದ್ರವನಾಶಿನೀ । ಅಸ್ಯಾ ವ್ರತಂ ಕುರು ನೃಪ ಸಪ್ರಜಃ ಸಪರಿಚ್ಛದಃ ॥33॥ ಋಷಿಯು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ದೊರೆಯೇ! ಹಾಗಾದರೆ ಭಾದ್ರ-ಪದಮಾಸದಲ್ಲಿ 'ಪದ್ಮನಾಭೈಕಾದಶೀ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಏಕಾದಶೀ-ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡು. ಆ ವ್ರತದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಳೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ರತವು ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನೂ ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರಜೆಗಳೊಡನೆಯೂ ಪರಿವಾರಗಳೊಡನೆಯೂ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡು. ಬ್ರಹ್ಮಾ – ಇತಿ ವಾಕ್ಯಮೃಷೇಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ರಾಜಾ ಸ್ವಗೃಹಮಾಗತಃ। ಭಾದ್ರಪದೇ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಪದ್ಮಾವ್ರತಮಥಾಕರೋತ್ ॥34॥ ಪ್ರಜಾಭಿಃ ಸಹ ಸರ್ವಾಭಿಶ್ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಸಮನ್ವಿತಃ । ಏವಂ ವ್ರತೇ ಕೃತೇ ರಾಜನ್ ಪ್ರವವರ್ಷ ಬಲಾಹಕಃ ॥35॥ ಜಲೇನ ಪ್ಲಾವಿತಾ ಭೂಮಿರಭವತ್ ಸಸ್ಯಶಾಲಿನೀ । ಋಷೀಶ್ವರಪ್ರಭಾವೇಣ ಲೋಕಾಃ ಸೌಖ್ಯಂ ಪ್ರಪೇದಿರೇ ॥36॥ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದನು – ಋಷಿಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜನು ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧದ ಏಕಾದಶೀದಿವಸ ಪದ್ಮನಾಭವ್ರತವನ್ನು ಚತುರ್ವರ್ಣದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಂಗಡ ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಲು ಮಳೆಯು ಬೇಕಾದಂತೆ ಬಂದಿತು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಆಗ ಸಸ್ಯಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದವು. ಋಷಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಶ್ರೀ- ಕೃಷ್ಣಃ – ಏತಸ್ಮಾತ್ಕಾರಣಾದೇವ ಕರ್ತವ್ಯಂ ವ್ರತಮುತ್ತಮಮ್ । ದಧ್ಯೋದನಯುತಂ ತಸ್ಯಾಂ ಜಲಪೂರ್ಣಂ ಘಟಂ ದ್ವಿಜೇ ॥37॥ ವಸ್ತ್ರಂ ಸಂವೇಷ್ಟಿತಂ ದತ್ವಾ ಛತ್ರೋಪಾನ-ಹಮೇವ ಚ । – ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು – ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಉತ್ತಮವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಒಂದು ನೀರಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಲಶವನ್ನೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಸರನ್ನವನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಕಲಶಕ್ಕೆ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೊದ್ದಿಸಿರಬೇಕು. ಛತ್ರಿ , ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ

ಗೋವಿಂದ ಬುಧಶ್ರವಣಸಂಜ್ಞಕ ॥38॥ ಅಘೌಘಸಂಕ್ಷಯಂ ಕೃತ್ವಾ ಸರ್ವಸೌಖ್ಯ-ಪ್ರದೋ ಭವ । ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಪ್ರದಶ್ಚೈವ ಲೋಕಾನಾಂ ಸುಖದಾಯಕಃ । ಪಠನಾತ್ ಶ್ರವಣಾದ್ ರಾಜನ್ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥39॥ ಎಲೈ ಬುಧಸಂಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಗೋವಿಂದನೇ । ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನನ್ನ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾಶ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲಾ ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೊಡು. ಈ ವ್ರತವು ಭುಕ್ತಿ ಮುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದು. ಇದನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದಲೂ ಕೇಳುವುದ-ರಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳೂ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಇತಿ ಶ್ರೀಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾದ್ಮೇ ಉತ್ತರಖಂಡೇ ಉಮಾಪತಿನಾರದಸಂವಾದಾಂತರ್ಗತ ಕೃಷ್ಣಯುಧಿಷ್ಠಿರಸಂವಾದೇ ಭಾದ್ರಪದಶುಕ್ಲಪದ್ಮೈಕಾದಶೀವರ್ಣನಂ ನಾಮ ಏಕೋನ-ಷಷ್ಟಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ಸಮಾಪ್ತಃ ॥ ಇಂತು ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಖಂಡದ ಉಮಾಪತಿನಾರದಸಂವಾದಾಂತರ್ಗತವಾದ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಆಷಾಢಶುಕ್ಲಪದ್ಮೈಕಾದಶಿಯ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ ಐವತ್ತಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು.

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಶುಕ್ಲ ॥ ದ್ವಾದಶೀ

ಈ ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶೀ ದಿವಸ ದ್ವಾದಶಿ ದಿವಸ ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರ ಸೇರಿದರೆ ಇದನ್ನು ಪರಿವರ್ತನ ದ್ವಾದಶೀ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ದಿವಸ ಕ್ಷೀರವ್ರತಾರಂಭ.

ಶ್ರವಣದ್ವಾದಶೀ

ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದರೆ ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇಂದೇ ವಾಮನಜಯಂತೀಪ್ರಯುಕ್ತ ವಾಮನಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡ-ಬೇಕು. ದ್ವಾದಶೀ-ಶ್ರವಣಯೋಗಕ್ಕೆ 'ವಿಷ್ಣುಶೃಂಖಲ' ಎನ್ನುವರು. ಶ್ರವಣದ್ವಾದಶೀ ಉಪವಾಸಮಾಡದೇ ಇದ್ದರೆ ಐದುವರ್ಷಗಳ ಪುಣ್ಯವು ನಾಶವಾಗುವುದು. ಉಪವಾಸದಿಂದ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಏಕಾದಶೀ ಉಪವಾಸದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು. ಅರುಣೋದಯಕಾಲಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಾಷಾಢವೇಧ ಇಲ್ಲದೇ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ವ್ಯಾಪಿನಿಯಾದ ದ್ವಾದಶೀ ಹಾಗೂ ಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರಗಳೆರಡೂ ಇದ್ದು, ದ್ವಾದಶಿಗೆ ತ್ರಯೋದಶೀ

ಸಂಬಂಧ ಹಾಗೂ ಶ್ರವಣಕ್ಕೆ ಧನಿಷ್ಠಾನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಸಂಬಂಧವು 59 ಘಳಿಗೆ 33 ವಿಘಳಿಗೆ ಒಳಗೆ ಆಗಿರಬೇಕು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಶ್ರವಣದ್ವಾದಶಿಯು ಉಪವಾಸಯೋಗ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವ್ಯಾಪಿಯು ದ್ವಾದಶೀ, ಶ್ರವಣಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವಿಲ್ಲ. ಆ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣವು ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದರೆ ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ದ್ವಾದಶಿಯು ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದರೆ ದ್ವಾದಶಿಯು ಮುಗಿಯುವುದರಲ್ಲೇ ಪಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ವಾಮನಜಯಂತಿಯ ಆಚರಣೆ

* ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ವಾಮನ ಜಯಂತಿ-ಯನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರವಾದ ಕೂಡಲೇ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಮನನನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವ ದೇವೇಂದ್ರನು ಸ್ಥಾನಭ್ರಷ್ಟನಾದನೋ, ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೆರಳಿದಾಗ ಸಮಸ್ತಲೋಕವೇ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಾಗ ತ್ರಿಲೋಕಗಳು ಅಸುರರ ಅಧೀನವಾದಾಗ ನೀನು ಅವತಾರ ಮಾಡಿದಿ. ಅದಿತಿದೇವಿಯ ಪಯೋವ್ರತಕ್ಕೆ ಒಲಿದು ಅವಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಶ್ಯಪಋಷಿ-ಗಳಿಂದ ಧರೆಗಿಳಿದು ಬಂದಿ. ಕಮಂಡಲು, ಯಜ್ಞಸೂತ್ರ , ಶಿಖೆ, ಛತ್ರಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಕೌಪೀನ ಉಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನು ಹೊದ್ದಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಮೊಸ-ರನ್ನವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಅಮೃತವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿರುವ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ದುಃಖವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಬಂಗಾರದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನ ಕಾಂತಿಯಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ , ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಪದ್ಮಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ನಿನ್ನನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆ, ಆರಾಧನೆ ನಿರಂತರ ನಡೆಯುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸು. ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ವಾಮನನನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ, ಎದ್ದೇಳಬೇಕು.

* ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ದಧಿವಾಮನಜಯಂತಿಯ ಆಚರಣೆಯು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಹರಿದುಬಂದಿದೆ. ದಧ್ಯನ್ನವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ನಿಂತ ವಾಮನನ ಅವತಾರವಾದ

ಕಾರಣ ಈ ದಿವಸಕ್ಕೆ ದಧಿವಾಮನಜಯಂತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ದಧಿವಾಮನ-ಜಯಂತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಭೂಲಾಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಸುಗ್ರಾಸ ಭೋಜನವು ಆಜೀವನ ದೊರಕುತ್ತದೆ.

* ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ದಧಿವ್ರತವು ಮುಗಿದು, ಕ್ಷೀರವ್ರತವು ಪ್ರಾರಂಭ-ವಾಗುವ ದಿವಸವಿದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೊಸರನ್ನು ಶ್ರೀಖಂಡವನ್ನು, ದಧ್ಯನ್ನವನ್ನು ವಾಮನರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಕ್ಷೀರವನ್ನು ಕ್ಷೀರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪಾಯಸಾದಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬಾರದು.

* ದ್ವಾದಶಿಯ ಪರ್ವಕಾಲವಾದ್ದರಿಂದ ದಧಿವಾಮನಜಯಂತಿಯ ಆಚರಣೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಫಲವಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಮುತ್ತೈದೆಯರನ್ನು ಕರೆಸಿ, ಊಟ ಹಾಕಬೇಕು. ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಯಥೇಚ್ಚವಾದ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

* ಇಂದಿನ ದಿವಸ ಭೂದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅತಿಶಯವಾದ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಮಹಾದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಭೂದಾನ, ಕನ್ಯಾದಾನಗಳೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಭೂದಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮುಂದಿನ ಎಲ್ಲ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಭೂಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ವರಾಹರೂಪಿಯಾದ ಮತ್ತು ವಾಮನರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹವು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ನಿಷ್ಕಾಮದಿಂದ ಭೂದಾನ ಮಾಡಿದಾಗ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು ಬಹಳ ಸುಲಭವಾ-ಗುತ್ತದೆ.

* 'ಭೂಮಿಂ ತೇ ವಾಮನೋ ದದ್ಯಾತ್' ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ವಾಮನ-ರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನೇ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಭೂಮಿಯು ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯಿಂದ ದಾನ ಪಡೆದ ವಾಮನರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಅಧೀನವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಅವನಿಂದ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಸೈಟು, ಜಮೀನು, ಮನೆ, ಬಂಗಲೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ದೊರಕು-ತ್ತಿರುವುದು, ಮುಂದೆ ದೊರಕುವುದು ವಾಮನರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಂದಲೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

* ಯಾರಿಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಮನೆ, ಸೈಟು ಮೊದಲಾದವುಗಳು ದೊರಕಿದೆಯೋ, ಅವರು ವಾಮನನಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯಾರಿಗೆ ಮನೆ, ಭೂಮಿಗಳು ದೊರಕಿಲ್ಲವೋ, ಅವರು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಫಲವು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ದೊರಕುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

* ಲೌಕಿಕ ಸಂಪತ್ತುಗಳ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದವರು ನಿಷ್ಕಾಮವಾದ ಭಾವನೆ -ಯಿಂದ ವಾಮನನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಇಂದು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

* ವಾಮನನಿಗೆ ಅರುಣೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಮೃತ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವೈಭವದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು. ತೊಟ್ಟಿಲಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಮನೆಮಂದಿಯೆಲ್ಲರೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಲೇ ಬೇಕು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಾಮನನು ಅವತಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಾಮನ ಜಯಂತಿಯನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ವಾಮನನಿಗೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು -

ಶಂಖ-ಚಕ್ರ-ಗದಾ-ಪದ್ಮ-ಶರ-ಶಾರ್ಙ್ಗ-ವಿಭೂಷಿತ ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ
ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಶಾರ್ಙ್ಗ-ಪಾಣೇ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ
ವಾಮನಾಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಕ್ರಾಂತಂ ತ್ರಿಭುವನಂ ಯತಃ ।
ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ವಾಮನಾಯ ನಮೋನಮಃ ॥
ನಮಸ್ತೇ ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಸ್ತೇ ಜಲಶಾಯಿನೇ ।
ತುಭ್ಯಮರ್ಘ್ಯಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ಬಾಲವಾಮನರೂಪಿಣೇ ॥
ವಾಮನಾಯ ನಮಃ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ

ಪೂಜಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ವಾಮನನಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ವಾಮನಾಯ ನಮಃ	ಪಾದೌ ಪೂಜಯಾಮಿ
ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ	ಕಟಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ

ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ ಜಠರಂ ಪೂಜಯಾಮಿ
ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ ಉರಃ ಪೂಜಯಾಮಿ
ವಿಶ್ವಭೃತೇ ನಮಃ ಕಂಠಂ ಪೂಜಯಾಮಿ
ಲೋಮರೂಪಿಣೇ ನಮಃ ಶಿರಃ ಪೂಜಯಾಮಿ
ವಿಶ್ವಜಿತೇ ನಮಃ ಬಾಹೌ ಪೂಜಯಾಮಿ
ವಾಮನಾಯ ನಮಃ ಶಂಖಂ ಪೂಜಯಾಮಿ
ದಧಿವಾಮನಾಯ ನಮಃ ಚಕ್ರಂ ಪೂಜಯಾಮಿ

* ಮಂಗಳಾರತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ 'ಹೇಮಾದ್ರಿ ಶಿಖರಾಕಾರಂ' ಎಂಬ ದಧಿವಾಮನಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಪೂಜೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು.

ಕಮಂಡಲಂ ಯಜ್ಞಸೂತ್ರಂ ಶಿಖಾಂ ಛತ್ರಂ ಚ ಧಾರಿಣಮ್
ತೇಜಃಪುಂಜಮಯಂ ದೇವಂ ವಾಮನಂ ಪುರುಷಂ ಭಜೇ ।
ಶಂಖಚಕ್ರಧರಂ ದೇವಂ ವಿಭುಂ ತೇಜೋಮಯಂ ಪ್ರಭುಮ್
ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಂ ವಾಸುದೇವಂ ಭಜೇ ತಂ ವಿಶ್ವತೋಮುಖಮ್
ಬಲಿದ್ವಿಷೇ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಯಜ್ಞರೂಪಾಯ ವೇಧಸೇ
ವಾಮನಾಯ ಮಹಾಮಾಯಾವಂಚಿತಾಶೇಷಮಾನವ
ದೇವೇಶ್ವರಾಯ ದೇವಾಯ ದೇವಸಂಭೂತಿ-ಕಾರಿಣೇ
ಪ್ರಭವೇ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ವಾಮನಾಯ ನಮೋನಮಃ ॥

ಮತ್ತು ವಾಮನನ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು.

* ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ವಾಮನ ರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಅವತರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಾಮನನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಇಂದು ಮಾಡಬೇಕು. ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪತ್ ದಿವಸ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ, ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸಮಸ್ತ ಚತುರ್ದಶ ಲೋಕಗಳನ್ನು ದಾನವನ್ನಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಲಿಪಾಡ್ಯದ ದಿವಸವೂ ಕೂಡ ಇದೇ ವಾಮನರೂಪಿಯಾದ

ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ವಾಮನವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವರಾಹಪುರಾಣವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅಂದು ಕೂಡ ವಾಮನನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಬಾರಿ ವಾಮನನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

* ನಿತ್ಯವೂ ದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ವಾಮನನ ಚಿಂತನೆ, ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳು ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾಗಿವೆ. ಐದನೆಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವಾಮನರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ.

'ಕೌಪೀನಮೇಖಲಾಜಿನದಂಡಶಿಖಾಯಜ್ಞೋಪವೀತಧರಾಯ, ಶ್ಯಾಮಲ-ವರ್ಣಾಯ, ಈಶತ್‌ಕುಂಚಿತಸವ್ಯಾಂಘ್ರಿಭುಜಾಯ, ವಸುಂಧರಾಯಾಚನ ದಕ್ಷಿಣ-ಹಸ್ತಾಯ ಸುಗಂಧಾಸಹಿತಾಯ, ಶ್ರೀವಾಮನಾಯ ನಮಃ' 'ಕೌಪೀನ, ಮೇಖಲ, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನ, ದಂಡ, ಕಮಂಡಲು, ಶಿಖಾ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಇವುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ, ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮನಾದ, ಎಡಬಗ್ಗಲಿನಲ್ಲಿ ಬಾಗಿದ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಕೈಯೊಡ್ಡಿರುವ, ಸುಗಂಧ ಎಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಜೊತೆ ನಿಂತಿರುವ ವಾಮನ -ನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ' ನಿತ್ಯವೂ ಇದನ್ನು ಆವರಣ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಬೇಕು.

* ಬೆಳಿಗ್ಗೆ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಸಾಯಂಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ವಾಮನನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

* ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ವಾಮನರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುತ್ತಾನೆ. ದ್ವಾದಶಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅರ್ಘ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

* ಹೀಗೆ ದಶಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ವಾಮನನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಮಾಡುತ್ತಾ, ದಧಿವಾಮನ ಜಯಂತಿಯ ದಿವಸ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾ, ಜೀವನವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ವಾಮನಜಯಂತೀಪೂಜಾ

ಮಮ ಇಹ ಜನ್ಮನಿ ಜನ್ಮಾಂತರೇ ಚ ಕೃತದೋಷಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾರ್ಥಂ ಪುತ್ರ-

ಪೌತ್ರಾದ್ಯಭಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ವಾಮನಜಯಂತೀವ್ರತಮಹಂ ಕರಿಷ್ಯೇ, ತದಂಗತಯಾ ವಿಹಿತಂ ಷೋಡಶೋಪಚಾರೈರ್ವಾಮನಪೂಜನಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ।

ಧೃತ್ವಾ ಜಲಮಯಂ ರೂಪಂ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಚಕ್ರಿಣಃ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಮುದರೇ ಯಸ್ಯ ಮಹಾಭೂತೈರಧಿಷ್ಠಿತಮ್ ॥
ಮಾಯಾವೀ ವಾಮನಃ ಶ್ರೀಶಃ ಸ ಆಯಾತು ಜಗತ್ಪತಿಃ ॥ ಆವಾಹನಮ್ ।

ಅಜೇಯಾಯ ಮಹೇಶಾಯ ಜಲಜಾಸ್ಯಾಯ ಶಂಸಿನೇ ।
ನಮಸ್ತೇ ಕೇಶವಾನಂತ ವಾಸುದೇವ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥ ಧ್ಯಾನಮ್ ।

ಕಮಂಡಲುಶಿಖಾಧಾರೀ ಕುಬ್ಜರೂಪೋಽಸಿ ವಾಮನ ।
ಛತ್ರದಂಡಧರೋ ದೇವ ಪಾದ್ಯಂ ಗೃಹ್ಣ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥ ಪಾದ್ಯಮ್ ।

ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾ ತ್ವಂ ದೇವ ಶ್ರವಣರ್ಕ್ಷಸಮನ್ವಿತಃ ।
ಅರ್ಘ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವೇಶ ರಮಯಾ ಸಹಿತೋ ಹರೇ ॥ ಅರ್ಘ್ಯಮ್ ।

ಕಮಂಡಲುಸ್ಥಿತಂ ಚಾರು ಶುದ್ಧಂ ಗಂಗೋದಕಂ ಮಯಾ ।
ದೇವೇಶಾಚಮನಾರ್ಥಂ ತದಾಹೃತಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥ ಆಚಮನೀಯಮ್ ।

ಓಂ ಜಲಜೋಪಮದೇಹಾಯ ಜಲಜಾಸ್ಯಾಯ ಶಂಖಿನೇ ।
ಜಲರಾಶಿಸ್ವರೂಪಾಯ ನಮಸ್ತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥ ಸ್ನಾನಮ್ ।

ಮಹಾಹವರಿಪುಸ್ಕಂಧಧೃತಚಕ್ರಾಯ ಚಕ್ರಿಣೇ ।
ನಮಃ ಕಮಲಕಿಂಜಲ್ಕಪೀತನಿರ್ಮಲವಾಸಸೇ ॥ ವಸ್ತ್ರಮ್ ।

ಶ್ರೀಖಂಡಚಂದನಂ ದಿವ್ಯಂ ... ಚಂದನಮ್ ।

ಮಲ್ಲಿಕಾಶತಪತ್ರಂ ಚ ಜಾತೀಪುಷ್ಪಂ ಸುಗಂಧಕಮ್ ।
ಚಂಪಕಂ ಜಲಜಂ ಚೈವ ಪುಷ್ಪಂ ಗೃಹ್ಣ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥ ಪುಷ್ಪಮ್ ।

ಅಥಾಂಗಪೂಜಾ – ಮತ್ಸ್ಯಾಯ ನಮಃ ಪಾದೌ ಪೂಜಯಾಮಿ । ಕೂರ್ಮಾಯ – ಜಾನುನೀ । ವರಾಹಾಯ – ಗುಹ್ಯಮ್ । ನೃಸಿಂಹಾಯ – ನಾಭಿಮ್ । ವಾಮನಾಯ

- ಉರಃ। ರಾಮಾಯ - ಭುಜೌ। ಪರಶುರಾಮಾಯ - ಕರ್ಣೌ। ಕೃಷ್ಣಾಯ - ಮುಖಮ್। ಬೌದ್ಧಾಯ - ನೇತ್ರೇ। ಕಲ್ಕಿನೇ - ಶಿರಃ।

ಧೂಪೋಽಯಂ ದೇವದೇವೇಶ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರ।
ಅಚ್ಯುತಾನಂತ ಗೋವಿಂದ ವಾಸುದೇವ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ॥ ಧೂಪಮ್।

ತ್ವಮೇವ ಪೃಥಿವೀ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಾಯುರಾಕಾಶಮೇವ ಚ।
ತ್ವಮೇವ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ಜ್ಯೋತಿರ್ದೀಪೋಽಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್॥ ದೀಪಮ್।

ಅನ್ನಂ ಚತುರ್ವಿಧಂ ಸ್ವಾ.. ನೈವೇದ್ಯಮ್। ಆಚಮನಮ್। ಕರೋದ್ವರ್ತನಮ್। ಫಲಮ್। ತಾಂಬೂಲಮ್। ದಕ್ಷಿಣಾಮ್। ನೀರಾಜನಮ್। ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಃ। ನಮಸ್ಕಾರಾನ್।

ಪ್ರಾರ್ಥನಾ –
ಜಗದಾದಿರ್ಜಗದ್ರೂಪೋ ಹ್ಯನಾದಿರ್ಜಗದಂತಕೃತ್।
ಜಲೇಶಯೋ ಜಗದ್ಯೋನಿಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮೇ ಜನಾರ್ದನಃ॥

ಅನೇಕಕರ್ಮನಿರ್ಬಂಧಧ್ವಸಿತಂ ಜಲಶಾಯಿನಮ್।
ನತೋಽಸ್ಮಿ ಮಥುರಾವಾಸಂ ಮಾಧವಂ ಮಧುಸೂದನಮ್॥

ನಮೋ ವಾಮನರೂಪಾಯ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ।
ನಮಸ್ತೇ ಬಲಿಬಂಧಾಯ ವಾಸುದೇವ ನಮೋಸ್ತು ತೇ॥

ಪಾರಣೆಯ ದಿನ ಮೊಸರನ್ನ ಸಮೇತವಾಗಿ ವಸ್ತ್ರವೇಷ್ಟಿತವಾದ ಜಲಕುಂಭವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಛತ್ರಿಯನ್ನೂ, ಪಾದರಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ದಾನ ಮಾಡ-ಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ದುರ್ಗತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಜಲಕುಂಭದಲ್ಲಿ ಜನಾರ್ದನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು.

ಅರ್ಘ್ಯ ಮಂತ್ರ –
ದೇವೇಶ್ವರಾಯ ದೇವಾಯ ದೇವಸಂಭೂತಿಕಾರಿಣೇ।
ಪ್ರಭವೇ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ವಾಮನಾಯ ನಮೋ ನಮಃ॥

ನಮಸ್ತೇ ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಸ್ತೇ ಜಲಶಾಯಿನೇ ।
ತುಭ್ಯಮರ್ಘ್ಯಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ಬಾಲವಾಮನರೂಪಿಣೇ ॥

ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ಗೋವಿಂದ ಬುಧಶ್ರವಣಸಂಜ್ಞಕ ।
ಅಘೌಘಸಂಕ್ಷಯಂ ಕೃತ್ವಾ ಸರ್ವಸೌಖ್ಯಪ್ರದೋ ಭವ ॥
ಪ್ರೀಯತಾಂ ದೇವದೇವೇಶೋ ಮಮ ಸಂಶಯನಾಶನಃ ॥ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಈ ಶ್ರವಣ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ವಾಮನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ದ್ರವ್ಯದಾನ ಕೊಡ-ಬೇಕು.

ಅಥ ಶಿಕ್ಯದಾನಸಂಕಲ್ಪಃ – ಕೃತವಾಮನದ್ವಾದಶೀವ್ರತಾಂಗತ್ವೇನ ವಿಹಿತಂ ಶ್ರೀವಾಮನಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ದಧ್ಯೋದನವಾರಿಧಾನೀಛತ್ರೋಪಾನತ್ಸಹಿತಂ ಶಿಕ್ಯದಾನಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ಇತಿ ಸಂಕಲ್ಪ್ಯ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪೂಜನಂ ಕೃತ್ವಾ – (ಹಗ್ಗದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ದಧಿಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಶಿಕ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ)

ದಧ್ಯೋದನಯುತಂ ಶಿಕ್ಯಂ ವಾರಿಧಾನೀಯುತಂ ವಿಭೋ ।
ಛತ್ರೋಪಾನಹಸಂಯುಕ್ತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ದದಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ವಾಮನೋ ಬುದ್ಧಿದಾತಾ ಚ ದ್ರವ್ಯಸ್ಥೋ ವಾಮನಃ ಸ್ವಯಮ್ ।
ವಾಮನಸ್ತಾರಕೋ ನಿತ್ಯಂ ತೇನ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ॥

ಈ ಶ್ರವಣ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಹೊಸಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಸರನ್ನವನ್ನು ತುಂಬಿಟ್ಟು ವಾಮನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು.

ದಾನಮಂತ್ರ – ವಾಮನಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಾತಿ ವಾಮನೋಽಹಂ ದದಾಮಿ ತೇ ।
ವಾಮನಂ ಸರ್ವತೋ ಭದ್ರಂ ದ್ವಿಜಾಯ ಪ್ರತಿಪಾದಯೇ ॥ ಅಥವಾ ವಾಮನಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಾತಿ ವಾಮನೋ ವೈ ದದಾತಿ ಚ । ವಾಮನಸ್ತಾರಕೋಭಾಭ್ಯಾಂ ವಾಮನಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ಶಿಕ್ಯಮಮುಕಶರ್ಮಣೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ತುಭ್ಯಮಹಂ ಸಂಪ್ರದದೇ ಇತಿ ದದ್ಯಾತ್ । ಇತಿ ವಾಯನಮ್ ॥

ಶ್ರೀದಧಿವಾಮನಸ್ತೋತ್ರಮ್

ಹೇಮಾದ್ರಿಶಿಖರಾಕಾರಂ ಶುದ್ಧಸ್ಫಟಿಕಸನ್ನಿಭಮ್ ।
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿಭಂ ದೇವಂ ದ್ವಿಭುಜಂ ವಾಮನಂ ಸ್ಮರೇತ್ ॥ 1 ॥
ಪದ್ಮಾಸನಸ್ಥಂ ದೇವೇಶಂ ಚಂದ್ರಮಂಡಲಮಧ್ಯಗಮ್ ।
ಜ್ವಲತ್ಕಾಲಾನಲಪ್ರಖ್ಯಂ ತಟಿತ್ಕೋಟಿಸಮಪ್ರಭಮ್ ॥ 2 ॥
ಸೂರ್ಯಕೋಟಿ ಪ್ರತೀಕಾಂಶಂ ಚಂದ್ರಕೋಟಿಸುಶೀತಲಮ್ ।
ಚಂದ್ರಮಂಡಲಮಧ್ಯಸ್ಥಂ ವಿಷ್ಣುಮಚ್ಯುತಮವ್ಯಯಮ್ ॥ 3 ॥
ಶ್ರೀವತ್ಸಕೌಸ್ತುಭೋರಸ್ಕಂ ದಿವ್ಯರತ್ನವಿಭೂಷಿತಮ್ ।
ಪೀತಾಂಬರಮುದಾರಾಂಗಂ ವನಮಾಲಾವಿಭೂಷಿತಮ್ ॥ 4 ॥
ಸುಂದರಂ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷಂ ಕಿರೀಟೇನ ವಿರಾಜಿತಮ್ ।
ಷೋಡಶಸ್ತ್ರೀಯುತಂ ಸಮ್ಯಗಪ್ಸರೋಗಣಸೇವಿತಮ್ ॥ 5 ॥
ಋಗ್ಯಜುಃಸಾಮಾಥರ್ವಾಭಿರ್ಗೀಯಮಾನಂ ಜನಾರ್ದನಮ್ ।
ಚತುರ್ಮುಖಾದ್ಯೈರ್ದೇವೇಶೈಃ ಸ್ತೋತ್ರಾರಾಧನತತ್ಪರೈಃ ॥ 6 ॥
ಸನಕಾದ್ಯೈರ್ಮುನಿಗಣೈಃಸ್ತೂಯಮಾನಮಹರ್ನಿಶಮ್ ।
ತ್ರಿಯಂಬಕೋ ಮಹಾದೇವೋ ನೃತ್ಯತೇ ಯಸ್ಯ ಸನ್ನಿಧೌ ॥7॥
ದಧಿಮಿಶ್ರಾನ್ನಕವಲಂ ರುಕ್ಮಪಾತ್ರಂ ಚ ದಕ್ಷಿಣೇ ।
ಕರೇ ತು ಚಿಂತಯೇದ್ವಾಮೇ ಪೀಯೂಷಮಮಲಂ ಸುಧೀಃ ॥8॥
ಸಾಧಕಾನಾಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಮನ್ನಪಾನಮನುತ್ತಮಮ್ ।
ಬ್ರಾಹ್ಮೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ಚೋತ್ಥಾಯ ಧ್ಯಾಯೇದ್ದೇವಮದೋಕ್ಷಜಮ್ ॥9॥
ಅತಿಸುವಿಮಲಗಾತ್ರಂ ರುಕ್ಮಪಾತ್ರಸ್ಥಮನ್ನಂ
ಸುಲಲಿತದಧಿಖಂಡಂ ಪಾಣಿನಾ ದಕ್ಷಿಣೇನ ।
ಕಲಶಮಮೃತಪೂರ್ಣಂ ವಾಮಹಸ್ತೇ ದಧಾನಂ
ತರತಿ ಸಕಲದುಃಖಾದ್ವಾಮನಂ ಭಾವಯೇದ್ಯಃ ॥ 10 ॥
ಕ್ಷೀರಮನ್ನಮನ್ನದಾತಾ ಲಭೇದನ್ನಾದ ಏವ ಚ ।

ಪುರಸ್ತಾದನ್ನಮಾಪ್ನೋತಿ ಪುನರಾವರ್ತಿವರ್ಜಿತಮ್ ।
ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಮೈಶ್ವರ್ಯಂ ಲಭತೇ ಚಾನ್ನಸಪಂದಃ ॥ 11 ॥
ಇದಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಪಠೇದ್ಯಸ್ತು ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲೇ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ ।
ಅಕ್ಲೇಶಾದನ್ನಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಜ್ಞಾನಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಮೇವ ಚ ॥ 12 ॥
ಅಭ್ರಶ್ಯಾಮಃ ಶುಭ್ರಯಜ್ಞೋಪವೀತೀ ಸತ್ಕೌಪೀನಃ ಪೀತಕೃಷ್ಣಾಜಿನಶ್ರೀಃ ।
ಛತ್ರೀ ದಂಡೀ ಪುಂಡರೀಕಾಯತಾಕ್ಷಃ ಪಾಯಾದ್ದೇವೋ ವಾಮನೋ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ॥
ಅಜಿನದಂಡಕಮಂಡಲುಮೇಖಲಾರುಚಿರಪಾವನವಾಮನಮೂರ್ತಯೇ ।
ಮಿತಜಗತ್ತ್ರಿತಯಾಯ ಜಿತಾರಯೇ ನಿಗಮವಾಕ್ಪಟವೇ ಬಟವೇ ನಮಃ ॥ 14 ॥
ಶ್ರೀಭೂಮಿಸಹಿತಂ ದಿವ್ಯಂ ಮುಕ್ತಾಮಣಿವಿಭೂಷಿತಮ್ ।
ನಮಾಮಿ ವಾಮನಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಫಲಪ್ರದಮ್ ॥ 15 ॥
ವಾಮನೋ ಬುದ್ಧಿದಾತಾ ಚ ದ್ರವ್ಯಸ್ಥೋ ವಾಮನಃ ಸ್ಮೃತಃ ।
ವಾಮನಸ್ತಾರಕೋಭಾಭ್ಯಾಂ ವಾಮನಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥ 16 ॥

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀವಾಮನಪುರಾಣೇ ಶ್ರೀದಧಿವಾಮನಸ್ತೋತ್ರಮ್ ॥

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಶುಕ್ಲ ॥ ಚತುರ್ದಶೀ

ಅನಂತಚತುರ್ದಶೀ – ಭಾದ್ರಪದಶುಕ್ಲಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಅನಂತವ್ರತ. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಗಂಟಿನ ದಾರದಲ್ಲಿ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತದಾರವು ಕಳೆದುಹೋದರೆ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರಮಂತ್ರದಿಂದ 108 ಆಜ್ಯ ಆಹುತಿಗಳನ್ನೂ, ಕೇಶವಾದಿ ನಾಮಗಳಿಂದ ಒಂದೊಂದು ಆಜ್ಯಾಹುತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನೂತನ ದಾರವನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಅಗಸ್ತ್ಯಪೂಜಾ

ಸಿಂಹಸಂಕ್ರಮಣವಾದ ಮೇಲೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ದಿನಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಕನ್ಯಾಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ 7 ದಿನಗಳ ಮುಂಚೆ ಅಗಸ್ತ್ಯೋದಯ. ಆಗ ಪೂರ್ಣಕುಂಭದಲ್ಲಿ

ಅಗಸ್ತ್ಯರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ, ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಿ, ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ದ್ವಿಜರು ವೇದಮಂತ್ರದಿಂದ ಪೌರಾಣಿಕಮಂತ್ರದಿಂದ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಶುಕ್ಲ ॥ ಪೌರ್ಣಿಮಾ

ಪೌರ್ಣಮಾಸೀ ಶ್ರಾದ್ಧ – ಭಾದ್ರಪದಶುಕ್ಲಪೌರ್ಣಿಮಾದಂದು ಪ್ರಪಿತಾಮಹನಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಮೂರು ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ ಅವರ ಪತ್ನಿಯರನ್ನೂ ಅದರಂತೆ ಮಾತಾಮಹಾದಿತ್ರಯರು ಅವರ ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಸದೈವ ಸಪಿಂಡ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಪ್ರಪಿತಾಮಹನ ಪಿತ್ರಾದಿತ್ರಯವನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಸತ್ಯವಸುಸಂಜ್ಞಕವಿಶ್ವೇದೇವಸಹಿತವಾಗಿ ನಾಂದೀಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

(ಪ್ರೋಷ್ಠಪದಿ ಭಾಗವತ ಮಂಗಳ)

ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪದದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಪ್ರೋಷ್ಠಪದಿ ಭಾಗವತ ಮಂಗಳವನ್ನು ಈ ದಿನ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಂಗಳಮಹೋತ್ಸವದ ಪ್ರಾತಃ ವೇದವ್ಯಾಸಪೂಜಾ ಅಂಗವಾಗಿ ಪುರಾಣ ಹೇಳಿದ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಪಾರ್ಚನೆ ಮಾಡಿ, ಮಂಗಳಾರತಿಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ, ಪುರಾಣ ಹೇಳಿದವರಿಗೆ ಮೈ-ಕೈಗಳಿಗೆ ಗಂಧವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿ, ಹಣೆಗೆ ಅಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ, ಹೂವಿನ ಹಾರವನ್ನು ಹಾಕಿ, ಪುರಾಣಿಕರಿಗೆ ಒಂದು ಜೊತೆ ಧೋತ್ರ, ಒಂದು ಸೀರೆಯೊಂದಿಗೆ ಫಲತಾಂಬೂಲ, ಸಂಭಾವನೆಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದು.

(ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ಸಮಾಪ್ತಿ) - ಆಷಾಢ ಬಹುಳ ತ್ರಯೋದಶೀಯಿಂದ ಆಚರಿಸಿದ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ವ್ರತವು ಇಂದಿಗೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಕೂಡಿಸಿದ ರಾಯರನ್ನು ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಎಬ್ಬಿಸಿ, ಸೀಮೋಲ್ಲಂಘನವನ್ನು (ಸೀಮೋಲ್ಲಂಘನವೆಂದರೆ - ರಾಯರ ಉತ್ಸವ ಬೃಂದಾವನ, ಪ್ರಹ್ಲಾದರಾಜರ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಡೋಲೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಸಂಜೆ ಶ್ರೀಮಠದ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಬೇರೊಂದು ದೇವಾಲಯಕ್ಕಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಆರಾಧನಾ ಮಹಾರಥೋತ್ಸವದ ರಾಜಬೀದಿಯಲ್ಲೇ ಆಗಲೀ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾರವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀಮಠಕ್ಕೆ ವಾಪಸ್ಸು ಬರುವುದು. ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿಯ

ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ, ಫಲಸಮರ್ಪಣೆ - ಮಂಗಳಾರತಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮಠಕ್ಕೆ ವಾಪಸ್ಸು ಬರಬೇಕು) ಮಾಡಬೇಕು. ನಿತ್ಯವಿಧಿಯಂತೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ, ಹಸ್ತೋದಕಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿ, ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯವನ್ನು ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನದಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ (ನದಿಯಲ್ಲಿ) ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕು. ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು.

ಅನಂತನ ಹುಣ್ಣಿಮೆ – ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ಪೂರ್ಣಿಮಾ ದಿನಕ್ಕೆ ಈ ಹೆಸರಿದೆ. ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು ಇಂದೇ. ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ದಿನ ರಥೋತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಪಾಡ್ಯ
ಮಹಾಲಯ - ಪಿತೃಯಜ್ಞ (ಶ್ರೀವಿಶ್ವನಂದನತೀರ್ಥರು)
ಜನನ - ಮರಣ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು

ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಮರಣದವರೆಗೂ ಅನೇಕ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ ಶಾಂತಿ-ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಬರುವ ಅನೇಕ ದೋಷಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹಾಗಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಅಥವಾ ಮರಣಿಸಿದಾಗ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆಶೌಚ – ಅಶುಚಿ ಎಂದು ಸೂಚಿಸುವ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಪಾಪ (ಮೈಲಿಗೆ). ಅದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈಗ ಸೂತಕ ಪದ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಕಾರಣಾನುಗುಣವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾದ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ. ಆಶೌಚ (ಶಾವ) ಇರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡದಾನ, ಉದಕದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಶ್ರೌತಸ್ಮಾರ್ತಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅರ್ಹತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಶೌಚ ಇರುವವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಶುದ್ಧಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಶೌಚ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣು-

ವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಕರ್ಮಾನರ್ಹತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲೂ ಗೊತ್ತಾದ ಕಾಲದವರೆಗಿರುವ, ಶರೀರಗತವಾದ ಒಂದು ವಿಧದ ಮಾಲಿನ್ಯ. ಗೊತ್ತಾದ ಕಾಲ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಮಾಲಿನ್ಯ ಕಳೆದು ಕರ್ಮಾರ್ಹತೆ ಉಂಟಾ-ಗುತ್ತದೆ. ಆಶೌಚದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಿಯಾಗಲು ಕೆಲವರಿಗೆ ಕ್ಷೌರವೂ ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಆಶೌಚದಲ್ಲಿ ಜನನ, ಮರಣ, ಆರ್ತವ, ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ, ಸನ್ನಿಪಾತ-ಎಂದಿವೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಅನೇಕ ಭೇದಗಳಿವೆ.

ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಬರುವುದು ಜನನಾಶೌಚ (ಸೂತಿಕಾಶೌಚ). ಇದಕ್ಕೆ ಪುರುಡು, ವೃದ್ಧಿ ಎಂಬ ಪದಗಳೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಸಾವಿನಿಂದ ಬರುವುದು ಮರಣಾಶೌಚ (ಶಾವಾಶೌಚ). ಇದನ್ನೀಗ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎರಡು ವಿಧಗಳಲ್ಲೂ ಏಳು ತಲೆಮಾರಿನವರೆಗಿನ ದಾಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಹತ್ತು ದಿನಗಳು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳು, ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳು, ಚತುರ್ಥವರ್ಣದವರಿಗೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಆಶೌಚಕಾಲವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇದು ಆಶೌಚದ ಪರಮಾವಧಿ. ಜನನಾಶೌಚದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಸ್ರಾವನಿಮಿತ್ತ ಗರ್ಭ-ಮಾಸಾನುಗುಣವಾಗಿ 4, 5, 6 ದಿನಗಳು ಆಶೌಚವೂ ಉಂಟು.

ಇದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾದುದು ಮೂರು ದಿನಗಳ ಆಶೌಚ. ಇದರಂತೆಯೇ ಪಕ್ಷಿಣೀ (ಒಂದೂವರೆ ದಿನಗಳು) ಮತ್ತು ಒಂದು ದಿನದ ಆಶೌಚವೂ ಇವೆ. ಅವೆರಡೂ ಶಾವಾಶೌಚ ದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ಈ ನಿಯತಕಾಲಿಕವಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಸ್ನಾನ ನಿಮಿತ್ತಕವಾದ ಆಶೌಚವೂ ಉಂಟು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರದಿಂದ ಶುದ್ಧಿ. ಬಾಂಧವ್ಯ ದೂರವಾದಂತೆಲ್ಲ ಆಶೌಚಕಾಲ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷ ಭೇದದಿಂದಲೂ ಆಶೌಚಕಾಲ ಭಿನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಲ್ಲು ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಮಗು ಸತ್ತರೆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಪುರ್ಣಕಾಲದ ಆಶೌಚ. ದಾಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಕೂಡಲೇ ಶುದ್ಧಿ. ಚೌಲಕಾಲದೊಳಗೆ ಮೃತನಾದರೆ ಒಂದು ದಿನದ ಆಶೌಚ. ಉಪನಯನದವರೆಗೆ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಆಶೌಚ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹತ್ತುದಿನಗಳ ಆಶೌಚ. ಮರಣಾಶೌಚದಲ್ಲಿ ಇದರಂತೆಯೇ ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಪ್ರಭೇದಗಳಿವೆ. ಗಂಡನಿಗೆ ಬಂದ ಆಶೌಚ ಹೆಂಡತಿಗೂ ಉಂಟು. ಆದರೆ ಹೆಂಡತಿಗೆ

ಬಂದ ಆಶೌಚ ನಿಯತವಾಗಿ ಗಂಡನಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಿವಾಹಾನಂತರ ತಂದೆ ಕಡೆಯ ಬಂಧುಗಳ ಆಶೌಚ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಗಂಡನ ಬಂಧುಗಳ ಆಶೌಚ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಜನನ ಅಥವಾ ಮರಣದ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗುವವರೆಗೂ ಆಶೌಚ ಬರು-ವುದಿಲ್ಲ. ಜನನಾಶೌಚ ವಿಷಯ ಕಾಲ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ತಿಳಿದರೂ ಆಶೌಚ ಇರುವು-ದಿಲ್ಲ. ಮರಣಾಶೌಚದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆದ ಮೇಲೂ ಆಶೌಚ ಉಂಟು, ಆದರೆ ಅವಧಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹತ್ತು ದಿನಗಳ ಆಶೌಚದ ವಿಷಯವನ್ನು ಆ ಕಾಲ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಕೇಳಿದರೆ ಮೂರು ದಿನಗಳೂ ಆರು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಪಕ್ಷಿಣಿಯೂ, ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಒಂದು ದಿನವೂ ಆಶೌಚ ಇರಬೇಕು. ವರ್ಷಾನಂತರ ಮರಣ ವಿಷಯ ತಿಳಿದರೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರದಿಂದ ಶುದ್ಧಿ. ಮಗನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಸಪಿಂಡ ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ಈ ಕ್ರಮ.

ಮೂರು ದಿನಗಳ ಆಶೌಚದಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಹತ್ತು ದಿವಸಗಳೊಳಗೆ ವಿಷಯ ತಿಳಿದರೆ ಒಂದು ದಿನವೂ ಪಕ್ಷಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಲವೂ ಆಶೌಚ. ಹತ್ತು ದಿವಸಗಳು ಕಳೆದ ಬಳಿಕ ಕೇವಲ ಸ್ನಾನ ಮಾತ್ರ. ದಿನಾಶೌಚದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಯತ ಕಾಲಾನಂತರ ತಿಳಿದ ಆಶೌಚಕ್ಕೆ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಶುದ್ಧಿ.

ಒಂದು ಜನನಾಶೌಚ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಜನನಾಶೌಚ ಬಂದರೆ ಎರಡನೆಯ ಜನನನಿಮಿತ್ತ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಆಶೌಚ ಇರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಮೊದಲನೆಯ ಆಶೌಚದಿಂದ ಅದೂ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಜನನಾಶೌಚ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾವಾಶೌಚ ಬಂದರೂ ಶಾವಾಶೌಚ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನನಾಶೌಚ ಬಂದರೂ ಶಾವಾಶೌಚ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಶುದ್ಧಿ. ಶಾವಾಶೌಚ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಕಾಲದ ಮತ್ತೊಂದು ಶಾವಾಶೌಚ ಬಂದರೆ ಆಗ ಮೊದಲಿನ ಶಾವಾಶೌಚ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಶುದ್ಧಿ. ಅಧಿಕ - ಕಾಲದ ಆಶೌಚದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಕಾಲದ ಆಶೌಚ ಬಂದರೆ ಅಧಿಕ ಕಾಲದ ಆಶೌಚದೊಡನೆಯೇ ಮತ್ತೊಂದು ಆಶೌಚ ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ತಂದೆ-ತಾಯಿ ನಿಮಿತ್ತಕವಾದ ಆಶೌಚದಲ್ಲಿ ಈ ನಿಯಮ ಕೂಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಆಶೌಚಾಂತ್ಯಸ್ನಾನವನ್ನು ಸಂಗಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ, ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ 2 ಗಂ 24 ನಿ. ಮೇಲೆ 4 ಗಂ 48 ನಿ. ಒಳಗೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಆಶೌಚದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಕೂಡದು; ಆತ ನಮಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹ. ಪೂಜೋಪಯುಕ್ತಪುಷ್ಪ ಮೊದಲಾದುವನ್ನೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಕೂಡದು. ಅಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನ ಕೂಡದು. ತಾಂಬೂಲ, ಗಂಧ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು.

ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆಶೌಚಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ರಾತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನನ ಮರಣಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ 12 ಗಂ. ಒಳಪಟ್ಟು ಅದೇ ದಿವಸದಿಂದ, 2 ಗಂ. 30 ನಿ. ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಮಾರನೆಯ ದಿನದಿಂದ ಆಶೌಚ ದಿನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಗಣಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು. ಈ ಎರಡು ಕಾಲಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವುದರ ದಿನಗಣನೆಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕದಿಂದ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬೇಕು. ಆ ಗೊತ್ತಾದ ದಿನದ ಹಗಲಿನ ಕಾಲ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು 24 ಗಂಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಳಿದುದು ರಾತ್ರಿ ಪ್ರಮಾಣ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಗಂಟೆ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದು ಉಳಿದುದರ ಮೂರನೆಯ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ 11/2 ಗಂಟೆ ಕಾಲವನ್ನೂ ಹಗಲಿನ ಕಾಲ-ಪ್ರಮಾಣವನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಬರುವ ಕಾಲದಿಂದ ಮುಂದಿನದು ಮಾರನೆಯ ದಿನದ ಗಣನೆಗೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲಗಣನೆಯಂತೆ ಅರ್ಧ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವ ಜನನ ಮರಣಗಳ ದಿನವನ್ನು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಬೇಕು. ರಜಸ್ವಲಾಶೌಚ : ಹೆಂಗಸರು ಮುಟ್ಟಾದ ದಿನದಿಂದ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಇರುವ ಮೈಲಿಗೆ. ಮುಟ್ಟಾದ ದಿನದಿಂದ 18ನೆಯ ದಿನ ಮತ್ತೆ ಮುಟ್ಟಾದರೆ 1 ದಿನವೂ 19ನೆಯ ದಿನ ಆದರೆ 2 ದಿನಗಳೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ 3 ದಿನಗಳೂ ಆಶೌಚ ಇರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಲ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಶುದ್ಧಿ.

ಅನ್ಯ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಬರುವ ಆಶೌಚ ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ. ಆಶೌಚ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಆಶೌಚ ಬರುವುದು ಸನ್ನಿಪಾತ.

ಪುರುಷನಿಗೆ ಸಂಸರ್ಗಾಶೌಚ ಬಂದರೆ ಅದು ಅವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ. ಅವನ ಹೆಂಡತಿಗಾಗಲೀ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗಾಗಲೀ ಆಶೌಚ ಇಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿಗೆ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಆಶೌಚ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಗಂಡನಿಗೆ ಅದೇ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಆಶೌಚವಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಆಕೆಯೂ ಆಶೌಚ ಇರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಪಿತೃಯಜ್ಞ

ನಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ನಮಗೆ ಜನ್ಮವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರಿಂದಾಗಿ ನಮಗೆ ಅವರ ಋಣವು ಗಂಟು ಬಿದ್ದಿದೆ. ನಾವು ಸರಿಯಾದ ಮಕ್ಕಳೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರ ಋಣವನ್ನು ಪರಿಹಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ,

1. ಅವರು ಬದುಕಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳಬೇಕು.

2. ನಾವು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದು ವಂಶವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಬೇಕು.

3. ತಂದೆ, ತಾಯಿಗಳು ಕಾಲವಾದ ನಂತರ ಕಾಲಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಮಾಡ-ಬೇಕಾದ ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಮುಮೂರ್ಷುಪಿತೃಕನ ಕರ್ತವ್ಯ

ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ತಂದೆ ಅಥವಾ ತಾಯಿಯೆಂದು ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳದೇ ಸಾಮಾನ್ಯ-ವಾಗಿ ಪಿತೃಶಬ್ದವನ್ನು ಹಾಕಿದರೆ ಅದರಿಂದ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಇಟ್ಟು-ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮುಮೂರ್ಷು ಎಂದರೆ ಮರಣವು ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿರುವವನು ಎಂದರ್ಥ. ಮುಮೂರ್ಷುಪಿತೃಕ ಎಂದರೆ ಯಾರ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಮರಣವು ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿದೆಯೋ ಅಂತಹ ಮಗ ಎಂದರ್ಥ. ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳ ಮರಣವು ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿದ್ದಾಗ ಮಗನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಂದೆ- ತಾಯಿಗಳು ಸಾಯುವ ಕಾಲ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾಗ ಔಷಧ ಪಥ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಜನಗಳು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳು ತಾವೇ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದರೆ ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದವರು ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಹೆತ್ತು, ಹೊತ್ತು, ಸಾಕಿ, ಸಲಹಿದ್ದಕ್ಕೆ ಪಿತೃಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸೋಣ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಲಾದರೂ ನಾವೇ ಕೈಯಾರ ಅವರ ಸೇವೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಮಾಡಿಸಬಾರದು. ಔಷಧ, ಪಥ್ಯ ಕೊಡಿಸುವ ಲೌಕಿಕವಾದ ಹೊಣೆ ಒಂದು ಕಡೆಯಾದರೆ ವೈದಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಬೇರೆ ಇದೆ. ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ.

ಪಿತೃಗಳು ಸಾಯುವ ಕಾಲ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಮೊದಲು ಪತ್ತೆ ಮಾಡಿ-ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಮರಣ ಬಂದರೆ ಏನೂ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಾಯಃ ಸೂಚನೆ ಇಲ್ಲದೇ ಮರಣವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ರೈಲುಬಂಡಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸೂಚನೆಗಳಿವೆ. ಕೈಮರ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಪೀಪಿ ಕೂಗುತ್ತದೆ. ಕೆಂಪು ಬಾವುಟ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ದೇಹದ ಯಾತ್ರೆ ನಿಲ್ಲುವುದು ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾಗಲೂ ಇದಕ್ಕೆ ಸದೃಶವಾದ ಸೂಚನೆಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕೈಮರ ಬಿದ್ದಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪೀಪಿ ಕೂಗಿದಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಉಸಿರು ಸುಯ್ ಸುಯ್ ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಬಾವುಟ ಕಂಡಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯ ಬಾವುಟ ಕಾಣುತ್ತದೆ (ಕೂದಲು ನರೆಯುತ್ತದೆ). ರೈಲು ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಸೂಚನೆ ಬಂದಾಗ ಗಂಟುಮೂಟೆ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇಳಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವಂತೆ ದೇಹವು ನಿಲ್ಲುವ ಹೊತ್ತು ಬಂದಾಗ ಪುಣ್ಯದ ಗಂಟನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಪಿತೃಗಳು ಸ್ವಯಂ ಮಾಡಲು ಅಸಮರ್ಥ-ರಾದಾಗ ಸತ್ಪುತ್ರನು ಅವರಿಂದ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅಂದರೆ, ವಯಸ್ಸಾದ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ದರ್ಶನ, ಗಂಗಾದಿಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳ ಸ್ನಾನ, ಭಾಗವತಾದಿ ಕಥಾಶ್ರವಣ ಇವುಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು. ಅದು (ಅವರಿಗೆ) ಸ್ವಲ್ಪ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಾಗ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಮತ್ತು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯ.

ಮರಣಸೂಚನೆಗಳು

ಪ್ರಾಯಃ ಮರಣಕ್ಕೆ ಸೂಚನೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆ. ಇಂತಹ ಸೂಚನೆಗಳು ಎಚ್ಚರದಲ್ಲೂ ಬರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲೂ ಬರಬಹುದು. ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೆಲವು ಸೂಚನೆಗಳು ಹೀಗಿವೆ. (ಭಾಗ. 10-42-25ರಿಂದ 29ರವರೆಗೆ)

1. ಕಿವಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಾಗ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗಂಟೆ ಬರಿಸುವಂತೆ ಅಥವಾ ಗುಯ್ ಎಂದು ಶಬ್ದ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣಘೋಷ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಾಣ-ಘೋಷವು ಕೇಳದಿದ್ದರೆ ಅದು ಮರಣವು ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿದೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸೂಚಕ.

2. ತನ್ನ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಲೆ ಕಾಣಿಸದೇ ಇರುವುದು.

3. ಮರವು ಚಿನ್ನದಂತೆ ಹೊಳೆಯುವಂತೆ ಕಾಣುವುದು.

4. ಸೂರ್ಯನು ಚಂದ್ರನಂತೆ ತಂಪಾಗಿ ಕಾಣುವುದು.

5. ತನ್ನ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ತೂತು ಇರುವಂತೆ ಕಾಣುವುದು.

6. ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಮಧ್ಯೆ ತೂತು ಇರುವಂತೆ ಕಾಣುವುದು.

7. ಪೀಠದಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ ದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಬೀಳುವುದು.

8. ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿರುವ ಕಳಶಪ್ರಾಯವಾದ ಮರಗಳು ಮುರಿದು ಬೀಳುವುದು.

9. ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಅರಣ್ಯಮೃಗಗಳು (ನರಿ ಮೊದಲಾದ್ದು) ಅಥವಾ ಅರಣ್ಯ ಪಕ್ಷಿಗಳು (ಗೂಬೆ ಮೊದಲಾದವು) ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದು.

10. ಕಾಗೆಗಳ ಅಥವಾ ಹಾವುಗಳ ಮೈಥುನವನ್ನು ನೋಡುವುದು.

ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು. ಇಂಥಾ ಕೆಟ್ಟ ಸೂಚನೆಗಳು ಬಂದಾಗ ಶಾಂತಿ-ಮಾಡುವುದರಿಂದ, ಅಪಮರಣದ ಸೂಚನೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಅದರ ಪರಿಹಾರ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಾಕಮೈಥುನಶಾಂತಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಶಾಂತಿಗಳಲ್ಲದೇ ''ಸರ್ವಕೌತುಕಶಾಂತಿ'' ಎಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯಶಾಂತಿಯೂ ಇದೆ. ಇವುಗಳ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಕರಿಂದ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಕೆಲವೊಂದು ಸ್ವಪ್ನಸೂಚನೆಗಳು ಹೀಗಿವೆ –

1. ದಿಗಂಬರನಾಗಿ ಮೈಗೆ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋದಂತೆ ಕಾಣುವುದು.

2. ಪಾರಿವಾಳವು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುವುದು.

3. ಕೋತಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಕಚ್ಚಿದಂತೆ ಕಾಣುವುದು.

4. ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಡುಬನ್ನು ಅದ್ದಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುವಂತೆ ಕಾಣುವುದು.

5. ಕೆಂಪುಹೂವಿನ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

6. ಕಾಡುಹಂದಿ ಅಥವಾ ಕಾಡು ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಕಾಣುವುದು.

7. ಕಪ್ಪುಹಲ್ಲು ಇರುವ ಕಪ್ಪು ಪುರುಷನನ್ನು ಕಾಣುವುದು.

8. ಕಮಲದ ದಂಟನ್ನು ತಿನ್ನುವಂತೆ ಕಾಣುವುದು.

ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸ್ವಪ್ನಸೂಚನೆಗಳು ಬಂದಾಗ ರಾತ್ರೀಸೂಕ್ತದಿಂದ ಪಾಯಸ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾದರೆ ಮೂರಾವರ್ತಿ ರಾತ್ರೀಸೂಕ್ತವನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಅಪಮೃತ್ಯು ಆಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಕಾಲಮೃತ್ಯು ಆದರೆ ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಒಳ್ಳೆ ಗತಿಯು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. (ಐತರೇಯ ಭಾಷ್ಯ).

ಪಿತೃಗಳು ಮರಣಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ

ಪಿತೃಗಳ ಮರಣವು ಅತ್ಯಂತ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿರುವಾಗ ಹೆದರಬಾರದು. ದುಃಖ-ದಿಂದ ಅಳಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಮರಣವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ದೇಹ ಸಾಯುವುದು ನಿಶ್ಚಯ. ಜೀವ ಸಾಯುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಯಾವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದುಃಖಪಟ್ಟು ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. (ಭ.ಗೀ.2) ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರು ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ ನಮಗೇನು ಗತಿ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯು ಹೇಗೆ ಆದೀತು? ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.

ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನ ಜನ್ಮಸ್ಥಳವು ಇಡೀ ಜನ್ಮದ ಆಗುಹೋಗುಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮರಣಸ್ಥಳವು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಂದಿನ ಗತಿಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪಿತೃಗಳು ಶುದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಅಶುಚಿ ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದುವುದನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಪ್ಪಿಸಬೇಕು. ಇದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಎಂದರೆ ನಂಬಿಕಸ್ಥರಾದ ವೈದ್ಯರಿಂದ ಆ ರೋಗಿಯ ಉಳಿವಿನ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ವಯಸ್ಸೂ ಆಗಿದ್ದು, ಉಳಿಯುವ ಅವಕಾಶವೂ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದಾಗ

ರೋಗಿಯಾದ ತಂದೆಯನ್ನೋ, ತಾಯಿಯನ್ನೋ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು.

ಎಚ್ಚರಿಕೆ

ಈ ಕಲಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ರೋಗವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ವೈದ್ಯರಿಗಿಂತ ಧನವನ್ನು ಅಪ-ಹರಿಸುವ ವೈದ್ಯರು ಹೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ರೋಗಿಯು ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಮಗೆ ಖಾತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಹಣ ಬರಲಿ ಎಂಬ ದುರುದ್ದೇಶದಿಂದ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಐ.ಸಿ.ಯು.ವಿನಲ್ಲಿರಲಿ ಎಂದು ಸಲಹೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಮರಣದಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ಮರಣ ಹಾಗೂ ದೈಹಿಕಮರಣ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ. ಮಾನಸಿಕಮರಣವಾದ ಮೇಲೂ ಕೃತಕವಾದ ಉಸಿರಾಟ ಹಾಗೂ ಆಹಾರದ ಸರಬರಾಜಿನಿಂದ ದೈಹಿಕಮರಣವನ್ನು ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟಕಾಲ ಮುಂದೂಡ-ಬಹುದು. ಆದರೆ ಮಾನಸಿಕಮರಣವಾದ ನಂತರ ದೈಹಿಕ ಮರಣವಾಗುವುದು ನಿಶ್ಚಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ವೈದ್ಯರ ಸಲಹೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಲೇಸು.

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ವಿವೇಕವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಪುಸ್ತಕ-ದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ತಿಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಸರಿ, ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು. ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ-ದಿದ್ದರೆ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ತುಳಸೀಬೃಂದಾವನದ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನೆಲವನ್ನು ಗೋಮಯದಿಂದ ಸಾರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ತುದಿ ಬರುವಂತೆ ದರ್ಭೆಯನ್ನು ಹಾಸಿ, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ, ಶುಭ್ರವಾದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಉಡಿಸಿ, ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ತಲೆ ಬರುವಂತೆ ಮಲಗಿಸಬೇಕು. ಬಾಯಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಇಡಬೇಕು.(ಗರುಡಪುರಾಣ. 5.ಅ. 7 ಶ್ಲೋ . ನಿರ್ಣಯಸಿಂಧು ಪುಟ. 403, ಧರ್ಮಸಿಂಧು ಪುಟ. 651) ಗೋಪೀಚಂದನ, ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ತುಳಸೀದಳ ಇಡಬೇಕು. ತುಲಸೀ ಮಾಲೆಯನ್ನು

ಹಾಕಬೇಕು. (ಸುಮಂಗಲಿಯರಿಗೆ ತುಳಸೀದಳ ಇಡುವುದು, ತುಳಸೀ ಮಾಲೆ ಹಾಕುವುದು ಬೇಡ). ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮವನ್ನು ಇಟ್ಟಿರಬೇಕು. ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರ-ನಾಮ, ಭಗವದ್ಗೀತೆ, ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷ ಇವುಗಳನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ವಯಂ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಲು ಅಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಉಸಿರು ಬಂದು ಸ್ಥಿತಿ ತುಂಬಾ ಚಿಂತಾಜನಕವಾದಾಗ ಕರ್ಣ-ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ಋಗ್ವೇದದ ಪವಮಾನ ಮಂಡಲ -ದಲ್ಲಿ 19 ಮಂತ್ರಗಳಿರುವ ಕಡೆಯ ಮೂರು ಸೂಕ್ತಗಳು ಪ್ರತಿಮಂತ್ರದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧುಗಳು ಬಲಗಿವಿಯ ಹತ್ತಿರ "ನಾರಾಯಣ, ನಾರಾಯಣ, ನಾರಾಯಣ" ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು. (ಋಗ್ವೇದ 9ಮಂ.112,113,114) ಮೊದಲು ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ತೀರ್ಥವನ್ನೂ, ಆಮೇಲೆ ಗಂಗೆಯನ್ನೂ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯಾಗುವುದು ಖಂಡಿತ. (ನೋಡಿ.ಪು.141)

ಸೂಚನೆ – ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಹೀಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮೊದಲೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಡಿರಬೇಕು.

ಆತುರದಾನಗಳು

ಪಿತೃಗಳು ಮರಣಹೊಂದುವ ಕಾಲ ಸಮೀಪಿಸಿದಾಗ ಸತ್ಪುತ್ರನು ಅವರಿಂದ ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸಬೇಕು. ಈ ದಾನಗಳನ್ನು ಪಿತೃಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇದ್ದಾಗಲೇ ಕೊಡಿಸಬಹುದು. ಹಾಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಮರಣಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಕೈಮುಟ್ಟಿಸಿ ತಾನೇ ದಾನ ಮಾಡಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೂ ಅವರಿಂದಲೇ ದಾನ ಕೊಡಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟ ದಾನವು ಅಕ್ಷಯ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ದಾನಗಳಿಗೆ ಆತುರದಾನ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ದಾನ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಇಷ್ಟು.

1. ಗೋದಾನ. 2. ಭೂದಾನ. 3. ತಿಲದಾನ. 4. ಹಿರಣ್ಯದಾನ (ಬಂಗಾರ) 5. ಆಜ್ಯದಾನ(ತುಪ್ಪ). 6. ವಸ್ತ್ರದಾನ. 7. ಧಾನ್ಯದಾನ (ಭತ್ತ ಅಥವಾ ಅಕ್ಕಿ , ಗೋಧಿ,

ನವಣೆ, ಹೆಸರು, ಕಡಲೆ, ಉದ್ದು, ಎಳ್ಳು). 8. ಗುಡದಾನ (ಬೆಲ್ಲ). 9. ರಜತದಾನ (ಬೆಳ್ಳಿ). 10. ಲವಣದಾನ (ಉಪ್ಪು).

ಉಪ್ಪು, ಎಳ್ಳು, ತುಪ್ಪ ಇವುಗಳನ್ನು ಪಾತ್ರ ಸಮೇತ ಕೊಡಬೇಕು.

ಗೋದಾನವನ್ನು ಸಾಲಂಕೃತವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಂದರೆ ವೈಭವವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕೊಂಬಿಗೆ ಬಂಗಾರ, ಗೊರಸಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿ, ಬೆನ್ನಿಗೆ ತಾಮ್ರದ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ರೇಷ್ಮೆವಸ್ತ್ರ ಹೊದ್ದಿಸಬೇಕು. ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಪಾತ್ರೆ, ನೀರು ಕುಡಿಸುವ ಪಾತ್ರೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಕರು ಸಹಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಶಕ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕಾಗುವಷ್ಟು ಅಥವಾ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಆಗುವಷ್ಟು ಮೇವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಇದಾವುದೂ ಆಗದಿದ್ದರೆ ಗೋದಾನವನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಹಿರಣ್ಯದಾನ ಮಾಡ-ಬಹುದು. ಒಂದು ಗೋದಾನಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಚಿನ್ನದ ತೂಕ ಇವತ್ತಿನ ಲೆಕ್ಕದಂತೆ 40 ಗ್ರಾಂ. ಅಥವಾ ಅದರರ್ಧ, ಕಾಲು ಭಾಗ ಅಥವಾ 1/8 ಭಾಗ. ಅದೂ ಆಗದಿದ್ದವರು ಇಷ್ಟೇ ತೂಕದ ಬೆಳ್ಳಿಯನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.

ಭೂದಾನಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಗೋಪೀಚಂದನವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಇದು ಬಡವರ ವಿಷಯ. ಸಾಧ್ಯವಾದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಭೂದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ನೂರು ಗೋವುಗಳು ಮಲಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಭೂಮಿಗೆ ಗೋಚರ್ಮ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟು ಭೂದಾನದಿಂದ ಮಹಾಪುಣ್ಯವುಂಟು.

ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದಾನಗಳಲ್ಲದೇ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ, ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಪುಸ್ತಕ, ಉದಕುಂಭ, ಪದದಾನ (ಛತ್ರಿ, ಪಾದರಕ್ಷೆ, ಚಾಪೆ, ದಂಡ), ಶಯ್ಯಾದಾನ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

ಷರಾ – ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದಾನಗಳನ್ನು ಈಗ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲಿ 13ನೆಯ ದಿನ ಕೊಡದಿದ್ದರೂ ಪರವಾಗಿಲ್ಲ. ಈಗ ಕೊಡಲು ಆಗದಿದ್ದರೆ 13ನೇ ದಿನ ಕೊಡಲೇ ಬೇಕು. ಅಥವಾ ಒಂದು ಸಲ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತೊಂದು ಸಲ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಕೊಡಬಹುದು.

ಗೋದಾನಗಳು

ಪಿತೃಗಳ ಮರಣದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ 5 ಗೋದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

1. ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿಗೋದಾನ – ಮರಣದ ಮುಂಚೆ ಈ ಗೋದಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಜೀವನು ತಾನು ಸುಖವಾಗಿ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

2. ಋಣಧೇನು ದಾನ – ಈ ದಾನದಿಂದ ಆ ಜೀವಿಗೆ ಈ ಲೋಕದ ಋಣ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

3. ಯಮಧೇನು(ಪಾಪಧೇನು) ದಾನ – ಈ ದಾನದಿಂದ ಯಮಭಟರ ಭಯವು ತಪ್ಪುತ್ತದೆ.

4. ಮೋಕ್ಷಧೇನುದಾನ – ಇದರಿಂದ ಉತ್ತಮಗತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

5. ವೈತರಣೀಗೋದಾನ – ಇದನ್ನು ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ನಂತರ 6 ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಯಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ವೈತರಣೀ ಎಂಬ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸೂಚನೆ – ಗೋಪೀಚಂದನ ದಾನವು ಸಣ್ಣದಾನದಂತೆ ಕಂಡರೂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಕರ.

ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಮೃತಮಹಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾಸಿವೆ ಕಾಳಿನಷ್ಟು ಗೋಪೀಚಂದನ ದಾನ ಮಾಡಿದರೂ ಮೇರುಪರ್ವತದಷ್ಟು ಬಂಗಾರ ದಾನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಿಗುತ್ತಾರೋ ಅಷ್ಟು ಜನಗಳಿಗೂ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದಕ್ಷಿಣಸಮೇತ ಗೋಪೀಚಂದನದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ವಿವಿಧಮರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯ

ಖಟ್ವಾಮರಣ – ಮಂಚ ಅಥವಾ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮರಣ ಆಗುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಆದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ದೋಷ-ಶಾಂತಿಗಳ ಪೈಕಿ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಜಪವೂ ಒಂದು. ಪುತ್ರನು ಶುದ್ಧಿಯಾದ ನಂತರ ಯಥಾಶಕ್ತಿ 10,000 ಅಥವಾ 1ಲಕ್ಷ ಜಪಮಾಡಿ ಆ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಧಾರೆ

ಎರೆಯುವುದರಿಂದ ಈ ದೋಷವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ವೇದಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಬಹುದು. (ನಿರ್ಣಯಸಿಂಧು ಪು. 389)

2. ಕುಷ್ಠರೋಗಿಯ ಮರಣ – ಕುಷ್ಠರೋಗಿಯು ಮೃತನಾದರೆ ದೇಹವನ್ನು ಗೋಷ್ಠ(ಕೊಟ್ಟಿಗೆ)ಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ದಿನ ಹೂತಿಟ್ಟು, ನಂತರ ಬೇರೆಯ ಕಡೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸುಡಬೇಕು. ಸುಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಷಡಬ್ದಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ-ವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಮ್ನಾಯದಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು.

3. ಸಕೇಶಾವಿಧವಾಮರಣ – ಸಕೇಶಿಯಾದ ವಿಧವೆಯ ಮರಣವಾದರೆ ಮುಂಡನ ಮಾಡಿಸಿ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು.

4. ರಜಸ್ವಲಾಮರಣ – ರಜಸ್ವಲೆಯ ಮರಣವಾದರೆ ರಜಸ್ಸನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ, ವಸ್ತ್ರಾಂತರ ಮಾಡಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸುಡುವಂತೆ ಸುಡಬೇಕು. ಮೂರುದಿನವಾದ ಮೇಲೆ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕಾರಮಾಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಆಗಲೇ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಮ್ನಾಯದಿಂದ ಮಾಡಿ, ಜವೇಗೋಧಿ ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಲೇಪಮಾಡಿ, ಮೊರದ ನೀರಿನಿಂದ 108 ಆವರ್ತಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ವಸ್ತ್ರಾಂತರಮಾಡಿ ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸುಡಬೇಕು. ಬಾಣಂತಿಯು ಸತ್ತರೂ ರಜಸ್ವಲಾಮರಣದಂತೆಯೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

5. ಗರ್ಭಿಣೀ ಮರಣ – ಗರ್ಭಿಣಿಯು ಮೃತಳಾದರೆ ಮಗುವನ್ನು ಈಚೆ ತೆಗೆದು ದಹನ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಗುವು ಸತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಹೂಳಬೇಕು. ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡುವ ಕ್ರಮ ನಿರ್ಣಯಸಿಂಧುವಿನಲ್ಲಿದೆ.

6. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯ ಮರಣ – ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯ ಮರಣವಾದರೆ ಆತನು ವಯಸ್ಸು ಮೀರಿದವನಾದರೆ ಶವವನ್ನು ಅರಿಶಿನದ ಪಂಚೆಯಿಂದ ಸುತ್ತಿ ಅರ್ಕವಿವಾಹ ಮಾಡಿ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಹೇಳುವಂತೆ 11ದಿವಸಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಾರಾಯಣಬಲಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಪಿಂಡೀಕರಣ ಮಾಡಬಾರದು. 30 ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಿಗೆ ಕೌಪೀನ, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನ, ಗೋಪೀಚಂದನ, ತುಲಸೀಮಾಲೆ ಇತ್ಯಾದಿ-ಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

7. ಅನುಪನೀತಮರಣ – ಉಪನಯನದ ವಯಸ್ಸು ಮೀರಿ ಉಪನಯನ-ವಿಲ್ಲದೇ ಮೃತನಾದರೆ ಶವಕ್ಕೆ ಉಪನಯನ ಮಾಡಿ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು. 11ನೆಯ ದಿನ ನಾರಾಯಣಬಲಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಐದು ವರ್ಷ ದಾಟಿದ್ದರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಗರುಡಪುರಾಣದಲ್ಲಿದೆ.

ಉಪನಯನದ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಮುಂಚೆ ಮೃತನಾದರೆ ಮಂತ್ರವಿಲ್ಲದೇ ದಹನ. ಬೇರೆ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು ಇಲ್ಲ. ಬಾಲಕಿಯರ ಮರಣದಲ್ಲೂ ಹೀಗೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಸ್ತ್ರ, ಹಣ್ಣು, ಪಾಯಸ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೊಡಬೇಕು.

8. ಕನ್ಯಾಮರಣ – ಕನ್ಯೆಯೆಂದರೆ ವಿವಾಹವಾಗದೇ ಇದ್ದ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು. ಕನ್ಯೆಯ ಮರಣವಾದಾಗ ಯಾವ ಸಂಸ್ಕಾರವೂ ಇಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಂತೆ ದಹನ ಮಾಡುವುದು ಎಂದು ಪ್ರಾಯಃ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲೋಜಿ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಪ್ರಮಾಣಕವಾಗಿ ಕನ್ಯೆಯ ಮರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮ-ಚಾರಿಯ ಮರಣದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದಂತೆ ಅರ್ಕವಿವಾಹ ಮಾಡಿ ನಾರಾಯಣ ಬಲಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟು ಬೀಳುವವರು ಅವಶ್ಯ ಗಮನ ಕೊಡಬೇಕು.

9. ಶಿಶುಮರಣ – ಹಲ್ಲು ಬರದೇ ಇರುವ ಅಥವಾ 11ತಿಂಗಳು ಮೀರದಿರುವ ಶಿಶು ಮೃತವಾದರೆ ದಹನವಿಲ್ಲ. ಹೂಳಬೇಕು. ಶಿಶುಗಳಿಗೆ ವಸ್ತ್ರ, ಹಾಲು, ಬೆಣ್ಣೆ ಕೊಡಬೇಕು. 27 ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ದಹನವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಮರಣದಿನದ ಕರ್ತವ್ಯ

ಮರಣ ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳ ವಿವರಣೆಯು ಪ್ರಯೋಗಪಾರಿಜಾತ, ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಮಸಮುಚ್ಚಯ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆ-ಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರಯೋಗಸ್ಥರು ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಆ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಈ ಲೇಖನದ ಉದ್ದೇಶವೂ ಅಲ್ಲ, ಸಾಧ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳುವುದು ಬೇರೆ ಲೋಕದ ಆಚರಣೆ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಅವಶ್ಯಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲವೊಂದು ಕರ್ತವ್ಯ-ಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಪಿತೃಗಳು ಮರಣ ಹೊಂದಿದಾಗ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ದೂರದೇಶ-ದಲ್ಲಿರುವ ಯಾರೋ ಬಂಧುಗಳು ಬರಲಿ ಎಂದು ತಡ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದಷ್ಟು ಜಾಗ್ರತೆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಬೇಕು. ಏನೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಶವವನ್ನು ತಂಗಳು ಮಾಡಬಾರದು. ಹಾಗೆಂದರೆ, ಯಾವ ದಿನ ಮೃತರಾಗಿದ್ದಾರೋ ಅಂದೇ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾರನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂದೂಡಬಾರದು. ಹಿರಿಯ ಮಗನೇ ಇರ-ಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಹಿರಿಯ ಮಗನು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದು ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರಲು ಆಗದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಗನು ಹತ್ತಿರವಿದ್ದಾನೋ ಆ ಮಗನೇ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವ-ಹಿಸಬಹುದು. ಹಿರಿಯ ಮಗನು ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಮುಂದುವರೆಸುತ್ತಾನೆ.

ಪಿತೃಗಳ ಮರಣವಾದಾಗ ಮಕ್ಕಳು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮುಂಡನ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳ-ಬೇಕು. ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಛೇರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಕೆಲವರು ಮುಂಡನ ಮಾಡಿಸಿ-ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ - 'ಮುಂಡನ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದವನು ಮಗನೇ ಅಲ್ಲ' ಎಂದು ಗರುಡಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ತಂದೆಗಾಗಲೀ, ತಾಯಿ-ಗಾಗಲೀ ಶವಕ್ಕೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಗೋಪೀಚಂದನ ಹಚ್ಚಲು ಮರೆಯ-ಬಾರದು.

ಪಿತೃಗಳು ತಾನು ಸಣ್ಣ ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗ ತನ್ನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಇಳಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸಲು ಮಗನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಶವವನ್ನು ಹೊರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಪುಣ್ಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶವವನ್ನು ವಾಹನದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸಬಾರದು. ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ನಾರಾಯಣ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗಬೇಕು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃಗಳ ಮೈಮೇಲೆ ಬಂಗಾರ ಇರಬಾರದು. ಹೊರುವಾಗ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಬಾರದು. ಅಗ್ನಿಗೂ ಶವಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯೆ ಯಾರೂ ಹೋಗಬಾರದು. ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ವನಮಾಲಿಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಶಿಖೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು. ಹಿರಿಯನು ಮುಂದೆ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಅವನಿಗಿಂತ ಕಿರಿಯ ಹೀಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಶವವು ಬಿದ್ದರೆ ಶವಪತನಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಶವದಹನ ಮಾಡುವಾಗ ತುಳಸೀಕಾಷ್ಠವನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ದಹನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಬರುತ್ತದೆ.

ಧನಿಷ್ಠಾಪಂಚಕ, ತ್ರಿಪಾದಿನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ತ್ರಿಪುಷ್ಕರಯೋಗ, ದ್ವಿಪುಷ್ಕರಯೋಗ ಹಾಗೂ ಮಂಗಳವಾರ ಮೃತರಾದರೆ ಆ ಶರೀರದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ದರ್ಭೆಯ ಪ್ರತೀಕವನ್ನು ಹಾಕಿ ದಹನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಬದಲಾಗಿ ಈಗ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಮೊಳೆ ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿ ಬಂದಿದೆ.

ಈಗ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿ ಇರುವ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಕೃತವಾದ ಆಚಾರ ಹೀಗಿದೆ – ಅದೇನೆಂದರೆ, ಶವದ ಮೈಮೇಲೆ ಇರುವ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೆಗೆದು ಮುತ್ತುಗದ ಎಲೆ ಅಥವಾ ಬೆರಣೆಯಿಂದ (ಗುಹ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು) ಮುಚ್ಚಿ ಸುಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಶುದ್ಧತಪ್ಪು. ಏಕೆಂದರೆ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಎಂತಹ ಬಡವನೇ ಆದರೂ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನಾದರೂ ಹೊದ್ದಿಸಿಯೇ ಸುಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತವೆ. –

ಸ್ನಾನಂ ಪ್ರೇತಸ್ಯ ಪುತ್ರಾದ್ಯೈಃ ವಸ್ತ್ರಾದ್ಯೈಃ ಪೂಜನಂ ತತಃ ।
ನಗ್ನದೇಹಂ ದಹೇನ್ನೈವ ಕಿಂಚಿದ್ದೇಯಂ ಪರಿತ್ಯಜೇತ್ ॥ – ಪ್ರಚೇತ ವಚನ

ದರಿದ್ರೋऽಪಿ ನ ದಗ್ಧವ್ಯೋ ನಗ್ನಃ ಕಸ್ಯಾಂಚಿದಾಪದಿ । -ಮಾಧವೀಯ ಬ್ರಾಹ್ಮವಚನ

ಪ್ರೇತಶ್ಚ ನ ನಗ್ನೋ ದಗ್ಧವ್ಯಃ– ಧರ್ಮಸಿಂಧು ಪುಟ. ೬೫೫

ಹಾಗಾದರೆ 'ಹುಟ್ಟುವಾಗ ಹೋಗುವಾಗ ಗೇಣುಬಟ್ಟೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಮಾತಿಗೆ ಏನು ಅರ್ಥ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ ಸಾಯುವಾಗ ಮೈಮೇಲೆ ಇದ್ದ ಯಾವ ಬಟ್ಟೆಯೂ ಇರಬಾರದು ಎಂದು. ಶವಕ್ಕೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಹೊದ್ದಿಸಿದ ಹೊಸಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯಬಾರದು. ಅದರ ಸಮೇತವಾಗಿಯೇ ದಹನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಅಂಶವೇನೆಂದರೆ, ಕರ್ಮವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲು 3ನೆಯ ದಿನ 5ನೆಯದಿನ ಎಂದು ಕಾಯುವುದು. ಮೊದಲೆಯ ದಿನವೇ ಆರಂಭ ಮಾಡುವುದು ಉತ್ತಮಪಕ್ಷ. ಕರ್ತೃವಿನ ಪತ್ನಿ ರಜಸ್ವಲೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಐದನೆಯ ನೀರಿನ ದಿನ ಆರಂಭಿಸಬೇಕು.

ದಹನ ಮಾಡಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ನಂತರ ಕುಲಸ್ತ್ರೀಯರು ಮನೆಗೆ ಅರಳನ್ನು ಎರಚಬೇಕು. ಮತ್ತು ಗರಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಕುಲವು ಅರಳುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಗರಿಕೆಯಂತೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಕರ್ತೃಗಳು ದಹನಮಾಡಿ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ಅವರ ಪತ್ನಿಯರು ಎದುರಿಗೆ ಇರಬಾರದು. ಕನ್ನಡಿ ಮತ್ತು ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಾಣುವಂತೆ ಇಡಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಬೇಕು. (ಅವಲಕ್ಕಿ ಮೊಸರು ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಸಹ ಇದೆ).

ಮನೆಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವಾಗ ಮೊದಲು ಕಿರಿಯ. ಅನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹಿರಿಯರು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶವ ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಿದವರು ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅವಗಾಹನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಕೆಂಡ ಮತ್ತು ಗೋಮಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇಕು. ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಬದಲಾಯಿಸ -ಬೇಕು. ಆ ದಿನ ದೇವರಪೂಜೆ ಮಾಡಬಾರದು.

ಅಸ್ಥಿಸಂಚಯನ

ಅಸ್ಥಿಸಂಚಯನವನ್ನು 1,2,3,4,7 ಅಥವಾ 9ನೇ ದಿನ ಮಾಡಬಹುದು. ಆ ದಿನ ದ್ವಿಪಾದಿ, ತ್ರಿಪಾದಿ, ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರ ಇರಬಾರದು. ಮಂಗಳವಾರ, ಶನಿವಾರ ಆಗಿರಬಾರದು. ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾನದಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ, ಅಥವಾ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಕೆರೆ ಮೊದಲಾದ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ಥಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದರೆ ಎಷ್ಟು ಕಾಲ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತದೋ ಅಷ್ಟು ಕಾಲ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗ-ಲೋಕವಾಸ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹತ್ತು ದಿನದ ಒಳಗೆ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ಥಿಯನ್ನು ಹಾಕುವುದು ವಿಶೇಷ ಫಲಪ್ರದ. ವಾಹನದ ಅನುಕೂಲ ಇರುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದು. ಕರ್ಮದೀಕ್ಷಿತನಾದ ಮಗನು ತಾನೇ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಂಬಿಕಸ್ಥರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಬಹುದು. ಎಲ್ಲಾ ಅಸ್ತಿಯನ್ನೂ ಒಂದೇ ಕಡೆ ಹಾಕಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗವನ್ನು ಕಾವೇರಿ ಮೊದಲಾದ ಸಮೀಪದ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗವನ್ನು ಗಂಗೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ

ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣಾಜಿನ ಮೊದಲಾದ ಆವರಣ ಮಾಡಿ, ಅದನ್ನು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹೂತಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಅನುಕೂಲವಾದಾಗ ತಾನೇ ತೆಗೆದು- ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬಹುದು.

ಹತ್ತುದಿನದವರೆಗಿನ ಕೃತ್ಯ

ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮೃತನಾದ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಲು ದೇಹವು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹತ್ತು ದಿನಗಳ ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದ ಈ ದೇಹದ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಹಾಗೂ ಬಲ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ದಹನದಿನವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ ಹತ್ತು ದಿನ ಹತ್ತು ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ 1,3,5,7,9 ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆಪಸ್ತಂಭರು 11ನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇವುಗಳಿಗೆ ನವಶ್ರಾದ್ಧಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಕರ್ಮವು ಆರಂಭ ಮಾಡಿದ ದಿನದಿಂದ 10 ದಿನದ ಪರ್ಯಂತ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಸೂತಕಾನ್ನವನ್ನು ತಿಂದ ದೋಷವು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉಪಾಯವಿದೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ಪಿತೃಗಳ ಮರಣವು ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾದಾಗ ಮೊದಲೇ ಹತ್ತು ದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭೋಜನಕ್ಕಾಗುವ ಖರ್ಚನ್ನು ತೆಗೆದಿಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ತೆಗೆದಿಟ್ಟ ಹಣದಲ್ಲಿಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭೋಜನಕ್ಕಾಗುವ ಖರ್ಚನ್ನು ವಹಿಸಬೇಕು.

ಈ ಹತ್ತುದಿವಸವೂ ಮೃತಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಒಂದು ದೊನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಲು, ಮತ್ತೊಂದು ದೊನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಈ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡು, ಈ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಇಡುವ ಉದ್ದೇಶವೇನೆಂದರೆ, ಆ ಜೀವಿಗೆ ದೇಹದ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನವು ಹೋಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ದಹನದಿಂದಾಗಿ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಉರಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಈ ನೀರು ಹಾಲು ಇಡುವುದರಿಂದ ಆ ತಾಪದ ಶಾಂತಿಯು ಆಗುತ್ತದೆ.

ಕರ್ತೃವು ತನಗೆ ಬಡಿಸಿರುವ ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಿಡಿ ಅನ್ನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು

ಪಿತೃವಿನ ನಾಮ, ಗೋತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಬೇಕು (ಬಲಿಹರಣದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ). ಮತ್ತೊಂದು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವೇನೆಂದರೆ, ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಅಥವಾ ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಅಂಕುರಾರ್ಪಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆಂದರೆ ಒಂದು ಮಣ್ಣಿನ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣನ್ನು ಹಾಕಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಭತ್ತ, ಗೋಧಿ, ಹೆಸರು, ಎಳ್ಳು ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಬಿತ್ತಬೇಕು. ಹತ್ತನೆಯ ದಿನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪೈರು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ, ಅದನ್ನು ಪ್ರೇತನಿಗೆ ಗಡ್ಡ, ಮೀಸೆಗಳೆಂದು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಹತ್ತು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಗರುಡಪುರಾಣ ಪ್ರೇತಕಾಂಡವನ್ನು ಹೇಳಿಸಿ ಅದನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಎಚ್ಚರಿಕೆ – ಮುತ್ತೈದೆಯು ಸತ್ತಾಗ ಗರುಡಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳಿಸಬಾರದು ಎಂದು ಕೆಲವರು ಮೋಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೋಸಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಬೇಡಿ.

ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯವು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಕರ್ತೃವು (ಶುಭಸ್ವೀಕಾರದ ವರೆಗೆ) ಹಾಲು, ಹಣ್ಣು, ಸಿಹಿ, ಪಾಯಸ ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಾರದು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ರಾತ್ರಿ ನೀರು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಈ ಹತ್ತುದಿನವೂ ಕರ್ತೃಗಳ ಪತ್ನಿಯರು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಹತ್ತನೆಯ ದಿನದ ಕೃತ್ಯ

ಹತ್ತನೆಯ ದಿನ ಧರ್ಮೋದಕವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಧರ್ಮೋದಕ ಎಂದರೆ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಧಾರೆ ಎರೆದು ಕೊಡುವುದು ಎಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಲ್ಲ. ಮೃತರ ಋಣವನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕೊಡತಕ್ಕಂಥ ತಿಲೋದಕ. ಹೀಗೆ ಕೊಡುವಾಗ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ಕೂಡ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಈ ಧರ್ಮೋದಕವನ್ನು ಬಂಧು, ಮಿತ್ರರುಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಕೊಡಬಹುದು. ತಂದೆ,ತಾಯಿಗಳು ಇದ್ದ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಸುಮಂಗಲಿಯರು ಕೊಡಬಾರದು ಎಂಬ ನಿಷೇಧವೇನೂ ಇಲ್ಲ.

ಈ ಹತ್ತನೇ ದಿನವೇ ಹಿಂದೆ ಅಂಕುರಾರ್ಪಣ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಕರ್ಮ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಈಗ ಬಂದಿರುವ ದೇಹಕ್ಕೆ ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆ ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಈ ದಿನವೇ ಆರಂಭದ ದಿನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಶಿಲೆ, ವಾಸಸ್ ಎಲ್ಲಾ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಇದುವರೆಗೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಗರುಡಪುರಾಣವನ್ನು ಮುಗಿಸಬೇಕು. ಹತ್ತುದಿನದ ಒಳಗೆ ದರ್ಶ (ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ) ಬರುವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ದರ್ಶಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಹತ್ತುದಿನದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಬೇಕು ಮೂರುದಿನದ ಒಳಗೆ ದರ್ಶ ಬರುವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ದರ್ಶವು ಕಳೆದ ನಂತರವೇ ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಹತ್ತನೆಯ ದಿನ ಏಕಾದಶೀ ಆಗುವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ದಶಮಿಯಂದೇ 9 ಮತ್ತು 10ನೆಯ ದಿನಗಳ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಹತ್ತನೆಯ ದಿನವೂ ಸಹ ಮುಂಡನ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನದ ಕೃತ್ಯ

ಕರ್ತೃಗಳನ್ನು ಸೇರಿದಂತೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ನಂತರ (ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ 8-30ರ ನಂತರ) (ಏಕದಶಾಹೇ ಸಂಗವಕಾಲೇ ಸ್ನಾನಾತ್ ಶುದ್ಧಿಃ - ಧರ್ಮಸಿಂಧು) ಸೂತಕವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮೊದಲಾದ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು 11ನೆಯ ದಿನದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬೇಕು. ಶುದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಪುಣ್ಯಾಹವಾಚನೆ, ಪಂಚಗವ್ಯಪ್ರಾಶನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮನೆಗೂ ಪುಣ್ಯಾಹಜಲದಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮರಣವಾಗಿದ್ದರೆ ಸಪ್ತಶುದ್ಧಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗ

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೋಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೋರಿ ಕರುವನ್ನು ಗೋಸಂತಾನದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಬಿಡುವುದು ಈ ಕ್ರಿಯೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇದಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರು ದೇವರ ಗೂಳಿ ಬಿಡುವುದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಬಿಟ್ಟಂಥ ಹೋರಿಯನ್ನು (ಗೂಳಿಯನ್ನು) ಗಾಡಿಗೆ ಕಟ್ಟಬಾರದು. ಉಳುಮೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು. ಇದು ಬೀದಿಯ ಗೂಳಿಯಾಗಿ ಗೋಸಂತತಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕಾರಣವಾಗಬೇಕು.

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೋಹತ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗ ಮಾಡುವುದು ಅಪಾಯಕರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೋರಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಬಿಡುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಅದೂ ಮಾಡಲಾಗದಿದ್ದರೆ ಗೂಳಿಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಆಗುವಷ್ಟು ಮೇವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.

ಸುಮಂಗಲೀ ಮರಣದಲ್ಲಿ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಒಂದು ಗೋದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

11ನೆಯ ದಿನ ಏಕಾದಶಿಯಾದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದಶಮೀ ದಿವಸವೇ 11ನೆಯ ದಿನದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಹತ್ತನೆಯ ದಿನ ಇನ್ನೂ ಸೂತಕ ಕಳೆದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಆ ದಿನ ಏಕಾಹ ಹೋಮ, ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗ ಯಾವುದೂ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ 11ನೆಯ ದಿನ ಏಕಾದಶಿಯಾದರೆ ದ್ವಾದಶಿಯಂದೇ 11 ಹಾಗೂ 12ನೆಯ ದಿನದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಹೈಕೋದ್ದಿಷ್ಟ

ಈ ದಿನ ಏಕಾಹ ಹೋಮ ಎಂಬ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನೇ ಮಹೈಕೋದ್ದಿಷ್ಟ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಸಪಿಂಡೀಕರಣ ಆಗುವವರೆಗೆ ತ್ರಿಪಿಂಡೀ ಶ್ರಾದ್ಧವಿಲ್ಲ (ಮೂರು ಪಿಂಡದ ಶ್ರಾದ್ಧವಿಲ್ಲ). ಮೃತರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಒಂದು ಪಿಂಡ ಮಾತ್ರ ಇಟ್ಟು ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಏಕೋದ್ದಿಷ್ಟ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ 16 ಮಾಸಿಕಗಳನ್ನು ಏಕೋದ್ದಿಷ್ಟಕ್ರಮದಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಮಾಡುವ ಏಕೋದ್ದಿಷ್ಟಶ್ರಾದ್ಧ ಒಂದಿದೆ. ಅದೇ ಮಹೈಕೋದ್ದಿಷ್ಟ. ಇದರ ಅಂಗವಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ಸಾಕ್ಷಾತ ಏಕಾಹಭೋಜನ ಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನಿರ್ಮಾಲ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಯಾವುದೇ ಹವ್ಯ ಕವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷಿದ್ಧ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸತಕ್ಕವರು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಇಡೀ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಜೀವನಾಂಶವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇವೆಲ್ಲಾ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ

ತುತ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನೇ ಏಕಾಹಹೋಮ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಎಂದರೆ 12ನೆಯ ದಿನ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಸಪಿಂಡೀಕರಣಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾದ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಏಕಾದಶರುದ್ರರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾಡುವ ರುದ್ರಗಣಶ್ರಾದ್ಧ. ಇದರಂತೆ ಅಷ್ಟವಸುಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾಡುವ ವಸುಗಣ ಶ್ರಾದ್ಧವೂ ಇದೆ. ಈ ವಸುಗಣಶ್ರಾದ್ಧವು ಕೃತಾಕೃತ ಎಂದರೆ ಮಾಡಲೂ ಬಹುದು, ಬಿಡಲೂ ಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಇವತ್ತು ಯಾರೂ ಇದನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು.

ಷೋಡಶತ್ರಯ

ಮುಂದೆ ಹೇಳಲಾಗುವ ಸಪಿಂಡೀಕರಣಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ 16, 16 ಪಿಂಡಗಳ ಮೂರನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಷೋಡಶತ್ರಯ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮಲಿನಷೋಡಶ, ಮಧ್ಯಮಷೋಡಶ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮಷೋಡಶ ಎಂದು ಮೂರು ಷೋಡಶಗಳು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ದಿನ ಕಳೆಯುವ ಒಳಗೆ 16ಪಿಂಡಪ್ರದಾನಗಳು ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಮಲಿನಷೋಡಶ.

ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಅಗ್ನಿ ವಿಷ್ಣು ಮೊದಲಾದ 16 ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು 16 ಪಿಂಡಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಃ ಇದು ತಪ್ಪಿಹೋಗಿದೆ. ಕರ್ತೃಗಳೂ ಪುರೋಹಿತರೂ ಸಹ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸಬೇಕು. ಕರ್ತೃಗಳು ಮಧ್ಯಮಷೋಡಶಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಎಂದು ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಪುರೋಹಿತರು ತಮಗೆ ಈ ವಿಧಾನ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ತಿಳಿದವರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಇದಾದನಂತರ ಉತ್ತಮಷೋಡಶಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ 16 ಪಿಂಡಗಳ ಲೆಕ್ಕವೇನೆಂದರೆ 12 ಮಾಸಿಕಗಳದ್ದು 12, ಊನಮಾಸಿಕ, ತ್ರೈಪಕ್ಷಿಕ, ಊನಷಾಣ್ಮಾಸಿಕ, ಊನಾಬ್ಧಿಕ ಈ ನಾಲ್ಕರ 4 ಪಿಂಡಗಳು. ಈ 16 ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆಯೇ

ಸಪಿಂಡೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಲು ಹೋದರೆ ಸಪಿಂಡೀಕರಣವನ್ನು ವರ್ಷದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಮುಂದೆ ಹೇಳುವಂತೆ 12ನೆಯ ದಿನ ಮಾಡುವುದೇ ಸೂಕ್ತವಾದುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ 16 ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಅಪಕರ್ಷಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡು 11ನೆಯ ದಿನ ಅಥವಾ 12ನೆಯ ದಿನ ಸಪಿಂಡೀಕರಣಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಸಪಿಂಡೀಕರಣವೇ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಥಮಮಾಸಿಕವನ್ನು 11ನೆಯ ದಿನವೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಹೀಗಿದೆ. ಮೃತರಾದ ದಿನವೇ ಪ್ರಥಮಮಾಸಿಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆಗ ಸೂತಕವಿದ್ದುದ್ದರಿಂದ ಅಂದು ಮಾಡಲು ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸೂತಕ ಕಳೆದ ದಿನವೇ ಅಂದರೆ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನವೇ ಈ ಪ್ರಥಮಮಾಸಿಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಥಮಮಾಸಿಕದಲ್ಲೇ ಪ್ರಥಮವಾರ್ಷಿಕವೂ ಅಂತರ್ಗತ ಎಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಒಂದು ವರ್ಷವಾದ ಮೇಲೆ ಮಾಡುವ ಕಾಲಶ್ರಾದ್ಧವೇ ಪ್ರಥಮವಾರ್ಷಿಕ ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ದಿನದ ಕೃತ್ಯ

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ದಿನ ಸಪಿಂಡೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸಪಿಂಡೀಕರಣ ಎಂದರೆ, ಮೃತರಾದ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಪಿತೃವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವ ಕ್ರಮ. ಇದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವರಿಸುತ್ತೇವೆ.

ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಅವರ ಪಿತೃ, ಪಿತಾಮಹ, ಪ್ರಪಿತಾಮಹರಿಗೆ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಪಿತೃ, ಪಿತಾಮಹ, ಪ್ರಪಿತಾಮಹರಿಗೆ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಪ್ರಪಿತಾಮಹರನ್ನು (ನಮ್ಮ ವೃದ್ಧ ಪ್ರಪಿತಾಮಹರನ್ನು) ಆ ವರ್ಗದಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿ (ಬಿಡಿಸಿ) ಆ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಮಾಡುವ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಪಿಂಡೀಕರಣ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಸಪಿಂಡೀಕರಣವನ್ನು ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನ ಅಥವಾ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ದಿನ

ಅಥವಾ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಅಥವಾ ಮೂರು ಪಕ್ಷವಾದ ನಂತರ (ಒಂದೂವರೆ ತಿಂಗಳ ನಂತರ) ಅಥವಾ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಅಥವಾ ಆರು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಅಥವಾ 11 ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಅಥವಾ ಒಂದು ವರ್ಷದ ನಂತರ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ರೀತಿ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗರುಡನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

''ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಆಯಸ್ಸು ನಿಶ್ಚಿತವಿಲ್ಲ. ಸಪಿಂಡೀಕರಣ ಆಗುವವರೆಗೆ ವೈಶ್ವದೇವ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಯತಿಗಳು ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಮದುವೆ, ಮುಂಜಿ ಮೊದಲಾದ ಕುಲಾಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ದಿನವೇ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ನನ್ನ ಮತ''. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ 12ನೆಯ ದಿನವೇ ಮಾಡುವುದು ಸೂಕ್ತ.

12ನೆಯ ದಿನ ಕರ್ತೃವಿನ ಪತ್ನಿ ರಜಸ್ವಲೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಅಂದು ಸಪಿಂಡೀಕರಣ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಆಗ 16ನೆಯ ದಿನ ಮಾಡಬಹುದು. 12ದಿನ ಋತುಸ್ನಾನ-ವಾಗಿದ್ದರೂ ಅಂದು ಮಾಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅಂದು 5ನೆಯ ದಿನವಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬಹುದು.

ಏನಾದರೂ ಕಾರಣದಿಂದ ಕಿರಿಯಮಗನು ಸಪಿಂಡೀಕರಣ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಹಿರಿಯ ಮಗನು ಪುನಃ ಮಾಡಲೇ ಬೇಕು. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಸಪಿಂಡೀಕರಣಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಏಕೋದ್ದಿಷ್ಟ ವಿಧಾನದಿಂದ (ಒಂದು ಪಿಂಡಪ್ರದಾನ) ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಪಿಂಡೀಕರಣವಾದ ನಂತರ ಪಾರ್ವಣ ವಿಧಿಯಿಂದ (ಮೂರುಪಿಂಡಪ್ರದಾನ) ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೆಲವರು ಸಪಿಂಡೀಕರಣ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ವರ್ಷದವರೆಗೆ ಏಕೋದ್ದಿಷ್ಟವಿಧಾನದಿಂದಲೇ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರನಿಬಂಧನಕಾರರು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ –

ಸಪಿಂಡೀಕರಣಾದೂರ್ಧ್ವಂ ನ ದದ್ಯಾತ್ ಪ್ರತಿಮಾಸಿಕಮ್ ।
ಏಕೋದ್ದಿಷ್ಟವಿಧಾನೇನ ದದ್ಯಾದಿತ್ಯಾಹ ಶೌನಕಃ ॥

ಇತಿ ತತ್ರ ಏಕೋದ್ದಿಷ್ಟವಿಧಾನೇನ ನ ದದ್ಯಾತ್ ಇತ್ಯನ್ವಯಃ – ಕಾತೀಯವಚನ।

ಸಪಿಂಡೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇತನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ (ಮೃತಪುರುಷನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ) ಸೌತೇಕಾಯಿ ಆಕಾರದ ಪಿಂಡವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಪಿತಾಮಹ, ಪ್ರಪಿತಾಮಹ, ವೃದ್ಧಪಿತಾಮಹರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಪ್ರೇತಪಿಂಡವನ್ನು ಮೂರು ಭಾಗ ಮಾಡಿ ಆ ಮೂರುಭಾಗಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪಿತಾಮಹಾದಿಗಳ ಮೂರು ಪಿಂಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ, ಹೀಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಇಟ್ಟ ಮೂರು ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಪಿತೃ, ಪಿತಾಮಹ, ಪ್ರಪಿತಾಮಹರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪ್ರೇತಪಿಂಡವನ್ನು ಭಾಗ ಮಾಡಲು ಬಂಗಾರದ ತಂತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸುಮಾರು ಹದಿನೆಂಟು ಅಂಗುಲ ಉದ್ದವಿರುವ ಬಂಗಾರದ ತಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಸಪಿಂಡೀಕರಣ ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೇವತಾಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರು, ಪಿತೃಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಮೂವರು, ಪ್ರೇತಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರು ಹೀಗೆ ಆರುಜನಕ್ಕೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಿಗುವುದು ಕಷ್ಟವಾದ್ದರಿಂದ ದರ್ಭೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಸಪಿಂಡೀಕರಣಶ್ರಾದ್ಧದ ಅಂಗವಾಗಿ ಆ ನಂತರ ಭೂರಿಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಆರು ಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ದರ್ಭೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಇವರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆರು ಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದೇವತಾಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರು, ಪಿತೃಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರು, ಪ್ರೇತಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರು ಹೀಗೆ ಮೂರು ಜನಕ್ಕೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಸಪಿಂಡೀಕರಣ ಶ್ರಾದ್ಧವಾದ ಮೇಲೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶುದ್ಧಪುಣ್ಯಾಹವಾಚನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅನಂತರ ಭೂರಿಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

೧೩ನೆಯ ದಿನದ ಕೃತ್ಯ

13ನೆಯ ದಿನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಮಾಸಿಕ ಎಂದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಏನೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ವರ್ಷ ಪರ್ಯಂತ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ದ್ವಿತೀಯ ಮಾಸಿಕ ಮೊದಲಾದ 11 ಮಾಸಿಕಗಳು, ಊನ ಮಾಸಿಕ ಮೊದಲಾದ ನಾಕು. ಹೀಗೆ 15

ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಇವತ್ತೇ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಇದಕ್ಕೆ ಮಾಸಿಕ ಅಪಕರ್ಷಣ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ಯಾದಾನ ಮೊದಲಾದದ್ದನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭವಿದ್ದರೆ ಈ ಮಾಸಿಕ ಅಪಕರ್ಷಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ನಾಂದಿ ಇಡಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಂದಿ ಇಡುವ ಸಂದರ್ಭವಿಲ್ಲದೇ ಮಾಸಿಕ ಅಪಕರ್ಷಣ-ವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ರೌರವ ನರಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ 13ನೆಯ ದಿನ ಮಾಸಿಕ ಅಪಕರ್ಷಣ ಮಾಡಬಾರದು.

ವೃದ್ಧಿಂ ವಿನಾ ಅಪಕರ್ಷೇ ದೋಷಮಾಹೋಶನಾಃ –

'ವೃದ್ಧಿಶ್ರಾದ್ಧವಿಹೀನಸ್ತು ಪ್ರೇತಶ್ರಾದ್ಧಾನಿ ಯಶ್ಚರೇತ್ ।
ಸ ಶ್ರಾದ್ಧೀ ನರಕೇ ಘೋರೇ ಪಿತೃಭಿಃ ಸಹ ಮಜ್ಜತಿ ॥'

ಹಾಗಾದರೆ 13ನೆಯ ದಿನ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಎಂದರೆ

ಶ್ರವಣದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಶ್ರವಣ ದೇವತೆಗಳೆಂದರೆ ನಾವು ಮಾಡುವ ಪಾಪ,ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ವರದಿ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತರ ಭೃತ್ಯರು. ಅವರ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಮಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಈ ದಿನವೇ ಬಂಧು, ಮಿತ್ರರಿಗೆಲ್ಲಾ ಮಹಾಸಮಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನೇ ವೈಕುಂಠಸಮಾರಾಧನೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ವೈಕುಂಠಸಮಾರಾಧನೆ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈ ದಿನ 13ಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ದಶದಾನಗಳು, ಶಯ್ಯಾದಾನ, ಪದದಾನ, ಸ್ರೋತಕುಂಭದಾನ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಉದಕುಂಭಶ್ರಾದ್ಧ

ಉದಕುಂಭಶ್ರಾದ್ಧವೆಂದರೆ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಿತೃಗಳ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಉದಕುಂಭದಾನವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನವಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಲನೆ ಮಾಡಿ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತ, ಗೋಪೀಚಂದನ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉದಕುಂಭ ದಾನಮಾಡಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಪಿತೃಗಳು ಮೃತರಾದ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ತಿಂಗಳಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು.

ಆದೂ ಆಗದಿದ್ದರೆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು. ತಿಂಗಳು, ತಿಂಗಳು ಮಾಡುವ ಸೌಕರ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ 12 ತಿಂಗಳಿಗೆ 12, ವರ್ಷಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ 1 ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ 13ನ್ನೆಯ ದಿನವೇ 13 ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ 13 ಉದಕುಂಭದಾನ ಮಾಡಬಹುದು. ಅದರಂತೆ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೋ ಅಥವಾ ತಿಂಗಳಿಗೊಂದು ದೀಪದಾನ ಮಾಡುವುದು ಪ್ರಶಸ್ತ.

ದಾನಗಳ ವಿವರ

13ನೆಯ ದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಆತುರದಾನ ಹೇಳುವಾಗ ದಶದಾನಗಳ ವಿವರಣೆ ಹಿಂದೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಇತರ ದಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವರಣೆ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ.

01. ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ದಾನ – ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ದಾನ ಬಹಳ ಪುಣ್ಯಕರ. ಈ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ದಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಅದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಉಪಕರಣ -ಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಕಲಿ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಗಳು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿವೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರವಿರಬೇಕು.

ಮುಖ್ಯವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ, ಸಾಲಿಗ್ರಾಮವನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲೂ ಬಾರದು, ಮಾರಲೂ ಬಾರದು. 'ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟುವವರು, ಕೊಳ್ಳುವವರು, ಮಾರುವವರು ಈ ಮೂರು ಜನರೂ ಸಹ ನರಕಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ' ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮದಾನ ಮಾಡಲು ಕೊಂಡು ತರಬಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮದಾನ ಮಾಡಲು ಕೊಂಡು ಬರಬಾರದು. ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ದಾನ ಮಾಡುವುದು.

ಸಾಲಿಗ್ರಾಮದಾನ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಾಗ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮದಂತೆಯೇ ಪವಿತ್ರವಾದ ಚಕ್ರಾಣಿಕೆ ದಾನ ಮಾಡಬಹುದು. ಚಕ್ರಾಣಿಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಗುವುದರಿಂದ ಜನಗಳಿಗೆ ಅದರ ಬೆಲೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮದಷ್ಟೇ ಪವಿತ್ರವಾದದ್ದು ಚಕ್ರಾಣಿಕೆ.

02. ಪದದಾನ – ಪದದಾನ ಎಂದರೆ ಛತ್ರಿ, ಪಾದರಕ್ಷೆ, ಚಾಪೆ ಮತ್ತು ದಂಡಗಳ ದಾನ ಎಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದೆ. ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಒಬ್ಬರಿಗೇ ಕೊಡಬೇಕು. ಹೊರತಾಗಿ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೊಂದನ್ನು ಕೊಡಬಾರದು.

03. ಶಯ್ಯಾದಾನ – ಶಯ್ಯಾದಾನವನ್ನು ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಹಾಸಿಗೆ, ದಿಂಬು, ಮಗ್ಗಲು ಹಾಸಿಗೆ (ಬೆಡ್‌ಶೀಟ್), ಹೊದಿಕೆ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಬ್ಬ ದಂಪತಿಗಳಿಗೇ ಕೊಡಬೇಕು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಾಡಬಾರದು.

ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಶಯ್ಯಾಗೃಹಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕನ್ನಡಿ, ತಾಂಬೂಲದ ತಟ್ಟೆ, ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವ ಪಾತ್ರೆ, ಶೃಂಗಾರಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅನುಕೂಲವಿದ್ದರೆ ಮಂಚವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಇನ್ನೂ ಅನುಕೂಲವಿದ್ದರೆ ಶಯ್ಯಾಗೃಹವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಮಗಳನ್ನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವಾಗ ಎಷ್ಟು ಆದರದಿಂದ ವೈಭವದಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೋ ಆ ರೀತಿ ಶಯ್ಯಾದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಈ ಶಯ್ಯಾದಾನವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಗರುಡಪುರಾಣ ಹೇಳಿದ ಪುರಾಣಿಕರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಚನವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಶಯ್ಯಾದಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಶಯ್ಯೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಪ್ರತಿಮೆ ಇಟ್ಟು ಹಣ್ಣುಹಾಲು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ ಆರತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ವಸ್ತ್ರ, ಗಂಧ, ತಾಂಬೂಲಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಗೂ ಆರತಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸ್ರೋತಕುಂಭದಾನ – ಪಿತೃಗಳು ಮೃತರಾದ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಅವರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಇದು ಆಗದೇ ಇದ್ದಾಗ ಒಂದು ವರ್ಷ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಭೋಜನ ಮಾಡಲು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಅಕ್ಕಿ, ಅನ್ನದ ಪಾತ್ರೆ, ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದರಂತೆ 360 ದಕ್ಷಿಣೆ ಇವುಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ರೋತಕುಂಭದಾನ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಆಗುವಷ್ಟು ಪೂರ್ತಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡುವ ಬದಲು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಆಗುವಷ್ಟು ಅಕ್ಕಿ ಮತ್ತು 30 ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಕೊಡಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೂ ಅಶಕ್ತರಾದವರು 360 ಹಿಡಿ ಅಕ್ಕಿ ಅಥವಾ ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ 30 ಹಿಡಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನೋ ಕೊಡಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಷ್ಟಿದಾನ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮುಷ್ಟಿದಾನ ಸಣ್ಣದಾಗಿ

ಕಂಡರೂ ಅದು ಮಹಾಪುಣ್ಯಕರವೆಂದು ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಸೂಚನೆ – ಈ ಮುಷ್ಟಿದಾನವನ್ನು ಪಿತೃಗಳ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡಬಹುದು.

05. ಪಕ್ವಾನ್ನದಾನ – ಬೆಳ್ಳಿ ಅಥವಾ ಹಿತ್ತಾಳೆ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಾನ್ನ, ಮೊಸರನ್ನ, ಪಾಯಸ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮೃತರು ಯಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ ಅವರಿಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸದೃಶವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರಂತೆ ಪಾನಕ, ನೀರು ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಕೆನೆ ಮೊಸರು, ಫಲವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಸಹ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

06. ಲೋಹದಾನ – ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಲಾಕೆ, ಅಗ್ಗಿಷ್ಟಿಕೆ, ಬಾಂಡಲೆ ಮೊದಲಾದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ದಾನದಿಂದ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತರು ಹಾಗೂ ಯಮಭಟರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿ ಅವರ ಭಯವು ತಪ್ಪುತ್ತದೆ.

ಇದರಂತೆ ಆಯುಧದಾನದಿಂದ ಯಮದೇವರ ಆಯುಧದ ಭಯ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ.

07. ದೀಪದಾನ – ದೀಪದಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಗ್ನಿ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿ ಯಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.

08. ವ್ಯಜನದಾನ (ಬೀಸಣಿಕೆ) – ಇದರಿಂದ ವಾಯುದೇವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿ ಯಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಣ್ಣನೆ ಗಾಳಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

09. ಊರ್ಣವಸ್ತ್ರದಾನ – ಕಂಬಳಿ, ಧಾವಳಿ ಮೊದಲಾದ ಉಣ್ಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ ಮಧ್ಯೆ ಸಿಗುವ ಶೀತಲಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಚ್ಚಗಿನ ಬಟ್ಟೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

10. ಪದದಾನ – ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಛತ್ರಿ ದಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವರಿಗೆ ಬಿಸಿಲು ಮಳೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ಛತ್ರಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಪಾದರಕ್ಷೆ ದಾನದಿಂದ ಯಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಾಲು ಸುಡದಂತೆ, ಕಲ್ಲು ಮುಳ್ಳು ಚುಚ್ಚದಂತೆ ಪಾದರಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

11. ಉದಕುಂಭದಾನ – ಉದಕುಂಭದಾನದಿಂದ ವರುಣದೇವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿ ಯಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಂಪಾದ ನೀರನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನದ ಕೃತ್ಯ

ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಪಿತೃಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ 14ನೆಯ ದಿನ ಶುಭಸ್ವೀಕಾರ ಎಂದು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೋಳಿಗೆ, ಪಾಯಸದ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಕರ್ತೃಗಳು ಊಟದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಮಜ್ಜಿಗೆ ಅನ್ನವೂ ಆದ ಮೇಲೆ ಹೋಳಿಗೆ, ಪಾಯಸ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಭೋಜನವಾದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ತಾಂಬೂಲ, ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವರವರ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಹಳದಿ ಅಥವಾ ಕೆಂಪು ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬಾಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕಡಿದು ಉಗುಳುತ್ತಾರೆ.

ಬಂಧುಗಳು ಕರ್ತೃಗಳಿಗೆ ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಒಂಟಿ ನೂತನ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೊದ್ದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ವರ್ಷದ ಒಳಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಅನಂತರ ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಹಿಂದೆ ಗರುಡಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಲ್ಯಾಣ ಅಥವಾ ರುಗ್ಮಿಣೀಶವಿಜಯವನ್ನು ಅನುವಾದ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ ಆಚಾರ್ಯ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪಿತೃಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಸಾಯಂಕಾಲ ದೀಪ ಹಚ್ಚುವುದರ ಒಳಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ(ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ) ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ತೃಗಳು ಪತ್ನಿ , ಪುತ್ರರ ಸಮೇತವಾಗಿ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಆಧಾರವೂ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆಚಾರಪ್ರಾಪ್ತವಾದದ್ದರಿಂದ ನಡೆಸಬಹುದು.

ಮೃತವರ್ಷದವರೆಗಿನ ನಿಯಮಗಳು

ಪಿತೃಗಳು ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು.

ಕಂಡರೂ ಅದು ಮಹಾಪುಣ್ಯಕರವೆಂದು ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಸೂಚನೆ – ಈ ಮುಷ್ಟಿದಾನವನ್ನು ಪಿತೃಗಳ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡಬಹುದು.

05. ಪಕ್ವಾನ್ನದಾನ – ಬೆಳ್ಳಿ ಅಥವಾ ಹಿತ್ತಾಳೆ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಾನ್ನ, ಮೊಸರನ್ನ, ಪಾಯಸ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮೃತರು ಯಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ ಅವರಿಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸದೃಶವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರಂತೆ ಪಾನಕ, ನೀರು ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಕೆನೆ ಮೊಸರು, ಫಲವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಸಹ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

06. ಲೋಹದಾನ – ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಲಾಕೆ, ಅಗ್ಗಿಷ್ಟಿಕೆ, ಬಾಂಡಲೆ ಮೊದಲಾದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ದಾನದಿಂದ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತರು ಹಾಗೂ ಯಮಭಟರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿ ಅವರ ಭಯವು ತಪ್ಪುತ್ತದೆ.

ಇದರಂತೆ ಆಯುಧದಾನದಿಂದ ಯಮದೇವರ ಆಯುಧದ ಭಯ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ.

07. ದೀಪದಾನ – ದೀಪದಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಗ್ನಿ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿ ಯಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.

08. ವ್ಯಜನದಾನ (ಬೀಸಣಿಕೆ) – ಇದರಿಂದ ವಾಯುದೇವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿ ಯಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಣ್ಣನೆ ಗಾಳಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

09. ಊರ್ಣವಸ್ತ್ರದಾನ – ಕಂಬಳಿ, ಧಾವಳಿ ಮೊದಲಾದ ಉಣ್ಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ ಮಧ್ಯೆ ಸಿಗುವ ಶೀತಲಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಚ್ಚಗಿನ ಬಟ್ಟೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

10. ಪದದಾನ – ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಛತ್ರಿ ದಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವರಿಗೆ ಬಿಸಿಲು ಮಳೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ಛತ್ರಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಪಾದರಕ್ಷೆ ದಾನದಿಂದ ಯಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಾಲು ಸುಡದಂತೆ, ಕಲ್ಲು ಮುಳ್ಳು ಚುಚ್ಚದಂತೆ ಪಾದರಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

11. ಉದಕುಂಭದಾನ – ಉದಕುಂಭದಾನದಿಂದ ವರುಣದೇವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿ ಯಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಂಪಾದ ನೀರನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನದ ಕೃತ್ಯ

ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಪಿತೃಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ 14ನೆಯ ದಿನ ಶುಭಸ್ವೀಕಾರ ಎಂದು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೋಳಿಗೆ, ಪಾಯಸದ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಕರ್ತೃಗಳು ಊಟದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಮಜ್ಜಿಗೆ ಅನ್ನವೂ ಆದ ಮೇಲೆ ಹೋಳಿಗೆ, ಪಾಯಸ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಭೋಜನವಾದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ತಾಂಬೂಲ, ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವರವರ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಹಳದಿ ಅಥವಾ ಕೆಂಪು ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬಾಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕಡಿದು ಉಗುಳುತ್ತಾರೆ.

ಬಂಧುಗಳು ಕರ್ತೃಗಳಿಗೆ ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಒಂಟಿ ನೂತನ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೊದ್ದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ವರ್ಷದ ಒಳಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಅನಂತರ ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಹಿಂದೆ ಗರುಡಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಲ್ಯಾಣ ಅಥವಾ ರುಗ್ಮಿಣೀಶವಿಜಯವನ್ನು ಅನುವಾದ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ ಆಚಾರ್ಯ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪಿತೃಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಸಾಯಂಕಾಲ ದೀಪ ಹಚ್ಚುವುದರ ಒಳಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ(ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ) ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ತೃಗಳು ಪತ್ನಿ, ಪುತ್ರರ ಸಮೇತವಾಗಿ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಆಧಾರವೂ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆಚಾರಪ್ರಾಪ್ತವಾದದ್ದರಿಂದ ನಡೆಸಬಹುದು.

ಮೃತವರ್ಷದವರೆಗಿನ ನಿಯಮಗಳು

ಪಿತೃಗಳು ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು.

1. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪತ್ನೀಗಮನ ಮಾಡಲೇ ಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಲೋಪವು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

2. ಪರಾನ್ನವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಅಂದರೆ, ಬೇರೆಯವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಬಾರದು. ಇದಕ್ಕೆ ಅಪವಾದ ಎಂದರೆ ಗುರುಗಳು, ಸೋದರಮಾವ, ಹೆಣ್ಣುಕೊಟ್ಟ ಮಾವ, ಅನ್ನಹಾಕಿ ಸಾಕಿದವರು, ದೊಡ್ಡಪ್ಪ-ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಂದಿರು ಇವರುಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡಿದರೆ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ.

ಸೂಚನೆ – 1. ಹೋಟಲ್, ಮೆಸ್ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಊಟ ಮಾಡಬಾರದು. ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರು ಈ ವರ್ಷದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಬಿಡುವುದು ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿರುವಾಗ ಮುಂದೆಯೂ ಅದನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸೂಚನೆ – 2. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ತಿಳಿಸುವ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಶಿಖಾ ಧಾರಣೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ. ಏನೋ ಲೌಕಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಶಿಖಾಧಾರಣೆ ಮಾಡದೇ ಇದ್ದವರು ಪಿತೃಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಶಿಖೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಅಭ್ಯಾಸವಾದಾಗ ಮುಂದಾದರೂ ಶಿಖಾಧಾರಿಗಳಾಗುವ ಅವಕಾಶ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡು ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆ ಇದ್ದವರು ಆದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅಶಕ್ತರು ಇಂಥವರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

3. ಶ್ರಾದ್ಧಭೋಜನ, ಆರಾಧನೆಯ ಅಲಂಕಾರಪಂಕ್ತಿಗೆ ಕೂಡಬಾರದು.

4. ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಅದರಂತೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದ ಬೃಂದಾವನಗಳನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಿ ಪೂಜಿಸಬಾರದು. (ಕೆಲವು ಕಡೆ ಬೃಂದಾವನದ ಅರ್ಚಕರು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಬೃಂದಾವನ ಮುಟ್ಟಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲವೇನೆಂದು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ).

5. ನಿತ್ಯವಾದ ಔಪಾಸನ, ವೈಶ್ವದೇವ ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಹೋಮಗಳನ್ನು (ಲಕ್ಷಹೋಮ, ಪವಮಾನ ಹೋಮ ಮೊದಲಾದ್ದು)

ಮಾಡಬಾರದು. ಅಥವಾ ಹೋಮಗಳಲ್ಲಿ ಋತ್ವಿಜನಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಬಾರದು. ಉಪಾಕರ್ಮ, ಧಾತ್ರೀಹವನ, ಆಗ್ರಯಣಗಳು ನಿತ್ಯ. ಇವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

6. ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಮಹಾನದಿಗಳನ್ನು ದಾಟಬಾರದು. (ಈ ನಿಯಮ ತನಗೆ ಅತೀಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾನದಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದರೆ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ).

7. ಕ್ಷೌರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು.

8. ತೀರ್ಥಶ್ರಾದ್ಧ, ಗಯಾಶ್ರಾದ್ಧ, ದರ್ಶಶ್ರಾದ್ಧ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

(ತಂದೆಯು ಮೊದಲು ಹೋಗಿದ್ದು ತಾಯಿಯು ನಂತರ ಹೋದರೆ ಆಗ ತಂದೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ದರ್ಶಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲೇ ಬೇಕು. ತಾಯಿಯ ವರ್ಗವನ್ನು ಇದರ ಜೊತೆ ಸೇರಿಸಬಾರದು. ವರ್ಷವಾದ ಮೇಲೆ ಸೇರಿಸಬೇಕು).

ಇದರಂತೆ ಗ್ರಹಣ ನಿಮಿತ್ತ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಬಾರದು. (ತಂದೆ ಮೊದಲು ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು). ಉಳಿದ ಯಾರನ್ನೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಪಿಂಡಸಹಿತಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

ಸೂಚನೆ – ಹೀಗೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ನಿಷಿದ್ಧವಾದ್ದರಿಂದ ಮಾಸಿಕಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಾಡಬಾರದು. ತನ್ನ ಗೃಹದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು.

9. ವೇದವೇದಾಂತಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವವರಾಗಲೀ, ಪಾಠ ಹೇಳುವವರಾಗಲೀ, ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಹೊಸ ಪಾಠವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬಾರದು. ಹಳೆಯದರ ಮಂಗಳವನ್ನೂ ಮಾಡಬಾರದು.

10. ಕರ್ತೃಗಳು ಎರೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಆದರೆ, ಉಗಾದಿ-ದೀಪಾವಳಿ ಮತ್ತು ನರಕಚತುರ್ದಶೀ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎರೆದುಕೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕು.

11. ಅನಂತವ್ರತ, ವರಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀವ್ರತ ಮೊದಲಾದ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ವಿಶೇಷವಾದ ಭೀಷ್ಮಪಂಚಕ, ಪಯೋವ್ರತ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬಾರದು. ಆರಂಭಿಸಿರುವ ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕವ್ರತವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಬೇಕು.

ಏಕಾದಶೀ, ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ, ಜನ್ಮಾಷ್ಟಮೀ (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಜಯಂತೀ) ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು.

12. ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ತೋರಣ ಕಟ್ಟಬಾರದು. ರಂಗೋಲಿ ಹಾಕಬಾರದು. ದೇವರ ಮುಂದೆ ರಂಗೋಲಿ ಹಾಕಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಸೂಚನೆ – ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಸಂಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿಗಳನ್ನು ಕರೆಸಿದರೆ ಆಗ ಸಂಸ್ಥಾನದ ದೇವರು ಬರುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ತೋರಣ ಕಟ್ಟಿ ರಂಗೋಲಿ ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ.

13. ಉಗಾದಿ, ದೀಪಾವಳಿ, ವಿಜಯದಶಮೀ ಮೊದಲಾದ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಭೋಗಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹಬ್ಬದ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಊಟ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ದೇವರ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹಬ್ಬದ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆದು ಪಿತ್ರಂತರ್ಯಾಮಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬಹುದು.

14. ತನ್ನ ನಿತ್ಯದ ಜಪ-ಪಾರಾಯಣಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಜಪ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಆ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.

ಇದರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿದ್ದವರು ಅಷ್ಟಮಹಾಮಂತ್ರಜಪ, ಸರ್ವಮೂಲ-ಪಾರಾಯಣ, ವೇದಪಾರಾಯಣ, ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಪಾರಾಯಣ, ಭಗವದ್ಗೀತಾ, ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮ ಪಾರಾಯಣಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಅಧಿಕಾರ ಅಥವಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮುಖಾಂತರ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಸಪ್ತಾಹ ಪ್ರವಚನ ಅಥವಾ ಶ್ರವಣವು ವಿಶೇಷಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

15. ಕೆಲವರು ವರ್ಷವಿಡೀ ಒಪ್ಪತ್ತು ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಆಧಾರ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ. ಮಾಸಿಕ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪತ್ತು ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು.

16. ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಶೌಚ.

ಮಲತಾಯಿಗಾದರೆ ಆರು ತಿಂಗಳು, ಪತ್ನಿಗಾದರೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳು, ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರು ಅಥವಾ ಮಕ್ಕಳ ಮರಣದಲ್ಲಿ ಒಂದೂವರೆ ತಿಂಗಳು ಆಶೌಚ ಎಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಆಗ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳಲ್ಲದೇ ಬೇರೆಯ ದೈವ, ಪಿತೃಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ.

ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ತೃವಿನ ನಿಯಮಗಳು

1. ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ತೃವು ಶ್ರಾದ್ಧದ ಹಿಂದಿನ ದಿನ, ಶ್ರಾದ್ಧದ ದಿನ, ಶ್ರಾದ್ಧದ ಮಾರನೇ ದಿನ ಹೀಗೆ ಮೂರು ದಿನ ದೀಕ್ಷಿತನಾಗಿರಬೇಕು.

2. ಶ್ರಾದ್ಧದ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಮತ್ತು ಶ್ರಾದ್ಧದ ದಿನ ಒಪ್ಪತ್ತು ಮಾತ್ರ ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರಾದ್ಧದ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ನೀರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕುಡಿಯಬಹುದು. ಬೇರೆ ಆಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಶ್ರಾದ್ಧದ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಮುಸುರೆ ಇಲ್ಲದ ಫಲಾಹಾರ ಮಾಡುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿದೆ.

3. ಮೂರು ದಿನವೂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದ ಇರಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರಾದ್ಧದ ದಿನ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಸಹ ಮುಟ್ಟದಂತೆ ಚಾಪೆ ಅಥವಾ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಹಾಸಿಕೊಂಡು ಮಲಗಬೇಕು.

4. ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಬಾರದು.

5. ರಜಸ್ವಲೆಯನ್ನು ನೋಡಬಾರದು.

6. ಮ್ಲೇಚ್ಛಾದಿಗಳ ಸ್ಪರ್ಶನ, ಸಂಭಾಷಣ ಮಾಡಬಾರದು.

7. ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋಪ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕಬಾರದು. ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡಬಾರದು.

8. ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಹರಿಸ್ಮರಣೆ ಇರಬೇಕು.

9. ಶ್ರಾದ್ಧದ ದಿನ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಬಾರದು.

10. ಈ ಮೂರು ದಿನ ಪರಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಬಾರದು.

11. ಅಭ್ಯಂಜನ ನಿಷಿದ್ಧ. (ಈ ಅಭ್ಯಂಜನನಿಷೇಧವು ಉಗಾದಿ ಮತ್ತು ದೀಪಾವಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ).

12. ಶ್ರಾದ್ಧದ ದಿನ ಸಾಯಂಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದಿದೆ. ಶಿಷ್ಟರು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಪೂರ್ತಿ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡಿ ಗಾಯತ್ರೀಜಪ 10 ಮಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

13. ಶ್ರಾದ್ಧದ ನಂತರ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

14. ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿ ಬೇರೆಯ ಕಡೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಾರದು.

ಶ್ರಾದ್ಧಭೋಕ್ತೃವಿನ ನಿಯಮ

1. ಶ್ರಾದ್ಧಭೋಕ್ತೃವು ಶ್ರಾದ್ಧದ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಹಾಗೂ ಶ್ರಾದ್ಧದ ದಿನ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದಿರಬೇಕು. ವಸ್ತುತಸ್ತು ಶ್ರಾದ್ಧದ ಆಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ದಿನದಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧದಿನದ ಪರ್ಯಂತರವೂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದ ಇರಬೇಕು. ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಆಮಂತ್ರಣ ಕೊಡುವವರು ಶ್ರಾದ್ಧದ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಆಮಂತ್ರಣ ಕೊಡಬೇಕು.

2. ಶ್ರಾದ್ಧಭೋಜನ ಮಾಡಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಊಟ ಮಾಡಬಾರದು.

3. ಶ್ರಾದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋಪ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು.

4. ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರಿಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

5. ಶ್ರಾದ್ಧಭೋಜನ ಮಾಡಿದ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ 10ಬಾರಿ ಗಾಯತ್ರಿಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು ಭೋಜನ ಆದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಕುಡಿಯಬೇಕು. ಆಗ ಸಾಯಂಕಾಲಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರ ಬರುತ್ತದೆ.

6. ಶ್ರಾದ್ಧಭೋಜನ ಮಾಡಿದ ದಿನ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಬಾರದು.

7. ಮೌನದಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಹೊಗಳಬಾರದು. ತಲೆ ಹಾಕಬಾರದು.

ಶ್ರಾದ್ಧದ ಅಡುಗೆ ನಿಯಮಗಳು

ಶ್ರಾದ್ಧದ ಅಡುಗೆ ಧಾನ್ಯಗಳು. ಅಕ್ಕಿ , ಗೋಧಿ, ಉದ್ದಿನಬೇಳೆ, ಹೆಸರು ಬೇಳೆ ಇವು ವಿಹಿತ. ಗೋಧಿಯಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಉದ್ದಿನಬೇಳೆಯಿಂದ ಆರುತಿಂಗಳು ತೃಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಸರುಬೇಳೆಯಿಂದ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ತೃಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಗಿ, ಜೋಳ, ತೊಗರೀಬೇಳೆ ಇವು ನಿಷಿದ್ಧ. ಕಡಲೇಬೇಳೆ ಕೃತಾಕೃತ (ಅಂದರೆ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ) ಬಿಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು.

ಶ್ರಾದ್ಧದ ಅಡುಗೆಗೆ ಕಾಯಿ, ಪಲ್ಲೆಗಳು.

ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಹುಣಿಸೇ ಹಣ್ಣು, ಮೆಂತ್ಯ, ಕೊತ್ತಂಬರೀಬೀಜ, ಏಲಕ್ಕಿ , ಲವಂಗ ಮೊದಲಾದ ಸುವಾಸನೆ ದ್ರವ್ಯಗಳು, ಅರಿಶಿನ ಇವುಗಳು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಹೇಳಲಾಗುವ ಕೆಲವೊಂದು ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಾಕವ್ರತದಂತೆ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಗೆಡ್ಡೆ, ಗೆಣಸುಗಳು, ಬಾಳೇ ದಿಂಡು, ಬಾಳೇಕಾಯಿ, ಸೌತೇಕಾಯಿ, ಹಾಗಲಕಾಯಿ, ಮಾವಿನಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ, ಹಲಸಿನಕಾಯಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಇವುಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಕೊತ್ತಂಬರೀ ಸೊಪ್ಪು ಬರುತ್ತದೆ. ಆಲೂಗೆಡ್ಡೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಪಡವಲಕಾಯಿ ಕೃತಾಕೃತ. ಬಿಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಕರಿಬೇವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹುರಳಿಕಾಯಿ, ಬೂದಗುಂಬಳ, ಸಿಹಿಗುಂಬಳ, ಹಲಸಂದೆ, ದಪ್ಪಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಬೆಂಡೆಕಾಯಿ, ಗೋವರ್ಧನಕಾಯಿ, ಬಟಾಣಿ, ಹೀರೇಕಾಯಿ, ಸೊಪ್ಪುಗಳು ಇವು ನಿಷಿದ್ಧ.

ಶ್ರಾದ್ಧದ ಅಡುಗೆಗೆ ಹಣ್ಣುಗಳು – ಬಾಳೇಹಣ್ಣು, ಮಾವಿನಹಣ್ಣು, ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣು, ಕರಬೂಜ, ಅಕ್ರೋಡ(ಅಕ್ರೂಟ್), ನೇರಳೇ ಹಣ್ಣು ಇವುಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಕಿತ್ತಲೇ ಹಣ್ಣು ಬರುತ್ತದೆ. ಮೂಸಂಬಿ, ಚಕೋತ, ಬೀಜವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವ ದಾಳಿಂಬೆ, ಸೀತಾಫಲ, ಸೀಬೆ ಇವುಗಳು ನಿಷಿದ್ಧ.

ಒಣದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಖರ್ಜೂರ ಬರುತ್ತದೆ. ಗೋಡಂಬಿ, ಬಾದಾಮಿ, ಅಂಜೂರ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಗಸಗಸೆ ಇಂಗು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಶ್ರಾದ್ಧದ ದಿನ ಎಣ್ಣೆ ಅಥವಾ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕರಿದ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಪಾಯಸವನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಕಡಲೇ ಎಣ್ಣೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಲ್ಲ. ಕೊಬ್ಬರಿ ಎಣ್ಣೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ.

ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಭಕ್ಷ್ಯವನ್ನಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಹೂರಣ-ವನ್ನಾಗಲೀ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಮಾಡಿ ಇಡಬಾರದು. ವಡೆಬೇಳೆ ಮೊದಲಾದ್ದವನ್ನು ತಿರುವಿ ಇಡಬಾರದು. ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆಗಳನ್ನೂ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಹೆಚ್ಚಿಡಬಾರದು. ಶ್ರಾದ್ಧದ ದಿನವೂ ಸಹ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಕಾಯಿ-ಪಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಡಬಾರದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಕಾಯಿ-ಪಲ್ಲೆ ಸಿಪ್ಪೆಗಳನ್ನು ಆಚೆಗೆ ಬಿಸಾಡಬಾರದು.

ಶ್ರಾದ್ಧದ ಕಾಲ

ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪವಿತ್ರವಾದ ವಸ್ತುಗಳು.

1. ದೌಹಿತ್ರ 2. ಕುತುಪಕಾಲ 3. ಎಳ್ಳು

ಹೀಗಾಗಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಕುತುಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಕುತಪಕಾಲ ಎಂದರೆ ಎಂಟನೆಯ ಮುಹೂರ್ತ. ಒಂದು ಹಗಲಿಗೆ 15 ಮುಹೂರ್ತ. ಹೀಗಾಗಿ ಎಂಟನೆಯ ಮುಹೂರ್ತ ಎಂದರೆ ನಡು ಹಗಲು ಆಗುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ, ಸೂರ್ಯನು ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಬರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದು ಮುಂದು ಸುಮಾರು 24 ನಿಮಿಷ ಕಾಲ. ಸೂರ್ಯೋದಯ 6-00 ಹಾಗೂ ಅಸ್ತುವು 6-00 ಘಂಟೆಗೆ ಆಗುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ 11-36ರಿಂದ 12-24ವರೆಗೆ ಕುತುಪಕಾಲ. ಇಷ್ಟರೊಳಗೆ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನ ಮುಗಿದಿರಬೇಕು. ಸೂರ್ಯೋದಯ - ಅಸ್ತಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕುತಪಕಾಲವನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕುತಪಕಾಲದ ನಂತರ ಸುಮಾರು 48ನಿಮಿಷ ರೌಹಿಣಕಾಲ. ಏನೇ ಆಗಲಿ ರೌಹಿಣ ಕಾಲವನ್ನು ಮೀರಬಾರದು.

ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರು ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡುವ ಕ್ರಮ

ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರ ಆಸ್ತಿ ವಿಭಾಗ ಆಗಿದ್ದರೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯೇ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆಸ್ತಿ ವಿಭಾಗ ಆಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬ ಆಗಿಲ್ಲದೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕುಟುಂಬ ಆಗಿದ್ದರೆ ಎಂದರೆ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿವಿಭಾಗ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬ ಆಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು ಕಲೆತು ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ.

ಆಸ್ತಿವಿಭಾಗ ಆಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬವಾಗಿದ್ದರೆ ಆಗ ಹಿರಿಯನು ಒಬ್ಬ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು. ಆದರೆ ಕಿರಿಯನೂ ಸಹ ಶ್ರಾದ್ಧದ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಭಾಗವನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಬೇಕು. ಆಸ್ತಿವಿಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಮಹಾಲಯಪಕ್ಷ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ ಹಿರಿಯನದೇ.

ಶ್ರಾದ್ಧದ ಮಹಿಮೆ

ಭೀಷ್ಮರು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ಶಂತನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಆಗ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ರತ್ನಕಂಕಣದಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಎರಡು ಕೈಗಳು ಬಂದವು. ಅದು ಅವರ ತಂದೆಯ ಕೈಗಳಾಗಿದ್ದವು. 'ಮಗನೇ! ನನ್ನ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಕೊಡು' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಆಗ ಭೀಷ್ಮರು ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಆಲೋಚಿಸಿದರು. 'ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು' ಎಂದು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿವೆಯೇ ಹೊರತು ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಕೊಡು ಎಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲ. 'ಏನು ಮಾಡಬೇಕು?' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಪ್ರಮಾಣ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭೀಷ್ಮರು ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಕೊಡದೇ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದರು. ಇವರ ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ತಂದೆಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ 'ಸ್ವೇಚ್ಛಾಮರಣಿಯಾಗು' ಎಂದು ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಆಗ ಭೀಷ್ಮರು ಪಿತೃಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಶಂತನು ಮಹಾರಾಜರು ಕೆಲವೊಂದು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಭೀಷ್ಮರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರಿಂದ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು.

ಮುಂದೆ ಭೀಷ್ಮರಿಗೆ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರ ದರ್ಶನವಾದಾಗ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು 'ಪಿತೃಗಳು ಯಾರು? ಅವರಿಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧವು ಹೇಗೆ ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ? ಶ್ರಾದ್ಧದ ಮಹಿಮೆ ಏನು?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಆಗ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು.

ಹಿಂದೆ ನಾನು ಬಹುಕಾಲ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ವಿಮಾನವು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಂಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೆಬ್ಬಟ್ಟು ಗಾತ್ರ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಒಬ್ಬ

ಮನಿಗಳು ಮಲಗಿದ್ದರು. ಅವರೇ ಸನತ್ಕುಮಾರರು. ಆ ಮುನಿಗಳು ನನ್ನನ್ನೂ ಸಹ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅನೇಕ ವರ್ಷಕಾಲ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರಲ್ಲಿ ನಾನು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಪಿತೃಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ. ಅದನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಹೀಗೆ ಸನತ್ಕುಮಾರರಿಂದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರಿಗೆ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರಿಂದ ಭೀಷ್ಮರಿಗೂ ಬಂದ ಪಿತೃಗಳ ಮತ್ತು ಶ್ರಾದ್ಧದ ಮಹಿಮೆಯ ಸಾರಾಂಶ ಹೀಗಿದೆ –

ಪಿತೃಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ

ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಮಾಡಿರೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಆಹುತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದರ ಬದಲಾಗಿ ತಮಗೆ ತಾವೇ ಆಹುತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಈ ಅಪಚಾರದಿಂದ ಅವರ ಜ್ಞಾನವು ತಿರೋಧಾನವಾಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡಾಗ 'ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಅವರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅದರಂತೆ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಆ ಮಕ್ಕಳು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿ 'ಮಕ್ಕಳೇ! ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಮಕ್ಕಳೆಂದು ಕೂಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ದೇವತೆಗಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಜಾರಾಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು 'ನೀವೇನೂ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ನೀವು ಅವರಿಗೆ ಜನ್ಮ ಕೊಟ್ಟ ಪಿತೃಗಳಾಗಿದ್ದೀರಿ. ಅವರು ನಿಮಗೆ ಜ್ಞಾನಕೊಟ್ಟ ಪಿತೃಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ನೀವು ಪರಸ್ಪರ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಾಗಿದ್ದೀರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಮಾಡಿದ ದೇವತಾಪುತ್ರರೇ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ಇವರನ್ನು ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪಿತೃಗಳ ವಿಭಾಗ

ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಏಳು ಗುಂಪಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಗುಂಪಿನವರು ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಅಮೂರ್ತಿಮಂತರು ಎನ್ನು-

ತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದ ನಾಲ್ಕು ಗುಂಪಿನವರು ಮೂರ್ತಿಮಂತರು. ಅಮೂರ್ತಿಮಂತರಲ್ಲಿ 1. ವೈರಾಜರು, 2. ಅಗ್ನಿಷ್ವಾತ್ತರು, 3. ಬರ್ಹಿಷದರು ಎಂದು ಮೂರು ಗುಂಪು. ಮೂರ್ತಿಮಂತರಲ್ಲಿ 1. ಸುಕಾಲರು, 2. ಆಂಗೀರಸರು, 3. ಸುಸ್ವಧರು, 4. ಸೋಮಪರು ಎಂದು ನಾಲ್ಕುವಿಧ. ಪಿತೃಗಳು, ಅವರ ಲೋಕ, ಅವರ ತಂದೆ, ಮಕ್ಕಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಮೂರ್ತಿಮಂತರು

ಪಿತೃಗಳು	ತಂದೆ	ಮಾನಸೀಕನ್ಯಾ	ಲೋಕ	ಪೂಜಕರು
ವೈರಾಜರು	ವಿರಾಜ	ಮೇನಾ	ಸನಾತನ	ದೇವಗಣ
ಅಗ್ನಿಷ್ವಾತ್ತರು	ಮರೀಚಿ	ಅಚ್ಛೋದಾ	ಸೋಮಪದ	ದೇವತೆಗಳು
ಬರ್ಹಿಷದರು	ಪುಲಸ್ತ್ಯ	ಪೀವರೀ	ವೈಭ್ರಾಜ	ಯಕ್ಷ,ಗಂಧರ್ವ ರಾಕ್ಷಸ, ನಾಗ, ಸರ್ಪ,ಸುಪರ್ಣ

ಮೂರ್ತಿಮಂತರು

ಸುಕಾಲರು	ವಸಿಷ್ಠ	ಗೋ(ಏಕಶೃಂಗಾ)	ಜ್ಯೋತಿರ್ಭಾಸಿ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು
ಆಂಗೀರಸರು	ಅಂಗಿರಾ	ಯಶೋದಾ	ಮರೀಚಿಗರ್ಭ	ಕ್ಷತ್ರಿಯರು
ಸುಸ್ವಧರು	ಪುಲಹ	ವಿರಜಾ	ಕಾಮಗ	ವೈಶ್ಯರು
ಸೋಮಪರು	ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ	ನರ್ಮದಾ	ಮಾನಸ	ಶೂದ್ರರು

ಪಿತೃಯಜ್ಞದ ಮಹಿಮೆ

ಭರದ್ವಾಜರಿಗೆ ಏಳು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಅವರು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಆಗ ಅವರು ವಸಿಷ್ಠರ ಗೋವನ್ನು ಮೇಯಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣಂದಿರಿಗೆ ಗೋಮಾಂಸವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯು ಬಂದಿತು. ತಮ್ಮನು ತಡೆದರೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ತಮ್ಮನ್ನು 'ಹಾಗೆ ಗೋ-

ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುವುದೇ ಆದರೆ ಪಿತೃಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಿತೃಪ್ರಸಾದ ಎಂದು ಗೋಮಾಂಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸೋಣ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿದರು. ಗೋವನ್ನು ಹುಲಿಯು ಕೊಂದಿತೆಂದು ವಸಿಷ್ಠರಿಗೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದರು. ಈ ದೋಷದಿಂದ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ದಶಾರ್ಣದೇಶದಲ್ಲಿ ಏಳು ಬೇಟೆಗಾರರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಪಾಪದಿಂದ ನೀಚಜನ್ಮಬಂದರೂ ಪಿತೃಯಜ್ಞದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಉತ್ತಮಜನ್ಮಗಳು ಬರುತ್ತಾ ಹೋದವು.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಾಲಂಜರಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಜಿಂಕೆಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಐದನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಶರದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವಾಕಪಕ್ಷಿಗಳಾದರು. ಆರನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾನಸಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಹಂಸಪಕ್ಷಿಗಳಾದರು. ಒಮ್ಮೆ ಮಾನಸಸರೋವರಕ್ಕೆ ನೀಪ ಎಂಬ ರಾಜನು ಬಂದಿದ್ದನು. ಆ ರಾಜನ ವೈಭವವನ್ನು ನೋಡಿದ ಈ ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಿರಯ ಅಣ್ಣನು 'ನಾನೂ ಹಾಗೆ ರಾಜನಾಗಬೇಕು' ಎಂದನು. ಆಗ ಇಬ್ಬರು ತಮ್ಮಂದಿರು 'ಹಾಗಾದರೆ ನಾವು ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗುತ್ತೇವೆ' ಎಂದರು. ಉಳಿದ ನಾಲ್ಕು ತಮ್ಮಂದಿರು 'ನೀವು ರಾಜ-ಮಂತ್ರಿಗಳೇ ಆಗಿರಿ' ಎಂದು ಶಪಿಸಿದರು.

ಅದರಂತೆ ಅಣುಹ ಎಂಬ ರಾಜನಿಗೆ ಶ್ರೀಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಕೃತ್ವಿ ಎಂಬ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತ ಎಂಬ ಮಗನಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯ ಹಂಸವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಇನ್ನೆರಡು ಹಂಸಗಳು ಆ ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತನಿಗೆ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಕಂಡರೀಕ ಮತ್ತು ಪಾಂಚಾಲ ಎಂದು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಉಳಿದ ನಾಲ್ಕು ಪಕ್ಷಿಗಳು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವೇದಪಾರಂಗತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರು.

ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತನಿಗೆ ಗೋದೇವಿ ಎಂಬ ಪತ್ನಿ ಇದ್ದಳು. ಒಮ್ಮೆ ದಂಪತಿಗಳು ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಎರಡು ಇರುವೆಗಳು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೆಣ್ಣು ಇರುವೆಯನ್ನು ಗಂಡು ಇರುವೆ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜನು ನಕ್ಕನು. ಹೆಂಡತಿಯು 'ತನ್ನನ್ನು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡಳು. ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ ನಂಬಲಿಲ್ಲ. ರಾಜನಿಗೆ ಬಹಳ ಬೇಜಾರಾಗಿ ಈ ಕಲಹ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಊರಿನಿಂದಾಚೆ ಹೋಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಏಳು ದಿನಗಳ ನಂತರ 'ನೀನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗು. ಕಲಹ ಶಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದಳು.

ಅದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬಡಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ವೇದ-ಪಾರಂಗತರಾದ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರು. ಅವರೇ ಹಿಂದೆ ಹಂಸಪಕ್ಷಿಗಳಾಗಿದ್ದವರು. ಅವರು ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ಹೊರಟಾಗ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು 'ತನ್ನ ಜೀವನ ಹೇಗೆ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಅವರು ಆತನಿಗೆ ಒಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟರು. 'ಇದನ್ನು ರಾಜನಿಗೆ ಕೊಡು. ರಾಜನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ನಿನಗೆ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಜೀವನ ಮಾಡಿಕೋ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಅದರಂತೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಾಜನಿಗೆ ಕೊಡಲು ಬಂದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ರಾಜನು ತನ್ನ ಸೇವೆ(ಸಭೆ?)ಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಿದನು. ಆ ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಿ ಮಂತ್ರಿಯು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದನು. ನಂತರ ರಾಜನೇ ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡು ತಾನೂ ಜ್ಞಾನತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆದು ಎಚ್ಚರ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಅವನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಆಗುವಷ್ಟು ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಆ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ರಾಜ-ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಆ ನಾಲ್ಕು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪುತ್ರರ ಹಿಂದಿನ ಕಥೆಯೇ ಬರೆದಿತ್ತು.

''ದಶಾರ್ಣದೇಶದಲ್ಲಿ ಏಳು ವ್ಯಾಧರಿದ್ದರು. ಅವರೇ ಕಾಲಂಜರಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಜಿಂಕೆಗಳಾದರು. ಮುಂದೆ ಶರದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವಾಕಪಕ್ಷಿಗಳಾದರು. ಕಡೆಗೆ ಮಾನಸ-ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಹಂಸಪಕ್ಷಿಗಳಾದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾವು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವೇದಪಾರಂಗತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಯೋಗಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೊರಟಿದ್ದೇವೆ. ನೀವು ನಷ್ಟರಾಗುತ್ತಿದ್ದೀರಿ''. ಹೀಗೆ ಪತ್ರದ ಒಕ್ಕಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಜ-ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಬಂದಿತು. ರಾಜನು ಊರಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಮಗ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ, ತಾನು ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಸಹ ರಾಜನ ಜೊತೆ ಹೊರಟರು.

ಆಗ ಗೋದೇವಿಯು ನಸುನಗುತ್ತ 'ರಾಜನೇ! ನನಗೆ ನೀನು ಇರುವೆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದಿ ಎಂದು ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ನಿನಗೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಬರಲೆಂದು ಹಠಮಾಡಿದೆ'

ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಮುಂದೆ ರಾಜನು ಹಾಗೂ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಆ ನಾಲ್ಕುಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಏಳನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು.

ಇದು ಹಿಂದೆ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಿದ್ದರ ಫಲ. ಶ್ರಾದ್ಧದ ಮಹಿಮೆ ಇಂತಹದು. ಹೀಗೆ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವರಿಗೆ ಇದರಂತೆಯೇ ಉತ್ತಮ ಫಲವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪಿತೃಲಿಂಗಕಸೂಕ್ತಮ್

ಉದೀರತಾಮವರ ಉತ್ಪರಾಸ ಉನ್ಮಧ್ಯಮಾ ಪಿತರಃ ಸೋಮ್ಯಾಸಃ। ಅಸುಂ ಯ ಈಯುರವೃಕಾ ಋತಜ್ಞಾಸ್ತೇ ನೋಽವಂತು ಪಿತರೋ ಹವೇಷು ॥೧॥

ಇದಂ ಪಿತೃಭ್ಯೋ ನಮೋ ಅಸ್ತ್ವದ್ಯ ಯೇ ಪೂರ್ವಾಸೋ ಯ ಉಪರಾಸ ಈಯುಃ। ಯೇ ಪಾರ್ಥಿವೇ ರಜಸ್ಯಾ ನಿಷತ್ತಾ ಯೇ ವಾ ನೂನಂ ಸುವೃಜನಾಸು ವಿಕ್ಷು॥೨॥

ಅಹಂ ಪಿತೃನ್ತ್ಸುವಿದತ್ರಾ ಅವಿತ್ಸಿ ನಪಾತಂ ವಿಕ್ರಮಣಂ ಚ ವಿಷ್ಣೋಃ। ಬರ್ಹಿಷದೋ ಯೇ ಸ್ವಧಯಾ ಸುತಸ್ಯ ಭಜಂತ ಪಿತ್ವಸ್ತ ಇಹಾಗಮಿಷ್ಠಾಃ ॥೩॥

ಬರ್ಹಿಷದಃ ಪಿತರ ಊತ್ಯ೧ ರ್ವಾ- ಗಿಮಾ ವೋ ಹವ್ಯಾ ಚಕೃಮಾ ಜುಷಧ್ವಮ್। ತ ಆ ಗತವಸಾ ಶಂತಮೇನಾಥಾ ನಃ ಶಂ ಯೋರರಪೋ ದಧಾತ ॥೪॥

ಉಪಹೂತಾಶ್ರ ಪಿತರಃ ಸೋಮ್ಯಾಸೋ ಬರ್ಹಿಷ್ಯೇಷು ನಿಧಿಷು ಪ್ರಿಯೇಷು। ತ ಆ ಗಮಂತು ತ ಇರ ಶ್ರುವಂತ್ವಧಿ ಬ್ರುವಂತು ತೇಽವಂತ್ವಸ್ಮಾನ್ ॥

ಆಚ್ಯಾ ಜಾನು ದಕ್ಷಿಣತೋ ನಿಷದ್ಯೇಮಂ ಯಜ್ಞಮಭಿ ಗೃಣೀತ ವಿಶ್ವೇ। ಮಾ ಹಿಂಸಿಷ್ಟ ಪಿತರಃ ಕೇನ ಚಿನ್ನೋ ಯದ್ವ ಆಗಃ ಪುರುಷತಾ ಕರಾಮ ॥೬॥

ಆಸೀನಾಸೋ ಅರುಣೀನಾಮುಪಸ್ಥೇ ರಯಿಂ ಧತ್ತ ದಾಶುಷೇ ಮರ್ತ್ಯಾಯ।
ಪುತ್ರೇಭ್ಯಃ ಪಿತರಸ್ತಸ್ಯ ವಸ್ವಃ ಪ್ರ ಯಚ್ಛತ ತ ಇಹೋರ್ಜಂ ದಧಾತ ॥೭॥

ಯೇ ನಃ ಪೂರ್ವೇ ಪಿತರಃ ಸೋಮ್ಯಾಸೋ- ಽನೂಹಿರೇ ಸೋಮಪೀಥಂ
ವಸಿಷ್ಠಾಃ। ತೇಭಿರ್ಯಮಃ ಸಂರರಾಣೋ ಹವೀಂಷ್ಯು- ಶನ್ನುಶದ್ಭಿಃ
ಪ್ರತಿಕಾಮಮತ್ತು ॥೮॥

ಯೇ ತಾತೃಷುರ್ದೇವತ್ರಾ ಜೇಹಮಾನಾ ಹೋತ್ರಾವಿದಃ ಸ್ತೋಮತಷ್ಟಾಸೋ
ಅರ್ಕೈಃ। ಅಗ್ನೇ ಯಾಹಿ ಸುವಿದತ್ರೇಭಿರರ್ವಾಙ್ ಸತ್ಯೈಃ ಕವ್ಯೈಃ
ಪಿತೃಭಿರ್ಘರ್ಮಸದ್ಭಿಃ ॥೯॥

ಯೇ ಸತ್ಯಾಸೋ ಹವಿರದೋ ಹವಿಷ್ಪಾ ಇಂದ್ರೇಣ ದೇವೈಃ ಸರಥಂ ದಧಾನಾಃ।
ಅಗ್ನೇ ಯಾಹಿ ಸಹಸ್ರಂ ದೇವವಂದೈಃ ಪರೈಃ ಪೂರ್ವೈಃ ಪಿತೃಭಿರ್ಘರ್ಮಸದ್ಭಿಃ ॥೧೦॥

ಅಗ್ನಿಷ್ವಾತ್ತಾಃ ಪಿತರ ಏಹ ಗಚ್ಛತ ಸದಃಸದಃ ಸದತ ಸುಪ್ರಣೀತಯಃ। ಅತ್ತಾ ಹವೀಂಷಿ
ಪ್ರಯತಾನಿ ಬರ್ಹಿಷ್ಯ- ಥಾ ರಯಿಂ ಸರ್ವವೀರಂ ದಧಾತನ ॥೧೧॥

ತ್ವಮಗ್ನ ಈಳಿತೋ ಜಾತವೇದೋ - ಽವಾಡ್ಢವ್ಯಾನಿ ಸುರಭೀಣಿ ಕೃತ್ವೀ। ಪ್ರಾದಾಃ
ಪಿತೃಭ್ಯ ಸ್ವಧಯಾ ತೇ ಅಕ್ಷನ್ನದ್ಧಿ ತ್ವಂ ದೇವ ಪ್ರಯತಾ ಹವೀಂಷಿ ॥

ಯೇ ಚೇಹ ಪಿತರೋ ಯೇ ಚ ನೇಹ ಯಾಂಶ್ಚ ವಿದ್ಮ ಯಾಂ ಉ ಚ ನ ಪ್ರವಿದ್ಮ।
ತ್ವಂ ವೇತ್ಥ ಯತಿ ತೇ ಜಾತವೇದಃ ಸ್ವಧಾಭಿರ್ಯಜ್ಞಂ ಸುಕೃತಂ ಜುಷಸ್ವ॥೧೩॥

ಯೇ ಅಗ್ನಿದಗ್ಧಾ ಯೇ ಅನಗ್ನಿ ದಗ್ಧಾ ಮಧ್ಯೇ ದಿವಃ ಸ್ವಧಯಾ ಮಾದಯಂತೇ।
ತೇಭಿಃ ಸ್ವರಾಳಸುನೀತಿಮೇತಾಂ ಯಥಾವಶಂ ತನ್ವಂ ಕಲ್ಪಯಸ್ವ ॥೧೪॥

ಮಹಾಲಯ

ಪರಮ ದುರ್ಲಭವಾದ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮದ ಸಾಫಲ್ಯತೆಯು ಅದನ್ನು ಪಡೆದ ನಮ್ಮ ಆಚರಣೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪರಮಾತ್ಮ ನಮಗೆ ಈ ಜನ್ಮವನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ ಎಂದರೆ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ ಪಾಪ ಶೇಷಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಮುಗಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನದಾದ ಪುಣ್ಯಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿ ಎಂದು. ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟು ಜನ್ಮ ತಾಳಿದರೂ ಸಹ ಮುಗಿಸಲಾಗದಷ್ಟು ಪಾಪವನ್ನು ಒಂದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ಈ ಕಠಿಣ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಸುಲಭ ಪರಿಹಾರ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಮೃತರ ಆತ್ಮಗಳಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಪಿತೃಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಅವರ ಮಕ್ಕಳ ಕರ್ತವ್ಯ.

ಗರುಡಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ: ಯಾವನು ಪುತ್ ಎಂಬ ನರಕದಿಂದ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಪಾರುಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನೇ ಪುತ್ರ'. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ಜಾತಿಬೇಧವಿಲ್ಲದೆ ಕರ್ಮಾಕಾರ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧ, ತರ್ಪಣ ಹಾಗೂ ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಋಣ ತೀರಿಸಲೇಬೇಕು.

ಇಂಥ ವಿಶೇಷ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶ ಕಾಲ. ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಸದ್ಗತಿ ನೀಡುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು? ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಾರ್ಷಿಕ ಶ್ರಾದ್ಧ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡವರು ಮೃತರ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಅವರ ಮೃತಮಾಸದ ಆ ತಿಥಿಯಂದು ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡುವವರು ಪಿತೃ, ಪಿತಾಮಹ, ಪ್ರಪಿತಾಮಹ ಅಂದರೆ ತಂದೆ, ಅಜ್ಜ ಹಾಗೂ ಮುತ್ತಜ್ಜನಿಗೆ ಅಥವಾ ತಾಯಿ, ಅಜ್ಜಿ ಹಾಗೂ ಮುತ್ತಜ್ಜಿಗೆ ಪಿಂಡಾದಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದ ಪ್ರತಿ-ಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ತರ್ಪಣ ಕೊಡಬೇಕು. ಕಾರಣ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಭದ್ರಮಾಸ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದು ಈ ಭಾದ್ರಪದ.

ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತರಭಾದ್ರಾ ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ. ಅಂದರೆ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮ ಮುಗಿಸಿದ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಆ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಶಾಶ್ವತ ಭದ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು

ಪಿತೃಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅವರಿಗೆ ತರ್ಪಣಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಶುಭವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಈ ಪಕ್ಷ ಸೂಕ್ತ ಸಮಯ. ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಏಕೆ ಎಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯರ ಅನುಮಾನ. ಶಾಸಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುವ ನಮ್ಮ ಒಂದು ವರ್ಷ ಪಿತೃಲೋಕದವರಿಗೆ ಒಂದು ದಿವಸ. ಹೀಗಾಗಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಪಿತೃಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಿಕರನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದರೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದಂತೆ. ಇನ್ನು ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಏಕೆ? ನಿರ್ಣಯಸಿಂಧು' ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಆಷಾಢಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ನಂತರ ಐದನೆಯ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳು ಪ್ರತಿದಿನ ಅನ್ನ ಹಾಗೂ ನೀರನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ.'

ಇಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷ ಎಂದರೆ 15 ತಿಥಿಗಳು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಷಾಢಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ನಂತರ ಐದನೆಯ ಪಕ್ಷ ಈ ಭಾದ್ರಪದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ ಆದುದರಿಂದ ಈ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಪಿತೃಪಕ್ಷ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಲು ಅವರು ಬಯಸುವ ಅನ್ನವನ್ನು ಪಿಂಡಗಳ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮೂಲಕ ಹಾಗೂ ಅವರು ಬಯಸುವ ನೀರನ್ನು ತರ್ಪಣಗಳ ಮೂಲಕ ನೀಡಿ ಪಿತೃಗಳ ಆಶೀರ್ವಾದಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಬೇಕು.

ಈ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಪಕ್ಷ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಹಾಮಭರಣಿ, ಮಧ್ಯಾಷ್ಟಮೀ, ಅವಿಧವಾ ನವಮೀ, ಘಾತ ಚತುರ್ದಶೀ ಮತ್ತು ಮಹಾಲಯ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ-ಈ ದಿನಗಳು ಈ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ.

ಸೂರ್ಯನು ಕನ್ಯಾರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಭಾದ್ರಪದಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳು ಹಾಗು ಆಶ್ವಯುಜಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಪಾಡ್ಯ ಹೀಗೆ ಹದಿನಾರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವಣವಿಧಿಯಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಧೂರಿ-ಲೋಚನ ಸಂಜ್ಞಕ ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು. ಪ್ರತಿದಿನ ಮಹಾಲಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಶಕ್ತರಾದವರು ಒಂದು ದಿವಸವಾಗಲೀ ಮಾಡಬೇಕು. ತಂದೆ ಅಥವಾ ತಾಯಿಯ ಶ್ರಾದ್ಧತಿಥಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ, ಮಹಾಭರಣಿ, ಮಹಾವ್ಯತೀಪಾತ, ಮಧ್ಯಾಷ್ಟಮೀ ಈ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ದಿನದಲ್ಲಾಗಲೀ ಸಕೃನ್ಮಹಾಲಯಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಿತ್ಯ ಮಹಾಲಯ-ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಂದಂದೇ ಶ್ರಾದ್ಧಾನಂತರ ತರ್ಪಣವನ್ನು

ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಸಕೃನ್ಮಹಾಲಯಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರೇऽಹನಿ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಸುಮಂಗಲಿಯಾಗಿ ಮೃತರಾದವರಿಗೆ ನವಮಿಯಂದು ಅವಿಧವಾ ನವಮೀ (ಅನ್ವ-ಷ್ಟಕ) ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನೂ, ಅಪಘಾತಾದಿ ದುರ್ಮರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವರಿಗೆ ಚತುರ್ದಶಿ-ಯಂದು ಏಕೋದ್ದಿಷ್ಟಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು, ಯತಿಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಭೋಜನವನ್ನೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಆಶ್ವಯುಜ ಶುಕ್ಲಪಾಡ್ಯದಂದು ಮಾತಮಾಹ ಹಾಗೂ ಮಾತಾಮಹಿಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ದೌಹಿತ್ರನು ಮಹಾಲಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಮಹಾಲಯಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಜೀವತ್ಪಿತೃಕರೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಸೋದರಮಾವನು ಇದ್ದರೂ ಈ ಮಹಾಲಯವನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು.

ಈ ಯಾವುದಾದರೂ ಮಹಾಲಯಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಭಾದ್ರಪದಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲು ಆಗದೇ ಹೋದರೆ ತುಲಾಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು. (ಆಶ್ವಯುಜ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಾರ್ತಿಕಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಅವಕಾಶವು ಇರುತ್ತದೆ).

ಮಹಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಷಯಗಳು ಧರ್ಮಸಿಂಧು ಇತ್ಯಾದಿ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ.

* ಮಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬಾರದು? ಯಾವಾಗ ಮಾಡಬೇಕು *

ಈ ಮಾತನ್ನು ಕಾತ್ಯಾಯನರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ -

* ನಭಸ್ಯಸ್ಯಾಪರೇ ಪಕ್ಷೇ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕುರ್ಯಾದ್ ದಿನೇದಿನೇ । *

ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಮಾತಿದೆ -

ಆಶ್ವಯುಕ್ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ತು ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕುರ್ಯಾದ್ ದಿನೇದಿನೇ ।

ಏಕಾದಶೀವ್ರತ ಸಕಲನಿಯಮಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮಹತ್ತ್ವದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ವೈಷ್ಣವರು ಏಕಾದಶೀ ದಿವಸ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಘಾತಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ದುರ್ಮರಣ ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಶ್ರಾದ್ದ. ಈ ಎರಡು ದಿವಸ ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲ

ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು, ಇಡಿಯ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡುವ ಶ್ರದ್ಧಾಳುಗಳು.

ಆದರೆ, ಈಗ ಪ್ರತೀದಿವಸ ಮಾಡುವವರು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಮಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿವಸ ಮಾತ್ರ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥವರೂ ಸಹ ಪ್ರತೀದಿವಸ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೀಡಲೇ ಬೇಕು, ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ.

ಒಂದೇ ಬಾರಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡುವವರು ಯಾವ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬಾರದು ಎನ್ನುವದನ್ನು ವಸಿಷ್ಠರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ -1. ಪ್ರತಿಪದಾ, ಷಷ್ಠೀ ಮತ್ತು ಏಕಾದಶಿಗಳಿಗೆ ನಂದಾತಿಥಿ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈ ತಿಥಿಗಳಂದು ಮಹಾಲಯ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬಾರದು.

ನಂದಾಯಾಂ ಭಾರ್ಗವದಿನೇ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ತ್ರಿಜನ್ಮಸು ।

ಏಷು ಶ್ರಾದ್ಧಂ ನ ಕುರ್ವೀತ ಗೃಹೀ ಪುತ್ರಧನಕ್ಷಯಾತ್ ॥

2. ಶುಕ್ರವಾರದಂದು ಮಹಾಲಯ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬಾರದು.

3. ಘಾತಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಮಹಾಲಯ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬಾರದು. ಅಘಘಾತ - ಕೊಲೆ - ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳಿಂದ ಸತ್ತವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಘಾತಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಶ್ರಾದ್ಧ.

4. ರೋಹಿಣೀ, ರೇವತೀ ಮತ್ತು ಮಘಾ ಈ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಇರುವ ದಿವಸ ಮಹಾಲಯ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಯ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಿದರೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತೊಂದರೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಂಪತ್ತು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ವಸಿಷ್ಠರು ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಗರ್ಗರು ಇಬ್ಬರೂ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯೇ ಚ ಪೌಷ್ಣೇ ಚ ಪಿತ್ರ್ಯಕ್ಷ್ರೇ ಭಾರ್ಗವೇ ತಥಾ ।
ಯಸ್ತು ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ ತಸ್ಯ ಪುತ್ರೋ ವಿನಶ್ಯತಿ ॥

ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಯಾರ್ಯಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ಯಾರಿಗೆ ಮೊದಲು ತರ್ಪಣ ಕೊಡಬೇಕು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆದೌ ಪಿತಾ ತತೋ ಮಾತಾ ಸಪತ್ನೀ ಜನನೀ ತಥಾ । ಮಾತಾಮಹಾಃ ಸಪತ್ನೀಕಾಃ ಹ್ಯಾತ್ಮಪತ್ನೀ ತತಃ ಪರಂ ॥ ಸುತಭ್ರಾತೃಪಿತೃವ್ಯಾಶ್ಚ ಮಾತುಲಾಶ್ಚ ಸಭಾರ್ಯಕಾಃ । ದುಹಿತಾ ಭಗಿನೀ ಚೈವ ದೌಹಿತ್ರೋ ಭಾಗಿನೇಯಕಃ ॥ ಶ್ಯಾಲಕೋ ಭಾವುಕಶ್ಚೈವ ಶ್ವಶುರೋ ಗುರುಋತ್ವಿಜಾಃ । ಏತೇ ಸ್ಯುಃ ಪಿತರಸ್ತೀರ್ಥೇ ತರ್ಪಣೇ ಚ ಮಹಾಲಯೇ ॥

ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಮೃತಪಟ್ಟವರಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮೊದಲು ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಹೆಂಡತಿ, ಅತ್ತೆ, ಮಾವ, ಮಗ, ಸಹೋದರರು, ದೊಡ್ಡಪ್ಪ, ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಹಾಗೂ ಅವರ ಹೆಂಡತಿ, ತಾಯಿಯ ತಮ್ಮ ಅಥವಾ ಅಣ್ಣ, ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯರು, ಮಗಳು, ಅಕ್ಕ, ತಂಗಿ ಹಾಗೂ ಅವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ಭಾವ, ಮೈದುನ ಮುಂತಾದವರು ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗುರುಗಳು, ಕುಲಪುರೋಹಿತರು ಸೇರಿದಂತೆ ಯಾರು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಂತೆ ಮೃತರಾಗಿದ್ದಾರೋ ಅವರಿಗೆ - ಹೀಗೆ ಸರ್ವರಿಗೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಇನ್ನು ಅನಾರೋಗ್ಯ, ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಶಕ್ತರಾದವರು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿಯೂ ಆಚರಿಸಬಹುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ,

ಆಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಂಭಪರ್ಯಂತಂ ದೇವರ್ಷಿ ಪಿತೃಮಾನವಾಃ । ತೃಪ್ಯಂತು ಪಿತರಃ ಸರ್ವೇ ಮಾತೃಮಾತಾಮಹಾದಯಃ ॥ ಆತೀತ ಕುಲಕೋಟೀನಾಂ ಸಪ್ತದ್ವೀಪ ನಿವಾಸಿನಾಂ । ಆಬ್ರಹ್ಮ ಭುವನಾಲ್ಲೋಕಾತ್ ಇದಮಸ್ತು ತಿಲೋದಕಮ್ ॥

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಮೂರು ಸಲ ಎಳ್ಳುನೀರು ಬಿಡಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಮನೆಯ ಮುಂದೆ, ತುಳಸಿ ಕಟ್ಟೆಯ ಹತ್ತಿರ ಮಾಡಬೇಕು. ಮನಯಸ್ಸಿ ತಿಲತರ್ಪಣ ಕೊಡಬಾರದು. ಎಂಬುದು ಕೆಲವು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ದರ್ಭೆಯಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಪವಿತ್ರವನ್ನು ಉಂಗುರದ ಬೆರಳಿಗೆ ಧರಿಸಿಯೇ ತರ್ಪಣಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಕರ್ಮ ಮಾಡುವವನು ದರ್ಭಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಹಾಗೂ ಪಿಂಡ ಹಾಕಿ ಕರ್ಮಾಂಗ ಮಾಡುವವರು ದರ್ಭೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಪಿಂಡ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ತರ್ಪಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರು

ಶುದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಳ, ವಸ್ತ್ರ, ನೀರು, ಎಳ್ಳು ಹಾಗೂ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಬಳಸಬೇಕು. ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ತರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಅಕ್ಕಿ ತುಂಡಾಗಿರಬಾರದು. ತರ್ಪಣ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಉದುರಿದ ಕೂದಲು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಇರಬಾರದು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರ ದಿನದ ಆಚರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವಾಚ್ಯ ಶಬ್ದಗಳ ಬಳಕೆ, ಕೂಗುವುದು, ಕಿರುಚುವುದು ಮಾಡಬಾರದು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಘಂಟಾನಾದಕ್ಕೆ ನಿಷೇಧವಿದೆ.

* ಆಚರಣೆ ಎಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು *

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಿಲತರ್ಪಣ ನೀಡುವುದನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ನಿಷೇಧಿಸಿವೆ. ಭಾನುವಾರ, ಶುಕ್ರವಾರ, ಭರಣಿ, ಕೃತಿಕಾ ಹಾಗೂ ಮಘಾ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿರುವ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ತಿಲತರ್ಪಣವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಪಿತೃಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಯಾವುದೇ ನಿಷಿದ್ಧ ತಿಥಿ ವಾರ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿದ್ದರೂ ತಿಲತರ್ಪಣ ಮಾಡಬಹುದು. ತರ್ಪಣಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಳಗಳೆಂದರೆ ಪವಿತ್ರ ನದೀತೀರಗಳು ಹಾಗೂ ಗೋಕರ್ಣಾದಿ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳು. ಪಿತೃಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ತರ್ಪಣದ ಅಧಿಕಾರವುಳ್ಳವರು ಗೋಕರ್ಣ, ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಅಥವಾ ಕಾವೇರಿ, ಗಂಗಾ ಇಂಥ ಪವಿತ್ರ ನದೀತೀರಗಳಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನ, ತರ್ಪಣಾದಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ. ವಿವಾಹವಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮುಗಿಯದವರು ತರ್ಪಣ ಮಾಡಕೂಡದು.

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಕೃಷ್ಣ ॥ ತದಿಗೆ

ಗಜಗೌರೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಇದೆ. ಇದು ರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಥವಾ ಐಶ್ವರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಆಚರಿಸಲಾಗುವ ವ್ರತ. ಇದನ್ನು ಜನ್ಮವ್ರತವನ್ನಾಗಿ ಜೀವನವಿಡೀ ಮಾಡುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಹದಿನಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಅಡಿಕೆ, ಬಳೆ ಹಾಗೂ ಅರಸಿನದ ಕೊಮ್ಮುಗ್ಗಳನ್ನು ಪೂಜಾಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬದಿಯಲ್ಲೂ ಜೋಡಿಸಿಟ್ಟು, ಮಧ್ಯೆ ಕಲಶ-ಕನ್ನಡಿ-ರವಿಕೆಕಣಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ಅದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರಸಿನದ ಗೌರಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹದಿನಾರು

ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಾಮಜಪ ಮಾಡಿ ಹದಿನಾರು ತಂಬಿಟ್ಟು ದೀಪಗಳ ಆರತಿಯನ್ನು ಬೆಳಗಿ ಆದರಿಂದ ಕಾಡಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು, ಆ ಕಾಡಿಗೆಯನ್ನೂ, ತಂಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಸಾದವನ್ನೂ ಸುಮಂಗಲಿಯರಿಗೆ ಹಂಚಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪೂಜಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆತ್ತತಾಯಿಗೆ ವಸ್ತ್ರ, ಧಾನ್ಯ, ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನಿತ್ತು ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಕುಂತಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಪುನಃ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಿತೆಂದು ವ್ರತಕಥೆ ಸಾರುತ್ತದೆ.

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಚತುರ್ಥೀ

ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವಮಾಧವತೀರ್ಥರು (ಮಾಧವತೀರ್ಥ ಮಠ) ಮುಳಬಾಗಿಲು ವೇದವ್ಯಾಸಪದಾಸಕ್ತಂ ಅಪರೋಕ್ಷೀಕೃತಶ್ರೀಶಕಮ್ । ವಾಸುದೇವಮಾಧವತೀರ್ಥಾಖ್ಯೋ ಗುರುಂ ವಂದೇ ನಿರಂತರಮ್ ॥

ಕಪಿಲಷಷ್ಠೀ, ಚಂದ್ರಷಷ್ಠೀ ಭಾದ್ರಪದ ಕೃಷ್ಣಚತುರ್ಥಿ ಮಹಾಲಯಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಬರುವ ದಿನವಾಗಿದೆ. ಈ ತಿಥಿಯು ಮಂಗಳವಾರ ಅಥವಾ ರವಿವಾರದಂದು ಒದಗಿಬಂದು ಅಂದು ವ್ಯತೀ- ಪಾತಯೋಗ ಮತ್ತು ರೋಹಿಣೀನಕ್ಷತ್ರವೂ ಸೇರಿದಲ್ಲಿ ಅದು 'ಕಪಿಲಷಷ್ಠೀ' ಎಂಬ ಪರ್ವಕಾಲ. ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣವನ್ನೂ ಮೀರಿ ನಿಲ್ಲುವ ಪರಮಪರ್ವಕಾಲವಿದು. ಸಾಧಕನಿಗೆ ಕಾಮಧೇನುವೆನಿಸುವ ಇಂತಹ ಪರ್ವಕಾಲ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾರಿಯಾದರೂ ಒದಗುವುದು ಅದೃಷ್ಟವಿಶೇಷದಿಂದ. ಇಲ್ಲಿ ಷಷ್ಠಿಯೆಂದರೆ ಷಷ್ಠೀತಿಥಿಯಲ್ಲ. ಆರರ ಯೋಗ ಎಂದರ್ಥ. ಭಾದ್ರಪದಮಾಸ, ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ, ಚತುರ್ಥೀತಿಥಿ, ಭಾನು ಅಥವಾ ಕುಜವಾರ, ವ್ಯತೀಪಾತ, ರೋಹಿಣೀ ಎಂಬ ಆರರ ಯೋಗದಿಂದ ಇದನ್ನು 'ಕಪಿಲಷಷ್ಠೀ' ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಪಿಲಷಷ್ಠಿಯು ಚಂದ್ರೋದಯಕಾಲಕ್ಕೆ (ಸುಮಾರು ರಾತ್ರಿ9ಗಂಟೆ) ಒದಗಿದರೆ ಈ ಪರ್ವಕಾಲವನ್ನು ಚಂದ್ರಷಷ್ಠೀ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯಾವುದೇ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಹಸ್ತನಕ್ಷತ್ರ ಮತ್ತು ವ್ಯತೀಪಾತಯೋಗವಿದ್ದರೆ ಇದು ಕಪಿಲಷಷ್ಠಿಗೆ ಸಮನಾದ ಪರ್ವಕಾಲವಾಗಿದೆ.

ಅವಿಧವಾನವಮೀ

ಪಿತೃಪಕ್ಷದ ಒಂಭತ್ತನೇ ದಿನ ಅಂದರೆ ನವಮಿಯಂದು ಮಾಡುವ ಸಂಸ್ಕಾರವೇ

ಅವಿಧವಾ ನವಮೀ ಶ್ರಾದ್ಧ. ಪತಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ನಿಧನ ಹೊಂದಿದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಈ ದಿನ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಗುಜರಾತ್, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವಿಧವಾ ನವಮೀ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಭಾದ್ರಪದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ನವಮಿಯಂದು ಮಾಡಿದರೆ, ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಕಡೆ ಆಶ್ವಿನ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಂದು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಅವಿಧವಾ ನವಮೀ ಶ್ರಾದ್ಧದ ಮಹತ್ವ ಅವಿಧವಾ ಎಂದರೆ ' ವಿಧವೆಯಲ್ಲ-ದವರು' ಅಂದರೆ 'ಸುಮಂಗಲಿ' ಎಂದರ್ಥ. ಅವಿಧವಾ ನವಮೀ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಸುಮಂಗಲಿಯಾಗಿ ಮರಣಿಸಿದ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಆಚರಣೆಯು ಮರಣಾನಂತರ ಸ್ತ್ರೀಯ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಮಡಿದ ಸ್ತ್ರೀಯು ತನ್ನ ವಂಶಕ್ಕೆ ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಅವಿಧವಾ ನವಮೀ ಆರಾಧನೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತೃಃ, ಪಿತಾಮಹಿಃ, ಪ್ರಪಿತಾಮಹಿಃ ಅಂದರೆ ತಾಯಿ - ಅಜ್ಜಿ(ತಂದೆಯ ಅಜ್ಜಿ) ಮತ್ತು ಮುತ್ತಜ್ಜಿ(ತಂದೆಯ ಅಜ್ಜಿ) ಈ ಮೂರು ಜನ ಮಾತೆಯರಿಗೆ ನವಮಿಯಂದು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ನವಮಿಯ ದಿನ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥ್ವಿ ಮತ್ತು ಆಪತತ್ವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರಜೋಗುಣ ಶಿವಲಹರಿಗಳು ಅಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಲಹರಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಶ್ರಾದ್ಧದಿಂದ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಿತವಾಗುವ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಯುಕ್ತ ಲಹರಿಗಳನ್ನು ಶಿವರೂಪದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮಬಲವು ಆಯಾಯ ಮುತ್ತೈದೆಯರ ದೇಹಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದಿನ ಮುತ್ತೈದೆಯರಲ್ಲಿರುವ ಶಕ್ತಿತತ್ವವು ಸೂಕ್ಷ್ಮಶ್ರಿವತತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಬೇಗನೆ ಸಂಯೋಗ-ವಾಗುವುದರಿಂದ ಮುತ್ತೈದೆಯರ ದೇಹವು ಕೂಡಲೇ ಮುಂದಿನ ಗತಿಗೆ ಹೋಗು-ತ್ತದೆ. ಈ ಶ್ರಾದ್ಧದ ಕುರಿತು ಎರಡು ವಿವಾದಗಳಿವೆ, ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಅವಿಧವಾ-ನವಮಿಯ ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಘಾತಚತುರ್ದಶಿಯ ಶ್ರಾದ್ಧದಂತೆ ಏಕೋದ್ದಿಷ್ಟ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು, ಪಾರ್ವಣವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು ಎನ್ನುವುದು ಒಂದಾದರೆ, ಎರಡನೆ-ಯದಾಗಿ ಗಂಡ ಬದುಕಿರುವವರೆಗೆ ಅವಿಧವಾನವಮೀ, ಗಂಡ ಸತ್ತ ಬಳಿಕ ಅವಿಧವಾನವಮಿ ಮಾಡಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ವಿವಾದವಿದೆ.

ಏಕೋದ್ದಿಷ್ಟ: ಏಕೋದ್ದಿಷ್ಟ ಎಂದರೆ ಯಾರ ಕುರಿತು ಶ್ರಾದ್ಧವಿರುತ್ತದೆಯೋ

ಅವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಶ್ರಾದ್ಧ. ಕೇವಲ ಒಂದೇ ಪಿಂಡವನ್ನಿಟ್ಟು ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡುವುದು. ಅಂದರೆ ಮುತ್ತೈದೆಯಾಗಿ ಯಾರು ಸತ್ತಿದ್ದಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಶ್ರಾದ್ಧ. ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಒಂದು ಪಿಂಡವನ್ನಿಟ್ಟು ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡುವುದು.

ಪಾರ್ವಣ ಎಂದರೆ ಸತ್ತಿರುವ ಮುತ್ತೈದೆ, ಅವರ ಅತ್ತೆ(ಅಂದರೆ ಮಗ ತಾಯಿಯ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ತಾಯಿ, ಅಜ್ಜಿ, ಮುತ್ತಜ್ಜಿ) ಈ ಮೂರೂ ಜನರಿಗೂ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಸತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ತಂದೆ(ಅತ್ತೆ) ಅವರ ತಂದೆ(ಅತ್ತೆ) ಈ ಮೂರೂ ಜನರಿಗೆ ಮೂರು ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡುವುದು ಪಾರ್ವಣ. ಹಾಗೆ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಮಾತ್ರ ಮುತ್ತೈದೆಯಾಗಿ ಸಾವನ್ನು ಪಡೆದಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಅಜ್ಜಿಗೆ ಆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾವು ಬಂದಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಪಾರ್ವಣವಾದರೆ ಮೂರೂ ಜನರಿಗೂ ಪಿಂಡವನ್ನಿಡಲೇ ಬೇಕು. ಆಗ ಅಜ್ಜಿ, ಮುತ್ತಜ್ಜಿಯರು ಮುತ್ತೈದೆಯಾಗಿ ಸಾವನ್ನು ಪಡೆಯದೇ ಇದ್ದರೆ ನಾವು ಮಾಡುವ ಶ್ರಾದ್ಧ 'ಅವಿಧವಾ'ನವಮಿ ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದು.

ಹಾಗಾದರೆ ತಾಯಿ, ಅಜ್ಜಿ, ಮುತ್ತಜ್ಜಿ ಮೂರು ಜನ ಮುತ್ತೈದೆ ಸಾವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ ಆಗ ಅವಿಧವಾನವಮಿಯನ್ನು ಪಾರ್ವಣದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದೇ ಎಂದರೆ ಅದನ್ನೂ ಅವರು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ, ಕಾರಣ ಅವಿಧವಾನವಮಿ ಗಂಡ ಬದುಕಿರುವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ , ಗಂಡ ಸತ್ತ ಬಳಿಕ ಅವಿಧವಾನವಮಿ ಮಾಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು. ಅಂದರೆ ತಂದೆ ಬದುಕಿದ್ದಾರೆ, ತಾಯಿ ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ತಾಯಿಯ ಅವಿಧವಾ ನವಮೀ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಗ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೊಂದು ದಿನ ತಂದೆ ತೀರಿಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆ ಬಳಿಕ ಮಗ ತಾಯಿಯ ಅವಿಧವಾ ನವಮೀಯ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ವಿವಾದ. ಹೀಗಾಗಿ ತಾಯಿ, ಅಜ್ಜಿ, ಮುತ್ತಜ್ಜಿ ಮೂರೂ ಜನ ಮುತ್ತೈದೆಯರಾಗಿ ಸಾವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೂ, ಅಜ್ಜ ಮುತ್ತಜ್ಜರು ಸತ್ತು ಹೋಗಿರುತ್ತಾರೆಯಾದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಅವಿಧವಾನವಮಿಯ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಏಕೋದ್ದಿಷ್ಟ ಅಂದರೆ ಒಂದು ಪಿಂಡವನ್ನು ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇಟ್ಟು ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು, ಪಾರ್ವಣವನ್ನಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಸಾರಾಂಶ.

ಅವಿಧವಾ ನವಮಿ ಎನ್ನುವುದು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಹಾಲಯದ ಅಂಗವಲ್ಲ.

ಇದನ್ನು ಮೂಲತಃ ಅನ್ವಷ್ಟಕಾ ಶ್ರಾದ್ಧ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟಕಾ ಎಂದರೆ ಅಷ್ಟಮಿಯಂದು ಮಾಡುವ ಶ್ರಾದ್ಧ. ಅನ್ವಷ್ಟಕಾ ಶ್ರಾದ್ಧವೆಂದರೆ ನವಮಿಯಂದು ಮಾಡುವ ಶ್ರಾದ್ಧ. ಮಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ನವಮಿಯಂದು ಮಾಡುವ ಅನ್ವಷ್ಟಕಾಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ಅವಿಧವಾನವಮೀ ಎಂದು ಹೆಸರು.ಅಷ್ಟಕಾಶ್ರಾದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವಣದ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅನ್ವಷ್ಟಕಾಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಮೂರು ಪಿಂಡಗಳನ್ನಿಟ್ಟೇ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ, ಪುಷ್ಯ, ಮಾಘ ಮತ್ತು ಫಾಲ್ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ತಾಯಿಗೆ ಮುತ್ತೈದೆ ಸಾವು ಬರದಿದ್ದರೂ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಭಾದ್ರಪದದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ತಾಯಿ ಮುತ್ತೈದೆಯಾಗಿ ಸತ್ತಿದ್ದರೆ ಆ ದಿನ ಸುವಾಸಿನಿಯರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಸೌಭಾಗ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು. ಇನ್ನೊಂದು ವಿವಾದವೆಂದರೆ, ಮುತ್ತೈದೆ ಸಾವು ಪಡೆದವರಿಗೆ ಗಂಡ ಸತ್ತ ನಂತರ ಅವಿಧವಾನವಮಿ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ವಿವಾದ. ಜೀವದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಸಾವೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ದೇಹದ ಮುತ್ತೈದೆಸಾವು ಎನ್ನುವ ಗುಣ ಆ ದೇಹದ ಶಾಶ್ವತ ಗುಣವಾಯಿತು ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ.ಈ ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತೈದೆಯರನ್ನು ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಬೇಕು. ಆಮಂತ್ರಿತರಾದ ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಗೆ ಅರಿಶಿನ, ಕುಂಕುಮ, ಸೀರೆ, ಕುಪ್ಪಸ ಮುಂತಾದ ಸೌಭಾಗ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಾಗಿನ ನೀಡಬೇಕು. ಅವಿಧವಾನವಮೀಯಲ್ಲಿ ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ರವೆ ಉಂಡೆ ಮತ್ತು ವಡೆಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಧ್ಯವಾದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿ, ಬಂಗಾರದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠಗುಣಗಳ ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿ ಜನ್ಮವಿತ್ತ ತಾಯಿಗೆ ಜನ್ಮಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಕಲ ಸೌಭಾಗ್ಯವಿರಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಅವಿಧವಾ ನವಮಿಯನ್ನು ಹಬ್ಬವೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುವುದರಿಂದ ಹಬ್ಬದ ಅಡುಗೆ ಎಂದರೆ, ಬೇಸನ್ಲಡ್ಡು, ಜಿಲೇಬಿ, ಹೋಳಿಗೆ, ಶ್ಯಾವಿಗೆ ಪಾಯಸ, ಮಂಡಿಗೆ ಹಾಗೂ ಬೂಂದಿ ಲಾಡು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವಿಧವಾನವಮಿ ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯ ಪಿಂಡಕ್ಕೆ ಅರಿಶಿನ ಕುಂಕುಮಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಇದೆ.

ಆಚರಣಾ ಕ್ರಮಗಳು – ಈ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪದ್ಧತಿ ಭೇದಗಳು ಬಹಳವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಆದರೆ 'ಶಾಸ್ತ್ರಾತ್ ರೂಢಿಃ

ಗರೀಯಸೀ' ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯದಂತೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು -ದನ್ನು ಬಿಡಬಾರದು. ವೇದಾಧಿಕಾರ ಇಲ್ಲದವರು (ಶೂದ್ರಾದಿಗಳು) ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಮನೆಯ ದೇವರ ಮುಂದೆ ಬಾಳೆಎಲೆಗಳನ್ನು ಹರಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಆ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಬಡಿಸಬೇಕು. ಮನೆಯ ತುಂಬ ಧೂಪವನ್ನು ಹಾಕಿ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ನೆನೆದು, ಅವರು ಈ ಎಲ್ಲ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಹರಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನೇ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಎಡೆ ನೀಡುವುದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಪಿತೃಗಳು ತೃಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಏಕಾದಶೀ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರಃ – ಭಾದ್ರಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ತು ಕಿನ್ನಾಮ್ನ್ಯೇಕಾದಶೀ ಭವೇತ್ । ಏತದಿಚ್ಛಾಮ್ಯಹಂ ಶ್ರೋತುಂ ಕಥಯಸ್ವ ಜನಾರ್ದನ ॥1॥ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ಜನಾರ್ದನನೇ! ಭಾದ್ರಪದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಗೆ ಹೆಸರೇನು? ಅದನ್ನು ಕೇಳಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ – ಶೃಣುಷ್ವೈಕಮನಾ ರಾಜನ್ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ವಿಸ್ತರಾತ್ । ಅಜೇತಿನಾಮತಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಸರ್ವಪಾಪ-ಪ್ರಣಾಶಿನೀ ॥2॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೇಳು. ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಈ ಏಕಾದಶಿಗೆ ಅಜೆ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಹೃಷೀಕೇಶಂ ವ್ರತಮಸ್ಯಾಃ ಕರೋತಿ ಯಃ । ಪಾಪಾನಿ ತಸ್ಯ ನಶ್ಯಂತಿ ವ್ರತಸ್ಯ ಶ್ರವಣಾದಪಿ ॥3॥ ಯಾವನು ಹೃಷೀಕೇಶನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನ ಪಾಪಗಳೂ ಈ ವ್ರತದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಿದವನ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ನಾತಃ ಪರತರಾ ರಾಜನ್ ಲೋಕದ್ವಯಹಿತಾಯ ವೈ । ಸತ್ಯಮುಕ್ತಂ ಮಯಾ ಹ್ಯೇತನ್ನಾಸತ್ಯಂ ಮಮ ಭಾಷಿತಮ್ ॥4॥ ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದುದು ಎರಡೂ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಹಿತವಾದುದು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸತ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಇತಿ ಖ್ಯಾತೋ ಬಭೂವ ನೃಪತಿಃ ಪುರಾ । ಚಕ್ರವರ್ತೀ ಸತ್ಯಸಂಧಃ ಸಮಸ್ತಾಯಾ ಭುವಃ ಪತಿಃ ॥5॥ ಹಿಂದೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೆಂಬವನೊಬ್ಬ ರಾಜನಿದ್ದನು. ಅವನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು; ಸತ್ಯವಂತನು;

ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದನು. ಕಸ್ಯಾಪಿ ಕರ್ಮಣಃ ಪ್ರಾಪ್ತೌ ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟೋ ಬಭೂವ ಸಃ । ವಿಕ್ರೀತೌ ವನಿತಾಪುತ್ರೌ ಸ ಚಕಾರಾತ್ಮವಿಕ್ರಯಮ್ ॥6॥ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ ಯಾವುದೋ ಪಾಪಶೇಷದಿಂದ ಅವನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡನು. ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾರಿಬಿಟ್ಟನು. ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನನ್ನೂ ಮಾರಿ-ಕೊಂಡನು. ಪುಲ್ಕಸಸ್ಯ ಚ ದಾಸತ್ವಂ ಗತೋ ರಾಜಾ ಸ ಪುಣ್ಯಕೃತ್ । ಸತ್ಯಮಾಲಂಬ್ಯ ರಾಜೇಂದ್ರ ಮೃತಚೈಲಾಪಹಾರಕಃ ॥7॥ ಆ ಪುಣ್ಯವಂತನಾದ ರಾಜನು ಚಂಡಾಲ-ನಿಗೆ ಆಳಾದನು. ಸತ್ಯವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದರೂ ಹೆಣದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳು-ತ್ತಿದ್ದನು. ಸೋಽಭವನ್ನೃಪತಿಶ್ರೇಷ್ಠೋ ನ ಸತ್ಯಾಚ್ಚಲಿತಸ್ತಥಾ । ಏವಂ ಚ ತಸ್ಯ ನೃಪತೇರ್ಬಹವೋ ವತ್ಸರಾಗತಾಃ ॥8॥ ಆದರೂ ಕೂಡ ಆ ರಾಜನು ಸತ್ಯದಿಂದ ಚಲಿಸಲೇ ಇಲ್ಲವು. ಈ ರೀತಿ ಇರುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಬಹುಕಾಲವು ಕಳೆದು ಹೋದವು. ತತಶ್ಚಿಂತಾಪರೋ ರಾಜಾ ಬಭೂವಾತಿ ಸುದುಃಖಿತಃ । ಕಿಂ ಕರೋಮಿ ಕ್ವ ಗಚ್ಛಾಮಿ ನಿಷ್ಕೃತಿರ್ಮೇ ಕಥಂ ಭವೇತ್ ॥9॥ ಹೀಗೆ ರಾಜನು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಿ? ಇದಕ್ಕೆ ಬದಲು ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇತಿ ಚಿಂತಯತಸ್ತಸ್ಯ ಮಗ್ನಸ್ಯ ವೃಜಿನಾರ್ಣವೇ । ಆಜಗಾಮ ಮುನಿಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ರಾಜಾನಮಾತುರಮ್ ॥10॥ ರಾಜನು ಪಾಪವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಈ ರೀತಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ಒಬ್ಬ ಋಷಿಯು ಈ ರಾಜನು ಈ ರೀತಿ ದುಃಖಿತನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಪರೋಪಕರಣಾರ್ಥಾಯ ನಿರ್ಮಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ದ್ವಿಜಃ । ಸ ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದ್ವಿಜವರಂ ನನಾಮ ನೃಪಸತ್ತಮಃ ॥11॥ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕೇನೇ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತನಾದವನಂತೆ ಇದ್ದನು. ರಾಜನು ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟೋ ಭೂತ್ವಾ ಗೌತಮಸ್ಯಾಗ್ರತೋ ಸ್ಥಿತಃ । ಕಥಯಾಮಾಸ ವೃತ್ತಾಂತಮಾತ್ಮನೋ ದುಃಖಸಂಯುತಮ್ ॥12॥ ಆಗ ರಾಜನು ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಆ ಮುನಿಯಾದ ಗೌತಮನ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು ತನ್ನ ದುಃಖದ ವೃತ್ತಾಂತವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ಶ್ರುತ್ವಾ ನೃಪತಿವಾಕ್ಯಾನಿ ಗೌತಮೋ ವಿಸ್ಮಯಾನ್ವಿತಃ । ಉಪದೇಶಂ ನೃಪತಯೇ ವ್ರತಸ್ಯಾಸ್ಯ ದದೌ ಮುನಿಃ ॥13॥ ಈ ರಾಜನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಗೌತಮನು ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು ಈ ವ್ರತದ

ಉಪದೇಶವನ್ನು ಆ ರಾಜನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಗೌತಮಃ – ಮಾಸಿ ಭಾದ್ರಪದೇ ರಾಜನ್ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇತಿ ಶೋಭನಾ । ಏಕಾದಶೀ ಸಮಾಯಾತಾ ಅಜಾ ನಾಮೇತಿ ಪುಣ್ಯದಾ ॥14॥ ಗೌತಮನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ 'ಅಜಾ' ಎಂಬ ಏಕಾದಶಿಯು ಬರುವುದು. ಅದು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅಸ್ಯಾಃ ಕುರು ವ್ರತಂ ರಾಜನ್ ಪಾಪಸ್ಯಾಂತೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ । ತವ ಭಾಗ್ಯವಶಾದೇಷಾ ಸಪ್ತಮೇಹ್ನಿ ಸಮಾಗತಾ ॥15॥ ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡು. ನಿನ್ನ ಪಾಪವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನ ಅದೃಷ್ಟವಿಶೇಷದಿಂದಲೇ ಇಂದಿಗೆ ಏಳನೆಯ ದಿನವೇ ಅದು ಬರುತ್ತದೆ. ಉಪವಾಸಪರೋ ಭೂತ್ವಾ ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕುರು । ಏವಮಸ್ಯಾ ವ್ರತೇ ಚೀರ್ಣೇ ತವ ಪಾಪಕ್ಷಯೋ ಭವೇತ್ । ತವ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇಣ ಆಗತೋಽಹಂ ನೃಪೋತ್ತಮ ॥16॥ ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡು. ಈ ರೀತಿ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ನಿನ್ನ ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾನು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ – ಇತ್ಯೇವಂ ಕಥಯಿತ್ವಾ ಚ ಮುನಿರಂತರಧೀಯತ । ಮುನಿವಾಕ್ಯಂ ನೃಪಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಚಚಾರ ವ್ರತಮುತ್ತಮಮ್ ॥17॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು – ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿ ಮುನಿಯು ಹೊರಟು ಹೋದನು. ರಾಜನು ಈ ಋಷಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಆ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಕೃತೇ ತಸ್ಮಿನ್ ವ್ರತೇ ರಾಜ್ಞಃ ಪಾಪಶಾಂತೋಽಭವತ್ ಕ್ಷಣಾತ್ । ಶ್ರೂಯತಾಂ ರಾಜಶಾರ್ದೂಲ ಪ್ರಭಾವೋಽಸ್ಯ ವ್ರತಸ್ಯ ಚ ॥18॥ ಆ ದೊರೆಯು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಲು ಒಡನೆಯೇ ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ಹೋಯಿತು. ಎಲೈ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ಈ ವ್ರತದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕೇಳು. ಯದ್ದುಃಖಂ ಬಹುಭಿರ್ವರ್ಷೈಃ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ತತ್ ಕ್ಷಯೋ ಭವೇತ್ । ನಿಸ್ತೀರ್ಣದುಃಖೋ ರಾಜಾಸೀದ್ ವ್ರತಸ್ಯಾಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವತಃ ॥19॥ ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಇರುವ ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕಾದ ಪಾಪಗಳಾದರೂ ಕೂಡ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ವ್ರತದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ರಾಜನ ದುಃಖವೆಲ್ಲವೂ ಹೋಯಿತು. ಪತ್ನ್ಯಾ ಸಹ ಸಮಾಸಂಗಂ ಪುತ್ರಜೀವನಮಾಪ ಸಃ । ದಿವಿ ದುಂದುಭಯೋ ನೇದುಃ ಪುಷ್ಪವರ್ಷಮಭೂದ್ ದಿವಃ ॥20॥ ಆದುದರಿಂದಲೇ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆಯೂ ಸೇರಿಕೊಂಡನು. ಸತ್ತಿದ್ದ ಮಗನೂ ಬದುಕಿದನು. ಆಗ

ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ದುಂದುಭಿಗಳು ಮೊಳಗಿದವು. ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಏಕಾದಶ್ಯಾಃ ಪ್ರಭಾವೇಣ ಪ್ರಾಪ್ಯ ರಾಜ್ಯಮಕಂಟಕಮ್ । ಸ್ವರ್ಗಂ ಲೇಭೇ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಃ ಸಪುರಃ ಸಪರಿಚ್ಛದಃ ॥21॥ ಈ ಏಕಾದಶಿಯ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಶತ್ರುಗಳಿಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆಯೂ ಪಟ್ಟಣಿಗರೊಡನೆಯೂ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಈದೃಗ್ವಿಧಂ ವ್ರತಂ ರಾಜನ್ ಯೇ ಕುರ್ವಂತಿ ಚ ಮಾನವಾಃ । ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾಸ್ತ್ರಿದಿವಂ ಯಾಂತಿ ತೇ ನೃಪ । ಪಠನಾಚ್ಛ್ರವಣಾದ್ ವಾಪಿ ಅಶ್ವಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥21॥ ಈ ರೀತಿಯಾದ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವ ಜನರು ಪಾಪದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತರಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಅಶ್ವಮೇಧ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

ಇತಿ ಶ್ರೀಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾದ್ಮೇ ಉತ್ತರಖಂಡೇ ಉಮಾಪತಿನಾರದಸಂವಾದಾಂತರ್ಗತ ಕೃಷ್ಣಯುಧಿಷ್ಠಿರಸಂವಾದೇ ಭಾದ್ರಪದ ಕೃಷ್ಣ ಅಜೈಕಾದಶೀ ವರ್ಣನಂ ನಾಮ ಅಷ್ಟಪಂಚಾಶತ್ತಮೋऽಧ್ಯಾಯಃ ಸಮಾಪ್ತಃ ॥

ಇಂತು ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಖಂಡದ ಉಮಾಪತಿನಾರದಸಂವಾದಾಂತರ್ಗತವಾದ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಭಾದ್ರಪದ ಕೃಷ್ಣ ಅಜೈಕಾದಶಿಯ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ ಐವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು.

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಬಹುಳ ॥ ದ್ವಾದಶೀ

(ಯತಿದ್ವಾದಶೀ) ಸಕಲ ಯತಿಗಳ ಮಹಾಲಯವನ್ನು ಯತಿದ್ವಾದಶೀ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ದಿನದಂದು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಈಗಿನ ಗುರುಪಪಂಪರೆಯವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಯತಿಗಳೂ ಬರುವುದರಿಂದ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು. ಐದು ಜನ ಅಲಂಕಾರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಪಂಚೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಿ, ಆಯಾ ಶ್ರೀಮಠದ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ನಡೆಸಬೇಕು. ಆಯಾ ವಂಶೀಕರು ತಮ್ಮ ವಂಶದ ಮೂಲ-ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಯತಿಮಹಾಲಯವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು.

ಭಾದ್ರಪದ || ಬಹುಳ || ಚತುರ್ದಶೀ ||

ಘಾತಚತುರ್ದಶಿ – ಪಿತೃಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಯ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಹಿಂದಿನ ತಿಥಿ ಅಂದರೆ ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಘಾತ ಚತುರ್ದಶಿ. ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಮರದಿಂದ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತವರು; ವಿಷಪ್ರಾಶನ, ಲೋಹ, ವಿದ್ಯುತ್, ನೀರು, ಬೆಂಕಿ, ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಘಾತ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆಕ್ರಮಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡವರಿಗೆ ಮಹಾಲಯ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಮೊದಲು ಬರುವ ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಪಿಂಡಾದಿ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಅವರು ತೃಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಅಪಮೃತ್ಯುವಿಗೀಡಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ತಿಥಿಯಂದು ಅವರಿಗೆ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ತರ್ಪಣಾದಿಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗಿ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿನ ಪ್ರೇತಬಾಧೆಗಳು ನಿವಾರಣೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಘಾತಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಒಂದೇ ಪಿಂಡವನ್ನಿಟ್ಟು ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ವಿಧಿ ಇದೆ.

ದಾನಗಳು

ಈ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ದಾನಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ತಮೋಗುಣಪ್ರಧಾನ ತರಕಾರಿ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬೇರೆ ತರಕಾರಿ, ಅಕ್ಕಿ, ಬೇಳೆ, ಬೆಲ್ಲ, ಎಣ್ಣೆ, ತುಪ್ಪ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುಂಬಳಕಾಯಿ ಸಹಿತ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ವಸ್ತ್ರ, ಗೋವು, ಹೊಸ ಕೊಡೆ, ಹೊಸ ಪಾದರಕ್ಷೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ದಾನವು ಕೂಡ ವಿಶೇಷ ಫಲಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ .

ಭಾದ್ರಪದ || ಬಹುಳ || ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ

ಶ್ರೀ ಮಾಧವತೀರ್ಥರು - ಮಣೂರು ಸಾದಿತಾಖಿಲಸತ್ತತ್ವಂ ಬಾಧಿತಾ-ಖಿಳದುರ್ಮತಂ। ಮೋದಿತಾಖಿಲಸನ್ಮಾರ್ಗಂ ಮಾಧವಾಖ್ಯಯತಿಂ ಭಜೇ ||

ಇವರು ಶ್ರೀನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರು. ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಪಾಠ ಕೇಳಿದ್ದವರು. ಇಂದಿಗೂ ಸಂಸ್ಥಾನಪೂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಿತ-ನಾಗುವ ಶ್ರೀವಂಶರಾಮದೇವರ ವಿಗ್ರಹ ಶ್ರೀಮಾಧವತೀರ್ಥರ ಕಾಲದ್ದು. ಶ್ರೀ ಮಾಧವತೀರ್ಥರು ನಾಲ್ಕೂ ವೇದಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ.

ಮಹಾಲಯ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಇವರು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟರು. ಶ್ರೀಗುರುಗಳ ವೃಂದಾವನವು ಮಣ್ಣೂರಿನಲ್ಲಿದೆ.

ಶ್ರೀಮಾಧವತೀರ್ಥರಸ್ತೋತ್ರ – ಮಾಧವ ಸುತೀರ್ಥ ಗುರು । ಭಕ್ತಜನಕಲ್ಪ-ತರು ಆದಿ ಗುರುಗಳ ಕರಜ । ಮಾಡೆನ್ನ ವಿರಜ ॥ಪ॥ ಭೀಮ ಸತ್ತಟವಾಸ । ಕೈಮುಗಿದೆ ಮೌನೀಶ ಸಾಮ ಸನ್ನುತ ಚರಣ । ಮೌನದಿಂ ಭಜನ ನೀ ಮಾಡಿ ಆನಂದವಾರಿಧೀ-ಯಲಿ ಮಿಂದು ಆ ಮಹಿಮೆ ಪೊಗಳಲೂ । ಎನಗಾವ ಅಳಲೂ ॥1॥ ಜ್ಞಾನಾಯು ರೂಪಕನೆ । ಪ್ರಾಣಪತಿ ಎನಿಪನ್ನ ನೀನಾಗಿ ತೋರುವಲಿ । ನಿನ್ನ ದಯವಿರಲಿ । ಮೌನೀಶ ಇದ ಹೊರತು । ಅನ್ಯಬೇಡೆನು ಒಳಿತು ಪ್ರಾಣ ಮುಖ ತತ್ವೇಶ । ರೊಲಿಮೆ ಸಹ ಆಶ ॥2॥ ಆನಂದತೀರ್ಥ ಮತ । ಶಿಷ್ಟರಲಿ ಬೋಧಿಸುತ ದೀನಜನ ಪರಿಪಾಲ । ಹರಿಭಕ್ತ ಲೋಲಾ । ಜಾಣ ಗುರುಗೋವಿಂದ । ವಿಠಲ ಮಹಿಮಾನಂದ ನೀನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟೆನ್ನ ಉದ್ಧರಿಸೊ ಘನ್ನ ॥

ತರ್ಪಣ

ಉಪನೀತನಾದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ ದೇವ - ಋಷಿ - ಆಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಪಿತೃತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ತರ್ಪಣ ಎರಡು ವಿಧ. 1. ಜಲತರ್ಪಣ 2. ತಿಲತರ್ಪಣ ಜಲತರ್ಪಣವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು. ದರ್ಶ (ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ) ಪರ್ವಕಾಲ, ಸೂರ್ಯ - ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣ, ಉತ್ತರ - ದಕ್ಷಿಣಾಯನ - ಮಾತಾ ಪಿತೃಗಳ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ - ಮಹಾಲಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಷಣ್ಣವತಿ ಅಂದರೆ 96 ಪರ್ವ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತಿಲತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ತರ್ಪಣ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ದೇವ - ಋಷಿ - ಗುರು - ಪಿತೃಗಳು ಸಂತೃಪ್ತರಾಗಿ ಆಶೀರ್ವ-ದಿಸುವರು. ಆದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಮಂಗಲವಾಗುವುದು!

ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ, ಪುಣ್ಯನದಿ, ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ತಿಲತರ್ಪಣ (ಎಳ್ಳು-ನೀರು ಸಮೇತ) ಕೊಡದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಜಲ ತರ್ಪಣವನ್ನಾದರೂ (ಬರೀ ನೀರಿನಿಂದ) ಕೊಡಲೇಬೇಕು.

ಮೂರು ದರ್ಭೆಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪವಿತ್ರವನ್ನು ಬಲಗೈ ಅನಾಮಿಕ ಬೆರಳಿಗೆ

(ಕಿರುಬೆರಳಿನ ಪಕ್ಕದ ಬೆರಳು - ಉಂಗರದ ಬೆರಳು) ತರ್ಪಣ ಕೊಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ದರ್ಭೆ ದೊರೆಯದೇ ಇದ್ದಾಗ ಚಿನ್ನದ ಅಥವಾ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪವಿತ್ರದ ಉಂಗುರವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ತುಳಸೀದಳವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ತರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ದರ್ಭೆಯ ಪವಿತ್ರದರ್ಭೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪವಿತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸುವುದೇ ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮ. ಉಳಿದಿದ್ದು ಅಪದ್ಧರ್ಮ. ಹಾಗೆಂದು ದರ್ಭೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪವಿತ್ರ ಇರುವಾಗ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೇ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವುದು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲ. ದರ್ಭೆಯ ಪವಿತ್ರ ಇಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೂರು ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಅನಾಮಿಕಾ ಬೆರಳಿಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ತರ್ಪಣ ಕೊಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವೂ ಉಂಟು. ದರ್ಭೆಯು ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದರೆ ಬೆರಳುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತುಳಸೀದಳವನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಕೊಂಡಾದರೂ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ತರ್ಪಣಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಕಲಶೋದಕಕವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಆಚಮನಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನೀರು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ತರ್ಪಣದ ಕಲಶಕ್ಕೆ ಸಾಲಗ್ರಾಮದ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು.

ಪಿತೃತರ್ಪಣಮ್ :- (ಉಪವೀತವನ್ನು ಎಡಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ದಕ್ಷಿಣಾಭಿ-ಮುಖವಾಗಿ ಪಿತೃತೀರ್ಥವೆಂದೆನಿಸುವ ತರ್ಜನ್ಯಂಗುಷ್ಠಗಳ ಮಧ್ಯದಿಂದ ದರ್ಭೆ-ಗಳನ್ನು ಮಡಚಿಕೊಂಡು, ಅವುಗಳ ತುದಿ ಮತ್ತು ಬುಡಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಸಹಿತ-ವಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಿಸರ್ಜನಾನಂತರ ಶಾಲಗ್ರಾಮಾಭಿಷಿಕ್ತತೀರ್ಥದಿಂದಲೇ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಿಂದ ಪಿತೃತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಅನಾಮಿಕಾ ಬೆರಳಿಗೆ ಚಿನ್ನದ ಪವಿತ್ರ ಉಂಗುರವನ್ನೂ ತರ್ಜನಿ ಬೆರಳಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಉಂಗುರವನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ವಿಶೇಷ. ತಂದೆಯು ಜೀವಂತನಾಗಿರುವಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞ ಮಾಡಿ ದೇವರ್ಷಿ ಆಚಾರ್ಯ ಯಮತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡ-ಬೇಕಲ್ಲದೆ ಪಿತೃತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಕೂಡದು. ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ ನದಿಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ ತಾಮ್ರಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಕೊಡಬೇಕಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಪಾತ್ರೆ-ಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಬರೇ ನೆಲದ ಮೇಲಾಗಲೀ ಕೊಡಕೂಡದು. ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಶೇಷ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಪಿತೃತರ್ಪಣವನ್ನು ಎಳ್ಳುಸಹಿತವಾಗಿಯೇ ಕೊಡಬೇಕು.)

ತರ್ಪಣ- ನೈರ್ಮಾಲ್ಯತುಳಸಿ, ಎರಡು ದರ್ಭೆ ಮತ್ತು ಎಳ್ಳು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಮುಖಮಾಡಿ ತೋರುಬೆರಳು ಮತ್ತು ಅಂಗುಷ್ಠದ ಮಧ್ಯದಿಂದ (ಪಿತೃತೀರ್ಥದಿಂದ) ತರ್ಪಣ ಕೊಡಬೇಕು. ಉಪವೀತ ಎಡಕ್ಕಿರಬೇಕು.

1. ಅಸ್ಮತ್ ಪಿತರಂ ...ಶರ್ಮಾಣಂ..........ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತ-ರ್ಯಾಮಿಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

2. ಅಸ್ಮತ್ ಪಿತಾಮಹಂ........ಶರ್ಮಾಣಂ....ಗೋತ್ರಂ ರುದ್ರರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಸಂಕರ್ಷಣಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪ- ಯಾಮಿ ।

3. ಅಸ್ಮತ್ ಪ್ರಪಿತಾಮಹಂ..... ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ಆದಿತ್ಯರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ವಾಸುದೇವಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

4. ಅಸ್ಮನ್ಮಾತರಂ (ತಾಯಿ) ...ದಾಂ ...ಗೋತ್ರಾಂ ವಸುರೂಪಾಂ ತದಂತ-ರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

5. ಪಿತಾಮಹೀಂ (ತಂದೆಯ ತಾಯಿ)....ದಾಂ ...ಗೋತ್ರಾಂ ರುದ್ರರೂಪಾಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಸಂಕರ್ಷಣಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪ-ಯಾಮಿ ।

6. ಪ್ರಪಿತಾಮಹೀಂ (ತಂದೆಯ ತಂದೆಯ ತಾಯಿ) .....ದಾಂ ...ಗೋತ್ರಾಂ ಆದಿತ್ಯರೂಪಾಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ವಾಸುದೇವಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪ -ಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

7. ಸಾಪತ್ನಜನನೀಂ (ಸವತಿತಾಯಿ) ...ದಾಂ ...ಗೋತ್ರಾಂ ವಸುರೂಪಾಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾನಮಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪ-ಯಾಮಿ ।

8. ಮಾತಾಮಹಂ (ತಾಯಿಯ ತಂದೆ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ವಸು-

ರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

9. ಮಾತುಃ ಪಿತಾಮಹಂ (ತಾಯಿಯ ತಂದೆಯ ತಂದೆ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ.... ಗೋತ್ರಂ ರುದ್ರರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಸಂಕರ್ಷಣಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪ-ಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

10. ಮಾತುಃ ಪ್ರಪಿತಾಮಹಂ (ತಾಯಿಯ ತಂದೆಯ ತಂದೆಯ ತಂದೆ) .... ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ಆದಿತ್ಯರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ವಾಸುದೇವಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

11. ಮಾತಾಮಹೀಂ (ತಾಯಿಯ ತಾಯಿ) ...ದಾಂ ...ಗೋತ್ರಾಂ ವಸು-ರೂಪಾಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

12. ಮಾತು ಪಿತಾಮಹೀಂ (ತಾಯಿಯ ತಂದೆಯ ತಾಯಿ) ...ದಾಂ ... ಗೋತ್ರಾಂ ರುದ್ರರೂಪಾಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಸಂಕರ್ಷಣಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಸ್ತರ್ಪ-ಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

13. ಮಾತುಃ ಪ್ರಪಿತಾಮಹೀಂ (ತಾಯಿಯ ತಂದೆಯ ತಂದೆಯ ತಾಯಿ) .....ದಾಂ ...ಗೋತ್ರಾಂ ಆದಿತ್ಯರೂಪಾಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ವಾಸುದೇವಂ ಸ್ವಧಾ-ನಮಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

14. ಆತ್ಮಪತ್ನೀಂ (ಹೆಂಡತಿ)..... ನಾಮ್ನೀಂ ...ಗೋತ್ರಾಂ ವಸುರೂಪಾಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾನಮಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪ-ಯಾಮಿ ।

15. ಅಸ್ಮತ್ಸುತಂ (ಮಗ) ......ಶರ್ಮಾಣಂ. .....ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

16. ಭ್ರಾತರಂ (ಸಹೋದರ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

17. ಭ್ರಾತೃಪತ್ನೀಂ (ಸೋದರನ ಹೆಂಡತಿ) ...ದಾಂ ...ಗೋತ್ರಾಂ ವಸುರೂಪಾಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾನಮಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

18. ಭ್ರಾತೃಪುತ್ರಂ (ಸೋದರನ ಮಗ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

19. ಪಿತೃವ್ಯಂ (ತಂದೆಯ ಸಹೋದರರು) ...ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

20. ಪಿತೃವ್ಯಪತ್ನೀಂ (ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ದೊಡ್ಡಪ್ಪಂದಿರ ಪತ್ನಿ) ...ದಾಂ ...ಗೋತ್ರಾಂ ವಸುರೂಪಾಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾನಮಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

21. ಪಿತೃವ್ಯಪುತ್ರಂ (ಅವರ ಮಗ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

22. ಮಾತುಲಂ (ಸೋದರಮಾವ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

23. ತತ್ಪತ್ನೀಂ (ಸೋದರಮಾವನಹೆಡತಿ) ...ದಾಂ ...ಗೋತ್ರಾಂ ವಸುರೂಪಾಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾನಮಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

24. ತತ್ ಪುತ್ರಂ (ಸೋದರಮಾವನ ಮಗ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪ-ಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

25. ದುಹಿತರಂ (ಮಗಳು) ...ದಾಂ ...ಗೋತ್ರಾಂ ವಸುರೂಪಾಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾನಮಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪ-ಯಾಮಿ ।

26. ತದ್ಭರ್ತಾರಂ (ಅಳಿಯ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

27. ಭಗಿನೀಂ (ಸೋದರಿ) ...ದಾಂ ...ಗೋತ್ರಾಂ ವಸುರೂಪಾಂ ತದಂತ-ರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾನಮಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

28. ದೌಹಿತ್ರಂ (ಮಗಳ ಮಗ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

29. ದೌಹಿತ್ರೀಂ (ಮಗಳ ಮಗಳು) ...ದಾಂ ...ಗೋತ್ರಾಂ ವಸುರೂಪಾಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾನಮಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪ-ಯಾಮಿ ।

30. ಭಾಗಿನೇಯಕಂ (ಸೋದರಳಿಯ-ಸಹೋದರಿಯ ಮಗ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ. ....ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪ-ಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

31. ಪಿತೃಷ್ವಸಾರಂ (ಸೋದರತ್ತೆ) ...ದಾಂ ...ಗೋತ್ರಾಂ ವಸುರೂಪಾಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾನಮಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

32. ತದ್ಭರ್ತಾರಂ (ಸೋದರತ್ತೆಯ ಗಂಡ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

33. ತತ್ಪುತ್ರಂ (ಸೋದರತ್ತೆಯ ಮಗ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

34. ಮಾತೃಷ್ವಸಾರಂ (ತಾಯಿಯ ಸೋದರಿ) ...ದಾಂ ...ಗೋತ್ರಾಂ ವಸುರೂಪಾಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾನಮಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

35. ತದ್ಭರ್ತಾರಂ (ಆಕೆಯ ಪತಿ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

36. ತತ್ಪುತ್ರಂ (ಆಕೆಯ ಪುತ್ರ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

37. ಶ್ವಶುರಂ (ಹೆಣ್ಣುಕೊಟ್ಟ ಮಾವ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

38. ಶ್ವಶ್ರೂಂ (ಹೆಣ್ಣುಕೊಟ್ಟಅತ್ತೆ) ...ದಾಂ ...ಗೋತ್ರಾಂ ವಸುರೂಪಾಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾನಮಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

39. ಸ್ಯಾಲಕಂ (ಭಾವಮೈದುನ=ಹೆಂಡತಿಯ ಅಣ್ಣತಮ್ಮ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ. .. ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

40. ತತ್ಪತ್ನೀಂ (ಭಾವನ ಹೆಂಡತಿ) ...ದಾಂ ...ಗೋತ್ರಾಂ ವಸುರೂಪಾಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾನಮಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪ-ಯಾಮಿ ।

41. ಭಾವುಕಂ (ಸೋದರಿಯ ಗಂಡ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ವಸು-ರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

42. ಗುರುಂ (ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ಪೋಷಿಸಿದವ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪ-ಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

43. ಗುರುಪತ್ನೀಂ (ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ನ ಹಾಕಿದವಳು) ...ದಾಂ ...ಗೋತ್ರಾಂ ವಸುರೂಪಾಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪ-ಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

44. ಆಚಾರ್ಯಂ (ವೇದಾಂತವನ್ನು ಪಾಠಮಾಡಿದವ).........ಶರ್ಮಾಣಂ ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

45. ಸಖಾಯಂ (ಗೆಳೆಯ) ...ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ವಸುರೂಪಂ ತದಂತರ್ಯಾಯಾಮಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಯಮತರ್ಪಣ – ಪ್ರಾಚೀನಾವೀತಿಯಾಗಿ ಅಂಗುಲ್ಯಗ್ರದಿಂದ ಪೂರ್ವಾಭಿ-ಮುಖವಾಗಿ ಯಮತರ್ಪಣ. ಪಿತೃಪತಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನಾವೀತಿಯಾಗಿಯೂ ದೇವತೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಅಂಗುಲ್ಯಗ್ರದೇವತೀರ್ಥದಿಂದಲೂ ಯಮತರ್ಪಣ ಕೊಡಬೇಕು. ಯಮಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ । ಧರ್ಮರಾಜಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ । ಮೃತ್ಯುಂ ತರ್ಪ- ಯಾಮಿ । ಅಂತಕಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ । ವೈವಸ್ವತಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ । ಕಾಲಂ ತರ್ಪ- ಯಾಮಿ । ಸರ್ವಭೂತಕ್ಷಯಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಔದುಂಬರಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ । ದಧ್ನಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ । ನೀಲಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ । ಪರಮೇಷ್ಠಿನಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ । ವೃಕೋದರಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ । ಚಿತ್ರಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ । ಯಮೋ ನಿಹಂತಾ ಪಿತೃಧರ್ಮರಾಜೋ ವೈವಸ್ವತೋ ದಂಡಧರಶ್ಚ ಕಾಲಃ । ಪ್ರೇತಾ- ಧಿಪೋ ದತ್ತಕೃತಾನುಸಾರೀ ಕೃತಾಂತ ಏತದ್ದಶಕೃಜ್ಜಪಂತಿ ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹತ್ತುಬಾರಿ ಅಥವಾ ಮೂರು ಬಾರಿ ಹೇಳಬೇಕು.

ಸರ್ವಪಿತೃತರ್ಪಣ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದರ್ಭೆ ಎಳ್ಳು ನೀರು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಪ್ರಾಚೀನ ವೀತೀ ಇರುವಂತೆ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪಿತೃತೀರ್ಥದಿಂದ ಒಂದು ತರ್ಪಣ ಕೊಡ -ಬೇಕು. ಆಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಂಬಪರ್ಯಂತಂ ದೇವರ್ಷಿಪಿತೃಮಾನವಾಃ । ತೃಪ್ಯಂತು ಪಿತರಃ ಸರ್ವೇ ಮಾತೃಮಾತಾಮಹಾದಯಃ ॥ ಅತೀತಕುಲಕೋಟೀನಾಂ ಸಪ್ತದ್ವೀಪ- ನಿವಾಸಿನಾಮ್ । ಆಬ್ರಹ್ಮಭುವನಾಲ್ಲೋಕಾದಿದಮಸ್ತು ತಿಲೋ(ಕುಶೋ)ದಕಮ್ ।

ಅನೇನ ಮಹಾಲಯಶ್ರಾದ್ಧಪ್ರತಿನಿಧಿಭೂತತಿಲತರ್ಪಣಕರಣೇನ ಸಮಸ್ತ- ಪಿತ್ರಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಜನಾರ್ದನವಾಸುದೇವಾತ್ಮಕಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತಗೋಪಾಲ- ಕೃಷ್ಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ । ಎರಡು ಆಚಮನ ಮಾಡಿ ನಾಮತ್ರಯಮಂತ್ರ ಜಪಿಸ- ಬೇಕು.

ತರ್ಪಣಕ್ಕೆ ಬರುವ ಸಮಸ್ತ ಪಿತೃಗಳು – ಆದೌ ಪಿತಾ ತಥಾ ಮಾತಾ ಸ ಪತ್ನೀ ಜನನೀ ತಥಾ । ಮಾತಾಮಹಾಸ್ಸಪತ್ನಿಕಾ: ಆತ್ಮಪತ್ನೀತ್ವನಂತರಂ ॥ ಸುತಾಭ್ರಾತೃ -ಪಿತ್ರವ್ಯಾಚ್ಯ ಮಾತುಲಾ ಸಹ ಭಾರ್ಯಕಾ: । ದುಹಿತಾ ಭಗಿನೀ ಚೈವ: ದೌಹಿತ್ರೋ -ಭಾಗಿನೇಯಕಾ: ॥ ಪಿತೃತ್ವಸಾ ಮಾತೃಶ್ವಸಾ ಜಾಮಾತಾ ಭಾವುಕ ಸ್ನುಷಾ । ಶ್ವಶುರ ಸ್ಯಾಲಕಶ್ಚೈವ ಶಿಷ್ಯಾಪ್ತಗುರುಬಾಂಧವಾ: ॥

ಅಂತೂ ಭಗವಂತನು ಪಂಚ ರೂಪಗಳಿಂದ ಪಿತೃಯಜ್ಞ ಮಾಡುವ ಕರ್ತೃ, ಕರ್ಮ, ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ, ಆಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೋಕ್ತೃ - ಭೋಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ನಾಮಗಳಿಂದ (ಎಂದರೆ ಕರ್ತ್ರ್ಯ, ಕರ್ಮ, ಕ್ರಿಯಾ, ಭೋಕ್ತಾ, ಭೋಜ್ಯ ನಾಮಗಳಿಂದ) 96 ರೂಪಗಳಿಂದ ಷಣ್ಣವತಿ ಎಂಬ ನಾಮದಿಂದಲೂ ಇದ್ದು ಪಿತೃಯಜ್ಞ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ !

ಚೇತನಾಚೇತನಗಳಲಿ ಗುರು । ಮಾತರಿಶ್ವಾಂತರ್ಗತ. ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲ ನಿರಂತರದಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಳ್ಳದಲೆ ॥ ಕಾತುರವ ಪುಟ್ಟಿಸಿ ವಿಷಯದಲಿ । ಯಾತು-ಧಾನರ ಮೋಹಿಸುವ. ನಿ । ರ್ಭೀತ ನಿತ್ಯಾನಂದಮಯ ನಿರ್ದೋಷ ನಿರವದ್ಯ ॥

ಶ್ರೀಮದವಧೂತಶಿರೋಮಣಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥಯತಿವರ್ಯಕೃತ ಮರಣಕಾಲಪ್ರಾರ್ಥನಾ

ಶ್ರೀವಾಸುದೇವಮಧುಸೂದನಕೈಟಭಾರೇ । ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಪಕ್ಷಿವರವಾಹನ ವಾಮನೇತಿ । ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮನ್ಮರಣಕಾಲಮುಪಾಗತೇ ತು । ತ್ವನ್ನಾಮ ಮದ್ವಚನ-ಗೋಚರತಾಮುಪೈತು ॥1॥ ಗೋವಿಂದ ಗೋಕುಲಪತೇ ನವನೀತಚೋರ । ಶ್ರೀನಂದನಂದನ ಮುಕುಂದ ದಯಾಪರೇತಿ । ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮನ್ಮರಣಕಾಲಮುಪಾಗತೇ ತು । ತ್ವನ್ನಾಮ ಮದ್ವಚನ- ಗೋಚರತಾಮುಪೈತು ॥2॥ ನಾರಾಯಣಾऽಖಿಲ-ಗುಣಾರ್ಣವ ಸರ್ವವೇದಪಾರಾಯಣಪ್ರಿಯ ಗಜಾಧಿಪಮೋಚಕೇತಿ । ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮನ್ಮರಣಕಾಲಮುಪಾಗತೇ ತು । ತ್ವನ್ನಾಮ ಮದ್ವಚನ- ಗೋಚರತಾಮುಪೈತು ॥3॥ ಶ್ರೀಪ್ರಾಣತೋऽಧಿಕ ಸುಖಾಕ್ಷಯರೂಪನಿತ್ಯ । ಪ್ರೋದ್ಯದ್ದಿವಾಕರ ನಿಭಾಚ್ಯುತ ಸದ್ಗುಣೇತಿ ।ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮನ್ಮರಣಕಾಲಮುಪಾಗತೇ ತು । ತ್ವನ್ನಾಮ ಮದ್ವಚನ-ಗೋಚರತಾಮುಪೈತು ॥4॥ ಆನಂದಸಚ್ಚಿದಖಿಲಾತ್ಮಕಭಕ್ತವರ್ಗಸ್ವಾನಂದಪಾನ-ಚತುರಾಗಮ ಸನ್ನುತೇತಿ । ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮನ್ಮರಣಕಾಲಮುಪಾಗತೇ ತು । ತ್ವನ್ನಾಮ ಮದ್ವಚನ- ಗೋಚರತಾಮುಪೈತು ॥5॥ ವಿಶ್ವಾಧಿಕಾರಿಮುಖದೈವತವಂದ್ಯಕಶ್ಚ ವಿಶ್ವೋದ್ಭವಶ್ರುತಿಮತಿಪ್ರಭೂತಪ್ರದೇತಿ । ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮನ್ಮರಣಕಾಲಮುಪಾಗತೇ ತು । ತ್ವನ್ನಾಮ ಮದ್ವಚನಗೋಚರತಾಮುಪೈತು ॥6॥ ನಿತ್ಯೈಕರೂಪ ದಶರೂಪ ಸಹಸ್ರಲಕ್ಷಾಸಂತೋರುರೂಪ ಶತರೂಪ ವಿಮೋಚಕೇತಿ । ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮನ್ಮರಣ-ಕಾಲಮುಪಾಗತೇ ತು । ತ್ವನ್ನಾಮ ಮದ್ವಚನ- ಗೋಚರತಾಮುಪೈತು ॥7॥ ಸರ್ವೇಶ ಸರ್ವಗತಸರ್ವಸುಖಾನುರೂಪಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮಕಸದೋದಿತಸತ್ಕ್ರಿಯೇತಿ । ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮನ್ಮರಣಕಾಲಮುಪಾಗತೇ ತು । ತ್ವನ್ನಾಮ ಮದ್ವಚನ- ಗೋಚರತಾ-ಮುಪೈತು ॥8॥

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀಮದವಧೂತಶಿರೋಮಣಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥಾರ್ಯಕೃತಮರಣ-ಕಾಲಿಕ -ಪ್ರಾರ್ಥನಾಷ್ಟಕ-ಯಥಾಮತಿ ಸಂಪೂರ್ಣಂ ॥

||ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋನಮಃ ||

೧	೧,೨,೩ ನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಸ್ರಾವ -ವಾದರೆ	– ತಾಯಿಗೆ ಮಾತ್ರ ರಜಸ್ವಲಾ ಮೈಲಿಗೆ. – ತಂದೆ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ನಾನ ಮಾತ್ರ
೨	೪ ನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಸ್ರಾವವಾದರೆ	– ತಾಯಿಗೆ ಮಾತ್ರ ೪ ದಿನ ರಜಸ್ವಲಾ ಮೈಲಿಗೆ – ತಂದೆ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ
೩	೫ ನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಪಾತವಾದರೆ	– ತಾಯಿಗೆ ಮಾತ್ರ ೫ ದಿನ ರಜಸ್ವಲಾ ಮೈಲಿಗೆ – ತಂದೆ ಮೊದಲಾದ ಸಪಿಂಡರಿಗೆ ೩ ದಿನ ಜಾತಾಶೌಚ (ವೃದ್ಧಿ)
೪	೬ ನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಪಾತವಾದರೆ	– ತಾಯಿಗೆ ಮಾತ್ರ ೬ ದಿನ ರಜಸ್ವಲಾ ಮೈಲಿಗೆ – ತಂದೆ ಮೊದಲಾದ ಸಪಿಂಡರಿಗೆ ೩ ದಿನ ಜಾತಾಶೌಚ
೫	೭ ನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿ ಮಗುವು ಹುಟ್ಟಿದಾಗ	– ತಾಯಿಗೆ ಮಾತ್ರ ೧೦ ದಿನ ರಜಸ್ವಲಾ ಮೈಲಿಗೆ – ತಂದೆ ಮೊದಲಾದ ಸಪಿಂಡರಿಗೆ ೧೦ ದಿನ ಜಾತಾಶೌಚ ಸಪಿಂಡರೆಂದರೆ — ಮೂಲಪುರುಷರಿಂದ 7 ತಲೆವರೆಗಿನವರು – ಸಮಾನೋದಕರಿಗೆ ೩ ದಿನ ಜಾತಾಶೌಚ ಸಮಾನೋದಕರೆಂದರೆ ಮೂಲಪುರುಷನಿಂದ 8 ರಿಂದ 15 ತಲೆವರೆಗಿನವರು – ಸಗೋತ್ರರಿಗೆ ೧ ದಿನ ಜಾತಾಶೌಚ ಸಗೋತ್ರರೆಂದರೆ – ಮೂಲಪುರುಷನಿಂದ 15 ರಿಂದ 21 ತಲೆವರೆಗಿನವರು
ಸೂಚನೆ — ಗಂಡನು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಇರುವಷ್ಟೇ ಮೈಲಿಗೆ ಗಂಡನಿಗೂ ಬರುತ್ತದೆ		

	ತಂದೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗಳು ಪ್ರಸವಿಸಿದರೆ	– ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಮೂರುದಿನ ಜಾತಾಶೌಚ – ಅದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ೧ದಿನ ಜಾತಾಶೌಚ – ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾತ್ರ – ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಮೊದಲಾದವರು ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ೧ ದಿನ ಜಾತಾಶೌಚ
	ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗಳು ಪ್ರಸವಿಸಿದರೆ	– ತಂದೆತಾಯಿ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ; ಜಾತಾಶೌಚ ಇಲ್ಲ
೬	ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ನಾಲಚ್ಛೇದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಮಗುವು ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ	– ತಾಯಿಗೆ ಮಾತ್ರ ೧೦ ದಿನ ರಜಸ್ವಲಾ ಮೈಲಿಗೆ – ತಂದೆ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ೩ ದಿನ ಜಾತಾಶೌಚ. ಮೃತಾಶೌಚ ಇಲ್ಲ
೭	ಮಗುವಿನ ನಾಲಚ್ಛೇದವಾದ ಮೇಲೆ ಹತ್ತುದಿನದ ಒಳಗೆ ಮಗು ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ	– ತಾಯಿಗೆ ಮಾತ್ರ ೧೦ ದಿನ ರಜಸ್ವಲಾ ಮೈಲಿಗೆ – ತಂದೆ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ೧೦ ದಿನದವರೆಗೆ ಜಾತಾಶೌಚ. ಮೃತಾಶೌಚ ಇಲ್ಲ
	ಆ . ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳ ಮೃತಾಶೌಚ **1. ಗಂಡುಮಕ್ಕಳ ಮರಣ**	
೧	ಹತ್ತುದಿನದ ನಂತರ ನಾಮಕರಣಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ (೧೨ ದಿನದೊಳಗೆ)	– ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ೩ ದಿನ. – ಸಪಿಂಡರಿಗೆ (೩ ತಲೆಯವರೆಗೆ)ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ

೨	ನಾಮಕರಣಾನಂತರ ಹಲ್ಲು ಬರುವ-ವರೆಗೆ (೭ತಿಂಗಳ ವರೆಗೆ)	– ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ೩ ದಿನ – ಸಪಿಂಡರಿಗೆ (೩ ತಲೆಯವರೆಗೆ) ಹೂಳಿದರೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ, ದಹನ ಮಾಡಿದರೆ ೧ದಿನ
೩	ಹಲ್ಲು ಬಂದಮೇಲೆ ಚೌಲದವರೆಗೆ (೩ವರ್ಷದ ಒಳಗೆ)	– ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ೩ ದಿನ – ಉಳಿದ ಸಪಿಂಡರಿಗೆ ೧ ದಿನ
೪	ಚೌಲವಾದಮೇಲೆ ಉಪನಯನದವರೆಗೆ (೮ ವರ್ಷದ ಒಳಗೆ)	– ತಂದೆತಾಯಿ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ಸಪಿಂಡರಿಗೆ (೩ತಲೆಯವರೆಗೆ) ೩ ದಿನ – ಮದುವೆಯಾದ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ
	2. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಮರಣ	
೧	ಹತ್ತುದಿನದ ಮೇಲೆ ಹಲ್ಲು ಬರುವವರೆಗೆ (೭ ತಿಂಗಳ ಒಳಗೆ)	– ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ೧ ದಿನ – ಸಪಿಂಡರಿಗೆ (೩ತಲೆಯವರೆಗೆ) ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ
೨	ಹಲ್ಲು ಬಂದಮೇಲೆ ೩ವರ್ಷದ ಒಳಗೆ	– ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ೩ ದಿನ – ಸಪಿಂಡರಿಗೆ (೩ತಲೆಯವರೆಗೆ) ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ
೩	೩ ವರ್ಷದಮೇಲೆ ವಾಗ್ದಾನ-ಪರ್ಯಂತ	– ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ೩ ದಿನ – ಸಪಿಂಡರಿಗೆ (೩ತಲೆಯವರೆಗೆ) ಒಂದುದಿನ
೪	ವಾಗ್ದಾನವಾದಮೇಲೆ ವಿವಾಹದ ಒಳಗೆ	– ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೂ ಸಪಿಂಡರಿಗೂ (೭ತಲೆಯವರೆಗೆ) ೩ದಿನ – ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಗಂಡಿಗೂ, ಅವನ ತಂದೆತಾಯಿ ಮೊದಲಾದ ಸಪಿಂಡರಿಗೂ (೭ತಲೆಯ ವರೆಗೆ) ೩ ದಿನ

ಸೂಚನೆ— 1. ಋತುಮತಿಯಾದ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಮದುವೆಗೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಜನ್ಮವಿಡೀ ಆಶೌಚ. 2. ಉಪನಯನವಾಗದ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಕನ್ಯೆಯರಿಗೆ ತಂದೆತಾಯಿಯ ಹೊರತಾಗಿ ಯಾರು ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೂ ಆಶೌಚವಿಲ್ಲ. ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ. ಆದರೆ 8 ವರ್ಷಮೀರಿದ್ದ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೆ, 10ವರ್ಷ ಮೀರಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಶೌಚ ಉಂಟು.

	ಮೃತರ ಸಂಬಂಧ	ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೆ	ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ
1	ತಂದೆ,ತಾಯಿ, ಸಪತ್ನೀ (ಮಲ ತಾಯಿ)	– 10 ದಿನ – ಬೇರೆಯ ಗೋತ್ರಕ್ಕೆ ದತ್ತು ಹೋದವರಿಗೆ 3 ದಿನ	– 3 ದಿನ – 10 ದಿನದ ಮೇಲೆ ವಾರ್ತೆ ತಿಳಿದರೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ = ಒಂದುವರೆ ದಿನ (* *)
(* *)ಪಕ್ಷಿಣೀ ನಿರ್ಣಯ— ರಾತ್ರಿಮರಣವಾದರೆ ಆ ರಾತ್ರಿ, ಮುಂದಿನ ಹಗಲು ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿ ಆಶೌಚ. ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ನಾನ. ಹಗಲು ಮರಣವಾದರೆ ಆ ಹಗಲು, ರಾತ್ರಿ, ಮುಂದಿನ ಹಗಲು ಆಶೌಚ. ನಕ್ಷತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ನಾನ.			
2	ಮಗ	ತಂದೆತಾಯಿಗೆ 10 ದಿನ	
3	ಮಗಳು		
	ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮರಣವಾದರೆ	– ತಂದೆ,ತಾಯಿ,ಮಲತಾಯಿಗೆ 3 ದಿನ –ಅದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ 1 ದಿನ	

	ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮರಣವಾದರೆ	– ತಂದೆತಾಯಿಗೆ, ಮಲತಾಯಿಗೆ 3 ದಿನ – ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ 1 ದಿನ	
	ಗ್ರಾಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮರಣವಾದರೆ	– ತಂದೆ ತಾಯಿಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ, ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ	
4	ಪಿತಾಮಹ (ತಂದೆಯ ತಂದೆ) ಪಿತಾಮಹೀ (ತಂದೆಯ ತಾಯಿ)	– ಮೊಮ್ಮಗನಿಗೆ 10 ದಿನ	– ಮೊಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲಿ 3 ದಿನ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ
5	ಮೊಮ್ಮಗ (ಮಗನ ಮಗ)	ಪಿತಾಮಹ ಪಿತಾಮಹೀ ಇವರಿಗೆ 10 ದಿನ	
6	ಮೊಮ್ಮಗಳು (ಮಗನ ಮಗಳು)	ಪಿತಾಮಹ ಪಿತಾಮಹೀ ಇವರಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ	
7	ಮಾತಾಮಹ (ತಾಯಿಯ ತಂದೆ)	– ಮೊಮ್ಮಗನಿಗೆ 3 ದಿನ – ಗ್ರಾಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಣೀ	– ಮೊಮ್ಮಗಳಿಗೆ 3 ದಿನ – ಗ್ರಾಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಣೀ
8	ಮಾತಾಮಹಿ (ತಾಯಿಯ ತಾಯಿ)	– ಮೊಮ್ಮಗನಿಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ ಅಥವಾ 3 ದಿನ	– ಮೊಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ
9	ದೌಹಿತ್ರ(ಮಗಳ ಮಗ) ಅನುಪನೀತ ದೌಹಿತ್ರ	– ಮಾತಾಮಹನಿಗೆ 3 ದಿನ – ಮಾತಾಮಹನಿಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ	– ಮಾತಾಮಹಿಗೆ 3 ದಿನ – ಮಾತಾಮಹಿಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ
10	ದೌಹಿತ್ರೀ (ಮಗಳ ಮಗಳು)	– ಮಾತಾಮಹನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ	– ಮಾತಾಮಹಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ

11	ಗಂಡ, ಹೆಂಡತಿ	ಪರಸ್ಪರ 10 ದಿನಗಳು	
12	ಅ.ಪಿತೃವ್ಯ (ತಂದೆಯ ತಮ್ಮ)	ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೆ 10 ದಿನ	ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ
	ಆ. ಪಿತೃವ್ಯಪತ್ನೀ (ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿ)	ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೆ 10 ದಿನ	ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ
	ಇ. ಪಿತೃವ್ಯಪುತ್ರ(ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಮಗ)	ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೆ 10 ದಿನ	ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ
13	ಅ.ಮಾತುಲ (ಸೋದರಮಾವ)	ಸೋದರಳಿಯನಿಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ	ಸೋದರಸೊಸೆಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ
	ಆ. ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದ ಸೋದರಮಾವ	ಸೋದರಳಿಯನಿಗೆ 3 ದಿನ	ಸೋದರಸೊಸೆಗೆ 3 ದಿನ
	ಇ. ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲಿ ಮಾತುಲನ ಮರಣ	ಸೊದರಳಿಯನಿಗೆ 3 ದಿನ	ಸೋದರ ಸೊಸೆಗೆ 3 ದಿನ
	ಈ. ಅನುಪನೀತ ಮಾತುಲನ ಮರಣ	ಸೋದರಳಿಯನಿಗೆ 1 ದಿನ	ಸೋದರ ಸೊಸೆಗೆ 1 ದಿನ
	ಉ. ಗ್ರಾಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾತುಲನ ಮರಣ	ಸೋದರಳಿಯನಿಗೆ 1 ದಿನ	ಸೋದರ ಸೊಸೆಗೆ 1 ದಿನ
	ಸಾಪತ್ನ ಮಾತುಲ (ಮಲತಾಯಿಯ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮ)	ಸೋದರಳಿಯನಿಗೆ 1 ದಿನ	ಸೋದರ ಸೊಸೆಗೆ 1 ದಿನ

14	ಮಾತುಲಾನೀ (ಸೋದರಮಾವನ ಹೆಂಡತಿ)	ಸೋದರಳಿಯನಿಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ	ಸೋದರ ಸೊಸೆಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ
	ಅ. ಸಾಪತ್ನ ಮಾತುಲಾನೀ	ಸೋದರಳಿಯನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ	ಸೋದರ ಸೊಸೆಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ
15	ಸೋದರಳಿಯ	ಸೋದರಮಾವನಿಗೆ 3 ದಿನ	ಸೋದರಮಾವನ ಹೆಂಡತಿಗೆ 3 ದಿನ
	ಮಲಸೋದರ ಅಳಿಯ	ಸೋದರಮಾವನಿಗೆ 3 ದಿನ	ಸೋದರಮಾವನ ಹೆಂಡತಿಗೆ 3 ದಿನ
	ಅನುಪನೀತ ಸೋದರಳಿಯ	ಸೋದರಮಾವನಿಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ	ಸೋದರಮಾವನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ
16	ಸೋದರ ಸೊಸೆ	ಸೋದರಮಾವನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ	ಸೋದರಮಾವನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ
17	ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು	ಗಂಡಸರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ 10 ದಿನ	ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಿಗೆ— ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲಿ 3 ದಿನ ಗೃಹಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಣೀ ಗ್ರಾಮಾಂತರದಲ್ಲಿ 1 ದಿನ
18	ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರು	ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ — ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲಿ 3 ದಿನ ಗೃಹಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಣೀ ಗ್ರಾಮಾಂತರದಲ್ಲಿ 1 ದಿನ	ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಿಗೆ — ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲಿ 3 ದಿನ ಗೃಹಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಣೀ ಗ್ರಾಮಾಂತರದಲ್ಲಿ 1 ದಿನ

19	ಅತ್ತೆ ಮಾವಂದಿರು	ಅಳಿಯನಿಗೆ — ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ 3 ದಿನ ಅಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಣೀ	
	ಉಪಕಾರಮಾಡಿದ ಅತ್ತೆ ಮಾವಂದಿರು	ಅಳಿಯನಿಗೆ 3 ದಿನ	
	ದೇಶಾಂತರದಲ್ಲಿ	ಅಳಿಯನಿಗೆ 1 ದಿನ	
	ಹೆಂಡತಿಯ ಮರಣಾನಂತರ	ಅಳಿಯನಿಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ ಅಥವಾ 1 ದಿನ	
20	ಅಳಿಯ	ಅತ್ತೆಮಾವಂದಿರಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ ಅಥವಾ 1 ದಿನ – ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲಿ 3 ದಿನ	
21	ಸ್ಯಾಲಕ (ಹೆಂಡತಿಯ ಅಣ್ಣ, ತಮ್ಮ) ಅನುಪನೀತ ಸ್ಯಾಲಕ ಹೆಂಡತಿಯ ಮರಣಾನಂತರ	ಭಾವನಿಗೆ 1 ದಿನ ಅಥವಾ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ ಭಾವನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ ಭಾವನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ	
22	ಸ್ಯಾಲಕನ ಮಗ	ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ	
23	ಶಾಲಿಕಾ(ಹೆಂಡತಿಯ ಅಕ್ಕತಂಗಿ)	ಭಾವನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ ಅಥವಾ 1 ದಿನ	
24	ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರ ಗಂಡ	ಭಾವಮೈದುನರಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ	ನಾದಿನಿಯರಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ
25	ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರ ಮಗ	-	ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲಿ 3 ದಿನ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ

	ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರ ಮಗಳು	-	ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ
26	ತಾಯಿಯ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರು	ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ	ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ
	ಮಲತಾಯಿಯ ಅಕ್ಕತಂಗಿ	ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ	ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ
	ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರು	ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೆ 3 ದಿನ	ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ 3 ದಿನ
27	ತಂದೆಯ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರು (ಸೋದರತ್ತೆ)	ಸೋದರಳಿಯನಿಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲಿ 3 ದಿನ	ಸೋದರಸೊಸೆಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲಿ 3 ದಿನ
	ಮಲ ಸೋದರತ್ತೆ	ಸೋದರಳಿಯನಿಗೆ ಸ್ನಾನ	ಸೋದರಸೊಸೆಗೆ ಸ್ನಾನ
28	ಸೋದರತ್ತೆಯ ಗಂಡ	ಸೋದರಳಿಯನಿಗೆ ಸ್ನಾನ	ಸೋದರಸೊಸೆಗೆ ಸ್ನಾನ
29	ಆತ್ಮಬಂಧುತ್ರಯ— ಸೋದರಮಾವನ ಮಗ ಸೋದರತ್ತೆಯ ಮಗ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನ ಮಗ	ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲಿ 3 ದಿನ ಬೇರೆಯ ಕಡೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ	ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲಿ 3 ದಿನ ಬೇರೆಯ ಕಡೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ
	ಅನುಪನೀತ ಆತ್ಮಬಂಧುತ್ರಯ	ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ	ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ

30	ಪಿತೃಬಂಧುತ್ರಯ— .ತಂದೆಯ ಸೋ.ಮಾವನ ಮಗ .ತಂದೆಯ ಸೋದರತ್ತೆಯ ಮಗ .ತಂದೆಯ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ-ದೊಡ್ಡಮ್ಮನ ಮಗ	ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲಿ 3 ದಿನ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಣೀ	ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲಿ 3 ದಿನ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಣೀ
31	ಮಾತೃಬಂಧುತ್ರಯ— .ತಾಯಿಯ ಸೋ.ಮಾವನ ಮಗ .ತಾಯಿಯ ಸೋದರತ್ತೆ ಮಗ .ತಾಯಿಯ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮದೊಡ್ಡಮ್ಮ ಮಗ	ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲಿ 3 ದಿನ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಣೀ	ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲಿ 3 ದಿನ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಣೀ
ಸೂಚನೆ— 29,30,31 ಹೇಳಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ ಎಂದು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಇದೆ. ಅವರವರ ಕುಲಾಚಾರದಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು.		ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೆ	ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ
32	29,30,31ರಲ್ಲಿ ಮಗನಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಮಗಳು ಅ. ವಿವಾಹಿತಳು ಆ. ಅವಿವಾಹಿತಳು	1 ದಿನ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ	1 ದಿನ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ

33	ತಂದೆಯಸೋ.ಮಾವನ ಹೆಂಡತಿ	
	ತಾಯಿಯಸೋ.ಮಾವನ ಹೆಂಡತಿ	
	ತಂದೆಯ ಸೋದರತ್ತೆಯ ಗಂಡ	ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ
	ತಾಯಿಯ ಸೋದರತ್ತೆಯ ಗಂಡ	
	ತಂದೆಯ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನ ಗಂಡ	
	ತಾಯಿಯ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನ ಗಂಡ	
34	ಪಿತೃಬಂಧುತ್ರಯ, ಮಾತೃಬಂಧುತ್ರಯ ಯಾವ ದೇವದತ್ತನದೋ, ಆ ದೇವದತ್ತನು ಮೃತನಾದಾಗ ಪಿತೃಬಂಧುತ್ರಯ, ಮಾತೃಬಂಧುತ್ರಯಕ್ಕೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ.	
35	ಬೇರೆಯಗೋತ್ರದ ದತ್ತು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು	ದತ್ತು ಮಗನಿಗೆ 3 ದಿನ ಕರ್ಮಾಂಗ ಆಶೌಚ 10 ದಿನ
36	ಬೇರೆಯ ಗೋತ್ರದ ದತ್ತುಪುತ್ರ	ದತ್ತು ತಂದೆತಾಯಿಗೆ 3 ದಿನ ಹಡೆದ ತಂದೆತಾಯಿಗೆ 3 ದಿನ ಉಳಿದ ಸಪಿಂಡರಿಗೆ 1 ದಿನ
37	ದತ್ತಕನ ಪುತ್ರ, ಪೌತ್ರಾದಿಗಳು	ದತ್ತು ಕೊಟ್ಟ, ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡವರ ಸಪಿಂಡರಿಗೆ 1 ದಿನ

38	ದತ್ತುಕೊಟ್ಟ, ದತ್ತು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದವರ ಸಪಿಂಡರು	ದತ್ತಕನಿಗೆ ಮತ್ತು ದತ್ತಕನ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ 1 ದಿನ	
39.	ಗುರುಗಳು (ಮಂತ್ರೋಪ-ದೇಶಕರು, ಶಾಂತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರೋಪದೇಶಕರು)	ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ 3 ದಿನ	ಶಿಷ್ಯಪತ್ನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ
40	ಶಿಷ್ಯ (ತನ್ನಿಂದ ಉಪನೀತನಾಗಿದ್ದರೆ) ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಉಪನೀತ	ಗುರುವಿಗೆ 3 ದಿನ ಗುರುವಿಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ	ಗುರುಪತ್ನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ ಗುರುಪತ್ನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ
41	ಆಚಾರ್ಯ (ಸಮಗ್ರ ಸ್ವಶಾಖಾ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಸಿದವರು)	ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ 3 ದಿನ	ಶಿಷ್ಯಪತ್ನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ
42	ಗುರುಪತ್ನೀ, ಗುರುಪುತ್ರ, ಆಚಾರ್ಯಪತ್ನೀ, ಪುತ್ರ	ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ 1 ದಿನ	ಶಿಷ್ಯಪತ್ನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ
43	ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು (ಏಕದೇಶಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಸಿದವರು)	ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ	

44	ಶಿಷ್ಯ	ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಪಕ್ಷಿಣೀ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗೆ ಸ್ನಾನ	ಆಚಾರ್ಯಪತ್ನಿಗೆ ಸ್ನಾನ
45	ಋತ್ವಿಜರು		
	ಅ. ಬಹುಕಾಲ	ಯಜಮಾನನಿಗೆ 3 ದಿನ	
	ಆ. ಅಲ್ಪಕಾಲ	ಯಜಮಾನನಿಗೆ 1 ದಿನ	

ಇ. ಇತರ ಉಪನೀತಪುರುಷರ ಹಾಗೂ ವಿವಾಹಿತಸ್ತ್ರೀಯರ ಮರಣದಲ್ಲಿ ಆಶೌಚಗಳು

ಸೂಚನೆ :

1. ಗಂಡನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯು ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಗಂಡನಿಗೆ ಎಷ್ಟುದಿನ ಆಶೌಚವೋ ಅಷ್ಟುದಿನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಮಾಡುವುದು ಘಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಧತಿ. ಗಂಡಹೆಂಡತಿಯರ ಮಧ್ಯೆ ಯಾರಿಗೆ ರಕ್ತಸಂಬಂಧವಿರುವುದರೋ ಅವರು ಮಾತ್ರ ಆಶೌಚ ಮಾಡುವುದು ಘಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಪದ್ಧತಿ.

2. ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಅಲ್ಲದೇ ಆಶೌಚಸಂಪಾತ, ದೇಶಾಂತರ ಆಶೌಚ, ಕರ್ಮನಿಮಿತ್ತ ಆಶೌಚ, ಜಾತ್ಯಾಶೌಚ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳು ಇವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

3. ಮೇಲೆ ಹೇಳದೇ ಇರುವ ದೂರಸಂಬಂಧಿಕರ, ಮಿತ್ರರ ಮರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಬಹುದು.

4. **ಧರ್ಮಸಿಂಧು, ನಿರ್ಣಯಸಿಂಧು, ಸ್ಮೃತಿಕೌಸ್ತುಭ, ಸ್ಮೃತಿಮುಕ್ತಾವಲೀ** ಗ್ರಂಥಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಈ ಕೋಷ್ಟಕವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

5. ಯತಿಗಳಿಗೆ, ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಿಗೆ, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಿಗಳಾದ ಶ್ರೋತ್ರಿಯ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ, ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತ ರಾಜರಿಗೆ, ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷಿತರಿಗೆ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಆಶೌಚವಿಲ್ಲ. ಯತಿಗಳು ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಮರಣದಲ್ಲಿ

ಮಾತ್ರ ಸಚೇಲ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಮರಣದಲ್ಲಿ ಆಶೌಚವಿದೆ. ದೀಕ್ಷಿತರಿಗೆ, ಯುದ್ಧಾಸಕ್ತರಿಗೆ ಅದು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಆಶೌಚವಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ಉಂಟು.

6. ನಾಂದಿ ಇಟ್ಟಿರುವಾಗ ನಾಂದೀವಿಸರ್ಜನೆಯವರೆಗೆ, ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪಾಕಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ನಂತರ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಆಶೌಚವಿಲ್ಲ.

೭. ಆಶೌಚದಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯ ಕ್ರಮ — ಮಾರ್ಜನೆ ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಅಮಂತ್ರಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡೇ ಕೊಡಬೇಕು. ಜಪ ಉಪಸ್ಥಾನ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಹತ್ತು ಗಾಯತ್ರೀಜಪ ಮಾಡಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಶಿಷ್ಟಾಚಾರ- ವಿರುದ್ಧವೆಂದು ಆಹ್ನಿಕಕೌಸ್ತುಭದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಈ ಕ್ರಮವು ಜಾತಾಶೌಚಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ.

8. ಆಶೌಚದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಾಹುತಿಯನ್ನು ಇಡಬಾರದು. ಪರಿಷೇಚನಮಾಡಿ ಪ್ರಾಣಾಹುತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

9. ಆಶೌಚದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕ ಮೊದಲಾದ ಉಪವಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಏಕಾದಶೀ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಲೇ ಬೇಕು.

10. ಆಶೌಚದಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಎರಡೂ ಇಲ್ಲ. ಜಾತಾಶೌಚದಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬಹುದು. ಮೃತಾಶೌಚದಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲ.

11. ಸ್ನಾನಮಾತ್ರ ಇದ್ದಾಗ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕಾದ್ದಿಲ್ಲ. ಆಶೌಚ ಇದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕು. ಯಾವುದೇ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಶವದ ಹಿಂದೆ ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆ ಇಟ್ಟರೆ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕು.

12. ಶವವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಿದರೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಅಗ್ನಿಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಿದರೆ ಶುದ್ಧಿ. ಶವ ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಿದ ದಿನ ದೇವರ ಪೂಜಾ ಮಾಡಬಾರದು. ಶವ ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಿದವರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೂ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕು.

13 ಜಾತಾಶೌಚದಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಆವರಣಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರವೇಶ. ಗುಡಿಯ ಒಳಗೆ ಹೋಗಬಾರದು. ಪುರಾಣಶ್ರವಣ ಮಾಡಬಹುದು. ಪಾಠ ಕೇಳುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಶಿಷ್ಟರ ಜೊತೆ ಸಹಪಂಕ್ತಿಭೋಜನವಿಲ್ಲ. ಅಡ್ಡಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ.

14. ಜಾತಾಶೌಚವಿರುವವರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಸ್ನಾನವು ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಮೃತಾಶೌಚವಿದ್ದವರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು. ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವ ಕರ್ತೃಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಬದಲಿಸಬೇಕು.

ಕರ್ಣಸೂಕ್ತ

ಹರಿಃ ಓಂ ॥ ನಾನಾನಂ ವಾ ಉ ನೋ ಧಿಯೋ ವಿ ವ್ರತಾನಿ ಜನಾನಾಮ್ । ತಕ್ಷಾ ರಿಷ್ಟಂ ರುತಂ ಭಿಷಗ್ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸುನ್ವಂತಮಿಚ್ಛತೀಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥೧॥ ಜರತೀಭಿರೋಷಧೀಭಿಃ ಪರ್ಣೇಭಿಃ ಶಕುನಾನಾಮ್ । ಕಾರ್ಮಾರೋ ಅಶ್ಮಭಿರ್ದ್ಯುಭಿರ್ಹಿರಣ್ಯವಂತಮಿಚ್ಛತೀಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥೨॥ ಕಾರುರಹಂ ತತೋ ಭಿಷಗುಪಲಪ್ರಕ್ಷಿಣೀ ನನಾ । ನಾನಾಧಿಯೋ ವಸೂಯವೋಽನು ಗಾ ಇವ ತಸ್ಥಿಮೇಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥೩॥ ಅಶ್ವೋ ವೋಹ್ಲಾ ಸುಖಂ ರಥಂ ಹಸನಾಮುಪಮಂತ್ರಿಣಃ । ಶೇಪೋ ರೋಮಣ್ವಂತೋ ಭೇದೌ ವಾರಿನ್ಮಂಡೂಕ ಇಚ್ಛತೀಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥೪॥ ಶರ್ಯಣಾವತಿ ಸೋಮಮಿಂದ್ರಃ ಪಿಬತು ವೃತ್ರಹಾ । ಬಲಂ ದಧಾನ ಆತ್ಮನಿ ಕರಿಷ್ಯನ್ವೀರ್ಯಂ ಮಹದಿಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥೫॥ ಆ ಪವಸ್ವ ದಿಶಾಂ ಪತ ಆರ್ಜೀಕಾತ್ಸೋಮ ಮೀಢ್ವಃ । ಋತವಾಕೇನ ಸತ್ಯೇನ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ತಪಸಾ ಸುತ ಇಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥೬॥ ಪರ್ಜನ್ಯವೃದ್ಧಂ ಮಹಿಷಂ ತಂ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ದುಹಿತಾಭರತ್ । ತಂ ಗಂಧರ್ವಾಃ ಪ್ರತ್ಯಗೃಭ್ಣನ್ ತಂ ಸೋಮೇ ರಸಮಾದಧುರಿಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ । ಋತಂ ವದನ್ನೃತದ್ಯುಮ್ನ ಸತ್ಯಂ ವದನ್ ಸತ್ಯಕರ್ಮನ್ । ಶ್ರದ್ಧಾಂ ವದನ್ ತ್ಸೋಮ ರಾಜನ್ ಧಾತ್ರಾ ಸೋಮ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಇಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥೮॥ ಸತ್ಯಮುಗ್ರಸ್ಯ ಬೃಹತಃ ಸಂ ಸ್ರವಂತಿ ಸಂಸ್ರವಾಃ । ಸಂ

ಯಂತಿ ರಸಿನೋ ರಸಾಃ ಪುನಾನೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಹರ ಇಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥೯॥ ಯತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪವಮಾನ ಛಂದಸ್ಯಾಂ ವಾಚಂ ವದನ್ । ಗ್ರಾವ್ಣಾ ಸೋಮೇ ಮಹೀಯತೇ ಸೋಮೇನಾನಂದಂ ಜನಯನ್ನಿಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥೧೦॥ ಯತ್ರ ಜ್ಯೋತಿರಜಸ್ರಂ ಯಸ್ಮಿನ್ ಲೋಕೇ ಸ್ವರ್ಹಿತಮ್ । ತಸ್ಮಿನ್ಮಾಂ ಧೇಹಿ ಪವಮಾನಾಽಮೃತೇ ಲೋಕೇ ಅಕ್ಷಿತ ಇಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥೧೧॥ ಯತ್ರ ರಾಜಾ ವೈವಸ್ವತೋ ಯತ್ರಾವರೋಧನಂ ದಿವಃ । ಯತ್ರಾಮೂರ್ಯಹ್ವತೀರಾ- ಪಸ್ತತ್ರ ಮಾಮಮೃತಂ ಕೃಧೀಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥೧೨॥ ಯತ್ರಾನುಕಾಮಂ ಚರಣಂ ತ್ರಿನಾಕೇ ತ್ರಿದಿವೇ ದಿವಃ । ಲೋಕಾ ಯತ್ರ ಜ್ಯೋತಿ- ಷ್ಮಂತಸ್ತತ್ರ ಮಾಮಮೃತಂ ಕೃಧೀಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥೧೩॥ ಯತ್ರ ಕಾಮಾ ನಿಕಾಮಾಶ್ಚ ಯತ್ರ ಬ್ರಧ್ನಸ್ಯ ವಿಷ್ಟಪಮ್ । ಸ್ವಧಾ ಚ ಯತ್ರ ತೃಪ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ರ ಮಾಮಮೃತಂ ಕೃಧೀಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥೧೪॥ ಯತ್ರಾನಂದಾಶ್ಚ ಮೋದಾಶ್ಚ ಮುದಃ ಪ್ರಮುದ ಆಸತೇ । ಕಾಮಸ್ಯ ಯತ್ರಾಪ್ತಾಃ ಕಾಮಾಸ್ತತ್ರ ಮಾಮಮೃತಂ ಕೃಧೀಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥೧೫॥ ಯ ಇಂದೋಃ ಪವಮಾನಸ್ಯಾಽನು ಧಾಮಾನ್ಯಕ್ರಮೀತ್ । ತಮಾಹುಃ ಸುಪ್ರಜಾ ಇತಿ ಯಸ್ತೇ ಸೋಮಾವಿಧನ್ಮನ ಇಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥೧೬॥ ಋಷೇ ಮಂತ್ರಕೃತಾಂ ಸ್ತೋಮೈಃ ಕಶ್ಯಪೋದ್ವರ್ಧಯಂಗಿರಃ । ಸೋಮಂ ನಮಸ್ಯ ರಾಜಾನಂ ಯೋ ಜಜ್ಞೇ ವೀರುಧಾಂ ಪತಿರಿಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥೧೭॥ ಸಪ್ತ ದಿಶೋ ನಾನಾಸೂರ್ಯಾಃ ಸಪ್ತ ಹೋತಾರ ಋತ್ವಿಜಃ । ದೇವಾ ಆದಿತ್ಯಾ ಯೇ ಸಪ್ತ ತೇಭಿಃ ಸೋಮಾಭಿ ರಕ್ಷನ ಇಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥೧೮॥ ಯತ್ತೇ ರಾಜನ್ ಶೃತಂ ಹವಿಸ್ತೇನ ಸೋಮಾಭಿ ರಕ್ಷನಃ । ಅರಾತೀವಾ ಮಾ ನಸ್ತಾರೀನ್ಮೋ ಚ ನಃ ಕಿಂಚನಾಮಮದಿಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥೧೯॥ (ಪರಿಶಿಷ್ಟಮ್) ಯತ್ರ ತತ್ಪರಮಂ

ಪದಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ । ದೇವೈಃ ಸುಕೃತಕರ್ಮಭಿಸ್ತತ್ರ ಮಾಮಮೃತಂ ಕೃಧೀಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥ ಯತ್ರ ತತ್ಪರಮಾಪ್ಯಂ ಭೂತಾನಾಮಧಿಪತಿಮ್ । ಭಾವಭಾವೀ ಚ ಯೋಗೀಶ್ಚ ತತ್ರ ಮಾಮಮೃತಂ ಕೃಧೀಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥ ಯತ್ರ ಲೋಕಾಸ್ತನೂತ್ಯಜಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ತಪಸಾ ಜಿತಾಃ । ತೇಜಶ್ಚ ಯತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮ ಚ ತತ್ರ ಮಾಮಮೃತಂ ಕೃಧೀಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥ ಯತ್ರ ದೇವಾ ಮಹಾತ್ಮಾನಃ ಸೇಂದ್ರಾಶ್ಚ ಸಮರುದ್ಗಣಾಃ । ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚ ಯತ್ರ ವಿಷ್ಣುಶ್ಚ ತತ್ರ ಮಾಮಮೃತಂ ಕೃಧೀಂದ್ರಾ-ಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥ ಯತ್ರ ಗಂಗಾ ಚ ಯಮುನಾ ಚ ಯತ್ರ ಪ್ರಾಚೀ ಸರಸ್ವತೀ । ಯತ್ರ ಸೋಮೇಶ್ವರೋ ದೇವಸ್ತತ್ರ ಮಾಮಮೃತಂ ಕೃಧೀಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥ ಯತ್ರ ತದ್ವಿಷ್ಣುರ್ಮಹೀಯತೇ ನರಾಣಾಮಧಿಪತಿಮ್ । ಯತ್ರ ಶಂಖಚಕ್ರ-ಗದಾಧರಸ್ಮರಣಂ ಮುಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ರ ಮಾಮಮೃತಂ ಕೃಧೀಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ ॥ ಇತಿ ಕರ್ಣಸೂಕ್ತಮ್ ॥

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದ ವಿಧಾನವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು ॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

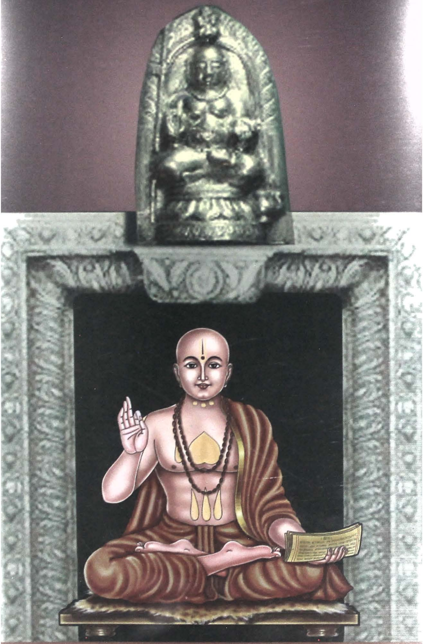
ಯಃ ಸರ್ವಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಃ ಸರ್ವದೋಷವಿವರ್ಜಿತಃ । ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತ ಏವಾಲಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಮೇ ಪರಮಃ ಸುಹೃತ್ ॥

ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತಶ್ರೀಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾತ್ಮಕರಾದ-
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರಿಗೆ ಈ ಕೃತಿಕುಸುಮವು ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ. ॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

* * * * *

ಮಮ ಸ್ವಾಮೀ ಹರಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪತಿರೇವ ಚ

ಪ್ರಕಾಶನ :

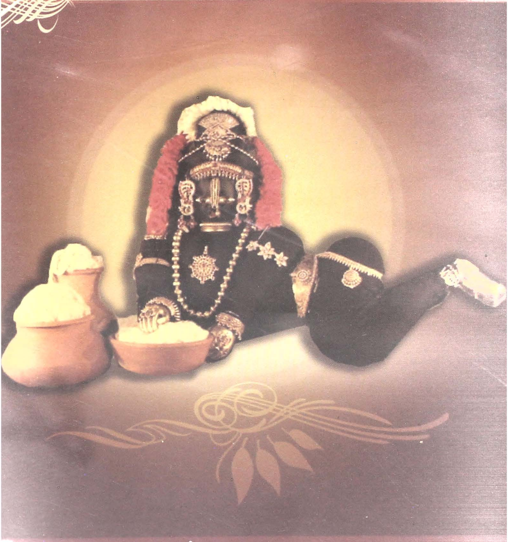
ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ).

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 085

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶನೀ

ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮೀ

ಶ್ರಾವಣ || ಬಹುಳ || ಅಷ್ಟಮೀ

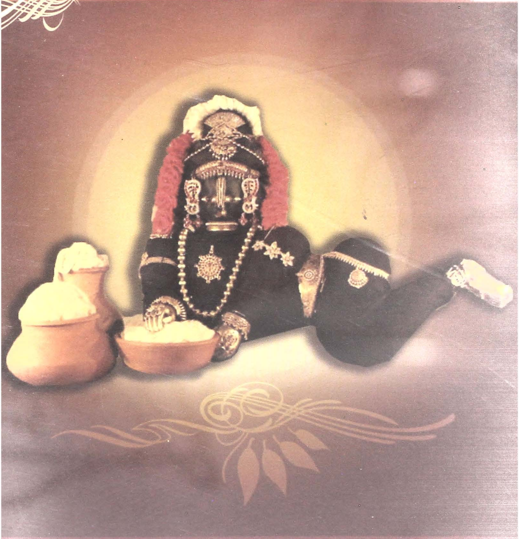

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶನೀ

ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮೀ

ಶ್ರಾವಣ || ಬಹುಳ || ಅಷ್ಟಮೀ

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮೀ

ಕೃಷ್ಣಜಯಂತೀ

ಸಿಂಹಮಾಸ/ಶ್ರಾವಣ ॥ ಬಹುಳ ಅಷ್ಟಮೀ

ವಿದ್ವಾನ್ ॥ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರಕಾಶನ :
ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),
ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೮೫

ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮೀ ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕೆ ೧೯೪೩ ಶಾರ್ವರಿ॥ ಶ್ರಾವಣ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪೂರ್ಣಿಮೆ (ದಿನಾಂಕ:೩-೮-೨೦೨೦) ಹಯಗ್ರೀವಜಯಂತಿಯ ಶುಭಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪಲಿಮಾರುಮಠಾಧೀಶರಾದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ॥ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಕರಕಮಲಗಳಿಂದ ಭಾರತೀರಮಣಹೃದಯಗುಹಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವ-ದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೨೦

ಪುಟಗಳು : ೧೨೦

4271, 2ನೇ ಮೇನ್, ಗಿರಿನಗರ,
ಸೀತಾಸರ್ಕಲ್ ಹತ್ತಿರ, ಬೆಂಗಳೂರು-85
ದೂರವಾಣಿ : 9141495120

ಸಂಪಾದನೆ : ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ : ಶ್ರೀ ಬಿ.ಎನ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್

ಮುದ್ರಣ : ಮುಕ್ತಿಪಥ ಮುದ್ರಣಾಲಯ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ದಿ|| ಶ್ರೀ ಅಗ್ರಹಾರ ಎನ್. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗಳು ಹಾಗೂ
ದಿ|| ಶ್ರೀಮತಿ ಆರ್.ಬಿ. ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಸಂಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಇವರುಗಳ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥ ಶ್ರೀ ಪ್ರಭುನಂದನ ಮೂರ್ತಿ, ಶ್ರೀಮತಿ ಸುಧಾ ಪ್ರಭುನಂದನ್, ಚಿ || ಸಂಜೀವ್ ಪ್ರಭುನಂದನ್, ಕ್ಯಾಲಿಫೋರ್ನಿಯಾ ಇವರು ಈ ಕೃತಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಯೋಗಾಯ ಯೋಗಪತಯೇ ಯೋಗೇಶ್ವರಾಯ ಯೋಗಸಂಭವಾಯ ಶ್ರೀಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋ ನಮಃ || (ಸ್ನಾನದಲ್ಲಿ 108 ಬಾರಿ ಜಪಿಸಿರಿ)

ಯಜ್ಞಾಯ ಯಜ್ಞಪತಯೇ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರಾಯ ಯಜ್ಞಸಂಭವಾಯ ಶ್ರೀಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋ ನಮಃ || (ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ 108 ಬಾರಿ ಜಪಿಸಿರಿ)

ವಿಶ್ವಾಯ ವಿಶ್ವಪತಯೇ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾಯ ವಿಶ್ವಸಂಭವಾಯ ಶ್ರೀಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋ ನಮಃ || (ಮಲಗುವಾಗ 108 ಬಾರಿ ಜಪಿಸಿರಿ)

ಸರ್ವಾಯ ಸರ್ವಪತಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾಯ ಸರ್ವಸಂಭವಾಯ ಶ್ರೀಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋ ನಮಃ || (ದಾನಮಾಡುವ ಮೊದಲು 108 ಬಾರಿ ಜಪಿಸಿರಿ)

ಧರ್ಮಾಯ ಧರ್ಮಪತಯೇ ಧರ್ಮೇಶ್ವರಾಯ ಧರ್ಮಸಂಭವಾಯ ಶ್ರೀಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋ ನಮಃ || (ಪಾರಣೆಮಾಡುವಾಗ 108 ಬಾರಿ ಜಪಿಸಿರಿ)

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಏಕಾದಶಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ನೀಡಿದ್ದಾರೋ ಅಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿಯ ಆಚರಣೆಗೂ ಕೂಡ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಂದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಯಾರು ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವರು ಪಾಪಿಷ್ಠರೆಂದು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮೊದಲು ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮಾವಳಿಯನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮಾವಳಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ತುಳಸೀದಳದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಪುನಃ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅವತರಿಸುವ ಮೊದಲು ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಾವಳಿಯನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ ತುಳಸೀದಳಗಳಿಂದ ಅರ್ಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾರು ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿಯ ದಿವಸ ಬಹಳ ಕಾಲ ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಅತ್ಯಂತ ಬಲುಬೇಗ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ತಲುಪುತ್ತಾನೆ. ತಾಪತ್ರಯಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಣೆಗೊಂಡ ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನೋಡಬೇಕು.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹರಿಭಕ್ತರಾದ ಶ್ರೀ ಪ್ರಭುನಂದನಮೂರ್ತಿ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮತಿ ಸುಧಾ ಪ್ರಭುನಂದನ್ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಆಯುಷ್ಯ ಆರೋಗ್ಯಗಳ ಜೊತೆ ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ಇವರ ಮಾತಾ-ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಈ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞದ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ತಲುಪಲಿ ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

- ಸಂಪಾದಕ.

ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪೂಜೆ

ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ಆಚರಣೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು

* ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ನಂದಗೋಕುಲ.
* ಗರಿಕೆ.
* ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಪರಿಮಳ ಹೂವುಗಳು.
* ತುಳಸಿ.
* ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ.
* ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ.
* ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ತಿಂಡಿಗಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು.
* ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ಎಲ್ಲ ಹಣ್ಣುಗಳು.
* ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನಕ್ಕೆ ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆ.
* ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನಕ್ಕೆ ಹಾಲು.
* ಸಕಲ ಪೂಜಾ ಪರಿಕರಗಳು.
* ದಾನ ಮಾಡುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹಾಗು ದಕ್ಷಿಣೆ.

* * * *

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪೂಜೆ

ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಮಾಡುವ ದೇವರ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಓಂ ಭೂಃ ಶ್ರೀಬಾಲಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಭುವಃ ಶ್ರೀಬಾಲಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಸ್ವಃ ಶ್ರೀಬಾಲಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ - ಶ್ರೀಬಾಲಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ।
ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ । ಪೂಜಯಾಮಿ । ನಮಸ್ಕರೋಮಿ । ಆವಾಹಿತೋ ಭವ । ಸ್ಥಾಪಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿರುದ್ಧೋ ಭವ । ವರದೋ ಭವ । ಪ್ರಸೀದ । ಪ್ರಸೀದ ।

ಧ್ಯಾನಮ್

ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಚತುರ್ಭುಜಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಮ್ ।
ಪೀತಾಂಬರಧರಂ ದೇವಂ ಮಾಲಾಕೌಸ್ತುಭಭೂಷಿತಮ್ ॥

ಆವಾಹನಮ್

ಆವಾಹಯಾಮಿ ದೇವ ತ್ವಾಂ ವಸುದೇವಕುಲೋದ್ಭವಮ್ ।
ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ಸುವರ್ಣಾದಿನಿರ್ಮಿತಾಯಾಂ ಯಥಾವಿಧಿ ॥
ಓಂ ಕ್ಲೀಂ ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
ಕೃಷ್ಣಂ ಚ ಬಲಭದ್ರಂ ಚ ವಸುದೇವಂ ಚ ದೇವಕಿಮ್ ।
ನಂದಗೋಪಂ ಯಶೋದಾಂ ಚ ಸುಭದ್ರಾಂ ತತ್ರ ಪೂಜಯೇತ್ ॥
ಸಕಲಪರಿವಾರದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ತಾಃ ಆವಾಹಯಾಮಿ ।

ಆಸನಮ್

ದೇವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋ ಯೇ ಚ ಸ್ವರೂಪಂ ನ ವಿದುಸ್ತವ ।
ಅತಸ್ತ್ವಾಂ ಪೂಜಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಾತುರುತ್ಸಂಗವಾಸಿನಮ್ ॥

ಪಾದ್ಯಮ್

ನಾನಾತೀರ್ಥಾಹೃತಂ ಶುದ್ಧಂ ನಿರ್ಮಲಂ ಪುಷ್ಪಮಿಶ್ರಿತಮ್ ।
ಪಾದ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ದೈತ್ಯಾರೇ ವಿಶ್ವರೂಪ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಅರ್ಘ್ಯಮ್

ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೋಪೇತಂ ಫಲೇನ ಚ ಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಅರ್ಘ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವೇಶ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಹಿ ಭಕ್ತಿತಃ ॥

ಆಚಮನಮ್

ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂಕ ಜಗದ್ರೂಪ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಶ್ರೀನಿಕೇತನ ।
ಉಪೇಂದ್ರ ದೇವಕೀಪುತ್ರ ಗೃಹಾಣಾಚಮನೀಯಕಮ್ ॥

ಮಧುಪರ್ಕಮ್

ಮಧುಕ್ಷೀರಘೃತಂ ಚೈವ ದಧಿಖಂಡವಿಮಿಶ್ರಿತಮ್ ।
ತೃಪ್ತ್ಯರ್ಥಂ ತವ ದೇವೇಶ ಮಧುಪರ್ಕಂ ದದಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಮ್

ನಾರಾಯಣ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ನರಕಾರ್ಣವತಾರಕ ।
ಶುದ್ಧೋದಕಂ ಸಮಾನೀತಂ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಯೋಗೇಶ್ವರಾಯ ಯೋಗಾಯ ಯೋಗಿನಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ ।
ಯೋಗೋದ್ಭವಾಯ ನಿತ್ಯಾಯ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ವಸ್ತ್ರಮ್

ಕ್ಷೌಮಂ ಚ ಪಟ್ಟಸೂತ್ರಾಢ್ಯಮಿದಂ ಪೀತಾಂಶುಕಂ ಶುಭಮ್ ।
ಗೃಹ್ಯತಾಂ ದೇವದೇವೇಶ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಸುರೋತ್ತಮ ॥

ಯಜ್ಞೋಪವೀತಮ್

ಕಾರ್ಪಾಸೇನ ಸಮಾಯುಕ್ತಂ ನವತಂತುಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಂ ಚೋತ್ತರೀಯಂ ಗೃಹಾಣ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥

ಭೂಷಣಮ್

ಕಿರೀಟಕುಂಡಲಾದೀನಿ ಕಾಂಚೀವಲಯಯುಗ್ಮಕಮ್ ।
ಕೌಸ್ತುಭಂ ವನಮಾಲಾಂ ಚ ಭೂಷಣಾನಿ ಭಜಸ್ವ ಭೋ ॥

ಗಂಧಃ

ಮಲಯಾಚಲಸಂಭೂತಗಂಧಸಾರಂ ಮನೋಹರಮ್ ।
ಹೃದಯಾನಂದನಂ ಚಾರು ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಅಕ್ಷತಾಃ

ಅಕ್ಷತಾಶ್ಚ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಕುಂಕುಮಾಕ್ತಾಃ ಸುಶೋಭನಾಃ ।
ಮಯಾ ಹೃತಾಶ್ಚ ಪೂಜಾರ್ಥಮಕ್ಷತಾಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಪುಷ್ಪಾಣಿ

ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಯಾನಿ ದಿವ್ಯಾನಿ ಪಾರಿಜಾತೋದ್ಭವಾನಿ ಚ ।
ಮಾಲತೀ ಕೇಸರಾದೀನಿ ಪೂಜಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಧೂಪಃ

ದಶಾಂಗಂ ಗುಗ್ಗುಲಂ ದಿವ್ಯಂ ಸುಗಂಧಂ ಚ ಮನೋಹರಮ್ ।
ಧೂಪಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವೇಶ ಸರ್ವಲೋಕೈಕಪೂಜಿತ ॥

ದೀಪಃ

ತ್ವಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ತೇಜಸ್ತ್ವಂ ತೇಜಸಾಂ ಪರಮ್ ।
ಆತ್ಮಜ್ಯೋತಿರ್ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ದೀಪೋಽಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ನೈವೇದ್ಯಂ

ನೈವೇದ್ಯಂ ಷಡ್ರಸೋಪೇತಂ ಭಕ್ಷ್ಯಶಾಕಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ನಾನಾವಿಧಫಲೋಪೇತಂ ನೈವೇದ್ಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥
ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾಯ ದೇವಾಯ ತಥಾ ವಿಶ್ವೋದ್ಭವಾಯ ಚ ।
ವಿಶ್ವಾನಾಂ ಪತಯೇ ತುಭ್ಯಂ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ತಾಂಬೂಲಂ

ತಾಂಬೂಲಂ ಚ ಸಕರ್ಪೂರಂ ಪೂಗೀಫಲಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಮುಖವಾಸಕರಂ ರಮ್ಯಂ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ದಕ್ಷಿಣಾಂ

ಸೌವರ್ಣಂ ರಾಜತಂ ತಾಮ್ರಂ ನಾನಾರತ್ನಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಕರ್ಮಷಾಡ್ಗುಣ್ಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಫಲಾನಿ

ರಂಭಾಫಲಂ ನಾರಿಕೇಲಂ ತಥೈವಾಽಮ್ರಫಲಾನಿ ।
ಪೂಜಿತೋಽಸಿ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಗೃಹ್ಯತಾಂ ಕಂಸಸೂದನ ॥

ಮಂಗಲಾರ್ತಿಕ್ಯಮ್

ನೀರಾಜನಂ ಗೃಹಾಣೇದಂ ಘೃತದೀಪವಿರಾಜಿತಮ್ ।
ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಪ್ರಕಾಶಾತ್ಮನ್ ಪ್ರಕಾಶಿತ ದಿಗಂತರ ॥
ಕರ್ಪೂರಕಂ ಮಹಾರಾಜ ರಂಭೋದ್ಭೂತಂ ಚ ದೀಪಕಮ್ ।
ಮಂಗಲಾರ್ಥಂ ಮಹೀಪಾಲ ಸಂಗೃಹಾಣ ಜಗತ್ಪತೇ ॥

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸರ್ವಲೋಕೇಶ ನಾನಾಪುಷ್ಪೈಃ ಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಂ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಗೃಹಾಣೇದಂ ಮಯಾರ್ಪಿತಮ್ ॥

ನಮಸ್ಕಾರಾಃ

ಅನಘಂ ವಾಮನಂ ಶೌರಿಂ ಗೋವಿಂದಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಮ್ ।
ವಾಸುದೇವಂ ಹೃಷೀಕೇಶಂ ಮಾಧವಂ ಮಧುಸೂದನಮ್ ॥
ದಾಮೋದರಂ ಪದ್ಮನಾಭಂ ಕೇಶವಂ ಗರುಡಧ್ವಜಮ್ ।
ಗೋವಿಂದಮುಚ್ಯುತಂ ಕೃಷ್ಣಮನಂತಮಪರಾಜಿತಮ್ ॥
ಅಧೋಕ್ಷಜಂ ಜಗದ್ಬೀಜಂ ಸರ್ಗಸ್ಥಿತ್ಯಂತಕಾರಿಣಮ್ ।
ಅನಾದಿನಿಧನಂ ವಿಷ್ಣುಂ ದೇವದೇವಂ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಮ್ ॥
ನಾರಾಯಣಂ ಚತುರ್ಬಾಹುಂ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಮ್ ।
ಪೀತಾಂಬರಧರಂ ಸೌಮ್ಯಂ ವನಮಾಲಾವಿಭೂಷಿತಮ್ ॥
ಶ್ರೀವತ್ಸವಕ್ಷಸಂ ಶ್ರೀಶಂ ಶ್ರೀಧರಂ ಶ್ರೀಪತಿಂ ಹರಿಮ್ ।
ಉಪೇಂದ್ರಂ ದೇವಕೀಸೂನುಂ ಪ್ರಣಮಾಮಿ ರಮಾಪತಿಮ್ ॥
ಕೃಷ್ಣಾಯ ವಾಸುದೇವಾಯ ಹರಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ।
ಪ್ರಣತಃಕ್ಲೇಶನಾಶಾಯ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥
ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಜಗನ್ನಾಥ ದೇವಕೀತನಯ ಪ್ರಭೋ ।
ವಸುದೇವಾತ್ಮಜಾನಂತ ಯಶೋದಾನಂದವರ್ಧನ ॥
ಗೋವಿಂದಗೋಕುಲಾಧಾರ ಗೋಪೀಕಾಂತ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ।

ಕ್ಷಮಾಪನಮ್

ಅಪರಾಧಸಹಸ್ರಾಣಿ ಕ್ರಿಯಂತೇಽಹರ್ನಿಶಂ ಮಯಾ ।
ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಮೇ ದೇವ ಕ್ಷಮಸ್ವ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥

ಪ್ರಾರ್ಥನಾ

ಪುಷ್ಕರಾಕ್ಷ ನಿಮಗ್ನೋಽಹಂ ಮಹತ್ಯಜ್ಞಾನಸಾಗರೇ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ದೇವದೇವೇಶ ಮಹಾಸಂಸಾರಸಾಗರಾತ್ ॥
ದೇವಕೀನಂದನ ಶ್ರೀಶ ಹರೇ ಸಂಸಾರಸಾಗರಾತ್ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಸರ್ವಪಾಪಘ್ನ ದುಃಖಶೋಕಾರ್ಣವಾತ್ ಪ್ರಭೋ ॥
ಸರ್ವಲೋಕೇಶ್ವರ ತ್ರಾಹಿ ಪತಿತಂ ಮಾಂ ಭವಾರ್ಣವೇ ।

ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಸರ್ವದುಃಖಘ್ನ ರೋಗಶೋಕಾರ್ಣವಾದ್ ಹರೇ ॥
ದುರ್ಗತಾಂ ತ್ರಾಯಸೇ ವಿಷ್ಣೋ ಯೇ ಸ್ಮರಂತಿ ಸಕೃತ್ ಸಕೃತ್ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ದೇವದೇವೇಶ ತ್ವತ್ತೋ ನಾನ್ಯೋಽಸ್ತಿ ರಕ್ಷಕಃ ॥
ಪಾಪೋಽಹಂ ಪಾಪಕರ್ಮಾಽಹಂ ಪಾಪಾತ್ಮಾ ಪಾಪಸಂಭವಃ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಕೃಪಯಾ ದೇವ ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲ ॥
ಅನ್ಯಥಾ ಶರಣಂ ನಾಸ್ತಿ ತ್ವಮೇವ ಶರಣಂ ಮಮ ॥
ತಸ್ಮಾತ್ ಕಾರುಣ್ಯಭಾವೇನ ರಕ್ಷ ರಕ್ಷ ಜನಾರ್ದನ ॥

ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮಾವಳಿ

ಅಸ್ಯಶ್ರೀವಿಷ್ಣೋಃದಿವ್ಯಸಹಸ್ರನಾಮಾಮಂತ್ರಸ್ಯ ಭಗವಾನ್ ವೇದವ್ಯಾಸ ಋಷಿಃ ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುಃ ದೇವತಾ

ಓಂ ವಿಂ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಷಂ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ ಓಂ ನಾಂ ಶಿಖಾಯೈ ವಷಟ್ ಓಂ ವೇಂ ಕವಚಾಯ ಹುಮ್ ಓಂ ನಂ ನೇತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ವೌಷಟ್ ಓಂ ಮಂ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್

ನಾರಾಯಣಂ ಸುರಗುರುಂ ಜಗದೇಕನಾಥಂ ಭಕ್ತಪ್ರಿಯಂ ಸಕಲಲೋಕನಮಸ್ಕೃತಂ ಚ ।

ತ್ರೈಗುಣ್ಯವರ್ಜಿತಮಜಂ ವಿಭುಮಾದ್ಯಮೀಶಂ ವಂದೇ ಭವಘ್ನಮಮರಾಸುರಸಿದ್ಧವಂದ್ಯಮ್ ॥

ನಾರಾಯಣಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ನರಂ ಚೈವ ನರೋತ್ತಮಮ್ । ದೇವೀಂ ಸರಸ್ವತೀಂ ವ್ಯಾಸಂ ತತೋ ಜಯಮುದೀರಯೇತ್ ॥

॥ಓಂ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಓಮ್॥

1. ಓಂ ವಿಶ್ವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
2. ಓಂ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಓಮ್
3. ಓಂ ವಷಟ್ಕಾರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

4. ಓಂ ಭೂತಭವ್ಯಭವತ್ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ಓಮ್
5. ಓಂ ಭೂತಕೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
6. ಓಂ ಭೂತಭೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
7. ಓಂ ಭಾವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
8. ಓಂ ಭೂತಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
9. ಓಂ ಭೂತಭಾವನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
10. ಓಂ ಪೂತಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
11. ಓಂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
12. ಓಂ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಪರಮಾಗತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
13. ಓಂ ಅವ್ಯಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
14. ಓಂ ಪುರುಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
15. ಓಂ ಸಾಕ್ಷಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
16. ಓಂ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಾಯನಮಃ ಓಮ್
17. ಓಂ ಅಕ್ಷರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
18. ಓಂ ಯೋಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
19. ಓಂ ಯೋಗವಿದಾಂನೇತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
20. ಓಂ ಪ್ರಧಾನಪುರುಷೇಶ್ವರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
21. ಓಂ ನಾರಸಿಂಹವಪುಷೇ ನಮಃ ಓಮ್
22. ಓಂ ಶ್ರೀಮತೇ ನಮಃ ಓಮ್
23. ಓಂ ಕೇಶವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
24. ಓಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
25. ಓಂ ಸರ್ವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
26. ಓಂ ಶರ್ವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
27. ಓಂ ಶಿವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
28. ಓಂ ಸ್ಥಾಣವೇ ನಮಃ ಓಮ್
29. ಓಂ ಭೂತಾದಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
30. ಓಂ ನಿಧಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
31. ಓಂ ಅವ್ಯಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

32. ಓಂ ಸಂಭವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
33. ಓಂ ಭಾವನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
34. ಓಂ ಭರ್ತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
35. ಓಂ ಪ್ರಭವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
36. ಓಂ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ಓಮ್
37. ಓಂ ಈಶ್ವರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
38. ಓಂ ಸ್ವಯಂಭುವೇ ನಮಃ ಓಮ್
39. ಓಂ ಶಂಭವೇ ನಮಃ ಓಮ್
40.ಓಂ ಆದಿತ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
41. ಓಂ ಪುಷ್ಕರಾಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
42. ಓಂ ಮಹಾಸ್ವನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
43. ಓಂ ಅನಾದಿನಿಧನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
44. ಓಂ ಧಾತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
45. ಓಂ ವಿಧಾತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
46. ಓಂ ಧಾತುರುತ್ತಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
47. ಓಂ ಅಪ್ರಮೇಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
48. ಓಂ ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
49. ಓಂ ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
50. ಓಂ ಅಮರಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ಓಮ್
51. ಓಂ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
52. ಓಂ ಮನವೇ ನಮಃ ಓಮ್
53. ಓಂ ತ್ವಷ್ಟ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
54. ಓಂ ಸ್ಥವಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
55. ಓಂ ಸ್ಥವಿರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
56. ಓಂ ಧ್ರುವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
57. ಓಂ ಅಗ್ರಾಹ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
58. ಓಂ ಶಾಶ್ವತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
59. ಓಂ ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

60. ಓಂ ಲೋಹಿತಾಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
61. ಓಂ ಪ್ರತರ್ದನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
62. ಓಂ ಪ್ರಭೂತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
63. ಓಂ ತ್ರಿಕಕುಬ್ಧಾಮ್ನೇ ನಮಃ ಓಮ್
64. ಓಂ ಪವಿತ್ರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
65. ಓಂ ಮಂಗಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
66. ಓಂ ಪರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
67. ಓಂ ಈಶಾನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
68. ಓಂ ಪ್ರಾಣದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
69. ಓಂ ಪ್ರಾಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
70. ಓಂ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
71. ಓಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
72. ಓಂ ಪ್ರಜಾಪತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
73. ಓಂ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
74. ಓಂ ಭೂಗರ್ಭಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
75. ಓಂ ಮಾಧವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
76. ಓಂ ಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
77. ಓಂ ಈಶ್ವರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
78. ಓಂ ವಿಕ್ರಮಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
79. ಓಂ ಧನ್ವಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
80. ಓಂ ಮೇಧಾವಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
81. ಓಂ ವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
82. ಓಂ ಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
83. ಓಂ ಅನುತ್ತಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
84. ಓಂ ದುರಾಧರ್ಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
85. ಓಂ ಕೃತಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
86. ಓಂ ಕೃತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
87. ಓಂ ಆತ್ಮವತೇ ನಮಃ ಓಮ್

88. ಓಂ ಸುರೇಶಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
89. ಓಂ ಶರಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
90. ಓಂ ಶರ್ಮಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
91. ಓಂ ವಿಶ್ವರೇತಸೇ ನಮಃ ಓಮ್
92. ಓಂ ಪ್ರಜಾಭವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
93. ಓಂ ಅಹ್ನೇ ನಮಃ ಓಮ್
94. ಓಂ ಸಂವತ್ಸರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
95. ಓಂ ವ್ಯಾಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
96. ಓಂ ಪ್ರತ್ಯಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
97. ಓಂ ಸರ್ವದರ್ಶನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
98. ಓಂ ಅಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
99. ಓಂ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
100. ಓಂ ಸಿದ್ಧಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
101. ಓಂ ಸಿದ್ಧಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
102. ಓಂ ಸರ್ವಾದಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
103. ಓಂ ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
104. ಓಂ ವೃಷಾಕಪಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
105. ಓಂ ಅಮೇಯಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
106. ಓಂ ಸರ್ವಯೋಗವಿನಿಃಸೃತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
107. ಓಂ ವಸವೇ ನಮಃ ಓಮ್
108. ಓಂ ವಸುಮನಸೇ ನಮಃ ಓಮ್
109. ಓಂ ಸತ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
110. ಓಂ ಸಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
111. ಓಂ ಸಮ್ಮಿತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
112. ಓಂ ಸಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
113. ಓಂ ಅಮೋಘಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
114. ಓಂ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
115. ಓಂ ವೃಷಕರ್ಮಣೇ ನಮಃ ಓಮ್

116. ಓಂ ವೃಷಾಕೃತಯೇ ಮಃ ಓಮ್
117. ಓಂ ರುದ್ರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
118. ಓಂ ಬಹುಶಿರಸೇ ನಮಃ ಓಮ್
119. ಓಂ ಬಭ್ರವೇ ನಮಃ ಓಮ್
120. ಓಂ ವಿಶ್ವಯೋನಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
121. ಓಂ ಶುಚಿಶ್ರವಸೇ ನಮಃ ಓಮ್
122. ಓಂ ಅಮೃತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
123. ಓಂ ಶಾಶ್ವತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
124. ಓಂ ಸ್ಥಾಣವೇ ನಮಃ ಓಮ್
125. ಓಂ ವರಾರೋಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
126. ಓಂ ಮಹಾತಪಸೇ ನಮಃ ಓಮ್
127. ಓಂ ಸರ್ವಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
128. ಓಂ ಸರ್ವವಿದೇ ನಮಃ ಓಮ್
129. ಓಂ ಭಾನವೇ ನಮಃ ಓಮ್
130. ಓಂ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಾಯನಮಃ ಓಮ್
131. ಓಂ ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
132. ಓಂ ವೇದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
133. ಓಂ ವೇದವಿದೇ ನಮಃ ಓಮ್
134. ಓಂ ಅವ್ಯಂಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
135. ಓಂ ವೇದಾಂಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
136. ಓಂ ವೇದವಿದೇ ನಮಃ ಓಮ್
137. ಓಂ ಕವಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
138. ಓಂ ಲೋಕಾಧ್ಯಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
139. ಓಂ ಸುರಾಧ್ಯಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
140. ಓಂ ಧರ್ಮಾಧ್ಯಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
141. ಓಂ ಕೃತಾಕೃತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
142. ಓಂ ಚತುರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
143. ಓಂ ಚತುರ್ವ್ಯೂಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

144. ಓಂ ಚತುರ್ದಂಷ್ಟ್ರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
145. ಓಂ ಚತುರ್ಭುಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
146. ಓಂ ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಓಮ್
147. ಓಂ ಭೋಜನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
148. ಓಂ ಭೋಕ್ತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
149. ಓಂ ಸಹಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಓಮ್
150. ಓಂ ಜಗದಾದಿಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
151. ಓಂ ಅನಘಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
152. ಓಂ ವಿಜಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
153. ಓಂ ಜೇತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
154. ಓಂ ವಿಶ್ವಯೋನಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
155. ಓಂ ಪುನರ್ವಸವೇ ನಮಃ ಓಮ್
156. ಓಂ ಉಪೇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
157. ಓಂ ವಾಮನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
158. ಓಂ ಪ್ರಾಂಶವೇ ನಮಃ ಓಮ್
159. ಓಂ ಅಮೋಘಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
160. ಓಂ ಶುಚಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
161. ಓಂ ಊರ್ಜಿತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
162. ಓಂ ಅತೀಂದ್ರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
163. ಓಂ ಸಂಗ್ರಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
164. ಓಂ ಸರ್ಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
165. ಓಂ ಧೃತಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
166. ಓಂ ನಿಯಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
167. ಓಂ ಯಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
168. ಓಂ ವೇದ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
169. ಓಂ ವೈದ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
170. ಓಂ ಸದಾಯೋಗಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
171. ಓಂ ವೀರಘ್ನೇ ನಮಃ ಓಮ್

172. ಓಂ ಮಾಧವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
173. ಓಂ ಮಧವೇ ನಮಃ ಓಮ್
174. ಓಂ ಅತೀಂದ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
175. ಓಂ ಮಹಾಮಾಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
176. ಓಂ ಮಹೋತ್ಸಾಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
177. ಓಂ ಮಹಾಬಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
178. ಓಂ ಮಹಾಬುದ್ಧಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
179. ಓಂ ಮಹಾವೀರ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
180. ಓಂ ಮಹಾಶಕ್ತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
181. ಓಂ ಮಹಾದ್ಯುತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
182. ಓಂ ಅನಿರ್ದೇಶ್ಯವಪುಷೇ ನಮಃ ಓಮ್
183. ಓಂ ಶ್ರೀಮತೇ ನಮಃ ಓಮ್
184. ಓಂ ಅಮೇಯಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
185. ಓಂ ಮಹಾದ್ರಿಧೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
186. ಓಂ ಮಹೇಶ್ವಾಸಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
187. ಓಂ ಮಹೀಭರ್ತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
188. ಓಂ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
189. ಓಂ ಸತಾಂಗತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
190. ಓಂ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
191. ಓಂ ಸದಾನಂದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
192. ಓಂ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
193. ಓಂ ಗೋವಿದಾಂಪತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
194. ಓಂ ಮರೀಚಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
195. ಓಂ ದಮನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
196. ಓಂ ಹಂಸಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
197. ಓಂ ಸುಪರ್ಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
198. ಓಂ ಭುಜಗೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
199. ಓಂ ಹಿರಣ್ಯನಾಭಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

200. ಓಂ ಸುತಪಸೇ ನಮಃ ಓಮ್
201. ಓಂ ಪದ್ಮನಾಭಾಯನಮಃ ಓಮ್
202. ಓಂ ಪ್ರಜಾಪತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
203. ಓಂ ಅಮೃತ್ಯವೇ ನಮಃ ಓಮ್
204. ಓಂ ಸರ್ವದೃಶೇ ನಮಃ ಓಮ್
205. ಓಂ ಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
206. ಓಂ ಸಂಧಾತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
207. ಓಂ ಸಂಧಿಮತೇ ನಮಃ ಓಮ್
208. ಓಂ ಸ್ಥಿರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
209. ಓಂ ಅಜಾಯ ಮಃ ಓಮ್
210. ಓಂ ದುರ್ಮರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
211. ಓಂ ಶಾಸ್ತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
212. ಓಂ ವಿಶ್ರುತಾತ್ಮನೇ ನಮಃ
213. ಓಂ ಸುರಾರಿಘ್ನೇ ನಮಃ ಓಮ್
214. ಓಂ ಗುರವೇ ನಮಃ ಓಮ್
215. ಓಂ ಗುರುತಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
216. ಓಂ ಧಾಮ್ನೇ ಮಃ ಓಮ್
217. ಓಂ ಸತ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
218. ಓಂ ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
219. ಓಂ ನಿಮಿಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
220. ಓಂ ಅನಿಮಿಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
221. ಓಂ ಸ್ರಗ್ವಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
222. ಓಂ ವಾಚಸ್ಪತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
223. ಓಂ ಉದಾರಧಿಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
224. ಓಂ ಅಗ್ರಣ್ಯೈ ನಮಃ ಓಮ್
225. ಓಂ ಗ್ರಾಮಣ್ಯೈ ನಮಃ ಓಮ್
226. ಓಂ ಶ್ರೀಮತೇ ನಮಃ ಓಮ್
227. ಓಂ ನ್ಯಾಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

228. ಓಂ ನೇತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
229. ಓಂ ಸಮೀರಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
230. ಓಂ ಸಹಸ್ರಮೂರ್ಧ್ನೇ ನಮಃ ಓಮ್
231. ಓಂ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
232. ಓಂ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
233. ಓಂ ಸಹಸ್ರಪದೇ ನಮಃ ಓಮ್
234. ಓಂ ಆವರ್ತನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
235. ಓಂ ನಿವೃತ್ತಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
236. ಓಂ ಸಂವೃತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
237. ಓಂ ಸಂಪ್ರಮರ್ದನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
238. ಓಂ ಅಹಃಸಂವರ್ತಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
239. ಓಂ ವಹ್ನಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
240. ಓಂ ಅನಿಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
241. ಓಂ ಧರಣೀಧರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
242. ಓಂ ಸುಪ್ರಸಾದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
243. ಓಂ ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮನೇ ನಮ್ ಓಮ್
244. ಓಂ ವಿಶ್ವದೃಶೇ ನಮಃ ಓಮ್
245. ಓಂ ವಿಶ್ವಭುಜೇ ನಮ್ ಓಮ್
246. ಓಂ ವಿಭವೇ ನಮಃ ಓಮ್
247. ಓಂ ಸತ್ಕರ್ತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
248. ಓಂ ಸತ್ಕೃತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
249. ಓಂ ಸಾಧವೇ ನಮಃ ಓಮ್
250. ಓಂ ಜಹ್ನವೇ ನಮಃ ಓಮ್
251. ಓಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
252. ಓಂ ನರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
253. ಓಂ ಅಸಂಖ್ಯೇಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
254. ಓಂ ಅಪ್ರಮೇಯಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
255. ಓಂ ವಿಶಿಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

256. ಓಂ ಶಿಷ್ಟಕೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
257. ಓಂ ಶುಚಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
258. ಓಂ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
259. ಓಂ ಸಿದ್ಧಸಂಕಲ್ಪಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
260. ಓಂ ಸಿದ್ಧಿದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
261. ಓಂ ಸಿದ್ಧಿಸಾಧನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
262. ಓಂ ವೃಷಾಹಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
263. ಓಂ ವೃಷಭಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
264. ಓಂ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಓಮ್
265. ಓಂ ವೃಷಪರ್ವಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
266. ಓಂ ವರ್ಧನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
268. ಓಂ ವರ್ಧಮಾನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
269. ಓಂ ವಿವಿಕ್ತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
270. ಓಂ ಶ್ರುತಿಸಾಗರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
271. ಓಂ ಸುಭುಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
272. ಓಂ ದುರ್ಧರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
273. ಓಂ ವಾಗ್ಮಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
274. ಓಂ ಮಹೇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
275. ಓಂ ವಸುದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
276. ಓಂ ವಸವೇ ನಮಃ ಓಮ್
277. ಓಂ ನೈಕರೂಪಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
278. ಓಂ ಬೃಹದ್ರೂಪಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
279. ಓಂ ಶಿಪಿವಿಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
280. ಓಂ ಪ್ರಕಾಶನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
281. ಓಂ ಓಜಸ್ತೇಜೋದ್ಯುತಿಧರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
282. ಓಂ ಪ್ರಕಾಶಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
283. ಓಂ ಪ್ರತಾಪನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
284. ಓಂ ಋದ್ಧಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

285. ಓಂ ಸ್ಪಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
286. ಓಂ ಮಂತ್ರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
287. ಓಂ ಚಂದ್ರಾಂಶವೇ ನಮಃ ಓಮ್
288. ಓಂ ಭಾಸ್ಕರದ್ಯುತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
289. ಓಂ ಅಮೃತಾಂಶೂದ್ಭವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
290. ಓಂ ಭಾನವೇ ನಮಃ ಓಮ್
291. ಓಂ ಶಶಿಬಿಂದವೇ ನಮಃ ಓಮ್
292. ಓಂ ಸುರೇಶ್ವರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
293. ಓಂ ಔಷಧಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
294. ಓಂ ಜಗತಃಸೇತವೇ ನಮಃ ಓಮ್
295. ಓಂ ಸತ್ಯಧರ್ಮಪರಾಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
296. ಓಂ ಭೂತಭವ್ಯಭವನ್ನಾಥಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
297. ಓಂ ಪವನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
298. ಓಂ ಪಾವನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
299. ಓಂ ಅನಿಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
300. ಓಂ ಕಾಮಘ್ನೇ ನಮಃ ಓಮ್
301. ಓಂ ಕಾಮಕೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
302. ಓಂ ಕಾಂತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
303. ಓಂ ಕಾಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
304. ಕಾಮಪ್ರದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
305. ಓಂ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ಓಮ್
306. ಓಂ ಯುಗಾದಿಕೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
307. ಓಂ ಯುಗಾವರ್ತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
308. ಓಂ ಅನೇಕಮಾಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
309. ಓಂ ಮಹಾಶನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
310. ಓಂ ಅದೃಶ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
311. ಓಂ ಅವ್ಯಕ್ತರೂಪಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
312. ಓಂ ಸಹಸ್ರಜಿತೇ ನಮಃ ಓಮ್

313. ಓಂ ಅನಂತಜಿತೇ ನಮಃ ಓಮ್
314. ಓಂ ಇಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
315. ಓಂ ವಿಶಿಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
316. ಓಂ ಶಿಷ್ಟೇಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
317. ಓಂ ಶಿಖಂಡಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
318. ಓಂ ನಹುಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
319. ಓಂ ವೃಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
320. ಓಂ ಕ್ರೋಧಘ್ನೇ ನಮಃ ಓಮ್
321. ಓಂ ಕ್ರೋಧಕೃತೇ ಮಃ ಓಮ್
322. ಓಂ ಕರ್ತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
323. ಓಂ ವಿಶ್ವಬಾಹವೇ ನಮಃ ಓಮ್
324. ಓಂ ಮಹೀಧರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
325. ಓಂ ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
326. ಓಂ ಪ್ರಥಿತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
327. ಓಂ ಪ್ರಾಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
328. ಓಂ ಪ್ರಾಣದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
329. ಓಂ ವಾಸವಾನುಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
330. ಓಂ ಅಪಾಂನಿಧಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
331. ಓಂ ಅಧಿಷ್ಠಾನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
332. ಓಂ ಅಪ್ರಮತ್ತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
333. ಓಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
334. ಓಂ ಸ್ಕಂದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
335. ಓಂ ಸ್ಕಂದಧರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
336. ಓಂ ಧುರ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
337. ಓಂ ವರದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
338. ಓಂ ವಾಯುವಾಹನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
339. ಓಂ ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
340. ಓಂ ಬೃಹದ್ಭಾನವೇ ನಮಃ ಓಮ್

341. ಓಂ ಆದಿದೇವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
342. ಓಂ ಪುರಂದರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
343. ಓಂ ಅಶೋಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
344. ಓಂ ತಾರಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
345. ಓಂ ತಾರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
346. ಓಂ ಶೂರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
347. ಓಂ ಶೌರಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
348. ಓಂ ಜನೇಶ್ವರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
349. ಓಂ ಅನುಕೂಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
350. ಓಂ ಶತಾವರ್ತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
351. ಓಂ ಪದ್ಮಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
352. ಓಂ ಪದ್ಮನಿಭೇಕ್ಷಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
353. ಓಂ ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ಮಃ ಓಮ್
354. ಓಂ ಅರವಿಂದಾಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
355. ಓಂ ಪದ್ಮಗರ್ಭಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
356. ಓಂ ಶರೀರಭೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
357. ಓಂ ಮಹರ್ದ್ಧಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
358. ಓಂ ಋದ್ಧಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
359. ಓಂ ವೃದ್ಧಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
360. ಓಂ ಮಹಾಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
361. ಓಂ ಗರುಡಧ್ವಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
362. ಓಂ ಅತುಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
363. ಓಂ ಶರಭಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
364. ಓಂ ಭೀಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
365. ಓಂ ಸಮಯಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
366. ಓಂ ಹವಿರ್ಹರಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
367. ಓಂ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಣ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
368. ಓಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀವತೇ ನಮಃ ಓಮ್

369. ಓಂ ಸಮಿತಿಂಜಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
370. ಓಂ ವಿಕ್ಷರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
371. ಓಂ ರೋಹಿತಾಯ ನಮ್ ಓಮ್
372. ಓಂ ಮಾರ್ಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
373. ಓಂ ಹೇತವೇ ನಮಃ ಓಮ್
374. ಓಂ ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
375. ಓಂ ಸಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
376. ಓಂ ಮಹೀಧರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
377. ಓಂ ಮಹಾಭಾಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
378. ಓಂ ವೇಗವತೇ ನಮಃ ಓಮ್
379. ಓಂ ಅಮಿತಾಶನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
380. ಓಂ ಉದ್ಭವಃಕ್ಷೋಭಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
381. ಓಂ ದೇವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
382. ಓಂ ಶ್ರೀಗರ್ಭಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
383. ಓಂ ಪರಮೇಶ್ವರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
384. ಓಂ ಕರಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
385. ಓಂ ಕಾರಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
386. ಓಂ ಕರ್ತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
387. ಓಂ ವಿಕರ್ತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
388. ಓಂ ಗಹನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
389. ಓಂ ಗುಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
390. ಓಂ ವ್ಯವಸಾಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
391. ಓಂ ವ್ಯವಸ್ಥಾನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
392. ಓಂ ಸಂಸ್ಥಾನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
393. ಓಂ ಸ್ಥಾನದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
394. ಓಂ ಧ್ರುವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
395. ಓಂ ಪರರ್ದ್ಧಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
396. ಓಂ ಪರಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

397. ಓಂ ಸ್ವಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
398. ಓಂ ತುಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
399. ಓಂ ಪುಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
400. ಓಂ ಶುಭೇಕ್ಷಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
401. ಓಂ ರಾಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
402. ಓಂ ವಿರಾಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
403. ಓಂ ವಿರಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
404. ಓಂ ಮಾರ್ಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
405. ಓಂ ನೇಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
406. ಓಂ ನಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
407. ಓಂ ಅನಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
408. ಓಂ ವೀರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
409. ಓಂ ಶಕ್ತಿಮತಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
410. ಓಂ ಧರ್ಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
411. ಓಂ ಧರ್ಮವಿದೇ ನಮಃ ಓಮ್
412. ಓಂ ಉತ್ತಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
413. ಓಂ ವೈಕುಂಠಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
414. ಓಂ ಪುರುಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
415.ಓಂ ಪ್ರಾಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
416. ಓಂ ಪ್ರಾಣದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
417. ಓಂ ಪ್ರಣವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
418. ಓಂ ಪೃಥವೇ ನಮಃ ಓಮ್
419. ಓಂ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
420. ಓಂ ಶತ್ರುಘ್ನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
421. ಓಂ ವ್ಯಾಪ್ತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
422. ಓಂ ವಾಯವೇ ನಮಃ ಓಮ್
423. ಓಂ ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
424. ಓಂ ಋತವೇ ನಮಃ ಓಮ್

425. ಓಂ ಸುದರ್ಶನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
426. ಓಂ ಕಾಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
427. ಓಂ ಪರಮೇಷ್ಠಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
428. ಓಂ ಪರಿಗ್ರಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
429. ಓಂ ಉಗ್ರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
430. ಓಂ ಸಂವತ್ಸರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
431. ಓಂ ದಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
432. ಓಂ ವಿಶ್ರಾಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
433. ಓಂ ವಿಶ್ವದಕ್ಷಿಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
434. ಓಂ ವಿಸ್ತಾರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
435. ಓಂ ಸ್ಥಾವರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
436. ಓಂ ಸ್ಥಾಣವೇ ನಮಃ ಓಮ್
437. ಓಂ ಪ್ರಮಾಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
438. ಓಂ ಬೀಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
439. ಓಂ ಅವ್ಯಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
440. ಓಂ ಅರ್ಥಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
441. ಓಂ ಅನರ್ಥಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
442. ಓಂ ಮಹಾಕೋಶಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
443. ಓಂ ಮಹಾಭೋಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
444. ಓಂ ಮಹಾಧನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
445. ಓಂ ಅನಿರ್ವಿಣ್ಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
446. ಓಂ ಸ್ಥವಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
447. ಓಂ ಭುವೇ ನಮಃ ಓಮ್
448. ಓಂ ಧರ್ಮಯೂಪಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
449. ಓಂ ಮಹಾಮಖಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
450. ಓಂ ನಕ್ಷತ್ರನೇಮಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
451. ಓಂ ನಕ್ಷತ್ರಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
452. ಓಂ ಕ್ಷಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

453. ಓಂ ಕ್ಷಾಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
454. ಓಂ ಸಮೀಹನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
455. ಓಂ ಯಜ್ಞ ಇಜ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
456. ಓಂ ಮಹೇಜ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
457. ಓಂ ಕ್ರತವೇ ನಮಃ ಓಮ್
458. ಓಂ ಸತ್ರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
459. ಓಂ ಸತಾಂ ಗತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
460. ಓಂ ಸರ್ವದರ್ಶಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
461. ಓಂ ವಿಮುಕ್ತಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
462. ಓಂ ಸರ್ವಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
463. ಓಂ ಜ್ಞಾನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
464. ಓಂ ಉತ್ತಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
465. ಓಂ ಸುವ್ರತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
466. ಓಂ ಸುಮುಖಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
467. ಓಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
468. ಓಂ ಸುಘೋಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
469. ಓಂ ಸುಹೃದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
470. ಓಂ ಸುಹೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
471. ಓಂ ಮನೋಹರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
472. ಓಂ ಜಿತಕ್ರೋಧಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
473. ಓಂ ವೀರಬಾಹವೇ ನಮಃ ಓಮ್
474. ಓಂ ವಿದಾರಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
475. ಓಂ ಸ್ವಾಪನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
476. ಓಂ ಸ್ವವಶಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
477. ಓಂ ವ್ಯಾಪಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
478. ಓಂ ನೈಕಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
479. ಓಂ ಅನೇಕಕರ್ಮಕೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
480. ಓಂ ವತ್ಸರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

481. ಓಂ ವತ್ಸಲಾಯ ನಮ್ ಓಮ್
482. ಓಂ ವತ್ಸಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
483. ಓಂ ರತ್ನಗರ್ಭಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
484. ಓಂ ಧನೇಶ್ವರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
485. ಓಂ ಧರ್ಮಕೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
486. ಓಂ ಧರ್ಮಗುಪೇ ನಮಃ ಓಮ್
487. ಓಂ ಧರ್ಮಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
488. ಓಂ ಸದಸತ್‌ಕ್ಷರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
489. ಓಂ ಅಕ್ಷರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
490. ಓಂ ಅವಿಜ್ಞಾತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
491. ಓಂ ಸಹಸ್ರಾಂಶವೇ ನಮಃ ಓಮ್
492. ಓಂ ವಿಧಾತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
493. ಓಂ ಕೃತಲಕ್ಷಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
494. ಓಂ ಗಭಸ್ತಿನೇಮಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
495. ಓಂ ಸತ್ವಸ್ಥಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
496. ಓಂ ಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
497. ಓಂ ಭೂತಮಹೇಶ್ವರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
498. ಓಂ ಆದಿದೇವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
499. ಓಂ ಮಹಾದೇವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
500. ಓಂ ದೇವೇಶಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
501. ಓಂ ದೇವಭೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
502. ಓಂ ಗುರವೇ ನಮಃ ಓಮ್
503. ಓಂ ಉತ್ತಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
504. ಓಂ ಗೋಪತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
505. ಓಂ ಗೋಪ್ತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
506. ಓಂ ಜ್ಞಾನಗಮ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
507. ಓಂ ಪುರಾತನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
508. ಓಂ ಶರೀರಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್

509. ಓಂ ಭೂತಕೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
510. ಓಂ ಭೋಕ್ತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
511. ಓಂ ಕಪೀಂದ್ರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
512. ಓಂ ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
513. ಓಂ ಸೋಮಪಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
514. ಓಂ ಅಮೃತಪಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
515. ಓಂ ಸೋಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
516. ಓಂ ಪುರುಜಿತೇ ನಮಃ ಓಮ್
517. ಓಂ ಪುರುಸತ್ತಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
518. ಓಂ ವಿನಿಯೋಜ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
519. ಓಂ ಸತ್ಯಸಂಧಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
520. ಓಂ ದಾಶಾರ್ಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
521. ಓಂ ಸಾತ್ವತಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
522. ಓಂ ಜೀವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
523. ಓಂ ವಿನಯಿತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
524. ಓಂ ಸಾಕ್ಷಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
525. ಓಂ ಮುಕುಂದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
526. ಓಂ ಅಮಿತವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
527. ಓಂ ಅಂಭೋನಿಧಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
528. ಓಂ ಅನಂತಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
529. ಓಂ ಮಹೋದಧಿಶಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
530. ಓಂ ಅಂತಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
531. ಓಂ ಅಜಾಯ ನಮ್ ಓಮ್
532. ಓಂ ಮಹಾರ್ಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
533. ಓಂ ಸ್ವಾಭಾವ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
534. ಓಂ ಜಿತಾಮಿತ್ರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
535. ಓಂ ಪ್ರಮೋದನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
536. ಓಂ ಆನಂದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

537. ಓಂ ನಂದನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
538. ಓಂ ನಂದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
539. ಓಂ ಸತ್ಯಧರ್ಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
540. ಓಂ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
541. ಓಂ ಮಹರ್ಷಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
542. ಓಂ ಕಪಿಲಾಚಾರ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
543. ಓಂ ಕೃತಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
544. ಓಂ ಮೇದಿನೀಪತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
545. ಓಂ ತ್ರಿಪದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
546. ಓಂ ತ್ರಿದಶಾಧ್ಯಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
547. ಓಂ ಮಹಾಶೃಂಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
548. ಓಂ ಕೃತಾಂತಕೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
549. ಓಂ ಮಹಾವರಾಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
550. ಓಂ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
551. ಓಂ ಸುಷೇಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
552. ಓಂ ಕನಕಾಂಗದಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
553. ಓಂ ಗುಹ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
554. ಓಂ ಗಭೀರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
555. ಓಂ ಗಹನಾಯ ನಮ್ ಓಮ್
556. ಓಂ ಗುಪ್ತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
557. ಓಂ ಚಕ್ರಗದಾಧರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
558. ಓಂ ವೇಧಸೇ ನಮಃ ಓಮ್
559. ಓಂ ಸ್ವಾಂಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
560. ಓಂ ಜಿತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
561. ಓಂ ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
562. ಓಂ ದೃಢಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
563. ಓಂ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
564. ಓಂ ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

565. ಓಂ ವರುಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
566. ಓಂ ವಾರುಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
567. ಓಂ ವೃಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
567. ಓಂ ಪುಷ್ಕರಾಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
569. ಓಂ ಮಹಾಮನಸೇ ನಮಃ ಓಮ್
570. ಓಂ ಭಗವತೇ ನಮಃ ಓಮ್
571. ಓಂ ಭಗಘ್ನೇ ನಮಃ ಓಮ್
572. ಓಂ ನಂದಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
573. ಓಂ ವನಮಾಲಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
574. ಓಂ ಹಲಾಯುಧಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
575. ಓಂ ಆದಿತ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
576. ಓಂ ಜ್ಯೋತಿರಾದಿತ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
577. ಓಂ ಸಹಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಓಮ್
578. ಓಂ ಗತಿಸತ್ತಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
579. ಓಂ ಸುಧನ್ವನೇ ನಮಃ ಓಮ್
580. ಓಂ ಖಂಡಪರಶವೇ ನಮಃ ಓಮ್
581. ಓಂ ದಾರುಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
582. ಓಂ ದ್ರವಿಣಪ್ರದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
583. ಓಂ ದಿವಃಸ್ಪೃಶೇ ನಮಃ ಓಮ್
584. ಓಂ ಸರ್ವದೃಶೇ ನಮಃ ಓಮ್
585. ಓಂ ವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
586. ಓಂ ವಾಚಸ್ಪತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
587. ಓಂ ಅಯೋನಿಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
587. ಓಂ ತ್ರಿಸಾಮ್ನೇ ನಮಃ ಓಮ್
589. ಓಂ ಸಾಮಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
590. ಓಂ ಸಾಮ್ನೇ ನಮಃ ಓಮ್
591. ಓಂ ನಿರ್ವಾಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
592. ಓಂ ಭೇಷಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

593. ಓಂ ಭಿಷಜೇ ನಮಃ ಓಮ್
594. ಓಂ ಸನ್ಯಾಸಕೃಚ್ಛ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
595. ಓಂ ಶಾಂತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
596. ಓಂ ನಿಷ್ಠಾಯೈ ನಮಃ ಓಮ್
597. ಓಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ನಮಃ ಓಮ್
598. ಓಂ ಪರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
599. ಓಂ ಶುಭಾಂಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
600. ಓಂ ಶಾಂತಿದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
601. ಓಂ ಸ್ರಷ್ಟ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
602. ಓಂ ಕುಮುದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
603. ಓಂ ಕುವಲೇಶಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
604. ಓಂ ಗೋಹಿತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
605. ಓಂ ಗೋಪತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
606. ಓಂ ಗೋಪ್ತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
607. ಓಂ ವೃಷಭಾಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
608. ಓಂ ವೃಷಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
609. ಓಂ ಅನಿವೃತ್ತಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
610. ಓಂ ನಿವೃತ್ತಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
611. ಓಂ ಸಂಕ್ಷೇಪ್ತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
612. ಓಂ ಕ್ಷೇಮಕೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
613. ಓಂ ಶಿವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
614. ಓಂ ಶ್ರೀವತ್ಸವಕ್ಷಸೇ ನಮಃ ಓಮ್
615. ಓಂ ಶ್ರೀವಾಸಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
616. ಓಂ ಶ್ರೀಪತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
617. ಓಂ ಶ್ರೀಮತಾಂ ವರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
618. ಓಂ ಶ್ರೀದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
619. ಓಂ ಶ್ರೀಶಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
620. ಓಂ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

621. ಓಂ ಶ್ರೀನಿಧಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
622. ಓಂ ಶ್ರೀವಿಭಾವನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
623. ಓಂ ಶ್ರೀಧರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
624. ಓಂ ಶ್ರೀಕರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
625. ಓಂ ಶ್ರೇಯಸೇ ನಮಃ ಓಮ್
626. ಓಂ ಶ್ರೀಮತೇ ನಮಃ ಓಮ್
627. ಓಂ ಲೋಕತ್ರಯಾಶ್ರಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
628. ಓಂ ಸ್ವಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
629. ಓಂ ಸ್ವಂಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
630. ಓಂ ಶತಾನಂದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
631. ಓಂ ನಂದಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
632. ಓಂ ಜ್ಯೋತಿರ್ಗಣೇಶ್ವರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
633. ಓಂ ವಿಜಿತಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
634. ಓಂ ವಿಧೇಯಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
635. ಓಂ ಸತ್ಕೀರ್ತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
636. ಓಂ ಛಿನ್ನಸಂಶಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
637. ಓಂ ಉದೀರ್ಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
638. ಓಂ ಸರ್ವತಶ್ಚಕ್ಷುಷೇ ನಮಃ ಓಮ್
639. ಓಂ ಅನೀಶಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
640. ಓಂ ಶಾಶ್ವತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
641. ಓಂ ಸ್ಥಿರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
642. ಓಂ ಭೂಶಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
643. ಓಂ ಭೂಷಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
644. ಓಂ ಭೂತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
645. ಓಂ ವಿಶೋಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
646. ಓಂ ಶೋಕನಾಶನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
647. ಓಂ ಅರ್ಚಿಷ್ಮತೇ ನಮಃ ಓಮ್
648. ಓಂ ಅರ್ಚಿತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

649. ಓಂ ಕುಂಭಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
650. ಓಂ ವಿಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
651. ಓಂ ವಿಶೋಧನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
652. ಓಂ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
653. ಓಂ ಅಪ್ರತಿರಥಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
654. ಓಂ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
655. ಓಂ ಅಮಿತವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
656. ಓಂ ಕಾಲನೇಮಿನಿಘ್ನೇ ನಮಃ ಓಮ್
657. ಓಂ ವೀರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
658. ಓಂ ಶೂರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
659. ಓಂ ಸೂರಿಜನೇಶ್ವರಾಯ ನಮ್ ಓಮ್
660. ಓಂ ತ್ರಿಲೋಕಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
661. ಓಂ ತ್ರಿಲೋಕೇಶಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
662. ಓಂ ಕೇಶವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
663. ಓಂ ಕೇಶಿಘ್ನೇ ನಮಃ ಓಮ್
664. ಓಂ ಹರಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
665. ಓಂ ಕಾಮದೇವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
666. ಓಂ ಕಾಮಪಾಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
667. ಓಂ ಕಾಮಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
668. ಓಂ ಕಾಂತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
669. ಓಂ ಕೃತಾಗಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
670. ಓಂ ಅನಿರ್ದೇಶ್ಯವಪುಷೇ ನಮಃ ಓಮ್
671. ಓಂ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಓಮ್
672. ಓಂ ವೀರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
673. ಓಂ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
674. ಓಂ ಧನಂಜಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
675. ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
676. ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಕೃದ್ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ ಓಮ್

677. ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
678. ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿವರ್ಧನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
679. ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದೇ ನಮಃ ಓಮ್
680. ಓಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
681. ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
682. ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
683. ಓಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
684. ಓಂ ಮಹಾಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
685. ಓಂ ಮಹಾಕರ್ಮಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
686. ಓಂ ಮಹಾತೇಜಸೇ ನಮಃ ಓಮ್
687. ಓಂ ಮಹೋರಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
688. ಓಂ ಮಹಾಕ್ರತವೇ ನಮಃ ಓಮ್
689. ಓಂ ಮಹಾಯಜ್ವನೇ ನಮಃ ಓಮ್
690. ಓಂ ಮಹಾಯಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
691. ಓಂ ಮಹಾಹವಿಷೇ ನಮಃ ಓಮ್
692. ಓಂ ಸ್ತವ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
693. ಓಂ ಸ್ತವಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
694. ಓಂ ಸ್ತೋತ್ರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
695. ಓಂ ಸ್ತುತಿಸ್ತೋತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
696. ಓಂ ರಣಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
697. ಓಂ ಪೂರ್ಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
698. ಓಂ ಪೂರಯಿತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
699. ಓಂ ಪುಣ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
700. ಓಂ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
701. ಓಂ ಅನಾಮಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
702. ಓಂ ಮನೋಜವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
703. ಓಂ ತೀರ್ಥಕರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
704. ಓಂ ವಸುರೇತಸೇ ನಮಃ ಓಮ್

705. ಓಂ ವಸುಪ್ರದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
706. ಓಂ ವಸುಪ್ರದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
707. ಓಂ ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
708. ಓಂ ವಸವೇ ನಮಃ ಓಮ್
709. ಓಂ ವಸುಮನಸೇ ನಮಃ ಓಮ್
710. ಓಂ ಹವಿಷೇ ನಮಃ ಓಮ್
711. ಓಂ ಸದ್ಗತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
712. ಓಂ ಸತ್ಕೃತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
713. ಓಂ ಸತ್ತಾಯೈ ನಮಃ ಓಮ್
714. ಓಂ ಸದ್ಭೂತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
715. ಓಂ ಸತ್ಪರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
716. ಓಂ ಶೂರಸೇನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
717. ಓಂ ಯದುಶ್ರೇಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
718. ಓಂ ಸನ್ನಿವಾಸಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
719. ಓಂ ಸುಯಾಮುನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
720. ಓಂ ಭೂತಾವಾಸಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
721. ಓಂ ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
722. ಓಂ ಸರ್ವಾಸುನಿಲಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
723. ಓಂ ಅನಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
724. ಓಂ ದರ್ಪಘ್ನೇ ನಮಃ ಓಮ್
725. ಓಂ ದರ್ಪದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
726. ಓಂ ದೃಪ್ತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
727. ಓಂ ದುರ್ಧರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
728. ಓಂ ಅದ್ಧ್ವಾಪರಾಜಿತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
729. ಓಂ ವಿಶ್ವಮೂರ್ತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
730. ಓಂ ಮಹಾಮೂರ್ತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
731. ಓಂ ದೀಪ್ತಮೂರ್ತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
732. ಓಂ ಅಮೂರ್ತಿಮತೇ ನಮಃ ಓಮ್

733. ಓಂ ಅನೇಕಮೂರ್ತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
734. ಓಂ ಅವ್ಯಕ್ತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
735. ಓಂ ಶತಮೂರ್ತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
736. ಓಂ ಶತಾನನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
737. ಓಂ ಏಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
738. ಓಂ ಅನೇಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
739. ಓಂ ಸವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
740. ಓಂ ಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
741. ಓಂ ಕಿಮೇ ನಮಃ ಓಮ್
742. ಓಂ ಯದೇ ನಮಃ ಓಮ್
743. ಓಂ ತದೇ ನಮಃ ಓಮ್
744. ಓಂ ಪದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
745. ಓಂ ಅನುತ್ತಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
746. ಓಂ ಲೋಕಬಂಧವೇ ನಮಃ ಓಮ್
747. ಓಂ ಲೋಕನಾಥಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
748. ಓಂ ಮಾಧವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
749. ಓಂ ಭಕ್ತವತ್ಸಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
750. ಓಂ ಸುವರ್ಣವರ್ಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
751. ಓಂ ಹೇಮಾಂಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
752. ಓಂ ವರಾಂಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
753. ಓಂ ಚಂದನಾಂಗದಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
754. ಓಂ ವೀರಘ್ನೇ ನಮಃ ಓಮ್
755. ಓಂ ವಿಷಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
756. ಓಂ ಶೂನ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
757. ಓಂ ಘೃತಾಶಿಷೇ ನಮಃ ಓಮ್
758. ಓಂ ಅಚಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
759. ಓಂ ಚಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
760. ಓಂ ಅಮಾನಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್

761. ಓಂ ಮಾನದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
762. ಓಂ ಮಾನ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
763. ಓಂ ಲೋಕಸ್ವಾಮಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
764. ಓಂ ತ್ರಿಲೋಕಧೃಷೇ ನಮಃ ಓಮ್
765. ಓಂ ಸುಮೇಧಸೇ ನಮಃ ಓಮ್
766. ಮೇಧಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
767. ಓಂ ಧನ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
768. ಓಂ ಸತ್ಯಮೇಧಸೇ ನಮಃ ಓಮ್
769. ಓಂ ಧರಾಧರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
770. ಓಂ ತೇಜೋವೃಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
771. ಓಂ ದ್ಯುತಿಧರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
772. ಓಂ ಸರ್ವಶಸ್ತ್ರಭೃತಾಂವರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
773. ಓಂ ಪ್ರಗ್ರಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
774. ಓಂ ನಿಗ್ರಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
775. ಓಂ ವ್ಯಗ್ರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
776. ಓಂ ನೈಕಶೃಂಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
777. ಓಂ ಗದಾಗ್ರಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
778. ಓಂ ಚತುಮೂರ್ತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
779. ಓಂ ಚತುರ್ಬಾಹವೇ ನಮಃ ಓಮ್
780. ಓಂ ಚತುರ್ವ್ಯೂಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
781. ಓಂ ಚತುರ್ಗತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
782. ಓಂ ಚತುರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
783. ಓಂ ಚತುರ್ಭಾವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
784. ಓಂ ಚತುರ್ವೇದವಿದೇಕಪದೇ ನಮಃ ಓಮ್
785. ಓಂ ಸಮಾವರ್ತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
786. ಓಂ ನಿವೃತ್ತಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
787. ಓಂ ದುರ್ಜಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
788. ಓಂ ದುರತಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

789. ಓಂ ದುರ್ಲಭಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
790. ಓಂ ದುರ್ಗಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
791. ಓಂ ದುರ್ಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
792. ಓಂ ದುರಾವಾಸಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
793. ಓಂ ದುರಾರಿಘ್ನೇ ನಮಃ ಓಮ್
794. ಓಂ ಶುಭಾಂಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
795. ಓಂ ಲೋಕಸಾರಂಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
796. ಓಂ ಸುತಂತವೇ ನಮಃ ಓಮ್
797. ಓಂ ತಂತುವರ್ಧನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
798. ಓಂ ಇಂದ್ರಕರ್ಮಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
799. ಓಂ ಮಹಾಕರ್ಮಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
800. ಓಂ ಕೃತಕರ್ಮಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
801. ಓಂ ಕೃತಾಗಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
802. ಓಂ ಉದ್ಭವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
803. ಓಂ ಸುಂದರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
804. ಓಂ ಸುಂದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
805. ಓಂ ರತ್ನನಾಭಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
806. ಓಂ ಸುಲೋಚನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
807. ಓಂ ಅರ್ಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
808. ಓಂ ವಾಜಸನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
809. ಓಂ ಶೃಂಗಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
810. ಓಂ ಜಯಂತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
811. ಓಂ ಸರ್ವವಿಜ್ಜಯಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
812. ಓಂ ಸುವರ್ಣಬಿಂದವೇ ನಮಃ ಓಮ್
813. ಓಂ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
814. ಓಂ ಸರ್ವವಾಗೀಶ್ವರೇಶ್ವರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
815. ಓಂ ಮಹಾಹ್ರದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
816. ಓಂ ಮಹಾಗರ್ತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

817. ಓಂ ಮಹಾಭೂತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
818. ಓಂ ಮಹಾನಿಧಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
819. ಓಂ ಕುಮುದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
820. ಓಂ ಕುಂದರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
821. ಓಂ ಪರ್ಜನ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
822. ಓಂ ಕುಂದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
823. ಓಂ ಪಾವನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
824. ಓಂ ಅನಿಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
825. ಓಂ ಅಮೃತಾಂಶಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
826. ಓಂ ಅಮೃತವಪುಷೇ ನಮಃ ಓಮ್
827. ಓಂ ಸರ್ವಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
828. ಓಂ ಸರ್ವತೋಮುಖಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
829. ಓಂ ಸುಲಭಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
830. ಓಂ ಸುವ್ರತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
831. ಓಂ ಸಿದ್ಧಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
832. ಓಂ ಶತ್ರುಜಿತೇ ನಮಃ ಓಮ್
833. ಓಂ ಶತ್ರುತಾಪನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
834. ಓಂ ನ್ಯಗ್ರೋಧೋದುಂಬರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
835. ಓಂ ಅಶ್ವತ್ಥಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
836. ಓಂ ಚಾಣೂರಾಂಧ್ರನಿಷೂದನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
837. ಓಂ ಸಹಸ್ರಾರ್ಚಿಷೇ ನಮಃ ಓಮ್
838. ಓಂ ಸಪ್ತಜಿಹ್ವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
839. ಓಂ ಸಪ್ತೈಧಸೇ ನಮಃ ಓಮ್
840. ಓಂ ಸಪ್ತವಾಹನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
841. ಓಂ ಅಮೂರ್ತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
842. ಓಂ ಅನಘಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
843. ಓಂ ಅಚಿಂತ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
844. ಓಂ ಭಯಕೃದ್ಭಯನಾಶನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

845. ಓಂ ಅಣುರ್ಬೃಹತೇ ನಮಃ ಓಮ್
846. ಓಂ ಕೃಶಸ್ಥೂಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
847. ಓಂ ಗುಣಭೃನ್ನಿರ್ಗುಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
848. ಓಂ ಮಹತೇ ನಮಃ ಓಮ್
849. ಓಂ ಅಧೃತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
850. ಓಂ ಸ್ವಧೃತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
851. ಓಂ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
852. ಓಂ ಪ್ರಾಗ್ವಂಶಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
853. ಓಂ ವಂಶವರ್ಧನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
854. ಓಂ ಭಾರಭೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
855. ಓಂ ಕಥಿತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
856. ಓಂ ಯೋಗಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
857. ಓಂ ಯೋಗೀಶಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
858. ಓಂ ಸರ್ವಕಾಮದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
859. ಓಂ ಆಶ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
860. ಓಂ ಶ್ರಮಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
861. ಓಂ ಕ್ಷಾಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
862. ಓಂ ಸುಪರ್ಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
863. ಓಂ ವಾಯುವಾಹನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
864. ಓಂ ಧನುರ್ಧರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
865. ಓಂ ಧನುರ್ವೇದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
866. ಓಂ ದಂಡಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
867. ಓಂ ದಮಯಿತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
868. ಓಂ ದಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
869. ಓಂ ಅಪರಾಜಿತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
870. ಓಂ ಸರ್ವಸಹೋನಿಯಂತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
871. ಓಂ ನಿಯಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
872. ಓಂ ಯಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

873. ಓಂ ಸತ್ವವತೇ ನಮಃ ಓಮ್
874. ಓಂ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
875. ಓಂ ಸತ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
876. ಓಂ ಸತ್ಯಧರ್ಮಪರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
877. ಓಂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
878. ಓಂ ಪ್ರಿಯಾರ್ಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
879. ಓಂ ಅರ್ಹಪ್ರಿಯಕೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
880. ಓಂ ಪ್ರೀತಿವರ್ಧನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
881. ಓಂ ವಿಹಾಯಸಗತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
882. ಓಂ ಜ್ಯೋತಿಷೇ ನಮಃ ಓಮ್
883. ಓಂ ಸುರುಚಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
884. ಓಂ ಹುತಭುಜೇ ನಮಃ ಓಮ್
885. ಓಂ ವಿಭವೇ ನಮಃ ಓಮ್
886. ಓಂ ರವಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
887. ಓಂ ವಿಲೋಚನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
888. ಓಂ ಸೂರ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
889. ಓಂ ಸವಿತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
890. ಓಂ ರವಿಲೋಚನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
891. ಓಂ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
892. ಓಂ ಹುತಭುಗ್ಭೋಕ್ತ್ರೇ ನಮಃ
893. ಓಂ ಸುಖದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
894. ಓಂ ಅನೇಕದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
895. ಓಂ ಅಗ್ರಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
896. ಓಂ ಅನಿರ್ವಿಣ್ಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
897. ಓಂ ಸದಾಮರ್ಷಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
898. ಓಂ ಲೋಕಾಧಿಷ್ಠಾನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
899. ಓಂ ಅದ್ಭುತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
900. ಓಂ ಸನಾತ್ಸನಾತನತಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

901. ಓಂ ಕಪಿಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
902. ಓಂ ಕಪಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
903. ಓಂ ಅವ್ಯಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
904. ಓಂ ಸ್ವಸ್ತಿದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
905. ಓಂ ಸ್ವಸ್ತಿಕೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
906. ಓಂ ಸ್ವಸ್ತಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
907. ಓಂ ಸ್ವಸ್ತಿಭುಜೇ ನಮಃ ಓಮ್
908. ಓಂ ಸ್ವಸ್ತಿದಕ್ಷಿಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
909. ಓಂ ಅರೌದ್ರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
910. ಓಂ ಕುಂಡಲಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
911. ಓಂ ಚಕ್ರಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
912. ಓಂ ವಿಕ್ರಮಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
913. ಓಂ ಊರ್ಜಿತಶಾಸನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
914. ಓಂ ಶಬ್ದಾತಿಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
915. ಓಂ ಶಬ್ದಸಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
916. ಓಂ ಶಿಶಿರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
917. ಓಂ ಶರ್ವರೀಕರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
918. ಓಂ ಅಕ್ರೂರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
919. ಓಂ ಪೇಶಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
920. ಓಂ ದಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
921. ಓಂ ದಕ್ಷಿಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
922. ಓಂ ಕ್ಷಮಿಣಾಂವರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
923. ಓಂ ವಿದ್ವತ್ತಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
924. ಓಂ ವೀತಭಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
925. ಓಂ ಪುಣ್ಯಶ್ರವಣಕೀರ್ತನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
926. ಓಂ ಉತ್ತಾರಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
927. ಓಂ ದುಷ್ಕೃತಿಘ್ನೇ ನಮಃ ಓಮ್
928. ಓಂ ಪುಣ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

929. ಓಂ ದುಃಸ್ವಪ್ನನಾಶನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
930. ಓಂ ವೀರಘ್ನೇ ನಮಃ ಓಮ್
931. ಓಂ ರಕ್ಷಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
932. ಓಂ ಸಂತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
933. ಓಂ ಜೀವನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
934. ಓಂ ಪರ್ಯವಸ್ಥಿತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
935. ಓಂ ಅನಂತರೂಪಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
936. ಓಂ ಅನಂತಶ್ರಿಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
937. ಓಂ ಜಿತಮನ್ಯವೇ ನಮಃ ಓಮ್
938. ಓಂ ಭಯಾಪಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
939. ಓಂ ಚತುರಸ್ರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
940. ಓಂ ಗಭೀರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
941. ಓಂ ವಿದಿಶಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
942. ಓಂ ವ್ಯಾದಿಶಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
943. ಓಂ ದಿಶಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
944. ಓಂ ಅನಾದಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
945. ಓಂ ಭೂರ್ಭುವೋಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ ಓಮ್
946. ಓಂ ಸುವೀರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
947. ಓಂ ರುಚಿರಾಂಗದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
948. ಓಂ ಜನನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
949. ಓಂ ಜನಜನ್ಮಾದಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
950. ಓಂ ಭೀಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
951. ಓಂ ಭೀಮಪರಾಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
952. ಓಂ ಆಧಾರನಿಲಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
953. ಓಂ ಧಾತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
954. ಓಂ ಪುಷ್ಪಹಾಸಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
955. ಓಂ ಪ್ರಜಾಗರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
956. ಓಂ ಊರ್ಧ್ವಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

957. ಓಂ ಸತ್ವಧಾಚಾರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
958. ಓಂ ಪ್ರಾಣದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
959. ಓಂ ಪ್ರಣವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
960. ಓಂ ಪಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
961. ಓಂ ಪ್ರಮಾಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
962. ಓಂ ಪ್ರಾಣನಿಲಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
963. ಓಂ ಪ್ರಾಣದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
964. ಓಂ ಪ್ರಾಣಜೀವನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
965. ಓಂ ತತ್ವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
966. ಓಂ ತತ್ವವಿದೇಕಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಓಮ್
967. ಓಂ ಜನ್ಮಮೃತ್ಯುಜರತಿಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
968. ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಸ್ತರವೇ ನಮಃ ಓಮ್
969. ಓಂ ತಾರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
970. ಓಂ ಸವಿತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
971. ಓಂ ಪ್ರಪಿತಾಮಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
972. ಓಂ ಯಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
973. ಓಂ ಯಜ್ಞಪತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
974. ಓಂ ಯಜ್ವನೇ ನಮಃ ಓಮ್
975. ಓಂ ಯಜ್ಞಾಂಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
976. ಓಂ ಯಜ್ಞವಾಹನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
977. ಓಂ ಯಜ್ಞಕೃದ್ಯಜ್ಞಭೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
978. ಓಂ ಯಜ್ಞಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
979. ಓಂ ಯಜ್ಞಭುಜೇ ನಮಃ ಓಮ್
980. ಓಂ ಯಜ್ಞಸಾಧನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
981. ಓಂ ಯಜ್ಞಾಂತಕೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
982. ಓಂ ಯಜ್ಞಗುಹ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
983. ಓಂ ಅನ್ನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
984. ಓಂ ಅನ್ನಾದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

985. ಓಂ ಆತ್ಮಯೋನಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
986. ಓಂ ಸ್ವಯಂಜಾತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
987. ಓಂ ವೈಖಾನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
988. ಓಂ ಸಾಮಗಾಯನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
989. ಓಂ ದೇವಕೀನಂದನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
990. ಓಂ ಸ್ರಷ್ಟ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
991. ಓಂ ಕ್ಷಿತೀಶಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
992. ಓಂ ಪಾಪನಾಶನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
993. ಓಂ ಶಂಖಭೃತೇ ನಮಃ ಓಮ್
994. ಓಂ ನಂದಕಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
995. ಓಂ ಚಕ್ರಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
996. ಓಂ ಶಾಂರ್ಗಧನ್ವನೇ ನಮಃ ಓಮ್
997. ಓಂ ಗದಾಧರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
998. ಓಂ ರಥಾಂಗಪಾಣಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
999. ಓಂ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
1000. ಓಂ ಸರ್ವಪ್ರಹರಣಾಯುಧಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

ನಮೋಽಸ್ತ್ವನಂತಾಯ ಸಹಸ್ರಮೂರ್ತಯೇ
ಸಹಸ್ರಪಾದಾಕ್ಷಿಶಿರೋರುಬಾಹವೇ।
ಸಹಸ್ರನಾಮ್ನೇ ಪುರುಷಾಯ ಶಾಶ್ವತೇ
ಸಹಸ್ರಕೋಟಿ ಯುಗಧಾರಿಣೇ ನಮಃ ॥

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಾವಳಿಃ

ಅಸ್ಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಸ್ತೋತ್ರಮಂತ್ರಸ್ಯ ಶ್ರೀಶೇಷ ಋಷಿಃ ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣೋ ದೇವತಾ । ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟೋತ್ತರ ಶತನಾಮಜಪೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಧ್ಯಾನಮ್

ತಮದ್ಭುತಂ ಬಾಲಕಮಂಬುಜೇಕ್ಷಣಂ ಚತುರ್ಭುಜಂ ಶಂಖಗದಾದ್ಯುಧಾಯುಧಮ್ ।
ಶ್ರೀವತ್ಸಲಕ್ಷ್ಮಂ ಗಲಶೋಭಿಕೌಸ್ತುಭಂ ಪೀತಾಂಬರಂ ಸಾಂದ್ರಪಯೋದಸೌಭಗಮ್ ॥1॥

ಮಹಾರ್ಹವೈಡೂರ್ಯಕಿರೀಟಕುಂಡಲತ್ವಿಷಾ ಪರಿಷ್ವಕ್ತಸಹಸ್ರಕುಂತಲಮ್ ।
ಉದ್ದಾಮಕಾಂಚ್ಯಂಗದಕಂಕಣಾದಿಭಿರ್ವಿರೋಚಮಾನಂ ವಸುದೇವ ಐಕ್ಷತ ॥2॥

1. ಓಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
2. ಓಂ ಕಮಲಾನಾಥಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
3. ಓಂ ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
4. ಓಂ ಸನಾತನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
5. ಓಂ ವಸುದೇವಾತ್ಮಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
6. ಓಂ ಪುಣ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
7. ಓಂ ಲೀಲಾಮಾನುಷವಿಗ್ರಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
8. ಓಂ ಶ್ರೀವತ್ಸಕೌಸ್ತುಭಧರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
9. ಓಂ ಯಶೋದಾವತ್ಸಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
10. ಓಂ ಹರಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
11. ಓಂ ಚತುರ್ಭುಜಾತ್ತಚಕ್ರಾಸಿಗದಾ ಶಂಖಾದ್ಯುದಾಯುಧಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
12. ಓಂ ದೇವಕೀನಂದನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
13. ಓಂ ಶ್ರೀಶಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
14. ಓಂ ನಂದಗೋಪಪ್ರಿಯಾತ್ಮಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
15. ಓಂ ಯಮುನಾವೇಗಸಂಹಾರಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್

16. ಓಂ ಬಲಭದ್ರಪ್ರಿಯಾನುಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
17. ಓಂ ಪೂತನಾಜೀವಿತಹರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
18. ಓಂ ಶಕಟಾಸುರಭಂಜನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
19. ಓಂ ನಂದವ್ರಜಜನಾನಂದಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
20. ಓಂ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದವಿಗ್ರಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
21. ಓಂ ನವನೀತವಿಲಿಪ್ತಾಂಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
22. ಓಂ ನವನೀತನಟಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
23. ಓಂ ಅನಘಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
24. ಓಂ ನವನೀತನವಾಹಾರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
25. ಓಂ ಮುಚುಕುಂದಪ್ರಸಾದಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
26. ಓಂ ಷೋಡಶಸ್ತ್ರೀಸಹಸ್ರೇಶಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
27. ಓಂ ತ್ರಿಭಂಗಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
28. ಓಂ. ಮಧುರಾಕೃತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
29. ಓಂ ಶುಕವಾಗಮೃತಾಬ್ಧೀಂದವೇ ನಮಃ ಓಮ್
30. ಓಂ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
31. ಓಂ ಯೋಗಿನಾಂಪತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
32. ಓಂ ವತ್ಸವಾಟಚರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
33. ಓಂ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
34. ಓಂ ಧೇನುಕಾಸುರಭಂಜನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
35. ಓಂ ತೃಣೀಕೃತತೃಣಾವರ್ತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
36. ಓಂ ಯಮಳಾರ್ಜುನಭಂಜನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
37. ಓಂ ಉತ್ತಾಲತಾಲಭೇತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
38. ಓಂ ತಮಾಲಶ್ಯಾಮಲಾಕೃತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
39. ಓಂ ಗೋಪಗೋಪೀಶ್ವರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
40. ಓಂ ಯೋಗಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್

41. ಓಂ ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಸಮಪ್ರಭಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
42. ಓಂ ಇಲಾಪತಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
43. ಓಂ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಷೇ ನಮಃ ಓಮ್
44. ಓಂ ಯಾದವೇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
45. ಓಂಯದೂದ್ವಹಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
46. ಓಂ ವನಮಾಲಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
47. ಓಂ ಪೀತವಾಸಸೇ ನಮಃ ಓಮ್
48. ಓಂ ಪಾರಿಜಾತಾಪಹಾರಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
49. ಓಂ ಗೋವರ್ಧನಾಚಲೋದ್ಧರ್ತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
50. ಓಂ ಗೋಪಾಲಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
51. ಓಂ ಸರ್ವಪಾಲಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
52. ಓಂ ಅಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
53. ಓಂ ನಿರಂಜನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
54. ಓಂ ಕಾಮಜನಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
55. ಓಂ ಕಂಜಲೋಚನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
56. ಓಂ ಮಧುಘ್ನೇ ನಮಃ ಓಮ್
57. ಓಂ ಮಥುರಾನಾಥಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
58. ಓಂ ದ್ವಾರಕಾನಾಯಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
59. ಓಂ ಬಲಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
60. ಓಂ ವೃಂದಾವನಾಂತಃಸಂಚಾರಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
61. ಓಂ ತುಲಸೀದಾಮಭೂಷಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
62. ಓಂ ಸ್ಯಮಂತಕಮರ್ಹರ್ತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
63. ಓಂ ನರನಾರಾಯಣಾತ್ಮಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
64. ಓಂಕುಬ್ಜಾಗಂಧಾನುಲಿಪ್ತಾಂಗಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
65. ಓಂ ಮಾಯಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್

66. ಓಂ ಪರಮಪೂರುಷಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
67. ಓಂ ಮುಷ್ಟಿಕಾಸುರಚಾಣೂರಮಲ್ಲಯುದ್ಧವಿಶಾರದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
68. ಓಂ ಸಂಸಾರವೈರಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
69. ಓಂ ಕಂಸಾರಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
70. ಓಂ ಮುರಾರಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
71. ಓಂ ನರಕಾಂತಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
72. ಓಂ ಅನಾದಿಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
73. ಓಂ ಕೃಷ್ಣಾವ್ಯಸನಕರ್ಷಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
74. ಓಂ ಶಿಶುಪಾಲಶಿರಶ್ಛೇತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
75. ಓಂ ದುರ್ಯೋಧನಕುಲಾಂತಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
76. ಓಂ ವಿದುರಾಕ್ರೂರವರದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
77. ಓಂ ವಿಶ್ವರೂಪಪ್ರದರ್ಶಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
78. ಓಂ ಸತ್ಯವಾಚೇ ನಮಃ ಓಮ್
79. ಓಂ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
80. ಓಂ ಸತ್ಯಭಾಮಾರತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
81. ಓಂ ಜಯಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
82. ಓಂ ಸುಭದ್ರಾಪೂರ್ವಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
83. ಓಂ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಓಮ್
84. ಓಂ ಭೀಷ್ಮಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾಯಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
85. ಓಂ ಜಗದ್ಗುರವೇ ನಮಃ ಓಮ್
86. ಓಂ ಜಗನ್ನಾಥಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
87. ಓಂ ವೇಣುನಾದವಿಶಾರದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
88. ಓಂ ವೃಷಭಾಸುರವಿಧ್ವಂಸಿನೇ ನಮಃ ಓಮ್
89. ಓಂ ಬಾಣಾಸುರಕರಾಂತಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
90. ಓಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರಪ್ರತಿಷ್ಠಾತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್

91. ಓಂ ಬರ್ಹಿಬರ್ಹಾವತಂಸಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
92. ಓಂ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
93. ಓಂ ಅವ್ಯಕ್ತಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
94. ಓಂ ಗೀತಾಮೃತಮಹೋದಧಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
95. ಓಂ ಕಾಲೀಯಫಣಮಾಣಿಕ್ಯರಂಜಿತಶ್ರೀಪದಾಂಬುಜಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
96. ಓಂ ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
97. ಓಂ ಯಜ್ಞಭೋಕ್ತ್ರೇ ನಮಃ ಓಮ್
98. ಓಂ ದಾನವೇಂದ್ರವಿನಾಶನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
99. ಓಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
100. ಓಂ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
101. ಓಂ ಪನ್ನಗಾಶನವಾಹನಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
101. ಓಂ ಜಲಕ್ರೀಡಾಸಮಾಸಕ್ತಗೋಪೀವಸ್ತ್ರಾಪಹಾರಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
102. ಓಂ ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
103. ಓಂ ತೀರ್ಥಪಾದಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
104. ಓಂ ವೇದವೇದ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
105. ಓಂ ದಯಾನಿಧಯೇ ನಮಃ ಓಮ್
106. ಓಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾತ್ಮಕಾಯ ನಮಃ ಓಮ್
107. ಓಂ ಸರ್ವಗ್ರಹರೂಪಿಣೇ ನಮಃ ಓಮ್
108. ಓಂ ಪರಾತ್ಪರಾಯ ನಮಃ ಓಮ್

ಅನೇನಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತತುಲಸೀದಲಸಮರ್ಪಣೇನ ಭಗವಾನ್
ಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥
ಇತಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಾವಳಿಃ ಸಮಾಪ್ತಾ

ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನ

ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನಮ್

ಆಚಮ್ಯ ಪ್ರಾಣಾನಾಯಮ್ಯ ದೇಶಕಾಲೌ ಸಂಕೀರ್ತ್ಯ-ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಜನ್ಮಾಷ್ಟಮೀವ್ರತಸಂಪೂರ್ಣಫಲ-ಪ್ರಾಪ್ತ್ಯರ್ಥಂ ನಿಶೀಥೇ ಚಂದ್ರೋದಯಕಾಲೇ ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ದೇವಕೀಪ್ರಾರ್ಥನಾಮಂತ್ರ -

ಅದಿತೇ ದೇವಮಾತಸ್ತ್ವಂ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶಿನಿ ।
ಅತಸ್ತ್ವಾಂ ಪೂಜಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಭೀತೋ ಭವಭಯಾಪಹಾಮ್ ॥
ಪೂಜಿತಾಂ ತು ಯಥಾ ದೇವೈಃ ಪ್ರಸನ್ನಾ ತ್ವಂ ವರಾನನೇ ॥
ಪೂಜಿತಾಂ ತ್ವ ಮಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರು ಸುವ್ರತೇ ॥

(ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು)

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪ್ರಾರ್ಥನಾ -

ಅವತಾರಸಹಸ್ರಾಣಿ ಕರೋಷಿ ಮಧುಸೂದನ ।
ನ ತೇ ಸಂಖ್ಯಾವತಾರಾಣಾಂ ಕಶ್ಚಿಜ್ಜಾನತಿ ವೈ ಭುವಿ ॥
ದೇವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋ ವಾಽಪಿ ಸ್ವರೂಪಂ ನ ವಿದುಸ್ತವ ।
ಅತಸ್ತ್ವಾಂ ಪೂಜಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಾತುರುತ್ಸಂಗಸಂಸ್ಥಿತಮ್ ॥
ವಾಂಛಿತಂ ಕುರು ಮೇ ದೇವ ಸಂಸಾರಾರ್ತಿಭಯಾಪಹ ।
ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಜಗನ್ನಾಥ ದೇವಕೀತನಯ ಪ್ರಭೋ ॥
ವಸುದೇವಾತ್ಮಜಾನಂತ ಯಶೋದಾನಂದವರ್ಧನ ।
ಗೋವಿಂದ ಗೋಕುಲಾಧಾರ ಗೋಪೀಕಾಂತ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥
ಕೃಷ್ಣಾಯ ವಾಸುದೇವಾಯ ಹರಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ।
ಪ್ರಣತಃಕ್ಲೇಶನಾಶಾಯ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥
ಕೃಷ್ಣಂ ಚ ಬಲಭದ್ರಂ ಚ ವಸುದೇವಂ ಚ ದೇವಕೀಮ್ ।
ಯಶೋದಾಂ ನಂದಗೋಪಂ ಚ ಸುಭದ್ರಾಂ ತತ್ರ ಪೂಜಯೇತ್ ॥
(ಶಂಖದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧೋದಕ ತುಂಬಿಸಿ ಮೂರು ಬಾರಿ ಅರ್ಘ್ಯ ಬಿಡಬೇಕು)

ಜಾತಃ ಕಂವಧಾರ್ಥಾಯ ಭೂಭಾರೋತ್ತಾರಣಾಯ ಚ ।
ಕೌರವಾಣಾಂ ವಿನಾಶಾಯ ದೈತ್ಯಾನಾಂ ನಿಧನಾಯ ಚ ॥
ಪಾಂಡವಾನಾಂ ಹಿತಾರ್ಥಾಯ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನಾಯ ಚ ।
ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ದೇವಕ್ಯಾ ಸಹಿತೋ ಹರೇ ॥
ದೇವಕೀಸಹಿತಾಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯ ಇದಮರ್ಘ್ಯಮಿದಮರ್ಘ್ಯಮಿದಮರ್ಘ್ಯಮ್
ಕೃಷ್ಣಂ ಚ ಬಲಭದ್ರಂ ಚ ವಸುದೇವಂ ಚ ದೇವಕೀಮ್ ॥
ನಂದಗೋಪಂ ಯಶೋದಾಂ ಚ ಸುಭದ್ರಾಂ ತತ್ರ ಪೂಜಯೇತ್ ॥

ಈ ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳಿ ಪುನಃ ತುಳಸಿ ಬಿಲ್ವ ಪತ್ರೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಅನೇನ ಕೃಷ್ಣಜನ್ಮೋತ್ಸವ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನೇನ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ।

ಚಂದ್ರಾರ್ಘ್ಯದಾನಮ್

ಹೊರಗಡೆ ಬಂದು ತುಳಸೀಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಶಂಖದಲ್ಲಿ ಹಾಲು ತುಂಬಿ ಫಲದಿಂದ ಕೊಬ್ಬರಿ ಬಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ಅರ್ಘ್ಯ ನೀಡಬೇಕು.

ಶಶಿನೇ ಚಂದ್ರದೇವಾಯ ಸೋಮದೇವಾಯ ಚೇಂದವೇ ।
ಮೃಗಿಣೇ ಶಶಿಬಿಂಬಾಯ ಲೋಕದೀಪಾಯ ದೀಪಿನೇ ॥
ಶೀತದೀಧಿತಿಬಿಂಬಾಯ ತಾರಕಪತಯೇ ನಮಃ ॥

ಬಿಲ್ವಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಮೂರುಬಾರಿ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ನೀಡಬೇಕು.

ಕ್ಷೀರೋದಾರ್ಣವಸಂಭೂತ ಅತ್ರಿನೇತ್ರಸಮುದ್ಭವ ।
ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ಶಶಾಂಕೇದಂ ರೋಹಿಣ್ಯಾ ಸಹಿತಃ ಶಶಿನ್ ॥
ರೋಹಿಣೀಸಹಿತಾಯ ಚಂದ್ರಮಸೇ ಇದಮರ್ಘ್ಯಮಿದಮರ್ಘ್ಯಮಿದರ್ಘ್ಯಮ್ ॥

ಶಶಿನೇ ಚಂದ್ರದೇವಾಯ' ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳಿ ಪುನಃ ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಜನ್ಮಾಷ್ಟಮಿ ಪೂಜಾವಿಧಿ ಸಂಪೂರ್ಣಃ ॥

ಕೃಷ್ಣಜನ್ಮಾಷ್ಟಮೀ ವ್ರತಕಥೆ
ಜಯಂತೀಕಲ್ಪ

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಕೃಷ್ಣಜನ್ಮಾಷ್ಟಮೀ

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ

ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ನಭೋಮಾಸಿ ವೃಷೇ ಚಂದ್ರೇ ನಿಶೀಥಕೇ ।
ದೇವಕ್ಯಜೀಜನತ್ ಕೃಷ್ಣಂ ಯೋಗೇಽಸ್ಮಿನ್ವಸುದೇವತಃ ॥೧॥

ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ– ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮೀ ತಿಥಿಯಂದು ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವಸುದೇವನ ಪತ್ನಿಯಾದ ದೇವಕಿಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಜನ್ಮವಿತ್ತಳು.

ಸಿಂಹರಾಶಿಗತೆ ಸೂರ್ಯೇ ಕರ್ತವ್ಯಃ ಸುಮಹೋತ್ಸವಃ ।
ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಲಘುಭುಕ್ಕುರ್ಯಾದ್ದಂತಧಾವನಪೂರ್ವಕಂ ॥೨॥

ಸೂರ್ಯನು ಸಿಂಹರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಜನ್ಮೋತ್ಸವವನ್ನು ವೈಭವದಿಂದ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಸಪ್ತಮಿಯ ದಿನ ಅಲ್ಪಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿ ದಂತಧಾವನ ಪೂರ್ವಕ.

ಉಪವಾಸಸ್ಯ ನಿಯಮಃ ಸ್ವಪೇದ್ರಾತ್ರೌ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।
ಕೇವಲೋನೋಪವಾಸೇನ ಕೃಷ್ಣ ಜನ್ಮದಿನಂ ನಯೇತ್ ॥೩॥

ಉಪವಾಸ ನಿಯಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿಯ ದಿನವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಉಪವಾಸದಿಂದಲೇ ಕಳೆಯಬೇಕು.

ಸಪ್ತಜನ್ಮಕೃತಾತ್ಪಾಪಾನ್ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ।
ಉಪಾವೃತಸ್ತು ಪಾಪೇಭ್ಯೋ ಯಸ್ತು ವಾಸೋ ಗುಣೈಃ ಸಹ ॥೪॥

ಇದರಿಂದ ಸಪ್ತಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಾಗಿ ಗುಣಗಳೊಂದಿಗೆ ವಾಸವೇನಿದೆಯೋ,

ಉಪವಾಸಃ ಸ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಸರ್ವಭೋಗವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ತತೋಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ತಿಲೈಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನದ್ಯಾದೌ ವಿಮಲೇ ಜಲೇ ॥೫॥

ಸರ್ವಭೋಗವರ್ಜಿತವಾದ ಆ ವಾಸವೇ ಉಪವಾಸವೆಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವುದು. ಅಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ನದೀ ಮೊದಲಾದ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿಯ ಶುದ್ಧವಾದ ಜಲದಲ್ಲಿ ತಿಲಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ,

ಸುದೇಶೇ ಶೋಭನಂ ಕುರ್ಯಾದ್ದೇವಕ್ಯಾಃ ಸೂತಿಕಾಗೃಹಂ ।
ನಾನಾವರ್ಣೈಃ ಸುವಾಸೋಭಿಃ ಶೋಭಿತಂ ಕಲಶೈಃ ಫಲೈಃ ॥೬॥

ಶುದ್ಧವಾದ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದೇವಕಿ ದೇವಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಹೆರಿಗೆ ಮನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಖೋಲಿಯನ್ನು ನಾನಾ ಬಣ್ಣಗಳ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಕಲಶಗಳು, ಫಲಗಳು;

ಪುಷ್ಪೈರ್ದೀಪಾವಲೀಭಿಶ್ಚ ಚಂದನಾಗರುಧೂಪಿತಂ।
ಹರಿವಂಶಸ್ಯ ಚರಿತಂ ಗೋಕುಲಂ ತತ್ರ ಲೇಖಯೇತ್ ॥೭॥

ಪುಷ್ಪಗಳು ಮತ್ತು ದೀಪಾವಲಿಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕರಿಸಿ, ಚಂದನ, ಅಗರು, ಧೂಪಗಳಿಂದ ಸುವಾಸಿತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹರಿವಂಶದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬರೆದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಕುಲವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು.

ಯುಕ್ತಂ ವಾದಿತ್ರನಿನದೈರ್ನೃತ್ಯಗೀತಾದಿಮಂಗಲೈಃ ।
ಷಷ್ಠ್ಯಾದೇವ್ಯಾಧಿಷ್ಠಿತಾಂ ಚ ತನ್ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರತಿಮಾಂ ಹರೇಃ ॥೮॥

ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಮೊಳಗಿಸಿ, ನೃತ್ಯ ಗೀತಾದಿ ಮಂಗಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಅಥವಾ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ವಾದನಕಾರರು, ನರ್ತಕರು, ಸಂಗೀತಕಾರರು ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು. ಗೋಕುಲದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಷಷ್ಠೀದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಇಡಬೇಕು.

ಕಾಂಚನೀಂ ರಾಜತೀಂ ತಾಮ್ರೀಮಂ ಪೈತ್ತಲೀಂ ಮೃನ್ಮಯೀಂ ತು ವಾ।
ವಾರ್ಕ್ಷೀಂ ಮಣಿಮಯೀಂ ವಾಪಿ ವರ್ಣಕೈರ್ಲಿಖಿತಾಂ ಯಥಾ ॥೯॥

ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಬಂಗಾರದಿಂದಾಗಲೀ, ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದಾಗಲೀ, ತಾಮ್ರದಿಂದಾಗಲಿ, ಹಿತಾಳಿಯಿಂದಾಗಲೀ ಮೃತ್ತಿಕೆಯಿಂದಾಗಲೀ ಮಾಡಿದ್ದು ಆಗಿರಬೇಕು ಅಥವಾ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ನಾನಾ ವರ್ಣದ ರಂಗವಲ್ಲಿಯಿಂದಾಗಲೀ ಬರೆದದ್ದು ಆಗಿರಬೇಕು.

ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಪನ್ನಾಂ ಪರ್ಯಂಕೇ ಚಾಷ್ಟಶಲ್ಯಕೆ।
ಪ್ರಸೂತಾಂ ದೇವಕೀಂ ತತ್ರ ಸ್ಥಾಪಯೇನ್ಮಂಚಕೋಪರಿ ॥೧೦॥

ಅಷ್ಟಶಲ್ಯೆಗಳನ್ನು ತೂಗುಬಿಟ್ಟಿರುವ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ, ಬಾಣಂತಿಯಾದ ದೇವಕಿಯ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ನವಾದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಇಡಬೇಕು.

ಸುಪ್ತಂ ಬಾಲಂ ತತ್ರ ಹರಿಂ ಪರ್ಯಂಕೆ ಸ್ತನಪಾಯಿನಂ ।
ಯಶೋದಾಂ ತತ್ರ ಚೈಕಸ್ಮಿನ್‌ಪ್ರದೇಶೇ ಸೂತಿಕಾಗೃಹೇ ॥೧೧॥

ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ತಾಯಿಯ ಸ್ತನಪಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಮಲಗಿರುವ ಮಗು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು, ಸೂತಿಕಾಗೃಹದ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಯಶೋದಾ ದೇವಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಇಡಬೇಕು.

ಪ್ರಸೂತಾಂ ಕನ್ಯಕಾಂ ಚೈವ ಕೃಷ್ಣಪಾರ್ಶ್ವೇ ತು ಸಂಲಿಖೇತ್ ।
ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟಾನ್ದೇವಾನ್ಯಕ್ಷವಿದ್ಯಾಧರಮರಾನ್ ॥೧೨॥

ಹಡೆದ ದೇವಕಿಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ಬದಿಗಿರುವಂತೆ ಬರೆಯಬೇಕು. ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತಿರುವ ದೇವತೆಗಳು, ಯಕ್ಷರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಮುಂತಾದವರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು;

ವಸುದೇವಂ ಚ ತತ್ರೈವ ಖಡ್ಗಚರ್ಮಧರಂ ಸ್ಥಿತಂ ।
ಕಶ್ಯಪೋ ವಸುದೇವೋಽಯಮದಿತಿಶ್ಚೈವ ದೇವಕೀ ॥೧೩॥

ಮತ್ತು ಖಡ್ಗಚರ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಿಂತಿರುವ ವಸುದೇವನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಇಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಕಶ್ಯಪಋಷಿಯೇ ವಸುದೇವನು, ಆದಿತಿಯೇ ದೇವಕಿಯು;

ಶೇಷೋ ಬಲೀ ಯಶೋದಾಪಿ ಆದಿತ್ಯಂಶಾದ್ಬಭೂವ ಹ ।
ನಂದಃ ಪ್ರಜಾಪತಿರ್ದಕ್ಷೋ ಗರ್ಗಶ್ಚಾಪಿ ಚತುರ್ಮುಖಃ ॥೧೪॥

ಶೇಷನೇ ಬಲಿ, ಎಂದು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆದಿತಿಯ ಅಂಶದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವಳು ಯಶೋದೆ ಎಂದೂ, ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯೇ ನಂದನೆಂದೂ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಗರ್ಗನೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಗೋಪ್ಯಶ್ಚಾಪ್ಸರಸಃ ಸರ್ವಾ ಗೋಪಾಶ್ಚಾಪಿ ದಿವೌಕಸಃ ।
ಕಾಲನೇಮಿಶ್ಚ ಕಂಸೋಽಯಂ ನಿಯುಕ್ತಾಸ್ತೇನ ಚಾಸುರಾಃ ॥೧೫॥

ಅಪ್ಸರಾ ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ಗೋಪಿಗಳಾಗಿರುವರೆಂದೂ, ದೇವತೆಗಳು ಗೋಪಾಲಕರಾಗಿರು ವರೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇನ್ನು ಕಾಲನೇಮೀ ದೈತ್ಯನೇ ಕಂಸನಾಗಿರುವನು ಮತ್ತು ಅವನಿಂದ ನಿಯುಕ್ತರಾದವರು ಅಸುರರು.

ಗೋಧೇನುಕುಂಜರಾಶ್ವಾಶ್ಚ ದಾನವಾಃ ಶಸ್ತ್ರಪಾಣಯಃ ।
ಲೇಖನೀಯಾಶ್ಚ ತತ್ರೈವ ಕಾಲಿಯೋ ಯಮುನಾಹ್ರದೇ ॥೧೬॥

ವೃಷಾಸುರ, ಧೇನುಕಾಸುರ, ಕುವಲಯಾಪೀಡ, ಕೇಶಿ ಮೊದಲಾದ ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿ ದಾನವರು ಅಸುರರು. ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ ಯಮುನಾ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಯ ಸರ್ಪವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಬೇಕು.

ಇತ್ಯೇವಮಾದಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿಚ್ಚರಿತಂ ಹರಿಣಾ ಕೃತಂ ।
ಲೇಖಯಿತ್ವಾ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಪೂಜಯೇದ್ಭಕ್ತಿ ತತ್ಪರಃ ॥೧೭॥

ಹರಿಯಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾಲಿಯಮರ್ದನ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಉಪಚಾರೈಃ ಷೋಡಶಭಿರ್ದೇವಕೀ ಚೇತಿ ಮಂತ್ರತಃ ॥೧೮॥

'ದೇವಕೀ ಕಾಂತಯುಕ್ತಾ' ಎಂದು ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ದೇವಕಿ ದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಗಾಯದ್ಭಿಃ ಕಿನ್ನರಾದ್ಯೈಃ ಸತತಪರಿಣತಾ ವೇಣುವೀಣಾನೀನಾದ್ಯೈ- ರ್ಭೃಂಗಾ
ರ್ಯಾದರ್ಶದೂರ್ವಾದಧಿಕಲಶಕರೈಃ ಕಿನ್ನರೈಃ ಸೇವ್ಯಮಾನಾ।
ಪರ್ಯಂಕೇ ಸ್ವಾಸ್ತನಸ್ಥಾ ಮುದಿತತರಮುಖೀ ಪುತ್ರಿಣೀ ಸಮ್ಯಗಾಸ್ತೇ
ಸಾ ದೇವೀ ದಿವ್ಯಮಾತಾ ವಿಜಯಸುತಸುತಾ ದೇವಕೀ ಕಾಂತಯುಕ್ತಾ॥

ಗಾಯನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಿನ್ನರರಿಂದ ಸದಾ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ವೇಣು, ವೀಣಾದಿಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಿರುವ ಮತ್ತು ಭೃಂಗಾರ, ದರ್ಪಣ, ದೂರ್ವಾ, ದಧಿ ಕಲಶ ಇವುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಕಿನ್ನರರಿಂದ ಸದಾ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ, ಮುದದಿಂದ ವಿಕಸಿತವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳ, ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಪುತ್ರನನ್ನು ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ, ವಿಜಯಸುತ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ಮಗನಾಗಿ ಪಡೆದಿರುವ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತಳಾದ ದಿವ್ಯಮಾತಾ ದೇವಕೀ ದೇವಿಯು ಸುಖವಾಗಿ ಮಲಗಿರುವಳು.

ಪ್ರಣವಾದಿನಮೋಽಂತೈಶ್ಚ ಪೃಥಂಗ್ನಾಮಾನುಕೀರ್ತನೈಃ ।
ಕುರ್ಯಾತ್ಪೂಜಾಂ ವಿಧಿಜ್ಞಸ್ತು ಸರ್ವಪಾಪಾಪನುತ್ತಯೇ ॥೨೦॥

ದೇವಕ್ಯಾ ವಸುದೇವಸ್ಯ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಚೈವ ಹಿ ।
ಬಲದೇವಸ್ಯ ನಂದಸ್ಯ ಯಶೋದಾಯಾಃ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ॥೨೧॥

ಓಂಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ನಮಃ ಎಂದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ವಸುದೇವ-ದೇವಕಿಯರ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮತ್ತು ಬಲದೇವನ, ನಂದ-ಯಶೋದೆಯರ ಒಂದೊಂದೇ ಹೆಸರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ಪೂಜಾ ಮಾಡಬೇಕು. ವಿಧಿ ಬಲ್ಲವನು ತನ್ನ ಪಾಪಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಚಂದ್ರೋದಯೆ ಶಶಾಂಕಾಯ ಅರ್ಘ್ಯಂ ದದ್ಯಾದ್ಧರಿಂ ಸ್ಮರನ್ ।
ಕ್ಷೀರೋದಾರ್ಣವಸಂಭೂತ ಅತ್ರಿಗೋತ್ರ ಸಮುದ್ಭವ ।
ನಮಸ್ತೇ ರೋಹಿಣೀಕಾಂತ ಅರ್ಘ್ಯಂ ನಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಂ ॥೨೨॥

ಚಂದ್ರೋದಯವಾಗಲು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಶಶಾಂಕನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅರ್ಘ್ಯಕೊಡುವಾಗ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರವೆಂದರೆ - ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ, ಅತ್ರಿಗೋತ್ರ ಸಮುದ್ಭೂತನಾದ ಹೇ ರೋಹಿಣೀ ಪತಿಯಾದ ಚಂದ್ರನೇ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಕೊಟ್ಟ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು.

ದೇವಕ್ಯಾ ವಸುದೇವಂ ಚ ನಂದಂ ಚೈವ ಯಶೋದಯಾ ।
ರೋಹಿಣ್ಯಾ ಚ ಸುಧಾರಶ್ಮಿಂ ಬಲಂ ಚ ಹರಿಣಾ ಸಹ ॥೨೩॥

ದೇವಕೀ ಸಹಿತನಾದ ವಸುದೇವನನ್ನು, ಯಶೋದಾ ಸಹಿತನಾದ ನಂದನನ್ನು, ರೋಹಿಣೀ ಸಹಿತನಾದ ಚಂದ್ರನನ್ನು, ಹರಿಯಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ಬಲಭದ್ರನನ್ನು;

ಸಂಪೂಜ್ಯ ವಿಧಿವದ್ದೇಹೀ ಕಿಂ ನಾಪ್ನೋತಿ ಸುದುರ್ಲಭಂ ।
ಏಕಾದಶೀ ಕೋಟಿಸಂಖ್ಯಾ ತುಲ್ಯಾ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮೀ ತಥಾ ॥೨೪॥

ವಿಧಿಪೂರ್ವಕ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ತಾನೆ ದುರ್ಲಭವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹೊಂದದಿದ್ದಾನು? ಒಂದು ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿಯು ಒಂದು ಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯಾ ಏಕಾದಶಿಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿದೆ.

ಏವಂ ಸಂಪೂಜ್ಯ ತದ್ರಾತ್ರೌ ಪ್ರಭಾತೇ ನವಮೀದಿನೇ ।
ಯಥಾ ಹರೇಸ್ತಥಾ ಕಾರ್ಯೋ ಭಗವತ್ಯಾ ಮಹೋತ್ಸವಃ ॥೨೫॥

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿ ರಾತ್ರಿ ಪೂಜಿಸಿ ನವಮೀ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಉತ್ಸವದಂತೆ ಭಗವತಿಯ ಉತ್ಸವವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ವೈಭವದಿಂದ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ಭೋಜಯೇದ್ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದದ್ಯಾದ್ವೈ ಗೋಧನಾದಿಕಂ ।
ಯದ್ಯದಿಷ್ಟತಮಂ ತತ್ರ ಕೃಷ್ಣೋ ಮೇ ಪ್ರೀಯತಾಮಿತಿ ॥೨೬॥

ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಗೋವು, ಧನ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದುದನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅನುಗ್ರಹವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ನಮಸ್ತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣಹಿತಾಯ ಚ ।
ಶಾಂತಿರಸ್ತು ಶಿವಂ ಚಾಸ್ತು ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ತಂ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ ॥೨೭॥

ಗೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ, ವಾಸುದೇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ ಶಾಂತಿಯಾಗಲಿ ಮತ್ತು ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕು.

ತತೋ ಬಂಧುಜನೈಃ ಸಾರ್ಧಂ ಸ್ವಯಂ ಭುಂಜೀತ ವಾಗ್ಯತಃ ।
ಏವಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ದೇವ್ಯಾಃ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಚ ಮಹೋತ್ಸವಂ ॥೨೮॥

ನಂತರ ತನ್ನ ಬಂಧುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ತಾನು ಮೌನದಿಂದ ಇದ್ದು ಊಟಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನು ದೇವಕೀ ದೇವಿಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಜನ್ಮಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು;

ಪ್ರತಿವರ್ಷಂ ವಿಧಾನೇನ ಯಥೋಕ್ತಂ ಲಭತೇ ಫಲಂ ।
ಪುತ್ರಸಂತಾನಮಾರೋಗ್ಯಂ ಸೌಭಾಗ್ಯಮತುಲಂ ಭವೇತ್ ॥೨೯॥

ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ವಿಧಾನದಿಂದ ಯಥೋಕ್ತವಾಗಿ ಆಚರಿಸುವವನೋ ಅವನಿಗೆ ಶುಭ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು. ಪುತ್ರಸಂತಾನವು ಆರೋಗ್ಯವು ಅತುಲವಾದ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು.

ಇಹ ಧರ್ಮಮತಿರ್ಭೂತ್ವಾ ಅಂತೇ ವೈಕುಂಠಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ।
ಉದ್ಯಾಪನಮಥೋ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಪುಣ್ಯೇಽಹ್ನಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕಂ ॥೩೦॥

ಇಹದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯು ಕೊನೆಗೆ ವೈಕುಂಠಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಪುಣ್ಯದಿನದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕ ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪುಣ್ಯದಿನದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕ ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೇ ಕುಮಾರಾ, ಉದ್ಯಾಪನೆಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು, ಕೇಳು.

ಪೂರ್ವೇದ್ಯುರೇಕಭಕ್ತಾಶೀ ಸ್ವಪೇದ್ವಿಷ್ಣುಂ ಸ್ಮರನ್ ಹೃದಿ ।
ಪ್ರಾತಃ ಸಂಧ್ಯಾದಿ ಸಂಪಾದ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚಯೇತ್ ॥೩೧॥

ಸಪ್ತಮಿಯ ದಿನ ಒಪ್ಪತ್ತು ಊಟ ಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಬೇಕು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಪ್ರಾತಃ ಸಂಧ್ಯಾದಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಂತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

ಆಚಾರ್ಯಂ ವರಯಿತ್ವಾತು ಋತ್ವಿಜಾಂಶ್ಚೈವ ಪೂಜಯೇತ್ ।
ಫಲೇನ ವಾ ತದರ್ಧೇನ ತದರ್ಧಾರ್ಧೇನ ವಾ ಪುನಃ ॥೩೨॥

ಪ್ರತಿಮಾಂ ಕಾರಯೇತ್ವಶ್ಚಾದ್ ವಿತ್ತಶಾಠ್ಯವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ಮಂಡಪೇ ಮಂಡಲೇ ದೇವಾನ್‌ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾನ್ ಸ್ಥಾಪಯೇದ್ಬುಧಃ ॥

ತನ್ನ ಕಾಲಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಆಚಾರ್ಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ, ಇತರ ಋತ್ವಿಜರೊಂದಿಗೆ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ವಿತ್ತ ಶಾಠ್ಯವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಒಂದು ಪಲ ಅಥವಾ ಅರ್ಧಪಲ ಅಥವಾ ೧/೪ ಪಲ ತೂಕದ ಬಂಗಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಅಲಂಕೃತವಾ ಮಂಡಪದಲ್ಲಿ ಇತರ ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು.

ತತ್ರಸಂಸ್ಥಾಪೇತ್ಕುಂಭಂ ತಾಮ್ರಂ ಮೃನ್ಮಯಮೇವ ವಾ ।
ತಸ್ಯೋಪರಿ ನ್ಯಸೇತ್ಪಾತ್ರಂ ರಾಜತಂ ವೈಣವಂ ತು ವಾ ॥೩೪॥

ಅಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರದ ಅಥವಾ ಮೃತ್ತಿಕೆಯ ಕುಂಭವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಅಥವಾ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಪಾತ್ರೆ ಅಥವಾ ಮಣೆಯನ್ನಿಡಬೇಕು.

ವಾಸಸಾಽಽಚ್ಛಾದ್ಯ ಗೋವಿಂದಂ ತತ್ರ ಸಂಪೂಜಯೇದ್ಬುಧಃ ।
ಉಪಚಾರೈಃ ಷೋಡಶಭಿರ್ಮಂತ್ರೈರ್ವೈದಿಕತಾಂತ್ರಿಕೈಃ ॥೩೫॥

ಅದರ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ವೈದಿಕ ಹಾಗೂ ತಾಂತ್ರಿಕ ಮಂತ್ರ ಪಠಣಪೂರ್ವಕ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ತತೋಽರ್ಘ್ಯಂ ಹರಯೇ ದದ್ಯಾದ್ದೇವಕೀಸಹಿತಾಯ ಚ ।
ಶಂಖೇ ಕೃತ್ವಾ ಜಲಂ ಶುದ್ಧಂ ಸಪುಷ್ಪಫಲಚಂದನಂ ॥೩೬॥

ನಂತರ ದೇವಕೀ ಸಹಿತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಶುದ್ಧವಾದ ಜಲವನ್ನು ಶಂಖದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಪುಷ್ಪ, ಫಲ, ಚಂದನಗಳೊಂದಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಜಾನುಭ್ಯಾಮವನೀಂ ಗತ್ವಾ ನಾರಿಕೇಲಫಲಾನ್ವಿತಂ ।
ಜಾತಃ ಕಂಸವಧಾರ್ಥಾಯ ಭೂಭಾರೋತ್ತರಣಾಯ ಚ ॥೩೭॥

ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮೊಳಕಾಲುಗಳನ್ನು ಊರಿ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಸಮರ್ಪಣೆಯೊಂದಿಗೆ - ಹೇ ಶ್ರೀಹರೇ, ಕಂಸನ ವಧೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಭೂಭಾರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ;

ಕೌರವಾಣಾಂ ವಿನಾಶಾಯ ದೈತ್ಯಾನಾಂ ನಿಧನಾಯ ಚ ।
ಗೃಹಣಾರ್ಘ್ಯಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ದೇವಕ್ಯಾ ಸಹಿತೋ ಹರೇ ॥೩೮॥

ಕೌರವರ ವಿನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ದೈತ್ಯರ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಅವತಾರ ಮಾಡಿರುವಿ. ದೇವಕಿ ದೇವಿಯಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ಅಂಥ ನೀನು ನಾನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ತಿಳಿದವನು ನಂತರ ಈ ಮೊದಲು ತಿಳಿಸಿದ ಕ್ರಮದಂತೆ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಜಗನ್ನಾಥ ದೇವಕೀತನಯ ಪ್ರಭೋ ।
ವಸುದೇವಾತ್ಮ ಜಾನಂತ ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಭವಸಾಗರಾತ್ ॥೪೦॥

ಹೇ ಜಗನ್ನಾಥಾ, ದೇವಕೀಪುತ್ರ , ಪ್ರಭೋ, ವಸುದೇವಾತ್ಮಜ, ಅನಂತ, ನನ್ನನ್ನು ಈ ಭವಸಾಗರದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸು.

ಇತ್ಥಂ ಸಂಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ದೇವೇಶಂ ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಚರೇತ್ ।
ಪ್ರತ್ಯೂಷೆ ವಿಮಲೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಜನಾರ್ದನಂ ॥೪೧॥

ಈ ಪ್ರಕಾರ ದೇವೇಶನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶುದ್ಧವಾದ ಜಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಜನಾರ್ದನನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಪಾಅಸೇನ ತಿಲಾಜ್ಯೈಶ್ಚ ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ ಭಕ್ತಿತಃ ।
ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತಂ ಹುತ್ವಾ ತತಃ ಪುರುಷಸೂಕ್ತತಃ ॥೪೨॥

ಅನಂತರ ಮೂಲಮಂತ್ರ ಪುರುಷಸೂಕ್ತ ಪಠಣ ಪೂರ್ವಕ ಪಾಯಸ-ತಿಲ-ಘೃತಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ೧೦೮ ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಂತ್ರೇಣೇದಂ ವಿಷ್ಣುರಿತಿ ಜುಹುಯಾದ್ವೈ ಘೃತಾಹುತೀಃ ।
ಹೋಮಶೇಷಂ ಸಮಾಪ್ಯಾಥ ಪೂರ್ಣಾಹುತಿಪುರಃಸರಂ ॥೪೩॥

'ಇದಂ ವಿಷ್ಣುಂ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಆಜ್ಯದಿಂದ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಪೂರ್ಣಾಹುತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೋಮಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಬೇಕು.

ಆಚಾರ್ಯಂ ಪೂಜಯೇತ್ಪಶ್ಚಾದ್ ಭೂಷಣಾಚ್ಛಾದನಾದಿಭಿಃ ।
ಗಾಮೇಕಾಂ ಕಪಿಲಾಂ ದದ್ಯಾದ್ ವ್ರತಸಂಪೂರ್ತಿಹೇತವೇ ॥೪೪॥

ಪಯಸ್ವಿನೀಂ ಸುಶೀಲಾಂ ಚ ಸವತ್ಸಾಂ ಸಗುಣಾಂ ತಥಾ ।
ಸ್ವರ್ಣ ಶೃಂಗೀಂ ರೌಪ್ಯಖುರಾಂ ಕಾಂಸ್ಯದೋಹನಿಕಾಯುತಾಂ ॥೪೫॥

ನಂತರ ಆಚಾರ್ಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಪ್ರನನ್ನು ಅಲಂಕಾರ ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಕಪಿಲ ವರ್ಣದ ಸುಸ್ವಭಾವದ ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಒಂದು ಸವತ್ಸ ಗೋವನ್ನು ವ್ರತ ಸಂಪೂರ್ತಿಗಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಅದರ ಕೋಡುಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ ಖುರಗಳಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕವಚಗಳನ್ನು ಹಾಕಿರಬೇಕು. ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಮುಕ್ತಾಪುಚ್ಛಾಂ ತಾಮ್ರಪೃಷ್ಠೀಂ ಸ್ವರ್ಣಘಂಟಾಸಮನ್ವಿತಾಂ ।
ವಸ್ತ್ರಛನ್ನಾಂ ದಕ್ಷಿಣಾಢ್ಯಾಮೇವಂ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಮಿಯಾತ್ ॥೪೬॥

ಗೋವಿನ ಪುಚ್ಛವನ್ನು ಮುತ್ತುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ, ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ತಾಮ್ರದ ಕವಚವನ್ನಿಟ್ಟು, ಬಂಗಾರದ ಘಂಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ರೇಶ್ಮೆ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊದಿಸಿ, ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣೆಯೊಂದಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದಾಗಲೇ ವ್ರತವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗುವುದು.

ಕಪಿಲಾಯಾ ಅಭಾವೇಽಪಿ ಗೌರನ್ಯಾಪಿ ಪ್ರದೀಯತೇ ।
ತತಃ ಋತ್ವಿಗ್ಭ್ಯೋದಕ್ಷಿಣಾಂ ಚ ಯಥಾರ್ಥತಃ ॥೪೭॥

ಕಪಿಲಾ ಆಕಳವು ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ಕೆಂಪು ವರ್ಣದ ಬೇರೊಂದು ಆಕಳುವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ನಂತರ ಇತರ ಋತ್ವಿಜರಿಗೆ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಶಕ್ತ್ಯಾನುಸಾರ ಸಾಕಷ್ಟು ದಕ್ಷಿಣೆ, ಸಂಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯೇತ್ಪಶ್ಚಾದಷ್ಟೌ ತೇಭ್ಯಶ್ಚ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ।
ಕಲಶಾಂಜಲಸಂಪೂರ್ಣಾನ್ ದದ್ಯಾಚ್ಚೈವ ಸಮಾಹಿತಃ ॥೪೮॥

ಎಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ೮ ಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅವರಿಗೆ ಜಲ ಪೂರ್ಣ ಕಲಶಗಳನ್ನು, ಭೂರಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಪ್ರಾಪ್ಯಾನುಜ್ಞಾಂ ತಥಾ ತೇಭ್ಯೋ ಭುಂಜೀತ ಸಹ ಬಂಧುಭಿಃ ।
ಏವಂ ಕೃತೇ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ವ್ರತೋದ್ಯಾಪನಕರ್ಮಣಿ ॥೪೯॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ತನ್ನೆಲ್ಲ ಬಂಧು-ಬಾಂಧವರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೇ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರಾ, ಈ ವ್ರತೋದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನು;

ನಿಷ್ಪಾಪಸ್ತತ್ಕ್ಷಣಾದೇವ ಜಾಯತೇ ವಿಬುಧೋತ್ತಮಃ ।
ಪುತ್ರಪೌತ್ರಸಮಾಯುಕ್ತೋ ಧನಧಾನ್ಯಸಮನ್ವಿತಃ ।
ಭುಕ್ತ್ವಾ ಭೋಗಾಂಶ್ಚಿರಂ ಕಾಲಮಂತೇ ವೈಕುಂಠಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥೫೦॥

ಅದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಪಾಪಿಯಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಜ್ಞಾನಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿ ಧನಧ್ಯಾನ ಸಂಪತ್ತು ಉಳ್ಳವನು ಆಗುವನು. ಇಹದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಉಂಡು ಕೊನೆಗೆ ವೈಕುಂಠ ಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣೇ ಶ್ರಾವಣಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಈಶ್ವರ-ಸನತ್ಕುಮಾರ ಸಂವಾದೇ 'ಕೃಷ್ಣಜನ್ಮಾಷ್ಟಮೀವ್ರತಕಥನಂ' ॥

* * * * *

ಕೃಷ್ಣಜನ್ಮಾಷ್ಟಮೀ ವ್ರತ

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ

ಪುರಾ ಕಲ್ಪೇ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ದೈತ್ಯಭಾರಪ್ರತಾಡಿತಾ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಶರಣಂ ಪ್ರಾಪ ಪೃಥ್ವೀ ದೀನಾತಿವಿಹ್ವಲಾ ॥೧॥

ಈಶ್ವರನು ಸನತ್ಕುಮಾರನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ– ಹೇ ಕುಮಾರಾ, ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರ ಭಾರದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಪೀಡಿತಳಾದ ಪೃಥ್ವಿಯ ಅತಿ ದುಃಖಿತಳಾಗಿ ದೀನಳಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಶರಣು ಹೋದಳು.

ವೃತ್ತಾಂತಂ ತನ್ಮುಖಾತ್ ಶ್ರುತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ದೇವಗಣೈಃ ಸಹ ।
ಕ್ಷೀರಾರ್ಣವೇ ಹರಿಂ ಗತ್ವಾ ತುಷ್ಟಾವ ಸ್ತುತಿಭಿರ್ಬಹು ॥೨॥

ಅವಳ ಮುಖದಿಂದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನು ಅರಿತು ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಹುಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದನು.

ಪ್ರಾದುರಾಸೀತ್ತತೋ ದಿಕ್ಷು ಶ್ರುತ್ವಾ ಸರ್ವಂ ವಿಧೇರ್ಮುಖಾತ್ ।
ಮಾ ಭೈಷ್ಟ ದೇವಾ ದೇವಕ್ಯಾ ಜಠರೇ ವಸುದೇವತಃ ॥೩॥

ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವು ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಭೂಲೋಕದ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದು- 'ಹೇ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳೇ ಗಾಬರಿಯಾಗದಿರಿ. ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಸುದೇವನಿಂದ ದೇವಕಿಯ ಜಠರದಲ್ಲಿ;

ಅವತೀರ್ಣೋ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಹರಿಷ್ಯೇ ಭೂಮಿವೇದನಾಂ ।
ಭವಂತು ಯಾದವಾ ದೇವಾ ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾಂತರ್ದಧೇ ವಿಭುಃ ॥೪॥

ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುವೆನು ಮತ್ತು ಭೂದೇವಿಯ ದುಃಖವನ್ನು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುವೆನು. ಆಗ ನೀವೆಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಯಾದವರಾಗಿ ಅವತರಿಸಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ವಿಭುವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದನು.

ದೇವಕ್ಯಾ ಜಠರೇ ಜಾತೋ ವಸುದೇವೇನ ಗೋಕುಲೇ ।
ಸ್ಥಾಪಿತಃ ಕಂಸಭೀತೇನ ವವೃಧೇ ತತ್ರ ಕಂಸಹಾ ॥೫॥

ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಅವತರಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಕಂಸನಿಂದ ಭೀತನಾದ ವಸುದೇವನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಬಂದನು. ಕಂಸಾರಿಯು ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದರು.

ಆಗತ್ಯ ಮಥುರಾಂ ಪಶ್ಚಾತ್ಕಂಸಃ ಸಗಣಮಾಹನತ್ ।
ತತಃ ಸರ್ವೇ ಪೌರಜನಾಃ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮಾಸುರಾದರಾತ್ ॥೬॥

ಮುಂದೆ ಕಂಸನು ಮಥುರೆಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಬಾಲರನ್ನು ಕೊಂದು ಹಾಕಿದನು. ಆಗ ಪೌರಜನರೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿದ್ದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು.

ಕೃಷ್ಣಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಯೋಗಿನ್ ಭಕ್ತಾನಾಮಭಯಪ್ರದ ।
ಪ್ರಾಣಘ್ನಾನ್ಪಾಹಿ ನೋ ದೇವ ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲ ॥೭॥

ಹೇ ಕೃಷ್ಣಾ, ಕೃಷ್ಣಾ, ಮಹಾಯೋಗಿ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಭಯಪ್ರದನೇ, ಹೇ ಶರಣಾಗತ ವತ್ಸಲಾ, ಹಂತಕನಾದ ಕಂಸನಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು.

ಕಿಂಚಿದ್ವಿಜ್ಞಾಪಯೇ ದೇವ ಏತನ್ನೋ ವಕ್ತುಮರ್ಹಸಿ ।
ತವ ಜನ್ಮದಿನೇ ಕೃತ್ಯಂ ನ ಜ್ಞಾತಂ ಕೇನಚಿತ್ ಕ್ವಚಿತ್ ॥೮॥

ಹೇ ದೇವಾ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅದನ್ನು ನೀನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸುವವನಾಗು. ನಿನ್ನ ಜನ್ಮದಿಂದ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಯಾರೂ ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಚ ತದ್ದಿನೇ ಸರ್ವೇ ಕುರ್ಮೋಽವರ್ಧಾಪನೋತ್ಸವಂ ।
ತೇಷಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ತಾಂ ಭಕ್ತಿಂ ಸ್ವಸ್ಮಿನ್ ಶ್ರದ್ಧಾಂ ಚ ಸೌಹೃದಂ ॥೯॥

ಜನ್ಮದಿನದ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿ ನಾವು ನಿನ್ನ ವರ್ಧಾಪನೋತ್ಸವ ವನ್ನು ಆಚರಿಸುವೆವು. ಪುರಜನರ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಅವರ ಶ್ರದ್ಧೆ ಸೌಹೃದಗಳನ್ನೂ ಅರಿತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು;

ಕೃತ್ಯಂ ಜನ್ಮದಿನೇ ತೇಭ್ಯಃ ಕಥಯಾಮಾಸ ಕೇಶವಃ ।
ಶ್ರುತೇಽಪಿ ತಥಾ ಚಕ್ರುರ್ವಿಧಾನಾತ್ತೇನ ತದ್‌ವ್ರತಂ ॥೧೦॥

ತನ್ನ ಜನ್ಮದಿನದ ಕೃತ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪೌರರು ವಿಧಾನದಿಂದ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮೀ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರು.

ವರಾಂಶ್ಚ ಬಹುಧಾ ಪ್ರಾದಾದ್ ಭಗವಾನ್ ವ್ರತಕಾರಿಣೇ ।
ಅತ್ರೈವೋದಾಹರಂತೀಮಂ ಇತಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಂ ॥೧೧॥

ವ್ರತ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೂ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವಿವಿಧ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯಕಥೆಯನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಅದೇನೆಂದರೆ;

ಅಂಗದೇಶೋದ್ಭವೋ ರಾಜಾ ಮಿತಜನ್ನಾಮನಾಮತಃ ।
ತಸ್ಯ ಪುತ್ರೋ ಮಹಾಸೇನಃ ಸತ್ಯಜಿತ್ಸತ್ಪಥೇ ಸ್ಥಿತಃ ॥೧೨॥

ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಅಂಗದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಿತಜಿತ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಬ್ಬ ರಾಜನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಮಹಾಸೇನ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಬ್ಬ ಮಗನಿದ್ದನು. ಸದಾ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾಸೇನನು ಸತ್ಯದಿಂದಲೇ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದನು.

ಪಾಲಯಾಮಾಸ ಸರ್ವಜ್ಞಃ ವಿಧಿವದ್ರಂಜಯನ್ ಪ್ರಜಾಃ ।
ತಸ್ಯೈವಂ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಕದಾಚಿದ್ ದೈವಯೋಗತಃ ॥೧೩॥

ಒಳ್ಳೆಯ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಇವನು ರಾಜಧರ್ಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜೆಗಳು ಸುಖದಿಂದ ಇರುವಂತೆ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ರೀತಿ ಅವನು ಇರುತ್ತಿರುವಾಗ ಕೆಲಸಮಯದ ನಂತರ ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಆ ರಾಜನಿಗೆ;

ಪಾಖಂಡೈಃ ಸಹ ಸಂವಾಸೋ ಬಭೂವ ಬಹುವಾಸರಂ ।
ತತ್ಸಂಸರ್ಗಾತ್ಸ ನೃಪತಿರಧರ್ಮೇ ನಿರತೋಽಭವತ್ ॥೧೪॥

ಕೆಲ ಪಾಖಂಡಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಹುದಿನಗಳವರೆಗೆ ವಾಸ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಿತು. ಪಾಖಂಡಿಗಳ ಸಹವಾಸದಿಂದ ರಾಜನು ಅಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರತನಾದನು.

ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣಾನಿ ನಿನಿಂದ ಬಹಶೋ ನೃಪಃ ।
ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗತೇ ಧರ್ಮೇ ವಿದ್ವೇಷಂ ಪರಮಂ ಗತಃ ॥೧೫॥

ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣಾದಿಗಳನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ನಿಂದಿಸತೊಡಗಿದನು. ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಹುದ್ವೇಷಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಏವಂ ಬಹುತಿಥೇ ಕಾಲೇ ಪ್ರಯತೇ ಮುನಿಸತ್ತಮ ।
ಕಾಲೇನ ನಿಧನಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಯಮದೂತವಶಂ ಗತಃ ॥೧೬॥

ಹೇ ಕುಮಾರಾ, ಈ ರೀತಿ ಬಹುಕಾಲವು ಗತಿಸಲು ರಾಜನು ಕಾಲವಶನಾಗಿ ಮೃತನಾದನು. ಅವನನ್ನು ಯಮದೂತರು;

ಬಧ್ವಾ ಪಾಶೈರ್ನೀಯಮಾನೋ ಯಮದೂತೈರ್ಯಮೋऽಂತಿಕಂ ।
ಪೀಡಿತಸ್ತಾಡ್ಯಮಾನೋऽಸೌ ದುಷ್ಟಸಂಗತಿಯೋಗತಃ ॥೧೭॥

ಪಾಶಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಯಮಧರ್ಮನಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸೆಳೆದೊಯ್ದರು. ದುಷ್ಟರ ಸಹವಾಸ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಯಮದೂತರು ಅವನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಥಳಿಸಿ ಪೀಡಿಸಿದರು.

ನರಕೇ ಪಾತಿತಃ ಪ್ರಾಪ ಯಾತನಾಂ ಬಹುವತ್ಸರಂ ।
ಭುಕ್ತ್ವಾ ಪಾದಸ್ಯ ಶೇಷೇಣ ಪೈಶಾಚೀಂ ಯೋನಿಮಾಸ್ಥಿತಃ ॥೧೮॥

ನರಕದಲ್ಲಿ ಒಗೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಅವನು ಬಹುವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ನರಕಯಾತನೆಯನ್ನು ಅನುಭೋಗಿಸಿದನು. ನಂತರ ಪಾಪಶೇಷದಿಂದ ಪಿಶಾಚಿಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನು.

ಕ್ಷುಧಾತೃಷ್ಣಾ ಸಮಾಕ್ರಾಂತೇ ಭ್ರಮನ್ಸ ಮರುಧನ್ವಸು ।
ಕಸ್ಯಚಿತ್ವಥ ವೈಶ್ಯಸ್ಯ ದೇಹಮಾವಿಶ್ಯ ಸಂಸ್ಥಿತಃ ॥೧೯॥

ಹಸಿವೆ-ನೀರಡಿಕೆಗಳಿಂದ ಬಳಲಿ ಮರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರಲು ಒಬ್ಬ ವೈಶ್ಯನ ದೇಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

ಸಹ ತೇನೈವ ಸಂಯಾತೋ ಮಥುರಾಂ ಪುಣ್ಯದಾಂ ಪುರೀಂ ।
ಸಮೀಪೇ ರಕ್ಷಕೈಸ್ತಸ್ಯ ತಸ್ಮಾದ್ದೇಹಾದ್ಬಹಿಷ್ಕೃತಃ ॥೨೦॥

ಆ ವೈಶ್ಯನೊಂದಿಗೆ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾದ ಮಥುರಾ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಮಥುರಾ ಪುರಿಯ ಹತ್ತಿರವಿರುವಾಗ ಮಥುರೆಯ ರಕ್ಷಕರಿಂದ ಪಿಶಾಚಿಯಾಗಿದ್ದ ರಾಜನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸಲ್ಪಡಲು;

ಬಭ್ರಾಮ ವಿಪಿನೇ ಸೋಽಥ ಋಷೀಣಾಮಾಶ್ರಮೇಷು ಚ ।
ಕದಾಚಿದ್ದೈವಯೋಗೇನ ಹರೇರ್ಜನ್ಮಾಷ್ಟಮೀದಿನೇ ॥೨೧॥

ಅವನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಋಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿದನು. ಒಮ್ಮೆ ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಜನ್ಮಾಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ;

ಕ್ರಿಯಮಾಣಾಂ ಮಹಾಪೂಜಾಂ ವ್ರತಿಭಿರ್ಮುನಿಭಿರ್ದ್ವಿಜೈಃ ।
ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಚೈವ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನಾದಿಭಿಃ ॥೨೨॥

ವ್ರತಿಗಳು, ಮುನಿಗಳು ದ್ವಿಜರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪೂಜೆಯನ್ನು ರಾತ್ರಿ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನಾದಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು;

ದದರ್ಶ ಸರ್ವಂ ವಿಧಿವತ್ ಶುಶ್ರಾವಾಥ ಹರೇಃ ಕಥಾಂ ।
ನಿಷ್ಪಾಪಸ್ತತ್ಕ್ಷಣಾದೇವ ಶುದ್ಧೋ ನಿರ್ಮಲಮಾನಸಃ ॥೨೩॥

ಕಂಡನು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು , ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದನು. ಇದರಿಂದ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಿ ಶುದ್ಧನಾದನು, ಮನಸ್ಸು ನಿರ್ಮಲವಾಯಿತು.

ಪ್ರೇತದೇಹಂ ಸಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ವಿಷ್ಣುಲೋಕೇ ವಿಮಾನಗಃ ।
ಯಮದೂತೈಃ ಪರಿತ್ಯಕ್ತೋ ದಿವ್ಯಭೋಗಸಮನ್ವಿತಃ ॥೨೪॥

ಪ್ರೇತ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದನು. ಯಮದೂತರು ಅವನ ಗೊಡವೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು. ಮುಂದೆ ಅವನು ದಿವ್ಯಭೋಗಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ;

ವಿಷ್ಣುಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮಾಪನ್ನೋ ವ್ರತಸ್ಯಾಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವತಃ ।
ನಿತ್ಯಮೇತದ್ವ್ರತಂ ಚೈವ ಪುರಾಣೇ ಸಾರ್ವಲೌಕಿಕಂ ॥೨೫॥

ಈ ಕೃಷ್ಣಜನ್ಮಾಷ್ಟಮೀ ವ್ರತದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ನಿತ್ಯವಾಗಿರುವ ಈ ಸತ್ಯಕಥೆಯು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಕಥ್ಯತೇ ವಿಧಿವತ್ಸಮ್ಯಕ್ ಮುನಿಭಿಸ್ತತ್ವದರ್ಶಿಭಿಃ ।
ಸಾರ್ವಕಾಮಿಕಮೇವೈತತ್‌ಕೃತ್ವಾ ಕಾಮಾನವಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥೨೬॥

ತತ್ವದರ್ಶಿಗಳಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಸದಾಕಾಲ ಹೇಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಕಲ ಕಾಮುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಂಥ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಮನೋರಥಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಏವಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ಕೃಷ್ಣಜನ್ಮಾಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ವ್ರತಂ ಶುಭಂ ।
ಭುಕ್ತ್ವೇಹ ವಿವಿಧಾನ್ ಭೋಗಾನ್ಶುಭಾನ್ಕಾಮಾನವಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥೨೭॥

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ಯಾವನು ಈ ಶುಭ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವನೋ ಅವನು ಇಹದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶುಭ ಕಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ತತ್ರ ದೇವವಿಮಾನೇನ ವರ್ಷಲಕ್ಷ್ಯಂ ವಿಧೇಃ ಸುತಃ ।
ಭೋಗಾನ್ನಾನಾವಿಧಾನ್ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಪುಣ್ಯಶೇಷಾದಿಹಾಗತಃ ॥೨೮॥

ಹೇ ಕುಮಾರಾ, ನಂತರ ಅವನು ದೇವ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ವಿವಿಧ ದಿವ್ಯಭೋಗಗಳನ್ನುಂಡು ಪುಣ್ಯಶೇಷದಿಂದ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವನು.

ಸರ್ವಕಾಮಸಮೃದ್ಧಸ್ತು ಸರ್ವಾಶುಭವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ಕುಲೇ ನೃಪತಿವರ್ಯಾಣಾಂ ಜಾಯತೇ ಮದನೋಪಮಃ ॥೨೯॥

ಇಲ್ಲಿ ಸರ್ವಕಾಮುಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧನಾಗಿ ಯಾವ ಅಶುಭಗಳು ಇಲ್ಲದೇ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾಜರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವನು. ಕಾಮನಂತೆ ಸುಂದರವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನಾಗುವನು.

ಯಸ್ಮಿನ್ಸದೈವ ವಿಷಯೇ ಲಿಖಿತಂ ಸ್ಯಾತ್ವರಾರ್ಪಿತಂ ।
ಕೃಷ್ಣಜನ್ಮೋಪಕರಣಂ ಸರ್ವಶೋಭಾಸಮನ್ವಿತಂ ॥೩೦॥

ಯಾವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಶುಭಕರವಾದ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮೀ ವ್ರತದ ಬಗ್ಗೆ ಲೇಖನವಿರುವುದೋ, ಮತ್ತು ಬರೆದ ಲೇಖನವನ್ನು ಆಸ್ತಿಕರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲೆಂದು ಕೊಡಲಾಗುವುದೋ;

ಪೂಜ್ಯತೇ ವಿಶ್ವಸೃಟ್ ತತ್ರ ವ್ರತೈರುತ್ಸವಸಂಯುತೈಃ ।
ಪರಚಕ್ರಭಯಂ ತತ್ರ ನ ಕದಾಚಿದ್ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥೩೦॥

ಅಂಥವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನು ಸದಾ ವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ, ಉತ್ಸವಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವನು. ಅವನಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಪರರಿಂದ ಭಯವೆಂಬುದೇ ಇರಲಾರದು.

ಪರ್ಜನ್ಯಃ ಕಾಮವರ್ಷೀ ಸ್ಯಾದೀತಿಭ್ಯೋ ನ ಭಯಂ ಕ್ವಚಿತ್ ।
ಗೃಹೇ ವಾ ಪೂಜಯೇದ್ಯಸ್ತು ಚರಿತಂ ದೇವಕೀಜನಃ ॥೩೨॥

ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಳೆಯು ಸದಾಕಾಲ ಆಗುವುದು ಮತ್ತು ಭಯವಿರಲಾರದು. ಯಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಾಗುವುದೋ;

ತತ್ರ ಸರ್ವಸಮೃದ್ಧಂ ಸ್ಯಾನ್ನೋಪಸರ್ಗಾದ್ಭಯಂ ಭವೇತ್ ।
ಸಂಸರ್ಗೇಣಾಪಿ ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ವ್ರತಂ ಪಶ್ಯೇದನಾ ಕುಲಃ ।
ಸೋಽಪಿ ಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಪ್ರಯಾತಿ ಹರಿಮಂದಿರಂ ॥೩೩॥

ಅಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿರುವುದು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಭೂತ-ಪ್ರೇತಗಳ ಭಯವು ಇರಲಾರದು. ಸತ್ಸಂಗದಿಂದಲಾದರೂ ಯಾವುನಾದರೂ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವನು ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಿ ಹರಿಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣೇ ಶ್ರಾವಣಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಈಶ್ವರ-ಸನತ್ಕುಮಾರ ಸಂವಾದೇ ಕೃಷ್ಣಜನ್ಮಾಷ್ಟಮೀವ್ರತಕಥನಮ್' ॥

* * * * *

ಜಯಂತೀಕಲ್ಪ

ರೋಹಿಣ್ಯಾಮರ್ಧರಾತ್ರೇ ತು ಯದಾ ಕಾಳಾಷ್ಟಮೀ ಭವೇತ್ ।
ಜಯಂತೀ ನಾಮ ಸಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಮ್ ।
ಯಸ್ಯಾಂ ಜಾತೋ ಹರಿಃ ಸಾಕ್ಷಾನ್ನಿಶೀಥೇ ಭಗವಾನಜಃ ॥1॥

ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿ ತಿಥಿಯ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ರೋಹಿಣೀ ನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಜಯಂತಿಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಈ ತಿಥಿಯ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವಂತನು ಅವತಾರ ಮಾಡಿದನೋ ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ.

ತಸ್ಮಾತ್ ತದ್ದಿನಮತ್ಯರ್ಥಂ ಪುಣ್ಯಂ ಪಾಪಹರಂ ಪರಮ್ ।
ತಸ್ಮಾತ್ ಸರ್ವೈರುಪೋಷ್ಯಾ ಸಾ ಜಯಂತೀ ನಾಮ ವೈ ಸದಾ ।
ದ್ವಿಜಾತಿಭಿರ್ವಿಶೇಷೇಣ ತದ್‌ಭಕ್ತೈಶ್ಚ ವಿಧಾನತಃ ॥2॥

ಆದ್ದರಿಂದ ಜಯಂತಿ ಇರುವ ದಿನವು ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಪುಣ್ಯದಿನವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಜಯಂತಿಯೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಈ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ತಪ್ಪದೇ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವೇದವನ್ನು ತಿಳಿದವರೂ, ಹರಿಭಕ್ತರೂ ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕು.

ಯೋ ಭುಂಕ್ತೇ ತದ್ದಿನೇ ಲೋಭಾತ್ ಪೂಯಶೋಣಿತಮತ್ತಿ ಸಃ ।
ತಸ್ಮಾದುಪವಸೇತ್ ಪುಣ್ಯಂ ತದ್ದಿನಂ ಶ್ರದ್ಧಯಾಽನ್ವಿತಃ ॥3॥

ಯಾರು ಆಸೆಯಿಂದ ಲೋಭದಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಜಯಂತಿಯಂದು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಕೀವು ರಕ್ತಗಳನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದವರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಅಂದು ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕು.

ಕೃತ್ವಾ ಶೌಚಂ ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ಸ್ನಾನಂ ಕುರ್ಯಾದತಂದ್ರಿತಃ ।
ಪ್ರಭಾತಕಾಲೇ ಮೇಧಾವೀ ಯೋಗಾಯೇತಿ ಯಥಾವಿಧಿ ॥4॥

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಶೌಚಾಚಾರವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಆಲಸ್ಯವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. -

ಯೋಗಾಯ ಯೋಗಪತಯೇ ಯೋಗೇಶ್ವರಾಯ ಯೋಗಸಂಭವಾಯ
ಶ್ರೀಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ನಿತ್ಯಾಹ್ನಿಕಂ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ ಭಗವಂತಮನುಸ್ಮರನ್ ।
ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲೇ ಚ ಪುನಃ ಸಾಯಂಕಾಲೇ ತ್ವತಂದ್ರಿತಃ ।
ಸ್ನಾಯೀತ ಪೂರ್ವಮಂತ್ರೇಣ ವಾಸುದೇವಮನುಸ್ಮರನ್ ॥5॥

ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿ ನಿತ್ಯಾಹ್ನಿಕವನ್ನು ಪೂರೈಸಬೇಕು. ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಲಸ್ಯ ಬಿಟ್ಟು ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದು ಪುನಃ 'ಯೋಗಾಯ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ತತಃ ಪೂಜಾಂ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ ವಿಧಿವತ್ ಸುಸಮಾಹಿತಃ ।
ಯಜ್ಞಾಯೇತಿ ಚ ಮಂತ್ರೇಣ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಯುತಃ ಪುಮಾನ್ ॥6॥

ಅನಂತರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಯುತನಾಗಿ ಇರಬೇಕು. ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.-

ಯಜ್ಞಾಯ ಯಜ್ಞಪತಯೇ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರಾಯ ಯಜ್ಞಸಂಭವಾಯ
ಶ್ರೀಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ಕೃಷ್ಣಂ ಚ ಬಲಭದ್ರಂ ಚ ವಸುದೇವಂ ಚ ದೇವಕೀಮ್ ।
ನಂದಗೋಪಂ ಯಶೋದಾಂ ಚ ಸುಭದ್ರಾಂ ತತ್ರ ಪೂಜಯೇತ್ ।
ಅರ್ಘ್ಯಂ ದತ್ವಾ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯಾಭ್ಯುದಿತೇ ಶಶಿಮಂಡಲೇ ॥7॥

ಪೂಜಾಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು, ಬಲಭದ್ರನನ್ನು, ವಸುದೇವನನ್ನು, ದೇವಕಿಯನ್ನು, ನಂದಗೋಪನನ್ನು, ಯಶೋದೆಯನ್ನು, ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಪುನಃ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಚಂದ್ರೋದಯವಾದಾಗ ಮುಂದಿನ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

ಕ್ಷೀರೋದಾರ್ಣವಸಂಭೂತ ಅತ್ರಿನೇತ್ರಸಮುದ್ಭವ।
ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ಶಶಾಂಕೇದಂ ರೋಹಿಣ್ಯಾ ಸಹಿತೋ ಮಮ ॥8॥

ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಿಂದ ಉದಿಸಿಬಂದ ಅತ್ರಿಋಷಿಗಳ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಬಂದ ಮೊಲದ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಿಂತ ರೋಹಿಣಿ ಎಂಬ ಹೆಂಡತಿಯಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ಓ ಚಂದ್ರನೇ ನನ್ನ ಈ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು.

ದತ್ವಾಽರ್ಘ್ಯಂ ಮನುನಾಽನೇನ ಉಪಸ್ಥಾಯ ವಿಧುಂ ಬುಧಃ।
ಶಶಿನೇ ಚಂದ್ರದೇವಾಯ ಸೋಮದೇವಾಯ ಚೇಂದವೇ ॥9॥

ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಮೇಲಿನ ಮಂತ್ರದಿಂದ ನೀಡಿ ನಿಂತು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು. ಮೊಲದ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತ ಸೋಮದೇವನಾದ ಇಂದು ಎನಿಸಿದ ಚಂದ್ರದೇವನಿಗೆ ನಮಿಸುವೆ.

ಮೃಗಿಣೇ ಸಿತಬಿಂಬಾಯ ಲೋಕದೀಪಾಯ ದೀಪಿನೇ।
ಶೀತದೀಧಿತಿಬಿಂಬಾಯ ತಾರಾಕಾಪತಯೇ ನಮಃ ॥10॥

ಜಿಂಕೆಯ ಕಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಶ್ವೇತವರ್ಣದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಬೆಳಕನ್ನು ನೀಡುವ ತಂಪು ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಸೂಸುವ ಬಿಂಬವನ್ನು ಹೊತ್ತ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಗೆ ವಲ್ಲಭನಾದ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ನಮಿಸುವೆ.

ಉಪಸಂಹೃತ್ಯ ತತ್ ಸರ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ।
ವಿಶ್ವಾಯೇತಿ ಚ ಮಂತ್ರೇಣ ತತಃ ಸ್ವಾಪಂ ಸಮಾಚರೇತ್ ॥11॥

ಹೀಗೆ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಮಲಗಬಹುದು ಆಗ ವಿಶ್ವಾಯ ವಿಶ್ವಪತಯೇ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾಯ ವಿಶ್ವಸಂಭವಾಯ ಶ್ರೀಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಪಠಿಸಬೇಕು.

ತತೋ ನಿತ್ಯಾಹ್ನಿಕಂ ಕೃತ್ವಾ ಶಕ್ತಿತೋ ದೀಯತಾಂ ಧನಮ್ ।
ಸರ್ವಾಯೇತಿ ಚ ಮಂತ್ರೇಣ ತತಃ ಪಾರಣಮಾಚರೇತ್ ।
ಧರ್ಮಾಯೇತಿ ತತಃ ಸ್ವಸ್ಥೋ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಕಿಲ್ಬಿಷೈಃ ॥12॥

ಪುನಃ ಮರುದಿವಸ ನಿತ್ಯಾಹ್ನಿಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸರ್ವಾಯ ಸರ್ವಪತಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾಯ ಸರ್ವಸಂಭವಾಯ ಶ್ರೀಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಧರ್ಮಾಯ ಧರ್ಮಪತಯೇ ಧರ್ಮೇಶ್ವರಾಯ ಧರ್ಮಸಂಭವಾಯ ಶ್ರೀಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಪಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಯಾರು ಭಗವಂತನಲ್ಲೇ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಟ್ಟು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಜಯಂತಿಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರು ರಚಿಸಿದ ಶ್ರೀಜಯಂತೀಕಲ್ಪ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವು ಪರಿಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಕೃಷ್ಣ ಚಾರಿತ್ರ್ಯಮಂಜರಿ

ವಿಷ್ಣುರ್ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವೈಃ ಕ್ಷಿತಿಭರಹರಣೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಃ ಪ್ರಾದುರಾಸೀದ್
ದೇವಕ್ಯಾಂ ನಂದನಂದೀ ಶಿಶುವಧವಿಹಿತಾಂ ಪೂತನಾಂ ಯೋ ಜಘಾನ ।
ಉತ್ಥಾನೌತ್ಸುಕ್ಯಕಾಲೇ ರಥಚರಣಗತಂ ಚಾಸುರಂ ಪಾದಘಾತೈ
ಶ್ಚಕ್ರಾವರ್ತಂ ಚ ಮಾತ್ರಾ ಗುರುರಿತಿ ನಿಹಿತೋ ಭೂತಲೇ ಸೋऽವತಾನ್ಮಾಂ ॥೧॥

ಯೋ ಮಾತುರ್ಜೃಂಭಮಾಣೋ ಜಗದಿದಮಖಿಲಂ ದರ್ಶಯನ್ನಂಕರೂಢೋ
ಗರ್ಗೇಣಾಚೀರ್ಣನಾಮಾ ಕೃತರುಚಿರಮಹಾಬಾಲಲೀಲೋ ವಯಸ್ಯೈಃ ।
ಗೋಪೀಗೇಹೇಷು ಭಾಂಡ ಸ್ಥಿತಮುರುದಯಯಾ ಕ್ಷೀರದಧ್ಯಾದಿ ಮುಷ್ಣನ್
ಮೃನ್ನಾಭಕ್ಷೀತಿ ಮಾತುಃ ಸ್ವವದನಗಜಗದ್ ಭಾಸಯನ್ ಭಾಸತಾಂ ಮೇ ॥೨॥

ದಧ್ನೋऽಮತ್ರಸ್ಯ ಭಂಗಾದುಪಗಮಿತರುಷಾ ನಂದಪತ್ನ್ಯಾऽಥಬದ್ಧಃ
ಕೃಚ್ಛ್ರೇಣೋಲೂಖಲೇ ಯೋ ಧನಪತಿತನಯೌ ಮೋಚಯಾಮಾಸ ಶಾಪಾತ್ ।
ನಂದಾದ್ಯೈಃ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವೃಂದಾವನಮಿಹ ರಮಯನ್ ವೇಣುನಾದಾದಿಭಿರ್ಗೋ
ವತ್ಸಾನ್ವಾತ್ಸರೂಪಂ ಕ್ರತುಭುಗರಿಮಥೋ ಪೋಥಯನ್ನೋऽವತಾನ್ಮಾಮ್ ॥೩॥

ರಕ್ಷನ್ ವತ್ಸಾನ್ವಯಸ್ಯೈರ್ಬಕಮಭಿನದಥೋ ತಿಗ್ಮತುಂಡೇ ಗೃಹೀತ್ವಾ
ಪ್ರೀತಿಂ ಕರ್ತುಂ ಸಖೀನಾಂ ಖರಮಪಿ ಬಲತೋಘಾತಯನ್ ಕಾಲಿಯಾಹಿಮ್।
ಉನ್ಮಥ್ಯೋದ್ವಾಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಾಮತಿವಿಮಲಜಲಾಂ ಯೋ ವ್ಯಧಾದ್ದಾವವಹ್ನಿಂ
ಸುಪ್ತಾನಾವೃತ್ಯ ಗೋಷ್ಠೇ ಸ್ಥಿತಮಪಿಬದಸೌ ದುಷ್ಟವೃಕ್ಷಚ್ಛಿದವ್ಯಾತ್ ॥೪॥

ದುರ್ಗಾರಣ್ಯಪ್ರವೇಶಾಚ್ಚ್ಯುತ ನಿಜಸರಣೀನ್ ಗೋಗಣಾನಾಹ್ವಯದ್ಯೋ
ದಾವಾಗ್ನಿಂ ತತ್ರ ಪ್ರೀತ್ವಾ ಸಮಪುಷದನುಗಾನ್ ಗೋಪಕಾನಾವಿಷಣ್ಣಾನ್ ।
ಗೋಭಿರ್ಗೋಪೈಃ ಪರೀತಸ್ಸರಿದುದಕತಟಸ್ಥೋಪಲೇ ಭೋಜ್ಯಮನ್ನಂ
ಭುಕ್ತ್ವಾ ವೇಣೋರ್ನಿನಾದಾದ್ವ್ರಜಗತವನಿತಾಚಿತ್ತಹಾರೀ ಸ ಮಾऽವ್ಯಾತ್ ॥೫॥

ಕೃಷ್ಣೋऽಸ್ಮಾಕಂ ಪತಿಸ್ಸ್ಯಾದಿತಿ ಕೃತತಪಸಾಂ ಮಜ್ಜನೇ ಗೋಪಿಕಾನಾಂ ನಗ್ನಾನಾಂ
ವಸ್ತ್ರದಾತಾ ದ್ವಿಜವರವನಿತಾऽऽನೀತಮನ್ನಂ ಸಮಶ್ನನ್ ।
ಶ್ರಾಂತೈರ್ಗೋಪೈಸ್ಸಮಂ ಯೋ ಬಲಮಥನಬಲಾವಾಹೃತೇऽಸ್ಮಿನ್ ಸವೃಷ್ಟೌ
ಪ್ರೋದ್ಧೃತ್ಯಾऽऽಹಾರ್ಯವರ್ಯಂ ನಿಜಜನಮಖಿಲಂ ಪಾಲಯನ್ ಪಾತಸ್ವೌಮಾಮ್॥೬॥

ಗೋವಿಂದಾಖ್ಯೋऽಥ ತಾತಂ ಜಲಪತಿಹೃತಮಾನೀಯ ಲೋಕಂ ಸ್ವಕೀಯಂ
ನಂದಾದೀನಾಂ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯ ವ್ರಜಗತವನಿತಾಃ ಗಾನಕೃಷ್ಟಾರ್ತಚಿತ್ತಾಃ ।
ಯಃ ಕಾಲಿಂದ್ಯಾಂ ನಿಶಾಯಾಮರಮಯದಮಲಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಯಾ ದೀಪಿತಾಯಾಂ

ಚಾರ್ವಂಗೀರ್ನರ್ಮವಾಕ್ಯೈಃ ಸ್ತನಭರನಮಿತಾಃ ಪ್ರೀಣಯನ್ ಪ್ರೀಯತಾಂ ನಃ॥೭॥

ಅಂತರ್ಧತ್ತೇ ಸ್ಮ ತಾಸಾಂ ಮದಹರಣಕೃತೇ ತ್ವೇಕಯಾ ಕ್ರೀಡಮಾನಃ
ಸ್ವಸ್ಕಂಧಾರೋಹಣಾದ್ಯೈಃ ಪುನರಪಿ ಪಿಹಿತೋ ಗರ್ವಶಾಂತ್ಯೈ ಮೃಗಾಕ್ಷ್ಯಾಃ।
ಖಿನ್ನಾನಾಂ ಗೋಪಿಕಾನಾಂ ಬಹುವಿಧನುತಿಭಿರ್ಯೋ ವಹನ್ ಪ್ರೀತಿಮಾವಿಃ
ಪ್ರಾಪ್ತೋ ರಾಸೋತ್ಸವೇನ ನ್ಯರಮಯದಬಲಾಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮೇ ಹರಿಸ್ಸಃ ॥೮॥

ಹತ್ವಾಯಿಶ್ಶಂಖಚೂಡಂ ಮಣಿಮಥ ಸಮದಾದಗ್ರಜಾಯಾರ್ತಗೋಪೀ
ಗೀತಾನೇಕಸ್ವಲೀಲೋ ಹೃತವೃಷಭಮಹಾಪೂರ್ವದೇವೋಽಮರೇಡ್ಯಃ।
ಕೇಶಿಪ್ರಾಣಾಪಹಾರೀ ಸುರಮುನಿವದನಪ್ರಾರ್ಥಿತಾಶೇಷಕೃತ್ಯೋ
ಹತ್ವಾಪುತ್ರಂ ಮಯಸ್ಯ ಸ್ವಜನಮಪಿಹಿತಂ ಮೋಚಯನ್ ಮೋಕ್ಷದಃ ಸ್ಯಾತ್ ॥೯॥

ಅಕ್ರೂರಾಕಾರಿತೋ ಯಾನ್ ವ್ರಜಯುವತಿಜನಾನ್ ಸಾಂತ್ವಯಿತ್ವಾಭಿತಪ್ತಾನ್
ಸ್ವಂ ರೂಪಂ ಮಜ್ಜತೇಽಸ್ಮೈ ವಿಲಸಿತಮಹಿಗಂ ದರ್ಶಯಂಸ್ತೇನ ವಂದ್ಯಃ।
ಯೋ ಗತ್ವಾ ಕಂಸಧಾನೀಂ ಹೃತರಜಕಶಿರಾಶ್ಚಾರುವೇಷಃ ಸುಧಾಮ್ನಃ
ಪ್ರೀತಿಂ ಕುರ್ವಂಸ್ತ್ರಿವಕ್ರಾಂ ವ್ಯತನುತ ರುಚಿರಾಂ ಪೌರಮಹ್ಯೋಽವತಾತ್ ಸಃ ॥೧೦॥

ಶಾರ್ವಂ ಭಂಕ್ತ್ವಾ ಧನುರ್ಯೋ ಬಲಮಪಿ ಧನುಷೋ ರಕ್ಷಕಂ ಕುಂಜರಂ ತಂ
ಮಲ್ಲಾಂಶ್ಚಾಣೂರಪೂರ್ವಾನಪಿ ಸಹಸಹಜೋ ಮರ್ದಯಂಸ್ತುಂಗಮಂಚಾತ್।
ಭೋಜೇಶಂ ಪಾತಯಿತ್ವಾ ವ್ಯಸುಮಕೃತ ನಿಜಾನ್ ನಂದಯನ್ ಪ್ರಾಪ್ಯಗರ್ಗಾತ್
ದ್ವೈಜಂ ಸಂಸ್ಕಾರಮಾಪ್ತೋ ಗುರುಮಥ ವಿದಿತಾಶೇಷವಿದ್ಯೋಽವತಾನ್ನಃ ॥೧೧॥

ದತ್ವಾ ಪುತ್ರಂ ಪ್ರವಕ್ತ್ರೇ ಪ್ರತಿಗತಮಧುರಃ ಸಾಂತ್ವಯನ್ನುದ್ಧಾವಾಸ್ಯಾತ್
ಗೋಷ್ಠಸ್ಥಾನ್ ನಂದಪೂರ್ವಾನರಮಯದಬಲಾಂ ಪ್ರೀತಿಕೃದ್ಯಃ ಶುಭಸ್ಯ ॥
ಅಕ್ರೂರಸ್ಯಾಥ ತೇನ ಪ್ರತಿವಿದಿತಪೃಥಾತಾಪುತ್ರಕೃತ್ಯೋ ಜರಾಯಾಃ
ಸೂನುಂ ನಿರ್ಭಿನ್ನಸೇನಂ ವ್ಯತನುತ ಬಹುಶೋ ವಿದ್ರುತಂ ನಃ ಸ ಪಾಯಾತ್ ॥೧೨॥

ಪುರ್ಯಾ ನಿರ್ಗತ್ಯ ರಾಮಾದಥ ಸಹಮುಸಲೀ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಕೃಷ್ಣೋಽಭ್ಯನುಜ್ಞಾಂ
ಗೋಮಂತಂ ಚಾಪಿ ಮೌಲಿಂ ಖಗಪತಿವಿಹಿತಾಂ ವಾಸುದೇವಂ ಸೃಗಾಲಮ್।
ಹತ್ವಾ ಶತ್ರುಂ ಚ ಪುರ್ಯಾಮಧಿಜಲಧಿಪುರೀಂ ನಿರ್ಮಿತಾಂ ಬಂಧುವರ್ಗಾನ್
ನಿನ್ಯೇ ಯಃ ಸೋಽವತಾನ್ನಃ ಪ್ರಮಥಿತಯವನೋ ಮೌಚುಕುಂದಾಕ್ಷಿವಹ್ನೇಃ ॥೧೩॥

ರಾಜ್ಞಾ ಸಂಸ್ತೂಯಮಾನೋ ಹತಯವನಬಲೋ ಭೀತವನ್ಮಾಗಧೇಶಾತ್
ಗೋಮಂತಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಭೂಯೋ ಜಿತಮಗಧಪತಿರ್ಜಾತಶಾಂತಾಗ್ನಿಶೈಲಃ।
ಆಗತ್ಯ ದ್ವಾರಕಾಂ ಯೋ ಹೃದಿಕಸುತಗಿರಾ ಜ್ಞಾತಕೌಂತೇಯಕೃತ್ಯಃ
ಪಶ್ಯಸ್ತ್ವಾದಾಯಭೃಷ್ಮೀಂ ನೃಪಮ ಯುಧಿ ಜಿತವಾನ್ ಭೂಭೃತಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ನಃ॥೧೪॥

ವೈರೂಪ್ಯಂ ರುಗ್ಮಿಣೋ ಯೋಽಕೃತ ಮಣಿಸಹಿತಂ ಜಾಂಬವದ್ದೇಹಜಾತಾಂ
ಸತ್ಯಾಂ ತೇನೈವ ಯುಕ್ತಾಮಪಿ ಪರಿಜಗೃಹೇ ಹಸ್ತಿನಂ ಕುಲ್ಯಹೇತೋಃ ।
ಯಾತೋ ವ್ಯಸ್ಯಾತ್ರ ಸತ್ಯಾಶುಚಮಥ ಸಮಗಾದ್ದ್ವಾರಕಾಂ ಸತ್ಯಯೇತೋ
ದ್ರುಷ್ಟುಂ ಪಾರ್ಥಾನ್ಸ ಕೃಷ್ಣಾನ್ ದ್ರುಪದಪುರಮಗಾದ್ವಿದ್ಧಲಕ್ಷ್ಮಾನ್ಸ ಪಾಯಾತ್ ॥೧೫॥
ಕೃಷ್ಣಃ ಪ್ರಾಪ್ಯಾಥ ಸತ್ರಾಜಿದಹಿತವಧಕೃದ್ಯಃ ಶ್ವಫಲ್ಕಸ್ಯ ಸೂನೌ
ರತ್ನಂ ಸಂದರ್ಶ್ಯ ರಾಮಂ ವ್ಯಥಿತ ಗತರೂಷಂ ದ್ರಷ್ಟುಕಾಮಃ ಪ್ರತಸ್ಥೇ ।
ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥಸ್ಥಪಾರ್ಥಾನಥ ಸಹವಿಜಯೋ ಯಾಮುನಂ ತೀರಮಾಯನ್
ಕಾಲಿಂದೀಂ ತತ್ರ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಯಮಸುತಪುರಕೃತ್ ಪಾತುಮಾಂ ದ್ವಾರಕಾಸ್ಥಃ ॥೧೬॥
ಯೋ ಜಹ್ರೇ ಮಿತ್ರವಿಂದಾಮಥ ದೃಢವೃಷಭಾನ್ ಸಪ್ತಬದ್ಧ್ವಾಪಿ ನೀಲಾಂ
ಭದ್ರಾಂ ಮದ್ರೇಶಕನ್ಯಾಮಪಿ ಪರಿಜಗೃಹೇ ಶಕ್ರವಿಜ್ಞಾಪಿತಾರ್ಥಃ ।
ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಾಽರೂಢಃ ಸಭಾರ್ಯೋ ಹಿಮಗಿರಿಶಿಖರೇ ಭೌಮದುರ್ಗಂ ಸಮೇತ್ಯ
ಛಿತ್ವಾ ದುರ್ಗಾಣಿ ಕೃಂತ್ವಾ ಮುರಗಲಮರಿಣಾ ದೇವತೇಡ್ಯಃ ಸ ಮಾಽವ್ಯಾತ್ ॥೧೭॥
ತ್ರಿಂಶತ್ವಂಚಾವಧೀದ್ಯಃ ಸಚಿವವರಸುತಾನ್ ಭೂಮಿಜೇನಾತಿಘೋರಂ
ಯುದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ಗಜಾದ್ಯೈರರಿಹೃತಶಿರಸಂ ತಂ ವ್ಯಧಾದ್ಭೂಸ್ತುತೋಽಥ ।
ಕೃತ್ವಾ ರಾಜ್ಯೇಽಸ್ಯ ಸೂನುಂ ವರಯುವತಿಜನಾನ್ ಭೂರಿಶಶ್ಚಾರುವೇಷಾನ್
ಪ್ರಾಪಯ್ಯ ದ್ವಾರಕಾಂ ಸೋಽಕೃತ ಮೃದಮದಿತೇಃ ಕುಂಡಲಾಭ್ಯಾಮವೇನ್ಮಾಮ್ ॥೧೮॥
ಇಂದ್ರಾರಾಧ್ಯೋಽಮರೇಂದ್ರಪ್ರಿಯತಮಮಗಮಾತ್ಯ ದೇವಾನ್ ವಿಜಿತ್ಯ
ಪ್ರಾಪ್ಯಾಥ ದ್ವಾರಕಾಂ ಯಃ ಸುತಮತಿರುಚಿರಂ ರುಗ್ಮಿಣೀಶತಃ ಪ್ರಪೇದೇ ।
ಭ್ರಾತೃವ್ಯಂ ಪೌಂಡ್ರಕಾಖ್ಯಂ ಪುರರುಧಮತನೋತ್ ಕೃತ್ತಶೀರ್ಷಂ ತದೀಯಾ-
ಪತ್ಯೋತ್ಪನ್ನಾಂ ಚ ಕೃತ್ಯಾಂ ರಥಚರಣರುಚಾ ಕಾಲಯನ್ ಕಾಮಧುಕ್ ಸ್ಯಾತ್ ॥೧೯॥
ಕೃಷ್ಣಃ ಸೂರ್ಯೋಽಪರಾಗೇ ನಿಜಯುವತಿಗಣೈರ್ಭಾರ್ಗವಂ ಕ್ಷೇತ್ರಮಾಪ್ತ-
ಸ್ತತ್ರಾಯಾತಾನ್ ಸ್ವಬಂಧೂನ್ ಮುನಿಗಣಮಪಿ ಸಂತೋಷ್ಯ ಯಜ್ಞಂ ಸ್ವಪಿತ್ರಾ।
ಯೋಽನುಷ್ಠಾಪ್ಯಾಥ ನೈಜಂ ಪುರಮಥ ವದಿತಾಽನೇಕತತ್ತ್ವಾನಿ ಪಿತ್ರೇ
ಮಾತುಃ ಪುತ್ರಾನ್ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯಾಕೃತ ಹಿತಮಹಿತಂ ಮೇಽಪನುದ್ಯಾತ್ ಸ ಈಶಃ ॥೨೦॥
ರುಗ್ಮಿಣ್ಯಾ ನರ್ಮವಾಕ್ಯೈರರಮತ ಬಹುಭಿಃ ಸ್ತ್ರೀಜನೈರ್ಯೋಽಥ ಪುತ್ರಾ-
ನೇಕೈಕಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಪೇದೇ ದಶ ದಶ ರುಚಿರಾನ್ ಪೌತ್ರಕಾನಪ್ಯನೇಕಾನ್ ।
ಪೌತ್ರಸ್ಯೋದ್ವಾಹಕಾಲೇ ಬೃಷಕುಪಿತಬಲಾದ್ಸ್ಯ ಗ್ಮಿಣಂ ಘಾತಯಿತ್ವಾ
ನಂದನ್ ಯೋಷಿದ್ಗಣೇನ ಪ್ರತಿಗ್ರಹಮಬಲಾಪ್ರೀತಿಕಾರೀ ಗತೀರ್ಮೇ ॥೨೧॥
ನಾನಾರತ್ನಪ್ರದೀಪ್ತಾಸಮವಿಭವಯುತದ್ವ್ಯಷ್ಟಸಾಹಸ್ರಕಾಂತಾ-
ಗೇಹೇಷ್ವಷ್ಟನ್ ಶಯಾನಃ ಕ್ವ ಚ ಜಪಮೃಗಯಾದೀನೀ ಕುರ್ವನ್ ಕ್ವಚಿಚ್ಚ ॥

ಚಾರ್ವಂಗೀರ್ನರ್ಮವಾಕ್ಯೈಃ ಸ್ತನಭರನಮಿತಾಃ ಪ್ರೀಣಯನ್ ಪ್ರೀಯತಾಂ ನಃ॥೭॥

ಅಂತರ್ಧತ್ತೇ ಸ್ಮ ತಾಸಾಂ ಮದಹರಣಕೃತೇ ತ್ವೇಕಯಾ ಕ್ರೀಡಮಾನಃ
ಸ್ವಸ್ಕಂಧಾರೋಹಣಾದ್ಯೈಃ ಪುನರಪಿ ಪಿಹಿತೋ ಗರ್ವಶಾಂತ್ಯೈ ಮೃಗಾಕ್ಷ್ಯಾಃ।
ಖಿನ್ನಾನಾಂ ಗೋಪಿಕಾನಾಂ ಬಹುವಿಧನುತಿಭಿರ್ಯೋ ವಹನ್ ಪ್ರೀತಿಮಾವಿಃ
ಪ್ರಾಪ್ತೋ ರಾಸೋತ್ಸವೇನ ನ್ಯರಮಯದಬಲಾಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮೇ ಹರಿಸ್ಸ ॥೮॥

ಹತ್ವಾಯಿಶ್ಶಂಖಚೂಡಂ ಮಣಿಮಥ ಸಮದಾದಗ್ರಜಾಯಾರ್ತಗೋಪೀ
ಗೀತಾನೇಕಸ್ವಲೀಲೋ ಹೃತವೃಷಭಮಹಾಪೂರ್ವದೇವೋಽಮರೇಡ್ಯಃ।
ಕೇಶಿಪ್ರಾಣಾಪಹಾರೀ ಸುರಮುನಿವದನಪ್ರಾರ್ಥಿತಾಶೇಷಕೃತ್ಯೋ
ಹತ್ವಾಪುತ್ರಂ ಮಯಸ್ಯ ಸ್ವಜನಮಪಿಹಿತಂ ಮೋಚಯನ್ ಮೋಕ್ಷದಃ ಸ್ಯಾತ್ ॥೯॥

ಅಕ್ರೂರಾಕಾರಿತೋ ಯಾನ್ ವ್ರಜಯುವತಿಜನಾನ್ ಸಾಂತ್ವಯಿತ್ವಾಭಿತಪ್ತಾನ್
ಸ್ವಂ ರೂಪಂ ಮಜ್ಜತೇಽಸ್ಮೈ ವಿಲಸಿತಮಹಿಗಂ ದರ್ಶಯಂಸ್ತೇನ ವಂದ್ಯಃ।
ಯೋ ಗತ್ವಾ ಕಂಸಧಾನೀಂ ಹೃತರಜಕಶಿರಾಶ್ಚಾರುವೇಷಃ ಸುಧಾಮ್ನಃ
ಪ್ರೀತಿಂ ಕುರ್ವಂಸ್ತ್ರಿವಕ್ರಾಂ ವ್ಯತನುತ ರುಚಿರಾಂ ಪೌರಮಹ್ಯೋಽವತಾತ್ ಸಃ ॥೧೦॥

ಶಾರ್ವಂ ಭಂಕ್ತ್ವಾ ಧನುರ್ಯೋ ಬಲಮಪಿ ಧನುಷೋ ರಕ್ಷಕಂ ಕುಂಜರಂ ತಂ
ಮಲ್ಲಾಂಶ್ಚಾಣೂರಪೂರ್ವಾನಪಿ ಸಹಸಹಜೋ ಮರ್ದಯಂಸ್ತುಂಗಮಂಚಾತ್।
ಭೋಜೇಶಂ ಪಾತಯಿತ್ವಾ ವ್ಯಸುಮಕೃತ ನಿಜಾನ್ ನಂದಯನ್ ಪ್ರಾಪ್ಯಗರ್ಗಾತ್
ದ್ವೈಜಂ ಸಂಸ್ಕಾರಮಾಪ್ತೋ ಗುರುಮಥ ವಿದಿತಾಶೇಷವಿದ್ಯೋಽವತಾನ್ನಃ ॥೧೧॥

ದತ್ವಾ ಪುತ್ರಂ ಪ್ರವಕ್ತ್ರೇ ಪ್ರತಿಗತಮಧುರಃ ಸಾಂತ್ವಯನ್ನುದ್ಧವಾಸ್ಯಾತ್
ಗೋಷ್ಠಸ್ಥಾನ್ ನಂದಪೂರ್ವಾನರಮಯದಬಲಾಂ ಪ್ರೀತಿಕೃದ್ಯಃ ಶುಭಸ್ಯ ॥
ಅಕ್ರೂರಸ್ಯಾಥ ತೇನ ಪ್ರತಿವಿದಿತಪೃಥಾತಾಪುತ್ರಕೃತ್ಯೋ ಜರಾಯಾಃ
ಸೂನುಂ ನಿರ್ಭಿನ್ನಸೇನಂ ವ್ಯತನುತ ಬಹುಶೋ ವಿದ್ರುತಂ ನಃ ಸ ಪಾಯಾತ್ ॥೧೨॥

ಪುರ್ಯಾ ನಿರ್ಗತ್ಯ ರಾಮಾದಥ ಸಹಮುಸಲೀ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಕೃಷ್ಣೋಽಭ್ಯನುಜ್ಞಾಂ
ಗೋಮಂತಂ ಚಾಪಿ ಮೌಲಿಂ ಖಗಪತಿವಿಹಿತಾಂ ವಾಸುದೇವಂ ಸೃಗಾಲಮ್।
ಹತ್ವಾ ಶತ್ರುಂ ಚ ಪುರ್ಯಾಮಧಿಜಲಧಿಪುರೀಂ ನಿರ್ಮಿತಾಂ ಬಂಧುವರ್ಗಾನ್
ನಿನ್ಯೇ ಯಃ ಸೋಽವತಾನ್ನಃ ಪ್ರಮಥಿತಯವನೋ ಮೌಚುಕುಂದಾಕ್ಷಿವಹ್ನೇಃ ॥೧೩॥

ರಾಜ್ಞಾ ಸಂಸ್ತೂಯಮಾನೋ ಹತಯವನಬಲೋ ಭೀತವನ್ಮಾಗಧೇಶಾತ್
ಗೋಮಂತಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಭೂಯೋ ಜಿತಮಗಧಪತಿರ್ಜಾತಶಾಂತಾಗ್ನಿಶೈಲಃ।
ಆಗತ್ಯ ದ್ವಾರಕಾಂ ಯೋ ಹೃದಿಕಸುತಗಿರಾ ಜ್ಞಾತಕೌಂತೇಯಕೃತ್ಯಃ
ಪಶ್ಯಸ್ತ್ವಾದಾಯಭೃಷ್ಮೀಂ ನೃಷು ಯುಧಿ ಜಿತವಾನ್ ಭೂಭೃತಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ನಃ॥೧೪॥

ವೈರೂಪ್ಯಂ ರುಗ್ಮಿಣೋ ಯೋಽಕೃತ ಮಣಿಸಹಿತಂ ಜಾಂಬವದ್ದೇಹಜಾತಾಂ
ಸತ್ಯಾಂ ತೇನೈವ ಯುಕ್ತಾಮಪಿ ಪರಿಜಗೃಹೇ ಹಸ್ತಿನಂ ಕುಲ್ಯಹೇತೋಃ ।
ಯಾತೋ ವ್ಯಸ್ಯಾತ್ರ ಸತ್ಯಾಶುಚಮಥ ಸಮಗಾದ್ ದ್ವಾರಕಾಂ ಸತ್ಯಯೇತೋ
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪಾರ್ಥಾನ್ಸ ಕೃಷ್ಣಾನ್ ದ್ರುಪದಪುರಮಗಾದ್ವಿದ್ಧಲಕ್ಷ್ಮಾನ್ಸ ಪಾಯಾತ್ ॥೧೫॥
ಕೃಷ್ಣಃ ಪ್ರಾಪ್ಯಾಥ ಸತ್ರಾಜಿದಹಿತವಧಕೃದ್ಯಃ ಶ್ವಫಲ್ಕಸ್ಯ ಸೂನೌ
ರತ್ನಂ ಸಂದರ್ಶ್ಯ ರಾಮಂ ವ್ಯಥಿತ ಗತರೂಷಂ ದ್ರಷ್ಟುಕಾಮಃ ಪ್ರತಸ್ಥೇ ।
ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥಸ್ಥಪಾರ್ಥಾನಥ ಸಹವಿಜಯೋ ಯಾಮುನಂ ತೀರಮಾಯನ್
ಕಾಲಿಂದೀಂ ತತ್ರ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಯಮಸುತಪುರಕೃತ್ ಪಾತುಮಾಂ ದ್ವಾರಕಾಸ್ಥಃ ॥೧೬॥
ಯೋ ಜಹ್ರೇ ಮಿತ್ರವಿಂದಾಮಥ ದೃಢವೃಷಭಾನ್ ಸಪ್ತಬದ್ಧ್ವಾಪಿ ನೀಲಾಂ
ಭದ್ರಾಂ ಮದ್ರೇಶಕನ್ಯಾಮಪಿ ಪರಿಜಗೃಹೇ ಶಕ್ರವಿಜ್ಞಾಪಿತಾರ್ಥಃ ।
ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಾಽರೂಢಃ ಸಭಾರ್ಯೋ ಹಿಮಗಿರಿಶಿಖರೇ ಭೌಮದುರ್ಗಂ ಸಮೇತ್ಯ
ಛಿತ್ವಾ ದುರ್ಗಾಣಿ ಕೃಂತ್ವಾ ಮುರಗಲಮರಿಣಾ ದೇವತೇಡ್ಯಃ ಸ ಮಾಽವ್ಯಾತ್ ॥೧೭॥
ತ್ರಿಂಶತ್ಪಂಚಾವಧೀದ್ಯಃ ಸಚಿವವರಸುತಾನ್ ಭೂಮಿಜೇನಾತಿಘೋರಂ
ಯುದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ಗಜಾದ್ಯೈರರಿಹೃತಶಿರಸಂ ತಂ ವ್ಯಧಾದ್ಭೂಸ್ತುತೋಽಥ ।
ಕೃತ್ವಾ ರಾಜ್ಯೇಽಸ್ಯ ಸೂನುಂ ವರಯುವತಿಜನಾನ್ ಭೂರಿಶಶ್ಚಾರುವೇಷಾನ್
ಪ್ರಾಪಯ್ಯ ದ್ವಾರಕಾಂ ಸೋಽಕೃತ ಮುದಮದಿತೇಃ ಕುಂಡಲಾಭ್ಯಾಮವೇನ್ಮಾಮ್ ॥೧೮॥
ಇಂದ್ರಾರಾಧ್ಯೋಽಮರೇಂದ್ರಪ್ರಿಯತಮಮಗಮಾತ್ಯ ದೇವಾನ್ ವಿಜಿತ್ಯ
ಪ್ರಾಪ್ಯಾಥ ದ್ವಾರಕಾಂ ಯಃ ಸುತಮತಿರುಚಿರಂ ರುಗ್ಮಿಣೀಶತಃ ಪ್ರಪೇದೇ ।
ಭ್ರಾತೃವ್ಯಂ ಪೌಂಡ್ರಕಾಖ್ಯಂ ಪುರರುಧಮತನೋತ್ ಕೃತ್ತಶೀರ್ಷಂ ತದೀಯಾ-
ಪತ್ಯೋತ್ಪನ್ನಾಂ ಚ ಕೃತ್ಯಾಂ ರಥಚರಣರುಚಾ ಕಾಲಯನ್ ಕಾಮಧುಕ್ ಸ್ಯಾತ್ ॥೧೯॥
ಕೃಷ್ಣಃ ಸೂರ್ಯೋಽಪರಾಗೇ ನಿಜಯುವತಿಗಣೈರ್ಭಾರ್ಗವಂ ಕ್ಷೇತ್ರಮಾಪ್ತ-
ಸ್ತತ್ರಾಯಾತಾನ್ ಸ್ವಬಂಧೂನ್ ಮುನಿಗಣಮಪಿ ಸಂತೋಷ್ಯ ಯಜ್ಞಂ ಸ್ವಪಿತ್ರಾ।
ಯೋಽನುಷ್ಠಾಪ್ಯಾಥ ನೈಜಂ ಪುರಮಥ ವದಿತಾಽನೇಕತತ್ತ್ವಾನಿ ಪಿತ್ರೇ
ಮಾತುಃ ಪುತ್ರಾನ್ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯಾಕೃತ ಹಿತಮಹಿತಂ ಮೇಽಪನುದ್ಯಾತ್ ಸ ಈಶಃ ॥೨೦॥
ರುಗ್ಮಿಣ್ಯಾ ನರ್ಮವಾಕ್ಯೈರರಮತ ಬಹುಭಿಃ ಸ್ತ್ರೀಜನೈರ್ಯೋಽಥ ಪುತ್ರಾ-
ನೇಕೈಕಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಪೇದೇ ದಶ ದಶ ರುಚಿರಾನ್ ಪೌತ್ರಕಾನಪ್ಯನೇಕಾನ್ ।
ಪೌತ್ರಸ್ಯೋದ್ವಾಹಕಾಲೇ ಬೃಷಕುಪಿತಬಲಾದ್ರುಗ್ಮಿಣಂ ಘಾತಯಿತ್ವಾ
ನಂದನ್ ಯೋಷಿದ್ಗಣೇನ ಪ್ರತಿಗ್ರಹಮಬಲಾಪ್ರೀತಿಕಾರೀ ಗತೀರ್ಮೇ ॥೨೧॥
ನಾನಾರತ್ನಪ್ರದೀಪ್ತಾಸಮವಿಭವಯುತದ್ವ್ಯಷ್ಟಸಾಹಸ್ರಕಾಂತಾ-
ಗೇಹೇಷ್ವಷ್ಟನ್ ಶಯಾನಃ ಕ್ವ ಚ ಜಪಮೃಗಯಾದೀನೀ ಕುರ್ವನ್ ಕ್ವಚಿಚ್ಚ ॥

ದೀವ್ಯನ್ನಕ್ಷೈರ್ಬ್ರುವಾಣಃ ಪ್ರವಚನಮಪರೈರ್ಮಂತ್ರಯನ್ನೇವಮಾದಿ-
ವ್ಯಾಪಾರಾನ್ ನಾರದಸ್ಯ ಪ್ರತಿಸದನಮಹೋ ದರ್ಶಯನ್ ನಃ ಸ ಪಾಯಾತ್॥೨೨॥
ಪ್ರಾತರ್ಥ್ಯಾಯನ್ ಪ್ರಸನ್ನಃ ಕೃತಿನಿಜವಿಹಿತಃ ಸತ್ಸಭಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಕೃಷ್ಣೋ
ದೂತಂ ರಾಜ್ಞಾಂ ಪ್ರತೋಷ್ಯಾಮರಮುನಿವಿದಿತಾಶೇಷಕೃತ್ಯಃ ಪ್ರಯಾಸೀತ್ ।
ಶಕ್ರಪ್ರಸ್ಥಂ ಚಮೂಭಿರ್ಬಹುವಿಭವಯುತಂ ಬಂಧುಭಿರ್ಮಾನಿತೋಽಯಂ
ಭೀಮೇನಾಪಾತ್ಯ ಬಾರ್ಹದ್ರಥಮಥ ನೃಪತೀನ್‌ಮೋಚಯನ್‌ಮೇ ಪ್ರಸೀದೇತ್ ॥೨೩॥
ಪುತ್ರಂ ರಾಜ್ಯೇಽಸ್ಯ ಕೃತ್ವಾ ಹೃತಶಿರಸಮಥೋ ಚೇದಿರಾಜಂ ವಿಧಾಯ
ಪ್ರೋದ್ಯಂತಂ ರಾಜಸೂಯಂ ಯಮಸುತವಿಹಿತಂ ಸಂಸ್ಥಿತಂ ಯೋ ವಿಧಾಯ।
ಶಕ್ರಪ್ರಸ್ಥಾತ್ ಪ್ರಯಾತೋ ನಿಜನಗರಮಮಸೌ ಸಾಲ್ವಭಗ್ನಂ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ
ಕದ್ರೋಘ್ನನ್ನಬ್ಧಿಗಂ ತಂ ಶಿವವರಬಲಿನಂ ಯಾನ್ ಪುರಂ ಪಾತುನಿತ್ಯಮ್ ॥೨೪॥
ವಿಪ್ರಾದಾಕರ್ಣ್ಯ ಧರ್ಮಂ ವನಗತಮನುಜೈಃ ಸಾಂತ್ವಯಿತ್ವೈತ್ಯಸರ್ವಾ-
ನಭ್ಯೇತ್ಯ ದ್ವಾರಕಾಂ ಯೋ ನೃಗಮಥ ಕುಜನಿಂ ದಿವ್ಯರೂಪಂ ಚಕಾರ ।
ಗತ್ವಾ ವೈದೇಹಗೇಹಂ ಕತಿಪಯದಿವಸಾಂಸ್ತತ್ರ ನೀತ್ವಾತಿಭಕ್ತ್ಯಾಂ
ಸಂತೋಷ್ಯ ದ್ವಾರಕಾಂ ಯಾನ್ ಬಹುಬಲಸಮಿತೋ ಯನ್ನುಪಪ್ಲಾವ್ಯಮವ್ಯಾತ್ ॥೨೫॥
ದೌತ್ಯಂ ಕುರ್ವನ್ನನಂತಾಃ ನಿಜರುಚಿರತನುರ್ದರ್ಶಯನ್ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟೇ-
ರ್ಗೀತಾತತ್ತ್ವೋಪದೇಶಾದ್ರಣಮುಖವಿಜಯಸ್ಯಾಚರನ್ ಸಾರಥಿತ್ವಮ್ ।
ನೀತ್ವಾ ಕೈಲಾಸಮೇನಂ ಪಶುಪತಿಮುಖತೋ ದಾಪಯಿತ್ವಾಸ್ತ್ರಮಸ್ಮೈ
ಭೀಮೇನಾಪಾತ್ಯ ದುಷ್ಟಂ ಕ್ಷಿತಿಪತಿಮಕರೋದ್ಧರ್ಮರಾಜಂ ತಮೀಡೇ ॥೨೬॥
ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಸ್ಥಾನಂ ಯದೂನಾಂ ಪ್ರಿಯಸಖಮಕೃತಾವಾಪ್ತಕಾಮಂ ಕುಚೇಲಂ
ಕುರ್ವನ್ ಕರ್ಮಾಶ್ವಮೇಧಂ ನಿಜಭವನಮಥೋ ದರ್ಶಯಿತ್ವಾರ್ಜುನಾಯ।
ಪುತ್ರಾನ್ ವಿಪ್ರಾಯ ದತ್ವಾಷಹಸಜಮಸೌ ದಂತವಕ್ತ್ರಂ ನಿಪಾತ್ಯ
ಪ್ರಾಪ್ಯಾಥ ದ್ವಾರನಾಂ ಸ್ವಾಂ ಸಮವತು ವಿಹರನ್ನುದ್ಧವಾಯೋಕ್ತತತ್ತ್ವಃ ॥೨೭॥
ರಕ್ಷನ್ ಲೋಕಾನ್ ಸಮಸ್ತಾನ್ ನಿಜಜನನಯನಾನಂದಕಾರೀ ನಿರಸ್ತಾ-
ವದ್ಯಃ ಸೌಖ್ಯೈಕಮೂರ್ತಿಃ ಸುರತರುಕುಸುಮೈಃ ಕೀರ್ಯಮಾಣೋಽಮರೇಂದ್ರೈಃ।
ಸಿದ್ಧೈರ್ಗಂಧರ್ವಪೂರ್ವೈರ್ಜಯಜಯವಚನೈಃ ಸ್ತೂಯಮಾತೋಽತ್ರ ಕೃಷ್ಣಃ
ಸ್ತ್ರೀಭಿಃ ಪುತ್ರೈಶ್ಚ ಪೌತ್ರೈಃ ಸ ಜಯತಿ ಭಗವಾನ್ ಸರ್ವಸಂಪತ್ಸಮೃದ್ಧಃ ॥೨೮॥
ಇತಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಚಾರಿತ್ರಮಂಜರೀ ಲೇಶತಃ ಕೃತಾ ।
ರಾಘವೇಂದ್ರೇಣ ಯತಿನಾ ಭೂಯಾತ್ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಸಾದದಾ ॥೨೯॥

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥಕೃತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಚಾರಿತ್ರ್ಯಮಂಜರೀ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ಚರಿತ್ರೆ

ಹಿಂದೆ ಮರೀಚಿಋಷಿಗಳಿಗೆ ಆರುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇವರು ಒಮ್ಮೆ ದೇವಲ ಮುನಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದರು. ಈ ದೇವಲ ಋಷಿಗಳು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೃಶರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಮರೀಚಿಪುತ್ರರು ಕಾಮಜ್ವರದಿಂದ ಕೃಶರಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿ, ಶಾಪಕ್ಕೆ ಈಡಾದರು. ದೇವಲಋಷಿಗಳು ಆರು ಮಂದಿ ಮರೀಚಿಪುತ್ರರಿಗೆ ದೈತ್ಯರಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಶಪಿಸಿದರು. ಈ ಆರು ಮಂದಿ ಮರೀಚಿಪುತ್ರರು ಮಹಾದೈತ್ಯರೆನಿಸಿದ ಕಾಲನೇಮಿಯ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಸ್ಮರ, ಉದ್ಗೀಥ, ಪರಿಷ್ವಂಗ, ಪತಂಗ, ಕ್ಷುದ್ರಭೃತ್, ಘೃಣೀ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಇವರು ಷಡ್ಗರ್ಭರೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದರು. ಅಸುರರಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಅಸುರ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವಧ್ಯರಾಗಬೇಕೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಈ ಆರುಮಂದಿಗೂ ಅವಧ್ಯತ್ವ ವರವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದನು. ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕಾಲನೇಮಿಯ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು. ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಏಕೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದಿರಿ? ಎಂದು ದೃಪ್ತನಾಗಿ ಶಾಪನೀಡಿದನು. ''ನೀವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರಿ. ಆಗ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಿ'' ಎಂದು.

ಈ ಆರುಮಂದಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ಅವಧ್ಯತ್ವವರವಿದೆ. ಆದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನಿಂದ ತಂದೆಯಿಂದಲೇ ಸಂಹಾರವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಶಾಪವಿದೆ. ಇವೆರಡನ್ನೂ ಸತ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತನು ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆ ದುರ್ಗಾದೇವಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ -

ದುರ್ಗಾ ತದಾ ತಾನ್ ಭಗವತ್ಪ್ರಚೋದಿತಾ
ಪ್ರಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ಪ್ರಚಕರ್ಷ ಕಾಯಾತ್ ।
ಕ್ರಮಾತ್ ಸಮಾವೇಶಯದಾಶು ದೇವಕೀ-
ಗರ್ಭಾಶಯೇ ತಾನ್ ನ್ಯಹನಚ್ಚ ಕಂಸಃ ॥

ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ದುರ್ಗೆಯು ಆ ಕಾಲನೇಮಿಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿದ್ರೆಗೊಳಿಸಿ ಅವರ ಶರೀರದಿಂದ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಸೆಳೆದಿದ್ದಾಳೆ. ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಗೊಳಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಈ ಷಡ್ಗರ್ಭರನ್ನು ಕಂಸನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೊಂದಿದ್ದಾನೆ.

ಕಾಲನೇಮಿಯ ಈ ಆರುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು ಪಾತಾಳಲೋಕದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಜೀವನನ್ನು ತೆಗೆದು ದುರ್ಗಾದೇವಿಯು ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ತನ್ನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ತಂದೆಯಾದ ಕಾಲನೇಮಿಯೇ ಕಂಸನಾದ ಕಾರಣ, ಈ ಆರುಜನರು ಕಂಸನಿಂದ ಮೃತರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಶಾಪ ಫಲಿಸಿದೆ. ಪುನಃ ಅದೇ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ನೀಡಿದ ಅವಧ್ಯತ್ವ ವರವೂ ಕೂಡ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿದೆ.

ಒಬ್ಬನನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆಯು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಒಂದು ಅಂಶದಿಂದ ಅವನ ಜೀವವನ್ನು ದೇಹದಿಂದ ಹೊರತೆಗೆದು ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ನವಮಾಸ ತುಂಬಿ ಶಿಶು ಹುಟ್ಟಿದ ವೇಳೆಗೆ ಕಂಸ ಅದನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಪುನಃ ಆ ಜೀವವನ್ನು ತಂದು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡುವವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಾಲ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಎದ್ದು, ಅವನು ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಷಡ್ಗರ್ಭನ ಸರದಿಯೂ ಹೀಗೆ. ಆರುಮಂದಿಯನ್ನು ದೇವಕಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಕಂಸನ ಕೈಯಿಂದ ದುರ್ಗೆಯು ವಧಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮುಂದೆ ಷಡ್ಗರ್ಭರು ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಪಾತಾಳಕಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೊಡ್ಡವನಾದಾಗ ಒಮ್ಮೆ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಕಿಯು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಆರುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಲು ಬಯಸಿದಾಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬಲಿಯ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಷಡ್ಗರ್ಭರ ಅವಧ್ಯ ಶರೀರವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿ ಶಿಶುರೂಪದಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಅವಧ್ಯತ್ವ ವರವನ್ನು, ದೇವಲಮಹರ್ಷಿಗಳ ಶಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ತಾನು ಕುಡಿದು ಉಳಿದ ದೇವಕಿಮಾತೆಯ ಎದೆಯ ಹಾಲನ್ನು ಆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನೀಡಿ, ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ.

ದೇವಕಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಮೊದಲ ಮಗನೇ ಕೀರ್ತಿವಂತ. ಇವನನ್ನು ವಸುದೇವನು ಕಂಸನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಕಂಸನು 'ಇದು ಎಂಟನೇ ಮಗುವಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ನಾನು ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದನು. ವಸುದೇವನು ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾರದರು ಕಂಸನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಪ್ರೇರಣೆ ಮಾಡಿದರು. ನಂದಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಇರುವವರೆಲ್ಲರೂ ದೇವತೆಗಳೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ನೀನು ಕಾಲನೇಮಿಯ ಸ್ವರೂಪನಾದವನು. ನಿನ್ನನ್ನು ವಿರೋಧ ಮಾಡುವುದೇ ಇವರೆಲ್ಲರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ ಜನಿಸಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಯಾವ ಮಗುವನ್ನು ಕೂಡ ಉಳಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಲೆಕ್ಕ ನಿನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ದೇವತಾಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದರು. ನಾರದರು ಹೊರಟುಹೋದ ಮೇಲೆ ಕಂಸನು ವಸುದೇವ-ದೇವಕಿಯರನ್ನು ಬಂಧನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹುಟ್ಟಿದ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಿರ್ದಯದಿಂದ ಕೊಂದು ಹಾಕಿದನು. ಕಾಲನೇಮಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದ ಕಂಸನು ಎಲ್ಲ ಯಾದವರನ್ನು ವಿರೋಧ ಮಾಡಿದನು. ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಉಗ್ರಸೇನರಾಜನನ್ನೂ ಕೂಡ ಬಂಧನದಲ್ಲಿಟ್ಟನು. ತಂದೆಯಿಂದಲೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯಭಾರ ನಡೆಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಷಡ್ಗರ್ಭರು ಕಾಲನೇಮಿಯ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಕಂಸನ ಕೈಯಿಂದ ಮೃತರಾದರು.

ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮೊದಲನೆಯ ಮಗು ಕೀರ್ತಿಮಾನ್. ಇವನನ್ನು ಕಂಸನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದನು. ಒಂದುವರ್ಷದ ಅನಂತರ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗು ಸುಷೇಣ. ಇವನನ್ನೂ ಕೂಡ ಕಂಸನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದನು. ಇದರಂತೆ ಭದ್ರಸೇನ, ಋಜು, ಸಮ್ಮರ್ದನ, ಭದ್ರ ಎಂಬ ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳು ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕನಿಕರವಿಲ್ಲದ ಕಂಸನು ತನ್ನ ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಕೊಂದು ಹಾಕಿದನು. ಇದರಿಂದ ವಸುದೇವ-ದೇವಕಿಯರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂಕಟವಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಅನನ್ಯವಾಗಿ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹೀಗಿರುವಾಗ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು.

ನೀನು ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಈ ಕೂಡಲೇ ಹೊರಡು. ವಸುದೇವನ ಪತ್ನಿಯಾದ ರೋಹಿಣಿಯು ನಂದಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಇರುವಳು. ವಸುದೇವನ ಉಳಿದ ಪತ್ನಿಯರು ಕಂಸನ ಭಯದಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನೀನು ದೇವಕಿಯ ಉದರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಶುಕ್ಲಕೇಶದ ಆವೇಶವುಳ್ಳ ಆದಿಶೇಷನ ಭ್ರೂಣಶರೀರವನ್ನು ಸೆಳೆಯಬೇಕು. ಅದನ್ನು ತಂದು ರೋಹಿಣಿಯ ಉದರದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ನಾನು ಕೃಷ್ಣಕೇಶವೆಂಬ ಸ್ವರೂಪಾಂಶದಿಂದ ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತೇನೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀನು ನಂದಗೋಪನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಯಶೋದೆಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಅವತಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ನೀನು ಭಕ್ತರ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವಳಾಗಿರುವಿ. ನೀನು ದುರ್ಗೆಯಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮಂದಿರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅನೇಕ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ದುರ್ಗೇತಿ ಭದ್ರಕಾಲೀತಿ ವಿಜಯಾ ವೈಷ್ಣವೀತಿ ಚ ।
ಕುಮುದಾ ಚಂಡಿಕಾ ಕೃಷ್ಣಾ ಮಾಧವೀ ಕನ್ಯಕೇತಿ ಚ ॥
ಮಾಯಾ ನಾರಾಯಣೀಶಾನಾ ಶಾರದೇತ್ಯಂಬಿಕೇತಿ ಚ ॥

ನಿನ್ನನ್ನು ಜನರು ದುರ್ಗೆ, ಭದ್ರಕಾಳೀ, ವಿಜಯಾ, ವೈಷ್ಣವೀ, ಕುಮುದಾ, ಚಂಡಿಕೆ, ಕೃಷ್ಣೆ, ಮಾಧವಿ, ಕನ್ಯಾ, ಮಾಯಾ, ನಾರಾಯಣೀ, ಈಶಾನಾ, ಶಾರದಾ, ಅಂಬಿಕಾ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ನೀನು ಬಲದೇವನನ್ನು ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಎಳೆದು ರೋಹಿಣಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿಡುವುದರಿಂದ ಇವನು ಸಂಕರ್ಷಣನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ರಾಮನೆಂದು, ವಿಶೇಷ ಬಲವಿರುವುದರಿಂದ ಭದ್ರನೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ''ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ!'' ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಳು. ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ ನಮಸ್ಕಾರ

ಮಾಡಿದಳು. ಕೂಡಲೇ ಭೂಮಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದಳು. ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆಯೇ ಮಾಡಿದಳು.

ಮಥುರಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ದೇವಕಿ ಇರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದಳು. ಮೂರು ತಿಂಗಳ ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ತೆಗೆದು ರೋಹಿಣಿಯ ಉದರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದಳು. ಆದರೆ ಅಸುರ ಜನರು ದೇವಕಿಗೆ ಗರ್ಭಪಾತವಾಯಿತೆಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡರು.

ಕಂಸನು ವಸುದೇವ-ದೇವಕಿಯರನ್ನು ಯಾವಾಗ ಬಂಧನದಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದನೋ ಆಗ ವಸುದೇವನು ತನ್ನ ಉಳಿದ ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ದೂರ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು. ಅವರಲ್ಲಿ ರೋಹಿಣಿಯೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬಳು. ನಂದಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಇವಳು ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ರೋಹಿಣಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯು ಬಲದೇವನ ಗರ್ಭವನ್ನು ಇಟ್ಟದ್ದು ಕಂಸನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಹಿಂದೆ ಶೇಷದೇವರು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಹಾಗೂ ರಾಮದೇವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆದರ ಫಲವಾಗಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಜೇಷ್ಠನಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ರೋಹಿಣಿಯ ಉದರದಲ್ಲಿ ೭ ತಿಂಗಳು ಇದ್ದು ಅನಂತರ ಬಲಭದ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ವಸುದೇವ ದೇವಕಿಯರು ಶೇಷದೇವರನ್ನು ಮಗನನ್ನಾಗಿ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರು. ರೋಹಿಣಿಯೂ ಕೂಡ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆವೇಶವುಳ್ಳ ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಇದರ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಶುಕ್ಲಕೇಶಾವೇಷವುಳ್ಳ ಶೇಷದೇವರು ದೇವಕಿಗೂ ಹಾಗೂ ರೋಹಿಣಿಗೂ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು.

ಭಗವಂತನು ಶುಕ್ಲಕೇಶದಿಂದ ಆ ಬಲಭದ್ರನಲ್ಲಿ ಆವಿಷ್ಟನಾದನು. ಬಲಭದ್ರನು ರೋಹಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ನಂದಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿದನು.

ಸ ತತ್ರ ಮಾಸತ್ರಯಮುಷ್ಯ ದುರ್ಗಯಾऽ-
ಪವಾಹಿತೋ ರೋಹಿಣೀಗರ್ಭಮಾಶು ।
ನಿಯುಕ್ತಯಾ ಕೇಶವೇನಾಥ ತತ್ರ
ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಮಾಸಾನ್ ಸಪ್ತಜಾತಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಮ್ ॥

ಶೇಷದೇವರು ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ವಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯು ಅವನನ್ನು ರೋಹಿಣಿಯ ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಏಳು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ವಾಸಮಾಡಿ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು.

ಆಜ್ಞಾಪಯಾಸಮಾಸ ಪುರಾ ಸ ಶೇಷಂ
ಜಜ್ಞೇ ಸ ರೋಹಿಣ್ಯುದರೋದಯಾದ್ರೇಃ ।
ಸಂ-ಪ್ರೇಷಯಂತಿ ಸ್ಮ ನರೈರ್ನರೇಂದ್ರಾಃ
ಶಯ್ಯಾಂ ಸ್ವ-ಕೀಯಾಂ ಪುರತಃ ಪ್ರಯಾಣೇ ॥ (ರು.ವಿ.೧-೨೬)

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಾಜರು ತಾವು ಪ್ರಯಾಣ ಮೊದಲು ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಆಳುಗಳ ಮೂಲಕ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯಾದ ಶೇಷದೇವರನ್ನು ಮೊದಲು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅದರಂತೆ ರೋಹಿಣಿದೇವಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಷದೇವರು ಬಲರಾಮನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಚಂದ್ರನು ಉದಯಪರ್ವತದಿಂದ ಉದಯಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು.

ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನ ಪ್ರವೇಶ

ಅಖಿಲಾಂಡಕೋಟಿಬ್ರಹ್ಮಾಂಡನಾಯಕನಾದ ದೇವದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ತಲೆಯ ಕಪ್ಪುಕೂದಲಿನ ರೂಪದಿಂದ ವಸುದೇವನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದನು. ಭಗವಂತನ ಯಾವುದೇ ಅವಯವಗಳಿಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಪುರುಷಾಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಕಪ್ಪುಕೂದಲು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮನ್ಮಥನಿಗೂ ಮನ್ಮಥನಂತೆ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿತ್ತು. ಪರಮಪುರುಷನಾದ ಭಗವಂತನ ತೇಜಸ್ಸು ಯಾವಾಗ ವಸುದೇವನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿತೋ, ಆಗ ವಸುದೇವನು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದನು. ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠಶಾಲಿಯಾದನು. ಅನಂತರ ವಸುದೇವನು ಅಚ್ಯುತಾಂಶನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ದೇವಕಿಯ ಉದರದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದನು. ದೇವಕಿಯು ಆ ಅಚ್ಯುತನನ್ನು ತನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದಳು. ಇಲ್ಲಿಯ ತನಕ ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತಳಾದ ದೇವಕಿಯು ಕಾಂತಿಹೀನಳಾಗಿದ್ದಳು. ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಜಗದುದರನನ್ನು ತನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದಳೋ, ಆಗಿನಿಂದಲೇ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದಳು.

ಕಾಂತಿಯುಕ್ತಳಾದ ತನ್ನ ತಂಗಿಯಾದ ದೇವಕಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕಂಸನಿಗೆ ವಿಸ್ಮಯವಾಯಿತು. ಭಗವಂತನು ಇವಳ ಉದರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವುದು ನಿಶ್ಚಯ. ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಕಳಂಕವನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ವಧೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ತಂಗಿಯೂ ಆಗಿರುವ ಕಾರಣ ಅವಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದು ಆಯುಷ್ಯ-ಹಾನಿಕರವಾಗಿದೆಯೆಂದು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿದನು. ದೇವಕಿಯನ್ನು ಕಂಸನು ಆಗಲೇ ಕೊಂದುಬಿಡಬಹುದಿತ್ತು. ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಘೋರವಾದ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಇದು ಹರಿಯ ಇಚ್ಛೆ.

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವತರಿಸುವುದನ್ನೇ ಕಾದು ಕುಳಿತನು. ಕುಳಿತಾಗ, ನಿಂತಾಗ, ಮಲಗಿದಾಗ, ತಿಂದಾಗ, ತಿರುಗಾಡುವಾಗ, ನೀರುಕುಡಿಯುವಾಗ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ಯೋಚನೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಬಹಳ ಭಯಭೀತನಾದನು. ಕಂಸನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಯ ಆವರಿಸಿತು.

ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಜಗದೊಡೆಯನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳು ಬಂದು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ಇದುವೇ ಗರ್ಭಸ್ತುತಿ. (ಈ ಗರ್ಭಸ್ತುತಿಯು ಭಾಗವತದ ದಶಮಸ್ಕಂಧದ ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಗರ್ಭದ ರಕ್ಷಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಉತ್ತಮ ಸಂತತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಅರ್ಥಸಹಿತವಾಗಿ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಬೇಕು.)

ಗರ್ಭಸ್ತುತಿ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ರುದ್ರದೇವರು, ನಾರದಾದಿಗಳು, ಸಕಲದೇವತೆಗಳು, ದೇವತೆಗಳ ಅನುಚರರು ದೇವಕಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದರು, ಸ್ತುತಿಸಿದರು, ಆರಾಧನೆಗೈದರು ನಮಿಸಿದರು.

ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪನಿಗೆ ನಮೋನಮಃ

ಸತ್ಯವ್ರತಂ ಸತ್ಯಪರಂ ತ್ರಿಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಯೋನಿಂ ನಿಹಿತಂ ಚ ಸತ್ಯೇ।
ಸತ್ಯಸ್ಯ ಸತ್ಯಮುತ ಸತ್ಯನೇತ್ರಂ ಸತ್ಯಾತ್ಮಕಂ ತ್ವಾಂ ಶರಣಂ ಪ್ರಪನ್ನಾಃ॥

ಓ ಭಗವಂತನೇ! ನೀನು ಪೂರ್ಣವಾದ ಆನಂದಜ್ಞಾನ- ಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವಿ. ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳುವ ನಿಯಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಜವಾದ ಸತ್ಯವತ್ರ ಎಂದರೆ ನೀನೊಬ್ಬನೇ. ಸತ್ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಪೃಥ್ವಿ, ಅಪ್, ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಂದ ತ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ವಾಯು-ಆಕಾಶಗಳಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸತ್ಯ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸತ್ಯ ಎನಿಸುವ ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಕಾರಣ ನಿನ್ನನ್ನು ಸತ್ಯಪರ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮೂರು ವೇದಗಳ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥನಾದ ಕಾರಣದಿಂದ ಮೂರ ಲೋಕಗಳು ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೂ ನೀನು ನಾಶವಾಗದ ಕಾರಣದಿಂದ ನೀನು 'ತ್ರಿಸತ್ಯ' ಎನಿಸುವಿ. ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಮೂಲಕಾರಣನಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ನೀನು ಸತ್ಯಸ್ಯ ಯೋನಿ ಎನಿಸಿರುವಿ. ಸತ್ಯಭೂತವಾದ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ- ದೇವರು ಸತ್ಯ ಎನಿಸುವರು. ಆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ನೀನು ಸತ್ಯೇ ನಿಹಿತ ಎನಿಸುವಿ. ಸತ್ಯಭೂತವಾದ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಸತ್ಯವನ್ನು = ಉತ್ತಮವಾದ ಆನಂದಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದ 'ಸತ್ಯಸ್ಯ ಸತ್ಯ' ಎನಿಸುವಿ. ಸತ್ಯಭೂತವಾದ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ನೀನು ನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ಸತ್ಯನೇತ್ರ ಎನಿಸುವಿ. ಸತ್ಯಭೂತವಾದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಆತ್ಮನ ಸುಖಕ್ಕೆ ನೀನು ಕಾರಣನಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ 'ಸತ್ಯಾತ್ಮಕ' ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿ. ಇಂಥ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾಗಿ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಿದ್ದೇವೆ. ನಿನ್ನನ್ನೇ ಅಚಲವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದೇವೆ.

ಜಗದ್‌ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಆಶ್ರಯ

ಏಕಾಯನೋಽಸೌ ದ್ವಿಫಲಸ್ತ್ರಿಮೂಲಶ್ಚತೂರಸಃ ಪಂಚಶಿಖಃ ಷಡಾತ್ಮಾ।
ಸಪ್ತತ್ವಗಷ್ಟವಿಟಪೋ ನವಾಕ್ಷೋ ದಶಚ್ಛದೀ ದ್ವಿಖಗೋ ಹ್ಯಾದಿವೃಕ್ಷಃ ॥

ಈ ಜಗತ್ತೇ ಒಂದು ವೃಕ್ಷ. ಅದರ ತಾಯಿ ಬೇರು ಮೂಲ ಪ್ರಕೃತಿ. ಪ್ರವೃತ್ತಕರ್ಮ ಹಾಗೂ ನಿವೃತ್ತಕರ್ಮಗಳು ಎರಡು ಹಣ್ಣುಗಳು. ಸತ್ವ, ರಜಸ್ಸು, ತಮಸ್ಸು ಎಂಬ ಮೂರು ಗುಣಗಳು ಹೊಸದಾದ ಮೂರು ಬೇರುಗಳು. ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷ ಎಂಬ ಇವು ನಾಕು ಹಣ್ಣಿನ ರಸಗಳು. ಶಬ್ದ, ಸ್ಪರ್ಶ, ರೂಪ, ರಸ, ಗಂಧ ಎಂಬ ಐದು ವಿಷಯಪದಾರ್ಥಗಳೇ ಐದು ರೆಂಬೆಯಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದ ಬೇರುಗಳು. ಭ್ರೂಣಾವಸ್ಥೆ, ಭ್ರೂಣದಿಂದ ಶರೀರದ ಮಾರ್ಪಾಡು. ಶರೀರದ ಬೆಳವಣಿಗೆ. ಶರೀರದ ರೂಪಾಂತರ, ಶರೀರದ ಕ್ಷಯ, ಶರೀರದ ಮರಣ. ಈ ಆರು ಅವಸ್ಥೆಗಳು, ಆರು ಸ್ವಭಾವಗಳು. ತ್ವಕ್, ಚರ್ಮ, ಮಾಂಸ, ಮಜ್ಜ, ಮೇಧ, ಅಸ್ಥಿ ಇವು ಏಳು ತೊಗಟೆಗಳು. ದೇವ, ಗಂಧರ್ವ, ದಾನವ, ರಾಕ್ಷಸ, ಪಿಶಾಚ, ತಿರ್ಯಕ್, ಮನುಷ್ಯ, ಸ್ಥಾವರ ಇವು ಎಂಟು ಕೊಂಬೆಗಳು. ಎರಡು ಕಣ್ಣು, ಎರಡು ಕಿವಿ, ಎರಡು ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆ, ಬಾಯಿ, ಮಲ-ಮೂತ್ರ ದ್ವಾರಗಳೆಂಬುದೇ ಒಂಬತ್ತು ಪೊಟರೆಗಳು. ಪಂಚಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ಪಂಚಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೇ ಹತ್ತು ಎಲೆಗಳು. ಪ್ರವೃತ್ತಕರ್ಮ, ನಿವೃತ್ತಕರ್ಮ ಎಂಬ ಎರಡು ಹಕ್ಕಿಗಳು ಈ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿವೆ. ಈ ವೃಕ್ಷವೇ ಆದಿವೃಕ್ಷ ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಆದಿವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಆಶ್ರಯನಾಗಿರುವಿ.

ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ-ಸಂಹಾರಕ ನೀನೊಬ್ಬನೇ!

ತ್ವಮೇಕ ಏವಾಸ್ಯ ಸತಃ ಪ್ರಸೂತಿಃ
ಸ್ಥಾನಂ ನಿಧಾನಂ ತ್ವಮನುಗ್ರಹಶ್ಚ ।
ತ್ವನ್ಮಾಯಯಾ ಸಂವೃತಚೇತಸಸ್ತ್ವಾಂ
ಪಶ್ಯಂತಿ ನಾನಾ ನ ವಿಪಶ್ಚಿತೋ ಯೇ ॥

ಸತ್ಯಭೂತವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ನೀನು ಒಬ್ಬನೇ ಕಾರಣಕರ್ತನಾಗಿರುವಿ. ಜಗತ್ತಿನ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ನಿನಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಇದರ ಸಂಹಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ನಿನಗೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಮುಖ್ಯ ಆಧಾರ. ಆದರೆ ಮೋಹಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ-ಸಂಹಾರಕರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹಾಗೇ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಕ್ತರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಿ

ಬಿಭರ್ಷಿ ರೂಪಾಣ್ಯವಬೋಧ ಆತ್ಮನ್
ಕ್ಷೇಮಾಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಚರಾಚರಸ್ಯ ।
ಸತ್ತ್ವೋಪಪನ್ನಾನಿ ಸುಖಾವಹಾನಿ
ಸತಾಮಭದ್ರಾಣಿ ಮುಹುಃ ಖಲಾನಾಮ್ ॥

ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ನೀನು ಚೇತನಾಚೇತನಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಪಂಚದ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡುವಿ. ಆ ಎಲ್ಲ ಅವತಾರಗಳು ದುರ್ಜನರಿಗೆ ದುಃಖಪ್ರದವಾಗಿವೆ. ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಸುಖಪ್ರದವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಸಕಲ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ. ಇಂಥ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಭಕ್ತರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ನೀನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವಿ.

ಸಂಸಾರ ದಾಟಲು ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳೇ ಎನ್ನ ನೌಕೆ

ತ್ವಯ್ಯಂಬುಜಾಕ್ಷಾಖಿಲಸತ್ತ್ವಧಾಮ್ನಿ
ಸಮಾಧಿನಾಽವೇಶಿತಚೇತಸೋ ಯೇ ।
ತ್ವತ್ಪಾದಪೋತೇನ ಮಹತ್ಕೃತೇನ
ಕುರ್ವಂತಿ ಗೋವತ್ಸಪದಂ ಭವಾಬ್ಧಿಮ್ ॥

ಅರವಿಂದದಳಾಯತಾಕ್ಷನೇ! ಸಮಸ್ತ ಚೇತನಗಳಿಗೆ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಆಧಾರನಾಗಿರುವಿ. ಯಾವ ಭಕ್ತನು ಅಚಲವಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವನೋ, ಅವನು ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳೆಂಬ ನೌಕೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟುವನು. ಸಣ್ಣ ತೊರೆಯನ್ನು ಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಹೇಗೆ ದಾಟಬಹುದೋ, ಅದರಂತೆ ಅನಂತವಾದ ಈ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಅಪಾರವಾದ ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ಕರುವಿನ ಹೆಜ್ಜೆಯಷ್ಟು ಮಡಿಕೊಂಡು ಸುಲಭವಾಗಿ ದಾಟಬಹುದು.

ನಿನ್ನ ಪಾದನೌಕೆಯನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡಲಾರೆ

ಸ್ವಯಂ ಸಮುತ್ತೀರ್ಯ ಸುದುಸ್ತರಂ ದ್ಯುಮನ್
ಭವಾರ್ಣವಂ ಭೀಮಮದಭ್ರಸೌಹೃದಾಃ ।

ಭವತ್ಪದಾಂಬೋರುಹನಾವಮತ್ರ ತೇ
ನಿಧಾಯ ಯಾತಾಃ ಸದನುಗ್ರಹೋ ಭವಾನ್ ॥

ಓ ವಿಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೇ! ಜ್ಞಾನಿಜನರು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪರಮಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬೇರೆಯವರಿಂದ ದಾಟಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಭಯಾನಕವಾದ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ದಾಟುತ್ತಾರೆ. ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ, ನಿನ್ನ ಪಾದನೌಕೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಾನು ಆ ನೌಕೆಯನ್ನು ಏರಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವ ನಿನ್ನನ್ನೇ ನಾವು ಶರಣಾಗತರಾಗಿದ್ದೇವೆ.

ಅಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸ್ಥಿತಿ ಎನಗೆ ಬೇಡ

ಯೇಽನ್ಯೇಽರವಿಂದಾಕ್ಷ ವಿಮುಕ್ತಮಾನಿನ- ಸ್ತ್ವಯ್ಯಸ್ತಭಾವಾದವಿಶುದ್ಧಬುದ್ಧಯಃ ।
ಆರುಹ್ಯ ಕೃಚ್ಛ್ರೇಣ ಪರಂ ಪದಂ ತತಃ
ಪತ್ಯಂತಧೋ ನಾದೃತಯುಷ್ಮದಂಘ್ರಯಃ ॥

ಕಮಲಾಕ್ಷನೇ ! ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಎಂದಿಗೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ತಾವೇ ಮುಕ್ತರಾಗಿದ್ದೇವೆಂದು ಬೀಗುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರಮಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಇವರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪುನಃ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಯಾವ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲ

ತಥಾ ನ ತೇ ಮಾಧವ ತಾವಕಾಃ ಕ್ವಚಿದ್
ಭ್ರಶ್ಯಂತಿ ಮಾರ್ಗಾತ್ ತ್ವಯಿ ಬದ್ಧಸೌಹೃದಾಃ ।
ತ್ವಯಾಭಿಗುಪ್ತಾ ವಿಚರಂತಿ ನಿರ್ಭಯಾ ವಿನಾಯಕಾನೀಕಪಮೂರ್ಧಸು ಪ್ರಭೋ ॥

ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯೇ ! ಯಾವ ಭಕ್ತನು ಅಚಲವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನೇ ನಂಬಿ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ, ಆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನನಾಗುತ್ತಾನೋ, ಅವನಿಗೂ ಎಂದೂ ಚ್ಯುತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ನಿರಂತರ ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಾನೆ. ಎಂಥ ವಿಘ್ನಗಳು ಬಂದರೂ ಎದುರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ವಿಘ್ನಗಳ ಕಡಲನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಶರೀರವು ಸಾಧನೆಗೆ ಮುಖ್ಯ ತಾಣ

ಸತ್ತ್ವಂ ವಿಶುದ್ಧಂ ಶ್ರಯತೇ ಭವಾನ್ ಸ್ಥಿತೌ

ಶರೀರಿಣಾಂ ಶ್ರೇಯ ಉಪಾಯನಂ ವಪುಃ ।

ವೇದಕ್ರಿಯಾಯೋಗತಪಃಸಮಾಧಿಭಿಃ

ತವಾರ್ಹಣಂ ಯೇನ ಜನಃ ಸಮೀಹತೇ ॥

ಸ್ಥಿತಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಸತ್ವಾತ್ಮಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೀನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವಿ. ಭಕ್ತರಿಗೆ ಶರೀರವು ತಮ್ಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ಯೋಗ, ತಪಸ್ಸು, ಸಮಾಧಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಭಕ್ತರು ತಮ್ಮ ಶರೀರವನ್ನು ನಿನ್ನ ಆರಾಧನೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಧನ್ಯರಾಗುವರು.

ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವವನು ನೀನೇ

ಸತ್ತ್ವಂ ನ ಚೇದ್ಧಾತರಿದಂ ನಿಜಂ ಭವೇತ್ ವಿಜ್ಞಾನಮಜ್ಞಾನಭಿದಾಪ ಮಾರ್ಜನಮ್ ।

ಗುಣಪ್ರಕಾಶೈರನುಮೀಯತೇ ಭವಾನ್

ಪ್ರಕಾಶತೇ ಯಸ್ಯ ಚ ಯೇನ ವಾಽಗುಣಃ ॥

ಓ ಕರುಣಾತ್ಮನೇ ! ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಶರೀರವು ನಿನ್ನ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅಜ್ಞಾನದ ಲೇಪವನ್ನೂ ಕೂಡ ಅದು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಶುದ್ಧವಾದ ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿದೆ. ಅಂಥ ಜ್ಞಾನಪ್ರಕಾಶ ಹೊಂದಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಜಿಜ್ಞಾಸುವು ಯಥಾರ್ಥವಾದ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದೇ ಯಾರಿಗೂ ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಸನ್ನಿಧಾನವೇ ಮುಖ್ಯಕಾರಣ.

ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೇ ಏನೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ

ನ ನಾಮ ರೂಪೇ ಗುಣಕರ್ಮಜನ್ಮಭಿರ್ನಿರೂಪಿತವ್ಯೇ ತವ ತಸ್ಯ ಸಾಕ್ಷಿಣಃ ।

ಮನೋವಚೋಭ್ಯಾಮನುಮೇಯವರ್ತ್ಮನೋ

ದೇವಕ್ರಿಯಾಯಾಃ ಪ್ರತಿಯಂತ್ಯಥಾಪಿ ಹಿ ॥

ಓ ದೇವೋತ್ತಮನೇ! ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು, ಕರ್ಮಗಳನ್ನು, ಅವತಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಕೂಡ ಅಲೌಕಿಕವಾಗಿವೆ. ತಿಳಿಯುವುದಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಮಾತಿನಿಂದಲೂ ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿದಿದ್ದನ್ನೂ ಹೇಳಲೂ ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವೇ ಬೇಕು. ನಾಮಾರೂಪಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಕಾಣಲು ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯ. ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದಷ್ಟೇ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ನಾವು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಆದಕ್ಕೂ ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವೇ ಬೇಕು. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಷ್ಟೇ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಪ್ರವೃತ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಯಾರಿಗೆ ಸಂಸಾರವಿಲ್ಲ

ಶೃಣ್ವನ್ ಗೃಣನ್ ಸಂಸ್ಮರಯಂಶ್ಚ ಚಿಂತಯನ್
ನಾಮಾನಿ ರೂಪಾಣಿ ಚ ಮಂಗಲಾನಿ ತೇ ।
ಕ್ರಿಯಾಸು ಯಸ್ತ್ವಚ್ಚರಣಾರವಿಂದಯೋ-
ರಾವಿಷ್ಟಚಿತ್ತೋ ನ ಭವಾಯ ಕಲ್ಪತೇ ॥

ಮಂಗಳಕರವಾದ ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ, ರೂಪಸ್ಮರಣೆ, ಕ್ರಿಯಾಸ್ಮರಣೆಗಳನ್ನು ಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ನಿನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಯಾರು ಶ್ರವಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಯಾರು ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆ ಧ್ಯಾನಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಯಾರು ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೋ, ಅವನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೀನೇ ನಮ್ಮೊಳಗೆ ನಿಂತು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ನೀನೇ ಉಪಾಸ್ಯನೂ ಉಪಾಸಕನೂ ಆಗಬೇಕು. ನಾನು ಎಂಬುದು ಕೇವಲ ನಿಮಿತ್ತ. ನೀನು ಮಾತ್ರ ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದು ತಿಳಿದವನಷ್ಟೇ ನಿಜವಾದ ಸಾಧಕನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ನಿನ್ನ ಅವತಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ

ದಿಷ್ಟ್ಯಾ ಹರೇಽಸ್ಯಾ ಭವತಂ ಪದೋ ಭುವೋ
ಭಾರೋಽಪನೀತಸ್ತವ ಜನ್ಮನೇಶಿತುಃ ।

ದಿಷ್ಟ್ಯಾಂಕಿತಾಂ ತ್ವತ್ಪದಕೈಃ ಸುಶೋಭನೈ-
ರ್ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮ ಗಾಂ ದ್ಯಾಂ ಚ ತಾವನುಕಂಪಿತಾಮ್ ॥

ಶ್ರೀಹರಿಯೇ! ನಿನ್ನ ಅವತಾರದಿಂದ ಭೂಭಾರವು ನಾಶವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಅವತಾರದ ಕ್ಷಣಗಳು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಹರ್ಷವುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಸುಂದರವಾದ ಧ್ವಜವಜ್ರಾಂಕುಶಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಿನ್ನ ಕೋಮಲವಾದ ಪಾದಗಳ ಹೆಜ್ಜೆಗಳ ಗುರುತು ಯಾವಾಗ ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತದೋ ಅದನ್ನು ನಾವು ಯಾವಾಗ ಕಣ್ತುಂಬ ನೋಡುತ್ತೇವೋ! ಎಂಬ ಕಾತರದಿಂದ ಇದ್ದೇವೆ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಹರ್ಷ ಪಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಜನನ ಮರಣಗಳು ನಿನಗಿಲ್ಲ

ನ ತೇ ಭವಸ್ಯೇಶ ಭವಸ್ಯ ಕಾರಣಂ
ವಿನಾ ವಿನೋದಂ ಬತ ತರ್ಕಯಾಮಹೇ ।
ಭವೋ ನಿರೋಧಃ ಸ್ಥಿತಿರಪ್ಯವಿದ್ಯಯಾ
ಕೃತಾ ಯತಸ್ತ್ವಯ್ಯಭಯಾಶ್ರಯಾತ್ಮನಿ ॥

ನಿನ್ನ ಅವತಾರವೇ ಒಂದು ಲೀಲೆ. ನಿನಗೆ ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ, ಮರಣವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ರಕ್ಷಣೆಯೂ ನಿನಗಿಲ್ಲ. ಸಂಸಾರಗಳಿಗೆ ಜನನ-ಮರಣಗಳಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ನೀಡುವ ಸಕಲ ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ನೀಡುವ ನಿನಗೆ ಜನನ ಮರಣ ಇರಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ? ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದಷ್ಟೇ ಸಂಸಾರಿಗಳು ಜನನ-ಮರಣಾದಿಗಳಿಂದ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭೂಭಾರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸು

ಮತ್ಸ್ಯಾಶ್ವಕಚ್ಛಪನೃಸಿಂಹವರಾಹಹಂಸ-
ರಾಜನ್ಯವಿಪ್ರವಿಬುಧೇಷು ಕೃತಾವತಾರಃ ।
ತ್ವಂ ಪಾಸಿ ನಸ್ತ್ರಿಭುವನಂ ಚ ತಥಾಧುನೇಶ
ಭಾರಂ ಭುವೋ ಹರ ಯದೂತ್ತಮ ವಂದನಂ ತೇ ॥

ಯದುಕುಲೋತ್ತಮನೇ ! ನೀನು ಮತ್ಸ್ಯ, ಹಯಗ್ರೀವ, ಕೂರ್ಮ, ನರಸಿಂಹ, ವರಾಹ, ಹಂಸ, ಪರಶುರಾಮ, ಶ್ರೀರಾಮ, ವಾಮನ, ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಅವತಾರಗಳನ್ನು

ಧರಿಸಿರುವಿ. ತನ್ಮೂಲಕವಾಗಿ ಸಜ್ಜನರನ್ನು, ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿರುವಿ. ಇದರಂತೆ ಪ್ರಕೃತ ಕೃಷ್ಣನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಪೃಥಿವಿಯ ಭಾರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸು. ನಿನಗೆ ನಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕದ ಅನೇಕ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

ದೇವಕಿ ! ಹೆದರಬೇಡ

ದಿಷ್ಟ್ಯಾಽಂಬ ತೇ ಕುಕ್ಷಿಗತಃ ಪರಃ ಪುಮಾನ್

ಅಂಶೇನ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಾನ್ ಭವಾಯ ನಃ ।

ಮಾಭೂದ್ಭಯಂ ಭೋಜಪತೇರ್ಮುಮೂರ್ಷೋ-

ರ್ಗೋಪ್ತಾ ಯದೂನಾಂ ಭವಿತಾ ತವಾತ್ಮಜಃ ॥

ತಾಯಿ ದೇವಕಿಯೇ ! ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಪರಮಪುರುಷನಾದ ಭಗವಂತನು ಸ್ವರೂಪಾಂಶದಿಂದ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ಉದರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ. ದುಷ್ಟನಾದ ಕಂಸನು ಮುಂದೆ ಸಾಯುವವನಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಭಯ ಪಡಬೇಡ. ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಹಾಗೂ ನಿಮ್ಮ ಯದುಕುಲವನ್ನು ಆ ಭಗವಂತನೇ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಇತ್ಯಭಿಷ್ಟೂಯ ಪುರುಷಂ ಯದ್ರೂಪಮನಿದಂ ಯಥಾ । ಬ್ರಹ್ಮೇಶಾನೌ ಪುರೋಧಾಯ ದೇವಾಃ ಪ್ರತಿಯಯುರ್ದಿವಮ್॥

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ದಶಮಸ್ಕಂಧೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ
ತೃತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಯಾವ ಭಗವಂತನ ರೂಪವು ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆಯೋ? ಅಂಥ ಪರಮಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ-ರುದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದರು. ಬಂದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ರಸಘಳಿಗೆ

ದ್ವಾಪರಯುಗ ಮುಗಿಯಲು ಕೇವಲ ಎಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷ ಉಳಿದಿದೆ. ಅದೊಂದು ಚಾಂದ್ರಮಾನದ ಶ್ರಾವಣಮಾಸ. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಿಂದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ ಮಾಸವನ್ನು ಲೆಕ್ಕ

ಹಾಕಿದಾಗ ಭಾದ್ರಪದವೂ ಹೌದು. ಶ್ರಾವಣವೂ ಹೌದು. ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ. ಅಷ್ಟಮೀ ತಿಥಿ. ರಾತ್ರಿಯ ನಡುಮಧ್ಯಕಾಲ. ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ಯದ ತಿಥಿ. ಹರ್ಷಣ ಯೋಗ. ವೃಷಭಲಗ್ನ. ಭವಕರಣ. ಬುಧವಾರ. ಚಂದ್ರವಂಶ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಚಂದ್ರೋದಯದ ಆಗಮನದ ನಿರೀಕ್ಷೆ. ಗೌತಮರ ಶಾಪದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸಾತ್ವಿಕಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಅಜ್ಞಾನದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಡುರಾತ್ರಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ ಕತ್ತಲು. ಕಂಸನ ಸೆರೆಮನೆ. ಅದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾಹರಿಭಕ್ತರಾದ ವಸುದೇವ - ದೇವಕಿಯರು. ಇವರು ತದೇಕಾಗ್ರಮನದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ಮಂಗಲಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಕಡುಕತ್ತಲಿನ ಸೆರೆಮನೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವಕಿಯ ಉದರದಿಂದ ಭಗವಂತನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಗಿ ಅವತಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ –

ಯಸ್ಮಿನ್ನಬ್ದೇ ಭಾದ್ರಪದೇ ಸ ಮಾಸೇ ಸಿಂಹಸ್ಥಯೋರ್ಗುರುರವ್ಯೋಃ ಪರೇಶಃ ।
ಉದೈತ್ತತಃ ಫಾಲ್ಗುನೇ ಫಲ್ಗುನೋಽಭೂದ್ಗತೇ ತತೋ ಮಾದ್ರವತೀ ಬಭಾಷೇ ॥

ತಾ.ನಿ. ೧೨-೧೨೦

ಗುರು ಮತ್ತು ರವಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸಿಂಹರಾಶಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅವತರಿಸಿದನು. ಅದೇ ವರ್ಷದ ಫಾಲ್ಗುನಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನು ಜನಿಸಿದನು. ಅದರ ನಂತರ ಮಾದ್ರವತಿಯು ಪಾಂಡುವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

ತಮದ್ಭುತಂ ಬಾಲಕಮಂಬುಜೇಕ್ಷಣಂ
ಚತುರ್ಭುಜಂ ಶಂಖಗದಾದ್ಯುಧಾಯುಧಮ್ । ಶ್ರೀವತ್ಸಲಕ್ಷ್ಮಂ ಗಲಶೋಭಿಕೌಸ್ತುಭಂ
ಪೀತಾಂಬರಂ ಸಾಂದ್ರಪಯೋದಸೌಭಗಮ್ ॥

ಅವತರಿಸಿದ ಬಾಲಕನು ಅದ್ಭುತವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಕಮಲದಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳು ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿವೆ. ನಾಕು ಭುಜಗಳಿವೆ. ಕ್ರಮವಾಗಿ ಚಕ್ರ, ಶಂಖ, ಗದಾ,

ಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸದ ಚಿಹ್ನೆಯು ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವಾಗಿದೆ. ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿಯು ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದೆ. ಪುಟಕ್ಕಿಟ್ಟ ಚಿನ್ನದಂತೆ ಪೀತಾಂಬರವು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸಾಂದ್ರವಾದ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಕಾಂತಿಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಅನೇಕಸೂರ್ಯಾಭಕಿರೀಟಯುಕ್ತೋವಿದ್ಯುತ್ಪ್ರಭೇ ಕುಂಡಲೇ ಧಾರಯಂಶ್ಚ ।
ಪೀತಾಂಬರೋ ವನಮಾಲೀ ಸ್ವನಂತಸೂರ್ಯೋರ್ರುದೀಪ್ತಿರ್ದದೃಶೇ ಗುಣಾರ್ಣವಃ ॥
ತಾ.ನಿ. ೧೨-೬೫

ಅವತರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅನಂತಸೂರ್ಯರ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಮೀರಿಸುವ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಕಿವಿಯ ಎರಡು ಕುಂಡಲಗಳು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ. ಪೀತಾಂಬರವನ್ನುಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ವನಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅನಂತಸೂರ್ಯರ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಮೀರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕೇವಲ ಗುಣಗಳ ಸಮುದ್ರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ವಸುದೇವ ದೇವಕಿಯರು ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ವಾಸುದೇವನಿಗೆ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿದ ವಾಸುದೇವ

ಆ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಸುದೇವ ದೇವಕಿಯರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ವಸುದೇವ ದೇವಕಿಯರೂ ಕೂಡ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಸಂಪ್ರೀತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ವಸುದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ –

'ನನ್ನನ್ನು ನಂದಕುಮಾರನ ಮನೆಗೆ ಈಗ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಮುಂದಿನ ದಾರಿ ನಿನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ'.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಮನುಷ್ಯಮಗುವಂತೆ ಎರಡು ತೋಳಿನವನಾದ. ಪುಟಾಣಿ ಕೃಷ್ಣನಾದ.

ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆ

ಯದಾ ಹರಿಃ ಪ್ರಾದುರಭೂತ್ ಕಲಾಭಿಸ್ತದಾ ಸಮಾಯವ್ಯಯವಾಂಶ್ಚ ಚಂದ್ರಃ ।
ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯಾಪ್ತ್ಯೇವ ನಿಜಾನ್ವಯೋತ್ಥಮುಕುಂದವಕ್ತ್ರೇಂದುಕಲಾವಲೋಕಾತ್ ॥

(ರು.ವಿ. ೧-೩೩)

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅಷ್ಟಮಿತಿಥಿಯ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅವತಾರ ಮಾಡಿದನು. ಅವತ್ತು ಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಕಲೆಗಳ ಅರ್ಧಭಾಗದಿಂದಷ್ಟೇ ಉದಯಿಸಿದನು. ಇದು ಹೇಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು ಎಂದರೆ ತನ್ನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ವೃದ್ಧಿವುಳ್ಳವ-ನಾಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಸಂತೋಷವನ್ನು, ಹಾಗೂ ತನಗಿಂತಲೂ ಮೀರಿದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಮಗು ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ದುಃಖದಿಂದ ಕ್ಷೀಣಿಸಿದವನು ಆದಂತೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡನು.

ದಿಶೋ ಯಶೋಭಿಃ ಪರಿಪೂರಯಿಷ್ಯ-
ತ್ಯುದಗ್ರಚೇಷ್ಟಃ ಸ ಇತಿ ಪ್ರಹೃಷ್ಟಾಃ ।
ರಸಾ ಪ್ರಸನ್ನಾ ಕಿಲ ರಂಜಿತಾಂ ಮಾಂ
ಕರಿಷ್ಯತಿ ಸ್ವಾಂಘ್ರಿತಲಶ್ರಿಯೇತಿ ॥ (ರು.ವಿ. ೧-೩೫)

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅವತರಿಸಿದಾಗ, ದೇವತೆಯರು, ಗಂಧರ್ವರು, ತಿಲೋತ್ತಮೆಯರು, ಅಪ್ಸರಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಗಗನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷ ಪಟ್ಟರು, ನಲಿದಾಡಿದರು, ವಾದ್ಯಘೋಷಗಳನ್ನು ಮೊಳಗಿಸಿದರು. ದಿಗ್ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಹಿರಿಹಿಗ್ಗಿದರು. ಭೂದೇವಿಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪುಟ್ಟ ಕಾಲುಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ಆನಂದ- ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸಿದಳು.

ಶರೀರಕಾಂತ್ಯಾ ಜಲದಃ ಸ್ವಚೈತ್ರಂ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ಕೃಷ್ಣಂ ಜಲರಾಶಿತೀರೇ ॥
ಜಗರ್ಜ ಶಕ್ತ್ಯಾ ರಹಿತಸ್ಯ ಪುಂಸೋ ಜಲಾಂತಿಕೇಷ್ವೇವ ಹಿ ಗರ್ಜಿತಾನಿ ॥

(ರು. ವಿ. ೧-೩೮)

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನೀಲಮೇಘವನ್ನು ಮೀರಿಸುವಂಥ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಇವನನ್ನು ಕಂಡು ಕರಿಮೋಡವು ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ಪಟ್ಟಿತು. ತನಗಿಂತ ಸುಂದರನಾದ

ಭಗವಂತನು ಕೃಷ್ಣನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ತನ್ನನ್ನು ಜಯಿಸಿಬಿಟ್ಟನೆಂದು ದುಃಖ ಹೊಂದಿತು. ಜಡಸಮುದ್ರದ ಬಳಿ ತೆರಳಿ ಜೋರಾಗಿ ಗುಡುಗಿತು. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬಲವಿಲ್ಲದ ಹೇಡಿಯು, ಶತ್ರುವನ್ನು ಜಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ದಡ್ಡರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರಂತೆ ಕರಿಮೋಡದ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಆಗಿತ್ತು.

ದುರ್ಗಾದೇವಿಯ ಅವತಾರ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರದ ಕೆಲವೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ದುರ್ಗೆಯಾಗಿ ನಂದಗೋಪನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಯಶೋದೆಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಭಗವಂತನು ಹೇಗೆ ಶುಕ್ಲಶೋಣಿತಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಜನಿಸಲಿಲ್ಲವೋ ಆದರಂತೆ ದುರ್ಗೆಯೂ ಸಹ ಶುಕ್ಲ-ಶೋಣಿತಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಜನಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನಂತೆ ಪ್ರಾಕೃತದೇಹ ಇವಳಿಗೂ ಇಲ್ಲ.

ಅವತರಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಗೋವು ಗೊಲ್ಲರ ಬಳಿ ತೆರಳಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ

ಲೀಲಾಮಾನುಷವಿಗ್ರಹನಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಆದೇಶದಂತೆ ವಸುದೇವನು ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಹೊರಟ. ವಸುದೇವನು ಹೊರಟಂತೆ ಸೆರೆಮನೆಯನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿರುವವ- ರೆಲ್ಲರೂ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿದರು. ಜಡಿದ ಬಾಗಿಲುಗಳೆಲ್ಲವೂ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೇ ತೆರೆದುಕೊಂಡವು. ಸಂಕೋಲೆಗಳೂ ಕೂಡ ತಾವೇ ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದವು.

ಕರೇ ನಿಧಾಯದ್ಭುತಬಾಲಮೇನಮಭೂದ್ ಬಹಿರ್ನಿಸ್ಸರತೋಽಸ್ಯ ಶೌರೇಃ ।
ನ ತದ್ಗೃಹದ್ವಾರಗಣೋಽಂತರಾಯಃ ಕರಸ್ಥದೇವಸ್ಯ ಕುತೋಽಂತರಾಯಃ ॥

(ರು.ವಿ. ೧-೫೯)

ವಸುದೇವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೊರಟಾಗ ಸೆರೆಮನೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ತೆರೆದುಕೊಂಡವು. ಎಲ್ಲ ಭಟರೂ ನಿದ್ರೆಗೆ ಜಾರಿದರು.

ವಸುದೇವನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಯಾವುದೂ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಡ್ಡಿವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನೇ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ವಸುದೇವನಿಗೆ ಯಾವ ವಿಘ್ನವು ಬರಲು ಸಾಧ್ಯ ?

ಸೆರೆಮನೆ ದಾಟಿ ವಸುದೇವನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆಗ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಗ್ರಹಗಳು ಶಾಂತವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿವೆ. ದಿಕ್ಕುಗಳು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿವೆ. ಸಮಸ್ತ ಆಕಾಶವೇ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸಮಸ್ತಭೂಲೋಕವು ಮಂಗಲಮಯವಾಗಿದೆ. ವೃಕ್ಷಗಳು ಫಲಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಸನ್ಮುಖಿಗಳಾಗಿವೆ. ನದಿಗಳು ತಿಳಿನೀರಿನಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತಿವೆ. ದೇವತೆಗಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ದುಂದುಭಿಯನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಗಂಧರ್ವರು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಪ್ಸರೆಯರು ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮುನಿಪುಂಗವರೆಲ್ಲರೂ ಜಯಕಾರವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಚಂದ್ರನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ದೇವತೆಗಳು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯು ಮಳೆಯ ಹನಿಗಳಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತಿದೆ. ಈಗ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಸಿಗೆ ಮಳೆಯ ಹನಿ ತಾಕಬಾರದು ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮಹಾಶೇಷನು ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಹೆಡೆಯನ್ನೇ ಛತ್ರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಸುದೇವನ ಹಿಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅಡ್ಡವಾಗಿದ್ದ ಯಮುನೆಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲಿನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಅಪಾರವಾದ ಜಲರಾಶಿಯನ್ನು ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ವಸುದೇವನು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ನಡೆದುಹೋಗುವಂತೆ ತಾನೇ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಸಮಸ್ತಜನರು ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ವಸುದೇವನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಂದಗೋಪ-ಯಶೋದೆಯರ ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದನು.

ಹೆಂಡತಿಯ ಶಿಶುರೂಪ ಕಾಣಲು ತೆರಳಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ

ಆಗಷ್ಟೇ ಯಶೋದೆಯ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆಯು ಅವತರಿಸಿ ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಗುರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಮಂದಸ್ಮಿತನಾದನು. ದುರ್ಗೆಯು ಕೂಡ ಭಗವಂತನ ಶಿಶುರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಮಂದಸ್ಮಿತಳಾದಳು.

ನ ಕಂಸಭೀತ್ಯಾಽಭಿಯಯೌ ವ್ರಜಂ ಸ ಸ್ವಸಂಶ್ರಿತಾನಾಮಭಯಸ್ಯ ಕರ್ತಾ ।
ಸ್ವವಲ್ಲಭಾಂ ನಂದಕಲತ್ರಜಾತಾಂ ಮನೋರಮಾಮೀಕ್ಷಿತುಮೇವ ಸೋಽಗಾತ್ ॥

(ರು.ವಿ. ೧-೫೭)

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕಂಸನಿಗೆ ಭಯಪಟ್ಟು ನಂದಗೋಪನ ಬಳಿ ತೆರಳಿದ್ದಲ್ಲ. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು ನಂದನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆಯಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳು ಪುಟ್ಟಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗ ಹೇಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾಳೆಂದು ನೋಡಲು ಹೊರಟರನು. ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋಗುವುದು ಲೋಕನಿಯಮವೇ ಆಗಿದೆ.

ಯಶೋದೆಯ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮಲಗಿಸಿ, ಅವಳ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವನ್ನು ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಪುನಃ ಮಥುರೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಕಾರಾಗೃಹವನ್ನು ಸೇರಿ ಒಳಹೊಕ್ಕಿ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ಆ ಸೆರೆಮನೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡವು. ಹೆಣ್ಣುಮಗು ಅಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ನಿದ್ದೆಗೆ ಜಾರಿದ್ದ ಭಟರೆಲ್ಲರೂ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡರು. ಸಂಕೋಲೆಗಳು ವಸುದೇವನನ್ನು ಪುನಃ ಬಂಧಿಸಿದವು. ಇದುವೇ ಮಾನುಷವಿಗ್ರಹನ ಲೀಲೆ.

ಕಂಸನಿಗೆ ದುರ್ಗೆಯ ಎಚ್ಚರಿಕೆ

ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಕೂಸಿನ ದೊಡ್ಡ ಧ್ವನಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತಿದೆ. ದ್ವಾರಪಾಲಕರು ಕಾತರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ''ಮಗು ಹುಟ್ಟಿತು, ಮಗು ಹುಟ್ಟಿತು'' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಕಂಸನಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಳಗಿನ ಝಾವ. ಮಂಪರು ನಿದ್ದೆ. ಈಗ ಕಂಸನಿಗೆ ಎಂಟನೆಯ ಮಗು ಹುಟ್ಟಿತೆಂಬ ಭಯ. ಕಂಸ ಕೂಡಲೇ ಎದ್ದು ಹೊರಟೇ ಬಿಟ್ಟ. ಎಡವುತ್ತ ಜಾರುತ್ತ ತನ್ನ ತಲೆಯ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಚೆಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕ್ರೂರನಾದ ಕಂಸನು ಓಡಿಬಂದ. ದೇವಕಿಯು ಅಳುತ್ತಾ ಕೂತಿದ್ದಳು. ''ಅಣ್ಣಾ! ಇದು ಹೆಣ್ಣುಮಗು. ಈ ಹೆಣ್ಣುಮಗು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ. ಈಗಾಗಲೇ ಆರುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಂದಿರುವಿ. ಈ ಹೆಣ್ಣುಮಗುವನ್ನು ನನಗೆ ಬಿಟ್ಟು

ಕೊಡು'' ಎಂದು ದೀನಳಾಗಿ ಅತ್ತಳು. ಕ್ಷಣಕಾಲ ಕನಿಕರ ಬಂದ ಕಂಸನು ಸ್ತಬ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತ. ಮರುಕ್ಷಣ ಆಕಾಶವಾಣಿಯ ನೆನಪಾಗಿ ಹೃದಯವನ್ನು ಕಲ್ಲನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಹೆಣ್ಣುಕೂಸನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಓಡಿದ. ಇದೇ ಎಂಟನೆಯ ಗರ್ಭವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಗುವಿನ ಎರಡು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಬಲವಾಗಿ ಅಪ್ಪಳಿಸಿದ.

ಸಾ ತದ್ಧಸ್ತಾತ್ ಕ್ಷಿಪ್ರಮುತ್ಪತ್ಯ ದೇವೀ ಖೇಽದೃಶ್ಯತೈವಾಷ್ಟಭುಜಾ ಸಮಗ್ರಾ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಭಿಃ ಪೂಜ್ಯಮಾನಾ ಸಮಗ್ರೈರತ್ಯದ್ಭುತಾಕಾರವತೀ ಹರಿಪ್ರಿಯಾ ॥ ತಾ.ನಿ. ೧೨-೭೦

ಭಗವಂತನ ಪ್ರಿಯಳಾದ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯು ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಂಸನು ಅಪ್ಪಳಿಸಲು ಹೊರಟನೋ ಆದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ಜಾರಿ ಮೇಲೆ ಹಾರಿದಳು. ಎಂಟು ಭುಜಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು. ಕಂಸನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳು ಪೂಜಿಸಿದರು.

ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಆ ದುರ್ಗೆಯು ಧನುಸ್ಸು, ಬಾಣ, ಶೂಲ, ಗುರಾಣಿ, ಖಡ್ಗ, ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಧಾರಣೆಮಾಡಿ ಕಂಸನ ಭಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದಳು. ಹಾಗೂ ಕಂಸನನ್ನು ಕುರಿತು ಘರ್ಜಿಸುತ್ತಾ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿದಳು –

''ಪಾಪಿಷ್ಠನೇ! ನಿನ್ನ ಮೃತ್ಯು ಈಗಾಗಲೇ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ನಿರ್ದುಷ್ಟಳಾದ ನನ್ನನ್ನು ಯಾವುದೇ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೇ ಕೊಲ್ಲಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವಿಯಾ? ನಿನ್ನ ಈ ಪ್ರಯತ್ನ ಸಫಲವಾಗುವುದಿಲ್ಲ''.

ಉಕ್ತ್ವೇತಿ ಕಂಸಂ ಪುನರೇವ ದೇವಕೀತಲ್ಪೇಽಶಯದ್ ಬಾಲರೂಪೈವ ದುರ್ಗಾ ।
ನಾಜ್ಞಾಸಿಷುಸ್ತಾಮಥ ಕೇಚನಾತ್ರ ಋತೇ ಹಿ ಮಾತಾಪಿತರೌ ಗುಣಾಢ್ಯಾಮ್ ॥
ತಾ.ನಿ. ೧೨-೭೨

ಕಂಸನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ದುರ್ಗೆಯು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಿದಂತೆ ಭಾಸಮಾನವಾದಳು. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಶಿಶುರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಪುನಃ ದೇವಕಿಯ

ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಿದಳು. ಸ್ತನ್ಯಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ದೇವಕಿಯು ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದಳು. ಮತ್ತು ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಹೆಣ್ಣು- ಮಗುವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದಳು. ಇದನ್ನು ವಸುದೇವ ದೇವಕಿಯರು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರಾರೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಇದುವೇ ಆಶ್ಚರ್ಯ!! ಹರಿವಂಶದಲ್ಲಿ 'ಸಾ ಕನ್ಯಾ ವವೃಧೇ ತತ್ರ ವೃಷ್ಣಿಸಂಘಸುಪೂಜಿತಾ' ಎಂದು ಇದನ್ನೇ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಂಸನಿಗೆ ಭಯ

ದುರ್ಗೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಂಸನು ನಡುಗಿಹೋದನು. ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಾದನು. ಕೈಕಾಲುಗಳು ನಲುಗಿದವು. ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೇ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕಂಸನಲ್ಲಿ ಭೃಗುಋಷಿಗಳ ಆವೇಶವಿರುವ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಆಗಾಗ ಶುದ್ಧ ಸಾತ್ವಿಕನಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ಈ ಹಿಂದೆಯೂ ದೇವಕಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲದಿರಲು, ಮೊದಲನೆಯ ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಅದನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಲು ಭೃಗುಋಷಿಗಳ ಆವೇಶವೇ ಕಾರಣ. ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಭೃಗುಋಷಿಗಳ ಆವೇಶದಿಂದಲೇ ತಾನು ವಸುದೇವ-ದೇವಕಿಯರನ್ನು ಬಂಧನದಲ್ಲಿಡಬಾರದಿತ್ತು ಎಂಬ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ವಸುದೇವ ದೇವಕಿಯರ ಬಳಿ ಬಂದು ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆಗ ಕೋಪಗೊಳ್ಳದ ವಸುದೇವ-ದೇವಕಿಯರು ''ಸುಖ ಹಾಗೂ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ಭಗವಂತನೇ ಕಾರಣ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಕಾರಣರಲ್ಲ. ನಿನ್ನದೇನು ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ದುಃಖಪಡಬೇಡ'' ಎಂದು ಸಾಂತ್ವನಗೊಳಿಸಿದರು.

ಕಂಸನ ದುರಾಲೋಚನೆ

ಕಂಸ ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದ. ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಿಜನರನ್ನೂ ಆಹ್ವಾನ ಮಾಡಿದ. ದುರ್ಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲರ ಮುಂದಿಟ್ಟ. ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಾಪಿಗಳಾದ ಅವನ ಭೃತ್ಯರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು. ''ರಾಜನೇ! ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬರೋಣ''. ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಕಂಸನು ''ತಥಾಸ್ತು'' ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಪಾಪಿಯಾದ ಕಂಸನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಜನರನ್ನು ಕುಕೃತ್ಯದಲ್ಲಿ

ತೊಡಗಿಸಿದ. ತನ್ನ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟ. ಹಿಂಸೆಯಿಂದಲೇ ಸಂತೋಷ-ಪಡುವ ಅವನ ಭೃತ್ಯರು ಅಂದಿನಿಂದ ಶಿಶುಹತ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಶಿಶುಹತ್ಯೆಗಾಗಿ ಮನೆ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಚರಿಸಿದರು.

ನಂದಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಜಯಂತಿಯ ಮೊದಲ ಉತ್ಸವ

ಬೆಳಗಿನ ಝಾವ. ಯಶೋದೆ ನಂದಗೋಪರಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದಿವ್ಯದರ್ಶನ. ಕಮಲ ದಳಗಳಂತೆ ವಿಶಾಲನೇತ್ರನಾದ ಆನಂದಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಅಪ್ರಮೇಯನಾದ ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಂಡು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಆನಂದ ಕಡಲಸಮುದ್ರವನ್ನು ಮೀರಿಸುವಂತಿದೆ. ಆನಂದಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮೇನಾತ ಏತೌ ನಿಜಪುತ್ರಮೇನಂ ಸ್ರಷ್ಟಾರಮಬ್ಜಪ್ರಭವಸ್ಯ ಚೇಶಮ್ ।
ಮಹೋತ್ಸವಾತ್ ಪೂರ್ಣಮನಾಶ್ಚ ನಂದೋವಿಪ್ರೇಭ್ಯೋಽದಾಲ್ಲಕ್ಷಮಿತಾಸ್ತದಾ ಗಾಃ ॥

ತಾ.ನಿ. ೧೨-೭೭

ನಂದಗೋಪ ಯಶೋದೆಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಗುವೆಂದು ತಿಳಿದರು. ಹರ್ಷೋದ್ರೇಕದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮನದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಳೆ ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದರು. ಚಿನ್ನ, ರತ್ನ, ವಸ್ತ್ರ, ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಅಪಾರಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದಾನ ಮಾಡಿದನು. ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಹ ಆನಂದದಿಂದ ಯಶೋದೆಯ ಬಳಿ ಆಗಮಿಸಿದರು. ವಿಪ್ರರು ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನವನ್ನು ಪಠಿಸಿದರು.

ಮಂದಗಮನೆಯರು ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಹಣೆಗೆ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಂಡು ಮುದ್ದುಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೋಡಲು ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನೇ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಂದನ ಮನೆಗೆ ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿ ಬಂದರು. ಎಲ್ಲ ಗೋಕುಲನಿವಾಸಿಗಳು ಮೊದಲ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿಯನ್ನು ಆನಂದೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಆಚರಿಸಿದರು. ತಳಿರು ತೋರಣಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಿದರು. ಚಕ್ಕುಲಿ, ಕೋಡುಬಳೆ, ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಉಂಡೆಗಳು, ಮಿಠಾಯಿಗಳು, ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳು, ಲೇಹ್ಯ , ಚೋಷ್ಯ , ಪೇಯಗಳು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ

ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ದೇವರಿಗೆ ನಿವೇದನೆ ಮಾಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹಸು,ಕರುಗಳಿಗೆ ಅರಿಶಿನ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಭಂಗಾರದ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಉತ್ಸವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲಕರು ಹಾಲು ಮೊಸರು ಬೆಣ್ಣೆ ತುಪ್ಪಗಳನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಪಾನ ಮಾಡಿದರು. ಕುಣಿದಾಡಿದರು. ನಮ್ಮ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದಾನೆಂಬ ಸಡಗರವೋ ಸಡಗರ. ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನೇ ಮುಖಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಣಿದರು. ಅರಿಶಿನ ಹಾಗೂ ಕುಂಕುಮದ ಓಕುಳಿಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಎರೆಚಿಕೊಂಡರು. ಹುಡುಗರು ಕುಸ್ತಿಯಾಡಿದರು. ಕುಣಿದಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ಮೊದಲ ಕೃಷ್ಣಜನ್ಮಾಷ್ಟಮಿಯ ಮಹೋತ್ಸವವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಂದು ಉಲ್ಲಾಸ-ಉತ್ಸಾಸಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

ತತಸ್ಸ ಕೃಷ್ಣಃ ಕೃತಜಾತಕರ್ಮಾ ಪ್ರಚಕ್ರಮೇಽಂಬಾಸ್ತನಪಾನಕರ್ಮ ।
ಸ್ವವೀಕ್ಷಣೇನೈವ ಮುಹುಸ್ಸ್ರುತಂ ತತ್ ಪಯೋ ಮುಧಾ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಚಿಂತಯೇವ ॥

(ರು.ವಿ. ೨-೨೮)

ಎದೆಹಾಲು ಕುಡಿಸುವ ಮೊದಲು ಶಿಶುವಿಗೆ ಜಾತಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರವೇ ಆಶೌಚವು ಬರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗುವಾದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಜಾತಕರ್ಮವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಆಚರಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಾಯಿಯ ಎದೆಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಮಗುವನ್ನು ನೋಡಿ ಹಾಲು ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ತಾಯಿಯ ಎದೆಹಾಲು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಬಾರದೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಾಲುಕುಡಿದನು. ತನಗೆ ಹಸಿವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದಲ್ಲ.

ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗುವನ್ನು ಯಶೋದೆಯು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಈಗ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ಬಾಣಂತಿಯ ವೇಷದಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ಸಖಿಜನರು ಗೋಪಿಯರು ತುಂಬಿದ ಮನದಿಂದ ಉಪಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬಂದವರೆಲ್ಲರೂ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಯಶೋದೆಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಸಮೃದ್ಧಿ, ಸಂತೋಷ, ಸಂಭ್ರಮ, ಸಡಗರಗಳಿಂದ ಮನ ತುಂಬಿದ ಯಶೋದೆಯು ಪುಟಾಣಿ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಎದೆಹಾಲು ಕುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಹಾಲು ಕುಡಿಸಿ ತಾನು ಅಮಿತಾನಂದವನ್ನು ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ.

ಬಹೂನಿ ಪುಣ್ಯಾನಿ ಸ ನಂದಾ ಪತ್ನ್ಯಾಃ ಹೃದಿ ಸ್ಥಿರೀಕರ್ತುಮುರೋಜದುಗ್ಧಮ್ ।
ಪಪೌ ಪ್ರದೇಶಾರ್ಥಿತಯೈವ ಶೌರಿರ್ನ ಚೇತ್ ಸುತೃಪ್ತಸ್ಯ ಕುತಸ್ತದಿಚ್ಛಾ॥ (ರು.ವಿ. ೨-೩೦)

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಯಶೋದೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಯು ಉಂಟಾಯಿತು. ತಾಯಿಗೆ ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎದೆಹಾಲನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಪಾನ ಮಾಡಿದನು. ಯಶೋದೆಗೆ ಅಮಿತವಾದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಆ ರಾಶಿರಾಶಿ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಶೋದೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ಹಾಲನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಾನಮಾಡಿದನು. ನಿತ್ಯತೃಪ್ತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಈ ಕಾರಣ ಬಿಟ್ಟು, ಸ್ತನ್ಯಪಾನದಿಂದ ಸುಖಿಸಿಗುತ್ತದೆಂಬ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ?

ನಂದಗೋಪ ಹಾಗೂ ವಸುದೇವರ ಪರಸ್ಪರ ಭೇಟಿ

ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯಿತು. ಕಂಸನಿಗೆ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ನಂದನು ಮಥುರೆಗೆ ಹೊರಟ. ಅಲ್ಲಿ ವಸುದೇವನನ್ನು ಕಂಡ. ಇಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ಆಲಿಂಗಿಸಿದರು. ಆನಂದಬಾಷ್ಪ ಸುರಿಸಿದರು. ಆಗ ವಸುದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ – ''ನಂದನೇ! ನನಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಆಸೆಯೇ ಹೊರಟು ಹೋಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ನನಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ನನ್ನ ಜೀವನ ಧನ್ಯವಾಗಿದೆ'' ಎಂದು ಆನಂದದ ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟನು. ಮತ್ತು ನಂದನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ – 'ನೀನು ಕಪ್ಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಗಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ಕೂಡಲೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಬಿಡು. ಅನೇಕ ಅಪಶಕುನಗಳು ನನಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿವೆ''.

ವಸುದೇವನ ಸಮಾಗಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಂದಗೋಪನು ಎತ್ತಿನ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಲೇ ತೆರಳಿದನು. ಅವನು ಬರುವ ಮೊದಲೇ ಕಂಸನಿಂದ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪೂತನಿ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯು ನಂದಗೋಪನ ಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ್ದಳು.

ಪೂತನಿಯ ಸಂಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಚಮತ್ಕಾರ

ಅನೇಕ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೆ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಶಿಶುಗಳನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುತ್ತ, ನಂದಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹಾರಿ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಮಾಯಾರೂಪದಿಂದ ತನ್ನ ರಾಕ್ಷಸರೂಪವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ, ಸುಂದರ ತರುಣಿಯಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದಳು.

ತುರುಬಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಮಳ ಸೂಸುವ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಮುಡಿದು, ಸಿಂಹದಂತೆ ಕಟಿಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಬಳುಕುವ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಒಡ್ಯಾಣ ಹೊತ್ತು, ಪೀತಾಂಬರವನ್ನುಟ್ಟು ಸುಂದರ ತರುಣಿಯಾಗಿ ಕಿರುನಗೆಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತ, ಕಡೆಗಣ್ಣಿನ ನೋಟದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಗೋಪರನ್ನೂ ಮರುಳು ಮಾಡುತ್ತಾ ಯಶೋದೆಯಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಬಂದಳು. ಆಗ ಶಿಶುರೂಪದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಲಗಿದ್ದನು. ಯಶೋದೆಯು ಕೂಡ ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಪೂತನಿಯು ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಳು. ನಿದ್ದೆಯ ಮಂಪರಿನಲ್ಲಿ ಯಶೋದೆಗೆ ಪೂತನಿಯು ಸಾತ್ವಿಕಳಂತೆ ಕಂಡಳು. ನಿದ್ದೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾದ ಯಶೋದೆಯು ಆ ಪೂತನಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಪೂತನಿಯು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಆ ಶಿಶುವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಬಿಟ್ಟಳು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ವನದಲ್ಲಿ ಮಗುವಿಗೆ ತನ್ನ ಮೊಲೆಯನ್ನು ಉಣಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ಸ್ತನಗಳಿಗೆ ಕಾಲಕೂಟವಿಷವನ್ನು ಲೇಪನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕೂಡ ಕೊಲ್ಲಲು ಆಗಮಿಸಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸ್ತನಗಳ ಮೇಲೆ ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡ ವಿಷವನ್ನು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹೀರಿ, ಅವಳ ಸ್ತನಗಳ ಒಳಗೆ ತಳ್ಳಿದನು. ವಿಷವು ಅವಳ ಎದೆಯ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟಳು. ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವ ನೆಪದಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅವಳ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಹೀರಿದನು.

ಸ ಪೂತನೋಚ್ಚಸ್ತನಕುಂಭಚುಂಬಿಮುಖಾರವಿಂದೋ ಹರಿರಾಬಭಾಸೇ ।
ವಿಷಂ ಬಹಿಷ್ಠಂ ಪ್ರಮದಾಽಂತರಂಗೇ ಸುಪೂರಯಂಸ್ತನ್ಮುಖವರ್ತ್ಮನೇವ ॥

(ರು.ವಿ. ೨-೩೫)

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪೂತನಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯಿಂದ ಅವಳ ಸ್ತನ್ಯಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದನು. ಅವಳ ಎದೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾಲನ್ನು ಹೀರಿ, ಒಳಗೆ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶ ಮಾಡಿ ಅದೇ ರಂಧ್ರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡ ವಿಷವನ್ನು ಅದೇ ರಂಧ್ರದಿಂದ ಒಳಗೆ ತಳ್ಳುವಂತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕಂಡನು.

ರಮಾಧರೋಷ್ಠಾಮೃತಪಾನಜಾತಮಹಾನುಭಾವೇನ ನ ಪೂತನಾಯಾಃ ।
ಉರೋಜ ಸಂಗ್ಯಾರ್ತಿಕರೋ ಗರೋಽಸೌ ಬಭೂವ ಬಾಲಸ್ಯ ಬಲಾನುಜಸ್ಯ ॥
(ರು.ವಿ. ೨-೩೬)

ಭಗವಂತನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾದ್ದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಅಧರಾಮೃತವನ್ನು ಪಾನ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪೂತನಿಯ ಸ್ತನ್ಯದ ವಿಷವು ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅಮೃತಪಾನ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಮರಣದ ಭಯ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ.

ಮುಕುಂದವಿದ್ವೇಷವಿಷಾನುಸಂಗಾದ್ ವಿಯೋಜಿತಾಂಗೀ ಕಿಲ ಪೂತನೈಕಾ ।
ಪಪಾತ ಧನ್ಯಾ ಲಲನಾಗ್ರಗಣ್ಯಾ ಜಗಾಮ ಚಾನ್ಯಾಮರಲೋಕಲೋಕಮ್ ॥(ರು.ವಿ.೨-೪೧)

ಪೂತನಿಯ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ತಾಟಕಿಯು ನೆಲಸಿದ್ದಳು. ದೇವಲೋಕದ ಊರ್ವಶಿಯೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಳು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅಧಮಜೀವಳಾದ ತನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವ ತಾಟಕಿಯನ್ನು ತಮಸ್ಸಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಊರ್ವಶಿಯನ್ನು ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದಳು.

ಸ್ತನ್ಯಪಾನ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ವರವನ್ನು ಪಡೆದ ಊರ್ವಶಿಯು ಆ ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದಳು. ರಾಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಹತಳಾದ ತಾಟಕಿಯು ದ್ವೇಷದಿಂದ ಪೂತನಿಯಾಗಿ ಜನಿಸಿದ್ದಳು. ರಾಮಾವತಾರ ಹಾಗೂ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಹತಳಾಗಿ ತಮಸ್ಸಿಗೆ ತೆರಳಿದಳು.

ಮೃತಾ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಸುಭೀಷಣೇನ ಪಪಾತ ಸಾ ವ್ಯಾಪ್ಯ ವನಂ ಸಮಸ್ತಮ್ ।
ತದಾಗಮನ್ನಂದಗೋಪೋಽಪಿ ತತ್ರ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ಸರ್ವೇಽಪ್ಯಭವನ್ ಸುವಿಸ್ಮಿತಾಃ ॥
ತಾ.ನಿ. ೧೨-೮೬

ಆ ಪೂತನಿಯು ತನ್ನ ಭಯಂಕರವಾದ ನಿಜರೂಪದಿಂದ ಆ ಕಾಡನ್ನೇ ವ್ಯಾಪಿಸಿದಳು. ಆಗ ನಂದಗೋಪನು ಓಡಿ ಬಂದನು. ಉಳಿದವರೂ ಓಡಿಬಂದರು. ಕೃಷ್ಣನು ಅವಳ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾಗಿ ಸ್ತಬ್ಧಚಿತ್ರದಂತೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ಪಾರ್ವತಿಯ ವರವನ್ನು ಪಡೆದ ಪೂತನಿಯು ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಳು. ಪರ್ವತದಂತಹ ಮಹಾಕಾಯ, ಸರೋವರದಂಥ ಹೊಟ್ಟೆ, ಕತ್ತಲು ತುಂಬಿದ ಭಾವಿಯಂತಹ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಗುಹೆಯಂತೆ ಎರಡು ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಗಳು, ಅಕರಾಳ ವಿಕರಾಳ ಮುಖ. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಎಲ್ಲ ಗೋಪ ಗೋಪಿಯರು ಗಾಬರಿಗೊಂಡಳು.

ಯಶೋದೆಯು ಓಡಿಹೋಗಿ ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಳು. ಮಗು ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಶಾಂತವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಮುದ್ದಾಡಿದಳು. ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಗೋಮೂತ್ರದಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿದಳು. ಗೋಧೂಳಿ ಹಚ್ಚಿದರು. ಅಂಗಾಂಗಗಳಿಗೆ ಗೋಮಯವನ್ನು ಲೇಪನ ಮಾಡಿದರು. ಹರಿನಾಮದ ರಕ್ಷೆಯನ್ನಿಟ್ಟರು. ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರದಿಂದ ಶಿಶುವಿನ ತಲೆ, ಮುಖ, ಎದೆ, ನಾಭಿ, ತೊಡೆ, ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅಕ್ಷರನ್ಯಾಸ, ಬೀಜನ್ಯಾಸ, ಕರನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಿಶುವಿಗಾಗಿ ರಕ್ಷಾಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿದರು.

ದೇವಲೋಕದ ಊರ್ವಶಿಯ ಆವೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ತಾಟಕಿಯೇ ಈಗ ಪೂತನಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ತಮಸ್ಸಿಗೆ ತೆರಳಿದಳು. ಭಗವಂತನು ರಾಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಇದೇ ತಾಟಕಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ಕೊಂದನು. ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಪೂತನಿಯಾದ ಅವಳನ್ನೇ ಪುನಃ ಮೊದಲು ಕೊಂದನು. ಒಳಗಿದ್ದ ಊರ್ವಶಿಯು ಕೃಷ್ಣ ಮಾಡಿದ ಸ್ತನ್ಯಪಾನದ ಸೌಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಉತ್ತಮಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು. ಶಾಪದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತಳಾದಳು. ತುಂಬುರು ಎಂಬ ಗಂಧರ್ವನ ಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಕಾರಣ ಕುಬೇರನು ಊರ್ವಶಿಗೆ ''ರಾಕ್ಷಸಿಯ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸು'' ಎಂದು ಶಾಪವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದನು. ಈಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಊರ್ವಶಿಯು ಮೂಲರೂಪವನ್ನು ಸೇರಿದಳು. –

''ಯಯೌ ತುಷ್ಟೇ ಕಿಮಲಭ್ಯಂ ರಮೇಶೇ'' - ಭಗವಂತನು ದೊರೆತ ಮೇಲೆ ಯಾವುದು ತಾನೇ ಅಲಭ್ಯ ?

ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತರೂ ತಾವು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯದ ರಾಶಿಯನ್ನೇ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತರು ಮಾಡಿದ ಸತ್ಕರ್ಮದ ರುಚಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ಬೆರಳನ್ನು ಚೀಪುತ್ತಿದ್ದಾನೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೃತಿಗಳು, ಚರಿತ್ರೆಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪುನಃ ಪುನಃ ಕೇಳಬೇಕು, ಓದಬೇಕು, ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಅಪರಂಪಾರವಾದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಭಗವಂತನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಆತ್ಯಂತಿಕವಾಗಿ ತನ್ನ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ದರ್ಶನವನ್ನು ನೀಡಿ ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯುವುದೇ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸೌಭಾಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರೆ, ಎಲ್ಲ ಪಾಪಪಕ್ಷಿಗಳು ದೇಹದಿಂದ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಓದುತ್ತಾ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ 'ಕೃಷ್ಣ!' ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸೋಣ. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸೋಣ. ಜೀವನವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರಚರಿತ್ರೆಯು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

* * * * *

ನೆನೆವೆನನುದಿನ ನೀಲನೀರದ - ವಾದಿರಾಜರ ಕೀರ್ತನೆ

ನೆನೆವೆನನುದಿನ ನೀಲನೀರದ ವರ್ಣನ ಗುಣ ರನ್ನನ ॥ಪ॥
ಮುನಿಜನಪ್ರಿಯ ಮುದ್ದು ಉಡುಪಿಯ ರಂಗನ ದಯಾಪಾಂಗನ ॥ಅ.ಪ.॥
ದೇವಕೀಜಠರರೋದಯಾಂಬುಧಿ ಚಂದ್ರನ-ಗುಣಸಾಂದ್ರನ
ಗೋವ್ರಜಕೆ ಘನ ಯಮುನೆ ದಾಟಿ ಬಂದನ - ಅಲ್ಲಿ ನಿಂದನ
ಮಾವ ಕಳುಹಿದ ಮಾಯಾ ಶಟವಿಯ ಕೊಂದನ - ಚಿದಾನಂದನ
ದೇವರಿಪು ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ ಶಕಟನ ಒದ್ದನ - ಶ್ರುತಿ ಸಿದ್ಧನ ॥೧॥
ಗೋಕುಲದ ಗೋಪಿಯರ ವಂಚಕ ಚೋರನ - ಬಹು ಧೀರನ
ಅನೇಕ ನಾರಿಯರ್ವಸನವನು ಕದ್ದೊಯ್ದನ - ತುರುಗಾಯ್ದನ
ನಾಕಿಯರಿಗರಿ ಧೇನುಕ ವತ್ಸವಿಘಾತನ - ವಿಖ್ಯಾತನ
ಕಾಕುಮತಿ ಕಾಳಿಂಗನ ಫಣ ತುಳಿದನ - ಅವಗೊಲಿದನ ॥೨॥

ಶೈಲವನು ಅಹಿಶಯನ ಬೆರಳಲಿ ಆಂತನ - ಬಲವಂತನ
ಸೋಳಸಾಸಿರ ಬಾಲೆಯರ ಕರ ಪಿಡಿದನ - ಸುಧೆಗುಡಿದನ
ಬಾಲೆ ಭಾಮೆಯರೊಡನೆ ಜಲಕ್ರೀಡೆ ಗಿಳಿದನ - ಅಲ್ಲಿ ನಲಿದನ
ಲೀಲೆಯಲಿ ಲಲನೆಯರಿಗಿಷ್ಟವ ಕೊಟ್ಟನ - ಸಂತುಷ್ಟನ ॥೩॥
ಕ್ರೂರ ಬಕ ಕೇಶಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲರ ಸೀಳ್ದನ - ಸುರರಾಳ್ವನ
ಅಕ್ರೂರ ಕರೆಯಲು ಹರುಷದಿಂದಲಿ ಬಂದನ - ಸುರವಂದ್ಯನ
ನಾರಿ ಕುಬುಜೆಗೆ ಭೂರಿ ಸಂತಸ ವಿತ್ತನ - ಅತಿಶಕ್ತನ
ವಾರಣವನು ಕೆಡಹಿದ ಪ್ರತಿ ಮಲ್ಲನ - ಅತಿ ಚೆಲ್ವನ ॥೪॥
ಸುಲಭದಿಂದಲಿ ಶಿವನ ಧನುವನು ಮುರಿದನ - ನೆರೆ ಮೆರೆದನ
ಮಲೆತ ಮಲ್ಲರ ಕೆಡಹಿ ರಂಗದಿ ನಿಂತನ - ಜಯವಂತನ
ಖಳ ಕುಲಾಗ್ರಣಿ ಕಂಸನೆಂಬನ ಹೊಡೆದನ - ಹುಡಿಗೆಡೆದನ
ಬಲದಿ ತಾಯಿ ತಂದೆಯರ ಬಂಧನ ಕಡಿದನ - ಯಶ ಪಡೆದನ ॥೫॥
ಭುವನ ಪಟ್ಟವನುಗ್ರಸೇನೆಗೆ ಕೊಟ್ಟನ - ಅತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನ
ಯುವತಿರಿಗುದ್ಧವನ ಕಳುಹಿದ ಜಾಣನ - ಸುಪ್ರವೀಣನ
ವಿವಿಧ ವಿದ್ಯಾಕಲೆಗಳೆಲ್ಲವ ನರಿತನ - ಶುಭ ಚರಿತನ
ಜನವ ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ದ್ವಿಜನ ಕಂದನ ತಂದನ - ಆನಂದನ ॥೬॥
ಸುಮತಿ ಖಳಮಾಗಧನ ಯುದ್ಧದಿ ಗೆದ್ದನ - ಅನವದ್ಯನ
ದುಮಣಿ ಸಮ ದ್ವಾರಕಿಯ ರಚಿಸಿದು ದಾರನ - ಗಂಭೀರನ
ಸುಮತಿ ಮುಚುಕುಂದನೊದ್ದ ಯವನನ ಸುಟ್ಟನ - ಅತಿದಿಟ್ಟನ
ವಿಮಲ ಸುಚರಿತ್ರಾಷ್ಟ ಮಹಿಷಿಯರಾಳ್ದನ - ನೆರೆ ಬಾಳ್ದನ ॥೭॥
ಮುರನರಕ ಮುಖ್ಯರನು ಚಕ್ರದಿ ತರಿದನ - ಕರಿವರದನ
ಸುರತರುವ ಸತಿಗಾಗಿ ತಂದ ಸಮರ್ಥನ - ಜಗತ್ಕರ್ತನ
ದುರುಳ ಶಿಶುಪಾಲಾದಿ ದೈತ್ಯ ಸಂಹಾರನ - ಬಹುಶೂರನ
ಕುರುಕುಲಕೆ ಲಯವಿತ್ತ ಪಾಂಡವ ಪ್ರೀಯನ - ಕವಿಗೇಯನ ॥೮॥
ಇಂತು ಸಲಹುವ ಇಳೆಯ ಸುಜನರನ ಕಾಂತನ - ಸಿರಿವಂತನ
ಪಂಥವುಳ್ಳ ಪ್ರಸನ್ನ ಶ್ರೀಹಯವದನನ - ಮುನಿಮಾನ್ಯನ
ಸಂತಸದೊಳೀ ಸಾರಕಥೆಯನು ಕೇಳ್ವರ - ನೆರೆಬಾಳ್ವರ
ಕಂತುಪಿತ ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದಲಿ ಪೊರೆವನು - ಸುಖಗರೆವನು ॥೯॥

* * * *

ಅಡುಗೆಗಳು

ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಮಿಠಾಯಿ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಅರ್ಧ ಕೆ.ಜಿ. ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಬೀಜ, ಎರಡು ಅಚ್ಚು ಬೆಲ್ಲ, ಅರ್ಧ ಗಿಟುಕು ಕೊಬ್ಬರಿ ಮತ್ತು ಏಲಕ್ಕಿ ಹತ್ತು ಕಾಯಿ.

ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನ : ಬಾಣಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಜ ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹುರಿದು ಮರವೊಂದಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬೀಜದ ಹೊಟ್ಟು ಪೂರಾ ತೆಗೆಯಿರಿ, ಬಿಳಿಯ ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಬೇಳೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಲ ಹಾಕಿ ಅದಕ್ಕೆ ನೀರು ಬೆರೆಸಿ, ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಡಿ. ಬೆಲ್ಲದ ಅಂಟು ಪಾಕ ಬರುವವರೆಗೂ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಒಲೆಯ ಮೇಲಿರಲಿ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಂಡೆ ಪಾಕ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಪಾತ್ರೆ ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ. ಉಂಡೆ ಪಾಕಕ್ಕೆ ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಬೀಜ, ಕೊಬ್ಬರಿ ತುರಿ ಮತ್ತು ಏಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ ಹಾಕಿ ಹದವಾಗಿ ಬೆರೆಲಸ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹರಡಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆರಿದ ಮೇಲೆ, ಮಿಠಾಯಿಯನ್ನು ಬಿಲ್ಲೆ ಬಿಲ್ಲೆಯಾಗಿ ಕುಯ್ದು ಇನ್ನೊಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಡಿ.

ಶಂಕರ ಪೋಳಿ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಹಾಲು - 1 ಕಪ್, ಸಕ್ಕರೆ - 11/2 ಕಪ್, ತುಪ್ಪ - 3/4 ಕಪ್, ಸೋಡಾ - 1 ಚಿಟಿಕೆ, ಮೈದಾಹಿಟ್ಟು - ಹಿಡಿಯುವಷ್ಟು.

ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನ : ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆ ಕರಗಿಸಿ, ಸಕ್ಕರೆ ಕರಗಿದ ನಂತರ ತುಪ್ಪ ಕಾಯಿಸಿ ಹಾಕಿ, ಗೋದಿಹಿಟ್ಟು, 1 ಚಿಟಿಕೆ ಸೋಡಾ ಹಾಕಿ ಕಲಸಿ. ಚಪಾತಿ ಹಿಟ್ಟಿನ ಹದಕ್ಕೆ ಕಲಸಿಕೊಂಡು ಗೊದಿಹಿಟ್ಟಿನ ದಪ್ಪ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸಿ ದಪ್ಪವಾಗಿ ಲಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಡೈಮಂಡ್ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಶಂಕರ ಪೋಳಿಗಳನ್ನು ಚಾಕುವಿನಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದ ಬಣ್ಣ ಬರುವವರೆಗೂ ಸಣ್ಣ ಉರಿಯಲ್ಲಿ ಕರಿಯಬೇಕು.

ಎಳ್ಳುಂಡೆ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಎಳ್ಳು - 4 ಬಟ್ಟಲು, ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಬೀಜ - 1 ಬಟ್ಟಲು, ಕೊಬ್ಬರಿ ತುರಿ -1 ಬಟ್ಟಲು, ಬಿಳಿ ಬೆಲ್ಲ - 2 ಅಚ್ಚು, ನೀರು -1 ಬಟ್ಟಲು.

ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನ : ಕ್ಲೀನ್ ಮಾಡಿದ ಎಳ್ಳನ್ನು ಹುರಿದುಕೊಳ್ಳಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಹುರಿದು ಹೊಟ್ಟು ತೆಗೆದ ಕಡಲೆಕಾಯಿ (ಬೇಳೆ) ಬೀಜ, ಹುರಿಗಡಲೆ ಸೇರಿಸಿ, ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಬಾಣಲಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟು 1 ಬಟ್ಟಲು ನೀರನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಕುದಿ ಹತ್ತಿದ ಮೇಲೆ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಮೊಗಚು ಕೈಯಿಂದ ಕಲಸಿ, ಪಾಕ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಎಳ್ಳು ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಬೀಜ, ಹುರಿಗಡಲೆ ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಮೊಗಚು ಕೈಯಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಸಿ. ನಂತರ ಕೊಬ್ಬರಿ ತುರಿಯನ್ನು ಅದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಕಾಲ ಕಲಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಬಾಣಲಿಯನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ. ಕೈಗೆ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಸವರಿಕೊಂಡು ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬಿಸಿ ಆರುವುದರೊಳಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಮುಗಿಸಬೇಕು.

ಹುರಿದ ಅವಲಕ್ಕಿ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಅವಲಕ್ಕಿ, ಉಪ್ಪು, ಸಕ್ಕರೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ತುರಿ, ಹೆಚ್ಚಿದ ಹಸಿ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ.

ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನ : ಅವಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ಬಾಣಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಕಿ ಹುರಿಯಬೇಕು. ನಂತರ ಉಪ್ಪು, ಸಕ್ಕರೆ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ತುರಿ, ಹೆಚ್ಚಿದ ಹಸಿಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಹಾಕಿ ಬೆರೆಸುವುದು.

ಕೋಡುಬಳೆ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಸಕ್ಕರೆ - 750 ಗ್ರಾಂ, ಬೆಣ್ಣೆ ಕಾಯಿಸಿದ ತುಪ್ಪ - 750 ಗ್ರಾಂ, ಕಡಲೆಹಿಟ್ಟು - 750 ಗ್ರಾಂ, ಖಾರದ ಪುಡಿ - 1 ಚಮಚ, ಇಂಗು - 1 ಚಿಟಿಕೆ, ಉಪ್ಪು ಮತ್ತು ಕರಿಯಲು ಎಣ್ಣೆ

ಮಾಡುವ ರೀತಿ : ತೆಂಗಿನಕಾಯನ್ನು ತುರಿದುಕೊಂಡು ಕಡಲೆಹಿಟ್ಟು, ಅಕ್ಕಿಹಿಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ. ಖಾರದ ಪುಡಿ, ಉಪ್ಪು, ಇಂಗು ಕಲಸಿದ ಬಳಿಕ ನೀರಾಕಿ ಕಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಕೋಡುಬಳೆ ರೀತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಕೆಂಪಗೆ ಕರಿಯಿರಿ.

ಚಕ್ಕುಲಿ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಅಕ್ಕಿಹಿಟ್ಟು - 500 ಗ್ರಾಂ. ಜೀರಿಗೆ - 1 ಚಮಚ, ಉದ್ದಿನ ಬೇಳೆ - 100 ಗ್ರಾಂ., ಇಂಗು - 1 ಚಿಟಿಕೆ, ಬಿಳಿ ಎಳ್ಳು - 25 ಗ್ರಾಂ. ಉಪ್ಪು ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆ

ಮಾಡುವ ರೀತಿ : ಅಕ್ಕಿ ಹಾಗೂ ಉದ್ದಿನಬೇಳೆ ಒಂದು ಚಮಚ ತುಪ್ಪ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹುರಿದು ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಈ ಹಿಟ್ಟಿಗೆ ಇಂಗು, ಉಪ್ಪು, ಹುರಿದ ಎಳ್ಳು, ಜೀರಿಗೆ ಹಾಕಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಲಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಬಾಣಲಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಡಿ. ಅದು ಕಾದ ಬಳಿಕ ಕೈ ಒರಳಿನಲ್ಲಿ ಚಕ್ಕುಲಿಯ ಬಿಲ್ಲೆ ಹಾಕಿ, ಅದರೊಳಗೆ ಹಿಟ್ಟು ಸೇರಿಸಿ, ಚಕ್ಕುಲಿ ಒತ್ತುವುದು. ಒತ್ತಿದ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಬಾಣಲಿಗೆ ಹಾಕಿ ಚಕ್ಕುಲಿ ಕರಿಯಿರಿ.

ಚೌಚೌ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಕಡಲೆಹಿಟ್ಟು - 750 ಗ್ರಾಂ., ಕಡಲೆಕಾಯಿ - 75 ಗ್ರಾಂ., ಅಕ್ಕಿಹಿಟ್ಟು - 100 ಗ್ರಾಂ., ಹುರಿಗಡಲೆ - 50 ಗ್ರಾಂ., ಕೊಬ್ಬರಿ - 1000 ಗ್ರಾಂ., ಕರಿಬೇವು - 4 ಗರಿ, ಉಪ್ಪು, ಎಣ್ಣೆ

ಮಾಡುವ ರೀತಿ : ಕಡಲೆಹಿಟ್ಟು , ಅಕ್ಕಿಹಿಟ್ಟು, ಉಪ್ಪು ಮತ್ತು ಒಂದು ಚಿಟಿಕೆ ಖಾರದ ಪುಡಿ ಹಾಕಿ ನೀರು ಸೇರಿಸಿ ಕಲಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಈ ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಚಕ್ಕುಲಿ, ಮಿಕ್ಕ ಹಿಟ್ಟಿಗೆ ಓಂಪುಡಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಬಾಣಲಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಬೀಜ, ಹುರಿಗಡಲೆ, ಕರಿಬೇವು ಹುರಿದುಕೊಂಡು ಚೌಚೌಗೆ ಸೇರಿಸಿ. ಕೊಬ್ಬರಿಯನ್ನೂ ಸಹ ಸಣ್ಣಗೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಸೇರಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ.

ನಿಪ್ಪಟ್ಟು

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಅಕ್ಕಿಹಿಟ್ಟು - 500 ಗ್ರಾಂ., ಕೊಬ್ಬರಿ - 100 ಗ್ರಾಂ., ಮೈದಾಹಿಟ್ಟು - 250 ಗ್ರಾಂ., ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಬೀಜ, ಕಡಲೆಹಿಟ್ಟು - 150 ಗ್ರಾಂ., ಹುರಿಗಡಲೆ - 100 ಗ್ರಾಂ., ರುಚಿಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಉಪ್ಪು ಮತ್ತು ಕರಿಯಲು ಎಣ್ಣೆ

ಮಾಡುವ ರೀತಿ : ಮೂರು ಬಗೆಯ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ, ಉಪ್ಪು, ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ, ಹುರಿದ ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಬೀಜ, ಹುರಿಗಡಲೆ, ಸಣ್ಣಗೆ ಹೆಚ್ಚಿದ ಕೊಬ್ಬರಿ, ನೀರು ಎರಡು ಸೇರಿಸಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಲಸಿ. ನಂತರ ಎರಡು ಚಮಚ ತುಪ್ಪ ಸೇರಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ತಟ್ಟಿಡಿ. ಬಾಣಲಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ, ಎಣ್ಣೆ ಕಾದ ಬಳಿಕ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಬಾಣಲೆಗೆ ಹಾಕಿ ಹದವಾಗಿ ಕರಿದು ತೆಗೆಯಿರಿ.

ಖಾರಾ ಬೂಂದಿ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಕಡಲೆಹಿಟ್ಟು - 250 ಗ್ರಾಂ. ಖಾರದಪುಡಿ - $^1/_2$ ಚಮಚ, ಕೊಬ್ಬರಿ - 50 ಗ್ರಾಂ. ಉಪ್ಪು, ಕರಿಬೇವು, ಎಣ್ಣೆ ಕಡಲೆಕಾಯಿ, ಹುರಿಗಡಲೆ - 50 ಗ್ರಾಂ.

ಮಾಡುವ ರೀತಿ : ಕಡಲೆಹಿಟ್ಟಿಗೆ ಉಪ್ಪು, ಖಾರದಪುಡಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನೀರುಹಾಕಿ, ದೋಸೆ ಹಿಟ್ಟಿನಂತೆ ಕಲಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಂತರ ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ

ಬಾಣಲಿಯಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಹಾಕಿ. ಎಣ್ಣೆ ಕಾದ ಬಳಿಕ ಬೂಂದಿ ತಟ್ಟೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಉದುರಿಸುತ್ತಾ ಬಾಣಲಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬೂಂದಿ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಕರಿಯಿರಿ. ಆಮೇಲೆ ಬಾಣಲಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕಡಲೆಕಾಯಿ, ಹುರಿಗಡಲೆ, ಕರಿಬೇವು ಹುರಿದುಕೊಂಡು ಬೂಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ.

ಚಿಪ್ಸ್

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಆಲೂಗಡ್ಡೆ - 1 ಕೆ.ಜಿ., ಖಾರದಪುಡಿ - 2 ಚಮಚ, ಉಪ್ಪು - ಅವಶ್ಯವಾದಷ್ಟು, ಅರಿಶಿನಪುಡಿ - 1 ಚಮಚ

ಮಾಡುವ ರೀತಿ : ಆಲೂಗಡ್ಡೆ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಸೈಜಿನದಾಗಿರಬೇಕು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಆಲೂಗಡ್ಡೆಯನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಉಪ್ಪೇರಿ ಮಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೆರೆದು ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ. ಸುಮಾರು 2-3 ಗಂಟೆಗಳು ಒಣಗಿದ ಬಳಿಕ ಬಾಣಲಿಗೆ ಎಣ್ಣೆಹಾಕಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಡಿ. ಎಣ್ಣೆ ಕಾದ ಬಳಿಕ ಹೆರೆದ ಆಲೂಗಡ್ಡೆಯನ್ನು ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಹಾಕಿ ಕರೆದು, ಅದಕ್ಕೆ ಖಾರದಪುಡಿ, ಅರಿಶಿನಪುಡಿ, ಉಪ್ಪು ಚಿಮುಕಿಸಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ.

* * * *

ಯಸ್ಸರ್ವಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಃ ಸರ್ವದೋಷವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತ ಏವಾಲಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಮೇ ಪರಮಃ ಸುಹೃತ್ ॥

ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾತ್ಮಕ-
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ, ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ॥

ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮೀ ಎಂಬ ಈ ಕೃತಿಯು ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತರಾದ
ಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾದ ರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸರೂಪಿಯಾದ
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ.

* * * *

ಮಮ ಸ್ವಾಮೀ ಹರಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪತಿರೇವ ಚ

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ).

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 085

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಪೌಷಮಾಸ – ಮಾಘಮಾಸ

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಪೌಷಮಾಸ - ಮಾಘಮಾಸ

ವಿದ್ವಾನ್ ॥ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ,

ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೮೫

'ಪೌಷಮಾಸ-ಮಾಘಮಾಸ' ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕೆ 1943 ಶಾರ್ವರಿ ॥ ಶ್ರಾವಣ ॥ ಶುದ್ಧ॥ ಪೂರ್ಣಿಮೆ (ದಿನಾಂಕ: 3-8-2020) ಹಯಗ್ರೀವಜಯಂತಿಯ ಶುಭಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪಲಿಮಾರುಮಠಾಧೀಶರಾದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ॥ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರಕರಕಮಲಗಳಿಂದ ಭಾರತೀರಮಣ-ಹೃದಯಗುಹಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : 2020

ಪುಟಗಳು : 128

ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ)
4271, 2ನೇ ಮೇನ್, ಗಿರಿನಗರ,
ಸೀತಾಸರ್ಕಲ್ ಹತ್ತಿರ, ಬೆಂಗಳೂರು-85
ದೂರವಾಣಿ : 9141495120

ಸಂಪಾದನೆ : ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ : ಶ್ರೀಮತಿ ನಾಗಲತಾ

ಮುಖಪುಟ : ಶ್ರೀವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ
ಕಾರ್ತಿಕ ಜೋಷಿ

ಮುದ್ರಣ : ಮುಕ್ತಿಪಥ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಕುಮಾರಿ ಶ್ರಾವ್ಯ

ಬಹಳ ಚತುರೆಯೂ ವಿದ್ಯಾಪ್ರವೀಣಳೂ ಆದ ಕುಮಾರಿ ಶ್ರಾವ್ಯ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹರಿಪಾದ ಸೇರಿದ್ದಾಳೆ. ಕಲ್ಲಕುರ್ಚಿ ಫ್ಯಾಮಿಲಿಗೆ ಮಾಣಿಕ್ಯಪ್ರಾಯಳಾಗಿದ್ದ ಇವಳ ಸ್ಮರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಜ್ಞಾನಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ಶ್ರಾವ್ಯಳಿಗೆ ತಲುಪಿ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವಳಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಕಲ್ಲಕುರ್ಚಿ ಫ್ಯಾಮಿಲಿ, ಬೋಸ್ಟನ್,
ಯುಎಸ್ಎ.

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಪುಷ್ಯಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶುಭಪರ್ವಕಾಲಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಪುಷ್ಯಮಾಸದಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಹಾಗೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಆರಾಧನೆಯೂ ಇದೆ. ಮಾಘಮಾಸದ ಸ್ನಾನವೂ ಕೂಡ ಪುಷ್ಯಮಾಸದಲ್ಲಿ ರಥಸಪ್ತಮಿ, ಭೀಷ್ಮಾಷ್ಟಮೀ, ಮಧ್ವನವಮಿ ಮೊದಲಾದ ಪರ್ವಕಾಲಗಳಿವೆ. ಶಿವರಾತ್ರಿಯೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲದರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ವಿಷಯಸಂಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಗುರುಚರಿತ್ರೆ ಮೊದಲಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ. ಸಾಧಕರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದಿವಸಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಅರಿತು, ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಅಪೂರ್ವವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಸಂತೋಷ ಪಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕೃತಿಯ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಕರಿಸಿದ ವಿದ್ವಾನ್ ಸಿ.ಆರ್. ಪ್ರದೀಪಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅನಂತ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ಹಾಗೂ ಡಿ.ಟಿ.ಪಿ. ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀಮತಿ ನಾಗಲತಾ ಇವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಣ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಮಂಜುನಾಥ್‌ವರಿಗೂ ಕೂಡ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಅತ್ಯಂತ ಚತುರೆಯೂ, ಮೇಧಾವಿಯೂ, ಪ್ರವೀಣಳೂ ಆದ ಬಹಳ ಚತುರೆಯೂ ವಿದ್ಯಾಪ್ರವೀಣಳೂ ಆದ ಕುಮಾರಿ ಶ್ರಾವ್ಯ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹರಿಪಾದವನ್ನು ಸೇರಿದ್ದಾಳೆ. ಇವಳಿಗೆ ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಪುಣ್ಯವು ದೊರಕಲಿ ಹಾಗೂ ಈ ಕೃತಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಕಲ್ಲಕುರ್ಚಿ ಫ್ಯಾಮಿಲಿ, ಬೋಸ್ಟನ್, ಯುಎಸ್‌ಎ. ಇವರಿಂದ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಉತ್ತಮ ಸಾಧನೆಯು ನಡೆಯಲಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಕಲ್ಲಕುರ್ಚಿ ಇವರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಎಂದೆಂದೂ ನಾನು ಮರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇವರ ಈ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಅನಂತ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

- ಸಂಪಾದಕ.

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

॥ ಶ್ರೀಮದನುಮಧ್ವೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ ॥

ಪೌಷ ಮಾಸದ ಧರ್ಮ

(ಮಾಸನಿಯಾಮಕ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ನಾರಾಣಾಯ ನಮಃ)

ಗೋದಾನದಿಂದ ಅಕ್ಷಯ ಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಭೂದಾನದಿಂದ ರಾಜತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿ. ತಿಲದಾನದಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಸುವರ್ಣದಾನದಿಂದ ರೂಪವಂತನಾಗುವನು. ತುಪ್ಪದಾನದಿಂದ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗುವನು. ವಸ್ತ್ರದಾನದಿಂದ ಬಟ್ಟೆಯ ಕೊರತೆ ನೀಗುವುದು. ಧಾನ್ಯದಾನದಿಂದ ಹಸಿವೆ ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವುದು. ಬೆಲ್ಲದ ದಾನದಿಂದ ರೋಗಗಳು ಬಾರದು. ರಜತ (ಬೆಳ್ಳಿ) ದಾನದಿಂದ ನೇತ್ರದೋಷಗಳು ಬಾರದು. ಲವಣದಾನದಿಂದ ಬಲಿಷ್ಠನಾಗುವನು. ರತ್ನದಾನದಿಂದ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತನಾಗುವನು. ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯ ದಾನದಿಂದ ಅಕ್ಷಯ ಸಂತಾನವಾಗುವುದು. ಮಾದಾಳದ ಹಣ್ಣಿನ ದಾನದಿಂದ ಬಂಜೆಯೂ ಪುತ್ರವತಿಯಾಗುವಳು. ಹವಳ, ಮುತ್ತು, ಮಾಣಿಕ್ಯ, ಬೆಣ್ಣೆ, ಕೂಷ್ಮಾಂಡಗಳನ್ನು ವಸ್ತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ತಾಂಬೂಲದಾನದಿಂದ ಸಕಲಕಾಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಶಯ್ಯಾದಾನದಿಂದ ಶಯ್ಯಾದುಃಖವು ಲಭಿಸದು. ಗಟ್ಟಿಯಾದ, ಮೆದುವಾದ, ಹೊಸದಾದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಉಣ್ಣೆ ವಸ್ತ್ರದಾನವೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಛಳಿಯ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಅಶ್ವ, ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ, ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಕಬ್ಬಿನ ದಾನದಿಂದ ಯಮದಂಡದಿಂದ ದಂಡನೆ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆ ದಾನದಿಂದ ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಂಗಲಸೂತ್ರದಾನದಿಂದ, ಕುಂಕುಮದಾನದಿಂದ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಹಾನಿ ತಪ್ಪುವುದು. ಪುಷ್ಪದಾನ, ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯ ದಾನಗಳೂ ಪ್ರಶಸ್ತ.

ಪೌಷ ಮಾಸದ ವಿಶೇಷ ಧರ್ಮಗಳು – ಪುಷ್ಯ ಶುದ್ಧ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯಿಂದ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಅಂದರೆ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಪೌರ್ಣಿಮೆಯವರೆಗೆ ಮಾಸನಿಯಾಮಕನಾದ ಮಾಧವನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಅರುಣೋದಯಕ್ಕೆ ನದೀ ಮುಂತಾದ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ

ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿರುವ ಕಾಲವು ಉತ್ತಮ. ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಮರೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಮಧ್ಯಮ. ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲವು ಅಧಮವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಸರ್ವರೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ 6 ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನದ ಫಲ, ಭಾವಿನೀರಿನಲ್ಲಿ 12 ವರ್ಷಗಳ ಫಲ, ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ 24 ವರ್ಷಗಳ ಫಲ, ನದಿಯಲ್ಲಿ 96 ವರ್ಷಗಳ ಫಲ, ಮಹಾನದಿಯಲ್ಲಿ 9600 ವರ್ಷಗಳ ಫಲ, ಮಹಾನದಿಗಳ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ 28400 ವರ್ಷಗಳ ಫಲ, ಗಂಗಾ ಸ್ನಾನದಿಂದ 248000 ವರ್ಷಗಳ ಸ್ನಾನದ ಫಲ ಬರುತ್ತದೆ. 'ಮಾಘಸ್ನಾನಮಿದಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸ್ನಾಸ್ಯೇಹಂ ದೇವ ಮಾಧವ । ತೀರ್ಥಸ್ನಾಸ್ಯ ಜಲೇ ನಿತ್ಯಮಿತಿ ಸಂಕಲ್ಪ್ಯ ಚೇತಸಿ ॥' ಎಂದು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು. 'ದುಃಖದಾರಿದ್ರ ನಾಶಾಯ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣೋಸ್ತೋಷಣಾಯ ಚ । ಮಕರಸ್ಥೇ ರವೌ ಮಾಘೇ ಗೋವಿಂದಾಚ್ಯುತ ಮಾಧವ। ಸ್ನಾನೇನಾನೇನ ಮೇ ದೇವ ಯಥೋಕ್ತಫಲದೋ ಭವ ॥' ಎಂಬ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಮೌನದಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ನಾನಾನಂತರದಲ್ಲಿ 'ಸವಿತ್ರೇ ಪ್ರಸವಿತ್ರೇಚ ಪರಂಧಾಮ ಜಲೇ ಮಮ । ತ್ವತ್ತೇಜಸಾ ಪರಿಭ್ರಷ್ಟಂ ಪಾಪಂ ಯಾತು ಸಹಸ್ರಧಾ ॥' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಸೂರ್ಯಾರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪಿತೃತರ್ಪಣಾದಿ ನಿತ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಮಾಧವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನ ಭಕ್ಷಣ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಶಯನ, ತಿಲಘೃತ ಹೋಮ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವು ಮಹಾಫಲದಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗ ಎಳ್ಳು, ಕಾಲುಭಾಗ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅರ್ಧೋದಯಯೋಗ : ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ (1) ರವಿವಾರ, (2) ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ, (3) ವ್ಯತೀಪಾತಯೋಗ, (4) ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರ, ಈ ನಾಲ್ಕು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದಾಗ ಈ ಯೋಗವಿರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಸ್ನಾನ ದಾನ ಪಿತೃತರ್ಪಣ ಮುಂತಾದ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅವಶ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು. ಗ್ರಹಣಾದಿ ಕಾಲಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಈ ಅರ್ಧೋದಯ ಕಾಲವು ಅಧಿಕಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾಗಿದೆ.

ಪುಷ್ಯಮಾಸನಿಯಾಮಕನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು.

ಪೌಷ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪ್ರತಿಪತ್

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀವಲ್ಲಭತೀರ್ಥರು (ಪಲಿಮಾರು ಮಠ)- ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯವರು. ಇವರು ಉಪವಾಸಾದಿ ವ್ರತಗಳಿಂದ ದೇಹದಂಡನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನೈಷ್ಠಿಕವಾದ ತಪಸ್ವೀ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿದವರು. 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ಚ ದೇಹೋಽಯಂ ಕ್ಷುದ್ರ ಕಾಮಾಯ ನೇಷ್ಯತೇ। ಕೃಚ್ಛ್ರಾಯ ತಪಸೇ ಚೈವ ಪ್ರೇತ್ಯಾನಂತಸುಖಾಯ ಚ' ಎಂಬ ಮಾತು ಇವರನ್ನೇ ಕುರಿತು ಬರೆದಂತಿತ್ತು. ಅಂಥ ನಿಷ್ಠೆಯ ಜೀವನ ಅವರದು. ಸುಮಾರು ನಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಇವರು ಈ ಪೀಠದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದು, ಶಾ.ಶ. 1397 (ಕ್ರಿ.ಶ. 1475) ಜಯ ಸಂವತ್ಸರದ ಪುಷ್ಯಮಾಸ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪದೆಯಂದು ಪಲಿಮಾರಿನ ಹಳ್ಳಿಯ ಮಠದಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಪೌಷ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ದ್ವಿತೀಯಾ

ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥತೀರ್ಥರು (ವ್ಯಾಸರಾಜ ಮಠ) - (ಕ್ರಿ.ಶ. 1755-1770) ವಿದ್ವತ್ಪಂಕಜ ಮಾರ್ತಾಂಡಃ ವಾದಿಮತ್ತೇಜ ಕೇಸರಿ। ಜಗನ್ನಾಥ ಗುರುರ್ಭೂಯಾತ್ ಧ್ಯಾಯಸೇ ಶ್ರೇಯಸೇ ಮಮ॥ ಇವರು ಶ್ರೀ ಶೇಷಚಂದ್ರಿಕಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 1725ರಲ್ಲೇ ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದರೂ ಪೀಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರ 1755ರಲ್ಲಿ. ಆಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಸುಮಾರು ಮೂರು ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಿಂದ ನೇರ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಪರಮ ಭಾಗ್ಯವಂತರು. ಇವರು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿ 'ಭಾಷ್ಯದೀಪಿಕಾ' ಎಂಬ ಅದ್ಭುತ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವರು ಭಾಷ್ಯ ದೀಪಿಕಾಚಾರ್ಯ ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಅರ್ಥವಿವರಣಾ ರೂಪವಾದ 'ಸೂತ್ರದೀಪಿಕಾ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಕಂಡ ಶೇಷಚಂದ್ರಿಕಾಚಾರ್ಯರು ಇವರನ್ನು ಕರೆದು ಮಾರನೆಯ ದಿವಸವೇ ಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣದೇವರ ಪೂಜಾ ಮಾಡಿಸಿದರೆಂಬ ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಇವರ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತುರುಷ್ಕ ಯೋಧರು ದೇವರ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ಇವರು ಸಾಹಸದಿಂದ ದೇವರ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯೊಂದಿಗೆ ಕಾವೇರಿ ನದಿಗೆ ಧುಮುಕಿ ಸುಮಾರು 20 ಮೈಲಿ ದೂರ ಈಜುತ್ತಾ ಪಾರಾದರೆಂದು ಅವರ ಚರಿತ್ರೆಯು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಕೆಲವು

ಪರದೇಶಿ ಯೋಧರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಾಗ ಇವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮೇರೆಗೆ ನರಸಿಂಹದೇವರು ಹತ್ತಿರದ ಮಾವಿನ ಮರವೊಂದರಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಆ ದುಷ್ಕರ್ಮಿಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿ ಇವರನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದರೆಂದು ತಾವೇ 'ಭಾಷ್ಯದೀಪಿಕಾ' ಗ್ರಂಥದ ಮಂಗಳಾಚರಣ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಶ್ಲೋಕವು ಹೀಗಿದೆ : ಆಮ್ರಸ್ಥಂಬಾತ್ ಸಮಗತ್ಸ ತಾಮ್ರ ತುಂಡಾನ್ ನಿಹತ್ಯಯಃ । ನಮ್ರಂ ನೌಮಿ ಜಗನ್ನಾಥಂ ಕಮ್ರೋಪಾತ್ತಮ್ ನ್ರುಕೇಸರಿ ॥ ಇವರ ಕುಂಭಕೋಣದಲ್ಲಿ ಹರಿಧ್ಯಾನ ಪರಾಯಣರಾಗಿ 1770ನೇ ಇಸವಿಯ ಪುಷ್ಯ ಶುದ್ಧ ದ್ವಿತೀಯದಂದು ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥತೀರ್ಥರ ದಿವ್ಯ ಮಹಿಮೆಯನು ರಾಜಿಸುವ ಹೈಮಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಿ ಬೇಕು ॥ಪ॥ ಈ ಜಗತಿ ಸುಜನ ಸುರಭೂಜರಾಗಿಹ ಮಹಾ ರಾಜ ಶ್ರೀ ರಘುನಾಥತೀರ್ಥ ಕರ ಸಂಜಾತ ॥ಅ.ಪ॥ ಉದ್ಭವಿಸಿದರು ಗಾಲವರು ಜಗದೊಳೆಂಬಂಶ ವೇದ್ಯವಾಯಿತು ಆಪ್ತಜನವೃಂದಕೆ ಮಧ್ವಮತ ತತ್ವಗಳನುದ್ಧಾರವನೆಗೈದ ದಿಗ್ದಂತಿಗಳತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸ್ಥಾನದ ಪಡೆದ ॥೧॥ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಯಗೈವ ಪರಸೂತ್ರನಿಕರಗಳಿಗಲವಬೋಧರ ಭಾಷ್ಯವ ಸುಖದಿಂದಲರಿಯಲುಪಕೃತಿಗೈದ ಯತಿಕುಲ ತಿಲಕ ಭಾಷ್ಯಾದೀಪಕಾ-ಚಾರ್ಯರೆಂದತಿ ಖ್ಯಾತ ॥೨॥ ಸರ್ವಗುಣ ಗುಣಪೂರ್ಣ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತ ಹರಿ ಸರ್ವಭಕ್ತ ಪ್ರಸನ್ನನೆಂದರುಹಲು ಓರ್ವ ಅಮ್ರವೃಕ್ಷದಲಿ ಶ್ರೀ ನರಹರಿಯ ಉರ್ವನುಗ್ರಹ ಪಡೆದ ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರ ॥೩॥

ಶ್ರೀ ಸುಯಮೀಂದ್ರತೀರ್ಥರು (ರಾಯರ ಮಠ) ಮಂತ್ರಾಲಯ - ಸುಖತೀರ್ಥಮತಾಬ್ಧೀಂದುಂ ಸುಧೀಂದ್ರಸುತಸೇವಕಂ । ಸುಧಾಪರಿಮಳಾಸಕ್ತಂ ಸುಯಮೀಂದ್ರ ಗುರುಂ ಭಜೇ ॥

ಪೌಷ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಚತುರ್ಥೀ ॥

ವಿನಾಯಕ ಚತುರ್ಥೀ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಗಣೇಶನನ್ನು ಇಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಅಭೀಷ್ಟಗಳು ಈಡೇರುತ್ತವೆ.

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಾಥತೀರ್ಥರು (ವ್ಯಾಸರಾಜ ಮಠ) - (ಕ್ರಿ.ಶ. 1770-1780) ಪ್ರಾರ್ಥಿತಾಭೀಷ್ಟ ಸಂತಾನಃ ಪ್ರತ್ಯರ್ಥಿ ಮತ ಭಂಜನಃ । ಶ್ರೀನಾಥತೀರ್ಥ

ಗುರುರಾಟ್ ಈಪ್ಸಿತಾರ್ಥ ಪ್ರದೋಸ್ತುನಃ ॥ ಇವರು ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಘನವಿದ್ವಾಂಸರು ಮತ್ತು ಶತಾವಧಾನಿಗಳು. ಇವರು ಭಾಷ್ಯದೀಪಿಕಾಚಾರ್ಯರ ಕರಕಮಲ ಸಂಜಾತರಾಗಿ ಕೇವಲ 10 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಪೀಠವನ್ನಲಂಕರಿಸಿದ್ದರೂ ಅಪಾರ ಗೌರವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರು. ಶ್ರೀನಾಥತೀರ್ಥರು ವಾದದಲ್ಲಿ ಬಹು ನಿಪುಣರು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇಶ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾದಿನಿಗ್ರಹ ಮಾಡಿ ಕೀರ್ತಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದರು. ಕಾಶೀ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಶೀರಾಜರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ವಾದದಲ್ಲಿ ಜಯಗಳಿಸಿ ತಮ್ಮ ಶತಾವಧಾನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಹೊಗಳಿ, ಇವರು ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯ ಮುಂಭಾಗದ ಸಿಂಹ ಲಲಾಟಕ್ಕೆ ಘಂಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಗೌರವಿಸಿದರಂತೆ. ಇವರು ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿರುಮಕೂಡಲಿಗೆ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಪರಮ ಗುರುಗಳಾದ ಶೇಷಚಂದ್ರಿಕಾಚಾರ್ಯರ ದಿವ್ಯ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ 1780ರ ಪುಷ್ಯ ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ಥಿಯಂದು ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಪೌಷ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪಂಚಮೀ ॥

ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಲ್ಲಭತೀರ್ಥರು (ವ್ಯಾಸರಾಜ ಮಠ)- (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೩೨-೧೬೪೨) ಅರ್ಥ್ಯಭೀಪ್ಸಿತ ಕಲ್ಪದ್ರುಃ ವಾದಿಮತ್ತೇಭ ಕೇಸರಿ। ಲಕ್ಷ್ಮೀವಲ್ಲಭ ಯೋಗೀಂದ್ರೋ ಭೂಯಾತ್ ಅಸ್ಮದಭೀಷ್ಟದಃ ॥ ಇವರು ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರತೀರ್ಥರಿಂದ ಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ವಾದಿಗಳೆಂಬ ಮತ್ತಗಜಗಳಿಗೆ ಇವರು ಸಿಂಹದಂತಿದ್ದರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಬೇಲೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ ಬಹಳವಾದ ಭೂಮಿ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರಿಗೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಂತೆ ಸರ್ವ ಇಷ್ಟಪ್ರದಾಯಕರಾಗಿದ್ದರು. ಬೇಲೂರಿನ ವಿಷ್ಣುಸಮುದ್ರವೆಂಬ ಕೆರೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ 1642ರ ಪುಷ್ಯ ಶುದ್ಧ ಪಂಚಮಿಯಂದು ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಲ್ಲಭತೀರ್ಥರ ಆರಾಧನೆ, ಬೇಲೂರು - ಅರ್ಥ್ಯಭೀಪ್ಸಿತಕಲ್ಪದ್ರುಃ ವಾದಿಮತ್ತೇಭಕೇಸರೀ। ಲಕ್ಷ್ಮೀವಲ್ಲಭಯೋಗೀಂದ್ರೋ ಭೂಯಾದಸ್ಮದಭೀಷ್ಟದ॥

ಪೌಷ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಸಪ್ತಮೀ ॥

ಇಂದು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಪೌಷ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಅಷ್ಟಮೀ ॥

ಈ ದಿನ ಬುಧವಾರ ಇದ್ದರೆ ಸ್ನಾನ, ಜಪ, ಹೋಮ, ತರ್ಪಣ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನ ಇವುಗಳಿಂದ ವಿಶೇಷ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಭರಣೀ ನಕತ್ರದ ಯೋಗವಿದ್ದರೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪರ್ವಕಾಲವಾಗುತ್ತದೆ. ರೋಹಿಣೀ ನಕ್ಷತ್ರ, ಆರ್ದ್ರಾನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವಿಶೇಷ ಪರ್ವಕಾಲ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಪೌಷ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ದಶಮೀ ॥

ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳನ್ನು ಇಂದು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಕ್ರತು, ದಕ್ಷ, ವಸು, ಸತ್ಯ , ಕಾಲ, ಕಾಮ, ಮುನಿ, ಗುರು, ವಿಪ್ರ , ರಾಮ ಎಂಬ ಹತ್ತು ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಪೂಜಿಸಬೇಕಾದ ವರ್ಷದ ಪರ್ವಕಾಲವೆಂದರೆ ಪೌಷ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ದಶಮಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ದರ್ಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಸತ್ಕರಿಸಬೇಕು.

ಶ್ರೀ ಗುಣಸಾರನಿಧಿತೀರ್ಥರು (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಮಠ) ಮುಳಬಾಗಿಲು -

ಗುಣರತ್ನಾಕರಂ ಪೂರ್ಣಗುಣನಿರ್ಧ್ಯರ್ಣವೋದಿತಂ ।
ಗುಣಸಾರಾಖ್ಯಯೋಗೀಂದ್ರ ಸೇವೇಹಂ ಜ್ಞಾನಸಿದ್ಧಯೇ ॥

ಪೌಷ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಏಕಾದಶೀ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ - ಕಥಿತಾ ವೈ ತ್ವಯಾ ಕೃಷ್ಣ ಸಫಲೈಕಾದಶೀ ಶುಭಾ । ಕಥಯಸ್ವ ಪ್ರಸಾದೇನ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷಸ್ಯ ಯಾ ಭವೇತ್ ॥೧॥ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ಕೃಷ್ಣನೇ ! ನೀನು ಪುಷ್ಯ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಸಫಲಾ ಏಕಾದಶಿಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯ ವಿಷಯವೇನು ? ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಕಿನ್ನಾಮಕೋ ವಿಧಿಸ್ತಸ್ಯಾಃ ಕೋ ದೇವಸ್ತತ್ರ ಪೂಜ್ಯತೇ। ಕಸ್ಮೈ ತುಷ್ಟೋ ಹೃಷೀಕೇಶಃ

ತ್ವಮೇವ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥೨॥ ಆ ಪುಷ್ಯಶುದ್ಧ ಏಕಾದಶಿಯ ಹೆಸರೇನು? ಅದರ ನಿಯಮವೇನು? ಆ ದಿನ ಯಾವ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು? ವಿಷ್ಣುವು ಆಗ ಯಾರಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನು? ಇದೆಲ್ಲನ್ನೂ ನೀನು ಹೇಳು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ - ಶ್ರುಣು ರಾಜನ್ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಶುಕ್ಲಾ ಪೌಷಸ್ಯ ಯಾ ಭವೇತ್ । ಕಥಯಾಮಿ ಮಹಾರಾಜ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ ॥೩॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಪುಷ್ಯ ಶುದ್ಧ ಏಕಾದಶಿಯ ವಿಷಯನ್ನು ಜನಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು. ಪೂರ್ವೇಣ ವಿಧಿನಾ ರಾಜನ್ ಕರ್ತವ್ಯೈಷಾ ಪ್ರಯತ್ನತಃ । ಪುತ್ರದಾ ನಾಮ ನಾಮ್ನಾಸೌ ಸರ್ವಪಾಪಹರಾ ಪರಾ ॥೪॥ ಈ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು, ಹಿಂದಿನ ವಿಧಿಯಂತೆಯೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರ ಹೆಸರು ''ಪುತ್ರದಾ'' ಏಕಾದಶಿಯೆಂದು. ಸರ್ವಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ನಾರಾಯಣೋಽಧಿದೇವೋಽಸ್ಯಾಃ ಕಾಮದಸ್ಸಿದ್ಧಿ-ದಾಯಕಃ । ನಾತಃ ಪರತರಾ ಕಿಂಚಿತ್ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಸಚರಾಚರೇ ॥೫॥ ಇದಕ್ಕೆ ನಾರಾಯಣನೇ ಅಧಿದೇವತೆಯು ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಇದರಂತಿರುವ ವ್ರತವು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾವಂತಂ ಯಶಸ್ವಂತಂ ಕರೋತಿ ಚ ನರಂ ಹರಿಃ । ಶ್ರುಣು ರಾಜನ್ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಕಥಾಂ ಪಾಪಹರಾಂ ಪರಾಂ ॥೬॥ ಈ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಹರಿಯು ಅವನನ್ನು ವಿದ್ಯಾವಂತನನ್ನಾಗಿಯೂ ಯಶೋವಂತ-ನನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇದರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಾಪಹಾರಕವಾದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು. ಭದ್ರಾವತ್ಯಾಂ ಪುರಾ ಹ್ಯಾಸೀತ್ಪುರ್ಯಾಂ ರಾಜಾ ಸುಕೇತುಮಾನ್। ತಸ್ಯ ರಾಜ್ಞಸ್ತಥೋ ರಾಜ್ಞಿ ಚಂಪಕಾ ನಾಮ ವರ್ತತೇ ॥೭॥ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭದ್ರಾವತಿಯೆಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಸುಕೇತುಮಂತನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ರಾಜನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಚಂಪಕಾ ಎಂಬುವಳೊಬ್ಬಳು ಹೆಂಡತಿಯಿದ್ದಳು. ಪುತ್ರಹೀನೇನ ರಾಜ್ಞಾ ಚ ಕಾಲೋ ನೀತೋ ಮನೋರಥೈಃ । ನೈವಾತ್ಮಜಂ ನೃಪೋ ಲೇಭೇ ವಂಶಕರ್ತಾರಮೇವ ಚ ॥೮॥ ಆ ರಾಜನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು ಆಗುತ್ತದೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದಲೇ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ರೀತಿಯಿರಲು ವಂಶಕರ್ತನಾದ ಮಗನು ಆಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ತೇನೈವ ರಾಜ್ಞಾ ಧರ್ಮೇಣ ಚಿಂತಿತಂ ಬಹುಕಾಲತಃ ।

ಕಿಂ ಕರೋಮಿ ಕ್ವ ಗಚ್ಛಾಮಿ ಸುತಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಕಥಂ ಭವೇತ್ ॥೯॥ ಆ ರಾಜನು ಬಹುಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಿ? ಮಗನು ಹೇಗೆ ಲಭಿಸುವನು? ಎಂದು ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾದನು. ನ ರಾಷ್ಟ್ರೇನ ಪುರೇ ಸೌಖ್ಯಂ ಲೇಭೇ ರಾಜಾ ಸುಕೇತುಮಾನ್ । ಸಾಧ್ವ್ಯಾ ಸ್ವಕಾಂತಯಾ ಸಾರ್ಧಂ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ದುಃಖಿತೋಽಭವತ್ ॥೧೦॥ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಅವನಿಗೆ ಸುಖವು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ನಿತ್ಯವೂ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ತಾವುಭೌ ದಂಪತೀ ನಿತ್ಯಂ ಚಿಂತಾಶೋಕಪರಾಯಣೌ । ಪಿತರೋಸ್ಯ ಜಲಂ ದತ್ತಂ ಕವೋಷ್ಣಮುಪಭುಂಜತೇ ॥೧೧॥ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಚಿಂತೆಯಿಂದ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರಲು ಅವನ ಪಿತೃಗಳು ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಉಗುರು ಬೆಚ್ಚಗಿರುವ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜ್ಞಃ ಪಶ್ಚಾನ್ನ ಪಶ್ಯಾಮೋ ಯೋಽಸ್ಮಾಕಂ ತರ್ಪಯಿಷ್ಯತಿ । ಇತ್ಯೇವಂ ಸ್ಮರತಸ್ತಸ್ಯ ದುಃಖಿತಾಃ ಪಿತರೋಽಭವನ್ ॥೧೨॥ ಆ ರಾಜನ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವರನ್ನು ಕಾಣೆವಲ್ಲಾ! ಎಂದು ಅವನ ಪಿತೃಗಳು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ದುಃಖಿತರಾಗಿದ್ದರು. ನ ಬಾಂಧವಾ ನ ಮಿತ್ರಾಣಿ ನಾಮಾತ್ಯಸುಹೃದಸ್ತಥಾ । ರೋಚಯಂತ್ಯಸ್ಯ ಭೂಪಸ್ಯ ನ ಗಜಾಶ್ವಪದಾತಯಃ ॥೧೩॥ ಬಂಧುಗಳು, ಮಿತ್ರರು, ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಸ್ನೇಹಿತರು, ಆನೆಗಳು, ಕುದುರೆಗಳು, ಒಂದೂ ಕೂಡ ಆ ರಾಜನಿಗೆ ಬೇಕಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ನೈರಾಶ್ಯಂ ಭೂಪತೇಸ್ತಸ್ಯ ನಿತ್ಯಂ ಮನಸಿ ವರ್ತತೇ । ನರಸ್ಯ ಪುತ್ರಹೀನಸ್ಯ ನಾಸ್ತಿ ವೈ ಜನ್ಮನಃ ಫಲಂ ॥೧೪॥ ಮಗನಿಲ್ಲದಿರುವ ಆ ರಾಜನಿಗೆ ದಿನವೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರಾಶೆಯು, ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಮಗನಿಲ್ಲದಿರುವ ಮನುಷ್ಯನ ಜನ್ಮವು ಸಾರ್ಥಕವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ! ಅಪುತ್ರಸ್ಯ ಗೃಹಂ ಶೂನ್ಯಂ ಹೃದಯಂ ದುಃಖಿತಂ ಸದಾ । ಪಿತೃದೇವಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ನಾನೃಣತ್ವಂ ಸುತಂ ವಿನಾ ॥೧೫॥ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದಿರುವವನ ಮನೆಯು ಹಾಳು. ಹೃದಯವು ಯಾವಾಗಲೂ ದುಃಖಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಪಿತೃಗಳು, ದೇವತೆಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು ಇವರ ಋಣವು ಮಗನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತೀರುವುದಿಲ್ಲ. ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಸುತಮುತ್ಪಾದಯೇನ್ನರಃ । ಇಹಲೋಕೇ ಯಶಸ್ತೇಷಾಂ ಪರಲೋಕೇ ಶುಭಾ ಗತಿಃ ॥೧೬॥ ಆದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತವಾದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಲೂ ಮಗನನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ತಂದೆಗೆ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸೂ, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ

ಗತಿಯೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಯೇಷಾಂ ತು ಪುಣ್ಯಕರ್ತ್ರ್ಯಣಾಂ ಪುತ್ರಜನ್ಮ ಗೃಹೇ ಭವೇತ್। ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಸಂಪತ್ತಿಸ್ತೇಷಾಂ ಗೃಹೇ ಪ್ರವರ್ತತೇ ॥೧೭॥ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವಂತರು ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆಯೋ ಆಯಸ್ಸು, ಆರೋಗ್ಯ , ಸಂಪತ್ತುಗಳು ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಪುತ್ರಜನ್ಮ ಗೃಹೇ ಯೇಷಾಂ ಲೋಕಾನಾಂ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಣಾಂ। ಪುಣ್ಯಂ ವಿನಾ ನ ಚ ಪ್ರಾಪ್ತಿರ್ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಂ ವಿನಾ ನೃಪ ॥೧೮॥ ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪುತ್ರರಿರುವರೋ ಅವರಿಗೆ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳುಂಟು. ಪುಣ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಕ್ಕಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಪುಣ್ಯವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪುತ್ರಾಶ್ಚ ಸಂಪದೋ ವಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯಾ ಇತಿ ಮೇ ಮತಿಃ। ಏವಂ ಚಿಂತಯಮಾನೋಽಸೌ ನ ಶರ್ಮ ಲಭತೇ ನೃಪಃ ॥೧೯॥ ಪುತ್ರರೂ, ಸಂಪತ್ತೂ ಆ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗಬೇಕು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಅವನು ಸುಖವನ್ನೇ ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತ್ಯೂಷೇ ಚಿಂತಯೇದ್ರಾಜಾ ನಿಶೀಥೇ ಚಿಂತಯೇತ್ತಥಾ । ಸ್ವಯಮಾತ್ಮವಿನಾಂಶಂ ಚ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಕೇತುಮಾನ್ ॥೨೦॥ ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ಆ ರಾಜನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಇದ್ದನು. ಆತ್ಮಘಾತೇ ದುರ್ಗತಿಂ ಚ ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ತದಾ ನೃಪಃ। ದೃಷ್ಟ್ವಾತ್ಮದೇಹಂ ಪತಿತಮಪುತ್ರತ್ವಂ ತಥೈವ ಚ ॥೨೧॥ ಕೊನೆಗೆ ತಾನು ಪ್ರಾಣಬಿಡುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಅದರಿಂದ ನರಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ತಾನು ಮುದುಕನಾಗುತ್ತಿರುವುದೂ ತನಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಪುನರ್ವಿಚಾರ್ಯಾತ್ಮಾಬುದ್ಧ್ಯಾ ಆತ್ಮನೋ ಹಿತಕಾರಣಂ। ಅಶ್ವಾರೂಢಸ್ತತೋ ರಾಜಾ ಜಗಾಮ ಗಹನಂ ವನಂ ॥೨೨॥ ಅನಂತರ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ ತನಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವಿಕೆಯನ್ನು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಒಂದು ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದನು. ಪುರೋಹಿತಾದಯಸ್ಸರ್ವೇ ನ ಜಾನಂತಿ ಗತಂ ನೃಪಂ। ಗಂಭೀರೇ ವಿಪಿನೇ ರಾಜಾ ಮೃಗಪಕ್ಷಿನಿಷೇವಿತೇ ॥೨೩॥ ವಿಚಚಾರ ತದಾ ರಾಜಾ ವನವೃಕ್ಷಾನ್ ವಿಲೋಕಯನ್ । ಮಹಾನಶ್ವತ್ಥ ಬಿಲ್ವಾಂಶ್ಚ ಖರ್ಜೂರಾನ್ ಪನಸಾನ್ ತಥಾ ॥೨೪॥ ಬಕುಳಾನ್ಸಪ್ತ ಪರ್ಣಾಂಶ್ಚ ತಿಂದುಕಾಂಸ್ತಿಲಕಾನಪಿ । ಶಾಲಾಂ ಸ್ತಾಲಾಂ ಸ್ತಮಾಲಾಂಶ್ಚ ದದರ್ಶ ಸರಲಾನ್ನೃಪಃ ॥೨೫॥ ಪುರೋಹಿತರೇ ಮುಂತಾಗಿ

ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಆ ರಾಜನು ಹೋದುದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ರಾಜನು ಗಾಢವಾದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಕಾಡಿನ ಮರಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಾ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದನು. ಆಲ, ಅರಳಿ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರೇ ಮರ, ಖರ್ಜೂರ, ಹಲಸು, ಪಗಡೆ, ಏಳೆಲೇ ಬಾಳೆ, ತೂಪದ ಮರ, ತಿಲಕ, ಮತ್ತಿ, ತಾಳೆ, ಹೊಂಗೆ, ಸರಳುಕಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದನು. ಇಂಗುದೀಕಕುಂಭಾಶ್ಚೈವ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಬದರಾಂಸ್ತಥಾ । ತಲ್ಲಕಾನ್ಕರಮರ್ದಾಂಶ್ಚ ಪಾಟಲಾನ್ಬದರಾನಪಿ ॥೨೬॥ ಅಶೋಕಾಂಶ್ಚ ಪಲಾಶಾಂಶ್ಚ ಶೃಗಾಲಾನ್ ಶಶಕಾನಪಿ । ವನಮಾರ್ಜಾರ ಮಹಿಷಾನ್ ಶಲ್ಲಕಾಂಶ್ಚಮರಾನಪಿ ॥೨೭॥ ದದರ್ಶ ಭುಜಗಾನ್ ರಾಜಾ ವಲ್ಮೀಕಾದರ್ಧನಿಸ್ಸೃತಾನ್ । ತಥಾ ವನಗಜಾನ್ಮತ್ತಾನ್ ಕಲಭೈಸ್ಸಃ ಸಂಗತಾನ್ ॥೨೮॥ ಯೂಥಪಾಂಶ್ಚ ಚತುರ್ದಂತಾನ್ ಕರಿಣೀಯೂಥಮಧ್ಯಗಾನ್ । ತಾನ್ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಆತ್ಮನಸ್ಸಗಜಾನ್ನೃಪಃ ॥೨೯॥ ಇಂಗಳ, ಕೆಂಪುಮತ್ತಿ, ಚೊಳ್ಳೆ, ಯುಗಚೀ, ಶಲ್ಲಕ, ಕರಮರ್ದ, ಪಾದರಿ, ಹಿಪ್ಪೆ, ಎಗುಚಿ, ಅಶೋಕ, ಮುತ್ತುಗ ಮುಂತಾದ ಮರಗಳನ್ನೂ, ನರಿ, ಮೊಲ, ಕಾಡುಬೆಕ್ಕು, ಕಾಡೆಮ್ಮೆ, ಮುಳ್ಳುಹಂದಿ, ಚಮರಿಮೃಗ, ಹುತ್ತದಿಂದ ಅರ್ಧಹೊರಗೆ ಬಂದಿರುವ ಹಾವುಗಳು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ಹೊರಟನು. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮದಿಸಿದ ಕಾಡಾನೆಗಳನ್ನೂ ಕಲಭ (ಹೆಣ್ಣಾನೆ)ಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿರುವ ಗಂಡಾನೆಗಳನ್ನೂ, ಗುಂಪನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಸಲಗಗಳನ್ನೂ, ಅವು ಹೆಣ್ಣಾನೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ, ಒಂಟಿಯಾಗಿರುವ ಆನೆಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ತೇಷಾಂ ಸ ವಿಚರನ್ಮಧ್ಯೇ ರಾಜಾ ಶೋಭಾಮವಾಪ ಹ । ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯಸಂಯುಕ್ತಂ ದದರ್ಶ ವಿಪಿನಂ ನೃಪಃ ॥೩೦॥ ಅವುಗಳ ನಡುವೆ ಈ ರಾಜನೂ ಓಡಾಡುತ್ತ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬಹು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾದ ಆ ಕಾಡನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಪಥಿ ಶೃಣ್ವನ್ಶಿವರುತಾಮುಲೂಕವಿರುತಂ ತಥಾ । ತಾಂಸ್ತಾನ್ವೃಕ್ಷಮೃಗಾನ್ಪಶ್ಯನ್ ಬಭ್ರಾಮ ವನಮಧ್ಯತಃ ॥೩೧॥ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನರಿಗಳ ಕೂಗನ್ನೂ, ಗೂಬೆಗಳ ಶಬ್ದವನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತ ಆಯಾ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ, ಕರಡಿಗಳನ್ನೂ, ನೋಡುತ್ತ ವನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದನು. ಏವಂ ದದರ್ಶ ಗಹನಂ ನೃಪೋ ಮಧ್ಯಗತೇ ರವೌ । ಕ್ಷುತ್ತೃಡ್ಭ್ಯಾಂ ಪೀಡಿತೋ ರಾಜಾ ಇತಶ್ಚೇತಶ್ಚ ಧಾವತಿ ॥೩೨॥

ರಾಜನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಾಡನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಮಯವಾಗಲು ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಇಲ್ಲಿಂದಲ್ಲಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದಿಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ನೃಪತಿಶ್ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಸಂಶುಷ್ಕಗಳಕಂದರಃ । ಮಯಾ ತು ಕಿಂ ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ದುಃಖಂ ಯದೀದೃಶಂ ॥೩೩॥ ಆ ರಾಜನ ಗಂಟಲು ಬಾಯಿ ಒಣಗಿಹೋಗಲು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಹೊಂದಲು, ನಾನು ಯಾವ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೆನು? ಮಯಾ ವೈ ತೋಷಿತಾ ದೇವಾ ಯಜ್ಞೈಃ ಪೂಜಾಭಿರೇವ ಚ । ತಥೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ದಾನೈಸ್ತೋಷಿತಾ ಮಿಷ್ಟಭೋಜನೈಃ॥೩೪॥ ನಾನು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಯಜ್ಞಗಳಿಂದಲೂ, ಪೂಜೆಗಳಿಂದಲೂ, ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಭೋಜನದಾನಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಜಾಶ್ಚೈವ ಸದಾ ಕಾಲಂ ಪುತ್ರವತ್ಪಾಲಿತಾ ಭೃಶಂ । ಕಸ್ಮಾದ್ದುಃಖಂ ಮಯಾ ಪ್ರಾಪ್ತಮೀದೃಶಂ ದಾರುಣಂ ಮಹತ್ ॥೩೫॥ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಕಾಪಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಇಂತಹ ಮಹಾ ಕಷ್ಟವು ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು ? ಇತಿ ಚಿಂತಾಪರೋ ರಾಜಾ ಜಗಾಮೈವಾಗ್ರತೋ ವನಂ । ಸುಕೃತಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವೇನ ಸರೋ ದೃಷ್ಟಮನುತ್ತಮಂ ॥೩೬॥ ರಾಜನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಅವನ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಒಂದು ಉತ್ತಮವಾದ ಸರೋವರವನ್ನು ಕಂಡನು. ಮೀನಸಂಸ್ಪೃಶ್ಯಮಾನಂ ಚ ಪದ್ಮೈಶ್ಚ ಪರಿಶೋಭಿತಂ । ಕಾರಂಡೈಶ್ಚಕ್ರವಾಕೈಶ್ಚ ರಾಜಹಂಸೈಶ್ಚ ಶೋಭಿತಂ ॥೩೭॥ ಮಕರೈರ್ಬಹುಭಿರ್ಮತ್ಸ್ಯೈರನ್ಯೈರ್ಜಲ-ಚರೈರ್ಯುತಂ । ಸಮೀಪೇ ಸರಸಸ್ತಸ್ಯ ಮುನೀನಾಮಾಶ್ರಮಾನ್ಬಹೂನ್ ॥೩೮॥ ದದರ್ಶ ರಾಜಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾನ್ ಶಕುನೈಶ್ಶುಭಶಂಸಿಭಿಃ। ಸವ್ಯಾತ್ಪರತರಂ ನೇತ್ರಮಥ ಸವ್ಯಃ ತಥಾ ಕರಃ ॥೩೯॥ ಪ್ರಾಸ್ಫುರನ್ನೃಪತೇಸ್ತಸ್ಯ ಕಥಯನ್ ಶೋಭನಂ ಫಲಂ। ತಸ್ಯ ತೀರೇ ಮುನೀನ್ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕುರ್ವಾಣಾನ್ನೈಗಮಂ ಜಪಂ॥೪೦॥ ಹರ್ಷೇಣ ಮಹತಾ ವಿಷ್ಟೋ ಬಭೂವ ನೃಪಸತ್ತಮಃ । ಅವತೀರ್ಯ ಹಯಾತ್ತಸ್ಮಾನ್ಮುನೀನಾಮಗ್ರತಃ ಸ್ಥಿತಃ॥೪೧॥ ಅದರಲ್ಲಿ ಬಹುವಾಗಿ ಮೀನುಗಳಿದ್ದವು. ಪದ್ಮಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಚಕ್ರವಾಕಗಳಿಂದಲೂ, ಹಂಸಗಳಿಂದಲೂ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣವಾದ ನೀರು ಹಕ್ಕಿಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ್ದಿತು. ಬಹುವಾಗಿ ಮೊಸಳೆಗಳು ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ ಮೀನುಗಳೂ ಇನ್ನು ಅನೇಕವಾದ ನೀರು ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಇದ್ದುವು. ಆ ಸರೋವರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮಗಳು

ಬಹುವಾಗಿದ್ದವು. ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಶುಭ ಶಕುನಗಳು ಬಹುವಾಗಿ ಆದುವು. ಬಲಗಣ್ಣೂ, ಬಲಭುಜವೂ ಬಹು ಸಾರಿ ಹಾರಿದುವು. ಅವು ಇವನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಫಲಗಳನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆ ಸರೋವರದ ದಡದಲ್ಲಿ ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಜಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಕಂಡನು. ಒಡನೆಯೇ ಕುದುರೆಯಿಂದ ಇಳಿದು ಆ ಋಷಿಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನು. ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ವವಂದೇಸೌ ಮುನೀಂಸ್ತಾನ್ ಶಂಸಿತವ್ರತಾನ್ । ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟೋ ಭೂತ್ವಾದಂಡವಚ್ಚ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥ ಪ್ರತ್ಯೂಚುಸ್ತೇಪಿ ಮುನಯಃ ಪ್ರಸನ್ನಾ ನೃಪತೇ ವಯಂ ॥೪೨॥ ಆ ವ್ರತಿಗಳಾದ ಋಷಿಗಳೊಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಕೈ ಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿದ್ದೇವೆ ಎಂದರು. ರಾಜೋವಾಚ- ಕೇ ಭವಂತೋಽತ್ರ ಕಥ್ಯಂತಾಂ ಕಾ ಚಾಖ್ಯಾ ಭವತಾಮಪಿ । ಕಿಮರ್ಥಂ ಸಂಗತಾ ಯೂಯಂ ಸತ್ಯಂ ವದತ ಮೇಽಗ್ರತಃ ॥೪೩॥ ರಾಜನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲ್ಲೈ ಋಷಿಗಳಿರಾ! ನೀವು ಯಾರು? ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರೇನು? ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಸೇರಿದ್ದೀರಿ? ನನಗೆ ನಿಜವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿರಿ. ಮುನಯ ಊಚುಃ - ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ವಯಂ ರಾಜನ್ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಮಿಹ ಚಾಗತಾಃ । ಮಾಘೋ ನಿಕಟಮಾಯಾತಃ ಏತಸ್ಮಾತ್ಪಂಚಮೇಽಹನಿ ॥೪೪॥ ಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದರು - ಎಲ್ಲೈ ರಾಜನೆ! ನಾವು ವಿಶ್ವೇ ದೇವರುಗಳು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸ್ನಾನಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಮಾಘ ಮಾಸವು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕುದಿನ ಬಿಡುವಿದೆ. ಐದನೆಯ ದಿನವೇ ಮಾಘವು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದ್ಯೈವೈಕಾದಶೀ ರಾಜನ್ ಪುತ್ರದಾ ನಾಮ ನಾಮತಃ। ಪುತ್ರಂ ದದಾತ್ಯಸೌ ತಸ್ಮಾತ್ಪುತ್ರದಾಕಾರಿಣಾಂ ನೃಣಾಂ ॥೪೫॥ ಎಲ್ಲೈ ರಾಜನೆ! ಇಂದು ಏಕಾದಶಿಯು. ಈ ಏಕಾದಶಿಗೆ ''ಪುತ್ರದೆ'' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಯಾರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವರೋ ಅವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಪುತ್ರದಾ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ರಾಜೋವಾಚ - ಏಷ ವೈ ಸಂಶಯೋ ಮಹ್ಯಂ ಪುತ್ರಸ್ಯೋತ್ಪಾದನೇ ಮಹಾನ್ । ಯದಿ ತುಷ್ಟಾ ಭವಂತೋ ವೈ ಪುತ್ರೋ ಮೇ ದೀಯತಾಂ ತದಾ ॥೪೬॥ ರಾಜನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲ್ಲೈ ಋಷಿಗಳಿರಾ ! ಇದೇ ನನಗಿರುವ ಸಂಶಯವು. ಮಕ್ಕಳಾಗುವುದಲ್ಲಂತೂ ಬಹು ಸಂದೇಹವಿದೆ. ನೀವು

ನನಗೆ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿದ್ದರೆ ಮಕ್ಕಳಾಗುವಂತೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡಿರಿ. ಮುನಯ ಊಚುಃ- ಅದ್ಯೈವ ದಿವಸೇ ರಾಜನ್ ಪುತ್ರದಾ ನಾಮ ವರ್ತತೇ। ಏಕಾದಶೀತಿ ವಿಖ್ಯಾತಂ ಕ್ರಿಯತಾಂ ವ್ರತಮುತ್ತಮಂ ॥೪೭॥ ಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದರು - ಎಲೈ ದೊರೆಯೆ! ಇಂದಿನ ಏಕಾದಶಿಯೇ ''ಪುತ್ರದೆ'' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ದಿನ ಉತ್ತಮವಾದ ಆ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡು. ಅಭಿಷೇಕಾತ್ತತೋಸ್ಮಾಕಂ ಕೇಶವಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದತಃ। ಅವಶ್ಯಂ ತವ ರಾಜೇಂದ್ರ ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿರ್ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥೪೮॥ ಎಲೈ ದೊರೆಯೆ! ನಾವು ನಿನಗೆ ಮಂತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಕೇಶವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಮಕ್ಕಳು ಆಗುತ್ತವೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ - ಇತ್ಯೇವಂ ವಚನಾತ್ತೇಷಾಂ ಕೃತಂ ರಾಜ್ಞಾ ವ್ರತೋತ್ತಮಂ । ಮುನೀನಾಮುಪದೇಶೇನ ಪುತ್ರದಾಯಾ ವಿಧಾನತಃ ॥೪೯॥ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು - ಅವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಅವರ ಮಾತಿನಂತೆ ರಾಜನು ಆ ಋಷಿಗಳ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಆ ಏಕಾದಶಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಪಾರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಮುನೀನ್ನತ್ವಾ ಪುನಃ ಪುನಃ। ಆಜಗಾಮ ಗೃಹಂ ರಾಜಾ ರಾಜ್ಞೀ ಗರ್ಭಮಥಾದಧೌ ॥೫೦॥ ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿ ದ್ವಾದಶಿಯದಿನ ಪಾರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ರಾಜನು ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದಳು. ಪುತ್ರೋ ಜಾತಸ್ಸೂತಿಕಾಲೇ ತೇಜಸ್ವೀ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಣಃ। ಪಿತರಂ ತೋಷಯಾಮಾಸ ಪ್ರಜಾಪಾಲೋ ಬಭೂವ ಸಃ ॥೫೧॥ ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ದಿನ ತುಂಬಲು ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವನು ಒಳ್ಳೆಯ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದನು. ತಂದೆಗೆ ವಿಧೇಯನಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಾ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದು ರಾಜನೂ ಆದನು. ತಸ್ಮಾದ್ರಾಜನ್ ಪ್ರಕರ್ತವ್ಯಂ ಪುತ್ರದಾವಿತಿಮುತ್ತಮಂ । ಲೋಕಾನಾಂ ಚ ಹಿತಾರ್ಥಾಯ ತವಾಗ್ರೇ ಕಥಿತಂ ಮಯಾ ॥೫೨॥ ಎಲೈ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ಆದುದರಿಂದ ಈ ಪುತ್ರದಾ ಏಕಾದಶಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಲೋಕಹಿತಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಿನ್ನೆದುರಿಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದೆನು. ಏಕಚಿತ್ತಾಸ್ತು ಯೇ ಮರ್ತ್ಯಾಃ ಕುರ್ವಂತಿ ಪುತ್ರದಾ ವ್ರತಂ। ಪುತ್ರಾನ್ ಪ್ರಾಪ್ಯೇಹ ಲೋಕೇ ತು ಮೃತಾಂತೇ ಸ್ವರ್ಗಗಾಮಿನಃ ॥ ಪಠನಾಚ್ಛ್ರವಣಾದ್ರಾಜನ್ ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥೫೩॥ ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾದ್ಮೇ ಉತ್ತರಖಂಡೇ

ಉಮಾಪತಿ ನಾರದ ಸಂವಾದಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದೇ ಪೌಷ ಶುಕ್ಲ ಪುತ್ರದೈಕಾದಶೀ ವ್ರತಂ ನಾಮ ತ್ರಿಚತ್ವಾರಿಂಶೋऽಧ್ಯಾಯಸ್ಸಮಾಪ್ತಃ॥ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರು ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಈ ಪುತ್ರದಾವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸುಖದಿಂದ ಬಾಳಿ ಸತ್ತನಂತರ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದಲೂ, ಕೇಳುವುದರಿಂದಲೂ ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಇಂತು ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಖಂಡದ ಉಮಾಪತಿ ನಾರದರ ಸಂವಾದದೊಳಗಿನ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಯ ಶುದ್ಧದ ಪುತ್ರದೈಕಾದಶಿಯೆಂಬ ವ್ರತಕಥನದಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು,

ವೈಕುಂಠ ಏಕಾದಶಿಯ ಕಥೆ – ಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದ ನಂದಗೋಪನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಾನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಏಕಾದಶಿಯ ಉಪವಾಸ ಹಾಗೂ ದ್ವಾದಶಿಯ ಪಾರಣೆಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.ಒಮ್ಮೆ ಏಕಾದಶಿವ್ರತ ಆಚರಿಸಿ, ಮರುದಿನ ದ್ವಾದಶಿ ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದುದ್ದರಿಂದ ಬೆಳಗಿನ ಝಾವಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಯಮುನಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕಿಳಿದ. ಅದು ರಾಕ್ಷಸರ ಸಂಚಾರದ ಕಾಲವಾದ್ದರಿಂದ ವರುಣದೇವನ ಸೇವಕನಾದ ರಾಕ್ಷಸ, ನಂದಗೋಪನನ್ನು ವರುಣನ ಬಳಿಗೆ ಎಳೆದೊಯ್ದನು. ಇತ್ತ ನಂದನು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋದವನು ಬಾರದಿರಲು, ಗೋಪಾಲಕುಲದವರೆಲ್ಲಾ ಬಲರಾಮಕೃಷ್ಣರಿಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿದರು.

ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಅವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಅಭಯವಿತ್ತು ತಂದೆಯವರನ್ನು ಕರೆತರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ, ವರುಣಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ದೇವದೇವನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ನಮಿಸಿದ ವರುಣ ತನ್ನ ಸೇವಕನಿಂದಾದ ಅಪರಾಧ ಮನ್ನಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ವರುಣನನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ತಂದೆಯೊಡನೆ ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ನಂದಗೋಪನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ವರುಣನ ಲೋಕದ ವೈಭವ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಭವ್ಯಸ್ವಾಗತ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಎಳೆಎಳೆಯಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಲಾಗಿ ಗೋಪಾಲರಿಗೆಲ್ಲಾ ಹೆಮ್ಮೆ ಎನಿಸಿತು ಆದರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ನಿಜ ಆದರೆ ಅವನ ನಿಜ ರೂಪ ಅರಿಯಲಾರೆವು ಎಂದು ಪರಿತಪಿಸಿದರು. ಇದನ್ನರಿತ ಕೃಷ್ಣ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಯಮುನಾ ನದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಕುಂಡವೆಂಬ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಬರುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿದ, ಅದರಂತೆ ಅವರೆಲ್ಲಾ

ಮಾಡಲಾಗಿ ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ವೈಕುಂಠ ಕಾಣಿಸಿತು, ಅವರ ಮನಸ್ಸು ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪರದೈವವೆಂಬ ಅವರ ನಂಬಿಕೆ ಸ್ಥಿರವಾಯಿತು ಎಲ್ಲರೂ ಧನ್ಯರಾದರು.ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ವೈಕುಂಠಏಕಾದಶಿ ಎಂದು ಕರೆದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು. ವೈಕುಂಠ ಏಕಾದಶಿ... ಸೂರ್ಯನು ಉತ್ತರಾಯಣಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗುವ ಮೊದಲು ಬರುವ ಧನುರ್ಮಾಸದ ಶುದ್ಧ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನೇ ವೈಕುಂಠ ಏಕಾದಶಿ ಅಥವಾ ಮುಕ್ಕೋಟಿ ಏಕಾದಶಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸೂರ್ಯನು ಧನುಸ್ಸುವಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಅನಂತರ ಮಕರ ಸಂಕ್ರಮಣದವರೆಗೆ ನಡೆಯುವ ಮಾರ್ಗ ಮಧ್ಯೆ ಮುಕ್ಕೋಟಿ ಏಕಾದಶಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ದಿನ ವೈಕುಂಠದ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ವೈಷ್ಣವ ಆಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ದ್ವಾರದ ಬಳಿ ಮುಂಜಾನೆ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದಿರುತ್ತಾರೆ.ಈ ದಿನ ಮಹಾವಿಷ್ಣುಗರುಡ ವಾಹನದ ಮೇಲೆ ಮೂರು ಕೋಟಿ ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಇಳಿದುಬಂದು ಭಕ್ತರಿಗೆ ದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಆದಕಾರಣ ಇದಕ್ಕೆ ಮುಕ್ಕೋಟಿ ಏಕಾದಶಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಈ ಒಂದು ಏಕಾದಶಿ ಮೂರು ಕೋಟಿ ಏಕಾದಶಿಗಳಿಗೆ ಸಮವಾದ ಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕಾರಣ ಇದನ್ನು ಮುಕ್ಕೋಟಿ ಏಕಾದಶಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮುಕ್ಕೋಟಿ ಏಕಾದಶಿ ದಿನ ಹಾಲಾಹಲ, ಅಮೃತ ಎರಡೂ ಹುಟ್ಟಿದವು. ಈ ದಿನವೇ ಶಿವನು ಹಾಲಾಹಲ ನುಂಗಿದ. ಮಹಾಭಾರತ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಇದೇ ದಿನ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಈ ದಿನ ವಿಷ್ಣು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಗಳು, ಹೋಮ, ಹವನ, ಜಪ, ತಪಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣದ ಪ್ರಕಾರ ಇಬ್ಬರು ರಾಕ್ಷಸರು ತನಗೆ ವಿರೋಧ-ವಾಗಿದ್ದರೂ, ವೈಕುಂಠ ಏಕಾದಶಿ ದಿನ ತನ್ನ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದಿರುತ್ತಾನಂತೆ. ಈ ಕತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ವೈಕುಂಠದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದಿಡುವಂತೆ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷ್ಣುದೇವಾಲಯದ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಆ ದಿನ ತೆಗೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ದ್ವಾರಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿರುತ್ತಾರೆ . ಆದರೆ, ವೈಕುಂಠ ಏಕಾದಶಿದಿನ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ವೈಕುಂಠ ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ತಿರುಮಲೆಯ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ತರ ದ್ವಾರವನ್ನು ತೆರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಪದ್ಮ ಪುರಾಣದ ಪ್ರಕಾರ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಬಂದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೊರಾ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ದಿನವಂತೆ. ಮುಕ್ಕೋಟಿ ಏಕಾದಶಿ ದಿನದಂದು ಅಂದರೆ ಧನುರ್ಮಾಸ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶಿ ದಿನದಂದು ಉಪಾಸವಿರಬೇಕಂತೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ -

ಉಮಾಪತಿ ನಾರದ ಸಂವಾದಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದೇ ಪೌಷ ಶುಕ್ಲ ಪುತ್ರದೈಕಾದಶೀ ವ್ರತಂ ನಾಮ ತ್ರಿಚತ್ವಾರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಸ್ಸಮಾಪ್ತಃ॥ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರು ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಈ ಪುತ್ರದಾವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸುಖದಿಂದ ಬಾಳಿ ಸತ್ತನಂತರ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದಲೂ, ಕೇಳುವುದರಿಂದಲೂ ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಇಂತು ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಖಂಡದ ಉಮಾಪತಿ ನಾರದರ ಸಂವಾದದೊಳಗಿನ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಯ ಶುದ್ಧದ ಪುತ್ರದೈಕಾದಶಿಯೆಂಬ ವ್ರತಕಥನದಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು,

ವೈಕುಂಠ ಏಕಾದಶಿಯ ಕಥೆ – ಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದ ನಂದಗೋಪನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಾನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಏಕಾದಶಿಯ ಉಪವಾಸ ಹಾಗೂ ದ್ವಾದಶಿಯ ಪಾರಣೆಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.ಒಮ್ಮೆ ಏಕಾದಶಿವ್ರತ ಆಚರಿಸಿ, ಮರುದಿನ ದ್ವಾದಶಿ ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದುದ್ದರಿಂದ ಬೆಳಗಿನ ಝಾವಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಯಮುನಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕಿಳಿದ. ಅದು ರಾಕ್ಷಸರ ಸಂಚಾರದ ಕಾಲವಾದ್ದರಿಂದ ವರುಣದೇವನ ಸೇವಕನಾದ ರಾಕ್ಷಸ, ನಂದಗೋಪನನ್ನು ವರುಣನ ಬಳಿಗೆ ಎಳೆದೊಯ್ದನು. ಇತ್ತ ನಂದನು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋದವನು ಬಾರದಿರಲು, ಗೋಪಾಲಕುಲದವರೆಲ್ಲಾ ಬಲರಾಮಕೃಷ್ಣರಿಗೆ ಈ ಸುದ್ಧಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿದರು.

ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಅವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಅಭಯವಿತ್ತು ತಂದೆಯವರನ್ನು ಕರೆತರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ, ವರುಣಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ದೇವದೇವನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ನಮಿಸಿದ ವರುಣ ತನ್ನ ಸೇವಕನಿಂದಾದ ಅಪರಾಧ ಮನ್ನಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ವರುಣನನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ತಂದೆಯೊಡನೆ ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ನಂದಗೋಪನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ವರುಣನ ಲೋಕದ ವೈಭವ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಭವ್ಯಸ್ವಾಗತ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಎಳೆಎಳೆಯಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಲಾಗಿ ಗೋಪಾಲರಿಗೆಲ್ಲಾ ಹೆಮ್ಮೆ ಎನಿಸಿತು ಆದರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ನಿಜ ಆದರೆ ಅವನ ನಿಜ ರೂಪ ಅರಿಯಲಾರೆವು ಎಂದು ಪರಿತಪಿಸಿದರು. ಇದನ್ನರಿತ ಕೃಷ್ಣ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಯಮುನಾ ನದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಕುಂಡವೆಂಬ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಬರುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿದ, ಆದರಂತೆ ಅವರೆಲ್ಲಾ

ಮಾಡಲಾಗಿ ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ವೈಕುಂಠ ಕಾಣಿಸಿತು, ಅವರ ಮನಸ್ಸು ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪರದೈವವೆಂಬ ಅವರ ನಂಬಿಕೆ ಸ್ಥಿರವಾಯಿತು ಎಲ್ಲರೂ ಧನ್ಯರಾದರು.ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ವೈಕುಂಠಏಕಾದಶಿ ಎಂದು ಕರೆದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು. ವೈಕುಂಠ ಏಕಾದಶಿ... ಸೂರ್ಯನು ಉತ್ತರಾಯಣಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗುವ ಮೊದಲು ಬರುವ ಧನುರ್ಮಾಸದ ಶುದ್ಧ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನೇ ವೈಕುಂಠ ಏಕಾದಶಿ ಅಥವಾ ಮುಕ್ಕೋಟಿ ಏಕಾದಶಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸೂರ್ಯನು ಧನುಸ್ಸುವಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಅನಂತರ ಮಕರ ಸಂಕ್ರಮಣದವರೆಗೆ ನಡೆಯುವ ಮಾರ್ಗ ಮಧ್ಯೆ ಮುಕ್ಕೋಟಿ ಏಕಾದಶಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ದಿನ ವೈಕುಂಠದ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ವೈಷ್ಣವ ಆಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ದ್ವಾರದ ಬಳಿ ಮುಂಜಾನೆ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದಿರುತ್ತಾರೆ.ಈ ದಿನ ಮಹಾವಿಷ್ಣು ಗರುಡ ವಾಹನದ ಮೇಲೆ ಮೂರು ಕೋಟಿ ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಇಳಿದುಬಂದು ಭಕ್ತರಿಗೆ ದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಆದಕಾರಣ ಇದಕ್ಕೆ ಮುಕ್ಕೋಟಿ ಏಕಾದಶಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಈ ಒಂದು ಏಕಾದಶಿ ಮೂರು ಕೋಟಿ ಏಕಾದಶಿಗಳಿಗೆ ಸಮವಾದ ಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕಾರಣ ಇದನ್ನು ಮುಕ್ಕೋಟಿ ಏಕಾದಶಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮುಕ್ಕೋಟಿ ಏಕಾದಶಿ ದಿನ ಹಾಲಾಹಲ, ಅಮೃತ ಎರಡೂ ಹುಟ್ಟಿದವು. ಈ ದಿನವೇ ಶಿವನು ಹಾಲಾಹಲ ನುಂಗಿದ. ಮಹಾಭಾರತ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಇದೇ ದಿನ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಈ ದಿನ ವಿಷ್ಣು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಗಳು, ಹೋಮ, ಹವನ, ಜಪ, ತಪಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣದ ಪ್ರಕಾರ ಇಬ್ಬರು ರಾಕ್ಷಸರು ತನಗೆ ವಿರೋಧ-ವಾಗಿದ್ದರೂ, ವೈಕುಂಠ ಏಕಾದಶಿ ದಿನ ತನ್ನ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದಿರುತ್ತಾನಂತೆ. ಈ ಕತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ವೈಕುಂಠದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದಿಡುವಂತೆ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷ್ಣುದೇವಾಲಯದ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಆ ದಿನ ತೆಗೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ದ್ವಾರಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿರುತ್ತಾರೆ . ಆದರೆ, ವೈಕುಂಠ ಏಕಾದಶಿದಿನ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ವೈಕುಂಠ ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ತಿರುಮಲೆಯ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ತರ ದ್ವಾರವನ್ನು ತೆರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಪದ್ಮ ಪುರಾಣದ ಪ್ರಕಾರ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಬಂದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೊರಾ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ದಿನವಂತೆ. ಮುಕ್ಕೋಟಿ ಏಕಾದಶಿ ದಿನದಂದು ಅಂದರೆ ಧನುರ್ಮಾಸ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶಿ ದಿನದಂದು ಉಪಾಸವಿರಬೇಕಂತೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ -

ಮೊರಾ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ಅಂದು ಅಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಾನಂತೆ ಆದುದರಿಂದ ಅಂದು ಅಕ್ಕಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿನ್ನಬಾರದು. ಮುಕ್ಕೋಟಿ ಏಕಾದಶಿ ಒಂದು ದಿನ ಉಪವಾಸವಿದ್ದರೆ ಮಿಕ್ಕ 23 ಏಕಾದಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ವಿದ್ದಂತೆಯೇ ಎಂದು ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಮೊರಾ ಎಂದರೆ ರಾಜಸಿಕ ಹಾಗೂ ತಾಮಸಿಕ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಪ್ರತೀಕ. ಅವುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನದೆ ಉಪವಾಸವಿರುವುದರ ಮೂಲಕ ಜಯಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಮಾರ್ಗ ದೊರೆಯುತ್ತದೆಯಂತೆ.

ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಚರಿತ್ರೆ

ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಭಟ್ಟ ತಂದೆ : ಶ್ರೀ ಸುಬ್ಬಾ ಭಟ್ಟ ತಾಯಿ : ಸಾಧ್ವಿ ಗಂಗಾಬಾಯಿ ಕಾಲ : ಕ್ರಿ ಶ 1557 - 1596 ಆಶ್ರಮ ಗುರುಗಳು : ಶ್ರೀ ರಘುವರ್ಯತೀರ್ಥರು. ಬಾಲ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರು ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೆಲದಿನ ಮಾಡಿದರು. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿಯೂ, ಕಾವ್ಯ ಪಾಂಡಿತ್ಯವೂ, ಸತ್ಯಸಂಧತೆಯೂ ಲೋಕೋತ್ತರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆಶ್ರಮವಾದ ಹೊಸತರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಆನ್ಹೀಕ, ಜಪ, ತಪಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಶ್ರೀ ರಘುವರ್ಯತೀರ್ಥರು ಬಾಲ ಯತಿ ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರನ್ನು ಕರೆದು ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ ತೀರ್ಥ, ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕಿಟ್ಟ ಕೊಬ್ಬರಿ, ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಆಗ ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರು ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ ತೀರ್ಥ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಗುರು ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಕೊಬ್ಬರಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದರು. ಅಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಗುರುಗಳು ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರಿಗೆ ದೇವರ ಪೂಜಾ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಇಂದು ನೀವೇ ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ಸತ್ಯ ನಿಷ್ಠರಾದ ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮ ತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಮಯವಾದ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ದೇವ ಪೂಜಾ ಮಾಡೋದಿಲ್ಲ ಕೊಬ್ಬರಿ ತಿಂದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಸರಸ ಸುಂದರವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದರಂತೆ. ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರ ಸತ್ಯವಾದಿತ್ವ, ವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಶ್ರೀ ರಘುವರ್ಯತೀರ್ಥರು ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರು.

ಶ್ರೀ ರಘುವರ್ಯತೀರ್ಥರ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ - ಶ್ರೀ ವರದಾಚಾರ್ಯರು ಸಾಧನ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಉದ್ಯುಕ್ತರಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಪರಗೃಹವಾಸದಿಂದ ತಮ್ಮ ಗುರುಪೀಠಕ್ಕೆ ಅವಮಾನವಾದಂತಾಯಿತು ಎಂಬ ಈ ವಿಚಾರದಿಂದ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಅವರು ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದರು. (ನಿರಶನ ವ್ರತದೊಂದಿಗೆ) ಆಗ ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಇನ್ನು ನೀವು ಆದ್ಯ ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಓದುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪಾಠ ಹೇಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಮತ್ತು ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಶಿಷ್ಯಸಂಪತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಎಂದು ಗುರುಗಳು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ಮುಂದೆ ಶ್ರೀ ರಘುವರ್ಯರ ಪರಮಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರು ಸುಧಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಪಾಠ ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದ ಶ್ರೀ ವರದಾಚಾರ್ಯರು ನನ್ನ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರು ಹೇಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುವರು ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು ಕೆಲವು ಜನ ತಮ್ಮ ಪ್ರೌಢ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರ ಬಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರ ಋಗ್ಭಾಷ್ಯ, ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ನ್ಯಾಯವಿವರಣ ಪಾಠಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು. ಅಂದಿನ ಪಾಠಗಳು ಆಗುವವರೆಗೂ ಕುಳಿತು ಕೇಳಿದ ಶ್ರೀ ವರದಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರು ಈ ಬಾಲ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಅದ್ಭುತ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ಹೇಳದ ಎಷ್ಟೋ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರು ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯವನ್ನು ಶ್ರೀ ವರದಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಇದು ಶ್ರೀ ಸರ್ವಜ್ಞಾಚಾರ್ಯರ ಪೀಠ ಪ್ರಭಾವವೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಹಾಕಿ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀ ವರದಾಚಾರ್ಯರ ತಪ್ಪನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಆದ್ಯ ಮನೆತನದವರಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ತೀರ್ಥಪ್ರಧಾನದ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನೂ ಮಾಡಿದರು. ಗುರುಗಳು ನೀಡಿದ ಸ್ವಪ್ನ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರು । ಛತ್ರ, ಚಾಮರ, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಮೊದಲಾದ ರಾಜ ಮರ್ಯಾದೆಯೊಂದಿಗೆ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ರೀತಿಯಂತೆ ಮಠವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿ ದೇಶ ದೇಶ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಪರವಾದಿ ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡಿ, ವಿದ್ವಾಂಸರ ಪೋಷಣೆ, ದಾನ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಸಮಾಜವನ್ನು ಪೋಷಿಸಿದರು.

ಭಾವಬೋಧಕಾರರ- ಗ್ರಂಥಗಳು - 1. ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ಭಾವಬೋಧ 2. ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷದ್ಭಾಷ್ಯ ಭಾವಬೋಧ, 3. ವಿಷ್ಣುತತ್ತ್ವನಿರ್ಣಯ ಟೀಕಾ ಭಾವಬೋಧ, 4. ಗೀತಾಭಾಷ್ಯಪ್ರಮೇಯದೀಪಿಕಾ ಭಾವಬೋಧ, 5. ಸನ್ನ್ಯಾಯವಿವೃತ್ತಿ ಭಾವಬೋಧ, 6. ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ನ್ಯಾಯಮಾಲಾ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಸಂಬಂಧ ಪ್ರದೀಪ, 7. ವಿವರಣೋದ್ಧಾರ, 8. ತಿಥಿತ್ರಯನಿರ್ಣಯ, 9. ಶ್ರವಣದ್ವಾದಶೀ ನಿರ್ಣಯ. ಶ್ರೀ ಜಯತೀರ್ಥರ ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾ, ತತ್ತ್ವನಿರ್ಣಯ, ಪ್ರಮೇಯದೀಪಿಕಾ ಮೊದಲಾದ ಟೀಕಾ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರು ಬರೆದ ಭಾವಬೋಧ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪ್ರೌಢ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರ ಅದ್ಭುತ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಈ ಭಾವಬೋಧ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರು ಭಾವಬೋಧಕಾರರೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವಲ್ಲದೇ, ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರು ಬೃಹತೀ ಸಹಸ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಭಾವಬೋಧ ಟೀಕೆ ಬರೆದು ವೇದೋಕ್ತಿಗಳ ನಿಜವಾದ ಭಾವ ಜನರಿಗೆ ಬೋಧವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರು ನ್ಯಾಯವಿವರಣಕ್ಕೆ ಬರೆದ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಅಮೋಘ ಸೇವೆಯಾಗಿದೆ. ಇದರಂತೆ ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ನ್ಯಾಯಮಾಲಾ ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧವು ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ - ನ್ಯಾಯವಿವರಣಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸಿದ್ಧಾಂತ ನ್ಯಾಯಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಸೂತ್ರರೂಢತ್ವವು ಹೇಗೆ ಬರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಂತೂ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ವೇದಾಂತ ವೀಥಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವಬೋಧ ಗ್ರಂಥಗಳು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವ್ಯಾಖ್ಯಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಮೈಲುಗಲ್ಲುಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಭಾವಬೋಧ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರೇ ಸೀಮಾ ಪುರುಷರು. ಶಕ ಪುರುಷರು ಮತ್ತೂ ಮಹಾಪುರುಷರು. ಇಂಥಾ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿ ವಾಯುಗಳ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಪುಷ್ಯ ಶುದ್ಧ ಏಕಾದಶೀ (1596) ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಪುರವಾದ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರು.

ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರ ಸ್ತೋತ್ರ -ಗಂಭೀರಾಶಯಕುಂಭಸಂಭೃತವಚಃ ಸಂದರ್ಭಗರ್ಭೋಲ್ಲಸಟ್ಟೀಕಾಭಾವವಿಬೋಧನಾಯ ಜಗತಾಂ ಯಸ್ಯಾವತಾರೋಽಜನಿ। ತತ್ತಾದೃಕ್ಷದುರಂತಸಂತತತಪಃ ಸಂತಾನಸಂತೋಷಿತ-ಶ್ರೀಕಾಂತಂ ಸುಗುಣಂ ರಘೂತ್ತಮಗುರುಂ ವಂದೇ ಪರಂ ದೇಶಿಕಮ್ ॥೧॥

ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಾಮಲಭಾವಬೋಧಕಿರಣೈಃ ಸಂವರ್ಧಯನ್ ಮಧ್ವಸತ್ಸಿದ್ಧಾಂತಾಬ್ಧಿ-ಮನಂತಶಿಷ್ಯಕುಮುದವ್ರಾತಂ ವಿಕಾಸಂ ನಯನ್ । ಉದ್ಭೂತೋ ರಘುವರ್ಯತೀರ್ಥಜಲಧೇಸ್ತಾಪತ್ರಯಂ ತ್ರಾಸಯನ್ ಯಸ್ತಂ ನೌಮಿ ರಘೂತ್ತಮಾಖ್ಯಶಶಿನಂ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪಾದಾಶ್ರಯಮ್ ॥೨॥ ಉದ್ಯನ್ಮಾರ್ತಂಡ-ಸಂಕಾಶದಂಡಮಾಲಾಕಮಂಡಲೂನ್ । ಧರಂ ಕೌಪೀನಸೂತ್ರಂ ಚ ಸೀತಾರಾಘವಮಾನಸಮ್ ॥೩॥ ಶ್ರೀನಿವಾಸೇನ ವಂದ್ಯಾಂಘ್ರಿಂ ತುಲಸೀದಾಮಭೂಷಣಮ್ । ಧ್ಯಾಯೇದ್ರಘೂತ್ತಮಗುರುಂ ಸರ್ವಸೌಖ್ಯಪ್ರದಂ ನೃಣಾಮ್ ॥೪॥ ರಘೂತ್ತಮಗುರುಂ ನೌಮಿ ಶಾಂತ್ಯಾದಿಗುಣಮಂಡಿತಮ್ । ರಘೂತ್ತಮಪದ- ದ್ವಂದ್ವಕಂಜಭೃಂಗಾಯಿತಾಂತರಮ್ ॥೫॥ ರಘೂತ್ತಮಗುರುಂ ವಂದೇ ರಘೂತ್ತಮಪದಾರ್ಚಕಮ್ । ಗಾಂಭೀರ್ಯೇಣಾರ್ಥ-ಬಾಹುಲ್ಯಟೀಕಾತಾತ್ಪರ್ಯಬೋಧಕಮ್ ॥೬॥ ಭಾವಬೋಧಕೃತಂ ನೌಮಿ ಭಾವಭಾವಿತ ಭಾವುಕಮ್ । ಭಾವಭಾಜಂ ಭಾವಜಾದಿಪರೀಭಾವ-ಪರಾಯಣಮ್ ॥೭॥ ಸನ್ನ್ಯಾಯವಿವೃತೇಷ್ಟೀಕಾಶೇಷಸಂಪೂರ್ಣಕಾರಿಣಮ್ । ಟೀಕಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪೇಟಿಕಾನಾಂ ನಿಚಯಂ ಚ ಚಕಾರ ಯಃ । ಪ್ರಮೇಯಮಣಿಮಾಲಾನಾಂ ಸ್ಥಾಪನಾಯ ಮಹಾಮತಿಃ ॥೮॥ ಯಚ್ಛಿಷ್ಯಶಿಷ್ಯಶಿಷ್ಯಾದ್ಯಾಷ್ಟಿಪ್ಪಣ್ಯಾಚಾರ್ಯಸಂಜ್ಞಿತಾಃ । ತಮಲಂ ಭಾವಬೋಧಾರ್ಯಂ ಭೂಯೋ ಭೂಯೋ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥೯॥ ಶುಕೇನ ಶಾಂತ್ಯಾದಿಷು ವಾಙ್ಮಯೇಷು ವ್ಯಾಸೇನ ಧೈರ್ಯೇಽಂಬುಧಿನೋಪಮೇಯಮ್। ಮನೋಜಜಿತ್ಯಾಂ ಮನಸಾಂ ಹಿ ಪತ್ಯಾ ರಘೂತ್ತಮಾಖ್ಯಂ ಸ್ವಗುರುಂ ನಮಾಮಿ ॥೧೦॥ ರಾಮ ರಾಮ ತವ ಪಾದಪಂಕಜಂ ಚಿಂತಯಾಮಿ ಭವಬಂಧಮುಕ್ತಯೇ । ವಂದಿತಂ ಸುರನರೇಂದ್ರಮೌಲಿಭಿರ್ಧ್ಯಾಯತೇ ಮನಸಿ ಯೋಗಿಭಿಃ ಸದಾ ॥೧೧॥ ಪಿನಾಕಿನೀರಸಂಜುಷ್ಟದೇಶೇ ವಾಸಮನೋರಮಮ್ । ಪಿನಾಕಿಪೂಜ್ಯ- ಶ್ರೀಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಾರ್ಧಿ-ನಿಶಾಕರಾನ್ ॥೧೨॥ ಪಂಚಕೈರ್ಭಾವ-ಬೋಧಾಖ್ಯೈರ್ಗ್ರಂಥೈಃ ಪಂಚಲ-ಸನ್ಮುಖೈಃ । ತತ್ತ್ವವಿಜ್ಞಾಪಕೈಃ ಸ್ವಾನಾಮುಪಮೇಯಂ ಪಿನಾಕಿನಾ ॥೧೩॥ ಗಾಂಭೀರ್ಯೇ ಸವರದುರ್ವಾದಿಗಿರಿಪಕ್ಷವಿದಾರಣೇ । ವಿಷಯೇಷು ವಿರಾಗಿತ್ವೇ ಚೋಪಮೇಯಂ ಪಿನಾಕಿನಾ ॥೧೪॥ ಧರಣೇ ಭಗವನ್ಮೂರ್ತೇರ್ಭರಣೇ

ಭಕ್ತಸಂತತೇಃ। ವಿನಾ ವಿನಾ ಚೋಪಮೇಯಂ ಮೇಯಂ ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶನೇ ಪರಮಂ ಗುರುಮ್ ॥೧೫॥ ಗುರುತ್ವೇऽಖಿಲಲೋಕಾನಾಂ ಪ್ರದಾನೇऽಭೀಷ್ಟಸಂತತೇಃ। ಶಿಷ್ಯೇಭ್ಯಸ್ತತ್ತ್ವವಿಜ್ಞಾನಪ್ರದಾನೇ ಪರಮಂ ಗುರುಮ್ ॥೧೬॥ ಸದಾರರಾಮ-ಪಾದಾಬ್ಜಸದಾರತಿಸುಧಾಕರಮ್ । ಸದಾऽರಿಭೇದನೇ ವಿಷ್ಣುಗದಾರಿಸದೃಶಂ ಸದಾ ॥೧೭॥ ರಘುನಾಥಾಂಘ್ರಿಸದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ರಘುನಾಥಾನುಜಾಯಿತಮ್ । ರಘುನಾಥಾರ್ಯಪಾಣ್ಯುತ್ಥ-ರಘುವರ್ಯಕರೋದಿತಮ್ ॥೧೮॥ ವೇದೇಶಾರ್ಚಿತಪಾದಾಬ್ಜಂ ವೇದೇಶಾಂಘ್ರ್ಯಬ್ಜಪೂಜಕಮ್। ರಘೂತ್ತಮಗುರುಂ ವಂದೇ ರಘೂತ್ತಮಪದಾರ್ಚಕಮ್ ॥೧೯॥ ರಘೂತ್ತಮಗುರುಸ್ತೋತ್ರಸ್ಯಾಷ್ಟಕಂ ಯಃ ಪಠೇನ್ನರಃ । ರಘೂತ್ತಮಪ್ರಸಾದಾಚ್ಚ ಸ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಭಾಗ್ಭವೇತ್ ॥೨೦॥ ಯದ್ವೃಂದಾವನಪೂರ್ವತಃ ಫಲವತೀ ಧಾತ್ರೀ ಜಗತ್ಪಾವನೀ ಯಾಮ್ಯಾಯಾಂ ತು ಪಿನಾಕಿನೀ ಚಲದಲೋ ಮೂರ್ತಿತ್ರಯಾಧಿಷ್ಠಿತಃ। ವಾರುಣ್ಯಾಂ ದಿಶಿ ವಾಮತಃ ಪ್ರತಿಕೃತೌ। ಛಾಯಾ ಕೃತಾ ತಿಂತ್ರಿಣೀ ತದ್ವೃಂದಾವನಮಧ್ಯಗೋ ಗುರುವರೋ ಭೂಯಾತ್ ಸ ನಃ ಶ್ರೇಯಸೇ ॥೨೧॥ ಪ್ರಣಮತ್ಕಾಮಧೇನುಂ ಚ ಭಜತ್ಸುರತರೂಪಮಮ್ । ಶ್ರೀಭಾವಬೋಧಕೃತ್ಪಾದಚಿಂತಾಮಣಿಮುಪಾಸ್ಮಹೇ ॥೨೨॥ ॥ ಇತಿ ಶ್ರೀರಘೂತ್ತಮಗುರುಸ್ತೋತ್ರಮ್ ॥

ಶ್ರೀರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರ ಹಾಡು - ರಾಗ : ಪೂರ್ವಿ ತಾಳ : ಅಟ್ಟ - ನೋಡಿದೆ ಗುರುಗಳ ನೋಡಿದೆ ನೋಡಿದೆನು ಗುಗಳ ಪದಾಬ್ಜವ - ಪಾಡಿದೆನು ತನ್ಮಹಿಮೆಗಳ ನಾ ಬೇಡಿದೆನು ಮನದನಿಯೆ ವರಗಳ - ಈಡು ಇಲ್ಲದೆ ಕೊಡುವ ಪ್ರಭುಗಳ ಪಂಚಕೃಷ್ಣಾರಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಪಿನಾಕಿನಿಯ ತೀರದಲಿ ನಿಂತು ಮಿಂಚುತಿಹ ಕಾಷಾಯದಂಡ ಕಮಂಡಲವ ಧರಿಸುತ್ತ ಧರೆಯೊಳು ಪಂಚಬಾಣನ ಪಿತನ ಗುಣಗಳ ಅಂಚೆಯದಿ ಪೊಗಳುತ್ತ ಹರುಷದಿ ಸಂಚಿತಾಗಾಮಿಗಳ ಕಳೆದು ಪ್ರಪಂಚದಲಿ ಮೆರೆವಂಥ ಗುರುಗಳ ಅಲವಬೋಧರ ಭಾಷ್ಯಟೀಕಾಭಾವವನು ಸುಜನರಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿ ಕಲುಷಮತಗಿರಿಸಮುದಯಂಗಳ ಕುಲಿಶದಿಂದದಿ ಖಂಡಿಸುತಲಿ ಮೂಲರಾಮದಿಗ್ವಿಜಯರಾಮರ ಪಾದಕಮಲಕೆ ಭೃಂಗನೆನಿಸುತ ಶೀಲಭಕ್ತಿವಿರಕ್ತಿಮತಿಗಳ ಪಾಲಿಸುವ ಯತಿಮೌಳಿರತುನವ ಕಾಮಧೇನುಸುಕಲ್ಪತರು-ಚಿಂತಾಮಣಿಯವೋಲ್ ಕಾಮಿತಾರ್ಥವ ಪ್ರೇಮದಲಿ ಬೀರುತ್ತ

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಾದಿತಾಪತ್ರಯುವ ಕಳೆಯುವ ಸ್ವಾಮಿಶ್ರೀಹರಿ ಶ್ರೀದವಿಠಲನ ದಾಸರಗ್ರಣಿಯೆನಿಸಿ ಮೆರೆಯುವ ನೇಮದಿಂದಲಿ ಶ್ರೀರಘೂತ್ತಮಮೌನಿವರ್ಯರ ಕರುಣ ಬಯಸುತ

ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ವೃಂದಾವನ ಮಹಿಮೆ - ಭಾವಬೋಧಕೃತಂ ಸೇವೇ ರಘೂತ್ತಮಮಹಾಗುರುಮ್ । ಯಚ್ಛಿಷ್ಯಶಿಷ್ಯಶಿಷ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಟಿಪ್ಪಣ್ಯಾಚಾರ್ಯಸಂಜ್ಞಿತಾಃ ॥೧೮॥ ಶಕ ಪುರುಷರೆನಿಸಿದ ಇವರ ವೃಂದಾವನವು ದಕ್ಷಿಣ ಪಿನಾಕಿನೀ ನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ತಿರುಕೊಯಿಲೂರು ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿದೆ. ಕಲಿಯುಗದ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಂತಿರುವ ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರ ವೃಂದಾವನದ ಸೇವೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಸಾವಿರಾರು ಜನರು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಧನ್ಯರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅನೇಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೈದ್ಯರು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಕೈಬಿಟ್ಟ ಎಷ್ಟೋ ರೋಗಿಗಳು ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮತೀರ್ಥರ ಸೇವೆ, ವೃಂದಾವನ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ, ನಮಸ್ಕಾರ, ಮೃತ್ತಿಕಾ, ಪಾದೋದಕ ಸ್ವೀಕಾರಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ರೋಗ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಅಸಂಖ್ಯ ಜನರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ದನ ಕರುಗಳಿಗೆ ಬೇನೆ ಕಂಡು ಬಂದಾಗ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರ ವೃಂದಾವನ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ, ತೀರ್ಥಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಸುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಗುಣವಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ.

ಪೌಷ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ದ್ವಾದಶೀ ॥

ಕೂರ್ಮದ್ವಾದಶೀವ್ರತ -ದುರ್ವಾಸಮುನಿ – ಪುಷ್ಯಮಾಸದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಅಮೃತಕ್ಕಾಗಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವನಾದ ಜನಾರ್ದನನು ತಾನೇ ಕೂರ್ಮರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. ಕೂರ್ಮರೂಪಿಯಾದ ಅವನಿಗೆ ಪುಷ್ಯಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದಶಮೀ ತಿಥಿಯು (ಆ ಅವತಾರಕ್ಕೆ) ಉತ್ತಮವಾದುದೆಂದು ಉದ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದಿತೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆ ದಶಮಿಯ ದಿನ ಹಿಂದಿನಂತೆ (ಮತ್ಸ್ಯದ್ವಾದಶೀ ವ್ರತದಂತೆಯೇ) ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿ, ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಸ್ನಾನವೇ ಮೊದಲಾದ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕು. ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂರ್ಮಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಮೊದಲು ದೇವನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಹರಿಯ ನಡುವನ್ನೂ, ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ

ಎಂದು ಉದರವನ್ನೂ, ವಿಶೋಕಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಹೃದಯವನ್ನೂ, ಭವಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಕಂಠವನ್ನೂ, ಸುಬಾಹವೇ ನಮಃ ಎಂದು ಭುಜಗಳನ್ನೂ, ವಿಶಾಲಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಶಿರಸ್ಸನ್ನೂ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ದೇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಎಂದು ಅವನ ನಾಮದಿಂದ ಸುಗಂಧಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಧೂಪಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯಫಲಾದಿಯಾದ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ದೇವನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ, ದೇವನೆದುರಿಗೆ ಪೂರ್ಣಕಲಶವನ್ನಿಟ್ಟು ಅದರೊಳಗೆ ರತ್ನವನ್ನು ಹಾಕಿ, ಬಿಳಿಯವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಮಾಲೆಗಳಿಂದಲೂ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಅಲಂಕರಿಸಿ, ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ, ಚಿನ್ನದಿಂದ ದೇವನ ಕೂರ್ಮಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮಂದರಪರ್ವತಸಹಿತನಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿಸಿ, ತುಪ್ಪದಿಂದ ತುಂಬಿದ ತಾಮ್ರಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಪೂರ್ಣಕಲಶದ ಮೇಲೆ ಕೂರ್ಮಮೂರ್ತಿಸಹಿತವಾದ ಆ ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು, ಪೂಜಿಸಿ, ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಕುಟುಂಬಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ (ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ) ಯಥಾಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ದಕ್ಷಿಣೆಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ದೇವದೇವನೂ, ಕೂರ್ಮರೂಪಿಯೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಸೇವಕಸಮೂಹದೊಡನೆ ವ್ರತಿಯಾದವನು ಊಟಮಾಡಬೇಕು. ವಿಪ್ರ(ಸತ್ಯತಪ)ನೇ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸಮಸ್ತಪಾಪವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲೇಬಾರದು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಸಂಸಾರಚಕ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶುದ್ಧವೂ ಪುರಾತನವೂ ಆದ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಅನೇಕ ಜನ್ಮಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪರಾಶಿಯು ಒಡನೆಯೇ ನಾಶವಾಗುವುದು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವನು ಶ್ರೀಮಂತನೂ, ಸತ್ಯಧರ್ಮವುಳ್ಳವನೂ ಆಗುವನು. ಅಲ್ಲದೇ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಫಲವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು.

ಕೂರ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕೂರ್ಮದ್ವಾದಶೀವ್ರತದ ವಿವರಣೆ ನೀಡುವ ೪೦ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಶ್ರೀಸುರೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ಆರಾಧನೆ - ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮನಾಮ ಶ್ರೀವೇಂಕಟಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು. ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕಾರ 1504. ವೃಂದಾವನ ಪ್ರವೇಶ 1575 ಪುಷ್ಯಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶೀ. ಗುರುಗಳು ಶ್ರೀರಘುನಂದನತೀರ್ಥರು, ಪೀಠ ಆಳಿದ ಅವಧಿ 70 ವರ್ಷಗಳು, ವೃಂದಾವನ ಸ್ಥಳ ಮಧುರೈ.

ಯಶ್ಚಕಾರೋಪವಾಸೇನ ತ್ರಿವಾರಂ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣಮ್ ।
ತಸ್ಮೈ ನಮೋ ಯತೀಂದ್ರಾಯ ಶ್ರೀ ಸುರೇಂದ್ರ ತಪಸ್ವಿನೇ ॥

ಮೂರು ಬಾರಿ ನಿರಶನ ವ್ರತದಿಂದ ಭಾರತದ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದ ಮಹಾ ತಪಸ್ವಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಸುರೇಂದ್ರತೀರ್ಥರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು ಎಂಬ ಶ್ರೀ ವಿಜಯೀಂದ್ರತೀರ್ಥವಿರಚಿತ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯರಾದ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಹಂಸನಾಮಕ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದ ಸತ್ಪರಂಪರೆಯಾದ ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಮೂಲ ಮಹಾ ಸಂಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿಗಳೂ; ಜ್ಞಾನಿನಾಯಕರೂ; ಮಾನಸಪೂಜಾ ಧುರಂಧರರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಮೂಲ ಪೀಠದಲ್ಲಿ 98 ವರ್ಷಗಳ ಸಾರ್ಥಕ ಜೀವನ ನಡೆಸಿ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡಿದ ಯತಿಸಾರ್ವಭೌಮರು ಶ್ರೀ ಸುರೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು.

ಪೌಷ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ತ್ರಯೋದಶೀ ॥

ಪೌಷ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿವಸ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಆಯುಷ್ಯವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪೌಷ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಚತುರ್ದಶೀ ॥

ಶಾಕಂಬರಿಗೆ ಸರ್ವಶಾಕವನ್ನು ನಿವೇದನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯ ದಿವಸ ದುರ್ಗೆಗೆ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು. ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿವಸ ದುರ್ಗೆಗೆ ಸರ್ವಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಪೌಷ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ॥

ಮಾಘಸ್ನಾನ – ಪುಷ್ಯ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶಿಯಾಗಲಿ, ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಆಗಲಿ, ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿಯಾಗಲೀ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅರುಣೋದಯವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದವರೆಗೂ ಸ್ನಾನಕಾಲ. ನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದಾಗ ಉತ್ತಮ, ನಕ್ಷತ್ರವು ಕಾಲವಾಗಿ ಸೂರ್ಯ ಉದಯದ ಮುಂಚೆ ಮಧ್ಯಮ, ಸೂರ್ಯೋದಯಾನಂತರ ಎರಡು ಘಳಿಗೆವರೆಗೆ ಅಧಮ. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರು ಆರು ವರ್ಷ ಉಪವಾಸವಿದ್ದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಹನ್ನೆರದು ವರ್ಷದ ಫಲ, ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಎರಡು ಪಟ್ಟು ಫಲ, ನದಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಟ್ಟು, ಮಹಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಪಟ್ಟು, ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಅದರ ನಾಲ್ಕು ಪಟ್ಟು ಫಲ, ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಪಾಲು ಹೆಚ್ಚು ಫಲ; ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ, ಅದರ ಸಮತಟ್ಟು ಫಲ. ಎಲ್ಲೇ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೂ ಪ್ರಯಾಗ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಕಡೆಗೆ 'ಪ್ರಯಾಗ ಮಾಧವ, ಪ್ರಯಾಗ ಮಾಧವ' ಎಂದು ಕೂಗಿದರೂ ಸಾಕು; ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ತಿಂಗಳೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ರಥಸಪ್ತಮೀ, ಮಾಘ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಈ ಮೂರು ದಿವಸವಾದರೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಕಡೆಯ ಮೂರು ದಿನವಾದರೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳು ಬರುತ್ತವೆ.

ಸ್ನಾನಮಂತ್ರ – 'ದುಃಖದಾರಿದ್ರ್ಯನಾಶಾಯ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣೋಸ್ತೋಷಣಾಯ ಚ । ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಂ ಕರೋಮ್ಯದ್ಯ ಮಾಘೇ ಪಾಪ ವಿನಾಶನಮ್ ॥ ಮಕರಸ್ಥೇ ಕರೌ ಮಾಘೇ ಗೋವಿಂದಾಚ್ಯುತ ಮಾಧವ । ಸ್ನಾನೇನಾನೇನ ಮೇದೇವ ಯಥೋಕ್ತಫಲದೋ ಭವ ॥'

ಅರ್ಘ್ಯಮಂತ್ರ – 'ಸವಿತ್ರೇ ಪ್ರಸವಿತ್ರೇ ಚ ಪರಂಧಾಮ ಜಲೇ ಮಮ ।
ತ್ವತ್ತೇಜಿಸಾ ಪರಿಭ್ರಷ್ಟಂ ಪಾತಂ ಯಾತು ಸಹಸ್ರಧಾ ॥'

ಮಾಘ ಸ್ನಾನ ಸಂಕಲ್ಪ - ಪುಷ್ಯ ಮಾಸದ ದಶಮಿ ಅಥವಾ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯಂದು ಮಾಘಸ್ನಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಘ ಮಾಸದ ದಶಮಿ ಅಥವಾ ಪೂರ್ಣಿಮಾದವರೆಗೆ (೧)ಒಂದುತಿಂಗಳ ಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ಅರುಣೋದಯ-

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾತಕ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ನದ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಜಲಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು ನಾವು ಸೂರ್ಯನು ಸ್ವಲ್ಪ ಉದಯಿಸಿದಾಗ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವ ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮಘ್ನನನ್ನು, ಸುರಾಪಾನೀಯನನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಮಾಡೋಣವೆಂದು ಕೂಗುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ನಾನ ಕಾಲ – ನಕ್ಷತ್ರ ಇರುವಾಗಲೇ ಮಾಡುವ ಸ್ನಾನ ಉತ್ತಮ, ನಕ್ಷತ್ರ ಕಾಣದಿರುವಾಗ ಮಾಡುವ ಸ್ನಾನ ಮಧ್ಯಮ, ಸೂರ್ಯೋದಯದ ನಂತರ ಮಾಡುವ ಸ್ನಾನ ಕನಿಷ್ಟವಾದುದು.

ಸ್ನಾನಾಧಿಕಾರಿಗಳು – ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು, ಗೃಹಸ್ತರು, ವಾನಪ್ರಸ್ಥರು, ಭಿಕ್ಷುಕರು, ಬಾಲ ವೃದ್ಧ ಯುವಕರು, ನಾರಿ-ನಪುಂಸಕರೂ ಮಾಘ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೆಕು.

ಫಲ – ಮಾಘ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಎಲ್ಲಿನಿರಿದೆಯೋ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಗಂಗಾಜಲಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಯಾಗ, ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಶೇಷ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮಾಘಸ್ನಾನವೇ ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯಸಂಪಾದಕವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಮಕರದಲ್ಲಿ ರವಿಯು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದ್ದರೆ ಸಾವಿರಪಟ್ಟು ಫಲವು ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು. ಮಾಘ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಹಾನದಿ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅನಂತ ಫಲ. ಕೇವಲ ಗಂಗಾದಿ ಮಹಾನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಪುಣ್ಯ ಫಲವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಾ ಬರುತ್ತದೆ. ನದಿ, ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬಹುದು. ಇವು ಇಲ್ಲಿದಿದ್ದಾಗ ಬಾವಿಯಲ್ಲಾದರೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ೧೨ ವರ್ಷದ ಸ್ನಾನದ ಫಲವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಬಾವಿಯೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾಘ ಮಾಸದಂದು ಸಾಯಂಕಾಲ ಹೊಸದಾದ ಕುಂಭದಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಗಾಳಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಬರುವಂತೆ ಇಡಬೇಕು. ನಂತರ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಆ ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಗಂಗಾ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಸಮವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಮೃತವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೋ, ಆ ಅಮೃತವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗಾದಿ ನದಿಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳೂ ಕೂಡ ಮಾಘ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಗಾದಿ ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನದಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಲು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮಾಘ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ತಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ

ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಎರಡು ಪಟ್ಟು ಅಧಿಕ ಫಲ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಬಾವಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ೧೨ ವರ್ಷದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರ ಎರಡರಷ್ಟು ಅಧಿಕ ಫಲ ಬರುತ್ತದೆ. ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದರೆ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು, ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ೧೦ ರಷ್ಟು, ಮಹಾನದಿಗಳಲ್ಲಿ ೨೦೦ ರಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವು ಬರುತ್ತದೆ. ಗಂಗಾ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾವಿರದಷ್ಟು ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಪೂರ್ತಿ ಮಾಘಸ್ನಾನವನ್ನು ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರು ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳ ಪರ್ಯಂತ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾಘ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾ ಯಮುನಾ ಸಂಗಮವಾದ ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಗರ್ಭವಾಸದ ದುಃಖವು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಗಂಗಾ ಯಮುನೆಯ ನೀರನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಪಾಪ ರಾಶಿಗಳೆಂಬ ಪಶುಗಳಿಗೆ ವಧಾ ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದನು.

ಮಾಘ ಸ್ನಾನ ಸಂಕಲ್ಪ - ಮಾಘಮಾಸಮಿಮಂ ಪೂರ್ಣಂ ಸ್ನಾಸ್ಯೇಹಂ ದೇವ ಮಾಧವ। ತೀರ್ಥಸ್ಯಾಸ್ಯ ಜಲೇ ನಿತ್ಯಮ್ .. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ದಶಮಿ ದಿನದಂದು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ, ಮಾಧವನೇ, ಮಾಘಮಾಸಪೂರ್ತಿ ಈ ತೀರ್ಥಜಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವೆನು ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಆಚಮ್ಯ......, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ್ಯ....., ಏವಂಗುಣ ವಿಶಿಷ್ಠಾಯಾಂ, ಶುಭತಿಥೌ ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀ ಮಾಸ ನಿಯಾಮಕ ಮಾಧವಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀ ಮಾಧವ ಪ್ರಿತ್ಯರ್ಥಂ, ಮಾಘಸ್ನಾನಮಹಂ ಕರಿಷ್ಯೇ.

ಪ್ರಾರ್ಥನಾ - ಮಕರಸ್ಥೇ ರವೌ ಮಾಘೇ ಗೋವಿಂದಾಚ್ಯುತಮಾಧವ । ಸ್ನಾನೇನಾನೇನ ಮೇ ದೇವ ಯಥೋಕ್ತಫಲದೋ ಭವ ॥ ಕೃಷ್ಣಾಚ್ಯುತ ನಿಮಜ್ಯಾಮಿ ಪ್ರಭಾತೇಸ್ಮಿನ್ ಶುಭೋದಕೇ । ಆನೇನ ಮಾಘಸ್ನಾನೇನ ಸುಪ್ರೀತೋ ಮಾಂ ಸಮುದ್ಧರ ॥ ಜಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪುನ ಮುಳುಗಿ ನಂತರ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಮಾಧವನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ - ತಪಸ್ಯರ್ಕೋದಯೇ ನದ್ಯಾಂ ಸ್ನಾತೋಹಂ ವಿಧಿ

ಪೂರ್ವಕಂ । ಮಾಧವಾಯ ದದಾಮೀದಮರ್ಘ್ಯಂ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಸೀದತು ॥ ಮಾಧವಾಯ ನಮಃ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ।

ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ - ಸವಿತ್ರೇ ಪ್ರಸವಿತ್ರೇ ಚ ಪರಂ ಧಾಮ್ನೇ ನಮೋಸ್ತುತೇ। ತ್ವತ್ತೇಜಸಾ ಪರಿಭ್ರಷ್ಟಂ ಪಾಪಂ ಯಾತು ಸಹಸ್ರಧಾ ॥ ಸವಿತ್ರೇ ನಮಃ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ದಿವಾಕರ ಜಗನ್ನಾಥ ಪ್ರಭಾಕರ ನಮೋಸ್ತುತೇ । ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ಕುರುಷ್ವೇದಂ ಮಾಘಸ್ನಾನಂ ಮಯಾ ಕೃತಂ ॥

ಇಂದು ಮಾಘಮಾಸ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು. ಮನ್ವಾದಿಯೂ ಕೂಡ ಇಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನದ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅಥವಾ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನದ್ಯಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಮಾಘಸ್ನಾನದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರ ಹೀಗಿದೆ - ದುಃಖದಾರಿದ್ರ್ಯನಾಶಾಯ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣೋಸ್ತೋಷಣಾಯ ಚ ॥ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನ ಕರೋಮ್ಯದ್ಯಮಾಘೇ ಪಾಪ ವಿನಾಶನಂ ॥ ಮಕರಸ್ಥೇ ರವೌ ಮಾಘೇ ಗೋವಿಂದಾಚ್ಯುತ ಮಾಧವ । ಸ್ನಾನೇನಾನೇನ ಮೇದೇವ ಯಥೋಕ್ತ ಫಲದೋಭವ॥ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು - ಸವಿತ್ರೇಪ್ರಸವಿತ್ರೇ ಚ ಪರಂಧಾಮ ಜಲೇ ಮಮ । ತ್ವತ್ತೇಜಸಾ ಪರಿಭ್ರಷ್ಟಂ ಪಾಪಂ ಯಾತು ಸಹಸ್ರಧಾ ॥ ಸ್ನಾನದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಚೈತ್ರಮಾಸ, ವೈಶಾಖಮಾಸ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ನೋಡಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಭೀಮವ್ವನವರು - ಅಂಕಿತ ಭೀಮೇಶಕೃಷ್ಣ(ಸ್ವಪ್ನಲಬ್ಧ.) ಉಪದೇಶ ಗುರು ನಾರದರು (ಸ್ವಪ್ನ) ನಾರದಾದಾಪ್ತಸದ್ಬೋಧಾಂ ಸಾಧ್ವೀ ಸಾಹಿತ್ಯಕಾರಿಣೀಂ। ಭೀಮೇಶ ಕೃಷ್ಣನಿರತಾಂ ವಂದೇ ಭೀಮವ್ವಮಾತರಂ ॥

ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮನೋಹರತೀರ್ಥರು (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಮಠ)- ಪುದುಪಾಳ್ಯ- ಶ್ರೀರಂಗ ವಿಠ್ಠಲಾಸಕ್ತಂ ರಘುನಾಥಾಬ್ಧಿಚಂದಿರಂ। ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಷಪಾತ್ರಂ ತಂ ಭಜೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮನೋಹರಂ ॥

ಶಿಂಶುಮಾರನ ಆರಾಧನೆ - ಪುಷ್ಯಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೌರ್ಣಮಿಯಂದು ತುಪ್ಪತುಂಬಿದ ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಂಶುಮಾರನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ

ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಇದು ಶಿಂಶುಮಾರ ವ್ರತ ದೊರೆಯುವವಲ್ಲದೆ ಮರಣಾನಂತರ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಹತ್ತು ತಲೆಯವರು ಉದ್ಧಾರವಾಗಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಾಧನೆ ಪೂರೈಸಿ ಸದ್ಗತಿ ಸೇರುವರು.

ಪೂಜಾಮಂತ್ರ– ಶಿಂಶುಮಾರ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯುತ ಪ್ರಭೋ । ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಿತಿನಾಶಾನಾಂ ಹೇತುಭೂತ ಸನಾತನ ॥

ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಮಂತ್ರ– ನಮಸ್ತೇ ದೇವದೇವೇಶ ನಮಸ್ತೇ ಗರುಡ ಧ್ವಜ । ನಮಸ್ತೇ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಶರಣಾಗತಮ್ ॥

ದಾನ ಮಂತ್ರ– ಅಗ್ನಿನೇತ್ರ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ನಮಸ್ತೇ ಹ್ಯಮರಪ್ರಿಯ । ತವ ದಾನೇನ ಮೇ ಸಂತು ಪೂರ್ಣಾಃ ಸರ್ವೇಮನೋ ರಥಾಃ ॥

ಪೌಷ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಚತುರ್ಥೀ ॥

ಶ್ರೀ ರಘುಪತಿತೀರ್ಥರು (ಮಾಧವತೀರ್ಥ ಮಠ) - ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯ ಸಂಜಾತಾನ್ ರಾಮಪಾದರತಾನ್ ಸದಾ । ಶ್ರೀಮದ್ ರಘುಪತಿಗುರೂನ್ ವಂದೇ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ಕೋವಿದಾನ್ ॥

ಪೌಷ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಪಂಚಮೀ ॥

ಶ್ರೀ ಸುಧರ್ಮೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು (ರಾಯರ ಮಠ) - ಮಂತ್ರಾಲಯ-ಸುಧಾಂಶುಮಿವ ಸಂಭೂತಂ ಸುಜ್ಞಾನೇಂದ್ರ ಸುಧಾಂಬುಧೌ । ಸುಧೀ ಸಂದೋಹ ಸಂಸೇವ್ಯಂ ಸುಧರ್ಮೇಂದ್ರ ಗುರುಂ ಭಜೇ ॥ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೈಯಾಕರಣರಾಗಿದ್ದ, ಭಾರದ್ವಾಜ ಗೊತ್ರೋತ್ಪನ್ನರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಗಣೇಶಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಸುಜ್ಞಾನೇಂದ್ರ-ತೀರ್ಥರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿ ಪಾತ್ರಾಗಿದ್ದ ಪಂಡಿತರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇವರನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಆರಿಸಿ, ' ಸುಧರ್ಮೇಂದ್ರತೀರ್ಥ'ರೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು. ಸುಧರ್ಮೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಭುಗಳು ಶ್ರೀಗಳವರನ್ನು ಅನೇಕ ಸಲ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಗಳವರು ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂದೂ, ದುರ್ವಾಸಾಂಶರೆಂದೂ ಭಕ್ತರುಗಳಿಗೆ ಸೂಚನೆಯಾಯಿತೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಓರ್ವ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಶ್ರೀಗಳವರು

ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಕುಷ್ಠ ರೋಗ ಪರಿಹಾರವಾಯಿತು. ಇವರು ಮಂತ್ರಾಲಯದಲ್ಲಿ ಗುರುರಾಜರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲೇ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಶ್ರೀಸುಧರ್ಮೇಂದ್ರಮಹೋದಯಃ - ಈ ಮಹಾನುಭಾವರ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಭಾಜನರಾದ ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರಗುರುಗಳ ಅಂತರಂಗಭಕ್ತರಾದ, ಅರವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾವಧೂತಪಂಡಿತರು ಈ ಕೃತಿಯ ಕರ್ತೃಗಳು. ಶ್ರೀಸುಧರ್ಮೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಸುಜ್ಞಾನೇಂದ್ರ ಸುಧಾಂಬುಧಿ ಉದಯಿಸಿದ ಚಂದ್ರಮರ ವಾಣಿಯನ್ನು, ಅವರ ಗುಣಲವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಎಂತೆಂಥಾ ಕವಿಗಳೂ ಸಮರ್ಥರಲ್ಲ. ಇನ್ನು ನಾನೇನು ಅವರನ್ನು ವರ್ಣಿಸಬಲ್ಲೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಶ್ರೀಸುಧಮೇಂದ್ರರ ಅಗಮ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವರು.

ಪೌಷ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಷಷ್ಠೀ ॥

ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಕಾಮತೀರ್ಥರು - ಸತ್ಯರಾಯಣದುಗ್ಧಾಬ್ಧೇಃ ಸಂಜಾತಾ ಕೀರ್ತಿಕಾಮದಾ । ಕಾಮಧೇನುಃ ಸತ್ಯಕಾಮನಾಮ್ನೀ ಭೂಯಾತ್ ಸತಾಂ ಮುದೇ ॥ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಕಾಮತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪಾಚ್ಛಾಪುರ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಎಂಬುವವರಾಗಿದ್ದರು. ದ್ವೈತಮತ- ದೀಕ್ಷಾಬದ್ಧರಾಗಿ ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಸತ್ಯೇಷ್ಟತೀರ್ಥರಿಗೆ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿ ಪ್ರಜೋತ್ಪತ್ತಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಪುಷ್ಯ ಕೃಷ್ಣ ಷಷ್ಠೀಯಂದು ರಾಯಚೂರಿನ ಕೃಷ್ಣಾತೀರದ ಆತಕೂರಿನಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಪೌಷ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಸಪ್ತಮೀ ॥

ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾಭಿಜ್ಞತೀರ್ಥರು (ಉತ್ತರಾದಿ ಮಠ) - ವೆಂಕಟೇಶಾದ್ರಿಮಾರಭ್ಯ ಸೇತುಂ ತೋತಾದ್ರಿಪೂರ್ವಕಾನ್ । ಗತ್ವಾ ದಿಗ್ವಿಜಯೀ ಪಾತು ಸತ್ಯಾಭಿಜ್ಞಗುರೂತ್ತಮಃ ॥ ಅಪೂರ್ವ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ತಪಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಹೆಸರಾದವರು ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾಭಿಜ್ಞತೀರ್ಥರು. ಅವರ ರಾಮೇಶ್ವರ ಯಾತ್ರೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಸಾಗರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆಯಾಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಮೂಲರಾಮನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕವಾಗಿ ಉಳಿಸಿದ ಮಹಾ ತಪಸ್ವಿಗಳು.ಅವರು ಮೂರು ವರುಷ ಸರ್ವಜ್ಞಪೀಠದಲ್ಲಿದ್ದರು.

ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿದ್ದ ಅವರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ರಾಣೇಬೆನ್ನೂರಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾಭಿಜ್ಞತೀರ್ಥರು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದರು. ಗುತ್ತಲ ಗುರುರಾಜಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪುಷ್ಯ ಕೃಷ್ಣಸಪ್ತಮಿಯಂದು ಅವರು ರಾಣೇಬೆನ್ನೂರಿನಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಶ್ರೀನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಆರಾಧನೆ - ಪೌಷ ಬಹುಳ ಸಪ್ತಮಿಯಂದು ಇವರ ಆರಾಧನೆ. ಆಚಾರ್ಯರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯರು. ಯಕ್ಷಗಾನ, ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಧ್ವತತ್ವವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯಜನತೆಗೂ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದ ಇವರ ವೃಂದಾವನ ಹಂಪೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಸಸೀತಾ ಮೂಲರಾಮಾರ್ಚಾ ಕೋಶೇ ಗಜಪತೇಃ ಸ್ಥಿತಾ। ಯೇನಾನೀತಾ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಶ್ರೀಮನ್ನೃಹರಿಭಿಕ್ಷವೇ॥

॥ ಶ್ರೀನರಹರಿತೀರ್ಥಸ್ತೋತ್ರಂ ॥ ಜಯಂತಿ ಜಾನಕೀಜಾನೇರ್ಜಗದಾನಂದ-ಹೇತವಃ । ಮಹಾನಿಲಿಂಪಮಕುಟೋಲ್ಲಸಂತಃ ಪಾದಪಾಂಸವಃ ॥ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯಚರಣಾಂಬುರುಹದ್ವಯಮ್ । ಶ್ರೀಮನ್ನರಹರಿಸ್ತೋತ್ರಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ವಾಗ್ವಿಶುದ್ಧಯೇ ॥೧॥ ವಿಖ್ಯಾತಶ್ಯಾಮಶಾಸ್ತ್ರೀ ಸಕಲಮುನಿನುತಂ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಂ ನತ್ವಾ ಪ್ರೋವಾಚ ನಮ್ರಃ ದಿಶತು ಮಮ ಭವಾನ್ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಂ ಯತಿತ್ವಂ। ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞನಾಮ್ನಾ ಸ ಚ ವಿಬುಧವರಃ ಪ್ರೋಕ್ತ ಆಸೀತ್ತದಾನೀಂ ಸಾಧುತ್ವಂ ಗಚ್ಛ ಶೀಘ್ರಂ ಗಜಪತಿನಗರಂ ತತ್ರ ರಾಜಾ ಭವೇತಿ ॥೨॥ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಾತ್ತದಾನೀಂ ಸಕಲಬುಧಗಣೈರಾದೃತಂ ಭಾಷ್ಯಮೇತತ್ ಟೀಕಾಯುಕ್ತಾಂ ಪ್ರಕುರ್ಯಾಂ ವಿಪುಲರಮತೇ ರಾಜ್ಯಭಾರೇಣ ಕಿಂ ಮೇ । ತತ್ರಾಸ್ತೇ ಮೂಲರಾಮಃ ಸಕಲಸುರಪತಿಃ ಬ್ರಹ್ಮಪೂಜ್ಯಾಂಘ್ರಿಕಂಜಃ ಸೀತಾಯುಕ್ತ ಸ್ತಮೇನಂ ಚತುರತರ ಯೇಹಾನಯೇತ್ಯುಕ್ತ ಆಸೀತ್ ॥೩॥ ಆಗಚ್ಛಂತಂ ಮಹಾಂತಂ ನರಹರಿಮುನಿಪಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ವಿಸ್ಮೇರವಕ್ತ್ರಾಃ ಸರ್ವೇ ಗ್ರಾಮೀಣವರ್ಯಾಃ ಅಯಮಿಹ ನೃಪತಾ ಯೋಗ್ಯ ಇತ್ಯೇವಮೂಚುಃ । ಯಾವದ್ರಾಜಾತ್ಮಜೋಸ್ತ್ರೌ ಶಿಶುರಯಮಿದಮಾಕರ್ಣ್ಯ ನತ್ವಾ ಗುರುಂ ತಂ ಚಕ್ರೇ ತದ್ರಾಜಕಾರ್ಯಂ ಸಕಲಜನನುತೋ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನ್ ಸುಸಕ್ತಃ ॥೪॥ ಬಭೂವ ಧರಣೀ ತದಾ ಸಕಲಸಸ್ಯಸಂಶಾಲಿನೀ ಬಭೂವ ಧರಣೀಸುರಪ್ರವರಸಂತತಿಃ ಸಂತತಂ । ಮಹಾನರಹರಿಪ್ರಭೌ ಧರಣಿಮಂಡಲಂ ಶಾಸತಿ ಬಭೂವ ವಿಮನಾಃ ಪರಂ ಸದನ್ಯಜನಸಂತತಿಃ ॥೫॥ ಯದಾ ಸ ಪುತ್ರೋ ಯುವಾಭೂತ್ತದಾನೀಂ ತದೀಯಂ

ಸಮಸ್ತಂ ಸಮರ್ಪ್ಯಾಸ್ಯ ಕೋಶೇ। ಸ್ಥಿತಂ ರಾಮದೇವಂ ಸಸೀತಂ ಮಮೇಹ ದೇಹೇತಿ ಚೋಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರಗೃಹೀತ್ವಾಗಮದ್ ದ್ರಾಕ್ ॥೬॥ ಆನೀಯ ನರಹರಿಭಿಕ್ಷುಣಾ ಸಸೀತಂ ಖಗಜದಿನಾನಿ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಹೃಷ್ಟಸ್ಸನ್ ವಿಪುಲ ಹೃದಬ್ಜನಾಭತೀರ್ಥ ತ್ವಂ ಪೂಜಾಂ ಕುರು ಮಹತೀಮಿತಿ ಹ್ಯವಾದೀತ್ ॥೭॥ ಶ್ರೀಮಾನಂಬುಜನಾಭತೀರ್ಥ-ಯತಿರಾಟ್ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಷಡ್ವತ್ಸರಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮಂ ನೃಹರಿವ್ರತೀಶ್ವರಾಯ ವೈ ದತ್ವಾ ಯಯೌ ಸ್ವಂ ಪದಂ। ರಕ್ತಾಕ್ಷೀ ಶರದಶ್ಚತುರ್ದಶತಿಥಾವೂರ್ಜಾಖ್ಯಮಾಸೇಸಿತೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಶ್ರೀನೃಹರಿವ್ರತೀ ಸಮಭಜದ್ಭೂಮಂಡಲಾಚಾರ್ಯತಾಂ॥೮॥ ಮಾಯಾವಾದಿಜನಾಃ ಪಲಾಯನವಿಧಾವಾಸಕ್ತಚಿತ್ತಾಪರೇ ಸರ್ವೇ ವಾದಿಜಯಾ ಜಯಾನ್ಯಸಹಿತಾ ಭೀತಾ ಬಭೂವುರ್ದ್ರುತಂ। ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಮತಾನುಗಾಸ್ತು ವಿಬುಧಾಃ ಸರ್ವೇ ಪ್ರಮೋದಾನ್ವಿತಾಃ ಭೂಮಿಂ ಶ್ರೀ ನೃಹರೌ ಪ್ರಶಾಸತಿ ಗುರೌ ದುಷ್ಟಾವಿನಷ್ಟಾಶಯಾಃ॥೯॥ ಸಂಚಾರಕಾರ್ಯಾತ್ತ್ವರಮಾಪ್ಯ ಕಿಂಚಿತ್ ಸ್ವಪ್ನೇ ತಟಾಕಸ್ಥಹರಿಂ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ। ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ನಾರಾಯಣದೇವಪದ್ಮಾಕರಾಭಿಧಾನಂ ನಗರಂ ಚಕಾರ ॥೧೦॥ ಏವಂ ಶ್ರೀಯತಿರಾಣ್ಮಹಾಮಹಿಮಯುಕ್ ಶ್ರೀರಾಮದೇವಂ ತತೋ ದತ್ವಾ ಮಾಧವತೀರ್ಥಹಸ್ತಕಮಲೇ ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ತುಂಗಾತಟಂ ಅಬ್ದೇ ಶ್ರೀಮುಖನಾಮ್ನಿ ಮಾಸಿ ದಶಮೇ ಪಕ್ಷೇತ್ರಿಸಿತೇ ಸಪ್ತಮೇ ಘಸ್ರೇ ದೇಹಮಿಮಂ ತ್ಯಜನ್ ಪದಮಯಾತ್ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುನಾಮ್ನಃ ಶುಭಂ॥೧೧॥ ನರಹರಿನುತಿಮೇತಾಂ ಯೇ ಪಠಂತಿ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಂ ಸಕಲದುರಿತಸಂಘಾ ದೂರತೋ ಯಾಂತಿ ತೇಷಾಮ್। ಸಕಲಶುಭಫಲಾನಿ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವಿಷ್ಣುಪ್ರಸಾದಾತ್ ನಿಜನಿಜಸುಖಭೋಗಂ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ದ್ವಿಜಾಸ್ತೇ ॥೧೨॥ ಏವಂ ವ್ಯಾಘ್ರಪುರೀ-ಸಂಸ್ಥೈರಣ್ಣಯ್ಯಾಚಾರ್ಯಸೂರಿಭಿಃ। ತಚ್ಛಿಷ್ಯಃ ಪ್ರೇರಿತಃ ಕೃಷ್ಣಃ ಕೃತವಾನ್ ಸನ್ನಿಧೌ ಕೃತಂ ॥೧೩॥ ॥ಇತಿ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣದೇವರತಟಾಕ ದೇವೇಂದ್ರ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತಾ ನರಹರಿತೀರ್ಥಸ್ತುತಿಃ ಸಮಾಪ್ತಾ ॥

ಪೌಷ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಅಷ್ಟಮೀ ॥

ಶ್ರೀಗೋಪಾಲದಾಸರು - ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಆರಾಧನೆ -

ಪೌಷಕೃಷ್ಣಅಷ್ಟಮಿಯಂದು ಉತ್ತನೂರಿನಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಆರಾಧನೆ ನಡೆಯುವುದು. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಬದ್ಧಪದಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊಸ। ಛಾಪು

ಕೊಟ್ಟವರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು. ಭೂತಕಾಲವನ್ನೆಂಬಂತೆಯೇ ಆಗತಕಾಲವೆನಿದ ಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನಗಳ ಸಿದ್ಧಿ ಇವರಿಗಿತ್ತು. ಆಗತಾದಿತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಂ ಆಗಮಾರ್ಥವಿಶಾರದಮ್ । ತ್ಯಾಗಭೋಗಸಮಾಸಕ್ತಂ ಭಾಗಣ್ಣಾರ್ಯಗುರುಂ ಭಜೇ ॥ ಗೋಪಾಲದಾಸರಾಯ - ನಿನ್ನ ಪಾದ ನಾ ಪೊಂದಿದೆನೊ ನಿಶ್ಚಯಾ ತಾಪತ್ರಯಗಳು ನಾನಾಪರಿಯಿಂದೆನ್ನ ತಾ ಪೀಡಿಸುತಲಿವೆ ಕಾಪಾಡು ಗುರುರಾಯ ಅಪಮೃತ್ಯುವನು ತರಿದೆ - ಎನ್ನೊಳಗಿಪ್ಪ ಅಪರಾಧಗಳ ಮರೆದೇ ಪಲಚಿತ್ತನಿಗೆ ನೀ ವಿಮಲಮತಿಯನಿತ್ತು - ನಿಪುಣನೆಂದೆನಿಸಿದೆ ಸುಪಿರಿಯರಿಂದಲಿ ಕೃಪಣವತ್ಸಲ ನಿನ್ನ ಕರುಣೆ - ಗುಪಮೆಗಾಣೆನೋ ಸತತ ಈ ಕಾ-ಶ್ಯಪಿಯೊಳಗೆ ಬುಧರಿಂದ ಜಗದಾ-ಧಿಪನ ಕಿಂಕರನೆನಿಸಿ ಮೆರೆದೇ ಘೋರವ್ಯಾಧಿಗಳ ನೋಡೀ-ವಿಜಯರಾಯಾ ಭೂರಿಕರುಣವ ಮಾಡೀ ತೋರಿದರೆನಗೆ ಉದ್ಧಾರಕರೆ ಇವರೆಂದಂದಿ - ನಾರಭ್ಯ ತವ ಪಾದ ಸಾರಿದೆ ಸಲಹೆಂದು ಸೂರಿಜನಸಂಪ್ರಿಯ ಸುಗುಣೋ - ದಾರ ಮರುಳನ ದೋಷನಿಚಯವ ದೂರಗೈಸು ದಯಾಂಬುನಿಧೆಯೆ ನಿ-ವಾರಿಸದೆ ಕರುಣದೀ ಕೈವಿಡಿದು ಎನ್ನ ಪಾಲಿಸಿದಂದದೀ-ಸಂತತವು ಪ್ರ-ಪನ್ನರ ಸಲಹೋ ಮೋದಿ ಅನ್ಯರಿಗೀಪರಿಬಿನ್ನಪಗೈಯೆ ಜ-ಗನ್ನಾಥವಿಠಲನ ಸನ್ನುತಿಸುವ ಧೀರ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದ ಶರಣಗೀ ಪರಿ-ಬನ್ನವೇ ಭಕ್ತಾನುಕಂಪಿ ಶ- ರಣ್ಯ ಬಂದೊದಗೀಸಮಯದಿ ಅ-ಹರ್ನಿಶಿ ಧೇನಿಸುವೆ ನಿಮ್ಮನು

ಪೌಷ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಏಕಾದಶೀ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ - ಪೌಷಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ತು ಕಿನ್ನಾಮೈಕಾದಶೀ ಭವೇತ್ । ಕಿನ್ನಾಮಕೋ ವಿಧಿಸ್ತಸ್ಯಾ ಏತದ್ವಿಸ್ತರತೋ ವದ॥ ಏತದಾಖ್ಯಾಯಿ ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಕೋ ದೇವಸ್ತತ್ರ ಪೂಜ್ಯತೇ ॥೧॥ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ಕೃಷ್ಣನೇ ! ಪುಷ್ಯ ಕೃಷ್ಣದ ಏಕಾದಶಿಯು ಯಾವ ರೀತಿಯಾದುದು? ಅದರ ಹೆಸರೇನು? ಅದರ ವಿಧಿಯೇನು? ಅದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳು. ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ - ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ದೇವೇಂದ್ರ ಭವತಃ ಸ್ನೇಹಬಂಧನಾತ್ । ತುಷ್ಟಿರ್ಮೇ ನ ತಥಾ ರಾಜನ್ ಯಜ್ಞೈರ್ಬಹುಲದಕ್ಷಿಣೈಃ॥೨॥ ಯಥಾ ಮೇ ತುಷ್ಟಿರಾಯಾತಿ ಹ್ಯೇಕಾದಶೀ ವ್ರತೇನ ವೈ । ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಕರ್ತವ್ಯೋ ಹರಿವಾಸರಃ ॥೩॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು

ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ಧರ್ಮಜನೇ ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಏಕಾದಶಿಯ ವ್ರತದಿಂದ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಬಹುವಾದ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ಅಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಹರಿವಾಸರವಾದ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಸತ್ಯಮೇತನ್ನ ವೈ ಮಿಥ್ಯಾ ಧರ್ಮಿಷ್ಠಾನಾಂ ವಿಶಾರದ। ಪೌಷಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ತು ಸಫಲಾ ನಾಮ ನಾಮತಃ ॥೪॥ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವನಾದ ಧರ್ಮರಾಜನೇ ! ನಾನು ಹೇಳುವುದು ಸತ್ಯವು. ಪುಷ್ಯ ಕೃಷ್ಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಏಕಾದಶಿಯು ''ಸಫಲ''ವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳದ್ದು. ತಸ್ಯಾಂ ನಾರಾಯಣಂ ದೇವಂ ಪೂಜಯೇಚ್ಚ ಯಥಾವಿಧಿ । ಪೂರ್ವೇಣೈವ ವಿಧಾನೇನ ಕರ್ತವ್ಯೈಕಾದಶೀ ಶುಭಾ ॥೫॥ ಆ ದಿನ ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕ್ರಮದಿಂದ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ನಾಗಾನಾಂ ಚ ಯಥಾ ಶೇಷಃ ಪಕ್ಷಿಣಾಂ ಪನ್ನಗಾಶನಃ। ದೇವಾನಾಂ ಚ ಯಥಾ ವಿಷ್ಣುಃ ದ್ವಿಪದಾನಾಂ ಯಥಾ ದ್ವಿಜಃ ॥೬॥ ವ್ರತಾನಾಂ ತು ತಥಾ ರಾಜನ್ ಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಚೈಕಾದಶೀ ತಿಥಿಃ । ತೇ ಜನಾಶ್ಚೈವ ಭೋ ರಾಜನ್ ಪೂಜ್ಯಾ ವೈ ಸರ್ವದಾ ಮಮ ॥೭॥ ಸರ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿಶೇಷನು ಹೇಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನೋ ! ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಗರುಡನು ಹೇಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನೋ! ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವು ಹೇಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನೋ! ಹಾಗೆ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶಿ ತಿಥಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಯಾರು ಆ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಮಾಡುವರೋ ! ಆ ಜನಗಳೂ ಕೂಡ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯರು. ಹರಿವಾಸರಸಂಲೀನಂ ಕುರ್ವಂತ್ಯೇಕಾದಶೀ ವ್ರತಂ । ಇಹೈವ ಧನಸಂಯುಕ್ತಾ ಮೃತಾ ಮೋಕ್ಷಂ ಲಭಂತಿ ತೇ ॥೮॥ ಹರಿವಾಸರವನ್ನೂ ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನು ಯಾರು ಮಾಡುವರೋ ಅವರು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧನವಂತರಾಗಿದ್ದು ಬದುಕು ಸತ್ತನಂತರ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಸಫಲಾಯಾಂ ಫಲೈಃ ರಾಜನ್ ಪೂಜಯೇನ್ನಾಮಭಿರ್ಹರಿಂ। ನಾರಿಕೇಲಫಲೈಶ್ಚೈವ ಕ್ರಮುಕೈರ್ಬಿಜಪೂರಕೈಃ॥೯॥ ಜಂಬೀರೈರ್ದಾಡಿಮೈಶ್ಚೈವ ತಥಾ ಧಾತ್ರೀಫಲೈಶ್ಶುಭೈಃ ಲವಂಗೈರ್ಬದರೈಶ್ಚೈವ ತಥಾಮ್ರೈಶ್ಚ ವಿಶೇಷತಃ ॥೧೦॥ ಪೂಜಯೇದ್ದೇವದೇವೇಶಂ ಧೂಪದೀಪೈಸ್ತಥೈವ ಚ। ಸಫಲಾಯಾಂ ವಿಶೇಷೇಣ ದೀಪದಾನಂ ತು ಕಾರಯೇತ್ ॥೧೧॥ ಸಫಲಾ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ಅವನ ನಾಮಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಅಡಕೆ, ಮಾದಳ, ನಿಂಬೆ, ದಾಳಿಂಬೆ, ನೆಲ್ಲಿ, ಲವಂಗ, ಎಗಚಿ, ಮಾವು ಇವುಗಳಿಂದ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಧೂಪ, ದೀಪಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಈ ಸಫಲ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ದೀಪದಾನವು ಬಹು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಚೈವ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಸಹ ವೈಷ್ಣವೈಃ। ಯಾವನ್ನಿಮೇಷೋ ನೇತ್ರಸ್ಯ ತಾವಜ್ಜಾಗರ್ತಿ ಯೋ ನಿಶಿ ॥೧೨॥ ಏಕಾಗ್ರಮಾನಸೋ ರಾಜನ್ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಂ ಶೃಣುಷ್ವ ಹಿ। ತತ್ಸಮೋ ನಾಸ್ತಿ ಯಜ್ಞೋ ವೈ ತೀರ್ಥಂ ವಾ ತತ್ಸಮಂ ನ ಹಿ ॥೧೩॥ ಸರ್ವವ್ರತಾನಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಕಲಾಂ ನಾರ್ಹಂತಿ ಷೋಡಶೀಂ । ಏವಂ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ತಪಸಾ ನೈವ ತತ್ಫಲಂ ॥೧೪॥ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವರೊಡನೆ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚದಂತೆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಬರುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವುಳ್ಳ ಯಜ್ಞವಾಗಲೀ ತೀರ್ಥವಾಗಲೀ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾ ವ್ರತಗಳ ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೂ ಅವು ಈ ವ್ರತದ ಹದಿನಾರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಹೋಲಲಾರವು. ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೂ ಇದರ ಫಲವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಯತ್ಫಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ಯಃ ಕರೋತಿ ಹಿ ಜಾಗರಂ। ಶ್ರೂಯತಾಂ ರಾಜಶಾರ್ದೂಲ ಸಫಲಾಯಾಃ ಕಥಾ ಶುಭಾ ॥೧೫॥ ಈ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಉಪೋಷ್ಯ ಮಾಡಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿದವನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಎಲೈ ಧರ್ಮಜನೇ ! ಸಫಲೈಕಾದಶಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು. ಅದು ಮಂಗಳಕರವಾದುದು. ಚಂಪಾವತೀತಿ ವಿಖ್ಯಾತಾ ಪುರೀ ಮಾಹಿಷ್ಮತಸ್ಯ ಚ। ಮಾಹಿಷ್ಮತಸ್ಯ ರಾಜರ್ಷೇಃ ಪುತ್ರಾಃ ಪಂಚ ಕುಮಾರಕಾ। ॥೧೬॥ ಮಾಹಿಷ್ಮತನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ರಾಜನಿದ್ದನು. ಅವನ ರಾಜಧಾನಿಯು ಚಂಪಾವತಿಯು. ಆ ಮಾಹಿಷ್ಮತನು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ರಾಜರ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಐದುಜನ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ತೇಷಾಂ ಮಧ್ಯೇ ತು ಜ್ಯೇಷ್ಠೋ ವೈ ಮಹಾಪಾಪರತಸ್ಸದಾ। ಪರದಾರಾಭಿಚಾರೀ ಚ ವೇಶ್ಯಾಸಕ್ತಶ್ಚ ಮದ್ಯಪಃ ॥ ಪಿತುರ್ದ್ರವ್ಯಂ ತು ತೇನೈವ ಗಮಿತಂ ಪಾಪಕರ್ಮಣಾ ॥೧೭॥ ಆ ಐದುಜನರಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವನು ಮಹಾಪಾಪ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಯಾವಾಗಲೂ ಪರರ ಹೆಂಡಿರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಸೂಳೆಯರ ಸಹವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ರೀತಿಯಾದ

ಪಾಪ ಕೆಲಸಗಳಿಂದಲೇ ಆ ಪಾಪಿಯು ತಂದೆಯ ಹಣವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಾಳುಮಾಡಿದನು. ಅಸದ್ವೃತ್ತಿರತೋ ನಿತ್ಯಂ ಭೂಸುರಾಣಾಂ ತು ನಿಂದಕಃ । ವೈಷ್ಣವಾನಾಂ ತು ದೇವಾನಾಂ ನಿತ್ಯಂ ನಿಂದಾಂ ಕರೋತಿ ಸಃ ॥೧೮॥ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರನ್ನೂ ದೇವರನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈದೃಶಂ ತು ತತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪುತ್ರಂ ಮಾಹಿಷ್ಮತೋ ನೃಪಃ। ನಾಮ್ನಾ ತು ಲುಂಭಕ ಇತಿ ರಾಜಪುತ್ರೇಷು ಚ ವ್ಯಧಾತ್ ॥೧೯॥ ಮಗನು ಈರೀತಿಯಾಗಿ ದುರಾಚಾರವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಮಾಹಿಷ್ಮತನು ನೋಡಿ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಈತನು ಪಾಪಿಯೂ ಕಳ್ಳನೂ ಆದುದರಿಂದ ಲುಂಭಕನೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟನು. (ಲುಂಭಕನೆಂದರೆ ಕಳ್ಳನು). ರಾಜ್ಯಾನಿಷ್ಕಾಸಿತಸ್ತೇನ ಪಿತ್ರಾ ಚೈವ ತು ಬಂಧುಭಿಃ। ತಸ್ಯೈವ ಪರಿವಾರೈಸ್ತು ತ್ಯಕ್ತಸ್ಯ ಪರಿಪಂಥಿನಃ ॥೨೦॥ ರಾಜನು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಬಂಧುಗಳು ಕೈಬಿಟ್ಟರು. ಅವನ ಪರಿವಾರದವರೂ ಇವನು ನಮಗೆ ಶತ್ರುವೆಂದು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ಲುಂಭಕೋಪಿ ತಥಾ ತ್ಯಕ್ತಃ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ವೈ ಸದಾ । ತ್ಯಕ್ತೋಽಯಂ ಬಾಂಧವೈಃ ಪಿತ್ರಾ ರಾಜ್ಯಾನ್ನಿಷ್ಕಾಸಿತಃ ಕಿಲ ॥೨೧॥ ಹೀಗೆ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಲುಂಭಕನು ಬಂಧುಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ರಾಜನಾದ ತಂದೆಯೂ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರಾಜ್ಯದಿಂದಲೂ ಓಡಿಸಿದನು ಎಂದು ಯಾವಾಗಲೂ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇತಿ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಮನಸಾ ಮತಿಂ ಪಾಪೇ ತದಾಕರೋತ್ । ಮಯಾ ಗಂತವ್ಯಮೇವಾಸ್ತು ದಾರುಣೇ ಗಹನೇ ವನೇ ॥೨೨॥ ಈ ರೀತಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲು ಮನಗೊಟ್ಟನು. ನಾನು ಭೀಕರವಾದ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಈ ತಂದೆಯ ಊರೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡಬೇಕು ಎಂದುಕೊಂಡನು. ತಸ್ಮಾಚ್ಚೈವ ಪುರಂ ಸರ್ವಂ ಘಾತಯಿಷ್ಯಾಮಿ ವೈ ಪಿತುಃ। ಇತ್ಯೇವಂ ಸ ಮತಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಲುಂಭಕೋ ದೈವಯೋಗಃ ॥೨೩॥ ನಿರ್ಜಗಾಮ ಪುರಾತ್ತಸ್ಮಾದ್ರತೋಽಸೌ ಗಹನೇ ವನೇ । ಜೀವಘಾತರತೋ ನಿತ್ಯಂ ಸ್ತೇಯದ್ಯೂತಕಲಾನಿಧಿಃ॥೨೪॥ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಲುಂಭಕನು ಯೋಚಿಸಿ ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಕೊನೆಗೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಗೊಂಡಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತ ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡುತ್ತ ಜೂಜನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಆ ಊರೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆ ಪಾಪಿಯು ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ನಾಶಮಾಡುತ್ತ ಬಂದನು. ಸರ್ವಂ

ಚ ನಗರಂ ತೇನ ಮುಷಿತಂ ಪಾಪಕರ್ಮಣಾ। ಸ್ತೇಯಾಭಿಗಾಮೀ ನಗರೇ ಗೃಹೀತಸ್ಸ ನಿಶಾಚರೈಃ ॥೨೫॥ ಉವಾಚ ತಾನ್ಸುತೋ ಹಂ ವೈ ರಾಜ್ಞೋ ಮಾಹಿಷ್ಮತಸ್ಯ ಚ। ಸ ತೈರ್ಮುಕ್ತಃ ಪಾಪಕರ್ಮಾ ಚಾಗತೋ ವಿಪಿನೇ ಪುನಃ ॥೨೬॥ ಆ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಕಳ್ಳತನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಲು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವಲುಗಾರರು ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದರು. ಆಗ ಅವನು ನಾನು ಮಾಹಿಷ್ಮತಿರಾಜನ ಮಗನೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಇದರಿಂದ ಅವರು ಇವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲು ಮತ್ತೆ ಆ ಗೊಂಡಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಮಿಷಾಭಿರತೋ ನಿತ್ಯಂ ತರೋರ್ವೈ ಫಲಭಕ್ಷಣೇ। ಆಶ್ರಮಸ್ತಸ್ಯ ದುಷ್ಟಸ್ಯ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಸನ್ನಿಧೌ ॥೨೭॥ ಅಶ್ವತ್ಥೋ ವರ್ತತೇ ತತ್ರ ಜೀರ್ಣಶ್ಚ ಬಹುವಾರ್ಷಿಕಃ । ದೇವತ್ವಂ ತಸ್ಯ ವೃಕ್ಷಸ್ಯ ವಿಪಿನೇ ವರ್ತತೇ ಮಹತ್ ॥೨೮॥ ಅವನು ನಿತ್ಯವೂ ಮಾಂಸದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ಅದನ್ನೂ ತಿನ್ನುತ್ತ ಮರಗಳ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಬಂದನು. ಅವನ ಆಶ್ರಮವು ವಾಸುದೇವ ದೇವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಹುವರ್ಷದ ಮುದಿಯಾದ ಅರಳಿಯ ಮರವಿದ್ದಿತು. ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಆ ಮರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೈವಿಕವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಿತು. ತತ್ರೈವ ನಿವಸೇಚ್ಚೈವ ಲುಂಭಕಃ ಪಾಪಬುದ್ಧಿಮಾನ್ । ಗತೇ ಬಹುತಿಥೇ ಕಾಲೇ ಕಸ್ಯಚಿತ್ಪುಣ್ಯಸಂಚಯಾತ್ ॥೨೯॥ ಪೌಷಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ತು ದಶಮ್ಯಾಂ ದಿವಸೇ ತಥಾ । ಫಲಾನಿ ಭುಕ್ತ್ವಾ ವೃಕ್ಷಾಣಾಂ ರಾತ್ರೌ ಶೀತೇನ ಪೀಡಿತಃ ॥೩೦॥ ಲುಂಭಕೋ ನಾಮ ಪಾಪಿಷ್ಠೋ ವಸ್ತ್ರಹೀನೋ ಗತೇಕ್ಷಣಃ । ಪೀಡ್ಯಮಾನಸ್ಸ ಶೀತೇನ ಹರಿವೃಕ್ಷ ಸಮೀಪತಃ ॥೩೧॥ ನ ನಿದ್ರಾ ನ ಸುಖಂ ತಸ್ಯ ಗತಪ್ರಾಣ ಇವಾಭವತ್ । ಆಚ್ಛಾದ್ಯ ದಶನೈರಾಸ್ಯಮೇವಂ ನೀತಾ ನಿಶಾಖಿಲಾ ॥೩೨॥ ಆ ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಲುಂಭಕನು ಅಲ್ಲೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಬಹುಕಾಲ ಕಳೆಯಲು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಪುಣ್ಯಯೋಗವು ಫಲಿಸುವ ಕಾಲ ಬಂದಿತು. ಪುಷ್ಯಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ದಶಮಿಯದಿನ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿಂದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಛಳಿಯಿಂದ ತೊಂದರೆಪಡುತ್ತಾ ಆ ಪಾಪಿಯಾದ ಲುಂಭಕನು ಬಟ್ಟೆಯಿಲ್ಲದೆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಶೀತದಿಂದ ತೊಂದರೆಪಡುತ್ತಾ ಆ ಅರಳಿಯ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಕಾಣದೆ ಕುಳಿತು ಸುಖವನ್ನಾಗಲೀ ನಿದ್ರೆಯನ್ನಾಗಲೀ ಹೊಂದಲೇ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟವನಂತೆ ಆಗಿ ಹಲ್ಲುಮುಡಿ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದನು. ಭಾನೂದಯೇಪಿ ಪಾಪಿಷ್ಠೋ ನ ಲೇಭೇ ಚೇತನಂ ತದಾ। ಲುಂಭಕೋ ಗತಸಂಜ್ಞಸ್ತು

ಸಫಲಾಯಾ ದಿನೇ ತಥಾ ||೩೩|| ರವೌ ಮಧ್ಯಗತೇ ಚೈವ ಸಂಜ್ಞಾಂ ಲೇಭೇ ಸ ಲುಂಭಕಃ । ಇತಸ್ತತೋ ವಿಲೋಕ್ಯಾಥ ವ್ಯುತ್ಥಿತಶ್ಚ ತದಾಸನಾತ್ ||೩೪|| ಸ್ವಲ್ಪನ್ಯದ್ಭ್ಯಾಂ ಪ್ರಚಲಿತಃ ಖಂಜನ್ನಿವ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ । ವನಮಧ್ಯೇ ಗತಸ್ತತ್ರ ಕ್ಷುತ್‌ಕ್ಷಾಮಃ ಪೀಡಿತೋ ಭವತ್ ||೩೫|| ಸೂರ್ಯನು ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಕೂಡ ಆ ಪಾಪಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನು ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಆ ಸಫಲಾ ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದು ಆ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಬಂದಾಗ ಜ್ಞಾನವನು ಹೊಂದಿದನು. ಆಗ ಇತ್ತ ಅತ್ತ ನೋಡಿ ಕೂತಿದ್ದ ಜಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎದ್ದು ಕುಂಟನಂತೆ ಪದೇ ಪದೇ ಕುಂಟುತ್ತ ಹೊರಟನು. ಇಂತು ಹೊರಟು ಕಾಡಿನೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಬಳಲಿದನು. ನ ಶಕ್ತಿ ರ್ಜೀವಘಾತೇ ತು ಲುಂಭಕಸ್ಯ ದುರಾತ್ಮನಃ। ಫಲಾನಿ ಚ ತದಾ ರಾಜನ್ನಾಜಹಾರ ಸ ಲುಂಭಕಃ ||೩೬|| ಆಗ ದುಷ್ಟನಾದ ಲುಂಭಕನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಶಕ್ತಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ಹಸಿವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಣ್ಣುಗಳನು ತಂದನು. ಯಾವತ್ಸಮಾಗತಸ್ತತ್ರ ತಾವದಸ್ತ್ರಂ ಗತೋ ರವಿಃ । ಕಿಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ ತಾತೇತಿ ಸ ವಿಲಾಸಂ ಚಕಾರ ಹ ||೩೭|| ಫಲಾನಿ ತತ್ರ ಭೂರೀಣಿ ವೃಕ್ಷಮೂಲೇ ನಿವೇದಯನ್ । ಇತ್ಯುವಾಚ ಫಲೈರೇಭಿಃ ಶ್ರೀಪತಿಸ್ತುಷ್ಯತಾಂ ಹರಿಃ ||೩೮|| ಅವನು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಮುಳುಗಿದನು. ಆಗ ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನ ಗತಿ ಹೀಗಾಯಿತೆ ? ಇನ್ನೂ ಏನೇನಾಗುವುದೊ? ಎಂದು ಅವನು ಅತ್ತನು. ಬಹುವಾಗಿ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಂದು ಆ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಈ ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಪತಿಯು ತೃಪ್ತನಾಗಲಿ. ಎಂದನು. ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಲುಂಭಕಶ್ಚೈವ ನಿದ್ರಾಂ ಲೇಭೇ ನ ವೈ ನಿಶಿ । ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಮೇನೇ ವಿಷ್ಣುಸ್ತಸ್ಯ ದುರಾತ್ಮನಃ ||೩೯|| ಫಲೈಸ್ತು ಪೂಜನಂ ಮೇನೇ ಸಫಲಾಯಾಸ್ತಥಾನಘ । ಅಕಸ್ಮಾದ್ವ್ರತಮೇವೈ ತತ್ಕೃತವಾನ್ಸ್ವ ಸ ಲುಂಭಕಃ ||೪೦|| ಆ ಲುಂಭಕನು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ರಾತ್ರೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆ ದುರಾತ್ಮನು ನಿದ್ದೆಮಾಡದಿದ್ದುದನ್ನು ವಿಷ್ಣುವು ಜಾಗರಣೆಯೆಂದು ತಿಳಿದನು. ಆ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಸಫಲೈಕಾದಶಿಯ ಪೂಜೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಏನೋ ಅದೃಷ್ಟಪರಿಪಾಕದಿಂದ ಈ ಸಫಲಾವ್ರತವನ್ನು ಈ ಲುಂಭಕನು ಮಾಡಿದನು. ತೇನ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇಣ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ರಾಜ್ಯಮಕಂಟಕಂ । ಸೂರ್ಯಸ್ಯೋದಯನಂ

ಯಾವತ್ತಾವದ್ವಿಷ್ಣುರ್ಜಗಾಮ ಹ.॥೪೧॥ ಈ ಸಫಲೈಕಾದಶಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ರಾಜ್ಯವು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಸೂರ್ಯೋದಯದವರೆಗೂ ಅಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವು ಇದ್ದು ಅನಂತರ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ದಿವಿ ತತ್ಕಾಲಮುತ್ಪನ್ನಾ ವಾಗರೂಪಾಽಶರೀರಿಣೀ॥ ರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ಪುತ್ರ ತ್ವಂ ಸಫಲಾಯಾಃ ಪ್ರಸಾದತಃ॥೪೨॥ ಆಗ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಶರೀರವಾಣಿಯು ಎಲೈ ಲುಂಭಕನೇ ! ನೀನು ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಈ ಸಫಲೈಕಾದಶಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಹೊಂದುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ನುಡಿಯಿತು. ತಥೇತ್ಯುಕ್ತೋ ವಚಸ್ತಸ್ಯಾ ದಿವ್ಯರೂಪಧರೋಽಭವತ್ । ಮತಿರಾಸೀತ್ತ ತಸ್ತಸ್ಯ ಪರಯಾ ವೈಷ್ಣವೀ ನೃಪ॥೪೩॥ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ಇವನಿಗೂ ಉತ್ತಮನಾದ ರೂಪು ಬಂದಿತು. ಅನಂತರ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ದಿವ್ಯಾಭರಣಶೋಭಾಢ್ಯೋ ಲೇಭೇ ರಾಜ್ಯಮಕಂಟಕಂ । ಕೃತಂ ರಾಜ್ಯಂ ತು ತೇನೈವ ವರ್ಷಾಣಿ ದಶಪಂಚ ಚ॥೪೪॥ ಅನಂತರ ಉತ್ತಮವಾದ ಆಭರಣ ಕಾಂತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹದಿನೈದುವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಆಳಿದನು. ಮನೋಜಸ್ತಸ್ಯ ಪುತ್ರಸ್ತು ತದಾ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಸಾದತಃ । ಆಶು ರಾಜ್ಯಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಪುತ್ರೇ ಚೈವ ಸಮರ್ಪ್ಯ ಚ ॥೪೫॥ ಗತಃ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಂ ಯತ್ರ ಗತ್ವಾನ ಶೋಚತಿ। ಏವಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ರಾಜನ್ ಸಫಲಾ ವ್ರತಮುತ್ತಮಂ ॥೪೬॥ ಇಹಲೋಕೇ ಸುಖಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮೃತೋ ಮೋಕ್ಷಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ । ಧನ್ಯಾಸ್ತೇ ಮಾನವಾ ಲೋಕೇ ಸಫಲಾಯಾಂ ಚ ಯೇ ರತಾಃ॥೪೭॥ ಅನಂತರ ಆ ಕೃಷ್ಣನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸುಂದರರೂ ಯೋಗ್ಯನೂ ಆದ ಮನೋಜನೆಂಬ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮಗನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಜನ್ಮವಿಲ್ಲದ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಎಲೈ ರಾಜನೆ ! ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಯಾವನು ಈ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಫಲಾವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೇ ಅವನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸತ್ತನಂತರ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಫಲೈಕಾದಶಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವವರೇ ಧನ್ಯರು. ಅವರ ಜನ್ಮವೇ ಸಾರ್ಥಕವಾದುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ಪಡಬೇಡ. ಪಠನಾಚ್ಛ್ರವಣಾಚ್ಚೈವ ಕರಣಾಚ್ಚ ವಿಶಾಂ ಪತೇ । ರಾಜಸೂಯಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ ॥೪೮॥ ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾದ್ಮೇ ಉತ್ತರಖಂಡೇ ಉಮಾಪತಿ ನಾರದ

ಸಂವಾದಾಂಶ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದೇ ಪೌಷ ಕೃಷ್ಣ ಸಫಲೈಕಾದಶೀ ವರ್ಣನಂ ನಾಮ ದ್ವಿಚತ್ವಾರಿಂಶೋऽಧ್ಯಾಯಸ್ಸಮಾಪ್ತಃ ॥ ಈ ವ್ರತದ ವಿಷಯವನ್ನು ಓದಿದರೂ ಕೇಳಿದರೂ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಮನುಷ್ಯನು ರಾಜಸೂಯ ಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಇಂತು ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಖಂಡದ ಉಮಾಪತಿ ನಾರದರ ಸಂವಾದದೊಳಗಿನ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಯಕೃಷ್ಣ ಸಫಲೈಕಾದಶಿಯ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು. (ಏಕಾದಶಿಯ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಮೈಸೂರು ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ)

ಪೌಷ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಚತುರ್ದಶೀ ॥

ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥರು (ಉತ್ತರಾದಿ ಮಠ)- ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ನಾಮ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ, ಪಾಂಡುರಂಗಿ ದಂಪತಿಗಳ ಸುಪುತ್ರರಾಗಿ ಈಗಿನ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಗೋದಾವರಿ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಪುಟ್ಟಹಳ್ಳಿ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಂಭಪುರ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಜನನ. ಶಾಸ್ತ್ರವಿದ್ಯಾಭಾಸವು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮುಂದುವರಿಸಿ ಕೇವಲ 16 ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ, ಮೀಮಾಂಸ, ವ್ಯಾಕರಣ, ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತ ಪ್ಯಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆದು, ಅತ್ಯಂತ ಮೇಧಾವಿ ಯುವಕನೆಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಪುಣ್ಯಸ್ಥಂಭಪುರ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮನಗೊಂಡು ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಪರಮಹಂಸಾಶ್ರಮ ನೀಡಿ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶ ತೀರ್ಥ ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿ, ಉತ್ತರಾದಿಮಠದ ಸದ್ವೈಷ್ಣವ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ಸಾಂಗಲಿಯಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಉಡುಪಿ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರಾಧಿಮಠ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದರು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಪಾದಚಾರಿಯಾಗೆ ಇರುವೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ, ಚಾಮರಾದಿಗಳನ್ನು ವರ್ಜಿಸಿದರು. ಪ್ರತಿದಿನ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ 108 ನಮಸ್ಕಾರಗಳು ತಪ್ಪದೆ ಹಾಕುತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ರಂಗ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಮಹಾ ಸಮಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಎಂಟು ಸಹಸ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ, ದಾನ, ದಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿ ಪಡಿಸಿದರು. ಆಶ್ರಮದ ನಂತರ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥರು ಉತ್ತರ ದೇಶದ

ಕಡೆ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಅನೇಕ ವಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಸಿದ್ದು. ಗಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ತಮ್ಮ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಗಯಾವಾಡರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ತೀರ್ಥ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಒಣಗಿದ ವಟ ವೃಕ್ಷ ಚಿಗುರಿಸಿ ಗಯಾವಾಡರಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ ಇವರದು. ಅತ್ಯಂತ ಶೀತಲ ಪ್ರದೇಶವಾದ ಬದರಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಬರೀ ಕೌಪೀನದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಚರಿಸಿದ್ದು ಇವರ ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಕಾಶಿಯ ಭ್ರಮೇಂದ್ರ ದಂಡಿ, ಧರ್ಮಪುರಿಯ ಕಾಮದೇವನನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದು ಸನ್ಮಾನಿತರಾದರು. ಪಂಡಿತ ಸಮೂಹ, ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಗೋದಾವರಿ ನದಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ, ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶ ಜನರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಹಾನುಭಾವರು ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥರು. ಶೂರ್ಪಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧನ ದ್ವಾದಶಿಯದಿನ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ತಾಯಿಯ ಹರಕೆಯಾದ ಲಕ್ಷ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭೋಜನವು ಶ್ರೀ ಯದುಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಮೂಲಕ ಹರಕೆ ಇಡೇರಿಸಿದ್ದು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಅಪರೂಪದ ಘಟನೆ. ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣದ ಅಧಿಪತಿಗೆ ವ್ಯಾಧಿ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಿದ ದೇವ ಧನ್ವಂತ್ರಿಯ ಉಪಾಸಕರು. ನ್ಯಾಯಸುಧಾ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ಚಂದ್ರಿಕಾ, ವಿಷ್ಣುತತ್ವ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಏಕಾದಶಿ ತಿಥಿ ನಿರ್ಣಯದಂತಹ ಮೊದಲಾದ ಅಮೂಲ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳು ರಚಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವರೇಣ್ಯರು. ತಮ್ಮ ವೈಷ್ಣವ ದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಧರ್ಮದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಸಮಾಜ ಪರವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಮಾಡುತ್ತಾ ಪುಷ್ಯ ಕೃಷ್ಣ ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಪಾವನ ಗಂಗಾ - ಯಮುನೆಯ ಸಂಗಮದ ಏಕಚಕ್ರ ನಗರದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತರಾದರು. ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶ ತೀರ್ಥರ ಸಂನ್ಯಾಸ ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥರ ಶಿಲಾವಿಗ್ರಹವು ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾವೇರಿ ಬಳಿಯ ರಾಣೇಬೆನ್ನೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ರಾಣೇಬೆನ್ನೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಪುಷ್ಯ ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ವೈಭವದ ಆರಾಧನೆ ಜರಗುತ್ತದೆ.

ಪೌಷ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ

ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಭಾನುವಾರ, ವ್ಯತೀಹಾರ, ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಯೋಗವಿದ್ದರೆ ಅರ್ಧೋದಯ ಪುಣ್ಯಕಾಲವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಪುಣ್ಯಕಾಲ. ಇದೇ ಯೋಗ ಮಾಘ ಕೃಷ್ಣ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯೂ ಬರಬಹುದು. ಅರ್ಧೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ನೀರು ಗಂಗೆಗೆ

ಸಮಾನವು; ಎಲ್ಲಾ ಶುದ್ಧ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಬ್ರಹ್ಮನಷ್ಟು ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಏನು ದಾನ ಕೊಟ್ಟರೂ ಮೇರು ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಸಮಾನವು.

ಪುರಂದರದಾಸರ ಆರಾಧನೆ – ಭಕ್ತಿಪ್ರವಾಹದ ರೂವಾರಿ-ಕರ್ನಾಟಕಸಂಗೀತ ಪಿತಾಮಹ- ಮಾಧ್ವತತ್ವಪ್ರಸಾರದಕ್ಷ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪುಣ್ಯದಿನ ಪೌಷಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ (ಕೆಲವು ಕಾಲ ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ) ದಲ್ಲಿದ್ದ ಪುರಂದರಗಡದಲ್ಲಿ ವರದಪ್ಪ ನಾಯಕರೆಂಬ ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿದ್ದರು. ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಚಿನಿವಾರರು, ಬೆಳ್ಳಿ-ಬಂಗಾರದ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಒತ್ತೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾಲ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುತ್ತು-ರತ್ನಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದಲೂ ಅವರಿಗೆ ಅಪಾರ ಲಾಭ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅವರ ಮಗ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಾಯಕನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದಿಂದಿನಿಂದ ವ್ಯವಹಾರ ದೃಷ್ಟಿಯೇ ಬೆಳೆಯಿತು. ಯಾವ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಯಾದರೂ ಅವನು ಲಾಭ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಸ್ವೀಕರಿಸುವದೊಂದನ್ನೇ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಅವನಿಗೆ ಏನನ್ನೂ ಕೊಡುವ ಅಭ್ಯಾಸವಿರಲಿಲ್ಲ. ಧನವೇ ಅವನ ದೇವರು! ಪ್ರಾಪ್ತವಯಸ್ಕನಾದ ಶ್ರೀನಪ್ಪನಿಗೆ ಸರಸ್ವತಿ ಎಂಬ ಸರ್ವ ಸದ್ಗುಣಸಂಪನ್ನೆಯಾದ ಹೆಂಡತಿ ದೊರೆತಳು. ಜಿಪುಣನಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀನಪ್ಪನಿಗೂ ಧಾರಾಳಿಯಾಗಿದ್ದ ಸರಸ್ವತಿಗೂ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣಗಳು ಹೊಂದುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪತಿವ್ರತೆಯಾಗಿದ್ದ ಆಕೆ ಎಂದೂ ಗಂಡನಿಗೆ ಎದುರಾಡಿ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಡಲಿಲ್ಲ. ಹಣ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಶ್ರೀನಪ್ಪನು ನವಕೋಟಿ ನಾರಾಯಣನೇ ಆದರೂ ಅವನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಯಾಚಕರು ಅವನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನೂ ಹೊಂದಲಾರದೆ ಹೋದರು. ಒಂದು ದಿನ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಚಿನಿವಾರ ಕಟ್ಟೆಗೆ ಬಂದು ಶ್ರೀನಪ್ಪನನ್ನು ಕಂಡು ತನ್ನ ಮಗನ ಉಪನಯನಕ್ಕೆಂದು ಧನಸಹಾಯವನ್ನು ಕೋರಿದನು. ಕಿಲುಬು ಹಿಡಿದ ಕಾಸನ್ನೂ ಕೊಡದೆ ಶ್ರೀನಪ್ಪನು ಅವನನ್ನು ಮರುದಿನ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮರುದಿನವೂ ಬಂದು ಅದೇ ಉತ್ತರವನ್ನು ಪುನಃ ಪಡೆದನು. ವ್ಯಾಪಾರಿಗೆ ಬೇಸರವಾಗುವಷ್ಟು ಬಾರಿ ಬಂದು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಶ್ರೀನಪ್ಪನ ಮನೆಗೇ ಹೋಗಿ ಅವನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಬೇಡಿದನು. ಆದರೆ ಕೊಡುವ ಯಾವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಆಕೆಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನದೆಂಬ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ, ಎಂದು ಆಕೆ ಮರುಗಿದಳು. ಆಕೆಯ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂಗುತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಪ್ರನು, 'ಅಮ್ಮಾ,

ಅದು ನಿಮ್ಮ ತವರಿನವರು ಕೊಟ್ಟುದ್ದಲ್ಲವೇ? ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡುವ ಹಕ್ಕು ನಿಮಗೆ ಇದೆಯಲ್ಲ!' ಎಂದನು. ಬೇರೆ ಉಪಾಯವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಆಕೆ ಭಯಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಆ ಒಡವೆಯನ್ನು ವಿಪ್ರನ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟಳು. ಆದರೆ ಹಣವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಶ್ರೀನಪ್ಪನ ಬಳಿಗೇ ಹೋಗ ಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. 'ಸಾಹುಕಾರರೇ ಈ ಒಡವೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಾದರೂ ನನಗೆ ಹಣ ಕೊಡಿ' ಎಂದು ಅವನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಒಡವೆ ತನ್ನ ಮನೆಯದೇ ಎಂದು ನಾಯಕನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಅದನ್ನು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಭದ್ರಪಡಿಸಿ, ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದ ಮೇಲೆ ತನ್ನನ್ನು ಕಾಣುವಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಶೀನಪ್ಪನು ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಮನೆಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯ ನಿರಾಭರಣವಾಗಿದ್ದ ಮೂಗು ಕಾಣಿಸಿತು. ಕುಣ್ಣಗಳಿಂದ ಕೆಂಡಗಳನ್ನು ಕಾರುತ್ತ, 'ನಿನ್ನ ಮೂಗುತಿ ಎಲ್ಲಿ?' ಎಂದು ಅವನು ಕೇಳಿದನು. ನಿಜ್ಯೂಷ್ಟಳಾದ ಆ ಸಾಧ್ವಿ ಸಮಯ ಸ್ಪೂರ್ತಿಯಿಂದ ದೇವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿದೆ, ತರುತ್ತೇನೆ' ಎನ್ನುತ್ತಲೇ. ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ಅವಮಾನವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಆಕೆ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಒಂದು ಬಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ವಜ್ರವನ್ನರೆದು ತುಂಬಿ ಕುಡಿದು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಆಕೆ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಅದರಲ್ಲಿ ಶಬ್ದವಾಗಿ ಮೂಗುತಿ ಕಾಣಬಂದಿತು. ಭಗವಂತನ ಅಪಾರ ಕರುಣೆಗಾಗಿ ಹಿಗ್ಗಿ, ಮೂಗುತಿಯನ್ನು ಆಕೆ ಗಂಡನ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟಳು. ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾದ ನಾಯಕನು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಾನಿಟ್ಟಿದ ಮೂಗುತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿದಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ಅದು ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ! ಪುನಃ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಪತ್ನಿಯಿಂದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದ ಶ್ರೀನಪ್ಪನು ತನಗಿಂತ ಆಕೆಯೇ ಪುಣ್ಯವಂತಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ಭಗವಂತನೇ ಬಂದು ತನ್ನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ; ತಾನು ಜಿಪುಣನೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ತನ್ನ ಪತ್ನಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಳಾಗಿದ್ದು ಅವನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದಳು! ಆ ಘಟನೆ ಶ್ರೀನಪ್ಪನಾಯಕನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲಕಿತು. ಅಶಾಶ್ವತವಾದ ಧನಕನಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಮನಸೋತು, ಮಾನವತೆಯನ್ನೇ ಮರೆತು, ಭಗವಂತನಿಂದ ತಾನು ದೂರವಿದ್ದುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಬಂದಿತು. ಆ ಕೂಡಲೆ ನಾಯಕನು ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಪಾತ್ರವರಿತು ಜನರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟನು! ನಾಯಕನ ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಗುರಿಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬಹುದು, ಎಂಬುದೇ ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿದ್ದಿತು.

ಪಂಢರಪುರದ ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿಠ್ಠಲನ ಸಂದರ್ಶನ ಪಡೆದು ಹಂಪೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ವಯೋವೃದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಬಳಿಗೆ ಅವನು ಬಂದನು. ಶ್ರೀನಪ್ಪನಿಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರಂತಹ ಗುರುಗಳೇ ಬೇಕಾದ್ದರೂ, ಅವರಿಗೂ ಅಂತಹ ಶಿಷ್ಯನೊಬ್ಬನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದ್ದಿತು. ಗುರುಗಳು ಅವನಲ್ಲಿ ಪರಮಾದರ ಮಾಡಿ ಮಾಧ್ವ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿ, ಜನರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಆದಕ್ಕಾಗಿ 'ಪುರಂದರ ವಿಠ್ಠಲ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನೂ ಅವನಿಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿದರು. ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪರಮಾದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಶ್ರೀನಪ್ಪನಾಯಕನು ಅಂದಿನಿಂದ ಪುರಂದರದಾಸರು ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡನು. ಕಾಲಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆಕಟ್ಟಿ, ತಂಬೂರಿ ಮೀಟುತ್ತಾ ತಾವೇ ರಚಿಸಿದ (ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಸಮಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲೇ ರಚಿಸಿದ) ದೇವರನಾಮುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಜನರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕೃತಾರ್ಥರಾದರು. ತಾಳಲಯ ಬದ್ಧವಾದ ಅವರ ಲಲಿತವಾದ ಹಾಡುಗಳು ಆಬಾಲವೃದ್ಧರನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸಿದವು. ವ್ಯಾಸರಾಯರೂ ಅವರ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ, ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ! ಪಾತಕನ ತೆರದಿ ಪದಗಳಿನೆ ತಾ ಬೊಗಳಿ - ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮುಕ್ತ ಕಂಠದಿಂದ ಹೊಗಳಿದರು.

ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡು - ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ - ವಾಸುದೇವ ಕೃಷ್ಣನ್ನ ಸೂಸಿ ಪೂಜಿಸುವ ಗ್ರಾಸಕಿಲ್ಲದೆ ಪೋಗಿ ಪರರ ಮನೆಗಳ ಪೊಕ್ಕು ದಾಸನೆಂದು ತುಲಸಿಮಾಲೆ ಧರಿಸಿ ಬ್ಯಾಸರಿಲ್ಲದೆ ಆವರ ಕಾಡಿಬೇಡಿ ಬಳಲಿಸುವ - ಕಾಸುಗಳಿಸುವ ಪುರುಷ ಹರಿದಾಸನೇ ಡಂಭಕದಿ ಹರಿಸ್ಮರನೆ ಮಾಡಿ ಜನರ ಮುಂದೆ - ಸಂಭ್ರಮದಿ ತಾನುಂಬ ಊಟ ಬಯಸಿ ಅಂಬುಜೋದ್ಭವ ಪಿತನ ಆಗಮುಗಳರಿಯದೆ - ತಂಬೂರಿ ಮೀಟಲವ ಹರಿದಾಸನೇ ಯಾಯಿವಾರವ ಮಾಡಿ ವಿಪ್ರರಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ - ಪ್ರೀಯದಲಿ ತಾನೊಂದು ಕೊಡದ ಲೋಭಿ ಮಾಯಿ ಸಂಸಾರದಲಿ ಮಮತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಟ್ಟು - ಗಾಯನವ ಮಾಡಲವ ಹರಿದಾಸನೇ ಪಾತಕಾರನಂತೆ ಪದಗಳೆ ಪೇಳುತ್ತ - ಕೂಟಜನ ಮನ ಸೋತೋಷಬಡಿಸಿ ಗೂಟನಾಮವನಿಟ್ಟು ಕೋವಿದನು ತಾನೆನುತ - ಬೂಟಕೆಯ ಮಾಡಿದವ ಹರಿದಾಸನೇ

ನೀತಿಯೆಲ್ಲವನರಿತು ನಿಗಮವೇದ್ಯನ ನಿತ್ಯ - ಮಾತುಮಾತಿಗೆ ಬಿಡದೆ ವರ್ಣಿಸುತಲಿ ಗೀತ ನರ್ತನದಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ್ನ ಪೂಜಿಸುವ - ಪೂತಾತ್ಮ ಪುರಂದರದಾಸರಿವರಯ್ಯ. ಮನ್ಮನೋಭೀಷ್ಟವರದಂ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಫಲಪ್ರದಮ್ । ಪುರಂದರಗುರುಂ ವಂದೇ ದಾಸಶ್ರೇಷ್ಠಂ ದಯಾನಿಧಿಮ್ ॥

ಪೌಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಹಾಡು

ಪೌಷಮಾಸದ ಧಾನ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹಾಡು – ದಯಮಾಡಿ ಬಾರಮ್ಮ ಧಾನ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ॥ಪ॥ ಪುಷ್ಯಮಾಸದಿ ಸಂಕ್ರಾತಿಯೊಳು ಶುದ್ಧಾ ಸಂಕ್ರಮಣದಿ । ಉತ್ತರಾಯಣ ಪುಣ್ಯಕಾಲವು ಇರಲು । ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸುವಾಸಿನಿಯರು ಕೂಡಿ । ಬಂಧುಮಿತ್ರರಿಗೆಳ್ಳು ಸಕ್ಕರೆ ಕೊಡುವರು ॥1॥ ಧಾನ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾ ಪೂಜೆಯ ಮಾಡಿ ಹೊಸ ಧಾನ್ಯವನು ದಾನವ ಮಾಡಿ । ಹೊಸ ವಸ್ತ್ರಗಳ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಹರುಷದಿ ಹಬ್ಬವ ಆಚರಿಸುವರು ॥2॥ ಕಪಿಲನಾಮಕ ಪರಮಾತ್ಮನ ದಯದಿ ಗಂಗೆ ಗೌರಿಯಾ ಪೂಜಿಸಿ । ಸಜ್ಜನರು ದಾನ ಧರ್ಮನ ಮಾಡುತ ವೈಭವದಿ ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವರಮ್ಮಾ ॥3॥

ಮಾಘ ಮಾಸದ ಧರ್ಮಗಳು

ಮಾಸನಿಯಾಮಕ ಕಮಲಾಪತಿಮಾಧವಾಯ ನಮಃ

ಕಮಲಾ ಸಮೇತ ಮಾಧವನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು.

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದ ಮಾಧವಪ್ರತಿಮೆಯ ದಾನದಿಂದ ನೂರು ಕುಲ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವುದರೊಂದಿಗೆ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸಾಧನಾನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಮೋಕ್ಷ ಸೇರುವನು. ಶಿಂಶುಮಾರ ಪ್ರತಿಮೆದಾನದಿಂದ ಶಿಶುಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವುದು. ಕೋಟಿ ಭಾರ ಸುವರ್ಣದಾನದಿಂದ ಬರುವ ಪುಣ್ಯ ಮಾಘದಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಚಂದ ದಾನದಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ. ವೈಶ್ವದೇವಕ್ಕಾಗಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ದಾನ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಪೂರ್ಣಾಯುಷ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಪ್ರಸ್ಥ ಪ್ರಮಾಣದ ತುಪ್ಪದಾನದಿಂದ ಅಲಕ್ಷ್ಮೀಪರಿಹಾರ ಅಪಮೃತ್ಯು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಮಾಘ ಪೌರ್ಣಮಿಯಂದು ವಿಷ್ಣುಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ತೈಲದೀಪದಾನದಿಂದ ಕಾಲಮೃತ್ಯು ಜಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಶೀತಾರ್ತನಾದ ದ್ವಿಜನಿಗೆ ಬೆಚ್ಚನೆಯ ವಸ್ತ್ರದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಪೂರ್ಣಾಯುಷ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ತಾಂಬೂಲದಾನ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಪೂರ್ಣಾಯುಷ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಎಳ್ಳು ತುಂಬಿದ ಪಾತ್ರೆಯ ದಾನದಿಂದ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ದೋಷ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಐಶ್ವರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಹೆಂಗಸರು ಸುಮಂಗಲಿಯರಿಗೆ ಮೊರದ ಬಾಗಿನ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಮುತ್ತೈದೆತನ ಸ್ಥಿರವಾಗುವುದು. ಚಂದನ ರೂಪಗಳ ದಾನದಿಂದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆ ದಾನದಿಂದ ನೂರಾರು ಕನ್ಯಾದಾನದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ತುಪ್ಪತುಂಬಿದ ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಬತ್ತಿ ಸಹಿತವಾಗಿ ದಾನ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ವೈಧವ್ಯ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾಂಗಲ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಘ ಪೌರ್ಣಮಿಯಂದು ಅಶ್ವದಾನದಿಂದ ಗುರುಪತ್ನೀ ಗಮನದ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

ಮಾಘಮಾಸ ನಿಯಮಗಳು – ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವುದು, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಒಪ್ಪತ್ತು ಭೋಜನ, ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನ ಭೋಜನ ಇವೆಲ್ಲಾ ಮಾಘಮಾಸದ ನಿಯಮಗಳು, ಅಭ್ಯಂಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು.

ತುಲಸೀದಾನ – ಸುವರ್ಣ ತುಲಸೀದಾನಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮಃ ಕಾರ್ಯಸಂಭವಾತ್ । ಪಾಪಂ ಪ್ರಶಮನಂ ರೂಪ ಸರ್ವೇ ಸಂತು ಮನೋರಥಾಃ ॥' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಬಂಗಾರದ ತುಲಸೀದಳವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶಾಲಗ್ರಾಮ ದಾನ – ಶಾಲಿಗ್ರಾಮ ಶಿಲಾಪುಣ್ಯ ಭಕ್ತಿಮುಕ್ತಿ ಪ್ರದಾಯಿನೀ । ಶಾಲಗ್ರಾಮಶಿಲಾ ನಿತ್ಯಂ ಮಮ ಸಂತು ಮನೋರಥಾಃ ॥ ಚಕ್ರಾಂಕಿತ ಸಮಾಯುಕ್ತಾ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮ ಶಿಲಾಶುಭಾ । ಸಾನೇವೈದ ಉಭಯೋವಾನಂಭಿತಂ ಫಲಮ್ ॥' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಶಾಲಗ್ರಾಮವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ವೇಣೀದಾನ – ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಸುಮಂಗಲಿಯರು ಹರಳಿನ ಕಡೆಯ ಎರಡು ಅಂಗುಲಗಳನ್ನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ತ್ರಿವೇಣೀ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕತ್ತರಿಸಿದ ಹೆರಳಿನ ಸಮೇತ ಮೊರದ ಬಾಗಿನವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದ ವೇಣೀ ಮುತ್ತು ರತ್ನಗಳನು ಇಟ್ಟು, 'ವೇಣ್ಯಂ ವೇಣೀ ಪ್ರದಾನೇನ ಮಮ ಪಾಪಂ ವ್ಯಪೋಹತು । ಜನ್ಮಾಂತರೇಷ್ವಪಿ ಸದಾ ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ಮಮ ವರ್ಧತಾಮ್ ॥' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ತ್ರಿವೇಣೀ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕು. ಆಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು 'ಸುಮಂಗಲೀರಿಯಂ ವಧುಃ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು.

ಮಾಘ ಮಾಸದ ಜ್ಞಾನಕಾರ್ಯಗಳು – ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಪಾರಾಯಣ, ಭಗವದ್ಗೀತಾ ಪಾರಾಯಣ, ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮ ಹಾಗೂ ಮಾಧ್ವಸ್ತವರಾಜಗಳ ಪಾರಾಯಣವು ವಿಶೇಷ ಪುಣ್ಯಪ್ರದ. ಮಾಘಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾಧವ ಸ್ತವರಾಜ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಿದರೆ ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮದ ಎರಡುಪಟ್ಟು ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಾಘ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪ್ರತಿಪತ್

ಪುಷ್ಯಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ಮಾಘಸ್ನಾನವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಮಧ್ವರಾತ್ರೋತ್ಸವವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಸರ್ವಮೂಲ ಪಾರಾಯಣವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಮಧ್ವವಿಜಯದ ಪಾರಾಯಣವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಬೇಕು. ನಿತ್ಯವೂ ಎರಡು ಸರ್ಗ ಮಧ್ವವಿಜಯ ಪಾರಾಯಣನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಾಘ ।। ಶುದ್ಧ ।। ದ್ವಿತೀಯಾ

ಇಂದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಚಂದ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿರುವ ಧನ್ವಂತ್ರಿರೂಪಿಯಾದ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಧನ್ವಂತ್ರಿಯ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು, ವಾಯುದೇವರ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು, ಚಂದ್ರದೇವರ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಶ್ರೀ ಸಂಕರ್ಷಣತೀರ್ಥರು (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಮಠ) ಶ್ರೀನಗರ ಕಾಶ್ಮೀರ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೩೩೪-೧೩೫೪) - ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಧರ ಸಂಜಾತಾನ್ ಸಂಕರ್ಷಣ ಮುನೀಶ್ವರಾನ್ । ಭಾಷ್ಯ ಪ್ರವಚನಾ ಸಕ್ತಾನ್ ಗುರೂನ್ವಂದೇ ನಿರಂತರಾಮ್ ॥

ಮಾಘ ।। ಶುದ್ಧ ।। ತೃತೀಯಾ

ಇಂದು ಕುಮಾರಿಯರು ಮೌನಗೌರೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಐದುವರ್ಷಗಳ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಪೂಜೆ ಮುಗಿಯುವ ತನಕ ಮಾತನಾಡಬಾರದು. ಹಾಗೂ ಊಟ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಬಾರದು. ಇದು ಅಧಮಪಕ್ಷ. ದಿನಪೂರ್ತಿ ಮಾತನಾಡದೇ ಇರುವುದೇ ಉತ್ತಮಪಕ್ಷ. ಪಾರ್ವತಿಯ ಕುರಿತಾದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ, ಮೌನಗೌರೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

(ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಣೆಗೊಂಡ ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿಪೂಜಾವಿಧಾನ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕುಮಾರಿಯ ತಂದೆಯು ತನ್ನ ಮಗಳ ಮೂಲಕ ಮೌನಗೌರೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿ ಎಂಬ ಪದವು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿರುತ್ತದೋ, ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೌನಗೌರಿ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ತಾಯಿಯು ಮೌನಗೌರಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದಾದರೆ, ಅದೇ ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾರ್ವತಿಯ ಕುರಿತಾದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಪೂಜಾವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಪೂಜೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅದೇ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಯದ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಪಠಿಸಿ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ, ಗೌರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕು.

ಮಾಘಮಾಸದ ಗೌರೀ ಹಾಡು

ಕರಿಮುಖನ ಬಲಗೊಂಡು ಕರುಣೆಶಾರದೆರಗಿ ಗುರುವಿನಂಘ್ರಿಯ ಸ್ಮರಿಸಿ ಮುದದಿ ಕೈಲಾಸವಾಸನ ಕರುಣಕಟಾಕ್ಷದಲಿ ಮಾಘದ ಗೌರಿಯ ಕಥೆಯ ಪೇಳ್ವೆ ॥೧॥ ಧರೆಯೊಳುತ್ತಮವಾದ ಬಹುಪುಣ್ಯ ದೇಶದಲಿ ಪುಣ್ಯಶೀಲನೆಂಬೋ ವಿಪ್ರನಿರಲು ಪುತ್ರರೇೞು ಮಂದಿ ಸತ್ಯವತಿ ಸಹಿತಲೆ ಕಷ್ಟದಾರಿದ್ರ್ಯ ದುಃಖದಲ್ಲಿದ್ದರು ॥೨॥ ಒಂದು ದಿವಸ ಸತ್ಯವತಿ ಪತಿಯ ಪಾದಕ್ಕೆರಗಿ ತಾಳಲಾರೆನು ನಾನು ದಾರಿದ್ರ್ಯವ ಪುತ್ರರನು ಒಡಗೊಂಡು ಮತ್ತೊಂದು ಊರಿಗೆ ಪೋಗಿ ಬರುವೆನೆಂದು ಹೊರಟಳಾಗ ॥೩॥ ದಾರಿಯಲಿ ಬರುತಿರಲು ಅಸ್ತಮವಾಗಲು ಪುತ್ರರು ಹಸಿವೆಂದು ಅಳುತಿರಲು ಒಬ್ಬ ಗೌಡನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲಿ ಮಲಗಿರಲು ಬೆಳಗಾಗಲಿ ಜಲವ ಕೊಡುವೆನೆನಲು ॥೪॥ ಸೂರ್ಯ ಉದಯಕೆ ಮುನ್ನ ಬಾಲಕರನೊಡಗೊಂಡು ಬೇಗದಿಂಗಂಗಾನದಿಯು ಬರಲು ಮಾನಿನಿಯರೆಲ್ಲರು ಪರಮ ಸಂತೋಷದಿ ಮಾಘದ ಗೌರಿಯ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ॥೫॥ ಈ ವ್ರತವ ಹೇಗೆ ಮಾಡೋದು ಎನಗೆ ಹೇಳಿರೆಂದು ಸತ್ಯವತಿಯ ತಾ ಬೆಸಗೊಳ್ಳಲು ಮಿತ್ರೆಯರೆಲ್ಲರು ಅತ್ಯಂತ ಹರುಷದಲಿ ಪೂಜಾವಿಧಾನವನು ಹೇಳುತಿರಲು ॥೬॥ ಮಾಘಶುದ್ಧ ಮೊದಲಾದ ಮೂವತ್ತು ದಿನದವರೆಗೂ ಸೂರ್ಯ ಉದಯಕೆ ಮುನ್ನ ಮೈಯ ತೊಳೆದು ಮರಳ ಗೌರೀ ತೆಗೆದು ಬೇಗ ಪೂಜೆ ಮಾಡೆ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಪತನವಾಗಿ ಬಹು ಭಾಗ್ಯವಹುದು ॥೭॥ ಸತ್ಯವತಿ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮೈಯನು ತೊಳೆದು ಮಂಗಳಗೌರಿ ತೆಗೆದು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಿ ಅಕ್ಷತೆಯುಳಿಸಿ ಸುತ್ತಲೂ ನವವಿಧವಾದ್ಯಗಳೆಸೆದವು॥೮॥ ಸತ್ಯವತಿ ಮಾಡುವೊ ಭಕ್ತಿ ಪೂಜೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಇಚ್ಛೆಯಾದ ವರಗಳನು ಬೇಡು ಎನಲು ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಹತವಾಗಿ ಬಲುಭಾಗ್ಯ ಬರಬೇಕು ನೀನೆಮ್ಮ ಹೃದಯದಲಿ ಇರಲು ಬೇಕು ॥೯॥ ಇಷ್ಟವರಗಳ ಕೊಟ್ಟೆ ನಾನೆಂದಳು ಸುತ್ತಲೂ ಸತಿಯರು ನಿಂತಿರಲು ಮಿತ್ರೆಯೊಬ್ಬಳು ಬಂದು ಆಂಜದಿಯೆ ನೀನಾರು ಸತ್ಯವತಿಗುಪಚಾರ ಮಾಡುತಿಹಳು ॥೧೦॥ ಮುತ್ತು ಮಾಣಿಕ್ಯವು ಪಟ್ಟೆ ನೀಲವು ಬಿಗಿದಿಹ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯ ತಂದಿಹರು ಪುತ್ರರನು ಒಡಗೊಂಡು ಸತ್ಯವತಿ ಶೀಘ್ರದಲಿ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕಾಗಿ ಸಾಗಿ ಬರಲು ॥೧೦॥ ಪರ್ಣಶಾಲೆಗಳೆಲ್ಲ ಹೊಳೆವೊ ಅರಮನೆಯಾಯ್ತು ಚಿನ್ನದುಪ್ಪರಿಗೆ ಶಾಲೆ ಪೊಳೆಯೆ ಧನಧಾನ್ಯರಾಶಿಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು ಪರಮ ಉತ್ತಮವಾಯಿತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಸಿರಿಯು ॥೧೨॥ ಬಾಲಕರಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಗ ಮದುವೆಯ ಮಾಡಿ । ಮಾನುನಿಯರೆಲ್ಲರು ಮನೆಗೆ ಬರಲು । ಅಷ್ಟು ಶುಭ ಶೋಭನವು ನಿತ್ಯ ಉತ್ಸವದಿಂದ ಪತಿಗಳೆಲ್ಲರು ಸುಖದಲ್ಲಿದ್ದರು ॥೧೩॥ ಆ ದೇಶದ ಧರ್ಮರಾಜನ ಸತಿಯು ಈ

ವಾರ್ತೆ ಕೇಳಿ ಕಡುಕ್ಲೇಶದಿಂದ ಏಳುಮಂದಿsತಲೆಯ ಒಡೆದು ತನ್ನಿರೆಂದು ತಾನು ಕಟುಕರಿಗೆ ನೇಮಿಸಿದಳು ॥೧೪॥ ಏಳು ಮಂದಿಯ ತಲೆಯ ಕಡಿದು ತಂದರು ಕಟುಕರು ಧರ್ಮರಾಜನ ಸತಿಯು ಕೈಲಿ ಪಡೆದು ಮೊರದ ಬಾಗಿನವಿರಿಸಿ ಸತ್ಯವತಿ ಸೊಸೆಯರನು ಅರ್ತಿಯಿಂದಲಿ ತಾನು ಕರೆದಳು ॥೧೫॥ ಬಂದವರ ನೋಡಿ ರಾಜನ ಸತಿಯು ನಸುನಕ್ಕು ಮೊರದ ಬಾಗಿನವನ್ನು ತಂದುಕೊಡಲು ಮೊರದ ಬಾಗಿನ ತಂದು ದೇವರ ಮನೆಯಲಿರಿಸಿ ಸತ್ಯವತಿ ಪುತ್ರರನು ಕರೆದಳಾಗ ॥೧೬॥ ಅಮ್ಮ ಬಂದೇವೆಂದು ನಡೆತಂದು ಬಾಲಕರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪಂಕ್ತೇಲಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಿ ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲರು ಮೊರದ ಬಾಗಿನ ತೆಗೆಯೇ ಚಿನ್ನದಾ ಗಟ್ಟಿಗಳ ಕಂಡರಾಗ ॥೧೭॥ ಚಿನ್ನದಾ ಗಟ್ಟಿಗಳ ತಗೆತಂದು ಬಾಲೇರು ಸತ್ಯವತಿಯ ಮುಂದೆ ಇರಿಸಿದsರುs ಮಾಘದ ಗೌರಿಯ ದಯ ನಮಗಿದೆ ಎನಲು ಆ ವಾರ್ತೆ ರಾಜನ ಸತಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು ॥೧೮॥ ರಾಜನ ಸತಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವನೆಗೊಂಡು ಸತ್ಯವತಿಯss ಮನೆಗೆ ಕರೆಸಿದಳು ನಿಮ್ಮ ಬಾಗಿನದಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಇರಿಸಿತ್ತು ಬೇಗದಿಂದ್ಹೇಳೆಂದು ಬೆಸಗೊಂಡಳು. ನೀವು ಕೊಟ್ಟ ಬಾಗಿನವ ದೇವರ ಮುಂದಿರಿಸಿ ಮತ್ತೆ ನಾವಿಲ್ಲಿ ಭೋಜನವ ಮಾಡಿ ಮಿತ್ರೆಯsರೆಲ್ಲರು ಮೊರದ ಬಾಗಿಯ ತೆರೆಯೆ ಚಿನ್ನದ ಗಟ್ಟಿ ಮತ್ತೇನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ॥೨೦॥ ಮಿತ್ರೆ ಸೋತಳು ಈ ಭಾಗ್ಯವು ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು ಪೇಳಮ್ಮ ಯಾವ ವ್ರತ ಯಾವ ಫಲ ಹೇಗೆ ಮಾಡುವುದು ಬೇಗದಿಂ ಪೇಳೆಂದು ಬೆಸಗೊಂಡಳು ॥೨೧॥ ರಾಜನ ಸತಿ ಕೇಳು ಗಂಗಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಘದ ಗೌರಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ವ್ರತವ ನಾ ಮಾಡಲು ಶೀಘ್ರದಲಿ ಆಗಲೇ ಧನಧಾನ್ಯ ಕೂಡಿಬಂತು ॥೨೨॥ ಇಂತೆಂಬೊ ವ್ರತಗಳನು ರಾಜನs ಸತಿಗ್ಹೇಳಿ ಸತ್ಯವತಿಯು ಸಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬರಲು ರಾಜನ ಸತಿ ಮಾಘದ ಗೌರಿ ಪೂಜಿಸಲು ಬಂಜೆತನ ಪೋಗಿ ಬಾಲಕರ ಪಡೆದಳು ॥೨೩॥ ಸತ್ಯವತಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮದ ಹಿರಿಯ ಸೊಸೆ ಮತ್ತೆ ಕಲಹದಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಿರಲು ಮೂರು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಕಡುದಾರಿದ್ರ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿ ಪತಿಯ ನಿಷ್ಠುರ ವಾಕ್ಯವ ನುಡಿದಳು ॥೨೪॥ ತುಚ್ಛವ ನುಡಿಬೇಡ ಕಟ್ಟಿಕೊಡು ಬುತ್ತಿಯನು ಮತ್ತೆ ಸೌದೆಗೆ ನಾನು ಪೋಗಿ ಬರುವೆ ತಂದು ತುಡಿಲ ಕೊಡಲು ಬಿಂದಿಯೊಳಗೆ ಸುತ್ತಿ ಬೃಂದ್ಯದಲಿ ಕಾಡಿಗಾಗಿ ತಾ ಹೊರಟನು ॥೨೫॥ ಮರದ ಮೇಲೇರಿ ಕೊಂಬೆಯನು ಕಡಿಯಲು ಕಾಳಿಂಗ ಸರ್ಪವು ಬಂದು ಸೋಕಿ ಮರದಿಂದ ಜಾರಿ ಮೈಮರೆತು ಭೂಮಿಗೆ ಬಿದ್ದು ದೀರ್ಘ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದನಾಗ ॥೨೬॥ ಮಾನುನಿಯ ಕನಸಿನಲಿ ಮಾಘದ ಗೌರಿ ಬಂದು ನಾರಿ ನಿನ್ನಯ ಮಗನು ಮೃತನಾದನು ಆ ವಾರ್ತೆ ಕೇಳಿ ಮನದಲ್ಲಿ ನೊಂದು ಎಚ್ಚೆತ್ತು ಬಾಲನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಬಂದಳು ॥೨೭॥ ಕಾಡೊಳಗೆ ಮೈತೊಳೆದು ಮರಳ ಗೌರಿಯ ತೆಗೆದು

ಬಲು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಮಂಗಳಾರತಿ ಎತ್ತಿ ಅಕ್ಷತೆ ತಳಿದರೆ ಬಾಲಕನು ಮೈ ಮುರಿದು ಎದ್ದು ಕುಳಿತ ||೨೮|| ಕಂದ ನೀನೀರೀತಿ ಇಲ್ಲೇಕೆ ಬಂದೆನಲು ಆ ದಿನದ ವಾರ್ತೆಯನು ಪೇಳಿದನು ಸಂಭ್ರಮವಾಯಿತು ಇನ್ನು ಒಂದಿಗೆ ನಡೆ ಅಂದು ಮಗ ಸೊಸೆಯು ನಡೆತಂದರು ||೨೯|| ಕಾಶಿಗತ್ಯಧಿಕವೆಂಬ ಬಹುಕರ್ಣೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲಿ ಬಂದು ನೆಲಸಿಹರು ತನ್ನ ಸೇವೆಯ ಮಾಳ್ಪ ಮಾನುನಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪದವಿಯ ನೀವಳು ||೩೦|| ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರುಷ ವ್ರತವನು ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಷ್ಟು ಉದ್ಯಾಪನೆಯ ಮಾಡಿ ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಗೆ ಮೊರದ ಬಾಗಿನ ಕೊಟ್ಟು ಮುತ್ತೈದೆತನ ಸುಖವ ಪಡೆವೋರು ||೩೧|| ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಮೊದಲಾದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳಲಿ ನಾರೀರು ಈ ವ್ರತದ ನಡೆಸಲು ಅಷ್ಟ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಪುತ್ರ ಸಂತಾನವು ಮುತ್ತೈದೆ ಸುಖವ ಪಡೆಯುವರು ಜಯ ಮಂಗಳಾ ನಿತ್ಯ ಶುಭಮಂಗಳಾ||

ಮಾಘ || ಶುದ್ಧ || ಚತುರ್ಥೀ

ಗಣಪತಿ ಜಯಂತಿ - ಇದು ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ದಿವಸ. ಯಾವ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ನಾವು ವರಸಿದ್ಧಿ ವಿನಾಯಕನೆಂದೇ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೋ, ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದನೆಂದು ಭಜಿಸುತ್ತೇವೋ, ಅಂಥ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಅಭೀಷ್ಟದೇವನಾದ ಗಣಪತಿಯು ಅವತರಿಸಿದ ದಿನವಾಗಿದೆ. ಇಂದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಗಣಪತಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಕನಿಷ್ಠ ಸಾವಿರ ಬಾರಿ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಗಣಪತಿ ಕುರಿತಾದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಣೆಗೊಂಡ ಗಣೇಶಚತುರ್ಥೀ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗಣೇಶಸ್ತೋತ್ರಗಳಿವೆ, ಹಾಗೂ ವೇದಮಂತ್ರಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿ, ಗಣಪತಿಯ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಗಣೇಶಜಯಂತಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಸಾಧಕರು ಇದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿತು, ಗಣಪತಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಗಣಪತಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ, ಗಣಪತಿಸ್ತೋತ್ರದ ಪಾರಾಯಣ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ತಿಲಚತುರ್ಥೀ ಹಾಗೂ ಕುಂದಚತುರ್ಥೀ - ಕುಂದಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ಇಂದು ಗಣಪತಿದೇವರು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಾವು ಯಾರಿಂದ ಅವತರಿಸಿದರೋ, ಅಂಥ ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅರ್ಚಿಸಿ, ಮೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವೂ ಕೂಡ ಕುಂದಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡಿ, ಅವರ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. 'ಮಾಘಮಾಸೇತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಚತುರ್ಥೀ ಕುಂದ ಸಂಹಿತಾ' ಇಂದು ಶಿವನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀ ಸುಜಯೀಂದ್ರತೀರ್ಥರ ಆರಾಧನೆ (ರಾಯರ ಮಠ) - ನವಮಂತ್ರಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದ ಮಹಾನುಭಾವರೇ ಶ್ರೀಸುಜಯೀಂದ್ರತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರು. ಹಾಗೂ ಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮ ವಿದ್ಯಾಪೀಠವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿ, ವಿದ್ವತ್ ಪೋಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರೂ ಕೂಡ ಇವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ವಿದ್ವದಗ್ರೇಸರರು, ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಚತುರರೂ, ಮಹಾ ಉದಾರಿಗಳೂ, ದೊಡ್ಡತಪಸ್ವಿಗಳೂ ಆದ ಶ್ರೀಸುಜಯೀಂದ್ರತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ವೃಂದಾವನವು ಮಂತ್ರಾಲಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿದೆ. ಸುಯಮೀಂದ್ರ ಕರಾಬ್ಜೋತ್ಥಂ ಸುವಿದ್ಯಾಬೋಧಕಂ ಸದಾ। ಸುಮೂಲರಾಮ ಪೂಜಾಢ್ಯಂ ಸುಜಯೀಂದ್ರ ಗುರುಂ ಭಜೇ॥

ಮಾಘ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪಂಚಮೀ

ಶ್ರೀಪಂಚಮೀ ಅಥವಾ ವಸಂತ ಪಂಚಮೀ – ಪಂಚಮಿಯಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಕುಂದಪುಷ್ಪದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಸಂಪತ್ತು ಬರುತ್ತದೆ. ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮಾಘಮಾಸೇ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಶುಕ್ಲಾಯಾಂ ಪಂಚಮೀ ತಿಥೌ। ರತಿಕಾಮೌ ತು ಸಂಪೂಜ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯಃ ಸುಮಹೋತ್ಸವಃ॥ ಎಂಬ ಆಧಾರದಂತೆ ವಸಂತಪೂಜೆಯನ್ನು ಇಂದು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂದರೆ ರತಿಕಾಮರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಸಂತಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂದಿನಿಂದ ಐದು ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ವಸಂತಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಾಘಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಂಚಮಿಯು ವಸಂತಪಂಚಮೀ ಅಥವಾ ಶ್ರೀಪಂಚಮೀ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಉತ್ತರಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇದು ಸರಸ್ವತೀ ಪೂಜೆಯ ದಿನ. (ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶರನ್ನವರಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವಂತೆ) ಈ ದಿನ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ ಲೇಖನಿಗಳನ್ನು ಒರೆಸಿ, ತೋಳೆದಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದಿನ ಯಾವ ಅಧ್ಯಯನ ಅಥವಾ ಅಥವಾ ಬರವಣಿಗೆ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಸರಸ್ವತಿಯ ಹೋಮ, ಪೂಜೆ, ಭಜನೆ, ಗೀತವಾದ್ಯನೃತ್ಯಸೇವೆ, ದಾನ, ಧ್ಯಾನ, ಪಾರಾಯಣ, ಭೋಜನಕೂಟಗಳನ್ನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸರಸ್ವತೀ ದೇವಿಗೂ ಹಳದಿಯ ಉಡುಪನ್ನು ತೊಡಿಸಿ, ಕೇಸರಿಯ ಗಂಧ ಹಾಗೂ ಬಣ್ಣಗಳುಳ್ಳ ಅನ್ನವನ್ನೇ ನಿವೇದಿಸಿ, ಹಳದಿಯ ಹೂವುಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿ ಭಕ್ತರೂ ತಾವೂ ಹಳದಿ ಉಡುಪನ್ನೂ, ಹೂವುಗಳನ್ನೂ, ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ತಿನಿಸು, ಸಿಹಿಗಳನ್ನೇ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರು 'ಯವ' ಪರಾಗ ಮತ್ತು ಕಾಷ್ಠಗಳನ್ನು(ಹಳದಿ ಹೂವುಗಳ ಕಡ್ಡಿಗಳು) ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹರಡಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಹೊರಲಾಡಿ,

ಸಂತಾನಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಈ ದಿನದಂದು ಸಾಸಿವೆ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಸಾಸಿವೆಯನ್ನು ಅರಿದು ಅದನ್ನು ಮೈಗೆ ಲೇಪಿಸಿ ಸೂರ್ಯನ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ನದೀಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದು ಸರ್ವರೋಗನಿವಾರಕವಾಗಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀ ರಾಮಭದ್ರತೀರ್ಥರು (ಪಲಿಮಾರು) - ಪರಂಪರೆಯ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಯತಿಗಳು, ಗುರುಗಳಂತೆಯೇ ಅದ್ವಿತೀಯ ಶಾಸ್ತ್ರಪಡಿಸಿದರು. ದೇಶ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರುಗಳಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿತರಾದವರು. ಹದಿನಾರು ಬಾರಿ ಸುಧಾ ಮಂಗಳ ಮಾಡಿದ್ದು, ಇವರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ, ಇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ರಘುವರ್ಯತೀರ್ಥರು ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುತ್ತ 'ಇವರು ಪಾದಕ್ಕೆ ನಿಂತರೆ ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳು ಸಿಡಿಲೆರಗಿದಂತೆ ಕುಸಿದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು' ಎಂಬುದಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀರಾಮಭದ್ರಗುರುವೇ ಶತ್ರುಪಕ್ಷಾದ ಭೀರವೇ । ದುರ್ವಾದಿ ಭೂಭೃತ್‌ಸ್ವರವೇ ಸತ್‌ಕಲ್ಪತರವೇ ನಮಃ ॥ ಇವರು ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಈ ಪೀಠವನ್ನಲಂಕರಿಸಿದ್ದು ಶಾ.ಶ. ೧೫೭೯ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೫೭) ದುರ್ಮುಖಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾಘ ಶುಕ್ಲ ಪಂಚಮಿಯಂದು ಪಲಿಮಾರಿನಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಮಾಘ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಷಷ್ಠೀ

ಕುಮಾರಷಷ್ಠೀ - ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವರ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಇಂದು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಮಾಘ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಸಪ್ತಮೀ

ರಥಸಪ್ತಮೀ - ಮಾಘಮಾಸ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಸಪ್ತಮಿ ತಿಥಿಯಂದು ಸೂರ್ಯನ ಜನ್ಮದಿನ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಪ್ತಮಿ ತಿಥಿಯ ಅಧಿದೇವತೆಯು ಸೂರ್ಯ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ, ಇಂದು ಸೂರ್ಯ ಆರಾಧನೆಯ 'ರಥ ಸಪ್ತಮಿ' ದಿನವೆಂದು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ರೋಗ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸ್ಕಂದ, ವರಾಹ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿವೆ. ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದ ಆರಂಭದ ದಿನ (ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಾದಿ). ಸೂರ್ಯನು ಉತ್ತರಾಯಣನಾಗಿ ಸಪ್ತಾಶ್ವಗಳ ರಥವನ್ನೇರಿ, ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೊರಟ ದಿನ. ರಥಸಪ್ತಮಿ ದಿವಸ ರೋಗ ನಿವಾರಣೆ, ದೇಹದಾರ್ಢ್ಯ ಹಾಗೂ ಉತ್ತಮ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಬಯಸುವವರು ಸೂರ್ಯನ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ದೇವರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಮಹತ್ವವಿದೆ. ನಮ್ಮ ನಿತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಹ ಒಂದೊಂದು

ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಿರುವಂತೆ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ವಿಘ್ನನಿವಾರಣೆಗೆ ಗಣೇಶ, ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆಗೆ ಸರಸ್ವತಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ (ಧನ ಸಂಪಾದನೆಗೆ) ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಮಳೆ ಪಡೆಯಲು ವರುಣ ದೇವ ಇತ್ಯಾದಿ. ಅದರಂತೆ 'ಆರೋಗ್ಯ ಭಾಗ್ಯ'ಕ್ಕಾಗಿ ಮುಖ್ಯ ದೇವರೆಂದರೆ ಸೂರ್ಯ. ಸೂರ್ಯಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ರಥಸಪ್ತಮಿ ಆಚರಣೆ. 'ರಥಸಪ್ತಮಿ' ಎಂದರೆ ಸೂರ್ಯ ದೇವನು ಚಾಂದ್ರಮಾನ ಸಂವತ್ಸರದ ಹನ್ನೊಂದನೇ ಮಾಸದ ಅಂದರೆ ಮಾಘ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಸಪ್ತಮಿ ತಿಥಿ ದಿವಸ ಸಪ್ತಾಶ್ವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಥವನ್ನೇರುವ ದಿವಸ. ಅಂದಿನಿಂದ ಅಶ್ವಾರೂಢನಾಗಿ ಪ್ರಖರವಾಗಲು ಆರಂಭಿಸುವ ದಿನ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಮಾಘ ಸಪ್ತಮಿ' ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮಕರ ರಾಶಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಸೂರ್ಯನು, ಅಂದು ಸಪ್ತಾಶ್ವರಥಾರೋಹಣ ಮಾಡಿದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ 'ರಥಸಪ್ತಮಿ ವ್ರತಾಚರಣೆ' ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಖರವಾದ ಕಿರಣಗಳು ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪಸರಿಸಲು ಆರಂಭಿಸುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯನ ಆರಾಧನೆಗೆ ಸಪ್ತಮಿ ತಿಥಿ ಮತ್ತು ಆದಿತ್ಯವಾರ ಶ್ರೇಷ್ಠ. 'ಸಪ್ತ ಜನ್ಮನಿ ಕೃತೇ ಪಾಪಂ ಮುಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್' ಎಂಬಂತೆ ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧವಾದಂತೆ ಸಪ್ತಮಿ ತಿಥಿಯಂದು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಏಳು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳು ಕ್ಷಯವಾಗಿ ಆಯುಷ್ಯ, ಆರೋಗ್ಯ, ಸಂಪತ್ತು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಪೌರಾಣಿಕದ ಒಂದು ಕಥೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿಯೂ ಸುಮಾರು ೧೫ ದಿವಸಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಸೂರ್ಯನು ಮಕರ ರಾಶಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರಿಂದ 'ಮಕರ ಸಂಕ್ರಮಣ'ವೆಂದು ಕರೆದು, ಎಳ್ಳು-ಬೆಲ್ಲದೊಂದಿಗೆ ಹಬ್ಬ ಆಚರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಅಂದರೆ, ಸೂರ್ಯನು ದಕ್ಷಿಣ ಧ್ರುವದ ಪ್ರವಾಸ ಮುಗಿಸಿ ಉತ್ತರ ಧ್ರುವದ ಕಡೆಗೆ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಮೇಲೇರುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಿಸಿಲಿನ ಪ್ರಖರತೆ ಸಹ ಕ್ರಮೇಣ ವೃದ್ಧಿಸಿ, ಉತ್ತರಾಯಣ ಆರಂಭದ ಮುನ್ಸೂಚನೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. 'ಸೂರ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದೇವತಾ' ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವ ದೇವರೆಂದರೆ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರಿಬ್ಬರೇ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಾಣುವ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆಯಿಂದಲೇ ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಶ್ವರ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಶುಕ್ಲ ಯಜುರ್ವೇದವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರು. ಸೂರ್ಯನಿಲ್ಲದೆ ಜೀವನ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ರಥಸಪ್ತಮಿಯಂದು ೧೦೮ ಸೂರ್ಯ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು ಹಾಗೂ ಸಪ್ತಾಶ್ವಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಸಪ್ತ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸವಿದೆ.

ಪೌರಾಣಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ - ದ್ವಾಪರ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ರಥಸಪ್ತಮಿ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದ ಕಥೆಯಿದೆ. ಯಶೋವರ್ಮನೆಂಬ ರಾಜನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ರೋಗಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಜ್ಯೋತಿಷಿಗಳಿಂದ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆದು ಸಂಚಿತಕರ್ಮದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಕಾಯಿಲೆಗೆ ರಥಸಪ್ತಮಿ ವ್ರತ ಚರಿಸಲು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಆದರಂತೆ ಅಂದು ಸೂರ್ಯಾರಾಧನೆ ಮಾಡಲಾಗಿ ರಾಜಪುತ್ರನು ಆರೋಗ್ಯವಂತನೂ, ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯೂ ಆದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಪಾಂಡವರು ವನವಾಸದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಆದೇಶದಂತೆ ಸೂರ್ಯಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಆತನಿಂದ ಅಕ್ಷಯ ಪಾತ್ರೆ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಮಾಘಶುಕ್ಲ ಸಪ್ತಮೀ ದಿನದಂದು ಸೂರ್ಯನ ರಥಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ. ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ರಂಗವಲ್ಲಿಯಿಂದ ರಥವನ್ನು ಬರೆದು ಪುಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಲನ್ನು ಉಕ್ಕು ಬರುವಂತೆ ಕಾಯಿಸಿ ಪಾಯಸ ಮಾಡಿ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ರಾವಣನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕಾದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನೂ ಕೂಡ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಉಪದೇಶದಂತೆ ಆದಿತ್ಯಹೃದಯದ ಮೂಲಕ ಸೂರ್ಯನ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿದನೆಂದು ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆರೋಗ್ಯ, ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಆದಿತ್ಯಹೃದಯಪಾರಾಯಣವು ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಸೂರ್ಯಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿ, ಚಿನ್ನ ನೀಡುವ ಶಮಂತಕಮಣಿ ಪಡೆದ ಸತ್ರಾಜಿತನ ಕಥೆ ಹರಿವಂಶದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಮಯೂರನೆಂಬ ಕವಿ ಸೂರ್ಯಶತಕವೆಂಬ ಗ್ರಂಥ ಬರೆದು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಕಣ್ಣನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಆದಿತ್ಯಹೃದಯಮ್ - ಧ್ಯಾನಮ್- ನಮಸ್ಸವಿತ್ರೇ ಜಗದೇಕ ಚಕ್ಷುಸೇ ಜಗತ್ಪ್ರಸೂತಿ ಸ್ಥಿತಿ ನಾಶಹೇತವೇ ತ್ರಯೀಮಯಾಯ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮ ಧಾರಿಣೇ ವಿರಿಂಚಿ ನಾರಾಯಣ ಶಂಕರಾತ್ಮನೇ ತತೋ ಯುದ್ಧ ಪರಿಶ್ರಾಂತಂ ಸಮರೇ ಚಿಂತಯಾ ಸ್ಥಿತಮ್ । ರಾವಣಂ ಚಾಗ್ರತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಯುದ್ಧಾಯ ಸಮುಪಸ್ಥಿತಮ್ ॥೧॥ ದೈವತೈಶ್ಚ ಸಮಾಗಮ್ಯ ದ್ರಷ್ಟುಮಭ್ಯಾಗತೋ ರಣಮ್ । ಉಪಗಮ್ಯಾ ಬ್ರವೀದ್ರಾಮಮ್ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಭಗವಾನ್ ಋಷಿಃ ॥೨॥ ರಾಮ ರಾಮ ಮಹಾಬಾಹೋ ಶೃಣು ಗುಹ್ಯಂ ಸನಾತನಮ್ । ಯೇನ ಸರ್ವಾನರೀನ್ ವತ್ಸ ಸಮರೇ ವಿಜಯಿಷ್ಯಸಿ ॥೩॥ ಆದಿತ್ಯ ಹೃದಯಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವಶತ್ರು ವಿನಾಶನಮ್ । ಜಯಾವಹಂ ಜಪೇನ್ನಿತ್ಯಂ ಅಕ್ಷಯ್ಯಂ ಪರಮಂ ಶಿವಮ್ ॥೪॥ ಸರ್ವಮಂಗಳ ಮಾಂಗಳ್ಯಂ ಸರ್ವ ಪಾಪ ಪ್ರಣಾಶನಮ್। ಚಿಂತಾಶೋಕ ಪ್ರಶಮನಂ ಆಯುರ್ವರ್ಧನ ಮುತ್ತಮಮ್ ॥೫॥ ರಶ್ಮಿಮಂತಂ ಸಮುದ್ಯಂತಂ ದೇವಾಸುರ ನಮಸ್ಕೃತಮ್ । ಪೂಜಯಸ್ವ ವಿವಸ್ವಂತಂ ಭಾಸ್ಕರಂ

ಭುವನೇಶ್ವರಮ್ ॥೬॥ ಸರ್ವದೇವಾತ್ಮಕೋ ಹ್ಯೇಷ ತೇಜಸ್ವೀ ರಶ್ಮಿಭಾವನಃ। ಏಷ ದೇವಾಸುರ ಗಣಾನ್ ಲೋಕಾನ್ ಪಾತಿ ಗಭಸ್ತಿಭಿಃ॥೭॥ ಏಷ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚ ವಿಷ್ಣುಶ್ಚ ಶಿವಃ ಸ್ಕಂದಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ। ಮಹೇಂದ್ರೋ ಧನದಃ ಕಾಲೋ ಯಮಃ ಸೋಮೋ ಹ್ಯಪಾಂ ಪತಿಃ ॥೮॥ ಪಿತರೋ ವಸವಃ ಸಾಧ್ಯಾ ಹ್ಯಶ್ವಿನೌ ಮರುತೋ ಮನುಃ। ವಾಯುರ್ವಹ್ನಿಃ ಪ್ರಜಾಪ್ರಾಣಃ ಋತುಕರ್ತಾ ಪ್ರಭಾಕರಃ ॥೯॥ ಆದಿತ್ಯಃ ಸವಿತಾ ಸೂರ್ಯಃ ಖಗಃ ಪೂಷಾ ಗಭಸ್ತಿಮಾನ್ । ಸುವರ್ಣಸದೃಶೋ ಭಾನುಃ ಹಿರಣ್ಯರೇತಾ ದಿವಾಕರಃ॥೧೦॥ ಹರಿದಶ್ವಃ ಸಹಸ್ರಾರ್ಚಿಃ ಸಪ್ತಸಪ್ತಿರ್ಮರೀಚಿಮಾನ್। ತಿಮಿರೋನ್ಮಥನಃ ಶಂಭುಃ ತ್ವಷ್ಟಾ ಮಾರ್ತಾಂಡಕೋಂಶುಮಾನ್॥೧೧॥ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಃ ಶಿಶಿರಃ ತಪನೋ ಭಾಸ್ಕರೋ ರವಿಃ। ಅಗ್ನಿಗರ್ಭೋಽದಿತೇಃ ಪುತ್ರಃ ಶಂಖಃ ಶಿಶಿರನಾಶನಃ ॥೧೨॥ ವ್ಯೋಮನಾಥ ಸ್ತಮೋಭೇದೀ ಋಗ್ಯಜುಃಸಾಮ-ಪಾರಗಃ । ಘನಾವೃಷ್ಟಿ ರಪಾಂ ಮಿತ್ರೋ ವಿಂಧ್ಯವೀಥೀ ಪ್ಲವಂಗಮಃ॥೧೩॥ ಆತಪೀ ಮಂಡಲೀ ಮೃತ್ಯುಃ ಪಿಂಗಳಃ ಸರ್ವತಾಪನಃ। ಕವಿರ್ವಿಶ್ವೋ ಮಹಾತೇಜಾ ರಕ್ತಃ ಸರ್ವಭವೋದ್ಭವಃ ॥೧೪॥ ನಕ್ಷತ್ರ ಗ್ರಹ ತಾರಾಣಾಮ್ ಅಧಿಪೋ ವಿಶ್ವಭಾವನಃ। ತೇಜಸಾಮಪಿ ತೇಜಸ್ವೀ ದ್ವಾದಶಾತ್ಮನ್-ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥೧೫॥ ನಮಃ ಪೂರ್ವಾಯ ಗಿರಯೇ ಪಶ್ಚಿಮಾಯಾದ್ರಯೇ ನಮಃ। ಜ್ಯೋತಿರ್ಗಣಾನಾಂ ಪತಯೇ ದಿನಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ॥೧೬॥ ಜಯಾಯ ಜಯಭದ್ರಾಯ ಹರ್ಯಶ್ವಾಯ ನಮೋ ನಮಃ। ನಮೋ ನಮಃ ಸಹಸ್ರಾಂಶೋ ಆದಿತ್ಯಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥೧೭॥ ನಮ ಉಗ್ರಾಯ ವೀರಾಯ ಸಾರಂಗಾಯ ನಮೋ ನಮಃ । ನಮಃ ಪದ್ಮಪ್ರಬೋಧಾಯ ಮಾರ್ತಾಂಡಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥೧೮॥ ಬ್ರಹ್ಮೇಶಾನಾಚ್ಯುತೇಶಾಯ ಸೂರ್ಯಾಯಾದಿತ್ಯ-ವರ್ಚಸೇ। ಭಾಸ್ವತೇ ಸರ್ವಭಕ್ಷಾಯ ರೌದ್ರಾಯ ವಪುಷೇ ನಮಃ ॥೧೯॥ ತಮೋಘ್ನಾಯ ಹಿಮಘ್ನಾಯ ಶತ್ರುಘ್ನಾಯಾ ಮಿತಾತ್ಮನೇ । ಕೃತಘ್ನಘ್ನಾಯ ದೇವಾಯ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ ॥೨೦॥ ತಪ್ತ ಚಾಮೀಕರಾಭಾಯ ವಹ್ನಯೇ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಣೇ । ನಮಸ್ತಮೋಭಿ ನಿಘ್ನಾಯ ರುಚಯೇ ಲೋಕಸಾಕ್ಷಿಣೇ ॥೨೧॥ ನಾಶಯತ್ಯೇಷ ವೈ ಭೂತಂ ತದೇವ ಸೃಜತಿ ಪ್ರಭುಃ। ಪಾಯತ್ಯೇಷ ತಪತ್ಯೇಷ ವರ್ಷತ್ಯೇಷ ಗಭಸ್ತಿಭಿಃ ॥೨೨॥ ಏಷ ಸುಪ್ತೇಷು ಜಾಗರ್ತಿ ಭೂತೇಷು ಪರಿನಿಷ್ಠಿತಃ ಏಷ ಏವಾಗ್ನಿಹೋತ್ರಂ ಚ ಫಲಂ ಚೈವಾಗ್ನಿ ಹೋತ್ರಿಣಾಮ್ ॥೨೩॥ ವೇದಾಶ್ಚ ಕ್ರತವಶ್ಚೈವ ಕ್ರತೂನಾಂ ಫಲಮೇವ ಚ। ಯಾನಿ ಕೃತ್ಯಾನಿ ಲೋಕೇಷು ಸರ್ವ ಏಷ ರವಿಃ ಪ್ರಭುಃ ॥೨೪॥

ಫಲಶ್ರುತಿಃ - ಏನ ಮಾಪತ್ಸು ಕೃಚ್ಛ್ರೇಷು ಕಾಂತಾರೇಷು ಭಯೇಷು ಚ। ಕೀರ್ತಯನ್ ಪುರುಷಃ ಕಶ್ಚಿನ್-ನಾವಶೀದತಿ ರಾಘವ ॥೨೫॥ ಪೂಜಯಸ್ವೈನ ಮೇಕಾಗ್ರೋ ದೇವದೇವಂ ಜಗತ್ಪತಿಮ್। ಏತತ್ ತ್ರಿಗುಣಿತಂ ಜಪ್ತ್ವಾ ಯುದ್ಧೇಷು ವಿಜಯಿಷ್ಯಸಿ ॥೨೬॥ ಅಸ್ಮಿನ್ ಕ್ಷಣೇ ಮಹಾಬಾಹೋ ರಾವಣಂ ತ್ವಂ ವಧಿಷ್ಯಸಿ। ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ತದಾಗಸ್ತ್ಯ ಜಗಾಮ ಚ ಯಥಾಗತಮ್ ॥೨೭॥ ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಮಹಾತೇಜಾಃ ನಷ್ಟಶೋಕೋಭವತ್-ತದಾ। ಧಾರಯಾಮಾಸ ಸುಪ್ರೀತೋ ರಾಘವಃ ಪ್ರಯತಾತ್ಮವಾನ್ ॥೨೮॥ ಆದಿತ್ಯಂ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಜಪ್ತ್ವಾ ತು ಪರಂ ಹರ್ಷಮವಾಪ್ತವಾನ್। ತ್ರಿರಾಚಮ್ಯ ಶುಚಿರ್ಭೂತ್ವಾ ಧನುರಾದಾಯ ವೀರ್ಯವಾನ್ ॥೨೯॥ ರಾವಣಂ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಹೃಷ್ಟಾತ್ಮಾ ಯುದ್ಧಾಯ ಸಮುಪಾಗಮತ್। ಸರ್ವಯತ್ನೇನ ಮಹತಾ ವಧೇ ತಸ್ಯ ಧೃತೋಭವತ್ ॥೩೦॥ ಅಧ ರವಿರವದನ್-ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ರಾಮಂ ಮುದಿತಮನಾಃ ಪರಮಂ ಪ್ರಹೃಷ್ಯಮಾಣಃ। ನಿಶಿಚರಪತಿ ಸಂಕ್ಷಯಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಸುರಗಣ ಮಧ್ಯಗತೋ ವಚಸ್ತ್ವರೇತಿ ॥೩೧॥ ಈ ಆದಿತ್ಯಹೃದಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಾನುವಾರದಂದೂ ಮಾಡಬೇಕು.

ಎಕ್ಕದೆಲೆಯ ಸ್ನಾನ - ರಥಸಪ್ತಮಿಯಂದು ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನದಿ, ಸಮುದ್ರ, ಸರೋವರ, ಸಂಗಮ ಮುಂತಾದೆಡೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ನೀಡಿದರೆ ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮದ ಪಾಪಗಳು ಹಾಗೂ ಈ ಜನ್ಮದ ಸಕಲ ದುಃಖಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಮಾಘಸ್ನಾನ ತುಂಬಾ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾದುದು. ಆಯುಷ್ಯ, ಆರೋಗ್ಯಸಂಪತ್ತು ಲಭಿಸುವುದಲ್ಲದೇ, ಸೂರ್ಯನ ಅನುಗ್ರಹ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಪುರಾಣಗಳು ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಿವೆ. ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳಲ್ಲಿನ ಸತ್ವಗಳನ್ನು ಹೀರಿಕೊಂಡಿರುವ ಅರ್ಕದೆಲೆ ಅಥವಾ ಎಕ್ಕದೆಲೆಗಳನ್ನು ತಲೆ, ಭುಜ, ಕತ್ತು, ಕಂಕುಳು, ತೊಡೆ, ಪಾದಗಳ ಮೇಲಿರಿಸಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದು ರಥಸಪ್ತಮಿಯ ವಿಶೇಷತೆಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಎಕ್ಕದ ಎಲೆಗಳಿಗೆ ಚರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು, ರೋಗಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದೆ, ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ, ದೇಹದಲ್ಲಿನ ಕೀಲು ನೋವು, ಹಲ್ಲು ನೋವು, ಹೊಟ್ಟೆನೋವುಗಳಿಗೂ ಸಹ ಎಕ್ಕದ ಗಿಡ, ಅದರ ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಔಷಧೀಯ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿಯೇ ಈ ದಿನ ಎಕ್ಕದೆಲೆಯ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಷಷ್ಠಿ ತಿಥಿಯ ರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ಸಪ್ತಮಿಯ ಅರುಣೋದಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ರಥಸಪ್ತಮಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ

ಅರುಣುದೋಯವ್ಯಾಪಿನಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ರಥ ಸಪ್ತಮಿಯಂದು ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಕಬ್ಬಿನಿಂದ ನೀರು ತಿರುಗಿಸಿ, ಸೂರ್ಯನ ವೃಕ್ಷವೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಎಕ್ಕೆ ಎಲೆಯನ್ನು ತಲೆ ಮತ್ತು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದು ವಿಶೇಷ. ಸ್ನಾನಕಾಲಕ್ಕೆ ಪಠಿಸಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರಗಳು - ಯದ್ಯಜ್ಜನ್ಮಕೃತಂ ಪಾಪಂ ಮಯಾ ಸಪ್ತಸು ಜನ್ಮಸು । ತನ್ಮೇ ರೋಗಂ ಚ ಶೋಕಂ ಚ ಮಾಕರೀ ಹಂತು ಸಪ್ತಮೀ ॥೧॥ ಏತಜ್ಜನ್ಮಕೃತಂ ಪಾಪಂ ಯಚ್ಚ ಜನ್ಮಾಂತರಾರ್ಜಿತಮ್ । ಮನೋವಾಕ್ಕಾಯಜಂ ಯಚ್ಚ ಜ್ಞಾತಾಜ್ಞಾತೇ ಚ ಯೇ ಪುನಃ ॥೨॥ ಇತಿ ಸಪ್ತವಿಧಂ ಪಾಪಂ ಸ್ನಾನಾನ್ಮೇ ಸಪ್ತಸಪ್ತಿಕೇ । ಸಪ್ತವ್ಯಾಧಿಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಹರ ಮಾಕರಿ ಸಪ್ತಮೀ ॥೩॥ ಹೀಗೆ ಯಾರು ಈ ಮೂರು ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣ ಪೂರಕ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಕೇಶವನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು. (ನಿರ್ಣಯಸಿಂಧು) ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿನ ಪಾಪ, ಸಪ್ತವ್ಯಾಧಿಗಳು, ಮಾತು, ಮನಸ್ಸು, ದೇಹದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಗಳು ನಾಶ ಹೊಂದಿ, ಮುಕ್ತಿಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಇದರಂತೆ ಎಳ್ಳು ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ ಪುಡಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸ್ನಾನಾನಂತರ ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಪ್ತಮಿತಿಥಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ - ಒಂದು ತಾಮ್ರದ ಕಲಶದಲ್ಲಿ (ತಂಬಿಗೆ) ಶುದ್ಧವಾದ ಜಲ, ಅಕ್ಷತೆ, ಚಂದನ, ಬಿಳಿಬಣ್ಣದ ಹೂವುಗಳು, ಗರಿಕೆ, ಎಕ್ಕೆಯ ಎಲೆಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಸಿ, ಮುಂದಿನ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯಜನನೀಯಾದ ಸಪ್ತಮೀ ತಿಥಿಗೂ ಸಹ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಸೂರ್ಯಾರ್ಘ್ಯ ಮಂತ್ರ - ಸಪ್ತಸಪ್ತಿವಹ ಪ್ರೀತ ಸಪ್ತಲೋಕಪ್ರದೀಪನ । ಸಪ್ತಮೀ ಸಹಿತೋ ದೇವ ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ದಿವಾಕರ ॥ ಎಂದು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಸಪ್ತಮೀ ಅರ್ಘ್ಯಮಂತ್ರ - ಜನನೀ ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ಸಪ್ತಮೀ ಸಪ್ತಸಪ್ತಿಕೇ । ಸಪ್ತವ್ಯಾಹೃತಿಕೇ ದೇವಿ ನಮಸ್ತೇ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲೇ ॥ ಎಂದು ಸಪ್ತಮೀ ತಿಥಿಯ ಕುರಿತು ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು. ರಥಸಪ್ತಮಿಯ ಪರ್ವಕಾಲ ಎಲ್ಲ ರಾಶಿಯವರಿಗೂ ವಿಶೇಷ ಫಲಪ್ರದವಾಗಿದೆ. ಸರ್ವ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಬೂದುಗುಂಬಳಕಾಯಿ, ಎಳ್ಳು ಮತ್ತು ತುಪ್ಪ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ನಿತ್ಯ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆ, ಸೂರ್ಯ

ನಮಸ್ಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಸೂರ್ಯನ ದ್ವಾದಶ ನಾಮಸ್ಮರಣ ಮಾಡಿದರೆ ಸರ್ವರೋಗ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು. ದ್ವಾದಶ ನಾಮಗಳು ಹೀಗಿವೆ. (ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಓಂಕಾರವನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು) ॥ ಸೂರ್ಯಾಯ ನಮಃ, ಭಾನವೇ ನಮಃ, ಖಗಾಯ ನಮಃ, ಪೂಷ್ಣೆನಮಃ, ಹಿರಣ್ಯ ಗರ್ಭಾಯ ನಮಃ, ಮರಿಚಯೇ ನಮಃ, ಆದಿತ್ಯಾಯ ನಮಃ, ಸವಿತ್ರೆ ನಮಃ, ಅರ್ಕಾಯ ನಮಃ, ಭಾಸ್ಕರಾಯ ನಮಃ, ಮಿತ್ರಾಯ ನಮಃ, ರವಯೇ ನಮಃ.

ಸೂರ್ಯನ ವಿಶೇಷಚಿಂತನೆ -

೧. ಭಗವಂತ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ರವಿನಾಮಕ ವಿಭೂತಿ ರೂಪದಿಂದ ಇದ್ದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎನಿಸಿದ್ದಾನೆ - ಗೀತೆ ೧೦ .೨೧
೨. ಸುಡುವ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ, ಬೆಳಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎನಿಸಿದ್ದಾನೆ. - ಭಾಗವತ ೧೧-೧೬ -೧೭
೩. ಓಂ ಘೃಣಿ: ಸೂರ್ಯ ಆದಿತ್ಯ: - ಸೂರ್ಯ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಓಂಕಾರ ವಾಚ್ಯದಿಂದ ನಾರಾಯಣ ಇದ್ದಾನೆ. ಅವನೇ ಚಕ್ರಾಬ್ಜಮಂಡಲದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾನೆ.
೪. ಜೀವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂರ್ವದ್ವಾರಪಾಲಕ ಸೂರ್ಯ.
೫. ಸೂರ್ಯನು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಗಾಯತ್ರಿಯ ಉಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. - ಮ.ಭಾ.ಉದ್ಯೋಗ
೬. ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯರು ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಯಜುರ್ವೇದದ ಉಪದೇಶ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.
೭. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಕರ್ಮ ಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ -ಗೀತೆ ೪.೧
೮. ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಪಂಚರಾತ್ರಾತ್ಮಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.
೯. ಭಗವಂತನ ಭಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸೂರ್ಯ ನಿಯತವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯ ಲೋಪ ಇಲ್ಲದೆ ಬೆಳುಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ - ಗೀತೆ
೧೦. ಸೂರ್ಯನ ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಿರಣಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವ ರೂಪಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ. ಅವು ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯನ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನ ಕಿರಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಕರ್ಷಣ ಇದ್ದಾನೆ. ಆ ಕಿರಣಗಳು ಬಿಳಿಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಛಾ.ಉ. ೩ -೧ -೨
೧೧. ಸೂರ್ಯನ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಿರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಇದ್ದಾನೆ. ಆ ಕಿರಣಗಳು ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಛಾ.ಉ ೩ -೧ -೩

೧೨. ಸೂರ್ಯನ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಿರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧ ಇದ್ದಾನೆ. ಆ ಕಿರಣಗಳು ಗಾಢವಾದ ಕಪ್ಪು. ಛಾ.ಉ ೩ -೧ -೪

೧೩. ಸೂರ್ಯನ ಊರ್ಧ್ವದಿಕ್ಕಿನ ಕಿರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ರೂಪಿ ಭಗವಂತ ಇದ್ದಾನೆ. ಉದಯಿಸುವ ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಭೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಛಾ.ಉ ೩ -೧ -೫

೧೪. ಸೂರ್ಯನು ಮೋಕ್ಷಗೋಸ್ಕರ (ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೀತಿಗೋಸ್ಕರ) ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಕಾಲ ತಲೆಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. - ಅ.ವ್ಯಾ ೩ -೪ -೩೮

೧೫. ಸೂರ್ಯ ಮರಣ ಸೂಚಕ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಯಾರು ಸಾವಿನ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಸೂರ್ಯ ಛಿದ್ರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಐ.ಉ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

೧೬. ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇದ್ದು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಮಾಡಲು ಅಶಕ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತಾನು ನಿಂತು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

೧೭. ಧೌಮ್ಯರು ಯುಧಿಷ್ಠಿರಿಗೆ ಸೂರ್ಯನ (ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ನಾರಾಯಣ) ನೂರ ಎಂಟು ನಾಮಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

೧೮. ಪ್ರತಿ ಕ್ಷಣ ಮಂದೇಹ ರಾಕ್ಷಸರು ಸೂರ್ಯ ವಿರುದ್ಧ ಕಾದಾಡುತ್ತಾರೆ. ವಾಲಖಿಲ್ಯರು ಕೊಟ್ಟ ಅರ್ಘ್ಯದಿಂದ ಸೂರ್ಯ ಜಯಿಸುತ್ತಾನೆ .

೧೯. ಸೂರ್ಯನು ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಿಗಳ ಆಯುಷ್ಯ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ರಾತ್ರಿ ಹಗಲು ಮುಂತಾದ ಕಾಲದಿಂದ ಸೆಳೆಯುತ್ತಾನೆ.

೨೦. ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ಸೃಷ್ಟಿ, ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿರುತ್ತಾನೆ.

೨೧. ಸೂರ್ಯನ ಚಲನೆಗಾಗಿ ಗಗನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಕೂಡ ಸೂರ್ಯ ಚಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

೨೨. ರಾಮಾವತರದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನಾಗಿ (ಚತುರ್ಮುಖ ಆವೇಶ) ಅವತಾರ.

೨೩. ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣನಾಗಿ (ನರಕಾಸುರ ಆವೇಶ) ಅವತಾರ.

೨೪. ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಣದವರು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ತ್ರಿಕಾಲ ಅರ್ಘ್ಯ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಪರಮಾತ್ಮನ ಆಜ್ಞೆ.

೨೫. ಸತ್ರಾಜಿತ್ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯನ್ನು ಪಡೆದ.

೨೬. ಸೂರ್ಯನ ರಥ ೧೫ ಘಳಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ೨ ಕೋಟಿ ೩೭ ಲಕ್ಷ ೫೦ ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ಸಾಗುವಷ್ಟು ವೇಗ ಪರಮಾತ್ಮ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದಾನೆ - ಭಾಗವತ

೨೭. ಆದಿತ್ಯಹೃದಯವನ್ನು ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮುನಿಗಳು ರಾಮನಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದರು. ಅದು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಕೀರ್ತಿ ಕೊಡುವದಕೋಸ್ಕರ.

೨೮. ಸೂರ್ಯ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆ. ಕಣ್ಣು ತೊಂದರೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯಹೃದಯ ಪಠನದಿಂದ ಗುಣವಾಗುತ್ತದೆ.

೨೯. ಪರಮಾತ್ಮ ಆದಿತ್ಯ ರೂಪದಿಂದ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಧ್ಯೇಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

೩೦. ಪುರುಷರ ರೇತಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯಾಂತರ್ಗತ ವಿಷ್ಣು ಇರುವನು.

೩೧. ಜೀವರಿಗೆ, ಒಳ್ಳೆಯ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟ ಜ್ಞಾನ, ಕಣ್ಣಿನ ಒಳಗಿರುವ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ.

೩೨. ದ್ರೌಪದಿ ಸೂರ್ಯ ಆರಾಧನೆ ಇಂದ ಅಕ್ಷಯ ಪಾತ್ರ್ಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.

೩೩. ಸೂರ್ಯ ನಾರಾಯಣ ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ದೇವತೆ. ಅವನಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲಾ (ಮಳೆ ಬೆಳೆ) ಸೃಷ್ಟಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನ ಸವಿತೃ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.

೩೪. ಅದಿತಿ ಕಶ್ಯಪರಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಒಬ್ಬ.

೩೫. ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಎಂಟು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ವೈವಸ್ವತ ಮನು, ಯಮ, ಯಮುನೆ, ಅಶ್ವಿನಿಕುಮಾರರು, ಶನೈಶ್ಚರ, ಸಾವರ್ಣಿಮನು ಮತ್ತು ತಪತಿ.

೩೬. ಗ್ರಹಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರನ್ನು ಅವರ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮದಿಂದ ರಾಹು ಕಬಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ರಾಹುವಿಗೆ ದೊರಕಿದ್ದು ಚತುರ್ಮುಖ ವರ ಮತ್ತು ಭಗವಂತ ರಾಹುವಿಗೆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಬಲಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

೩೭. ರಾಹುವಿಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಮೇಲೆ ದ್ವೇಷ. ಯಾಕೆ ಎಂದರೆ, ಅಮೃತ ಪಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ, ಮೋಹಿನಿಗೆ ರಾಹು ಅಸುರ ಎಂದು ಕಣ್ಣು ಸೊನ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರಿಂದ ದೇವರು ಅವನನ್ನ ಛೇದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

೩೮. ನಾವು ಧರಿಸುವ ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೩೯ ಜೀವರು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸೂರ್ಯ ಕರ್ಮ ಸಾಕ್ಷಿ. ಅಗತ್ಯ ಇದ್ದರೆ ಯಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕರೆದ ತಕ್ಷಣ ಬಂದು ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

೪೦. ಸೂರ್ಯನ ರಥಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಚಕ್ರ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ರಥಸಪ್ತಮಿಯ ವಿಚಾರವು ಮುಗಿಯಿತು

ಶ್ರೀ ಹೃಷೀಕೇಶ ತೀರ್ಥರು (ಪಲಿಮಾರು ಮಠ) – ಆಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗದಲ್ಲಿ 'ಅಷ್ಟೋತ್ಕೃಷ್ಟ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಪಲಿಮಾರು ಮಠದ ಮೂಲಯತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಹೃಷೀಕೇಶತೀರ್ಥರು ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ಸನ್ಯಾಸ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಮೊದಲಿಗರು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮಧ್ವವಿಜಯಕಾರರು ಇವರನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರ 'ಶಿಷ್ಯಪ್ರವರ' ಎಂದು ಕರೆದಿರುವರು. ಶ್ರೀ ಹೃಷೀಕೇಶತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸರ್ವಮೂಲ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಸ್ವಹಸ್ತಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಟ್ಟಿರುವರು. ಉಳಿದ ಶಿಷ್ಯರು ಬರೆದಿಟ್ಟಿರುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪುರಾವೆಯೂ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇಂದಿಗೂ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಮುಂದೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟವರು ಆಚಾರ್ಯ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹೃಷೀಕೇಶತೀರ್ಥರೊಬ್ಬರೇ (ಈಗ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಮಾನ್ಯತೀರ್ಥರು ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವೇಶತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀ ಬನ್ನಂಜೆ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧಿಸಿ ಸುಲಭ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊರಕುವಂತೆ ಪ್ರಕಟಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರು). ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಪ್ರವಚನ ಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಸ್ವರ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಆಚಾರ್ಯರ ಸ್ವರ ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೋಲುತ್ತಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರವಚನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರವಚನಕ್ಕಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀ ಹೃಷೀಕೇಶ ತೀರ್ಥರನ್ನೇ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬ ಮಾತು ಶ್ರೀ ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿದೆ. ಅವದತ್ ಸ ಕಥಾಂ ರಥಾಂಗಪಾಣೇರ್ಭಗವಾನ್ ಭಾಗವತೇ ಭವಾಪಹಂತ್ರೀಮ್। ಅನುಕೂಲ ಗುಣಸ್ವರಾಧಿಭಾಜಾ ನಿಜಶಿಷ್ಯ ಪ್ರವರೇಣ ವಾಚ್ಯಮಾನೇ ॥ ಇವರನ್ನು 'ವಶೀಕೃತ ಹೃಷೀಕ್' ಎಂದು ಕರೆದ ನಾರಾಯಣ ಪಂಡಿತರು ಇವರಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯರು ನೀಡಿದ ನಾಮ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥ ಮಹಾನುಭಾವರ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವ ಶಕ್ತಿಯಾದರೂ ನಮಗೆ ಎಲ್ಲಿದೆ? ಆಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಮನನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದ ಅವರು ಎರಡು ಪುಟ್ಟ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು 'ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪದ್ಧತಿ', ಇನ್ನೊಂದು 'ಅಣುಮಧ್ವಚರಿತೆ'. ಈ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದ ಅನೇಕ ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಸುಮಧ್ವವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕಾಣಸಿಗದಂಥ ಅನೇಕ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರದಿದ್ದರೂ ವಿಮರ್ಶಕರಿಗೆ, ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ತುಂಬ ಉಪ್ತಯುಕ್ತವಾದವುಗಳು ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಜಾತಕ ಮಾಡಬರುವಷ್ಟು

೨೭. ಆದಿತ್ಯಹೃದಯವನ್ನು ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮುನಿಗಳು ರಾಮನಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದರು. ಅದು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಕೀರ್ತಿ ಕೊಡುವದಕೋಸ್ಕರ.

೨೮. ಸೂರ್ಯ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆ. ಕಣ್ಣು ತೊಂದರೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯಹೃದಯ ಪಠನದಿಂದ ಗುಣವಾಗುತ್ತದೆ.

೨೯. ಪರಮಾತ್ಮ ಆದಿತ್ಯ ರೂಪದಿಂದ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಧ್ಯೇಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

೩೦. ಪುರುಷರ ರೇತಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯಾಂತರ್ಗತ ವಿಷ್ಣು ಇರುವನು.

೩೧. ಜೀವರಿಗೆ, ಒಳ್ಳೆಯ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟ ಜ್ಞಾನ, ಕಣ್ಣಿನ ಒಳಗಿರುವ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ.

೩೨. ದ್ರೌಪದಿ ಸೂರ್ಯ ಆರಾಧನೆ ಇಂದ ಅಕ್ಷಯ ಪಾತ್ರ್ಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.

೩೩. ಸೂರ್ಯ ನಾರಾಯಣ ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ದೇವತೆ. ಅವನಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲಾ (ಮಳೆ ಬೆಳೆ) ಸೃಷ್ಟಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನ ಸವಿತೃ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.

೩೪. ಅದಿತಿ ಕಶ್ಯಪರಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಒಬ್ಬ.

೩೫. ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಎಂಟು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ವೈವಸ್ವತ ಮನು, ಯಮ, ಯಮುನೆ, ಅಶ್ವಿನಿಕುಮಾರರು, ಶನೈಶ್ಚರ, ಸಾವರ್ನಿಮನು ಮತ್ತು ತಪತಿ.

೩೬. ಗ್ರಹಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರನ್ನು ಅವರ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮದಿಂದ ರಾಹು ಕಬಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ರಾಹುವಿಗೆ ದೊರಕಿದ್ದು ಚತುರ್ಮುಖ ವರ ಮತ್ತು ಭಗವಂತ ರಾಹುವಿಗೆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಬಲಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

೩೭. ರಾಹುವಿಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಮೇಲೆ ದ್ವೇಷ. ಯಾಕೆ ಎಂದರೆ, ಅಮೃತ ಪಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ, ಮೋಹಿನಿಗೆ ರಾಹು ಅಸುರ ಎಂದು ಕಣ್ಣು ಸೊನ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದ ದೇವರು ಅವನನ್ನ ಛೇದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

೩೮. ನಾವು ಧರಿಸುವ ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೩೯ ಜೀವರು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸೂರ್ಯ ಕರ್ಮ ಸಾಕ್ಷಿ. ಅಗತ್ಯ ಇದ್ದರೆ ಯಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕರೆದ ತಕ್ಷಣ ಬಂದು ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

೪೦. ಸೂರ್ಯನ ರಥಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಚಕ್ರ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ರಥಸಪ್ತಮಿಯ ವಿಚಾರವು ಮುಗಿಯಿತು

ಶ್ರೀ ಹೃಷೀಕೇಶ ತೀರ್ಥರು (ಪಲಿಮಾರು ಮಠ) - ಆಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗದಲ್ಲಿ 'ಅಷ್ಟೋತ್ಕೃಷ್ಟ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಪಲಿಮಾರು ಮಠದ ಮೂಲಯತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಹೃಷೀಕೇಶತೀರ್ಥರು ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ಸನ್ಯಾಸ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಮೊದಲಿಗರು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮಧ್ವವಿಜಯಕಾರರು ಇವರನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರ 'ಶಿಷ್ಯಪ್ರವರ' ಎಂದು ಕರೆದಿರುವರು. ಶ್ರೀ ಹೃಷೀಕೇಶತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸರ್ವಮೂಲ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಸ್ವಹಸ್ತಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಟ್ಟಿರುವರು. ಉಳಿದ ಶಿಷ್ಯರು ಬರೆದಿಟ್ಟಿರುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪುರಾವೆಯೂ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇಂದಿಗೂ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಮುಂದೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟವರು ಆಚಾರ್ಯ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹೃಷೀಕೇಶತೀರ್ಥರೊಬ್ಬರೇ (ಈಗ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಮಾನ್ಯತೀರ್ಥರು ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವೇಶತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀ ಬನ್ನಂಜೆ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧಿಸಿ ಸುಲಭ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊರಕುವಂತೆ ಪ್ರಕಟಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರು). ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಪ್ರವಚನ ಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಸ್ವರ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಆಚಾರ್ಯರ ಸ್ವರ ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೋಲುತ್ತಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರವಚನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರವಚನಕ್ಕಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀ ಹೃಷೀಕೇಶ ತೀರ್ಥರನ್ನೇ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬ ಮಾತು ಶ್ರೀ ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿದೆ. ಅವದತ್ ಸ ಕಥಾಂ ರಥಾಂಗಪಾಣೇರ್ಭಗವಾನ್ ಭಾಗವತೇ ಭವಾಪಹಂತ್ರೀಮ್। ಅನುಕೂಲ ಗುಣಸ್ವರಾಧಿಭಾಜಾ ನಿಜಶಿಷ್ಯ ಪ್ರವರೇಣ ವಾಚ್ಯಮಾನೇ ॥ ಇವರನ್ನು 'ವಶೀಕೃತ ಹೃಷೀಕ್' ಎಂದು ಕರೆದ ನಾರಾಯಣ ಪಂಡಿತರು ಇವರಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯರು ನೀಡಿದ ನಾಮ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥ ಮಹಾನುಭಾವರ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವ ಶಕ್ತಿಯಾದರೂ ನಮಗೆ ಎಲ್ಲಿದೆ? ಆಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಮನನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದ ಅವರು ಎರಡು ಪುಟ್ಟ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು 'ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪದ್ಧತಿ', ಇನ್ನೊಂದು 'ಅಣುಮಧ್ವಚರಿತೆ'. ಈ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದ ಅನೇಕ ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಸುಮಧ್ವವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕಾಣಸಿಗದಂಥ ಅನೇಕ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರದಿದ್ದರೂ ವಿಮರ್ಶಕರಿಗೆ, ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ತುಂಬ ಉಪಯುಕ್ತವಾದವುಗಳು ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಜಾತಕ ಮಾಡಬರುವಷ್ಟು

ಕರಾರುವಾಕ್ಕಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಅವತಾರ ದಿನಮಾನಗಳನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅವತಾರ ಸಮಾಪ್ತಿ ಗಂಗೆಯ ತಡಿಯಲ್ಲಿ– ಶ್ರೀ ಹೃಷೀಕೇಶತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧವನ್ನೆಲ್ಲ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲೇ ಕಳೆದರು. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗಂಗೆಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ವಾಸ, ಗಂಗಾಸ್ನಾನ, ಗಂಗಾಪಾನ, ಭಗವಂತನಧ್ಯಾನ, ಇದಿಷ್ಟೇ ಅವರ ದಿನಚರಿಯಾಯಿತು. ಒಂದು ರಥ ಸಪ್ತಮಿಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ, ಆಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ತಾನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಯಾಯಿತು ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಿರಬೇಕು. ಆಗ ಅವರು ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಗಂಗೆಯ ತಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಗ ಮಾಧವನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನರಾಗಿ ಕುಳಿತರು. ಇವರ ಇಂಗಿತ ಅರಿತ ಗಂಗೆ ಭಗವದ್ ಭಕ್ತನನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದಳು. ಈ ತೀರ್ಥ ಆ ತೀರ್ಥದೊಡನೆ ಬೆರೆತು ಹೋಯಿತು. ಪಲಿಮಾರು ಮಠದಲ್ಲಿರುವ ಹಳೆಯ ದಾಖಲೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀ ಹೃಷೀಕೇಶತೀರ್ಥರು ಗಂಗಾ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ್ದು ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕೆ ೧೨೧೨ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೯೮) ವಿರೋಧಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಸಪ್ತಮಿಯಂದು. ಆಗ ಅವರ ವಯಸ್ಸು ಎಷ್ಟು ಸಂನ್ಯಾಸ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಕಾಲ ಅವರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ನಮಗೆ ಯಾವ ವಿವರವೂ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಆಚಾರ್ಯರು ಬದರಿಗೆ ತೆರಳಿ ಅದೃಶ್ಯರಾದ ಮೇಲೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಕಾಲ ಅವರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು ಎಂಬ ವಿಷಯ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆಚಾರ್ಯರ ಕಣ್ಣೆದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇವರು ಶಿಷ್ಯ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಪೀಠಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟ ವಿಷಯ ಮಠದ ಹಳೆಯ ತಾಡಓಲೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ಹೃಷೀಕೇಶರ ಬಗ್ಗೆ ಮಠದಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ದಾಖಲೆ ಇದೊಂದು ಮಾತ್ರ. ವಿರೋಧಿಮಾಘಾರ್ಜುನ ಸಪ್ತಮೀ ತಿಥೌ ವರೋಹೃಷೀಕೇಶಮುನಿಸ್ತಪಸ್ವಿನಾಮ್ । ಪುರುಪ್ರಬೋಧಾರ್ಯ ಕರಾಬ್ಜ ಸಂಭವೋಧರಾಸುತೇಶಾಂಘ್ರಿ ಸರೋಜ ಮೇಯಿವಾನ್॥

ಶ್ರೀ ರಾಮ ಮಾಧವತೀರ್ಥರು (ಮಾಧವತೀರ್ಥ ಮಠ) ಶೇದಿನಂಗನಲ್ಲೂರು - ದುರ್ವಾದಿಮತವಿಚ್ಛೇದ ವಿದ್ವತ್ಯಮುದ ಕೇಸರಿನ್ । ರಾಮಮಾಧವಗುರೂನ್ ನೌಮಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಾರ್ಥ ಕೋವಿದಾನ್ ॥

ಶ್ರೀ ಅಪರಾಜಿತತೀರ್ಥರು (ಪಲಿಮಾರು ಮಠ) - ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯವರು. 'ಅಪರಾಜಿತ' ಎನ್ನುವುದೂ ಭಗವಂತನ ಸಾವಿರ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಇವರು ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಈ ಪೀಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದರು. ಪೂಜಾ ಪಾಠ ಪ್ರವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂಚಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಇವರು ತಮ್ಮ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದರು. ಕೊನೆಗೆ ಶಾಶಕ ೧೨೭೨ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೫೦) ವಿರೋಧಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಸಪ್ತಮಿಯಂದು ಗೋದಾವರಿ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು. ಹೃಷೀಕೇಶತೀರ್ಥರ ಪುಣ್ಯದಿನದಂದೇ ಇವರೂ ಬೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದದ್ದು ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಘಟನೆ.

ಮಾಘ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಅಷ್ಟಮೀ

ಭೀಷ್ಮಾಷ್ಟಮೀ - ಮಾಘಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮೀ ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರು ದೇಹತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ ದಿವಸ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭೀಷ್ಮಾಷ್ಟಮೀ ಎಂದೇ ಈ ಅಷ್ಟಮಿಗೆ ಹೆಸರು. ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರು ಆಜನ್ಮಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವ ಮುಖಾಂತರ ಸಮಗ್ರಜಗತ್ತಿಗೆ ತತ್ತ್ವೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಹಾಗುರುಗಳು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ ಮತ್ತು ಶೂದ್ರರು ಈ ನಾಲ್ಕೂ ವರ್ಣದವರಿಗೆ ಅವರು ಗುರುಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ವರ್ಣದವರೂ ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಭೀಷ್ಮಾಷ್ಟಮಿಯಂದು ತರ್ಪಣವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಭೀಷ್ಮಾಷ್ಟಮಿಯಂದು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸತ್ಕರ್ಮ ಭೀಷ್ಮರಿಗೆ ತರ್ಪಣ ನೀಡುವುದು. ಅಂದರೆ ಅದು ಪಿತೃಕಾರ್ಯ. ಹೀಗಾಗಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಮಿ ಎಂದು ಇರುತ್ತದೆಯೋ ಅಂದೇ ಭೀಷ್ಮಾಷ್ಟಮಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಮಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ, ಯಾವ ದಿವಸ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದಲ್ಲಿ (ಕುತುಪಕಾಲವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ) ಇರುವುದೋ ಆ ದಿವಸ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಎರಡೂ ದಿವಸ ಕುತುಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಮಿ ಇದ್ದರೆ ಯಾವ ದಿವಸ ಸಾಯಂಕಾಲದವರೆಗೂ ಅಷ್ಟಮಿ ಇರುತ್ತದೆಯೋ ಅಂದೇ ಭೀಷ್ಮಾಷ್ಟಮಿ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ ಮತ್ತು ಶೂದ್ರ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದ ಪುರುಷರೂ ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ತಿಲತರ್ಪಣ ನೀಡಲೇಬೇಕು ಎಂದು ಮಹಾಭಾರತ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. – ಅಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ತು ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಭೀಷ್ಮಾಯ ತು ತಿಲೋದಕಮ್ । ಅನ್ನಂ ಚ ವಿಧಿವದ್ ದದ್ಯುಃ ಸರ್ವೇ ವರ್ಣಾ ದ್ವಿಜಾತಯಃ ॥ ಇಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇ ವರ್ಣಾಃ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಾಲ್ಕೂ ವರ್ಣದವರು ತಿಲೋದಕವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು ಎಂದಿದೆ. ತರ್ಪಣ ನೀಡಿದ ಬಳಿಕ ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸವ್ಯದಿಂದ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನೂ ನೀಡಬೇಕು. ತಂದೆ ಬದುಕಿಲ್ಲದವರು ಅಪಸವ್ಯದಿಂದ

ತಿಲತರ್ಪಣವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ನೀಡುವಂತೆ. ತಂದೆ ಬದುಕಿರುವವರು ಸವ್ಯದಿಂದ ಕೇವಲ ಜಲತರ್ಪಣವನ್ನು (ಕೆಲವರು ಅಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ತರ್ಪಣ ನೀಡಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ) ನೀಡಬೇಕು. ಸವ್ಯದಿಂದಲೇ ತರ್ಪಣ, ಸವ್ಯದಿಂದಲೇ ಅರ್ಘ್ಯ. ತರ್ಪಣ ನೀಡಬೇಕಾದರೆ ತಂದೆ ಇರುವವರೂ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಮುಖಮಾಡಿಯೇ ನೀಡಬೇಕು. ''ಆಭಿರದ್ಭಿರವಾಪ್ನೋತು ಪುತ್ರಪೌತ್ರೋಚಿತಾಂ ಕ್ರಿಯಾಂ'' ಎಂದು ಮಂತ್ರವಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪಿತೃಕಾರ್ಯ. ಹೀಗಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ತಿಲಗಳಿಂದ ತರ್ಪಣ ಮತ್ತು ಕುತಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆ. ತಂದೆ ಬದುಕಿರುವವರು ಹೀಗೆ ತರ್ಪಣ ನೀಡಬಹುದೇ? ತರ್ಪಣ ನೀಡುವುದು ತಂದೆ ಬದುಕಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರುವ ಅಧಿಕಾರವಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪದ್ಮಪುರಾಣ ಉತ್ತರ ನೀಡುತ್ತದೆ – ಜೀವತ್ಪಿತಾಪಿ ಕುರ್ವೀತ ತರ್ಪಣಂ ಯಮಭೀಷ್ಮಯೋಃ। ನಿಜ. ತರ್ಪಣ ನೀಡುವುದು ತಂದೆ ಬದುಕಿಲ್ಲದವರ ಅಧಿಕಾರ. ಆದರೆ, ದೀಪಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಯಮಧರ್ಮದೇವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಭೀಷ್ಮಾಷ್ಟಮಿಯಲ್ಲಿ ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ತಂದೆ ಬದುಕಿರುವವರೂ ತರ್ಪಣ ನೀಡಲೇಬೇಕು ಎಂದು ವಿಶೇಷನಿಯಮವಿರುವುದರಿಂದ ತಂದೆ ಬದುಕಿರುವವರೂ ತರ್ಪಣ ನೀಡಲೇ ಬೇಕು. ಶೂದ್ರರು ಯಾವುದೇ ಮಂತ್ರವನ್ನುಚ್ಚರಿಸದೇ ತರ್ಪಣವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಭೀಷ್ಮಾಷ್ಟಮಿಯಂದು ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಿಲತರ್ಪಣ. ಈ ದಿವಸ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ನೀಡಲೇ ಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಗಂಗಾದಿ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಪಿತೃಗಳಿಗೂ ನೀಡುವುದು ಉತ್ತಮಪಕ್ಷ. ಆ ರೀತಿಯಾಗಿ ತೀರ್ಥಗಳಿಗೆ ಹೋದಾಗ ತರ್ಪಣವನ್ನು ನೀಡಬಹುದು ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಸುತ್ತದೆ – ''ಶೀತಲಾಸು ಚ ತೋಯಾಸು'' ಎಂದು. ನೀಡುವವರು ಭೀಷ್ಮರಿಗೆ ನೀಡಿದ ನಂತರ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ನೀಡಬೇಕು. ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತಿಲತರ್ಪಣ ನೀಡದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಎಂದಿನಂತೆ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ ತುಳಸೀಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ತರ್ಪಣವನ್ನು ನೀಡಲೇ ಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞದ ಅಂಗವಾಗಿ. ಈ ದಿವಸ ತಿಲತರ್ಪಣವನ್ನು ನೀಡದಿದ್ದರೆ ಗಳಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಭೀಷ್ಮಾಷ್ಟಮಿಯಂದು ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಿದರೆ ಸತ್ಸಂತಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತರ್ಪಣವನ್ನು ನೀಡಲೇ ಬೇಕು. ತರ್ಪಣ ನೀಡದಿದ್ದರೆ ದೋಷ. ಸತ್ಸಂತಾನದ ಉದ್ದೇಶವಿರುವವರೂ, ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವರೂ ಕೂಡ ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಿದರೆ ಸತ್ಸಂತಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ''ಅನ್ನಂ ಚ ವಿಧಿವದ್ ದದ್ಯುಃ'' ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣವಚನದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದೆ.

ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವಚನವೇ ಇದೆ – ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ಸಿತಾಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ಸತಿಲಂ ಭೀಷ್ಮತರ್ಪಣಮ್ । ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಚ ಯೇ ನರಾಃ ಕುರ್ಯುಃ ತೇ ಸ್ಯುಃ ಸಂತತಿಭಾಗಿನಃ ॥ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡುವವರ ವಂಶ ಸದಾ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ.

ತರ್ಪಣದ ಸಂಕಲ್ಪ– ಸವ್ಯದಿಂಧ ಆಚಮನ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ದೇಶಕಾಲಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಗಂಗಾಶಂತನುಪುತ್ರ-ಭೀಷ್ಮಾಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಭೀಷ್ಮಾಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ವ್ಯಾಘ್ರಪಾದಗೋತ್ರಂ ಭೀಷ್ಮಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಅಪಸವ್ಯೇನ ತಿಲತರ್ಪಣಂ, ಸವ್ಯೇನ ಅರ್ಘ್ಯದಾನಂ ಚ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥ (ತಂದೆ ಇರುವವರು ಸವ್ಯೇನ ತರ್ಪಣಂ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಚ ಕರಿಷ್ಯೇ ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು) ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು.

ತರ್ಪಣದ ಮಂತ್ರಗಳು – (ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತು, ಅಪಸವ್ಯವಾಗಿ ಬಲಗೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳು ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣುನಿರ್ಮಾಲ್ಯತುಳಸೀ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ತರ್ಪಣವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.) ವೈಯಾಘ್ರಪಾದಗೋತ್ರಾಯ ಸಾಂಕೃತಿಪ್ರವರಾಯ ಚ । ಅಪುತ್ರಾಯ ದದಾಮ್ಯೇತತ್ ಜಲಂ ಭೀಷ್ಮಾಯ ವರ್ಮಣೇ ॥ ಸಂಕೃತಿ ಎಂಬ ಋಷಿಯನ್ನು ಪ್ರವರ ಋಷಿಯನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳ ವ್ಯಾಘ್ರಪದಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ, ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಭೀಷ್ಮವರ್ಮರಿಗೆ ಈ ತರ್ಪಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತೇನೆ - ಎಂದಿದರ ಅರ್ಥ. 'ಭೀಷ್ಮವರ್ಮಾಣಂ ವ್ಯಾಘ್ರಪದಗೋತ್ರಂ ವಸ್ವಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ' ಎಂದು ಮೂರು ಬಾರಿ ಹೇಳಿ ಮೂರು ಬಾರಿ ತರ್ಪಣವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಜನಿವಾರವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯನೀಡುವಂತೆ ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ವಸೂನಾಮವತಾರಾಯ ಶಂತನೋರಾತ್ಮಜಾಯ ಚ। ಅರ್ಘ್ಯಂ ದದಾಮಿ ಭೀಷ್ಮಾಯ ಆಬಾಲಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೇ ॥ ವಸುಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ವಸುವಾದ ದ್ಯು ಎಂಬ ದೇವತೆಯ ಅವತಾರರಾದ, ಶಂತನುವಿನ ಮಗನಾದ, ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದ, ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ. ಎಂದು ಬಲಗೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಿಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನಾವು ಕೊಟ್ಟ ತರ್ಪಣ ಹಾಗೂ ಅರ್ಘ್ಯಗಳು ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ತಲುಪಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಭೀಷ್ಮಃ

ಶಾಂತನವೋ ವೀರಃ ಸತ್ಯವಾದೀ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।ಆಭಿರದ್ಭಿರವಾಪ್ನೋತು ಪುತ್ರಪೌತ್ರೋಚಿತಾಂ ಕ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ಶಂತನುವಿನ ಪುತ್ರರಾದ, ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ, ಸದಾ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಮಾತನಾಡಿದ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ, ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರು ನಾನು ನೀಡಿದ ನೀರಿನಿಂದ ಸಕಲ ಪುತ್ರ- ಪೌತ್ರರು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿ. ಆನಂತರ ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ... ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅನೇನ ಭೀಷ್ಮತರ್ಪಣ ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನೇನ ಭೀಷ್ಮಾಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣ-ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಕಲಕರ್ಮವನ್ನೂ ಗುರ್ವಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು (ಪಲಿಮಾರು ಮಠ) - ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರನೆಯವರು. ಇವರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಂತೆ ಮಹಾಕರ್ಮಠರಿದ್ದರು. ಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿ ಕಠಿಣ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದವರು ಸ್ವಯಂ ಮಹಾವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಇವರ ದೈನಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಪಾಠಪ್ರವಚನವನ್ನು ಅನೂಚಾನವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದವರು. ಅವರು ಎಂಟು ಬಾರಿ ಸುಧಾಮಂಗಲ ಮಾಡಿದರು. ಪಾಠಪ್ರವಚನದೊಂದಿಗೆ ತೀರ್ಥಸಂಚಾರವೂ ನಡೆದಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಹದಿಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಪೀಠವನ್ನಾಳಿ ಶಾ.ಶಕ ೧೪೬೫ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೪೩) ಶುಭಕೃತ್ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಅಷ್ಟಮಿ-(ಭೀಷ್ಮಾಷ್ಟಮಿ)ಯಂದು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಪದವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

ಮಾಘ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ನವಮೀ

ಮಧ್ವನವಮೀ – ಮಾಘ ಶುಕ್ಲ ನವಮಿಯಂದು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರು. ಅದೃಶ್ಯರೂಪದಿಂದ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೂ ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು : ಮಾಘಶುದ್ಧನವಮೀ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮ ಪ್ರವೇಶ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೮-೧೩೧೭) - ಬ್ರಹ್ಮಾಂತಾಗುರುವಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಇಷ್ಟಂ ದೈವಂ ಶ್ರಿಯಃ ಪತಿಃ । ಆಚಾರ್ಯಃ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯಃ ಸಂತು ಮೇ ಜನ್ಮಜನ್ಮನೀ ॥ ಹನುಮಂತದೇವರು ಇಂದಿಗೂ ಕೂಡ ಕಿಂಪುರುಷಖಂಡದಲ್ಲಿ ಚಿರಂಜೀವಿಗಳಾಗಿ

ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಬದರೀಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನ ಜೊತೆ ಪಾಠ ಕೇಳುತ್ತಾ ಚಿರಂಜೀವಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಭೀಮಸೇನದೇವರು ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಯಾಣ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆಂದು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭೀಮಸೇನದೇವರ ರೂಪ ಚಿರಂಜೀವಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲವೆ ? ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದ ಶ್ರೀತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತರ ತತ್ವಪ್ರದೀಪದ ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯ ೬ ಮತ್ತು ೭ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭೀಮಸೇನದೇವರೇ ಮಧ್ವರಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದರು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದೆ ಮೂರು ಮಹಾಪದ್ಮಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಣಿಮಂತನೇ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರೋಧವಶರಾದ ಯಾವ ದೈತ್ಯರು ಭೀಮಸೇನದೇವರ ಗದೆಯಿಂದ ಹತರಾದರೋ ಅವರು ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪುನಃ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಯಾವಾದಿಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರು, ಅವರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಆದೇ ಭೀಮಸೇನದೇವರು, ಮಧ್ವರಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದರು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಭೀಮಸೇನದೇವರ ಪ್ರಾಕೃತ ದೇಹ ನಾಶಹೊಂದಿತು. ಆದರೆ ವಾಯುದೇವರು ಯಾವ ಅಂಶದಿಂದ ಭೀಮರಾದರೋ ಅದೇ ಅಂಶ ಮಧ್ವಚಾರ್ಯ ಎನಿಸಿತು. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಅವತರಿಸಿದ್ದು ಮಾಘ || ಶುದ್ಧ|| ಸಪ್ತಮಿ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ವಿಜಯದಶಮಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದು ಸರಿ? ಮತ್ತು ಸೋಮವಾರ ಅವತರಿಸಿದರು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ? ವಾಯುಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಅಣುಮಧ್ವಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ 'ಆಶ್ವೀನ ಶುಕ್ಲ ದಶಮೀದಿವಸೇ ಭುವಿ ಪಾವನೇ' ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿಜಯದಶಮಿಯಂದೇ ಅವತರಿಸಿದರೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. 'ಜಾತೋ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೇಲಾಯಾಂ ಬುಧವಾರೇ ಮರುತ್ತನುಃ' ಎಂಬುದರಿಂದ ಬುಧವಾರದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ದಿವಸ ಅವತರಿಸಿದರು ಎಂದೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳ ತನಕ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು? 'ಏಕೋನಾಶೀತಿವರ್ಷಾಣಿ ನೀತ್ವಾ ಮಾನುಷದೃಷ್ಟಿಗಃ' ಪಿಂಗಲಾಬ್ದೇ ಮಾಘಶುದ್ಧನವಮ್ಯಾಂ ಬದರೀಂ ಯಯೌ|| ಒಟ್ಟು ೭೯ ವರ್ಷಗಳ ತನಕ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು. ಪಿಂಗಳ ಸಂವತ್ಸರ ಮಾಘ ||ಶುದ್ಧ|| ನವಮಿಯಂದು ಬದರೀಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. **ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಅವತರಿಸಿ ಎಷ್ಟು ವರ್ಷ ಸಂದವು?** 'ತ್ರಿಶತಾಬ್ದೋತ್ತರಚತುಃಸಹಸ್ರಾಬ್ದೇಭ್ಯ ಉತ್ತರೇ । ಏಕೋನಚತ್ವಾರಿಂಶಾಬ್ದೇ ವಿಲಂಬಿಪರಿವತ್ಸರೇ । ಎಂದು ಅಣುಮಧ್ವವಿಜಯ ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕಲಿಯುಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ

ಶಾಂತನವೋ ವೀರಃ ಸತ್ಯವಾದೀ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।ಆಭಿರದ್ಭಿರವಾಪ್ನೋತು ಪುತ್ರಪೌತ್ರೋಚಿತಾಂ ಕ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ಶಂತನುವಿನ ಪುತ್ರರಾದ, ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ, ಸದಾ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಮಾತನಾಡಿದ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ, ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರು ನಾನು ನೀಡಿದ ನೀರಿನಿಂದ ಸಕಲ ಪುತ್ರ- ಪೌತ್ರರು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿ. ಆನಂತರ ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ... ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅನೇನ ಭೀಷ್ಮತರ್ಪಣ ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನೇನ ಭೀಷ್ಮಾಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣ-ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಕಲಕರ್ಮವನ್ನೂ ಗುರ್ವಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು (ಪಲಿಮಾರು ಮಠ) - ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರನೆಯವರು. ಇವರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಂತೆ ಮಹಾಕರ್ಮಠರಿದ್ದರು. ಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿ ಕಠಿಣ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದವರು ಸ್ವಯಂ ಮಹಾವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಇವರ ದೈನಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಪಾಠಪ್ರವಚನವನ್ನು ಅನೂಚಾನವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದವರು. ಅವರು ಎಂಟು ಬಾರಿ ಸುಧಾಮಂಗಲ ಮಾಡಿದರು. ಪಾಠಪ್ರವಚನದೊಂದಿಗೆ ತೀರ್ಥಸಂಚಾರವೂ ನಡೆದಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಹದಿಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಪೀಠವನ್ನಾಳಿ ಶಾ.ಶಕ ೧೪೬೫ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೪೩) ಶುಭಕೃತ್ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಅಷ್ಟಮಿ-(ಭೀಷ್ಮಾಷ್ಟಮಿ)ಯಂದು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಪದವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

ಮಾಘ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ನವಮೀ

ಮಧ್ವನವಮೀ – ಮಾಘ ಶುಕ್ಲ ನವಮಿಯಂದು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರು. ಅದೃಶ್ಯರೂಪದಿಂದ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೂ ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು : ಮಾಘಶುದ್ಧನವಮೀ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮ ಪ್ರವೇಶ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೮-೧೩೧೭) - ಬ್ರಹ್ಮಾಂತಾಗುರುವಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಇಷ್ಟಂ ದೈವಂ ಶ್ರಿಯಃ ಪತಿಃ । ಆಚಾರ್ಯಃ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯಃ ಸಂತು ಮೇ ಜನ್ಮಜನ್ಮನೀ ॥ ಹನುಮಂತದೇವರು ಇಂದಿಗೂ ಕೂಡ ಕಿಂಪುರುಷಖಂಡದಲ್ಲಿ ಚಿರಂಜೀವಿಗಳಾಗಿ

ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಬದರೀಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನ ಜೊತೆ ಪಾಠ ಕೇಳುತ್ತಾ ಚಿರಂಜೀವಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಭೀಮಸೇನದೇವರು ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಯಾಣ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆಂದು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭೀಮಸೇನದೇವರ ರೂಪ ಚಿರಂಜೀವಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲವೆ ? ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದ ಶ್ರೀತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತರ ತತ್ವಪ್ರದೀಪದ ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯ ೬ ಮತ್ತು ೭ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭೀಮಸೇನದೇವರೇ ಮಧ್ವರಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದರು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದೆ ಮೂರು ಮಹಾಪದ್ಮಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಣಿಮಂತನೇ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರೋಧವಶರಾದ ಯಾವ ದೈತ್ಯರು ಭೀಮಸೇನದೇವರ ಗದೆಯಿಂದ ಹತರಾದರೋ ಅವರು ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪುನಃ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಯಾವಾದಿಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರು, ಅವರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಆದೇ ಭೀಮಸೇನದೇವರು, ಮಧ್ವರಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದರು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಭೀಮಸೇನದೇವರ ಪ್ರಾಕೃತ ದೇಹ ನಾಶಹೊಂದಿತು. ಆದರೆ ವಾಯುದೇವರು ಯಾವ ಅಂಶದಿಂದ ಭೀಮರಾದರೋ ಅದೇ ಅಂಶ ಮಧ್ವಚಾರ್ಯ ಎನಿಸಿತು. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಅವತರಿಸಿದ್ದು ಮಾಘ ॥ ಶುದ್ಧ॥ ಸಪ್ತಮಿ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ವಿಜಯದಶಮಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದು ಸರಿ? ಮತ್ತು ಸೋಮವಾರ ಅವತರಿಸಿದರು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ? ವಾಯುಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಅಣುಮಧ್ವಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ 'ಆಶ್ವೀನ ಶುಕ್ಲ ದಶಮೀದಿವಸೇ ಭುವಿ ಪಾವನೇ' ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿಜಯದಶಮಿಯಂದೇ ಅವತರಿಸಿದರೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. 'ಜಾತೋ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೇಲಾಯಾಂ ಬುಧವಾರೇ ಮರುತ್ತನುಃ' ಎಂಬುದರಿಂದ ಬುಧವಾರದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ದಿವಸ ಅವತರಿಸಿದರು ಎಂದೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳ ತನಕ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು? 'ಏಕೋನಾಶೀತಿವರ್ಷಾಣಿ ನೀತ್ವಾ ಮಾನುಷದೃಷ್ಟಿಗಃ' ಪಿಂಗಲಾಬ್ದೇ ಮಾಘಶುದ್ಧನವಮ್ಯಾಂ ಬದರೀಂ ಯಯೌ॥ ಒಟ್ಟು ೭೯ ವರ್ಷಗಳ ತನಕ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು. ಪಿಂಗಳ ಸಂವತ್ಸರ ಮಾಘ ॥ಶುದ್ಧ॥ ನವಮಿಯಂದು ಬದರೀಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. **ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಅವತರಿಸಿ ಎಷ್ಟು ವರ್ಷ ಸಂದವು?** 'ತ್ರಿಶತಾಬ್ದೋತ್ತರಚತುಃಸಹಸ್ರಾಬ್ದೇಭ್ಯ ಉತ್ತರೇ । ಏಕೋನಚತ್ವಾರಿಂಶಾಬ್ದೇ ವಿಲಂಬಿಪರಿವತ್ಸರೇ । ಎಂದು ಅಣುಮಧ್ವವಿಜಯ ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕಲಿಯುಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ

೪೩೩೯ ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಅವತರಿಸಿದರು. ಈಗ ೫೧೧೭ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದಿವೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಇಂದಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಅವತರಿಸಿ ೭೭೮ ವರ್ಷಗಳಾದವು, ಇದು ೭೭೯ನೇ ವರ್ಷ. ಅಥವಾ ಆಚಾರ್ಯರು ಅವತರಿಸಿದ್ದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೮ ರಲ್ಲಿ ಈಗ ೨೦೧೬. ಅಂದರೆ ೭೭೮ ವರ್ಷಗಳು ಎಂಬ ಲೆಕ್ಕ ಈಗ ಖಚಿತ. **ಆಚಾರ್ಯರು ಅವತರಿಸಿದ ಸ್ಥಳ?** ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ೮, ೧೦ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಪಾಜಕಕ್ಷೇತ್ರ. **ಆಚಾರ್ಯರು ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ್ದು ನಮ್ಮ ಹೆಮ್ಮೆಯಲ್ಲವೇ?** ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೆ ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಬೆಳಕನ್ನು ಹರಿಸಿದ ಜ್ಞಾನಸೂರ್ಯರು ಉದಿಸಿದ್ದು ಪವಿತ್ರ ಪಾಜಕದಲ್ಲಿ. ರಾಮನ ದೂತರಾಗಿ ಹನುಮಂತದೇವರೂ ನೆಲೆಸಿರುವುದೂ ಕೂಡ ಇದೇ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಂಪೆಯಲ್ಲಿ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಇಂಥ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿತು ಕನ್ನಡದ ಜನ ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡಬೇಕು. **ಆಚಾರ್ಯರ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಮಧ್ಯಗೇಹಭಟ್ಟರು ಅಲ್ಲವೇ?** ಮಧ್ಯಗೇಹ ಎಂದರೆ 'ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮನೆ ಇರುವವರು' ಎಂದಷ್ಟೇ ಅರ್ಥ. ಇದು ನೇರವಾದ ಹೆಸರಲ್ಲ. ಬಂಧುಗಳ, ಪರಿಚಿತರ ಬಳಕೆಯ ಹೆಸರು. **ಕೆಲವರು ತಂದೆ ನಾರಾಯಣಭಟ್ಟ ತಾಯಿ ವೇದವತೀ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮಧ್ವವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲವೆ?** ಹೌದು; ಆದರೆ ಅನೇಕ ದಾಸರ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವೇದವತಿಯೇ ತಾಯಿಯೆಂದು ನಾರಾಯಣಭಟ್ಟರೇ ತಂದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಪ್ರಬಲ ಸಂಪ್ರದಾಯವೂ ಇದೆ. ಆಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದು ೯ ನೇವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲವೆ? ಸುಮಾರು ೮, ೯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ. ವಿರಕ್ತರಾಗಿ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು. ಆದರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗ ಹುಟ್ಟುವ ತನಕ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಅನಂತರ ೧೧ನೇ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಭೂಸುರೇಂದ್ರೋಪನೀತೋ ಯಸ್ತತ ಏಕಾದಶಾಬ್ಧಕೇ । ಸೌಮ್ಯೇ ಜಗ್ರಾಹ ಭಗವಾಂಸ್ತುರೀಯಾಶ್ರಮಮುತ್ತಮಮ್ । **ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮದ ಬಳಿಕ ವಾಸುದೇವನಿಗೆ ಇಟ್ಟ ಹೆಸರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಎಂದಲ್ಲವೆ?** ಸಂನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಯುತಪ್ರಜ್ಞರು ಇಟ್ಟ ಹೆಸರು ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞ, ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದ ನಂತರ 'ಆನಂದತೀರ್ಥ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಿದರು. ಸ್ವತಃ ಆಚಾರ್ಯರೇ ತಮಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ವೇದದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ 'ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪ್ರಚುರಗೊಳಿಸಿದರು. **ಇವರ ಗುರುಗಳ ಹೆಸರು ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು ಅಲ್ಲವೆ ?** ಇವರು ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರಾದ್ದರಿಂದ ಇವರ ಗುರುಗಳ ಹೆಸರು ಅಚ್ಯುತಪ್ರಜ್ಞ. ಅವರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಸತ್ಯಪ್ರಜ್ಞರ ಹೆಸರೂ ಸಹ ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರ. ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅಚ್ಯುತಪ್ರಜ್ಞರು ಎಂದು ನಾರಾಯಣಪಂಡಿತರೇ ತಮ್ಮ

ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವೇದಾಂಗತೀರ್ಥರೂ ಕೂಡ ಅಚ್ಯುತಪ್ರಜ್ಞ ಎಂದೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. **ನಾರಾಯಣ ಪಂಡಿತರ ಕೃತಿಗೆ 'ಸುಮಧ್ವವಿಜಯ' ಎನ್ನಬೇಕೋ 'ಶ್ರೀಮಧ್ವವಿಜಯ' ಎನ್ನಬೇಕೋ?** ಮಧ್ವವಿಜಯ ಎನ್ನಿರಿ. ಈ ಹೆಸರಿನ ಬಗ್ಗೆ ಯಾರಲ್ಲೂ ವಿವಾದವಿಲ್ಲ. **ಕೇವಲ ಅದ್ವೈತಮತದ ನಿರಾಕರಣೆಗಾಗಿ ವಾಯುದೇವರೇ ಏಕೆ ಅವತರಿಸಬೇಕಿತ್ತು? ಉಳಿದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇದೆ ಅಲ್ಲವೆ?** ಅದ್ವೈತಾದಿಸಕಲದುರ್ಮತಖಂಡನಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ವೈಷ್ಣವಮತಸಂಸ್ಥಾಪಕರಾಗಿ ಜಗದ್ಗುರು ಪದವಿಗೆ ಅರ್ಹರಾದವರು ವಾಯುದೇವರು ಮಾತ್ರ. ಉಳಿದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕಲಿಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರಲಿಪ್ಸಾ ಇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಕಲಿಬಾಧೆಗೆ ಒಳಗಾಗದ ಜೀವೋತ್ತಮರೆಂದರೆ ವಾಯುದೇವರು ಮಾತ್ರ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರೇ ಅವತರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. **ಜಗದ್ಗುರುವಾಗಲು ಕಲಿಬಾಧೆ ಏಕೆ ಇರಬಾರದು?** ಕಲಿಬಾಧೆ ಇದ್ದರೆ ವಿಪ್ರಲಿಪ್ಸಾ ಬರುತ್ತದೆ. ರುದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ವಿಷ್ಣುಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ; ನಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆ ರುದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಅವತರಿಸಿ ಸರ್ವಮೂಲ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪಾಶುಪತಾದಿಶಾಸ್ತ್ರಗಳಂತೆ ನಮಗೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಶಂಕೆ ಬರುವ ಸಂಭವವಿತ್ತು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಕಲಿಬಾಧೆ ಹೊಂದಿರಬಾರದು. ಅಂಥವರು ಮಾತ್ರ ಜಗದ್ಗುರುಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯ. **ಹಾಗಾದರೆ ಇಂದು ನೂರಾರು ಸಂತರು ಜಗದ್ಗುರು ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಅವರನ್ನು ನಾವು ಜಗದ್ಗುರು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಬಾರದೆ?** ಅವರ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವರು ಗುರು. ಚತುರ್ದಶಲೋಕಗಳಿಗೆ ಅವರು ಗುರುಗಳಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಯಾರು ಸಂಶಯ ವಿಪರೀತಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಹೊಂದದೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಸಂಶಯ ಹಾಗೂ ವಿಪರೀತಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಿರುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಮಾತ್ರ ಜಗದ್ಗುರುಗಳಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ. ಇಂಥ ಜಗದ್ಗುರುತ್ವ ಪದವಿಗೆ ಅರ್ಹರಾದವರು ವಾಯುದೇವರು ಮಾತ್ರ. ರುದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೂ ಅಲ್ಲ. ಕಿಮುತ ಹುಲು ಮಾನವರು!! **ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಗುರುಗಳಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಗುರುಗಳಾಗಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ ?** ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರೇ ಗುರುಗಳು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರೇ ಗುರುಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರ

ಬಗ್ಗೆ ಹಿಂದಿನ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾಗಿದೆ. **ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವವರು ಮನುಷ್ಯರು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲವೆ?** ಸರ್ವಥಾ ಅಲ್ಲ. ಸನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳು ಶೇಷಾದಿದೇವತೆಗಳು ಕೂಡ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥದ ಪಾಠವನ್ನು ಕೇಳಲು ಅತ್ಯಂತ ತವಕವುಳ್ಳವರಾಗುವರು. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯಂದಿರಿಗೆ ಪಾಠ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಗಗನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಬಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಾಠ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಮಧ್ವವಿಜಯ ಬಣ್ಣಿಸಿದೆ. **ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳನ್ನು ಆಚಾರ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಗೃಹಸ್ಥರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಚಾರ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯುವ ವಾಡಿಕೆ ಇದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಏಕೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಎಂದು ಕರೆಯಬೇಕು?** ಆಚಿನೋತಿ ಹಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಾನ್ ಆಚಾರಾನ್ ಗ್ರಾಹಯತ್ಯುತ । ಸ್ವಯಮಾಚರತೇ ಯಸ್ತು ತಮಾಚಾರ್ಯಂ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ॥ ಸಮಗ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅದರ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೂ ಉಪದೇಶಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಚಾರ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಗುಣ ಇರುವ ಯಾರನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ 'ಆಚಾರ್ಯ' ಎನ್ನಬಹುದು. ಇಂಥ ಆಚಾರ್ಯತ್ವ ಎಂಬ ಗುಣವು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇರುವುದು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. **ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಪರಮಹಂಸರಾಗಿಯೇ ಏಕೆ ಜಗದ್ಗುರುಗಳಾದರು? ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಆಗಬಹುದಿತ್ತಲ್ಲವೆ?** ಸಮಸ್ತಲೋಕವು ಪರಮಹಂಸಪದವಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅನೇಕ ಅಯೋಗ್ಯರು ಪರಮಹಂಸಪದವಿಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದ್ದರು, ತಮ್ಮ ಶೀಲವೆಂಬ ಗುಣದಿಂದ ಆ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಶುದ್ಧವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಾಯುದೇವರು ಪರಮಹಂಸರಾದರು. ಇದರಿಂದ ಆ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯ ಎಂಬ ಪದವಿಗೆ ದುಷ್ಟರ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಉಂಟಾದ ದೋಷವು ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಯಿತು. ಲೋಕದ ಜನತೆಗೆ ನಿಜವಾದ ಪರಮಹಂಸರು ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು. **ಈಗಿನ ಪರಮಹಂಸರು ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನ್ನು ನೀಡಿದಾಗ ಎಷ್ಟೊಂದು ಫಲಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತಿವೆ ! ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ನೀಡಿದ ಫಲಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಉಲ್ಲೇಖವೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ?** ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವರು ಕೈಯಿಂದ ಏನೇ ನೀಡಿದರೂ ಅದು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತರು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ - ಸ್ಪೃಷ್ಟಂ ಕರೇಣ ವಿಷಮಪ್ಯಮೃತಾಯ ದೃಷ್ಟಂ ಯಸ್ಯೋದಯಃ ಸ ಭಗವಾನ್ ಯದು ರಾತಿ ಕಿಂಚಿತ್।

ತದ್ ಭೇಷಜಂ ಗದವತಾಂ ಪ್ರತಿಕ್ಲೃಪ್ತಮಾಯುರ್ವೇದೇ ಸುಸಿದ್ಧಮಮುನೇತ್ಯ-ವಿಚಾರ್ಯಮೇತತ್ ॥ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟುವುದರಿಂದಲೇ ಹಾಲಾಹಲವಿಷವೂ ಸಹ ಅಮೃತವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಅದೇ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಈಗ ಮಧ್ವರೂಪದಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟರಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಷಡ್ಗುಣಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಇವರು ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ನೀಡುವ ಫಲ-ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳೂ ಸಹ ಅಮೃತದಂತೆ ಓಷಧಿ ಆಗುವುದನ್ನು ನಾವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ಓಷಧಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆಯೋ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈ ವಾಯುದೇವರೇ ಚರಕ-ಸುಶ್ರುತಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯಾಮಕರಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. **ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ದ್ವೈತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಜ್ಯೌತಿಷಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದ ಷಡಂಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಕರ್ಮಸೂತ್ರ, ಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರ, ಕಲ್ಪಸೂತ್ರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರಿವಿತ್ತು ಎನ್ನಲು ಎಲ್ಲೂ ಆಧಾರವಿಲ್ಲವಲ್ಲ?** ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಕೂಡ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತರೇ 'ಜ್ಯೌತಿಷಶಾಸ್ತ್ರಂ ಯದೇತಂ ಭವತಿ ಭುವಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಯತೀತೇ ಚ ಸಾಕ್ಷಾತ್' ಎಂಬುದಾಗಿ ಜ್ಯೌತಿಷಶಾಸ್ತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಮಾಹಿತಿ ಇರುವವರು ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಮಾತ್ರ ಎಂದು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕರ್ಮಸೂತ್ರ, ಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರ, ಕಲ್ಪಸೂತ್ರಗಳನ್ನು, ಶಿಷ್ಯಂದಿರು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸ್ವತಃ ತಾವೇ ರಚನೆ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೂಡ 'ಕರ್ಮಣಾಂ ಸತ್ಪ್ರಯೋಗಂ ನ್ಯಾಯಾನಾಂ ಸೂತ್ರಜಾತಂ ಯದಿ ಚ ಬುಧಜನೈರರ್ಥ್ಯತೇ ಕಿಂ ನ ಕುರ್ಯಾತ್' ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಸರ್ವಜ್ಞಮನ್ಯಮನವೇಕ್ಷ್ಯ ಸಕಾರ್ಯವೀರ್ಯಂ ಸ್ಮೇರಾನನೋ ಭುವನಜೀವನಮಾಬಭಾಷೇ' 'ಸರ್ವದಾ ಸದಸಿ ಸರ್ವಬುಧಾನಾಂ ಸರ್ವವಿದ್ಯತಿರಿತಿ ಪ್ರಥಿತೋಽಭೂತ್' ಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಸರ್ವಜ್ಞರೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ತಿಳುವಳಿಕೆಯೂ ಇದೆಯೆಂಬುದು ದೃಢಪಡುತ್ತದೆ. **ವಾಯುದೇವರು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ್ದು ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ?** ಮಧ್ವವಿಜಯ ಹೇಳುವಂತೆ 'ಸರೂಪ್ಯಪೀಠೇ ವಿಷ್ಣುಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತಾಸನದಲ್ಲಿ ಧರೆಗಿಳಿದರು. ಅನಂತರ ಪಾಜಕಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಆಗತಾನೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಶಿಶುವಿನ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವವನ್ನು ಸೆಳೆದು ತಾನು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. **ವಾಸುದೇವನು ಗುರುಕುಲವಾಸವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಿದನೋ ಅಥವಾ ಅರ್ಧದಲ್ಲೇ**

ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾದನೋ? ೧೦ನೇ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗುರುಕುಲವಾಸ ಮುಗಿದಿತ್ತು, ೧೧ನೇ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ತೆರಳಿದ. **ಬಾಲಯತಿಯಾದ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಪಾಠಪ್ರವಚನವನ್ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದರು?** ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತಮತವನ್ನೇ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಒಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂಕರ ಭಾಷ್ಯದ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಅನ್ವಯವೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಅನೇಕ ಪ್ರಬಲದೋಷಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಸಮಸ್ತ ಸಭೆಯನ್ನೇ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸಿದರು. **ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಪಟುಗಳಾಗಿದ್ದು ಯಾವಾಗ?** ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ೧೧ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲೇ, ವಾಸುದೇವಪಂಡಿತನೆಂಬ ತಾರ್ಕಿಕ-ಶಿರೋಮಣಿಯನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡೆದು ತಮ್ಮ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ಪಟುತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ವಾದಿಸಿಂಹ, ಬುದ್ಧಿಸಾಗರರು ವಾಕ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸೋತು ಅಂದು ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣದಂತೆ ರಾತ್ರಿಯೇ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದರು. **ಅಚ್ಯುತಪ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ವಾಯುದೇವರೆಂಬ ವಿಷಯ ತಿಳಿದಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ?** ಸ್ವತಃ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರೇ ಒಮ್ಮೆ ಇನ್ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಬಾಳೆಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಅಚ್ಯುತಪ್ರಜ್ಞರು ಅಚ್ಚರಿಪಟ್ಟರು. ಆಗ ಸ್ವತಃ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರೇ, ದೇವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ತಮಗಿದೆ ಎಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ಜೀವೋತ್ತಮರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು, ಆಗ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು ಇವರು ವಾಯುದೇವರೆಂದು. **ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಸಂಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಉಳಿದ ವಾದಿಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು?** ಒಮ್ಮೆ ಸಂಚಾರದಲ್ಲಿರುವಾಗ ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮಕ್ಕೆ ನೂರು ಅರ್ಥಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದರು, ಆ ನೂರು ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿರೆಂದು ಸಭಾಸದರು ಕೇಳಿದಾಗ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋದರು. ನೂರು ಅರ್ಥ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸುವ ಮೊದಲೇ ಪುನಃ ಹೇಳಲುಬಾರದ ಸಮಸ್ತ ಪಂಡಿತರು ಸೋತರು. ಹೀಗೆ ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮಕ್ಕೆ ೧೦೦ ಅರ್ಥಗಳು, ಭಾರತ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ೧೦ ಅರ್ಥಗಳು, ವೇದಗಳಿಗೆ ೩ ಅರ್ಥಗಳು ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು. **ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಮೊದಲು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥ?** ಭಗವದ್ಗೀತೆಗೆ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಥಮಗ್ರಂಥ. ಇದರ ಸಮರ್ಪಣೆಗಾಗಿ ಬದರಿಯಾತ್ರೆಗೆ ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಹೊರಟರು. ನಾರಾಯಣದೇವರು ಇದರಿಂದ ಸಂತೃಪ್ತರಾಗಿ ಮಂಗಳ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ 'ಶಕ್ತಿತಃ' ಪದದ ಬದಲು 'ಲೇಶತಃ' ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿ, ಶ್ಲಾಘಿಸಿದರು. **ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಯಾವಾಗ ರಚನೆ ಮಾಡಿದರು?** ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ

ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರು ನರನಾರಾಯಣದೇವರ ಬಳಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ನರನಾರಾಯಣರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯರಚನೆ ಮಾಡಲು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ತಿರುಗಿಬಂದು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದ ರಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. **ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಮೊದಲು ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ್ದು ಬದರಿಗೆ ಅಲ್ಲವೆ?** ಇಲ್ಲ. ಮೊದಲು ರಾಮೇಶ್ವರದ ತನಕ ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಅನಂತರ ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದು ಗೀತಾಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚನೆಮಾಡಿ, ತರುವಾಯ ಉತ್ತರಭಾರತಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬದರಿಗೆ ಸಾಗಿದರು. **ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಆಸೇತುಹಿಮಾಚಲದ ತನಕ ವಿಷ್ಣುಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದರು ಅಲ್ಲವೆ?** ಹೌದು, ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಗೋದಾವರಿತೀರದಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತಮತದ ಪ್ರಕಾಂಡ ಪಂಡಿತರಾದ ಶೋಭನಭಟ್ಟರು ಕೂಡ ಆಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದರು. **ಸಂಚಾರದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಪಡೆದ ಸಂಪತ್ತೇನು?** ನಾನಾದೇಶದ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಪಡೆದದ್ದೇ ಇವರ ಸಂಪತ್ತು. ಉತ್ತಮ ಜೀವರಿಗೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ಮರಳಿ ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದರು. ಇಂಥ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಂಡು ಅಚ್ಯುತಪ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಅವರು ಕೂಡ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ತತ್ವವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರು. **ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಉಡುಪಿಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದರು?** ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯರಿಗೆ ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣಾದಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಘ್ನಗಳು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿವೆಯೋ ಅದರ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಿದರು. **ಒಮ್ಮೆ ಪಶ್ಚಿಮಸಮುದ್ರದ ತೀರದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಆಹ್ನಿಕಕ್ಕೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದರು. ಹಡಗು ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ದಿಕ್ಕು ಕಾಣದಂತಾಯಿತು. ಆಗ ಶಾಟಿಯ ಆಡಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ ದಡಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಸರ್ವಸ್ವ ಕೊಡಲು ಆ ಅಂಬಿಗ ಮುಂದಾದ, ಆದರೆ ಗೋಪಿಚಂದನದ ಹೆಂಟೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಅದರೊಳಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಇದ್ದನು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸರಿಯಾದ ಕಥೆಯೇ ?** ಈ ಕಥೆಯು ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದು ಪ್ರಮಾಣವೇ. ಅನೇಕ ದಾಸವರೇಣ್ಯರು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಹಾಡಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಕಟ್ಟುಕಥೆ ಎನ್ನಲಾಗದು. ಆದರೆ ಫಲಿಮಾರುಮಠದ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ೧೮ನೇ ಶತಮಾನದ

ರಘುವರ್ಯತೀರ್ಥರು, ಅಣುಮಧ್ವ-ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ - 'ದ್ವಾರಕಾಯಾಂ ರುಗ್ಮಿಣೀವನಾಖ್ಯಪ್ರದೇಶೇ ಗೋಪಿಚಂದನಮಧ್ಯೇ ಲಗ್ನಾಂ ಗೋಪಿಚಂದನಬುದ್ಧ್ಯಾ ಸಾಂಯಾತ್ರಿಕೈರಾನೀತಾಂ ರೂಪ್ಯಪೀಠಸಮಿಪೇ ಪ್ಲವೇ ಭಿನ್ನೇ ಜಲಧೌ ಮಗ್ನಾಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪ್ರತಿಮಾಮಾನೀಯ..... ಮಠೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಯಾಮಾಸ' ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ರುಗ್ಮಿಣಿ ವನವೆಂಬ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಚಂದನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆಯು ಸೇರಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಗೋಪಿಚಂದನ ಎಂಬ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಹಡಗಿನಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತು ತಂದರು, ರೌಪ್ಯಪೀಠದ ಹತ್ತಿರ ಇರುವ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಆ ಹಡಗು ಮುಳುಗಿತು. ಕೃಷ್ಣಪ್ರತಿಮೆಯು ಕೂಡ ಮುಳುಗಿತು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಕಡಲ ತಳ ಸೇರಿದ ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತಂದು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದರು ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಇವರ ಮಾತಿಗೆ ಇವರಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳಿದಂತೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿಯಬೇಕು.**ಆಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲೀಮ್‌ಮತ, ಕ್ರೈಸ್ತಮತಗಳು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಇದ್ದವೆ?** ಉತ್ತರಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹಲವೆಡೆ ಮುಸ್ಲೀಮ್‌ಮತ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿತ್ತು ಎನ್ನಲು ಸ್ಪಷ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಮತ್ತು ಜಲಾಲ್ ಉದ್ದೀನ್ ಖಿಲ್ಜಿ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನ್ ಖಿಲ್ಜಿ ಅದೇ ಕಾಲದ ಮುಸ್ಲೀಮ್ ದೊರೆಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಭೇಟಿಯಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. **ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನ್ ಖಿಲ್ಜಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡಿದ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಏನು ಆಧಾರ?** ಮಧ್ವವಿಜಯದ ಹತ್ತನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ 'ಸತ್ವರಕರಾಜ- ಪುರುಷಾನುಚಿತವಾಚಾ' ಎಂಬುದಾಗಿ ತುರುಷ್ಕರಾಜನ ಭಟರ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡಿ ಮುಂದೆ ತುರುಷ್ಕರಾಜನ ಬಳಿಯು ಮಾತನಾಡಿದರು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ತ್ವರಕರಾಜ ಎಂದರೆ ಮುಸ್ಲೀಮ್ ರಾಜ ಎಂದರ್ಥ. **ಯಾವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿದರು?** ಭಗವಂತನ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಲು ಭಾಷೆ ಯಾವುದಾದರೇನು ! ಎಂಬ ನೀತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪರ್ಷಿಯನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಉತ್ತರಿಸಿದರು - ಜಗತ್ತನ್ನು ಬೆಳಗುವ ಆ ಏಕೈಕ ದೇವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಾವು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದರು. **ಬೇರೆ ಯಾವ ಮತಗಳು ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದವು?** ಇಸ್ಲಾಮ್‌ಮತ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕ್ರೈಸ್ತಮತವು ಕೂಡ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಆವರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜೈನಮತ, ವೀರಶೈವಮತಗಳು, ಆಗ ಬೇರೂರುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಮಗ್ರ ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ

ಅದ್ವೈತಮತವೇ ಉಸಿರಾಡುತ್ತಿತ್ತು. **ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಕೇವಲ ಅದ್ವೈತಮತವನ್ನೇ ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಉಳಿದ ಮತಗಳನ್ನೇಕೆ ನಿರಾಕರಿಸಲಿಲ್ಲ?** ತತ್ವವಾದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧಮತಗಳನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಷ್ಣುಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ, ವಾಯುಜೀವೋತ್ತಮತ್ವ, ಪಂಚಭೇದ, ತಾರತಮ್ಯ ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿದರು. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಕೂಡ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡಿದರು. **ಹಾಗಾದರೆ ಅದ್ವೈತಮತ ನಿರಾಕರಣೆಗಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಅವತರಿಸಿದರೆಂದು ಏಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ?** ವೇದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಒಪ್ಪುವ ನಾಟಕವಾಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಒಪ್ಪುವೆವೆಂದು ಹೊರಗೆ ಹೇಳಿ, ಒಳಗೇ ನಿರ್ಗುಣನೆಂದು ಬೋಧಿಸಿ ಬಹಳ ಕುತಂತ್ರದಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯವರಂತೆ ಸೋಗು ಹಾಕಿ ಮೋಸ ಮಾಡುವುದು ಅದ್ವೈತಮತ. ಬಹಳ ಅಪಾಯಕಾರಿ. ಅದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವುದು ಮೊದಲ ಕರ್ತವ್ಯ. ಮತ್ತು ದ್ವೈತಮತ ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದೆಲ್ಲವೂ ಅದ್ವೈತಮತದಲ್ಲೇ ಸೇರುತ್ತವೆ ಒಂದಲ್ಲಾ ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ಅದ್ವೈತಕ್ಕೆ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಶರಣಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅದ್ವೈತಮತ ಒಂದನ್ನು ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ಮತಗಳು ಧೂಳೀಪಟವಾಗುತ್ತವೆ. **ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರೊಬ್ಬರನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಏಕೆ?** ಈ ಭಾವನೆ ಪೂರ್ಣ ತಪ್ಪು. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಒಮ್ಮೆಯೂ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಹೆಸರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಅವರು ಯಾವ ಮತಾಚಾರ್ಯರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಪಂಚಭೇದ ತಾರತಮ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮೇಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ವಿಷಯವನ್ನಷ್ಟೇ ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡುವುದು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಮುಖ್ಯಗುರಿ. ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ. **ಆಚಾರ್ಯರು ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಿದ್ಧಾಂತ ತಲುಪುವುದು ಹೇಗೆ ?** ಇದಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರೇ ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉದ್‌ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಬರೆದರು. ಇದರಿಂದ ದಾಸಪಂಥವನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದರು. ಹೃಷಿಕೇಶತೀರ್ಥರು ಹಾಗೂ ನರಹರಿತೀರ್ಥರು ಆ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೇಸರರಾಗಿದ್ದರು.

ತರುವಾಯ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು, ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರು, ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು, ಬಹಳ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಆ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು. ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಸಪಂಥ ದಾಸಪಂಥಗಳೆರಡು ವಿಷ್ಣುಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ- ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯು ಬೆಳೆದವು, ಪುರಂದರದಾಸರು, ಕನಕದಾಸರು, ವಿಜಯದಾಸರು, ಗೋಪಾಲದಾಸರು, ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು, ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲೇ ಮುಂದುವರೆದು ವೇದಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿದರು, ಇದೆಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಕೊಡುಗೆ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾರದ್ದೂ ಅಲ್ಲ. **ಮಧ್ವವಿಜಯದ ಸಾರಸಂಗ್ರಹವೇನು ?** ನ ಮಾಧವಸಮೋ ದೇವೋ ನ ಚ ಮಧ್ವಸಮೋ ಗುರುಃ। ನ ತದ್ವಾಕ್ಯಸಮಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ನ ಚ ಮಧ್ವಃ ಸಮಃ ಪುಮಾನ್ ॥ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಸಮಾನನಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ದೇವನಿಲ್ಲ. ಮಧ್ವರಿಗೆ ಸಮರಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಗುರುವಿಲ್ಲ. ಅವರ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದ ಪುರುಷನಿಗೆ ಸಮಾನನಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪುರುಷನಿಲ್ಲ. ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ವತಃ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯಂದಿರಿಗೆ ಕಾಷ್ಠಮೌನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ - 'ನೇದೃಶಂ ಸ್ಥಲಮಲಂ ಶಮಲಘ್ನಂ ನಾಸ್ಯ ತೀರ್ಥಸಲಿಲಸ್ಯ ಸಮಂ ವಾಃ। ನಾಸ್ತಿ ವಿಷ್ಣುಸದೃಶಂ ನನು ದೈವಂ ನಾಸ್ಮದುಕ್ತಿಸದೃಶಂ ಹಿತರೂಪಮ್॥' ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಮವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ. ಗಂಗಾಜಲಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ತೀರ್ಥವಿಲ್ಲ. ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸಮಾನನಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ದೇವನಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಮಾತಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಹಿತನುಡಿಯಿಲ್ಲ. ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ತತ್ವವೇ ಪರಮಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಇದುವೇ ನಾರಾಯಣ ಪಂಡಿತರು ರಚಿಸಿದ ಮಧ್ವವಿಜಯದ ಸಾರಸಂಗ್ರಹ. ಇದನರಿತು ಜೀವನವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. **ಮಧ್ವರೇ ಗುರುಗಳಾದ ಭಾಗ್ಯವೇನು?** ಸತಿಯ ಜಠರದೊಳವತರಿಸಿ ಭಾರತೀರಮಣ ಮಧ್ವಾಭಿಧಾನದಿ ಚತುರದಶಲೋಕದೊಳು ಮೆರೆದ ಅಪ್ರತಿಮಗಭಿವಂದಿಸುವೆ. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಣಿಮಂತನೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ದುಷ್ಟರು ಹುಟ್ಟಿ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಕುಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಆಗ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಾಚಾರ್ಯರಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಮಧ್ಯಗೇಹಭಟ್ಟರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದರು. 'ಮಧ್ವ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಹದಿನಾಕು ಲೋಕದಲ್ಲೇ ಮೆರೆದರು. ಹೀಗೆ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕೇವಲ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಏಕೈಕ ಗುರುವಲ್ಲ. ಹದಿನಾಕು ಲೋಕಗಳ

ಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಚತುರ್ದಶಲೋಕ ಗುರುಗಳು ನಮ್ಮ ಈ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳಾಗಿ ದೊರೆತದ್ದು ಸಾವಿರಾರು ಜನ್ಮಗಳ ಸುಕೃತದ ಫಲವೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಧನ್ಯರಾಗೋಣ. **ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಕಥೆಯೇನು?** ಮಧ್ಯಗೇಹಭಟ್ಟರು ಸತ್ಪುತ್ರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರನನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅಖಂಡವಾಗಿ ಸೇವೆಗೈದರು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಜಗದ್ಗುರುಗಳಾದ ವಾಯುದೇವರೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದರು. ಮಧ್ಯಗೇಹದಂಪತಿಗಳು ಆ ಶಿಶುವಿಗೆ 'ವಾಸುದೇವ' ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು. ವಾಸುದೇವನು ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ಹುರುಳಿ ತಿಂದು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಮೂರು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ತಂದೆ, ತಾಯಿಗಳಿಂದ ಕಣ್ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶವನ್ನು ದಾಟಿ, ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರನ ಬಳಿ ತೆರಳಿದನು. ತಂದೆ ಮಾಡಿದ ಸಾಲವನ್ನು ಹುಣಸೆ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ತೀರಿಸಿದನು. ಆ ಮಗುವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಕಚ್ಚಲು ಮಣಿಮಂತನು ಹಾವಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಹೆಬ್ಬೆಟ್ಟಿನಿಂದ ತುಳಿದು ಕೊಂದನು. ಐದನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸವಾಯಿತು. ಯೋಗ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಪನಯನವೂ ಆಯಿತು. ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುಕುಲವಾಸವೇ ಮುಗಿಯಿತು. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಸನ್ನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ವಾಸುದೇವನೇ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞನಾದನು. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ವರ್ಷದ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಮಾಡಲು ತವಕ ಉಂಟಾದಾಗ ಗಂಗಾದೇವಿಯೇ ಮಧ್ವಸರೋವರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದಳು. ವಾದಿಸಿಂಹ ಹಾಗೂ ಬುದ್ಧಿಸಾಗರರೆಂಬ ಅದ್ವೈತ ಪಂಡಿತರನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದರು. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಅನಂತರ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಉತ್ತರಭಾರತದ ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯವನು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ದೊಡ್ಡ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಅಪೂರ್ವ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ ಬಳಿ ಉಪದೇಶ ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. ಪುನಃ ಆಗಮಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ಅದ್ವೈತ ಮತ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ದುರ್ಮತಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ, ವೈಷ್ಣವಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಿದರು. ವಿಷ್ಣುವೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ವಾಯುದೇವರು ಜೀವೋತ್ತಮರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪಂಚಭೇದಗಳು ಸತ್ಯವಾಗಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ

ತಾರತಮ್ಯವಿದೆ. ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ತಾರತಮ್ಯವಿದೆ. ಸಮಗ್ರ ವೇದದಿಂದ ಪರಮಮುಖ್ಯವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದವನು ಮಹಾವಿಷ್ಣು ಮಾತ್ರ. ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದರು. ಈ ತತ್ವವಾದವನ್ನು ನಾನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ಕೂಡ ಶ್ರುತಿ-ಸ್ಮೃತಿ, ಬ್ರಹ್ಮಮೀಮಾಂಸಾಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ್ದೇ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಸಾಬೀತು ಮಾಡಿದರು. ಇಂಥ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳು. ಎಂದೆಂದೂ ಇವರೇ ನಮ್ಮ ಉದ್ಧಾರಕರು.

ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳೆಂದರೆ? ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ರಚನೆ ಮಾಡಿದ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. **ಇವು ಎಷ್ಟು ? ಕರಾರುವಾಕ್ಕಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕಷ್ಟ. ಹಾಗಾದರೆ ೩೭ ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ನೀವು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲವೆ?** ಯಾರು ೩೭ ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೋ ಅವರೂ ಕೂಡ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳಿವೆ ಎಂದೇ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ತುಂಬಾ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ನಮಗೆ ದೊರೆತದ್ದು ೩೭ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. **ನಿಮ್ಮ ಈ ಮಾತಿಗೆ ಏನು ಆಧಾರ?** ನಾನಾಸುಭಾಷಿತಸ್ತೋತ್ರಗಾಥಾದಿಕೃತಿಸತ್ಕೃತೀಃ। ತ್ವಯಿ ರತ್ನಾಕರೇ ರತ್ನಶ್ರೇಣೀರ್ವಾ ಗಣಯಂತಿ ಕೇ ॥(ಮ-ವಿ-15-84) ನಾರಾಯಣಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಲು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯಂದಿರು ಲಿಪಿಬದ್ಧ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಇನ್ನು ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಲಿಪಿಬದ್ಧ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. **ನಮಗೆ ದೊರೆತ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿವಕ್ಷಿಸಿ 37 ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲವೆ ?** ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗ್ರಂಥಗಳು ದೊರೆತಾಗ ಒಪ್ಪುವ ವಿಶಾಲ ಭಾವನೆ ಬೇಕು. **ಹೃಷೀಕೇಶತೀರ್ಥರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ 51 ಗ್ರಂಥಗಳು ದೊರೆತಿವೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆ ಉಳಿದ 14 ಗ್ರಂಥಗಳು ಯಾವುದು ?** ಕಂದುಕಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಸೇರಿ 38 ಗ್ರಂಥಗಳು ಎಂಬುದು ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ವಾಡಿಕೆ. ಇದರ ಜೊತೆ ನ್ಯಾಸಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ತಿಥಿನಿರ್ಣಯಗ್ರಂಥಗಳು ಹೊಸದಾಗಿ ದೊರೆತಿವೆ, ಆಗ 40 ಗ್ರಂಥಗಳಾದವು, ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿದಾಗ 51 ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆದರೆ ನಾರಾಯಣಪಂಡಿತರು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರನ್ನು

'ಶತಗ್ರಂಥಕರ್ತೃ' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅಥವಾ ಹಿಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ 'ಅಸಂಖ್ಯಗ್ರಂಥಕರ್ತೃ' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. **ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನಾರಾಯಣಪಂಡಿತರು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ?** ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಒಂಬತ್ತನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. **ಏನದು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ?** ಮೋಕ್ಷಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದೇ ಇದರ ಹೆಸರು. 'ಮಹಾನಂದತೀರ್ಥಸ್ಯ ಯೇ ಭಾಷ್ಯಭಾವಂ' ಎಂಬ ಮಧ್ವವಿಜಯಶ್ಲೋಕವು ಮೋಕ್ಷ ದೊರಕಬೇಕೆಂದರೆ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರ ತಿಳಿಯುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಎಂದಿದೆ. ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠಗ್ರಂಥವನ್ನು, ಬದರೀನಾರಾಯಣನ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ರಚನೆ ಮಾಡಿದರು. 21 ಕುಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಸಮಸ್ತ ವೈದಿಕವಾಙ್ಮಯವನ್ನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದರು, ಅಂಥ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ದೋಷಲೇಶಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಿ ಜೀವನದ ಮುಖ್ಯಸಾಧನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದರು. ಇದೇ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಪಾಠ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಸನಕಾದಿ ಋಷಿಗಳು, ಶೇಷಾದಿದೇವತೆಗಳು ಬಂದು ಶ್ರವಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. **ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತು ಯಾವುದು?** ಐತರೇಯೋಪನಿಷತ್ತು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ತುಂಬ ಇಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಅವತಾರಕಾರ್ಯ ಮುಗಿಸುವ ಕೊನೆಯ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ಅನಂತೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಉಪನಿಷತ್ತನ್ನು ಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಋಗ್ವೇದಶಾಖೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಪನಿಷತ್ತು. ನಾರಾಯಣತತ್ವದ ರಹಸ್ಯ ಇದರಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಉಪನಿಷತ್ತನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಋಷಿಪರಂಪರೆಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವರು. **ಹತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ವಿವರ ತಿಳಿಸಿರಿ?** 1. ಐತರೇಯೋಪನಿಷತ್ತು, 2. ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷತ್ತು - ಇದು ಶುಕ್ಲಯಜುರ್ವೇದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು, ಸೂರ್ಯದೇವನು ಇದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು, ಇದನ್ನು ಕಾಣ್ವೋಪನಿಷತ್ತು ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. 3. ಛಂದೋಗೋಪನಿಷತ್ತು- ಹಯಗ್ರೀವದೇವರ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಈ ಉಪನಿಷತ್ತನ್ನು ರಮೆಯು

ಶೇಷಶಾಯಿಯಾದಾಗ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಳು. 4. ತಲವಕಾರೋಪನಿಷತ್ತು - ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರರ ಸಂವಾದರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಇದು ಸಾಮಶಾಖೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. 5. ಕಾಠಕೋಪನಿಷತ್ತು - ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಚಿಕೇತನ ಕಥೆ ಇದರಲ್ಲಿದೆ. ಯಜುರ್ವೇದದ ಕಠಶಾಖೆಗೆ ಸೇರಿದೆ, 6. ತೈತ್ತಿರೀಯೋಪನಿಷತ್ತು - ಕೃಷ್ಣಯಜುರ್ವೇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇದರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಪಂಚರೂಪಗಳ ಉಪಾಸನೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿದೆ. ಆನಂದಮಯಾಧಿಕರಣವೇ ಮೊದಲಾದವು ಇದರ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. 7. ಆಥರ್ವಣೋಪನಿಷತ್ತು - ಅಥರ್ವವೇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದು. ಪರಾಪರವಿದ್ಯೆಗಳ ಚರ್ಚೆಗಾಗಿ ಇದು ಹೊರಟಿದೆ. 8. ಷಟ್‌ಪ್ರಶ್ನೋಪನಿಷತ್ತು - ಅಥರ್ವಶಾಖೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದೆ, ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಜೀವನು ದಾಸ್ಯಭಾವದಿಂದ ಇರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ. 9. ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ತು - ಶುಕ್ಲಯಜುರ್ವೇದಕ್ಕೆ ಇದು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದೆ ಅತ್ಯಂತ ಚಿಕ್ಕ ಉಪನಿಷತ್ತಾದರೂ ಕೂಡ ತತ್ವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಹತ್ವದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ. 10. ಮಾಂಡೂಕೋಪನಿಷತ್ತು - ಆಥರ್ವವೇದಶಾಖೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದೆ, ಭಗವಂತನ ರೂಪತ್ರಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಈ 10 ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಭಾಷ್ಯ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಉಪನಿಷತ್‌ಪ್ರಸ್ಥಾನ' ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ 10 ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯುವ ಮೂಲಕ, ಸಕಲ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. **ವೇದಪ್ರವಚನಾಚಾರ್ಯರೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ವೇದವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಯೇ?** ವೇದಾರ್ಥನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಋಗ್‌ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. 40 ಸೂಕ್ತಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಣೆ ಮಾಡಿ ಸಮಗ್ರ ವೈದಿಕ ವಾಙ್ಮಯಕ್ಕೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೂ ಉಪಸಂಹಾರ ವಾಕ್ಯವಿದ್ದರೆ ಋಗ್‌ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಸಂಹಾರವಾಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ವೇದಭಾಗಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದು ಅದು ನಮಗೆ ದೊರೆಯದೆ ಇರಬಹುದೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. **ಗೀತಾಪ್ರಸ್ಥಾನ ಎಂದರೆ ಯಾವ ಗ್ರಂಥಗಳು? ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇನು?** ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಮಾಡಿದ ಕೃತಿಯೇ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯ. ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ತೆರಳುವಾಗ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಕೊಂಡು ಹೋದ ಕಾಣಿಕೆಯೇ ಈ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯ. ಮತ್ತೊಂದು ಗೀತಾತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯ. ಗೀತೆಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವಂತೆ ವಿಭಿನ್ನರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚನೆ

ಮಾಡಿದರು. ಗೀತಾತಾತ್ಪರ್ಯ ಹಾಗೂ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳು ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರಂತೆ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಬೆಳಗುತ್ತಿವೆ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ ನಾರಾಯಣಪಂಡಿತರು. **ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಪುರಾಣ ಹಾಗೂ ಇತಿಹಾಸಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನಾವು ಹೇಗೆ ಓದಬೇಕೆಂದು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ?** ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಹಾಭಾರತತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಮಹಾಭಾರತದ ಅರ್ಥನಿರ್ಣಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದಲ್ಲ ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅರ್ಥನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟಿದೆ ಎಂದು ಸ್ವತಃ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರೇ 'ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವಿನಿರ್ಣಯೋಽಯಂ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ, ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಎರಡನೇ ಬಾರಿ ಬದರಿಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಾಗ ಅಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣದೇವರ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ ಆದೇಶದಂತೆ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿದೆ. ಇದನ್ನು ಓದದವನು ಮಾಧ್ವನೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಾಡಿಕೆಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. **ಭಾಗವತಗ್ರಂಥದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ?** 18 ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವತಪುರಾಣಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ತಾತ್ಪರ್ಯ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಗುಹ್ಯಭಾಷೆ, ದರ್ಶನಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಸಮಾಧಿಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಓದಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾದರೂ ಗ್ರಂಥವು ಬೃಹತ್ತಾಗಿದೆ. **ವಾಸ್ತುಶಾಸ್ತ್ರ, ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರ, ಜಪತಪಾದಿ ಸಮಗ್ರ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಯಾವ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ?** ಮೇಲಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ದೇವತೆಗಳು ಹೇಗೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ನೆರಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಬಯಸಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೋ ಹಾಗೆಯೇ ತಂತ್ರಸಾರ ಎಂಬ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಸಾಧಕನು ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಭೀಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಇರಲಾರ, ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ನಾರಾಯಣಪಂಡಿತರು. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 400 ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಅಷ್ಟಮಹಾಮಂತ್ರಗಳು, ದೇವರಪೂಜೆ, ದೇವಾಲಯನಿರ್ಮಾಣ, ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶ, ಉತ್ಸವ, ಪ್ರತಿಮಾಶಿಲ್ಪ, 70 ಮಹಾಮಂತ್ರಗಳು, ಜಪ, ಧ್ಯಾನ, ಯಂತ್ರ, ಹೋಮವಿಧಿ, ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಮಾಹಿತಿ ದೊರಕುತ್ತದೆ. **ಪ್ರಕರಣಗ್ರಂಥಗಳು ಎಂದರೆ ಯಾವುದು ಎಂದು**

ಪರಿಚಯಿಸುವಿರಾ? ಒಟ್ಟು 10 ಪ್ರಕರಣಗ್ರಂಥಗಳು - 1. ಪ್ರಮಾಣಲಕ್ಷಣ - ಪ್ರಮಾಣವು ಎರಡು ವಿಧ, ಕೇವಲ ಪ್ರಮಾಣ, ಅನುಪ್ರಮಾಣ. ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಉಪಪಾದನೆ ಮಾಡಲು ಆಧಾರವನ್ನಾಗಿ ನೀಡುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದರೆ ಇರುವುದು ಇದೊಂದೇ ಗ್ರಂಥ. 2. ಕಥಾಲಕ್ಷಣ - 24 ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಅಥವಾ ಹೃಷೀಕೇಶತೀರ್ಥರ ಪಾಠದಂತೆ 32 ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಗ್ರಂಥವಿದು. ವಾದವಿವಾದಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೇಗಿರಬೇಕು ಶಿಷ್ಯನ ಬಳಿ ಹೇಗೆ ಮಾತನಾಡಬೇಕು. ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಮಾತನಾಡಬೇಕು ವಿದ್ವದ್‌ಗೋಷ್ಠಿಯು ಹೇಗೆ ನಡೆಯಬೇಕು ಪರವಾದಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದರೆ ಕಥಾಲಕ್ಷಣವನ್ನೇ ಓದಬೇಕು, 3. ವಿಷ್ಣುತತ್ವವಿನಿರ್ಣಯ - ಈ ಗ್ರಂಥ ವಿಷಯದಿಂದ ಹಾಗೂ ಪರಿಮಾಣದಿಂದ ಬೃಹತ್ತಾಗಿದೆ. ಮೂರು ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳಿವೆ ವೇದಗಳ ಅಪೌರುಷೇಯತ್ವ, ವರ್ಣನಿತ್ಯತ್ವ, ಪ್ರಪಂಚಸತ್ಯತ್ವ, ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದೆ. 4. ತತ್ತ್ವೋದ್ಯೋತ - ವಾದ ಎಂದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಸರು. ಕಾಸರಗೋಡಿನ ವಿಷ್ಣುಮಂಗಲ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮತೀರ್ಥನ ಬಳಿ ಮಾಡಿದ ವಾದವಿವಾದವೇ ಇದಾಗಿದೆ. ಮಾಯಾವಾದಿಗಳು ಪ್ರಚ್ಛನ್ನಬೌದ್ಧರು ಎಂಬುದನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಬೀತು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. 5. ಮಾಯಾವಾದಖಂಡನ - ಯಾವ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅದ್ವೈತಮತ ನಿಂತಿದೆಯೋ ಆ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಸಮಸ್ತ ಅದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಧೂಳಿಪಟ ಮಾಡಿದ ಅತ್ಯಂತ ಕಿರಿದಾದ ಕೃತಿ ಇದು, 6. ಉಪಾಧಿ ಖಂಡನ- ಉಪಾಧಿಯ ಆಧಾರದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲು ಅದ್ವೈತಿಗಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕಭೇದ ಇದರಿಂದ ನಿರ್ಣಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದ್ವೈತಿಗಳು ಹೇಳುವ ಉಪಾಧಿಯನ್ನು ಖಂಡನೆ ಮಾಡಲು ಹೊರಟ ಗ್ರಂಥವೇ ಇದಾಗಿದೆ. 7. ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾನುಮಾನಖಂಡನ - ಅದ್ವೈತಿಗಳು ಜಗತ್ತನ್ನು ಮಿಥ್ಯಾಭೂತ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವನ್ನು ಖಂಡನೆ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಜಗತ್‌ಸತ್ಯತ್ವವನ್ನು ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡಲು ಈ ಗ್ರಂಥವು ಹೊರಟಿದೆ. ಈ ಮೂರು ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಖಂಡನತ್ರಯ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹೃಷೀಕೇಶತೀರ್ಥರ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಮಾಯಾವಾದದೂಷಣ, ಉಪಾಧಿದೂಷಣ, ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾನುಮಾನ-ದೂಷಣ ಎಂದು ಇವುಗಳ ಹೆಸರಿದೆ. 8. ತತ್ವಸಂಖ್ಯಾನ - ಕೇವಲ 12 ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಪುಟ್ಟಕೃತಿ. ಆದರೆ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಮಾಡಿ 'ಇದಮಿತ್ಥಂ' ಎಂದು ಗಣನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. 9. ತತ್ವವಿವೇಕ - 11 ಶ್ಲೋಕಗಳ ಪುಟ್ಟಕೃತಿ, ತತ್ವಸಂಖ್ಯಾನ

ಎಂಬ ಮೂಲಗ್ರಂಥದ ಸಂಗ್ರಾಹಕವಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥ ಹೊರಟಿದೆ. ತತ್ವಸಂಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಆಧಾರಗಳು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿದೆ. 10. ಕರ್ಮನಿರ್ಣಯ - ಈ ಗ್ರಂಥ ದಶಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರುತಿಪ್ರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತದೆಂದು ಕೆಲವು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಪ್ರಕಾರ 9 ಮಾತ್ರ ಪ್ರಕರಣ ಗ್ರಂಥಗಳು. (ಕರ್ಮನಿರ್ಣಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸಿದೆ.) **ಗೀತಾಪ್ರಸ್ಥಾನ ಉಪನಿಷತ್‌ಪ್ರಸ್ಥಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿದಿರಿ ಸೂತ್ರಪ್ರಸ್ಥಾನದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುವಿರಾ?** ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯ, ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಅಣುಭಾಷ್ಯ, ನ್ಯಾಯವಿವರಣ ಈ ನಾಕು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸೂತ್ರಪ್ರಸ್ಥಾನ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿದಿದ್ದೇವೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ. ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ-ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ನಾಕು ಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ನಾಕು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆಸಿದ ಗ್ರಂಥವೇ ಇದು. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲ. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನಾರಾಯಣಪಂಡಿತರು ಭೂಲೋಕದ ಅಮೃತವೆಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಮತ್‌ಟೀಕಾಕೃತ್ಪಾದರು ನ್ಯಾಯಸುಧಾ ಎಂಬ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ದುರ್ವಾದಿಗಳ ಗರ್ವದ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ವಜ್ರಾಯುಧವಾಗಿದೆ. 3. ಅಣುಭಾಷ್ಯ- ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಸಂಗ್ರಹ ಎಂಬುದು ಇದರ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರು. ತನ್ನ ಪುಟ್ಟ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೇ ತೋರಿದಂತೆ ಈ ಪುಟ್ಟಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಅರ್ಥವನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧಿಕರಣಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಅದರ ಅನುಸಂಧಾನ ಮೂಲಕ ಭಗವಂತನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸಲು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಕೃತಿ ಇದು. 4. ನ್ಯಾಯವಿವರಣ - ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಪರಿಶಿಷ್ಟವೆಂದು ಇದನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯುಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ-ನ್ಯಾಯವಿವರಣಮಾಲಿಕಾ' ಎಂಬುದು ಇದರ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರು. **ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಕರ್ಮಕಾಂಡವನ್ನು ಅರಿತಿರುವರೆ? ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಕಾಂಡವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ಒಪ್ಪಿ ಕರ್ಮಕಾಂಡವನ್ನು ಅಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ಹೇಳಿರುವರೆ?** ಒಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲ ಯಾಜ್ಞಿಕರು ಕರ್ಮಕಾಂಡದ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸೋಲಿಸಲು ಮುಂದಾದರು. ಆಗ ಕರ್ಮಕಾಂಡವನ್ನು ಜ್ಞಾನಕಾಂಡದೊಡನೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿ ವೈದಿಕ

ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅನನ್ಯ ಸ್ಥಾನವಿದೆ ಎಂದು ಸಾಬೀತು ಪಡಿಸಲು ಕರ್ಮನಿರ್ಣಯ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ಇದನ್ನು 'ಖಂಡಾರ್ಥನಿರ್ಣಯ' ಎಂದು ಕೂಡ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಹಾಗೂ ಋಗ್‌ಭಾಷ್ಯಗ್ರಂಥ, ಶ್ರುತಿಪ್ರಸ್ಥಾನ ಎನಿಸುತ್ತವೆ. ಕೆಲವರು ಪ್ರಸ್ಥಾನಗಳು ಮೂರು ಎಂದರೆ ಕೆಲವರು ನಾಕು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. **ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ ಇದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ಹೊಂದಿದರು. ಆಗ ಸಭೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಹೇಳಿದರು. ಆಗಲೇ ಯಮಕಭಾರತವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಇದರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇನು?** ಹದಿನೆಂಟು ಪರ್ವಗಳ ಸಮಗ್ರ ಮಹಾಭಾರತದ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಕೇವಲ 81 ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವರು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾಗಿ ರಚಿಸಿರುವರು. ಯಮಕಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಇದಕ್ಕೆ 'ಯಮಕಭಾರತ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂಥ ಪಂಡಿತರೂ ಕೂಡ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವಂಥ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ಚಿತ್ರಕಾವ್ಯವಿದು. **ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವೈಷ್ಣವದೀಕ್ಷೆ ಹುಟ್ಟಿಸಲು ಆಚಾರ್ಯರ ಯಾವ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪಾಠ ಮಾಡಬೇಕು?** ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ 'ಕೃಷ್ಣಾಮೃತಮಹಾರ್ಣವ' ಎಂಬ 229 ಶ್ಲೋಕಗಳ ಕೃತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಕಲಪುರಾಣಗಳ ಸಾರಸಂಗ್ರಹ-ವಾಗಿದ್ದರೂ ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿದೆ. ಇರೇಪಡಿತ್ತಾಯ ಎಂಬ ವಂಶದವರಿಗೆ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವಾಗ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿ ನೀಡಿದರು, ಏತನ್‌ಮೂಲಕವಾಗಿ ವೈಷ್ಣವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಡೆಯಬೇಕು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿರುವರು. **ಬೆಳಗಿನಿಂದ ರಾತ್ರಿಯವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ನಿತ್ಯಾನುಷ್ಠಾನ ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎನ್ನಲು ಆಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥ ಯಾವುದು?** ಸದಾಚಾರಸ್ಮೃತಿ ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರಟಿದೆ. ಧರ್ಮಾಧರ್ಮದ ನಿರ್ಣಯದ ಜೊತೆ ನಿತ್ಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವ ಅಪೂರ್ವಕೃತಿ ಇದು. ನಿರಂತರ ಭಗವಂತನ ಸ್ಮರಣೆಯೇ ಧರ್ಮ, ವಿಸ್ಮರಣೆಯೇ ಅಧರ್ಮ ಎಂಬ ಮುಖ್ಯತತ್ವವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವಿದು. **ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ನೈವೇದ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಏಕೆ ಪಠಿಸಬೇಕು?** ಆಹಾರಪದಾರ್ಥಗಳಿಲ್ಲಿರುವ ವಿಷವನ್ನು ಹಾಗೂ ಕಾಲುಷ್ಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಈ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕೆ ಇದೆ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಘೋಷಣೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ನೈವೇದ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಲೇಬೇಕು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಇದೊಂದು ಸಂಗೀತಕಾವ್ಯವೆನಿಸಿದೆ. ಇದೇ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರವು ಮುಂದಿನ ದಾಸಪರಂಪರೆಗೆ

ಮೂಲ ಬೀಜವಾಯಿತು. ಈ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. **ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಉಳಿದ ಗ್ರಂಥ ಯಾವುದು?** 1. ಜಯಂತೀಕಲ್ಪ - 12 ಶ್ಲೋಕಗಳ ಪುಟ್ಟಕೃತಿಯಾದರೂ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿಯ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣಜಯಂತಿಯ ಆಚರಣೆಗೋಸ್ಕರವೇ ಹೊರಟಿರುವ ಕೃತಿ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿ ಆಚರಣೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. 2. ಯತಿಪ್ರಣವಕಲ್ಪ - ಯತಿಗಳ ಆಚರಣೆ ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು, ತಿಳಿಸುವ 25 ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಣ್ಣಗ್ರಂಥ 'ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಂ ಚ ಸರ್ವದಾ ಪ್ರತಿಪಾದಯ' ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧನುಡಿ ಇರುವುದು ಇದೇ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ. 3. ನ್ಯಾಸಪದ್ಧತಿ - 12 ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ನಿತ್ಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. 4. ತಿಥಿನಿರ್ಣಯ - 28 ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಗಣಿತದ ಲೆಕ್ಕಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಇರುವ ಕೃತಿ. ಸೂರ್ಯಸ್ಫುಟ, ಚಂದ್ರಸ್ಫುಟಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕಾರಗೊಳಿಸಿದ ತಿಥಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಚಾರಗಳು ಈ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿವೆ. 5. ನಖಸ್ತುತಿ-ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತರು ವಾಯುಸ್ತುತಿಯನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಅದರ ಆದ್ಯಂತಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಸ್ತೋತ್ರವೇ ಈ ನಖಸ್ತುತಿ, 6. ಕಂದುಕಸ್ತುತಿ - ಆಚಾರ್ಯರು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಂಡಾಟವಾಡುವಾಗ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ ಸ್ತುತಿ ಇದು - ಕಂದುಕಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಇರುವ ಈ ಸ್ತೋತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ. (ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಹೃಷೀಕೇಶತೀರ್ಥರೇ ಬರೆದಿಟ್ಟ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ. ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳ ಶುದ್ಧಪಾಠದ ಬಗ್ಗೆ ಜೀವನ ಸವೆಸಿದ ವಿದ್ವಾನ್ ಬನ್ನಂಜೆ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯರ ಉಪಕಾರ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಲೇ ಬೇಕು.) **ಸರ್ವಮೂಲ ಗ್ರಂಥಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿದಿರಿ ಈಗ ಅವರ ಪರಂಪರೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುವಿರಾ?** ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನಾರಾಯಣ-ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯಲೇಬೇಕು. **ಕೇವಲ ತತ್ವಪ್ರಸಾರದಲ್ಲೇ ನಿಷ್ಠರಾದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಠಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದರು?** ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಆಮೂಲಾಗ್ರಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಪುಡಿಗಾಸು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ಎಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ, ಅದರಂತೆ ಮಠ ಕಟ್ಟಿದ ಬಗ್ಗೆ, ಆಸ್ತಿ ಮಾಡಿದ ದಾಖಲೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ನಿಜವಾದ ವಿರಕ್ತಸಂನ್ಯಾಸಿ ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ ಅತ್ಯಂತ ಪರಮಶ್ರೇಷ್ಠ ಪರಮಹಂಸರು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು. **ಹಾಗಾದರೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಠಗಳನ್ನು ಯಾರು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದರು?** ಯಾವ ಮಠಗಳನ್ನೂ

ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಎಂಟು ಮಂದಿ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮ ನೀಡಿ ಪೂಜಾಕೈಂಕರ್ಯದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಬಳಿ ತಾವಾಗಿಯೇ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಇಚ್ಛೆಪಟ್ಟು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. **ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಬಳಿ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಶಿಷ್ಯಂದಿರು ಯಾರು ?** ಗೋದಾವರಿತೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅದ್ವೈತಪಂಡಿತರಾದ ಶೋಭನಭಟ್ಟರು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಇವರೇ ಶ್ರೀಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರೆಂದು ಎಲ್ಲ ಮಠಗಳಿಗೆ ಮೂಲಪುರುಷರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ಯಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಅದ್ವೈತಪಂಡಿತರು ವಾದ ಮಾಡಿ ಸೋತು ಶಿಷ್ಯರಾದರು, ಇವರು ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಶ್ರೀನರಹರಿತೀರ್ಥರಾದರು. ವಿಷ್ಣುಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಅದ್ವೈತಪಂಡಿತರು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋತು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಮಾಧವತೀರ್ಥರೆನಿಸಿಕೊಂಡರು. ಗೋವಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೆಂಬ ಆದ್ವೈತಪಂಡಿತರು ಸೊತು ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥರೆನಿಸಿಕೊಂಡರು. **ಹಾಗಾದರೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಕೇವಲ ಬಿಡಿಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೇ ಹೊರತು ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳು ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲವೆ?** ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮ ನೀಡಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ವೇದಾಂತಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ ತೀರ್ಥಪದವಿಯನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ವೇದಾಂತ-ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಧೀಶ್ವರರಾದ ಇವರಿಗೆ ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳೆಂಬ ವಾಡಿಕೆ ಬಂದಿತು. ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮಠಗಳ ವಿಭಾಗ ಹಾಗೂ ಪೀಠಾಧಿಪತ್ಯದ ಪರಿಪೂರ್ಣಕಲ್ಪನೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. **ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಮಠ, ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ಮಠ ಎಂದು ಇದ್ದಂತೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಮಠ ಎಂದಷ್ಟೇ ಇರಬೇಕಿತ್ತು ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಠಗಳು ಅನಾವಶ್ಯಕ ಎಂದೇ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.** ಇಂದಿನ ದಿವಸ ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಠಗಳಿರುವುದು ಅನುಕೂಲವೇ ಆಗಿದೆ. ಒಂದೇ ಮಠ ಇದ್ದರೆ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅನೇಕ ಮಠಗಳು ಇರುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಧ್ವಸಮಾಜವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬಲಿಷ್ಠವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ವಸಮಾಜದ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯೇ ಇತ್ತು. ಇಂದು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ 20 ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಠಮಾನ್ಯಗಳು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೆಲಸ ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯ ಬಹಳಷ್ಟಿದೆ. **ಇಂದಿನ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳು ಮಹಾಸಮಾರಾಧನೆಯನ್ನು ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಥವಾ**

ರಾಯರ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಧ್ವನವಮಿಯ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಅತ್ಯಂತ ವೈಭವದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಇದು ತಪ್ಪಲ್ಲವೆ? ಒಂದು ವೇಳೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಮರೆತು ಅಥವಾ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡದೆ ಮಹಾಸಮಾರಾಧನೆ-ಯನ್ನಾಗಲಿ ರಾಯರ ಆರಾಧನೆಯನ್ನಾಗಲೀ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ತಪ್ಪಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತಾವು ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲಾ ಆರಾಧನೆಯು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ತಲುಪಬೇಕು ಎಂಬ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಆರಾಧನೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಏನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಮಧ್ವನವಮಿಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ವೈಭವದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದಂತು ಸತ್ಯ. ಆದರೆ ಮಧ್ವನವಮಿಗಿಂತ ರಾಯರ ಆರಾಧನೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ತಪ್ಪು ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದು ಯಾವ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ನೀಡದ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಭಕ್ತ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ ನೀಡಿದಂತೆ ಭಗವಂತ ಒಂದೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಇಂಥ ಮನ್ನಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ ಇದೆಲ್ಲವೂ ಹರಿಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟದ್ದು. **ಆಚಾರ್ಯರ ಅನುಜರಾದ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುವಿರಾ?** 'ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ, ಇದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮಗನು ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಆಗುತ್ತಾನೆ' ಎಂದು ಮಧ್ಯಗೇಹ ದಂಪತಿಗಳು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ವಾಸುದೇವನು 'ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಗ ಹುಟ್ಟುವತನಕ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಭರವಸೆ ನೀಡಿದನು. ಆದರ ಫಲವಾಗಿ ಮಧ್ಯಗೇಹದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವರು ಕೊನೆಯತನಕ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾದನು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಬಳಿ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮಹಾವಿರಕ್ತಶಿಖಾಮಣಿಗಳಾಗಿ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ಎಲೆ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ 5 ದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಪಂಚಗವ್ಯ, ಕೊನೆಗೆ ಅದನ್ನೂ ತೊರೆದು ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲೇ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡ ತಪಸ್ವಿ. ಅಣ್ಣನಿಗೆ ತಕ್ಕ ತಮ್ಮನೆಂದರೆ ಇವರೊಬ್ಬರೇ. ಇವರೇ ಮುಂದೆ ಸೋದೆಮಠದ ಹಾಗೂ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಮಠದ ಮೂಲಪುರುಷರಾದರು.**ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಮಠಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಮಠಗಳಿವೆ. ಅವು ಹೇಗೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದವು?** ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಮಠಗಳು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನೂ 4 ಮಠಗಳಿವೆ, 1. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಮಠ, 2. ಭಂಡಾರಕೇರಿಮಠ, 3. ಭೀಮನಕಟ್ಟೆಮಠ, 4. ಚಿತ್ರಾಪುರಮಠ. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಮಠ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರಿಂದ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿತು. ಆಚಾರ್ಯರ ಗುರುಗಳಾದ ಅಚ್ಯುತಪ್ರಜ್ಞರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಭಂಡಾರಕೇರಿಮಠ,

ಹಾಗೂ ಭೀಮನಕಟ್ಟೆಮಠ ಕವಲಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದವು. ಆದರೆ ಚಿತ್ರಾಪುರಮಠ ಪೇಜಾವರಮಠದಿಂದ ಕವಲಾಗಿ ಬಂದಿತು ಎಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. **ಗೌಡಸಾರಸ್ವತರು ಮಾಧ್ವರೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಮಠ ಯಾವುದು?** ಗೋಕರ್ಣಪರ್ತಗಾಳಿಜೀವೋತ್ತಮಮಠ, ಹಾಗೂ ಕಾಶಿಮಠ ಇವೆರಡು ಮಠಗಳನ್ನು ಗೌಡಸಾರಸ್ವತರು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನೇ ಗುರುಗಳೆಂದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇವರು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಫಲಿಮಾರು ಮಠದ ಹತ್ತನೇ ಯತಿಗಳಾದ ರಾಮಚಂದ್ರತೀರ್ಥರಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆದ ನಾರಾಯಣತೀರ್ಥರು ಈ ಮಠದ ಮೂಲ ಯತಿಗಳು. **ಇಸ್ಕಾನ್ ಮತದವರು ಮಾಧ್ವೀಯರೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಇದು ಹೇಗೆ?** ಮಧ್ವಗೌಡಿಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ಬಂಗಳಾದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾಧ್ವಪೀಠವಿತ್ತು. ಈ ಮಠಕ್ಕೆ ಅಚ್ಯುತಚರಣ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಯತಿಗಳು ಬಂದರು. ಇವರೇ ಭಕ್ತಿವೇದಾಂತಪ್ರಭುವೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಹರೇಕೃಷ್ಣಮಠದ ಇಸ್ಕಾನ್‌ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸ್ಥಾಪಕರಾದರು, ಇವರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನೇ ಮೂಲಗುರುಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. **ಘಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಮಠಗಳು ಎಷ್ಟು? ಹಾಗೂ ಹೇಗೆ ಬೆಳೆದುಬಂದವು?** ಶ್ರೀಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರು, ಶ್ರೀನರಹರಿತೀರ್ಥರು, ಶ್ರೀಮಾಧವತೀರ್ಥರು, ಶ್ರೀಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥರಿಂದ ಘಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಮಠಗಳು ಬೆಳೆದು ಬಂದವು. ಒಟ್ಟು ಎಂಟು ಮಠಗಳಾದವು. 1. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಮಠ, 2. ರಾಯರಮಠ, 3. ಉತ್ತರಾದಿಮಠ, 4. ಸೋಸಲೆವ್ಯಾಸರಾಜಮಠ, 5. ಕುಂದಾಪುರವ್ಯಾಸರಾಜಮಠ, 6. ಮಜ್ಜಿಗೆಹಳ್ಳಿಮಠ, 7. ಕೂಡ್ಲಿಮಠ. 8. ಬಾಳಗಾರುಮಠ. ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರ ವಿದ್ಯಾಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಈ ಮಠದ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿದ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಯತಿಗಳು. ವ್ಯಾಸರಾಜಮಠದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರಂಪರೆ ಕುಂದಾಪುರದಲ್ಲಿ ಮಠವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಕುಂದಾಪುರ-ವ್ಯಾಸರಾಜಮಠವಾಯಿತು. ಮಾಧವತೀರ್ಥರ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮಜ್ಜಿಗೆಹಳ್ಳಿ ಮಠವು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥರಿಂದ ಮತ್ತೊಂದಾಗಿ ಕವಲು ಒಡೆದ ಪರಂಪರೆ ಬಾಳಗಾರುಮಠ ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡಿತು. **ಮಧ್ವವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಏನಾದರು ಆಧಾರವಿದೆಯೆ?** 'ಮಧ್ವಪ್ರಶಿಷ್ಯಾ ಬಹವೋ ಶಿಷ್ಯಾ ಏಷಾಂ ಮುಹುಸ್ತದಾ ಅಲಂಚಕ್ರುರಲಂ ಪೃಥ್ವೀಂ ಸರ್ವೇ ಸದ್ಗುಣಭೂಷಣಾಃ ' ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ವರ ಶಿಷ್ಯರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿದರು, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸದ್ಗುಣಭೂಷಣರಾದರು, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ದುರ್ವಾದಿಗಳ ದುರ್ವಾದವನ್ನು ಖಂಡನೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮಧ್ವವಿಜಯದಲ್ಲಿ

ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಗೃಹಸ್ಥ ಶಿಷ್ಯರೂ ಕೂಡ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. **ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕು?** ಭಗವಂತನನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಸಾರಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ. ಭೌತಿಕವಾದ ಜಗತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟೇ ಪರಿಶೋಧನೆ ನಡೆದರೂ ಅದು ಅಪರಿಪೂರ್ಣ. ಜೀವನವನ್ನು ಭಗವಂತನೆಡೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ತತ್ವವೇ ಪ್ರಾಣತತ್ವ. ಇದರ ಅರಿವೇ ಜೀವೋತ್ತಮತ್ವ. ಈ ಪ್ರಾಣತತ್ವವೇ ಮಧ್ವ ಎಂಬ ರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸಿತು. ಮಧ್ವರ ಒಂದೊಂದು ವಾಣಿಯು ಅತ್ಯದ್ಭುತ. ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಯಾರೇ ಹೇಳಿದರೂ ಯಾವುದೇ ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳಿದರೂ ಒಪ್ಪಬಾರದು, ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ತತ್ವವನ್ನೇ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅರಿಯಬೇಕು, ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಿಯಿಂದ ದೃಢೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಶರಣೆನ್ನಬೇಕು. ಶರಣಾಗತಿಯಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಪುನಃ ಶರಣಾಗತರಾಗಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕು. **ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಮಾರ್ಗ ಯಾವುದು?** ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳು ಸಮಸ್ತಜನತೆಗೆ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿವೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಾಂಡವವಾಡುತ್ತಿರುವ ಅಜ್ಞಾನ ಭ್ರಾಂತಿಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ಮೂಲಗೊಳಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿವೆ. ಆದರೂ ಇಷ್ಟೊಂದು ಮತಗಳು ಏಕೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿವೆ? ಎಂದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರೇ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. 'ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಾತ್ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧೀನಾಂ ಬಾಹುಲ್ಯಾತ್ ಅಲ್ಪವೇದಿನಾಂ । ದುರಾಗ್ರಹಗೃಹೀತತ್ವಾತ್ ವರ್ತಂತೇ ಸಮಯಾಃ ಸದಾ' 'ಮಾತ್ಸರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವ ಸ್ವಚ್ಛಬುದ್ಧಿಯ ಜನರು ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ವಿರಳ. ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿದು ಹಾರಾಡುವವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ತಮ್ಮ ಮತವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಸಾರುವ ದುರಾಗ್ರಹದಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಎಲ್ಲ ಮತಗಳು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅರಿತು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾಗುವುದೇ ನಿಜವಾದ ವಿವೇಕ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಮಹಿಮೆ ಹಾಗೂ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪರಿಚಯವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಮಾಘ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ದಶಮೀ

ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದ್ರತೀರ್ಥರು (ರಾಯರ ಮಠ) ಶ್ರೀರಂಗ - ಸಾಂದ್ರಬೋಧಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ನಿಸ್ತಂದ್ರಮನಸೇಹರೌ । ರಾಘವೇಂದ್ರ

ಕುಮಾರಾಯ ನಮೋ ಯೋಗೀಂದ್ರ ಯೋಗಿನೇ॥ ಗುರುರಾಜರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಅವರ ಪುರ್ವಾಶ್ರಮದ ಅಣ್ಣನ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಮೂರು ಜನ ಮುಖ್ಯರು. ಅವರಲ್ಲಿ ವೆಂಕಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಹರೆಂದು ತಿಳಿದು ಗುರುರಾಜರು ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲು ಆಶ್ರಮ ಕೊಟ್ಟು 'ಯೋಗೀಂದ್ರ'ರೆಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು. ಉಳಿದ ಇಬ್ಬರು ಶಿಷ್ಯರಾದ ವಾಸುದೇವಾಚಾರ್ಯರೂ, ಮುದ್ದು ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರೂ ಆಮೇಲೆ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಯೋಗೀಂದ್ರರು ಮಹಾಪಂಡಿತೋತ್ತಮರು, ಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಇವರಿಗೆ ವೆಂಕಣ್ಣಪಂತ ಮಂತ್ರಾಲಯಗ್ರಾಮ ಜಹಗಿರಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಉದಹರಿಸಿದೆ. ಗುರುಗಳ ಬೃಂದಾವನ ಪ್ರವೇಶವಾದ ಮೇಲೆ, ವೃಂದಾವನದ ಪೂಜೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸರಿಪಡಿಸಿ ತಾವು ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿದ್ದು ಸಂಚಾರ ಹೊರಟರು. ಭಾಗ್ಯನಗರದಲ್ಲಿ ಕಾಕಾ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮೊದಲಾದ ವಾದಿಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದರು. ಗುರುರಾಜರು ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಗಳವರು ಆ ಕಡೆ ಹೊರಟರು. ಕುಂಭಕೋನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಿಜಯೀಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಷೇತ್ರ ಆಗ ಮಧುರೆಯ ನಾಯಕರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಸೇರಿತ್ತು. ಆಗ ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಮಲನಾಯಕನ ಮೊಮ್ಮಗ, ವಿಶ್ವನಾಥನಾಯಕನ ಮಗ ಮುದ್ದಲಗಾದ್ರಿನಾಯಕ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನು ತನ್ನ ಪೂರ್ವಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗೌರವವನ್ನು ನೆನೆದು ತಾನು ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಅಕ್ಷಯ ತೃತೀಯದ ಮಹಾಪರ್ವದಿನದಲ್ಲಿ (೧೬೭೯) ಶ್ರೀಗಳವರಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ ಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ತಾರ್ಮಪರ್ಣೀ ತೀರದಲ್ಲಿನ 'ಆರಂಭಣ್ಣ' ಎಂಬ ಗ್ರಾಮವನ್ನೂ ಶ್ರೀರಂಗದ ಚಿತ್ರವೀಥಿಯ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕಿರುವ ಕಲ್ಲಮಠವನ್ನೂ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು, ಶ್ರೀರಂಗದಂತಹ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಗಳವರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟು, ವಿಭವ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿಯ ದಿನ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಮಾಘ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಏಕಾದಶೀ

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ - ಸಾಧು ಕೃಷ್ಣ ತ್ವಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಮಾದಿದೇವೋ ಭವಾನ್ ಪ್ರಭೋ। ಸ್ವೇದಜಾ ಅಂಡಜಾಶ್ಚೈವ ಉದ್ಭಿಜಾಶ್ಚ ಜರಾಯುಜಾಃ॥೧॥ ತೇಷಾಂ ಕರ್ತಾ ವಿಕರ್ತಾ ತ್ವಂ ಪಾಲಕಃ ಕ್ಷಯಕಾರಕಃ। ಮಾಘಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ತು ಷಟ್ತಿಲಾ ಕಥಿತಾ ತ್ವಯಾ ॥೨॥ ಶುಕ್ಲೇ ಚ ಕಾ ಭವೇದ್ದೇವ ಕಥಯಸ್ವ ಪ್ರಸಾದತಃ । ಕಿಂ ನಾಮಕೋ ವಿಧಿಸ್ತಸ್ಯಾಃ ಕೋ ದೇವಸ್ತತ್ರ ಪೂಜ್ಯತೇ ॥೩॥ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ಕೃಷ್ಣನೇ! ನೀನು ಹೇಳಿದುದು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ನೀನು ಆದಿದೇವನು.

ಪ್ರಭುವು. ಬೆವರಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಮೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ, ಕಾಳಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಜರಾಯುವೆಂಬ ನರಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಹುಟ್ಟುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ನೀನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸತಕ್ಕವನು. ನಾಶಮಾಡುವವನೂ ನೀನೇ. ಕಾಪಾಡುವವನೂ ನೀನೇ. ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಮಾಡುವವನೂ ನೀನೇ. ಮಾಘ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಷಟ್ಪಲೈಕಾದಶಿಯನ್ನು ನೀನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಆ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಏಕಾದಶಿಯದಿನ ಯಾವ ಹೆಸರಿನ ಏಕಾದಶಿಯು ಬರುವುದು? ಅದರ ವಿಧಿಯೇನು? ಆಗ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ದೇವರಾವುದು? ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರಿಸು. ಕೃಷ್ಣಉವಾಚ - ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಶುಕ್ಲೇ ಮಾಘಸ್ಯ ಯಾ ಭವೇತ್ । ಜಯಾ ನಾಮೇತಿ ವಿಖ್ಯಾತಾ ಸರ್ವಪಾಪಹರಾ ಪರಾ ॥೪॥ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಮಾಘ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶಿಗೆ ''ಜಯಾ'' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅದು ಸಮಸ್ತವಾದ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪವಿತ್ರಾ ಪಾಪಹಂತ್ರೀ ಚ ಕಾಮದಾ ಮೋಕ್ಷದಾ ನೃಣಾಂ । ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಪಹಂತ್ರೀ ಚ ಪಿಶಾಚತ್ವವಿನಾಶಿನೀ ॥೫॥ ಅದು ಪವಿತ್ರವಾದುದು. ಪಾಪವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪಿಶಾಚತ್ವವನ್ನು ಅಪಹರಿಸುತ್ತದೆ. ನೈವ ತಸ್ಯಾಂ ವ್ರತೇ ಚೀರ್ಣೇ ಪ್ರೇತತ್ವಮುಪಜಾಯತೇ । ನಾತಃ ಪರತರಾ ಕಾಚಿತ್ ಪಾಪಘ್ನೀ ಮೋಕ್ಷದಾಯಿನೀ ॥೬॥ ಈ ಏಕಾದಶಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರೇತಭಾವವು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾಪನಾಶಕವಾದುದೂ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕುದೂ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಏತಸ್ಮಾತ್ಕಾರಣಾದ್ರಾಜನ್ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಸಾ ಪ್ರಯತ್ನತಃ । ಶ್ರೂಯತಾಂ ರಾಜಶಾರ್ದೂಲಂ ಕಥಾ ಪೌರಾಣಿಕೀ ಶುಭಾ ॥೭॥ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಆ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಿಂದಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು. ಪಂಕಜೇ ಚ ಪುರಾಣೇಽಸ್ಯಾ ಮಹಿಮಾ ಕಥಿತೋ ಮಯಾ । ಏಕದಾ ನಾಕಲೋಕೇ ವೈ ಇಂದ್ರೋ ರಾಜ್ಯಂ ಚಕಾರ ಹ ॥೮॥ ಈ ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಈ ಏಕಾದಶಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿರುವನು. ಒಂದುಸಾರಿ ಇಂದ್ರನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. ದೇವಾಸ್ತತ್ರ ಸುಖೇನೈವ ನಿವಸಂತಿ ಮನೋರಮೇ । ಪೀಯೂಷಪಾನನಿರತಾ ಅಪ್ಸರೋಗಣಸೇವಿತಾಃ ॥೯॥ ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಸುಖದಿಂದ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಮೃತವನ್ನು ಪಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ನಂದನೇ ಚ ವನೇ ತತ್ರ ಪಾರಿಜಾತೋಪಸೇವಿತೇ । ರಮಯಂತಿ ರಮ್ಯಂತ್ಯತ್ರ ಅಪ್ಸರೋಭಿರ್ದಿವೌಕಸಃ ॥೧೦॥ ಪಾರಿಜಾತದ

ಮರವಿರುವ ನಂದನವನದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಅಪ್ಸರರೊಂದಿಗೆ ಸುಖಪಡುತ್ತಲೂ, ರಮಿಸುತ್ತಲೂ ಇರುವರು. ಏಕದಾ ರಮಮಾಣೋಽಸೌ ದೇವೇಂದ್ರಸ್ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ನೃಪ। ನರ್ತಯಾಮಾಸ ಹರ್ಷಾತ್ತ ಪಂಚಾಶತ್ಕೋಟಿನಾಯಕಃ ॥೧೧॥ ಒಂದುಸಾರಿ ಮನಸ್ಸು ಬಂದಂತೆ ರಮಿಸುತ್ತಾ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಐವತ್ತು ಕೋಟಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ನಾಯಕನಾದ ಆ ಇಂದ್ರನು ಸಂತೋಷದಿಂದಿದ್ದನು. ಗಂಧರ್ವಾಸ್ತತ್ರ ಗಾಯಂತಿ ಗಂಧರ್ವಃ ಪುಷ್ಪದಂತಕಃ । ಚಿತ್ರಸೇನಸ್ತು ತತ್ರೈವ ಚಿತ್ರಸೇನಸುತಸ್ತಥಾ ॥೧೨॥ ಪುಷ್ಪದಂತ, ಚಿತ್ರಸೇನ, ಚಿತ್ರಸೇನನ ಮಗ ಮುಂತಾದ ಗಂಧರ್ವರು ಅಲ್ಲಿ ಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾಲಿನೀತಿ ಚ ನಾಮ್ನಾ ತು ಚಿತ್ರಸೇನಸ್ಯ ಯೋಷಿತಾ । ಮಾಲಿನ್ಯಾಸ್ತು ಸಮುತ್ಪನ್ನಾ ಪುಷ್ಪವಂತೀತಿ ನಾಮತಃ ॥೧೩॥ ಚಿತ್ರಸೇನನ ಹೆಂಡತಿ ಮಾಲಿನೀ ಎಂಬುವಳೂ, ಆ ಮಾಲಿನಿಯ ಮಗಳಾದ ಪುಷ್ಪವಂತಿಯೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದರು. ಪುಷ್ಪದಂತಸ್ಯ ಪುತ್ರೋಽಸೌ ಮಾಲ್ಯವಾನ್ ನಾಮ ನಾಮತಃ । ಪುಷ್ಪವಂತ್ಯಾಶ್ಚ ರೂಪೇಣ ಮಾಲ್ಯವಾನತಿವೋಹಿತಃ ॥೧೪॥ ಪುಷ್ಪದಂತ್ನ ಮಗನಾದ ಮಾಲ್ಯವಂತನೆಂಬುವನು ಮಾಲಿನಿಯ ಮಗಳಾದ ಪುಷ್ಪವಂತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅವಳ ರೂಪಕ್ಕೆ ಆ ಮಾಲ್ಯವಂತನು ಮೋಹಗೊಂಡನು. ತಯಾ ದೇವ್ಯಾ ಕಟಾಕ್ಷೈಶ್ಚ ಮಾಲ್ಯವಾಂಶ್ಚ ವಶೇ ಕೃತಃ । ಲಾವಣ್ಯರೂಪಸಂಯುಕ್ತಂ ತಸ್ಯಾ ರೂಪಂ ನೃಪ ಶ್ರುಣು ॥೧೫॥ ಆ ಪುಷ್ಪವಂತಿಯು ಕಿರುಗಣ್ಣಿನೋಟವನ್ನು ಬೀರಿ ಮಾಲ್ಯವಂತನನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಆಕೆಯ ರೂಪಲಾವಣ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು. ಬಾಹೂ ತಸ್ಯಾಸ್ತು ಕಾಮೇನ ಲಂಬಮೌನ ಕೃತಾವಿಹ। ಕರ್ಣಾಯತೇ ತು ನಯನೇ ರಕ್ತಾಂತೇ ಘೂರ್ಣಿತೇ ತಥಾ ॥೧೬॥ ಆಕೆಯ ತೋಳುಗಳನ್ನು ನೇತಾಡುವಂತೆ ಕಾಮನೇ ಮಾಡಿದನು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಿವಿಯವರೆಗೂ ವಿಶಾಲವಾಗಿದ್ದು ಕೆಂಪಗೆ ಮದಿಸಿದಂತಿದ್ದುವು. ಕರ್ಣೌ ತು ಶೋಭನೌ ತಸ್ಯಾಃ ಕುಂಡಲಾಭ್ಯಾಂ ನೃಪೋತ್ತಮ। ಕಂಬುಗ್ರಿವಾಯತಾ ಸೈವ ದಿವ್ಯಾಭರಣಭೂಷಿತಾ ॥೧೭॥ ಕಿವಿಗಳು ಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲದೆ ಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದ್ದವು. ಕತ್ತು ಶಂಖದಂತಿದ್ದಿತು. ಒಳ್ಳೆಯ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಪೀನೋನ್ನತೌ ಕುಚೌ ತಸ್ಯಾಸ್ತೌ ಹೇಮಕಲಶಾವಿವ । ಮಧ್ಯಂ ಕ್ಷಾಮಂ ಚ ಚಾರ್ವಂಗ್ಯಾ ಮುಷ್ಟಿಗ್ರಾಹಮನುತ್ತಮಂ ॥೧೮॥ ಸ್ತನಗಳು ದಪ್ಪವಾಗಿ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದುವು. ಅವು ಚಿನ್ನದ ಕಲಶದಂತಿದ್ದುವು. ನಡುವು ಸಣ್ಣಗಿದ್ದಿತು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವಂತಿದ್ದಿತು. ನಿತಂಬೌ ವಿಸ್ತೃತೌ ಚಾಸ್ಯಾ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಾ ಜಘನಸ್ಥಳೀ । ಚರಣೌ ಶೋಭಮಾನೌ ಚ ರಕ್ತೋತ್ಪಲಸಮದ್ಯುತೀ ॥೧೯॥ ಕುಂಡೆಗಳು ದಪ್ಪವಾಗಿದ್ದವು. ಕುಂಡೆಗಳ

ಮುಂಭಾಗವು ಅಗಲವಾಗಿದ್ದಿತು. ಪಾದಗಳು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತ ಕೆಂದಾವರೆಯಂತಿದ್ದುವು. ಈದೃಶ್ಯಾ ಪುಷ್ಪವಂತ್ಯಾಸೌ ಮಾಲ್ಯವಾನತಿಮೋಹಿತಃ । ಶಕ್ರಸ್ಯ ಪರಿತೋಷಾಯ ನೃತ್ಯಾರ್ಥಂ ತೌ ಸಮಾಗತೌ ॥೨೦॥ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದ್ದ ಪುಷ್ಪವತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾಲ್ಯವಂತನು ಬಹು ಮೋಹಗೊಂಡನು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಲು ಕುಣಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಗಾಯಮಾನೌ ತು ತೌ ತತ್ರ ಹ್ಯಪ್ಸರೋಗಣಸೇವಿತೌ । ಮದನಾಭಿಪರೀತಾಂತೌ ಪುಷ್ಪವಂತೀ ಚ ಮಾಲ್ಯವಾನ್ ॥೨೧॥ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಅಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರರೊಡನೆ ಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದು ಪರಸ್ಪರ ಮನ್ಮಥನ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡರು. ಪರಸ್ಪರಾನುರಾಗೇಣ ವ್ಯಾಮೋಹವಶಮಾಗತೌ। ನ ಶುದ್ಧಗಾನಂ ಗಾಯೇತಾಂ ಚಿತ್ತಭ್ರಮಸಮನ್ವಿತೌ ॥೨೨॥ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಅನುರಾಗದಿಂದ ಮೋಹವಶರಾದರು. ಆದುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಸರಿಯಾಗಿರದೆ ಸರಿಯಾದ ಗಾನನವನ್ನು ಹಾಡದೇ ಅಪಸ್ವರವಾಗಿ ಹಾಡಿದರು. ಬದ್ಧದೃಷ್ಟೀ ತಥಾನ್ಯೋನ್ಯಂ ಕಾಮಬಾಣವಶಂಗತೌ । ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಲೇಖರ್ಷಭಸ್ತತ್ರ ಸಂಗತಂ ಮಾನಸಂ ತಯೋಃ ॥೨೩॥ ಆಗ ಆ ದೇವಾಧಿಪತಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಮಬಾಣಕ್ಕೆ ವಶರಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದನು. ತಾಳಕ್ರಿಯಾಮಾನಲೋಪಾತ್ತಥಾ ಗೀತವಿವರ್ಜನಾತ್ । ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ತು ಮಘವಾ ಹ್ಯವಜ್ಞಾನಂ ತಥಾತ್ಮನಃ । ಕುಪಿತಶ್ಚ ತಯೋರರ್ಥೇ ಶಾಪಂ ದಾಸ್ಯನ್ನಿದಂ ಜಗೌ ॥೨೪॥ ತಾಳ ಹಾಕುವುದರಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾದುದನ್ನೂ, ಗಾನ ಹಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಇಂದ್ರನು ಇದು ತನಗೆ ಅವಮಾನವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವರ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಂಡು ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಇಂತೆಂದನು. ಇಂದ್ರ ಉವಾಚ - ಧಿಗ್ಯುವಾಂ ಪತಿತೌ ಮೂಢಾವಾಜ್ಞಾಭಂಗಕೃತೌ ಮಮ । ಯುವಾಂ ಪಿಶಾಚೌ ಭವತಾಂ ದಂಪತೀರೂಪಧಾರಿಣೌ ॥ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕಮನುಪ್ರಾಪ್ತೌ ಭುಂಜಾನೌ ಕರ್ಮಣಃ ಫಲಂ ॥೨೫॥ ಇಂದ್ರನು ಹೇಳಿದನು - ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಭಂಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮೂಢರಾದ ನಿಮಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ. ನೀವಿಬ್ಬರೂ ದಂಪತಿ ರೂಪವಾದ ಪಿಶಾಚಿಗಳಾಗಿರಿ. ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿರಿ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ- ಏವಂ ಮಘವತಾ ತಪ್ತಾವುಭೌ ದುಃಖಿತಮಾನಸೌ । ಹಿಮವಂತಂ ಗಿರಿಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾವಿಂದ್ರಶಾಪಾದ್ವಿಮೋಹಿತೌ ॥೨೬॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು - ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಇಂದ್ರನಿಂದ ಶಾಪಪಡೆದ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ದುಃಖಗೊಂಡು ಆ

ಶಾಪದಿಂದಲೇ ಮೋಹಗೊಂಡು ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಉಭೌ ಪಿಶಾಚತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತೌ ದಾರುಣಂ ದುಃಖಮೇವ ಚ । ಸಂತಪ್ಯಮಾನಸೌ ತತ್ರ ಹಿಮಕೃಚ್ಛ್ರಗತಾವುಭೌ ।।೨೭।। ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಶಾಪದಿಂದ ಪಿಶಾಚತನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ದುಃಖಗೊಂಡು ಹಿಮದಿಂದ ತೊಂದರೆಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಂಧರ್ವತ್ವಮಪ್ಸರಸ್ತ್ವಂ ನ ಜಾನಿತೋ ವಿಮೋಹಿತೌ । ಪೀಡ್ಯಮಾನೌ ನಿದಾಘೇನ ದೇಹಪಾತಕಜೇನ ಚ ।।೨೮।। ಈ ಶಾಪದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯು ಬದಲಾಯಿಸಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಗಂಧರ್ವತನವನ್ನಾಗಲೀ, ಅಪ್ಸರತ್ವವನ್ನಾಗಲಿ ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳದವರಾದರು. ಮತ್ತು ಬಿಸಿಲು ಛಳಿಗಳಿಂದ ತೊಂದರೆಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನ ನಿಶಾಯಾಂ ಸುಖಂ ಶಾಂತಿಂ ಲೇಭಾತೇ ಕರ್ಮಪೀಡಿತೌ । ಪರಸ್ಪರಂ ವದಮಾನೌ ಚೇರತುರ್ಗಿರಿಗಹ್ವರೇ ।।೨೯।। ಕರ್ಮದಿಂದ ಆವೃತರಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಸುಖ ಶಾಂತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಆ ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪೀಡ್ಯಮಾನೌ ತು ಶಾಪೇನ ತುಷಾರಪ್ರಭವೇಣ ತೌ । ದಂತಘರ್ಷಂ ಪ್ರಕುರ್ವಾಣೌ ರೋಮಾಂಚಿತವಪುರ್ಧರೌ ।। ಊಚೇ ಪಿಶಾಚಸ್ಸ ತದಾ ಸ್ವಾಂ ಪತ್ನೀಂ ಚ ಪಿಶಾಚಿಕಾಂ ।।೩೦।। ಆ ಶಾಪದಿಂದ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಛಳಿಯಿಂದ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಟಕಟಾ ಎಂದೆನ್ನಿಸುತ್ತಾ ರೋಮಾಂಚನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಆಗ ಗಂಡು ಪಿಶಾಚಿಯು ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಹೆಣ್ಣು ಪಿಶಾಚಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಿತು. ಪಿಶಾಚ ಉವಾಚ - ಕಿಂ ಮೇ ನಾಲ್ಪಕೃತಂ ಪಾಪಂ ದಾರುಣಂ ರೋಮಹರ್ಷಣಂ। ಯೇನ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಪಿಶಾಚತ್ವಂ ಸ್ವೇನ ದುಷ್ಕರಕರ್ಮಣಾ ।।೩೧।। ಪಿಶಾಚಿಯು ಹೇಳಿತು - ನಾನು ಎಂಥ ಕೆಟ್ಟದಾದ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆನು! ನನ್ನ ಪಾಪಕೆಲಸದಿಂದ ಈ ಕ್ರೂರವಾದ ಪಿಶಾಚತನವು ಬಂದಿರುವುದಲ್ಲ! ನರಕಂ ದಾರುಣಂ ಮತ್ವಾ ಪಿಶಾಚತ್ವಂ ಚ ದುಃಖದಂ। ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಪಾತಕಂ ಸಮಾಚರೇತ್ ।।೩೨।। ಕಷ್ಟತರವಾದ ನರಕವನ್ನೂ ಈ ಕ್ರೂರವಾದ ಪಿಶಾಚತನವನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟಾದರೂ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡದಿರಬೇಕು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ - ಇತಿ ಚಿಂತಾಪರೌ ತತ್ರ ತಾವಾಸ್ತಾಂ ದುಃಖಕರ್ಶಿತೌ । ದೈವಯೋಗಾತ್ತಯೋಃ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಮಾಘಸ್ಯೈಕಾದಶೀ ತಿಥಿಃ ।।೩೩।। ಜಯಾ ನಾಮೇತಿ ವಿಖ್ಯಾತಾ ತಿಥೀನಾಮುತ್ತಮಾ ತಿಥಿಃ । ತಸ್ಮಿನ್ ದಿನೇ ತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸರ್ವಾಹಾರವಿವರ್ಜಿತೌ ।।೩೪।। ಆಸಾತಾಂ ತತ್ರ ನೃಪತೇ ಜಲಯಾನವಿವರ್ಜಿತೌ । ನ ಕೃತೋ ಜೀವಘಾತಶ್ಚ ನ ಯತ್ರ ಫಲಭಕ್ಷಣಂ ।।೩೫।। ಅಶ್ವತ್ಥಸ್ಯ ಸಮೀಪೇ ತೌ ಸರ್ವದಾ ದುಃಖಸಂಯುತೌ । ರವಿರಸ್ತಂಗತೋ ರಾಜಂಸ್ತಥೈವ ಸ್ಥಿತಯೋಸ್ತಯೋಃ ।।೩೬।। ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಚೈವ ನಿಶಾ

ಘೋರಾ ದಾರುಣಾ ಪ್ರಾಣಹಾರಿಣೀ। ವೇಪಮಾನಾವುಭೌ ತತ್ರ ತತಃ ಸುಷುಪತುಃ ಕ್ಷಿತೌ ॥೩೭॥ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು - ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅವೆರಡು ಪಿಶಾಚಗಳೂ ದುಃಖದಿಂದ ಕೂಡಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದುವು. ಆಗ ಅದೃಷ್ಟವಶದಿಂದ ಮಾಘ ಶುದ್ಧದ "ಜಯಾ" ಎಂಬ ಏಕಾದಶಿಯು ಬಂದಿತು. ಆ ತಿಥಿಯು ತಿಥಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಉತ್ತಮವಷ್ಟೆ. ಆ ದಿನ ಬರಲು ಆ ದಿನದಲ್ಲಿ ಆ ಪಿಶಾಚಿಗಳೆರಡೂ ಆಹಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನೀರನ್ನೂ ಕುಡಿಯದೆ ಇದ್ದುವು. ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ತೊಂದರೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲುಗಳನ್ನೂ ತಿನ್ನಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಅರಳಿಯ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ದುಃಖಪಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದುವು. ಆ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಕುಳಿತಿರಲು ಸೂರ್ಯನು ಅಸ್ತವಾದನು. ಕ್ರೂರವಾದ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಅಪಾಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ರಾತ್ರಿಯು ಬಂದಿತು. ಅವು ನಡುಗುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹಾಗೆಯೇ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡವು. ಪರಸ್ಪರೇಣ ಸಂಲಗ್ನೌ ಗಾತ್ರಯೋರುಭಯೋರಪಿ । ನ ನಿದ್ರಾ ನ ರತಿಸ್ತತ್ರ ನ ತೌ ಸೌಖ್ಯಮವಿಂದತಾಂ ॥೩೮॥ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಛಳಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿಕೊಂಡವು. ಆ ಛಳಿಯಿಂದ ನಿದ್ದೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಸುಖವನ್ನಾಗಲೀ ಅವು ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಏವಂ ತೌ ರಾಜಶಾರ್ದೂಲ ಶಾಪೇನೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪೀಡಿತೌ । ಇತ್ಥಂ ತಯೋರ್ದುಃಖಿತಯೋರ್ನಿರ್ಜಗಾಮ ನಿಶೀಥಿನೀ ॥೩೯॥ ಎಲೈ ಧರ್ಮಜನೇ! ಈ ರೀತಿ ಇಂದ್ರಶಾಪದಿಂದ ಪೀಡಿತವಾದ ಅವು ದುಃಖಪಡುತ್ತ ಆ ದಿನದ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆದುವು. ಮಾರ್ತಾಂಡ ಉದಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ದ್ವಾದಶೀದಿವಸಾಗಮೇ। ಮಯಾ ತು ರಾಜಶಾರ್ದೂಲ ತಯೋರ್ಭಕ್ತಿರ್ಧೃತಾ ಹೃದಿ ॥೪೦॥ ಸೂರ್ಯನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ದ್ವಾದಶಿಯು ಬಂದಿತು. ಆಗ ನಾನು ಅವುಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆನು. ಜಯಾಯಾಸ್ತುವ್ರತಂ ಚೀರ್ಣಂ ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕೃತಂ । ತಸ್ಮಾದ್ವ್ರತಪ್ರಭಾವಾಚ್ಚ ಯಥಾ ಜಾತಂ ತಥಾ ಶೃಣು ॥೪೧॥ ಜಯಾ ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಉಪವಾಸ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದವು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣವೂ ಆಯಿತು. ಆ ವ್ರತದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಉಂಟಾದುದನ್ನು ಕೇಳು. ದ್ವಾದಶೀದಿವಸೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ತಥಾ ಚೀರ್ಣೇ ಜಯಾ ವ್ರತೇ । ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಭಾವಾನ್ನೃಪತೇ ಪಿಶಾಚತ್ವಂ ತಯೋರ್ಗತಂ ॥೪೨॥ ಜಯಾ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ದ್ವಾದಶಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಆ ದಿನ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಅವಕ್ಕೆ ಪಿಶಾಚತನವು ಹೊರಟು ಹೋಯಿತು. ಪುಷ್ಪವಂತೀಮಾಲ್ಯವಂತೌ ಪೂರ್ವರೂಪೌ ಬಭೂವತುಃ। ಪುರಾತನಸ್ನೇಹಿಯುತೌ ಪೂರ್ವಾಲಂಕಾರಧಾರಿಣೌ ॥೪೩॥ ವಿಮಾನಮಧಿರೂಢೌ ತೌ ಗತೌ ನಾಕಂ

ಮನೋರಮೌ । ದೇವೇಂದ್ರಸ್ಯಾಗ್ರತೋ ಗತ್ವಾ ಪ್ರಣಾಮಂ ಚಕ್ರತುರ್ಮುದಾ ॥೪೪॥ ಆ ಪಿಶಾಚಿತನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪೂರ್ವದಂತೆ ಪುಷ್ಪವಂತೀ ಮಾಲ್ಯವಂತರಾದರು. ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಸ್ನೇಹವು ಬೆಳೆಯಿತು. ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಅಲಂಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಂದುವು. ಒಳ್ಳೆಯ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ದೇವೇಂದ್ರನ ಎದುರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಆ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಅವರು ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂದ್ರನು ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು ಇಂತೆಂದನು. ಇಂದ್ರ ಉವಾಚ - ವದತಂ ಕೇನ ಪುಣ್ಯೇನ ಪಿಶಾಚತ್ವಂ ಹಿ ವಾಂ ಗತಂ । ಮಮ ಶಾಪಂ ಚ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೌ ಕೇನ ದೇವೇನ ಮೋಚಿತೌ ॥೪೫॥ ಇಂದ್ರನು ಹೇಳಿದನು - ನಿಮ್ಮ ಪಿಶಾಚತನವು ಯಾವ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ನಾಶಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು? ಹೇಳಿರಿ. ನಾನು ಶಾಪಕೊಟ್ಟಿರುವಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಯಾರು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿದವರು? ಮಾಲ್ಯವಾನುವಾಚ - ವಾಸುದೇವಪ್ರಸಾದೇನ ಜಯಾಯಾಸ್ತು ವ್ರತೇನ ಚ । ಪಿಶಾಚತ್ವಂ ಗತಂ ಸ್ವಾಮಿಂಸ್ತವ ಭಕ್ತಿಪ್ರಭಾವತಃ ॥೪೬॥ ಮಾಲ್ಯವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ವಾಸುದೇವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೂ ಜಯಾ ಏಕಾದಶಿಯ ವ್ರತದಿಂದಲೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ಪಿಶಾಚತನವು ಹೋಯಿತು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ - ಇತಿ ಶ್ರುತ್ವಾ ತು ಮಘವಾ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ಪುನಸ್ತಥಾ ॥೪೭॥ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು - ಇಂದ್ರನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಮತ್ತೆ ಇಂತೆಂದನು. ಇಂದ್ರ ಉವಾಚ - ಪಿಬತಂ ತು ಯುವಾಂ ಚೈವ ಅಸ್ಮಾಕಂ ವಚನಾತ್ಸುಧಾಂ । ಹರಿವಾಸರಲೀನಾ ಯೇ ಯೇ ಚ ಕೃಷ್ಣಪರಾಯಣಾಃ ॥೪೮॥ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಚೈವ ಮರ್ತ್ಯಾಸ್ತೇ ಪೂಜ್ಯಾಶ್ಚೈವ ನ ಸಂಶಯಃ । ರಮಸ್ವ ಪುಷ್ಪವಂತ್ಯಾ ತ್ವಂ ಯಥಾಸೌಖ್ಯಂ ಸುರಾಲಯೇ ॥೪೯॥ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ನನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿಯಿರಿ. ಹರಿಯ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರೂ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ ಆದರೆ ಅವರು ಮನುಷ್ಯರಾದರು ನಮಗೆ ಪೂಜ್ಯರೇ. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ನೀನು ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟ ಬಂದಂತೆ ಈ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪವಂತಿಯೊಡನೆ ಸುಖಿಸು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ - ಏತಸ್ಮಾತ್ಕಾರಣಾದ್ರಾಜನ್ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಹರಿವಾಸರಂ । ಜಯಾ ತು ರಾಜಶಾರ್ದೂಲ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಪಹಾರಿಣೀ ॥೫೦॥ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು - ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಹರಿವಾಸರವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಜಯಾ ಏಕಾದಶಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನೂ ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸರ್ವದಾನಾನಿ ತೇನೈವ ಸರ್ವಯಜ್ಞಾನ್ಯಶೇಷತಃ। ದತ್ತಾನಿ ಕಾರಿತಾನ್ಯೇವ ಜಯಾಯಾಸ್ತು ವ್ರತಂ ಕೃತಂ ॥೫೧॥ ಈ ಜಯಾ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲಾ ದಾನಗಳನ್ನೂ

ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ಆಚರಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಪಕೋಟಿಂ ವಸೇತ್ತಾವದ್ವೈಕುಂಠೇ ಮೋದತೇ ಧ್ರುವಂ । ಪತನಾಚ್ಛ್ರವಣಾದ್ರಾಜನ್ನಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಫಲಂ ಭವೇತ್ ॥೩೨॥ ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾದ್ಮೇ ಉತ್ತರಖಂಡೇ ಉಮಾಪತಿ ನಾರದ ಸಂವಾದಾಂಶ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದೇ ಮಾಘ ಶುಕ್ಲ ಜಯೈಕಾದಶೀ ವರ್ಣನಂ ನಾಮ ಪಂಚಚತ್ವಾರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಸ್ಸಮಾಪ್ತಃ॥ ಒಂದು ಕೋಟಿಕಲ್ಪಗಳವರೆಗೂ ಆ ವ್ರತಮಾಡಿದವನು ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಸುಖಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದಲೂ ಹೇಳುವುದರಿಂದಲೂ ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮ ಯಾಗದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ಇಂತು ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಖಂಡದ ಉಮಾಪತಿ ನಾರದರ ಸಂವಾದದೊಳಗಿನ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಜಯೈಕಾದಶೀ ಮಹಿಮೆ ಎಂಬ ನಲವತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು.

ಮಾಘ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ದ್ವಾದಶೀ

ವರಾಹದ್ವಾದಶೀವ್ರತಮ್ - ದುರ್ವಾಸಮುನಿ - ಪರಮಧಾರ್ಮಿಕನಾದ ಮುನಿಯೇ! ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಘ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶೀದಿನ ಮಾಡಬೇಕಾದ, ಭೂದೇವಿಯನ್ನುದ್ಧರಿಸಿದ ಆದಿವರಾಹದೇವನ ವ್ರತವಿಚಾರವನ್ನೂ ಕೇಳು. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಿಧಾನದಿಂದ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿ, ಸ್ಥಳವನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ವಿದ್ವಾಂಸನಾದವನು ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಅಚ್ಯುತನನ್ನು ಗಂಧಧೂಪನೈವೇದ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಅವನೆದುರಿಗೆ ನೀರು ತುಂಬಿದ್ದ ಕಲಶವನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ವರಾಹಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಹರಿಯ ಪಾದಗಳನ್ನೂ, ಮಾಧವಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ನಡುವನ್ನೂ, ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಉದರವನ್ನೂ, ವಿಶ್ವರೂಪಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಎದೆಯನ್ನೂ, ಸರ್ವಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಕಂಠವನ್ನೂ, ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ ಎಂದು ಶಿರಸ್ಸನ್ನೂ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಭುಜಗಳನ್ನೂ, ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಚಕ್ರವನ್ನೂ, ಅಮೃತೋದ್ಭವಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಶಂಖವನ್ನೂ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಇದೇ ಅರ್ಚನೆಯ ಕ್ರಮ. ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದವನು ಹೀಗೆ ಪೂಜಿಸಿ, ದ್ರವ್ಯಾನುಕೂಲವಿದ್ದಂತೆ ಚಿನ್ನದ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಅಥವಾ ತಾಮ್ರದ ಬೇಕಾದ ಸರ್ವವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪೂರ್ಣಕಲಶವನ್ನಿಟ್ಟು, ಪರ್ವತನದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭೂದೇವಿಯನ್ನು ಕೋರೆಯ ಹಲ್ಲಿನ ಅಗ್ರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವಂತೆ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯೂ, ಮಧುನಾಶಕನೂ ಆದ ದೇವನ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಚಿನ್ನದಿಂದ ಅನುಕೂಲವಿದ್ದಷ್ಟು ಪರಿಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿ ಸರ್ವವಿಧವಾದ ಧಾನ್ಯ(ಬೀಜ)ದಿಂದ ತುಂಬಿದ ರತ್ನಸಹಿತವಾದ ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಮೂರ್ತಿಸಹಿತವಾದ ಆ

ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕಲಶದ ಮೇಲಿಡಬೇಕು. ವರಾಹಮೂರ್ತಿಗೆ ಬಿಳಿಯ ವಸ್ತ್ರಗಳೆರಡನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಗಂಧಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಶುಭಕರವಾದ ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹೂವಿನಿಂದ ಮಂಡಲವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಹರಿಯು ಅಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಲೂ, ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಲೂ ಇರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಪೂಜೆಮಾಡಿ, ರಾತ್ರಿ ಕಳೆದು, ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗುತ್ತಲೇ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಶುಚಿರ್ಭೂತನಾಗಿ, ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ವೇದವೇದಾಂಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತವನೂ, ಸಾಧುವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ವಿದ್ಯಾವಂತನೂ, ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನೂ, ಶಾಂತನೂ, ಶ್ರೋತ್ರಿಯನೂ, ಕುಟುಂಬಿಯೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕಲಶದೊಡನೆ ವರಾಹರೂಪಿಯಾದ ಆ ಹರಿಯನ್ನೂ (ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು) ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದವನು ಬಳಿಕ ಯಾವ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ, ಕಾಂತಿಯನ್ನೂ, ತೃಪ್ತಿಯನ್ನೂ, ಶ್ರೀಯನ್ನೂ (ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ) ಪಡೆಯುವನು. ದರಿದ್ರನು ಕೂಡಲೇ ಧನಿಕನಾಗುವನು. ಪುತ್ರನಿಲ್ಲದವನು ಪುತ್ರವಂತನಾಗುವನು. ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಕೂಡಲೇ ತೊಲಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ತಾನಾಗಿ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಅವನ ಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಳು. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಈ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಲಭಿಸುವವು. ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವ ಫಲವಿಚಾರದಲ್ಲಿ, ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಪುರಾತನೇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕೇಳು. ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ(ಪೈಠಣ)ದಲ್ಲಿ ವೀರಧನ್ವನೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ದೊರೆಯಿದ್ದನು. ಶತ್ರುಸಂತಾಪಕನಾದ ಆತನು ಒಂದಾನೊಂದು ಸಾರಿ ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶದ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮೃಗಗಣವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಸಂವರ್ತನೆಂಬ ಋಷಿಯ ಪುತ್ರರೂ, ವೇದಾಧ್ಯಯನಾಸಕ್ತರೂ ಆದ ಐವತ್ತು ಜನ ಸಹೋದರರು ಜಿಂಕೆಗಳ ರೂಪದಿಂದ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವೀರಧನ್ವರಾಜನು ಅರಿಯದೆ, ಮೃಗವೇಷದಿಂದಿದ್ದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕೊಂದನು. **ಸತ್ಯತಪ** – ಬ್ರಹ್ಮನ್ನೇ! ಅವರು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಮೃಗರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರು? ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ನನಗೆ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲವಾಗಿದೆ. ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ದಯವಿಟ್ಟು ಹೇಳು. **ದುರ್ವಾಸಮುನಿ** – ಮುನಿಯೇ! ಒಂದಾನೊಂದು ವೇಳೆ ಅವರು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಆಗ ತಾನೇ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ತಬ್ಬಲಿಗಳಾದ ಜಿಂಕೆಯ ಮರಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡರು. ಗುಹೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಅವು ಸತ್ತು ಹೋದವು. ಅದರಿಂದ ದುಃಖಿತರಾದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಾವು ಮಾಡಿದ ಮೃಗಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

ಋಷಿಪುತ್ರರು – ಮುನಿಯೇ! ನಮಗೆ ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಆಗ ತಾನೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಐದು ಜಿಂಕೆಯ ಮರಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಕೊಂದಿದ್ದೇವೆ. ನಮಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ವಿಧಿಸು. **ಸಂವರ್ತ** – ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಹಿಂಸಕನಾಗಿದ್ದನು. ನಾನು ಅವನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆದೆನು. ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ನೀವೂ ಪಾಪಕರ್ಮಿಗಳಾದಿರಿ. ಈಗ ನೀವು ಜಿಂಕೆಯ ಚರ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಿ ವ್ರತಿಗಳಾಗಿ ಐದು ವರ್ಷಕಾಲ ನಡೆಯಿರಿ. ಬಳಿಕ ಶುದ್ಧರಾಗುವಿರಿ. ಹೀಗೆ ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಆ ಮಕ್ಕಳು ಜಿಂಕೆಯ ಚರ್ಮವನ್ನು ಹೊದೆದುಕೊಂಡು ವ್ಯಾಕುಲವಿಲ್ಲದೇ ಶಾಶ್ವತಬ್ರಹ್ಮಜಪಮಾಡುತ್ತಾ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ವರ್ಷ ಕಳೆಯಲು, ವೀರಧನ್ವರಾಜನು, ಅವರು ಮೃಗರೂಪಿಗಳಾಗಿ ಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನು ಧರಿಸಿದವರಾಗಿ ಒಂದು ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಜಪ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜನು ಅವರನ್ನು ಜಿಂಕೆಗಳೆಂದೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಜಿಂಕೆಗಳೆಂದುಕೊಂಡೇ, ರಾಜನು ಹೊಡೆಯಲಾಗಿ ಆ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮೃತರಾದರು. ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದ ಅವರು ಸತ್ತುದನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಜನು ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಾ ದೇವರಾತಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಜನು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೊಲೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಹೇಳಿ, ಅತಿ ದುಃಖಿತನಾಗಿ, ಮಹಾಮುನಿಯೇ! ನನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷವು ಬಂದಿತು. ಏನು ಮಾಡಲಿ! ಎಂದು ಬಹಳ ಅತ್ತನು. ಋಷಿಯಾದ ದೇವರಾತನು ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜೋತ್ತಮನಿಗೆ – ದೊರೆಯೇ! ಹೆದರಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವೆನು. ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ವರಾಹ- ರೂಪಿಯೂ, ದೇವದೇವನೂ, ವಿಷ್ಣುವೂ ಆದ ಆ ಜನಾರ್ದನನು ಸುತಲವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದ ಭೂದೇವಿಯನ್ನು, ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪಾಪದಿಂದ ಕಳವಳ ಪಡುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನೂ ತಾನಾಗಿಯೇ ಉದ್ಧರಿಸುವನು- ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ರಾಜನು ಸಂತೋಷವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸಜ್ಜನೋತ್ತಮನೇ! ಆ ದೇವನು ನನಗೆ ಯಾವ ವಿಧದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು? ಪ್ರಸನ್ನನಾದರೆ ಏತರಿಂದ ಸರ್ವಾಶುಭವೂ (ಪಾಪವೂ) ನಾಶವಾಗುವುದು? ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ದುರ್ವಾಸಮುನಿ – ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಆ ವೀರಧನ್ವರಾಜನು ಹೀಗೇ ಕೇಳಲು ಈ ವರಾಹದ್ವಾದಶೀವ್ರತವನ್ನು ದೇವರಾತ ಋಷಿಯು ಹೇಳಿದನು. ಆ ರಾಜನೂ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿ, ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಕಳವಾದ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ, ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವ ಹೊನ್ನಿನ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಇಂದ್ರಲೋಕವಾದ ಸ್ವರ್ಗದ ಹತ್ತಿರ

ಹೋದನು. ಇಂದ್ರನು ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳನು ಹೋದನು. ಇಂದ್ರನು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ವಿಮಾನವನ್ನು ತಂದಿದ್ದ ವಿಷ್ಣುದೂತರು 'ದೇವರಾಜನೇ! ತಪಸ್ಸಿಲ್ಲದವನಾದ ನೀನು ಈ ವೀರಧನ್ವನನ್ನು ನೋಡಕೂಡದು' ಎಂದರು. ಹೀಗೆ ಲೋಕಪಾಲರೆಲ್ಲರೂ ಅವನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿಸ್ಮಿತರಾಗಿ ಎದುರುಗೊಂಡು ಹೊರಟರು. ಹೀನಕರ್ಮರಾದುದರಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ವಿಷ್ಣುದೂತರು ನಿರಾಕರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು.

ಮಹಾಮುನಿಯೇ! ವೀರಧನ್ವಮಹಾರಾಜನು ಹೀಗೆ ಸತ್ಯಲೋಕದವರೆಗೂ ಹೋಗಿ, ಪುನರ್ಮರಣವಿಲ್ಲದುದೂ, ಸುಡುವ ಪ್ರಳಯವಿಲ್ಲದುದೂ ಆದ ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಈಗಲೂ ಇದ್ದಾನೆ. ಯಜ್ಞಪುರುಷನಾದ ಆ ನಾರಾಯಣನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದರೆ ಯಾವುದಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು! ಒಂದೊಂದು ದ್ವಾದಶೀವ್ರತವನ್ನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ, ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಬಳಿಕ ಉತ್ತಮವಾದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲಾ ದ್ವಾದಶೀವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಪೂರ್ಣತೃಪ್ತನಾದ ಅವನು ತನ್ನ ಪದ(ಸ್ಥಾನ)ವನ್ನೇ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಏನಾಶ್ಚರ್ಯ! ವೇದಗಳೆಂಬ ನಾಕು ಮೂರ್ತಿಗಳುಳ್ಳ ನಾರಾಯಣನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆ ಕೇಶವನು ಮತ್ಸ್ಯರೂಪದಿಂದ ವೇದಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಉದ್ಧರಿಸಿದನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕ್ಷೀರಸಾಗರವನ್ನು ಕಡೆಯುವಾಗ ಕೂರ್ಮರೂಪಿಯಾಗಿ ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. ಎರಡನೆಯವನಾದ ಈ ವೈಷ್ಣವಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡು. ಅದರಂತೆಯೇ ವರಾಹರೂಪಿಯಾದ ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ರಸಾತಲದಿಂದ ಭೂದೇವಿಯನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸಿದನಲ್ಲವೇ! ಮೂರನೆಯದಾದ ಇದೂ ವೈಷ್ಣವಮೂರ್ತಿಯೇ ನೋಡು. ವರಾಹಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು

ಭೀಷ್ಮ ದ್ವಾದಶೀ – ಮಾಘ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶೀಯನ್ನು ಭೀಷ್ಮ ದ್ವಾದಶೀ ಎಂದೂ ಕೂಡ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ದಿನ ಸರ್ವಪಾಪಹರವು. ಏಕಾದಶೀ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ದ್ವಾದಶೀ ತಿಲಸ್ನಾನ, ತಿಲದಿಂದ ವಿಷ್ಣುಪೂಜೆ, ತಿಲದೀಪ, ತಿಲನೈವೇದ್ಯ , ತಿಲಹೋಮ, ತಿಲದಾನ, ತಿಲಭಕ್ಷಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಾಘ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ತ್ರಯೋದಶೀ

ಅಂತ್ಯಪುಷ್ಕರಣೀ – ಪುಷ್ಯಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಿಂದ ಮಾಘಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ತನಕ ನಿತ್ಯವೂ ತಪ್ಪದೇ ಮಾಘಸ್ನಾನವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಯಾರಿಗೆ

ಅನಾನುಕೂಲವಿರುತ್ತದೋ ಅಂಥವರು ಅಂತ್ಯಪುಷ್ಕರಣಿಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಮೂರುದಿವಸದ ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಘಸ್ನಾನವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಸ್ನಾನ ಮಾಡದೇ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ದೋಷವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತ್ಯಪುಷ್ಕರಣಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಇದರ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನಾದರೂ ಕೂಡ ಸಾಧಕರು ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಾಘ ।। ಶುದ್ಧ ।। ಚತುರ್ದಶೀ

ತ್ರಯೋದಶೀಯಂತೆ ಇಂದೂ ಕೂಡ ಮಾಘಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸ್ನಾನ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಬಾಗಿಣದಾನವನ್ನು ಗಂಗೆಗೆ ನೀಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಪತಿವ್ರತೆಯರಿಗೂ ಕೂಡ ಬಾಗಿಣದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹತ್ತಿಯ ಬಟ್ಟೆ, ಕಂಬಳಿ, ರತ್ನ, ವಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದ ದಾನಗಳು ಇಂದು ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ.

ಮಾಘ ।। ಶುದ್ಧ ।। ಹುಣ್ಣಿಮೆ

ವ್ಯಾಸ ಪೂರ್ಣಿಮೆ – ವರ್ಷದ ಮೂರು ವ್ಯಾಸಪೂರ್ಣಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಕೂಡ ಒಂದಾಗಿದೆ. ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರನ್ನು ಇಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ವ್ಯಾಸಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಆಷಾಢಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಮಾಘ ಪೂರ್ಣಿಮೆ – ವೈಶಾಖೇ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಮಾಘೇ ಪೂರ್ಣಿಮಾ ತು ಮಹಾಫಲಾ। ದತ್ತಾನಾಂ ಇಹ ದಾನಾನಾಂ ಫಲಂ ಶತಗುಣಂ ಭವೇತ್ ।। ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಇಂದು ಯಾವುದೇ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಹತ್ಫಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಧಕರು ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಇಂದು ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ದಿನ ಕೆಲವರು ಕುಲಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಾಸಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮಾಘಸ್ನಾನದ ಕೊನೆಯ ದಿನವಿದು. ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ರಥೋತ್ಸವಗಳು ಜಾತ್ರೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಮಾಘಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯು ಭಾರತಹುಣ್ಣಿಮೆ ಎಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಮಾಘಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಕೃಷ್ಣರಾಧೆಯರ ರಾಸನೃತ್ಯಕೇಳಿಗಳನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತ ರಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪುರಾತನವಾದದ್ದು. ಇಂದಿಗೂ ಬೃಂದಾವನ, ಮಥುರಾ, ದ್ವಾರಕಾ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಇಡೀ ಉತ್ಸವಗಳು ಜರುಗುತ್ತವೆ.

ಶ್ರೀ ಜ್ಞಾನನಿಧಿತೀರ್ಥರು (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಮಠ) ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ – ಪಶ್ಚಿಮೇ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಬೃಂದಾವನೇಸ್ಥಿತಂ । ವಿದ್ಯಾನಿಧಿ ಕರಾಬ್ಜೋತ್ಥಂ ನೌಮಿ ಜ್ಞಾನನಿಧಿಂ ಯತಿಂ ।।

ಮಾಘ ॥ ಕೃಷ್ಣ ॥ ಪಂಚಮೀ

ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥತೀರ್ಥರು (ಮಾಧವತೀರ್ಥ ಮಠ) – ವಂಶರಾಮ ಪದಾಸಕ್ತಂ ಶ್ರೀಮಧ್ವಮತ ಸ್ಥಾಪಕಮ್ । ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥಗುರುಂ ವಂದೇ ಮೌನಿವರ್ಯ ಕರೋದ್ಭವಮ್ ॥

ಮಾಘ ॥ ಕೃಷ್ಣ ॥ ಷಷ್ಠೀ

ಶ್ರೀ ಸುಪ್ರಜ್ಞೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು (ರಾಯರ ಮಠ) ನಂಜನಗೂಡು – ಸುಧಾ ಜಿಜ್ಞಾಸಯಾ ಸರ್ವಸುಬುಧಾನಂದದಾಯಕಾನ್ । ಸುಪ್ರಜ್ಞೇಂದ್ರ ಮುನೀನ್ವಂದೇ ಸದಾ ವಿದ್ಯಾಗುರೂನ್ನಮ ॥ ರಾಜಗೋಪಾಲಾಚಾರ್ಯರ ಮಕ್ಕಳು ವೆಂಕಟ ರಾಘವೇಂದ್ರಾಚಾರ್ಯರು, ಗುರುರಾಜಾಚಾರ್ಯರು, ಸುಗುಣೇಂದ್ರತೀರ್ಥ-ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಂದ ಆಶ್ರಮ ಹೊಂದಿ ಸುಪ್ರಜ್ಞೇಂದ್ರತೀರ್ಥರೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದರು. ಸುಪ್ರಜ್ಞೇಂದ್ರತೀರ್ಥಸ್ವಾಮಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ದೈವಭಕ್ತರು, ಪಂಡಿತರು, ಮೈಸೂರು ಅರಸರಾದ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ ಆಸ್ಥಾನ ಪಂಡಿತರುಗಳಾದ ಕೌಲಗಿ ಶೇಷಾಚಾರ್ಯರೇ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಶ್ರೀಗಳವರ ವಿದ್ಯಾಪಕ್ಷಪಾತಕ್ಕೆ ಮನಸೋತು ಬಂದು ಶ್ರೀಗಳವರ ಅನುಗ್ರಹ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಹೋದರು. ರಾಜರು ಶ್ರೀಗಳವರನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿ ವಿಶೇಷ ಗೌರವ ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಇವರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಂಜನಗೂಡಿನಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಶೋಭಕೃತ್ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾಘ ಬಹುಳ ಷಷ್ಠಿಯದಿನ ನಂಜನಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಮಾಘ ॥ ಕೃಷ್ಣ ॥ ಸಪ್ತಮೀ

ಶ್ರೀ ಗುಣನಿಧಿತೀರ್ಥರು (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಮಠ) ತಾಯೂರು – ಜ್ಞಾನನಿಧಿ ಕರಾಬ್ಜೋತ್ಥಂ ಸವಿದ್ವನ್ಮಣಿ ವಿರಾಜಿತಂ । ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಪ್ರದಾತಾರಂ ವಂದೇ ಗುಣನಿಧಿಂ ಮುನಿಂ॥

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮಾಧವತೀರ್ಥರು (ಮಾಧವತೀರ್ಥ ಮಠ) ಮಾಧವಪುರ-ಚತುಷ್ಟಿ ಕಲಾವಿದ್ಯಾ ಧೈರ್ಯಾದಿಗುಣ ಬೃಂಹಿತಮ್ । ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮಾಧವ ತೀರ್ಥಾಖ್ಯೋ ಗುರುಂವಂದೇ ನಿರಂತರಮ್ ॥

ಮಾಘ ॥ ಕೃಷ್ಣ ॥ ಅಷ್ಟಮೀ

ಸೀತಾ ಜಯಂತೀ – ಮಾಘ ಕೃಷ್ಣ ಅಷ್ಟಮಿಯಂದು ಸೀತಾವತಾರವಾದ ದಿವಸ. ಅಂದು ರಾಮಪತ್ನೀ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ತಿಸ್ರೋ ಅಷ್ಟಕಾ – ಮಾಘಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಸಪ್ತಮಿಯಂದು ಪೂರ್ವೇದ್ಯುಃ ಅಷ್ಟಕ, ಅಷ್ಟಮಿಯಂದು ಅಷ್ಟಕ, ನವಮಿಯಂದು ಅನ್ವೇಷ್ಟಕ. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ, ಪುಷ್ಯ, ಮಾಘ, ಫಾಲ್ಗುಣ, ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಅಷ್ಟಕಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆಗದಿದ್ದರೆ, ಮಾಘದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅಷ್ಟಕ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನ್ವಷ್ಟಕ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ತಾಯಿಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಜೀವಪಿತೃಕರೂ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಾಘ ॥ ಕೃಷ್ಣ ॥ ಏಕಾದಶೀ

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ - ಸಾಧು ಕೃಷ್ಣ ಜಗನ್ನಾಥ ಆದಿದೇವ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ । ಕಥಯಸ್ವ ಪ್ರಸಾದೇನ ಕೃಪಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಮಮೋಪರಿ ॥೧॥ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳಿದನು - ಜಗನ್ನಾಥನೂ ಜಗತ್ಪತಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಕೃಷ್ಣನೇ ! ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು ಮಾಘಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯು ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳು. ಮಾಘಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ತು ಕಾ ವಾ ಚೈಕಾದಶೀ ಭವೇತ್ । ಕಥಯಸ್ವ ಪ್ರಸಾದೇನ ಕ್ರಿಯಾಂ ಕಿನ್ನಾಮಕೋ ವಿಧಿಃ ॥ ಫಲಮಸ್ಯ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞ ಏತದ್ವಿಸ್ತರತೋ ವದ ॥೨॥ ಅದರ ಹೆಸರೇನು? ಅದರ ವಿಧಿ ಯಾವುದು? ಅದಕ್ಕೆ ಫಲವೇನು? ಎಂಬುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳು. ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ - ಶ್ರುಣು ತ್ವಂ ನೃಪಶಾರ್ದೂಲ ಕೃಷ್ಣಾ ಮಾಘಸ್ಯ ಯಾ ಭವೇತ್ । ಷಟ್ತಿಲಾ ನಾಮ ವಿಖ್ಯಾತಾ ಸರ್ವಪಾಪ ಪ್ರಣಾಶಿನೀ ॥೩॥ ಶ್ರೀ ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ಮಾಘ ಕೃಷ್ಣ ಏಕಾದಶಿಗೆ ಷಟ್ತಿಲೈಕಾದಶಿಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದು ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ಷಟ್ತಿಲಾಯಾಶ್ರ್ಶುಣುಷ್ವ ತ್ವಂ ಕಥಾಂ ಪಾಪಹರಾಂ ಶುಭಾಂ । ಯಾಂ ಪುಲಸ್ತ್ಯೋ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠೋ ದಾಲ್ಭ್ಯಂ ಪ್ರತಿ ಸಮುಕ್ತವಾನ್ ॥೪॥ ಈ ಷಟ್ತಿಲೈಕಾದಶಿಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳು. ಆ ಕಥೆಯು ಪಾಪ ಹರಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಮಹರ್ಷಿಯಾದ ಪುಲಸ್ತ್ಯನು ದಾಲ್ಭ್ಯಋಷಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ದಾಲ್ಭ್ಯ ಉವಾಚ - ಮರ್ತ್ಯಲೋಕಮನುಪ್ರಾಪ್ತಾಃ ಪಾಪಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಜಂತವಃ । ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿಪಾಪೈಶ್ಚ ಯುಕ್ತಾ ಯೇ ಗೋವಧಾದಿಭಿಃ ॥೫॥ ಪರದ್ರವ್ಯಾಪಹಾರಶ್ಚ ಪರವ್ಯಸನಮೋಹಿತಃ। ಕಥಂ ಗಚ್ಛೇನ್ನ ನರಕಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ತದ್ಬ್ರೂಹಿ ತತ್ವತಃ ॥೬॥ ದಾಲ್ಭ್ಯನು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ಪುಲಸ್ತ್ಯನೆ! ಮನುಷ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು ಅನೇಕವಾಗಿ ಪಾಪಗಳನ್ನು

ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗೋವಧೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪರರ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಅಪಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರರಿಗೆ ದುಃಖ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಪಾಪಿಗಳು ನರಕದಿಂದ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವ ಬಗೆಯನ್ನು ನನಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳು. ಅನಾಯಾಸೇನ ಭಗವನ್ ದಾನೇನಾಲ್ಪೇನ ಕೇನಚಿತ್ । ಪಾಪಂ ಪ್ರಶಮನಂ ಯಾತಿ ಏತದ್ಧೇ ವಕ್ತುಮರ್ಹಸಿ ॥೭॥ ಎಲೈ ಭಗವಂತನೇ ! ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದಂತೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದಾನದಿಂದಲೇ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಂತಹದೊಂದು ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳು. ಪುಲಸ್ತ್ಯ ಉವಾಚ - ಸಾಧು ಸಾಧು ಮಹಾಭಾಗ ಗುಪ್ತಮೇತದುದಾಹೃತಂ। ಯಸು ಕಸ್ಯ ಚಿದಾಖ್ಯಾತಂ ಬ್ರಹದಮವಿಷ್ಣ್ವಿಂದ್ರದೈವಶ್ಯೈಃ ॥೮॥ ತದಹಂ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ತ್ವಯಾ ಪೃಷ್ಟೋ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ । ಮಾಘಮಾಸೇ ತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಶುಚಿಸ್ನಾತೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ॥೯॥ ಕಾಮುಕ್ರೋಧಾದ್ಯಹಂಕಾರ-ಲೋಭಪೈಶುನ್ಯವರ್ಜಿತಃ । ದೇವದೇವಂ ಚ ಸಂಸ್ಮೃತ್ಯ ಪಾದೌ ಪ್ರಕ್ಷಾಳ್ಯ ವಾರಿಭಿಃ ॥೧೦॥ ಪುಲಸ್ತ್ಯನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನೇ! ನೀನು ಕೇಳಿದುದು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಗುಟ್ಟಾದುದು ಇದೊಂದಿರುವುದು. ಇದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಇಂದ್ರ ಮತ್ತೆ ಯಾವ ದೇವತೆಗಳಾಗಲಿ ಒಬ್ಬರೂ ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ನೀನು ಕೇಳಿದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಇದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮಾಘಮಾಸ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ವ್ರತ ಮಾಡುವವನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿರಬೇಕು. ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಮೋಹಗಳನ್ನೂ, ಸುಳ್ಳು, ಚಾಡಿಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು. ಸ್ವಾಮಿಯಜನ್ನ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಭೂಮಾವಪತಿತಂ ಗೃಹ್ಯ ಗೋಮಯಂ ತತ್ರ ಮಾನವಃ । ತಿಲಾನ್ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ಯ ಕಾರ್ಪಾಸಪಿಂಡಕಾಂಶ್ಚೈವ ಕಾರಯೇತ್ ॥೧೧॥ ವ್ರತಮಾಡುವವನು ಹಸುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅದು ಸಗಣಿಯನ್ನು ಹಾಕುವಾಗ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಕರಿಯ ಎಳ್ಳನ್ನು ಬೆರೆಸಿ ಕಲಸಿ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ನೀರನ್ನು ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಹಿಂಡಿ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣಗೆ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಷ್ಟೋತ್ತರ ತತಂ ಚೈವ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ । ತತೋ ಮಾಘೇ ಚ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಆರ್ದ್ರಾ ಚೈವ ಭವೇದ್ಯದಿ ॥೧೨॥ ಮೂಲಂ ವಾ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷಸ್ಯೈಕಾದಶೀ ನಿಯಮಾಂಸ್ತತಃ। ಗೃಹ್ಣೀಯಾತ್ಪುಣ್ಯ ಫಲದಂ ವಿಧಾನಂ ತತ್ರ ಮೇ ಶೃಣು ॥೧೩॥ ಆ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ನೂರೆಂಟನ್ನು ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಅನಂತರ ಮಾಘಮಾಸ ಬಂದನಂತರ ಆ ಮಾಘದ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶಿಯು ಅರಿದ್ರಾ ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದಾಗಲೀ,

ಮೂಲ ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದಲಾಗಲೀ, ಮೂಲ ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದಾಗಲಿ ಕೂಡಿರಬೇಕು. ಅದೇ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅದರ ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು. ದೇವದೇವಂ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಸುಸ್ನಾತಃ ಪ್ರಯತಶ್ಶುಚಿಃ । ಕೃಷ್ಣನಾಮಾಥ ಸಂಕೀರ್ತ್ಯ ಪುನಃ ಪ್ರಸ್ಖಲಿತಾದಿಷು ॥೧೪॥ ಆದಿನ ದೇವದೇವನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಶುಚಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಕೃಷ್ಣನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣ ಎನ್ನುತ್ತಿರಬೇಕು. ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕುರ್ಯಾದಾದೌ ಹೋಮಂ ಚ ಕಾರಯೇತ್ । ಅರ್ಚಯೇದ್ದೇವದೇವೇಶಂ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಂ ॥೧೫॥ ಚಂದನಾಗರು- ಕರ್ಪೂರೈರ್ನೈವೇದ್ಯೈಶ್ಶರ್ಕರಾದಿಭಿಃ। ಸಂಸ್ಮೃತ್ಯ ನಾಮ್ನಾ ಚ ತತಃ ಕೃಷ್ಣಾಖ್ಯೇನ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥೧೬॥ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾಧರನಾದ ದೇವದೇವನಾದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು, ಚಂದನ, ಅಗರು, ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಸಕ್ಕರೆಯೇ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕು ನಾಮಗಳನ್ನೂ, ಅಷ್ಟೋತ್ತರ ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೂ ಕೃಷ್ಣನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರಬೇಕು. ಕೂಶ್ಮಾಂಡೈರ್ನಾರಿಕೇಳೈಶ್ಚ ಅಥವಾ ಬೀಜಪೂರಕೈಃ । ಸರ್ವಾಭಾವೇಪಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಶತೈಃ ಪೂಗೀಫಲೈಸ್ತಥಾ ॥೧೭॥ ಕುಂಬಳ, ತೆಂಗು, ಮಾದಳಗಳ ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇವು ಒಂದೂ ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದಲ್ಲಿ (ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ) ನೂರು ಅಡಕೆಕಾಯಿಗಳಿಂದಲಾದರೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅರ್ಘ್ಯಂ ದದ್ಯಾದ್ವಿಧಾನೇನ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಜನಾರ್ದನಂ । ಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣ ಕೃಪಾಳುಸ್ತ್ವಮಗತೀನಾಂ ಗತಿರ್ಭವ ॥೧೮॥ ಸಂಸಾರಾರ್ಣವಮಗ್ನಾನಾಂ ಪ್ರಸೀದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ। ನಮಸ್ತೇ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ನಮಸ್ತೇ ವಿಶ್ವಭಾವನ ॥೧೯॥ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ನಮಸ್ತೇಸ್ತು ಮಹಾಪುರುಷ ಪೂರ್ವಜ । ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ಸಹ ಜಗತ್ಪತೇ ॥೨೦॥ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಜನಾರ್ದನನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಎಲೈ ಕೃಷ್ಣನೇ! ನೀನು ಕೃಪಾಳುವು. ಗತಿಯಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ನೀನೇ ಗತಿಯು. ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವವರಿಗೆ ನೀನೇ ತಾರಕನು. ಎಲೈ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಪುರಾತನ ಪುರುಷನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಎಲೈ ಜಗತ್ಪತಿಯೇ! ನಾನು ಕೊಟ್ಟ ಈ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ತತಸ್ತು ಪೂಜಯೇದ್ವಿಪ್ರಮುದಕುಂಭಂ ಪ್ರದಾಪಯೇತ್ । ಛತ್ರೋಪಾನಹವಸ್ತ್ರೈಶ್ಚ ಕೃಷ್ಣೋ ಮೇ ಪ್ರಿಯತಾಮಿತಿ ॥೨೧॥

ಆಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅವನಿಗೆ ಕಲಶವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಛತ್ರಿ, ಕೆರ, ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರೀತನಾಗಲಿ ಎಂದೆನ್ನಬೇಕು. ಕೃಷ್ಣಾ ಧೇನುಃ ಪ್ರದಾತವ್ಯಾ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದ್ವಜೋತ್ತಮೇ । ತಿಲಪಾತ್ರಂ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ದದ್ಯಾತ್ಪಾತ್ರವಿಚಕ್ಷಣಃ ॥೨೨॥ ಶಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಒಂದು ಕಪ್ಪು ಹಸುವನ್ನು ತಂದು ಗೋದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಯೋಗ್ಯನಾದವನನ್ನು ನೋಡಿ ಎಳ್ಳಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ನಾನೇ ಪ್ರಸ್ಥಾನಕೇ ಶಸ್ತಾಸ್ತಥಾ ಕೃಷ್ಣತಿಲಾ ಮುನೇ । ತಿಲಪ್ರರೋಹಾಜ್ಜಾಯಂತೇ ಯಾವಚ್ಛಾಖಾ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ॥೨೩॥ ತಾವದ್ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ। ತಿಲಸ್ನಾಯೀ ತಿಲೋದ್ವರ್ತೀ ತಿಲಹೋಮೀ ತಿಲೋದಕೀ ॥ ತಿಲದಾತಾ ಚ ಭೋಕ್ತಾ ಚ ಷಟ್ತಿಲಾ ಪಾಪನಾಶಿನೀ॥೨೪॥ ಅನಂತರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕರಿಯ ಎಳ್ಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಅದರಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಎಳ್ಳಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಹುಟ್ಟಿ ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಗಳಾಗುತ್ತವೆಯೋ ಅಷ್ಟು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸುಖಿಸುವನು. ಕರಿಯ ಎಳ್ಳಿನ ನೀರಿನ ಸ್ನಾನ, ಮೈಗೆಲ್ಲವೂ ಎಳ್ಳನ್ನು ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಎಳ್ಳನ್ನು ಹೋಮ ಮಾಡುವುದು, ಎಳ್ಳಿನಲ್ಲಿ ತರ್ಪಣ ಕೊಡುವುದು, ಎಳ್ಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವುದು, ಎಳ್ಳನ್ನು ತಿನ್ನುವುದು ಇವೇ ಆರು ತಿಲಗಳು. ಈ ಷಟ್ (ಆರು) ತಿಲಗಳೂ ಪಾಪನಾಶಕವಾದುವು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ- ಷಟ್ತಿಲೈಕಾದಶೀ ದೇವ ಕೀದೃಶಂ ಫಲಮಶ್ನುತೇ । ಸೋಪಾಖ್ಯಾನಂ ಮಮ ಬ್ರೂಹಿ ಯದಿ ತುಷ್ಟೋಸಿ ಮಾಧವ ॥೨೫॥ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೆ ! ಷಟ್ತಿಲೈಕಾದಶಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಎಂತಹ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ? ಅದರ ಕಥೆಯೊಡನೆ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ - ಶೃಣು ರಾಜನ್ಯಥಾವೃತ್ತಂ ದೃಷ್ಟಾಂತಂ ಕಥಯಾಮಿ ತೇ । ಮರ್ತ್ಯಲೋಕೇ ಪುರಾ ಹ್ಯಾಸೀದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣೀ ತತ್ರ ಪಾಂಡವ॥೨೬॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ನಡೆದ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಹೆಂಗಸಿದ್ದಳು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯರತಾ ನಿತ್ಯಂ ದೇವಪೂಜಾಪರಾಯಣಾ । ಶರೀರಂ ಕ್ಲೇಶಿತಂ ಚೈವ ಉಪವಾಸ್ಯೇನ್ನೃಪೋತ್ತಮ ॥೨೭॥ ಆಕೆಯು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದಿದ್ದುಕೊಂಡು ದೇವರಪೂಜೆಯನ್ನು ಸದಾ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಳು. ಈ ರೀತಿಯಾದ ವ್ರತದಿಂದ ಆಕೆಯು ಶರೀರವನ್ನು ಕೃಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ದೇವಾನಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಚ ಕುಮಾರೀಣಾಂ ಚ

ಭಕ್ತಿತಃ। ಗೃಹಾಣಿ ಸಾ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತೀ ಸರ್ವಕಾಲಂ ಮಹಾಸತೀ ॥೨೮॥ ಅತಿತೃಷ್ಣಾರತಾ ಸಾ ತು ಸರ್ವಕಾಲಂ ತು ವೈ ದ್ವಿಜ । ನ ದತ್ತಾ ಭಿಕ್ಷುಕೇ ಭಿಕ್ಷಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ನ ಚ ತರ್ಪಿತಾಃ ॥೨೯॥ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ, ಕನ್ನಿಕೆಯರಿಗೂ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಮನೆಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಆಕೆಯು ಬಹಳ ಆಸೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಒಂದು ಬಾರಿಯೂ ಕೂಡ ಆಕೆಯು ಭಿಕ್ಷುಕರಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆ ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅನ್ನ ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತತಃ ಕಾಲೇನ ಮಹತಾ ಮಯಾ ವೈ ಚಿಂತಿತಂ ನೃಪ । ಶುದ್ಧಮಸ್ಯಾಶ್ಶರೀರಂ ಹಿ ವ್ರತೈಃ ಕೃಚ್ಛ್ರೈರ್ನ ಸಂಶಯಃ ॥೩೦॥ ಅನಂತರ ಕೆಲವು ಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ಈಕೆಯ ಶರೀರವು ವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ ಕೃಚ್ಛ್ರಾಚರಣೆಯಿಂದಲೂ ಶುದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಅರ್ಚಿತೋ ವೈಷ್ಣವೋ ಲೋಕಃ ಕಾಯಕ್ಲೇಶೇನ ತತ್ವತಃ । ನ ದತ್ತಮನ್ನದಾನಂ ಹಿ ಯೇನ ತೃಪ್ತಿಃ ಪರಾ ಭವೇತ್ ॥೩೧॥ ಈಕೆಯು ವೈಷ್ಣವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ದೇಹವನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ದಂಡಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಅನ್ನದಾನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಹ್ಯಹಂ ಪಾರ್ಥ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕಮುಪಾಗತಃ । ಕಪಿಲಂ ರೂಪಮಾಸ್ಥಾಯ ಭಿಕ್ಷಾಂ ಪಾತ್ರೇ ಚ ಯಾಚಿತಾ ॥೩೨॥ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿದು ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಕಪಿಲನ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಆಕೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಡಿದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯುವಾಚ - ಕಸ್ಮಾತ್ತ್ವಮಾಗತೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಕ್ವಯಾಸಿ ವದಮೇಽಗ್ರತಃ ॥೩೩॥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಯು ಹೇಳಿದಳು - ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ! ನೀನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆ? ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ? ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ - ಪುನರೇವ ಮಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ದೇಹಿ ಭಿಕ್ಷಾಂ ಚ ಸುಂದರಿ । ತಯಾ ಕೋಪೇನ ಮಹತಾ ಮೃತ್ಪಿಂಡಸ್ತಾಮ್ರಭಾಜನೇ ॥೩೪॥ ಕ್ಷಿಪ್ತೋ ಯಾವತ್ತಯಾ ಪಾರ್ಥಖ ಪುನಸ್ಸ್ವರ್ಗಂಗತಸ್ತತಃ। ತತಃ ಕಾಲೇನ ಮಹತಾ ತಾಪಸೀ ಸುಮಹಾವ್ರತಾ ॥೩೫॥ ಸದೇಹಾ ಸ್ವರ್ಗಖಮಾಯಾತಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಪ್ರಭಾವತಃ । ಮೃತ್ಪಿಂಡಿಕಾ-ಪ್ರದಾನೇನ ಗೃಹಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಮನೋರಮಂ ॥೩೬॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು - ಆದರೂ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಅಮ್ಮಾ ! ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡೆಂದೆನು. ಆಗ ಆಕೆಯು ಕೋಪದಿಂದ ನನ್ನ ಆ ತಾಮ್ರದ ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಮಣ್ಣಿನ ಹೆಂಟೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದಳು. ಅನಂತರ ನಾನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದೆನು. ಅನಂತರ ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಆ ಮಹಾವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ತಾಪಸಿಯು ತನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ದೇಹ

ಸಹಿತವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಅವಳು ಮಾಡಿದ್ದ ಮಣ್ಣಿನ ಹೆಂಟೆಯ ದಾನದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವ ಮನೆಯು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಸಂಜಾತಂ ಚೈವ ರಾಜರ್ಷೇ ಧಾನ್ಯರಾಶಿ ವಿವರ್ಜಿತಂ। ಗೃಹಂ ಯಾವನ್ನಿರೀಕ್ಷೇತ ನ ಕಿಂಚಿತ್ತತ್ರ ಪಶ್ಯತಿ ॥೩೭॥ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯಗಳೊಂದು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈಕೆಯು ಹೋಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಅಲ್ಲಿ ಏನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಾವದ್ಗೃಹಾದ್ವಿನಿಷ್ಕ್ರಾಂತಾ ಮಮಾಂತೇ ಚಾಗತಾ ನೃಪ। ಕ್ರೋಧೇನ ಮಹತಾವಿಷ್ಟಮಿದಂ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ ॥೩೮॥ ಒಡನೆಯೇ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ಆಗ ಬಹು ಕೋಪದಿಂದ ಇಂತೆಂದಳು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯುವಾಚ - ಮಯಾ ವ್ರತೈಶ್ಚ ಕೃಚ್ಛ್ರೈಶ್ಚ ಉಪವಾಸೈರನೇಕಶಃ। ಪೂಜಯಾರಾಧಿತೋ ದೇವಃ ಸರ್ವಲೋಕಸ್ಯ ಮಾನದ ॥ ನ ತತ್ರ ದೃಶ್ಯತೇ ಕಿಂಚಿದ್ಗೃಹೇ ಮಮ ಜನಾರ್ದನ ॥೩೯॥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಯು ಹೇಳಿದಳು - ನಾನು ವ್ರತಗಳನ್ನೂ, ಕೃಚ್ಛ್ರಗಳನ್ನೂ, ಉಪವಾಸಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವರನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದೆನು. ಎಲೈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಗೌರವಸ್ಥನೇ? ಈಗ ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೂ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲ? ಏನನ್ನು ತಿನ್ನುವುದು? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ - ತತಶ್ಚೋಕ್ತಂ ಮಯಾ ತಸ್ಯೈ ಗೃಹಂ ಗಚ್ಛ ಮಹಾವ್ರತೇ । ಆಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ಸುತರಾಂ ಕೌತೂಹಲಸಮನ್ವಿತಾಃ ॥೪೦॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳೀದನು - ಆಗ ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ಎಲೈ ಮಹಾವ್ರತೆಯೇ! ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಸಂತೋಷದಿಂದಲೂ, ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದಲೂ ದೇವತೆಗಳ ಹೆಂಡಿರು ಬರುವರು. ಅವರು ಬಂದಾಗ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರು ತೆಗೆಯ ಬೇಡ. ಆದರೆ ಷಟ್ತಿಲಾ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇವೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆಯಬೇಕು. ಆಗ ನಿನಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವಸತ್ಯೋ ಹಿ ತ್ವಾಂ ದ್ರಷ್ಟುಂ ವಿಸ್ಮಯಾಭಿಸಮನ್ವಿತಾಃ। ದ್ವಾರಂ ನೋದ್ಘಾಟನೀಯಂ ಹಿ ಷಟ್ತಿಲಾಪುಣ್ಯವಾಕ್ಯತಃ ॥೪೧॥ ಏವಮುಕ್ತಾ ಮಯಾ ಸಾ ತು ಗತಾ ವೈ ಮಾನುಷೀ ತದಾ । ಅತ್ರಾಂತರೇ ಸಮಾಯಾತಾ ದೇವಪತ್ನ್ಯಶ್ಚ ಪಾಂಡವ ॥೪೨॥ ನಾನು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಲು ಆ ಮಾನುಷಿಯು ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಅನಂತರ ಅವಲ ಮನೆಗೆ ದೇವತಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅವಳನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದರು. ತಾಭಿಶ್ಚ ಕಥಿತಂ ತತ್ರ ತ್ವಾಂ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಹಿ ಸಮಾಗತಾಃ। ದ್ವಾರಮುದ್ಘಾಟಯ ತ್ವಂ ಚ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಪಶ್ಯಾಮ ಶೋಭನೇ ॥೪೩॥ ಆಗ ದೇವತಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಮ್ಮಾ! ಮಹಾವ್ರತಿನಿಯೇ! ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆ. ಮಂಗಳಕರವಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಮಾನುಷ್ಯುವಾಚ - ಯದಿ ದ್ರಷ್ಟುಂ

ಮಯಾ ಕಾರ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ವಚ್ಮಿ ವಿಶೇಷತಃ । ಷಟ್ತಿಲಾಪುಣ್ಯಂ ದದತ ದ್ವಾರೋದ್ಘಾಟನಕಾರಣಾತ್ ॥೪೪॥ ಮಾನುಷಿಯು ಹೇಳಿದಳು - ಎಲೈ ಸುಂದರಿಯರಿರಾ! ನನ್ನನ್ನು ನೀವು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ನೋಡಬೇಕಾದರೆ ನನಗೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಇದು ನಿಶ್ಚಯ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದರೆ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯುತ್ತೇನೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ ಷಟ್ತಿಲಾ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡಿರಿ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ- ಏಕಾಪಿ ಚೈವ ತತ್ರಾಂಗ ದದಾತಿ ಮಹಾವ್ರತಂ । ಅನ್ಯಯಾ ಕಥಿತಂ ತತ್ರ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಾ ಮಾನುಷೀ ಮಯಾ ॥೪೫॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ಧರ್ಮಜನೇ! ಒಬ್ಬಳೂ ಕೂಡ ಆ ಮಹಾವ್ರತದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಮಾತ್ರ ನಾನು ಆ ಮಾನುಷಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ನಾನು ಆ ಷಟ್ತಿಲಾ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಎಂದು ಕೊಟ್ಟಳು. ತತೋ ದ್ವಾರಂ ಸಮುದ್ಘಾಟ್ಯ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾಭಿಶ್ಚ ಮಾನುಷೀ । ನ ದೇವೀ ನ ಚ ಗಂಧರ್ವೀ ನಾಸುರೀ ನ ಚ ಪನ್ನಗೀ ॥೪೬॥ ದೃಷ್ಟಪೂರ್ವಾ ಮಯಾ ನಾರೀ ಯಾದೃಶೀ ಸಾ ನೃಪರ್ಷಭ । ರೂಪಕಾಂತಿಸಮಾಯುಕ್ತಾ ಕ್ಷಣೇನ ಸಮಪದ್ಯತ ॥೪೭॥ ಆ ಮೇಲೆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆಯಲು ಆ ದೇವತೆಗಳು ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರು. ದೇವತೆಗಳನ್ನಾಗಲೀ, ಗಂಧರ್ವರಲ್ಲಾಗಲೀ, ಅಸುರರಲ್ಲಾಗಲೀ, ಪನ್ನಗರಲ್ಲಾಗಲೀ ಇಂತಹ ಹೆಂಗಸನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಇಂತಹ ರೂಪು ಕಾಂತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಗಾದಳು. ಧನಧಾನ್ಯಂ ಚ ವಸ್ತ್ರಾದಿ ಸುವರ್ಣಂ ರೂಪ್ಯಮೇವ ಚ । ಭವನಂ ಸರ್ವಸಂಪನ್ನಂ ಷಟ್ತಿಲಾಯಾಃ ಪ್ರಸಾದತಃ ॥೪೮॥ ಆ ಷಟ್ತಿಲೆಯ ಪುಣ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಧನ, ಧಾನ್ಯ, ವಸ್ತ್ರ, ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ ಮತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಕೂಡ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅತಿತೃಷ್ಣಾ ನ ಕರ್ತವ್ಯಾ ವಿತ್ತಶಾಠ್ಯಂ ವಿವರ್ಜಯೇತ್ । ಆತ್ಮವಿತ್ತಾನುಸಾರೇಣ ತಿಲಾನ್ವಸ್ತ್ರಾಣಿ ದಾಪಯೇತ್ ॥೪೯॥ ಆದುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾದ ಆಸೆ ಪಡಬಾರದು. ಹಣದಲ್ಲಿ ಲೋಭಿತನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ತನ್ನ ಹಣದ ರೀತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಎಳ್ಳನ್ನೂ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಲಭತೇ ಚೈವಮಾರೋಗ್ಯಂ ನರೋ ಜನ್ಮನಿ ಜನ್ಮನಿ । ನ ದರಿದ್ರಂ ನ ಕಷ್ಟತ್ವಂ ನ ಚ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಮೇವ ಚ ॥೫೦॥ ನ ಭವೇದ್ವೈ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಷಟ್ತಿಲಾಯಾಮುಪೋಷಣಾತ್ । ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ರಾಜಂ ಸ್ತಿಲದಾನಾನ್ನ ಸಂಶಯಃ ॥೫೧॥ ಮುಚ್ಯಂತೇ ಪಾತಕೈಸ್ಸರ್ವೈರನಾಯಾಸೇನ ಮಾನವಾಃ । ದಾನಂ ಚ ವಿಧಿವದ್ದತ್ತಂ ಸವಖಪಾತಕನಾಶನಂ । ನಾನರ್ಥಭೂತೋ ನಾऽऽಯಾಸಃ ಶರೀರೇ ಮುನಿಸತ್ತಮ ॥೫೨॥ ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾದ್ಮೇ

ಉತ್ತರಖಂಡೇ ಉಮಾಪತಿ ನಾರದ ಸಂವಾದಾಂಶ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದೇ ಮಾಘ ಕೃಷ್ಣ ಷಟ್ತಿಲೈಕಾದಶೀ ವರ್ಣನಂ ನಾಮ ಚತುಶ್ಚತ್ವಾರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಸ್ಸಮಾಪ್ತಃ॥ ಹೀಗೆ ಷಟ್ತಿಲೈಕಾದಶಿಯ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಆರೋಗ್ಯವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಜನ್ಮಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ದರಿದ್ರನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಷ್ಟಗಳು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಟ್ಟಸ್ಥಿತಿಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಈ ರೀತಿಯಾದ ವಿಧಿಯಿಂದ ತಿಲದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದೇನೆ ಮನುಷ್ಯರು ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ವಿಧಿಯಂತೆ ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಮಹಾಪಾಪಗಳೂ ಕೂಡ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕೆಡುಕಿನಿಂದ ಉಂಟಾದ ಆಯಾಸಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತು ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಖಂಡದ ಉಮಾಪತಿ ನಾರದರ ಸಂವಾದದೊಳಗಿನ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಮಾಘ ಕೃಷ್ಣ ಷಟ್ತಿಲೈಕಾದಶಿಯ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು,

ಮಾಘ ॥ ಕೃಷ್ಣ ॥ ದ್ವಾದಶೀ

ಶ್ರೀ ವೀರಮಾಧವತೀರ್ಥರು (ಮಾಧವತೀರ್ಥ ಮಠ) ಮಾಧವಪುರ - ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮಾಧವಾಖ್ಯಸಂಜಾತಾನ್ ವೀರರಾಮ ಪದಾರ್ಚಕಾನ್ । ವೀರ ಮಾಧವಗುರುಂ ವಂದೇ ಸದಾ ನ್ಯಾಯಸುಧಾರತಾನ್ ॥

ಮಾಘ ॥ ಕೃಷ್ಣ ॥ ತ್ರಯೋದಶೀ

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರ ಸ್ಮರಣೆ- ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸಹೋದರರಾದ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರ ಅನಂತರ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರೆಂದರೆ ಆರಣ್ಯಕಾಚಾರ್ಯರು, ಅಡವಿಸ್ವಾಮಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ಮಾದನೂರಿನ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು. ಪೀಠವನ್ನು ಬಯಸದೇ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನಕಾರ್ಯಕ್ಕೆಂದು ಮಾತ್ರವೇ ಪರಮ ಹಂಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪಾಠಪ್ರವಚನ, ಗ್ರಂಥರಚನೆಗಳಿಂದ ಜಗಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದವರು. ಮಾಧ್ವ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಈ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಂದಂಥ ಮಹನೀಯರಲ್ಲಿ (ಶ್ರೀ ವೇದೇಶತೀರ್ಥರು, ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನರು, ಶ್ರೀ ಯಾದವಾರ್ಯರು, ಶ್ರೀ ಮಧುಸೂದನತೀರ್ಥರು, ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸತತ್ವಜ್ಞರು ಮೊದಲಾದವರು) ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರೂ ಒಬ್ಬರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಜನನ - ಶಿರಹಟ್ಟಿ ಗ್ರಾಮದ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೋತ್ರಿಯರಾದ ತಿರುಮಲಾಚಾರ್ಯರ ಪುತ್ರರಾದ ನರಹರಿ ಆಚಾರ್ಯರು (ಬಾಳಾಚಾರ್ಯ) ಭಾಗೀರಥೀಬಾಯಿ ದಂಪತಿಗಳೇ ಇವರ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳು. ಶ್ರೀಮಟ್ಟೀಕಾಕೃತ್ಪಾದರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದವರು. ಇವರು ಸವಣೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಸಿದ್ಧಾಪುರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾಗ ಶಾ.ಶ. ೧೬೭೮ ಈಶ್ವರನಾಮ ಸಂವತ್ಸರದ ಶ್ರಾವಣ ಕೃಷ್ಣ ಅಷ್ಟಮಿ ದಿನ (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಜಯಂತಿ)ದಂದು ಪುತ್ರಸಂತಾನವಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ತಂದೆ ತಿರುಮಲಾಚಾರ್ಯರು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದಂತೆ ಟೀಕಾಕೃತ್ಪಾದರ ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಜನಿಸಿರುವ ಮಗನಿಗೆ ಬಾಳಾಚಾರ್ಯರು, 'ಜಯತೀರ್ಥ' ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು.

ಬಾಲ್ಯ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ, ಉಪನಯನ, ವಿವಾಹ, ವೈರಾಗ್ಯ: ಬಾಲಕ ಜಯತೀರ್ಥ ತಂದೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಾವ್ಯ, ಕೋಶ, ವೇದಾಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಪ್ರತಿಭಾಸಂಪನ್ನನಾದ ಮಗನನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾಳಾಚಾರ್ಯರು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. ಸೂಕ್ತ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಪನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ನಂತರ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸತತ್ವಜ್ಞರಲ್ಲಿ ತೆರಳಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. (ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳ ಪರಂಪರೆಯ ಶ್ರೀ ಭುವನೇಂದ್ರತೀರ್ಥರಿಂದ ಆಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದ ಐ.ಜಿ. ವೆಂಕಟ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರೇ, ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸತತ್ವಜ್ಞತೀರ್ಥರು). ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ನಂತರ ಕಿನ್ನಾಳು ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಾದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶ ಮಾಡಿದರು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದಂಥ ಸಂತಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಮಗನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯ ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿ-ಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹಾ ಸನ್ಯಾಸಿಶ್ರೇಷ್ಠರಂತೆ ಪರಮ ವಿರಕ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವನ ನಡೆಸಿ ಪಾಠಪ್ರವಚನ, ಕಾಷ್ಠಮೌನ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೃಹಸ್ಥ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ತೃಪ್ತರಾಗದ ಆಚಾರ್ಯರು ಇನ್ನೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆರಾಧಿಸಲು ಗೃಹವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಅವಧೂತ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಒಮ್ಮೆ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಯ್ಯನೊಬ್ಬನು ಹಾಡಿದ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿ ''ಮಂಚ ಬಾರದು, ಮಡದಿ ಬಾರಳು, ಕಂಚು ಕನ್ನಡಿ ಬಾರವು । ಸಂಚಿತಾರ್ಥವು ಕಿಂಚಬಾರದು ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿರೋ ಧರ್ಮವ ॥ ಗೋವಿಂದ ನಮೋ ಗೋವಿಂದ

ನಮೋ ಗೋವಿಂದ ನಾರಾಯಣ ।। ಗೋವರ್ಧನ ಗಿರಿಯ ನೆತ್ತಿದ ಗೋವಿಂದ ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಿಸೋ'' ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಜಯತೀರ್ಥಾಚಾರ್ಯರು ಅದುವರೆವಿಗೂ ಕಳೆದ ಬಾಳಿಗಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟು ಮನೆ, ಮಡದಿ, ಧನಕನಕಾದಿ ಸಕಲವನ್ನೂ ತೊರೆದು ಅವಧೂತಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು.

ಸಂಚಾರ, ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕಾರ – ಅವಧೂತಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೂ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹಗಳಿರುಳೂ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸಂದೇಶರೂಪವಾಸ ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರ ಪಾಠ ಪ್ರವಚನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಚಾರತ್ವೇನ ಬದರೀನಾರಾಯಣನ ದರ್ಶನಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಾತೀರದವರೆವಿಗೂ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೀಮಟ್ಟೀಕಾಕೃತ್ಪಾದರು ''ಬದರೀಯಾತ್ರೆಗಿಂತಲೂ ಸುಧಾದಿಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪಠನ ಪಾಠಗಳನ್ನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಧರ್ಮ ಅದನ್ನೇ ಪರಿಪಾಲಿಸು'' ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದರು. ಗುರುಗಳ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಮಲಾಪಹರೀ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಗೌತಮಕ್ಷೇತ್ರ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಮುನವಳ್ಳಿ ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ೧೨ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನೆಲಸಿದ್ದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞವನ್ನು ಅಖಂಡವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಸಿ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದರು. ಈ ರೀತಿಯ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ಇವರು ಜನಗಳಿಂದ ಅರಣ್ಯಕಾಚಾರ್ಯರು (ಅಡವಿ ಆಚಾರ್ಯರು) ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದರು. ಕೆಲವು ಕಾಲಾನಂತರ ಶ್ರೀಮದುತ್ತರಾದಿಮಠದ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯವರತೀರ್ಥರಿಂದ ಪರಮಹಂಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ 'ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಬದರಿನಾರಾಯಣನ ದರ್ಶನವಾಯಿತಲ್ಲದೇ ಮಾದನೂರಿನ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ನ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ದೊರಕಿದ ಬದರೀನಾರಾಯಣನ ಶಿಲಾವಿಗ್ರಹವು ಇಂದೂ ಮಾದನೂರಿನಲ್ಲಿ ಪೂಜಿತವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಬದರೀಯಾತ್ರೆಯ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಭಗವಂತ ಈ ರೀತಿ ಪೂರೈಸಿರುತ್ತಾನೆ.

ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರ ಮಹಿಮೆ – ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ಅಪಾರವಾದ ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿ ಮತ್ತು ತಪಃಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲವೂ ಸಹಾ ಸಜ್ಜನರ ಮಹಿಮೆಗಳಂತೆ ಲೋಕೋಪಕಾರಗಳಾಗಿವೆ. ಗುರುಗಳಾದ ಐ.ಜಿ. ವೆಂಕಟರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಪುತ್ರರ ಅಪಮೃತ್ಯು ಪರಿಹಾರ, ಅನ್ನವನ್ನು ಕ್ರಿಮಿಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಕಿನ್ನಾಳದೇಸಾಯರ ವಿಚಿತ್ರ ರೋಗ ಪರಿಹಾರ, ರಮಾಸ್ತೋತ್ರ ಪಠನದಿಂದ ಕ್ಷಾಮದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಿತ ರಕ್ಷಣೆ,

ಕುತೂಹಲಿಗಳಾದ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಕಲಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದು, ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ರುದ್ರದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಸೊಸೆಯಿಂದ ೪೦ ದಿನ ಪ್ರವಚನ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿಸಿ ತತ್ಫಲವಾಗಿ ಸಂತಾನಭಾಗ್ಯ ಕೊಡಿಸಿದ್ದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರವಚನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂದು ತಮಗೆ ಅಡಿಗೆ ತಯಾರಿಸಬೇಡವೆಂದು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಸಂಜೆ ವೇಳೆಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಅನುಜ್ಞೆಯಿತ್ತು. ನಿಮ್ಮ ಐದಾರು ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಅಪಮೃತ್ಯು ಯೋಗವಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ದಿನತ್ರಯ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಆ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದಲ್ಲಿ ಅದು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ಅವನು ಬದುಕಲಾರ. ಆತ ಯಾರು ಎಂಬುದು ೩ನೇ ದಿನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ನುಡಿದು ತಾವು ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಮಗ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಅಪಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿದರು. ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರ ಪ್ರವಚನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಟೀಕಾಕೃತ್ಪಾದರು ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅದರ ಸೂಚಕವಾಗಿ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆ ದಿವ್ಯ ಪರಿಮಳ ಬರುತ್ತಲಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಮಹಿಮೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ.

ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳು - ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ರಚಿಸಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇಂತಿಷ್ಟೇ ಎಂದು ನಿಖರವಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿವರ ಈ ರೀತಿ ಇದೆ- ೧. ಆಧ್ಯಾತ್ಮರಸರಂಜಿನೀ, ೨. ಬಿಂಬಸ್ತುತಿ, ೩. ಮುಕ್ತಾಮಾಲ (ಗೀತಾ ಸಾರೋದ್ಧಾರ), ೪. ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಕ, ೫. ಬಿಂಬಾರ್ಪಣ ವಿಧಿ, ೬. ಶ್ರೀರಮಾ ಸ್ತೋತ್ರ, ೭. ಸುಮಧ್ವವಿಜಯ ಪ್ರಮೇಯ ಫಲಮಾಲಿಕಾ, ೮. ನ್ಯಾಯಸುಧಾ ಸ್ತೋತ್ರ, ೯. ಭಾಗವತ ಧರ್ಮಸ್ತೋತ್ರ, ೧೦. ಆತ್ಮಸುಖಬೋಧಿನೀ ಪತ್ರಿಕಾ, ೧೧. ಅಚ್ಯುತಾನಂದ ಸ್ತೋತ್ರ, ೧೨. ಶ್ರೀ ಜಯತೀರ್ಥಾಷ್ಟಕ, ೧೩. ಶ್ರೀ ಜಯತೀರ್ಥ ಸ್ತೋತ್ರ, ೧೪. ಉಪದೇಶ ಪತ್ರ, ೧೫. ಆಜ್ಞಾಪತ್ರ, ೧೬. ಷೋಡಶಿ, ೧೭. ಚತುರ್ದಶಿ, ೧೮. ಭಾಗವತ ಸಾರೋದ್ಧಾರ, ೧೯.ನ್ಯಾಯಸುಧಾ ಟಿಪ್ಪಣಿ, ೨೦. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಸಾರ, ೨೧. ಸ್ನಾನವಿಧಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳು.

೧. ಸುಧಾಟಿಪ್ಪಣಿ - ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಟೀಕಾ ರೂಪವಾಗಿ ಹೊರಟ ಶ್ರೀಟೀಕಾಚಾರ್ಯರ 'ಶ್ರೀಮನ್ನ್ಯಾಯಸುಧಾ' ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಐಜೀ

ವೆಂಕಟರಾಮಾರ್ಯರನ್ನು ಬಹುಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ಐಜೀ ಆಚಾರ್ಯರು 'ಶ್ರೀಮನ್ನ್ಯಾಯಸುಧಾರಸರಂಜನೀ' ಗ್ರಂಥ ಮಾಡಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತಾವು 'ರಘುರಸರಂಜನೀ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

೨. **ಸುಮನೋರಂಜನೀ** – ಇದು ಟೀಕಾರ್ಯರ 'ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾ'ಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ರೂಪವಾಗಿದೆ.

೩. **ಸುಧಾಸ್ತೋತ್ರ** – ಶ್ರೀಮನ್ನ್ಯಾಯಸುಧಾ ಗ್ರಂಥದ ಸ್ತೋತ್ರರೂಪವಾದ ಎಂಟು ಶ್ಲೋಕಗಳು ಇವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ 'ಜಯತೀರ್ಥಕೃತೌ ಪ್ರವಣೋನಪುನರ್ಭವಭಾಕ್ ಭವತೀತಿ ಮತಿರ್ಹಿಮಮ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - ಅಂದರೆ 'ಟೀಕಾರಾಯರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿವುಳ್ಳವ ಪುನಃ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬರುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದೇ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

೪. **ಆತ್ಮ ಸುಖಬೋಧಿನೀ :** ಇದು ಗದ್ಯಗ್ರಂಥ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಸ್ವರೂಪಸುಖ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧನಕ್ರಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೫. **ಉಪದೇಶಪತ್ರ** – 'ಆಜ್ಞಾಪತ್ರ' ಎಂತಲೂ ಕರೆಸಲ್ಪಡುವ ಇದು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಶಿಷ್ಯರುಗಳಿಗೆ ದಿನದಲ್ಲಿ ಸಮಯವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯಾವ ರೀತಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲೂ, ಕಲಿಯ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಯಾವ ಯಾವ ರೀತಿ ಉಂಟಾಗಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಹೊರಟಿರುವ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥ.

೬. **ಅಂತ್ಯಕಾಲದ ಸ್ಮರಣೆ** – ಇದು ಎಂಟು ಶ್ಲೋಕಗಳಿರುವ ಒಂದು ಕೃತಿ. ಪ್ರತಿ ಶ್ಲೋಕದ ಕಡೆಗೆ 'ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮನ್ಮರಣಕಾಲಮುಪಾಗತೇತು ತ್ವನ್ನಾಮ ಮದ್ವಚಿನ ಗೋಚರತಾಮುಪೈತು' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅನೇಕ ಭಗವನ್ನಾಮಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಅವರ ಉಪಾಸ್ಯಮೂರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು 'ಹೇ ಕೃಷ್ಣ! ನನ್ನ ಮರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ನಾಮವಿರಲಿ' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

೭. **ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗತ ಸಾರೋದ್ಧಾರ** – ಇದು ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರ ಅತ್ಯಪೂರ್ವ ಕೃತಿ. ಜೀವನಸಾಧನಕ್ರಮವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮೂವತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಆಕರವಾದ 'ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ'ದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು

ಉದಾಹರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯನವ್ಯಾಜ್ಯದಿಂದ ಅದೇ ಭಾಗವತದ ಸಂಹಿತಾ ಪಾರಾಯಣ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮೂವತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದಿಶ್ಯ 'ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರ'. ಎಂತಹ ನಾಸ್ತಿಕನಾದಾಗ್ಯೂ ಹೃದಯ ದ್ರವಿಸುವಂತೆ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೮. **ಷೋಡಶೀ-ಚತುರ್ದಶೀ** – ಇವು ಜೀವಿಗಳು ಅಸ್ಯಜ್ಯ ರಾಶಿಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟರಾಗಿ ಹೇಗೆ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ? ಎಂಬುದರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಸಾಧನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಮೌಕ್ತಿಕಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಪರ್ಯಂತ ಆಚರಿಸಬೇಕಾಗುವ ಕೃತ್ಯಗಳು ಅಪರಿಚಿತವಾಗುವ ರೀತಿ ಇವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಣನೆಯೂ ಬಿಂಬ-ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು. 'ಬಿಂಬ ಚಲಿಸೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಚಲಿಸುವನು' ಎಂಬುದೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. 'ತೇನವಿನಾ ತೃಣಮಪಿ ನ ಚಲತಿ' ತಿಯಾದಿ ಮಹಾಜ್ಞಾನ ಪ್ರತಿಪಾದಕ ಗ್ರಂಥ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಉಪಾಸಿಸಿದರೂ 'ಅಪರೋಕ್ಷವೇ ಮುಖ್ಯ ಫಲ' ಎಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ. ೧೪ ಮತ್ತು ೧೬ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಈ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಸಕಲ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಸಾರವೆನ್ನಬಹುದು.

೯. **ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ರಸರಂಜನೀ** – ಪ್ರತಿಬಿಂಬನಾದ ಜೀವನು ಯಾವ ರೀತಿ ಬಿಂಬಾಧೀನ, ಯಾವ ರೀತಿ ಪಾಪಕರ್ಮವೇ ಆಗಲಿ. ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವೇ ಆಗಲಿ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಹರಿಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೪೯ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ.

೧೦. **ಶ್ರೀಮತ್ಸುಮಧ್ವವಿಜಯ ಮೇಯ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಲಿಕಾ** – ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯಕೃತ 'ಶ್ರೀಮತ್ಸುಮಧ್ವವಿಜಯ' ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ, ಪ್ರತಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಆರಿಸಿ ರಚಿಸಿರುವ ಒಟ್ಟು ೨೨ ಶ್ಲೋಕಗಳುಳ್ಳ ಚಿಕ್ಕ ಗ್ರಂಥ. ಇದನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡತಕ್ಕವರಿಗೆ ಮೂಲ ಗ್ರಂಥದ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ಮೃತಿಪಥಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ೧೯ ರಿಂದ ೨೨ ರವರೆಗೆ ೪ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ೧೬ ಫಲಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ವೆಂಕಟರಾಮಾರ್ಯರನ್ನು ಬಹುಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ಐಜೀ ಆಚಾರ್ಯರು 'ಶ್ರೀಮನ್ನ್ಯಾಯಸುಧಾರಸರಂಜನೀ' ಗ್ರಂಥ ಮಾಡಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತಾವು 'ರಘುರಸರಂಜನೀ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

೨. **ಸುಮನೋರಂಜನೀ** - ಇದು ಟೀಕಾರ್ಯರ 'ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾ'ಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ರೂಪವಾಗಿದೆ.

೩. **ಸುಧಾಸ್ತೋತ್ರ** - ಶ್ರೀಮನ್ನ್ಯಾಯಸುಧಾ ಗ್ರಂಥದ ಸ್ತೋತ್ರರೂಪವಾದ ಎಂಟು ಶ್ಲೋಕಗಳು ಇವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ 'ಜಯತೀರ್ಥಕೃತೌ ಪ್ರವಣೋನಪುನರ್ಭವಭಾಕ್ ಭವತೀತಿ ಮತಿರ್ಹಿಮಮ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - ಅಂದರೆ 'ಟೀಕಾರಾಯರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿವುಳ್ಳವ ಪುನಃ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬರುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದೇ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

೪. **ಆತ್ಮ ಸುಖಬೋಧಿನೀ :** ಇದು ಗದ್ಯಗ್ರಂಥ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಸ್ವರೂಪಸುಖ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧನಕ್ರಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೫. **ಉಪದೇಶಪತ್ರ** - 'ಆಜ್ಞಾಪತ್ರ' ಎಂತಲೂ ಕರೆಸಲ್ಪಡುವ ಇದು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಶಿಷ್ಯರುಗಳಿಗೆ ದಿನದಲ್ಲಿ ಸಮಯವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯಾವ ರೀತಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲೂ, ಕಲಿಯ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಯಾವ ಯಾವ ರೀತಿ ಉಂಟಾಗಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಹೊರಟಿರುವ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥ.

೬. **ಅಂತ್ಯಕಾಲದ ಸ್ಮರಣೆ** - ಇದು ಎಂಟು ಶ್ಲೋಕಗಳಿರುವ ಒಂದು ಕೃತಿ. ಪ್ರತಿ ಶ್ಲೋಕದ ಕಡೆಗೆ 'ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮನ್ಮರಣಕಾಲಮುಪಾಗತೇತು ತ್ವನ್ನಾಮ ಮದ್ವಚಿನ ಗೋಚಿರತಾಮುಪೈತು' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅನೇಕ ಭಗವನ್ನಾಮಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಅವರ ಉಪಾಸ್ಯಮೂರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು 'ಹೇ ಕೃಷ್ಣ! ನನ್ನ ಮರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ನಾಮವಿರಲಿ' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

೭. **ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗತ ಸಾರೋದ್ಧಾರ** - ಇದು ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರ ಅತ್ಯಪೂರ್ವ ಕೃತಿ. ಜೀವನಸಾಧನಕ್ರಮವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮೂವತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಆಕರವಾದ 'ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ'ದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು

ಉದಾಹರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯನವ್ಯಾಜ್ಯದಿಂದ ಅದೇ ಭಾಗವತದ ಸಂಹಿತಾ ಪಾರಾಯಣ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮೂವತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದಿಶ್ಯ 'ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರ'. ಎಂತಹ ನಾಸ್ತಿಕನಾದಾಗ್ಯೂ ಹೃದಯ ದ್ರವಿಸುವಂತೆ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೮. ಷೋಡಶೀ-ಚತುರ್ದಶೀ - ಇವು ಜೀವಿಗಳು ಅಸ್ವಜ್ಯ ರಾಶಿಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟರಾಗಿ ಹೇಗೆ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ? ಎಂಬುದರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಸಾಧನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಮೌಕ್ತಿಕಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಪರ್ಯಂತ ಆಚರಿಸಬೇಕಾಗುವ ಕೃತ್ಯಗಳು ಅಪರಿಚಿತವಾಗುವ ರೀತಿ ಇವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಣನೆಯೂ ಬಿಂಬ-ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು. 'ಬಿಂಬ ಚಲಿಸೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಚಲಿಸುವನು' ಎಂಬುದೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. 'ತೇನವಿನಾ ತೃಣಮಪಿ ನ ಚಲತಿ' ತಿಯಾದಿ ಮಹಾಜ್ಞಾನ ಪ್ರತಿಪಾದಕ ಗ್ರಂಥ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಉಪಾಸಿಸಿದರೂ 'ಅಪರೋಕ್ಷವೇ ಮುಖ್ಯ ಫಲ' ಎಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ. ೧೪ ಮತ್ತು ೧೬ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಈ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಸಕಲ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಸಾರವೆನ್ನಬಹುದು.

೯. ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ರಸರಂಜಿನೀ - ಪ್ರತಿಬಿಂಬನಾದ ಜೀವನು ಯಾವ ರೀತಿ ಬಿಂಬಾಧೀನ, ಯಾವ ರೀತಿ ಪಾಪಕರ್ಮವೇ ಆಗಲಿ. ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವೇ ಆಗಲಿ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಹರಿಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೪೯ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ.

೧೦. ಶ್ರೀಮತ್ಸುಮಧ್ವವಿಜಯ ಮೇಯ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಲಿಕಾ - ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯಕೃತ 'ಶ್ರೀಮತ್ಸುಮಧ್ವವಿಜಯ' ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ, ಪ್ರತಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಆರಿಸಿ ರಚಿಸಿರುವ ಒಟ್ಟು ೨೨ ಶ್ಲೋಕಗಳುಳ್ಳ ಚಿಕ್ಕ ಗ್ರಂಥ. ಇದನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡತಕ್ಕವರಿಗೆ ಮೂಲ ಗ್ರಂಥದ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ಮೃತಿಪಥಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ೧೯ ರಿಂದ ೨೨ ರವರೆಗೆ ೪ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ೧೬ ಫಲಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

೧೧. ಶ್ರೀರಮಾಸ್ತೋತ್ರ - ೧೫ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಗ್ರಂಥ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶ್ಲೋಕವೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಕ್ತವಾಗಿ 'ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಲಿ' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ನಂತರ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಕೊಂಡಾಡಿ ಮೇಲಿನಂತೆ ಸಮಾಪ್ತಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಪಠಣೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷವೇ ಮುಖ್ಯಫಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೧೨. ಗೀತಾ ಸಾರೋದ್ಧಾರ (ಮುಕ್ತಮಾಲಾ)- ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೨೦ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಪೀಠಿಕೆ, ೨ನೇ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ೧೯ರ ತನಕ ಪ್ರತಿ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮುಖ್ಯ ಶ್ಲೋಕ ಜೋಡಿಸಿ ೨೦ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ 'ಮುಕ್ತಾಮಾಲಾನುಸಂಧೇಯಾ ಪರತತ್ವ ಪರೀಕ್ಷಕೈಃ' ಎಂದು ಈ ಮುಕ್ತಾಮಾಲೆಯು ಪರತತ್ವ ಪರೀಕ್ಷಕರಿಂದ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಲ್ಪಡಬೇಕು ಎಂದು ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ.

೧೩. ಬೃಂದಾವನ ಪ್ರವೇಶ - ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ತಮ್ಮ ಜೀವಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಗೃಹಸ್ಥ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥ, ಸನ್ಯಾಸ ಈ ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಮಹನೀಯರು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಲ್ಲಿ ಐ.ಜಿ. ಶ್ರೀಗಳವರಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ, ಗೃಹಸ್ಥದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಸತ್ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದ ಭಾಗ್ಯ. ವಾನಪ್ರಸ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಆರಣ್ಯಕಾಚಾರ್ಯ'ರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದುದು ಹಾಗೂ ಪೀಠವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೇ ಭಗವತ್ ಚಿಂತನೆಗೆಂದೇ ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕಾರ. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕೂ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರು. ಹೀಗೆ ಅಖಂಡವಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ೫೧ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಿನ್ನಾಳು ಗ್ರಾಮದ ಕುಶಾವತಿ ನದೀತೀರದ ಮಾದನೂರಿನಲ್ಲಿ ಶಾ.ಶ. ೧೭೨೮ನೇ ಮಾಘ ಬಹುಳ ತ್ರಯೋದಶೀ ಬೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಜಯಂತಿಯಂದು ಜನಿಸಿದ ಅವರು ಶಿವರಾತ್ರಿಯಂದು ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದುದು ಒಂದು ವಿಶೇಷ. ಇಂತಹ ಗುರುಗಳ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಶ್ರವಣ ಮನನಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗೋಣ.

ಯಸಪ್ರಚಂಡತಪಸಾ ಶ್ರುತಿಗೀತವೃತ್ತ ಸ್ತುಷ್ಟೋ ಹರಿಃ ಕಿಲವಶಂ ವದತಾಮವಾಪ।
ಶ್ರೀಮಧ್ವಸನ್ಮತ ಪಯೋನಿಧಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥ ಮುನಿರಾಣ್ಮುದಮಾತನೋತು ॥

ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು - ಅಡಿಗಳ ಭಜಿಸುವ ಮನುಜರ ಬಿಡನೈ ತನ್ನ ॥ಪ॥ ಕಡು ಕರುಣೀ ಬಿಡು ಸ್ಮರಣೀ ನುಡಿ ಮನದೀ ಅಡವಿಗಳೊಡೆಯನ ಪದ ದೃಢದಿ ಪಿಡಿ ಮೂಢ ಮಾನವಾ ॥ಅ.ಪ॥ ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟೀ ಬಿಂಕವ ಮುರಿಯುತ ಕಿಂಕರ ಸಲಹುವ ಪಂಕಜನಯ್ಯನ ಪಂಕಜದೊಳು ತಾ ಮಿಂಚಿನಂದದಿ ಕಂಗಳಿಗೊಪ್ಪುವ ಮಂಗಳಾ ಮಂಟಪದಲಿ ಮೀನಾಂಕನ ಸಹತೋರುವ ಮದಗಜಸಿಂಹನು ಮಾದನೂರಿನಲಿ ನಿಂತಿಹ ಪವನತನಯನು ಕಮಲನಯನನು ಕರಾಳವದನ ಪರಕಪಾಲನಯನನು ॥೧॥ ಧೀರನಾಗಿ ಪರದಾರರಿಗೋಸುಗ ಬಲು ಕ್ರೂರನಾಗಿ ಇರುವೋನು ಸೂರಿಪುರೇಶನ ಸಲಹುವ ಸತಿ ಪಾರ್ವತಿವರನು ಮಾರಹರಿಸಿ ಸುರಾಸರ ಮತೋದ್ಧರ ಸ್ವಾಮಿನಿಲಯ ಶ್ರೀ ಗುರುರಾಜರ ಪದ ಸ್ಮರಿಸುವನು ಶಿರದಲಿ ಜಾಹ್ನವಿ ಧರಿಸಿದ ಕೊರಳೊಳು ಶಿರಮಾಲೆ ಕರಮಾಲೆ ಜಟಬಾಲೆ ಸಹಕುಶನದಿ ನಿಲಯನಪದ ಹೃದಯದಿ ಸ್ಮರಿಸುತ ॥೨॥ ಮೊಮ್ಮಗನೆನಿಸಿ ತಾತನ ಮೋಹಿಸಿ ದಾತನ ತಲೆ ತರಿದವನು ಮಹಾಮುನಿಪುರದೊಳು ತೆರಳಿದ ಸಮಯದಿ ತನ್ನ ಸತಿಯೊಳು ಸರಸವನಾಡಿದನು ಕಾಳಕೂಟವಾ ತಾ ಪಾನಮಾಡಿ ಗರಗೊರಳೆಂದೆನಿಸಿದನೂ ಶಿರಿಸುತ ತಂದೆವರದಗೋಪಾಲವಿಠಲನ ಪದ ಧೇನಿಪನೋ ಸೇವಿಪನೋ ಪಾವಿನ ಪದನೋ ವನದೊಳು ನಿಂದು ಶ್ರೀರಾಮನ ಜಪಿಸುವ॥೩॥

* * * *

ಮಾಘ ॥ ಕೃಷ್ಣ ॥ ಚತುರ್ದಶೀ

ಮಹಾಶಿವರಾತ್ರಿ - ಮಾಘ ಬಹುಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರದೋಷ ವ್ಯಾಪಿನಿಯಾದ ಚತುರ್ದಶೀ ದಿವಸ ಶಿವರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇಂದು ಶೈವರು ಉಪವಾಸವನ್ನಾಚರಿಸಿ ವಿಶೇಷ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನ ಸ್ನಾನೇನ ನ ವಸ್ತ್ರೇಣ ನ ಧೂಪೇನ ನ ಚಾರ್ಚಯಾ । ತುಷ್ಯಾಮಿ ನ ತಥಾ ಪುಷ್ಪೈಃ ಯಥಾ ತತ್ರೋಪವಾಸತಃ ॥ ಎಂಬ ಆರ್ಷ ವಾಕ್ಯಾನುಸಾರ ಈ ದಿನ ಉಪವಾಸಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಯಾಮದಲ್ಲೂ ಬಿಲ್ವಾದಿಗಳಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಪುಜಿಸಬೇಕು. ವೈಷ್ಣವರು ಈ ದಿನ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಿವಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದರ್ಶನ ಮಾಡಲೇಬೇಕೆಂಬ ವಿಧಿ ಇದೆ. ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಿವರಾತ್ರಿಯ

ವ್ರತಕಥೆ ಮತ್ತು ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲೂ ಬಂದಿದೆ. ಅನೇಕ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ರಥೋತ್ಸವಗಳೂ ಜಾತ್ರೆಗಳೂ ಜರುಗುತ್ತವೆ.

ಮಹಾಶಿವರಾತ್ರಿ – ಮಾಘ ಕೃಷ್ಣ ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಮಹಾಶಿವರಾತ್ರಿ. ಪ್ರದೋಷ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ದಶಿ ಇದ್ದ ದಿನ ಮಹಾಶಿವರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ವೈಷ್ಣವರು ಅಂದು ಹಬ್ಬವನ್ನಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವವರೂ ಸಹ ಅಂದು ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದರೆ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಶೈವರಿಗೆ ಉಪವಾಸ, ಜಾಗರ, ಪಾರಾಯಣರೂಪ ವ್ರತವು ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಭಾನುವಾರ, ಮಂಗಳವಾರ, ಶಿವಯೋಗ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದರೆ ಅತಿಪ್ರಶಸ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪೂಜಾವಿಧಿ - ಏಹ್ಯೇಹಿ ತ್ವಮುಮಾಕಾಂತ ಸ್ಥಾನೇ ಚಾತ್ರ ಸ್ಥಿರೋ ಭವ। ಯಾವದ್ವ್ರತಂ ಸಮಾಪ್ಯೇತ ಕೃಪಯಾ ದೀನವತ್ಸಲ ॥ **ಆವಾಹನಮ್** । ಆಸನೇऽಸ್ಮಿನ್ ಉಮಾಕಾಂತ ಸುಖಸ್ಪರ್ಶೇ ಸುನಿರ್ಮಲೇ। ಉಪವಿಶ್ಯ ಮೃಡೇದಾನೀಂ ಸರ್ವಶಾಂತಿಪ್ರದೋ ಭವ ॥ **ಆಸನಮ್** । ಪಾದ್ಯಂ ಚ ತೇ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಪುಷ್ಪಗಂಧಸಮನ್ವಿತಮ್। ಗೃಹಾಣ ದೇವದೇವೇಶ ಪ್ರಸನ್ನೋ ವರದೋ ಭವ ॥ **ಪಾದ್ಯಮ್** । ತಾಮ್ರಪಾತ್ರಸ್ಥಿತಂ ತೋಯಂ ಫಲಗಂಧಾದಿಸಂಯುತಮ್। ಅರ್ಘ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವೇಶ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಹಿ ಭಕ್ತಿತಃ ॥ **ಅರ್ಘ್ಯಮ್** । ಶೀತಲಂ ನಿರ್ಮಲಂ ತೋಯಂ ಕರ್ಪೂರೇಣ ಸುವಾಸಿತಮ್। ಆಚಮ್ಯತಾಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಹಿ ಭಕ್ತಿತಃ ॥ **ಆಚಮನೀಯಮ್** । ಪಂಚಾಮೃತೇನ ಸ್ನಪನಂ ತತ್ತನ್ಮಂತ್ರೈಶ್ಚ ಕಾರಯೇತ್। ಗೋಕ್ಷೀರಧಾಮನ್ ದೇವೇಶ ಗೋಕ್ಷೀರೇಣ ಮಯಾ ಕೃತಮ್। ಸ್ನಪನಂ ದೇವದೇವೇಶ ಗೃಹಾಣ ಪರಮೇಶ್ವರ ॥ **ದುಗ್ಧಸ್ನಾನಮ್** । ದಧ್ನಾ ಚೈವ ಮಯಾ ದೇವ ಸ್ನಪನಂ ಕ್ರಿಯತೇ ತವ। ಗೃಹಾಣ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದತ್ತಂ ಮೇ ಸುಪ್ರಸನ್ನೋ ಭವಾವ್ಯಯ॥ **ದಧಿಸ್ನಾನಮ್** । ಸರ್ಪಿಷಾ ದೇವದೇವೇಶ ಸ್ನಪನಂ ಕ್ರಿಯತೇ ಮಯಾ। ಉಮಾಕಾಂತ ಗೃಹಾಣೇದಂ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಸುರಸತ್ತಮ॥ **ಘೃತಸ್ನಾನಮ್**। ಇದಂ ಮಧು ಮಯಾ ದತ್ತಂ ತವ ತುಷ್ಟ್ಯರ್ಥಮೇವ ಚ। ಗೃಹಾಣ ಶಂಭೋ ತ್ವಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಮ ಶಾಂತಿಪ್ರದೋ ಭವ॥ **ಮಧುಸ್ನಾನಮ್** । ಸಿತಯಾ ದೇವದೇವೇಶ ಸ್ನಪನಂ ಕ್ರಿಯತೇ ಮಯಾ। ಗೃಹಾಣ ಶಂಭೋ ಮೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸುಪ್ರಸನ್ನೋ ಭವ ಪ್ರಭೋ ॥ **ಶರ್ಕರಾಸ್ನಾನಮ್** । ಕಾವೇರೀ ನರ್ಮದಾ ವೇಣೀ ತುಂಗಭದ್ರಾ

ಸರಸ್ವತೀ। ಗಂಗಾ ಚ ಯಮುನಾ ಚೈವ ತಾಭ್ಯಃ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಮಾಹೃತಮ್ । ಗೃಹಾಣ ತ್ವಮುಮಾಕಾಂತ ಸ್ನಾನಾಯ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಜಲಮ್ ॥ **ಸ್ನಾನಮ್ ।** ಏತದ್ವಾಸೋ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಸೋತ್ತರೀಯಂ ಸುಶೋಭನಮ್ । ಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಮ ವಾಸಃಪ್ರದೋ ಭವ ॥ **ವಸ್ತ್ರಮ್ ।** ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಸೌವರ್ಣಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಚ ಶಂಕರ । ಗೃಹಾಣ ಪರಯಾ ತುಷ್ಟ್ಯಾ ತುಷ್ಟಿದೋ ಭವ ಸರ್ವದಾ ॥ **ಉಪವೀತಮ್ ।** ಸುಗಂಧಂ ಚಂದನಂ ದಿವ್ಯಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ತವ ಪ್ರಭೋ । ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪರಮಯಾ ಶಂಭೋ ಸುಭಗಂ ಕುರು ಮಾಂ ಭವ ॥ **ಚಂದನಮ್ ।** ಮಾಲತೀ ಚಂಪಕಾದೀನಿ ಕುಮುದಾನ್ಯುತ್ಪಲಾನಿ ಚ। ಬಿಲ್ವಪತ್ರಾಣಿ ಪೂಜಾರ್ಥಂ ಸ್ವೀಕುರು ತ್ವಮುಮಾಪತೇ ॥ **ಪುಷ್ಪಮ್ ।** ಧೂಪಂ ವಿಶಿಷ್ಟಂ ಪರಮಂ ಸರ್ವೌಷಧಿ ವಿಜೃಂಭಿತಮ್ । ದತ್ತಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವೇಶ ಮಮ ಜ್ಞಾನಪ್ರದೋ ಭವ ॥ **ದೀಪಮ್ ।** ಶಾಲ್ಯೋದನಘೃತಾಪೂಪಪಾಯಸಾದಿಸಮನ್ವಿತಮ್ । ನೈವೇದ್ಯಂ ವಿವಿಧಂ ದತ್ತಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮೇ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥ **ನೈವೇದ್ಯಮ್ ।** ನೈವೇದ್ಯಮಧ್ಯೇ ಪಾನೀಯಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಹಿ ಭಕ್ತಿತಃ। ಸ್ವೀಕುರುಷ್ವ ಮಹಾದೇವ ಪ್ರಸನ್ನೋ ಭವ ಸರ್ವದಾ ॥ **ಮಧ್ಯೇ ಪಾನೀಯಮ್ ।** ಉತ್ತರಾಪೋಶನಾರ್ಥಂ ವಾ ಆನೀತಂ ಜಲಮುತ್ತಮಮ್ । ಗೃಹಾಣ ತ್ವಮುಮಾಕಾಂತ ಸರ್ವದುಃಖನಿವಾರಕ ॥ **ಉತ್ತರಾಪೋಶನಮ್ ।** ಕರ್ಪೂರೈಲಾಲವಂಗಾದಿಪೂಗೀಫಲಸಮನ್ವಿತಮ್ । ತಾಂಬೂಲಂ ಕಲ್ಪಿತಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗೃಹಾಣ ಗಿರಿಜಾಪ್ರಿಯ ॥ **ತಾಂಬೂಲಮ್ ।** ಇದಂ ಫಲಂ ಮಯಾ ದೇವ ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಪುರತಸ್ತವ । ತೇನ .... ॥ **ಫಲಮ್ ।** ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಗರ್ಭಸ್ಥಂ ಹೇಮಬೀಜಂ ವಿಭಾವಸೋಃ। ದಕ್ಷಿಣಾ ಕಾಂಚನೀ ದೇವ ಸ್ಥಾಪಿತಾ ಮೇ ತವಾಗ್ರತಃ ॥ **ದಕ್ಷಿಣಾಮ್ ।** ದೀಪಾವಲೀ ಮಯಾ ದತ್ತಾ ಸುವರ್ತಿಘೃತಸಂಯುತಾ। ಆರಾರ್ತಿಕಪ್ರದಾನೇನ ಮಮ ತೇಜಃಪ್ರದೋ ಭವ॥ **ಆರಾರ್ತಿಕಮ್ ।** ಯಾನಿ ಕಾನಿ ಚ ಪಾಪಾನಿ ..... ॥ **ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಮ್ ।** ಮೃತ್ಯುಂಜಯಾಯ ರುದ್ರಾಯ ನೀಲಕಂಠಾಯ ಶಂಭವೇ । ಅಮೃತೇಶಾಯ ಶರ್ವಾಯ ಮಹಾದೇವಾಯ ತೇ ನಮಃ ॥ **ನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ।** ಸೇವಂತಿಕಾಬಕುಲಾಪಾಟಲಾಬ್ಜೈಃ ಪುನ್ನಾಗಜಾತಿಕರವೀರರಸಾಲಪುಷ್ಪೈಃ । ಬಿಲ್ವಪ್ರವಾಲತುಲಸೀದಲ- ಮಾಲತೀಭಿಸ್ತ್ವಾಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ಜಗದೀಶ್ವರ ಮೇ ಪ್ರಸೀದ । – **ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಮ್** ॥ ಪೂಜೆಯ ನಂತರ ರುದ್ರಾಷ್ಟೋತ್ತರ-ಶತನಾಮದಿಂದ ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆಯಿಂದ ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ನಮೋ ರುದ್ರಾಯ ಭೀಮಾಯ ನೀಲಕಂಠಾಯ ವೇಧಸೇ । ಕಪರ್ದಿನೇ ಸುರೇಶಾಯ ವ್ಯೋಮಕೇಶಾಯ ವೈ ನಮಃ ॥ ವೃಷಧ್ವಜಾಯ ಸೋಮಾಯ ಸೋಮನಾಥಾಯ ವೈ ನಮಃ । ದಿಗಂಬರಾಯ ಭರ್ಗಾಯ ಉಮಾಕಾಂತ ಕಪರ್ದಿನೇ ॥ ತಪೋಮಯಾಯ ವ್ಯಾಸಾಯ ಶಿಪಿವಿಷ್ಟಾಯ ವೈ ನಮಃ । ವ್ಯಾಲಪ್ರಿಯಾಯ ವ್ಯಾಲಾಯ ವ್ಯಾಲಾನಾಂಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಮಹೀಧರಾಯ ವ್ಯಾಘ್ರಾಯ ಪಶೂನಾಂಪತಯೇ ನಮಃ । ತ್ರಿಪುರಾಂತಕಾಯ ಸಿಂಹಾಯ ಶಾರ್ದೂಲಾಯ ಋಷಾಯ ಚ ॥ ಮಿತಾಯಾಽಮಿತನಾಥಾಯ ಸಿದ್ಧಾಯ ಪರಮೇಷ್ಠಿನೇ । ಕಾಮಾಂತಕಾಯ ಬುದ್ಧಾಯ ಬುದ್ಧೀನಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಕಪೋತಾಯ ವಿಶಿಷ್ಟಾಯ ಶಿಷ್ಟಾಯ ಪರಮಾತ್ಮನೇ । ವೇದಗೀತಾಯ ಗುಪ್ತಾಯ ವೇದಗುಹ್ಯಾಯ ವೈ ನಮಃ ॥ ದೀರ್ಘಾಯ ದೀರ್ಘರೂಪಾಯ ದೀರ್ಘಾರ್ಥಾಯ ಮೃಡಾಯ ಚ । ನಮೋ ಜಗತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಯ ವ್ಯೋಮರೂಪಾಯ ವೈ ನಮಃ ॥ ಗರ್ವಕೃತ್ಸುಮಹಾದಿತ್ಯೈ ಅಂಧಕಾರಂ ಸುಭೇದಿನೇ । ನೀಲಲೋಹಿತ ಶುಕ್ಲಾಯ ಚಂಡಮುಂಡಪ್ರಿಯಾಯ ಚ ॥ ಭಕ್ತಿಪ್ರಿಯಾಯ ದೇವಾಯ ಜ್ಞಾತ್ವಾಽಜ್ಞಾತಾವ್ಯಯಾಯ ಚ । ಮಹೇಶಾಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮಹಾದೇವ ಹರಾಯ ಚ ॥ ತ್ರಿನೇತ್ರಾಯ ತ್ರಿದೇವಾಯ ವೇದಾಂಗಾಯ ನಮೋ ನಮಃ । ಅರ್ಥಾಯ ಅರ್ಥರೂಪಾಯ ಪರಮಾರ್ಥಾಯ ವೈ ನಮಃ ॥ ವಿಶ್ವರೂಪಾಯ ವಿಶ್ವಾಯ ವಿಶ್ವನಾಥಾಯ ವೈ ನಮಃ । ಶಂಕರಾಯ ಚ ಕಾಲಾಯ ಕಾಲಾವಯವರೂಪಿಣೇ ॥ ಅರೂಪಾಯ ವಿರೂಪಾಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮಾಯ ವೈ ನಮಃ । ಶ್ಮಶಾನವಾಸಿನೇ ತುಭ್ಯಂ ನಮಸ್ತೇ ಕೃತ್ತಿವಾಸಸೇ ॥ ಶಶಾಂಕಶೇಖರಾಯೈವ ರುದ್ರಭೂಮಿಶ್ರಯಾಯ ಚ । ದುರ್ಗಾಯ ದುರ್ಗಪಾರಾಯ ದುರ್ಗಾವಯವಸಾಕ್ಷಿಣೇ ॥ ಲಿಂಗರೂಪಾಯ ಲಿಂಗಾಯ ಲಿಂಗಾನಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ । ನಮಃ ಪ್ರಭಾವರೂಪಾಯ ಪ್ರಣವಾರ್ಥಾಯ ವೈ ನಮಃ ॥ ನಮೋ ನಮಃ ಕಾರಣಕಾರಣಾಯ ಮೃತ್ಯುಂಜಯಾಯಾತ್ಮ-ಭವಸ್ವರೂಪಿಣೇ । ತ್ರಿಯಂಬಕಾಯಾಸಿತಕಂಠಭರ್ಗಗೌರೀಪತೇ ಮಂಗಲಹೇತವೇ ನಮಃ ॥ ನಾಮ್ನಾಂ ಶತಂ ಮಹೇಶಸ್ಯ ಉಚ್ಚಾರ್ಯ ವ್ರತಿನಾ ಸದಾ । ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ ನಮಸ್ಕಾರಾ ಏತತ್ಸಂಖ್ಯಾಃ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ॥ ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ೧೧ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಭಗವಂತನನ್ನು ಹಾಗೂ ವಾಯುದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ಮೇಲೆ ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಈ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಸಾಕು. ಇಂದು ಉಪವಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬಾರದು. ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕ ಉಪವಾಸವಿದ್ದರೆ ತತ್ಪ್ರಯುಕ್ತವಾದ ಉಪವಾಸವನ್ನೂ ಕೂಡ ಮಾಡಬಾರದು. ರುದ್ರದೇವರ ಕುರಿತಾದ ಆ ಜಪ ಪರಾಯಣಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವರಿಂದ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ ಈಶ್ವರನ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ರುದ್ರದೇವರ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಷ್ಟು ಶಿವರಾತ್ರಿ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು.

ಮಾಘ ॥ ಕೃಷ್ಣ ॥ ಅಮಾವಾಸ್ಯೇ

ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ- ಇಂದು ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ಪಾರಣೆ, ರಥೋತ್ಸವ, ದೀಪೋತ್ಸವಾದಿಗಳು ಹಲವು ಶೈವಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಮಾಘೀ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ – ಈ ದಿನ ದ್ವಾಪರ ಯುಗಾದಿ ಶತಭಿಷಾ ನಕ್ಷತ್ರದ ಯೋಗವಿದ್ದರೆ ವಿಶೇಷ ಪುಣ್ಯಪ್ರದ. ಆ ದಿನ ಶ್ರಾದ್ಧದಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಅತಿ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಧನಿಷ್ಠಾ ಶ್ರಾದ್ಧ – ಮಾಘ ಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಧನಿಷ್ಠಾನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆ ದಿವಸ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಿದಾಗ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷದ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಘೇಸಿತೇ ಪಂಚದಶೀ ಕದಾಚಿದುಪೈತಿ ಯೋಗಂ ಯದಿ ವಾರುಣೇನ ಋಕ್ಷೇಣ ಕಾಲಸ್ಸ ಪರಃ ಪಿತಣಾಂ ನ ಹ್ಯಲ್ಪಪುಣ್ಯೈರ್ನೃಪ ಲಭ್ಯತೇಸೌ। ಕಾಲೇ ಧನಿಷ್ಠಾ ಯದಿ ನಾಮ ತಸ್ಮಿನ್ಭವೇತ್ತು ಭೂಪಾಲ ತದಾ ಪಿತೃಭ್ಯಃ ದತ್ತಂ ಜಲಾನ್ನಂ ಪ್ರದದಾತಿ ತೃಪ್ತಿಂ ವರ್ಷಾಯುತಂ ತತ್ಕುಲಜೈರ್ಮನುಷ್ಯೈಃ ॥ ಮಾಘ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಭಾನುವಾರ ಉಂಟಾಗಿ ಧನಿಷ್ಠಾ ನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದರೆ ವ್ಯತೀಪಾತ ಎಂಬ ವಿಶೇಷ ಪರ್ವಕಾಲವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. (ವ್ಯತೀಪಾತ ಎಂದು ಒಂದು ಯೋಗವಿದೆ, ಅದು ಬೇರೆ, ಇದು ಬೇರೆ) ಶ್ರವಣಾಶ್ವಿಧನಿಷ್ಠಾರ್ದ್ರಾನಾಗದೈವತಹಸ್ತಕೈಃ। ಯದ್ಯಮಾ ರವಿವಾರೇಣ ವ್ಯತೀಪಾತಃ ಸ ಉಚ್ಯತೇ ॥ ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಂತೆ ಇದು ವಿಶೇಷಯೋಗ.

ಶಿಶಿರ ಋತುವಿನ ಹಬ್ಬಗಳು – ಮಾಘ ಮಾಸವೆಂದರೆ ಮಾ = ಇಲ್ಲದ್ದು, ಅಘ = ಪಾಪಗಳು ಅಂದರೆ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲದನ್ನಾಗಿಸುವ ಮಾಸ. ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ನದ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗುವ ಮುನ್ನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸೋಣ ಎಂದು ಜಲಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು ಕೂಗುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತ ನಮಗೆ ಸಾಧನ ಮಾಡಲು ನೀಡಿದ ವಿಶೇಷ ಮಾಸವೇ ಮಾಘಮಾಸ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮಾಘಮಾಸದ ವಿಧಾನವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು ॥
॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಯಸ್ಸರ್ವಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಃ ಸರ್ವದೋಷವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತ ಏವಾಲಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಮೇ ಪರಮಃ ಸುಹೃತ್ ॥

ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾತ್ಮಕ-ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ, ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ॥

ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

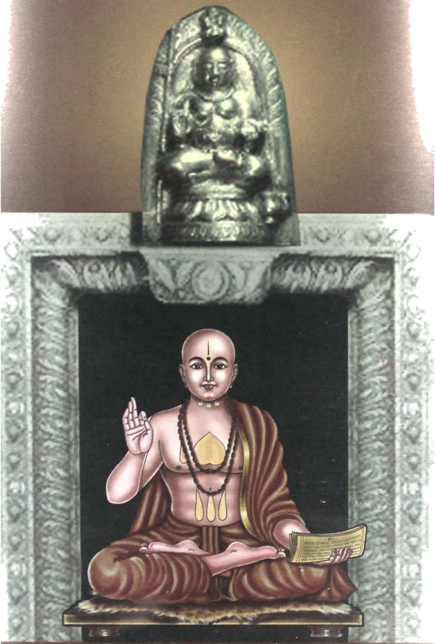
॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

* * * *

ಪೌಷಮಾಸ-ಮಾಘಮಾಸ ಎಂಬ ಈ ಕೃತಿಯು ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತರಾದ ಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾದ ರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ.

* * * *

ಮಮ ಸ್ವಾಮೀ ಹರಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪತಿರೇವ ಚ

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 085

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ದೀಪಾವಳಿ

ಆಶ್ವೀನ || ಬಹುಳ || ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ದೀಪಾವಳಿ- ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ

ಆಶ್ವೀನ ॥ ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ

ಬಲಿಪಾಡ್ಯ-ಯಮದ್ವಿತೀಯಾ

ಕಾರ್ತಿಕ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪ್ರತಿಪತ್

ದೀಪಾವಳಿ - 2

ವಿದ್ವಾನ್॥ ಚೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ,

ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೮೫

'ದೀಪಾವಳಿ-೨ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ-ಯಮದ್ವಿತೀಯಾ' ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕೆ ೧೯೪೩ ಶಾರ್ವರಿ ॥ ಶ್ರಾವಣ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪೂರ್ಣಿಮೆ (ದಿನಾಂಕ: ೩-೮-೨೦೨೦) ಹಯಗ್ರೀವಜಯಂತಿಯ ಶುಭಪರ್ವ-ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪಲಿಮಾರುಮಠಾಧೀಶರಾದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ॥ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಕರಕಮಲಗಳಿಂದ ಭಾರತೀ-ರಮಣಹೃದಯಗುಹಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೨೦

ಪುಟಗಳು : ೧೧೨

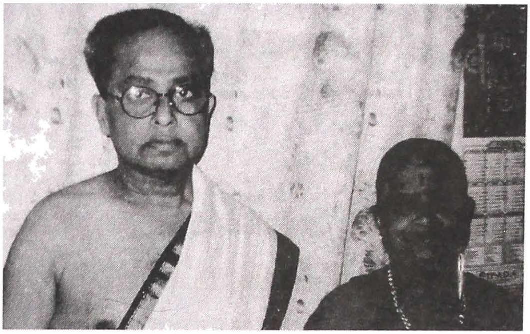
4271, 2ನೇ ಮೇನ್, ಗಿರಿನಗರ,
ಸೀತಾಸರ್ಕಲ್ ಹತ್ತಿರ, ಬೆಂಗಳೂರು-85
ದೂರವಾಣಿ : 9141495120

ಸಂಪಾದನೆ : ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ : ಶ್ರೀಮತಿ ನಾಗಲತಾ

ಮುಖಪುಟ : ಶ್ರೀವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ
ಕಾರ್ತಿಕ ಜೋಷಿ

ಮುದ್ರಣ : ಮುಕ್ತಿಪಥ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ದಿ|| ಶ್ರೀ ಹೆಚ್.ಎನ್. ರಾಮಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ದಿ || ಶ್ರೀಮತಿ ಶಾಂತಾಬಾಯಿ

ಹರಿಭಕ್ತರಾದ ಉತ್ತಮ ಸಾಧಕರಾದ ಆರ್. ಗುರುರಾಜ್ ಮತ್ತು ರುಕ್ಮಿಣಿ ಗುರುರಾಜ್, ಹಾಗೂ ಆರ್. ರಾಜೇಶ್ ಮತ್ತು ವಿಭಾ ರಾಜೇಶ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯಗಳ ಆಶೀರ್ವಾದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಕೃತಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಜ್ಞಾನದಾನದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ದಿ|| ಶ್ರೀ ಹೆಚ್.ಎನ್. ರಾಮಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ದಿ || ಶ್ರೀಮತಿ ಶಾಂತಾಬಾಯಿ ಇವರಿಗೆ ತಲುಪಿ ಹರಿವಾಯುಗುರುಗಳು ಇವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸನ್ನರಾಗಲಿ ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ.

- ಸಂಪಾದಕ

ದೀಪಾವಳಿಯ ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ
ಈ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಸ್ತೋತ್ರ ಪಠಿಸಿರಿ

ವಿಶ್ವಸ್ಥಿತಿಪ್ರಲಯಸರ್ಗಮಹಾವಿಭೂತಿ
ವೃತ್ತಿಪ್ರಕಾಶನಿಯಮಾವೃತಿಬಂಧಮೋಕ್ಷಾಃ ।
ಯಸ್ಯಾ ಅಪಾಂಗಲವಮಾತ್ರತ ಊರ್ಜಿತಾ ಸಾ
ಶ್ರೀರ್ಯತ್ಕಟಾಕ್ಷಬಲವತ್ಯಜಿತಂ ನಮಾಮಿ ॥

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಆಶ್ವೀನಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ದಿವಸ ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲೆದ್ದು, ೪-೩೦ ಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಸಬೇಕು. ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಮಂಗಳಾರತಿಯನ್ನು ವೈಭವದಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿ ನೀರಾಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧದ ಅಷ್ಟಮಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವದ ಕಥಾಭಾಗವನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋಭಾನಪದವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಸಮಗ್ರವರ್ಷದಲ್ಲಿ ದೀಪಾವಳಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ದಿವಸ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಅನುಗ್ರಹದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳರು ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ದೀಪಾವಳಿ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ದಿವಸ ಆಚರಿಸಬೇಕಾದ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜಾವಿಧಾನವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಷ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ, ಆತ್ಯಂತಿಕ ಫಲ ದೊರೆಯುವಂತೆ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬಲಿಪಾಡ್ಯ ಹಾಗೂ ಯಮದ್ವಿತೀಯಾ ದಿವಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಲಿಪಾಡ್ಯವು ಮೂರುವರೆ ಪರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಪರ್ವಕಾಲ ಎನಿಸಿದೆ. ವರ್ಷದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಹಬ್ಬವಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪಂಚಾಮೃತಾಭಿಷೇಕ, ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ, ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಇಂದು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗೋಪೂಜೆಯನ್ನು, ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಇಂದು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಸಾಯಂಕಾಲದಂದು ತುಳಸೀಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು

ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು. ರಾತ್ರಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಲೀಂದ್ರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಪೂಜೆ, ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಆರಾಧನೆ, ನರ್ತನ, ಪ್ರವಚನ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಆರಾಧನೆಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವ ಪರ್ವಕಾಲವಿದು.

ವಾಮನದೇವರ ಹಾಗೂ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮದೇವರ ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಬಲಿಪಾಡ್ಯಪರ್ವಕಾಲವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಹರಿಭಕ್ತರು ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಆಚರಿಸಲು ಈ ಕೃತಿಯು ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಬಲಿಪಾಡ್ಯದ ಮರುದಿವಸ ಯಮದ್ವಿತೀಯಾವೂ ಕೂಡ ಹಬ್ಬವೇ ಆಗಿದೆ. ಅಂದು ಸಹೋದರಿಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಸದುಪಯೋಗವನ್ನೂ ಕೂಡ ಎಲ್ಲ ಹರಿಭಕ್ತರು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹರಿಭಕ್ತರಾದ ಉತ್ತಮ ಸಾಧಕರಾದ ಆರ್. ಗುರುರಾಜ್ ಮತ್ತು ರುಕ್ಮಿಣಿ ಗುರುರಾಜ್, ಹಾಗೂ ಆರ್. ರಾಜೇಶ್ ಮತ್ತು ವಿಭಾ ರಾಜೇಶ್‌ಅವರಿಗೆ ಆಯುಷ್ಯ ಆರೋಗ್ಯಗಳ ಜೊತೆ ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ಇವರ ಮಾತಾ-ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಈ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞದ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ತಲುಪಲಿ ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

- ಸಂಪಾದಕ.

ಆಚಾರ ವಿಚಾರ

ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ದೇವಮಾನದ ಪ್ರಕಾರ ಮನುಷ್ಯರ ಒಂದು ವರ್ಷವು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ದಿವಸವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಕಾಲವು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲವಾಗಿದೆ. ಆ ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ವರಮಣನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಿದ್ರಾದಿದೋಷಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಮಗೆ ನಿದ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಲಗುವಂತೆ ನಟನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲವಾದ್ದರಿಂದ ತಾನೂ ಸಹ ಮಲಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆಷಾಢಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಮಲಗುತ್ತಾನೆ. ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ಪರಮಾತ್ಮನು ಎದ್ದೇಳುತ್ತಾನೆ. ಒಟ್ಟು ನಾಕು ತಿಂಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಶೇಷಶಾಯಿಯಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಜೊತೆ ಮಲಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಪತಿಯು ಮಲಗಿದ ಮೇಲೆ ಪತ್ನಿಯು ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪತಿಯು ಏಳುವ ಮೊದಲೇ ಪತ್ನಿಯು ಎದ್ದೇಳಬೇಕು ಎಂಬುದು ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮ. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ಪರಮ್ಮಾತನು ಆಷಾಢ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಮಲಗಿದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಆಷಾಢ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸ ಮಲಗುತ್ತಾಳೆ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಉತ್ಥಾನ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಎದ್ದೇಳುವುದಾದರೆ, ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಆಶ್ವೀನ ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಎದ್ದೇಳುತ್ತಾಳೆ.

ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಯ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತೇವೋ, ಅದೇ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿವಸ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಜೊತೆ ಪವಡಿಸಿದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಬೇಕು. ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಮಂಗಳವನ್ನು ಹಾಡಬೇಕು. ಶ್ರೀಸೂಕ್ತವನ್ನು ಉಚ್ಚಕಂಠದಿಂದ ಪಠಿಸುತ್ತಾ ಪರಮಾತ್ಮನು ಏಳುವ

ಮೊದಲು ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಿಂದ ಎದ್ದೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಮಾಂಡವ್ಯಋಷಿಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ಎದ್ದೇಳುವ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ-

ಅಮಾವಾಸ್ಯಾಂ ಜ್ವಲಾದಿತ್ಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ನಿದ್ರಾಂ ವಿಮುಂಚತಿ।
ತಸ್ಮಿನ್ ಶುಕ್ಲೇ ಸದಾವಿಷ್ಣುಃ ತುಲಾಯಾಮಥವೃಶ್ಚಿಕಃ ॥

ಸೂರ್ಯನು ತುಲಾರಾಶಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿವಸ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಎದ್ದೇಳುತ್ತಾಳೆ.

ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸುಖರಾತ್ರಿ ಎಂಬುದಾಗಿಯೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಎದ್ದ ಸಮಯವಾದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನೇ ಸುಖರಾತ್ರಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯಬೇಕು-

ಸುಖರಾತ್ರೇರುಷಃಕಾಲೇ ಪ್ರದೀಪೋಜ್ಜ್ವಲಿತಾಲಯೇ ।
ಸುಶುಭ್ರೈಃ ಕುಸುಮೈರ್ಗಂಧದಧಿಗೋರೋಚನಾಫಲೈಃ ।
ಬಂಧುರ್ಬಂಧೂನಬಂಧೂಂಶ್ಚ ವಾಚಾ ಕುಶಲಯಾರ್ಚಯೇತ್ ।
ಪೂಜಯೇಚ್ಚ ತಥಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮಲಕ್ಷ್ಮೀಮಲನಾಶಿನೀಮ್ । (ಜ್ಯೌತಿಷಶಾಸ್ತ್ರ)

ಸುಖರಾತ್ರಿಯ ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೀಪಗಳು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಬಂಧುಗಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಅಲಕ್ಷ್ಮೀನಿವಾರಣೆಗೋಸ್ಕರ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶುಭವಾದ ಪುಷ್ಪಗಳು ಗಂಧ, ಮೊಸರು, ಗೋರೋಚನ, ಹಣ್ಣುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪವನ್ನು ಬೆಳಗಿ ಪಟಾಕಿಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಅವರ ಮನೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣರು ಆಗಮಿಸಿ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಂಪೂರ್ಣ

ಆ ವರ್ಷವನ್ನು ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಯಥೇಚ್ಚ ಸಂಪತ್ತು ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರು ಹಾಗೂ ವೈಶ್ಯರು ಇಂದಿನ ದಿವಸಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ವರ್ಷದ ಹಳೆಯ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿಸಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಗಳನ್ನು ಸಿಂಗಾರಗೊಳಿಸಿ. ಬಂಧು-ಮಿತ್ರರನ್ನು ಕರೆಸಿ, ತಾಂಬೂಲ ಸಿಹಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಉಪಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೊಂದು ಲೋಕೋಕ್ತಿಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ - ''ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನು ಶ್ರಾವಣಶುದ್ಧ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಹಬ್ಬವನ್ನಾಗಿ ನೀಡಿದನು. ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ನವರಾತ್ರಿಯನ್ನು, ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ದೀಪಾವಳಿಯನ್ನು, ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಹೋಳಿಹುಣ್ಣಿಮೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷ ಹಬ್ಬವನ್ನಾಗಿ ಆಚರಿಸಲು ಕೊಟ್ಟನು'' ಎಂದು. ಇದು ಕೇವಲ ಲೋಕೋಕ್ತಿ. ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಇದು ಆಧಾರ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಲೇ ಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ದೀಪಾವಳಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮುಗಿಯಿತು.

* * * * *

ದೀಪಾವಳಿ ಆಚರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಅಪೂರ್ವ ವಿಚಾರಗಳು

ಪ್ರತ್ಯೂಷ ಆಶ್ವಯುಕ್‌ದರ್ಶೇ ಕೃತಾಭ್ಯಂಗಾದಿಮಂಗಳಃ ।
ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಂಪೂಜಯೇತ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಅಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿನಿವೃತ್ತಯೇ ॥

* ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲೆದ್ದು ಶೌಚಾಚಾರಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ದೇವರ ಮುಂದೆ, ತುಳಸಿಯ ಮುಂದೆ, ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ದೀಪದ ಹಣತೆಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯಂತೆ ಇಂದೂ ಸಹ ಅಭ್ಯಂಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆ ಮಾಡುವವರು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಅಭ್ಯಂಗವನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕೆಂದು

ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಓಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

* ಉಷಃ ಕಾಲವೆನಿಸಿದ ೪.೩೦ ಕ್ಕೆ ಮಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

* ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಗೆ ಎರಡು ಪ್ರಣತಿಯ ದೀಪಾರತಿ ಮಾಡಿ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಆ ದೀಪಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ವರಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹಬ್ಬ, ಅನಂತವ್ರತ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ, ಪೂಜಿಸುವಂತೆ ಇಂದೂ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠ.

* ಕೇವಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಲೇಶವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾರಾಯಣನ ಜೊತೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಶ್ರೀಸೂಕ್ತ, ಅಂಭೃಣೀಸೂಕ್ತ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಸ್ತೋತ್ರ, ಶ್ರೀಶಗುಣದರ್ಪಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ 'ವಿಶ್ವಸ್ಥಿತಿಪ್ರಳಯಸರ್ಗ' ಎಂಬ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ರಚಿಸಿದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆವಸ್ತ್ರ, ಹೂಮಾಲೆ, ಬಂಗಾರದ ಆಭರಣಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಮಂಗಳಾರತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಅರಿಶಿನ ಕುಂಕುಮದ ನೀರನ್ನು ಹಾಕಿ ಎರಡು ದೀಪಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ನೀರಾಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಭಕ್ಷ್ಯ, ಭೋಜ್ಯ, ಪಾಯಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಮಾಡುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಪೂಜೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವೈಭವದಿಂದ ಇಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರಂತರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಕೆಲವರು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ವೈಭವದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರವರು ತಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಿಂದ ಹೇಗೆ ಮೇಲೆದ್ದು ಬರುತ್ತಾನೋ, ಅದರಂತೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿವಸ ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು.

* ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಗೆ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು ಫಲದಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ.

* ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣವು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆ -

ದಿವಾ ತತ್ರ ನ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಋತೇ ಬಾಲಾತುರಾಜ್ಜನಾತ್
ಪ್ರದೋಷಸಮಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ತತಃ ಕ್ರಮಾತ್ ॥

ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಪ್ರದೋಷಕಾಲದ ತನಕ ಏನನ್ನೂ ತಿನ್ನಬಾರದು. ಕೈಲಾಗದ ಮಕ್ಕಳು, ವಯಸ್ಸಾದವರು ಮಾತ್ರ ಉಣ್ಣಬಹುದು. ಪೂಜೆ

ಮಾಡುವವರು ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಕ್ರಮಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದ ಈ ಮಾತಿನಂತೆ ಯಾರು ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ಶಾಲಗ್ರಾಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಗೂ ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ, ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಒಂದುವೇಳೆ ಸಾಯಂಕಾಲದ ತನಕ ಉಪವಾಸವಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಶಾಲಗ್ರಾಮ, ಪ್ರತಿಮೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಮಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಮೆ ಶಾಲಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ತುಳಸೀ, ಹೂವು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಏರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವನ್ನು ಹಾಗೂ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಸಾಯಂಕಾಲದ ತನಕ ಉಪವಾಸ ಮಾಡದವರೂ ಸಹ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾರಿಗೆ ಸ್ನಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಲೂ ಸಹ ಅವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಂಥವರು ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಪುಷ್ಪಾಲಂಕಾರ ಮಂಗಳಾರತಿ, ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದಷ್ಟೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಪ್ರದೋಷಕಾಲದ ತನಕ ಯಾರು ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯೇ ಪಾರ್ವಣ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಂಥವರಿಗೆ ವಿಶೇಷಫಲವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

* ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಯ ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಿಂದ ಹೇಗೆ ಮೇಲೆದ್ದು ಬರುತ್ತಾನೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇವೋ, ಅದರಂತೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಸಾಯಂಕಾಲದಂದು

ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಯಂಕಾಲದಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಯನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಬೆಳಗಿನ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡದೇ ಇರಬಾರದು. ಯಾರು ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಭಾಜನರಾಗುತ್ತಾರೆ.
* ದೀಪಾವಳಿಯ ನಾಕುದಿವಸಗಳ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಇಂಥ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.
* ಇಂದು ಕುಬೇರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು -

ಧನದಾಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ನಿಧಿಪದ್ಮಾಧಿಪಾಯಚ ।
ಭವಂತು ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾನ್ಮೇ ಧನಧಾನ್ಯಾದಿಸಂಪದಃ ॥

ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದೀಪಾವಳಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಆಚರಣೆಗಳು

ಏವಂ ಪ್ರಭಾತಸಮಯೇ ಹ್ಯಮಾವಾಸ್ಯಾಂ ತು ಭಾಮಿನಿ ।
ಸ್ನಾತ್ವಾ ದೇವಾನ್ ಪಿತೄನ್ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಂಪೂಜ್ಯಾಥ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಚ ॥
ಕೃತ್ವಾತು ಪಾರ್ವಣಂ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ದಧಿಕ್ಷೀರಘೃತಾದಿಭಿಃ ।
ಭೋಜ್ಯೈರ್ನಾನಾವಿಧೈರ್ವಿಪ್ರಾನ್ ಭೋಜಯಿತ್ವಾಕ್ಷಮಾಪಯೇತ್ ॥

ಹೀಗೆ ಮಾಡಿ ಬೆಳಗಾದ ಮೇಲೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಆದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಆಹ್ವಾನ ಹೇಳಿ ಪಾರ್ವಣ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹಾಲು ಮೊಸರು ತುಪ್ಪಗಳಿಂದಲೂ

ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಆಹಾರಗಳಿಂದಲೂ ಅವರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ ಕ್ಷಮಾಪಣೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ತತೋಽಪರಾಹ್ಣಸಮಯೇ ತೋಷಯೇನ್ನಾಗರಾನ್ಪ್ರಿಯೇ ।
ತೇಷಾಂ ಗೋಷ್ಠೀಶ್ಚ ಮಾನಂ ಹಿ ಕೃತ್ವಾ ಸಂಭಾಷಣಂ ಪ್ರಿಯೇ ॥

ಅನಂತರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೇಲೆ ಊರಿನ ಜನರನ್ನು ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ತಿಂಡಿ ತೀರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾತುಗಳಿಂದಲೂ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು. ಅವರನ್ನು ಸಭೆ ಸೇರಿಸಿ ಗೌರವಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿಸಬೇಕು.

ಪಿತೄಣಾಂ ವತ್ಸರಂ ಯಾವತ್ಪ್ರೀತಿಮುತ್ಪಾದ್ಯತೇ ದಿವಿ ।
ಅಪ್ರಬುದ್ಧೇ ಹರೌ ಪೂರ್ವಂ ಸ್ತ್ರೀಭಿರ್ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಪ್ರಬೋಧಯೇತ್ ॥

ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ವರ್ಷಪರ್ಯಂತವೂ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೂ ಹರಿಯು ಮಲಗಿರುವಾಗಲೇ ಹೆಂಗಸರು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಬೇಕು.

ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ಎದ್ದೇಳುವ ದಿವಸವಿದು

ಪ್ರಬೋಧಸಮಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಬೋಧಯಿತ್ವಾರ್ಚಯೇತ್ತು ಯಃ ।
ಪುಮಾನ್ವೈ ವತ್ಸರಂ ಯಾವಲ್ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತಂ ನೈವ ಮುಂಚತಿ ॥

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಏಳುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಸಂಪತ್ತು ಆ ವರ್ಷ ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ.

ದೀಪಾರಾಧನೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅಲಕ್ಷ್ಮೀ ಬರುವಳು

ಅಭಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವಿಪ್ರೇಭ್ಯೋ ವಿಷ್ಣುಭೀತಾಃ ಸುರದ್ವಿಷಃ ।
ಸುಪ್ತಂ ಕ್ಷೀರೋದಧೌ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸದ್ಮಾಶ್ರಿತಾಸ್ತಥಾ ॥

ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಹೆದರಿದ ರಾಕ್ಷಸರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಅಭಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ವಿಷ್ಣುವು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ.

ತ್ವಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ಶ್ರೀ ರವಿಶ್ಚಂದ್ರೋ ವಿದ್ಯುತ್ಸೌವರ್ಣತಾರಕಾ ।
ಸರ್ವೇಷಾಂ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ಜ್ಯೋತಿರ್ದೀಪಜ್ಯೋತಿಸ್ಸ್ಥಿತಾ ತಥಾ ॥

ಎಲೈ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ! ನೀನೇ ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸು. ನೀನೇ ಶ್ರೀಯು. ನೀನೇ ಸೂರ್ಯನು. ನೀನೇ ಚಂದ್ರನು. ನೀನೇ ಮಿಂಚು. ನೀನೇ ಬೆಳಗುವ ನಕ್ಷತ್ರವು. ನೀನು ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸಿಗೆಲ್ಲಾ ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸಿನ ರೂಪಳು. ಉತ್ತಮವಾದ ದೀಪದ ಜ್ಯೋತಿಯಲ್ಲಿ ನೀನಿದ್ದೀಯೆ.

ಯಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ದಿವಸೇ ಪುಣ್ಯೇ ದೀಪಾವಳ್ಯಾಂ ಚ ಭೂತಳೇ ।
ಗವಾಂ ಗೋಷ್ಠೇ ತು ಕಾರ್ತಿಕ್ಯಾಂ ಸಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ವರದಾ ಮಮ ॥

ಪುಣ್ಯತಮವಾದ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಇರುವಳೋ ದೀಪಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಇರುವಳೋ ಗೋವಿನ ದೊಡ್ಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಇರುವಳೋ ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡಲಿ.

ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ದ್ಯೂತಕ್ರೀಡೆ

ಶಂಕರಶ್ಚ ಭವಾನೀ ಚ ಕ್ರೀಡಯಾ ದ್ಯೂತಮಾಸ್ಥಿತೇ ।
ಭವನ್ಯಾಭ್ಯರ್ಚಿತಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಧೇನುರೂಪೇಣ ಸಂಸ್ಥಿತಾ ॥
ಗೌರ್ಯಾ ಜಿತ್ವಾ ಪುರಾ ಶಂಭುಃ ನಗ್ನೋ ದ್ಯೂತೇ ವಿಸರ್ಜಿತಃ ।
ಅತೋಽರ್ಥಂ ಶಂಕರೋ ದುಃಖೀ ಗೌರೀ ನಿತ್ಯಂ ಸುಖಾನ್ವಿತಾ ॥

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶಂಕರನೂ ಗೌರಿಯೂ ಜೂಜಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಗೌರಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಹಸುವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಇದರಿಂದ ಗೌರಿಯು ಶಂಕರನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದಳು. ಸೋತ ಶಂಕರನು ಇದ್ದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗೌರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಗೌರಿಯು ಶಂಕರನನ್ನು ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ಓಡಿಸಿದಳು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಗೌರಿಯು ಸುಖವುಳ್ಳವಳಾಗಿಯೂ ಶಂಕರನು ದುಃಖವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು. (ಇದು ಅಸುರಮೋಹಕ ಸ್ತೋತ್ರ)

ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ದ್ಯೂತಕ್ರೀಡೆ ಆಡಬಹುದೇ ಒಂದು ವಿಮರ್ಶೆ

ಅಕ್ಷದ್ಯೂತಂ ನಿಕೃತಿಃ ಪಾಪಮೇವ

ಕೃತಂ ತ್ವಯಾ ಗರ್ಹಿತಂ ಸೌಬಲೇನ ।

ನ ಕುತ್ರಚಿದ್ ವಿಧಿರಸ್ಯಾಸ್ತಿ ತೇನ

ನ ತದ್ ದತ್ತಂ ದ್ಯೂತಹೃತಂ ವದಂತಿ ।

ಎಂಬುದಾಗಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಪಗಡೆಯಾಟವು ಸರ್ವಥಾ ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಆಡಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಇದಕ್ಕೆ ವಿಧಿಯು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ದ್ಯೂತಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೋ, ಅದು ದಾನವಲ್ಲ. ಕಳೆದುಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪಡೆಯುವುದೇ ದ್ಯೂತಕ್ರೀಡೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದ್ಯೂತಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ಆಡಬಾರದೆಂಬುದಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಮನುಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ -

ದ್ಯೂತಮೇತತ್ ಪುರಾಕಲ್ಪೇ

ಸೃಷ್ಟಂ ವೈರಕರಂ ಮಹತ್

ತಸ್ಮಾದ್ ದ್ಯೂತಂ ನ ಸೇವೇತ

ಹಾಸ್ಯಾರ್ಥಮಪಿ ಬುದ್ಧಿಮಾನ್

ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರವೂ ಕೂಡ ದ್ಯೂತಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ಆಡಬಾರದು. ಹಣವನ್ನಿಟ್ಟು ದ್ಯೂತಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು (ಇಸ್ಪೀಟನ್ನು) ಹಾಗೂ ಪಗಡೆಯಾಟವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಆಡಬಾರದು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ಹಬ್ಬ-ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ದ್ಯೂತಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ಆಡಿದರೆ ಅವರು ಸರ್ವನಾಶವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದ್ಯೂತವಾಡಬೇಕೆಂಬ ಮಾತು ಕೇವಲ ದುರ್ಜನರಿಗೆ ಮೋಹವುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲವೆಂದು ನಿಖರವಾಗಿ

ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಯಾರಾದರೂ ಬಲಿಪಾಡ್ಯದಂದು, ಅಥವಾ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಜೂಜಾಟವನ್ನು ಆಡಿದರೆ ಅದನ್ನು ವಿರೋಧ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅಸಮ್ಮತವೆಂದು ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ಓಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ

ಪ್ರಥಮಂ ವಿಜಯೋ ಯಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಸಂವತ್ಸರಂ ಶುಭಂ ।
ಏವಂ ಗತೇ ನಿಶೀಥೇ ತು ಜನೇ ನಿದ್ರಾಂಧಲೋಚನೇ ॥
ತಾವನ್ನಗರನಾರೀಭಿಃ ಶೂರ್ಪಡಿಂಡಿಮವಾದನೈಃ ।
ನಿಷ್ಕಾಸ್ಯತೇ ಪ್ರಹೃಷ್ಟಾಭಿರಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ಸ್ವಗೃಹಾಂಗಣಾತ್ ॥

ಮೊದಲು ಗೆಲ್ಲುವವನಿಗೆ ವರ್ಷಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಹೋದೆಡೆ ಎಲ್ಲಾ ಶುಭವಾಗಿ ವಿಜಯಗಳಾವುವು. ಹೀಗೆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಜೂಜಿನಿಂದ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಾ ಜನಗಳು ನಿದ್ದೆಯಿಂದ ಬಿಗಿಯುತ್ತಿರುವ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವರಾಗುತ್ತಿರಲು ಆಗ ಊರಿನ ಹೆಂಗಸರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೊರವನ್ನೂ ಡಿಂಡಿಮವೆಂಬ ಬುಡುಬುಡುಕೆಯಂತಿರುವ ವಾದ್ಯವನ್ನೂ ಬಡಿಯುತ್ತಾ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಿಂದ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಓಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಕು

* ಯಾರು ದೀಪಾವಳಿಯ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಯಾವ ಮನೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದು, ತಳಿರುತೋರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ಮನೆಯ ಪರಿಸರವು ದೀಪಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಾ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೋ, ಅಂಥ ಮನೆಯನ್ನು, ಮನೆಮಂದಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಆಗಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋಭಾನಪದವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಪುರುಷರು ಭಾಗವತದ ಅಷ್ಟಮಸ್ಕಂಧದ ಅಷ್ಟಮಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ

ಬರುವ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರಮಥನದ ಕಥೆಯನ್ನು ಪಠನ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ದಶಮಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಬರುವ ರುಕ್ಮಿಣೀಕಲ್ಯಾಣ- ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪಠನ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಮಹಾಭಾರತತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯದ ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸೀತಾರಾಮಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಪಠನ ಮಾಡಬೇಕು. ವೇಂಕಟೇಶಕಲ್ಯಾಣದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು, ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಅಂಥವರಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅನುಗ್ರಹವಾಗುತ್ತದೆ.

* ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿವಾಹವಾಗದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿವಾಹಿತರಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಾಗದ ದಂಪತಿಗಳ ಮನಸ್ಸು ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳಾಗದವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗುತ್ತದೆ. ಬಡವರು ಶ್ರೀಮಂತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸಾಲಗಾರರ ಸಾಲವು ತೀರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಉತ್ತಮಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ, ಹರಿಭಕ್ತಿಯು ಅಭಿವೃದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

* ಪದ್ಮಪುರಾಣವು ಹೇಳುವಂತೆ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಹೆದರಿದ ರಾಕ್ಷಸರು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಿದಾಗ ಅಂಥ ರಾಕ್ಷಸರು ಪಲಾಯನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನಾಶವಾಗುತ್ತಾಳೆ.

* ಇಂದು ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಓಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಇಂದೂ ಸಹ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ - ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಆಗಮನಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ -

ಅರ್ಧರಾತ್ರೇ ಭ್ರಮತ್ಯೇವ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಾಶ್ರಯಿತುಂ ಗೃಹಾನ್ ।
ಅತಃ ಸ್ವಲಂಕೃತಾ ಲಿಪ್ತಾಃ ದೀಪೈರ್ಜಾಗ್ರಜ್ಜನೋತ್ಸವಾಃ ।
ಸುಧಧವಲಿತಾಃ ಕಾರ್ಯಾಃ ಪುಷ್ಪಮಾಲೋಪಶೋಭಿತಾಃ ।

ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯ ತನಕ ಎದ್ದಿರಬೇಕು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆಯನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ದೀಪಗಳು ಬೆಳಗುತ್ತಿರಬೇಕು. ಮನೆಯ ಪರಿಸರವು ತಳಿರುತೋರಣಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿರಬೇಕು.

* ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಾಳೆ -

ಏವಂ ಗತೇ ನಿಶೀಥೇ ತು ಜನೇ ನಿದ್ರಾರ್ಧಲೋಚನೇ।
ತಾವನ್ನಗರನಾರೀಭಿಃ ಶೂರ್ಪಡಿಂಡಿಮವಾದನೈಃ।
ನಿಷ್ಕಾಸ್ಯತೇ ಪ್ರಹೃಷ್ಟಾಭಿಃ ಅಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಸ್ವಗೃಹಾಂಗಣಾತ್।

ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಓಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮೊರಗಳನ್ನು, ತಮಟೆಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಾ, ಊರಿಂದ ಹೊರಗೆ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಓಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಓಡಿಸುವ ಕ್ರಮ

* ಈ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಸಬರಿಗೆಯನ್ನು ಹೊರಗಡೆ ಎಸೆಯಬೇಕು. ಆ ಕಸಬರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ವಾಸಮಾಡಿದ್ದಾಳೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಅಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಾಂ ತ್ರಿಭುಜಾಂ ಕೃಷ್ಣವಸ್ತ್ರಪರಿಧಾನಾಂ ಲೋಹಾಭರಣ-
ಭೂಷಿತಾಂ ಶರ್ಕರಾಚಂದನಚರ್ಚಿತಾಂ ಗೃಹಸಮ್ಮಾರ್ಜನೀಹಸ್ತಾಂ
ಗರ್ಧಭಾರೂಢಾಂ ಕಲಹಪ್ರಿಯಾಂ.

ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಕರಿಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಉಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಕಬ್ಬಿಣದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಉರುಟಾದ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದ್ದಾಳೆ. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪೊರಕೆಯನ್ನು ಆಯುಧವನ್ನಾಗಿ ಧರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಕತ್ತೆಯನ್ನೇರಿದ್ದಾಳೆ.

ತಾನಿದ್ದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಜಗಳವನ್ನು, ದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಇಂಥ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿ ಅವಳ ಆಯುಧವಾದ ಪೊರಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಎಸೆಯಬೇಕು.

* ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವ ಮುಂಚೆ ಹೀಗೆ ಪೊರಕೆಯನ್ನು ಎಸೆದು, ಬಂದು ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಗೆ ದೀಪವನ್ನು ಬೆಳಗಿ, ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಸನ್ನಿಧಾನವಷ್ಟೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಅಂದು ಆಚರಿಸಿದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣರ ಹೃದಯಗುಹಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು - ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಸಹ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಬಾರದಿರಲಿ. ಅದರಂತೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಅಜ್ಞಾನ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ಕೆಟ್ಟ ವಿಚಾರಗಳು, ಭಗವಂತನ ವಿಸ್ಮೃತಿ, ಅನಾದರ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳು ಬಾರದಿರಲಿ. ಇಂಥ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಹೃದಯದಿಂದ ದೂರ ತೆರಳಲಿ. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಕಟಾಕ್ಷದ ಬೆಳಕು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಜ್ವಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವಾಗಲಿ. ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಲು ಪರಿಹಾರವಾಗಲಿ. ಎಂದೆಂದೂ ಜ್ಞಾನ ಪರೋಪಕಾರ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧವಾಗಲಿ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಆಪಾದಮೌಳಿಪರ್ಯಂತ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಭಗವಂತನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಪ್ರಾಜ್ಞನಾಮಕ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆಲಿಂಗನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸಬೇಕು.

* ಯಾರು ಹೀಗೆ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಅವರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಅನುಗ್ರಹವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ದೀಪದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪೂಜೆ

* ದೀಪದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇದಕ್ಕೆ ದೀಪಾವಳಿ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಕೂಡ ಅನ್ವರ್ಥಕವಾಗಿದೆ. ಸಾಲುಸಾಲು ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿ, ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ದೀಪಪೂಜಾ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅಷ್ಟರೂಪಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಧಾನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಅರಿಶಿನಕೊಂಬು ವಿಳ್ಯೆದೆಲೆ ಅಡಿಕೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೀಪವನ್ನಿಟ್ಟು ಸುತ್ತಲು ಏಳು ದೀಪಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಬೇಕು. ೧. ಧನಲಕ್ಷ್ಮೀ ೨. ಗಜಲಕ್ಷ್ಮೀ ೩. ಸಂತಾನಲಕ್ಷ್ಮೀ ೪. ಧಾನ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀ ೫. ವಿದ್ಯಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ೬. ಆದಿಲಕ್ಷ್ಮೀ ೭. ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀ ೮. ವೀರಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ೮ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಧನಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಜಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು, ಸಂತಾನಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಧಾನ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀ, ವಿದ್ಯಾಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಆದಿಲಕ್ಷ್ಮೀ, ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀ, ವೀರಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾದ ಭಗವಂತನ ಅಷ್ಟರೂಪಗಳನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ೧. ವಿಶ್ವ, ೨. ತೈಜಸ, ೩. ಪ್ರಾಜ್ಞ, ೪. ತುರ್ಯ, ೫. ಆತ್ಮ, ೬. ಅಂತರಾತ್ಮ, ೭. ಪರಮಾತ್ಮ, ೮. ಜ್ಞಾನಾತ್ಮ. ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಎಂಟು ರೂಪಗಳ ಜೊತೆ, ಎಂಟು ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪಗಳನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಥವಾ

ಪೂಜಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಶ್ರೀಕರಾದಿರೂಪಗಳನ್ನೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಎಂಟು ಹಣತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯನ್ನೇ ಹಾಕಿ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಅಥವಾ ಶುದ್ಧವಾದ ತುಪ್ಪದಿಂದ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಹೆಚ್ಚು ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ದೀಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ ಗಂಟೆ, ಜಾಗಂಟೆ ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಘೋಷಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶಂಖನಾದವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಆಸುರೀಶಕ್ತಿಗಳು ನಿರಸನವಾಗುತ್ತವೆ.

* ದೀಪದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ ಅನಂತರ ಆ ದೀಪವನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೋಣೆಗಳಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತೋರಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಆ ಮನೆಯ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನಾಶವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕಟಾಕ್ಷವು ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಬಿದ್ದು ಮನೆಯು ಸಂಪದ್ಭರಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಭಯ, ಧನ, ಧಾನ್ಯ , ಶ್ರೇಯಸ್ಸು, ಸಂತಾನ, ಧೈರ್ಯ, ವಿದ್ಯೆ , ವಿಜಯ ಈ ಎಂಟು ಸಂಪತ್ತುಗಳು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗಿದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ, ಉಗ್ರಾಣ ಮೊದಲಾದ ಕಡೆಯೂ ದೀಪವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು. ಮನೆಯ ಸಮಗ್ರ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಈ ದೀಪವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು. ಸಭಾಮಂದಿರಗಳು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಡೆಯೂ ಈ ದೀಪವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ವಾಡಿಕೆ ಬಹಳ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ.

* ಈ ದೀಪಸ್ತಂಭವನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ತೋರಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಧಾನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಈ ದೀಪವನ್ನು ಪುನಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಂಪೂರ್ಣ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ

ಸಮಗ್ರ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ನೀಡು ತಾಯಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಧಾನ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ದೀಪಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದು ಬಹಳ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಷ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸ್ವರೂಪ

ಧನಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ತಾವರೆ ಹೂಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾಳೆ. ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣ ಕಲಶ ಹಿಡಿದಿರುತ್ತಾಳೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಕೈಯಿಂದ ನಾಣ್ಯಗಳು ಬೀಳುತ್ತಿವೆ. ಹಾಗೂ ಅಭಯ ಧರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನ ದೇವತೆಯೆನಿಸಿರುವಳು.

ಗಜಲಕ್ಷ್ಮೀ ತಾವೆರ ಹೂಗಳನ್ನು ಎರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವಳು. ಮತ್ತೆರಡು ಕೈಗಳು ಅಭಯ ಹಸ್ತಗಳು. ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿರುತ್ತಾಳೆ. ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರಭಾಮಂಡಲವಿದೆ. ಕಮಲ ಪುಷ್ಪದ ಮೇಲೆ ಆಸೀನಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ.

ಸಂತಾನಲಕ್ಷ್ಮೀ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಎರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಶಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾಳೆ. ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಭಯ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಇನ್ನೆರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿ ಹಾಗೂ ಗುರಾಣಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾಳೆ. ಈಕೆಯ ಕರುಣೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಪುತ್ರಸುಖಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಮಹಾತಾಯಿ ಇವಳು.

ಧಾನ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎಂಟು ಕೈಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾಳೆ. ಮೇಲಿನ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಕಮಲಪುಷ್ಪವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾಳೆ. ಬಲಗೈಯಲಿ ಭತ್ತದ ತೆನೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾಳೆ. ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಾಳೆಗೊನೆಯನ್ನು ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿನ ಜಲ್ಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಮತ್ತೆರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಗದೆ ಹಾಗೂ ಕಮಲದ ಮೊಗ್ಗನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅಭಯ ಮತ್ತು ವರದ ಹಸ್ತಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವಳು.

ವಿದ್ಯಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಕಮಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಭಯ ಮತ್ತು ವರದಹಸ್ತಗಳುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಕಮಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ.

ಆದಿಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಶಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾಳೆ. ಅಭಯ ಹಸ್ತವನ್ನು, ವರದ ಹಸ್ತವನ್ನು ತೋರುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾಸನರೂಢಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಎಡಬಲಗಳಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಗಜಗಳು ಆಕೆಗೆ ಕುಂಭಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ.

ವಿಜಲಯಕ್ಷ್ಮೀ ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖಚಕ್ರ ಧರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಮತ್ತೆರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿ ಹಾಗೂ ಗುರಾಣಿಯೂ, ಇನ್ನೆರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ತಾವರೆ ಹೂಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಭಯ ಹಾಗೂ ವರದ ಹಸ್ತಗಳಿಂದ ವಿಜಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ.

ವೀರಲಕ್ಷ್ಮೀ ರಕ್ತವರ್ಣ ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ಅಷ್ಟಭುಜಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಬಿಲ್ಲು, ಬಾಣ, ತ್ರಿಶೂಲ, ರುಂಡವನ್ನು ಹಿಡಿದವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ವರದಹಸ್ತ, ಅಭಯಹಸ್ತಗಳುಳ್ಳ ಆಕೆಯು ಆಯುಧಗಳಿಂದ ವೀರತನವನ್ನು ತೋರುತ್ತಿರುವಳು

(ಅಷ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಚಾರ ಹಾಗೂ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ವರಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.)

ದೀಪಾವಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜಾವಿಧಾನ

ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜಾವಿಧಾನ

(ನಾವು ದೇವರನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಜೊತೆಯೇ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಜೊತೆಯೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ನಿತ್ಯದ ದೇವರಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿ, ಹೆಂಡತಿಯ ಜೊತೆ ಕುಳಿತು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರನ್ನು ೮ ದೀಪಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವುದು ವಿಶೇಷಫಲದಾಯಕವಾಗಿದೆ.)

ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪರಮ ಗುರುಭ್ಯೋನಮಃ ॥

ನಾರಾಯಣಾಯ ಪರಿಪೂರ್ಣಗುಣಾರ್ಣವಾಯ ।
ವಿಶ್ವೋದಯಸ್ಥಿತಿಲಯೋನ್ನಿಯತಿಪ್ರದಾಯ ।
ಜ್ಞಾನಪ್ರದಾಯ ವಿಬುಧಾಸುರಸೌಖ್ಯದುಃಖ
ಸತ್ಕಾರಣಾಯ ವಿತತಾಯ ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ॥

ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ನಾಸ್ತಿ ತೇಷಾಮಮಂಗಲಮ್ ।
ಯೇಷಾಂ ಹೃದಿಸ್ಥೋ ಭಗವಾನ್ ಮಂಗಲಾಯತನೋ ಹರಿಃ ॥

ಶುಕ್ಲಾಂಬರಧರಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಶಶಿವರ್ಣಂ ಚತುರ್ಭುಜಮ್ ।
ಪ್ರಸನ್ನವದನಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಸರ್ವವಿಘ್ನೋಪಶಾಂತಯೇ ॥

ಮಂಗಲಂ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುರ್ಮಂಗಲಂ ಮಧುಸೂದನಃ ।
ಮಂಗಲಂ ದೇವಕೀಪುತ್ರೋ ಮಂಗಲಂ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ॥

ಸರ್ವಮಂಗಲಮಾಂಗಲ್ಯೇ ಶಿವೇ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಿಕೇ ।
ಶರಣ್ಯೇ ತ್ರ್ಯಂಬಕೇ ದೇವಿ ನಾರಾಯಣಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ನಮಸ್ತೇ ಪ್ರಾಣೇಶ ಪ್ರಣತವಿಭವಾಯಾವನಿಮಗಾಃ
ನಮಃ ಸ್ವಾಮಿನ್ ರಾಮಪ್ರಿಯತಮ ಹನೂಮನ್ ಗುರುಗುಣ ।
ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಭೀಮ ಪ್ರಬಲತಮ ಕೃಷ್ಣೇಷ್ಟಭಗವನ್
ನಮಃ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವ ಪ್ರದಿಶ ಸುದೃಶಂ ನೋ ಜಯ ಜಯ ॥

ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮೃತ್ಯುಂ ಹರ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ।
ಸರ್ವಮೃತ್ಯುವಿನಾಶಾಯ ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ನಮೋನಮಃ ॥
ದುಷ್ಟಾನಾಂ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾ ಸುಚರಿತ ಸುಜನಸ್ತೋಮ ವಿಘ್ನಾಪಹರ್ತಾ
ತಸ್ಮಾದ್ ವಿಘ್ನಾಧಿಪೋಽಹಂ ಮತ ಇತಿ ಸುಧಿಯಾಂ ಸ್ಪಷ್ಟಮಾಜ್ಞಾಪನಾಯ ।
ಪೌಲಸ್ತ್ಯೇಚ್ಛಾಂತರಾಯಃ ಸುರಮುನಿಕಾಭೀಷ್ಟಸಂಪ್ರಾಪ್ತ್ಯುಪಾಯಃ
ಶ್ರೇಯೋ ವಿಘ್ನಾಧಿರಾಜಃ ಪ್ರದಿಶತು ಸತತಂ ಭೂರಿಗೌರೀತನೂಜಃ ॥
ತದೇವ ಲಗ್ನಂ ಸುದಿನಂ ತದೇವ ತಾರಾಬಲಂ ಚಂದ್ರಬಲಂ ತದೇವ ।
ವಿದ್ಯಾಬಲಂ ದೈವಬಲಂ ತದೇವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತೇ ತೇಽಂಘ್ರಿಯುಗಂ ಸ್ಮರಾಮಿ ॥

ಆಚಮನ

ಕೇಶವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಮಾಧವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ । ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ । ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ । ವಾಮನಾಯ ನಮಃ । ಶ್ರೀಧರಾಯ ನಮಃ । ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ । ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ । ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ । ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ । ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ । ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ । ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ । ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ । ಉಪೇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಹರಯೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ।

(ಆಚಮನವನ್ನು ಎರಡುಬಾರಿ ಮಾಡಬೇಕು)

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ

ಓಂ ಪ್ರಣವಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಋಷಿಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ದೇವತಾ ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ-ಛಂದಃ । ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಭೂಃ । ಓಂ ಭುವಃ । ಓಂ ಸ್ವಃ । ಓಂ ಮಹಃ । ಓಂ ಜನಃ । ಓಂ ತಪಃ। ಓಂ ಸತ್ಯಂ । ಓಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ । ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ । ಧಿಯೋ

ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್॥ ಓಮಾಪೋಜ್ಯೋಽತಿರಸೋಽಮೃತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವರೋಮ್ ॥

ಸಂಕಲ್ಪ

ಶುಭೇ ಶೋಭನೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ವಿಷ್ಣೋರಾಜ್ಞಯಾ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಆದ್ಯಬ್ರಹ್ಮಣಃ ದ್ವಿತೀಯ ಪರಾರ್ಧೇ ಶ್ವೇತವರಾಹಕಲ್ಪೇ ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಂತರೇ ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿತಮೇ ಕಲಿಯುಗೇ ಪ್ರಥಮಪಾದೇ ಜಂಬೂದ್ವೀಪೇ ಭರತವರ್ಷೇ ಭರತಖಂಡೇ ದಂಡಕಾರಣ್ಯೇ ಗೋದಾವರ್ಯಾಃ ದಕ್ಷಿಣೇತೀರೇ .... [೧] ಶಾಲಿವಾಹನಶಕೇ ಬೌದ್ಧಾವತಾರೇ ರಾಮಕ್ಷೇತ್ರೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ವರ್ತಮಾನೇ ಚಾಂದ್ರಮಾನೇನ ಪ್ರಭವಾದಿ ಷಷ್ಠಿಸಂವತ್ಸರಾಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ .... ನಾಮಸಂವತ್ಸರೇ ದಕ್ಷಿಣಾಯನೇ ಶರದ್ ಋತೌ, ಆಶ್ವೀನಮಾಸೇ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾಂ ಶುಭತಿಥೌ .... ವಾಸರಯುಕ್ತಾಯಾಂ .... ನಕ್ಷತ್ರೇ ...... ಯೋಗೇ..... ಕರಣೇ ಏವಂಗುಣವಿಶೇಷೇಣವಿಶಿಷ್ಟಾಯಾಂ ಶುಭತಿಥೌ, ಅಸ್ಮಾಕಂ ಸಹ ಕುಟುಂಬಾನಾಂ ಕ್ಷೇಮಸ್ಥೈರ್ಯವಿಜಯವೀರ್ಯ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಭಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮ ಮೋಕ್ಷಾಖ್ಯಚತುರ್ವಿಧ-ಪುರುಷಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಪುತ್ರ-ಪೌತ್ರಾದ್ಯಭಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಸೌಮಾಂಗಲ್ಯಾಭಿ-ವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಸಮಸದುರಿತೋಪಕ್ಷಯಾರ್ಥಂ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಚ ವಿಶೇಷತಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾನುಗ್ರಹಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣ-ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ದೀಪಾವಳಿಪ್ರಯುಕ್ತ ಧ್ಯಾನಾವಾಹನಾದಿಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

---

[೧] ಶಾರ್ವರಿ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ 'ತ್ರಿಚತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕೇ ಏಕೋನವಿಶಂತಿಶತತಮೇ' (೧೯೪೩) ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಕಾಲಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ೧೮೦೦೦ದ ಶಾಲೀವಾಹನಶಕೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕಬಾರಿ ಪ್ರಭವಾದಿ ಸಂವತ್ಸರಗಳು ಆವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ಕಾಲಗಣನೆ ನಿಖರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ದೀಪ ಹಚ್ಚಬೇಕು

ಯಾವ ಎಂಟು ದೀಪಸ್ತಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೋ ಆ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ದೀಪಃ ಪಾಪಹರೋ ನೃಣಾಂ ದೀಪ ಆಪನ್ನಿವಾರಕಃ ।
ದೀಪೋ ವಿಧತ್ತೇ ಸುಕೃತಂ ದೀಪಃ ಸಂಪತ್ಪ್ರದಾಯಕಃ ॥

ದೀಪಜ್ಯೋತಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ದೀಪಜ್ಯೋತಿಃ ಜನಾರ್ದನಃ ।
ದೀಪೋ ಹರತು ಮೇ ಪಾಪಂ ಸಂಧ್ಯಾದೀಪ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಶುಭಂ ಕುರುಷ್ವ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಆರೋಗ್ಯಂ ಸುಖಸಂಪದಮ್ ।
ಮಮ ಬುದ್ಧಿ ಪ್ರಕಾಶಂ ಚ ದೀಪಜ್ಯೋತಿರ್ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಭೋ ದೀಪ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಸ್ತ್ವಂ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿ ಇಹಾರ್ಹಸಿ ।
ಯಾವತ್ ಕರ್ಮಸಮಾಪ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ತಾವತ್ ತ್ವಂ ಸುಸ್ಥಿರೋ ಭವ ॥

ಘಂಟಾನಾದ ಮಾಡಬೇಕು

ಆಗಮಾರ್ಥಂ ತು ದೇವಾನಾಂ ಗಮನಾರ್ಥಂ ತು ರಕ್ಷಸಾಮ್ ।
ಕುರ್ವೇ ಘಂಟಾರವಂ ತತ್ರ ದೇವತಾಹ್ವಾನಲಾಂಛನಮ್ ॥

ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಅಪಸರ್ಪಂತು ತೇ ಭೂತಾಃ ಯೇ ಭೂತಾಃ ಭುವಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ।
ಯೇ ಭೂತಾಃ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾರಃ ತೇ ನಶ್ಯಂತು ಶಿವಾಜ್ಞಯಾ ॥
ಅಪಕ್ರಾಮಂತು ಯೇ ಭೂತಾಃ ಕ್ರೂರಾಶ್ಚೈವ ತು ರಾಕ್ಷಸಾಃ ।
ತೇಷಾಮಪ್ಯವಿರೋಧೇನ ಪೂಜಾಕರ್ಮ ಸಮಾರಭೇ ॥

ಪೀಠಪೂಜಾ

ವಿಷ್ಣೋರಾಸನಭೂತಾಯ ದಿವ್ಯರತ್ನಮಯಾಯ ಚ ।
ಪ್ರಧಾನಪುರುಷೇಶಾಯ ಮಹಾಪೀಠಾಯತೇ ನಮಃ ॥

ಓಂ ಪರದೇವತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋನಮಃ। ಸರ್ವದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಸರ್ವಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಗರುಡಾಯ ನಮಃ । ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ। ದುರ್ಗಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ। ಧರ್ಮಾಯ ನಮಃ। ಜ್ಞಾನಾಯ ನಮಃ। ವೈರಾಗ್ಯಾಯ ನಮಃ। ಐಶ್ವರ್ಯಾಯ ನಮಃ। ಅಧರ್ಮಾಯ ನಮಃ। ಅಜ್ಞಾನಾಯ ನಮಃ। ಅವೈರಾಗ್ಯಾಯ ನಮಃ। ಅನೈಶ್ವರ್ಯಾಯ ನಮಃ॥

ಪರಮಪುರುಷಾಯ ನಮಃ । ಆಧಾರರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಕೂರ್ಮಾಯ ನಮಃ । ಅನಂತಾಯ ನಮಃ । ಪೃಥಿವ್ಯೈ ನಮಃ । ಕ್ಷೀರಸಾಗರಾಯ ನಮಃ । ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಾಯ ನಮಃ। ಮಹತೇ ದಿವ್ಯರತ್ನಮಂಟಪಾಯ ನಮಃ। ಪಂ ಪದ್ಮಾಯ ನಮಃ। ಅಂ ಅರ್ಕಮಂಡಲಾಯ ನಮಃ। ಉಂ ಸೋಮಮಂಡಲಾಯ ನಮಃ। ಮಂ ವಹ್ನಿಮಂಡಲಾಯ ನಮಃ । ಸಂ ಸತ್ವಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈಶ್ರಿಯ್ಯೆ ನಮಃ । ರಂ ರಜೋಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಭೂಮ್ಯೈ ನಮಃ । ತಂ ತಮೋಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ದುರ್ಗಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ। ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ। ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ। ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ। ವಿಮಲಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಉತ್ಕರ್ಷಿಣ್ಯೈ ನಮಃ। ಜ್ಞಾನಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಕ್ರಿಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಯೋಗಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಪ್ರಹ್ವ್ಯೈ ನಮಃ। ಸತ್ಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಈಶಾನಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಅನುಗ್ರಹಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಭಗವತಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಯೋಗಪೀಠಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಮದನಂತಾಯ ನಮಃ॥ ಸರ್ವಾಭ್ಯಃ ಪೀಠದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ॥

೮ ದೀಪಸ್ತಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಆವಾಹನೆ

ದೀಪದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಒಂದು ತುಳಸೀದಳವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೃತ್ಕಮಲದಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯಿಂದ ಬಲನಾಸಿಕಾಪುಟದ ಮೂಲಕ ತುಳಸಿಮೂಲಕ ದೀಪದಲ್ಲಿ ದೇವರು ಆಗಮಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅನಂತರ ಆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ನಾರಾಯಣದೇವನು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿದ್ದಾನೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಏಹ್ಯೇಹಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾದ್ಯನಂತಾವತಾರರೂಪಾವಯವಗುಣ-ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕಂ ಭಗವಂತಂ ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಂ ಪೀಠಸ್ಥಿತ ಏತದ್ಧಾತು-ಮಯದೀಪಾಂತಃಸ್ಥಿತತೇಜಸ್ಸಾರಮಯಭೂತಪ್ರತಿಮಾಂತಃಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ-ಪ್ರತಿಮಾಮಧ್ಯೇ ರಮಯಾ ಸಹ ಕ್ಷೀರನೀರವದಾಸೀನದೀಪಜ್ಯೋತಿ ಮಧ್ಯೇ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥ ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ ।

ಆತ್ಮಾ ದೇವಾನಾಂ ಭುವನಸ್ಯ ಗರ್ಭೋ ಯಥಾವಶಂ ಚರತಿ ದೇವ ಏಷಃ ।
ಘೋಷಾ ಇದಸ್ಯ ಶೃಣ್ವಿರೇ ನ ರೂಪಂ ತಸ್ಮೈ ವಾತಾಯ ಹವಿಷಾ ವಿಧೇಮ॥

ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಜಗತಾಂ ನಾಥ ಯಾವತ್ಪೂಜಾವಸಾನಕಮ್ ।
ತಾವತ್ ಸಂಪ್ರೀತಿಭಾವೇನ ಕಲಶೇऽಸ್ಮಿನ್ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕುರು ॥
ಯಾಗಾವಸಾನಪರ್ಯಂತಮತ್ರ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಜನಾರ್ದನ ।
ಭಕ್ತಸ್ಯ ಮಮ ಪೂಜಾಂ ಚ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಪ್ರಭೋ ॥

ಕೌಶೇಯಪೀತವಸನಾಮ್ ಅರವಿಂದನೇತ್ರಾಮ್
ಪದ್ಮದ್ವಯಾಭಯವರೋದ್ಯತಪದ್ಮಹಸ್ತಾಮ್ ।
ಉದ್ಯಚ್ಛತಾರ್ಕಸದೃಶೀಂ ಪರಮಾಂಕಸಂಸ್ಥಾಂ
ಧ್ಯಾಯೇದ್ ವಿಧೀಶನತಪಾದಯುಗಾಂ ಜನಿತ್ರೀಮ್ ॥

ಓಂ ಶ್ರೀಂ ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರಿಯಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
ಕೌಶೇಯನೀಲವಸನಾಮ್ ಅರವಿಂದನೇತ್ರಾಂ
ತಾಂಬೂಲನೀಲಕುಸುಮಾಭಯಸದ್ವರೇತಾಮ್ ।
ಶ್ಯಾಮಾಂಗಕಾಂತಿಸಹಿತಾಂ ಪರಮಾಂಕಸಂಸ್ಥಾ
ಧ್ಯಾಯೇದ್ ವಿಧೀಶನತಪಾದಯುಗಾಂ ಜನಿತ್ರೀಮ್ ॥

ಓಂ ಭೂಂ ಭುವೇ ನಮಃ । ಭೂಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।

ಕೌಶೇಯರಕ್ತವಸನಾಂ ಕಮಲತ್ರಿನೇತ್ರಾಂ
ಚಕ್ರಾಬ್ಜತರ್ಜನಸುಶೂಲಯುತಾಬ್ಜಹಸ್ತಾಮ್ ।
ಉದ್ಯಚ್ಛತಾರ್ಕಸದೃಶೀಂ ಪರಮಾಂಕಸಂಸ್ಥಾಂ
ಧ್ಯಾಯೇದ್ ವಿಧೀಶನತಪಾದಯುಗಾಂ ಜನಿತ್ರೀಮ್ ॥

ಓಂ ದುಂ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ । ದುರ್ಗಾಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।

ಶ್ರೀ-ಭೂ-ದುರ್ಗಾ-ಅಂಭ್ರಣೀ- ಹ್ರೀ- ಮಾಯಾ-ಜಯಾ- ಕೃತಿ-ಶಾಂತಿ-ಲಕ್ಷ್ಮೀ- ಜಯಂತೀ-ಜಾನಕೀ-ಸತ್ಯಾ-ರುಗ್ಮಿಣೀ- ಸ್ವಯಂಪ್ರೀತಾಖ್ಯ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪಾನ್ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣರೂಪೈಃ ಸಾಕಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ।

ಓಂ ಅಸುನೀತೇ ಪುನರಸ್ಮಾಸು ಚಕ್ಷುಃ ಪುನಃ ಪ್ರಾಣಮಿಹ ನೋ ಧೇಹಿ ಭೋಗಮ್ । ಜ್ಯೋಕ್ ಪಶ್ಯೇಮ ಸೂರ್ಯಮುಚ್ಚರಂತಮನುಮತೇ ಮೃಳಯಾ ನಃ ಸ್ವಸ್ತಿ ಓಂ॥ ಓಂ ಪುನರ್ನೋ ಅಸುಂ ಪೃಥಿವೀ ದದಾತು ಪುನರ್ದ್ಯೌರ್ದೇವೀ ಪುನರಂತರಿಕ್ಷಮ್ ॥ ಪುನರ್ನಃ ಸೋಮಸ್ತನ್ವಂ ದದಾತು ಪುನಃ ಪೂಷಾ ಪಥ್ಯಾಂ-3 ಯಾ ಸ್ವಸ್ತಿ॥ ಓಂ ॥

ತತ್ವನ್ಯಾಸ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು.

'ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ' (ಎಂದು ಎಂಟುಬಾರಿ ಜಪಿಸಬೇಕು).

ಗೃಹಾ ವೈ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಸೂಕ್ತಮ್ । ತತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮಯಾ ವಾಚಾ ಶಂಸ್ತವ್ಯಂ, ತಸ್ಮಾದ್ ಯದ್ಯಪಿ ದೂರ ಇವ ಪಶೂನ್ ಲಭತೇ, ಗೃಹಾನೇವೈ ನಾನಾ ಜಿಗಮಿಷತಿ, ಗೃಹಾ ಹಿ ಪಶೂನಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಉತ್ತಮಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ।

ಆವಾಹಿತೋ ಭವ । ಸ್ಥಾಪಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿರುದ್ಧೋ ಭವ । ಅವಕುಂಠಿತೋ ಭವ । ಸುಪ್ರಸನ್ನೋ ಭವ । ವರದೋ ಭವ । ಪ್ರಸೀದ । ಪ್ರಸೀದ । (ಆವಾಹನಾದಿ ಸಪ್ತಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು)

ಓಂ ತದಸ್ತು ಮಿತ್ರಾ ವರುಣಾ ತದಗ್ನೇ ಶಂ ಯೋರಸ್ಮಭ್ಯಮಿದಮಸ್ತು ಶಸ್ತಮ್ । ಅಶೀಮಹಿ ಗಾಧಮುತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ ನಮೋ ದಿವೇ ಬೃಹತೇ ಸಾದನಾಯ ॥ ಓಂ

ಅಷ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಆವಾಹನೆ

೧) ಮಧ್ಯದ ದೀಪದಲ್ಲಿ

ಓಂ ಭೂಃ ಧನಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ಶ್ರೀಕರಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಭುವಃ ಧನಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ಶ್ರೀಕರಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಸ್ವಃ ಧನಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ಶ್ರೀಕರಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ ಧನಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ಶ್ರೀಕರನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಆವಾಹಯಾಮಿ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ಪೂಜಯಾಮಿ.

೨) ಮೇಲಿನ ದೀಪದಲ್ಲಿ

ಓಂ ಭೂಃ ಗಜಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ವಿಶ್ವಂಭರಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಭುವಃ ಗಜಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ವಿಶ್ವಂಭರಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಸ್ವಃ ಗಜಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ವಿಶ್ವಂಭರಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ ಗಜಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ವಿಶ್ವಂಭರಾಯ ನಮಃ ಆವಾಹಯಾಮಿ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ಪೂಜಯಾಮಿ.

೩) ಎಡಭಾಗದ ಮೇಲಿನ ದೀಪದಲ್ಲಿ

ಓಂ ಭೂಃ ಸಂತಾನಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಭುವಃ ಸಂತಾನಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಸ್ವಃ ಸಂತಾನಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ

ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಸಂತಾನಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ಆವಾಹಯಾಮಿ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ಪೂಜಯಾಮಿ.

೪) ಎಡಭಾಗದ ಮಧ್ಯದ ದೀಪದಲ್ಲಿ

ಓಂ ಭೂಃ ಧಾನ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ಧನ್ವಂತರಯೇ ನಮಃ ಓಂ ಭುವಃ ಧಾನ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ಧನ್ವಂತರಯೇ ನಮಃ ಓಂ ಸ್ವಃ ಧಾನ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ಧನ್ವಂತರಯೇ ನಮಃ ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಧಾನ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ಧನ್ವಂತರಯೇ ನಮಃ ಆವಾಹಯಾಮಿ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ಪೂಜಯಾಮಿ.

೫) ಎಡಭಾಗದ ಕೆಳಗಿನ ದೀಪದಲ್ಲಿ

ಓಂ ಭೂಃ ವಿದ್ಯಾಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಭುವಃ ವಿದ್ಯಾಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಸ್ವಃ ವಿದ್ಯಾಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ವಿದ್ಯಾಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ ಆವಾಹಯಾಮಿ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ಪೂಜಯಾಮಿ.

೬) ಬಲಭಾಗದ ಕೆಳಗಿನ ದೀಪದಲ್ಲಿ

ಓಂ ಭೂಃ ಆದಿಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಭುವಃ ಆದಿಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಸ್ವಃ ಆದಿಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಆದಿಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ಆವಾಹಯಾಮಿ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ಪೂಜಯಾಮಿ.

೭) ಬಲಭಾಗದ ಮಧ್ಯದ ದೀಪದಲ್ಲಿ

ಓಂ ಭೂಃ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ರಾಘವಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಭುವಃ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ರಾಘವಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಸ್ವಃ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ರಾಘವಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತರಾಘವಾಯ ನಮಃ ಆವಾಹಯಾಮಿ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ಪೂಜಯಾಮಿ.

೮) ಬಲಭಾಗದ ಮೇಲಿನ ದೀಪದಲ್ಲಿ

ಓಂ ಭೂಃ ವೀರಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಭುವಃ ವೀರಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಸ್ವಃ ವೀರಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ವೀರಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ ಆವಾಹಯಾಮಿ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ಪೂಜಯಾಮಿ.

ಧ್ಯಾನ

ಪರಮಾತ್ಮನ ಎಂಟು ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಎಂಟು ರೂಪಗಳಿಂದ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆಂದು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೂ ಭಾವಿಸುತ್ತಾ ಎಂಟು ರೂಪಗಳಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಪದ್ಮಾಸನೇ ಪದ್ಮಕರೇ ಸರ್ವಲೋಕೈಕಪೂಜಿತೇ ।
ನಾರಾಯಣಪ್ರಿಯೇ ದೇವಿ ಸುಪ್ರೀತಾ ಭವ ಸರ್ವದಾ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ.

ಆವಾಹನೆ

ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್ ಸಮಾಭಾಸಃ ಚಿದಾನಂದೈಕದೇಹವಾನ್
ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪದ್ಮಧರೋ ಧ್ಯೇಯೋಽಹಮೀಶ್ವರಃ ।
ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಭ್ಯಾಮಾಶ್ಲಿಷ್ಟಃ ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಣಮಧ್ಯಗಃ
ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಶಿವಾಹೀಶವಿಪೈಃ ಶಕ್ರಾದಿಕೈರಪಿ
ಸೇವ್ಯಮಾನೋಽಧಿಕಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿತ್ಯನಿಃಶೇಷಶಕ್ತಿಮಾನ್ ॥
ಉದ್ಯದ್ಭಾನುಸಹಸ್ರಕೋಟಿವಿಲಸತ್ಸದ್ಮಸ್ಫುರತ್ಕರ್ಣಿಕಾ
ಮಾಣಿಕ್ಯಾದಿ ಮಣಿಪ್ರವಾಲಖಚಿತೇ ಸಿಂಹಾಸನೇ ಸಂಸ್ಥಿತಮ್ ।
ಕೇಯೂರಾಂಗದಹಾರನೂಪುರಯುತಂ ಸ್ವರ್ಣಾಭಪೀತಾಂಬರಂ
ಮಂದಸ್ಮೇರಮುಪಾಸ್ಮಹೇ ಸಮುಕುಟಂ ನಿತ್ಯಂ ರಮೇಶಂ ಹರಿಮ್ ॥

ದೀಪಾವಳಿ -೨ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ

ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾ ಪುರುಷಃ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಃ ಸಹಸ್ರಪಾತ್ ।

ಸಭೂಮಿಂ ವಿಶ್ವತೋ ವೃತ್ವಾಽತ್ಯತಿಷ್ಠದ್ದಶಾಂಗುಲಮ್ ॥೧॥

ಹಿರಣ್ಯರೂಪಃ ಸ ಹಿರಣ್ಯ ಸಂದೃಗಪಾಂ ನಪಾತ್ಸೇದು ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಃ ।

ಹಿರಣ್ಯಯಾತ್ ಪರಿ ಯೋನೇರ್ನಿಷದ್ಯಾ ಹಿರಣ್ಯದಾ ದದತ್ಯನ್ನಮಸ್ಮೈ ॥

ಏಹ್ಯೇಹಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾದ್ಯನಂತಾವತಾರ ರೂಪಾವಯವ-ಗುಣಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕಂ ಭಗವಂತಂ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಂ ಪೀಠಸ್ಥಿತ ಏತದ್ಧಾತುಮಯ ಪ್ರತಿಮಾಂತಃಸ್ಥಿತ (ಕಲಶೇ) ತೇಜಸ್ಸಾರಮಯಭೂತಪ್ರತಿಮಾಂತಃಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಮಾಮಧ್ಯೇ ರಮಾಯಾ ಸಹ ಕ್ಷೀರನೀರವದಾಸೀನಸ್ವ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ (ದೀಪೇ) ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ।

ಸ್ವಾಮಿನ್ ಸರ್ವಜಗನ್ನಾಥ ಯಾವತ್ಪೂಜಾವಸಾನಕಮ್ ।

ತಾವತ್ ಸಂಪ್ರೀತಿಭಾವೇನ ಅಸ್ಮಿನ್ ದೀಪೇ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕುರು ॥

ಕೌಶೇಯಪೀತವಸನಾಮ್ ಅರವಿಂದನೇತ್ರಾಂ

ಪದ್ಮದ್ವಯಾಭಯವರೋದ್ಯತಪದ್ಮಹಸ್ತಾಮ್ ।

ಉದ್ಯಚ್ಛತಾರ್ಕಸದೃಶಾಂ (ಶ್ರೀಂ) ಪರಮಾಂಕಸಂಸ್ಥಾಂ

ಧ್ಯಾಯೇದ್ ವಿಧೀಶನುತಪಾದಯುಗಾಂ ಜನಿತ್ರೀಮ್ ॥

ಓಂ ಶ್ರೀಂ ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರಿಯಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಕೌಶೇಯರಕ್ತವಸನಾಮ್ ಅರವಿಂದನೇತ್ರಾಂ

ತಾಂಬೂಲನೀಲಸುಮಾಭಯಸದ್ವರೇತಾಮ್ ।

ಶ್ಯಾಮಾಂಗಕಾಂತಸಹಿತಾಂ ಪರಮಾಂಕಸಂಸ್ಥಾಂ

ಧ್ಯಾಯೇದ್ ವಿಧೀಶನುತಪಾದಯುಗಾಂ ಜನಿತ್ರೀಮ್ ॥

ಓಂ ಭೂಂ ಭುವೈ ನಮಃ । ಭೂಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಕೌಶೇಯರಕ್ತವಸನಾಮ್ ಕಮಲತ್ರಿನೇತ್ರಾಂ

ಚಕ್ರಾಬ್ಜತರ್ಜನಸುಶೂಲಯುತಾಬ್ಜಹಸ್ತಾಮ್ ।

ಉದ್ಯಚ್ಛತಾರ್ಕಸದೃಶೀಂ ಪರಮಾಂಕಸಂಸ್ಥಾಂ

ಧ್ಯಾಯೇದ್ವಿಧೀಶನುತಪಾದಯುಗಾಂ ಜನಿತ್ರೀಮ್ ॥

ಓಂ ದುಂ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ ಓಂ ॥

ಶ್ರೀ-ಭೂ-ದುರ್ಗಾಂಭ್ರಣೀ-ಹ್ರೀ-ಮಾಯಾ-ಜಯಾ-ಕೃತಿ-ಶಾಂತಿ-ಲಕ್ಷ್ಮೀಜಯಂತೀ-ಜಾನಕೀ-ಸತ್ಯಾ-ರುಕ್ಮಿಣೀ-ಸ್ವಯಂಪ್ರೀತಾಖ್ಯ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ-ರೂಪಾನ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಆಸನ

ಪುರುಷ ಏವೇದಂ ಸರ್ವಂ ಯದ್ಭೂತಂ ಯಚ್ಚ ಭವ್ಯಮ್ ।

ಉತಾಮೃತತ್ವಸ್ಯೇಶಾನೋ ಯದನ್ನೇನಾತಿರೋಹತಿ ॥

ಏತಾವಾನಸ್ಯ ಮಹಿಮಾಽತೋ ಜ್ಯಾಯಾಂಶ್ಚ ಪೂರುಷಃ ।

ಪಾದೋಽಸ್ಯ ವಿಶ್ವಾ ಭೂತಾನಿ ತ್ರಿಪಾದಸ್ಯಾಮೃತಂ ದಿವಿ ॥

ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಾಂ ಹರಿಣೀಂ ಸುವರ್ಣರಜತಸ್ರಜಾಮ್ ।

ಚಂದ್ರಾಂ ಹಿರಣ್ಮಯೀಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಜಾತವೇದೋ ಮ ಆವಹ ॥

ತಾಂ ಮ ಆವಹ ಜಾತವೇದೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮನಪಗಾಮಿನೀಮ್ ।

ಯಸ್ಯಾಂ ಹಿರಣ್ಯಂ ವಿಂದೇಯಂ ಗಾಮಶ್ವಂ ಪುರುಷಾನಹಮ್ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ತ್ರಿಪಾದೂರ್ಧ್ವ ಉದೈತ್ ಪುರುಷಃ ಪಾದೋಽಸ್ಯೇಹಾ ಭವತ್ ಪುನಃ ।
ತತೋ ವಿಷ್ವಙ್ವ್ಯಕ್ರಾಮತ್ಸಾಶನಾನಶನೇ ಅಭಿ ॥
ಅಶ್ವಪೂರ್ವಾಂ ರಥಮಧ್ಯಾಂ ಹಸ್ತಿನಾದ ಪ್ರಬೋಧಿನೀಮ್ ।
ಶ್ರಿಯಂ ದೇವೀಮುಪಹ್ವಯೇ ಶ್ರೀರ್ಮಾ ದೇವೀ ಜುಷತಾಮ್ ॥

ಸುವಾಸಿತಂ ಜಲಂ ರಮ್ಯಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಸಮುದ್ಭವಮ್ ।
ಪಾದ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವಿ ತ್ವಂ ಸರ್ವದೇವನಮಸ್ಕೃತೇ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಪಾದಯೋಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅರ್ಘ್ಯ

ಸರಸ್ವತೀ ಭಾರತೀ ಮೊದಲಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದೇವಸ್ತ್ರೀಯರಷ್ಟೇ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರ ಅನುಸಂಧಾನವನ್ನಷ್ಟೇ ನಾವು ಮಾಡಬೇಕು. ನಮಗೆ ಪೂಜಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಸರ್ವಥಾ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಶುದ್ಧೋದಕಂ ಚ ಪಾತ್ರಸ್ಥಂ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಮಿಶ್ರಿತಮ್ ।
ಅರ್ಘ್ಯಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ತೇ ದೇವಿ ಗೃಹಾಣ ಸುರಪೂಜಿತೇ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಹಸ್ತಯೋಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಆಚಮನ

ತಸ್ಮಾದ್ ವಿರಾಳಜಾಯತ ವಿರಾಜೋ ಅಧಿ ಪೂರುಷಃ ।
ಸ ಜಾತೋ ಅತ್ಯರಿಚ್ಯತ ಪಶ್ಚಾದ್ ಭೂಮಿಮಥೋ ಪುರಃ ॥
ಕಾಂಸ್ಯಸ್ಮಿತಾಂ ಹಿರಣ್ಯಪ್ರಾಕಾರಾಮಾರ್ದ್ರಾಂ
ಜ್ವಲಂತೀಂ ತೃಪ್ತಾಂ ತರ್ಪಯಂತೀಮ್ ।

ಪದ್ಮೇ ಸ್ಥಿತಾಂ ಪದ್ಮವರ್ಣಾಂ ತಾಮಿಹೋಪಹ್ವಯೇ ಶ್ರಿಯಮ್ ॥

ಸುವರ್ಣಕಲಶಾನೀತಂ ಚಂದನಾಗರುಸಂಯುತಮ್ ।

ಗೃಹಾಣಾಚಮನಂ ದೇವಿ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಶುಭಪ್ರದೇ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಆಚಮನೀಯಾರ್ಥೇ ಜಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮಧುಪರ್ಕ

ದಧ್ಯಾಜ್ಯಮಧುಸಂಯುಕ್ತಂ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಮಯಾ ಹೃತಮ್ ।

ಗೃಹಾಣ ವರದೇ ದೇವಿ ನಮಸ್ತೇ ಹರಿವಲ್ಲಭೇ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನ

ಕ್ಷೀರಸ್ನಾನ

ಓಂ ಆಪ್ಯಾಯಸ್ವ ಸಮೇತು ತೇ ವಿಶ್ವತಃ ಸೋಮ ವೃಷ್ಣ್ಯಮ್ ।

ಭವಾ ವಾಜಸ್ಯ ಸಂಗಥೇ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಕ್ಷೀರಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ದಧಿಸ್ನಾನ

ಓಂ ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣೋ ಅಕಾರಿಷಂ ಜಿಷ್ಣೋರಶ್ವಸ್ಯ ವಾಜಿನಃ ।

ಸುರಭಿನೋ ಮುಖಾ ಕರತ್ಪ್ರಣ ಆಯೂಂಷಿ ತಾರಿಷತ್ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ದಧಿಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಘೃತಸ್ನಾನ

ಓಂ ಘೃತಂ ಮಿಮಿಕ್ಷೇ ಘೃತಮಸ್ಯ ಯೋನಿರ್ಘೃತೇ ಶ್ರಿತೋ ಘೃತಮಸ್ಯ ಧಾಮ ।
ಅನುಷ್ವಧಮಾ ವಹ ಮಾದಯಸ್ವ ಸ್ವಾಹಾಕೃತಂ ವೃಷಭ ವಕ್ಷಿ ಹವ್ಯಮ್ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಘೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮಧುಸ್ನಾನ

ಓಂ ಮಧು ವಾತಾ ಋತಾಯತೇ ಮಧು ಕ್ಷರಂತಿ ಸಿಂಧವಃ ।
ಮಾಧ್ವೀರ್ನಃ ಸಂತ್ವೋಷಧೀಃ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಮಧುಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ.

ಶರ್ಕರಾಸ್ನಾನ

ಸ್ವಾದುಃ ಪವಸ್ವ ದಿವ್ಯಾಯ ಜನ್ಮನೇ ಸ್ವಾದುರಿಂದ್ರಾಯ ಸುಹವೀತು ನಾಮ್ನೇ ।
ಸ್ವಾದುರ್ಮಿತ್ರಾಯ ವರುಣಾಯ ವಾಯವೇ ಬೃಹಸ್ಪತಯೇ ಮಧುಮಾಁ
ಅದಾಭ್ಯಃ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಶರ್ಕರಾಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ.

ಫಲಸ್ನಾನ

ಯಾಃ ಫಲಿನೀರ್ಯಾ ಅಫಲಾ ಅಪುಷ್ಪಾ ಯಾಶ್ಚ ಪುಷ್ಪಿಣೀಃ ।
ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಪ್ರಸೂತಾಸ್ತಾ ನೋ ಮುಂಚಂತ್ವಂ ಹಸಃ ॥ ಓಂ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ನಾರಿಕೇಲಫಲೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ಃ

ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನ

ಯತ್ಪುರುಷೇಣ ಹವಿಷಾ ದೇವಾ ಯಜ್ಞಮತನ್ವತ ।
ವಸಂತೋ ಅಸ್ಯಾಸೀದಾಜ್ಯಂ ಗ್ರೀಷ್ಮ ಇಧ್ಮಃ ಶರದ್ಧವಿಃ ॥

ಚಂದ್ರಾಂ ಪ್ರಭಾಸಾಂ ಯಶಸಾ ಜ್ವಲಂತೀಂ
ಶ್ರಿಯಂ ಲೋಕೇ ದೇವಜುಷ್ಟಾಮುದಾರಾಮ್ ।
ತಾಂ ಪದ್ಮಿನೀಮೀಂ ಶರಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇಽ-
ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಮೇ ನಶ್ಯತಾಂ ತ್ವಾಂ ವೃಣೇ ॥

ಗಂಗಾ ಗೋದಾವರೀ ಕೃಷ್ಣಾ ಗೌತಮೀ ನರ್ಮದಾಜಲೈಃ ।
ಸ್ನಾನಾರ್ಥಮಾಹೃತಂ ಮಾತಃ ಸ್ವೀಕರುಷ್ವ ಹರಿಪ್ರಿಯೇ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಗಂಗೋದಕೇನ ಸ್ನಪಯಾಮಿ ।

ವಸ್ತ್ರಸಮರ್ಪಣೆ

ತಂ ಯಜ್ಞಂ ಬರ್ಹಿಷಿ ಪ್ರೌಕ್ಷನ್ ಪುರುಷಂ ಜಾತಮಗ್ರತಃ ।
ತೇನ ದೇವಾ ಅಯಜಂತ ಸಾಧ್ಯಾ ಋಷಯಶ್ಚ ಯೇ ॥

ಆದಿತ್ಯವರ್ಣೇ ತಪಸೋಽಧಿಜಾತೋ ವನಸ್ಪತಿಸ್ತವ ವೃಕ್ಷೋಽಥಬಿಲ್ವಃ ।
ತಸ್ಯ ಫಲಾನಿ ತಪಸಾನುದಂತು ಮಾಯಾಂತರಾಯಾಶ್ಚ ಬಾಹ್ಯಾ ಅಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ॥

ರಜತಾದ್ರಿಸಮಂ ದಿವ್ಯಂ ಕ್ಷೀರಸಾಗರಸನ್ನಿಭಮ್ ।
ಚಂದ್ರಪ್ರಭಾಸಮಂ ದೇವಿ ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಂ ದದಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ಓಂ ಅಭಿವಸ್ತ್ರಾ ಸುವಸನಾನ್ಯರ್ಷಾಭಿಧೇನೂಃ ಸುದುಘಾಃ ಪೂಯಮಾನಃ ।
ಅಭಿ ಚಂದ್ರಾ ಭರ್ತವೇ ನೋ ಹಿರಣ್ಯಾಭ್ಯಶ್ವಾನ್ ರಥಿನೋ ದೇವ ಸೋಮ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಉಪವೀತ

ತಸ್ಮಾದ್ ಯಜ್ಞಾತ್ ಸರ್ವಹುತಃ ಸಂಭೃತಂ ಪೃಷದಾಜ್ಯಮ್ ।
ಪಶೂನ್ ತಾಂಶ್ಚಕ್ರೇ ವಾಯವ್ಯಾನಾರಣ್ಯಾನ್ ಗ್ರಾಮ್ಯಾಶ್ಚ ಯೇ ॥

ಉಪೈತು ಮಾಂ ದೇವಸಖಃ ಕೀರ್ತಿಶ್ಚ ಮಣಿನಾ ಸಹ ।
ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತೋಽಸ್ಮಿ ರಾಷ್ಟ್ರೇಽಸ್ಮಿನ್ ಕೀರ್ತಿಮೃದ್ಧಿಂ ದದಾತು ಮೇ ॥

ತಪ್ತಹೇಮಕೃತಂ ಸೂತ್ರಂ ಮುಕ್ತಾದಾಮವಿಭೂಷಿತಮ್ ।
ಉಪವೀತಮಿದಂ ದೇವಿ ಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ಶುಭಪ್ರದೇ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಉಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಗಂಧ

ತಸ್ಮಾದ್ಯಜ್ಞಾತ್ ಸರ್ವಹುತ ಋಚಃ ಸಾಮಾನಿ ಜಜ್ಞಿರೇ ।
ಛಂದಾಂಸಿ ಜಜ್ಞಿರೇ ತಸ್ಮಾದ್ ಯಜುಸ್ತಸ್ಮಾದಜಾಯತ ॥

ಕ್ಷುತ್ಪಿಪಾಸಾಮಲಾಂ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಮಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ನಾಶಯಾಮ್ಯಹಮ್ ।
ಅಭೂತಿಮಸಮೃದ್ಧಿಂ ಚ ಸರ್ವಾಂ ನಿರ್ಣುದ ಮೇ ಗೃಹಾತ್ ॥

ಕರ್ಪೂರಾಗರುಕಸ್ತೂರಿ ರೋಚನಾದಿಭಿರನ್ವಿತಮ್ ।
ಗಂಧಂ ದಾಸ್ಯಾಮ್ಯಹಂ ದೇವಿ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಗಂಧಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ

ಅಕ್ಷತಾನ್ ದವಲಾನ್ ದೇವಿ ಶಾಲೀಯಾನ್ ತಂಡುಲಾನ್ ಶುಭಾನ್ ।

ಹರಿದ್ರಾಕುಂಕುಮೋಪೇತಾನ್ ಗೃಹಾಣಾಂಬುಧಿಪುತ್ರಿಕೇ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಆಭರಣ

ತಸ್ಮಾದಶ್ವಾ ಅಜಾಯಂತ ಯೇ ಕೇ ಚೋಭಯಾದತಃ ।

ಗಾವೋ ಹ ಜಜ್ಞಿರೇ ತಸ್ಮಾತ್ ತಸ್ಮಾಜ್ಜಾತಾ ಅಜಾವಯಃ ॥

ಗಂಧದ್ವಾರಾಂ ದುರಾಧರ್ಷಾಂ ನಿತ್ಯಪುಷ್ಟಾಂ ಕರೀಷಿಣೀಮ್ ।

ಈಶ್ವರೀಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತಾಮಿಹೋಪಹ್ವಯೇ ಶ್ರಿಯಮ್ ॥

ಹಾರಗ್ರೈವೇಯ ತಾಟಂಕ ಕಂಕಣಾಂಗುಲಿಭೂಷಣಮ್ ।

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಭೂಷಿತೇ ದೇವಿ ಗೃಹಾಣಾಭರಣಂ ಶುಭಮ್ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಆಭರಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪುಷ್ಪಗಳು

ಯತ್ ಪುರುಷಂ ವ್ಯದಧುಃ ಕತಿಧಾ ವ್ಯಕಲ್ಪಯನ್ ।

ಮುಖಂ ಕಿಮಸ್ಯ ಕೌ ಬಾಹೂ ಕಾ ಊರೂ ಪಾದಾ ಉಚ್ಯೇತೇ ॥

ಮನಸಃ ಕಾಮಮಾಕೂತಿಂ ವಾಚಸ್ಸತ್ಯಮಶೀಮಹಿ ।

ಪಶೂನಾಂ ರೂಪಮನ್ನಸ್ಯ ಮಯಿ ಶ್ರೀಶ್ಶ್ರಯತಾಂ ಯಶಃ ॥

ಕೇತಕೀ ಜಾಜಿ ಪುನ್ನಾಗೈಃ ಚಂಪಕೈಃ ವಕುಲೈಃ ಶುಭೈಃ ।

ಶತಪತ್ರೈಶ್ಚ ಕಲ್ಹಾರೈಃ ಅರ್ಚಯಾಮಿ ಹರಿಪ್ರಿಯಾಮ್ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ನಾನಾವಿಧ ಪರಿಮಳ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಕುಂಕುಮ/ಸಿಂಧೂರ/ಕಾಡಿಗೆ

ಹರಿದ್ರಾ ಕುಂಕುಮಂ ಚೈವ ಸಿಂಧೂರಂ ಕಜ್ಜಲಾನ್ವಿತಮ್ ।
ಸೌಭಾಗ್ಯದ್ರವ್ಯ ಸಂಯುಕ್ತಂ ಗೃಹಾಣ ಹರಿವಲ್ಲಭೇ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಹರಿದ್ರಾಕುಂಕುಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅಂಗಪೂಜೆ

ಶ್ರೀ ರಮಾಯೈ ನಮಃ ।	ಪಾದೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಚಂಚಲಾಯೈ ನಮಃ ।	ಗುಲ್ಫೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿತನಯಾಯೈ ನಮಃ ।	ಜಾನುನೀ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಕಮಲಾಯೈ ನಮಃ ।	ಜಂಘೇ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಹರಿಪಾದರತಾಯೈ ನಮಃ ।	ಊರೂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಮದನಮಾತ್ರೇ ನಮಃ ।	ನಾಭಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಕಟಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವೋದರಾಯೈ ನಮಃ ।	ಉದರಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲಭಾಯೈ ನಮಃ ।	ಹೃದಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಜಗದಂಬಾಯೈ ನಮಃ ।	ಸ್ತನೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಶಂಖಚಕ್ರಧಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಬಾಹೂನ್ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಕಮಲಹಸ್ತಾಯೈ ನಮಃ ।	ಹಸ್ತಾನ್ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ವರಪ್ರದಾಯೈ ನಮಃ ।	ಭುಜೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಮಾಂಗಲ್ಯಸೂತ್ರಕಂಠಾಯೈ ನಮಃ ।	ಕಂಠಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಶ್ರುತಿಸ್ತುತಾಯೈ ನಮಃ ।	ಶ್ರೋತ್ರಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷಾಯೈ ನಮಃ ।	ನೇತ್ರೇ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಶ್ರೀ ಸುಮುಖಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಮುಖಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಕುಂಕುಮಾಂಕಿತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಲಲಾಟಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಕ್ಷೀರಸಾಗರಜಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶಿರಃ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಪತ್ರಪೂಜೆ

ಇಂದಿರಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಪದ್ಮ ಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಪದ್ಮಕರಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಜಾಜೀ ಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಭಾಗ್ಯದಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಮಾಲತೀ ಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಶ್ರದ್ಧಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಮರುಗ ಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಪ್ರಕೃತ್ಯೈ ನಮಃ । ದಮನಕ ಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಕಾಂತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಮಾಚೀ ಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಹರಿಪ್ರಿಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಮಲ್ಲಿಕಾ ಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಕಮಲವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಪೂಗಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಲೋಕಮಾತ್ರೇ ನಮಃ । ಬಕುಳ ಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಪದ್ಮನಿಲಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಸೇವಂತಿಕಾ ಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯಕಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಕರವೀರ ಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀವರಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ । ನೀಲೋತ್ಪಲ ಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ನಾನಾವಿಧಪತ್ರಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪುಷ್ಪಪೂಜೆ

ಪ್ರಸನ್ನವದನಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಕಮಲ ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಹರಸೇವಿತಪದಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಜಾಜೀ ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಸರೋಜಹಸ್ತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಪದ್ಮ ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಮನೋಜ್ಞ್ಯೈ ನಮಃ । ಬಕುಳ ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಪುಣ್ಯಗಂಧಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಸೇವಂತಿಕಾ ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಚಂದ್ರರೂಪಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ನೀಲೋತ್ಪಲ ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ವಿಮಲಾಯೈ ನಮಃ । ಮಲ್ಲಿಕಾ ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಶಾಂತಾಯೈ ನಮಃ । ಪುನ್ನಾಗ ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಧನಧಾನ್ಯಕರ್ತ್ರೇ ನಮಃ । ಕರವೀರ ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀವರಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ । ಕೇತಕೀ ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಹರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಪಾರಿಜಾತ ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ । ನಾನಾವಿಧ ಪರಿಮಳ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಅಷ್ಟೋತ್ತರನಾಮ ಪೂಜೆ

ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಗುಣತ್ರಯಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಕೃತ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಮಾಯಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಕಮಲಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ತ್ರಿಲೋಕಜನನ್ಯೈ ನಮಃ
ಶ್ರೀ ಅಂಭ್ರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಪ್ರಕೃತ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ವರುಣಜಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಹ್ರೀನಾಮಕಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ವೇದವತ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಧಾತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಭಾರ್ಗವ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಪ್ರಭಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಕಮಲಾಲಯಾಯೈ ನಮಃ ।

ಶ್ರೀ ರಮಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಕುಂಭಿಣ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ರುಗ್ಮಿಣ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಶಾಂತ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಜಯಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦॥
ಶ್ರೀ ಸೀತಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ದಕ್ಷಿಣಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಅನುಪಮಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಜಯಂತ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಪತ್ನ್ಯೈ ನಮಃ ॥೨೦॥
ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ವೇದಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ದೇವತಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಸುಖಾಲಯಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ರೇವತ್ಯೈ ನಮಃ ॥೩೦॥
ಶ್ರೀ ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಕಮಲಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಿನ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ರಮಾಯೈ ನಮಃ ।

ಶ್ರೀ ವೃಷಾಕಪ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಬುದ್ಧ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಇಂದಿರಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಹರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ನಿತ್ಯಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಆಪ್ರಜ್ಞಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಸುಗಂಧಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಸುಲಕ್ಷಣಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಭೂತ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಮುಕ್ತಿಫಲದಾಯಿನ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಪ್ತರೂಪಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ನಿತ್ಯಾವಿಯೋಗಿನ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಮಾಲತ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಜನನ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಜಗದಾನಂದದಾಯಿನ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಕಲ್ಯಾಣ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಮುಕುಂದ ಕಿಂಕರ್ಯ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಶುಂಭ ನಿಶುಂಭ ಸಂಹರ್ತ್ರೇ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಕೊಲ್ಲಾಪುರವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಅಘಟಿತಘಟನಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಅಮೃತೋದ್ಭವಾಯೈ ನಮಃ ।

ಶ್ರೀ ಧನ್ಯಾಯೈ ನಮಃ ॥೪೦॥
ಶ್ರೀ ಯಜ್ಞಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಹಿರಣ್ಯಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಆನಂದಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಸುಖಾಯೈ ನಮಃ ॥೫೦॥
ಶ್ರೀ ಸುಂದರ್ಯ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಸುಶೀಲಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಾಭಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಶ್ರದ್ಧಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಲೋಕಪಾವನ್ಯೈ ನಮಃ ॥೬೦॥
ಶ್ರೀ ಸರ್ವಲೋಕಮಾತ್ರೇ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಾಕ್ಷ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಕೋಪಾದಿವರ್ಜಿತಾಯೈ ನಮಃ।
ಶ್ರೀ ವಿರಜಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಮಾತ್ರೇ ನಮಃ ॥೭೦॥
ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಧಾತ್ರೇ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಸಂಪತ್ಪ್ರದಾಯಕಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಆಪದುದ್ಧರಣಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ತನುಮಧ್ಯಾಯೈ ನಮಃ ॥೮೦॥
ಶ್ರೀ ಮಹಿಷಾಸುರಮರ್ದಿನ್ಯೈ ನಮಃ।
ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗದಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಜಗದಂಬಾಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ದೇವ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಲೋಚನಾಯೈ ನಮಃ॥೯೦॥

ಶ್ರೀ ವರಾರೋಹಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಹರಿವಲ್ಲಭಾಯ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಲೋಕಸುಂದಯ್ರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮುಕುಂದಮಹಿಷ್ಯೈಯ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಸರೋಜಾನನಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದುರಾಧರ್ಷಾಯ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಈಶ್ವರ್ಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಮಾನಾಯ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ವೇದಮಾನಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮೂಲಪ್ರಕೃತ್ಯೈ ನಮಃ ॥೧೦೦॥
ಶ್ರೀ ವರವರ್ಣಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಂಬಾಯ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಮಾಂಗಲ್ಯಸೂತ್ರಧರಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಹರಿಣಾಕೃತಮಂದಿರಾಯ್ಯೈ ನಮಃ।
ಶ್ರೀ ಸರ್ವಸರ್ವಸ್ವದಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚತುಷ್ಕಪರ್ದಾಯ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಚತುರ್ಮೂರ್ತಿಹರಿಪ್ರಿಯಾಯ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಚತುರ್ವೇದೋದಿತಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಭಯದಾಯ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ ।

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಅಷ್ಟೋತ್ತರ ಶತನಾಮಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಧೂಪ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽಸ್ಯ ಮುಖಮಾಸೀದ್ ಬಾಹೂ ರಾಜನ್ಯಃ ಕೃತಃ ।
ಊರೂ ತದಸ್ಯ ಯದ್ವೈಶ್ಯಃ ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಶೂದ್ರೋ ಅಜಾಯತ ॥
ಕರ್ದಮೇನ ಪ್ರಜಾಭೂತಾ ಮಯಿ ಸಂಭವ ಕರ್ದಮ ।
ಶ್ರಿಯಂ ವಾಸಯ ಮೇ ಕುಲೇ ಮಾತರಂ ಪದ್ಮಮಾಲಿನೀಮ್ ॥

ಚಂದನಾಗರುಕರ್ಪೂರಶ್ವೇತಗುಗ್ಗುಳಸಂಯುತಃ ।
ಕಪಿಲಾಘೃತಸಂಯುಕ್ತಧೂಪೋಽಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ ।

ದೀಪ

ಚಂದ್ರಮಾ ಮನಸೋ ಜಾತಶ್ಚಕ್ಷೋಃ ಸೂರ್ಯೋ ಅಜಾಯತ।
ಮುಖಾದಿಂದ್ರಶ್ಚಾಗ್ನಿಶ್ಚ ಪ್ರಾಣಾದ್ ವಾಯುರಜಾಯತ ॥
ಆಪಸ್ಸ್ರಜಂತು ಸ್ನಿಗ್ಧಾನಿ ಚಿಕ್ಲೀತ ವಸ ಮೇ ಗೃಹೇ ।
ನಿ ಚ ದೇವೀಂ ಮಾತರಂ ಶ್ರಿಯಂ ವಾಸಯ ಮೇ ಕುಲೇ ॥

ಸಾಜ್ಯಂ ತ್ರಿವರ್ತಿಸಂಯುಕ್ತಂ ವಹ್ನಿನಾ ಯೋಜಿತಂ ಮಯಾ ।
ಗೃಹಾಣ ಮಂಗಲಂ ದೀಪಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯತಿಮಿರಾಪಹಮ್ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ ।

ಮಹಾನೈವೇದ್ಯ

ನಾಭ್ಯಾ ಆಸೀದಂತರಿಕ್ಷಂ ಶೀರ್ಷ್ಣೋ ದ್ಯೌಃ ಸಮವರ್ತತ ।
ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಭೂಮಿರ್ದಿಶಃ ಶ್ರೋತ್ರಾತ್ ತಥಾ ಲೋಕಾಂ ಅಕಲ್ಪಯನ್ ॥
ಆರ್ದ್ರಾಂ ಪುಷ್ಕರಿಣೀಂ ಪುಷ್ಟಿಂ ಪಿಂಗಲಾಂ ಪದ್ಮಮಾಲಿನೀಮ್ ।
ಚಂದ್ರಾಂ ಹಿರಣ್ಮಯೀಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಜಾತವೇದೋ ಮ ಆವಹ ॥

ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸ್ವಃ । ಸತ್ಯಂತ್ವರ್ತೇನ ಪರಿಷಿಂಚಾಮಿ । ಅಮೃತೋಪಸ್ತರಣಮಸಿ ಸ್ವಾಹಾ ।

ಓಂ ಪ್ರಾಣಾತ್ಮನೇ ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ನಾರಾಯಣಾಯೇದಂ ನಮಮ।
ಓಂ ಅಪಾನಾತ್ಮನೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ - ವಾಸುದೇವಾಯ ಇದಂ ನಮಮ ।
ಓಂ ವ್ಯಾನಾತ್ಮನೇ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ - ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಇದಂ ನಮಮ ।
ಓಂ ಉದಾನಾತ್ಮನೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ - ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ಇದಂ ನಮಮ ।
ಓಂ ಸಮಾನಾತ್ಮನೇ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ಸ್ವಾಹಾ - ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ಇದಂ ನಮಮ ।

(ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ (ಎಂಟು ಬಾರಿ ಹೇಳುವುದು)

ನೈವೇದ್ಯಂ ಗೃಹ್ಯತಾಂ ದೇವ ಭಕ್ತಿಂ ಮೇ ಹ್ಯಚಲಾಂ ಕುರು ।
ಈಪ್ಸಿತಂ ಮೇ ವರಂ ದೇಹಿ ಪರತ್ರ ಚ ಪರಾಂ ಗತಿಮ್ ॥
ಅನ್ನಂ ಚತುರ್ವಿಧಂ ಸ್ವಾದುಪಯೋದಧಿಘೃತಂ ತಥಾ ।
ನಾನಾವ್ಯಂಜನಶೋಭಾಢ್ಯಂ ನೈವೇದ್ಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಉತ್ತರಾಪೋಶನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗಂಡೂಷಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಹರಿನಿವೇದಿತ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪ್ರಾಣಾಯಸ್ವಾಹಾ । ಅಪಾನಾಯಸ್ವಾಹಾ । ವ್ಯಾನಾಯಸ್ವಾಹಾ । ಉದಾನಾಯಸ್ವಾಹಾ । ಸಮಾನಾಯಸ್ವಾಹಾ ।

ಮೋದಕಾಪೂಪಸಂಯುಕ್ತಂ ದಧ್ಯಾಜ್ಯಂ ಮಧುಪಾಯಸಮ್ ।
ರಸಾಯನೋಪದಂಶಾದಿ ನೈವೇದ್ಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಉತ್ತರಾಪೋಶನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ.

ತಾಂಬೂಲ

ಸಪ್ತಾಸ್ಯಾ ಸನ್ ಪರಿಧಯಸ್ತ್ರಿಃ ಸಪ್ತ ಸಮಿಧಃ ಕೃತಾಃ ।
ದೇವಾ ಯದ್ಯಜ್ಞಂ ತನ್ವಾನಾ ಅಬಧ್ನನ್ ಪುರುಷಂ ಪಶುಮ್ ॥
ಆರ್ದ್ರಾಂ ಯಃ ಕರಿಣೀಂ ಯಷ್ಟಿಂ ಸುವರ್ಣಾಂ ಹೇಮಮಾಲಿನೀಮ್ ।
ಸೂರ್ಯಾಂ ಹಿರಣ್ಮಯೀಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಜಾತವೇದೋ ಮ ಆವಹ ॥

ಪೂಗೀಫಲಸಮಾಯುಕ್ತಂ ನಾಗವಲ್ಲೀದಲೈರ್ಯುತಮ್ ।
ಕರ್ಪೂರ-ಚೂರ್ಣ ಸಂಯುಕ್ತಂ ತಾಂಬೂಲಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ದಕ್ಷಿಣೆ

ಸುವರ್ಣಂ ಸರ್ವಧಾತೂನಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ದೇವಿ ಚ ತತ್ಸದಾ ।
ಭಕ್ತ್ಯಾ ದದಾಮಿ ವರದೇ ಸ್ವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಂ ಚ ದೇಹಿ ಮೇ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿ

ಯಜ್ಞೇನ ಯಜ್ಞಮಯಜಂತ ದೇವಾಸ್ತಾನಿ ಧರ್ಮಾಣಿ ಪ್ರಥಮಾನ್ಯಾಸನ್ ।
ತೇ ಹ ನಾಕಂ ಮಹಿಮಾನಃ ಸಚಂತ ಯತ್ರ ಪೂರ್ವೇ ಸಾಧ್ಯಾಃ ಸಂತಿ ದೇವಾಃ॥

ತಾಂ ಮ ಆವಹ ಜಾತವೇದೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮನಪಗಾಮಿನೀಮ್ ।
ಯಸ್ಯಾಂ ಹಿರಣ್ಯಂ ಪ್ರಭೂತಂ ಗಾವೋ ದಾಸ್ಯೋಽಶ್ವಾನ್ ವಿಂದೇಯಂ ಪುರುಷಾನಹಮ್ ॥

ಸರ್ವಮಂಗಲಮಾಂಗಲ್ಯೇ ಶಿವೇ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಿಕೇ ।
ಶರಣ್ಯೇ ತ್ರ್ಯಂಬಕೇ ದೇವಿ ನಾರಾಯಣಿ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥

ನೀರಾಜನಂ ಸುಮಾಂಗಲ್ಯಂ ಕರ್ಪೂರೇಣ ಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಚಂದ್ರಾರ್ಕವಹ್ನಿಸದೃಶಂ ಗೃಹಾಣ ಕಮಲಾಲಯೇ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಮಹಾನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪ

ನಾರಾಯಣಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಧೀಮಹಿ ।
ತನ್ನೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥

ಮಹಾದೇವ್ಯೈ ಚ ವಿದ್ಮಹೇ ವಿಷ್ಣುಪತ್ನ್ಯೈ ಧೀಮಹಿ ।
ತನ್ನೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಛತ್ರ, ಚಾಮರ, ದರ್ಪಣ, ನೃತ್ಯ , ಗೀತ, ಸಮಸ್ತರಾಜೋಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರ

ಪದ್ಮಪ್ರಿಯೇ ಪದ್ಮಿನೀ ಪದ್ಮಹಸ್ತೇ ಪದ್ಮಾಲಯೇ ಪದ್ಮದಲಾಯತಾಕ್ಷಿ ।
ವಿಶ್ವಪ್ರಿಯೇ ವಿಶ್ವಮನೋನುಕೂಲೇ ತ್ವತ್ಪಾದಪದ್ಮಂ ಮಹಿ ಸನ್ನಿಧತ್ಸ್ವ ॥

ಯಾನಿ ಕಾನಿ ಚ ಪಾಪಾನಿ ಜನ್ಮಾಂತರಕೃತಾನಿ ಚ ।
ತಾನಿ ತಾನಿ ಪ್ರಣಶ್ಯಂತಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಪದೇ ಪದೇ ॥
ನಮಸ್ತೇ ಲೋಕಜನನಿ ನಮಸ್ತೇ ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲಭೇ ।
ಹರಿಕಾಂತೇ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ದುಃಖಸಾಗರಾತ್ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅರ್ಘ್ಯ

ಕ್ಷೀರೋದಾರ್ಣವಸಂಭೂತೇ ವಿಷ್ಣುಪತ್ನೀ ಸುಶೋಭನೇ ।
ವಿಷ್ಣುನಾ ಸಹಿತಾ ದೇವಿ ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಇದಮರ್ಘ್ಯಮಿದಮರ್ಘ್ಯಮಿದಮರ್ಘ್ಯಂ ॥

ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ದೀರ್ಘಮಾಯುರ್ಧನಂ ಧಾನ್ಯಂ ಸೌಮಾಂಗಲ್ಯಂ ಚ ಪುತ್ರತಾಮ್ ।
ದೇಹಿ ಮೇ ದೇಹಿ ಸುಪ್ರೀತೇ ಪಶುರತ್ನಾದಿಸಂಪದಃ ॥
ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ವ್ರತಂ ದೇವಿ ತ್ವದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ತ್ವತ್ಪರಾಯಣಾ ।
ವಾಂಛಿತಂ ದೇಹಿ ಮೇ ನಿತ್ಯಂ ಹರೌ ಭಕ್ತಿಮಚಂಚಲಾಮ್ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಹೀಗೆ ಪೂಜೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀಸೂಕ್ತ ಹಾಗೂ ಭಾಗ್ಯಸೂಕ್ತಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ ಮನೆಯ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಿಗೂ ಈ ದೀಪಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತೋರಿಸಬೇಕು. ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನಾಶವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸನ್ನಿಹಿತಳಾಗಿ ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ಕರುಣಿಸುತ್ತಾಳೆಂದು ಭಕ್ತಿಭರಾಭಿನುನ್ನರಾಗಬೇಕು.

ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ಚ ನಾಮೋಕ್ತ್ಯಾ ತಪಃ ಪೂಜಾಕ್ರಿಯಾದಿಷು ।
ನ್ಯೂನಂ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತಿ ಸದ್ಯೋ ವಂದೇ ತಮಚ್ಯುತಮ್ ॥
ಮಂತ್ರಹೀನಂ ಕ್ರಿಯಾಹೀನಂ ಭಕ್ತಿಹೀನಂ ರಮಾಪತೇ ।
ಯತ್ಕೃತಂ ತು ಮಯಾ ದೇವ ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ತದಸ್ತು ಮೇ ॥

ಅನೇನ ಮಯಾಚರಿತ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜನೇನ ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣ-ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ । ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಕಾಯೇನ ವಾಚಾ ಮನಸೇಂದ್ರಿಯೈರ್ವಾ
ಬುದ್ಧ್ಯಾತ್ಮನಾ ವಾ ಅನುಸೃತಃ ಸ್ವಭಾವಃ ।
ಕರೋಮಿ ಯದ್ಯತ್ ಸಕಲಂ ಪರಸ್ಮೈ
ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಬಲಿಪಾಡ್ಯ

ಯಮದ್ವಿತೀಯಾ

ಆಚಾರ ವಿಚಾರ

ಬಲಿಪಾಡ್ಯ ಹಬ್ಬದ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಬಲಿಪಾಡ್ಯ ಎಂದರೇನು ? ಈ ಹೆಸರು ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪತ್ ದಿವಸಕ್ಕೆ ಬರಲು ಏನು ಕಾರಣ ? ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಈಗ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಭಗವಂತನು ನೂರಾರು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವನು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರವು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ದಶಾವತಾರದಲ್ಲೂ ವಾಮನಾವತಾರ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ.

'ಅಜಿನದಂಡಕಮಂಡಲುಮೇಖಲರುಚಿರಪಾವನವಾಮನಮೂರ್ತಯೇ।
ಮಿತಜಗತ್ತ್ರಿತಾಯ ಜಿತಾರಯೇ ನಿಗಮವಾಕ್ಪಟವೇ ವಟವೇ ನಮಃ'

ಮುಂಜಹುಲ್ಲಿನ ಕಟಿಸೂತ್ರವನ್ನು, ಉಪವೀತವನ್ನು, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನದ ಉತ್ತರೀಯವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಕಣ್ಕುಕ್ಕುವ ಸೌಂದರ್ಯದ ರಾಶಿಯಂತಿರುವ ವಟುರೂಪಧಾರಿಯಾದ ವಾಮನನು ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮುದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಾ ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ಬಲಿಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಬಲಿಯ ಮನೆಗೆ ನಡೆದು ಬಂದನು. ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ವಾಮನಾವತಾರ ನಡೆದರೂ ಕೂಡ ಅವತಾರದ ಉದ್ದೇಶವು ಸಫಲವಾದದ್ದು ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪತ್ ದಿವಸ.

ದೇವತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಅಸುರರು ಸೇರಿ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರಮಥನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅದರ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಅಮೃತವು ದೊರೆಯಿತು. ದೊರೆತ ಅಮೃತವನ್ನು ದೇವತೆಗಳಷ್ಟೇ ಪಡೆದರು. ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಅಮೃತವು ಸಿಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳು ಮೋಸ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ಸಿಟ್ಟು ಅಸುರರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಮೋಸವಾಯಿತೆಂಬ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಲೋಕವನ್ನೇ ಅಪಹಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿದರು. ಎಲ್ಲ ಅಸುರರ ಗುರುಗಳಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಬಲಿಯ ಮೂಲಕ ನೂರು

ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಅದರ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಇಂದ್ರಪದವಿಯು ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ದೊರೆಯಿತು. ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಎಲ್ಲ ಅಸುರರ ಒಡೆಯನಾದ ಬಲಿಯು ತನ್ನ ಅಜ್ಜನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಬಳಿ ತೆರಳಿ ದೇವತೆಗಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಲಗ್ಗೆಯಿಡುತ್ತೇನೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದನು. ಹರಿಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಅರಿತ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು, ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ತಥಾಸ್ತು ಎಂಬ ವರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದನು.

ಬಲಿಯು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗೆದ್ದ. ಇಂದ್ರಪದವಿಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಉರುಳಿದ ಮೇಲೆ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಕಳವಳ, ಅದೇನೋ ಗೊಂದಲ. ತಾನೇನೋ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆಂಬ ಅಂತರಂಗದ ಅರಿವು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಸುತ್ತ-ಮುತ್ತಲಿನವರಿಗೂ ಇದೇ ತರಹ ಗೊಂದಲ. ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಅಪಶಕುನಗಳು. ಬಲಿಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕುತ್ತು ಬರುವುದೋ ಏನೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯ ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಅಂಕುರಿಸಿತು. ಇದರಿಂದ ಬಲಿ ಕಕ್ಕಾವಿಕ್ಕಿಯಾದ. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಅಜ್ಜನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿದ.

''ಅಜ್ಜ ! ನನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅಪಶಕುನಗಳು. ಅದೇನೋ ಕಳವಳ. ಇದರ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುವಿರಾ ?''

ಮೊಮ್ಮಗನ ಉದ್ವಿಗ್ನಸ್ಥಿತಿಗೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಹೃದಯ ಮಿಡಿಯಿತು. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ತೆರಳಿದ. ಮುಂದೆ ಬಲಿಗೆ ಯಾವ ಗತಿ ಬರಬಹುದೆಂದು ಕಂಡುಕೊಂಡ. ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಭಗವಂತನ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಕಂಡ. ಅದಿತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಾಮನ, ಅವನಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕವನ್ನೂ, ತನ್ನನ್ನೂ, ಬಲಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಕಂಡ. ಬಲಿಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನೂ ಕೂಡ ಕಂಡ. ಕಂಡದ್ದನ್ನು ಬಲಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ.

ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ಬಲಿ ಭಯ ಪಡಲಿಲ್ಲ. ಅಹಂಕಾರ ಪಟ್ಟ. ''ನನ್ನ ಪೌರುಷದ ಮುಂದೆ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಅಪಾರ ಸೈನ್ಯದ ಮುಂದೆ ಅವನೊಬ್ಬ ಪರಮಾತ್ಮ ಏನು ತಾನೇ ಮಾಡಿಯಾನು ?'' ಎಂದು ಬೀಗಿದ. ವಿಷ್ಣುದ್ರೋಹದ ಬಲಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಶಪಿಸಿಬಿಟ್ಟ. 'ನಿನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ನಶಿಸಿಹೋಗಲಿ' ಎಂದು. ಆತನ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಹೆದರಿದ ಬಲಿ ಕ್ಷಮೆ ಯಾಚಿಸಿದ. ವಿಷ್ಣುದ್ರೋಹ ಮಾಡಲಾರೆ ಎಂದು ಮಾತುಕೊಟ್ಟ. ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಈ ಶಾಪ ಮುಂದಿನ ಬಲಿಯ ಅವನತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. (ವಾಮನ ಪುರಾಣ)

ಬಲಿ ದೈತ್ಯನಾಗಿದ್ದರೂ ಶುದ್ಧಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವಭಾವದವನು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಇವನಿಗೆ ಅಸುರಾವೇಶ ಆಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು 'ಅಸುರಾವೇಶತಃ' ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಭಾಗವತ ತಾತ್ಪರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟು ಎರಡು ಜೀವ ಬಲಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಕಥೆಯಂತೆ ಬಲಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಬಳಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅವಹೇಳನ ಮಾಡಿದ್ದ. ಪರಮಾತ್ಮ ವಾಮನ ರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಕಟನಾದಾಗಲೂ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ದೇವರಿಗೆ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ.

ಇಂದ್ರ ತನ್ನ ಪದವಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಮೊರೆ ಹೋದರು. ತಾನು ಅವತರಿಸಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆಂಬ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮ ದೇವತೆಗಳಿಗಿತ್ತನು. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದಿತಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಮಗನನ್ನಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುವಂತೆ ತಿಳಿಸಲು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆದೇಶಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ವಾಮನಪುರಾಣ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಅದಿತಿಗೂ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯಿತ್ತು. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹರಿಪ್ರೇರಣೆಯೂ ಆಯಿತು. ಮಕ್ಕಳಾಗದವರಿಗೆ ಹೇಳಿಟ್ಟ ವ್ರತ ಎಂದರೆ ಪಯೋವ್ರತ.

ಇದನ್ನು ಅದಿತಿ ಆಚರಿಸಿದಳು. ಪಯೋವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಾಗದೇ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳಾಸೆ ಇರದವರೂ ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬಹುದು.

ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ವಿಜಯದ್ವಾದಶಿ, ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರ, ಅಭಿಜಿನ್ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ, ಶಂಖ-ದುಂದುಭಿ ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಘೋಷಗಳೊಂದಿಗೆ, ಗಂಧರ್ವ, ಅಪ್ಸರೆಯರ ಗಾನ-ನೃತ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ, ದೇವ, ಋಷಿ, ಪಿತೃ, ಅಗ್ನಿಗಳ ಸ್ತೋತ್ರದೊಂದಿಗೆ, ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ವಾಮನನು ಅವತಾರ ಮಾಡಿದನು.

ವಾಮನರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಬಲಿಯ ಬಳಿ ತೆರಳಿದಾಗ ಬಲಿಯು ಏನನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ದಾನಮಾಡುತ್ತೇನೆಂಬ ಭರವಸೆಯನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಆದರೆ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ತಡೆದರು. ಆದರೂ ಬಲಿಯು ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಮೂರು ಪಾದದಷ್ಟು ಭೂದಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿಯು ಒಪ್ಪಿದನು. ಮೊದಲನೆಯ ಪಾದದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಭೂಲೋಕವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದನು. ಎರಡನೆಯ ಪಾದದಿಂದ ಅಂತರಿಕ್ಷಲೋಕವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದನು. ಮೂರನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಸ್ಥಳವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು.

ಭಗವಂತನ ಈ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ಬಲಿ ಹಾಗೂ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ನೋಡಿದರು. ಬೇರೆ ಅಸುರರಿಗೆ ವಾಮನರೂಪದಿಂದಲೇ ಭಗವಂತನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಮೂರನೆಯ ಪಾದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳ ? ಎಂಬುದಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ, ತನ್ನ ಶಿರಸ್ಸೇ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಬಲಿಯು ತನ್ನನ್ನೇ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು,

ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನು, ಭೂಲೋಕ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಸ್ವತಃ ತನ್ನನ್ನೇ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಪರ್ವಕಾಲವೇ ಬಲಿಪಾಡ್ಯ.

'ಹೇಮಾದ್ರಿಶಿಖರಾಕಾರಂ' ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿರುವ ದಧಿವಾಮನಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಇಂದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಬಲಿಯಂತೆ ನಾವೂ ಕೂಡ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರಣೆನ್ನಬೇಕು.

ಎಂಟು ಬಗೆಯ ಮದಗಳು ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಾಡಿವೆ. ಈ ದುಷ್ಟಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಟ್ಟಹಾಕಬೇಕು. ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಮನನ ಅವತಾರವಾಗಬೇಕು. ಬಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಮಟ್ಟಹಾಕಿ, ಅವನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಪಾದವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ. ಬಲಿಯಂತೆ ನಾವೂ ಸಹ ನಮ್ಮ ತಲೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಶರಣಾಗತರಾಗಬೇಕು.

ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದ ಬಲಿಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ. ಇದರಂತೆ ನಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಮೂರು ರೂಪಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಜಾಗ್ರತ್, ಸ್ವಪ್ನ, ಸುಷುಪ್ತಿ ಎಂಬ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವ, ತೈಜಸ, ಪ್ರಾಜ್ಞ ಎಂಬ ರೂಪದಿಂದ, ಬಾಲ್ಯ, ಯೌವನ, ವಾರ್ಧಕ್ಯ ಎಂಬ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಮೂರು ರೂಪಗಳಿಂದ, ಮುಂದೆ, ಹಿಂದೆ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ನರಸಿಂಹ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಶ್ರೀರಾಮ ರೂಪಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಬಲಿಗೆ ವಿಶ್ವರೂಪದರ್ಶನವಿತ್ತಂತೆ ನಿರಂತರ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಾಣುವ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ನಮ್ಮನ್ನು ಸಲಹಬೇಕು.

ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಸು-ಶುಕ್ಲಮರವಿಂದ-ದಲಾಯತಾಕ್ಷಂ
ಸೌವರ್ಣ-ಪಾತ್ರ-ದಧಿ-ಭೋಜ್ಯಮಥಾಮೃತಂ ಚ ।

ದೋರ್ಭ್ಯಾಂ ದಧಾನಮಖಿಲೈಶ್ಚ ಸುರೈಃ ಪರೀತಂ
ಶೀತಾಂಶು-ಮಂಡಲ-ಗತಂ ರಮಯಾ ಸಮೇತಮ್ ॥೩೦॥

ಚಿನ್ನದ ಬಟ್ಟಲಲ್ಲಿರುವ ಮೊಸರನ್ನವನ್ನೂ ಅಮೃತವನ್ನೂ ತನ್ನೆರಡು ಕೈಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಪರಿವಾರಭೂತರಾದ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಮತ್ತು ರಮಾದೇವಿಯೊಡನೆ ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ, ತಾವರೆಯಂತೆ ಅರಳ್ಗಣ್ಣಿನ ಗೌರಾಂಗನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯಸ್ಮೃತಿಮುಕ್ತಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಲಿಪಾಡ್ಯದ ನಿರ್ಣಯ

ಶ್ರಾವಣೀ ದುರ್ಗನವಮೀ ತಥಾ ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮೀ ಚ ಯಾ ।
ಪೂರ್ವವಿದ್ಧಾ ತು ಕರ್ತವ್ಯಾ ಶಿವರಾತ್ರಿರ್ಬಲೇರ್ದಿನಮ್ ॥

ಪೂರ್ವತಿಥಿಯ ವೇಧದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪಾಡ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಬಲಿಪಾಡ್ಯದ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶ್ರಾವಣೀ (ಉಪಾಕರ್ಮ) ದುರ್ಗನವಮೀ, ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮೀ, ಶಿವರಾತ್ರಿ, ಬಲಿಪ್ರತಿಪದಾ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಪೂರ್ವ ವೇಧದಿಂದ ಕೂಡಿದಾಗಲೇ ಮಾಡಬೇಕು.

ವರಾಹಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬಲಿಪಾಡ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ

ಪ್ರತಿಪದ್ಯಪಿ ತೈಲೇನ ತತಃ ಸ್ನಾಯಾದ್ಬಲೇರ್ದಿನೇ ।
ಪೂರ್ವಂ ಬಲೀಃ ಸ್ವರ್ಗರಾಜ್ಯಂ ಆಪ್ತವಾನ್ ಕೃಪಯಾ ಮಮ ॥

ಹಾಗೆಯೇ ವರಾಹಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬಲಿಪ್ರತಿಪದೆಯ ದಿನ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಅನಂತರ ಬಲಿಪ್ರತಿಪದೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ತೈಲ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಿಂದೆ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ನನ್ನ ದಯೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ನಾನು

ಅವನಿಗೆ ಹೀಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆನು. ಬಲಿಪ್ರತಿಪದೆಯ ದಿನ ಯಾವ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಸಂತೋಷ ಅಥವಾ ಕೋಪ, ದುಃಖ ಅಥವಾ ಸುಖ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದರಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತಾನೋ ಆ ವರ್ಷ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಯಃ ಅದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷ ಪೂರ್ತಿ ಕಳೆಯುತ್ತಾನೆ. (ಆದ್ದರಿಂದ ಬಲಿಪಾಡ್ಯದ ದಿನ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇರಬೇಕು).

ಬಲಿಪಾಡ್ಯದ ದಿವಸ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಂಗಲೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ದಿವಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡುವುದು ಮಹಾಪುಣ್ಯಕರವಾದುದು. ಬಟ್ಟೆಗಳು, ಕುದುರೆಗಳು, ಆನೆಗಳು, ಗೋವುಗಳು, ರಥಗಳು, ದಿವ್ಯವಾದ ಉಪಕರಣಗಳು, ಹಾಸಿಗೆ-ಹೊದಿಕೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನಾನಾವಿಧವಾದ ಧನಗಳನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಭಕ್ತರು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಉತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಅಷ್ಟಷ್ಟೂ, ಸಂತೋಷವು ಅವರಿಗೆ ಆ ದಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಲಿಪಾಡ್ಯದಿನ ವಿಶೇಷೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಿ ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಬಲಿಪಾಡ್ಯದಂದು ಆಚರಿಸಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು

* ಬಲಿಪಾಡ್ಯದಂದು ಹಸುಗಳಿಗೆ, ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಹಸುಗಳ ಕೆಚ್ಚಲಿನಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯಬಾರದು. ಕರುಗಳಿಗೆ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯಲು ಬಿಡಬೇಕು. ಎತ್ತುಗಳಿಂದ ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬಾರದು.

* ಹಸುಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ತಿನ್ನಲು ಯಥೇಚ್ಚವಾಗಿ ನೀಡಿ, ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಸಿ ಬಾಲಕ್ಕೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಗೋಗ್ರಾಸವನ್ನು ದಿನನಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ನೀಡಬೇಕು.

* ಬಲಿಪಾಡ್ಯದಂದು ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಗೋರೂಪದಿಂದ ಬಂದು ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದಳು ಎಂದು ಪುರಾಣವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗೋವಿನಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಗೋಪೂಜೆಯ ಜೊತೆ ಗೋವರ್ಧನಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಗೆ ತೆರಳಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ವಿಶೇಷಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ರಂಗೋಲಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯನ್ನು ಬರೆದು ಅದಕ್ಕೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ವರ್ಷದ ಮೂರುವರೆ ಮಹಾಪರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಬಲಿಪಾಡ್ಯವು ಅರ್ಧಪರ್ವಕಾಲ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಂದಿನ ದಿವಸ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಅನಂತಪಟ್ಟು ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ.

* ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ದಾನವೆಂದರೆ ಬಹಳ ಇಷ್ಟ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದು ಯಾರು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಅವರಿಗೆ ಬಲೀಂದ್ರನ ತದಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ವಾಮನರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಭೂಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಆಗುತ್ತದೆ.

* ಇದು ಪರ್ವಕಾಲವಾದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪಂಚಾಮೃತ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶುದ್ಧವಾದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಮೃತ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಹಾಪುಣ್ಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಗವಂತನ ಎಲ್ಲಾ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಶಾಲಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಉದ್ವರ್ತನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

* ಯಥಾಶಕ್ತಿ ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಪೂಜಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಾಮನರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹಾಗೂ

ತ್ರಿವಿಕ್ರಮರೂಪಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಂದ ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಬಲಿಪಾಡ್ಯದಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಥಾ ಮಲಗಬಾರದು. ಯಾರು ಬಲಿಪಾಡ್ಯದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ದಿವಸ ಮಲಗುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ಮಾಡಿದ ಅರ್ಧಭಾಗದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ವಾಮನರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

* ಆದ್ದರಿಂದ ಹಗಲು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವುದು ಶಾಸ್ತ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಪರಾಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಲಿಪಾಡ್ಯದಂದು ಹಗಲು ನಿದ್ರೆ ಬಿಡುವ ಮೂಲಕ ವರ್ಷವೆಲ್ಲ ಹಗಲು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಹಗಲು ನಿದ್ರೆ ಬಿಡುವುದರಿಂದ ಧರ್ಮ ಪರಿಪಾಲನೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯವು ಅಭಿವೃದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

* ಬಲಿಪಾಡ್ಯದಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಿಂದ ರಾತ್ರಿಯತನಕ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಒಂದೇ ಒಂದು ಅಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮೋಹದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಮಾಡಬಾರದು. ಆಗ ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅಥವಾ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆಂದು ಪದ್ಮಪುರಾಣವು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

* ಬಲಿಪಾಡ್ಯದಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿರುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದು ಗೋವರ್ಧನ ಪರ್ವತದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಗೋವರ್ಧನ ಉದ್ಧಾರಕನಾದ ಗೋವಿಂದನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಗೋವುಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

* ಗೋವರ್ಧನ ಪರ್ವತವು ದೊರೆಯದ ಕಾರಣ ಸೆಗಣಿಯನ್ನೇ ಪರ್ವತ ಸದೃಶವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಗರಿಕೆ, ಹೂವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ, ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಇಂದ್ರ ಹಸುಗಳ, ಹಾಗೂ ಕರುಗಳ ಚಿತ್ರಗಳ ಅಥವಾ ಸೆಗಣಿಯ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮೆರವಣಿಗೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

* ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಸಹ ಹೀಗೆ ಸೆಗಣಿಯಿಂದ ಗೋವರ್ಧನನ ಹಾಗೂ ಗೋವುಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ವಾಡಿಕೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ.

* ಕೃಷಿಕರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳ ಮುಂದೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಳಿರುತೋರಣಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಬಾಗಿಲುಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಗೋವಿನ ಸೆಗಣಿಯಿಂದ ಪಂಚಪಾಂಡವರನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೊನ್ನೇ ಹೂವು, ಕೆಂಪು ಉತ್ತರಣಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೊಸರನ್ನವನ್ನು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿ, ಪಾಂಡವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

* ಕೆಲವರು ಅನ್ನದಲ್ಲಿಯೇ ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಗೋವರ್ಧನಪೂಜೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

* ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗೋಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

ತುಳಸೀ ಸಂಕೀರ್ತನೆ

* ಬಲಿಪಾಡ್ಯದಿಂದ ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಯ ತನಕ ತುಳಸೀ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಪೂಜ್ಯಚರಣರು ವಾರದ ಆಯಾ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಬಲ್ಲವರ ಬಳಿ ತಿಳಿದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮನೆಯ ಮಂದಿಯರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ತುಳಸೀ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.
* ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಇಂದೂ ಸಹ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ.
* ತಾಳವನ್ನು ತಟ್ಟುತ್ತಾ ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ರಚಿಸಿದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವುದನ್ನೇ ತುಳಸೀ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

* * * *

ಸುಖರಾತ್ರ್ಯಾಂ ಪ್ರದೂಷೇ ಹಿ ಕುಬೇರಂ ಪೂಜಯಂತಿಹಿ । (ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣ)

ರುದ್ರದೇವರ ಈ ಮಾತಿನಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯ ಅನಂತರ ಕುಬೇರನನ್ನೂ ಕೂಡ ಸುಖರಾತ್ರಿಯ ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಬಲಿರಾಜ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ದೈತ್ಯದಾನವಂದಿತ ।
ಇಂದ್ರಶತ್ರೋऽಮರರಾತೇ ವಿಷ್ಣುಸಾನ್ನಿಧ್ಯದೋ ಭವ ॥

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳಿ ಬಲಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಬಲಿಮುದ್ದಿಶ್ಯ ದೀಯಂತೇ ದಾನಾನಿ ಕುರುನಂದನ।

ಯಾನಿ ತಾನ್ಯಕ್ಷಯಾಣ್ಯಾಹುರ್ಮುಯ್ಯೆವಂ ಸಂಪ್ರದರ್ಶಿತಮ್ ॥

ಮಹಾಪುಣ್ಯಾ ತಿಥಿರಿಯಂ ಬಲಿರಾಜ್ಯಪ್ರವರ್ಧಿನೀ।

ಸ್ನಾನಂ ದಾನಂ ಶತಗುಣಂ ಕಾರ್ತಿಕೇऽಸ್ಯಾಂ ತಿಥೌ ಭವೇತ್ ॥

(ಭವಿಷ್ಯೋತ್ತರ ೧೪೦.೫೭)

ಬಲಿರಾಜನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಯಾವ ದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೋ, ಆ ಎಲ್ಲಾ ದಾನಗಳು ಅಕ್ಷಯಫಲವನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ತಿಥಿಯು ಮಹಾಪುಣ್ಯಪ್ರದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಬಲಿಪಾಡ್ಯದ ದಿವಸ ಮಾಡುವ ಸ್ನಾನ, ದಾನ ಎಲ್ಲವೂ ಸಹ ನೂರುಪಟ್ಟು ಅಧಿಕ ಪುಣ್ಯದಾಯಕಗಳಾಗಿವೆ.

ವೀರಪ್ರತಿಪತ್ ನಾಮ ತವ ಭಾವೀ ಮಹೋತ್ಸವಃ।

ತತ್ರ ತ್ವಾಂ ನರಶಾರ್ದೂಲ ತತೋ ಹೃಷ್ಟಾಃ ಸ್ವಲಂಕೃತಾಃ ॥

ಪುಷ್ಪಧೂಪಪ್ರದಾನೇನ ಅರ್ಚಯಿಷ್ಯಂತಿ ತತ್ತ್ವತಃ ॥ (ವಾಮನಪುರಾಣ)

ತ್ರಿವಿಕ್ರಮದೇವರು ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಇದಕ್ಕೆ ವೀರಪ್ರತಿಪತ್ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇಂದು ನಿನ್ನ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಕೂಡ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯ ಇವುಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿನಗಾಗಿ ಈ ದಿವಸವನ್ನು ನಾನು ವರರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಬಲಿರಾಜ್ಯೇ ದೀಪದಾನಾತ್ಸದಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಸ್ಥಿರಾ ಭವೇತ್

ದೀಪೈರ್ನೀರಾಜನಾದತ್ರ ಸೈಷಾ ದೀಪಾವಲೀ ಸ್ಮೃತಾ ॥

ಬಲಿರಾಜ್ಯವೆನಿಸಿದ ಬಲಿಪಾಡ್ಯದಂದು ದೀಪದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲೆಸುತ್ತಾಳೆ. ಹಾಗೂ ದೀಪಗಳನ್ನು

ಹಚ್ಚಬೇಕು. ನೀರಾಜನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಇದಕ್ಕೆ ದೀಪಾವಳಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿದೆ. ಯಾರು ದೀಪಾವಳಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪತ್ತು ಬೆಳಗಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ?

ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಯಾ ಲೋಕಪಾಲಾನಾಂ ಧೇನುರೂಪೇಣ ಸಂಸ್ಥಿತಾ ।
ಘೃತಂ ವಹತಿ ಯಜ್ಞಾರ್ಥೇ ಮಮ ಪಾಪಂ ವ್ಯಪೋಹತು ।
ಅಗ್ರತಃ ಸಂತು ಮೇ ಗಾವೋ ಗಾವೋ ಮೇ ಸಂತು ಪೃಷ್ಠತಃ ।
ಗಾವೋ ಮೇ ಹೃದಯೇ ಸಂತು ಗವಾಂ ಮಧ್ಯೇ ವಸಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ಗೋಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು - ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಹಸುವಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಳೆ. ಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ಘೃತವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ಇಂಥ ಗೋಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನನ್ನ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲಿ. ನನ್ನ ಮುಂದೆ, ನನ್ನ ಹಿಂದೆ, ನನ್ನ ಎಡಬಲಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳು ನಿರಂತರ ಇರಲಿ. ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲೂ ಗೋವುಗಳಿರಲಿ. ನಾನು ಎಂದೆಂದೂ ಗೋವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. (ಪದ್ಮಪುರಾಣ)

ಪ್ರತಿಪದ್ದರ್ಶಸಂಯೋಗೇ ಕ್ರೀಡನಂ ತು ಗವಾಂ ಮತಮ್ ।
ಪರವಿದ್ಧೇಷು ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಪುತ್ರದಾರಧನಕ್ಷಯಃ ।
ಯಾ ಕುಹೂಃ ಪ್ರತಿಪನ್ಮಿಶ್ರಾ ತತ್ರ ಗಾಃ ಪೂಜಯೇನ್ನೃಪ ।
ಪೂಜನೇ ತ್ರೀಣಿ ವರ್ಧಂತೇ ಪ್ರಜಾ ಗಾವೋ ಮಹೀಪತಿಃ ॥

ದರ್ಶದಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವಾದಾಗ ಪಾಡ್ಯದಂದು ಹಸುಗಳನ್ನು ಆಟವಾಡಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಹಸುಗಳನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ತೃಪ್ತಿ ಪಡಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಗೋ ಸಂಪತ್ತು, ಪ್ರಜಾಸಂಪತ್ತು , ರಾಜ್ಯಸಂಪತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

* * * *

ಬಲಿಪಾಡ್ಯದಂದು ಗೋಪೂಜೆ ಹಾಗೂ ಗೋವರ್ಧನನ ಪೂಜೆ

ಭೂಷಣೀಯಾಸ್ತಥಾ ಗಾವೋ ವರ್ಜ್ಯಾ ವಾಹನದೋಹನಾತ್ ।

ಗೋವರ್ಧನಧರಾಧಾರಗೋಕುಲತ್ರಾಣಕಾರಕ ॥

ವಿಷ್ಣುಬಾಹುಕೃತೋಚ್ಛ್ರಾಯ ಗವಾಂಕೋಟಿಪ್ರದೋ ಭವ ।

ಯಾಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಲೋಕಪಾಲಾನಾಂ ಧೇನುರೂಪೇಣ ಸಂಸ್ಥಿತಾ ॥

ಆದಿನ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು. ಅವುಗಳನ್ನು ಉಳುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ ಗಾಡಿ ಮುಂತಾದುವುಕ್ಕಾಗಲೀ ಕಟ್ಟಬಾರದು. ಕೆಲಸವನ್ನು ಅವುಗಳಿಂದ ಮಾಡಿಸಬಾರದು. ಹಸುಗಳಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯಬಾರದು. ಕರುಗಳಿಗೆ ಬಿಡಬೇಕು. ಎಲೈ ಗೋವರ್ಧನನೇ! ಧರೆಗೆ ಆಧಾರನೆ ! ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವವನೇ ! ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನೀಡಲು ಕೈಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವವನೆ ! ಕೋಟಿ ಗೋವುಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡು.

ಘೃತಂ ವಹತಿ ಯಜ್ಞಾರ್ಥೇ ಮಮ ಪಾಪಂ ವ್ಯಪೋಹತು ।

ಅಗ್ರತಸ್ಸಂತು ಮೇ ಗಾವೋ ಗಾವೋ ಮೇ ಸಂತು ಪೃಷ್ಠತಃ ।

ಗಾವೋ ಮೇ ಹೃದಯೇ ಸಂತು ಗವಾಂ ಮಧ್ಯೇ ವಸಾಮ್ಯಹಂ ॥

ಲೋಕಪಾಲಕನ ಯಾವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಧೇನುವಿನ ರೂಪದಿಂದ ಇರುವುದೋ ಯಾವ ಗೋವು ಯಜ್ಞಕ್ಕೋಸ್ಕರ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ, ಅಂಥ ಹಸುವು ನನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲಿ. ನನ್ನ ಮಂದೆಯೂ ಹಸುಗಳಿರಲಿ, ನನ್ನ ಹಿಂದೆಯೂ ಹಸುಗಳಿರಲಿ. ನನ್ನ ಹೃದಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಸುಗಳಿರಲಿ. ಗೋವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ವಾಸಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಬಲಿಪಾಡ್ಯದಂದು ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ

ಸದ್ಭಾವೇನೈವ ಸಂತೋಷ್ಯ ದೇವಾನ್ ಸತ್ಪುರುಷಾನ್ ನರಾನ್ ।

ಇತರಾಂಶ್ಚಾನ್ನಪಾನೇನ ವಾಕ್ಯದಾನೇನ ಪಂಡಿತಾನ್ ॥

ವಸ್ತ್ರೈಸ್ತಾಂಬೂಲದಾನೈಶ್ಚ ಪುಷ್ಪಕರ್ಪೂರಕುಂಕುಮೈಃ ।
ಭಕ್ಷ್ಯೈರುಚ್ಚಾವಚೈರ್ಭೋಜ್ಯೈರಂತಃಪುರನಿವಾಸಿನಃ ॥

ರಾಜನಾದವನು ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಸುತ್ಪುರುಷರನ್ನೂ ಒಳ್ಳೆಯತನದಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು. ಇತರರನ್ನು ಅನ್ನ ಹಾಕುವುದರಿಂದಲೂ ಪಾನಕ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದಲೂ ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸಬೇಕು. ಪಂಡಿತರನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ಜಾಣತನದ ಮಾತಿನಿಂದಲೂ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು. ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಹೆಂಗಸರಿಗೂ ಆಳುಗಳಿಗೂ ಬಟ್ಟೆ ತಾಂಬೂಲ ಹೂವು ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ ಕುಂಕುಮಕೇಸರಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉತ್ತಮವಾದ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳಿಂದ ಊಟಗಳಿಂದಲೂ ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸಬೇಕು.

ಗ್ರಾಮ್ಯೈಃ ವೃಷಭದಾನೈಶ್ಚ ಸಾಮಂತಾನ್ ನೃಪತಿರ್ಧನೈಃ ।
ಪದಾತಿಜನಸಂಘಾಂಶ್ಚ ಗ್ರೈವೇಯೈಃ ಕಟಕೈಶ್ಶುಭೈಃ ॥
ಸ್ವನಾಮಾಂಕೈಶ್ಚ ತಾನ್ರಾಜಾ ತೋಷಯೇತ್ ಸ್ವಜನಾನ್ ಪೃಥಕ್ ।
ಯಥಾರ್ಥಂ ತೋಷಯಿತ್ವಾತು ತತೋ ಮಲ್ಲಾನ್ ಭಟಾಂಸ್ತಥಾ ॥
ವೃಷಭಾನ್ಮಹಿಷಾಂಶ್ಚೈವ ಯುಧ್ಯಮಾನಾನ್ಪರೈಸ್ಸಹ ।
ರಾಜ್ಞಶ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಯೋಧಾಂಶ್ಚ ಪದಾತೀನ್ಸಮಲಂಕೃತಾನ್ ॥
ಮಂಚಾರೂಢಸ್ಸ್ವಯಂ ಪಶ್ಯೇನ್ನಟನರ್ತಕಚಾರಣಾನ್ ।
ಯುದ್ಧಾಪಯೇದ್ವಾಸಯೇಚ್ಚ ಗೋಮಹಿಷ್ಯಾದಿಕಂ ಭಯಾತ್ ॥

ಸಾಮಂತರಾಜರಿಗೆ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನೂ ಹೋರಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಬೇಕು. ಯುದ್ಧದ ಕಾಲಾಳುಗಳಿಗೆ ಕತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾರಗಳನ್ನೂ ಕೈಬಳೆ (ಥೋಡ)ಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಬೇಕು. ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಜನರಿಗೆ ರಾಜನಾದವನು ತನ್ನ ಹೆಸರಿರುವ ಯಾವುದಾದರೂ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಬೇಕು. ತನ್ನ ಭಟರನ್ನೂ ಜಟ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಂಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಬೇಕು. ಹೋರಿಗಳನ್ನೂ, ಕೋಣಗಳನ್ನೂ ಗುದ್ದಾಟಕ್ಕೆ ಬಿಡಬೇಕು. ತನ್ನ

ಪದಾತಿಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ ಜೂಜಿಗೆ ಬಿಡಬೇಕು. ರಾಜನಾದವನು ತಾನು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಮತ್ತು ಕುಣಿಯುವವರರನ್ನೂ ಗಾನ ಮಾಡುವವರನ್ನೂ ಒಂದು ಕಡೆ ಅವರವರ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಿ ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಹೋರಿಗಳು, ಕೋಣಗಳು, ಟಗರುಗಳು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಎಳೆದೆಳೆದು ಕುಸ್ತಿ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಬಲಿಪಾಡ್ಯದಂದು ಮಾರ್ಗಪಾಲಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು

ಮಾರ್ಗಪಾಲೀಂ ಪ್ರಬಧ್ನೀಯಾದ್ದುರ್ಗೇ ಸ್ತಂಭೇಥ ಪಾದಪೇ ।
ಕುಶಕಾಶಮಯೀಂ ದಿವ್ಯಾಂ ಲಂಬಕೈರ್ಬಹುಭಿಃ ಪ್ರಿಯೇ ॥
ದೀಕ್ಷಯಿತ್ವಾ ಗಜಾನಶ್ವಾನ್ ಸಾಯಮಸ್ಯಾಸ್ತಲೇ ನಯೇತ್ ।
ಗಾ ವೈ ವೃಷಾಂಶ್ಚ ಮಹಿಷಾನ್ ಮಹಿಷೀರ್ಘಂಟಿಕೋತ್ಕಟಾಃ ॥
ಕೃತಹೋಮೈರ್ದ್ವಿಜೇಂದ್ರೈಸ್ತು ಬಧ್ನೀಯಾನ್ಮಾರ್ಗಪಾಲಿಕಾಂ ।
ನಮಸ್ಕಾರಂ ತತಃ ಕುರ್ಯಾನ್ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ಸುವ್ರತ ।

ಹಸುಗಳನ್ನೂ ಕರುಗಳನ್ನೂ ಎಳೆದಾಡುತ್ತ ಪೈಪೋಟಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಪಾಲಿಯನ್ನು ದುರ್ಗದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಎತ್ತರವಾದ ಜಾಗದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಕಂಬ ಅಥವಾ ಮರದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಆ ಮಾರ್ಗಪಾಲಿಯ ಬೊಂಬೆಯನ್ನು ದರ್ಭೆಯಿಂದಾಗಲೀ ಲಾಲೆಯ ಹುಲ್ಲಿನಿಂದಾಗಲೀ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಇಂತಹ ಮಾರ್ಗಪಾಲಿ ಬೊಂಬೆಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿರಬೇಕು. ಅವನ್ನು ನೇತಾಡುವಂತೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಕಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಕುದುರೆ ಆನೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಪೂಜಿಸಿ ನಿಯಮದಿಂದ ಆ ಮಾರ್ಗಪಾಲಿಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು.ಆ ಆನೆ ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಹಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಅಲಂಕರಿಸಿರಬೇಕು. ಹಸುಗಳು ಎತ್ತುಗಳು ಎಮ್ಮೆಗಳು ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಗಂಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಆ ಮಾರ್ಗಪಾಲಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವ

ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತನಿಂದ ಹೋಮ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಆ ಮಾರ್ಗಪಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು.

ಟಿಪ್ಪಣಿ - ಮಾರ್ಗಪಾಲಿಯೆಂದರೆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವ ದೇವತೆಯೆಂದರ್ಥ. ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ಯಾವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಮ್ಮ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತೇವೋ, ಅದರ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗೆ ಬಲಿಪಾಡ್ಯದಂದು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಓಡಾಡದಂತೆ ಅಂದು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾರ್ಗಪಾಲಿಗೆ ನೀಡಬೇಕು. ಮಾರ್ಗಪಾಲಿಯನ್ನು ಅಂದು ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಲೀಂದ್ರನ ಪೂಜೆ

ಕೃತ್ವೈತತ್ಸರ್ವಮೇವೇಹ ರಾತ್ರೌ ದೈತ್ಯಪತೇರ್ಬಲೇಃ ।
ಪೂಜಾಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪ್ರಿಯೇ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭೂಮೌ ಮಂಡಲಕೇ ಕೃತೇ ॥
ಬಲಿಮಾಲಿಖ್ಯ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರಂ ವರ್ಣಕೈಃ ಪಂಚರಂಗಕೈಃ ।
ಸರ್ವಾಭರಣಸಂಪೂರ್ಣಂ ವಿಂಧ್ಯಾವಳ್ಯಾ ಸಮನ್ವಿತಾಮ್ ॥
ಕೂಶ್ಮಾಂಡಮಯಜಂಭೋರುಮಧುದಾನವಸಂವೃತಮ್ ।
ಸಂಪೂರ್ಣಂ ಹೃಷ್ಟವದನಂ ಕಿರೀಟೋತ್ಕಟಕುಂಡಲಮ್ ॥
ದ್ವಿಭುಜಂ ದೈತ್ಯರಾಜಾನಂ ಕಾರಯಿತ್ವಾ ಸ್ವಕೇ ಪುನಃ ।
ಗೃಹಸ್ಯ ಮಧ್ಯೇ ಶಾಲಾಯಾಂ ವಿಶಾಲಾಯಾಂ ತತೋಽರ್ಚಯೇತ್ ॥

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಗಪಾಲೀ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರಾಜನಾದ ಬಲೀಂದ್ರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮನೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಂಡಲವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಐದು ಬಗೆಯ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನಾದ ಬಲಿಯನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು. ಅವನಿಗೆ ಎರಡು ಕೈಗಳಿರಬೇಕು.

ಸಮಸ್ತವಾದ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು. ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ವಿಂಧ್ಯಾವಳಿಯನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು. ಕೂಷ್ಮಾಂಡ ಮಯ ಜಂಭೋರು ಮಧು ಮುಂತಾದ ಮುಖ್ಯರಾದ ದಾನವರನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವು ಕಾಣುವಂತಿರಬೇಕು. ಕಿರೀಟವೂ ಕುಂಡಲಗಳೂ ಇರಬೇಕು. ಈ ರೀತಿಯಾದ ದೈತ್ಯರಾಜನಾದ ಬಲಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಯ ಮಧ್ಯದ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಟಿಪ್ಪಣಿ - ಬಲೀಂದ್ರನ ಚಿತ್ರದ ಮೇಲೆ ವಾಮನನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು. ಐದು ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ದಳಗಳ ರಂಗೋಲಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕು. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯ ರಂಗೋಲಿಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ವಾಮನನ ಕಾಲಿನ ಕೆಳಗೆ ನಿಂತಿರುವ ಬಲಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕು. ಭಗವಂತನ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಬಲಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಾತೃಭ್ರಾತೃಜನೈಸ್ಸಾರ್ಧಂ ಸಂತುಷ್ಟೋ ಬಂಧುಭಿಸ್ಸಹ ।
ಕಮಲೈಃ ಕುಮುದೈಃ ಪುಷ್ಪೈಃ ಕಹ್ಲಾರೈರಕ್ತಕೋತ್ಪಲೈಃ ॥
ಗಂಧಪುಷ್ಪಾನ್ನ ನೈವೇದ್ಯೈಃ ಸಕ್ಷೀರೈರ್ಗುಡಪಾಯಸೈಃ ।

ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಸಹೋದರರು ಬಂಧುಗಳು ಇವರೊಡನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಕಮಲ ಕುಮುದ, ಕಹ್ಲಾರ ರಕ್ತೋತ್ಪಲಗಳಿಂದಲೂ ಹೂವುಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸಿ ಹಾಲು, ಬೆಲ್ಲ, ಪಾಯಸ, ಚಟ್ನಿ, ಭಕ್ಷ್ಯ ಅನ್ನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ರಾಜೇಂದ್ರಃ ಸಮಂತ್ರಿಃ ಸಪುರೋಹಿತಃ ।
ಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯತೇ ಯೋ ವೈ ಸೌಖ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ತಸ್ಯ ವತ್ಸರಮ್ ॥

ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ರಾಜನು ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದ ಪುರೋಹಿತರಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ಪರ್ಯಂತ ಸುಖವಾಗಿರುವುದು.

ಬಲೀಂದ್ರನ ಬಳಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಬಲಿರಾಜ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ವಿರೋಚನಸುತ ಪ್ರಭೋ ।

ಭವಿಷ್ಯೇಂದ್ರ ಸುರಾರಾತೇ ಪೂಜೇಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಂ ॥

ಎಲೈ ಪ್ರಭುವೂ ವಿರೋಚನನ ಮಗನೂ ಆದ ಬಲಿರಾಜನೇ ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಎಲೈ ಮುಂದೆ ಇಂದ್ರನಾಗುವವನೆ ! ಈ ನನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು.

ಏವಂ ಪೂಜಾಂ ಪ್ರಿಯೇ ಕೃತ್ವಾ ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ತತಃ ।

ಕಾರಯೇತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯಾದಿ ನಟನೃತ್ಯ ಕಥಾನಕೈಃ ॥

ರಾಜನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಜಾಗರಣೆಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ನೋಡಲು ಚೆನ್ನಾಗಿರುವ ಆಟ, ನಾಟಕ, ಕಥೆ, ನರ್ತನಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಲೋಕಶ್ಚಾಪಿ ಗೃಹಸ್ಯಾಂತೇ ಪರ್ಯಂಕೇ ಶುಕ್ಲ ತಂಡುಲೈಃ ।

ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಬಲಿರಾಜಾನಂ ಫಲೈಃ ಪುಷ್ಪೈಶ್ಚ ಪೂಜಯೇತ್ ॥

ಇತರ ಜನಗಳೂ ಕೂಡ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಬಲಿರಾಜನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಹೂವುಗಳಿಂದಲೂ ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಳಿಯ ಅಕ್ಕಿಯಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಬಲಿಮುದ್ದಿಶ್ಯ ದೀಯೇತ ತತ್ರ ಸರ್ವಂ ಚ ಭಾಮಿನೀ ।

ದತ್ತಾನಿ ಚಾಕ್ಷಯಾಣ್ಯಾಹುರ್ಮುನಯಸ್ತತ್ವದರ್ಶಿನಃ ॥

ಎಲೈ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯೆ ! ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಕೊಟ್ಟುದುದೆಲ್ಲವೂ ಅಕ್ಷಯವಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿದ ಋಷಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಯದಸ್ಯ ದೀಯತೇ ದಾನಂ ಸ್ವಲ್ಪಂ ವಾ ಯದಿ ವಾ ಬಹು ।

ತದಕ್ಷಯಂ ಭವೇತ್ಸರ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರೀತಿಕರಂ ಶುಭಂ ॥

ರಾತ್ರೌ ಯೇ ನ ಕರಿಷ್ಯಂತಿ ತವ ಪೂಜಾಂ ಬಲೇ ನರಾಃ ।
ತೇಷಾಂ ಚ ಶ್ರೋತ್ರಿಯೋ ಧರ್ಮೋಽಕರ್ಮತ್ವಮುಪತಿಷ್ಠತೇ ॥

ಬಲಿಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಕೊಡತಕ್ಕ ದಾನವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಲಿ ಅದು ಅಕ್ಷಯವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಎಲೈ ಬಲಿಯೆ! ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವರು ಮಾಡತಕ್ಕ ಕರ್ಮಗಳು ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತವಾದ ಕರ್ಮಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ವಿಷ್ಣುನಾ ವಸುಧಾಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ತುಷ್ಟೇನ ಬಲಯೇ ಪುನಃ ।
ಉಪಕಾರಕರಂ ದತ್ತಮಸುರಾಣಾಂ ಮಹೋತ್ಸವಂ ॥

ವಿಷ್ಣುವು ಬಲಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಉಪಕಾರಕವಾದ ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಸಂತೋಷ ರೂಪವಾದ ಈ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನು.

ಇದುವೇ ಕೌಮುದ್ಯುತ್ಸುವ

ತತಃ ಪ್ರಭೃತಿ ರಂಭೋರು ಪ್ರವೃತ್ತಾ ಕೌಮುದೀ ಶುಭಾ ।
ಸರ್ವೋಪದ್ರವಸಂಹರ್ತ್ರೀ ಸರ್ವವಿಘ್ನವಿನಾಶಿನೀ ॥

ಎಲೈ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯೆ ! ಆಗಿನಿಂದ ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಾ ರೋಗಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವ ಎಲ್ಲಾ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವ ಈ ಕೌಮುದ್ಯುತ್ಸವವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

ಲೋಕಶೋಕಹರಾ ಕಾಮ್ಯಾ ಧನಪುಷ್ಟಿ ಸುಖಾವಹಾ ।
ಕುಶಬ್ದೇನ ಮಹೀಜ್ಞೇಯಾ ಮುದ ಹರ್ಷೇ ತತೋ ದ್ವಯಾ ॥

ಈ ಕೌಮುದ್ಯುತ್ಸವವು ಲೋಕದ ದುಃಖವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ಧನಸಂಪತ್ತು ಸೌಖ್ಯ ಇನ್ನೂ ಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ''ಕು'' ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಭೂಮಿಯೆಂದು ''ಮುದ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷವೆಂದೂ ಅರ್ಥವಿರುತ್ತದೆ. ಅವೆರಡೂ ಸೇರಿ ಕೌಮುದೀಪದವಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷಕರವೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಧಾತುಜ್ಞೈರ್ನಿಗಮಜ್ಞೈಶ್ಚ ತೇನ್ಯೈಷಾ ಕೌಮುದೀ ಸ್ಮೃತಾ ।
ಕೌಮುದೀತಿ ಜನಾ ಯಸ್ಮಾನ್ನಾನಾಭಾಭವೈಃ ಪರಸ್ಪರಂ ॥

ಹೃಷ್ಟಾತುಷ್ಟಾಸ್ಸುಖಾಪನ್ನಾಸ್ತೇನ್ಯೈಷಾ ಕೌಮುದೀ ಸ್ಮೃತಾ ।
ಕುಮುದಾನಿ ಬಲೇರ್ಯಸ್ಮಾದ್ದೀಯಂತೇ ತತ್ರ ಭಾಮಿನೀ ॥

ಧಾತುವಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಕೋಶವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವರು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕೌಮುದೀ ಪದದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಜನಗಳೂ ಕೌಮುದಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷದಿಂದಲೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಆ ಸುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕೌಮುದಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಎಲೈ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯೇ ! ಧನವಂತರಾದವರು ಆದಿನ ಬಲಿಯ ತೃಪ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂತೋಷಕರವಾಗುವಂತೆ ದಾನ ಮಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕೌಮುದೀ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

ಅರ್ಥಾಢ್ಯಪಾರ್ಥಿವೈರ್ಭಾಮೇ ತೇನ್ಯೈಷಾ ಕೌಮುದೀ ಸ್ಮೃತಾ ।
ಏಕಮೇವಮಹೋರಾತ್ರಂ ವರ್ಷೇ ವರ್ಷೇ ಚ ಭಾಮಿನೀ ।
ದತ್ತಂ ದಾನವರಾಜಸ್ಯ ಆದರ್ಶಮಿವ ಭೂತಳೇ ।
ಯಃ ಕರೋತಿ ನೃಪೋ ರಾಜ್ಯೇ ತಸ್ಯ ವ್ಯಾಧಿಭಯಂ ಕುತಃ ॥

ಎಲೈ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯೆ ! ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಇದು ಒಂದು ಉತ್ಸವವುಳ್ಳ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಆ ದಾನವ ರಾಜನಾದ ಬಲಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವು ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಇದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜನರಿಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಯಾವನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಆ ರಾಜನಿಗೆ ರೋಗದ ಭಯವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಂತಹವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಭಿಕ್ಷವೂ ಕ್ಷೇಮವೂ ಆರೋಗ್ಯವೂ ಉಂಟಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ಸಂಪತ್ತು ಇರುತ್ತದೆ. ಜನಗಳು ರೋಗಗಳಿಲ್ಲದೆ, ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಸುಖಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಬಲಿಪಾಡ್ಯ ಇದ್ದಂತೆ ವರ್ಷವಿಡೀ ಇರುತ್ತಾನೆ

ಕೌಮುದೀ ಕ್ರಿಯತೇ ಯಸ್ಮಾದ್ಭವಂತೀಹ ಮಹೀತಳೇ ।

ಯೋ ಯಾದೃಶೇನ ಭಾವೇನ ತಿಷ್ಠತ್ಯಸ್ಯಾಂ ತು ಭಾಮಿನೀ ॥

ಈ ಕೌಮುದ್ಯುತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯದು ಕೆಟ್ಟದ್ದುಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ. ಎಲೈ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯೆ ! ಯಾವನು ಯಾವ ಬಗೆಯ ಭಾವದಿಂದ ಈದಿನವಿರುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಆ ವರ್ಷವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅದೇ ರೀತಿಯಾದ ಭಾವದಿಂದಲೇ ಕಳೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಹರ್ಷದುಃಖಾದಿಭಾವೇನ ತಸ್ಯ ವರ್ಷಂ ಪ್ರಯಾತಿ ಹಿ ।

ರುದಿತೋ ರೋದಿತೋ ವರ್ಷಂ ಹೃಷ್ಟೋ ವರ್ಷಂ ಪ್ರಹೃಷ್ಯತಿ ॥

ಆ ದಿನ ಅಳುತ್ತಿದ್ದವನು ಆ ವರ್ಷವೆಲ್ಲವೂ ಅಳುತ್ತಲೇ ಇರುವನು. ಆದಿನ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇದ್ದವನು. ಆ ವರ್ಷವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂತೋಷದಿಂದಲೇ ಕಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆ ದಿನ ಊಟಮಾಡಿದವನು ವರ್ಷವೆಲ್ಲವೂ ಸುಖದಿಂದ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದಿನ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿದ್ದವನು ಆ ವರ್ಷವೆಲ್ಲವೂ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿರುವನು.

ಭುಕ್ತೋ ಭೋಕ್ತಾ ಭವೇದ್ವರ್ಷಂ ಸ್ವಸ್ಥಃ ಸ್ವಸ್ಥೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ

ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಹೃಷ್ಟೈಸ್ತುಷ್ಟೈಶ್ಚ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಕೌಮುದೀ ನರೈಃ ।

ವೈಷ್ಣವೀ ದಾನವೀ ಚೇಯಂ ತಿಥಿಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಚ ಭಾಮಿನೀ ॥

ಆದುದರಿಂದ ಸಂತೋಷದಿಂದಲೂ, ತೃಪ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಈ ಕೌಮುದ್ಯುತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಈ ತಿಥಿಯು ವೈಷ್ಣವ ಸಂಬಂಧವಾಗಿಯೂ ದಾನವ ಸಂಬಂಧವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು.

ದೀಪೋತ್ಸವಂ ಜನಿತಸರ್ವಜನಪ್ರಮೋದಂ

ಕುರ್ವಂತಿ ಯೇ ಸುಮತಯೋ ಬಲಿರಾಜಪೂಜಾಂ ।

ದಾನೋಪಭೋಗಸುಖಬುದ್ಧಿಮತಾಂ ಕುಲಾನಾಂ

ಹರ್ಷಂ ಪ್ರಯಾಂತಿ ಸಕಲಂ ಕುಮುದಂ ಚ ವರ್ಷಂ ॥

ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೂ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಈ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನೂ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ಆ ವರ್ಷವೆಲ್ಲವೂ ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕುಲವನ್ನೇ ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವಾಮನಾವತಾರದ ಹಾಡು

ಅದಿತಿದೇವಿ ಪಯೋವ್ರತ ಮಾಡಿದಳಾಕೆ । ಪತಿಯ ಆಜ್ಞೆಯ ಕೇಳಿಕೊಂಡು। ಪೃಥಿವಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕ್ರಮಿಸಿ ಕ್ರಮಿಸಿದ ಸ್ವಾಮಿ ತಾ ಸುತನಾಗಿ ಅಲ್ಲೆ ಜನಿಸಿದ । ಜಾತಕರ್ಮವ ಮಾಡಿ ಮಧುವಿಟ್ಟು ಮುದದಿಂದ ಪುಣ್ಯಾಹವಾಚನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು। ಕೋಟಿ ಗೋದಾನವನು ಕೊಟ್ಟು ಕಶ್ಯಪ ತಾನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಗರ್ಪಿತವೆಂದು । ದಶರಾತ್ರಿ ಕಳೆಯಲು ಅಸುರ ಸಂಹಾರಗೆ ಶಶಿಮುಖಿಯರೆಲ್ಲ ನೆರೆದು । ಯಶವೋ ಚಿನ್ನದ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳ್ ವಿಟ್ಟು ತೂಗುತ ಹೆಸರು ಇಟ್ಟರು ವಾಮನನಂತ । ಅನ್ನಪ್ರಾಶನ ಮಾಡಿ ಚೌಲಕರ್ಮ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಬಂಧುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕರೆಸಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ತಪವಿದ್ದು ಪಡೆದಾ। ಮೋಹನ್ನಗ ಮುಂಜಿ ಕಟ್ಟಿದರು । ಉಪನಯನವನು ವಾಮನನಿಗೆ ಕಶ್ಯಪ ಮಾಡಿದ। ಸತಿ, ಸರಸ್ವತಿ, ಭಾರತೀಯರು ಅತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಂಗುರವ ಭಿಕ್ಷವನಿಟ್ಟರು । ಮುತ್ತಿನಾರತಿಯನೆತ್ತಿದರ್ಧರುಷದಲ್ಲಿ । ದಂಡ ಕಮಂಡಲ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವು । ಮುಂಜೆ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನ ಧರಿಸಿ । ಅಂದಿಗೆ, ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆ, ಸರಪಳಿಯು ಘಿಲ್ಲು ಘಿಲ್ಲೆನುತಲಿ ಬಂದ ವಾಮನ ಬಲಿರಾಜನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ । ಕೋಟಿಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರಕಾಂತೆ ಶೋಭಿಸುವಂತಾ ನೋಟದಿ ಮುದ್ದಿನ ಮುಖವು । ನೋಟದಿ ಕರುಣಾರಸಸೂಸಿ ಹೊಳೆವಂತಾ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಬಂದಾ ರಾಜಸಭೆಗೆ । ತಾಳಮದ್ದಲಿ, ಭೇರಿ, ಡಮರೆಂಬೋ ನಾಟ್ಯಆಡಿದರು. ಊರ್ವಶಿ, ರಂಭೆ । ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರವ ಮಾಡಿ ಬರುತಿರೆ । ಪರಮ ಪುರುಷನು ಈತನೆಂದು ಧರೆಯೊಳಗುತ್ತಮ ಸುಂದರ ಪುರುಷ ಬೆರಗಾತು ನಿಂತು ನೋಡಿದರೆ । ಮುತ್ತಿನ ಮಣಿಯು ತಂದಿಟ್ಟನು ಬಲಿರಾಯ ಇತ್ತ ಬನ್ನಿರಿ ಕುಳ್ಳಿರೆಂದಾ । ಎತ್ತ ಕಡೆಲಿಂದಾ ಬಂದಿರಿ ಏನು ಕಾರಣ ಕೈ ಎತ್ತಿ ಹಸ್ತವ

ಮುಗಿದಾ । ಬಹಳ ದೂರದಿಂದ ಬಂದೆನು ಬಲಿರಾಯ ನಿನ್ನ ಮೂರುತಿ, ಕೀರುತಿ ಕೇಳಿ ಮೂರು ಪಾದವ ಭೂಮಿ ದಾನವ ಕೊಡು ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ । ಏನು ಬೇಡಿದೆಯೋ ಬಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕನಕವ ಬೇಡು ನಾ ದಾನವ ಕೊಡುವೆ ಏನು ಬೇಡಾ ಯೆನಗೆ ಮೂರು ಪಾದದ ಭೂಮಿ ಸಾಕೆನುತ ಇದ್ದ । ಯಾಚಕ ಇವನಲ್ಲಾ ಯದುಕುಲ ತಿಲಕನು ಮಾತಿನಲಿ ಮನವ ಕೊಂಬುವಾನು । ಸೂಚನೆ ಮಾಡಿದರು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಬಲು ಜೋಕೆಂದು ಹೇಳಿದರು । ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರು ಇವ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವನಲ್ಲಾ ಸಿಟ್ಟಲೆ ಶಾಪಿಸುವಾ । ಕೊಟ್ಟೆನು ಯದುಕುಲ ತಿಲಕಗೆ ದಾನವ ಕೊಟ್ಟ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪದ್ದಂಗ । ಮುತ್ತಿನ ಗಿಂಡಿಲಿ ಉದಕವ ತಾರೆಂದು ತನ್ನ ವಲ್ಲಭೆಗೆ ಹೇಳಿದನು । ಅಂದ ಮಾತನು ಕೇಳಿ ತಂದಳು ಉದಕವಾ ವಿಂಧ್ಯಾವಳಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ । ಪನ್ನಂಗಶಯನನ ಪಾದಪದ್ಮ ತೊಳೆದು ಧನ್ಯರಾದೆವೆನಲು । ಉತ್ತಮ ಪುರುಷನ ಪಾದಪದ್ಮ ತೊಳೆಯಲು ಸುರನದಿ ಸುತ್ತಿಹರಿದಿತು ನಾಲ್ಕು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ । ಇನ್ನೊಂದು ಪಾದವ ಇಡಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲಾ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ಇಡಲಿ ಹೇಳೆಂದ । ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ನಿಜವುಳ್ಳ ಪಾದವ ವತ್ತಿದ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ । ಚೆನ್ನಿಗ ಹರಿಯ ಪಾದವ ಕಂಡು ಅನ್ಯಾಯವೆಂಬರು ಜನರು ನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಪಡೆದಾ ಪಾದದಿಂದ ಭಾಗೀರಥಿ ಪಡೆದ। ಕೋರೆದಾಡಿಲಿಂದಾ ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಪಡೆದ ನಾರಾಯಣಗೆದುಇಲ್ಲಾ । ತಾ ಕ್ರಮಿಸಿದ ಮೂರು ಸುತಳ ಲೋಕವನು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ರೂಪಾಗಿ ನಿಂತಾ । ಅಷ್ಟಐಶ್ವರ್ಯ, ಸೌಭಾಗ್ಯ, ಸಂಪತ್ತು ಎಂಬೊ ಪಟ್ಟಣವ ನಿರ್ಮಿಸಿದಾ । ಪಟ್ಟ ಶಾಸನ ಘನ ಮಾಡಿದಾ ಬಲಿರಾಯಗ ಕೊಟ್ಟಾನು ಸುತಳ ಲೋಕವನು । ಬಲಿಯ ಬಾಗಿಲ ಕಾಯ್ದ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ಸ್ವಾಮಿ ಧರೆಯನುದ್ಧರಿಸಿದ ದೇವಾ ಬಲವಂತ ಸ್ವಾಮಿ ರಂಗವಿಠ್ಠಲನಾ ಅನುದಿನ ನೆನಕಂಡ್ಯಾ ಮನವೆ ॥

* * * *

ಪೂಜಾವಿಭಾಗ

ಗೋವರ್ಧನನ ಪೂಜೆ

ಗೋಪೂಜೆ

ಬಲೀಂದ್ರಪೂಜೆ

ತುಳಸೀ ಸಂಕೀರ್ತನೆ

॥ ಶ್ರೀಮದ್ಧನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ ॥

ಗೋವರ್ಧನನ ಪೂಜೆ

ಗೋವರ್ಧನನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು

ಗೋವರ್ಧನಧರಾಧಾರ ಗೋಕುಲತ್ರಾಣಕಾರಕ
ವಿಷ್ಣುಬಾಹುಕೃತೋದ್ಧಾರ ಪೂಜಯಾಮಿ ನಗೋತ್ತಮ ॥

ಗೋವರ್ಧನನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು

ಗವಾಮಾಧಾರ ಗೋವಿಂದ ರುಗ್ಮಿಣೀವಲ್ಲಭ ಪ್ರಭೋ ।
ಗೋಪಗೋಪೀಸಮಾಯುಕ್ತ ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥

ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನಮಿಸಬೇಕು

ಕೃಷ್ಣಾಯ ವಾಸುದೇವಾಯ ಹರಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ।
ಪ್ರಣತಃ ಕ್ಲೇಶನಾಶಾಯ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋನಮಃ ॥

ಗೋಪೂಜೆ

ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪರಮಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

ನಾರಾಯಣಾಯ ಪರಿಪೂರ್ಣಗುಣಾರ್ಣವಾಯ
ವಿಶ್ವೋದಯಸ್ಥಿತಿಲಯೋನ್ನಿಯತಿಪ್ರದಾಯ ।
ಜ್ಞಾನಪ್ರದಾಯ ವಿಬುಧಾಸುರಸೌಖ್ಯದುಃಖ
ಸತ್ಕಾರಣಾಯ ವಿತತಾಯ ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ॥

ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ನಾಸ್ತಿ ತೇಷಾಮಮಂಗಲಮ್ ।
ಯೇಷಾಂ ಹೃದಿಸ್ಥೋ ಭಗವಾನ್ ಮಂಗಲಾಯತನೋ ಹರಿಃ ॥

ಶುಕ್ಲಾಂಬರಧರಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಶಶಿವರ್ಣಂ ಚತುರ್ಭುಜಮ್ ।
ಪ್ರಸನ್ನವದನಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಸರ್ವವಿಘ್ನೋಪಶಾಂತಯೇ ॥

ಮಂಗಲಂ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುರ್ಮಂಗಲಂ ಮಧುಸೂದನಃ ।
ಮಂಗಲಂ ದೇವಕೀಪುತ್ರೋ ಮಂಗಲಂ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ॥

ಸರ್ವಮಂಗಲಮಾಂಗಲ್ಯೇ ಶಿವೇ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಿಕೇ ।
ಶರಣ್ಯೇ ತ್ರ್ಯಂಬಕೇ ದೇವಿ ನಾರಾಯಣಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ನಮಸ್ತೇ ಪ್ರಾಣೇಶ ಪ್ರಣತವಿಭವಾಯಾವನಿಮಗಾಃ
ನಮಃ ಸ್ವಾಮಿನ್ ರಾಮಪ್ರಿಯತಮ ಹನೂಮನ್ ಗುರುಗುಣ ।
ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಭೀಮ ಪ್ರಬಲತಮ ಕೃಷ್ಣೇಷ್ಟಭಗವನ್
ನಮಃ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವ ಪ್ರದಿಶ ಸುದೃಶಂ ನೋ ಜಯ ಜಯ ॥

ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮೃತ್ಯುಂ ಹರ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ।
ಸರ್ವಮೃತ್ಯುವಿನಾಶಾಯ ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ದುಷ್ಟಾನಾಂ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾ ಸುಚರಿತ ಸುಜನಸ್ತೋಮವಿಘ್ನಾಪಹರ್ತಾ
ತಸ್ಮಾದ್ ವಿಘ್ನಾಧಿಪೋಽಹಂ ಮತ ಇತಿ ಸುಧಿಯಾಂ ಸ್ಪಷ್ಟಮಾಜ್ಞಾಪನಾಯ ।
ಪೌಲಸ್ತ್ಯೇಚ್ಛಾಂತರಾಯಃ ಸುರಮುನಿನಿಕರಾಭೀಷ್ಟಸಂಪ್ರಾಪ್ತ್ಯುಪಾಯಃ
ಶ್ರೇಯೋ ವಿಘ್ನಾಧಿರಾಜಃ ಪ್ರದಿಶತು ಸತತಂ ಭೂರಿಗೌರೀತನೂಜಃ ॥

ತದೇವ ಲಗ್ನಂ ಸುದಿನಂ ತದೇವ ತಾರಾಬಲಂ ಚಂದ್ರಬಲಂ ತದೇವ ।
ವಿದ್ಯಾಬಲಂ ದೈವಬಲಂ ತದೇವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತೇ ತೇಽಂಘ್ರಿಯುಗಂ ಸ್ಮರಾಮಿ ॥

ಆಚಮನಮ್

ಕೇಶವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಮಾಧವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ । ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ । ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ । ವಾಮನಾಯ ನಮಃ । ಶ್ರೀಧರಾಯ ನಮಃ । ಹೃಷೀ-

ಕೇಶಾಯ ನಮಃ। ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ। ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ। ಸಂಕರ್ಷ-ಣಾಯ ನಮಃ । ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ । ಅನಿರು-ದ್ಧಾಯ ನಮಃ। ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ। ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ। ನಾರ-ಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ । ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ । ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ । ಉಪೇಂ-ದ್ರಾಯ ನಮಃ। ಹರಯೇ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ।

(ಆಚಮನವನ್ನು ಎರಡು ಬಾರಿ ಮಾಡಬೇಕು)

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ

ಓಂ ಪ್ರಣವಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಋಷಿಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ದೇವತಾ ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಭೂಃ । ಓಂ ಭುವಃ । ಓಂ ಸ್ವಃ । ಓಂ ಮಹಃ । ಓಂ ಜನಃ । ಓಂ ತಪಃ। ಓಂ ಸತ್ಯಂ। ಓಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಮ್। ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ। ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ । ಓಮಾಪೋಜ್ಯೋಽತಿ ರಸೋಽಮೃತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸ್ವರೋಮ್ ।

ಸಂಕಲ್ಪ

ಶುಭೇ ಶೋಭನೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ವಿಷ್ಣೋರಾಜ್ಞಯಾ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಆದ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ದ್ವಿತೀಯಪರಾರ್ಧೇ ಶ್ವೇತವರಾಹಕಲ್ಪೇ ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಂತರೇ ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿತಮೇ ಕಲಿಯುಗೇ ಪ್ರಥಮಪಾದೇ ಜಂಬೂದ್ವೀಪೇ ಭರತವರ್ಷೇ ಭರತಖಂಡೇ ದಂಡಕಾರಣ್ಯೇ ಗೋದಾವರ್ಯಾಃ ದಕ್ಷಿಣೇತೀರೇ ಶಾಲೀವಾಹನ-ಶಕೇ ಶಾಲೀವಾಹನಶಕೇ ಬೌದ್ಧಾವತಾರೇ ರಾಮಕ್ಷೇತ್ರೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ವರ್ತಮಾನೇ ದಕ್ಷಿಣಾಯನೇ ....ಋತೌ ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಪ್ರತಿಪದೀ ಪುಣ್ಯತಿಥೌ .... ವಾಸರಯುಕ್ತಾಯಾಂ ಶುಭನಕ್ಷತ್ರ ಶುಭಯೋಗ ಶುಭಕರಣ ಏವಂಗುಣವಿಶೇಷಣವಿಶಿಷ್ಟಾಯಾಂ ಅಸ್ಮದ್ಗುರುಣಾನಾಂ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಾಣಾಂ

ಹೃತ್ಕಮಲಮಧ್ಯನಿವಾಸಿ ವಾಸುದೇವ-ಸಂಕರ್ಷಣ-ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ-ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ಚತುರ್ಮೂರ್ತ್ಯಾದಿ ಅನಂತಗುಣಾತ್ಮಕ ಶ್ರೀಮಾಂಗಲ್ಯಮೂರ್ತಿ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಾಯಣಪ್ರೇರಣಯಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಬಲಿಪ್ರತಿಪತ್ ಪರ್ವಕಾಲೇ ಗೋಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಗೋವುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ನಮಿಸಬೇಕು.

ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಯಾ ಲೋಕಪಾಲಾನಾಂ ಧೇನುರೂಪೇಣ ಸಂಸ್ಥಿತಾ ।
ಘೃತಂ ವಹತಿ ಯಜ್ಞಾರ್ಥೇ ಮಮ ಪಾಪಂ ವ್ಯಪೋಹತು ।
ನಮೋ ಗೋಭ್ಯಃ ಶ್ರೀಮತೀಭ್ಯಃ ಸೌರಭೇಯೇಭ್ಯ ಏವ ಚ
ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಸುತಾಭ್ಯಶ್ಚ ಪವಿತ್ರಾಭ್ಯೋ ನಮೋನಮಃ ॥
ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಾಯ ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣಹಿತಾಯ ಚ
ಜಗದ್ಧಿತಾಯ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋನಮಃ ॥

ಬೊಗಸೆಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಸುವಿನ ಕಾಲಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

ಕ್ಷೀರೋದಾರ್ಣವಸಂಭೂತೇ ಸುರಾಸುರನಮಸ್ಕೃತೇ
ಸರ್ವದೇವಮಯೇ ಮಾತಃ ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ಹಸುವಿಗೆ ತಿನ್ನಲು ಹಣ್ಣು, ಬೆಲ್ಲ ಅಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕು -

ಸುರಭಿ ತ್ವಂ ಜಗನ್ಮಾತಃ ದೇವಿ ವಿಷ್ಣುಪದೇ ಸ್ಥಿತಾ
ಸರ್ವದೇವಮಯೇ ಗ್ರಾಸಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಇಮಂ ಗ್ರಸ
ಸರ್ವದೇಮಮಯೇ ದೇವಿ ಸರ್ವದೇವೈರಲಂಕೃತೇ
ಮಾತಃ ಮಮಾಭಿಲಷಿತಂ ಸಫಲಂ ಕುರು ನಂದಿನಿ ॥

ಹಸುವಿನ ಅಂಗಾಂಗಳಿಗೆ ಪೂಜಿಸಬೇಕು -

ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ಪಾದೌ ಪೂಜಯಾಮಿ

ಹರಯೇ ನಮಃ ಜಾನುನೀ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಬಲದೇವಾಯ ನಮಃ ಉದರಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಮುಕುಂದಾಯ ನಮಃ ಕಟಿಂ ಪೂಜಾಯಾಮಿ ।

ಚಕ್ರಿಣೇ ನಮಃ ಭುಜೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಶ್ರೀಕಂಠಧಾರಿಣೇ ನಮಃ ಕಂಠಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಪದ್ಮಮುಖಾಯ ನಮಃ ಮುಖಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ ಶಿರಃ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥

ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಮಂಗಳಾರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು -

ಶೃಂಗಮೂಲೇ ಗವಾಂ ನಿತ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣೂ ಸಮಾಶ್ರಿತೌ

ಶೃಂಗಾಗ್ರೇ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಿ ಸ್ಥಾವರಾಣಿ ಚರಾಣಿ ಚ

ಶಿರೋಮಧ್ಯೇ ಮಹಾದೇವಃ ಸರ್ವಭೂತಮಯೇಸ್ಥಿತಃ

ಲಲಾಟಾಗ್ರೇ ಸ್ಥಿತಾ ಗೌರೀ ನಾಸಾವಂಶೇ ಚ ಷಣ್ಮುಖಃ

ಕಂಬಳಾಶ್ವತರೌ ನಾಗೌ ನಾಸಾಯುಗ್ಮಮುಪಾಶ್ರಿತೌ

ಕರ್ಣಯೋರಶ್ವಿನೌ ದೇವೌ ಚಕ್ಷುಷೋಃ ಶಶಿಭಾಸ್ಕರೌ

ದಂತೇಷು ವಾಯವಃ ಸರ್ವೇ ಜಿಹ್ವಾಯಾಂ ವರುಣಃ ಸ್ಥಿತಃ

ಸರಸ್ವತೀ ಚ ಹುಂಕಾರೇ ಮಾಸಪಕ್ಷೌ ಚ ಗಂಡಯೋಃ

ಸಂಧ್ಯಾದ್ವಯಂ ತಥೋಷ್ಠಾಭ್ಯಾಂ ಗ್ರೀವಾಮಿಂದ್ರಃ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ

ರಕ್ಷಾಂಸಿ ವಕ್ಷೋದೇಶೇ ತು ಸಾಧ್ಯಾಶ್ಚೋರಸಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ

ಚತುಷ್ಪಾತ್ಸಕಲೋ ಧರ್ಮಃ ಸ್ವಯಂ ಜಂಘಾಸು ಸಂಸ್ಥಿತಃ

ಖುರಮಧ್ಯೇ ತು ಗಂಧರ್ವಾಃ ಖುರಾಗ್ರೇಷು ಚ ಪನ್ನಗಾಃ

ಖುರಾಣಾಂ ಪಶ್ಚಿಮಾಗ್ರೇಷು ಗಣಾ ಅಪ್ಸರಸಾಂ ತಥಾ

ರುದ್ರಾಶ್ಚ ಸಕಲಾಃ ಪೃಷ್ಠೇ ವಸವಃ ಸರ್ವಸಂಧಿಷು

ಶ್ರೋಣೀತಟಸ್ಥಾಃ ಪಿತರಃ ಸೋಮೋಲಾಂಗೂಲಮಾಶ್ರಿತಃ
ಆದಿತ್ಯರಶ್ಮಯೋ ಬಾಲಾಃ ಪಿಂಡೀಭೂತಾಶ್ಚ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ
ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಗಂಗಾ ಚ ಗೋಮೂತ್ರೇ ಗೋಮಯೇ ಯಮುನಾ ಸ್ಥಿತಾ
ಕ್ಷೀರೇ ಸರಸ್ವತೀ ದೇವೀ ನರ್ಮದಾ ದಧ್ನಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾ ।
ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿ ದೇವಾನಾಂ ಕೋಟಯೋ ರೋಮಸುಸ್ಥಿತಾಃ
ಉದರೇ ಪೃಥಿವೀ ಜ್ಞೇಯಾ ಸಾಗರಾಶ್ಚ ಪಯೋಧರಾಃ ॥

ಅನೇನ ಗೋಪೂಜಾಕರಣೇನ ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ।

ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

ಕಾಯೇನ ವಾಚಾ ಮನಸೇಂದ್ರಿಯೈರ್ವಾ
ಬುದ್ಧ್ಯಾತ್ಮನಾ ವಾಽನುಸೃತಸ್ವಭಾವಃ ।
ಕರೋಮಿ ಯದ್ಯತ್ ಸಕಲಂ ಪರಸ್ಮೈ
ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಗೋಪೂಜೆಯು ಮುಗಿಯಿತು.

* * * *

ಬಲೀಂದ್ರನ ಪೂಜೆ

ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೧೦ ಘಂಟೆಯ ಒಳಗೆ ಬಲೀಂದ್ರನನ್ನು ಹೀಗೆ ಪೂಜಿಸಬೇಕು -

ಬಲಿರಾಜ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ದೈತ್ಯದಾನವಂದಿತ
ಇಂದ್ರಸೇನಾಮರಾರಾತೇ ವಿಷ್ಣುಸಾನ್ನಿಧ್ಯದೋ ಭವ ।
ಬಲಿರಾಜ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ದೀಪೋಽಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಯಮ್ ।।

* * * *

ನಮಃ ಪಿತೃಭ್ಯಃ ಪ್ರೇತೇಭ್ಯೋ ನಮೋ ಧರ್ಮಾಯ ವಿಷ್ಣವೇ
ನಮೋ ಯಮಾಯ ರುದ್ರಾಯ ಕಾಂತಾರಪತಯೇ ನಮಃ ॥

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು.

ಯಮದ್ವಿತಿಯಾ ಆಚರಣೆ

ಯಮದ್ವಿತೀಯಾದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ಸತ್ಯೇ ತಾ ಸ್ಥಿತಯೋ ನೂನಂ ದ್ವಿತೀಯಾದ್ಯಾಶ್ಚ ವಿಶ್ರುತಾಃ ।
ಮಾಸೈಶ್ಚತುರ್ಭಿಶ್ಚ ತತಃ ಪ್ರಾವೃಟ್ಕಾಲೇ ಶುಭಾವಹಾಃ ॥

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯೇ ! ದ್ವಿತೀಯಾ ತಿಥಿಯು ಮಳೆಗಾಲದ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ದವಾಗಿ ಶುಭಕರಗಳಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಥಮಾ ಶ್ರಾವಣೇ ಮಾಸಿ ತಥಾ ಭಾದ್ರಪದೇ ಪರಾ ।
ತೃತೀಯಾಶ್ವಯುಜೇ ಮಾಸಿ ಚತುರ್ಥೀ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಭವೇತ್ ॥

ಮೊದಲನೆಯ ದ್ವಿತೀಯೆಯು ಶ್ರಾವಣದಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡನೆಯ ದ್ವಿತೀಯೆಯು ಭಾದ್ರಪದ ಮೂಸದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರನೆಯ ದ್ವಿತೀಯೆಯು ಆಶ್ವಯುಜ ಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ದ್ವಿತೀಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಶುದ್ಧದ ದ್ವಿತೀಯೆಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಕಲುಷಾ ಶ್ರಾವಣೇ ಮಾಸಿ ತಥಾಭಾದ್ರಪದೇ ಮಲಾ ।
ಆಶ್ವಿನೇ ಪ್ರೇತಸಂಚಾರಾ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಯಾಮ್ಯಕಾ ಮತಾ ॥

ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸದ ದ್ವಿತೀಯೆಗೆ ಕಲುಷ ಎಂದೂ ಭಾದ್ರಪದದ ದ್ವಿತೀಯೆಗೆ ಅಮಲಾ ಎಂದೂ ಆಶ್ವಯುಜದ ದ್ವಿತೀಯೆಗೆ ಪ್ರೇತಸಂಚಾರಾ ಎಂದೂ ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದ ದ್ವಿತೀಯೆಗೆ ಯಾಮ್ಯಕಾ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಬಂದಿವೆ.

ಕಸ್ಮಾತ್ಸಾ ಕಲುಷಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಕಸ್ಮಾತ್ಸಾ ನಿರ್ಮಲಾ ಮತಾ ।
ಕಸ್ಮಾತ್ಸಾ ಪ್ರೇತಸಂಚಾರಾ ಕಸ್ಮಾದ್ಯಾಮ್ಯಾ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾ ॥

ಸತ್ಯೆಯು ಹೇಳಿದಳು - ಕಲುಷಾ ನಿರ್ಮಲಾ ಪ್ರೇತಸಂಚಾರಾ ಯಾಮ್ಯಾ ಎಂಬುದಾಗಿ ಆಯಾಯ ದ್ವಿತೀಯೆಗಳಿಗೆ ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು ?

ಇತಿ ಸತ್ಯಾವಚಶ್ಶ್ರುತ್ವಾ ಭಗವಾನ್ಭೂತಭಾವನಃ ।
ಉವಾಚ ವಚನಂ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಂ ಪ್ರಹಸನ್ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ॥

ಸೂತನು ಹೇಳಿದನು - ಸತ್ಯಭಾಮೆಯು ಹೇಳಿದ ಈ ರೀತಿಯಾದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣನು ನಗುತ್ತ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಆಕೆಗೆ ಇಂತೆಂದನು.

ಶ್ರಾವಣ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ದ್ವಿತೀಯಾ ಬಗ್ಗೆ

ಪುರಾ ವೃತ್ರವಧೇ ವೃತ್ತೇ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಜ್ಯೇ ಪುರಂದರೇ ।
ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಪನೋದಾರ್ಥಮಶ್ವಮೇಧಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ ॥

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು - ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದನು. ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದನು. ಆ ವೃತ್ರನನ್ನು ಕೊಂದ ಕಾರಣ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಬಂದಿತು. ಅದು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಆತನಿಗೆ ಅಶ್ವಮೇಧವನ್ನು ಮಾಡೆಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಕ್ರೋಧಾದಿಂದ್ರೇಣ ವಜ್ರೇಣ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ನಿಷೂದಿತಾ ।
ಷಡ್ವಿಧಾ ಸಾ ಕ್ಷಿತೌ ಕ್ಷಿಪ್ತಾ ವೃಕ್ಷೇ ತೋಯೇ ಮಹೀತಳೇ ॥

ನಾರ್ಯಾಂ ಭ್ರೂಣಹನಿ ವಹ್ನೌ ಸಂವಿಭಜ್ಯ ಯಥಾಕ್ರಮಂ ।
ತತ್ಪಾಪಶ್ರವಣಾತ್ಪೂರ್ವಂ ದ್ವಿತೀಯಾಯಾ ವಿನೋದಯೇ ॥

ನಾರೀವೃಕ್ಷನದೀಭೂಮಿವಹ್ನಿಭ್ರೂಣಹನಸ್ತಥಾ ।
ಕಲುಷೀಭವನಂ ಜಾತಾ ಹ್ಯತಸ್ಸಾ ಕಲುಷಾ ಮತಾ ॥

ಆಗ ಕೋಪಗೊಂಡ ಇಂದ್ರನು ಆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಆರು ಭಾಗವನ್ನಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಎಸೆದನು. ಹೀಗೆ ಎಸೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಆರು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮರದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಹೆಂಗಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಗರ್ಭಘಾತಕನಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಭಾಗವಾದುವು. ಆಗ ಆ ಪಾಪವು

ತಮಗೆ ಬರುತ್ತದೆಂದು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಬಂದಿದ್ದ ದ್ವಿತೀಯೆಯ ದಿವಸ ಹೆಂಗಸು ಮರ, ನದಿ, ಭೂಮಿ, ವಹ್ನಿ, ಮಕ್ಕಳಗಡುಕರು ಕಾಂತಿಹೀನರಾದರು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ದ್ವಿತೀಯೆಯು ಕಲುಷ ಎಂದೆನಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಶುದ್ಧ ದ್ವಿತೀಯಾ ಬಗ್ಗೆ

ಮಧುಕೈಟಭಯೋ ರಕ್ತೇ ಪುರಾ ಮಗ್ನಾ ತು ಮೇದಿನೀ ।

ಅಷ್ಟಾಂಗುಳಾಽಪವಿತ್ರಾ, ಸಾ ನಾರೀಣಾಂ ತು ರಜೋಮಲಂ ॥

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಧುಕೈಟಭರನ್ನು ಕೊಂದಾಗ ಭೂಮಿಯು ಎಂಟು ಅಂಗುಲದಷ್ಟು ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಅವರ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಅಪವಿತ್ರ ಎಂದರೆ ಮಲವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ನಾರಿಯರ ರಜಸ್ಸು ಮಲರೂಪವಾದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಮಲವೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು.

ನದ್ಯಃ ಪ್ರಾವೃಣ್ಣಲಾಸ್ಸರ್ವಾಃ ವಹ್ನೇರೂರ್ಧ್ವಂ ಮಷೀ ಮಲಂ ।

ನಿರ್ಯಾಸಮಲಿನೋ ವೃಕ್ಷಾಃ ಸಂಗಾದ್ಭ್ರೂಣಹನೋ ಮಲಾಃ ॥

ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಲವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬೆಂಕಿಯ ಮೇಲುಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಮಸಿಯು ಮಲವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮರಗಳ ಹಾಲು ಅಥವಾ ಗೋಂದು ಮಲವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕಾಲವಲ್ಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಮಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ರಮಿಸಬೇಕಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಮಿಸದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಭ್ರೂಣಹನನು ಮಲನು.

ಕಲುಷಾಣಿ ಚರಂತ್ಯಸ್ಯಾಂ ತೇನೈಷಾ ಕಲುಷಾ ಮತಾ ।

ದೇವರ್ಷಿ ಪಿತೃ ಧರ್ಮಾಣಾಂ ನಿಂದಕಾ ನಾಸ್ತಿಕಾಶಠಾಃ ॥

ತೇಷಾಂ ಸಾ ವಾಙ್ಮಲಾ ಪೂಜಾ ದ್ವಿತೀಯಾ ತೇನ ನಿರ್ಮಲಾ ।

ಅನಧ್ಯಾಯೇಷು ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಪಾಠಯಂತಿ ಪಠಂತಿ ಚ ॥

ಸಾಂಖ್ಯಕಾಸಾರ್ಕಿಕಾಶ್ರೌತ್ರಾಸ್ತೇಷಾಂ ಶಬ್ದಾಪಶಬ್ದಜಾತ್ ।

ಮಲಾತ್ಪೂತಾ ದ್ವಿತೀಯಾಯಾಂ ತತೋರ್ಥಂ ನಿರ್ಮಲಾ ಮತಾ ॥

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಲುಷವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಈ ದ್ವಿತೀಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಕಲುಷಾ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿರುವುದು. ದೇವತೆಗಳು ಋಷಿಗಳು ಧರ್ಮಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ನಿಂದಿಸುವ ನಾಸ್ತಿಕರು ಶಠರು. ಅಯೋಗ್ಯರು ಅಂಥವರ ಮಾತು ಮಲವುಳ್ಳದ್ದರಿಂದ ಆ ದ್ವಿತೀಯೆಗೆ ನಿರ್ಮಲೆಯೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಅನಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಾರೆ. ಓದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಂಖ್ಯದವರು ತರ್ಕದವರು ಹೇಳುವ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಅಪಶಬ್ದಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿವೆ. ಆ ಮಲದಿಂದ ಈ ದ್ವಿತೀಯೆಯು, ಪವಿತ್ರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅದು ನಿರ್ಮಲವೆಂದು ಹೆಸರು ಹೊಂದಿದೆ.

ಅಗ್ನಿಷ್ವಾತ್ತಾ ಬರ್ಹಿಷದ ಆಜ್ಯಪಾಸ್ಸೋಮಪಾಸ್ತಥಾ ।
ಪಿತೃಪಿತಾಮಹಪ್ರೇತಸಂಚಾರಾತ್ಪ್ರೇತಸಂಚರಾ ॥

ಅಗ್ನಿಷ್ವಾತ್ತಾದಿ ಬರ್ಹಿಷದವರು ಆಜ್ಯಪರು ಸೋಮಪರು ಪಿತೃಪಿತಾಮಹರು ಆ ದ್ವಿತೀಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅದು ಪ್ರೇತಸಂಚಾರವೆಂದು ಹೆಸರು ಹೊಂದಿದೆ.

ಪ್ರೇತಾಸ್ತು ಪಿತರಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾಸ್ತೇಷಾಂ ತಸ್ಯಾಂ ತು ಸಂಚರಃ ।
ಪುತ್ರಪೌತ್ರೈಸ್ತು ದೌಹಿತ್ರೈಃ ಸ್ವಧಾಮಂತ್ರೈಸ್ತು ಪೂಜಿತಾಃ ॥

ಪಿತೃಗಳೇ ಪ್ರೇತರೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಆ ದ್ವಿತೀಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಆ ದಿನ ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ದೌಹಿತ್ರರುಗಳಿಂದ ಸ್ವಧಾ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಅವರು ಶ್ರಾದ್ಧಮುಖಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ದ್ವಿತೀಯೆಯು ಪ್ರೇತಸಂಚಾರವೆಂದು ಹೆಸರು ಹೊಂದಿದೆ.

ಕಾರ್ತಿಕ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ದ್ವಿತೀಯಾವೇ ಯಮದ್ವಿತೀಯಾ

ಶ್ರಾದ್ಧದಾನಮಖೈಸ್ತೃಪ್ತಾ ಯಾಂತ್ಯತಃ ಪ್ರೇತಸಂಚರಾ ।
ಕಾರ್ತಿಕೇ ತು ದ್ವಿತೀಯಾಯಾಂ ಪೂರ್ವಾಹ್ಣೇ ಯಮಮರ್ಚಯೇತ್ ॥

ಯಮುನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ದ್ವಿತೀಯೆಯ ದಿನ ಪೂರ್ವಾಹ್ಣದಲ್ಲಿ ಯಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅವನು ಯಮಲೋಕವನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ನರಕಭಾಗಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾನುಜಾಯಾಂ ನರಸ್ನಾತ್ವಾ ಯಮಲೋಕಂ ನ ಪಶ್ಯತಿ ।
ಕಾರ್ತಿಕೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ತು ದ್ವಿತೀಯಾಯಾಂ ತು ಭಾಮಿನಿ ॥

ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ದ್ವಿತೀಯೆಯ ದಿವಸ ಯಮನು ಯಮುನೆಯ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಊಟಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತು ಗೌರವವನ್ನು ಹೊಂದಿನು.

ಯಮೋ ಯಮುನಯಾ ಪೂರ್ವಂ ಭೋಜಿತಸ್ಸ್ವಗೃಹೇಽರ್ಚಿತಃ ।
ದ್ವಿತೀಯಾಯಾಂ ಮಹೋತ್ಸರ್ಗೋ ನಾರಕೀಯಾಶ್ಚ ತರ್ಪಿತಾಃ ॥

ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ದ್ವಿತೀಯೆಯ ದಿವಸ ನರಕದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ತೊಂದರೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಪ್ಪಿಸಿದನು.

ಪಾಪೇಭ್ಯೋ ವಿಪ್ರಯುಕ್ತಾಸ್ತೇ ಮುಕ್ತಾಸ್ಸರ್ವನಿಬಂಧನಾತ್ ।
ಅತ್ರಾಸಿತಾಶ್ಚ ಸಂತುಷ್ಟಾಃ ಸ್ಥಿತಾಸ್ಸರ್ವೇ ಯದೃಚ್ಛಯಾ ॥
ತೇಷಾಂ ಮಹೋತ್ಸವೋ ವೃತ್ತೋ ಯಮರಾಷ್ಟ್ರಸುಖಾವಹಃ ।
ಅತೋ ಯಮದ್ವಿತೀಯೇಯಂ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ವಿಶ್ರುತಾ ॥

ಆ ದಿನ ಪಾಪಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಯಮನು ಹೆದರಿಸದಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಅವರು ಸಂತೋಷವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಬಂದಂತೆ ಇದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಅವರಿಗೆ ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದಿನ ಯಮನ ದೇಶವೇ ಸುಖವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಯಮದ್ವಿತೀಯೆಯು ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು.

ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು

ತಸ್ಮಾನ್ನಿಜಗೃಹೇ ವಿಪ್ರ ನ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ತತೋ ಬುಧೈಃ ।
ಸ್ನೇಹೇನ ಭಗಿನೀಹಸ್ತಾದ್ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಪುಷ್ಟಿವರ್ಧನಂ ॥

ಆದುದರಿಂದ ಆ ದಿನ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಂತನು ಊಟ ಮಾಡಬಾರದು. ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಸೋದರಿಯರ ಕೈಯಿಂದ ಊಟ ಮಾಡಿದರೆ ಪುಷ್ಟಿಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ದಾನಾನಿ ಚ ಪ್ರದೇಯಾನಿ ಭಗಿನೀಭ್ಯೋ ವಿಧಾನತಃ।
ಸ್ವರ್ಣಾಲಂಕಾರವಸ್ತ್ರಾಣಿ ಪೂಜಾಸತ್ಕಾರಪೂರ್ವಕಂ ॥

ಆಗ ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಾನದಿಂದ ಅನೇಕ ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಚಿನ್ನದ ಒಡವೆ ಸೀರೆ ಕುಪ್ಪುಸಗಳು ಪೂಜೆಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕು.

ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಸಹಜಾಯಾಶ್ಚ ಭಗಿನ್ಯಾ ಹಸ್ತತಃ ಪರಂ।
ಸರ್ವೈಸ್ತು ಭಗಿನೀಹಸ್ತಾತ್-ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಬಲವರ್ಧನಂ ॥

ಎಲ್ಲರೂ ತನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಊಟಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಬಲವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ.

ಊರ್ಜೇ ಶುಕ್ಲದ್ವಿತೀಯಾಯಾಂ ಪೂಜಿತಸ್ತರ್ಪಿತೋ ಯಮಃ।
ಮಹಿಷಾಸನಮಾರೂಢೋ ದಂಡಮುದ್ಗರಭೃತ್ಪ್ರಭುಃ ॥

ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಿತೀಯೆಯ ದಿವಸ ಯಮನು ಪೂಜಿತನಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡನು. ಕೋಣನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ದಂಡ ಮುದ್ಗರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇದ್ದನು.

ಯಮದೇವರೂ ಸಹ ಯಮುನೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡುವರು

ವೇಷ್ಟಿತಃ ಕಿಂಕರರ್ಯೈರ್ಜುಷ್ಟೈಸ್ತಸ್ಮೈ ಯಮ್ಯಾತ್ಮನೇ ನಮಃ।
ಯೈರ್ಭಗಿನ್ಯಸ್ಸುಖಾಸಿನ್ಯೋ ವಸ್ತ್ರದಾನಾದಿತೋಷಿತಾಃ ॥

ಮತ್ತು ಆ ದಿನ ಯಮನು ತಂಗಿಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಬರೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಆಳುಗಳಿಂದಲೂ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟನು.

ನ ತೇಷಾಂ ವತ್ಸರಂ ಯಾವತ್ಕಲಹೋ ನ ರಿಪೋರ್ಭಯಂ ।
ಧನ್ಯಂ ಯಶಸ್ಯಮಾಯುಷ್ಯಂ ಧರ್ಮಕಾಮಾರ್ಥಸಾಧನಂ ।
ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಂ ಸಕಲಂ ಸತ್ಯೇ ಸರಹಸ್ಯಂ ಮಯಾನಘೇ ॥

ಹೀಗೆ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವರಿಗೆ ವರ್ಷದವರೆಗೂ ಜಗಳವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಧನ್ಯವಾದುದು, ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಧರ್ಮ ಅರ್ಥಕಾಮಗಳಿಗೆ ಸಾಧನವಾದುದು. ಇಂತಹ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

ಯಸ್ಯಾಂ ತಿಥೌ ಯಮುನಯಾ ಯಮರಾಜದೇವಃ
ಸಂಭೋಜಿತಃ ಪಿತೃಪತಿಃ ಸ್ವಸೃಸೌಹೃದೇನ ।
ತಸ್ಯಾಂ ಸ್ವಸುಃ ಕರತಳಾದಿಹ ಯೋ ಭುನಕ್ತಿ
ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ವಿತ್ತಶುಭಸಂಪದಮುತ್ತಮಾಂ ಸಃ ॥

ಯಮರಾಜನು ಸಹೋದರರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಯಾವ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಿದನೋ ಆ ತಿಥಿಯ ದಿವಸ ಸೋದರಿಯರ ಕೈಯ್ಯಿಂದ ಯಾವನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಸರ್ವ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯಮದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಚಾರವು ಮುಗಿಯಿತು.

* * * *

ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳು

ತುಳಸೀಸಂಕೀರ್ತನೆ

ಯಾ ದೃಷ್ಟಾನಿಖಿಲಾಘಸಂಘಶಮನೀ ಸ್ಪೃಷ್ಟಾವಪುಃ ಪಾವನೀ
ರೋಗಾಣಾಮಭಿವಂದಿತಾ ನಿರಸನೀ ಸಿಕ್ತಾಂತಕತ್ರಾಸಿನೀ ।
ಪ್ರತ್ಯಾಸಿವಿಧಾಯಿನೀ ಭಗವತಃ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಸಂರೋಪಿತಾ
ನ್ಯಸ್ತಾ ತಚ್ಚರಣೇ ವಿಮುಕ್ತಿಫಲದಾ ತಸ್ಯೈ ತುಲಸ್ಯೈ ನಮಃ ॥

೧. ಸಂಕೀರ್ತನೆ

ಹರಿ ಹರಿಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣ (ಜಯ) ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣ
ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣ (ಮಹ) ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯ ॥ಪ॥

ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಹರಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣ ।
ಶ್ರೀಧರಣೀಶ ಹರಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣ ॥1॥
ಶ್ರೀವೇಂಕಟೇಶ .... । ಕಾರ್ಯೋ ಸರ್ವೇಶ .... ॥2॥
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ .... । ಶುಭಗುಣಸಾಂದ್ರ .... ॥3॥
ಎನ್ನ ಮನದೊಡೆಯ .... । ಚೆನ್ನ ಗೋಪಿನಾಥ .... ॥4॥
ಆದಿಮೂರುತಿಯೇ .... । ವೇದಪಾಲಕನೇ .... ॥5॥
ಅಕಲಂಕಮಹಿಮನೇ .... । ಮಕರಕುಂಡಲನೇ .... ॥6॥
ಕಸ್ತೂರಿತಿಲಕನೇ .... । ಕೌಸ್ತುಭಧರನೇ .... ॥7॥
ಕ್ಷೀರಸಾಗರನೇ .... । ವಾರಿಜೋದ್ಭವನೇ .... ॥8॥
ವಸುದೇವಸುತನೇ .... ।ಅಸುರಮರ್ದನನೇ .... ॥9॥
ನಂಬಿದೆ ನಿನ್ನ .... । ಕಂಬುಕಂಧರನೇ .... ॥10॥

೨. ಸಂಕೀರ್ತನೆ

ಕಂಡೆ ಕಂಡೆನು ಕೃಷ್ಣ ನಿನ್ನಯ ದಿವ್ಯಮಂಗಳಮೂರ್ತಿಯ । ಕಂಡು ಬದುಕಿದೆ ಇಂದು ನಾನು ಕರುಣಿಸೋ ಎನ್ನೊಡೆಯನೆ ॥ಪ॥ ಉಟ್ಟ ದಟ್ಟಿಯು ಪಿಡಿದ ವಂಕಿಯು

ತೊಟ್ಟ ಕೌಸ್ತುಭ ಭೂಷಣ । ಮೆಟ್ಟಿದ ನವರತ್ನದ್ಹಾವಿಗೆ ಇಟ್ಟ ಕಸ್ತೂರಿತಿಲಕವು ॥೧॥ ಮಂದಹಾಸವು ದಂತಪಂಕ್ತಿಯು ಚೆಲುವ ಕಡೆಗಣ್ಣ ನೋಟವು । ಅಂದವಾದ ಕುರುಳುಗೂದಲು ಮುದ್ದು ಸುರಿವುತ ಮುಖವನೆ ॥೨॥ ಮುಲ್ಲೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಂಡ ಕೊರಳಲಿ ಚೆಲ್ವ ಕಂಕಣ ಕೈಯಲಿ । ಗೊಲ್ಲಸತಿಯರ ಕುಚಗಳಲ್ಲಿ ಜಲ್ಲುಜಲ್ಲುತ ನಲಿವನು ॥೩॥ ಸುರರು ಪುಷ್ಪದ ವೃಷ್ಟಿ ಕರೆಯಲು ಅಸುರರೆಲ್ಲರು ಓಡಲು । ಕ್ರೂರ ಕಾಳಿಯ ಫಣಗಳಲ್ಲಿ ಧೀರ ನಲಿನಲಿದಾಡಲು ॥೪॥ ಇಂದು ಎನ್ನ ಬಂಧ ತೀರಿತು ಇಂದು ಎನ್ನ ಕ್ಲೇಶ ಹೋಯಿತು । ಇನ್ನು ಅನ್ಯರ ಭಜಿಸಲೇಕೋ ಮನ್ನಿಸೋ ಗೋಪಿನಾಥನೇ ॥೫॥

೩. ಸಂಕೀರ್ತನೆ

ರುಗ್ಮಭೂಷಣ ಪಾಲಿಸೆನ್ನನು ತಿಗ್ಮಕಿರಣಶತಪ್ರಭ । ರುಗ್ಮಿಣೀಪರ್ವನಾರ್ಚ್ಯ ಸತ್ಪದಯುಗ್ಮ ಉಡುಪಿನ ಕೃಷ್ಣನೆ ॥೧॥ ದ್ವಾರಕಾಪುರದಲ್ಲಿ ದೇವಕಿ ಸರಸ ಬಾಲಕಲೀಲೆಯ । ತೋರು ಎನುತಲೆ ದಧಿಯ ಮಥಿಸಲು ಕರುಣಿ ಬಾಲ್ಯವ ತೋರಿದೆ ॥೨॥ ತೊಡೆಯನೇರಿ ಸ್ತನ್ಯಪಾನವ ಮಾಡಿ ಮೋದವು ತಾಯಿಗೆ । ಕೊಡುತ ಕಡೆಗೋಲು ನೇಣು ಸಹಿತಲೆ ಪ್ರೌಢ ನೀನಪಹರಿಸಿದೆ ॥೩॥ ಮೊಸರ ಭಾಂಡವನೊಡೆದು ಬೆಣ್ಣೆಯ ನಸುನಗುತಲೇ ಭಕ್ಷಿಸಿ । ಶೇಷಶಯನ ನೀನು ಕುಣಿಯೆ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಳು ದೇವಕಿ ॥೪॥ ದೂರದಿಂದಲೆ ಕಂಡು ರುಗ್ಮಿಣಿ ಹರುಷದಿ ಶಿಶುರೂಪವ । ತರುಣರೂಪವ ನೀನು ಪುನರಪಿ ತೋರೆಲೋ ಸತಿ ನುಡಿದಳು ॥೫॥ ವಿತತ ವೈಭವ ಈ ಪರಿಯಲಿ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ । ಸತತ ಪೂಜೆಯ ಮಾಳ್ಪರೆ ಅತಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೊಡೆನಗೆ ॥೬॥ ರಮಣಿ ಈ ಪರಿ ಪೇಳೆ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿಂದ ಮಾಡಿಸಿ । ಕಮಲನಾಭನು ಇತ್ತು ಅದರಲಿ ವಿಮಲಪೂಜೆಯ ಕೊಂಡನು ॥೭॥ ವೀರ ನಿನ್ನವತಾರಕಾರ್ಯವು ಪರಿಸಮಾಪ್ತವು ಆಗಲು । ಸುರಪನಂದನ ತತ್ಪ್ರತಿಮೆಯ ಶರಧಿತೀರದಲಿಟ್ಟನು ॥೮॥ ನಾವೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಚಂದನ ಸಂವೃತಾರ್ಚೆಯು ಬರುತಿರೆ । ನಾವೆಯೊಡೆಯಲು ಮಧ್ವಮುನಿಪನು ಭಾವದಿಂದಲೆ ತಂದನು ॥೯॥

ಅಮರರೊಡೆಯ ಶ್ರೀಮರುತ್ಪತಿ ತತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ವಿರಚಿಸಿ । ಕುಮುದಬಂಧುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಮಿತ ಪೂಜೆಯ ಮಾಡುತ ॥೧೦॥ ನನ್ನ ಹಿರಿಯರ ಪುಣ್ಯ ಫಲಿಸಲು ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಯ ಮಾಡುತ । ಧನ್ಯನಾದೆನು ಮುಕ್ತಿ ಕರಗತ ಎನ್ನಗಾಯಿತು ಕೃಷ್ಣನೇ ॥೧೧॥ ಮಧ್ವಪೂಜಿತ ರಕ್ಷಿಸೆನ್ನನು ಸಾಧ್ವಸೋಜ್ಝಿತ ಸದ್ಗುಣ । ಸಾಧ್ವಲಂಕೃತವೇಷ ಮುಕ್ತಿ ಪದಾಬ್ಜನೇ ರಘುತಿಲಕನೇ ॥೧೨॥

೪. ಸಂಕೀರ್ತನೆ

ದೇವರ ದೇವನೆ ಕಾಯೋ ದೇವಕೀನಂದನೆ ಕಾಯೋ । ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಗೆ ಸಂಜೀವನ ದೇವನೆ ಕಾಯೋ ॥ಪ॥ ಮಕರಿಗೆ ಕೈ ಸಿಕ್ಕಿ ಮಾನಭಂಗಗೊಂಡ ದೀನ । ಪ್ರಕೃತಿಬಂಧನದಿಂದ ಪಾಡುಬಡುತ್ತಿದ್ದೆನಯ್ಯ ॥೧॥ ಕಾಮನೆಂಬ ಕಡುವೈರಿ ಕಂಡಕಂಡ ಕಡೆಗೆನ್ನ । ಸೀಮೆಯೊಳು ಸುಳಿವಂತೆ ಶ್ರೀಧರ ಮಾಡಿದ ನೋಡು ॥೨॥ ಶ್ರೀಹಯವದನ ನೀನು ಶ್ರಿತಜನ ಕಾಮಧೇನು । ಮಹಂತನೆಂಬುದ ಕೇಳಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಬಂದೆನಯ್ಯ ನಿನ್ನ ॥೩॥

೫. ಸಂಕೀರ್ತನೆ

ಕೇಳು ಕೇಳಲೆ ಗೋಪಿ ನಿನ್ನಯ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ಚೇಷ್ಟೆಯ । ತಾಳಲಾರೆನು ನೀನು ಕರೆದು ಪೇಳದಿದ್ದರೆ ಬುದ್ಧಿಯ ॥೧॥ ಮನೆ ಮನೆಗಳ ಪೊಕ್ಕು ಪೊಕ್ಕು ಪಾನ ಮಾಡುವ ಬಾಲನು । ಮಾನಿನೀಯರು ಕಂಡು ತಡೆದರೆ ಸ್ತನವ ಪಿಡಿದು ಮುದ್ದಿಪ ॥೨॥ ಬೆಳಕು ಇಲ್ಲದ ಎಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು ಹೊಳೆವನೇ ಸುರಧಿಪತಿ । ಉಳಿಯದಂತೆ ಕದ್ದು ಮೆದ್ದವು ಬಾಲನೆಂಬುದು ಉಚಿತವೇ ॥೩॥ ಪರರ ನಷ್ಟವು ಲಾಭವೀತಗೆ ಪರರ ಪೀಡೆಯು ಲೀಲೆಯು ಪರರು ಈ ಪರಿ ತನ್ನನೆಂದರೆ ಪರಮ ಹರುಷವ ಮಾಡುವ ॥೪॥ ಎಲ್ಲರಂತವನಲ್ಲ ದೇವನು ಒಲ್ಲದೇ ಮನ ಚಿತ್ತವು । ನಲ್ಲ ಈ ಮಣಿ ಏನು ಮಹಿಮೆಯ ಬಲ್ಲನೇ ರಘುತಿಲಕನೇ ॥೫॥

೬. ಸಂಕೀರ್ತನೆ

ದೇವರ ದೇವನೇ ಬಾರೋ ದೇವಕಿನಂದನ ಬಾರೊ । ದೇವೇಂದ್ರನ ಸಲಹಿದ ದೇವ ಬಾರೋ ಹರಿಯೆ ॥ಪ॥ ಮತ್ಸ್ಯನಾಗಿ ಶ್ರುತಿಯ ತಂದಿತ್ತ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ । ಭೃತ್ಯ ಸತ್ಯವ್ರತನೆಂದು ಪೊತ್ತೆ ಬಾರೋ ಹರಿಯೆ ॥೧॥ ಸಾರಿದ ಸುರರಿಗಾಗಿ ನೀರೊಳಗೆ ಮುಳುಗಿದ ಗಿರಿಯನ್ನುದ್ಧರಿಸಿದ ಕೂರ್ಮ ಬಾರೋ ಹರಿಯೇ ॥೨॥ ಧರೆಯನ್ನುದ್ಧರಿಸಲು ವರಹನಾದವನೇ । ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ಗೆಲಿದ ಧೀರ ಬಾರೋ ಹರಿಯೇ ॥೩॥ ನಂಬಿದ ಭಕ್ತರ ಕಾವೆನೆಂಬ ಕರುಣದಿ ಕಲ್ಲ । ಕಂಭದಿಂದಲುದಿಸಿದ ಡಂಭ ಬಾರೋ ಹರಿಯೇ ॥೪॥ ಮಾಣವಕ ವೇಷನಾಗಿ ಕ್ಷೋಣಿಯನಳೆದವನೆ । ದಾನವನ ಸೋಲಿಸಿದ ಜಾಣ ಬಾರೋ ಹರಿಯೆ ॥೫॥ ಝಡಿದು ದುಷ್ಟನೃಪರ ಗಡಣವ ಬಿಡದೆ । ಕಡಿದುಗ್ರ ಕೊಡಲಿಯ ಪ್ರೌಢ ಬಾರೋ ಹರಿಯೆ ॥೬॥ ವೃಂದಾರಕವಂದ್ಯ ಸೇತುಬಂಧನ ವಿಹಾರ ದಶ । ಕಂಧರನ್ನ ಕೊಂದ ರಾಮಚಂದ್ರ ಬಾರೋ ಹರಿಯೇ ॥೭॥ ಮಲ್ಲರನೆಲ್ಲರ ಸೀಳಿ ಬಲ್ಲಿದ ಮಾವನ ಕೊಂದ । ಗೊಲ್ಲರ ವಲ್ಲಭ ನಮ್ಮ ನಲ್ಲ ಬಾರೋ ಹರಿಯೆ ॥೮॥ ಬುದ್ಧನಾಗಿ ದೈತ್ಯರಿಗಬದ್ಧ ಪದ್ಧತಿಯ ತೋರಿ । ರುದ್ರನ ಗೆಲಿಸಿದ ಸುಭದ್ರ ಬಾರೋ ಹರಿಯೆ ॥೯॥ ಕರ್ಕಶದ ಖಳರನ್ನು ಕಲ್ಕಿರೂಪನಾಗಿ ಮೇಲೆ । ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಸುಜನರ ಪಕ್ಷ ಬಾರೋ ಹರಿಯೆ ॥೧೦॥ ವಿಜಯ ಶ್ರೀಹಯವದನ ಭಜಕರ ಭಾಗ್ಯನೆ । ಸುಜನಾಬ್ಧಿರಾಜ ಶಶಿತೇಜ ಬಾರೋ ಹರಿಯೆ ॥೧॥

೭. ಸಂಕೀರ್ತನೆ

(ಸೋಮವಾರಕ್ಕೆ) ದಾವ ಕುಲವೆಂದರಿಯಬಾರದು ಗೋವ ಕಾವ ಗೊಲ್ಲನಂತೆ ॥ಪ॥ ತಾನು ಪೋಗಿ ಪಾರಿಜಾತದ ಹೂವ ಸತಿಗೆ ತಂದನಂತೆ ॥ಅ॥ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದನಂತೆ ಗೋವುಗಳನೆ ಕಾಯ್ದನಂತೆ । ಕೊಳಲನೂದಿ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳ ಮರುಳುಮಾಡಿದ ದೇವನಂತೆ ॥೧॥ ತರಳತನದಲ್ಲಿ ಒರಳನೆಳೆದು ಮರನ ಮುರಿದು ಮತ್ತಿಯ ತ । ನ್ನೊಡಲ ಒಳಗೆ ಈರೇಳು ಜಗಂಗಳ ಪಡೆದ ತಾತಿಗೆ ತೋರಿದನಂತೆ ॥೨॥ ಗೊಲ್ಲಸತಿಯರ ಮನೆಯ ಪೊಕ್ಕು ಕಳ್ಳತನವ ಮಾಡಿದನಂತೆ । ಬಲಿದ ಪೂತನಿ

ವಿಷವನುಂಡು ಮೆಲ್ಲನೆ ತೃಣನ ಕೊಂದನಂತೆ ॥೩॥ ಕಾಲಲಿ ಶಕಟನ ಒದ್ದನಂತೆ ಗಾಳಿಕಂಭವ ಕಿತ್ತನಂತೆ । ಕಾಳಿಂಗ ನಾಗನ ಫಣವ ತುಳಿದು ಬಾಲರಿಗೆಲ್ಲ ಒಲಿದನಂತೆ ॥೪॥ ಸರ್ಪ ತನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯಂತೆ ಪಕ್ಷಿ ತನ್ನ ವಾಹನವಂತೆ । ಮುಕ್ಕಣ್ಣ ತನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನಂತೆ ಮುದ್ದು ಮುಖದ ಚೆಲುವನಂತೆ ॥೫॥ ಕಡಲ ಮಗಳ ತಂದನಂತೆ ಕರಡಿ ಮಗಳು ಮಡದಿಯಂತೆ । ಕೊಡೆಯ ಪಿಡಿದು ಬೇಡಿದನಂತೆ ಈರೇಳು ಲೋಕಕೆ ಒಡೆಯನಂತೆ ॥೬॥ ಹಡಗಿನೊಳಗಿಂದ ಬಂದನಂತೆ ಕಡಲತಡಿಯಲಿ ನಿಂದನಂತೆ । ಗುರುಮಧ್ವ ಮುನಿಗೆ ಒಲಿದನಂತೆ ಹಯವದನ ಚೆಲುವನಂತೆ ॥೭॥

೮. ಸಂಕೀರ್ತನೆ

(ಮಂಗಳವಾರಕ್ಕೆ) ದಿತಿಜರ ಬನಕೆ ದುರಂತ ಕೃತಾಂತ । ಗತಿ ನೀನೆ ನಮಗೆ ಗುಣವಂತ ಹನುಮಂತ ॥ಪ॥ ಅಂಬುಧಿಯ ದಾಟಿ ಸೀತೆಯ ರೂಪ ಕಂಡೆ । ಕುಬುದ್ಧಿ ರಾವಣನ ಪುರವ ಸೂರೆಗೊಂಡೆ ॥ ವಿಬುಧರುತ್ಸಹದಿ ಮಾಡಿದ ಬಲುಗಂಡೆ । ಪ್ರಬುದ್ಧವೃಂದದ ಪುಣ್ಯ ಫಲರಸ ಉಂಡೆ ॥೧॥ ಕೇಸರಿಯ ತನಯ ದಕ್ಷಿಣಕಾಗಿ ಬಂದೆ । ವಾರಿಧಿಬಂಧನಕೆ ಬಲು ಗಿರಿಗಳ ತಂದೆ ॥ ಈಶ ರಘುಪತಿಸೇವೆಗೆ ಘನವಾಗಿ ನಿಂದೆ । ಅಸುರ ರಾವಣನ ಸರ್ವಸೈನ್ಯವ ಕೊಂದೆ ॥೨॥ ಹಯವದನ ಕೃಪಾ ಪ್ರವಾಹವ ಪೊತ್ತ ಆ । ಪ್ರಿಯವಾದ ಭವತರುವಿನ ಬೇರೆ ಕಿತ್ತೆ ॥ ಭಯವ ಖಂಡಿಸಿ ಸಂತೋಷವ ನಮಗಿತ್ತೆ । ಜಯ ಜಯ ಪ್ರಾಣಸುತ ನಮೋ ನಮಸ್ತೆ ॥೩॥

೯. ಸಂಕೀರ್ತನೆ

(ಬುಧವಾರಕ್ಕೆ) ನೀರೆ ತೋರೆಲೆ ನೀರೆ ತೋರೆಲೆ ನೀಲವರ್ಣದ ದೇವನ । ಭಾಮೆ ತೋರೆಲೆ ಭಾಮೆ ತೋರೆಲೆ ಬಾಲ ಉಡುಪಿನ ಕೃಷ್ಣನ ॥೧॥ ಕಾಲಲಂದುಗೆ ಕಡಗ ಕಂಕಣ ಲೋಲ ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದನ । ಬಾಲಲೀಲೆಯ ಜಗಕೆ ತೋರಿದ ಗೋಪಾಲ ಉಡುಪಿನ ಕೃಷ್ಣನ ॥೨॥ ಕಡೆವ ಕಡೆಗೋಲ ನೇಣು ಸಹಿತಲಿ ಹಡಗಿನೊಳಗಿಂದ ಬಂದನ । ಬಿಡದೆ ಭಕ್ತರ ಒಡನೆ ಪಾಲಿಪ ರಂಗ ಉಡುಪಿನ ಕೃಷ್ಣನ ॥೩॥ ಮುದ್ದು ಮುಖದವ ಮೂರು ಜಡೆಯಲಿ ಇದ್ದ ಉಡುಪಿನ ಸ್ಥಳದಲಿ ।

ಒದ್ದು ಶಕಟನ ಆದಿಗುರುಗಳ ಮುದ್ದು ಉಡುಪಿನ ಕೃಷ್ಣನ ॥೪॥ ಮಲ್ಲರೊಡಗೂಡಿ ಮಥದುರಪುರದಲಿ ಬಿಲ್ಲಹಬ್ಬವ ನಡೆಸಿದ । ಬಲ್ಲಿದ ಕಂಸಾಸುರನ ಸೀಳಿದ ಮುದ್ದು ಉಡುಪಿನ ಕೃಷ್ಣನ ॥೫॥ ಬಾಲಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ನಿನ್ನನು ಪ್ರೇಮದಿಂದಲಿ ಭಜಿಸಲು । ಆಲದೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ ಗೋಪಾಲ ಉಡುಪಿನ ಕೃಷ್ಣನ ॥೬॥ ಅದ್ವಯ ಹರಿ ಬ್ರಹ್ಮ ವಲ್ಲಭ ವಿದ್ಯಸಾರಥಿ ಮಾಡಿದೆ । ಸದ್ಗುರು ಮುನಿ ವಾದಿರಾಜನ ಮುದ್ದು ಉಡುಪಿನ ಕೃಷ್ಣನ ॥೭॥

೧೦. ಸಂಕೀರ್ತನೆ

(ಗುರುವಾರಕ್ಕೆ) ಎನ್ನೊಡೆಯ ಹಯಗ್ರೀವ ಅನುದಿನ ನೆನೆದರೆ। ಪುಣ್ಯಹೀನರಿಗೆ ದೊರಕೊಂಬುದೆಲೆ ಮನುಜ ॥ಪ॥ ಭಕ್ತಿ ಬೇಕು ಪರಮ ವಿರಕ್ತಿ ಬೇಕು ಸರಿ ತನ್ನಿಂ। ದುತ್ತಮ ಮತ್ತೊಬ್ಬನೆಂಬ ನೆನಹಿರಬೇಕು ॥ ಮೊತ್ತದಿಂದ್ರಿಯಂಗಳ ನಿಗ್ರಹ ಬೇಕು ಬೊಮ್ಮಾದಿಗಳು । ಉತ್ತಮರೆನ್ನಿಂದ ಭೃತ್ಯ ಅಚ್ಯುತಂಗೆ ಇರಬೇಕು ॥೧॥ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗದ ವಿಜಯ ಬೇಕು ಗುರು ಕುಲನಿಯ । ಗುರು ಮಧ್ವಮತ ಬೇಕು ಗುರುಭಕ್ತಿ ಬೇಕು। ಹರಿಯ ಡಿಂಗರಿಗರ ಸಂಗ ಬೇಕು ಶಂಖ ಚಕ್ರ। ಧರನಾಗಿರಬೇಕು ಸ್ವರೂಪಯೋಗ್ಯತಾ ಬೇಕು ॥೨॥ ವೇದಾಭ್ಯಾಸವು ಬೇಕು ಆದರರ್ಥ ಹರಿಯೆಂಬ। ಬೋಧವಿರಬೇಕು ಖಳರಳಿಯಲು ಬೇಕು ॥ ವಾದಿರಾಜನೊಡೆಯ ಶ್ರೀಹಯವದನ ದಿವ್ಯ । ಪಾದವ ನಂಬಿರಬೇಕಿಹ-ಪರಾದಿಗಳ ಬಯಸುವರೆ ॥೩॥

೧೧. ಸಂಕೀರ್ತನೆ

(ಶುಕ್ರವಾರಕ್ಕೆ) ಬುದ್ಧಿಯ ಹೇಳಮ್ಮ ನೀನು ಮುದ್ದು ಬಾಲಕೃಷ್ಣನಿಗೆ । ಕದ್ದು ಬೆಣ್ಣೆ ಮೇಲುವಾಗ ಕರೆಯೆ ಗೋಪಮ್ಮ॥೧॥ ಕಾಲು ಕಾಲು ನಲಿವಾಗ ಧ್ವನಿಪಾಲನಮ್ಮ। ಕೆರೆನೀರೊಳಗೆ ಬಿದ್ದು ತೇಲಿಹೋದನಮ್ಮ॥೨॥ ಬಾಲರ ಮಂಡೆಗೆ ಹೆಟ್ಟೋದುಚಿತ ವೇನಮ್ಮ ! ಕೋಲು ಕೊಂಡು ಕೊಲ್ಲಹೋದರೆ ಓಡಿ ಹೋದನಮ್ಮ ॥೩॥ ಬಟ್ಟಲೊಳಗಿನ ಹಾಲು ಕುಡಿದಾತನಮ್ಮ॥ ಕಟ್ಟಿದ ಕರುಗಳ ಬಿಚ್ಚಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದನಮ್ಮ ॥೪॥ ಉಟ್ಟ ಸೀರೆ ಸೆಳೆವುದು ಉಚಿತವೇನಮ್ಮಾ । ದಿಟ್ಟತನ ಬೇಡೆಂದು ಹೇಳೆ ಗೋಪ್ಯಮ್ಮ ॥೫॥ ಹಾವಿನ ಹೆಗಲ ಮೇಲೇರಿ ಬಂದನಮ್ಮ । ಹಾವಿನಲ್ಲಿ

ನಿದ್ದೆಗೈವುದುಚಿತವೇನಮ್ಮ ॥೬॥ ಸಾವಿರ ಪೆಸರುಳ್ಳ ದೇವ ಕಾಣಮ್ಮ। ಭಾವಜ್ಞ ಕಾವೇರಿರಂಗ ಕಾಣಮ್ಮ ॥೭॥

೧೨. ಸಂಕೀರ್ತನೆ

(ಶನಿವಾರಕ್ಕೆ) ನಿನ್ನ ಪಾದವ ನಂಬಿದೆ ನಾ ನಿನ್ನನೆ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕೆನು। ನಿನ್ನ ದಾಸರ ದಾಸ ನಾನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೇಂಕಟ ಪಾಹಿ ಮಾಮ್ ॥ಪ॥ ಲೋಕಲೋಕಂಗಳನೆಲ್ಲಾನೇಕ ರೂಪದಿ ಸಲಹಿದೆ। ಸಾಕು ಸಾಸಿರನಾಮದೊಡೆಯ ಲೋಕ ವೇಂಕಟ ಪಾಹಿ ಮಾಮ್ ॥೧॥ ಮಂದರಾದ್ರಿಯನೊಂದು ಬೆರಳಲಿ ಬಂದು ನೀ ನಲಿದೆತ್ತಿದೆ । ಸಿಂಧುಶಯನಾನಂದ ಮೂರುತಿ ತಂದೆ ವೇಂಕಟ ಪಾಹಿಮಾಮ್ ॥೨॥ ರಾಮ ಭಾರ್ಗವರಾಮ ದಶರಥರಾಮ ರಘುಕುಲರಾಮನೆ । ಕಾಮಿತಾರ್ಥವನೀವ ದಯಾಳು ಕರುಣಿ ವೇಂಕಟ ಪಾಹಿ ಮಾಮ್ ॥೩॥ ಕರಿಯು ಮೊರೆಯಿಡೆ ಕೇಳಿ ಬೇಗದಿ ಭರದಿ ಮಕರಿಯ ಸೀಳಿದೆ। ಪರಮ ಭಕ್ತರ ಧುರದಿ ಪಾಲಿಪ ವರದ ವೇಂಕಟ ಪಾಹಿ ಮಾಮ್ ॥೪॥ ನರಗೆ ಸಾರಥಿಯಾಗಿ ತುರಗವ ಭರದಿ ನೀನೇ ನಡೆಸಿದೆ । ಹರಿ ಮುಕುಂದ ಮುರಾರಿ ರಕ್ಷಿಸು ವರದ ವೇಂಕಟ ಪಾಹಿ ಮಾಮ್ ॥೫॥ ನಾರದಾದಿ ಮುನೀಂದ್ರರೆಲ್ಲರ ಭರದಿ ನೀನೇ ಪಾಲಿಪೆ। ಗುರುವ ಮೂಡಲಗಿರಿಯ ವಾಸ ಹರಿಯೆ ವೇಂಕಟ ಪಾಹಿ ಮಾಮ್ ॥೬॥ ಶರಣು ಶ್ರೀವೈಕುಂಠನಾಮಕ ಶರಣು ಶ್ರೀಪುರುಷೋತ್ತಮ । ಶರಣು ಶ್ರೀಧರ ಗರುಡವಾಹನ ಶರಣು ವೇಂಕಟ ಪಾಹಿ ಮಾಮ್ ॥೭॥

೧೩. ಸಂಕೀರ್ತನೆ

ಗೋವಿಂದ ಗೋವಿಂದ ರಾಮ । ಗೋವಿಂದ ನಾರಾಯಣ ॥

ಗೋವಿಂದ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ। ಗೋವಿಂದ ನಾರಾಯಣ ॥ಪ॥

ಸೋಮಾಸುರನೆಂಬ ದೈತ್ಯ । ಸಾಮಕವೇದವನೊಯ್ಯಲುವು ॥ ಸೋಮಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದು। ಸಾಮಕ ವೇದವ ತಂದನುಮ ॥೧॥ ಗುಡ್ಡವು ಮುಳುಗಿ ಪೋಗಲು ನಮ್ಮ ದೇವ। ಗುಡ್ಡವ ಬೆನ್ನಲಿ ಪೊತ್ತನುಮ ॥ ಗುಡ್ಡದಂತೆ ಅಸುರರನೆಲ್ಲ।

ಅಡ್ಡಗೆಡಹಿ ಬಿಸುಟನುಮ ॥೨॥ ಚಿನ್ನ ಗಣ್ಣಿನವನು ಬಂದು । ಕನ್ನೆ ಹೆಣ್ಣನೊಯ್ಯಲುಮ॥ ವರ್ಣರೂಪವ ತಾಳಿ ಅಸುರನ । ಛಿನ್ನ ಭಿನ್ನವ ಬಗಿದನುಮ ॥೩॥ ಕಂಭದಿಂದಲಿ ಉದಿಸಿ ನಮ್ಮ ದೇವ । ಜಂಬಾದಸುರನ ಬಗಿದನುಮ ॥ ನಂಬಿದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ್ನ ಕಾಯಿದ । ಅಂಬುಜನಾಭ ನೃಸಿಂಹನುಮ ॥೪॥ ಬಲು ವಮುರುಡನ್ನಾಗಿ ಭೂಮಿಯ । ಬಲಿಯ ದಾನವ ಬೇಡಿದನುಮ ॥ ಇಳೆಯ ಈರಡಿಯ ಮಾಡಿ । ಬಲಿಯ ಪಾತಾಳಕ್ಕೊತ್ತಿದನುಮ ॥೫॥ ಕೊಡಲಿಯನ್ನು ಪಿಡಿದು ನಮ್ಮ ದೇವ । ಕಡಿದ ಕ್ಷತ್ರಿಯಲಕುಲವನುಮ ॥ ಹಡೆದ ತಾಯ ಶಿರವ ತರಿದು । ಪಡೆದನಾಕೆಯ ಪ್ರಾಣನುಮ ॥೬॥ ಎಂಟೆರಡು ತಲೆಯಾದಸುರನ । ಕಂಟವ ಛೇದಿಸಿ ಬಿಸುಟನುಮ ॥ ಒಂಟಿರೂಪವ ತಾಳಿ ಲಂಕೆಯ । ಬಂಟ ವಿಭೀಷಣಗಿತ್ತನುಮ ॥೭॥ ಸೋಳ ಸಾಸಿರ ಗೋಪಿಯರೊಡನೆ । ಕೇಳಮೇಳದೊಳಿಪ್ಪನುಮ ॥ ಬಾಲಕನಾಗಿ ತನ್ನ ರೂಪದಲಿ ಶ್ರೀ । ಲೋಲ ಲಕ್ಷುಮಿಯರಸನುಮ ॥೮॥ ಒಪ್ಪದಿಂದಲಿ ಬಂದು ನಮ್ಮ ದೇವ । ಇಪ್ಪವನದೊಳಗಿಪ್ಪನುಮ ॥ ಸರ್ಪಶರನ್ನಾಗಿ ಪೋಗಿ । ತ್ರಿಪುರಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದನುಮ ॥೯॥ ಯಲಮ ಯಲಮ ಯಲಮ ನಮ್ಮ ದೇವ । ಬಲ್ಲಿದ ಕಲ್ಕ್ಯವತಾರನುಮ ॥ ಇಳೆಯ ಸ್ವರ್ಗ ಪಾತಾಳ ಕೊಡೆಯ । ಚೆಲುವ ಶ್ರೀಹಯವದನನುಮ ॥೧೦॥

೧೪. ಸಂಕೀರ್ತನೆ

ಕೊಲ್ಲು ಬೇಗ ಕಳ್ಳರಾ ಶ್ರೀನಲ್ಲಮಧ್ವವಲ್ಲಭ । ಕೊಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿಲ್ಲರವರು ಕಲಿಯುಗದ ಕಳ್ಳರು ॥ಪ॥ ಎಲ್ಲ ಕೂಡಿ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಗೆ ಕಲ್ಲು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು । ಗಡ । ಬಲ್ಲೆನವರ ಕೊಲೆ (ಗುಲ್ಲು)ಗಾರರ ಹಲ್ಲ ಕೀಳದೆ ನಿಲ್ಲರು ॥೧॥ ಒಳ್ಳೆ ಮಾತನಾಡಲವರು ಕೋಲಾಹಲವ ಮಾಡಿ ಬೈವರು । ಗೆಲ್ಲು ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ ನಮಗೆ ಬಲ್ಲೆ ನೀ ಮಧ್ವಗೊಲಿದವನೆ ॥೨॥ ಕಳ್ಳತನವನೊಲ್ಲೆನೆಂಬರು ಮುಳ್ಳು ಮೊನೆಯಂತಿಹರು। ಚೆಲ್ವ ಹಯವದನವರ ಕೊಲ್ಲು ಕೊಲ್ಲು ನಮ್ಮ ಗೆಲಿಸು ॥೩॥

೧೫. ಸಂಕೀರ್ತನೆ

ಮತ್ಸ್ಯಾಕೃತಿಧರ ಜಯ ದೇವೇಶ । ವೇದವಿಬೋಧಕ ಕೂರ್ಮಸ್ವರೂಪ ॥ ಮಂದರಗಿರಿಧರ ಸೂಕರರೂಪ । ಭೂಮಿವಿದಾರಕ ಜಯ ದೇವೇಶ ॥೧॥

ಕಾಂಚನಲೋಚನ ನರಹರಿರೂಪ । ದುಷ್ಟಹಿರಣ್ಯಕಭಂಜನ ಜಯ ಭೋ ॥ ಜಯ ಜಯ ವಾಮನ ಬಲಿವಿಧ್ವಂಸಿನ್ । ದುಷ್ಟಕುಲಾಂತಕ ಭಾರ್ಗವರೂಪ ॥೨॥ ಜಯ ವಿಶ್ರವಸಃ ಸುತವಿಧ್ವಂಸಿನ್ । ಜಯ ಕಂಸಾರೇ ಯದುಕುಲತಿಲಕ ॥ ಜಯ ವೃಂದಾವನಚರ ದೇವೇಶ । ದೇವಕಿನಂದನ ನಂದಕುಮಾರ ॥೩॥ ಜಯ ಗೋವರ್ಧನಧರ ವತ್ಸಾರೇ । ಧೇನುಕಭಂಜನ ಜಯ ಕಂಸಾರೇ ॥ ರುಗ್ಮಿಣಿನಾಯಕ ಜಯ ಗೋವಿಂದ । ಸತ್ಯಾವಲ್ಲಭ ಪಾಂಡವಬಂಧೋ ॥೪॥ ಖಗವರವಾಹನ ಜಯ ಪೀತಾರೇ । ಜಯ ಮುರಭಂಜನ ಪಾರ್ಥಸಖೇ ತ್ವಮ್ ॥ ಭೌಮವಿನಾಶಕ ದುರ್ಜನಹಾರಿನ್ । ಸಜ್ಜನ ಪಾಲಕ ಜಯ ದೇವೇಶ ॥೫॥ ಶುಭಗುಣಗಣ ಪೂರಿತ ವಿಶ್ವೇಶ । ಜಯ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ನಿತ್ಯವಿಬೋಧ ॥ ಭೂಮಿಭರಾಂತಕ ಕಾರಣರೂಪ । ಜಯ ಖರಭಂಜನ ದೇವವರೇಣ್ಯ ॥೬॥ ವಿಧಿಭವಮುಖಸುರಸತತ ಸುವಂದಿತ । ಸಚ್ಚರಣಾಂಬುಜಕಂಜಸುನೇತ್ರ ॥ ಸಕಲಸುರಾಸುರನಿಗ್ರಹಕಾರಿನ್ । ಪೂತನಿಮಾರಣ ಜಯ ದೇವೇಶ ॥೭॥ ಯದ್ಭ್ರೂವಿಭ್ರಮಮಾತ್ರಾತ್ತದಿದ- । ಮಾಕಮಲಾ ಸನಶಂಭುವಿಪಾದ್ಯಂ । ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಮೃಚ್ಛತಿ ಸರ್ವಮ್ । ಸ್ಥಿರಚರವಲ್ಲಭ ಸತ್ವಂ ಜಯ ಭೋ ॥೮॥ ಜಯ ಯಮಳಾರ್ಜುನಭಂಜನ ಮೂರ್ತೇ । ಜಯ ಗೋಪೀಕುಚ ಕುಂಕುಮಾಂಕಿತಾಂಗ ॥ ಪಾಂಚಾಲೀಪರಿಪಾಲನ ಜಯ ಭೋ । ಜಯ ಗೋಪೀ ಜನರಂಜನ ಜಯ ಭೋ ॥೯॥ ಜಯ ರಾಸೋತ್ಸವರತ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ । ಸತತಸುಖಾರ್ಣವ ಜಯ ಕಂಜಾಕ್ಷ ॥ ಜಯ ಜನನೀಕರಪಾಶಸುಬದ್ಧ । ಹರಣಾನ್ನವನೀತಸ್ಯ ಸುರೇಶ ॥೧೦॥ ಬಾಲಕ್ರೀಡನಪರ ಜಯ ಭೋ ತ್ವಮ್ । ಮುನಿವರವಂದಿತಪದಪದ್ಮೇಶ ॥ ಕಾಲಿಯ ಫಣಿಫಣಮರ್ದನ ಜಯ ಭೋ ॥ ದ್ವಿಜಪತ್ನ್ಯರ್ಪಿತಮತ್ಸಿ ವಿಭೋಽನ್ನಮ್ ॥೧೧॥ ಕ್ಷೀರಾಂಬುಧಿ ಕೃತನಿಲಯನ ದೇವ । ವರದ ಮಹಾಬಲ ಜಯ ಜಯಕಾಂತ ॥ ದುರ್ಜನ ಮೋಹಕ ಬುದ್ಧಸ್ವರೂಪ । ಸಜ್ಜನ ಬೋಧಕ ಕಲ್ಕಿಸ್ವರೂಪ ॥೧೨॥ ಜಯ ಯುಗಕೃತದುರ್ಜನ ವಿಧ್ವಂಸಿನ್ । ಜಯ ಜಯ ಜಯ ಭೋ ಜಯ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನ್ ॥೧೩॥ ಇತಿ ಮಂತ್ರಂ ಪಠನ್ನೇವ ಕುರ್ಯಾನ್ನೀರಾಜನಂ ಬುಧಃ ॥

* * * * *

ಅಡುಗೆಗಳು

ದೀಪಾವಳಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಬಲಿಪಾಡ್ಯ ಹಬ್ಬದ ಅಡುಗೆಗಳು

ಖರ್ಜೂರದ ಪಾಯಸ

ಖರ್ಜೂರಗಳನ್ನು ತಂದು ಬೀಜಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಒರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಕುಟ್ಟಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ಕಲಾಯದ ಪಾತ್ರೆಗೆ ನೀರು ಹಾಲು ಸಹ ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಈ ಖರ್ಜೂರದ ಪುಡಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಕ್ವ ಮಾಡಬೇಕು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಕ್ವವಾದ ಮೇಲೆ ಪುಡಿ ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿದರೆ ಖರ್ಜೂರದ ಪಾಯಸ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು.

ಕೊಬ್ಬರಿ ಹೋಳಿಗೆ

1 ಪಾವಿನಷ್ಟು ಒಣಕೊಬ್ಬರಿ ತುರಿಯನ್ನು ಅರ್ಧಪಾವು ನೆನೆದ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನಾಗಲೀ, ರವೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಹೊಂದಿಸಿ, ಒರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕುಟ್ಟಿದ ಬಳಿಕ ಹದವಾಗಿ ತಿರುವಿ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಬಿಳೀ ಬೆಲ್ಲವನ್ನಾಗಲಿ ಬೆರಸಿ, ಬಾಣಲೆಗೆ ತುಪ್ಪಹಾಕಿ ಸಣ್ಣ ಉರಿಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಹುರಿದು, ಹೂರಣವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಬಾಣಲೆಯನ್ನು ಕೆಳಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನ ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ಉಂಡೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊದ್ದಿಸಿಡಬೇಕು. ಒಂದು ಪಾವು ಹಸನಾದ ರವೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಗೋಧಿಯ ಹಿಟ್ಟನ್ನಾಗಲಿ ನೀರು ಹಾಕಿ ಕಲೆಸಿ ನಾದಿ ಕುಟ್ಟಿಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಸವರಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನ ಪ್ರಮಾಣದಷ್ಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಟ್ಟಲು ಮಾಡಿ, ಅದರೊಳಗೆ ಆ ಹೂರಣವನ್ನಿಟ್ಟು, ಮೇಲೆ ಮುಚ್ಚಿ ಚಂಡಿನಂತೆ ಮಾಡಿಡಬೇಕು - ಬಳಿಕ ಪೋಳುಪಾಟಿನಲ್ಲಿ, ಶೋಧಿಸಿದ ಅಕ್ಕಿಯ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಉದುರಿಸಿ, ಲಟ್ಟಣಿಗೆಯಿಂದ ತೆಳ್ಳಗೆ ದಪ್ಪ ಬಾಳೆಲೆಯಮಂದಕ್ಕೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹರಿಯದಂತೆ ಲಟ್ಟಿಸಿ, ಕಾವಲಿಗೆ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಸವರಿ, ಪಕ್ವ ಮಾಡಿ ಮೊಗಚಿ ಹಾಕಿ,

ಹದವಾಗಿ ಬೇಯಿಸಿ, ಮೊಗಚುವ ಕೈಯಿಂದ ತೆಗೆದು, ಪರಾತದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಮುಚ್ಚಿಡುವುದು. ಹೀಗೆಯೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದು. ಬಾಳೆ ಎಲೆಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಸವರಿ, ತೆಳ್ಳಗೆ ತಟ್ಟಿ, ಹದನಾಗಿ, ಮೃದುವಾಗಿ, ಪಕ್ವ ಮಾಡಿದರೆ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು.

ಜಾಮೂನು

3-4 ಸೇರು ಹಾಲನ್ನು ಬಾಂಡ್ಲೆಗೆ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಕಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾಲು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೆಂಪಗೆ ಆಗುವುದು ಸಣ್ಣ ಉರಿಮಾಡಿ ಪುನಃ ಕಾಯಿಸಿ ಸೌಟಿನಿಂದ ತೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಕೆನೆ ಕಟ್ಟುವುದು. ಹೀಗೆ 1-2 ಘಂಟೆ ಹೊತ್ತು ಮಾಡಿದರೆ ಕೆನೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಟ್ಟುವುದು. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೆಂಡದ ಮೇಲೆ ಇಡಬೇಕು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಹಾಲು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವುದು. ಈ ಕೆನೆಯನ್ನು ಬೇರೇ ಪಾತ್ರೆಗೆ ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಧಪಾವು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಹುರಿದ ಗೋಧಿ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿಸಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಆ ಬಳಿಕ ಇದನ್ನು ನೇರಳೆ ಹಣ್ಣಿನಂತೆ ಉದ್ದನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಇಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲವನ್ನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಳಿಕ ಬಾಂಡ್ಲೆಗೆ 1 ಸೇರು ತುಪ್ಪ ಹಾಕಿ ಈ ಹಿಟ್ಟುಗಳ ಉಂಡೆಯನ್ನು ಹದನಾಗಿ ಕರಿದು ಜಾರೀ ಸೌಟಿನಿಂದ ತಟ್ಟೆಗೆ ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕರಿದ ಬಳಿಕ ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಲು ಬೆರೆಸಿ ಪಾಕ ಮಾಡಿ ಆ ಪಾಕಕ್ಕೆ ಕರಿದ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಹೊರಳಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು 1 ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಮನಾಗಿ ಇಡುವುದು.

ಗುಲಾಬ್ ಜಾಮೂನು

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಹಾಲನ್ನು ಕಾಯಿಸಿ ಕೆನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಹುರಿದ ಗೋಧಿಯ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಕಿ ಕೈಗೆ ತುಪ್ಪ ಸವರಿ ಹಾಲ ಕೆನೆಯನ್ನು

ಮರ್ದಿಸಿ ಹೊಂದಿಸಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕರಿದ ನಂತರ ಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆ ಪಾಕಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಹೊಂದಿಸಿ ಪಾಕದಲ್ಲಿ ಹೊರಳಿಸಿ 1 ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸಮನಾಗಿ ತೆಗೆದಿಡುವುದು. ಗೋಧಿಯ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಾಲ ಕೆನೆಯಿಂದಲೇ ಮಾಡುವುದು.

ಖೋವಾ (ಹಾಲುಕೆನೆ) ಹೋಳಿಗೆ

4-5 ಸೇರು ಹಾಲನ್ನು ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಆಗುವಂತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಸೌಟಿನಿಂದ ಆಡಿಸುತ್ತಾ ಬರುವುದು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರೆ, ಹಾಲು ಕೆಂಪಗೆ ಆಗಿ ಅಟ್ಟುವುದು. ನೊರೆ ಬಾರದಂತೆ ಸೌಟಿನಿಂದ ಆಡಿಸಿ, ಹಾಲನ್ನು ತುಂಬಿ, ಆ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಕೆಂಡದ ಮೇಲೆ ತುಂಬಿದ ಹಾಲಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಸೌಟಿನಿಂದ ಆಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ 1-2 ಘಂಟೆಯೊಳಗಾಗಿ ಹಾಲು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೆನೆ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲುವುದು. ಈ ಹಾಲಿನ ಕೆನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 24 ಗ್ರಾಂ. ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೇಕಾದರೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸರಿಯಾಗಿ ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ಕಲೆಸಿ ಹೂರಣವನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ಅಳ್ಳಕನಾದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಪಿಟ್ಟೆದ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಹುರಿದು ಹಾಕಿ ಕಲಸಿ, ಉಂಡೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವ ಕಣಕದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಹೋಳಿಗೆ ಮಾಡುವುದು. ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು.

ಬಾಸುಂದೆ

4 ಸೇರು ಹಾಲನ್ನು ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಕಾಯುಸುತ್ತಾ ಸೌಟಿನಿಂದ ಆಡಿಸುತ್ತಾ ಸುಮಾರು 1 ಸೇರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಂಡು 1 ಸೇರು ಹಸನಾದ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೆಳಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು 3 ಗ್ರಾಂ. ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಹುಡಿ, ಇವನ್ನು ಹಾಕಿ ಹೊಂದಿಸಿ ಇದನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸುರಿದುಕೊಂಡು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು.

ಮಂಡಿಗೆ

ಒಂದು ಸೇರು ಹಸನಾದ ರವೆಯನ್ನು ಕಲೆಸಿಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಕ್ಕಿಯ ಹಿಟ್ಟಿಗೆ ತುಪ್ಪ ಅಥವಾ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಕಲೆಸಿ ಇದನ್ನು ಆ ಕಣಕಕ್ಕೆ ಸವರಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಟ್ಟಿ ಹೀಗೆ 2-3 ವೇಳೆ ಕುಟ್ಟಿ ಹದವಾಗಿ ಕಣಕವು ನಾರಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬೇಲದ ಹಣ್ಣಿನ ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತುಪ್ಪ ಸವರಿ ಬಾಳೆ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಡಬೇಕು. ಶೋಧಿಸಿದ ಪುಡಿಸಕ್ಕರೆ, ಸುಮಾರು 3 ಸೇರನ್ನು ಹಾಕಿ ಇದಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿ ತುಪ್ಪ ಅಥವಾ ಹಸನಾದ ಬೆಣ್ಣೆ ಇವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಮರ್ದಿಸಿ ಹೂರಣವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು 1 ಬೇಲದ ಕಾಯಿಯ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಚ್ಚಿಡಬೇಕು. ದೊಡ್ಡ ಗುಡಾಣವನ್ನು ತಂದು ಅದರ ಬಾಯಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಒಡೆದು ಒಲೆದು ಮೇಲಿಟ್ಟು ಸುತ್ತಲೂ ಮಣ್ಣನ್ನು ಮೆತ್ತಿ ಅದರೊಳಗೆ ಉರಿಮಾಡಿ ಈ ಗುಡಾಣದ ಮೇಲೆ ನುಣುಪಾದ ಕೆಂಮಣ್ಣು ಕಲಸಿ ತೆಳ್ಳಗೆ ಮೆತ್ತಿ ಕೆಳಗೆ ಉರಿಮಾಡಿ, ಈ ಗುಡಾಣವನ್ನು ಕಾಯಿಸುವುದು ಬಳಿಕ 1 ಪಾವು ಶೋಧಿಸಿದ ಅಕ್ಕಿಯ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ದೊಡ್ಡ ಪೋಳಪಾಟಿನ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಚೌಕವಾಗಿರುವ ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕಣಕದ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಬಟ್ಟಲು ಮಾಡಿ ಆ ಹೂರಣವನ್ನಿಟ್ಟು ಸುತ್ತಲೂ ಮುಚ್ಚಿ ಈ ಉಂಡೆಯನ್ನು ಅಕ್ಕಿಯ ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಳಿಸಿ ತೆಳ್ಳಗೆ ಹೋಳಿಗೆಯಂತೆ ಲಟ್ಟಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಎರಡು ಬಿದಿರು ದಬ್ಬೆಗಳ ಮೂಲಕ ಎರಡು ಕೈಗಳ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸುತ್ತಲೂ ಅಗಲವಾಗುವಂತೆ ಅಗಲಿಸಿ ಅಗಲಿಸಿ ಓಡಿಗೆ ಪೊರಕೆಯಿಂದ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಸವರಿ ಇದನ್ನು ಅದರ ಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹರಿಯದಂತೆ ಹಾಕಿ ಪಕ್ವ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಮೊಗಚಿ ಪಕ್ವ ಮಾಡಿ ಮುರಿಯದಂತೆ ತೆಗೆದಿಟ್ಟರೆ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

* * * * *

ಯಸ್ಸರ್ವಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಃ ಸರ್ವದೋಷವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತ ಏವಾಲಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಮೇ ಪರಮಃ ಸುಹೃತ್ ॥

ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾತ್ಮಕ-
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ, ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ॥

ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

* * * *

ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಬಲಿಪಾಡ್ಯ ಪೂಜೆ ಎಂಬ ಈ ಕೃತಿಯು
ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತರಾದ ಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾದ
ರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರ
ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ.

* * * *

ಮಮ ಸ್ವಾಮೀ ಹರಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪತಿರೇವ ಚ

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ).

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 085

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಆಶ್ವೀನಮಾಸ-ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸ ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸ

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಆಶ್ವೀನಮಾಸ-ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸ ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸ

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),
ಬೆಂಗಳೂರು

''ಆಶ್ವೀನಮಾಸ-ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸ ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸ'' ಶಾರ್ವರಿ ॥ ಶ್ರಾವಣ ॥ ಶುದ್ಧ ಹುಣ್ಣಿಮೆ, (ದಿನಾಂಕ : 3-8- 2020) ಹಯಗ್ರೀವಜಯಂತಿಯ ಶುಭಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪಲಿಮಾರುಮಠಾಧೀಶರಾದ ಶ್ರೀಶ್ರೀವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದರ ಕರಕಮಲಗಳ ಮೂಲಕ ಭಾರತೀರಮಣಹೃದಯಗುಹಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : 2020

ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ)
4171, 2ನೇ ಮೇನ್, ಗಿರಿನಗರ, ಸೀತಾಸರ್ಕಲ್ ಹತ್ತಿರ, ಬೆಂಗಳೂರು-85
ದೂರವಾಣಿ : 9141495120

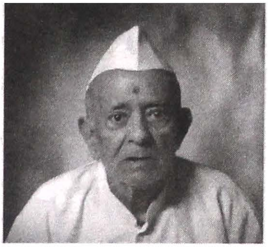
ಸಂಪಾದನೆ : ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಪ್ರತಿಗಳು : 1000
ಪುಟಗಳು : vi + 128

ಅಕ್ಷರಜೋಡಣೆ : ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಕೆಂಪದಾಳಿಹಳ್ಳಿ ,
9141311280

ಮುಖಪುಟ – ಶ್ರೀವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ, ಕಾರ್ತಿಕಜೋಷಿ.

ಮುದ್ರಣ :
ಮುಕ್ತಿಪಥ ಮುದ್ರಣಾಲಯ,
(ಪಿ. ಮಂಜುನಾಥ)
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಕಠಿಣ ಪರಿಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕಾರವಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಉತ್ತಮ ವಿದ್ಯೆ ನೀಡಿ ಜೀವನದ ದಾರಿದೀಪರಾದ ದಿವಂಗತ ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದಾಚಾರ್ಯ ರಾಘವೇಂದ್ರಾ-ಚಾರ್ಯ ಕಟ್ಟಿ, ಅಥಣಿ (1935 - 2017) ಇವರ ಆಶೀರ್ವಾದ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ನಿರಂತರ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಜ್ಞಾನಸೇವೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾ-ಗುವ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ಇವರಿಗೆ ತಲುಪಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಶ್ರೀಶ್ರೀಧರ ಕಟ್ಟಿ, ಕುಂ॥ ಸೌ॥ ಸಪ್ನಾ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಆಶ್ವೀನಮಾಸ

ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸ

ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸ

★ ★ ★ ★

ಮುನ್ನುಡಿ

ಆಶ್ವೀನಮಾಸ, ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸ ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಮಾಸದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಏಕಾದಶಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಈ ಕೃತಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಷಷ್ಠಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೂ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನ ಆರಾಧನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ದತ್ತಾತ್ರೇಯ, ಧನ್ವಂತರಿ ಮೊದಲಾದ ಭಗವದವತಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರರೂಪದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ನವರಾತ್ರಿ , ದೀಪಾವಳಿ, ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶೀ, ಕಾರ್ತೀಕದೀಪೋತ್ಸವ ಹಾಗೂ ಧಾತ್ರೀಹವನ ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಚಾರವು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ನೀವು ನೋಡಬೇಕು. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ವಿದ್ವಾನ್ ಸಿ.ಆರ್.ಪ್ರದೀಪಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅನಂತ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ಹಾಗೂ ಗುರುಚರಿತ್ರೆ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಡಿ.ಟಿ.ಪಿ. ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಉತ್ತಮಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ಯಥಾರ್ಥತೆಗೆ ಕಾರಣರಾದ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ.ಕೆಂಪದಾಳಿಹಳ್ಳಿ ಇವರಿಗೂ ಅನಂತ ಅಭಿನಂದನೆಗಳು.

ಹರಿಭಕ್ತರಾದ ಉತ್ತಮದಾನಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಶ್ರೀಧರ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಕುಂ|| ಸೌ|| ಸಪ್ನಾ ಇವರು ಈ ಕೃತಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಈ ಸೇವೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿವಾಯುಗುರುಗಳು ಮೆಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಇವರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸಾಧನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾ, ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ. ಭಗವದನುಗ್ರಹವು ಉಂಟಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸೇವೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ದಿ|| ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದಾಚಾರ್ಯ ರಾಘವೇಂದ್ರಾ-ಚಾರ್ಯ ಕಟ್ಟಿ ಇವರಿಗೆ ತಲುಪಲಿ ಎಂದು ಶ್ರೀಹರಿವಾಯುಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

|| ಶ್ರೀಮದ್ಧನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ ||

ಆಶ್ವೀನಮಾಸ

ಮಾಸನಿಯಾಮಕ ಯಜ್ಞಾಪತಿಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ

ಆಶ್ವೀನ || ಶುದ್ಧ || ಪ್ರತಿಪತ್

ಇಂದು ವೇಂಕಟೇಶ ಕಲ್ಯಾಣ ಪಾರಾಯಣದ ಪ್ರಾರಂಭವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದುರ್ಗಾದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂಕುರಘಟಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಕುಮಾರಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಖಂಡದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಶೋಕವೃಕ್ಷದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಚತುರ್ವೇದಪಾರಾ-ಯಣವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಭಾಗವತಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಪುತ್ಥಲಿಕಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬೇಕು. (ಬೊಂಬೆಯಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಬೇಕು). ಬಾಗಿಣ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮಾತಾಮಹಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಶ್ರೀ ವಿಜಯಮಾಧವತೀರ್ಥರು (ಮಾಧವತೀರ್ಥ ಮಠ) ಆಶ್ವೀನ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪತ್- ಮಾಧವಪುರ. ಸದಾ ವಿಜಯಶೀಲಂ ತಂ ಪ್ರಸನ್ನೀಕೃತರಾಘವಮ್ । ವಿಜಯಾಖ್ಯಮಾಧವಂ ವಂದೇ ವಿಜಯಧ್ವಜಕಾರಿಣಮ್ ॥

ಆಶ್ವೀನ || ಶುದ್ಧ || ದ್ವಿತೀಯಾ

ಚಂದ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿಶೇಷಫಲವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಅನೇಕ ಅಪವಾದದೋಷಗಳು ಕಳಂಕದೋಷಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ಚಂದ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುವಾಗ ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಠನೆ ಮಾಡಬೇಕು – ಶ್ವೇತಾಂಬರಃ ಶ್ವೇತವಪುಃ ಶಶಾಂಕಃ ಶ್ವೇತದ್ಯುತಿಃ ದಂಡಧರೋ ದ್ವಿಬಾಹುಃ । ಚಂದ್ರೋಮೃತಾತ್ಮಾ ವರದಃ ಕಿರೀಟೀ ಶ್ರೇಯಾಂಸಿ ಮಹ್ಯಂ ವಿದಧಾತು ದೇವಃ ॥ ಪರಸ್ಯ ಯೋಗ್ಯತಾ-ಪೇಕ್ಷಾರಹಿತೋ ನಿತ್ಯಮಂಗಲಮ್ । ದದಾತ್ಯೇವ ನಿಜೌದಾರ್ಯಾತ್ ಯಸ್ತಂ ಭದ್ರಂ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥ ರೋಹಿಣೀಶ ಸುಧಾಮೂರ್ತೇ ಸುಧಾರೂಪ

ಸುಧಾಶನ । ಸೋಮ ಸೌಮ್ಯೋ ಭವಾಸ್ಮಾಕಂ ಸರ್ವಾರಿಷ್ಟಂ ವಿನಾಶಯ ॥ ರೋಹಿಣೀಶ ಸುಧಾಮೂರ್ತಿಃ ಸುಧಾಗಾತ್ರ ಸುಧಾಶನ । ವಿಷಮಸ್ಥಾನಸಂಭೂತಾಂ ಪೀಡಾಂ ಹರತು ಮೇ ವಿಧುಃ ॥

ಆಶ್ವೀನ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ತೃತೀಯಾ

ಪ್ರತಿಪತ್ ದಿವಸ ನವರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದರೆ ಇಂದು ಸಪ್ತ-ರಾತ್ರೋತ್ಸವವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ನವರಾತ್ರಿಯ ಆಚರಣೆಯು ಯಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವರು ಇಂದು ಸಪ್ತರಾತ್ರೋತ್ಸವವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಇಂದು ವಾಯುಸ್ತುತಿ ಪುರಶ್ಚರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿ ನವಮಿಯಂದು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿ ವಿಜಯದಶಮೀಯಂದು ವಾಯುಸ್ತುತಿ ಪುರಶ್ಚರಣೆಯ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಬೃಹದ್‌ಗೌರೀವ್ರತ – ಇಂದು ಬೃಹತೀವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಗೌರಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಬೃಹದ್ಗೌರೀವ್ರತ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ತೃತೀಯಾ ದಿವಸ ಇದನ್ನು ಆಚರಿಸ-ಬೇಕೆಂದು ವ್ರತರಾಜವು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಆಶ್ವೀನ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಚತುರ್ಥೀ

(ಕಪರ್ದಿವಿನಾಯಕ ಪೂಜೆ) – ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಕಪರ್ದಿವಿನಾಯಕ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಹುಲಿಯ ಚರ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಗಣಪತಿ-ಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ರುದ್ರದೇವರು ಇಂದು ಗಣಪತಿಗೆ ವಿಶೇಷಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಆಶ್ವೀನ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪಂಚಮೀ

ಲಲಿತಾಪಂಚಮೀ – ಶರದಾಶ್ವಯುಜೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಪಂಚಮ್ಯಾಂ ಚ ವಿಶೇಷತಃ । ಉಪಾಂಗಲಲಿತಾದೇವ್ಯಾ ವ್ರತಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯದುರ್ಲಭಮ್ ॥ ಎಂಬ ಮಾತಿನಂತೆ

ಮೂರುಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ದುರ್ಲಭವಾದ ಲಲಿತಾದೇವಿಯನ್ನು ಇಂದು ಪೂಜಿಸ-ಬೇಕು. ಲಲಿತಾಪಂಚಮೀಪೂಜಾಕ್ರಮವನ್ನು ವ್ರತರಾಜವು ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಇಂದು ಪಂಚರಾತ್ರೋತ್ಸವವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ನವರಾತ್ರೋತ್ಸವ, ಸಪ್ತ-ರಾತ್ರೋತ್ಸವವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಲು ಆಗದಿರುವವರು ಇಂದು ಪಂಚ-ರಾತ್ರೋತ್ಸವವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು.

ಆಶ್ವೀನ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಷಷ್ಠೀ

ಕಾತ್ಯಾಯನೀವ್ರತ – ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನೇ ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದು ಕಾತ್ಯಾಯಿನೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಗೌರೀದೇವಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ವಿವಾಹಿತಸ್ತ್ರೀಯರು ಕಾತ್ಯಾಯಿನೀ ಗೌರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಸತ್ಪುತ್ರರು ಜನಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿವಾಹವಾಗದೇ ಇರುವವರು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಉತ್ತಮಪತಿಯು ದೊರಕುತ್ತಾನೆ.

ಆಶ್ವೀನ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಸಪ್ತಮೀ

ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದರೆ ಇಂದು ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರವು ಷಷ್ಠೀ ದಿವಸವು ಕೂಡ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಂದು ಸರಸ್ವತೀ ದೇವಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮರುದಿವಸ ಪೂಜೆಮಾಡಬೇಕು. ಅದರ ಮರುದಿವಸ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟನೆಗೊಂಡ ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕ-ವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಪಂಚಗವ್ಯಪ್ರಾಶನ – ಇಂದು ಪಂಚಗವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಶನ ಮಾಡಬೇಕು. ಸೂರ್ಯವ್ರತ ಇರುವ ದಿವಸ ಪಂಚಗವ್ಯಪ್ರಾಶನಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಿಧಾನವಿದೆ. ಹಾಗೂ ಸಕಲ ರೋಗಗಳು ಇದರಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶುಭಸಪ್ತಮೀ – ಈ ದಿನವನ್ನು ಶುಭಸಪ್ತಮೀ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಗಾಯತ್ರೀಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸೂರ್ಯನ ಮೂಲಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸೂರ್ಯಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಗೋದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಗೋಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಬಿಲ್ವಶಾಖಾ ಪೂಜೆ – ವ್ರತರಾಜವು ಬಿಲ್ವಶಾಖಾ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಇಂದು ವಿಧಾನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಬಿಲ್ವಮರದ ಬಳಿ ತೆರಳಿ ಇಂದು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡ-ಬೇಕು.

ಶ್ರೀ ವೈರಾಗ್ಯನಿಧಿತೀರ್ಥರು (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಮಠ) ಮುಳಬಾಗಿಲು – ವೈರಾಗ್ಯಾದಿಗುಣೋಪೇತಂ ಭಕ್ತವೈರಾಗ್ಯದಂ ಮುನಿಮ್ । ನರಸಿಂಹತಟಾವಾಸಂ ವೈರಾಗ್ಯನಿಧಿಮಾಭಜೇ ॥

ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಪರಾಯಣತೀರ್ಥರು (ಉತ್ತರಾದಿ ಮಠ)ಆಶ್ವಯುಜ ಶುಕ್ಲ ಸಪ್ತಮೀ – ಸತ್ಯಸಂತುಷ್ಟದುಗ್ಧಾಬ್ಧೇಃ ಜಾತಃ ಸತ್ಯಪರಾಯಣಃ । ಚಿಂತಾಮಣಿಃ ಸದಾ ಭೂಯಾತ್ ಸತಾಂ ಚಿಂತಿತಸಿದ್ಧಯೇ ॥ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಾವೇರಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಗುರುರಾಜಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು, ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಸಂತುಷ್ಟ-ತೀರ್ಥರಿಂದ ತುರ್ಯಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಪರಾಯಣತೀರ್ಥರು ಎಂದು ಪೀಠವನ್ನಾಳಿದರು. ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ವಾದಿನಿಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರು. ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಶಿಷ್ಯಸಂಪತ್ತನ್ನೂ, ದ್ರವ್ಯಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಪೇಶ್ವೆ ಬಾಜಿರಾವ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರಿನ ಒಡೆಯರು ಇವರನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಮಠಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಬ್ರಿಟಿಷರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನಿರ್ಬಂಧಿತವಾಗಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಲು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಗುರುಗಳ, ಶ್ರೀರಾಮದೇವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ನಿರಂತರ ಪಾಠ-ಪ್ರವಚನ, ಮುದ್ರಾಧಾರಣಗಳಲ್ಲೇ ರತರಾಗಿದ್ದರು. ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹನುಮಂತ-ದೇವರ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದರು. ಶಿಷ್ಯಸ್ವೀಕಾರದ ನಂತರ ಸಂತೇಬಿದನೂರಿನಲ್ಲಿ ಆಶ್ವಿನ ಶುದ್ಧ ಸಪ್ತಮೀಯಂದು ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಆಶ್ವೀನ॥ ಶುದ್ಧ॥ ಅಷ್ಟಮೀ

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮೀ

ಇಂದು ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೀ ಎನಿಸಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ದುರ್ಗಾರೂಪವನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟನೆಗೊಂಡ ದುರ್ಗಾ-ಷ್ಟಮೀ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಶ್ರೀರಘುವರತೀರ್ಥರು (ಪಲಿಮಾರು ಮಠ) ಆಶ್ವಯುಜ ಶುದ್ಧ ಅಷ್ಟಮಿ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯವರು ಶಾಸ್ತ್ರವಚನ, ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆದವರು. ಒಂದೂವರೆ ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಈ ಪೀಠದಲ್ಲಿದ್ದು ಶಾ.ಕ. 1688 (ಕ್ರಿ .ಶ. 1765) ಪಾರ್ಥಿವ ಸಂವತ್ಸರದ ಆಶ್ವಯುಜ ಶುದ್ಧ ಅಷ್ಟಮಿಯಂದು ಪಲಿಮಾರಿನಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಶ್ರೀಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮತೀರ್ಥರು (ಉತ್ತರಾದಿ ಮಠ)ಆಶ್ವಯುಜ ಶುಕ್ಲ ಅಷ್ಟಮೀ ಸತ್ಯೇಷ್ಟಾರ್ಯಸರಿನ್ನಾಥಾದುದ್ಭೂತೋದ್ಭುತದರ್ಶನಃ । ನಾಶಯೇತ್ ಹೃದಯ-ಧ್ವಾಂತಂ ಸತ್ಪರಾಕ್ರಮಕೌಸ್ತುಭಃ ॥ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಹೆಸರು ವಾಯೀಕರ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು. ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲೇ ತಮ್ಮ ಅದ್ಭುತ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದ ಇವರು ಶ್ರೀಮಠದ ಸಂಸ್ಥಾನಾಧೀಶ್ವರರಾಗಿ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಗಳಾಗಿ ಮೆರೆ-ದರು. ದ್ವೈತಮತದೀಕ್ಷೆ, ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಗುರುಗಳ ಗ್ರಂಥಾ-ಸ್ವಾದದಲ್ಲೇ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿದ್ದರು. ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ರಾಜರುಗಳಿಂದ ಮಾನ್ಯರಾಗಿ ವಿಜೃಂಭಿ-ಸಿದರು. ಕ್ರಿ.ಶ. 1878ರಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತ ಉನ್ನಾಹಿನಿ ಸಭಾವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ಸಭೆಯು ಇಂದಿಗೂ ನಡೆದು ಬಂದಿರುವುದು ಅವರ, ಅವರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯ ಪರಾಕ್ರಮದ ಪ್ರದರ್ಶನವೇ! ಶ್ರೀ ಸತ್ಯ-ವೀರತೀರ್ಥರಿಗೆ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿ ಆಶ್ವಿನ ಶುಕ್ಲ ಅಷ್ಟಮೀಯಂದು ಹಳೆಯ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಲಿಂಗಸೂರಿನ ಚಿತ್ತಾಪುರ (ನವಲಿ) ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಆಶ್ವೀನ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ನವಮೀ

ಮಹಾನವಮೀ – ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಇಂದು ವಾಹನ ಪೂಜೆ, ಆಯುಧ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟನೆಗೊಂಡ ನವರಾತ್ರಿ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಆಶ್ವೀನ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ದಶಮೀ

ವಿಜಯದಶಮೀ – ಇಂದು ಶಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮಧ್ವ-ಜಯಂತಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ವೇಂಕಟೇಶಕಲ್ಯಾಣದ ಮಂಗಳವನ್ನು ಮಾಡ-ಬೇಕು. ವಾಯುಸ್ತುತಿ ಪುರಶ್ಚರಣೆಯ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದುರ್ಗಾ-ಪೂಜೆಯ ಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬುದ್ಧಜಯಂತೀಯಾದ್ದರಿಂದ ಭಗ-ವಂತನ ಬುದ್ಧರೂಪವನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟನೆಗೊಂಡ ನವರಾತ್ರಿ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಶ್ರೀಸುಕೃತೀಂದ್ರತೀರ್ಥರು(ರಾಯರ ಮಠ) - ನಂಜನಗೂಡು ಸುವಿದ್ವ-ತ್ಕುಮುದೋಲ್ಲಾಸಮಾರ್ತಾಂಡಂ ಸುಗುಣಾಕರಂ । ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಾಸಕ್ತಹೃದಯಂ ಸುಕೃತೀಂದ್ರಗುರುಂ ಭಜೇ ॥ ಆಶ್ವೀನ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ದಶಮೀ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಅವಸಾನ ಸಮಯ ಅತಿ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೇಹಾಲಸ್ಯವಾದ ಕೂಡಲೇ ಶ್ರೀಗಳವರು ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕರೆಸಿ ನೀವು ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು, ನಮ್ಮ ಅಂತ್ಯವಿನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿತು. ಇನ್ನು ನಮಗೆ ಲೌಕಿಕ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಕು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಭಗವ-ದ್ಧ್ಯಾನರತರಾಗಿ, ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಭಕ್ತರಿಗೆ 'ಇಗೋ ನೋಡಿ ಪ್ರಾಣದೇವರು ನಾಭಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಊರ್ಧ್ವಭಾಗಕ್ಕೆ ಬಂದರು' ಎಂದು ಶ್ವಾಸಗತಿಯನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳಿ ನಾರಾಯಣ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇಹಲೋಕದ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ -ದರು. ಇದರಿಂದ ಶ್ರೀಗಳವರ ಅಗಾಧ ಜ್ಞಾನ ತಪಶ್ಶಕ್ತಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಆಶ್ವೀನ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಏಕಾದಶೀ

ಯುಧಿಷ್ಠಿರಃ – ಕಥಯಸ್ವ ಪ್ರಸಾದೇನ ಮಮಾಗ್ರೇ ಮಧುಸೂದನ । ಇಷಸ್ಯ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ತು ಕಿನ್ನಾಮ್ನೈಕಾದಶೀ ಭವೇತ್ ॥1॥ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ

ಮಧುಸೂದನನೇ! ಆಶ್ವಯುಜಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಏಕಾದಶಿಯ ಹೆಸರೇನು? ಎಂಬುದನ್ನು ದಯಮಾಡಿ ಹೇಳು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ – ಶೃಣು ರಾಜೇಂದ್ರ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪಾಪನಾಶನಮ್ । ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಚಾಶ್ವಿನಸ್ಯ ಭವೇದೇಕಾದಶೀ ತು ಯಾ ॥2॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ಆಶ್ವಯುಜಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು. ಅದು ಪಾಪನಾಶಕವು. ಪಾಪಾಂಕುಶೇತಿ ವಿಖ್ಯಾತಾ ಸರ್ವಪಾಪಹರಾ ಪರಾ । ಪದ್ಮನಾಭಾಭಿಧಾನಂ ಮಾಂ ಪೂಜಯೇತ್ ತತ್ರ ಮಾನವಃ ॥3॥ ಆ ಏಕಾದಶಿಗೆ 'ಪಾಪಾಂಕುಶ ಏಕಾದಶೀ' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅದು ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಆ ದಿನ ಪದ್ಮನಾಭನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಫಲಪ್ರಾಪ್ತ್ಯೈ ಸ್ವರ್ಗಮೋಕ್ಷಪ್ರದಂ ನೃಣಾಮ್ । ತಪಸ್ತಪ್ತ್ವಾ ಪುನಸ್ತೀವ್ರಂ ಚಿರಂ ಮುನಿರ್ಯತೇಂದ್ರಿಯಃ ॥4॥ ಯತ್ಫಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ತನ್ನತ್ವಾ ಗರುಡಧ್ವಜಮ್ । ಕೃತ್ವಾಪಿ ಬಹುಶಃ ಪಾಪಂ ನರೋ ಮೋಹಸಮನ್ವಿತಃ ॥5॥ ನ ಯಾತಿ ನರಕಂ ನತ್ವಾ ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ಹರಿಮ್ । ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಪುಣ್ಯಾನ್ಯಾಯತನಾನಿ ಚ ॥6॥ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಚಾಪ್ನೋತಿ ವಿಷ್ಣೋರ್ನಾಮಾನುಕೀರ್ತನಾತ್ । ದೇವಂ ಶಾರ್ಙ್ಗಧರಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಯೇ ಪ್ರಪನ್ನಾ ಜನಾರ್ದನಮ್ ॥7॥ ನ ತೇಷಾಂ ಯಮಲೋಕಸ್ಯ ಯಾತನಾ ಜಾಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್ । ಉಪೋಷ್ಯೈಕಾದಶೀಮೇಕಾಂ ಪ್ರಸಂಗೇನಾಪಿ ಮಾನವಃ ॥8॥ ನ ಯಾತಿ ಯಾತನಾಂ ಯಾಮೀಂ ಪಾಪಂ ಕೃತ್ವಾಪಿ ದಾರುಣಮ್ । ವೈಷ್ಣವಃ ಪುರುಷೋ ಭೂತ್ವಾ ಶಿವನಿಂದಾಂ ಕರೋತಿ ಯಃ ॥9॥ ಆ ಏಕಾದಶಿಯು ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸ್ವರ್ಗ ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮುನಿಯಾದವನು ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತೀವ್ರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಹೊಂದುವ ಫಲವನ್ನು ಗರುಡಧ್ವಜನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರೆ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಮನುಷ್ಯನು ಅಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಹಾರಕನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಈ ದಿನ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರೆ ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ದಿವಸ ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ತೀರ್ಥಗಳಿವೆಯೋ ಅಷ್ಟನ್ನೂ ಸೇವಿಸಿದರೆ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವು ಬರುವುದೋ ಅಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಆ ದಿನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ವಿಷ್ಣು ಯಾರು

ಸ್ತುತಿಸಿ ಮೊರೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಯಮನಿಂದ ತೊಂದರೆಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಈ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವಿದ್ದರೆ ಬಹುಪಾಪ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಯಮಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ವೈಷ್ಣವನಾದವನು ಶಿವನಿಂದೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ನ ವಿಂದೇದ್ ವೈಷ್ಣವಂ ಲೋಕಂ ಸ ಯಾತಿ ನರಕಂ ಧ್ರುವಮ್ । ಶೈವಃ ಪಾಶುಪತೋ ಭೂತ್ವಾ ವಿಷ್ಣೋರ್ನಿಂದಾಂ ಕರೋತಿ ಚೇತ್ ॥10॥ ರೌರವೇ ಪಚ್ಯತೇ ಘೋರೇ ಯಾವದಿಂದ್ರಾಶ್ಚತುರ್ದಶ । ನೇದೃಶಂ ಪಾವನಂ ಕಿಂಚಿತ್ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ವಿದ್ಯತೇ ॥11॥ ಯಾದೃಶಂ ಪದ್ಮನಾಭಸ್ಯ ವ್ರತಂ ಪಾತಕನಾಶನಮ್ । ತಾವತ್ಪಾಪಾನಿ ದೇಹೇಸ್ಮಿಂಸ್ತಿಷ್ಠಂತಿ ಮನುಜಾಧಿಪ ॥12॥ ಯಾವನ್ನೋಪವಸೇತ್ ಜಂತುಃ ಪದ್ಮನಾಭದಿನಂ ಶುಭಮ್ । ಅಶ್ವಮೇಧಸಹಸ್ರಾಣಿ ರಾಜಸೂಯಶತಾನಿ ಚ ॥13॥ ಏಕಾದಶ್ಯುಪವಾಸಸ್ಯ ಕಲಾಂ ನಾರ್ಹಂತಿ ಷೋಡಶೀಮ್ । ಏಕಾದಶೀಸಮಂ ಕಿಂಚಿದ್ವ್ರತಂ ಲೋಕೇ ನ ವಿದ್ಯತೇ ॥14॥ ವ್ಯಾಜೇನಾಪಿ ಕೃತಾ ಯೈಶ್ಚ ನ ತೇ ಯಾಂತಿ ಹಿ ಭಾಸ್ಕರೀಮ್ । ಸ್ವರ್ಗಮೋಕ್ಷಪ್ರದಾ ಹ್ಯೇಷಾ ಶರೀರಾರೋಗ್ಯದಾಯಿನೀ ॥15॥ ಶಿವನಿಂದೆ ಮಾಡುವವನು ವೈಷ್ಣವ-ಲೋಕವನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಹೊಂದುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಶಿವಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದರೆ ಅವನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಇಂದ್ರರು ಇರುವವರೆಗೂ ರೌರವ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪದ್ಮನಾಭನ ವ್ರತವು ಪಾಪವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವಂತೆ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ವ್ರತವು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲವು. ಪದ್ಮನಾಭನ ದಿನವಾದ ಈ ಏಕಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವವರೆಗೂ ಮನುಷ್ಯನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪಾಪಗಳು ವಾಸವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸಾವಿರ ಅಶ್ವಮೇಧ-ಯಾಗಗಳೂ ನೂರು ರಾಜಸೂಯಯಾಗಗಳೂ ಕೂಡ ಈ ಏಕಾದಶಿಯ ಹದಿನಾರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಸರಿದೂಗಲಾರವು. ಏಕಾದಶೀವ್ರತಕ್ಕೆ ಸಮಾನ -ವಾದ ವ್ರತವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ನೆವದಿಂದ ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸವಿದ್ದರೆ ಅವರು ಯಮನ ಸಮೀಪವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಏಕಾದಶೀಯು ಸ್ವರ್ಗ ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನೂ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಡು-ತ್ತದೆ. ಸುಕಲತ್ರಪ್ರದಾ ಹ್ಯೇಷಾ ಧನಮಿತ್ರಪ್ರದಾಯಿನೀ । ನ ಗಂಗಾ ನ ಗಯಾ ರಾಜನ್ನ ಕಾಶೀ ನ ಚ ಪುಷ್ಕರಮ್ ॥16॥ ನ ಚಾಪಿ ಕೌರವಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಪುಣ್ಯಂ ಭೂಪ

ಹರೇರ್ದಿನಾತ್ । ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಸಮುಪೋಷ್ಯ ಹರೇರ್ದಿನೇ ॥17॥ ಅನಾಯಾಸೇನ ಭೂಪಾಲ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ವೈಷ್ಣವಂ ಪದಮ್ । ದಶೈವ ಮಾತೃಕೇ ಪಕ್ಷೇ ರಾಜೇಂದ್ರ ದಶ ಪೈತೃಕೇ ॥18॥ ಪ್ರಿಯಾಯಾ ದಶ ಪಕ್ಷೇ ತು ಪುರುಷಾನುದ್ಧರೇನ್ನರಃ । ಚತುರ್ಭುಜಾ ದಿವ್ಯರೂಪಾ ನಾಗಾರಿಕೃತಕೇತನಾಃ ॥19॥ ಸ್ರಗ್ವಿಣಃ ಪೀತವಸ್ತ್ರಾಶ್ಚ ಪ್ರಯಾಂತಿ ಹರಿಮಂದಿರಮ್ । ಬಾಲತ್ವೇ ಯೌವನತ್ವೇ ಚ ವೃದ್ಧತ್ವೇ ಚ ನೃಪೋತ್ತಮ ॥20॥ ಉಪೋಷ್ಯೈಕಾದಶೀಂ ನೂನಂ ನೈತಿ ಪಾಪೋಪಿ ದುರ್ಗತಿಮ್ । ಪಾಪಂ-ಕುಶಾಮುಪೋಷ್ಯೈವ ಆಶ್ವಿನಸ್ಯ ಸಿತೇ ನರಃ ॥21॥ ಈ ಏಕಾದಶೀಯು ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ ಧನಮಿತ್ರರನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಗಂಗೆ, ಗಯೆ, ಕಾಶಿ, ಪುಷ್ಕರ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಗಳೊಂದೂ ಹರಿಯ ದಿನಕ್ಕಿಂತ ಪುಣ್ಯತಮವಾದುವಲ್ಲ. ಆ ಏಕಾದಶೀಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನು ಅನಾಯಾಸದಿಂದ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಆ ಏಕಾದಶಿಯ ಉಪವಾಸವು ತಾಯಿಯ ಕಡೆಯ ಹತ್ತುತಲೆ ತಂದೆಯ ಕಡೆಯ ಹತ್ತು ತಲೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಡೆ ಹತ್ತು ತಲೆಗಳನ್ನೂ ನರಕದಿಂದ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಏಕಾದಶ್ಯುಪವಾಸ ಮಾಡಿದವರು ನಾಲ್ಕು ತೋಳುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಉತ್ತಮವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಗರುಡನ ಧ್ವಜವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊದೆದು ಹರಿಯ ಪದವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಾಗಲೀ, ಯೌವನದ-ಲ್ಲಾಗಲೀ, ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಾಗಲೀ ಈ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಪಾಪಿ-ಯಾದರೂ ನರಕಭಾಗಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಆಶ್ವಯುಜ ಶುಕ್ಲದ ಪಾಪಾಂಕುಶ ಏಕಾದಶೀಯ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಹರಿಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ । ದತ್ವಾ ಹೇಮತಿಲಾನ್ ಭೂಮಿಂ ಗಾಮನ್ನಮುದಕಂ ತಥಾ ॥22॥ ಉಪಾನಚ್ಛತ್ರವಸ್ತ್ರಾಣಿ ನ ಪಶ್ಯತಿ ಯಮಂ ನರಃ । ಯಸ್ಯ ಪುಣ್ಯವಿಹೀನಾನಿ ದಿನಾನ್ಯಾಯಾಂತಿ ಯಾಂತಿ ಚ ॥23॥ ಸ ಲೋಹಕಾರಭಸ್ತ್ರೇವ ಶ್ವಸನ್ನಪಿ ನ ಜೀವತಿ । ಅವಂಧ್ಯಂ ದಿವಸಂ ಕುರ್ಯಾದ್ ದರಿದ್ರೋಪಿ ನೃಪೋತ್ತಮ ॥24॥ ಸಮಾಚರನ್ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಕಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ । ಹೋಮಸ್ನಾನಜಪಧ್ಯಾನಸತ್ರಾದಿಪುಣ್ಯ-ಕರ್ಮಣಾಮ್ ॥25॥ ಕರ್ತಾರೋ ನೈವ ಪಶ್ಯಂತಿ ಘೋರಾಂ ತಾಂ ಯಮ-ಯಾತನಾಮ್ । ದೀರ್ಘಾಯುಷೋ ಧನಾಢ್ಯಾಶ್ಚ ಕುಲೀನಾ ರೋಗವರ್ಜಿತಾಃ

॥26॥ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಮಾನವಾ ಲೋಕೇ ಪುಣ್ಯಕರ್ತಾರ ಈದೃಶಾಃ । ಕಿಮತ್ರ ಬಹುನೋಕ್ತೇನ ಯಾಂತ್ಯಧರ್ಮೇಣ ದುರ್ಗತಿಮ್ ॥27॥ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಹರಿಯ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಚಿನ್ನ, ಎಳ್ಳು, ಭೂಮಿ, ಗೋವು, ಅನ್ನ, ಉದಕ, ಕೆರೆ, ಛತ್ರಿ, ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಆ ದಿನ ದಾನಕೊಟ್ಟರೆ ಆತನು ಯಮನ ದರ್ಶನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವನು ಈ ಪುಣ್ಯದಿನಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ತಿದಿಯಂತೆ ಉಸಿರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಿಡುತ್ತಾ ಇರುವನೇ ಹೊರತು ಜೀವದಿಂದಿರುವವನಲ್ಲ. ದರಿದ್ರನಾದರೂ ಕೂಡ ದಿವಸವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಆದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ನಾನ ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೋಮ, ಸ್ನಾನ, ಜಪ, ಧ್ಯಾನ, ಯಜ್ಞ ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರು ಘೋರವಾದ ಯಮನ ಬಾಧೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಾಯುಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗುವರು. ಆರೋಹಂತಿ ದಿವಂ ಧರ್ಮೈರ್ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ । ಇತಿ ತೇ ಕಥಿತಂ ರಾಜನ್ ಯತ್ಪೃಷ್ಟೋಽಹಂ ತ್ವಯಾನಘ । ಪಾಪಾಂಕುಶಯಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಕಿಮನ್ಯತ್ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಸಿ ॥28॥ ಈ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುವವರು ಧನವಂತರಾಗಿಯೂ ಕುಲೀನರಾಗಿಯೂ ರೋಗವಿಲ್ಲದವರಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಬಹಳ ಮಾತಿನಿಂದೇನು? ಜನರು ಅಧರ್ಮದಿಂದ ನರಕವನ್ನೂ ಧರ್ಮದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕಾದುದೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲೈ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ನೀನು ಕೇಳಿದುದನ್ನು ಹೇಳಿದೆನು. ಈ ಪಾಪಾಂಕುಶ ಏಕಾದಶಿಯ ಮಹಿಮೆಯು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತೇನು ಬೇಕು? ಕೇಳು. ಹೇಳುವೆನು.

ಇತಿ ಶ್ರೀಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾದ್ಮೇ ಉತ್ತರಖಂಡೇ ಉಮಾಪತಿನಾರದಸಂವಾದಾಂತರ್ಗತ ಕೃಷ್ಣಯುಧಿಷ್ಠಿರಸಂವಾದೇ ಆಶ್ವಯುಜಶುಕ್ಲಪಾಪಾಂಕುಶೈಕಾದಶೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ನಾಮ ಏಕಷಷ್ಟಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ಸಮಾಪ್ತಃ ॥ ಇಂತು ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಖಂಡದ ಉಮಾಪತಿನಾರದಸಂವಾದಾಂತರ್ಗತವಾದ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಆಶ್ವಯುಜಶುಕ್ಲಪಾಪಾಂಕುಶೈಕಾದಶಿಯ ಮಹಿಮೆ ಎಂಬ ಅರವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು.

ಆಶ್ವಿನ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ದ್ವಾದಶೀ

ಪದ್ಮನಾಭದ್ವಾದಶೀವ್ರತ

ದುರ್ವಾಸಮುನಿ – ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಆಶ್ವಯುಜಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಸನಾತನನಾದ ಪದ್ಮನಾಭದೇವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕು.

ದೇವನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ಎಂದೂ, ಉದರಕ್ಕೆ ಸರ್ವದೇವಾಯ ನಮಃ ಎಂದೂ, ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಕರಾಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಎಂದೂ, ಕೈಗೆ ಅವ್ಯಯಾಯ ನಮಃ ಎಂದೂ, ಅಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿನಂತೆಯೂ, ಶಿರಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಭವಾಯ ನಮಃ ಎಂದೂ, ಅರ್ಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಎದುರಿಗೆ ಕಲಶವನ್ನಿಡಬೇಕು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಹೊನ್ನಿನ ಪದ್ಮನಾಭದೇವನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಜ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಆ ದೇವನನ್ನೇ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ, ರಾತ್ರಿಯು ಕಳೆದು ಬೆಳಗಾಗಲು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಚತುರನೇ! ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವೋ ಅದನ್ನು ಕೇಳು. ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ವೀರ್ಯವಂತನಾದ ಭದ್ರಾಶ್ವನೆಂಬ ರಾಜನಿದ್ದನು. ಅವನ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಒಂದು ಭೂಖಂಡವು ಭದ್ರಾಶ್ವವರ್ಷವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳದ್ದಾಯಿತು.

ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಸತ್ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನಿಯು ಅವನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ''ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏಳು ದಿನ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ'' ಎಂದು ಭದ್ರಾಶ್ವನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ದೊರೆಯು ಋಷಿಯನ್ನು ತಲೆಬಾಗಿ ವಂದಿಸಿ, 'ಇರೋಣವಾಗಲಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆ ದೊರೆಗೆ ಅತಿಸುಂದರಿಯಾದ ಕಾಂತಿಮತಿಯೆಂಬ ಹೆಂಡತಿಯಿದ್ದಳು. ಅವಳು ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಆ ರಾಜನಿಗೆ ಅವಳೊಬ್ಬಳೇ ಪತ್ನಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ವ್ರತಶೀಲೆಯರಾದ ಐನೂರು ಜನ ರಾಣಿಯರಿದ್ದರು. ಮಂಗಳಾಂಗಿಯರಾದ ಅವರು ದಿನದಿನವೂ ದಾಸಿಯರಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿನಿಯಾದ ಕಾಂತಿಮತಿಯೇ ದೊರೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳಾದ ರಾಣಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಕಾಂತಿಮತಿಯ ಭಯದಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವ ಆ

ಮಂಗಳಾಂಗಿಯರನ್ನೂ (ಸಪತ್ನಿಯರನ್ನೂ), ದೊರೆಯು ಕಾಂತಿಮತಿಯ ಸಂತೋಷಯುತವಾದ ನಗುಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ, ರೂಪ-ದಿಂದಲೂ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಒಪ್ಪುತ್ತ ಪರಮಶೋಭನಾಂಗಿಯಾಗಿರುವ ಕಾಂತಿಮತಿ-ಯನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಬಹಳ ಸಂತೋಷವುಳ್ಳವನಾಗಿ ''ಜಗನ್ನಾಥನೇ! ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ!'' ಎಂದನು.

ಎರಡನೆಯ ದಿವಸವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮಹಾಕಾಂತಿವಂತಳಾದ ರಾಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ''ಆಶ್ಚರ್ಯ! ಆಶ್ಚರ್ಯ! ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಜಗತ್ತು ಕಳವಾಯಿತು. ಹೋ! ಕಳವಾಯಿತು!'' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಆ ಕಾಂತಿಮತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ತಿರುಗಿ ''ಆಶ್ಚರ್ಯ! ಯಾರು ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತನಾಗಿ ರಾಜನಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿರುವನೋ, ಗೋವಿಂದನಾದ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಮೂಢರು ಅರಿಯು-ವುದಿಲ್ಲ'' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿವಸ ತಿರುಗಿ ಕೈಯ್ಯನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು. ''ಜಗನ್ನಾಥನೇ! ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ, ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ! ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ಶೂದ್ರರೇ, ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಚೆನ್ನಾಯಿತು! ದೊರೆಗಳೇ ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು! ವೈಶ್ಯರೇ ಚೆನ್ನಾ-ಯಿತು!''ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ''ಭದ್ರಾಶ್ವನೇ ಚೆನ್ನಾಯಿತು! ನೀನು ಒಳ್ಳೆಯವನು, ಎಲೈ ಅಗಸ್ತ್ಯ ನಿನಗೂ ಚೆನ್ನಾಯಿತು, ಚೆನ್ನಾಯಿತು! ಪ್ರಹ್ಲಾದ! ಧ್ರುವನೇ! ನಿನಗೆ ಸೊಗಸು! ಮಹಾವ್ರತನೇ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ'' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ದೊರೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಹಾರಿ, ಕುಣಿದಾಡಿದನು.

ರಾಣಿಯೊಡಗೂಡಿದ ರಾಜೋತ್ತಮನು ಆ ರೀತಿಯ ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ''ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ! ಈ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ನೀನು ಹೀಗೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಿರುವಿಯಲ್ಲಾ'' ಎಂದನು.

ಅಗಸ್ತ್ಯ – ''ಆಶ್ಚರ್ಯ! ನೀನು ಮೂರ್ಖ, ಕೆಟ್ಟ ದೊರೆ. ಅಯ್ಯೋ! ನಿನ್ನ ಹಿಂಬಾಲಕರೂ ಮೂರ್ಖರು. ಅಯ್ಯೋ! ಪುರೋಹಿತರೂ ಮೂರ್ಖರು. ಯಾರೂ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ'' ಎಂದನು.

ಆತನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಲು ದೊರೆಯು ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ''ಮಹಾಭಾಗನೇ! ಬ್ರಹ್ಮನೇ! ನೀನು ಹೇಳಿದ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ದಯೆ ಬಂದರೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಹೇಳು'' ಎಂದನು.

ಅಗಸ್ತ್ಯ ಋಷಿ – ಈ ರಾಣಿಯು ಹಿಂದೆ ನಗರದಲ್ಲಿ ಹರಿದತ್ತನೆಂಬ ವೈಶ್ಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವಕಳಾಗಿದ್ದಳು. ನೀನು ಅವಳ ಪತಿಯಾಗಿದ್ದೆ. ಶೂದ್ರನಾದ ನೀನು ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ಅದೇ ವೈಶ್ಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆ ವೈಶ್ಯನು ಆಶ್ವಯುಜಮಾಸದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶೀವ್ರತದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅವನು ತಾನೇ ವಿಷ್ಣುದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಪುಷ್ಪದೀಪಾದಿಗಳಿಂದ ಆ ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಮಹಾಮತಿಯೇ! ದಂಪತಿಗಳಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ದೀಪಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಉರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾವಲಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ವೈಶ್ಯನು ಹೊರಟು ಹೋದ ಮೇಲೆ, ನರೋತ್ತಮನೇ! ನೀವಿಬ್ಬರೂ ದೀಪಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಬೆಳಗಾಗುವವರೆಗೂ ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿರಿ. ಬಳಿಕ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ನೀವು ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಮೃತರಾಗಲು ಆ ದೀಪವನ್ನು ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಿಯವ್ರತನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದೆ. ಹಿಂದೆ ವೈಶ್ಯನ ಸೇವಕಳಾಗಿದ್ದ ಇವಳು ನಿನಗೆ ಪತ್ನಿಯಾದಳು. ಹರಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪರರು ಹತ್ತಿಸಿದ ದೀಪವನ್ನು ದೊಡ್ಡದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಉರಿಸಿದುದಕ್ಕೇ ಇಷ್ಟಾದರೆ, ತನ್ನ ದುಡ್ಡನ್ನು (ಹಣವನ್ನು) ವೆಚ್ಚಮಾಡಿ, ಹರಿಗೃಹದಲ್ಲಿ ದೀಪವನ್ನು ಹತ್ತಿಸುವವರ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಗಣಿಸಲು (ಎಣಿಸಲು) ಸಾಧ್ಯವೇ! ಇಲ್ಲ! ಆದುದರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ! ಹರಿಯೇ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆನು.

ತಿಳಿದವನು ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧವರ್ಷ ಕಾಲ ಮಾಡುವ ಭಕ್ತಿಗೆ ಸಮನಾಗುವುದು. ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಯಾವ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನೋ ಅದೇ ಫಲವನ್ನು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ 'ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ' (ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ) ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಭಕ್ತಿಯು ಮಾತ್ರ ಕಳವಾಯಿತು

ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆನು. ದೊರೆಯೇ! ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ದೇವರೆದುರಿಗೆ ಹತ್ತಿಸಿದ್ದ ದೀಪವನ್ನು ದೊಡ್ಡದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ, ನೀನು ಇಂತಹ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆದೆ. ಆದರೂ ನೀವರಿಯದುದರಿಂದ 'ಅಯ್ಯೋ! ಮೂಢರು. ಹರಿಗೆ ದೀಪ ಹತ್ತಿಸುವ ಕಾರ್ಯದ ಫಲವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆನು.

ಇಂತಹ ರಾಜರು ಯಾರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರೋ ಅವರು ಸಾಧುಗಳೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ನಾನು ಭೂತಲದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಹೊರತು ಬೇರಾವುದನ್ನೂ ಕಾಣೆನು. ಆದುದರಿಂದ 'ಸಾಧುವೇ! ಅಗಸ್ತ್ಯ' ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ನಾನೇ ಹೊಗಳಿಕೊಂಡೆನು.

ಒಡೆಯನ ಸೇವೆಯನ್ನೂ, ಅವನೆದುರಿಗಿಲ್ಲದಾಗ ಹರಿಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಧನ್ಯಳು, ನಿಜವಾಗಿ ಧನ್ಯಳು. ಅಲ್ಲದೇ ದ್ವಿಜಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದ ಆ ಶೂದ್ರನೂ ಧನ್ಯನು. ಬಹುಧನ್ಯನೆನಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವನು. ದ್ವಿಜನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಹರಿಭಕ್ತಿ. ಆದುದರಿಂದ 'ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರರೇ! ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ, ಒಳ್ಳೆಯದು' ಎಂದೆನು.

ರಾಕ್ಷಸನಾಗಿ ಉದಿಸಿದ್ದೂ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಹೊರತು ಬೇರಾವುದನ್ನೂ ತಿಳಿಯನು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಸಾಧುವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಬ್ರಹ್ಮನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಧ್ರುವನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನಾರಾಧಿಸಿ, ಪರಮೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದನು. ರಾಜೋತ್ತಮನೇ! ಆದುದರಿಂದ 'ಸಾಧುವೇ ಧ್ರುವ' ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆನು.

ಭದ್ರಾಶ್ವರಾಜನು, ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಅಗಸ್ತ್ಯನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆ ಮುನಿಯನ್ನೇ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಉಪದೇಶಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಮಹಾಭಾಗನಾದ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಕರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಭದ್ರಾಶ್ವನ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ರಾಜನು ಮತ್ತೆ ಕೇಳಲು ಋಷಿವರ್ಯನು ಪದ್ಮನಾಭದ್ವಾದಶೀವ್ರತವನ್ನೇ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು.

ದುರ್ವಾಸಮುನಿ – ತಪೋಧನನಾದ ಸತ್ಯತಪನೇ! ಅದನ್ನೇ ನಾನು ನಿನಗೆ

ಹೇಳಿದೆನು. ಅಗಸ್ತ್ಯನು ರಾಜೋತ್ತಮನಿಗೆ ವ್ರತವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ 'ನಾನು ಪುಷ್ಕರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ಮನೆಯು ಸಪುತ್ರವಾಗಲಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಒಡನೆಯೇ ಬೇಗನೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾದನು. ಭದ್ರಾಶ್ವರಾಜನು ಬಳಿಕ ಪದ್ಮನಾಭದ್ವಾದಶೀವ್ರತವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ-ವಿಧಾನದಿಂದ ಮಾಡಿ, ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ಉತ್ತಮವಾದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪಡೆದನು. ಆತನು ಮಕ್ಕಳುಗಳೊಡಗೂಡಿ, ಉತ್ತಮಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಪದ್ಮನಾಭನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಆಶ್ವೀನ || ಶುದ್ಧ || ಚತುರ್ದಶೀ

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಧರತೀರ್ಥರು (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಮಠ) - ಮುಳಬಾಗಿಲು (ಕ್ರಿ .ಶ. 1571-1598) ಶ್ರೀಪತೇಃ ಯತಿರಾಜಸ್ಯ ಕರಕಂಜಸಮುದ್ಭವಮ್ । ಶ್ರೀಧರಾಖ್ಯ-ಮುನಿಂ ವಂದೇ ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನೇ ರತಂ ॥

ಶ್ರೀ ರಾಮತೀರ್ಥರು (ವ್ಯಾಸರಾಜ ಮಠ) ಆಶ್ವೀನ ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ದಶಿ (ಕ್ರಿ .ಶ. 1564-1584) ರಾಮತೀರ್ಥಗುರುಂ ವಂದೇ ರಾಮಪಾದಾಬ್ಜಭಾಜಕಂ । ಸಂಯಗ್‌ಜ್ಞಾತಧರೇಶಾನಾಂ ರಾಮಪಾರಮ್ಯಸಾಧಕಂ ॥

ಇವರು ಶ್ರೀನಿವಾಸತೀರ್ಥರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿ ಅವರಿಂದ ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸಂಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿಗಳಾದರು. ಇವರಿಗೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಜ ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪಾಠ-ಪ್ರವಚನಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವುದು ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ವಿಜಯನಗರ ಅರಸನೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಅನೇಕ ಭೂಪಾಲಕರಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿತರಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಬಲ್ಲ ಮೂಲಗಳು ವಿವರಿಸುತ್ತವೆ. ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸತೀರ್ಥರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ 1584ರ ಆಶ್ವೀನ ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಬೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಕೋಜಾಗರ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿವ್ರತ

ಆಶ್ವೀನ ಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ತುಂಬು ಬೆಳದಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಈ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹಾಗೂ ಇಂದ್ರರ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ದೇವಿಯು ಈ ರಾತ್ರಿ ಯಾರು ಎಚ್ಚರವಿದ್ದು (ಕೋ ಜಾಗರ್ತಿ) ನನ್ನ ಪೂಜೆ ಮಾಡು-

ತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಈ ದಿನ ದೇವಿಗೆ ಎಳನೀರು ಹಾಗೂ ಹಾಲು ನಿವೇದಿಸಬೇಕು. ಹಾಲಿಗೆ ಬಾದಾಮಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಎಳೆಕೇಸರಿ ಏಲಕ್ಕಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಬೆರಸಿ ಕುದಿಸಿ ನಂತರ ಬೆಳದಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಶರಶ್ಚಂದ್ರನ ಕಿರಣಗಳು ಅಮೃತದ ಅಂಶದಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆಂದು ನಂಬಿ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರ ಬಿಂಬದ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ನಂತರ ಪ್ರಸಾದದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ರಾತ್ರಿ ಪೂರ್ತಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡ-ಬೇಕು. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದೇ ರಾತ್ರಿ ಕೌಮುದೀಮಹೋತ್ಸವ ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕುರಿತು ಎರಡು ಕಥೆಗಳಿವೆ.

1. ಧರ್ಮಭೀರುವಾದ ರಾಜನೊಬ್ಬ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಕಲಾವಿದನೊಬ್ಬ ಮಾಡಿದ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕಬ್ಬಿಣದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ನೊಂದ ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾನು ಹಾಗೂ ಅಲಕ್ಷ್ಮೀ ಒಂದು ಕಡೆ ಇರಬಾರದು ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಆ ಪ್ರತಿಮೆ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದು ಆ ಕಲಾವಿದನ ನೈಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಅಪಮಾನ ಎಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರತಿಮೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರ ನಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಆಕೆಯ ಹಿಂದೆ ಆಕೆಯ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದ ಸಂಪತ್ತು ಸಂತುಷ್ಟಿ ಮುಂತಾದವರೂ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಕೊನೆಗೆ ಧರ್ಮದೇವನು ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವಾಗ ರಾಜ ಅವನನ್ನು ತಡೆದು ತಾನೂ ಆ ಕಲಾವಿದನ ಕಲೆಗೆ ಗೌರವ ಸೂಚಿಸಿ ಧರ್ಮಪಾಲನೆ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದಾಗ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಧರ್ಮ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿ ಕೋಜಾಗರ ವ್ರತ ಮಾಡಿದರೆ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿ ಪುನಃ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿತ್ತಾಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅದರಂತೆ ರಾಜಪತ್ನಿ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋಜಾಗರ ವ್ರತ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ವ್ರತ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕಬ್ಬಿಣದ ವಿಗ್ರಹ ತುಂಬು ಬೆಳದಿಂಗಳ ತಂಪಿನಲ್ಲೂ ಕರಗಿ ನೀರಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಹರಿದು ಹೋಗಿ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಸನ್ನಿಧಾನ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ.

2. ಲಲಿತನೆಂಬ ಬಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅವನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಸದಾ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಚಂಡಿಯ ಊಟಕ್ಕೆ ಬೇಸತ್ತು ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವಾಗ ಕೆಲವು ಅಪ್ಸರೆಯರು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು ನೋಡಿ

ತಾನೂ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಆಶ್ವಯುಜ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಹುಣ್ಣಿಮೆ

ಈ ದಿನವೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವ್ರಜಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯನ್ನಾಡಿದನೆಂದು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಆಶ್ವೀನ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಚೌತಿ

ಶ್ರೀ ಸುಬೋಧನಿಧಿ ತೀರ್ಥರು (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಮಠ) - ಮುಳಬಾಗಿಲು ಪ್ರಾಜ್ಞನಿಧಿಸಂಜಾತಂ ಪಾಷ್ಠಿಕಕುಲಭೂಷಣಂ । ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಭೂಷಣಂ ನೌಮಿ ಸುಬೋ -ಧನಿಧಿನಾಮಕಮ್ ॥

ಆಶ್ವೀನ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಷಷ್ಠೀ

ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಮಾಧವತೀರ್ಥರು (ಮಾಧವತೀರ್ಥ ಮಠ) ಆಶ್ವೀನ ಬಹುಳ ಷಷ್ಠೀ - ಮಾಧವಪುರ. ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಪದಾಸಕ್ತಂ ಸುಶಾಂತ್ಯಾದಿಗುಣಾಕರಮ್ । ಭಕ್ತಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದಾತಾರಂ ಸತ್ಯಮಾಧವ ಗುರುಂ ಭಜೇ ॥

ಆಶ್ವಿಜ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಸಪ್ತಮೀ

ಶ್ರೀಶ್ರೀನಿಧಿತೀರ್ಥರು (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಮಠ) - ಪುರುಪಾಳ್ಯ. ಸು- ಸಂಸ್ತುತಿಪ್ರಣಯನಪ್ರಸನ್ನಗುರುರಾಜಕಮ್ । ಗುರುಂ ಶ್ರೀನಿಧಿತೀರ್ಥಾಖ್ಯಂ ಸತ್ ಶ್ರೀಕಾಂತಮಾಭಜೇ ॥

ಶ್ರೀವಸುಧೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು (ರಾಯರ ಮಠ) – ಕೆಂಚನಗುಡ್ಡೆ – ವಸುಧಾ - ತಲವಿಖ್ಯಾತಂ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿಗುಣಾರ್ಣವಂ । ವೇದವೇದಾಂಗಚತುರಂ ವಸುಧೇಂದ್ರ -ಗುರುಂ ಭಜೇ ॥ ವಾದೀಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ವೇಣು ಗೋಪಾಲಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ, ಮೂರುಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋ- ತ್ತಮಾಚಾರ್ಯರು ಚಿಕ್ಕವರು. ಇವರು ಮೂರು ಜನರೂ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ

ವಸುಧೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು, ವರದೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು, ಭುವನೇಂದ್ರತೀರ್ಥರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ಸಂಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿಗಳಾದರು. ವಸುಧೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಮಹಾತಪಸ್ವಿ-ಗಳು. ಇವರು ವಿಶೇಷ ಸಂಚಾರ ಮಾಡದೆ ಬಹುದಿನ ಮಂತ್ರಾಲಯದಲ್ಲೇ ಪಾಠಪ್ರವಚನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಆದವಾನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿ ನವಾಬ್‌ಸಬ್ದಲ್ ಜಂಗ್‌ಬಹದೂರ್ ಎಂಬುವರು ಮಂತ್ರಾಲಯ ಜಹಗಿರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಗದಪತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ. ಕಿರೀಟಗಿರಿ ಗ್ರಾಮ 1756 ರಿಂದ 1760 ರವರೆಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ವಶವಾಗಿದ್ದು ಈಗ ಅದು ಮತ್ತೆ ಶ್ರೀಗಳವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಗದ-ಪತ್ರವಾಯಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ ರಾಮಭೂಪಾಲನೆಂಬೊಬ್ಬ ಪಾಳೆಯಗಾರ ಸೋಮನ-ಹಳ್ಳಿಯೆಂಬ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಶ್ರೀಗಳವರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟ. ಇದಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಗಳವರು ಒಮ್ಮೆ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದ ಸಂಚಾರ ಕೈಕೊಂಡರು. ಅಲ್ಲಿ ತಿರುಚನಾಪಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರಿಯುಲೂರಿನನಾಯಕ ವಿಜಯವೊಪ್ಪುಲಾಮಾಳವ ರಾಯನೆಂಬುವನು ಶ್ರೀಗಳ-ವರಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಿದ. ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಜಪತಪಾನುಷ್ಠಾನಮಗ್ನ-ರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ಕೊನೆಗೆ ಶಿರಗುಪ್ಪಿಯ ಹತ್ತಿರ ಕೆಂಚನಗುಡ್ಡವೆಂಬ ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು. ಇವರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪೈಕಿ ಗುರುಗುಣಸ್ತವನಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಒಂದೇ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ. ಇವರ ಬೃಂದಾವನಸ್ಥಳವೇ ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ದೇಹಶುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವವರಿಗೆ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಹಾತಪಸ್ವಿಗಳೆಂದು ಈಗಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಇದೆ.

ಆಶ್ವೀನ II ಬಹುಳ II ಏಕಾದಶೀ

ಯುಧಿಷ್ಠಿರಃ – ಕಥಯಸ್ವ ಪ್ರಸಾದೇನ ಮಮಾಗ್ರೇ ಮಧುಸೂದನ । ಇಷಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ತು ಕಿನ್ನಾಮ್ನೈಕಾದಶೀ ಭವೇತ್ ॥1॥ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ಮಧುಸೂದನನೇ! ಆಶ್ವಯುಜಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಏಕಾದಶಿಗೆ ಹೆಸರೇನು? ದಯವಿಟ್ಟು ಹೇಳು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ – ಆಶ್ವಿನೇ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ತು ಇಂದಿರಾ ನಾಮ ನಾಮತಃ । ತಸ್ಯಾ ವ್ರತಪ್ರಭಾವೇಣ ಮಹಾಪಾಪಂ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ ॥2॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು – ಆಶ್ವಯುಜಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಏಕಾದಶೀಗೆ ಇಂದಿರಾ ಏಕಾದಶಿಯೆಂದು

ಹೆಸರು. ಅದನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ ಮಹಾಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಧೋಯೋನಿಗತಾನಾಂ ಚ ಪಿತೄಣಾಂ ಗತಿದಾಯಿನೀ । ಶೃಣುಷ್ವಾವಹಿತೋ ರಾಜನ್ ಕಥಾಂ ಪಾಪಹರಾಂ ಪರಾಮ್ ॥3॥ ಪಿತೃಗಳು ನರಕದಲ್ಲಿರಲಿ ಕೀಳು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರಲಿ ಅವರಿಗೆ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಉತ್ತಮಗತಿಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಪಾಪಹಾರಕವಾದ ಇದರ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಕೇಳು. ಯಸ್ಯಾ ಶ್ರವಣಮಾತ್ರೇಣ ವಾಜಪೇಯಫಲಂ ಲಭೇತ್ । ಪುರಾ ಕೃತಯುಗೇ ರಾಜನ್ ಬಭೂವ ನೃಪನಂದನಃ ॥4॥ ಇಂದ್ರಸೇನ ಇತಿ ಖ್ಯಾತಃ ಪುರಾ ಮಾಹಿಷ್ಮತೀಪತಿಃ । ಸ ರಾಜಾ ಪಾಲಯಾಮಾಸ ಧರ್ಮೇಣ ಯಶಸಾನ್ವಿತಃ ॥5॥ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಸಮಾಯುಕ್ತೋ ಧನಧಾನ್ಯಸಮನ್ವಿತಃ । ಮಾಹಿಷ್ಮತ್ಯಧಿಪೋ ರಾಜಾ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಪರಾಯಣಃ ॥6॥ ಈ ವ್ರತದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದಲೇ ವಾಜಪೇಯಯಾಗದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೃತ-ಯುಗದಲ್ಲಿ ಮಾಹಿಷ್ಮತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಸೇನನೆಂಬ ರಾಜನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಆ ರಾಜನು ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಧನ, ಧಾನ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿಮಂತನಾಗಿ ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ-ನೆಯವನಾಗಿದ್ದನು. ಜಪನ್ ಗೋವಿಂದನಾಮಾನಿ ಮುಕ್ತಿದಾನಿ ನರಾಧಿಪ । ಕಾಲಂ ನಯತಿ ವಿಧಿವದಧ್ಯಾತ್ಮಧ್ಯಾನಚಿಂತಕಃ ॥7॥ ಏಕಸ್ಮಿನ್ ದಿವಸೇ ರಾಜ್ಞಿ ಸುಖಾಸೀನೇ ಸದೋಗತೇ । ಅವತೀರ್ಯಾಗಮತ್ ತತ್ರ ಹ್ಯಂಬರಾನ್ನಾರದೋ ಮುನಿಃ ॥8॥ ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಗೋವಿಂದನಾಮಗಳನ್ನೇ ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜನು ಕುಳಿತಿರಲು ನಾರದನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಇಳಿದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ತಮಾಗತಮಭಿಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾಯ ಕೃತಾಂಜಲಿಃ । ಪೂಜಯಿತ್ವಾಥ ವಿಧಿನಾ ಚಾಸನೇ ಸನ್ನ್ಯವೇಶಯತ್ ॥ ಸುಖೋ-ಪವಿಷ್ಟಂ ಸ ಮುನಿಂ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ನೃಪೋತ್ತಮಃ ॥9॥ ನಾರದನು ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡು ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಇಂತೆಂದನು. ರಾಜಾ – ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾತ್ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಸರ್ವಂ ಚ ಕುಶಲಂ ಮಮ । ಮಮ ಕ್ರತುಕ್ರಿಯಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಸಫಲಾಸ್ತವ ದರ್ಶನಾತ್ ॥10॥ ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರು ದೇವರ್ಷೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ನಾಗಮಕಾರಣಾತ್ ॥11॥ ಎಲೈ

ವಸುಧೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು, ವರದೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು, ಭುವನೇಂದ್ರತೀರ್ಥರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ಸಂಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿಗಳಾದರು. ವಸುಧೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಮಹಾತಪಸ್ವಿಗಳು. ಇವರು ವಿಶೇಷ ಸಂಚಾರ ಮಾಡದೆ ಬಹುದಿನ ಮಂತ್ರಾಲಯದಲ್ಲೇ ಪಾಠಪ್ರವಚನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಆದವಾನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿ ನವಾಬ್‌ಸಬ್ದಲ್ ಜಂಗ್‌ಬಹದೂರ್ ಎಂಬುವರು ಮಂತ್ರಾಲಯ ಜಹಗಿರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಗದಪತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ. ಕಿರೀಟಗಿರಿ ಗ್ರಾಮ 1756 ರಿಂದ 1760 ರವರೆಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ವಶವಾಗಿದ್ದು ಈಗ ಅದು ಮತ್ತೆ ಶ್ರೀಗಳವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಗದ-ಪತ್ರವಾಯಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ ರಾಮಭೂಪಾಲನೆಂಬೊಬ್ಬ ಪಾಳೆಯಗಾರ ಸೋಮನ-ಹಳ್ಳಿಯೆಂಬ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಶ್ರೀಗಳವರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟ. ಇದಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಗಳವರು ಒಮ್ಮೆ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದ ಸಂಚಾರ ಕೈಕೊಂಡರು. ಅಲ್ಲಿ ತಿರುಚನಾಪಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರಿಯುಲೂರಿನನಾಯಕ ವಿಜಯವೊಪ್ಪುಲಾಮಾಳವ ರಾಯನೆಂಬುವನು ಶ್ರೀಗಳ-ವರಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಿದ. ಆವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಜಪತಪಾನುಷ್ಠಾನಮಗ್ನ-ರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ಕೊನೆಗೆ ಶಿರಗುಪ್ಪಿಯ ಹತ್ತಿರ ಕೆಂಚನಗುಡ್ಡವೆಂಬ ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು. ಇವರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪೈಕಿ ಗುರುಗುಣಸ್ತವನಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಒಂದೇ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ. ಇವರ ಬೃಂದಾವನಸ್ಥಳವೇ ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ದೇಹಶುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವವರಿಗೆ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಹಾತಪಸ್ವಿಗಳೆಂದು ಈಗಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಇದೆ.

ಆಶ್ವೀನ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಏಕಾದಶೀ

ಯುಧಿಷ್ಠಿರಃ – ಕಥಯಸ್ವ ಪ್ರಸಾದೇನ ಮಮಾಗ್ರೇ ಮಧುಸೂದನ । ಇಷಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ತು ಕಿನ್ನಾಮ್ನೈಕಾದಶೀ ಭವೇತ್ ॥1॥ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ಮಧುಸೂದನನೇ! ಆಶ್ವಯುಜಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಏಕಾದಶಿಗೆ ಹೆಸರೇನು? ದಯವಿಟ್ಟು ಹೇಳು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ – ಆಶ್ವಿನೇ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ತು ಇಂದಿರಾ ನಾಮ ನಾಮತಃ । ತಸ್ಯಾ ವ್ರತಪ್ರಭಾವೇಣ ಮಹಾಪಾಪಂ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ ॥2॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು – ಆಶ್ವಯುಜಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಏಕಾದಶೀಗೆ ಇಂದಿರಾ ಏಕಾದಶಿಯೆಂದು

ಹೆಸರು. ಅದನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ ಮಹಾಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಧೋ ಯೋನಿಗತಾನಾಂ ಚ ಪಿತ್ರೂಣಾಂ ಗತಿದಾಯಿನೀ । ಶೃಣುಷ್ವಾವಹಿತೋ ರಾಜನ್ ಕಥಾಂ ಪಾಪಹರಾಂ ಪರಾಮ್ ।।3।। ಪಿತೃಗಳು ನರಕದಲ್ಲಿರಲಿ ಕೀಳು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರಲಿ ಅವರಿಗೆ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಉತ್ತಮಗತಿಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಪಾಪಹಾರಕವಾದ ಇದರ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಕೇಳು. ಯಸ್ಯಾ ಶ್ರವಣಮಾತ್ರೇಣ ವಾಜಪೇಯಫಲಂ ಲಭೇತ್ । ಪುರಾ ಕೃತಯುಗೇ ರಾಜನ್ ಬಭೂವ ನೃಪನಂದನಃ ।।4।। ಇಂದ್ರಸೇನ ಇತಿ ಖ್ಯಾತಃ ಪುರಾ ಮಾಹಿಷ್ಮತೀಪತಿಃ । ಸ ರಾಜಾ ಪಾಲಯಾಮಾಸ ಧರ್ಮೇಣ ಯಶಸಾನ್ವಿತಃ ।।5।। ಪುತ್ರಪೌತ್ರಸಮಾಯುಕ್ತೋ ಧನಧಾನ್ಯಸಮನ್ವಿತಃ । ಮಾಹಿಷ್ಮತ್ಯಧಿಪೋ ರಾಜಾ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಪರಾಯಣಃ ।।6।। ಈ ವ್ರತದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದಲೇ ವಾಜಪೇಯಯಾಗದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೃತ-ಯುಗದಲ್ಲಿ ಮಾಹಿಷ್ಮತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಸೇನನೆಂಬ ರಾಜನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಆ ರಾಜನು ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಧನ, ಧಾನ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿಮಂತನಾಗಿ ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ-ನೆಯವನಾಗಿದ್ದನು. ಜಪನ್ ಗೋವಿಂದನಾಮಾನಿ ಮುಕ್ತಿದಾನಿ ನರಾಧಿಪ । ಕಾಲಂ ನಯತಿ ವಿಧಿವದಧ್ಯಾತ್ಮಧ್ಯಾನಚಿಂತಕಃ ।।7।। ಏಕಸ್ಮಿನ್ ದಿವಸೇ ರಾಜ್ಞಿ ಸುಖಾಸೀನೇ ಸದೋಗತೇ । ಅವತೀರ್ಯಾಗಮತ್ ತತ್ರ ಹ್ಯಂಬರಾನ್ನಾರದೋ ಮುನಿಃ ।।8।। ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಗೋವಿಂದನಾಮಗಳನ್ನೇ ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜನು ಕುಳಿತಿರಲು ನಾರದನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಇಳಿದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ತಮಾಗತಮಭಿಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾಯ ಕೃತಾಂಜಲಿಃ । ಪೂಜಯಿತ್ವಾಥ ವಿಧಿನಾ ಚಾಸನೇ ಸನ್ನ್ಯವೇಶಯತ್ ।। ಸುಖೋ-ಪವಿಷ್ಟಂ ಸ ಮುನಿಂ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ನೃಪೋತ್ತಮಃ ।।9।। ನಾರದನು ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡು ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಇಂತೆಂದನು. ರಾಜಾ – ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾತ್ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಸರ್ವಂ ಚ ಕುಶಲಂ ಮಮ । ಮಮ ಕ್ರತುಕ್ರಿಯಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಸಫಲಾಸ್ತವ ದರ್ಶನಾತ್ ।।10।। ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರು ದೇವರ್ಷೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ನಾಗಮಕಾರಣಾತ್ ।।11।। ಎಲೈ

ಮುನಿಯೇ! ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನನಗೆ ಎಲ್ಲದಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ಷೇಮವಿದೆ. ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ನನ್ನ ಯಾಗ ಮುಂತಾದವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಫಲವಾದವು. ದಯವಿಟ್ಟು ನೀನು ಬಂದ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳು. ನಾರದಃ – ಶ್ರೂಯತಾಂ ನೃಪಶಾರ್ದೂಲ ಮದ್ವಚೋ ವಿಸ್ಮಯಪ್ರದಮ್ । ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾದಹಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಯಮಲೋಕಂ ನೃಪೋತ್ತಮ ॥12॥ ನಾರದನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ದೊರೆಯೇ! ಕೇಳು. ನಾನು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿರುವುದು. ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಿಂದ ಯಮ-ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆನು. ಶಮನೇನಾರ್ಚಿತೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಉಪವಿಷ್ಟೋ ವರಾಸನೇ । ಧರ್ಮಶೀಲಾಃ ಸತ್ಯವಂತೋ ಭಾಸ್ಕರಿಂ ಸಮುಪಾಸತೇ ॥13॥ ಅಲ್ಲಿ ಯಮನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಅನೇಕ ಜನ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರು ಸತ್ಯವಂತರು ಆ ಯಮನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಹುಪುಣ್ಯಪ್ರಕರ್ತಾರೋ ವ್ರತವೈಕಲ್ಯದೋಷತಃ । ಸಭಾಯಾಂ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವಸ್ಯ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟಃ ಪಿತಾ ತವ ॥14॥ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಜನ ಪುಣ್ಯವಂತರೂ ಆ ಯಮನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ವ್ರತವನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿ ಮಾಡಿ ದೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ನೋಡಿದೆನು. ಕಥಿತಸ್ತೇನ ಸಂದೇಶಸ್ತಂ ನಿಬೋಧ ಜನೇಶ್ವರ । ಇಂದ್ರಸೇನ ಇತಿ ಖ್ಯಾತೋ ರಾಜಾ ಮಾಹಿಷ್ಮತೀಪತಿಃ ॥15॥ ತಸ್ಯಾಗ್ರೇ ಕಥಯ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಸ್ಥಿತಂ ಮಾಂ ಯಮಸನ್ನಿಧೌ । ಕೇನಾಪಿ ಚಾಂತರಾಯೇಣ ಪೂರ್ವಜನ್ಮೋದ್ಭವೇನ ಚ ॥16॥ ಅವನು ನಿನಗೆ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿರುವನು. ಕೇಳು. ಎಲೈ ನಾರದನೇ! ಮಾಹಿಷ್ಮತೀ ನಗರದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಸೇನನೆಂಬ ರಾಜನಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ 'ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ ಯಾವುದೋ ಪಾಪದಿಂದ ಯಮನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದು ಹೇಳು. ಸ್ವರ್ಗಂ ಪ್ರಣಯ ಮಾಂ ಪುತ್ರ ಇಂದಿರಾಪುಣ್ಯದಾನತಃ । ಇತ್ಯುಕ್ತೋಹಂ ಸಮಾಯಾತಃ ಸಮೀಪಂ ತವ ಪಾರ್ಥಿವ ॥ ಪಿತುಃ ಸ್ವರ್ಗಕೃತೇ ರಾಜನ್ನಿಂದಿರಾವ್ರತಮಾಚರ ॥17॥ ಎಲೈ ಮಗನೇ! ಇಂದಿರಾ ದಾನದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೆನು. ಇಂದಿರಾ ವ್ರತದ ದಾನದಿಂದ ತಂದೆಯು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡು. ರಾಜಾ – ಕಥಯಸ್ವ ಪ್ರಸಾದೇನ ಭವನ್ನಿಂದಿರಾವ್ರತಮ್ । ವಿಧಿನಾ ಕೇನ ಕರ್ತವ್ಯಂ ತಸ್ಮಿನ್ ಪಕ್ಷೇ ತಿಥೌ

ತಥಾ ॥18॥ ರಾಜನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ನಾರದನೇ! ಆ ಇಂದಿರಾವ್ರತವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಮಾಡಬೇಕು? ಅದಕ್ಕೆ ನಿಯಮವೇನು? ಅದು ಬರತಕ್ಕದ್ದು ಯಾವ ತಿಂಗಳು? ಯಾವ ಪಕ್ಷ? ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ದಯವಿಟ್ಟು ಹೇಳು. ನಾರದಃ – ಶೃಣು ರಾಜೇಂದ್ರ ತೇ ವಚ್ಮಿ ವ್ರತಸ್ಯಾಸ್ಯ ವಿಧಿಂ ಶುಭಮ್ । ಅಶ್ವಿನಸ್ಯಾಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ದಶಮೀದಿವಸೇ ಶುಭೇ ॥19॥ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಂ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ ಶ್ರದ್ಧಾಯುಕ್ತೇನ ಚೇತಸಾ । ತತೋ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸಮಯೇ ಸ್ನಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ಸಮಾಹಿತಃ ॥20॥ ಏಕಭುಕ್ತಂ ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ರಾತ್ರೌ ಭೂಮೌ ಶಯೀತ ಚ । ಪ್ರಭಾತೇ ವಿಮಲೇ ಜಾತೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಚೈಕಾದಶೀ ದಿನೇ॥21॥ ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಳನಂ ಕುರ್ಯಾದ್ ದಂತಧಾವನಪೂರ್ವಕಮ್ । ಉಪವಾಸಸ್ಯ ನಿಯಮಂ ಗೃಹ್ಣೀಯಾದ್ ಭಕ್ತಿಭಾವತಃ ॥22॥ ನಾರದನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಈ ವ್ರತದ ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಆಶ್ವಯುಜಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ದಶಮಿಯ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸ್ನಾನಾಹ್ನಿಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಊಟಮಾಡಬೇಕು. ಆ ದಿನ ಒಂದೇ ಹೊತ್ತು ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಊಟ ಮಾಡಬಾರದು. ರಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಬೇಕು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮುಖವನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಲ್ಲನ್ನುಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳ-ಬೇಕು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪವಾಸದ ನಿಯಮವನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಅದ್ಯ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ನಿರಾಹಾರಃ ಸರ್ವಭೋಗವಿವರ್ಜಿತಃ । ಶ್ವೋ ಭೋಕ್ಷ್ಯೇ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಶರಣಂ ಮೇ ಭವಾಚ್ಯುತ ॥23॥ ಈ ದಿನ ಆಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೇ ಯಾವ ಸುಖವನ್ನೂ ಹೊಂದದೆ ಇದ್ದು ನಾಳೆಯ ದಿನ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಎಲೈ ಅಚ್ಯುತನೇ! ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು. ಇತ್ಯೇವಂ ನಿಯಮಂ ಕೃತ್ವಾ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸಮಯೇ ತಥಾ । ಶಾಲಗ್ರಾಮಶಿಲಾಗ್ರೇ ತು ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕುರ್ಯಾದ್ ಯಥಾವಿಧಿ ॥24॥ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನಿಯಮವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಶಿಲೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿರವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶಾಸ್ತ್ರದಂತೆ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪಿತೄಣಾಂ ಪ್ರೀತಯೇ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕುರ್ಯಾಚ್ಛ್ರದ್ಧಾಸಮನ್ವಿತಃ । ಗೋಧೂಮಚೂರ್ಣೈರ್ಯಚ್ಛ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತಂ ಮಧ್ಯಕೃತಂ ಭವೇತ್ ॥25॥ ಯವೈರ್ವೀಹಿತಿಲೈರ್ಮಾಷೈರ್ಗೋಧೂಮೈಶ್ಚಣಕೈಸ್ತಥಾ । ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ತು ಯೋ ವಿಪ್ರೋ ನ ಭುಂಕ್ತೇ ಪಿತೃಸೇವಿತಮ್ ॥26॥ ಆ ದಿನ

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳ ಪ್ರೀತಿಗೋಸ್ಕರ ಗೋಧಿಹಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಬಾಕಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು. (ಆಮಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು). ಇದು ಮಧ್ಯಮವು. ಯವ, ಅಕ್ಕಿ, ಎಳ್ಳು, ಉದ್ದು, ಗೋಧಿ, ಕಡಲೆಗಳಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಪಿತೃಗಳು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕು. ಹಾಗೆ ತಿನ್ನದಿರಬಾರದು. ಅನ್ನಾಶ್ರಿತಾನಿ ಪಾಪಾನಿ ಕ್ಷಯಾಯೇತರವಾಸರೇ । ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯೇದ್ ರಾಜನ್ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಶ್ಚ ಪೂಜಿತಾನ್ ॥27॥ ಏಕಾದಶಿಯ ಹೊರತು ಮಿಕ್ಕ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಪಗಳು ಅನ್ನವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇತರ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ನದಿಂದ ತೃಪ್ತಿ ಪಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ದಕ್ಷಿಣೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿ ಪಡಿಸಬೇಕು. ಪಿತ್ರ್ಯಮನ್ನಂ ಸಮಾಘ್ರಾಯ ಗವೇ ದದ್ಯಾದ್ವಿಚಕ್ಷಣಃ । ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಹೃಷೀಕೇಶಂ ಧೂಪ-ಗಂಧಾದಿಭಿಸ್ತಥಾ ॥28॥ ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಕೇಶವಸ್ಯ ಸಮೀಪತಃ । ತತಃ ಪ್ರಭಾತಸಮಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ವೈ ದ್ವಾದಶೀದಿನೇ ॥29॥ ಅರ್ಚಯಿತ್ವಾ ಹರಿಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಭೋಜಯಿತ್ವಾ ದ್ವಿಜಾಂಸ್ತಥಾ । ಬಂಧುದೌಹಿತ್ರಪುತ್ರಾದ್ಯೈಃ ಸ್ವಯಂ ಭುಂಜೀತ ವಾಗ್ಯತಃ ॥30॥ ಏಕಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿದುದನ್ನು ಮೂಸಿ ನೋಡಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಅನಂತರ ಗೋವಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕು. ಹೃಷೀಕೇಶನನ್ನು ಧೂಪದೀಪಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಆ ಕೇಶವನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ಜಾಗರಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ದ್ವಾದಶಿಯು ಬರಲು ಭಕ್ತಿ-ಯಿಂದ ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಆ ಮೇಲೆ ಬಂಧುಗಳು, ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಇವರೊಡನೆ ನಿಯಮವಂತನಾಗಿ ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ರಾಜನ್ ಕುರು ವ್ರತಮತಂದ್ರಿತಃ । ವಿಷ್ಣುಲೋಕಂ ಪ್ರಯಾಸ್ಯಂತಿ ಪಿತರಸ್ತವ ಭೂಪತೇ ॥31॥ ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ನಿಯಮದಿಂದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಿನ್ನ ಪಿತೃಗಳು ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ – ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ನೃಪತಿಂ ರಾಜನ್ ಮುನಿರಂತರಧೀಯತ । ಯಥೋಕ್ತವಿಧಿನಾ ರಾಜಾ ಚಕಾರ ವ್ರತ-ಮುತ್ತಮಮ್ ॥32॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು – ನಾರದನು ಆ ರಾಜನಿಗೆ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ರಾಜನು ಆ ವ್ರತವನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಅಂತಃಪುರೇಣ ಸಹಿತಃ ಪುತ್ರಭೃತ್ಯಸಮನ್ವಿತಃ । ವ್ರತೇ ಕೃತೇ ತು ಕೌಂತೇಯ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿರಭೂದ್ ದಿವಃ ॥33॥ ತತ್ಪಿತಾ ಗರುಡಾರೂಢೋ ಜಗಾಮ ಹರಿ-

ಮಂದಿರಮ್ । ಇಂದ್ರಸೇನೋಽಪಿ ರಾಜರ್ಷಿಃ ಕೃತ್ವಾ ರಾಜ್ಯಮಕಂಟಕಮ್ ॥34॥ ರಾಜ್ಯೇ ನಿವೇಶ್ಯ ತನಯಂ ಜಗಾಮ ತ್ರಿದಿವಂ ಸ್ವಯಮ್ । ಇಂದಿರಾವ್ರತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ತವಾಗ್ರೇ ಕಥಿತಂ ಮಯಾ ॥35॥ ಪಠನಾಚ್ಛ್ರವಣಾದ್ ರಾಜನ್ ಸರ್ವಪಾಪಾತ್ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥36॥ ಅಂತಃಪುರದವರೊಡನೆಯೂ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ, ಆಳು-ಗಳೊಡನೆಯೂ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ರಾಜನು ಆಚರಿಸಲು ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಹೂಮಳೆ-ಗರೆಯಿತು. ಅವನ ತಂದೆಯೂ ಕೂಡ ಗರುಡನ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಇಂದ್ರಸೇನನೂ ರಾಜರ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದು ರಾಜ್ಯಭಾರ-ವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಮಗನನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತಾನು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಎಲೈ ದೊರೆಯೇ! ಇಂದಿರಾವ್ರತದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದೆನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದವರೂ ಓದಿದವರೂ ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳೂ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಇತಿ ಶ್ರೀಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾದ್ಮೇ ಉತ್ತರಖಂಡೇ ಉಮಾಪತಿನಾರದಸಂವಾದಾಂತರ್ಗತ ಕೃಷ್ಣಯುಧಿಷ್ಠಿರಸಂವಾದೇ ಆಶ್ವಯುಜಕೃಷ್ಣ ಇಂದಿರೈಕಾದಶೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ನಾಮ ಷಷ್ಟಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ಸಮಾಪ್ತಃ ॥ ಇಂತು ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಖಂಡದ ಉಮಾಪತಿನಾರದಸಂವಾದಾಂತರ್ಗತವಾದ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಆಶ್ವಯುಜಕೃಷ್ಣ ಇಂದಿರೈಕಾದಶಿಯ ಮಹಿಮೆ ಎಂಬ ಅರವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು.

ಏಕಾದಶೀ ವಿಷಯ ಬಂದಾಗ ನಾವು ತಿಳಿಯಲೇ ಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಮಹತ್ವದ ವಿಚಾರಗಳಿವೆ. ಪಂಚಾಂಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ವಿದ್ಧೈಕಾದಶೀ, ಉಪೋಷ್ಯದ್ವಾದಶೀ, ಪಾರಣತ್ರಯೋದಶೀ ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ ಹರಿವಾಸರ, ಅತಿರಿಕ್ತೋಪವಾಸ ಎಂದೂ ಬರೆದಿರುತ್ತದೆ. ಏನಿದು?

ವಿದ್ಧೈಕಾದಶೀ : ವಿದ್ಧ ಎಂದರೆ ವೇಧವುಳ್ಳದ್ದು.ವೇಧವೆಂದರೆ ಸಂಬಂಧ. ವಿದ್ಧೈಕಾದಶೀ ಎಂದರೆ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ಏಕಾದಶೀ ಎಂದರ್ಥವಾಯಿತು. ಏಕಾದಶಿಗೆ ಯಾವುದರ ಸಂಬಂಧ? ಯಾವಾಗ? ಅರುಣೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಶಮಿಯ ಸಂಬಂಧವಿರುವ ಏಕಾದಶಿಯೇ ವಿದ್ಧೈಕಾದಶೀ.

ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ 4 ಘಳಿಗೆ (ಒಂದು ಘಂಟೆ 36 ನಿಮಿಷ)

ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅರುಣೋದಯಕಾಲವೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ದಶಮಿಯಿದ್ದು ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಏಕಾದಶಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಅಂದು ವಿದ್ಧೈಕಾ-ದಶೀಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಇಂದು 6 ಗಂಟೆಗೆ ಸೂರ್ಯೋದಯವೆಂದು ಭಾವಿಸೋಣ. ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕೂವರೆಯಿಂದ ಅರುಣೋದಯಕಾಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ನಿನ್ನೆ ದಶಮಿಯು 58 ಘಳಿಗೆಯಿದ್ದುದಾದರೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸುಮಾರು 5 ಘಂಟೆಯವರೆಗೆ ದಶಮಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಇಂದಿನ ಏಕಾದಶಿಗೆ ದಶಮೀ ವೇಧ ಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ವಿದ್ಧೈಕಾದಶಿಯಂದು ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಅಂದು ಉಪವಾಸ-ಮಾಡುವುದು ಅಪರಾಧ. ಈ ಅಪರಾಧದ ಫಲವಾಗಿಯೇ ಗಾಂಧಾರಿಗೆ ಪುತ್ರ-ವಿಯೋಗದ ದುಃಖವೊದಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿದ್ಧೈಕಾದಶೀಯನ್ನು ದಶಮಿಯಂತೆ ಆಚರಿಸಿ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಈ ದ್ವಾದಶಿಯು ಉಪೋಷ್ಯದ್ವಾದಶೀ ಅಥವಾ ಉಪೋಷಿತ ದ್ವಾದಶೀ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಉಪವಾಸಮಾಡಿದಾಗ ತ್ರಯೋದಶಿಯಂದು ಪಾರಣೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಪಾರಣತ್ರಯೋದಶೀ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡುವಾಗ ತಿಥಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸ-ಬೇಕೆಂಬುದು ಅನೇಕರನ್ನು ಕಾಡುವ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಏಕಾದಶ್ಯಾಂ ತಿಥೌ ಅನ್ನೋಣವೇ ? ಅಂದು ಉಪವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ದಶಮ್ಯಾಂ ಅನ್ನೋಣವೆಂದರೆ ಸೂರ್ಯೋ-ದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಶಮೀ ತಿಥಿಯಿಲ್ಲ. ಉತ್ತರವಿಷ್ಟೇ. ವಿದ್ಧೈಕಾದಶ್ಯಾಂ ತಿಥೌ (ಅಥವಾ ದಶಮೀ ವಿದ್ಧೈಕಾದಶ್ಯಾಂ) ಎನ್ನಬೇಕು. ಮರುದಿನ ಉಪೋಷ್ಯದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಎಂದೂ ತ್ರಯೋದಶಿಯಂದು ಪಾರಣತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಮ್ ಎಂದೂ ಹೇಳಬೇಕು.

ಹರಿವಾಸರ : ಕೆಲವು ಸಲ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಹರಿವಾಸರವಿರುತ್ತದೆ. ಅಂದು ಹರಿವಾಸರ ಮುಗಿಯುವಲ್ಲಿಯ ತನಕ ಪಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಹರಿವಾಸರವೆಂದರೇನು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನಾರದೀಯ ಸ್ಮೃತಿಗ್ರಂಥವು ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿ-ಸಿದೆ. ದ್ವಾದಶ್ಯಾಮಾದ್ಯಪಾದಸ್ತು ಕೀರ್ತಿತೋ ಹರಿವಾಸರಃ । ನ ತತ್ರ ಪಾರಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಸಾಪಿ ಏಕಾದಶೀ ಸಮಾ ॥

ದ್ವಾದಶಿಯ ಒಟ್ಟು ಪೂರ್ಣಘಟಿಯ ನಾಲ್ಕನೇ ಒಂದು ಭಾಗವು ಪಾದವೆನಿಸಿದೆ. ದ್ವಾದಶಿಯ ಮೊದಲ ಪಾದವನ್ನು ಹರಿವಾಸರ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಇದು ಏಕಾದಶೀ ಸದೃಶವಾಗಿದ್ದು ಈ ಹರಿವಾಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶಿಯಂತೆ ಉಪ-ವಾಸವಿರಬೇಕು. ಅಂದರೆ ದ್ವಾದಶಿಯ ಮೊದಲಪಾದ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಪಾರಣೆ-ಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಏಕಾದಶಿಯು 46 ಘಳಿಗೆಗಿಂತಲೂ ಜಾಸ್ತಿಯಿದ್ದಾಗ ಮರುದಿನ ಹರಿವಾಸರಯಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಮತ್ತೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದಶಮಿಯಂದು ರಾತ್ರಿ ಹರಿವಾಸರವೆಂದು ಬರೆದಿರುತ್ತದೆ. ಇದೇನು? ದಶಮಿಯಂದು ದ್ವಾದಶಿ ಬರುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ? ಕೃಷ್ಣಾರ್ಯ-ಸ್ಮೃತಿಮುಕ್ತಾವಲೀ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತದೆ. ದ್ವಾದಶಿಯ ಮೊದಲ ಪಾದವು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಏಕಾದಶಿಯ ಪ್ರಾಂತಭಾಗವೂ ಹರಿವಾಸರವಾಗಿದೆ. ದಶಮಿಯಂದು ರಾತ್ರಿ ಏಕಾದಶಿಯ ಕೊನೆಯ ಪಾದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಆಹಾರ ಸೇವನೆ ಮುಗಿಸಬೇಕು. ಹರಿವಾಸರತಃ ಪೂರ್ವಂ ದಶಮ್ಯಾಂ ಭೋಜನಂ ಸ್ಮೃತಮ್ ಎಂಬ ವರಾಹವಚನವು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದಶಮಿಯ ರಾತ್ರಿ ಹರಿವಾಸರವನ್ನು ಪಂಚಾಂಗಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತವೆ.

ಅತಿರಿಕ್ತೋಪವಾಸ : ದ್ವಾದಶೀ ತಿಥಿಯ ಆದ್ಯಪಾದವು ಹರಿವಸರವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಹರಿವಾಸರವು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದ್ವಾದಶಿಯ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ 10 ಘಂಟೆಯ ವರೆಗೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದವರೆಗೂ ಈ ಹರಿವಾಸರ ಮುಂದುವರಿದರೆ ಆಗ ಅಂತಹಾ ದ್ವಾದಶಿಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ದ್ವಾದಶ್ಯಾಮಾದ್ಯ ಪಾದಸ್ತು ಸಂಗವಾತ್ಪರತೋ ಯದಿ । ಉಪವಾಸದ್ವಯಂ ಕಾರ್ಯಮನ್ಯಥಾ ನರಕಂ ವ್ರಜೇತ್ ॥

ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಆದ್ಯಪಾದವು (ಹರಿವಾಸರವು) ಸಂಗವದ ನಂತರವೂ ಇದ್ದರೆ ಆಗ ಏಕಾದಶಿ ಹಾಗೂ ದ್ವಾದಶಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿ 2 ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನರಕವಿದೆ. ಸಂಗವವೆಂದರೆ ಹಗಲನ್ನು 5 ಭಾಗ ಮಾಡಿದರೆ ಎರಡನೇ ಭಾಗ. ಅಂದರೆ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸುಮಾರು 11 ಗಂಟೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಹರಿವಾಸರವಿರುವುದಾದರೆ ದ್ವಾದಶಿಯು ಪೂರ್ತಿ ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕು.

ಅಂತಹಾ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಅತಿರಿಕ್ತೋಪವಾಸ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಪಂಚಾಂಗದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರದೋಷ : ಪ್ರದೋಷವೆಂದರೆ ಮುಸ್ಸಂಜೆಯೆಂಬುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಅರ್ಥ. ಆದರೆ ಪಂಚಾಂಗದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಪಾರಿಭಾಷಿಕವಾಗಿ ಬಳಸಿದೆ. ಷಷ್ಠೀ ಚತುರ್ಥೀ ದ್ವಾದಶಿಗಳಂದು ಪ್ರದೋಷವಿರುವುದಾದರೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ದ್ವಾದಶಿಯ ಪ್ರದೋಷವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. – ರಾತ್ರೌ ಯಾಮದ್ವಯಾದರ್ವಾಕ್ ಸಪ್ತಮೀಸ್ಯಾತ್ ತ್ರಯೋದಶೀ । ಪ್ರದೋಷ ಸತು ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾ ವಿಗರ್ಹಿತಃ ॥ ಎಂಬ ವೃದ್ಧ ಗರ್ಗರ ಪ್ರಮಾಣ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ರಾತ್ರಿ 2 ಯಾಮಗಳು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ತ್ರಯೋದಶಿಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾದರೆ ಪ್ರದೋಷವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೇದಾದಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ರಾತ್ರಿಯೇ ತ್ರಯೋದಶಿಯು ಒದಗುವುದರಿಂದ ದ್ವಾದಶಿಯಂದೇ ಪ್ರದೋಷವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರದೋಷಕಾಲವು ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಕ್ಕಿಂತ ಪೂರ್ವಾಪರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ 3 ಗಂಟೆಗಳಿರುತ್ತದೆ. ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಸಾಯಂಕಾಲ 6 ಗಂಟೆಗೆ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತವಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ 3 ಗಂಟೆಯಿಂದ ರಾತ್ರಿ 9 ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಪ್ರದೋಷವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಹರಿವಾಸರವಿದ್ದರೆ ಅಂದು ಪ್ರದೋಷವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಂದು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರುವ ದ್ವಾದಶಿಯು ರಾತ್ರಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುವುದರಿಂದ ಯಾಮದ್ವಯದಲ್ಲಿ ತ್ರಯೋದಶಿ ಪ್ರವೇಶದ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತ್ರಯೋದಶಿಯಂದೇ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಯೋ-ದಶಿಯು ಸಿಗುವುದರಿಂದ ಅಂದೇ ಪ್ರದೋಷವಿರುವುದನ್ನು ಪಂಚಾಂಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಷಷ್ಠೀ ಅಥವಾ ಸಪ್ತಮಿಯಂದೂ ಪ್ರದೋಷ-ವಿರುತ್ತದೆ.

ದ್ವಾದಶೀ – ಚಾಂದ್ರಮಾನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮೂವತ್ತು ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಮತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಿಥಿಗಳು. ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳಿರುವ ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ದ್ವಾದಶಿಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಅಧಿಕಮಾಸ ಬರುವ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎರಡು

ದ್ವಾದಶಿಗಳು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಬಂದು ಒಟ್ಟು ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ದ್ವಾದಶಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲ ತಿಥಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರ ಅಂತರ 132 ಅಂಶವಾದಾಗ ಪ್ರಾರಂಭ -ವಾಗಿ 144 ಅಂಶಗಳಾದಾಗ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ತಿಥಿ ಅಂತರ 312 ಅಂಶಗಳಾದಾಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ 324 ಅಂಶಗಳಾದಾಗ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ತುಲಸೀ ಮಿಶ್ರವಾದ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಊಟ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷವೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಗಸೆಯ ಸೊಪ್ಪು ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂದು ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮೋತ್ತರ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿದೆ. ಆ ದಿನ ಹಗಲು ನಿದ್ರೆ, ಪರಾನ್ನ ಭೋಜನ, ಪುನರ್ಭೋಜನ, ಮೈಥುನ ಇವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಪಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಆಗದಿದ್ದಾಗ, ಪಾರಣೆಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನೀರನ್ನಾದರೂ ಕುಡಿದು ಬಳಿಕ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಊಟ ಮಾಡಬಹುದು. ಅಂದು ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕವನ್ನು ಬೆಳಗ್ಗೆಯೇ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕಾಲಾತೀತ ದೋಷಬರುವುದಿಲ್ಲ. .

ದ್ವಾದಶೀ ತಿಥಿ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಹರಿವಾಸರ ಎಂದು ಸಂಜ್ಞೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾರಣೆ ಮಾಡಕೂಡದು. ದ್ವಾದಶಿ-ಯಂದು ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರ ಸೇರಿದರೂ ಪಾರಣೆ ಕೂಡದು ; ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ತ್ರಯೋ-ದಶೀ ದಿವಸ ಪಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶೀ ಶ್ರವಣ ಯೋಗ ಭಾದ್ರಪದ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲೂ ಕೃಷ್ಣ ದ್ವಾದಶೀ ಶ್ರವಣಯೋಗ ಮಾಘ-ಮಾಸದಲ್ಲೂ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ.

ಉನ್ಮೀಲನೀ ವಂಜುಲೀ ತ್ರಿಸ್ಪರ್ಶಾ ಪಕ್ಷವರ್ಧಿನೀ ಜಯ ವಿಜಯಾ ಜಯಂತೀ ಪಾಪನಾಶಿನೀ ಎಂದು ಮಹಾ ದ್ವಾದಶಿಗಳು ಎಂಟು. ಶುದ್ಧೈಕಾದಶೀಯುಕ್ತವಾದ ದ್ವಾದಶಿ ಉನ್ಮೀಲನೀ, ಶುದ್ಧಾಧಿಕ ದ್ವಾದಶೀ ವಂಜುಲೀ, ಉದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶೀ ಅನಂತರ ದ್ವಾದಶೀ, ರಾತ್ರಿ ಶೇಷದಲ್ಲಿ ತ್ರಯೋದಶೀ - ಹೀಗೆ ಮೂರು ತಿಥಿಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುವುದು ತ್ರಿಸ್ಪರ್ಶಾ. 16 ದಿನಗಳು ಬರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ದ್ವಾದಶೀ ಪಕ್ಷವರ್ಧಿನೀ, ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರ ಸಹಿತವಾದ ದ್ವಾದಶೀ ಜಯಾ. ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರ ಸಹಿತವಾದ ದ್ವಾದಶೀ ವಿಜಯಾ. ಪುನರ್ವಸು ನಕ್ಷತ್ರಯುಕ್ತ ದ್ವಾದಶೀ ಜಯಂತೀ.

ರೋಹಿಣೀ ನಕ್ಷತ್ರಯುಕ್ತ ದ್ವಾದಶೀ ಪಾಪನಾಶಿನೀ ಎಂದು ಇವುಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ನಾಮಗಳು.

ಶ್ರೀ ಸುಮತೀಂದ್ರತೀರ್ಥರು - ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥ ಮಠ (1725 ಬೃಂದಾವನ ಪ್ರವೇಶದ ವರ್ಷ) ಆರಾಧನೆ - ಆಶ್ವಯುಜ ಬಹುಳ ದ್ವಾದಶಿ ವೃಂದಾವನ - ಶ್ರೀರಂಗಂ ಶ್ರೀಗಳು ಅದ್ವಿತೀಯ ಗ್ರಂಥಕಾರರು,

ಶ್ರೀಗಳು ಚಕ್ರವಾಲಪ್ರಬಂಧ, ಜಯಘೋಷಣ, ಬಿರುದಾವಲಿ, ದೇವರಾಜಸ್ತುತಿ ಎನ್ನುವ ಅನೇಕ ಚಾಟುಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದಲ್ಲದೆ ರಾಮದಂಡಕ, ರಾಮತಾರವಳಿ, ಯೋಗೀಂದ್ರ ವಿಜಯ, ಯೋಗೀಂದ್ರ ತಾರಾವಳಿ, ಅಭಿನವ ಕಾದಂಬರಿ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಸುಧೀಂದ್ರ ತೀರ್ಥರ ಸುಭದ್ರಾಪರಿಣಯ, ಅಲಂಕಾರಮಂಜರಿ ಹಾಗು ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಉಷಾಹರಣ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೂ, ಶ್ರೀವಿಜಯೀಂದ್ರ, ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜ ವಿಜಯಕ್ಕೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇನ್ನು ವೇದಾಂತ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯಪ್ರಮೇಯದೀಪಿಕಾ, ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾ, ಋಗ್ಭಾಷ್ಯಟೀಕಾ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಭಾವರತ್ನ ಕೋಶವೆಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಧಿಕರಣ ರತ್ನಮಾಲೆ ಎನ್ನುವ ಬ್ರಹ್ಮ ಮೀಮಾಂಸಾರ್ಥಕ ಬೋಧಕ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಗಳು ಸಂಸ್ಥಾನಪೂಜಾ ನೆರವೇರಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹೆಳವನಕಟ್ಟೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮನವರು ಶ್ರೀ ಮೂಲರಾಮದೇವರಲ್ಲಿ ರಂಗನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೂಲರಾಮದೇವರ ಮೇಲೆ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಸರ್ವ ಮಾಧ್ವ ಮನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾದ ವಿಷಯ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆಶ್ವೀನಮಾಸದ ವಿಧಾನವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು ॥
ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

* * * *

|| ಶ್ರೀಮದ್ಧನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ ||

ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸ

ಮಾಸನಿಯಾಮಕ - ಇಂದಿರಾದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ

ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಧರ್ಮಗಳು

ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಇಂದಿರಾಪತಿ ದಾಮೋದರನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಬಲಿಪಾಡ್ಯ – (ಬಲಿಪ್ರತಿಪತ್) ಬಲಿಪಾಡ್ಯದಂದು ರಾತ್ರಿ ಬಲೀಂದ್ರನ ಪೂಜೆ-ಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಲ ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಐದು ಬಣ್ಣದ ರಂಗೋಲಿಯಿಂದ ಬಲೀಂದ್ರನನ್ನು ಬರೆದು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಗೋಮಯದಿಂದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಗೋಮಯದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕೋಟೆಯೊಳಗೆ ಆ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು –

ಬಲಿರಾಜ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ವಿರೋಚನಸುತ ಪ್ರಭೋ। ಭವಿಷ್ಯೇಂದ್ರ ಸುರಾರಾತೇ ಪೂಜೇಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥ ಬಲಿರಾಜ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ದೈತ್ಯದಾನವವಂದಿತ।
ಇಂದ್ರಶತ್ರೋಽಮರಾರಾತೇ ವಿಷ್ಣುಸಾನ್ನಿಧ್ಯದೋ ಭವ ॥

ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಆ ಮೂರ್ತಿಯ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಮೊಸರನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಗೋಮಯದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಇಡಬೇಕು.

ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ದಾನಗಳು

ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ದೀಪದಾನವು ಸರ್ವಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕ. ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಮುಂದೆ ದೀಪ ಹಚ್ಚುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ದೀಪದಾನ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ನಮಗೆ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿಡಲು ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಹಚ್ಚಿದ ದೀಪವನ್ನು ಬತ್ತಿ ಸರಿಮಾಡಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೂ ದೀಪದಾನದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

ದೀಪಕ್ಕಾಗಿ ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಬತ್ತಿಯನ್ನು ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯನ್ನೂ, ಹಣತೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ ಪುಣ್ಯಕರ. ದೀಪದಾನ ಕೊಡುವವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದೂ ಪುಣ್ಯಕರವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೋತ್ರಿಯರಿಗೆ **ಗೋಪೀಚಂದನದಾನ** ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಪಾಪಮುಕ್ತರಾಗಿ ವೈಷ್ಣವತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಸರ್ವಪಾಪಪರಿಹಾರ, ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತಿ.

ಗೋದಾನ ಕೊಡುವವನು, ಕ್ರಮೇಣ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷ ಸೇರುವನು. ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯ ದಾನಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಶೀತಾರ್ತವಿಪ್ರನಿಗೆ ವಸ್ತ್ರದಾನವೂ ಪುಣ್ಯಪ್ರದ. ಕೇಶವಪ್ರಿಯವಾದ ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅನ್ನದಾನವೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಕಾಯಿಪಲ್ಯೆಗಳ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶಾಲಗ್ರಾಮ ದಾನವು ತುಂಬ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರ. ಪುರಾಣಪ್ರವಚನ ಮಾಡುವ ವಿಪ್ರನಿಗೆ ಘೃತ ಪಾಯಸ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡುವವನು ನೂರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭೋಜನದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆ-ಯುವನು.

ಶಂಖದಾನವು ಚಕ್ರಾಂತಿಕ ದಾನವೂ ಪಾಪಪರಿಹಾರಕ ಹಾಗೂ ಸುಪುಣ್ಯಪ್ರದ-ವಾಗಿದೆ.

ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಾಯಿಪಲ್ಯೆಗಳ ದಾನವನ್ನಾ-ಗಲಿ, ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಯಾವುದೇ ಯೋಗ್ಯ ಪದಾರ್ಥವನ್ನಾದರೂ ದಾನ ಕೊಡ-ಬೇಕು. ದಾನಕೊಡದೆ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸವನ್ನುವ ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆಯಬಾರದು.

ಗೋದಾನ ಮಂತ್ರ– ಅಪಮೃತ್ಯುವಿನಾಶಾರ್ಥಂ ಸಂಸಾರಾರ್ಣವತಾರಕ । ವಿಪ್ರ ತುಭ್ಯಮಿಮಾಂ ಸೌಮ್ಯಂ ಧೇನುಂ ಸಂಪ್ರದದಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿ(ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಗೋವು ಅಥವಾ ಎಳ್ಳಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಗೋವು).

ಗೋವು ದೊರೆಯದಿದ್ದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಚಪ್ಪಲಿಗಳನ್ನು ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು.

ಪಾದರಕ್ಷೆ ದಾನ– ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುವಂತಹ ವಿಪ್ರನಿಗೆ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ದಾನ ಕೊಟ್ಟರೆ ದಾನಿಯು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವ ಸಂದರ್ಭವೇ ಬಾರದು.

ವಸ್ತ್ರದಾನ– ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಸಂಪನ್ನ ಬಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವಸ್ತ್ರದಾನವನ್ನು ಅವಶ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು. ವಸ್ತ್ರದಾನದಿಂದ ನಮಗೆ ನಗ್ನತೆಯು ಬಾರದು.

ಅನ್ನದಾನ– ಷಡ್ರಸದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಉತ್ತಮ ಅನ್ನವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಮರತ್ವವನ್ನು ಯೋಗ್ಯತೆಯಿದ್ದರೆ ಪಡೆಯಬಲ್ಲನು.

ಜಲದಾನ– ಸರ್ವರಿಗೂ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಪ್ರದವಾದ ನೀರು ಪ್ರಧಾನ. ಅನ್ನದಾನಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮವಿದು. ಈ ದಾನವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ಯಾವ ನಿಷೇಧವೂ ಇಲ್ಲ. ಜಲದಾನಿಯು ವರುಣಲೋಕ ಸೇರುವನು.

ಕ್ಷೀರದಾನ– ವಿಪ್ರರಿಗೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಕ್ಷೀರದಾನ ನೀಡುವುದು ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಪುಣ್ಯಕರ. ಇದರಿಂದ ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ.

ಧಾನ್ಯದಾನ– ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಕುಬೇರಪುರದಲ್ಲಿ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ದಾನಗಳನ್ನು ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದು. ಶಕ್ತಿಯಿರದಿದ್ದರೆ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಷ್ಟು ವಿಪ್ರನ ಕೈಗೆ ದಾನ ಕೊಡಲೇಬೇಕು.

ದೀಪದಾನ – ಇದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಅಥವಾ ಪುರುಷರು ಹುಟ್ಟಿದಾರಭ್ಯ ಮಾಡಿರುವ ಪಾಪನಾಶ. ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಸ್ವತಃ ದೀಪದಾನ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದವರು ಬೇರೆಯವರು ಹಚ್ಚಿರುವ ದೀಪವನ್ನು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೂ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಫಲ.

ಆಕಾಶದೀಪ – ಪ್ರತಿದಿನ ರಾತ್ರಿ ದೇವಾಲಯದ, ಮನೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಕಲ್ಪಗಳ ಕಾಲ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ. ಆಕಾಶದೀಪದಾನದ ಮಂತ್ರ –

ದಾಮೋದರಾಯ ವಿಶ್ವರೂಪಧರಾಯ ಚ ।
ನಮಸ್ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ವ್ಯೋಮ್ನಿ ದೀಪಂ ಹರಿಪ್ರಿಯಮ್ ॥
ಗೋವಿಂದದಾಮೋದರವಾಸುದೇವ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಜೀವಸ್ಯ ನಿದಾನಮೂರ್ತೇ ।
ಆಕಾಶವತ್ಸರ್ವಗತಾವ್ಯಯಾತ್ಮನ್ ಪ್ರೀತೋ ಭವಸ್ವಾಶು ಸಮಸ್ತದೋಷಾನ್ ॥

ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಕುರು ದೇವೇಶ ಯಾವನ್ಮಾಸಂ ಸಮಾಪ್ಯತೇ।
ವ್ರತೇನಾನೇನ ದೇವೇಶ ತ್ವಯಿ ಭಕ್ತಿಃ ಪ್ರವರ್ಧತು ॥

ಘೃತ-ಪಾಯಸದಾನ – ೧೦೦ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನದ ಫಲ.

ಶಂಖ-ಚಕ್ರಾಂಕಿತದಾನ – ಸಕಲ ಪಾಪನಾಶ.

ವಸ್ತ್ರದಾನ, ಅನ್ನದಾನ, ಕದಲೀಫಲದಾನ, ಧಾತ್ರೀಫಲದಾನ, ಶಾಲಿಗ್ರಾಮದಾನ, ರಜತ-ಹೇಮದಾನ.

ಗೀತಾಪಾರಾಯಣ – ವೈಕುಂಠಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಕಾರಣ. ಕೇವಲ ಅಧ್ಯಾಯವೊಂದನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಬಹುಪುಣ್ಯವಿದೆ. ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಗೀತಾಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವವರ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು 100ವರ್ಷಗಳು ಹೇಳಿದರೂ ಇಷ್ಟೇ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೇದಿಗೆ ಹೂವಿನಿಂದ ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದರೆ 1000 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸರ್ವಮಾನ್ಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಮಲಪುಷ್ಪದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಬಹು ಐಶ್ವರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ.

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರ – ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಒಂದೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗದ ಫಲ. ಒಂದೊಂದು ನಮಸ್ಕಾರ (ದೀರ್ಘದಂಡನಮಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ) ರಾಜಸೂಯ ಹಾಗೂ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳ ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜಾ – (ಗೋಪೂಜಾ) – ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಯಾ ಲೋಕಪಾಲಾನಾಂ ಧೇನುರೂಪೇಣ ಸಂಸ್ಥಿತಾ । ಘೃತಂ ವಹತಿ ಯಜ್ಞಾರ್ಥೇ ಮಮ ಪಾಪಂ ವ್ಯಪೋಹತು ॥ ಅಗ್ರತಃ ಸಂತು ಮೇ ಗಾವೋ ಗಾವೋ ಮೇ ಸಂತು ಪೃಷ್ಠತಃ । ಗಾವೋ ಮೇ ಹೃದಯೇ ಸಂತು ಗವಾಂ ಮಧ್ಯೇ ವಸಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ಈ ಎರಡೂ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಹಸು -ಕರು ಎರಡನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಗೋವರ್ಧನ ಪೂಜಾ – ಅಪರಾಹ್ಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೋಮಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಅನ್ನದಿಂದ ಗೋವರ್ಧನಪರ್ವತವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಬೇಕು

ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಗೋವರ್ಧನ ಪೂಜನ - ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಪೂಜನಾತ್ಮಕಂ ಮಹೋತ್ಸವಂ ಕರಿಷ್ಯೇ - ಎಂಬುದಾಗಿ. ನಂತರ ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಬಲಿರಾಜ್ಞೋ ದ್ವಾರಪಾಲೋ ಭವಾನದ್ಯ ಭವ ಪ್ರಭೋ ।
ನಿವಾಕ್ಯಾರ್ಥನಾರ್ಥಾಯ ಸಗೋವರ್ಧನಗೋಪತೇ ॥ - ಎಂಬುದಾಗಿ.
ಗೋಪಾಲಮೂರ್ತೇ ವಿಶ್ವೇಶ ಶಕ್ರೋತ್ಸವವಿಭೇದಕ ।
ಗೋವರ್ಧನಕೃತಚ್ಛತ್ರ ಪೂಜಾಂ ಮೇ ಹರ ಗೋಪತೇ ॥
ಗೋವರ್ಧನ ಧರಾಧಾರ ಗೋಕುಲತ್ರಾಣರಕ್ಷಕ ।
ವಿಷ್ಣುಬಾಹುಕೃತಚ್ಛಾಯ ಗವಾಂ ಕೋಟಿಪ್ರದೋ ಭವ ॥

ಈ ಎರಡು ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಗೋವರ್ಧನ ಹಾಗೂ ಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ನಂತರ ಈ ಪೂಜಾಂತವಾಗಿ 'ಆಗಾವೋ ಅಗ್ಮನ್' 'ಪ್ರೇತೇ ವದಂತು' ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಗೃಹಸಿದ್ಧ ಚರುಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ವಿಕ್ರಮಶಕೆ ಆರಂಭವಾದ ದಿವಸವಿದು.

ಕಾರ್ತಿಕ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ದ್ವಿತೀಯಾ

ಯಮದ್ವಿತೀಯಾ – ಈ ದಿನದಂದು ಅತ್ತಿಮರದ ಕೆಳಗೆ ಎಂಟು ದಳದ ಕಮಲವನ್ನು ಬರೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರ, ಸರಸ್ವತಿ ಇವರನ್ನು ಆವಾಹಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ನಂತರ ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಹಸುವನ್ನು ಕರುವಿನ ಸಹಿತವಾಗಿ ಮೃತ್ಯುನಾಶಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು – ಅಪಮೃತ್ಯುವಿನಾಶಾರ್ಥಂ ಸಂಸಾರಾರ್ಣವತಾರಕ । ವಿಪ್ರ ತುಭ್ಯಮಿಮಾಂ ಸೌಮ್ಯಾಂ ಧೇನುಂ ಸಂಪ್ರದದಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ಅನಂತರ ಯಮ - ಚಿತ್ರಗುಪ್ತ ಹಾಗೂ ಯಮದೂತರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಯಮದೇವರಿಗೆ –

ಏಹ್ಯೇಹಿ ಮಾರ್ತಾಂಡಜ ಪಾಶಹಸ್ತ ಯಮಾಂತಕಾಲೋ ಧರಾಮರೇಶ ।
ಭ್ರಾತೃದ್ವಿತೀಯಾ ಕೃತದೇವಪೂಜಾಂ ಗೃಹಾಣ ಚಾರ್ಘ್ಯಂ ಭಗವನ್ನಮಸ್ತೇ ॥

ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ತನ್ನ ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಉಡುಗೊರೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸೋದರತ್ತೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರ ವೈಧವ್ಯವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ನಿತ್ಯವ್ರತ; ಇದನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿದೋಷಗಳು ಬರುತ್ತವೆ.

ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ದ್ವಿತೀಯಾದಂದು ಅತ್ತಿಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರರನ್ನು ವೀಣಾಪುಸ್ತಕಧಾರಿಣಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅಪಮೃತ್ಯು ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಗೋದಾನ ಕೊಡಬೇಕು.

ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಸಮುದ್ರತೀರ್ಥರು (ವ್ಯಾಸರಾಜ ಮಠ) ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ದ್ವಿತೀಯ (ಕ್ರಿ.ಶ. 1890-1903) ಶ್ರೀಮದ್ವಿದ್ಯಾಶ್ರೀನಿವಾಸತೀರ್ಥಪಾಣಿಸರೋಜ-ಭೂಃ । ಕೃಪಾಂ ವಿದ್ಯಾಂ ಶ್ರೀಸಮುದ್ರ ಗುರುಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಸದಾ ಮಯಿ ॥ ಇವರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮನಾಮ ರಂಗಸ್ವಾಮಿ ಆಚಾರ್ಯರೆಂದು. ಇವರು ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಪೂರ್ಣ-ತೀರ್ಥರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾಶ್ರೀಸಿಂಧು ತೀರ್ಥರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ತಮ್ಮಂದಿರು ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾಶ್ರೀನಿವಾಸ ತೀರ್ಥರ ಕರ-ಕಮಲಸಂಜಾತರಾಗಿ ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾಸಮುದ್ರತೀರ್ಥರೆಂಬ ನಾಮಕರಣದಿಂದ 13 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಪೀಠವನ್ನಲಂಕರಿಸಿದ್ದರು. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಠಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ ಆರ್ಥಿಕ ಮುಗ್ಗಟ್ಟನ್ನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಎದುರಿಸಿ ಆರ್ಥಿಕ ಮುಗ್ಗಟ್ಟಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಪುನರುಜ್ಜೀವಿತರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಧ್ಯೇಯದಿಂದ ಮಠದ ಆಸ್ತಿಪಾಸಿಗಳನ್ನು ಒತ್ತೆಯಿಟ್ಟು ನಿರಂತರ್ಕ ದೇಶಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕ್ಷಿಪ್ರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕುಂದು ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ ಇವರದು. ರಾಷ್ಟ್ರದ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಠ-ಪ್ರವಚನಗಳಿಂದ ಶಿಷ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿ ವ್ಯಾಸರಾಜ ಮಠವು ವಿದ್ಯಾಮಠ-ವೆಂಬ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿತು. ಇವರೂ ಸಹ ಸೋಸಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ 1903ರ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ದ್ವಿತೀಯಾದಂದು ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

* * * * *

ಕಾರ್ತಿಕ II ಶುಕ್ಲ II ತೃತೀಯಾ

ಕಾರ್ತೀಕ ಮಾಸದ ಸೀಗೀಗೌರಿ ಹಾಡು – ದಯಮಾಡಿ ಬಾರಮ್ಮ ಸೀಗಿಗೌರಿ ಶಿವನಾ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿ IIಪII ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿ ಮಹಾಮಾಯೆ ಮಹಾಯೋಗ-ನಿಧೇಶ್ವರಿ ನಂದಗೋಪಸುತಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಪತಿಮೆ ಕುರುತೇ ನಮಃ । ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸದ ಕಾತ್ಯಾಯನಿಯೆ ನಿನ್ನ ಪೂಜಿಪ ಕನ್ಯಾಮಣಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ । ನಿನ್ನಂತಪತಿಯನು ಅನಂತ-ವರಗಳ ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡಮ್ಮ ಶಿವಕಾಮಸುಂದರಿ । ಕಾರ್ತೀಕ ಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗತುಳಸಿಯ ವಿವಾಹವೆಂದು ವೈಭವದಿಂದಾಚರಿಸಿದರೆ । ಮುಕ್ತಿಕೊಡುವನು ಕಪಿಲನಾಮಕನು II2II ಸಾವಿರ ಜ್ಯೋತಿಗಳ್ಹಚ್ಚುವರು ಬಾಣ ಬಿರುಸುಗಳು ಬಿಡುತಲಿ ಹರುಷದಿ । ಭಕ್ತಿಲಿ ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯರು ಷಣ್ಮುಖಗಣನೊಡನೆ ನಂದಿವಾಹನ ಮೇಲೇರಿ II

ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಪ್ರಮೋದತೀರ್ಥರು (ಉತ್ತರಾದಿಮಠ)- ಸತ್ಯಾಭಿಜ್ಞಕರಾಬ್ಜೋ-ತ್ಥಾನ್ ಪಂಚಾಶದ್ವರ್ಷಪೂಜಕಾನ್ । ಸತ್ಯಪ್ರಮೋದತೀರ್ಥಾರ್ಯಾನ್ ನೌಮಿ ನ್ಯಾಯಸುಧಾರತಾನ್ II ಶ್ರೀಮದುತ್ತರಾದಿಮಠದ ಭವ್ಯಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಶ್ರೀರಾಮದೇವರನ್ನು ಐವತ್ತು (50) ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಪೂಜಿಸಿ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಪ್ರಮೋದತೀರ್ಥರು. ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶೇಷ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಇವರು ಪೀಠಾಧೀಶರಾದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ಟೀಕಾ-ಕೃತ್ಪಾದರ ಭವ್ಯ ಕೃತಿ ಶ್ರೀಮನ್ನ್ಯಾಯಸುಧಾಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಸುಧಾಮಂಡನ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಯತಿಪುಂಗವರು. ಇದೇ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕನ್ನಡಿ. ಕಠಿಣ ವ್ರತಗಳ ಆಚರಣೆ, ನಿತ್ಯ ಶ್ರೀರಾಮದೇವರ ಪೂಜೆ, ಎಂದೂ ನಿಲ್ಲದ ಶ್ರೀಮನ್ನ್ಯಾಯಸುದಾ ಪಾಠ ಇವುಗಳೇ ಅವರ ದೈನಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳು. ಸ್ವಮತ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಪರಮತ ಖಂಡನೆ - ಇವೇ ಅವರ ಧ್ಯೇಯೋದ್ದೇಶಗಳು. ಸರ್ವತ್ರ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸರ್ವೋ-ತ್ತಮತ್ವದ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು. ಎಲ್ಲ ಮಾಧ್ವಮಠಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ಭದ್ರಗೊಳಿಸಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥರು, ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು, ಪೀಠಾಧೀಶರು ಪಾಠ ಕೇಳಿದರು. ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥಪೂಜ್ಯಚರಣರ ಯುಕ್ತಿಮಲ್ಲಿಕಾ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ವಿರಚಿಸಿದರು. ಶ್ರೀವಿಜಯೀಂದ್ರತೀರ್ಥ ಪೂಜ್ಯಪಾದರ ಉಪ-

ಸಂಹಾರವಿಜಯ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಖಂಡನೆ ಬಂದಾಗ ಶ್ರೀ ವಿಜಯೀಂದ್ರವಿಜಯವೈಭವ ಎಂಬ ಮಂಡನವನ್ನು ಇವರು ರಚಿಸಿದ್ದು ಅವರ ದ್ವೈತಮತದ ನಿಷ್ಠೆ, ಹೃದಯ-ವೈಶಾಲ್ಯತೆ ಎರಡನ್ನೂ ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವಂತಾಯಿತು. ಅನೇಕ ಮಾಧ್ವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಧೂಳು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದ, ಹುಳುಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಾಚೀನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ-ಗಳನ್ನು, ತಾಳೆಗರಿಗಳನ್ನು ತಾವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದರು.

ಕಾರ್ತೀಕ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಷಷ್ಠೀ

ಷಷ್ಠೀ – ಈ ದಿನ ಮಂಗಳವಾರ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಅಗ್ನಿಯ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಕಾರ್ತೀಕ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಅಷ್ಟಮೀ

ಗೋಪಾಷ್ಟಮಿ – ಈ ದಿನ ಗೋಪೂಜೆ, ಗೋಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ (ಗೋವನ್ನು ಅನು-ಸರಿಸಿ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಹೋಗುವುದು), ಗವಾನುಗಮನ ಇವುಗಳಿಂದ ಅಭೀಷ್ಟಫಲ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಕಾರ್ತೀಕ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ನವಮೀ

ನವಮೀ – ಈ ದಿನ ಮಥುರಾ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಕಾರ್ತಿಕ ॥ ಶುಕ್ಲ ॥ ದಶಮೀ

ಶ್ರೀಸತ್ಯವೀರತೀರ್ಥರು(ಉತ್ತರಾದಿಮಠ) ಸತ್ವರಾಕ್ರಮದುಗ್ಧಾಬ್ಧೇಃ ಸಂಜಾತಃ ಕೀರ್ತಿಚಂದ್ರಿಕಃ । ಸಂತಾಪಂ ಹರತು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸತ್ಯವೀರೇಂದುರಂಜಸಾ ॥ ಈ ಗುರುಗಳು ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಬೋಧತೀರ್ಥರ ಆಶೀರ್ವಾದದ ಬಲದಿಂದ ಜನಿಸಿದವರು. ಆದಕ್ಕಾಗ್ಗಿಯೇ ಇವರಿಗೆ ಬೋಧರಾಯಾಚಾರ್ಯ ಎಂದೇ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡ-ಲಾಗಿತ್ತು. ಇವರು ಕೊರ್ಲಹಳ್ಳಿ ಮನೆತನದವರು. ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ವೃಂದಾವನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಮಹಾಸಮಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಏಳು (7) ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಪೀಠವನ್ನಾಳುತ್ತ, ನಿರಂತರ ಪಾಠ-ಪ್ರವಚನ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಪೂಜೆ, ದೇಶ ಸಂಚಾರ -

ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆರಣಿಯ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಪುತ್ರಸಂತಾನವಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರು. ರಾಜನು ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಸತ್ಯವೀರ ಎಂದೇ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದನು. ಮಹಾರಾಜನು ಇವರ ನಿರ್ಯಾಣದ ನಂತರ ಇವರ ಮೃತ್ತಿಕಾ ವೃಂದಾ-ವನವನ್ನು ಶ್ರೀಸತ್ಯವಿಜಯತೀರ್ಥರ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಸಿಕೊಂಡ ಸತ್ಯವಿಜಯನಗರ (ತಮಿಳುನಾಡು) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದನು. ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಧೀರತೀರ್ಥರಿಗೆ ಪೀಠವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಕೊರ್ಲಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ, ವ್ಯಯ ಸಂವತ್ಸರದ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲ ದಶಮೀಯಂದು ವೃಂದಾವನ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದರು.

ವಿಜಯದಾಸರ ಆರಾಧನೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಧ್ರುವತಾರೆ ವಿಜಯಾರ್ಯರು. ನೂರಾರು ದೇವರ ನಾಮ-ಗಳನ್ನು, ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ವಿಜಯವಿಟ್ಠಲನ ಸೇವೆಗೈದ ಇವರ ಆರಾಧನೆ ಕಾರ್ತಿಕಶುದ್ಧ ದಶಮಿಯಂದು ಚಿಪ್ಪಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅಜ್ಞಾನತಿಮಿರಚ್ಛೇದಂ ಬುದ್ಧಿಸಂಪತ್ಪ್ರದಾಯಕಮ್ । ವಿಜ್ಞಾನವಿಮಲಂ ಶಾಂತಂ ವಿಜಯಾಖ್ಯಗುರುಂ ಭಜೇ ॥

ಶ್ರೀವಿಜಯಕವಚ – ರಾಗ : ಗೋಪೀಗೀತೆಯ ಮಟ್ಟು ಸಂಗಸುಖವ ಬಯಸಿ ಬದುಕಿರೋ ದಿವ್ಯ ಚರಣಕೆರಗಿರೋ । ದುರಿತ ತರಿದು ಪೊರೆವ ವಿಜಯ-ಗುರುಗಳೆಂಬರ ॥ ದಾಸರಾಯನಾ ದಯವ ಸೂಸಿಪಡೆದನಾ । ದೋಷರಹಿತನ ಸಂತೋಷಭರಿತನಾ ॥ ಜ್ಞಾನವಂತನಾ ಬಲುನಿದಾನಿ ಶಾಂತನಾ । ಮಾನ್ಯವಂತನಾ ಮಹವದಾನ್ಯದಾತನಾ ॥ ಹರಿಯ ಭಜಿಸುವ ನರಹರಿಯ ಯಜಿಸುವ । ದುರಿತ ತ್ಯಜಿಸುವ ಮನಕೆ ಹರುಷ ಸುರಿಸುವ ॥ ಮೋದಭರಿತನಾ ಪಂಚಭೇದವರಿತನಾ । ಸಾಧುಚರಿತನಾ ಮನವಿಷಾದ ಮರೆತನಾ ॥ ಇವರ ನಂಬಿದಾ ಜನಕೆ ಭವ-ವಿದೆಂಬುದೂ । ಹವನವಾಗದೋ ನಮ್ಮವರ ಮತವಿದೂ ॥ ಪಾಪಕೋಟಿಯ ರಾಶಿ ಲೇಪವಾಗದೋ । ತಾಪ ಕಳೆವನೋ ಬಲು ದಯಾಪಯೋನಿಧಿ ॥ ಕವನ ರೂಪದಿ ಸ್ತವನ ಮಾಡಿದ । ಭುವನ ಬೇಡಿದ ಮಾಧವನ ನೋಡಿದಾ ॥ ರಂಗನೆಂದನಾ ಭವವು ಹಿಂಗಿತೆಂದನಾ । ಮಂಗಳಾಂಗನ ಅಂತರಂಗವರಿದನಾ ॥ ಕಾಶಿನಗರದಲ್ಲಿದ್ದ ವ್ಯಾಸದೇವನಾ ದಯವ ಸೂಸಿ ಪಡೆದನಾ ಉಲ್ಲಾಸತನದಲ್ಲೀ ॥ ಚಿಂತೆ ಬ್ಯಾಡಿರೋ

ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿರೋ । ಶಾಂತಗುರುಗಳಾ ಪಾದವಾಂತು ನಂಬಿರೋ ಖೇದವಾಗದೋ ನಿಮಗೆ ಮೋದವಾಹುದೋ । ಆದಿದೇವನ ಸುಪ್ರಸಾದವಾಹುದೋ ॥ ತಾಪ ತಡೆವನೂ ಬಂದ ಪಾಪ ಕಡಿವನೋ । ಶ್ರೀಪತಿಯ ಪಾದಸಮೀಪವಿಡುವನನೋ ॥ ಗಂಗೆ ಮಿಂದರೇ ಮಲವು ಹಿಂಗಿತಲ್ಲದೆ । ರಂಗನೊಲಿಯನೋ ಭಕ್ತರ ಸಂಗ ದೊರೆಯದೇ ॥ ವೇದ ಓದಲೂ ಬರಿದೆ ವಾದ ಮಾಡಲು । ಹಾದಿಯಾಗದೋ ಬುಧರ ಪಾದ ನಂಬದೇ ॥ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದೇ ದೇಶ ಸುತ್ತಿ ಬಂದರೂ । ದುಃಖವಲ್ಲದೇ ಲೇಶ ಭಕ್ತಿ ದೊರಕದೂ ॥ ದಾನ ಮಾಡಲೂ ದಿವ್ಯ ಗಾನ ಪಾಡಲು। ಜ್ಞಾನ ದೊರೆಯದೋ ಇವರಧೀನನಾಗದೇ ॥ ನಿಷ್ಟೆ ಯಾತಕೇ ಕಂಡ ಕಷ್ಟ್ಯಾತಕೇ । ದಿಟ್ಟ ಗುರುಗಳು ಪಾದ ಮುಟ್ಟಿ ಭಜಿಸಿರೋ ॥ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಕಂಡ ಗೋಜು ಬೀಳಲೂ । ಬೀಜಮಾತಿನ ಫಲ ಸಹಾಯ ದೊರೆಯದೋ ॥ ಸುರರು ಎಲ್ಲರೂ ಇವರ ಕರವ ಪಿಡಿವರೂ । ತರಳರಂದದೀ ಹಿಂದೆ ತಿರುಗುತಿಪ್ಪರೂ ॥ ಗ್ರಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇವರ್ಗೆ ಸಹಯಮಾಡುತಾ । ಅಹೋರಾತ್ರಿಲೀ ಸುಖದ ನಿವಹ ಕೊಡುವವೋ॥ ವ್ಯಾಧಿಬಾರದೋ ದೇಹಬಾಧೆ ತಟ್ಟದೋ। ಆದಿದೇವನಾ ಸುಪ್ರಸಾದವಾಹುದೋ ॥ ಪತಿತ ಪಾಮರ ಮಂದಮತಿಯು ನಾ ಬಲೂ । ಸ್ತುತಿಸಲಾಪನೇ ಇವರಅತಿಶಯಂಗಳಾ ॥ ಕರುಣದಿಂದಲೀ ಎಮ್ಮ ಪೊರೆವನಲ್ಲದೇ । ದುರಿಕೋಟಿಯ ಬ್ಯಾಗ ತರಿದು ದಯದಲೀ ॥ ಮಂದಮತಿಗಳೂ ಇವರ ಛಂದವರಿಯದೇ । ನಿಂದೆ ಮಾಡಲೂ ಭವದ ಬಂಧ ತಪ್ಪದೋ ॥ ಇಂದಿರಾಪತಿ ಇವರ ಮುಂದೆ ಕುಣಿವನೋ। ಅಂದ ವಚನಾ ನಿಜಕೆ ತಂದುಕೊಡುವನೋ ॥ ಉದಯಕಾಲದೀ ಈ ಪದವ ಪಠಿಸಲೂ । ಮದಡನಾದರೂ ಜ್ಞಾನುದಯವಾಹುದೋ ॥ ಸಟೆ ಇದಲ್ಲವೋ ವ್ಯಾಸವಿಠಲ ಬಲ್ಲನೋ । ಪಠಿಸಬಹುದಿದೂ ಕೇಳಿ ಕುಟಿಲರಹಿತರೂ ॥

ಕಾರ್ತೀಕ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಏಕಾದಶೀ

ಯುಧಿಷ್ಠಿರಃ – ಶ್ರುತಂ ರಮಾಯಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ತ್ವತ್ತಃ ಕೃಷ್ಣ ಯಥಾತಥಮ್ । ಕಾರ್ತಿಕೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಯಾ ತಾಂ ಮೇ ಕಥಯ ಮಾನದ ॥1॥ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ಕೃಷ್ಣನೇ! ನೀನು ಹೇಳಿದ ಈ ರಮಾ ಏಕಾದಶಿಯ ಮಹಿಮೆ-ಯನ್ನು ಕೇಳಿದೆನು. ಕಾರ್ತಿಕಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಏಕಾದಶಿಯ ಹೆಸರೇನು?

ಅದನ್ನು ಹೇಳು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ – ಶೃಣು ರಾಜನ್ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಶುಕ್ಲೇ ಚೋರ್ಜದಳೇ ತು ಯಾ । ಸಾ ಯಥಾ ನಾರದಾಯೋಕ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಲೋಕಕಾರಿಣಾ ॥2॥ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ದೊರೆಯೇ! ಕಾರ್ತಿಕಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು. ಅದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ನಾರದನಿಗೆ ಹೇಳಿರುವನು. ನಾರದಃ – ಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯಾಶ್ಚ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ವದ ವಿಸ್ತರತೋ ಮಮ । ಯಸ್ಯಾಂ ಜಾಗರ್ತಿ ಗೋವಿಂದೋ ಧರ್ಮಕರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕಃ ॥3॥ ನಾರದನು ಹೇಳಿದನು. – ಪ್ರಬೋಧಿನೀ ಏಕಾದಶಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನನಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳು. ಧರ್ಮ -ಕರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕನಾದ ಗೋವಿಂದನು ಈ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚೆತ್ತಿರುವನಷ್ಟೇ! ಬ್ರಹ್ಮಾ – ಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯಾಶ್ಚ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪಾಪಘ್ನಂ ಪುಣ್ಯವರ್ಧನಮ್ । ಮುಕ್ತಿ-ಪ್ರದಂ ಸುಬುದ್ಧೀನಾಂ ಶೃಣುಷ್ವ ಮುನಿಸತ್ತಮ ॥4॥ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ನಾರದನೇ! ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅದು ಪಾಪ-ನಾಶಕವು. ಪುಣ್ಯವರ್ಧನವು. ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ತಾವದ್ಗರ್ಜಂತಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಆಸಮುದ್ರಸರಾಂಸಿ ಚ । ಯಾವತ್ಪ್ರಬೋಧಿನೀ ವಿಷ್ಣೋಸ್ತಿಥಿರ್ನಾಯಾತಿ ಕಾರ್ತಿಕೇ ॥5॥ ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದ ಪ್ರಬೋಧಿನೀ ಏಕಾದಶಿಯು ಬರುವವರೆಗೂ ಸಮುದ್ರವೇ ಮುಂತಾದ ತೀರ್ಥಗಳು 'ನಾನು ಹೆಚ್ಚು, ನಾನು ಹೆಚ್ಚು' ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತವೆ. ತಾವದ್ಗರ್ಜಂತಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಗಂಗಾಭಾಗೀರಥೀ ಕ್ಷಿತೌ । ಯಾವ-ನ್ನಾಯಾತಿ ಪಾಪಘ್ನೀ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಹರಿಬೋಧಿನೀ ॥6॥ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಹರಿ-ಬೋಧಿನ್ಯೈಕಾದಶಿಯು ಕಾರ್ತಿಕದಲ್ಲಿರುವವರೆಗೂ ಗಂಗಾ ನರ್ಮದೆಗಳು ತಾವೇ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ಕೂಗುತ್ತವೆ. ಅಶ್ವಮೇಧಸಹಸ್ರಾಣಿ ರಾಜಸೂಯಶತಾನಿ ಚ । ಏಕೇನೈ-ವೋಪವಾಸೇನ ಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯಾಂ ಲಭೇನ್ನರಃ ॥7॥ ಸಾವಿರ ಅಶ್ವಮೇಧಗಳ, ನೂರು ರಾಜಸೂಯಗಳ ಫಲವನ್ನು ಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯೈಕಾದಶಿಯೊಂದರ ಉಪವಾಸದಿಂದಲೇ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಯದ್ ದುರ್ಲಭಂ ಯದಪ್ರಾಪ್ಯಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಸ್ಯ ನ ಗೋಚರಮ್ । ತದಪಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಂ ಪುತ್ರ ದದಾತಿ ಹರಿಬೋಧಿನೀ ॥8॥ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಲಸಾಧ್ಯವಾದ, ಸಿಕ್ಕುವುದೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ, ಕೊನೆಗೆ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾನೆಯೋ ಅದು ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದುದಾದರೂ ಅಂತಹುದನ್ನೂ ಈ ಪ್ರಬೋಧಿನಿ ಏಕಾದಶಿವ್ರತದಿಂದ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಐಶ್ವರ್ಯಂ ಸಂಪದಂ ಪ್ರಜ್ಞಾಂ

ರಾಜ್ಯಂ ಚ ಸುಖಮೇವ ಹಿ । ದದಾತ್ಯುಪೋಷಿತಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಜನೇಭ್ಯೋ ಹರಿಬೋಧಿನೀ ॥9॥ ಈ ಹರಿಬೋಧಿನಿಯು ತನ್ನ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯ, ಬುದ್ಧಿ, ರಾಜ್ಯ , ಸುಖಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮೇರುಮಂದರಗಾತ್ರಾಣಿ ಪಾಪಾನ್ಯು-ಚ್ಚಾನಿ ಯಾನಿ ಚ । ಏಕೇನೈವೋಪವಾಸೇನ ದಹತೇ ಪಾಪನಾಶಿನೀ ॥10॥ ಪಾಪಗಳು ಮೇರುಮಂದರಪರ್ವತಗಳಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದರೂ ಅವು ಹರಿ-ಬೋಧಿನೀ ಏಕಾದಶಿಯ ಒಂದು ಉಪವಾಸದಿಂದಲೇ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ಪೂರ್ವಜನ್ಮಸಹಸ್ರೇಷು ಯತ್ಪಾಪಂ ಸಮುಪಾರ್ಜಿತಮ್ । ನಿಶಿ ಜಾಗರಣಂ ಚಾಸ್ಯಾ ದಹತೇ ತೂಲರಾಶಿವತ್ ॥11॥ ಈ ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯ ರಾತ್ರೆ ಜಾಗರಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಸಾವಿರ ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಯ ರಾಶಿಯನ್ನು ಬೆಂಕಿಯು ಸುಡುವಂತೆ ಸುಡುತ್ತದೆ. ಉಪವಾಸಂ ಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯಾಂ ಯಃ ಕರೋತಿ ಸ್ವಭಾವತಃ । ವಿಧಿವನ್ಮುನಿಶಾರ್ದೂಲ ಯಥೋಕ್ತಂ ಲಭತೇ ಫಲಮ್ ॥12॥ ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದವನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಯಥೋಕ್ತಂ ಕುರುತೇ ಯಸ್ತು ವಿಧಿವತ್ಸುಕೃತಂ ನರಃ । ಸ್ವಲ್ಪಂ ಮುನಿವರಶ್ರೇಷ್ಠ ಮೇರುತುಲ್ಯಂ ಭವೇತ್ ಫಲಮ್ ॥13॥ ಆ ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯ ದಿನ ಯಾವನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಪುಣ್ಯ ಬರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅದು ಅವನಿಗೆ ಮೇರುಪರ್ವತದಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಧಿಹೀನಂ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಸುಕೃತಂ ಮೇರುಮಾತ್ರಕಮ್ । ಅಣುಮಾತ್ರಂ ತದಾಪ್ನೋತಿ ಫಲಂ ಧರ್ಮಸ್ಯ ನಾರದ ॥14॥ ಯಾರು ಆ ದಿನ ನಿಯಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸದೇ ಮೇರುವಿನಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಅದು ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಯೇ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಮನೋವೃತ್ತ್ಯಾ ಯೇ ಕರಿಷ್ಯಂತಿ ಬೋಧಿನೀಮ್ । ವಸಂತಿ ಪಿತರೋ ಹೃಷ್ಟಾ ವಿಷ್ಣುಲೋಕೇ ಚ ತಸ್ಯ ವೈ ॥15॥ ಯಾರು ಈ ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರ ಪಿತೃಗಳು ಸಂತೋಷದಿಂದ ವೈಕುಂಠಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವಿಮುಕ್ತಾ ನಾರಕೈ-ರ್ದುಃಖೈರ್ಯಾಂತಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಂ ಪದಮ್ । ಕೃತ್ವಾ ತು ಪಾತಕಂ ಘೋರಂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿಕಂ ನರಃ ॥16॥ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡ

ಯಾವನು ಈ ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುವನೋ ಅವನು ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಕೃತ್ವಾ ತು ಜಾಗರಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ಧೌತಪಾಪೋ ಭವೇನ್ನರಃ । ದುಷ್ಪ್ರಾಪ್ಯಂ ಯತ್ಫಲಂ ವಿಪ್ರ ಹ್ಯಶ್ವಮೇಧಾದಿಕೈರ್ಮಖೈಃ ॥17॥ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ತತ್ಸು-ಖೇನೈವ ಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯಾಸ್ತು ಜಾಗರೇ । ಆಪ್ಲುತ್ಯ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಪ್ರದತ್ವಾಂ ಕಾಂಚನಂ ಮಹೀಮ್ ॥18॥ ತತ್ಫಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ಯತ್ಕೃತ್ವಾ ಜಾಗರಂ ಹರೇಃ । ಜಾತಃ ಸ ಏವ ಸುಕೃತೀ ಕುಲಂ ತೇನೈವ ಪಾವಿತಮ್ ॥19॥ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಮುನಿ-ಶಾರ್ದೂಲ ಕೃತಾ ಯೇನ ಪ್ರಬೋಧಿನೀ । ಯಥಾ ಧ್ರುವಂ ನೃಣಾಂ ಮೃತ್ಯುಃ ಧನಮಾತ್ರಂ ತಥಾ ಧ್ರುವಮ್ ॥20॥ ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯ ದಿನ ಜಾಗರಣ ಮಾಡಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಬಹುಕಷ್ಟದಿಂದ ಸಾಧಿಸುವ ಅಶ್ವಮೇಧಾದಿಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೋ ಆ ಫಲವನ್ನು ಈ ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯ ಏಕಾದಶಿಯ ಉಪವಾಸವೊಂದರಿಂದಲೇ ಸುಖವಾಗಿ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಆ ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯ ದಿನ ಜಾಗರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಸರ್ವತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನೂ ಅನೇಕ ಚಿನ್ನವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬೋಧಿನೀ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನೇ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಸಾರ್ಥಕವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ-ಕೊಂಡು ಹುಟ್ಟಿದ ಮನುಷ್ಯನು. ಅವನೇ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಯು. ಅವನಿಂದಲೇ ಕುಲವು ಪವಿತ್ರವಾಗುವುದು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಾವು ಹೇಗೆ ಶಾಶ್ವತವೋ ಹಾಗೆ ಹಣ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ.

ಇತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಕರ್ತವ್ಯಂ ವೈಷ್ಣವಂ ದಿವಮ್ । ಯಾನಿ ಕಾನಿ ಚ ತೀರ್ಥಾನಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಸಂಭವಂತಿ ಚ ॥21॥ ತಾನಿ ತಸ್ಯ ಗೃಹೇ ಸಮ್ಯಗ್ ಯಃ ಕರೋತಿ ಪ್ರಬೋಧಿನೀಮ್ । ಕಿಂ ತಸ್ಯ ಬಹುಭಿಃ ಪುಣ್ಯೈಃ ಕೃತಾ ಯೇನ ಪ್ರಬೋಧಿನೀ ॥22॥ ಇದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಪ್ರಬೋಧಿನೀ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಬೋಧಿನೀ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಿದವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಗಳೂ ವ್ರತಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಿದವನು ಮತ್ತಾವ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ಆಚರಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಇಲ್ಲವು. ಪುತ್ರಪೌತ್ರಪ್ರದಾಹ್ಯೇಷಾ ಕಾರ್ತಿಕೇ

ಹರಿಬೋಧಿನೀ । ಸ ಜ್ಞಾನೀ ಸ ಚ ಯೋಗೀ ಚ ಸ ತಪಸ್ವೀ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ॥23॥ ಭೋಗೋ ಮೋಕ್ಷಶ್ಚ ತಸ್ಯಾಸ್ತಿ ಯ ಉಪಾಸ್ತೇ ಪ್ರಬೋಧಿನೀಮ್ । ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಿಯತರಾ ಹ್ಯೇಷಾ ಧರ್ಮಸಾರಸಹಾಯಿನೀ ॥24॥ ಪ್ರಬೋಧಿನೀ ವ್ರತವು ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಯಾವನು ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸು-ತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನೇ ಜ್ಞಾನಿಯು. ಅವನೇ ಯೋಗಿಯು. ಅವನೇ ತಪಸ್ವಿಯು. ಅವನೇ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನು. ಭೋಗಗಳೂ ಮೋಕ್ಷಗಳೂ ಅವನಿಗೇ ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದುದು. ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾದುದು. ಯಃ ಕರೋತಿ ನರೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮುಕ್ತಿಭಾಕ್ ಸ ಭವೇನ್ನರಃ । ಪ್ರಬೋಧಿನೀ-ಮುಪೋಷಿತ್ವಾ ಗರ್ಭೇ ನ ವಿಶತೇ ನರಃ ॥25॥ ಈ ಪ್ರಬೋಧಿನೀವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯನ್ನಾಚರಿಸಿದರೆ ಅವನು ಮತ್ತೆ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸರ್ವಧರ್ಮಾನ್ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ತಸ್ಮಾತ್ಕು-ರ್ವೀತ ನಾರದ । ಕರ್ಮಣಾ ಮನಸಾ ವಾಚಾ ಪಾಪಂ ಯತ್ಸಮುಪಾರ್ಜಿತಮ್ ॥26॥ ತತ್ ಕ್ಷಾಳಯತಿ ಗೋವಿಂದಃ ಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯಾಂ ತು ಜಾಗರೇ । ಸ್ನಾನಂ ದಾನಂ ಜಪೋ ಹೋಮಃ ಸಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಜನಾರ್ದನಮ್ ॥27॥ ನರೋ ಯತ್ಕುರುತೇ ವತ್ಸ ಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯಾಂ ತದಕ್ಷಯಂ । ಯೇಽರ್ಚಯಂತಿ ನರಾಸ್ತಸ್ಯಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದೇವಂ ತು ಮಾಧವಮ್ ॥28॥ ಸಮುಪೋಷ್ಯ ಪ್ರಮುಚ್ಯಂತೇ ಪಾಪೈಸ್ತೇ ಶತಜನ್ಮಜೈಃ । ಮಹಾವ್ರತಮಿದಂ ಪುತ್ರ ಮಹಾಪಾಪೌಘನಾಶನಮ್ ॥29॥ ಮನುಷ್ಯನು ಮಿಕ್ಕ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಈ ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು. ಮನೋ-ವಾಕ್ಕಾಯಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವನ್ನು ಈ ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಗೋವಿಂದನು ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮನುಷ್ಯನು ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಜಪ, ಹೋಮಗಳು ಅಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಆ ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯ ದಿನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಯಾರು ಮಾಧವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆಯೋ ಮತ್ತು ಉಪವಾಸವಿ-ರುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಎಲೈ ನಾರದನೇ! ಇದು ಮಹಾವ್ರತವು. ಪಾಪನಾಶಕವಾದುದು. ಪ್ರಬೋಧವಾಸರೇ ವಿಷ್ಣೋರ್ವಿಧಿವತ್ ಸಮುಪೋಷಯೇತ್ । ವ್ರತೇನಾನೇನ ದೇವೇಶಂ ಪರಿತೋಷ್ಯ ಜನಾರ್ದನಮ್ ॥30॥ ವಿರಾಜಯನ್ ದಿಶಃ ಸರ್ವಾಃ ಪ್ರಯಾತಿ ಹರಿಮಂದಿರಮ್ । ಕರ್ತವ್ಯೈಷಾ

ಪ್ರಯತ್ನೇನ ನರೈಃ ಕಾಂತಿಧನಾರ್ಥಿಭಿಃ ||31|| ಬಾಲ್ಯೇ ಯತ್ಸಂಚಿತಂ ಪಾಪಂ ಯೌವನೇ ವಾರ್ಧಕೇ ತಥಾ । ಶತಜನ್ಮಕೃತಂ ಪಾಪಂ ಸ್ವಲ್ಪಂ ವಾ ಯದಿ ವಾ ಬಹು ||32|| ತತ್ ಕ್ಷಾಳಯತಿ ಗೋವಿಂದಃ ಚಾಸ್ಯಾಮಭ್ಯರ್ಚಿತೋ ನೃಣಾಮ್ । ಧನ-ಧಾನ್ಯವಹಾಪುಣ್ಯಾ ಸರ್ವಪಾಪಹರಾಪರಾ ||33|| ಈ ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತದಿಂದ ಜನಾರ್ದನನನ್ನು ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸಿ-ದರೆ ಎಲ್ಲಾ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶ ಪಡಿಸುತ್ತಾ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಂತಿ ಧನಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವರು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಇದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬಾಲ್ಯ , ಯೌವನ, ಕೌಮಾರಗಳಲ್ಲಿ ನೂರು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಪಾಪಗಳು ಕೂಡ ಎಷ್ಟಿದ್ದರೂ ಅವನ್ನು ಈ ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಿತನಾದ ಗೋವಿಂದನು ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಧನಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸರ್ವ-ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸವಿದ್ದರೆ ದುರ್ಲಭವಾದು-ವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ.

ತಾಮುಪೋಷ್ಯ ಹರೇರ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ದುರ್ಲಭಂ ನ ಭವೇತ್ ಕ್ವಚಿತ್ । ಚಂದ್ರ-ಸೂರ್ಯೋಪರಾಗೇ ಚ ಯತ್ಫಲಂ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಮ್ ||34|| ತತ್ಸಹಸ್ರಗುಣಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯಾಂ ಚ ಜಾಗರೇ । ಸ್ನಾನಂ ದಾನಂ ಜಪೋ ಹೋಮಃ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೋಭ್ಯರ್ಚನಂ ಹರೇಃ ||35|| ತತ್ಸರ್ವಂ ಕೋಟಿಗುಣಿತಂ ಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯಾಂ ತು ಯತ್ಕೃತಮ್ । ಜನ್ಮಪ್ರಭೃತಿ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ನರೇಣೋಪಾರ್ಜಿತಂ ಭವೇತ್ ||36|| ವೃಥಾ ಭವತಿ ತತ್ಸರ್ವಮಕೃತ್ವಾ ಕಾರ್ತಿಕೇ ವ್ರತಮ್ । ಅಕೃತ್ವಾ ನಿಯಮಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಯಃ ಕ್ಷಿಪೇನ್ನರಃ ||37|| ಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಸ್ಯ ಫಲಂ ನಾಪ್ನೋತಿ ನಾರದ । ತಸ್ಮಾತ್ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ದೇವದೇವಂ ಜನಾರ್ದನಮ್ ||38|| ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯ ದಿನ ಜಾಗರಣ ಮಾಡಿದರೆ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರ ಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಫಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಾವಿರದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಬರುವುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಜಪ, ಹೋಮ, ಅಧ್ಯಯನ, ಪೂಜೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೋಟಿ-ಯಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯನ್ನಾಚರಿಸದೆ ಯಾವನು ತಿರಸ್ಕರಿಸು-ವನೋ ಅವನು ಜನ್ಮಾಂತರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಆ ದಿವಸ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ದೇವ-ದೇವನಾದ ಜನಾರ್ದನನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಉಪವಾಸೇನ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಸರ್ವ-ಕಾಮಫಲಪ್ರದಮ್ । ಪರಾನ್ನಂ ವರ್ಜಯೇದ್ ಯಸ್ತು ಕಾರ್ತಿಕೇ ವಿಷ್ಣುತತ್ಪರಃ ॥39॥ ಪರಾನ್ನವರ್ಜನಾದ್ ವತ್ಸ ಚಾಂದ್ರಾಯಣಫಲಂ ಲಭೇತ್ । ನಿತ್ಯಂ ಶಾಸ್ತ್ರವಿನೋದೇನ ಕಾರ್ತಿಕಂ ಯಃ ಕ್ಷಿಪೇನ್ನರಃ ॥40॥ ಸ ದಹೇತ್ ಸರ್ವಪಾಪಾನಿ ಯಜ್ಞಾಯುತಫಲಂ ಲಭೇತ್ । ನ ತಥಾ ತುಷ್ಯತೇ ಯಜ್ಞೈರ್ನ ದಾನೈರ್ವಾ ಜಪಾದಿಭಿಃ । ಯಥಾ ಶಾಸ್ತ್ರಕಥಾಲಾಪೈಃ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಮಧುಸೂದನಃ ॥41॥ ಕಾರ್ತಿಕದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರರ ಮನೆಯ ಅನ್ನವನ್ನು ಊಟ ಮಾಡದಿರಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಊಟ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾರ್ತಿಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೇ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸಾವಿರಯಜ್ಞಗಳ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಕಾರ್ತಿಕದಲ್ಲಿ ಜನಾರ್ದನನು ಶಾಸ್ತ್ರಾಲಾಪಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದಲಾಗಲೀ, ದಾನಗಳಿಂದಾಗಲೀ, ಜಪ-ಗಳಿಂದಾಗಲೀ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಯೇ ಕುರ್ವಂತಿ ಕಥಾಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಯೇ ಶೃಣ್ವಂತಿ ಶುಭಾನ್ವಿತಾಃ । ಶ್ಲೋಕಾರ್ಧಂ ಶ್ಲೋಕಪಾದಂ ವಾ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಗೋಶತಂ ಫಲಮ್ ॥42॥ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣದ ಕಥೆಯನ್ನು ಯಾರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು, (ಅಥವಾ) ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕ ಕೇಳಿದವರು ಅವರು, (ಅಥವಾ) ಒಂದು ಪಾದವನ್ನಾಗಲೀ ಕೇಳಿದವರು ಅವರು ಕೂಡ ನೂರು ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ವಾನ್ ಧರ್ಮಾನ್ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಕೇಶವಾಗ್ರತಃ । ಶಾಸ್ತ್ರಾವಧಾರಣಂ ಕಾರ್ಯಂ ಶ್ರೋತವ್ಯಂ ಚ ಮಹಾಮುನೇ ॥43॥ ಆದುದರಿಂದ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಕೇಶವನ ಮುಂದೆ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಓದಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೇ ಕೇಳಬೇಕು. ಶ್ರೇಯಸಾಂ ಲೋಭಬುದ್ಧ್ಯಾ ಚ ಯಃ ಕರೋತಿ ಹರೇಃ ಕಥಾ । ಕಾರ್ತಿಕೇ ಮುನಿಶಾರ್ದೂಲ ಕುಲಾನಾಂ ತಾರಯೇತ್ ಶತಮ್ ॥44॥ ಯಾವನು ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಗಬೇಕೆಂದು ಹರಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಥವಾ

ಕೇಳುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ನೂರು ಕುಲಗಳನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ನಿಯಮೇನ ನರೋ ಯಸ್ತು ಶೃಣುತೇ ವೈಷ್ಣವೀ ಕಥಾಮ್ । ಕಾರ್ತಿಕೇ ತು ವಿಶೇಷೇಣ ಗೋಸಹಸ್ರಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥45॥ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಿಯಮದಿಂದ ಯಾವನು ವಿಷ್ಣು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಸಾವಿರ ಗೋದಾನಗಳ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಬೋಧವಾಸರೇ ವಿಷ್ಣೋಃ ಶೃಣುತೇ ಯೇ ಹರೇಃ ಕಥಾಮ್ । ಸಪ್ತದ್ವೀಪವತೀದಾನೇ ಯತ್ಫಲಂ ತಲ್ಲಭೇನ್ಮುನೇ ॥46॥ ಪ್ರಬೋಧಿನೀ ಏಕಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಹರಿಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ಶ್ರುತ್ವಾ ವಿಷ್ಣುಕಥಾಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ಯೇಽರ್ಚಯಂತಿ ಕಥಾವಿದಮ್ । ಸ್ವಶಕ್ತ್ಯಾ ಮುನಿಶಾರ್ದೂಲ ತೇಷಾಂ ಲೋಕೋಽಕ್ಷಯಃ ಸ್ಮೃತಃ ॥47॥ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಯಾರು ಆ ಕಥೆ ಹೇಳಿದವನನ್ನು ಶಕ್ತ್ಯಾನು- ಗುಣವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುವನೋ ಅವರು ಅಕ್ಷಯವಾದ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಗೀತಶಾಸ್ತ್ರವಿನೋದೇನ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಯೋ ಭವೇನ್ನರಃ । ನ ತಸ್ಯ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರ್ಮಯಾ ದೃಷ್ಟಾ ಕಲಿಪ್ರಿಯ ॥48॥ ಎಲೈ ನಾರದನೇ! ಗೀತಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಿನೋದದಿಂದ ಯಾವನು ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ತೃಪ್ತಿ ಪಡಿಸುವನೋ ಅವನಿಗೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಾದ ಜನ್ಮವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ. ಗೀತಂ ನೃತ್ಯಂ ಚ ವಾದ್ಯಂ ಚ ತಥಾ ವಿಷ್ಣುಕಥಾಂ ಮುನೇ । ಯಃ ಕರೋತಿ ಸ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಾ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೋಪರಿಸಂಸ್ಥಿತಃ ॥49॥ ಯಾವನು ಆ ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯ ದಿನ ಗೀತ, ನೃತ್ಯ , ವಾದ್ಯಘೋಷಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಮೂರು ಲೋಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲಿರುವವನು. ಬಹುಪುಷ್ಪೈರ್ಬಹುಫಲೈಃ ಕರ್ಪೂರಾಗರುಕುಂಕುಮೈಃ । ಹರೇಃ ಪೂಜಾ ವಿಧಾತವ್ಯಾ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಬೋಧವಾಸರೇ ॥50॥ ಈ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬಹು ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಹು ಫಲಗಳಿಂದಲೂ ಕರ್ಪೂರ, ಅಗರು, ಕುಂಕುಮಗಳಿಂದಲೂ ಹರಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ವಿತ್ತಶಾಠ್ಯಂ ನ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಹರಿವಾಸರೇ । ಯಸ್ಮಾತ್ಪುಣ್ಯಮಸಂಖ್ಯಾತಂ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಮುನಿಸತ್ತಮ ॥51॥ ಈ ಹರಿವಾಸರದಲ್ಲಿ ಲೋಭವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು. ಅದರಿಂದ ಬಹು ಪುಣ್ಯವು ಬರುವುದು.

ಫಲೈರ್ನಾನಾವಿಧೈಃ ದ್ರವ್ಯೈಃ ಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯಾಂ ತು ಜಾಗರೇ । ಶಂಖತೋಯಂ ಸಮಾದಾಯ ಅರ್ಘ್ಯೋ ದೇಯೋ ಜನಾರ್ದನೇ ॥52॥ ಶಂಖದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು

ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಗೆ ಬಗೆಯಾದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜನಾ-ರ್ದನನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಯತ್ಫಲಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಸರ್ವದಾನೇಷು ಯತ್ಫಲಮ್ । ತತ್ಫಲಂ ಕೋಟಿಗುಣಂ ದತ್ವಾರ್ಘ್ಯಂ ಬೋಧವಾಸರೇ ॥53॥ ಆ ಬೋಧಿನಿಯ ದಿವಸ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸರ್ವತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲಾ ದಾನಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದರೆ ಬರುವ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ಗುರುಪೂಜಾ ತತಃ ಕಾರ್ಯಾ ಭೋಜನಾಚ್ಛಾದನಾದಿಭಿಃ । ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಶ್ಚ ದೇವರ್ಷೇ ತುಷ್ಟ್ಯರ್ಥಂ ಚಕ್ರಪಾಣಿನಃ ॥54॥ ಜನಾರ್ದನನ ಪ್ರೀತಿಗೋಸ್ಕರ ಊಟ ಬಟ್ಟೆ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳಿಂದ ಗುರುಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಭಾಗವತಂ ಶೃಣುತೇ ಯಸ್ತು ಪುರಾಣಂ ಚ ಪಠೇನ್ನರಃ । ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಂ ಭವೇತ್ತಸ್ಯ ಕಪಿಲಾದಾನಜಂ ಫಲಮ್ ॥55॥ ಆ ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯ ದಿನ ಭಾಗವತ ಪುರಾಣವನ್ನು ಓದಿದರೆ ಅಥವಾ ಕೇಳಿದರೆ ಆ ಪುರಾಣದ ಒಂದೊಂದು ಅಕ್ಷರಕ್ಕೂ ಕಪಿಲಾ ಗೋದಾನ ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ಕಾರ್ತಿಕೇ ಮುನಿಶಾರ್ದೂಲ ಸ್ವಶಕ್ತ್ಯಾ ವೈಷ್ಣವಂ ವ್ರತಮ್ । ಯಃ ಕರೋತಿ ಯಥೋಕ್ತಂ ತು ಮುಕ್ತಿಸ್ತಸ್ಯ ಸುನಿಶ್ಚಲಾ ॥56॥ ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತ್ಯನುಣವಾಗಿ ಪ್ರಬೋಧಿನೀ ಅಥವಾ ವೈಷ್ಣವವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಖಂಡಿತ. ಕೇತಕ್ಯಾ ಏಕಪತ್ರೇಣ ಪೂಜಿತೋ ಗರುಡಧ್ವಜಃ । ಸಮಾಃ ಸಹಸ್ರಂ ಸುಪ್ರೀತೋ ಭವತಿ ಮಧುಸೂದನಃ ॥57॥ ಆ ದಿನ ಜನಾರ್ದನನನ್ನು ತಾಳೆಯ ಒಂದು ಹೂ ಎಸಳಿನಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಅವನು ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಗಸ್ತಿಕುಸುಮೈರ್ದೇವಂ ಪೂಜಯೇದ್ ಯೋ ಜನಾರ್ದನಮ್ । ದರ್ಶನಾತ್ ತಸ್ಯ ದೇವರ್ಷೇ ನರಕಾಗ್ನಿಃ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ ॥58॥ ಆ ದಿನ ಅಗಸೆಯ ಹೂಗಳಿಂದ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ನರಕದ ಅಗ್ನಿಯು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುನಿಪುಷ್ಪಾರ್ಚಿತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ । ದದಾತ್ಯಭಿಮತಾನ್ ಕಾಮಾನ್ ಶಶಿಸೂರ್ಯಗ್ರಹೌ ಯಥಾ ॥59॥ ಆ ಅಗಸೆಯ ಹೂವಿನಿಂದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರು ಫಲಕೊಡುವಂತೆ ಬೇಕಾದ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನು.

ವಿಹಾಯ ಸರ್ವಪುಷ್ಪಾಣಿ ಮುನಿಪುಷ್ಪೇಣ ಕೇಶವಮ್ । ಕಾರ್ತಿಕೇ ಯೋಽರ್ಚಯೇದ್ ಭಕ್ತ್ಯಾ ವಾಜಿಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥60॥ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ

ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಈ ಅಗಸೆಯ ಹೂವಿನಿಂದಲೇ ಕಾರ್ತಿಕದಲ್ಲಿ ಕೇಶವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಅಶ್ವಮೇಧಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ತುಳಸೀದಳಪುಷ್ಪಾಣಿ ಯೇ ಯಚ್ಛಂತಿ ಜನಾರ್ದನೇ । ಕಾರ್ತಿಕೇ ಸಕಲಂ ವತ್ಸ ಪಾಪಂ ಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಂ ದಹೇತ್ ॥61॥ ಆ ಪ್ರಬೋಧಿನಿಯಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯ ದಳದಿಂದ ಜನಾರ್ದನನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಜನ್ಮಾಂತರಗಳ ಪಾಪಗಳೂ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾಥವಾ ಧ್ಯಾತಾ ಕೀರ್ತಿತಾ ನಾಮತಸ್ತುತಾ । ರೋಪಿತಾ ಸೇಚಿತಾ ನಿತ್ಯಂ ಪೂಜಿತಾ ತುಲಸೀ ನತಾ ॥62॥ ನವಧಾ ತುಲಸೀಭಕ್ತಿಂ ಯೇ ಕುರ್ವಂತಿ ದಿನೇ ದಿನೇ। ಯುಗಕೋಟಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ತನ್ವಂತಿ ಸುಕೃತಂ ಮುನೇ ॥63॥ ನಿತ್ಯವೂ ತುಳಸಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಮುಟ್ಟಬೇಕು. ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಹೊಗಳಬೇಕು. ಬೆಳೆಸಬೇಕು. ನೀರು ಹಾಕಬೇಕು. ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ದಿನವೂ ಒಂಭತ್ತು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ತುಳಸಿಯ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಕೋಟಿ ಸಾವಿರ ಯುಗಗಳವರೆಗೂ ಪುಣ್ಯವಂತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ-ಚ್ಛಾಖಾಪ್ರಶಾಖಾಭಿಃ ಬೀಜಪುಷ್ಪದಳೈರ್ಮುನೇ । ರೋಪಿತಾ ತುಲಸೀ ಪುಂಭಿಃ ವರ್ಧತೇ ವಸುಧಾತಳೇ ॥64॥ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಗಳಾಗಿಯೂ ಬೀಜ ಹೂವು ದಳಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಆಗುವಂತೆ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಧನ್ಯನು. ತೇಷಾಂ ವಂಶೇ ತು ಯೇ ಜಾತಾ ಯೇ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಯೇ ಗತಾಃ। ತೇಷಾಮಾಕಲ್ಪಸಾಹಸ್ರಂ ಭವೇದ್ ವಾಸೋ ಹರೇರ್ಗೃಹೇ ॥65॥ ಅವರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ, ಹುಟ್ಟಿರುವ, ಹುಟ್ಟುವವರಿಗೆ ಸಾವಿರ ಕಲ್ಪಗಳವರೆಗೂ ಹರಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ (ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ) ವಾಸವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಯತ್ಫಲಂ ಸರ್ವಪುಷ್ಪೇಷು ಸರ್ವಪತ್ರೇಷು ನಾರದ । ತುಲಸೀದಳೇನ ಚೈಕೇನ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ತು ತತ್ ॥66॥ ಎಲ್ಲಾ ಹೂವುಗಳನ್ನೂ, ಪತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ಪೂಜೆಮಾಡಿದ ಫಲವು ಒಂದು ತುಳಸಿಯ ದಳವನ್ನು ಕಾರ್ತಿಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ. ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ಕಾರ್ತಿಕಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಿಯಮೇನ ಜನಾರ್ದನಃ । ಪೂಜನೀಯೋ ಮಹಾವಿಷ್ಣುಃ ತುಲಸೀದಳಕೋಮಲೈಃ ॥67॥ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸವು ಬಂದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಜನಾರ್ದನನನ್ನು ನಿಯಮದಿಂದ ತುಳಸಿಯ ದಳಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇಷ್ಟ್ವಾ ಕ್ರತುಶತೈರ್ದೇವಾನ್ ದತ್ವಾ

ದಾನಾನ್ಯನೇಕಶಃ । ತುಲಸೀದಳೈಸ್ತು ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಕೇಶವಾರ್ಚನೇ ||68|| ಅನೇಕ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಅನೇಕಬಾರಿ ಮಾಡಿದರೆ ಬರುವ ಪುಣ್ಯವು ಕಾರ್ತಿಕದಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯ ದಳಗಳಿಂದ ಕೇಶವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇತಿ ಶ್ರೀಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾದ್ಮೇ ಉತ್ತರಖಂಡೇ ಉಮಾಪತಿನಾರದಸಂವಾದಾಂತರ್ಗತ ಕೃಷ್ಣಯುಧಿಷ್ಠಿರಸಂವಾದೇ ಕಾರ್ತಿಕಶುಕ್ಲಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯೇಕಾದಶೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ನಾಮ ತ್ರಿಷಷ್ಟಿ-ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ಸಮಾಪ್ತಃ || ಇಂತು ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಖಂಡದ ಉಮಾಪತಿನಾರದಸಂವಾದಾಂತರ್ಗತವಾದ ಕೃಷ್ಣಯುಧಿಷ್ಠಿರಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕಶುಕ್ಲಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯೇಕಾದಶಿಯ ಮಹಿಮೆ ಎಂಬ ಅರವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು.

ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿತೀರ್ಥರು (ವ್ಯಾಸರಾಜ ಮಠ) (ಕ್ರಿ .ಶ. 1660–1670)

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾಥಾಬ್ಧಿಸಂಭೂತೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತ್ಯಾಖ್ಯಚಂದ್ರಮಾಃ । ಸಾಧುಸಂದೋಹ 'ಕುಮುದಾಮೋದಸ್ಸಂಪಾತುನಃ ಸದಾಃ || ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾಥತೀರ್ಥರ ಕರಕಮಲ ಸಂಜಾತರಾಗಿ ಬಂದ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜಾಧಿರಾಜರ ವಿಶೇಷ ಮಾನ್ಯತೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದರು. ಶ್ರೀರಂಗ, ಮಧುರೈ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ರಾಜರುಗಳಿಂದ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಭೂಸ್ವತ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಶ್ರೀಮಠದ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು. ಸಾತ್ವಿಕ ಜನರೆಂಬ ಕುಮುದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಗೆ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಆಹ್ಲಾದಕರರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರೂ ಸಹ ಶ್ರೀರಂಗ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ 1670ನೇ ಇಸವಿ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನ ಪಾದವನ್ನು ಸೇರಿ ಬೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು. ಇವರ ಬೃಂದಾವನವೂ ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ಭವ್ಯವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಶ್ರೀ ವೇದನಿಧಿತೀರ್ಥರು (ಉತ್ತರಾದಿ ಮಠ) – ವಿದ್ಯಾಧೀಶಾಬ್ಧಿಸಂಭೂ-ತೋ ವಿದ್ವತ್ಕುಮುದಬಾಂಧವಃ । ವೇದನಿಧ್ಯಾಖ್ಯಚಂದ್ರೋಽಯಂ ಕಾಮಿತಾರ್ಥಾನ್ ಪ್ರಯಚ್ಛತು || ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥರಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸ ಪಡೆದ ಶ್ರೀವೇದನಿಧಿತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಮಠಕ್ಕೆ ಶಿಷ್ಯಸಂಪತ್ತನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಭೂಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ದೊರಕಿಸಿದರು. ತಿರುಚಿನಾಪಲ್ಲಿಯ ನವಾಬನಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ದಾನವಾಗಿ

ಪಡೆದರು. ಶ್ರೀಸತ್ಯವ್ರತತೀರ್ಥರಿಗೆ ಪೀಠವನ್ನಿತ್ತು ಪಂಢರಾಪುರದ ಪ್ರಾಚೀನ ಮಠ-ವೊಂದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪಂಢರಿನಾಥನ ಪಾದವನ್ನು ಸೇರಿದರು.

ಭೀಷ್ಮ ಪಂಚಕ ವ್ರತ

ಈ ದಿನದಿಂದ ಭೀಷ್ಮಪಂಚಕವ್ರತವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬೇಕು.

ಭೀಷ್ಮ ಪಂಚಕ ವ್ರತವು ಪರಮ ಪವಿತ್ರವೂ,ಸಮಸ್ತ ಪಾಪ ನಾಶಕವೂ ಆದ ವ್ರತವಾಗಿದೆ. ಯಾವ ಮಾನವನು ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವನೋ ಅವನಿಗೆ ಅಚ್ಯುತನು ಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ, ಗ್ರಹಸ್ಥ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥ ಅಥವಾ ಸನ್ಯಾಸಿ ಯಾವನಾದರೂ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಪರಮ ದುರ್ಲಭವಾದ ವೈಷ್ಣವ ಸ್ಥಾನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಯಾವನು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ, ಗೋಹತ್ಯಾ, ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರ ವಚನವಿದೆ. ಮೊದಲು ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ವಶಿಷ್ಠ, ಭೃಗು, ಶುಕ್ರ, ಗರ್ಗ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಗಳೂ, ಆನಂತರ ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ನಾಭಾಗ, ಅಂಬರಿಷ ಇನ್ನುಳಿದವರು, ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ಶಿರಭದ್ರ ಮೊದಲಾದ ವೈಶ್ಯರು ಮತ್ತು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಆಚಾರವುಳ್ಳ ಶೂದ್ರರು ಕೂಡಾ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ವ್ರತಾಚರಣೆ -

ಭೀಷ್ಮ ಪಂಚಕವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಈ ವ್ರತವು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥಾದ್ದು ಮತ್ತು ರಹಸ್ಯಮಯವೂ, ಆಗಿದೆ. ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯಿಂದ ಮನೋಹರವಾದ ಪೌರ್ಣಿಮೆಯವರೆಗಿನ (5)ಐದು ತಿಥಿಗಳು ಭೀಷ್ಮಪಂಚಕವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ತಿಥಿಗಳು ಬಹು ಪುಣ್ಯ-ದಾಯಕವಾಗಿವೆ. ಈ ದಿನಗಳಂದು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲೆದ್ದು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕ ಶೌಚಾದಿ-ಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವವರು ಶುದ್ದವಾದ ಜಲವುಳ್ಳ ನದಿ, ದೇವಖಾತ,

ಅಥವಾ ಪವಿತ್ರ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಗೋಮಯವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ (ಹೆಂಡತಿಯೂ ವ್ರತ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ) ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ನಂತರ ಮಡಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟುಕೊಂಡು ದೇವತಾನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಿಸರ್ಜನ, ಸಂಧ್ಯಾ-ವಂದನ, ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಕುರುವಂಶ ಪಿತಾಮಹನಾದ ಭೀಷ್ಮಾ-ಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಐದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಸತ್ಯವ್ರತಾಯ ಶುಚಯೇ ಗಾಂಗೇಯಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ । ಭೀಷ್ಮಾಯೈತದ್ದದಾ-ಮ್ಯರ್ಘ್ಯಂ ಆಜನ್ಮಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೇ ॥1॥ ವೈಯಾಘ್ರಪಾದಗೋತ್ರಾಯ ಸಾಂಕೃತ್ಯ-ಪ್ರವರಾಯ ಚ । ಗಂಗಾಪುತ್ರಾಯ ಭೀಷ್ಮಾಯ ಪ್ರದಾಸ್ಯೇಹಂ ತಿಲೋದಕಮ್ ॥2॥ ಅಪುತ್ರಾಯ ದದಾಮ್ಯೇತತ್ಸಲಿಲಂ ಭೀಷ್ಮವರ್ಮಣೇ । ವಸೂನಾಮವತಾರಾಯ ಶಂತನೋರಾತ್ಮಜಾಯ ಚ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ದದಾಮಿ ಭೀಷ್ಮಾಯ ಸೋಮವಂಶೋ-ದ್ಭವಾಯ ಚ ॥3॥ ಎಂದು ಭೀಷ್ಮರಿಗೆ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು. ಆಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಂತರ ಗಂಧ,ಅಕ್ಷತೆ, ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ದೇವತಾರ್ಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ದ್ವಾದಶಿಯಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಪೂರ್ಣಿಮಾದವರೆಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ನಂತರ ಪೂರ್ಣಿಮಾ ದಿನದಂದು ಹೋಮದ ನಂತರ ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ಐದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆದಾಗದಿದ್ದರೆ ಪಂಚಗವ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. (ಅಧಮ -ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಫಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.)

ನಂತರ ಯತಾತ್ಮನಾದ ವ್ರತಧಾರಿಯು – ಸತ್ಯವ್ರತಾಯ ಶುಚಯೇ ಗಾಂಗೇ-ಯಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ। ಭೀಷ್ಮಾಯ ತದ್ದದಾಮ್ಯರ್ಘ್ಯಂ ಆಜನ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೇ॥2॥

ಎಂದು ಭೀಷ್ಮರಿಗೆ ಪುನಃ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಪ್ರತಿದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ತಾನು ತೀರ್ಥವನ್ನು ನಿತ್ಯದಂತೆ ತುಲಸಿಸಹಿತವಾಗಿ (3) ಮೂರುಸಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಗಂಧ, ಅಕ್ಷತೆ, ಅಂಗಾರ-ಗಳನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಐದು ದಿನಗಳ ಪರ್ಯಂತ

ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಿವಾರ್ಯವಾದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಗೋಮಯ ಅಥವಾ ಗೋಮೂತ್ರ, ತ್ರಯೋದಶಿಯಂದು ಕ್ಷೀರ, ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ದಧಿ (ಮೊಸರು), ಪೌರ್ಣಿಮೆಯಂದು ಘೃತ(ತುಪ್ಪ)ವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಹುದು. ಪೌರ್ಣಿ-ಮೆಯ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಂಚಗವ್ಯ ಪ್ರಾಶನ ಮಾಡಿ, ಭೀಷ್ಮರಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ-ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ನಕ್ಷತ್ರ ಕಂಡ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಪಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ವ್ರತದ ಪೂರ್ಣಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಕರುಸಹಿತವಾದ ಆಕಳನ್ನು ಶ್ರೋತ್ರಿಯನಾದ, ಕುಟುಂಬಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಯಾವನು ಪತ್ನಿ-ಸಮೇತನಾಗಿ ಪುತ್ರಕಾಮನೆಯಿಂದ ಭೀಷ್ಮಪಂಚಕವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವರೋ ಅವರು ವರುಷದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಈ ಐದೂ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವತಾದಿಪುರಾಣ-ಶ್ರವಣ ಮಾಡಬೇಕು ಹಾಗೂ ಕೊನೆಯ ದಿನದಂದು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರ ಸಹಿತವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾರ್ತಿಕ || ಶುಕ್ಲ || ದ್ವಾದಶೀ

ಅಥ ಧರಣೀವ್ರತ

ದುರ್ವಾಸಮುನಿ – ಮುನಿವರ್ಯನಾದ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಪುಷ್ಕರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರ್ತಿಕ-ಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದು, ಮತ್ತೆ ಬೇಗನೆ ಭದ್ರಾಶ್ವನ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಅವನು ಬಂದುದನ್ನು ಪರಮಧಾರ್ಮಿಕನಾದ ಆ ದೊರೆಯು ಕಂಡು, ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರುವ ಶ್ಲಾಘ್ಯವ್ರತ-ನಿಷ್ಠನಾದ ಆ ಋಷಿಯನ್ನು ಕುರಿತು (ಮುಂದಿನ) ಮಾತನ್ನಾಡಿದನು.

ದೊರೆ – ಋಷಿವರೋತ್ತಮನೇ! ಮೊದಲು ನೀನು ಹೇಳಿದ ಆಶ್ವಯುಜಮಾಸದ ದ್ವಾದಶೀವ್ರತವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡಿದೆನು. ಈಗ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾದುದೋ ಅದನ್ನು ಹೇಳು.

ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನಿ – ದೊರೆಯೇ, ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ದ್ವಾದಶಿಯು ಪರಮಪಾವನ-ವಾದುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ವ್ರತಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದೋ ಅದನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು. ನೀನು ಗಮನವಿಟ್ಟು ಕೇಳು.

ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವ ನಿಯಮದಂತೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ, ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ದೋಷರಹಿತನಾದ ಆ ನಾರಾಯಣದೇವನನ್ನೇ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಸಹಸ್ರಶಿರಸೇ ನಮಃ ಎಂದು ಹರಿಯ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಪುರುಷಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ತೋಳುಗಳನ್ನೂ, ವಿಶ್ವರೂಪಿಣೇ ನಮಃ ಎಂದು ಕಂಠವನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನಾಸ್ತ್ರಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಶಂಖಚಕ್ರಾದ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಶ್ರೀವತ್ಸಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಹೃದಯವನ್ನೂ, ಜಗದ್ಗ್ರಸಿಷ್ಣವೇ ತುಭ್ಯಂ ನಮಃ ಎಂದು (ಲೋಕವನ್ನು ನುಂಗುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಎಂದು) ಉದರವನ್ನೂ, ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಯೇ ನಮಃ ಎಂದು ನಡುವನ್ನೂ, ಸಹಸ್ರಪಾದಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ದೇವನ ಪಾದಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ತಿಳಿವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವನು ಹೀಗೆ ದೇವೇಶನನ್ನು, ತಲೆಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ, ಪಾದದವರೆಗೆ (ಅನುಲೋಮವಾಗಿ) ಪೂಜಿಸಿ, ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಹರಿಯ ಸರ್ವಾಂಗವನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಪೂಜಿಸಿ, ದೇವನೆದುರಿಗೆ ರತ್ನಗರ್ಭಗಳಾದ ನಾಲ್ಕು ಕಲಶಗಳನ್ನು, ಗಂಧವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿ, ಹೂಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಕಂಠಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿ, ಬಿಳಿಯ ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ರಾಜೋತ್ತಮನೇ! ಎಳ್ಳಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಸುವರ್ಣನಾಣ್ಯಗಳುಳ್ಳ, ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕಲಶಗಳ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು, ಆ ನಾಲ್ಕು ಕಲಶಗಳನ್ನೇ ಆ ನಾಲ್ಕು ಸಮುದ್ರಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಆ ನಾಲ್ಕು ಕಲಶಗಳ ನಡುವೆ ಹಿಂದಿನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಸುವರ್ಣದ ಹರಿಮೂರ್ತಿ-ಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು.

ಯೋಗೀಶ್ವರನೂ, ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಗೋಚರನೂ, ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯೂ ಆದ ಆ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಹೀಗೆ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ, (ಏಕಾದಶಿಯಾದ ಆ ರಾತ್ರಿ) ಅಲ್ಲಿಯೇ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಹಲವರು ಯೋಗಿಗಳು ಮಾಡಿರುವಂತೆ ಹದಿನಾರು ಅರಗಳುಳ್ಳ ಚಕ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಸಂಬಂಧವಾದ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಯೋಗೀಶ್ವರ-ನಾದ ಆ ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ನಿಯಮದಂತೆ ಪೂಜಿಸಿ, ಆ ರಾತ್ರಿಯು ಕಳೆದು ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ನಾಲ್ಕು ಸಾಗರಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ

ಕಲಶಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಯೋಗೀಶ್ವರನಾದ ದೇವನನ್ನು ಐದನೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ವೇದಕ್ಕೆಂದು ಕೊಡುವುದರ ಎರಡರಷ್ಟು ಗುಣವು ವೇದವನ್ನು ತಿಳಿದವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಆಗುವುದು. ಯಾರು ಈ ವ್ರತದ ರಹಸ್ಯವನ್ನೂ, ವಿಧಾನವನ್ನೂ ಸಮಂತ್ರಕವಾಗಿ ಹೇಳುವನೋ ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಕೋಟಿಯಷ್ಟು ಫಲವಾಗುವುದು.

ಗುರುವಿದ್ದರೂ ಕೆಟ್ಟಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಯಾರು ಬೇರೆಯವನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವನೋ, ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅವನು ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಅವನು ಕೊಟ್ಟದ್ದೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ಗುರುವಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಆಮೇಲೆ ಬೇರೆಯವನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಅವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಲೀ, ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಲೀ, ಗುರುವೇ ಜನಾರ್ದನನು (ಎಂದರೆ ದೇವರು). ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವನಾಗಲಿ, ಅಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವನಾಗಲಿ ಗುರುವೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಗತಿ. ಯಾರು ಗುರುವನ್ನು ಪಡೆದೂ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಗೌರವಿಸದಿರುವನೋ ಆ ಪುರುಷಾಧಮನು ಕೋಟಿಯುಗಗಳ ಕಾಲ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೇಯುವನು.

ಹೀಗೆ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕಲಶಾದಿಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ, ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು.

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಭೂದೇವಿಯು ಮಾಡಿದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ತಾನೂ ಮಾಡಿ, ಪ್ರಜಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಮುಕ್ತಿಯೆಂಬ ಶಾಶ್ವತಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೂ ಪಡೆದನು.

ಹಾಗೆಯೇ ಹೈಹಯರಾಜನಾದ ಕೃತವೀರ್ಯನು ಈ ವ್ರತದಿಂದ ಕಾರ್ತ-ವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನೆಂಬ ಮಗನನ್ನು ಶಾಶ್ವತ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೂ ಪಡೆದನು. ಶಕುಂತಲೆ-ಯು ಹೀಗೆಯೇ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಭರತನನ್ನು ದುಷ್ಯಂತನಿಂದ ಮಗನನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದಳು. ಅಲ್ಲದೆ, ಗತಿಸಿದ ಹಲವರು ರಾಜರೂ, ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೂ ಈ ವ್ರತದಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿತ್ವವನ್ನೂ ಪಡೆದರು. ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದ ಧರಣೀದೇವಿ(ಭೂದೇವಿ)ಯು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ

ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಇದಕ್ಕೆ ಧರಣೀ-ವ್ರತವೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಈ ವ್ರತವು ನೆರವೇರಲು (ಮುಗಿಯಲು) ವರಾಹ-ರೂಪಿಯಾದ ಹರಿಯು ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಭೂದೇವಿಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹಡಗಿನಂತೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಮಹಾಮುನಿಯೇ! ಈ ಧರಣೀವ್ರತವನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳುವ ಮತ್ತು ಮಾಡುವ ಉತ್ತಮ ಮನುಷ್ಯನು ಪಾಪವೆಲ್ಲ-ವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ವಿಷ್ಣುಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಆಗ್ರಾಯಣ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶಿಗೆ ಅಖಂಡ ದ್ವಾದಶಿ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು. ವಿಷ್ಣುಪದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಕಾಮನೆಯುಳ್ಳವರು ಈ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪಂಚಗವ್ಯದಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಉತ್ಥಾನ ದ್ವಾದಶೀ

ಆಷಾಢದಲ್ಲಿ ಶಯನಿಸಿರುವ ವಿಷ್ಣು ಈ ದಿವಸ ಏಳುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಉತ್ಥಾನ ದ್ವಾದಶೀ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ವಿಷ್ಣು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪ ಬೃಂದಾ-ವನೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ರೇವತೀ ನಕ್ಷತ್ರದೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ಈ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಂತರ್ಪಣೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ ದೀಪೋತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ತುಳಸೀ ಮಹಿಮಾ – ತುಳಸೀಗಿಡವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರಿಂದ 1000 ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಶನಿಪೀಡಾನಿವೃತ್ತಿ. ಮುಖ, ಕಿವಿ, ತಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಳಸೀಧಾರಣೆಯಿಂದ ಯಮಭಯಪರಿಹಾರ, ತುಳಸೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ -ಶ್ರವಣದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿ.

ತುಳಸೀ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಯಜಮಾನನು – ತ್ವಂ ದೇವಿ ಮೇಽಗ್ರತೋ ಭೂಯಾಃ ತುಲಸೀ ದೇವಿ ಪಾರ್ಶ್ವತಃ । ದೇವಿ ತ್ವಂ ಪೃಷ್ಠತೋ ಭೂಯಾಸ್ತ್ವದ್ದಾನಾ-ನ್ಮೋಕ್ಷಮಾಪ್ನುಯಾಮ್ ॥ ಎಂದು ಹೇಳಿ ದೇವರ ಮುಂದೆ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಶಾಂತಿಸೂಕ್ತಗಳನ್ನು ವಿಷ್ಣುಸೂಕ್ತಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ದೇವರ ಮುಂದೆ –

ಇದಂ ವ್ರತಂ ಮಯಾ ದೇವ ಕೃತಂ ಪ್ರೀತ್ಯೈ ತವ ಪ್ರಭೋ । ನ್ಯೂನಂ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತು ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾಜ್ಜನಾರ್ದನ ॥ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯವ್ರತವನ್ನು ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ ಮಾಡಬೇಕು. 'ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶೀ' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿರಿ.

ಧನ್ವಂತರಿ ಜಯಂತಿ

ಕಾರ್ತಿಕಶುದ್ಧದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಧನ್ವಂತರಿಜಯಂತೀ. ತೌಳವರಲ್ಲಿ ತುಲಾಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ಷೀರಸಾಗರಮಥನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಮುದ್ರೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಧನ್ವಂತರಿಯು ಆವಿರ್ಭವಿಸಿ, ಆಯುರ್ವೇದವನ್ನು ಪ್ರಸಾರಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ .

ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಧನ್ವಂತರಿಮಂತ್ರದ ಜಪ, ತರ್ಪಣ, ಹೋಮಗಳು ಪ್ರಶಸ್ತ. ಧನ್ವಂತರಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು

ಚಂದ್ರೌಘಕಾಂತಿಮಮೃತೋರುಕರೈರ್ಜಗಂತಿ ಸಂಜೀವಯಂತಮಮಿತಾತ್ಮಸುಖಂ ಪರೇಶಮ್ । ಜ್ಞಾನಂ ಸುಧಾಕಲಶಮೇವ ಚ ಸಂದಧಾನಂ ಶೀತಾಂಶುಮಂಡಲಗತಂ ಸ್ಮರತಾತ್ಮಸಂಸ್ಥಮ್ ॥

ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ.

ಧನ್ವಂತರೇಽಂಗರುಚಿ ಧನ್ವಂತರೇರಿತರು ಧನ್ವನ್‌ಸ್ತರೀಭವ ಸುಧಾಭಾನ್ವಂತರಾವಸಥ ಮನ್ವಂತರಾಧಿ ಕೃತ ತನ್ವಂತರೌಷಧನಿಧೇ । ದನ್ವಂತರಂಗಶುಗುದನ್ವಂತಮಾಜಿಷು ವಿತನ್ವನ್ ಮಮಾಬ್ಧಿತನಯಾ ಸೂನ್ವಂತಕಾತ್ಮಹೃದ ತನ್ವಂತರಾವಯವ ತನ್ವಂತರಾರ್ತಿಜಲಧೌ ॥ ನಮೋ ಧನ್ವಂತರೇ ತುಭ್ಯಂ ಸಂಸೃತಿವ್ಯಾಧಿನಾಶನ । ಪದ್ಮಪತ್ರವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ದೇವವೈದ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥ ನಮಾಮಿ ಧನ್ವಂತರಿಮಾದಿದೇವಂ ಸುರಾಸುರೈರ್ವಂದಿತ ಪಾದಪದ್ಮಮ್ । ಲೋಕೇ ಜರಾರುಗ್ಭಯಮೃತ್ಯು ನಾಶಂ ದಾತಾರಮೀಶಂ ವಿವಿಧೌಷಧೀನಾಂ ॥ ಅರಿಜಲಜಜಲೂಕಾರತ್ನಪೀಯೂಷ ಕುಂಭಪ್ರಕಟಿತ ಕರಕಾಂತಃ ಕಾಂತ ಪೀತಾಂಬರಾಢ್ಯಃ । ಸಿತವಸನ ವಿರಾಜನ್ಮೌಲಿ-

ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಇದಕ್ಕೆ ಧರಣೀ -ವ್ರತವೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಈ ವ್ರತವು ನೆರವೇರಲು (ಮುಗಿಯಲು) ವರಾಹ-ರೂಪಿಯಾದ ಹರಿಯು ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಭೂದೇವಿಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹಡಗಿನಂತೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಮಹಾಮುನಿಯೇ! ಈ ಧರಣೀವ್ರತವನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳುವ ಮತ್ತು ಮಾಡುವ ಉತ್ತಮ ಮನುಷ್ಯನು ಪಾಪವೆಲ್ಲ-ವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ವಿಷ್ಣುಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಆಗ್ರಾಯಣ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶಿಗೆ ಅಖಂಡ ದ್ವಾದಶಿ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು. ವಿಷ್ಣುಪದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಕಾಮನೆಯುಳ್ಳವರು ಈ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪಂಚಗವ್ಯದಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಉತ್ಥಾನ ದ್ವಾದಶೀ

ಆಷಾಢದಲ್ಲಿ ಶಯನಿಸಿರುವ ವಿಷ್ಣು ಈ ದಿವಸ ಏಳುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಉತ್ಥಾನ ದ್ವಾದಶೀ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ವಿಷ್ಣು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪ ಬೃಂದಾ -ವನೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ರೇವತೀ ನಕ್ಷತ್ರದೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ಈ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಂತರ್ಪಣೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ ದೀಪೋತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ತುಳಸೀ ಮಹಿಮಾ – ತುಳಸೀಗಿಡವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರಿಂದ 1000 ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಶನಿಪೀಡಾನಿವೃತ್ತಿ. ಮುಖ, ಕಿವಿ, ತಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಳಸೀಧಾರಣೆಯಿಂದ ಯಮಭಯಪರಿಹಾರ, ತುಳಸೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ -ಶ್ರವಣದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿ.

ತುಳಸೀ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಯಜಮಾನನು – ತ್ವಂ ದೇವಿ ಮೇಽಗ್ರತೋ ಭೂಯಾಃ ತುಲಸೀ ದೇವಿ ಪಾರ್ಶ್ವತಃ । ದೇವಿ ತ್ವಂ ಪೃಷ್ಠತೋ ಭೂಯಾಸ್ತ್ವದ್ದಾನಾ-ನ್ಮೋಕ್ಷಮಾಪ್ನುಯಾಮ್ ॥ ಎಂದು ಹೇಳಿ ದೇವರ ಮುಂದೆ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಶಾಂತಿಸೂಕ್ತಗಳನ್ನು ವಿಷ್ಣುಸೂಕ್ತಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ದೇವರ ಮುಂದೆ –

ಇದಂ ವ್ರತಂ ಮಯಾ ದೇವ ಕೃತಂ ಪ್ರೀತ್ಯೈ ತವ ಪ್ರಭೋ। ನ್ಯೂನಂ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತು ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾಜ್ಜನಾರ್ದನ ॥ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯವ್ರತವನ್ನು ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ ಮಾಡಬೇಕು. 'ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶೀ' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿರಿ.

ಧನ್ವಂತರಿ ಜಯಂತಿ

ಕಾರ್ತಿಕಶುದ್ಧದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಧನ್ವಂತರಿಜಯಂತೀ. ತೌಳವರಲ್ಲಿ ತುಲಾಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ಷೀರಸಾಗರಮಥನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಮುದ್ರೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಧನ್ವಂತರಿಯು ಆವಿರ್ಭವಿಸಿ, ಆಯುರ್ವೇದವನ್ನು ಪ್ರಸಾರಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ .

ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಧನ್ವಂತರಿಮಂತ್ರದ ಜಪ, ತರ್ಪಣ, ಹೋಮಗಳು ಪ್ರಶಸ್ತ. ಧನ್ವಂತರಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು

ಚಂದ್ರೌಘಕಾಂತಿಮಮೃತೋರುಕರೈರ್ಜಗಂತಿ ಸಂಜೀವಯಂತಮಮಿತಾತ್ಮಸುಖಂ ಪರೇಶಮ್ । ಜ್ಞಾನಂ ಸುಧಾಕಲಶಮೇವ ಚ ಸಂದಧಾನಂ ಶೀತಾಂಶುಮಂಡಲಗತಂ ಸ್ಮರತಾತ್ಮಸಂಸ್ಥಮ್ ॥

ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ.

ಧನ್ವಂತರೇಽಂಗರುಚಿ ಧನ್ವಂತರೇರಿತರು ಧನ್ವನ್‌ಸ್ತರೀಭವ ಸುಧಾಭಾನ್ವಂತರಾವಸಥ ಮನ್ವಂತರಾಧಿ ಕೃತ ತನ್ವಂತರೌಷಧನಿಧೇ । ದನ್ವಂತರಂಗಶುಗುದನ್ವಂತಮಾಜಿಷು ವಿತನ್ವನ್ ಮಮಾಬ್ಧಿತನಯಾ ಸೂನ್ವಂತಕಾತ್ಮಹೃದ ತನ್ವಂತರಾವಯವ ತನ್ವಂತರಾರ್ತಿಜಲಧೌ ॥ ನಮೋ ಧನ್ವಂತರೇ ತುಭ್ಯಂ ಸಂಸ್ಕೃತಿವ್ಯಾಧಿನಾಶನ । ಪದ್ಮಪತ್ರವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ದೇವವೈದ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥ ನಮಾಮಿ ಧನ್ವಂತರಿಮಾದಿದೇವಂ ಸುರಾಸುರೈರ್ವಂದಿತ ಪಾದಪದ್ಮಮ್ । ಲೋಕೇ ಜರಾರುಗ್ಭಯಮೃತ್ಯು ನಾಶಂ ದಾತಾರಮೀಶಂ ವಿವಿಧೌಷಧೀನಾಂ ॥ ಅರಿಜಲಜಜಲೂಕಾರತ್ನಪೀಯೂಷ ಕುಂಭಪ್ರಕಟಿತ ಕರಕಾಂತಃ ಕಾಂತ ಪೀತಾಂಬರಾಢ್ಯಃ । ಸಿತವಸನ ವಿರಾಜನ್ಮೌಲಿ-

ರಾರೋಗ್ಯದಾಯೀ ಶತಮುಖ ಮಣಿವರ್ಣಃ ಪಾತು ಧನ್ವಂತರಿರ್ನಃ ॥ ಶಂಖಂ ಚಕ್ರಂ ಜಲೂಕಾಂ ದಧದಮೃತಘಟಂ ಚಾಪಿ ದೋರ್ಭಿಶ್ಚತುರ್ಭಿಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸ್ವಚ್ಛಂ ಚ ಹೃದ್ಯಾಂಶುಕಪರಿವಿಲಸನ್ಮೌಲಿಂ ಅಂಭೋಜ ನೇತ್ರಮ್ । ಕಾಲಾಂಭೋದೋಜ್ವಲಾಂಗಂ ಕಟಿತಟ ವಿಲಸಚ್ಚಾರು ಪೀತಾಂಬರಾಢ್ಯಂ ವಂದೇ ಧನ್ವಂತರೀಂ ತಂ ನಿಖಿಲ ಗದವನ ಪ್ರೌಢದಾವಾಗ್ನಿಲೀಲಮ್ ॥ ಶಂಖಂ ಚಕ್ರಮುಪರ್ಯಧಶ್ಚ-ಕರಯೋರ್ದಿವ್ಯೌಷಧಂ ದಕ್ಷಿಣೇ ವಾಮೇನಾನ್ಯ ಕರೇಣ ನಿರ್ಮಲ ಸುಧಾಕುಂಭಂ ಜಲೂಕಾವಲಿಮ್ । ಬಿಭ್ರಾಣಃ ಕರುಣಾಕರಃ ಶುಭಕರಃ ಸರ್ವಾಮಯ ಧ್ವಂಸಕಃ ಸರ್ವಂ ಮೇ ದುರಿತಂ ಛಿನತ್ತು ಭಗವಾನ್ ಧನ್ವಂತರಿಃ ಸಂತತಮ್ ॥

ಧನ್ವಂತರಿ ಸುಳಾದಿ ರಚನೆ – ವಿಜಯದಾಸರು

ಧ್ರುವತಾಳ

ಆಯು ವೃದ್ಧಿಯಾಗೋದು ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಬರುವುದು । ಕಾಯಾ ನಿರ್ಮಲಿನಾ ಕಾರಣವಾಹುದೋ । ಮಾಯಾ ಹಿಂದಾಗುವುದು ನಾನಾರೋಗದ ಬೀಜ । ಬೇಯಿಸಿ ಕಳೆವುದು ವೇಗಾದಿಂದ । ನಾಯಿಮೊದಲಾದ ಕುತ್ಸಿತದೇಹ ನಿ- । ಕಾಯವ ತೆತ್ತು ದುಷ್ಕರ್ಮದಿಂದ । ಕ್ರೀಯಮಾಣ ಸಂಚಿತ ಭರಿತವಾಗಿದ್ದ ದುಃಖ । ಹೇಯ ಸಾಗರದೊಳು ಬಿದ್ದು ಬಳಲೀ । ನೋಯಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಗಾಣದೆ ಒಮ್ಮೆ ತನ್ನ । ಬಾಯಿಲಿ ವೈದ್ಯಮೂರ್ತಿ ಶ್ರೀಧನ್ವಂತ್ರಿ । ರಾಯಾ ರಾಜೌಷಧಿ ನಿಯಾಮಕ ಕರ್ತ । ಕ್ರೀಯರಸನೆಂದು ತುತಿಸಲಾಗಿ । ತಾಯಿವೊದಗಿ ಬಂದು ಬಾಲನ್ನ ಸಾಕಿದಂತೆ । ನೋಯಗೊಡದೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾಲಿಪಾ । ಧೇಯಾ ದೇವಾದಿಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮಜ್ಞ ಗುಣಸಾಂದ್ರ । ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಕೊಡುವನು ಭಜಕರಿಗೆ । ಮಾಯಾಮಾತ್ರದಿಂದ ಜಗವೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಸ- । ನ್ಯಾಯವಂತನಾಗಿ ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಳ್ಪಾ । ವಾಯುವಂದಿತ ನಿತ್ಯ ವಿಜಯವಿಟ್ಠಲರೇಯಾ । ಪ್ರಿಯನು ಕಾಣೊ ನಮಗೆ ಅನಾದಿರೋಗ ಕಳೆವಾ ॥1

ಮಟ್ಟತಾಳ

ಧನ್ವಂತ್ರಿ ಶ್ರೀ ಧನ್ವಂತ್ರಿ ಎಂದು । ಸನ್ನುತಿಸಿ ಸತತ ಭಿನ್ನ ಜ್ಞಾನದಿಂದ । ನಿನ್ನವ ನಿನ್ನವನೊ ಘನ್ನತಿಯಲಿ ನೆನೆದ । ಮನ್ನುಜ ಭುವನದೊಳು ಧನ್ಯನು ಧನ್ಯನೆನಿಸಿ । ಚನ್ನ

ಮೂರುತಿ ಸುಪ್ರಸನ್ನ ವಿಜಯವಿಟ್ಠ- । ಲನ್ನ ಸತ್ಯವೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸು ಬಹುವಿಧದಿ ॥2॥

ತ್ರಿವಿಡಿತಾಳ

ಶಶಿಕುಲೋದ್ಭವ ದೀರ್ಘತಮನಂದನ ದೇವಾ । ಶಶಿವರ್ನ ಪ್ರಕಾಶ ಪ್ರಭುವೆ ವಿಭುವೆ । ಶಶಿಮಂಡಲಸಂಸ್ಥಿತ ಕಲಶ ಕಲಶಪಾಣಿ । ಬಿಸಜಲೋಚನ ಆಶ್ವಿನೇಯ ವಂದ್ಯಾ । ಶಶಿಗರ್ಭ ಭೂರುಹ ಲತೆಪೊದೆತಾಪ ಓ- । ಡಿಸುವಿ ಔಷಧಿ ತುಲಸಿ ಜನಕ । ಅಸುರ ನಿರ್ಜರತತಿ ನೆರೆದು ಗಿರಿಯ ತಂದು । ಮಿಸುಕದಲೆ ಮಹೋದಧಿ ಮರ್ದಿಸಲಾಗಿ । ನಸುನಗುತ ಪುಟ್ಟಿದೆ ಪೀಯೂಷಘಟಧರಿಸಿ । ಅಸಮದೈವನೆ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಗೆ ನಮೋ । ಬಿಸಜ ಸಂಭವ ರುದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತಾ- । ಋಷಿನಿಕರ ನಿನ್ನ ಕೊಂಡಾಡುವರೊ । ದಶದಿಶದೊಳು ಮೆರೆವ ವಿಜಯವಿಟ್ಠಲ ಭಿಷ್ಕಾ । ಅಸು ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳ ರೋಗ ನಿವಾರಣ ॥3॥

ಅಟ್ಟತಾಳ

ಶರಣು ಶರಣು ಧನ್ವಂತರಿ ತಮೋಗುಣ ನಾಶ । ಶರಣು ಆರ್ತಜನ ಪರಿಪಾಲಕ ದೇವ- । ತರುವೆ ಭವತಾಪ ತರುಣ ದಿತಿಸುತ । ಹರಣ ಮೋಹಕ ಲೀಲಾ ಪರಮ । ಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮ ಉದ್ಧಾರಕ । ಉರು ಪರಾಕ್ರಮ ಉರಗಶಾಯಿ । ವರಕಿರೀಟ ಮಹಾಮಣಿ ಕುಂಡಲ ಕರ್ನ । ಮಿರುಗುವ ಹಸ್ತಕಂಕಣ ಹಾರಪದಕ ತಾಂ- । ಬರ ಕಾಂಚೀ ಪೀತಾಂಬರ ಚರಣ ಭೂಷಾ । ಸಿರಿವತ್ಸಲಾಂಛನ ವಿಜಯವಿಟ್ಠಲ- ರೇಯಾ । ತರುಣಗಾತುರ ಜ್ಞಾನಮುದ್ರಾಂಕಿತ ಹಸ್ತಾ ॥4॥

ಆದಿತಾಳ

ಏಳುವಾಗಲಿ ಮತ್ತೆ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗುತಲಿ । ಬೀಳುವಾಗಲಿ ನಿಂತು ಕುಳ್ಳಿರುವಾ- ಗಲಿ । ಹೇಳುವಾಗಲಿ ಮಾತು ಕೇಳುವಾಗಲಿ ಕರೆದು । ಪೇಳುವಾಗಲಿ ಪೋಗಿ ಸತ್ಕರ್ಮಮಾಡುವಾಗ । ಬಾಳುವಾಗಲಿ ಭೋಜನ ನಾನಾ ಷಡ್ರಸ ಸಂ-। ಮ್ಮೇಳವಾಗಲಿ ಮೇಲು ಪುತ್ರಾದಿ ಒಡನೊಡನೆ । ಖೇಳವಾಗಿ ಮನುಜ ಮಾರ್ಯಾದೆ ನಿನ್ನಯ । ನಾಲಿಗೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಧನ್ವಂತರಿ ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ । ಕಾಲಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿದರೆ ಅವಗೆ । ವ್ಯಾಳಿ ವ್ಯಾಳಿಗೆ ಬಾಹ ಭವಬೀಜ ಪರಿ-

ಹಾರ । ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮ ವಿಜಯವಿಟ್ಠಲರೇಯಾ । ವಾಲಗ ಕೊಡುವನು ಮುಕ್ತರ ಸಂಗದಲಿ॥5॥

ಜತೆ

ಧಂ ಧನ್ವಂತರಿ ಎಂದು ಪ್ರಣವ ಪೂರ್ವಕದಿಂದ
ವಂದಿಸಿ ನೆನೆಯಲು ವಿಜಯವಿಟ್ಠಲ ಒಲಿವಾ ॥6॥

ಧನ್ವಂತರಿ

ಧನ್ವಂತರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಒಬ್ಬರ ಪ್ರಶ್ನೆ : ಮಾಟ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋಗಿರುವೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಷ್ಟ ಯಾರ ಬಳಿ ತಾನೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಿ ! ದುಡ್ಡು ದುಗ್ಗಾಣಿಗೆ ಕೊರತೆ ಇಲ್ಲವಾದರೂ ಕೃತ್ರಿಮ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ನೂರಾರು ಅನಾರೋಗ್ಯಗಳು, ಹತ್ತಾರು ಮಾನಸಿಕ-ರೋಗಗಳು ಜೀವನವೇ ಬೇಡವೆನ್ನುವಷ್ಟು ಜಿಗುಪ್ಸೆ ಬಂದಿದೆ. ಏನಾದರೂ ಉಪಾಯ ಹೇಳಿ?

ಪರಿಹಾರ : ಇಷ್ಟು ಕಂಗಾಲಾಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಸುಲಭ-ದಾರಿಯಿದೆ. ಜೀವನ ಸಾರ್ಥಕಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಂಥ ಕಷ್ಟಗಳು ಎದುರಾಗುತ್ತವೆ. ಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ಧನ್ವಂತರಿ ಮಹಾಮಂತ್ರವನ್ನು ಒಂದುಲಕ್ಷಬಾರಿ ಜಪ ಮಾಡಿರಿ. ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಬಾರಿ ಉತ್ತರಣೆಗಿಡದ ಸಮಿತ್ತಿನಿಂದ ಎರಡು ಸಾವಿರ ಬಾರಿ ಅಮೃತಬಳ್ಳಿಯಿಂದ ಆಹುತಿ ನೀಡಿ ಧನ್ವಂತರಿ ಹೋಮ ಮಾಡಿರಿ. ಯಾವ ಕೃತ್ರಿಮಗಳೂ ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಬರು-ವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾ ಮಾಟ-ಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಉರಿಯುವ ಪ್ರಜ್ವಲ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ನೀವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿರಿ. 'ಭೂತಾಭಿಚಾರಶಾಂತ್ಯರ್ಥಮಪಾಮಾರ್ಗಾಹುತಿಕ್ರಿಯಾ । ದ್ವಿಗುಣಾಽಮೃತಯಾ ಪಶ್ಚಾತ್ ಕೇವಲೇನ ಘೃತೇನ ವಾ ॥'

ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಪ್ರಶ್ನೆ : ನನಗೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ತಲೆನೋವು ಮತ್ತು ವಿಪರೀತ ಪಿತ್ತದ ಬಾಧೆ. ಎಲ್ಲಾ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಆದರೂ ಪರಿಹಾರ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರೊಬ್ಬರಿಗೆ ವಾರಕ್ಕೆ ಎರಡು ಬಾರಿ ಜ್ವರ ಕಾಡುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಪರಿಹಾರ ತಿಳಿಸಿರಿ.

ಪರಿಹಾರ : 'ಜ್ವರ-ದಾಹಾದಿ-ಶಾಂತ್ಯರ್ಥಂ ತರ್ಪಯೇನ್ಮನುನಾಽಮುನಾ । ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಹರಿಂ ಜಲೇ ಸಪ್ತ-ರಾತ್ರಾಜ್ಜೂರ್ತಿರ್ವಿನಶ್ಯತಿ ॥' ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ (ದಿನಕ್ಕೆ ಎಂಟು ಸಾವಿರದಂತೆ ಅಥವಾ ಮೂರು ಸಾವಿರದಂತೆ) ಧನ್ವಂತರಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಏಳು ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ಜಪ ಮಾಡಿ ತರ್ಪಣ ಕೊಡಿರಿ. ರೋಗಗಳು ಹೆಸರೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಯಾವಾಗುತ್ತವೆ.

ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಪ್ರಶ್ನೆ : ನನ್ನ ಜಾತಕದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಕೇವಲ ಒಂದೇ ವರ್ಷ ಆಯುಷ್ಯ -ವಿದೆ ಎಂದು ಜೌತಿಷ್ಕರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಏನಾದರೂ ದಾರಿ ತೋರಿಸಿ ?

ಪರಿಹಾರ : ಹಸುವಿನ ಹಾಲು ಮತ್ತು ತುಪ್ಪಗಳಿಂದ ಗರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಧನ್ವಂತರಿ-ಮಂತ್ರದಿಂದ ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರದ ದಿವಸ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಆಯುಷ್ಯವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಜಾತಕವನ್ನು ನೀವೇ ತಿದ್ದುವಿರಿ. 'ಆಯುರ್ವಿವೃದ್ಧಯೇ ನಿತ್ಯಂ ಜನ್ಮ-ನಕ್ಷತ್ರ ಏವ ವಾ । ಚತುಶ್ಚತುಭಿರ್ದೂರ್ವಾಭಿಃ ಕ್ಷೀರಾಜ್ಯಾಕ್ತಾಭಿರಿಷ್ಯತೇ'॥

ಅನೇಕರ ಪ್ರಶ್ನೆ : 'ನನಗೆ ವಿದ್ಯೆಯಿಲ್ಲ' 'ನನಗೆ ದುಃಖ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ' 'ನನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಭಯ' 'ನನಗೆ ರೋಗವಿಲ್ಲದ ದಿವಸವಿಲ್ಲ' 'ನನಗೆ ಊಟದಲ್ಲಿ ಮದ್ದು ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ' ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವೇ ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ ?

ಪರಿಹಾರ : ಧನ್ವಂತರಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಜಪ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಅಜ್ಞಾನ, ದುಃಖ, ಭಯ,ರೋಗ, ಊಟದಲ್ಲಿ ಹಾಕುವ ಮದ್ದು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕೂಡ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸುಖ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮಾನಸಿಕವಾದ ಹುಚ್ಚು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗೊಂದಲಗಳು ಇವುಗಳೂ ಕೂಡ ಧನ್ವಂತರಿ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ. 'ಅಜ್ಞಾನ-ದುಃಖ-ಭಯ-ರೋಗ ಮಹಾ-ವಿಷಾಣಿ ಯೋಗೋಽಯಾಮಾಶು ವಿನಿಹತ್ಯ ಸುಖಂ ಚ ದದ್ಯಾತ್'

ಒಬ್ಬ ರೋಗಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆ : ನನಗೆ ಜಪ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ರೋಗವು ಉಲ್ಬಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದೆ. ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ?

ಪರಿಹಾರ : ನೀವೇ ಜಪ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರೋಪಾಸಕನು ಅಮೃತವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಧನ್ವಂತರಿಯನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿ ನೆನೆದು ರೋಗಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯನ್ನಿಟ್ಟು ಧನ್ವಂತರಿಯ ಮಹಾಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಚ್ಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲದೆ ರೋಗವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ರೋಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಪಾಪವೂ ದೂರ ಓಡುತ್ತದೆ. ಆ ಮಂತ್ರೋಪಾಸಕನಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳು ಇರುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. 'ಧ್ಯಾತ್ವೈವ ಹಸ್ತ-ತಳ-ಗಂ ಸ್ವಮೃತಂ ಸ್ರವಂತಂ ದೇವಂ ಸ ಯಸ್ಯ ಶಿರಸಿ ಸ್ವ-ಕರಂ ನಿಧಾಯ ಆವರ್ತಯೇನ್ - ಮನುಮಿಮಂ ಸ ಚ ವೀತರೋಗಃ ಪಾಪಾದಪೈತಿ ಮನಸಾ ಯದಿ ಭಕ್ತಿ ನಮ್ರಃ ||'

ಒಬ್ಬ ವೈದ್ಯನ ಪ್ರಶ್ನೆ : ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಯಾವ ರೋಗಕ್ಕೆ ಯಾವ ಔಷಧಿ ಎಂಬ ಪರಿಜ್ಞಾನವು ನನಗಿದೆ. ಆದರೂ ಕೂಡ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ನಾನು ನೀಡುವ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಗುಣವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ರೋಗಿಗಳು ನನ್ನ ಬಳಿ ಬರುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೇನು ಮಾಡಬೇಕು?

ಪರಿಹಾರ : ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಸಾವಿರ ಬಾರಿ ಧನ್ವಂತರಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪ ಮಾಡಿ. ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಧನ್ವಂತರಿಮಂತ್ರವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಉಚ್ಚರಿಸಿ ರೋಗಿಗೆ ನೀಡಿರಿ. ನೀವು ನೀಡುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಔಷಧಿಯಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಮಹಾರೋಗಗಳು ದೂರ ಓಡುತ್ತವೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಸೇವೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ನಿಮ್ಮ ಪಾಲಿನದ್ದಾಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪ್ರಶ್ನೆ : ನೀವು ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಪರಿಹಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ಹಿತವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಆದರೆ ನಾವು ಸ್ತ್ರೀಯರಾದ್ದರಿಂದ ಧನ್ವಂತರಿಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪ ಮಾಡಲು ಅರ್ಹತೆಯಿಲ್ಲ. ನಾವೇನು ಮಾಡಬೇಕು. ತಿಳಿಸಿರಿ?

ಪರಿಹಾರ : ನೀವೇ ಜಪ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೇನಿಲ್ಲ. ಧನ್ವಂತರಿ ಸುಳಾದಿಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅಥವಾ ನಿಮ್ಮ ಪತಿಯ ಮೂಲಕ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಅವರ ಮೂಲಕವೂ ರೋಗವನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅಥವಾ ನಿಮ್ಮ ಪತಿಯ ಬಳಿಯೇ ಪ್ರಣವವಿಲ್ಲದ

ಧನ್ವಂತರಿಯ ಜಪವನ್ನು ಉಪದೇಶ ಪಡೆದು ಜಪಿಸಬಹುದು. ಉದ್ದೇಶವು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾರ್ಗಗಳು ನೂರು.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಯಾವ ಮಂತ್ರಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಧನ್ವಂತರಿಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಿರಿ ! ಇದಕ್ಕೇನು ಕಾರಣ?

ಉತ್ತರ: ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಧನ್ವಂತರಿ- ಮಂತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಸಕಲ ಮಂತ್ರಗಳ ಶಿರೋಮಣಿ ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ. 'ಧನ್ವಂತರೋ ಮಹಾಮಂತ್ರಃ ಸಂಸೃತಿವ್ಯಾಧಿನಾಶನಃ' ಎನ್ನುವ ಮೂಲಕ ಧನ್ವಂತರಿಮಂತ್ರವು ಕ್ಷಣಿಕ ರೋಗಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಸಾರರೋಗವನ್ನೇ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟಮಹಾಮಂತ್ರಗಳ ನಂತರದ ಸ್ಥಾನ ಧನ್ವಂತರಿ ಮಂತ್ರದ್ದು.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಧನ್ವಂತರಿಯ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪ ಮಾಡುವಾಗ ಹೇಗೆ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು?

ಉತ್ತರ : ಅನಂತ ಚಂದ್ರರ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಮೃತಕಿರಣಗಳನ್ನು ಹೊರಸೂಸುವ ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಜೀವಕಳೆಯನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಿರುವನು. ಅಪಾರ ಸುಖಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವನು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವನು. ಅಪ್ರತಿಮಸುಖಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವನು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ಪಿಡಿದು ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವನು.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಧ್ಯಾನದ ಅಧಿಷ್ಠಾನ ಯಾವುದು ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನದ ಕ್ರಮ ಹೇಗೆ?

ಉತ್ತರ : 'ಆತ್ಮಸಂಸ್ಥಮ್' ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಧ್ಯಾನದ ಅಧಿಷ್ಠಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಮಂಡಲ ಚಂದ್ರಮಂಡಲ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಗಳಿವೆ. ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಗಾಯಿತ್ರಿಜಪವನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಧನ್ವಂತರಿಯನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿ ಜಪವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಹೃದಯದ ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಧನ್ವಂತರಿಯು 72 ಸಾವಿರ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬೆಳಕನ್ನು ಸೂಸುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ಸಮಸ್ತ ದೇಹವನ್ನು ಅಮೃತಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವನು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬುಗಳ ನಡುವೆ ಕಿರುನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಳಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಷಟ್‌ಚಕ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಧನ್ವಂತರಿಯು ನೆಲೆಸಿ ಅಮೃತಧಾರೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವನು.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಅಬ್ಬ!! ಏನಾಶ್ಚರ್ಯ ! ಧನ್ವಂತರಿಯು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಆರು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವನೇ?

ಉತ್ತರ : ಹೌದು ! ಇದಕ್ಕಿಂತ ಅದ್ಭುತ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಷಟ್‌ಚಕ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿರುವ ಧನ್ವಂತರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿತು ಆಧಿ-ವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಪ್ರಶ್ನೆ: ಧನ್ವಂತರಿಯ ರೂಪ ಹೇಗಿದೆ? ಎರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆರಡು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಮೃತದ ಸವಟು ಹಾಗೂ ಅಮೃತಕಲಶ ಹುಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವನಲ್ಲವೆ?

ಉತ್ತರ : ಇದಕ್ಕೂ ಕೂಡ 'ಏವ ಚ' ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರೇ ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಧನ್ವಂತರಿ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನಾಕು ಕೈಗಳುಳ್ಳ ಧನ್ವಂತರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ಯಾವುದೇ ಆಧಾರವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಧನ್ವಂತರಿಯ ಅವತಾರ ನಡೆದದ್ದು ಎಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವಾಗ?

ಉತ್ತರ : ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಸರರು ಸೇರಿ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರ ಮಥನ ಮಾಡಿದಾಗ ಅಮೃತವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬಂದವನೇ ಧನ್ವಂತರಿ. ಅವನು ಅವತರಿಸಿದ ದಿವಸ ಆಶ್ವೀನಮಾಸದ ಜಲಪೂರಣ-ತ್ರಯೋದಶಿಯಂದು ಧನ್ವಂತರಿಜಯಂತಿಯನ್ನು ಧನ್ವಂತರಿಯ ಆರಾಧಕರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಧನ್ವಂತರಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವಿರಾ ?

ಉತ್ತರ : ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಮಥನದಲ್ಲಿ ಅಮೃತವನ್ನು ಪಿಡಿದು ಉದಯಿಸಿ-ದವನೇ 'ಧನ್ವಂತರಿ'. ಅಮೃತವನ್ನು ತಂದಮೇಲೆ ತಂದೆಯಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಬಳಿ ಧನ್ವಂತರಿಯು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ - 'ನನಗೆ ಯಜ್ಞಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ಕೊಡು' 'ನನಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ-ಮಾನಗಳನ್ನು ನೀಡು'. (ಅಸುರಮೋಹಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ನಾಟಕವಿದು)

ಧನ್ವಂತರಿಯು ಕೇಳಿದಂತೆ ತಂದೆಯಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ವರ ನೀಡುತ್ತಾನೆ - 'ಮುಂದೆ ನೀನು ಕಾಶಿರಾಜನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುವಿ. ಆಗ ನಿನಗೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಭಾಗವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಯುರ್ವೇದಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲ-ಪ್ರವರ್ತಕ - ಗುರುವೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯುವಿ. ಈಗ ನಿನಗಿಂತ ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದ ದೇವತೆಗಳು ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಭಾಗವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಭಾಗವನ್ನು ನೀಡಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ'.

ತಂದೆಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಣತಿಯಂತೆ ಇದೇ ಧನ್ವಂತರಿಯು ಪುನಃ ಕಾಶಿ-ರಾಜನಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದನು. ಯಯಾತಿಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘತಮ ಎಂಬ ಕಾಶಿರಾಜನ ಮಗನಾಗಿ 'ಧನ್ವ' ಎಂಬುವನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಇವನು ಭಗವಂತನ ಧನ್ವಂತರಿರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದನು. ವಿಷ್ಣು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದಾಗ ನೀನೇ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಪರಮಾತ್ಮನು 'ತಥಾಸ್ತು' ಎಂದು ವರವನ್ನು ಇತ್ತು ಧನ್ವ ಎಂಬ ರಾಜನಲ್ಲಿ ಮಗನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಧನ್ವಂತರಿ ಎಂದು ಖ್ಯಾತನಾದನು.

ಧನ್ವಂತರಿಯು ಭರದ್ವಾಜಮುನಿಗಳಿಂದ ಆಯುರ್ವೇದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತು ಆಯುರ್ವೇದವನ್ನು 1. ಕಾಯಚಿಕಿತ್ಸೆ, 2. ಬಾಲಚಿಕಿತ್ಸೆ, 3. ಗ್ರಹಚಿಕಿತ್ಸೆ, 4. ಊರ್ಧ್ವಾಂಗಚಿಕಿತ್ಸೆ, 5. ಶಲ್ಯಚಿಕಿತ್ಸೆ, 6. ದಂಷ್ಟ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆ, 7. ಜರಾಚಿಕಿತ್ಸೆ, 8. ವಾಜೀಕರಣಚಿಕಿತ್ಸೆ ಎಂದು 8 ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಆಯುರ್ವೇದಪ್ರವರ್ತಕನೆಂದು ಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದನು. ಈ ಧನ್ವಂತರಿಗೆ ಕೇತುಮಂತ ಎಂಬ ಮಗನು, ಅವನಿಗೆ ಭೀಮರಥ ಎಂಬ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಹೀಗೆ ಇವನ

ವಂಶವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಈ ಧನ್ವಂತರಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನ ಆವೇಶಾವತಾರ ಹೊರತು ಸ್ವರೂಪಾವತಾರವಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾಗವತ ಹೇಳಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಧನ್ವಂತರಿ ಎಂದರೇನು?

ಉತ್ತರ : ಧನ್ವ = ರೋಗ-ರುಜಿನ ಕಷ್ಟ-ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳನ್ನು, ತರಿ = ನಾಶ ಮಾಡುವವನು ಎಂದರ್ಥ. 'ಅಜ್ಞಾನರೋಗ' ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಆಪತ್ತುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವವನು. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಧ್ಯಾನಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧನ್ವಂತರಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನೇ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಧನ್ವಂತರಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬಹುದೇ? ಧನ್ವಂತರಿಯ ದೇವಾಲಯ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಇದೆಯೇ?

ಉತ್ತರ : ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ಹಿಡಿದ ಧನ್ವಂತರಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಆರೋಗ್ಯ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಧನ್ವಂತರಿಯ ದೇವಾಲಯ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡದ ಕೊಕ್ಕಡ ಎಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿದೆ. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಈ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದರೆಂದು ಮಧ್ವವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನಾನಾವಿಧವಾದ ಕಷ್ಟಗಳ ಸಂಕೋಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿರುವ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸಂಸಾರ -ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ, ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಅನನ್ಯವಾಗಿ ಧನ್ವಂತರಿಯನ್ನೇ ಶರಣೆನ್ನೋಣ.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಧನ್ವಂತರಿಯ ಬಳಿ ಏನೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು ?

ಉತ್ತರ : ಕಂಡದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆ; ಆದರೂ ನಾ ಕುರುಡ. ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆ; ಆದರೂ ಕಿವುಡು. ಹಗಲೆಲ್ಲಾ ಹರಟುವೆ; ಆದರೂ ಮೂಕ. ಹೊಟ್ಟೆ ಬಿರಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿರುವೆ; ಆದರೂ ನಾಲಿಗೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಕ್ಷಣಕಾಲವು ಬಿಡದೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ; ಆದರೆ ಕೈಗಳೆ ಇಲ್ಲ. ಮುಖಕೆ ಸುಂದರ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ; ಆದರೆ ಶಿರವೆ ಇಲ್ಲ. ಉಸಿರೆಳೆದು ಬಿಡುತಿರುವೆ; ಆದರೆ ಮೂಗೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಡೆ ಸಂಚರಿಸು

-ತ್ತಿರುವೆ; ಆದರೆ ಕಾಲುಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ಓ! ಧನ್ವಂತರಿಯೇ ನನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಯಾವ ರೋಗವೊ ನಾ ಕಾಣೆ. ನಿನ್ನನ್ನೇ ಹುಡುಕಿ ನಡೆಯುವ ಒಂದೇ ಒಂದಾದರೂ ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಉದ್ಧರಿಸು ಸ್ವಾಮಿ. ಅರಿವಿನ ಸತ್ಯದ ಬೆಳಕಿನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗುವಂತೆ ಪ್ರೇರೆಪಿಸು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ - "ಆವ ರೋಗವೋ ಎನಗೆ ದೇವ ಧನ್ವಂ-ತರಿ । ಸಾವಧಾನದಿ ಎನ್ನ ಕೈಪಿಡಿದು ನೋಡಯ್ಯ ॥ ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲ-ದಾಸರು.

ಪ್ರಶ್ನೆ: ಧನ್ವಂತರಿಃ ಭಗವಾನ್ ಪಾತು ಅಪಥ್ಯಾತ್ ಎಂಬ ನಾರಾಯಣವರ್ಮದ ಮಾತಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು ?

ಉತ್ತರ : ಧನ್ವಂತರಿರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅಪಥ್ಯದಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಲಿ. ದೇವತೆಗಳ ಸಕಲವಿಧವಾದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ವೃಷ್ಟಿಗೆರೆದ ಮಹಾಕಾರುಣಿಕನೇ ಧನ್ವಂತರಿ. ಅಮೃತತ್ವದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಹೊರಟಿರುವ ಸಕಲ ಸಾಧಕ-ರಿಗೆ ಕಾಮಾದಿಗಳ, ಅಹಂ-ಮಮಕಾರಾದಿಗಳ ಆರ್ಭಟದಿಂದ ನೂರಾರು ವಿಘ್ನಗಳು ಎದುರಾದಾಗ ಉದ್ಧರಿಸಿ ಗುರಿ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವವನೇ ಧನ್ವಂತರಿ. ಐಹಿಕವಾದ ರೋಗಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ ರೋಗಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಸದೆಬಡಿದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಜ್ಜನರಿಗೂ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಅಮೃತತ್ವವನ್ನು ನೀಡುವ ಧನ್ವಂತರಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣ ಸ್ಮರಿಸಿ ಧನ್ಯರಾಗಬೇಕು.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದ ಪ್ರಕಾರ ಧನ್ವಂತರಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು ?

ಉತ್ತರ : ಚಂದ್ರೌಘ-ಕಾಂತಿಮಮೃತಾತ್ಮತ್ರೋರು-ಕರೈರ್ಜಗಂತಿ ಸಂ-ಜೀವ-ಯಂತಮಮಿತಾತ್ಮ-ಸುಖಂ ಪರೇಶಮ್ । ಜ್ಞಾನಂ ಸುಧಾ-ಕಲಶಮೇವ ಚ ಸಂ-ದಧಾನಂ ಶೀತಾಂಶು-ಮಂಡಲ-ಗತಂ ಸ್ಮರತಾऽತ್ಮ-ಸಂಸ್ಥಮ್ ॥65॥

ಅನಂತಚಂದ್ರರ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ, ಅಮೃತಸ್ರಾವಿಗಳಾದ ತನ್ನ ದಿವ್ಯಕಿರಣಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಜೀವಕಳೆಯನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಿರುವ, ಅಸೀಮಸುಖ ಸ್ವರೂಪನಾದ, ಹಿರಿಯ ಒಡೆಯನಾದ, ಬಲದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಮುದ್ರೆಯನ್ನೂ

ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಅಮೃತ ತುಂಬಿದ ಕೊಡವನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಧನ್ವಂತರಿ ತನ್ನೊಳಗೆ ನೆಲೆಸಿರುವನೆಂದು ನೆನೆಯಿರಿ.

ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಸ್ಥಿತಾದಮುತ ಏವ ಸುಧಾಂ ಸ್ರವಂತೀಂ ಭ್ರೂ-ಮಧ್ಯ-ಗಾಚ್ಚ ತತ ಏವ ಚ ತಾಲು-ಸಂಸ್ಥಾತ್ । ಹಾರ್ದಾಚ್ಚ ನಾಭಿ-ಸದನಾದಧರ-ಸ್ಥಿತಾಚ್ಚ ಧ್ಯಾತ್ವಾಽಭಿ-ಪೂರಿತ-ತನುರ್ದುರಿತಂ ನಿ-ಹನ್ಯಾತ್ ॥66॥

ತನ್ನ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಹುಬ್ಬುಗಳ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ, ಕಿರುನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ, ಹೊಕ್ಕುಳಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಷಟ್-ಚಕ್ರಗಳಲ್ಲು ಸನ್ನಿಹಿತನಾದ ಧನ್ವಂತರಿಯಿಂದ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಅಮೃತಧಾರೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ಆ ಅಮೃತಧಾರೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶರೀರವೆಲ್ಲ ತೊಯ್ದು ಪವಿತ್ರವಾದಂತೆ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿ ಜಪಿಸುವವನು ಎಲ್ಲ ದುರಿತವನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಬಲ್ಲನು.

ಅಜ್ಞಾನ-ದುಃಖ-ಭಯ-ರೋಗ-ಮಹಾ-ವಿಷಾಣಿ ಯೋಗೋಽಯಮಾಶು ವಿನಿ-ಹಂತಿ ಸುಖಂ ಚ ದದ್ಯಾತ್ । ಉನ್ಮಾದ-ವಿಭ್ರಮ-ಹರಃ ಪರತಶ್ಚ ಸಾಂದ್ರ-ಮಾನಂದಮೇವ ಪದಮಾಪಯತಿ ಸ್ಮ ನಿತ್ಯಮ್॥67॥

ಈ ಮಂತ್ರವು ಅಜ್ಞಾನ, ದುಃಖ, ಹೆದರಿಕೆ, ರೋಗಗಳು, ಮಾರಕಗಳಾದ ವಿಷಗಳು - ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸಿ ಸುಖವನ್ನೀಯುವುದು; ಹುಚ್ಚು ಮಾನಸಿಕ ಗೊಂದಲಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸಿ ಪರದಲ್ಲಿ ಅಳಿವಿರದ ಸುಖದ ತಾಣವನ್ನು ಸಾಧಕರಿಗೆ ಕರುಣಿಸುವುದು.

ಧ್ಯಾತ್ವೈವ ಹಸ್ತ-ತಳ-ಗಂ ಸ್ವಮೃತಂ ಸ್ರವಂತಂ ದೇವಂ ಸ ಯಸ್ಯ ಶಿರಸಿ ಸ್ವ-ಕರಂ ನಿಧಾಯ । ಆವರ್ತಯೇನ್ಮನುಮಿಮಂ ಸ ಚ ವೀತ-ರೋಗಃ ಪಾಪಾದಪೈತಿ ಮನಸಾ ಯದಿ ಭಕ್ತಿ-ನಮ್ರಃ ॥68॥

ಮಂತ್ರೋಪಾಸಕನು ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅಮೃತವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಧನ್ವಂತರಿ -ಯನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿ ನೆನೆದು ರೋಗಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಕೈಯನಿಟ್ಟು ಭಗವ-ದ್ಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಈ ಮಹಾಮಂತ್ರವನ್ನು ಆವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿದರೆ ರೋಗಿಯು ಪಾಪದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ ನಿರೋಗಿಯಾಗುವನು,

ಕಾರ್ತಿಕ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ತ್ರಯೋದಶೀ

ಧಾತ್ರೀಮಹಿಮಾ – ಧಾತ್ರೀವೃಕ್ಷದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ವನಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಅನಿವೇದಿತಾನ್ನಾದಿ ಭಕ್ಷಣದಿಂದ ಬರುವ ಪಾಪ, ಭೋಜನಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರದರ್ಶನ, ರಜಸ್ವಲಾವಾಕ್ಯಶ್ರವಣ, ಅನ್ನಸ್ಪರ್ಶ ಇವುಗಳಿಂದ ಬರುವ ಪಾಪ, ನಿಷಿದ್ಧಪದಾರ್ಥಭಕ್ಷಣ, ಅನ್ನನಿಂದಾ, ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿನ ವಿಹಿತಕರ್ಮಾನನುಷ್ಠಾನದಿಂದುಂಟಾದ ಪಾಪ ಇವೆಲ್ಲದರ ನಾಶ, ಧಾತ್ರಿಮಾಲಾಧಾರಣೆಯಿಂದ ಅನಂತಫಲ. ಧಾತ್ರೀಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ದುಷ್ಟಯೋನಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿ.

ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣತೀರ್ಥರು (ವ್ಯಾಸರಾಜ ಮಠ) (ಕ್ರಿ.ಶ. 1670–1700) ಭವಸಂಕಟಸಂಘಾತಪ್ರಧ್ವಂಸಘಟನಾಂಚನಂ । ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ – ಮುನಿಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾರ್ಯ ಮಹಂ ಭಜೇ ॥ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿತೀರ್ಥರ ಕರಕಮಲಸಂಜಾತರಾದ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು ವ್ಯಾಸರಾಜ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಚರಿತ್ರೆ -ಯನ್ನೇ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದ ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು. 30 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಪಾಠಪ್ರವಚನ, ಭಗವಂತನ ಸೇವಾದಿಗಳಿಂದ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿದ ಧೀಮಂತರು. ಇವರು ಶೇಷಚಂದ್ರಿಕಾರಾಯರಂತಹ ಸನ್ಯಾಸರತ್ನವನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ನೀಡಿದ ಯುಗಪುರುಷರು. ತಮ್ಮ ಭೌತಿಕ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸದೆ ಕೂತಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನರಾದ ಅಪಾರ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. 1700ರ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶಿಯಂದು ಅನೇಕ ಭಕ್ತವೃಂದ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು 'ಇದುವರೆಗೂ ಭಗವದಾಜ್ಞಾನುಸಾರ ಶ್ರೀಮೂಲ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ, ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗುತ್ತೇವೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಭಕ್ತ ಸಂದಣಿಯಿಂದ ಅಂತರ್ಧಾನರಾದರು. ಇದೊಂದು ಅತ್ಯಂತ ಅಪೂರ್ವಘಟನೆಯೇ ಸರಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಬೃಂದಾವನ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಅವರ ಅಂತರ್ಧಾನ ದಿನವನ್ನೇ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮ ಪ್ರವೇಶ ದಿನವೆಂದು ಆರಾಧನೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಠದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

* * * * *

ಕಾರ್ತೀಕ || ಶುದ್ಧ|| ಚತುರ್ದಶೀ
ವೈಕುಂಠಚತುರ್ದಶೀ

ಈ ದಿನ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸವ್ರತೋದ್ಯಾಪನೆಯ ಅಂಗವಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ದಿನ ಗೀತ- ನೃತ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಜಾಗರಣೆಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಸಹಸ್ರಗೋದಾನದ ಫಲ ಬರುತ್ತದೆ.

ಕಾರ್ತಿಕ || ಹುಣ್ಣಿಮೆ ||

ಶ್ರೀ ಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರು (ವ್ಯಾಸರಾಜ ಮಠ) (ಕ್ರಿ .ಶ. 1380-1400) ರಮಾರಮಣಪಾದಾಬ್ಜಯುಗಳಾಸಕ್ತಮಾನಸಃ। ಜಯಧ್ವಜಮುನೀಂದ್ರೋಸೌ ಗುರು-ರ್ಭೂಯಾದಭೀಷ್ಟದಃ ॥ ಇವರು ಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀ ರಾಜೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ವಿದ್ಯಾಶಿಷ್ಯರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅವರ ಸ್ವಂತ ಅನುಜರು ಸಹ ಆದವರು. ಪುರ್ವಾಶ್ರಮದಿಂದಲೂ ಅಣ್ಣಂದಿರು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತಾ ದೃಢತರವಾದ ಮಾಧ್ವ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಮುಂದೆ ಅಣ್ಣಂದಿರಾದ ರಾಜೇಂದ್ರತೀರ್ಥ-ರಲ್ಲಿಯೇ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆದು ಶ್ರೀ ಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದರು. ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಂತೆ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಹುಕಾಲ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ದುಂದುಬಿಯನ್ನು ಮೊಳಗಿಸಿದರು. ರಮಾರಮಣನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತರಾಗಿ ಶ್ರೀ ಪುರುಷೋ-ತ್ತಮತೀರ್ಥರೆಂಬ ಜ್ಞಾನಿವರೇಣ್ಯರನ್ನು ತಮ್ಮ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸಿ 1440ರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕ ಪೂರ್ಣಿಮಾದಂದು ಯರಗೋಳದಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಶ್ರೀ ಹಯಗ್ರೀವತೀರ್ಥರು (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಮಠ) ಮುಳಬಾಗಿಲು (ಕ್ರಿ .ಶ. 1504-1536) ವಾಗ್ವಜ್ರಗ್ರಂಥಸಾರಾರ್ಥಕೋವಿದಂ ಜ್ಞಾನಭಾಗ್ಯದಂ । ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟ -ಪ್ರದಾತಾರಂ ಹಯಗ್ರೀವ ಗುರುಂ ಭಜೇ ॥

ಶ್ರೀ ಮೌನಿವರ್ಯತೀರ್ಥರು (ಮಾಧವತೀರ್ಥ ಮಠ) ರಮಾಧವಪದಾ-ಸಕ್ತಾನ್ ಸದಾ ಭಾಗವತಪ್ರಿಯಾನ್ । ಮೌನಿವರ್ಯಗುರೂನ್ ನೌಮಿ ವ್ಯಾಸಕೃಷ್ಣ ಪದಾರ್ಚಕಾನ್ ॥

ಪೂರ್ಣಿಮಾ ದಿನದಂದು ದಾನಗಳು – 'ಅತೋ ದೇವಾ ಅವಂತು ನಃ' ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಎಳ್ಳು, ಪಾಯಸ ಇವುಗಳಿಂದ ಹೋಮಮಾಡಿ ಪಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಗೋದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ ಮಾಡಬೇಕು.

ಲಕ್ಷದೀಪೋತ್ಸವ

ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸಪೂರ್ತಿ ದೀಪೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಕಾರ್ತಿಕಹುಣ್ಣಿಮೆ ಮತ್ತು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ದೀಪೋತ್ಸವವು ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟದಾಯಕ. ಜ್ಞಾನಾರೋಗ್ಯವರ್ಧಕ. ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡುವವನನ್ನು ಯಮನೂ ಒಯ್ಯಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಆಧಿವ್ಯಾಧಿಗಳು ಮುಟ್ಟಲಾರವು. ದೀಪೋತ್ಸವಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ತಂ ಯಮೋಽಪಿ ನ ಪಶ್ಯತಿ । ಆಧಯೋ ವ್ಯಾಧಯೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ನ ಸ್ಪೃಶಂತಿ ಕದಾಚನ ॥ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲೂ ದೀಪಾರಾಧನೆಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲೂ ನಡೆಸಬಹುದು.

ಸಂಕಲ್ಪ- ಕಾರ್ತಿಕಪೂರ್ಣಿಮಾಯಾಂ ಕಾರ್ತಿಕದಾಮೋದರಪ್ರೇರಣಯಾ ಕಾರ್ತಿಕದಾಮೋದರಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ದೀಪೋತ್ಸವಂ ಕರಿಷ್ಯೇ । ಅದ್ಯ ದೀಪೋತ್ಸವಂ ದೇವ ಕರಿಷ್ಯೇ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದತಃ । ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಸಿದ್ಧಿಮಾಯಾತು ಯಥೋಕ್ತಫಲದೋ ಭವ ॥

ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಕಂಚು, ತಾಮ್ರ ಮಣ್ಣಿನ ಹಣತೆಗಳನ್ನು ದೀಪಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಬಹುದು. ಕಬ್ಬಿಣವೂ ದೀಪದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಷಿದ್ಧವಲ್ಲ. ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪ, ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ತೆಂಗಿನೆಣ್ಣೆಗಳು ಶುಭಪ್ರದಗಳು. ಎಮ್ಮೆಯ ತುಪ್ಪ, ಹರಳೆಣ್ಣೆಗಳು ನಿಷಿದ್ಧ. ಬತ್ತಿ ಇಷ್ಟೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಒಂದು, ಎರಡು, ಮೂರು ಎಷ್ಟಾದರೂ ಸರಿ. ದೀಪವು ದೇವರಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿರಬೇಕು. ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖದೀಪ ಕೂಡದು. ನಾಲ್ಕೂದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ ದೀಪ ಹಚ್ಚುವುದಾದರೆ ದಕ್ಷಿಣಮುಖವಾಗಿರಬಹುದು. ಸ್ನೇಹೋ ದೀಪಂ ಯಥಾ ಧೃತ್ವಾ ಸರ್ವಲೋಕೋಪಕಾರಕಃ । ತಥಾ ಭವಾನ್ ಮಮ ಜ್ಞಾನಂ ಹೃದಿ ಧಾರಯ ಸಂತತಮ್ ॥ ತ್ವದ್ಧೂಮಗಂಧಮಾಘ್ರಾಯ ಯಥಾ ಪೂತಾಶ್ಚ ಖೇಚರಾಃ । ತಥಾ ಪ್ರಜ್ವಲ ದೀಪ ತ್ವಂ ಸಪ್ತಲೋಕಸಮಾಶ್ರಯಾಃ ॥

ದೇವರ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ (ಸ್ವಗೃಹದ) ಭದ್ರದೀಪದಿಂದ ಏಕಾರತಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಆ ದೀಪದಿಂದ ದೇವಳದ ಪ್ರಾಕಾರಾದಿ ಸ್ಥಲದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ (ಸ್ವಗೃಹದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ) ದೀಪ ಹಚ್ಚಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಪ್ರಾರ್ಥನಾಮಂತ್ರ- ಕೌಸ್ತುಭೋರಸ್ಕ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ವಸ್ತ್ರಮಾಲಾದ್ಯಲಂಕೃತ । ತ್ವತ್ಪ್ರೀತಯೇ ಮಯಾ ದತ್ತಾಂ ದೀಪಮಾಲಾಂ ಗೃಹಾಣ ತಾಮ್ ॥ ನ ಜಾನೇ ಕರ್ಮ ಯತ್ಕಿಂಚಿತನ್ನಾಪಿ ಲೌಕಿಕವೈದಿಕೇ । ತಥಾಽಪಿ ಮತ್ಕೃತಾಂ ಪೂಜಾಂ ಸ್ವೀ-ಕುರುಷ್ವ ಜನಾರ್ದನ ॥ ಕಾಮತೋಽಕಾಮತೋ ವಾಪಿ ನ ಕೃತಂ ನಿಯಮಾ-ರ್ಚನಮ್ । ಕೇನಚಿದ್ವಿಘ್ನದೋಷೇಣ ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ತದಸ್ತು ಮೇ ॥

ಅನೇನ ದೀಪೋತ್ಸವಕರಣೇನ ಕಾರ್ತಿಕದಾಮೋದರಾತ್ಮಕಃ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಪ್ರೀಯತಾಮ್.।

ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ದೀಪೋತ್ಸವದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಮಾತಿದೆ- ಊರ್ಜೇ ಶ್ರೇಷ್ಠೇ ನರೋ ಯಸ್ತು ನ ಕುರ್ಯಾದ್ದೀಪಕೋತ್ಸವಮ್ । ತಸ್ಯ ಸಾಂವತ್ಸರೀ ಪೂಜಾ ನಿಷ್ಫಲಾ ಭವತಿ ಧ್ರುವಮ್ ॥ ಕಾರ್ತಿಕದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸದಿದ್ದರೆ ಒಂದು ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದೆಂದೂ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯೆಂದೂ ಹೇಳುವ ಈ ಸ್ಮೃತಿಗಳ ಆಂತರ್ಯ ದೀಪೋತ್ಸವವು ಅವಶ್ಯಕರ್ತವ್ಯವೆಂಬುದು. ಕನಿಷ್ಠ ನಾಲ್ಕು ದೀಪವ-ನ್ನಾದರೂ ಇಂದು ಹಚ್ಚಿಟ್ಟು ಕೀರ್ತನೆ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ದೀಪೋತ್ಸವದ ಬಗ್ಗೆ ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶೀ ಪುಸ್ತಕ ನೋಡಿರಿ.

ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗ – ಈ ದಿನ 'ಕಾಮ್ಯವೃಷೋತ್ಸರ್ಗ'ವನ್ನು, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ, ತುಪ್ಪ, ಹಸು ಮುಂತಾದ ಮಹಾದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿದೆ.

ಈ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ತ್ರಿಪುರೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ –

ಕೀಟಾಃ ಪತಂಗಾ ಮಶಕಾಶ್ಚ ವೃಕ್ಷೇ ಜಲೇ ಸ್ಥಲೇ ಯೇ ವಿಚರಂತಿ ಜೀವಾಃ ।
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರದೀಪಂ ನ ಚ ಜನ್ಮ ಭಾಗಿನೋ ಭವಂತಿ ನಿತ್ಯಂ ಶ್ವಪಚಾ ಹಿ ವಿಪ್ರಾಃ ॥

ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ದೀಪ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ದಿನ ಕೃತ್ತಿಕಾನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದಲ್ಲಿ

ಸ್ಕಂದ (ಷಣ್ಮುಖ)ದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತ-ನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ.

ಕಾರ್ತಿಕ ॥ ಕೃಷ್ಣ ॥ ಚತುರ್ಥೀ

ಕರಕಚತುರ್ಥೀ ಪೂಜಾ– ಪೂಜಾಮಂತ್ರಃ– ನಮಃ ಶಿವಾಯೈ ಶರ್ವಾಣ್ಯೈ ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ಸಂತತಿಂ ಶುಭಾಮ್ । ಪ್ರಯಚ್ಛ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಾನಾಂ ನಾರೀಣಾಂ ಹರ-ವಲ್ಲಭೇ ॥

ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾನಿಧಿತೀರ್ಥರು (ಉತ್ತರಾದಿಮಠ) ಕಾರ್ತಿಕ ಕೃಷ್ಣ ಚತುರ್ಥೀ ಯದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮೂಲರಾಮಸ್ಯ ಪೇಟಿಕಾ ತ್ಯಕ್ತಭೂಮಿಕಾ । ವಿದ್ಯಾನಿಧಿರ್ಧಿಯಂ ದದ್ಯಾತ್ ಅಷ್ಟಷಷ್ಟ್ಯಬ್ದಪೂಜಕಃ ॥ ಶ್ರೀ ಉತ್ತರಾದಿಮಠದ ದಿವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾನಿಧಿತೀರ್ಥರು ಸತತವಾಗಿ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು. ಭಾರತದ-ಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸಂಚರಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಪಂಡಿತರನ್ನು ಮೂಕರನ್ನಾಗಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಮನೆಯಾದ ಈ ಮಹಿಮರು ಭೂವರಾಹ ರೂಪದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಅನನ್ಯವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿದರು. ಅವರಿಂದ ಅರ್ಚಿತವಾದ ಶ್ರೀಭೂವರಾಹಸ್ವಾಮಿಯ ಮೂರ್ತಿ ಶ್ರೀ ಕೂಡ್ಲಿ ಆರ್ಯ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ತಮ್ಮ ಕಾಲ ಸಮೀಪಿ-ಸುತ್ತಿರಲು ಶ್ರೀ ರಘುನಾಥತೀರ್ಥರಿಗೆ ಪೀಠವನ್ನೂ, ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಯರಗೋಳದಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಕಾರ್ತಿಕ ॥ ಕೃಷ್ಣ॥ ಅಷ್ಟಮೀ

ಈ ದಿನ ಕಾಲಭೈರವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮೂರು ಅರ್ಘ್ಯ ನೀಡಬೇಕು.

ಕಾಲಭೈರವ ಸ್ವಾಮಿಯೆ ಭಕ್ತಜನ-। ರಾಳಿಗೆ ಸುಪ್ರೇಮಿಯೆ ಪ.। ಮೂಲೋಕದೊಳು ಹರಿಲೀಲೆ ಕೊಂಡಾಡುವ। ಶೀಲರ ಕಾವ ಕೃಪಾಳುವೆ ಜಯ ಜಯಅ.ಪ.। ರುದ್ರನಾಮಕ ಹರಿಯ ಪಾದಭಕ್ತಿ-। ಮುದ್ರಾಂಕಿತ ನೀನಯ್ಯ। ಬುದ್ಧಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸಿದ್ಧಿಸುತೆಮ್ಮನು। ಉದ್ಧರಿಸುವ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಹಿಮ ನಿನ್ನ। ಹೊಂದಿದೆನು ಶಾಂತೀರಮಣನನಿ-।

ರುದ್ಧನಂಘ್ರಿಸರೋಜ ಸ್ಮರಣೆ ಸ-। ಮೃದ್ಧಿಯನು ನೀನಿತ್ತು ಒಳಹೊರ-। ಗಿದ್ದು ಕಾಯೊ ಸುಭದ್ರದಾಯಕ 1। ಕಾಮಕ್ರೋಧ ಮುಂತಾದ ವೈರಿಜನ-। ಸ್ತೋಮದಿಂದ ಬಹಳ ಬಾಧಾ। ಶ್ರೀಮನೋರಮನ ಸುನಾಮಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು। ಪ್ರೇಮದಿಂದಿತ್ತು ಸುಕ್ಷೇಮದಿಂ ಪೊರೆಯೆಂದು। ವ್ಯೋಮಕೇಶನೆ ಧೀಮತಾಂವರ। ಸೋಮಧರ ಸುತ್ರಾಮವಂದಿತ। ತಾಮರಸಸಖ ತೇಜ ಸುಜನರ। ಕಾಮಧೇನು ಮನೋಮಯನೆ ಜಯ 2। ಲಕ್ಷ್ಮೀ-ನಾರಾಯಣನ ದಾಸಾರ್ಯ ಫಾ-। ಲಾಕ್ಷ ಮಹೇಶಾನ। ಸೂಕ್ಷ್ಮಸ್ಥೂಲದೊಳ್ಪರೀಕ್ಷಕನಾಗಿ ವಿ-। ಪಕ್ಷದವರನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಶಿಷ್ಟರ। ರಕ್ಷಿಸುವ ಸದಯಾದ್ರ್ರಹೃದಯ ಮು-। ಮುಕ್ಷುಪ್ರಿಯ ಗುರುವರ್ಯ ಲೋಕಾ-। ಧ್ಯಕ್ಷ ದಕ್ಷಮುಖಾಂತರ ಕರು-। ಣೇಕ್ಷಣದಲಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸೆ-ಮ್ಮನು 3 (ಪಾವಂಜೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ಪ)

ಶ್ರೀ ರಘುನಂದನತೀರ್ಥರು (ರಾಯರ ಮಠ) ಕಾರ್ತೀಕ ಕೃಷ್ಣ ಅಷ್ಟಮೀ - ಹಂಪಿ ಕಾಲ : ಕ್ರಿ ಶ 1492 - 1504 ಪರೈರಪಹೃತಾ ಮೂಲರಾಮಾರ್ಚಾಗುರ್ವ-ನುಗ್ರಹಾತ್ । ಯೇನಾನೀತಾ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ರಘುನಂದನಭಿಕ್ಷವೇ ॥ ಹೆಸರು : ಶ್ರೀವಿದ್ವಾನ್ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಆಶ್ರಮ ಗುರುಗಳು : ಶ್ರೀ ಜಿತಾ-ಮಿತ್ರತೀರ್ಥರು - ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಹಂಸನಾಮಕ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದ ಸತ್ಪರಂಪರೆತಾದ ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಮೂಲ ಮಹಾ ಸಂಸ್ಥಾನಾಧೀಶ್ವರರಾದ ಪ್ರಾತಃ ಸ್ಮರಣೀಯ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರತೀರ್ಥರ ಕರಕಮಲ ಸಂಜಾತರಾದ ಪ್ರಾತಃ ಸ್ಮರಣೀಯ ಶ್ರೀ ವಿಬುಧೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ವರಪುತ್ರಕರಾದ ಶ್ರೀ ಜಿತಾಮಿತ್ರತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಷಾಷ್ಟೀಕ ವಂಶ ಸಂಜಾತರಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ತುರ್ಯಾಶ್ರಮವನ್ನು ನೀಡಿ ಶ್ರೀ ರಘುನಂದನ-ತೀರ್ಥರೆಂಬ ಅಭಿದಾನದೊಂದಿಗೆ ದ್ವೈತ ವೇದಾಂತ ದಿಗ್ವಿಜಯ ವಿದ್ಯಾ ಸಿಂಹಾಸನ-ದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಮೃತ ಹಸ್ತಗಳಿಂದ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಶ್ರೀ ಸುಜನೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು (ರಾಯರ ಮಠ) ಕಾರ್ತೀಕ ಬಹುಳ ಅಷ್ಟಮಿ – ನಂಜನಗೂಡು – **ಸುಯುಕ್ತಿಜಾಲಸಹಿತಂ ಸುಜನಾಮೋದಕಾರಿಣಂ । ಸುರೋ-ತ್ತಮಗುರುಪ್ರಖ್ಯಂ ಸುಜನೇಂದ್ರಗುರುಂ ಭಜೇ ॥**

* * * * *

ಕಾರ್ತಿಕ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಏಕಾದಶೀ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರಃ – ಕಥಯಸ್ವ ಪ್ರಸಾದೇನ ಮಯಿ ಸ್ನೇಹಾಜ್ಜನಾರ್ದನ । ಕಾರ್ತಿಕಸ್ಯಾಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಕಿನ್ನಾಮ್ನೈಕಾದಶೀ ಭವೇತ್ ॥1॥ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ಜನಾರ್ದನನೇ! ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಏಕಾದಶಿಯ ಹೆಸರೇನು? ಎಂಬುದನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಹೇಳು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ – ಶ್ರೂಯತಾಂ ನೃಪ-ಶಾರ್ದೂಲ ಕಥಯಾಮಿ ತವಾಗ್ರತಃ । ಕಾರ್ತಿಕೇ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ತು ರಮಾ ನಾಮ ಸುಶೋಭನಾ ॥2॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ಕೇಳು ಕಾರ್ತಿಕಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಗೆ "ರಮಾ" ಎಂದು ಹೆಸರು. ಏಕಾದಶೀ ಸಮಾ-ಖ್ಯಾತಾ ಮಹಾಪಾಪಹರಾ ಪರಾ । ಅಸ್ಯಾಃ ಪ್ರಸಂಗತೋ ರಾಜನ್ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪ್ರವದಾಮಿ ತೇ ॥3॥ ಈ ರಮಾ ಎಂಬ ಏಕಾದಶಿಯು ಮಹಾಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದರ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಇದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಮುಚುಕುಂದ ಇತಿ ಖ್ಯಾತೋ ಬಭೂವ ಭೂಪತಿಃ ಪುರಾ । ದೇವೇಂದ್ರೇಣ ಸಮಂ ತಸ್ಯ ಮಿತ್ರತ್ವಮಭವನ್ನೃಪ ॥4॥ ಹಿಂದೆ ಮುಚುಕುಂದನೆಂಬ ರಾಜನಿದ್ದನು. ಅವನು ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಯಮೇನ ವರುಣೇನೈವಂ ಕುಬೇರೇಣ ಸಮಂ ತಥಾ । ವಿಭೀಷಣೇನ ಯಸ್ಯೈವಂ ಸಖಿತ್ವಮಭವತ್ ಪುರಾ ॥5॥ ಆ ಮುಚುಕುಂದನು ಯಮ, ವರುಣ, ಕುಬೇರ, ವಿಭೀಷಣರೊಡನೆಯೂ ಸ್ನೇಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಃ ಸತ್ಯಸಂಧೋ ಬಭೂವ ಸ ನೃಪತಿಃ ಪುರಾ । ತಸ್ಯೈವಂ ಶಾಸತೋ ರಾಜನ್ ರಾಜ್ಯಂ ನಿಹತಕಂಟಕಮ್ ॥6॥ ಆ ಮುಚುಕುಂದನು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನು. ಸತ್ಯವಾದಿಯು. ಅವನು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿರಲಾಗಿ ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಈತಿಬಾಧೆಯಿಲ್ಲದೇ ಇದ್ದಿತು. ಬಭೂವ ದುಹಿತಾ ಗೇಹೇ ಚಂದ್ರಭಾಗಾ ಸರಿದ್ವರಾ । ಶೋಭನಾಯ ಚ ಸಾ ದತ್ತಾ ಚಂದ್ರಸೇನಸುತಾಯ ವೈ ॥7॥ ಆ ಮುಚುಕುಂದನಿಗೆ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಚಂದ್ರಭಾಗಾ ಎಂಬ ಮಗಳಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯನ್ನು ಚಂದ್ರ-ಸೇನನ ಮಗನಾದ ಶೋಭನನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಸ ಕದಾಚಿತ್ಸಮಾಯಾತಃ ಶ್ವಶುರಸ್ಯ ಗೃಹೇ ನೃಪ । ಏಕಾದಶೀವ್ರತದಿನಂ ಸಮಾಯಾತಂ ಸುಪುಣ್ಯದಮ್ ॥8॥ ಆ ಶೋಭನನು ಒಂದು ಸಾರಿ ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು.

ಆಗ ಈ ಹರಿಯ ಪುಣ್ಯದಿನವಾದ ಏಕಾದಶಿಯು ಬಂದಿತು. ಸಮಾಗತೇ ವ್ರತದಿನೇ ಚಂದ್ರಭಾಗಾ ತ್ವಚಿಂತಯತ್ । ಕಿಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ ದೇವೇಶ ಮಮ ಭರ್ತಾತಿದುರ್ಬಲಃ ॥9॥ ಕ್ಷುಧಾಂ ನ ಕ್ಷಮತೇ ಸೋಢುಂ ಪಿತಾ ಚೈವೋಗ್ರಶಾಸನಃ । ಪಟಹಸ್ತಾಡ್ಯತೇ ಯಸ್ಯ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ದಶಮೀದಿನೇ ॥10॥ ನ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ನ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ತು ಹರೇರ್ದಿನೇ । ಶ್ರುತ್ವಾ ಪಟಹನಿರ್ಘೋಷಂ ಶೋಭನಸ್ತ್ವಬ್ರವೀತ್ ಪ್ರಿಯಾಮ್ ॥11॥ ಈ ಏಕಾದಶಿವ್ರತದಿನವು ಬರಲು ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯು ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಏನಾಗುವುದೋ ಕಾಣೆನಲ್ಲ. ನನ್ನ ಗಂಡನು ಬಹು ದುರ್ಬಲನು. ಅವನು ಹಸಿವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರನು. ನನ್ನ ತಂದೆಯಾದರೋ ಕಠಿಣ ಅಪ್ಪಣೆ-ಯುಳ್ಳವನು ಎಂದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಮುಚುಕುಂದನು ದಶಮಿಯ ದಿನವೇ 'ನಾಳೆ ಏಕಾದಶಿಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಏಕಾದಶಿಯಾದ ಹರಿದಿನದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಊಟ ಮಾಡಕೂಡದು. ಊಟಮಾಡಕೂಡದು' ಎಂದು ತಮಟೆಯನ್ನು ಬಡಿ-ಸುತ್ತಾ ಸಾರಿಸಿದನು. ಈ ಶೋಭನನು ಆ ಡಂಗೂರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

ಶೋಭನಃ – ಕಿಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಮಯಾ ಕಾಂತೇ ದೇಹಿ ಶಿಕ್ಷಾಂ ವರಾನನೇ ॥12॥ ಶೋಭನನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ಕಾಂತೆಯೇ! ಈಗ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ನನಗೆ ಹೇಳು. ಚಂದ್ರಭಾಗಾ – ಮತ್ಪಿತುರ್ವೇಶ್ಮನಿ ಪ್ರಭೋ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ನಾದ್ಯ ಕೇನಚಿತ್ । ಗಜೈರಶ್ವೈಶ್ಚ ಕಲಭೈರನ್ಯೈಃ ಪಶುಭಿರೇವ ಚ ॥13॥ ತೃಣಮನ್ನಂ ತಥಾ ವಾರಿ ನ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಹರೇರ್ದಿನೇ । ಮಾನವೈಶ್ಚ ಕುತಃ ಕಾಂತ ಭುಜ್ಯತೇ ಹರಿವಾಸರೇ ॥14॥ ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯು ಹೇಳಿದಳು – ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೂ ಊಟಮಾಡಕೂಡದು. ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಆನೆಯ ಮರಿ, ಬೇರೆ ಪಶುಗಳು ಇವುಗಳೊಂದೂ ಕೂಡ ಹರಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನ-ಕೂಡದು. ನೀರನ್ನೂ ಕುಡಿಯಕೂಡದು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರು ಏಕಾದಶಿ-ಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡುವುದೆಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು? ಯದಿ ತ್ವಂ ಭೋಕ್ಷ್ಯಸೇ ಕಾಂತ ತತೋ ಗರ್ಹಾಂ ಪ್ರಯಾಸ್ಯಸಿ । ಏವಂ ವಿಚಾರ್ಯ ಮನಸಾ ಸುದೃಢಂ ಮಾನಸಂ ಕುರು ॥15॥ ಎಲೈ ಕಾಂತನೇ! ನೀನು ಈ ದಿನ ಊಟ ಮಾಡಿದರೆ ಅನಂತರ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತೀಯೆ. ಇದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು

ದೃಢಮಾಡಿಕೋ. ಶೋಭನಃ – ಸತ್ಯಮೇತತ್ ಪ್ರಿಯೇ ವಾಕ್ಯಂ ಕರಿಷ್ಯೇಹಮುಪೋಷಣಮ್ । ದೈವೇನ ವಿಹಿತಂ ಯದ್ಧಿ ತತ್ತಥೈವ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥16॥ ಶೋಭನನು ಹೇಳಿದನು. ಎಲೈ ಕಾಂತೆಯೇ! ನೀನು ಹೇಳಿದುದು ಸರಿ. ನಾನೂ ಕೂಡ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ದೇವರು ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ. ಕೃಷ್ಣಃ – ಇತಿ ದೃಢಾಂ ಮತಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಚಕಾರ ನಿಯಮಂ ವ್ರತೇ । ಕ್ಷುಧಯಾ ಪೀಡಿತತನುಃ ಸ ಬಭೂವಾತಿದುಃಖಿತಃ ॥17॥ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು – ಅವನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ದೃಢವಾದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಹಸಿವಿನಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ದುಃಖಗೊಂಡನು. ಇತಿ ಚಿಂತಯತಸ್ತಸ್ಯ ಆದಿತ್ಯೋಸ್ತಮಗಾದ್ ಗಿರಿಮ್ । ವೈಷ್ಣವಾನಾಂ ನರಾಣಾಂ ಸಾ ನಿಶಾ ಹರ್ಷವಿವರ್ಧನೀ ॥18॥ ಹರಿಪೂಜಾರತಾನಾಂ ಚ ಜಾಗರಾಸಕ್ತಚೇತಸಾಂ । ಬಭೂವ ನೃಪಶಾರ್ದೂಲ ಶೋಭನಸ್ಯಾತಿದುಃಖದಾ ॥19॥ ಆ ಶೋಭನನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಅಸ್ತಂಗತನಾದನು. ಆ ರಾತ್ರಿಯು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಹರಿಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಿಗೂ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವವರಿಗೂ ಹರ್ಷವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಶೋಭನನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಹು ದುಃಖವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಿತು. ರವೇರುದಯವೇಲಾಯಾಂ ಶೋಭನಃ ಪಂಚತಾಂ ಗತಃ । ದಾಹಯಾಮಾಸ ರಾಜಾ ತಂ ರಾಜಯೋಗ್ಯೈಶ್ಚ ದಾರುಭಿಃ ॥20॥ ಸೂರ್ಯನು ಹುಟ್ಟುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಈ ಶೋಭನನು ಸತ್ತುಹೋಗಿದ್ದನು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ರಾಜನು ರಾಜಯೋಗ್ಯವಾದ ಸೌದೆಗಳಿಂದ (ಗಂಧದ ಸೌದೆ) ಅವನನ್ನು ಸುಡಿಸಿದನು.

ಚಂದ್ರಭಾಗಾ ನಾಽಽತ್ಮದೇಹಂ ದದಾಹ ಪತಿನಾ ಸಹ । ಕೃತ್ವೋರ್ಧ್ವದೈಹಿಕಂ ತಸ್ಯ ತಸ್ಥೌ ಜನಕವೇಶ್ಮನಿ ॥21॥ ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯು ಗಂಡನೊಡನೆ ಸಹಗಮನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಅಪರಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಳು. ಶೋಭನಶ್ಚ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ರಮಾವ್ರತಪ್ರಭಾವತಃ । ಪ್ರಾಪ್ತೋ ದೇವಪುರಂ ರಮ್ಯಂ ಮಂದರಾಚಲಸಾನುನಿ ॥22॥ ಶೋಭನನು ರಮಾವ್ರತದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮಂದರಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಪುರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ದೊಡ್ಡವನಾದನು. ಅನುಪಮಮನಾಧೃಷ್ಯಮಸಂಖ್ಯೇಯಗುಣಾನ್ವಿತಮ್ । ಹೇಮಸ್ತಂಭಮಯೈಃ

ಸೌಧೈಃ ರತ್ನವೈಡೂರ್ಯಮಂಡಿತೈಃ ||23|| ಸ್ಫಾಟಿಕೈರ್ವಿವಿಧಾಕಾರೈರ್ವಿಚಿತ್ರೈರುಪಶೋಭಿತೈಃ | ಸಿಂಹಾಸನಸಮಾರೂಢಃ ಸುಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರಚಾಮರೈಃ ||24|| ಕಿರೀಟಕುಂಡಲಯುತೋ ಹಾರಕೇಯೂರಭೂಷಿತಃ | ಸ್ತೂಯಮಾನೈಶ್ಚ ಗಂಧರ್ವೈಃ ಅಪ್ಸರೋಗಣಸೇವಿತಃ ||25|| ಆ ದೇವಪುರವು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿದ್ದಿತು. ಶತ್ರುಗಳು ತೊಂದರೆ ಪಡಿಸಲಾಗದುದಾಗಿತ್ತು. ಅಧಿಕವಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಿತು. ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅರಮನೆಯಿದ್ದಿತು. ಅದು ರತ್ನ ವೈಡೂರ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚಿನ್ನದ ಕಂಬಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಿತು. ಅನೇಕವಾದ ಸ್ಫಟಿಕಶಿಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಿ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಶೋಭನನು ರಾಜನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಅಕ್ಕಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಮರಗಳನ್ನು ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನು ಉತ್ತಮವಾದ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಭುಜಕೀರ್ತಿಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನನ್ನು ಗಂಧರ್ವರು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಪ್ಸರರು ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶೋಭನಃ ಶೋಭತೇ ಯತ್ರ ರಾಜರಾಜೋಽಪರೋ ಯಥಾ | ಸೋಮಶರ್ಮೇತಿ ವಿಖ್ಯಾತೋ ಮುಚುಕುಂದಪುರೇಽಭವತ್ ||26|| ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ದೇವಪುರದಲ್ಲಿ ಶೋಭನನು ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಮುಚುಕುಂದನ ಪುರದಲ್ಲಿ ಸೋಮಶರ್ಮನೆಂಬವನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಪ್ರಸಂಗೇನ ಭ್ರಮನ್ ವಿಪ್ರೋ ದದರ್ಶ ತಮ್ | ನೃಪಜಾಮಾತರಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತತ್ಸಮೀಪಂ ಜಗಾಮ ಸಃ ||27|| ಆ ಸೋಮಶರ್ಮನು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದವನು ಆ ಶೋಭನನ್ನು ನೋಡಿ ಇವನು ನಮ್ಮ ದೊರೆಯ ಅಳಿಯನು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನು. ಶೋಭನೋಽಪಿ ತದಾ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಸೋಮಶರ್ಮಾಣಮಾಗತಮ್ | ಆಸನಾದುತ್ಥಿತಃ ಶೀಘ್ರಂ ನಮಶ್ಚಕ್ರೇ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಮ್ ||28|| ಶೋಭನನು ಸೋಮಶರ್ಮನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದನು. ಅವನು ಬರಲು ಆಸನದಿಂದೆದ್ದು ಅವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದನು. ಚಕಾರ ಕುಶಲಂ ಪ್ರಶ್ನಂ ಶ್ವಶುರಸ್ಯ ನೃಪಸ್ಯ ಚ | ಕಾಂತಾಯಾಶ್ಚಂದ್ರಭಾಗಾಯಾಃ ತಥೈವ ನಗರಸ್ಯ ಚ ||29|| ಆ ಸೋಮಶರ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ತನ್ನ ಮಾವನ ಹಾಗೂ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯ ಅಂತೆಯೇ ಪಟ್ಟಣಿಗರೆಲ್ಲರ ಕುಶಲವನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

ಸೋಮಶರ್ಮಾಃ – ಕುಶಲಂ ವರ್ತತೇ ರಾಜನ್ನಾಶ್ಚರ್ಯಂ ವಿದ್ಯತೇಽದ್ಭುತಮ್ । ಪರಂ ವಿಚಿತ್ರಂ ಸುಚಿರಂ ನ ದೃಷ್ಟಂ ಕೇನಚಿತ್ ಕ್ವಚಿತ್ ॥30॥ ಸೋಮಶರ್ಮನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಕುಶಲಿಯಾಗಿದ್ದೀಯಾ? ಇದು ಬಹು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿದೆ. ಈ ಪಟ್ಟಣವು ಬಹು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಇಂತಹ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಯಾರು ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣರು. ಏತದಾಚಕ್ಷ್ವ ನೃಪತೇ ಕುತಃ ಪ್ರಾಪ್ತ-ಮಿದಂ ತ್ವಯಾ । ತತ್ತ್ವಂ ಕಥಯ ರಾಜೇಂದ್ರ ತತ್ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ನಾನ್ಯಥಾ ॥31॥ ಎಲೈ ದೊರೆಯೇ! ಈ ಸೌಭಾಗ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದಿತು? ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳು. ನಾನೂ ಹಾಗೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಶೋಭನಃ – ಕಾರ್ತಿಕಸ್ಯಾಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಯಾ ನಾಮ್ನೈಕಾದಶೀ ರಮಾ । ತಾಮುಪೋಷ್ಯ ಮಯಾ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ದ್ವಿಜೇಂದ್ರ ಪುರಮೀದೃಶಮ್ ॥32॥ ಶೋಭನನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ! ಕಾರ್ತಿಕ -ಮಾಸದ ಬಹುಳದಲ್ಲಿ ರಮಾ ಏಕಾದಶಿಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿದೆನು. ಮಯೈತದ್ವಿಹಿತಂ ವಿಪ್ರ ಶ್ರದ್ಧಾಹೀನಂ ವ್ರತೋತ್ತಮಮ್ । ತೇನಾಹಮಧ್ರುವಂ ಮನ್ಯೇ ಧ್ರುವಂ ಭವತಿ ತಚ್ಛೃಣು ॥33॥ ಎಲೈ ವಿಪ್ರನೇ! ನಾನು ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿಯೇ ಆ ಏಕಾ-ದಶಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಿದೆನು. ಅದರಿಂದ ಇದು ಬಂದಿತು. ಇದನ್ನು ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ. ಮುಚುಕುಂದಸ್ಯ ದುಹಿತಾ ಚಂದ್ರಭಾಗಾ ಸುಶೋಭನಾ । ತಸ್ಯೈ ಕಥಯ ವೃತ್ತಾಂತಂ ರಾಜಕನ್ಯಾಗ್ರತೋ ದ್ವಿಜ ॥34॥ ಮುಚುಕುಂದನ ಮಗಳಾದ ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯು ಇರುವಳಲ್ಲ! ಆಕೆಯ ಮುಂದೆ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ – ಸ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಚನಂ ತಸ್ಯ ಮುಚುಕುಂದಪುರಂ ಗತಃ । ಉವಾಚ ಸರ್ವಂ ವೃತ್ತಾಂತಂ ಚಂದ್ರಭಾಗಾಗ್ರತೋ ದ್ವಿಜಃ ॥35॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು – ಸೋಮಶರ್ಮನು ಮುಚುಕುಂದನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಆ ಚಂದ್ರಭಾಗೆಗೆ ಈ ಸಮಾಚಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿದನು. ಸೋಮಶರ್ಮಾಃ – ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ದಯಿತೋ ಕಾಂತಃ ತವ ದೃಷ್ಟೋ ಮಯಾ ಶುಭೇ । ಇಂದ್ರತುಲ್ಯಮಹಾಧೃಷ್ಯಂ ದೃಷ್ಟಂ ತಸ್ಯ ಪುರಂ ಮಯಾ । ಅಧ್ರುವಂ ತೇನ ತತ್ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಧ್ರುವಂ ಭವತಿ ತತ್ಕುರು ॥26॥ ಸೋಮಶರ್ಮನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ರಾಜಪುತ್ರಿಯೇ! ನಿನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ನಾನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡಿದೆನು. ಅವನು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು

ನೋಡಿದೆನು. ಅವನು ಅದೆಲ್ಲವೂ ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದು ಶಾಶ್ವತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು. ಚಂದ್ರಭಾಗಾ – ತತ್ರ ಮಾಂ ನಯ ವಿಪ್ರರ್ಷೇ ಪತಿದರ್ಶನಲಾಲಸಾಮ್ । ಆತ್ಮನೋ ವ್ರತಪುಣ್ಯೇನ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಪುರಂ ಧ್ರುವಮ್ ॥37॥ ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯು ಹೇಳಿದಳು – ಎಲೈ ವಿಪ್ರನೇ! ಅಲ್ಲಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಗಂಡನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ಬಲವಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ವ್ರತದ ಪುಣ್ಯಗಳಿಂದ ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಶಾಶ್ವತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಆವಯೋರ್ದ್ವಿಜ ಸಂಯೋಗೋ ಯಥಾ ಭವತಿ ತತ್ಕುರು । ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಹಿ ಮಹ-ತ್ಪುಣ್ಯಂ ಕೃತ್ವಾ ಯೋಗಂ ವಿಯುಕ್ತಯೋಃ ॥38॥ ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ! ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸೇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡು. ಅಗಲಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ನಿನಗೆ ಬಹು ಪುಣ್ಯವು ಬರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ – ಇತಿ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸಹ ತಯಾ ಸೋಮಶರ್ಮಾ ಜಗಾಮ ಹ । ಆಶ್ರಮಂ ವಾಮದೇವಸ್ಯ ಮಂದರಾಚಲಸನ್ನಿಧೌ ॥39॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು – ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಸೋಮಶರ್ಮನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮಂದರಪರ್ವತದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ವಾಮದೇವನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಋಷಿಮಂತ್ರಪ್ರಭಾವೇಣ ವಿಷ್ಣುವಾಸರಸೇವನಾತ್ । ದಿವ್ಯದೇಹಾ ಬಭೂವಾಸೌ ದಿವ್ಯಾಂ ಗತಿಮವಾಪ ಹ ॥40॥ ಅಲ್ಲಿ ಆ ಋಷಿಯ ಮಂತ್ರದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ ಹರಿವಾಸರವನ್ನು ಸೇವಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಆಕೆಯು ದಿವ್ಯ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು. ಪತ್ಯುಃ ಸಮೀಪಮಗಮತ್ ಪ್ರಹರ್ಷೋತ್ಫು ಲ್ಲಲೋಚನಾ । ಜಹರ್ಷ ಶೋಭನೋತೀವ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕಾಂತಾಂ ಸಮಾಗತಾಮ್ ॥41॥ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಗಂಡನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಆಗ ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಶೋಭನನು ಬಹು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು. ಸಮಾಹೂಯ ಸ್ವಕೇ ವಾಮೇ ಪಾರ್ಶ್ವೇ ತಾಂ ಸನ್ನ್ಯವೇಶಯತ್ । ಅಥೋವಾಚ ಪ್ರಿಯಂ ಹರ್ಷಾಚ್ಚಂದ್ರಭಾಗಾ ಪ್ರಿಯಂ ವಚಃ ॥42॥ ಶೋಭನನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕರೆದು ತನ್ನ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅನಂತರ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆಕೆಯು ಪ್ರಿಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು.

ಚಂದ್ರಭಾಗಾ – ಶೃಣು ಕಾಂತ ಹಿತಂ ವಾಕ್ಯಂ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ವಿದ್ಯತೇ ಮಯಿ । ಅಷ್ಟವರ್ಷಾಧಿಕಾ ಜಾತಾ ಯದಾಹಂ ಪಿತೃವೇಶ್ಮನಿ ॥43॥ ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯು

ಹೇಳಿದಳು – ಎಲೈ ಗಂಡನೇ ಕೇಳು! ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಟುವರ್ಷಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಇದುವರೆಗೂ ಮಾಡಿರುವ ಪುಣ್ಯವು ನನ್ನಲ್ಲಿದೆ. ತತಃ ಪ್ರಭೃತಿ ಯಚ್ಚೀರ್ಣಂ ಮಯಾ ಚೈಕಾ-ದಶೀವ್ರತಮ್ । ತೇನ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇಣ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಪುರಂ ಧ್ರುವಮ್ । ಸರ್ವ-ಕಾಮಸಮೃದ್ಧಂ ಚ ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಮ್ ।।44।। ಆ ಎಂಟುವರ್ಷಗಳಾದ ಮೇಲಿನಿಂದ ಇದುವರೆಗೂ ಏಕಾದಶಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವು ನನ್ನಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಈ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಶಾಶ್ವತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವಕಾಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಳಯ-ಕಾಲದವರೆಗೂ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ – ಏವಂ ಸಾ ನೃಪಶಾರ್ದೂಲ ರಮತೇ ಪತಿನಾ ಸಹ । ದಿವ್ಯಭೋಗಾ ದಿವ್ಯರೂಪಾ ದಿವ್ಯಾಭರಣಭೂಷಿತಾ ।।45।। ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು – ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿ ಅದರಂತೆ ಮಾಡಿ ದಿವ್ಯಭೋಗವುಳ್ಳವಳಾಗಿ ದಿವ್ಯವಾದ ಆಭರಣದಿಂದ ಶೋಭಿತಳಾಗಿ ಗಂಡನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಶೋಭನೋಽಪಿ ತಯಾ ಸಾರ್ಧಂ ರಮ್ಯತೇ ದಿವ್ಯವಿಗ್ರಹಃ । ರಮಾವ್ರತಪ್ರಭಾವೇಣ ಮಂದರಾಚಲಸಾನುನಿ ।।46।। ಶೋಭನನು ಕೂಡ ದಿವ್ಯವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆ ರಮಾವ್ರತ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯೊಡನೆ ಮಂದರಾಚಲದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಚಿಂತಾಮಣಿಸಮಾ ಹ್ಯೇಷಾ ಕಾಮಧೇನುಸಮಾಥವಾ । ರಮಾಭಿಧಾನಾ ನೃಪತೇ ತವಾಗ್ರೇ ಕಥಿತಾ ಮಯಾ ।।47।। ಈ ರಮಾ ಏಕಾದಶಿಯು ಚಿಂತಾಮಣಿ-ಯಂತೆಯೂ ಕಾಮಧೇನುವಿನಂತೆಯೂ ಕೇಳಿದುದನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ತಸ್ಯಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮನಘಂ ಶ್ರುತಂ ಸರ್ವಂ ತವ ನೃಪ । ಮಯಾ ತವಾಗ್ರೇ ಕಥಿತಂ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪಾಪನಾಶನಮ್ ।।48।। ಎಲೈ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ಆ ರಮಾ ಏಕಾದಶಿಯ ಉತ್ತಮವಾದ ಮಹಿಮೆಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಅದು ಪಾಪನಾಶಕವೂ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ ಆಗಿದೆ. ಏಕಾದಶೀ-ವ್ರತಾನಾಂ ಚ ಪಕ್ಷಯೋರುಭಯೋರಪಿ । ಯಥಾ ಕೃಷ್ಣಾ ತಥಾ ಶುಕ್ಲಾ ವಿಭೇದಂ ನೈವ ಕಾರಯೇತ್ ।।49।। ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿನ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಭೇದವನ್ನೂ ತೋರಿಸಕೂಡದು. ಕೃಷ್ಣೈಕಾದಶಿಯಂತೆ ಶುಕ್ಲೈಕಾದಶಿಯೂ

ಇರುವುದು. ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಲೇ ಬಾರದು. ಸವಿತ್ಯೈಕಾದಶೀ ನೃಣಾಂ ಭುಕ್ತಿ-ಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾಯಿನೀ । ಧೇನುಃ ಶ್ವೇತಾ ಯಥಾ ಕೃಷ್ಣಾ ಉಭಯೋಃ ಸದೃಶಂ ಪಯಃ ॥50॥ ಈ ಏಕಾದಶಿಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಿದರೆ ಭುಕ್ತಿ ಮುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಕರಿಯ ಹಸು ಬಿಳಿಯ ಹಸುಗಳು ಬಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳು ಕೊಡುವ ಹಾಲು ಒಂದೇ ಬಗೆಯಾದುದು. ತಥೈವ ತುಲ್ಯಫಲದಂ ಸ್ಮೃತಮೇಕಾದಶೀ-ದ್ವಯಮ್ । ಏಕಾದಶೀವ್ರತಾನಾಂ ಯೋ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಶೃಣುತೇ ನರಃ । ಸರ್ವ-ಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ವಿಷ್ಣುಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ ॥51॥ ಆ ಹಸುಗಳ ಹಾಲಿನಂತೆಯೇ ಎರಡೂ ಏಕಾದಶಿಗಳೂ ಸಮವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದವನು ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಇತಿ ಶ್ರೀಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾದ್ಮೇ ಉತ್ತರಖಂಡೇ ಉಮಾಪತಿನಾರದಸಂವಾದಾಂತರ್ಗತ ಕೃಷ್ಣಯುಧಿಷ್ಠಿರಸಂವಾದೇ ಕಾರ್ತಿಕಕೃಷ್ಣರಮ್ಯೈಕಾದಶೀ ವರ್ಣನಂ ನಾಮ ದ್ವಿಷಷ್ಟಿತಮೋऽಧ್ಯಾಯಃ ಸಮಾಪ್ತಃ ॥ ಇಂತು ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಖಂಡದ ಉಮಾಪತಿನಾರದಸಂವಾದಾಂತರ್ಗತವಾದ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕಕೃಷ್ಣರಮ್ಯೈಕಾದಶಿಯ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ ಅರವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು.

ಕಾರ್ತೀಕ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಚತುರ್ದಶೀ

ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರು ನವಬೃಂದಾವನ (ಕ್ರಿ.ಶ. 1317-1324) ಇವರು ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹಸಿ ಸ್ಮಾರ್ತರು. ಶೋಭನಭಟ್ಟ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅದ್ವೈತಮತದ ಎದುರಿಲ್ಲದ ಪ್ರಕಾಂಡಪಂಡಿತರು. ವಾದವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿಯಂತೂ ಪರಶುರಾಮನ ಅಪರಾವತಾರ. ಎಂಥ ಪಂಡಿತನಿಗೂ ಬಗ್ಗದ ಎಂಥ ವಾದ-ಕ್ಷೋದ ಗಳಿಗೂ ಕುಗ್ಗದ ಪ್ರಕಾಂಡಪಾಂಡಿತ್ಯ ಅವರ ವಾಣಿಯನ್ನು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದು ಬಾಣಕೃಪಾಣವನ್ನಾಗಿಸಿತ್ತು. ಇಂಥ ಪ್ರಗಲ್ಭಪಾಂಡಿತ್ಯವಲ್ಲದೇ ಲೌಕಿಕದಲ್ಲಿಯೂ ಶೋಭನಭಟ್ಟರು ಅಸಾಮಾನ್ಯ-ರಾಗಿದ್ದರು. ಮಾನ್ಯರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಗೋದಾವರೀ ತೀರದ ರಾಜಮಹೇಂದ್ರಿ ಮಂಡಲಾಧೀಶ ಕಾಕತೀಯ ಗಣಪತಿದೇವನ ಆಸ್ಥಾನಪಂಡಿತ, ಆಪ್ತಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ,

ಇಷ್ಟ ಮಂತ್ರಿ , ಶ್ರೇಷ್ಠಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು ಶೋಭನ ಭಟ್ಟರು. ಭಟ್ಟರದು ಎಂದಿನಿಂದಲೂ ಜಿಜ್ಞಾಸು ವೃತ್ತಿ. ರಾಜಾಶ್ರಯದ ಬಲದಿಂದ ಅವರು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಪಂಡಿತಗೋಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವಿಚಾರಗಳ ಮುಖಾಂತರ ತತ್ತ್ವನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನಗೈಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಅವರ ನಿರತಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಅದ್ವೈತ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಂದೇಹಗಳು ಮೂಡಿದ್ದವು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಲಂಕಷ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ತೋರಬಹುದಾದ ವಿಸಂಗತಿ, ವೇದವಿರೋಧ, ತತ್ವವೈಸಾದೃಶ್ಯಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಸಮಾಧಾನವೇ ದೊರಕದಂತಾಗಿತ್ತು.

ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಅಖಂಡಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾಂಡಪಂಡಿತರನ್ನೂ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರದ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದರು. 1281ನೆಯ ಇಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಶೋಭನಭಟ್ಟರ ಮುಂದಾಳುತನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಪಂಡಿತರ ಒಂದು ಬೃಹತ್ ಪರಿಷತ್ತು ಸೇರಿತು. ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರೂ ಆಹ್ವಾನದಂತೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ಅದ್ವೈತಿಮತದ ದಿಗ್ದಂತಿ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಮತದ ಶಿಷ್ಟವಿಶಿಷ್ಟಪಂಡಿತಮಣಿಗಳೂ ಇತರ ಮತೀಯ ಮಹಾಮೇಧಾವಿಮೂರ್ಧನ್ಯರೂ ಆ ಪಂಡಿತಗೋಷ್ಠಿಗೆ ಬಂದು ವಾಕ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಹಮಹಮಿಕೆಯಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು.

ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಗಲ್ಭಪಂಡಿತರಾದ ಶೋಭನಭಟ್ಟರು ವೇದಾಂತವಿಶ್ವದ ತಾತ್ವಿಕ-ತೊಡಕುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪಂಡಿತಮಂಡಲಿಯೆದುರು ಮಂಡಿಸಿದರು. ಉತ್ತರ ಹೇಳ ಹೊರಟ ಪಂಡಿತ ವೇತಂಡರೆಲ್ಲರೂ ಶೋಭನಭಟ್ಟರ ತರ್ಕಕರ್ಕಶವಾದ ವಾದ-ಕ್ರಮದ ವಿಕ್ರಮದಿಂದ ಮೂಕೀಭೂತರಾಗತೊಡಗಿದರು. ಭಟ್ಟರು ಮಂಡಿಸಿದ ತಾತ್ವಿಕಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು.

ಕೊನೆಗೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಸನ್ನ,ಗಂಭೀರವಾದ ವಾಣಿಯಿಂದ ಶೋಭನಭಟ್ಟರ ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಪರಿಹರಿಸಿದರು. ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿ-ಸಮ್ಮತವಾದ ಯುಕ್ತಿ- ಉಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಪಂಚಭೇದ, ಪ್ರಪಂಚಸತ್ಯತ್ವ, ಹರಿಸರ್ವೋ-ತ್ತಮತ್ವ, ತಾರತಮ್ಯಗಳೇ ವೇದವೇದಾಂತಗಳ ತಿರುಳೆಂದು ಸರಳ ಸುಂದರ

ಸಂಸ್ಕೃತಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದರು. ಅವರು ತಾವು ಪ್ರತಿವಾದಿಸುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತತ್ವ ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾಗಿ ನೂರಾರು ನಿಗಮಾಗಮ ಪ್ರಮಾಣ-ವಚನಗಳನ್ನು ಪುಂಖಾನು-ಪುಂಖವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಒಂದೊಂದು ಉಕ್ತಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಅಸಂಖ್ಯಯುಕ್ತಿಗಳ ಮೌಕ್ತಿಕಮಾಲೆಯೇ ವಲಯ ಕಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು.

ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರನದೀಷ್ಣರೂ ಅಪ್ರತಿಮಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳೂ ಆದ ಶೋಭನಭಟ್ಟರು ಹಾಗೂ ಇತರ ಮತೀಯ ಮಹಾಪಂಡಿತಮಲ್ಲರೂ ಆಚಾರ್ಯರ ಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ನೂರಾರು ಆಕ್ಷೇಪ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಗೈದು ಅಬ್ಬರದಿಂದ ಎರಗಿದರೂ ಆಚಾರ್ಯರು ಶಾಂತಚಿತ್ತರಾಗಿಯೇ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರವಚನ ನಿಶಿತವಾದ ಯುಕ್ತಿ ರಚನೆಗಳಿಂದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ-ರನ್ನಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಪಂಡಿತರನ್ನೂ ಜೈಸಿದರು. ಮತ್ತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪುವಂತೆ ಪರಪಕ್ಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಕ್ಷರಶಃ ಖಂಡಿಸಿ ದ್ವೈತವಾದ-ವನ್ನು ಬಹು ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಮಂಡಿಸಿದರು.

ಆನಂದತೀರ್ಥರ ವಾದಸರಣಿ ಶೋಭನಭಟ್ಟರ ಅಜ್ಞಾನದ ಪರಿ(ಪೊರೆ)ಯನ್ನೇ ಹರಿಯಿತು. ಸಂಶಯದ ಮಂಜಿನ ಪುಂಜವನ್ನೆಲ್ಲ ಕರಗಿಸಿತು. ನಿಜವಾದ ವೇದ-ವಿಜ್ಞಾನದ ತತ್ವಸೂರ್ಯನ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾ(ಮೂ)ಡಿಸಿತು. ಆಚಾರ್ಯರ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯ ನೆಲೆ ಅವರಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಸಾವಿ-ರಾರು ಮಹಾಪಂಡಿತರ ವಾದಕ್ಷೋದಗಳಿಗೆ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕದೆ ಅಚಲವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ವೇದಮತವನ್ನು ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾಗಿ ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಮಂಡಿಸಿದ ಈ ಮೇರು ಪುರುಷ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸರ್ವಜ್ಞಮೂರ್ತಿಯೇ ಎಂದು ಅವರಿಗೂ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಅನೇಕಪಂಡಿತರಿಗೂ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವಾಯಿತು. ಕೂಡಲೇ ಅವರು ಅಹಂಕಾರ ಸ್ವಮತಾಂಧ್ಯಗಳನ್ನು ಮರೆತು ಮಧ್ವಮುನಿಗಳ ಚರಣಗಳಿಗೆ ಶರಣು ಹೊಕ್ಕರು, ವೈಷ್ಣವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದರು. ಶಾಂತಿಪಾಠ ಹಾಕಿದರು. ಶಿಷ್ಯತ್ವ ವಹಿಸಿದರು. ಮಾಧ್ವ-ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ಅವರಿಂದಲೇ ಸನ್ಯಾಸದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ''ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥ''ರೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದರು. ಕೊನೆಗೆ ಆಚಾರ್ಯರ ಉತ್ತರಾಧಿ ಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಸರ್ವಜ್ಞಪೀಠದಲ್ಲಿ ರಾಯರ ಮಠ, ಉತ್ತರಾದಿ ಮಠ, ವ್ಯಾಸರಾಜ ಮಠ ಹಾಗೂ ಘಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲ ಮಠಗಳ ಮೂಲಪುರುಷರಾಗಿ ಪರಮಹಂಸ

ಪರಿವೃಢರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ಶ್ರುತ್ವಾ ಮತ್ವಾ ಸದಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ವಿರಕ್ತ್ಯಾ ನಿತ್ಯ ಸೇವಯಾ ಅಸ್ಮೈ ಪ್ರಸನ್ನಃ ಪ್ರಾಜ್ಯೇಕ್ಷಃ ಸದ್ಯೋ ವಿದ್ಯಾಂ ದದೌ ಶುಭಾಮ್ ॥ ಆಚಾರ್ಯರ ಆದೇಶದಂತೆ ದೇಶದೇಶ ತಿರುಗಾಡಿ ದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರಗೈದರು. ಅನೇಕ ಅದ್ವೈತಿ ದಿಗ್ದಂತಿ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಮುದ್ರೆಯಿತ್ತು ಮಾಧ್ವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಆಚಾರ್ಯರು ಬದುಕಿದ್ದಾಗಲೇ ವೇದವೇದಾಂತ- ಪ್ರವಚನಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಪ್ರಾವೀಣ್ಯ-ಗಳಿಂದ ಇವರು ''ವೇದಪ್ರವಚನಾಚಾರ್ಯಶಿಷ್ಯ'' ಎಂದು ಪೂಜಿತರಾದರು.

ಆಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ಸನ್ನ್ಯಾಯರತ್ನಾವಲಿ, ಸತ್ತರ್ಕ-ದೀಪಾವಳಿ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಉತ್ತಮವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬರೆದು ಆದ್ಯಟೀಕಾಚಾರ್ಯ-ರೆಂದು ವಿಶ್ವಮಾನ್ಯರಾದರು. ಜಯತೀರ್ಥರಂಥ ವೇದಾಂತವಾಚಸ್ಪತಿಗಳೂ ''ನ ತತ್ವಮಾರ್ಗೇ ಗಮನಂ ವಿನಾ ಯದುಪಜೀವನಂ'' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೊಗಳಿ ''ಕೃಪಾಲವಃ ಪಂಕಜನಾಭತೀರ್ಥಾಃ ಕೃಪಾಲವಃ ಸ್ಯಾನ್ಮಯಿ ನಿತ್ಯಮೇಷಾಂ'' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಅವರ ಕರುಣೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸುಮಧ್ವವಿಜಯಕಾರರಾದ ನಾರಾಯಣಪಂಡಿತರಂತೂ ''ಮತ್ತದುರ್ವಾದಿಮಾತಂಗತರ್ಕಮಸ್ತಕದಾರಣಪಂಚಾಸ್ಯಃ'' ''ವ್ಯಾಖ್ಯಾಪ್ರಣಾದಮಾತ್ರನಿರಾಕೃತಮಾಯಿಗ್ರಾಮಸಿಂಹೋ ವಾದಿಸಿಂಹಃ'' ''ವೇದಾಂತಾಬ್ಧಿವಿಹರನಿಪುಣವಿದ್ವತ್ತಿಮಿಂಗಲಃ'' ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ-ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ನಂತರ ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರು ಸರ್ವಜ್ಞಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಆರೋಹಣಮಾಡುವಾಗ ತಾವು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆಚಾರ್ಯಕರಾರ್ಚಿತ ಗೋಪೀನಾಥಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಧರ ತೀರ್ಥರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಆ ಪರಂಪರೆಯೂ ಮುಂದುವರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಅದೇ ಈಗ ಶ್ರೀಶ್ರೀಪಾದರಾಜಮಠವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಕೃತಂ ಭಾಷ್ಯಂ ಅದೌ ತದ್ಭಾವ ಪೂರ್ವಕಂ ।
ಯೋವ್ಯಾಕರೋನ್ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಪದ್ಮನಾಭಾಖ್ಯಯೋಗಿನೇ ॥
ಶ್ರೀಮಧ್ವಸಂಸೇವನಲಬ್ಧಗೋಪಾಕೃತಿರ್ಭಕ್ತಿನಿಷೇವಣೇನ ।
ಲೋಕೇಷು ವಿಖ್ಯಾತ ಸುಕೀರ್ತಿಮಂತಂ ಶ್ರೀಪದ್ಮನಾಭಾರ್ಯಮುನಿಂ ಪ್ರಣಾಮಿ ॥

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರತೀರ್ಥರು (ಪಲಿಮಾರು ಮಠ) ಕಾರ್ತಿಕ ಬಹುಳ ಚತುರ್ದಶಿ ಗುರುಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೆಯವರು. ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳನ್ನು ನಿರುತ್ತರ-ಗೊಳಿಸಿ ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತದ ವಿಜಯ ಪತಾಕೆಯನ್ನು ಬಾನೆತ್ತರಕ್ಕೆ ಹಾರಿಸಿದ ಮಹಾ-ವಿದ್ವಾಂಸರು ಎಂದು ಮಠದ ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇವರು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸ-ರಾಯರು, ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ವಿಜಯೀಂದ್ರರ ಸಮಕಾಲೀನರು. ದೇಶದ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧುಸಂತರು ಉದಿಸಿ ಬಂದು ಭಕ್ತಿಪಂಥ ಚಿಗು-ರೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ. ಸುಮಾರು ಎರಡು ದಶಕ ಕಾಲ ಈ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜ-ಮಾನರಾಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀನಾರಾಯಣತೀರ್ಥರೆಂಬುವವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿ ಗೌಡಸಾರ-ಸ್ವತದ ಪೀಠ ಗೋಕರ್ಣ ಮಠದ ಪ್ರವರ್ತನೆಗೆ ಕಾರಣರಾದದು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಯತಿವರ್ಯರು ಶಾ.ಶ. 1424 (ಕ್ರಿ.ಶ. 1502) ದುರ್ಮುಖಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಕಾರ್ತಿಕ ಬಹುಳ ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಭೀಮರಥಿ ತೀರದ ಪಂಢರಾ-ಪುರದಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು.

ಕಾರ್ತೀಕ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ

ಶ್ರೀಮೇಧಾನಿಧಿತೀರ್ಥರು (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಮಠ) ಕಾರ್ತೀಕ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ - ಪುದುಪಾಳ್ಯ ಗೋಪೀನಾಥಸಪರ್ಯಾದಿವೈರಾಗ್ಯಗುಣಶಾಲಿನಃ । ಮೇಧಾನಿಧಿ-ಗುರೂನ್ವಂದೇ ಸಚ್ಛಿಷ್ಯಾಪನ್ನಿವಾರಕಾನ್ ॥

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ವಿಧಾನವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು ॥

ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

* * * *

ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸ

ಮಾಸನಿಯಾಮಕ ಶ್ರೀಪತಿಕೇಶವಾಯ ನಮಃ

ಮಾಸಾನಾಂ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೋಽಹಮ್' ಎಂಬ ಗೀತೆಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಈ ಮಾಸವು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯಕರವಾಗಿದೆ. ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಗೋದಾನ, ಭೂಮಿದಾನ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅನ್ನದಾನ, ವಸ್ತ್ರದಾನ, ಶಯ್ಯಾದಾನ, ಆಭರಣದಾನ, ಗೃಹದಾನವು ಭಗವಂತನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿಕರ. ಸತ್ಪಾತ್ರರಾದ ವಿಪ್ರರನ್ನು ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯಾದಿ ಪಕ್ವಾನ್ನಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುವುದು ಈ ಮಾಸದ ವಿಶೇಷ ಅನ್ನದಾನ ಸೇವೆ. ಎಲ್ಲ ದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಶ್ರೇಷ್ಠದಾನ- (1) ಭೂದಾನ, (2) ಧೇನುದಾನ, (3) ವಿದ್ಯಾದಾನ. ದಂಪತಿಪೂಜೆ ಈ ಮಾಸದ ವಿಶೇಷ ಕರ್ತವ್ಯ . ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರನ್ನು ಆವಾಹಿಸಿ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಾದಿ ದಾನಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ದಾನಕ್ಕೂ ಹೇಳಬಹುದಾದ ಮಂತ್ರ– ತ್ರಿಲೋಕೀನಾಥ ದೇವೇಶ ಸರ್ವಭೂತದಯಾನಿಧೇ । ದಾನೇನಾನೇನ ತುಷ್ಯಸ್ವ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಮಮ ವಾಂಛಿತಮ್ ॥

ಗಂಧ-ಪುಷ್ಪ ಪೂಜಾ– ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗಂಧ, ಚಂದನ, ಕಚೋರ ಮೊದಲಾದ ಗಂಧಗಳು ಸಮರ್ಪಣೆಯಿಂದಲೂ, ಜಾಜಿ, ಕಮಲ, ಸೇವಂತಿಕಾ ಮೊದಲಾದ ಪುಷ್ಪಗಳ ಸಮರ್ಪಣೆಯಿಂದಲೂ ಮಹಾಪುಣ್ಯವು ಪ್ರಾಪ್ತ-ವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಮಾಸ ಮಹಾತ್ಮೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣ-ಬಹುದು. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಮಾಸಕ್ಕೆ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಶ್ರೀಕೇಶವನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕವ್ರತ– ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಶುಕ್ಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣಯುಕ್ತವಾದ ಪಂಚಮಿ-ಯಲ್ಲಾಗಲೀ, ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬಹುದು. ಆರಂಭ ಮಾಡಿದಾಗಿನಿಂದ ಐದು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಐದು ಉಪವಾಸಗಳು ಬಂದಿರಬೇಕು (ಎರಡು ಏಕಾದಶೀ, ಪೂರ್ಣಿಮಾ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ, ಶ್ರವಣಾ, ಗುರು ಶುಕ್ರಾಸ್ತ-ಕಾಲಗಳು, ಗುರು ಶುಕ್ರರ ಬಾಲ್ಯ- ಮೌಢ್ಯಕಾಲಗಳು ಆರಂಭಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ.

ಮಾರ್ಗಶಿರ ॥ ಶುಕ್ಲ ॥ ಪ್ರತಿಪತ್

ಶ್ರೀ ರಘುಮಾನ್ಯತೀರ್ಥರು (ಪಲಿಮಾರು ಮಠ) – ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಯತಿಗಳು ಅದಮಾರು ಮಠದ ಶ್ರೀ ವಿಬುಧ ಪ್ರಿಯರಿಂದ ಸನ್ಯಾಸ-ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಅವರಲ್ಲಿಯೇ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ವಯಸ್ಸಿ-ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಪರ್ಯಾಯ ಉಡುಪಿಯ ಮಠದ ನವೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಪಲಿಮಾರಿನ ನಿರ್ಮಾಪಕರು. ಎರಡನೆಯ ಪರ್ಯಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜರಾದ ಜಯಚಾಮರಾಜರು ಹಾಗೂ ದಿವಾನರು ಉಡುಪಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿದರು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆಯ ನೂತನ ಕಟ್ಟಡವು ಸಹ ಇವರ ಪರಿಶ್ರಮದ ಫಲ. ಮೂರು ದಶಕಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಪೀಠವಾಳಿದ ಇವರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀರಘುವಲ್ಲಭರಿಗೆ ಪೀಠ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಘಟಿಕಾಚಲದಲ್ಲಿ ಶಾ.ಶ. (ಕ್ರಿ .ಶ. 1947) ಸರ್ವಜಿತ್ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪದೆಯಂದು ಹರಿಪದ ಹೊಂದಿದರು. ಇವರ ಆಶ್ರಮ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ವಿಬುಧಪ್ರಿಯತೀರ್ಥರ ವೃಂದಾವನದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಇವರ ವೃಂದಾ-ವನವಿದೆ.

ಮಾರ್ಗಶಿರ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ತೃತೀಯಾ

ಶ್ರೀಕಂಬಾಲೂರು ರಾಮಚಂದ್ರತೀರ್ಥರು – ವಂದಾರುಕಲ್ಪತರವೇ ವಾದಿಕೈರವಭಾನವೇ । ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಗುರವೇ ನಮಃ ಕಾರುಣ್ಯಸಿಂಧವೇ ॥ ವೃಂದಾವನವಿರುವ ಸ್ಥಳ ರಾಯವೇಲೂರು. ಆರಾಧನೆಯ ಕಾಲ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ-ಶುದ್ಧತೃತೀಯಾ.

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನ ಎನಿಸಿದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜ-ಮಠದ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪರಿವ್ರಾಟ ಪರಿವೃಢರೇ. ಪ್ರಗಲ್ಭಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಈ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನಪರಂಪರೆಯು ವಿದ್ಯಾಸಿಂಹಾಸನ ಎಂಬ ಆ ಶ್ರೀಮಠದ ಬಿರುದಿಗೆ ಯಾಥಾರ್ಥ್ಯದ ಬಾವಲಿ ಕಟ್ಟಿದೆ. ವಿಶಿಷ್ಟವೈದುಷ್ಯದ ವರಿಷ್ಠವೇದಿಕೆಯ ಅಧಿಷ್ಠಾತೃ-ಗಳಾದ ಈ ಗುರುಗರಿಷ್ಠರು ಸುಧಾದಿಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ರಚಿಸಿದ ಅತ್ಯಪೂರ್ವವಾದ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಅವರ ಸಾರಸ್ವತನಿಧಿಯ ಅಗಾಧತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ.

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಜಯತೀರ್ಥರ ಶ್ರೀಮನ್ನ್ಯಾಯಸುಧಾ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಸರ್ವಂಕಷ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆದು ವೇದಾಂತವಿಶ್ವಂಭರೆಯ ವಿದ್ಯುದ್ವಿಭಾಸಕ ವಿದ್ವದ್ಯತಿವರೇಣ್ಯರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ-ಕಂಬಾಲೂರು ರಾಮಚಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಅನ್ಯತಮರೂ ಧನ್ಯತಮರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ನವರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಪರೀತ ಜನದಟ್ಟಣೆ ಸೇರಿತ್ತು. ದೇವರ ದರ್ಶನವೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ. ಆಗ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ನೊಂದು ಜನಸ್ತೋಮದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ದೇವಸ್ಥಾನದೆಡೆಗೆ ಮುಖ-ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಪಾರವಶ್ಯದಿಂದ ಆಪಾತತಃ ಆಕ್ಷೇಪರೂಪವಾದರೂ ಅಂತತಃ ಭಕ್ತ್ಯು-ದ್ರೇಕದ್ಯೋತಕವಾದ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಸದ್ಯಃ ರಚಿಸಿ ನುಡಿದರು.

ಐಶ್ವರ್ಯಮತ್ತಚಿತ್ತೋऽದ್ಯ ಯದಿ ಮಾಂ ಸಮುಪೇಕ್ಷಸೇ ।
ವಾದಿಭಿಃ ಕಲಹೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ತ್ವಹಮೇವ ಗತಿಸ್ತವ ॥

'ವೇಂಕಟೇಶ! ನಿನಗೀಗ ಹಣ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮದ ಬಂದಿದೆ. ನನ್ನನ್ನು ನೀನೀಗ ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರೆ ಬೌದ್ಧನಾಸ್ತಿಕಾದಿಗಳು ದೇವರೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ವಾದಿಸ ತೊಡಗಿದಾಗ ನಿನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಾನೇ ನಿನಗೆ ಗತಿ' ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸದೇವರಿಗೆ ಸವಾಲು ಹಾಕಿದರಂತೆ. ಆಗ ವೇಂಕಟೇಶಪ್ರಭು ಅರ್ಚಕರಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಗರ್ಭಗುಡಿ ಒಳಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದು ಮನ-ದಣಿಯೆ ತನ್ನ ದರ್ಶನಮಾಡಿಸಿದನಂತೆ.

'ಪೆನ್ನತ್ತೂರು' ಗ್ರಾಮದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಗುಂಪು ಇವರ ಮಹಿಮೆಗೆ ಮಾರು ಹೋಗಿ ಮುದ್ರಾಧಾರಣ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾಧ್ವರಾದರು.

ಒಮ್ಮೆ ಕೆಲ ಕುಹಕಿಗಳು ಇವರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲು ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಬಂದಾಗ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರತೀರ್ಥರು 'ಅಂತರಾಳೇ ತಿಷ್ಠ' ಎಂದರು. ಆ ಕಲ್ಲು ಹಾಗೇ ನಿಂತಿತು. ಮುಂದೆ ಆ ಕಲ್ಲನ್ನು ತಮ್ಮ ವೃಂದಾವನದ ಮೇಲೆ ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಗೈದರು. ಇವರ ವೃಂದಾವನವು ಅರ್ಕಾಟ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಯಸ್ವಿನೀ ನದೀ ತೀರ-ದಲ್ಲಿ ರಾಯವೇಲೂರು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಅವರ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಪತಿತೀರ್ಥರ ಸನ್ನಿಧಿ-ಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜಮಠದಲ್ಲಿ ಈಗ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ಇವರೇ ಮೂಲ ಪ್ರವರ್ತಕರು. ಹಗಲಿರುಳು ಪಾಠಪ್ರವಚನ-

ಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಯ ಕಳೆಯುವ ಇರುವ 'ವಾಗ್ಬೊಮ್ಮಲೇ ಬೊಮ್ಮಲು' ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಗಿಂತ ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮದ ಉಪಾಸನೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ನಿರಂತರ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಗೈಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮಾರ್ಗಶಿರ ॥ ಶುಕ್ಲ ॥ ಷಷ್ಠೀ
ಚಂಪಾಷಷ್ಠೀ

ನಾಗಪೂಜಾ– ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಶುಕ್ಲ ಪಂಚಮಿಯಂದು ನಾಗಪೂಜೆಯು ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಷಷ್ಠೀಯುಕ್ತವಾದ ಪಂಚಮಿಯಲ್ಲಿ ನಾಗಪೂಜೆಯಿಂದ ನಾಗರು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನೇ ಸ್ಕಂದಷಷ್ಠೀ ಎನ್ನುವರು.

ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ, ಪುಷ್ಯ ಅಥವಾ ಮಾಘಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಷಷ್ಟಿಯಂದು ಸ್ಕಂದನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ವಟು ಸಮಾರಾಧನೆ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಷಷ್ಠಿಯಂದು ಆಗದಿದ್ದರೆ ಭಾನುವಾರದಂದು ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಇದೆ.

ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಷಷ್ಠಿಯನ್ನು ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಷಷ್ಠಿಯೆಂದು, ಸುಬ್ರಾಯನ ಷಷ್ಠಿಯೆಂದೂ, ಚಂಪಾಷಷ್ಠೀ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಯಾಕೆ ಅಂದು ಈ ಉತ್ಸವ-ವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು? ಎಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡೋಣ. ಶಿವ ಹಾಗೂ ಪಾರ್ವತಿಯರು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದರೆ ಅಗ್ನಿಯು ಪಾರಿವಾಳರೂಪದಿಂದ ಬಂದು ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಪಾರ್ವತಿಯು ಲಜ್ಜಿತಳಾಗಲು ಶಿವನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತನ್ನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಎಸೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ಅಗ್ನಿಯು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೂ ಅವನಿಗೆ ಅದನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜಿಸುತ್ತಾನೆ. ಗಂಗೆಗೂ ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದೇ ಅವಳು ಅದನ್ನು ಜೊಂಡಿನ ಮೇಲೆ ವಿಸರ್ಜಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದವನೇ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ. ಅವನು ಅತ್ತಾಗ ಅವನಿಗೆ ಹಾಲುಣಿಸುವ ಸಲು-ವಾಗಿ ಆರುಜನ ಕೃತ್ತಿಕಾ ದೇವತೆಗಳು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನು ಆರುಮುಖ ದಿಂದ ಅವರು ಉಣಿಸಿದ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಾನೆ.ನಂತರ ಅವನು ದೇವಸೇನಾನಿ ಯಾಗಿ ತಾರಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಸ್ಕಂದನು ತಾರಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ದಿನ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಷಷ್ಠಿ. ಅಂದು ವಿಶೇಷ ಯೋಗವಾದ ಚಂಪಾ ಎಂಬ ಯೋಗವೂ ಇತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಅಂದು ಚಂಪಾಷಷ್ಠೀ. ನಿಹತ್ಯ ತಾರಕಂ

ಷಷ್ಠ್ಯಾಂ ಗುಹಸ್ತಾರಕರಾಜವತ್। ರರಾಜ ದಯಿತಾ ತೇನ ತಾರಕೇ ಯಸ್ಯ ಸಾ ತಿಥಿಃ। ಎಂದು ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನ ತಿಥಿಯು ಷಷ್ಠಿಯೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅಂದರೆ ಅಂದು ತಾರಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಅಂದಿನಿಂದ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನನ್ನು ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲೂ ದೇವ-ಸೇನಾನಿಯಾಗಿ ಅಭಿಷೇಕಿಸಿದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಷಷ್ಠಿಯಂದು ಸ್ಕಂದನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಸಕಲರಿಗೂ ವಿಶೇಷಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಚಂಪಾ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಯೋಗವಿಶೇಷದ ಹೆಸರು. ಅಂದರೆ ಒಂದೊಂದು ತಿಥಿಗೆ ಕೆಲವೊಂದು ಯೋಗ-ವಿಶೇಷಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಅದರಂತೆ ಷಷ್ಠಿ ತಿಥಿಗೆ ಚಂಪಾ, ಮಂದಾರ, ವರ ಎಂಬಂತಹ ಯೋಗವಿಶೇಷಗಳಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಚಂಪಾಯೋಗವಿದ್ದರೆ ಸಕಲಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾ-ಗುತ್ತದೆ. ಈ ಚಂಪಾ ಯೋಗವು ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನೋಡೋಣ. ಮಾರ್ಗೇ ಭಾದ್ರಪದೇ ಶುಕ್ಲಾ ಷಷ್ಠೀ ವೈಧೃತಿಸಂಯುತಾ । ರವಿವಾರೇಣ ಸಂಯುಕ್ತಾ ಸಾ ಚಂಪೇತಿ ಕೀರ್ತಿತಾ । ವಿಶಾಖಾ ಭೌಮಯೋಗೇನ ಸಾ ಚಂಪೇತೀಹ ಕೀರ್ತಿತಾ । ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ಚಂಪಾ ಯೋಗವು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. 1. ಮಾರ್ಗಶಿರ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಷಷ್ಠಿಯಂದು ಭಾನು-ವಾರ ಹಾಗೂ ಅಂದೇ ವೈಧೃತಿಯೆಂಬ ಯೋಗವೂ ಸೇರಿದರೆ ಚಂಪಾಷಷ್ಠೀ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಮಂಗಳವಾರದಂದು ವಿಶಾಖಾ ನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದರೂ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಷಷ್ಠಿಯು ಚಂಪಾಷಷ್ಠೀ ಎಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಈ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಸ್ಕಂದನು ತಾರಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಷಷ್ಠಿಗೆ ಚಂಪಾಷಷ್ಠೀ ಎಂದು ಹೆಸರು.ಈ ದಿನದಂದು ದೇವತೆಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲ ಅಂದು ಚಂಪಾ ಯೋಗವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಂದು ಮಾಡುವ ಪೂಜೆಯು ಚಂಪಾಷಷ್ಠೀಯ ಪೂಜಾಫಲ. ಅದರಂತೆ ಇಂದು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವಿಶೇಷವಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ನಾಗದೇವತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಸುತಲಲೋಕದ ದೈತ್ಯರ ಆಕ್ರಮಣವಾದಾಗ ನಾಗದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ದೈತ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡಿ ನಾಗದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಜಯ ತಂದಿತ್ತನು. ಆಗ

ನಾಗರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತೀಕದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಕಾಲ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ದೈತ್ಯರ ಭಯ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನು ಸರ್ಪಗಳಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ನಾಗಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರತೀಕದಲ್ಲಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನ ಆರಾಧನೆಯೂ ನಡೆಯುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಷಷ್ಠಿಯಂದು ನಾಗನ ಪ್ರತೀಕದಲ್ಲಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನ ಆರಾಧನೆಯು ನಡೆಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಂದಿತು.

ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಸ್ಯ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣಿತುಂ ಕೇನ ಶಕ್ಯತೇ। ಯತ್ರೋಚ್ಛಿಷ್ಟಮಪಿ ಸ್ಪಷ್ಟಂ ಶ್ವಿತ್ರಿಣಃ ಶೋಧಯತ್ಯಹೋ ॥ 37 ॥ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷಶೇಷಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಹರನ್ನಯಮ್। ವಿರೋಧೇ ತು ಪರಂ ಕಾರ್ಯಂ ಇತಿ ನ್ಯಾಯಮಮಾನಯತ್ ॥38॥ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಸುರಾಗ್ರಗಣ್ಯ ಕುಜನಾರಣ್ಯಜ್ವಲತ್ಪಾವಕ ಪ್ರಬ್ರೂಯಾತ್ತವ ವಿಕ್ರಮಂ ಭುವಿ ಕವಿಃ ಕೋವಾಽಮರೋ ವಾ ದಿವಿ। ಯಃ ಪ್ರಾಗಪ್ರತಿಮಲ್ಲತಾರಕಮಹಾದೈತ್ಯಂ ಸುದೃಪ್ತಂ ಭವಾನ್ ವಿಪ್ರೌಘಪ್ರಿಯ ಸುಪ್ರಭಾವ ಸಮರೇ ಕ್ರೀಡನ್ನಜೈಷೀದ್ದ್ವಿಷಮ್॥39॥ ಅನ್ನಂ ದದಾಸಿ ವಿದಧಾಸ್ಯಖಿಲಸ್ಯ ರಕ್ಷಾಂ ಕ್ಲಿನ್ನಂ ಪುನಾಸಿ ವಿಲುನಾಸಿ ಸಮಸ್ತದೋಷಾನ್। ಹೇ ಸ್ಕಂದ ವಂದ್ಯ ಭವತೋ ಭುವನೇ ಭವಾನೀಸೂನೋ ಕೃಪಾಜಲನಿಧೇ ಕತಮಃ ಸಮಃ ಸ್ಯಾತ್॥40॥

ನಾಗಾರಾಧನೆ

ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಹಾಗೂ ಗಣೇಶ ಇವರೀರ್ವರೂ ಶಿವಸುತರು. ತಮ್ಮನಾದ ವಿನಾಯಕ ವಿಘ್ನಗಣಗಳಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಗಣೇಶನೆನಿಸಿದ. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನು ದೇವಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ನಾಗಗಳಿಗೂ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ನಾಗೇಶನೆನಿಸಿದ. ನಾಗಗಳ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸಂಚಕಾರ ಬಂದಾಗ ರಕ್ಷಣೆಯಿತ್ತ. ನಾಗಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೇ ಪೂಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಆದೇಶಿಸಿದ. ನಾಗಗಳ ಪೂಜೆಯಿಂದ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯೆಂದು ವರವಿತ್ತ. ಹಾಗಾಗಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಷಷ್ಠಿಯಂದು ನಾಗಾರಾಧನೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಾಗರಕಲ್ಲು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹಾಲೆರೆದು ಅರಶಿನ ಹಚ್ಚಿ ಸುತ್ತುಹಾಕಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದು ಇಂದು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವರು ಒಂಭತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳನ್ನು ಸ್ಕಂದ-ಸರ್ಪಗಳ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಶುಕ್ಲಷಷ್ಠೀ, ರವಿ-

ವಾರ, ವಿಶಾಖಾನಕ್ಷತ್ರ, ವೈಧೃತಿಯೋಗಗಳು ಒಟ್ಟು ಕೂಡಿದರೆ ಆ ಯೋಗ 'ಚಂಪಾ-ಷಷ್ಠೀ' ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಸಿಂಧು ಹೇಳಿದೆ. ಪಂಚಮಿಯಿದ್ದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನವ್ಯಾಪಿನಿಯಾಗಿ ಷಷ್ಠಿಯಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನೇ 'ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಷಷ್ಠೀ' ಎಂದು ಪರಿಗ್ರಹಸಬೇಕು.

ವಟ್ವಾರಾಧನೆ– ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನಿಗೆ ಕುಮಾರನೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಕೌಮಾರಾವಸ್ಥೆಯ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರಜಾಪಕವಟುಗಳೆಂದರೆ ಕುಮಾರನಿಗೂ, ನಾಗಗಳಿಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿ. ವಟುಗಳ ಆರಾಧನೆ-ಸಂತರ್ಪಣೆಗಳಿಂದ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ-ನಾಗಗಳ ಅನುಗ್ರಹ-ವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದು. ಕನಿಷ್ಠ ಎಂಟು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕು. ಅವರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಪ್ರಮುಖ ನಾಗಗಳನ್ನು ಆವಾಹಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಆ ಎಂಟು ನಾಗ -ಗಳನ್ನು ಆಗ್ನೇಯಪುರಾಣ ಹೀಗೆ ಹೆಸರಿಸಿದೆ– ಶೇಷವಾಸುಕಿತಕ್ಷಾಖ್ಯಾಃ ಕರ್ಕೋಟೋ -ऽಬ್ಜೋ ಮಹಾಂಬುಜಃ । ಶಂಖಪಾಲಶ್ಚ ಕುಲಿಶಃ ಇತ್ಯಷ್ಟೌ ನಾಗವರ್ಯಕಾಃ ॥ ಶೇಷ, ವಾಸುಕಿ, ತಕ್ಷಕ, ಕರ್ಕೋಟಕ, ಪದ್ಮ, ಮಹಾಪದ್ಮ, ಶಂಖಪಾಲ, ಕುಲಿಶ ಎಂಬ ಎಂಟು ನಾಗಗಳು. ಒಂಭತ್ತನೆ ವಟುವಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕರ್ಷಣನನ್ನು ಆವಾಹಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಸರ್ಪ, ಅನಂತ, ಶೇಷ, ಕಪಿಲ, ನಾಗ, ಕಾಲಿಯ, ಶಂಖಪಾಲ, ಭೂಧರ ವಾಸುಕಿಯೆಂಬ ಒಂಭತ್ತು ನಾಗಗಳ ಆರಾಧನೆ-ಯಿದೆ. ಆರಾಧನೆಯ ಕ್ರಮ ಹೀಗೆ– ಶೇಷಾದಿಸಕಲಸರ್ಪಾಂತರ್ಗತ ಪ್ರಾಣಸ್ಥ-ಸಂಕರ್ಷಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರ್ಯಾರಾಧನಂ ಕರಿಷ್ಯೇ । ಶೇಷಾಯ ನಮಃ । ಶೇಷ ಸ್ವಾಗತಮ್ । (ಸುಸ್ವಾಗತಮ್) ಶೇಷಸ್ಯ ಇದಮಾಸನಮ್ । (ಅಸ್ತು ಸುಖಾಸನಮ್) ಶೇಷ ಇದಂ ತೇ ಪಾದ್ಯಮ್ । (ಅಸ್ತು ಪಾದ್ಯಮ್) ಶೇಷಂ ಭವತ್ಸು ಆವಾಹಯಿಷ್ಯೇ । (ಅಸ್ತು ಆವಾಹಯ)ಶೇಷ ಇದಂ ತೇ ಅರ್ಘ್ಯಮ್ । (ಅಸ್ತ್ವರ್ಘ್ಯಮ್) ಶೇಷಾಯ ನಮಃ । ಗಂಧಾದಿಸಕಲಾರಾಧನೈಃ ಸ್ವರ್ಚಿತಮ್ । (ಅಸ್ತು) (ಕಂಸದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ವಟುಗಳು ಹೇಳಬೇಕು.) ಹೀಗೆ ವಟುವಿನಲ್ಲಿ ಶೇಷನನ್ನು ಆವಾಹಿಸಿ, ಉಪಚರಿಸಿ, ಪಾದ ತೊಳೆದು, ಗೋಪೀಚಂದನ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತ, ಪಂಚಪಾತ್ರೆ , ಫಲ, ಮಡಿಪಂಚೆ ಇವುಗಳನ್ನು ದಕ್ಷಿಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ನಮಿಸಬೇಕು. ಅನೇನ ಸೋಪಸ್ಕರಶೇಷಾರಾಧನೇನ ಶೇಷಾಂತರ್ಗತ ಸಂಕರ್ಷಣಪರಮಾತ್ಮಾ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ । ಹೀಗೆಯೇ ವಾಸುಕಯೇ ನಮಃ । ವಾಸುಕೇ ಸ್ವಾಗತಮ್ । ವಾಸುಕೇಃ ಇದಮಾಸನಮ್ । ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು.

ಸ್ಕಂದಚರಿತ್ರೆ ಪಾರಾಯಣಮಾಡಿರಿ –

ಅಥ ಕಾರ್ತಿಕೇಯೋತ್ಪತ್ತಿಃ (ಸ್ಕಂದಚರಿತ್ರೆ)

ಪ್ರಜಾಪಾಲ ಉವಾಚ – ಅಹಂಕಾರಾತ್ ಕಥಂ ಯಜ್ಞೇ ಕಾರ್ತಿಕೇಯೋ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ । ಏತನ್ಮೇ ಸಂಶಯಂ ಛಿಂದಿ ಪೃಚ್ಛತೋ ವೈ ಮಹಾಮುನೇ ॥1॥ ಪ್ರಜಾ-ಪಾಲ – ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ! ಮಹಾಮುನಿಯೇ! ಅಹಂಕಾರ(ತತ್ವ)ದಿಂದ ಷಣ್ಮುಖನು ಹೇಗೆ ಜನಿಸಿದನು? ನನ್ನ ಈ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸು. ಮಹಾತಪಾ ಉವಾಚ – ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ತತ್ವಾನಾಂ ಯಃ ಪರಃ ಪುರುಷಃ ಸ್ಮೃತಃ । ತಸ್ಮಾದ-ವ್ಯಕ್ತಮುತ್ಪನ್ನಂ ತತ್ವಾದಿ ತ್ರಿವಿಧಂ ತು ತತ್ ॥2॥ ಪುರುಷಾವ್ಯಕ್ತಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಮಹತ್ವಂ ಸಮಪದ್ಯತ । ಸ ಚಾಹಂಕಾರ ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ಯೋ ಮಹಾನ್ ಸಮುದಾ-ಹೃತಃ ॥3॥ ಮಹಾತಪಮುನಿ – ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೇಷ್ಠನು (ಜ್ಯೇಷ್ಠನು) ಪುರು-ಷನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಆ ಪುರುಷನಿಂದ ಅವ್ಯಕ್ತ(ತತ್ವ)ವು ಉದಿಸಿತು. ಪುರುಷಾ-ವ್ಯಕ್ತಗಳ ಸಾಮರಸ್ಯವುಂಟಾಗಲು ಮೂರು ಬಗೆಯಾದ ಮಹತತ್ತ್ವವು ಉದಿಸಿತು. ಆ ಮಹತ್ತತ್ವವೆಂಬುದೇ (ಮೂರು ಬಗೆಯ) ಅಹಂಕಾರವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಪುರು-ಷೋ ವಿಷ್ಣುರಿತ್ಯುಕ್ತಃ ಶಿವೋ ವಾ ನಾಮತಃ ಸ್ಮೃತಃ । ಅವ್ಯಕ್ತಂ ತು ಉಮಾ ದೇವೀ ಶ್ರೀರ್ವಾ ಪದ್ಮನಿಭೇಕ್ಷಣಾ ॥4॥ ಪುರುಷನಿಗೆ ವಿಷ್ಣು ಅಥವಾ ಶಿವನೆಂದು ಹೆಸರು. ಅವ್ಯಕ್ತವಾದರೋ ಕಮಲನೇತ್ರೆಯಾದ ಶ್ರೀದೇವಿ, ಅಥವಾ ಉಮಾದೇವಿ. ತತ್ಸಂಯೋಗಾದಹಂಕಾರಃ ಸ ಚ ಸೇನಾಪತಿರ್ಗುಹಃ । ತಸ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಶೃಣು ರಾಜನ್ ಮಹಾಮತೇ ॥5॥ ಪುರುಷಾವ್ಯಕ್ತಸಂಯೋಗದಿಂದ ಅಹಂಕಾ-ರೋತ್ಪತ್ತಿ . ಆ ಅಹಂಕಾರವೇ ದೇವಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಗುಹ ಅಥವಾ ಷಣ್ಮುಖನೆನಿಸಿ-ಕೊಳ್ಳುವನು. ಮಹಾಮತಿಯಾದ ಪ್ರಜಾಪಾಲನೇ! ಆ ಷಣ್ಮುಖನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು. ಆದ್ಯೋ ನಾರಾಯಣೋ ದೇವಾಸ್ತಸ್ಮಾದ್ ಬ್ರಹ್ಮಾ ತತೋಽ-ಭವತ್ । ಅತಃ ಸ್ವಯಂಭುಶ್ಚಾನ್ಯೇ ಮರೀಚ್ಯಾದ್ಯಾರ್ಕಸಂಭವಾಃ ॥6॥ ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಆದಿಯಾದವನು ನಾರಾಯಣದೇವನು. ಬಳಿಕ ಅವನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಉದಿಸಿದನು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಮರೀಚ್ಯಾದಿಗಳೂ, ಸೂರ್ಯನೂ ಸಂಭವಿಸಿದರು. ತದಾರಭ್ಯ ಸುರಾ ದೈತ್ಯಾ ಗಂಧರ್ವಾ ಮಾನುಷಾಃ ಖಗಾಃ । ಪಶವಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಸೃಷ್ಟಿರೇಷಾ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾ ॥7॥ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಸುರರೂ, ಅಸುರರೂ,

ಗಂಧರ್ವರೂ, ಮನುಷ್ಯರೂ, ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ಇತರ ಸರ್ವ(ಭೂತ) ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಉದಿಸಿದವು. ಇದಕ್ಕೇ ಸೃಷ್ಟಿಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಸೃಷ್ಟ್ಯಾಂ ವಿಸ್ತಾರಿತಾಯಾಂ ತು ದೇವದೈತ್ಯಾ ಮಹಾಬಲಾಃ। ಸತ್ವಾನಾಂ(ಸಾತ್ವತಂ) ಭಾವಮಾಸ್ಥಾಯ ಯುಯುಧು-ರ್ವಿಜಿಗೀಷವಃ ॥8॥ ಸೃಷ್ಟಿಯು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಲು ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ದೇವಾಸುರರು ಸಾಮಾನ್ಯಜಂತುಗಳ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಪಡೆದು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಜಯಿಸ-ಲಿಷ್ಟವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದರು. ದೈತ್ಯಾನಾಂ ಬಲಿನಃ ಸಂತಿ ನಾಯಕಾ ಯುದ್ಧದುರ್ಮದಾಃ॥9॥ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸೊಕ್ಕುಳ್ಳ ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ (ಸೇನಾ) ನಾಯಕರಿದ್ದರು. ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಃ ಪೂರ್ವಂ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷೋ ಮಹಾಸುರಃ। ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿರ್ವಿಚಿತ್ರಸ್ತು ಭೀಮಾಕ್ಷಃ ಕ್ರೌಂಚ ಏವ ಚ ॥10॥ ಏತೇತಿಬಲಿನಃ ಶೂರಾ ದೇವಸೈನ್ಯಂ ಮಹಾಮೃಧೇ । ಅಮರಾಂಶ್ಚ ಶಿತೈರ್ಬಾಣೈರ್ಜಯಂತ್ಯನುದಿನಂ ಮೃಧೇ ॥11॥ ಮೊದಲು ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೆಂಬ ಮಹಾರಾಕ್ಷಸನೂ, ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು, ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿ, ವಿಚಿತ್ರ, ಭೀಮಾಕ್ಷ, ಕ್ರೌಂಚ ಎಂಬ ಬಲಿಷ್ಠರಾದ ಶೂರರೂ ಮಹಾ-ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹರಿತವಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ದಿನದಿನವೂ ಜಯಿಸು-ತ್ತಿದ್ದರು. ತೇಷಾಂ ಪರಾಜಯಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವಾನಾಂ ಚ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ । ಉವಾಚ ಹೀನಂ ವೈ ಸೈನ್ಯಂ ನಾಯಕೇನ ವಿನಾ ಸುರಾಃ। ಏಕೇನೇಂದ್ರೇಣ ದಿವ್ಯಂ ತು ಸೈನ್ಯಂ ಪಾತುಂ ನ ಶಕ್ಯತೇ ॥12॥ ಅತಃ ಸೇನಾಪತಿಂ ಕಂಚಿದನ್ವೇಷಯತ ಮಾಚಿರಮ್ । ಏವಮುಕ್ತಾಸ್ತತೋ ದೇವಾಃ ಜಗ್ಮುರ್ಲೋಕಪಿತಾಮಹಮ್ ॥13॥ ದೇವತೆಗಳ ಸೋಲನ್ನು ಕಂಡು, ದೇವಗುರುವಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು 'ದೇವತೆಗಳೇ! ನಾಯಕನಿಲ್ಲದ ಸೈನ್ಯವು ಹೀನವಾದುದು. ಇಂದ್ರನೊಬ್ಬನಿಗೆ ದೇವಸೈನ್ಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾ-ಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ತಡಮಾಡದೇ ಸೇನಾಪತಿಯೊಬ್ಬನನ್ನು ಹುಡುಕಿರಿ' ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ದೇವತೆಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಸೇನಾಪತಿಂ ಚ ನೋ ದೇಹಿ ವಾಕ್ಯಮೂಚುಃ ಸಸಂಭ್ರಮಮ್ । ತತೋ ದಧ್ಯೌ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರಃ ಕಿಮೇಷಾಂ ಕ್ರಿಯತೇ ಮಯಾ ॥14॥ ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು 'ನಮಗೆ ಸೇನಾಪತಿಯನ್ನುಕೊಡು' ಎಂದು ತ್ವರೆಯಿಂದ ಬೇಡಿದರು. ಬಳಿಕ ಚತುರ್ಮುಖ-ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವರಿಗೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮಣ-ಶ್ಚಿಂತ್ಯಮಾನಸ್ಯ ರುದ್ರಂ ಪ್ರತಿ ಮನೋ ಗತಮ್ । ತತೋ ದೇವಾಃ ಸಗಂಧರ್ವಾಃ

ಋಷಯಃ ಸಿದ್ಧಚಾರಣಾಃ ॥ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಪುರತಃ ಕೃತ್ವಾ ಜಗ್ಮುಃ ಕೈಲಾಸಪರ್ವತಮ್ ॥15॥ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮನಸ್ಸು ರುದ್ರನ ಕಡೆಗೋಡಿತು. ಬಳಿಕ ಗಂಧರ್ವಸಹಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ಸಿದ್ಧಚಾರಣರೂ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೈಲಾಸಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ತತ್ರ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಹಾದೇವಂ ಶಿವಂ ಪಶುಪತಿಂ ವಿಭುಮ್ । ತುಷ್ಟುವುರ್ವಿವಿಧೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಶಕ್ರಾದ್ಯಾಸ್ತ್ರಿದಿವೌಕಸಃ ॥16॥ ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನೂ, ಪಶುಪತಿಯೂ, ವಿಭುವೂ ಆದ ಶಿವನನ್ನು ಕಂಡು, ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ, ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ದೇವಾ ಊಚುಃ – ನಮಾಮ ಸರ್ವೇ ಶರಣಾರ್ಥಿನೋ ವಯಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ ತ್ರ್ಯಂಬಕಭೂತಭಾವನಮ್ । ಉಮಾಪತೇ ವಿಶ್ವಪತೇ ಮರುತ್ಪತೇ ಜಗತ್ಪತೇ ಶಂಕರ ಪಾಹಿ ನಃ ಸ್ವಯಮ್ ॥17॥ ದೇವತೆಗಳು – ಮಹೇಶ್ವರ! ತ್ರಿನಯನ! ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವ ನಿನ್ನನ್ನು, ನಿನ್ನ ಶರಣಾರ್ಥಿಗಳಾದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಉಮಾಪತಿ! ವಿಶ್ವಪತಿ! ಮರುತ್ಪತಿ! ಜಗತ್ಪತಿ! ಶಂಕರ! ನಮ್ಮನ್ನು ನೀನೇ ರಕ್ಷಿಸು. ಜಟಾಕಲಾಪಾಗ್ರ-ಶಶಾಂಕದೀಧಿತಿ ಪ್ರಕಾಶಿತಾಶೇಷಜಗತ್ರಯಾಮಲ । ತ್ರಿಶೂಲಪಾಣೇ ಪುರುಷೋ-ತ್ತಮಾಚ್ಯುತ ತ್ವಂ ಪಾಹಿ ನೋ ದೈತ್ಯಭಯಾದುಪಸ್ಥಿತಾತ್ ॥18॥ ಜಡೆಮುಡಿಯ ಮೇಲೊಪ್ಪುವ ಚಂದ್ರನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬೆಳಗುವವನೇ! ನಿರ್ಮಲನೇ! ತ್ರಿಶೂಲಪಾಣೀ! ಪುರುಷೋತ್ತಮ! ನಾಶರಹಿತ! ರಕ್ಕಸರ ಭಯದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ತ್ವಮಾದಿದೇವಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮೋ ಹರಿಃ ಭವೋ ಮಹೇಶಸ್ತ್ರಿಪುರಾಂತಕೋ ವಿಭುಃ । ಭಗಾಕ್ಷಹಾ ದೈತ್ಯರಿಪುಃ ಪುರಾತನೋ ವೃಷಧ್ವಜಃ ಪಾಹಿ ಸುರೋತ್ತಮೋತ್ತಮ ॥19॥ ಸುರೋತ್ತಮನೇ! ಆದಿದೇವನೂ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೂ, ಹರಿಯೂ, ಭವನೂ, ಮಹೇಶನೂ, ತ್ರಿಪುರಾಂತಕನೂ, ವಿಭುವೂ, ಭಗನೇತ್ರನಾಶಕನೂ, ರಾಕ್ಷಸಾಂತಕನೂ, ಪುರಾತನನೂ, ವೃಷಭಧ್ವಜನೂ ಆದ ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾಲಿಸು. ಗಿರೀಶಜಾನಾಥ ಗಿರಿಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯ ಪ್ರಭೋ ಸಮಸ್ತಾಮರಲೋಕಪೂಜಿತ । ಗಣೇಶ ಭೂತೇಶ ಶಿವಾಕ್ಷಯಾಯನ ತ್ವಂ ಪಾಹಿ ನೋ ದೈತ್ಯವರಾಂತಕಾಚ್ಯುತ ॥20॥ ಗೌರೀಶನೇ, ದೇವ, ಗಂಗೆಯ ಪ್ರಿಯ! ಪ್ರಭು! ಸಮಸ್ತಾಮರಲೋಕಪೂಜಿತ! ಗಣೇಶ! ಭೂತೇಶ! ಶಿವ! ಅಕ್ಷಯಾಯನ!

ದೈತ್ಯವರನಾಶಕ! ಅಚ್ಯುತ! ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಪೃಥ್ವ್ಯಾದಿತತ್ವೇಷು ಭವಾನ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತೋ ಧ್ವನಿಸ್ವರೂಪೋ ಗಗನೇ ವಿಶೇಷತಃ । ಲಿನೋದ್ವಿಧಾ ತೇಜಸಿ ಸ ತ್ರಿಧಾ ಜಲೇ ಚತುಃ ಕ್ಷಿತೌ ಪಂಚ ಗುಣಪ್ರಧಾನಃ ॥21॥ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ನೆಲೆಸಿದ್ದೀಯೆ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಯ ಒಂದು ರೂಪದಿಂದಲೂ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶವೆಂಬ ಎರಡು ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ, ತೇಜಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಬಗೆಯಿಂದಲೂ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ (ಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶರೂಪರಸಗಳೆಂಬ) ನಾಲ್ಕು ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ (ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪರಸಗಂಧಗಳೆಂಬ) ಐದುಗುಣ-ಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಧಾನನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಅಗ್ನಿಸ್ವರೂಪೋಽಸಿ ತರೌ ತಥೋಪಲೇ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪೋಽಸಿ ತಥಾ ತಿಲೇಷ್ವಪಿ । ತೈಲಸ್ವರೂಪೋ ಭಗವಾನ್ ಮಹೇಶ್ವರಃ ತ್ವಂ ಪಾಹಿ ನೋ ದೈತ್ಯಗಣಾರ್ದಿತಾನ್ ಹರ ॥22॥ ಮರದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ, ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ, ಎಳ್ಳಿನಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯ ರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಮಹೇಶ್ವರನಾದ ನೀನು ಇದ್ದೀಯೆ. ಹರನೇ! ರಾಕ್ಷಸರ ಗುಂಪಿನಿಂದ ಪೀಡಿತರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ನೀನು ಕಾಪಾಡು. ಆಸೀದ್ಯದಾಕಾಂಡಮಿದಂ ತ್ರಿಲೋಚನ ಪ್ರಭಾ-ಕರೇಂದ್ರೇಂದುಮುಖೈರ್ವಿನಾ ಕೃತಮ್ । ತದಾ ಭವಾನೇವ ವಿರುದ್ಧಲೋಚನ ಪ್ರಮಾಣಬಾಧಾದಿವಿವರ್ಜಿತಃ ಸ್ಥಿತಃ ॥23॥ ತ್ರಿಲೋಚನನೇ! ಈ ಜಗತ್ತು ಜಲಬಲರಹಿತವಾದುದೂ, ಸೂರ್ಯೇಂದ್ರ ಚಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದವರಿಲ್ಲದುದೂ ಆಗಿದ್ದಾಗಲೂ, ಮೂರು ಕಣ್ಣಿನವನಾದ ನೀನೇ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಎಂದರೆ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದೇ ಇದ್ದೆ. ಕಪಾಲಮಾಲಿನ್ ಶಶಿಖಂಡಶೇಖರ ಶ್ಮಶಾನ-ವಾಸಿನ್ ಸಿತಭಸ್ಮಗುಂಠಿತ । ಫಣೀಂದ್ರಸಂವೀತತನೋಂತಕಾಂತಕ ತ್ವಂ ಪಾಹಿ ನೋ ದಕ್ಷಧಿಯಾ ಸುರೇಶ್ವರ ॥24॥ ರುಂಡಮಾಲೆಯುಳ್ಳವನೇ! ಚಂದ್ರಕಲಾಧರನೇ! ಶ್ಮಶಾನವಾಸಿಯೇ! ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವನೇ! ಮೃತ್ಯುಂಜಯ! ಸುರೇಶ್ವರ! ದಕ್ಷಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಭವಾನ್ ಪುಮಾನ್ ಶಕ್ತಿರಿಯಂ ಗಿರೇಃಸುತಾ ಸರ್ವಾಂಗರೂಪಾ ಭಗವಂಸ್ತಥಾ ತ್ವಯಿ । ತ್ರಿಶೂಲರೂಪೇಣ ಜಗದ್ಭಯಂಕರೇ ಸ್ಥಿತಂ ತ್ರಿನೇತ್ರೇಷು ಮಖಾಗ್ನಯಸ್ತ್ರಯಃ ॥25॥ ಭಗವಂತನೇ! ನೀನು ಪುರುಷನು. ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರಿಯಾದ ಈ ಪಾರ್ವತಿಯೇ ಶಕ್ತಿ. ಜಗದ್ಭಯಂಕರನಾದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಾಗ್ನಿಗಳು ಮೂರೂ ತ್ರಿಶೂಲರೂಪದಿಂದಲೂ,

ತ್ರಿನೇತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಇವೆ. ಜಟಾಸ್ವರೂಪೇಣ ಸಮಸ್ತಸಾಗರಾಃ ಕುಲಾಚಲಾಃ ಸಿಂಧು-ವಹಾಶ್ಚ ಸರ್ವಶಃ। ಶರೀರಜಂ ಜ್ಞಾನಮಿದಂ ತ್ವವಸ್ಥಿತಂ ತದೇವ ಪಶ್ಯಂತಿ ಕುದೃಷ್ಟಯೋ ಜನಾಃ ॥26॥ ಸಮಸ್ತಸಾಗರಗಳೂ, ಕುಲಪರ್ವತಗಳೂ, ನಿನ್ನ ಜಟಾಸ್ವರೂಪಗಳು. ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯೂ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳು ನಿನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಉದಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಪದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವರು ಅವನ್ನು ಸಾಗರ ಪರ್ವತನದಿಗಳನ್ನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವರು. ನಾರಾಯಣಸ್ತ್ವಂ ಜಗತಾಂ ಸಮುದ್ಭವಃ ತಥಾ ಭವಾನೇವ ಚತು-ರ್ಮುಖೋ ಮಹಾನ್ । ಸತ್ವಾಗ್ನಿಭೇದೇನ ತಥಾಗ್ನಿಭೇದತೋ ಯುಗಾದಿಭೇದೇನ ಚ ಸಂಸ್ಥಿತಸ್ತ್ರಿಧಾ ॥27॥ ಜಗತ್ತುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣನಾದ ನಾರಾಯಣನೂ ನೀನೇ. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನೂ ನೀನೇ. ಸತ್ವಾದಿಗುಣಭೇದದಿಂದಲೂ, ಯುಗಾದಿ -ಭೇದದಿಂದಲೂ ಮೂರು ರೂಪದಿಂದಿರುತ್ತೀಯೆ. ಭವಂತಮೇತೇ ಸುರ-ನಾಯಕಾಃ ಪ್ರಭೋ ಭವಾರ್ಥಿನೋನ್ಯಸ್ಯ ವದಂತಿ ತೋಷಕಮ್ । ಯತಸ್ತತೋ ನೋ ಭವ ಭೂತಿಭೂಷಣ ತ್ವಂ ಪಾಹಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ರುದ್ರ ತೇ ನಮಃ ॥28॥ ಪ್ರಭುವೇ! ಸ್ಥಿತಿ(ಇರುವಿಕೆ)ಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಈ ಸುರನಾಯಕರು ನಿನನ್ನು, ಅನ್ಯರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವವನೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾಲಿಸು. ಭವನೇ! ವಿಭೂತಿಭೂಷಣ! ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ! ರುದ್ರ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಮಹಾತಪಾ ಉವಾಚ – ಏವಂ ಸ್ತುತಸ್ತದಾ ದೇವೋ ರುದ್ರಃ ಪಶುಪತಿಃ ಸುರೈಃ । ಉವಾಚ ದೇವಾನವ್ಯಗ್ರಃ ಕಿಂ ಕಾರ್ಯಂ ಬ್ರೂತ ಮಾಚಿರಮ್ ॥29॥ ಮಹಾತಪಮುನಿ – ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಹೀಗೆ ಸ್ತುತನಾದ ಪಶುಪತಿಯಾದ ರುದ್ರದೇವನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ 'ನಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದುದೇನು ಹೇಳಿ. ತಡಮಾಡಬೇಡಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ದೇವಾ ಊಚುಃ – ಸೇನಾಪತಿಂ ಚ ದೇವೇಶ ದೇಹಿ ದೈತ್ಯವಧಾಯ ವೈ। ದೇವಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಮುಖ್ಯಾನಾಂ ಏತದೇವ ಹಿತಂ ಭವೇತ್ ॥30॥ ದೇವತೆಗಳು – ದೇವೇಶನೇ! ರಾಕ್ಷಸರ ವಧೆಗಾಗಿ ನಮಗೆ ಸೇನಾಪತಿಯನ್ನು ಕೊಡು. ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಇದೇ ಹಿತವಾಗುವುದು. ರುದ್ರ ಉವಾಚ – ದದಾಮಿ ಸೇನಾನಾಥಂ ವೋ ದೇವಾ ಭವತ ವಿಜ್ವರಾಃ। ಭವಿಷ್ಯಮಸ್ತಿ ಪೌರಾಣಾಂ ಯೋಗಾ -ದೀನಾಮಚಿಂತಿತಮ್ ॥31॥ ರುದ್ರನು – ದೇವತೆಗಳೇ! ನಿಮಗೆ ಸೇನಾಪತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಸಂತಾಪರಹಿತರಾಗಿ. ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಯೋಗಾದಿಗಳಿಗೂ

ಅಚಿಂತಿತವಾದ ಶುಭವಾಗುವುದು. ಏವಮುಕ್ತೋ ಹರೋ ದೇವಾನ್ ವಿಸೃಜ್ಯ ಸ್ವಾಂಗಸಂಸ್ಥಿತಾಮ್ । ಶಕ್ತಿಂ ಸಂಕ್ಷೋಭಯಾಮಾಸ ಪುತ್ರಹೇತೋಃ ಪರಂತಪ ॥32॥ ಎಲೈ ಶತ್ರುಸಂತಾಪಕನೇ! ದೇವನಾದ ಹರನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ, ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಚಲನ ಮಾಡಿದನು. ತಸ್ಯ ಕ್ಷೋಭಯತಃ ಶಕ್ತಿಂ ಜ್ವಲನಾರ್ಕಸಮಪ್ರಭಃ । ಕುಮಾರಃ ಸಹಜಾಂ ಶಕ್ತಿಂ ಬಿಭ್ರ-ಜ್ಜ್ಞಾನೈಕಶಾಲಿನೀಮ್ ॥33॥ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಥಿಸಿದ ಆ ರುದ್ರನಿಗೆ, ಅಗ್ನಿಸೂರ್ಯ-ರಿಗೆ ಸಮವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜ್ಞಾನದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಸಹಜಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಕುಮಾರನುದಿಸಿದನು. ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ತಸ್ಯ ರಾಜೇಂದ್ರ ಬಹುರೂಪಾ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾ । ಮನ್ವಂತರೇಷ್ವನೇಕೇಷು ದೇವಸೇನಾಪತಿಃ ಕಿಲ ॥34॥ ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಆ ಕುಮಾರನ ಅಥವಾ ಷಣ್ಮುಖನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಹಲವು ಬಗೆಯಾಗಿದೆ. ಅವನು ಅನೇಕ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸೇನಾಪತಿಯಲ್ಲವೇ! ಯೋಽಸೌ ಶರೀರಗೋ ದೇವಸ್ತ್ವಹಂಕಾರೇತಿ ಕೀರ್ತಿತಃ । ಪ್ರಯೋಜನವಶಾದ್ದೇವಃ ದೇವಸೇನಾಪತಿರ್ಬಭೌ ॥35॥ ರುದ್ರದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಹಂಕಾರವೆಂಬ ದೇವನಾದ ಈ ಕುಮಾರನು ಪ್ರಯೋಜನವಶದಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ತಸ್ಮಿನ್ ಜಾತೇ ಸ್ವಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸರ್ವದೇವೈಃ ಸಮನ್ವಿತಃ । ಪೂಜಯಾಮಾಸ ದೇವೇಶಂ ಶಿವಂ ಪಶುಪತಿಂ ತದಾ ॥36॥ ಆ ಕುಮಾರನುದಯಿಸಲು, ಆಗ ಸರ್ವದೇವತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮನು ತಾನೇ ದೇವೇಶನೂ, ಪಶುಪತಿಯೂ ಆದ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು. ಸರ್ವೈಶ್ಚ ದೇವೈರ್ಋಷಿಭಿಶ್ಚ ಸಿದ್ಧೈಃ ಸೇನಾಪತಿ-ರ್ದಾನವರೇಣ ತೇನ । ಆಪ್ಯಾಯಿತಃ ಸೋಽಪಿ ಸುರಾನುವಾಚ ಸಹಾಯೌ ಮೇ ಕ್ರೀಡನಕಂ ಚ ದದ್ಧ್ವಮ್ ॥37॥ ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ಸಿದ್ಧರೂ, ರುದ್ರನೂ ವರದಾನದಿಂದ ಕುಮಾರನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲಾಗಿ, ಅವನು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ''ನನಗೆ ಇಬ್ಬರು ಜೊತೆಗಾರರನ್ನೂ, ಆಟದ ವಸ್ತುವನ್ನೂ ಕೊಡಿ'' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಶ್ರುತ್ವಾ ವಚಸ್ತಸ್ಯ ಮಹಾನುಭಾವೋ ವಾಕ್ಯಂ ಮಹಾದೇವ ಇದಂ ಜಗಾದ । ದದಾಮಿ ತೇ ಕ್ರೀಡನಕಂ ತು ಕುಕ್ಕುಟಂ ತಥಾನುಗೌ ಶಾಖ-ವಿಶಾಖಸಂಜ್ಞೌ॥38॥ ಕುಮಾರ ಭೂತಗ್ರಹನಾಯಕೋ ಭವಾನ್ । ಸೇನಾಪತಿಸ್ತ್ವಂ ಭವ ದೇವಸಂಘೇ ॥39॥ ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಶಿವನು ಅವನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ

'ನಿನಗೆ ಆಟಕ್ಕೆ ಕೋಳಿಯನ್ನೂ ಶಾಖವಿಶಾಖರೆಂಬ ಜತೆಗಾರರನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಕುಮಾರ! ನೀನು ಭೂತಗ್ರಹಗಳ ನಾಯಕನು. ದೇವತೆಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ನೀನು ಸೇನಾಪತಿಯಾಗು'' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ತತೋ ದೇವಃ ಸರ್ವ-ದೇವಾಶ್ಚ ಪಾರ್ಥಿವ । ತುಷ್ಟುವುರ್ಗಿರಿಷ್ಟಾಭಿಃ ಸ್ಕಂದಂ ಸೇನಾಪತಿಂ ತದಾ ॥40॥ ದೊರೆಯೇ! ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ರುದ್ರದೇವನೂ ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳೂ ಸೇನಾಪತಿ- ಯಾದ ಸ್ಕಂದ(ಷಣ್ಮುಖ)ನನ್ನು ಆಗ ಹಿತಕರವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ದೇವಾ ಊಚುಃ – ಭವ ತ್ವಂ ದೇವಸೇನಾನೀರ್ಮಹೇಶ್ವರಸುತ ಪ್ರಭೋ । ಷಣ್ಮುಖ ಸ್ಕಂದ ವಿಶ್ವೇಶ ಕುಕ್ಕುಟಧ್ವಜ ಪಾವಕೇ ॥ ಕಂಪಿತಾರೇ ಕುಮಾರೇಶ ಸ್ಕಂದ ಬಾಲಗ್ರಹಾನುಗ ॥41॥ ದೇವತೆಗಳು – ಸೇನಾಧಿಪತಿ ನೀನಾಗು ಮಹೇಶ್ವರಸುತ! ಪ್ರಭು! ಷಣ್ಮುಖ! ಸ್ಕಂದ! ವಿಶ್ವೇಶ! ಕುಕ್ಕುಟಧ್ವಜ! ಪಾವಕೀ! ಕಂಪಿತಾರಿ! ಕುಮಾರೇಶ! ಸ್ಕಂದ! ಬಾಲಗ್ರಹಾನುಗ! ಜಿತಾರೇ ಕ್ರೌಂಚವಿಧ್ವಂಸ ಕೃತ್ತಿಕಾಜ ಶಿವಾತ್ಮಜ । ಭೂತಗ್ರಹ-ಪತಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಪಾವಕಪ್ರಿಯದರ್ಶನ ॥42॥ ಮಹಾಭೂತಪತೇಃ ಪುತ್ರ ತ್ರಿಲೋಚನ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥43॥ ಜಿತಾರೀ! ಕ್ರೌಂಚವಿಧ್ವಂಸ! ಕೃತ್ತಿಕಾಜ! ಶಿವಾತ್ಮಜ! ಭೂತಗ್ರಹಪತಿಶ್ರೇಷ್ಠ! ಪಾವಕಪ್ರಿಯದರ್ಶನ! ಮಹಾಭೂತೇಶಸುತನೇ! ತ್ರಿಲೋ-ಚನನೇ! ವಂದನಂ. ಏವಂ ಸ್ತುತಸ್ತದಾ ದೇವೈರ್ವಿವರ್ಧನ್ ಭವನಂದನಃ । ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯಸಂಕಾಶೋ ಬಭೂವಾತುಲವಿಕ್ರಮಃ ॥ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ತೇಜಸಾ ಸ್ವೇನ ತಾಪಯಾಮಾಸ ಪಾರ್ಥಿವ ॥44॥ ದೊರೆಯೇ! ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸ್ತುತನಾದ ಶಿವಕುಮಾರನು ಆಗ ಅಭಿವೃದ್ಧನಾಗಿ ಅಸಮಾನವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನೂ, ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯ ಸಮಾನನೂ ಆಗಿ ತನ್ನ ತೇಜದಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕವನ್ನು ತಾಪ-ಗೊಳಿಸಿದನು. ಪ್ರಜಾಪಾಲ ಉವಾಚ – ಕಥಂ ತ್ವಂ ಕೃತ್ತಿಕಾಪುತ್ರಮುಕ್ತವಾನ್ ಶಂಸ ಮೇ ಗುರೋ । ಕಥಂ ವಾ ಪಾವಕಿರಸೌ ಕಥಂ ಷಣ್ಮಾತೃನಂದನಃ ॥45॥ ಪ್ರಜಾಪಾಲ – ಗುರುವೇ! ನೀನು ಕುಮಾರನನ್ನು ಕೃತ್ತಿಕಾಪುತ್ರನೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸು. ಆ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಪಾವಕಿಯೆಂದೂ, ಷಣ್ಮಾತೃನಂದನನೆಂದೂ ಹೆಸರು ಹೇಗೆ ಬಂದಿತು? ಮಹಾತಪಾ ಉವಾಚ – ಆದಿಮನ್ವಂತರೇ ದೇವಸ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿರ್ಯಾ ಮಯೋದಿತಾ । ಪರೋಕ್ಷದರ್ಶಿಭಿರ್ದೇವೈರೇವಮೇವ ಸ್ತುತಃ ಪ್ರಭೋ ॥46॥ ಮಹಾತಪಮುನಿ – ಆ ಕುಮಾರದೇವನು ಆದಿಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಉದಿಸಿದುದನ್ನು

ನಾನು ಹೇಳಿದೆನು. ಎದುರಿಗಿಲ್ಲದುದನ್ನೂ ಅರಿಯಬಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಿತು ಹೀಗೆಯೇ ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ಕೃತ್ತಿಕಾ ಪಾವಕಸ್ತಸ್ಯ ಮಾತರೋ ಗಿರಿಜಾ ತಥಾ। ದ್ವಿತೀಯಜನ್ಮನಿ ಗುಹಸ್ಯೈತೇ ಉತ್ಪತ್ತಿಹೇತವಃ ॥47॥ ಆ ಷಣ್ಮುಖನಿಗೆ ಕೃತ್ತಿಕಾನಕ್ಷತ್ರಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯರು ಆರು ಮಂದಿಯೂ, ಅಗ್ನಿಯೂ, ಪಾರ್ವತಿಯೂ ಎರಡನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣರಾದ ತಾಯಿಯರು. ಏವಮೇತತ್ ತವಾ-ಖ್ಯಾತಂ ಪೃಚ್ಛತಃ ಪಾರ್ಥಿವೋತ್ತಮ। ಆತ್ಮವಿದ್ಯಾಮೃತಂ ಗುಹ್ಯಮಹಂಕಾರಸ್ಯ ಸಂಭವಃ ॥48॥ ರಾಜೋತ್ತಮನೇ! ನೀನು ಕೇಳಿದುದರಿಂದ ಆತ್ಮವಿದ್ಯಾಮೃತವೂ, ರಹಸ್ಯವೂ ಆದ ಅಹಂಕಾರ(ತತ್ವ)ದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಸ್ವಯಂ ಸ್ಕಂದೋ ಮಹಾದೇವಃ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಃ। ತಸ್ಯ ಷಷ್ಠೀಂ ತಿಥಿಂ ಪ್ರಾದಾದ-ಭಿಷೇಕೇ ಪಿತಾಮಹಃ ॥49॥ ಮಹಾದೇವನಾದ ಷಣ್ಮುಖನು ತಾನೇ ಸರ್ವ-ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವನು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವನ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಷಷ್ಠೀ ತಿಥಿಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಅಸ್ಯಾಂ ಫಲಾಶನೋ ಯಸ್ತು ಪೂಜಯೇದ್ ಯತಮಾನಸಃ। ಅಪುತ್ರೋ ಲಭತೇ ಪುತ್ರಮಧನೋಽಪಿ ಧನಂ ಭವೇತ್ ॥50॥ ಯಂ ಯಮಿ-ಚ್ಛೇತ್ತು ಮನಸಾ ಲಭತೇ ತಂ ತು ಮಾನವಃ ॥51॥ ಯಶ್ಚೈತತ್ಪಠತಿ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಕಾರ್ತಿಕೇಯಸ್ಯ ಮಾನವಃ। ತಸ್ಯ ಗೇಹೇ ಕುಮಾರಾಣಾಂ ಕ್ಷೇಮಾರೋಗ್ಯಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥52॥ ಇತಿ ಶ್ರೀವರಾಹಪುರಾಣೇ ಆದಿಕೃತವೃತ್ತಾಂತೇ ಮಹಾತಪ ಉಪಾಖ್ಯಾನೇ ಸ್ಕಂದೋತ್ಪತ್ತಿರ್ನಾಮ ಪಂಚವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ ॥25॥ ಈ ಷಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ-ಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಷಣ್ಮುಖನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಫಲಾಹಾರದಿಂದಿರುವವನು ಪುತ್ರನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪುತ್ರನನ್ನೂ ದರಿದ್ರನಾಗಿದ್ದರೆ ಧನವನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೇನನ್ನು ಬಯಸುವನೋ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು. ಷಣ್ಮುಖನ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುವವರ ಮನೆ-ಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯವೂ, ಕ್ಷೇಮವೂ ಆಗುವುದು. ವರಾಹಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸ್ಕಂದೋತ್ಪತ್ತಿಯೆಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕನ್ನಡಾನುವಾದವು ಮುಗಿಯಿತು.

ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ॥ ಶುಕ್ಲ ॥ ಸಪ್ತಮೀ

ಸೂರ್ಯವ್ರತ– ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಶುಕ್ಲ ಸಪ್ತಮಿಯಂದು ಸೂರ್ಯವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ಇದರ ವಿಧಿಯನ್ನು ಕೌಸ್ತುಭ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಮಾರ್ಗಶಿರ॥ ಶುದ್ಧ॥ ನವಮೀ

ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾವಲ್ಲಭತೀರ್ಥರು (ವ್ಯಾಸರಾಜ ಮಠ) - ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುದ್ಧ ನವಮಿ (ಕ್ರಿ .ಶ. 1798-1812) ವಿದ್ಯಾಚಂದ್ರಿಕಾಯಾಯುಕ್ತೋ ವಿದ್ಯಾಪತಿಕರಾಬ್ಜಜಃ। ವಿದ್ಯಾವಲ್ಲಭತೀರ್ಥೇಂದುಃ ವಿದ್ಯಾಂ ಇಚ್ಛತು ಮೇಽನಘಾಂ॥

ಮಾರ್ಗಶಿರ॥ ಶುದ್ಧ॥ ದಶಮೀ

ಶ್ರೀ ವಿಬುಧೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು (ರಾಯರ ಮಠ) ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿ - ತಿರುನವ್ವೆಲಿ ಆಕೇರಲಂ ತಥಾಸೇತುಮಾಗಂತಂ ಚಾಹಿಮಾಲಯಂ। ವಿರಾಕೃತ ದ್ವೈತಶೈವಂ ವಿಬುಧೇಂದ್ರ ಗುರುಂ ಭಜೇ॥

ಶ್ರೀ ಸತ್ಯನಿಧಿತೀರ್ಥರು ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಶುಕ್ಲ ದಶಮೀ ಅನಧೀತ್ಯ ಮಹಾಭಾಷ್ಯಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಂ ಯದನುಗ್ರಹಾತ್। ವಂದೇ ತಂ ವಿಧಿನಾ ಸತ್ಯನಿಧಿಂ ಸಜ್ಞ್ಞಾನಸಿದ್ಧಯೇ॥

ಮಾರ್ಗಶಿರ॥ ಶುದ್ಧ॥ ಏಕಾದಶೀ

ಯುಧಿಷ್ಠಿರಃ – ವಂದೇ ವಿಷ್ಣುಂ ವಿಭುಂ ಸಾಕ್ಷಾಲ್ಲೋಕತ್ರಯಸುಖಾವಹಮ್। ವಿಶ್ವೇಶಂ ವಿಶ್ವಕರ್ತಾರಂ ಪುರಾಣಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಮ್ ॥1॥ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳಿದನು – ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾದ, ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವ, ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಪೃಚ್ಛಾಮಿ ದೇವದೇವೇಶ ಸಂಶಯೋಽಸ್ತಿ ಮಹಾನ್ ಮಮ। ಲೋಕಾನಾಂ ಚ ಹಿತಾರ್ಥಾಯ ಪಾಪಾನಾಂ ಕ್ಷಯಹೇತವೇ ॥2॥ ಎಲೈ ದೇವದೇವನೇ! ನನಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಂಶಯವಿದೆ. ಲೋಕಹಿತಕ್ಕೂ ಪಾಪನಾಶವಾಗುವುದಕ್ಕೂ ಅದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಭವೇದೇಕಾದಶೀ ತಥಾ। ಕಿನ್ನಾಮಕೋ ವಿಧಿಸ್ತಸ್ಯಾಃ ಕೋ ದೇವಸ್ತತ್ರ ಪೂಜ್ಯತೇ। ಏತದಾಚಕ್ಷ್ವ ಮೇ ಸ್ವಾಮಿನ್ ವಿಸ್ತರೇಣ ಯಥಾತಥಮ್ ॥3॥ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶಿಯು ಬರುತ್ತದೆಯಷ್ಟೇ. ಅದರ ಹೆಸರೇನು? ಅದರ ವಿಧಾನವೇನು? ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು? ಎಲೈ

ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಇದನ್ನು ನನಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ – ಸಾಧು ಪೃಷ್ಟಂ ತ್ವಯಾ ರಾಜನ್ ಸಾಧು ತೇ ವಿಮಲಂ ಯಶಃ । ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಹರಿ-ವಾಸರಮುತ್ತಮಮ್ ॥4॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದಳು – ಎಲೈ ಧರ್ಮರಾಜನೇ! ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ನಿನ್ನ ಯಶಸ್ಸು ಇದರಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಹರಿವಾಸರದ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಉತ್ಪನ್ನಾ ಚಾಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ದ್ವಾದಶೀ ಮಮ ವಲ್ಲಭಾ । ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೋತ್ಪತ್ತಿರಿತಿ ಮಮ ದೇಹ-ಸಮುದ್ಭವಾ ॥5॥ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರವಾದ ದ್ವಾದಶಿಯು ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಅದು ನನ್ನ ದೇಹದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದುದು. ಅದರ ಹೆಸರು ಉತ್ಪತ್ತಿ ಎಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ. ಸುರಾಸುರವಧಾರ್ಥಾಯ ಹ್ಯುತ್ಪನ್ನಾ ಭರತರ್ಷಭ । ಕಥಿತಾ ಚ ಮಯಾ ಸಾ ವೈ ತವಾಗ್ರೇ ರಾಜಸತ್ತಮ ॥6॥ ಪೂರ್ವಾ ಚೈಕಾದಶೀ ರಾಜನ್ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಸಚರಾಚರೇ । ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇಽಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಉತ್ಪತ್ತಿರಿತಿ ನಾಮತಃ ॥7॥ ಸುರಾಸುರರನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಏಕಾದಶಿಯು ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ನಿನ್ನೆದುರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಏಕಾದಶಿಯು ಈ ಚರಾಚರವಾದ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಬಹುಳದಲ್ಲಿ 'ಉತ್ಪತ್ತಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಒಂದು ಏಕಾದಶಿಯು ಹುಟ್ಟಿರುವುದು. ಅತಃ ಪರಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇ ಸಿತಾ ತು ಯಾ । ಯಸ್ಯಾಃ ಶ್ರವಣ-ಮಾತ್ರೇಣ ವಾಜಪೇಯಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥8॥ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಮಾಸದ ಶುದ್ಧದ ಏಕಾದಶೀಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅದರ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದಲೇ ವಾಜಪೇಯಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ಮೋಕ್ಷಾ ನಾಮೇತಿ ಸಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಸರ್ವಪಾಪಹರಾ ಪರಾ । ದೇವಂ ದಾಮೋದರಂ ರಾಜನ್ ಪೂಜಯೇಚ್ಚ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ॥9॥ ಆ ಏಕಾದಶಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಾ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅದು ಸರ್ವಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ದಾಮೋದರ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಪೂಜಿಸ-ಬೇಕು. ತುಲಸ್ಯಾ ಮಂಜರೀಭಿಶ್ಚ ಧೂಪೈರ್ದೀಪೈಃ ಪ್ರಯತ್ನತಃ । ಪೂರ್ವೇಣ ವಿಧಿನಾ ಚೈವ ದಶಮ್ಯೇಕಾದಶೀ ತಥಾ ॥10॥ ತುಲಸಿಯ ಗೊಂಚಲುಗಳಿಂದಲೂ ಧೂಪ ದೀಪಗಳಿಂದಲೂ ಆ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ದಶಮಿ ಮತ್ತು ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿನ ದಶಮೀ ಏಕಾದಶೀ

ತಿಥಿಗಳಂತೆಯೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೋಕ್ಷಾ ಚೈಕಾದಶೀ ನಾಮ್ನಾ ಮಹಾಪಾತಕ-ನಾಶಿನೀ । ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕಾರ್ಯಂ ನೃತ್ಯಗೀತಸ್ತವೈರ್ಮಮ ॥11॥ ಆ ಏಕಾ-ದಶೀಗೆ 'ಮೋಕ್ಷೈಕಾದಶೀ' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಮಹಾಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡು-ತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯದಿಂದಲೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಶೃಣು ರಾಜನ್ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ದಿವ್ಯಾಂ ಪೌರಾಣಿಕೀಂ ಕಥಾಮ್ । ಯಸ್ಯಾಃ ಶ್ರವಣಮಾತ್ರೇಣ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯೋ ಭವೇತ್ ॥12॥ ಎಲೈ ಧರ್ಮಜನೇ! ಒಂದು ಹಿಂದಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಧೋಯೋನಿಗತಾಶ್ಚೈವ ಪಿತರೋ ಯಸ್ಯ ಪಾಪತಃ । ಅಸ್ಯಾಶ್ಚ ಪುಣ್ಯದಾನೇನ ಮೋಕ್ಷಂ ಯಾಂತಿ ನ ಸಂಶಯಃ ॥13॥ ಪಾಪದಿಂದ ಕೀಳುಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಪಿತೃಗಳೂ ಕೂಡ ಈ ಏಕಾದಶಿಯ ಪುಣ್ಯದಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಚಂಪಕೇ ನಗರೇ ರಮ್ಯೇ ವೈಷ್ಣವೈಶ್ಚ ವಿಭೂಷಿತೇ । ವೈಖಾನಸೋ ನಾಮ ನೃಪಃ ಪುತ್ರವತ್ ಪಾಲಯೇತ್ ಪ್ರಜಾಃ ॥14॥ ಚಂಪಕವೆಂಬ ಒಂದು ನಗರವಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನ ವೈಷ್ಣವರು ವಾಸವಾಗಿ-ದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ವೈಖಾನಸನೆಂಬ ರಾಜನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಕಾಪಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ವಸಂತಿ ಬಹವೋ ವಿಪ್ರಾ ವೇದವೇದಾಂಗಪಾರಗಾಃ । ಋದ್ಧಿಮತ್ಯಃ ಪ್ರಜಾಸ್ತಸ್ಯ ರಾಜ್ಞೋ ವೈಖಾನಸಸ್ಯ ಹಿ ॥15॥ ಅವನ ಊರಿನಲ್ಲಿ ವೇದ ವೇದಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರಾದ ವಿಪ್ರರು ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ಏವಂ ರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರಕುರ್ವಾಣೋ ರಾತ್ರೌ ಸ್ವಪ್ನಸ್ಯ ಮಧ್ಯತಃ । ಸ್ವಕೀಯಾನ್ ಪಿತರೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಅಧೋಯೋನಿಗತಾನ್ ನೃಪ ॥16॥ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆತನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪಿತೃಗಳು ನೀಚ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡನು. ಏವಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ತಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ವಿಸ್ಮಯಾವಿಷ್ಟಮಾನಸಃ । ಕಥಯಾಮಾಸ ವೃತ್ತಾಂತಂ ಸ್ವಪ್ನಜಾತಂ ದ್ವಿಜಾನ್ ಪ್ರತಿ ॥17॥ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ರಾಜಾ – ಮಯಾ ಸ್ವಪಿತರೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನರಕೇऽಪಿ ಗತಾ ದ್ವಿಜಾಃ । ತಾರಯೇತಿ ತನೂಜ ತ್ವಮಸ್ಮಾನ್ ನಿರಯಸಾಗರಾತ್ ॥18॥ ರಾಜನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿರಾ! ನರಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಹಾಗೆ ನಮ್ಮ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಂಡೆನು. ಅವರು ''ಎಲೈ ಮಗನೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಈ ನರಕಸಾಗರದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತು'' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಏವಂ ಬ್ರುವಾಣಾಸ್ತೇ ನೂನಂ ರೋದಮಾನಾ ಮುಹು-ರ್ಮುಹುಃ । ಮಯಾ ದೃಷ್ಟಾ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಏತಸ್ಮಾಚ್ಚ ನ ಮೇ ಸುಖಮ್ ॥19॥ ಅವರು ಹೀಗೆ ನನಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಅಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಂಡೆನು. ಇದರಿಂದ ನನಗೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲ. ಏತದ್ರಾಜ್ಯಂ ಮಮ ಮಹತ್ ಸುಖದಾಯಿ ನ ವಿದ್ಯತೇ । ಅಶ್ವಾ ಗಜಾಸ್ತಥಾ ಸರ್ವೇ ರೋಚಂತೇ ಮೇ ನ ಭೋ ದ್ವಿಜಾಃ ॥20॥ ಈ ರಾಜ್ಯವು ಬಹುವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವಿಲ್ಲ. ಆನೆ, ಕುದುರೆ ಇವಾವುವೂ ನನಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ನ ದಾರಾ ನ ಸುತಾ ಮಹ್ಯಂ ರೋಚಂತೇ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮಾಃ । ಕಿಂ ಕರೋಮಿ ಕ್ವ ಗಚ್ಛಾಮಿ ಹೃದಯಂ ಮೇಽವರುಧ್ಯತೇ ॥21॥ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ಇದೊಂದೂ ನನಗೆ ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲವು. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿರಾ! ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಿ? ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ತದ್ವ್ರತಂ ತತ್ತಪೋ ಯೋಗೋ ಯೇನೈವ ಮಮ ಪೂರ್ವಜಾಃ । ಮೋಕ್ಷಂ ಪ್ರಯಾಂತಿ ಸದ್ಯೋ ವೈ ಕಥ್ಯತಾಂ ಚ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ ॥22॥ ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ನನ್ನ ಪೂರ್ವಿಕರಾದ ಪಿತೃಗಳು ಒಡನೆಯೇ ಮೋಕ್ಷ ಹೊಂದುವರೋ ಅಂತಹ ವ್ರತವನ್ನಾಗಲೀ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಗಲೀ ಯೋಗವನ್ನಾಗಲೀ ನನಗೆ ಹೇಳಿರಿ? ಪುತ್ರೇ ತು ಜೀವತಿ ಮಯಿ ಬಲೀಯಸಿ ಮಹಾತ್ಮನಿ । ಪಿತರೌ ನರಕೇ ಘೋರೇ ತಸ್ಯ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಕಿಂ ಫಲಮ್ ॥23॥ ಬಲಿಷ್ಠನೂ ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆದ ನಾನು ಮಗನಾಗಿ ಬದುಕಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಪಿತೃಗಳು ಘೋರನರಕದಲ್ಲಿರಲು ನಾನು ಮಗನಾಗಿ ಇದ್ದು ಫಲವೇನು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ – ಪರ್ವತಸ್ಯ ಮುನೇ ರಾಜನ್ ನಿಕಟೇ ಚಾಶ್ರಮೋ ಮಹಾನ್ । ಗಮ್ಯತಾಂ ರಾಜಶಾರ್ದೂಲ ಭೂತಂ ಭವ್ಯಂ ವಿಜಾನತಃ ॥24॥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೇಳಿದರು. ಎಲೈ ದೊರೆಯೇ! ಈ ಪಟ್ಟಣದ ಆಚೆ ಋಷಿಯ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಆಶ್ರಮವಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಪರ್ವತನೆಂಬ ಋಷಿಯಿರುವನು. ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರೆ ಹಿಂದಿನದೂ ತಿಳಿಯುವುದು. ಮುಂದಿನದೂ ತಿಳಿಯುವುದು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ – ತೇಷಾಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ತತೋ ವಾಕ್ಯಂ ರಾಜಾ ವೈಖಾನಸೋ

ಮಹಾನ್ । ಜಗಾಮ ಚಾಶು ತತ್ರೈವ ಚಾಶ್ರಮಂ ಪರ್ವತಸ್ಯ ಚ ॥25॥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರ್ವೇಷ್ಟಿತೋ ರಾಜಾ ಪ್ರಜಾಭಿಶ್ಚ ಸಮನ್ವಿತಃ । ಆಶ್ರಮಂ ವಿಪುಲಂ ತಸ್ಯ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೋ ರಾಜಸತ್ತಮಃ ॥26॥ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು – ರಾಜನಾದ ವೈಖಾನಸನು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡವನಾಗಿ ಆ ಪರ್ವತನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಬಂದರು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ದೊಡ್ಡದಾದ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ಹೋದನು. ಋಗ್ವೇದಶ್ಚ ಯಜುರ್ವೇದಸಾಮಾಧ್ಯಯನಕೋವಿದೈಃ । ವೇಷ್ಟಿತಂ ಮುನಿಭಿಶ್ಚೈವ ದ್ವಿತೀಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಯಥಾ ॥27॥ ಋಗ್ವೇದ, ಯಜುರ್ವೇದ, ಸಾಮವೇದ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರಾಗಿರುವ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಎರಡನೆಯ ಬ್ರಹ್ಮನಂತಿರುವ ಆ ಪರ್ವತ ಋಷಿಯನ್ನು ನೋಡಿದನು. ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಂ ಮುನಿಶಾರ್ದೂಲಂ ರಾಜಾ ವೈಖಾನಸಸ್ತಥಾ । ದಂಡವತ್ ಪ್ರಣತಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಪಸ್ಪರ್ಶ ಚರಣೌ ಮುನೇಃ ॥28॥ ರಾಜನಾದ ವೈಖಾನಸನು ಆ ಮುನಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ದೀರ್ಘದಂಡ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಅವನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದನು. ಪಪ್ರಚ್ಛ ಕುಶಲಂ ತಸ್ಯ ಸಪ್ತಸ್ವಂಗೇಷ್ವಸೌ ಮುನಿಃ । ರಾಜ್ಯನಿಷ್ಕಂಟಕತ್ವಂ ಚ ರಾಜಸೌಖ್ಯಸಮನ್ವಿತಮ್ ॥29॥ ಆ ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಜ್ಯದ ಸಪ್ತಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ (ಪ್ರಮುಖ, ಅಮಾತ್ಯ, ಜನಪದ, ದುರ್ಗ, ಕೋಶ, ದಂಡ, ಮಿತ್ರ - ಎಂಬುದು ರಾಜ್ಯದ ಸಪ್ತಾಂಗಗಳು) ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ರಾಜ್ಯವು ಶತ್ರುಬಾಧೆ ಈತಿಬಾಧೆಗಳಿಲ್ಲದಿರುವುದಾಗಿದೆಯೇ? ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಮತ್ತು ರಾಜನನ್ನೂ ಅವನ ಸಂಸಾರವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಕುಶಲ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

ರಾಜಾ – ತವ ಪ್ರಸಾದಾತ್ ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಕುಶಲಂ ಮೇಂಗ ಸಪ್ತಸು । ಭಕ್ತಾ ಯೇ ವಿಷ್ಣುರಕ್ತೇಷು ಕಥಂ ತೇಷಾಂ ಚ ವಿಘ್ನತಾ ॥30॥ ರಾಜನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ಮುನಿವರ್ಯನೇ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಏಳು ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜ್ಯವು ಕುಶಲವಾಗಿದೆ. ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರಾಗಿರುವವರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೀತು? ಮಯಾ ಸ್ವಪಿತರೋ ದೃಷ್ಟಾಃ ಸ್ವಪ್ನೇ ಚ ನರಕೇ ಸ್ಥಿತಾಃ । ಕಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಸ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಾನ್ಮೋಕ್ಷಂ ಯಾಂತಿ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ॥31॥ ಎಲೈ ಮುನಿಯೇ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪಿತೃಗಳು ನರಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವಂತೆ ಕಂಡೆನು. ಯಾವ ರೀತಿಯಾದ

ಪುಣ್ಯಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅದರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿಯಾರು? ಅಯಂ ಮೇ ಸಂಶಯಃ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಪೃಷ್ಟವಾಂಸ್ತ್ವಾಮುಪಾಗತಃ। ಉಪಾಯಃ ಕಶ್ಚಿದೇವಾತ್ರ ಕರ್ತವ್ಯೋ ಮುನಿಸತ್ತಮ ॥32॥ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನನಗೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳು. ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ – ಏತದ್ ವಾಕ್ಯಂ ತತಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಪರ್ವತೋ ಮುನಿಸತ್ತಮಃ। ಧ್ಯಾನಸ್ತಿಮಿತನೇತ್ರೋಽಭೂತ್ ತಪಸ್ವೀ ಬ್ರಹ್ಮಸನ್ನಿಭಃ । ಮುಹೂರ್ತಮೇಕಂ ಧ್ಯಾನಸ್ಥೋ ಭೂಪತಿಂ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ಹ ॥33॥ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು. ರಾಜನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಬ್ರಹ್ಮನಂತಿರುವ ಆ ಪರ್ವತಮುನಿಯು ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಕ್ಷಣಕಾಲವಿದ್ದು ಎಚ್ಚೆತ್ತು ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು. ಪರ್ವತಃ – ಜಾನೇಹಂ ತವ ರಾಜೇಂದ್ರ ಪಿತೄಣಾಂ ಪೂರ್ವಚೇಷ್ಟಿತಮ್। ಪೂರ್ವಜನ್ಮನಿ ತಾತಸ್ತೇ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋ ರಾಜ್ಯಗರ್ವಿತಃ ॥34॥ ಸ ಪತ್ನ್ಯಾ ಋತುಕಾಲೇ ತು ರಾಜಧರ್ಮಪ್ರವರ್ತಿತಃ । ತತೋ ಗ್ರಾಮೇ ತು ತಾಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥೀ ನಿಜಯೋಷಿತಮ್ ॥35॥ ಪರ್ವತನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ದೊರೆಯೇ! ನಾನು ನಿನ್ನ ಪಿತೃಗಳ ಹಿಂದಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದೆನು. ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಾ ಅದರ ಮದದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದನು. ಒಂದು ಸಾರಿ ಆತನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು ಋತುವಾಗಿರುವಾಗ ರಾಜಕಾರ್ಯದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಊರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬೇರೆಯ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ತವ ಪಿತ್ರಾ ತು ತಸ್ಯಾಶ್ಚ ನ ದತ್ತಂ ಋತುದಾನಕಮ್। ತೇನ ಪಾಪಪ್ರಭಾವೇಣ ನರಕೇ ಪಿತೃಭಿಃ ಸಹ । ಪತಿತೋ ರಾಜಶಾರ್ದೂಲ ತವ ತಾತಃ ಸುದಾರುಣೇ ॥36॥ ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಆತನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಋತುವಾದಾಗ ಮಾಡಬೇಕಾದ ವೀರ್ಯ-ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆ ಪಾಪದಿಂದ ಕ್ರೂರವಾದ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ – ತತಃ ಪುನರುವಾಚೇದಂ ರಾಜಾ ವೈಖಾನಸೋ ಮುನಿಮ್ ॥37॥ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು – ಆಮೇಲೆ ರಾಜನಾದ ವೈಖಾನಸನು ಆ ಮುನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು. ರಾಜಾ – ಕೇನ ವ್ರತಪ್ರಭಾವೇಣ ಮೋಕ್ಷಸ್ತೇಷಾಂ

ಭವೇನ್ಮುನೇ ॥38॥ ರಾಜನು ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ಮುನಿಯೇ ಯಾವ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅದರ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವರು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವರು? ಮುನಿಃ – ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಮೋಕ್ಷಾ ನಾಮೇತಿ ನಾಮತಃ । ಸರ್ವೈಶ್ಚೈತದ್ ವ್ರತಂ ಕಾರ್ಯಂ ಪಿತ್ರೇ ಪುಣ್ಯಂ ಪ್ರದೀಯತಾಮ್ ॥39॥ ಮುನಿಯು ಹೇಳಿದನು – ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶಿಯು ಬರುವುದಷ್ಟೇ . ಅದಕ್ಕೆ 'ಮೋಕ್ಷೈಕಾದಶೀ' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಮೋಕ್ಷೈಕಾದಶೀ-ವ್ರತವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದನ್ನು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಮಾಡಿ ಆ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಡಿ. ತೇನ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇಣ ಮೋಕ್ಷಸ್ತೇಷಾಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ । ಸತ್ಯಮೇತನ್ಮಹಾಭಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಚನಂ ತಥಾ ॥40॥ ಈ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವು ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಇದು ಸತ್ಯವಾದ ಮಾತು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರುವನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ – ಮುನೇರ್ವಾಕ್ಯಂ ತತಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸ್ವಗೃಹಂ ಪುನರಾಗತಃ । ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೋತ್ತಮೋ ಮಾಸಃ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಕಷ್ಟೇನ ತೇನ ವೈ ॥41॥ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು – ಮುನಿಯು ಇಂತು ಹೇಳಲು ರಾಜನು ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸವು ಬಂದೀತೇ? ಎಂಬುದಾಗಿ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸವು ಬಂದಿತು. ಮುನೇರ್ವಾಕ್ಯಾತ್ ಸ ತತ್ಕೃತ್ವಾ ವ್ರತಂ ವೈಖಾನಸೋ ನೃಪಃ । ಅದದಾತ್ ಪುಣ್ಯಮಖಿಲೈಃ ಸಾರ್ಧಂ ಪಿತ್ರೇ ಸ ಭೂಮಿಪಃ ॥42॥ ರಾಜನಾದ ವೈಖಾನಸನು ಋಷಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಆ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಇತರರಿಂದಲೂ ಮಾಡಿಸಿ ತಾನೂ ಅವರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಆ ಫಲವನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟರು. ದತ್ತೇ ಪುಣ್ಯೇ ಕ್ಷಣೇನೈವ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿರಭೂದ್ದಿವಿ । ವೈಖಾನಸಸ್ಯ ತಾತೋ ವೈ ಪಿತೃಭಿರ್ಮೋಕ್ಷಮಾವಿಶತ್ ॥43॥ ಆ ವೈಖಾನಸನು ಪುಣ್ಯದಾನ ಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಆತನ ಪಿತೃಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

ರಾಜಾನಂ ಚಾಂತರಿಕ್ಷೇ ಚ ಗಿರಂ ಪುಣ್ಯಮುವಾಚ ಹ । ಸ್ವಸ್ತಿ ಸ್ವಸ್ತೀತಿ ತೇ ಪುತ್ರ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ತೇನ ದಿವಂ ಗತಃ ॥44॥ ಆಗ ಅವನ ಪಿತೃಗಳು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಗನನ್ನು ಕುರಿತು ಎಲೈ ಪುತ್ರನೇ ನಿನಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲಿ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಏವಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ರಾಜನ್ ಮೋಕ್ಷಾಮೇಕಾದಶೀಂ

ಶುಭಾಮ್ । ತಸ್ಯ ಪಾಪಾನಿ ನಶ್ಯಂತಿ ಮೃತೋ ಮೋಕ್ಷಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥45॥ ಈರೀತಿಯಾಗಿ ಯಾವನು ಮೋಕ್ಷೈಕಾದಶೀಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ನಾತಃ ಪರಂ ಕಿಂಚಿನ್ಮೋಕ್ಷದಾಯ್ಯಭವತ್ಪುರಾ । ಪುಣ್ಯಸಂಖ್ಯಾಂ ನ ಜಾನಾಮಿ ರಾಜನ್ಮೇ ತದ್ವ್ರತಂ ಪ್ರಿಯಮ್ ॥46॥ ಈ ಮೋಕ್ಷೈಕಾದಶಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದುದು ಹಿಂದೆ ಮತ್ತೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರ ಪುಣ್ಯದ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ. ಈ ವ್ರತವು ನನಗೆ ಬಹು ಪ್ರಿಯವಾದುದು. ಚಿಂತಾಮಣಿ ಸಮಾ ಹ್ಯೇಷಾ ನೃಣಾಂ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದಾಯಿನೀ । ಪಠನಾಚ್ಛ್ರವಣಾದಸ್ಯ ವಾಜಪೇಯಫಲಂ ಭವೇತ್ ॥ ಈ ವ್ರತವು ಚಿಂತಾಮಣಿ ರತ್ನಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು. ಜನರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡು-ತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದಲೂ ಕೇಳುವುದರಿಂದಲೂ ವಾಜಪೇಯದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ.

ಇತಿ ಶ್ರೀಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾದ್ಮೇ ಉತ್ತರಖಂಡೇ ಉಮಾಪತಿನಾರದಸಂವಾದಾಂತರ್ಗತ ಕೃಷ್ಣಯುಧಿಷ್ಠಿರಸಂವಾದೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮೋಕ್ಷದ್ಯೈಕಾದಶೀವ್ರತಕಥನಂ ನಾಮ ಏಕ-ಚತ್ವಾರಿಂಶೋऽಧ್ಯಾಯಃ ಸಮಾಪ್ತಃ ॥ ಇಂತು ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಖಂಡದ ಉಮಾಪತಿನಾರದಸಂವಾದಾಂತರ್ಗತವಾದ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷದ ಮೋಕ್ಷೈಕಾದಶೀ ವ್ರತಕಥನವೆಂಬ ನಾಲ್ವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು.

ಗೀತಾಜಯಂತೀ– ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶೀಯಂದು ಗೀತಾಜಯಂತೀ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಭಗವದ್ಗೀತಾಪಾರಾಯಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾಭಾರತ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ದಿವಸವಿದು. ಇದೇ ಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ದುರ್ಯೋಧನ ತೊಡೆ ಮುರಿದುಕೊಂಡು ಬಿದ್ದನು.

ಶ್ರೀ ಸತ್ಯನಾಥತೀರ್ಥರ ಆರಾಧನೆ: ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶೀ ಸತ್ಯನಾಥಗುರುಃ ಪಾತು ಯೋ ಧೀರೋ ನವಚಂದ್ರಿಕಾಮ್ । ನವಾಮೃತಗದಾ-ತೀರ್ಥತಾಂಡವಾನಿ ವ್ಯಚೀಕ್ಲೃಪತ್ ॥ ಅವಧಾನಿ ವಂಶದ ಮೌನಭಾರ್ಗವ ಗೋತ್ರದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹ ದೇವರ ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಜನಿಸಿ

ನರಸಿಂಹ ಎಂಬ ನಾಮ ಪಡೆದರು. ಅವಧಾನಿ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಎಳೇ 21ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸ ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ವೇದನಿಧಿತೀರ್ಥರು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವರು ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸ ತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರಾದ, ಶ್ರೀ ವೇದೇಶ ತೀರ್ಥರಿಂದ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನ ಪಡೆದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನರಿಂದ ಸನ್ಯಾಸ ಪಡೆದು ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾನಾಥ ತೀರ್ಥರಾದರು. ಆಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ವೇದನಿಧಿತೀರ್ಥರು ದಂಡವ್ಯತ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥರು ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು. ನಂತರ ಇವರೇ ಶ್ರೀಸತ್ಯನಿಧಿಗಳಿಂದ ಮತ್ತೆ ದಂಡವ್ಯತ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀ ಸತ್ಯ-ನಾಥರಾದರು. ಅವರ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಪಾದಪೂಜೆ ಮುದ್ರಾಧರಣೆ ಮೂಲರಾಮನ ಪೂಜೆ ಮತ್ತೆ ಪಾಠ ನಂತರ ಅಲ್ಪ ಭೋಜನ ಮತ್ತೆ ಪಾಠ ಪ್ರವಚನಗಳು ಆಮೇಲೆ ಅಭಿನವ ಗ್ರಂಥಗಳ ರಚನೆ. ಶೇಷಶಾಯಿಯ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ 7 ಘಳಿಗೆ (2 ತಾಸು 48 ನಿಮಿಷ) ಮಾತ್ರ ನಿದ್ದೆ. ಇಂಥಾ ದಿನಚರಿ ಅನೂಚಾನವಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದು ಮೂಲ-ರಾಮನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ವಿಶೇಷದಿಂದಲೇ. ಇವರ ಕೃತಿಗಳು ಹೀಗಿವೆ. ಅಭಿನವ ಗದಾ - ವ್ಯಾಸರಾಜರ/ವಿಜಯೀಂದ್ರರ ಸಮಕಾಲೀನನಾದ ಅದ್ವೈತಿ ಅಪ್ಪಯ್ಯದೀಕ್ಷಿತನ 'ಮಧ್ವತಂತ್ರ ಮುಖಮರ್ದನ' ಕೃತಿಗೆ ಖಂಡನ ಅಭಿನವ ತಾಂಡವ - ನ್ಯಾಯವೈಶೇಷಿಕ ಮತಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ ಕೃತಿ ಅಭಿನವ ಚಂದ್ರಿಕಾ - ಶ್ರೀಮತ್ ಟೀಕಾಕೃತ್ಪಾದರ 'ತತ್ವ ಪ್ರಕಾಶಿಕಾ'ಗೆ ಟಿಪ್ಪಣೀ ಅಭಿನವ ಅಮೃತ - ಶ್ರೀಮತ್ ಟೀಕಾಕೃತ್ಪಾದರ 'ಪ್ರಮಾಣ ಪದ್ಧತಿ'ಗೆ ಟಿಪ್ಪಣೀ

ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಮ ತಪಸ್ವಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾಭಿನವ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಸರ್ವಜ್ಞ ಪೀಠದಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶೀ ದಿನ ಹರಿಪಾದನಿರತರಾಗಿ ಹರಿಯನ್ನೇ ಸೇರಿದರು. ಇಂದಿಗೂ 'ಮಿಳನಾಡಿನ ತಿರುಕೊಯಿಲೀರಿನ ಹತ್ತಿರ ವೀರಚೋಳಪುರಂ ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡುತ್ತಾ ವಿರಾಜಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಾರ್ಗಶಿರ ॥ ಶುಕ್ಲ॥ ದ್ವಾದಶೀ (ಮತ್ಸ್ಯದ್ವಾದಶೀ ವ್ರತಾಚರಣೆ)

ಸತ್ಯತಪ – ಮಹಾಮುನಿಯೇ! ಭೂದೇವಿಯು ಮಾಡಿದ ಉಪವಾಸವಾವುದು? ವ್ರತಗಳಾಗುವುವು? ಇದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳಬೇಕು.

ದುರ್ವಾಸಮುನಿ – ತಿಳಿವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವನು ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದ ದಶಮಿಯ ದಿನ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ, ಶುಚಿಯಾದ ಬಟ್ಟೆಗಳುಳ್ಳವನೂ, ನಿರ್ಮಲ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ ವಿಧಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯವನ್ನೂ, ದೇವಾರ್ಚನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿ, ಪರಿಶುದ್ಧವೂ, ದೇವಾರ್ಪಿತವೂ ಆದ ಅನ್ನವನ್ನು ಊಟಮಾಡಿ, ಐದು ಅಡಿ ದೂರ ನಡೆದು, ಮತ್ತೆ ಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು, ಎಂಟಂಗುಲ ಉದ್ದವಾದ ಕ್ಷೀರವೃಕ್ಷದ (ಹಾಲೆಗಿಡದ) ಹಲ್ಲುಜ್ಜುವ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಅಗಿದು, ಅದರಿಂದ ಹಲ್ಲನ್ನುಜ್ಜಿ ಬಳಿಕ ಆಚಮನ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ದೇಹದ ಸರ್ವದ್ವಾರಗಳನ್ನೂ ಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮುಟ್ಟಿ, ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಹಸ್ತನೂ, ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯೂ, ವಿಭುವೂ, ಪ್ರಸನ್ನ-ಮುಖನೂ ಆದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಕೈನೀರಿನಿಂದ ಆ ದೇವನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಏಕಾದಶ್ಯಾಂ ನಿರಾಹಾರಃ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಚೈವಾಪರೇಹನಿ । ಭೋಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಶರಣಂ ಮೇ ಭವಾಚ್ಯುತ ॥

ಮಹಾಮುನಿಯೇ! ಅರ್ಘ್ಯಕೊಡುವಾಗ "ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ! ಅಚ್ಯುತ, ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ, ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡುವೆನು. ನನಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗು" ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಬಳಿಕ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದೇವಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ 'ನಾರಾಯಣಾಯ' ಎಂದು ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಮಲಗಬೇಕು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುವ ನದಿಗೆ ಅಥವಾ ಉಪನದಿಗೆ, ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಕೆರೆಗೆ ಹೋಗಿಯಾಗಲೀ, ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಾಗಿ "ಭೂದೇವಿ! ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಧಾರಣವೂ ಪೋಷಣವೂ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಆದುದರಿಂದ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸು. ಸುವ್ರತಳೇ! ಮೇದಿನಿ! (ಭೂಮಿಯೇ!) ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳಗಿನ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೀನು ಮುಟ್ಟಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಮಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇರುವೆನು. ವರುಣನೇ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸರ್ವರಸಗಳೂ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಈ ಮಣ್ಣನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಪವಿತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು ತಡಮಾಡಬೇಡ" ಎಂಬ ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ ಮಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತನಗೆ ಲೇಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಮಣ್ಣನ್ನು ಮೂರು ಭಾಗ ಮಾಡಿ, ಮೂರು ಸಾರಿ ಸರ್ವಾವಯವಗಳಿಗೂ ಬಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬಳಿಕ ವರುಣಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ನಿಯಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿ ಆವಶ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮತ್ತೆ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾದ ಪ್ರಭುವಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

''ಕೇಶವಾಯ ನಮಃ (ಕೇಶವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ) ಎಂದು ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದ-ಗಳನ್ನೂ, ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ನಡುವನ್ನೂ, ನೃಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ತೊಡೆಗಳನ್ನೂ, ಶ್ರೀವತ್ಸಧಾರಿಣೇ ನಮಃ ಎಂದು ಎದೆಯನ್ನೂ, ಕೌಸ್ತುಭ-ಧಾರಿಣೇ ನಮಃ ಎಂದು ಜಠರವನ್ನೂ, ಶ್ರೀಪತಯೇ ನಮಃ ಎಂದು ಎದೆಯನ್ನೂ, ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವಿಜಯಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ತೋಳುಗಳನ್ನೂ, ಸರ್ವಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಎಂದು ತಲೆಯನ್ನೂ, ಚಕ್ರಧಾರಿಣೇ ನಮಃ ಎಂದು ಅವನ ಚಕ್ರವನ್ನೂ, ಶಂಕರಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಶಂಖವನ್ನೂ, ಗಂಭೀರಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಗದೆಯನ್ನೂ, ಶಾಂತಮೂರ್ತಯೇ ನಮಃ ಎಂದು ಪದ್ಮವನ್ನೂ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ದೇವೇಶನೂ, ಪ್ರಭುವೂ ಆದ ಆ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಆ ದೇವನೆದುರಿಗೆ ಜಲಪೂರ್ಣಗಳೂ, ಹೂಮಾಲೆಗಳಿಂದಲಂಕೃತಗಳೂ ಆದ ನಾಲ್ಕು ಕಲಶಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಎಳ್ಳುತುಂಬಿದ (ಸುವರ್ಣ) ನಾಣ್ಯ-ಸಹಿತಗಳಾದ ತಾಮ್ರದ ಚಿಕ್ಕಪಾತ್ರೆಗಳಿರುವಂತೆ ಇಡಬೇಕು.

ಆ ನಾಲ್ಕು ಕಲಶಗಳೇ ನಾಲ್ಕು ಸಮುದ್ರಗಳೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವು. ಆ ನಾಲ್ಕು ಕಲಶಗಳ ನಡುವೆ ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ ಶುಭಪೀಠವನ್ನಿಡಬೇಕು. ಚಿನ್ನದ, ಬೆಳ್ಳಿಯ, ತಾಮ್ರದ ಅಥವಾ ಮರದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನೋ ಈ ಪಾತ್ರೆಗಳಾವುವೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮುತ್ತುಗದೆಲೆಯ ದೊನ್ನೆಯನ್ನೋ, ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿ, ಕಲಶಗಳ ಮಧ್ಯದ ಪೀಠದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ದೇವನಾದ ಜನಾರ್ದನಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಚಿನ್ನದಿಂದ ಸರ್ವಾ-ವಯವಗಳುಳ್ಳ ಮತ್ಸ್ಯಾಕಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮಧ್ಯದ ಪಾತ್ರೆ-ಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತನೂ, (ಪುಷ್ಪ)ಗಳಿಂದೊಪ್ಪುವವನೂ, ಆದ ಆ ಮತ್ಸ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಗಂಧವಸ್ತ್ರಧೂಪದೀಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಗೆ ಬಗೆಯ

ಫಲಗಳಿಂದಲೂ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ''ಕೇಶವನೇ! ರಸಾತಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ವೇದಗಳನ್ನು ಮತ್ಸ್ಯರೂಪದಿಂದ ನೀನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಹಾಗೆ ನನ್ನನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸು, ದೇವ'' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ದೇವನೆದುರಿಗೆ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. (ನಿದ್ದೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು). ಆ ರಾತ್ರಿಕಳೆದು ಬೆಳಗಾಗಲು, ತನ್ನ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಇಟ್ಟಿರುವ ನಾಲ್ಕುಕಲಶಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಕೊಡಿಸಬೇಕು. ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ಕಲಶವನ್ನು ಋಗ್ವೇದವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನಿಗೂ, ದಕ್ಷಿಣದ್ದನ್ನು ಸಾಮವೇದಜ್ಞನಿಗೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಯಜುರ್ವೇದಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮದ ಕಲಶವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಉತ್ತರದ ಕಲಶವನ್ನು ಬೇಕಾದವಿಗೆ ಕೊಡಬಹುದು. ಇದೇ ಹೇಳಿರುವ ವಿಧಿ.

''ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಋಗ್ವೇದವು ಸಂತುಷ್ಟವಾಗಲಿ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಸಾಮವೇದವೂ, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಯಜುರ್ವೇದವೂ, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಅಥರ್ವಣವೇದವೂ ತೃಪ್ತವಾಗಲಿ'' ಎಂದು ದಾತೃವು ಹೇಳಿ, ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವರಿಂದಲೂ ಹೇಳಿಸಬೇಕು.

ಈ ವ್ರತದ ರಹಸ್ಯವಾದ ಮಂತ್ರವನ್ನೂ, ವಿಧಾನವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯ-ನನ್ನು ನಿಯಮದಂತೆ, ಬಗೆ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಧಪುಷ್ಪಧೂಪವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಸುವರ್ಣದ ಆ ಮತ್ಸ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಆದರಿಂದ ವ್ರತದ ಫಲವು ಕೋಟಿಗುಣವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುವುದು. ಗುರುವನ್ನು ಪಡೆದೂ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉದಾಸೀನಮಾಡುವ ಹೀನಮನುಷ್ಯನು ಕೋಟಿಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನರಕದಲ್ಲಿ ಸಂತಾಪ-ಗೊಳ್ಳುವನು. ವ್ರತದ ವಿಧಿಯನ್ನೂ, ವ್ರತದ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವವನೇ ಗುರು-ವೆಂದು ಪಂಡಿತರು ಹೇಳುವರು.

ಹೀಗೆ ವಿಧಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು, ಆ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಶಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲಶದ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿದ್ದ ಎಳ್ಳು ತುಂಬಿದ ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನೂ, ನೀರಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೇವನನ್ನೂ, ಉಳಿದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕುಟುಂಬಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಾದ ಪರಮಾನ್ನದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ

ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಬಳಿಕ ವ್ರತಿಯಾದವನು ತಾನು ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮೌನದಿಂದ ಊಟಮಾಡಬೇಕು.

ಅರಿವುಳ್ಳವರಲ್ಲಿ ಮೇಲಾದವನೇ! ಈ ವಿಧಾನದಿಂದ ಭೂದೇವಿಯು ಮಾಡಿದ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವವನಿಗೆ ದೊರೆಯುವ ಉತ್ತಮವಾದ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ಕೇಳು. ಸುವ್ರತನೇ! ಮಹಾವ್ರತನೇ! ನನಗೆ ಸಾವಿರಬಾಯಿಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮನಷ್ಟು ಆಯುಸ್ಸೂ ಆದರೆ ಆಗ ಈ ಧರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾದೀತು!!

ಬ್ರಹ್ಮನೇ! ಆದರೂ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು ಅದನ್ನು ಕೇಳು. ಮುನಿಯೇ! ಒಂದು ಚತುರ್ಯುಗಕ್ಕೆ ನಲವತ್ತಮೂರು ಲಕ್ಷದ ಇಪ್ಪತ್ತು-ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಾಗುವವು. ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಚತುರ್ಯುಗವು ಒಂದು ಮನ್ವಂತರ-ವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನ್ವಂತರಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನ ಒಂದು ಹಗಲು. ಮತ್ತೂ ಅಷ್ಟು ಕಾಲವಾದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ರಾತ್ರಿ. ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳು ಸೇರಿದ ಇಂತಹ ಮೂವತ್ತುದಿನಗಳು ಅವನ ಒಂದು ತಿಂಗಳು. ಅಂತಹ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳು ಆದರೆ ಒಂದು ವರ್ಷವಾಗುವುದು. ಅಂತಹ ನೂರುವರ್ಷಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಯುಸ್ಸೆಂಬು-ದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಮತ್ಸ್ಯದ್ವಾದಶೀವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ-ವನ್ನು ಪಡೆದು ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಯುಸ್ಸಿನಷ್ಟು ಕಾಲ ನಿಲ್ಲುವನು. ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮನ ಉಪಸಂಹಾರವಾಗುವುದು. ಆಗ ಒಡನೆಯೇ ಆ ವ್ರತಿಗೂ ಲಯವುಂಟಾಗುವುದು.

ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೂ, ಮಹಾತಪಮುನಿಯೂ, ಆ ರಾಜನೂ ತಿರುಗಿ ಉದಿಸುವರು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅರಿತಾಗಲೀ, ಅರಿಯದೆಯಾಗಲೀ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಈ ವ್ರತೋಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ಒಡನೆಯೇ ಆ ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುವವು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದರಿದ್ರನೂ, ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ-(ದೊರೆಯೂ)ವನೂ, ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮತ್ಸ್ಯೈಕಾದಶಿಯ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ರಾಜನಾಗುವನು. ಬಂಜೆಯಾದ ಸುಮಂಗಲಿ-ಯಾದ ಹೆಂಗಸು ಈ ನಿಯಮದಿಂದ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಪರಮ-ಧಾರ್ಮಿಕನಾದ ಮಗನು ಜನಿಸುವನು.

ಅಗಮ್ಯಾಗಮನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನೂ, ಅದನ್ನರಿತು ಪಾಪಕ್ಕೊಳಗಾದ ಸಾಧು-ವೂ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಬಹುವರ್ಷಗಳ

ಕಾಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದೇ ಇರುವವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಂದಾವರ್ತಿ ಈ ಮತ್ಸ್ಯೈಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ವೇದಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಮಹಾಮುನಿಯೇ! ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದೇನು! ಈ ವ್ರತದಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಪಡೆಯಲಾಗದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯರು ಇದನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡಬೇಕು.

ಬ್ರಹ್ಮನೇ! ಈ ಕ್ರಮದಿಂದ ರಸಾತಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದ ಭೂದೇವಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದಳು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ.

ಈ ವ್ರತದ ವಿಧಾನವನ್ನು ನಿಯಮವಿಲ್ಲದವನಿಗೂ, ನಾಸ್ತಿಕನಿಗೂ, ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣದ್ವೇಷಿಗೂ ಎಂದಿಗೂ ತಿಳಿಸಬಾರದು. ಒಡನೆಯೇ ಪಾಪವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವ ಇದನ್ನು ಗುರುಭಕ್ತನಾದವನಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕು. ಈ ವ್ರತೋಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಧನಧಾನ್ಯಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಉತ್ತಮ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು. ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ದ್ವಾದಶೀವಿಧಾನವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂಥ ಹೇಳುವವರೂ, ಕೇಳುವವರೂ ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವರು.

ಮತ್ಸ್ಯದ್ವಾದಶೀವಿಧಾನವು ಮುಗಿಯಿತು. ವರಾಹಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 39ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು.

ಮಾರ್ಗಶಿರ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ತ್ರಯೋದಶೀ

ಹನುಮದ್ವ್ರತ– ಶುಕ್ಲ ತ್ರಯೋದಶಿಯಂದು ಹನುಮದ್ವ್ರತ. ಇದರ ವಿಧಿಯು ವ್ರತಕೌಸ್ತುಭಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ದಿನ ಹನುಮತ್ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಚಿತ್ರಾನ್ನ ಮೊಸರನ್ನಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮಾರ್ಗಶಿರ ॥ ಶುಕ್ಲ ॥ ಚತುರ್ದಶೀ

ಪಿಶಾಚವಿಮೋಚನೀ– ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ತೀರ್ಥಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪಿತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಶಾಪಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಪಿಶಾಚಜನ್ಮವು

ನಿವೃತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಿತ್ರಾದಿಗಳ ಉದ್ದೇಶವಿದ್ದರೆ ತ್ರಿಪಿಂಡೀ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು, ಇತರರ ಉದ್ದೇಶವಿದ್ದರೆ ಏಕೋದ್ದಿಷ್ಟಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಾರ್ಗಶಿರ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪೂರ್ಣಿಮಾ

ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಜಯಂತಿ– ಪೂರ್ಣಿಮಾದಂದು ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಜಯಂತೀ. ಇಂದು ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕದಿಂದ ಮಹಾಫಲ. ಸಹಸ್ರಕಂಬ ಆಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ನೂರೆಂಟು ಶಂಖ ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದೂ ಆಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು, ಹನ್ನೆರಡು ಅಥವಾ ಐದು ಶಂಖಗಳನ್ನಾದರೂ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಬೇಕು.

ಭಗವಂತನ ದತ್ತಾತ್ರೇಯರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉತ್ತರಗಳು

ಯೋಗ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆ : ಯೋಗಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗಲು ಯಾವ ಯೋಗಾಚಾರ್ಯನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಪಡೆಯಬೇಕು?

ಉತ್ತರ : ನಿಮಗಾಗಿಯೇ ದೇವರು 'ದತ್ತ' ಎಂಬ ರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸಿ-ರುವನು. ಇವನೇ ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವರ್ತಕನು. ಮತ್ತು ಸಕಲ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನೂ ಗುರುವೂ ಆಗಿ 'ಯೋಗೀಜನಪ್ರಿಯ' ಎಂದು ಖ್ಯಾತನಾಗಿ-ರುವನು.

ಧ್ಯಾನಾಭ್ಯಾಸಿಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆ : ನಮಗೆ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ಬಲು ಇಷ್ಟ. ಒಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬ ಅವಧೂತರ ಬಳಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ಹೋದಾಗ ಅವರು ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ರೂಪವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರು. ಇದು ಸರಿಯೋ ತಪ್ಪೋ ?

ಉತ್ತರ : ಖಂಡಿತಾ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಥಮಹಂತದಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿಮಗೆ ಏನೇನು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು?

ಧ್ಯಾನಾಭ್ಯಾಸಿಗಳು : 'ಎಲ್ಲರನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಕಾಣಬೇಕು. ದ್ವೈತ, ಅದ್ವೈತ, ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು'. ಮತ್ತು ತಮ್ಮನ್ನು ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಸ್ವರೂಪ-ರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನಿದೆ?

ಉತ್ತರ : ಹ್ಞ...ಹ್ಞಾ..... ಹತ್ತುವರ್ಷ ಧ್ಯಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಪಾಠ ಮಾಡಿ ಕೆಲವು ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ದತ್ತಾತ್ರೇಯರಾಗುವುದಾದರೆ, ಪ್ರಾಚೀನ-ಋಷಿಮುನಿಗಳೇಕೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಅತ್ಯಲ್ಪರು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವರು.

ಮೆಡಿಟೇಟರ್‌ನ ಪ್ರಶ್ನೆ : ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ನಿಂದಿಸುವುದರಲ್ಲೇ ನಿಮಗೆ ಸಂತೋಷ. ನಾವು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಮೀರಿ ಮೆಡಿಟೇಶನ್ ಮೂಲಕ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವವರು. ನಮಗೆ ಮೆಡಿಟೇಶನ್ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ಗುರುಗಳು ದತ್ತಸ್ವರೂಪ-ರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ.

ಉತ್ತರ : ಸಂತೋಷ. ನಿಮ್ಮ ಭಾವನೆಗೆ ಧಕ್ಕೆ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ ನಮಗೇನಿಲ್ಲ. ಆದರೆ 'ನಾನು ತಿಳಿದಿದ್ದೇ ಸತ್ಯ' 'ನನಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದ್ದೇ ತತ್ವ' ಎಂದು ಭಾವುಕರಿಗೆ ಹಾದಿ ತಪ್ಪಿಸಬೇಡಿ.

ಮೆಡಿಟೇಟರ್‌ನ ಪ್ರಶ್ನೆ : ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಧ್ಯಾನಯೋಗಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ವಂಚಕರೆ? ಅವರ ಗುರುಪರಂಪರೆ ವಂಚಕರ ಜಾಲವೇ?

ಉತ್ತರ : ಸತ್ಯದ ದಾರಿ ಬೇರೆ; ಅಸತ್ಯದ ದಾರಿ ಬೇರೆ. ಸತ್ಯವನ್ನು ಸೇರಬೇಕಾದರೆ ಸತ್ಯದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಗಬೇಕು.

ಭಾವುಕಜನರ ಪ್ರಶ್ನೆ : ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಗುರೂಜಿಗಳು ಹಾಗೂ ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದವರು ತಮ್ಮನ್ನು ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. 'ಹೌದು' ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ನಮಗೆ ಮನಸೊಪ್ಪುತ್ತಿಲ್ಲ. 'ಅಲ್ಲ' ಎನ್ನಲು ಸಾಧ್ಯ-ವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ದಯವಿಟ್ಟು ಉತ್ತರಿಸಿ.

ಉತ್ತರ : ಅಂಥ ಗುರೂಜಿಗಳು ದೇವರೆನ್ನಲು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವೆನ್ನು-ತ್ತಾರೋ, ಇಲ್ಲವೋ? ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ ಬೊಗಳೆಯ ಮಾತಾಯಿತು. ಹೌದೆಂದರೆ ಅದೇ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅವರು ದೇವರ ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಯಿತು.

ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆ : ನನಗೆ ಧ್ಯಾನದ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯಿತು. ಈಗ ತುಂಬ ಅಪರೂಪದ ಒಬ್ಬ ಯೋಗಿಗಳ ಸನಿಹ ಇರುವೆನು. ಇವರು ನನಗೆ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕುಂಡಲಿನೀ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಜಾಗೃತ ಮಾಡಿಸಿರುವರು. ಇವರಿಗೆ ಹಣ,

ಕೀರ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಯಾವುದೇ ಆಸೆಗಳಿಲ್ಲ. ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಇವರು ನನಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದಂತೆ ಇವರನ್ನು ನಾನು ದತ್ತಾತ್ರೇಯಸ್ವರೂಪರೆಂದೆ ಉಪಾಸನೆಗೈ-ಯುತ್ತಿರುವೆನು. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು?

ಉತ್ತರ : ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ತರಿಸಲು ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದು ಸತ್ಯಮಾರ್ಗವೇ ಆಗಿರಬೇಕಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಭಗವಂತನು ಕಲಿ-ಯುಗದಲ್ಲಿ ಖಡಾಖಂಡಿತವಾಗಿ ಅವತಾರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ 'ತ್ರಿಯುಗ' ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಹಾಗಿದ್ದರೆ ದತ್ತಾತ್ರೇಯಪಂಥದ ಧ್ಯಾನಯೋಗಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅಸತ್ಯ-ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವರೇ?

ಉತ್ತರ : ಖಂಡಿತ ಇದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲ. 'ಧ್ಯಾನಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದವರೆಲ್ಲರೂ ಸತ್ಯಮಾರ್ಗದ ಪಥಿಕರಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಶೂನ್ಯದ ಉಪಾಸನೆಯಿಂದ ಹಠಯೋಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದು ತಾವು ಕುಳಿತ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಹತ್ತು ಅಡಿ ಅಥವಾ ಐವತ್ತು ಅಡಿ ಮೇಲೆ ಹೋಗುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಇವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೀವು ಏನೆಂದು ಗುರುತಿಸುವಿರಿ'? ಎಂಬುದಷ್ಟೇ ನನ್ನ ತಾಕಲಾಟ.

ಮಾಡ್ರನ್ ಜನರೇಶನ್‌ಪ್ರಶ್ನೆ : ಹೌದು ! ಹೌದು !! ನೀವು ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಕಟುಸತ್ಯ . ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನ ಆರಾಧಕರು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಧ್ಯಾನಶಿಬಿರ, ಯೋಗ-ಶಿಬಿರ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಹಾದಿ-ತಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಾವು ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮಾಡಬೇಕು ಅಲ್ಲವೇ?

ಉತ್ತರ : ನಿಮ್ಮ ಧೋರಣೆ ತಪ್ಪು. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದನೆಂಬ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವನ ಹಿಂದಿರುವ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ನಿಂದನೆ ಮಾಡುವುದು ಮೂರ್ಖತನ. ಉಪಜೀವ್ಯ ವಿರೋಧವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಸತ್ಯಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕಟಿಬದ್ಧರಾಗಬೇಕು.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಎಂದರೇನು?

ಉತ್ತರ : ಭಕ್ತರಿಗೋಸ್ಕರ ತನ್ನನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿರುವನಾದ್ದರಿಂದ 'ದತ್ತ' ಎಂದು

ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನು. ಅತ್ರಿಋಷಿಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಅವರ ಮಗನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿರುವನಾದ್ದರಿಂದ 'ಆತ್ರೇಯ'ನಾಗಿರುವನು. ಎರಡನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಜನರು 'ದತ್ತಾತ್ರೇಯ' ಎಂದು ಕರೆದರು.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಅವತಾರದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ?

ಉತ್ತರ : 'ತೇನ ನಷ್ಟೇಷು ವೇದೇಷು ಪ್ರಕ್ರಿಯಾಸು ಮಖೇಷು ಚ' ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಹರಿವಂಶದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೇದಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದವು. ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲದೇ, ಸುಳ್ಳಿನ ರಾಜ್ಯಭಾರವೇ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ದತ್ತಾತ್ರೇಯನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಅವತಾರ ನಡೆದ ಕಾಲ ?

ಉತ್ತರ : ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನ್ವಂತರದ ಪ್ರಾರಂಭ. ಸುಮಾರು 200 ಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ. ಭಾಗವತದ ಪ್ರಕಾರ ಇದು ಭಗವಂತನ ಆರನೆಯ ಅವತಾರ.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಅತ್ರಿ-ಅನಸೂಯರಲ್ಲೇ ಏಕೆ ಅವತರಿಸಿದ ? ಹೇಗೆ ಅವತರಿಸಿದ ?

ಉತ್ತರ : ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ-ಸಂಹಾರ ಕಾರಣಕರ್ತೃವನ್ನಾಗಿ ಅತ್ರಿಋಷಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಪಗೈಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಅನಸೂಯೆಯೂ ಕೂಡ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಜೊತೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ಹಾಗೂ ರುದ್ರದೇವರನ್ನೂ ಕೂಡ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇವರೀರ್ವರ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾದರು.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ದತ್ತಾತ್ರೇಯನ ಕಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವಿರಾ ?

ಉತ್ತರ : ಕರ್ದಮ ಋಷಿಗೆ ದೇವಹೂತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಮಂದಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅನಸೂಯೆಯೂ ಒಬ್ಬಳು. ಅತ್ರಿ ಮುನಿಯು ಇವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾದನು.

ಉತ್ತಮ ಸಂತತಿಗಾಗಿ ಅತ್ರಿ ಋಷಿಯು ಅನಸೂಯೆಯ ಜೊತೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದರು. ತನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಗಳ ಕಾರಣಕರ್ತೃವೆಂದು ಧ್ಯಾನಗೈದನು. ಇವನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಜೊತೆ ಬ್ರಹ್ಮ,ರುದ್ರರೂ ಕೂಡ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದರು. ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡ ದಂಪತಿಗಳು ದಂಡಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಋಷಭವಾಹನ, ಹಂಸವಾಹನ ಗರುಡವಾಹನರಾದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಶೂಲ. ಕಮಂಡಲು, ಚಕ್ರ ಮೊದಲಾದ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಹೊಳಪಿನ ಕರುಣೆಯ ನೋಟ-ದಿಂದ ಅತ್ರಿ ಅನಸೂಯೆಯರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರು. 'ಸಂತಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲಿ' ಎಂಬ ವರ ನೀಡಿ ತಾವೇ ಅವತರಿಸಿದರು.

ಅತ್ರಿ-ಅನಸೂಯೆಯರಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು 'ದತ್ತ' ಎಂಬ ರೂಪದಿಂದ, ಚತುರ್ಮುಖನು 'ಸೋಮ' ಎಂಬ ಆವೇಶ ರೂಪದಿಂದ, ರುದ್ರನು 'ದೂರ್ವಾಸ' ಎಂಬ ರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪ ಅವತಾರವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಆವೇಶ ಅವತಾರ.

ಈ ದತ್ತನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನೆಂದು ಖ್ಯಾತನಾಗಿರುವನು. ರಾಮ ಕೃಷ್ಣ ಮೊದಲಾದರೂಪಗಳಂತೆ ಇದು ಭಗವಂತನ ಶುದ್ಧವಾದ ರೂಪ. ಇವನು ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಕನಾಗಿ ಲೋಕದೆಲ್ಲೆಡೆ ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಚಾರವಾಗು-ವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಇಂದಿಗೂ ಕೂಡ ಎಷ್ಟೋಮಂದಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಭಗವಂತನ ದತ್ತಾತ್ರೇಯರೂಪವನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಗುರುವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ.

ಇದೇ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾಜುನನಿಗೆ ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು.

ದತ್ತಪಂಥದವರ ಪ್ರಶ್ನೆ : ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಸಂಗಮವೇ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ. ಆದ್ದ-ರಿಂದಲೇ ಮೂರು ಮುಖಗಳು. ಆರು ತೋಳುಗಳು. ಬಲಗಡೆಯ ಮೂರು ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿಶೂಲ, ಜಪಸರ, ಪದ್ಮವನ್ನು ಪಿಡಿದು ಎಡಗಡೆಯ ಮೂರು ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿ ಚಕ್ರ , ಶಂಖ, ಕಮಂಡಲುಗಳನ್ನು ಪಿಡಿದಿರುವನು. ಇದು ದತ್ತಾ-ತ್ರೇಯನ ಸ್ವರೂಪ ಅಲ್ಲವೇ?

ಉತ್ತರ : ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ದತ್ತಾ-ತ್ರೇಯನನ್ನು ಹೀಗೆ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಪಗೈದಾಗ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೂವರಿಗೂ ಐಕ್ಯವು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದಲ್ಲವೆ?

ಉತ್ತರ : ಭಾಗವತದ ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂಧ ನೋಡಿದಾಗ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಐಕ್ಯವೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರರೊಳಗಿನ ವಿಷ್ಣುರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರುವ ವಿಷ್ಣುರೂಪ ಹೀಗೆ ಮೂರು ರೂಪಗಳನ್ನು ಮುನಿಯು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ಈ ಮೂರು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಅನಸೂಯೆಯ ಬಳಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರು ಬಂದು ನೀನು ನಗ್ನಳಾಗಿ ನಮಗೆ ಆಹಾರ ತಿನಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಅನಸೂಯೆಯು ಕಮಂಡಲುವಿನಲ್ಲಿರುವ ನೀರನ್ನು ಮೂವರಿಗೂ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದಳು. ಮೂವರೂ ಕೂಡ ಶಿಶುರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದಾಗ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನಿಸಿದಳು. ಈ ಕಥೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ, ಇದೇ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಅವತಾರ ಅಲ್ಲವೆ?

ಉತ್ತರ : ಇದು ಕೇವಲ ಕಪೋಲಕಲ್ಪಿತ ಅಸಭ್ಯ ಕಥೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ದತ್ತಪಂಥದವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ವಾಮಾಚಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೇನು ಕಾರಣ?

ಉತ್ತರ : ಇದಕ್ಕೊಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿದೆ - ದತ್ತಾತ್ರೇಯನಾಗಿ ಅವತಾರ ಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲೆಡೆ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದಾಗ, ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಳೆ ಜನರು ಇವನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದರು. ಇವನ ಶಿಷ್ಯರಾದರು. ಆಗ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಯಾರ ಸಂಪರ್ಕ-ವೂ ಬೇಡ ಎನಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸುರಾಪಾನ ಮಾಡಿದನು. ಹುಚ್ಚರಂತೆ ಬೀದಿ-ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿದನು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಜನರು ದೂರ ಹೋಗದಿದ್ದಾಗ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ದೂರ ಸರಿದರು. ಕೆಲವು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಇದೇ ಧರ್ಮವೆಂದರಿತು ಸುರಾಪಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದರು. ಅದರಿಂದಲೇ ವಾಮಾಚಾರವೂ ಕೂಡ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿತು. ಆದರೆ ಭಗವಂತ ವಾಮಚಾರ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಎನ್ನಲು ಯಾವುದೇ ಆಧಾರ ಇಲ್ಲ.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ಯದು, ಅಲರ್ಕ ಮೊದಲಾದ

ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಇವನ ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಕೇಳಿರುವೆವು. ಸುರಾಪಾನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ರತನಾದ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನ ಬಳಿ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಹೇಗೆ ಶಿಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿದರು ?

ಉತ್ತರ : ಹೌದು! ದತ್ತಾತ್ರೇಯನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವಂತನೆಂಬ ಅರಿವು ಇವರಿಗಿತ್ತು. ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿ, ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ದೊಡ್ಡ ಯೋಗಿಯಾದನು.

ಪ್ರಶ್ನೆ : 'ಅಲರ್ಕ' ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ 'ಹುಚ್ಚುನಾಯಿ' ಎಂದರ್ಥವಲ್ಲವೇ? ಈ ರಾಜನಿಗೇಕೆ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿತ್ತು ? ಇವನೇಕೆ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನ ಶಿಷ್ಯನಾದನು?

ಉತ್ತರ : ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಹುಚ್ಚುನಾಯಿಯಂತೆ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸಲೋಸುಗ ಅಲರ್ಕನ ತಾಯಿ ಹಾಗೇ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಇವನೂ ಸಹ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನಿಂದ ಉಪದೇಶ ಪಡೆದು ದೊಡ್ಡ ಯೋಗಿಯಾದನು.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ದತ್ತಾತ್ರೇಯನ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೂ ದತ್ತಾತ್ರೇಯಯೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆಯೇ?

ಉತ್ತರ : ಭಾಗವತ ತಾತ್ಪರ್ಯದಲ್ಲಿ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಅವತಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ನಿಖರವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಗೀತಾತಾತ್ಪರ್ಯ, ಭಾಗವತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಕಡೆ ದತ್ತಾತ್ರೇಯಯೋಗವನ್ನು ಹಾಗೂ ದತ್ತಾತ್ರೇಯವಚನವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ತಂತ್ರಸಾರ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಮಂತ್ರ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವರು.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಅವತಾರದ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ತಿಳಿದಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬಹಳ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಮತ್ತು ಅಪೂರ್ವವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಿರಿ. ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವಿದೆ. ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ?

ಉತ್ತರ : ಭಾಗವತ, ಹರಿವಂಶ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಪುರಾಣಗಳನ್ನೊಮ್ಮೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರಿ.

ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಅವತಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವಷ್ಟು ಗೊಂದಲ ಬೇರೆ ಯಾವ ಅವತಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಮುಖ. ಎರಡು ಮುಖವಿಲ್ಲ. ಮೂರು

ಮುಖವಂತೂ ದೂರತೋಪಾಸ್ತ. ಇದನ್ನು ಅರಿಯದವರು ಒಂದೇ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರರ ಮೂರು ಮುಖಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದರು. ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸದೇ ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಪ್ರಮಾಣವಿಲ್ಲದ ವಿಚಾರಗಳೇ ಎಲ್ಲೆಡೆ ತುಂಬಿರುವಾಗ ಪ್ರಮಾಣಬದ್ಧ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆ ಸಿಗುವುದು ಬಹಳ ಕಠಿಣ. ಇದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಭಗವಂತನ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಅವತಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ದಾರಿ ತೋರಿಸುವ ನೂರು ಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ತೊಂಬತೊಂಬತ್ತು ಮಂದಿ ತಪ್ಪು ದಾರಿಯನ್ನೇ ಹೇಳುವವರು. ಸತ್ಯವಾದ ಋಜುವಾದ ದಾರಿ ತೋರಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಇವನ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಿ ಜೀವನ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವಂತೆ ಆ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಹರಸಲಿ. ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ತೆರಳಲು ಧ್ಯಾನಯೋಗವೇ ಮಾರ್ಗ. ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೈಹಿಡಿದು ನಮ್ಮನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಲಿ ಎಂದು ಆ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನನ್ನೇ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸೋಣ.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಅವತಾರದ ಸಂದೇಶವೇನು ?

ಉತ್ತರ : ನಾವು ಅತ್ರಿಯಾಗಿ ಅನಸೂಯೆಯ ಕೈ ಹಿಡಿದಾಗ ದೇವರು ನಮ್ಮ ಮಗನಾಗುವನು. ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ ಇವುಗಳು 'ತ್ರಿ' ಎನಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಮೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನೇ ಅತ್ರಿ. ಕೇವಲ ಅತ್ರಿಯಾದರೂ ಸಾಲದು ಅಸೂಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಆಗ ಅತ್ರಿಯಾದ ನಾವು ಅನಸೂಯೆಯ ಕೈ ಹಿಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ ಮೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ರಹಿತರಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ದೇವರು ಒಲಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಸಮಗ್ರ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ತೊರೆದು ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಅನನ್ಯವಾಗಿ ತಪಗೈಯಬೇಕು. ಆಗ ದೇವರು ಭಕ್ತಿಪಾಶಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು ತನ್ನನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವನು. ಹೀಗೆ ಅತ್ರಿ ಅನಸೂಯೆಯರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಭಗವಂತನ 'ದತ್ತ' ಎಂಬ ಅವತಾರದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ದತ್ತನನ್ನು ಹೇಗೆ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು ?

ಉತ್ತರ : ಪ್ರೋದ್ಯದ್ದಿವಾಕರ-ಸಮಾನ-ತನುಂ ಸಹಸ್ರ- ಸೂರ್ಯೋರು-ದೀಧಿತಿಭಿರಾಪ್ತ-ಸಮಸ್ತ-ಲೋಕಮ್ । ಜ್ಞಾನಾಭಯಾಂಕಿತ-ಕರಂ ಕಪಿಲಂ ಚ ದತ್ತಂ

ಧ್ಯಾಯೇದಜಾದಿಸಮಿತಿಂ ಪ್ರತಿ ಬೋಧಯಂತಮ್ ॥53॥ ಉದಿಸುವ ಸೂರ್ಯ-ನಂತೆ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಮೈಯುಳ್ಳ, ಸಾವಿರಾರು ಸೂರ್ಯರಿಗಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಕಿರಣಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವ, ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಅಭಯಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ತತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಧರತೀರ್ಥರು ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುಕ್ಲ ಪೂರ್ಣಿಮಾ (ಕ್ರಿ.ಶ. 1324-1334) **ಗೋವರ್ಧನಧರಂ ದೇವಂ ಗೋಪೀನಾಥಂ ಮನೋಹರಂ । ಧ್ಯಾಯಂತಂ ಸತತಂ ನೌಮಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರ ಯತೀಶ್ವರಂ ॥**

ಶ್ರೀ ಸುಗುಣೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು (ರಾಯರ ಮಠ) – ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಶುದ್ಧ-ಪೂರ್ಣಿಮಾ - ಚಿತ್ತೂರು ಸುಧರ್ಮೇಂದ್ರಕರಾಬ್ಜೋತ್ಥಂ ಸುವಿದ್ವನ್ಮಣಿರಾಜಿತಂ । ಸುಮೃಷ್ಟಾನ್ನಪ್ರದಾತಾರಂ ಸುಗುಣೇಂದ್ರಗುರುಂ ಭಜೇ ॥

ಮಾರ್ಗಶಿರ ॥ ಬಹುಳ ॥ ಪಂಚಮೀ

ಶ್ರೀ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥರು – ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಕೃಷ್ಣ ಪಂಚಮೀ – ಮಲಖೇಡ

ಶ್ರೀ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥರ ಚರಿತ್ರೆ

ಅಕ್ಷೋಭ್ಯ ತೀರ್ಥಗುರು ಸಾರ್ವಭೌಮರು ಎಮ್ಮ। ರಕ್ಷಿಪ ಕೃಪಾನಿಧಿಗೆ ಶರಣು ಶರಣೆಂಬೆ । ಪಕ್ಷೀಶ ವಾಹನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಕಮಲಾಕ್ಷ । ವಿಷ್ಣು ಆತ್ಮಗೆ ಪ್ರಿಯ ಸತ್ತತ್ವವಾದಿ ॥ಪ॥ ಅಖಿಳಗುಣ ಆಧಾರ ನಿರ್ದೋಷ ಶ್ರೀರಮಣ । ಜಗದಾದಿ ಮೂಲಗುರು ಅಗುರು ಶ್ರೀ ಹಂಸ । ವಾಗೀಶ ಸನಕಾದಿ ದೂರ್ವಾಸಾದಿಗಳ । ಪೀಳಿಗೆ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಶರಣು ಶರಣೆಂಬೆ ॥1॥ ಅಚ್ಯುತ ಪ್ರೇಕ್ಷಾಖ್ಯ ಪುರುಷೋ-ತ್ತಮತೀರ್ಥ । ಅಚ್ಯುತ ಪ್ರೇಕ್ಷರ ಶಿಷ್ಯರೆಂದೆನಿಪ । ಅಚ್ಯುತನ ಮುಖ್ಯಾಧಿಷ್ಠಾನ ಶ್ರೀಮಧ್ವ । ಖಚರೇಂದ್ರ ಫಣಿಪಮೃಡ ಅಮರೇಂದ್ರವಂದ್ಯ ॥2॥ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವ ಆನಂದತೀರ್ಥ ಕರ ಅಬ್ಜಜರು । ಪದ್ಮನಾಭನೃಹರಿ ಮಾಧವಾಕ್ಷೋಭ್ಯ । ಈ ಮಹಾಗುರುಗಳು ಸರ್ವರಿಗು ಆನಮಿಪೆ । ಸುಮನಸ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಮಹಿಯಲಿ

ಪುಟ್ಟಿಹರು ||3.| ಸಾಧು ವೈದಿಕ ವೇದಾಂತ ಸತ್ತತ್ವ ಮತ | ಮಧ್ವ ಮತವೇ ಅನ್ಯ ಯಾವುವೂ ಅಲ್ಲ | ಎಂದು ನಿಶ್ಚೈಸಿ ಶೋಭನಭಟ್ಟಸ್ವಾಮಿ | ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮೊದಲಾದವರು ಮಧ್ವಗೆರಗಿದರು ||4|| ಸೂರಿವರ ಶೋಭನ ಭಟ್ಟಾದಿಗಳಂತೆ | ಸಾರಾಸಾರ ವಿವೇಕಿ ಗೋವಿಂದ | ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಮಹಾ ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರು ತಾನೂ | ಎರಗಿ ಶರಣಾದರು ಮಧ್ವರಾಯರಲಿ ||5|| ಇಂಥಾ ಮಹಾತ್ಮರ ಇನ್ನೂ ಬಹು ಸಜ್ಜರನ | ಉದ್ಧರಿಸಲಿಕ್ಕೇವೆ ಹರಿ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ | ಈ ಧರೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಹ ಮಧ್ವರಾಯರ | ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಬೇಡಿದರು ಸಂನ್ಯಾಸ ಕೊಡು ಎಂದು ||6|| ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರವಚನ ಪಟು ವಿದ್ವನ್ಮಣಿಯು | ನಿಶ್ಚಲ ಭಕ್ತಿಮಾನ್ ಸವ್ವೈರಾಗ್ಯ ವಿಪ್ರ | ಅಚಲ ಸತ್ತತ್ವನಿಶ್ಚಯ ಜ್ಞಾನಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ | ಅಕ್ಷೋಭ್ಯ ನಾಮವ ಇತ್ತರಾಚಾರ್ಯ ||7|| ಪ್ರಣವ ಮೂಲಾದಿ ಸುಮಂತ್ರ ಉಪದೇಶಿಸಿ | ತನ್ನ ಮಠದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯ-ತೀರ್ಥರಿಗೆ | ವನರುಹನಾಭದಿಂದ ನಾಲ್ಕನೇ ಸ್ಥಾನವ | ಘನದಯದಿ ಇತ್ತರು ಆನಂದಮುನಿಯು ||8|| ಬದರಿಗೆ ಮೂರನೇ ಬಾರಿ ತೆರಳುವ ಪೂರ್ವ | ಮಧ್ವ ಮುನಿ ನೇಮಿಸಿದ ಕ್ರಮದಿಂದಲೇವೆ | ಪದ್ಮನಾಭ ನರಹರಿ ಮಾಧವ ತೀರ್ಥರು | ವೇದಾಂತ ಪೀಠದಲಿ ಕುಳಿತುಜ್ವಲಿಸಿದರು ||9|| ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರ ಪಾದಪದ್ಮ-ಗಳಿಗೆ | ಸದಾ ನಮೋ ನಮೋ ಎಂಬೆ ಇವರ ಪೀಳಿಗೆಯ | ವಿದ್ಯಾಕುಶಲರು ಸೂರಿಗಳ ಚರಣಕ್ಕೆ | ಸಂತೈಪರೆಮ್ಮ ಸದಾ ನಮೋ ಸರ್ವದಾ ||10|| ನರಹರಿ-ತೀರ್ಥರು ಚರಣ ಸರಸೀರುಹದಿ | ಶರಣಾದೆ ಕಾಯ್ವರು ಈ ಮಹಾನ್ ಇಹರು | ವರಾಹತನಯಾ ಸರಿದ್ವರಾಕ್ಷೇತ್ರದಲಿ | ಶ್ರೀ ವೃಂದಾನವದೊಳು ಹರಿಯ ಧ್ಯಾನಿಸುತ ||11|| ಮಾಧವತೀರ್ಥರ ಪಾದಪದ್ಮಗಳಿಗೆ | ಸದಾನಮೋ ನಮೋ ಎಂಬೆ ಇವರ ಪೀಳಿಗೆಯ | ಯತಿಗಳೂ ಭಕ್ತಿಮಾನ್ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಚರಣಕ್ಕೆ | ಆದರದಿ ನಮಿಸುವೆ ಸದಾ ಪೊರೆವರೆಮ್ಮ ||12|| ಸುಲಭರು ಸುಜನರಿಗೆ ಶರಣರ ಸಲಹುವರು | ಮಾಲೋಲನೊಲಿದಿಹ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥ | ಬಲು ಖಿನ್ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬ್ರಹ್ಮ ಹತ್ಯ ಮಾಡಿದವ | ಕಾಲಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಶರಣಾದ ಗುರುಗಳಲಿ ||13|| ಗುರು ದಯಾನಿಧಿ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥರು ಆಗ | ಶರನಾದ ಪುರುಷನ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ | ಖರೆಯೇ ಎಂಬುವುದನ್ನು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು | ಏರಿ ಮರ ನದಿಯಲಿ ಬೀಳೆ ಹೇಳಿದರು ||14|| ಎನ್ನಯ ಮಹಾಪಾಪ ಕಳೆಯುವ ಗುರು-

ಗಳು । ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ಮಾಡುವೆ ತಾನೆಂದು । ಸನ್ನಮಿಸಿ ಗುರುಗಳಿಗೆ ನದಿ ಬದಿ ಮರಹತ್ತೆ । ದೀನ ರಕ್ಷಕ ಗುರು ಇಳಿಯೆ ಹೇಳಿದರು ॥15॥ ವೃಕ್ಷದಿಂದಿಳಿದ ಆ ವಿಪ್ರಘಾತುಕನ ಮೇಲೆ । ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥರು ಶಂಖತೀರ್ಥವನ್ನ । ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿ ಆತನ ಮಹಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ । ದೋಷ ಕಳೆದರು ಪಂಕ್ತಿಯಲಿ ಸೇರಿಸಿದರು ॥16॥ ಶಂಖತೀರ್ಥದ ಮಹಿಮೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ । ಶಂಕೆಯಲ್ಲದೆ ತಿಳಿಸಿ ಬಂದು ಬೇಡು -ವವರ । ಡೊಂಕು ಕೊರತೆಗಳೆಲ್ಲ ನೀಗಿಸಿ ಯೋಗ್ಯದಿ । ಶ್ರೀಕಾಂತನಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪುಟ್ಟಿಸಿಹರು ॥17॥ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬೇಡುವ ಅಧಿಕಾರಿಯೋಗ್ಯರಿಗೆ । ಶ್ರೀಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ದಾರ್ಢ್ಯ ಜ್ಞಾನ । ಶ್ರೀ ಮನೋಹರನನ್ನ ಅಪರೋಕ್ಷೀಕರಿಸುವ । ಸುಮಹಾ ಉಪಾಯವ ಅರುಹಿಹರು ದಯದಿ ॥18॥ ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತ ಸ್ಥಾಪನ ಮಾತ್ರ-ವಲ್ಲದೇ । ವೇದ ವಂಚಕ ದುರ್ಮತಗಳ ಖಂಡನವ । ಪೋದಕಡೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಜಯಶೀಲ- । ರೆಂದು ಮರ್ಯಾದೆಗಳ ಕೊಂಡಿಹರು ಜಗದಿ ॥19॥ ಅದ್ವೈತವಾದಿಯು ಶಾಂಕರ ಮಠಾಧೀಶ । ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಂಡಿತರು । ಎದುರು ನಿಂತರು ಅಕ್ಷೋಭ್ಯ ತೀರ್ಥರ ಮುಂದೆ । ವಾದಿಸಿದರು ಮುಳುಬಾಗಿಲು ಸಮೀಪ ॥20॥ ಶ್ವೇತಕೇತು ಉದ್ದಾಲಕರ ಸಂವಾದ । ತತ್ವಮಸಿ ವಾಕ್ಯವೇ ವಾದದ ವಿಷಯ । ವೇದಾಂತ ದೇಶಿಕರು ರಾಮಾನುಜೀಯ ಯತಿಯ । ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಸಭೆಯು ಕೂಡಿತ್ತು ॥21॥ ಛಾಂದೋಗ್ಯ ಉಪನಿಷತ್ತಲ್ಲಿರುವ ವಾಕ್ಯವು । ಸ ಆತ್ಮಾತತ್ವಮಸಿ ಎಂಬುವಂಥಾದ್ದು । ಭೇದ ಬೋಧಕವೋ ಅಭೇದ ಬೋಧಕವೋ । ಎಂದು ವಾದವು ಆ ಈರ್ವರಲ್ಲಿ ॥22॥ ಅತ್ಮ ಶಬ್ದಿತ ನಿಯಾ-ಮಕಗು ನಿಯಮ್ಯ ಜೀವನಿಗೂ । ಭೇದವೇ ಬೋಧಿಸುವುದು ಆ ವಾಕ್ಯವೆಂದು । ಸಿದ್ಧಾಂತ ಬಹುರೀತಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ಅಕ್ಷೋಭ್ಯರು । ಸೋತಿತು ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರ ಐಕ್ಯವಾದ ॥23॥ ಅಸಿನಾತತ್ವ ಮಸಿನಾ ಪರಜೀವಪ್ರಭೇದಿನಾ । ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಮಹಾರಣ್ಯಂ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯಮುನಿರಚ್ಛಿನತ್ । ಎಂದು ಬರೆದರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ । ಮಧ್ಯಸ್ಥ ವೇದಾಂತದೇಶಿಕ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ॥24॥ ಇಳೆಯ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಜಯತೀರ್ಥ-ರನಿತ್ತ । ಮಾಲೋಲಪ್ರಿಯ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯರ ಮಹಿಮೆ । ಅಲ್ಪಮತಿ ನಾನರಿಯೆ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದೋ ಎರಡೋ । ಸ್ಥಾಲೀ ಪುಲಾಕ ನ್ಯಾಯದಲಿ ಪೇಳಿಹುದು ॥25॥ ನದಿ ದಡದಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥರು । ಎದುರಾಗಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಆಚೆ ದಡ-

ದಿಂದ । ಕುದುರೆ ಸವಾರನು ವರ್ಚಸ್ವಿ ಯುವಕನು । ಬೆದರದೆ ಪ್ರವಾಹದಲಿ ಬರುವುದು ಕಂಡರು ॥26.। ಕುದುರೆ ಮೇಲ್ ಆಸೀನನಾಗಿದ್ದ ಯುವಕನು । ಕ್ಷುತ್‌ತೃಷಿ ಶಮನಕ್ಕೆ ಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾ । ಉದಕವ ಕೈಯಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳ-ದಲೇ । ಎತ್ತುಗಳು ಕುಡಿವಂತೆ ಬಾಯಿ ಹಚ್ಚಿದನು ॥27॥ ಮಾಧವ ಮಧ್ವರು ಮೊದಲೇ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ । ಇಂದು ಆ ಕುರುಹರಿತು ಅಕ್ಷೋಭ್ಯರು । ಇದು ಏನು ಪಶುವಂತೆ ಎಂದು ಧ್ವನಿಗೂಡಲು । ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮ ಯುವಕಗೆ ನೆನಪು ಬಂತು ॥28॥ ಪಶು ಶಬ್ದ ಗುರುಮುಖದಿಂಬಂದಲಾಕ್ಷಣ ಪೂರ್ವ । ಸಂಸ್ಕಾರಪ್ರತಿಭೆಯು ಉದಯವಾಯ್ತು । ದಶಪ್ರಮತಿಗಳ ತಾನು ಎತ್ತಾಗಿ ಸೇವಿಸಿದ್ದು । ಹಸನಾಗಿ ಟೀಕೆ ಬರೆಯಲಾಜ್ಞೆ ಕೊಂಡದ್ದು ॥29॥ ನಗಾರಿಸಮ ಬಲಿಯುವಕನು ಪ್ರವಾಹದ । ವೇಗ ಲೆಕ್ಕಿಸದಲೇ ದಡಕೆ ತಾ ಬಂದು । ಮುಗಿದುಕರ ಬಾಗಿಶಿರ ನಮಿಸಿ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯರ । ಆಗಲೇ ಸಂನ್ಯಾಸ ಕೊಡಲು ಬೇಡಿದನು ॥30.। ಗಾಧಿ ಅರ್ಜುನ ಸಮ ಬಲರೂಪದಲಿ ತೋರ್ಪ । ಈತ ರಾಯರ ಸುತನಾದರೂ ವೈರಾಗ್ಯ । ಯುತ ಭಕ್ತಿಮಾನ್ ಸುಶುಭಲಕ್ಷಣನು ಎಂದು ಹರಿ । ಮಧ್ವನಿಯಮಿತ ಅವಗೆ ಕೊಟ್ಟರು ಸಂನ್ಯಾಸ ॥31॥ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಗೆ ಪ್ರಿಯತರ ಜಯತೀರ್ಥನಾಮವ । ದಯಾಶೀಲ ಹೊಸಯತಿಗೆ ಇತ್ತು ಅಭಿಷೇಕ । ಅಕ್ಷೋಭ್ಯ ಗುರುಮಾಡೆ ಗಗನದಿಂ ಪೂವರ್ಷ । ಜಯ ಘೋಷ ಹರಡಿತು ಪರಿಮಳ ಸುಗಂಧ ॥32॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾ-ಚಾರ್ಯರು ಬೋಧಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ । ರಮಾಪತಿ ಪೂಜಾಸತ್ತತ್ವವಾದ । ದುರ್ಮತ ಖಂಡನದ ರೀತಿಯ ಜಯಾರ್ಯರಿಗೆ । ಸುಮ್ಮುದದಿ ಅರುಹಿದರು ಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮ ॥33॥ ಶೀಲತಮ ಗುರುವರ್ಯ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥರು । ಇಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಮತ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನ । ಬೆಳೆಸಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಠವ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ-ದರು । ತ್ರೈಲೋಕಭೂಷಣತೀರ್ಥರ ಮೊದಲ್ಮಾಡಿ ॥34॥ ಆದಿ ಮಠ ಹರಿನ್ನೈದು ಸಮೀಪ ಪಟ್ಟವ ಆಳಿ । ಹನ್ನೊಂದು ನೂರು ಅರವತ್ತೇಳ ಶಕವರುಷ । ವದ್ಯ ಪಂಚಮಿ ಮಾರ್ಗಶಿರ ವಿಶ್ವಾವಸುವಲ್ಲಿ । ಮಧ್ವ ಹೃದಯಾಬ್ಜಗನ ಪುರವ ಐದಿ-ದರು ॥35॥ ಮತ್ತೊಂದು ಅಂಶದಲಿ ಮಳಖೇಡ ಗ್ರಾಮದಲಿ । ನದಿ ತೀರದಲಿ ಹರಿಯ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ । ಬಂದು ಬೇಡುವವರಿಷ್ಟಾರ್ಥ ಪೂರೈಸುತ । ವೃಂದಾ-ವನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿಹರು ಕರುಣಿ ॥36॥

ಧನುರ್ಮಾಸ

ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪುಷ್ಯಮಾಸದಲ್ಲಿ ಧನುರ್ಮಾಸ ಆರಂಭ-ವಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ರಾತ್ರಿಯ ಕೊನೆಯ ಭಾಗವಾದ ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದ ಆರಂಭವಾಗುವುದು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಹುಗ್ಗಿ-ಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವರು. ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯರು ದೇವತೆಗಳ ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲವಾದ ಧನುರ್ಮಾಸದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅರುಣೋ-ದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡದವನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ದರಿದ್ರನೂ, ಕುಷ್ಠರೋಗಿಯೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಪೂಜಿಸುವವನು ನಿರೋಗಿಯೂ ಪ್ರತಿಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವನೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪೂಜೆ ನಿತ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಧನುರ್ಮಾಸ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ಆಮೇಲೆ ಅರ್ಘ್ಯ, ಗಾಯತ್ರೀ-ಜಪ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯೋಪಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಪೂಜೆಗೆ ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲ ಮುಖ್ಯ . ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಮರೆಯಾದ ಸಮಯ ಮಧ್ಯಮ. ಸೂರ್ಯೋದಯಾ ನಂತರದ ಕಾಲ ಅಧಮ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುದ್ಗಾನ್ನಕ್ಕೆ (ಹುಗ್ಗಿಗೆ) ಅಕ್ಕಿಗೆ ಹೆಸರುಬೇಳೆ ದ್ವಿಗುಣವಾಗಿದ್ದರೆ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ, ಸಮವಾಗಿದ್ದರೆ ಉತ್ತಮ, ಅರ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ ಮಧ್ಯಮ, ಕಾಲುಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಧಮವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಕಿಯ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅವರವರು ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೆಸರುಬೇಳೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು. ಶುಂಠಿಮಿಶ್ರಿತ ಹುಗ್ಗಿಯನ್ನು ಧನುರ್ಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಶಚೀದೇವಿಯು ದುಃಖದಿಂದ ಮುಕ್ತಳಾದಳು. ಮೊಸರು, ಬೆಲ್ಲ ಮತ್ತು ಶುಂಠಿ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ತ್ರಿವಿಧ ಮುದ್ಗಾನ್ನವನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

'ಶ್ರೀದೇವಿ ಪ್ರಥಮಂ ನಾಮ ದ್ವಿತೀಯಮಮೃತೋದ್ಭವಾ । ತೃತೀಯಂ ಕಮಲಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಚತುರ್ಥಂ ಲೋಕಸುಂದರೀ ॥ ಪಂಚಮಂ ವಿಷ್ಣುಪತ್ನೀತಿ ಷಷ್ಠಂ ಶ್ರೀ-ವೈಷ್ಣವೀತಿ ಚ । ಸಪ್ತಮಂ ತು ವರಾರೋಹಾ ಅಷ್ಟಮಂ ಹರಿವಲ್ಲಭಾ ॥ ನವಮಂ ಶಾರ್ಙ್ಗಣೀ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ದಶಮಂ ದೇವದೇವಿಕಾ । ಏಕಾದಶಂ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ದ್ವಾದಶಂ

ಲೋಕಸುಂದರೀ ॥ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಾ ಕಪಿಲಾ ಮುಕುಂದಮಹಿತೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸ್ತ್ರೀ ಲೋಕೇ -ಶ್ವರಿ । ಮಾಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿ ಸುತಾರವಿಂದ ಜನನೀ ವಿದ್ಯಾಸರೋಜಾತ್ಮಿಕಾ ॥ ಸರ್ವಾ-ಭೀಷ್ಟಪ್ರದೇತಿ ಸತತಂ ನಾಮಾನಿ ಯೇ ದ್ವಾದಶ । ಪ್ರಾತಃ ಶುದ್ಧತರಾ ಪಠಂತಿ ಸತತಂ ಸರ್ವಾಲ್ಲಭತೇ ಶುಭಾನ್ ॥ ಭದ್ರಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸ್ತವಂ ನಿತ್ಯಂ ಪುಣ್ಯಮೇತಚ್ಛುಭಾವಹಂ । ಕಾಲೇ ಸ್ಮೃತ್ವಾಪಿ ಕಾವೇರ್ಯಾಂ ಜಪ ಶ್ರೀವೃಕ್ಷಸನ್ನಿಧೌ ॥ ಎಂಬ ಭದ್ರಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತುತಿ-ಯನ್ನು ಪೂಜಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಬೇಕು.

ಸಾಧನಾ ದ್ವಾದಶೀ ದಿನದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ ಸಂಕೋಚವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಹರಿ -ಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಪಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆ ಧನುರ್ಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡ-ಬೇಕು. ಈ ವಿಷಯವು 'ಯಥಾ ಸಂಕೋಚ್ಯ ಸತ್ಕರ್ಮ ಭುಂಕ್ತೇಲ್ಪದ್ವಾದಶೀ ದಿನೇ । ತಥಾ ಪ್ರಾತರ್ಧನುರ್ಮಾಸೇ ಕೃತ್ವಾ ಕರ್ಮಾರ್ಚಯೇಚ್ಚ ಮಾಂ ॥ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಮೃತಿ ಮುಕ್ತಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ಮಾಸ-ದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯು ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಭೋಜನವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವ, ಋಷಿ, ಪಿತೃತರ್ಪಣ, ವೈಶ್ವದೇವಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನಾನಂತರದಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಭೋಜನವನ್ನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಅಥವಾ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಭೋಜನ-ವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೂ ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿವೆ.

ಧನುರ್ವ್ಯತೀಪಾತಯೋಗ : ಧನುರ್ಮಾಸದಲ್ಲಿ ವ್ಯತೀಪಾತಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅರುಣೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ 'ವ್ಯತೀಪಾತ ಮಹಾಸತ್ವ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನ । ಸಹಸ್ರಬಾಹೋ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನ್ ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥ ವ್ಯತೀಪಾತ ನಮಸ್ತೇಸ್ತು ನಮಸ್ತೇ ವಿಶ್ವಮಂಗಲ । ವಿಷ್ಣುಚಕ್ರಸ್ವರೂಪಾಯ ನಮಸ್ತೇ ದಿವ್ಯ ತೇಜಸೇ॥' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ವಿಷ್ಣು ಚಕ್ರರೂಪಿಯಾದ ವ್ಯತೀ-ಪಾತದೇವತೆಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ದಕ್ಷಿಣಾಮುಖವಾಗಿ ವಂಶದ್ವಯಪಿತೃಗಳ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ 'ವಿಷ್ಣುಪ್ರಿಯ ವ್ಯತೀಪಾತ ಪಿತೃಣಾನುನೃಣಪ್ರದ । ಪಿತೃಣಾಂ ಮಮ ವೈಕುಂಠಂ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಭಗವನ್ ಹರೇ ॥

ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ಮೇ ಭಕ್ತಿ ರಸ್ತ್ವೈವಮನಪಾಯಿನೀ । ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಂ ಪ್ರಯಚ್ಛ-ಭಗವನ್ಮಮ ॥' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ವ್ಯತೀಪಾತ ದಿನದ ಪೂಜೆಯು ಅರ್ಧೋದಯಾದಿ ಮಹಾಪುಣ್ಯಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಸಹಸ್ರಪಾಲು ಅಧಿಕ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದ ವಿಧಾನವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು ॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಯಃ ಸರ್ವಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಃ ಸರ್ವದೋಷವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತ ಏವಾಲಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಮೇ ಪರಮಃ ಸುಹೃತ್ ॥

ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತಶ್ರೀಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾತ್ಮಕರಾದ-ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರಿಗೆ ಈ ಕೃತಿಕುಸುಮವು ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು .

* * * * * * *

ಮಮ ಸ್ವಾಮೀ ಹರಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪತಿರೇವ ಚ

ಪ್ರಕಾಶನ :

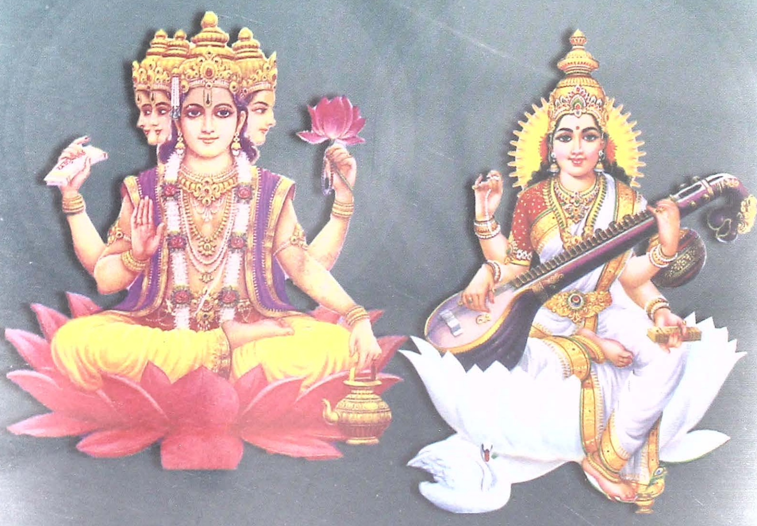
ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ).

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು – 560 085

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆ

ಆಶ್ವೀನ || ಶುದ್ಧ || ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರ

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ವ್ಯಾಸಪೂಜೆ
ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆ

ಆಶ್ವೀನ ॥ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷ ॥ ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರ -ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರ

ವಿದ್ವಾನ್ ॥ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರಕಾಶನ :
ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),
ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೮೫

'ವ್ಯಾಸಪೂಜೆ-ಸರಸ್ವತೀ ಪೂಜೆ' ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕೆ ೧೯೪೩ ಶಾರ್ವರಿ ॥ ಶ್ರಾವಣ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪೂರ್ಣಿಮೆ (ದಿನಾಂಕ: ೩-೮-೨೦೨೦) ಹಯಗ್ರೀವಜಯಂತಿಯ ಶುಭಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪಲಿಮಾರುಮಠಾಧೀಶರಾದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ॥ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥ-ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರಕರಕಮಲಗಳಿಂದ ಭಾರತೀರಮಣಹೃದಯ-ಗುಹಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೨೦

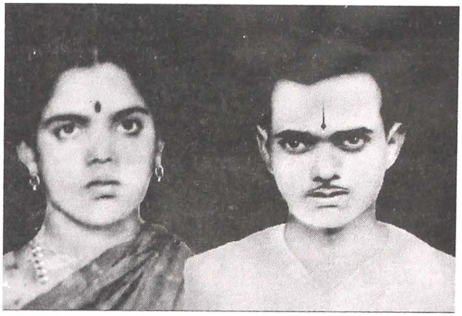
ಪುಟಗಳು : ೧೧೨

4271, 2ನೇ ಮೇನ್, ಗಿರಿನಗರ,
ಸೀತಾಸರ್ಕಲ್ ಹತ್ತಿರ, ಬೆಂಗಳೂರು-85
ದೂರವಾಣಿ : 9141495120

ಸಂಪಾದನೆ : ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ : ಶ್ರೀಮತಿ ನಾಗಲತಾ

ಮುದ್ರಣ : ಮುಕ್ತಿಪಥ ಮುದ್ರಣಾಲಯ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ದಿ|| ಶ್ರೀಮತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಮತ್ತು ದಿ || ನಾರಾಯಣಾಚಾರ್ಯ ಜೋಶಿ

ನನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿಯವರಾದ ದಿ|| ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಾಚಾರ್ಯ ಜೋಶಿ ಮತ್ತು ದಿ || ಶ್ರೀಮತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಜೋಶಿ ಇವರ ಸ್ಮರಣೆಗಾಗಿ ತನ್ಮೂಲಕ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಪತಿ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನು ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ ಎಂದು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಬೇಡುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಸದ್ಗತಿ ನೀಡಲೆಂದು ಶ್ರೀಹರಿವಾಯುಗುರುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಜೋಶಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಅಂಬುಜಾಕ್ಷಿ ಜೋಶಿ,
ಕೊಪ್ಪಳ.

ಪುರುಷರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸರಸ್ವತಿಸ್ತೋತ್ರ

ಉದ್ಯದ್ದಿವಾ-ಕರ-ಸಮೂಹ-ನಿಭಾಂ ಸ್ವಭರ್ತು-
ರಂಕ-ಸ್ಥಿತಾಮಭಯ-ಸದ್ವರ-ಬಾಹು-ಯುಗ್ಮಾಮ್ ।
ಮುದ್ರಾಂ ಚ ತತ್ತ್ವ-ದೃಶಯೇ ವರ-ಪುಸ್ತಕಂ ಚ ।
ದೋರ್ಯುಗ್ಮಕೇನ ದಧತೀಂ ಸ್ಮರತಾಽತ್ಮ-ವಿದ್ಯಾಮ್ ॥ (ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ)

ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸರಸ್ವತಿಸ್ತೋತ್ರ

ಚತುರವದನನ ರಾಣಿಯತಿರೋಹಿತವಿಮಲವಿಜ್ಞಾನಿ
ನಿಗಮಪ್ರತತಿಗಳಿಗಭಿಮಾನಿ ವೀಣಾಪಾಣಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ।
ನುತಿಸಿ ಬೇಡುವೆ ಜನನಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯ ಗುಣಗಳ ತುತಿಪುದಕೆ
ಸನ್ಮತಿಯ ಪಾಲಿಸಿ ನೆಲೆಸು ನೀ ಮದ್ವದನಸದನದಲಿ ॥

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಭಗವಂತನ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಎಂಬ ರೂಪದಿಂದ ಕೃತಿಯೆಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಮೂಲಕ ಅವತರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ದೇವತೆಯೇ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿ. ಗಾಯತ್ರೀ, ಸಾವಿತ್ರೀ, ಸರಸ್ವತೀ ಎಂಬ ಮೂರು ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಬೆಳಿಗ್ಗೆ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ತನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಉತ್ತಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕರುಣಿಸುವ ಮಹಾಮಾತೆ. ಯಾವ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ದಯಪಾಲಿಸುವನೋ, ಅಂಥ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೃತಿರಮಣಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಂದನೆಯಾದ ಚತುರವಿಂಶತಿ ತತ್ವಪತಿದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಗುರುವೆನಿಸಿದ ಚತುರ್ಮುಖನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ - ''ಸತತ ಹರಿಯಲಿ ಗುರುಗಳಲಿ ಸದ್ರತಿಯ ಪಾಲಿಸಿ ಭಾಗವತ ಭಾರತ ಪುರಾಣ ರಹಸ್ಯತತ್ವಗಳರುಪು ಕರುಣದಲಿ'' ಎಂದು. ಮೊದಲು ಹರಿವಾಯುಗಳಲಿ ಭಕ್ತಿ ಮೂಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕು. ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ.

ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ವಿದ್ಯೆ, ಹರಿವಾಯುಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ, ಉತ್ತಮ ಕೀರ್ತಿ ಇವುಗಳು ದೊರೆಯುವುದಲ್ಲದೇ ಮೋಕ್ಷವೇ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡದೇ ಇದ್ದರೆ ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಲಾರ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ಅವರವರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯ ಜೊತೆ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಅಪೂರ್ವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥಗೌರವದ ಭಯದಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುತ್ತದೋ, ಅಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಬಳಿ ಚರ್ಚಿಸಿ, ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗೊಂದಲಮಯವಾದ ಅನುಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ತೀರಾ ಕಠಿಣವಾದ ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳ ವಿಚಾರಗಳಿವೆ. ಅನೇಕ ಮೋಹಕ ಕಥೆಗಳೂ ಕೂಡ ಇರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಮೋಹಕ ಕಥೆಗಳ ಹಾಗೂ ಮೋಹಕ ಆಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಇಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಜ್ಜನರು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲನೆ ಮಾಡಿ, ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ಹಾಗೂ ಮನೆಮಂದಿಯೆಲ್ಲರೂ ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯ ದಿವಸ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಿ, ಸರಸ್ವತಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಜೀವನವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹರಿಭಕ್ತರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಜೋಶಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಅಂಬುಜಾಕ್ಷಿ ಜೋಶಿ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಆಯುಷ್ಯ ಆರೋಗ್ಯಗಳ ಜೊತೆ ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ- ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ಇವರ ಮಾತಾ-ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಈ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞದ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ತಲುಪಲಿ ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

- ಸಂಪಾದಕ.

ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ

ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು

* ಗೋಮಯದಿಂದ ನೆಲವನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಮಂಟಪವೊಂದನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಬಾಳೆಕಂದು, ಮಾವಿನ ಚಿಗುರು.
* ಋಗ್ವೇದ, ಯುಜುರ್ವೇದ, ಸಾಮವೇದ, ಅಥರ್ವವೇದ ಈ ವೇದಗಳ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಇಡಲೇಬೇಕು. ನಾಕುವೇದಗಳ ಪುಸ್ತಕ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಒಂದು ವೇದದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನಾದರೂ ಇಡಬೇಕು.
* ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವತಪುರಾಣದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನಾದರೂ ಇಡಬೇಕು. ಮಹಾಭಾರತ, ರಾಮಾಯಣ ಹಾಗೂ ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನಿಡಬೇಕು.
* ಮಡಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಲು ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಟ್ಟು, ಪುಸ್ತಕದ ಕಪಾಟುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿ ಪುಸ್ತಕ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.
* ಅರಿಶಿನ, ಕುಂಕುಮ, ಸಿಂಧೂರ, ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ.
* ಮಂಗಳಾರತಿ ಬತ್ತಿಗಳು, ತುಪ್ಪದ ದೀಪಗಳು, ಆರತಿಗಾಗಿ ಕರ್ಪೂರ,
* ಹರಿನಿರ್ಮಾಲ್ಯಗಳು ತೀರ್ಥ ಮೊದಲಾದ ಪೂಜೋಪಕರಣಗಳು. ಅರಿಶಿನ ಕದಲಿಸಿದ ಸುಣ್ಣದ ನೀರು, ಪೂರ್ಣಫಲ. ಬಂಗಾರದ ಆಭರಣಗಳು.

ಸರಸ್ವತಿ ಹಬ್ಬದ ಸಿದ್ಧತೆ

* ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸರಸ್ವತಿ ಹಬ್ಬದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಆಚರಿಸಬೇಕು.
* ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆ ಎಂದರೆ ಭಗವತ್‌ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಪುಸ್ತಕ ಪೂಜೆ ಎಂದರ್ಥ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.
* ಭಗವತ್‌ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡದ ವಿದ್ಯೆಯು ಸದ್ವಿದ್ಯೆ ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗವತ್‌ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸರ್ವತ್ರ ಪೂಜಿಸಬಾರದು.
* ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಡುವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸದ್ವಿದ್ಯೆ ಎಂದು ಹಲವರು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ತಪ್ಪು. ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನವಿರುವುದು ಸದ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.
* ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯ ದಿವಸ ಪೂಜಿಸುವ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಬಹಳ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ತಾಡವಾಳ ಗ್ರಂಥಗಳು ಲಭ್ಯವಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವುದು ಉತ್ತಮಪಕ್ಷ.
* ಮಡಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಆದಷ್ಟು ಶುದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು. ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ದೇವರ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ.
* ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿವಸವೇ ಪುಸ್ತಕ ಪೂಜೆಗೆ ತಯಾರು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪುಸ್ತಕದ ಕಪಾಟುಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕಪಾಟುಗಳಿಂದ ತೆಗೆದು ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಿ, ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಿ, ಪುಸ್ತಗಳಲ್ಲಿರುವ ಧೂಳನ್ನು ಜಾಡಿಸಿ, ಕಪಾಟುಗಳಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಡಬೇಕು. ಇದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಇದರಿಂದ ಪುಸ್ತಕ ಪೂಜೆಯ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆ

* ದೇವರ ಮುಂದಿಟ್ಟ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದ ಪೂಜಾವಿಧಾನದಂತೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಉಳಿದೆಡೆ ಗೆಜ್ಜೆವಸ್ತ್ರ, ಅರಿಶಿನ, ಕುಂಕುಮ ಸಮರ್ಪಣೆ ಹಾಗೂ ಮಂಗಳಾರತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು.
* ನಾಕು ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪೂಜಿಸಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಉಳಿದ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಪೂಜಿಸದೇ ಇರಬಾರದು. ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೂ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೇ ಬೇಕು.
* ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯು ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತಳಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಧನ್ಯರಾಗಬೇಕು.
* ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವಾಗ ಭಾರತೀದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.
* ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವಾಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿ, ಪೂಜಿಸಿದರೆ ವಿಶೇಷಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಇದರಂತೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭಾರತೀದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ವಿಶೇಷಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ.
* ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಯಜಮಾನನು ವಿವರವಾಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಉಳಿದವರೂ ಕೂಡ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.
* ಸ್ತ್ರೀಯರು ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಸರಸ್ವತಿಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಅರಿಸಿನ, ಕುಂಕುಮ ಏರಿಸಿ, ಕದಲಾರತಿ ಮಾಡಿ, ಸರಸ್ವತಿಯ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ನಮಿಸಿ, ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.
* ಯಜಮಾನನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಪುರುಷರು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಪೂಜಾವಿಧಾನದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಗೆ ಅರಿಶಿನಕುಂಕುಮವನ್ನು ಏರಿಸಿ, ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿ, ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವಳ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸ ಬೇಕು.

ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆ

* ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ವಿದ್ಯೆಯು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಲು ಸರ್ವಥಾ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.
* ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಂತೋಷ ಪಡಲು ಸಾಧ್ಯ . ಉಳಿದ ಯಾವ ಐಹಿಕ ಸುಖ-ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ನೆಮ್ಮದಿ ಶಾಂತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಅವರವರ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸದ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸರಸ್ವತಿದೇವಿಯನ್ನೇ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಬೇಕು.

ವೇದವ್ಯಾಸ ಪೂಜೆ, ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಲೇ ಬೇಕಾದ ಪ್ರಮೇಯ

* ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯು ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ವೇದವ್ಯಾಸಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು.
* ಕೆಲವರು ವ್ಯಾಸಪೂಜೆಯೆಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯೆಂದೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನಷ್ಟೇ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.
* ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲೇ ಬೇಕಾದ ಪ್ರಮೇಯವೆಂದರೆ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಅನಂತರ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ.
* ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರನ್ನಷ್ಟೇ ಪೂಜಿಸುವುದಲ್ಲ. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಪರಶುರಾಮದೇವರನ್ನೂ ಕೂಡ ಪೂಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಮಾಣ ಶ್ಲೋಕವು ಹೇಳುತ್ತದೆ - 'ವ್ಯಾಸಂ ಪರಶುರಾಮಂ ಚ ಪೂಜಯೇತ್ತೇಷು ಭಕ್ತಿತಃ ||'.
* ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರನ್ನು, ಪರಶುರಾಮದೇವರನ್ನು ಹಾಗೂ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನು ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೇ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿ, ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದನೆ ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು - 'ಏವಂ ಆಶ್ವೀನಮಾಸೇ ನವಮ್ಯಾಂ ಸಿತಪಕ್ಷಕೇ ಗ್ರಂಥಾನೇಕತ್ರ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ವಸ್ತ್ರೈರಾಚ್ಛಾದಯೇತ್ತತಃ'.
* ಎಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಭಗವತತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ ಭಾರತೀದೇವಿಯರು ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಹಾಗೂ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ನಿಯಾಮಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು

ಮುಖ್ಯಾಭಿಮಾನಿನೀ ಆಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರು ಹಾಗೂ ಪರಶುರಾಮದೇವರು ನಿಯಾಮಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದಲೇ ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

* ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಬಾದರಿ, ಜೈಮಿನೀ, ಸುಮಂತು, ವೈಶಂಪಾಯನ, ಆಶ್ಮರಥ್ಯ , ಪೈಲ, ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನ, ಲೋಮಶ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು -

  ಬಾದರಿಂ ಜೈಮಿನಿಂ ಚೈವ ಸುಮಂತಂ ವೈಶಂಪಾಯನಮ್ ।
  ಆಶ್ಮರಥ್ಯಂ ಚ ಪೈಲಂ ಚ ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನಂ ಚ ಲೋಮಶಮ್ ॥

* ಭಗವಂತನ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳು ಜ್ಞಾನಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ. ಕೃಷ್ಣ, ರಾಮ, ಹಯಗ್ರೀವ, ಕಪಿಲ, ದತ್ತಾತ್ರೇಯ, ನರಸಿಂಹ ಮೊದಲಾದ ರೂಪಗಳ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಶ್ರೀ-ಭೂ-ದುರ್ಗಾರೂಪಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಸರಸ್ವತಿ ಹಾಗೂ ಭಾರತೀದೇವಿಯರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಗರುಡ-ಶೇಷ-ರುದ್ರರನ್ನು ಅವರ ಪತ್ನಿಯರನ್ನು, ಸ್ಕಂದ ವಿನಾಯಕರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

* ಶ್ರೀಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿ, ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ, ಪೂಜಿಸಿ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

* ಯಾರಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತೇವೋ, ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇಂದು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

* ಹೀಗೆ ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯ ದಿವಸ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸದೇವರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿ, ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ತನಕ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸರಸ್ವತೀ ಪೂಜೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯ

* ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು. ಶ್ರವಣಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಪೂಜಿಸದೇ ಇರಬಾರದು.

ಮೂಲಋಕ್ಷೇ ಸುರಾಧೀಶ ಪೂಜನೀಯಾ ಸರಸ್ವತೀ ।
ಪೂಜಯೇತ್ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ದೇವ ಯಾವದ್ ವೈಷ್ಣವಮೃಕ್ಷಕಮ್ ॥

* ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಆ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳಬಾರದು. ಯಾವುದನ್ನೂ ಬರೆಯಬಾರದು. ಏನನ್ನೂ ಓದಬಾರದು. ಯಾರಿಗೆ ಸದ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿರುತ್ತದೋ, ಅವರು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನಷ್ಟೇ ಮಾಡಿ, ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತದಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕು -

ನಾಧ್ಯಾಪಯೇನ್ನ ಚ ಲಿಖೋನ್ನಾಧೀಯತ ಕದಾಚನ ॥
ಪುಸ್ತಕೇ ಸ್ಥಾಪಿತೇ ದೇವ ವಿದ್ಯಾಕಾಮೋ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ ॥

ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯು ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಮಂಗಳವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾಳೆ. ಕಲಿತ ವಿದ್ಯೆಯು ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮಂಗಳವನ್ನು ನೀಡುವ ಸರಸ್ವತಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಭದ್ರಾ ಎಂದೇ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ -

ಅಹಂ ಭದ್ರಾ ಚ ಭದ್ರಾಹಂ ನವಯೋರಂತರಂ ಕ್ವಚಿತ್ ।
ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಂ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಭದ್ರಾಯಾಂ ಹ್ಯರ್ಚಿತಾಸ್ಮ್ಯಹಂ ॥

* ಮೇಧಾ ಎಂಬ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ರೂಪವನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಗ್ರಹ ಗ್ರಂಥವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಬಹಳ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದರೆ ಮೇಧಾನಾಮಕಳಾದ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೇ ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ, ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರ ಬರುವ ತನಕ ಪೂಜಿಸಿ, ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು-

ಆಶ್ವೀನಸ್ಯ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಮೇಧಾ ನಾಮಾ ಸರಸ್ವತೀ ।
ಮೂಲೇನಾವಾಹಯೇದ್ ದೇವೀಂ ಶ್ರವಣೇನ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ ॥

* ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ವಿಚಾರವನ್ನು ವ್ರತರಾಜ ಗ್ರಂಥವು ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಅನಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮೇಧಾನಾಮಕಳಾದ ಸರಸ್ವತಿಯ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡು ನವರಾತ್ರಿಯ ಪರ್ವಕಾಲವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಪುಸ್ತಕ ಪೂಜೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಹಲವಾರು ವಿಚಾರಗಳು

* ಪುಸ್ತಕ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ೨೨ನೆಯ ಶ್ರವಣಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರನ್ನು ಹಾಗೂ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರವು ೨೨ನೆಯ ನಕ್ಷತ್ರವಾಗಿದೆ. ಅಂದು ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಸರಸ್ವತೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಪೂಜಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆವರಣ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಲೋಕಪಾಲಕರ ಪೂಜೆಯ ಮೊದಲೇ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಬಾದರಿ, ಜೈಮಿನಿ, ಸುಮಂತು, ವೈಶಂಪಾಯನ, ಆಶ್ಮರಥ್ಯ , ಪೈಲ, ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನ, ಲೋಮಶರನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯಸ್ಮೃತಿಮುಕ್ತಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ -

ಏವಮಾಶ್ವಯುಜೇ ಮಾಸಿ ನವಮ್ಯಾಂ ಸಿತಪಕ್ಷಕೇ ।
ಗ್ರಂಥಾನೇಕತ್ರ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ವಸ್ತ್ರೈರಾಚ್ಛಾದಯೇತ್ತತಃ ॥

ವ್ಯಾಸಂ ಪರಶುರಾಮಂ ಚ ಪೂಜಯೇತ್ತ್ರೇಷು ಭಕ್ತಿತಃ ।
ಬಾದರಿಂ ಜೈಮಿನಿಂ ಚೈವ ಸುಮಂತುಂ ವೈಶಂಪಾಯನಮ್ ॥
ಆಶ್ಮರಥ್ಯಂ ಚ ಪೈಲಂ ಚ ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನಂ ಚ ಲೋಮಶಮ್ ।
ಪುರೈತಾನ್ ಲೋಕಪಾಲೇಭ್ಯೋ ಯಜೇದ್ವ್ಯಾಸಸ್ಯ ಶಿಷ್ಯಕಾನ್ ॥

* ಮೂಲಾ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಪೂರ್ವಾಷಾಢ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಉತ್ತರಾಷಾಢ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಲಿಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಶ್ರವಣಾ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಷಷ್ಠೀ ದಿವಸ ಸರಸ್ವತಿಯ ಆವಾಹನೆಯು ಬರುತ್ತದೆ. ನವಮಿಯ ದಿವಸ ಶ್ರವಣಾನಕ್ಷತ್ರವು ಬರುವುದರಿಂದ ಅಂದು ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಒಟ್ಟು ನಾಕು ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ಸರಸ್ವತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಮೊದಲನೆಯ ದಿನ ಆವಾಹನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ವಿಶೇಷ. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಎರಡನೆಯ ದಿವಸ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಮೂರನೆಯ ದಿವಸ ನೈವೇದ್ಯ ಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಕೊನೆಯ ದಿವಸ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಮಾಣ ಶ್ಲೋಕದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೊರತು ಒಂದೊಂದು ದಿವಸ ಕೇವಲ ಆದೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಚರಿಸಿ, ಉಳಿದದ್ದನ್ನು ಬಿಡುವುದು ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ -

ಮೂಲೇತು ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ ದೇವೀಂ ಪೂರ್ವಾಷಾಢಾಸು ಪೂಜನಂ ।
ಉತ್ತರಾಸು ಬಲಿಂ ದದ್ಯಾತ್ ಶ್ರವಣೇತು ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ ॥

* ಷಷ್ಠೀ ದಿವಸವು ಸರಸ್ವತಿಯ ಪೂಜೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಲೇ ನವರಾತ್ರಿಯ ಪಂಚೋತ್ಸವವೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯ ಜೊತೆ ಪಂಚೋತ್ಸವದ ಹಬ್ಬವನ್ನೂ ಕೂಡ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ನವರಾತ್ರೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದಿದ್ದರೆ, ಪಂಚರಾತ್ರೋತ್ಸವದ ಆಚರಣೆಯು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

* ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ರೇಷ್ಮೆವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು, ಪೂಜಿಸಿದರೆ ವಿಶೇಷ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ.
* ಅಥವಾ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಲಿಪಿರೇಖೆಗಳಲ್ಲಿ ತೇಜೋಮಯವಾದ ರೇಖೆಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿ, ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಸ್ವರೂಪ-ದಲ್ಲಿರುವ ಲಿಪಿಗಳನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸದೇವರನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ, ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.
* ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ಮೇಲೆ ವಿದ್ಯೆ, ಭಕ್ತಿ, ಹರಿವಾಯುಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆ, ಹರಿವಾಯುಗುರುಗಳ ಅನುಗ್ರಹ ಇವುಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ವರವನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪುಸ್ತಕದ ರೇಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಅವರ ಪರಿವಾರದವರನ್ನೂ ಕೂಡ ಅನೇಕಬಾರಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ಚೈವಮೇವ ಯಜೇದೇತಾಃ ಹರೇಸ್ತನೂಃ ।
ಯಜನಂ ಪರಿವಾರಾಣಾಮೇಕಾದಾವಾ ಭವೇದ್ ದ್ವಯೋಃ ।
ವಿದ್ಯಾಂ ಭಕ್ತಿಂ ಗುರೌ ವಿಷ್ಣೌ ತಯೋರಾತ್ಮನ್ಯನುಗ್ರಹಮ್ ।
ವೃಣೀತ ವರಮನ್ಯಸ್ತಿನ್ ಪ್ರಾತರಪ್ಯೇವ ಮಿಷ್ಯತೇ ॥

ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯವಸ್ತು ವಿವೇಕವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಭಗವಂತನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಅರಿತು, ಪುಸ್ತಕ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ತನ್ಮೂಲಕ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಬೇಕು -

ಏವಂ ಹರಿಂ ಸದಾಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಸುನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯಯೋಗತಃ ।
ಅನೂಚಾನೋ ವೈಷ್ಣವಾನಾಂ ಗ್ರಂಥಾನಾಂ ಪ್ರೀಣಯೇದ್ಧರಿಮ್ ॥

(ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯ ಸ್ಮೃತಿಮುಕ್ತಾವಳಿ).

ಪೂಜಾ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು

* ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಆಚರಿಸುವ ದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಪುಸ್ತಕ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡುವುದು ಸೂಕ್ತ.

* ಪುಸ್ತಕ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿ, ಗುರುಗಳ ತನಕ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಜೊತೆ ಪುಸ್ತಕ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

* ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡದ ಗಂಧ, ಅಕ್ಷತೆ, ಪುಷ್ಪ, ತುಳಸೀ ಹಾಗೂ ಆರತಿ, ನೈವೇದ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪೂಜೆಯ ಮೊದಲು ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

* ತಾಳೆಗರಿ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇದ್ದರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿದ್ದರೂ ಮಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇವುಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ, ಪ್ರಯತ್ನ-ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹಾಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದು, ಹಾಗೂ ಪವಮಾನ ಸೂಕ್ತ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ವೇದಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದು, ಆ ಹಾಳೆಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಭಗವಂತನು ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹಿರಿಯರು ಬರೆದಿಟ್ಟ ಇಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನದಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಹಾಕದೇ ಪುಸ್ತಕ ಪೂಜೆಯ ದಿವಸ ದೇವರ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

* ಗಂಗಾಮಂಗಲತರಂಗಭಂಗದಪ್ರಾಂತಸುಶ್ರಿಹರಿವೇಷ್ಮಕೃತ್ಃ ಸಮಃ । ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳ ಒಂದೊಂದು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದರಿಂದ ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ, ಗಂಗೆಯ ಪ್ರವಾಹವು ಅಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಳಿಸಿದಾಗ ಎಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವು ಬರುತ್ತದೋ, ಅಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವು ಬರುತ್ತದೆಂದು ಮಧ್ವವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಪಾರಾಯಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಬರೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಮುದ್ರಿತವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೇ ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವುದು ಬಹಳ ಶ್ರೇಷ್ಠ.

* ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಬೇಕಾದರೆ, ವೇದಪುಸ್ತಕ-ಗಳನ್ನಿಡುವುದು ಮರೆಯಬಾರದು.

* ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವೇದ ಹಾಗೂ ಮಹಾಭಾರತ, ರಾಮಾಯಣ, ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಇರಲೇಬೇಕು. ಆದರೆ ಇವತ್ತಿನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಷೋಕೇಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಬೇಡದ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಬೊಂಬೆಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದೇ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ.

* ಸಂಸ್ಕೃತ ಪುಸ್ತಕಗಳು ದೊರೆಯದಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ ಪಕ್ಷವಲ್ಲ. ಪುಸ್ತಕಗಳು ಆದಷ್ಟು ಶುದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಹಾಗೂ ದಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಪುಸಕ್ತವು ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಮಡಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

* ಕೆಲವರು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಫಲಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥದ ಕೆಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಿ, ನಿತ್ಯವೂ ಪೂಜಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಅನುಕರಣೀಯವಾದದ್ದು.

* ದೇವರ ಪೀಠದ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮರದ ಆನೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅದರ ಮೇಲೆ ಅಂಬಾರಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿ ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ನಿತ್ಯವೂ ಪೂಜಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾದರೂ ಹಾಗೇ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ರೇಷ್ಮೆಯಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಮೇಲೆ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಿಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರಾಂಕಿತ ವಿಷ್ಣುಪಾದಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರನ್ನು ಮೊದಲು ಪೂಜಿಸಿ, ಅನಂತರ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಉಳಿದವರನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.
* ಸರಸ್ವತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಗಂಧ, ಅಕ್ಷತೆ, ಪುಷ್ಪ, ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೇ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ನೇರವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬಾರದು.
* ಬೆಳಗಿನ ಕಾಲ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ, ಪೂಜಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಸಾಯಂಕಾಲವೂ ಕೂಡ ಎರಡು ದೀಪಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಮಂಗಳಾರತಿ, ನೈವೇದ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ನಿತ್ಯವು ಹೀಗೆಯೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು.
* ವೇದವ್ಯಾಸಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಶಕ್ತಿಯು ಇರುವುದರಿಂದ ನಿತ್ಯವು ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಜಪವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ ಅನುಗ್ರಹವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.
* ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ ಕರಾವಲಂಬನ ಸ್ತೋತ್ರ, ವೇದವ್ಯಾಸಸ್ತೋತ್ರ, ಸರಸ್ವತೀಸ್ತೋತ್ರ, ಗುರುಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಆಗುತ್ತದೆ.
* ಉತ್ತಮ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ಭೋಜನವನ್ನು ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದಾನದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ, ಅವರ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು, ಸದ್ವಿದ್ಯೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು.
* ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಓದಬಾರದೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಮಯವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥ ಮಾಡದೇ ಶ್ರವಣ ಮನನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
* ಹೀಗೆ ಸರಸ್ವತೀಹಬ್ಬದ ಅಪೂರ್ವ ಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯು ಹಾಗೂ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಬೇಕು.

* * * *

ಸರಸ್ವತೀಪೂಜಾವಿಧಾನ

ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಪೂಜೆ
ಸರಸ್ವತೀ ಪೂಜೆ
ಗುರುಪೂಜೆ

ಶ್ರೀ ಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪರಮ ಗುರುಭ್ಯೋನಮಃ ॥

ನಾರಾಯಣಾಯ ಪರಿಪೂರ್ಣಗುಣಾರ್ಣವಾಯ
ವಿಶ್ವೋದಯಸ್ಥಿತಿಲಯೋನ್ನಿಯತಿಪ್ರದಾಯ ।
ಜ್ಞಾನಪ್ರದಾಯ ವಿಬುಧಾಸುರಸೌಖ್ಯದುಃಖ
ಸತ್ಕಾರಣಾಯ ವಿತತಾಯ ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ॥

ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ನಾಸ್ತಿ ತೇಷಾಮಮಂಗಲಮ್ ।
ಯೇಷಾಂ ಹೃದಿಸ್ಥೋ ಭಗವಾನ್ ಮಂಗಲಾಯತನೋ ಹರಿಃ ॥

ಶುಕ್ಲಾಂಬರಧರಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಶಶಿವರ್ಣಂ ಚತುರ್ಭುಜಮ್ ।
ಪ್ರಸನ್ನವದನಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಸರ್ವವಿಘ್ನೋಪಶಾಂತಯೇ ॥

ಮಂಗಲಂ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುರ್ಮಂಗಲಂ ಮಧುಸೂದನಃ ।
ಮಂಗಲಂ ದೇವಕೀಪುತ್ರೋ ಮಂಗಲಂ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ॥

ಸರ್ವಮಂಗಲಮಾಂಗಲ್ಯೇ ಶಿವೇ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಿಕೇ ।
ಶರಣ್ಯೇ ತ್ರ್ಯಂಬಕೇ ದೇವಿ ನಾರಾಯಣಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ನಮಸ್ತೇ ಪ್ರಾಣೇಶ ಪ್ರಣತವಿಭವಾಯಾವನಿಮಗಾಃ
ನಮಃ ಸ್ವಾಮಿನ್ ರಾಮಪ್ರಿಯತಮ ಹನೂಮನ್ ಗುರುಗುಣ ।
ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಭೀಮ ಪ್ರಬಲತಮ ಕೃಷ್ಣೇಷ್ಟಭಗವನ್
ನಮಃ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವ ಪ್ರದಿಶ ಸುದೃಶಂ ನೋ ಜಯ ಜಯ ॥

ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮೃತ್ಯುಂ ಹರ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ।
ಸರ್ವಮೃತ್ಯುವಿನಾಶಾಯ ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ದುಷ್ಟಾನಾಂ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾ ಸುಚರಿತ ಸುಜನಸ್ತೋಮವಿಘ್ನಾಪಹರ್ತಾ
ತಸ್ಮಾದ್ ವಿಘ್ನಾಧಿಪೋಽಹಂ ಮತ ಇತಿ ಸುಧಿಯಾಂ ಸ್ಪಷ್ಟಮಾಜ್ಞಾಪನಾಯ ।

ಪೌಲಸ್ತ್ಯೇಚ್ಛಾಂತರಾಯಃ ಸುರಮುನಿನಿಕರಾಭೀಷ್ಟಸಂಪ್ರಾಪ್ತ್ಯುಪಾಯಃ
ಶ್ರೇಯೋ ವಿಘ್ನಾಧಿರಾಜಃ ಪ್ರದಿಶತು ಸತತಂ ಭೂರಿಗೌರೀತನೂಜಃ ॥

ತದೇವ ಲಗ್ನಂ ಸುದಿನಂ ತದೇವ ತಾರಾಬಲಂ ಚಂದ್ರಬಲಂ ತದೇವ ।
ವಿದ್ಯಾಬಲಂ ದೈವಬಲಂ ತದೇವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತೇ ತೇऽಂಘ್ರಿಯುಗಂ ಸ್ಮರಾಮಿ ॥

ಆಚಮನಮ್

ಕೇಶವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಮಾಧವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ । ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ । ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ । ವಾಮನಾಯ ನಮಃ । ಶ್ರೀಧರಾಯ ನಮಃ । ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ । ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ । ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ । ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ । ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ । ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ । ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ । ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ । ಉಪೇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಹರಯೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ।

(ಆಚಮನವನ್ನು ಎರಡು ಬಾರಿ ಮಾಡಬೇಕು)

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ

ಓಂ ಪ್ರಣವಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಋಷಿಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ದೇವತಾ ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ। ವ್ಯಾಹೃತೀನಾಂ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಋಷಯಃ । ಅಗ್ನಿವಾಯುಸೂರ್ಯಾದಿ ದೇವತಾಃ । ಗಾಯತ್ರ್ಯುಷ್ಣಿಗನುಷ್ಟುಬಾದಿಛಂದಾಂಸಿ । ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಃ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಋಷಿಃ । ಸವಿತಾ ದೇವತಾ । ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ। ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಭೂಃ । ಓಂ ಭುವಃ । ಓಂ ಸ್ವಃ । ಓಂ ಮಹಃ । ಓಂ ಜನಃ । ಓಂ ತಪಃ । ಓಂ ಸತ್ಯಂ । ಓಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಮ್ । ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ । ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ । ಓಮಾಪೋಜ್ಯೋऽತಿ ರಸೋऽಮೃತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸ್ವರೋಮ್ ।

ಸಂಕಲ್ಪ

ಶುಭೇ ಶೋಭನೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ವಿಷ್ಣೋರಾಜ್ಞಯಾ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಆದ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ದ್ವಿತೀಯಪರಾರ್ಧೇ ಶ್ವೇತವರಾಹಕಲ್ಪೇ ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಂತರೇ ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿತಮೇ ಕಲಿಯುಗೇ ಪ್ರಥಮಪಾದೇ ಜಂಬೂದ್ವೀಪೇ ಭರತವರ್ಷೇ ಭರತಖಂಡೇ ದಂಡಕಾರಣ್ಯೇ ಗೋದಾವರ್ಯಾಃ ದಕ್ಷಿಣೇತೀರೇ ..... [೧]ಶಾಲೀವಾಹನ-ಶಕೇ ಬೌದ್ಧಾವತಾರೇ ರಾಮಕ್ಷೇತ್ರೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ವರ್ತಮಾನೇ ಚಾಂದ್ರಮಾನೇನ ಪ್ರಭವಾದಿ ಷಷ್ಟಿಸಂವತ್ಸರಾಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ .... ನಾಮ ಸಂವತ್ಸರೇ– ದಕ್ಷಿಣಾಯನೇ ಶರದ್‌ಋತೌ ಆಶ್ವೀನಮಾಸೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ .... ಶುಭತಿಥೌ .....ವಾಸರಯುಕ್ತಾಯಾಂ– ....ಶುಭನಕ್ಷತ್ರ .... ಶುಭಯೋಗ– .... ಶುಭಕರಣ– ಏವಂಗುಣವಿಶೇಷಣವಿಶಿಷ್ಟಾಯಾಮ್ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಸಹ ಕುಟುಂಬಾನಾಂ ಕ್ಷೇಮಸ್ಥೈರ್ಯವಿಜಯವೀರ್ಯಆಯುರಾರೋಗ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಾಖ್ಯಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಪುತ್ರ-- ಪೌತ್ರಾದ್ಯಭಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಸಮಸ್ತ-ದುರಿತೋಪಕ್ಷಯಾರ್ಥಂ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ವಿಶೇಷತಃ ಭಗವದನುಗ್ರಹಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಶ್ರೀಮಧ್ವಪತಿ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಧ್ಯಾನಾವಾಹನಾದಿ- ಷೋಡಶೋಪಚಾರೈಃ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸ ಪೂಜಾಂ ಸರಸ್ವತೀ ಪೂಜಾಂ ಚ ಕರಿಷ್ಯೇ ।

ಯಜಮಾನನು ತುಳಸಿ ಹೂ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಪತ್ನಿಯಿಂದ ನೀರು ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕು.

ದೀಪ ಹಚ್ಚಬೇಕು

ದೀಪಃ ಪಾಪಹರೋ ನೃಣಾಂ ದೀಪ ಆಪನ್ನಿವಾರಕಃ ।
ದೀಪೋ ವಿಧತ್ತೇ ಸುಕೃತಂ ದೀಪಃ ಸಂಪತ್ಪ್ರದಾಯಕಃ ॥

---

[೧] ಶಾರ್ವರಿಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ 'ತ್ರಿಚತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕೇ ಏಕೋನವಿಂಶತಿಶತತಮೇ (೧೯೪೩) ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಕಾಲಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಇದು ಬಿಟ್ಟುಹೋಕಿದೆ. ಇದನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೆಕು. ಇದನ್ನು ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಶಾಲಿವಾಹನಶಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭವಾದಿ ಸಂವತ್ಸರಗಳು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಆವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಕಾಲಗಣನೆ ನಿಖರವಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ದೀಪಜ್ಯೋತಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ದೀಪಜ್ಯೋತಿಃ ಜನಾರ್ದನಃ ।
ದೀಪೋ ಹರತು ಮೇ ಪಾಪಂ ಸಂಧ್ಯಾದೀಪ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಶುಭಂ ಕುರುಷ್ವ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಆರೋಗ್ಯಂ ಸುಖಸಂಪದಮ್ ।
ಮಮ ಬುದ್ಧಿ ಪ್ರಕಾಶಂ ಚ ದೀಪಜ್ಯೋತಿರ್ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಭೋ ದೀಪ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಸ್ತ್ವಂ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿ ಇಹಾರ್ಹಸಿ ।
ಯಾವತ್ ಕರ್ಮಸಮಾಪ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ತಾವತ್ ತ್ವಂ ಸುಸ್ಥಿರೋ ಭವ ॥

ಅಗ್ನಿನಾಗ್ನಿಃ ಸಮಿಧ್ಯತೇ ಕವಿರ್ಗೃಹಪತಿರ್ಯುವಾ ।
ಹವ್ಯವಾಡ್ ಜುಹ್ವಾಸ್ಯಃ ॥

ಘಂಟಾನಾದ ಮಾಡಬೇಕು

ಆಗಮಾರ್ಥಂ ತು ದೇವಾನಾಂ ಗಮನಾರ್ಥಂ ತು ರಕ್ಷಸಾಮ್ ।
ಕುರ್ವೇ ಘಂಟಾರವಂ ತತ್ರ ದೇವತಾಹ್ವಾನಲಾಂಛನಮ್ ॥

ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಅಪಸರ್ಪಂತು ತೇ ಭೂತಾಃ ಯೇ ಭೂತಾಃ ಭುವಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ।
ಯೇ ಭೂತಾಃ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾರಃ ತೇ ನಶ್ಯಂತು ಶಿವಾಜ್ಞಯಾ ॥

ಅಪಕ್ರಾಮಂತು ಯೇ ಭೂತಾಃ ಕ್ರೂರಾಶ್ಚೈವ ತು ರಾಕ್ಷಸಾಃ ।
ತೇಷಾಮಪ್ಯವಿರೋಧೇನ ಪೂಜಾಕರ್ಮ ಸಮಾರಭೇ ॥

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದು ನಾನು ಮುಂದೆ ಆಚರಿಸುವ ಪೂಜೆ ಸಾಂಗೋ-ಪಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆದು ಫಲಪ್ರದವಾಗಲಿಯೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಕಲಶಪೂಜಾ

ಯಾವುದೇ ದೇವತಾರಾಧನೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಕಲಶಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಕೆಲವರು ದೇವರ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಕಲಶವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸು-ತ್ತಾರೆ.

ತತ್ತ್ವಾಯಾಮೀತಿ ಶುನಃಶೇಪಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ವರುಣೋ ದೇವತಾ । ಕಲಶಮಧ್ಯೇ ವರುಣಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ತತ್ವಾಯಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಂದಮಾನಸ್ತದಾ ಶಾಸ್ತೇ ಯಜಮಾನೋ ಹವಿರ್ಭಿಃ ಅಹೇಳಮಾನೋ ವರುಣೇಹ ಬೋಧ್ಯುರುಶಂಸ ಮಾ ನ ಆಯುಃ ಪ್ರಮೋಷೀಃ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ।

ಕಲಶಸ್ಯ ಮುಖೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಕಂಠೇ ರುದ್ರಃ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ ।
ಮೂಲೇ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಧ್ಯೇ ಮಾತೃಗಣಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥೧॥

ಕುಕ್ಷೌ ತು ಸಾಗರಾಃ ಸರ್ವೇ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾ ವಸುಂಧರಾ ।
ಋಗ್ವೇದೋಽಥ ಯಜುರ್ವೇದಃ ಸಾಮವೇದೋ ಹ್ಯಥರ್ವಣಃ ॥೨॥

ಅಂಗೈಶ್ಚ ಸಹಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ಕಲಶಾಂಬುಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ ।
ಶಾಂತಿಃ ಪುಷ್ಟಿಶ್ಚ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾವಿತ್ರೀ ಚ ಸರಸ್ವತೀ ॥೩॥

ಆಯಾಂತು ಮಮ(ಯಜಮಾನಸ್ಯ)ಶಾಂತ್ಯರ್ಥಂ ದುರಿತಕ್ಷಯಕಾರಕಾಃ ।
ಸರ್ವೇ ಸಮುದ್ರಾಃ ಸರಿತಸ್ತೀರ್ಥಾನಿ ಜಲದಾ ನದಾಃ ॥೪॥

ಗಂಗೇ ಚ ಯಮುನೇ ಚೈವ ಗೋದಾವರಿ ಸರಸ್ವತಿ ।
ನರ್ಮದೇ ಸಿಂಧು ಕಾವೇರಿ ಜಲೇಸ್ಮಿನ್ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕುರು ॥೫॥

ಆವಾಹಿತದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ವಾಗತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪ ಯಾಮಿ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುನರಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಉಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಭರಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನಾನಾವಿಧಪರಿಮಳಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ । ಕಲಶದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ನೈವೇದ್ಯಾರ್ಥೇ ಗುಡೋಪಹಾರ (ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಕದಳೀಫಲ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು.) ಮಹಾನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಕಲಶದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಸರ್ವೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪೀಠಪೂಜಾ

ವಿಷ್ಣೋರಾಸನಭೂತಾಯ ದಿವ್ಯರತ್ನಮಯಾಯಚ ।
ಪ್ರಧಾನಪುರುಷೇಶಾಯ ಮಹಾಪೀಠಾಯತೇ ನಮಃ ॥

ಓಂ ಪರದೇವತಾಯ್ಶೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋನಮಃ । ಸರ್ವದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಸರ್ವಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಗರುಡಾಯ ನಮಃ । ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ । ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಧರ್ಮಾಯ ನಮಃ । ಜ್ಞಾನಾಯ ನಮಃ । ವೈರಾಗ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಐಶ್ವರ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಅಧರ್ಮಾಯ ನಮಃ । ಅಜ್ಞಾನಾಯ ನಮಃ । ಅವೈರಾಗ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಅನೈಶ್ವರ್ಯಾಯ ನಮಃ ॥

ಪರಮಪುರುಷಾಯ ನಮಃ । ಆಧಾರರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಕೂರ್ಮಾಯ ನಮಃ । ಅನಂತಾಯ ನಮಃ । ಪೃಥಿವ್ಯೈ ನಮಃ । ಕ್ಷೀರಸಾಗರಾಯ ನಮಃ । ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಾಯ ನಮಃ । ಮಹತೇ ದಿವ್ಯರತ್ನಮಂಟಪಾಯ ನಮಃ । ಪಂ ಪದ್ಮಾಯ ನಮಃ । ಅಂ ಅರ್ಕಮಂಡಲಾಯ ನಮಃ । ಉಂ ಸೋಮಮಂಡಲಾಯ ನಮಃ । ಮಂ ವಹ್ನಿಮಂಡಲಾಯ ನಮಃ । ಸಂ ಸತ್ವಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ । ರಂ ರಜೋಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಭೂಮ್ಯೈ ನಮಃ । ತಂ ತಮೋಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ । ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ । ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ವಿಮಲಾಯ್ಶೆ ನಮಃ । ಉತ್ಕರ್ಷಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಜ್ಞಾನಾಯ್ಶೆ ನಮಃ । ಕ್ರಿಯಾಯ್ಶೆ ನಮಃ । ಯೋಗಾಯ್ಶೆ ನಮಃ । ಪ್ರಹ್ವ್ಯೈ ನಮಃ । ಸತ್ಯಾಯ್ಶೆ ನಮಃ । ಈಶಾನಾಯ್ಶೆ ನಮಃ । ಅನುಗ್ರಹಾಯ್ಶೆ ನಮಃ । ಭಗವತಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಯೋಗಪೀಠಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಮದನಂತಾಯ ನಮಃ ॥ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ ॥

ಅಥ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಸೂಕ್ತಾನಿ

ಗೃಹಾ ವೈ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಸೂಕ್ತಂ ತತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮಯಾ ವಾಚಾ ಶಂ ಸ್ತವ್ಯಂ ತಸ್ಮಾದ್ಯದ್ಯಪಿ ದೂರ ಇವ ಪಶೂನ್ ಲಭತೇ ಗೃಹಾನೇವ್ವೈ ನಾನಾ ಜಿಗಮಿಷತಿ ಗೃಹಾ ಹಿ ಪಶೂನಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಉತ್ತಮಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ತದ್ದ್ವೈವಂ ಕ್ಷತ್ರಂ ಸಾ ಶ್ರೀಸ್ತದಾಧಿಪತ್ಯಂ ತದ್ಬ್ರಧ್ನಸ್ಯ ವಿಷ್ಟಪಂ ತತ್ಪ್ರಜಾಪತೇರಾಯತನಂ ತತ್ಸ್ವಾರಾಜ್ಯಮೃಧ್ನೋತ್ಯೇತಮೇವ್ವೈತಾಭಿರೇಕ-ವಿಂಶತ್ಯೈಕವಿಂಶತ್ಯಾ ॥

ಓಂ ಧ್ರುವಾ ದ್ಯೌರ್ಧ್ರುವಾ ಪೃಥಿವೀ ಧ್ರುವಾಸಃ ಪರ್ವತಾ ಇಮೇ । ಧ್ರುವಂ ವಿಶ್ವಮಿದಂ ಜಗದ್-ಧ್ರುವೋ ರಾಜಾ ವಿಶಾಮಯಮ್ ॥ ಧ್ರುವಂ ತೇ ರಾಜಾ ವರುಣೋ ಧ್ರುವಂ ದೇವೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ । ಧ್ರುವಂ ತ ಇಂದ್ರಶ್ಚಾಗ್ನಿಶ್ಚ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಧಾರಯತಾಂ ಧ್ರುವಮ್ ॥

ಓಂ ದೇವೀಂ ವಾಚಮಜನಯಂತ ದೇವಾಸ್ತಾಂ ವಿಶ್ವರೂಪಾಃ ಪಶವೋ ವದಂತಿ । ಸಾ ನೋ ಮಂದ್ರೇಷಮೂರ್ಜಂ ದುಹಾನಾ ಧೇನುರ್ವಾಗಸ್ಮಾನುಪಸುಷ್ಟುತೈತು ॥

ಓಂ ಸಹಸ್ತೋಮಾಃ ಸಹಛಂದಸ ಆವೃತಸ್ಸಹಪ್ರಮಾ ಋಷಯಃ ಸಪ್ತದೈವ್ಯಾಃ । ಪೂರ್ವೇಷಾಂ ಪಂಥಾಮನುದೃಶ್ಯ ಧೀರಾ ಅನ್ವಾಲೇಭಿರೇ ರಥ್ಯೋ೩ನ ರಶ್ಮೀನ್॥

ಓಂ ವಯಃ ಸುಪರ್ಣಾ ಉಪಸೇದುರಿಂದ್ರಂ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾ ಋಷಯೋ ನಾಧಮಾನಾಃ । ಅಪಧ್ವಾಂತಮೂರ್ಣುಹಿ ಪೂರ್ಧಿ ಚಕ್ಷುರ್ಮುಮುಗ್ಧ್ಯ೧ಸ್ಮಾನ್ನಿಧಯೇವ ಬದ್ಧಾನ್ ॥

ಓಂ ತದಿತ್ಸಮಾನಮಾಶಾತೇ ವೇನಂ ತಾನ ಪ್ರಯುಚ್ಛತಃ । ಧೃತವ್ರತಾಯ ದಾಶುಷೇ॥

ಅಥ ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಷ್ಠಾ

ಓಂ ಆತ್ಮಾ ದೇವಾನಾಂ ಭುವನಸ್ಯ ಗರ್ಭೋ ಯಥಾವಶಂ ಚರತಿ ದೇವ ಏಷಃ । ಘೋಷಾ ಇದಸ್ಯ ಶೃಣ್ವಿರೇನ ರೂಪಂ ತಸ್ಮೈ ವಾತಾಯ ಹವಿಷಾ ವಿಧೇಮ ॥

(ಇತಿ ಪುಸ್ತಕಸ್ಥ ಗ್ರಂಥಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೌ ಸರಸ್ವತೀಭಾರತ್ಯೌ, ತದಂತರ್ಯಾಮಿಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾದಿಮೂರ್ತ್ಯಾತ್ಮಕಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಂ ಆವಾಹ್ಯ

ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸವಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸೌ ಕೃತ್ವಾ ಸಂಕ್ಷೇಪೇನ ಧ್ಯಾನಾವಾಹನಾದಿ ಫಲಸಮರ್ಪಣಪೂರ್ವಕ ನೀರಾಜನಾಂತಂ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಕುರ್ಯಾತ್)

ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ ಆವಾಹನೆ

ಏತತ್ ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಲಿಪಿರೇಖಾಂತಃ ತೇಜೋಮಯರೇಖಾಂತಃ ಪ್ರಾಣರೇಖಾಯಾಂ ನಾರಾಯಣ ಮಹಿದಾಸ ಕಪಿಲದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಹಯಗ್ರೀವ ನಾರಸಿಂಹ ರಾಮ ಕೃಷ್ಣ ಪರಶುರಾಮ ಶ್ರೀಹರ್ಯಾದ್ಯನಂತಾವತಾರಾತ್ಮಕ ವೇದವ್ಯಾಸರೂಪಿಣಂ ಭಗವಂತಂ ಹೃತ್ಕಮಲಾತ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ವಿಜ್ಞಾನರೋಚಿಃ ಪರಿಪೂರಿತಾಂತಃ ಬಾಹ್ಯಾಂಡಕೋಶಂ ಹರಿತೋಪಲಾಭಮ್।
ತರ್ಕಾಭಯೇತಂ ವಿಧಿಶರ್ವಪೂರ್ವಗೀರ್ವಾಣವಿಜ್ಞಾನದಮಾನತೋಽಸ್ಮಿ ॥
ಧ್ಯಾಯೇಚ್ಛಶಾಂಕಶತಕೋಟ್ಯತಿಸೌಖ್ಯಕಾಂತಿಂ ।
ಸಂಸಿಚ್ಯಮಾನಮಮೃತೋರುಘಟೈಃ ಸುರೇಶೈಃ ।
ವರ್ಣಾಭಿಮಾನಿಭಿರಜೇಶಮುಖೈಃ ಸಹೈವ
ಪಂಚಾಶತಾ ಪ್ರತಿಗಿರಂತಮಶೇಷವಿದ್ಯಾಃ ।
ಓಂ ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ಪೂರ್ಣಾನಂದಾಯ ಧೀಮಹಿ ।
ತನ್ನೋ ವ್ಯಾಸಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥

ಓಂ ವ್ಯಾಂ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ವೇದವ್ಯಾಸಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಹಯಗ್ರೀವದೇವರ ಆವಾಹನೆ

ವಂದೇ ತುರಂಗವದನಂ ಶಶಿಬಿಂಬಸಂಸ್ಥಂ
ಚಂದ್ರಾವದಾತಮಮೃತಾತ್ಮಕರೈಸ್ಸಮಂತಾತ್ ।
ಅಂಡಾಂತರಂ ಬಹಿರಪಿ ಪ್ರತಿಭಾಸಯಂತಂ
ಶಂಖಾಕ್ಷಪುಸ್ತಕಸುಬೋಧಯುತಾಬ್ಜಬಾಹುಮ್ ॥

ನಸ್ತೋ ಮುಖಾದಪಿ ನಿರಂತರಮುದ್ಗಿರಂತಂ
ವಿದ್ಯಾ ಅಶೇಷತ ಉತಾಬ್ಜಭವೇಶಮುಖ್ಯೈಃ ।

ಸಂಸೇವ್ಯಮಾನಮತಿಭಕ್ತಿಭರಾವನಮ್ರೈಃ
ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಮೃತೇನ ಸತತಂ ಪರಿಷಿಚ್ಯಮಾನಮ್ ॥

ಓಂ ಹಾಂ ಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಹಯಗ್ರೀವಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಕಪಿಲ-ದತ್ತಾತ್ರೇಯರ ಆವಾಹನೆ

ಪ್ರೋದ್ಯದ್ದಿವಾಕರ ಸಮಾನತನುಂ ಸಹಸ್ರ
ಸೂರ್ಯೋರುದೀಧಿತಿಭಿರಾಪ್ತ ಸಮಸ್ತಲೋಕಮ್ ।
ಜ್ಞಾನಾಭಯಾಂಕಿತಕರಂ ಕಪಿಲಂ ಚ ದತ್ತಂ
ಧ್ಯಾಯೇದಜಾದಿಸಮಿತಿಂ ಪ್ರತಿ ಬೋಧಯಂತಮ್ ॥

ಓಂ ಕಂ ಕಪಿಲಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಕಪಿಲಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ।
ಓಂ ದಂ ದತ್ತಾತ್ರೇಯಾಯ ನಮಃ ಓಂ। ಓಂ ದತ್ತಾತ್ರೇಯಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ॥

ನಾರಾಯಣಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ, ಮಹಿದಾಸಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ, ಹಂಸಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ।

ಶ್ರೀರಾಮದೇವರ ಆವಾಹನೆ

ಶ್ಯಾಮಂ ರವೀಂದ್ವಮಿತದೀಧಿತಿಕಾಂತಿಯುಕ್ತಂ
ಜ್ಞಾನಂ ಶರಂ ಚ ದಧತಂ ಪ್ರಿಯಯಾ ಸಮೇತಮ್ ।
ಸ್ವಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಮಮಿತಂ ಹನುಮನ್ಮುಖೇಷು
ಸಂದರ್ಶಯಂತಮಜಿತಂ ಸ್ಮರತೋರುಗೀರ್ಭಿಃ ॥

ಓಂ ರಾಂ ರಾಮಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ರಾಮಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರ ಆವಾಹನೆ

ಧ್ಯಾಯೇದ್ಧರಿನ್ಮಣಿನಿಭಂ ಜಗದೇಕವಂದ್ಯಂ
ಸೌಂದರ್ಯಸಾರಮರಿಶಂಖವರಾಭಯಾನಿ ।
ದೋರ್ಭಿರ್ದಧಾನಮಜಿತಂ ಸರಸಂ ಚ ಭೈಷ್ಮೀ
ಸತ್ಯಾ ಸಮೇತಮನಿಖಿಲಪ್ರದಮಿಂದಿರೇಶಮ್ ॥

ಓಂ ಕ್ಲೀಂ ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಕೃಷ್ಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಶ್ರೀ ಪರಶುರಾಮದೇವರ ಆವಾಹನೆ

ಅಂಗಾರವರ್ಣಮಭಿತೋಂಡಬಹಿಃ ಪ್ರಭಾಭಿಃ
ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಪರಶ್ವಧಧನುರ್ಧರಮೇಕವೀರಮ್ ।
ಧ್ಯಾಯೇದಜೇಶಪುರುಹೂತಮುಖ್ಯೈಃ ಸ್ತುವದ್ಭಿಃ
ಆವೀತಮಾತ್ಮ ಪದವೀಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯಂತಮ್ ॥

ಓಂ ಭಾಂ ಭಾರ್ಗವಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಭಾರ್ಗವಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ನೃಸಿಂಹದೇವರ ಆವಾಹನೆ

ಧ್ಯಾಯೇನ್ ನೃಸಿಂಹಮುರುವೃತ್ತರವಿತ್ರಿನೇತ್ರಂ
ಜಾನುಪ್ರಸಕ್ತಕರಯುಗ್ಮಥಾಪರಾಭ್ಯಾಮ್
ಚಕ್ರಂ ದರಂ ಚ ದಧತಂ ಪ್ರಿಯಾಯಾ ಸಮೇತಂ
ತಿಗ್ಮಾಂಶುಕೋಟ್ಯಧಿಕತೇಜಸಮಗ್ರ್ಯಶಕ್ತಿಮ್ ।

ಓಂ ನೃಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ನೃಸಿಂಹಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಹಂಸದೇವರ ಆವಾಹನೆ

ಓಂ ಧ್ಯಾಯೇದ್ರವೀಂದುಕರಮಿಂದುಸಹಸ್ರಲಕ್ಷಕಾಂತಿಂ ಪ್ರಿಯಾಸಹಿತಮಾಸ್ಥಿತ-ಮಿಂದುಬಿಂಬೇ । ಶಂಖಾರಿದೋರ್ದ್ವಯಯುದರ್ಕವುಹೇಂದು-ಬಿಂಬಾತ್ಸಂಸಿಚ್ಯಮಾನಮಮೃತೇನ ರಮಾಧಿನಾಥಮ್ ॥

ಓಂ ಹಂಸಃ ಸೋಽಹಂ ಓಂ ॥ ಹಂಸಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।

ಧನ್ವಂತರಿದೇವರ ಆವಾಹನೆ

ಓಂ ಚಂದ್ರೌಘಕಾಂತಿಮಮೃತಾತ್ಮಕರೈರ್ಜಗಂತಿ ಸಂಜೀವ-ಯಂತಮಮಿತಾತ್ಮಸುಖಂ ಪರೇಶಮ್ । ಜ್ಞಾನಂ ಸುಧಾಕಲಶಮೇವ ಚ ಸಂದಧಾನಂ ಶೀತಾಂಶುಮಂಡಲಗತಂ ಸ್ಮರತಾತ್ಮಸಂಸ್ಥಮ್ ॥ ಮೂರ್ಧ್ನಿಸ್ಥಿತಾದಮುತ ಸುಧಾಂ ಸ್ರವಂತೀಂ ಭ್ರೂಮಧ್ಯಗಾಚ್ಚ ತತ ಏವ ಚ ತಾಲುಸಂಸ್ಥಾತ್ । ಹಾರ್ದಾಚ್ಚ ನಾಭಿಸದನಾದಧರಸ್ಥಿ ತಾಚ್ಚ ಧ್ಯಾತಾಭಿಪೂರಿತತನುರ್ದುರಿತಾನಿ ಹನ್ಯಾತ್ ॥ ಅಜ್ಞಾನದುಃಖಭಯರೋಗಮಹಾವಿಷಾಣಿ ಯೋಗೋಽಯಮಾಶು ವಿನಿಹಂತಿ

ಸುಖಂ ಚ ದದ್ಯಾತ್ । ಉನ್ಮಾದವಿಭ್ರಮಹರಃ ಪರತಶ್ಚ ಸಾಂದ್ರಂ ಸ್ವಾನಂದಮೇವ ಪದಮಾಪಯತಿ ಸ್ಮ ನಿತ್ಯಮ್ ॥

ಓಂ ಧಂ ಧನ್ವಂತರಯೇ ನಮಃ ಓಂ ॥ ಧನ್ವಂತರಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।

ಶ್ರೀನಿವಾಸದೇವರ ಆವಾಹನೆ

ಓಂ ಧ್ಯಾಯೇದ್ವೇಂಕಟನಾಯಕಂ ಕರಯುಗೇ ಶಂಖಂ ಚ ಚಕ್ರಂ ಮುದಾ ಚಾನ್ಯೇ ಪಾಣಿಯುಗೇ ವರಂ ಕಟಿತಟೇ ಬಿಭ್ರಾಣಮರ್ಕಚ್ಛವಿಮ್ । ದೇವಂ ದೇವಶಿಖಾಮಣಿಂ ಶ್ರಿಯಮಥೋ ವಕ್ಷೇ ದಧಾನಂ ಹರಿಂ ಭೂಷಾಜಾಲಮನೇಕರತ್ನಖಚಿತಂ ದಿವ್ಯಂ ಕಿರೀಟಾಂಗದಮ್ ॥

ಸಕಲಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದಾನಕಲ್ಪತರೋ ಶ್ರೀಶ್ರೀನಿವಾಸಾಯನಮಃ ಆವಾಹಯಾಮಿ

ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ ಆವಾಹನೆ

ಓಂ ಶುಭಮರಕತವರ್ಣೋ ರಕ್ತಪಾದಾಬ್ಜ ನೇತ್ರಾಧರಕರ-ನಖರಾಗ್ರಶ್ಚಕ್ರಶಂಖಾಬ್ಜರೇಖಃ । ರವಿಕರವರಗೌರಂ ಚರ್ಮ ಚೈಣಂ ವಸಾನಸ್ತಟದಮಲಜಟಾಸಂದೀಪ್ತಚೂಡಂ ದಧಾನಃ ॥ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಕ್ಷಾಃ ಕಮಲಾಯತಾಕ್ಷೋ ಬೃಹದ್ಭುಜಃ ಕಂಬುಸಮಾನಕಂಠಃ । ಸಮಸ್ತವೇದಾನ್ಮುಖತಃ ಸಮುದ್ಗಿರನ್ನನಂತಚಂದ್ರಾಧಿಕಕಾಂತಿಸನ್ಮುಖಃ ॥ ಪ್ರಬೋಧ-ಮುದ್ರಾಭಯದೋರ್ದ್ವಯಾನ್ವಿತೋ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಾಜಿನಮೇಖಲೋಲ್ಲಸನ್। ದೃಶಾ ಮಹಾಜ್ಞಾನಭುಜಂಗದಷ್ಟಮುಜ್ಜೀವಯಾನೋ ಜಗದತ್ಯರೋಚತ ॥ ವಿಜ್ಞಾನರೋಚಿಃಪರಿಪೂರಿತಾಂತರ್ಬಾಹ್ಯಾಂಡಕೋಶಂ ಹರಿತೋಪಲಾಭಮ್ । ತರ್ಕಾಭಯೇತಂ ವಿಧಿಶರ್ವಪೂರ್ವಗೀರ್ವಾಣವಿಜ್ಞಾನದಮಾನತೋಽಸ್ಮಿ ॥

ವೇದವ್ಯಾಸಗಾಯತ್ರೀಧ್ಯಾನ

ಓಂ ಧ್ಯಾಯೇಚ್ಛಶಾಂಕಶತಕೋಟ್ಯತಿಸೌಖ್ಯಕಾಂತಿಂ ಸಂಸಿಚ್ಯಮಾನ-ಮಮೃತೋರುಘಟೈಃ ಸುರೇಶೈಃ । ವರ್ಣಾಭಿಮಾನಿಭಿರಚೇಶಮುಖೈಃ ಸಹೈವ ಪಂಚಾಶತಾ ಪ್ರತಿಗಿರಂತಮಶೇಷವಿದ್ಯಾಃ ॥

ವೇದವ್ಯಾಸಗಾಯತ್ರೀ- ಓಂ ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ಪೂರ್ಣಾನಂದಾಯ ಧೀಮಹಿ । ತನ್ನೋ ವ್ಯಾಸಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥

ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರದಿಂದ ಆವಾಹನೆ

ಓಂ ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್ಸಮಾಭಾಸಶ್ಚಿದಾನಂದೈಕದೇಹವಾನ್ । ಚಕ್ರಶಂಖಗದಾ-ಪದ್ಮಧರೋ ಧ್ಯೇಯೋऽಹಮೀಶ್ವರಃ । ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಭ್ಯಾಮಾಶ್ಲಿಷ್ಟಃ ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಣದುಧ್ಯಗಃ । ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಶಿವಾಹೀಶವಿಪೈಃ ಶಕ್ರಾದಿಕೈರಪಿ । ಸೇವ್ಯಮಾನೋಧಿಕಂ ಭಕ್ತ್ಯಾನಿತ್ಯನಿಶ್ಶೇಷಶಕ್ತಿಮಾನ್ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ ॥ (ಇತಿ ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ ನಾರಾಯಣಮೂಲರೂಪೇಣ ಸಹ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಭಗವದ್ರೂಪಾಣಾಮೈಕ್ಯಂ ವಿಚಿಂತ್ಯ 'ಕೃಪಯಾ ಸಮ್ಮುಖೀಭವ' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಸಾನಿಧ್ಯಂ ಕುರು ದೇವೇಶ ಸರ್ವಸಂಪತ್ಕರೋ ಭವ । ವಿಭೋಸಕಲಲೋಕೇಶ ವಿಷ್ಣೋ ಜಿಷ್ಣೋ ಹರೇ ಪ್ರಭೋ ॥ ತ್ವಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪೂಜಯಾಮ್ಯದ್ಯ ಭೋಗೈರರ್ಘ್ಯಾದಿಭಿಃ ಕ್ರಮಾತ್ । ಯಾಗಾವಸಾನಪರ್ಯಂತಮತ್ರ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಜನಾರ್ದನ ॥ ಭಕ್ತಸ್ಯ ಮಮ ಪೂಜಾಂ ತ್ವಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಪ್ರಭೋ । ಭೋಃ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಜಗತಾಂ ನಾಥ ಯಾವತ್ಪೂಜಾವಸಾನಕಮ್ । ತಾವತ್ಸಂಪ್ರೀತಿಭಾವೇನ ಬಿಂಬೇ ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವ ॥ (ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಮುದ್ರಯಾ ಸಂಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ವ್ಯಾಸಗಾಯತ್ರೀಂ ಚ ಪಠೇತ್) ॥

ಏತತ್ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರ ಪುಸ್ತಕ ಲಿಪಿರೇಖಾಂತಸ್ತೇಜೋಮಯ ರೇಖಾಂತಃ ಪ್ರಾಣಶ್ರೀರೇಖಾಯಾಂ ಸ್ಥಿತಂ ಧರ್ಮ ನಾರಾಯಣ ಮಹಿದಾಸ ಕಪಿಲ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಕುಮಾರ ಹಯಗ್ರೀವ ನರಸಿಂಹ ರಾಮ ಕೃಷ್ಣ ಧನ್ವಂತರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪರಶುರಾಮ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸ ಹರಿ ಪ್ರಾಜ್ಞ ಪುರುಷಾತ್ಮಕಂ ಸರ್ವವೇದಾಭಿಮಾನಿಸರ್ವವಿದ್ಯಾದ್ರಷ್ಟಲ ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮಾಣೀಭಾರತ್ಯಂತರ್ಗತ ಸ್ತ್ರೀರೂಪಂ ವ್ಯಾಸಾತ್ಮಕಶ್ರೀನಾರಾಯಣಂ ಮಮ ಹೃನ್ಮಂಡಲದಾವಾಹಯಾಮಿ । ಭಗವನ್ನತ್ರಾಗಚ್ಛಾಗಚ್ಛ ಪುಸ್ತಕಸಾಲಗ್ರಾಮ-

ಪ್ರತಿಮಾಮಧ್ಯೇ । ಆವಾಹಿತೋ ಭವ । ಸಂಸ್ಥಾಪಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿರುದ್ಧೋ ಭವ । ಸಮ್ಮುಖೋ ಭವ । ಅವಗುಂಠಿತೋ ಭವ ॥ (ಇತ್ಯಾವಾಹ್ಯ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಂ ಸಮರ್ಪ್ಯ ಆವಾಹನಾದಿಷಣ್ಮುದ್ರಾಃ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್) ॥

ಶ್ರೀದೇವಿಯ ಆವಾಹನೆ

ಕೌಶೇಯಪೀತವಸನಾಮರವಿಂದನೇತ್ರಾಂ
ಪದ್ಮದ್ವಯಾಭಯವರೋದ್ಯತಪದ್ಮಹಸ್ತಾಮ್ ।
ಉದ್ಯಚ್ಛತಾರ್ಕಸದೃಶೀಂ ಪರಮಾಂಕಸಂಸ್ಥಾಂ
ಧ್ಯಾಯೇದ್ವಿಧೀಶನುತಪಾದಯುಗಾಂ ಜನಿತ್ರೀಮ್ ॥

ಓಂ ಶ್ರೀಂ ಓಂ । ಶ್ರೀಯಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಭೂದೇವಿಯ ಆವಾಹನೆ

ಕೌಶೇಯನೀಲವಸನಾಮರವಿಂದನೇತ್ರಾಂ
ತಾಂಬೂಲನೀಲಕುಸುಮಾಭಯಸದ್ವರೇತಾಮ್ ।
ಶ್ಯಾಮಾಂಕಕಾಂತಿಸಹಿತಾಂ ಪರಮಾಂಕಸಂಸ್ಥಾಮ್
ಧ್ಯಾಯೇದ್ವಿಧೀಶನುತಪಾದಯುಗಾಂ ಜನಿತ್ರೀಮ್ ॥

ಓಂ ಭೂಂ ಭುವೇ ನಮಃ ಓಂ ॥ ಭುವಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ದುರ್ಗಾದೇವಿಯ ಆವಾಹನೆ

ಕೌಶೇಯರಕ್ತವಸನಾಂ ಕಮಲತ್ರಿನೇತ್ರಾಂ
ಚಕ್ರಾಬ್ಜತರ್ಜನಸುಶೂಲಯುತಾಬ್ಜಹಸ್ತಾಮ್ ।
ಉದ್ಯಚ್ಛತಾರ್ಕಸದೃಶೀಂ ಪರಮಾಂಕಸಂಸ್ಥಾಂ
ಧ್ಯಾಯೇದ್ವಿಧೀಶನುತ ಪಾದಯುಗಾಂ ಜನಿತ್ರೀಮ್ ॥

ಓಂ ದುಂ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ ಓಂ । ದುರ್ಗಾಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಆವಾಹನೆ

ಧ್ಯಾಯೇನ್ನಿಷಣ್ಣಮಜಮಚ್ಯುತ-ನಾಭಿ-ಪದ್ಮೇ
ಪ್ರೋದ್ಯದ್ದಿವಾ-ಕರ-ಸಮೂಹ-ನಿಕಾಶಮಗ್ರ್ಯಮ್ ।

ಮಾತೃ-ಪ್ರಕಾರ-ಕರಮುತ್ತಮ-ಕಾಂತಿ-ಮದ್ಭಿ-
ರ್ವಕ್ತ್ರೈಃ ಸೃಜಂತಮಖಿಲೈಃ ಪರಮಾರ್ಥ-ವಿದ್ಯಾಮ್ ॥

ಓಂ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾಯ ನಮಃ ಓಂ ॥

ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ಆವಾಹನೆ

ಉದ್ಯದ್ ದಿವಾಕರಸಮೂಹನಿಭಾಂ-ಸ್ವಭರ್ತು-
ರಂಕಸ್ಥಿತಾಮಭಯಸದ್ವರ ಬಾಹುಯುಗ್ಮಾಮ್ ।
ಮುದ್ರಾಂ ಚ ತತ್ವದೃಶಯೇ ವರಪುಸ್ತಕಂ ಚ
ದೋರ್ಯುಗ್ಮಕೇನ ದಧತೀಂ ಸ್ಮರತಾತ್ಮವಿದ್ಯಾಮ್ ।

ಪಾವಕಾ ನಃ ಸರಸ್ವತೀ ವಾಜೇಭಿರ್ವಾಜಿನೀವತೀ ।
ಯಜ್ಞಂ ವಷ್ಟು ಧಿಯಾ ವಸುಃ ॥ ಸರಸ್ವತೀಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಯೈ ನಮಃ, ಓಂ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ, ಪುಸ್ತಕೇ ಸರಸ್ವತೀದೇವೀಂ ವಿಶೇಷತಃ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಆವಾಹನೆ

ಉದ್ಯದ್ರವಿಪ್ರಕರಸನ್ನಿಭಮಚ್ಯುತಾಂಕೇ
ಸ್ವಾಸೀನಮಸ್ಯ ನುತಿನಿತ್ಯವಚಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿಂ ।
ಧ್ಯಾಯೇದ್ಗದಾಭಯಕರಂ ಸುಕೃತಾಂಜಲಿಂ ತಂ
ಪ್ರಾಣಂ ಯಥೇಷ್ಟತನುಮುನ್ನತಕರ್ಮಶಕ್ತಿಮ್ ।

ಓಂ ಪ್ರಾಣಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಅಪಾನಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ವ್ಯಾನಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಉದಾನಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಸಮಾನಾಯ ನಮಃ ಓಂ ।

ಭಾರತೀದೇವಿಯ ಆವಾಹನೆ

ಗೌರೀರ್ಮಿಮಾಯ ಸಲಿಲಾನಿ ತಕ್ಷತ್ಯೇಕಪದೀ ದ್ವಿಪದೀ ಸಾ ಚತುಷ್ಪದೀ ।
ಅಷ್ಟಾಪದೀ ನವಪದೀ ಬಭೂವುಷೀ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷರಾ ಪರಮೇ ವ್ಯೋಮನ್ ॥

ಓಂ ಭಾಂ ಭಾರತ್ಯೈ ನಮಃ ಓಂ । ಭಾರತೀಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಗರುಡದೇವರ ಆವಾಹನೆ

ವ್ಯತ್ಯಸ್ತ-ಪಕ್ಷಿ-ತಾರೌ ಚ ಸ್ವಾಹಾಂತೋ ಗಾರುಡೋ ಮನುಃ ।
ಕಾಶ್ಯಪೋಽಸ್ಯ ಮುನಿರ್ಧ್ಯೇಯಃ ಸುಧಾ-ಪೂರ್ಣಂ ಹಿರಣ್ಮಯಮ್ ॥
ದಧಾನಃ ಕುಂಭಮಭಯಂ ಪೀತ-ಶುಕ್ಲಾರುಣೋ ಹರಿಃ
ಕೃಷ್ಣಶ್ಚಾಽಜಾನುತೋ ನಾಭೇಃ ಕಂಠಾತ್ ಕಾದಂತ ಏವ ಚ ॥
ಪ್ರಿಯಾ-ಯಕ್ ಪುರತೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪಕ್ಷತುಂಡಸಮನ್ವಿತಃ ।
ಜಂಗಮಸ್ಥಾವರವಿಷಹೃದಯಂ ಸರ್ವಕಾಮದಃ ॥
ಓಂ ಪಕ್ಷಿ ಸ್ವಾಹಾ ಓಂ । ಓಂ ಗರುಡಾಯ ನಮಃ ಓಂ ಗರುಡಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ॥

ಶೇಷದೇವರ ಆವಾಹನೆ

ದಧಾನೋ ಹಲ-ಸೌನಂದೌ ಶ್ವೇತ-ವರ್ಣಃ ಕೃತಾಂಜಲಿಃ ।
ಸಹಸ್ರ-ಮೂರ್ಧಾಽದ್ವಿತೀಯ-ಕರ್ಣ-ಭೂಷಃ ಪ್ರಿಯಾಯುತಃ ।
ವನ-ಮಾಲೀ ನೀಲ-ವಾಸಾ ಧ್ಯೇಯೋ ವಿಷ್ಣೋಸ್ತು ಪೃಷ್ಠತಃ
ಓಂ ಶೇಂ ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಶೇಷಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ರುದ್ರದೇವರ ಆವಾಹನೆ

ಧ್ಯೇಯಃ ಪಂಚ-ಮುಖೋ ರುದ್ರಃ ಸ್ಫಟಿಕಾಮಲ-ಕಾಂತಿ-ಮಾನ್
ವಿದ್ಯುಚ್ಛುಭ್ರಾಸಿತ-ರಜಃ-ಶ್ಯಾಮಾನ್ಯಸ್ಯ ಮುಖಾನಿ ತು ।
ಜಟಾವ-ಬದ್ಧೇಂದು-ಕಲಃ ಪ್ರಿಯಾ-ಯುಙ್ ನಾಗ-ಭೂಷಣಃ
ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಓಂ । ಓಂ ಮಹಾರುದ್ರದೇವಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಗೌರಿಯ ಆವಾಹನೆ

ಗೌರೀ ವರಾಭಯಕರಾ ಧ್ಯೇಯಾ ಪೀತಾಂಬರಾ ಚ ಸಾ ।
ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯೈಃ ಓಂ । ಪಾರ್ವತೀಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಗಣಪತಿಯ ಆವಾಹನೆ

ರಕಾಂಬರೋ ರಕ್ತತನೂ ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾನುಲೇಪನಃ ।
ಲಂಬೋದರೋ ಗಜಮುಖಃ ಪಾಶದಂತಾಂಕುಶಾಭಯೇ ।

ಬಿಭ್ರದ್ ಧ್ಯೇಯೋ ವಿಘ್ನಹರಃ ಕಾಮದಸ್ತ್ವರಯಾ ಹ್ಯಯಮ್ ।
ಓಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಗಣಪತಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥ-ಜಯತೀರ್ಥ-ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಾದೀನ್, ಭಾಷ್ಯಟೀಪಿಕಾ ಟಿಪ್ಪಣೀ-ಕರ್ತೄನ್, ಆವಾಹಯಾಮಿ. ತತ್ವನ್ಯಾಸ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರವನ್ನು ನ್ಯಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕೃಪಯಾ ಸಮ್ಮುಖೀಭವಂತು ಭವಂತಃ ।
ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಸೂಕ್ತಂ-

ಗೃಹಾ ವೈ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಸೂಕ್ತಮ್ । ತತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತತಮಯಾ ವಾಚಾ ಶಂಸ್ತವ್ಯಂ,
ತಸ್ಮಾದ್ ಯದ್ಯಪಿ ದೂರ ಇವ ಪಶೂನ್ ಲಭತೇ, ಗೃಹಾನೇವೈ ನಾನಾ
ಜಿಗಮಿಷತಿ, ಗೃಹಾ ಪಶೂಣಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಉತ್ತಮಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ।
ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಮಸ್ತು । ಓಂ ಆವಾಹಿತೋ ಭವ । ಸ್ಥಾಪಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿರುದ್ಧೋ ಭವ । ಪ್ರಸೀದ ಪ್ರಸೀದ ।

ಧ್ಯಾನ

ವ್ಯಾಸಾಯಪ್ರತಿಮೇತಿಹಾಸರಚನೋಲ್ಲಾಸಾಯ ದುರ್ವಾದಿನಾಂ
ತ್ರಾಸಾಯಾಸಕರಾಯ ಸತ್ಸು ಕೃತವಿಶ್ವಾಸಾಯ ದೋಷದ್ವಿಷೇ ॥
ಭಾಸಾ ಯಾಮುನರಮ್ಯತೋಯಸದೃಶಾಯಾಸಾಯಮಾಸೇವಿನೇ
ದಾಸಾಯಾಭಯದಾಯ ಮಧ್ವಗುರುಹೃದ್ವಾಸಾಯ ತುಭ್ಯಂ ನಮಃ ॥೧॥
ವ್ಯಾಸಾಯ ಭವನಾಶಾಯ ಶ್ರೀಶಾಯ ಗುಣರಾಶಯೇ ।
ಹೃದ್ಯಾಯ ಶುದ್ಧವಿದ್ಯಾಯ ಮಧ್ವಾಯ ಚ ನಮೋ ನಮಃ ॥೨॥
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಂ ಕುರು ದೇವೇಶ ಸರ್ವಸಂಪತ್ಕರೋ ಭವ ।
ವಿಭೋ ಸಕಲಲೋಕೇಶ ವಿಷ್ಣೋ ಜಿಷ್ಣೋ ಹರೇ ಪ್ರಭೋ ।

ಯಾಗಾವಸಾನಪರ್ಯಂತಂ ಅತ್ರ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಜನಾರ್ದನ ।
ಭಕ್ತಸ್ಯ ಮಮ ಪೂಜಾಂ ತ್ವಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಪ್ರಭೋ ॥
ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ ।
ಓಂ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ॥

ಪುಸ್ತಕೇಷು ಯತೋ ದೇವಿ ಕ್ರೀಡತೇ ಪರಮಾರ್ಥತಃ ।
ತತಸ್ತತ್ರ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ ಧ್ಯಾನಮಾವಾಹನಾದಿಕಮ್ ॥
ಧ್ಯಾನಮೇವ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ ಸಾಧಕೋ ವಿಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।
ಪ್ರಣವಾಸನಮಾರೂಢಾಂ ತದರ್ಥತ್ವೇನ ನಿಶ್ಚಿತಾಂ ॥
ಅಂಕುಶಂ ಚಾಕ್ಷಸೂತ್ರಂ ಚ ಪಾಶಂ ವೀಣಾಂ ಚ ಧಾರಿಣೀಮ್ ।
ಮುಕ್ತಾಹಾರಸಮಾಯುಕ್ತಾಂ ಮೋದರೂಪಾಂ ಮನೋಹರಾಮ್ ॥
ಸಿತೇನ ದರ್ಪಣಾಖ್ಯೇನ ವಸ್ತ್ರೇಣೋಪರಿಭೂಷಿತಾಮ್ ।
ಸುಸ್ತನೀಂ ವೇದವೇದ್ಯಾಂಚ ಚಂದ್ರಾರ್ಧಕೃತಶೇಖರಾಮ್ ॥
ಜಟಾಕಲಾಪಸಂಯುಕ್ತಾಂ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿಭಾನನಾಮ್ ।
ತ್ರಿಲೋಚನಾಂ ಮಹಾದೇವಿಂ ಸ್ವರ್ಣನೂಪುರಧಾರಿಣೀಮ್ ॥
ಕಟಕೈಸ್ಸ್ವರ್ಣರತ್ನಾಢ್ಯೈರ್ಮುಕ್ತಾವಲಯಭೂಷಿತಾಮ್ ।
ಕೇಯೂರೈರ್ಮೇಖಲಾದ್ಯೈಶ್ಚ ದ್ಯೋತಯಂತೀಂ ಜಗತ್ತ್ರಯಮ್ ।
ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಿಕಾಂ ದೇವೀಂ ಧ್ಯಾನಕರ್ಮಸಮಾಹಿತಃ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

* * * *

ಜಯತ್ಯಜೋಖಂಡಗುಣೋರುಮಂಡಲಃ ।
ಸದೋದಿತಜ್ಞಾನಮರೀಚಿಮಾಲೀ ।
ಸ್ವಭಕ್ತಹಾರ್ದೋಚ್ಚತಮೋನಿಹಂತಾ ।
ವ್ಯಾಸಾವತಾರೋ ಹರಿರಾತ್ಮಭಾಸ್ಕರಃ ।
ಇತಿ ಮಹಾನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಯೋನಃ ಪಿತಾ ಜನಿತಾ ಯೊ ವಿಧಾತಾ ।
ಧಾಮಾನಿ ವೇದ ಭುವನಾನಿ ವಿಶ್ವಾ ।
ಯೋ ದೇವಾನಾಂ ನಾಮಧಾ ಏಕ
ಏವತಂ ಸಂಪ್ರಶ್ರಂ ಭುವನಾತ್ಮಂನ್ಯಾ ।
ಇತಿ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಛತ್ರಚಾಮರನೃತ್ಯಗೀತ ಇತ್ಯಾದಿ ಉಪಚಾರಾನ್ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಯಾಚೇಽಹಂ ತ್ವಾಂ ಹೃಷಿಕೇಶ ನಮಾಮಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ।
ಹೃದಯೇ ಕುರು ಸಂಕಾಶಂ ಶ್ರಿಯಾ ಸಹ ಜಗತ್ಪತೇ ।
ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಶಿಲಾಸ್ಪರ್ಶಂ ಯೇ ಕುರ್ವಂತಿ ದಿನೇ ದಿನೇ ।
ವಾಂಛಂತಿ ಕರಸಂಸ್ಪರ್ಶಂ ತೇಷಾಂ ದೇವಾಃ ಸವಾಸವಾಃ ।
ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ.

ಆಸನ

ಶ್ರೀಶಂ ವಿಚಿತ್ರಕವಿತಾರಸಪೂರಿತಾಶಂ
ಶ್ರೀಶಂಕರೋರಗಖಗೇಂದ್ರಹೃದಬ್ಜವಾಸಮ್ ।
ಆಶಂಕಮಾನಜನತೃಪ್ತಿಕರೋಕ್ತಿಹಾಸಂ
ವ್ಯಾಸಂ ನತೋಽಸ್ಮಿ ಹರಿತೋಪಲಸನ್ನಿಕಾಶಮ್ ॥
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅನೇಕರತ್ನಸಂಯುಕ್ತಾಂ ಸುವರ್ಣೇನ ವಿರಾಜಿತಮ್ ।
ಮುಕ್ತಾಮಣ್ಯಂಕಿತಂ ಚಾರು ಆಸನಂ ತೇ ದದಾಮ್ಯಹಮ್ ॥
ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪಾದ್ಯ

ವೇದಾಂತಸೂತ್ರಪವನೋದ್ಧೃತಪಂಚವೇದಾ-
ಮೋದಾಂಶತೋಷಿತಸುರರ್ಷಿನರಾದಿಭೇದಾಮ್ ।

ಬೋಧಾಂಬುಜಾತಲಸಿತಾಂ ಸರಸೀಮಗಧಾಂ
ಶ್ರೀದಾಂ ಶ್ರಿತೋಽಸ್ಮಿ ಶುಕತಾತಪದಾಮುಖೇದಾಮ್ ॥
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೈಸ್ಸಾರ್ಥಂ ಶುದ್ಧತೋಯೇನ ಸಂಯುತಮ್ ।
ಶುದ್ಧಸ್ಫಟಿಕತುಲ್ಯಾಂಗಿ ಪಾದ್ಯಂ ತೇ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಂ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅರ್ಘ್ಯ

ದ್ವೈಪಾಯನೋ ಜಯತಿ ಯನ್ನಿಜಶಕ್ತಿದೀಪಃ
ಪಾಪಾಭಿವರ್ಧಿತಕುವಾದಿತಮಿಸ್ರತಾಪಃ ।
ಪಾಪಾಖ್ಯದುರ್ಭಗದಶಾಕೃತಿತೀವ್ರಕೋಪಃ
ಪಾಪಾದ್ಭುತೌಷಧಿರಗೇ ಶ್ವಸನಾಂಶರೂಪಃ ॥
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಭಕ್ತಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದೇ ದೇವಿ ದೇವದೇವಾದಿವಂದಿತೇ ।
ಧಾತೃಪ್ರಿಯೇ ಜಗದ್ಧಾತ್ರಿ ದದಾಮ್ಯರ್ಘ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ಭೋ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಆಚಮನ

ಇಂದ್ರಾದಿದೈವತಹೃದಾಖ್ಯಚಕೋರಚಂದ್ರಾ-
ಮಂದಾಂಶುಕಲ್ಪಶುಭಜಲ್ಪಿತಪುಷ್ಪವೃಂದಃ ।
ವೃಂದಾರಕಾಂಘ್ರ್ಯುಪಲತಾಗುಣರತ್ನಸಾಂದ್ರೋ
ಮಂದಾಯ ಮೇ ಫಲತು ಕೃಷ್ಣತರುಃ ಫಲಂ ದ್ರಾಕ್ ॥
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಸಮಾನಾಭೇ ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಸಮಪ್ರಭೇ ।
ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಮರ್ಪಿತಂ ವಾಣಿ ಗೃಹಾಣಾಚಮನೀಯಕಂ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಆಚಮನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಧುಪರ್ಕ

ಮಾತಾ ಪಿತೇವ ಪರಿರಕ್ಷತಿ ಯೇನ ಗೀತಾ
ಗೀತಾಗ್ರ್ಯಭಾರತಪುರಾಣಕೃತಾಽವಿಗೀತಾ ।
ವಾತಾಂಶಮಧ್ವವರದಃ ಸಗಿರೋ ಮಮೈತಾಃ
ಖ್ಯಾತಾಃ ಪರಾಶರಸುತೋ ವಿದಧಾತು ಧಾತಾ ॥

ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಕಮಲಭವನಕಾಯೇ ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶೇ
ವಿಶದಶುಚಿವಿಲಾಸೇ ಕೋಮಲೇಹಾರಯುಕ್ತೇ ।
ದಧಿಮಧುಘೃತಯುಕ್ತಂ ಕ್ಷೀರರಂಭಾಫಲಾಢ್ಯಮ್ ।
ಸುರುಚಿರಮಧುಪರ್ಕಂ ಗೃಹ್ಯತಾಂ ದೇವವಂದ್ಯೇ ।

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ। ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪಂಚಾಮೃತ

ಪಾರಂ ಭವಾಖ್ಯಜಲಧೇರ್ಭುವನೈಕಸಾರಂ
ಸ್ವೈರಂ ಕೃತೋರುವಿಧವೇದಪಥಪ್ರಚಾರಮ್ ।
ಆರಂಜಿತಾಮರಜನಂ ಸುಖಚಿಚ್ಛರೀರಂ
ಧೀರಂ ಸ್ಮರಾಮಿ ಹೃದಿ ಸತ್ಯವತೀಕುಮಾರಮ್ ॥

ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಪಂಚಾಮೃತ ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ದಧೀಕ್ಷೀರ ಘೃತೋಪೇತಂ ಶರ್ಕರಾಮಧುಸಂಯುತಮ್ ।
ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಮಿದಂ ಸ್ವೀಕುರುಷ್ವ ಮಹೇಶ್ವರಿ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ। ಪಂಚಾಮೃತ ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಹಾಭಿಷೇಕ

ಭಾವಾಶ್ರಿತಂ ಯಮನುಸೃತ್ಯ ಭಜಂತಿ ದೇವಾಃ
ಸೇವಾರತಾಶ್ಚ ಮುನಯಃ ಕವಯೋ ನೃದೇವಾಃ ।
ಯೋ ವಾಸುದೇವವಪುರಸ್ಯ ಮಹಾನುಭಾವಾಂ-
ಚ್ಛ್ರೀಬಾದರಾಯಣಹರೇರ್ನ ಗೃಣೀತ ಕೋ ವಾ ॥
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಮಹಾಭಿಷೇಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶುದ್ಧೋದಕೇನ ಸುಸ್ನಾನಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕಮ್ ।
ಸುವರ್ಣಕಲಶಾನೀತೈರ್ನಾನಾಗಂಧಸುವಾಸಿತೈಃ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮ

ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರದೇಹಿ ಭವದಾಗಮವಾರ್ಧ್ಯಧೀನಂ
ಶ್ರೀನಂದಸೂನುಪದಭಕ್ತಿನದೀನಿದಾನಮ್ ।
ಆನಂದತೀರ್ಥವರದೋಚ್ಚಮಹಾಧ್ವನೀನಂ
ದೀನಂ ಬದರ್ಯಧಿಪತೇ ಕುರು ಮಾಮಮಾನಮ್ ॥
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶುಕ್ಲವಸ್ತ್ರದ್ವಯಂ ದೇವಿ ಕೋಮಲಂ ಕುಟಿಲಾಲಕೇ ।
ಮಯಿ ಪ್ರೀತ್ಯಾ ತ್ವಯಾ ವಾಣಿ-ಬ್ರಹ್ಮಾಣೀ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಂ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ। ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಯಜ್ಞೋಪವೀತ/ಕಂಠಾಭರಣ

ವಾಸಿಷ್ಠವಂಶತಿಲಕಸ್ಯ ಹರೇರ್ಮನೋಜ್ಞಂ
ದೋಷೌಘಖಂಡನವಿಶಾರದಮಷ್ಟಕಂ ಯೇ ।
ದಾಸಾಃ ಪಠಂತ್ಯನುದಿನಂ ಭುವಿ ವಾದಿರಾಜ-
ಧೀಸಂಭವಂ ಪರಿಭವೋ ನ ದಿಶಾಸು ತೇಷಾಮ್ ॥
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಿಕೇ ದೇವಿ ಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರಕೃತಾಲಯೇ ।
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಂ ಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಶಕ್ರಾದಿಪೂಜಿತೇ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಕಂಠಾಭರಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಆಭರಣ

ತ್ರಯ್ಯಾ ವಿಕಾಸಕಮಜಂ ಮುಹುರಂತರೇವ
ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಮಧ್ವಗುರುಪಾದಯುಗಂ ಗುರೂಂಶ್ಚ ।
ವೇದೇಶಪಾದಜಲಜಂ ಹೃದಿ ಸಾಧು ಕೃತ್ವಾ
ಸಂಪ್ರಾರ್ಥಯೇ ಶ್ರುತಿವಿಕಾಸಕಹಸ್ತದಾನಮ್ ॥

ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಆಭರಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಕಟಕಮಕುಟಹಾರೈರ್ನೂಪುರೈರಂಗದಾದ್ಯೈಃ ।
ವಿವಿಧಸುಮಣಿಯುಕ್ತೈರ್ಮೇಖಲಾರತ್ನಹಾರೈಃ ।
ಕಮಲದಳವಿಲಾಸೇ ಕಾಮದೇ ಸಂಗೃಹಾಣ ।
ಪ್ರಕಟಿತಕರುಣಾರ್ದ್ರೇ ಭೂರಿಶೋಭೂಷಣಾನಿ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಆಭರಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಗಂಧ

ಪದ್ಮಾಸನಾದಿಸುರಸತ್ತಮಭೂಸುರಾದಿ-
ಸಲ್ಲೋಕಬೋಧದಜನೇ ಬದರೀನಿವಾಸಿನ್ ।
ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರಹೃತಸತ್ಕುಮತೇ ಸದಿಷ್ಟ
ವಾಸಿಷ್ಠ ಕೃಷ್ಣ ಮಮ ದೇಹಿ ಕರಾವಲಂಬಮ್ ॥
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಚಂದ್ರನಾಗರುಕಸ್ತೂರಿ ಕರ್ಪೂರಾದ್ಯೈಶ್ಚ ಸಂಯುತಮ್ ।
ಗಂಧಂ ಗೃಹಾಣ ವರದೇ ವಿಧಿಪತ್ನೀ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥
ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಕ್ಷತೆ

ಆಮ್ನಾಯವಿಸ್ತರವಿಶಾರದ ಶಾರದೇಶ-
ಭೂತಾಧಿಪಾದಿಸುರಸಂಸ್ತುತಪಾದಪದ್ಮ ।
ಯೋಗೀಶ ಯೋಗಿಹೃದಯಾಮಲಕಂಜವಾಸ
ವಾಸಿಷ್ಠ ಕೃಷ್ಣ ಮಮ ದೇಹಿ ಕರವಾಲಂಬಮ್ ॥
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಅಕ್ಷತಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಕ್ಷತಾನ್ ಧವಳಾನ್ ದಿವ್ಯಾನ್ ಶಾಲೀತಂಡುಲನಿರ್ಮಿತಾನ್ ।
ಗೃಹಾಣ ವರದೇ ದೇವಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಕ್ತಿ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥
ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪುಷ್ಪಪೂಜೆ

ವೇದೇಶತೀರ್ಥಗುರುಮಾನಸನೀರಜಸ್ಥ-
ಶ್ರೀಮಧ್ವಹೃತ್ಕಮಲವಾಸಿರಮಾನಿವಾಸಃ ।

ಪ್ರೀತೋಽಸ್ತ್ವನೇನ ಶುಭದೋ ಮಮ ದೇವಪೂಜಾ-
ವ್ಯಾಖ್ಯಾದಿಸತ್ಕೃತಿಕೃತೋ ಬದರೀನಿವಾಸೀ ॥
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ನಂದ್ಯಾವರ್ತಾದಿಪುಷ್ಪೈಶ್ಚ ಮಲ್ಲಿಕಾಭಿರ್ಮನೋಹರೈಃ ।
ಕರವೀರೈರ್ಮನೋರಮ್ಯೈರ್ವಕುಲೈಃ ಕೇತಕೈಶ್ಶುಭೈಃ ।
ಪುನ್ನಾಗೈರ್ಜಾತಿಕುಸುಮೈರ್ಮಂದಾರೈಶ್ಚ ಸುಶೋಭಿತೈಃ ।
ನೀಲೋತ್ಪಲೈಶ್ಶುಭೈಶ್ಚಾನ್ಯೈಸ್ತತ್ಕಾಲತರುಸಂಭವೈಃ ।
ಗೃಹಾಣ ವರದೇ ದೇವಿ ಬ್ರಹ್ಮಪತ್ನಿ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥

ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸ ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಾವಳಿ

(ಶ್ರೀ ಬಿದರಹಳ್ಳಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸತೀರ್ಥಕೃತ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸ ನಾಮಾವಳಿ)

ಓಂ ಈಶಿತ್ರೇ ನಮಃ । ಓಂ ಶ್ರುತಿಭರ್ತ್ರೇ ನಮಃ । ಓಂ ಭುವನಪ್ರಭವೇ ನಮಃ । ಓಂ ಜಗದ್ಗುರವೇ ನಮಃ । ಓಂ ಸದ್ಗುರವೇ ನಮಃ । ಓಂ ಮುನಿವಂಶಶೇಖರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭಗವತ್ತಮಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವೇದರಾಜಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸತ್ಯವತೀಸುತಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಶ್ರುತೀಶ್ವರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ನೀಲಭಾಸೇ ನಮಃ । ಓಂ ಪಾರಶರ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಮಹಾಪ್ರಭವೇ ನಮಃ । ಓಂ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸತ್ಪತಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ದ್ವಿಜೇಂದ್ರಾನ್ವಯಜಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಜಗತ್ಪಿತಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಅಜಿತಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಮುನೀಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವೇದನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ದೇವತಾಪೂಜ್ಯಚರಣಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಆಮ್ನಾಯಾನಾಂ ಸುಪಾಲಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭಾರತಾನಾಂವರಗುರವೇ ನಮಃ। ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಪ್ರಣಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ದ್ವೈಪಾಯನಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಮಧ್ವನಾಥಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಜ್ಞಾನಸೂರ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸದಿಷ್ಟದಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವಿದ್ಯಾಪತಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ಶ್ರುತಿಪತಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ವಿದ್ಯಾರಾಜಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಗಿರಾಂಪ್ರಭವೇ ನಮಃ । ಓಂ ವಿದ್ಯಾಧಿರಾಜಾಯ

ನಮಃ । ಓಂ ವೇದೇಶಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವೇದಪತೇಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸ್ವಭುವೇ ನಮಃ । ಓಂ ವಿದ್ಯಾಧಿನಾಥಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವೇದರಾಜಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಆಮ್ನಾಯವಿಕಾಸಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವಿದ್ಯಾಧೀಶಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಶ್ರುತೀಶಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಶ್ರುತಿಪಂಕಜಭಾಸ್ಕರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭಕ್ತಚಿಂತಾಮಣಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ಮಹಾಭಾರತನಿರ್ಮಾತ್ರೇ ನಮಃ । ಓಂ ಕವೀಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಬಾದರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸ್ಮೃತಿಮಾತ್ರಾರ್ತಿಹಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭಕ್ತಜ್ಞಾನದಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವಿಶ್ವವೇತ್ರೇ ನಮಃ । ಓಂ ವಿಶ್ವಪತಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ಭಕ್ತಾಜ್ಞಾನವಿನಾಶಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವಿಘ್ನೋಘಾಂತತರಣೇ ನಮಃ । ಓಂ ವಿಘ್ನಾಟವೀಹವ್ಯವಾಟೇ ನಮಃ । ಓಂ ವಿಘ್ನವ್ಯಾಲವಿಪಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವಿಘ್ನೋಘಘನಮಾರುತಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವಿಘ್ನೇಭಪಂಚಾನನಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವಿಘ್ನಪರ್ವತಸತ್ಪವಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ವಿಘ್ನಾಬಿಬ್ಧ್ಯಂಬುಜಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವಿಘ್ನದೂರಸದಾಗತಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ವೇದೋದ್ಧಾರಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವಿಜ್ಞಾನರೂಚೇಶಾಪೂರ್ಣಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಂತರ್ಬಹಿಸ್ಥಿತಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಯೋಗಿಮಾನಸಕಂಜಸ್ಥಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಹರಿತೋಫಲಸನ್ನಿಭಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭಕ್ತಜ್ಞಾನಸುಸಂಹಾರಿಣೇ ನಮಃ । ಓಂ ತರ್ಕಮುದ್ರಾಯುತಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ದಕ್ಷಿಣೇಭವಭೀತಾನಾಂ ಭವನಾಶಕಮುದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸನ್ಮಂಗಲಪ್ರದಾಯಕ ಅಭಯಮುದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಪ್ರಾಜ್ಞಮೌಲಿನೇ ನಮಃ । ಓಂ ಪುರುಧೀಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ಸುಖಕಾಂತಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ಯವೋದಭಾಸೇ ನಮಃ । ಓಂ ಶತತೇಂದ್ವ್ಯಧಿಕಸತ್ಕಾಂತಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ಅಯೋಗ್ಯಜನಮೋಹಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಶುಕ್ಲರಕ್ತವಿಧುರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವರ್ಣಾಭಿಮಾನಿಸಂಸ್ತುತಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಅನಂತಸುಗುಣಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಯೋಗಿಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಪದ್ಮಜಾರ್ಚಿತಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯಾಯ ನಮಃ ।

ಓಂ ವಿಪ್ರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ಓಂ ಪಾಪನಾಶನಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವೇದಾಂತಕರ್ತ್ರೇ ನಮಃ । ಓಂ ಭಕ್ತಾನಾಂ ಕವಿತಾದಿಗುಣಪ್ರದಾಯನಮಃ । ಓಂ ವಾದೇ ವಿಜಯದಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ರಣೇವಿಜಯಪ್ರದಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಕೀಟರಾಜ್ಯಪ್ರದಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಕೀಟಮೋಕ್ಷಧಾತ್ರೇ ನಮಃ । ಓಂ ಸತ್ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ । ಓಂ ಆಮ್ನಾಯೋದ್ಧಾರಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಸತ್ಪುರುವಂಶಧೃತೇ ನಮಃ । ಓಂ ಶುಕಮುನಿಜನಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಜನಕೌಪದೇಶಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಮಾತುಃಸ್ಮೃತಿಮಾತ್ರೇಣಗಮನಾವರದಾತ್ರೇ ನಮಃ । ಓಂ ಈಶ್ವರೇಶ್ವರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಯಮುನಾದ್ವೀಪಸುಜನಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ಯಮುನಾದ್ವೀಪಭಾಸಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಮಾತ್ರಾಜ್ಞಾಪಾಲನಾರ್ಥಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭಗವತೇ ನಮಃ । ಓಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರಪಾಂಡುವಿದುರಜನಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಜ್ಞಾನದಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಉಗ್ರರೂಪಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಶಾಂತರೂಪಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಪಾಂಡವಾನಾಂ ಪರಾತ್ಪರಾಯ ನಮಃ ।

ಪುಷ್ಪ ಪೂಜೆ

ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ ಕರವೀರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಜಗನ್ನಾಥಾಯ ನಮಃ ಕೇತಕೀಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ತಪೋಧನಾಯ ನಮಃ ಕಮಲಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಮೂಲವೇದವಿಭಾಗಕರ್ತ್ರೇ ನಮಃ ಸೌಗಂಧಿಕಾಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ವೇದಗೋಪ್ತ್ರೇ ನಮಃ ಬಕುಲಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ವೇದಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತಕಾಯ ನಮಃ ಜಾಜೀಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ದಿವ್ಯಯೋಗಾಸನಾರೂಢಾಯ ನಮಃ ಮಲ್ಲಿಕಾಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಕೋಟಿಮನ್ಮಥಸುಂದರಾಯ ನಮಃ ಸೇವಂತಿಕಾಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ ಪುನ್ನಗಾಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಅನಂತನಿತ್ಯಸಂಕಾಶಾಯ ನಮಃ ಮಾಲತೀಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ವೇದವಿಭಾಗಕರ್ತ್ರೇ ನಮಃ ।
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಪ್ರಣೇತ್ರೇ ನಮಃ । ಮಹಾಭಾರತನಿರ್ಮಾತ್ರೇ ನಮಃ ।

ಅಷ್ಟಾದಶಪುರಾಣಕರ್ತ್ರೇ ನಮಃ । ಕೀಟರಾಜ್ಯದಾತ್ರೇ ನಮಃ ।
ಚಿರಂಜೀವಿನೇ ನಮಃ । ಕಲಿಭಂಜಕಾಯ ನಮಃ ।
ವಿಜ್ಞಾನರೋಚಯೇ ನಮಃ । ವಿಧಿಶರ್ವಾದಿವಿಜ್ಞಾನದಾತ್ರೇ ನಮಃ ।
ಜ್ಞಾನಸಂಸ್ಥಾಪಕಾಯ ನಮಃ । ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ ।

ಅಂಗಪೂಜೆ

ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಪಾದೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಮೂರ್ತಯೇ ನಮಃ । ಗುಲ್ಫೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಜಗದ್ರಕ್ಷಕಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಜಂಘೇ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಜಗದಾದ್ಯಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಜಾನುನೀ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಚಾರುವಿಲಾಸ್ಯೈ ನಮಃ । ಊರೂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಹರಿಪೂಜಕಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಕಟಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಜನ್ಮಹೀನಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಜಘನಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಗಂಭೀರನಾಭಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ನಾಭಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಪೂಜಕಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಉದರಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಸರ್ವರಕ್ಷಿಣ್ಯೈ ನಮಃ। ಕರವೀರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಅಕ್ಷಮಾಲಾಧರಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಜಾತೀಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಪುಷ್ಪಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪತ್ರಪೂಜೆ

ಓಂ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಸೇವಂತಿಕಾಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಜಗನ್ಮಾತ್ರೇ ನಮಃ । ಮಾಚೀಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಮಾಯಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಮರುವಕಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಜ್ಞಾನಮುದ್ರಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಬಿಲ್ವಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ವರಪ್ರದಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ತುಲಸೀಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಓಂ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ । ದೂರ್ವಾಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಓಂ ಕಾಳ್ಯೈ ನಮಃ । ಕಸ್ತೂರಿಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ನಾನಾವಿಧ ಪರಿಮಳಪತ್ರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸಶಿಷ್ಯಾವರಣಪೂಜೆ

ತದ್ಬಹಿಃ ಪೂರ್ವಾದಿದಿಕ್ಷು ॥ ಪೂರ್ವಸ್ಯಾಂಶಕ್ರಾವಿಷ್ಟಸಾಮವೇದಪ್ರವರ್ತಕ ಕರ್ಮಮೀಮಾಂಸಾನಿರ್ಮಾತೃಜೈಮಿನಿ-ಶೇಷಾವಿಷ್ಟಯುಕ್ತಪ್ರರ್ತಕಮೀಮಾಂಸಾ ಸಂದೋಹಕರ್ತೃಪೈಲಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ದಕ್ಷಿಣಸ್ಯಾಂ ಗರುಡಾವಿಷ್ಟಾಥರ್ವಾಂಗಿರಸಾಂ ಪ್ರವರ್ತಕಸುಮಂತು - ಬ್ರಹ್ಮಾವಿಷ್ಟ ಕೃಷ್ಣ ಯಜುಃಪ್ರವರ್ತಕ ಭಾರತಪ್ರವರ್ತಕ ವೈಶಂಪಾಯನಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಪ್ರತೀಚ್ಯಾಂ ಶುಕ್ಲಯಜುಃಪ್ರವರ್ತಕಸೂರ್ಯ - ಮಾನುಶೇಷೇಷು ಗಂಧರ್ವಾದಿಷು ಚ ವೇದಾದಿಪ್ರವರ್ತಕ ವಿಶೇಷತೋ ಭಾಗವತಪ್ರವರ್ತಕಶಿವಾತ್ಮಕಶುಕಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಉತ್ತರಸ್ಯಾಂ ದೇವಾದಿಷು ವೇದಾದಿ ಪ್ರವರ್ತಕನಾರದ - ಭಾರತಭಾಗವತಮಹಾರಾಮಾಯಣಾದಿಕೃತ್ಸ್ನ ಪಂಚರಾತ್ರಾಗಮಾದಿ ವೇದವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಸಕಲಪೌರುಷೇಯ ಗ್ರಂಥಪ್ರವರ್ತಕಸೂತಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಅಗ್ರೇ ಜ್ಞಾನಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವರ್ತಕಸನತ್ಕುಮಾರಾದಿಭ್ಯೋ ನಮಃ । ವಾಮೇ ಕರ್ಮಯೋಗಪ್ರವರ್ತಕಭೃಗ್ವಾದಿಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

ತತ್ರ ಪೂರ್ವಾದಿದಿಕ್ಷು ಕುಶಲಲೇಖನಕರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕ ಪಾಣೇಂದ್ರಿಯಾಭಿ-ಮಾನೀಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ದಕ್ಷಿಣೇ ಸರ್ವಪುರಾಣಾಭಿಮಾನಿಶೇಷಾಯ ನಮಃ । ಪಶ್ಚಿಮೇ ಸರ್ವವೇದಾಭಿಮಾನಿಗರುಡಾಯ ನಮಃ । ಉತ್ತರೇ ಬೃಹಸ್ಪತಯೇ ನಮಃ । ಇಂದ್ರಶೇಷಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ವಾಯವೇ ನಮಃ ॥

ಯದ್ವಾ ಪೂರ್ವಸ್ಯಾಂ ಜೈಮಿನಿಸೂರ್ಯಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಆಗ್ನೇಯಾಂ ಬಾದರಯೇ ನಮಃ । ದಕ್ಷಿಣಸ್ಯಾಂ ಪೈಲಶುಕಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ನೈಋತ್ಯಾಂ ಆಶ್ಮರಥ್ಯಾಯ ನಮಃ । ವಾರುಣ್ಯಾಂ ಸುಮಂತುನಾರದಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಮಾರುತ್ಯಾಂ ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನಾಯ

ನಮಃ । ಕೌಬೇರ್ಯಾಂ ವೈಶಂಪಾಯನಸೂತಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಈಶಾನ್ಯಾಂ ಲೋಮಶಾಯ ನಮಃ (ತತಃ ಇಂದ್ರಾದ್ಯಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಾವರಣಂ) ॥

ಧೂಪ

ದಶಾಂಗಂ ಗುಗ್ಗುಲಂ ಧೂಪಂ ಸುಗಂಧಂ ಸುಮನೋಹರಮ್ ।
ದಾಸ್ಯಾಮಿ ದೇವ ದೇವೇಶ ಸ್ವೀಕುರುಷ್ವ ದಯಾನಿಧೇ ॥
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಧೂಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ದಶಾಂಗಂ ಗುಗ್ಗುಲೋಪೇತಂ ಸುಗಂಧಂ ಚ ಮನೋಹರಮ್ ।
ಧೂಪಂ ಗೃಹಾಣ ಕಲ್ಯಾಣಿ ಭಕ್ತಿಂ ತ್ವಯ್ಯಚಲಾಂ ಕುರು ॥
ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ ॥

ದೀಪ

ಸಾಜ್ಯಂ ತ್ರಿವರ್ತಿಸಂಯುಕ್ತಂ ಅಂಧಕಾರವಿನಾಶಕಮ್ ।
ದೀಪಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ದೇವೇಶ ದತ್ತಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಯಾಧುನಾ ॥
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ದೀಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಘೃತಾಕ್ತವರ್ತಿತ್ರಿತಯೈರ್ದೀಪಿತಂ ದೀಪಮಂಬಿಕೇ ।
ಗೃಹಾಣ ಚಿತ್ಸ್ವರೂಪೇ ತ್ವಂ ಕಮಲಾಸನವಲ್ಲಭೇ ॥
ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ ॥

ವೇದವ್ಯಾಸ ನೈವೇದ್ಯ

ಅನ್ನಂ ಚತುರ್ವಿಧಂ ಸ್ವಾದು ರಸೈಃ ಷಡ್ಭಿಃ ಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಸಮಾಯುಕ್ತಂ ನೈವೇದ್ಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥
ಪೂರ್ಣಾನಂದಮಹೋದಧೇ ಪ್ರಿಯತಮಾಃ ಭಲ್ಲಾತಕೀದಾಡಿಮಾಃ,
ಚೂತೋರ್ವಾರುಕನಾರಿಕೇಲಬದರೀಮುಖ್ಯಂ ತ್ವದೀಯೇಽರ್ಪಯೇ ॥

ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆ

ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ । ಓಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ ಧಿಯೋ ಯೋನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥ ಸತ್ಯಂ ತ್ವರ್ತೇನ ಪರಿಷಿಂಚಾಮಿ । ಅಮೃತೋಪಿಸ್ತರಣಮಸಿ ॥

ನಿರ್ವಿಷೀಕರಣಾರ್ಥಂ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯಾಮಿ । ದಿಗ್ಬಂಧನಾರ್ಥಂ ಗದಾಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯಾಮಿ । ಅಮೃತೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಧೇನುಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯಾಮಿ । ಪವಿತ್ರೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಶಂಖಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯಾಮಿ ।

ಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಅಪಾನಾಂತರ್ಗತ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ವ್ಯಾನಾಂತರ್ಗತ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಉದಾನಾಂತರ್ಗತ ವಾಸುದೇವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಸಮಾನಾಂತರ್ಗತ ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಸ್ವಾಹಾ ।

ದೇವಸ್ಯ ಪಾನಾರ್ಥಂ ಸ್ವಾದೋದಕಂ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗೇ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ।

ಅದ್ಯತಿಷ್ಠತಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ಕಲ್ಪಿತಂ ಚಾಪರಂ ಗೃಹೇ
ಪಕ್ವಮನ್ನಂ ಸುಪಾನೀಯಂ ಸರ್ವೋಪಸ್ಕರಸಂಯುತಮ್ ।
ಯಥಾಕಾಲಂ ಮನುಷ್ಯಾದ್ಯೈಃ ಭೋಕ್ಷಮಾಣಂ ಸುರೈರಪಿ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಪೂಜಾಸ್ತು ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮೇ ಜನಾರ್ದನಃ ।
ಮಹಾನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮಧ್ಯೇ ಮಧ್ಯೇ ಸ್ವಾದೂದಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅಮೃತಾಪಿಧಾನಮಸಿ । ಉತ್ತರಾಪೋಶನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಮ್ । ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಲನಮ್ । ಗಂಡೂಷಮ್ । ಪುನರಾಚಮನಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪೂಗೀಫಲಂ ಸಕರ್ಪೂರಂ ನಾಗವಲ್ಲೀದಲೈರ್ಯುತಮ್ ।
ಕರ್ಪೂರಚೂರ್ಣಸಂಯುಕ್ತಂ ತಾಂಬೂಲಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ।
ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಗರ್ಭಸ್ಥಂ ಹೇಮಬೀಜಂ ವಿಭಾವಸೋಃ ।
ಅನಂತಪುಣ್ಯಫಲದಂ ಅತಶ್ಶಾಂತಿಂ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಮೇ ।
ಇತಿ ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ನೈವೇದ್ಯ

ತೀರ್ಥ ನೀಡಿ ವಾಯುದೇವರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಸರಸ್ವತಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು

ಅಪೂರ್ವಾನ್ ವಿವಿಧಾನ್ ಸ್ವಾದೂನ್ ಶಾಲಿಪಿಷ್ಟೋಪಪಾಚಿತಾನ್ ।
ಮೃದುಲಾನ್ ಗುಡಸಮ್ಮಿಶ್ರಾನ್ ಸಜೀರಕಮರಿಚಿಕಾನ್ ॥
ಕದಳೀಪನಸಾಮ್ರಾಣಾಂ ಸುಪಕ್ವಾನಿ ಫಲಾನಿ ಚ ।
ಕಂದಮೂಲವ್ಯಂಜನಾನಿ ಗೋಪದಂತಂ ಮನೋಹರಂ ॥
ಅನ್ನಂ ಚತುರ್ವಿಧೋಪೇತಂ ಕ್ಷೀರಾನ್ನಂ ಸಘೃತಂ ದಧಿ ।
ಶೀತೋದಕಂ ಚ ಸುಸ್ವಾದು ಕರ್ಪೂರೇಲಾದಿವಾಸಿತಮ್ ।
ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಸಮಾಯುಕ್ತಂ ನೈವೇದ್ಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥
ಶ್ರೀಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ ಮಹಾನೈವೇದ್ಯಂ ನಿವೇದಯಾಮಿ

ತಾಂಬೂಲ

ತಾಂಬೂಲಂ ಚ ಸಕರ್ಪೂರಂ ಪೂಗನಾಗದಳೈರ್ಯುತಮ್ ।
ಗೃಹಾಣ ದೇವದೇವೇಶಿ ತತ್ವರೂಪೀ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥
ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ನೀರಾಜನ

ಯಾಂಚಾಮಂದರಲೋಲಿತಾದ್ಯತಉದೇದ್ವಿದ್ಯೇಂದಿರಾ ನಿರ್ಜರೈಃ ।
ಜಾತೋ ಭಾರತ ಪಾರಿಜಾತಸುತರುಃ ಸದ್-ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಮೃತಮ್ ।

ಆಸೀತ್ತಂತ್ರಪುರಾಣಸನ್ಮಣಿಗಣೋ ಜಾತಃ ಶುಕೇಂದುಃ ಸದಾ
ಸೋಽಯಂ ವ್ಯಾಸಸುಧಾನಿಧಿರ್ಭವತು ಮೇ ಭೂತ್ಯೈ ಸತಾಂ ಭೂತಿದಃ ॥
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ನೀರಾಜನಂ ಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ಜಗದಾನಂದದಾಯಿನೀ ।
ಜಗತ್ತಿಮಿರಮಾರ್ತಾಂಡ ಮಂಡಲೇ ತೇ ನಮೋನಮಃ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪ

ಯೇನ ಪ್ರಾದುರಭಾವಿ ಭೂಮಿವಲಯೇ ವ್ಯಸ್ತಾರಿ ಗೋಸಂತತಿಃ
ಪ್ರಾಬೋಧಿ ಶ್ರುತಿಪಂಕಜಂ ಕರುಣಯಾ ಪ್ರಾಕಾಶಿ ತತ್ತ್ವಂ ಪರಮ್ ।
ಧ್ವಾಂತಂ ಧ್ವಂಸಮನಾಯಿ ಸಾಧುನಿಕರಶ್ಚಾಕಾರಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗಗಃ
ತೇ ನ ವ್ಯಾಸದಿವಾಕರೇಣ ಸತತಂ ಮಾ ತ್ಯಾಜಿ ಮೇ ಮಾನಸಮ್ ॥
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶಾರದೇ ಲೋಕಮಾತಾ ತ್ವಮಾಶ್ರಿತಾಭೀಷ್ಟದಾಯಿನೀ ।
ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಂ ಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ಮಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಮರ್ಪಿತಮ್ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ನಮಸ್ಕಾರ

ಸಜ್ಜ್ಞಾನಾಯಾನಂದವಿಜ್ಞಾನಮೂರ್ತೀ
ಪ್ರಾಪ್ತೌ ಪೃಥ್ವೀಮಾಶ್ರಮೇ ತತ್ರ ತಾವತ್ ।
ಜಾಜ್ವಲ್ಯೇತೇ ವಿಷ್ಣುವಾಯೂ ಸ್ಮ ದೇವೌ
ವೇದವ್ಯಾಸಾನಂದತೀರ್ಥಾಭಿಧಾನೌ ॥
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪಾಹಿ ಪಾಹಿ ಜಗದ್ವಂದ್ಯೇ ನಮಸ್ತೇ ಭಕ್ತವತ್ಸಲೇ ।
ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ನಮೋನಮಃ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಚತುರ್ದಶ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪಾಶಾಂಕುಶಧರಾ ವಾಣೀ ವೀಣಾಪುಸ್ತಕಧಾರಿಣೀ ।
ಮಮ ವಕ್ತ್ರೇ ವಸೇನ್ನಿತ್ಯಂ ದುಗ್ಧಕುಂದೇಂದುನಿರ್ಮಲಾ ।
ಚತುರ್ದಶಸು ವಿದ್ಯಾಸು ರಮತೇ ಯಾ ಸರಸ್ವತೀ ।
ಚತುರ್ದಶಸು ಲೋಕೇಷು ಸಾ ಮೇ ವಾಚಿ ವಸೇತ್ಸದಾ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಲಡ್ಡುಕಾನ್ ಘೃತಸಂಯುಕ್ತಾನ್ ಚತುರ್ದಶಮನೋಹರಾನ್ ।
ಸದಕ್ಷಿಣಂ ಚ ತಾಂಬೂಲಮುತ್ತಮಾಯ ದ್ವಿಜಾಯ ತೇ ॥
ಸರಸ್ವತಿ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ವರದೇ ಭಕ್ತವತ್ಸಲೇ ।
ಉಪಾಯನಂ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ವಿದ್ಯಾವೃದ್ಧಿಂ ಕುರುಷ್ವ ಮೇ ॥
ಭಾರತೀ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಾತು ಭಾರತೀಯಂ ದದಾತಿ ಚ ।
ಭಾರತೀ ತಾರಕೋಭಾಭ್ಯಾಂ ಭಾರತ್ಯೈ ತೇ ನಮೋನಮಃ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಇತ್ಯುಪಾಯನಮ್॥

ಛತ್ರಚಾಮರಾದಿಪೂರ್ವಕ ಪುನಃ ಪೂಜಾಂ ಚ ಕುರ್ಯಾತ್ ।

ಶ್ರೀ ಹಯಗ್ರೀವ ಕಪಿಲ-ದತ್ತಾತ್ರೇಯ-ಶ್ರೀರಾಮ-ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ-ಪರಶುರಾಮ-ನರಸಿಂಹಾತ್ಮಕ-ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯನಮಃ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶ್ರೀ ಭೂದುರ್ಗಾತ್ಮಕ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶ್ರೀ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

ಶ್ರೀ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಯನಮಃ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶ್ರೀ ಭಾರತ್ಯೈ ನಮಃ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀಗರುಡದೇವಾಯ ನಮಃ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಮಹಾಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಮಹಾರುದ್ರದೇವಾಯ ನಮಃ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥
ಶ್ರೀಪಾರ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಮಹಾಗಣಪತ್ಯೈ ನಮಃ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀಮಟ್ಟೀಕಾಕೃತ್ಪಾದ-ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ-ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜ-ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥ-ಶ್ರೀಮದ್ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥ- ಶ್ರೀಮದ್‌ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥಾದಿ ಸಕಲ-ಗುರುಭ್ಯೋನಮಃ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ತತ್ತದ್ವಿಹಿತೋಪಚಾರೈಃ ಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥

ಶ್ರೀ ಸರಸ್ವತೀ ವ್ರತಕಥಾ

ಶ್ರೀಸೂತಃ

ಶೃಣುಧ್ವಂ ಮುನಯಸ್ಸರ್ವೇ ವ್ರತಾನಾಮುತ್ತಮಂ ವ್ರತಂ ।
ವಾಣೀಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮಹಾದೇವೀಂ ಪೂಜನೀಯಾ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ॥
ಆಶ್ವಯುಙ್ಮಾಸಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪ್ರತಿಪಚ್ಛುಭವಾಸರೇ ।
ತದರಾಭ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ನವರಾತ್ರಿಷು ಪೂಜಯೇತ್ ॥
ಅಥವಾ ಮೂಲನಕ್ಷತ್ರಸಮಾರಭ್ಯ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥
ತತ್ರಾಪ್ಯಶಕ್ತೋ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ನವಮ್ಯಾಂ ತು ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ।
ಏತದ್ವ್ರತಂ ವರಂ ಕೃತ್ವಾ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥
ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯಸಮಾಯುಕ್ತೋ ದುರ್ಗಾಲೋಕಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥

ಋಷಯಃ

ಪುರಾ ಕೇನ ಕೃತಂ ಹ್ಯತ್ರ ಕೇನ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಮಹತ್ಸುಖಂ ।
ಏತದ್ಬ್ರೂಹಿ ಮಹಾಭಾಗ ಕೃಪಾ ಅಸ್ಮಾಸು ತವಾಸ್ತಿಚೇತ್ ॥

ಶ್ರೀಸೂತಃ

ಶ್ರೋತವ್ಯಂ ಚ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಕೃತಂ ವ್ರತಮನುತ್ತಮಂ ॥
ಪುರಾ ಕೃತಯುಗೇ ಹ್ಯಾಸೀತ್ಸುಕೇತುರಿತಿ ವಿಶ್ರುತಃ ॥
ರಾಜಾ ಪರಮಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಪ್ರಜಾಪಾಲನತತ್ಪರಃ ।
ನಿತ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಸಮಾಯುಕ್ತಃ ಹಸ್ತ್ಯಶ್ವರಥಸಂಕುಲಃ ॥
ತಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ ಸುರೂಪಾ ಪ್ರಾಪ್ತಯೌವಾನಾ ।
ಸಾ ಅಭೂನ್ನಾಮ್ನಾ ಸುವೇದೀತಿ ಸರ್ವಮಂಗಳ ಸಂಯುತಾ ॥
ಸ್ವರಾಷ್ಟ್ರೇ ನ ಚ ದುರ್ಭಿಕ್ಷಂ ನಭಯಂ ಚಾಸ್ಯವಿದ್ಯತೇ ॥
ಏವಂ ಪ್ರವರ್ತ ಮಾನಸ್ಯ ಜ್ಞಾತಯಃ ಕ್ರೋಧತಾಂ ಗತಾಃ ॥
ಸೋಽಪಿ ರಾಜಾ ಮಹಾಭಾಗೋ ಚತುರಂಗಬಲಾನ್ವಿತಃ ॥
ಜ್ಞಾತಯೋ ಯತ್ರ ವರ್ತಂತೇ ತತ್ರ ಯಾತ್ರಾಂ ಚಕಾರ ಹ ॥
ಪ್ರಯಯೌ ಜ್ಞಾತಯೋ ಯತ್ರ ಸುಕೇತುಸ್ತತ್ರ ತೈಸ್ಸಹ ॥
ಸುಯುದ್ಧಂ ಕೃತವಾನ್ ರಾಜಾ ತೈಸ್ಸರ್ವಂ ಚ ವಿನಾಶಿತಂ ॥
ಪಲಾಯಮಾನಂ ರಾಜಾನಾಂ ಸುವೇದೀ ಸಹಸಾಽಭ್ಯಗಾತ್ ॥
ಭರ್ತ್ರಾ ಸಾಕಂ ಸಮಾಗತ್ಯ ವನಾಂತರಮುಪಾಗಮತ್ ॥
ವನಾಂತರಂ ಪ್ರವಿಶ್ಯಾಥ ಗಹ್ವರಂ ವನಮಾವಿಶತ್ ॥
ಚರಂತೌ ಕ್ಷುಧಿತೌ ಶ್ರಾಂತೌ ಕ್ಷುಧಾ ಕಾರ್ಶ್ಯೇನ ಶಕ್ತಃ ಪತಿಯುಕ್ತಾ ವನಾಂತರೇ ॥
ಸಾಪಿ ದುಃಖೇನ ಮಹತಾ ವಿಲಲಾಪ ಸುದುಃಖಿತಾ ॥
ಸಾಪಿ ಸ್ಕಂಧೇ ವಹಂತೀ ತಂ ವಿಚಚಾರ ವನಾದ್ವನಂ ॥
ತಸ್ಯಾಶ್ಯೋಕಸ್ಯ ನಾಶಾಯ ಮುನಿರಾಂಗಿ ರಸೋಽಭ್ಯಗಾತ್ ॥
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ಶೋಕಸಂತಪ್ತಾಂ ಪತಿವಾಹಭರಾನ್ವಿತಾಂ ।
ದಯಾಳುರಾಹ ತಾಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಮಾರೋದೀರ್ಭದ್ರಮಸ್ತು ತೇ ॥
ತೌ ವಾಂ ದಂಪತೀಯಾತೌ ಬಹುದುಃಖಸಮನ್ವಿತೌ ॥
ರಾಜ್ಯಬಂಧುಜನೈರ್ಹೀನೌ ಕ್ಷುತ್ ಕ್ಷಾಮೇನ ಚ ಪೀಡಿತೌ ॥
ಏಕಾಕಿನೌ ಸಮಾಯಾತೌ ಕಿಂ ಕಾರ್ಯಂ ವನಗಹ್ವರೇ ॥
ಏತತ್ ಬ್ರೂಹಿ ಮಹಾಭಾಗೇ ಮಾ ಶೋಕಂ ಕರ್ತುಮರ್ಹಸಿ ॥
ರಕ್ಷಿಷ್ಯಾಮಿ ನ ಸಂದೇಹಃ ಘೋರದುಃಖಾರ್ಣವಾದಹಂ ॥

ಸುವೇದ್ಯುವಾಚ

ಭಗವನ್ ದೇವ ದೇವೇಶ ಮುನಿನಾಥ ಮಹಾಮತೇ ॥
ರಾಜ್ಯಬಂಧು ವಿಹೀನೋಽಯಂ ಸ್ವಜನೈಶ್ಚ ನಿರಾಕೃತಃ ॥
ಕೇನೋಪಾಯೇನ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಸ್ವರಾಜ್ಯಂ ಕೇನ ಹೇತುನಾ ॥
ಪುತ್ರಸಂಪತ್ತಿಮೇವಾತು ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾತ್ಕೇನ ವೈ ಸುಖಂ ॥
ತದ್ಬ್ರೂಹಿ ಮೇ ಮಹಾಭಾಗ ಕೃಪಾಳೋ ದೀನವತ್ಸಲ ॥

ಆಂಗೀರಸ ಉವಾಚ

ಶೀಘ್ರಂ ಯಾಹಿ ವಯಾಸ್ಮಾಕಂ ಪಂಚವಟ್ಯಾಂ ಶುಭೇ ತಟೇ ॥
ದುರ್ಗಾಸ್ಥಾನಂ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರಮತ್ರಸನ್ನಿಹಿತಾ ಸದಾ ॥
ತಸ್ಯಾಃ ಸಂಪೂಜನೇನೈವ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಸಂಪದಃ ।
ರಾಜ್ಯಂ ಚ ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯಂ ಪುನಃ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ತತ್ಕುರು ॥
ಸಾಪಿ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಚಕಾರ ಗಮನೇ ಮತಿಂ ।
ಸ್ವಪತಿಂ ವಾಹಯಿತ್ವಾಥ ತೇನ ಸಾಕಂ ಯಯೌ ಮುದಾ॥
ತತಸ್ಸುದೂರಮಧ್ವಾನಂ ಗತ್ವಾ ಪಂಚವಟೀತಟಂ ।
ತತ್ರ ಸ್ನಾನಂ ಕೃತವತೀ ಸುವೇದೀ ಪತಿನಾ ಸಹ ।
ತದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ ಸಂಯುಕ್ತಾ ದುರ್ಗಾದೇವೀಂ ಸರಸ್ವತೀ ।
ಆಂಗೀರಸೋ ಮಹಾತೇಜಃ ಕಾರಯಾಮಾಸ ಪೂಜನಂ ॥
ಪ್ರತಿಪತ್ತು ಸಮಾರಭ್ಯ ನವಮ್ಯಂತಂ ಸುಭಕ್ತಿತಃ ।
ಕುಂಕುಮಾಗುರು ಕಸ್ತೂರಿ ಕರ್ಪೂರೈಶ್ಚ ಸಮನ್ವಿತಂ ।
ನಾನಾವಿಧೈಃ ಸುಪುಷ್ಪೈಶ್ಚ ರಕ್ತವಸ್ತ್ರಾದಿಭಿಃ ಕ್ರಮಾತ್ ।
ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಮಹಾದೇವೀಂ ಷೋಡಶೈರುಪಚಾರಕೈಃ ॥
ದಶಮೇಽಹನಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾತ್ವಾ ಮಹಾಮತಿಃ ।
ಹವನಂ ಕಾರಯಾಮಾಸ ಪಾಯಸಾನ್ನೇನ ಮಂತ್ರಿತಂ ॥
ದುರ್ಗಾದೇವೀತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಚಕಾರ ಹವನಂ ಮುದಾ ॥
ಆಂಗೀರಸಂ ಮಹಾಭಾಗಂ ದಂಪತಿಪೂಜನಂ ಮುದಾ ॥
ದಶದಾನಾನ್ಯಥೋಕ್ತಂ ತು ಕೃತ್ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪೂಜನಂ ।

ವ್ರತಂ ಸಮಾಪಯಿಷ್ಯೇತ ಆಶ್ರಮಂ ಪುನರಾಗಮತ್।
ತಸ್ಯ ವ್ರತಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮ್ಯಾದಂತರ್ವತ್ನೀ ಬಭೂವ ಸಾ ।
ದಶಮೇ ಮಾಸಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸುಷುವೇ ಲೋಕಸುಂದರಂ ।
ಪುತ್ರಸ್ಯ ಜನನಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಋಷಿರಾಂಗೀರಸೋ ಮುನಿಃ ।
ಜಾತಕರ್ಮಾದಿಸಂಸ್ಕಾರಂ ಚಕಾರ ಭಗವಾನ್ನೃಷಿಃ ।
ಸೂರ್ಯಪ್ರತಾಪನಾಮೇತಿ ನಾಮ ತಸ್ಯ ಚಕಾರ ಹ ।
ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಯಥಾ ಚಂದ್ರೋ ವರ್ಧತೇ ಚ ದಿನೇ ದಿನೇ ।
ತಥೈವ ವರ್ಧತೇ ಬಾಲೋ ಮಾತ್ರಾ ಪಿತ್ರಾ ಚ ಪೋಷಿತಃ ॥
ಸ ಬಾಲೋ ಯೌವನಂ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದಃ ।
ಋಷಿದತ್ತಪ್ರಭಾವೇನ ಮಹಾಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಃ ।
ಲಬ್ಧಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಸಂಪನ್ನೋ ತದ್ವಿಜ್ಞಾಪ್ಯ ಮಹಾಋಷೀನ್ ।
ಸ ಗತ್ವಾ ಶತ್ರುದೇಶಂ ತು ಸಾಯುದ್ಧಂ ಕೃತವಾನ್ ತದಾ ।
ತೇನ ಧ್ವಸ್ತಂ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯಂ ಪಲಾಯನಪರಂ ಹ್ಯಭೂತ್॥
ಸ್ವರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾನ್ ಬಾಲೋ ಮಾತ್ರಾ ಪಿತ್ರಾ ಸಮನ್ವಿತಃ ॥
ವರ್ಷೇ ವರ್ಷೇಚ ಸಾ ದೇವ್ಯಾಃ ಚಕಾರ್ಯೈತದ್ವ್ರತಂ ಶುಭಂ ।
ತೇನ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇನ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಸಂಯುತಃ ॥
ಇಹ ಸೌಖ್ಯಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಪರತ್ರ ಚ ಶುಭಾಂ ಗತಿಂ ॥
ತಸ್ಮಾದೇತದ್ವ್ರತಂ ಕಾರ್ಯಂ ಸರ್ವವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದಿಭಿಃ ।
ಯೇಚ ಶ್ರುಣ್ವಂತಿ ಸತತಂ ಶ್ರಾವಯಂತಿ ಚ ಯೇ ನರಾಃ ॥
ತೇ ಸರ್ವೇ ಪಾಪನಿರ್ಮುಕ್ತಾಃ ಯಾಸ್ಯಂತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಮ್ ॥

* * * *

ಶ್ರೀ ಸರಸ್ವತೀ ವಿಸರ್ಜನೆ

ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ, ಶ್ರವಣಾನಕ್ಷತ್ರದ ಮೊದಲನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸರಸ್ವತಿಯ ಆವಾಹನೆ ಮತ್ತು ವಿಸರ್ಜನೆಗೆ ನಕ್ಷತ್ರವೇ ಮುಖ್ಯ . ತಿಥಿಯು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ದಶಮಿಯಂದು ವಿಸರ್ಜನೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನವಮಿಯ

ದಿವಸ ಶ್ರವಣಾನಕ್ಷತ್ರವು ಬರುವುದರಿಂದ ಮಹಾನವಮಿಯ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಪಂಚಾಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಎಂದು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೇ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಆಚಮನ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಿ ದೇಶಕಾಲಗಳನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿ ಹೀಗೆ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸ-ಪ್ರೇರಣಯಾ ವೇದವ್ಯಾಸಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಆವಾಹಿತವೇದವ್ಯಾಸಸರಸ್ವತ್ಯಾದಿ ಸಕಲಗುರುಣಾಂ ವಿಸರ್ಜನಾಖ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಕರಿಷ್ಯೆ. ತದಂಗತ್ವೇನ ಉತ್ತರಪೂಜಾಂ ಚ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

(ಘಂಟಾನಾದ ಮಾಡಬೇಕು)

ಮಂಗಳಂ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಃ ಮಂಗಳಂ ಮಧುಸೂದನಃ ।
ಮಂಗಳಂ ದೇವಕೀಪುತ್ರೋ ಮಂಗಳಂ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ॥

ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ ಎಂದು 12 ಬಾರಿ ಜಪಿಸಬೇಕು.

ಜಟಾಕಲಾಪ ಸಂಯುಕ್ತಾಂ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿಭಾನನಾಮ್ ।
ತ್ರಿಲೋಚನಾಂ ಮಹಾದೇವಿಂ ಸ್ವರ್ಣನೂಪುರಧಾರಿಣೀಮ್ ॥
ಕಟಕೈಸ್ಸ್ವರ್ಣರತ್ನಾಢ್ಯೈರ್ಮುಕ್ತಾವಲಯಭೂಷಿತಾಮ್ ।
ಕೇಯೂರೈರ್ಮೇಖಲಾದ್ಯೈಶ್ಚ ದ್ಯೋತಯಂತೀಂ ಜಗತ್ತ್ರಯಮ್ ।
ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಿಕಾಂ ದೇವೀಂ ಧ್ಯಾನಕರ್ಮ ಸಮಾಹಿತಃ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೈಸ್ಸಾರ್ಥಂ ಶುದ್ಧತೋಯೇನ ಸಂಯುತಮ್ ।
ಶುದ್ಧಸ್ಫಟಿಕತುಲ್ಯಾಂಗಿ ಪಾದ್ಯಂ ತೇ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಭಕ್ತಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದೇ ದೇವಿ ದೇವದೇವಾದಿವಂದಿತೇ ।

ಧಾತೃಪ್ರಿಯೇ ಜಗದ್ಧಾತ್ರಿ ದದಾಮ್ಯರ್ಘ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ಭೋ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ಸಮಾನಾಭೇ ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಸಮಪ್ರಭೇ ।

ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಮರ್ಪಿತಂ ವಾಣಿ ಗೃಹಾಣಾಚಮನೀಯಕಂ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಆಚಮನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಚಂದನಾಗರುಕಸ್ತೂರಿ ಕರ್ಪೂರಾದ್ಯೈಶ್ಚ ಸಂಯುತಮ್ ।

ಗಂಧಂ ಗೃಹಾಣ ವರದೇ ವಿಧಿಪತ್ನೀ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ದ್ವಾದಶನಾಮ ಪೂಜೆ

ಓಂ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಪತ್ನ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪುಸ್ತಕಹಸ್ತಾಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಸರ್ವರಕ್ಷಿಣ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಜಗನ್ಮಾತ್ರೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಜ್ಞಾನಮುದ್ರಾಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಲೋಕಮಾತ್ರೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಸುರವಂದಿತಾಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶುಕ್ಲಾಂಬರಧರಾಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಅಕ್ಷಮಾಲಾಧರಾಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಮಾಯಾಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ವರಪ್ರದಾಯೈ ನಮಃ ।

ನೈವೇದ್ಯ

ಯಸ್ತೇ ಸ್ತನಃ ಶಶಯೋ ಯೋ ಮಯೋಭೂರ್ಯೇನ ವಿಶ್ವಾ ಪುಷ್ಯಸಿ ವಾರ್ಯಾಣಿ।
ಯೋ ರತ್ನಧಾ ವಸುವಿದ್ಯಃ ಸುದತ್ರಃ ಸರಸ್ವತೀ ತಮಿಹ ಧಾತವೇ ಕಃ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ । ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮಂಗಳಾರತಿ

ವಿಜ್ಞಾನರೋಚಿಃ ಪರಿಪೂರಿತಾಂತಃ ಬಾಹ್ಯಾಂಡಕೋಶಂ ಹರಿತೋಪಲಾಭಮ್।
ತರ್ಕಾಭಯೇ ತಂ ವಿಧಿಶರ್ವಪೂರ್ವಗೀರ್ವಾಣವಿಜ್ಞಾನದಮಾನತೋಸ್ಮಿ ॥
ತಾಟಂಕದ್ವಯಶೋಭಿಕರ್ಣಯುಗಲಂ ಭ್ರಾಜದ್ದಯಾವೀಕ್ಷಣಂ
ಪೂರ್ಣೇಂದುದ್ಯುತಿವಿದ್ರುಮಾಧರರುಚಾ ವ್ಯಾಮಿಶ್ರಮಂದಸ್ಮಿತಮ್ ।
ಈಶತ್ಕುಂಚಿಕುಂತಲಂ ಸತಿಲಕಂ ನಾಸೋಲ್ಲಸನ್-ಮೌಕ್ತಿಕಮ್
ಭೂಯಾತ್ ಕೂರ್ಮಾಸದೃಕ್ಷಗಂಡಯುಗಲಂ ವಾಣೀಮುಖಂ ಶ್ರೇಯಸೇ ॥

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪ

ನಮಾಮಿ ವಾಣೀಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣೀಂ ಕಲ್ಯಾಣೀಂ ಶುದ್ಧಧರ್ಮಿಣೀಮ್ ।
ಅಘೌಘಹರಿಣೀಂ ನಿತ್ಯತರುಣೀಂ ಮುಕ್ತಿಕಾರಿಣೀಮ್ ।
ಹರೌ ಭಕ್ತಿಮತೀಂ ಭಾಗ್ಯವತೀಂ ಶತಧೃತೇಃ ಸತೀಮ್ ।
ಸರಸ್ವತೀಂ ಪುಣ್ಯವತೀಂ ಸ್ಮರಾಮೀಂದುಸಮದ್ಯುತಿಮ್ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸರಸ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ। ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಸರಸ್ವತೀ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಉಚ್ಚಕಂಠದಿಂದ ಪಠಿಸಿ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನಮಾಡಿಸುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಸರಸ್ವತೀಸೂಕ್ತ

ಇಯಮಿತಿ ಚತುರ್ದಶರ್ಚಸ್ಯ ಸೂಕ್ತಸ್ಯ। ಬಾರ್ಹಸ್ಪತ್ಯೋ ಭರದ್ವಾಜಃ। ಸರಸ್ವತೀ ಗಾಯತ್ರೀ,

ಆದ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ರಃ, ತ್ರಯೋದಶೀ ಚ ಜಗತ್ಯಃ, ಅಂತ್ಯಾತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ॥

ಇಯಮದದಾದ್ ರಭಸಮೃಣಚ್ಯುತಂ’ ದಿವೋದಾಸಂ ವಧ್ರ್ಯಶ್ವಾಯ ದಾಶುಷೇ। ಯಾ ಶಶ್ವಂತಮಾಚಖಾದಾವಸಂ ಪಣಿಂ’ ತಾ ತೇ ದಾತ್ರಾಣೀ ತವಿಷಾ ಸರಸ್ವತಿ ॥ ಇಯಂ ಶುಷ್ಮೇಭಿರ್ಬಿಸಖಾ ಇವಾರುಜತ್’ ಸಾನು ಗಿರೀಣಾಂ ತವಿಷೇಭಿರೂರ್ಮಿಭಿಃ ।

ಪಾರಾವತಘ್ನೀಮವಸೇ ಸುವೃಕ್ತಿಭಿ । ಸರಸ್ವತೀಮಾ ವಿವಾಸೇಮ ಧೀತಿಭಿಃ । ಸರಸ್ವತಿ ದೇವನಿದೋ ನಿ ಬರ್ಹಯ । ಪ್ರಜಾಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಬೃಸಯಸ್ಯ ಮಾಯಿನಃ । ಉತ ಕ್ಷಿತಿಭ್ಯೋಽವನೀರವಿಂದೋ ವಿಷಮೇಭ್ಯೋ ಅಸ್ರವೋ ವಾಜಿನೀವತಿ ॥ ಪ್ರ ಣೋ ದೇವೀ ಸರಸ್ವತೀ । ವಾಜೇಭಿರ್ವಾಜಿನೀವತೀ । ಧೀನಾಮವಿತ್ರ್ಯವತು ॥ ಯಸ್ತ್ವಾ ದೇವಿ ಸರಸ್ವತ್ಯುಪಬ್ರೂತೇ ಧನೇ ಹಿತೇ । ಇಂದ್ರಂ ನ ವೃತ್ರತೂರ್ಯೇ ॥ ೩೦ ॥ ತ್ವಂ ದೇವಿ ಸರಸ್ವತ್ಯಾವಾ ವಾಜೇಷು ವಾಜಿನಿ । ರದಾ ಪೂಷೇವ ನ ಸನಿಮ್ ॥ ಉತ ಸ್ಯಾ ನಃ ಸರಸ್ವತೀ ಘೋರಾ ಹಿರಣ್ಯವರ್ತನಿಃ । ವೃತ್ರಘ್ನೀವಷ್ಟಿ ಸುಷ್ಟುತಿಮ್ ॥ ಯಸ್ಯಾ ಅನಂತೋ ಅಹ್ರುತ ಸ್ತ್ವೇಷಶ್ಚರಿಷ್ಣುರರ್ಣವಃ ॥ ಅಮಶ್ಚರತಿ ರೋರುವತ್ ॥ ಸಾ ನೋ ವಿಶ್ವಾ ಅತಿ ದ್ವಿಷಃ ಸ್ವಸೄರನ್ಯಾ ಋತಾವರೀ । ಅತನ್ನಹೇವ ಸೂರ್ಯಃ ॥ ಉತ ನಃ ಪ್ರಿಯಾ ಪ್ರಿಯಾಸು ಸಪ್ತಸ್ವಸಾ ಸುಜುಷ್ಟಾ । ಸರಸ್ವತೀ ಸ್ತೋಮ್ಯಾ ಭೂತ್ ॥ ೩೧ ॥ ಅಪಪ್ರುಷೀ ಪಾರ್ಥಿವಾನ್ಯುರು ರಜೋ ಅಂತರಿಕ್ಷಮ್ । ಸರಸ್ವತೀ ನಿದಸ್ಪಾತು ॥ ತ್ರಿಷಧಸ್ಥಾ ಸಪ್ತಧಾತುಃ ಪಂಚ ಜಾತಾ ವರ್ಧಯಂತೀ । ವಾಜೇವಾಜೇ ಹವ್ಯಾಭೂತ್ ॥ ಪ್ರ ಯಾ ಮಹಿಮ್ನಾ ಮಹಿನಾಸು ಚೇಕಿತೇ ದ್ಯುಮ್ನೇಭಿರನ್ಯಾ ಅಪಸಾಮಪಸ್ತಮಾ । ರಥಇವ ಬೃಹತೀ ವಿಭ್ವನೇ ಕೃತೋ ಪಸ್ತುತ್ಯಾ ಚಿಕಿತುಷಾ ಸರಸ್ವತೀ ॥ ಸರಸ್ವತ್ಯಭಿ ನೋ ನೇಷಿ ವಸ್ಯೋ ಮಾಪ ಸ್ಫರೀಃ ಪಯಸಾ ಮಾ ನ ಆ ಧಕ್ । ಜುಷಸ್ವ ನಃ ಸಖ್ಯಾ ವೇಶ್ಯಾ ಚ ಮಾ ತ್ವತ್ ಕ್ಷೇತ್ರಾಣ್ಯರಣಾನಿ ಗನ್ಮ ॥೩೨॥

ಮೇಧಾಸೂಕ್ತಮ್

ಮೇಧಾದೇವೀ ಜುಷಮಾಣಾ ನ ಆಗಾದ್ವಿಶ್ವಾಚೀ ಭದ್ರಾ ಸುಮನಸ್ಯಮಾನಾ । ತ್ವಯಾ ಜುಷ್ಟಾ ನುದಮಾನಾ ದುರುಕ್ತಾನ್ ಬೃಹದ್ವದೇಮ ವಿದಥೇ ಸುವೀರಾಃ । ತ್ವಯಾ ಜುಷ್ಟ ಋಷಿರ್ಭವತಿ ದೇವಿ ತ್ವಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಗತಶ್ರೀರುತ ತ್ವಯಾ । ತ್ವಯಾ ಜುಷ್ಟಶ್ಚಿತ್ರಂ ವಿಂದತೇ ವಸು ಸಾ ನೋ ಜುಷಸ್ವ ದ್ರವಿಣೋ ನ ಮೇಧೇ ॥ ಮೇಧಾಂ ಮ ಇಂದ್ರೋ ದದಾತು ಮೇಧಾಂ ದೇವೀ ಸರಸ್ವತೀ । ಮೇಧಾಂ ಮೇ ಅಶ್ವಿನಾವುಭಾವಾಧತ್ತಾಂ ಪುಷ್ಕರಸ್ರಜಾ।

ಅಪ್ಸರಾಸು ಚ ಯಾ ಮೇಧಾ ಗಂಧರ್ವೇಷು ಚ ಯನ್ಮನಃ । ದೈವೀಂ ಮೇಧಾ ಸರಸ್ವತೀ ಸಾ ಮಾಂ ಮೇಧಾ ಸುರಭಿರ್ಜುಷತಾಗ್ ಸ್ವಾಹಾ । ಆಮಾಂ ಮೇಧಾ ಸುರಭಿರ್ವಿಶ್ವರೂಪಾ ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಾ ಜಗತೀ ಜಗಮ್ಯಾ । ಊರ್ಜಸ್ವತೀ ಪಯಸಾ ಪಿನ್ವಮಾನಾ ಸಾ ಮಾಂ ಮೇಧಾ ಸುಪ್ರತೀಕಾ ಜುಷಂತಾಮ್ ॥ ಮಯಿ ಮೇಧಾಂ ಮಯಿ ಪ್ರಜಾಂ ಮಯ್ಯಗ್ನಿಸ್ತೇಜೋ ದಧಾತು ಮಯಿ ಮೇಧಾಂ ಮಯಿ ಪ್ರಜಾಂ ಮಯೀಂದ್ರ ಇಂದ್ರಿಯಂ ದಧಾತು ಮಯಿ ಮೇಧಾಂ ಮಯಿ ಪ್ರಜಾಂ ಮಯಿ ಸೂರ್ಯೋ ಭ್ರಾಜೋ ದಧಾತು ॥

ಅವಕುಂಠನಾದಿ ಆರು ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಹೂವು, ತುಳಸಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಏಹ್ಯೇಹಿ ಪುಸ್ತಕ ಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸ ಪ್ರಸೀದ ಪ್ರಸೀದ ಎಂದು ಸಂಭೋಧಿಸಿ ಈ ಮಂತ್ರ ಹೇಳಬೇಕು.

ಉತ್ತಿಷ್ಠ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತೇ ದೇವಯಂತ ಸ್ತ್ವೇಮಹೇ ।
ಉಪ ಪ್ರಯಂತು ಮರುತಃ ಸುದಾನವ ಇಂದ್ರ ಪ್ರಾಶೂರ್ಭವಾ ಸಚಾ ॥

ಘಂಟಾನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ ಬಿಡಬೇಕು. ಅನೇನ ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರೇ ಸರಸ್ವತ್ಯಾವನೇನ ಪೂಜಾಕರಣೇನಂ ಚ ಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರೇ ವಿಸರ್ಜನಕರಣೇನ ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು.

ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರನ್ನು ಹಾಗೂ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್‌ಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಲೌಕಿಕವಿದ್ಯೆಗಳು ತತ್ವಜ್ಞಾನವೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವುಗಳು ಅಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ ವಿಪರೀತಜ್ಞಾನವೆಂದೇ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಜ್ಞಾನವನ್ನಷ್ಟೇ ಸರಸ್ವತೀ ದೇವಿಯ ಬಳಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲೂ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೋಡುವುದೇ ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನ. ಅಂಥ

ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಭಗವದ್ದರ್ಶನವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯು ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಾಣುವ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಸರಸ್ವತೀಪೂಜಾಕಥಾಪದ್ಧತಿ

ಏವಂ ಆಶ್ವಯುಜೇ ಮಾಸಿ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಸಿತಪಕ್ಷಕೇ ।
ಗ್ರಂಥಾನ್ ಏಕತ್ರ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ವಸ್ತ್ರೇಣಾಚ್ಛಾದಯೇತ್ ತತಃ ॥
ವ್ಯಾಸಂ-ಪರಶುರಾಮಂ ಚ ಪೂಜಯೇತ್ತತ್ರ ಭಕ್ತಿತಃ ।
ವಿಂಶಬ್ದೇನ ಮುಕ್ತಾ ಚೇದುಪವಾಸೋ ವಿಧೀಯತೇ ।
ಬಾದರಿಂ ಜೈಮಿನೀಂ ಚೈವ ಸುಮಂತುಂ ವೈಶಂಪಾಯನಮ್ ।
ಆಶ್ಮರಥ್ಯಂ ಚ ಪೈಲಂ ಚ ಕಾಶಕೃಷ್ಣಂ ಚ ಲೋಮಶಮ್ ।
ಪುರಸ್ತಾಲ್ಲೋಕಪಾಲೇಭ್ಯೋ ಯಜೇ ವ್ಯಾಸಸ್ಯ ಶಿಷ್ಯಕಾನ್ ।
ಮೂಲೇನಾವಾಹಯೇದ್ದೇವಿಂ ಶ್ರವಣೇನ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ ।
ಏವಂ ಮಹಾವಾದ್ಯಾದಿಭಿಃ ಸಂಪೂಜ್ಯ । ಶ್ರವಣಾಂತೇ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ ।
ಉತ್ತಿಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತೇ ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಪೀಠೇ ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರ ಪುಸ್ತಕಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ । ವಸ್ತ್ರೇಣ ಆಚ್ಛಾದ್ಯ । ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರ ಪುಸ್ತಕೇಷು ಸರಸ್ವತೀಭಾರತ್ಯೌ ಅಭಿಮಾನಿತ್ವೇನ ಧ್ಯಾತ್ವಾ। ಪುಸ್ತಕೇಷು ತೇಜೋಮಯೀಂ ಪ್ರತಿಮಾಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ । ತತ್ರ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ । ತತ್ರ ವೇದವ್ಯಾಸಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಹಯಗ್ರೀವದತ್ತಾತ್ರೇಯಪರಶುರಾಮಮಹಿದಾಸಐತರೇಯಾನ್ ತತ್ತನ್ಮಂತ್ರೈಃ ಆವಾಹ್ಯ । ಗೃಹಾವೈ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಸೂಕ್ತಂ ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಯೇತ್॥

* * * *

ಸರಸ್ವತೀಪೂಜಾ ವ್ರತಕಥೆ

ಸರಸ್ವತಿ ಕಥೆ

ಭೀಷ್ಮ ಉವಾಚ -

ಇಮಾಂ ವಿದ್ಯಾಂ ಶೃಣುಷ್ವಾದ್ಯ ಲೋಕವಂದ್ಯೋऽಸಿ ಮೇऽನಘ ।
ತದರ್ಥಮದ್ಯ ತೇ ವಚ್ಮಿ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಂ ವ್ರತಮ್ ॥೧॥

ಭೀಷ್ಮರು ಧರ್ಮರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ - ಓ ಪಾಪರಹಿತನಾದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ ! ನಿನಗಾಗಿ ಇಂದು ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ನೀಡುವಂಥ ಸರಸ್ವತೀವ್ರತದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಈ ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅದರಂತೆ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಿಂದ ವಂದ್ಯನಾಗುವಿ.

ರಾಜ್ಯಲಾಭಕರಂ ತಾತ ಸರ್ವತ್ರ ಸುಖದಂ ಶುಭಮ್ ।
ಕೃಷ್ಣಪ್ರಿಯಕರಂ ವಿದ್ಧಿ ಲೋಕಮಾತುಶ್ಚ ತತ್ಪ್ರಿಯಮ್ ॥೨॥

ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಾಯಿಯಾದ ಈ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯವು ಸಂಪದ್ಭರಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸುಖಮಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಂಗಳಮಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಈ ವ್ರತದ ಆಚರಣೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯಕರವಾಗಿದೆ. ಲೋಕಮಾತೆಯಾದ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನೂ ಕೂಡ ಆಗುವಿ.

ತತ್ಪ್ರಿಯಂ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ನವರಾತ್ರವ್ರತಂ ಶುಭಮ್ ।
ಗಜಾಶ್ವರಥವಸ್ತ್ರಾದಿನಾಲಂಕೃತ್ಯ ಶುಭೇ ದಿನೇ ॥೩॥

ನವರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ನವರಾತ್ರಿಯ ಶುಭದಿವಸದಲ್ಲಿ ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ, ವಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಪೋಕ್ತಹೋಮಕರ್ಮಾದಿ ಕೃತ್ವಾ ಚಾಂತೇ ಪಠೇದಿದಮ್ ।
ಶೃಣ್ವತಾಮಾಯುರಾರೋಗ್ಯಂ ಸರ್ವಸಂಪತ್ಕರಂ ಶುಭಮ್ ॥೪॥

ಸರಸ್ವತಿ ಪೂಜಾಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಹೋಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸರಸ್ವತೀಪೂಜಾಕಥೆಯನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಯಾರು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೋ, ಅವನಿಗೆ ಆಯುಷ್ಯ , ಆರೋಗ್ಯ, ಸಕಲವಿಧವಾದ ಸಂಪತ್ತುಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ.

ಕೋಶವೃದ್ಧಿರ್ಭವೇತ್ತೇಷಾಂ ರಾಜ್ಯವೃದ್ಧಿಶ್ಚ ಭೂಭೃತಾಮ್ ।
ವಾಕ್ಸಿದ್ಧಿರ್ಬಹುಪುತ್ರಾಶ್ಚ ಭಾರತ್ಯಾಸ್ತು ಪ್ರಸಾದತಃ ॥೫॥

ರಾಜರುಗಳ ಸಂಪತ್ತಿನ ಭಾಂಡಾಗಾರವು ಅಭಿವೃದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯವು ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಂಪದ್ಭರಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮಸ್ತ ಜನರಿಗೂ ವಾಕ್ಸಿದ್ಧಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಪುತ್ರರನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಭಾರತೀದೇವಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. (ಸರಸ್ವತಿಗೂ ಕೂಡ ಭಾರತೀ ಎಂಬ ಹೆಸರಿದೆ. ಮತ್ತು ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯಂದು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಪತ್ನಿಯಾದ ಭಾರತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಮಾಡಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಇದು ಭಾರತೀ ಪೂಜೆಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ.)

ತಸ್ಮಾತ್ತವಾಪಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿರ್ಭವೇದ್ಧ್ರುವಮ್ ।

ಓ ರಾಜೇಂದ್ರನೇ ! ಈ ಸರಸ್ವತೀವ್ರತವನ್ನು ನೀನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆಚರಣೆ ಮಾಡು. ನಿನಗೆ ಪುನಃ ರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವನ್ನು ಪಡಬೇಡ.

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ

ಕಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲೇ ಮಹಾದೇವೀ ಪೂಜ್ಯಾ ಪುಸ್ತಕಧಾರಣೀ ॥೬॥
ವಿದ್ಯಾಮೂರ್ತಿರ್ವದಾಸ್ಮಾಕಮಾಖ್ಯಾಹಿ ತ್ವಂ ಶುಭಂ ವಿಧಿಮ್ ।

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ - ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವ ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ಆ ಮಹಾದೇವಿಯನ್ನು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ವಿದ್ಯಾಮೂರ್ತಿಯ ಪೂಜಾವಿಧಾನವನ್ನು ನನಗೆ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿರಿ.

ಭೀಷ್ಮ ಉವಾಚ

ಅಥೋ ವದಾಮಿ ವೈ ದೇವ್ಯಾಃ ಪೂಜಾಂ ಸರ್ವಸಮೃದ್ಧಿದಾಮ್ ॥೭॥

ಸರಸ್ವತಿ ಕಥೆ

ಭೀಷ್ಮ ಉವಾಚ -

ಇಮಾಂ ವಿದ್ಯಾಂ ಶೃಣುಷ್ವಾದ್ಯ ಲೋಕವಂದ್ಯೋऽಸಿ ಮೇऽನಘ ।
ತದರ್ಥಮದ್ಯ ತೇ ವಚ್ಮಿ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಂ ವ್ರತಮ್ ॥೧॥

ಭೀಷ್ಮರು ಧರ್ಮರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ - ಓ ಪಾಪರಹಿತನಾದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ ! ನಿನಗಾಗಿ ಇಂದು ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ನೀಡುವಂಥ ಸರಸ್ವತೀವ್ರತದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಈ ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅದರಂತೆ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಿಂದ ವಂದ್ಯನಾಗುವಿ.

ರಾಜ್ಯಲಾಭಕರಂ ತಾತ ಸರ್ವತ್ರ ಸುಖದಂ ಶುಭಮ್ ।
ಕೃಷ್ಣಪ್ರಿಯಕರಂ ವಿದ್ಧಿ ಲೋಕಮಾತುಶ್ಚ ತತ್ಪ್ರಿಯಮ್ ॥೨॥

ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಾಯಿಯಾದ ಈ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯವು ಸಂಪದ್ಭರಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸುಖಮಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಂಗಳಮಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಈ ವ್ರತದ ಆಚರಣೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯಕರವಾಗಿದೆ. ಲೋಕಮಾತೆಯಾದ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನೂ ಕೂಡ ಆಗುವಿ.

ತತ್ಪ್ರಿಯಂ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ನವರಾತ್ರವ್ರತಂ ಶುಭಮ್ ।
ಗಜಾಶ್ವರಥವಸ್ತ್ರಾದಿನಾಲಂಕೃತ್ಯ ಶುಭೇ ದಿನೇ ॥೩॥

ನವರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ನವರಾತ್ರಿಯ ಶುಭದಿವಸದಲ್ಲಿ ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ, ವಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಪೋಕ್ತಹೋಮಕರ್ಮಾದಿ ಕೃತ್ವಾ ಚಾಂತೇ ಪಠೇದಿದಮ್ ।
ಶೃಣ್ವತಾಮಾಯುರಾರೋಗ್ಯಂ ಸರ್ವಸಂಪತ್ಕರಂ ಶುಭಮ್ ॥೪॥

ಸರಸ್ವತಿ ಪೂಜಾಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಹೋಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸರಸ್ವತೀಪೂಜಾಕಥೆಯನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಯಾರು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೋ, ಅವನಿಗೆ ಆಯುಷ್ಯ , ಆರೋಗ್ಯ, ಸಕಲವಿಧವಾದ ಸಂಪತ್ತುಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ.

ಕೋಶವೃದ್ಧಿರ್ಭವೇತ್ತೇಷಾಂ ರಾಜ್ಯವೃದ್ಧಿಶ್ಚ ಭೂಭೃತಾಮ್ ।
ವಾಕ್ಸಿದ್ಧಿರ್ಬಹುಪುತ್ರಾಶ್ಚ ಭಾರತ್ಯಾಸ್ತು ಪ್ರಸಾದತಃ ॥೫॥

ರಾಜರುಗಳ ಸಂಪತ್ತಿನ ಭಾಂಡಾಗಾರವು ಅಭಿವೃದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯವು ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಂಪದ್ಭರಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮಸ್ತ ಜನರಿಗೂ ವಾಕ್ಸಿದ್ಧಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಪುತ್ರರನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಭಾರತೀದೇವಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. (ಸರಸ್ವತಿಗೂ ಕೂಡ ಭಾರತೀ ಎಂಬ ಹೆಸರಿದೆ. ಮತ್ತು ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಯಂದು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಪತ್ನಿಯಾದ ಭಾರತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಮಾಡಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಇದು ಭಾರತೀ ಪೂಜೆಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ.)

ತಸ್ಮಾತ್ತವಾಪಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿರ್ಭವೇದ್ಧ್ರುವಮ್ ।

ಓ ರಾಜೇಂದ್ರನೇ ! ಈ ಸರಸ್ವತೀವ್ರತವನ್ನು ನೀನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆಚರಣೆ ಮಾಡು. ನಿನಗೆ ಪುನಃ ರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವನ್ನು ಪಡಬೇಡ.

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ

ಕಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲೇ ಮಹಾದೇವೀ ಪೂಜ್ಯಾ ಪುಸ್ತಕಧಾರಣೀ ॥೬॥
ವಿದ್ಯಾಮೂರ್ತಿರ್ವದಾಸ್ಮಾಕಮಾಖ್ಯಾಹಿ ತ್ವಂ ಶುಭಂ ವಿಧಿಮ್ ।

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ - ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವ ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ಆ ಮಹಾದೇವಿಯನ್ನು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ವಿದ್ಯಾಮೂರ್ತಿಯ ಪೂಜಾವಿಧಾನವನ್ನು ನನಗೆ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿರಿ.

ಭೀಷ್ಮ ಉವಾಚ

ಅಥೋ ವದಾಮಿ ವೈ ದೇವ್ಯಾಃ ಪೂಜಾಂ ಸರ್ವಸಮೃದ್ಧಿದಾಮ್ ॥೭॥

ಸರ್ವದಾ ಪೂಜಯೇದ್ದೇವೀಂ ಭಾರತೀಂ ಸರ್ವಮಾತರಮ್ ।
ಮಹಾನವಮ್ಯಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾಯಾಂ ಪೂಜಾಂ ಕುರ್ವೀತ ಯತ್ನತಃ ॥೮॥

ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ - ಎಲೈ ಧರ್ಮರಾಜನೇ ! ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವ ಆ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳುವವನಾಗು. ಜಗತ್ತಿನ ತಾಯಿಯಾದ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನವರಾತ್ರಿಯ ಮಹಾನವಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಚಾಶ್ವಯುಜೇ ಮಾಸೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಸಮುದ್ಭವಾ ।
ಯಾ ತಿಥಿರ್ನವಮೀ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಸಾ ಮಹಾನವಮೀ ಸ್ಮೃತಾ ॥೯॥

ಆಶ್ವಯುಜಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ನವಮೀ ತಿಥಿಯು ಮಹಾನವಮಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅಂದು ಮಾಡುವಂಥ ವಿಧಿಗಳು ಹೀಗಿವೆ -

ಉಷಸ್ಯುತ್ಥಾಯ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಚರೇತ್ತತ್ತಿಥೌ ಸುಧೀಃ ।
ಅರ್ಚಯಿಷ್ಯೇ ಜಗತ್ಪೂಜ್ಯಾಂ ಶಾರದಾಂ ವಿತತಪ್ರಭಾಮ್ ॥೧೦॥

ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದವನು ಮಹಾನವಮಿಯ ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಹೀಗೆ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು - ವಿದ್ಯಾಜಗತ್ತು ಯಾರನ್ನು ನಿರಂತರ ಪೂಜಿಸುತ್ತದೋ ಅಂಥ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತಳಾದ ಶಾರದಾದೇವಿಯನ್ನು ಇಂದು ನಾನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಸ್ಥಿತಪದ್ಮಾಸನಾಂ ದೇವೀಂ ಶ್ರಿಯಂ ಶಶಿನಿಭಾನನಾಮ್ ।
ವಿದ್ಯಾಮೂರ್ತಿಂ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀಂ ಮುಕ್ತಾದಾಮವಿಭೂಷಿತಾಮ್ ॥೧೧॥

ಆ ಶಾರದೆಯು ಪದ್ಮಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ಸಂಪದ್ರೂಪಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವಳನ್ನು ಶ್ರೀದೇವಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅವಳ ಮುಖವು ಚಂದ್ರನ ಕಾಂತಿಯನ್ನೂ ಮೀರಿಸುತ್ತಿದೆ. ವಿದ್ಯಾಸ್ವರೂಪಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ವಿಶಾಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಮುತ್ತಿನ ಸರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾಳೆ.

ವಜ್ರವೈಢೂರ್ಯವಲಯೈರ್ಭೂಷಣೈಶ್ಚ ಸಮನ್ವಿತಾಮ್ ।
ಇತಿ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ತು ಸಂಕಲ್ಪ್ಯ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತು ಸುಸಮಾಹಿತಃ ॥೧೨॥

ಆ ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಅಪ್ರತಿಮವಾಗಿದೆ. ವಜ್ರ, ವೈಢೂರ್ಯಗಳ ಬಳೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಎಲ್ಲ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಆಭರಣಗಳಿಗೆ ಮೆರಗು ತಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಇಂಥ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಇಂದು ನನ್ನದಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಆಪಾದಮೌಳಿಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ, ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ, ಅನಂತರ ಸ್ನಾನ ಮೊದಲಾದ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕು.

ಆವಾಹ್ಯ ಪೂಜಯೇದ್ದೇವೀಂ ವಿದ್ಯಾಪುಸ್ತಕಮಂಡಲೇ ।
ಮೇಧಾದೇವ್ಯಾನುವಾಕೇನ ಉಪಚಾರಾನ್ ಪ್ರಕಲ್ಪ್ಯ ಚ ॥೧೩॥

ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ (ದೇವಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ) ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯಾದ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಭಾರತೀದೇವಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೇಧಾದೇವಿ ಎಂಬ ಮಹಾನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸರಸ್ವತೀಮಂತ್ರದಿಂದ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಗಂಧಧೂಪಾದಿಮಲ್ಯೈಶ್ಚ ಅರ್ಚಯೇತ್ಪ್ರಯತೇಂದ್ರಿಯಃ ।
ಸ್ವಸೂತ್ರವಿಧಿನಾ ವೇದ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ಹುತಾಶನಮ್ ॥೧೪॥
ಹೋಮಂ ಪ್ರಕಲ್ಪಯೇದ್ವಿದ್ವಾಂಸ್ತಿಲಪಾಯಸಸರ್ಪಿಷಾ ।
ಮೇಧಾದೇವ್ಯಾನುವಾಕೇನ ಪ್ರತ್ಯೃಚಂ ಜಾತವೇದಸಿ ॥೧೫॥

ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದು ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಗಂಧವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಧೂಪಾರತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ದೀಪವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಪರಿಮಳಭರಿತವಾದ ಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶಾಖಾಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರಿಯಾಗಿ ವಿಧಿಪ್ರಕಾರ ಅಗ್ನಿಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸರಸ್ವತಿದೇವಿಯ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಎಳ್ಳು, ಪಾಯಸ ಮತ್ತು ತುಪ್ಪಗಳಿಂದ ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಮೇಧಾದೇವಿ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಸರಸ್ವತೀ ಸೂಕ್ತದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಆಹುತಿ ನೀಡಬೇಕು.

ಅಗ್ನಿಂ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಶಾಲಾಯಾಂ ಗೃಹಮಧ್ಯೇಽಥವಾ ಪುನಃ ।
ಪೂಜಿತಾಯಾಂ ತು ಭಾರತ್ಯಾಮನೇನ ವಿಧಿನಾ ನೃಪ ॥೧೬॥

ಅಗ್ನಿಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀ ದೇವಿಯ ಕುರಿತಾದ ಹೋಮಕ್ಕಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿ ಪಡಿಸಬೇಕು.

ಪೂಜಕಸ್ಯ ಚ ಯೇ ಕಾಮಾಸ್ತೇ ಸರ್ವೇ ವಶವರ್ತಿನಃ ।
ಸೇವಂತೇ ತಂ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠಾಃ ಸೇವಕಾ ಇವ ಹಿ ಧ್ರುವಮ್ ॥೧೭॥

ಯಾರು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸರಸ್ವತಿ ಕುರಿತಾದ ಪೂಜೆ, ಹೋಮಾದಿಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾನೋ, ಅವನ ಎಲ್ಲ ಅಭೀಷ್ಟಗಳು ನೆರವೇರುತ್ತವೆ. ಶ್ರೇಷ್ಠ ರಾಜರುಗಳು ಸೇವಕರಂತೆ ಅವನ ಅಧೀನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯೇತ್ಪಶ್ಚಾತ್ ಷಡ್ರಸಾನ್ನೈಃ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ।
ವಿಪ್ರಾಗ್ನಿಹುತಶೇಷೇಣ ತತೋ ಗಾಂ ಭೋಜಯೇದ್ವ್ರತಿಃ ॥೧೮॥

ಹೋಮವಾದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಷಡ್ರಸಾನ್ನಗಳನ್ನು ತಯಾರುಗೊಳಿಸಿ ಬಡಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮುಖದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಗೋಗ್ರಾಸವನ್ನು ನೀಡಿ, ಗೋವುಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿ ಪಡಿಸಬೇಕು.

ಆಯುಧಸ್ಯಂದನಾನ್ವಾಹಾನ್ ಯಾನಾನಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಚ ।
ಅರ್ಚಯೇದಾತ್ಮರಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಶುಭೈರ್ನೀರಾಜನಾದಿಭಿಃ ॥೧೯॥

ಅನಂತರ ಆಯುಧಗಳಿಗೆ, ವಾಹನಗಳಿಗೆ ಮಂಗಳಾರತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಗೋಸ್ಕರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅಸ್ಯ ವ್ರತಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ವೇತ್ತಿ ಕೋ ವಿಷ್ಣುನಾ ಋತೇ ।
ಸೋಮದತ್ತೇ ಪುರಾ ದೃಷ್ಟಂ ವ್ರತಸ್ಯ ಸುಮಹತ್ಫಲಮ್ ॥೨೦॥

ಈ ಸರಸ್ವತೀ ವ್ರತದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವಿಷ್ಣು ಒಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿದಿರುವನು. ಉಳಿದ ಸಾಧಕರಿಂದ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸೋಮದತ್ತನೆಂಬ ಅರಸನು ಈ ವ್ರತದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡಿರುವನು.

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ

ಸೋಮದತ್ತೇ ಯಥಾ ದೃಷ್ಟಂ ಭವತಾ ವ್ರತಮುತ್ತಮಮ್ ।
ತದೇತದಖಿಲಂ ಶ್ರೋತುಂ ಪರಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಹಿ ಮೇ ॥೨೦॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ - ಸೋಮದತ್ತನು ಈ ವ್ರತದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಅನುಭವಿಸಿದನೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಕಾತರನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಭೀಷ್ಮ ಉವಾಚ

ಸೋಮದತ್ತೋ ಮಹಾನಾಸೀತ್ ಪುರಾ ಸೋಮಕುಲೋದ್ಭವಃ ।
ರಾಜಾ ಪರಮಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಬಂಧುಮಾನನಹಂಕೃತಃ ॥೨೨॥

ಹಿಂದೆ ಚಂದ್ರವಂಶದಲ್ಲಿ ಸೋಮದತ್ತ ಎಂಬ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ರಾಜನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವನು ಅತ್ಯಂತ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದನು. ಅನೇಕ ಬಂಧುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದನು. ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸತ್ಯವಾದೀ ಸದಾ ಮೌನೀ ಹ್ಯಾತಿಥೇಯೋ ಬಹುಪ್ರದಃ ।
ಸತ್ಸಂಪೂಜಾಂ ಪ್ರಕುರ್ವಾಣಃ ಸನ್ನ ಶತ್ರುಃ ಪರಾಕ್ರಮೈಃ ॥೨೩॥

ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದನು, ಮಿತಭಾಷಿಯಾಗಿದ್ದನು, ಅತಿಥಿ-ಅಭ್ಯಾಗತರಿಗೆ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು, ಬಹಳ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು, ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿ-ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದಿದ್ದನು.

ಬುಭುಜೇ ಭುವಮವ್ಯಗ್ರಃ ಸ ರತ್ನಾಕರ ಮೇಖಲಾಮ್ ।

ಆ ರಾಜನು ಸಮುದ್ರದ ತನಕವಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದನು.

ತೇನ ಸನ್ನಿಹಿತಾ ರಾಜ್ಞಾ ಸಮೇತಾಃ ಶತ್ರವಃ ಪರೇ ॥೨೪॥
ಮಾಹಿಷ್ಮತೀಂ ಪುರೀಂ ಗತ್ವಾ ತ್ರೈಗರ್ತ್ಯೈಃ ಪೀಡಿತೋ ರಣೇ ।

ಒಮ್ಮೆ ಅವನ ಸಮೀಪದ ದೇಶದ ರಾಜನ ಜೊತೆ ಅನೇಕ ಶತ್ರುಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡರು. ತ್ರಿಗರ್ತ ದೇಶದ ರಾಜನು ಮಾಹಿಷ್ಮತಿ ಎಂಬ ಸೋಮದತ್ತನ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲು ಬಂದನು.

ಅಕ್ಷೋಹಿಣೀಸಹಸ್ರೈಶ್ಚ ಹ್ಯಯುತೈಃ ಕರಿಣಾಂ ವ್ರಜೈಃ ॥೨೫॥
ಅಶ್ವೈಃ ಕಾಶ್ಮೀರಜೈಸ್ತಾತ ಲಕ್ಷಕೋಟಿಸಮನ್ವಿತೈಃ ।
ಸಂಗ್ರಾಮಸ್ತುಮುಲಸ್ತತ್ರ ಸೋಮದತ್ತಸ್ಯ ತೈರಭೂತ್ ॥೨೬॥

ಆಗ ಸೋಮದತ್ತನು ಸಾವಿರ ಅಕ್ಷೋಹಿಣಿ ಸೈನ್ಯದಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಆನೆಗಳಿಂದ ಕಾಶ್ಮೀರದ ಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಕುದುರೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಆ ತ್ರಿಗರ್ತರಾಜನ ಮೇಲೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

ಶಕ್ತಿತೋಮರಖಡ್ಗೈಶ್ಚ ಭಿಂಡಿವಾಲೈಸ್ತಥಾಶ್ಮಭಿಃ ।
ಯಥಾ ದೇವಾಸುರಂ ಯುದ್ಧಂ ತಥಾಭೂತ್ಕಿಮು ವರ್ಣ್ಯತೇ ॥೨೭॥

ಆ ತ್ರಿಗರ್ತದೇಶದ ರಾಜನೂ ಕೂಡ ಬಹಳ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಧ, ತೋಮರ, ಖಡ್ಗ, ಭಿಂಡಿವಾಲ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಯುದ್ಧವು ಘೋರವಾಗಿ ನಡೆಯಿತು. ದೇವಾಸುರರ ಯುದ್ಧದಂತೆ ಅದು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಪರ್ಯೈರ್ಹತಬಲಸ್ಸಂಖ್ಯೇ ಯಯೌ ಗರ್ಗಾಶ್ರಮಂ ಪ್ರತಿ ।
ತತ್ರೈವ ಪಂಚ ಮಾಸಾನ್ವೈ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಶೋಕಸಮನ್ವಿತಃ ॥೨೮॥

ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಸೋಮದತ್ತ ರಾಜನು ಸೋತನು. ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡನು. ನಿರಾಯುಧನಾಗಿ ಸೋಲನ್ನೊಪ್ಪಿಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ, ಗರ್ಗ ಮುನಿಗಳ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖದಿಂದ ಐದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ವಾಸ ಮಾಡಿದನು.

ಪಂಗುತ್ವಮಪಿ ಮೂಕತ್ವಮಂಧತ್ವಮಗಮನ್ನೃಪ ।
ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟಂ ಪತಿಂ ಪತ್ನೀ ಪ್ರಾಪ್ತುಕಾಮಂ ಪುನಃ ಪ್ರಿಯಮ್ ॥೨೯॥

ಅತ್ಯಂತ ಖಿನ್ನನಾದ ರಾಜನು ಕೈಕಾಲಿಲ್ಲದ ಕುಂಟನಂತೆ ಇದ್ದನು. ಬಾಯಿ ಇಲ್ಲದ ಮೂಕನಂತಾದನು. ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದ ಕುರುಡನಂತಾದನು. ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಬಹಳ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಂಥ ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು, ಅವನ ಪತ್ನಿಯು ಅವನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದ ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಗಾಗ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಪ್ರಲಪಂತಂ ಮುಹುಃ ಪುತ್ರಾನ್ ಹತಾನ್ ಯುದ್ಧೇ ಸುದುರ್ಲಭಾನ್ ।
ಪುತ್ರಾಂಶ್ಚ ರಾಜ್ಯಭೋಗಂ ಚ ಸಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥೩೦॥
ಆಶ್ವಾಸಯಂತೀ ಸಾ ದೇವೀ ಜಗೌ ಶ್ಲೋಕಚತುಷ್ಟಯಮ್ ।

ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ವಿಲಾಪ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ದುರ್ಲಭರಾದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ರಾಜ್ಯದ ಭೋಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾಶಮಾಡಿಕೊಂಡ ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪುನಃ ಪುನಃ ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಳು. ಆಗ ಈ ಮುಂದಿನ ನಾಕು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಅವನ ಜ್ಞಾನೋದಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು.

ವೇದಿಕೋವಾಚ -

ಧೈರ್ಯಂ ವಿಪದಿ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಸಂಪತ್ತೌ ಚ ಕ್ಷಮಾ ವರಾ ॥೩೧॥
ವಾಚಾಲತ್ವಂ ಸತಾಂ ಮಧ್ಯೇ ತದ್ವೈಶಾಸ್ತ್ರಪುರಸ್ಸರಮ್ ।
ವಿಕ್ರಮೋ ಯುಧಿ ಕರ್ತವ್ಯಃ ಸ್ಥಿರತ್ವಂ ಸ್ತ್ರೀಸಮೀಪತಃ ॥೩೨॥

ವಿಪತ್ತು ಬಂದಾಗ ಧೈರ್ಯವಾಗಿರಬೇಕು. ಸಂಪತ್ತು ಬಂದಾಗ ಕ್ಷಮೆಯಿಂದ ಇರಬೇಕು. ಸಜ್ಜನರ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಬೇಕು. ಆ ಮಾತುಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾಗಿರಬೇಕು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ-ಯಾಗಿರಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜೊತೆ ಸ್ಥಿರವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿರಬೇಕು.

ಐಶ್ವರ್ಯೇ ತು ಸದಾ ಶಾಂತಿಃ ಶಶ್ವದ್ಭಕ್ತಿಸ್ತು ಭೂಸುರೇ ।
ಭವಿತವ್ಯಂ ಭವತ್ಯೇವ ನಾರಿಕೇಲಫಲಾಂಬುವತ್ ॥೩೩॥

ಐಶ್ವರ್ಯವು ಬಂದಾಗ ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಇರಬೇಕು. ನಿರಂತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಸಂಪನ್ನರಾಗಿರಬೇಕು. ಯಾವುದು ಆಗಬೇಕೋ, ಅದು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯ ಒಳಗೆ ನೀರು ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತದೋ, ಅದರಂತೆ ಆಗಿಯೇ ತೀರುತ್ತದೆ.

ಗಂತವ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ ಸದಾ ಗಜಭುಕ್ತ ಕಪಿತ್ಥವತ್ ।
ಯದ್ಭಾವಿ ತದ್ಭವತ್ಯೇವ ಯದಭಾವಿ ನ ತದ್ಭವೇತ್ ॥೩೪॥

ಯಾವುದು ಹೋಗಬೇಕೋ ಅದು ತಾನಾಗಿಯೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆನೆಯು ತಿಂದ ಬೇಲದ ಹಣ್ಣಿನ ಒಳಗೆ ಹಣ್ಣು ಮಾತ್ರ ನಾಶವಾಗುವಂತೆ ಹೋಗುವುದು

ಹೋಗಿಯೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆಗುವುದೆಲ್ಲವೂ ಆಗಿಯೇ ತೀರುತ್ತದೆ. ಆಗಲಾರದ್ದು ಎಂದೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಇತಿ ನಿಶ್ಚಿತ ಬುದ್ಧೀನಾಂ ನ ಚಿಂತಾ ಬಾಧಕತೇ ಕ್ವಚಿತ್ ।
ಏವಂ ಮನೀಷಿಣಃ ಪ್ರಾಹುರ್ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರವಿದೋ ನೃಪ ॥೩೫॥

ಯಾರು ಈ ಮರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದು ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೋ, ಅಂಥವರನ್ನು ಚಿಂತೆಯು ಪೀಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಹೀಗೆ ತಿಳಿದು ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮುಂಚಶೋಕಂ ಚ ಮೋಹಂ ಚ ಚಿಂತಾ ದೇಹವಿನಾಶಿನೀ ।
ಗರ್ಗಾಶ್ರಮಮಿದಂ ರಾಜನ್ ಪ್ರಾಪಯಿಷ್ಯೇ ತದಂತಿಕಮ್ ॥೩೬॥

ಆಗಾಧವಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡು. ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಚಿಂತೆಯು ದೇಹದ ಜೊತೆ ಆತ್ಮನನ್ನೂ ಕೂಡ ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರಭುವೇ ! ಇದು ಗರ್ಗಋಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮವಾಗಿದೆ. ಅವರ ಬಳಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಸ ತೇ ದಾಸ್ಯತಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಸರ್ವಾನ್ ಕಾಮಾನಶೇಷತಃ ।

ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ನಿನ್ನ ಎಲ್ಲ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭೀಷ್ಮ ಉವಾಚ -

ಸಾಂತ್ವಯಿತ್ವಾ ತದಾ ವೀರಂ ನೃಪತಿಂ ರಾಷ್ಟ್ರವರ್ಜಿತಮ್ ॥೩೭॥
ಅಶಕ್ತಂ ಗಮನೇ ದೇವೀ ಬಿಭ್ರತೀ ನಿಜಕಂಧರೇ ।
ಪ್ರಾಪಯಾಮಾಸ ಮುದಿತಾ ಗರ್ಗಾಶ್ರಮಮಕಲ್ಮಷಮ್ ॥೩೮॥

ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರು ಕಥೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುತ್ತಾರೆ - ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ ! ಹೀಗೆ ಆ ಸಾಧ್ವಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಜನನ್ನು ಸಾಂತ್ವನ ಮಾಡಿದಳು. ಆದರೂ ಅವನಿಗೆ ನಡೆಯಲೂ ಕೂಡ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ವೀರನಾದ ರಾಜ್ಯಪರಿಭ್ರಷ್ಟನಾದ ಆ ನೃಪತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಹೆಗಲಿನ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಕೊಂಡು ಪಾಪರಹಿತವಾದ ಗರ್ಗಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತೆರಳಿದಳು.

ಪತಿಂ ತತ್ರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ಮುನಿಂ ನತ್ವಾ ಪುನಃ ಪುನಃ ।
ಕ್ರಂದಮಾನಾ ತದಾ ಸಾಧ್ವೀ ಪೀನೋನ್ನತತಪಯೋಧರಾ ॥೩೯॥

ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಆ ಪತಿಯನ್ನು ಇಳಿಸಿದಳು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗರ್ಗಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದಳು. ಪುನಃ ಪುನಃ ನಮಿಸಿದಳು. ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಾ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದಳು.

ಚಂದ್ರಾನನಾ ಸುಕೇಶೀ ಚ ಬಿಂಬೋಷ್ಠೀ ಮಂಜುಭಾಷಿಣೀ ।
ಕರ್ಣಾಂತನಯನಾ ಬಾಲಾ ಚಂದ್ರಿಕಾಮಲಸುಚ್ಛವಿಃ ॥೪೦॥

ಆ ಪತಿವ್ರತೆಯು ಉನ್ನತವಾದ ಪಯೋಧರಗಳುಳ್ಳವಳು, ಚಂದ್ರನಂತೆ ಮುಖವುಳ್ಳವಳು, ಸುಂದರವಾದ ಕೂದಲುಗಳುಳ್ಳವಳು, ಬಿಂಬದಂತೆ ಕೆಂಪು ತುಟಿಗಳುಳ್ಳವಳು, ಇಂಪಾದ ಮಾತುಗಳುಳ್ಳವಳು, ಕಿವಿಯ ತನಕ ದೀರ್ಘವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳು, ಬೆಳದಿಂಗಳಿನಂತೆ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಶವಾದ ದೇಹಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳು.

ವೇದಿಕಾವೇದಿಮಧ್ಯಾ ಸಾ ಪಂಚವಿಂಶತಿವಾರ್ಷಿಕೀ ।
ಕೋಮಲಾಂಗೀ ತು ಸಾ ದೇವೀ ಶ್ಯಾಮಾ ಸಾಪ್ಯುತ್ಪಲೇಕ್ಷಣಾ ॥೪೧॥

ಯಜ್ಞವೇದಿಕೆಯಂತೆ ಕಟಿಪ್ರದೇಶವುಳ್ಳವಳು. ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷದ ತರುಣಿಯಾಗಿರುವಳು. ಕೋಮಲ ಶರೀರವುಳ್ಳವಳೂ, ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮ-ಬಣ್ಣದವಳೂ, ಅರಳಿದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳೂ ಆಗಿರುವಳು.

ಮುನಿಂ ಪ್ರೋವಾಚ ಧರ್ಮಿಷ್ಠಾ ಪಾಹಿ ಪಾಹೀತಿ ಮೇ ಪತಿಮ್ ।
ಭಗವನ್ ಪತಿನಾ ಸಾರ್ಧಮಾಗತಾ ಶತ್ರುಪೀಡಿತಾ ॥೪೨॥

ಆ ಮುನಿಗಳ ಬಳಿ ಧರ್ಮಿಷ್ಠಳಾದ ಈ ಪತಿವ್ರತೆಯು ರಕ್ಷಿಸಿ ! ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ! ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. ಓ ಜ್ಞಾನಿಗಳೇ ! ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ಪತಿಯ ಜೊತೆ ನಾನಿಂದು ಬಂದು ನಿಮಗೆ ಶರಣಾಗತಳಾಗಿರುವೆನು.

ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟೋ ಹ್ಯಯಂ ರಾಜಾ ತ್ವಾಮೇವ ಶರಣಂ ಗತಃ ।

ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾದ ನನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಈ ರಾಜನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಂಬಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿರುವನು.

ಮುನಿಸ್ತತಶ್ಚಿರಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಧ್ಯಾನಮಾರ್ಗೇಣ ಚಕ್ಷುಷಾ ॥೪೩॥
ದೃಷ್ಟವಾನ್ ಸರ್ವಮೇವೈತದ್ರಾಜ್ಞಸ್ತಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ ।
ಉವಾಚ ಮುನಿಶಾರ್ದೂಲೋ ರಾಜಾನಂ ಮಹಿಷೀಸಖಮ್ ॥೪೪॥

ಅವನ ದುಃಖದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಗರ್ಗ ಋಷಿಗಳು ಚಿರಕಾಲ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾದರು. ಧ್ಯಾನಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಕ ಆ ರಾಜನ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು, ಮಹಿಷಿಯ ಜೊತೆ ಇರುವ ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು -

ಯುವಯೋಃ ಕಷ್ಟಮತ್ಯುಗ್ರಂ ಸರ್ವಭಾವಂ ಸುದುಸ್ಸಹಮ್ ।
ಯೇನೇದಮೀದೃಶಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ತಂ ಬ್ರವೀಮಿ ಚ ತೇಽಧುನಾ ॥೪೫॥

ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಕಷ್ಟ ಭಯಾನಕವಾಗಿದೆ. ಯಾರಿಂದಲೂ ಈ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಘೋರವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿಮಗೆ ಬಂದಿದೆಯೊ, ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಈಗ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ -

ದೇವೀನಾಮುತ್ತಮಾ ದೇವೀ ವ್ರತಾನಾಂ ಪ್ರವರೇ ಶುಭೇ ।
ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದಾ ದೇವೀ ಭಾರತೀ ನೈವ ಪೂಜಿತಾ ॥೪೬॥

ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಹೊರತಾಗಿ ಸಕಲ ದೇವತಾ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀ ದೇವಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವ್ರತವೊಂದಿದೆ. ಆ ವ್ರತವು ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ನೀವು ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸದೇ ಆ ವ್ರತವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿರುವಿರಿ.

ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಮೀದೃಶೀಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಗತಿಂ ದುರವಬೋಧಿನೀಮ್ ।

ಸರಸ್ವತೀ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡದೇ ನೀವು ಇಂಥ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಿರಿ.

ಅಹೋ ಮೂರ್ಖಾ ನರಾಃ ಸರ್ವೇ ಐಶ್ವರ್ಯಮದಗರ್ವಿತಾಃ ॥೪೭॥
ಧರ್ಮ್ಯಂ ವ್ರತಂ ನ ಕುರ್ವಂತಿ ಪೀಡಾಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ದುಃಖಿತಾಃ ।

ಏನಾಶ್ಚರ್ಯ ! ಅನೇಕ ರಾಜರು ಹೀಗೆ ಮೂರ್ಖತನದಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಮದದಿಂದ ಗರ್ವಿತರಾಗಿ ಧರ್ಮಮಯವಾದ ಈ ಸರಸ್ವತೀ ವ್ರತವನ್ನೇ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

ವ್ರತೋಪವಾಸಃ ಕರ್ತವ್ಯೋ ಹ್ಯಾತ್ಮನಃ ಶ್ರೇಯ ಇಚ್ಛತಾ ॥೪೮॥
ಅತ್ಯಂತಂ ಸುಖಮಾಪ್ನೋತಿ ಪರತ್ರಾಮುತ್ರ ಚ ಪ್ರಭೋ ।
ಕಿಮತ್ರ ಬಹುನೋಕ್ತೇನ ದೃಷ್ಟಮಾಶ್ಚರ್ಯಮುತ್ತಮಮ್ ॥೪೯॥

ಯಾರಿಗೆ ತಮಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಇರುತ್ತದೆಯೋ ಅಂಥವನು ಸರಸ್ವತೀ ವ್ರತವನ್ನು ಉಪವಾಸದಿಂದ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಬಹಳ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತಾನೆ. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಏಕೆ ವರ್ಣಿಸಬೇಕು ! ಒಂದು ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಶುಭವ್ರತೇನ ಭಾರತ್ಯಾ ನಲೋ ವೈ ಪ್ರಾಪ್ತವಾನ್ ಪುರಮ್ ।
ವಿರೂಪಾಕ್ಷಸ್ಯ ಕೃಪಯಾ ಪಂಪಾತೀರನಿವಾಸಿನಃ ॥೫೦॥

ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನಳ ಎಂಬ ರಾಜನು ಶುಭಪ್ರದವಾದ ಈ ಸರಸ್ವತಿವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆದನು. ಪಂಪಾತೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸವಿರುವ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದನು.

ಪ್ರಾಪ್ತವಾನಾಚಲಾಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ನಲೋ ರಾಜಾ ವಿಚಕ್ಷಣಃ ।

ಅಚಲವಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಆ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ನಲರಾಜನು ಪಡೆದು ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ತು ಸಾ ದೇವೀ ವೇದಿಕಾ ಶುಭಲೋಚನಾ ॥೫೧॥
ನತ್ವಾ ಪುನಃ ಪುನಃ ಪ್ರಾಹ ಋಷಿಂ ಪರಮಧಾರ್ಮಿಕಮ್ ।

ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಆ ಶುಭಲೋಚನಳಾದ ವೇದಿಕಾ ಎಂಬುವಳು ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯಭರಿತಳಾದಳು. ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು.

ವೇದಿಕೋವಾಚ -

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪಂಪಾತೀರನಿವಾಸಿನಃ ॥೫೨॥
ತೀರ್ಥಸ್ಯ ವಿಭವಂ ಮೇಽದ್ಯ ವಿಸ್ತರಾದ್ವಕ್ತುಮರ್ಹಸಿ ।

ವೇದಿಕೆಯು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಪಂಪಾತೀರ ನಿವಾಸಿಯಾದ ಆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಪಂಪಾತೀರ್ಥದ ವೈಭವವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ.

ಗರ್ಗ ಉವಾಚ -

ಶೃಣು ದೇವಿ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಮ್ ॥೫೩॥
ತುಂಗಭದ್ರಾ ಶುಭಂ ತೀರ್ಥಂ ಕೋಟಿಶಂಕರಸಂಭವಮ್ ।
ಯಸ್ಯ ಸ್ಮರಣಮಾತ್ರೇಣ ವಾಜಪೇಯಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥೫೪॥

ಗರ್ಗಾಚಾರ್ಯರು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ - ದೇವೀ ! ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವ ಆ ಪಂಪಾತೀರ್ಥದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕಲ್ಯಾಣಕರವಾದ ತುಂಗಭದ್ರಾ ಎಂಬ ತೀರ್ಥವು ಕೋಟಿಸಂಖ್ಯೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಲಿಂಗಗಳ ಉದ್ಭವಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ಆದರ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ವಾಜಪೇಯ ಯಾಗವು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವು ಬರುತ್ತದೆ.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಂ ಶಿವಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನರಾಃ ಪಾಪರತಾ ಅಪಿ ।
ವಿಮುಕ್ತಕಿಲ್ಬಿಷಾ ಏತೇ ರುದ್ರಲೋಕಾಧಿವಾಸಿನಃ ॥೫೫॥

ಪಾಪದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದ ಮನುಷ್ಯರೂ ಕೂಡ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪಾಪರಹಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡುವ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

ತಸ್ಮಿನ್ ಬ್ರಹ್ಮಶಿಲಾಮಧ್ಯೇ ದೇವವೃಂದೈರಭಿಷ್ಟುತಮ್ ।
ತಂ ತು ನತ್ವಾ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಂ ಸರ್ವಲೋಕಾಧಿಪೋ ಭವೇತ್ ॥೫೬॥

ಅಲ್ಲೊಂದು ಬ್ರಹ್ಮಶಿಲೆಯಿದೆ. ಅದು ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ವಂದ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆ ಬ್ರಹ್ಮಶಿಲೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಸಕಲ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಸ್ವಪ್ನಾದ್ವಾ ಕೈತವಾದ್ವಾಪಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷೇತಿ ಯೋ ವದೇತ್ ।
ಗಂಗಾಸ್ನಾನಫಲಂ ತಸ್ಯ ಭವೇತ್ಪಾಪಕ್ಷಯೋ ನೃಪ ॥೫೭॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ ! ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತಮಾಷೆಗಾಗಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಎಂಬುದಾಗಿ ಉಚ್ಚಾರ ಮಾಡಿ, ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೋ, ಅವನು ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಪಿತ್ರೋರ್ಯದಿ ನೃಪಾಸ್ಥೀನಿ ನಖಕೇಶಾನಿ ವಾ ಪುನಃ ।
ವಾಮಭಾಗೇ ಮಹಾನದ್ಯಾಂ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಚಾಜ್ಞಯಾ ॥೫೮॥

ಓ ನೃಪೋತ್ತಮನೇ ! ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ತಂದೆತಾಯಿಯ ಅಸ್ಥಿ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ನಖಕೇಶಗಳ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಈ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಅವನ ಎಡಭಾಗದ ನದಿಯ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ವಂಶೋದ್ಧಾರಕನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಮಾತ್ರೇ ತದ್ವಂಶ್ಯಾಸ್ತೇಷಾಂ ಯೇಽಪಿ ಚ ತತ್ಪದಮ್ ।
ಭವಿಷ್ಯತಿ ನರಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಿಮು ತತ್ತೀರವಾಸಿನಾಮ್ ॥೫೯॥

ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠನೇ ! ಹೀಗೆ ಅಸ್ಥಿವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರೆಲ್ಲರೂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆ ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ತೀರದಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸುವರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ?

ತುಂಗಭದ್ರಾ ಮಹಾದೇವೀ ಪಾಪಘ್ನೀ ಪುಣ್ಯದಾಯಿನೀ ।
ಮಜ್ಜಂತಿ ಯೇ ಮಹಾರಾಜ ತೇಷಾಂ ಪಾಪಂ ಭಿನತ್ತಿ ಹಿ ॥೬೦॥

ಮಹಾರಾಜನೇ ! ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯಪ್ರದಳೂ ಸಕಲಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕಳೂ ಆದ ಆ ತುಂಗೆಭದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಾಪಿ ಜನನು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ತನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಸರಯೂರ್ನರ್ಮದಾ ಗಂಗಾ ಗೌತಮೀ ಶಾರದಾ ನೃಪ ।
ತುಂಗಭದ್ರಾ ಚ ಕಾವೇರಿ ಲೋಕೇ ಪುಣ್ಯಮಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥೬೧॥

ರಾಜನೇ ! ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸರಯೂ, ನರ್ಮದಾ, ಗಂಗಾ, ಗೋದಾವರಿ, ಸರಸ್ವತೀ, ತುಂಗಭದ್ರಾ, ಕಾವೇರಿ ಇವುಗಳು ಮಹಾನದಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ. ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯಪ್ರದಗಳಾಗಿವೆ.

ಪುರಾ ನಲೋ ಮಹಾರಾಜಃ ಕಲಿನಾ ಸಂ ಪ್ರಪೀಡಿತಃ ।
ಸ್ವಂ ದೇಶಂ ಸಂಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತವಾನತ್ರ ಬಂಧುಮಾನ್ ॥೬೨॥

ಹಿಂದೆ ಆ ನಳಮಹಾರಾಜನು ಕಲಿಯಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಈ ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ದಡಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಸ್ನಾತ್ವಾ ತತ್ರ ತ್ರಿಕಾಲೇಷು ನಿಗೃಹೀತಾಖಿಲೇಂದ್ರಿಯಃ ।
ಶಂಕರಂ ತೋಷಯಾಮಾಸ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಂ ಮಹಾಮತಿಃ ॥೬೩॥

ವಿಶಾಲಮನಸ್ಕನಾದ ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ ಆ ನಳಮಹಾರಾಜನು ಮೂರು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿತುಂಗಭದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಶಂಕರನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

ತಸ್ಯ ಪ್ರಸನ್ನೋ ದೇವೇಶಃ ಕೃಪಾಂ ಚಕ್ರೇ ಸುಶೋಭನಾಮ್ ।
ಅಶರೀರೋ ವಿರೂಪಾಕ್ಷೋ ದಿವಿ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಗಣೈರ್ಯುತಃ ॥೬೪॥

ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ದೇವತೆಗಳ ಒಡೆಯನಾದ ಆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸದೇ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಥಗಣಗಳ ಜೊತೆ ನಿಂತು ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿದನು-

ಪ್ರೋವಾಚ ತಂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷೋ ಜಗದೀಶೋ ಜಗನ್ಮಯಃ ।
ಕೃತಾರ್ಥೋऽಸಿ ಮಹಾಭಾಗ ತಪಸಾ ತೋಷಿತೋऽಸ್ಮ್ಯಹಮ್ ॥೬೫॥

ಜಗದೀಶನಾದ ಜಗತ್ತಿನೆಲೆಲ್ಲೆಡೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ಆ ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಓ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೇ ! ನೀನು ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಿರುವಿ. ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿರುವಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ವರಂ ವರಯ ಭದ್ರಂ ತೇ ವಿದ್ಧಿ ಮಾಂ ಪಾರ್ವತೀಪತಿಮ್ ।

ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ! ಪಾರ್ವತೀಪತಿಯಾದ ನನ್ನ ಬಳಿ ನಿನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ವರವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸು.

ನಲ ಉವಾಚ

ಕಿಮರ್ಥಂ ದೇವ ದೇವೇಶ ಪ್ರಾರ್ಥನಾದಾನತತ್ಪರಃ ॥೬೬॥

ಅದೃಷ್ಟಪೂರ್ವೋ ಭಗವಾನಾಕಾಶೇ ವರ್ತಸೇಽಧುನಾ ।

ಅಹಂ ಪಾಪೀತಿ ವಿದಿತಃ ಪೂರ್ವಸ್ಮಿನ್ನಪಿ ಜನ್ಮನಿ ॥೬೭॥

ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಒಡೆಯನಾದ ಮಹಾದೇವನೇ ! ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟು ಆಗಮಿಸಿದ ನೀನು ಏಕೆ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ? ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸದೇ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಏಕೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಿ ? ನಾನು ಯಾವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆನು ? ಯಾವ ಪಾಪ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿ ನನಗೆ ನೀನು ದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಿಲ್ಲ ?

ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ದೇವಂ ದ್ರಷ್ಟುಂ ತ್ವಾಮಕ್ಷಮೋಽಭವಮ್ ।

ಕಿಂ ನು ಕರ್ಮ ಕೃತಂ ದೇವ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಕಿಂ ನು ಪಾಪಿನಾ ॥೬೮॥

ನನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಯಾವ ಕರ್ಮದಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ ? ಆ ಪಾಪಗಳ ಪರಿಹಾರದಿಂದ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವು ಯಾವಾಗ ನನಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ ? ನಾನೀಗ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ? ಪಾಪಿಯಾದ ನನಗೆ ಹೇಗೆ ಉದ್ಧಾರ ?

ವದ ಭೂತೇಶ ವಿತ್ತೇಶ ತತ್ಕರೋಮಿ ತವಾಜ್ಞಯಾ ।

ಭೂತಗಳ ಈಶನಾದ ವಿತ್ತೇಶನೇ ! ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಚರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ

ಮುನಿಭಿಃ ಪ್ರೇರಿತೋ ಮೂರ್ಖೋ ದುಷ್ಟಪಾಪವಿವರ್ಧನಃ ॥೬೯॥

ಕಲಿಃ ಕಲೇವರೇ ಪ್ರೀತ್ಯಾ ಭವಾಂಸ್ತೇನಾನುವರ್ತತೇ ।

ತದ್ದೋಷಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ ಭಾರತೀವ್ರತಮುತ್ತಮಮ್ ॥೭೦॥

ಕುರುಷ್ವ ನರಶಾರ್ದೂಲ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋಽಸ್ಮಿ ತತಃ ಪರಮ್ ।

ಈಶ್ವರನು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ - ಮೂರ್ಖನಾದ ದುಷ್ಟರ ಪಾಪವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವ ಕಲಿಯು ನಿನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನಿನಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕಲಿದೋಷ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ

ಸರಸ್ವತೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸು. ನರಶಾರ್ದೂಲನೇ ! ಆ ಸರಸ್ವತೀವ್ರತದ ಆಚರಣೆಯ ಬಳಿ ನಿನಗೆ ನಾನು ದರ್ಶನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತೇನೆ.

ಸಹಸ್ರಮಾಯುರ್ದಾಸ್ಯಾಮಿ ತಾವದ್ರಾಜ್ಯಂ ಚ ಶಾಶ್ವತಮ್ ॥೭೧॥

ಕೀರ್ತಿಂ ಚ ವಿಪುಲಾಂ ಲೋಕೇ ಸ್ವರ್ಲೋಕಂ ತೇಽಪಿ ಶಾಶ್ವತಮ್ ।
ಪ್ರೀತ್ಯಾ ತವ ಕಲೇರ್ನಾಶಂ ಯಾವಚ್ಚಂದ್ರದಿವಾಕರಮ್ ॥೭೨॥

ನಿನಗೆ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತೇನೆ. ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಕೂಡ ನೀಡುತ್ತೇನೆ. ವಿಪುಲವಾದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು, ನಿತ್ಯವಾದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ನಿನಗೆ ನೀಡಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕಪರ್ಯಂತ ನಿನಗೆ ಕಲಿಪೀಡೆಯು ಆಗದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನಲೋಽಪಿ ತಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯಾ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಂ ಜಗನ್ಮಯಮ್ ।
ಋತುಪರ್ಣಪುರಂ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಯಯೌ ಧ್ಯಾಯನ್ಮಹೇಶ್ವರಮ್ ॥೭೩॥

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ನಳನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ಋತುಪರ್ಣರಾಜನ ಪಟ್ಟಣವಾದ ಆಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ತೆರಳಿದನು.

ತುಂಗಭದ್ರಾಸಮಂ ಲೋಕೇ ನಾಸ್ತಿ ಕಿಂಚಿನ್ನೃಪೋತ್ತಮ ।
ಸ್ನಾತವ್ಯಮತ್ರ ಯತ್ನೇನ ಮಾಘಮಾಸೇ ವಿಶೇಷತಃ ॥೭೪॥

ತುಂಗಭದ್ರಾನದಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ನದಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ನೃಪೋತ್ತಮನೇ! ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಈ ತುಂಗಭದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸ್ನಾತಾನಾಂ ಪಿತರಃ ಸರ್ವೇ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕನಿವಾಸಿನಃ ।
ದೇವರ್ಷಿಣಾ ಪುರಾ ಗೀತಾ ನಾರದೇನ ಮಹಾತ್ಮನಾ ॥೭೫॥

ಮಾಘಸ್ನಾನದಿಂದ ಪಿತೃಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವರು. ನಾರದರು ಸ್ವತಃ ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಗಾನ ಮಾಡಿರುವರು.

ಶ್ರೀಶೈಲಶಿಖರೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ತಸ್ಮಾದಾಶ್ರಾವಿ ತನ್ಮಯಾ ।

ಶ್ರೀಶೈಲ ಎಂಬ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ನಾರದರು ಹೇಳಿದ ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸ್ವತಃ ನಾನು ಕೇಳಿರುವೆನು.

ಇತಿ ದೇವೇನ ಸಂದಿಷ್ಟೋ ನಲೋ ನಾಮ ಮಹೀಪತಿಃ ॥೭೬॥
ತುಂಗಭದ್ರಾಂ ಸಮಾಗಮ್ಯ ಋತುಪರ್ಣೇನ ಧೀಮತಾ ।
ದೇವಸ್ಯ ಸನ್ನಿಧೌ ಕೃತ್ವಾ ವಿಧಿನಾ ನವಮೀವ್ರತಮ್ ॥೭೭॥

ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಳಮಹಾರಾಜನು ಋತುಪರ್ಣರಾಜನ ಜೊತೆ ತುಂಗಭದ್ರಾನದಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದನು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ತೆರಳಿ ಮಹಾನವಮಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದನು.

ಸ್ವಪುರಂ ಪ್ರಯಯೌ ಶ್ರೀಮಾನ್ ದಮಯಂತ್ಯಾ ಚ ಸಂಗತಃ ।
ಸರ್ವಾನ್ ಕಾಮಾನವಾಪ್ಯೈವ ಸ್ವರ್ಲೋಕೇಽದ್ಯಾಪಿ ವರ್ತತೇ ॥೭೮॥

ಮಹಾನವಮಿಯ ದಿವಸ ಸರಸ್ವತೀ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಳಮಹಾರಾಜನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪುನಃ ಪಡೆದನು. ದಮಯಂತಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಹೊಂದಿದನು. ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಅನೇಕ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದನು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಸುಖವಾಗಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಮಪಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ತತ್ರ ಗತ್ವಾ ವ್ರತಂ ಕುರು ।
ಇತ್ಯುಕ್ತಮಾತ್ರೇ ಮುನಿನಾ ಸರ್ವರೋಗವಿವರ್ಜಿತಾಮ್ ॥೭೯॥

ಓ ಸೋಮದತ್ತನೇ ! ನೀನೂ ಸಹ ನಳಮಹಾರಾಜನ ಆದರ್ಶದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀವ್ರತವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆಚರಣೆ ಮಾಡು. ಹೀಗೆ ಆ ಗರ್ಗಋಷಿಗಳು ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರಕವಾದ ಭಾರತೀವ್ರತದ ಕ್ರಮವನ್ನು ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದರು.

ತುಂಗಭದ್ರಾಂ ಸಮಾಗಮ್ಯ ಸಸ್ತ್ರೌ ವೇದಿಕಯಾ ಸಹ ।
ವಿರೂಪಾಕ್ಷಂ ಮಹಾದೇವಂ ನತ್ವಾ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಭಕ್ತಿಮಾನ್ ॥೮೦॥

ಈ ಸೋಮದತ್ತರಾಜನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ವೇದಿಕೆಯ ಜೊತೆಗೆ ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ನದಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದನು.

ಮುನಿನೋಕ್ತಂ ವ್ರತಂ ಕೃತ್ವಾ ಮುದಮಾಪ ಬಲಾನ್ವಿತಃ ।
ವಿರೂಪಾಕ್ಷಪ್ರಸಾದೇನ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥನಿಷೇವಣಾತ್ ॥೮೧॥

ಗರ್ಗಮುನಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸರಸ್ವತೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿ, ಆ ಸೋಮದತ್ತರಾಜನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಸ್ನಾನದಿಂದ ಹಾಗೂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಬಲವನ್ನು ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಪ್ರಾಪ್ತವಾನ್ ಸ್ವಪುರಂ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಶತ್ರುಹಂತಾಭವತ್ತದಾ ।
ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಮಪಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಶತ್ರುಹಂತಾ ಭವಿಷ್ಯಸಿ ॥೮೨॥

ಮತ್ತು ತಾನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪುನಃ ಪಡೆದನು. ಸಂಪದ್ಭರಿತನಾದನು. ಸಕಲಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡಿದನು. ಓ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ ! ಆ ಸೋಮದತ್ತರಾಜನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡು. ಇದರಿಂದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸದೆಬಡೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವಿ.

ಗಚ್ಛ ಗಚ್ಛ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಮತ್ರ ತ್ವಂ ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯಸಿ ।
ಸೀತಾಮದೃಷ್ಟ್ವಾ ರಾಮೋಽಪಿ ರಾವಣೇನ ಹೃತಾಂ ಪ್ರಿಯಾಮ್ ॥೮೩॥

ಧರ್ಮರಾಜನೇ ! ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಏನು ಮಾಡುವಿ ? ವಿರೂಪಾಕ್ಷದೇವನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ತೆರಳು. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾವಣನು ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡಿದಾಗ ಇಲ್ಲಿಗೆ ತೆರಳಿದ್ದನು.

ಪಂಪಾಸರೋವರಂ ಗತ್ವಾ ಶ್ರಮಂ ಶೋಕಂ ಜಹೌ ತದಾ ।
ಮುದಮಾಪ ಸ ರಾಜೇಂದ್ರ ತುಂಗಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಭದ್ರಕಾಮ್ ॥೮೪॥

ರಾಜೇಂದ್ರನೇ ! ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಪಂಪಾಸರೋವರವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗಾದ ದುಃಖವನ್ನು ದೇಹಕ್ಕೆ ಆದ ಆಯಾಸವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ತುಂಗಭದ್ರೆ ನದಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದವನ್ನು ಪಡೆದನು.

ವೈಶಂಪಾಯನ ಉವಾಚ -

ಶ್ರುತ್ವಾ ತದಾಖ್ಯಾನಮಶೇಷಮಾದ್ಯಂ ಧರ್ಮಾತ್ಮಜಃ ಶೋಕವಿಮುಕ್ತಚೇತಾಃ ।
ಮುದಂ ಪ್ರಪೇದೇ ಸಹ ವಿಪ್ರವರ್ಗ್ಯೈಃ ಸಹಾನುಜೋ ವೈ ಗತಕಲ್ಮಷೋऽಭೂತ್ ॥೮೫॥

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಭಾರತಖಿಲೇ ಹರಿವಂಶೇ ಆಶ್ಚರ್ಯಪರ್ವಣಿ
ಶೇಷಧರ್ಮೋಪಾಖ್ಯಾನೇ ಭಾರತೀವ್ರತಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನಸಂಗ್ರಹಃ ಸಮಾಪ್ತಃ ॥

ವೈಶಂಪಾಯನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಹೀಗೆ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲ ಕಥೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಿ ದುಃಖವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡನು. ತನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರಿಂದ ಹಾಗೂ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಮಹಾಭಾರತಖಿಲಭಾಗದ ಹರಿವಂಶದ ಆಶ್ಚರ್ಯಪರ್ವದಲ್ಲಿ
ಶೇಷಧರ್ಮ ಉಪಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀವ್ರತಮಹಿಮೆಯ ವರ್ಣನೆಯ
ಸಂಗ್ರಹವು ಮುಗಿಯಿತು.

ಪಾವಂಜೆ ಗುರುರಾವ್ ಇವರು ೧೯೩೦ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿ ಅನುವಾದ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

* * * *

ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಲೇಬೇಕಾದ ಅಪೂರ್ವ ವಿಚಾರಗಳು

ಸರಸ್ವತೀದೇವಿ

ಸೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವನ ಒಂದೊಂದು ಅಂಗಗಳಿಂದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ದೇವತೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಸರಸ್ವತೀ ಜನಿಸಿದಳು. ವಾಗಭಿಮಾನಿಯಾದ ಇವಳು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಆಗ ಚತುರ್ಮುಖನು ಇವಳನ್ನು ಕಾಮಿಸಿದಂತೆ ಅಸುರ ಮೋಹನಕ್ಕಾಗಿ ನಟಿಸಿದನು. ಆಗ ಚತುರ್ಮುಖನನ್ನು ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮಗಳನ್ನು ಬಯಸುವುದು ತಪ್ಪು ಎಂಬುದಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸುವ ನಟನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಚತುರ್ಮುಖನು ಅವಳನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗದೇ ತೊರೆದನು. ಆ ಕೃಶಾಂಗಿಯನ್ನು ಅನಂತರ ದುರ್ಜನರು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದರು.

ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶ ಇವಳು ಬ್ರಹ್ಮನ ನಿಜವಾದ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲ. ಇವಳು ದುಷ್ಟಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ದುರ್ಜನರಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿನಿಯಾದವಳು. ಲೌಕಿಕಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತಳಾದವಳು. ಇವಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಕಾಮಿಸುವಂತೆ ಕೇವಲ ನಟನೆ ಮಾಡಿದರು. ವೇದಾಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯೇ ಬೇರೆ. ಇವಳು ಚತುರ್ಮುಖನ ಅರ್ಧದೇಹದಿಂದ ಜನಿಸುವಳು. ಇವಳು ಅನಾದಿಯಾದ ಸ್ವರೂಪಪತ್ನಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ವರಿಸುವಳು. ಅರ್ಧನಾರೀ ರೂಪದಿಂದ ಚತುರ್ಮುಖನ ಜೊತೆ ಇರುವಳು. ಬ್ರಹ್ಮ-ಸರಸ್ವತೀಯರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶರೀರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಮಾಗಮ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣಿನ ಮತ್ತೊಂದು ಜೋಡಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಎಂಬ ಭಾಗವು ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನು ಎನಿಸಿತು. ಹೆಣ್ಣೇ ಶತರೂಪಾದೇವಿ ಎನಿಸಿತು. ಏತನ್ಮೂಲಕವಾಗಿ ಸಂತತಿಯ ಪರಂಪರೆ ಮುಂದುವರೆಯಿತು.

ಸರಸ್ವತಿಯು ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಹಾಗೂ ಪಶು-ಪಕ್ಷಿಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಳು. ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರೂ ಕೂಡ

ಆದರೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪುರುಷರೂಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ಇವರಿಬ್ಬರ ಬಗೆಬಗೆಯ ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಅನೇಕ ಲಕ್ಷಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಜನ್ಮತಾಳಿದವು. ಹೀಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣಳಾದ ಸರಸ್ವತಿಯ ಮಹಿಮೆ ಅಪಾರವಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಎಲ್ಲರ ವಿದ್ಯಾಪ್ರದಾತೃವೂ ಇವಳೇ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ. ಇಂಥ ಸರಸ್ವತಿಯ ಅನುಗ್ರಹ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ನಿರಂತರವಾಗಿರಲಿ.

'ಇಡಾ ಭಾಗಿರಥೀ ನಾಮ್ನೀ ಪಿಂಗಳಾ ಯಮುನಾ ಸ್ಮೃತಾ ತಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಗತನಾಡೀ ಸುಷುಮ್ನಾಖ್ಯಾ ಸರಸ್ವತೀ' ಎಂಬಂತೆ ಇಡಾನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯು, ಪಿಂಗಳಾ ನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಯಮುನೆಯು, ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯು ನೆಲೆಸಿರುವಳು. ಹೇಗೆ ಗಂಗಾ ಯಮುನೆಗಳ ನಡುವೆ ಸರಸ್ವತೀ ನದೀಯು ಗುಪ್ತಗಾಮಿನಿಯಾಗಿ ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವಳೋ, ಅದರಂತೆ ದೇಹದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಗಂಗಾ-ಯಮುನೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯು ಹರಿಯುತ್ತಿರುವಳು. ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವೆಂದರೆ ಸುಷುಮ್ನಾ ನಾಡಿಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಣೋತ್ಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬಯಸುವವರು. ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೇ ನಿರಂತರ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

* * * *

ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ಜನನ

ಚತುರ್ಮುಖನಿಂದ ಸರಸ್ವತೀ ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿದಳು ?

ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷತ್ತು ಹೇಳುವಂತೆ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ-ರೂಪದಿಂದ ಚತುರ್ಮುಖನ ಅರ್ಧದೇಹದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ. ಇಂಥ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ವರಿಸಿ, ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಮೇಲೆ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಒಳಗೆ ಗರ್ಭೋದಕದಲ್ಲಿ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನು ಪವಡಿಸಿದ್ದನು. ಅವನ ನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಅರ್ಧನಾರೀನರ-ರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದರು. ತನ್ನ ಶರೀರದಿಂದ ನಾರೀಆದ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ, ಅವಳನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾದರು. ಸರಸ್ವತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನ ಶರೀರದಿಂದ ಹೀಗೆ ಬೇರ್ಪಟ್ಟ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಚತುರ್ಮುಖನ ಮಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದು. ಅರ್ಧಾಂಗಿನೀಯೆಂದೇ ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಂದ ಕೃತಿ ಎಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀ ಹಾಗೂ ಭಾರತಿಯರು ಜನಿಸಿದರೆಂದು. ಗರುಡಪುರಾಣವು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಮಹಾಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯವೂ ಕೂಡ ಅದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತದೆ. ವರಾಹಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೃತಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಯಿತ್ರೀ, ಸಾವಿತ್ರೀ, ಸರಸ್ವತೀ, ಭಾರತೀ ಎಂಬ ನಾಕು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಗಾಯತ್ರಿ ಹಾಗೂ ಸಾವಿತ್ರಿ ಎಂಬುದು ಸರಸ್ವತಿಯ ಬೇರೆ ಎರಡು ರೂಪಗಳು. ಈ ಗಾಯತ್ರೀ, ಸಾವಿತ್ರಿ, ಸರಸ್ವತಿ ಎಂಬ ಮೂರು ರೂಪಗಳನ್ನು ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಪುರುಷ, ವಿರಿಂಚ ಚತುರ್ಮುಖ ಎಂಬ ಮೂರುರೂಪಗಳಿಂದ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಭಾರತಿಯನ್ನು ವಾಯುದೇವರು ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಸರಸ್ವತಿಯ ವಿವಾಹ

ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತನ್ನಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ತಾನೇ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾರೆ, ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದು ಯಾವ ನ್ಯಾಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ಆಧುನಿಕರು ಇದನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಆಕ್ಷೇಪ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ

ಸರಸ್ವತಿಯು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲ. ಅನಾದಿ ಅನಂತ ಕಾಲದ ತನಕ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಪತ್ನಿಯೇ ಆಗಿರುವಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಹೇಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನೂ ಕೂಡ ಅನಾದಿ ಅನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಪಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅದರಂತೆ ಸರಸ್ವತಿಯೂ ಕೂಡ ನಿಯತ ಪತ್ನಿಯಾಗಿರುವಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಮಗಳೆಂದು ಸರ್ವಥಾ ತಿಳಿಯಬಾರದು.

ಇದರ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಮಡದಿಯನ್ನು ಮಗಳನ್ನಾಗಿ ಏಕೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವರು? ಬೇರೆ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ವಿವಾಹವಾಗಬಹುದಿತ್ತಲ್ಲವೇ? ಎಂದು. ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಹೀಗಿದೆ - ದುಷ್ಕಾಮವನ್ನು ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹುಟ್ಟಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೇ ಮಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದುಷ್ಕಾಮವೆಂಬ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಇದರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ದುಷ್ಕಾಮವನ್ನೇಕೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದರು ? ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ನಾಟಕವನ್ನೇ ಏಕೆ ಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು? ಎಂದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಕಾಮ, ಭಯ, ಅಜ್ಞಾನ, ಕ್ರೋಧ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಲೇ ಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ದೋಷಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆಯಾ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿರುವರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮಾನಸಪುತ್ರರಾದ ಸನಕಾದಿಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡರು. ಇದರಿಂದ ಕ್ರೋಧ ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥವು ಸೃಷ್ಟವಾಯಿತು.

ಭಾಗವತ ತೃತೀಯ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮುಂದಾದರು. ಆಗ ಮರೀಚ್ಯಾದಿ ಋಷಿಗಳು ವಿರೋಧ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವಳನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ದುರ್ಜನರು ಅವಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಭಾಗವತ ತಾತ್ಪರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಉತ್ತರವಿದೆ - ಮಡದಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗ

ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ದೇಹದ ಎಡಭಾಗದಿಂದ ಸರಸ್ವತಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾಳೆ. ಇವಳನ್ನು ಸ್ವತಃ ತಾವೇ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಅರ್ಧಾಂಗಿನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದುಷ್ಟಳಾದ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವಳು ದುಷ್ಟ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ದುರ್ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿನಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಲೌಕಿಕಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಳಾದ ಇವಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಕಾಮಿಸುವಂತೆ ನಟನೆ ಮಾಡುವರು. ಆಗ ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಋಷಿಗಳು ವಿರೋಧ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವಳನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ದುರ್ಜನರೆಡೆ ಕಳುಹಿಸುವರು. ದುರ್ಜನರು ಇವಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ದುರ್ಮಾರ್ಗಿಗಳಾಗುವರು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ವೇದಾಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ತಾವು ವಿವಾಹವಾಗಿ, ದುಷ್ಟಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ದುಷ್ಟಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗದೇ ದುರ್ಜನರೆಡೆ ಕಳಿಸಿದರು ಎಂಬ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಶರೀರದ ಒಂದು ಭಾಗ ಸರಸ್ವತಿಯಾಗಿ, ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗ ತಾನಾಗಿ ನಿಂತು ತನ್ಮೂಲಕ ಪತ್ನಿಯು ತನ್ನ ದೇಹದ ಅರ್ಧಭಾಗವೆಂದು ತಿಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ದಂಪತಿಗಳ ಅನ್ಯೋನ್ಯವನ್ನು ಸಾರಿರುವರು. ಇದರಿಂದಲೇ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಅರ್ಧನಾರೀನರರೂಪದಿಂದ ಒಂದಾಗಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮ-ಸರಸ್ವತಿಯರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶರೀರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಮಾಗಮ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಮತ್ತೊಂದು ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣಿನ ಜೋಡಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನು. ಹೆಣ್ಣು ಶತರೂಪಾದೇವಿ. ಈ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವು ಶತರೂಪಾದೇವಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಿ, ಏತನ್ಮೂಲಕ ಪ್ರಿಯವ್ರತ, ಉತ್ತಾನಪಾದ ಮೊದಲಾದವರ ಸಂತತಿಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗರುಡ, ಶೇಷ, ರುದ್ರಾದಿಗಳು ಇವರಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂತತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದರು.

ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಕಾಮದಿಂದ ಬಯಸಿದಾಗ ಶಿವನ ಬಳಿ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆಯಾಗಿ ಓಡಿ ಬರುವಳು. ಆಗ ಶಿವನು ಆ ಜಿಂಕೆಯನ್ನು

ತನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಓಡಿಸಿದನು ಎಂಬ ಕಥೆಯನ್ನು ಶೈವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸರಿಯೇ ?

ಈ ಕಥೆಯೂ ಕೂಡ ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಜಿಂಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ, ಶಿವನಿಗೆ ಮೃಗಧರ, ಮೃಗಾಲಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಬಂದಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ವೇದಾಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯು ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಬಳಿ ಓಡಿ ಬಂದಿರುವುದೇ ಅಲ್ಲ. ಶಿವನ ಬಳಿ ಓಡಿ ಬಂದವಳೇ ಬೇರೆ.

ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯ ಪ್ರಾಣಿರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. 'ತನ್ನಿಂದಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಿರುವನಲ್ಲಾ?' ಎಂಬುದಾಗಿ ಸರಸ್ವತಿಯು ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಹಸುವಾದಳು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಎತ್ತಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ ಗೋವು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದನು. ಪುನಃ ನಾಚಿದ ಸರಸ್ವತಿಯು ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಯಾದಳು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಗಂಡು ಕುದುರೆಯಾದನು. ಅವಳು ಹೆಣ್ಣು ಕತ್ತೆಯಾದಾಗ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಗಂಡು ಕತ್ತೆಯಾದನು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಸರಸ್ವತಿಯು ಧರಿಸಿದರೆ, ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ತಾನೂ ಕೂಡ ಆ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣಕರ್ತನಾದನು. ಇಷ್ಟೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊರತು, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತನಗೆ ಬೇಡವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಸರಸ್ವತಿಯು ಪ್ರಾಣಿಯ ರೂಪ ತಾಳಿ ಓಡಿದ್ದಲ್ಲ.

ಹೃದಿ ಕಾಮೋ ಭ್ರುವೋಃ ಕ್ರೋಧೋ ಲೋಭಶ್ಚಾಧರದಚ್ಛದಾತ್।
ಆಸ್ಯಾದ್ವಾಕ್ ಸಿಂಧವೋ ಮೇಢ್ರಾನ್ನಿರ್ಋತಿಃ ಪಾಯೋರಘಾಶ್ರಯಃ॥

(ಭಾ ೩-೧೨-೨೬)

ಚತುರ್ಮುಖನ ಹೃದಯದಿಂದ ಕಾಮ, ಹುಬ್ಬುಗಳಿಂದ ಕ್ರೋಧ, ಕೆಳತುಟಿಯಿಂದ ಲೋಭ, ವಾಗಿಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಸರಸ್ವತಿ, ಗುಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ವರುಣ, ಗುಧೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ನಿರ್ಋತಿ ಇವರು ಜನಿಸಿದರು ಎಂದು.

ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಎರಡು ಬಾರಿ ಹುಟ್ಟಿರುವಳೇ ? ಎಂದರೆ, ಹೌದು ಒಮ್ಮೆ ಅರ್ಧಾಂಗಿನಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದಳು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದಳು. ಇದು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಒಳಗಿನ ಸೃಷ್ಟಿ. ಬಾಹ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ದೇಹದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಹುಟ್ಟಿರುವಳು. ಉತ್ತಮ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟು ಹದಿನಾಕು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವರು. (ಇದು ಸಾಧಾರಣ ನಿಯಮ) ದೇವತೆಗಳು ಹೀಗೆ ಹದಿನಾಕು ಬಾರಿ ಹುಟ್ಟುವುದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಧನೆಯಾಗುತ್ತದೆಂಬುದೇ ಗುಹ್ಯಪ್ರಮೇಯ.

ಸರಸ್ವತಿಯ ಸಂತಾನ

ಸಕಲದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸರಸ್ವತಿಯ ಮಕ್ಕಳು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಕುದುರೆ, ಕತ್ತೆ, ಆಡು, ಬಗೆಬಗೆಯ ಮೃಗಗಳು, ಕೀಟಗಳು, ಪಶುಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಇರುವೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಇವೆಲ್ಲದರ ರೂಪವನ್ನು ಸರಸ್ವತಿಯು ತಾಳಿ, ಒಟ್ಟು ೮೪ ಲಕ್ಷ ಯೋನಿಗಳಿಗೂ ಕಾರಣೀಭೂತಳಾಗಿರುವಳು. ಹೀಗೆ ಎಂಬತ್ನಾಕು ಲಕ್ಷ ಯೋನಿಗಳ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿರುವಳು. ಇದೊಂದು ಸರಸ್ವತಿಯ ಅದ್ಭುತವಾದ ಮಹಿಮೆ. ಚತುರ್ಮುಖನು ಅದೇ ರೂಪಗಳಿಂದ ಇವಳ ಪತಿಯಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನಾದನು.

ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷತ್ತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ - 'ಯಸ್ತೇ ಸ್ತನಃ ಶಶಯೋ ಯೋ ಮಯೋಭೂಃ ಯೇನ ವಿಶ್ವಾ ಪುಷ್ಯಸಿ ವಾರ್ಯಾಣಿ । ಯೋ ರತ್ನಧಾ ವಸುವಿದ್ ಯಃ ಸುದತ್ರ ಸರಸ್ವತಿ ತಮಿಹ ಧಾತವೇ ಕಃ ॥' ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೇ ಸರಸ್ವತಿಯ ಶಿಶುಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸರಸ್ವತಿಯ ಸ್ತನಗಳು ಹಾಲುಣಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರಜ್ಞಾಶಕ್ತಿ, ಮೇಧಾಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೇ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಕೇವಲ ದೇವತೆಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಹೀಗೆ ಬೌದ್ಧಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡುವುದಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಇಂಥ ಬೌದ್ಧಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡುವುದು ಸರಸ್ವತಿಯ ಸ್ತನಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಜಾಸಂತತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡುವವಳು ಸರಸ್ವತಿಯೇ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ.

ಸರಸ್ವತೀ ಶಬ್ದದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ

ಗಮನ ಎಂಬ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಸೃ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಈ ಶಬ್ದವು ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ನಿರಂತರ ಪ್ರವಹಿಸುವಳು ಎಂದರ್ಥ. ಮಾತಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಭಾಷಾರೂಪದಲ್ಲಿ,

ತನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಓಡಿಸಿದನು ಎಂಬ ಕಥೆಯನ್ನು ಶೈವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸರಿಯೇ ?

ಈ ಕಥೆಯೂ ಕೂಡ ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಜಿಂಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ, ಶಿವನಿಗೆ ಮೃಗಧರ, ಮೃಗಾಲಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಬಂದಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ವೇದಾಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯು ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಬಳಿ ಓಡಿ ಬಂದಿರುವುದೇ ಅಲ್ಲ. ಶಿವನ ಬಳಿ ಓಡಿ ಬಂದವಳೇ ಬೇರೆ.

ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯ ಪ್ರಾಣಿರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. 'ತನ್ನಿಂದಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಿರುವನಲ್ಲಾ?' ಎಂಬುದಾಗಿ ಸರಸ್ವತಿಯು ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಹಸುವಾದಳು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಎತ್ತಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ ಗೋವು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದನು. ಪುನಃ ನಾಚಿದ ಸರಸ್ವತಿಯು ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಯಾದಳು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಗಂಡು ಕುದುರೆಯಾದನು. ಅವಳು ಹೆಣ್ಣು ಕತ್ತೆಯಾದಾಗ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಗಂಡು ಕತ್ತೆಯಾದನು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಸರಸ್ವತಿಯು ಧರಿಸಿದರೆ, ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ತಾನೂ ಕೂಡ ಆ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣಕರ್ತನಾದನು. ಇಷ್ಟೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊರತು, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತನಗೆ ಬೇಡವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಸರಸ್ವತಿಯು ಪ್ರಾಣಿಯ ರೂಪ ತಾಳಿ ಓಡಿದ್ದಲ್ಲ.

ಹೃದಿ ಕಾಮೋ ಭ್ರುವೋಃ ಕ್ರೋಧೋ ಲೋಭಶ್ಚಾಧರದಚ್ಛದಾತ್।
ಆಸ್ಯಾದ್ವಾಕ್ ಸಿಂಧವೋ ಮೇಢ್ರಾನ್ನಿರ್ಋತಿಃ ಪಾಯೋರಘಾಶ್ರಯಃ॥

(ಭಾ ೩-೧೩-೨೬)

ಚತುರ್ಮುಖನ ಹೃದಯದಿಂದ ಕಾಮ, ಹುಬ್ಬುಗಳಿಂದ ಕ್ರೋಧ, ಕೆಳತುಟಿಯಿಂದ ಲೋಭ, ವಾಗಿಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಸರಸ್ವತಿ, ಗುಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ವರುಣ, ಗುಧೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ನಿರ್ಋತಿ ಇವರು ಜನಿಸಿದರು ಎಂದು.

ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಎರಡು ಬಾರಿ ಹುಟ್ಟಿರುವಳೇ ? ಎಂದರೆ, ಹೌದು ಒಮ್ಮೆ ಅರ್ಧಾಂಗಿನಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದಳು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದಳು. ಇದು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಒಳಗಿನ ಸೃಷ್ಟಿ. ಬಾಹ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ದೇಹದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಹುಟ್ಟಿರುವಳು. ಉತ್ತಮ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟು ಹದಿನಾಕು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವರು. (ಇದು ಸಾಧಾರಣ ನಿಯಮ) ದೇವತೆಗಳು ಹೀಗೆ ಹದಿನಾಕು ಬಾರಿ ಹುಟ್ಟುವುದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಧನೆಯಾಗುತ್ತದೆಂಬುದೇ ಗುಹ್ಯಪ್ರಮೇಯ.

ಸರಸ್ವತಿಯ ಸಂತಾನ

ಸಕಲದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸರಸ್ವತಿಯ ಮಕ್ಕಳು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಕುದುರೆ, ಕತ್ತೆ, ಆಡು, ಬಗೆಬಗೆಯ ಮೃಗಗಳು, ಕೀಟಗಳು, ಪಶುಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಇರುವೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಇವೆಲ್ಲದರ ರೂಪವನ್ನು ಸರಸ್ವತಿಯು ತಾಳಿ, ಒಟ್ಟು ೮೪ ಲಕ್ಷ ಯೋನಿಗಳಿಗೂ ಕಾರಣೀಭೂತಳಾಗಿರುವಳು. ಹೀಗೆ ಎಂಬತ್ನಾಕು ಲಕ್ಷ ಯೋನಿಗಳ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿರುವಳು. ಇದೊಂದು ಸರಸ್ವತಿಯ ಅದ್ಭುತವಾದ ಮಹಿಮೆ. ಚತುರ್ಮುಖನು ಅದೇ ರೂಪಗಳಿಂದ ಇವಳ ಪತಿಯಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನಾದನು.

ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷತ್ತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ - 'ಯಸ್ತೇ ಸ್ತನಃ ಶಶಯೋ ಯೋ ಮಯೋಭೂಃ ಯೇನ ವಿಶ್ವಾ ಪುಷ್ಯಸಿ ವಾರ್ಯಾಣಿ । ಯೋ ರತ್ನಧಾ ವಸುವಿದ್ ಯಃ ಸುದತ್ರ ಸರಸ್ವತಿ ತಮಿಹ ಧಾತವೇ ಕಃ ॥' ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೇ ಸರಸ್ವತಿಯ ಶಿಶುಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸರಸ್ವತಿಯ ಸ್ತನಗಳು ಹಾಲುಣಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರಜ್ಞಾಶಕ್ತಿ, ಮೇಧಾಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೇ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಕೇವಲ ದೇವತೆಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಹೀಗೆ ಬೌದ್ಧಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡುವುದಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಇಂಥ ಬೌದ್ಧಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡುವುದು ಸರಸ್ವತಿಯ ಸ್ತನಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಜಾಸಂತತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡುವವಳು ಸರಸ್ವತಿಯೇ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ.

ಸರಸ್ವತೀ ಶಬ್ದದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ

ಗಮನ ಎಂಬ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಸೃ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಈ ಶಬ್ದವು ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ನಿರಂತರ ಪ್ರವಹಿಸುವಳು ಎಂದರ್ಥ. ಮಾತಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಭಾಷಾರೂಪದಲ್ಲಿ,

ಶ್ರುತಿ, ಸ್ಮೃತಿ, ಇತಿಹಾಸ, ಪುರಾಣ, ಷಡಂಗ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಮಸ್ತ ವಾಙ್ಮಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದಿರುವಳು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಸಂಗೀತ, ಸಾಹಿತ್ಯ , ನಾಟ್ಯ , ಶಿಲ್ಪ , ಚಿತ್ರಕಲೆ ಇವುಗಳೂ ಕೂಡ ಗುರುಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದಿವೆ. ಇದೆಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಉಗಮಸ್ಥಾನವೇ ಸರಸ್ವತೀ. 'ಸರಸ್' ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನದಾಯಕವಾದ ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಗಳು. ೧. ಸರಾಂಸಿ ಅಸ್ಯಾಮಸ್ತೀತಿ ಸರಸ್ವತೀ ಎಂಬುದು ಈ ಶಬ್ದದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ, ೨. ಸಾರಂ ವಾತೀತಿ ಸರಸ್ವತಿ ನಿರಂತರ ಪರಮಾತ್ಮನೆಡೆ ಸಂಚರಿಸುವ ಶಕ್ತಿ, ೩. ಸರಾಂಸಿ = ಜಲಾನಿ ಅಸ್ಯಾಮಸ್ತೀತಿ ಸರಸ್ವತೀ ಹೀಗೆ ಮೂರು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ವಾಗಭಿಮಾನಿನೀ ಎನಿಸಿದಳು. ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವೇ ಆಶ್ರಯವಾದ್ದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿನೀ ಎನಿಸಿದಳು. ಈ ಸರಸ್ವತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ದಂಡಿಯೆಂಬ ಕವಿಯೊಬ್ಬನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವನು - 'ಇದಮಂಧಂತಮಃ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ಜಾಯೇತ ಭುವನತ್ರಯಮ್ । ಯದಿ ಶಬ್ದಾಹ್ವಯಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ಆಸಂಸಾರಂ ನ ದೀಪ್ಯತೇ' ಶಬ್ದಾಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೇ ಅಂಧಕಾರಮಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಸರಸ್ವತಿಯೇ ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ಹಾಗೂ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳ ಜ್ಯೋತಿ.

ಸರಸ್ವತಿಯು ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆ

'ಚತುರವದನನ ರಾಣಿ ಅತಿರೋಹಿತ ವಿಮಲವಿಜ್ಞಾನಿ' ಎಂದು. ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ಕೂಡ ತಿರೋಧಾನವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತಾಳೆ. ಎಂದೆಂದೂ ಕೂಡ ಕಲಿಯ ಬಾಧೆ ಇವಳಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹರಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕಾಲವೂ ವಿಮುಖಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸಕಲವೇದಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿನೀ ಎನಿಸಿದ್ದಾಳೆ.

ಸರಸಭಾರತಿವಿಲಾಸದಲ್ಲಿ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನಮಾಮಿ ವಾಣೀಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣೀಂ ಕಲ್ಯಾಣೀಂ ಶುದ್ಧಧರ್ಮಿಣೀಮ್।
ಅಘೌಘಹಾರಿಣೀಂ ನಿತ್ಯತರುಣೀಂ ಮುಕ್ತಿಕಾರಿಣೀಮ್ ॥
ಹರೌ ಭಕ್ತಿಮತೀಂ ಭಾಗ್ಯವತೀಂ ಶತಧೃತೇಃ ಸತೀಮ್ ।
ಸರಸ್ವತೀಂ ಪುಣ್ಯವತೀಂ ಸ್ಮರಾಮೀಂದುಸಮದ್ಯುತೀಮ್ ॥

ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಡದಿಯೂ, ಮಂಗಳಾತ್ಮಕಳೂ, ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷ ಧರ್ಮವುಳ್ಳವಳೂ, ಭಕ್ತಪಾಪಹಾರಿಣಿಯೂ, ನಿತ್ಯ ಯೌವ್ವನಸಂಪನ್ನಳೂ, ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಳೂ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಐಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನಳೂ, ಸುಕೃತಿಯುಕ್ತಳೂ, ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳೂ ಆದ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿರಹಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ತು ಬಹಳ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿದೆ. ಸಕಲ ಋಷಿಗಳು ಒಮ್ಮೆ ಆಶ್ವಲಾಯನರ ಬಳಿ ತೆರಳಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು 'ಭಗವಂತನ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ನಾವು ಯಾವ ದೇವತೆಯನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕು' ಎಂದು. ಆಗ ಆಶ್ವಲಾಯನರು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಮಂತ್ರವೇ ಈ ಸರಸ್ವತಿರಹಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ತು. ಇದನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಪಠಿಸುವುದರಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ವಾಕ್‌ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಲವಲೇಶವೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಸರಸ್ವತೀ ರಹಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ತು

ಉಪನಿಷತ್ತು ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತ ಸಣ್ಣದಾದ ಮಂತ್ರವಿದು. 'ಪ್ರಣೋ ದೇವಿ ಸರಸ್ವತೀ ವಾಜೇಭಿರ್ವಾಜಿನೀವತಿ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ವೇದಾಧ್ಯಯನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಪಠಿಸುವ 'ಪಾವಕಾ ನಃ ಸರಸ್ವತೀ ವಾಜೇಭಿರ್ವಾಜಿನೀವತಿ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರವೂ ಕೂಡ ಇದರಲ್ಲೇ ಗರ್ಭಿತವಾಗಿದೆ. 'ಅಂಬಿತಮೇ ನದೀತಮೇ' ಎಂಬುದು ಇದರ ಕೊನೆಯ ಮಂತ್ರ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಂತ್ರಗಳೂ ಕೂಡ ಬಹಳ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ, ಬಹಳ ಸ್ವರಸವಾಗಿದೆ. ಸರಸ್ವತೀ ದೇವಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತವೆ.

ವಿದ್ಯಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಲೇ ಬೇಕಾದ ಉಪನಿಷತ್ತು

ಒಂದು ವೇಳೆ ಪೂರ್ಣ ಉಪನಿಷತ್ತನ್ನು ಪಠಿಸಲಾಗದಿದ್ದರೆ ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಬಹುದು -

ಅಂಬಿತಮೇ ನದೀತಮೇ ದೇವಿತಮೇ ಸರಸ್ವತೀ ।
ಅಪ್ರಶಸ್ತಾ ಇವ ಸ್ಮಸಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿಮಂಬ ನಸ್ಕೃಧಿ ॥

ಈ ಮಂತ್ರದ ಅರ್ಥ- ಅಂಬಿತಮೇ = ಸಕಲ ಮಾತೆಯರಿಗೂ ತಾಯಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯೇ, ನದೀತಮೇ = ಸಕಲ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಳಾದವಳೇ, ದೇವಿತಮೇ = ಸಕಲ ದೇವಿಯರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯಳಾದವಳೇ, ಸರಸ್ವತೀ = ನಿರಂತರ ಹರಿಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಳಾದವಳೇ, ಅಪ್ರಶಸ್ತಾ ಇವ ಸ್ಮಸಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿಮಂಬ ನಸ್ಕೃಧಿ = ಪ್ರಜ್ಞಾ, ಮೇಧ, ಧೃತಿ, ಯಶಸ್ಸು ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಲ್ಲದೇ ಆತ್ಮವು ಅಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಬಲು ದೂರದಲ್ಲೇ ಉಳಿದಿದೆ. ಓ ಸರಸ್ವತಿಯೇ ಈ ಎಲ್ಲ ನನ್ನ ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ, ಗುಣಗಳನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ಭಗವಂತನ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಡು.

ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯ ಬಗ್ಗೆ

ಸರಸ್ವತಿಯು ನದಿಯಾದುದರ ಬಗ್ಗೆ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ರೋಚಕ ಕಥೆಯಿದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಸಂಪದಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ, ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಗೂ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಭಾಷಣೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸರಸ್ವತಿಗೆ 'ನೀನು ನೀರಾಗು' ಎನ್ನುವಳು. ಸರಸ್ವತಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ 'ಗಿಡವಾಗು' ಎನ್ನುವಳು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ತುಳಸೀಗಿಡವಾದಳು. ಸರಸ್ವತಿಯು ನದಿಯಾಗಿ ಹರಿದಳು.

ಪ್ರಯಾಗಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾ, ಯಮುನಾಗಳ ನಡುವೆ ಗುಪ್ತಗಾಮಿನಿಯಾಗಿ ಹರಿಯುವಳು. ಏಕೆಂದರೆ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನು ಹತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಋಷಿಮುನಿಗಳು ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಋಗ್ವೇದದ ೧, ೩, ೭, ೮, ೧೦ನೆಯ ಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿ ಈ ನದಿಯನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಲಾಗಿದೆ. ಹತ್ತನೇ ಮಂಡಲದ ಎಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಈ ನದಿಯನ್ನೇ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ನದಿಯ ವರ್ಣನೆ ಜೊತೆಗೆ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಸರಸ್ವತೀ ಹಾಗೂ ಋಷದ್ವತಿ ನದಿಗಳ ಮಧ್ಯದ ಪ್ರದೇಶವು ವಿಲಾಸ್ಯಪದ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ಹಾದು ಹೋಗುವ ರೇಖಾಂಶವೇ ಭಾರತೀಯ ಖಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರದ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಮಧ್ಯರೇಖೆಯೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈಗಲೂ ಇದರ ಬಳಕೆಯಿದೆ. ಉದ್ದ, ಅಗಲ, ಆಳಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವೈದಿಕಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜೀವಾಳವಾಗಿದ್ದ ಈ ಭವ್ಯ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯು ಸುಮಾರು ನಾಕು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತಗಾಮಿನಿಯಾಗಿ ಹರಿಯುವುದಷ್ಟೇ ನಮ್ಮ ಸೌಭಾಗ್ಯ.

ಸರಸ್ವತಿನದಿಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಸರಸ್ವತೀ ಎಂಬ ಗಿಡವನ್ನೂ ಕೂಡ ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಸರಸ್ವತಿಯೇ ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ಸಸ್ಯವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ಮನೋರೋಗಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದಲ್ಲದೇ, ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೂ ಕೂಡ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಮರೆಯುವಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಇದೇ ಸರಸ್ವತೀ ಗಿಡವನ್ನು 'ಬ್ರಾಹ್ಮೀ' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಒಂದೆಲಗ' ಎನ್ನುವರು. ಕೃಷ್ಣ ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಮೇಧಾಂ ದೇವಿ ಸರಸ್ವತಿ' ಎಂಬ ಮೇಧಾ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಅಭಿಮಂತ್ರಣ ಮಾಡಿ, ಈ ಎಲೆಯ ರಸವನ್ನು ಪಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿಯು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದು.

ಸರಸ್ವತಿಯ ರೂಪವು ಹೇಗಿದೆ ? ಹಾಗೂ ಇವಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ರೂಪಗಳು ಎಂದರೆ ಸರಸ್ವತಿಯ ಹೆಸರುಗಳು ಸಾವಿರಾರು ಇವೆ. ಆದರೆ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ರೂಪಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಒಂದೊಂದು ರೂಪಗಳಿಂದ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ ಅಕ್ಷಮಾಲಾದಿಗಳು ವಿಭಿನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ಅದು ಹೀಗಿದೆ - ೧. ಮಹಾ ಸರಸ್ವತಿ - ಅಕ್ಷಮಾಲೆ, ಕಮಲ, ವೀಣೆ, ಪುಸ್ತಕ. ೨. ಸರಸ್ವತಿ - ಅಕ್ಷಮಾಲೆ, ವೀಣೆ, ಪುಸ್ತಕ, ಕಮಲ, ೩. ಕಮಲ - ವರದ, ಅಕ್ಷಮಾಲೆ, ಕಮಲ,

ಪುಸ್ತಕ, ೪. ಜಯ - ವರದ, ಕಮಲ, ಪುಸ್ತಕ, ಅಕ್ಷಮಾಲೆ, ೫. ವಿಜಯ - ವರದ, ಅಕ್ಷಮಾಲೆ, ಪುಸ್ತಕ, ಕಮಲ, ೬. ಸಾರಂಗಿ - ವರದ, ಪುಸ್ತಕ, ಅಕ್ಷಮಾಲೆ, ಕಮಲ, ೭. ತಂಬೂರಿ - ಅಭಯ, ಅಕ್ಷಮಾಲೆ, ವೀಣೆ, ಪುಸ್ತಕ, ೮. ನಾರದಿ - ವರದ, ಪುಸ್ತಕ, ವೀಣೆ, ಕಮಲ, ೯. ಸರ್ವಮಂಗಳ - ವರದ, ಕಮಲ, ಪುಸ್ತಕ, ಅಭಯ, ೧೦. ವಿದ್ಯಾಧರೆ - ಕಮಲ, ಅಕ್ಷಮಾಲೆ, ವೀಣೆ, ಪುಸ್ತಕ, ೧೧. ಸರ್ವವಿದ್ಯಾ-ಅಕ್ಷಮಾಲೆ, ಕಮಲ, ಪುಸ್ತಕ, ಅಭಯ, ೧೨. ಶಾರದಾ - ಅಭಯ, ಕಮಲ, ಪುಸ್ತಕ, ಅಕ್ಷಮಾಲೆ.

ಸರಸ್ವತೀ ಧರಿಸಿದ ವೀಣೆಯೇ ಕಚ್ಛಪಿ

'ಕಚ್ಛಪೀ' ಎಂಬುದು ಈ ವೀಣೆಯ ಹೆಸರು. 'ವಲ್ಲಕೀ' ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ವೀಣೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಇವಳು ಧರಿಸುತ್ತಾಳೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ವೀಣೆಯನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಶಿವನ ವೀಣೆಗೆ 'ರುದ್ರವೀಣೆ' ಎಂದು, ನಾರದರ ವೀಣೆಗೆ 'ಮಹತೀ' ಎಂದು, ತುಂಬುರುವಿನ ವೀಣೆಗೆ 'ಕಲಾವತೀ' ಎಂದು, ವಿಶ್ವಾವಸುವಿನ ವೀಣೆಗೆ 'ಬೃಹತೀ' ಎಂದು, ಶ್ಯಾಮಲಾದೇವಿಯ ವೀಣೆಗೆ 'ಮಾಣಿಕ್ಯ'ವೆಂದು, ದಕ್ಷನ ವೀಣೆಗೆ 'ತುಂಬುರು' ಎಂದು, ಉದಯನನ ವೀಣೆಗೆ 'ಘೋಷವತೀ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಬಗೆಯ ವೀಣೆಗಳಿವೆ. ವೀಣೆಯ ನಾದವು ದಶ ವಿಧದ ಅನಾಹತನಾದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೇ ವೀಣೆಗೆ ಮಹತ್ವವು ಬಂದಿದೆ.

ಸರಸ್ವತೀಯ ವಾಹನ

ಹಂಸವು ಇವಳ ವಾಹನ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಹಂಸವಾಹಿನಿ ಎಂದು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಇವಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲವರು ನವಿಲೂ ಕೂಡ ಇವಳ ವಾಹನ ಎನ್ನುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ಎಲ್ಲೂ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಕಲ ಕಲಾವಲ್ಲಭೆ

ಸರಸ್ವತಿಯು ಕೇವಲ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಲ್ಲ ಎಲ್ಲ ಕಲೆಗಳಿಗೂ ಅಭಿಮಾನಿನಿ ಆಗಿರುವಳು. 'ಸಂಗೀತಮಪಿಸಾಹಿತ್ಯಂ ಸರಸ್ವತ್ಯಾಃಸ್ತನದ್ವಯಂ' ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ

ಸುಭಾಷಿತದಂತೆ ಸಂಗೀತ, ಸಾಹಿತ್ಯಗಳೆರಡು ಸರಸ್ವತಿಯ ಸ್ತನಗಳು. ಇದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಯೇ ವಿದ್ಯೆಯ ಪರಂಪರೆ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಬಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೇವಲ ವೇದಾದಿ ವಿದ್ಯೆಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯ, ಶಿಲ್ಪಕಲೆ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ನಾಟ್ಯ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಕ್ರೀಡಾಕಲೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸರಸ್ವತಿಯಿಂದಲೇ ಹರಿದುಬಂದವು. ಅದೆಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಇವಳೇ ಅಭಿಮಾನಿನಿ ಆಗಿರುವಳು.

ಸರಸ್ವತಿಯ ಜನನ ಕಾಲ

ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಪಂಚಮಿ ಸರಸ್ವತಿಯ ಆವಿರ್ಭಾವದ ದಿವಸವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅತ್ಯಂತ ಸಂಭ್ರಮೋತ್ಸಾಹಗಳಿಂದ ಅಂದು ಸರಸ್ವತಿಯ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಸರಸ್ವತೀ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಸರಸ್ವತಿಗೆ ಅವತಾರವಿಲ್ಲ

ಸರಸ್ವತಿಯು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಅವತರಿಸಿರುವಳು. ಹಾಗೂ ಅವಳ ಅವತಾರಗಳೆಷ್ಟು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಸಹಜವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅವತಾರವಿಲ್ಲವೋ, ಅದರಂತೆ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಗೂ ಕೂಡ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವತಾರವಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಮೂಲರೂಪದಿಂದಲೇ ಬಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವಳು.

ಸರಸ್ವತಿಯ ಉಪಾಸನೆ ನಮ್ಮಲ್ಲೂ ಇದೆ

ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಪೂಜೆಯಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ, ಅವರ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಗೂ ಕೂಡ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ವಾಡಿಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಭಾರತೀದೇವಿಗೆ ನಿಯಮೇನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ನಮ್ಮಲ್ಲಿದೆ. ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ವಾಸಿಸುವಂತೆ. ಭಾರತೀದೇವಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯೂ ಕೂಡ ವಾಸಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಾರತಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದಾಗ ಸರಸ್ವತಿಗೂ ಕೂಡ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ 'ವಾಣೀಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ' ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ

ಯಾವುದೇ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಗೆ ಹಾಗೇ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ.

ಗಾಯತ್ರೀ, ಸಾವಿತ್ರೀ, ಸರಸ್ವತೀ ರೂಪತ್ರಯಗಳು

ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಚಾರ ಎಂದರೆ ಸರಸ್ವತಿಗೆ ಮೂರು ರೂಪಗಳಿವೆ. ಗಾಯತ್ರೀ, ಸಾವಿತ್ರೀ, ಸರಸ್ವತೀ ಎಂದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ನಾವು ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುವಾಗ ಸರಸ್ವತಿರೂಪವನ್ನೇ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸ್ಮಾರ್ತರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ತಪ್ಪು. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗಾಯತ್ರೀ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನೇ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗಾಯತ್ರೀಜಪವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಚತುರ್ಮುಖನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯ ಉಪಾಸನೆ ಅನಾವಶ್ಯಕ.

ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರ ಜಪದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಉಪಾಸನೆಯೇ ಮುಖ್ಯ

ಸರಸ್ವತೀ ದೇವಿಗೆ ಗಾಯತ್ರೀ, ಸಾವಿತ್ರಿ, ಸರಸ್ವತಿ ಎಂಬ ಮೂರು ರೂಪಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ತದಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆ ರೂಪಗಳುಳ್ಳವನೆಬುಂದು ನಿಜವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಗಾಯತ್ರೀ ಎಂಬ ರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಸಾವಿತ್ರೀ ಎಂಬ ರೂಪದಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಸರಸ್ವತೀ ಎಂಬ ರೂಪದಿಂದ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖನ ಪತ್ನಿಯಾದ ದೇವಿಯು ಅಭಿಮಾನಿನೀ ಆಗಿರುವಳು.

ಸರಸ್ವತಿಯು ಕೂಡ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿನೀ

ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - 'ಅಭಿಮಾನಿನೀ ತು ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ಮುಖ್ಯಾ ಶ್ರೀಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಾ ।' ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೂ ಅಭಿಮಾನಿನೀ. ಅಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸರಸ್ವತಿಯು ಅಭಿಮಾನಿನೀ ಎಂದು. ಹೀಗೆ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವುದು ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನನ್ನು ಮರೆತು ಸರಸ್ವತಿಯೊಬ್ಬಳೇ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರ

ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಳೆಂದು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವುದು ತಪ್ಪೆಂಬುದು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಗಾಯತ್ರ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳ ಬಗ್ಗೆ

ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಪಂಚಮಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳಷ್ಟು ವಿವರಣೆ ಇದೆ. ಸರಸ್ವತಿಯ ಮಹಿಮೆಯೂ ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಭಗವಂತನ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಇವಳಿಗೂ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳು ಬಂದಿವೆ ಎಂದು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ದುರ್ಗೆ, ಪಾರ್ವತೀ, ಸರಸ್ವತಿಯರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದ

ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೇ, ಮಹಾಕಾಳಿಯೆಂದು, ದುರ್ಗೆಯೆಂದು, ಪಾರ್ವತಿಯೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸರ್ವಥಾ ತಪ್ಪು. ದುರ್ಗಾಸಪ್ತಶತಿಯು ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ ಎಂದೂ ಕೂಡ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪತ್ನಿ ದುರ್ಗೆಯೇ ಬೇರೆ. ಚತುರ್ಮುಖನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯೇ ಬೇರೆ, ರುದ್ರ ಪತ್ನಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯೇ ಬೇರೆ. ಈ ಮೂವರಿಗೆ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಹಾಗೇನಾದರೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಐಕ್ಯವ್ಯವಹಾರವು ಕಂಡರೆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ವಿವಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕೂಡಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಫಲಾಧಿಕ್ಯಕ್ಕಾಗಿ, ಶೀಘ್ರಫಲಕ್ಕಾಗಿ, ಮೂರೂ ದೇವಿಯರನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿ ಉಪಾಸಿಸುವ ತಂತ್ರಗಳಿವೆ. ಈ ತಂತ್ರಗಳನ್ವಯ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದರೂ ಇವರುಗಳಿಗೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಇರಬೇಕು.

ನಲಿದಾಡೇ ಎನ್ನ ನಾಲಿಗೆ ಮೇಲೆ ಶಾರದಾದೇವಿ

ಚತುರ್ಮುಖನ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಶುದ್ಧಸತ್ವಾತ್ಮಕಳಾದ ಸರಸ್ವತಿಯು ನಮ್ಮ ನಾಲಿಗೆ ಮೇಲೆ ನಿರಂತರ ನಲಿದಾಡುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಯಾಗಬೇಕೆಂದರೆ ಸರಸ್ವತಿಯ

ಅನುಗ್ರಹ ಬೇಕೇ ಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವಾಙ್ಮನಸ್ಸುಗಳ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗದೇ ಮತ್ತಷ್ಟು ಅಧೋಗತಿಗೀಡಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ವಿದ್ಯಾರಂಭಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಶ್ಲೋಕ - 'ಸರಸ್ವತೀ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ವರದೇ ಕಾಮರೂಪಿಣೀ, ವಿದ್ಯಾರಂಭಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಸಿದ್ಧಿರ್ಭವತು ಮೇ ಸದಾ' ಹೀಗೆ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ, ಭಗವಂತನ ತತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯುವ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸರಸ್ವತೀಯ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸರಸ್ವತೀ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳು ಹೀಗಿವೆ

ಸರಸ್ವತೀ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕಾದರೆ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಶಂಗಳಿಷ್ಟು-ಅಜ್ಞಾನ-ವಿಪರೀತಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಸರಸ್ವತಿಯು ಎಂದೂ ಹೊಂದಿದವಳಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪರಶುಕ್ಲತ್ರಯಗಣದಲ್ಲಿ ಇವಳು ಸೇರಿರುವಳು. ಇಂಥ ಸರಸ್ವತಿಯೇ ಸರ್ವಶಕ್ತಳೆಂದು ಸರ್ವಥಾ ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಮತ್ತು ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದ ಜಪ ಮಾಡುವಾಗ ಸರಸ್ವತಿಯೇ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಹಾಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮತ್ತು ಪಾರ್ವತಿಯರ ಜೊತೆ ಐಕ್ಯವನ್ನೂ ಕೂಡ ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಹೀಗೆ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಸರಸ್ವತಿಯ ಪೂರ್ಣ ಅನುಗ್ರಹವಾಗುವುದು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಸರಸ್ವತಿಯು ಜ್ಞಾನಪ್ರದಳಾಗುವಳು.

ಸರಸ್ವತಿಯ ವ್ರತ

ಆಶ್ವೀನಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬರುವ ನವರಾತ್ರಿಯಂದು ಸರಸ್ವತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿ ಅವತರಿಸಿದ್ದಲ್ಲವೇ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಅವತಾರದ ದಿವಸವಲ್ಲ. ಕೇವಲ ವ್ರತದ ದಿವಸವಾಗಿದೆ. ನವರಾತ್ರಿಯ ಷಷ್ಠೀ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸರಸ್ವತಿಯ ಆವಿರ್ಭಾವದ ದಿವಸವಲ್ಲ. ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸರಸ್ವತಿಯ ವ್ರತ ಮಾತ್ರ. ವ್ರತ ಬೇರೆ, ಹಬ್ಬ ಬೇರೆ. ಇದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ಆಚರಿಸಲೇ ಬೇಕು.

ನವರಾತ್ರಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ನವರಾತ್ರಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಲು ಯಾವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿದೆ ಎಂದರೆ - ಸರಸ್ವತಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರು ಶಾರದಾ. ಶರತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇವಳು ಅಭಿಮಾನಿನಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ 'ಶಾರದಾ' ಎನಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಆಸೇತುಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ನವರಾತ್ರಿಯನ್ನು ವೈಭವದಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನವರಾತ್ರಿಗೆ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಬಂದಿರುವುದೇ ಸರಸ್ವತಿ ಆರಾಧನೆಯ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಸರಸ್ವತೀ ಪೂಜಾಕ್ರಮ

ಸರಸ್ವತಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯೆಂದರೆ ಪುಸ್ತಕ. ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಅಂದು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಧ್ಯಾನ, ಆವಾಹನ ಮೊದಲಾದ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗಲೂ ಸರಸ್ವತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮಂತ್ರಗಳಿವೆ. ಅಂಗಪೂಜೆ, ಪುಷ್ಪಪೂಜೆ, ಪತ್ರಪೂಜೆ ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟೋತ್ತರನಾಮಾವಳಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 'ಚತುರ್ದಶಸು ವಿದ್ಯಾಸು ರಮತೇ ಯಾ ಸರಸ್ವತೀ, ಚತುರ್ದಶಸು ಲೋಕೇಷು ಸಾ ಮೇ ವಾಚೀ ವಸೇತ್ ಸದಾ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಿಸಬೇಕು.

ವ್ರತಾಚರಣೆಯ ಕಾಲ

ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರದಂದು ಮಾತ್ರ ಸರಸ್ವತಿಯ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಲದು. 'ಮೂಲೇನಾವಾಹಯೇದ್ದೇವೀಂ ಶ್ರವಣೇನ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್' ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯ ಆವಾಹನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಶ್ರವಣಾ ನಕ್ಷತ್ರವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಷಷ್ಠಿಯ ದಿವಸ ಸರಸ್ವತಿಯ ಪೂಜೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾದರೆ, ವಿಜಯದಶಮಿಯಂದು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಕೂಡ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆಗೈಯಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರದ ದಿವಸ ವಿಸ್ತೃತ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ, ಉಳಿದ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿಯಾದರೂ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲೇಬೇಕು.

ಸರಸ್ವತಿಯ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಅನಧ್ಯಯನ

ಸರಸ್ವತಿಯ ಪೂಜೆಯ ದಿವಸ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದು ತಪ್ಪು. ಎಲ್ಲಾ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಇಟ್ಟು ಅನಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಸರ್ವಥಾ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬಾರದು. ಕೇವಲ ಮಂತ್ರ-ಜಪ, ಪಾರಾಯಣಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ. ಒಂದುವೇಳೆ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಕಲಿತ ವಿದ್ಯೆಯೆಲ್ಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ನವರಾತ್ರಿಯ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಮೂರು ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ಸರಸ್ವತಿದೇವಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಜಿಸೋಣ, ಪೂಜಿಸೋಣ, ಆರಾಧಿಸೋಣ, ಅವಳ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದು ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿ ಬಾಳೋಣ. ತನ್ಮೂಲಕ ಈ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ಸರಸ್ವತಿ ಸಹಿತರಾದ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಪಾದಕಮಲಗಳ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗೋಣ.

ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿ

೧. ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ - ಸರಸ್ವತಿಯ ಪೂಜಾವಿಧಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

೨. ಗರುಡಪುರಾಣ - ಸರಸ್ವತಿಯ ಮಂತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ, ಸರಸ್ವತಿಯ ಪೂಜೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಚಾರಖಂಡದ ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಚಾರವಿದೆ.

೩. ಗರುಡಪುರಾಣದ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ, ಸಾವಿತ್ರಿ, ಸರಸ್ವತಿ ಎಂಬ ಮೂರು ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳಿದ್ದಾಳೆಂಬ ವರ್ಣನೆಯು ಇರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯು ಅಚ್ಛಿನ್ನಭಕ್ತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆಂಬ ನಿರೂಪಣೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ.

೪. ದೇವೀಭಾಗವತ - ಸರಸ್ವತಿಯಸ್ತೋತ್ರ ಸರಸ್ವತಿಯ ಪೂಜೆಯ ವಿಧಾನವಿದೆ. ಸರಸ್ವತಿಯ ಮಹಾಸ್ತೋತ್ರವು ಇರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಸರಸ್ವತಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ವರ್ಣನೆಯೂ ಕೂಡ ಇರುತ್ತದೆ. ಸರಸ್ವತಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಪದ್ಮಪುರಾಣ - ಸೃಷ್ಟಿಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯು ಅಂತರ್ಧಾನದಿಂದ ಪುಷ್ಕರಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ನಿರೂಪಣೆಯು ಇರುತ್ತದೆ.

ಪುಷ್ಕರದಲ್ಲಿರುವ ಸರಸ್ವತಿ ನದಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪುಷ್ಕರಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಖರ್ಜೂರೀ ಎಂಬ ವನದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯು ಉದ್ಭವಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಇಂಥ ಸರಸ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು, ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಫಲದ ವರ್ಣನೆಯು ಇರುತ್ತದೆ.

ಸರಸ್ವತೀನದಿಯಿಂದಲೇ ಪುಷ್ಕರತೀರ್ಥವು ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಸರಸ್ವತೀನದಿಯು ಐದು ಸ್ರೋತಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬ ವರ್ಣನೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಸರಸ್ವತೀತೀರದ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆಯೂ ಇದೆ. ಸರಸ್ವತೀನದಿಯು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿಯೇ ಹರಿಯಲು ಕಾರಣವನ್ನು ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಹರಿದ ಸರಸ್ವತಿಯು ಮುಂದೆ ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಹರಿಯುತ್ತಾಳೆಂಬ ವರ್ಣನೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ.

ಸರಸ್ವತೀ ಸಾಗರಗಳ ಸಂಗಮವು ಎಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ ? ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರ ವರ್ಣನೆಯು ಇರುತ್ತದೆ. ಸರಸ್ವತಿ ಸಂಗಮ ತೀರ್ಥದ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಾಪದಿಂದ ಸರಸ್ವತಿಯು ನದಿಯಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬ ನಿರೂಪಣೆಯು ಇರುತ್ತದೆ. ಗಂಗಾಸರಸ್ವತೀ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪೂರುರವಸ್ಸಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಸರಸ್ವತೀ-ಗಂಗಾನದಿಯ ಸಂಗಮದ ವರ್ಣನೆಯು ಇರುತ್ತದೆ.

ಶಾಕಲ್ಯರು ಮಾಡಿದ ಸರಸ್ವತೀಸ್ತೋತ್ರವು ಇರುತ್ತದೆ.

ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯ ವರ್ಣನೆ, ಸರಸ್ವತಿಯ ಸ್ತೋತ್ರವು ಇರುತ್ತದೆ.

ಮತ್ಸ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಸಮಂತಕಪಂಚಕದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ವಾಮನಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀಸ್ತೋತ್ರವಿದೆ.

* * * *

ಶ್ರೀಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ಹಾಡುಗಳು

ಶ್ರೀಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ ಹಾಡುಗಳು

ಕೊಡು ಬೇಗ ದಿವ್ಯಮತಿ-ಸರಸ್ವತಿ ॥ಪ॥ ಮೃಡ ಹರಿ ಹಯಮುಖರೊಡೆಯರೆ- ನಿನ್ನಯ ಅಡಿಗಳಿಗೆರಗುವೆ ಅಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮನ ರಾಣಿ ॥ಅ.ಪ.॥ ಇಂದಿರಾ ರಮಣನ ಹಿರಿಯ ಸೊಸೆಯು ನೀನು ಬಂದೆನ್ನ ವದನದಿ । ನಿಂದು ನಾಮವ ನುಡಿಸೆ ॥೧॥ ಅಖಿಲ ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿ-ಅಜನಪಟ್ಟದ ರಾಣಿ ಸುಖವಿತ್ತು ಪಾಲಿಸೆ ಸುಜನ ಶಿರೋಮಣಿ ॥೨॥ ಪತಿತ ಪಾವನೆ ನೀ ಗತಿಯೆಂದು ನಂಬಿದೆ ವಿತತ ಪುರಂದರವಿಠಲನ ತೋರೆ ॥೩॥

* * * *

ಶರಣೆಂಬೆ ವಾಣಿ-ಪೊರೆಯೆ ಕಲ್ಯಾಣಿ ॥ಪ॥ ವಾಗಭಿಮಾನಿ ವರಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ । ಸುಂದರವೇಣಿ-ಸುಚರಿತ್ರಾಣಿ ॥ ಜಗದೊಳು ನಿಮ್ಮ ಪೊಗಳುವೆನಮ್ಮ ಹರಿಯ ತೋರಿಸೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಪೆನಮ್ಮ ॥೧॥ ಪಾಡುವೆ ಶ್ರುತಿಯ-ಬೇಡುವೆ ಮತಿಯ ಪುರಂದರ ವಿಠಲನ ಹಿರಿಯ ಸೊಸೆಯ ॥೨॥

* * * *

ಪಾಲಿಸಮ್ಮ ಮುದ್ದು ಶಾರದೆ । ಎನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯಲಿ ನಿಲ್ಲ ಬಾರದೆ ॥ಪ॥ ಲೋಲಲೋಚನೆ ತಾಯಿ ನಿರುತ ॥ಅ.ಪ॥ ನಂಬಿದೆ ನಿನ್ನ ಅಕ್ಷರಕ್ಷರ ವಿವೇಕ ॥ ನಿನ್ನ ॥ ಕುಕ್ಷಿಯೊಳೀರೇಳು ಲೋಕವ ॥ ಸಾಕ್ಷರ ರೂಪದಿಂದ ಒಲಿದು ರಕ್ಷಿಸು ತಾಯೇ ॥೧॥ ಶೃಂಗಾರಪುರ ನೆಲೆವಾಸಿನಿ । ಸಂಗೀತ ಗಾನ ವಿಲಾಸಿನಿ ॥ ಮಂಗಳಗಾತ್ರಳೇ ಭಳಿರೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ರಾಣಿ ॥೨॥ ಸರ್ವಾಲಂಕಾರ ದಯಾಮೂರುತಿ ನಿನ್ನ ಚರಣವ ಸ್ತುತಿಸುವೆ ಕೀರುತಿಗುರುಮೂರ್ತಿಪುರಂದರವಿಠಲನ್ನ ಸ್ತುತಿಸುವೆ ॥೩॥

* * * *

ಒಂದೇ ಮನದಲಿ ಭಜಿಸು ವಾಗ್ದೇವಿಯ ॥ಪ॥ ಇಂದು ಮತಿ ಕೊಡುವಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಧ್ಯಾನದಲಿ ॥ಅ.ಪ.॥ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಕಮಲಜನ ಸತಿಗೆರಗಿ ನಿಂದು ಆರಾಧಿಸಲು ಹರಿವಿಶ್ವಮಯನೆಂದು । ಬಂದು ವಿಘ್ನವ ಕಳೆದ ಭಾವಶುದ್ಧಿಯನ್ನಿತ್ತು । ಹೊಂದಿಸಿದಳಾಗ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣದಲ್ಲಿ ॥೧॥ ಅಂದು ದಶಮುಖನನುಜ ವಂದಿಸದೆ ವಾಣಿಯನು । ಬಂದು ತಪವನು ಗೈಯೆ ಬಹುಕಾಲಕೆ । ಅಂದದಿಂದಜಮೆಚ್ಚಿ ವರವಧಿಕ ಬೇಡೆನಲು । ನಿಂದು ಜಿಹ್ವೆಯಲಿ ನಿದ್ರೆಯ ಬೇಡಿಸಿದಳು ॥೨॥ ಅರಿತು ಭಜಿಸಲು ಬಿಡದೆ ಅಜನರಸಿಯ ನಿತ್ಯ ಉರುತರವಾದ ವಾಕ್ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನಿತ್ತು । ನಿರುತ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿಠಲ। ಸೇವೆಯೊಳು । ಪರತತ್ತ್ವವಾದ ಕಥಾಮೃತವನುಣಿಸುವಳು ॥೩॥

ಶರಣು ಶರಣು ಶಾರದಾಂಬಾ । ಕರುಣಾರಸ ಕಲಿತಾನನಬಿಂಬಾ ॥ಪ॥ ಜಲದಾಲಕ ನಿರ್ಜಿತ ರೋಲಂಬಾ । ಸುಲಲಿತಾಯತ ಪುಳಿನ ನಿತಂಬಾ ॥೧॥ ಜಲಜಭವೇಪ್ಸಿತ ಸಾದರ ಬಿಂಬಾ । ವಿಲಸಿತ ಮಣಿಗನ ಹಾರ ಕದಂಬಾ॥೨॥ ಸುಮಹಿತ ಗುಣಗಣ ಭವ್ಯ ಹೇರಂಬ । ಕಮಲೇಶವಿಠಲನ ಕರುಣ ಪ್ರದಾಂಬಾ ॥೩॥

* * * *

ವಾಣಿ ಪರಮ ಕಲ್ಯಾಣಿ । ವಾರಿಜೋದ್ಭವನ ರಾಣಿ ನಾರಿ ಶಿರೋಮಣಿ ॥ಪ॥ ಕ್ಷೋಣಿಯೊಳಗೆ ಸರಿಗಾಣೆನೆ ನಿನಗೆ ಸುಪ್ರಾಣಿಯೆ ಹರಿಪಾದರೇಣು ಧರಿಪೆ ಸದಾ ॥ಅ॥ ಸರಸ್ವತಿ ನಿತ್ಯ ಸಾವಿತ್ರಿದೇವಿಗಾಯತ್ರಿ ಸರಸಸರಸಿಜ ನೇತ್ರಿ । ಸುರಮುನಿನಿಕರಸ್ತೋತ್ರ ಶೋಭನಗಾತ್ರೆ । ಪರಮಪಾವನಚರಿತ್ರೆ । ಚರಣದಂದಿಗೆ ಪಂಚ ಬೆರಲ ಭೂಷಣ । ಧ್ವನಿ ಗರನಿಕರ ಗೆಜ್ಜೆ ಪೊಳೆವಾಂಬರಧರೆ ಸುಂದರಿ ಎರಗುವೆ। ಎನ್ನನು ಯರವು ಮಾಡದ ತ್ರಿ। ಕರಣ ಶುದ್ಧನ ಮಾಡೆ॥೧॥ ಸರ್ವಲೋಕದಿ ವಿಖ್ಯಾತೆ ಧವಳಗೀತೆ । ಪೂರ್ವ ದೇವತೆ ವಿಧಿಪ್ರೀತೆ । ಗೀರ್ವಾಣ ವೃಂದವಂದಿತೆ ನಿತ್ಯ ಸುಚರಿತೆ ಸರ್ವರಿಗೆ ಮಹಾಪ್ರೀತೆ । ಊರ್ವಿಯೊಳಗೆ ಬಹುಗರ್ವದವನು ನಾನೋರ್ವನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೋರ್ವರ ಕಾಣೆನು । ಸರ್ವಜನ್ಮದ ಪಾಪ

ಪರ್ವತದಂತಿರೆ। ನಿರ್ವಾಹವನು ಮಾಡು ದೂರ್ವಾಂಕುರದಿಂದ ॥೨॥ ನಗೆ ಮೊಗದ ಜಗಜ್ಜನನೀ ಗಂಧಲೇಪಿನಿ । ನಿಗಮಾಭಿಮಾನಿ ಸುಜ್ಞಾನಿ । ಬಗೆ ಬಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಿನಿ ಬಲು ವಿಚಕ್ಷಿಣಿ ಅಗಣಿತ ಫಲದಾಯಿನಿ । ಝುಗಝುಗಿಸುವ ಕರಯುಗಳ ಭೂಷಣ ಪನ್ನಗ ವೇಣಿ ಕುಂಕುಮ ಮೃಗಮದ ಒಪ್ಪಲು । ಜಗಪತಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ವಿಜಯವಿಠ್ಠಲನ ಮಗಳೆ ಸುಖಾತ್ಮಕೆ ಮಿಗಿಲಾದ ಲಕ್ಷಣಳೆ ॥೩॥

* * * *

ವಂದಿಪೆನಮ್ಮ ಮುದ್ದು ಶಾರದೆ ಶರಚ್ಚಂದಿರವದನೆ ಶಾರದೆ ॥ಪ॥ ಇಂದೀವರಾಕ್ಷಿ ಶತಾನಂದಪ್ರಿಯೆ ದೇವಿ । ಕುಂದುನೋಡದೆ ಶ್ರುತಿವಂದ್ಯೆ ಜ್ಞಾನವ ನೀಡೆ ॥ಅ.ಪ.॥ ಸಿತಾಬ್ಜಾಸನೆ ಸುಖದಾಯಕಿ ಸುರ ನಾಥಾರಾಧಿತೆ ವಿಶ್ವನಾಯಕಿ । ವೀತದುರಿತೆ ಶಿವಮಾತೆ ಸದ್ಗುಣಮಣಿ ವ್ರಾತೆ ವೇದೋಪನಿಷದ್ಗೀತೆ ವಾಗ್ದೇವಿ ಮಾತೆ ॥೧॥ ಕೋಕಿಲವಾಣಿ ಕವಿಸೇವಿತೆ ಎನ್ನ । ವಾಕುಲಾಲಿಸೆ ಮುನಿವಂದಿತೆ । ತೋಕನೆಂದು ಸುವಿವೇಕ ಬುದ್ಧಿಯನಿತ್ತು । ಸಾಕು ಸಜ್ಜನರನ್ನು ವಾಕುಮನ್ನಿಸು ತಾಯೆ ॥೨॥ ಪಾತಕಿಗಳೊಡನಾಡಿ ನಾ ನಿನ್ನ। ಪೂತಾಬ್ಜಪದ ಭಜಿಸದ್ಹೋದೆ ನಾ । ಪಾತಕವೆಣಿಸದೆ ಸೀತರಾಮ ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲನಂಘ್ರಿ ಗೀತಾಮೃತವನುಣಿಸು ॥೩॥

* * * *

ನಲಿದಾಡೆ ಎನ್ನ ನಾಲಿಗೆ ಮೇಲೆ ಸರಸ್ವತಿದೇವಿ । ನಲಿದಾಡೆ ಎನ್ನ ನಾಲಿಗೆ ಮೇಲೆ ॥ಪ॥ ಸಲಿಲಜೋದ್ಭವನ ವದನನಿಲಯಳೆ । ಇಳೆಯೊಳಪ್ರತಿಮ ಗುಣಗಣಾಂಬುಧಿ ತಾಯೆ ॥ಅ॥ ಘುಲು ಘುಲು ಘುಲು ಗೆಜ್ಜೆಯ ನಾದ। ಭಳಿಭಳಿರೆ ನಿಮ್ಮ। ಹೊಳೆವ ಬೆರಳುಂಗುರ ಕಿಣಿಕಿಣಿ ನಾದ। ಎಳೆ ಮಾವಿನ। ತಳಿರ ಪೋಲುವ ದಿವ್ಯಪಾದ। ಚೆಲುವ ಪೆಂಡೆಯ ಭೇದ ನಲಿವ ಯುಗಳ ಜಂಘೆ। ಜಲಗುಳೆಯಂತೆ ಜಾನು ಥಳಥಳಿಸುವ ತೊಡೆ ಒಲುವ ಸುಗುಣಿಯೆ ॥೧॥ ದಿನಕರಕೋಟಿತೇಜದಿ ಹೊಳೆವ । ಅನುಪಮವಾದ । ಕನಕವಸನದಿಂದ ಎಸೆವ । ಘನವಾದ ಜಘನ

ಗಗನದಂದದಿ ಸುಂದರ ಕಟಿಯಲಿ ಮೆರೆವ । ಮಣಿದಾಮ ವಿಭವ । ತನು ಜಠರವು ಜಾನ್ಹವಿ ಸುಳಿನಾಭಿಯು । ಘನಸ್ತನಯುಗಳ ಚಂದನಲೇಪಿತಳೆ ॥೨॥ ದುಂಡುಮುತ್ತಿನ ಕೊರಳ ಹಾರ । ಮಿಣಿಮಿಣಿಸುವ ಉದ್ದಂಡ ಮನೋಹರ ಹೊನ್ನಿನ ಸರ । ಕರಿರಾಜಪೋತನ । ಸೊಂಡಿಲಿನಂತೆ ಭುಜದ ಭಾರ । ನಡೆವ ಒಯ್ಯಾರ। ಮಂಡಿತವಾದ ಕಂಕಣ ತೋಳಬಳೆಗಳು । ದುಂಡು ಹವಳ ಕೈಕಟ್ಟುಳ್ಳವಳೆ ॥೩॥ ನಸುನಗುಮುಖವು ನಾಸಾಭರಣ । ಎಸೆವ ಕಪೋಲ । ಹೊಸಕುಂಡಲ ಚಳತೊಂಬುಳ್ಳ ಶ್ರವಣ । ಬಿಸಜದಳದಂತೆ । ಲಸಿತಾಕರ್ಣಾಂತವಾದ ನಯನ । ತಿಲಕದ ಹಸನ । ಶಶಿಸೂರ್ಯರ ಆಭರಣಶೋಭಿತೆ । ಕುಸುಮ ಮುಡಿದ ಮೂರ್ಧಜವುಳ್ಳವಳೆ ॥೪॥ ಶೃಂಗಾರವಾದ ಜಡೆ ಬಂಗಾರ । ಹೊಂಗ್ಯಾದಿಗೆ ಮುಡಿದ । ಬಂಗಾರದ ಹೆರಳಿನ ರಾಕಟಿ ವರ । ಭೃಂಗದ ಸ್ವರ । ಹಿಂಗದೆ ಭಕ್ತರ ಸಲಹುವ ಭಾರ । ಕಂಗಳ ಮನೋಹರ । ರಂಗ ಪುರಂದರ ವಿಠ್ಠಲರಾಯನ । ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿಯ ತೋರೆ ಶುಭಾಂಗಿ ॥೫॥

* * * *

ಸೇವಿಸುವೆನು ಸರಸ್ವತಿ ತಾಯೆ ॥ಪ॥ ವಾಗಾಭಿಮಾನಿ ವರ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ । ಸುಂದರವೇಣಿ ಸುಚರಿತ್ರಾಣಿ ॥೧॥ ಸಭೆಯೊಳು ನಾ ನಿನಗೊಂದನೆಗೈವೆನು । ವಿಭುಜೆಯೆ ಕಾಮಿಸಿ ನಿನ್ನಭಯ ಬೇಡುವೆನು ॥೨॥ ಪಾಡುವೆ ಶ್ರುತಿಯ ಬೇಡುವೆ ಮತಿಯ । ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣನ ಮೋಹದ ಸೊಸೆಯೆ ॥೩॥

* * * *

ಸರಸ್ವತೀಪೂಜಾ ಹಬ್ಬದ ಅಡುಗೆಗಳು

ಸರಸ್ವತೀಹಬ್ಬದ ಅಡುಗೆಗಳು

ಹೆಸರುಬೇಳೆ ಕೋಸಂಬರಿ, ಕಡ್ಲೆಬೇಳೆ ಕೋಸಂಬರಿ, ಬೆಂಡೇಕಾಯಿ ಪಲ್ಯ, ಬೀನ್ಸ್‌ಪಲ್ಯ, ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ, ಗೊಜ್ಜು, ಚಿತ್ರಾನ್ನ, ಗಸಗಸೆ ಪಾಯಸ, ಮುಂಬಯಿ ಬೋಂಡಾ, ಸಕ್ಕರೆ ಹೋಳಿಗೆ, ಕೂಟು, ಸಾರು, ಮೈಸೂರು ಪಾಕ್.

ಯಸ್ಸರ್ವಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಃ ಸರ್ವದೋಷವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತ ಏವಾಲಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಮೇ ಪರಮಃ ಸುಹೃತ್ ॥

ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾತ್ಮಕ-
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ, ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ॥

ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

* * * *

ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆ ಎಂಬ ಈ ಕೃತಿಯು ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತರಾದ ಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾದ ರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ.

* * * *

ಮಮ ಸ್ವಾಮೀ ಹರಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪತಿರೇವ ಚ

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ).

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು – 560 085

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಫಾಲ್ಗುಣಮಾಸ – ಅಧಿಕಮಾಸ

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸ
ಅಧಿಕ ಮಾಸ

ಧನುರ್ಮಾಸ-ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ
ಗ್ರಹಣ-ಜನ್ಮದಿನಾಚರಣೆ ಮೊದಲಾದವು

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರಕಾಶನ :
ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ.),
ಬೆಂಗಳೂರು.

''**ಫಾಲ್ಗುಣಮಾಸ, ಅಧಿಕಮಾಸ**, ಧನುರ್ಮಾಸ, ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಗ್ರಹಣ, ಜನ್ಮದಿನಾಚರಣೆ ಮೊದಲಾದವು'' ಶಾರ್ವರಿ ॥ ಶ್ರಾವಣ ॥ ಶುದ್ಧ ಹುಣ್ಣಿಮೆ (ದಿನಾಂಕ 03.08.2020) ಶುಭ ಪರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪಲಿಮಾರು ಮಠಾಧೀಶರಾದ ಶ್ರೀಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದರ ಕರಕಮಲಗಳ ಮೂಲಕ ಭಾರತೀರಮಣಹೃದಯಗುಹಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀ-ಹಯಗ್ರೀವದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : **2020**

ಪ್ರಕಾಶಕರು : **ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ)**
4171, 2ನೇ ಮೇನ್, ಗಿರಿನಗರ, ಸೀತಾಸರ್ಕಲ್ ಹತ್ತಿರ,
ಬೆಂಗಳೂರು-85.
ದೂರವಾಣಿ : 9141495120

ಸಂಪಾದನೆ : **ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ**

ಪ್ರತಿಗಳು : **1000**

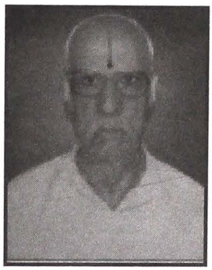
ಪುಟಗಳು : vi + 122 = 128

ಅಕ್ಷರಜೋಡಣೆ : **ಶರತ್ ಚಂದ್ರ, ಪವನ್ ಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್ ಮತ್ತು ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್**
ಮೈಸೂರು. ✆ : 7899779255

ಮುಖಪುಟ : **ಶ್ರೀವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ, ಕಾರ್ತಿಕ ಜೋಷಿ**

ಮುದ್ರಕರು : **ಮುಕ್ತಿಪಥ ಮುದ್ರಣಾಲಯ**
(ಪಿ. ಮಂಜುನಾಥ)
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ಉತ್ತಮ ಸಾಧಕರಾದ ಕಠಿಣ ಪರಿಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕಾರವಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಉತ್ತಮ ವಿದ್ಯೆ ನೀಡಿ ಜೀವನದ ದಾರಿದೀಪರಾದ ದಿ|| ರಂಗರಾವ್ ಭೀಮರಾವ್ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಇವರ ಆಶೀರ್ವಾದ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ನಿರಂತರ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಜ್ಞಾನಸೇವೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ಇವರಿಗೆ ತಲುಪಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಶ್ರೀಮತಿ ಕಾಂತಾಬಾಯಿ ಆರ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ,
ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಆರ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ ಮತ್ತು
ಕುಂ||ಸೌ|| ವೀಣಾ ಎನ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ,
ಶ್ರೀ ಸಂದೀಪ್ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಮತ್ತು
ಕುಂ||ಸೌ|| ಶ್ರಿಯಾ ಕುಲಕರ್ಣಿ

★ ★ ★ ★

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

★ ★ ★ ★

ಮುನ್ನುಡಿ

ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸ, ಅಧಿಕ ಮಾಸ ಹಾಗೂ ಇತರ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಕೃತಿಯು ಹೊರಟಿದೆ. ಸ್ಕಂದನ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿವರವನ್ನು ನೀವಿಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಅಧಿಕ ಮಾಸದ ವಿಧಿ-ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇದರಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಹಾಗೂ ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಪೂರ್ವ ವಿಷಯಗಳೂ ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಧನುರ್ಮಾಸ, ಗ್ರಹಣ, ವರ್ಧಾಪನೋತ್ಸವ- ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಈ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ತಿಳಿದು ಅದರಂತೆ ಅನುಷ್ಠಾನಗೈದು ಭಗವಂತನ ಒಲವಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಬಹುದು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಜನ್ಮದಿನದ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ತಾವು ನೋಡಿದಾಗ ಜನ್ಮದಿನದ ಉತ್ಸವವನ್ನು, ವರ್ಷ ವೃದ್ಧಿಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಶಾಂತಿಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಸದುಪಯೋಗಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ವಿನಂತಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕೃತಿಗಳ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ವಿದ್ವಾನ್ ಸಿ.ಆರ್. ಪ್ರದೀಪ ಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅನಂತ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಸರಳತನದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಈ ಪುಸ್ತಕವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು , ಇತರ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಡಿ.ಟಿ.ಪಿ. ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಮೈಸೂರಿನ ಪವನ್ ಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್‌ನ ಶರತ್ ಚಂದ್ರ ಎಂ. ಇವರಿಗೆ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ದಿ|| ರಂಗರಾವ್ ಭೀಮರಾವ್ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಇವರ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಕಾಂತಾಬಾಯಿ ರಂಗರಾವ್ ಕುಲಕರ್ಣಿರವರು ಹಾಗೂ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಕುಟುಂಬದವರೇ ಆದ ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಕುಂ||ಸೌ|| ವೀಣಾ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ಶ್ರೀ ಸಂದೀಪ್ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಮತ್ತು ಕುಂ||ಸೌ|| ಶ್ರಿಯಾ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಮೊದಲಾದವರು ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಹಾಗೂ ಕುಂ||ಸೌ|| ಪರಿಮಳಾ ಇವರೂ ಸಹ ಇವರ ಜೊತೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಶ್ರೀಹರಿ-ವಾಯು-ಗುರುಗಳು ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ ಹಾಗೂ ಈ ಕೃತಿಯಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಗುವ ಅಪಾರ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ದಿ|| ರಂಗರಾವ್ ಭೀಮರಾವ್ ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರಿಗೆ ತಲುಪಲಿ ಎಂದು ಶ್ರೀಹರಿ-ವಾಯು-ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಬೆಂಗಳೂರು

ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸ

ಮಾಸನಿಯಾಮಕಪದ್ಮಾಪತಿಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ

ಫಾಲ್ಗುಣಮಾಸದ ಧರ್ಮಗಳು

ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಶಯ್ಯಾ , ಆಸನ, ಭೂಮಿ, ಗೃಹ, ಗೋ, ತಿಲ, ತಿಲಧೇನು, ಘೃತ, ಎತ್ತು , ಉಣ್ಣೆ, ವಸ್ತ್ರ, ಚಪ್ಪಲಿ, ವಸ್ತ್ರ, ಅನ್ನ, ನೀರು, ಹಾಲು, ಬಗೆಬಗೆಯ ಧಾನ್ಯ ಇವುಗಳ ದಾನಗಳು ವಿಹಿತವಾಗಿವೆ.

ಶಯ್ಯಾದಾನ– ಅಲಂಕೃತವಾದ ಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಯುವ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ನಾನಾವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆರತಿ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ತಾಂಬೂಲ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಅನೇಕ ವಿಪ್ರರಿಗೆ ಕೂಡ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀವಿರಹೋತ್ಪನ್ನದುಃಖವನ್ನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಭೂದಾನ– ಎತ್ತು ಹಾಗು ಇತರ ಕೃಷಿಸಾಧನಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಹುದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಶ್ರೋತ್ರಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭೂದಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ದಾನಿಯು ಮತ್ತೆ ಭೂಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಲಾರನು. ಅಂದರೆ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಗೃಹದಾನ– ಲಕ್ಷಣಸಂಪನ್ನವಾದ ದೃಢವಾದ ಎರಡು ಬಾಗಿಲುಗಳುಳ್ಳ ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ದಾಸಿಯರು, ಧಾನ್ಯಗಳು, ವಸ್ತ್ರಗಳು ಹಾಗು ಗೃಹೋಪಯೋಗಿ ವಸ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಗೃಹದಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸರಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಹೂಗಿಡಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಮನೆಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ ಸುತ್ತಲೂ ದಾರದಿಂದ ಸುತ್ತಿ ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳಿರುವ ಶ್ರೋತಿಯಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ವಾಸಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದರೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲದಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಾದರೂ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ದಾನಿಯು ಇಂದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು.

ತಿಲದಾನ– ಸುವರ್ಣಾದಿಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತಿಲವನ್ನು ತುಂಬಿ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಸುವರ್ಣಪಾತ್ರೆ ಕೊಡಲಾಗದವನು ದಕ್ಷಿಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಕೇವಲ ತಿಲವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಬೇಕು. ದಾನಿಯು ತಿಲಸಂಖ್ಯೆಯ ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಉತ್ತಮಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುವನು.

ಗೋದಾನ– ಸಾಲಂಕೃತ ಹಸುವನ್ನು ಕರುವಿನೊಂದಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ ಹಸು ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನಿತ್ತು ಪೂಜಿಸಿ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಪನ್ನನು ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಪುರಾಣ ಪ್ರವಚನಕಾರನಾಗಿರಬೇಕು. ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವವನಾದರೆ ತುಂಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ತಿಲಧೇನು, ಸ್ವರ್ಣಧೇನು, ಜಲಧೇನು, ಘೃತಧೇನು, ಮಧುಧೇನು, ಧಾನ್ಯಧೇನು, ಗುಢಧೇನು, ರಸಧೇನು, ರತ್ನಧೇನು, ಸಪ್ತಧಾತುಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತಧೇನುಗಳನ್ನು ದಾನ ಕೊಟ್ಟವನು ಗೋಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಧುಸ್ವಭಾವದ ಎತ್ತನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿರಲು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕು. ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗ ಎಂದು ಇದರ ಹೆಸರು. ಇದು ಫಾಲ್ಗುಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ.

ನಿತ್ಯಬೇಗ ನಸುಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಏಳುವ ಸ್ವಭಾವದ ಸದಾಚಾರ ಸಂಪನ್ನ ವಿಪ್ರನಿಗೆ ಬೆಚ್ಚಗಿರುವ ಉಣ್ಣೆಯ ವಸ್ತ್ರದ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ತಂತು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕಾಲ ಉತ್ತಮ ಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿ .

॥ ಫಾಲ್ಗುಣ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪ್ರತಿಪತ್ ॥

ಪಯೋವ್ರತ– ಇಂದಿನಿಂದ ದ್ವಾದಶಿಯ ತನಯ ಪಯೋವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಾಗದವರಿಗೆ ಪುತ್ರಸಂತಾನವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಪಯೋವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ನಿತ್ಯವೂ ಕಳಸದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪಾಯಸವನ್ನು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ನಿತ್ಯವೂ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಪಾಲನೆ, ಮೌನವ್ರತಾಚರಣೆ, ನಿರಂತರ ಭಗವಂತನ ಚಿಂತನೆ, ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ ಮೊದಲಾದ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ನಿರತರಾಗಿರಬೇಕು.

॥ ಫಾಲ್ಗುಣ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ದ್ವಿತೀಯಾ ॥

ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ದ್ವಿತೀಯಾ

ತ್ರ್ಯಂಬಕಂ ಯಜಾಮಹೇ ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶ್ರೀಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವ

ಇಂದು ಗುರುರಾಯರಿಗೆ ವೇದಾಂತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾದ

ಮಹಾಪರ್ವಕಾಲವಾಗಿದೆ. ಇಂದಿನಿಂದ ಏಳು ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ಸಪ್ತೋತ್ಸವವು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ಏಳು ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ಗುರುರಾಯರ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಧನ್ಯರಾಗಬೇಕು. ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸದ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಗುರುರಾಯರ ಚರಿತ್ರೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಓದಿ ಗುರುರಾಯರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

॥ ಫಾಲ್ಗುಣ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ತೃತೀಯಾ ॥

ಗೌರೀಪೂಜೆ

ಇಂದು ಗೌರೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅನೇಕ ಅನಿಷ್ಟಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಪತಿಯ ಆಯುಷ್ಯವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

॥ ಫಾಲ್ಗುಣ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಚತುರ್ಥೀ ॥

ವಿನಾಯಕ ಚತುರ್ಥೀ

ಗಣೇಶನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಇಂದು ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜಪಿಸಬೇಕು.

॥ ಫಾಲ್ಗುಣ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಸಪ್ತಮೀ ॥

ಅರ್ಕಪುಟ ಸಪ್ತಮೀ

ಎಕ್ಕದ ಗಿಡದ ಹೂವುಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯನ ಕುರಿತಾದ ವೇದಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಸೂರ್ಯನ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಬೇಕು.

ಶ್ರೀಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರ ವರ್ಧಂತ್ಯುತ್ಸವ

ಇಂದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಷ್ಟೋತ್ತರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಗುರುರಾಯರ ಗುಡಿಗೆ ತೆರಳಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಗುರುರಾಯರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಬೇಕು.

॥ ಫಾಲ್ಗುಣ ॥ ಶುಕ್ಲ ॥ ಏಕಾದಶೀ

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ

ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ವಿಜಯಾಯಾಶ್ಚ ಶ್ರುತಂ ಕೃಷ್ಣ ಮಹತ್ಫಲಂ ।
ಫಾಲ್ಗುನಸ್ಯಾರ್ಜುನೇ ಪಕ್ಷೇ ಯನ್ನಾಮ್ನೀ ತಾಂ ವದಾಧುನಾ ॥೧॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ಕೃಷ್ಣನೇ! ಮಹಾಫಲವುಳ್ಳ ವಿಜಯೈಕಾದಶಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೆನು. ಅದೇ ಫಾಲ್ಗುಣ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಏಕಾದಶಿಯ ಹೆಸರೇನು? ಹೇಳು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಧರ್ಮಪುತ್ರ ಮಹಾಭಾಗ ಶೃಣು ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ತೇಽಧುನಾ ।
ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಪೃಷ್ಟೇನ ಮಾಂಧಾತ್ರಾ ವಸಿಷ್ಠೇನ ಮಹಾತ್ಮನಾ ॥೨॥

ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ಧರ್ಮಜನೇ! ಮಾಂಧಾತನು ವಸಿಷ್ಠನನ್ನು ಕೇಳಲಾಗಿ ಆತನು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು.

ಫಾಲ್ಗುನಸ್ಯ ವಿಶೇಷೇಣ ವಿಶೇಷಃ ಕಥಿತೋ ನೃಪ ।
ಆಮಲಕ್ಯಾ ವ್ರತಂ ಪುಣ್ಯಂ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಫಲಪ್ರದಂ ॥೩॥

ಫಾಲ್ಗುಣಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷವ್ರತವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಆಮಲಕೀವ್ರತವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದು ವಿಷ್ಣುಲೋಕದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಆಮಲಕ್ಯಾ ಅಧೋ ಗತ್ವಾ ಜಾಗರಂ ತತ್ರ ಕಾರಯೇತ್ ।
ಕೃತ್ವಾ ಜಾಗರಣಂ ರಾತ್ರೌ ಗೋಸಹಸ್ರಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥೪॥

ನೆಲ್ಲಿಯ ಮರದಕೆಳಗೆ ಹೋಗಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ರೀತಿಯಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾವಿರಗೋಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ.

ಮಾಂಧಾತೋವಾಚ

ಆಮಲಕೀ ಕದಾ ಹ್ಯೇಷಾ ಉತ್ಪನ್ನಾ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ।
ಏತತ್ಸರ್ವಂ ಮಮಾಚಕ್ಷ್ವ ಪರಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಹಿ ಮೇ ॥೫॥

ಮಾಂಧಾತನು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ಋಷಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಈ ಆಮಲಕೀ ವ್ರತವು ಯಾವಾಗ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು? ನನಗೆ ಬಹು ಆಸೆಯಿದೆ ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳು.

ಕಸ್ಮಾದಿಯಂ ಪವಿತ್ರಂ ಚ ಕಸ್ಮಾತ್ಪಾಪಪ್ರಣಾಶಿನೀ ।
ಕಸ್ಮಾಜ್ಜಾಗರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಗೋಸಹಸ್ರಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥೬॥

ಆಮಲಕೀವ್ರತವು ಹೇಗೆ ಪವಿತ್ರವಾಯಿತು? ಪಾಪವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತದೆ? ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಸಾವಿರ ಗೋದಾನದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಹೇಗೆ?

ವಸಿಷ್ಠ ಉವಾಚ

ಕಥಯಾಮಿ ಮಹಾಭಾಗ ಯಥೇಯಮಭವತ್ ಕ್ಷಿತೌ ।
ಆಮಲಕೀ ಮಹಾವೃಕ್ಷಃ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಃ ॥೭॥

ವಸಿಷ್ಠನು ಹೇಳಿದನು–ಆ ನೆಲ್ಲಿಯ ಮರವು ಪಾಪವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಬಗೆಯನ್ನೂ ಆಮಲಕೀವ್ರತವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹರಡಿದ ಬಗೆಯನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು.

ಏಕಾರ್ಣವೇ ಪುರಾ ಜಾತೇ ನಷ್ಟೇ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮೇ ।
ನಷ್ಟೇ ದೇವಾಸುರಗಣೇ ನಷ್ಟೇ ಚೋರಗರಾಕ್ಷಸೇ ॥೮॥

ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ನೀರಿನಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಒಂದೇ ಸಮುದ್ರವಾಯಿತು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳೂ ದೈತ್ಯರೂ ಸರ್ಪಗಳೂ ರಾಕ್ಷಸರೂ ಎಲ್ಲರೂ ನಾಶವಾದರು.

ತತ್ರ ದೇವಾವಿಧಿದೇವೇಶಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಸನಾತನಃ ।
ಜಗಾಮ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಪದಮವ್ಯಯಂ ॥೯॥

ಆಗ ದೇವಾಧಿದೇವನೂ ಸನಾತನನೂ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಆದ ಸ್ವಾಮಿಯು ತನ್ನ ಪರಮಪದವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು.

ತತೋಽಸ್ಯ ಜಗತೋ ಬ್ರಹ್ಮಮುಖಾಚ್ಛಶಿಸಮಪ್ರಭಃ ।
ಷ್ಠೀವನಾದ್ಬಂಧುರುತ್ಪನ್ನಃ ಸ ಭೂಮೌ ನಿಪಪಾತ ಹ ॥೧೦॥

ಆಗ ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಉಗಿಯಲು ಚಂದ್ರನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶವಾದ ಬಿಂದುವು ಹುಟ್ಟಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು.

ತಸ್ಮಾದ್ಬಿಂದೋಃ ಸಮುತ್ಪನ್ನಃ ಸ್ವಯಂ ಧಾತ್ರೀನಗೋ ಮಹಾನ್ ।
ಶಾಖಾಪ್ರಶಾಖಾಬಹುಳಃ ಫಲಭಾರೇಣ ನಾಮಿತಃ ॥೧೧॥

ಆ ಬಿಂದುವಿನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಒಂದು ನೆಲ್ಲಿಯ ಮರವು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ಅದು ಕೊಂಬೆ ಮರುಗೊಂಬೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಹಣ್ಣಿನಿಂದ ತುಂಬಿ ಬಗ್ಗಿತು.

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಚೈವ ವೃಕ್ಷಾಣಾಮಾದಿರೋಹಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ ।
ಏತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಕಾಲೇತು ಸಿಸೃಕ್ಷುರಖಿಲಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ॥೧೨॥

ಆ ಮರವೇ ಮರಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಮೊದಲನೆಯದಾಯಿತು. ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಇಚ್ಛೆಯು ಬಂದಿತು.

ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮಸೃಜತ್ತಸ್ಮಾತ್ಸಂಸೃಷ್ಟಾಶ್ಚ ಇಮಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ।
ದೇವದಾನವಗಂಧರ್ವಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸಪನ್ನಗಾನ್ ॥೧೩॥

ಆಗ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಈ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ, ದೇವ, ದಾನವ, ಗಂಧರ್ವ, ಯಕ್ಷ, ರಾಕ್ಷಸ, ಪನ್ನಗರನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಅತ್ಯುತ್ತಮರಾದ ಋಷಿಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

ಅಸೃಜದ್ಭಗವಾನ್ ದೇವೋ ಮಹರ್ಷೀಂಶ್ಚ ತಥಾಮಲಾನ್ ।
ಆಜಗ್ಮುಸ್ತತ್ರ ದೇವಾಸ್ತೇ ಯತ್ರ ಧಾತ್ರೀ ಹರಿಪ್ರಿಯಾ ॥೧೪॥
ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತೇ ಮಹಾಭಾಗ ಪರಂ ವಿಸ್ಮಯಮಾಗತಾಃ ।
ಪರಸ್ಪರಮವೇಕ್ಷಂತೋ ವೃಕ್ಷದರ್ಶನಲಾಲಸಃ ॥೧೫॥

ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ಹರಿಪ್ರಿಯವಾದ ನೆಲ್ಲಿಯ ಮರವಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಆ ಮರವನ್ನು ಅವರು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಾ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಪ್ಲಕ್ಷಾದಯೋ ಯಥಾಪೂರ್ವಂ ವಿತಿತಾಸ್ಸರ್ವ ಏವ ಚ ।
ನ ಜಾನೀಮ ಇಮಂ ವೃಕ್ಷಂ ಚಿಂತಯಂತೋಽಭಿಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ॥೧೬॥
ಏವಂ ಚಿಂತಯತಾಂ ತೇಷಾಂ ವಾಗುವಾಚಾಶರೀರಿಣೀ ॥೧೭॥

ಇದೇನು! ಬಸರಿ ಮುಂತಾದ ಮರಗಳನ್ನೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಅವೆಲ್ಲವೂ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿವೆ. ಈ ಮರವು ನಮಗೆ ಯಾವುದೆಂದು ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಇವರು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿರಲು ಆಗ ಒಂದು ಅಶರೀರವಾಣಿಯು ನುಡಿಯಿತು.

ಆಕಾಶವಾಣ್ಯುವಾಚ

ಆಮಲಕೀನಗೋ ಹ್ಯೇಷಃ ಪ್ರವರೋ ವೈಷ್ಣವೋ ಮತಃ ।
ಅಸ್ಯ ಸಂಸ್ಮರಣಾದೇವ ಲಭೇದ್ಗೋದಾನಜಂ ಫಲಂ ॥೧೮॥

ಆಕಾಶವಾಣಿಯು ಹೇಳಿತು- ಇದು ನೆಲ್ಲಿಯ ಮರವು. ಇದು ವೈಷ್ಣವರಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಇದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದರೇನೆ ಗೋದಾನಮಾಡಿದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ.

ಸ್ಪರ್ಶನಾದ್ದ್ವಿಗುಣಂ ಪುಣ್ಯಂ ತ್ರಿಗುಣಂ ಭಕ್ಷಣಾತ್ತಥಾ ।
ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಸೇವ್ಯಾ ಆಮಲಕೀ ಸದಾ ॥೧೯॥

ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ನೋಡಿದುದಕ್ಕಿಂತ ಎರಡರಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವೂ ಅದರ ಕಾಯನ್ನು ತಿಂದರೆ ಮುಟ್ಟಿದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೂರರಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ನೆಲ್ಲಿಯಕಾಯನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕು.

ಸ್ಕಂಧೇ ಚ ಭಗವಾನ್ರುದ್ರಃ ಸಂಸ್ಥಿತಃ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।
ಶಾಖಾಸು ಮುನಯಸ್ಸರ್ವೇ ಪ್ರಶಾಖಾಸು ಚ ದೇವತಾಃ ॥೨೦॥
ಪರ್ಣೇಷು ವಸವೋ ದೇವಾಃ ಪುಷ್ಪೇಷು ಮರುತಸ್ತಥಾ ।
ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪತಯಸ್ಸರ್ವೇ ಫಲೇಷ್ವೇವ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ ॥೨೧॥
ಸರ್ವದೇವಮಯೀ ಹ್ಯೇಷಾ ಧಾತ್ರೀ ಚ ಕಥಿತಾ ಮಯಾ ।
ತಸ್ಮಾತ್ಪೂಜ್ಯತಮಾ ಹ್ಯೇಷಾ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಪರಾಯಣೈಃ ॥೨೩॥

ಈ ನೆಲ್ಲಿಯು ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಂಬಂಧವಾದುದು. ಪಾಪನಾಶಕವು. ಆ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವೂ ಮೇಲುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನೂ ದಪ್ಪವಾದ ಕೊಂಬೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳೂ ಸಣ್ಣ ಕೊಂಬೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಸುಗಳೂ ಹೂಗಳಲ್ಲಿ ಮರುತ್ತುಗಳೂ ಫಲಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳೂ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಈ ನೆಲ್ಲಿಯ ಮರವು ಸರ್ವದೇವತೆಗಳ ಸ್ವರೂಪವಾದುದು. ಆದುದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರು ಈ ನೆಲ್ಲಿಯ ಮರವನ್ನು ಪೂಜಿಸಲೇಬೇಕು.

ಋಷಯ ಊಚುಃ

ಕಂ ಭವಂತಂ ಹಿ ಜಾನೀಮಃ ಕಸ್ಮಾತ್ಕಾರಣತಸ್ಸದಾ ।
ದೇವೋ ವಾ ಯದಿ ವಾ ಚಾನ್ಯಃ ಕಥಯಸ್ವ ಯಥಾತಥಂ ॥೨೪॥

ಋಷಿಗಳು ಹೇಳಿದರು- ನೀನು ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿಯೋಣ? ನೀನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಕಾರಣವೇನು? ನೀನು ದೇವರೆ? ಅಥವಾ ಮತ್ತೆ ಯಾವನಾದರೂ ಆಗಿದ್ದೀಯಾ? ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಹೇಳು.

ವಾಗುವಾಚ

ಯಃ ಕರ್ತಾ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಭುವನಾನಾಂ ಚ ಸರ್ವಶಃ ।
ವಿಸ್ಮಿತಾನ್ವಿದುಷಃ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯಃ ಸೋಹಂ ವಿಷ್ಣುಸ್ಸನಾತನಃ ॥೨೫॥

ವಾಣಿಯು ಹೇಳಿತು- ಎಲ್ಲಾ ಭೂತಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಪಂಚಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೂ ನೋಡಲಾಗದ ಆ ಸನಾತನವಾದ ವಿಷ್ಣುವೇ ನಾನು.

ವಸಿಷ್ಠ ಉವಾಚ

ತತಶ್ಶ್ರುತ್ವಾ ದೇವದೇವಭಾಷಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಸುತಾಃ ।
ವಿಸ್ಮಯೋತ್ಫುಲ್ಲನಯನಾಃ ಪರಂ ವಿಸ್ಮಯಮಾಗತಃ ॥

ಅನಾದಿನಿಧನಂ ದೇವಂ ಸ್ತೋತುಂ ತತ್ರ ಪ್ರಚಕ್ರಮುಃ ॥೨೬॥

ವಸಿಷ್ಠನು ಹೇಳಿದನು- ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಕ್ಕಳು ಆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಅರಳಿದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವರಾದರು. ಆಮೇಲೆ ಸಾವುನೋವುಗಳೂ ಆದಿ ಅಂತ್ಯಗಳೂ ಇಲ್ಲದ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದರು.

ಋಷಯ ಊಚುಃ

ನಮೋ ಭೂತಾತ್ಮಭೂತಾಯ ಆತ್ಮನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ।
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮೋ ನಿತ್ಯಮನಂತಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥೨೭॥

ಋಷಿಗಳು ಹೇಳಿದರು- ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಜೀವಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನೂ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಆದ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಅಚ್ಯುತ (ನಾಶರಹಿತ)ನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಅನಂತನಿಗೆ(ನಾಶವಿಲ್ಲದವನಿಗೆ) ನಮಸ್ಕಾರವು.

ದಾಮೋದರಾಯ ಕವಯೇ ಯಜ್ಞೇಶಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ।
ನಮೋ ಮಾಯಾವತೇ ತುಭ್ಯಂ ವಿಶ್ವೇಶಾಯ ನಮೋಸ್ತುತೇ ॥೨೮॥

ದಾಮೋದರನೂ ಕವಿಯೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ವಸಿಷ್ಠ ಉವಾಚ

ಏವಂ ಸ್ತುತಸ್ತು ಋಷಿಭಿಃ ತುತೋಷ ಭಗವಾನ್ ಹರಿಃ ।
ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ಮಹರ್ಷೀಂಸ್ತಾನಭೀಷ್ಟಂ ಕಿಂ ದದಾಮಿ ವಃ ॥೨೯॥

ವಸಿಷ್ಠನು ಹೇಳಿದನು- ಋಷಿಗಳು ಹೀಗೆ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲು ಭಗವಂತನಾದ ಹರಿಯು ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದುದನ್ನು ಏನನ್ನು ಕೊಡಲಿ? ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಋಷಯ ಊಚುಃ

ಯದಿ ತುಷ್ಟೋಽಸಿ ಭಗವನ್ನಸ್ಮಾಕಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ ।
ವ್ರತಂ ಕಿಂಚಿತ್ಸಮಾಖ್ಯಾಹಿ ಸ್ವರ್ಗಮೋಕ್ಷಫಲಪ್ರದಂ ॥೩೦॥

ಋಷಿಗಳು ಹೇಳಿದರು- ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮಗಳ ಹಿತಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸ್ವರ್ಗಮೋಕ್ಷಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವ್ರತವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸು.

ಧನಧಾನ್ಯಪ್ರದಂ ಪುಣ್ಯಮಾತ್ಮನಸ್ತುಷ್ಟಿ ಕಾರಣಂ ।
ಅಲ್ಪಾಯಾಸಂ ಬಹುಫಲಂ ವ್ರತಾನಾಂ ವ್ರತಮುತ್ತಮಂ ॥೩೧॥
ಕೃತೇನ ಯೇನ ದೇವೇಶ ವಿಷ್ಣುಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ ॥೩೨॥

ಧನ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟದಿಂದಲೇ ಬಹುಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ಉತ್ತಮವಾದ ವ್ರತವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸು. ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖಿಸುತ್ತಾನೆ.

ವಿಷ್ಣುರುವಾಚ -

ಫಾಲ್ಗುನೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ತು ಪುಷ್ಯೇಣ ದ್ವಾದಶೀ ಯದಿ ।
ಭವೇತ್ಸಾ ಚ ಮಹಾಪುಣ್ಯಾ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶಿನೀ ॥೩೩॥

ವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳಿದನು- ಫಾಲ್ಗುಣ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರವು ಕೂಡಿದರೆ ಆ ದಿನವು ಮಹಾಪುಣ್ಯವುಳ್ಳದ್ದು. ಪಾಪನಾಶಕವಾದುದು.

ವಿಶೇಷಸ್ತತ್ರ ಕರ್ತವ್ಯಃ ಶ್ರಣುಧ್ವಂ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮಾಃ ।
ಆಮಲಕೀಂ ಚ ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ಜಾಗರಂ ತತ್ರ ಕಾರಯೇತ್ ॥೩೪॥

ಆದಿನ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಒಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿರಾ! ಕೇಳಿರಿ. ಆದಿವಸ ನೆಲ್ಲಿಯಮರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಗೋಸಹಸ್ರಫಲಂ ಲಭೇತ್ ।
ಏತದ್ವಃ ಕಥಿತಂ ವಿಪ್ರಾ ವ್ರತಾನಾಂ ವ್ರತಮುತ್ತಮಂ ॥೩೫॥
ಅರ್ಚಯಿತ್ವಾಚ್ಯುತಂ ತಸ್ಯಾಂ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಾನ್ನ ಮುಚ್ಯತೇ ॥೩೬॥

ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸಾವಿರ ಗೋದಾನದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಈ ಉತ್ತಮವಾದ ವ್ರತವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಆದಿನ ಆ ನೆಲ್ಲಿಯ ಮರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಋಷಯ ಊಚುಃ

ವ್ರತಸ್ಯಾಸ್ಯ ವಿಧಿಂ ಬ್ರೂಹಿ ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ಕಥಂ ಭವೇತ್ ।
ಕೇ ಮಂತ್ರಾಃ ಕೇ ನಮಸ್ಕಾರಾ ದೇವತಾಃ ಕಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ ॥೩೭॥
ಕಥಂ ದಾನಂ ಕಥಂ ಸ್ನಾನಂ ಕಶ್ಚ ಪೂಜಾ ವಿಧಿಸ್ಮೃತಃ ।
ಅರ್ಚನಸ್ಯ ಚ ಮಂತ್ರಂ ತು ಕಥಯಸ್ವ ಯಥಾತಥಂ ॥೩೮॥

ಋಷಿಗಳು ಹೇಳಿದರು- ಈ ವ್ರತದ ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳು. ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವುದು ಹೇಗೆ? ಮಂತ್ರಗಳಾವು? ನಮಸ್ಕಾರವು ಹೇಗೆ? ದೇವತೆಗಳಾವುವು? ದಾನವೇನು? ಸ್ನಾನದ ವಿಧಿಯೇನು? ಪೂಜಾವಿಧಿಯು ಹೇಗೆ? ಅರ್ಚನೆಯ ಮಂತ್ರವಾವುದು? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳು?

ವಿಷ್ಣುರುವಾಚ

ಶ್ರೂಯತಾಂ ಯೋ ವಿಧಿಸ್ಸಮ್ಯಗ್ವ್ರತಸ್ಯಾಸ್ಯ ದ್ವಿಜರ್ಷಭಾಃ ।
ಏಕಾದಶ್ಯಾಂ ನಿರಾಹಾರಃ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಚೈವ ಪರೇಽಹನಿ ॥೩೯॥

ವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿರಾ! ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಸರಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿರಿ. ಏಕಾದಶಿಯದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಮರುದಿವಸ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಎಲೈ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನೆ! ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು.

ಭೋಕ್ಷ್ಯೇಽಹಂ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಶರಣಂ ಮೇ ಭವಾಚ್ಯುತ ।
ಇತಿ ಕೃತ್ವಾ ತು ನಿಯಮಂ ದಂತಧಾವನಪೂರ್ವಕಂ ॥೪೦॥
ನಾಲಪೇತ್ಪತಿತಾಂಶ್ಚೌರಾಂಸ್ತಥಾಪಾಷಂಡಿನೋ ನರಾನ್ ।
ದುರ್ವೃತ್ತಾನ್ಭಿನ್ನಮರ್ಯಾದಾನ್ ಗುರುದಾರಪ್ರಧರ್ಷಕಾನ್ ॥೪೧॥

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನಿಯಮವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನುಜ್ಜಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪತಿತರು ಚೋರರು ಪಾಷಂಡಿಗಳು ಅಯೋಗ್ಯರು ಲೋಕರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯದ ಮರ್ಯಾದೆಗೆಟ್ಟವರು ಗುರುಗಳ ಹೆಂಡರಲ್ಲಿ ರಮಿಸುವವರು ಇವರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಬಾರದು.

ಅಪರಾಹ್ಣೇ ತತಸ್ಸ್ನಾನಂ ವಿಧಿವತ್ಕಾರಯೇದ್ಬುಧಃ ।
ನದ್ಯಾಂ ತಟಾಕೇ ಕೂಪೇ ವಾ ಗೃಹೇ ವಾ ನಿಯತಾತ್ಮವಾನ್ ॥೪೨॥

ಅಪರಾಹ್ನ ಬರುತ್ತಲೂ ನದಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಕೆರೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಬಾವಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರನಿಯಮದಂತೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮೃತ್ತಿಕಾಲಾಂಭನಂ ಪೂರ್ವಂ ತತಸ್ಸ್ನಾನಂ ಚ ಕಾರಯೇತ್ ।
ಅಶ್ವಕ್ರಾಂತೇ ರಥಕ್ರಾಂತೇ ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತೇ ವಸುಂಧರೇ ॥
ಮೃತ್ತಿಕೇ ಹರ ಮೇ ಪಾಪಂ ಜನ್ಮಕೋಟ್ಯಾಂ ಸಮಾರ್ಜಿತಂ ॥೪೩॥
ಇತಿ ಮೃತ್ತಿಕಾಮಂತ್ರಃ ॥

ಮಣ್ಣನ್ನು ಮೈಗೆ ಬಳಿದುಕೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಶ್ವಕ್ರಾಂತೆ ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಕುದುರೆಗಳಿಂದಲೂ ರಥಗಳಿಂದಲೂ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದಲೂ ಆಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಎಲೈ ಭೂಮಿಯೇ! ನಾನು ಕೋಟ್ಯಂತರ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡು ! ಇದು ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಬಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಮಂತ್ರವು.

ತ್ವಂ ಮಾತಸ್ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಜೀವನಂ ತತ್ತು ರಕ್ಷಕಂ ।
ಸ್ವೇದಜೋದ್ಭಿಜಜಾತೀನಾಂ ರಸಾನಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ ॥೪೪॥

ಎಲೈ ನೀರೇ! ನೀನೇ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ತಾಯಿಯು. ಜೀವನವು. ರಕ್ಷಿಸುವವಳು. ಹುಳು ಮೊಳಕೆ, ಪೈರು ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ರಕ್ಷಕಳು. ರಸಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯಳು. ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ಸ್ನಾತೋಹಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಹ್ರದಪ್ರಸ್ರವಣೇಷು ಚ ।
ನದೀಷು ದೇವಖಾತೇಷು ಇದಂ ಸ್ನಾನಂ ತು ಮೇ ಭವೇತ್ ॥೪೫॥

ನಾನು ಸರ್ವತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದೆನು. ಮಡು, ತೊರೆ, ಹೊಳೆ, ಕೆರೆಗಳೆಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ಫಲವು ನನಗೆ ಬರಲಿ. ಇದು ಸ್ನಾನದ ಮಂತ್ರವು.

ಜಾಮದಗ್ನ್ಯಂ ಮುನಿಂ ಚೈವ ಕಾರಯಿತ್ವಾ ಹಿರಣ್ಮಯಂ ।
ವಿತ್ತಾನುಸಾರತಶ್ಶಕ್ತ್ಯಾ ಕಾರಯೇತ್ಪ್ರತಿಮಾಂ ಬುಧಃ ॥೪೬॥

ಚಿನ್ನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹಣಕ್ಕೂ ಶಕ್ತಿಗೂ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪರಶುರಾಮನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಮಾಷಕಸ್ಯ ಸುವರ್ಣಸ್ಯ ತದರ್ಧಾರ್ಧೇನ ವಾ ಪುನಃ ।
ಗೃಹಮಾಗತ್ಯ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಪೂಜಾಹೋಮಂ ತು ಕಾರಯೇತ್ ॥೪೭॥

ಮಾಷತೂಕದ ಚಿನ್ನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಅರ್ಧ ಅಥವಾ ಅರ್ಧದ ಅರ್ಧದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಹೋಮಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ತತಶ್ಚಾಮಲಕೀಂ ಗಚ್ಛೇತ್ ಸರ್ವೋಪಸ್ಕರಸಂಯುತಃ ।
ಆಮಲಕೀಂ ತತೋ ಗತ್ವಾ ಪರಿಶೋಧ್ಯ ಸಮಂತತಃ ॥೪೮॥
ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ತತ್ರ ತಂ ಕುಂಭಮವ್ರಣಂ ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕಂ ।
ಪಂಚರತ್ನಸಮೋಪೇತಂ ದಿವ್ಯಗಂಧಾಧಿವಾಸಿತಂ ॥೪೯॥

ಅನಂತರ ನೆಲ್ಲಿಯ ಮರದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು. ಆ ನೆಲ್ಲಿಯ ಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಅಸಹ್ಯವಿಲ್ಲದಂತೆ ಶೋಧಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಒಡಕು, ತಗ್ಗುಗಳಿಲ್ಲದ ಕುಂಭವನ್ನು ತಂದು ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕಲಶವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು.

ಛತ್ರೋಪಾನದ್ವಸ್ತ್ರಯುತಂ ಸಿತಚಂದನಚರ್ಚಿತಂ ।
ಸ್ರಙ್ಮಾಲಲಂಬಿತಗ್ರೀವಂ ಸರ್ವಧೂಪವಿಧೂಪಿತಂ ॥೫೦॥

ಆ ಕಲಶಕ್ಕೆ ಪಂಚರತ್ನಗಳನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಒಳ್ಳೆಯ ಗಂಧವನ್ನು ಪೂಸಬೇಕು. ಛತ್ರಿ, ಕೆರ ಬಟ್ಟೆ ಶ್ರೀಗಂಧಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು. ಕತ್ತಿಗೆ ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಧೂಪದಿಂದ ವಾಸನೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೀಪದ ಸಾಲುಗಳನ್ನೂ ಬೆಳಗಬೇಕು.

ದೀಪಮಾಲಾಕುಲಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಸರ್ವತಸ್ಸುಮನೋಹರಂ ।
ತಸ್ಯೋಪರಿ ನ್ಯಸೇತ್ಪಾತ್ರಂ ದಿವ್ಯಲಾಜೈಃ ಪ್ರಪೂರಿಗಂ ॥೫೧॥
ಪಾತ್ರೋಪರಿ ನ್ಯಸೇದ್ದೇವಂ ಜಾಮದಗ್ನ್ಯಂ ಮಹಾಶುಭಂ ।
ವಿಶೋಕಾಯ ನಮಃ ಪಾದೌ ಜಾನುನೀ ವಿಶ್ವರೂಪಿಣೇ ॥೫೨॥
ಉಗ್ರಾಯ ಚ ತತೋಪ್ಯೂರೂ ಕಟಿಂ ದಾಮೋದರಾಯ ಚ ।
ಉದರಂ ಪದ್ಮನಾಭಾ ಉರಶ್ರೀವತ್ಸಧಾರಣೇ ॥೫೩॥
ಚಕ್ರಿಣೇ ವಾಮಬಾಹುಂ ಚ ದಕ್ಷಿಣಂ ಗದಿನೇ ನಮಃ ।
ವೈಕುಂಠಾಯ ನಮಃ ಕಂಠಮಾಸ್ಯಂ ಯಜ್ಞಮುಖಾಯ ವೈ ॥೫೪॥
ನಾಸಾಂ ವಿಶೋಕನಿಧಯೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಚಾಕ್ಷಿಣೀ!
ಲಲಾಟಂ ವಾಮನಾಯೇತಿ ಸರ್ವಮಂಗಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ।
ನಮಸ್ಸರ್ವಾತ್ಮನೇ ಶೀರ್ಷಮಿತಿ ಸಂಪ್ರೋಚ್ಯ ಪೂಜಯೇತ್ ॥೫೫॥
ಇತಿ ಪೂಜಾಮಂತ್ರಃ ॥

ಆ ಕಲಶದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯನ್ನಿಡಬೇಕು. ಅದರ ತುಂಬ ಭತ್ತದ ಅರಳನ್ನು ತುಂಬಬೇಕು. ಆ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಜಾಮದಗ್ನ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನಿಡಬೇಕು. ''ವಿಶೋಕಾಯ ನಮಃ'' ಎಂದು ಪಾದಗಳನ್ನೂ ''ವಿಶ್ವರೂಪಿಣೆ ನಮಃ'' ಎಂದು ಮೊಣಕಾಲುಗಳನ್ನೂ ''ಉಗ್ರಾಯ ನಮಃ'' ಎಂದು ತೊಡೆಗಳನ್ನೂ ''ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ'' ಎಂದು ಸೊಂಟವನ್ನೂ ''ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ'' ಎಂದು ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನೂ, ''ವೈಕುಂಠಾಯ

ನಮಃ'' ಎಂದು ಕಂಠವನ್ನೂ, ''ಯಜ್ಞಮುಖಾಯ ನಮಃ'' ಎಂದು ಮುಖವನ್ನೂ, ''ವಿಶೋಕನಿಧಯೇ ನಮಃ'' ಎಂದು ಮೂಗನ್ನೂ, ''ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ'' ಎಂದು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ''ವಾಮನಾಯ ನಮಃ'' ಎಂದು ಹಣೆಯನ್ನೂ ''ಸರ್ವಾತ್ಮನೇ ನಮಃ'' ಎಂದು ತಲೆಯನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇದು ಪೂಜಾ ಮಂತ್ರವು.

ತತೋ ದೇವಾಧೀದೇವಾಯ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಚೈವ ಪ್ರದಾಪಯೇತ್ ।
ಘಟೇನ ಚೈವ ಶುಭ್ರೇಣ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತೇನ ಚೇತಸಾ ॥೫೬॥

ಅನಂತರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಫಲವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವಾಧಿ ದೇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಎಂದು ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ನಮಸ್ತೇ ದೇವದೇವೇಶ ಜಾಮದಗ್ನ್ಯ ನಮೋಸ್ತುತೇ ।
ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಮಿಮಂ ದತ್ತಮಾಮಲತ್ಯಾಸಹಿತೋ ಹರೇ ॥೫೭॥

ದೇವದೇವನೆ! ನಮಸ್ಕಾರವು. ಜಾಮದಗ್ನ್ಯನೆ! ನಮಸ್ಕಾರವು. ನೆಲ್ಲಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇವನೇ ನಾನು ಕೊಟ್ಟ ಈ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಆರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇದು ಅರ್ಘ್ಯಮಂತ್ರವು.

ಇತ್ಯರ್ಘ್ಯಮಂತ್ರಃ

ತತೋ ಜಾಗರಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತೇನ ಚೇತಸಾ ।
ನೃತ್ಯೈರ್ಗೀತೈಶ್ಚ ವಾದಿತ್ರೈರ್ಧರ್ಮಾಖ್ಯಾನವರೈರಪಿ ॥೫೮॥
ವೈಷ್ಣವೈಶ್ಚ ತಥಾಖ್ಯಾನೈಃ ಕ್ಷಪಯೇಚ್ಛರ್ವರೀಮಿಮಾಂ ।
ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ತತಃ ಕುರ್ಯಾದಾಮಲತ್ಯಾಂ ವಿಷ್ಣುನಾಮಭಿಃ ॥೫೯॥
ಅಷ್ಟಾಧಿಕಶತಂ ಚೈವ ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿರೇವ ಚ ।
ತತಃ ಪ್ರಭಾತಸಮಯೇ ಕೃತ್ವಾ ನೀರಾಜನಂ ಹರೇಃ ॥೬೦॥

ಅನಂತರ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನೃತ್ಯ, ಗೀತ, ವಾದ್ಯ, ಧರ್ಮಪ್ರಧಾನವಾದ ಕಥೆಗಳು, ವೈಷ್ಣವ ಚರಿತ್ರೆಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕು. ಅನಂತರ ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ನೆಲ್ಲಿಯ ಮರವನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ನೂರೆಂಟು ಅಥವಾ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ತು ಸರ್ವಂ ತಸ್ಮೈ ನಿವೇದಯತ್ ।
ಜಾಮದಗ್ನ್ಯಂ ಘಟಂ ತತ್ರ ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಮುಪಾನಹೌ ॥೬೧॥

ಜಾಮದಗ್ನ್ಯಸ್ವರೂಪೇಣ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮಮ ಕೇಶವಃ ।
ತತಶ್ಚಾಮಲಕೀಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಕೃತ್ವಾ ಚೈವ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಂ ॥೬೨॥
ಸ್ನಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ವಿಧಾನೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ಭೋಜಯೇತ್ತತಃ ।
ತತಶ್ಚ ಸ್ವಯಮಶ್ನೀಯಾತ್ಕುಟುಂಬೇನ ಸಮಾವೃತಃ ॥೬೩॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು. ಜಾಮದಗ್ನ್ಯ ಕಲಶವನ್ನು, ವಸ್ತ್ರ, ಕೆರಗಳನ್ನೂ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾ ಜಾಮದಗ್ನ್ಯ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಪ್ರೀತನಾಗಲಿ, ಎಂದು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ನೆಲ್ಲಿಯ ಮರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಆದಕ್ಕೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ, ಅನಂತರ ಸ್ನಾನವಿಧಿಯಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸಂತರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಮನೆಯವರೊಡನೆ ತಾನು ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು.

ಏವಂ ಕೃತೇನ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ತತ್ಸರ್ವಂ ಕಥಯಾಮಿ ತೇ ।
ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವದಾನೇಷು ಯತ್ಫಲಂ ॥೬೪॥
ಸರ್ವಯಜ್ಞಾಧಿಕಂ ಚೈವ ಲಭತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ।
ಏತದ್ವಸ್ಸರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಂ ವ್ರತಮುತ್ತಮಮಮಂ ॥೬೫॥

ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಬರುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ - ಎಲ್ಲಾ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವು ಬರುತ್ತದೆಯೋ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪುಣ್ಯವು ಬರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ದಾನಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆಯೋ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದರೆ ಬರುವ ಪುಣ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪುಣ್ಯವು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಈರೀತಿ ವ್ರತಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ಆಮಲಕೀ ವ್ರತವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

ವಸಿಷ್ಠ ಉವಾಚ

ಏತಾವದುಕ್ತ್ವಾ ದೇವೇಶಸ್ತತ್ರೈವಾಂತರಧೀಯತ ।
ತೇ ಚಾಪಿ ಋಷಯಸ್ಸರ್ವೇ ಚಕ್ರುಸ್ಸರ್ವಮಶೇಷತಃ ॥
ತಥಾ ತ್ವಮಪಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಕರ್ತುಮರ್ಹಸಿ ಸತ್ತಮ ॥೬೬॥

ವಸಿಷ್ಠನು ಹೇಳಿದನು - ದೇವನು ಇಷ್ಟನ್ನು ಹೇಳಿ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದನು. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಆ ಋಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆ ವ್ರತವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಅವರಂತೆ ನೀನೂ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿದ್ದೀಯೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ವ್ರತಮೇತದ್ದುರಾಧರ್ಷಂ ರಾಜೇಂದ್ರ ಕರ್ತುಮರ್ಹಸಿ ॥೬೭॥

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾದ್ಮೇ ಉತ್ತರಖಂಡೇ ಉಮಾಪತಿ ನಾರದ ಸಂವಾದಾಂಶೇ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದೇ ಫಾಲ್ಗುಣ ಶುಕ್ಲ ಆಮಲಕ್ಯೇಕಾದಶೀ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ನಾಮ ಸಪ್ತಚತ್ವಾರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಸ್ಸಮಾಪ್ತಃ॥

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ಧರ್ಮಜನೇ! ಈ ಕಷ್ಟವಾದ ವ್ರತವನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಮಾಡು. ಇಂತು ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಖಂಡದ ಉಮಾಪತಿ ನಾರದರ ಸಂವಾದದೊಳಗಿನ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಫಾಲ್ಗುಣ ಶುಕ್ಲ ಆಮಲಕೀ ಏಕಾದಶಿಯ ಮಹಿಮೆ ಎಂಬ ನಲವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು,

★ ★ ★ ★

॥ ಫಾಲ್ಗುಣ ॥ ಶುಕ್ಲ ॥ ದ್ವಾದಶೀ

ನರಸಿಂಹದ್ವಾದಶೀವ್ರತ

ದುರ್ವಾಸಮುನಿ– ತಿಳಿದವನು, ಫಾಲ್ಗುನಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಹಿಂದಿನ ಹಾಗೆಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕು. ನರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಹರಿಯ ಪಾದಗಳನ್ನೂ, ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ತೊಡೆಗಳನ್ನೂ, ವಿಶ್ವಭುಜೇ ನಮಃ ಎಂದು ನಡುವನ್ನೂ, ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಎದೆಯನ್ನೂ, ಶಿತಿಕಂಠಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಕತ್ತನ್ನೂ, ಪಿಂಗಕೇಶಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ತಲೆಯನ್ನೂ, ಅಸುರಧ್ವಂಸನಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಚಕ್ರವನ್ನೂ, ತೋಯಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ಎಂದು ಶಂಖವನ್ನೂ ಅರ್ಚಿಸಿ, ಗಂಧಪುಷ್ಪಫಲಾದಿಗಳನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸಿ, ಆ ದೇವನ ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯ ವಸ್ತ್ರಗಳೆರಡರಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಪೂರ್ಣಕಲಶವನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ರತ್ನಗರ್ಭವಾದ ಆ ಕಲಶದ ಮೇಲೆ ಸುವರ್ಣದ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಕೂಲವಿದ್ದಂತೆ ಮಾಡಿಸಿ, ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ, ಮರದ ಅಥವಾ ಬಿದಿರಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಇರುವಂತೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಆ ದಿನ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ, ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ವೇದವಿದ್ವಾಂಸನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿ ವತ್ಸನೆಂಬ ರಾಜನು ಏನು ಫಲವನ್ನು ಪಡೆದನೋ ಅದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಕೇಳು. ಮಹಾಮುನಿಯೇ! ಕಿಂಪುರುಷವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಭಾರತನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ

ಪರಮಧಾರ್ಮಿಕನೂ ಆದ ದೊರೆಯಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ವತ್ಸನೆಂಬ ಮಗನುದಿಸಿದನು. ಶತ್ರುಗಳು ವತ್ಸನನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ, ಅವನ ಕೋಶವನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ವತ್ಸನು ಕಾಲುನಡಿಗೆಯಿಂದ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ವಸಿಷ್ಠಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತನು. ಬಹುಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ವತ್ಸನನ್ನು ''ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಮಹಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ?'' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ದೊರೆ – ''ಪೂಜ್ಯನೇ! ಹಗೆಗಳು ನನ್ನ ರಾಜ್ಯಕೋಶಗಳೇ ಮೊದಲಾದದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡರು. ಅಸಹಾಯನಾದ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಿದ್ದೇನೆ. ನನಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು'' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ದುರ್ವಾಸ – ಸತ್ಯತಪನೇ! ಹೀಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ವಸಿಷ್ಠಮುನಿಯು ಅವನಿಗೆ ಈ ನರಸಿಂಹದ್ವಾದಶೀವ್ರತವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ವತ್ಸರಾಜನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಧಿಯಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ವ್ರತದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಾದ ನರಸಿಂಹನು ಸಂತಸಗೊಂಡು ಒಲಿದು, ಅವನಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುವ ಚಕ್ರವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಆ ರಾಜನು ಆ ಚಕ್ರಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಜಯಿಸಿದನು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಪ್ರಭುವಾದ ಆ ವತ್ಸನು ಸಾವಿರ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಸತ್ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಮೇಲಾದ ಅವನು ಕೊನೆಗೆ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವೆಂಬ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಸತ್ಯತಪನೇ! ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ ಪಾಪಹರವೂ ಆದ ಈ ದ್ವಾದಶಿಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ನೀನು, ಹೇಗೆ ಇಷ್ಟವೋ ಹಾಗೆ ಮಾಡು.

★ ★ ★ ★

।। ಫಾಲ್ಗುಣ ।। ಶುದ್ಧ ।। ಚತುರ್ದಶೀ ।।

ಧೀರೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ಆರಾಧನೆ

ಧರಣೀಮಂಡಲೇಖ್ಯಾತಂ ಧೈರ್ಯಾದಿಗುಣ ಬೃಂಹಿತಮ್ । ಧಿಕ್ಕೃತಾಶೇಷವಾದೀಭಂ ಧೀರಸಿಂಹ ಗುರುಂ ಭಜೇ ।। ವರದಾತೀರದಿ ಶೋಭಿಪ ಯತಿವರನ್ಯಾರೇ ನೋಡಮ್ಮಯ್ಯಾ ।।ಪ।। ತ್ವರದಿ ಭಕುತರ ದುರಿತವ ತರಿದತಿ ತ್ವರದಿ ಪಾಲಿಪ ಶ್ರೀಧೀರೇಂದ್ರ ಕಾಣಮ್ಮ ।।ಅ.ಪ।। ಸುಂದರ ತಮ್ಮವೃಂದಾವನ ಶುಭತರ ಮಂದಿರಗತನ್ಯಾರೇ ನೋಡಮ್ಮಯ್ಯ ನಂದದಿ ಮಹಜನಸಂದಣಿ ಮಧ್ಯದಿ ಚಂದಿರ ತೆರದಿಹನ್ಯಾರೇ ನೋಡಮ್ಮಯ್ಯ ಇಂದಿರಪತಿ – ಗುಣ – ವೃಂದವ ಭಜಿಸುತ ನಂದದಿ ಶೋಭಿಪನ್ಯಾರೇ ಪೇಳಮ್ಮಯ್ಯಾ ಅಂಧ ಬಧಿರರ ವೃಂದಗಳಿಗಿಷ್ಟವ ನಿಂದು ನೀಡುವ

ವಾದೀಂದ್ರರ ತನುಜ ॥೧॥ ಮೂಢ ಮತಿಯನು ಓಡಿಸಿ ಜನರಿಗೆ ಗಾಢಭಕುತಿಯನು ನೋಡಮ್ಮಯ್ಯ ನೀಡುವ, ಭಜಕರು ಮಾಡುವ ಸೇವೆಗೆ ನೀಡುವ ವರಗಳನ್ಯಾರೇ, ನೋಡಮ್ಮಯ್ಯ ಪಾಡುವದಾಸರು ಬೇಡುವ ಇಷ್ಟವ ನೀಡುವದಿನ್ಯಾರೇ ಪೇಳಮ್ಮಯ್ಯಾ ರೂಢಿಯೊಳಗೆ ಇಷ್ಟನೀಡುವ ವಿಷಯದಿ ಜೋಡುಗಾಣೆ ನಾ ನೋಡಮ್ಮಯ್ಯ ॥೨॥ ಭೂತಿಪೀಡೆ ಮಹ ಪ್ರೇತಪಿಶಾಚಿಯ ವ್ರಾತಗಳ ಬಲು ನೋಡಮ್ಮಯ್ಯ ಭೀತಿಬಡುತ ಮಹ ಆತುರದಲಿ ಈ ಭೂತಳ ಬಿಡುತಿಹವೋ ನೋಡಮ್ಮಯ್ಯ ಯಾತುಧಾನಗಣ ಈತನ ನಾಮದ ಭೀತಿಗೆ ಪೋಗುತಿಹುದು ನೋಡಮ್ಮಯ್ಯ ತಾತನ ತೆರದಲಿ ಈತನು ನಿಜಪದ ದೂತರ ಪೊರೆವನು ನೋಡಮ್ಮಯ್ಯ ದಾತಗುರು ಜಗನ್ನಾಥ ವಿಠಲಗೆ ಪ್ರೀತ ಜನರೊಳತಿ ಪ್ರೀತನೀತಮ್ಮಾ ॥೩॥

॥ ಫಾಲ್ಗುಣ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ॥

ಹೋಳಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ

ಇಂದು ಹೋಳಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಹೋಳಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ತಾರಕಾಸುರನಿಂದ ಪೀಡಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಮದನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮಾಧಿಸ್ಥನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಘೋರತಪಸ್ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಪಾರ್ವತಿಯ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಹೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಲು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆಂದೂ ಆಗ ಕಾಮದೇವ ವಸಂತನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೋಗಿಲೆಯ ಕಲಕಂಠದಿಂದ ಕೇಕೆ ಹಾಕುತ್ತ ಪುಷ್ಪಬಾಣನಾಗಿ ಮೂರುವರೆ ಘಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲೋಕವನ್ನೂ ಗೆದ್ದು ಸಕಲರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಕಾಮ ಪ್ರಚೋದನೆಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿ ಮನ್ಮಥನಾದನೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ದೇವತೆಗಳ ಒಂದು ಘಟಿ, ಮಾನವ ಮಾನದಂತೆ ಒಂದು ದಿನವಾಗುವುದರಿಂದ ದ್ವಾದಶಿಯಿಂದ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಹುಣ್ಣಿಮೆವರೆಗೆ ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುವುದು. ಕಾಮನನ್ನು ಸುಂದರವಾದ ರತ್ನಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಆವಾಹನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾಮನ ಚಪ್ಪರದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯಗೀತಾದಿಗಳೂ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ದಿಗ್ವಿಜಯೋತ್ಸವ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ರಂಗಿನ ಓಕಳಿಯನ್ನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾಮದೇವನ ಈ ಎಲ್ಲ ಉಪಟಳದಿಂದಲೂ ಪುಷ್ಪ ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದಲೂ ವಿಚಲಿತನಾಗಿ ಮಹಾದೇವ ಮೂರನೆಯ ಕಣ್ತೆರೆದು ನೋಡಿದಾಗ ಕಾಮದೇವ ಸುಟ್ಟು

ಬೂದಿಯಾದನಾದ್ದರಿಂದ ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಅನಂತರ ಕಾಮನನ್ನು ದಹಿಸುವುದು ರೂಢಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಆಗ ರತಿ ಬಂದು ಶೋಕಾರ್ತಳಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ ದೇವತೆಗಳು ಬಂದು ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಆಶುತೋಷನಾದ ಶಿವ ಸಂತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಕಾಮನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದನಲ್ಲದೆ ರತಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದ. ಅಂದಿನಿಂದ ಕಾಮ ಅನಂಗನಾದ. ಆ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಜನ ಆನಂದದಿಂದ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಆಲಂಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಕ್ಕುನಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಮದನೋತ್ಸವವೆಂದೂ ಹೆಸರು.

ಕಾಮದೇವ

ಇತಿಹಾಸ-ರಾಮಾಯಣ-ಪುರಾಣಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥನ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಪಕ್ಷಿನೋಟ

ಕಾಮದೇವ ಸಾಮಾನ್ಯದೇವತೆಯಲ್ಲ. ದೇವೇಂದ್ರನ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಗೆ ಸರಿಸಾಟಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಉತ್ತಮ ಮನೋಭಿಮಾನಿಯಾದ ದೇವತೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಇವನು ಮನಸಿಜ ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದವನು. ಯಾವ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವೋ, ಯಾವ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರದಿಂದ ಯಮದೇವರೇ ಮೊದಲಾದವರೂ ಕೂಡ ಭಯಭೀತರಾಗುತ್ತಾರೋ, ಅಂಥ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಮೃತ್ಯುವಿಗೂ ಮೃತ್ಯುವೆನಿಸಿದ ಅದ್ಭುತ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದವನೇ ಕಾಮದೇವ. 'ಯಮಃ ಕಾಲೋ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ತಸ್ಯ ಕಾಲಃ ಸುದರ್ಶನಃ'

ಎಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಯಮದೇವರು ಮೃತ್ಯು ಎನಿಸಿದರೆ, ಆ ಯಮನಿಗೂ ಕೂಡ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಕಾಮದೇವನು ಮೃತ್ಯು ಎನಿಸಿರುವನು. ಭಗವಂತನ ಆದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಎಂಬುದು ಇವನ ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪ.

ಅರವಿಂದ, ಅಶೋಕ, ಸೂತ, ನವಮಲ್ಲಿಕಾ, ನಿಲೋತ್ಪಲ ಎಂಬ ಐದು ಹೂವಿನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ ಮೇಲೆ ಮನ್ಮಥನು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹೂಡುವ ಮೂಲಕ ಬೇರ್ಪಟ್ಟ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸುವುದು ಇವನ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯ. ಇದಕ್ಕೂ ಬಗ್ಗದವರಿಗೆ, ಹರ್ಷಣ, ರೋಚನ, ಮೋಹನ, ಶೋಷಣ, ಮಾರಣವೆಂಬ ಐದು ಭಯಂಕರ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವನು. ಈ ಮನ್ಮಥನಿಗೆ ವಸಂತ ಮಾಸದ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ವಸಂತನು ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರುವನು. ಶೃಂಗಾರ ರಸಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದವನು ಸೇನಾನಾಯಕನಾಗಿರುವನು. ನಲ್ವತ್ತೊಂಬತ್ತು ಬಗೆಯ

ಶೃಂಗಾರದ ಭಾವಗಳೇ ಸೈನಿಕರಾಗಿರುವರು. ಮಲಯಾಚಲದ ತಂಪಾದ ಗಾಳಿ, ಕೋಗಿಲೆಯ ಇಂಪಾದ ಧ್ವನಿ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕುಲುಕುವ ದುಂಬಿಯ ಝೇಂಕಾರ ಇವುಗಳ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಈ ಮನ್ಮಥನ ಪರಿವಾರದವರು. ಇವನು ಧರಿಸಿದ ಬಿಲ್ಲು, ಕಬ್ಬಿನದ್ದು, ಈ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ದುಂಬಿಗಳ ಹೆಗಲೇರಿಸಿ ಅರವಿಂದ ಮೊದಲಾದ ಹೂ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಎಂಥ ಬೇರ್ಪಟ್ಟ ಹೃದಯಗಳೂ ಕೂಡ ಒಂದಾಗಿ ಬೆಸೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ವಜ್ರಾಯುಧದ ಪೆಟ್ಟನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಮನ್ಮಥನ ಹೂಬಾಣಗಳಿಗೆ ಭಯಂಕರ ಹೆದರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸೋತು ನಿರ್ವೀರ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಗೆಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಕಾಮದೇವನ ಪ್ರತಾಪವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಯಾರಿಂದ ಸಾಧ್ಯ ?

ಅರವತ್ನಾಕು ಕಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದಕ್ಷನ ಕುವರಿಯಾದ ರತೀದೇವಿಯೇ ಇವನ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿ. ಈ ರತೀದೇವಿಯ ಸಹೋದರಿಯೇ ಸತೀದೇವಿ. ಸತೀದೇವಿಯು ಪಾರ್ವತಿಯಾಗಿ ಹಿಮವಂತನ ಮಗಳಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದಾಗ, ಅವಳು ರುದ್ರದೇವರ ಕೈ ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟು ಆತ್ಮಾರ್ಪಣೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡವನೇ ಮನ್ಮಥ. ರುದ್ರದೇವರ ಘೋರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಭಂಗಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟು ಪಾರ್ವತಿಯ ಮೇಲೆ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿ, ರುದ್ರದೇವರ ಮೂರನೆಯ ಕಣ್ಣಿನ ಸಿಟ್ಟಿನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಭಸ್ಮೀಭೂತನಾದನು. ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಭಂಗ ಮಾಡಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವ ಮನ್ಮಥನಿಗೆ ರುದ್ರದೇವರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಭಂಗಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. –'ಸ್ಮರೋ ನಿಯಮಘಸ್ಮರೋ ನಿಯಮಿನಾಮಭೂದ್ ಭಸ್ಮಸಾತ್।'. ಮನ್ಮಥನು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ವಾಗ್ದೇವತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟಿದ್ದ. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಇವನ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಶಾಪವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ರುದ್ರನ ಕೆಂಗಣ್ಣಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಈಗ ಭಸ್ಮನಾದನು.

ರುದ್ರದೇವರು ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಭಸ್ಮ ಮಾಡಿದ್ದು, ಯಾವ ನ್ಯಾಯ ? ಮನ್ಮಥನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಶಿಕ್ಷೆಯೇಕೆ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರು ರುಗ್ಮಿಣೀಶವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದಾರೆ – **'ಭಸ್ಮೀಭೂತಮಿವಾರಚಯ್ಯ ಗಿರಿಶೋ ಯಂ ಬಾಹ್ಯದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಪುನಃ । ಚಿತ್ತಾಂತಸ್ಥಿಮರ್ಪಯದ್ ಗಿರಿಸುತಾಗರ್ಭೇ ಹ್ಯನೇಕಾನನಂ ॥'** ರುದ್ರದೇವರು ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಉರಿಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿ, ಭಸ್ಮ ಮಾಡಿದರು. ಇದು ಬಾಹ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಷ್ಟೇ ತಿಳಿಯುವ ವಿಚಾರ. ಆದರೆ ಭಸ್ಮೀಭೂತನಾದ ಆ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲೇ

ಕರೆದುಕೊಂಡು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಒಂದು ಮುಖದಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಅನೇಕ ಮುಖಗಳಿಂದ ಪಾರ್ವತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಷಣ್ಮುಖನಾಗಿ ಅವತರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು.

ಮನ್ಮಥನ ಸಾಧನೆ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದದ್ದು. ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಜತೆ ಸೇರಿಸಿ, ಸುಖಸಮೃದ್ಧಿಗಳನ್ನು ನೀಡುವವನು. ಪುತ್ರ-ಪೌತ್ರಾದಿ ಸಂತತಿಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವನು. ಇವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು. ಜಗತ್ತಿನ ಚಕ್ರ ತಿರುಗಲು, ಇವನ ಪಾತ್ರ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ. ಉತ್ತಮ ಶೀಲವುಳ್ಳವನು ಈ ಮನ್ಮಥ. ಇದನ್ನು ಭಾಗವತವೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ - 'ಕ್ವಚಿತ್ತದಪ್ಯಸ್ತಿ ನ ವೇದ್ಯಮಾಯುಷಃ' ಶೀಲ ಇವನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆಯುಷ್ಯ ಇವನಿಗಿಲ್ಲ ಎಂದು.

ದುಷ್ಟ ಕಾಮನೆಗಳು ಹುಟ್ಟುವುದು ಮನ್ಮಥನಿಂದಲ್ಲ

ಯೋಗ್ಯರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಾಹವಾದ ಪತಿ-ಪತ್ನಿಯರು ಅನುರಾಗದಿಂದ ಜೀವನ ನಡೆಸಲು ಮನ್ಮಥನೇ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುವನು. ಪತಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ, ಪತ್ನಿಗೆ ಪತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಅನುರಾಗವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕು. ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಅವರು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಸಾಮರಸ್ಯವು ನಾಶವಾಗಬಾರದು ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶವಿದ್ದವರು ಕಾಮದೇವನನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇವನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಆ ಮನ್ಮಥನು ವಸಂತ ಮೊದಲಾದ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮೂಲಕ, ಶೃಂಗಾರ ಮೊದಲಾದ ಸೇನಾ ನಾಯಕರ ಮೂಲಕ, ಶೃಂಗಾರ ಭಾವಗಳೆಂಬ ಸೈನಿಕರಿಂದ ಇಂಚರಾದಿಗಳ ಪರಿವಾರದಿಂದ ಕೂಡಿ, ಅರವಿಂದ ಮೊದಲಾದ ಹೂ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾ, ಪತಿ-ಪತ್ನಿಯರ ಎರಡು ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಒಂದು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಪತಿಯು ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಹೊಂದದೇ, ಅನ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ ಪತ್ನಿಯಾದವಳು ಪತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಹೊಂದದೆ, ಪರಪುರುಷನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನ ಅನುಗ್ರಹ ತಪ್ಪಿದೆ ಎಂದೇ ಅರ್ಥ. ದುಷ್ಟಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಮನ್ಮಥನು ಎಂದೂ ಮೂಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ದುಷ್ಟಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕೀಚಕನು ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕೀಚಕನು ಸತ್ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿ, ದುಷ್ಟಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪತಿ-ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ, ಅವರ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಲು ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪರಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪರಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ಉಂಟಾದಾಗ ಇದನ್ನು ಮನ್ಮಥನ ಅನುಗ್ರಹವೆಂದು ಸರ್ವಥಾ ತಿಳಿಯಬಾರದು.

ಇದರಂತೆ ವಿವಾಹವಾಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಥವಾ ಪುರುಷರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅನರ್ಥಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಮುಂದಾದಾಗ ಕೀಚಕನೇ ನಿಂತು ಅಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮನ್ಮಥನು ಅಂಥ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಕೃಷ್ಣನ ಮಗನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಮಹಾಪುರುಷ

ಒಮ್ಮೆ ಕೃಷ್ಣನು ಕೈಲಾಸಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು. ಆಗ ಶಿವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪುತ್ರವರವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಮನ್ಮಥನಿಗೆ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಶಿವವರಬಲದಿಂದ ಮನ್ಮಥನು ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನಿಂದು ರುಗ್ಮಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಅವತಾರ ಮಾಡಿದನು. ಅಪ್ರತಿಮವಾದ ಯುದ್ಧವೀರರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತೆ ರೂಪಲಾವಣ್ಯಭರಿತನಾಗದ್ದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಗನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಇವನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಗಿಂತ ಬೇರೆನಿನ್ನೇನು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲಕ್ಷಾಂತರಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಬಹಳ ಗುಣಾಧಿಕನಾಗಿದ್ದನು. ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ- 'ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಸಾಂಬಾವಪಿ ಭಾನುಚಾರುದೇಷ್ಣೌ ಚ ತೇಷಾಂ ನಿತರಾಂ ಗುಣಾಧಿಕಾಃ'

ಮನ್ಮಥನೇ ಷಣ್ಮುಖ

ಇಂದ್ರದೇವರ ಸಮಾನ ಕಕ್ಷ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮನ್ಮಥನೇ ಷಣ್ಮುಖನಾಗಿ ರುದ್ರದೇವರಿಂದ ಜನಿಸಿದನು. ಇವನನ್ನು ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಎಂದೂ ಕೂಡ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಶಾಪದಿಂದ ಈ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನು ಹಾವಿನ ದೇಹವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ತಾಯಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯು ಷಷ್ಠೀ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಶಾಪಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಶಾಪಮುಕ್ತನಾದ ಆ ದಿವಸ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಇಷ್ಟವಾದ ದಿವಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಕೂಡ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಷಷ್ಠಿಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಟುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ, ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಾಗದ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಮನ್ಮಥನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮಕ್ಕಳಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮರಸ್ಯ ಹೊಂದದ ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥನು ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಷಷ್ಠಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಲೇ ಬೇಕು.

ಜಾತಕದಲ್ಲಿ ಸರ್ಪದೋಷವಿದ್ದಾಗ ಸರ್ಪಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಅಥವಾ ಸರ್ಪದೋಷವನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ

ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಜೋಯಿಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಂತಾನವನ್ನು ನೀಡುವ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನ ಆಯುಧವೇ ಸರ್ಪವಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮಗಿರುವ ಸರ್ಪದೋಷವನ್ನು ಆ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನು ಪರಿಹರಿಸಿ, ಸಂತಾನವನ್ನು ನೀಡಿ, ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕುಮಾರತಂತ್ರ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವು ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದೆ.

ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನನ್ನು ಸರ್ಪವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಂತಾನಪ್ರದವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನು ಸರ್ಪವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ ವಾಸುಕಿಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನನ್ನೇ ಸರ್ಪವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಶಾಪನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ ಮಾತ್ರ ಅವನಿಗೆ ಸರ್ಪಜನ್ಮವು ಬಂದಿತ್ತು. ವಾಸುಕಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿ ನೆಲಸಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಇಂದು ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸರ್ಪದೋಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಂತಾನವೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸುಕಿಯನ್ನೇ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನೆಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿದು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ತಪ್ಪು. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನು ಸರ್ಪವೂ ಅಲ್ಲ, ನಾಗವೂ ಅಲ್ಲ, ವಾಸುಕಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೀರಿದ ಉತ್ತಮ ದೇವತೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಸರ್ಪಗಳಿಗೂ, ನಾಗಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ನೀಡಿದ ಮನೋಭಿಮಾನಿಯಾದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ದೇವತೆಯೇ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ.

ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಹಾಗೂ ಮನ್ಮಥನ ಆರಾಧನೆ

ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಾರಿ ಮನ್ಮಥನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧)ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಷಷ್ಠೀ, ೨)ಹೋಳಿಹಬ್ಬ. ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಷಷ್ಠಿಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಲೇ ಬೇಕು. ಎಂಟು ವಟುಗಳನ್ನು ಕರೆಸಿ, ಎಂಟು ನಾಗಗಳನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ, ತದಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನು ಪ್ರೀತನಾಗಲಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೋಳಿಹಬ್ಬವನ್ನು ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಕಾಠಕಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ 'ರಾಕಾ ಹೋಲಾಕೇ' ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುವ ದೇವಪಾಲನು ಸ್ತ್ರೀಯರು ತನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುವ ಕರ್ಮವಿಶೇಷವೇ ಹೋಲಾ ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನು ದೇವತೆಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಕಾ

ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ವಾತ್ಸ್ಯಾಯನನು ಕಾಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ - **'ಯಕ್ಷರಾತ್ರಿಃ ಕೌಮುದೀಜಾಗರಃ, ಸುವಸಂತಕಃ ..... ಮದನೋತ್ಸವಃ ಹೋಲಾಕಾ ತಾಸ್ತಾಶ್ಚ ಮಾಹಿಮಾನ್ಯೋ ವೇಶ್ಯಾಶ್ಚ ಕ್ರೀಡಾಜನೇಭ್ಯೋ ವಿಶಿಷ್ಟಮಾಚರೇಯುರಿತಿ ಸಂಭೂಯ ಕ್ರೀಡಾಃ ||'** ಎಂದು. ಇದಕ್ಕೆ ಜಯಮಂಗಳವೆಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ **'ಹೋಲಾಕಾ ಫಾಲ್ಗುನಪೌರ್ಣಮಾಯಾಂ ಶೃಂಗಕಾದ್ ಮುಕ್ತೇನ ಕಿಂಶುಕಾದಿಸುಂಭರಾಗಾಂಭಸಾ ಪರಸ್ಪರೋಕ್ಷಣಂ ಮಿಥಂ ಪಟವಾಸಪ್ರಕ್ಷೇಪಶ್ಚ'**. ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸದ ಶುದ್ಧ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಎಲ್ಲರು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಕೊಂಬು ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ನೀರುಗಳನ್ನು ಮೈಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಲೇಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಗಂಧಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಎರಚುತ್ತಾರೆ. ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷ ಪಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಇಂದೂ ಕೂಡ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಹೇಮಾದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಹುಣ್ಣಿಮೆಯನ್ನು 'ಹುತಾಶನೀ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ವರಾಹಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ಪಟವಾಸವಿಲಾಸಿನೀ' 'ಬಣ್ಣದ ಚೂರ್ಣಗಳನ್ನು ಎರಚಾಡುವ ಹಬ್ಬ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸ್ಕಂದಪುರಾಣದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನು ಈ ಹಬ್ಬದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕಾಮದೇವನಿಗೆ ಗಂಧಾಕ್ಷತೆ, ಹಸಿರೆಲೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮಾವಿನ ಚಿಗುರು ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಗಾಯಕರಿಂದ ಗಾನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಕೆಲವರು ಒಂದು ದಿವಸ, ಕೆಲವರು ಮೂರು ದಿವಸ, ಕೆಲವರು ಐದು ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಪಂಚಮಿಯ ದಿವಸ ರಂಗಪಂಚಮಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಸುಡುವುದು ತಪ್ಪು. ದುಷ್ಟಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಓಡಿಸುವ ಕೀಚಕನನ್ನಷ್ಟೇ ಸುಡಬೇಕು. ಮನ್ಮಥನ ಸನ್ನಿಧಾನ ಬರುವಂತೆ ಹದಿನಾರು ಪೂರ್ಣ ಕಲಶಗಳಲ್ಲಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ, ಕಾಮದೇವನು ತೃಪ್ತನಾಗುವಂತೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಷ್ಟೇ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನಕಕ್ಷ್ಯೆಯಲ್ಲಿನಿಂತ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಮನೋಭಿಮಾನಿಯಾದ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಸುಡಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಪಾಪಕಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸರ್ವಥಾ ಹಾಗೇ ಭಾವಿಸಬಾರದು. ದುಷ್ಟಕಾಮಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಅಸುರನನ್ನಷ್ಟೇ ಸುಟ್ಟು ಮನ್ಮಥನು ಪುನಃ ಹುಟ್ಟಿಬರುವಂತೆ ಬೇಡಿ, ಅವನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಆಗಮಿಸುವ ವಸಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ದಾಂಪತ್ಯದ ಸುಖ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುವಂತಷ್ಟೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಭಗವಂತನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ದೇವತೆಗೆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ದಿವಸಗಳ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ವಿಧಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಮನ್ಮಥನಿಗೆ ಎರಡು ಬಾರಿ

ಆರಾಧನೆಯ ಮಾಡಲು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಪಾಲ್ಗುಣ ಶುದ್ಧ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಮೂಲರೂಪದ ಅವತಾರಕ್ಕೆ ಆರಾಧನೆ. ಮಾಘಮಾಸದ ಪಂಚಮಿಯಂದು ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನ ಆರಾಧನೆ. ಎರಡನ್ನೂ ಕೂಡ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ದಂಪತಿಗಳು ಸೇರಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ವರಾಹಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸೇನಾನಾಯಕನ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಚಿಂತನೆ

ಪ್ರಜಾಪಾಲನು ಮಹಾತಪನ ಬಳಿ ಆರುಮುಖದ ಸ್ಕಂದನು ಹೇಗೆ ಉತ್ಪನ್ನನಾದನು? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಮಹಾತಪನು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಕೋಟಿಗಟ್ಟಳೆ ದೇವತೆಗಳು, ಕೋಟಿಗಟ್ಟಳೆ ಅಸುರರು ಜನಿಸಿದರು. ದೈತ್ಯಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ, ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು, ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿ ಮೊದಲಾದವರು ಸೇನಾಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ದೇವತೆಗಳ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬನೂ ಕೂಡ ಸೇನಾನಾಯಕನಿರಲಿಲ್ಲ. ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಂತೆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಬಳಿ ಸೇನಾಪತಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮನ್ಮಥನು ಷಣ್ಮುಖನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿಬಂದು ಸೇನಾನಾಯಕನಾಗುವನೆಂದು ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಸುರರ ಕೋಲಾಹಲ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ತಾರಕಾಸುರನೆಂಬ ದೈತ್ಯನು ಬಹಳ ಉಪದ್ರವವನ್ನು ಕೊಡಲು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದನು. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಹಾಗೂ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಲಗ್ಗೆ ಇಟ್ಟು, ಎಲ್ಲ ಸಾಧಕರ ಸಾಧನೆಗೆ ಮಹಾವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದನು. ಯಾವೊಬ್ಬ ದೇವತೆಗೂ ಇವನನ್ನು ಸೋಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಕಂಗೆಟ್ಟು ಪುನಃ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಲ್ಲೇ ಶರಣಾಗತರಾದರು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ರುದ್ರದೇವರ ಬಳಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ರುದ್ರಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಸಂಕರ್ಷಣರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ರುದ್ರದೇವರು ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿ, ತಾರಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವ ಮಗನನ್ನು ನಾನು ಪಡೆಯುತ್ತೇನೆ. ಚಿಂತಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಾಗಿ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿ, ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು.

ಹೀಗೆ ತಾರಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ವರರೂಪದಲ್ಲಿ ಆಗಮಿಸಿದವನೇ ಸ್ಕಂದ. ಇವನೇ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ. ಇವನೇ ಷಣ್ಮುಖ. ರುದ್ರದೇವರಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಈ ಸ್ಕಂದನು ದೇವತೆಗಳ ಸೇನಾನಾಯಕನಾಗಿ ಸೇನಾಪತಿಯೆನಿಸಿದನು. ಇದನ್ನು ವರಾಹಪುರಾಣ ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ-

ಭವ ತ್ವಂ ದೇವಸೇನಾನೀರ್ಮಹೇಶ್ವರಸುತ ಪ್ರಭೋ
ಷಣ್ಮುಖ ಸ್ಕಂದ ವಿಶ್ವೇಶ ಕುಕ್ಕುಟಧ್ವಜ ಪಾವಕ ॥
ಕಂಪಿತಾರೇ ಕುಮಾರೇಶ ಸ್ಕಂದ ಬಾಲಗ್ರಹಾನುಗ
ಜಿತಾರೇ ಕ್ರೌಂಚವಿಧ್ವಂಸ ಕೃತ್ತಿಕಾಜ ಶಿವಾತ್ಮಜ ॥
ಭೂತಗ್ರಹ ಪ್ರತಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಪಾಪಕಪ್ರಿಯದರ್ಶನ
ಮಹಾಭೂತಪತೇಃ ಪುತ್ರ ತ್ರಿಲೋಚನ ನಮೋऽಸ್ತುತೇ ॥

ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಷಣ್ಮುಖನ ಉತ್ಪತ್ತಿ

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಋಷಿಗಳು ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಷಣ್ಮುಖನು ಜನಿಸಿದ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಹೇಳಿದರು – ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೇ ! ಮಹಾರುದ್ರದೇವನು ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ ಮೇಲೆ ಅವಳೊಡನೆ ರತಿಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದರು. ನೂರು ವರ್ಷಗಳು ರತಿಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದುಹೋದವು. ಆದರೆ ಉಮಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬ ಮಗನೂ ಸಹ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಇದೇ ದೊಡ್ಡ ಚಿಂತೆಯಾಯಿತು. ತಾರಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ಜೊತೆ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾಯಿತು. ಆದರೆ ಪ್ರಜೋತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂಬ ಚಿಂತೆಗೆ ಒಳಗಾದರು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಮಹಾದೇವರಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತರಾದರು. ತ್ರಿಲೋಕಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಿನ್ನ ತೇಜೋಮಯವಾದ ರೇತಸ್ಸನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡು, ತಾರಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡು ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದರು. ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ರುದ್ರದೇವರು ತಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಪಾರ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಆ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸುವುದು ಪಾರ್ವತಿಗೂ ಕಠಿಣವಾಯಿತು.

ರುದ್ರದೇವರ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ಪೃಥಿವಿಯು ಅದನ್ನು ಧರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟಳು. ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಅಗ್ನಿಗೆ ನೀಡಿದಳು. ಅಗ್ನಿಗೂ ಕೂಡ ಶಿವನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಂತೆ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರೇತಸ್ಸನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದನು. ಗಂಗೆಗೂ ಕೂಡ ಅದನ್ನು ಧರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗಂಗೆಯು ತನ್ನ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಆ ರೇತಸ್ಸನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿದಳು. ಆಗ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ,

ತಾಮ್ರ , ಕಬ್ಬಿಣ ಮೊದಲಾದವು ಉತ್ಪನ್ನವಾದವು. ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಅರಣ್ಯವೇ ಸುವರ್ಣಮಯವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲೊಂದು ದರ್ಭೆಯ ವನವಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ಸು ಬಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಕುಮಾರನೊಬ್ಬನು ಉದಯಿಸಿದನು. ಅವನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು, ಆರು ಮಂದಿ ಕೃತ್ತಿಕೆಯರು ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡರು. ತಮ್ಮ ಪುತ್ರನೆಂದು ತಿಳಿದು ಸ್ತನ್ಯಪಾನ ಮಾಡಿಸಲು ಆಸಕ್ತರಾದರು. ದರ್ಭೆಯ ವನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಕುಮಾರನು ಶರವಣನೆಂದು, ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಸ್ಖನ್ನನಾದ್ದರಿಂದ ಸ್ಕಂದನೆಂದು. ಕೃತ್ತಿಕೆಯರ ಪಾಲನೆಗೆ ಒಳಗಾದ್ದರಿಂದ ಕಾರ್ತಿಕೇಯನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನು. ಆರುಮಂದಿ ಕೃತ್ತಿಕಾದೇವಿಯರಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆರುಮುಖಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಸ್ತನ್ಯಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಷಣ್ಮುಖನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನು. ಹುಟ್ಟಿದ ಷಣ್ಮುಖನು ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಈ ಕುಮಾರನನ್ನು ದೇವಸೇನಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು. ಯಾರು ಈ ಕಾರ್ತಿಕೇಯನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ಪುತ್ರ-ಪೌತ್ರರೊಡನೆ, ಸುಖ-ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಬಾಳುತ್ತಾನೆ.

ಅಭ್ಯಷಿಂಚನ್ ಸುರಗಣಾಃ ಸಮೇತ್ಯಾಗ್ನಿ ಪುರೋಗಮಾಃ ।
ಏಷ ತೇ ರಾಮ ಗಂಗಾಯಾಃ ವಿಸ್ತರೋಽಭಿಹಿತೋ ಮಯಾ ॥

ಕುಮಾರಸಂಭವಶ್ಚೈವ ಧನ್ಯಃ ಪುಣ್ಯಸ್ತಥೈವ ಚ ।
ಭಕ್ತಶ್ಚ ಯಃ ಕಾರ್ತಿಕೇಯೇ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥ ಭುವಿ ಮಾನವಃ ॥
ಆಯುಷ್ಮಾನ್ ಪುತ್ರಪೌತ್ರೈಶ್ಚ ಸ್ಕಂದಸಾಲೋಕ್ಯತಾಂ ವ್ರಜೇತ್ ॥

(ರಾ.ಬಾ.37)

ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸ್ಕಂದನ ಜನನ

ಕೈಲಾಸಪರ್ವತದ ಸುಂದರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಪಾರ್ವತಿಯ ಜೊತೆ ಮಹಾದೇವರು ರತಿಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದರು. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತಾರಕಾಸುರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಮಹಾವರ್ಚಸ್ವಿಯು ರುದ್ರದೇವರಿಂದ ಯಾವಾಗ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆಂಬ ಚಿಂತೆ ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅಗ್ನಿಯ ಬಳಿ ತೆರಳಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಅಗ್ನಿಯು ಪಾರ್ವತೀ ಪರಮೇಶ್ವರರ ಕ್ರೀಡಾಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. ಬಾಗಿಲ ಹೊರಗೆ ನಿಂತು, ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡು ಎಂದು ಉಚ್ಚಸ್ವರದಿಂದ ಮೂರು ಬಾರಿ ಬೇಡಿದನು. ಇದರಿಂದ ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರ ವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಭಂಗವುಂಟಾಯಿತು. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರುದ್ರದೇವರ ತೇಜಸ್ಸು ಪಾತವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯು

ಅಂಜಲಿಯಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂಪದಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಲು ಬಂದ ಅಗ್ನಿಗೆ ಭಿಕ್ಷಾರೂಪವಾಗಿ ಹಾಕಿದಳು. ಇದು ಮಹಾದೇವರ ಶಕ್ತಿ. ಒಂದುವೇಳೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಇದನ್ನು ಬೀಳಿಸಿದರೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೇ ಭಸ್ಮವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡಿದಳು. ಇವಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಗ್ನಿಯು ಭಯಭೀತನಾದನು. ಏನೂ ಮಾಡಲು ತೋಚದೇ ಆ ರುದ್ರದೇವರ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಪಾನ ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಧರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಅಗ್ನಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸುಡುವ ಅಗ್ನಿಯನ್ನೇ ಈ ತೇಜಸ್ಸು ಸುಡಲು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿತು. ತಾಳಲಾರದೇ ಗಂಗೆಯ ತಣ್ಣಗಿನ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವರ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದನು. ಅದು ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸ. ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಕೃತ್ತಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ನಕ್ಷತ್ರ ನಾರಿಯರು ಗಂಗಾನದಿಯ ಪುಣ್ಯಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ತಿಳಿಯದೇ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವರ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಪಾನ ಮಾಡಿದರು. ಆರು ಮಂದಿಯೂ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ ಅವರ ಗಂಡಂದಿರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು. ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಂದ ಗರ್ಭವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆರು ಮಂದಿ ಹೆಂಡಂದಿರನ್ನು ಅವರವರ ಗಂಡಂದಿರು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದರು. ಇದರಿಂದ ಖಿನ್ನರಾದ ಆ ಕೃತ್ತಿಕೆಯರು ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ದರ್ಭೆಯ ವನದಲ್ಲಿ ಆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಆ ದರ್ಭೆಯ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಆರು ತಲೆಯ ಹನ್ನೆರೆಡು ಭುಜಗಳ ಸುಂದರವಾದ ತೇಜಸ್ವಿ ಶಿಶುವು ಮೈಯೆತ್ತಿ ನಿಂತಿತು. ಆ ಹುಟ್ಟಿದ ತೇಜಃಪುಂಜವಾದ ಮಗುವನ್ನು ಕಂಡು ಕೃತ್ತಿಕೆಯರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯಿತು. ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗು ಹ್ಲೂಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿತು. ಭೂವ್ಯೋಮಾಕಾಶಗಳೇ ಸಿಡಿದೆದ್ದವು. ಮಗುವಿನ ಜನನದ ಬಗ್ಗೆ ಪಾರ್ವತೀ-ಪರಮೇಶ್ವರರಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಪುತ್ರಸ್ನೇಹದಿಂದ ಪಾರ್ವತಿ ಪರಮೇಶ್ವರರಿಬ್ಬರು ಮಗುವಿರುವಲ್ಲಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದರು. ನನ್ನ ಮಗು ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಪಾರ್ವತಿಯು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮುದ್ದು ಮಾಡಿದಳು. ಆಗ ಗಂಗೆಯು ಅಗ್ನಿಯು ಶಿವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಕಾರಣ ಇದು ನನ್ನ ಮಗು ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯೂ ಕೂಡ ಬಂದು ಪಾರ್ವತಿಯು ನನಗೆ ನೀಡಿದ ಭಿಕ್ಷೆ ನೀಡಿದ ಮಗುವಿದು. ಇದು ನನ್ನ ಮಗು ಎಂದು ಕಲಹವಾಡಿದನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕೃತ್ತಿಕಾ ಮೊದಲಾದ ನಕ್ಷತ್ರ ನಾರಿಯರೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಈ ಮಗುವನ್ನು ಹೆತ್ತವರು ನಾವು. ಇದು ನಮ್ಮ ಮಗು ಎಂದು ವಾದ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ರುದ್ರದೇವರು ಆ ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಆ ಮಗುವಿನ ನೆತ್ತಿಯನ್ನು ಮೂಸಿ ನೋಡಿ ಮೈದಡವಿ ಮುದ್ದಾಡಿದರು. ರುದ್ರದೇವರ ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಎಲ್ಲರು ಸುಮ್ಮನಾದರು. ರುದ್ರದೇವರಿಗೆ ಶರಣೆಂದರು. ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಆ ಮಗುವಿಗೆ ನಾಮಕರಣ

ಮಾಡಿಸಿದರು. ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ಎಂದು, ಪಾರ್ವತಿಯ ಮಗನಾದ್ದರಿಂದ ಪಾರ್ವತೀಕುಮಾರನೆಂದು, ದರ್ಭೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಶರಜನ್ಮ ಎಂದು, ಆರು ಮಂದಿ ಕೃತ್ತಿಕಾಮಾತೆಯರು ಸ್ತನ್ಯ ಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಷಣ್ಮುಖನೆಂದು, ಷಡಾನನೆಂದು, ತೇಜಸ್ಸು ಜಾರಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾರಣ ಸ್ಕಂದನೆಂದು, ಮುಂದೆ ದೇವಸೇನೆಗೆ ಸೇನಾಪತಿ ಆಗುವುದರಿಂದ ಸೇನಾನೀ ಎಂದು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಮಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಮತ್ಸ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದಂತೆ ತಾರಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರ

ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳು ಷಣ್ಮುಖನಿಗೆ ಜಯಘೋಷವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಶಬ್ದವು ತಾರಕಾಸುರನ ಕಿವಿಗೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿತು. ಏಳುದಿನದ ಬಾಲಕನಿಂದ ತನಗೆ ಮರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಾತು ಅವನಿಗೆ ನೆನಪಾಯಿತು. ಈ ಹುಡುಗನಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಮರಣವು ನಿಶ್ಚಯ ಎಂದು ತಿಳಿದುಬಿಟ್ಟನು.

ಷಣ್ಮುಖನು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ತಾರಕಾಸುರನೆಡೆ ತೆರಳಿದನು. ತಾರಕಾಸುರನು ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕವಚವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡದೇ, ರಥ ಹಾಗೂ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಹತ್ತದೆ, ಅನುಚರರಿಲ್ಲದೇ ಪಾದಚಾರಿಯಾಗಿ ಆ ಷಣ್ಮುಖನೆಡೆ ಹೊರಟನು. ತಾರಕಾಸುರನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಯಶೋಕಗಳು ಹೆಮ್ಮರವಾಗಿದ್ದವು. ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿದ್ದನು. ಇಂಥ ತಾರಕಾಸುರನು ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿದನು – ''ಮಗುವೇ ! ನೀನೇಕೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವಿ? ನೀನಿನ್ನು ಪುಟ್ಟ ಮಗು. ಚೆಂಡಿನ ಆಟವನ್ನು ಆಡುವ ವಯಸ್ಸು. ಭೀಕರವಾದ ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮಂಥ ಮಕ್ಕಳು ಬರಬಾರದು. ನಿನಗೆ ಯುದ್ಧವೆಂದರೆ ಏನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ತೆರಳು ಮನೆಗೆ'' ತಾರಕಾಸುರನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಗುತ್ತಾ, ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯು ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದನು – ''ತಾರಕನೇ! ಇದು ಶಾಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ವಿಚಾರ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭವಲ್ಲ. ರಣರಂಗವಿದು. ನೀನು ಉಪದೇಶಿಸಲು ಇದು ಸಮಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಕೇಳುವುದು ನನಗೂ ಸಮಯವಲ್ಲ. ನಾನು ಮಗುವಾಗಿರಬಹುದು. ನಿನಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಬಳಿ ಯುದ್ಧಮಾಡು. ಕಾಳಸರ್ಪ ಸಣ್ಣಮರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಎಂಥವರನ್ನೂ ಕೂಡ ಕಚ್ಚಿಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಅಕ್ಷರಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆಷ್ಟೆಂದು ಊಹಿಸಲು ಯಾರಿಂದ ಸಾಧ್ಯ''.

ತಾರಕಾಸುರನಿಗೆ ಸ್ಕಂದನ ಮಾತಿನಿಂದ ಕೋಪ ಉಕ್ಕೇರಿತು. ಕೂಡಲೇ ಮುದ್ಗರಾಯುಧವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅವನು ಅಪ್ಪಳಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಕುಮಾರನು ಅದನ್ನು ಮುರಿದು

ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಘೋರವಾದ ಅಸ್ತ್ರ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಗದಾಪ್ರಹಾರ ಮಾಡಿದನು. ಷಣ್ಮುಖನಿಗೆ ಏನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕಾಲನೇಮಿ ಮೊದಲಾದ ದೈತ್ಯರು ಒಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿ ಕುಮಾರನ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದರು. ಭಯಂಕರವಾದ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಗೆ ಯಾವುದರಿಂದಲೂ ಏನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳ ಸೇನೆಗೆ ಬಹಳ ತೊಂದರೆಯಾಯಿತು. ಬಹಳ ಗಾಯಗಳಾದವು. ಗಾಯಗಳಿಂದ ಹಿಂಸೆಪಡುತ್ತಿರುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು. ದಾನವರ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಕಾಡ್ಗಿಚ್ಚಿನಂತೆ ಹೊರಟನು. ಕಾಲನೇಮಿ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಅಸುರರು ಹೌಹಾರಿದರು. ಆಗ ತಾರಕಾಸುರನು ಭಯಂಕರವಾದ ಗದೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಷಣ್ಮುಖನಿಗೆ ಪ್ರಹಾರ ಮಾಡಿದನು. ಷಣ್ಮುಖನಿಗೆ ಏನೂ ಆಗದಿದ್ದರೂ ನವಿಲಿಗೆ ಪೆಟ್ಟಾಯಿತು. ರಕ್ತಕಾರಿ ಯುದ್ಧದಿಂದ ಓಡಿಹೋಯಿತು. ಆಗ ಕೋಪದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯಿಂದ ಕುಮಾರನು ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಧವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡನು. ತಾರಕಾಸುರನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿದನು – ''ದುಷ್ಟನಾದ ತಾರಕಾಸುರನೇ ! ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಕೊನೆಯ ಬಾರಿ ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿಬಿಡು. ಈ ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಧವು ನಿನ್ನನ್ನು ಈಗ ನುಂಗಿಹಾಕುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಇತಿಶ್ರೀಯನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದೆ.'' ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ತಾರಕಾಸುರನ ಎದೆಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಗದೆಯಿಂದ ಅಪ್ಪಳಿಸಿದನು. ವಜ್ರಸಮಾನವಾದ ಆ ಗದೆಯು ಧ್ವನಿ ಮಾಡುತ್ತಾ , ವಜ್ರಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಸದೃಶವಾದ ತಾರಕಾಸುರನ ಎದೆಯನ್ನು ಸೀಳಿ ಹಾಕಿತು. ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಉರುಳಿ ಬೀಳುವಂತೆ ಆ ತಾರಕಾಸುರನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಉರುಳಿಬಿದ್ದನು. ಅವನ ಕಿರೀಟದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಪೂರ್ವ ಮಣಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಚೆಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದವು. ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳು ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಎರಚಲ್ಪಟ್ಟವು. ತಾರಕಾಸುರನು ಮೃತನಾದನು.

ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆದ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಇತಿಮಿತಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲದಿಂದ ತಾರಕಾಸುರನ ಉಪಟಳವನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬೇಸತ್ತು ಹೋದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಷಣ್ಮುಖನಿಗೆ ಜಯಕಾರವನ್ನು ಹಾಕಿದರು.

ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸ್ಕಂದನ ಚರಿತ್ರೆ

ವನಪರ್ವದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಸಮಸ್ಯಾಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಸ್ಕಂದನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರು ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಗ್ನಿವಂಶದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನೇ ಸ್ಕಂದನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಅದ್ಭುತಸ್ಯಾದ್ಭುತಂ ಪುತ್ರಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮ್ಯಮಿತೌಜಸಮ್ ।
ಜಾತಂ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಭಾರ್ಯಾಭಿರ್ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ ಕೀರ್ತಿವರ್ಧನಮ್ ॥

ಅದ್ಭುತ ಎಂಬ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳ ಪತ್ನಿಯರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವತ್ಸಲನಾದ ಅತ್ಯಂತ ಕೀರ್ತಿಸಂಪನ್ನನಾದ ಅಪಾರವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅದ್ಭುತ ಎಂಬ ಕಾರ್ತಿಕೇಯನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆಂದು ಮೊದಲು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಗ್ನಿಗೆ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತ ಎಂಬ ರೂಪದಿಂದ ಈ ಷಣ್ಮುಖನು ಹುಟ್ಟಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ತಾರಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸ್ಕಂದನ ಜನನವೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ದೈತ್ಯರ ಉಪಟಳವು ಅತಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಒಬ್ಬ ಸೇನಾಧಿಪತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಾಗಿ ಇಂದ್ರದೇವರು ಬಹಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹದಂತೆ ಸ್ಕಂದನ ಜನನವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನನ್ನೇ ಸೇನಾಧಿಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ವಿಚಾರವಷ್ಟೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಮಾನಸ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ದೇವಸೇನೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನು ಬೇಕೆಂದು ಇಂದ್ರನು ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ರಾಕ್ಷಸನ ಉಪಟಳದಿಂದ ಆರ್ತಸ್ವರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ. ದೇವೇಂದ್ರನು ಅವಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ನೀಡಿ, ಕೇಶೀ ಎಂಬ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಆ ಶುಭಾನನೆಯು ನಾನು ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಪುತ್ರಿ . ದೇವಸೇನೆ ಎಂದು ನನ್ನ ಹೆಸರು. ದೈತ್ಯಸೇನೆ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸೇನೆಯನ್ನು ಈ ಕೇಶಿರಾಕ್ಷಸನು ಅಪಹಾರ ಮಾಡಿದ್ದನು ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಅಮಿತಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಸೇನೆಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಉತ್ತಮ ಪತಿಯನ್ನು ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ದೇವೇಂದ್ರನು ನೀನು ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮಗಳೇ ಆಗಿರುವಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅವಳಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಅವಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ದೇವೇಂದ್ರನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಬಳಿ ಅವಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಸದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ವಿಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಸೇನಾಪತಿಯು ಹುಟ್ಟುವವನಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠ ಮೊದಲಾದ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಯಾಗವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ಅದ್ಭುತ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಗ್ನಿಗೆ

ಮನೋವಿಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಮುವಶನಾದ ಅಗ್ನಿಯು ವರಾಂಗನೆಯರನ್ನು ಕಾಮಿಸುತ್ತಾ, ಆ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತನಗೆ ದೊರಕದಿದ್ದರೆ, ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತೇನೆಂದು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳಿಂದ ದಕ್ಷನ ಮಗಳಾದ ಸ್ವಾಹಾದೇವಿಯು ಕಾಮಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ. ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಕಾಮತಪ್ತನಾದ ಆಗ್ನಿಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದು ಆ ಸ್ವಾಹಾದೇವಿಯು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಪತ್ನಿಯ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಅಗ್ನಿಯ ಬಳಿ ಕಾಮಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಅಗ್ನಿಯ ಜೊತೆ ಸಮಾಗಮ ಮಾಡಿ, ಅಗ್ನಿಗೆ ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸಿ, ತಾನೂ ಕೂಡ ಸಂತೋಷ ಪಡುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಮಾಗಮ ಮಾಡುವಾಗ ಆಗ್ನಿಯ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ತಾನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡದೇ, ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಹೆಣ್ಣು ಗರುಡಪಕ್ಷಿರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಕಾಡಿನಿಂದ ಹೊರಟು, ಶ್ವೇತಪರ್ವತದ ಹುಲ್ಲಿನ ಪೊದೆಯೊಳಗೆ ಅದನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ.

ಸಪ್ತಾನಾಮಪಿ ದೇವೀನಾಂ ಸಪ್ತರ್ಷೀಣಾಂ ಮಹಾತ್ಮನಾಮ್ ।
ಪತ್ನೀಸರೂಪತಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಕಾಮಯಾಮಾಸ ಪಾವಕಮ್ ॥

ಏಳು ಸಪ್ತ ಋಷಿಗಳ ಪತ್ನಿಯರ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಹೀಗೆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಆ ಸ್ವಾಹಾದೇವಿಯು ಸಂಪರ್ಕ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಅರುಧಂತಿಯ ತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವಳ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಪತ್ ದಿವಸ ಆರುಬಾರಿ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಆ ಶ್ವೇತಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ. ಸ್ಖಲನಗೊಂಡ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾದ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಸ್ಕಂದನು ಜನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆರು ತಲೆಗಳು, ಹನ್ನೆರಡು ಕಿವಿಗಳು, ಹನ್ನೆರಡು ಕಣ್ಣುಗಳು, ಒಂದು ಭುಜ, ಒಂದು ಕತ್ತು ಮತ್ತು ಒಂದು ಜಠರವಿರುವ ಕುಮಾರನು ಅದರಿಂದ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ.

ತತ್ ಸ್ಕನ್ನಂ ತೇಜಸಾ ತತ್ರ ಸಂವೃತಂ ಜನಯತ್ ಸುತಮ್ ।
ಋಷಿಭಿಃ ಪೂಜಿತಂ ಸ್ಕನ್ನಮನಯತ್ ಸ್ಕಂದತಾಂ ತತಃ ॥

ಗಾರುಡಿಯು ಆಗ್ನಿಯ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಹಾಕುವ ಮೊದಲೇ ಸುದ್ರದೇವರ ತೇಜಸ್ಸು ಅಲ್ಲಿರುತ್ತದೆಂದು ಮಹಾಭಾರತ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಪಾರ್ವತೀ-ಪರಮೇಶ್ವರರ ವಿಚಾರದ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಲಕ್ಷಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಇದರ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ - ''ರುದ್ರನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಪಾರ್ವತಿಯು ಧರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದಳು. ಅಗ್ನಿಯು ಅದನ್ನು ಧರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ

ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದನು. ಗಂಗೆಯು ಸಹ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಧರಿಸಲಾಗದೇ ಹುಲ್ಲಿನ ವನದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದಳು. ಅದು ಬಹಳವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಒಂದು ಪರ್ವತವಾಯಿತು. ಆ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಗರುಡರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಸ್ವಾಹಾದೇವಿಯು ಅಗ್ನಿಯ ವೀರ್ಯವನ್ನು ತಂದು ಸೇರಿಸಿದಳು. ಅದು ಶ್ವೇತಪರ್ವತವಾಯಿತು. ಆ ರುದ್ರವೀರ್ಯವೇ ಸ್ಕಂದವಾಗಿ ಜನಿಸಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ಕಂದನಿಗೆ ಪಾರ್ವತಿ-ಪರಮೇಶ್ವರರು, ಹಾಗೂ ಅಗ್ನಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಹಾದೇವಿಯು ಇಬ್ಬರು ಮಾತಾಪಿತೃಗಳಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು''. ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯವೂ ಕೂಡ ಇದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ರುದ್ರನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದ ವೀರ್ಯವೇ ಶ್ವೇತಪರ್ವತವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕೃತ್ತಿಕೆಯರು ಅಗ್ನಿಯ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ, ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ರುದ್ರನೇ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಶ್ವೇತಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಆ ಸ್ಕಂದನು ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಸ್ಕಂದನು ರುದ್ರನಿಂದ, ಅಗ್ನಿಯಿಂದ, ಪಾರ್ವತಿಯಿಂದ, ಸ್ವಾಹಾದೇವಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಆರು ಮಂದಿ ಕೃತ್ತಿಕಾ ಮಾತೆಯರಿಂದ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ.

ದೇವಸೇನೆಯು ಆ ಸ್ಕಂದನನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಸ್ಕಂದನು ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ಸೋಲಿಸುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಸಂಪನ್ನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ದೇವೇಂದ್ರನು ಸ್ಕಂದನ ಜೊತೆ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ದೇವತೆಗಳ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ನಿಯೋಜಿಸಿ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

॥ ಫಾಲ್ಗುಣ ॥ ಕೃಷ್ಣ ॥ ತೃತೀಯಾ ॥

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರ ಆರಾಧನೆ

ಭಾವೀಸಮೀರರೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರು

ಎಂಟರ ಎಳವೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಷಾಯ ತೊಟ್ಟು ಸತತವಾಗಿ ೧೧೨ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕಡಲತೀರದ ಕಡೆಗೋಲು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ರಾಜರಿಗೇ ಸಲ್ಲುವಂತಹದ್ದು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಎರಡುವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ನಾಲ್ಕು ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಸ್ವತಃ ತಾವೇ ನಡೆಸಿ ಐದನೇ ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಸೋದೆಯಲ್ಲಿ ವೇಣುಗೋಪಾಲನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಪೂರೈಸಿದ ಮಹಾವಿಭೂತಿಪುರುಷರು.

ರಾಜರೊಮ್ಮೆ ಸಂಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಜಹಗೀರದಾರನ ಮಗನೊಬ್ಬನು ಮದುವೆ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿಯೇ ತಲೆಗೆಸುತ್ತಿದ್ದ ರುಮಾಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾವೊಂದು ಕಡಿದು ಅಸುನೀಗಿದ.

ಮುದುವೆಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಮಂಟಪವೇ ಮಸಣಕ್ಕೆ ಸಾಗುವ ಮಂಚವಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿ. ತಂದ ತೋಮಾಲೇಗಳೇ ಹೆಣಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರವಾಗುವ ವಿಷಮಘಳಿಗೆ ಸಮೀಪಿಸಿತು. ವಿಷವೈದ್ಯನ ಕೈಚಳಕಕ್ಕೂ ಗುಣವಾಗದೆ ಅಸುನೀಗಿದ. ದೈವವಶಾತ್ ರಾಜರು ಬಂದ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದ ಜಹಗೀರ ತ್ವರಿತದಿಂದ ಬಂದು ರಾಜರ ಚರಣಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಕುಸಿದುಬಿದ್ದ. ಗೋಳಿಟ್ಟ. ವೈರಾಗ್ಯ ಪ್ರತೀಕವಾದ ದಂಡ; ಕರುಣೆಗೆ ಸಂಕೇತವಾದ ಕಮಂಡಲುವನ್ನು ಹಿಡಿದ ರಾಜರು ಅಭಯದಾನ ಮಾಡಿದರು. ವಿವಾಹ ನಡೆಯುವುದೆಂದರು. ಅದೆಂತಹ ಪವಾಡ! ರಾಜರು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಕುಮಿಯೇ ಬಯಸಿ ಬರೆಸಿದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋಭಾನಪದವನ್ನು ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿ ಹಾಡಿ-ಹಾಡಿಸಿದರು. ಸತ್ತ ಮಧುಮಗ ಚೈತನ್ಯ ಹೊಂದಿದ. ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿಗೂ ಈ ಕೃತಿಯ ಮಹಿಮೆ ಮನೆಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಳಿಯದೆ ಉಳಿದಿರುವುದೂ ಒಂದು ರಾಜರ ಪವಾಡದಲ್ಲೇ ಅಡಗಿದೆ.

ಹಯಗ್ರೀವನ ಉಪಾಸನೆಯ ಆಳವನ್ನರಿತ ರಾಜರಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಕಳೆಯುವುದು ದೊಡ್ಡಸಾಧನೆ ಎನಿಸಲಿಲ್ಲ. 'ವ್ಯಾಘ್ರೇಣ ಖಾದ್ಯಮನೋಽಪಿ ನ ವಿಶೇಜ್ಜೈನಮಂದಿರಮ್' 'ತಿನ್ನಬೇಕೆಂದು ಹುಲಿ ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರೂ ಜೈನಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೊಕ್ಕಬಾರದೆಂದು' ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮಾತಿದೆ. ಆದರೆ ರಾಜರು ಜೈನಾಲಯವನ್ನು ಕೃಷ್ಣಾಲಯ ಮಾಡಿ ಒಳಹೋದರು. ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಗಾಬರಿಯಾದರೆ 'ನವರತ್ನಾಲಂಕೃತ ಪಚ್ಚೆ ಬುದ್ಧವಿಗ್ರಹವನ್ನು ವಿಟ್ಠಲನನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ತಂದರು. ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಹಯಗ್ರೀವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು, ಬಂಜೆಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಚಂದ್ರನನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಮೃತ್ತಿಕೆಯಿಂದ ಹಸುವಿನ ಕೆಚ್ಚಲಲ್ಲಿ ಹಾಲೂರುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ನೆಲೆಗಡಲೆಯನ್ನು ಬಂಗಾರದ ಕಡಲೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಬದನೆಯನ್ನು - ಔಷಧಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ಹುಲಿಯನ್ನು ಹಸುವಿನಂತೆಯೂ ಮಾಡಿದರು.

ರಾಜರೊಂದುದಿನ ರಥೋತ್ಸವ ಮಾಡುವಾಗ ಧೋ ಧೋ ಎಂದು ಮಳೆಯು ಸುರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಹರಿಯಲ್ಲಿ 'ಎನ್ನ ಮೇಲೆ ಕರುಣಾಮೃತದ ರಸಮಳೆಯ ಸುರಿಸೆಂದು' ಸೊಲ್ಲೊಂದನ್ನು ಹೊಸೆದದ್ದೇ ತಡ, ಆರಿದ ದೀಪಗಳು ಉರಿದವು. ತಾವೇ ರಥ ಎಳೆದರು. ಮಳೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದೀಪೋತ್ಸವ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ. ವಿಷತಿಂದು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿ, ಜ್ವರವನ್ನು ದಂಡಕ್ಕೆ ಆವಾಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿ. ಮೊಸಳೆ - ಇಲಿ - ಸರ್ಪ - ಹುಲಿ - ಮನುಷ್ಯರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನೇ ತಿದ್ದಿ ಮೆರೆವ ಶಕ್ತಿ ಋಜುಯೋಗಿಗಳಾದ ರಾಜರಿಗಲ್ಲದೆ ಮರ್ತ್ಯರಿಗೆ ಒಲಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ರಾಜರ ಮೈಧೂಳು ಭಕ್ತರ ತಲೆಶೂಲೆಯನ್ನು ಓಡಿಸಿದೆ. ರಾಜರ ಶೇಷವಸ್ತ್ರ ಕುಷ್ಠರೋಗವನ್ನಪಹರಿಸಿದೆ. ರಾಜರ ಗಂಡೂಷ ಜಲ ಹುಚ್ಚನ್ನು ಹೊಡೆದಟ್ಟಿದೆ. ರಾಜರ ಉಚ್ಚಿಷ್ಟ ಮೃತ್ಯುವನ್ನೇ

ಹೊಡೆದೊಡಿಸಿದೆ. ಪಾದೋದಕ ಉದರವ್ಯಾಧಿ - ಜ್ವರಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದೆ. ಇಂತಹ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಕಂಡ ಕವಿಗಳು ಹೀಗೆ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ -

ಚಿತ್ರಂ ಗುರೋಸ್ತಚ್ಚರಣಾರವಿಂದಂ ಚಿತ್ರಂ ಗುರೋಸ್ತನ್ನಯನಾರವಿಂದವ್ ।
ಚಿತ್ರಂ ಗುರೋಸ್ತದ್ವದನಾರವಿಂದಂ ಚಿತ್ರಂ ಚ ಚಿತ್ರಂ ಪುನರಂಬಚಿತ್ರಮ್॥ ಎಂದು.

ಸ್ವತಃ ರಾಜರೇ ತಮ್ಮ ಉಪಾಸನೆಯ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹೀಗೆ ಉದ್ಗರಿಸಿದ್ದಾರೆ -

''ನ ಶಸ್ತ್ರೀ ಮೇ ಭೃತ್ಯೋ ನಚ ಕಪಟಚಾಟೂಕ್ತಿಕುಮನುಃ
ನ ವಿತ್ತೈರ್ಭೈಷಜ್ಯಂ ನ ಚ ಪದರಯೋ ನಾಪಿ ಖಗರಾಜ್ ।
ತಥಾಪ್ಯೇಷಾದೋಷಾನಲಸಪಿಶುನೋತ್ಸೃಷ್ಟ ಭುಜಗೀ
ಹಯಗ್ರೀವಶ್ರೀಮಚ್ಚರಣಶರಣಂ ಮಾಂ ಸ್ಪೃಶತಿ ಕಿಮ್ ॥''

'ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿ ಭೃತ್ಯನು ನನ್ನ ಬಳಿ ಇಲ್ಲ. ಕಪಟ ಚಾಟೂಕ್ತಿಯ ಕುಮಂತ್ರವೂ ಇಲ್ಲ. ಹಣಕೊಟ್ಟು ಔಷಧಿಮಾಡುವವನಲ್ಲ. ಗರುಡನೂ ಅಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಹೀನಬುದ್ಧಿಯವರಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸರ್ಪಗಳು ಹಯಗ್ರೀವನ ಪಾದವನ್ನು ಭಜಿಸುವ ನನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟಲಾರವು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಜರನ್ನು ಸರ್ಪಕಚ್ಚಲಾರದು, ರಾಜರನ್ನು ರಾಜರಿಂದ ಬಂಧಿಸಲಾಗದು, ಕಳ್ಳರಿಂದ ಹೊಡೆಯಲಾಗದು. ಕುಮತಿಗಳ ಕ್ರೌರ್ಯ, ಪ್ರಕೃತಿಯ ಶೌರ್ಯ, ರೋಗರುಜಿನಗಳ ತಾಪ, ಮಾನಸಿಕ ಚಿಂತೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಯಾವ ವಿಭ್ರಮ ವಿಪರ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗದೆ ಆಖಣಾಶ್ಮ ಸಮರಂತೆ ಮೆರೆದ ಮಹಾನುಭಾವರು.

ರಾಜರು ಸನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದಾಗ ಪುತ್ರವಿರಹವನ್ನು ತಂದೆ ಸಹಿಸದಾದರು. ರಾಜರು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಂತೆ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಮಗ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಸನ್ಯಾಸಿಯಾದರು. ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಹಂಪೆಯ ಕೃಷ್ಣರಾಯನು ದಾರಿದ್ರ್ಯದಿಂದ ಕಂಗೆಟ್ಟಾಗ ವಾಲಿ ಭಂಡಾರವನ್ನು ತೋರಿ ಹರಿಸಿದರು. ದುರ್ಭಿಕ್ಷೆಯು ದೇಶದಲ್ಲಿ ತಾಂಡವವಾಡುವಾಗ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಸುರಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಕದಿಂದ ಕೃಷ್ಣಯತಿಗಳ ಜ್ವರ ಪರಿಹರಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಶಗುಣದರ್ಪಣದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ದಾರಿದ್ರ್ಯಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿದರು. ದೆಹಲಿ ರಾಜನ ಮಗನನ್ನು ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ತೆಗೆಸಿ ಬದುಕಿಸಿದರು. ಭಕ್ತನಿಗಾಗಿ ಭಾಗವತ ರಚಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಶಿಷ್ಯರು ದಾರಿತಪ್ಪಿದಾಗ 'ಕಂಜಾಕ್ಷಕಾಯಯ್ಯ' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಗುರಿಮುಟ್ಟಿಸಿದರು. ಹಾವಿಗೆ ಹೆದರಿದ ಇಲಿಯ ಭೀತಿಯನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸಿದರು. ಭಕ್ತನಿಗಾಗಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಕುಂಡ

ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ನಿರೇ ಇಲ್ಲದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಮಂಡಲುವನ್ನಿಟ್ಟು ನಿತ್ಯವೂ ನೀರು ಇರುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದವಗೆ ಕಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟರು. ಅಚ್ಯುತರಾಯನ ರೋಗವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದರು. ರಾಜರ ಸಂತಾನ ಪರಂಪರೆ ಮುಂದುವರೆಯುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ರಾಜರು ಕರುಣೆಯ ಕಡಲು. ಅವರ ಮಹಿಮೆ ಹರಿಯಂತೆ ಬಲು ಚಿತ್ರ – ಅದ್ಭುತ.

ರಾಜರ ಬಳಿ ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳೇ ನಿಲ್ಲದಾದರು. ಹಯಗ್ರೀವನ ಸುತನನ್ನು ಮುಸುಕುವ ಕಾರ್ಬೊಗೆಯುಂಟೇ? ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕೆಲವರು ಜಯಿಸಬಂದರು. ಮಲ್ಲಣ ಪಂಡಿತ, ಕುಂಭಕೋಣದ ಪಂಡಿತರು, ಜಂಗಮರು, ಅದ್ವೈತಿಗಳ ದಂಡೇ ರಾಜರ ಬಳಿ ವಾದಕ್ಕೆಂದು ಬಂದು ಪತಂಗದಂತೆ ಅಪಜಯವೆಂಬ ಸಾವಿಗೆ ಶರಣಾಗತರಾದರು. ಅಹೋಬಲದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗೇರಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜರ ಜಯವನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸುವ ಕುರುಹು–ಜಯಸ್ತಂಭಗಳಿವೆ. ಮಾಘಕಾವ್ಯವನ್ನು ಮೀರಿಸುವ ರುಕ್ಮಿಣೀಶವಿಜಯ ಕಾವ್ಯವು ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಇತಿಹಾಸ ಪೂನಾದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದೆ. ರಾಜರವಿದ್ವತ್ತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಕಂಗಾಲಾದ ವೆಂಕಟಪತಿಭೂಪ ಪ್ರಸಂಗಾಭರಣತೀರ್ಥರೆಂದು ಗೌರವಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಕೆಲವರು ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳಿದರೆ ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ಚುಚ್ಚುವಂತಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರು ಕಾವ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಶ್ರಾವ್ಯವೆಂದೇ ಅನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ರಾಜರು ಹೊಸೆದ ಕಾವ್ಯವು ಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿಯೂ ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಆಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಕಾವ್ಯದಂತೆ ಹೇಳುವ ಶೈಲಿ ರಾಜರದ್ದು. ಇದರ ಸವಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ತುಲನೆಯಾಗುವ ರಾಜರ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾವ್ಯ ಯುಕ್ತಿಮಲ್ಲಿಕಾ ಎಂಬ ಪ್ರೌಢಗ್ರಂಥ. ಇದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕರಣ, ಭಾಟ್ಟ – ವೇದಾಂತ – ತರ್ಕ – ಅಲಂಕಾರ – ಲೋಕನೀತಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಬೆರೆತು ಸರಸವಾಡಿವೆ. ಶಾಸ್ತ್ರರಸಿಕರಿಗೆ ಈ ಪ್ರೌಢಳಾದ ಯುಕ್ತಿಮಲ್ಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಸುಖ ಮೋಕ್ಷಾನಂದವನ್ನೂ ಮೀರಿಸುವಂತಹದ್ದು. ಇದರಂತೆ ವ್ಯಾಸರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಾಲಂಕಾರ ರಚಿಸಿ ತಾಯಿಯ ಹರಕೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿದ್ದಾರೆ. ತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಪ್ರಕಾಶಿಕಾ, ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಗುರ್ವರ್ಥದೀಪಿಕಾ, ಭೂಗೋಲವರ್ಣನೆ, ವೈಕುಂಠ ವರ್ಣನೆ, ಸರಸಭಾರತೀವಿಲಾಸ, ಹರಿಭಕ್ತಿಲತಾ, ಗುಂಡಕ್ರಿಯೆ, ಸ್ವಪ್ನಪದ, ತುಳಸೀ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಉಪನಿಷದ್ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮುಂತಾದ ರಾಜರ ಗ್ರಂಥರಚನೆಯು ಆಳವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಜೀವರಿಗೆ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತುಂಬುವಂತಹವು. ಇಷ್ಟಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಹಾಡುವಂತಹ ಸ್ತುತಿಸುವಂತ ಸ್ತೋತ್ರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇರಳವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಬಂಧುಗಳ ಕೊರತೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ರಾಜರಿಗೇ ಸಲ್ಲುವಂತಹದ್ದು.

ರಾಜರು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆಗಳು ಅಭೂತಪೂರ್ವವಾದವುಗಳು. ಸಮಸ್ತ ಜನರ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲೆಂದು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ದ್ವಾರಕಾಧೀಶ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದಂತೆ ರಾಜರು ಬದರಿಯಿಂದ ಒಲಿದು ಬಂದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮದೇವರನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದರು. ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಸಮೀರತ್ವವನ್ನು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸಿದರು. ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂದ ಗರುಡ-ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು ತಂದು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ, ಭಕ್ತರ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಶಾಲಗ್ರಾಮ ಕ್ಷೇತ್ರ ಎನಿಸಿದ ಗಂಡಕೀ ನದಿಯಿಂದ ಶಾಲಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ತಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗರ್ಪಿಸಿದರು. ಕೃಷ್ಣನ ಗರ್ಭಗುಡಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪಾಜಕದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಪ್ರತೀಕಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದರು. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ - ಧರ್ಮಸ್ಥಳಗಳ ಇಂದಿನ ಮಹಿಮೆಗಳು ರಾಜರ ಹಸ್ತಸ್ಪರ್ಶದ ವೈಭವದಿಂದ.

ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂಚಾರ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ರಾಜರು ಅನೇಕ ಮುಖವಾದ ಲೋಕೋಪಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಲೋಭಿಗಳನ್ನು ಉದಾರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ದರಿದ್ರರನ್ನು ಧನಿಕರನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದಂಡದಿಂದ ತೀರ್ಥನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಾಲಿಟ್ಟು ನೀರು ಬರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬೆರಳಿನಿಂದ ಬಂಡೆ ಒಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುವ ಶಿಲೆಯನ್ನು ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ಎರಡೇ? ರಾಜರೆಂಬ ಕಲ್ಪತರುವಿನ ವೈಭವದಿಂದ ಭಕ್ತರು ಪಡೆಯದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳೇ ಇಲ್ಲ. (ಇದನ್ನು ಯುಕ್ತಿಮಲ್ಲಿಕಾ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದು).

ಇಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಚರಿಸೋಣ.

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಆರಾಧನೆ

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು - ತಾತ್ಪರ್ಯಚಂದ್ರಿಕಾ

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ಮುಖಕಮಲದಿಂದ ಧುಮುಕಿದ ನ್ಯಾಯಗಂಗಾಪ್ರವಾಹವೇ 'ವ್ಯಾಸ- ತ್ರಯ'. ವ್ಯಾಸತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಹೋನ್ನತ ಕೃತಿಯೆಂದರೆ 'ತಾತ್ಪರ್ಯ- ಚಂದ್ರಿಕಾ'. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರಿಗೆ ಇತಿಹಾಸ ನೀಡಿದ ಬಿರುದು ''ಚಂದ್ರಿಕಾ-ಚಾರ್ಯ''ರೆಂದು.

ಮೊದಲು ಚಂದ್ರಿಕಾಚಾರ್ಯರ ಜೀವನವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿಯೋಣ. ಸರ್ವಜ್ಞ ಸಿಂಹಾಸನದ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಸಿದ್ಧಪುರುಷರು ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರು. ಇವರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರಿಗೆ ಆಶ್ರಮ ನೀಡಿದ ಗುರುಗಳು. ಇವರನ್ನು ಚಂದ್ರಿಕಾಚಾರ್ಯರು ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕಂಸಧ್ವಂಸಿಪದಾಂಭೋಜಸಂಸಕ್ತೋ ಹಂಸಪುಂಗವಃ ।
ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಗುರುರಾಜಾಖ್ಯೋ ವರ್ತತಾಂ ಮಮ ಮಾನಸೇ ॥

''ಎಲ್ಲಾ ಗುರುಗಳಿಗೂ ರಾಜರಾದವರು ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರು; ಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದ ಪರಮಹಂಸರಿವರು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ನೆಲಸಲಿ''.

ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೋಸಲೆಯ ಬಳಿ ಇರುವ ಬನ್ನೂರು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಜನಿಸಿದರು. ಅವರ ತಂದೆ ಬಲ್ಲಣ್ಣಸುಮತಿ. ಇವರು ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಆರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯವರು. ಮೊದಲನೇ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂತಾನವಾಗದಿದ್ದಾಗ ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆ- ಯಾದರು. ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯು ಚೆನ್ನಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಒಬ್ಬ ಮಗಳು ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಜನ್ಮನೀಡಿದಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯವನೇ ಮುಂದೆ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥ- ರಾದರು. ಆ ಕಿರಿಯ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಐದನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿ ಏಳನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಉಪನಯನ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಆನಂತರ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಗುರುಕುಲವಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದಂಪತಿಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಎರಡನೇ ಮಗನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವುದಾಗಿ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರು ಇದು ಸರಿಯಾದ ಸಮಯವೆಂದು ಅರಿತು ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು. ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇಸರವಾದರೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮಗನನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಸ್ವತಃ ದಂಪತಿಗಳೇ ಬಂದು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರಿಗೆ ಮಗನನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಶಿಷ್ಯನ ಪ್ರೌಢಿಮೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸನ್ಯಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಅರಿತ ಬಾಲಕನು ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತಾನು ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಗುರುಗಳ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಹೇಳದೆ ಕೇಳದೆ ಹೊರಬಂದನು. ಬಹುದೂರ ಧಾವಿಸಿ ಆಯಾಸಗೊಂಡಾಗ ಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದನು. ಆವಾಗ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಬಾಲಕ ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾಗಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬಂದನು. ಅನಂತರ ಕೆಲವೇ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರು ಅವರಿಗೆ ಸನ್ಯಾಸದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ''ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥ'' ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು.

ಆಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಬಳಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೭೫ರಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರು ಅಬ್ಬೂರು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ

ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು. ಪ್ರಾಯಃ ಆವಾಗ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರಿಗೆ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷವಿರಬಹುದು. ಅನಂತರ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕಂಚಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಷಡ್ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ಅದ್ವೈತ, ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ, ಮೀಮಾಂಸಾ, ನ್ಯಾಯ, ವ್ಯಾಕರಣ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ ಗಳಲ್ಲಿ ಅಪ್ರತಿಮವೈದುಷ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ನ್ಯಾಯಾಮೃತ, ತಾತ್ಪರ್ಯಚಂದ್ರಿಕಾ, ತರ್ಕತಾಂಡವ ಮೊದಲಾದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಭದ್ರಬುನಾದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮುಗಿಸಿದ ಅನಂತರ ಮುಳಬಾಗಿಲು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಸನಿಹಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಚಿಯಂತೇ ಮುಳಬಾಗಿಲು ಸಹ ಹೆಸರಾಂತ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಬಳಿ ಶಿಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿ ದ್ವೈತವೇದಾಂತವನ್ನು ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದಲೇ ತಾವು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಉಪಾಽಖಂಡನ ಟೀಕೆಯ ಮಂದಾರಮಂಜರಿಯಲ್ಲಿ ತಾವೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. – ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಖ್ಯಾತ್ ದ್ವೈತಕುಲತಿಲಕಾದಽತಮಧ್ವಶಾಸಾ –

ವೃತೇನ ವ್ಯಾಸಯತಿನಾ ವಿರಚಿತ ಮಂದಾರಮಂಜರಿ ಸಮಾಪ್ತಾ – ಎಂದು.

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಸುಮಾರು ಐದಾರು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಕಾಲ ಕೇವಲ ದ್ವೈತಶಾಸಾ – ಧ್ಯಯನವನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಬಳಿ ಮಾಡಿದರು. ಅಧ್ಯಯನದ ಅನಂತರ ಒಮ್ಮೆ ಚಂದ್ರಗಿರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ನರಸಿಂಹ ಎಂಬ ರಾಜನು ಅಭೂತಪೂರ್ವಸ್ವಾಗತದಿಂದ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದನು. ಕೆಲಕಾಲ ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡಿದರು. ಗಂಗೇಶೋಪಾಧ್ಯಾಯನ ತತ್ವಚಿಂತಾಮಣಿ ಗ್ರಂಥದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿದರು. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪೂಜಾಕೈಂಕರ್ಯದ ಸೌಭಾಗ್ಯವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆಂಬ ದಾಖಲೆಯಿದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ವಹಿಸಿ ಸಂಚಾರಕ್ಕೂ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಮಾರು ೧೪೮೬ರಿಂದ ೯೮ರ ತನಕ ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ೯೮ರ ಅನಂತರ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಚಂದ್ರಗಿರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗದೆ ಕೇವಲ ಪಾಠಪ್ರವಚನ ಗ್ರಂಥರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. ಆಸ್ಥಾನದ ವರಿಷ್ಠಗುರುವೆಂದು ಅಲ್ಲಿನ ರಾಜನು ಗೌರವಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅನೇಕ ಜನರು ಮತ್ತು ವಿದ್ವಜ್ಜನರೂ ಸಹ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದರು. ಕಳಿಂಗದ ಬಸವಭಟ್ಟನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬಿರುದು ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಅರಮನೆಯ ಕಂಬಗಳಿಗೆ ತೂಗುಹಾಕಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಬರಲು ಕೆಣಕಿದರು.

ಸುಮಾರು ೩೦ ದಿನಗಳ ವ್ಯಾಕ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿದರು.

ಸೋಮನಾಥಕವಿಯು 'ವ್ಯಾಸಯೋಗಚರಿತೆ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ಜೀವನದ ಒಂದು ಘಟನೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಒಮ್ಮೆ ಕಳಿಂಗ ದೇಶದ ಅರಸನಿಂದ ವಿಮರ್ಶೆಗಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಅದ್ವೈತ ಗ್ರಂಥವೊಂದನ್ನು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರಿಗೆ ನೀಡಿದನು. ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಅದ್ವೈತಗ್ರಂಥವನ್ನು ಖಂಡಿಸಲಿ ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಇದನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಅದರ ಖಂಡನೆಯನ್ನು ಸಣ್ಣ ಗ್ರಂಥದಿಂದಲೇ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿದರು.

ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಒಟ್ಟು ಎಂಟು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಪ್ರಮುಖ- ಗ್ರಂಥಗಳು ಮೂರು. ನ್ಯಾಯಾಮೃತ, ತರ್ಕತಾಂಡವ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಿಕಾ. ಇವನ್ನು ''ವ್ಯಾಸತ್ರಯ'' ಎನ್ನುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಅವರ ಉಳಿದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಸ್ಥಾನ ಭೇದೋಜ್ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದು. ಅನಂತರ ಖಂಡನತ್ರಯ ಹಾಗೂ ತತ್ವವಿವೇಕಕ್ಕೆ ರಚಿಸಿರುವ ಶಾಸಿ ೀಯಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಪಾರಿ- ಭಾಷಿಕಶಬ್ದಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಗಂಭೀರಟಿಪ್ಪಣಿಗಳದ್ದು. (ಇವನ್ನು ಮಂದಾರಮಂಜರಿ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.) ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಮೂವತ್ತೇಳು ಗ್ರಂಥಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವ ಗ್ರಂಥಮಾಲಿಕಾ- ಸ್ತೋತ್ರ ಎಂಬುದೂ ಸಹ ಇವರ ರಚನೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಧ್ವಮತದ ಪ್ರಮುಖ ಒಂಭತ್ತು ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಶ್ಲೋಕವಾದ ''ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಮತೇ ......'' ಎಂಬುದೂ ಅವರ ರಚನೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ತಾತ್ಪರ್ಯಚಂದ್ರಿಕಾ ಅಥವಾ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ''ಚಂದ್ರಿಕಾ'' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಇರುವ ಗ್ರಂಥವು ದ್ವೈತವೇದಾಂತದ ಸೂತ್ರಪ್ರಸ್ಥಾನದ ಶ್ರೀಜಯತೀರ್ಥರ 'ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾ'ಕ್ಕೆ ಬರೆದಿರುವ ವಿಸ್ತೃತಟಿಪ್ಪಣಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು ನ್ಯಾಯಾಮೃತದ ನಂತರ ರಚಿಸಿದ್ದೆಂಬುದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟ. ಏಕೆಂದರೆ ಅನೇಕಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಮೃತಗ್ರಂಥದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇದು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿದ್ದರೂ ವಸ್ತುತಃ ಇದು ಸೂತ್ರಪ್ರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶಂಕರ, ರಾಮಾನುಜ ಮತ್ತು ಮಧ್ವ- ಇವರು ಬರೆದಿರುವ ಭಾಷ್ಯಗಳ ಸಮಗ್ರ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನರೂಪವಾಗಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಅದ್ವೈತಭಾಷ್ಯದ ಮೇಲೆ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭಾಮತೀ, ಕಲ್ಪತರು, ಪಂಚಪಾದಿಕಾ, ವಿವರಣ ಮೊದಲಾದ ಟೀಕಾಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನೂ, ಶ್ರುತಪ್ರಕಾಶ ಮತ್ತು ಅಽಕರಣ- ಸಾರಾವಲೀ ಎಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ, ನ್ಯಾಯಸುಧಾ, ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ಮುಂತಾದ

ದ್ವೈತಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ವಿಮರ್ಶೆಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಗ್ರಂಥವು ತತ್ವಶಾಸ ಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಅಮೋಘಸ್ವತಂತ್ರಕೃತಿಯಾಗಿದೆ.

ಗ್ರಂಥಕಾರರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಪದಾನುಸಾರಿ ಅರ್ಥ ಹಾಗೂ ತಾತ್ಪರ್ಯ- ವನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಮತ್ತು ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಯಶಸ್ವಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆಂದೂ, ಮಿಕ್ಕ ಆಚಾರ್ಯರ ಭಾಷ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಬರೆದ ಟೀಕಾಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಷ್ಟು ಸಮಂಜಸವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರಕ್ಕೂ ಅವರು ಹೇಳಿರುವ ಅರ್ಥಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ- ವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಅಂದರೆ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಎರಡು ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಡಿಸಿ- ದಂತಾಯಿತು. (೧) ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿರುವ ಅರ್ಥ ಸುಸಂಗತವಾದುದು; ತರ್ಕ ಸಮ್ಮತವಾದುದು ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸುವುದು; (೨) ಪರಮತದವರು ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ಅದು ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು.

(೧) ಮೊದಲನೆಯದ್ದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು (ಸೂತ್ರಗಳಿಗೂ, ಅಽಕರಣ- ಗಳಿಗೂ) ಹೇಳಿರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವಾಗ ನಡೆಸಿರುವ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ''ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ, ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಕರಣ ಮೀಮಾಂಸಾದಿಶಾಸ ಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ನ್ಯಾಯ ಹಾಗೂ ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಕ್ರಮಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ಹೊಸ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತ ಸಮರ್ಥನೆ''ಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅಂತೆಯೇ ಮಾಧ್ವಪ್ರಾಚೀನಟೀಕಾಟಿಪ್ಪಣಿಕಾರರು ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಹೇಳಿರುವ ಅರ್ಥಗಳ ಸ್ವರಸಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಜ್ಯೋತಿರಽಕರಣ -೧/೧/೧೦ಅಽ; ಭೋಕ್ತಾ ್ಯಪತ್ಯಽಕರಣ ೨/೧/೫ಅಽ.ಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.) ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರ, ಭಾಷ್ಯ ಹಾಗೂ ಟೀಕಾಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುವುದನ್ನು --

''ಸೂತ್ರೇ ಭಾಷ್ಯೇಧಿನುಭಾಷ್ಯೇ ಚ ಸನ್ನ್ಯಾಯವಿವೃತೌ ತಥಾ ।
ಟೀಕಾಸು ಚ ಯದಸ್ಪಷ್ಟಂ ತಚ್ಚ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಷ್ಯತೇ ॥''

ಎಂದು ತಾವೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವಶ್ಯಕವೆನಿಸಿದಾಗ ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ವಿಷ್ಣುತತ್ವನಿರ್ಣಯ, ನ್ಯಾಯವಿವರಣಗಳಿಂದ ಅನೇಕವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ.

(೧) ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಪರಮತವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಪರವಾದಿಗಳ, ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶಂಕರ ಹಾಗೂ ರಾಮಾನುಜರ, ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯ, ಅವುಗಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಟೀಕಾಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಽಕರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಸೂತ್ರದ ಅರ್ಥವೂ ಅಸಂಗತವೆಂದು ಹೇಳಿ, ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಪುಂಖಾನುಪುಂಖವಾಗಿ ಲೋಪದೋಷ- ಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

''ಪ್ರತಿಸೂತ್ರಂ ಪ್ರಕಾಶ್ಯೇತೇ ಘಟನಾಘಟನೇ ಮಯಾ ।
ಸ್ವೀಯಾನ್ಯಪಕ್ಷಯೋಃ ಸಮ್ಯಕ್ ವಿದಾಂ ಕುರ್ವಂತು ಸೂರಯಃ ॥''

ಅವರ ವಿಮರ್ಶೆಯ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಸಾಕು -- ''ಭೂಮಾ ಸಂಪ್ರಸಾದಾದಧ್ಯುಪದೇಶಾತ್'' (ಬ್ರ.ಸೂ. ೧/೩/೮). ಈ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿರುವ ಅರ್ಥವು ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ''ಚ''ಕಾರವು ಘಟಿತವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವ ಕಾರಣ ಅಸಂಗತವೆಂದು ಒಬ್ಬ ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು 'ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿರುವ ಅರ್ಥವೇ ಸಮಂಜಸ ಹಾಗೂ ಸಮರ್ಥನೀಯ; ಇತರರು ಹೇಳಿರುವುದು ಅಸಂಗತ'ವೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಭೂಮತ್ವವನ್ನು ಸಾಽಸಲು 'ಸಂಪ್ರಸಾದಾತ್' ಮತ್ತು 'ಅಧ್ಯುಪದೇಶಾತ್' ಎಂಬ ಎರಡು ಹೇತುಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಭೂಮಾ, ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ. ಏಕೆಂದರೆ ನಿರತಿಶಯಸುಖ-

ಪೂರ್ಣನಾಗಿರುವುದರಿಂದ (ಸಮ್ಯಕ್+ಪ್ರಸಾದ) ಮತ್ತು ಇತರರೆಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ- ವನೆಂದು ಶಾಸ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ (ಸರ್ವೇಷಾಮುಪರಿ ಉಪದೇಶಾಚ್ಚ). ಎಲ್ಲ ಭಾಷ್ಯಕಾರರೂ ಈ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ವಿಷಯವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನ ೭/೨೩-೨೪ ವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಮಾತ್ರ 'ಸಂಪ್ರಸಾದ' ಮತ್ತು 'ಅಧ್ಯುಪದೇಶ' ಈ ಎರಡು ಪದಗಳಿಗೆ ಇತರರಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನ ಅಗ್ಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಎರಡು ಹೇತುಗಳಿಂದ ಸಾರುತ್ತಿವೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇತರರು ಶಂಕರರ ಜಾಡನ್ನೇ ಹಿಡಿದು ಈ ಪದಪುಂಜದಿಂದ ಒಂದೇ ಹೇತು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ 'ಪ್ರಾಣನ ನಂತರ ಭೂಮಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆಯಾದ್ದರಿಂದ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಹೀಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡುವುದರಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಅನೇಕ ದೋಷಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹೀಗೆ ದ್ವೈತವಾಙ್ಮಯದಲ್ಲೇ ಚಂದ್ರಿಕಾ ಅನುಪಮ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರಗಳ ಹಾರ್ದವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸುವ ವ್ಯಾಜದಲ್ಲಿ ಅವರ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕುಶಲತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಜಯತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಮನ್ನ್ಯಾಯ- ಸುಧಾದಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಿದ ವಾದಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಅನುಸರಿಸಿ, ಸಮರ್ಥರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ, ಮೀಮಾಂಸಾದಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಅವರುಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ''ಸೂತ್ರಾಕ್ಷರಾಣಾಮ್ ಆರ್ಜವಾನಾರ್ಜವಚಿಂತಾ ಶಿಷ್ಯೈರೇವ ಕ್ರಿಯತಾಮ್' ಎಂಬ ನ್ಯಾಯಸುಧೆಯ ಮಾತಿನಂತೆ 'ಚಂದ್ರಿಕಾ'ದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವತ್ತು ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟಿದೆ. ಸಮಗ್ರತೆ, ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟತೆ, ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ತಟಸ್ಥ ವಿಚಾರಕ್ಷಮತೆ ಇವುಗಳು ಅನ್ಯತ್ರ ದುರ್ಲಭವಾದ ಗುಣಗಳು. ಇಡೀ ಸಂಸ್ಕೃತವಾಙ್ಮಯದ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಗ್ರಂಥಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಗೆ ವ್ಯಾಪಕ ಹಾಗೂ ಗಂಭೀರವಿಚಾರಪರತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸರಿಸಮಾನವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಕೃತಿ ದುರ್ಲಭ. ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಗೆಂದೇ ಮೀಸಲಾದ ಭಾಷ್ಯಗಳ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾದಂತಹ ಈ ಕೃತಿಯು ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ನಿಶಿತವಿಮರ್ಶೆ, ಪ್ರೌಢಪ್ರತಿಪಾದನಾಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಬಾದರಾಯಣರ ಕೃತಿಗಳ ಅಂತಃಪ್ರಜ್ಞೆ - ಈ ಎಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದುದು. ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮೀರಬಲ್ಲ ಇನ್ನೊಂದು ಗ್ರಂಥ ಇದುವರೆಗೂ ಬಂದಿಲ್ಲ; ಮುಂದೆಯೂ ಬರಲಾರದು.

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಮೊದಲ ಎರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ ಚಂದ್ರಿಕಾ. ಉಳಿದ ಎರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಬರೆದು ಪೂರೈಸಿದವರು ಶ್ರೀರಘುನಾಥತೀರ್ಥರು(ಶೇಷಚಂದ್ರಿಕಾಚಾರ್ಯರು). ಇವರು ವ್ಯಾಸರಾಜರ ನಂತರ ಪೀಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಹತ್ತನೆಯ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳು.

ಚಂದ್ರಿಕಾಕೃತಿಯು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ೩೪೫೦ಗ್ರಂಥಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಇದು ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಉಪಲಬ್ಧವಾದ ಗ್ರಂಥ. ಆದರೂ ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾದ ಮರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅಲಂಕೃತವೂ, ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವೂ ಆಗಿದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸೂತ್ರಪ್ರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಾಂತತತ್ವವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿರುವ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ನಂತರ ವೈಚಾರಿಕ, ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕೌಶಲಗಳಿಗೆ ಹೆಸರಾದಂತಹ ಟಿಪ್ಪಣೀಕಾರರೆಲ್ಲರೂ ನಿಃಸಂಕೋಚವಾಗಿ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರಿಗೆ ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ

ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿಯೇ ಶ್ರೀಮಧ್ವ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಜಯತೀರ್ಥರೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತದ ಮುನಿತ್ರಯರೆಂದು ಜನತೆ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಇದೆಂತಹ ಅಸಾಧಾರಣಗೌರವ; ಎಷ್ಟು ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾದುದು.

ಶ್ರೀಮಧ್ವಃ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಸ್ತು ಜಯಾರ್ಯಃ ಕಾಮಧುಕ್ ಸ್ಮೃತಃ ।
ಚಿಂತಾಮಣಿಸ್ತು ವ್ಯಾಸಾರ್ಯೋ ಮುನಿತ್ರಯಮುದೀರಿತಮ್ ॥

ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಾಗಲೀ ಅವರ ನಂತರ ಬಂದ ಅವರ ಸಮೀಪವರ್ತಿಗಳಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರಾಗಲೀ ಪೂರ್ವಮೀಮಾಂಸಾಶಾಸ ದ ನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಽಕರಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ತಮ್ಮ ವಾದಮಂಡನೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸರ್ವವಿದಿತ. (ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವುದು ಕಂಡಿದೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ.) ಆದರೆ ಶಂಕರ ಮತ್ತು ರಾಮಾನುಜರ ಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದು ಕಂಡಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಈ ನ್ಯಾಯಗಳು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿವೆಯೆಂದರಿತು ಅವುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸದೆ ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಆರೋಪವು ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ಈ ಆಪಾದನೆಯನ್ನು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಚಂದ್ರಿಕಾಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಆ ನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಭಾಷ್ಯವು ಪೂರ್ವಮೀಮಾಂಸಾಶಾಸ ಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತವಾದುದೆಂದು ತೋರಿಸಿ, ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿರುವ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವಮೀಮಾಂಸಾಶಾಸ ಗಳ ನ್ಯಾಯಗಳಿಗೂ ತಾತ್ಪರ್ಯಕ್ಕೂ ಏನೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ; ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಕಾರ್ಯವು ಸುಲಭವಾದುದೇನಲ್ಲ. ಆದರೂ ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿದ ಈ ಸವಾಲನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಚಂದ್ರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ ಪೂರ್ವ- ಮೀಮಾಂಸಾನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಅವುಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ಮಧ್ವರ ಅರ್ಥಕ್ಕೂ ಆ ನ್ಯಾಯಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. (ಶಾಸ ದೀಪಿಕಾ, ತಂತ್ರರತ್ನ, ಶಾಬರಭಾಷ್ಯ, ಕುಮಾರಿಲನ ವಾರ್ತಿಕ ಮುಂತಾದವುಗಳ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಚಂದ್ರಿಕಾಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬರೆದಿರುವ ಕೇಶವಾಚಾರ್ಯರು, ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಮೊದಲಾದವರು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ

ಮೀಮಾಂಸಾಶಾಸ ದ ಅsಕೃತಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ, ತಮ್ಮ ನಿಲುವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು).

ಅದಲ್ಲದೆ ಪಾಣಿನೀಯ ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನೂ ಉದಾಹರಿಸಿ, ಮಧ್ವಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಿದರು. ಈ ಎರಡು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಮೃತದಲ್ಲೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಪ್ರಾಯಃ ಆ ಕಾಲದ ವಿಮತೀಯರು ದ್ವೈತವೇದಾಂತದಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ನ್ಯೂನತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ನೆಲೆ ಬೆಲೆಗಳೆರಡೂ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿವೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿ, ಯಶಸ್ವಿಗಳಾದರು. ಅವರು ಹಾಕಿದ ಈ ನವೀನಪದ್ಧತಿಯು ಎಷ್ಟು ಶಾಸಿ ೀಯವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ದ್ವೈತವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೊಸಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು; ಮುಂದೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ತರುವಾಯ ಬಂದ ಮಾಧ್ವಗ್ರಂಥಕಾರರೆಲ್ಲರೂ ಪೂರ್ವ- ಮೀಮಾಂಸಾ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಕರಣಗಳ ಆಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿವೇಚಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿತು. ನ್ಯಾಯಾಮೃತ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಿಕಾಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಪೂರ್ವಮೀಮಾಂಸಾನ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂsಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೌಢಿಮೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಮುಂದಿನ ವಿದ್ವತ್ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಪೂರ್ವಮೀಮಾಂಸಾಶಾಸ ಕ್ಕೆ ಅಂಜುವಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಪೂರ್ವಮೀಮಾಂಸಾನಿಲುವು ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಸಮಾಖ್ಯಾರೂಪವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಲು ಆ ನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಬಳಸಬಹುದೆಂದು ಅರಿಯುವಂತಾಯಿತು.

ಚಂದ್ರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭೋೀಚಿತವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ವಿಮತೀಯ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳು ಹೀಗಿವೆ. -- ಭಾಸ್ಕರ, ಕೈಯಟ, ಯಾದವಪ್ರಕಾಶ, ಕಲ್ಪತರು(ಅದ್ವೈತ), ಮಹಾಭಾಷ್ಯ, ನ್ಯಾಸ, ನಿಬಂಧನಾ, ಪದಮಂಜರೀ, ಪಂಚಪಾದಿಕಾ, ಭಾಮತೀ, ಋಗ್ವೇದಾ-ನುಕ್ರಮಣೀ(ಕಾತ್ಯಾಯನ), ಶಂಕರ(ಬ್ರ.ಸೂ.ಭಾ.), ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯ, ತಂತ್ರಸಾರ- (ಮೀಮಾಂಸಾ), ವಿವರಣ, ಶ್ಲೋಕವಾರ್ತಿಕ.

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ತಾತ್ಪರ್ಯಚಂದ್ರಿಕಾಗ್ರಂಥವು ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಟಿಪ್ಪಣಿಗ್ರಂಥ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಆಚಾರ್ಯತ್ರಯರು ರಚಿಸಿರುವ ಭಾಷ್ಯ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಪ್ರೌಢಟೀಕಾಟಿಪ್ಪಣಿಗಳ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು, ಕೂಲಂಕಷವಿಮರ್ಶೆ- ಗೊಳಪಡಿಸಿರುವ ಉದ್‌ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ

ಪುಂಖಾನುಪುಂಖವಾಗಿ ಬರುವ ವಿಚಾರಸರಣಿ, ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳನ್ನು ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿಸುವಂತಹ ವಿಮರ್ಶೆ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಹಂಬಲವಿರುವ ಅವರಿಗೆ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಹೇಗೆ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳನ್ನು ನಿರುತ್ತರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾಗದೇ ಇರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಈ ಉದ್ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕವಿದ್ವಾಂಸರ ಹಾಗೂ ವಿಮರ್ಶಕರ ಅವಗಾಹನೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದೇ ಆದರೆ, ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ರಮವನ್ನು ಹಸನಾಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ದ್ವೈತಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿಯೇ 'ಚಂದ್ರಿಕಾ'ಗ್ರಂಥವು ಅಽಕರಣಪ್ರಸ್ಥಾನಕ್ಕೊಂದು ಹೊಸ ಆಯಾಮವನ್ನೇ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಪರವಾದಿಗಳ ಶ್ರೇಷ್ಠಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ವಿಷಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಪಾದನಾಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಗಲೆಣೆಯಾಗಿ ನಿಂತದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ಜ್ಞಾನದ ಪರಿಽಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಕಲಶಾಸ ಗಳ ಕೂಲಂಕಷವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿ ಅಧ್ಯನಕ್ಕೊಂದು ಮಾದರಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ. ಈ ಕಾರ್ಯ ಅಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಇತರೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗಿಂತ ಸಮಕಾಲೀನತತ್ವಶಾಸ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪರರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಅತ್ಯುಚ್ಚ ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ.

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ದ್ವೈತವೇದಾಂತವೆಂಬ ದಿವಿಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನ ನಕ್ಷತ್ರದಂತೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಇವರು ದ್ವೈತವೇದಾಂತದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆಯಾಮವನ್ನು ತಮ್ಮ ವಿಶಿಷ್ಟತಂತ್ರದಿಂದಾಗಿ ಅಽಕೃತವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೆಂಬುದು ಅಲ್ಲದೆ, ಆ ತತ್ವಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಷ್ಠಾವಂತರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಗ್ರಂಥತ್ರಯಗಳು ಅಂದರೆ ತಾತ್ಪರ್ಯಚಂದ್ರಿಕಾ, ನ್ಯಾಯಾಮೃತ, ತರ್ಕತಾಂಡವಗಳು 'ವ್ಯಾಸತ್ರಯ'ವೆಂದೇ ಗೌರವ ಪಡೆದಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂಬ ನರಸಿಂಹದೇವರ ಮೂರು ಕಣ್ಣುಗಳೆಂದೇ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಾಯಾತಂತ್ರಾಮರಾರಿಸ್ಮಯಮಪನಯತೋ ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತನಾಮ್ನೋ ।
ನೇತ್ರಾಣೀವ ತ್ರಯೋಧಿಪಿ ತ್ರಿಜಗತಿ ನೃಹರೇರಿಂಧತೇ ಯತ್‌ಪ್ರಬಂಧಾಃ॥
(ವಾದೀಂದ್ರರು)

ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ದ್ವೈತತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಪರಿಽಯನ್ನು ವಿಶದೀಕರಿಸುವ ಮೂಲಕ

ಸ್ವಮತೀಯರಿಗೆ ತತ್ವಶಾಸ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸ್ವಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಬಹುದೆಂಬ ಹೊಸಪಂಥವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆಂದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಸ್ವತಃ ಮಧ್ವರ ವಿಚಾರವು ಎಷ್ಟು ಹೊಸದು ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯುತವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಅನ್ಯಶಾಸ ಕೋವಿದರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರು ಮಾಧ್ವತತ್ವಜ್ಞಾನವು ಕೇವಲ ಪುರಾಣವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ನವ್ಯವಿಕಾಸ ಅಥವಾ ಸಮಕಾಲೀನ ತತ್ವಶಾಸ ಗಳಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ಅದೊಂದು ತತ್ವಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರುವ ತತ್ವಶಾಸ ; ವೈಚಾರಿಕ- ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇತರ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗಿಂತ ಗಂಭೀರವೂ, ವ್ಯಾಪಕವೂ, ನಿರ್ದುಷ್ಟವೂ ಆಗಿರುವ ಸುಸಂಪನ್ನವಿಚಾರಶಾಸ ವೆಂದು ಸರ್ವರಿಗೂ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಮೋಘಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದುಷ್ಟವಿಚಾರವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನಶಾಸ ಜ್ಞರ ಮಧ್ಯೆ ಅತ್ಯುಚ್ಚಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಾಧ್ವತತ್ವಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೆಂದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ತಲ- ತಲಾಂತರಕ್ಕೂ ಅದು ಉಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಸತ್ಕೀರ್ತಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಅಷ್ಟಲ್ಲದೇ ಮಾಧ್ವಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಧರ್ಮಭಾವನೆಗೆ ಇಂಬುಕೊಟ್ಟು, ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯು ನೆಲೆಸುವಂತೆ ಮಾಡಲು 'ದಾಸಕೂಟ'ವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ಹೊಸ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅತ್ಯಂತ ದೀಕ್ಷಾಬದ್ಧರಾದ ಹರಿದಾಸರುಗಳು ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕಟಿಬದ್ಧರಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಸಂಗೀತ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ದಿಗಂತವನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಾವಷ್ಟೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದುದಲ್ಲದೆ, ಪುರಂದರದಾಸರು, ಕನಕದಾಸರು ಮುಂತಾದ ದಾಸಶ್ರೇಷ್ಠರಿಗೆ ದೀಕ್ಷಾಗುರುಗಳಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಭದ್ರಬುನಾದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟರು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಭಗವದ್‌ಭಕ್ತಿಭರಿತ ಗೀತೆಗಳು ಮೊಳಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು.

ಇಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸೋಣ.

॥ ಫಾಲ್ಗುಣ ॥ ಕೃಷ್ಣ ॥ ಏಕಾದಶೀ

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ

ಫಾಲ್ಗುನಸ್ಯಾಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಕಿನ್ನಾಮ್ನ್ಯೇಕಾದಶೀ ಭವೇತ್ ।
ಕಥಯಸ್ವ ಪ್ರಸಾದೇವ ವಾಸುದೇವ ಮಮಾಗ್ರತಃ ॥೧॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ವಾಸುದೇವನೇ! ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಏಕಾದಶಿಯು ಯಾವ ಹೆಸರುಳ್ಳದ್ದು? ದಯವಿಟ್ಟು ನನಗೆ ಹೇಳು.

ಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ನಾರದಃ ಪರಿಪಪ್ರಚ್ಛ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಕಮಲಾಸನಂ ।
ಫಾಲ್ಗುನಸ್ಯಾಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ವಿಜಯಾ ನಾಮ ನಾಮತಃ ॥
ತಸ್ಯಾಃ ಪುಣ್ಯಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಥಯಸ್ವ ಪ್ರಸಾದತಃ ॥೨॥

ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು- ನಾರದನು ಕಮಲಾಸನನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ಕೇಳಿದನು. ಫಾಲ್ಗುಣಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಾ ಎಂಬ ಏಕಾದಶಿಯು ಬರುತ್ತದಷ್ಟೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೃಪೆಮಾಡಿ ಹೇಳು.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ

ಶೃಣು ನಾರದ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಕಥಂ ಪಾಪಹರಾಂ ಪರಾಂ ।
ಯನ್ನ ಕಸ್ಯಚಿದಾಖ್ಯಾತಂ ಮಯ್ಯೆತದ್ವಿಜಯಾವ್ರತಂ ॥೩॥

ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ನಾರದನೇ! ಪಾಪಹಾರಕವಾದ ಒಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು. ಈ ವಿಜಯಾವ್ರತದ ಕಥೆಯನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ.

ಪುರಾತನಂ ವ್ರತಂ ಹ್ಯೇತತ್ಪವಿತ್ರಂ ಪಾಪನಾಶನಂ ।
ಜಯಂ ದದಾತಿ ವಿಜಯಾ ನೃಪಾಣಾಂ ವೈ ನ ಸಂಶಯಃ ॥೪॥

ಈ ವಿಜಯಾ ವ್ರತವು ಬಹು ಪುರಾತನವಾದುದು. ಪವಿತ್ರವೂ, ಪಾಪನಾಶಕವೂ ಆಗಿದೆ. ಇದು ರಾಜರಿಗೂ ಕೂಡ ಜಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಪುರಾ ರಾಮೋ ವನಂ ಯಾತೋ ವರ್ಷಾಣ್ಯೇವ ಚತುರ್ದಶ ।
ನ್ಯವಸತ್ಪಂಚವಟ್ಯಾಂ ತು ಸಸೀತಸ್ಸಹಲಕ್ಷ್ಮಣಃ ॥೫॥

ಹಿಂದೆ ರಾಮನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು ವನವಾಸಮಾಡಿದನಷ್ಟೆ. ಆಗ ಪಂಚವಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದನು.

ತತ್ರೈವ ವಸತಸ್ತಸ್ಯ ರಾಮಸ್ಯವಿಜಯಾತ್ಮನಃ ।
ರಾವಣೇನ ಹೃತಾ ಲೌಲ್ಯಾತ್ ಭಾರ್ಯಾ ಸೀತಾ ತಪಸ್ವಿನೀ ॥೬॥

ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪನಾದ ರಾಮನು ಆ ಪಂಚವಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸವಾಗಿರಲು ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾವಣನು ಚಪಲತೆಯಿಂದ ಕದ್ದು ಕೊಂಡುಹೋದನು.

ತೇನ ದುಃಖೇನ ರಾಮೋಪಿ ಮೋಹಮಭ್ಯಾಗತಸ್ತದಾ ।
ಭ್ರಮನ್ ಜಟಾಯುಷಮಥೋ ದದರ್ಶ ವಿಗತಾಯುಷಂ ॥೭॥

ಹಾಗೆ ಹೆಂಡತಿಯು ಅಪಹೃತಳಾದ ಕಾರಣದಿಂದ ರಾಮನು ಮೋಹಗೊಂಡು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಸುತ್ತುತ್ತಿರಲು ಪ್ರಾಣಬಿಡುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜಟಾಯುವನ್ನು ಕಂಡನು.

ಕಬಂಧೋ ನಿಹತಃ ಪಶ್ಚಾದ್ಭ್ರಮತಾರಣ್ಯಮಧ್ಯತಃ ।
ಸುಗ್ರೀವೇಣ ಸಮಂ ತಸ್ಯ ಸಖಿತ್ವಂ ಸಮಪದ್ಯತ ॥೮॥

ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿಸುತ್ತುತ್ತಿರುವಾಗ ಕಬಂಧನನ್ನು ಕೊಂದನು. ಅನಂತರ ಸುಗ್ರೀವನೊಡನೆ ಸ್ನೇಹವಾಯಿತು.

ವಾನರಾಣಾಮನೀಕಾನಿ ರಾಮಾರ್ಥಂ ಸಂಗತಾನಿ ಚ ।
ತತೋ ಹನೂಮತಾ ದೃಷ್ಟಾ ಲಂಕೋದ್ಯಾನೇ ತು ಜಾನಕೀ ॥೯॥

ರಾಮನ ಸಹಾಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕಪಿಗಳ ಸೇನೆಯು ಸೇರಿ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಹನುಮಂತನು ಲಂಕೆಯ ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡನು.

ರಾಮಸಂಜ್ಞಾಪನಂ ತಸ್ಯೈ ದತ್ತಂ ಕರ್ಮ ಮಹತ್ಕೃತಂ ।
ಸಮೇತ್ಯ ರಾಮಂ ಸ ಪುನಃ ಸರ್ವಂ ತತ್ರ ನ್ಯವೇದಯತ್ ॥೧೦॥

ರಾಮನ ಗುರುತನ್ನು ಆ ಸೀತೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅಗಾಧವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರ ಮತ್ತೆ ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿದನು.

ಅಥ ಶ್ರುತ್ವಾ ರಾಮಚಂದ್ರೋ ವಾಕ್ಯಂ ಚೈವ ಹನೂಮತಃ ।
ಸುಗ್ರೀವಾನುಮತೇನೈವ ಪ್ರಸ್ಥಾನಂ ಸಮರೋಚಯತ್ ॥೧೧॥

ರಾಮನು ಆ ಹನುಮಂತನ ಮಾತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಸುಗ್ರೀವನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಂದ ಸೇನೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದನು.

ಶ್ರೀರಾಮ ಉವಾಚ

ಸೌಮಿತ್ರೇ ಕೇನ ಪುಣ್ಯೇನ ತೀರ್ಯತೇ ವರುಣಾಲಯಃ ।
ಅಗಾಧೋ ನಿತರಾಮೇಷ ಯಾದೋಭಿಶ್ಚ ಸಮಾಕುಲಃ ॥೧೨॥
ಉಪಾಯಂ ನೈವ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಯೇನೈವ ಸುತರೋ ಭವೇತ್ ॥೧೩॥

ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ಸೌಮಿತ್ರಿಯೆ! ಯಾವಪುಣ್ಯದಿಂದ ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಬಹುದು? ಇದಾದರೋ ಬಹು ಆಳವಾಗಿದೆ. ಅನೇಕವಾದ ಜಲಜಂತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಇದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ದಾಟಲು ಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ!

ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಉವಾಚ

ಆದಿದೇವಸ್ತ್ವಮೇವಾಸಿ ಪುರಾಣಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ।
ಬಕದಾಲ್ಭ್ಯೋ ಮುನಿಶ್ಚಾತ್ರ ವರ್ತತೇ ದ್ವೀಪಮಧ್ಯತಃ ॥೧೪॥

ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ರಾಮನೆ! ನೀನೇ ಆದಿದೇವನು. ಪುರಾಣಪುರುಷನೂ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಬಕದಾಲ್ಭ್ಯರೆಂಬ ಋಷಿಗಳು ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಅಸ್ಮಾತ್ ಸ್ಥಾನಾದ್ಯೋಜನಾರ್ಧಮಾಶ್ರಮಸ್ತಸ್ಯ ರಾಘವ ।
ಅನ್ಯೇ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಸ್ತತ್ರ ಬಹವೋ ರಘುನಂದನ ॥
ತಂ ಪೃಚ್ಛ ಗತ್ವಾ ರಾಜೇಂದ್ರ ಪುರಾಣಮೃಷಿಪುಂಗವಂ ॥೧೫॥

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಅವರ ಆಶ್ರಮವು ಅರ್ಧಯೋಜನ ದೂರವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಹಳಬರಾದ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಕೇಳೋಣ.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ

ಇತಿ ವಾಕ್ಯಂ ತತಶ್ರುತ್ವಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯಾತಿಶೋಭನಂ ।
ಜಗಾಮ ರಾಘವೋ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಬಕದಾಲ್ಭ್ಯಂ ಮಹಾಮುನಿಂ ॥೧೬॥

ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದನು- ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಈ ಉಚಿತವಾದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನು ಬಕದಾಲ್ಭ್ಯರನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದನು.

ಪ್ರಣನಾಮ ಮುನಿಂ ಮೂರ್ಧ್ನಾ ರಾಮೋ ವಿಷ್ಣುಮಿವಾಮರಃ ।
ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮುನಿಸ್ತತೋ ರಾಮಂ ಪುರಾಣಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಂ ॥೧೭॥
ಕೇನಾಪಿ ಕಾರಣೇನೈವ ಪ್ರವಿಷ್ಟಂ ಮಾನುಷೀಂ ತನುಂ ।
ಉವಾಚ ಸ ಋಷಿಸ್ತುಷ್ಟಃ ಕುತೋ ರಾಮ ತವಾಗಮಃ ॥೧೮॥

ರಾಮನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಬಕದಾಲ್ಭ್ಯರನ್ನು ಇಂದ್ರನು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವಂತೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಆಗ ಋಷಿಯು ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪುರಾಣಪುರುಷನಾದ ಆ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅನಂತರ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಆ ಋಷಿಯು ರಾಮಾ ! ನೀನು ! ಏನು ಬಂದಿದ್ದೀಯೆ? ಎಂದನು.

ರಾಮ ಉವಾಚ

ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾದಹಂ ವಿಪ್ರ ತೀರಂ ನದನದೀಪತೇಃ ।
ಆಗತೋಽಸ್ಮಿ ಸಸೈನ್ಯೋತ್ರ ಲಂಕಾಂ ಜೇತುಂ ಸರಾಕ್ಷಸಾಂ ॥೧೯॥

ರಾಮನು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ಋಷಿಯೇ! ನಾನು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವೆನು. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಜಯಿಸಬೇಕು.

ಭವತಶ್ಚಾನುಕೂಲತ್ವಾತ್ತೀರ್ಯತೇಬ್ಧಿರ್ಯಥಾ ಮಯಾ ।
ತಮುಪಾಯಂ ವದ ಮುನೇ ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರು ಸಾಂಪ್ರತಂ ॥
ಏತಸ್ಮಾತ್ಕಾರಣಾದೇವ ದ್ರಷ್ಟುಂ ತ್ವಾಮಿಹ ಚಾಗತಃ ॥೨೦॥

ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಾನು ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಬೇಕು. ಆ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡು. ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ

ರಾಮಸ್ಯ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಬಕದಾಲ್ಭ್ಯೋ ಮಹಾಮುನಿಃ ।
ಉವಾಚ ಸುಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮಾ ರಾಮಂ ರಾಜೀವಲೋಚನಂ ॥೨೧॥

ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದನು- ರಾಮನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಕದಾಲ್ಭ್ಯ ಋಷಿಯು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

ಬಕದಾಲ್ಭ್ಯ ಉವಾಚ

ಕರ್ತವ್ಯಮದ್ಯ ತೇ ರಾಮ ವ್ರತಾನಾಂ ವ್ರತಮುತ್ತಮಂ ।
ಕೃತೇನ ಯೇನ ಸಹಸಾ ವಿಜಯಸ್ತೇ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥೨೨॥

ಬಕದಾಲ್ಭ್ಯನು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ರಾಮನೆ! ಈಗೊಂದು ಉತ್ತಮವಾದ ವ್ರತವನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ನಿನಗೆ ವಿಜಯವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

ಲಂಕಾಂ ಜಿತ್ವಾ ರಾಕ್ಷಸಾಂಶ್ಚ ಸ್ವಚ್ಛಾಂ ಕೀರ್ತಿಮವಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ।
ಏಕಾಗ್ರ ಮನಸೋ ಭೂತ್ವಾ ವ್ರತಮೇತತ್ಸಮಾಚರ ॥೨೩॥

ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಲಂಕೆಯನ್ನೂ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತೀಯೆ. ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡು.

ಫಾಲ್ಗುನಸ್ಯಾಯೈಕಾದಶೀ ಭವೇತ್ ।
ತಸ್ಯಾ ವ್ರತೇನ ಹೇ ರಾಮ ವಿಜಯಸ್ತೇ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥೨೪॥

ಫಾಲ್ಗುಣದ ಬಹುಳ ಏಕಾದಶಿಯು ವಿಜಯೈಕಾದಶಿಯು. ಆ ವ್ರತವನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಿದರೆ ನಿನಗೆ ಜಯವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

ನಿಸ್ಸಂಶಯಂ ಸಮುದ್ರಂ ತ್ವಂ ತರಿಷ್ಯಸಿ ಸವಾನರಃ ।
ವಿಧಿಸ್ತು ಶ್ರೂಯತಾಂ ರಾಜನ್ ವ್ರತಸ್ಯಾಸ್ಯ ಫಲಪ್ರದಃ ॥೨೫॥

ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದನು - ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನೀನು ಕಪಿಗಳೊಡನೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುತ್ತೀಯೆ. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಈ ವ್ರತದ ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು.

ದಶಮ್ಯಾಂ ದಿವಸೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಕುಂಭಮೇಕಂ ತು ಕಾರಯೇತ್ ।
ಹೈಮಂ ವಾ ರಾಜತಂ ವಾಪಿ ತಾಮ್ರಂ ವಾಪ್ಯಥ ಮೃಣ್ಮಯಂ ॥೨೬॥

ದಶಮಿಯ ದಿನ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ತಾಮ್ರ, ಮಣ್ಣು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಕುಂಭವನ್ನು ಮಾಡಿರಬೇಕು.

ಸ್ಥಾಪಯೇಚ್ಛೋಭಿತಂ ಕುಂಭಂ ಜಲಪೂರ್ಣಂ ಸಪಲ್ಲವಂ ।
ತಸ್ಯೋಪರಿ ನ್ಯಸೇದ್ದೇವಂ ಹೈಮಂ ನಾರಾಯಣಂ ಪ್ರಭುಂ ॥೨೭॥

ಆ ಕುಂಭಕ್ಕೆ ಅಲಂಕರಿಸಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿ ಮೇಲೆ ಪಂಚಪಲ್ಲವಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಅದರ ಮೇಲೆ ಚಿನ್ನದ ನಾರಾಯಣ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಇಡಬೇಕು.

ಏಕಾದಶೀ ದಿನೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪ್ರಾತಸ್ನಾನಂ ಸಮಾಚರೇತ್ ।
ನಿಶ್ಚಲಂ ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ಕುಂಭಂ ಕಂಠಮಾಲ್ಯಾನುಲೇಪನೈಃ ॥೨೮॥

ಏಕಾದಶಿಯದಿವಸ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಆ ಕುಂಭವನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡದಂತೆ ಇಡಬೇಕು. ಅದರ ಕತ್ತಿಗೆ ಹೂವಿನ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಗಂಧವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ಪೂಗೀಫಲೈರ್ನಾರಿಕೇರೈಃ ಪೂಜಯೇಚ್ಚ ವಿಶೇಷತಃ ।
ಸಪ್ತಧಾನ್ಯಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಯವಾನ್ಯುಪರಿ ವಿನ್ಯಸೇತ್ ॥೨೯॥

ಅಡಕೆ, ತೆಂಗುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಏಳು ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅಕ್ಷತೆಯನ್ನೂ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಗಂಧೈರ್ಧೂಪೈಶ್ಚದೀಪೈಶ್ಚ ನೈವೇದ್ಯೈರ್ವಿವಿಧೈರಪಿ ।
ಕುಂಭಾಗ್ರೇ ತದ್ದಿನಂ ರಾಮ ನೀಯತಾಂ ಸತ್ಕಥಾದಿಭಿಃ ॥೩೦॥

ಗಂಧ, ಧೂಪ, ದೀಪಗಳಿಂದಲೂ ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಆ ದಿನವೆಲ್ಲವೂ ಆ ಕಲಶದ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕು.

ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಚೈವ ತಸ್ಯಾಗ್ರೇ ಕಾರಯೇದ್ಬುಧಃ ।
ಪ್ರಕಾಶಯೇದ್-ವ್ರತಂ ದೀಪಮಖಂಡವ್ರತಹೇತವೇ ॥೩೧॥

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣವನ್ನು ಅದರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು. ವ್ರತಸಂಪೂರ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ತುಪ್ಪದ ದೀಪವನ್ನು ಆದಿನ ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿಯೂ ಇರುವಂತೆ ಇಡಬೇಕು.

ದ್ವಾದಶೀ ದಿವಸೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಮಾರ್ತಾಂಡಸ್ಯೋದಯೇ ಸತಿ ।
ನೀತ್ವಾ ಕುಂಭಂ ಜಲೋದ್ದೇಶೇ ನದ್ಯಾಂ ಪ್ರಸ್ರವಣೇ ತಥಾ ॥೩೨॥
ತಟಾಕೇ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ತಂ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ ।
ದದ್ಯಾತ್ಸದೈವತಂ ಕುಂಭಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ವೇದಪಾರಗೇ ॥೩೩॥

ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಸೂರ್ಯನು ಹುಟ್ಟಿದಮೇಲೆ ಆ ಕಲಶವನ್ನು ನೀರಿರುವ ನದಿ,ಕೊಳ, ಕೆರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದರ ಬಳಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಆದನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಿ ಆ ದೇವತಾ ಪ್ರತಿಮೆಸಹಿತವಾಗಿ ಆ ಕಲಶವನ್ನು ವೇದವನ್ನು ಓದಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕುಂಭೇನ ಸಹ ರಾಜೇಂದ್ರ ಮಹಾದಾನಾನಿ ದಾಪಯೇತ್ ।
ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ರಾಮ ಯೂಥಪೈಸ್ಸಹ ಸಂಗತಃ ।
ಕುರು ವ್ರತಂ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ವಿಜಯಸ್ತೇ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥೩೪॥

ಆ ಕಲಶದಾನದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾದಾನಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವಿಧಿಯ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನೀನು ಸೈನ್ಯಸಮೇತವಾಗಿ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡು. ನಿನಗೆ ವಿಜಯವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ

ಇತಿ ಶ್ರುತ್ವಾ ತತೋ ರಾಮೋ ಯಥೋಕ್ತಮಕರೋತ್ತದಾ ।
ಕೃತೇ ವ್ರತೇ ಸ ವಿಜಯೀ ಬಭೂವ ರಘುನಂದನಃ ॥೩೫॥

ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದನು- ರಾಮನು ಇದನ್ನು ಕೇಳೀ ಅವನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೂ ಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಸೀತಾ ಜಿತಾ ಲಂಕಾ ಪೌಲಸ್ತ್ಯೋ ನಿಹತೋ ರಣೇ ।
ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ಪುತ್ರ ಯೇ ಕುರ್ವಂತಿ ನರಾ ವ್ರತಂ ॥
ಇಹ ಲೋಕೇ ಜಯಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಪರಲೋಕಸ್ತಥಾಕ್ಷಯಃ ॥೩೬॥

ಹೀಗೆ ಮಾಡಲು ರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಲಂಕೆಯನ್ನು ಜಯಿಸಿದನು. ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಂದನು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಮಾಡುವವರು ಇಹದಲ್ಲಿ ಜಯವನ್ನೂ ಹೊಂದಿ ಪರದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಯವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಹೊಂದುವರು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಏತಸ್ಮಾತ್ಕಾರಣಾತ್ಪಾರ್ಥ ಕರ್ತವ್ಯಂ ವಿಜಯಾವ್ರತಂ ।
ಪಠನಾಚ್ಛ್ರವಣಾಚ್ಚೈವ ವಾಜಪೇಯಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥೩೭॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾದ್ಮೇ ಉತ್ತರಖಂಡೇ ಉಮಾಪತಿ ನಾರದ ಸಂವಾದಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದೇ ಫಾಲ್ಗುಣ ಕೃಷ್ಣ ವಿಜಯೈಕಾದಶೀ ಮಹಾತ್ಮ್ಯಂ ನಾಮ ಷಟ್‌ಚತ್ವಾರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಸ್ಸಮಾಪ್ತಃ ॥

ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು- ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಎಲೈ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ ಈ ವಿಜಯಾವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದೂ ಕೇಳಿದರೂ ವಾಜಪೇಯ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಇಂತು ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಖಂಡದ ಉಮಾಪತಿ ನಾರದರ ಸಂವಾದದೊಳಗಿನ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಫಾಲ್ಗುಣ ಕೃಷ್ಣವಿಜಯೈಕಾದಶೀ ಮಹಿಮೆ ಎಂಬ ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು.

★ ★ ★ ★

॥ ಫಾಲ್ಗುಣ ॥ ಕೃಷ್ಣ ॥ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ॥

ವರ್ಷ ಪೂರ್ತಿ ಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲಾ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇಂದು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಸ್ಮರಣೆಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪೂಜಾರೂಪವಾಗಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಒಂದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮಾಡಿದ ಸಕಲ ಕಾರ್ಯಗಳು ಸೇವಾ ರೂಪವಾಗಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಇಂದು ಲಯಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಯುಗಾದಿಯ ದಿವಸ ಸೃಷ್ಟಿ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸೃಷ್ಟಿ ಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ಲಯಚಿಂತನೆಗಾಗಿ ಭಜನಮಾಲಾ ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ನೋಡಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸದ ಮಹಿಮೆ ಹಾಗೂ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ವಿಚಾರವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

★ ★ ★ ★

ಅಧಿಕ ಮಾಸ

ಅಧಿಕ ಮಾಸದ ಆಚರಣೆ

ಸೂರ್ಯನ ಸಂಕ್ರಮಣ ಯಾವ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೋ ಆ ಮಾಸ ಅಧಿಕ ಮಾಸ. ಯಾವ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಂಕ್ರಮಣ ಬರುವುದೋ ಅದು ಕ್ಷಯ ಮಾಸ. ಅಧಿಕ ಮಸವು ೩೩ ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ಈ ಮಾಸಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿ.ಹಿಂದೆ ಭಗವಂತನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಮಾಸವನ್ನು ಹಂಚತ್ತಾನೆ. ಅಧಿಕ ಮಾಸವನ್ನು ಸ್ವತಃ ಸೂರ್ಯಯನಿಗೆ ಹಂಚುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಸೂರ್ಯನು ಈ ಮಾಸವು ಮಲ ಮಾಸ ವಾದುದರಿಂದ ಯಾರು ವ್ರತಾಚರಣೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಮಾಸವನ್ನು ಶುದ್ಧೀಕರಿಸು ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಸ್ವಯಂ ಭಗವಂತನು ತಾನೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ರೂಪದಿಂದ ಈ ಮಾಸಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿ ಏನು ಪುಣ್ಯಾಚರಣೆ ಮಾಡಿದರೂ ಅದನ್ನು ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಎಲ್ಲರ ಒಳಗಿನ ಮಲ(ಪಾಪ) ವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಮುಗಿಸಬಹುದು. ಅಶಕ್ತರು ಒಂದು ವರ್ಷ ಪರ್ಯಂತ ವಿಷ್ಣು ಪಂಚಕಾದಿವ್ರತಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಅಶಕ್ತರಾದರೆ ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ವಿಷ್ಣುಪಂಚಕವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಅದರ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಈ ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವ್ರತ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬಹುದು. ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಕೊನೆಗೊಳಿಸುವ ವ್ರತಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ' ಅಧಿಕಸ್ಯ ಅಧಿಕಂ ಫಲಂ ಎಂಬಂತೆ ಅಧಿಕವಾದ ಫಲ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಉಪನಯನ, ಚೌಲ,ವಿವಾಹ, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು ನಿಷಿದ್ಧ. ಆದರೂಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲಾ ಆಚರಣೆಗೆ ಬೇರೆ

ಎಲ್ಲಾ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕಫಲ. ಈ ಮಾಸದ ಆಚರಣೆ ಮಾಡದ ಕಾರಣ ಸ್ವರ್ಗವೇರಿದ ನಹುಷನು ಅಗಸ್ತ್ಯರ ಶಾಪದಿಂದ ಹಾವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನು.ನಂತರ ವೇದವ್ಯಾಸರ ದರ್ಶನದಿಂದ ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮ ಸ್ಮರಣೆ ಬಂದು ತನ್ನ ದುಃಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಾರಣ ಕೇಳಲು ಅವನು ಅಧಿಕಮಾಸ ವ್ರತಾಚರಣೆ ಮಾಡದೇ ಅವಮಾನಿಸಿದ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳಿ ಅಧಿಕ ಮಾಸವನ್ನು ಅಪೂಪದಾನದ ಮೂಲಕ ಆಚರಿಸಲು ಹೇಳಿದರು. ಅದರಂತೆ ಅವನು ಮಾಡಿದಾಗ ಅದರ ಪುಣ್ಯಫಲದಿಂದ ಮುಂದೆ ಭೀಮಸೇನದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೊಂದಿಗೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯಾಗಿ ಹಾವಿನ ಜನ್ಮದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಾಯಿತು.

೩೩ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಬರುವ ಅಧಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ೩೩ ಭಗವಂತನ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ೩೩ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭೂದಾನಕ್ಕೆಸಮಾನವಾದ ೩೩ ಅಪೂಪಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಭಗವಂತ ದೇಹದ ಒಳಗಿನ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಪೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುರಂಧ್ರಗಳಿರುತ್ತವೆಯೋ ಅಷ್ಟುಕಾಲ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಎಂದು ಪುರಾಣ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಶನಿದೋಷವಿದ್ದರೂ ಅಧಿಕಾಮಾಸ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅಪೂಪ ದಾನದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ದೀಪವು ಮಲಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಕಳೆಯುವುದು.

ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿಮೌನ ವ್ರತ,ಭಾಗವತ ಶ್ರವಣ, ವ್ಯಾಸಪೂಜೆ, ಗೋದಾನ ,ಸುವರ್ಣ ದಾನ ಮುಂತಾದ ವ್ರತದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪರಾನ್ನಭೋಜನತ್ಯಾಗ, ಉಪವಾಸ, ಅಯಾಚಿತ ವ್ರತ, ಧಾರಣ–ಪಾರಣವ್ರತವೂ ಬಹಳಶ್ರೇಷ್ಠ. ಆಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞಾಂಗ ಪಿತೃತರ್ಪಣ, ತಿಲ ತರ್ಪಣಾದಿಗಳನ್ನು ಎಂದಿನಂತೆ ತಪ್ಪದೇ ನೀಡಬೇಕು.

ಅಧಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾಗಿದ್ದರೆ ಅಧಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಿಜಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾಗಿದ್ದರೆ ನಿಜಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.ಅಧಿಕಮಾಸದ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಆಚರಿಸಲೇಬೇಕು.

ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವ್ರತ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅಧಿಕಮಾಸ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಮೊದಲು ಮೂರುದಿನ ಹಿಡಿಯುವ ವ್ರತ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿ ನಂತರ ಅಧಿಕದಲ್ಲಿ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪ ಪೂರ್ವಕ ವ್ರತ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ ನೀವು ಯಾವುದೇ ವ್ರತ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮಾಡಿದರೂ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಪೂರ್ತಿ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದ ಫಲ ಸಿಗುತ್ತೆ

ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸುಲಭವಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ದಾನಗಳು

ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ಶಂಖ, ಚಕ್ರ , ಪದ್ಮ ರಂಗೋಲಿ ವ್ರತ

ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ಸ್ವಸ್ತಿಕ ರಂಗೋಲಿ ಶ್ರೀಕಾರ ರಂಗೋಲಿ ವ್ರತ

ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ನಮಸ್ಕಾರ ವ್ರತ

ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ಗೆಜ್ಜೆವಸ್ತ್ರ ಏರಿಸುವ ವ್ರತ

ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ತುಪ್ಪದ ಬತ್ತಿ ಹಚ್ಚುವ ವ್ರತ

ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ಹಾಡು ಹೇಳುವುದು (ದೇವರ ಭಜನೆ)

ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ಹೂ ಎರಿಸುವ ವ್ರತ

ನಿತ್ಯವೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋಭಾನ ಪದದ ಪಾರಾಯಣ

ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಆಕಳುಕರು ದಾನ

ಮುವತ್ತ್ಮೂರು ವಿಷ್ಣುಪಾದ ದಾನ

ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ಅನ್ನಪೂರ್ಣೇಶ್ವರಿ ಮೂರ್ತಿ ದಾನ

ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ಅರಿಷಿಣ ಕುಂಕುಮ ಬಟ್ಟಲು ದಾನ

ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಗೆ ಉಡಿ ತುಂಬುವ ವ್ರತ

ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಗೆ ಬಳೆ ಇಡಿಸುವ ವ್ರತ

ಒಂದು ವಟುವಿಗೆ ನಿತ್ಯ ಊಟ ಹಾಕುವ ವ್ರತ

ಒಂದು ಮುತ್ತೈ ದೆಗೆ ನಿತ್ಯ ಹರಳು ಹಾಕಿ ಹೂ ಮುಡಿಸುವ ವ್ರತ ..

ಒಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮುತ್ತೈದೆಗೆ ನಿತ್ಯ ತಾಂಬೂಲದಕ್ಷಿಣೆ ವ್ರತ

ಒಂದು ಒಣಕೊಬ್ಬರಿ ಗಿಟುಕಿನಲ್ಲಿ ರಂದ್ರಮಾಡಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ತುಂಬಿ ಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಗಿಕಿನ ರಂದ್ರ ಮುಚ್ಚಿ ತಾಂಬೂಲದಕ್ಷಿಣೆ ಸಹಿತ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಗೆ ವಸ್ತ್ರದಾನ

ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ವಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಸಾಮಗ್ರಿ ದಾನ

ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ಮರದ ಬಾಗಿಣ ಸಹಿತ ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ದಂಪತಿ ಭೋಜನ

ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ಗಣದ ಜೊತೆ ಸೀರೆಯ ದಾನ.

ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ಜೊತೆ ದೀಪ ದಾನ .

ಅಪೂಪ ದಾನ ವಿಶೇಷವಾದದ್ದು ಅಂದೆ ಅಕ್ಕಿ ಬೆಲ್ಲ ತುಪ್ಪ ದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಭಕ್ಷ್ಯ ಮೂವತ್ತ್ಮೂರು ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ತಟ್ಟೆ ಸಮೇತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಅಥವಾ ಅಳಿಯನಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು . ಅನಾರಸ ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಖರ್ಚಿಕಾಯಿ, ಬೇಸನಲಾಡು, ಅಥವಾ ನಿಮಗೆ ಏನು ಅನುಕೂಲ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿ ದಾನ ಮಾಡಿ.

ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ದಾನ

ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷ

ಪಾಡ್ಯ	ಅರಿಶಿನ ಕುಂಕುಮ ಎಲೆಅಡಿಕೆದಕ್ಷಿಣೆ
ಬಿದಿಗೆ	ಕುಂಕುಮ ಅರಿಶಿನ ಎಲೆಅಡಿಕೆದಕ್ಷಿಣೆ
ತದಿಗೆ	ಕೊಬ್ಬರಿ ಸಕ್ಕರೆ
ಚೌತಿ	ನಿಂಬೆ ಹಣ್ಣು ಸಕ್ಕರೆ ಏಲಕ್ಕಿ
ಪಂಚಮಿ	ಅಕ್ಕಿ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ದಕ್ಷಿಣೆ
ಷಷ್ಠಿ	ಮೊಸರು
ಸಪ್ತಮಿ	ಹಣ್ಣು
ಅಷ್ಟಮಿ	ತೊಗರಿಬೇಳೆ
ನವಮಿ	ಗೋರಿಕಾಯಿ
ದಶಮಿ	೨ ಬೆಲ್ಲದ ಅಚ್ಚು
ದ್ವಾದಶಿ	ಹಾಲು
ತ್ರಯೋದಶಿ	ಗೋಧಿಹಿಟ್ಟು
ಚತುರ್ದಶಿ	ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವು
ಹುಣ್ಣಿಮೆ	ಸೌತೆಕಾಯಿ

ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷ

ಪಾಡ್ಯ	ಹೀರೇಕಾಯಿ
ಬಿದಿಗೆ	ಗೆಡ್ಡೆ ಗೆಣಸು
ತದಿಗೆ	ಕುಪ್ಪಸ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ದಕ್ಷಿಣೆ
ಚೌತಿ	ಹುರಿಗಡಲೆ
ಪಂಚಮಿ	ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಬೀಜ
ಷಷ್ಠಿ	ರವೆ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ದಕ್ಷಿಣೆ
ಸಪ್ತಮಿ	ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಸಮೇತ ತುಳಸಿ ದಾನ
ಅಷ್ಟಮಿ	ಹತ್ತಿ
ನವಮಿ	ಕಡ್ಲೆಹಿಟ್ಟು
ದಶಮಿ	ಗಾಜಿನ ಬಳೆ
ದ್ವಾದಶಿ	ಹೆಸರುಬೇಳೆ
ತ್ರಯೋದಶಿ	ಅವಲಕ್ಕಿ

ಚತುರ್ದಶಿ ಕಡ್ಲೆಕಾಯಿ ಎಣ್ಣೆ
ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಕಡ್ಲೆಬೇಳೆ
ಶುದ್ಧ ಪಾಡ್ಯ ಕುಪ್ಪಸ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ದಕ್ಷಿಣೆ

★ ★ ★ ★

ಅಪೂಪದಾನ

ಅಧಿಮಾಸೇ ತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಗುಡಸರ್ಪಿಯುತಾನಿ ಚ ।
ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶದಪೂಪಾನಿ ದಾತವ್ಯಾನಿ ದಿನೇ ದಿನೇ ॥
ಯಾವಂತಿ ತತ್ರ ಛಿದ್ರಾಣಿ ಅಪೂಪಸ್ಯ ಚ ಪಾರ್ಥಿವ ।
ತಾವದ್ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ ॥

'ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮೂವತ್ತಮೂರು ಅಪೂಪಗಳನ್ನು ದಾನವೀಯಬೇಕು. ಆ ಅಪೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಛಿದ್ರಗಳಿವೆಯೋ ಅಷ್ಟು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ತನಕ ದಾನವಿತ್ತವ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.' ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲೂ ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಹತ್ತು ಹಲವು ಕಾಣಸುತ್ತಿವೆ. ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅಪೂಪದಾನವು ಅತಿಪ್ರಶಸ್ತವೆಂಬುದು ಇದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಅಪೂಪ ಎಂಬುದೊಂದು ಸಿಹಿತಿಂಡಿ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ 'ಅಪ್ಪ' ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅಪೂಪವೂ ಹಲವು ರೀತಿಯಿದೆ. ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಅಪ್ಪಕ್ಕೆ ಛಿದ್ರಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಛಿದ್ರಗಳಿರುವ ಅಪೂಪವನ್ನು ದಾನಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಹೇಳಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ 'ಅತಿರಸ'ವೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಚಿಕ್ಕ ಹಪ್ಪಳದಂತಿರುವ ಅಪೂಪವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ದಾನಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಪ್ರಶಸ್ತ. ಇದನ್ನು ಅಕ್ಕಿಬೆಲ್ಲದಿಂದ ಮಾಡಿ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕರಿಯಬೇಕು. 'ಗುಡಸರ್ಪಿಯುತಾನಿ ಚ' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಮೂವತ್ತಮೂರು ಅತಿರಸಗಳನ್ನು ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಚಿಕ್ಕ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಇಟ್ಟು, ಹಿರಣ್ಯದಕ್ಷಿಣೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿಪ್ರನಿಗೆ ದಾನವೀಯಬೇಕು.

ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶದಪೂಪಾನ್ನಂ ಕಾಂಸ್ಯಪಾತ್ರೇ ನಿಧಾಯ ಚ ।
ಸಘೃತಂ ಸಹಿರಣ್ಯಂ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ನಿವೇದಯೇತ್ ॥

ಅಧಿಕಮಾಸದ ಪ್ರತಿದಿನ ಈ ದಾನವನ್ನು ನೀಡುವುದು ಅಶಕ್ಯವಾದರೆ ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ ನೀಡಬಹುದು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಅಧಿಕಮಾಸದ ಎರಡು ದ್ವಾದಶಿಗಳು, ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ, ಕೃಷ್ಣಚತುರ್ದಶೀ, ವೈಧೃತಿ, ವ್ಯತೀಪಾತ ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ದಾನ ಅತಿಶಯಫಲದಾಯಕ.

ಮೂವತ್ತಮೂರು ಅಪೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಮೂವತ್ತಮೂರು ರೂಪಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ಪದ್ಮಪುರಾಣವು ವಿಷ್ಣು ಜಿಷ್ಣು ಮೊದಲಾದ ಈ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಏಕಾದಶರುದ್ರರು ಅಷ್ಟವಸುಗಳು ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು, ವಷಟ್ಕಾರದೇವತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಪತಿಯೆಂಬ ಮೂವತ್ತಮೂರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಿ ದಾನವೀಯಬೇಕು.

ಎರಡು ಬಾರಿ ಆಚಮನ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಶುಭತಿಥೌ ಅಧಿಕಮಾಸನಿಯಾಮಕ ಪುರುಷೋತ್ತಮರೂಪಿ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಅಮುಕ ಗೋತ್ರೋದ್ಭವಸ್ಯ ಅಮುಕಶರ್ಮಣಃ ಮಮ ಸಪತ್ನೀಕಸ್ಯ ನಿಖಿಲಪಾಪಕ್ಷಯ ಪೂರ್ವಕಂ ಭೂದಾನಫಲಾವಾಪ್ತಯೇ, ಅಪೂಪಚ್ಛಿದ್ರ ಸಮಸಂಖ್ಯವರ್ಷ ಸಹಸ್ರಾವಧಿ ಸ್ವರ್ಲೋಕನಿವಾಸಾದಿಪುರಾಣೋಕ್ತ ಫಲ ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶದಪೂಪದಾನಾಖ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಕರಿಷ್ಯೇ । ತದಂಗತ್ವೇನ ಅಪೂಪಪೂಜಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪೂಜಾಂ ಚ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಅಪೂಪ ಪೂಜೆ-ಮೂವತ್ತಮೂರು ದೇವತೆ ಹಾಗೂ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಆವಾಹಿಸಬೇಕು.

೧. ದ್ರೋಣನಾಮಕವಸುಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ವಿಷ್ಣುಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೨. ಧ್ರುವನಾಮಕವಸುಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಜಿಷ್ಣುಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೩. ದೋಷನಾಮಕವಸುಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಮಹಾವಿಷ್ಣುಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೪. ಅರ್ಕನಾಮಕವಸುಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಹರಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೫. ಅಗ್ನಿನಾಮಕವಸುಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಕೃಷ್ಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೬. ದ್ಯುನಾಮಕವಸುಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಅಧೋಕ್ಷಜಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೭. ಪ್ರಾಣನಾಮಕವಸುಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಕೇಶವಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೮. ವಿಭಾವಸುನಾಮಕವಸುಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಮಾಧವಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೯. ಭೀಮನಾಮಕರುದ್ರಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ರಾಮಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೧೦. ರೈವತನಾಮಕರುದ್ರಂ ತದಂತರ್ಗತಮಚ್ಯುತಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೧೧. ಓಜೋನಾಮಕರುದ್ರಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಮಾವಾಹಯಾಮಿ।
೧೨. ಅಜೈಕಪಾನ್ನಾಮಕರುದ್ರಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಗೋವಿಂದಮಾವಾಹಯಾಮಿ।
೧೩. ಮಹನ್ನಾಮಕರುದ್ರಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ವಾಮನಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೧೪.ಬಹುರೂಪನಾಮಕರುದ್ರಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಶ್ರೀಶಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೧೫. ಭವನಾಮಕರುದ್ರಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಶ್ರೀಕಂಠಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।

೧೬. ವಾಮದೇವನಾಮಕರುದ್ರಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ವಿಶ್ವಸಾಕ್ಷಿಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ।
೧೭. ಉಗ್ರನಾಮಕರುದ್ರಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ನಾರಾಯಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೧೮. ವೃಷಾಕಪಿನಾಮಕರುದ್ರಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಮಧುರಿಪುಮಾವಾಹಯಾಮಿ।
೧೯. ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನ್ಯನಾಮಕರುದ್ರಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಅನಿರುದ್ಧಮಾವಾಹಯಾಮಿ।
೨೦ ವಿವಸ್ವನ್ನಾಮಕಾದಿತ್ಯಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೨೧. ಅರ್ಯಮನಾಮಕಾದಿತ್ಯಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ವಾಸುದೇವಮಾವಾಹಯಾಮಿ।
೨೨. ಪೂಷನಾಮಕಾದಿತ್ಯಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಜಗದ್ಯೋನಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೨೩. ತ್ವಷ್ಟೃನಾಮಕಾದಿತ್ಯಂ ತದಂತರ್ಗತಮನಂತಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೨೪. ಸವಿತೃನಾಮಕಾದಿತ್ಯಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಶೇಷಶಾಯಿನಮಾವಾಹಯಾಮಿ।
೨೫. ಭಗನಾಮಕಾದಿತ್ಯಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಸಂಕರ್ಷಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೨೬. ಧಾತೃನಾಮಕಾದಿತ್ಯಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೨೭. ಪರ್ಜನ್ಯನಾಮಕಾದಿತ್ಯಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ದೈತ್ಯಾರಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೨೮. ವರುಣನಾಮಕಾದಿತ್ಯಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ವಿಶ್ವತೋಮುಖಮಾವಾಹಯಾಮಿ।
೨೯. ಮಿತ್ರನಾಮಕಾದಿತ್ಯಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಜನಾರ್ದನಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೩೦. ಶಕ್ರನಾಮಕಾದಿತ್ಯಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಧರಾವಾಸಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।
೩೧. ಉರುಕ್ರಮನಾಮಕಾದಿತ್ಯಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ದಾಮೋದರಮಾವಾಹಯಾಮಿ।
೩೨. ವಷಟ್ಕಾರಮಪೂಪದೇವತಾಂ ತದತರ್ಗತಂ ಅಘಾರ್ದನಮಾವಾಹಯಾಮಿ।
೩೩. ಪ್ರಜಾಪತಿಮಪೂಪದೇವತಾಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ಶ್ರೀಪತಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ।

ಆವಾಹಿತತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶದ್ದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ।
ಧ್ಯಾನಾವಾಹನಾದ್ಯುಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ವಿಷ್ಣುಂ ಜಿಷ್ಣುಂ ಮಹಾವಿಷ್ಣು ಹರಿಂ ಕೃಷ್ಣಮಧೋಕ್ಷಜಮ್ ।
ಕೇಶವಂ ಮಾಧವಂ ರಾಮಮಚ್ಯುತಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಮ್ ॥

ಗೋವಿಂದಂ ವಾಮನಂ ಶ್ರೀಶಂ ಶ್ರೀಕಂಠಂ ವಿಶ್ವಸಾಕ್ಷಿಣಮ್ ।
ನಾರಾಯಣಂ ಮಧುರಿಪುಮನಿರುದ್ಧಂ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಮ್ ॥

ವಾಸುದೇವಂ ಜಗದ್ಯೋನಿಮನಂತಂ ಶೇಷಶಾಯಿನಮ್ ।
ಸಂಕರ್ಷಣಂ ಚ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ದೈತ್ಯಾರಿಂ ವಿಶ್ವತೋಮುಖಮ್ ॥

ಜನಾರ್ದನಂ ಧರಾವಾಸಂ ದಾಮೋದರಮಘಾರ್ದನಮ್ ।
ಶ್ರೀಪತಿಂ ಚ ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶದುದ್ದಿಶ್ಯ ಪ್ರತಿನಾಮಭಿಃ ॥
ಮಂತ್ರೈರೇತೈಶ್ಚ ಯೋ ದದ್ಯಾದ್ ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶದಪೂಪಕಮ್ ।
ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ವಿಪುಲಾಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಸಂತತಿಮ್ ॥

ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಅಪೂಪಗಳಿಗೆ ನಮಿಸಿ, ವಿಪ್ರರನ್ನು ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತ ತಾಂಬೂಲಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಅಪೂಪದಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

★ ★ ★ ★

ಅಪೂಪದಾನ ಮಂತ್ರ

ವಿಷ್ಣುರೂಪೀ ಸಹಸ್ರಾಂಶುಃ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಃ ।
ಅಪೂಪಾನ್ನಪ್ರದಾನೇನ ಮಮ ಪಾಪಂ ವ್ಯಪೋಹತು ॥
ನಾರಾಯಣ ಜಗದ್ಬೀಜ ಭಾಸ್ಕರಪ್ರತಿರೂಪದೃಕ್ ।
ವ್ರತೇನಾನೇನ ಪುತ್ರಾಂಶ್ಚ ಸಂಪದಂ ಚಾಭಿವರ್ಧಯ ॥
ಯಸ್ಯ ಹಸ್ತೇ ಗದಾಚಕ್ರೇ ಗರುಡೋ ಯಸ್ಯ ವಾಹನಮ್ ।
ಶಂಖಃ ಕರತಲೇ ಯಸ್ಯ ಸ ಮೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಸೀದತು ॥
ಕಲಾಕಾಷ್ಠಾದಿರೂಪೇಣ ನಿಮೇಷಘಟಿಕಾದಿನಾ ।
ಯೋ ವಂ(ಪಂ)ಚಯತಿ ಭೂತಾನಿ ತಸ್ಮೈ ಕಾಲಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥
ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಮಯೋ ದೇಶಃ ಕಾಲಃ ಪರ್ವ ದ್ವಿಜೋ ಹರಿಃ ।
ಪೃಥ್ವೀಸಮಮಿದಂ ದಾನಂ ಗೃಹಾಣ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥
ಮಲಾನಾಂ ಚ ವಿಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪಾಪಪ್ರಶಮನಾಯ ಚ ।
ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾಭಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ತವ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಭಾಸ್ಕರ ॥
(ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶದಪೂಪಕಾನ್ ।
ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ವಿಪುಲಾಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಸಂಪದಃ ॥)

ಪದ್ಮಪುರಾಣದ ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ '**ಅಮುಕನಾಮಕೋಽಹಂ ಅಮುಕಶರ್ಮಣೇ ತುಭ್ಯಂ ಸಂಪ್ರದದೇ ನ ಮಮ ।**' ಎಂದು ದಾನವಿತ್ತು ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಮಿಸಿ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

ಅನೇನ ಸೋಪಸ್ಕರಾಪೂಪದಾನೇನ ಮಾಸನಿಯಾಮಕಪುರುಷೋತ್ತಮಾತ್ಮಕ ಮಧ್ವಪತಿಃ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥

★ ★ ★ ★

ಅಧಿಕಮಾಸದ ಧರ್ಮಗಳು

ಅಧಿಕಮಾಸಕ್ಕೆ ರಾಧಾಸಮೇತ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ನಿಯಾಮಕ. ಆ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಈ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು

ನಡೆಸಬೇಕು. ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಉಪವಾಸಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪುಣ್ಯದಾಯಕ.

ಸ್ನಾನ– ತನಗೆ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ನದೀ, ಸರೋವರ, ಕೊಳ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದೂರದ ತೀರ್ಥಗಳಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದು. ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ನಿಷಿದ್ಧ.

ದಾನ— ಅಪೂಪದಾನ ಹಾಗೂ ದೀಪದಾನಗಳು ವಿಶೇಷ. ಕಂಚಿನ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ೩೩ ಅಪೂಪಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ದಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಾನದ ಪುಣ್ಯವೆಂದು ಮಹದೇವರು ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯವರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದೇವರಮುಂದೆ ಅಖಂಡದೀಪವನ್ನು ತುಪ್ಪ, ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ಅಥವಾ ಹಿಪ್ಪೆ ಎಣ್ಣೆಯಿಂದ ಇಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡಲುಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದೀಪದ ಕಂಭ, ತೈಲ/ತುಪ್ಪ, ಬತ್ತಿಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬಹುದು.

ಉಪವಾಸ– ಒಂದು ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದರೂ ಮಹಾಪುಣ್ಯವಿದೆ. ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬಹುದು. ಒಪ್ಪತ್ತು ಊಟಮಾಡಿಕೊಂಡೂ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯಬಹುದು.

ಪೂಜಾ– ನಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬಂಗಾರ, ಬೆಳ್ಳಿ, ತಾಮ್ರ ಅಥವಾ ಮಣ್ಣಿನ ಕಲಶವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ ರಾಧಾಸಮೇತ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಆವಾಹಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ತಿಂಗಳೂ ಹೀಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಕಡೆಗೆ ಒಂದುದಿವಸವಾದರೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಜ್ಞಾನಕಾರ್ಯ– ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ, ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತಾ, ಅಧಿಕಮಾಸಮಹಾತ್ಮೆ, ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮ

ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರವಚನ/ಪಾರಾಯಣ/ಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ನಿರಂತರವೂ ಪಠಿಸಬೇಕಾದ ಶ್ಲೋಕ–

ಗೋವರ್ಧನಧರಂ ವಂದೇ ಗೋಪಾಲಂ ಗೋಪರೂಪಿಣಮ್ ।
ಗೋಕುಲೋತ್ಸವಮೀಶಾನಂ ಗೋವಿಂದಂ ಗೋಪಿಕಾಪ್ರಿಯಮ್ ॥

ಹೋಮ– ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪವಮಾನಹೋಮ ಮೊದಲಾದ ವಿಶೇಷಹೋಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ನಿತ್ಯ

ಹೋಮಗಳಾದ ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯ, ಔಪಾಸನ, ವೈಶ್ವದೇವಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು– ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಾಧಾನ, ಸೀಮಂತ, ಜಾತಕರ್ಮ, ನಾಮಕರಣ, ನಿಷ್ಕ್ರಮಣ, ಅನ್ನಪ್ರಾಶನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಚೌಲ, ಉಪನಯನ, ವಿವಾಹಗಳು ಕೂಡದು. ವ್ರತಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವುದೂ ಉದ್ಯಾಪನೆ ಮಾಡುವುದೂ ನಿಷಿದ್ಧ.

ಶ್ರಾದ್ಧಗಳು– ಮನ್ವಾದಿ, ಯುಗಾದಿ, ದರ್ಶಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರತಿಸಾಂವತ್ಸರಿಕಶ್ರಾದ್ಧ ವನ್ನು ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪವಿಧಾನದಿಂದ ಮಾಡಿ, ನಿಜಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಸಹಿತವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲೇ ಮೃತರಾದವರಿಗೆ ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಸಹಿತಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಿಜಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು. ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳು ತುಂಬಿದರೆ, (ಸರ್ವಜಿತ್‌ಸಂವತ್ಸರದ ಅಧಿಕಜ್ಯೇಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳು ತುಂಬಿದರೆ) ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲೇ ಊನಾಬ್ಧಿಕ, ವಿಮೋಕ, ವರ್ಷಾಬ್ಧಿಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಿಜಮಾಸದಲ್ಲಿಪ್ರತಿಸಾಂವತ್ಸರಿಕಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪುನಃ ಮಾಡಬೇಕು.

ವರ್ಷದ ಮಧ್ಯೆ ಅಧಿಕಮಾಸ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಆ ಮಾಸಿಕವನ್ನೇ ಅಧಿಕಮಾಸ ಮತ್ತು ನಿಜಮಾಸದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಾರಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಯಾರಾದರೂ ಈ ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾಗಿದ್ದರೆ, ತೃತೀಯಮಾಸಿಕವನ್ನೇ ಅಧಿಕಜ್ಯೇಷ್ಠ, ನಿಜಜ್ಯೇಷ್ಠ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾರಾದರೂ ಈ ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲೇ ಮೃತರಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಥಮಮಾಸಿಕವನ್ನೇ ನಿಜಮಾಸದಲ್ಲೂ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಊನಮಾಸಿಕ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗಬೇಕು.

॥ ಪುರುಷೋತ್ತಮ (ಅಧಿಕ) ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಏಕಾದಶೀ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ

ಶ್ರುತಾನಿ ಬಹುಧರ್ಮಾಣಿ ವ್ರತಾನಿ ಚ ಜಗತ್ಪ್ರಭೋ ।
ಏಕಾದಶೀಸಮಂ ಕಿಂಚಿಚ್ಛ್ರುತಂ ನೈವ ಜನಾರ್ದನ ॥೧॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ಪ್ರಭುವಾದ ಕೃಷ್ಣನೇ ! ನಾನು ಅನೇಕವಾದ ವ್ರತಗಳನ್ನೂ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಏಕಾದಶಿಗೆ ಸಮವಾದುದೊಂದನ್ನೂ ಕೇಳಿಯೇ ಇಲ್ಲ.

ಪುನಸ್ತ್ವೇಕಾದಶೀಂ ಬ್ರೂಹಿ ಪಾಪಘ್ನೀಂ ಪುಣ್ಯದಾಯಿನೀಂ ।
ಯಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಮನುಜೋ ಲೋಕೇ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾತ್ಪರಮಂ ಪದಂ ॥೨॥

ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆ ಪಾಪನಾಶವಾದ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾದ ಏಕಾದಶಿಯ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಹೇಳು. ಆ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಶುಕ್ಲೇ ವಾ ಯದಿ ವಾ ಕೃಷ್ಣೇ ಯದಾ ಚೈಕಾದಶೀ ಭವೇತ್ ।
ನ ತ್ಯಾಜ್ಯಾ ಜಗತೀಪಾಲ ಮೋಕ್ಷಸೌಖ್ಯವಿವರ್ಧಿನೀ ॥೩॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ಧರ್ಮಜನೇ ! ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಾಗಲೀ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಾಗಲೀ ಏಕಾದಶಿಯು ಬಂದರೆ ಬಿಡಬಾರದು. ಅದನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದು ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಸೌಖ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಏಕಾದಶೀ ಕಲೌ ರಾಜನ್ ಭವಬಂಧನಮೋಚನೀ ।
ಕಾಮದಾ ಸರ್ವಕಾಮಾನಾಂ ಪಾಪಾನಾಂ ಪಾಪಹಾ ಭುವಿ ॥೪॥

ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಈ ಏಕಾದಶಿಯು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನವನ್ನು (ಜನನ ಮರಣಗಳನ್ನು) ಬಿಡಿಸುತ್ತದೆ. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಇಚ್ಛೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಪಾಪಿಗಳ ಪಾಪವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ.

ರವಿವಾರೇಥ ಮಾಂಗಲ್ಯೇ ಸಂಕ್ರಮೇ ವಾ ನೃಪೋತ್ತಮ ।
ಏಕಾದಶೀ ಸದೋಪೋಷ್ಯಾ ಪುತ್ರಪೌತ್ರವಿವರ್ಧಿನೀ ॥೫॥

ಭಾನುವಾರದ ಏಕಾದಶೀ, ಮಂಗಳವಾರದ ಏಕಾದಶೀ, ಸಂಕ್ರಮಣದ ಏಕಾದಶೀ, ಇವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಿಡದೆ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರರನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಏಕಾದಶೀವ್ರತಂ ಕ್ವಾಪಿ ನ ತ್ಯಾಜ್ಯಂ ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲಭೈಃ ।
ಆಯುಷ್ಕೀರ್ತಿಪ್ರದಂ ನಿತ್ಯಂ ಸಂತಾನಾರೋಗ್ಯವಿತ್ತದಂ ॥೬॥
ಮೋಕ್ಷದಂ ರೂಪದಂ ರಾಜನ್ನಿತ್ಯಮೇಕಾದಶೀ ವ್ರತಂ ।
ಯೇ ಕುರ್ವಂತಿ ಮಹೀಪಾಲ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಪರಯಾ ಯುತಾಃ ॥೭॥

ಎಲೈ ಧರ್ಮಜನೇ! ವೈಷ್ಣವರಾದವರು ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನು ಬಿಡಲೇಬಾರದು. ಯಾರು ಹೆಚ್ಚಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡುವರೋ ಅವರಿಗೆ ಆಯಸ್ಸು, ಕೀರ್ತಿ, ಸಂತಾನ, ಹಣ, ಮೋಕ್ಷ, ಸೌಂದರ್ಯ ಇವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಯಥೋಕ್ತವಿಧಿನಾ ಲೋಕೇ ತೇ ನರಾ ವಿಷ್ಣುರೂಪಿಣಃ ।
ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಾಸ್ತು ಭೂಪಾಲ ದೃಶ್ಯಂತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥೮॥

ಯಾರು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ವಿಷ್ಣುರೂಪಿಗಳು. ಅವರೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ

ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಃ ಕಥಂ ಕೃಷ್ಣ ವಿಷ್ಣುರೂಪಾಃ ಕಥಂ ಪುನಃ ।
ಕಾಮರೂಪಾಶ್ಚ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಪರಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಹಿ ಮೇ ॥೯॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ಕೃಷ್ಣನೇ! ಅವರು ಹೇಗೆ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರು? ವಿಷ್ಣುರೂಪಿಗಳು ತಾನೆ ಹೇಗೆ? ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಪಾಪಿಗಳಂತೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಬಹು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಯೇ ಚ ರಾಜನ್ಕಲೌ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿರ್ಜಲಂ ವ್ರತಮುತ್ತಮಂ ।
ಏಕಾದಶ್ಯಾಃ ಪ್ರಕುರ್ವಂತಿ ವಿಧಿದೃಷ್ಟೇನ ಕರ್ಮಣಾ ॥೧೦॥
ನ ಕಥಂವಿಷ್ಣುರೂಪಾಸ್ತೇ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಾಃ ಕಥಂ ನ ಹಿ ।
ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ಪುಣ್ಯಂ ವ್ರತಮೇಕಾದಶೀಸಮಂ ॥೧೧॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ಧರ್ಮಜನೇ! ಯಾರು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ ನೀರನ್ನೂ ಕುಡಿಯದೆ ಇರುವರೋ ಅವರು ಹೇಗೆತಾನೇ ವಿಷ್ಣುಬಿಂಬರಲ್ಲ! ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರೂ ತಾನೇ ಅಲ್ಲ! ಏಕಾದಶಿಯು ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತದೆ.

ನ ಕಿಂಚಿದ್ವಿದ್ಯತೇ ರಾಜನ್ ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದಂ ನೃಣಾಂ ।
ಏಕಾಶನಂ ದಶಮ್ಯಾಂ ತು ನಂದಾಯಾಂ ನಿರ್ಜಲಂ ವ್ರತಂ ॥೧೨॥

ಪಾರಣಂ ಚೈವ ಭದ್ರಾಯಾಂ ಕೃತ್ವಾ ವಿಷ್ಣುಸಮಾ ನರಾಃ ।
ಶ್ರದ್ಧಾವಾನ್ಯಸ್ತು ಕುರುತೇ ಕಾಮದಾಯಾ ವ್ರತಂ ಶುಭಂ ॥೧೩॥
ವಾಂಛಿತಂ ಲಭತೇ ಸೋಽಪಿ ಇಹ ಲೋಕೇ ಪರತ್ರ ಚ ।
ಪವಿತ್ರಾ ಪಾವನೀ ಹ್ಯೇಷಾ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶಿನೀ ॥೧೪॥

ಈ ಏಕಾದಶಿಗೆ ಸಮವಾದ ವ್ರತವು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ದಶಮಿಯ ದಿನ ಒಪ್ಪತ್ತು ಊಟಮಾಡಿ ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯದೆ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಪಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಹೇಗೆತಾನೇ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗುವುದಿಲ್ಲ! ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಈ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟವಾದುವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೊಂದಿ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಪದವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಾಮದೈಕಾದಶಿಯು ಪಾವನವಾದುದು. ಪಾಪನಾಶಕವಾದುದು.

ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾ ಚೈವ ಕರ್ತೄಣಾಂ ನೃಪಸತ್ತಮ ।
ಕಾಮದಾಯಾಂ ವಿಧಾನೇನ ಪೂಜಯೇತ್ಪುರುಷೋತ್ತಮಂ ॥೧೫॥
ಪುಷ್ಪಧೂಪಾದಿಭಿಶ್ಚೈವ ನೈವೇದ್ಯೈಶ್ಚ ಫಲಪ್ರದಾ।
ಕಾಂಸ್ಯಂ ಮಾಂಸಂ ಮಸೂರಾಂಶ್ಚ ಚಣಕಾನ್ಕೋದ್ರವಾಂಸ್ತಥಾ ॥೧೬॥
ಶಾಕಂ ಮಧು ಪರಾನ್ನಂ ಚ ಪುನರ್ಭೋಜನಮೈಥುನೇ ।
ವೈಷ್ಣವೋ ವ್ರತಕರ್ತಾ ಚ ದಶಮ್ಯಾಂ ದಶ ವರ್ಜಯೇತ್ ॥೧೭॥

ಈ ಕಾಮದೈಕಾದಶಿಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವರಿಗೆ ಭುಕ್ತಿ ಮುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಕಾಮದೆಯನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಮಾಡಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಹೂವು, ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಕಂಚು, ಮಾಂಸ, ನವಣೆ, ಕಡಲೆ, ಹಾರಕ, ಕಾಯಿಪಲ್ಯಗಳು, ಜೇನು, ಪರಾನ್ನ, ಮತ್ತೆ ಊಟ ಮಾಡುವುದು, ಹೆಂಗಸರನ್ನು ರಮಿಸುವುದು. ದಶಮಿಯ ದಿವಸ ಈ ಹತ್ತನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕು.

ದ್ಯೂತಂ ಕ್ರೀಡಾಂ ತಥಾ ನಿದ್ರಾಂ ತಾಂಬೂಲಂ ದಂತಧಾವನಂ ।
ಪರಾಪವಾದಂ ಪೈಶುನ್ಯಂ ಸ್ತೇಯಂ ಹಿಂಸಾಂ ತಥಾ ರತಿಂ ॥೧೮॥
ಕ್ರೋಧಂ ಚ ವಿತಥಂ ವಾಕ್ಯಮೇಕಾದಶ್ಯಾಂ ವಿವರ್ಜಯೇತ್ ।
ಕಾಂಸ್ಯಂ ಮಾಂಸಂ ಮಸೂರಾಂಶ್ಚ ತೈಲಂ ವಿತಥಭಾಷಣಂ ॥೧೯॥
ವ್ಯಾಯಾಮಂ ಚ ಪ್ರವಾಸಂ ಚ ಪುನರ್ಭೋಜನಮೈಥುನೇ ।
ವೃಷಪೃಷ್ಠಂ ಪರಾನ್ನಂ ಚ ಶಾಕಂ ಚ ದ್ವಾದಶೀದಿನೇ ॥೨೦॥

ಕಂಚು, ಮಾಂಸ, ನವಣೆ, ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದು, ಸಾಧನೆ, ಪ್ರಯಾಣ, ಮತ್ತೆ ಊಟಮಾಡುವುದು. ಮೈಥುನ, ಎತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಕೂರುವುದು, ಪರಾನ್ನ, ಕಾಯಿಪಲ್ಯಗಳು ಇವನ್ನು ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕು.

ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ರಾಜನ್ ವಿಹಿತಾ ಯೈಶ್ಚ ಕಾಮದಾ । ರಾತ್ರೌ
ಜಾಗರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಪೂಜಿತಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ॥೨೦॥
ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾಸ್ತೇ ಯಾಂತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ ।
ಪಠನಾಚ್ಛ್ರವಣಾದ್ರಾಜನ್ ಗೋಸಹಸ್ರಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥೨೨॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾದ್ಮೇ ಉತ್ತರಖಂಡೇ ಉಮಾಪತಿ ನಾರದ ಸಂವಾದಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಮಾಸಸ್ಯ ಶುಕ್ಲ ಕಾಮದೈಕಾದಶೀ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪಂಚಷಷ್ಟಿತಮೋಽಧ್ಯಾಯಸ್ಸಮಾಪ್ತಃ॥

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಮದೈಕಾದಶಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿದವರು ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾಮದೆಯ ವ್ರತವನ್ನು ಓದಿದವರೂ ಕೇಳಿದವರೂ ಸಾವಿರಗೋದಾನ ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಇಂತು ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಖಂಡದ ಉಮಾಪತಿ ನಾರದರ ಸಂವಾದದೊಳಗಿನ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ(ಅಧಿಕ)ಮಾಸದ ಕಾಮದೈಕಾದಶೀ ಮಹಿಮೆ ಎಂಬ ಅರವತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು,

★ ★ ★ ★

॥ ಪುರುಷೋತ್ತಮಮಾಸ (ಅಧಿಕ ಮಾಸ) ॥ ಕೃಷ್ಣ॥ ಏಕಾದಶೀ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ

ಭಗವನ್ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ವ್ರತಾನಾಂ ವ್ರತಮುತ್ತಮಂ ।
ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಫಲದಂ ವ್ರತಿನಾಂ ಚ ಯತ್ ॥೧॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ಭಗವಂತನೇ ! ಸರ್ವಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವ ವ್ರತಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಉತ್ತಮವಾದ ವ್ರತ ಯಾವುದು ? ಅದನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ.

ಪುರುಷೋತ್ತಮಮಾಸಸ್ಯ ಕಥಾಂ ಬ್ರೂಹಿ ಜನಾರ್ದನ ।
ಕೋ ವಿಧಿಃ ಫಲಂ ತಸ್ಯ ಕೋ ದೇವಸ್ತತ್ರ ಪೂಜ್ಯತೇ ॥೨॥

ಎಲೈ ಜನಾರ್ದನನೆ ! ಅಧಿಕ ಮಾಸಗಳು ಬಂದರೇನು ಮಾಡಬೇಕು? ಆಗ ವಿಧಿ

ಯೇನು? ಅದರ ಫಲವೇನು? ಆಗ ಪೂಜಿಸಬೇಕಾದ ದೇವರಾವುದು? ಇವನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ಹೇಳು.

ಅಧಿಕಮಾಸೇ ಚ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ವ್ರತಂ ಬ್ರೂಹಿ ಜನಾರ್ದನ ।
ಕಸ್ಯ ದಾನಸ್ಯ ಕಿಂ ಪುಣ್ಯಂ ಕಿಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ನೃಭಿಃ ಪ್ರಭೋ ॥೩॥
ಕಥಂ ಸ್ನಾನಂ ಚ ಕಿಂ ಜಾಪ್ಯಂ ಕಥಂ ಪೂಜಾವಿಧಿಃ ಸ್ಮೃತಃ । ಕಿಂ
ಭೋಜ್ಯಮುತ್ತಮಂ ಚಾನ್ನಂ ಮಾಸ್ಯಸ್ಮಿನ್ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥೪॥

ಎಲೈ ಜನಾರ್ದನನೆ ! ಅಧಿಕಮಾಸ ಬಂದಾಗ ಮಾಡಬೇಕಾದುದನ್ನು ಹೇಳು. ಯಾವ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ಪುಣ್ಯ ಬರುತ್ತದೆ? ಅವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕು? ಸ್ನಾನದ ವಿಧಿಯೇನು? ಜಪವೇನು, ಪೂಜೆಯ ವಿಧಾನವೇನು? ಯಾವುದನ್ನು ತಿನ್ನಬಹುದು? ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಯಾವುವು?

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಭವತಸ್ನೇಹಕಾರಣಾತ್ ।
ಪುರುಷೋತ್ತಮಮಾಸಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪಾಪನಾಶನಂ ॥೫॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು- ಎಲೈ ದೊರೆಯೆ ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಆ ಅಧಿಕಮಾಸದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು.

ಅಧಿಮಾಸೇ ತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಭವೇದೇಕಾದಶೀ ತು ಯಾ ।
ಕಮಲಾ ನಾಮ ಸಾ ನಾಮ್ನಾ ತಿಥೀನಾಮುತ್ತಮಾ ತಿಥಿಃ ॥೬॥

ಅಧಿಕಮಾಸ ಬಂದಾಗ ಬರತಕ್ಕ ಏಕಾದಶಿಗೆ ''ಕಮಲಾ'' ಏಕಾದಶಿಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದು ಉತ್ತಮವಾದ ತಿಥಿಯು.

ತಸ್ಯಾ ವ್ರತಪ್ರಭಾವೇಣ ಕಮಲಾಭಿಮುಖೀ ಭವೇತ್ ।
ಬ್ರಾಹ್ಮೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ಚೋತ್ಥಾಯ ಸಂಸ್ಮೃತ್ಯ ಪುರುಷೋತ್ತಮಂ ॥೭॥

ಆ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಆ ದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮೀಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ವಿಧಿಯಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚೈವ ವಿಧಾನೇನ ನಿಯಮಂ ಕಾರಯೇದ್ವ್ರತೀ ।
ಗೃಹೇ ತ್ವೇಕಗುಣಂ ಜಾಪ್ಯಂ ನದ್ಯಾಂ ತು ದ್ವಿಗುಣಂ ಸ್ಮೃತಂ ॥೮॥
ಗವಾಂ ಗೋಷ್ಠೇ ಸಹಸ್ರೋರ್ಧ್ವಮಗ್ನ್ಯಾಗಾರೇ ಶತಾನ್ವಿತಂ ।
ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರೇಷು ತೀರ್ಥೇಷು ದೇವತಾನಾಂ ಚ ಸನ್ನಿಧೌ ॥೯॥
ಲಕ್ಷಂ ತುಲಸ್ಯಾಸ್ಸಾನ್ನಿಧ್ಯೇ ಹ್ಯನಂತಂ ವಿಷ್ಣು ಸನ್ನಿಧೌ ।

ಅವಂತ್ಯಾಮಭವತ್ಕಶ್ಚಿಚ್ಛಿವಶರ್ಮಾ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ ॥೧೦॥
ತಸ್ಯಾತ್ಮಜಾಸ್ತು ಪಂಚಾಸನ್ ಕನಿಷ್ಠೋ ದೋಷವಾನಭೂತ್ ।
ತದಾ ಪಿತ್ರಾ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಃ ತ್ಯಕ್ತಸ್ಸ್ವಜನಬಾಂಧವೈಃ ॥೧೧॥
ವಿಕರ್ಮಣಃ ಪ್ರಭಾವೇಣ ಗತೋ ದೂರತರಂ ವನಂ ।
ಏಕದಾ ದೈವಯೋಗೇನ ತೀರ್ಥರಾಜಂ ಸಮಾಗಮತ್ ॥೧೨॥
ಕ್ಷುತ್‌ಕ್ಷಾಮೋ ದೀನವದನಸ್ತ್ರಿವೇಣ್ಯಾಂ ಸ್ನಾನಮಾಚರತ್ ।
ಮುನೀನಾಮಾಶ್ರಮಾಂಸ್ತತ್ರ ವಿಚಿನ್ವನ್ ಕ್ಷುಧಯಾರ್ದಿತಃ ॥೧೩॥

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜಪಮಾಡಿದರೆ ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟೇ ಫಲವೂ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಜಪಿಸಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಎರಡರಷ್ಟು, ದನಗಳ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಜಪಿಸಿದರೆ ಸಾವಿರದಷ್ಟೂ, ಔಪಾಸನದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನಿಟ್ಟಿರುವ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಜಪಿಸಿದರೆ ನೂರು ಸಾವಿರದಷ್ಟು, ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರ ತೀರ್ಥಗಳು, ತುಳಸಿ ದೇವತೆಗಳ ಸನ್ನಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಪಿಸಿದರೆ ಲಕ್ಷದಷ್ಟೂ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಜಪಿಸಿದರೆ ಅನಂತ ಫಲವೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವಂತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಶರ್ಮನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಐದು ಜನ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಕೊನೆಯವನು ಬಹು ಕೆಟ್ಟವನಾದನು. ಅವನ ಕೆಟ್ಟ ನಡತೆಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಜನಗಳೂ, ಬಂಧುಗಳೂ, ತಂದೆಯೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ಇದರಿಂದ ಆಶ್ರಯವಿಲ್ಲದೆ ದೂರವಾದ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದನು. ಹೀಗೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಕಂಗೆಟ್ಟು ಪ್ರಯಾಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ತ್ರಿವೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಬಳಲಿ ಬೆಂಡಾದನು.

ಹರಿಮಿತ್ರಮುನೇಸ್ತತ್ರ ದದರ್ಶಾಶ್ರಮಮುತ್ತಮಂ ।
ಪುರುಷೋತ್ತಮಮಾಸೇ ವೈ ಜನಾನಾಂ ಚ ಸಮಾಗಮೇ ॥೧೪॥
ತತ್ರಾಶ್ರಮೇ ಕಥಯತಾಂ ಕಥಾಂ ಕಲ್ಮಷನಾಶಿನೀಂ ।
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಮುಖಾತ್ತೇನ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಕಮಲಾ ಶ್ರುತಾ ॥೧೫॥
ಏಕಾದಶೀ ಪುಣ್ಯತಮಾ ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾಯಿನೀ ।
ಜಯಶರ್ಮಾ ವಿಧಾನೇನ ಶ್ರುತ್ವಾ ತಾಂ ಕಮಲಾಕಥಾಂ ॥೧೬॥
ವ್ರತಂ ತೈಶ್ಚ್ಯುತವಾನ್ಸಾರ್ಧಂ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಮುನ್ಯಾಲಯೇ ತದಾ ।
ನಿಶೀಥೇ ಸಮನುಪ್ರಾಪ್ತೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತತ್ರ ಸಮಾಗತಾ ॥೧೭॥

ಹೀಗೆ ಓಡಾಡುತ್ತ ಹುಡುಕುತ್ತರಲು ಹರಿಮಿತ್ರನೆಂಬ ಋಷಿಯ ಆಶ್ರಮವು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಆಗ ಅಧಿಕಮಾಸವಾಗಿದ್ದಿತು. ಜನಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಪಾಪಹಾರಕವಾದ ಕಮಲಾ ಏಕಾದಶಿಯ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಇವನು ಕೇಳಿದನು. ಆದಿನ ಈ ಕಮಲೈಕಾದಶಿಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದು ಭುಕ್ತಿ ಮುಕ್ತಿಗಳನ್ನು

ಕೊಡುವಂಥದು. ಇವನ ಹೆಸರು ಜಯಶರ್ಮನು. ಈ ಜಯಶರ್ಮನು ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೊಂಡಿರಲು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಯಂಕಾಲವಾಯಿತು. ಆ ರಾತ್ರಿಯು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಆ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಬಂದಳು.

ಲಕ್ಷ್ಮೀರುವಾಚ

ವರಂ ದದಾಮಿ ಭೋ ವಿಪ್ರ ಕಮಲಾಯಾಃ ಪ್ರಭಾವತಃ ॥೧೮॥

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಹೇಳಿದಳು- ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ! ನೀನು ಕಮಲೈಕಾದಶಿ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಿಯೇ. ಅದರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ವರವನ್ನು ಕೊಡಲು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ.

ಜಯಶರ್ಮೋವಾಚ

ಕಾ ತ್ವಂ ಕಸ್ಯಾಲಿ ರಂಭೋರು ಪ್ರಸನ್ನಾ ಚ ಕಥಂ ಮಮ ।
ಇಂದ್ರಾಣೀ ಸುರನಾಥಸ್ಯ ಭವಾನೀ ಶಂಕರಸ್ಯ ವಾ ॥೧೯॥
ಗಂಧರ್ವೀ ಕಿನ್ನರೀ ವಾಽಥ ವಧೂರ್ವಾ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಯೋಃ ।
ತ್ವತ್ಸದೃಕ್ಷಾ ನ ದೃಷ್ಟಾ ಚ ನ ಶ್ರುತಾ ಚ ಶುಭಾನನೇ ॥೨೦॥

ಜಯಶರ್ಮನು ಹೇಳಿದನು- ಅಮ್ಮಾ ನೀನಾರು? ಯಾರ ಮಗಳು? ನನಗೇಕೆ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದೀಯೆ? ಇಂದ್ರನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಶಚಿದೇವಿಯೆ? ಶಂಕರನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯೇ? ಗಂಧರ್ವ ಸ್ತ್ರೀಯೆ? ಇಲ್ಲವೆ ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರ ಹೆಂಡತಿಯಾದರೂ ಆಗಿರುವೆಯಾ? ನೀನಾರು? ನಿನ್ನಂಥವರನ್ನು ನಾನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಕೇಳಿಯೂ ಇಲ್ಲ.

ಲಕ್ಷ್ಮೀರುವಾಚ

ಪ್ರಸನ್ನಾ ಸಾಂಪ್ರತಂ ಜಾತಾ ವೈಕುಂಠಾದಹಮಾಗತಾ ।
ಪ್ರೇರಿತಾ ದೇವದೇವೇನ ಕಮಲಾಯಾಃ ಪ್ರಭಾವತಃ ॥೨೧॥

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಹೇಳಿದಳು- ಅಯ್ಯಾ ನಾನು ವೈಕುಂಠದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನಿನಗೆ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿದ್ದೇನೆ. ವಿಷ್ಣುವು ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರುವನು. ನೀನು ಈ ಕಮಲಾ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನು.

ಪುರುಷೋತ್ತಮಮಾಸಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷಸ್ಯ ಯಾ ಭವೇತ್ ।
ಕಮಲಯಾ ವ್ರತಾತ್ತಸ್ಯಾಃ ಕಮಲಾ ದಾತುಮಾಗತಾ ॥೨೨॥

ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಏಕಾದಶಿಗೆ ಕಮಲೈಕಾದಶಿಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಆ ವ್ರತವನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಿದ್ದೀಯೆ. ಅದರಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನಳಾದ ನಾನು ನಿನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡಲು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು.

ಪುರುಷೋತ್ತಮಮಾಸಸ್ಯ ಯಾ ಪಕ್ಷೇ ಪ್ರಥಮೇ ಭವೇತ್ ।
ತಸ್ಯಾಂ ವ್ರತಂ ತ್ವಯಾ ಚೀರ್ಣಂ ಪ್ರಯಾಗೇ ಮುನಿಸನ್ನಿಧೌ ॥೨೩॥

ಅಧಿಕಮಾಸವೆನಿಸಿದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಬರುವ ಕಮಲೈಕಾದಶಿಯನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಿದ್ದೀಯೆ. ಅದು ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಋಷಿಗಳ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಂತೂ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ವ್ರತಸ್ಯಾಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವೇಣ ವಶಗಾಹಂ ನ ಸಂಶಯಃ ।
ತವ ವಂಶೇ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಮಾನವಾ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮಾಃ ॥
ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾದವಾಪ್ಸ್ಯಂತಿ ಸತ್ಯಂ ತೇ ವ್ಯಾಹೃತಂ ಮಯಾ ॥೨೪॥

ಈ ವ್ರತದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ನಾನು ನಿನಗೆ ವಶಳಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಅವರು ಈ ವ್ರತದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯವು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ

ಪ್ರಸನ್ನಾ ಯದಿ ಮೇ ಪದ್ಮೇ ವ್ರತಂ ವಿಸ್ತರತೋ ವದ ।
ಯತ್ಕಥಾಸು ಪ್ರವರ್ತಂತೇ ಸಾಧವೋ ಯೇ ಜನಾ ದ್ವಿಜಾಃ ॥೨೫॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೇಳಿದನು– ಎಲೈ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ! ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ಕಮಲಾ ವ್ರತವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳು. ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಾಧುಗಳಾದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಹೇಳುತ್ತಿರುವರಲ್ಲ!

ಲಕ್ಷ್ಮೀರುವಾಚ

ಶ್ರೋತೄಣಾಂ ಪರಮಂ ಶ್ರಾವ್ಯಂ ಪವಿತ್ರಾಣಾಮನುತ್ತಮಂ ।
ದುಸ್ಸ್ವಪ್ನನಾಶನಂ ಪುಣ್ಯಂ ಶ್ರೋತವ್ಯಂ ಯತ್ನತಸ್ತತಃ ॥೨೬॥

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಹೇಳಿದಳು– ಆ ಕಥೆಯು ಕೇಳತಕ್ಕವರಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪವಿತ್ರವಾದುವುಗಳೊಳಗೆಲ್ಲಾ ಪವಿತ್ರವಾದುದು. ದುಸ್ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಕೇಳಬೇಕು.

ಉತ್ತಮಶ್ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಯುಕ್ತಃ ಶ್ಲೋಕಂ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಧಮೇವ ಚ ।
ಪಠಿತ್ವಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಸದ್ಯೋ ಮಹಾಪಾತಕಕೋಟಿಭಿಃ ॥೨೭॥

ಯೋಗ್ಯನಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆ ಕಥೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕವನ್ನಾಗಲಿ ಕೊನೆಗೆ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧವನ್ನಾಗಲಿ ಓದಿದರೂ ಕೇಳಿದರೂ ಅನೇಕ ಕೋಟಿ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಮಾಸಾನಾಂ ಪರಮೋ ಮಾಸಃ ಪಕ್ಷಿಣಾಂ ಗರುಡೋ ಯಥಾ ।
ನದೀನಾಂ ಚ ಯಥಾ ಗಂಗಾ ತಿಥೀನಾಂ ದ್ವಾದಶೀ ತಿಥಿಃ ॥೨೮॥

ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಗರುಡನಂತೆಯೂ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯಂತೆಯೂ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶಿಯ ತಿಥಿಯಂತೆಯೂ ಈ ಅಧಿಕಮಾಸವು ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾಸವು.

ಅದ್ಯಾಪಿ ನಿರ್ಜರಾಸ್ಸರ್ವೇ ಭಾರತೇ ಜನ್ಮಲಿಪ್ಸವಃ ।
ತಮರ್ಚಯಂತಿ ವಿಬುಧಾ ನಾರಾಯಣನಾಮಯಂ ॥೨೯॥

ಈ ವ್ರತಾದಿಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಈಗಲೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಯೇ ಜಪಂತಿ ಸದಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದೇವಂ ನಾರಾಯಣಂ ಪ್ರಭುಂ ।
ತಾನರ್ಚಯಂತಿ ಸತತಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾ ದೇವತಾಗಣಾಃ ॥೩೦॥

ಯಾರು ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುವರೋ ಅವರನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮುಂತಾದ ದೇವತಾ ಗಣಗಳೂ ಕೂಡ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಯೇಽಪಿ ನಾಮಪರಾ ಯೇ ಚ ಹರಿಕೀರ್ತನತತ್ಪರಾಃ ।
ಹರಿಪೂಜಾ ಪರಾ ಯೇ ಚ ತೇ ಕೃತಾರ್ಥಾಃ ಕಲೌ ಯುಗೇ ॥೩೧॥

ಯಾರು ಹರಿನಾಮವನ್ನು ಭಜಿಸುವರೋ ಯಾರು ಕೀರ್ತಿಸುವರೋ ಯಾರು ಆ ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರೋ ಅವರೇನೆ ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೃತಾರ್ಥರು.

ಶುಕ್ಲೇ ವಾ ಯದಿ ವಾ ಕೃಷ್ಣೇ ಭವೇದೇಕಾದಶೀ ದ್ವಯಂ ।
ಗ್ರಹಸ್ಥಾನಾಂ ಭವೇತ್ಪೂರ್ವಾ ಯತೀನಾಮುತ್ತರಾಸ್ಮೃತಾ ॥೩೨॥

ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಾಗಲೀ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಾಗಲೀ ಬರುವ ಏಕಾದಶಿಗಳು ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ ಯತಿಗಳೂ ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕು.

ಏಕಾದಶೀ ದ್ವಾದಶೀ ಚ ರಾತ್ರಿಶೇಷೇ ತ್ರಯೋದಶೀ ।
ತತ್ರ ಕ್ರತುಶತಂ ಪುಣ್ಯಂ ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ತು ಪಾರಣೇ ॥೩೩॥

ಬೆಳಗ್ಗೆ ಏಕಾದಶಿ ಸ್ವಲ್ಪವಿದ್ದು ಆ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ದ್ವಾದಶಿಯಿದ್ದು ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಪಾರಣೆಯ ವೇಳೆಗೆ ತ್ರಯೋದಶಿಯು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಆ ತ್ರಯೋದಶಿಯಲ್ಲಿ ಪಾರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ನೂರು ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವು ಬರುವುದು.

ಏಕಾದಶ್ಯಾಂ ನಿರಾಹಾರಃ ಸ್ಥಿತ್ವಾಽಹಮಪರೇಽಹನಿ ।
ಭೋಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಶರಣಂ ಮೇ ಭವಾಚ್ಯುತ ॥೩೪॥

''ಏಕಾದಶಿಯದಿನ ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದು ಮಾರನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಎಲೈ ಅಚ್ಯುತನೇ! ನೀನು ನನಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗು ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಿಯಮದಿಂದ ಇರಬೇಕು.

ಅಮುಂ ಮಂತ್ರಂ ಸಮುಚ್ಚಾರ್ಯ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಚಕ್ರಿಣಃ ।
ಭಕ್ತಿಭಾವೇನ ತುಷ್ಟಾತ್ಮಾ ಉಪವಾಸಂ ಸಮಾಚರೇತ್ ॥೩೫॥

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಟ್ಟು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕು.

ಕುರ್ಯಾದ್ದೇವಸ್ಯ ಪುರತೋ ಜಾಗರಂ ನಿಯತೋ ವ್ರತೀ ।
ಗೀತೈರ್ವಾದ್ಯೈಶ್ಚ ನೃತ್ಯೈಶ್ಚ ಪುರಾಣಪಠನಾದಿಭಿಃ ॥೩೬॥

ಅನಂತರ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ದೇವರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ನಿಯಮದಿಂದ ಗಾನ, ವಾದ್ಯ, ನರ್ತನ, ಪುರಾಣವನ್ನು ಓದುವುದು ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ತತಃ ಪ್ರಾತಸ್ಸಮುತ್ಥಾಯ ದ್ವಾದಶೀದಿವಸೇ ವ್ರತೀ ।
ಸ್ನಾತ್ವಾ ವಿಷ್ಣುಂ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ವಿಧಿವತ್ಪ್ರಯತೇಂದ್ರಿಯಃ ॥೩೭॥
ಪಂಚಾಮೃತೇನ ಸಂಸ್ನಾಪ್ಯ ಏಕಾದಶ್ಯಾಂ ಜನಾರ್ದನಂ ।
ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಚ ಪಯಸ್ಸ್ನಾನಾತ್ ಹರೇಸ್ಸಾಯುಜ್ಯಮಶ್ನುತೇ ॥೩೮॥

ಅನಂತರ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಆ ವ್ರತಿಯು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ನಿಯಮದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಏಕಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಪಂಚಾಮೃತದಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಹಾಲಿನ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಹರಿಯ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಅಜ್ಞಾನತಿಮಿರಾಂಧಸ್ಯ ವ್ರತೇನಾನೇನ ಕೇಶವ ।
ಪ್ರಸೀದ ಸಮ್ಮುಖೋ ಭೂತ್ವಾ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಪ್ರದೋ ಭವ ॥೩೯॥
ಏವಂ ವಿಜ್ಞಾಪ್ಯ ದೇವೇಶಂ ದೇವದೇವಂ ಗದಾಧರಂ ।
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯೇದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ತೇಭ್ಯೋ ದದ್ಯಾಚ್ಚ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ॥೪೦॥

ಎಲೈ ಕೇಶವನೇ! ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಕಾಣಿಸದ ನನಗೆ ಈ ವ್ರತದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಡು ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಅನಂತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ತತಸ್ತ್ವ ಬಂಧುಭಿಸ್ಸಾರ್ಧಂ ನಾರಾಯಣಪರಾಯಣಃ ।
ಕೃತ್ವಾ ಪಂಚಮಹಾಯಜ್ಞಾನ್ ಸ್ವಯಂ ಭುಂಜೀತ ವಾಗ್ಯತಃ ॥೪೧॥

ಆದರಂತೆ ಈ ವ್ರತ ಮಾಡುವವನು ಪಂಚ ಮಹಾಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ತಾನೂ ನಿಯಮದಿಂದ ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು.

ಏವಂ ಯಃ ಪ್ರಯತಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪುಣ್ಯಮೇಕಾದಶೀವ್ರತಂ ।
ಸ ಯಾತಿ ವಿಷ್ಣುಭವನಂ ಪುನರಾವೃತ್ತಿದುರ್ಲಭಂ ॥೪೨॥

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಯಾವನು ಪುಣ್ಯವಾದ ಏಕಾದಶಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಕಮಲಾ ತಸ್ಮೈ ವರಂ ದತ್ವಾ ತಿರೋದಧೇ ।
ಸೋಽಪಿ ವಿಪ್ರೋ ಧನೀಭೂತ್ವಾ ಪಿತುರ್ಗೇಹಂ ಸಮಾಗತಃ ॥೪೩॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು– ಕಮಲೆಯು ಆ ಜಯಶರ್ಮನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳೀ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ ಧನಿಕನಾಗಿ ಮತ್ತೆ ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು.

ಏವಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ರಾಜನ್ ಕಮಲಾವ್ರತಮುತ್ತಮಂ ।
ಶ್ರುಣುಯಾದ್ವಾಸರೇ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥೪೪॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾದ್ಮೇ ಉತ್ತರಖಂಡೇ ಉಮಾಪತಿ ನಾರದ ಸಂವಾದಾಂಶ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದೇ ಅಧಿಕಮಾಸ ಕೃಷ್ಣೈಕಾಶೀ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ನಾಮ ಸಪ್ತಚತ್ವಾರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಸ್ಸಮಾಪ್ತಃ ॥

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಯಾವನು ಕಮಲಾ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ, ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪುಣ್ಯದಿನದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವರು ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಇಂತು ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಖಂಡದ ಉಮಾಪತಿ ನಾರದರ ಸಂವಾದದೊಳಗಿನ ಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿಪುರುಷೋತ್ತಮ(ಅಧಿಕ)ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಕಮಲೈಕಾದಶಿಯ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ ಅರವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು,

★ ★ ★ ★

ಧನುರ್ಮಾಸ

ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಶುಕ್ಲ ಏಕಾದಶೀ ಅಥವಾ ಧನುರ್ಮಾಸಾರಂಭ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ರಾತ್ರಿಯ ಕೊಎಯ ಭಾಗವಾದ ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದ ಆರಂಭವಾಗುವುದು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಹುಗ್ಗಿಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವರು. ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯರು ದೇವತೆಗಳ ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲವಾದ ಧನುರ್ಮಾಸದಲ್ಲಿತಮ್ಮ ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡದವನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ದರಿದ್ರನೂ, ಕುಷ್ಠರೋಗಿಯೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಪೂಜಿಸುವವನು ನಿರೋಗಿಯೂ ಪ್ರತಿಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವನೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪೂಜೆ ನಿತ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಧನುರ್ಮಾಸ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ಆಮೇಲೆ ಅರ್ಘ್ಯ , ಗಾಯತ್ರಿಜಪ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯೋಪಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಪೂಜೆಗೆ ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲ ಮುಖ್ಯ . ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಮರೆಯಾದ ಸಮಯ ಮಧ್ಯಮ. ಸೂರ್ಯೋದಯಾ ನಂತರದ ಕಾಲ ಅಧಮ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುದ್ಗಾನ್ನಕ್ಕೆ (ಹುಗ್ಗಿಗೆ) ಆಕ್ಕಿಗೆ ಹೆಸರುಬೇಳೆ ದ್ವಿಗುಣವಾಗಿದ್ದರೆ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ, ಸಮವಾಗಿದ್ದರೆ ಉತ್ತಮ, ಅರ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ ಮಧ್ಯಮ, ಕಾಲುಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಧಮವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಕಿಯ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅವರವರು ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೆಸರುಬೇಳೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು. ಶುಂಠಿಮಿಶ್ರಿತ ಹುಗ್ಗಿಯನ್ನು ಧನುರ್ಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಶಚೀದೇವಿಯು ದುಃಖದಿಂದ ಮುಕ್ತಳಾದಳು. ಮೊಸರು, ಬೆಲ್ಲ ಮತ್ತು ಶುಂಠಿ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ತ್ರಿವಿಧ ಮುದ್ಗಾನ್ನವನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

'ಶ್ರೀದೇವಿ ಪ್ರಥಮಂ ನಾಮ ದ್ವಿತೀಯಮಮೃತೋದ್ಭವಾ ।
ತೃತೀಯಂ ಕಮಲಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಚತುರ್ಥಂ ಲೋಕಸುಂದರೀ ॥
ಪಂಚಮಂ ವಿಷ್ಣುಪತ್ನೀತಿ ಷಷ್ಠಂ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವೀತಿ ಚ ।
ಸಪ್ತಮಂ ತು ವರಾರೋಹಾ ಅಷ್ಟಮಂ ಹರಿವಲ್ಲಭಾ ॥
ನವಮಂ ಶಾರ್ಙ್ಗಿಣೀ ಪ್ರೋಕ್ತಾದಶಮಂ ದೇವದೇವಿಕಾ ।
ಏಕಾದಶಂ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ದ್ವಾದಶಂ ಲೋಕಸುಂದರೀ ॥
ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಾ ಕಪಿಲಾ ಮುಕುಂದ ಮಹಿತೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸ್ತ್ರೀ ಲೋಕೇಶ್ವರಿ ।
ಮಾಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿ ಸುತಾರವಿಂದ ಜನನೀ ವಿದ್ಯಾಸರೋಜಾತ್ಮಿಕಾ ॥
ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟ ಪ್ರದೇತಿ ಸತತಂ ನಾಮಾನಿಯೇ ದ್ವಾದಶ ।
ಪ್ರಾತಃ ಶುದ್ಧತರಾ ಪಠಂತಿ ಸತತಂ ಸರ್ವಾಲ್ಲಭತೇ ಶುಭಾನ್ ॥
ಭದ್ರಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸ್ತವಂ ನಿತ್ಯಂ ಪುಣ್ಯಮೇತಚ್ಛುತಭಾವಹಂ ।
ಕಾಲೇ ಸ್ನಾತ್ವಾಪಿ ಕಾವೇರ್ಯಾಂ ಜಪ ಶ್ರೀವೃಕ್ಷ ಸನ್ನಿಧೌ ॥

ಎಂಬ ಭದ್ರಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಪೂಜಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಬೇಕು.

ಸಾಧನಾ ದ್ವಾದಶೀ ದಿನದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ ಸಂಕೋಚವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಪಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆ ಧನುರ್ಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವಿಷಯವು

'ಯಥಾ ಸಂಕೋಚ್ಯ ಸತ್ಕರ್ಮ ಭುಂಕ್ತೇಲ್ಪ ದ್ವಾದಶೀ ದಿನೇ ।
ತಥಾ ಪ್ರಾತರ್ಧನುರ್ಮಾಸೇ ಕೃತ್ವಾ ಕರ್ಮಾರ್ಚಯೇಚ್ಚ ಮಾಂ ॥

ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಮೃತಿ ಮುಕ್ತಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯು ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಭೋಜನವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವ, ಋಷಿ, ಪಿತೃತರ್ಪಣ, ವೈಶ್ವದೇವಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನಾನಂತರದಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಭೋಜನವನ್ನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಅಥವಾ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೂ ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿವೆ.

ಧನುರ್ವ್ಯತೀಪಾತಯೋಗ : ಧನುರ್ಮಾಸದಲ್ಲಿ ವ್ಯತೀಪಾತಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ

'ವ್ಯತೀಪಾತ ಮಹಾಸತ್ಯ ಸರ್ವಪಾಪ ಪ್ರಣಾಶನ ।
ಸಹಸ್ರಬಾಹೋ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನ್ ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ನಮೋಸ್ತುತೇ ॥
ವ್ಯತೀಪಾತ ನಮಸ್ತೇಸ್ತು ನಮಸ್ತೇ ವಿಶ್ವಮಂಗಲಂ ।
ವಿಷ್ಣುಚಕ್ರಸ್ವರೂಪಾಯ ನಮಸ್ತೇ ದಿವ್ಯ ತೇಜಸೇ॥'

ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ವಿಷ್ಣು ಚಕ್ರರೂಪಿಯಾದ ವ್ಯತೀಪಾತದೇವತೆಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ದಕ್ಷಿಣಾಮುಖವಾಗಿ ವಂಶದ್ವಯ ಪಿತೃಗಳ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ

'ವಿಷ್ಣುಪ್ರಿಯ ವ್ಯತೀಪಾತ ಪಿತೃಣಾನುನೃಣಪ್ರದ ।
ಪಿತೃಣಾಂ ಮಮ ವೈಕುಂಠಂ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಭಗವನ್ ಹರೇ ॥
ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ಮೇ ಭಕ್ತಿ ರಸ್ತ್ವೈವಮನಪಾಯಿನೀ ।
ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಭಗವನ್ಮಮ ॥'

ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ವ್ಯತೀಪಾತ ದಿನದ ಪೂಜೆಯು ಅರ್ಧೋದಯಾದಿ ಮಹಾಪುಣ್ಯಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಸಹಸ್ರಪಾಲು ಅಧಿಕ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾಗಿದೆ.

★ ★ ★ ★

ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿ

ದಾಮೋದರಾಯನಮಃ ಎಂಬ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದಾಮೋದರನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ರಜಸ್ವಲಾ ದೋಷವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪುರುಷರು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನೂರೆಂಟು ಗಾಯತ್ರಿಮಂತ್ರ ಜಪವನ್ನು ಅದರ ಮೂರುಪಟ್ಟು ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರ ಜಪವನ್ನು ಇಂದು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಸಂಕ್ರಾಂತಿಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು.

ಎಳ್ಳುಬೆಲ್ಲ, ಎಳ್ಳಿನ ಬರ್ಫಿ, ಕಬ್ಬು, ಮಾವಿನಚಿಗುರು, ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಗೆ ಮರದ ಬಾಗಿನಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸಂಕ್ರಾಂತಿಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆಗಳು

೧) ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮೀಯರ ಜೊತೆ ವೈಮನಸ್ಸನ್ನು ಮರೆತು ಬೇಡದ ಒಣಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ ಹೊಸ ಪಥದಲ್ಲಿ ಸಾಗುವ ಪರ್ವಕಾಲವೇ ಮಕರಸಂಕ್ರಮಣ.

೨) ಸೂರ್ಯನು ದಕ್ಷಿಣಾಯಣದಿಂದ ಉತ್ತರಾಯಣಕ್ಕೆ ತೆರಳಲು ಪಥವನ್ನು ಬದಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ನಮಗೂ ಸಹ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೊಸಪಥದೆಡೆ ಸಂಚಲನೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

೩.) ಇಲ್ಲಿಯ ತನಕ ರಾತ್ರಿ ಜಾಸ್ತಿ ಹಗಲು ಕಡಿಮೆ ಇತ್ತು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹಗಲು ಹೆಚ್ಚು ರಾತ್ರಿ ಕಡಿಮೆ. ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಜ್ಞಾನದೆಡೆಗೆ ಸಾಗೋಣ.

೪) ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ರಾತ್ರಿಕಾಲ ಮುಗಿದು ಹಗಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ. ಇಂದು ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಸನಕಾದಿ ಋಷಿಗಳು ಸಕಲ ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳು ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಗಿಲಮುಂದೆ ಕಾಯುತ್ತಾರೆ. ದೀಪವನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಾರೆ. ವೈಕುಂಠದ ಬಾಗಿಲು ಇಂದು ತೆರೆಯುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಭಕ್ತಿಭರಾಭಿನುನ್ನರಾಗಿ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಪರಮೋನ್ನತವಾದ ದಿವ್ಯಸುಕ್ಷಣವೇ ಈ ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಾಗಿದೆ.

೫) ಆದಿರಂಗ, ಅಂತ್ಯರಂಗ, ಮಧ್ಯರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ ರಂಗನಾಥನಿಗೆ ಮಹಾಮಜ್ಜನಮಾಡಿಸಿ ಎಂಭತ್ತು ಕಿಲೋ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಗವಂತನನ್ನೆ ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ಇಂದು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

೬) ಇಂದು ಎಲ್ಲಾಗೋವುಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಆವಿಪಾಲಗೋಪಾಲರೆಲ್ಲರೂ ಹಸುಗಳಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಅರಿಶಿನ ಹಚ್ಚಿ ಕೊಂಬುಗಳಿಗೆ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಆರತಿ ಮಾಡಿ ಗೋ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮೂವತ್ತಮೂರು ಕೋಟಿ ದೇವತೆಗಳು ಇಂದು ಹಸುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ.

೭) ವೈಶ್ವದೇವ ಬಲಿಹರಣ ಆದಮೇಲೆ ಇಂದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಗೋಗ್ರಾಸವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಗೋವುಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಗೋಗ್ರಾಸಕ್ಕಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನಾದರೂ ಎತ್ತಿಡಬೇಕು.

೮) ಇಂದು ಷಟ್‌ತಿಲಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆಚರಿಸಲೇಬೇಕು-

ತಿಲಸ್ನಾಯೀ ತಿಲೋದ್ವರ್ತೀ ತಿಲಹೋಮೀ ತಿಲೋದಕೀ ।
ತಿಲಭುಕ್ ತಿಲದಾತಾ ಚ ಷಟ್‌ತಿಲಾ ಪಾಪನಾಶಕಾಃ ॥

೧. ಸ್ನಾನಮಾಡುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಮೀಯಬೇಕು.
೨. ಎಳ್ಳಿನ ಎಣ್ಣೆಯಿಂದ ದೀಪವನ್ನು ಬೆಳಗಬೇಕು.
೩. ತಿಲಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.
೪. ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತಿಲತರ್ಪಣವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.
೫. ಎಳ್ಳನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕು.
೬. ಎಳ್ಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

ಇದುವೇ ಷಟ್‌ತಿಲಕಾರ್ಯ, ಇದನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳು ಭಸ್ಮವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಿಲತರ್ಪಣ. ಉಳಿದವರು ಪಂಚತಿಲಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು ದಾಮೋದರನನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡುವುದರಿಂದ ರಜಸ್ವಲಾದೋಷದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆಂದು ಸ್ಮೃತಿಗ್ರಂಥಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ದಾಮೋದರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ತಾವು ನಿತ್ಯವೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಂಬೆಗಾಲು ಕೃಷ್ಣನೇ ದಾಮೋದರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಪ್ರಯುಕ್ತ ವಿಶೇಷಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮಕರಸಂಕ್ರಮಣದ ಪರ್ವಕಾಲವನ್ನು ಪಂಚಾಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನಿಗೆ ತುಳಸೀ ಕಟ್ಟೆಯ ಬಳಿ ಹಾಲಿನ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೧೦) ಪಥವನ್ನು ಬದಲಿಸುವಾಗ ಸೂರ್ಯನು ಒಂದುಕ್ಷಣ ನಿಂತು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಸೂರ್ಯದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸೂರ್ಯನ ಹಾಗೂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಇರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೊರಗಡೆ ಬಂದು ದರ್ಶನಮಾಡುವುದು ಉತ್ತಮವಾಗಿದೆ.

೧೧) ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಎಂಬುದು ಉತ್ತಮಪರ್ವಕಾಲವಾಗಿದೆ. ಇಂದು ಮಾಡುವ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಗಂಗಾ, ಯಮುನಾ, ಗೋದಾವರಿ, ಕೃಷ್ಣಾ,

ಕಾವೇರಿ, ತುಂಗಭದ್ರಾ ಈ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಆಯಾ ನದಿಗಳ ನೀರನ್ನು ಮೊದಲೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆ

ಐದು ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಿಕೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಗಜ್ಜರೀ, ಬೋರೇಹಣ್ಣು, ಕಬ್ಬಿನತುಂಡು, ನೆಲಗಡಲೆ, ಹತ್ತಿ, ಕಡಲೇಕಾಳು, ಎಳ್ಳು, ಬೆಲ್ಲ, ಅರಿಶಿನ, ಕುಂಕುಮ ಇವುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ದಾಮೋದರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಈ ಐದು ಮಡಿಕೆಗಳನ್ನು ನೈವೇದ್ಯಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನ್ನು ಸುವಾಸಿನಿಯರಿಗೆ ಬಾಗಿನ ನೀಡಿ ಒಂದನ್ನು ತುಳಸಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ತಾವು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

'ಎಳ್ಳುಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆಯ ಮಾತನಾಡೋಣ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಹಿರಿಯರಿಗೂ ಎಳ್ಳುಬೆಲ್ಲವನ್ನು ನೀಡಿ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು.

ಎಳ್ಳುಬೆಲ್ಲವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವಾಗ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟೇ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಕೇವಲ ಎಳ್ಳುಬೆಲ್ಲವನ್ನು ನೀಡಬಾರದು.

ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಂಗಾ, ಪುಟಾಣಿಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ಇರುತ್ತವೆ. ಎಳ್ಳು ಇರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಿನ ಬರ್ಫಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ದೇವರ ಪೂಜೆ, ನೈವೇದ್ಯ, ವೈಶ್ವದೇವ ಮಾಡುವಾಗ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಎಳ್ಳುಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲೇಬೇಕು. ವೈಶ್ವದೇವದಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ನದ ಜೊತೆ ಎಳ್ಳನ್ನು ಆಹುತಿಯನ್ನಾಗಿ ನೀಡಬೇಕು.

ಹೊಸದಾಗಿ ಮದುವೆಯಾದ ಸುವಾಸಿನಿಯರು ಐದು ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿ ಎಳ್ಳನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ವಿವಾಹವಾದ ವರ್ಷದಿಂದ ಐದು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಳೆಹಣ್ಣಿನ ದಾನವನ್ನೂ ಕೂಡ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಐದು ಮಂದಿ ಸುವಾಸಿನಿಯರಿಗೆ ಕಾಲು ತೊಳೆದು ಬಾಗಿನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ಹಿರಿಯರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿ ಎಳ್ಳುಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪರಸ್ಪರ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ತನ್ಮೂಲಕ ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ ದಾಮೋದರನನ್ನು ಇಂದು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು.

ಬ್ರಾಹ್ಮೀಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲೆದ್ದು ತೀರ್ಥಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೂರೆಂಟು ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರವನ್ನು ಕೂಡ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜಪಮಾಡಬೇಕು.

ಯಾರಿಗೆ ಜಾತಕದಲ್ಲಿರವಿಯು ನೀಚನಾಗಿರುತ್ತಾನೋ, ಶತ್ರು ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೋ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕ್ರೂರಗ್ರಹಗಳ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿರುತ್ತಾನೋ ಅಂಥಹವರಿಗೆ ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ವಿಶೇಷವಾದ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ರವಿಯ ಅನುಗ್ರಹವಾಗುತ್ತದೆ. ಜಾತಕದಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಇಂದು ಗೋದಿಯನ್ನು ಹಸುಗಳಿಗೆ ತಿನ್ನಿಸುವುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ಅನುಗ್ರಹವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಜಾತಕದಲ್ಲಿ ರವಿಯ ಬಲವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ.

ರವಿಯು ತನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ಶನಿಯ ಮನೆಯನ್ನು ಇಂದು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ತಿಲದಾನವು ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ತಿಲದಾನದಿಂದ ಶನಿದೋಷವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಪಘಾತ, ದುರ್ಮರಣ, ಅನಾರೋಗ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಯಾದ ಅವಗಡಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಶನಿಯ ಅನುಗ್ರಹವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಳ್ಳಿನ ದಾನದಿಂದ ಮಕರರಾಶ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾದ ಶನಿಯು ಪ್ರೀತನಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಮಕರಸಂಕ್ರಮಣದ ಮರುದಿನವನ್ನು ಕರಿದಿನ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ವರ್ಷದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷದವರೆಗಿನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಂದು 'ಕರಿ' ಎರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಹಣ್ಣು, ಬೆಂಡು, ಬತ್ತಾಸು, ಶೇಂಗಾ, ಗೇರು ಹಣ್ಣು, ಬೋರೆ ಹಣ್ಣು, ಕಬ್ಬಿನ ತುಂಡು, ಗೋಡಂಬಿ, ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕರಿ ಎರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕರಿ ಎರೆದ ಮೇಲೆ ಆರತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿರುವ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಕರಸಂಕ್ರಮಣವನ್ನು 'ಪೊಂಗಲ್' ಹಬ್ಬವೆಂದು ಹೆಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟು ದಿವಸ ಹುಗ್ಗಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಇಂದು ಪೊಂಗಲ್ ಮಾಡುವುದೇ ಹಬ್ಬದ ವಿಶೇಷ.

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಕರಸಂಕ್ರಮಣವನ್ನು ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ವಿದ್ಯೆ, ಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಪೂಜೆ

ದಾಮೋದರ ಪೂಜೆ

ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಜೊತೆಯೇ ಈ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನು ನೀಡಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀ ಗುರುಭ್ಯೋನಮಃ

ಸಂಕಲ್ಪ – ಪ್ರಾಣಾನಾಯಮ್ಯ । ದೇಶಕಾಲೌ ಸಂಕೀರ್ತ್ಯ ।

ಸಂಕಲ್ಪಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ॥ ಏವಂಗುಣವಿಶೇಷಣವಿಶಿಷ್ಟಾಯಾಂ ಮಮ ಆಚರಿತ ವ್ರತಸ್ಯ ಸಮಗ್ರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಫಲಾವಾಪ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಮಮ ಸಕಲ ಸೌಭಾಗ್ಯಸುಖಸಂತಾನ ಪ್ರಾಪ್ತಿದ್ವಾರಾ ಸಮಸ್ತದುರಿತಕ್ಷಯಾರ್ಥಂ ಶ್ರೀದಾಮೋದರದೇವತಾಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಶ್ರೀದಾಮೋದರದೇವತಾಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಯಾವಚ್ಛಕ್ತ್ಯಧ್ಯಾನಾವಾಹನಾದಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪುರಸ್ಸರಂ ಶ್ರೀಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿವ್ರತಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥ ಇತಿ ಸಂಕಲ್ಪ್ಯ॥

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಂ ವಂದೇ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಮ್ ।
ವಾಮಭಾಗೇ ಯುತಂ ದೇವ್ಯಾ ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತಮ್ ॥
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ದಾಮೋದರ ಮಹಾದೇವ ಭಗವಾನ್ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ।
ದೀಪವ್ರತೇನ ಮೇ ದೇವ ಮಮ ಪಾಪಂ ವ್ಯಪೋಹಯ ॥
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ನಾರಾಯಣ ಜಗನ್ನಾಥ ಭಕ್ತಾನಾಮಭಯಪ್ರದ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಜಗನ್ನಾಥ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಸಿಂಹಾಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಸರ್ವಾತ್ಮನ್ ಸರ್ವಲೋಕೇಶ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಸನಾತನ ।
ಪಾದ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ಭಗವನ್ ದಿವ್ಯರೂಪ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥

ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ||
ಅಷ್ಟಗಂಧಸಮಾಯುಕ್ತಂ ತುಲಸೀದಳಸಂಯುತಮ್ |
ಅರ್ಘ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವೇಶ ಭಕ್ತಪಾಪವಿನಾಶನ ||
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ||
ಏಲಾಲವಂಗತಕ್ಕೋಲ ಕರ್ಪೂರಾದಿಸಮನ್ವಿತಮ್ |
ಆಚಮ್ಯತಾಂ ಹೃಷೀಕೇಶ ಮಯಾ ದತ್ತೇನ ವಾರಿಣಾ ||
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ||
ಮಧುರಂ ಫಲಸಂಯುಕ್ತಂ ಕ್ಷೀರಶರ್ಕರಯಾನ್ವಿತಮ್ |
ಮಧುಪರ್ಕಂ ಗೃಹಾಣೇದಂ ಮಧುಸೂದನ ತೇ ನಮಃ ||
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ||
ಪಯೋದದಿ ಘತೋಪೇತಂ ಶರ್ಕರಾಮಧು ಸಂಯುತಮ್ |
ಪಂಚಾಮೃತ ಸ್ನಾನಮಿದಂ ಗೃಹಾಣ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ||
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ||
ಗಂಗಾಜಲಸಮಾನೀತಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಸಮನ್ವಿತಮ್ |
ಶುದ್ಧೋಕದಸ್ನಾನಮಿದಂ ಗೃಣಾಣ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ||
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಶುದ್ಧೋಕದಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ||
ಶುಭ್ರಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮತರಂ ವಸ್ತ್ರಂ ಕೌಶೇಯಂ ಚಿತ್ರವರ್ಣಕಮ್ |
ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಂ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಸಂಗೃಹಾಣ ಜನಾರ್ದನ ||
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ||
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಂ ಚೋತ್ತರೀಯಂ ಕಾರ್ಪಾಸೇನ ವಿನಿರ್ಮಿತಮ್ |
ಉಪವೀತಮಿದಂ ದಿವ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ||
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಉಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ||
ಕಿರೀಟಹಾರಕೇಯೂರಕುಂಡಲಾದ್ಯೈರಲಂಕೃತಂ |
ಅನರ್ಘ್ಯ ಮಣಿಮಾಣಿಕ್ಯಭೂಷಣಾನಿ ದದಾಮ್ಯಹಮ್ ||
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಆಭರಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ||
ಕುಂಕುಮಾಗರುಸಂಯುಕ್ತಂ ಗಂಧಂ ಶ್ರೀವೃಕ್ಷಸಂಭವಮ್ |
ಮಯಾ ದತ್ತಮಿದಂ ದೇವ ಹೃಷೀಕೇಶ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ||
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ||

ಅಕ್ಷತಾನ್ ಧವಳಾನ್ ದಿವ್ಯಾನ್ ಕುಂಕುಮಾದಿಸಮಾಯುತಾನ್ ।
ಶಾಲೀಯಾನ್ ಶುಭ್ರವರ್ಣಾಭಾನ್ ಸಂಗೃಹಾಯ ಶ್ರಿಯಾ ಸಹ ॥
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಜಾತೀಚಂಪಕಪುನ್ನಾಗತುಲಸೀಕರವೀರಕಮ್ ।
ಕಲ್ಹಾರ ಪಾರಿಜಾತಂ ಚ ಪುಷ್ಪಂ ಸ್ವೀಕುರು ಕೇಶವ ॥
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಮಂಗಳಾಂಗ ಮಹಾದೇವ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮನಃಪ್ರಿಯ ।
ಅರ್ಚಯಾಮಿ ಜಗನ್ನಾಥ ತವಾಂಗಾನಿ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ॥

ಅಥ ಅಂಗಪೂಜಾ

ಓಂ ಕೇಶವಾಯ ನಮಃ ಪಾದೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ಗುಲ್ಫೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಮಾಧವಾಯ ನಮಃ ಜಾನುನೀ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಜಗನ್ನಾಥಾಯ ನಮಃ ಜಂಘೇ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ನಾಭಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಶ್ರೀವಕ್ಷಸೇ ನಮಃ ಹೃದಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಚಕ್ರಧರಾಯ ನಮಃ ಬಾಹೂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಉದರಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ವಿಶ್ವತೇಜಸೇ ನಮಃ ಮುಖಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಕುಂಡಲಧರಾಯ ನಮಃ ಲಲಾಟಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಸಹಸ್ರ ಶಿರಸೇ ನಮಃ ಶಿರಃ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಶ್ರೀ ಅಜ್ಞಾನನಾಶನಾಯ ನಮ. ಸರ್ವಾಂಗಾನಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥

ಅಥ ದಿಕ್ಪಾಲಕ ಪೂಜಾ

ಓಂ ಇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಅಗ್ನಯೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಯಮಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ನಿರ್ಋತಯೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ವರುಣಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವಾಯವೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಕುಬೇರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಈಶಾನಾಯ ನಮಃ ।
ಇತಿ ದಿಕ್ಪಾಲಕ ಪೂಜಾಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥

ಅಥ ಪುಷ್ಪ ಪೂಜಾ

ಓಂ ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಮಲ್ಲಿಕಾಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ ಜಾಜೀಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ವಾಮದೇವಾಯ ನಮಃ ಕರವೀರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ ಸೇವಂತಿಕಾಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ ತಿಲಕಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಜಗನ್ನಾಥಾಯ ನಮಃ ಚೂತಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ ಪಾಟಲೀಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ ಪದ್ಮಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ ಅತಸೀಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಸೌಗಂಧಿಕಾಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ ಗೋದಾರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಉಪೇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ ಕೇತಕೀಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಹರಯೇ ನಮಃ ಚಂಪಕಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಯೇ ನಮಃ ನಾನಾವಿಧ ಪರಿಮಳಪುಷ್ಪಾಣಿ
ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥

ಕಾಲಾಗರುಸುಮದ್ಭೂತಂ ಕಪಿಲಾಘೃತಸಂಯುತಮ್ ।
ಧೂಪಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ದೇವೇಶ ಜಗನ್ನಾಥ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಧೂಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಸಾಜ್ಯಂ ತ್ರಿವರ್ತಿಸಂಯುಕ್ತಂ ವಹ್ನಿನಾ ಯೋಜಿತಂ ಮಯಾ ।
ಗೃಹಾಣ ಮಂಗಳಂ ದೀಪಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ಮಂಗಳಂ ಕುರು ॥
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ ॥

ಅನ್ನಂ ಚತುರ್ವಿಧಂ ಸ್ವಾಧು ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಗ್ಯಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ನಾನಾಫಲಸಮಾಯುಕ್ತಂ ನೈವೇದ್ಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ನಾನಾವಿಧ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಧ್ಯೇ ಮಧ್ಯೇ ಪಾನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಉತ್ತರಾಪೋಶನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಳನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಳನಂ

ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಕರೋದ್ವರ್ತನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಪೂಗೀಫಲ ಸತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ನೀರಾಜಯಾಮಿ ದೇವೇಶ ಸರ್ವಮಂಗಳದಾಯಕ ।
ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ದೇವೇಶ ಭಕ್ತಿಂ ಮೇ ಹ್ಯಚಲಾಂ ಕುರು ॥
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ಉತ್ತರ ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಂಗಳಾಂ ಮಹಾದೇವ ಮಹಾಸೌಭಾಗ್ಯದಾಯಕ ।
ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ದೇವೇಶ ಭಕ್ತಾಭೀಷ್ಟ ವರಪ್ರದ ॥
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಯಾನಿಕಾನಿಚ ಪಾಪಾನಿ ಜನ್ಮಾಂತರಕೃತಾನಿಚ ।
ತಾನಿತಾನಿ ಪ್ರಣಶ್ಯಂತಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಪದೇಪದೇ ।
ಪಾಪೋಽಹಂ ಪಾಪಕರ್ಮಾಹಂ ಪಾಪಾತ್ಮಾ ಪಾಪಸಂಭವಃ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಕೃಪಯಾ ದೇವ ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲ ।
ಅನ್ಯಥಾ ಶರಣಂ ನಾಸ್ತಿ ತ್ವಮೇವ ಶರಣಂ ಮಮ ।
ತಸ್ಮಾತ್ ಕಾರುಣ್ಯಭಾವೇನ ರಕ್ಷರಕ್ಷ ಜನಾರ್ದನ ॥
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಛತ್ರಚಾಮಾರಾದಿಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅನಯಾ ಮಯಾ ಕೃತಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜಯಾ ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣ-ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಃ ದಾಮೋದರಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಸರ್ವಂ ಶ್ರೀ ದಾಮೋದರಾರ್ಪಣ-ಮಸ್ತು । ಸಮ್ತುಸ ಸನ್ಮಂಗಳಾನಿ ಭವಂತು ।

★ ★ ★ ★

ಸುವಾಸಿನಿಯರು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಂಕಲ್ಪ

ಆಚಮನ ಮಾಡಿ ಸಂಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕು – ರಜಸ್ವಲಾದೋಷ ನಿವೃತ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಸಕಲ ಸೌಭಾಗ್ಯಸುಖಸಂತಾನ ಪ್ರಾಪ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಅಸ್ಮತ್-ಪತ್ಯಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀದಾಮೋದರಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀದಾಮೋದರಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ದಾಮೋದರಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ।

ನಿತ್ಯ ಪೂಜಿಸುವ ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣನ ಅಥವಾ ಅಂಬೆಗಾಲು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆಗೆ ಹೂಗಳಿಂದ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ದಾಮೋದರನ ಹಾಡು ಹೇಳಬೇಕು.

★★★★

ಮೊಸರು ತುಂಬಿದ ಪಾತ್ರೆ ಹಾಗೂ ಕಡೆಗೋಲು ದಾನ

(ದಧಿಮಂಥಾನದಾನ)

ಸೂರ್ಯೋಃ ಪೂಜ್ಯೈವ ತತಃ ದಧಿಮಂಥಾನಘಟೇ ಯಶೋದಾಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಸುವರ್ಣ ಪ್ರತಿಮಾಂ ಸ್ಥಾಪ್ಯ ವಿಧಿವತ್ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಪ್ರಾರ್ಥಯೇತ್ - ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಂದು ಸೂರ್ಯನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮೊಸರು ತುಂಬಿದ ಮಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಡೆಗೋಲನ್ನು ಇಟ್ಟು ಯಶೋದಾ ಕೃಷ್ಣನ ಸುವರ್ಣ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಜೊತೆ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು -

ಯಶೋದೇ ತ್ವಂ ಮಹಾಭಾಗೇ ಸುತಂ ದೇಹಿ ಮನೋರಮಮ್ ।
ಪೂಜಿತಾಸಿ ಮಹಾದೇವಿ ದಧಿಮಂಥಾನಭಾಜನೇ ॥೧॥

ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಯಶೋದೆಯೇ ! ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ನನಗೆ ಉತ್ತಮ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕರುಣಿಸು. ನನ್ನಿಂದ ನೀನು ಪೂಜಿತಳಾಗಿರುವಿ. ಮೊಸರು ಹಾಗೂ ಕಡೆಗೋಲಿನಲ್ಲಿ ನೀನು ನೆಲೆಸಿರುವಿ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾನಂದ ಸಂಸಾರಾರ್ಣವತಾರಕ ।
ಪುತ್ರಂ ದೇಹಿ ಮನೋಜ್ಞಂಚ ಋಣತ್ರಯ ವಿಮೋಚಕಂ ॥೨॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನೇ ! ನೀನು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಪಾರು ಮಾಡುವಿ, ನನಗೆ ಮನೋಜ್ಞನಾದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕರುಣಿಸಿ ಋಣತ್ರಯಗಳನ್ನು ವಿಮೋಚನೆಗೊಳಿಸು.

ದಾನಮಂತ್ರ ಹೀಗಿದೆ -

ಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ದಧಿಮಂಥಾನಭಾಜನಮ್ ।
ನವನೀತೇನ ಸಹಿತಂ ದೇವಕ್ಯಾ ಸಹಿತಂ ಹರಿಮ್ ॥೩॥

ಪ್ರಸಾದಃ ಕ್ರಿಯತಾಂ ಮಹ್ಯಂ ಸರ್ವರೂಪ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ।

ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠನೇ ! ಕಡೆಗೋಲಿನಿಂದ ಕೂಡಿ ಮೊಸರಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ದೇವಕಿಯಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನವನೀತವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವನು. ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳಿಂದ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮಕರ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ದಧಿಮಂಥಾನದಾನದ ವಿಧಾನವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

★ ★ ★ ★

ತಾಂಬೂಲ ದಾನ

ದ್ವಾತ್ರಿಂಶತ್ಪರ್ಣೈರ್ಯುಕ್ತಂ ಪೂಗೀಫಲಸಮನ್ವಿತಂ ।
ಏಲಾಲವಂಗಕರ್ಪೂರೈರ್ಯುಕ್ತಂ ತಾಂಬೂಲಮುಚ್ಯತೇ ॥

೩೨ ವೀಳ್ಯದೆಳೆಗಳು ಅಡಿಕೆ, ಏಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗ, ಕರ್ಪೂರ ಇವುಗಳನ್ನಿಟ್ಟಾಗ ತಾಂಬೂಲ ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಯಥಾಲಾಭಂ ಭವೇದ್ವಾಪಿ ದೇಯಂ ದ್ವಿಜವರಾಯ ಚ ।
ದ್ವಿಜಾಭಾವೇ ಸುವಾಸಿನ್ಯೈ ತದಭಾವೇ ಕುಮಾರಿಕೇ ॥

ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಈ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸಿಗದೇ ಇದ್ದಾಗ ಸುವಾಸಿನಿಯರಿಗೆ ನೀಡಬೇಕು. ಅವಳೂ ಸಿಗದೇ ಇದ್ದಾಗ ಕುಮಾರಿಗೆ ನೀಡಬೇಕು.

ಉದ್ಯಾಪನಂ ಪ್ರಕರ್ತವ್ಯಂ ಯಥಾವಿಭವಾನುಸಾರತಃ ।
ಶುಭೇಽಹ್ನಿ ಮಾಸೇ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಋಕ್ಷೇ ವೈವಾಹಿಕೇ ತತಃ ॥

ತಮ್ಮ ವೈಭವಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರಿಯಾಗಿ ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ವಿವಾಹದಿವಸ ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಶುಭದಿವಸದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಪಂಚಸಪ್ತ ಚ ಸದ್ವಿಪ್ರಾನ್ ಸಪತ್ನೀಕಾನ್ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ।
ಪೂರ್ವರಾತ್ರೌ ತು ಸಂಪೂಜ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾವುಭೌ ॥

ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಸದ್ವಿಪ್ರರನ್ನು ಪತ್ನೀಸಹಿತರಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿರಬೇಕು.

ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರೌ ಪೂಜ್ಯೌ ಬ್ರಹ್ಮಣಾಂ ಭಾನುನಾ ಸಹ ।
ರತಿಂ ಚ ಪಂಚಬಾಣಂ ಚ ಪೂಜಯೇಚ್ಚ ಯಥಾವಿಧಿ ॥

ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಮೊದಲು ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನನ್ನು, ಅನಂತರ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು, ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ರತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಬುದ್ಧಿಂ ಸಿದ್ಧಿಂ ವಿಘ್ನರಾಜಂ ಲೋಕಪಾಲಾಂಶ್ಚ ಪೂಜಯೇತ್ ।
ರಾತ್ರೌ ಪೂಜಾ ಪ್ರಕರ್ತವ್ಯಾ ಷೋಡಶೈರುಪಚಾರಕೈಃ ॥

ಬುದ್ಧಿ, ಸಿದ್ಧಿ, ವಿಘ್ನರಾಜ, ಲೋಕಪಾಲಕರು ಇವರನ್ನೂ ಕೂಡ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ರಾತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ತಾಂಬೂಲೋಪಸ್ಕರಾನ್ ತತ್ರ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯೋತ್ತರದೇವತಾ ।

ಅಲ್ಲಿ ತಾಂಬೂಲ ಮೊದಲಾದ ದಾನ ಮಾಡುವ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿರಬೇಕು.

ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ, ಶಾರ್ಙ್ಗಪಾಣಯೇ ನಮಃ ಗರುಡಧ್ವಜಾಯ ನಮಃ, ಅನಂತಾಯ ನಮಃ, ಯಜ್ಞಪುರುಷಾಯ ನಮಃ, ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷಯ ನಮಃ, ನಿತ್ಯಾಯ ನಮಃ, ದೇವಗರ್ಭಾಯ ನಮಃ, ಗೋವರ್ಧನಾಯ ನಮಃ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾಯ ನಮಃ, ಶೌರಯೇ ನಮಃ ಈಶ್ವರಾಯ ನಮಃ,

ಈ ಹನ್ನೆರಡು ನಾಮಗಳಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಘೃತಂ ವಾ ಪಾಯಸಂ ವಾಪಿ ಪಂಚಾಮೃತತಿಲೋದನಮ್ ।
ತತ್ತನ್ಮಂತ್ರೈಶ್ಚ ಹೋತವ್ಯಂ ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿಸಂಖ್ಯಯಾ ॥

ತುಪ್ಪ, ಪಾಯಸ, ಪಂಚಾಮೃತ, ಎಳ್ಳಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚರು ಇವುಗಳಿಂದ ಆಯಾ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಸಂಪೂರ್ಣಸ್ಥಾನಪಾತ್ರಂ ಚ ಪೂರ್ಣಪಾತ್ರಂ ತಥೈವ ಚ ।
ಸ್ವರ್ಣಂ ರೌಪ್ಯಮಯಂ ವಾಪಿ ಪೈತ್ತಲಂ ಸೀಸಸಂಭವಂ ॥
ಸರ್ವಶೋಭಾ ಸಮಾಯುಕ್ತಾಂ ಲೋಹಜಾಂ ಪೂಗಭಾಜಕಾಂ ।
ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ತತಸ್ತತ್ರ ತತೋ ಪೂರ್ಣಾಹುತಿಂ ಚರೇತ್ ॥
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯಿತ್ವಾಥ ದದ್ಯಾತ್ತಾಂಬೂಲಮುತ್ತಮಂ ।

ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಊಟವನ್ನು ಬಡಿಸಿ, ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಫಲೇನ ತೃಪ್ಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪತ್ರೇಣ ಭಗವಾನ್ ಹರಿಃ ॥
ಚೂರ್ಣಮೀಶ್ವರತೃಪ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಖದಿರೋ ಕಾಮತೃಪ್ತಯೇ ।
ಕರ್ಪೂರೇಲಾ ಲವಂಗಾದಿ ಜಾತೀಪತ್ರಫಲೈಸ್ತಥಾ ॥
ಇಂದ್ರಾದ್ಯಾ ಲೋಕಪಾಲಾಶ್ಚ ಸಂತುಷ್ಟಾಶ್ಚ ಭವಂತಿ ಹಿ ।
ವಾರಿದೋ ಸುಖಮಾಪ್ನೋತಿ ರಾಜ್ಯಮಾಪ್ನೋತಿ ಚಾನ್ನದಃ ॥

ಅಡಿಕೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ತೃಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ವೀಳ್ಯೆದೆಳೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತೃಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸುಣ್ಣದಿಂದ ಈಶ್ವರನು ತೃಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಖದಿರಾದಿಂದ ಕಾಮನು ತೃಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕರ್ಪೂರ, ಏಲಕ್ಕಿ, ಜಾತೀಪ್ರತಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳು, ಲೋಕಪಾಲಕರು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುತ್ತಾರೆ. ನೀರನ್ನು ನೀಡಿದವನು ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅನ್ನವನ್ನು ನೀಡಿದವನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ದೀಪದಶ್ಚಕ್ಷು ರಾಪ್ನೋತಿ ತ್ರಯಂ ತಾಂಬೂಲದಾನತಃ ।
ಏವಂ ಕೃತೇ ವಿಧಾನೇನ ಸರ್ವಾನ್ಕಾಮಾ ನಾವಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥

ದೀಪವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದವನು ಚಕ್ಷುಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದವನು, ಸುಖ, ರಾಜ್ಯ, ಚಕ್ಷುಸ್ಸು ಮೂರನ್ನೂ ಕೂಡ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ವಿಧಾನ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಕಾರ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಇತಿ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಸಂವಾದೇ ತಾಂಬೋದ್ಯಾಪನವ್ರತಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ ॥ ಅತ ಏವ ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತೌ ಏತಾನಿ ದಾನವ್ರತಾನಿ ಮುಖ್ಯಾನಿ ಕರ್ತವ್ಯಾನಿ ॥

★ ★ ★ ★

ಇತಿ ದಾನ ಪ್ರಕರಣಂ

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ತಾಂಬೂಲ ದಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ತಾಂಬೂಲ ದಾನವು ವಿಶಿಷ್ಟಫಲವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ನಿತ್ಯವೂ ತಾಂಬೂಲ ಸೇವಿಸಿರಿ

ಪೂಗೀಫಲಂ ಸಖದಿರಚೂರ್ಣಕರ್ಪೂರಸಂಯುತಮ್ ।
ನಾಗವಿಲ್ಲೀದಲೈರ್ಯುಕ್ತಂ ತಾಂಬೂಲಂ ಗೃಹ್ಯತಾಂ ವಿಭೋ ॥

ಅಡಿಕೆ, ಕಾಚು, ಸುಣ್ಣ, ಕರ್ಪೂರ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ವೀಳ್ಯೆದೆಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಓ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಸ್ವೀಕರಿಸು ಎಂಬುದಾಗಿ ಪದ್ಯಮಾಲಾದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಟ್ಟೀಕಾಕೃತ್ಪಾದರು ತಾಂಬೂಲ ಪೂಜೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ತಾಂಬೂಲ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ನೈವೇದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿ, ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅನಂತರ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು

ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ತಾಂಬೂಲದ ಬಗ್ಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ನಾವಿಂದು ತಾಂಬೂಲದ ಸೇವನೆಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಊಟದ ಅನಂತರ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಸೇವನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ತಾಂಬೂಲಕ್ಕೆ ಗಂಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯು ನಿಯಾಮಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂತರಂಗಶುದ್ಧಿಯೂ ಕೂಡ ತಾಂಬೂಲ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಪುಣ್ಯವು ಬರುವುದರ ಜೊತೆ ಆರೋಗ್ಯವೂ ಕೂಡ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ.

ಅಷ್ಟಾಂಗಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತಾಂಬೂಲ ಚರ್ವಣದ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಪ್ರಕರಣವಿದೆ. ಕಬ್ಬಿಣದ ಅಂಶ, ಪೋಷಕಾಂಶಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಹೇರಳವಾಗಿ ಈ ತಾಂಬೂಲದಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಊಟದ ಅನಂತರವೇ ಸೇವನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ (ಗ್ಯಾಸ್ಟ್ರಿಕ್) ಕಿಡ್ನಿ ಸಮಸ್ಯೆ, ಉಷ್ಣತೆ, ಒಣಕೆಮ್ಮು, ತಲೆನೋವು, ಉಸಿರಾಟದ ತೊಂದರೆ, ಅರ್ಧ ತಲೆನೋವು, ಬಾಯಿಹುಣ್ಣು, ಹೊಟ್ಟೆ ಹುಳು, ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬರ, ನರಗಳ ದೌರ್ಬಲ್ಯ , ಅತಿಯಾದ ರಕ್ತದ ಒತ್ತಡ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ತಾಂಬೂಲ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಸೇವನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪತಿ-ಪತ್ನಿಯರ ಅನುಬಂಧವೂ ಕೂಡ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ತಾಂಬೂಲ ಸೇವನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಈ ಎಲ್ಲಾ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಔಷಧಿಗಳ ದಾಸರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೇ ತಾಂಬೂಲದಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ತಾಂಬೂಲದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದರೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಆರೋಗ್ಯವು ದೊರಕುತ್ತದೆ - ಅಡಿಕೆ, ಸುಣ್ಣ, ಲವಂಗ, ಜಾಯಿಕಾಯಿ, ಏಲಕ್ಕಿ, ಕೇಸರಿ, ಕರ್ಪೂರ, ಕಾಚು, ಗಸಗಸೆ, ಒಣಕೊಬ್ಬರಿ, ಸಿಹಿಕುಂಬಳದ ಬೀಜ.

ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ ಖಾರವಿರುವ ವೀಳ್ಯೆದೆಲೆಗಳಷ್ಟೇ ಹೆಚ್ಚು ಆರೋಗ್ಯದಾಯಕವಾಗಿವೆ. ಬಿಳಿಬಣ್ಣದ ಕಾರವಿಲ್ಲದ ಮಿಶ್ರತಳಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ವೀಳ್ಯೆದೆಲೆಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉಪಯೋಗವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಐದು ವೀಳ್ಯೆದೆಲೆಗಳನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಕಮ್ಮಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಪಾಪದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ವೀಳ್ಯೆದೆಲೆಗಳ ಬುಡ, ತುದಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಸೇವಿಸಬೇಕು.

ಗೃಹಸ್ಥರಿಗಷ್ಟೇ ಇದು ವಿಹಿತ. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು, ಕನ್ಯೆಯರು ಇದನ್ನು ತಿನ್ನಬಾರದು. ಹಾಗೇನಾದರೂ ತಿಂದರೆ ಅವರ ವಾಕ್‌ಶಕ್ತಿಯು ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

★ ★ ★ ★

ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಪುಣ್ಯಕಾಲದ ಪರಿಗಣನೆ

★ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯು ಹಗಲು ಅಥವಾ ರಾತ್ರಿ ಯಾವಾಗಬೇಕಾದರೂ ಬರಬಹುದು. ಹಗಲು ಬಂದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ದಿನವು ಪುಣ್ಯಕಾಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿಕಾಲವಾದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಬಹಳಷ್ಟು ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ರಾತ್ರಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಬಂದರೂ ಕೂಡ ಮಕರ ಮತ್ತು ಕರ್ಕಾಟಕ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಹತ್ತು ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳ ಪುಣ್ಯಕಾಲವು ಹಗಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದು.

★ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಮೊದಲ ಹದಿನಾರು ಘಳಿಗೆ ಅನಂತರದ ಹದಿನಾರು ಘಳಿಗೆಯು ಪುಣ್ಯಕಾಲವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು.

ಅತೀತಾನಾಗತೋ ಭೋಗೋ ನಾಡ್ಯಃ ಪಂಚದಶ ಸ್ಮೃತಾಃ । (ದೇವೀಪುರಾಣ)

'ಭೋಗ' ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಮಾದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ – 'ಸಂಕ್ರಾಂತೌ ನಿಮಿತ್ತೇ ವಿಹಿತಸ್ಯ ಸ್ನಾನದಾನಾದೇರ್ನಿಷಿದ್ಧಸ್ಯವಾದಾಧ್ಯಯನಾದೇಃ ಪಾಲನಂ ಭೋಗಃ' ಎಂದರೆ – ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ನಿಮಿತ್ತ ವಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಸ್ನಾನಾದಾನಾದಿಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮತ್ತು ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ವೇದಾಧ್ಯಯನಾದಿಗಳ ಪರಿತ್ಯಾಗವನ್ನೇ 'ಭೋಗ'ವೆಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.

★ ಸೂರ್ಯನ ಸಂಚಾರವು ಮೇಷ ಹಾಗೂ ತುಲಾ ರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಹಿಂದಿನ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಹದಿನೈದು ಘಳಿಗೆಗಳು ಪುಣ್ಯಕಾಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ವೃಷಭ, ಸಿಂಹ, ಕುಂಭರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಹಿಂದಿನ ಹದಿನಾರು ಘಳಿಗೆ ಪುಣ್ಯಕಾಲವೆಂದು ಮಿಥುನ, ಕನ್ಯಾ , ಧನುಸ್ಸು ಮತ್ತು ಮೀನಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮುಂದಿನ ಹದಿನಾರು ಘಳಿಗೆಯು ಪುಣ್ಯಕಾಲವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು. ಕರ್ಕಾಟಕದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಮುಂದಿನ ಮೂವತ್ತುಘಳಿಗೆಯೂ ಪುಣ್ಯಕಾಲವಾಗುತ್ತದೆ, ಮಕರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಮುಂದಿನ ನಲವತ್ತು ಘಳಿಗೆಯು ಪುಣ್ಯಕಾಲವಾಗುತ್ತದೆ.

★ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟತೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

★ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಹಗಲು ಆದಾಗ ಹಗಲು ಮುಗಿಯಲು ಎರಡು ಘಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಇನ್ನೂ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯು ಉಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಮಿಥುನ, ಕನ್ಯಾ, ಧನುಸ್ಸು, ಮೀನ ಮತ್ತು ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಪುಣ್ಯಕಾಲವು ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಘಳಿಗೆಗಳು ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಹಿಂದಿನವು ಮಾತ್ರ ಪುಣ್ಯಕಾಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯೋದಯದಿಂದ ಎರಡು ಘಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯು ಆದರೆ ಆಗ ವೃಷಭ, ಸಿಂಹ, ವೃಶ್ಚಿಕ, ಕುಂಭ ಮತ್ತು ಕರ್ಕಾಟಕ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಪುಣ್ಯಕಾಲವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಮುಂದಿನದ್ದು ಮಾತ್ರ ಪುಣ್ಯಕಾಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ಮೊದಲು ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಾದಾಗ ಹಿಂದಿನ ಹಗಲಿನ ಉತ್ತರಾರ್ಧವು ಪುಣ್ಯಕಾಲವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ಅನಂತರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಆದಾಗ ಎರಡೂ ದಿನವೂ ಪುಣ್ಯಕಾಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕರ ಮತ್ತು ಕರ್ಕಾಟಕ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

★ ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯು ರಾತ್ರಿ ಆದರೆ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಮರುದಿನವೇ ಪುಣ್ಯಕಾಲವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು. ಕರ್ಕಾಟದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನವು ಪುಣ್ಯಕಾಲವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು.

★ ಒಟ್ಟು ಉತ್ತರಾಯಣ ಬಂದಮೇಲೆ ಪುಣ್ಯಕಾಲವೆಂದು ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಕರ್ಕಾಟಕ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾಯಣ ಬರುವ ಮೊದಲು ಪುಣ್ಯಕಾಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ರಾತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೇ?

ರಾತ್ರಿಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆ-

ದಿವಾಕರಕರೈಃ ಪೂತಂ ದಿವಾ ಸ್ನಾನಂ ಪ್ರಶಸ್ಯತೇ ।

ಅಪ್ರಶಸ್ತಂ ನಿಶಿ ಸ್ನಾನಂ ರಾಹೋರನ್ಯತ್ರ ದರ್ಶನಾತ್ ॥ (ಪರಾಶರ ಸ್ಮೃತಿ)

ಈ ಪ್ರಮಾಣ ಶ್ಲೋಕದಂತೆ ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣ ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಸ್ನಾನವು ಪ್ರಶಸ್ತವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ರಾತ್ರೌ ಸ್ನಾನಂ ನ ಕುರ್ವೀತ ದಾನಂ ಚೈವ ವಿಶೇಷತಃ ।

ನೈಮಿತ್ತಿಕಂ ಚ ಕುರ್ವೀತ ಸ್ನಾನಂ ದಾನಂ ಚ ರಾತ್ರಿಷು ॥

ಗ್ರಹಣೋದ್ವಾಹಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಾತ್ರಾರ್ತಿಪ್ರಸವೇಷು ಚ ।
ಶ್ರವಣೇ ಚೇತಿಹಾಸಸ್ಯ ರಾತ್ರೌ ದಾನಂ ಪ್ರಶಸ್ಯತೇ॥

ಭವಿಷ್ಯತ್‌ಪುರಾಣ. ಉದಾಹರಣೆ ಹೇಮಾದ್ರಿ ಕಾಲಖಂಡ.

ರಾತ್ರಿಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮತ್ತು ದಾನಗಳು ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಆದರೆ ನೈಮಿತ್ತಿಕವಾಗಿ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಗ್ರಹಣ, ವಿವಾಹ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಯಾತ್ರೆ, ಮರಣ, ಪ್ರಸವ ಈ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವು ಅನಿವಾರ್ಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ಗೋಭಿಲನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ -

ಗೋಭಿಲಃ । ರಾಹುದರ್ಶನಸಂಕ್ರಾಂತಿವಿವಾಹಾತ್ಯಯವೃದ್ಧಿಷು ।
ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಕಂ ಕುರ್ಯುರ್ನಿಶಿ ಕಾಮ್ಯವ್ರತೇಷು ॥

ಹೇಮಾದ್ರಿಕಾಲಖಂಡ.

ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ದಾನಗಳು

ಮೇಷಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಮೇಷದ ದಾನ, ವೃಷಭಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ವೃಷಭ ದಾನ ಮತ್ತು ಗೋದಾನ, ಮಿಥುನಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರದಾನ, ಅನ್ನಪಾನಾದಿಗಳ ದಾನ, ಕರ್ಕಾಟಕ ಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಘೃತಧೇನುವಿನ ದಾನ. ಸಿಂಹಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಸಹಿತವಾದ ವಾಹನದಾನ, ಕನ್ಯಾಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರದಾನ ಹಾಗೂ ಗೋದಾನ, ತುಲಾಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯಗಳ ದಾನ, ವೃಶ್ಚಿಕಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರದಾನ, ಗೃಹದಾನ, ಧನುಸ್ಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರದಾನ, ವಾಹನದಾನ ಮಕರಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳ ದಾನ, ಕುಂಭಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಜಲದಾನ, ಗೋದಾನ, ಮೀನಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪದಾನ ಹೀಗೆ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಮಕರಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷದಾನವನ್ನು ಸ್ಕಂದಪುರಾಣವು ವಿಧಾನಮಾಡುತ್ತದೆ -

ಧೇನುಂ ತಿಲಮಯೀಂ ರಾಜನ್ ದದ್ಯಾದ್ಯಶ್ಚೋತ್ತರಾಯಣೇ ।
ಸರ್ವಾನ್ ಕಾಮಾನವಾಪ್ನೋತಿ ವಿಂದತೇ ಪರಮಂ ಸುಖಮ್ ॥

ಉತ್ತರಾಯಣ ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾರು ತಿಲಧೇನುವನ್ನು ದಾನಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಎಲ್ಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ, ಪರಮಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮೋತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ-

ಉತ್ತರೇ ತ್ವಯನೇ ವಿಪ್ರಾ ವಸ್ತ್ರದಾನಮ್ ಮಹಾಫಲಮ್ ।
ತಿಲಪೂರ್ವಮನಡ್ವಾಹಂ ದತ್ವಾ ರೋಗ್ಯೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥

ಉತ್ತರಾಯಣದಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರದಾನವು ಮಹಾಫಲವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ತಿಲಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಎತ್ತಿನ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ರೋಗಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಶಿವರಹಸ್ಯವು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ-

ಪುರಾ ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತೌ ಶಂಕರೋ ಗೋಸವೇ ಕೃತೇ ।
ತಿಲಾನುತ್ಪಾದಯಾಮಾಸ ತೃಪ್ತಯೇ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಮ್ ॥

ತಸ್ಮಾತ್ತಸ್ಯಾಂ ತಿಲೈಃ ಸ್ನಾನಂ ಕಾರ್ಯಂ ಚೋದ್ವರ್ತನಂ ಬುಧೈಃ ।
ದೇವತಾನಾಂ ಪಿತೄಣಾಂ ಚ ಸೋದಕೈಸ್ತರ್ಪಣಂ ತಿಲೈಃ ॥

ತಿಲಾ ದೇಯಾಶ್ಚ ವಿಪ್ರೇಭ್ಯಃ ಸರ್ವದೈವೋತ್ತರಾಯಣೇ ।
ತಿಲಾಂಶ್ಚ ಭಕ್ಷಯೇತ್ಪುಣ್ಯಾನ್ ಹೋತವ್ಯಾಶ್ಚ ತಥಾ ತಿಲಾಃ ॥

ತಸ್ಯಾಂ ತಿಥೌ ತಿಲೈರ್ಹುತ್ವಾ ಯೇಽರ್ಚಯಂತಿ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾನ್ ।
ತ್ರಿದಿವೇ ತೇ ವಿರಾಜಂತೇ ಗೋಸಹಸ್ರಪ್ರದಾಯಿನಃ ॥

ತಿಲತೈಲೇನ ದೀಪಾಶ್ಚ ದೇಯಾಃ ಶಿವಗೃಹೇ ಶುಭಾಃ ।
ಸತಿಲೈಸ್ತಂಡುಲೈರ್ದೇವಂ ಪೂಜಯೇದ್ವಿಧಿವದ್ ದ್ವಿಜಃ ॥

ಹೇಮಾದ್ರಿಕಾಲಖಂಡ.

ಗೋಸವೆ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ ನಂತರ ರುದ್ರದೇವರು ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಂದು ಎಳ್ಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದರು .ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಎಳ್ಳು ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಎಳ್ಳು ಸೇರಿರುವ ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮೈಯನ್ನು ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದೇವತಿಗಳಿಗೂ, ಪಿತೃಗಳಿಗೂ ಎಳ್ಳುನೀರಿನಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಉತ್ತರಾಯಣದ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ತಿಲದಾನವು ಬಹಳ ಮಹತ್ಫಲಧಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಅಂದು ಎಳ್ಳನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕು. ಎಳ್ಳಿನಿಂದ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಸಹಸ್ರಗೋದಾನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವು ಬರುತ್ತದೆ. ಎಳ್ಳು ದಾನ ಮಾಡಿದವರು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಂತೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ,

ಶಿವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಎಳ್ಳಿನಿಂದಲೇ ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು.

ಈ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮಾಣಶ್ಲೋಕದಂತೆ ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಂದು ಎಳ್ಳನ್ನು ರುದ್ರದೇವರು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳು ಬೆಲ್ಲ ಕೊಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಂದಿದೆ. ಎಳ್ಳಿನ ಜೊತೆ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ವಿಶೇಷ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ದಕ್ಷಿಣೆಯ ಸಹಿತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಎಳ್ಳು ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಲೇಬೇಕು.

ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಂದು ಮಾಡಿದ ದಾನದ ಫಲ

ಅಯನೇ ಕೋಟಿಗುಣಿತಂ ಲಕ್ಷಂ ವಿಷ್ಣುಪದೀಫಲವ್ ಷಡಶೀತಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ಷಡಶೀತ್ಯಾಮುದಾಹೃತಮ್ । ಶತಮಿಂದುಕ್ಷಯೇ ದಾನಂ ಸಹಸ್ರಂ ತು ದಿನಕ್ಷಯೇ ವಿಷುವೇ ಶತಸಾಹಸ್ರಮಾಕಾವ್ಯೆಷ್ವನಂತಕಮ್ ॥ (ರಾಜಮಾರ್ತಂಡ)

ಸಾಮಾನ್ಯದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತರಾಯಣದ ಪುಣ್ಯಕಾಲವೆನಿಸಿದ ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದಾನಕ್ಕೆ ಕೋಟಿಪಾಲು ಪುಣ್ಯವು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ವಿಷ್ಣುಪದಿಯ ದಿವಸ ಮಾಡಿದ ದಾನಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷದಷ್ಟು ಅಧಿಕಪುಣ್ಯವಿದೆ. ಷಡಶೀತಿಯಂದು ಮಾಡಿದ ದಾನಕ್ಕೆ ಎಂಭತ್ತಾರುಸಾವಿರದಷ್ಟು ಅಧಿಕ ಪುಣ್ಯವಿದೆ. ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣದಂದು ಮಾಡಿದ ದಾನಕ್ಕೆ ನೂರರಷ್ಟು ಅಧಿಕ ಪುಣ್ಯವಿದೆ. ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣದಂದು ಮಾಡಿದ ದಾನಕ್ಕೆ ಸಹಸ್ರದಷ್ಟು ಅಧಿಕ ಫಲವಿದೆ. ವಿಷುವಾದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದಾನಕ್ಕೆ ಶತಸಹಸ್ರದಷ್ಟು ಅಧಿಕ ಪುಣ್ಯವಿದೆ. ಆಷಾಢ, ಕಾರ್ತೀಕ, ಮಾಘ ಮತ್ತು ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದಾನಕ್ಕೆ ಅನಂತಫಲವಿದೆ.

ಯಾರು ಅಯನ ಮತ್ತು ವಿಷುದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ ಆರು ತಿಂಗಳ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ ಅನೇಕ ಸ್ಮೃತಿ ಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದಾನಕ್ಕೆ ಕೋಟಿಪಟ್ಟು ಪುಣ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಗ್ರಹಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಫಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕಫಲವಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಎಳ್ಳುಬೆಲ್ಲದ ದಾನವನ್ನಂತೂ ಮಾಡಲೇಬೇಕು.

ಎಳ್ಳಿನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಶಾತಾತಪ ಗ್ರಂಥವು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ-

ತಿಲೋದ್ವರ್ತೀ ತಿಲಸ್ನಾಯೀ ಶುಚಿರ್ನಿತ್ಯಂ ತಿಲೋದಕೀ ।

ಹೋತಾ ದಾತಾ ಚ ಭೋಕ್ತಾ ಚ ಷಟ್ತಿಲೀ ನಾವಸೀದತಿ ॥ (ಶಾತಾತಪ)

ಎಳ್ಳಿನಿಂದ ಮೈಯನ್ನು ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುವವನು, ಎಳ್ಳಿನಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡುವವನು ಶುಚಿಯಾಗಿ ನಿತ್ಯವೂ ತಿಲದ ಉದಕವನ್ನು ನೀಡುವವನು, ಎಳ್ಳಿನ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡುವವನು, ಎಳ್ಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವವನು, ಎಳ್ಳನ್ನು ತಿನ್ನುವವನು ಎಂದೂ ನಾಶವಾಗಲಾರನು. ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಹೊಂದಲಾರನು.

ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಂದು ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮೋತ್ತರವು ಹೇಳುತ್ತದೆ-

ಆದಿತ್ಯಸಂಕ್ರಮಣಂ ವಿಷುವದ್ವಯಂ ವಿಶೇಷೇಣಾಯನದ್ವಯಂ

ವ್ಯತೀಪಾತೋ ಜನ್ಮರ್ಕ್ಷಮಭ್ಯುದಯಶ್ಚ ।

ಏತಾಂಸ್ತು ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲಾನ್ ವೈ ಕಾಮ್ಯಾನಾಹ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ॥

ಶ್ರಾದ್ಧಮೇತೇಷು ಯದ್ದತ್ತಂ ತದಾನಂತ್ಯಾಯ ಕಲ್ಪತೇ ॥ (ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮಸೂತ್ರ)

ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಂದು ಹೆಂಗಸರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎಳ್ಳುಬೆಲ್ಲವನ್ನು ದಾನಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಅರಿಶಿನ ಕುಂಕುಮ ಅಡಿಕೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬಾಗಿನವನ್ನು ದಾನಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದ ಕೆಲವೆಡೆ ಇದನ್ನು ಪೊಂಗಲ್‌ಹಬ್ಬ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಧನುರ್ಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಹುಗ್ಗಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಇಂದು ಪೊಂಗಲ್ ಮಾಡಿ ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಪೊಂಗಲ್‌ಹಬ್ಬ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯು ಎಂದು ಬರುತ್ತದೆ ?

ಜ್ಯೋತಿರ್ಗಣಿತದ ಲೆಕ್ಕದಂತೆ ಚಳಿಗಾಲದ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಬಿಂದು ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೧ಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ .ಅಂದೇ ಸೂರ್ಯನು ಉತ್ತರಾಯಣಸಂಚಾರವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಜನವರಿ ೧೪ರಂದೇ ಉತ್ತರಾಯಣಪರ್ವಕಾಲವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಸೂರ್ಯನು ಉತ್ತರಾಯಣಸಂಚಾರವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ೨೩ ದಿನಗಳ ಮೊದಲೇ ಉತ್ತರಾಯಣವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಮಕರಸಂಕ್ರಮಣದಿಂದ ಕರ್ಕಸಂಕ್ರಮಣದ ತನಕ ಉತ್ತರಾಯಣವು ಇರುತ್ತದೆ.

ಮಾರ್ಚಿ ೨೩ ಹಾಗೂ ಸೆಪ್ಟಂಬರ್ ೨೩ ರಂದು ವಿಷುವದ್ ವೃತ್ತಿದಲ್ಲಿಸಂಚಾರವು ಇರುತ್ತದೆ. ಅಂದು ಸರಿಯಾಗಿ ಹಗಲು ಮೂವತ್ತು ಘಳಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಮೂವತ್ತು ಘಳಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಜೂನ್ ೨೩ ರಂದು ಸೂರ್ಯನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೩ ರಂದು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ.

ಅಯನಾಂಶ ಸೇರಿಸಿದಾಗ ೨೩ ದಿವಸದ ಮೊದಲೇ ಸಂಕ್ರಮಣವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೩ ರಂದು ಉತ್ತರಾಯಣಪರ್ವಕಾವೆಂದು ಜೂನ್ ೨೩ ರಂದು ದಕ್ಷಿಣಾಯನಪರ್ವಕಾಲವೆಂದು ಸಾಯನದವರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ನಿರಯನದ ಪ್ರಕಾರ ಜನವರಿ ೧೪ ರಂದು ಉತ್ತರಾಯಣ ಪರ್ವಕಾಲವೆಂದು ಜುಲೈ ೧೬ ರಂದು ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಪರ್ವಕಾಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಯಾವ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನೇ ಅಧಿಕಮಾಸವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇದು ಮೂರು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಯಾವ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳು ಬರುತ್ತವೋ ಅದನ್ನು ಕ್ಷಯಮಾಸವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತೇವೆ. ೧೯೬೩ ರಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷಯ ಮಾಸವು ಬಂದಿತ್ತು. ಪುನಃ ೨೧೨೭ ನೇ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಈ ಕ್ಷಯಮಾಸವು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ನೂರನಲವತ್ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಸಾಯನಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ನಿರಯನಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ರವಿಯ ರಾಶಿಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತೇವೆ. ಉಳಿದ ಗ್ರಹಗಳು ಮತ್ತೊಂದು ರಾಶಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನಾಗಿ ಆಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಮೇಷಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ತುಲಾಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳನ್ನು ವಿಷು ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ಕಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳನ್ನು ಅಯನಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಎಂದು ಧನು, ಮಿಥುನ, ಕನ್ಯಾ, ಮೀನ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳನ್ನು ಷಡಶೀತಿಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಎಂದು ಉಳಿದವುಗಳನ್ನು ವಿಷ್ಣುಪದ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈಗಿನ ಪಂಚಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಒಂದು ದೇವತೆಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯು ವಾಹನವನ್ನು ಹತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ. ಕರಿಯ,

ಬಿಳಿಯ ಅಥವಾ ಕೆಂಪು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುತ್ತಾಳೆ. ಬಿಲ್ಲು, ಈಟಿ ಆಯುಧವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ಗೋರೋಚನವನ್ನು ಹಣೆಗೆ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾಳೆ. ನಡುಹರೆಯದವಳು ಅಥವಾ ವೃದ್ಧಳು ಆಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ವಾರ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಅವಳ ನಾಮಗಳು ನಿರ್ಣಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿನಂದ ಬರುತ್ತಾಳೋ, ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೋ, ಯಾವ ದಿಕ್ಕನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾಳೋ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಜೋಲು ತುಟಿಗಳು, ಉದ್ದಮೂಗು, ನವಭುಜಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವಳು ನೋಡಿದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಹಾಳಾಗುತ್ತದೆ, ಅವಳು ಬಂದ ದಿಕ್ಕು ಜನರಿಗೆ ಶುಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವಳು ತೆರಳುವ ದಿಕ್ಕು ಜನರಿಗೆ ಅಶುಭವಾಗುತ್ತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಸೂಕ್ತಕಾಲ

ಸೂರ್ಯನು ಯಾವ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ರಾಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೊಂದು ರಾಶಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೋ ಅದನ್ನು ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಯಾವ ಚಕ್ಷುಸ್ಸಿಗೂ ಗೋಚರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ರಾಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದಿನ ರಾಶಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಸೂರ್ಯನ ಕಾಲವು ಎಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವೆಂಬುದನ್ನು ದೇವೀಪುರಾಣವು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ–

ಸ್ವಸ್ಥೇ ನರೇ ಸುಖಾಸೀನೇ ಯಾವತ್ ಸ್ಪಂದತಿ ಲೋಚನಮ್ ।
ತಸ್ಯ ತ್ರಿಂಶತ್ತಮೋ ಭಾಗಸ್ತತ್ಪರಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ।
ತತ್ಪರಾಚ್ಛತಶೋಭಾಗಸ್ತ್ರುಟಿರಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ ।
ತ್ರುಟೇಃ ಸಹಸ್ರಭಾಗೋ ಯಃ ಸ ಕಾಲೋ ರವಿಸಂಕ್ರಮೇ ॥

(ದೇವೀಪುರಾಣ)

ಸುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವನೊಬ್ಬನು ಸ್ವಸ್ಥವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿತೆಗೆಯಲು ಎಷ್ಟುಕಾಲವು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೋ ಅದರ ಮೂವತ್ತನೆಯ ಒಂದಂಶವನ್ನು ತತ್ಪರಾ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆ ತತ್ಪರದ ನೂರನೆಯ ಒಂದು ಅಂಶವನ್ನು ತ್ರುಟಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.ಆ ತ್ರುಟಿಯ ಸಾವಿರದ ಒಂದಂಶದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಒಂದು ರಾಶಿಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ರಾಶಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇದುವೇ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಕಾಲ. ಇಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಕಾಲಾವಧಿಯನ್ನು ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ, ಇದು ಅಚಿಂತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅತರ್ಕ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಕಾಲವನ್ನು ಪುಣ್ಯಕಾಲವನ್ನಾಗಿ ಆಚರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾಲವನ್ನು ಪರ್ವಕಾಲವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಯಾ ಯಾ ಸನ್ನಿಹಿತಾ ನಾಡ್ಯಸ್ತಾಸ್ತಾಃ ಪುಣ್ಯತಮಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥ (ಹೇಮಾದ್ರಿ)

ವರ್ಷದ ಹನ್ನೆರಡು ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಹೆಸರಿದೆ. ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯು ಭಾನುವಾರ ಬಂದರೆ ಘೋರ ಎಂದು, ಸೋಮವಾರ ಬಂದರೆ ಧ್ವಾಂಕ್ಷೀ ಎಂದು, ಮಂಗಳವಾರ ಬಂದರೆ ಮಹೋದರೀ ಎಂದು, ಬುಧವಾರ ಬಂದರೆ ಮಂದಾಕಿನೀ ಎಂದು, ಗುರವಾರ ಬಂದರೆ ಮಂದಾ ಎಂದು, ಶುಕ್ರವಾರ ಬಂದರೆ ಮಿಶ್ರಿತಾ ಎಂದು, ಶನಿವಾರ ಬಂದರೆ ರಾಕ್ಷಸೀ ಎಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ವಾರಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ವಿವಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

★ ★ ★ ★

ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿ ವ್ರತ

ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವ ನಾನು ಈಗ ಆಚರಿಸತಕ್ಕ ವ್ರತದ ಫಲವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನನಗೆ ದೊರೆಯಲೆಂದು ಸಜಸ್ವಲಾದೋಷವು ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗಲೆಂದು ದಾಮೋದರ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಲ್ಪೋಕ್ತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ದಾವೋದರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಧ್ಯಾನಾವಾಹನಾದಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಬೇಕು. ಕಲಶ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು, ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೂವು ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮೊದಲು ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನಂತರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಯುಕ್ತವಾದ ದೀಪವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾಗಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ , ಗದಾಪದ್ಮಧಾರಿಯಾಗಿ ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತನಾಗಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಭಗವಂತನೂ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೂ ದಾಮೋದರನೂ ಆದ ದೇವನೇ ! ನನ್ನ ಪಾಪ ಪರಿಹರಿಸೆಂದು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಲೋಕನಾಯಕನಾದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಭಯಪ್ರದನಾದ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನಿಗೆ ಹೂವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅಷ್ಟಗಂಧದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಮಶನಾಶವಾಗಲು ಕೊಡಬೇಕು. ಏಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗ ತಕ್ಕೋಲ, ಕರ್ಪೂರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಿರ್ಮಲವಾದ ನೀರಿನಿಂದ ಆಚಮನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಪಂಚಾಮೃತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶುಭ್ರವೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವೂ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವೂ ಆದ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಜನಾರ್ದನನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವನ್ನು ಕಮಲಾಕಾಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಕಿರೀಟ ಹಾರ ಭುಜಕೀರ್ತಿ ಕರ್ಣಕುಂಡಲ ಮೊದಲಾದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಕುಂಕುಮ ರಕ್ತಗಂಧ ಶ್ರೀಗಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದಿವ್ಯವಾದ ಪರಿಮಳ ಗಂಧವನ್ನು ಹಾಗೂ ದಿವ್ಯ ಅಕ್ಷತೆಯನ್ನು

ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಜಾಜಿ, ಸಂಪಿಗೆ, ಪುನ್ನಾಗ ಮುಂತಾದ ಹೂಗಳಿಂದಲೂ ನಾನಾವಿಧ ಪತ್ರಿಗಳಿಂದಲೂ ಜನಾರ್ದನನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಧೂಪ ದೀಪಗಳಿಂದಲೂ ನೈವೇದ್ಯ ತಾಂಬೂಲಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಬೇಕು. ನಂತರ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾಯನದಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಪುನಃ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪನಾದ ದೇವಾದಿ ದೇವನಾದ ಜಗನ್ನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಮನಸಾ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ವ್ರತದ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

★ ★ ★ ★

ಗ್ರಹಣ

ವೇಧದ ಆಚರಣೆ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಹಣ ಆರಂಭವಾಗುವ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಗಳನ್ನು (ನಾಲ್ಕು ಯಾಮಗಳು) ವೇಧ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೈಲಿಗೆಯಿರುವದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ, ಊಟ, ಉಪಾಹಾರ, ನೀರು, ಏನನ್ನೂ ಸೇವಿಸಬಾರದು. ಪೂಜೆ, ಅರ್ಚನೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬಾರದು. ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ, ಪಾರಾಯಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತು, ರಾತ್ರಿಯ ಹೊತ್ತು ಗ್ರಹಣವಿದ್ದಾಗ ಸೂರ್ಯೋದಯದಿಂದಲೇ ವೇಧವಿರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಕು. ಗ್ರಹಣ ಬಿಟ್ಟ ನಂತರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಗ್ರಹಣ ಬಿಟ್ಟ ನಂತರವೇ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿ, ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿ ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು. ಗ್ರಹಣಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿಟ್ಟು, ಅಥವಾ ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಟ್ಟು ತಿನ್ನಬಾರದು ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣ ಆರಂಭವಾಗುವ ಮೂರು ಯಾಮಗಳ ಮೊದಲು (ಒಂಭತ್ತು ಗಂಟೆಗಳು) ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣ ಆರಂಭವಾಗುವ ನಾಲ್ಕು ಯಾಮಗಳ (ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಗಳು) ವೇಧ ಇರುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವದು ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮ. ಚಂದ್ರೋದಯವಾಗಬೇಕಾದರೇ ಗ್ರಹಣವಿದ್ದರೆ ಆ ಇಡಿಯ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕು.

ಗ್ರಹಣದ ಸ್ನಾನ

ಗ್ರಹಣದ ಆರಂಭ ಅಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಗ್ರಹಣ ಹಿಡಿದಾಗ ಮಾಡುವ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಸ್ನಾನ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಹಣ ಬಿಟ್ಟಾಗ ಮಾಡುವ ಸ್ನಾನವನ್ನು

ಮೋಕ್ಷಸ್ನಾನ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಹಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಅಶೌಚದ ಮೈಲಿಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೇ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಯೇ ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಇಡಿಯ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀದಿವಸ ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಆರಂಭ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯದ ಫಲ ಬರುತ್ತದೆ.

ಗ್ರಹಣದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡದ ಮನುಷ್ಯ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಠರೋಗಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಪರಮದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಗ್ರಹಣದ ಆದಿ ಅಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡದವನು ಮುಂದಿನ ಗ್ರಹಣ ಬರುವವರೆ ಮೈಲಿಗೆಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೇ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಶುದ್ಧಿ.

ಗ್ರಹಣದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಮಾಡುವ ಜಪ, ಪಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ದಾನಾದಿಗಳು ಫಲಪ್ರದ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸರ್ವಥಾ ಇಲ್ಲ, ಗ್ರಹಣದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಜಪ-ಪಾರಾಯಣ-ದಾನಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕಾರ. ಊಟ, ಉಪಾಹಾರಗಳಿಗಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ವರ್ಣದವರೂ ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈಲಿಗೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಜನನಾಶೌಚವಿರುವವರು, ಜನನಾಶೌಚವಿರುವವರು,

ಮೃತಾಶೌಚವಿರುವವರು ಮತ್ತು ರಜಸ್ವಲೆಯಾದವರೂ ಸಹ ಗ್ರಹಣದ ಸ್ಪರ್ಶಸ್ನಾನ, ಮುಕ್ತಿಸ್ನಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಅವರು ಜಪ ಪಾರಾಯಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು

ಗ್ರಹಣದ ಎರಡೂ ಸ್ನಾನಗಳಲ್ಲಿ ಉಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದು ಯಮನ ಆದೇಶವಿದೆ. ತೀರ ಅಶಕ್ತರಾದವರು ಮಾತ್ರ ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಯಾವುದೇ ಬೇಯಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥ ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈಲಿಗೆ, ಹೀಗಾಗಿ ಗ್ರಹಣದ ನಂತರ ಅದನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಬರುವದಿಲ್ಲ.

ಗ್ರಹಣದ ಸಮಯದ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣವು ದುಃಖಕರ ಮತ್ತು ಹಾನಿಕಾರಕ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ತಯಾರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತು ಕಲುಶಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಿದರೆ ಅನಾರೋಗ್ಯ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕರಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಈ ಭೋಜ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೇಲೆ

ದರ್ಭೆಯನ್ನು ಹಾಕಿರಬೇಕು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಗ್ರಹಣದ ನಂತರವೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬರುತ್ತದೆ. ನೀರೂ ಸಹ ಮೈಲಿಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತುಂಬ ದೊಡ್ಡದಾದ ಮಡಿಕೆಯಲ್ಲಿನ ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ದರ್ಭೆ ಹಾಕಿದ್ದಾಗ ಮೈಲಿಗೆಯಿರುವದಿಲ್ಲ

ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬಾರದು. (ತೀರ ಅಶಕ್ತರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಲಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬಾರದು.

ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೂ ತಿನ್ನಬಾರದು, ಏನನ್ನೂ ಕುಡಿಯಬಾರದು. (ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಹಾಲನ್ನು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಸಬೇಡಿ. ಆದರೆ, ಕೆಲವು ಬಾರಿ ಗ್ರಹಣದ ಸಮಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಾಗ ಕುಡಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಬೇಯಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಅವರಿಗೂ ತಿನ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ).

ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಬಾರದು. (ಮಾಡುವವರು ಬುದ್ಧಿಮಾಂದ್ಯರಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ)

ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬರೀಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಬಾರದು.

೨) ಗರ್ಭಿಣಿಯರು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರಬಾರದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ಗರ್ಭಿಣಿಯರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಾಗ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

೩) ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆ, ಸ್ನಾನ, ಊಟ ಅಥವಾ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡದಿರುವುದು ಸೂಕ್ತ.

೪) ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇವತಾ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಾರದು.

೫) ಹಣ, ಕಾಸಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು.

೬) ಗ್ರಹಣದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ತೆರೆದಿದ್ದ ಹಣ್ಣು-ಹಂಪಲುಗಳನ್ನು ಸಹ ಸೇವಿಸಬಾರದು. ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಸೂರ್ಯನ ಹಾನಿಕಾರಕ ಕಿರಣವು ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತವೆ.

★ ★ ★ ★

ಗ್ರಹಣಕಾಲೇ ಪಠನೀಯಾಃ ಶ್ಲೋಕಾಃ

ಯೋಽಸೌ ವಜ್ರಧರೋ ದೇವ ಆದಿತ್ಯಾನಾಂ ಪ್ರಭುರ್ಮತಃ ।
ಸಹಸ್ರನಯನಃ ಶಕ್ರೋ ಗ್ರಹಪೀಡಾಂ ವ್ಯಪೋಹತು ॥ ೧ ॥

ಮುಖಂ ಯಃ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಸಪ್ತಾರ್ಚಿರಮಿತದ್ಯುತಿಃ ।
(ಸೂರ್ಯೋ)ಚಂದ್ರೋಪರಾಗಸಂಭೂತಾಮಗ್ನಿಃ ಪೀಡಾಂ ವ್ಯಪೋಹತು ॥ ೨ ॥

ಯಃ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷೀ ಲೋಕಾನಾಂ ಧರ್ಮೋ ಮಹಿಷವಾಹನಃ ।
ಯಮ(ಸೂರ್ಯೋ)ಶ್ಚಂದ್ರೋಪರಾಗೋತ್ಥಾಂ ಗ್ರಹಪೀಡಾಂ ವ್ಯಪೋಹತು ॥ ೩ ॥

ರಕ್ಷೋಗಣಾಧಿಪಸ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ ನೀಲಾಂಜನಸಮಪ್ರಭಃ ।
ಖಡ್ಗಹಸ್ತೋಽತಿಭೀಮಶ್ಚ ಗ್ರಹಪೀಡಾಂ ವ್ಯಪೋಹತು ॥ ೪ ॥

ನಾಗಪಾಶಧರೋ ದೇವಃ ಸದಾ ಮಕರವಾಹನಃ ।
ಸ ಜಲಾಧಿಪತಿರ್ದೇವೋ ಗ್ರಹಪೀಡಾಂ ವ್ಯಪೋಹತು ॥ ೫ ॥

ಪ್ರಾಣರೂಪೋ ಹಿ ಲೋಕಾನಾಂ ಸದಾ ಕೃಷ್ಣಮೃಗಪ್ರಿಯಃ ।
ವಾಯು(ಸೂರ್ಯೋ)ಶ್ಚಂದ್ರೋಪರಾಗೋತ್ಥಾಂ ಗ್ರಹಪೀಡಾಂ ವ್ಯಪೋಹತು ॥ ೬ ॥

ಯೋಽಸೌ ನಿಧಿಪತಿರ್ದೇವಃ ಖಡ್ಗಶೂಲಗದಾಧರಃ ।
(ಸೂರ್ಯೋ)ಚಂದ್ರೋಪರಾಗಕಲುಷಂ ಧನದೋಽತ್ರ ವ್ಯಪೋಹತು ॥ ೭ ॥

ಯೋಽಸಾವಿಂದುಧರೋ ದೇವಃ ಪಿನಾಕೀ ವೃಷವಾಹನಃ ।
(ಸೂರ್ಯೋ)ಚಂದ್ರೋಪರಾಗಪಾಪಾನಿ ಸ ನಾಶಯತು ಶಂಕರಃ ॥ ೮ ॥

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಯಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಸ್ಥಾವರಾಣಿ ಚರಾಣಿ ಚ ।
ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣ್ವರ್ಕರುದ್ರಾಶ್ಚ ದಹಂತು ಮಮ ಪಾತಕಮ್ ॥ ೯ ॥

ಗ್ರಹಣದೋಷಶಾಂತಿಃ

ಇಂದ್ರೋಽನಲೋ ದಂಢಧರಶ್ಚ ರಕ್ಷಃ
ಪಾಶಾಯುಧೋ ವಾಯುಧನೇಶರುದ್ರಾಃ ।
ಕುರ್ವಂತು ಸರ್ವೇ ಮಮ ಜನ್ಮಋಕ್ಷ -
ರಾಶಿಸ್ಥ (ಸೂರ್ಯ) ಚಂದ್ರಗ್ರಹದೋಷಶಾಂತಿಮ್ ॥

ಯೋಽಸೌ ವಜ್ರಧರೋ ದೇವ ಆದಿತ್ಯಾನಾಂ ಪ್ರಭುರ್ಮತಃ ।
ಸೂರ್ಯಗ್ರಹೋಪರಾಗೋತ್ಥ ಗ್ರಹಪೀಡಾಂ ವ್ಯಪೋಹತು ॥ ೧ ॥

ಯೋऽಸೌ ದಂಡಧರೋ ದೇವಃ ಯಮೋ ಮಹಿಷವಾಹನಃ ।
ಸೂರ್ಯಗ್ರಹೋಪರಾಗೋತ್ಥ ಗ್ರಹಪೀಡಾಂ ವ್ಯಪೋಹತು ॥ ೨ ॥
ಯೋऽಸೌ ಶೂಲಧರೋ ದೇವಃ ಪಿನಾಕೀ ವೃಷವಾಹನಃ ।
ಸೂರ್ಯಗ್ರಹೋಪರಾಗೋತ್ಥ ಗ್ರಹಪೀಡಾಂ ವ್ಯಪೋಹತು ॥ ೩ ॥

ಶ್ರೀ ರಾಹುದೇವ ಸ್ತೋತ್ರ

ಅಭಯ ಹರಿ ಅನುಗ್ರಹ ರಾಹುದೇವನೇ ನಮೋ ॥ಪ॥
ಸ್ವರ್ಭಾನು ಛಾಯಾಗ್ರಹಕೆ ನೀ ದೇವ ॥ಅ.ಪ॥
ಹೃತ್ತಿಮಿರ ತನು ರೋಗ ಸರ್ವಪೀಡೆ ಪರಿಹರಿಸಿ
ಸುದರ್ಶನೀಯ ಒಲಿಸೆನಗೆ ಸತ್‌ಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮಜದೇವ ॥೧॥
ಮಹಾವೀರ್ಯನೇ ಊರ್ಧ್ವಕೇಶ ಮಹಾಶೀರ್ಷನೆ
ಮಹಾವಕ್ತ್ರ ಮಹಾದಂಷ್ಟ್ರ ಮಹಾಯಶ ನಮಸ್ತೇ ॥೨॥
ನೀರಜಪಿತ ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ವಿಭು
ಹರಿಯ ಭೃತ್ಯನೇ ನಮೋ ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಸತತ ॥೩॥

ಶ್ರೀ ಕೇತುದೇವ ಸ್ತೋತ್ರ

ತ್ರಾತ ಹರಿ ಪದ್ಮಜರ ಅನುಗ್ರಹ ನಿಯಮನದಿ
ಕೇತುಗಳ ದೇವನೇ ಕೇತುವೇ ನಮಸ್ತೇ ॥ಪ॥
ಕರಾಳ ದ್ಯುತಿ ಸಂಕಾಶ ರೌದ್ರನೇ ನಮೊ
ಘೋರ ಪಾಪ ಕಷ್ಟಂಗಳ ದೂರಮಾಡಿ ಸಲಹೆನ್ನ ॥೧॥
ಅನೇಕರೂಪ ವರ್ಣಾಶ್ಚ ಶತಶೋಥ ಸಹಸ್ರಶಃ
ಎನ್ನನ್ನ ಕೃಪದಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸೋ ಸತ್‌ಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮಜದೇವ ॥೨॥
ವೇದಪಿತ ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮುಕುಂದನ್ನ
ಸದಾ ದಯದಿ ಒಲಿಸೆನಗೆ ಪಾಹಿ ನಮೋ ಕೇತೋ ॥೩॥

ಈ ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಒಂದು ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಬರೆದು ಗ್ರಹಣ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು

ಗ್ರಹಣಮೋಕ್ಷಾನಂತರ ದಕ್ಷಿಣೆ ಸಮೇತ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು– ಆಧಾರ ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲ್ ಪಂಚಾಂಗ

ಜನ್ಮದಿನದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು

ಸರ್ವೈಃ ಸ್ವಜನ್ಮದಿವಸೇ ಸ್ನಾತೈರ್ಮಂಗಲವಾರಿಭಿಃ ।
ಗುರುದೇವಾಗ್ನಿವಿಪ್ರಾಶ್ಚ ಪೂಜನೀಯಾ ವಿಶೇಷತಃ ॥
ಸ್ವನಕ್ಷತ್ರಂ ಚ ಪಿತರಸ್ತಥಾ ದೇವಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ।
ಪ್ರತಿಸಂವತ್ಸರಂ ಯತ್ನಾತ್ ಕರ್ತವ್ಯಶ್ಚ ಮಹೋತ್ಸವಃ ॥

ಜನ್ಮದಿನದಂದು ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಮಂಗಳಸ್ನಾನದೊಂದಿಗೆ ಹೊಸವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟು ಗುರುಹಿರಿಯರು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರಮ ಮಾಡಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು . ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ, ತನ್ನ ನಕ್ಷತ್ರದೇವತೆಯನ್ನೂ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಇತ್ಯಾದಿದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಸಂಕಲ್ಪ

ಆಯುರಭಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ವರ್ಷವೃದ್ಧಿಕರ್ಮ ಕರಿಷ್ಯೇ ।
ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ವೃದ್ಧಿಕರ್ಮಣ್ಯಾಜ್ಞಾ ದೀಯತಾಮ್ ।
ಗಂ ಗಣಪತಯೇ ನಮಃ । ಅವಿಘ್ನಂ ಕುರು ॥

ರಂಗೋಲಿಯಿಂದ ಅಷ್ಟದಲಪದ್ಮವನ್ನು ಬರೆದು ಅದರ ಮೇಲೆ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ ೧೬ ಬಟ್ಟಲಡಕೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆವಾಹಿಸುತ್ತಾ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಹಾಕಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೧. **ಕುಲದೇವತಾಯೈ ನಮಃ । ಕುಲದೇವತಾಮ್ (ಲಕ್ಷ್ಮೀವೇಂಕಟೇಶಂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಂ) ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥**

೨. ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರದೇವತಾಯೈ ನಮಃ । ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರದೇವತಾಂ ...ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥ (ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರದೇವತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಆವಾಹಿಸಬೇಕು.)

೩. **ಪಿತೃಗಣೇಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಪಿತೄನ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥**

೪. **ಪ್ರಜಾಪತಯೇ ನಮಃ । ಪ್ರಜಾಪತಿಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥**

೫. **ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ವೇದವ್ಯಾಸಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥**

೬. **ಜಾಮದಗ್ನ್ಯರಾಮಾಯನಮಃ । ಪರಶುರಾಮಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥**

೭. **ಹನೂಮತೇ ನಮಃ । ಹನೂಮಂತಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥**

೮. **ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ್ನೇ ನಮಃ । ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಾನಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥**

೯. ಬಲಯೇ ನಮಃ । ಬಲಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

೧೦. ವಿಭೀಷಣಾಯನಮಃ । ವಿಭೀಷಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

೧೧. ಕೃಪಾಯ ನಮಃ । ಕೃಪಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

೧೨. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಾಯ ನಮಃ । ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

೧೩. ಷಷ್ಠೀದೇವ್ಯೈ ನಮಃ । ಷಷ್ಠೀದೇವೀಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

೧೪. ಪ್ರಹ್ಲಾದಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರಹ್ಲಾದಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

೧೫. ಭಾನವೇ ನಮಃ । ಭಾನುಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

೧೬. ವಿಘ್ನೇಶಾಯ ನಮಃ । ವಿಘ್ನೇಶಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ನಕ್ಷತ್ರದೇವತೆಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ

೧. ಅಶ್ವಿನೀ-ಅಶ್ವಿನೌ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ತದಶ್ವಿನಾವಶ್ವಯುಜೋಪಯಾತಾಮ್ । ಶುಭಂ ಗಮಿಷ್ಠೌ ಸುಯಮೇಭಿರಶ್ವೈಃ । ಸ್ವಂ ನಕ್ಷತ್ರಗ್ಂ ಹವಿಷಾ ಯಜಂತೌ । ಮಧ್ವಾಸಂಪೃಕ್ತೌ ಯಜುಷಾ ಸಮಕ್ತೌ । ಯೌ ದೇವಾನಾಂ ಭಿಷಜೌ ಹವ್ಯವಾಹೌ । ವಿಶ್ವಸ್ಯ ದೂತಾವಮೃತಸ್ಯ ಗೋಪೌ । ತೌ ನಕ್ಷತ್ರಂ ಜುಜುಷಾಣೋಪಯಾತಾಮ್ । ನಮೋಽಶ್ವಿಭ್ಯಾಂ ಕೃಣುಮೋಽಶ್ವಯುಗ್ಭ್ಯಾಮ್ ॥೨೮॥

೨. ಭರಣೀ-ಯಮಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಅಪ ಪಾಪ್ಮಾನಂ ಭರಣೀರ್ಭರಂತು । ತದ್ಯಮೋ ರಾಜಾ ಭಗವಾನ್, ವಿಚಷ್ಟಾಮ್॥ ಲೋಕಸ್ಯ ರಾಜಾ ಮಹತೋ ಮಹಾನ್, ಹಿ । ಸುಗಂ ನಃ ಪಂಥಾಮಭಯಂ ಕೃಣೋತು। ಯಸ್ಮಿನ್ನಕ್ಷತ್ರೇ ಯಮ ಏತಿ ರಾಜಾ । ಯಸ್ಮಿನ್ನೇನಮಭ್ಯಷಿಂಚಂತ ದೇವಾಃ । ತದಸ್ಯ ಚಿತ್ರಗ್ಂ ಹವಿಷಾ ಯಜಾಮ । ಅಪ ಪಾಪ್ಮಾನಂ ಭರಣೀರ್ಭರಂತು ॥ ೨೯ ॥

೩. ಕೃತ್ತಿಕಾ-ಅಗ್ನಿಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಅಗ್ನಿರ್ನಃ ಪಾತು ಕೃತ್ತಿಕಾಃ । ನಕ್ಷತ್ರಂ ದೇವಮಿಂದ್ರಿಯಮ್ । ಇದಮಾಸಾಂ ವಿಚಕ್ಷಣಮ್ । ಹವಿರಾಸಂ ಜುಹೋತನ । ಯಸ್ಯ ಭಾಂತಿ ರಶ್ಮಯೋ ಯಸ್ಯ ಕೇತವಃ । ಯಸ್ಯೇಮಾ ವಿಶ್ವಾ ಭುವನಾನಿ ಸರ್ವಾ । ಸ ಕೃತ್ತಿಕಾಭಿರಭಿಸಂವಸಾನಃ । ಅಗ್ನಿರ್ನೋ ದೇವಸ್ಸುವಿತೇ ದಧಾತು ॥ ೧ ॥

೪. ರೋಹಿಣೀ-ಧಾತಾರಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಪ್ರಜಾಪತೇ ರೋಹಿಣೀ ವೇತು ಪತ್ನೀ । ವಿಶ್ವರೂಪಾ ಬೃಹತೀ ಚಿತ್ರಭಾನುಃ । ಸಾ ನೋ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಸುವಿತೇ ದಧಾತು । ಯಥಾ ಜೀವೇಮ ಶರದಸ್ಸವೀರಾಃ । ರೋಹಿಣೀ ದೇವ್ಯುದಗಾತ್ಪುರಸ್ತಾತ್ । ವಿಶ್ವಾ ರೂಪಾಣಿ ಪ್ರತಿಮೋದಮಾನಾ । ಪ್ರಜಾಪತಿಗ್‌ಂ ಹವಿಷಾ ವರ್ಧಯಂತೀ । ಪ್ರಿಯಾ ದೇವಾನಾಮುಪಯಾತು ಯಜ್ಞಮ್ ॥ ೨ ॥

೫. ಮೃಗಶಿರಸ್-ಶಶಿನಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಸೋಮೋ ರಾಜಾ ಮೃಗಶೀರ್‌ಷೇಣ ಆಗನ್ನ್ । ಶಿವಂ ನಕ್ಷತ್ರಂ ಪ್ರಿಯಮಸ್ಯ ಧಾಮ। ಆಪ್ಯಾಯಮಾನೋ ಬಹುಧಾ ಜನೇಷು । ರೇತಃ ಪ್ರಜಾಂ ಯಜಮಾನೇ ದಧಾತು। ಯತ್ತೇ ನಕ್ಷತ್ರಂ ಮೃಗಶೀರ್‌ಷಮಸ್ತಿ । ಪ್ರಿಯಗ್‌ಂ ರಾಜನ್ ಪ್ರಿಯತಮಂ ಪ್ರಿಯಾಣಾಮ್। ತಸ್ಮೈ ತೇ ಸೋಮ ಹವಿಷಾ ವಿಧೇಮ । ಶನ್ನ ಏಧಿ ದ್ವಿಪದೇ ಶಂ ಚತುಷ್ಪದೇ ॥೩॥

೬. ಆರ್ದ್ರಾ-ರುದ್ರಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಆರ್ದ್ರಯಾ ರುದ್ರಃ ಪ್ರಥಮಾನ ಏತಿ । ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ದೇವಾನಾಂ ಪತಿರಘ್ನಿಯಾನಾಮ್। ನಕ್ಷತ್ರಮಸ್ಯ ಹವಿಷಾ ವಿಧೇಮ । ಮಾ ನಃ ಪ್ರಜಾಗ್‌ಂ ರೀರಿಷನ್ಮೋತ ವೀರಾನ್ । ಹೇತೀ ರುದ್ರಸ್ಯ ಪರಿಣೋ ವೃಣಕ್ತು । ಆರ್ದ್ರಾ ನಕ್ಷತ್ರಂ ಜುಷತಾಗ್‌ಂ ಹವಿರ್ನಃ । ಪ್ರಮುಂಚಮಾನೌ ದುರಿತಾನಿ ವಿಶ್ವಾ । ಅಪಾಘಶಗ್‌ಂಸಂ ನುದತಾಮರಾತಿಮ್ ॥೪॥

೭. ಪುನರ್ವಸು-ಅದಿತಿಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಪುನರ್ನೋ ದೇವ್ಯದಿತಿಸ್ಸ್ಪೃಣೋತು । ಪುನರ್ವಸೂ ನಃ ಪುನರೇತಾಂ ಯಜ್ಞಮ್।ಪುನರ್ನೋ ದೇವಾ ಅಭಿಯಂತು ಸರ್ವೇ । ಪುನಃ ಪುನರ್ವೋ ಹವಿಷಾ ಯಜಾಮಃ । ಏವಾ ನ ದೇವ್ಯದಿತಿರನರ್ವಾ । ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಭರ್ತ್ರೀ ಜಗತಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ । ಪುನರ್ವಸೂ ಹವಿಷಾ ವರ್ಧಯಂತೀ । ಪ್ರಿಯಂ ದೇವಾನಾಮಪ್ಯೇತು ಪಾಥಃ ॥೫॥

೮. ಪುಷ್ಯ-ಬೃಹಸ್ಪತಿಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ ಪ್ರಥಮಂ ಜಾಯಮಾನಃ । ತಿಷ್ಯಂ ನಕ್ಷತ್ರಮಭಿ ಸಂಬಭೂವ । ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ದೇವಾನಾಂ ಪೃತನಾಸು ಜಿಷ್ಣುಃ । ದಿಶೋಽನು ಸರ್ವಾ ಅಭಯಂ ನೋ ಅಸ್ತು । ತಿಷ್ಯಃ ಪುರಸ್ತಾದುತ ಮಧ್ಯತೋ ನಃ । ಬೃಹಸ್ಪತಿರ್ನಃ ಪರಿಪಾತು ಪಶ್ಚಾತ್ । ಬಾಧೇತಾಂ ದ್ವೇಷೋ ಅಭಯಂ ಕೃಣುತಾಮ್ । ಸುವೀರ್ಯಸ್ಯ ಪತಯಸ್ಸ್ಯಾಮ ॥ ೬ ॥

೯. ಆಶ್ಲೇಷಾ-ಸರ್ಪಾನ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಇದಗ್‌ಂ ಸರ್ಪೇಭ್ಯೋ ಹವಿರಸ್ತು ಜುಷ್ಟಮ್ । ಆಶ್ರೇಷಾ ಯೇಷಾಮನುಯಂತಿ ಚೇತಃ । ಯೇ ಅಂತರಿಕ್ಷಂ ಪೃಥಿವೀಂ ಕ್ಷಿಯಂತಿ । ತೇ ನಸ್ಸರ್ಪಾಸೋ ಹವಮಾಗಮಿಷ್ಠಾಃ । ಯೇ ರೋಚನೇ ಸೂರ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಸರ್ಪಾಃ । ಯೇ ದಿವಂ ದೇವೀಮನು ಸಂಚರಂತಿ । ಯೇಷಾಮಾಶ್ರೇಷಾ ಅನುಯಂತಿ ಕಾಮಮ್ । ತೇಭ್ಯಸ್ಸರ್ಪೇಭ್ಯೋ ಮಧುಮಜ್ಜುಹೋಮಿ ॥ ೭ ॥

೧೦. ಮಖಾ-ಪಿತೄನ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಉಪಹೂತಾಃ ಪಿತರೋ ಯೇ ಮಘಾಸು । ಮನೋಜವಸಸ್ಸುಕೃತಸ್ಸುಕೃತ್ಯಾಃ । ತೇ ನೋ ನಕ್ಷತ್ರೇ ಹಮಾಗಮಿಷ್ಠಾಃ । ಸ್ವಧಾಭಿರ್ಯಜ್ಞಂ ಪ್ರಯತಂ ಜುಷಂತಾಮ್ । ಯೇ ಅಗ್ನಿದಗ್ಧಾಯೆಽನಗ್ನಿದಗ್ಧಾಃ । ಯೇಽಮುಂಲೋಕಂ ಪಿತರಃ, ಕ್ಷಿಯಂತಿ । ಯಾಗ್‌ಶ್ಚ ವಿದ್ಮಯಾಗ್‌ಂ ಉ ಚ ನ ಪ್ರವಿದ್ಮ । ಮಘಾಸು ಯಜ್ಞಗ್‌ಂ ಸುಕೃತಂ ಜುಷಂತಾಮ್ ॥ ೮ ॥

೧೧. ಪೂರ್ವಫಲ್ಗುನೀ-ಅರ್ಯಮಣಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಗವಾಂ ಪತಿಃ ಫಲ್ಗುನೀನಾಮಸಿ ತ್ವಮ್ । ತದರ್ಯಮನ್ವರುಣ ಮಿತ್ರ ಚಾರು । ತಂ ತ್ವಾ ವಯಗ್‌ಂ ಸನಿತಾರಗ್‌ಂ ಸನೀನಾಮ್ । ಜೀವಾ ಜೀವಂತಮುಪ ಸಂವಿಶೇಮ। ಯೇನೇಮಾ ವಿಶ್ವಾ ಭುವನಾನಿ ಸಂಜಿತಾ । ಯಸ್ಯ ದೇವಾ ಅನು ಸಂಯಂತಿ ಚೇತಃ। ಅರ್ಯಮಾ ರಾಜಾಽಜರಸ್ತುವಿಷ್ಮಾನ್ । ಫಲ್ಗುನೀನಾಮೃಷಭೋ ರೋರವೀತಿ ॥೯॥

೧೨. ಉತ್ತರಫಲ್ಗುನೀ-ಭಗಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ದೇವಾನಾಂ ಭಗವೋ ಭಗಾಸಿ । ತತ್ತ್ವಾ ವಿದುಃ ಫಲ್ಗುನೀಸ್ತಸ್ಯ ವಿತ್ತಾತ್ । ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ ಕ್ಷತ್ರಮಜರಗ್‌ಂ ಸುವೀರ್ಯಮ್ । ಗೋಮದಶ್ವವದುಪಸಂನುದೇಹ । ಭಗೋ ಹ ದಾತಾ ಭಗ ಇತ್ಪ್ರದಾತಾ । ಭಗೋ ದೇವೀಃ ಫಲ್ಗುನೀರಾವಿವೇಶ । ಭಗಸ್ಯೇತ್ತಂ ಪ್ರಸವಂ ಗವೇಮ । ಯತ್ರ ದೇವೈಸ್ಸಧಮಾದಂ ಮದೇಮ ॥ ೧೦ ॥

೧೩. ಹಸ್ತ-ರವಿಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಆಯಾತು ದೇವಸ್ಸವಿತೋಪಯಾತು । ಹಿರಣ್ಯಯೇನ ಸುವೃತಾ ರಥೇನ । ವಹನ್, ಹಸ್ತಗ್‌ಂ ಸುಭಗಂ ವಿದ್ಮನಾಪಸಮ್ । ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಂ ಪಪುರಿಂ ಪುಣ್ಯಮಚ್ಛ ।

ಹಸ್ತಃಪ್ರಯಚ್ಛತ್ವಮೃತಂ ವಸೀಯಃ । ದಕ್ಷಿಣೇನ ಪ್ರತಿಗೃಭ್ಣೀಮ ಏನತ್ । ದಾತಾರಮದ್ಯ ಸವಿತಾ ವಿದೇಯ । ಯೋ ನೋ ಹಸ್ತಾಯ ಪ್ರಸುವಾತಿ ಯಜ್ಞಮ್ ॥ ೧೧ ॥

೧೪. ಚಿತ್ತಾ-ತ್ವಷ್ಟಾರಂ ॥

ತ್ವಷ್ಟಾ ನಕ್ಷತ್ರಮಭ್ಯೇತಿ ಚಿತ್ರಾಮ್ । ಸುಭಗ್ಂಸಸಂ ಯುವತಿಗ್ಂ ರೋಚಮಾನಾಮ್। ನಿವೇಶಯನ್ನಮೃತಾನ್ಮರ್ತ್ಯಾಗ್ಂಶ್ಚ। ರೂಪಾಣಿ ಪಿಗ್ಂಶನ್ ಭುವನಾನಿ ವಿಶ್ವಾ। ತನ್ನಸ್ತ್ವಷ್ಟಾ ತದು ಚಿತ್ರಾ ವಿಚಷ್ಟಾಮ್ । ತನ್ನಕ್ಷತ್ರಂ ಭೂರಿದಾ ಅಸ್ತು ಮಹ್ಯಮ್ । ತನ್ನಃ ಪ್ರಜಾಂ ವೀರವತೀಗ್ಂ ಸನೋತು । ಗೋಭಿರ್ನೋ ಅಶ್ವೈಸ್ಸಮನಕ್ತು ಯಜ್ಞಮ ॥ ೧೨ ॥

೧೫. ಸ್ವಾತಿ-ವಾಯುಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ವಾಯುರ್ನಕ್ಷತ್ರಮಭ್ಯೇತಿ ನಿಷ್ಟ್ಯಾಮ್ । ತಿಗ್ಮಶೃಂಗೋ ವೃಷಭೋರೋರುವಾಣಃ। ಸಮೀರಯನ್ ಭುವನಾ ಮಾತರಿಶ್ವಾ । ಅಪ ದ್ವೇಷಾಗ್ಂಸಿ ನುದತಾಮಾರಾತೀಃ । ತನ್ನೋ ವಾಯುಸ್ತದು ನಿಷ್ಟ್ಯಾ ಶೃಣೋತು । ತನ್ನಕ್ಷತ್ರಂ ಭೂರಿದಾ ಅಸ್ತು ಮಹ್ಯಮ್। ತನ್ನೋ ದೇವಾಸೋ ಅನುಜಾನಂತು ಕಾಮಮ್ । ಯಥಾ ತರೇಮ ದುರಿತಾನಿ ವಿಶ್ವಾ ॥ ೧೩ ॥

೧೬. ವಿಶಾಖಾ-ಇಂದ್ರಾಗ್ನೀ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ದೂರಮಸ್ಮಚ್ಛತ್ರವೋ ಯಂತು ಭೀತಾಃ । ತದಿಂದ್ರಾಗ್ನೀ ಕೃಣುತಾಂ ತದ್ವಿಶಾಖೇ । ತನ್ನೋ ದೇವಾ ಅನುಮದಂತು ಯಜ್ಞಮ್ । ಪಶ್ಚಾತ್ತುರಸ್ತಾದಭಯಂ ನೋ ಅಸ್ತು । ನಕ್ಷತ್ರಾಣಾಮಧಿಪತ್ನೀ ವಿಶಾಖೇ । ಶ್ರೇಷ್ಠಾವಿಂದ್ರಾಗ್ನೀ ಭುವನಸ್ಯ ಗೋಪೌ । ವಿಷೂಚಶ್ಯತ್ರೂನಪಬಾಧಮಾನೌ । ಅಪ ಕ್ಷುಧಂ ನುದತಾಮರಾತಿಮ್ ॥ ೧೪ ॥

೧೭. ಅನುರಾಧಾ-ಮಿತ್ರಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಪೂರ್ಣಾ ಪಶ್ಚಾದುತ ಪೂರ್ಣಾ ಪುರಸ್ತಾತ್ । ಉನ್ಮಧ್ಯತಃ ಪೌರ್ಣಮಾಸೀ ಜಿಗಾಯ। ತಸ್ಯಾಂ ದೇವಾ ಅಧಿ ಸಂವಸಂತಃ । ಉತ್ತಮೇ ನಾಕ ಇಹ ಮಾದಯಂತಾಮ್ । ಪೃಥ್ವೀ ಸುವರ್ಚಾ ಯುವತಿಸ್ಸಜೋಷಾಃ । ಪೌರ್ಣಮಾಸ್ಯುದಗಾಚ್ಛೋಭಮಾನಾ । ಆಪ್ಯಾಯಯಂತೀ ದುರಿತಾನಿ ವಿಶ್ವಾ। ಉರುಂ ದುಹಾಂ ಯಜಮಾನಾಯ ಯಜ್ಞಮ್ ॥ ೧೫ ॥

ಋಧ್ಯಾಸ್ಮ ಹವ್ಯೈರ್ನಮಸೋಪಸದ್ಯ । ಮಿತ್ರಂ ದೇವಂ ಮಿತ್ರಧೇಯಂ ನೋ ಅಸ್ತು। ಅನೂರಾಧಾನ್, ಹವಿಷಾ ವರ್ಧಯಂತಃ । ಶತಂ ಜೀವೇಮ ಶರದಸ್ಸವೀರಾಃ । ಚಿತ್ರಂ ನಕ್ಷತ್ರಮುದಗಾತ್ಪುರಸ್ತಾತ್ । ಅನೂರಾಧಾಸ ಇತಿ ಯದ್ವದಂತಿ । ತನ್ಮಿತ್ರ ಏತಿ ಪಥಿಭಿರ್ದೇವಯಾನೈಃ । ಹಿರಣ್ಯಯೈರ್ವಿತತೈರಂತರಿಕ್ಷೇ ॥ ೧೭ ॥

೧೮. ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ-ಇಂದ್ರಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಇಂದ್ರೋ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಮನು ನಕ್ಷತ್ರಮೇತಿ । ಯಸ್ಮಿನ್ವೃತ್ರಂ ವೃತ್ರತೂರ್ಯೇ ತತಾರ । ತಸ್ಮಿನ್ವಯಮಮೃತಂ । ದುಹಾನಾಃ । ಕ್ಷುಧಂ ತರೇಮ ದುರಿತಿಂ ದುರಿಷ್ಟಿಮ್ । ಪುರಂದರಾಯ ವೃಷಭಾಯ ಧೃಷ್ಣವೇ । ಅಷಾಢಾಯ ಸಹಮಾನಾಯ ಮೀಢುಷೇ । ಇಂದ್ರಾಯ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ಮಧುಮದ್ದುಹಾನಾ । ಉರಂ ಕೃಣೋತು ಯಜಮಾನಾಯ ಲೋಕಮ್ ॥೧೭॥

೧೯. ಮೂಲ-ನಿರ್ಋತಿಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಮೂಲಂ ಪ್ರಜಾಂ ವೀರವತೀಂ ವಿದೇಯ । ಪರಾಚ್ಯೇತು ನಿರ್ಋತಿಃ ಪರಾಚಾ। ಗೋಭಿರ್ನಕ್ಷತ್ರಂ ಪಶುಭಿಸ್ಸಮಕ್ತಮ್ । ಅಹರ್ಭೂಯಾದ್ಯಜಮಾನಾಯ ಮಹ್ಯಮ್॥ ಅಹರ್ನೋ ಅದ್ಯ ಸುವಿತೇ ದಧಾತು । ಮೂಲಂ ನಕ್ಷತ್ರಮಿತಿ ಯದ್ವದಂತಿ । ಪರಾಚೀಂ ವಾಚಾ ನಿರ್ಋತಿಂ ನುದಾಮಿ । ಶಿವಂ ಪ್ರಜಾಯೈ ಶಿವಮಸ್ತು ಮಹ್ಯಮ್ ॥೧೮॥

೨೦. ಪೂರ್ವಾಷಾಢಾ-ಅಪಃ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಯಾ ದಿವ್ಯಾ ಆಪಃ ಪಯಸಾ ಸಂಬಭೂವುಃ । ಯಾ ಅಂತರಿಕ್ಷ ಉತ ಪಾರ್ಥಿವೀರ್ಯಾಃ । ಯಾಸಾಮಷಾಢಾ ಅನುಯಂತಿ ಕಾಮಮ್ । ತಾ ನ ಆಪಶ್ಶಗ್ಂ ಸ್ಯೋನಾ ಭವಂತು । ಯಾಶ್ಚ ಕೂಪ್ಯಾ ಯಾಶ್ಚ ನಾದ್ಯಾಸ್ಸಮುದ್ರಿಯಾಃ । ಯಾಶ್ಚ ವೈಶಂತೀರುತ ಪ್ರಾಸಚೀರ್ಯಾಃ । ಯಾಸಾಮಷಾಢಾ ಮಧು ಭಕ್ಷಯಂತಿ । ತಾ ನ ಆಪಶ್ಶಗ್ಂ ಸ್ಯೋನಾ ಭವಂತು ॥ ೧೯ ॥

೨೧. ಉತ್ತರಾಷಾಢಾ-ವಿಶ್ವಾನ್ ದೇವಾನ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ತನ್ನೋ ವಿಶ್ವೇ ಉಪಶೃಣ್ವಂತು ದೇವಾಃ । ತದಷಾಢಾ ಅಭಿ ಸಂಯಂತು ಯಜ್ಞಮ್। ತನ್ನಕ್ಷತ್ರಂ ಪ್ರಥತಾಂ ಪಶುಭ್ಯಃ । ಕೃಷಿರ್ವೃಷ್ಟಿರ್ಯಜಮಾನಾಯ ಕಲ್ಪತಾಮ್ । ಶುಭ್ರಾಃ

ಕನ್ಯಾ ಯುವತಯಸ್ಸುಪೇಶಸಃ । ಕರ್ಮಕೃತಸ್ಸುಕೃತೋ ವೀರ್ಯಾವತೀಃ । ವಿಶ್ವಾನ್ದೇವಾನ್, ಹವಿಷಾ ವರ್ಧಯಂತೀಃ । ಅಷಾಢಾಃ ಕಾಮಮುಪಯಾಂತು ಯಜ್ಞಮ್ ॥ ೨೦ ॥

ಯಸ್ಮಿನ್ಬ್ರಹ್ಮಾಽಭ್ಯಜಯಥ್ಸರ್ವಮೇತತ್ । ಅಮುಂ ಚ ಏ ಲೋಕಮಿದಮೂ ಚ ಡ ಸರ್ವಮ್ । ತನ್ನೋ ನಕ್ಷತ್ರಮಭಿಜಿದ್ವಿಜಿತ್ಯ । ಶ್ರಿಯಂ ದಧಾತ್ವಹನೀಯಮಾನಮ್। ಉಭೌ ಲೋಕೌ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಂಜಿತೇಮೌ । ತನ್ನೋ ನಕ್ಷತ್ರಮಭಿಜಿದ್ವಿಚಷ್ಟಾಮ್ । ತಸ್ಮಿನ್ವಯಂ ಪೃತನಾಸ್ಸಂ ಜಯೇಮ । ತನ್ನೋ ದೇವಾಸೋ ಅನುಜಾನಂತು ಕಾಮಮ್ ॥೨೧॥

೨೨. ಶ್ರವಣ-ವಿಷ್ಣುಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಶೃಣ್ವಂತಿ ಶ್ರೋಣಾಮಮೃತಸ್ಯ ಗೋಪಾಮ್ । ಪುಣ್ಯಾಮಸ್ಯಾ ಉಪಶೃಣೋಮಿ ವಾಚಮ್ । ಮಹೀಂ ದೇವೀಂ ವಿಷ್ಣುಪತ್ನೀಮಜೂರ್ಯಾಮ್ । ಪ್ರತೀಚೀಮೇನಾಗ್ಂ ಹವಿಷಾ ಯಜಾಮಃ । ತ್ರೇಧಾ ವಿಷ್ಣುರುರುಗಾಯೋ ವಿಚಕ್ರಮೇ । ಮಹೀಂ ದಿವಂ ಪೃಥಿವೀಮಂತರಿಕ್ಷಮ್ । ತಚ್ಛ್ರೋಣೈತಿ ಶ್ರವ ಇಚ್ಛಮಾನಾ । ಪುಣ್ಯಗ್ಂ ಶ್ಲೋಕಂ ಯಜಮಾನಾಯ ಕೃಣ್ವತೀ ॥ ೨೨ ॥

೨೩. ಧನಿಷ್ಠಾ-ವಸೂನ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಅಷ್ಟೌ ದೇವಾ ವಸವಸ್ಸೋಮ್ಯಾಸಃ । ಚತಸ್ರೋಽದೇವೀರಜರಾಶ್ಶ್ರವಿಷ್ಠಾಃ । ತೇ ಯಜ್ಞಂ ಪಾಂತು ರಜಸಃ ಪರಸ್ತಾತ್ । ದಕ್ಷಿಣತೋಽಭಿಯಂತು ಶ್ರವಿಷ್ಠಾಃ । ಪುಣ್ಯಂ ನಕ್ಷತ್ರಮಭಿ ಸಂವಿಶಾಮ । ಮಾ ನೋ ಅರಾತಿರಘಶಗ್ಂಸಾಽಗನ್ ॥ ೨೩ ॥

೨೪. ಶತಭಿಷಕ್-ವರುಣಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಕ್ಷತ್ರಸ್ಯ ರಾಜಾ ವರುಣೋಽಧಿರಾಜಃ । ನಕ್ಷತ್ರಾಣಾಗ್ಂ ಶತಭಿಷಗ್ವಸಿಷ್ಠಃ । ತೌ ದೇವೇಭ್ಯಃ ಕೃಣುತೋ ದೀರ್ಘಮಾಯುಃ । ಶತಗ್ಂ ಸಹಸ್ರಾ ಭೇಷಜಾನಿ ಧತ್ತಃ । ಯಜ್ಞಂ ನೋ ರಾಜಾ ವರುಣ ಉಪಯಾತು । ತನ್ನೋ ವಿಶ್ವೇ ಅಭಿ ಸಂಯಂತು ದೇವಾಃ। ತನ್ನೋ ನಕ್ಷತ್ರಗ್ಂ ಶತಭಿಷಗ್ಜುಷಾಣಮ್ । ದೀರ್ಘಮಾಯುಃ ಪ್ರತಿರದ್ಭೇಷಜಾನಿ ॥೨೪॥

೨೫. ಪೂರ್ವಾಭಾದ್ರಾ-ಅಜೈಕಪಾದಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಅಜ ಏಕಪಾದುದಗಾತ್ಪುರಸ್ತಾತ್ । ವಿಶ್ವಾ ಭೂತಾನಿ ಪ್ರತಿ ಮೋದಮಾನಃ । ತಸ್ಯ ದೇವಾಃ ಪ್ರಸವಂ ಯಂತಿ ಸರ್ವೇ । ಪ್ರೋಷ್ಠಪದಾಸೋ ಅಮೃತಸ್ಯ ಗೋಪಾಃ ।

ವಿಭ್ರಾಜಮಾನಸ್ಸಮಿಧಾನ ಉಗ್ರಃ । ಆಽಂತರಿಕ್ಷಮರುಹದಗನ್ದ್ಯಾಮ್ । ತಗ್ಂ ಸೂರ್ಯಂ ದೇವಮಜಮೇಕಪಾದಮ್ । ಪ್ರೋಷ್ಠಪದಾಸೋ ಅನುಯಂತಿ ಸರ್ವೇ॥

೨೬. ಉತ್ತರಾಷಾಢಾ-ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನ್ಯಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನಿಯಃ ಪ್ರಥಮಾನ ಏತಿ । ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ದೇವಾನಾಮುತ ಮಾನುಷಾಣಾಮ್ ತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಸ್ಸೋಮಪಾಸ್ಸೋಮ್ಯಾಸಃ । ಪ್ರೋಷ್ಠಪದಾಸೋ ಅಭಿ ರಕ್ಷಂತಿ ಸರ್ವೇ । ಚತ್ವಾರ ಏಕಮಭಿ ಕರ್ಮ ದೇವಾಃ । ಪ್ರೋಷ್ಠಪದಾಸ ಇತಿ ಯಾನ್, ವದಂತಿ । ತೇ ಬುಧ್ನಿಯಂ ಪರಿಷದ್ಯಗ್ಗ್ ಸ್ತುವಂತಃ । ಅಹಿಗ್ಂ ರಕ್ಷಂತಿ ನಮಸೋಪಸದ್ಯ ॥ ೨೬ ॥

೨೭. ರೇವತಿ-ಪೂಷಣಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಪೂಷಾ ರೇವತ್ಯನ್ವೇತಿ ಪಂಥಾಮ್ । ಪುಷ್ಟಿಪತೀ ಪಶುಪಾ ವಾಜಬಸ್ತ್ಯೌ । ಇಮಾನಿ ಹವ್ಯಾಪ್ರಯತಾ ಜುಷಾಣಾ । ಸುಗೈರ್ನೋ ಯಾನೈರುಪಯಾತಾಂ ಯಜ್ಞಮ್ । ಕ್ಷುದ್ರಾನ್ಪಶೂನ್ರಕ್ಷತು ರೇವತೀ ನಃ । ಗಾವೋ ನೋ ಅಶ್ವಾಗ್ಂ ಅನ್ವೇತು ಪೂಷಾ । ಅನ್ನಗ್ಂ ರಕ್ಷಂತೌ ಬಹುಧಾ ವಿರೂಪಮ್ । ವಾಜಗ್ಂ ಸನುತಾಂ ಯಜಮಾನಾಯ ಯಜ್ಞಮ್ ॥ ೨೭ ॥

ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷತೆ-ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು 'ಕುಲದೇವತಾದಿಷೋಡಶ ವರ್ಷವೃದ್ಧಿ ದೇವತಾಃ ಏತೇಷು ಅಕ್ಷತಪುಂಜೇಷು ಆವಾಹಯಾಮಿ' ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತಾ ಸ್ವಸ್ತಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪಾಯಸ ಅಥವಾ ಫಲವನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಾಗಿ ಶ್ಲೋಕಗಳು

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಮಹಾಭಾಗ ಸಪ್ತಕಲ್ಪಾಂತಜೀವನ ।
ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಮೈಶ್ವರ್ಯಂ ದೇಹಿ ಮೇ ಮುನಿಪುಂಗವ ॥

ನವವರ್ಷಾಯುಷಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ತಪಸಾ ಮಹತಾ ಪುರಾ ।
ಸಪ್ತಕಲ್ಪಂ ಕೃತಂ ಯೇನ ಆಯುಷ್ಯಂ ಮೇ ಸ ಯಚ್ಛತು ॥
ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಾಯ ನಮಃ ॥

ಆಯುರ್ದೇಹಿ ಯಶೋ ದೇಹಿ ಶ್ರಿಯಂ ದೇಹಿ ವಿನಾಯಕ ।
ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾನ್ ಪ್ರಪೌತ್ರಾಂಶ್ಚ ದೇಹಿ ಮೇ ಗಣನಾಯಕ ॥

ಗಣಪತಯೇ ನಮಃ ॥

ಷಷ್ಠೀದೇವಿ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸೂತಿಕಾಗೃಹಶಾಯಿನಿ ।
ಪೂಜಿತೇ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದೀರ್ಘಮಾಯುಃ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಮೇ ॥
ಷಷ್ಠೀದೇವ್ಯೈ ನಮಃ ॥

ದ್ರೋಣಪುತ್ರ ಮಹಾಭಾಗ ರುದ್ರತೇಜಃಸಮುದ್ಭವ ।
ಆಯುರ್ಬಲಂ ಯಶೋ ದೇಹಿ ಚಾಶ್ವತ್ಥಾಮನ್ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ್ನೇ ನಮಃ ॥

ದೈತ್ಯೇಂದ್ರಕುಲಸಂಭೂತ ದಾನಯಜ್ಞಕ್ರಿಯಾಪರ ।
ಬಲೇ ತ್ವಾಂ ಶರಣಂ ಯಾಮಿ ದೀರ್ಘಮಾಯುಃ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಮೇ ॥
ಬಲಯೇ ನಮಃ ॥

ವಸಿಷ್ಠಕುಲಸಂಭೂತ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದ ।
ನಾರಾಯಣಾಂಶಸಂಭೂತ ವೇದವ್ಯಾಸ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ ॥

ಆಂಜನೇಯ ಮಹಾಭಾಗ ಕಪೀಂದ್ರ ಸಚಿವೋತ್ತಮ ।
ರಾಮಪ್ರಿಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಹನೂಮನ್ ರಕ್ಷ ಸರ್ವದಾ ॥
ಹನೂಮತೇ ನಮಃ ॥

ವಿಭೀಷಣ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ರಾಮಪಾದಾಬ್ಜಪೂಜಕ ।
ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಮೈಶ್ವರ್ಯಂ ದೇಹಿ ಪೌಲಸ್ತ್ಯನಂದನ ॥
ವಿಭೀಷಣಾಯ ನಮಃ ॥

ದ್ವಿಜೇಂದ್ರ ಭಾರತಾಚಾರ್ಯ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದ ।
ಶರಣಂ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಪನ್ನೋಽಸ್ಮಿ ಕೃಪಂ ಮಾಂ ರಕ್ಷ ಸರ್ವದಾ ॥
ಕೃಪಾಯ ನಮಃ ॥

ರೇಣುಕೇಯ ಮಹಾವೀರ್ಯ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಕುಲಾಂತಕ ।
ಆಯುಃ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಮೇ ರಾಮ ಜಾಮದಗ್ನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ಪರಶುರಾಮಾಯ ನಮಃ ॥

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಯಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಸ್ಥಾವರಾಣಿ ಚರಾಣಿ ಚ ।
ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಶಿವೈಃ ಸಾರ್ಧಂ ರಕ್ಷಾಂ ಕುರ್ವಂತು ತಾನಿ ಮೇ ॥
ಸರ್ವೇಭ್ಯೋ ದೇವೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ

ಸತಿಲಗುಡಪಯಃಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಲ ಎಳ್ಳಿನೊಂದಿಗೆ ಹಾಲು ಬೆರಸಿ ಪ್ರಾಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು-

ಸತಿಲಂ ಗುಡಸಮ್ಮಿಶ್ರಮಂಜಲ್ಯರ್ಧಮಿತಂ ಪಯಃ ।

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಾತ್ ವರಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಪಿಬಾಮ್ಯಾಯುಷ್ಯವೃದ್ಧಯೇ ॥

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕುಡಿಯಬೇಕು.

'ಅನೇನ ವರ್ಷವೃದ್ಧಿಪೂಜಾಕರಣೇನ ಭಗವಾನ್ ಮಧ್ವಪತಿಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್' ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು.

ಜನ್ಮದಿನದಂದು ಕೇಶ-ಉಗುರುಗಳ ಕರ್ತನ, ಮೈಥುನ, ದೂರಪ್ರಯಾಣ, ಮಾಂಸಭಕ್ಷಣ, ಕಲಹ ಹಾಗೂ ಹಿಂಸೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು

ಖಂಡನಂ ನಖಕೇಶಾನಾಂ ಮೈಥುನಾಧ್ವಾಗಮೌ ತಥಾ ।

ಆಮಿಷಂ ಕಲಹಂ ಹಿಂಸಾಂ ವರ್ಷವೃದ್ಧೌ ವಿವರ್ಜಯೇತ್ ॥

★ ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರವು ಏಕಾದಶಿಯಂದು ಬಂದಲ್ಲಿ ಮರುದಿನ ಆಚರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

★ ಶ್ರಾದ್ಧದಿನದಂದು ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರವೊದಗಿದರೆ ಚಿರಂಜೀವಿಪೂಜೆ ಮೊದಲಾದ ವರ್ಧಾಪನವಿಧಿಯನ್ನು ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂದೇ ಮಾಡುವುದು. ಆದರೆ ಮಂಗಲಸ್ನಾನ, ಎಳ್ಳುಸಹಿತವಾದ ಹಾಲುಕುಡಿಯುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

★. ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಜನ್ಮತಿಥಿಯಂದು ಜನ್ಮದಿನದ ಆಚರಣೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಇದೆ. ಪ್ರಯೋಗಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲ ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರವನ್ನೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ '**ವರ್ಧಂತಿಗೆ ನಕ್ಷತ್ರ, ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ತಿಥಿ**' ಎಂಬ ಗಾದೆ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಕೆಲವು ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಜನ್ಮದಿನವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರವರ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ವರ್ಧಂತಿಯ ವಿಚಾರವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

★ ★ ★ ★

ಶಾಂತಿಗಳು

ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವ ವೈದಿಕ ಪೂಜಾ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕು? ಮಗುವಿನ ಜನನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನಾ ವಿಧ ದೋಷಾದಿಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನು ಗುರುಗಳ ಮುಖೇನ ತಿಳಿದು ಬಂದಿರುವ ದೋಷ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಶಾಂತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೧. **ಕೃಷ್ಣ ಚತುರ್ದಶಿ ಜನನ ಶಾಂತಿ:** ಮಗು ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ ಜನನವಾದಲ್ಲಿ ಅನೇಕವಾದ ಅನಿಷ್ಠ ಫಲಗಳು ಬರುತ್ತದೆ. ಚತುರ್ದಶಿ ತಿಥಿಯ ಕಾಲವನ್ನು ಆರು ಭಾಗ ಮಾಡಿ; ಒಂದನೇಯ ಭಾಗವನ್ನು ಶುಭ ಎಂತಲೂ, ಎರಡನೇಯ ಭಾಗವನ್ನು ತಂದೆಗೆ ಅನಿಷ್ಠ ಎಂತಲೂ,ಮೂರನೇಯ ಭಾಗವನ್ನು ತಾಯಿಗೆ ಅನಿಷ್ಠ ಎಂತಲೂ, ನಾಲ್ಕನೇಯ ಭಾಗವನ್ನು ಮಾವನಿಗೆ ಅನಿಷ್ಠ ಎಂದೂ, ಐದನೇಯ ಭಾಗವನ್ನು ವಂಶನಾಶ ಎಂತಲೂ,ಆರನೇಯ ಭಾಗವನ್ನು ಧನಹಾನಿ ಎಂದೂ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

೨. **ಸಿನೀವಾಲೀ- ಕುಹೂ ಜನನ ಶಾಂತಿ:** ಮಗುವು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನದಂದು ಜನಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಪರಮ ಘಟಿಯನ್ನು ೮ ಭಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರಥಮ ಭಾಗ ಜನನಕ್ಕೆ ಸಿನೀವಾಲೀ, ಅಷ್ಟಮ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕುಹೂ ಜನನ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಜನನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ದೋಷ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಶಾಂತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೩. **ದರ್ಶ ಜನನ ಶಾಂತಿ:** ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ತಿಥಿಯ ಪರಮ ಘಟಿಯನ್ನು ಭಾಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಾಗ ೨ನೇಯ ಭಾಗದಿಂದ ೭ನೇ ಭಾಗದವರೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗುವಿಗೆ ಬರುವ ದೋಷ ನಿವಾರಣೆಗೆ ದರ್ಶ ಜನನ ಶಾಂತಿ ಅಥವಾ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಜನನ ಶಾಂತಿ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೪. **ಸೂರ್ಯ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಜನನ ಶಾಂತಿ ಮತ್ತು ವ್ಯತಿಪಾತ, ವೈದ್ರತಿ, ಅತೀಗಂಡ, ಗಂಡಯೋಗ ಜನನ ಶಾಂತಿ**

೫. **ಆಶ್ಲೇಷಾ ಜನನ ಶಾಂತಿ:** ಮಗುವು ಆಶ್ಲೇಷಾ ನಕ್ಷತ್ರ ಇರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆ ದೋಷಾದಿಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಶಾಂತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು. ಮೊದಲನೇ ಪಾದ ಜನನಕ್ಕೆ ಶುಭ ಫಲ, ದ್ವಿತೀಯ ಪಾದ ಜನನಕ್ಕೆ ಧನನಾಶ, ತೃತೀಯ ಪಾದ ಜನನಕ್ಕೆ ತಾಯಿಗೆ ಅನಿಷ್ಠ.

೬. **ಜ್ಯೇಷ್ಠ ನಕ್ಷತ್ರ ಜನನ ಶಾಂತಿ:** ಮಗುವು ಜ್ಯೇಷ್ಠ ನಕ್ಷತ್ರ ಇರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆ ದೋಷಾದಿಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಶಾಂತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು. ವಿಶೇಷತಃ ೪ನೇ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆ ತಂದೆ- ತಾಯಿಗೆ ಅನಿಷ್ಠ.

೭. **ಮೂಲಾ ನಕ್ಷತ್ರ ಜನನ ಶಾಂತಿ:** ಮಗುವು ಮೂಲಾ ನಕ್ಷತ್ರ ಇರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆ ೧ನೇ ಪಾದಕ್ಕೆ ಅತೀ ಅನಿಷ್ಠ. ೨ನೇ ಪಾದಕ್ಕೆ ತಾಯಿಗೆ ಅನಿಷ್ಠ. ೩ನೇ ಪಾದಕ್ಕೆ ಧನನಾಶ. ೪ನೇ ಪಾದಕ್ಕೆ ಕುಲನಾಶ. ಹೆಣ್ಣು ಮಗು ಈ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆ ಗಂಡನ ತಂದೆಗೆ ಅತೀ ಅನಿಷ್ಠ.

೮. **ಗ್ರಹಣ ಜನನ ಶಾಂತಿ:** ಮಗುವು ಸೂರ್ಯ ಅಥವಾ ಚಂದ್ರ ಗ್ರಹಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆ ದೋಷ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಶಾಂತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೯. **ಏಕ ನಕ್ಷತ್ರ ಜನನ ಶಾಂತಿ:** ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲರ ನಕ್ಷತ್ರ ಒಂದೇ ಆದಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೧೦. **ವಿಷ ಘಟಿ ಜನನ ಶಾಂತಿ:** ಮಗುವು ವಿಷ ನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆ ಸರ್ವರಿಷ್ಠ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೧೧. **ತ್ರಿಕ ಪ್ರಸವ ಶಾಂತಿ:** ತಾಯಿಗೆ ಏಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮಗುವಿನ ಜನನವಾದರೆ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೧೨. **ಭದ್ರಾ ಜನನ ಶಾಂತಿ:** ಭದ್ರಾ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಮಗುವಿಗೆ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೧೩. **ಅಧೋಮುಖ ಜನನ ಶಾಂತಿ:** ಮಗು ಜನಿಸಿವಾಗ ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಜನಿಸಿದರೆ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು. ೧೪. ಸದಂತ ಜನನ ಶಾಂತಿ: ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದಾಗಲೇ ಹಲ್ಲು ಇದ್ದರೆ ಬರುವ ದೋಷ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೧೫. **ಯಮಳ ಜನನ ಶಾಂತಿ:** ಏಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಗುವಿನ ಜನನವಾದಲ್ಲಿ ದೋಷ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೧೬. **ಪ್ರಸವ ವೈಕ್ರತಿ ಜನನ ಶಾಂತಿ:** ಮಗು ಜನಿಸುವಾಗ ಅಂಗ ವಿಕಲವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೧೭. **ದಿನ ಕ್ಷಯ, ವ್ಯತಿಪಾತ ಯೋಗಾದಿ ಜನನ ಶಾಂತಿ.**

೧೮. **ಬಾಲಾರಿಷ್ಮ ಜನನ ಶಾಂತಿ:** ಮಗು ಜನಿಸಿದಾಗ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ರವಿ, ಕುಜ, ಶನಿ, ರಾಹು, ಕೇತುಗಳು ವಿಷಮ ಸ್ಥಿತವಾದಲ್ಲಿ ವಿಪರೀತ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಈ ಕಷ್ಟಗಳ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು. ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಗುವಿನ ಜನ್ಮದ ನಂತರದ ೧೨ನೆ ದಿನದ ಮೇಲೆ ಮಗು ಚಿಕ್ಕದಿದ್ದಾಗಲೆ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು.

೧೯. **ಬಾಲಗ್ರಹ ಶಾಂತಿ:** ಮಗುವು ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದೇವರ, ವೇದಗಳ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ಗುರು ಹಿರಿಯರ ನಿಂದನಾದಿ ಸರ್ವ ಪಾತಕಗಳಿಂದ ಬರುವ ಪೀಡಾ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು. ೨೦. ಬಾಲ ಮಾರ್ಕಾಂಡೇಯ ಶಾಂತಿ: ಮಗುವಿಗೆ ಮಹತ್ ಬಾಲಾರಿಷ್ಟ ವಶದಿಂದ ಆಯುಷ್ಯಕ್ಕೆ ಕಂಟಕ ಸೂಚಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅನಿಷ್ಟ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸ ಬೇಕು.

೨೧. **ರೋಹಿಣಿ ನಕ್ಷತ್ರ ಜನನ ಶಾಂತಿ:** ಮಗುವು ರೋಹಿಣಿ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆ ಮಾವನಿಗೆ ಅರಿಷ್ಟ ಸೂಚನೆ ಆಗುವುದರಿಂದ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸ ಬೇಕು.

೨೨. **ಕುಜ-ರಾಹು ಸಂಧಿ ಶಾಂತಿ:** ನವಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳು ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಧಿಪತ್ಯ (ಅಧಿಕಾರ) ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪರಸ್ಪರ ಶತ್ರು ಗ್ರಹಗಳ ಅಧಿಕಾರ ಅವಧಿ ಮುಗಿದು ಇನ್ನೊಂದು ಶತ್ರು ಗ್ರಹದ ಅಧಿಕಾರ ಆರಂಭ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೬ ತಿಂಗಳು ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಸಂಧಿ ಶಾಂತಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕುಜ ದಶಾ ೭ ವರ್ಷಗಳು ಮುಗಿದು ರಾಹು ದಶಾ ೧೮ ವರ್ಷಗಳು ಆರಂಭವಾಗುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸ ಬೇಕು. ಈ ಸಂಧಿ ಕಾಲದವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಂಡಸರಿಗಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹಾನಿಕಾರಕ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಂಟಕ ಎನ್ನ ಬಹುದು.

೨೩. **ರಾಹು-ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಸಂಧಿ ಶಾಂತಿ:** ರಾಹುವಿನ ಅಧಿಕಾರ ಅವಧಿ ೧೮ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದು ಗುರುವಿನ ೧೬ ವರ್ಷದ ಅಧಿಕಾರದ ಅವಧಿ ಆರಂಭವಾಗುವ ೬

ತಿಂಗಳು ಮೊದಲು ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು. ಈ ಸಂಧಿಕಾಲವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹಾನಿಕಾರಕ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

೨೪. **ಶುಕ್ರಾದಿತ್ಯ ಸಂಧಿ ಶಾಂತಿ:** ಶುಕ್ರ ಅಧಿಕಾರ ಅವಧಿ ೨೦ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದು ಸೂರ್ಯನ ೬ ವರ್ಷದ ಅಧಿಕಾರದ ಅವಧಿ ಆರಂಭವಾಗುವ ೬ ತಿಂಗಳು ಮೊದಲು ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು. ಈ ಸಂಧಿ ಕಾಲವು ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಹಾನಿಕಾರಕ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

೨೫. **ಷಷ್ಟ್ಯಬ್ಧ ಅಥವಾ ಉಗ್ರರಥ ಶಾಂತಿ:** ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಜೀವನದ ಕಷ್ಟ-ಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿವಾಹವಾಗಿ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಒಡಗೂಡಿ ಮಕ್ಕಳ ಆಗು ಹೋಗುಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತ ತನ್ನ ಜೀವನದ ೬೦ನೇ ಸಂವತ್ಸರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಜನ್ಮ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಏಕೆ ಮಾಡ ಬೇಕು? ಇದನ್ನು ಮುಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತಹ ಅಪಮೃತ್ಯು, ದುಃಸ್ವಪ್ನ ದರ್ಶನ, ಗ್ರಹಪೀಡೆ, ವಿವಿಧ ರೋಗಬಾಧೆ, ಛಾಯಾ ವಿಕೃತಿ. ಭೂತ-ಪ್ರೇತಾದಿ ಪೀಡಾ ರೂಪಕವಾದಂತಹ ನಾನಾ ವಿಧ ಅರಿಷ್ಟ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಮಾಡುವಂತಹ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಉಗ್ರರಥ ಶಾಂತಿ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಈ ವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ, ನವಗ್ರಹ ದೇವತೆಗಳನ್ನು, ಪೀಡಾ ಪರಿಹಾರಕನಾದ ಮೃತುಂಜಯನನ್ನು ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಾದಿ ಸಪ್ತ ಚಿರಂಜೀವಿಗಳನ್ನು, ಮೃತ್ಯುವನ್ನೇ ಜಯಿಸಿದ ಮಾರ್ಕಂಡೆಯನನ್ನು, ಆಯುರ್ದೇವತೆ ನಕ್ಷತ್ರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸ ಬೇಕು. ಜಪ, ಹೋಮ, ತರ್ಪಣ, ಮಾರ್ಜನ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಗುರು-ಹಿರಿಯರ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆಯ ಬೇಕು. ಈ ವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಉಗ್ರನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮೃತ್ಯುಂಜಯನು ಪ್ರಧಾನ ದೇವತೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಉಗ್ರರಥ ಶಾಂತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂತು. ಈ ವಿಧಿಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಲಶ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನ ಮತ್ತು ಮಂಗಳ ದ್ರವ್ಯ ದರ್ಶನ ಅಲ್ಲದೇ ಪುನಃ ಮಂಗಳ ಸೂತ್ರ ಕಟ್ಟುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೨೬. **ಗ್ರಹ ಶಾಂತಿ:** ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಲದ ಬಾಧೆ, ಅಶಾಂತಿ, ಕೆಟ್ಟ ಕನಸು ಮತ್ತು ರೋಗ-ರುಜಿನಗಳಿಂದ ತೊಂದರೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೨೭. **ವಾಸ್ತು ಶಾಂತಿ:** ಹೊಸದಾಗಿ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡ ಮನೆ ಅಥವಾ ವಸತಿ ಸಮುಚ್ಚಯ ನಿರ್ಮಿಸುವಾಗ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತಹ ನ್ಯೂನ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಸುಖ

ಶಾಂತಿ, ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ನೆಲೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಾಸ್ತು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅಗತ್ಯ.

೩೦. **ರಾಕ್ಷೋಘ್ನ ಶಾಂತಿ:** ಹೊಸ ಮನೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವಾಗ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಮರದ ಸಲಕರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಭೂತ, ಪ್ರೇತ, ಪಿಶಾಚಿ ಬಾಧೆ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ವಾಸ್ತು ಹೋಮದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಹೋಮವನ್ನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡ ಬೇಕು.

೩೧. **ಗೇಹಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಶಾಂತಿ:** ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ದೇವರ ಸಾನಿಧ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ, ದೇವಾಲಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕು.

೩೨. **ಸರ್ವಾದ್ಭುತ ಶಾಂತಿ:** ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಮಂಗಲವಾದ ಘಟನೆಗಳು ನಡೆದಾಗ; ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ತಗಲುವುದು, ಮನೆಗೆ ಕಾಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜೇನುಗೂಡು ಕಟ್ಟುವುದು ಮನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗ ಕುಸಿಯುವುದು ಇಂತಹ ಅನಿಷ್ಟಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೩೩. **ಗ್ರಾಮೊತ್ಪಾತ ಶಾಂತಿ:** ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವ ನಾನ ಾವಿಧ ಭಾದೆ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೩೪. **ರಕ್ತ ವಲ್ಮೀಕ ಶಾಂತಿ:** ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಭಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿರುವ ಹುತ್ತವು ಅಶುಭ ಸೂಚಕ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು. ೩೫. ವಾನರ ಪ್ರವೇಶ ಶಾಂತಿ: ಮನೆಯೊಳಗೆ ವಾನರ ಪ್ರವೇಶವಾದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಪಮೃತ್ಯು, ಮಹಾರೋಗಾದಿ ಸರ್ವ ಅಮಂಗಲ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕು.

೩೬. **ಮರ್ಕಟ ಪ್ರವೇಶ ಶಾಂತಿ:** ಮನೆಯೊಳಗೆ ಕೃಷ್ಣಮುಖ ವಾನರ ಪ್ರವೇಶ ಆದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಪಮೃತ್ಯು, ಮಹಾರೋಗಾದಿ ಸರ್ವ ಅಮಂಗಲ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕು.

೩೭. **ಮಹಿಷಿ ಪ್ರವೇಶ ಶಾಂತಿ:** ಮನೆಯೊಳಗೆ ಎಮ್ಮೆ ಅಥವಾ ಕೋಣ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೆ ಸೂಚಿತ ಅಪಮೃತ್ಯು ಹಾಗೂ ಸರ್ವ ಅಮಂಗಲ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕು. ೩೮. ದೀಪ ಪತನ ಶಾಂತಿ: ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ದೀಪ ಆರಿ ಹೋದಲ್ಲಿ ಅಮಂಗಲ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕು.

೩೯. **ಭೀತಿಹರ ದಕ್ಷಾಕರ ದುರ್ಗಾ ಶಾಂತಿ:** ಗ್ರಹ ಪೀಡೆಗಳಿಂದ ಪುನಃ ಪುನಃ ಆಗುತ್ತಿರುವ ತೊಂದರೆಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೪೦. **ಅನಾವೃಷ್ಟಾದಿ ಶಾಂತಿ:** ಇದನ್ನು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿರುವ ಮಹಾಮಾರಿ, ಪಶುರೋಗಾದಿ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೪೧. **ಕೃತ್ಯಾದ್ರೋಹ ಶಾಂತಿ:** ವಿರೋಧಿಗಳ ಯಾವುದೇ ಕುಟುಂಬ, ಉದ್ಯಮ, ಕೋಷ್ಠಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದ ಕೃತ್ರಿಮ ದೋಷ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕು.

೪೨. **ದುಃಸ್ವಪ್ನ ಶಾಂತಿ:** ಕೆಲವೊಂದು ಸ್ವಪ್ನಗಳು ಅಮಂಗಲತೆಯ ಮುನ್ಸೂಚನೆ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ದೋಷ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೪೩. **ಪರ್ಜನ್ಯ ಶಾಂತಿ:** ದೇಶದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಆಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಅತಿ ಆತಂಕ ಆಗುವುದು. ಆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ದೇವಿಯನ್ನು ಶಾಂತಿಗೊಳಿಸಿ ಮಳೆ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಶಾಂತಿ ಹೆಸರಿದೆ.

೪೪. **ಸರ್ವ ವ್ಯಾಧಿಹರ ನಾಮತ್ರಯೀ ಶಾಂತಿ:** ಜನ್ಮ ಜನ್ಮಾಂತರಗಳಿಂದ ಸಂಚಿತ ಪ್ರಾರಾಬ್ಧ ರೂಪ, ಪಾಪ, ನಿವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಧಿ ಬಾಧೆ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಆಯುಃ ಆರೋಗ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೪೫. **ನಾಳವೇಷ್ಟನ ಶಾಂತಿ:** ಮಗುವಿನ ಜನನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯಿಂದ ಮಗುವಿಗೆ ಆಹಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ನಾಳವು ಕಂಠ, ಕೈ, ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಜನಿಸಿದರೆ ತಂದೆ, ತಾಯಿಗೆ ಅನಿಷ್ಟ, ಸಂಪತ್ತು ನಾಶ, ಸರ್ವ ನಾಶ ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೋಷ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕು.
೪೬. ವಿಶಾಖಾ ನಕ್ಷತ್ರ ಜನನ ಶಾಂತಿ: ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಗುವು ವಿಶಾಖಾ ನಕ್ಷತ್ರದ ೪ನೇ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆ ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ವಿವಾಹದ ನಂತರ ವರನ ಸಹೋದರರಿಗೂ ಅನಿಷ್ಟ ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾಂತಿಯ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ೧, ೨, ೩ ಚರಣಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ.

೪೭. **ಯೋನಿ ವೈಕೃತಿ ಶಾಂತಿ:** ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಮೊದಲನೇ ಬಾರಿಗೆ ರಜೋ ದರ್ಶನವಾಗಿ (ಮಾಸಿಕ ರಜೆ) ನಂತರ ೬ ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ರಜೋ ದರ್ಶನ

ಆಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಬರುವಂತಹ ದೋಷ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೪೮. **ಪ್ರಪೌತ್ರ ದರ್ಶನ ಶಾಂತಿ:** ಒಂದು ವೇಳೆ ನಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಮಗನು ಜನಿಸಿ,ಅವನಿಗೆ ಮಗನು ಜನಿಸಿದಾಗ ನಾವು ಪ್ರಪೌತ್ರವನ್ನು ಪಡೆದಂತೆ.ಈ ಪ್ರಪೌತ್ರ ದರ್ಶನವು ಮುತ್ತಜ್ಜನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

೪೯. **ಕುಂಭ ವಿವಾಹ ಶಾಂತಿ:** ಒಂದು ವೇಳೆ ಯುವತಿಯ ಕುಂಡಲಿಯಲ್ಲಿ ವೈಧವ್ಯ ಯೋಗವಿದ್ದಾಗ ಅಥವಾ ಎರಡು ಇಲ್ಲವೇ ಮೂರು ವಿವಾಹ ಯೋಗವಿದ್ದಲ್ಲಿ ದೋಷ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ.

೫೦. **ಕದಳಿ ವಿವಾಹ ಶಾಂತಿ:** ಈ ವಿಧಿಯನ್ನು ಸಹ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿದ ದೋಷ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಮಾಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

೫೧. **ಅರ್ಕ ವಿವಾಹ ಶಾಂತಿ:** ಒಂದು ವೇಳೆ ಯುವಕನ ಜಾತಕದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇಯ ವಿವಾಹವಾಗಿ ಆತನ ಪತ್ನಿಯು ಪತಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದಾಗ ಇಲ್ಲವೇ ಮರಣ ಹೊಂದಿದಾಗ ಅದೇ ರೀತಿ ಎರಡನೇಯ ವಿವಾಹವು ಇದೇ ರೀತಿಯಾದಲ್ಲಿ ಮೂರನೇಯ ವಿವಾಹವಾಗುವ ಮುನ್ನ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ವಿವಾಹವಾಗ ಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಶಾಂತಿ, ಹೋಮ,ಯಜ್ಞಾದಿಗಳು ಇರುತ್ತಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಜ್ಯೋತಿಷಿಗಳ ಅಥವಾ ಪುರೋಹಿತರ ಸಲಹೆ ಅಗತ್ಯ.

★ ★ ★

ಯಃ ಸರ್ವಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಃ ಸರ್ವದೋಷವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತ ಏವಾಲಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಮೇ ಪರಮಃ ಸುಹೃತ್ ॥

ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾತ್ಮಕರಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರಿಗೆ ಈ ಕೃತಿಕುಸುಮವು ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ.

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

★ ★ ★ ★ ★

ಮಮ ಸ್ವಾಮೀ ಹರಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪತಿರೇವ ಚ

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ).

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 085

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶೀ

ಕಾರ್ತಿಕ || ಶುದ್ಧ || ದ್ವಾದ

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿ

ದೀಪೋತ್ಸವ ಮತ್ತು ಧಾತ್ರೀಹವನ

ಕಾರ್ತೀಕ ॥ ಶುಕ್ಲ ॥ ದ್ವಾದಶಿ

ವಿದ್ವಾನ್ ॥ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರಕಾಶನ :
ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),
ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೮೫

'ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿ' ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕೆ ೧೯೪೩ ಶಾರ್ವರಿ॥ ಶ್ರಾವಣ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪೂರ್ಣಿಮೆ (ದಿನಾಂಕ:೩-೮-೨೦೨೦) ಹಯಗ್ರೀವಜಯಂತಿಯ ಶುಭಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪಲಿಮಾರುಮಠಾಧೀಶರಾದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ॥ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಕರಕಮಲಗಳಿಂದ ಭಾರತೀರಮಣಹೃದಯಗುಹಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವ-ದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೨೦

ಪುಟಗಳು : ೧೧೦

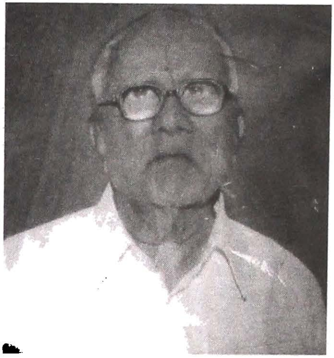
ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ)
4271, 2ನೇ ಮೇನ್, ಗಿರಿನಗರ,
ಸೀತಾಸರ್ಕಲ್ ಹತ್ತಿರ, ಬೆಂಗಳೂರು-85
ದೂರವಾಣಿ : 9141495120

ಸಂಪಾದನೆ : ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ : ಶ್ರೀಮತಿ ನಾಗಲತಾ

ಮುಖಪುಟ : ಶ್ರೀವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ
ಕಾರ್ತಿಕ ಜೋಷಿ

ಮುದ್ರಣ : ಮುಕ್ತಿಪಥ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ದಿ॥ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಧರಗಡ್ಡ ರಾಮರಾವ್ (1926-2011)

ಇವರ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥ ಇವರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಸುಮಿತ್ರಾ ಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಕುಟುಂಬದವರು ಈ ಕೃತಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀ ತುಳಸೀ

ಯಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಿಖಿಲಾಘಸಂಘಶಮನೀ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾವಪುಃ ಪಾವನೀ
ರೋಗಾಣಾಮಭಿವಂದಿತಾ ನಿರಸನೀ ಸಿಕ್ತಾಂತಕತ್ರಾಸಿನೀ ।
ಪ್ರತ್ಯಾಸಕ್ತಿವಿಧಾಯಿನೀ ಭಗವತಃ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಸಂರೋಪಿತಾ
ನ್ಯಸ್ತಾ ತಚ್ಚರಣೇ ವಿಮುಕ್ತಿಫಲದಾ ತಸ್ಯೈ ತುಲಸ್ಯೈ ನಮಃ ॥

ಪ್ರಸೀದ ತುಲಸೀದೇವಿ ಪ್ರಸೀದ ಹರಿವಲ್ಲಭೇ ।
ಕ್ಷೀರೋದಮಥನೋದ್ಭೂತೇ ತುಲಸೀ ತ್ವಾಂ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

'ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿ' ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕೆ ೧೯೪೩ ಶಾರ್ವರಿ॥ ಶ್ರಾವಣ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪೂರ್ಣಿಮೆ (ದಿನಾಂಕ:೩-೮-೨೦೨೦) ಹಯಗ್ರೀವಜಯಂತಿಯ ಶುಭಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪಲಿಮಾರುಮಠಾಧೀಶರಾದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ॥ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಕರಕಮಲಗಳಿಂದ ಭಾರತೀರಮಣಹೃದಯಗುಹಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವ-ದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೨೦

ಪುಟಗಳು : ೧೧೦

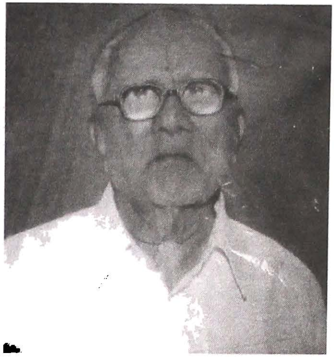
ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ)
4271, 2ನೇ ಮೇನ್, ಗಿರಿನಗರ,
ಸೀತಾಸರ್ಕಲ್ ಹತ್ತಿರ, ಬೆಂಗಳೂರು-85
ದೂರವಾಣಿ : 9141495120

ಸಂಪಾದನೆ : ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ : ಶ್ರೀಮತಿ ನಾಗಲತಾ

ಮುಖಪುಟ : ಶ್ರೀವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ
ಕಾರ್ತಿಕ ಜೋಷಿ

ಮುದ್ರಣ : ಮುಕ್ತಿಪಥ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ದಿ|| ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಧರಗಡ್ಡ ರಾಮರಾವ್ (1926-2011)

ಇವರ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥ ಇವರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಸುಮಿತ್ರಾ ಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಕುಟುಂಬದವರು ಈ ಕೃತಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀ ತುಳಸೀ

ಯಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಿಖಿಲಾಘಸಂಘಶಮನೀ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾವಪುಃ ಪಾವನೀ

ರೋಗಾಣಾಮಭಿವಂದಿತಾ ನಿರಸನೀ ಸಿಕ್ತಾಂತಕತ್ರಾಸಿನೀ ।

ಪ್ರತ್ಯಾಸಕ್ತಿವಿಧಾಯಿನೀ ಭಗವತಃ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಸಂರೋಪಿತಾ

ನ್ಯಸ್ತಾ ತಚ್ಚರಣೇ ವಿಮುಕ್ತಿಫಲದಾ ತಸ್ಯೈ ತುಲಸ್ಯೈ ನಮಃ ॥

ಪ್ರಸೀದ ತುಲಸೀದೇವಿ ಪ್ರಸೀದ ಹರಿವಲ್ಲಭೇ ।

ಕ್ಷೀರೋದಮಥನೋದ್ಭೂತೇ ತುಲಸೀ ತ್ವಾಂ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಅಮೃತಮಥನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧನ್ವಂತರಿರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಆನಂದಾಶ್ರುವಿನಿಂದ ಜನಿಸಿದವಳೇ ತುಳಸೀ. ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸವೇ ಇವಳು ಜನಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ತುಳಸಿಯಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಕಾರ್ತೀಕದಾಮೋದರನ ಜೊತೆ ವಿವಾಹವು ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಇಂಥ ತುಳಸಿಯ ಮಹಿಮೆ, ಮಹತ್ತ್ವ, ತುಳಸಿಯ ಆರಾಧನೆ, ತುಳಸೀ ಗಿಡಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ತುಳಸೀ ದಳಗಳ ಸಂಗ್ರಹ, ತುಳಸಿ ಅರ್ಚನೆ, ತುಳಸೀ ಮೃತ್ತಿಕಾ, ತುಳಸೀ ಮಾಲೆಯಧಾರಣೆ, ತುಳಸಿ ಸ್ತೋತ್ರ, ತುಳಸೀ ವಿವಾಹ. ಇವೆಲ್ಲದರ ಬಗ್ಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ತುಳಸೀವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಲೀಗಿಡದ ಟೊಂಗೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಗಳಿಂದ ಆರತಿ ಮಾಡುವುದಷ್ಟೇ ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿದೆ. ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿ ಎಂದರೇನು? ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಎಷ್ಟು? ಪ್ರಬೋಧೋತ್ಸವ ಎಂದರೇನು? ತುಳಸಿಯ ಮಹತ್ತ್ವವೇನು? ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಜೊತೆಗೆ ತುಳಸೀಸ್ತೋತ್ರ, ತುಳಸಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ದಾಸರಾಯರ ಪದ್ಯ ಇವುಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ನಾವು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದರೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತುಳಸಿಯ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ತುಳಸಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು. ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಯ

ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ತುಳಸಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ತನ್ಮೂಲಕ ಭಗವಂತನ ಸೇವೆಗೈಯ್ದು ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗೋಣ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಮತಿ ಸುಮಿತ್ರಾ ಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ ಆಯುಷ್ಯ ಆರೋಗ್ಯಗಳ ಜೊತೆ ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ದಿ|| ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಧರಗಡ್ಡ ರಾಮರಾವ್‌ರವರಿಗೆ ಈ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞದ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ತಲುಪಲಿ ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

- ಸಂಪಾದಕ.

ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ

ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿ, ಪ್ರಬೋಧೋತ್ಸವ, ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ

ತುಳಸೀವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಬೋಧೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು

* ಶುದ್ಧ ಹಸುವಿನ ಹಾಲು.
* ಸಾಯಂಕಾಲದ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಶಾಲಗ್ರಾಮ
* ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆ
* ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರ
* ವಿಷ್ಣುಪಾದ
* ಚಕ್ರಾಂಕಿತ
* ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಗಳು
* ನೆಲ್ಲಿಗಿಡ (ನೆಲ್ಲಿಗಿಡ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ನೆಲ್ಲಿಗಿಡದ ಟೊಂಗೆ)
* ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯ ಹಾರ
* ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪದ ದೀಪ.
* ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳು
* ಗೆಜ್ಜೆವಸ್ತ್ರ
* ನೈವೇದ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು
* ತುಳಸೀ ವೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ಸುಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿ ರಂಗೋಲಿ ಬರೆದು ಗೋಮಯದಿಂದ ಸಾರಿಸಿ ಹೂವಿನಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿರಬೇಕು.

ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿ ಎಂದರೇನು ?

೧. ಭಗವಂತನು ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎದ್ದೇಳುವ ದ್ವಾದಶಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

೨. ಶೇತೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಸದಾಷಾಢೇ ಭಾದ್ರೇ ಚ ಪರಿವರ್ತತೇ ।
ಕಾರ್ತಿಕೇ ಪರಿಬುದ್ಧ್ಯೇತಾ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಹರೇರ್ದಿನೇ ॥ (ಮತ್ಸ್ಯಪುರಾಣ)

ಆಷಾಢದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಲಗುತ್ತಾನೆ. ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ಎಡಮಗ್ಗಲಿನಿಂದ ಬಲಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಹೊರಳುತ್ತಾನೆ. ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎದ್ದೇಳುತ್ತಾನೆ.

೩. ನಿಶಿ ಸ್ವಾಪೋ ದಿವೋತ್ಥಾನಂ ಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ಪರಿವರ್ತನಂ ।
ಅನ್ಯತ್ರಪಾದಯೋಗೇಽಪಿ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಮೇವ ಕಾರಯೇತ್ ॥

ಎಂಬ ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದ ಮಾತಿನಂತೆ ಏಕಾದಶಿಯ ದಿವಸ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟ ಭಗವಂತನನ್ನು ದ್ವಾದಶಿಯ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನಾವು ಮೇಲೆಬ್ಬಿಸಬೇಕು.

೪. 'ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಸಂಧಿಸಮಯೇ ನಕ್ಷತ್ರಾಣಾಮಸಂಭವೇ' ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಹುಟ್ಟದೇ ಇರುವಾಗ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎಬ್ಬಿಸಬೇಕು.

೫. ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಐದು ಉತ್ಸವಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿವೆ.

೧. ಪವಿತ್ರೋತ್ಸವ, ೨. ಕಾರ್ತಿಕೋತ್ಸವ, ೩. ಫಲೋತ್ಸವ, ೪. ದವನೋತ್ಸವ, ೫. ವಸಂತೋತ್ಸವ. ಈ ಐದರಲ್ಲೂ ಕಾರ್ತಿಕೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಈ ಐದು ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಆಚರಿಸಲೇಬೇಕು.

ತುಳಸೀವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಬೋಧೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು

* ಶುದ್ಧ ಹಸುವಿನ ಹಾಲು.
* ಸಾಯಂಕಾಲದ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಶಾಲಗ್ರಾಮ
* ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆ
* ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರ
* ವಿಷ್ಣುಪಾದ
* ಚಕ್ರಾಂಕಿತ
* ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಗಳು
* ನೆಲ್ಲಿಗಿಡ (ನೆಲ್ಲಿಗಿಡ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ನೆಲ್ಲಿಗಿಡದ ಟೊಂಗೆ)
* ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯ ಹಾರ
* ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪದ ದೀಪ.
* ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳು
* ಗೆಜ್ಜೆವಸ್ತ್ರ
* ನೈವೇದ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು
* ತುಳಸೀ ವೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ಸುಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿ ರಂಗೋಲಿ ಬರೆದು ಗೋಮಯದಿಂದ ಸಾರಿಸಿ ಹೂವಿನಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿರಬೇಕು.

ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿ ಎಂದರೇನು ?

೧. ಭಗವಂತನು ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎದ್ದೇಳುವ ದ್ವಾದಶಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

೨. ಶೇತೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಸದಾಷಾಢೇ ಭಾದ್ರೇ ಚ ಪರಿವರ್ತತೇ ।
ಕಾರ್ತಿಕೇ ಪರಿಬುದ್ಧ್ಯೇತಾ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಹರೇರ್ದಿನೇ ॥ (ಮತ್ಸ್ಯಪುರಾಣ)

ಆಷಾಢದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಲಗುತ್ತಾನೆ. ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ಎಡಮಗ್ಗಲಿನಿಂದ ಬಲಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಹೊರಳುತ್ತಾನೆ. ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎದ್ದೇಳುತ್ತಾನೆ.

೩. ನಿಶಿ ಸ್ವಾಪೋ ದಿವೋತ್ಥಾನಂ ಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ಪರಿವರ್ತನಂ ।
ಅನ್ಯತ್ರಪಾದಯೋಗೇಽಪಿ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಮೇವ ಕಾರಯೇತ್ ॥

ಎಂಬ ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದ ಮಾತಿನಂತೆ ಏಕಾದಶಿಯ ದಿವಸ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟ ಭಗವಂತನನ್ನು ದ್ವಾದಶಿಯ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನಾವು ಮೇಲೆಬ್ಬಿಸಬೇಕು.

೪. 'ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಸಂಧಿಸಮಯೇ ನಕ್ಷತ್ರಾಣಾಮಸಂಭವೇ' ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಹುಟ್ಟದೇ ಇರುವಾಗ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎಬ್ಬಿಸಬೇಕು.

೫. ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಐದು ಉತ್ಸವಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿವೆ.

೧. ಪವಿತ್ರೋತ್ಸವ, ೨. ಕಾರ್ತಿಕೋತ್ಸವ, ೩. ಫಲೋತ್ಸವ, ೪. ದವನೋತ್ಸವ, ೫. ವಸಂತೋತ್ಸವ. ಈ ಐದರಲ್ಲೂ ಕಾರ್ತಿಕೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಈ ಐದು ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಆಚರಿಸಲೇಬೇಕು.

೬. ದ್ವಾದಶಿಗೆ ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇರುವಂತೆ ಏಕಾದಶೀತಿಥಿಗೆ ಪ್ರಭೋದಿನೀ ಏಕಾದಶಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇರುತ್ತದೆ.

೭. ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಂತೆ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿವ್ರತ, ತುಳಸೀವಿವಾಹ, ತುಳಸೀಮದುವೆ, ಪ್ರಬೋಧೋತ್ಸವ ಮತ್ತು ಕಾರ್ತಿಕೋತ್ಸವ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಹಲವಾರು ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಈ ದಿವಸವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

೮. ರೇವತೀ ನಕ್ಷತ್ರದ ಯೋಗವಿಲ್ಲದ ಕಾರ್ತಿಕಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ರೇವತೀ ನಕ್ಷತ್ರವು ಇರುವುದೇ ಆಗಿದ್ದಲ್ಲಿ, ರೇವತೀ ನಕ್ಷತ್ರದ ನಾಕನೆಯ ಪಾದವನ್ನಾದರೂ ಕೂಡ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೯. ಉಡುಪಿಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಪ್ರತಿಪತ್ ತಿಥಿಯಿಂದ ದ್ವಾದಶಿ ತಿಥಿಯತನಕ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವು ಬೆಳಗಿನ ಝಾವ ನಾಕು ಗಂಟೆಯಿಂದ ಐದುಮೂವತ್ತರ ತನಕ ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪಂಚವಾದ್ಯಗಳಿಂದ ಎಬ್ಬಿಸುವ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

೧೦. ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಯ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ (೪-೩೦ಕ್ಕೆ) ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಇರುವ ತುಳಸೀಕಟ್ಟೆಯ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎಬ್ಬಿಸಬೇಕು.

೧೧. ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸಿದ ಭಗವಂತನು ಈಗ ಎದ್ದಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವೈಭವೋಪೇತವಾದ ವಿಷ್ಣುಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

೧೨. ಮುಂದೆ ನೀಡಿದ ನೇತ್ರೋನ್ಮೀಲನ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಚ್ಚಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸುತ್ತಾ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದ್ದ ಭಗವಂತನು ಕಣ್‌ತೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ನನ್ನ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಕೃಪಾಭಾಜನನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೧೩. ಹೀಗೆ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುವ ದ್ವಾದಶಿಯು ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದರ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಸನ್ಮಂಗಳಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಉತ್ಥಾನ ದ್ವಾದಶಿಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕು ?

೧. ತುಳಸೀವೃಂದಾವನದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಲಿಗಿಡದ (ಧಾತ್ರೀವೃಕ್ಷದ) ಕೊಂಬೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅದರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಪ್ರತಿಮೆ ಮತ್ತು ಶಾಲಗ್ರಾಮಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವುದು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಇರುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿದೆ.

೨. ಧಾತ್ರೀವೃಕ್ಷದ ಟೊಂಗೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ, ತುಳಸಿಗಿಡದ ಜೊತೆ ಇಡುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠಪಕ್ಷವಲ್ಲ. ಧಾತ್ರೀವೃಕ್ಷ ಇರುವಲ್ಲಿಯೇ ತುಳಸಿವೃಂದಾವನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದೇ ಶ್ರೇಷ್ಠಪಕ್ಷವಾಗಿದೆ.

೩. ಕೆಲವೊಂದು ಯಜ್ಞಭಾಗಗಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು, ಉಳಿದ ಯಾವುದೇ ಧಾರ್ಮಿಕವಿಧಾನಗಳಿಗೆ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವುದು ಅಧರ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೆಲ್ಲಿಮರದ ಟೊಂಗೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ತರುವುದು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೪. ಆದರೆ ಇಂದು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ನೆಲ್ಲಿಮರದ ಟೊಂಗೆಯನ್ನು ತಂದು ಪೂಜಿಸುವ ವಾಡಿಕೆಯು ಬಂದಿದೆ. ಇದನ್ನು ಅಧಮಪಕ್ಷವೆಂದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೫. 'ನಾಽಶಕ್ಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರಚೋದನಾ' ಎಂಬ ಮಾತಿನಂತೆ ಅಶಕ್ಯವಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಇಂಥ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಅನುಕರಣೀಯವಾಗುತ್ತವೆ.

೬. ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪದ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಇಂದು ಆರತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಐದು, ಏಳು, ಒಂಬತ್ತು ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಆರತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ದೀಪಸ್ತಂಭಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ತುಪ್ಪದ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು.

೭. ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಾಳೇನಾರಿನಲ್ಲಿ ಪೋಣಿಸಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಹಾರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ ನೆಲ್ಲೀಗಿಡದ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಮಣಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದನ್ನೂ ಕೂಡ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೮. ಶಮೀಪತ್ರವನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಧಾತ್ರೀವೃಕ್ಷದ ಪತ್ರಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಇಂದು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. (ಪೂಜಾಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯ ಜೊತೆ ನೆಲ್ಲಿಮರದ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಏರಿಸಬೇಕು)

೯. ಏಕಾದಶೀ ದಿವಸದಂದು ತುಳಸೀ ವೃಂದಾವನಕ್ಕೂ ಹಾಗೂ ಅದರ ಸುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರಕ್ಕೂ ಸುಣ್ಣ-ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿರಬೇಕು. ತೋರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು.

೧೦. ತುಳಸೀವೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ಕಾವೀಬಣ್ಣವನ್ನು ಹಚ್ಚದೇ ಇರಬಾರದು. ಮತ್ತು ಸುತ್ತಲೂ ರಂಗವಲ್ಲಿಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಹಾಕಲೇಬೇಕು.

೧೧. ತುಳಸೀವೃಂದಾವನವನ್ನು ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ತಂದು ಪೂಜಿಸುವುದು ಉತ್ತಮಪಕ್ಷವಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

೧೨. ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯ ಅನಂತರ ತುಳಸೀ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅನಂತರವೇ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹೀಗೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನನುಸರಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತ.

೧೩. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಾದ್ಯಘೋಷಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಶಂಖನಾದವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಲು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪಂಚವಾದ್ಯಘೋಷಗಳನ್ನು, ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಶಂಖನಾದವನ್ನು

ಮಾಡಬೇಕು. ಶಂಖವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುವ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅನೇಕರು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ಉಚ್ಚಕಂಠದಿಂದ ಪಠಿಸಬೇಕು.

೧೪. ಬೆಳಗಿನ ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯ ಅನಂತರ ತುಳಸಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು, ಹಾಗೂ ತುಳಸಿಯ ಜೊತೆಗಿರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಅನಂತರ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೫. ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತುಳಸೀಪೂಜೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಬೋಧೋತ್ಸವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು.

೧೬. ಬೆಳಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯಿಂದ ಆರತಿ ಮಾಡುವಂತೆ, ಸಾಯಂಕಾಲವೂ ಕೂಡ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯಿಂದ ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೭. ಬಗೆಬಗೆಯ ಭಕ್ಷ್ಯ, ಭೋಜ್ಯಗಳು ಲೇಹ್ಯ, ಪೇಯ, ಚೋಷ್ಯ , ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ತಿನಿಸುಗಳನ್ನು ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವುದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೧೮. ದ್ವಾದಶಿಯ ಪಾರಣೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸಾಯಂಕಾಲದ ತನಕ ನೀರನ್ನೂ ಕೂಡ ಕುಡಿಯದೇ ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಇದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಉಳಿದವರು ಅವರವರ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

೧೯. ಸಾಯಂಕಾಲ ಸುಮಾರು ೪-೩೦ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಶುದ್ಧವಾದ ಮಡಿಸ್ನಾನವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಬೆಳಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮಡಿ ಇರುತ್ತದೋ, ಅಷ್ಟೇ ಮಡಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶುಭ್ರಭಾವನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಪ್ರಬೋಧೋತ್ಸವದ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೨೦. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಪೂಜಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ಪ್ರತೀಕಗಳನ್ನು ಭೋಜನದ ನಂತರ ಪೂಜಿಸಲು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಮ್ಮತಿ ಇಲ್ಲ. ಒಂದು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆ, ಒಂದು ಶಾಲಗ್ರಾಮ,

ಎರಡು ಚಕ್ರಾಂಕಿತ, ಒಂದು ವಿಷ್ಣುಪಾದ ಇಷ್ಟನ್ನು ತಂದು ತುಳಸಿಯ ಸನಿಹದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೨೧. ಮೊದಲು ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅನಂತರ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೨೨. ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ನಂತರ ಪ್ರಬೋಧೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

* * * *

ಪೂಜಾವಿಧಾನ

ತುಳಸೀದಾಮೋದರ ವಿವಾಹ

ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪರಮ ಗುರುಭ್ಯೋನಮಃ ॥

ನಾರಾಯಣಾಯ ಪರಿಪೂರ್ಣಗುಣಾರ್ಣವಾಯ ।
ವಿಶ್ವೋದಯಸ್ಥಿತಿಲಯೋನ್ನಿಯತಿಪ್ರದಾಯ ।
ಜ್ಞಾನಪ್ರದಾಯ ವಿಬುಧಾಸುರಸೌಖ್ಯದುಃಖ
ಸತ್ಕಾರಣಾಯ ವಿತತಾಯ ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ॥

ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ನಾಸ್ತಿ ತೇಷಾಮಮಂಗಲಮ್ ।
ಯೇಷಾಂ ಹೃದಿಸ್ಥೋ ಭಗವಾನ್ ಮಂಗಲಾಯತನೋ ಹರಿಃ ॥

ಶುಕ್ಲಾಂಬರಧರಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಶಶಿವರ್ಣಂ ಚತುರ್ಭುಜಮ್ ।
ಪ್ರಸನ್ನವದನಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಸರ್ವವಿಘ್ನೋಪಶಾಂತಯೇ ॥

ಮಂಗಲಂ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುರ್ಮಂಗಲಂ ಮಧುಸೂದನಃ ।
ಮಂಗಲಂ ದೇವಕೀಪುತ್ರೋ ಮಂಗಲಂ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ॥

ಸರ್ವಮಂಗಲಮಾಂಗಲ್ಯೇ ಶಿವೇ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಿಕೇ ।
ಶರಣ್ಯೇ ತ್ರ್ಯಂಬಕೇ ದೇವಿ ನಾರಾಯಣಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ನಮಸ್ತೇ ಪ್ರಾಣೇಶ ಪ್ರಣತವಿಭವಾಯಾವನಿಮಗಾಃ
ನಮಃ ಸ್ವಾಮಿನ್ ರಾಮಪ್ರಿಯತಮ ಹನೂಮನ್ ಗುರುಗುಣ ।
ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಭೀಮ ಪ್ರಬಲತಮ ಕೃಷ್ಣೇಷ್ಟಭಗವನ್
ನಮಃ ಶ್ರೀಮನ್‌ಮಧ್ವ ಪ್ರದಿಶ ಸುದೃಶಂ ನೋ ಜಯ ಜಯ ॥

ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮೃತ್ಯುಂ ಹರ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ।
ಸರ್ವಮೃತ್ಯುವಿನಾಶಾಯ ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ನಮೋನಮಃ ॥

ದುಷ್ಟಾನಾಂ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾ ಸುಚರಿತ ಸುಜನಸ್ತೋಮ ವಿಘ್ನಾಪಹರ್ತಾ ।
ತಸ್ಮಾದ್ ವಿಘ್ನಾಧಿಪೋಽಹಂ ಮತ ಇತಿ ಸುಧಿಯಾಂ ಸ್ಪಷ್ಟಮಾಜ್ಞಾಪನಾಯ ॥

ಪೌಲಸ್ತ್ಯೇಚ್ಛಾಂತರಾಯಃ ಸುರಮುನಿಕರಾಭೀಷ್ಟಸಂಪ್ರಾಪ್ತ್ಯುಪಾಯಃ।
ಶ್ರೇಯೋ ವಿಘ್ನಾಧಿರಾಜಃ ಪ್ರದಿಶತು ಸತತಂ ಭೂರಿಗೌರೀತನೂಜಃ ॥

ತದೇವ ಲಗ್ನಂ ಸುದಿನಂ ತದೇವ ತಾರಾಬಲಂ ಚಂದ್ರಬಲಂ ತದೇವ।
ವಿದ್ಯಾಬಲಂ ದೈವಬಲಂ ತದೇವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತೇ ತೇಽಂಘ್ರಿಯುಗಂ ಸ್ಮರಾಮಿ ॥

ಆಚಮನ

ಕೇಶವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ। ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ। ಮಾಧವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ। ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ। ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ। ಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ। ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ। ವಾಮನಾಯ ನಮಃ। ಶ್ರೀಧರಾಯ ನಮಃ। ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ। ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ। ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ। ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ। ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ। ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ। ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ। ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ। ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ। ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ। ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ। ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ। ಉಪೇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ। ಹರಯೇ ನಮಃ। ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ।

(ಆಚಮನವನ್ನು ಎರಡುಬಾರಿ ಮಾಡಬೇಕು)

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ

ಓಂ ಪ್ರಣವಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಋಷಿಃ ಪರಮಾತ್ಮಾದೇವತಾ ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ-ಛಂದಃ। ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇ ವಿನಿಯೋಗಃ।

ಓಂ ಭೂಃ। ಓಂ ಭುವಃ। ಓಂ ಸ್ವಃ। ಓಂ ಮಹಃ। ಓಂ ಜನಃ। ಓಂ ತಪಃ। ಓಂ ಸತ್ಯಂ। ಓಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ। ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ। ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್॥ ಓಮಾಪೋಜ್ಯೋತಿರಸೋಽಮೃತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸ್ವರೋಮ್ ॥

ಸಂಕಲ್ಪ

ಶುಭೇ ಶೋಭನೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ವಿಷ್ಣೋರಾಜ್ಞಯಾ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಅದ್ಯಬ್ರಹ್ಮಣಃ ದ್ವಿತೀಯಪರಾರ್ಧೇ ಶ್ವೇತವರಾಹಕಲ್ಪೇ ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಂತರೇ ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿತಮೇ ಕಲಿಯುಗೇ ಪ್ರಥಮಪಾದೇ ಜಂಬೂದ್ವೀಪೇ ಭರತವರ್ಷೇ ಭರತಖಂಡೇ ದಂಡಕಾರಣ್ಯೇ ಗೋದಾವರ್ಯಾಃ ದಕ್ಷಿಣೇತೀರೇ ಶಾಲಿವಾಹನಶಕೇ ಬೌದ್ಧಾವತಾರೇ ರಾಮಕ್ಷೇತ್ರೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ವರ್ತಮಾನೇ ಚಾಂದ್ರಮಾನೇನ ಪ್ರಭವಾದಿ ಷಷ್ಟಿಸಂವತ್ಸರಾಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ .... ನಾಮಸಂವತ್ಸರೇ ದಕ್ಷಿಣಾಯನೇ ಶರದ್‌ಋತೌ, ಕಾರ್ತೀಕ ಮಾಸ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಶುಭತಿಥೌ .... ವಾಸರಯುಕ್ತಾಯಾಂ .... ನಕ್ಷತ್ರೇ ...... ಯೋಗೇ..... ಕರಣೇ ಏವಂಗುಣವಿಶೇಷಣವಿಶಿಷ್ಟಾಯಾಂ ಶುಭತಿಥೌ, ಅಸ್ಮಾಕಂ ಸಹ ಕುಟುಂಬಾನಾಂ ಕ್ಷೇಮಸ್ಥೈರ್ಯವಿಜಯವೀರ್ಯ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಭಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥ ಧರ್ಮಾರ್ಥ-ಕಾಮಮೋಕ್ಷಾಖ್ಯಚತುರ್ವಿಧಪುರುಷಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಪುತ್ರ-ಪೌತ್ರಾದ್ಯಭಿ-ವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಸೌಮಾಂಗಲ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಸಮಸ್ತ-ದುರಿತೋಪಕ್ಷಯಾರ್ಥಂ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಚ ವಿಶೇಷತಃ ಭಗವದನುಗ್ರಹಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಏತನ್ಮಾಸನಿಯಾಮಕ ಶ್ರೀಕಾರ್ತೀಕದಾಮೋದರ ಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀಕಾರ್ತೀಕ-ದಾಮೋದರ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರಬೋಧೋತ್ಸವಪ್ರಯುಕ್ತ ತುಳಸ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರಬೋಧೋತ್ಸವಂ, ತುಳಸೀವಿವಾಹಂ ಚ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

(ಯಜಮಾನನು ತುಳಸಿ ಹೂ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಪತ್ನಿಯಿಂದ ನೀರು ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕು.)

ದೀಪ ಹಚ್ಚಬೇಕು

ದೀಪಃ ಪಾಪಹರೋ ನೃಣಾಂ ದೀಪ ಆಪನ್ನಿವಾರಕಃ ।

ದೀಪೋ ವಿಧತ್ತೇ ಸುಕೃತಂ ದೀಪಃ ಸಂಪತ್ಪ್ರದಾಯಕಃ ॥

ದೀಪಜ್ಯೋತಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ದೀಪಜ್ಯೋತಿಃ ಜನಾರ್ದನಃ ।

ದೀಪೋಃ ಹರತು ಮೇ ಪಾಪಂ ಸಂಧ್ಯಾದೀಪ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಶುಭಂ ಕುರುಷ್ವ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಆರೋಗ್ಯಂ ಸುಖಸಂಪದಮ್ ।

ಮಮ ಬುದ್ಧಿ ಪ್ರಕಾಶಂ ಚ ದೀಪಜ್ಯೋತಿರ್ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಭೋ ದೀಪ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಸ್ತ್ವಂ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿ ಇಹಾರ್ಹಸಿ ।

ಯಾವತ್ ಕರ್ಮಸಮಾಪ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ತಾವತ್ ತ್ವಂ ಸುಸ್ಥಿರೋ ಭವ ॥

ಘಂಟಾನಾದ ಮಾಡಬೇಕು

ಆಗಮಾರ್ಥಂ ತು ದೇವಾನಾಂ ಗಮನಾರ್ಥಂ ತು ರಕ್ಷಸಾಮ್ ।

ಕುರ್ವೇ ಘಂಟಾರವಂ ತತ್ರ ದೇವತಾಹ್ವಾನಲಾಂಛನಮ್ ॥

ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಅಪಸರ್ಪಂತು ಯೇ ಭೂತಾಃ ಯೇ ಭೂತಾಃ ಭುವಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ।

ಯೇ ಭೂತಾಃ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾರಃ ತೇ ನಶ್ಯಂತು ಶಿವಾಜ್ಞಯಾ ॥

ಅಪಕ್ರಾಮಂತು ಯೇ ಭೂತಾಃ ಕ್ರೂರಾಶ್ಚೈವ ತು ರಾಕ್ಷಸಾಃ ।

ತೇಷಾಮಪ್ಯವಿರೋಧೇನ ಪೂಜಾಕರ್ಮ ಸಮಾರಭೇ ॥

ಗುರುಗಣಪತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪೂಜೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಗಣಪತಿಗೆ ಮೊದಲು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಆದಿಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಮೂಲಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಪರಮಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಆಶ್ವಲಾಯನಾಚಾರ್ಯೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ।

ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಶ್ರೀಕಾರದಲ್ಲಿ ಗಂಧಾಕ್ಷತೆ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಗುರುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಅಸ್ಮದ್ ಗುರುಸಮಾರಂಭಾಂ ಟೀಕಾಕೃತ್ಪಾದಮಧ್ಯಗಾಮ್ ।
ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯಪರ್ಯಂತಾಂ ವಂದೇ ಗುರುಪರಂಪರಾಮ್ ॥

ಆಪಾದಮೌಳಿಪರ್ಯಂತಂ ಗುರೂಣಾಮಾಕೃತಿಂ ಸ್ಮರೇತ್ ।
ತೇನ ವಿಘ್ನಾಃ ಪ್ರಣಶ್ಯಂತಿ ಸಿದ್ಧ್ಯಂತಿ ಚ ಮನೋರಥಾಃ ॥

ಓಂ ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ ಅನುಜ್ಞಾಂ ದೇಹಿ ।

ಶ್ರೀಕಾರದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಷಟ್ಕೋಣಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಣಪತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಬೆಳ್ಳಿಗಣಪತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆಬೆಟ್ಟು, ಅರಿಶಿನಕೊಂಬುಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಸುಮುಖಶ್ಚೈಕದಂತಶ್ಚ ಕಪಿಲೋ ಗಜಕರ್ಣಕಃ ।
ಲಂಬೋದರಶ್ಚ ವಿಕಟೋ ವಿಘ್ನರಾಜೋ ಗಣಾಧಿಪಃ ॥ 1 ॥

ಧೂಮಕೇತುರ್ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷೋ ಫಾಲಚಂದ್ರೋ ಗಜಾನನಃ ।
ದ್ವಾದಶೈತಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಯಃ ಪಠೇಚ್ಛೃಣುಯಾದಪಿ ॥ 2 ॥

ವಿದ್ಯಾರಂಭೇ ವಿವಾಹೇ ಚ ಪ್ರವೇಶೇ ನಿರ್ಗಮೇ ತಥಾ ।
ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ವಿಘ್ನಸ್ತಸ್ಯ ನ ಜಾಯತೇ ॥ 3 ॥

ಅಭೀಪ್ಸಿತಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪೂಜಿತೋ ಯಃ ಸುರೈರಪಿ ।
ಸರ್ವವಿಘ್ನಚ್ಛಿದೇ ತಸ್ಮೈ ಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥ 4 ॥

ಗಣಾನಾಂ ತ್ವಾ ಗೃತ್ಸಮದ ಋಷಿಃ । ಜಗತೀಛಂದಃ ಗಣಪತಿರ್ದೇವತಾ ।
ಗಣಪತ್ಯಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಶ್ರೀಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ। ಓಂ ಭೂಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ। ಓಂ ಭುವಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ। ಓಂ ಸ್ವಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ। ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ।

ಗಣಪತಿಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ। ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಸ್ವಾಗತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಪಾದಯೋಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಪುನರಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಉಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಆಭರಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ। ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ। ಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ। ನೈವೇದ್ಯಾರ್ಥೇ ಗುಡೋಪಹಾರಮಹಾನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ, ಧ್ಯಾನಾವಾಹನಾದಿಸರ್ವೋಪಚಾರಪೂಜಾಃ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ವಕ್ರತುಂಡ ಮಹಾಕಾಯ ಬಾಲಸೂರ್ಯಸಮಪ್ರಭ।
ಅವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಮೇ ದೇವ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ಸರ್ವದಾ ॥

ರಕ್ತಾಂಬರೋ ರಕ್ತತನೂ ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾನುಲೇಪನಃ।
ಮಹೋದರೋ ಗಜಮುಖಃ ಪಾಶಾದಂತಾಂಕುಶಾಭಯೇ।
ಬಿಭ್ರದ್ ಧ್ಯೇಯೋ ವಿಘ್ನಹರಃ ಕಾಮದಸ್ತ್ವರಯಾ ಹ್ಯಯಮ್ ॥

ಶ್ರೀಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ। ಓಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದಾಯ ನಮಃ। ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಹೇ ದೇವ ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಕುರು ॥

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದು ನಾನು ಮುಂದೆ ಆಚರಿಸುವ ಪೂಜೆ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆದು ಫಲಪ್ರದವಾಗಲಿಯೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಕಲಶಪೂಜಾ

ತತ್ತ್ವಾಯಾಮೀತಿ ಶುನಃಶೇಪಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ವರುಣೋದೇವತಾ । ಕಲಶಮಧ್ಯೇ ವರುಣಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ತತ್ತ್ವಾಯಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಂದಮಾನಸ್ತದಾ ಶಾಸ್ತೇ ಯಜಮಾನೋ ಹವಿರ್ಭಿಃ ಅಹೇಳಮಾನೋ ವರುಣೇಹ ಬೋಧ್ಯುರುಶಂಸ ಮಾ ನ ಆಯುಃ ಪ್ರ ಮೋಷೀಃ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ। ಓ ಭುವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ। ಓಂ ಸ್ವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।

ಕಲಶಸ್ಯ ಮುಖೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಕಂಠೇ ರುದ್ರಃ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ।
ಮೂಲೇ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಧ್ಯೇ ಮಾತೃಗಣಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥ 1 ॥

ಕುಕ್ಷೌತು ಸಾಗರಾಃ ಸರ್ವೇ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾ ವಸುಂಧರಾ ।
ಋಗ್ವೇದೋಽಥ ಯಜುರ್ವೇದಃ ಸಾಮವೇದೋ ಹ್ಯಥರ್ವಣಃ ॥ 2 ॥

ಅಂಗೈಶ್ಚ ಸಹಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ಕಲಶಾಂಬುಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ ।
ಶಾಂತಿಃ ಪುಷ್ಟಿಶ್ಚ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾವಿತ್ರೀ ಚ ಸರಸ್ವತೀ
(ಅತ್ರ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾವಿತ್ರೀ ಶಾಂತಿಃ ಪುಷ್ಟಿಕರೀ ತಥಾ) ॥ 3 ॥

ಆಯಾಂತು ಮಮ (ಯಜಮಾನಸ್ಯ) ಶಾಂತ್ಯರ್ಥಂ (ಪೂಜಾರ್ಥಂ)
ದುರಿತಕ್ಷಯಕಾರಕಾಃ ।
ಸರ್ವೇ ಸಮುದ್ರಾಃ ಸರಿತಸ್ತೀರ್ಥಾನಿ ಜಲದಾ ನದಾಃ ॥ 4 ॥

ಗಂಗೇ ಚ ಯಮುನೇ ಚೈವ (ಕೃಷ್ಣೇ) ಗೋದಾವರಿ ಸರಸ್ವತಿ ।
ನರ್ಮದೇ ಸಿಂಧು ಕಾವೇರಿ ಜಲೇಸ್ಮಿನ್ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕುರು ॥ 5 ॥

ಆವಾಹಿತದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ವಾಗತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುನರಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಉಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಭರಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನಾನಾವಿಧ ಪರಿಮಳಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ । ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ । ಕಲಶದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ನೈವೇದ್ಯಾರ್ಥೇ ಗುಡೋಪಹಾರ (ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಕದಲೀಫಲ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು) ಮಹಾನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಕಲಶದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ಸರ್ವೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪೀಠಪೂಜಾ

ಓಂ ಆಧಾರಶಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಕೂರ್ಮಾಯ ನಮಃ । ಅನಂತಾಯ ನಮಃ । ಪೃಥಿವ್ಯೈ ನಮಃ । ಇಕ್ಷುಸಾಗರಾಯ ನಮಃ । ರತ್ನದ್ವೀಪಾಯ ನಮಃ । ರತ್ನಮಂಟಪಾಯ ನಮಃ । ಅವ್ಯಕ್ತವಿಗ್ರಹಾಯ ನಮಃ । ಧರ್ಮಾಯ ನಮಃ । ಜ್ಞಾನಾಯ ನಮಃ ।

ವೈರಾಗ್ಯಾಯ ನಮಃ। ಐಶ್ವರ್ಯಾಯ ನಮಃ। ಅಧರ್ಮಾಯ ನಮಃ। ಅಜ್ಞಾನಾಯ ನಮಃ। ಅವೈರಾಗ್ಯಾಯ ನಮಃ। ಅನೈಶ್ವರ್ಯಾಯ ನಮಃ। ಆನಂದಕಂದಾಯ ನಮಃ। ಬುದ್ಧಿನಾಳಾಯ ನಮಃ। ಅಹಂಕಾರಬೀಜಾಯ ನಮಃ। ಆಕಾಶಾತ್ಮನೇ ಕರ್ಣಿಕಾಯೈ ನಮಃ। ವಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ನಮಃ। ಕೇಸರಾಯ ನಮಃ। ಆಗ್ನ್ಯಾತ್ಮನೇ ದಳಾಯ ನಮಃ। ಪೃಥಿವ್ಯಾತ್ಮನೇ ನಮಃ। ಪರಿವೇಷಾಯ ನಮಃ। ಅಂ ಅರ್ಕಮಂಡಲಾಯ ದ್ವಾದಶಕಲಾತ್ಮನೇ ನಮಃ। ಉಂ ಸೋಮಮಂಡಲಾಯ ಷೋಡಶಕಲಾತ್ಮನೇ ನಮಃ। ಮಂ ವಹ್ನಿಮಂಡಲಾಯ ದಶಕಲಾತ್ಮನೇ ನಮಃ। ಸಂ ಸತ್ವಾಯ ನಮಃ। ರಂ ರಜಸೇ ನಮಃ। ತಂ ತಮಸೇ ನಮಃ। ವಿಂ ವಿದ್ಯಾಯೈ ನಮಃ। ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ। ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ। ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ। ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ। ಆಧಾರಶಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ। ಕೂರ್ಮಾಯ ನಮಃ। ಅನಂತಾಯ ನಮಃ। ದಿಗ್ಗಜೇಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಪೃಥಿವ್ಯೈ ನಮಃ। ಹೇಮದ್ವೀಪಾಯ ನಮಃ। ಸುವರ್ಣಮಂಡಪಾಯ ನಮಃ। ದಿವ್ಯಸಿಂಹಾಸನಾಯ ನಮಃ। ಅಷ್ಟದಳ ಪದ್ಮಾಯ ನಮಃ। ಯೋಗಪೀಠಾಯ ನಮಃ।

ತುಳಸೀಗಿಡದಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯನ್ನು ದೇವಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಓಂ ಅಸುನೀತೇ ಪುನರಸ್ಮಾಸು ಚಕ್ಷುಃ ಪುನಃ ಪ್ರಾಣಮಿಹ ನೋ ಧೇಹಿ ಭೋಗಮ್। ಜ್ಯೋಕ್ ಪಶ್ಯೇಮ ಸೂರ್ಯಮುಚ್ಚರಂತಮನುಮತೇ ಮೃಳಯಾ ನಃ ಸ್ವಸ್ತಿ ಓಂ ॥ ಓಂ ಪುನರ್ನೋ ಅಸುಂ ಪೃಥಿವೀ ದದಾತು ಪುನರ್ದ್ಯೌರ್ದೇವೀ ಪುನರಂತರಿಕ್ಷಮ್ ॥ ಪುನರ್ನಃ ಸೋಮಸ್ತನ್ವಂ ದದಾತು ಪುನಃ ಪೂಷಾ ಪಥ್ಯಾಂ೩ಯಾ ಸ್ವಸ್ತಿ ॥ ಓಂ ॥

ತತ್ವನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್ ॥ (ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಿರಿ) ಏತೇಷಾಂ ತತ್ವಮಂತ್ರಾಣಾಮ್ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಋಷಿಃ (ಶಿರಸಿ) ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ (ಮುಖೇ) ಶಕ್ತ್ಯಾದಿತತ್ವರೂಪೀ

ಪುರುಷಾದಿತತ್ವಾಂತರ್ಯಾಮೀ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ (ಹೃದಯೇ) ನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓ ಭೂಃ ಅಗ್ನ್ಯಾತ್ಮನೇ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭುವಃ ವಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಸೂರ್ಯಾತ್ಮನೇ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಶಿಖಾಯೈ ವಷಟ್ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಪ್ರಜಾಪತ್ಯಾತ್ಮನೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಕವಚಾಯ ಹುಮ್ । ಓಂ ಸತ್ಯಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ ।

ಪ್ರಧಾನೋಪಮವರ್ಣಾನಿ ದ್ವಿಭುಜಾನ್ಯಪ್ಯಶೇಷತಃ ।
ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟಾನ್ಯೇವ ಪ್ರಧಾನಂ ತಂ ಹರಿಂ ಪ್ರತಿ ॥

ಶಕ್ತ್ಯಾದಿತತ್ವರೂಪಿಪುರುಷಾದಿತತ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಶ್ರೀನಾರಾಯಣಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಓಂ ಪರಾಯ ಶಕ್ತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಸಂವಿದಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಸ್ಫೂರ್ತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಕಲಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ವಿದ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಮತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ನಿಯತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಮಾಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಕಾಲಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಪುರುಷಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।

(ಈ ಹನ್ನೆರಡನ್ನು ಮಾಲಾಕಾರವಾಗಿ ಹೃದಯಮುಟ್ಟಿ ಜಪಿಸಬೇಕು)

ತತ್ತದವಯವೇಷು ದೇವತಾನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಪರಾಯ ಅವ್ಯಕ್ತಾತ್ಮನೇ ಬ್ರಹ್ಮಣೇಭಾರತೀಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥ (ಬಲಗೈ) ಓಂ ಪರಾಯ ಮಹದಾತ್ಮನೇ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥ (ಎಡಗೈ) ಓಂ ಪರಾಯ ಅಹಂಕಾರತ್ಮನೇ ಗರುಡಶೇಷರುದ್ರೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥ (ಬಲತೊಡೆ) ಓಂ ಪರಾಯ ಮನ ಆತ್ಮನೇ ಸ್ಕಂದೇಂದ್ರಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥ (ಎಡತೊಡೆ)

(ಬಲಗೈ ಐದು ಬೆರಳು) ಓಂ ಪರಾಯ ತ್ವಗಾತ್ಮನೇ ಪ್ರಾಣಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಶ್ರೋತ್ರಾತ್ಮನೇ ದಿಗ್ದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಚಕ್ಷುರಾತ್ಮನೇ ಸೂರ್ಯಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಜಿಹ್ವಾತ್ಮನೇ ವರುಣಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಘ್ರಾಣಾತ್ಮನೇ ಅಶ್ವಿಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥

(ಎಡಗೈ ಐದು ಬೆರಳು) ಓಂ ಪರಾಯ ವಾಗಾತ್ಮನೇ ವಹ್ನಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಪಾಣ್ಯಾತ್ಮನೇ ದಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಪಾದಾತ್ಮನೇ ಜಯಂತಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಪಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ಮಿತ್ರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಉಪಸ್ಥಾತ್ಮನೇ ಮನವೇ ನಮಃ ॥

(ಬಲಪಾದದ ಐದು ಬೆರಳು) ಓಂ ಪರಾಯ ಶಬ್ದಾತ್ಮನೇ ಬೃಹಸ್ಪತಿಪ್ರಾಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಸ್ಪರ್ಶಾತ್ಮನೇ ಅಪಾನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ರೂಪಾತ್ಮನೇ ವ್ಯಾನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ರಸಾತ್ಮನೇ ಉದಾನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಗಂಧಾತ್ಮನೇ ಸಮಾನಾಯ ನಮಃ ॥

(ಎಡಪಾದದ ಐದು ಬೆರಳು) ಓಂ ಪರಾಯ ಆಕಾಶಾತ್ಮನೇ ಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ವಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ವಾಯವೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ತೇಜ ಆತ್ಮನೇ ವಹ್ನಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಅಬಾತ್ಮನೇ ವರುಣಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಪೃಥಿವ್ಯಾತ್ಮನೇ ಧರಾಯೈ ನಮಃ ॥

ಅನೇನ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸೇನ ಭಗವಾಂಸ್ತತ್ತ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತಃ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಾತ್ಮಕಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥

ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್ ॥ (ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ)

ಋಷ್ಯಾದಿನ್ಯಾಸಃ

ಏತೇಷಾಂ ಮಾತೃಕಾಮಂತ್ರಾಣಾಮ್ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಋಷಿಃ (ಶಿರಸಿ) । ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ (ಮುಖೇ) । ಅಜಾದಿರೂಪೀ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ (ಹೃದಯೇ) ನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಪಂಚಾಂಗನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಭೂಃ ಅಗ್ನ್ಯಾತ್ಮನೇ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭುವಃ ವಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಸೂರ್ಯಾತ್ಮನೇ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಶಿಖಾಯೈ ವಷಟ್ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಪ್ರಜಾಪತ್ಯಾತ್ಮನೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಕವಚಾಯ ಹುಮ್ । ಓಂ ಸತ್ಯಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ ಇತಿ ದಿಗ್ಬಂಧಃ ॥

ಧ್ಯಾನಮ್

ತಾದೃಗ್ರೂಪಾಶ್ಚ ಪಂಚಾಶಜ್ಜ್ಞಾನಮುದ್ರಾಭಯೋದ್ಯತಾಃ ।
ಟಂಕೀ ಧನ್ವೀ ಚ ದಂಡೀ ಚ ತತ್ತದ್ವ್ಯಕ್ತಾಸ್ತು ವಾಮತಃ ॥

ಅಜಾದಿರೂಪಿಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಪ್ರೇರಣಯಾ ಅಜಾದಿರೂಪಿ-ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಅಸ್ಯಾಂ ಮೂರ್ತೌ ಭಗವತಃ ಸಾನಿಧ್ಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

(ಮುಖದಲ್ಲಿ) ಓಂ ಅಂ ಅಜಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಆಂ ಆನಂದಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಇಂ ಇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಈಂ ಈಶಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಉಂ ಉಗ್ರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಊಂ ಊರ್ಜಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಋಂ ಋತಂಭರಾಯ

ನಮಃ ॥ ಓಂ ಋೂಂ ಋೂಘಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಲೃಂ ಲೃಶಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಲೄಂ ಲೄಜಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಏಂ ಏಕಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಐಂ ಐರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಓಂ ಓಜೋಽಭೃತೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಔಂ ಔರಸಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಅಂ ಅಂತಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಅಃ ಅರ್ಧಗರ್ಭಾಯ ನಮಃ ॥

(ಬಲಗೈ) ಓಂ ಕಂ ಕಪಿಲಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಖಂ ಖಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಗಂ ಗರುಡಾಸನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಘಂ ಘರ್ಮಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಙಂ ಙಸಾರಾಯ ನಮಃ ॥

(ಎಡಗೈ) ಓಂ ಚಂ ಚಾರ್ವಂಗಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಛಂ ಛಂದೋಗಮ್ಯಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಜಂ ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಝಂ ಝೂಟಿತಾರಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಞಂ ಞಮಾಯ ನಮಃ ॥

(ಬಲಗಾಲು) ಓಂ ಟಂ ಟಂಕಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಠಂ ಠಲಕಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಡಂ ಡರಕಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಢಂ ಢರಿಣೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಣಂ ಣಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥

(ಎಡಗಾಲು) ಓಂ ತಂ ತಾರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಥಂ ಥಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ದಂ ದಂಡಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಧಂ ಧನ್ವಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ನಂ ನಮ್ಯಾಯ ನಮಃ ॥

(ಹೊಟ್ಟೆಯಭಾಗ ಗುಹ್ಯ) ಓಂ ಪಂ ಪರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಫಂ ಫಲಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಬಂ ಬಲಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಭಂ ಭಗಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಮಂ ಮನವೇ ನಮಃ ॥

(ತ್ವಕ್, ಚರ್ಮ, ರಕ್ತ, ಮಾಂಸ, ಮಜ್ಜಾ, ಮೇದಸ್ಸು, ಅಸ್ಥಿ) ಓಂ ಯಂ ಯಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ರಂ ರಾಮಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಲಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ವಂ ವರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಶಂ ಶಾಂತಸಂವಿದೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಷಂ

ಷಡ್ಗುಣಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಸಂ ಸಾರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಹಂ ಹಂಸಾಯ ನಮಃ ॥ (ಪ್ರಾಣಃ) ಓಂ ಳಂ ಳಾಳುಕಾಯ ನಮಃ ॥ (ಜೀವ) ಓಂ ಕ್ಷಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ ॥

ಅನೇನ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸೇನ ಭಗವನ್ ಅಜಾದಿರೂಪೀಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಾತ್ಮಕಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಃ

'ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾನ ಓಮ್' (ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಬೇಕು)

ಅಸ್ಯ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಸ್ಯ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಋಷಿಃ (ಶಿರಸಿ) ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ (ಮುಖೇ) ಶ್ರೀನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ (ಹೃದಯೇ)॥

ಓಂ ಕೃದ್ಧೋಲ್ಕಾಯ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಮಹೋಲ್ಕಾಯ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ವೀರೋಲ್ಕಾಯ ಶಿಖಾಯೈ ವಷಟ್ । ಓಂ ದ್ಯೂಲ್ಕಾಯ ಕವಚಾಯ ಹುಮ್ । ಓಂ ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ । (ಇತಿ ದಿಗ್ಬಂಧಃ)

ಧ್ಯಾನಮ್

ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್ಸಮಾಭಾಸಶ್ಚಿದಾನಂದೈಕದೇಹವಾನ್
ಚಕ್ರಶಂಖಗದಾಪದ್ಮಧರೋ ಧ್ಯೇಯೋಽಹಮೀಶ್ವರಃ ।
ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಭ್ಯಾಮಾಶ್ಲಿಷ್ಟಃ ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಣಮಧ್ಯಗಃ
ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಶಿವಾಹೀಶವಿಪೈಃ ಶಕ್ರಾದಿಕೈರಪಿ ॥

ಸೇವ್ಯಮಾನೋಽಧಿಕಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿತ್ಯನಿಃಶೇಷಶಕ್ತಿಮಾನ್ ।
ಮೂರ್ತಯೋಽಷ್ಟಾವಭಿಧ್ಯೇಯಾಶ್ಚಕ್ರಶಂಖವರಾಭಯೈಃ ।
ಯುಕ್ತಾಃ ಪ್ರದೀಪವರ್ಣಾಶ್ಚ ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತಾಃ ॥

ಬಿಂಬೋಽಸಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬೋಽಸ್ಮಿ ತವ ಯದ್ಯಪಿ ಚಾಂತರಮ್ ।
ಸ್ವಾಮಿನ್ನಿರ್ದೋಷಮದ್ದೋಷಂ ವಿರೇಚಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ।
ಚಕ್ರಶಂಖವರಾಭೀತಿಹಸ್ತಾನ್ಯೇತಾನಿ ಸರ್ವಶಃ ।
ಮೂಲರೂಪಸವರ್ಣಾನಿ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಾ ಶಿಖೋಚ್ಯತೇ ॥

ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ, ಪ್ರತಿಮಾಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಜಪಪೂರ್ವಕನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಸೃಷ್ಟಿನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಓಂ ವಿಶ್ವಾಯ ನಮಃ ।	ಶಿರಸಿ
ಓಂ ನಂ ತೈಜಸಾಯ ನಮಃ ।	ನೇತ್ರಯೋಃ
ಓಂ ಮೋಂ ಪ್ರಾಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ।	ನಾಸಯೋಃ
ಓಂ ನಾಂ ತುರ್ಯಾಯ ನಮಃ ।	ವಾಚಿ
ಓಂ ರಾಂ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಹೃದಯೇ
ಓಂ ಯಂ ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ನಾಭೌ
ಓಂ ಣಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಜಾನ್ವೋಃ
ಓಂ ಯಂ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಪಾದಯೋಃ

ಸ್ಥಿತಿನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಓಂ ವಿಶ್ವಾಯ ನಮಃ ।	ಶಿರಸಿ
ಓಂ ನಂ ತೈಜಸಾಯ ನಮಃ ।	ನೇತ್ರಯೋಃ
ಓಂ ಮೋಂ ಪ್ರಾಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ।	ನಾಸಯೋಃ
ಓಂ ನಾಂ ತುರ್ಯಾಯ ನಮಃ ।	ವಾಚಿ
ಓಂ ರಾಂ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಪಾದಯೋಃ
ಓಂ ಯಂ ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಜಾನ್ವೋಃ
ಓಂ ಣಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ನಾಭೌ
ಓಂ ಯಂ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಹೃದಯೇ

ಲಯನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಓಂ ವಿಶ್ವಾಯ ನಮಃ ।	ಪಾದಯೋಃ
ಓಂ ನಂ ತೈಜಸಾಯ ನಮಃ ।	ಜಾನ್ವೋಃ
ಓಂ ಮೋಂ ಪ್ರಾಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ।	ನಾಭೌ
ಓಂ ನಾಂ ತುರ್ಯಾಯ ನಮಃ ।	ಹೃದಯೇ
ಓಂ ರಾಂ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ವಾಚಿ
ಓಂ ಯಂ ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ನಾಸಯೋಃ
ಓಂ ಣಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ನೇತ್ರಯೋಃ
ಓಂ ಯಂ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಶಿರಸಿ

॥ ಓಂ ಓಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್ ॥

ಒಂದು ತುಳಸೀದಳವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೃತ್ಕಮಲದಲ್ಲಿರುವ ತುಳಸ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ-ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯಿಂದ ನಾಸಿಕಪುಟದ ಮೂಲಕ ತುಳಸಿಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರು ಆಗಮಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಮಿಸಿದ ದೇವನಿಗೆ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಮೊದಲು ಷೋಡಶ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ೧೨ ಬಾರಿ ಓಂ ಎಂದು ತುಳಸೀಗಿಡವನ್ನು ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಒಮ್ಮೆ ಓಂ ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಿದಾಗ ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕಾರವಾಯಿತೆಂದು ಅರಿಯಬೇಕು. ಅನಂತರ ಆ ದೇವನು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿದ್ದಾನೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಪ್ರಬೋಧೋತ್ಸವಃ (ಎಬ್ಬಿಸುವುದು)

ಘಂಟಾನಾದಂ ಕೃತ್ವಾಃ ಕೃತಾಂಜಲೀಃ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಶಾಯಿನಂ ಶ್ರೀದಾಮೋದರಂ ಘಂಟಾದಿವಾದ್ಯಘೋಷೇಣ ಪ್ರಬೋಧ್ಯ ಪ್ರಾರ್ಥಯೇತ್ ।

ಓಂ ಇದಂ ವಿಷ್ಣುರ್ವಿಚಕ್ರಮೇ ತ್ರೇಧಾ ನಿದಧೇ ಪದಮ್ ।
ಸಮೂಳ್ಹಮಸ್ಯ ಪಾಂಸುರೇ ॥

ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರರುದ್ರಾಗ್ನಿಕುಬೇರಸೂರ್ಯಸೋಮಾದಿಭಿರ್ವಂದಿತ ವಂದನೀಯ ।
ಬುದ್ಧ್ಯಸ್ವ ದೇವೇಶ ಜಗನ್ನಿವಾಸ ಮಂತ್ರಪ್ರಭಾವೇನ ಸುಖೇನ ದೇವ ॥
ಇಯಂ ತು ದ್ವಾದಶೀ ದೇವ ಪ್ರಬೋಧಾರ್ಥಂ ವಿನಿರ್ಮಿತಾ ।
ತ್ವಯ್ಯೈವ ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಾರ್ಥಂ ಶೇಷಶಾಯಿನಾ ॥
ಉತ್ತಿಷ್ಠೋತ್ತಿಷ್ಠ ಗೋವಿಂದ ತ್ಯಜ ನಿದ್ರಾಂ ಜಗತ್ಪತೇ ।
ತ್ವಯಿ ಸುಪ್ತೇ ಜಗನ್ನಾಥ ಜಗತ್ಸುಪ್ತಂ ಭವೇದಿದಮ್ ।
ಉತ್ಥಿತೇ ಸರ್ವಮುತ್ತಿಷ್ಠೇತ್ ಉತ್ತಿಷ್ಠೋತ್ತಿಷ್ಠ ಮಾಧವ ॥
ಚರಣಂ ಪವಿತ್ರಂ ವಿತತಂ ಪುರಾಣಂ ಯೇನ ಪೂತಸ್ತರತಿ ದುಷ್ಕೃತಾನಿ ।
ತೇನ ಪವಿತ್ರೇಣ ಶುದ್ಧೇನ ಪೂತಾ ಅತಿಪಾಪ್ಮಾನಮರಾತಿಂ ತರೇಮ ॥
ಗತಾ ಮೇಘಾ ವಿಯಚ್ಚೈವ ನಿರ್ಮಲಂ ನಿರ್ಮಲಾ ದಿಶಃ ।
ಶಾರದಾನಿ ಚ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಗೃಹಾಣ ಮಮ ಕೇಶವ ॥
ಪಾದಯೋಃ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ತುಳಸೀವಿವಾಹ

ಶುಭತಿಥೌ ಭಾರತೀರಮಣ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀತುಳಸೀ ಸಹಿತ ಕಾರ್ತಿಕದಾಮೋದರ ಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀಕಾರ್ತಿಕದಾಮೋದರ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಭಗವತಾ ತುಳಸೀ ದಾಮೋದರವಿವಾಹಾಖ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಸಂಪಾದಯಾಮಿ.

ಓಂ ಸತ್ಯೇನೋತ್ತಭಿತಾ ಭೂಮಿಸ್ಸೂರ್ಯೇಣೋತ್ತಭಿತಾ ದ್ಯೌಃ ।
ಋತೇನಾದಿತ್ಯಾಸ್ತಿಷ್ಠಂತಿ ದಿವಿ ಸೋಮೋ ಅಧಿಶ್ರಿತಃ ॥ ಇತ್ಯಾದಿ ।
ಓಂ ಅನೃಕ್ಷರಾ ಋಜವಸ್ಸಂತು ಪಂಥಾ ಯೇಭಿಸ್ಸಖಾಯೋ ಯಂತಿ ನೋ ವರೇಯಮ್।
ಸಮರ್ಯಮಾ ಸಂಭಗೋ ನೋ ನಿನೀಯಾತ್ ಸಂಜಾಸ್ಪತ್ಯಂ ಸುಯಮಮಸ್ತು ದೇವಾಃ॥

ಮಂಗಳಾಷ್ಟಕಮ್

ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಯಸ್ಯ ಪರಿಗ್ರಹಃ ಕಮಲಭೂಃ ಸೂನುರ್ಗರುತ್ಮಾನ್ ರಥಃ
ಪೌತ್ರಶ್ಚಂದ್ರವಿಭೂಷಣಃ ಸುರುಗುರುಃ ಶೇಷಶ್ಚ ಶಯ್ಯಾ ಪುನಃ ॥
ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಂ ವರಮಂದಿರಂ ಸುರಗಣಾ ಯಸ್ಯ ಪ್ರಭೋಃ ಸೇವಕಾಃ
ಸ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಕುಟುಂಬಪಾಲನಪರಃ ಕುರ್ಯಾದ್ಧರಿರ್ಮಂಗಲಮ್ ॥1॥

ಬ್ರಹ್ಮಾವಾಯುಗಿರೀಶಶೇಷಗರುಡಾ ದೇವೇಂದ್ರಕಾಮೌ ಗುರುಃ
ಚಂದ್ರಾರ್ಕೌ ವರುಣಾನಲೌ ಮನುಯಮೌ ವಿರುತ್ತೇಶವಿಘ್ನೇಶ್ವರೌ ॥
ನಾಸತ್ಯೌ ನಿರ್ಋತಿರ್ಮರುದ್ಗಣಯುತಾಃ ಪರ್ಜನ್ಯಮಿತ್ರಾದಯಃ
ಸಸ್ತ್ರೀಕಾಃ ಸುರಪುಂಗವಾಃ ಪ್ರತಿದಿನಂ ಕುರ್ವಂತು ನೋ ಮಂಗಲಮ್ ॥2॥

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಪರಾಶರೌರ್ವಭೃಗವೋಽಗಸ್ತ್ಯಃ ಪುಲಸ್ತ್ಯಃ ಕ್ರತುಃ
ಶ್ರೀಮಾನತ್ರಿಮರೀಚಿಕೌತ್ಸಪುಲಹಾ ಶಕ್ತಿರ್ವಸಿಷ್ಠೋಂಗಿರಾಃ ॥
ಮಾಂಡವ್ಯೋ ಜಮದಗ್ನಿಗೌತಮಭರದ್ವಾಜಾದಯಸ್ತಾಪಸಾಃ
ಶ್ರೀಮದ್ವಿಷ್ಣುಪದಾಂಬುಜೈಕ ಶರಣಾಃ ಕುರ್ವಂತು ನೋ ಮಂಗಲಮ್ ॥3॥

ಮಾಂಧಾತಾ ನಹುಷೋಽಂಬರೀಷಸಗರೌ ರಾಜಾ ಪೃಥುರ್ಹೈಹಯಃ
ಶ್ರೀಮಾನ್ ಧರ್ಮಸುತೋ ನಲೋ ದಶರಥೋ ರಾಮೋಯಯಾತಿರ್ಯದುಃ
ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಶ್ಚ ವಿಭೀಷಣಶ್ಚ ಭರತಶ್ಚೋತ್ತಾನಪಾದ ಧ್ರುವೌ
ಇತ್ಯಾದ್ಯಾ ಭುವಿ ಭೂಭುಜಶ್ಚ ಸತತಂ ಕುರ್ವಂತು ನೋ ಮಂಗಲಮ್ ॥4॥

ಶ್ರೀಮೇರುರ್ಹಿಮವಾಂಶ್ಚ ಮಂದರಗಿರಿಃ ಕೈಲಾಸಶೈಲಸ್ತಥಾ
ಮಾಹೇಂದ್ರೋ ಮಲಯಶ್ಚ ವಿಂಧ್ಯನಿಷಧೌ ಸಿಂಹಸ್ತಥಾ ರೈವತಃ ॥
ಸಹ್ಯಾದ್ರಿರ್ವರಗಂಧಮಾದನಗಿರಿರ್ಮೈನಾಕಗೋಮಂತಕೌ
ಇತ್ಯಾದ್ಯಾ ಭುವಿ ಭೂಧರಾಶ್ಚ ಸತತಂ ಕುರ್ವಂತು ನೋ ಮಂಗಲಮ್ ॥5॥

ಗಂಗಾ ಸಿಂಧು ಸರಸ್ವತೀ ಚ ಯಮುನಾ ಗೋದಾವರೀ ನರ್ಮದಾ
ಕೃಷ್ಣಾ ಭೀಮರಥೀ ಚ ಫಲ್ಗುಸರಯೂ ಶ್ರೀಗಂಡಕೀ ಗೋಮತೀ ।
ಕಾವೇರೀ ಕಪಿಲಾ ಪ್ರಯಾಗವಿನತಾ ನೇತ್ರಾವತೀತ್ಯಾದಯೋ
ನದ್ಯಃ ಶ್ರೀಹರಿಪಾದಪಂಕಜಭವಾಃ ಕುರ್ವಂತು ನೋ ಮಂಗಲಮ್ ॥6॥

ಓಂ ಇದಂ ವಿಷ್ಣುರ್ವಿಚಕ್ರಮೇ ತ್ರೇಧಾ ನಿದಧೇ ಪದಮ್ ।
ಸಮೂಳ್ಹಮಸ್ಯ ಪಾಂಸುರೇ ॥

ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರರುದ್ರಾಗ್ನಿಕುಬೇರಸೂರ್ಯಸೋಮಾದಿಭಿರ್ವಂದಿತ ವಂದನೀಯ ।
ಬುದ್ಧ್ಯಸ್ವ ದೇವೇಶ ಜಗನ್ನಿವಾಸ ಮಂತ್ರಪ್ರಭಾವೇನ ಸುಖೇನ ದೇವ ॥
ಇಯಂ ತು ದ್ವಾದಶೀ ದೇವ ಪ್ರಬೋಧಾರ್ಥಂ ವಿನಿರ್ಮಿತಾ ।
ತ್ವಯ್ಯೈವ ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಾರ್ಥಂ ಶೇಷಶಾಯಿನಾ ॥
ಉತ್ತಿಷ್ಠೋತ್ತಿಷ್ಠ ಗೋವಿಂದ ತ್ಯಜ ನಿದ್ರಾಂ ಜಗತ್ಪತೇ ।
ತ್ವಯಿ ಸುಪ್ತೇ ಜಗನ್ನಾಥ ಜಗತ್ಸುಪ್ತಂ ಭವೇದಿದಮ್ ।
ಉತ್ಥಿತೇ ಸರ್ವಮುತ್ತಿಷ್ಠೇತ್ ಉತ್ತಿಷ್ಠೋತ್ತಿಷ್ಠ ಮಾಧವ ॥
ಚರಣಂ ಪವಿತ್ರಂ ವಿತತಂ ಪುರಾಣಂ ಯೇನ ಪೂತಸ್ತರತಿ ದುಷ್ಕೃತಾನಿ ।
ತೇನ ಪವಿತ್ರೇಣ ಶುದ್ಧೇನ ಪೂತಾ ಅತಿಪಾಪ್ಮಾನಮರಾತಿಂ ತರೇಮ ॥
ಗತಾ ಮೇಘಾ ವಿಯಚ್ಚೈವ ನಿರ್ಮಲಂ ನಿರ್ಮಲಾ ದಿಶಃ ।
ಶಾರದಾನಿ ಚ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಗೃಹಾಣ ಮಮ ಕೇಶವ ॥
ಪಾದಯೋಃ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ತುಳಸೀವಿವಾಹ

ಶುಭತಿಥೌ ಭಾರತೀರಮಣ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀತುಳಸೀ ಸಹಿತ ಕಾರ್ತೀಕದಾಮೋದರ ಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀಕಾರ್ತೀಕದಾಮೋದರ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಭಗವತಾ ತುಳಸೀ ದಾಮೋದರವಿವಾಹಾಖ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಸಂಪಾದಯಾಮಿ.

ಓಂ ಸತ್ಯೇನೋತ್ತಭಿತಾ ಭೂಮಿಸ್ಸೂರ್ಯೇಣೋತ್ತಭಿತಾ ದ್ಯೌಃ ।
ಋತೇನಾದಿತ್ಯಾಸ್ತಿಷ್ಠಂತಿ ದಿವಿ ಸೋಮೋ ಅಧಿಶ್ರಿತಃ ॥ ಇತ್ಯಾದಿ ।
ಓಂ ಅನೃಕ್ಷರಾ ಋಜವಸ್ಸಂತು ಪಂಥಾ ಯೇಭಿಸ್ಸಖಾಯೋ ಯಂತಿ ನೋ ವರೇಯಮ್।
ಸಮರ್ಯಮಾ ಸಂಭಗೋ ನೋ ನಿನೀಯಾತ್ ಸಂಜಾಸ್ಪತ್ಯಂ ಸುಯಮಮಸ್ತು ದೇವಾಃ॥

ಮಂಗಳಾಷ್ಟಕಮ್

ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಯಸ್ಯ ಪರಿಗ್ರಹಃ ಕಮಲಭೂಃ ಸೂನುರ್ಗರುತ್ಮಾನ್ ರಥಃ
ಪೌತ್ರಶ್ಚಂದ್ರವಿಭೂಷಣಃ ಸುರುಗುರುಃ ಶೇಷಶ್ಚ ಶಯ್ಯಾ ಪುನಃ ॥
ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಂ ವರಮಂದಿರಂ ಸುರಗಣಾ ಯಸ್ಯ ಪ್ರಭೋಃ ಸೇವಕಾಃ
ಸ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಕುಟುಂಬಪಾಲನಪರಃ ಕುರ್ಯಾದ್ಧರಿರ್ಮಂಗಲಮ್ ॥1॥

ಬ್ರಹ್ಮಾವಾಯುಗಿರೀಶಶೇಷಗರುಡಾ ದೇವೇಂದ್ರಕಾಮೌ ಗುರುಃ
ಚಂದ್ರಾರ್ಕೌ ವರುಣಾನಲೌ ಮನುಯಮೌ ವಿರುತ್ತೇಶವಿಘ್ನೇಶ್ವರೌ ॥
ನಾಸತ್ಯೌ ನಿರ್ಋತಿರ್ಮರುದ್ಗಣಯುತಾಃ ಪರ್ಜನ್ಯಮಿತ್ರಾದಯಃ
ಸಸ್ತ್ರೀಕಾಃ ಸುರಪುಂಗವಾಃ ಪ್ರತಿದಿನಂ ಕುರ್ವಂತು ನೋ ಮಂಗಲಮ್ ॥2॥

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಪರಾಶರೌರ್ವಭೃಗವೋಽಗಸ್ತ್ಯಃ ಪುಲಸ್ತ್ಯಃ ಕ್ರತುಃ
ಶ್ರೀಮಾನತ್ರಿಮರೀಚಿಕೌತ್ಸಪುಲಹಾ ಶಕ್ತಿರ್ವಸಿಷ್ಠೋಂಗಿರಾಃ ॥
ಮಾಂಡವ್ಯೋ ಜಮದಗ್ನಿಗೌತಮಭರದ್ವಾಜಾದಯಸ್ತಾಪಸಾಃ
ಶ್ರೀಮದ್ವಿಷ್ಣುಪದಾಂಬುಜೈಕ ಶರಣಾಃ ಕುರ್ವಂತು ನೋ ಮಂಗಲಮ್ ॥3॥

ಮಾಂಧಾತಾ ನಹುಷೋಽಂಬರೀಷಸಗರೌ ರಾಜಾ ಪೃಥುರ್ಹೈಹಯಃ
ಶ್ರೀಮಾನ್ ಧರ್ಮಸುತೋ ನಲೋ ದಶರಥೋ ರಾಮೋಯಯಾತಿರ್ಯದುಃ
ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಶ್ಚ ವಿಭೀಷಣಶ್ಚ ಭರತಶ್ಚೋತ್ಥಾನಪಾದ ಧ್ರುವೌ
ಇತ್ಯಾದ್ಯಾ ಭುವಿ ಭೂಭುಜಶ್ಚ ಸತತಂ ಕುರ್ವಂತು ನೋ ಮಂಗಲಮ್ ॥4॥

ಶ್ರೀಮೇರುರ್ಹಿಮವಾಂಶ್ಚ ಮಂದರಗಿರಿಃ ಕೈಲಾಸಶೈಲಸ್ತಥಾ
ಮಾಹೇಂದ್ರೋ ಮಲಯಶ್ಚ ವಿಂಧ್ಯನಿಷಧೌ ಸಿಂಹಸ್ತಥಾ ರೈವತಃ ॥
ಸಹ್ಯಾದ್ರಿರ್ವರಗಂಧಮಾದನಗಿರಿರ್ಮೈನಾಕಗೋಮಂತಕೌ
ಇತ್ಯಾದ್ಯಾ ಭುವಿ ಭೂಧರಾಶ್ಚ ಸತತಂ ಕುರ್ವಂತು ನೋ ಮಂಗಲಮ್ ॥5॥

ಗಂಗಾ ಸಿಂಧು ಸರಸ್ವತೀ ಚ ಯಮುನಾ ಗೋದಾವರೀ ನರ್ಮದಾ
ಕೃಷ್ಣಾ ಭೀಮರಥೀ ಚ ಫಲ್ಗುಸರಯೂ ಶ್ರೀಗಂಡಕೀ ಗೋಮತೀ ।
ಕಾವೇರೀ ಕಪಿಲಾ ಪ್ರಯಾಗವಿನತಾ ನೇತ್ರಾವತೀತ್ಯಾದಯೋ
ನದ್ಯಃ ಶ್ರೀಹರಿಪಾದಪಂಕಜಭವಾಃ ಕುರ್ವಂತು ನೋ ಮಂಗಲಮ್ ॥6॥

ವೇದಾಶ್ಚೋಪನಿಷದ್ಗಣಾಶ್ಚ ವಿವಿಧಾಃ ಸಾಂಗಾಃ ಪುರಾಣಾನ್ವಿತಾಃ
ವೇದಾಂತಾ ಅಪಿ ಮಂತ್ರತಂತ್ರ ಸಹಿತಾಸ್ತರ್ಕಾಃ ಸ್ಮೃತೀನಾಂ ಗಣಾಃ ॥
ಕಾವ್ಯಾಲಂಕೃತಿನೀತಿನಾಟಕಯುತಾಃ ಶಬ್ದಾಶ್ಚ ನಾನಾವಿಧಾಃ
ಶ್ರೀವಿಷ್ಣೋರ್ಗುಣನಾಮಕೀರ್ತನಪರಾಃ ಕುರ್ವಂತು ನೋ ಮಂಗಲಮ್ ॥7॥
ಆದಿತ್ಯಾದಿನವಗ್ರಹಾಃ ಶುಭಕರಾಃ ಮೇಷಾದಯೋ ರಾಶಯೋ
ನಕ್ಷತ್ರಾಣಿ ಸಯೋಗಕಾಶ್ಚ ತಿಥಯಸ್ತದ್ದೇವತಾಸ್ತದ್ಗಣಾಃ ॥
ಮಾಸಾಬ್ದಾ ಋತವಸ್ತಥೈವ ದಿವಸಾಃ ಸಂಧ್ಯಾಸ್ತಥಾ ರಾತ್ರಯಃ
ಸರ್ವೇ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಾಃ ಪ್ರತಿದಿನಂ ಕುರ್ವಂತು ನೋ ಮಂಗಲಮ್ ॥8॥
ಇತ್ಯೇತದ್ವರಮಂಗಲಾಷ್ಟಕಮಿದಂ ಶ್ರೀರಾಜರಾಜೇಶ್ವರೇ
ಣಾಖ್ಯಾತಂ ಜಗತಾಮಭೀಷ್ಟಫಲದಂ ಸರ್ವಾಶುಭಧ್ವಂಸನಮ್ ॥
ಮಾಂಗಲ್ಯಾದಿಶುಭಕ್ರಿಯಾಸು ಸತತಂ ಸಂಧ್ಯಾಸು ವಾ ಯಃ ಪಠೇತ್
ಧರ್ಮಾರ್ಥಾದಿ ಸಮಸ್ತವಾಂಛಿತಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯಸೌ ಮಾನವಃ ॥9॥
ತದೇವ ಲಗ್ನಂ ಸುದಿನಂ ತದೇವ ತಾರಾಬಲಂ ಚಂದ್ರಬಲಂ ತದೇವ ॥
ವಿದ್ಯಾಬಲಂ ದೈವಬಲಂ ತದೇವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತೇ ತೇಽಂಘ್ರಿಯುಗಂ ಸ್ಮರಾಮಿ
ಮಂಗಲಂ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಃ ಮಂಗಲಂ ಮಧುಸೂದನಃ ।
ಮಂಗಲಂ ದೇವಕೀಪುತ್ರೋ ಮಂಗಲಂ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ॥10॥

ಅಂತಃಪಟಂ ಉದಗಪಸಾರ್ಯ, ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತಾನ್ ವಧೂವರೋಪರಿ ಪ್ರಕ್ಷಿಪೇತ್ । ತತಃ ದಾಮೋದರಹಸ್ತೇ ತುಳಸೀ ದದ್ಯಾತ್

ದೇವೀಂ ಕನಕಸಂಪನ್ನಾಂ ಕನಕಾಭರಣೈರ್ಯುತಾಮ್ ।
ದಾಸ್ಯಾಮಿ ವಿಷ್ಣವೇ ತುಭ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಜಿಗೀಷಯಾ ॥
ಮಯಾ ಸಂವರ್ಧಿತಾಂ ಯಥಾಶಕ್ತ್ಯಲಂಕೃತಾಮ್ ಇಮಾಂ ತುಳಸೀಂ
ದಾಮೋದರಾಯ ಶ್ರೀಧರರೂಪಿಣೇ ವರಾಯ ತುಭ್ಯಮಹಂ ಸಂಪ್ರದದೇ ॥
(ನೀರು ಬಿಡಬೇಕು)

(ಇತಿ ದೇವಸ್ಯ ಪುರತಃ ಸಾಕ್ಷತಜಲಂ ಕ್ಷಿಪೇತ್)

ಇಮಾಂ ದೇವಿಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಾತು ಭವಾನ್ । ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥಯೇತ್ । ದೇವಹಸ್ತಸ್ಪರ್ಶಂ ತುಳಸ್ಯಾಂ ಕಾರಯಿತ್ವಾ ಇಮಂ ಮಂತ್ರಮುದಾಹರೇತ್ ॥

ಕ ಇದಂ ಕಸ್ಮಾ ಅದಾತ್ ಕಾಮಃ ಕಾಮಾಯಾದಾತ್ ಕಾಮೋ ದಾತಾ ಕಾಮಃ ಪ್ರತಿಗೃಹೀತಾ। ಕಾಮಂ ಸಮುದ್ರಮಾವಿಶ ಕಾಮೇನ ತ್ವಾ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಾಮಿ ॥ ಕಾಮೈತತ್ತೇ ವೃಷ್ಟಿರಸಿ ದ್ಯೌಸ್ತ್ವಾ ದದಾತು ॥

ತ್ವಂ ದೇವಿ ಮೇಽಗ್ರತೋ ಭೂಯಾಃ ತುಳಸೀದೇವಿ ಪಾರ್ಶ್ವತಃ ।
ತ್ವಂ ದೇವಿ ಪೃಷ್ಠತೋ ಭೂಯಾಃ ತ್ವದ್ದಾನಾತ್ ಮೋಕ್ಷಮಾಪ್ನುಯಾಮ್ ॥

ದಾನಸ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಇಮಾಂ ಸೌವರ್ಣೀಂ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಂಪ್ರದದೇ। ಇತಿ ದೇವಸ್ಯ ಪುರತೋ ದಕ್ಷಿಣಾಮರ್ಪಯೇತ್ ॥

ಮಾಂಗಲ್ಯಧಾರಣಮ್ (ಮಾಂಗಲ್ಯವನ್ನು ಭಗವಂತನ ಕೈಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿ ನಂತರ ತುಳಸಿಯ ಗಿಡಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಬೇಕು)

ಮಾಂಗಲ್ಯಂತಂತುನಾನೇನ ಜಗಜ್ಜೀವನಹೇತುನಾ ।
ಕಂಠೇ ಬಧ್ನಾತಿ ಭಗವಾನ್ ಸರ್ವಲೋಕಹಿತಾಯ ವೈ ॥

ಧ್ರುವಾದ್ಯೌಃ ಧ್ರುವಾ ಪೃಥಿವೀ ಧ್ರುವಾಸಃ ಪರ್ವತಾ ಇಮೇ । ಧ್ರುವಂ ವಿಶ್ವಮಿದಂ ಜಗದ್ಧ್ರುವೋ ರಾಜಾ ವಿಶಾಮಯಮ್ ॥ ಓಂ ತದಸ್ತು ಮಿತ್ರಾ ವರುಣಾ ತದಗ್ನೇ ಶಂ ಯೋರಸ್ಮಭ್ಯಮಿದಮಸ್ತು ಶಸ್ತಮ್ । ಅಶೀಮಹಿ ಗಾಧಮುತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ ನಮೋ ದಿವೇ ಬೃಹತೇ ಸಾದನಾಯ ॥

ಇತಿ ದೇವಹಸ್ತೇನ ತುಳಸ್ಯಾಃ ಕಂಠೇ ಮಾಂಗಲ್ಯಂ ಬಧ್ನೀಯಾತ್ ॥

ಸರ್ವೇ ವಧೂವರೋಪರಿ ಅಕ್ಷತಾನ್ ವಿಕಿರೇತ್ ।

ಸ್ವಸ್ತಿ ನೋ ಮಿಮೀತಾಮಶ್ವಿನಾ ಭಗಃ ಸ್ವಸ್ತಿ ದೇವ್ಯದಿತಿರನರ್ವಣಃ। ಸ್ವಸ್ತಿ ಪೂಷಾ ಅಸುರೋ ದದಾತು ನಃ ಸ್ವಸ್ತಿದ್ಯಾವಾ ಪೃಥಿವೀ ಸುಚೇತುನಾ ॥ ಸ್ವಸ್ತಯೇ ವಾಯುಮುಪಬ್ರವಾಮಹೈ ಸೋಮಂ ಸ್ವಸ್ತಿ ಭುವನಸ್ಯಯಸ್ಪತಿಃ। ಬೃಹಸ್ಪತಿಂ ಸರ್ವಗಣಂ ಸ್ವಸ್ತಯೇ ಸ್ವಸ್ತಯ ಆದಿತ್ಯಾಸೋ

ಭವಂತು ನಃ ॥ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾನೋ ಅದ್ಯಾ ಸ್ವಸ್ತಯೇ ವೈಶ್ವಾನರೋ ವಸುರಗ್ನಿಃ ಸ್ವಸ್ತಯೇ । ದೇವಾ ಅವಂತ್ವೃಭವಃ ಸ್ವಸ್ತಯೇ । ಸ್ವಸ್ತಿ ನೋ ರುದ್ರಃ ಪಾತ್ವಂಹಸಃ ॥ ಸ್ವಸ್ತಿ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಸ್ವಸ್ತಿ ಪಥ್ಯೇ ರೇವತಿ । ಸ್ವಸ್ತಿ ನ ಇಂದ್ರಶ್ಚಾಗ್ನಿಶ್ಚ ಸ್ವಸ್ತಿ ನೋ ಅದಿತೇ ಕೃಧಿ ॥ ಸ್ವಸ್ತಿ ಪಂಥಾಮನುಚರೇಮ ಸೂರ್ಯಾ ಚಂದ್ರಮಸಾವಿವ । ಪುನರ್ದದತಾಘ್ನತಾ ಜಾನತಾ ಸಂಗಮೇವಹಿ । ಸ್ವಸ್ತ್ಯಯನಂ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಮರಿಷ್ಟನೇಮಿಂ ಮಹದ್ಭೂತಂ ವಾಯಸಂ ದೇವತಾನಾಮ್ । ಅಸುರಘ್ನಮಿಂದ್ರಸಖಂ ಸಮತ್ಸುಬೃಹದ್ಯಶೋ ನಾವಮಿವಾರುಹೇಮ॥ ಅಂಹೋಮುಚಮಾಂಗಿರಸಂ ಗಯಂ ಚ ಸ್ವಸ್ತ್ಯಾತ್ರೇಯಂ ಮನಸಾ ಚ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಮ್ । ಪ್ರಯತಪಾಣಿಶ್ಶರಣಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಂ ಬಾಧೇಷ್ವಭಯಂ ನೋ ಅಸ್ತು ॥ ವಿಷ್ಣೋರ್ನುಕಂ ವೀರ್ಯಾಣಿ ಪ್ರ ವೋಚಂ ಯಃ ಪಾರ್ಥಿವಾನಿ ವಿಮಮೇ ರಜಾಂಸಿ । ಯೋ ಅಸ್ಕಭಾಯದುತ್ತರಂ ಸಧಸ್ಥಂ ವಿಚಕ್ರಮಾಣಸ್ತ್ರೇಧೋರುಗಾಯಃ ॥ ಪ್ರತದ್ವಿಷ್ಣುಸ್ತವತೇ ವೀರ್ಯೇಣ ಮೃಗೋ ನ ಭೀಮಃ ಕುಚರೋ ಗಿರಿಷ್ಠಾಃ । ಯಸ್ಯೋರುಷು ತ್ರಿಷು ವಿಕ್ರಮಣೇಷ್ವಧಿಕ್ಷಿಯಂತಿ ಭುವನಾನಿ ವಿಶ್ವಾ ॥ ಪ್ರವಿಷ್ಣವೇ ಶೂಷಮೇತು ಮನ್ಮ ಗಿರಿಕ್ಷಿತ ಉರುಗಾಯಾಯ ವೃಷ್ಣೇ । ಯ ಇದಂ ದೀರ್ಘಂ ಪ್ರಯತಂ ಸಧಸ್ಥಮೇಕೋ ವಿಮಮೇ ತ್ರಿಭಿರಿತ್ಪದೇಭಿಃ ॥ ಯಸ್ಯ ತ್ರೀ ಪೂರ್ಣಾ ಮಧುನಾ ಪದಾನ್ಯಕ್ಷೀಯಮಾಣಾ ಸ್ವಧಯಾ ಮದಂತಿ । ಯ ಉ ತ್ರಿಧಾತು ಪೃಥಿವೀಮುತದ್ಯಾಮೇಕೋ ದಾಧಾರ ಭುವನಾನಿ ವಿಶ್ವಾ ॥ ತದಸ್ಯ ಪ್ರಿಯಮಭಿ ಪಾಥೋ ಅಶ್ಯಾಂ ನರೋ ಯತ್ರ ದೇವಯವೋ ಮದಂತಿ । ಉರುಕ್ರಮಸ್ಯ ಸ ಹಿ ಬಂಧುರಿತ್ಥಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪದೇ ಪರಮೇ ಮಧ್ವ ಉತ್ಸಃ ॥ ತಾ ವಾಂ ವಾಸ್ತೂನ್ಯುಶ್ಮಸಿಗಮಧ್ಯೈ ಯತ್ರ ಗಾವೋ ಭೂರಿ ಶೃಂಗಾ ಅಯಾಸಃ । ಅತ್ರಾಹ ತದುರುಗಾಯಸ್ಯ ವೃಷ್ಣಃ ಪರಮಂ ಪದಮವಭಾತಿ ಭೂರಿ ॥

ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜೆ

ಧ್ಯಾನ

ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾ ಪುರುಷಃ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಃ ಸಹಸ್ರಪಾತ್ ।

ಸಭೂಮಿಂ ವಿಶ್ವತೋ ವೃತ್ವಾಽತ್ಯತಿಷ್ಠದ್ದಶಾಂಗುಲಮ್ ॥1॥

ಓಂ ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಾಂ ಹರಿಣೀಂ ಸುವರ್ಣರಜತಸ್ರಜಾಮ್ ।

ಚಂದ್ರಾಂ ಹಿರಣ್ಮಯೀಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಜಾತವೇದೋ ಮ ಆವಹ ॥

ಪದ್ಮಾಸನೇ ಪದ್ಮಕರೇ ಸರ್ವಲೋಕೈಕಪೂಜಿತೇ ।

ನಾರಾಯಣಪ್ರಿಯೇ ದೇವಿ ಸುಪ್ರೀತಾ ಭವ ಸರ್ವದಾ ॥

ಶ್ರೀ ತುಳಸೀ ಸಹಿತ ಕಾರ್ತೀಕ ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ।

ಆವಾಹನೆ

ಪುರುಷ ಏವೇದಂ ಸರ್ವಂ ಯದ್ಭೂತಂ ಯಚ್ಚ ಭವ್ಯಮ್।

ಉತಾಮೃತತ್ವಸ್ಯೇಶಾನೋ ಯದನ್ನೇನಾತಿರೋಹತಿ ॥

ತಾಂ ಮ ಆವಹ ಜಾತವೇದೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮನಪಗಾಮಿನೀಮ್ ।

ಯಸ್ಯಾಂ ಹಿರಣ್ಯಂ ವಿಂದೇಯಂ ಗಾಮಶ್ವಂ ಪುರುಷಾನಹಮ್ ॥

ಸರ್ವಮಂಗಲಮಾಂಗಲ್ಯೇ ವಿಷ್ಣುವಕ್ಷಸ್ಥಲಾಲಯೇ ।

ಆವಾಹಯಾಮಿ ದೇವಿ ತ್ವಾಂ ಸುಪ್ರೀತಾ ಭವ ಸರ್ವದಾ ॥

ಶ್ರೀ ತುಳಸೀ ಸಹಿತ ಕಾರ್ತೀಕ ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ಆವಾಹಯಾಮಿ ।

ಆಸನ

ಏತಾವಾನಸ್ಯ ಮಹಿಮಾಽತೋ ಜ್ಯಾಯಾಂಶ್ಚ ಪೂರುಷಃ ।
ಪಾದೋಽಸ್ಯ ವಿಶ್ವಾ ಭೂತಾನಿ ತ್ರಿಪಾದಸ್ಯಾಮೃತಂ ದಿವಿ ॥

ಅಶ್ವಪೂರ್ವಾಂ ರಥಮಧ್ಯಾಂ ಹಸ್ತಿನಾದ ಪ್ರಬೋಧಿನೀಮ್ ।
ಶ್ರಿಯಂ ದೇವೀಮುಪಹ್ವಯೇ ಶ್ರೀರ್ಮಾ ದೇವೀ ಜುಷತಾಮ್ ॥

ಸೂರ್ಯಾಯುತನಿಭಸ್ಫೂರ್ತೇ ಸ್ಫುರದ್ರತ್ನವಿಭೂಷಿತಮ್ ।
ಸಿಂಹಾನಸಮಿದಂ ದೇವಿ ಗೃಹಾಣ ಹರಿವಲ್ಲಭೇ ॥

ಶ್ರೀ ತುಳಸೀ ಸಹಿತ ಕಾರ್ತೀಕ ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪಾದ್ಯ

ತ್ರಿಪಾದೂರ್ಧ್ವ ಉದೈತ್ ಪುರುಷಃ ಪಾದೋಽಸ್ಯೇಹಾ ಭವತ್ ಪುನಃ ।
ತತೋ ವಿಷ್ವಙ್ವ್ಯಕ್ರಾಮತ್ಸಾಶನಾನಶನೇ ಅಭಿ ॥

ಕಾಂ ಸ್ಯಾಸ್ಮಿತಾಂ ಹಿರಣ್ಯಪ್ರಾಕಾರಾಮಾರ್ದ್ರಾಂ
ಜ್ವಲಂತೀಂ ತೃಪ್ತಾಂ ತರ್ಪಯಂತೀಮ್ ।
ಪದ್ಮೇ ಸ್ಥಿತಾಂ ಪದ್ಮವರ್ಣಾಂ ತಾಮಿಹೋಪಹ್ವಯೇ ಶ್ರಿಯಮ್ ॥

ಸುವಾಸಿತಂ ಜಲಂ ರಮ್ಯಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಸಮುದ್ಭವಮ್ ।
ಪಾದ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವಿ ತ್ವಂ ಸರ್ವದೇವನಮಸ್ಕೃತೇ ॥

ಶ್ರೀ ತುಳಸೀ ಸಹಿತ ಕಾರ್ತೀಕ ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ಪಾದಯೋಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅರ್ಘ್ಯ

ತಸ್ಮಾದ್ ವಿರಾಳಜಾಯತ ವಿರಾಜೋ ಅಧಿ ಪೂರುಷಃ ।
ಸ ಜಾತೋ ಅತ್ಯರಿಚ್ಯತ ಪಶ್ಚಾದ್ ಭೂಮಿಮಥೋ ಪುರಃ ॥

ಚಂದ್ರಾಂ ಪ್ರಭಾಸಾಂ ಯಶಸಾ ಜ್ವಲಂತೀಂ
ಶ್ರಿಯಂ ಲೋಕೇ ದೇವಜುಷ್ಟಾಮುದಾರಾಮ್ ।
ತಾಂ ಪದ್ಮಿನೀಮೀಂ ಶರಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇಽ-
ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಮೇ ನಶ್ಯತಾಂ ತ್ವಾಂ ವೃಣೇ ॥

ಶುದ್ಧೋದಕಂ ಚ ಪಾತ್ರಸ್ಥಂ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಮಿಶ್ರಿತಮ್ ।
ಅರ್ಘ್ಯಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ತೇ ದೇವಿ ಗೃಹಾಣ ಸುರಪೂಜಿತೇ ॥

ಶ್ರೀ ತುಳಸೀ ಸಹಿತ ಕಾರ್ತೀಕ ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ಹಸ್ತಯೋಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಆಚಮನೀಯ

ಯತ್ಪುರುಷೇಣ ಹವಿಷಾ ದೇವಾ ಯಜ್ಞಮತನ್ವತ ।
ವಸಂತೋ ಅಸ್ಯಾಸೀದಾಜ್ಯಂ ಗ್ರೀಷ್ಮ ಇಧ್ಮಃ ಶರದ್ಧವಿಃ ॥

ಆದಿತ್ಯವರ್ಣೇ ತಪಸೋಽಧಿಜಾತೋ ವನಸ್ಪತಿಸ್ತವ ವೃಕ್ಷೋಽಥಬಿಲ್ವಃ ।
ತಸ್ಯ ಫಲಾನಿ ತಪಸಾನುದಂತು ಮಾಯಾಂತರಾಯಾಶ್ಚ ಬಾಹ್ಯಾ ಅಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ॥

ಸುವರ್ಣಕಲಶಾನೀತಂ ಚಂದನಾಗರುಸಂಯುತಮ್ ।
ಗೃಹಾಣಾಚಮನಂ ದೇವಿ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಶುಭಪ್ರದೇ ॥

ಶ್ರೀ ತುಳಸೀ ಸಹಿತ ಕಾರ್ತೀಕ ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ಆಚಮನೀಯಾರ್ಥೇ ಜಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಧುಪರ್ಕ

ತಂ ಯಜ್ಞಂ ಬರ್ಹಿಷಿ ಪ್ರೌಕ್ಷನ್ ಪುರುಷಂ ಜಾತಮಗ್ರತಃ ।
ತೇನ ದೇವಾ ಅಯಜಂತ ಸಾಧ್ಯಾ ಋಷಯಶ್ಚ ಯೇ ॥

ಉಪೈತು ಮಾಂ ದೇವಸಖಃ ಕೀರ್ತಿಶ್ಚ ಮಣಿನಾ ಸಹ ।
ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತೋಽಸ್ಮಿ ರಾಷ್ಟ್ರೇಽಸ್ಮಿನ್ ಕೀರ್ತಿಮೃದ್ಧಿಂ ದದಾತು ಮೇ ॥

ದಧ್ಯಾಜ್ಯಮಧುಸಂಯುಕ್ತಂ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಮಯಾ ಹೃತಮ್ ।
ಗೃಹಾಣ ವರದೇ ದೇವಿ ನಮಸ್ತೇ ಹರಿವಲ್ಲಭೇ ॥

ಶ್ರೀ ತುಳಸೀ ಸಹಿತ ಕಾರ್ತಿಕ ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪಂಚಾಮೃತ

ತಸ್ಮಾದ್ ಯಜ್ಞಾತ್ ಸರ್ವಹುತಃ ಸಂಭೃತಂ ಪೃಷದಾಜ್ಯಮ್ ।
ಪಶೂನ್ ತಾꣳಶ್ಚಕ್ರೇ ವಾಯವ್ಯಾನಾರಣ್ಯಾನ್ ಗ್ರಾಮ್ಯಾಶ್ಚ ಯೇ ॥

ಕ್ಷುತ್ಪಿಪಾಸಾಮಲಾಂ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಮಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ನಾಶಯಾಮ್ಯಹಮ್ ।
ಅಭೂತಿಮಸಮೃದ್ಧಿಂ ಚ ಸರ್ವಾಂ ನಿರ್ಣುದ ಮೇ ಗೃಹಾತ್ ॥

ಪಯೋದಧಿಘೃತಂ ಚೈವಂ ಶರ್ಕರಾಮಧುಸಂಯುತಮ್ ।
ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಮಿದಂ ಗೃಹಾಣ ಕಮಲಾಲಯೇ ॥

ಗಂಗೋಧಕ ಸ್ನಾನ (ಶುದ್ಧೋದಕ ಸ್ನಾನ)

ತಸ್ಮಾದ್ಯಜ್ಞಾತ್ ಸರ್ವಹುತ ಋಚಃ ಸಾಮಾನಿ ಜಜ್ಞಿರೇ ।
ಛಂದಾಂಸಿ ಜಜ್ಞಿರೇ ತಸ್ಮಾದ್ ಯಜುಸತಿಸ್ಮಾದಜಾಯತ ॥

ಗಂಧದ್ವಾರಾಂ ದುರಾಧರ್ಷಾಂ ನಿತ್ಯಪುಷ್ಟಾಂ ಕರೀಷಿಣೀಮ್ ।
ಈಶ್ವರೀಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತಾಮಿಹೋಪಹ್ವಯೇ ಶ್ರಿಯಮ್ ॥
ಗಂಗಾ ಗೋದಾವರೀ ಕೃಷ್ಣಾ ಗೌತಮೀ ನರ್ಮದಾಜಲೈಃ ।
ಸ್ನಾನಾರ್ಥಮಾಹೃತಂ ಮಾತಃ ಸ್ವೀಕುರುಷ್ವ ಹರಿಪ್ರಿಯೇ ॥

ಶ್ರೀ ತುಳಸೀ ಸಹಿತ ಕಾರ್ತೀಕ ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ಗಂಗೋದಕೇನ ಸ್ನಪಯಾಮಿ ॥

ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮ (ಗೆಜ್ಜೆವಸ್ತ್ರ ಅರ್ಪಿಸುವುದು)

ತಸ್ಮಾದಶ್ವಾ ಅಜಾಯಂತ ಯೇ ಕೇ ಚೋಭಯಾದತಃ ।
ಗಾವೋ ಹ ಜಜ್ಞಿರೇ ತಸ್ಮಾತ್ ತಸ್ಮಾಜ್ಜಾತಾ ಅಜಾವಯಃ ॥

ಮನಸಃ ಕಾಮಮಾಕೂತಿಂ ವಾಚಸ್ಸತ್ಯಮಶೀಮಹಿ ।
ಪಶೂನಾಂ ರೂಪಮನ್ನಸ್ಯ ಮಯಿ ಶ್ರೀಶ್ಶ್ರಯತಾಂ ಯಶಃ ॥
ರಜತಾದ್ರಿಸಮಂ ದಿವ್ಯಂ ಕ್ಷೀರಸಾಗರಸನ್ನಿಭಮ್ ।
ಚಂದ್ರಪ್ರಭಾಸಮಂ ದೇವಿ ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಂ ದಧಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ಓಂ ಅಭಿವಸ್ತ್ರಾ ಸುವಸನಾನ್ಯರ್ಷಾಭಿಧೇನೂಃ ಸುದುಘಾಃ ಪೂಯಮಾನಾಃ ।
ಅಭಿ ಚಂದ್ರಾ ಭರ್ತವೇ ನೋ ಹಿರಣ್ಯಾಭ್ಯಶ್ವಾನ್ ರಥಿನೋ ದೇವ ಸೋಮ ॥

ಶ್ರೀ ತುಳಸೀ ಸಹಿತ ಕಾರ್ತೀಕ ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಕಂಠಸೂತ್ರ

ಸ್ವಚ್ಛಂ ನಿರ್ಮಲಮತ್ಯರ್ಥಂ ಸುವರ್ಣರಚಿತಂ ಶುಭಮ್ ।
ಕಂಠಸೂತ್ರಂ ಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ದಿವ್ಯಾನ್ಯಾಭರಣಾನಿ ಚ ॥

ಕುಂಕುಮ

ತುಳಸಿ ಶ್ರೀಸಖೀ ದೇವಿ ನಿತ್ಯಮಂಗಲದಾಯಿನೀ ।
ಗೃಹಾಣ ಕುಂಕುಮಂ ಮಾತಃ ಹರಿದ್ರಾಚೂರ್ಣಮಿಶ್ರಿತಮ್ ॥
ತುಳಸ್ಯೈ ನಮಃ। ತಿಲಕಾರ್ಥೇ ಹರಿದ್ರಾಸಹಿತಂ ಕುಂಕುಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥

ಗಂಧ

ಯತ್ ಪುರುಷಂ ವ್ಯದಧುಃ ಕತಿಧಾ ವ್ಯಕಲ್ಪಯನ್ ।
ಮುಖಂ ಕಿಮಸ್ಯ ಕೌ ಬಾಹೂ ಕಾ ಊರೂ ಪಾದಾ ಉಚ್ಯೇತೇ ॥
ಕರ್ದಮೇನ ಪ್ರಜಾಭೂತಾ ಮಯಿ ಸಂಭವ ಕರ್ದಮ ।
ಶ್ರಿಯಂ ವಾಸಯ ಮೇ ಕುಲೇ ಮಾತರಂ ಪದ್ಮಮಾಲಿನೀಮ್ ॥
ಚಂದನಾದ್ಯೈಶ್ಚ ಸಂಯುಕ್ತಂ ಸರ್ವಗಂಧಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಗೃಹಾಣಾಽಶು ದೇವದೇವ್ಯಂಗಲೇಪನಮ್ ॥
ತುಳಸ್ಯೈ ನಮಃ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪುಷ್ಪ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽಸ್ಯ ಮುಖಮಾಸೀದ್ ಬಾಹೂ ರಾಜನ್ಯಃ ಕೃತಃ ।
ಊರೂ ತದಸ್ಯ ಯದ್ವೈಶ್ಯಃ ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಶೂದ್ರೋ ಅಜಾಯತ ॥
ಆಪಸ್ಸೃಜಂತು ಸ್ನಿಗ್ಧಾನಿ ಚಿಕ್ಲೀತ ವಸ ಮೇ ಗೃಹೇ ।
ನಿ ಚ ದೇವೀಂ ಮಾತರಂ ಶ್ರಿಯಂ ವಾಸಯ ಮೇ ಕುಲೇ ॥
ಜಾತೀಪದ್ಮಾದಿಪುಷ್ಪಾಣಿ ಮಲ್ಲಿಕಾಚಂಪಕಾನಿ ಚ ।
ಗೃಹಾಣ ದೇವಿ ದೇವೇಶಿ ವಿಷ್ಣುನೇತ್ರಾಂಬುಸಂಭವೇ ॥
ತುಳಸ್ಯೈ ನಮಃ । ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತದಿವ್ಯನಾಮಪೂಜಾ

ಓಂ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಮುಕುಂದಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಹರಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ಮುರಾರಯೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶಂಭವೇ ನಮಃ । ಓಂ ಶಿವಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಈಶಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಶಶಿವದನಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ದಂಡಪಾಣಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ಆಕ್ಷಹೃದಯಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಅಂಧಕರಿಪವೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಹರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ನೀಲದೇಹಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ವೈಕುಂಠವಾಸಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಕೈಟಭರಿಪವೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಅಬ್ಜಪಾಣಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ಭೂತೇಶಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಖಂಡಪರಶವೇ ನಮಃ । ಓಂ ಮೃಡಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಚಂಡಿಕೇಶಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಚಕ್ರಪಾಣಯೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ದೇವೇಶಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಅಸುರಬರ್ಹಣಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶಾರ್ಙ್ಗಪಾಣಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ಮೃತ್ಯುಂಜಯಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಉಗ್ರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ವಿಷಮೇಕ್ಷಣಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಕಾಮಜನಕಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಶ್ರೀಕಾಂತಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪೀತವಾಸನಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಅಂಬುಜನೀಲಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶೌರಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ಕೃತ್ತಿವಾಸಸೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ತ್ರಿದಶೈಕನಾಭಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಯೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಮಧುವಿಪ್ರವೇ ನಮಃ । ಓಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಆದ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಶ್ರೀಲೋಲಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪೀತಾಂಬರಧರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಶಾಂತಾಯ ನಮಃ ।

ಓಂ ಪಿನಾಕಪಾಣಯೇ ನಮಃ। ಓಂ ಆನಂದಕಂದಾಯ ನಮಃ।

ಓಂ ಧರಾಯ ನಮಃ। ಓಂ ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ।

ಓಂ ಶೂಲಿನೇ ನಮಃ। ಓಂ ಗಿರೀಶಾಯ ನಮಃ।

ಓಂ ಸನಾತನಾಯ ನಮಃ। ಓಂ ಸಂಪ್ರಣಾಶನಾಯ ನಮಃ।

ಓಂ ವಿದ್ಯಾಯೈ ನಮಃ। ಓಂ ರಜನೀಸಕಲಾವತಂಸಾಯ ನಮಃ।

ಓಂ ಭವಾಯ ನಮಃ। ಓಂ ಕಾಮಜನಕಾಯ ನಮಃ।

ಓಂ ಸಾಕೇತಪುರೀವರಾಯ ನಮಃ। ಓಂ ಶ್ರೀರಾಮಾಯ ನಮಃ।

ಓಂ ಪರಮೇಶ್ವರಾಯ ನಮಃ। ಓಂ ರಾವಣಾರಯೇ ನಮಃ।

ಓಂ ಭೂತೇಶಾಯ ನಮಃ। ಓಂ ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ।

ಓಂ ಮುರಾರಯೇ ನಮಃ। ಓಂ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾಯ ನಮಃ।

ಓಂ ತ್ರಿಪುರಸೂದನಾಯ ನಮಃ। ಓಂ ದೇವಸೇವ್ಯಾಯ ನಮಃ।

ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಾಯ ನಮಃ। ಓಂ ಗರುಡಧ್ವಜಾಯ ನಮಃ।

ಓಂ ಶಂಖಪಾಣಯೇ ನಮಃ। ಓಂ ಶೇಷಶಾಯಿನೇ ನಮಃ।

ಓಂ ಗೋಪೀಪತಯೇ ನಮಃ। ಓಂ ಯದುಪತಯೇ ನಮಃ।

ಓಂ ವಸುದೇವಸೂನವೇ ನಮಃ। ಓಂ ಕರ್ಪೂರಗೌರಾಯ ನಮಃ।

ಓಂ ವೃಷಧ್ವಜಾಯ ನಮಃ। ಓಂ ಫಾಲನೇತ್ರಾಯ ನಮಃ।

ಓಂ ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧರಣಾಯ ನಮಃ। ಓಂ ಧರ್ಮಧುರೀಣಾಯ ನಮಃ।

ಓಂ ಗೋಪಾಲಾಯ ನಮಃ। ಓಂ ಸ್ಥಾಣವೇ ನಮಃ।

ಓಂ ತ್ರಿಲೋಚನಾಯ ನಮಃ। ಓಂ ಪಿನಾಕಧಾರಾಯ ನಮಃ।

ಓಂ ಸ್ಮರಾರಯೇ ನಮಃ। ಓಂ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ।

ಓಂ ಕರುಣಾಕರಾಯ ನಮಃ। ಓಂ ಕಲ್ಮಷಹರಾಯ ನಮಃ।

ಓಂ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾಯ ನಮಃ। ಓಂ ತ್ರಿಪಥಗಾರ್ದ್ರಜಟಾಯ ನಮಃ।

ಓಂ ಕಲಾಪಾಯ ನಮಃ। ಓಂ ಕಾರ್ತಿಕದಾಮೋದರಸ್ವಾಮಿನೇ ನಮಃ।

॥ ಇತಿ ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತದಿವ್ಯನಾಮಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

* * * *

ಅಂಗಪೂಜೆ

ಓಂ ತುಳಸ್ಯೈ ನಮಃ । ಪಾದೌ ಪೂಜಾಯಮಿ ॥ ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ । ಜಾನುನೀ ಪೂಜಯಾಮಿ । ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ । ಊರೂ ಪೂಜಯಾಮಿ । ವಿದ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಕಟಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ । ಯಶಸ್ವಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ನಾಭಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ । ಧರಾಯೈ ನಮಃ । ಹೃದಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ । ವಿಷ್ಣುಪತ್ನ್ಯೈ ನಮಃ । ಸ್ತನೌ ಪೂಜಯಾಮಿ । ವಿಷ್ಣುಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ । ಕಂಠಂ ಪೂಜಯಾಮಿ । ಶಾಂತ್ಯೈ ನಮಃ । ಮುಖಂ ಪೂಜಯಾಮಿ । ಸುಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ । ನೇತ್ರೇ ಪೂಜಯಾಮಿ । ಅಮಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶಿರಃ ಪೂಜಯಾಮಿ । ಶ್ರೀತುಳಸ್ಯೈ ನಮಃ । ಸರ್ವಾಣ್ಯಂಗಾನಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥

ಷೋಡಶನಾಮಪೂಜೆ

ಶ್ರೀ ತುಳಸ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ । ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ । ವಿದ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಅವಿದ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಯಶಸ್ವಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಧರ್ಮಾಯೈ ನಮಃ । ಧರ್ಮಾನನಾಯೈ ನಮಃ । ದೇವ್ಯೈ ನಮಃ । ದಿವೇ ನಮಃ । ಭೂಮ್ಯೈ ನಮಃ । ಅಚಲಾಯೈ ನಮಃ । ಚಲಾಯೈ ನಮಃ । ತುಳಸ್ಯೈ ನಮಃ । ಷೋಡಶನಾಮಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಧೂಪ

ಚಂದ್ರಮಾ ಮನಸೋ ಜಾತಶ್ಚಕ್ಷೋಃ ಸೂರ್ಯೋ ಅಜಾಯತ ।
ಮುಖಾದಿಂದ್ರಶ್ಚಾಗ್ನಿಶ್ಚ ಪ್ರಾಣಾದ್ ವಾಯುರಜಾಯತ ॥
ಆರ್ದ್ರಾಂ ಪುಷ್ಕರಿಣೀಂ ಪುಷ್ಟಿಂ ಪಿಂಗಲಾಂ ಪದ್ಮಮಾಲಿನೀಮ್ ।
ಚಂದ್ರಾಂ ಹಿರಣ್ಮಯೀಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಜಾತವೇದೋ ಮ ಆವಹ ॥

ಚಂದನಾಗರುಕರ್ಪೂರಗುಗ್ಗುಲಾದಿಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಗೃಹಾಣ ಧೂಪಕಂ ದಿವ್ಯಂ ಪಾಪಲೇಪವಿನಾಶಿನಿ ॥
ತುಳಸ್ಯೈ ನಮಃ । ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ ॥

ದೀಪ

ನಾಭ್ಯಾ ಆಸೀದಂತರಿಕ್ಷಂ ಶೀರ್ಷ್ಣೋ ದ್ಯೌಃ ಸಮವರ್ತತ ।
ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಭೂಮಿರ್ದಿಶಃ ಶ್ರೋತ್ರಾತ್ ತಥಾ ಲೋಕಾಂ ಅಕಲ್ಪಯನ್ ॥
ಆರ್ದ್ರಾಂ ಯಃ ಕರಿಣೀಂ ಯಷ್ಟಿಂ ಸುವರ್ಣಾಂ ಹೇಮಮಾಲಿನೀಮ್ ।
ಸೂರ್ಯಾಂ ಹಿರಣ್ಮಯೀಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಜಾತವೇದೋ ಮ ಆವಹ ॥
ಘೃತತೈಲವಿಮಿಶ್ರಾಂಶ್ಚ ಚತುರ್ವರ್ತಿಮನೋಹರಾನ್ ।
ಗೃಹಾಣೇಮಾನ್ ಸುದೀಪಾಂಸ್ತ್ವಂ ಭದ್ರಂ ಮೇಽಸ್ತು ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ತುಳಸ್ಯೈ ನಮಃ । ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ ॥

ನೈವೇದ್ಯ

ಸಪ್ತಾಸ್ಯಾ ಸನ್ ಪರಿಧಯಸ್ತ್ರಿಃ ಸಪ್ತ ಸಮಿಧಃ ಕೃತಾಃ ।
ದೇವಾ ಯದ್ಯಜ್ಞಂ ತನ್ವಾನಾ ಅಬಧ್ನನ್ ಪುರುಷಂ ಪಶುಮ್ ॥
ತಾಂ ಮ ಆವಹ ಜಾತವೇದೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮನಪಗಾಮಿನೀಮ್ ।
ಯಸ್ಯಾಂ ಹಿರಣ್ಯಂ ಪ್ರಭೂತಂ ಗಾವೋ ದಾಸ್ಯೋಽಶ್ವಾನ್ ವಿಂದೇಯಂ ಪುರುಷಾನಹಮ್॥
ಪಾಯಸಂ ಗುಡಸಂಮಿಶ್ರಂ ಸರ್ಪಿಷಾ ಚ ಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಭುಂಕ್ಷ್ವ ತ್ವಂ ಷಡ್ರಸಾನ್ನಂ ತು ಪಕ್ವಾಪೂಪಸಮನ್ವಿತಮ್ ॥
ತುಳಸ್ಯೈ ನಮಃ । ಮಹಾನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ತಾಂಬೂಲ

ತಾಂಬೂಲಾನಿ ಚ ದಿವ್ಯಾನಿ ಕರ್ಪೂರೈರ್ಲಾಯುತಾನಿ ಚ ।
ಸಪೂಗಾನಿ ಸುಗಂಧೀನಿ ತುಳಸಿ ತ್ವಂ ಗೃಹಾಣ ವೈ ॥

ತುಳಸ್ಯೈ ನಮಃ । ತಾಂಬೂಲಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಂಗಲನೀರಾಜನ

ನಮಸ್ತುಳಸಿ ಸರ್ವಜ್ಞೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮವಲ್ಲಭೇ ।
ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯಃ ಸರ್ವಸಂಪತ್ಪ್ರದಾಯಿಕೇ ।
ನೀರಾಜನಂ ಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ತುಳಸಿ ತ್ವಾಂ ನತೋಽಸ್ಮ್ಯಹಮ್ ॥

ಓಂ ಶ್ರಿಯೇ ಜಾತಃ ಶ್ರಿಯ ಆ ನಿರಿಯಾಯ ಶ್ರಿಯಂ ವಯೋ ಜರಿತೃಭ್ಯೋ ದಧಾತಿ ।
ಶ್ರಿಯಂ ವಸಾನಾ ಅಮೃತತ್ವಮಾಯನ್ ಭವಂತಿ ಸತ್ಯಾ ಸಮಿಥಾ ಮಿತದ್ರೌ ॥ 1 ॥
ಶ್ರಿಯ ಏವೈನಂ ತಚ್ಛ್ರಿಯಮಾದಧಾತಿ । ಸಂತತಮೃಚಾ ವಷಟ್ಕೃತ್ಯಂ ಸಂತತ್ಯೈ
ಸಂಧೀಯತೇ । ಪ್ರಜಯಾ ಪಶುಭಿರ್ಯ ಏವಂ ವೇದ ॥ ಓಂ ॥

ತುಳಸ್ಯೈ ನಮಃ । ಮಂಗಲನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶ್ರೀದಾಮೋದರ ಸ್ತೋತ್ರ

ಮತ್ಸ್ಯಾಕೃತಿಧರ ಜಯ ದೇವೇಶ ವೇದವಿಭೋಧಕ ಕೂರ್ಮಸ್ವರೂಪ ।
ಮಂದರಗಿರಿಧರ ಸೂಕರರೂಪ ಭೂಮಿವಿಧಾರಕ ಜಯ ದೇವೇಶ ॥
ಕಾಂಚನಲೋಚನ ನರಹರಿರೂಪ ದುಷ್ಟಹಿರಣ್ಯಕಭಂಜನ ಜಯ ಭೋ ।
ಜಯ ಜಯ ವಾಮನ ಬಲಿವಿಧ್ವಂಸಿನ್ ದುಷ್ಟಕುಲಾಂತಕ ಭಾರ್ಗವರೂಪ ॥

ಜಯ ವಿಶ್ರವಸಃಸುತವಿಧ್ವಂಸಿನ್ ಜಯ ಕಂಸಾರೇ ಯದುಕುಲತಿಲಕ ।
ಜಯ ವೃಂದಾವನಚರ ದೇವೇಶ ದೇವಕಿನಂದನ ನಂದಕುಮಾರ ॥

ಜಯ ಗೋವರ್ಧನಧರ ವತ್ಸಾರೇ ಧೇನುಕಭಂಜನ ಜಯ ಕಂಸಾರೇ ।
ರುಗ್ಮಿಣಿನಾಯಕ ಜಯ ಗೋವಿಂದ ಸತ್ಯಾವಲ್ಲಭ ಪಾಂಡವಬಂಧೋ ॥
ಖಗವರವಾಹನ ಜಯ ಪೀಠಾರೇ ಜಯ ಮುರಭಂಜನ ಪಾರ್ಥಸಖೇ ತ್ವಮ್ ।
ಭೌಮವಿನಾಶಕ ದುರ್ಜನಹಾರಿನ್ ಸಜ್ಜನಪಾಲಕ ಜಯ ದೇವೇಶ ॥
ಶುಭಗುಣಪೂರಿತ ಜಯ ವಿಶ್ವೇಶ ಜಯ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ನಿತ್ಯವಿಬೋಧ ।
ಭೂಮಿಭರಾಂತಕಕಾರಣ ರೂಪ ಜಯ ಖರಭಂಜನ ದೇವವರೇಣ್ಯ ॥
ವಿಧಿಭವಮುಖಸುರತತಸುವಂದಿತಸಚ್ಚರಣಾಂಬುಜ ಕಂಜಸುನೇತ್ರ ।
ಸಕಲಸುರಾಸುರನಿಗ್ರಹಕಾರಿನ್ ಪೂತನಿವಾರಣ ಜಯ ದೇವೇಶ ॥
ಯದ್ಭ್ರೂವಿಭ್ರಮಮಾತ್ರಾತ್ತದಿದಮಾ ಕಮಲಾಸನಶಂಭುವಿಪಾದ್ಯಮ್ ।
ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಮೃಚ್ಛತಿ ಸರ್ವಂ ಸ್ಥಿರಚರವಲ್ಲಭ ಸ ತ್ವಂ ಜಯ ಭೋ ॥
ಜಯಯಮಲಾರ್ಜುನಭಂಜನಮೂರ್ತೇ ಜಯಗೋಪೀಕುಚಕುಂಕುಮಾಂಕಿತಾಂಗ
ಪಾಂಚಾಲೀಪರಿಪಾಲನ ಜಯ ಭೋ ಜಯ ಗೋಪೀಜನರಂಜನ ಜಯ ಭೋ ॥
ಜಯ ರಾಸೋತ್ಸವರತ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಸತತಸುಖಾರ್ಣವ ಜಯ ಕಂಜಾಕ್ಷ ।
ಜಯ ಜನನೀಕರಪಾಶಸುಬದ್ಧ ಹರಣಾನ್ನವನೀತಸ್ಯ ಸುರೇಶ ॥
ಬಾಲಕ್ರೀಡನಪರ ಜಯ ಭೋ ತ್ವಂ ಮುನಿವರವಂದಿತಪದಪದ್ಮೇಶ ।
ಕಾಲಿಯಫಣಿಫಣಮರ್ದನ ಜಯ ಭೋ ದ್ವಿಜಪತ್ನ್ಯರ್ಪಿತಮತ್ಸಿ ವಿಭೋಽನ್ನಮ್
ಕ್ಷೀರಾಂಬುಧಿಕೃತನಿಲಯನ ದೇವ ವರದ ಮಹಾಬಲ ಜಯ ಜಯ ಕಾಂತ ।
ದುರ್ಜನಮೋಹಕ ಬುದ್ಧಸ್ವರೂಪ ಸಜ್ಜನಬೋಧಕ ಕಲ್ಕಿಸ್ವರೂಪ ।
ಜಯ ಯುಗಕೃತದುರ್ಜನವಿಧ್ವಂಸಿನ್ ಜಯ ಜಯ ಜಯ ಭೋ ಜಯ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನ್॥
ಇತಿ ಮಂತ್ರಂ ಪಠನ್ನೇವ ಕುರ್ಯಾನ್ನೀರಾಜನಂ ಬುಧಃ ।

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀದಾಮೋದರಸ್ತೋತ್ರಂ ಸಂಪೂರ್ಣಮ್ ॥

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪ

ತುಳಸೀ ಪಾತು ಮಾಂ ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಾಪದ್ಭ್ಯೋಽಪಿ ಸರ್ವದಾ ।
ಕೀರ್ತಿತಾಽಪಿ ಸ್ಮೃತಾ ವಾಽಪಿ ಪವಿತ್ರಯತಿ ಮಾನವಮ್ ॥

ತುಳಸ್ಯೈ ನಮಃ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಛತ್ರಂ, ಚಾಮರಂ, ಮಾಲ್ಯಂ, ವ್ಯಜನಂ, ನೃತ್ಯಂ, ಗೀತಂ, ವಾದಿತ್ರಾಣಿ, ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ

ಪುಷ್ಕರಾದ್ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಗಂಗಾದ್ಯಾಃ ಸರಿತಸ್ತಥಾ ।
ವಾಸುದೇವಾದಯೋ ದೇವಾ ವಸಂತಿ ತುಳಸೀವನೇ ॥
ತುಳಸೀ ಕಾನನಂ ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಪದ್ಮವನಾನಿ ಚ ।
ವಸಂತಿ ವೈಷ್ಣವಾ ಯತ್ರ ತತ್ರ ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಹರಿಃ ॥
ದೇವ್ಯೈ ವಿಘ್ನವಿನಾಶಿನ್ಯೈ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಕೃತಾಂ ನೃಣಾಮ್ ।
ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಕರೋಮ್ಯದ್ಯ ವಾಂಛಿತಾರ್ಥಪ್ರದಾ ಭವ ॥

ತುಳಸ್ಯೈ ನಮಃ । ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ನಮಸ್ಕಾರ

ಯಜ್ಞೇನ ಯಜ್ಞಮಯಜಂತ ದೇವಾಸ್ತಾನಿ ಧರ್ಮಾಣಿ ಪ್ರಥಮಾನ್ಯಾಸನ್ ।
ತೇ ಹ ನಾಕಂ ಮಹಿಮಾನಃ ಸಚಂತ ಯತ್ರ ಪೂರ್ವೇ ಸಾಧ್ಯಾಃ ಸಂತಿ ದೇವಾಃ ॥

ಯಾ ಸಾ ಪದ್ಮಾಸನಸ್ಥಾ ವಿಪುಲಕಟಿತಟೀ ಪದ್ಮಪತ್ರಾಯತಾಕ್ಷೀ
ಗಂಭೀರಾವರ್ತನಾಭಿಃ ಸ್ತನಭರನಮಿತಾ ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರೋತ್ತರೀಯಾ ॥

ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ದಿವ್ಯೈರ್ಗಜೇಂದ್ರೈ ಮಣಿಗಣ ಖಚಿತೈಃ ಸ್ನಾಪಿತಾ ಹೇಮಕುಂಭೈ-
ರ್ನಿತ್ಯಂ ಸಾ ಪದ್ಮಹಸ್ತಾ ಮಮ ವಸತು ಗೃಹೇ ಸರ್ವಮಾಂಗಲ್ಯಯುಕ್ತಾ ॥
ನಮಸ್ತುಳಸಿ ಕಲ್ಯಾಣಿ ನಮೋ ವಿಷ್ಣುಪ್ರಿಯೇ ಶುಭೇ ।
ನಮೋ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದೇ ದೇವಿ ನಮಃ ಸಂಪತ್ಪ್ರದಾಯಿಕೇ ॥
ಪದ್ಮನಾಭಪ್ರಿಯೇ ತುಭ್ಯಂ ನಮಃ ಪದ್ಮೋದ್ಭವಾರ್ಚಿತೇ ।
ಪದ್ಮಪತ್ರವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ ವರದಾ ಭವ ಮೇ ಸದಾ ॥

ಯನ್ಮೂಲೇ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಿ ಯನ್ಮಧ್ಯೇ ಸರ್ವದೇವತಾಃ।
ಯದಗ್ರೇ ಸರ್ವವೇದಾಶ್ಚ ತುಳಸಿ ತ್ವಾಂ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥
ತುಳಸ್ಯೈ ನಮಃ। ನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಮನಃಪ್ರಸಾದಜನನೀ ಸುಖಸೌಭಾಗ್ಯವರ್ಧಿನೀ।
ಆಧಿಂ ವ್ಯಾಧಿಂ ಚ ಹರ ಮೇ ತುಳಸಿ ತ್ವಾಂ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥
ಶ್ರಿಯಂ ದೇಹಿ ಯಶೋ ದೇಹಿ ಕೀರ್ತಿಮಾಯುಸ್ತಥಾ ಸುಖಮ್।
ಬಲಂ ಪುಷ್ಟಿಂ ತಥಾ ಧರ್ಮಂ ತುಳಸಿ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಮೇ ॥
ಯಾ ದೃಷ್ಟಾ ನಿಖಿಲಾಘಸಂಘಶಮನೀ ಸ್ಪೃಷ್ಟಾ ವಪುಃಪಾವನೀ
ರೋಗಾಣಾಮಭಿವಂದಿತಾ ನಿರಸನೀ ಸಿಕ್ತಾಂತಕತ್ರಾಸಿನೀ।
ಪ್ರತ್ಯಾಸತ್ತಿವಿಧಾಯಿನೀ ಭಗವತಃ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಸಂರೋಪಿತಾ
ನ್ಯಸ್ತಾ ತಚ್ಚರಣೇ ವಿಮುಕ್ತಿಫಲದಾ ತಸ್ಯೈ ತುಳಸ್ಯೈ ನಮಃ ॥
ಪಾಪಾನಿ ಯಾನಿ ರವಿಸೂನುಪಟಸ್ಥಿತಾನಿ
ಗೋಬ್ರಹ್ಮಬಾಲಪಿತೃಮಾತೃವಧಾದಿಕಾನಿ।
ನಶ್ಯಂತಿ ತಾನಿ ತುಳಸೀವನದರ್ಶನೇನ
ಗೋಕೋಟಿದಾನಸದೃಶಂ ಫಲಮಾಪ್ನುವಂತಿ ॥
ತುಳಸ್ಯೈ ನಮಃ। ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪ್ರಸನ್ನಾರ್ಘ್ಯ

ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿವಿಧಾನೇನ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಿಧಾನತಃ।
ತುಳಸೀಂ ಸರ್ವಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಸೇಚಯೇಚ್ಛುದ್ಧವಾರಿಣಾ ॥
ಶ್ರಿಯಃ ಪ್ರಿಯೇ ಶ್ರಿಯಾವಾಸೇ ನಿತ್ಯಂ ಶ್ರೀಧರವಲ್ಲಭೇ।
ಭಕ್ತ್ಯಾ ದತ್ತಂ ಮಯಾಽರ್ಘ್ಯಂ ಹಿ ತುಳಸೀ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥
ತುಳಸ್ಯೈ ನಮಃ। ಪ್ರಸನ್ನಾರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಸಮಾಪನ

ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ಚ ನಾಮೋಕ್ತ್ಯಾ ತಪಃಪೂಜಾಕ್ರಿಯಾದಿಷು ।
ನ್ಯೂನಂ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತಿ ಸದ್ಯೋ ವಂದೇ ತಮಚ್ಯುತಮ್ ॥
ಮಂತ್ರಹೀನಂ ಕ್ರಿಯಾಹೀನಂ ಭಕ್ತಿಹೀನಂ ರಮಾಪತೇ ।
ಯತ್ಕೃತಂ ತು ಮಯಾ ದೇವ ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ತದಸ್ತು ಮೇ ॥
ಕಾಯೇನ ವಾಚಾ ಮನಸೇಂದ್ರಿಯೈರ್ವಾ
ಬುದ್ಧ್ಯಾಽಽತ್ಮನಾ ವಾಽನುಸೃತಸ್ವಭಾವಃ ।
ಕರೋಮಿ ಯದ್ಯತ್ ಸಕಲಂ ಪರಸ್ಮೈ
ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅನೇನ ತುಳಸೀ ಚಂಗೆ ಪ್ರಭೋಧತ್ಸವ ವಿವಾಹ ಕರಣೇನ ಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಪ್ರಸೀದ ಭಗವನ್ ಆಗಚ್ಛಾಽಗಚ್ಛ । ಭಗವಂತಂ ಸಶ್ರೀಕಂ ಸಪರಿವಾರಂ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಂ ಮಮ ಹೃತ್ಕಮಲೇ (ಅನ್ಯಗೃಹೇ ಚೇತ್ - ಸೂರ್ಯಮಂಡಲೇ) ಪ್ರಾವಾಹಯಾಮಿ । (ಇತಿ ಪ್ರಾವಾಹ್ಯ ತುಲಸೀಂ ಕರ್ಣಯೋರ್ಧೃತ್ವಾ, ಹೃದಯೇ ಹಸ್ತಂ ನ್ಯಸ್ತ)

ಯಾಚೇಹಂ ತ್ವಾಂ ಹೃಷೀಕೇಶ ನಮಾಮಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ।
ಹೃದಯೇ ಕುರು ಸಂವಾಸಂ ಶ್ರಿಯಾ ಸಹ ಜಗತ್ಪತೇ ॥

ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ, ಆತ್ಮನಿ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸತತ್ವನ್ಯಾಸೌ ಕೃತ್ವಾ ಘಂಟಾನಾದಂ ಕುರ್ಯಾತ್

ಅನೇನ ತುಳಸೀಕಲ್ಪೋಕ್ತಪೂಜಾಕರ್ಮಣಾ ತುಳಸ್ಯಂತರ್ಗತ
ಕೇಶವಾದಿದ್ವಾದಶಮೂರ್ತ್ಯಾತ್ಮಕ ಮಾಸನಿಯಾಮಕ
ಕಾರ್ತೀಕದಾಮೋದರಾತ್ಮಕಮಧ್ವಪತಿಃ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥
॥ ಇತಿ ತುಳಸೀಕಲ್ಪೋಕ್ತಪೂಜಾ ॥

* * * * *

॥ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ತುಳಸೀ ಚಿಂತನೆ

ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯಸ್ಮೃತಿಮುಕ್ತಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿ ಹಿನ್ನಲೆ

ನಮ್ಮ ಒಂದು ವರ್ಷ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ದಿವಸ. ದಕ್ಷಿಣಾಯನವು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ರಾತ್ರಿ, ಉತ್ತರಾಯಣವು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಗಲು. ಆದ್ದರಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶುಭಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ ದಕ್ಷಿಣಾಯನಾಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ದೇವತೆಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶುಕ್ಲಾಂಬರಧರಾ ನಾರೀ ಶ್ಯಾಮಾ ಪರಶುಧಾರಿಣೀ ।
ಸಾಷ್ಟಾಂಗಂ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯಾಹ ರಾತ್ರಿಸ್ತ್ವಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟ ಕೊಡಲಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದ ತರುಣಿಯಾದ ದಕ್ಷಿಣಾಯನಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ದೇವತೆಗಳ ರಾತ್ರಿಯಾದ ನಾನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.

ನ ಹಿ ಯಾಮ್ಯಾಯನೇ ಕಿಂಚಿದ್ವಿವಾಹೋಪನಯಾದಿಕಮ್ ।
ಶುಭಂ ಕರ್ಮ ಪ್ರಕುರುತೇ ತತೋಽಹಂ ನಿಂದಿತಾ ಜನೈಃ ॥
ವೃಥಾ ಮೇ ಜೀವನಂ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಯತ್ ಸರ್ವೈರ್ಗರ್ಹಿತಾಸ್ಮ್ಯಮ್ ।
ಯದಿ ತ್ವಯನುಗ್ರಹ್ಣಾಸಿ ತರ್ಹಿ ಜೀವಾಮಿ ನಾನ್ಯಥಾ ॥

ತಪ ಏವ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾರ್ಥಮತ್ರ ವೈ ।
ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರಣತಾ ಭೂಯಸ್ತತೋ ಎದೇವಾ ವಿಜಿಜ್ಞಪುಃ ॥
ನಾಥ ನಾಥ ಕೃಪಾಸಿಂಧೋ ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲ
ವಿಧತ್ಸ್ವ ಕರುಣಾಂ ರಾತ್ರೌ ವ್ರಜೇದ್ಯೇನ ಕೃತಾರ್ಥತಾಮ್ ॥

ಓ ದಯಾಸಾಗರನೇ ! ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ. ದಕ್ಷಿಣಾಯನದಲ್ಲಿ ಮದುವೆ, ಮುಂಜಿ ಮೊದಲಾದ ಯಾವುದೇ ಮಂಗಳಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಯಬಾರದೆಂದು ನೀನು ನಿಯಮವನ್ನು ಮಾಡಿರುವಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾರೆ, ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನ ಜನ್ಮವೇ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿದೆ. ನೀನು ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ನಾನು ಬದುಕುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ನನಗೆ ಈ ಜೀವನವೇ ಬೇಡ ಎಂಬುದಾಗಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅವಳಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ತತಃ ಪ್ರಸನ್ನಹೃದಯಸ್ತಸ್ಯೈ ಪ್ರಾದಾಂ ವರೋತ್ತಮಮ್ ।
ಪ್ರಿಯಾ ಮೇ ತೇ ತ್ರಯೋ ಯಾಮಾಸ್ತತ್ರಾದ್ಯೌ ದ್ವೌ ಮಹಾಪ್ರಿಯೌ ॥
ಸ್ಯಾತಾಂ ತತ್ರ ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಜಪದಾನವ್ರತಾದಿಕಮ್ ।
ಅನಂತಗುಣಮೇವ ಸ್ಯಾದಷ್ಟಮಾಸಕೃತಾದಪಿ ॥

ದಕ್ಷಿಣಾಯನಾಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ದೇವತೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದನು. ಉತ್ತಮ ವರವನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ನೀಡಿದನು ''ದಕ್ಷಿಣಾಯನಯದ ರಾತ್ರಿಯ ಮೂರು ಯಾಮಗಳು ನನಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲನೆಯ ಎರಡು ಯಾಮಗಳು ಬಹಳ ಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಜಪ, ದಾನ, ವ್ರತಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಅನಂತ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಉಳಿದ ಎಂಟುಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಪುಣ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾದ ಪುಣ್ಯವು ಇದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆದ್ಯಃ ಸ್ಯಾಚ್ಛ್ರಾವಣೋ ಮಾಸೋ ನಭಸ್ಯೋಽಥ ದ್ವಿತೀಯಕಃ ।
ತೃತೀಯಶ್ಚಾಶ್ವಿನೋ ಮಾಸಶ್ಚತುರ್ಥಃ ಕಾರ್ತಿಕಃ ಸ್ಮೃತಃ ॥

ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದ್ದು ಶ್ರಾವಣಮಾಸ. ಭಾದ್ರಪದಮಾಸ ಎರಡನೆಯದ್ದು, ಆಶ್ವೀನಮಾಸ ಮೂರನೆಯದ್ದು, ನಾಕನೆಯ ಮಾಸವೇ ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸ.

ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯೇऽಪಿ ಪುಣ್ಯಸ್ಯ ವೃದ್ಧಿಃ ಸ್ಯಾಚ್ಚ ದಿನೇ ದಿನೇ ।
ನ ಕಾರ್ತಿಕಸಮಾ ವೃದ್ಧಿಃ ಪುಣ್ಯಸ್ಯೋಕ್ತಾ ಮನೀಷಿಭಿಃ ॥

ಈ ನಾಕು ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದಿನ ಮಾಸಗಳಿಗಿಂತ ಮುಂದಿನ ಮಾಸಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯಕರಗಳಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಮಾಸವು ಮತ್ತೊಂದು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಪರ್ವಕಾಲವು ಸಮಗ್ರವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಆ ದಕ್ಷಿಣಾಯನಾಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ದೇವತೆಗೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ವಿಶೇಷವ್ರತಾಚರಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯದ ಮುಕ್ತಾಯದ ದಿವಸವೇ ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶೀ. ಈ ದಿವಸವು ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ದಿವಸಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಫಲಪ್ರದವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ದಾನ, ವ್ರತಾದಿಗಳನ್ನು ಇಂದಿನ ದಿವಸ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಸಮಸ್ತೈರ್ವಿಬುಧೈಃ ಸ್ತುತ್ಯೋ ಯೋಗನಿದ್ರಾಮುಪೇಯಿವಾನ್ ।
ಸಮಸ್ತಮಂಗಲಾನಾಂ ಚ ದೇವತಾ ಚ ಜನಾರ್ದನಃ ॥

ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸ್ತುತ್ಯನಾದ ಭಗವಂತನು ಈ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಜನಾರ್ದನನು ಸಮಸ್ತ ಮಂಗಳಗಳ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎದ್ದೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಆಷಾಢಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು 'ಶಯನೈಕಾದಶಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂದಿನ ದಿವಸ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಿನಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ಮಲಗಿಸಬೇಕು. ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಅವನು ಎದ್ದೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಓ ದಯಾಸಾಗರನೇ ! ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ. ದಕ್ಷಿಣಾಯನದಲ್ಲಿ ಮದುವೆ, ಮುಂಜಿ ಮೊದಲಾದ ಯಾವುದೇ ಮಂಗಳಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಯಬಾರದೆಂದು ನೀನು ನಿಯಮವನ್ನು ಮಾಡಿರುವಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾರೆ, ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನ ಜನ್ಮವೇ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿದೆ. ನೀನು ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ನಾನು ಬದುಕುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ನನಗೆ ಈ ಜೀವನವೇ ಬೇಡ ಎಂಬುದಾಗಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅವಳಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ತತಃ ಪ್ರಸನ್ನಹೃದಯಸ್ತಸ್ಯೈ ಪ್ರಾದಾಂ ವರೋತ್ತಮಮ್ ।
ಪ್ರಿಯಾ ಮೇ ತೇ ತ್ರಯೋ ಯಾಮಾಸ್ತತ್ರಾದ್ಯೌ ದ್ವೌ ಮಹಾಪ್ರಿಯೌ ॥
ಸ್ಯಾತಾಂ ತತ್ರ ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಜಪದಾನವ್ರತಾದಿಕಮ್ ।
ಅನಂತಗುಣಮೇವ ಸ್ಯಾದಷ್ಟಮಾಸಕೃತಾದಪಿ ॥

ದಕ್ಷಿಣಾಯನಾಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ದೇವತೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದನು. ಉತ್ತಮ ವರವನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ನೀಡಿದನು ''ದಕ್ಷಿಣಾಯನಯದ ರಾತ್ರಿಯ ಮೂರು ಯಾಮಗಳು ನನಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲನೆಯ ಎರಡು ಯಾಮಗಳು ಬಹಳ ಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಜಪ, ದಾನ, ವ್ರತಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಅನಂತ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಉಳಿದ ಎಂಟುಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಪುಣ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾದ ಪುಣ್ಯವು ಇದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆದ್ಯಃ ಸ್ಯಾಚ್ಛ್ರಾವಣೋ ಮಾಸೋ ನಭಸ್ಯೋಽಥ ದ್ವಿತೀಯಕಃ ।
ತೃತೀಯಶ್ಚಾಶ್ವಿನೋ ಮಾಸಶ್ಚತುರ್ಥಃ ಕಾರ್ತಿಕಃ ಸ್ಮೃತಃ ॥

ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದ್ದು ಶ್ರಾವಣಮಾಸ. ಭಾದ್ರಪದಮಾಸ ಎರಡನೆಯದ್ದು, ಆಶ್ವೀನಮಾಸ ಮೂರನೆಯದ್ದು, ನಾಕನೆಯ ಮಾಸವೇ ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸ.

ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯೇಽಪಿ ಪುಣ್ಯಸ್ಯ ವೃದ್ಧಿಃ ಸ್ಯಾಚ್ಚ ದಿನೇ ದಿನೇ ।
ನ ಕಾರ್ತಿಕಸಮಾ ವೃದ್ಧಿಃ ಪುಣ್ಯಸ್ಯೋಕ್ತಾ ಮನೀಷಿಭಿಃ ॥

ಈ ನಾಕು ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದಿನ ಮಾಸಗಳಿಗಿಂತ ಮುಂದಿನ ಮಾಸಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯಕರಗಳಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಮಾಸವು ಮತ್ತೊಂದು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಪರ್ವಕಾಲವು ಸಮಗ್ರವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಆ ದಕ್ಷಿಣಾಯನಾಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ದೇವತೆಗೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ವಿಶೇಷವ್ರತಾಚರಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯದ ಮುಕ್ತಾಯದ ದಿವಸವೇ ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶೀ. ಈ ದಿವಸವು ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ದಿವಸಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಫಲಪ್ರದವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ದಾನ, ವ್ರತಾದಿಗಳನ್ನು ಇಂದಿನ ದಿವಸ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಸಮಸ್ತೈರ್ವಿಬುಧೈಃ ಸ್ತುತ್ಯೋ ಯೋಗನಿದ್ರಾಮುಪೇಯಿವಾನ್ ।
ಸಮಸ್ತಮಂಗಲಾನಾಂ ಚ ದೇವತಾ ಚ ಜನಾರ್ದನಃ ॥

ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸ್ತುತ್ಯನಾದ ಭಗವಂತನು ಈ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಜನಾರ್ದನನು ಸಮಸ್ತ ಮಂಗಳಗಳ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎದ್ದೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಆಷಾಢಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು 'ಶಯನೈಕಾದಶಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂದಿನ ದಿವಸ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಿನಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ಮಲಗಿಸಬೇಕು. ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಅವನು ಎದ್ದೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಆಷಾಢಮಾಸದ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ಎಡಮಗ್ಗಲಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗುತ್ತಾನೆ. ಭಾದ್ರಪದ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ಬಲಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಹೊರಳುತ್ತಾನೆ. ಕಾರ್ತೀಕ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥ ಭಗವಂತನಿಗೆ ತುಳಸೀಸ್ವರೂಪಳಾದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಜೊತೆ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗಬೇಕು.

ದೀಪದಾನ ಮಾಡಬೇಕು

ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಂ ದೀಪದಾನಂ ಕಾರ್ತಿಕ್ಯಾಂ ತು ವಿಶೇಷತಃ ।
ಜಾಗರಂ ತು ಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯಾಂ ಕುರ್ಯಾದ್ವೈ ನಿಯತೇಂದ್ರಿಯಃ ॥

ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ದೀಪದಾನಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದೆ. ಮತ್ತು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಕಾರ್ತೀಕಸ್ನಾನಕ್ಕೂ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವವು ಇರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಬೋಧಿನೀ ಏಕಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಗುರುಗಳಿಗೆ ಗೋದಾನ ಮಾಡಬೇಕು

ಗುರೋರ್ಗೋರ್ಮಿಥುನಂ ದತ್ವಾ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಭೋಜಯೇದ್ ದ್ವಿಜಾನ್ ।
ಆಸಾಯಾಹ್ನಂ ಪುರಾಣಾದ್ಯೈರಹಃಶೇಷಂ ನಯೇದ್ ಬುಧಃ ॥

ಗುರುಗಳಿಗೆ ಹಸು ಮತ್ತು ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಸಾಯಂಕಾಲದ ತನಕ ಪುರಾಣಾದಿಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು.

ಗೋಧೂಳಿ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ತುಳಸೀವಿವಾಹ ಮಾಡಬೇಕು

ಅಸ್ತಂಗತೇ ದಿನಕರೇ ಪುನಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ ।
ವೃಂದಾವನೇ ತತಃ ಕುರ್ಯಾನ್ಮಂಡಪಂ ಚತುರಸ್ರಕಮ್ ॥

ಸೂರ್ಯಾಸ್ತವಾಗುವ ಮೊದಲು ಪುನಃ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ತುಳಸೀವೃಂದಾವನದ ಬಳಿ ಮೊದಲೇ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಉತ್ತಮವಾದ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಅಡಿಕೆಗೊನೆ, ಕಬ್ಬು ಬಾಳೆಕಂದುಗಳಿಂದ ಮಂಟಪವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು

ಪುಷ್ಪಮಾಲ್ಯೈಃ ಫಲೈರ್ದಿವ್ಯೈರ್ನಾಲಿಕೇರಾದಿಭಿಃ ಶುಭೈಃ ।
ಪೂಗೀಫಲೈರಿಕ್ಷುದಂಡೈರಂಭಾಸ್ತಂಭೈಶ್ಚ ಶೋಭಿತಮ್ ॥

ಹೂವಿನ ಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು, ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು, ಅಡಿಕೆಯ ಗೊನೆಯನ್ನು, ಕಬ್ಬು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಮಂಟಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿರಬೇಕು.

ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರಶಾಯಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ಪೂಜೆ

ಪೂಜಯೇತ್ತತ್ರ ದೇವೇಶಂ ಕ್ಷೀರಾಂಬುಧಿನಿವಾಸಿನಮ್ ।
ನಾನಾವಿಧೈಶ್ಚೋಪಚಾರೈರ್ಗೀತವಾದಿತ್ರನರ್ತನೈಃ ॥

ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರಶಾಯಿಯಾದ ದೇವದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರಶಾಯಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣವೂ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಂಗೀತ, ವಾದ್ಯ, ನರ್ತನ ಮೊದಲಾದ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಶ್ರೀಹರಿಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು

ಮಾರ್ಗತಾಲಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ನೃತ್ತಂ ನಾಟ್ಯಂ ತದುದ್ಭವಮ್ ।
ವಸಂತಂ ಶ್ರಾವಯೇದ್ಗೀತಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ದೇವಸ್ಯ ಚಕ್ರಿಣಃ ॥

ಮಾರ್ಗಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುವರಿದು ನೃತ್ಯಗಳನ್ನು, ನಾಟ್ಯವನ್ನು, ಚಕ್ರಧಾರಿಯಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ವಸಂತಗೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡಬೇಕು.

ಮಹಾರಾಜೋಪಚಾರ ಪೂಜೆ

ಮಹಾರಾಜೋಪಚಾರೇಣ ತಂ ಭಜೇದ್ಗರುಡಧ್ವಜಮ್ ।
ನಿವೇದಿತೈಶ್ಚೋಪಹಾರೈರ್ದಕ್ಷಿಣಾಭಿರ್ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾನ್ ॥

ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಅಂದು ಮಾಡಬೇಕು. ಗರುಡಧ್ವಜನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಅನೇಕ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನು ತಯಾರುಗೊಳಿಸಿ, ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಬಡಿಸಬೇಕು; ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಯ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಸಂತೋಷಯೇನ್ಮಹಾಭಕ್ತ್ಯಾ ವೈಷ್ಣವಾನ್ ಭಾವಿತವ್ರತಾನ್ ।
ಆಶಿಷಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣೀಯಾತ್ ತತ್ ಸರ್ವಂ ವಿಷ್ಣವೇಽರ್ಪಯೇತ್ ॥

ಆಗಮಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವೈಷ್ಣವರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು. ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಎಲ್ಲ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿ ಎಂದರೇನು ?

ಸಂಧ್ಯಾಯಾಮಾತ್ ಪರಮಂ ಯಾಮಾದರ್ವಾಕ್ ತ್ರಿಘಟಿಕಾ ಶಿವಾ ।
ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿರಿತಿ ತತ್ಕಾಲಮಿತಿ ವೇದವಿದೋ ವಿದುಃ ॥
ಏತಸ್ಯಾಂ ತುಲಸೀಂ ದೇವೀಂ ಪೂಜಯಂತಿ ಮಹರ್ಷಯಃ ॥

ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ (ಧರ್ಮ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿಯೇ) ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಧ್ಯಾ ಯಾಮಕ್ಕಿಂತ ಅನಂತರ, ರಾತ್ರಿಯ ಯಾಮಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಮಂಗಳಕರವಾದ ಮೂರು ಘಳಿಗೆಯು ಯಾವುದಿದೆಯೋ ಆ ಕಾಲವನ್ನು ವೇದಜ್ಞರು ಕ್ಷಿರಾಬ್ಧಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೂರು ಘಳಿಗೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ತುಳಸೀ ದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಕ್ರಮ

ಕಾರಯಿತ್ವಾ ವಿತಾನಾನಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರ್ವೈಷ್ಣವೈಃ ಸಹ ।
ಸಾಲಗ್ರಾಮಂ ದ್ವಾರಕಂ ಚ ಸ್ಥಾಪ್ಯ ಪೀಠೋಪರಿ ಸ್ಥಿತಮ್ ॥

ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ತುಳಸೀವೃಂದಾವನದ ಬಳಿ ಅಥವಾ ಮುಂದೆ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲೊಂದು ಪೀಠವನ್ನಿಟ್ಟು ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಶಾಲಗ್ರಾಮ ಚಕ್ರಾಂಕಿತಗಳನ್ನಿಡಬೇಕು.

ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ತುಳಸೀವೃಂದಾವನದ ಎದುರು ಪೂಜೆ

ತುಲಸ್ಯಾಃ ಪರತೋ ದೇವಮರ್ಚಯಿತ್ವಾ ಜಗತ್ಪತಿಮ್ ।
ದೇವೀಂ ಪುರುಷಸೂಕ್ತೇನ ಸ್ನಾಪ್ಯ ಶಂಖೋದಕೇನ ಚ ॥

ತುಳಸೀವೃಂದಾನವದ ಮುಂದೆ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಪುರುಷಸೂಕ್ತವನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ ಶಂಖೋದಕದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಂಡಿಯೂರಿ ಅರ್ಘ್ಯನೀಡಬೇಕು

ಜಾನುಭ್ಯಾಮವನೀ ನ್ಯಸ್ಯ ತುಲಸ್ಯಾಗ್ರೇ ಸಮಾಹಿತಃ ।
ಅರ್ಘ್ಯಾದಿಕಂ ಪ್ರದಾತವ್ಯಂ ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ಭಕ್ತಿತಃ ॥

ತುಳಸೀವೃಂದಾವನದ ಎದುರು ಮೊಣಕಾಲುಗಳನ್ನು ಊರಿ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಅರ್ಘ್ಯಮಂತ್ರ

ಕ್ಷೀರೋದಮಥನೋದ್ಭೂತೇ ಸುಪುಷ್ಪೇ ಚಾರುಹಾಸಿನೀ ।
ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಪ್ರದಾಯಿನೀ ॥

ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಮಥನದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಂದಹಾಸವುಳ್ಳ ಮಂಜರಿಯೆಂಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಹೂಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಓ ತುಳಸೀದೇವಿಯೇ! ನೀನು ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳ ಫಲವನ್ನು ನೀಡುವವಳಾಗಿರುವಿ. ನಿನಗೆ ಈ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಸ್ವೀಕರಿಸು.

ತುಲಸ್ಯಖಿಲಜಂತೂನಾಂ ಹಿತಾಯಾವತರಿಷ್ಯಸಿ ।
ಪಾದ್ಯಂ ದತ್ತಂ ಮಯಾ ತುಭ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ಹರಿವಲ್ಲಭೇ ॥

ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿತಕ್ಕೋಸ್ಕರವೇ ತುಳಸಿಯಾಗಿ ನೀನು ಅವತರಿಸಿರುವಿ. ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳಾದ ನೀನು ನಾನು ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಪಾದ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡು ಎಂಬುದಾಗಿ ಪಾದ್ಯಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಪಾದ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರೇಣ ಮಂತ್ರೇಣ ಸೇಚನಾವಾಹನಾದಿಕಮ್ ।
ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೈರ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಧೂಪದೀಪಾಂಬರಾದಿಭಿಃ ॥

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರದಿಂದ ತುಳಸೀಗಿಡಕ್ಕೆ ನೀರನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಆವಾಹನೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಮಾಡಬೇಕು. ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಅಕ್ಷತೆ, ಧೂಪ-ದೀಪ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ತಾಂಬೂಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ತುಳಸಿಗೆ ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ತುಳಸಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ತುಳಸಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ

ವಿಷ್ಣೋರ್ಹರ್ಷಾಶ್ರುಸಂಭೂತೇ ! ತುಲಸ್ಯಮರವಂದಿತೇ !
ನಮಸ್ಕರೋಮಿ ತ್ವಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮನೋವಾಕ್ಕಾಯಕರ್ಮಭಿಃ ॥

ಧನ್ವಂತ್ರಿರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ತುಳಸಿಯೇ ! ನೀನು ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ವಂದಿತಳಾಗಿರುವಿ. ನಿನಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಮನಸ್ಸು, ಮಾತು, ದೇಹಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದೆಲ್ಲಾ ನಿನ್ನನ್ನೇ ನಮಿಸುತ್ತೇನೆ.

* * * *

ತುಳಸಿಯ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ಹಾಗೂ ತುಳಸೀವೃಂದಾನವದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ

ಸುಧೆಗಡಲ ಮಥಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯನಾಗಿ
ಪದುಮನಾಭನು ತಾನು ಉದುಭವಿಸಿ ಬರಲಂದು
ಉದುರಿದವು ಕಣ್ಣಿಂದ ಉದಕ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಲದೆ ತುಳಸಿನಾಮವಾಗೇ ।
ತ್ರಿದಶರೊಂದಿಸುತ ಮೋದದಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಿದರು
ಒದಗಿ ಸುಜನರು ತಮ್ಮ ಸದನದಲಿ ನಿತ್ಯ ಸ
ತ್ವದವಿಗೆ ಸಿದ್ದವೆಂದು ಮುದದಿಂದ ತಿಳಿದು
ವೃಂದಾವನ ರಚಿಸಿದರಯ್ಯಾ ॥

ತುಳಸಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸನ್ನಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಕರ್ಣದಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಧಾರಣೆ

ಮೂಲದಲಿ ಸರ್ವತೀರ್ಥಗಳುಂಟು ತನ್ಮಧ್ಯೆ
ಕಾಲ ಮೀರದೆ ಸರ್ವನದನದಿಗಳಮರಗಣ
ಮೇಲೆ ದಳ ಒಂದರಲಿ ಒಂದೊಂದು ಮೂರುತಿಯು ಆಲಯವಾಗಿಪ್ಪುದು
ಮೂರ್ಲೋಕಗಳ ಧರ್ಮವ್ರತಕೆ ಮಿಗಿಲೆನಿಸುವುದು ।
ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮಗರ್ಪಿಸಿದ ತುಳಸಿ ನಿ
ರ್ಮಾಲ್ಯವನು ಸತತ ಕರ್ಣದಲಿ ಧರಿಸಿದ ಮನುಜ ಕಾಲನಾಳಿಗೆ ಶೂಲನೊ ॥

ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀರು ಹಾಕಿ ಮೃತ್ತಿಕೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು

ಉದಯದೊಳಗೆದ್ದು ನೀರೆರೆದು ಮಜ್ಜನಗೈದು
ತುದಿಬೆರಳಿನಿಂದ ಮೃತ್ತಿಕೆಯ ಫಣೆಯೊಳಗಿಟ್ಟು
ಮುದದಿಂದಲೊಂದು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರ ತದನಂತರದಲಿ ಭಜಸಿ ।
ವದನದೊಳುಗ್ಗೆಯೆ ಧರೆಯೊಳಗಿದ್ದ ಸರ್ವ
ನದನದಿಗಳಿಗೆ ನೂರ್ಮಡಿಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದ ಫಲ
ಒದಗುವುದು ಹಿಂದಣಾನಂತಜನ್ಮಗಳಘವ ತುದಿಮೊದಲು ದಹಿಪುದಯ್ಯಾ ॥

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತುಳಸೀ ಹಾಗೂ ಶಾಲಗ್ರಾಮ ಇರಲೇಬೇಕು

ಆವವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತುಳಸಿ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ
ಆವವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರಾ ಕೂಟ
ಆವವನ ಭುಜದಲ್ಲಿ ತಪ್ತಮುದ್ರಾಂಕಿತವು
ಪಾವಮಾನಿಯ ಮತದೊಳು ।
ಆವವನು ಕಾಲತ್ರಯವ ಕಳೆವನಾವಲ್ಲಿ
ಶ್ರೀವಾಸುದೇವ ಮುನಿದೇವಾದಿಗಣಸಹಿತ
ಕಾವುತ್ತಲಿಪ್ಪ ಬಲಿಗೊಲಿದಂತೆ ತೊಲಗದಲೆ
ಭಾವಿಸಿರಿ ಭಾವಜ್ಞರು ॥

ತುಳಸಿಯ ದರ್ಶನ, ಸ್ತೋತ್ರ , ನಮಸ್ಕಾರಗಳ ಫಲ. ತುಳಸಿಯಿದ್ದ ಸ್ಥಳ ಪಾಂಡುರಂಗಕ್ಷೇತ್ರ .

ಕಂಡರೆ ದುರಿತಕ್ಕೆ ಕೆಂಡವನು ಬೀರುವುದು
ಕೊಂಡಾಡಿದರೆ ಪುಣ್ಯವಪರಿಮಿತವುಂಟು ಮೈ-
ದಿಂಡುಗೆಡಹಿದರೆ ಪುನರಪಿ ಜನನವಿಲ್ಲಸಲೆ
ದಂಡವಿಟ್ಟವ ಮುಕ್ತನೋ ।
ಚಂಡಾಲಕೇರಿಯೊಳು ಇರಲು ಹೀನಯವಲ್ಲ
ಪಾಂಡುರಂಗಕ್ಷೇತ್ರ ಸರಿಮಿಗಿಲು ಎನಿಸುವುದು
ತಂಡತಂಡದ ಕುಲಕೆ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯಫಲ
ಕಂಡವರಿಗುಂಟೆ ಅಯ್ಯಾ॥

ಹರಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತುಳಸಿ ತೆಗೆಯಬೇಕು. ನಿಷಿದ್ಧ ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತುಳಸಿ ತರಬಾರದು

ಚಿತ್ತಶುದ್ಧನು ಆಗಿ ಮುಂಝಾನೆಯೊಳು ತುಳಸಿ
ಸ್ತೋತ್ರವನು ಮಾಡುತ್ತ ದಿವ್ಯವಾಗಿಹ ತ್ರಿದಳ

ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪಾತ್ರೆಯಲಿ ತೆಗೆದು ಶೋಧಿಸಿ ತುಂಬಿ
ಪತ್ರಾದಿಯಲಿ ತಾರದೆ ।
ಮತ್ತೆ ವಸ್ತ್ರದಿ ಹಸ್ತ ಶಿಲೆಯರ್ಕಏರಂಡ
ಪತ್ರದಲಿ ತಾರದೆಲೆ ಭೂಮಿಯೊಳಗಿಡದೆ ಪೂ
ರ್ವೋತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂ ತರಬೇಕು
ಹೊತ್ತು ಮೀರಿಸಲಾಗದು ॥

ನಿಷಿದ್ಧತಿಥಿ, ವಾರ, ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧಗಳ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ತುಳಸಿ ತೆಗೆಯಬಾರದು. ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರರಿಂದಲೂ ತುಳಸಿ ತೆಗೆಸಬಾರದು

ರವಿ ಮಂಗಳವಾರ ವೈಧೃತಿ ವ್ಯತೀಪಾತ
ರವಿಶಶಿಯ ಸಂಗಮ ಪರ್ವಣಿ ಪುಣ್ಯಕಾಲ
ದಿವಸ ದ್ವಾದಶಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಉಪರಾಗ ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧ
ಇವುಗಳಲಿ ತೆಗೆಯದಿರಿ ।
ನವವಸನಪೊದ್ದು ಊಟವ ಮಾಡಿ ತಾಂಬೂಲ
ಸವಿಯುತ್ತ ಮುಟ್ಟದಿರಿ ಯುವತಿ ಶೂದ್ರರಿಂದ ತರಿ-
ಸುವುದಚಿತವಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಾಡುತಿರಿ
ದಿವಸ ದಿವಸಗಳೊಳಯ್ಯಾ ॥

ತುಳಸೀದಳ ದೊರೆಯದಿದ್ದರೆ, ಒಣಗಿದ ತುಳಸಿ, ತುಳಸೀಕಾಷ್ಠ, ತುಳಸೀಎಲೆ ತುಳಸೀಮೃತ್ತಿಕೆಗಳಿಂದಲೇ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬಹುದು. ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವನ್ನು ತೊಳೆದೂ ಏರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ತುಳಸಿಯಿಲ್ಲದೆ ಪೂಜಿಸಬಾರದು.

ದಳವಿದ್ದರೇ ಒಳಿತು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಾಷ್ಠ
ಎಲೆ ಮೃತ್ತಿಕೆಗಳಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲಿಬಹುದು
ತುಳಸಿ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಾದರೂ ತ್ರಿವಾರದಲಿ

ತೊಳೆತೊಳೆದು ಏರಿಸಲಿ ಬಹುದು ।
ತುಳಸಿ ಒಣಗಿದ್ದರೂ ಲೇಶದೋಷಗಳಿಲ್ಲ
ತುಳಸಿ ವಿರಹಿತ ಪೂಜೆಯದು ಸಲ್ಲದು

ತುಳಸಿ ಇಲ್ಲದ ಮನೆ ಸ್ಮಶಾನಸದೃಶ. ತುಳಸಿ ಇಲ್ಲದ ನೈವೇದ್ಯ ಅಗ್ರಾಹ್ಯ. ತುಳಸಿಮಣಿ ಇಲ್ಲದ ದೇಹ ಬಲು ಅಪವಿತ್ರ

ತುಳಸಿ ಇಲ್ಲದ ಸದನ ಹೊಲೆಮಾದಿಗರ ಸದನ
ತುಳಸಿ ಇಲ್ಲದ ಬೀದಿ ನರಕಕೆಳೆಸುವ ಹಾದಿ
ತುಳಸಿ ಇಲ್ಲದ ತೀರ್ಥವೆಂದಿಗಿದ್ದರೂ ವ್ಯರ್ಥ
ತುಳಸಿ ಬಲು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೋ ।
ತುಳಸಿ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ನೈವೇದ್ಯ ಗತಿಸಾಧ್ಯ
ತುಳಸಿ ಧರಿಸಿದ ದೇಹ ಪರಮ ಸಾರ್ಥಕವಯ್ಯ
ತುಳಸಿದಳ ಹರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದವನ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ
ನೆಲೆ ನಾಗಾಣೆನಯ್ಯ ॥

ತುಳಸಿ ಅರ್ಚನೆಯಿಂದ ಪಾರ್ವತೀ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ನಾರದ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧಕರು ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಪಡೆದುಕೊಂಡರು

ಶಿವನ ಸತಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ನಾರದ ವಿಭೀಷಣರು
ಧ್ರುವ ಅಂಬರೀಶ ಶಶಿಬಿಂದು ರುಕ್ಮಾಂಗದರು
ಇವರೆ ಮೊದಲಾದವರು ಭಕುತಿ ಪೂರ್ವಕದಲೀ
ವಿವರವನು ತಿಳಿದರ್ಚಿಸಿ ।
ತವಕದಿಂ ತಂತಮ್ಮ ಘನಪದವನೈದಿದರು
ಭುವನದೊಳಗುಳ್ಳ ನಿರ್ಮಲಜನರು ಭಜಿಸಿದರು
ಜವಭಟರನೋಡಿಸೀ ಜಡದೇಹವನು ನೀಗಿ
ಭವ ದೂರರಾದರಯ್ಯಾ ॥

ತುಳಸಿ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಅಹಂಕಾರವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ

ಉದಯಕಾಲದೊಳೆದ್ದು ಆವನಾದರೂ ತನ್ನ
ಹೃದಯನಿರ್ಮಲನಾಗಿ ಭಕುತಿಪೂರ್ವಕದಿಂದ
ಸದಮಲಾ ತುಳಸಿಯನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದ ಕ್ಷಣಕೆ
ಮದಗರ್ವ ಪರಿಹಾರವೋ ।
ಇದೆ ತುಳಸಿ ಸೇವಿಸಲು ಪೂರ್ವದಲಿ ಕಾವೇರಿ
ನದಿಯ ತೀರದಲೊಬ್ಬ ಭೂಸುರ ಪದಕೆ ಪೋದ
ಪದೆಪದೆಗೆ ಸಿರಿ ವಿಜಯ ವಿಟ್ಠಲಗೆ ಪ್ರಿಯಳಾದ
ಮದನತೇಜಳ ಭಜಿಸಿರಯ್ಯಾ ॥

ತುಳಸಿ ಜನನ

ಸಮುದ್ರಮಥನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಕಾಮಧೇನು, ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ, ಐರಾವತ, ಹಾಲಾಹಲವಿಷ, ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಅಮೃತಕಲಶ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಮೇಲೆ ಬಂದವು. ಧನ್ವಂತರಿಯು ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವಾಗ, ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿಯ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಬಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪವು ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ, ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಒಂದು ಗಿಡವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ಅದೇ ಶ್ರೀತುಳಸೀಗಿಡ. ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಬಂದು, ಅಮೃತಕಲಶದ ಸಂಪರ್ಕ ದೊರಕಿದ ಮೇಲೆ ಕೇಳಬೇಕೆ? ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ, ಅಮೃತದ ಸಂಪರ್ಕ, ಇವು ತುಳಸಿಯನ್ನು ಅತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿ ಮಾಡಿದವು. ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಕಲ ನದಿಯ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವು ಉಂಟಾಯಿತು. ಇಂತಹ ತುಳಸಿಗೆ ದಾಮೋದರನ ಜೊತೆ ವಿವಾಹವು ಕಾರ್ತಿಕ ಉತ್ಥಾನ ದ್ವಾದಶೀ ದಿನ ನೆರವೇರಿತು.

ತುಳಸೀ ಯಾರು ?

ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ತುಳಸೀ ಎಂಬ ರೂಪವಿದೆ. ಈ ರೂಪದಿಂದ ನಿರಂತರ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದರಜೋಧಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ತುಳಸಿಯೇ ಜಾಂಬವತಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪುರಾಣಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿವೆ. 'ತುಳಸೀ ಜಾಂಬವತೀ ಸಾಕ್ಷಾತ್' ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣವು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆರನೇ ಕಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಜಾಂಬವತಿಯೇ, ಸಮುದ್ರ ಮಥನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯಾಗಿ ಜನಿಸಿದ್ದು. ಈಕೆಯೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಷಣ್ಮಹಿಷಿಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಜಾಂಬವತಿ.

ತುಳಸಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಏನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ?

ತುಳಸಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಮಾತಿನಂತೆ ತುಳಸಿಯೆಂಬುವವಳು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಪಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ನಿತ್ಯಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ಭಾಗವತದ ತೃತೀಯ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ೧೬ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುವಾಗ ಆಚಾರ್ಯರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ -

ತಿರಶ್ಚೀನಾಃ ಸ್ಥಾವರಾಶ್ಚ ಸರ್ವೇ ಜ್ಞಾನಾದ್ ವಿಕುಂಠಗಾಃ।
ಅಮುಕ್ತಾ ಮುಕ್ತಿಮಾಯಾಂತಿ ನಿಯಮಾದ್ ಕರ್ಮಣಃ ಕ್ಷಯೇ ॥

ತಿರ್ಯಕ್ ಜಂತುಗಳೆನಿಸಿದ ಪಾರಿವಾಳ ಮುಂತಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಮಂದಾರ-ತುಲಸೀ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಾವರಗಳು ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನ ಹೊಂದಿದವುಗಳಾದುದರಿಂದ ವೈಕುಂಠದ ಅಮುಕ್ತಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದಿರುವ ಅಮುಕ್ತ ಜೀವರೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ತುಳಸಿಯು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎನ್ನಲಾಗದು. ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತುಲಸಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಮಂದಾರಕುಂದಕುರಬೋತ್ಪಲಚಂಪಕೋರ್ಣ
ಪುನ್ನಾಗನಾಗಬಕುಲಾಂಬುಜಪಾರಿಜಾತಾಃ।

ಗಂಧೇರ್ಚಿತೇ ತುಲಸಿಕಾಭರಣೇನ ತಸ್ಯಾ

ಯಸ್ಮಿಂಸ್ತಪಃ ಸುಮನಸೋ ಬಹುಮಾನಯಂತಿ ||

ಹರಿಭಕ್ತರು ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಹರಿಪಾದಗಳನ್ನು ಮಂದಾರ-ಮಲ್ಲಿಗೆ-ಕುರಬ-ನೈದಿಲೆ- ಸಂಪಿಗೆ-ಕರವೀರ-ಪುನ್ನಾಗ-ನಾಗಕೇಸರ-ವಕುಳ-ಕಮಲ-ಪಾರಿಜಾತ ಮಂತಾದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ತುಳಸಿಯಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹರಿಯು ಸ್ವತಃ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ತುಳಸಿಮಾಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಪುಷ್ಪಾಭಿಮಾನಿಗಳು ತುಳಸಿ ಮಾಡಿದ ತಪಸ್ಸು ದೊಡ್ಡದೆಂದು ತುಳಸಿಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ -

'ಭಕ್ತೈರರ್ಚಿತೇ ಸತಿ ಭಗವತಾ ತುಲಸಿಕಾಭರಣೇ ಕೃತೇ ತಸ್ಯಾಃ ಗಂಧಾರ್ಥಂ ತಪೋ ಬಹುಮಾನಯಂತಿ' ಭಕ್ತರು ಪೂಜಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಹರಿಯು ತುಳಸಿಯನ್ನು ಬಹುಮಾನ ಮಾಡಿದ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಮಂದಾರಾದಿ ಪುಷ್ಪಗಳು ತುಳಸಿಯ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಹರಿ ಒಲುಮೆಗೆ ಪಾತ್ರಳಾಗುವ ತಪಸ್ಸನ್ನು ತುಳಸಿ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಿತ್ಯವೂ ಕೊಳಲಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತುಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಊದುತ್ತಿದ್ದ. ಕೃಷ್ಣನ ತುಟಿ ಮುಟ್ಟುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಬಿದಿರಿಗೆ ಹೇಗೆ ? ಎಂದರೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಶ್ರೀದೇವಿ ವೇಣುಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ರೇಮೇ ಕೃಷ್ಣಮುಖಾಂಬುಜೇ' ಎಂದು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ವೇಣುವಿನಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತಳಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರಿಂದ ಬಿದಿರು ತುಟಿಮುಟ್ಟಿತು. ಇದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ವಿಹಾರ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ತುಳಸಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹರಿಪಾದ ಮಾನ್ಯವಾದ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಲಕುಮಿಯೂ ಧರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಸೀತೆಯು ನಿತ್ಯವೂ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ್ದಾಳೆ.

ಕೆಳಗಿನ ಕಕ್ಷ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜಾಂಬವತಿಗೆ ತುಳಸೀರೂಪವಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಅವಳಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮರಾದ ಸರಸ್ವತೀ ಭಾರತಿಯರಿಗೂ ತುಳಸೀ ಎಂಬ ರೂಪ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೂ ಕೂಡ ತುಳಸೀ ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಭಗವಂತನ

ಸೇವೆಗೈಯುತ್ತಾಳೆ. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು: ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತುಳಸಿ ಗಿಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜೀವ, ಅದರೊಳಗೆ ಆರನೇ ಕಕ್ಷ್ಯದ ಜಾಂಬವತಿ, ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ತುಳಸಿ ರೂಪಕ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ದಾಮೋದರ.

ತುಳಸಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಪೂಜೆ ?

ತುಳಸಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ದೇವರಪೂಜೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಹರಿನಿರ್ಮಾಲ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಒಳಗಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪ ದಿದಕ್ಷಯಾ ಪ್ರಾಣನಿಗೂ ಮೊದಲು ಈಕೆಗೆ ಪೂಜೆ. ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಹರಿಗೆ ಪೂಜೆಯಾದ ಕೂಡಲೇ ಈಕೆಗೆ ಪೂಜೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ರಮವು ಆಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅನೂಚಾನವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆ. ಪ್ರತಿದಿನವು ವೈಭವದಿಂದ ತುಳಸೀ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿ ಉತ್ಥಾನ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ನಂತರ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಬಳಿಕ ಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

* ಏಕಾದಶೀ ದಿವಸ ತುಳಸಿಗೆ ಪೂಜೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನೀರು ಹಾಕಬಹುದು.
* ಸ್ತ್ರೀಯರು ಶುದ್ಧರಾಗಿ ತುಳಸಿಗಿಡವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಅದನ್ನು ಆರೈಕೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಪೂಜೆಗೆ ತೆಗೆಯಬಾರದು.
* ಸ್ತ್ರೀಯರು ತುಳಸಿಯನ್ನು ಹೂವಿನ ಜೊತೆಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವೆಂದು ಮುಡಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.
* ತೀರ್ಥಕೊಡುವಾಗ ಕೈಗೆ ತುಳಸಿ ಬಿದ್ದರೆ ವೈಧ್ಯವ್ಯ ಸೂಚನೆಯಲ್ಲ. ಹರಿ ಒಲುಮೆಯ ಸೂಚನೆ.
* ತುಳಸೀ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡದವರಿಗೆ ಕರ್ಮಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ.
* ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪೂಜೆಗೆಂದು ತುಳಸಿ ತೆಗೆಯಬಾರದು.

* ಸ್ನಾನ ಮಾಡದೆ ತುಳಸಿ ತೆಗೆಯಬಾರದು.
* ಪ್ರತಿದಿನವೂ ದೇವರ ನಂದಾದೀಪವನ್ನು ತುಳಸೀಕಾಷ್ಠಂದಿದಲೇ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಲಕ್ಷದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದ ಪುಣ್ಯವಿದೆ.
* ತುಳಸೀ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡೇ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.
* ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಸದಾ ತುಳಸೀಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಲೇಬೇಕು. ಧರಿಸದ ದೇಹವು ಅಪವಿತ್ರ .
* ಇತರಾದಿಗಳ ಸಂಪರ್ಕವಾದಾಗ ತುಳಸೀಮಾಲೆ ಧರಿಸಿದ್ದರೆ ಸಂಪರ್ಕದೋಷ ತಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗಡೆ ಹೊರಟಾಗ ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತುಳಸೀಮಾಲೆ ಇದೆಯೇ? ಎಂದು ಪರಿಕ್ಷೀಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.

ಮಂಜರಿಸಹಿತ ದಳವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ

ಸಮಂಜರೀದಳೈರೇವ ತುಲಸ್ಯಾ ವಿಷ್ಣುಮರ್ಚಯೇತ್ ।
ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಸ್ಕಂದ ಕಥಿತುಂ ನೈವ ಶಕ್ಯತೇ ॥

ತುಳಸೀ ವನವಿರುವಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವೂ, ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ, ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ವನದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಆ ವನದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸ್ತೋತ್ರವೂ, ಮಂತ್ರಾದಿಗಳೂ, ಅನಂತ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಪ್ರೇತಗಳೂ, ಕೂಷ್ಮಾಂಡಗಳೂ, ಪಿಶಾಚಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸರೂ, ಭೂತದೈತ್ಯರೂ ಅಲ್ಲಿರದೆ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನಾಶವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಡಾಕಿನ್ಯಾದಿಗಳೂ ತುಳಸಿಯ ದಳವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿಗಳೂ, ಪಾಪದಿಂದ ಬಂದ ರೋಗಗಳೂ, ಮಾಟ ಮುಂತಾದ ಮಂತ್ರಗಳೂ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಈ ತುಳಸಿಯ ವನದ ಸೇವೆಯಿಂದ ನಾಶಹೊಂದುತ್ತವೆ.

ಸೇವೆಗೈಯುತ್ತಾಳೆ. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು: ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತುಳಸಿ ಗಿಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜೀವ, ಅದರೊಳಗೆ ಆರನೇ ಕಕ್ಷ್ಯದ ಜಾಂಬವತಿ, ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ತುಳಸಿ ರೂಪಕ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ದಾಮೋದರ.

ತುಳಸಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಪೂಜೆ ?

ತುಳಸಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ದೇವರಪೂಜೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಹರಿನಿರ್ಮಾಲ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಒಳಗಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪ ದಿದಕ್ಷಯಾ ಪ್ರಾಣನಿಗೂ ಮೊದಲು ಈಕೆಗೆ ಪೂಜೆ. ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಹರಿಗೆ ಪೂಜೆಯಾದ ಕೂಡಲೇ ಈಕೆಗೆ ಪೂಜೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ರಮವು ಆಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅನೂಚಾನವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆ. ಪ್ರತಿದಿನವು ವೈಭವದಿಂದ ತುಳಸೀ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿ ಉತ್ಥಾನ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ನಂತರ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಬಳಿಕ ಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

* ಏಕಾದಶೀ ದಿವಸ ತುಳಸಿಗೆ ಪೂಜೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನೀರು ಹಾಕಬಹುದು.
* ಸ್ತ್ರೀಯರು ಶುದ್ಧರಾಗಿ ತುಳಸಿಗಿಡವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಅದನ್ನು ಆರೈಕೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಪೂಜೆಗೆ ತೆಗೆಯಬಾರದು.
* ಸ್ತ್ರೀಯರು ತುಳಸಿಯನ್ನು ಹೂವಿನ ಜೊತೆಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವೆಂದು ಮುಡಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.
* ತೀರ್ಥಕೊಡುವಾಗ ಕೈಗೆ ತುಳಸಿ ಬಿದ್ದರೆ ವೈಧ್ಯವ್ಯ ಸೂಚನೆಯಲ್ಲ. ಹರಿ ಒಲುಮೆಯ ಸೂಚನೆ.
* ತುಳಸೀ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡದವರಿಗೆ ಕರ್ಮಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ.
* ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪೂಜೆಗೆಂದು ತುಳಸಿ ತೆಗೆಯಬಾರದು.

* ಸ್ನಾನ ಮಾಡದೆ ತುಳಸಿ ತೆಗೆಯಬಾರದು.

* ಪ್ರತಿದಿನವೂ ದೇವರ ನಂದಾದೀಪವನ್ನು ತುಳಸೀಕಾಷ್ಠಂದಿದಲೇ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಲಕ್ಷದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದ ಪುಣ್ಯವಿದೆ.

* ತುಳಸೀ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡೇ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

* ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಸದಾ ತುಳಸೀಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಲೇಬೇಕು. ಧರಿಸದ ದೇಹವು ಅಪವಿತ್ರ .

* ಇತರಾದಿಗಳ ಸಂಪರ್ಕವಾದಾಗ ತುಳಸೀಮಾಲೆ ಧರಿಸಿದ್ದರೆ ಸಂಪರ್ಕದೋಷ ತಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗಡೆ ಹೊರಟಾಗ ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತುಳಸೀಮಾಲೆ ಇದೆಯೇ? ಎಂದು ಪರಿಕ್ಷೀಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.

ಮಂಜರಿಸಹಿತ ದಳವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ

ಸಮಂಜರೀದಳೈರೇವ ತುಲಸ್ಯಾ ವಿಷ್ಣುಮರ್ಚಯೇತ್ ।
ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಸ್ಕಂದ ಕಥಿತುಂ ನೈವ ಶಕ್ಯತೇ ॥

ತುಳಸೀ ವನವಿರುವಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವೂ, ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ, ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ವನದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಆ ವನದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸ್ತೋತ್ರವೂ, ಮಂತ್ರಾದಿಗಳೂ, ಅನಂತ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಪ್ರೇತಗಳೂ, ಕೂಷ್ಮಾಂಡಗಳೂ, ಪಿಶಾಚಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸರೂ, ಭೂತದೈತ್ಯರೂ ಅಲ್ಲಿರದೆ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನಾಶವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಡಾಕಿನ್ಯಾದಿಗಳೂ ತುಳಸಿಯ ದಳವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿಗಳೂ, ಪಾಪದಿಂದ ಬಂದ ರೋಗಗಳೂ, ಮಾಟ ಮುಂತಾದ ಮಂತ್ರಗಳೂ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಈ ತುಳಸಿಯ ವನದ ಸೇವೆಯಿಂದ ನಾಶಹೊಂದುತ್ತವೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಯಃ ಪಾಪಾ ವ್ಯಾಧಯಃ ಪಾಪಸಂಭವಾಃ ।
ಕುಮಂತ್ರೇಣ ಕೃತಾ ಯೇ ಚ ಸರ್ವೇ ನಶ್ಯಂತಿ ತತ್ರ ವೈ ॥

ಯಾವನು ಹರಿಗೋಸ್ಕರ ತುಳಸಿಯ ವನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ, ಅವನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೂರು ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಹರಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಗೆ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಕೊಟ್ಟರೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಾಯುಜ್ಯವು ಬರುತ್ತದೆ. ಮಾಧವನಿಗೋಸ್ಕರ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರೆ ಅವನ ಪಿತೃಗಳು ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವನು ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಆ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯದ ತುಳಸೀದಳವನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದರೆ ಅವನು ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯ ಪೂಜೆ, ಕೀರ್ತನೆ, ಧ್ಯಾನ, ಬೆಳೆಸುವಿಕೆ ಧರಿಸುವಿಕೆಗಳಿಂದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಯಾವನು ಪರರಿಗೂ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿ ತಾನೂ ಅದರಂತೆ ತುಳಸಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಹರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದುದು ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ದೇವಿಯರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಎಲೆಯಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಪರಿಶುದ್ಧವು. ಅವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಗೌರವಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟರೆ ಪಾಪಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಶಿಖಾಯಾಂ ತುಲಸೀಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಸ್ತು ಪ್ರಾಣಾನ್ಪರಿತ್ಯಜೇತ್ ।
ದುಷ್ಕೃತಾಘಾದ್ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಸ್ಸ್ವರ್ಗಮೇತಿ ನಿರಾಮಯಮ್ ॥

ತುಳಸೀ ಸ್ತವಃ

ತುಳಸೀದರ್ಶನದಿಂದ ಗೋದಾನದ ಪುಣ್ಯ

ಸಾ ಕಥಂ ತುಲಸೀ ಲೋಕೈಃ ಪೂಜ್ಯತೇ ವಂದ್ಯತೇ ನ ಹಿ ।
ದರ್ಶನಾದೇವ ಯಸ್ಯಾಸ್ತು ದಾನಂ ಕೋಟಿಗವಾಂ ಭವೇತ್ ॥

ಆ ತುಳಸಿಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಂದ ತಾನೆ ಪೂಜಿತಳಲ್ಲ, ವಂದಿತಳಲ್ಲ ! ಯಾವ ತುಳಸಿಯ ದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ಕೋಟಿ ಗೋದಾನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವು ಬರುತ್ತದೆ.

ತುಳಸೀ ತೆಗೆಯುವುದರಿಂದ ಪುಣ್ಯಲಾಭ

ಧನ್ಯಾಸ್ತೇ ಮಾನವಾ ಲೋಕೇ ಯದ್ಗೃಹೇ ವಿದ್ಯತೇ ಕಲೌ ।
ಶಾಲಿಗ್ರಾಮಶಿಲಾರ್ಥಂ ತು ತುಲಸೀಪ್ರತ್ಯಹಂ ಕ್ಷಿತೌ ॥
ತುಲಸೀಂ ಯೇ ವಿಚಿನ್ವಂತಿ ಧನ್ಯಾಸ್ತೇ ಕರಪಲ್ಲವಾಃ ।
ಕೇಶವಾರ್ಥಂ ಕಲೌ ಯೇ ಚ ರೋಪಯನ್ತೀಹ ಭೂತಲೇ ॥

ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯು ಇದೆಯೋ ಅವರೇ ಧನ್ಯರು. ಆ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಣೆಗೋಸ್ಕರ ತೆಗೆಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಯಾರು ತುಳಸಿಯನ್ನು ಕೊಯ್ಯುತ್ತಾನೋ ಅವನ ಬೆರಳುಗಳು ಧನ್ಯವಾದುವು. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೇಶವನಿಗೋಸ್ಕರ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಯತಕ್ಕವರೇ ಧನ್ಯರು.

ತುಳಸಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುವಾಗ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರ

ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯಸಿ ಸಂರುಷ್ಟೋ ಯಮೋಽಪಿ ಸಹ ಕಿಂಕರೈಃ ।
ತುಳಸೀದಳೇನ ದೇವೇಶಃ ಪೂಜಿತೋ ಯೈರ್ನ ದುಃಖಹಾ ॥
ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾದಿಗಮನೈಃ ಫಲೈಸ್ಸಿಧ್ಯಂತಿ ಕಿಂ ನರಾಃ ।
ಸ್ನಾನೇ ದಾನೇ ತಥಾ ಧ್ಯಾನೇ ಪ್ರಾಶನೇ ಕೇಶವಾರ್ಚನೇ ॥
ತುಲಸೀ ವಹತೇ ಪಾಪಂ ಕೀರ್ತನೇ ರೋಪಣೇ ಕಲೌ ।

ತುಲಸ್ಯಮೃತಜನ್ಮಾಪಿ ತಥಾ ತ್ವಂ ಕೇಶವಪ್ರಿಯೇ ॥
ಕೇಶವಾರ್ಥಂ ಚಿನೋಮಿ ತ್ವಾಂ ವರದಾ ಭವ ಶೋಭನೇ ।
ತ್ವದಂಗಸಂಭವೈರ್ನಿತ್ಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ಯಥಾ ಹರಿಂ ॥
ತಥಾ ಕುರು ಪವಿತ್ರಾಂಗಿ ಕಲೌ ಮಲವಿನಾಶಿನೀ ।
ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ಯಃ ಕುರ್ಯಾದ್ವಿಚಿತ್ಯ ತುಲಸೀದಳಂ ॥
ಪೂಜನಂ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಲಕ್ಷಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್ ।
ಪ್ರಭಾವಂ ತವ ದೇವೇಶಿ ಗಾಯಂತಿ ಸುರಸತ್ತಮಾಃ ॥
ಮುನಯಸ್ಸಿದ್ಧಗಂಧರ್ವಾಃ ಪಾತಾಲೇ ನಾಗರಾಟ್ಸ್ವಯಂ ।
ನ ತೇ ಪ್ರಭಾವಂ ಜಾನಂತಿ ದೇವತಾಃ ಕೇಶವಾದೃತೇ ॥
ಗುಣಾನಾಂ ಪರಿಮಾಣಂ ತು ಕಲ್ಪಕೋಟಿಶತೈರಪಿ ।
ಕೃಷ್ಣಾನಂದಾತ್ಸಮುದ್ಭೂತಾ ಕ್ಷೀರೋದಮಥನೋದ್ಯಮೇ ॥
ಉತ್ತಮಾಂಗೇ ಪುರಾ ಯೇನ ತುಳಸೀ ವಿಷ್ಣುನಾ ಧೃತಾ ।
ಪ್ರಾಪ್ಯೈತಾನಿ ತ್ವಯಾ ದೇವಿ ವಿಷ್ಣೋರಂಗಾನಿ ಸರ್ವಶಃ ॥
ಪವಿತ್ರತಾ ತ್ವಯಾ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ತುಲಸೀಂ ತ್ವಾಂ ನಮಾಮ್ಯಹಂ ।
ತ್ವದಂಗಸಂಭವೈಃ ಪತ್ರೈಃ ಪೂಜಯಾಮಿ ಯಥಾ ಹರಿಂ ॥
ತಥಾ ಕುರುಷ್ವ ಮೇऽವಿಘ್ನಂ ಯತೋ ಯಾಮಿ ಪರಾಂ ಗತಿಂ ।
ರೋಪಿತಾ ಗೋಮತೀತೀರೇ ಸ್ವಯಂ ಕೃಷ್ಣೇನ ಪಾಲಿತಾ ॥
ಜಗದ್ಧಿತಾಯ ತುಳಸೀ ಗೋಪೀನಾಂ ಹಿತಹೇತವೇ ।
ವೃಂದಾವನೇ ವಿಚರತಾ ಸೇವಿತಾ ವಿಷ್ಣುನಾ ಸ್ವಯಂ ॥
ಗೋಕುಲಸ್ಯ ವಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಕಂಸಸ್ಯ ನಿಧನಾಯ ಚ ।
ವಸಿಷ್ಠವಚನಾತ್ಪೂರ್ವಂ ರಾಮೇಣ ಸರಯೂತಟೇ ॥
ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ವಧಾರ್ಥಾಯ ರೋಪಿತಾ ತ್ವಂ ಜಗತ್ತ್ರಯೇ ।
ರೋಪಿತಾ ತಪಸೋ ವೃದ್ಧ್ಯೈ ತುಳಸೀಂ ತ್ವಾಂ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ತುಳಸಿಯನ್ನು ನೆಟ್ಟವನ ಬಗ್ಗೆ ಕೋಪಗೊಂಡ ಯಮನೂ, ಅವನ ಆಳುಗಳೂ ಏನು ಮಾಡಬಲ್ಲರು?! ತುಳಸಿಯ ದಳದಿಂದ ಯಾವನು ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು

ಪೂಜಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಿಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳಿಂದ ಏನು ಫಲಬರುತ್ತದೋ, ಆ ಫಲವು ತುಳಸೀಸ್ನಾನ, ತುಳಸೀದಾನ, ತುಳಸೀಧ್ಯಾನ, ತುಳಸೀಪ್ರಾಶನ, ತುಳಸ್ಯರ್ಚನಗಳಿಂದಲೇ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ತುಳಸಿಗಿಡವನ್ನು ನೆಡುವುದರಿಂದ ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ತುಳಸಿಯು ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಎಲೈ ತುಳಸಿಯೇ ! ನೀನು ಅಮೃತದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಿಯೇ, ಮತ್ತು ನೀನು ಕೇಶವನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಳಾಗಿರುವಿ. ಕೇಶವನ ಪೂಜೆಗೋಸ್ಕರ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಯ್ಯುತ್ತೇನೆ. ವರವನ್ನು ಕೊಡು. ನಿನ್ನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ದಳಗಳಿಂದ ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವಂತೆ ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡು. ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಕಲಿಯುಗದ ಪಾಪಹಾರಕಳೇ ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ತುಳಸೀ ದಳವನ್ನು ಕೊಯ್ದು ವಾಸುದೇವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಲಕ್ಷಕೋಟಿಯಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವು ಬರುತ್ತದೆ. ಎಲೈ ದೇವೇಶಿಯೇ ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ದೇವತೆಗಳೂ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮುನಿಗಳೂ, ಸಿದ್ಧರೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ಆದಿಶೇಷನೂ ಕೂಡ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವಿಷ್ಣುವು ಹೊರತಾಗಿ ನಿನ್ನ ಗುಣವನ್ನು ಮತ್ತಾರೂ ತಿಳಿಯರು. ಅವರು ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಕಲ್ಪಗಳ ಕೋಟಿಗಳಾದರೂ ತಿಳಿಯಲಾರರು. (ಇದು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ತುಳಸೀರೂಪ ಸ್ತೋತ್ರ). ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆಯುವಾಗ ಕೃಷ್ಣನ ಆನಂದದಿಂದ ನೀನು ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಆಗ ವಿಷ್ಣುವು ನಿನ್ನನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಧರಿಸಿದನು. ಎಲೈ ದೇವಿಯೇ ! ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಂಗಗಳನ್ನು ನೀನು ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ನೀನು ಪವಿತ್ರಳಾಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಎಲೈ ತುಳಸಿಯೇ ! ನಿನ್ನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಪತ್ರಗಳಿಂದ ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸು. ಅದರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವೆನು. ಗೋಮತಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನೇ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಹಿತಕ್ಕೂ, ಗೋಪಿಯರ ಹಿತಕ್ಕೂ ಅದನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದನು. ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿಯೂ ಕೃಷ್ಣನು ತಾನೇ ಸೇವಿಸಿದನು.

ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳ ವೃದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರವೂ ಕಂಸನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರವೂ ಕೃಷ್ಣನು ತುಳಸಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದನು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಮನು

ವಸಿಷ್ಠರ ಮಾತಿನಂತೆ ಸರಯೂನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಂದನು. ತಪಸ್ಸಿನ ವೃದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರವೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ವಿಯೋಗೇ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ ।
ಅಶೋಕವನಮಧ್ಯೇ ತು ಪ್ರಿಯೇಣ ಸಹ ಸಂಗತಾ ॥

ಸೀತೆಯು ಗಂಡನಿಂದ ವಿಯೋಗವಾದಾಗ ಆ ಅಶೋಕವನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಗಂಡನೊಡನೆ ಸೇರಿದಳು.

ಶಂಕರಾರ್ಥಂ ಪುರಾ ದೇವೀ ಪಾರ್ವತೀ ತ್ವಾಂ ಹಿಮಾಲಯೇ ।
ರೋಪಿತಾ ಸೇವಿತಾ ಸಿದ್ಧ್ಯೈ ತುಳಸೀಂ ತ್ವಾಂ ನಮಾಮ್ಯಹಂ ॥

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಹೊಂದಲು ಪಾರ್ವತಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ತಪಸ್ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ತುಳಸಿಯು ಮಾನ್ಯಳು

ಸರ್ವಾಭಿರ್ದೇವಪತ್ನೀಭಿಃ ಕಿನ್ನರೈಶ್ಚಾಪಿ ನಂದನೇ ।
ದುಃಸ್ವಪ್ನನಾಶನಾರ್ಥಾಯ ಸೇವಿತಾ ತ್ವಂ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಎಲ್ಲ ಕಿನ್ನರರೂ, ದೇವತಾಸ್ತ್ರೀಯರೂ, ದುಃಸ್ವಪ್ನಪರಿಹಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಿನ್ನನ್ನು ನಂದನವನದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಿದರು. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ವಂದ್ಯಳು

ಧರ್ಮಾರಣ್ಯೇ ಗಯಾಯಾಂ ಚ ಸೇವಿತಾ ಪಿತೃಭಿಸ್ಸ್ವಯಂ ।
ಸೇವಿತಾ ತುಳಸೀ ಪುಣ್ಯಾ ಆತ್ಮನೋ ಹಿತಮಿಚ್ಛತಾ ॥

ಪಿತೃಗಳು ಧರ್ಮಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಗಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳೆಸಿ ತಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸೇವಿಸಿದರು. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ಶ್ರೀರಾಮನು ತುಳಸಿ ಬೆಳೆದಿರುವನು

ರೋಪಿತಾ ರಾಮಚಂದ್ರೇಣ ಸೇವಿತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನ ಚ ।
ಸೀತಯಾ ಪಾಲಿತಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತುಳಸೀ ದಂಡಕೇ ವನೇ ॥

ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಮಚಂದ್ರನು ತುಳಸೀಗಿಡವನ್ನು ನೆಟ್ಟನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿದನು. ಸೀತೆಯು ಬೆಳೆಸಿ, ರಕ್ಷಿಸಿದಳು.

ಗಂಗೆಯಂತೆ ತುಳಸೀ ಕೂಡ

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವ್ಯಾಪಿನೀ ಗಂಗಾ ಯಥಾ ಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಗೀಯತೇ ।
ತಥೈವ ತುಳಸೀದೇವಿ ದೃಶ್ಯತೇ ಸಚರಾಚರೇ ॥

ಗಂಗೆಯು ಮೂರುಲೋಕವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವಳೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆಯೇ ತುಳಸಿಯೂ ಚರಾಚರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವಳು.

ಋಷ್ಯಮೂಕದಲ್ಲಿ ತುಳಸೀಗಿಡ

ಋಷ್ಯಮೂಕೇ ಚ ವಸತಾ ಕಪಿರಾಜೇನ ಸೇವಿತಾ ।
ತುಲಸೀ ವಾಲಿನಾಶಾಯ ತಾರಾಸಂಗಮಹೇತವೇ ॥

ಋಷ್ಯಮೂಕಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನು ತುಳಸಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಸೇವಿಸಿ ವಾಲಿ ನಾಶವನ್ನು ಮಾಡಿ ತಾರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಹನುಮಂತದೇವರ ಸೇವೆ

ಪ್ರಣಮ್ಯ ತುಳಸೀಂ ದೇವೀಂ ಸಾಗರೋತ್ಕ್ರಮಣಂ ಕೃತಂ ।
ಕೃತಕಾರ್ಯಃ ಪ್ರಹೃಷ್ಟಶ್ಚ ಹನೂಮಾನ್ಪುನರಾಗತಃ ॥

ಹನುಮಂತನು ತುಳಸಿಯನ್ನು (ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು) ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮರಳಿ ಬಂದನು.

ತುಳಸಿಗ್ರಾಹಣದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪರಿಹಾರ

ತುಳಸೀಗ್ರಹಣಂ ಕೃತ್ವಾ ವಿಮುಕ್ತೋ ಯಾತಿ ಪಾತಕೈಃ ।
ಅಥವಾ ಮುನಿಶಾರ್ದೂಲ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ವ್ಯಪೋಹತಿ ॥

ತುಳಸಿಯನ್ನು ಕೊಯ್ದರೆ ಪಾಪಗಳು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ ! ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯೂ ಕೂಡ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ತುಳಸೀದಳದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯಬೇಕು ಶಿರಸಾ ಧರಿಸಬೇಕು

ತುಳಸೀಪತ್ರಗಳಿತಂ ಯಸ್ತೋಯಂ ಶಿರಸಾ ವಹೇತ್ ।
ಗಂಗಾಸ್ನಾನಮವಾಪ್ನೋತಿ ದಶಧೇನುಫಲಪ್ರದಮ್ ॥

ತುಳಸಿಯ ದಳದಿಂದ ಬಿದ್ದ ನೀರನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರೆ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವು ಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಹತ್ತು ಗೋದಾನದ ಫಲವೂ ಬರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ತುಳಸೀಸ್ತೋತ್ರ

ಪ್ರಸೀದ ತುಳಸಿ ದೇವಿ ಪ್ರಸೀದ ಹರಿವಲ್ಲಭೇ ।
ಕ್ಷೀರೋದಮಥನೋದ್ಭೂತೇ ತುಳಸಿ ತ್ವಾಂ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ತುಳಸೀದೇವಿಯೇ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗು. ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಮಥನದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ತುಳಸಿಯೇ! ನಿನಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ಉತ್ಥಾನ ದ್ವಾದಶೀ ತುಳಸೀಹಬ್ಬ

ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಜಾಗರೇ ರಾತ್ರೌ ಯಃ ಪಠೇತ್ತುಲಸೀಸ್ತವಂ ।
ದ್ವಾತ್ರಿಂಶದಪರಾಧಾಂಶ್ಚ ಕ್ಷಮತೇ ತಸ್ಯ ಕೇಶವಃ ॥

ದ್ವಾದಶಿಯ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಈ ತುಲಸೀಸ್ತವವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಅವನ ಮೂವತ್ತೆರಡು ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಕೇಶವನು ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಸ್ತೋತ್ರವು ಸಕಲ ಪಾಪಪರಿಹಾರಕ

ಯತ್ಪಾಪಂ ಯೌವನೇ ಬಾಲ್ಯೇ ಕೌಮಾರೇ ವಾರ್ಧಕೇ ಕೃತಂ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಲಯಂ ಯಾತಿ ತುಲಸೀಸ್ತವಪಾಠತಃ ॥

ಬಾಲ್ಯ , ಯೌವನ, ಕೌಮಾರ, ವಾರ್ಧಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸುವುದರಿಂದ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವಿದು

ಪ್ರೀತಿಮಾಯಾತಿ ದೇವೇಶಸ್ತುಷ್ಟೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ।
ಕುರುತೇ ಶತ್ರುನಾಶಂ ಚ ಸುಖಂ ವಿದ್ಯಾಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ॥

ಇದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುವು ತುಷ್ಟನಾಗಿ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸುಖವನ್ನೂ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ತುಳಸೀನಾಮಸ್ಮರಣೆಗೂ ಫಲವಿದೆ

ತುಲಸೀನಾಮಮಾತ್ರೇಣ ದೇವಾ ಯಚ್ಛಂತಿ ವಾಂಛಿತಮ್ ।
ಗರ್ಹ್ಯಾಣಾಮಪಿ ದೇವೇಶೋ ಮುಕ್ತಿಂ ಯಚ್ಛತಿ ದೇಹಿನಾಮ್ ॥

ತುಳಸಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದರೇ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ದೇವತೆಗಳು ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ವಂದಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಷ್ಣು ಅವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ತುಳಸೀಸ್ತೋತ್ರ ಮಹಿಮೆ

ತುಳಸೀಸ್ತವಸಂತುಷ್ಟೋ ಸುಖಂ ವೃದ್ಧಿಂ ದಧಾತಿ ಚ ।
ಉದ್ಗತಂ ಹೇಲಯಾ ವಿದ್ಧಿ ಪಾಪಂ ಯಮಪಥೇ ಸ್ಥಿತಮ್ ॥

ಈ ಸ್ತವದಿಂದ ತುಷ್ಟನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಸುಖವನ್ನೂ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಯಮಪಥದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವನ ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿ.

ಯಸ್ಮಿನ್ಗೃಹೇ ಚ ಲಿಖಿತೋ ವಿದ್ಯತೇ ತುಳಸೀಸ್ತವಃ ।
ನಾಶುಭಂ ವಿದ್ಯತೇ ತಸ್ಯ ಶುಭಮಾಪ್ನೋತಿ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ ॥

ಈ ತುಳಸೀಸ್ತವವನ್ನು ಬರೆದು ಯಾರು ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವರೋ ಅವರಿಗೆ ಅಶುಭಗಳು ಹೋಗಿ ಶುಭವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ನಿಶ್ಚಯವು.

ಸರ್ವಂ ಚ ಮಂಗಳಂ ತಸ್ಯ ನಾಸ್ತಿ ಕಿಂಚಿದಮಂಗಳಮ್ ।
ಸುಭಿಕ್ಷಂ ಸರ್ವದಾ ತಸ್ಯ ಧನಂ ಧಾನ್ಯಂ ಚ ಪುಷ್ಕಲಮ್ ॥

ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಮಂಗಳವು. ಅಮಂಗಳವು ಆಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಧನಧಾನ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸುಭಿಕ್ಷವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ನಿಶ್ಚಲಾ ಕೇಶವೇ ಭಕ್ತಿರ್ನ ವಿಯೋಗೈಶ್ಚ ವೈಷ್ಣವೈಃ ।
ಜೀವತಿ ವ್ಯಾಧಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ನಾಧರ್ಮೇ ಜಾಯತೇ ಮತಿಃ ॥

ಅವನಿಗೆ ಕೇಶವನಲ್ಲಿ ಚಲಿಸದ ಭಕ್ತಿಯು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ವೈಷ್ಣವರೊಡನೆಯೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುತ್ತಾನೆ. ವ್ಯಾಧಿಯು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾಪದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ.

ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಜಾಗರೇ ರಾತ್ರೌ ಯಃ ಪಠೇತ್ತುಳಸೀಸ್ತವಂ ।
ತೀರ್ಥಕೋಟಿಸಹಸ್ರೈಸ್ತು ಯತ್ಫಲಂ ಲಕ್ಷಕೋಟಿಭಿಃ ।
ತತ್ಫಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ಪಠಿತ್ವಾ ತುಳಸೀಸ್ತವಮ್ ॥

ಉತ್ಥಾನ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದಿನ ಜಾಗರಣ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ತುಳಸೀಸ್ತವವನ್ನು ಪಠಿಸಿದರೆ ಲಕ್ಷ್ಯಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಗಳಿಂದ ಬರುವ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ.

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾದ್ಮೇ ಸೃಷ್ಟಿಖಂಡೇ ತುಳಸೀಸ್ತವೋ ನಾಮ ಊನಷಷ್ಟಿತಮೋಧ್ಯಾಯಃ ಸಂಪೂರ್ಣಮ್ ॥

* * * *

ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯ ಉಪಯೋಗ

ತುಳಸಿಯದಳ ಎಲೆ, ಹೂ, ಬೇರು, ಕಡ್ಡಿ, ಸಿಪ್ಪೆ, ಕೊಂಬೆ ಅದರ ಬುಡದ ಮಣ್ಣು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾದವುಗಳು. ತುಳಸಿಯ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಯಾವನ ದೇಹವನ್ನು ಸುಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವನು ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಿರುಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಗಮ್ಯಾಗಮನವೇ ಮುಂತಾದ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಸತ್ತವನನ್ನು ತುಳಸಿಯ ಕಡ್ಡಿಯ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟರೆ ಅವನು ಶುದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಸತ್ತವನ ಅಂಗಾಂಗಗಳಿಗೆ ಯಾವನು ತುಳಸಿಯ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಸುಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಆ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದವನೂ ಪಾಪದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಹರಿಯ ಕೀರ್ತನವನ್ನೂ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ, ತುಳಸಿಯ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಸುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಶವವನ್ನು ಸುಡಲು ಮಾಡಿರುವ ಚಿತೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತುಳಸಿ ಕಡ್ಡಿಯಿಟ್ಟು ಸುಟ್ಟರೂ ಅವನು ಕೋಟಿ ಪಾಪದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಯದ್ಯೇಕಂ ತುಳಸೀಕಾಷ್ಠಂ ಮಧ್ಯೇ ಕಾಷ್ಠಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಹಿ ।
ದಾಹಕಾಲೇ ಭವೇನ್ಮುಕ್ತಿಃ ಕೋಟಿಪಾಪಾಯುತಸ್ಯ ಚ ॥
ಗಂಗಾಂಭಸಾಽಭಿಷೇಕೇಣ ಯಾಂತಿ ಪುಣ್ಯಾನಿ ಪುಣ್ಯತಾಮ್ ।
ತುಲಸೀ ಕಾಷ್ಠಮಿಶ್ರಾಣಿ ಯಾಂತಿ ದಾರೂಣಿ ಪುಣ್ಯತಾಮ್ ॥

ಗಂಗೆಯ ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಪುಣ್ಯಗಳೂ ಕೂಡ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಪುಣ್ಯಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಚಿತೆಯಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯ ಕಡ್ಡಿಯಿದ್ದರೆ ಆ ಉಳಿದ ಸೌದೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪುಣ್ಯವುಳ್ಳ ಸೌದೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ತುಳಸಿಯ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಚಿತೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿದರೆ ಆ ಮೃತನ ಕೋಟಿಕಲ್ಪಕೃತ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ತುಳಸಿಯ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಮೃತನನ್ನು ಸುಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೇನೇ ಅವನನ್ನು ವಿಷ್ಣುದೂತರು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಯಮಕಿಂಕಕರು ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಸುಡಿಸಿಕೊಂಡವನು ಕೋಟಿ ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಜನಾರ್ದನನನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅವರು ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ದೇವತೆಗಳು ಅವರ ಮೇಲೆ ಹೂಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಸುತ್ತಲೂ ಅಪ್ಸರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕುಣಿಯುತ್ತಾರೆ. ಗಂಧರ್ವರು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹವನನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಷ್ಣುವೂ, ಶಂಭುವೂ, ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವನನ್ನು ವಿಷ್ಣುವು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳ ಎದುರಿಗೇನೇ ಅವನ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಜಯ ಜಯ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

ತುಳಸಿಯ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿ ಮನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ, ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ತುಪ್ಪವನ್ನು ಹಾಕಿ ಉರಿಸಿದರೆ (ಹೋಮ ಮಾಡಿದರೆ) ಆ ಮನುಷ್ಯನ ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಯಾರು ತುಳಸಿಯ ಕಡ್ಡಿಯ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ, ಅವನು ಒಂದೊಂದು ಅಗುಳಿಗೂ ಎಳ್ಳಿನಲ್ಲಾದರೆ ಒಂದೊಂದು ಎಳ್ಳಿಗೂ ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಧೂಪಾರತಿಗೆ ತುಳಸೀಕಾಷ್ಠದ ಪುಡಿ ಬೇಕು

ಯೋ ದದಾತಿ ಹರೇರ್ಧೂಪಂ ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠ ಸಂಭವಮ್ ।
ಶತಕ್ರತುಸಮಂ ಪುಣ್ಯಂ ಲಭತೇ ಗೋಶತಂ ಫಲಮ್ ॥

ಯಾವನು ತುಳಸೀ ಕಡ್ಡಿಯ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಧೂಪವನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ನೂರು ಹಸುಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಬೆಂಕಿಗೆ ಕಾಷ್ಠ ಹಾಕಿಯೇ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಬೇಕು

ನೈವೇದ್ಯಂ ಪಚತೇ ಯಸ್ತು ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠವಹ್ನಿನಾ ।
ಮೇರುತುಲ್ಯಂ ಭವೇದ್ದತ್ತಂ ತದನ್ನಂ ಕೇಶವಸ್ಯ ಹಿ ॥

ಬೆಂಕಿಗೆ ತುಳಸಿಯ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಕೇಶವನಿಗೆ ನಿವೇದನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಅನ್ನವು ಮೇರುಸಮಾನವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು.

ತುಳಸೀಕಾಷ್ಠದಿಂದಲೇ ದೀಪ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ತುಳಸೀಪಾವಕೇನಾऽಥ ಯೋ ದೀಪಂ ಕುರುತೇ ಹರೇಃ ।
ದೀಪಲಕ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಾಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸ ಲಭತೇ ಫಲಮ್ ॥

ತುಳಸಿಯ ಕಾಷ್ಠದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿದರೆ ಲಕ್ಷದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿದ ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಅವನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಗಂಧ ತೇಯುವಾಗ ತುಳಸೀಕಾಷ್ಠ ತೇಯಬೇಕು

ನ ತೇನ ಸದೃಶೋ ಲೋಕೇ ವೈಷ್ಣವೋ ಭುವಿ ದೃಶ್ಯತೇ ।
ಯಃ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ತುಳಸೀಕಾಷ್ಠಚಂದನಮ್ ॥

ಯಾವನು ತುಳಸಿಯ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ತೇದು ಆ ಗಂಧವನ್ನು ಹರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವೈಷ್ಣವನು ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯ ಗಂಧವನ್ನು ತೇದು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ ಅವನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಕೃಪಾಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ದೇವರಿಗೆ ಆ ತುಳಸೀ ಚಂದನವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದರೆ ಅವನು ಹರಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

ತುಳಸೀ ಸ್ತೋತ್ರ

ಪ್ರಸೀದ ಮಮ ದೇವೇಶಿ ಪ್ರಸೀದ ಹರಿವಲ್ಲಭೇ ।
ತುಲಸೀಮಿತಿ ಸಂಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ಅರ್ಚಯೇದ್ಧರಿಮವ್ಯಯಮ್ ॥1॥
ಅಸ್ನಾತ್ವಾ ತುಲಸೀಂ ಛಿತ್ವಾ ದೇವಾರ್ಚನಪರಾಯಣಃ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ನಿಷ್ಫಲಂ ಚೈವ ಪಂಚಗವ್ಯೇನ ಶುದ್ಧ್ಯತಿ ॥2॥
ಹರಿಪ್ರಿಯೇ ಭಕ್ತನುತೇ ತುಳಸಿ ಶ್ರೀಹರಿವಲ್ಲಭೇ ।
ಭಕ್ತ್ಯಾ ದತ್ತಂ ಮಯಾ ತೋಯಂ ತುಲಸಿ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥3॥

ಯನ್ಮೂಲೇ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಿ ಯನ್ಮಧ್ಯೇ ಸರ್ವದೇವತಾಃ ।
ಯದಗ್ರೇ ಸರ್ವವೇದಾಶ್ಚ ತುಲಸಿ ತ್ವಾಂ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥4॥

ಪಾಪಾನಿ ಯಾನಿ ರವಿಸೂನುಪಟಸ್ಥಿತಾನಿ ।
ಗೋಬ್ರಹ್ಮಬಾಲಪಿತೃಮಾತೃವಧಾದಿಕಾನಿ ।
ನಶ್ಯಂತಿ ತಾನಿ ತುಲಸೀವನದರ್ಶನೇನ
ಗೋಕೋಟಿದಾನಸದೃಶಂ ಫಲಮಾಪ್ನುವಂತಿ ॥5॥

ಯಾ ದೃಷ್ಟಾ ನಿಖಿಲಾಘಸಂಘಶಮನೀ ಸ್ಪೃಷ್ಟಾ ವಪುಃಪಾವನೀ
ರೋಗಾಣಾಮಭಿವಂದಿತಾ ನಿರಸನೀ ಸಿಕ್ತಾಽಂತಕತ್ರಾಸಿನೀ ।
ಪ್ರತ್ಯಾಸತ್ತಿವಿಧಾಯಿನೀ ಭಗವತಃ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಸಂರೋಪಿತಾ
ನ್ಯಸ್ತಾ ತಚ್ಚರಣೇ ವಿಮುಕ್ತಿಫಲದಾ ತಸ್ಯೈ ತುಲಸ್ಯೈ ನಮಃ ॥6॥

ತುಲಸೀಕಾನನಂ ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಪದ್ಮವನಾನಿ ಚ ।
ವಸಂತಿ ವೈಷ್ಣವಾ ಯತ್ರ ತತ್ರ ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಹರಿಃ ॥7॥

ಮನಃಪ್ರಸಾದಜನನೀ ಸುಖಸೌಭಾಗ್ಯದಾಯಿನೀ ।
ಆಧಿವ್ಯಾಧಿಹರೇ ದೇವಿ ತುಲಸಿ ತ್ವಾಂ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥8॥

ಮೋಕ್ಷೈಕಹೇತೋರ್ಧರಣೀಧರಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸಮಸ್ತಸ್ಯ ಗುರೋಃ ಸದಾ ತೇ ।
ಆರಾಧನಾರ್ಥಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಸ್ಯ ಲುನಾಮಿ ಪತ್ರಂ ತುಲಸಿ ಕ್ಷಮಸ್ವ ॥9॥

ತುಲಸೀಮಂಜರೀ ಗ್ರಾಹ್ಯಾ ತದಭಾವೇ ದಲಂ ಸ್ಮೃತಮ್ ।
ದಲಾಭಾವೇ ತು ಪತ್ರಂ ಸ್ಯಾತ್ ಪತ್ರಾಭಾವೇ ತು ಕಾಷ್ಠಕಮ್ ॥10॥

ಕಾಷ್ಠಾಭಾವೇ ತು ಮೂಲಂ ಸ್ಯಾತ್ ಮೂಲಾಭಾವೇ ತು ಮೃತ್ತಿಕಾ ।
ಮೃತ್ತಿಕಾಯಾ ಅಭಾವೇ ತು ತುಲಸೀಶಬ್ದ ಇಷ್ಯತೇ ॥11॥

ಪಂಕಜಂ ಪಂಚರಾತ್ರಂ ಸ್ಯಾತ್ ಸಪ್ತರಾತ್ರಂ ತು ಬಿಲ್ವಕಮ್ ।
ತುಲಸೀ ದಶರಾತ್ರಂ ಸ್ಯಾತ್ ತತಃ ಪ್ರರ್ಯುಷಿತಂ ಭವೇತ್ ॥12॥

ಸಂಕ್ರಾಂತೌ ಪಕ್ಷಯೋರಂತೇ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ನಿಶಿ ಸಂಧ್ಯಯೋಃ ।
ಛಿನ್ದಂತಿ ತುಲಸೀಂ ಯೇ ವೈ ನಿಕೃಣ್ತಂತಿ ಹರೇಃ ಶಿರಃ ॥13॥

ಗ್ರಹಣೇ ಚ ವ್ಯತಿಪಾತೇ ಭೌಮಭಾರ್ಗವಭಾನುಷು ।

ನಾಹರೇತ್ ತುಲಸೀಪತ್ರಂ ನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ತತಃ ಪರಮ್ ॥14॥
ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕೇ ಪರೇ ಯಸ್ತು ಹರಿಪೂಜಾಪರಾಯಣಃ ।
ಚಿನೋತಿ ಯಸ್ತು ತುಲಸೀಮಧೋ ಗಚ್ಛತಿ ನಾನ್ಯಥಾ ॥15॥
ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಮಪಿ ವೈ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ತುಲಸ್ಯಾ ಹೇಮಪುಷ್ಪವತ್ ।
ಶಂಖೋದಕೇನ ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ ವಿಷ್ಣವೇ ಚ ನಿವೇದಯೇತ್ ॥16॥
ತುಲಸ್ಯಾಃ ಕೋಮಲೈಃ ಪತ್ರೈಃ ಶ್ರೀಹರೇಃ ಪಾದಪಂಕಜಮ್ ।
ಪೂಜನಂ ಯೇ ಪ್ರಕುರ್ವಂತಿ ಕೃತಾರ್ಥಾಃ ಸ್ಯುರ್ನ ಸಂಶಯಃ ॥17॥
ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಜಾಗರೇ ರಾತ್ರೌ ಪ್ರಾಶಯೇತ್ ತುಲಸೀದಲಮ್ ।
ದ್ವಾತ್ರಿಂಶದಪರಾಧಾಂಶ್ಚ ಕ್ಷಮತೇ ಹರಿರವ್ಯಯಃ ॥18॥
ವಿಷ್ಣೋರ್ವಿಮಾನಂ ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ತುಲಸ್ಯಾಃ ಕೋಮಲೈರ್ದಲೈಃ ।
ಹಂಸಯುಕ್ತವಿಮಾನೇನ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ ॥19॥
ತುಲಸೀಪಕ್ವಪತ್ರೇಣ ಶ್ರೀಹರೇಃ ಪಾದಪಂಕಜೇ ।
ಪಕ್ಷದ್ವಯೇ ಚ ಸಂಕ್ರಾಂತೌ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಸೂತಕದ್ವಯೇ ॥20॥
ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾದಿಕಂ ಪಾಪಂ ಸ್ವವಂಶ್ಯೈರ್ನರಕಂ ವ್ರಜೇತ್ ।
ವೈಷ್ಣವೈಃ ಸರ್ವದಾ ಗ್ರಾಹ್ಯಾ ತುಲಸೀ ದ್ವಾದಶೀಂ ವಿನಾ ॥21॥
ಸಂಗ್ರಹೋ ನೈವ ಕರ್ತವ್ಯೋ ನಿಷಿದ್ಧದಿವಸೇಷ್ವಪಿ ।
ತ್ಯಜೇತ್ ಪರ್ಯುಷಿತಂ ಪುಷ್ಪಂ ತ್ಯಜೇತ್ ಪರ್ಯುಷಿತಂ ಜಲಮ್ ॥22॥
ನ ತ್ಯಜೇತ್ ತುಲಸೀಪತ್ರಂ ನ ತ್ಯಜೇಜ್ಜಾಹ್ನವೀಜಲಮ್ ।
ಪುಷ್ಕರಾದ್ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಗಂಗಾದ್ಯಾ ಸರಿತಸ್ತಥಾ ॥23॥
ವಾಸುದೇವಾದಯೋ ದೇವಾ ವಸಂತಿ ತುಲಸೀವನೇ ।
ತುಲಸೀಗಂಧಮಾಘ್ರಾಯ ಪಿತರಸ್ತುಷ್ಟಮಾನಸಾಃ ॥24॥
ಪ್ರಯಾಂತಿ ಗರುಡಾರೂಢಾಃ ಸಹಿತಾಶ್ಚಕ್ರಪಾಣಿನಾ ।
ರೋಪಣಾತ್ ಪಾಲನಾತ್ ಸೇಕಾದ್ದರ್ಶನಾತ್ ಸ್ಪರ್ಶನಾನ್ನೃಣಾಮ್ ॥25॥
ತುಲಸೀ ದಹತೇ ಪಾಪಂ ವಾಙ್ಮನಃಕಾಯಸಂಚಿತಮ್ ।
ಅಮೃತಾಂ ಸರ್ವಕಲ್ಯಾಣೀಂ ಶೋಕಸಂತಾಪನಾಶನೀಮ್ ॥26॥

ಆಧಿವ್ಯಾಧಿಹರಾಂ ನೃಣಾಂ ತುಲಸಿ ತ್ವಾಂ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ।
ಆಮ್ರಾರೋಪಸಹಸ್ರಾಣಿ ಪಿಪ್ಪಲಾನಿ ಶತಾನಿ ಚ ॥27॥
ತತ್ಫಲಂ ಸಮಮೇಕೇನ ತುಲಸೀವಿಟಪೇನ ಚ ।
ರಾಜದ್ವಾರೇ ಸಭಾಮಧ್ಯೇ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಶತ್ರುಪೀಡನೇ ॥28॥

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣೇ ಬ್ರಹ್ಮನಾರದಸಂವಾದೇ ಶ್ರೀತುಲಸೀಸ್ತೋತ್ರಮ್ ॥

* * * *

ತುಳಸೀ ಪೂಜೆ ಹಾಡು

ಆರುತಿ ಬೆಳಗಿರೆ ನಾರಿ ತುಳಸಮ್ಮಗೆ । ಕೋರಿದಾ ವರಗಳ ಕೊಡುವಾಕೆಗೆ ॥ಪ॥ ಬಂಟರ ಬಾಗಿಲ ಮುಂದೆ ತಾನಿರುವ ಮಂಟಪಾವನ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕೊಂಬಳೆ । ಗಂಟು ಗಂಟಿಗೆ ಎಂಟು ಪೆಂಡೆಗಳ ಒಡೆಯುವಳೆ ಜಾಣೆ ತುಳಸಿಗೂ ನನಗೂ ಸರಿ ಬರುವದೆ ॥೧॥ ದೊಡ್ಡ ಹಂದರದೊಳಗೆ ತಾನಿರುವಳೆ ಬಡ್ಡಿ ಸಾಲವನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಬಳೆ । ದುಡ್ಡುದುಡ್ಡಿಗೆ ಭಾರಿ ಬಡ್ಡಿಗಳ ಹೊಡೆಯುವಳೆ ಜಾಣೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೂ ನನಗೂ ಸರಿ ಬರುವದೆ ॥೨॥ ಅಡವಿಯಾ ಒಳಗೆಲ್ಲಾ ಗಿಡವಾಗಿ ಇರುವಳೆ ಹುಡುಗರಾ ಕೈಲಿ ಚೂಟಿಸಿಕೊಂಬಳೆ । ಒಡೆಯ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಗೆ ವನಮಾಲೆಯಾಗುವಳೆ ಜಾಣೆ ತುಳಸಿಗೂ ನನಗೂ ಸರಿ ಬರುವದೆ ॥೩॥ ಕಾಸಿ ಕರಗಿಸಿ ತೂಗಿಸಿ ಕೊಂಬಳೆ ಝಾಡಿಸಿ ಪೆಟ್ಟನು ಹಾಕಿಕೊಂಬಳೆ। ರಾಯರಾಯರಿಗೆಲ್ಲ ಝಗಳವನೆ ಹಚ್ಚುವಳೆ ಜಾಣೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೂ ನನಗೆ ಸರಿ ಬರುವದೆ ॥೪॥ ಇಬ್ಬರ ಝಗಳವಾ ಕೇಳಿ ತಾ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪರಮ ಸಂತೋಷದಲಿ ನಸುನಕ್ಕನು । ಮುದ್ರೆಯುಂಗುರ ಕೊಟ್ಟು ಮುನಿಸನ್ನು ತೀರಿಸಿದಾ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡು ತುಳಸಮ್ಮ ॥೫॥

ಕಾರ್ತಿಕ ದೀಪೋತ್ಸವ

ಕಾರ್ತಿಕ ದೀಪೋತ್ಸವ

ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಐದು ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ದವನೋತ್ಸವ, ಫಲೋತ್ಸವ, ಪವಿತ್ರೋತ್ಸವ, ದೀಪೋತ್ಸವ ಹಾಗೂ ವಸಂತೋತ್ಸವ ಎಂದು. ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಈ ಐದು ಉತ್ಸವಗಳು ಏಕಾದಶಿ ಹಾಗೂ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಿಹಿತವಾಗಿವೆ. ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಕೆಲವರು ದ್ವಾದಶಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಘಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರೋತ್ಸವವನ್ನು ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಘಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿನವರು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸವೇ ಆಚರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಬಂದಿದೆ. ದ್ವಾದಶಿಯೂ ಕೂಡ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಬೇರೆ ಉತ್ಸವಗಳಂತೆ ಈ ಉತ್ಸವವನ್ನೂ ಕೂಡ ಅಧಿವಾಸಾದಿಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಸಾವಿರ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

(ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಪೂಜ್ಯ ಗಿರಿಯಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾದ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯಸ್ಮೃತಿಮುಕ್ತಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಭಾಗವನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.)

ಕಾರ್ತಿಕಶುದ್ಧಪೌರ್ಣಮಾಸ್ಯಾಂ ಪಂಚರಾತ್ರಾದೌ ದೀಪೋತ್ಸವಃ ಕಾರ್ಯ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್।

ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ಹುಣ್ಣಿಮೆದಿನ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬುದಾಗಿ ಪಂಚರಾತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ತತ್ರ ಸಂಧ್ಯಾವ್ಯಾಪಿನೀ ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಗ್ರಾಹ್ಯಾ -

ಕರ್ಮಣೋ ಯಸ್ಯ ಯಃ ಕಾಲಸ್ತತ್ಕಾಲವ್ಯಾಪಿನೀ ತಿಥಿಃ ।
ತಯಾ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕುರ್ವೀತ ಹ್ರಾಸವೃದ್ಧೀ ನ ಕಾರಣಮ್ ॥

ಇತಿ ತಸ್ಯಾಃ ಕರ್ಮಕಾಲತ್ವಾತ್ ।

ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲೇ ತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಘೋಷಜಯಸ್ವನೈಃ ।
ದೀಪಂ ಪ್ರಜ್ವಾಲಯೇತ್' ಇತಿ ॥

ತತ್ರೈವ -

ವೃಶ್ಚಿಕಸ್ಥೇ ದಿವಾನಾಥೇ ವೃಷಭಸ್ಥೇ ನಿಶಾಕರೇ ।
ವೃಷಭಸ್ಯೋದಯೇ ಕುರ್ಯಾದ್ದೀಪಾರೋಪಮಹೋತ್ಸವಮ್ ॥ ಇತಿ ॥

ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸಿದ್ಧಾಂತೇऽಪಿ -

ಮಾಸ್ಯೂರ್ಜೇ ಕೃತ್ತಿಕಾಧಿಷ್ಣ್ಯೇ ಸಾಯಂಕಾಲೇ ಪ್ರರೋಪಯೇತ್ ।
ದೀಪಾಂಶ್ಚೈವ ಮಹಾದೀಪಾನನೇಕಾನ್ ಸರ್ವತೋ ಗೃಹೇ ॥
ಇತ್ಯಭಿಧಾನಾತ್, ತಥಾ ಭಾರದ್ವಾಜಸ್ಮೃತೌ ಚ ತತ್ರ
ದೀಪದಾನಕರ್ತವ್ಯತಾಭಿಧಾನಾಚ್ಚ ಅವಸೀಯತೇ ॥

ದೀಪೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಸಂಧ್ಯಾವ್ಯಾಪಿನಿಯಾದ ಪೂರ್ಣಿಮಾ ತಿಥಿಯನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಯಾವ ಉತ್ಸವಾದಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ಕಾಲವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೋ ಆ ಕಾಲವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವ ತಿಥಿಯೇ ಸ್ವೀಕಾರಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಆ ತಿಥಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ತಿಥಿಹ್ರಾಸ ಅಥವಾ ವೃದ್ಧಿಗಳು ಆಯಾ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳಿಗೆ ನಿಮಿತ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ತಿಥಿಯು ಉತ್ಸವಾದಿ ಆಚರಣೆಯ ಕಾಲವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತವಾದ ದೀಪೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ದೀಪೋತ್ಸವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಿರಬೇಕು. ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ವೇದಘೋಷ ಜಯಕಾರಗಳಿಂದ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಉರಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯೇ 'ಸೂರ್ಯನು ವೃಶ್ಚಿಕ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ

ಕಾರ್ತಿಕ ದೀಪೋತ್ಸವ

ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಐದು ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ದವನೋತ್ಸವ, ಫಲೋತ್ಸವ, ಪವಿತ್ರೋತ್ಸವ, ದೀಪೋತ್ಸವ ಹಾಗೂ ವಸಂತೋತ್ಸವ ಎಂದು. ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಈ ಐದು ಉತ್ಸವಗಳು ಏಕಾದಶಿ ಹಾಗೂ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಿಹಿತವಾಗಿವೆ. ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಕೆಲವರು ದ್ವಾದಶಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಘಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರೋತ್ಸವವನ್ನು ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಘಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿನವರು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸವೇ ಆಚರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಬಂದಿದೆ. ದ್ವಾದಶಿಯೂ ಕೂಡ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಬೇರೆ ಉತ್ಸವಗಳಂತೆ ಈ ಉತ್ಸವವನ್ನೂ ಕೂಡ ಅಧಿವಾಸಾದಿಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಸಾವಿರ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

(ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಪೂಜ್ಯ ಗಿರಿಯಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾದ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯಸ್ಮೃತಿಮುಕ್ತಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಭಾಗವನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.)

ಕಾರ್ತಿಕಶುದ್ಧಪೌರ್ಣಮಾಸ್ಯಾಂ ಪಂಚರಾತ್ರಾದೌ ದೀಪೋತ್ಸವಃ ಕಾರ್ಯ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್।

ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ಹುಣ್ಣಿಮೆದಿನ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬುದಾಗಿ ಪಂಚರಾತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ತತ್ರ ಸಂಧ್ಯಾವ್ಯಾಪಿನೀ ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಗ್ರಾಹ್ಯಾ -

ಕರ್ಮಣೋ ಯಸ್ಯ ಯಃ ಕಾಲಸ್ತತ್ಕಾಲವ್ಯಾಪಿನೀ ತಿಥಿಃ ।
ತಯಾ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕುರ್ವೀತ ಹ್ರಾಸವೃದ್ಧೀ ನ ಕಾರಣಮ್ ॥

ಇತಿ ತಸ್ಯಾಃ ಕರ್ಮಕಾಲತ್ವಾತ್ ।

ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲೇ ತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಘೋಷಜಯಸ್ವನೈಃ ।
ದೀಪಂ ಪ್ರಜ್ವಾಲಯೇತ್' ಇತಿ ॥

ತತ್ರೈವ -

ವೃಶ್ಚಿಕಸ್ಥೇ ದಿವಾನಾಥೇ ವೃಷಭಸ್ಥೇ ನಿಶಾಕರೇ ।
ವೃಷಭಸ್ಯೋದಯೇ ಕುರ್ಯಾದ್ದೀಪಾರೋಪಮಹೋತ್ಸವಮ್ ॥ ಇತಿ ॥

ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸಿದ್ಧಾಂತೇಽಪಿ -

ಮಾಸ್ಯೂರ್ಜೇ ಕೃತ್ತಿಕಾಧಿಷ್ಣ್ಯೇ ಸಾಯಂಕಾಲೇ ಪ್ರರೋಪಯೇತ್ ।
ದೀಪಾಂಶ್ಚೈವ ಮಹಾದೀಪಾನನೇಕಾನ್ ಸರ್ವತೋ ಗೃಹೇ ॥
ಇತ್ಯಭಿಧಾನಾತ್, ತಥಾ ಭಾರದ್ವಾಜಸ್ಮೃತೌ ಚ ತತ್ರ
ದೀಪದಾನಕರ್ತವ್ಯತಾಭಿಧಾನಾಚ್ಚ ಅವಸೀಯತೇ ॥

ದೀಪೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಸಂಧ್ಯಾವ್ಯಾಪಿನಿಯಾದ ಪೂರ್ಣಿಮಾ ತಿಥಿಯನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಯಾವ ಉತ್ಸವಾದಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ಕಾಲವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೋ ಆ ಕಾಲವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವ ತಿಥಿಯೇ ಸ್ವೀಕಾರಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಆ ತಿಥಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ತಿಥಿಹ್ರಾಸ ಅಥವಾ ವೃದ್ಧಿಗಳು ಆಯಾ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳಿಗೆ ನಿಮಿತ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ತಿಥಿಯು ಉತ್ಸವಾದಿ ಆಚರಣೆಯ ಕಾಲವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತವಾದ ದೀಪೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ದೀಪೋತ್ಸವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಿರಬೇಕು. ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ವೇದಘೋಷ ಜಯಕಾರಗಳಿಂದ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಉರಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯೇ 'ಸೂರ್ಯನು ವೃಶ್ಚಿಕ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ

ಚಂದ್ರನು ವೃಷಭ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ವೃಷಭ ಲಗ್ನದಲ್ಲಿ ದೀಪಾರೋಪಣ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

'ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕೃತ್ತಿಕಾ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಯಂಕಾಲ ಚಿಕ್ಕ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ಅನೇಕ ದೀಪಗಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಸುತ್ತಲೂ ಹಚ್ಚಿ ಉರಿಸಬೇಕು' ಎಂದು ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಭಾರದ್ವಾಜ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆದಿನ ದೀಪದಾನ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ತಿಥಿಯು ಇರುವ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯವು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ತತ್ರೈವ ತತ್ಪೂಜಾಪ್ರಕಾರಃ ಪಂಚರಾತ್ರೇ ವಿಸ್ತರೇಣ ಅಭಿಹಿತಃ ।

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ

ದೇವ ದೇವ ! ಜಗನ್ನಾಥ ! ವಾಂಛಿತಾರ್ಥಫಲಪ್ರದ ।
ದೀಪೋತ್ಸವವಿಧಾನಂ ಮೇ ಬ್ರೂಹಿ ಲಕ್ಷಣತಃ ಪ್ರಭೋ! ॥

ಶ್ರೀಭಗವಾನ್ ಉವಾಚ

ದೀಪೋತ್ಸವಃ ಕೃತೋ ಯೇನ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದಾಯಕಃ ।
ವರ್ಧಂತೇ ತಸ್ಯ ಸತತಂ ಜ್ಞಾನಸೌಭಾಗ್ಯಸಂಪದಃ ॥

ದೀಪೋತ್ಸವಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ತಂ ಯಮೋಽಪಿ ನ ಪಶ್ಯತಿ ।
ಆಧಯೋ ವ್ಯಾಧಯೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ! ನ ಸ್ಪೃಶಂತಿ ಕದಾಚನ ॥

ಊರ್ಜೇ ಸಿತೇ ಪೂರ್ಣಿಮಾಯಾಂ ಕೃತಸ್ನಾನಾದಿ ಸತ್‌ಕ್ರಿಯಃ ।
ದೀಪಸ್ಯ ಪುರತೋ ಮಂತ್ರಮಿಮಮುಚ್ಚಾರಯೇಚ್ಛುಚಿಃ ॥

ಅದ್ಯ ದೀಪೋತ್ಸವಂ ದೇವ! ಕರಿಷ್ಯೇ ತ್ವತ್ ಪ್ರಸಾದತಃ ।
ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಸಿದ್ಧಿಮಾಯಾತು ಯಥೋಕ್ತಫಲದೋ ಭವ ॥

ಇತಿ ಸಂಕಲ್ಪ್ಯ ದೀಪಸ್ಯ ಪಾತ್ರಾಣಿ ಪರಿಸಾದಯೇತ್ ।

ಅಲ್ಲಿಯೇ ದೀಪೋತ್ಸವ ಪೂಜೆಯ ರೀತಿಯನ್ನು ಪಂಚರಾತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - 'ಜಗತ್ತಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ದೇವದೇವನಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ಸರ್ವಸಮರ್ಥನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ! ದೀಪೋತ್ಸವ ವಿಧಿ-ವಿಧಾನವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ನನಗೆ ಹೇಳುವ ಕೃಪೆ ಮಾಡಬೇಕು' ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಕೇಳಿದಾಗ ಭಗವಂತನು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - 'ದೀಪೋತ್ಸವವು ಸಕಲ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಕೊಡತಕ್ಕಂತಹುದಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಯಾವನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಯಾವನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸಂಪತ್ತುಗಳು ಹೆಚ್ಚುತ್ತವೆ. ಯಾವ ಮಾನವನು ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನನ್ನು ಯಮನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾನಸಿಕ ವ್ಯಥೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಎಂದೂ ಪೀಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ರೋಗಾದ್ಯುಪದ್ರವಗಳೂ ಎಂದೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಸ್ನಾನ ಮುಂತಾದ ದೈನಂದಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಶುಚಿಯಾಗಿ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು. ಆ ಮಂತ್ರವು ಹೀಗಿದೆ -

ಅದ್ಯ ದೀಪೋತ್ಸವಂ ದೇವ ! ಕರಿಷ್ಯೇ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದತಃ ।
ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಸಿದ್ಧಿಮಾಯಾತು ಯಥೋಕ್ತಫಲದೋ ಭವ ॥

ಈ ಮಂತ್ರದ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಹೀಗಿದೆ - ಪರಮಾತ್ಮನೇ! ಈ ದಿನ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಲಿದ್ದೇನೆ. ಈ ದೀಪೋತ್ಸವವು ವಿಘ್ನವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಯುವಂತಾಗಲಿ. ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ದೀಪೋತ್ಸವದ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಫಲವೆಲ್ಲಾ ಉಂಟಾಗಲಿ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿ ದೀಪದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒದಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

* * * *

ರಂಗಪೂಜಾ

ನೈವೇದ್ಯಾರ್ಪಣಕಾಲೇ ತು ರಂಗಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ ।
ಪ್ರಾಸಾದಕಂ ಚ ಪೂತಾತ್ಮಾ ಕುರ್ಯಾಚ್ಚ ಶಬಲಾಕೃತಿಮ್ ॥

ದೇವರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಸಮರ್ಪಣ ಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಪವಿತ್ರಾಂತಃಕರಣನಾಗಿ ನಾನಾ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆಕಾರವುಳ್ಳ ಮಹಡಿಯ ಆಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಅಥವಾ ಪಂಕ್ತಿಪೀಠಾನಿ ಕುರ್ಯಾದಾರಂಗಮಂಟಪೇ ।
ವಸ್ತ್ರೇಣ ಪೂರಿಕಾಭಿವಾನ್ ಸಂಛಾದ್ಯೋಪರಿ ಬುದ್ಧಿಮಾನ್ ॥
ಮಹಾಪಾತ್ರೇಷು ಬಹ್ವನ್ನಂ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ತಸ್ಯೋಪರಿ ಮಹಾದೀಪ್ತೀಃ ಪರಿತಃ ಪಂಕ್ತಿದೀಪಿಕಾಃ ॥
ಫಲಪುಷ್ಪೈರಲಂಕೃತ್ಯ ಪಂಚವಾದ್ಯೈಃ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ ।

ಅಥವಾ ಸಾಲಾಗಿರುವ ಮಣೆಗಳನ್ನು ದೇವರ ರಂಗಮಂಟಪದ ಸುತ್ತಲೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಖಾದ್ಯ ಮುಂತಾದ ನೈವೇದ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ರಾಶಿಯಾಗಿ ಇಡಬೇಕು. ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆ ಅಥವಾ ಪೂರಿಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದವರು ದೊಡ್ಡ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾದ ಅನ್ನ ಮತ್ತು ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಎಣ್ಣೆಯಿಂದ ಅದ್ದಿದ ಬಟ್ಟೆಗಳುಳ್ಳ ಕೋಲುದೀಪಗಳನ್ನು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಬೇಕು. ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಸಾಲು ದೀಪಗಳನ್ನಿಡಬೇಕು. ಈ ನೈವೇದ್ಯರಾಶಿಯನ್ನು ಫಲಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಪಂಚವಾದ್ಯ ಘೋಷಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

''ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮಹಾನ್ನೈವೇದ್ಯಮುತ್ತಮಮ್ ।
ಸಂಗೃಹಾಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ! ಭಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾಯಕ!'' ॥

ದೇವೋತ್ತಮನಾದ, ಭೋಗ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದಾಯಕನಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನೇ! ನಿನಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಮಹಾನ್ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

"ನೀರಾಜನಂ ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಾರ್ಥಯಿತ್ವಾ ಹರಿಂ ಪುನಃ ।
ಕೌಸ್ತುಭೋರಸ್ಕ ! ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ! ವನಮಾಲಾದ್ಯಲಂಕೃತ! ॥"
ತ್ವತ್‌ಪ್ರೀತಯೇ ಮಯಾ ದತ್ತಾಂ ವನಮಾಲಾಂ ಗೃಹಾಣ ತಾಮ್ ।
ನ ಜಾನೇ ಕರ್ಮ ಯತ್ಕಿಂಚಿನ್ನಾಪಿ ವೈದಿಕಲೌಕಿಕೇ ॥
ತಥಾಪಿ ಮತ್ಕೃತಾಂ ಪೂಜಾಂ ಸ್ವೀಕುರುಷ್ವ ಜನಾರ್ದನ! ।
ಕಾಮತೋಽಕಾಮತೋ ವಾಪಿ ನ ಕೃತಂ ನಿಯಮಾರ್ಚನಮ್ ॥
ಕೇನಚಿದ್ ವಿಘ್ನದೋಷೇಣ ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ತದಸ್ತು ತೇ" ॥

ಅನಂತರ ಮಂಗಳನೀರಾಜನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. 'ಕೌಸ್ತುಭಾಲಂಕೃತವಾದ ವಕ್ಷಃಸ್ಥಳವುಳ್ಳವನೇ! ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯೇ! ವನಮಾಲಾದಿದಿವ್ಯಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನೇ! ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ನಾನು ಅರ್ಪಿಸಿರುವ ಈ ದೀಪಮಾಲೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು'. 'ಸ್ವಾಮಿಯೇ!, ನಾನು ವೈದಿಕ ಅಥವಾ ಲೌಕಿಕವಾದ ಯಾವ ಪೂಜಾದಿಕರ್ಮವನ್ನೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಸಂಸಾರನಾಶಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ! ಆದರೂ ನಾನು ಮಾಡಿರುವ ಈ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೋ ಅಥವಾ ತಿಳಿಯದೆಯೋ ಯಾವುದೋ ವಿಘ್ನದೋಷದಿಂದ ನಿಯತವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಯು ನಡೆಯದಿದ್ದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ನನಗೆ ಬಂದಿರುವ ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆಯ ನ್ಯೂನ್ಯತೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ನನ್ನ ಈ ಪೂಜೆಯು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಲಿ.

ಇತಿ ಸಂಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ದೇವೇಶಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಕ್ಷಮಾಪ್ಯ ಚ ।
ಸಂಪೂಜ್ಯ ಸ್ವಗುರುಂ ಪಶ್ಚಾದ್ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಂಬರಾದಿಭಿಃ ॥
ಯಥಾಶಕ್ತಿ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ದೀಪೌ ದದ್ಯಾತ್ತು ಪಾರ್ಶ್ವಯೋಃ ।
ಇತರಾನ್ ಕ್ರಮಶೋಽಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ದತ್ವಾ ತಾಂಬೂಲಖಾದ್ಯಕಾನ್ ॥
ವಾದಿತ್ರಜಯಘೋಷೇಣ ಗುರುದೇವೌ ಪ್ರತೋಷಯೇತ್ ।

ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ದೇವೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ. ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡು. ಅನಂತರ ತನ್ನ ಗುರುವನ್ನು ಗಂಧ-ಪುಷ್ಪ-ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ,

ಅವರ ಎರಡು ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡು ದೀಪಗಳನಿಡಬೇಕು. ಇತರನನ್ನೂ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ತಾಂಬೂಲ ಕಜ್ಜಾಯಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ವಾದ್ಯಘೋಷ ಜಯಘೋಷಗಳಿಂದ ಗುರುಗಳನ್ನೂ ದೇವರನ್ನೂ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು.

ಏವಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ವಿಷ್ಣೋಃ ದೀಪೋತ್ಸವಮತಂದ್ರಿತಃ ।
ತಸ್ಯ ಸಾವಂತ್ಸರೀ ಪೂಜಾ ಸಫಲಾ ಭವತಿ ಧ್ರುವಮ್ ॥

ದೇವಪೂಜಾದಿಕರ್ತುಶ್ಚ ದ್ವಾತ್ರಿಂಶದಪರಾಧಕಾಃ ।
ತಾನ್ ಸಹಿತ್ವಾ ಗದಾಪಾಣಿಃ ಸ್ವೀಕರೋತ್ಯರ್ಚನಂ ಹರಿಃ ॥

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಯಾವನು ಆಲಸ್ಯರಹಿತನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಸಂವತ್ಸರಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆಯು ಸಫಲವಾಗುತ್ತದೆ ನಿಶ್ಚಯವು. ದೇವಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ೩೨ ಅಪರಾಧಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡುವವನ ೩೨ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಗದಾಧರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಊರ್ಜೇ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ನರೋ ಯಸ್ತು ನ ಕುರ್ಯಾದ್ ದೀಪಕೋತ್ಸವಮ್ ।
ತಸ್ಯ ಸಾಂವತ್ಸರೀ ಪೂಜಾ ನಿಷ್ಫಲಾ ಭವತಿ ಧ್ರುವಮ್ ॥

ತಸ್ಮಾದ್ ದೀಪೋತ್ಸವಃ ಕಾರ್ಯಃ ಮಂತ್ರತಂತ್ರವಿಧಾನತಃ ।
ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಮೈಶ್ವರ್ಯಜ್ಞಾನಸೌಭಾಗ್ಯಸಂಪದಃ ॥

ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಪ್ರಸಾದಶ್ಚ ತಸ್ಯ ನಿತ್ಯಂ ಭವೇದ್ ಧ್ರುವಮ್ ।
ತಸ್ಯ ದೀಪೋತ್ಸವಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವತಿರ್ಯಙ್ನರಾದಯಃ ॥
ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಯಾಂತಿ ಮತ್ಸ್ಥಾನಮುತ್ತಮಮ್ ॥

॥ ಇತಿ ದೀಪೋತ್ಸವವಿಧಿಃ ॥

ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ಒಂದು ವರ್ಷ ಪೂರ್ತಿ ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆಯು

ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮಂತ್ರತಂತ್ರ ವಿಧಿಗಳಿಂದ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಆಯುಸ್ಸು, ಆರೋಗ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಜ್ಞಾನ, ಸೌಭಾಗ್ಯ, ಸಂಪತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಹರಿಯ ಅನುಗ್ರಹ ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತನು ಮಾಡುವ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವತೆಗಳು ತಿರ್ಯಕ್ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮನುಷ್ಯರು ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ನನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ದೀಪೋತ್ಸವ ವಿಧಿಯು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

* * * *

ಅನಿರುದ್ಧಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪೋತ್ಸವದ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ -

ಕಾರ್ತಿಕ ದೀಪೋತ್ಸವ

ಕೃತ್ತಿಕೋತ್ಸವವಿಧಿಂ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಸಮಾಸಾನ್ಮುನಿಪುಂಗವ
ಕೃತ್ತಿಕಾಪರ್ವಯುಗ್ಮೇನ ದೀಪಾರೋಪಣಮಾಚರೇತ್ ॥

ಋಕ್ಷಯುತ್ತಸಂಯುಕ್ತಂ ವಾ ಕೇವಲಂ ಪರ್ವಮೇವ ವಾ
ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಸಮನುಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸ್ನಪನಂ ಸಮ್ಯಗಾಚರೇತ್ ॥

ಅಂಕುರಂ ಪೂರ್ವವತ್ ಕೃತ್ವಾ ಕರ್ಮಾರಂಭೇ ತು ಕೌತುಕಮ್ ।
ಷಟ್ ತ್ರಿಂಶತ್ಕಲಶೈರ್ವಾಪಿ ಪಂಚವಿಂಶತಿಮಸ್ತು ವಾ ॥

ಯದ್ವಾ ಸಪ್ತದಶೈ ರ್ವಾಪಿ ಯುಕ್ತದ್ರವ್ಯಯುತೈಸ್ತು ವಾ
ಕ್ಷೀರಂ ವಾ ಗೋಘೃತಂ ವಾಪಿ ಗಂಧತೋಯಮಥಾಪಿ ವಾ ।

ಚೂರ್ಣಸ್ನಾನಂ ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ಅಲಂಕಾರಾಸನೇ ನಯೇತ್
ಕಂಚುಕಾದ್ಯೈರಲಂಕೃತ್ಯ ಲಿಪ್ತಂ ಮೃಗಮದೇನ ವಾ ।

ಅವರ ಎರಡು ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡು ದೀಪಗಳನಿಡಬೇಕು. ಇತರನನ್ನೂ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ತಾಂಬೂಲ ಕಜ್ಜಾಯಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ವಾದ್ಯಘೋಷ ಜಯಘೋಷಗಳಿಂದ ಗುರುಗಳನ್ನೂ ದೇವರನ್ನೂ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು.

ಏವಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ವಿಷ್ಣೋಃ ದೀಪೋತ್ಸವಮತಂದ್ರಿತಃ ।
ತಸ್ಯ ಸಾವಂತ್ಸರೀ ಪೂಜಾ ಸಫಲಾ ಭವತಿ ಧ್ರುವಮ್ ॥

ದೇವಪೂಜಾದಿಕರ್ತುಶ್ಚ ದ್ವಾತ್ರಿಂಶದಪರಾಧಕಾಃ ।
ತಾನ್ ಸಹಿತ್ವಾ ಗದಾಪಾಣಿಃ ಸ್ವೀಕರೋತ್ಯರ್ಚನಂ ಹರಿಃ ॥

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಯಾವನು ಆಲಸ್ಯರಹಿತನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಸಂವತ್ಸರಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆಯು ಸಫಲವಾಗುತ್ತದೆ ನಿಶ್ಚಯವು. ದೇವಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ೩೨ ಅಪರಾಧಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡುವವನ ೩೨ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಗದಾಧರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಊರ್ಜೇ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ನರೋ ಯಸ್ತು ನ ಕುರ್ಯಾದ್ ದೀಪಕೋತ್ಸವಮ್ ।
ತಸ್ಯ ಸಾಂವತ್ಸರೀ ಪೂಜಾ ನಿಷ್ಫಲಾ ಭವತಿ ಧ್ರುವಮ್ ॥

ತಸ್ಮಾದ್ ದೀಪೋತ್ಸವಃ ಕಾರ್ಯಃ ಮಂತ್ರತಂತ್ರವಿಧಾನತಃ ।
ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಮೈಶ್ವರ್ಯಜ್ಞಾನಸೌಭಾಗ್ಯಸಂಪದಃ ॥

ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಪ್ರಸಾದಶ್ಚ ತಸ್ಯ ನಿತ್ಯಂ ಭವೇದ್ ಧ್ರುವಮ್ ।
ತಸ್ಯ ದೀಪೋತ್ಸವಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವತಿರ್ಯಙ್ನರಾದಯಃ ॥
ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಯಾಂತಿ ಮತ್ಸ್ಥಾನಮುತ್ತಮಮ್ ॥

॥ ಇತಿ ದೀಪೋತ್ಸವವಿಧಿಃ ॥

ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ಒಂದು ವರ್ಷ ಪೂರ್ತಿ ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆಯು

ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮಂತ್ರತಂತ್ರ ವಿಧಿಗಳಿಂದ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಆಯುಸ್ಸು, ಆರೋಗ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಜ್ಞಾನ, ಸೌಭಾಗ್ಯ, ಸಂಪತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಹರಿಯ ಅನುಗ್ರಹ ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತನು ಮಾಡುವ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವತೆಗಳು ತಿರ್ಯಕ್ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮನುಷ್ಯರು ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ನನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ದೀಪೋತ್ಸವ ವಿಧಿಯು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

* * * *

ಅನಿರುದ್ಧಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪೋತ್ಸವದ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ -

ಕಾರ್ತಿಕ ದೀಪೋತ್ಸವ

ಕೃತ್ತಿಕೋತ್ಸವವಿಧಿಂ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಸಮಾಸಾನ್ಮುನಿಪುಂಗವ
ಕೃತ್ತಿಕಾಪರ್ವಯುಗ್ಮೇನ ದೀಪಾರೋಪಣಮಾಚರೇತ್ ॥

ಋಕ್ಷಯುತ್ತಸಂಯುಕ್ತಂ ವಾ ಕೇವಲಂ ಪರ್ವಮೇವ ವಾ
ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಸಮನುಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸ್ನಪನಂ ಸಮ್ಯಗಾಚರೇತ್ ॥

ಅಂಕುರಂ ಪೂರ್ವವತ್ ಕೃತ್ವಾ ಕರ್ಮಾರಂಭೇ ತು ಕೌತುಕಮ್ ।
ಷಟ್ ತ್ರಿಂಶತ್ಕಲಶೈರ್ವಾಪಿ ಪಂಚವಿಂಶತಿಮಸ್ತು ವಾ ॥

ಯದ್ವಾ ಸಪ್ತದಶೈ ರ್ವಾಪಿ ಯುಕ್ತದ್ರವ್ಯಯುತೈಸ್ತು ವಾ
ಕ್ಷೀರಂ ವಾ ಗೋಘೃತಂ ವಾಪಿ ಗಂಧತೋಯಮಥಾಪಿ ವಾ ।

ಚೂರ್ಣಸ್ನಾನಂ ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ಅಲಂಕಾರಾಸನೇ ನಯೇತ್
ಕಂಚುಕಾದ್ಯೈರಲಂಕೃತ್ಯ ಲಿಪ್ತಂ ಮೃಗಮದೇನ ವಾ ।

ಮೂಲಮೂರ್ತಿಂ ವಿಶೇಷೇಣ ಅಲಂಕಾರೈರಲಂಕೃತಮ್
ಮಂಡಪೇ ಸನ್ನಿವೇಶ್ಯಾಥ ಚತುಸ್ಥಾನಾರ್ಚನಂ ಚರೇತ್ ।

ಮಹಾಹವಿರ್ನಿವೇದ್ಯಾಥ ಅಪರಾಹ್ಣೇ ವಿಶೇಷತಃ
ದೀಪಾಧಿವಾಸನಂ ಕೃತ್ವಾ ದೇವಮಂಡಪಮಧ್ಯಮೇ ।

ಮಾರ್ಗತ್ರಯಂ ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ಧಾನ್ಯರಾಶಿಂ ವಿನಿಕ್ಷಿಪೇತ್
ನವಾನಿ ಪಾತ್ರಾಣ್ಯಾದಾಯ ಗೋಘೃತೇನೈವ ಪೂರಯೇತ್ ॥

ಸೂತ್ರವರ್ತಿಂ ವಿನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಮಧ್ಯೇ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ದೇಶಿಕಃ
ತದ್ಬಾಹ್ಯೇ ಪರಿತಶ್ಚಾಷ್ಟೌ ಶರಾವಾನ್ ವಿನ್ಯಸೇತ್ ಕ್ರಮಾತ್ ॥

ಇಂದ್ರಾದೀಶಾನಪರ್ಯಂತಮಾಜ್ಯವರ್ತಿಸುಸಂಯುತಮ್
ದೀಪಪಾತ್ರಂ ಜ್ವಲಿತ್ವಾಥ ಪಾತ್ರವರ್ತಿಷು ಯೋಜಯೇತ್ ।

ಅರ್ಘ್ಯಗಂಧಾದಿಭಿಶ್ಚೈವ ಅರ್ಚಯೇದಗ್ನಿಮಂತ್ರತಃ
ಪೂರ್ವಾದ್ಯಷ್ಟಶರಾವೇಷು ಇಂದ್ರಮಂತ್ರಾದಿಕೈರ್ಯಜೇತ್ ।

ಸರ್ವವಾದ್ಯಾದಿಸಂಯುಕ್ತಂ ಕ್ಷ್ವೇಲನಾಭಿರಲಂಕೃತಮ್
ದೇಶಿಕಃ ಪಾತ್ರಮಾದಾಯ ವಿಷ್ಣುಹಸ್ತೇ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್ ।

ಸಾಯಾಹ್ನೇ ಸಮನುಪ್ರಾಪ್ತೇ ದೀಪಾರೋಪಣಮಾಚರೇತ್
ದ್ವಾರೇ ದ್ವಾರೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ದೀಪದಂಡಾನ್ ವಿಶೇಷತಃ ।

ಕ್ರಮುಕಂ ನಾಲಿಕೇರಂಚ ತಾಲಂ ವೇಣುಂ ತಥೈವ ಚ
ಚಂಪಕಂದೇವವೃಕ್ಷಂಚ ವಕ್ರಕೋಟರವರ್ಜಿತಮ್ ।

ತಕ್ಷಯಿತ್ವಾ ಋಜುಂ ವಿಪ್ರ ಸ್ತೂಪಿಮಾನಪ್ರಮಾಣತಃ
ತದರ್ಧಂ ದ್ವಾರಮಾನಂ ವಾ ಶತತಾಲಾಯತಂತು ವಾ ।

ಅಶೀತಿ ತಾಲಮಿಚ್ಛಂತಿ ಕೇಚಿತ್ತಸ್ಯಾರ್ಧಮೇವ ವಾ
ಪ್ರಕಾರಸ್ಯ ಬಹಿರ್ವಿಪ್ರ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಷು ಸಮಂತತಃ ।

ದೀಪದಂಡಾನ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ತತ್ತದ್ದೀಪಂ ಪ್ರಕಾಶಯೇತ್
ಪಾತ್ರಸ್ಥಂ ಪೂವಖದಿಗ್ದಂಡೇ ಯೋಜಯೇದ್ವಾದ್ಯಸಂಯುತಮ್ ।
ಪುಣ್ಯಾಹಂ ವಾಚಯೇತ್ಪೂರ್ವೇ ತಾಂಸ್ತಾಂದಂಡಾನ್ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್
ಪ್ರಾಸಾದೇ ಗೋಪುರೇ ಚೈವ ಪ್ರಾಕಾರೇ ಮಂಡಪೇ ತಥಾ ।
ತೀರ್ಥದೇಶೇ ನವೋದ್ಯಾನೇ ಕೂಪದೇಶೇ ವಿಶೇಷತಃ
ಶ್ರೀಯಾದಿಮಂದಿರಾದ್ಯೇಷು ಪರಿವಾರಾಲಯೇಷು ಚ ।
ದೀಪಾರೋಪಂ ತತಃ ಕುರ್ಯಾದ್ದೇವದೇವಸು ಸನ್ನಿಧೌ
ಗೃಹೇ ಗೃಹೇ ತಥಾ ಕುರ್ಯಾತ್ ಗಮಯೇತ್ಸರ್ವವೀಥಿಕಾಃ ।
ಮಂಡಪಂ ಸಂಪ್ರವಿಶ್ಯಾಥ ಸಮಾರೋಪ್ಯ ಚ ವಿಷ್ಟರೇ
ನೃತ್ತಗೀತಾದಿಕಂ ಸರ್ವಂ ದರ್ಶಯಿತ್ವಾ ವಿಶೇಷತಃ ।
ಪುನಃ ಪೂಜಾಂ ತಥಾ ಕೃತ್ವಾ ಪೃಥುಕಾದಿ ನಿವೇದಯೇತ್
ಅಪೂಪಾದಿ ವಿಶೇಷೇಣ ದಾಪಯೇತ್ಸರ್ವಜಂತುಷು ।

ಇತಿ ಶ್ರೀಪಂಚರಾತ್ರೇ ಮಹೋಪನಿಷದಿ ಅನಿರುದ್ಧಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಜಯಂತೀಕೃತ್ತಿಕೋತ್ಸವವಿಧಾನನ್ನಾಮ ಪಂಚವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

* * * *

ಪಂಚರಾತ್ರಾಗಮೋಕ್ತ ವನಭೋಜನ ಮಾಹಾತ್ಮೆ

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ

ವನಭೋಜನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯಂ ವದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ।
ಕಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲೇ ಚ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಕಿಮರ್ಥಂ ತತ್ರ ಭೋಜನಮ್ ।
ಕೋ ದೇವಃ ಕೋ ವಿಧಿಸ್ತಸ್ಯ ಕಿಂ ಫಲಂ ಬ್ರೂಹಿ ಕೇಶವ ॥1॥

ಬ್ರಹ್ಮ ನಿಂತೆಂದನು - ಪುರುಷೋತ್ತಮ! ವನಭೋಜನ ಮಹಿಮೆ ಹೇಳು. ಅದರ ಕಾಲ ಯಾವುದು? ಆ ಭೋಜನದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ದೇವತೆ ಯಾರು? ಮಾಡುವ ವಿಧಿ ಏನು? ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳು ಕೇಶವ.

ಹಂಸೋವಾಚ

ಜಪ ಹೋಮಾರ್ಚನಾಕಾಲೇ ಭೋಜನೇ ಪಿತೃತರ್ಪಣೇ ।
ಚಂಡಾಲಪತಿತಾನಾಂ ಚ ಶೂದ್ರಸೂತಕಿಭಾಷಣೇ ॥2॥

ಶ್ರವಣೇ ದರ್ಶನೇ ಚೈವ ಸ್ಪರ್ಶನೇನ ಚ ಯತ್ಕೃತಂ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ಪಾತಕಂ ಯಸ್ಮಾನ್ನಶ್ಯತೇ ವನಭೋಜನಾತ್ ॥3॥

ಹಂಸನೆಂದನು– ಜಪ, ಹೋಮ, ಅರ್ಚನ, ಭೋಜನ, ಪಿತೃತರ್ಪಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಂಡಾಲ, ಪತಿತ ಶೂದ್ರ , ಸೂತಕ ಬಂದವರೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಣ, ಅದರ ಶ್ರವಣ, ಅದರ ದರ್ಶನ, ಸ್ಪರ್ಶಗಳಿಂದೊದಗಿದ ಪಾತಕದ ಪರಿಹಾರ ವನಭೋಜನದಿಂದ,

ಅದ್ಯಮಾನಂ ಚ ಯತ್ಸರ್ವಮನ್ನಮಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ ।
ತದನ್ನಂ ದ್ವಿವಿಧಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಜನ್ಮಕಾಲವಿಶೇಷತಃ ।
ಉತ್ತರಾಯಣಜಂ ಚಾನ್ನಂ ದಕ್ಷಿಣಾಯನಜಂ ತಥಾ ॥4॥

ತಿನ್ನಲ್ಪಡುವುದೆಲ್ಲ ಅನ್ನವೆನಿಸುವುದು. ಅದೆರಡು ವಿಧ - ಬೆಳೆದ ಕಾಲವಿಶೇಷದ ಅನುಸಾರವಾಗಿ, ಉತ್ತರಾಯಣ ಜನ್ಯ ಅನ್ನ ಹಾಗೆ ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಜನ್ಯ ಎಂದು.

ಉತ್ತರಾಯಣಜಂ ಚಾನ್ನಂ ಶುದ್ಧಮಾಗ್ರಾಯಣೇಷ್ಟಿತಃ ।
ದಕ್ಷಿಣಾಯಣಜಂ ಚಾನ್ನಂ ಕಾರ್ತಿಕೇ ವನಭೋಜನಾತ್ ।
ಶುದ್ಧಂ ಭವತಿ ತತ್ಸರ್ವಮಪವಿತ್ರಾನ್ನಭೋಜಿನಾಮ್ ॥5॥

ಉತ್ತರಾಯಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಆಹಾರಗಳು ಆಗ್ರಾಯಣ ಇಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ, ದಕ್ಷಿಣಾಯನದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಆಹಾರಗಳು ಕಾರ್ತಿಕದಲ್ಲಿ ವನಭೋಜನ (ಧಾತ್ರಿ ಹವನ) ದಿಂದ ಶುದ್ಧವಾಗುವುದು. ಅಪವಿತ್ರವಾದ ಆಹಾರ ತಿಂದವರ ಶುದ್ಧಿ ವನಭೋಜನದಿಂದಾಗುವುದು.

ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧೌ ಶೇಷಶಯನೇ ಯದಾ ಶೇತೇ ಶ್ರಿಯಾ ಸಹ ।
ಹರಿಸ್ತದಾ ಮಹಾನ್ಕಾಲಶ್ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಾಭಿದೋ ಭವೇತ್ ॥6॥

ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಶೇಷಮಂಚದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತನಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮಲಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ನಿದ್ರಾಸಕ್ತೇನ ಹರಿಣಾ ಯದ್ಯದಸ್ವೀಕೃತಂ ಭವೇತ್ ।
ಅಭಕ್ಷ್ಯಮಿತಿ ತತ್ಪ್ರಾಹುರ್ಮಹಾಂತಸ್ತತ್ವಕೋವಿದಾಃ ॥7॥

ಯೋಗನಿದ್ರಾಸಕ್ತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಯಾವುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅದೆಲ್ಲ 'ಅಭೋಜ್ಯ' ಎಂದು ತತ್ವಜ್ಞರಾದ ಮಹನೀಯರು ಹೇಳುವರು.

ಯದಿ ಭುಂಜಿತ ವೈ ಪ್ರಾಜ್ಞಃ ಹ್ಯಭುಕ್ತಂ ಹರಿಣಾ ಚ ಯತ್ ।
ಚಾಪಲ್ಯಾದಕ್ಷಿತೇ ಶಾಕೇ ಪ್ರಥಮೇ ಮಾಸಿ ಪದ್ಮಜ ॥
ಪ್ರಥಮೇ ಭಕ್ಷಿತಂ ಭೂಯೋ ಹೃದಿ ಶಲ್ಯಂ ಮಮಾರ್ಪಿತಮ್ ॥8॥

ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಅಭುಕ್ತವಾದ ಶಾಕಗಳನ್ನು ಮೊದಲ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ತಿಂದರೆ ಅಸ್ಥಿ (ಮೂಳೆ)ಗಳನ್ನು ತಿಂದಂತೆ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿದರೆ ಅವನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಆಯುಧ ಪ್ರಹಾರ ಮಾಡಿದಂತೆ.

ದ್ವಿತೀಯೇ ಭಕ್ಷಿತೇ ದಧ್ನಿ ಗೋಮಾಂಸಭಕ್ಷಿತಂ ಭವೇತ್ ।
ಕ್ಷೀರೇ ಪೀತೇ ತೃತೀಯೇ ತು ಸುರಾಪೀ ಸ್ಯಾನ್ನ ಸಂಶಯಃ ॥9॥

ಚತುರ್ಥೇ ಮಾಸಿ ದ್ವಿದಳೇ ಭಕ್ಷಿತೇ ಕೃಮಿಭುಗ್ಭವೇತ್ ।
ತದ್ಭುಕ್ತಿದೋಷಶಾಂತ್ಯರ್ಥಂ ವನಭೋಜನಮಾಚರೇತ್ ॥10॥

ಎರಡನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಸರು ತಿಂದರೆ ಗೋಮಾಂಸ ತಿಂದಂತೆ, ಮೂರನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಕುಡಿದರೆ ಸುರಾಪಾನದಂತೆ, ನಾಲ್ಕನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಿದಳ ತಿಂದರೆ ಕ್ರಿಮಿ ತಿಂದಂತೆ. ಈ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಷಿದ್ಧ ಆಹಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದುದರ ದೋಷ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಧಾತ್ರೀಹವನದ ವನಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ದರಿದ್ರೋ ಯದಿ ಯಾಚಿತ್ವಾ ಸದ್ಭ್ಯೋ ದ್ರವ್ಯಂ ಚರೇದ್ಬುಧಃ ।
ತೇನಾಪಿ ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಪೂರ್ಣಮೇವ ನ ಸಂಶಯಃ ॥11॥

ಶಕ್ತಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಸ್ವಾರ್ಜಿತೇನ ದರಿದ್ರೋ ಯಾಚಿತೇನ ಹಿ ।
ಯಥಾಕಥಂಚಿತ್ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಪಾಪಘ್ನಂ ವನಭೋಜನಮ್ ॥12॥

ದರಿದ್ರನಾಗಿದ್ದರೆ ಸಜ್ಜನರಿಂದ ಬೇಡಿ ಹಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಸಂಪಾದನೆಯ ಹಣದಿಂದಲೇ (ಧಾತ್ರೀ ಹವನ) ವನಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬೇಡಿ ಬಂದ ಹಣದಿಂದ ಮಾಡಿದರೂ ಪೂರ್ಣಫಲ ಬರುತದೆ. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕವಾದ ವನಭೋಜನವನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕಾರ್ತಿಕೇ ಮಾಸಿ ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಾಸಮೇಕಂ ನಿರಂತರಮ್ ।
ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥೇಷು ಚ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಕೃತ್ವಾ ಪೂಜಾಂ ಕಥಾಂ ಹರೇಃ ॥13॥

ಶ್ರುತ್ವಾ ದತ್ವಾ ಚ ದಾನಾನಿ ಪುರಾಣೋಕ್ತಾನಿ ಸರ್ವಶ ।
ಅಭಕ್ಷ್ಯಾಣಿ ಚ ಶಾಕಾನಿ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ನಿಯತಭೋಜನ್ಯೆಃ ॥14॥

ಸ್ವಕೃತಾನಾಂ ಸ್ನಾನದಾನಪೂಜಾನಾಂ ಫಲಸಿದ್ಧಯೇ ।
ವನಭೋಜನಪೂಜಾದಿ ಕುರ್ಯಾತ್ಪಾಪವಿಶುದ್ಧಯೇ ॥15॥

ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಶ್ರೀ ದಾಮೋದರನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ, ಕಥಾಶ್ರವಣ ಮಾಡಿ, ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ,

ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ತಿನ್ನಬಾರದ್ದನ್ನು ತಿನ್ನದೆ, ತಾನು ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಪೂಜಾದಿಗಳ ಸಾಫಲ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿಯೂ ವನಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ವಾ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಪೌರ್ಣಮಾಸ್ಯಾಮಥಾಪಿ ವಾ ।
ಪಂಚಮ್ಯಾಂ ವಾ ವಿಶೇಷೇಣ ನಂದಾ ಭದ್ರಾ ಜಯಾದಿಷು ॥16॥

ಭಾನುಂ ಭೌಮಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಭೃಗು ವಾಸರಮೇವ ಚ ।
ಅನ್ಯವಾರೇಷು ಕುರ್ವೀತ ಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ವನಭೋಜನಮ್ ॥17॥

ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಅಥವಾ ಚತುರ್ದಶೀ, ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಪಂಚಮೀ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ (ಪಾಡ್ಯ , ಬಿದಿಗೆ, ತದಿಗೆ ಮುಂತಾದ ನಂದಾಭದ್ರಾ ಜಯಾದಿ) ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾನು, ಮಂಗಳ, ಶುಕ್ರವಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ವನಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಧರ್ಮೇಣೇಜ್ಯಾಸಾಧನಾನಿ ಗ್ರಾಮಸ್ಥಜನಸಂವೃತಃ ।
ಆಚಾರ್ಯಂ ದೇವತಾಂ ಚೈವ ಪುರಸ್ಕೃತ್ಯ ಸುಹೃಜ್ಜನೈಃ ॥18॥

ಸರ್ವೋಪಸ್ಕರ ಸಂಯುಕ್ತಃ ಸ್ನಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ಸಮಾಹಿತಃ ।
ಧಾತ್ರೀವನಂ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ವನಭೋಜನಸಿದ್ಧಯೇ ॥19॥

ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಮೇ ದೇವ ದಾಮೋದರ ಜಗತ್ಪತೇ ।
ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ದೇವದೇವೇಶಂ ನತ್ವಾ ದಾಮೋದರಂ ಹರಿಮ್ ॥20॥

ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಗ್ರಾಮದ ಜನರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು, ದೇವರನ್ನು ಮುಂದಿರಿಸಿ, ಬಂಧುಗಳಿಂದ ಒಡಗೂಡಿ ಎಲ್ಲ ಪೂಜಾಪರಿಕರಗಳೊಂದಿಗೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮನವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ 'ವನಭೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಧಾತ್ರೀ (ನೆಲ್ಲಿ) ವನವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟಿದ್ದೇನೆ. ದಾಮೋದರ! ಜಗತ್ಪತೇ! ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ದಾಮೊದರನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು.

ಗ್ರಾಮಾದ್ಬಹಿಃ ಸ್ಥಿತಂ ರಮ್ಯಂ ವಿಶೇದ್ಧಾತ್ರೀವನಂ ಶುಭಮ್ ।
ಚೂತೈಃ ಪ್ರಿಯಾಳಪನಸೈಶ್ಚಂಪಕೈಶ್ಚಂದನೈಸ್ತಥಾ ॥21॥
ನ್ಯಗ್ರೋಧೈಸ್ತಿಂತ್ರಿಣೀವೃಕ್ಷೈಃ ನಾಗಪುನ್ನಾಗಬಿಲ್ವಕೈಃ ।
ಬಕುಲೈಸ್ತುಲಸೀವೃಕ್ಷೈಃ ನಾರಿಕೇಳೈಶ್ಚ ಪೂಗಕೈಃ ॥22॥
ಪಿಚುಮಂದೈರ್ಮಧೂಕೈಶ್ಚ ಪ್ಲಕ್ಷೋದುಂಬರ ವೇಣುಭಿಃ ।
ಕಪಿತ್ಥಾಶ್ವತ್ಥಜಂಬೀರಧಾತ್ರೀ ಪಂಕ್ತಿಸಮನ್ವಿತಮ್ ॥23॥
ಪದ್ಮಾಕರಸೋಭಿಶ್ಚ ನದೀನದವಿಭೂಷಿತಮ್ ।

ಗ್ರಾಮದ ಹೊರಗಿರುವ ರಮ್ಯವಾದ, ಮಾವು, ಪ್ರಿಯಾಳ, ಹಲಸು, ಸಂಪಿಗೆ, ಚಂದನ, ಆಲ, ಹುಣಸೇ, ನಾಗಪುನ್ನಾಗ, ಬಿಲ್ವ, ಬಕುಲ, ತುಲಸೀ, ತೆಂಗು, ಅಡಿಕೆ, ಪಿಚುಮಂದ, ಮಧೂಕ, ಪ್ಲಕ್ಷ, ಅತ್ತಿ, ಬಿದಿರು, ಕಪಿತ್ಥ, ಅರಳಿ, ನೇರಳೆ ನೆಲ್ಲಿ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ತಾವರೆಯ ಕೊಳಗಳು, ನದೀನದಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುವ ವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕು.

ತಸ್ಮಿನ್ ಪುಣ್ಯವನೇ ರಮ್ಯೇ ಧಾತ್ರೀಮೂಲಂ ಮನೋಹರಮ್ ॥24॥
ದಾಮೋದರಸ್ಯ ಪೂಜಾರ್ಥಂ ಮಂಟಪಂ ಕಾರಯೇಚ್ಛುಭಮ್ ।
ದ್ವಾದಶಾಷ್ಟಚತುಸ್ತಂಭೈಶ್ಚತುರ್ದ್ವಾರೈರ್ವಿರಾಜಿತಮ್ ॥25॥
ವಿನಾತಮಿಕ್ಷುಕದಲೀ ನಾರಿಕೇಳೈಶ್ಚ ಶೋಭಿತಮ್ ।
ಪುಷ್ಪಮಾಲಾ ಚೂತ ಪತ್ರ ಮುಕ್ತಾಮಾಲಾ ವಿರಾಜಿತಮ್ ॥26॥

ಆ ಪುಣ್ಯಕವಾದ ವನದಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಲಿಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ದಾಮೋದರನ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಮಂಟಪವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಹನ್ನೆರಡು ಅಥವಾ ಎಂಟು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳು, ನಾಲ್ಕು ದ್ವಾರಗಳು, ಮೇಲ್ಕಟ್ಟು, ಕಬ್ಬು, ಬಾಳೆ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಗಳ ಅಲಂಕಾರ, ಹೂಮಾಲೆ, ಮಾವಿನೆಲೆ, ಮುತ್ತಿನ ಹಾರಗಳ ತೋರಣಗಳು ಸಿಂಗಾರದ ಮಂಟಪವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು.

ತನ್ಮಧ್ಯೇ ವೇದಿಕಾಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಚತುರಸ್ರಂ ವಿಭೂಷಿತಾಮ್ ।
ಚಕ್ರಶಂಕಾಬ್ಜರೇಖಾಭಿಃ ನಾನಾಧಾತುವಿರಾಜಿತಮ್ ॥27॥

ತನ್ಮಧ್ಯೇ ಕಲ್ಪಯೇತ್ಪೀಠಂ ಸೋಪಾನತ್ರಯಸಂಯುತಮ್ ।
ವೈಕುಂಠಾನಂತಶ್ವೇತಾಖ್ಯಂ ವಿಚಿತ್ರಂ ಸುಮನೋಹರಮ್ ॥28॥

ಅಸ್ತೃತಂ ಕೌಷ್ಮವಸ್ತ್ರೇಣ ಸ್ವರ್ಣ ಪುಷ್ಪಯುತೇನ ಚ ।
ತತ್ರ ಸಂಸ್ಥಾಪಯೇದ್ದೇವಂ ದಾಮೋದರಸುನಾಮಕಮ್ ॥29॥

ಆ ಮಂಟಪದ ಮಧ್ಯೇ ಚೌಕಾಕಾರದ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು. ಚಕ್ರ, ಶಂಖ, ಬಣ್ಣದ ರಂಗವಲ್ಲಿಗಳ ಚಿತ್ತಾರವಿರಬೇಕು. ಆದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠ, ಅನಂತಾಸನ, ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಗಳೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮೂರು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳುಳ್ಳ ಪೀಠವಿಡಬೇಕು. ಆದರ ಮೇಲೆ ರೇಷ್ಮೆ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಾಸಬೇಕು. ಸುವರ್ಣ ಪುಷ್ಪವನ್ನಿರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ದಾಮೋದರನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು.

ಶ್ರೀಭೂಮಿಸಹಿತಂ ಶಾಂತಂ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಮ್ ।
ಕಿರೀಟಕುಂಡಲಾದ್ಯೈಶ್ಚ ದಿವ್ಯೈರಾಭರಣೈರ್ಯುತಮ್ ॥30॥

ವನಮಾಲಾವೈಜಯಂತೀ ಕೌಸ್ತುಭಾದಿಸುಭೂಷಿತಮ್ ।
ದಿವ್ಯಂ ಪೀತಾಂಬರಯುತಂ ಮಂದಸ್ಮಿತ ಮುಖಾಂಬುಜಮ್ ॥31॥

ಪೂಜಯೇದ್ವಿಧಿವದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಷೋಡಷೈರುಪಚಾರಕೈಃ ।
ಶೃಣುಯಾಚ್ಚ ಕಥಾಂ ದಿವ್ಯಾಂ ಹರಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಶಂಸಿನೀಮ್ ॥32॥

ಶ್ರೀಭೂಸಹಿತನಾದ, ಶಾಂತನು, ಶಂಖಚಕ್ರ ಗದಾಧಾರಿಯಾದ, ಕಿರೀಟ ಕುಂಡಲಾದಿ ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ವನಮಾಲೆ ವೈಜಯಂತೀ ಕೌಸ್ತುಭಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾದ, ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯಾದ ಮುಗುಳ್ನಗೆಯ ಮುಖಕಮಲದ ದಾಮೋದರನನ್ನು ವಿಧಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳಬೇಕು.

ಪೂಜಾಕಾಲೇ ಚ ಪೂಜಾಂತೇ ಧಾತ್ರೀಹೋಮಂ ಸಮಾಚರೇತ್ ।
ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನಮಾದೌ ಹಿ ಹೋಮಂ ಕುರ್ಯಾತ್ತತಃ ಪರಮ್ ॥33॥

ಪೂಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪೂಜೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧಾತ್ರೀ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮೊದಲು ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನ. ಬಳಿಕ ಹೋಮ.

ದೇವಸ್ಯ ಪಶ್ಚಿಮೇ ದೇಶೇ ಕಾರಯೇತ್ಕುಂಡಮಂಜಸಾ ।
ಮೇಖಲಾತ್ರಯಸಂಯುಕ್ತಂ ಪಿಪ್ಪಲಛದಭೂಷಿತಮ್ ॥34॥

ಹಸ್ತಮಾತ್ರಾಯುತಂ ಸಮ್ಯಕ್ ನಾನಾಧಾತುಸುಶೋಭಿತಮ್ ।
ತನ್ಮಧ್ಯೇಽಗ್ನಿಂ ಸಮಾಧಾಯ ಹೋಮಂ ಕುರ್ಯಾದ್ಯಥಾವಿಧಿ ॥35॥

ದೇವರಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಕುಂಡವನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕು. ಮೂರು ಮೇಖಲೆಗಳು, ಪಿಪ್ಪಲದ ಆವರಣವುಳ್ಳ ಒಂದು ಮೊಳ ವಿಸ್ತಾರದ, ರಂಗವಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ಆ ಕುಂಡದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ಹೋಮಿಸಬೇಕು.

ಏಕವಿಂಶತಿಸಂಖ್ಯಾಕಾಃ ದೇವತಾಃ ಶ್ರೀಸ್ವರೂಪಿಣೀ ।
ಧಾತ್ರೀ ಶಾಂತಿಸ್ತಥಾ ಕಾಂತಿರ್ಮಾಯಾ ಪ್ರಕೃತಿರೇವ ಚ ॥36॥

ವಿಷ್ಣುಪತ್ನೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ರಮಾ ಚ ಕಮಲಾ ತಥಾ ।
ಇಂದಿರಾ ಲೋಕಮಾತಾ ಚ ಕಲ್ಯಾಣೀ ಮಂಗಲಾ ತಥಾ ॥37॥

ಸಾವಿತ್ರೀ ಚ ಜಗದ್ಧಾತ್ರೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಸುಧೃತಿಸ್ತಥಾ ।
ಅವ್ಯಕ್ತಾ ವಿಶ್ವರೂಪಾ ಚ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿತನಯಾ ತಥಾ ॥38॥

ಪ್ರಧಾನದೇವತಾ ಹ್ಯೇತಾ ರಕ್ಷಾಹೋಮಂ ತತಶ್ಚರೇತ್ ।
ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಹಿ ಕುಂಡೇತು - ಏಭಿರ್ಮಂತ್ರೈಶ್ಚರೇದ್ಬುಧಃ ॥39॥

ಶ್ರೀ, ಧಾತ್ರೀ, ಶಾಂತಿ, ಕಾಂತಿ, ಮಾಯಾ, ಪ್ರಕೃತಿ, ವಿಷ್ಣುಪತ್ನೀ, ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ, ರಮಾ, ಕಮಲಾ, ಇಂದಿರಾ, ಲೋಕಮಾತಾ, ಕಲ್ಯಾಣೀ, ಮಂಗಲಾ, ಸಾವಿತ್ರೀ, ಜಗದ್ಧಾತ್ರೀ, ಗಾಯತ್ರೀ, ಸುಧೃತಿ, ಅವ್ಯಕ್ತಾ, ವಿಶ್ವರೂಪಾ, ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿತನಯಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಈ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ರೂಪಗಳು ಪ್ರಧಾನ ದೇವತೆಗಳು. ಇವರಿಗೆ

ನಾಮಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಆಹುತಿ ಕೊಟ್ಟು ಬಳಿಕ ರಕ್ಷಾ ಹೋಮವನ್ನು ಅದೇ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

'ಸಂಸೃಷ್ಟೇ' ತಿ ಚ ಮಂತ್ರೇಣ 'ಋಷಭಂ ಮೇ' ತಿ ಮಂತ್ರತಃ ।
ಅಪೂಪಗುಡ ಸೂಪಾಭ್ಯಾಂ ಸಂಯುತಂ ಜುಹುಯಾದ್ಧವಿಃ ।
ಧಾತ್ರೀ ಹೋಮೇ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞಾಃ ರಕ್ಷಾಹೋಮೇ ಚ ಪಾಯಸಮ್॥

'ಸಂಸೃಷ್ಟಂ ಧನಮುಭಯಂ.....' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಮತ್ತು 'ಋಷಭಂ ಮಾ ಸಮಾನಾನಾಂ...' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ತೊವ್ವೆ, ಬೆಲ್ಲ (ಹೋಳಿಗೆ) ಅಪೂಪದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಆಹುತಿ ಹಾಕಬೇಕು. ಧಾತ್ರಿಹೋಮದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಾ ಹೋಮದಲ್ಲಿ ಪಾಯಸವನ್ನು ಆಹುತಿ ಹಾಕಬೇಕು.

ಪೂರ್ಣಾಹುತಿಂ ತತೋ ಹುತ್ವಾ ಹೋಮಶೇಷಂ ಸಮಾಪಯೇತ್ ।

ಬಳಿಕ ಪೂರ್ಣಾಹುತಿಯನ್ನು ಹೋಮಿಸಿ ಹೋಮಶೇಷವನ್ನು ಮುಗಿಸಬೇಕು.

ಧಾತ್ರೀವೃಕ್ಷಸ್ಯ ಸರ್ವತ್ರ ವೇದಿಕಾಸಹಿತಸ್ಯ ಚ ।
ಸೂಪೇನ ಗುಡಯುಕ್ತೇನ ಬಲಿಂ ದಿಕ್ಷು ವಿನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥41॥

ವೇದಿಕಾ ಸಹಿತವಾದ ಧಾತ್ರೀ ವೃಕ್ಷದ ಸುತ್ತಲೂ ಬೆಲ್ಲದಿಂದ ಕೂಡಿದ ತೊವ್ವೆಯಿಂದ ಎಂಟು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಬಲಿಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು.

ದೇವೀ ಧಾತ್ರೀ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ಬಲಿಮುತ್ತಮಮ್ ।
ಮಿಶ್ರಿತಂ ಗುಡಸೂಪಾಭ್ಯಾಂ ಸರ್ವಮಂಗಳದಾಯಿನಿ ॥42॥

ಪುತ್ರಾನ್ ದೇಹಿ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞೇ ಯಶೋ ದೇಹಿ ನಿರಂತರಮ್ ।
ಪ್ರಜ್ಞಾಂ ಮೇಧಾಂ ಚ ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಂ ಚ ದೇಹಿ ಮೇ ।
ನಿರೋಗಂ ಕುರು ಮಾಂ ನಿತ್ಯಂ ನಿಷ್ಪಾಪಂ ಕುರು ಸರ್ವದಾ ॥43॥
ವಾಗ್ಮಿನಂ ಕುರು ಮಾಂ ದೇವಿ ಧನವಂತಂ ಚ ಮಾಂ ಕುರು ।
ಇತಿ ತಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯೇದ್ದೇವೀಂ ಪ್ರಾಣಾದಿ ಪ್ರಕ್ಷಿಪೇದ್ಬಲಿಮ್ ॥44॥

ಧಾತ್ರಿ ದೇವಿಯೇ! ಉತ್ತಮವಾದ ಗುಡಸೂಪಗಳ ಮಿಶ್ರಣವಾದ ಬಲಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಸರ್ವಮಂಗಲದಾಯಿಯೇ! ಪುತ್ರರನ್ನು ನೀಡು, ಯಶಸ್ಸು ಸಿಗಲಿ. ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಮೇಧಾಶಕ್ತಿ, ಸೌಭಾಗ್ಯ, ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡು. ನನ್ನನ್ನು ರೋಗರಹಿತನನ್ನಾಗಿ, ಪಾಪರಹಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು. ವಾಗ್ಮಿಯನ್ನಾಗಿ, ಸಿರಿವಂತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಪೂರ್ವದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಬಲಿ ನೀಡಬೇಕು.

ಬಲಿಪ್ರದಾನಕಾಲೇ ತು ಯೇ ಕುರ್ವಂತಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ।
ತೇ ಯಾಂತಿ ವಿಷ್ಣುಸಾಲೋಕ್ಯಂ ಪಿತೃಭಿಃ ಸಾರ್ಧಮೇವ ಚ ॥45॥

ಬಲಿ ನೀಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುವರೋ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪಿತೃಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಷ್ಣುಸಾಲೋಕ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಧಾತ್ರೀ ವೃಕ್ಷಸ್ಯ ಮೂಲಸ್ಥಂ ಮಂದಸ್ಮಿತ್ರರಮಾಪತಿಮ್ ।
ತೇ ಯಾಂತಿ ವಿಷ್ಣುಸಾಯುಜ್ಯಂ ಯೇ ಪಶ್ಯಂತೀಹ ಚಕ್ಷುಷಾ ॥46॥

ನೆಲ್ಲಿಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಮುಗುಳ್ನಗೆಯ ರಮಾಪತಿಯನ್ನು ಯಾರು ನೋಡುವರೋ ಅವರು ವಿಷ್ಣುಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಪಲ್ಲವೈಃ ಕದಲೀಸ್ತಂಭೈಸ್ತೋರಣೈಃ ಪೂಗಪೋತಕೈಃ ।
ಯೇ ಕುರ್ವಂತಿ ಮಹಾಭಾಗ ತೈಃ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಮಮ ಮಂದಿರಮ್ ॥47॥

ಯಾರು ಬಾಳೆಕಂಬ, ಅಡಿಕೆಯ ಸಿಂಗಾರ, ತಳಿರುಗಳಿಂದ ಮಂಟಪವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುವರೋ ಅವರು ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬರುವರು.

ಯೇ ಕುರ್ವಂತಿ ಮಹಾಭಾಗ ಹರೇಃ ಸಂದರ್ಶನಂ ತಥಾ ।
ತೇಷಾಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮಾ ದದಾತಿ ವಿಮಲಾಂ ಮತಿಮ್ ॥48॥

ಶ್ರೀ ದಾಮೋದರನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ನಿರ್ಮಲಮತಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸುವನು.

ಯೇ ಕುರ್ವಂತಿ ಮಹಾಪೂಜಾಂ ಕಮಲಾವಲ್ಲಭಸ್ಯ ಚ ।
ಮಹಿಮಾನಂ ತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ಮೋದಂತೇ ಪಿತೃಭಿಃ ಸಹ ॥49॥

ರಮಾಪತಿಯ ಮಹಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಪಿತೃಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಯೇ ಕುರ್ವಂತಿ ಮಹಾಭಾಗ ಪೂಜನಂ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ।
ಧಾತ್ರೀಛಾಯಾಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ತೇಷಾಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಸೀದತಿ ॥50॥

ನೆಲ್ಲಿಯ ನೆರಳಲ್ಲಿ ದಾಮೋದರನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದರೆ ವಿಷ್ಣು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು.

ಧಾತ್ರೀಫಲಕೃತಾಂ ಮಾಲಾ ಸ್ಕಂಧೇ ಧೃತ್ವಾ ಸುಕೋಮಲಾಮ್ ।
ಪೂಜಯಂತಿ ಜಗನ್ನಾಥಂ ತೇಷಾಮಿಷ್ಟಪ್ರದಃ ಸ ಹಿ ॥51॥

ನೆಲ್ಲಿಯ ಫಲದ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಇಷ್ಟಪ್ರದನಾಗುವನು.

ಯೇ ವೈ ಪುರುಷಶಾರ್ದೂಲ ವನೇಷು ವಿವಿಧೇಷು ಚ ।
ಧಾತ್ರೀತರುತಲೇ ದೇವಂ ಪೂಜಯಂತಿ ಮಮ ಪ್ರಿಯಃ ॥52॥

ಜೀವೋತ್ತಮನೇ! ನಾನಾ ವನಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಲಿಯ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಯಾರು ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವರೋ ಅವರು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯರು.

ಕಾರ್ತೀಕೇ ವೈಷ್ಣವೋ ಲೋಕೋ ಧಾತ್ರೀಛಾಯಾಂ ಗಮಿಷ್ಯತಿ ।
ತತ್ರ ತ್ವಾಯಾಂತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾಃ ಹೃಷ್ಟಾಸ್ಸರ್ವಾರ್ಥದಾಯಿನಃ ॥53॥
ಧಾತ್ರೀವನಂ ಸಮಾಯಾಂತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಬುಧನಾಯಕಾಃ ।
ತದ್ವಂಶ್ಯಾನ್ನರಕಾಚ್ಛೀಘ್ರಂ ನಯಂತಿ ಸ್ವಗೃಹಾಂಗಣಮ್ ॥54॥

ಕಾರ್ತೀಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ನೆಲ್ಲಿಯ ನೆರಳಿಗೆ ಹೋದರೆ ಸರ್ವಾರ್ಥ ಪ್ರದರಾದಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಹೃಷ್ಟರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವರು. ಧಾತ್ರೀವನಕ್ಕೆ

ಬಂದ ಸಜ್ಜನನನ್ನು ಕಂಡು ದೇವತಾ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಕೂಡಲೇ ಅವರ ವಂಶದವರನ್ನೆಲ್ಲ ನರಕದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಂಗಳಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು.

ಕಾರ್ತಿಕೇ ಮಾಸಿ ಯೇ ಮರ್ತ್ಯಾಃ ಸ್ಕಂಧೇ ಧೃತ್ವಾ ವಿಭುಂ ಹರಿಮ್ ।
ಧಾತ್ರೀವನಂ ಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ತತ್ರೈವ ತು ಹರೇಃ ಪದಮ್ ॥55॥

ಕಾರ್ತೀಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಭಗವಂತನನ್ನು ಭುಜದಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತು ಧಾತ್ರೀವನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರೋ ಅವರು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೇರುವರು.

ಯೋಗಿನಾಂ ಹೃದೇ ಯದ್ವದ್ಯಥಾ ಸೂರ್ಯೇ ಹರಿಃ ಸ್ವಯಂ ।
ತಥಾ ಧಾತ್ರೀತರೌಚೈವ ಹರಿಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ಕಾರ್ತಿಕೇ ॥56॥

ಯೋಗಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ, ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಹರಿ ಸ್ವಯಂ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಧಾತ್ರಿ (ನೆಲ್ಲಿ) ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರ್ತೀಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನೆಲೆಸಿರುವನು.

ಧಾತ್ರೀವನಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಪೂಜಯೇತ್ಪುರುಷೋತ್ತಮಮ್ ।
ತಂ ದಾಮೋದರ ನಾಮಾನಂ ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯವಿಧಾನತಃ ॥57॥

ಧಾತ್ರೀವನ! ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಧಾತ್ರಿಛಾಯಾಧಿವಾಸಿನೇ ।
ಧಾತ್ರೀಫಲಕೃತಾಹಾರೋ ನರೋ ಭವತಿ ಮುಕ್ತಿಭಾಕ್ ॥58॥

ಧಾತ್ರೀವನದಲ್ಲಿ ದಾಮೋದರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಧಾತ್ರೀ ಫಲವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ನರನು ಪಾಪದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳ್ಳುವನು.

ವೈಶ್ವದೇವಂ ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ಪೂಜಯೇದನ್ಯದೇವತಾಃ ।

ಬಳಿಕ ವೈಶ್ವದೇವವನ್ನು ಮಾಡಿ ಇತರ ಪರಿವಾರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಛಾಯಯಾ ಫಲಪುಷ್ಪಾದ್ಯೈಃ ಪ್ರಾಣಿನಾಮುಪಕಾರಿಣಿ ।
ಬಲಿಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಮುದ್ಧತ್ತಂ ರಕ್ಷ ಮಾಂ ವನದೇವತೇ ॥59॥

ನೆರಳು, ಹಣ್ಣು-ಹೂಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಉಪಕಾರಿಯಾದ ವನದೇವತೆಯೇ, ನನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು.

ಗಂಧಾಕ್ಷತಾನ್ ತಥಾ ದತ್ವಾ ವಿಪ್ರೇಭ್ಯಃ ಪದ್ಮಸಂಭವ ।
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯೇತ್ಪಶ್ಚಾತ್ ಸ್ವಯಂ ಭುಂಜೀತ ಬಂಧುಭಿಃ ॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಗಂಧಾಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಬಂಧುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ತಾನು ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು.

ದಾಮೋದರಪ್ರಸಾದೇನ ಜ್ಞಾನೀ ಭೂತ್ವಾ ಪರಂ ಪದಮ್ ।
ಗತ್ವಾ ಚ ಮೋದತೇ ತತ್ರ ಭವಬಂಧವಿವರ್ಜಿತಃ ॥60॥

ದಾಮೋದರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಸಂಸಾರದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ ಭಗವಂತನ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸುಖಪಡುವನು.

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀಪಂಚರಾತ್ರಾಗಮೇ ಭರದ್ವಾಜಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ವನಭೋಜನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ನಾಮ
ಚತುರ್ದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

* * * * *

ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿ ಅಡುಗೆಗಳು

ಅಡುಗೆಗಳು

* 2 ಕೋಸಂಬರಿಗಳು
* 2 ಪಲ್ಯಗಳು
* ಚಟ್ನಿಗಳು
* ಗೊಜ್ಜುಗಳು
* ಇಡ್ಲಿ
* ಗೋಡಂಬಿ ಪಾಯಸ
* ಸಕ್ಕರೆ ಹೋಳಿಗೆ
* ಬೂದುಗುಂಬಳ ಹಲ್ವ
* ಬೇಸನ್ ಉಂಡೆ
* ಬಿಸಿಬೇಳೆಬಾತ್
* ಬಾದಾಮಿ ಹಾಲು
* ರಸಾಯನಗಳು

ಯಸ್ಸರ್ವಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಃ ಸರ್ವದೋಷವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತ ಏವಾಲಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಮೇ ಪರಮಃ ಸುಹೃತ್ ॥

ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾತ್ಮಕ-
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ, ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ॥

ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

* * * *

ಉತ್ಥಾನದ್ವಾದಶಿ ಪೂಜೆ ಎಂಬ ಈ ಕೃತಿಯು ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತರಾದ
ಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾದ ರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸರೂಪಿಯಾದ
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ.

* * * *

ಮಮ ಸ್ವಾಮೀ ಹರಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪತಿರೇವ ಚ

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ)

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು – 560 085

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶನೀ

ಗಣೇಶ ಚತುರ್ಥೀ

ಭಾದ್ರಪದ || ಶುದ್ಧ || ಚತುರ್ಥೀ

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಗಣೇಶಚತುರ್ಥೀ

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ ॥ ಚತುರ್ಥೀ

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ,

ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೮೫

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶನೀ

ಗಣೇಶ ಚತುರ್ಥೀ

ಭಾದ್ರಪದ || ಶುದ್ಧ || ಚತುರ್ಥೀ

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಗಣೇಶಚತುರ್ಥೀ ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕೆ ೧೯೪೩ ಶಾರ್ವರಿ॥ ಶ್ರಾವಣ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪೂರ್ಣಿಮೆ (ದಿನಾಂಕ:೩-೮-೨೦೨೦) ಹಯಗ್ರೀವಜಯಂತಿಯ ಶುಭಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪಲಿಮಾರುಮಠಾಧೀಶರಾದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ॥ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಕರಕಮಲಗಳಿಂದ ಭಾರತೀರಮಣಹೃದಯಗುಹಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವ-ದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

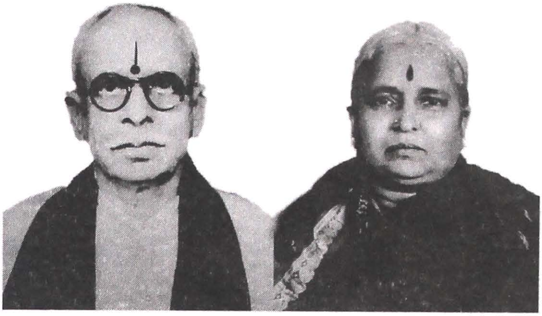
ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೨೦

ಪುಟಗಳು : ೧೬೮

ಸಂಪಾದನೆ : ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ : ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಕೆಂಪದಾಳಿಹಳ್ಳಿ,
ದೂರವಾಣಿ : 9141311280

ಮುದ್ರಣ : ಮುಕ್ತಿಪಥ ಮುದ್ರಣಾಲಯ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಹರಿಭಕ್ತರಾದ ದಿ || ಶ್ರೀ ಪರಿಗಿ ಭೀಮಾಚಾರ್ ಹಾಗೂ ದಿ|| ಶ್ರೀಮತಿ ಪರಿಗಿ ಶೇಷಮ್ಮ

ಶ್ರೀ ಪಿ.ಜಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಶಕುಂತಲಾ, ಹಿಂದೂಪುರ ಇವರು ತಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಪ್ಪ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡಮ್ಮನವರಾದ ದಿ || ಶ್ರೀ ಪರಿಗಿ ಭೀಮಾಚಾರ್ ಹಾಗೂ ದಿ|| ಶ್ರೀಮತಿ ಪರಿಗಿ ಶೇಷಮ್ಮ ಇವರುಗಳ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥ ಈ ಕೃತಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ''ಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ'' ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ನಿರಂತರ ಮನದಲ್ಲಿ ಜಪಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರದ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರಸಂಧಿಯನ್ನು ೨೧ ಬಾರಿ ಪಠಿಸಬೇಕು.

ಪುರುಷರು 'ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದ'ಮಂತ್ರವನ್ನು ೮,೦೦೦ ಜಪಿಸಿ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದ ಕೂಡಲೇ ಮಹಾಗಣಪತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಆಪಾದಮೌಲಿಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯ ಆಚರಣೆಯ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮರೆಯದೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಲಗುವಾಗ ಸಕಲ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ ಎನ್ನಬೇಕು.

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಉದ್ದೇಶಿತಕಾರ್ಯಗಳು ನೆರವೇರದೇ ಇದ್ದಾಗ, ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿಘ್ನವು ಎದುರಾದಾಗ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಅಪಾಯಗಳ ಭಯವುಂಟಾದಾಗ, ಮಂದಗತಿಯ ಕಾರ್ಯವು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗಬೇಕೆಂದಾಗ, ಜಾತಕದಲ್ಲಿ ಕೇತುಗ್ರಹದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರದ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇದ್ದಾಗ, ಸತ್ಕೀರ್ತಿ ಸತ್ಸಂಪತ್ತುಗಳ ಬಯಕೆ ಉಂಟಾದಾಗ ಗಣೇಶನನ್ನೇ ಶರಣೆನ್ನಬೇಕು. ಗಣೇಶನನ್ನೇ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ವರ್ಷದಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಬರುವ ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯನ್ನಾದರೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗಣೇಶವ್ರತದ ಪೂಜೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ-ಪೂಜೆಗಳನ್ನೂ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುವ ನಿಯಮಗಳನ್ವಯ ಮಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರೇಯಸ್ಸು-ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಉಂಟಾಗುವುದು. ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಾಗಲೀ, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಾಗಲೀ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಇಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಮನಬಂದಂತೆ ಮೂರ್ತಿ ಮಾಡಿ, ತಲೆಗೆ ತೋಚಿದಂತೆ ಅಲಂಕರಿಸಿ, ಪವಿತ್ರ ಮಂತ್ರಗಳಿಲ್ಲದೆಯೇ ಮಾಡುವ ಪೂಜೆಯಿಂದ ದೇಶವಿಪ್ಲವವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತನಗೂ, ತನ್ನವರಿಗೂ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿತವಾಗುವಂತೆ ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತ-ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ವಿಧ-ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗಣಪತಿಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಗಣಪತಿಯ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಈ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಪೂಜೆಯನ್ನು

ಆಚರಿಸುವ ಮೊದಲು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ಅವನ ಮಹಿಮೆ ಮತ್ತು ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಓದಬೇಕು. ಪೂಜೆಯು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ಯಮಂತಕೋಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು.

ವ್ರತರಾಜ, ಚತುರ್ವರ್ಗಚಿಂತಾಮಣಿ, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದ ಇತಿಹಾಸ ಮೊದಲಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅನೇಕ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲನೆ ಮಾಡಿ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಇದರ ಸದುಪಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆದಕೊಂಡು ಗಣಪತಿಯ ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಧನ್ಯರಾಗೋಣ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹರಿಭಕ್ತರಾದ ಹಿಂದೂಪುರ ನಗರವಾಸಿ ಶ್ರೀ ಪಿ.ಜಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಶಕುಂತಲಾ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಆಯುಷ್ಯ ಆರೋಗ್ಯಗಳ ಜೊತೆ ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ಇವರ ದೊಡ್ಡಪ್ಪ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡಮ್ಮನವರಿಗೆ ಈ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞದ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ತಲುಪಲಿ ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

- ಸಂಪಾದಕ.

ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ

ಪೂಜೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು

* ಪಂಚಪಾತ್ರೆ, ಉದ್ಧರಣೆ, ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆ, ಕಲಶ, ಹೊಸವಸ್ತ್ರ, ಮಣೆ,
* ಹಾಲು ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಬೆಲ್ಲ, ಎಳನೀರು,
* ಕುಂಕುಮದ ಎರಡು ಗೆಜ್ಜೆವಸ್ತ್ರ, ಅರಿಶಿನ ಕುಂಕುಮ, ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ.
* ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಎರಡು ಯಜ್ಞೋಪವೀತ, ಗಂಧ, ಅಕ್ಷತೆ, ಹೂವು ಮೊದಲಾದ ಹರಿನಿರ್ಮಾಲ್ಯಗಳು. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಹೂವುಗಳು, ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಪತ್ರೆಗಳು.
* ಕರ್ಪೂರ, ಮಂಗಳಾರತಿಯ ಬತ್ತಿಗಳು, ಮಂಗಳಾರತಿತಟ್ಟೆ, ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಅಡಿಕೆ, ಹೂಮಾಲೆಗಳು, ಹಣ್ಣುಗಳು, ಬಾಳೆ ಎಲೆ.
* ದೀಪದ ಕಂಬಗಳು, ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿ, ಬಾಳೆ ಹಣ್ಣು, ಖರ್ಜೂರ, ವಾಯನ ದಾನಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು.
* ೨೧ ಗರಿಕೆ.
* ೨೧ ಮೋದಕ, ೨೧ ಕಡುಬು, ಪಂಚಭಕ್ಷ್ಯ ಪರಮಾನ್ನ.

* * * * *

ಗಣಪತಿಪೂಜೆಗೆ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು

೧. ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಘ್ನಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಹಳ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಮನಸ್ಸಿನ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಗಣಪತಿಯು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹತ್ತಾರು ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಲ್ಲವರ ಬಳಿ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ತುಂಬಬೇಕು. ಶಾಸ್ತ್ರನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರಷ್ಟೇ ಸಾರ್ಥಕ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಹಾ ಅನರ್ಥಕ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು.

೨. ವಾಯನದಾನವನ್ನು ಯಾವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ನೀಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತ-ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಯಾವುದೇ ವ್ರತವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಬೇಕೆಂದರೆ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಿಗೆ ಯಥೇಚ್ಚ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸತ್ಪಾತ್ರರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಮುತ್ತೈದೆಯರ ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿ ಅವರನ್ನು ಆಹ್ವಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

೩. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಮುತ್ತೈದೆಯರು ದೊರಕದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ ವಟುವನ್ನು ಆಹ್ವಾನಮಾಡಿ ಭೋಜನವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಅದೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸತ್ಪಾತ್ರರು ಇರುವಲ್ಲಿಯೇ ತೆರಳಿ ಸ್ವಯಂಪಾಕಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ದವಸ-ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಾ ಸಹಿತವಾಗಿ ನೀಡಿ ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅನ್ನದಾನವನ್ನು ಮಾಡದೇ ವ್ರತ, ಹೋಮಾದಿಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ ಫಲವು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ.

೪. ಯಾವುದೇ ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಭಗವಂತನೇ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನಿಂತು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ನೀಡುವ ದಕ್ಷಿಣೆಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಪೂಜೆ, ವ್ರತ, ಹೋಮ ಹವನಾದಿಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

೫. ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ತನಕ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೇ, ಕೇವಲ ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಯವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗ ಮಾಡುವಂತೆ ಮತ್ತು ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅಡ್ಡಿಗಳು ಬಾರದಂತೆ ಮೊದಲೇ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಬೇಕು.

೬. ಪೂಜೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿನ ದಿವಸವೇ ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆಗಷ್ಟೇ ವ್ರತವು ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರುತ್ತದೆ.

೭. ಪೂಜಾಮಂಟಪವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ದೇವತಾಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಆವಾಹನಾಕಲಶವನ್ನು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಇಡುವುದೇ ಉತ್ತಮಪಕ್ಷ. ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಇಡುವುದು ಮಧ್ಯಮಪಕ್ಷ.

೮. ಕದ್ದ ಹೂವನ್ನು, ಕೊಂಡ ಹೂವನ್ನು ಕೂಡ ಪೂಜೆಗೆ ಬಳಸುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಲ್ಲ. ಎಂಬುದಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.

೯. ಗಣಪತಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ವಸ್ತುಗಳು, ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಫೋಟೋಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ರಂಗೋಲಿಗಳು ಇಡುವುದು ಉತ್ತಮಪಕ್ಷವಲ್ಲ.

೧೦. ಗಣಪತಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡುವ ಮೋದಕ, ಕಡಬು, ಹೋಳಿಗೆ ಮೊದಲಾದ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನು ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ತರಬಾರದು. ಶಕ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತಾವೇ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕು.

೧೧. ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯಂದು ೨೧ ಮೋದಕಗಳು, ೨೧ ಕಡಬುಗಳು, ೨೧ ವೀಳ್ಯದೆಲೆಗಳು, ೨೧ಬೆಲ್ಲದ ಅಚ್ಚು, ೨೧ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ, ೨೧ ಕಬ್ಬು,

೨೧ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣು ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಉಳಿದ ಹಣ್ಣುಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೧೨. ಗಣಪತಿಯ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಎರಡು ಬಾಳೆಯ ಕಂದುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕು; ಮಾವಿನ ಚಿಗುರಿನ ತೋರಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಹಲಸು, ಅಶ್ವತ್ಥ ಮೊದಲಾದ ಚಿಗುರುಗಳು ದೊರೆತರೆ ಅವುಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಸಿಂಗರಿಸಬೇಕು. ಸುಂದರವಾದ ರಂಗವಲ್ಲಿಯಿಂದ ವೈಭವವು ಹೆಚ್ಚುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಡಬೇಕು.

೧೩. ಮಂಟಪದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತಾಮ್ರದ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅರಿಶಿನದ ಕೊಂಬು, ಅಡಿಕೆ ಹಾಗೂ ಸುವರ್ಣ ಅಥವಾ ಬೆಳ್ಳಿಯ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು.

೧೪. ಗಣಪತಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಇಡುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆವಾಹನಾಕಲಶವನ್ನು ಕೆಲವರು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಕಲದೇವತೆಗಳ ಜೊತೆ ಗಣಪತಿಯು ಸನ್ನಿಹಿತನಾ-ಗುವನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಪೂಜಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಆ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಸಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ನಾಣ್ಯ, ಪಂಚಪಲ್ಲವಗಳು, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಅರಿಶಿನ, ಕುಂಕುಮಗಳಿಂದ ಕಲಶವನ್ನು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು. ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಆವಾಹನೆಯ ಅನಂತರ ಈ ಕಲಶವನ್ನಾಗಲೀ, ಗಣಪತಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನಾಗಲೀ ಸ್ಥಾನಪಲ್ಲಟ ಮಾಡಬಾರದು.

೧೫. ಹಿಂದಿನ ದಿವಸವೇ ಗಣಪತಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಗೌರವಭಾವದಿಂದ ಮನೆಗೆ ತರಬೇಕು. ತರುವಾಗಲೂ ಕೂಡ ದವಸ, ಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು 'ನಮ್ಮ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಗಣಪತಿಯು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಆಗಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತರಬೇಕು.

೧೬. ಕುಂಬಾರನ ಮನೆಯಿಂದ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ತಂದಾಗ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಕದಲಾರತಿ-ಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮನೆಯನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ ಗಣಪತಿಯ ಮುಖವನ್ನಿಟ್ಟು ತರಬೇಕು. ಕೈಚೀಲಗಳಲ್ಲಿ, ಬಾಕ್ಸ್ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬೇಕಾದರೂ ಹಾಗೆ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ತರಬಾರದು.

೧೭. ತಂದಂತಹ ಗಣಪತಿಯ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅವಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರಬಾರದು. ಯಾವುದೇ ಅಂಗವು ಛಿದ್ರವಾಗಿರಬಾರದು ಮತ್ತು ಭಿನ್ನವಾಗಿರಬಾರದು. ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

೧೮. ಈಗಿನ ಕುಂಬಾರರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ, ಅಥವಾ ಆಯಾ ಜನರ ಅಪೇಕ್ಷೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಗ್ರಹಗಳಿರಬೇಕು; ಅಂಥ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನೇ ತರಬೇಕು.

೧೯. ಗಣಪತಿಯು ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಉಟ್ಟಿರುವ ವಸ್ತ್ರವೂ ಕೆಂಪಾಗಿದೆ. ಅವನು ಹೊದ್ದಿರುವ ಶಲ್ಯವೂ ಕೆಂಪಾಗಿದೆ. ಅವನು ಧರಿಸಿರುವ ಮಾಲೆಗಳು ಕೂಡ ಕೆಂಪಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಮೇಲಿನ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಪಾಶವನ್ನು, ಮೇಲಿನ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ದಂತವನ್ನೂ, ಕೆಳಗಿನ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಅಂಕುಶವನ್ನು, ಕೆಳಗಿನ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಅಭಯವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಗಣಪತಿವಿಗ್ರಹವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಗಣಪತಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನೇ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಕ್ರಶಂಖಾದಿಗಳುಳ್ಳ ಗಣಪತಿಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ತರಬಾರದು.

೨೦. ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಸ್ವತಃ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ತಯಾರು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಬಣ್ಣವಿಲ್ಲದ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ತಂದು ಅದಕ್ಕೆ ಸಿಂಧೂರವನ್ನು ತುಪ್ಪ ಹಾಗೂ ನೀರುಗಳ ಜೊತೆ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಚಂದನ, ಅರಿಶಿನ, ಕುಂಕುಮಗಳನ್ನು ಬೆರೆಸಿದರೆ ಪಾವಿತ್ರ್ಯ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣಿನ ಕೂದಲು, ಕೂದಲು, ಇವುಗಳಿಗೆ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣವನ್ನು ಹಚ್ಚದೇ ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಗೋಪೀ ಚಂದನದಿಂದ ದ್ವಾದಶನಾಮಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರ, ಅಂಗಾರಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಾಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

೨೧. ನೀಲಿ, ಹಳದಿ, ಹಸಿರು ಮೊದಲಾದ ಬಣ್ಣಗಳಿರುವ ಗಣಪತಿಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪೂಜಿಸಬಾರದು. ಇತರ ರಾಸಾಯನಿಕ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಬಣ್ಣಗಳುಳ್ಳ ಗಣಪತಿವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪೂಜಿಸಬಾರದು.

೨೨. ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಎಳೆಗಳುಳ್ಳ, ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಗೆಜ್ಜೆಗಳುಳ್ಳ ಗೆಜ್ಜೆವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಿಂದಿನ ದಿವಸವೇ ತಯಾರು ಮಾಡಿಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮತ್ತು ಅದು ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ್ದೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಗಣಪತಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಅರಿಶಿನ, ಕುಂಕುಮ, ಕೆಂಪು ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ತಯಾರು ಮಾಡಿ ಇಡಬೇಕು. ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ ಅರಿಶಿನ ಕುಂಕುಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಬಟ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದವರಿಗೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಡಬೇಕು. ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಇಟ್ಟಿರುವ ಅರಿಶಿನ ಕುಂಕುಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ನೀಡಬಾರದು. ಅಥವಾ ತಾನೂ ಧರಿಸಬಾರದು. ಅರ್ಚಿತವಾದದ್ದನ್ನೇ ಧರಿಸಬೇಕು.

೨೩. ೨೧ ಗರಿಕೆಯ ೨೧ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ೨೧ ಗರಿಕೆಗಳನ್ನಾಗಲೀ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಗಣಪತಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲು ೨ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಗಳು; ಗಣಪತಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಇಡಲು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಲಶ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೨೪. ಮರೆಯದೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳು – ಕೈತೊಳೆಯುವ ಕಮಂಡಲು ಪಾತ್ರೆ, ಆಚಮನದ ಪಾತ್ರೆ, ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆ, ದೀಪದ ಕಂಬಗಳು, ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ನೆನೆಸಿಟ್ಟ ಅನೇಕ ಬತ್ತಿಗಳು.

ಹೂವುಗಳು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಗಂಧಾಕ್ಷತೆಗಳು, ಪಂಚಾಮೃತ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು (ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಬೆಲ್ಲದ ಪುಡಿ, ಹಣ್ಣು, ಎಳೆನೀರು), ಶಂಖೋದಕ, ದೇವರ ತೀರ್ಥ, ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ತೀರ್ಥ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾದ ನೈವೇದ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳು, ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾದ ಆಭರಣಾದಿಗಳು.

ಗಂಟೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಮರೆಯದೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೨೫. ಯಾವುದೇ ವ್ರತದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪೂಜೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯಲ್ಲೂ

ಮೊದಲು ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದಿನನಿತ್ಯ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪ್ರತಿಮೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆಬೆಟ್ಟ ಅಥವಾ ಹಸಿಸೆಗಣಿಯ ಉಂಡೆ ಅಥವಾ ಅರಿಶಿನದ ಕೊಂಬು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬಹುದು.

೨೬. ಮಾಡುವ ವಾಯನದಾನವನ್ನು ಗಣಪತಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಹೀಗಿವೆ – ಒಂದು ಕೆ.ಜಿ.ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅಕ್ಕಿ, ಹೆಸರು ಬೇಳೆ, ಎರಡು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಐದು ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಅಡಿಕೆಗಳು, ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಎರಡು ಬಾಳೆಯ ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲೇ ಇಟ್ಟಿರಬೇಕು.

೨೭. ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ೨೧ ಕಡಬು, ೨೧ ಮೋದಕಗಳು, ಹಾಗೂ ಹಣ್ಣು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಗಣಪತಿಯ ಮುಂದಿಟ್ಟು, ನೈವೇದ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಕು. "ಓ ಗಣಪತಿ ದೇವರೇ! ನಾನು ಈ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ತಮಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಾವು ಇದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರಿ. ಅರ್ಥಾತ್ ಈ ನೈವೇದ್ಯಪದಾರ್ಥವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಅವರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ" ಎಂದು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಗಣಪತಿದೇವರು ತಾವು ಅದನ್ನು ತಿನ್ನದೇ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗಣಪತಿಯ ಮೂಲಕ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವುದೇ ಗಣಪತಿಯ ನೈವೇದ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಇದನ್ನೇ ಗಣಪತಿಯ ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿ ಉಣ್ಣಬೇಕು. ಬಂಧುಬಾಂಧವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಗಣಪತಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅವರು ಗಣಪತಿಯ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ನಮಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ನಾವು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು – 'ಈ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಗಣಪತಿ ದೇವರು ಭಗವಂತನಿಗೆ

ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಾವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವುದಲ್ಲ.' ಹೀಗೆ ಗಣಪತಿಯಿಂದ ನಿವೇದಿತವಾದದ್ದನ್ನು ನಾನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ದೋಷವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

೨೮. ಗಣಪತಿಯ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ೨೧ ಮೋದಕ, ೨೧ ಕಡಬುಗಳನ್ನು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ ಅದನ್ನು ಗೋಗ್ರಾಸವನ್ನಾಗಿ ನೀಡಬೇಕು. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಕಥಾಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ೨೧ ಕಡುಬು ಹಾಗೂ ಮೋದಕಗಳನ್ನು ವಿಶ್ವನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಒಂದನ್ನು ತೆಗೆದು ಗಣಪತಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಉಳಿದ ಇಪ್ಪತ್ತರಲ್ಲಿ ಹತ್ತನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಬಡಿಸಿ ಇನ್ನು ಹತ್ತನ್ನು ಮನೆ ಮಂದಿ ತಿನ್ನಬೇಕು.

೨೯. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಸಿ, ಗಣಪತಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಗೋಗ್ರಾಸವಾಗಿ ಇರಿಸಿ, ಉಳಿದಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿ ಶೇಷವಾಗಿರುವ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು.

೩೦. ಗಣಪತಿಹೋಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಗಣಪತಿಗೆ ನಿವೇದಿತ-ವಾದದ್ದನ್ನು ಪುರೋಹಿತರು ನಮಗೆ ಅನುಗ್ರಹರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವುದೂ ಕೂಡ ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿದೇವರಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಿವೇದಿತವಾದದ್ದೆಂದೇ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಗಣಪತಿ ದೇವರು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

೩೧. ಗಣೇಶ ಚತುರ್ಥಿಗೆ 'ವರದಚತುರ್ಥೀ' ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಕರೆಯುತ್ತವೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವು ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಕಾಲವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಕಾಲನಿರ್ಣಯಪ್ರಕರಣವು ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತದೆ.

೩೨. ಚತುರ್ಥೀ ತಿಥಿಯು ತೃತೀಯಾ ಅಥವಾ ಪಂಚಮೀ ತಿಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಚತುರ್ಥಿಯಿರುತ್ತದೋ ಅಂದೇ

ಮೊದಲು ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದಿನನಿತ್ಯ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪ್ರತಿಮೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆಬೆಟ್ಟು ಅಥವಾ ಹಸಿಸೆಗಣಿಯ ಉಂಡೆ ಅಥವಾ ಅರಿಶಿನದ ಕೊಂಬು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬಹುದು.

೨೬. ಮಾಡುವ ವಾಯನದಾನವನ್ನು ಗಣಪತಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಹೀಗಿವೆ – ಒಂದು ಕೆ.ಜಿ.ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅಕ್ಕಿ, ಹೆಸರು ಬೇಳೆ, ಎರಡು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಐದು ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಅಡಿಕೆಗಳು, ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಎರಡು ಬಾಳೆಯ ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲೇ ಇಟ್ಟಿರಬೇಕು.

೨೭. ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ೨೧ ಕಡಬು, ೨೧ ಮೋದಕಗಳು, ಹಾಗೂ ಹಣ್ಣು ಮೊದಲಾ-ದವುಗಳನ್ನು ಗಣಪತಿಯ ಮುಂದಿಟ್ಟು, ನೈವೇದ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಕು. "ಓ ಗಣಪತಿ ದೇವರೇ! ನಾನು ಈ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ತಮಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಾವು ಇದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರಿ. ಅರ್ಥಾತ್ ಈ ನೈವೇದ್ಯಪದಾರ್ಥವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಅವರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ" ಎಂದು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಗಣಪತಿದೇವರು ತಾವು ಅದನ್ನು ತಿನ್ನದೇ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗಣಪತಿಯ ಮೂಲಕ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವುದೇ ಗಣಪತಿಯ ನೈವೇದ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಇದನ್ನೇ ಗಣಪತಿಯ ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿ ಉಣ್ಣಬೇಕು. ಬಂಧುಬಾಂಧವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಗಣಪತಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅವರು ಗಣಪತಿಯ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ನಮಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ನಾವು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು – 'ಈ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಗಣಪತಿ ದೇವರು ಭಗವಂತನಿಗೆ

ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಾವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವುದಲ್ಲ.' ಹೀಗೆ ಗಣಪತಿಯಿಂದ ನಿವೇದಿತವಾದದ್ದನ್ನು ನಾನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ದೋಷವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

೨೮. ಗಣಪತಿಯ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ೨೧ ಮೋದಕ, ೨೧ ಕಡಬುಗಳನ್ನು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ ಅದನ್ನು ಗೋಗ್ರಾಸವನ್ನಾಗಿ ನೀಡಬೇಕು. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಕಥಾಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ೨೧ ಕಡುಬು ಹಾಗೂ ಮೋದಕಗಳನ್ನು ವಿಶ್ವನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಒಂದನ್ನು ತೆಗೆದು ಗಣಪತಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಉಳಿದ ಇಪ್ಪತ್ತರಲ್ಲಿ ಹತ್ತನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಬಡಿಸಿ ಇನ್ನು ಹತ್ತನ್ನು ಮನೆ ಮಂದಿ ತಿನ್ನಬೇಕು.

೨೯. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಸಿ, ಗಣಪತಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಗೋಗ್ರಾಸವಾಗಿ ಇರಿಸಿ, ಉಳಿದಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿ ಶೇಷವಾಗಿರುವ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು.

೩೦. ಗಣಪತಿಹೋಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಗಣಪತಿಗೆ ನಿವೇದಿತ-ವಾದದ್ದನ್ನು ಪುರೋಹಿತರು ನಮಗೆ ಅನುಗ್ರಹರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವುದೂ ಕೂಡ ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿದೇವರಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಿವೇದಿತವಾದದ್ದೆಂದೇ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಗಣಪತಿ ದೇವರು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

೩೧. ಗಣೇಶ ಚತುರ್ಥಿಗೆ 'ವರದಚತುರ್ಥೀ' ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಕರೆಯುತ್ತವೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವು ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಕಾಲವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಕಾಲನಿರ್ಣಯಪ್ರಕರಣವು ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತದೆ.

೩೨. ಚತುರ್ಥೀ ತಿಥಿಯು ತೃತೀಯಾ ಅಥವಾ ಪಂಚಮೀ ತಿಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಚತುರ್ಥಿಯಿರುತ್ತದೋ ಅಂದೇ

ಆಚರಿಸಬೇಕು. ತೃತೀಯಾವಿದ್ಧವಿರುವ ಚತುರ್ಥಿಯು ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥಿಯು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಗ ಮರುದಿವಸ ಪಂಚಮಿಯ ವೇಧವಿದ್ದರೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲಕ್ಕೆ ಚತುರ್ಥೀ ಇದ್ದರೆ ಪರವಿದ್ಧವಾದ ತಿಥಿಯೇ ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

೩೩. ೨೧ ಮೋದಕಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡುವುದು ಕೂಡ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ.

೩೪. ಏಕದಂತನು ಮೊರದಂತೆ ಅಗಲವಾದ ಕಿವಿಯುಳ್ಳವನು, ಸರ್ಪವನ್ನು ಯಜ್ಞೋಪವೀತದಂತೆ ಧರಿಸಿದವನು, ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಶ-ದಂತ-ಅಂಕುಶ-ಅಭಯಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವನು, ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದವನು, ಕೆಂಪು ಬಟ್ಟೆ ಹಾಗೂ ಕೆಂಪು ಹಾರಗಳುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕನನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

೩೫. ಗಣೇಶಚತುರ್ಥೀಯಂದು ಚಂದ್ರನನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ನೋಡಬಾರದು. ಹಾಗೇನಾದರೂ ನೋಡಿದರೆ ಅಪವಾದವನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ''ಸಿಂಹಪ್ರಸೇನ'' ಇತ್ಯಾದಿಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು.

೩೬. ಗಣೇಶಚತುರ್ಥೀಯಂದು ಸ್ಯಮಂತಕೋಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಲೇಬೇಕು.

೩೭. ಭಾದ್ರಪದಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ಥೀದಿವಸ ಗಣೇಶನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಿ ಅನಂತಚತುರ್ದಶೀಯಂದು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯಾಗತ-ವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ೧ದಿವಸ, ೩ದಿವಸ, ೫ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ಪೂಜಿಸಿ ವಿಸರ್ಜಿಸುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಇದನ್ನು ಅವರವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಚರಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮನೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಆಚರಿಸುವುದು ದೇವರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲ್ ಪಂಚಾಂಗದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಗೌರಿ-ಗಣೇಶವಿಸರ್ಜನೆಯ ಕಾಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ಸಹ ಅನುಸರಿಸಬಹುದು.

೩೮. ಭಾದ್ರಪದಶುಕ್ಲಚತುರ್ಥೀಯಂದು ಗಣೇಶನನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಆ ವರ್ಷ ನಡೆಯುವ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ವಿಘ್ನವು ಬರುತ್ತದೆ. ಶಾಂತಿ ನೆಮ್ಮದಿಗಳು ದೂರವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ''ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯ ಆಚರಣೆ ಇಲ್ಲ'' ಎಂದು ಯಾರೂ ಸಹ ಹೇಳಬಾರದು.

೩೯. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಣೇಶನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಎಲ್ಲಾ ಅನಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಕಲವಿಧವಾದ ಮನೋಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

೪೦. ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯ , ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಗಳು ನಿರಂತರ ತನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಧಿಕಾರವಿದ್ದವರು ಅಥರ್ವಶೀರ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ಗಣಪತಿಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು.

೪೧. ೨೧ ಮೋದಕಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಗಣಪತಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೋ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮಾಡಿರುವ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರದ ೨೭ನೆಯ ಗಣಪತಿಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ೨೧ ಪದ್ಯಗಳೆಂಬ ಮೋದಕಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಿದಾಗ ಪರಮಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ, 'ಎಂದೆಂದೂ ಶಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣದ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಗಣಪತಿ
ಪೂಜಾವಿಧಾನ

ಗಣಪತಿ ಪೂಜಾವಿಧಾನ

ಶ್ರೀ ಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ ।

ಕೈಮುಗಿದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರಿ

ನಾರಾಯಣಾಯ ಪರಿಪೂರ್ಣಗುಣಾರ್ಣವಾಯ
ವಿಶ್ವೋದಯಸ್ಥಿತಿಲಯೋನ್ನಿಯತಿಪ್ರದಾಯ ।
ಜ್ಞಾನಪ್ರದಾಯ ವಿಬುಧಾಸುರಸೌಖ್ಯದುಃಖ-
ಸತ್ಕಾರಣಾಯ ವಿತತಾಯ ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ॥

ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ನಾಸ್ತಿ ತೇಷಾಮಮಂಗಲಮ್ ।
ಯೇಷಾಂ ಹೃದಿಸ್ಥೋ ಭಗವಾನ್ ಮಂಗಲಾಯತನೋ ಹರಿಃ ॥

ಶುಕ್ಲಾಂಬರಧರಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಶಶಿವರ್ಣಂ ಚತುರ್ಭುಜಮ್ ।
ಪ್ರಸನ್ನವದನಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಸರ್ವವಿಘ್ನೋಪಶಾಂತಯೇ ॥

ಮಂಗಲಂ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುರ್ಮಂಗಲಂ ಮಧುಸೂದನಃ ।
ಮಂಗಲಂ ದೇವಕೀಪುತ್ರೋ ಮಂಗಲಂ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ॥

ಸರ್ವಮಂಗಲಮಾಂಗಲ್ಯೇ ಶಿವೇ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಿಕೇ ।
ಶರಣ್ಯೇ ತ್ರ್ಯಂಬಕೇ ದೇವಿ ನಾರಾಯಣಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ನಮಸ್ತೇ ಪ್ರಾಣೇಶ ಪ್ರಣತವಿಭವಾಯಾವನಿಮಗಾಃ
ನಮಃ ಸ್ವಾಮಿನ್ ರಾಮಪ್ರಿಯತಮ ಹನೂಮನ್ ಗುರುಗುಣ ।
ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಭೀಮ ಪ್ರಬಲತಮ ಕೃಷ್ಣೇಷ್ಟಭಗವನ್
ನಮಃ ಶ್ರೀಮನ್‌ಮಧ್ವ ಪ್ರದಿಶ ಸುದೃಶಂ ನೋ ಜಯ ಜಯ ॥

ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮೃತ್ಯುಂ ಹರ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ।
ಸರ್ವಮೃತ್ಯುವಿನಾಶಾಯ ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ದುಷ್ಟಾನಾಂ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾ ಸುಚರಿತ ಸುಜನಸ್ತೋಮವಿಘ್ನಾಪಹರ್ತಾ
ತಸ್ಮಾದ್ ವಿಘ್ನಾಧಿಪೋಽಹಂ ಮತ ಇತಿ ಸುಧಿಯಾಂ ಸ್ಪಷ್ಟಮಾಜ್ಞಾಪನಾಯ ।
ಪೌಲಸ್ತ್ಯೇಚ್ಛಾಂತರಾಯಃ ಸುರಮುನಿನಿಕರಾಭೀಷ್ಟಸಂಪ್ರಾಪ್ತ್ಯುಪಾಯಃ
ಶ್ರೇಯೋ ವಿಘ್ನಾಧಿರಾಜಃ ಪ್ರದಿಶತು ಸತತಂ ಭೂರಿಗೌರೀತನೂಜಃ ॥

ತದೇವ ಲಗ್ನಂ ಸುದಿನಂ ತದೇವ ತಾರಾಬಲಂ ಚಂದ್ರಬಲಂ ತದೇವ ।
ವಿದ್ಯಾಬಲಂ ದೈವಬಲಂ ತದೇವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತೇ ತೇಽಂಘ್ರಿಯುಗಂ ಸ್ಮರಾಮಿ ॥

ಎರಡು ಬಾರಿ ಆಚಮನ ಮಾಡಿರಿ

ಕೇಶವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಮಾಧವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ । ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ । ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ । ವಾಮನಾಯ ನಮಃ । ಶ್ರೀಧರಾಯ ನಮಃ । ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ । ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ । ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ । ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ । ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ । ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ । ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ । ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ । ಉಪೇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಹರಯೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ।

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ

ಓಂ ಪ್ರಣವಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಋಷಿಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ದೇವತಾ ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ। ವ್ಯಾಹೃತೀನಾಂ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಋಷಯಃ । ಅಗ್ನಿವಾಯುಸೂರ್ಯಾದಿ ದೇವತಾಃ । ಗಾಯತ್ರ್ಯುಷ್ಣಿಗನುಷ್ಟುಬಾದಿಛಂದಾಂಸಿ । ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಃ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಋಷಿಃ । ಸವಿತಾ ದೇವತಾ । ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ?। ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಭೂಃ । ಓಂ ಭುವಃ । ಓಂ ಸ್ವಃ । ಓಂ ಮಹಃ । ಓಂ ಜನಃ । ಓಂ ತಪಃ। ಓಂ ಸತ್ಯಂ । ಓಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಮ್ । ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ । ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ । ಓಮಾಪೋಜ್ಯೋಽತೀರಸೋಽಮೃತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸ್ವರೋಮ್ ॥

ಸಂಕಲ್ಪ

ಶುಭೇ ಶೋಭನೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ವಿಷ್ಣೋರಾಜ್ಞಯಾ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಆದ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ದ್ವಿತೀಯಪರಾರ್ಧೇ ಶ್ವೇತವರಾಹಕಲ್ಪೇ ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಂತರೇ ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿತಮೇ ಕಲಿಯುಗೇ ಪ್ರಥಮಪಾದೇ ಜಂಬೂದ್ವೀಪೇ ಭರತವರ್ಷೇ ಭರತಖಂಡೇ ದಂಡಕಾರಣ್ಯೇ ಗೋದಾವರ್ಯಾಃ ದಕ್ಷಿಣೇತೀರೇ .... [೧] ಶಾಲೀವಾಹನಶಕೇ ಬೌದ್ಧಾವತಾರೇ ರಾಮಕ್ಷೇತ್ರೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ವರ್ತಮಾನೇ ಚಾಂದ್ರಮಾನೇನ ಪ್ರಭವಾದಿ ಷಷ್ಠಿಸಂವತ್ಸರಾಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ.......... ನಾಮ ಸಂವತ್ಸರೇ– ದಕ್ಷಿಣಾಯನೇ ವರ್ಷಋತೌ ಭಾದ್ರಪದಮಾಸೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ ಶುಭತಿಥೌ .....ವಾಸರಯುಕ್ತಾಯಾಂ– ....ಶುಭನಕ್ಷತ್ರ .... ಶುಭಯೋಗ– .... ಶುಭಕರಣ– ಏವಂಗುಣವಿಶೇಷಣವಿಶಿಷ್ಟಾಯಾಮ್ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಸಹ ಕುಟುಂಬಾನಾಂ ಕ್ಷೇಮಸ್ಥೈರ್ಯವಿಜಯವೀರ್ಯ- ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಾಭಿ- ವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಧರ್ಮಾರ್ಥ- ಕಾಮಮೋಕ್ಷಾಖ್ಯಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥ- ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಪುತ್ರ-ಪೌತ್ರಾದ್ಯಭಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಸಮಸ್ತ-ದುರಿತೋಪಕ್ಷಯಾರ್ಥಂ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಚ ಸಕಲ ವಿಘ್ನಪರಿಹಾರದ್ವಾರಾ ಭಗವದನುಗ್ರಹಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಮಧ್ವಪತಿ ಶ್ರೀವಿಶ್ವಂಭರ-ಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀವಿಶ್ವಂಭರಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಸ್ಯ ಧ್ಯಾನಾವಾಹನಾದಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ।

---

೧) ಶಾರ್ವರಿಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ 'ತ್ರಿಚತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕೇ ಏಕೋನವಿಂಶತಿಶತತಮೇ(೧೯೪೩) ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಕಾಲಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಇದು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ರೂಢಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಶಾಲಿವಾಹನಶಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭವಾದಿ ಸಂವತ್ಸರಗಳು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಆವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಕಾಲಗಣನೆ ನಿಖರವಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಯಜಮಾನನು ತುಳಸಿ ಹೂ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಪತ್ನಿಯಿಂದ ನೀರು ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕು.

ದೀಪ ಬೆಳಗಿರಿ

ಅಗ್ನಿನಾಗ್ನಿಃ ಸಮಿಧ್ಯತೇ ಕವಿರ್ಗೃಹಪತಿರ್ಯುವಾ ।

ಹವ್ಯವಾಡ್ ಜುಹ್ವಾಸ್ಯಃ ॥

ದೀಪಃ ಪಾಪಹರೋ ನೃಣಾಂ ದೀಪ ಆಪನ್ನಿವಾರಕಃ ।
ದೀಪೋ ವಿಧತ್ತೇ ಸುಕೃತಂ ದೀಪಃ ಸಂಪತ್ಪ್ರದಾಯಕಃ ॥

ದೀಪಜ್ಯೋತಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ದೀಪಜ್ಯೋತಿಃ ಜನಾರ್ದನಃ ।
ದೀಪೋ ಹರತು ಮೇ ಪಾಪಂ ಸಂಧ್ಯಾದೀಪ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಶುಭಂ ಕುರುಷ್ವ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಆರೋಗ್ಯಂ ಸುಖಸಂಪದಮ್ ।
ಮಮ ಬುದ್ಧಿ ಪ್ರಕಾಶಂ ಚ ದೀಪಜ್ಯೋತಿರ್ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಭೋ ದೀಪ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಸ್ತ್ವಂ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿ ಇಹಾರ್ಹಸಿ ।
ಯಾವತ್ ಕರ್ಮಸಮಾಪ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ತಾವತ್ ತ್ವಂ ಸುಸ್ಥಿರೋ ಭವ ॥

ಘಂಟಾನಾದ ಮಾಡಿರಿ

ದೇವೀಂ ವಾಚಮಜನಯಂತ ದೇವಾಸ್ತಾಂ ವಿಶ್ವರೂಪಾಃ ಪಶವೋ ವದಂತಿ।

ಸಾ ನೋ ಮಂದ್ರೇಷಮೂರ್ಜಂ ದುಹಾನಾ ಧೇನುರ್ವಾಗಸ್ಮಾನುಪ ಸುಷ್ಟುತೈತು॥

ಆಗಮಾರ್ಥಂ ತು ದೇವಾನಾಂ ಗಮನಾರ್ಥಂ ತು ರಕ್ಷಸಾಮ್ ।
ಕುರ್ವೇ ಘಂಟಾರವಂ ತತ್ರ ದೇವತಾಹ್ವಾನಲಾಂಛನಮ್ ॥

ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನೆ ಮಾಡಿರಿ

ಅಪಸರ್ಪಂತು ತೇ ಭೂತಾಃ ಯೇ ಭೂತಾಃ ಭುವಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ।
ಯೇ ಭೂತಾಃ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾರಃ ತೇ ನಶ್ಯಂತು ಶಿವಾಜ್ಞಯಾ ॥

ಅಪಕ್ರಾಮಂತು ಯೇ ಭೂತಾಃ ಕ್ರೂರಾಶ್ಚೈವ ತು ರಾಕ್ಷಸಾಃ ।
ತೇಷಾಮಪ್ಯವಿರೋಧೇನ ಪೂಜಾಕರ್ಮ ಸಮಾರಭೇ ॥

ಗುರುಗಣಪತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿರಿ

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪೂಜೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಗಣಪತಿಗೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಆದಿಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಮೂಲಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಪರಮಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ। ಆಶ್ವಲಾಯನಾ-ಚಾರ್ಯೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ।

ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಶ್ರೀಕಾರದಲ್ಲಿ ಗಂಧಾಕ್ಷತೆ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಗುರುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಅಸ್ಮದ್ ಗುರುಸಮಾರಂಭಾಂ ಟೀಕಾಕೃತ್ಪಾದಮಧ್ಯಗಾಮ್ ।
ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯಪರ್ಯಂತಾಂ ವಂದೇ ಗುರುಪರಂಪರಾಮ್ ॥
ಆಪಾದಮೌಳಿಪರ್ಯಂತಂ ಗುರೂಣಾಮಾಕೃತಿಂ ಸ್ಮರೇತ್ ।
ತೇನ ವಿಘ್ನಾಃ ಪ್ರಣಶ್ಯಂತಿ ಸಿದ್ಧ್ಯಂತಿ ಚ ಮನೋರಥಾಃ ॥
ಓಂ ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ ಅನುಜ್ಞಾಂ ದೇಹಿ ।

ಶ್ರೀಕಾರದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಷಟ್ಕೋಣಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಣಪತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಬೆಳ್ಳಿಗಣಪತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆಬೆಟ್ಟು, ಅರಿಶಿನಕೊಂಬುಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಸುಮುಖಶ್ಚೈಕದಂತಶ್ಚ ಕಪಿಲೋ ಗಜಕರ್ಣಕಃ ।
ಲಂಬೋದರಶ್ಚ ವಿಕಟೋ ವಿಘ್ನರಾಜೋ ಗಣಾಧಿಪಃ ॥1॥

ಧೂಮಕೇತುರ್ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷೋ ಫಾಲಚಂದ್ರೋ ಗಜಾನನಃ ।
ದ್ವಾದಶೈತಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಯಃ ಪಠೇಚ್ಛೃಣುಯಾದಪಿ ॥2॥

ವಿದ್ಯಾರಂಭೇ ವಿವಾಹೇ ಚ ಪ್ರವೇಶೇ ನಿರ್ಗಮೇ ತಥಾ ।
ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ವಿಘ್ನಸ್ತಸ್ಯ ನ ಜಾಯತೇ ॥3॥

ಅಭೀಪ್ಸಿತಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪೂಜಿತೋ ಯಃ ಸುರೈರಪಿ ।
ಸರ್ವವಿಘ್ನಚ್ಛಿದೇ ತಸ್ಮೈ ಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥4॥

ಗಣಾನಾಂ ತ್ವಾ ಗೃತ್ಸಮದ ಋಷಿಃ । ಜಗತೀಛಂದಃ ಗಣಪತಿರ್ದೇವತಾ । ಗಣಪತ್ಯಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಗಣಾನಾಂ ತ್ವಾ ಗಣಪತಿಂ ಹವಾಮಹೇ ಕವಿಂ ಕವೀನಾಮುಪಮಶ್ರವಸ್ತಮಮ್ । ಜ್ಯೇಷ್ಠರಾಜಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತ ಆ ನಃ ಶೃಣ್ವನ್ನೂತಿಭಿಃ ಸೀದ ಸಾದನಮ್ ॥

ಗಣಪತಿಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶ್ರೀಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಭೂಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ। ಓಂ ಭುವಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ । ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ವಾಗತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದಯೋಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುನರಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಉಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಭರಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ । ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ ।

ಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ನೈವೇದ್ಯಾರ್ಥೇ ಗುಡೋಪಹಾರಮಹಾನೈವೇದ್ಯಂ ನಿವೇದಯಾಮಿ । ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ನಿಷುಸೀದೇತಿ ವೈರೂಪೋ ನಭಃಪ್ರಭೇದನ ಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಗಣಪತಿರ್ದೇವತಾ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾರ್ಚನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ನಿಷುಸೀದ ಗಣಪತೇ ಗಣೇಷು ತ್ವಾಮಾಹುರ್ವಿಪ್ರತಮಂ ಕವೀನಾಮ್। ನ ಋತೇ ತ್ವತ್ ಕ್ರಿಯತೇ ಕಿಂ ಚನಾರೇ ಮಹಾಮರ್ಕಂ ಮಘವನ್ ಚಿತ್ರಮರ್ಚ ॥

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಧ್ಯಾನಾವಾಹನಾದಿಸರ್ವೋಪಚಾರಪೂಜಾಃ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ವಕ್ರತುಂಡ ಮಹಾಕಾಯ ಬಾಲಸೂರ್ಯಸಮಪ್ರಭ ।

ಅವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಮೇ ದೇವ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ಸರ್ವದಾ ॥

ರಕ್ತಾಂಬರೋ ರಕ್ತತನೂ ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾನುಲೇಪನಃ ।

ಮಹೋದರೋ ಗಜಮುಖಃ ಪಾಶದಂತಾಂಕುಶಾಭಯೇ ।

ಬಿಭ್ರದ್ ಧ್ಯೇಯೋ ವಿಘ್ನಹರಃ ಕಾಮದಸ್ತ್ವರಯಾ ಹ್ಯಯಮ್ ॥

ಶ್ರೀಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ। ಓಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದಾಯ ನಮಃ। ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಹೇ ದೇವ! ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಕುರು ॥

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದು ನಾನು ಮುಂದೆ ಆಚರಿಸುವ ಪೂಜೆ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆದು ಫಲಪ್ರದವಾಗಲಿಯೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಕಲಶ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿರಿ

ಯಾವುದೇ ದೇವತಾರಾಧನೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಕಲಶಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಕೆಲವರು ದೇವರ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಕಲಶವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ತತ್ತ್ವಾಯಾಮೀತಿ ಶುನಃಶೇಪಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ವರುಣೋ ದೇವತಾ । ಕಲಶಮಧ್ಯೇ ವರುಣಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ತತ್ತ್ವಾಯಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಂದಮಾನಸ್ತದಾ ಶಾಸ್ತೇ ಯಜಮಾನೋ ಹವಿರ್ಭಿಃ ಅಹೇಳಮಾನೋ ವರುಣೇಹ ಬೋಧ್ಯುರುಶಂಸ ಮಾ ನ ಆಯುಃ ಪ್ರ ಮೋಷೀಃ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ವರುಣಮಾವಾಹ ಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।

ಕಲಶಸ್ಯ ಮುಖೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಕಂಠೇ ರುದ್ರಃ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ ।
ಮೂಲೇ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಧ್ಯೇ ಮಾತೃಗಣಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥1॥

ಕುಕ್ಷೌ ತು ಸಾಗರಾಃ ಸರ್ವೇ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾ ವಸುಂಧರಾ ।
ಋಗ್ವೇದೋಽಥ ಯಜುರ್ವೇದಃ ಸಾಮವೇದೋ ಹ್ಯಥರ್ವಣಃ ॥2॥

ಅಂಗೈಶ್ಚ ಸಹಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ಕಲಶಾಂಬುಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ ।
ಶಾಂತಿಃ ಪುಷ್ಟಿಶ್ಚ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾವಿತ್ರೀ ಚ ಸರಸ್ವತೀ ॥3॥

ಆಯಾಂತು ಮಮ(ಯಜಮಾನಸ್ಯ)ಶಾಂತ್ಯರ್ಥಂ ದುರಿತಕ್ಷಯಕಾರಕಾಃ ।
ಸರ್ವೇ ಸಮುದ್ರಾಃ ಸರಿತಸ್ತೀರ್ಥಾನಿ ಜಲದಾ ನದಾಃ ॥4॥

ಗಂಗೇ ಚ ಯಮುನೇ ಚೈವ ಗೋದಾವರಿ ಸರಸ್ವತಿ ।
ನರ್ಮದೇ ಸಿಂಧು ಕಾವೇರಿ ಜಲೇಸ್ಮಿನ್ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕುರು ॥5॥

ಆವಾಹಿತದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ವಾಗತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪ ಯಾಮಿ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುನರಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಉಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಭರಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನಾನಾ-

ವಿಧಪರಿಮಳಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ । ಕಲಶದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ನೈವೇದ್ಯಾರ್ಥೇ ಗುಡೋಪಹಾರ (ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಕದಳೀಫಲ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು.) ಮಹಾನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಕಲಶದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಸರ್ವೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪೀಠಪೂಜೆ ಮಾಡಿರಿ

ಸ್ವರ್ಣಮಂಟಪಾಯ ನಮಃ । ತನ್ಮಧ್ಯೇ ರತ್ನಸಿಂಹಾಸನಾಯ ನಮಃ । ಯೋಗಪೀಠಾಯ ನಮಃ । ತನ್ಮಧ್ಯೇ ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ವಿಶ್ವಂಭರಾಯ ನಮಃ ।

ಮಣ್ಣಿನ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿರಿ

ಪುಷ್ಪ ಹಾಗೂ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಆಪಾದಮೌಳಿಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಕರೆಯಬೇಕು. ಹೃದಯದ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಬಿಂಬರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಕುಳಿತಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸಕಲತತ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಅವನೆದುರು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಗಣಪತಿಯೂ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ತನ್ನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಮಣ್ಣಿನ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ತಮ್ಮ ದೇಹದ ಮೂಲಾಧಾರದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಆಕಾಶತತ್ವದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಗಣಪತಿಯೇ ಇವನೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಪುಷ್ಪಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಮಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಮಿಸಿದ ದೇವನಿಗೆ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಮೊದಲು ಷೋಡಶಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ೧೬ ಬಾರಿ ಓಂ ಎಂದು

ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಒಮ್ಮೆ ಓಂ ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಿದಾಗ ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕಾರವಾಯಿತೆಂದು ಅರಿಯಬೇಕು. ಅನಂತರ ಆ ಗಣಪತಿ ದೇವನು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿದ್ದಾನೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಓಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದಾಯ ನಮಃ । ಏಹ್ಯೇಹಿ, ಶ್ರೀಗಣಪತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀವಿಶ್ವಂ-ಭರಂ ಪೀಠಸ್ಥಿತ ಏತದ್‌ಧಾತುಮಯಪ್ರತಿಮಾಂತಸ್ಥಿತತೇಜಸ್ಸಾರಮಯಭೂತ-ಪ್ರತಿಮಾಂತಸ್ಥಿತಶ್ರೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಮಾಮಧ್ಯೇ ರಮಯಾ ಸಹ ಕ್ಷೀರನೀರವದಾಸೀನಸ್ವಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ಹೃತ್ಕಮಲಾತ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ ।

ಆವಾಹಿತೋ ಭವ । ಸ್ಥಾಪಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿರುದ್ಧೋ ಭವ । ಅವಕುಂಠಿತೋ ಭವ । ಸುಪ್ರಸನ್ನೋ ಭವ । ವರದೋ ಭವ । ಪ್ರಸೀದ । ಪ್ರಸೀದ । (ಆವಾಹನಾದಿ ಸಪ್ತಮುದ್ರಾಃ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್)

ಓಂ ಅಸುನೀತೇ ಪುನರಸ್ಮಾಸು ಚಕ್ಷುಃ ಪುನಃ ಪ್ರಾಣಮಿಹ ನೋ ಧೇಹಿ

ಭೋಗಮ್ । ಜ್ಯೋಕ್ ಪಶ್ಯೇಮ ಸೂರ್ಯಮುಚ್ಚರಂತಮನುಮತೇ ಮೃಳಯಾ ನಃ ಸ್ವಸ್ತಿ ಓಂ ॥ ಓಂ ಪುನರ್ನೋ ಅಸುಂ ಪೃಥಿವೀ ದದಾತು ಪುನರ್ದ್ಯೌರ್ದೇವೀ ಪುನರಂತರಿಕ್ಷಮ್ ॥ ಪುನರ್ನಃ ಸೋಮಸ್ತನ್ವಂ ದದಾತು ಪುನಃ ಪೂಷಾ ಪಥ್ಯಾಂ-ಽ ಯಾ ಸ್ವಸ್ತಿ ॥ ಓಂ ॥

ಗಣಪತಿಮಂತ್ರ

ಓಂ ಅಸ್ಯ ಶ್ರೀ ಗಣಪತಿ ಮಹಾಮಂತ್ರಸ್ಯ ದೇವಭಾಗಋಷಿಃ । ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ । ಮಹಾಗಣಪತ್ಯಂತರ್ಗತವಿಶ್ವಂಭರೋ ದೇವತಾ ॥ ಮಹಾಗಣಪತಿ-ಮಂತ್ರಜಪೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದಾಯ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ನಮಃ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದಾಯ ಶಿಖಾಯೈವೌಷಟ್ । ಓಂ ನಮಃ ಕವಚಾಯ ಹುಂ । ಓಂ ಕ್ಷಿಪ್ರ ಪ್ರಸಾದಾಯ ನೇತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ವಷಟ್ । ಓಂ ನಮಃ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ ।

ರಕ್ತಾಂಬರೋ ರಕ್ತತನೂ ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾನುಲೇಪನಃ ।

ಲಂಬೋದರೋ ಗಜಮುಖಃ ಪಾಶದಂತಾಂಕುಶಾಭಯೇ ॥
ಬಿಭ್ರದ್ ಧ್ಯೇಯೋ ವಿಘ್ನಹರಃ ಕಾಮದಸ್ತ್ವರಯಾ ಹ್ಯಯಮ್ ।
ಓಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದಾಯ ನಮಃ ಓಂ (೧೨, ೧೦೮, ೧೦೦೮ ಬಾರಿ)

ಪುನಃ ಧ್ಯಾನ, ಅಂಗನ್ಯಾಸ ॥

ನಮೋ ಗಣಪತಯೇ ನಮಃ ಪ್ರಮಥಪತಯೇ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಲಂಬೋದರಾಯೈಕದಂತಾಯ ವಿಘ್ನನಾಶಿನೇ ಶಿವಸುತಾಯ ಶ್ರೀವರದಮೂರ್ತಯೇ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ।

ಸಿಂಧೂರಾಭಂ ತ್ರಿನೇತ್ರಂ ಪೃಥುವರಜಠರಂ ಹಸ್ತಪದ್ಮೈರ್ದಧಾನಮ್ ।
ದಂತಂ ಪಾಶಾಂಕುಶೇಷ್ವಾನ್ಯುರುಕರವಿಲಸದ್ ಬೀಜಪೂರಾಭಿರಾಮವಮ್ ॥
ಬಾಲೇಂದುಜ್ಯೋತಿಮೌಲಿಂ ಕರಿಪತಿವದನಂ ದಾನಪೂರಾರ್ದ್ರಗಂಡಮ್।
ಭೋಗೀಂದ್ರಾಬದ್ಧಭೂಷಂ ಭಜತ ಗಣಪತಿಂ ರಕ್ತವಸ್ತ್ರಾಂಗರಾಗಮ್ ॥

ಚತುರ್ಭುಜೈಃ ಗಜದಂತಾಕ್ಷಮಾಲಾಪರಶುಮೋದಕಧಾರಿಣೇ, ತಪ್ತಕಾಂಚನ ವರ್ಣಾಯ, ಶೂರ್ಪಕರ್ಣಾಯ ಗಜಾನನಾಯ, ಲಂಬೋದರಾಯ, ಸರ್ಪಯಜ್ಞೋಪವೀತಿನೇ, ವ್ಯಾಘ್ರಚರ್ಮಾಂಬರಧರಾಯ, ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿ- ತಾಯ, ಮೂಷಕೋಪರಿಸಂಸ್ಥಿತಾಯ, ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ಸಕಲಗುಣಾತ್ಮನೇ, ಸಕಲಶಕ್ತಿಯುತಾಯ, ಮಹಾಯೋಗಪೀಠಸ್ಥಾಯ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಂತರ್ಗತ- ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀವಿಶ್ವಂಭರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭೂಃ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಂತರ್ಯಾಮಿಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ- ಶ್ರೀವಿಶ್ವಂಭರಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥ ಓಂ ಭುವಃ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಶ್ರೀವಿಶ್ವಂಭರಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥ ಓಂ ಸ್ವಃ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಂತರ್ಯಾಮಿಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವಂಭರಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥ ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಂತ- ರ್ಯಾಮಿಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಶ್ರೀವಿಶ್ವಂಭರಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ನಮಸ್ಕರೋಮಿ ॥

ಓಂ ನಿಷುಸೀದ ಗಣಪತೇ ಗಣೇಷು ತ್ವಾಮಾಹುರ್ವಿಪ್ರತಮಂ ಕವೀನಾಮ್।
ನ ಋತೇ ತ್ವತ್ಕ್ರಿಯತೇ ಕಿಂಚನಾರೇ ಮಹಾಮರ್ಕಂ ಮಘವನ್ ಚಿತ್ರಮರ್ಚ॥

ಓಂ ಏಕದಂತಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ವಕ್ರತುಂಡಾಯ ಧೀಮಹಿ । ತನ್ನೋ ದಂತಿಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್॥

ಓಂ ಪ್ರಾಣಾಯ ನಮಃ ಓಂ, ಓಂ ಅಪಾನಾಯ ನಮಃ ಓಂ, ಓಂ ವ್ಯಾನಾಯ ನಮಃ ಓಂ, ಓಂ ಉದಾನಾಯ ನಮಃ ಓಂ, ಓಂ ಸಮಾನಾಯ ನಮಃ ಓಂ - ಶ್ರೀಗಣಪತ್ಯಂತರ್ಗತಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ.

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಃ

'ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್' (ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಬೇಕು.)

ಅಸ್ಯ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಸ್ಯ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಋಷಿಃ (ಶಿರಸಿ) । ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಃ (ಮುಖೇ) । ಶ್ರೀನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ (ಹೃದಯೇ)॥

ಓಂ ಕೃದ್ಧೋಲ್ಕಾಯ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಮಹೋಲ್ಕಾಯ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ವೀರೋಲ್ಕಾಯ ಶಿಖಾಯೈ ವೌಷಟ್ । ಓಂ ದ್ಯೂಲ್ಕಾಯ ಕವಚಾಯ ಹುಮ್ । ಓಂ ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ । (ಇತಿ ದಿಗ್ಬಂಧಃ)

ಧ್ಯಾನಮ್

ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್ಸಮಾಭಾಸಶ್ಚಿದಾನಂದೈಕದೇಹವಾನ್
ಚಕ್ರಶಂಖಗದಾಪದ್ಮಧರೋ ಧ್ಯೇಯೋಽಹಮೀಶ್ವರಃ ।
ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಭ್ಯಾಮಾಶ್ಲಿಷ್ಟಃ ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಣಮಧ್ಯಗಃ
ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಶಿವಾಹೀಶವಿಪೈಃ ಶಕ್ರಾದಿಕೈರಪಿ ॥
ಸೇವ್ಯಮಾನೋಽಧಿಕಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿತ್ಯನಿಃಶೇಷಶಕ್ತಿಮಾನ್ ।
ಮೂರ್ತಯೋಽಷ್ಟಾವಪಿ(ಪಿ)ಧ್ಯೇಯಾಶ್ಚಕ್ರಶಂಖವರಾಭಯೈಃ ।

ಯುಕ್ತಾಃ ಪ್ರದೀಪವರ್ಣಾಶ್ಚ ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತಾಃ ॥
ಬಿಂಬೋಽಸಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬೋಽಸ್ಮಿ ತವ ಯದ್ಯಪಿ ಚಾಂತರಮ್ ।
ಸ್ವಾಮಿನ್ನಿರ್ದೋಷಮದ್ದೋಷಂ ವಿರೇಚಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ।
ಚಕ್ರಶಂಖವರಾಭೀತಿಹಸ್ತಾನ್ಯೇತಾನಿ ಸರ್ವಶಃ ।
ಮೂಲರೂಪಸವರ್ಣಾನಿ ಕೃಷ್ಣಾವರ್ಣಾ ಶಿಖೋಚ್ಯತೇ ॥

ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ, ಪ್ರತಿಮಾಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಜಪಪೂರ್ವಕನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಸೃಷ್ಟಿನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಓಂ ವಿಶ್ವಾಯ ನಮಃ ।	ಶಿರಸಿ
ಓಂ ನಂ ತೈಜಸಾಯ ನಮಃ ।	ನೇತ್ರಯೋಃ
ಓಂ ಮೋಂ ಪ್ರಾಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ।	ನಾಸಯೋಃ
ಓಂ ನಾಂ ತುರ್ಯಾಯ ನಮಃ ।	ವಾಚಿ
ಓಂ ರಾಂ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಹೃದಯೇ
ಓಂ ಯಂ ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ನಾಭೌ
ಓಂ ಣಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಜಾನ್ವೋಃ
ಓಂ ಯಂ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಪಾದಯೋಃ

ಸ್ಥಿತಿನ್ಯಾಸ

ಓಂ ಓಂ ವಿಶ್ವಾಯ ನಮಃ ।	ಶಿರಸಿ
ಓಂ ನಂ ತೈಜಸಾಯ ನಮಃ ।	ನೇತ್ರಯೋಃ
ಓಂ ಮೋಂ ಪ್ರಾಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ।	ನಾಸಯೋಃ
ಓಂ ನಾಂ ತುರ್ಯಾಯ ನಮಃ ।	ವಾಚಿ
ಓಂ ರಾಂ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಪಾದಯೋಃ
ಓಂ ಯಂ ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಜಾನ್ವೋಃ

ಓಂ ಣಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ನಾಭೌ
ಓಂ ಯಂ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಹೃದಯೇ

ಲಯನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಓಂ ವಿಶ್ವಾಯ ನಮಃ ।	ಪಾದಯೋಃ
ಓಂ ನಂ ತೈಜಸಾಯ ನಮಃ ।	ಜಾನ್ವೋಃ
ಓಂ ಮೋಂ ಪ್ರಾಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ।	ನಾಭೌ
ಓಂ ನಾಂ ತುರ್ಯಾಯ ನಮಃ ।	ಹೃದಯೇ
ಓಂ ರಾಂ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ವಾಚಿ
ಓಂ ಯಂ ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ನಾಸಯೋಃ
ಓಂ ಣಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ನೇತ್ರಯೋಃ
ಓಂ ಯಂ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಶಿರಸಿ

॥ ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್ ॥

ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಕನಿಷ್ಠ ೧೨ ಬಾರಿ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಧ್ಯಾನ, ಅಂಗನ್ಯಾಸ, ಕರನ್ಯಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. (ವಿಶೇಷತಃ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ ನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗುರುಗಳ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಮಾಡಕೂಡದು).

ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್ ॥ (ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಿರಿ) । ಏತೇಷಾಂ ತತ್ವಮಂತ್ರಾಣಾಮ್ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಋಷಿಃ (ಶಿರಸಿ) ದೈವೀಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ (ಮುಖೇ) । ಶಕ್ತ್ಯಾದಿತತ್ತ್ವರೂಪೀ ಪುರುಷಾದಿತತ್ವಾಂತರ್ಯಾಮೀ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ (ಹೃದಯೇ) ನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಭೂಃ ಅಗ್ನ್ಯಾತ್ಮನೇ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭುವಃ ವಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಸೂರ್ಯಾತ್ಮನೇ

ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಶಿಖಾಯೈ ವೌಷಟ್ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಪ್ರಜಾಪತ್ಯಾತ್ಮನೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಕವಚಾಯ ಹುಮ್ । ಓಂ ಸತ್ಯಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ ।

ಪ್ರಧಾನೋಪಮವರ್ಣಾನಿ ದ್ವಿಭುಜಾನ್ಯಶೇಷತಃ ।
ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟಾನ್ಯೇವ ಪ್ರಧಾನಂ ತಂ ಹರಿಂ ಪ್ರತಿ ॥

ಶಕ್ತ್ಯಾದಿತತ್ತ್ವರೂಪಿಪುರುಷಾದಿತತ್ತ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಶ್ರೀನಾರಾಯಣಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಓಂ ಪರಾಯ ಶಕ್ತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಸಂವಿದಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಸ್ಫೂರ್ತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಕಲಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ವಿದ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಮತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ನಿಯತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಮಾಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಕಾಲಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಪುರುಷಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ॥೧೨॥ (ಈ ಹನ್ನೆರಡನ್ನು ಮಾಲಾಕಾರವಾಗಿ ಹೃದಯಮುಟ್ಟಿ ಜಪಿಸಬೇಕು.)

ತತ್ತದವಯವೇಷು ದೇವತಾನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಪರಾಯ ಅವ್ಯಕ್ತಾತ್ಮನೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಣೀಭಾರತೀಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥ (ಬಲಗೈ) ಓಂ ಪರಾಯ ಮಹದಾತ್ಮನೇ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥ (ಎಡಗೈ) ಓಂ ಪರಾಯ ಅಹಂಕಾರಾತ್ಮನೇ ಗರುಡಶೇಷರುದ್ರೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥ (ಬಲತೊಡೆ) ಓಂ ಪರಾಯ ಮನ ಆತ್ಮನೇ ಸ್ಕಂದೇಂದ್ರಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥ (ಎಡತೊಡೆ)

(ಬಲಗೈ ಐದು ಬೆರಳು) ಓಂ ಪರಾಯ ತ್ವಗಾತ್ಮನೇ ಪ್ರಾಣಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಶ್ರೋತ್ರಾತ್ಮನೇ ದಿಗ್ದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಚಕ್ಷುರಾತ್ಮನೇ ಸೂರ್ಯಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಜಿಹ್ವಾತ್ಮನೇ ವರುಣಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಘ್ರಾಣಾತ್ಮನೇ ಅಶ್ವಿಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥

(ಎಡಗೈ ಐದು ಬೆರಳು) ಓಂ ಪರಾಯ ವಾಗಾತ್ಮನೇ ವಹ್ನಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಪಾಣ್ಯಾತ್ಮನೇ ದಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಪಾದಾತ್ಮನೇ ಜಯಂತಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಪಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ಮಿತ್ರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಉಪಸ್ಥಾತ್ಮನೇ ಮನವೇ ನಮಃ ॥

(ಬಲಪಾದದ ಐದು ಬೆರಳು) ಓಂ ಪರಾಯ ಶಬ್ದಾತ್ಮನೇ ಬೃಹಸ್ಪತಿ-ಪ್ರಾಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಸ್ಪರ್ಶಾತ್ಮನೇ ಅಪಾನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ರೂಪಾತ್ಮನೇ ವ್ಯಾನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ರಸಾತ್ಮನೇ ಉದಾನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಗಂಧಾತ್ಮನೇ ಸಮಾನಾಯ ನಮಃ ॥

(ಎಡಪಾದದ ಐದು ಬೆರಳು) ಓಂ ಪರಾಯ ಆಕಾಶಾತ್ಮನೇ ಮಹಾಗಣ-ಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ವಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ವಾಯವೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ತೇಜ ಆತ್ಮನೇ ವಹ್ನಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಅಬಾತ್ಮನೇ ವರುಣಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಪೃಥಿವ್ಯಾತ್ಮನೇ ಧರಾಯೈ ನಮಃ ॥

ಅನೇನ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸೇನ ಭಗವಾಂಸ್ತತ್ತ್ವಾಂತರ್ಯಾಮೀ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತಃ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಾತ್ಮಕಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥

ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಃ

ಓಮ್ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್ ॥ (ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ)

ಋಷ್ಯಾದಿನ್ಯಾಸಃ

ಏತೇಷಾಂ ಮಾತೃಕಾಮಂತ್ರಾಣಾಮ್ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಋಷಿಃ (ಶಿರಸಿ) । ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ (ಮುಖೇ) । ಅಜಾದಿರೂಪೀ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ (ಹೃದಯೇ) ನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ

ಪಂಚಾಂಗನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಭೂಃ ಅಗ್ನ್ಯಾತ್ಮನೇ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭುವಃ ವಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಸೂರ್ಯಾತ್ಮನೇ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಶಿಖಾಯೈ ವೌಷಟ್ ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಪ್ರಜಾಪತ್ಯಾತ್ಮನೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಕವಚಾಯ ಹುಮ್ । ಓಂ ಸತ್ಯಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ ।

ಧ್ಯಾನಮ್

ತಾದೃಗ್ರೂಪಾಶ್ಚ ಪಂಚಾಶಜ್ಜ್ಞಾನಮುದ್ರಾಭಯೋದ್ಯತಾಃ ।
ಟಂಕೀ ಧನ್ವೀ ಚ ದಂಡೀ ಚ ತತ್ತದ್ಯುಕ್ತಾಸ್ತು ವಾಮತಃ ॥

ಅಜಾದಿರೂಪಿಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರೇರಣಯಾ ಅಜಾದಿರೂಪಿಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ-ನಾರಾಯಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಅಸ್ಯಾಂ ಮೂರ್ತೌ ಭಗವತಃ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

(ಮುಖದಲ್ಲಿ) ಓಂ ಅಂ ಅಜಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಆಂ ಆನಂದಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಇಂ ಇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಈಂ ಈಶಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಉಂ ಉಗ್ರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಊಂ ಊರ್ಜಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಋಂ ಋತಂಭರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ೠಂ ೠಘಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಌಂ ಌಶಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ೡಂ ೡಜಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಏಂ ಏಕಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಐಂ ಐರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಓಂ ಓಜೋಭೃತೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಔಂ ಔರಸಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಅಂ ಅಂತಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಅಃ ಅರ್ಧಗರ್ಭಾಯ ನಮಃ ॥

(ಬಲಗೈ) ಓಂ ಕಂ ಕಪಿಲಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಖಂ ಖಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಗಂ ಗರುಡಾಸನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಘಂ ಘರ್ಮಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಙಂ ಙಸಾರಾಯ ನಮಃ ॥

(ಎಡಗೈ) ಓಂ ಚಂ ಚಾರ್ವಂಗಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಛಂ ಛಂದೋಗಮ್ಯಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಜಂ ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಝಂ ಝಾಟಿತಾರಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಞಂ ಞಮಾಯ ನಮಃ ॥

(ಬಲಗಾಲು) ಓಂ ಟಂ ಟಂಕಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಠಂ ಠಲಕಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಡಂ ಡರಕಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಢಂ ಢರಿಣೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಣಂ ಣಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥

(ಎಡಗಾಲು) ಓಂ ತಂ ತಾರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಥಂ ಥಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ದಂ ದಂಡಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಧಂ ಧನ್ವಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ನಂ ನಮ್ಯಾಯ ನಮಃ ॥

(ಹೊಟ್ಟೆಯಭಾಗ; ಗುಹ್ಯ) ಓಂ ಪಂ ಪರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಫಂ ಫಲಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಬಂ ಬಲಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಭಂ ಭಗಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಮಂ ಮನವೇ ನಮಃ ॥

(ತ್ವಕ್, ಚರ್ಮ, ರಕ್ತ, ಮಾಂಸ, ಮಜ್ಜಾ, ಮೇದಸ್ಸು, ಅಸ್ಥಿ) ಓಂ ಯಂ ಯಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ರಂ ರಾಮಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಲಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ವಂ ವರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಶಂ ಶಾಂತಸಂವಿದೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಷಂ ಷಡ್ಗುಣಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಸಂ ಸಾರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಹಂ ಹಂಸಾಯ ನಮಃ ॥ (ಪ್ರಾಣ) ಓಂ ಳಂ ಳಾಳುಕಾಯ ನಮಃ ॥ (ಜೀವ) ಓಂ ಕ್ಷಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ ॥

ಅನೇನ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸೇನ ಭಗವಾನ್ ಅಜಾದಿರೂಪೀಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತ-ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಾತ್ಮಕಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥

ಗೃಹಾ ವೈ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಸೂಕ್ತಮ್ । ತತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮಯಾ ವಾಚಾ ಶಂಸ್ತವ್ಯಂ, ತಸ್ಮಾದ್ ಯದ್ಯಪಿ ದೂರ ಇವ ಪಶೂನ್ ಲಭತೇ, ಗೃಹಾನೇವೈ ನಾನಾ ಜಿಗಮಿಷತಿ, ಗೃಹಾ ಹಿ ಪಶೂನಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಉತ್ತಮಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ।

ಆವಾಹಿತೋ ಭವ । ಸ್ಥಾಪಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿರುದ್ಧೋ ಭವ । ಅವಕುಂಠಿತೋ ಭವ । ಸುಪ್ರಸನ್ನೋ ಭವ । ವರದೋ ಭವ । ಪ್ರಸೀದ । ಪ್ರಸೀದ । (ಆವಾಹನಾದಿ ಸಪ್ತಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು)

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮಣ್ಣಿನ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯ ಆವಾಹನೆ ಮುಗಿಯಿತು

* * * * *

ಗಣಪತಿಗೆ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜೆ

ಧ್ಯಾನ

ಕೈಮುಗಿಯಿರಿ

ಹರಿಃ ಓಂ ॥ ಆ ತೂ ನ ಇಂದ್ರ ಕ್ಷುಮಂತಂ ಚಿತ್ರಂ ಗ್ರಾಭಂ ಸಂ ಗೃಭಾಯ ।
ಮಹಾಹಸ್ತೀ ದಕ್ಷಿಣೇನ ॥

ಏಕದಂತಂ ಶೂರ್ಪಕರ್ಣಂ ಗಜವಕ್ತ್ರಂ ಚತುರ್ಭುಜಮ್ ।
ಪಾಶಾಂಕುಶಧರಂ ದೇವಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಮ್ ॥
ಧ್ಯಾಯೇದ್ ದೇವಂ ಮಹಾಕಾಯಂ ತಪ್ತಕಾಂಚನಸನ್ನಿಭಮ್ ।
ದಂತಾಕ್ಷಮಾಲಾಪರಶುಪೂರ್ಣಮೋದಕಹಸ್ತಕಮ್ ।
ಮೋದಾಸಕ್ತತುಂಡಾಗ್ರಮೇಕದಂತಂ ವಿನಾಯಕಮ್ ॥

ಓಂ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವಂಭರಾಯ ನಮಃ ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಆವಾಹನೆ

ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಹಾಕಿರಿ

ವಿದ್ಮಾ ಹಿ ತ್ವಾ ತುವಿಕೂರ್ಮಿಂ ತುವಿದೇಷ್ಣಂ ತುವೀಮಘಮ್।

ತುವಿಮಾತ್ರಮವೋಭಿಃ ॥

ಆವಾಹಯಾಮಿ ವಿಘ್ನೇಶ ಸುರರಾಜಾರ್ಚಿತೇಶ್ವರ ।
ಅನಾಥನಾಥ ಸರ್ವಜ್ಞ ಪೂಜಾರ್ಥಂ ಗಣನಾಯಕ ॥

ಓಂ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವಂಭರಾಯನಮಃ ಆವಾಹಯಾಮಿ।

ಆಸನ

ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಹಾಕಿರಿ

ನ ಹಿ ತ್ವಾ ಶೂರ ದೇವಾ ನ ಮರ್ತಾಸೋ ದಿತ್ಸಂತಮ್ ।

ಭೀಮಂ ನ ಗಾಂ ವಾರಯಂತೇ ॥

ಅನೇಕರತ್ನಸಂಯುಕ್ತಂ ಮುಕ್ತಾಮಣಿವಿಭೂಷಿತಮ್ ।
ಸ್ವರ್ಣಸಿಂಹಾಸನಂ ಚಾರು ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅರ್ಘ್ಯ

ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿ ಗಣಪತಿಯ ಮುಂದೆ ತೋರಿಸಿ ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಿ

ಏತೋನ್ವಿಂದ್ರಂ ಸ್ತವಾಮೇಶಾನಂ ವಸ್ವಃ ಸ್ವರಾಜಮ್ ।

ನ ರಾಧಸಾ ಮರ್ಧಿಷನ್ನಃ ॥

ಗಜವಕ್ತ್ರನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೈರ್ಯುತಮ್ ।
ಅರ್ಘ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವೇಶ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾಯಕ ॥

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ ಹಸ್ತಯೋಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪಾದ್ಯ

ಉದ್ಧರಣೆಯಿಂದ ಪಾತ್ರೆಗೆ ನೀರು ಬಿಡಿ

ಪ್ರ ಸ್ತೋಷದುಪ ಗಾಸಿಷಚ್ಛ್ರವತ್ಸಾಮ ಗೀಯಮಾನಮ್ ।

ಅಭಿರಾಧಸಾ ಜುಗುರತ್ ॥

ಸರ್ವತೀರ್ಥಸಮುದ್ಭೂತಂ ಪಾದ್ಯಂ ಗಂಧಾದಿಸಂಯುತಮ್ ।
ವಿಘ್ನರಾಜ ಗೃಹಾಣೇದಂ ಭಗವನ್ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ॥

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಧುಪರ್ಕ

ಜೇನುತುಪ್ಪ ಬೆರೆಸಿದ ಮೊಸರು ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ಆ ನೋ ಭರ ದಕ್ಷಿಣೇನಾಭಿ ಸವ್ಯೇನ ಪ್ರ ಮೃಶ ।

ಇಂದ್ರ ಮಾನೋ ವಸೋರ್ನಿರ್ಭಾಕ್ ॥

ದಧ್ಯಾಜ್ಯಮಧುಸಂಯುಕ್ತಂ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಮಯಾಽಽಹೃತಮ್ ।
ಗೃಹಾಣ ಸರ್ವಲೋಕೇಶ ಗಣನಾಥ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಆಚಮನ

ಉದ್ಧರಣೆಯಿಂದ ಮೂರು ಬಾರಿ ನೀರು ಬಿಡಿರಿ

ಉಪಕ್ರಮಸ್ವಾ ಭರ ಧೃಷತಾ ಧೃಷ್ಣೋ ಜನಾನಾಮ್ ।

ಅದಾಶೂಷ್ಟರಸ್ಯ ವೇದಃ ॥

ಗಣನಾಥ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಜಗತ್ಪಾವನಕಾರಣ ।
ಗೃಹಾಣಾಽಚಮನಂ ದೇವ ಪೂಜಿತೋ ಯಃ ಸುರೈರಪಿ ।

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮಲಾಪಕರ್ಷಣಸ್ನಾನ

ನೀರಿನಿಂದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿರಿ

ಇಂದ್ರ ಯ ಉ ನು ತೇ ಅಸ್ತಿ ವಾಜೋ ವಿಪ್ರೇಭಿಃ ಸನಿತ್ವಃ ।

ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ಸುತಂ ಸನುಹಿ ॥

ಗಂಗಾದಿಸರ್ವತೀರ್ಥೇಭ್ಯ ಆನೀತಂ ತೋಯಮುತ್ತಮಮ್ ।

ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಮರ್ಪಿತಂ ತುಭ್ಯಂ ಸ್ನಾನಾಯಾಽಭೀಷ್ಟದಾಯಕ ॥

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಮಲಾಪಕರ್ಷಣಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥

ಪಂಚಾಮೃತ

ಹೂವಿನಿಂದ ಪಂಚಾಮೃತಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮೂರ್ತಿಗೆ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿರಿ

ಕ್ಷೀರಸ್ನಾನ

ಸುರಭೇಸ್ತು ಸಮುತ್ಪನ್ನಂ ದೇವಾನಾಮಪಿ ದುರ್ಲಭಮ್ ।

ಪಯೋ ದದಾಮಿ ದೇವೇಶ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಆಪ್ಯಾಯಸ್ವೇತ್ಯಸ್ಯ ಗೌತಮಃ ಸೋಮೋ ಗಾಯತ್ರೀ ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಆ ಪ್ಯಾಯಸ್ವ ಸಮೇತು ತೇ ವಿಶ್ವತಃ ಸೋಮ ವೃಷ್ಣ್ಯಮ್ । ಭವಾ ವಾಜಸ್ಯ ಸಂಗಥೇ ॥

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಪಯಃ ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ದಧಿಸ್ನಾನ

ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣೋ ವಾಮದೇವೋ ದಧಿಕ್ರಾವಾನುಷ್ಟಪ್ ದಧ್ನಾಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್॥ ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣೋ ಅಕಾರಿಷಂ ಜಿಷ್ಣೋರಶ್ವಸ್ಯ ವಾಜಿನಃ ।

ಸುರಭಿ ನೋ ಮುಖಾ ಕರತ್ಪ್ರಣ ಆಯೂಂಷಿ ತಾರಿಷತ್ ॥

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ದಧಿಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಘೃತಸ್ನಾನ

ಘೃತಂ ಮಿಮಿಕ್ಷೇತ್ಯಸ್ಯ ಗೃತ್ಸಮದ ಜಗತೀ । ಘೃತಾಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಮ್॥ ಘೃತಂ ಮಿಮಿಕ್ಷೇ ಘೃತಮಸ್ಯ ಯೋನಿರ್ಘೃತೇ ಶ್ರಿತೋ ಘೃತಮ್ವಸ್ಯ ಧಾಮ । ಅನುಷ್ವಧಮಾವಹ ಮಾದಯಸ್ವ ಸ್ವಾಹಾಕೃತಂ ವೃಷಭವಕ್ಷಿ ಹವ್ಯಮ್॥

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಘೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಧುಸ್ನಾನ

ಮಧುವಾತಾ ರಾಹುಗಣೋ ಗೌತಮೋ ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಧ್ವಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್ ॥ ಮಧು ವಾತಾ ಋತಾಯತೇ ಮಧು ಕ್ಷರಂತಿ ಸಿಂಧವಃ । ಮಾಧ್ವೀರ್ನಃ ಸಂತ್ವೋಷಧೀಃ ॥ ಮಧು ನಕ್ತಮುತೋಷಸೋ ಮಧು ಮತ್ಪಾರ್ಥಿವಂ ರಜಃ ।

ಮಧು ದ್ಯೌರಸ್ತು ನಃ ಪಿತಾಃ ॥ ಮಧುಮಾನ್ನೋ ವನಸ್ಪತಿರ್ಮಧುಮಾಂ ಅಸ್ತು ಸೂರ್ಯಃ । ಮಾಧ್ವೀರ್ಗಾವೋ ಭವಂತು ನಃ ॥

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಮಧುಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶರ್ಕರಾಸ್ನಾನ

ಸ್ವಾದುಃಪವಸ್ವೇತ್ಯಸ್ಯ ಸೋಮೋ ಭಾರ್ಗವೋ ಜಗತೀ ಶರ್ಕರಾಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್ ॥ ಸ್ವಾದುಃ ಪವಸ್ವ ದಿವ್ಯಾಯ ಜನ್ಮನೇ ಸ್ವಾದುರಿಂದ್ರಾಯ ಸುಹವೀತು ನಾಮ್ನೇ । ಸ್ವಾದುರ್ಮಿತ್ರಾಯ ವರುಣಾಯ ವಾಯವೇ ಬೃಹಸ್ಪತಯೇ ಮಧುಮಾಂ ಅದಾಭ್ಯಃ ॥

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಶರ್ಕರಾಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಂಗಲಸ್ನಾನ

ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿರಿ

ತೈಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಜಲೇ ಗಂಗಾ ಯತಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ವೈ ಪ್ರಭೋ ।
ತಸ್ಮಾಲ್ಲಿಂಗಕಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಜಲತೈಲೇ ಸಮರ್ಪಯೇ ॥
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಮಂಗಲಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಂಗೋದ್ವರ್ತನ

ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯ ಹಚ್ಚಿರಿ

ಅಂಗೋದ್ವರ್ತನಕಂ ದೇವ ಕಸ್ತೂರ್ಯಾದಿವಿಮಿಶ್ರಿತಮ್ ।
ಲೇಪನಾರ್ಥಂ ಗೃಹಾಣೇದಂ ಹರಿದ್ರಾಕುಂಕುಮೈರ್ಯುತಮ್ ॥
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಅಂಗೋದ್ವರ್ತನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಉಷ್ಣೋದಕಸ್ನಾನ

ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿರಿ

ನಾನಾತೀರ್ಥಾದಾಹೃತಂ ಚ ತೋಯಮುಷ್ಣಂ ಮಯಾ ಕೃತಮ್ ।
ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ತೇ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ಸ್ವೀಕುರುಷ್ವ ದಯಾನಿಧೇ ।
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಉಷ್ಣೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಗಂಧೋದಕಸ್ನಾನ

ಗಂಧೋದಕದಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿರಿ

ಕರ್ಪೂರೈಲಾಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಸಂಯುತಮ್ ।

ಗಂಧೋದಕಂ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಗಂಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ಥಾನ

ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಭಾಗಿಸಿದ, ತಾರತಮ್ಯಾನುಸಾರ ಇತರ ಸ್ವೋತ್ತಮ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ದೇವರ ತೀರ್ಥದಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿರಿ.

ಗಂಗಾದಿಸರ್ವತೀರ್ಥೇಭ್ಯ ಆಹೃತೈರಮಲೈರ್ಜಲೈಃ ।
ಸ್ನಾನಂ ಕುರುಷ್ವ ಭಗವನ್ ಉಮಾಪುತ್ರ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಆಪೋ ಹಿ ಷ್ಠಾ ಮಯೋ ಭುವಸ್ತಾನ ಊರ್ಜೇ ದಧಾತನ । ಮಹೇ ರಣಾಯ ಚಕ್ಷಸೇ । ಯೋ ವಃ ಶಿವತಮೋ ರಸಸ್ತಸ್ಯ ಭಾಜಯತೇಹ ನಃ । ಉಶತೀರಿವ ಮಾತರಃ । ತಸ್ಮಾ ಅರಂ ಗಮಾಮ ವೋ ಯಸ್ಯ ಕ್ಷಯಾಯ ಜಿನ್ವಥ । ಆಪೋ ಜನಯಥಾ ಚ ನಃ ॥

ಸ್ನಾನಾನಂತರಮ್ ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ವಸ್ತ್ರದ್ವಯ

ಎರಡು ಗೆಜ್ಜೆ ವಸ್ತ್ರ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ನವವಸ್ತ್ರದ್ವಯಂ ರಕ್ತಂ ದೇವಾನಾಂ ಸದೃಶಪ್ರಭಮ್ ।
ಭಕ್ತ್ಯಾ ದತ್ತಂ ಗೃಹಾಣೇದಂ ಲಂಬೋದರ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ವಸ್ತ್ರದ್ವಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಓಂ ಯುವಂ ವಸ್ತ್ರಾಣಿ ಪೀವಸಾ ವಸಾಥೇ ಯುವೋರಚ್ಛಿದ್ರಾಮಂತವೋ ಹಸರ್ಗಾಃ । ಅವಾತಿರತ ಮನೃತಾನಿ ವಿಶ್ವ ಋತೇನ ಮಿತ್ರಾ ವರುಣಾ ಸಚೇಥೇ ॥

ಯಜ್ಞೋಪವೀತ

ಎರಡು ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ರಾಜತಂ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಂ ಚ ಸೌವರ್ಣಂ ಚೋತ್ತರೀಯಕಮ್ ।
ಫಾಲಚಂದ್ರ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದತ್ತಂ ಮಯಾ ಪ್ರಭೋ ॥

ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಪರಮಂ ಪವಿತ್ರಂ ಪ್ರಜಾಪತೇರ್ಯತ್ಸಹಜಂ ಪುರಸ್ತಾತ್ ।

ಆಯುಷ್ಯಮಗ್ರ್ಯಂ ಪ್ರತಿಮುಂಚ ಶುಭ್ರಂ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಬಲಮಸ್ತು ತೇಜಃ॥

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಗಂಧ

ಗಣಪತಿವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ರಕ್ತ(ಕೆಂಪು)ಚಂದನ ಗಂಧ ಹಚ್ಚಿರಿ

ಗಂಧಕರ್ಪೂರಕಸ್ತೂರಿಕುಂಕುಮಾಗರುಚಂದನಮ್ ।
ವಿಲೇಪನಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಗಂಧದ್ವಾರಾಂ ದುರಾಧರ್ಷಾಂ ನಿತ್ಯಪುಷ್ಟಾಂ ಕರೀಷಿಣೀಮ್ ।
ಈಶ್ವರೀಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತಾಮಿಹೋಪ ಹ್ವಯೇ ಶ್ರಿಯಮ್ ॥
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಕ್ಷತೆ

ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಹಾಕಿರಿ

ಅಕ್ಷತಾನ್ ಧವಳಾಂಶ್ಚೈವ ಸಿದ್ಧಗಂಧರ್ವಪೂಜಿತ ।
ವಿಲೇಪನಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥
ಆಯನೇ ತೇ ಪರಾಯಣೇ ದೂರ್ವಾ ರೋಹಂತು ಪುಷ್ಪಿಣೀಃ ।
ಹ್ರದಾಶ್ಚ ಪುಂಡರೀಕಾಣಿ ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಗೃಹಾ ಇಮೇ ॥
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಹರಿದ್ರಾಚೂರ್ಣ

ಅರಿಶಿನ ಹಚ್ಚಿರಿ

ಸೌಭಾಗ್ಯಶುಭದಾಂ ದೇವ ಸರ್ವಮಂಗಳದಾಯಕ ।
ಹರಿದ್ರಾಂತೇ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಗೃಹಾಣ ಗಣನಾಯಕ ॥
ಹಾರಿದ್ರವೇವ ಪತಥೋ ವನೇದುಪ ಸೋಮಂ ಸುತಂ ಮಹಿಷೇವಾವ ಗಚ್ಛಥಃ।
ಸಜೋಷಸಾ ಉಷಸಾ ಸೂರ್ಯೇಣ ಚ ತ್ರಿರ್ವರ್ತಿರ್ಯಾತಮಶ್ವಿನಾ ॥
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಹರಿದ್ರಾಚೂರ್ಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಕುಂಕುಮಚೂರ್ಣ

ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿರಿ

ಕುಂಕುಮಂ ಕಾಂತಿದಂ ದಿವ್ಯಂ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಫಲಪ್ರದಮ್ ।
ಕುಂಕುಮೇನಾರ್ಚಿತೋ ದೇವ ಗೃಹಾಣ ವರದೋ ಭವ ॥

ವಸ್ತ್ರದ್ವಯ

ಎರಡು ಗೆಜ್ಜೆ ವಸ್ತ್ರ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ನವವಸ್ತ್ರದ್ವಯಂ ರಕ್ತಂ ದೇವಾನಾಂ ಸದೃಶಪ್ರಭಮ್ ।
ಭಕ್ತ್ಯಾ ದತ್ತಂ ಗೃಹಾಣೇದಂ ಲಂಬೋದರ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ವಸ್ತ್ರದ್ವಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಓಂ ಯುವಂ ವಸ್ತ್ರಾಣಿ ಪೀವಸಾ ವಸಾಥೇ ಯುವೋರಚ್ಛಿದ್ರಾಮಂತವೋ ಹಸರ್ಗಾಃ । ಅವಾತಿರತ ಮನೃತಾನಿ ವಿಶ್ವ ಋತೇನ ಮಿತ್ರಾ ವರುಣಾ ಸಚೇಥೇ ॥

ಯಜ್ಞೋಪವೀತ

ಎರಡು ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ರಾಜತಂ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಂ ಚ ಸೌವರ್ಣಂ ಚೋತ್ತರೀಯಕಮ್ ।
ಫಾಲಚಂದ್ರ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದತ್ತಂ ಮಯಾ ಪ್ರಭೋ ॥

ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಪರಮಂ ಪವಿತ್ರಂ ಪ್ರಜಾಪತೇರ್ಯತ್ಸಹಜಂ ಪುರಸ್ತಾತ್ ।
ಆಯುಷ್ಯಮಗ್ರ್ಯಂ ಪ್ರತಿಮುಂಚ ಶುಭ್ರಂ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಬಲಮಸ್ತು ತೇಜಃ॥
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಗಂಧ

ಗಣಪತಿವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ರಕ್ತ(ಕೆಂಪು)ಚಂದನ ಗಂಧ ಹಚ್ಚಿರಿ

ಗಂಧಕರ್ಪೂರಕಸ್ತೂರಿಕುಂಕುಮಾಗರುಚಂದನಮ್ ।
ವಿಲೇಪನಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಗಂಧದ್ವಾರಾಂ ದುರಾಧರ್ಷಾಂ ನಿತ್ಯಪುಷ್ಟಾಂ ಕರೀಷಿಣೀಮ್ ।
ಈಶ್ವರೀಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತಾಮಿಹೋಪ ಹ್ವಯೇ ಶ್ರಿಯಮ್ ॥

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಕ್ಷತೆ

ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಹಾಕಿರಿ

ಅಕ್ಷತಾನ್ ಧವಳಾಂಶ್ಚೈವ ಸಿದ್ಧಗಂಧರ್ವಪೂಜಿತ ।
ವಿಲೇಪನಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಆಯನೇ ತೇ ಪರಾಯಣೇ ದೂರ್ವಾ ರೋಹಂತು ಪುಷ್ಪಿಣೀಃ ।
ಹ್ರದಾಶ್ಚ ಪುಂಡರೀಕಾಣಿ ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಗೃಹಾ ಇಮೇ ॥

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಹರಿದ್ರಾಚೂರ್ಣ

ಅರಿಶಿನ ಹಚ್ಚಿರಿ

ಸೌಭಾಗ್ಯಶುಭದಾಂ ದೇವ ಸರ್ವಮಂಗಳದಾಯಕ ।
ಹರಿದ್ರಾಂತೇ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಗೃಹಾಣ ಗಣನಾಯಕ ॥

ಹಾರಿದ್ರವೇವ ಪತಥೋ ವನೇದುಪ ಸೋಮಂ ಸುತಂ ಮಹಿಷೇವಾವ ಗಚ್ಛಥಃ।
ಸಜೋಷಸಾ ಉಷಸಾ ಸೂರ್ಯೇಣ ಚ ತ್ರಿರ್ವರ್ತಿರ್ಯಾತಮಶ್ವಿನಾ ॥

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಹರಿದ್ರಾಚೂರ್ಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಕುಂಕುಮಚೂರ್ಣ

ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿರಿ

ಕುಂಕುಮಂ ಕಾಂತಿದಂ ದಿವ್ಯಂ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಫಲಪ್ರದಮ್ ।
ಕುಂಕುಮೇನಾರ್ಚಿತೋ ದೇವ ಗೃಹಾಣ ವರದೋ ಭವ ॥

ಅಂಬಿತಮೇ ನದೀತಮೇ ದೇವಿತಮೇ ಸರಸ್ವತಿ ।

ಅಪ್ರಶಸ್ತಾ ಇವ ಸ್ಮಸಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿಮಂಬ ನಸ್ಕೃಧಿ ॥

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಕುಂಕುಮಚೂರ್ಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಸಿಂಧೂರಚೂರ್ಣ

ಸಿಂಧೂರ ಹಚ್ಚಿರಿ

ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ಕರಸಂಕಾಶಂ ಸಂಧ್ಯಾವದರುಣಂ ಶುಭಮ್ ।

ವೀರಾಲಂಕರಣಂ ದಿವ್ಯಂ ಸಿಂಧೂರಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಸ ಚಿತ್ರ ಚಿತ್ರಂ ಚಿತಯಂತಮಸ್ಮೈ ಚಿತ್ರಕ್ಷತ್ರ ಚಿತ್ರತಮಂ ವಯೋಧಾಮ್ ।

ಚಂದ್ರಂ ರಯಿಂ ಪುರುವೀರಂ ಬೃಹಂತಂ ಚಂದ್ರ ಚಂದ್ರಾಭಿರ್ಗೃಣತೇ ಯುವಸ್ವ॥

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಸಿಂಧೂರಚೂರ್ಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆ

ಹೂಮಾಲೆ ಹಾಕಿರಿ

ಮಾಲ್ಯಾದೀನಿ ಸುಗಂಧೀನಿ ಮಾಲತ್ಯಾದೀನಿ ಚ ಪ್ರಭೋ ।

ಮಯಾಹೃತಾನಿ ಪೂಜಾರ್ಥಂ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಆಯುಧಗಳು

ಪಾಶ - ದಂತ - ಅಂಕುಶ - ಅಭಯಗಳ ಮೇಲೆ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಹಾಕಿರಿ

ಆಯುಧಾನಿ ಚ ತೀವ್ರಾಣಿ ದೈತ್ಯಸಂಘಾತಕಾನಿ ಚ ।

ಮಮ ವಿಘ್ನವಿನಾಶಾಯ ಧಾರಯ ಶ್ರೀಗಜಾನನ ॥

ಅಂಕುಶಂ ಪರಶುಂ ಪಾಶಂ ದಂತಂ ಧಾರಯ ಬಾಹುಭಿಃ ॥
ಅಭೀಷ್ಟಂ ಕುರು ಮೇ ದೇವ ಸರ್ವಶತ್ರೂನ್ ವಿಮರ್ದಯ ॥
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಆಯುಧಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಭೂಷಣ

ವಜ್ರಮಾಣಿಕ್ಯವೈಢೂರ್ಯಮುಕ್ತಾವಿದ್ರುಮಮಂಡಿತಮ್ ।
ಪುಷ್ಪರಾಗಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಭೂಷಣಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ ಭೂಷಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯ

ಫಾಲಚಂದ್ರ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ನಮಸ್ತೇ ವಿಶ್ವರೂಪಿಣೇ ।

ನಾನಾಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ಪರಮೇಶ್ವರ ॥

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ನಾನಾವಿಧ ಪರಿಮಲದ್ರವ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪುಷ್ಪಗಳು

ಹೂ ಏರಿಸಿರಿ

ಸದ್ಯೋಜುವಸ್ತೇ ವಾಜಾ ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ ವಿಶ್ವಶ್ಚಂದ್ರಾಃ ।

ವಶೈಶ್ಚ ಮಕ್ಷೂ ಜರಂತೇ ॥

ಸುಗಂಧೀನಿ ಸುಪುಷ್ಪಾಣಿ ವರಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾಯಕ ।
ಗಣನಾಥ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ವರದೋ ಭವ ।
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಂಗಪೂಜೆ

ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಏರಿಸಿರಿ

ಓಂ ಗಣೇಶಾಯ ನಮಃ । ಪಾದೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಏಕದಂತಾಯ ನಮಃ । ಗುಲ್ಫೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಶೂರ್ಪಕರ್ಣಾಯ ನಮಃ । ಜಾನುನೀ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ವಿಘ್ನರಾಜಾಯ ನಮಃ । ಜಂಘೇ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಆಖುವಾಹನಾಯ ನಮಃ । ಊರೂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಹೇರಂಬಾಯ ನಮಃ । ಕಟಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಕಾಮಾರಿಸೂನವೇ ನಮಃ । ನಾಭಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಲಂಬೋದರಾಯ ನಮಃ । ಉದರಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಗೌರೀಸುತಾಯ ನಮಃ । ಸ್ತನೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಗಣನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಹೃದಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಸ್ಥೂಲಕಂಠಾಯ ನಮಃ । ಕಂಠಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಸ್ಕಂದಾಗ್ರಜಾಯ ನಮಃ । ಸ್ಕಂಧೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಪಾಶಹಸ್ತಾಯ ನಮಃ । ಹಸ್ತೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಗಜವಕ್ತ್ರಾಯ ನಮಃ । ವಕ್ತ್ರಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಏಕದಂತಾಯ ನಮಃ । ದಂತಾನ್ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ವಿಘ್ನಹರ್ತ್ರೇ ನಮಃ । ನೇತ್ರೇ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಶೂರ್ಪಕರ್ಣಾಯ ನಮಃ । ಕರ್ಣೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಸ್ಥೂಲನಾಸಿಕಾಯ ನಮಃ । ನಾಸಿಕಾಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಫಾಲಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಲಲಾಟಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾಯ ನಮಃ । ಶಿರಃ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥
ಓಂ ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಸರ್ವಾಂಗಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜೆ

ಓಂ ಸುಮುಖಾಯ ನಮಃ । ಏಕದಂತಾಯ ನಮಃ । ಕಪಿಲಾಯ ನಮಃ । ಗಜಕರ್ಣಕಾಯ ನಮಃ । ಲಂಬೋದರಾಯ ನಮಃ । ವಿಕಟಾಯ ನಮಃ । ವಿಘ್ನರಾಜಾಯ ನಮಃ । ಗಣಾಧಿಪಾಯ ನಮಃ । ಧೂಮಕೇತವೇ ನಮಃ । ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷಾಯ ನಮಃ । ಫಾಲಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಗಜಾನನಾಯ ನಮಃ ॥ ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪತ್ರಪೂಜೆ

ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿದ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ವಿನಾಯಕ ಮನೋಽಭೀಷ್ಟಸಿದ್ಧಿದೋ ಮಾತನೂದ್ಭವ ।
ಪತ್ರಾಣ್ಯಹಂ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಗೃಹಾಣ ಗಣನಾಯಕ ॥ (ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ)

ಓಂ ಸುಮುಖಾಯ ನಮಃ । ಮಾಲತೀಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಲವಂಗಪತ್ರ)
ಓಂ ಗಣಾಧಿಪಾಯ ನಮಃ । ಭೃಂಗರಾಜಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಗರಗ)
ಓಂ ಉಮಾಪುತ್ರಾಯ ನಮಃ । ಬಿಲ್ವಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಬಿಲ್ಪತ್ರೆ)
ಓಂ ಗಜಾನನಾಯ ನಮಃ । ದೂರ್ವಾಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಗರಿಕೆ)
ಓಂ ಲಂಬೋದರಾಯ ನಮಃ । ಬದರೀಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಬದರಪತ್ರ)
ಓಂ ಹರಸೂನವೇ ನಮಃ । ದತ್ತೂರಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ದತ್ತೂರಿ ಎಲೆ)
ಓಂ ಗಜಕರ್ಣಾಯ ನಮಃ । ಧಾತ್ರೀಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಬೆಟ್ಟದನೆಲ್ಲಿ)
ಓಂ ವಕ್ರತುಂಡಾಯ ನಮಃ । ಶಮೀಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಬನ್ನಿ ಎಲೆ)
ಓಂ ಗುಹಾಗ್ರಜಾಯ ನಮಃ । ಅಪಾಮಾರ್ಗಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಉತ್ತರಣಿ ಎಲೆ)
ಓಂ ಏಕದಂತಾಯ ನಮಃ । ಚೂತಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಮಾವಿನ ಚಿಗುರು)
ಓಂ ವಿಕಟಾಯ ನಮಃ । ಕರವೀರಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಕಣಗಲೆ)
ಓಂ ಕಪಿಲಾಯ ನಮಃ । ಅರ್ಕಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಎಕ್ಕದ ಎಲೆ)
ಓಂ ಗಜದಂತಾಯ ನಮಃ । ಸಿಂಧುವಾರಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಲಕ್ಕಿಸೊಪ್ಪು)
ಓಂ ವಿಘ್ನರಾಜಾಯ ನಮಃ । ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತಿಪತ್ರ)
ಓಂ ವಟವೇ ನಮಃ । ದಾಡಿಮಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ದಾಳಿಂಬೆಚಿಗುರು)

ಓಂ ಸುರಾಗ್ರಜಾಯ ನಮಃ । ದವನಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ದವನಪತ್ರ)
ಓಂ ಫಾಲಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಮರುವಕಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಮರುಗ)
ಓಂ ಹೇರಂಬಾಯ ನಮಃ । ಅಶ್ವತ್ಥಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಅರಳೀ ಎಲೆ)
ಓಂ ಚತುರ್ಭುಜಾಯ ನಮಃ । ಜಾಜೀಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಜಾಜೀಚಿಗುರು)
ಓಂ ವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಮಲ್ಲಿಕಾಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಮಲ್ಲಿಗೆ ಚಿಗುರು)
ಓಂ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾಯ ನಮಃ । ಅತಸೀಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಅಗಸೆ ಎಲೆ)

ಪುಷ್ಪಪೂಜೆ

ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿದ ಹೂಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ಗಜಾನನ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನ ।
ಪುಷ್ಪಾಣ್ಯಹಂ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ಗುಹಾಗ್ರಜ ॥

ಓಂ ಸುಮುಖಾಯ । ಜಾಜೀಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಜಾಜೀ ಹೂ)
ಓಂ ಏಕದಂತಾಯ । ಶತಪತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಕಮಲ)
ಓಂ ಕಪಿಲಾಯ । ಮಾಲತೀಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಮಾಲತೀ)
ಓಂ ಗಜಕರ್ಣಾಯ । ಚಂಪಕಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಸಂಪಿಗೆ)
ಓಂ ಲಂಬೋದರಾಯ । ಕಲ್ಹಾರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಬೆಟ್ಟದತಾವರೆ)
ಓಂ ವಿಕಟಾಯ । ದತ್ತೂರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ದತ್ತೂರಿ ಹೂ)
ಓಂ ಫಾಲಚಂದ್ರಾಯ । ಉತ್ಪಲಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಕನ್ನೈದಿಲೆ ಹೂ)
ಓಂ ಗಜಾನನಾಯ । ಪಾರಿಜಾತಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಪಾರಿಜಾತ)
ಓಂ ಉಮಾಪುತ್ರಾಯ । ಮಾಧವೀಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ದುಂಡು ಮಲ್ಲಿಗೆ)
ಓಂ ಅಘಹಂತ್ರೇ । ಸೂಚೀಮಲ್ಲಿಕಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಸೂಜಿಮಲ್ಲಿಗೆ)
ಓಂ ದ್ವೈಮಾತುರಾಯ । ಕರ್ಣಿಕಾರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಬೆಟ್ಟದ ಕಣಗಲೆ)
ಓಂ ದೀರ್ಘದಂತಾಯ । ಕುಮುದಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ನೈದಿಲೆ)
ಓಂ ಸ್ಥೂಲಕರ್ಣಾಯ । ಬಕುಳಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಬಕುಳ)
ಓಂ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರಾಯ । ಪುನ್ನಾಗಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಉಮಾಪುಷ್ಪ)
ಓಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದಾಯ । ಪಾಟಲಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಗುಲಾಬಿ)
ಓಂ ಸುರೇಶ್ವರಾಯ । ಕುರಂಟಕಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಮುಳ್ಳುಮದರಂಗಿ)

ಓಂ ಶಿವಪ್ರಿಯಾಯ । ಯೂಥಿಕಾಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಪ್ರಭೇದ)
ಓಂ ಗಣಾಧಿಪಾಯ । ಸ್ಥಲಪದ್ಮಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ (ಗುಲಾಬಿಯ ಪ್ರಭೇದ)

॥ ಓಂ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾಯಕಾಯ ನಮಃ ನಾನಾವಿಧಪರಿಮಳಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶ್ರೀ ಗಣಪತ್ಯಷ್ಟೋತ್ತರ ಶತನಾಮಾವಲಿಃ

ಹೂ ಅಥವಾ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿರಿ

ಓಂ ಶ್ರೀ ವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ವಿಘ್ನರಾಜಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಗೌರೀಪುತ್ರಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಗಣೇಶಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಸ್ಕಂದಾಗ್ರಜಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಅವ್ಯಯಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪೂತಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ದಕ್ಷಾಧ್ಯಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ದ್ವಿಜಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಅಗ್ನಿಗರ್ವಚ್ಛಿದೇ ನಮಃ । ೧೦
ಓಂ ಇಂದ್ರಶ್ರೀಪ್ರದಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ವಾಣೀ ಬಲಪ್ರದಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾಯಕಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶರ್ವಪುತ್ರಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶಿವಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಆಕಾಶಾಭಿಮಾನಿನೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ದೇವಾನೀಕಾರ್ಚಿತಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶುದ್ಧಾಯ ನಮಃ । ೨೦
ಓಂ ಬುದ್ಧಿದಾತ್ರೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶಾಂತಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಅಖಂಡಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಗಜಮುಖಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ದ್ವೈಮಾತುರಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಮುನಿಪೂಜಿತಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ದುಷ್ಟಾನಾಂ ವಿಘ್ನಕರ್ತ್ರೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಸುಜನವಿಘ್ನಾಪಹರ್ತ್ರೇ ನಮಃ ॥
ಓಂ ರಕ್ತಾಂಬರಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾನುಲೇಪಿನೇ ನಮಃ । ೩೦
ಓಂ ಏಕದಂತಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ದ್ವಿಜಗಜಾರಿಸೂನವೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಕಾಮದಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶಕ್ತಿಹಸ್ತಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶೂರ್ಪಕರ್ಣಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಕಾಲಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಗ್ರಹಪತಯೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಸೋಮಸೂರ್ಯಾಗ್ನಿಲೋಚನಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪಾಶಾಂಕುಶಧರಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪ್ರಾಕೃತಗುಣಾತೀತಾಯ ನಮಃ ೪೦

ಓಂ ನಿರಂಜನಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಸಿದ್ಧಾರ್ಚಿತಪದಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಬೀಜಪೂರಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ವರದಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶಶ್ವದೇಕಪ್ರಕಾರಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಕೃತಿನೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ವಿದ್ವತ್ಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ವೀತಭಯಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಚಕ್ರಿಣೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಇಕ್ಷುಚಾಪಧೃತೇ ನಮಃ । ೫೦
ಓಂ ಅಬ್ಜೋತ್ಪಲಕರಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶ್ರೀದಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶ್ರೀ ಹೇತವೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಚಂದ್ರಚೂಡಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ರಾಮಪಾದಸೇವಕಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ವ್ರತಿನೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಸ್ಥೂಲಕಂಠಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ತ್ರಯಿಒಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಸಾಮಘೋಷಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ । ೬೦
ಓಂ ಸ್ಥೂಲತುಂಡಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಅಗ್ರಗಣ್ಯಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಗಣಾಧಿಪಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಸ್ಥಿರಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧಾಯ ನಮಃ ।

ಓಂ ಸುಭಗಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶೂರಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಚಂದ್ರಗರ್ವಚ್ಛಿದೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಸಿದ್ಧಿದಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ದೂರ್ವಾಬಿಲ್ವಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ । ೭೦
ಓಂ ಕಾಂತಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪಾಪಹಾರಿಣೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ವಕ್ರತುಂಡಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಭಕ್ತಾಕಾಂಕ್ಷಿತಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ವಿಶ್ವಂಭರಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದವಿಗ್ರಹಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥಾಪ್ರೇರಕಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ವಿಶ್ವಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಜಗದಾಧಾರಾಯ ನಮಃ । ೮೦
ಓಂ ವರಮೂಷಕವಾಹನಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಮೋದಕಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಖಪತಯೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಬಾಲಗಣಪತಯೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಸರ್ಪಯಜ್ಞೋಪವೀತಿನೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಭಕ್ತಸಂಕಷ್ಟನಾಶಕಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪುತ್ರಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಚಾರುದೇಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಸಿದ್ಧಿಬುದ್ಧಿದಾತ್ರೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ವ್ಯಾಸಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ । ೯೦

ಓಂ ಮಹಾಭಾರತಲೇಖಕಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಸಿಂಧೂರವದನಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಸಿಂಧೂರವದನಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ।
ಓಂ ತರುಣಾರುಣಸದೃಶಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಮಹೋದರಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಸರ್ವಭೂತೋಪಕಾರಕಾಯ ನಮಃ।
ಓಂ ಕಪರ್ದಿಗಣಪತಯೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಗಣೇಶಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ದೂರ್ವಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ। ೧೦೦
ಓಂ ವೈರಾಗ್ಯನಿಧಯೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಕಾಮಾರಿಸೂನವೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಅಂಬಿಕಾಹೃದಯಾನಂದಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಮಾತೃಕಾಪರಿವೇಷ್ಟಿತಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಮಾರಾರಿಪುತ್ರಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ತಾರುಣ್ಯರೂಪಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಕಲ್ಯಾಣಮೂರ್ತಯೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ವಿಘ್ನಧ್ವಾಂತವಿಧ್ವಂಸಕಾಯ ನಮಃ।
೧೦೮

॥ ಶ್ರೀ ವರಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವಂಭರಾಯ ನಮಃ
ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಾವಲೀಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಧೂಪ

ಧೂಪಾರತಿ ಮಾಡಿರಿ

ದಶಾಂಗಂ ಗುಗ್ಗುಲೋಪೇತಂ ಸುಗಂಧಂ ಚ ಮನೋಹರಮ್ ।
ಗೃಹಾಣ ಸರ್ವದೇವೇಶ ಉಮಾಪುತ್ರ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ ।

ದೀಪ

ಏಕಾರತಿ ಮಾಡಿರಿ

ಸರ್ವಜ್ಞ ಸರ್ವಲೋಕೇಶ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯತಿಮಿರಾಪಹ ।
ಗೃಹಾಣ ಮಂಗಲಂ ದೀಪಂ ರುದ್ರಪ್ರಿಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ ।

ಮಹಾನೈವೇದ್ಯ

ನಾನಾಖಾದ್ಯಮಯಂ ದಿವ್ಯಂ ನೈವೇದ್ಯಂ ತೇ ನಿವೇದಿತಮ್ ।
ಮಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶಿವಾಪುತ್ರ ಗೃಹಾಣ ಗಣನಾಯಕ ॥

ಕದಲೀಫಲಮುಖ್ಯಾನಿ ಫಲಾನಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಚ ।
ಆಹೃತಾನಿ ಮಯಾ ದೇವ ಗೃಹಾಣ ವರದೋ ಭವ ॥

ಅನ್ನ, ಸಾರು, ಪಾಯಸ, ೨೧ ಕಡುಬು, ೨೧ ಮೋದಕ, ೨೧ ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಕಬ್ಬು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಂಡಿಲದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಮೊದಲು ವಿಶ್ವಂಭರನಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಗಣಪತಿ ದೇವರಿಗೆ ದೇವರ ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ತೀರ್ಥವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನನಿಗಾಗಿ, ಗರುಡಶೇಷರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗಾಗಿ, ಹಸ್ತೋದಕ್ಕಾಗಿ, ಗಣಪತಿಗಾಗಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಂತರ್ಪಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಕುಟುಂಬಸಮೇತ ತನ್ನ ಸ್ವೀಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಯೋಗ್ಯರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿಸಬೇಕು. ಗಣಪತಿ ಮೊದಲಾದ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಯಾ ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನ, ಗರುಡಶೇಷಾದಿ, ಗಣಪತಿ ನೈವೇದ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆಯೇ ಯೋಗ್ಯರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕು.

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಿವೇದಿತವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಂತರ್ಪಣೆ, ಸಕುಟುಂಬ ಸ್ವೀಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಇರುವ ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಣಪತಿಯ ಪ್ರಸಾದವೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು.

ಬ್ರಹ್ಮಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. 'ಅಮೃತೋಪಸ್ತರಣಮಸಿ ಸ್ವಾಹಾ' ಎಂದು ಆಪೋಶನೆ ನೀಡಿ 'ಪ್ರಾಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ, ಅಪಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ, ವ್ಯಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ, ಉದಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ, ಸಮಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಅನಂತರ 'ಓಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದಾಯ ನಮಃ ಓಂ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು

ಹಾಕಿಕೊಂಡು (ಮುಖ ಮುಸುಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು) ೧೦೮ಬಾರಿ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 'ಅಮೃತೋಪಸ್ತರಣಮಸಿ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಉತ್ತರಾಪೋಶನವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನ

ಕೈ, ಕಾಲು ತೊಳೆಯಿರಿ

ಉಷ್ಣೋದಕಂ ಶುದ್ಧಕರಂ ಶೀತಲಂ ಜಲಮುತ್ತಮಮ್ ।
ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಮಿದಂ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗಂಡೂಷಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಕರೋದ್ವರ್ತನ

ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಹಸ್ತಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚಿರಿ

ಮಲಯಾಚಲಸಂಭೂತಂ ಕರ್ಪೂರೇಣ ಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಕರೋದ್ವರ್ತನಕಂ ಚಾರು ಗೃಹ್ಯತಾಂ ಜಗತಃ ಪತೇ ॥

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಕರೋದ್ವರ್ತನಾರ್ಥೇ ಚಂದನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪುನರಾಚಮನ

ಮೂರು ಬಾರಿ ನೀರು ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ಗಂಗಾಜಲಸಮಾನೀತಂ ಸುವರ್ಣಕಲಶೇ ಸ್ಥಿತಮ್ ।
ಆಚಮ್ಯತಾಮುಮಾಸೂನೋ ಪುನರಾಚಮನಂ ಸ್ಮೃತಮ್ ॥

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಪುನರಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ತಾಂಬೂಲ

ವಿಳ್ಯೆದೆಲೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ಪೂಗೀಫಲಂ ಮಹದ್ದಿವ್ಯಂ ನಾಗವಲ್ಲ್ಯಾ ಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಕರ್ಪೂರೈಲಾಸಮಾಯುಕ್ತಂ ತಾಂಬೂಲಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಫಲಸಮರ್ಪಣೆ

ಹಣ್ಣು, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ನಾರೀಕೇಲಂ ಚ ಕದಲೀಂ ದ್ರಾಕ್ಷಾಂ ಪನಸಮೇವ ಚ ।
ಖರ್ಜೂರೇಣ ಚ ಸಂಯುಕ್ತಂ ಫಲಂ ತು ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಫಲಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ದಕ್ಷಿಣೆ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಕನಿಷ್ಠ ೨೧ ರೂಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಗರ್ಭಸ್ಥಂ ಹೇಮಬೀಜಂ ವಿಭಾವಸೋಃ ।
ಅನಂತಪುಣ್ಯಫಲದಮತಃ ಶಾಂತಿಂ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಮೇ ॥
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಹಾನೀರಾಜನ

ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಮಂಗಳಾರತಿಗಳನ್ನು ಕನಿಷ್ಠ ಐದು ನಿಮಿಷಮಾಡಿರಿ.

ಗುಹಾಗ್ರಜ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ವಿಘ್ನರಾಜ ಶಿವಾತ್ಮಜ ।
ನೀರಾಜನಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾಯಕ ॥
ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯೌ ಚ ಧರಣೀ ವಿದ್ಯುದಗ್ನಿಸ್ತಥೈವ ಚ ।
ತ್ವಮೇವ ಸರ್ವತೇಜಾಂಸಿ ಆರ್ತಿಕ್ಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಘೃತವರ್ತಿಸಹಸ್ರೈಶ್ಚ ಕರ್ಪೂರಶಕಲೈಸ್ತಥಾ ।
ನೀರಾಜನಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಗೃಹಾಣ ವರದೋ ಭವ ॥

ಓಂ ಗಣಾನಾಂ ತ್ವಾ ಗಣಪತಿಂ ಹವಾಮಹೇ ಕವಿಂ ಕವೀನಾಮುಪಮಶ್ರವ-ಸ್ತಮಮ್ । ಜ್ಯೇಷ್ಠರಾಜಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತ ಆ ನಃ ಶೃಣ್ವನ್ನೂತಿಭಿಃ ಸೀದ ಸಾದನಮ್ ॥

ಓಂ ವೇದಾಹಮೇತಂ ಪುರುಷಂ ಮಹಾಂತಮ್ । ಆದಿತ್ಯವರ್ಣಂ ತಮಸಸ್ತು ಪಾರೇ । ಸರ್ವಾಣಿ ರೂಪಾಣಿ ವಿಚಿತ್ಯ ಧೀರಃ । ನಾಮಾನಿ ಕೃತ್ವಾಽಭಿವದನ್, ಯದಾಸ್ತೇ ॥

ಓಂ ಶ್ರಿಯೇ ಜಾತಃ ಶ್ರಿಯ ಆ ನಿರಿಯಾಯ ಶ್ರಿಯಂ ವಯೋ ಜರಿತೃಭ್ಯೋ ದಧಾತಿ । ಶ್ರಿಯಂ ವಸಾನಾ ಅಮೃತತ್ವಮಾಯನ್ ಭವಂತಿ ಸತ್ಯಾ ಸಮಿಥಾ ಮಿತದ್ರೌ ॥

ಓಂ ಹಿರಣ್ಯಪಾತ್ರಂ ಮಧೋಃ ಪೂರ್ಣಂ ದದಾತಿ । ಮಧವ್ಯೋ ಸಾನೀತಿ । ಏಕಧಾ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಉಪಹರತಿ । ಏಕದ್ಯೈವ ಯಜಮಾನ ಆಯುಸ್ತೇಜೋ ದಧಾತಿ ॥

ಶ್ರೀ ವರಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ ಕರ್ಪೂರಮಂಗಳನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಃ

ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿ ಹೂವು ಹಿಡಿದು ಮಂತ್ರ ಹೇಳಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ನಿ ಷು ಸೀದ ಗಣಪತೇ ಗಣೇಷು ತ್ವಾಮಾಹುರ್ವಿಪ್ರತಮಂ ಕವೀನಾಮ್ ।
ನ ಋತೇ ತ್ವತ್ಕ್ರಿಯತೇ ಕಿಂಚ ನಾರೇ ಮಹಾಮರ್ಕಂ ಮಘವಞ್ಚಿತ್ರಮರ್ಚ ॥

ವಿನಾಯಕೇಶಪುತ್ರ ತ್ವಂ ಗಣರಾಜ ಸುರೋತ್ತಮ ।
ದೇಹಿ ಮೇ ಸಕಲಾನ್ ಕಾಮಾನ್ ವಂದೇ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕ ॥
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ದೂರ್ವಾಯುಗ್ಮಪೂಜಾ

(ಏಕವಿಂಶತಿದೂರ್ವಾಃ ಗೃಹೀತ್ವಾ ತನ್ಮಧ್ಯತೋ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೈರ್ಯುತಂ ಯುಗ್ಮಂ ಯುಗ್ಮಂ ಏಕೈಕನಾಮ್ನಾ ಸಮರ್ಪ್ಯ ಅವಶಿಷ್ಟಾಮೇಕಾಂ ದೂರ್ವಾಂ ಶ್ಲೋಕದ್ವಯೇನ ಸಮರ್ಪಯೇತ್– ೨೧ ಗರಿಕೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಂದೊಂದು ನಾಮಗಳಿಂದ ಎರಡೆರಡು ಗರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಒಂದು ಗರಿಕೆಯನ್ನು ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.)

ಓಂ ಗಣಾಧಿಪಾಯ ನಮಃ । ದೂರ್ವಾಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಉಮಾಪುತ್ರಾಯ ನಮಃ । ದೂರ್ವಾಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಅಘನಾಶನಾಯ ನಮಃ । ದೂರ್ವಾಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ದೂರ್ವಾಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಈಶಪುತ್ರಾಯ ನಮಃ । ದೂರ್ವಾಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾಯ ನಮಃ । ದೂರ್ವಾಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಏಕದಂತಾಯ ನಮಃ । ದೂರ್ವಾಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಇಭವಕ್ತ್ರಾಯ ನಮಃ । ದೂರ್ವಾಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಆಖುವಾಹನಾಯ ನಮಃ । ದೂರ್ವಾಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಕುಮಾರಗುರವೇ ನಮಃ । ದೂರ್ವಾಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಗಣಾಧಿಪ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಉಮಾಪುತ್ರಾಘನಾಶನ ।
ವಿನಾಯಕೇಶತನಯ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾಯಕ ।
ಏಕದಂತೇಭವದನ ತಥಾ ಮೂಷಿಕವಾಹನ ।
ಕುಮಾರಗುರವೇ ತುಭ್ಯಂ ಅರ್ಪಯಾಮಿ ಸುಮಾಂಜಲಿಮ್ ॥

ದೂರ್ವಾಯುಗ್ಮಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ತು ಗಂಧಯುಕ್ತಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ।
ಏಕೈಕೇನ ತು ನಾಮ್ನಾ ಚ ದತ್ತ್ವೈಕಂ ಸರ್ವನಾಮಭಿಃ ॥

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಏಕವಿಂಶತಿದೂರ್ವಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ತತೋ ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಛತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಚಾಮರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಾಲ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ದರ್ಪಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವ್ಯಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನೃತ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪ್ರಸನ್ನಾರ್ಘ್ಯ
ಮನೆಮಂದಿಯೆಲ್ಲರೂ ಅರ್ಘ್ಯನೀಡಿರಿ

ಗೌರ್ಯಂಗಮಲಸಂಭೂತ ಜ್ಯೇಷ್ಠಸ್ವಾಮಿನ್ ಕುಮಾರಕ ।
ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಗಜವಕ್ತ್ರ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿ ವಿನಾಯಕಾಯ ನಮ । ಪ್ರಸನ್ನಾರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಗಣೇಶಾಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸರ್ವಕಾಮಫಲಪ್ರದ ।
ವಾಂಛಿತಂ ದೇಹಿ ಮೇ ನಿತ್ಯಂ ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ।

ಹೂ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಂದಲೂ ಈ ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳಿಸಿ ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ದೇವರ ಮುಂದೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಹೂ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪ್ರಾರ್ಥನಾ
ಮನೆ ಮಂದಿಯೆಲ್ಲರೂ ಈ ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳಿರಿ

ನಮಸ್ತೇ ವಿಘ್ನರಾಜಾಯ ಅಭೀಷ್ಟವರದಾಯಿನೇ ।
ಈಪ್ಸಿತಂ ಮೇ ವರಂ ದೇಹಿ ನಮಸ್ತೇ ಸಿದ್ಧಿದಾಯಕ ॥
ಯನ್ಮಯಾ ಚರಿತಂ ದೇವ ವ್ರತಮೇತತ್ ಸುದುರ್ಲಭಮ್ ।
ಗಣೇಶ ತ್ವಂ ಪ್ರಸನ್ನಃ ಸನ್ ಸಫಲಂ ಕುರು ಸರ್ವದಾ ॥

ವಿನಾಯಕ ಗಣೇಶಾನ ಸರ್ವದೇವನಮಸ್ಕೃತ ।
ಪಾರ್ವತೀಪ್ರಿಯ ವಿಘ್ನೇಶ ಮಮ ವಿಘ್ನಾನ್ನಿವಾರಯ ॥

ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾದ್ಗಣೇಶ ತ್ವಂ ಸಫಲಂ ಕುರು ಸರ್ವದಾ ।
ಕಾರ್ಯಂ ಮೇ ಸಿದ್ಧಿಮಾಯಾತು ಪೂಜಿತೇ ತ್ವಯಿ ಧಾತರಿ ।

ವಿಘ್ನಾನಿ ನಾಶಮಾಯಾಂತು ಸರ್ವಾಣಿ ಸುರನಾಯಕ ॥
ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ

೨೧ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿರಿ

ಅಭಿಖ್ಯಾನೋ ಮಘವನ್ನಾಧಮಾನಾನ್ನಾನ್ತ್ಸಖೇ ಬೋಧಿ ವಸುಪತೇ ಸಖೀನಾಮ್ । ರಣಂ ಕೃಧಿ ರಣಕೃತ್ಸತ್ಯಶುಷ್ಮಾಭಕ್ತೇ ಚಿದಾ ಭಜಾ ರಾಯೇ ಅಸ್ಮಾನ್॥

ವಿಘ್ನೇಶ್ವರ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಫಲಪ್ರದ ।
ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಕರೋಮಿ ತ್ವಾಂ ಸರ್ವಾನ್ ಕಾಮಾನ್ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಮೇ ॥

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಃ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ನಮಸ್ಕಾರ

೨೧ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿರಿ

ನಮಸ್ತೇ ವಿಘ್ನಸಂಹರ್ತ್ರೇ ನಮಸ್ತೇ ಈಪ್ಸಿತಪ್ರದ ।
ನಮಸ್ತೇ ದೇವದೇವೇಶ ನಮಸ್ತೇ ಗಣನಾಯಕ ॥

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಗಣೇಶಾಥರ್ವಶೀರ್ಷವನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ, ಅಥವಾ ೨೧ ಗಣಪತಿ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ೨೧ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೇ ಮಾಡಬೇಕು.

ಗಣೇಶಾಥರ್ವಶೀರ್ಷಮ್

ಉಚ್ಚಸ್ವರದಿಂದ ವೇದಮಂತ್ರಪಠಿಸಿರಿ

ಹರಿಃ ಓಂ ॥ ಭದ್ರಂ ಕರ್ಣೇಭಿಃ ಶೃಣುಯಾಮ ದೇವಾಃ । ಭದ್ರಂ ಪಶ್ಯೇಮಾಕ್ಷಭಿರ್ಯಜತ್ರಾಃ । ಸ್ಥಿರೈರಂಗೈಸ್ತುಷ್ಟುವಾಗ್ಂ ಸಸ್ತನೂಭಿಃ । ವ್ಯಶೇಮ ದೇವಹಿತಂ ಯದಾಯುಃ । ಸ್ವಸ್ತಿನ ಇಂದ್ರೋ ವೃದ್ಧಶ್ರವಾಃ । ಸ್ವಸ್ತಿ ನಃ ಪೂಷಾ ವಿಶ್ವವೇದಾಃ । ಸ್ವಸ್ತಿ ನಸ್ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯೋ ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿಃ । ಸ್ವಸ್ತಿ ನೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿರ್ದಧಾತು। ಓಂ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ॥

ಓಂ ನಮಸ್ತೇ ಗಣಪತಯೇ । ತ್ವಮೇವ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ತತ್ತ್ವಮಸಿ । ತ್ವಮೇವ ಕೇವಲಂ ಕರ್ತಾಽಸಿ । ತ್ವಮೇವ ಕೇವಲಂ ಧರ್ತಾಽಸಿ । ತ್ವಮೇವ ಕೇವಲಂ ಹರ್ತಾಽಸಿ। ತ್ವಮೇವ ಸರ್ವಂ ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸಿ । ತ್ವಂ ಸಾಕ್ಷಾದಾತ್ಮಾಽಸಿ ನಿತ್ಯಮ್ ॥ ಋತಂ ವಚ್ಮಿ । ಸತ್ಯಂ ವಚ್ಮಿ । ಅವ ತ್ವಂ ಮಾಮ್ । ಅವ ವಕ್ತಾರಮ್ । ಅವ ಶ್ರೋತಾರಮ್। ಅವ ದಾತಾರಮ್ । ಅವ ಧಾತಾರಮ್ । ಅವಾನೂಚಾನಮವಶಿಷ್ಯಮ್ । ಅವ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾತ್ । ಅವ ಪುರಸ್ತಾತ್ । ಅವೋತ್ತರಾತ್ತಾತ್ । ಅವ ದಕ್ಷಿಣಾತ್ತಾತ್ । ಅವ ಚೋರ್ಧ್ವಾತ್ತಾತ್ । ಅವಾಧರಾತ್ತಾತ್ । ಸರ್ವತೋ ಮಾಂ ಪಾಹಿ ಪಾಹಿ ಸಮಂತಾತ್ । ತ್ವಂ ವಾಙ್ಮಯಸ್ತ್ವಂ ಚಿನ್ಮಯಃ । ತ್ವಮಾನಂದಮಯ-ಸ್ತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಮಯಃ । ತ್ವಂ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾಽದ್ವಿತೀಯೋಽಸಿ । ತ್ವಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸಿ । ತ್ವಂ ಜ್ಞಾನಮಯೋ ವಿಜ್ಞಾನಮಯೋಽಸಿ । ಸರ್ವಂ ಜಗದಿದಂ ತ್ವತ್ತೋ ಜಾಯತೇ । ಸರ್ವಂ ಜಗದಿದಂ ತ್ವತ್ತಸ್ತಿಷ್ಠತಿ । ಸರ್ವಂ ಜಗದಿದಂ ತ್ವಯಿ ಲಯಮೇಷ್ಯತಿ । ಸರ್ವಂ ಜಗದಿದಂ ತ್ವಯಿ ಪ್ರತ್ಯೇತಿ । ತ್ವಂ ಭೂಮಿರಾಪೋಽ-ನಲೋಽನಿಲೋ ನಭಃ । ತ್ವಂ ಚತ್ವಾರಿ ವಾಕ್ಪದಾನಿ ॥ ತ್ವಂ ಗುಣತ್ರಯಾತೀತಃ । ತ್ವಂ ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯಾತೀತಃ । ತ್ವಂ ದೇಹತ್ರಯಾತೀತಃ । ತ್ವಂ ಕಾಲತ್ರಯಾತೀತಃ । ತ್ವಂ

ಮೂಲಾಧಾರೇ ಸ್ಥಿತೋಽಸಿ ನಿತ್ಯಮ್ । ತ್ವಂ ಶಕ್ತಿತ್ರಯಾತ್ಮಕಃ । ತ್ವಾಂ ಯೋಗಿನೋ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ನಿತ್ಯಮ್ । ತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ತ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಸ್ತ್ವಂ ರುದ್ರಸ್ತ್ವಮಿಂದ್ರಸ್ತ್ವಮಗ್ನಿಸ್ತ್ವಂ ವಾಯುಸ್ತ್ವಂ ಸೂರ್ಯಸ್ತ್ವಂ ಚಂದ್ರಮಾಸ್ತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸ್ವರೋಮ್ ॥

ಗಣಾದಿಂ ಪೂರ್ವಮುಚ್ಚಾರ್ಯ ವರ್ಣಾದಿಂಸ್ತದನಂತರಮ್ । ಅನುಸ್ವಾರಃ ಪರತರಃ । ಅರ್ಧೇಂದುಲಸಿತಮ್ । ತಾರೇಣ ರುದ್ಧಮ್ । ಏತತ್ ತವ ಮನು-ಸ್ವರೂಪಮ್ । ಗಕಾರಃ ಪೂರ್ವರೂಪಮ್ । ಅಕಾರೋ ಮಧ್ಯಮರೂಪಮ್ । ಅನುಸ್ವಾರಶ್ಚಾಂತ್ಯರೂಪಮ್ । ಬಿಂದುರುತ್ತರರೂಪಮ್ । ನಾದಃ ಸಂಧಾನಮ್ । ಸಗ್ಂಹಿತಾ ಸಂಧಿಃ । ಸೈಷಾ ಗಣೇಶವಿದ್ಯಾ । ಗಣಕ ಋಷಿಃ । ನಿಚೃದ್ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ । ಶ್ರೀಮಹಾಗಣಪತಿರ್ದೇವತಾ । ಓಂ ಗಂ ಗಣಪತಯೇ ನಮಃ । ಏಕ-ದಂತಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ವಕ್ರತುಂಡಾಯ ಧೀಮಹಿ । ತನ್ನೋ ದಂತೀ ಪ್ರಚೋ-ದಯಾತ್ । ಏಕದಂತಂ ಚತುರ್ಹಸ್ತಂ ಪಾಶಮಂಕುಶಧಾರಿಣಮ್ । ರದಂ ಚ ವರದಂ ಹಸ್ತೈರ್ಬಿಭ್ರಾಣಂ ಮೂಷಕಧ್ವಜಮ್ । ರಕ್ತಂ ಲಂಬೋದರಂ ಶೂರ್ಪ- ಕರ್ಣಕಂ ರಕ್ತವಾಸಸಮ್ । ರಕ್ತಗಂಧಾನುಲಿಪ್ತಾಂಗಂ ರಕ್ತಪುಷ್ಪೈಃ ಸುಪೂಜಿತಮ್ ॥ ಭಕ್ತಾನುಕಂಪಿನಂ ದೇವಂ ಜಗತ್ಕಾರಣಮಚ್ಯುತಮ್ । ಆವಿರ್ಭೂತಂ ಚ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದೌ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಪುರುಷಾತ್ ಪರಮ್ । ಏವಂ ಧ್ಯಾಯತಿ ಯೋ ನಿತ್ಯಂ ಸ ಯೋಗೀ ಯೋಗಿನಾಂ ವರಃ ॥ ನಮೋ ವ್ರಾತಪತಯೇ ನಮೋ ಗಣಪತಯೇ ನಮಃ ಪ್ರಮಥಪತಯೇ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಲಂಬೋದರಾಯೈಕದಂತಾಯ ವಿಘ್ನನಾಶಿನೇ ಶಿವಸುತಾಯ ಶ್ರೀವರದಮೂರ್ತಯೇ ನಮಃ ॥ ಏತದಥರ್ವಶೀರ್ಷಂ ಯೋಽಧೀತೇ ಸ ಬ್ರಹ್ಮಭೂಯಾಯ ಕಲ್ಪತೇ । ಸ ಸರ್ವವಿಘ್ನೈರ್ನ ಬಾಧ್ಯತೇ । ಸ ಸರ್ವತ್ರ ಸುಖಮೇಧತೇ । ಸ ಪಂಚಮಹಾಪಾಪಾತ್ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ । ಸಾಯಮಧೀಯಾನೋ ದಿವಸಕೃತಂ ಪಾಪಂ ನಾಶಯತಿ ।

ಪ್ರಾತರಧೀಯಾನೋ ರಾತ್ರಿಕೃತಂ ಪಾಪಂ ನಾಶಯತಿ । ಸಾಯಂಪ್ರಾತಃ ಪ್ರಯುಂಜಾನೋ ಪಾಪೋಽಪಾಪೋ ಭವತಿ । ಸರ್ವತ್ರಾಧೀಯಾನೋಽಪವಿಘ್ನೋ ಭವತಿ । ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಂ ಚ ವಿಂದತಿ । ಇದಮಥರ್ವಶೀರ್ಷಮಶಿಷ್ಯಾಯ ನ ದೇಯಮ್ । ಯೋ ಯದಿ ಮೋಹಾದ್ದಾಸ್ಯತಿ ಸ ಪಾಪೀಯಾನ್ ಭವತಿ । ಸಹಸ್ರಾವರ್ತನಾದ್ ಯಂ ಯಂ ಕಾಮಮಧೀತೇ ತಂ ತಮನೇನ ಸಾಧಯೇತ್ ॥ ಅನೇನ ಗಣಪತಿಮಭಿಷಿಂಚತಿ ಸ ವಾಗ್ಮೀ ಭವತಿ । ಚತುರ್ಥ್ಯಾಮನಶ್ನಞ್ಜಪತಿ ಸ ವಿದ್ಯಾವಾನ್ಭವತಿ । ಇತ್ಯಥರ್ವಣವಾಕ್ಯಮ್ । ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾವರಣಂ ವಿದ್ಯಾನ್ನ ಬಿಭೇತಿ ಕದಾಚನೇತಿ ॥ ಯೋ ದೂರ್ವಾಂಕುರೈರ್ಯಜತಿ ಸ ವೈಶ್ರವಣೋಪಮೋ ಭವತಿ । ಯೋ ಲಾಜೈರ್ಯಜತಿ ಸ ಯಶೋವಾನ್ಭವತಿ । ಸ ಮೇಧಾವಾನ್ಭವತಿ । ಯೋ ಮೋದಕಸಹಸ್ರೇಣ ಯಜತಿ ಸ ವಾಂಛಿತಫಲಮವಾಪ್ನೋತಿ । ಯಃ ಸಾಜ್ಯ ಸಮಿದ್ಭಿರ್ಯಜತಿ ಸ ಸರ್ವಂ ಲಭತೇ ಸ ಸರ್ವಂ ಲಭತೇ । ಅಷ್ಟೌ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಸಮ್ಯಗ್ಗ್ರಾಹಯಿತ್ವಾ ಸೂರ್ಯವರ್ಚಸ್ವೀ ಭವತಿ । ಸೂರ್ಯಗ್ರಹೇ ಮಹಾನದ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಮಾಸನ್ನಿಧೌ ವಾ ಜಪ್ತ್ವಾ ಸಿದ್ಧಮಂತ್ರೋ ಭವತಿ । ಮಹಾವಿಘ್ನಾತ್ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ । ಮಹಾಪ್ರತ್ಯವಾಯಾತ್ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ । ಸ ಸರ್ವವಿದ್ ಭವತಿ ಸ ಸರ್ವವಿದ್ಭವತಿ ಯ ಏವಂ ವೇದ ॥

ಭದ್ರಂ ಕರ್ಣೇಭಿಃ ಶೃಣುಯಾಮ ದೇವಾಃ । ಭದ್ರಂ ಪಶ್ಯೇಮಾಕ್ಷಭಿರ್ಯಜತ್ರಾಃ । ಸ್ಥಿರೈರಂಗೈಸ್ತುಷ್ಟುವಾಗ್ಂ ಸಸ್ತನೂಭಿಃ । ವ್ಯಶೇಮ ದೇವಹಿತಂ ಯದಾಯುಃ । ಸ್ವಸ್ತಿನ ಇಂದ್ರೋ ವೃದ್ಧಶ್ರವಾಃ । ಸ್ವಸ್ತಿ ನಃ ಪೂಷಾ ವಿಶ್ವವೇದಾಃ । ಸ್ವಸ್ತಿ ನಸ್ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯೋ ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿಃ । ಸ್ವಸ್ತಿ ನೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿರ್ದಧಾತು । ಓಂ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ॥

ಹರಿಃ ಓಂ ॥

ಮೋದಕ–ವಾಯನ ದಾನ

ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿ, ಬೇಳೆ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಬೆಲ್ಲ, ಹಣ್ಣುಗಳು, ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಹಣ್ಣು ಇವುಗಳನ್ನು ಎರಡು ಬಾಳೆ ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ನೀಡಬೇಕು.

ಆಚಮ್ಯ – ಪ್ರಾಣಾನಾಯಮ್ಯ– ಶುಭತಿಥೌ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀವಿಶ್ವಂಭರಪ್ರೇರಣಯಾ ವಿಶ್ವಂಭರ-ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ವ್ರತಮಧ್ಯೇ ಸಂಭಾವಿತದೋಷಪ್ರಯುಕ್ತಪ್ರಾಪ್ತನ್ಯೂನತಾ ದೋಷಪರಿಹಾರದ್ವಾರಾ ಸಂಪೂರ್ಣವ್ರತಫಲಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀವಿಶ್ವನಾಮಕಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ವಾಯನಮೋದಕದಾನೇನ ಪೂಜಯಿಷ್ಯೇ ।

ಓಂ ನಮೋಸ್ತ್ವನಂತಾಯ ಸಹಸ್ರಮೂರ್ತಯೇ
ಸಹಸ್ರಪಾದಾಕ್ಷಿಶಿರೋರುಬಾಹವೇ ।
ಸಹಸ್ರನಾಮ್ನೇ ಪುರುಷಾಯ ಶಾಶ್ವತೇ
ಸಹಸ್ರಕೋಟ್ಯಾಯುಗಧಾರಿಣೇ ನಮಃ ॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ಇದಮಾಸನಮ್; ಸುಖಾಸನಮ್ । ಇದಂ ಪಾದ್ಯಂ ಸುಪಾದ್ಯಮ್ । ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ; ಅಸ್ತ್ವರ್ಘ್ಯಂ । ಇದಮಾಚಮನೀಯಂ । ಅಸ್ತು ಆಚಮನಮ್ । ಗಂಧಾಃ ಪಾಂತು । ಸೌಮಂಗಲ್ಯಂ ಚಾಸ್ತು । ಅಕ್ಷತಾಃ ಪಾಂತು । ಆಯುಷ್ಯಮಸ್ತು । ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಪಾಂತು । ಸೌಶ್ರೀಯಮಸ್ತು ।

ಗೃಹಾಣೇದಂ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾಯನಂ ದಕ್ಷಿಣಾನ್ವಿತಮ್ ।
ಫಲತಂಡುಲಸಂಯುಕ್ತಂ ದಕ್ಷಿಣಾಘೃತಸಂಯುತಮ್ ॥

ಮೋದಕಾದಿಯುತಂ ಚೈವ ಅಪೂಪಾದಿಯುತಂ ತಥಾ ।
ಸಫಲಾಂಸ್ತು ಗುಡಾಜ್ಯಾಢ್ಯಾನ್ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ದಶ ಮೋದಕಾನ್ ॥

ಸದಕ್ಷಿಣಾನ್ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಗಣೇಶಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮಮ ।
ಗಣೇಶಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಾತಿ ಗಣೇಶೋ ವೈ ದದಾತಿ ಚ ।
ಗಣೇಶಸ್ತಾರಕೋಽಭಾಭ್ಯಾಂ ಗಣೇಶಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ಏತದಪೂಪಮೋದಕಸಹಿತಮುಪಾಯನದಾನಂ ಸದಕ್ಷಿಣಾಕಂ ಸತಾಂಬೂಲಂ ವಿಘ್ನರಾಜಾಂತರ್ಗತಶ್ರೀವಿಶ್ವಂಭರರೂಪಿಪರಮಾತ್ಮನಃ ಪ್ರೀತಿಂ ಕಾಮಯಮಾನಃ, (...) ಗೋತ್ರೋದ್ಭವಸ್ಯ –(...)ನಾಮಧೇಯಸ್ಯ– (...)ತುಭ್ಯಮಹಂ ಸಂಪ್ರದದೇ । ದತ್ತಂ ನ ಮಮ । ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ – ಏಷ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಾಮಿ । ಸಂಪೂರ್ಣಫಲಾವಾಪ್ತಿರಸ್ತು । ಅನೇನ ವಾಯನದಾನೇನ ಗಣೇಶಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀವಿಶ್ವಂಭರಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತೋ ಭವತು ॥

ಅಬುದ್ಧಮತಿರಿಕ್ತಂ ಯದ್ ದ್ರವ್ಯಹೀನಂ ಮಯಾ ಕೃತಮ್ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತು ವಿಶ್ವಂಭರ ಗಣೇಶ್ವರ ॥

ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ಚ ನಾಮೋಕ್ತ್ಯಾ ತಪೋಯಜ್ಞಕ್ರಿಯಾದಿಷು ।
ನ್ಯೂನಂ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಂ ಯತಿ ಸದ್ಯೋ ವಂದೇ ತಮಚ್ಯುತಮ್ ॥

ಮಂತ್ರಹೀನಂ ಕ್ರಿಯಾಹೀನಂ ಭಕ್ತಿಹೀನಂ ಜನಾರ್ದನ ।
ಯತ್ಕೃತಂ ತು ಮಯಾ ದೇವ ಪರಿಪೂರ್ಣ ತದಸ್ತು ಮೇ ॥

ಕಾಯೇನ ವಾಚಾ ಮನಸೇಂದ್ರಿಯೈರ್ವಾ ಬುದ್ಧ್ಯಾತ್ಮನಾ ವಾಽನುಸೃತಸ್ವಭಾವಃ।
ಕರೋಮಿ ಯದ್ಯತ್ಸಕಲಂ ಪರಸ್ಮೈ ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥

ಅನೇನ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕವ್ರತಾಚರಣೇನ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀವಿಶ್ವಂಭರಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಗಣಪತಿಪೂಜಾವಿಧಾನವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

* * * * *

ಗಣಪತಿ ವಿಸರ್ಜನಾಪೂಜಾವಿಧಾನ

ಅನಂತಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಅಂದು ಕೆಳಗಿನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಿ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಎಷ್ಟು ದಿವಸ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುತ್ತೇವೋ ಅಷ್ಟು ದಿವಸವೂ ಪೂಜೆಯನ್ನು ತಪ್ಪದೇ ಮಾಡಬೇಕು.

ಆಚಮ್ಯ– ಪ್ರಾಣಾನಾಯಮ್ಯ– ಶುಭತಿಥೌ – ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಶ್ರೀವಿಶ್ವಂಭರಪ್ರೇರಣಯಾ, ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವಂಭರಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಗಣಪತಿವಿಸರ್ಜನಾಂಗ ಉತ್ತರಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ।

ಪಂಚೋಪಚಾರಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಓಂ ಗಣಾನಾಂ ತ್ವಾ ಗಣಪತಿಂ ಹವಾಮಹೇ ಕವಿಂ ಕವೀನಾಮುಪ ವಶ್ರವಸ್ತಮಮ್ । ಜ್ಯೇಷ್ಠರಾಜಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತ ಆನಃ ಶೃಣ್ವನ್ನೂತಿಭಿಃ ಸೀದ ಸಾದನಮ್ ॥

ಶ್ರೀ ಮಹಾಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ ।
ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುಷ್ಪೈಃ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥

ಸುಮುಖಾಯ ನಮಃ । ಏಕದಂತಾಯ ನಮಃ । ಕಪಿಲಾಯ ನಮಃ । ಗಜಕರ್ಣಿಕಾಯ ನಮಃ । ಲಂಬೋದರಾಯ ನಮಃ । ವಿಕಟಾಯ ನಮಃ । ವಿಘ್ನರಾಜಾಯ ನಮಃ । ಗಣಾಧಿಪಾಯ ನಮಃ । ಧೂಮಕೇತವೇ ನಮಃ । ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷಾಯ ನಮಃ । ಫಾಲಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಗಜಾನನಾಯ ನಮಃ ।

ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ । ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ । ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಹಾನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥

ಅನೇನ ವಿಸರ್ಜನಾಂಗ ಉತ್ತರ ಪೂಜನೇನ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವಂಭರಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ । ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು । ॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪ ಮಸ್ತು ॥

ಉದ್ವಾಸನೆ

ಉತ್ತಿಷ್ಠ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತೇ ದೇವಯಂತಸ್ತ್ವೇಮಹೇ ।

ಉಪಪ್ರಯಂತು ಮರುತಃ ಸುದಾನವ ಇಂದ್ರ ಪಾಶೂರ್ಭವಾ ಸಚಾ ॥

ಆಭ್ಯಾರಮಿದದ್ರಯೋನಿಷಿಕ್ತಂ ಪುಷ್ಕರೇ ಮಧು । ಅವತಸ್ಯ ವಿಸರ್ಜನೇ ॥

ಯಾಂತು ದೇವಗಣಾಃ ಸರ್ವೇ ಪೂಜಾಮಾದಾಯ ಮತ್ಕೃತಾಮ್ ।

ಇಷ್ಟಕಾಮ್ಯಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪುನರಾಗಮನಾಯ ಚ ॥

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಯ ನಮಃ । ಯಥಾಸ್ಥಾನಮುದ್ವಾಸಯಾಮಿ ॥

ಗಣಪತಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಗೌರಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೆರೆ, ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸುವ ಮೊದಲು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಟ್ಟು ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿ ಒಡೆದು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಬೇಕು.

ಗಣಪತಿ ಹಾಗೂ ಗೌರೀ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಮೂರು ಬಾರಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ ಸಕಲವಿಧಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಣಪತಿಯು ನೀಡಿದ್ದಾನೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿ ಗಣಪತಿಗೆ ಜಯಕಾರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಗಂಟೆ, ಜಾಗಂಟೆಗಳ ನಾದದ ಜೊತೆಗೆ ವಿಸರ್ಜನೆಗೆ ತೆರಳಬೇಕು.

ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ರುದ್ರ, ಪಾರ್ವತಿ, ಗಣಪತಿದೇವರು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಭಕ್ತಿಯ ಭಾವನೆ ಹೊಂದಿ ತೀರ್ಥಪ್ರಸಾದಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು.

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಗಣಪತಿವ್ರತದ ಕಥೆ

ಶ್ರೀಮದ್ಧನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ

ವರಾಹಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ವಿನಾಯಕೋತ್ಪತ್ತಿ'

ತ್ರಯೋವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಪ್ರಜಾಪಾಲ ಉವಾಚ –

ಕಥಂ ಗಣಪತೇರ್ಜನ್ಮ ಮೂರ್ತಿಮತ್ವಂ ಚ ಸತ್ತಮ ।

ಏತನ್ಮೇ ಸಂಶಯಂ ಛಿಂದಿ ಹೃದಿ ಕಷ್ಟಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಮ್ ॥೧॥

ಪ್ರಜಾಪಾಲರಾಜ – ಸಜ್ಜನೋತ್ತಮನೇ! ಗಣಪತಿಯ ಜನ್ಮವೂ, ದೇಹಧಾರಣೆಯೂ ಹೇಗೆಂಬ ನನ್ನ ಈ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸು. ತಿಳಿಯದೇ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಮಹಾತಪಾ ಉವಾಚ –

ಪೂರ್ವಂ ದೇವಗಣಾಃ ಸರ್ವೇ ಋಷಯಶ್ಚ ತಪೋಧನಾಃ ।

ಕಾರ್ಯಾರಂಭಂ ತಥಾ ಚಕ್ರುಃ ಸಿಧ್ಯಂತೇ ಚ ನ ಸಂಶಯಃ ॥೨॥

ಮಹಾತಪಮುನಿ – ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳೂ, ತಪೋಧನರಾದ ಋಷಿಗಳೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದೇ ಸಿದ್ಧಿಸುವಂತೆ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸನ್ಮಾರ್ಗವರ್ತಿಷು ತಥಾ ಸಿದ್ಧ್ಯಂತೇ ವಿಘ್ನತಃ ಕ್ರಿಯಾಃ ।

ಅಸತ್ಕಾರಿಷು ಸರ್ವೇಷು ತದ್ವದೇವಮವಿಘ್ನತಃ ॥೩॥

ಒಳ್ಳೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವವರ ಕೆಲಸಗಳು ತಡೆಯಿಲ್ಲದೇ ಕೈಗೂಡು-ವಂತೆಯೇ ಕೆಟ್ಟದಾರಿಯಲ್ಲಿರುವವರ ಎಲ್ಲವೂ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೇ ಕೈಗೂಡುತ್ತಿದ್ದವು.

ತತೋ ದೇವಾಃ ಸಪಿತರಶ್ಚಿಂತಯಾಮಾಸುರೋಜಸಾ ।

ಅಸತ್ಕಾರ್ಯೇಷು ವಿಘ್ನಾರ್ಥೇ ಸರ್ವ ಏವಾಭ್ಯಮಂತ್ರಯನ್ ॥೪॥

ಬಳಿಕ ಪಿತೃಗಳೊಡಗೂಡಿದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ, ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತಡೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿ, ಬಲವಾದ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ತತಸ್ತೇಷಾಂ ತದಾ ಮಂತ್ರಂ ಕುರ್ವತಾಂ ತ್ರಿದಿವೌಕಸಾಮ್ ।
ಬಭೂವ ಬುದ್ಧಿರ್ಗಮನೇ ರುದ್ರಂ ಪ್ರತಿ ಮಹಾಮತಿಮ್ ॥೫॥

ಹಾಗೆ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಮಹಾಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ರುದ್ರನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ತೋರಿತು.

ತೇ ತತ್ರ ರುದ್ರಮಾಮಂತ್ರ್ಯ ಕೈಲಾಸನಿಲಯಂ ಗುರುಮ್ ।
ಊಚುಃ ಸವಿನಯಂ ಸರ್ವೇ ಪ್ರಣಿಪಾತಪುರಸ್ಸರಮ್ ॥೬॥

ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಗುರುವಾದ ಆ ರುದ್ರನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ವಿನಯದಿಂದ (ಮುಂದಿರುವಂತೆ) ಹೇಳಿದರು.

ದೇವಾ ಊಚುಃ –

ದೇವದೇವ ಮಹಾದೇವ ಶೂಲಪಾಣೇ ತ್ರಿಲೋಚನ ।
ವಿಘ್ನಾರ್ಥಮವಿಶಿಷ್ಟಾನಾಮುತ್ಪಾದಯಿತುಮರ್ಹಸಿ ॥೭॥

ದೇವತೆಗಳು – ದೇವದೇವ! ಮಹಾದೇವ! ಶೂಲಪಾಣಿ! ತ್ರಿಲೋಚನ! ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸಗಳ ತಡೆಗಾಗಿ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ನೀನೇ ಶಕ್ತನು.

ಏವಮುಕ್ತಸ್ತದಾ ದೇವೈರ್ಭವಃ ಪರಮಯಾ ಮುದಾ ।
ಉಮಾಂ ನಿರೀಕ್ಷಯಾಮಾಸ ಚಕ್ಷುಷಾಽನಿಮಿಷೇಣ ಹ ॥೮॥

ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಶಿವನು ಅತಿಸಂತೋಷದಿಂದ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೇ ನೋಡಿದನು.

ದೇವಾನಾಂ ಸನ್ನಿಧೌ ತಸ್ಯ ಪಶ್ಯತಸ್ತಾಂ ಮಹಾತ್ಮನಃ ।
ಚಿಂತಾಭೂದ್ವ್ಯೋಮ್ನಿ ಮೂರ್ತಿರ್ನೋ ದೃಶ್ಯತೇ ಕೇನ ಹೇತುನಾ ॥೯॥

ದೇವತೆಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಯಾವ ಮೂರ್ತಿಯೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಯೋಚನೆಯುಂಟಾಯಿತು.

ಪೃಥಿವ್ಯಾ ವಿದ್ಯತೇ ಮೂರ್ತಿರಪಾಂಮೂರ್ತಿಸ್ತಥೈವ ಚ ।
ತೇಜಸಃ ಶ್ವಸನಸ್ಯಾಪಿ ಮೂರ್ತಿರೇಷಾ ತು ದೃಶ್ಯತೇ ।
ಆಕಾಶಂ ಚ ಕಥಂ ನೈತಿ ಮತ್ವಾ ದೇವೋ ಜಹಾಸ ಚ ॥೧೦॥

ಭೂಮಿಗೆ ರೂಪವಿದೆ. ನೀರಿಗೂ ರೂಪವಿದೆ. ತೇಜಸ್ಸಿಗೂ ವಾಯುವಿಗೂ ರೂಪವಿರುವುದು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಆಕಾಶವು ಮಾತ್ರ ಹೇಗ ರೂಪವಿಲ್ಲದುದಾಯಿತು? ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ ಆ ದೇವನು ನಕ್ಕನು.

ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಃ ಪುಮಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಯದ್ದೃಷ್ಟಂ ವ್ಯೋಮ್ನಿ ಶಂಭುನಾ ॥೧೧॥
ಯಥೋಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಪೂರ್ವಂ ಶರೀರಂ ತು ಶರೀರಿಣಾಮ್ ।
ಯಚ್ಚಾಪಿ ಹಸಿತಂ ತೇನ ದೇವೇನ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಾ ॥೧೨॥

ಏತತ್ಕಾರ್ಯಂ ಚತುಷ್ಕೇಣ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಚತುರ್ಷ್ವಪಿ ।
ಮೂರ್ತಿಮಾನತಿತೇಜಸ್ವೀ ಹಸತಃ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಃ ॥೧೩॥

ಪ್ರದೀಪ್ತಾಸ್ಯೋ ಮಹಾದೀಪ್ತಃ ಕುಮಾರೋ ಭಾಸಯನ್ ದಿಶಃ ।
ಪರಮೇಷ್ಠಿಗುಣೈರ್ಯುಕ್ತಃ ಸಾಕ್ಷಾದ್ ರುದ್ರ ಇವಾಪರಃ ॥೧೪॥

ರುದ್ರನು ನೋಡಿದ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ (ಗೌರಿ), ಅವನ ಆಕಾಶದ ನೋಟದ ಹಿಂದೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಅಗ್ನಿಯೇ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದಾಗ ಪೃಥಿವ್ಯಪ್ತೇಜೋವಾಯುಗಳ ಗುಣವು ಗಣಪತಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದುದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ರುದ್ರದೇವನ ನಗು ಈ ನಾಲ್ಕರಿಂದ (ಪೃಥಿವಿ ಜಲ ತೇಜಸ್ಸು ವಾಯು ಈ ನಾಲ್ಕರಿಂದ ಹಾಗೂ ನಗುತ್ತಿದ್ದ ರುದ್ರನ ದೆಸೆಯಿಂದ) ಮೂರ್ತೀಭವಿಸಿದವನೂ, ಅತಿತೇಜೋವಂತನೂ, ಹೊಳೆಯುವ ಮುಖವುಳ್ಳವನೂ, ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವವನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಗುಣಗಳುಳ್ಳವನೂ ಎರಡನೆಯ ಸಾಕ್ಷಾದ್ ರುದ್ರನೋ ಎಂಬಂತಿರುವವನೂ ಆದ ಕುಮಾರನೊಬ್ಬನು ಉದಯಿಸಿದನು.

ಉತ್ಪನ್ನಮಾತ್ರೋ ದೇವಾನಾಂ ವ್ಯಷಿತಃ ಸಂಪ್ರಮೋಹಯನ್ ।
ಕಾಂತ್ಯಾ ದೀಪ್ತ್ಯಾ ತಥಾ ಮೂರ್ತ್ಯಾ ರೂಪೇಣ ಚ ಮಹಾತ್ಮವಾನ್ ॥೧೫॥

ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದಾಗಲೇ ತನ್ನ ಕಾಂತಿದೇಹ-ಸೌಂದರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ದೇವಸಮೂಹಗಳನ್ನು ಸಮ್ಮೋಹಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪರಮಂ ರೂಪಂ ಕುಮಾರಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ ।
ಉಮಾನಿಮೇಷನೇತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ತಮವಶ್ಯಚ್ಚ ಭಾಮಿನೀ ॥೧೬॥

ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆ ಕುಮಾರನ ಅತಿಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯು ಎವೆಯಿಕ್ಕದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದಳು.

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕುಪಿತೋ ದೇವಃ ಸ್ತ್ರೀಭಾವಂ ಚಂಚಲಂ ತಥಾ ।
ಮತ್ವಾ ಕುಮಾರರೂಪಂ ತು ಶೋಭನಂ ಮೋಹನಂ ದೃಶಾಮ್ ॥೧೭॥

ತತಃ ಶಶಾಪ ತಂ ದೇವೋ ಗಣೇಶಂ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।
ಕುಮಾರ ಗಜವಕ್ತ್ರಸ್ತ್ವಂ ಪ್ರಲಂಬಜಠರಸ್ತಥಾ ॥
ಭವಿಷ್ಯಸಿ ತಥಾ ಸರ್ಪೈರುಪವೀತಗತಿರ್ಧ್ರುವಮ್ ॥೧೮॥

ಏವಂ ಶಶಾಪ ತಂ ದೇವಸ್ತೀವ್ರಕೋಪಸಮನ್ವಿತಃ ।
ಧುನ್ವನ್ ಶರೀರಮುತ್ಥಾಪ್ಯ ತತೋ ದೇವೋ ರುಷಾನ್ವಿತಃ ॥೧೯॥

ರುದ್ರದೇವನು ಆ ಬಗೆಯ ಚಂಚಲವಾದ ಸ್ತ್ರೀಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಪಗೊಂಡು ಆ ಕುಮಾರನ (ಸೊಗಸಾದ) ರೂಪವು ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಸೊಗಸಾದುದು ಮೋಹಕವಾದುದು ಎಂದರಿತು ಬಳಿಕ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಉಗ್ರಕೋಪದಿಂದ ಅವನನ್ನು 'ಕುಮಾರ! ನೀನು ಗಜಮುಖನೂ, ಲಂಬೋದರನೂ (ಡೊಳ್ಳು ಹೊಟ್ಟೆಯವನೂ), ಸರ್ಪಗಳ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವುಳ್ಳವನೂ ನಿಜವಾಗಿ ಆಗುವೆ' ಎಂದು ಶಪಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಇನ್ನೂ ಕೋಪದಿಂದಲೇ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಆ ದೇವನು ಮೈಯೊದರಿದನು.

ಯಥಾ ಯಥಾಸೌ ಸ್ವಶರೀರಮಾದ್ಯಂ
ಧುನೋತಿ ದೇವಸ್ತ್ರಿಶಿಖಾಸ್ತ್ರಪಾಣಿಃ ।
ತಥಾ ತಥಾ ಚಾಂಗರುಹಾಚ್ಚ ಕಾಸೇ
ಜಲಂ ಕ್ಷಿತೌ ಸನ್ನಪತತ್ ತಥಾನ್ಯೇ ॥೨೦॥

ತ್ರಿಶೂಲಪಾಣಿಯಾದ ಆ ದೇವನು ಆದಿಭೂತವಾದ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಒದರಿದಷ್ಟೂ ಮೈಯ ರೋಮಗಳಿಂದ ನೀರು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು.

ವಿನಾಯಕಾನೇಕವಿಧಾ ಗಜಾಸ್ಯಾಃ
ತಮಾಲನೀಲಾಂಜನಸನ್ನಿಕಾಶಾಃ ।
ಉತ್ತಸ್ಥುರುಚ್ಚೈರ್ವಿವಿಧಾಸ್ತ್ರಹಸ್ತಾಃ
ತತಸ್ತು ದೇವೋ ಮನಸಾಕುಲೇನ ॥೨೧॥

ಕಿಮೇತದಿತ್ಯದ್ಭುತಕರ್ಮಕಾರೀ
ಹ್ಯೇಕಃ ಕರೋತ್ಯಪ್ರತಿಮಂ ಮಹಚ್ಚ ।
ಕಾರ್ಯಂ ಸುರಾಣಾಂ ಕೃತಮೇತದಿಷ್ಟಂ
ಭವೇದಥೈನಂ ಪರಿತಃ ಕುತಸ್ತತ್ ॥೨೨॥

ಆದರಿಂದ ಆನೆಯ ಮೊಗದವರೂ, ಹೊಂಗೆಯ ಮರ, ನೀಲಮಣಿ, ಕಾಡಿಗೆ ಇವುಗಳಂಥೆ ಮೈಬಣ್ಣವುಳ್ಳವರೂ, ಬಗೆ ಬಗೆಯಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವವರೂ ಆದ ಹಲವು ಬಗೆಯ ವಿನಾಯಕರು ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಬಳಿಕ ರುದ್ರದೇವನು ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ 'ಇದೇನು! ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಒಬ್ಬನು ಅಸದೃಶವಾದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಇವನ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಾನು ಮಾಡಿದೆನು. ಆಮೇಲೆ ಇವನ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವುದು ಹೇಗಾಯಿತು?' ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ದಿವೌಕಸಾಂ ಚಿಂತಯತಾಂ ತಥಾ ತು
ವಿನಾಯಕೈಃ ಕ್ಷ್ಮಾ ಕ್ಷುಭಿತಾ ಬಭೂವ ।
ಚತುರ್ಮುಖಶ್ಚಾಪ್ರತಿಮಂ ವಿಮಾನಮ್
ಆರುಹ್ಯ ಖೇ ವಾಕ್ಯಮಿದಂ ಜಗಾದ ॥೨೩॥

ದೇವತೆಗಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ವಿನಾಯಕರಿಂದ ಭೂಮಿಯು ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಅಸದೃಶವಾದ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಬಂದು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಈ (ಮುಂದಿನ) ಮಾತನಾಡಿದನು.

ಧನ್ಯಾಃ ಸ್ಥ ದೇವಾಃ ಸುರನಾಯಕೇನ
ತ್ರಿಲೋಚನೇನಾದ್ಭುತರೂಪಿಣಾ ಚ ।
ಅನುಗ್ರಹೀತಾಃ ಪರಮೇಶ್ವರೇಣ
ಸುರದ್ವಿಷಾಂ ವಿಘ್ನಕೃತಾಂ ನತೌ ಚ ॥೨೪॥

'ದೇವತೆಗಳೇ! ನಿಮಗೊಡೆಯನೂ, ಮೂರುಕಣ್ಣುಳ್ಳವನೂ, ಅದ್ಭುತರೂಪನೂ ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಂದ ಸುರದ್ವೇಷಿಗಳಿಗೆ ವಿಘ್ನಕಾರಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದ ನೀವು ಧನ್ಯರು'.

ಇತ್ಯೇವಮುಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರಪಿತಾಮಹಸ್ತಾನ್
ಉವಾಚ ದೇವಸ್ತ್ರಿಶಿಖಾಸ್ತ್ರಪಾಣಿಮ್ ।
ಯಸ್ತೇ ವಿಭೋ ವಕ್ತ್ರಸಮುದ್ಭವಃ ಪ್ರಭುಃ
ವಿನಾಯಕಾನಾಂ ಭವ ಸಂತ್ವಿಮೇನುಗಾಃ ॥೨೫॥

ಹೀಗೆಂದು ಆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಶೂಲಪಾಣಿಯಾದ ರುದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು 'ವಿಭುವಾದ ಭವನೇ! ನಿನ್ನ ಮುಖದಿಂದುದಿಸಿದವನು ಈ ವಿನಾಯಕರಿಗೆ ಪ್ರಭುವಾಗಲಿ. ಇವರು ಈತನ ಅನುಚರರಾಗಲಿ'.

ಭವಾನ್ ತಥಾಸ್ಯಾತ್ಮವರೇಣ ಚಾಂಬರೇ
ತ್ವಯಾ ಚತುರ್ಷ್ವಾಸ್ತು ಶರೀರಚಾರೀ ।
ಆಕಾಶಮೇತದ್ ಬಹುಧಾ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ
ತ್ವಯಾ ಚೈ(ಕೋ)ತೇ ವದತಾ ತೇಽಪಯಾಂತು ॥೨೬॥

ನೀನು ಹಾಗೆಯೇ ಈತನಿಗೆ ಪ್ರಭು. ಬೇಕಾದ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವ ನಿನ್ನಿಂದ ಈ ವಿನಾಯಕನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ದೇಹದಿಂದಲೇ ಸಂಚರಿಸುವವನಾಗಲಿ. ಈ ಆಕಾಶವು ಆ ವಿನಾಯಕರಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ತುಂಬಿದೆ. ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಟುಹೋಗಲಿ.

ಪ್ರಭುರ್ಭವ ತ್ವಂ ಪ್ರತಿಮಾಸ್ತ್ರಪಾಣಯೇ
ಇಮಾನಿ ಚಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ವರಾಂಶ್ಚ ದೇಹಿ ।
ಇತ್ಯೇವಮುಕ್ತ್ವಾ ವಿಗತೇ ಪಿತಾಮಹೇ
ತ್ರಿಲೋಚನಶ್ಚಾತ್ಮಭವಂ ಜಗಾದ ॥೨೭॥

ಭವನೇ! ಪ್ರಭುವಾದ ನೀನು ಅಸದೃಶವಾದ ಅಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಮೂಲವಿನಾಯಕನಿಗೆ ಈ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ವರಗಳನ್ನೂ ಕೊಡು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೊರಟು ಹೋಗಲು ತ್ರಿನೇತ್ರನಾದ ರುದ್ರನು ಮಗನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದನು.

ವಿನಾಯಕೋ ವಿಘ್ನಕರೋ ಗಜಾಸ್ಯೋ
ಗಣೇಶನಾಮಾ ಚ ಭವಸ್ಯ ಪುತ್ರಃ ।

ಏತೇ ಚ ಸರ್ವೇ ತ್ವಯಾಂ ತು ಭೃತ್ಯಾ
ವಿನಾಯಕಾಃ ಕ್ರೂರದೃಶಃ ಪ್ರಚಂಡಾಃ ॥೨೮॥

'ನಿನಗೆ ವಿನಾಯಕ, (ದುಷ್ಕಾರ್ಯ) ವಿಘ್ನಕರ, ಗಜಾಸ್ಯ , ಗಣೇಶ, ಮಹೇಶಪುತ್ರ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಾಗಲಿ. ಕ್ರೂರವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಅತಿಕ್ರೂರರೂ, ನಿನ್ನ ಭೃತ್ಯರೂ ಆದ ಈ ವಿನಾಯಕರು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಗಲಿ.

ಉಚ್ಛೃಷ್ಟದಾನಾದಿ-ವಿವೃದ್ಧದೇಹಾಃ ಕಾರ್ಯೇಷು ಸಿದ್ಧಿಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯಂತಃ॥೨೯॥

ಅವರು ಹೆಚ್ಚಾದ ತೇಜಸ್ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಬೆಳೆದು ಸಜ್ಜನರ ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವರಾಗಲಿ.

ಭವಾಂಶ್ಚ ದೇವೇಷು ತಥಾ ಮಖೇಷು
ಕಾರ್ಯೇಷು ಚಾನ್ಯೇಷು ಮಹಾನುಭಾವಃ ।
ಅಗ್ರೇ ತು ಪೂಜಾಂ ಲಭತೇನ್ಯಥಾ ಚ
ವಿನಾಶಯಿಷ್ಯಸ್ಯಥ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಮ್ ॥೩೦॥

ಮಹಾನುಭಾವನಾಗಿ ನೀನು ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಪೂಜೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತೀಯೆ. ನಿನಗೆ ಅಗ್ರಪೂಜೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ'.

ಇತ್ಯೇವಮುಕ್ತ್ವಾ ಪರಮೇಶ್ವರೇಣ
ಸುರೈಃ ಸಮಂ ಕಾಂಚನಕುಂಭಸಂಸ್ಥೈಃ ।
ಜಲೈಸ್ತಥಾಸಾವಭಿಷಿಕ್ತಗಾತ್ರೋ
ರರಾಜ ರಾಜೇಂದ್ರ ವಿನಾಯಕಾನಾಮ್ ॥೩೧॥

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಸುವರ್ಣಕಲಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ನೀರಿನಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಲಾಗಿ ಆ ವಿನಾಯಕರಾಜನಾದ ಗಣಪತಿಯು ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದನು.

ದೃಷ್ಟ್ವಾಭಿಷಿಚ್ಯಮಾನಂ ತು ದೇವಾಸ್ತಂ ಗಣನಾಯಕಮ್ ।
ತುಷ್ಟುವುಃ ಪ್ರಯತಾಃ ಸರ್ವೇ ತ್ರಿಶೂಲಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಸನ್ನಿಧೌ ॥೩೨॥

ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ತ್ರಿಶೂಲಪಾಣಿಯಾದ ಆ ಶಿವನೆದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದರು.

ದೇವಾ ಊಚುಃ –
ನಮಸ್ತೇ ಗಜವಕ್ತ್ರಾಯ ನಮಸ್ತೇ ಗಣನಾಯಕ ।
ವಿನಾಯಕ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ನಮಸ್ತೇ ಚಂಡವಿಕ್ರಮ ॥೩೩॥

ವಂದನಂ ಗಜವಕ್ತ್ರಂಗೆ ವಂದನಂ ಗಣನಾಯಕ. ಬೆನಕಂಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಂ, ವಂದನಂ ಚಂಡವಿಕ್ರಮ.

ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ವಿಘ್ನಕರ್ತ್ರೇ ನಮಸ್ತೇ ಸರ್ಪಮೇಖಲ ।
ನಮಸ್ತೇ ರುದ್ರವಕ್ತ್ರೋತ್ಥ ಪ್ರಲಂಬಜಠರಾಶ್ರಿತಃ ॥
ಸರ್ವದೇವನಮಸ್ಕಾರಾದವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಸರ್ವದಾ ॥೩೪॥

ನಮಸ್ಕಾರಂ ವಿಘ್ನಕಾರಿ, ವಂದನಂ ಸರ್ಪಮೇಖಲ, ವಂದನಂ ರುದ್ರಮುಖಜ, ಲಂಬೋದರನೆ ವಂದನಂ. ಸರ್ವದೇವ ನಮಸ್ಕಾರಂ ಅವಿಘ್ನಂ ಮಾಳ್ಪುದಾವಗಮ್.

ಏವಂ ಸ್ತುತಸ್ತದಾ ದೇವೈಃ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಣನಾಯಕಃ ।
ಅಭಿಷಿಕ್ತಸ್ತು ರುದ್ರೇಣ ಸೋಮಾಯಾಃಪತ್ಯತಾಂಗತಃ ॥೩೫॥

ರುದ್ರನಿಂದ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಹೀಗೆ ಸ್ತುತನಾದ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆ ಗಣಪತಿಯು ಆಗ ಪಾರ್ವತಿಗೂ ಪುತ್ರತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಏತಚ್ಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ ಸಂಪನ್ನಂ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷಸ್ಯ ಪಾರ್ಥಿವ ।
ಯತಸ್ತತೋಽಯಂ ಮಹತೀ ತಿಥೀನಾಂ ಪರಮಾ ತಿಥಿಃ ॥೩೬॥

ದೊರೆಯೇ! ಗಣನಾಥನ ಈ ವಿಚಾರವು ಚೌತಿಯ ದಿನ ನಡೆದುದರಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ಚೌತಿಯು ತಿಥಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು.

ಏತಸ್ಯಾಂ ಯಸ್ತಿಲಾನ್ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗಣಪತಿಂ ನೃಪ ।
ಆರಾಧಯತಿ ತಸ್ಯಾಶು ತುಷ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥೩೭॥

ಈ ಚೌತಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಎಳ್ಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿಂದಿರುವವರಿಗೆ ತೃಪ್ತನಾದ ಅವನು ಒಲಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಯಶ್ಚೈತತ್ಪಠತಿ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಯಶ್ಚೈತಚ್ಛ್ರುಣುಯಾತ್ ಸದಾ ।
ನ ತಸ್ಯ ವಿಘ್ನಾ ಜಾಯಂತೇ ನ ಪಾಪಂ ಸರ್ವಥಾ ನೃಪ ॥೩೮॥

ಇತಿ ಶ್ರೀವರಾಹಪುರಾಣೇ ಆದಿವೃತ್ತಾಂತೇ ಮಹಾತಪ ಉಪಾಖ್ಯಾನೇ
ವಿನಾಯಕೋತ್ಪತ್ತಿರ್ನಾಮ ತ್ರಯೋವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಯಾರು ಸದಾ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುವರೋ, ಯಾರು ಕೇಳುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಡೆಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾಪವೂ ಇಲ್ಲ.

ವರಾಹಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ವಿನಾಯಕೋತ್ಪತ್ತಿ' ಎಂಬ
೨೩ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು.

* * * * *

ಗಣಪತಿ ವ್ರತದ ಕಥೆ

ವಿಘ್ನಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಏನು ಉಪಾಯ?

ಋಷಯೋ ವಿಘ್ನಬಾಹುಲ್ಯಂ ವಿಚಾರ್ಯಾಽದೌ ಸ್ವಕರ್ಮಸು ।
ಸಂಗತಾ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯೇ ಸರ್ವೇ ಸೂತಮಥಾಬ್ರುವನ್ ॥೧॥

ಎಲ್ಲ ಋಷಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಆಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಎದುರಾಗುತ್ತಿದ್ದ ವಿಘ್ನಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಲು ತೊಡಗಿದ ಸೂತಪುರಾಣಿಕರ ಬಳಿ ವಿಘ್ನಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿದರು.

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಗೇನು ಉಪಾಯ?

ಋಷಯಃ

ನಿರ್ವಿಘ್ನೇನ ತು ಕಾರ್ಯಾಣಿ ಕಥಂ ಸಿಧ್ಯಂತಿ ಸೂತಜ ।
ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಿಃ ಕಥಂ ನೃಣಾಂ ಪುತ್ರಸೌಭಾಗ್ಯಸಂಪದಃ ॥೨॥

ದೃಷ್ಟ್ವಾಭಿಷಿಚ್ಯಮಾನಂ ತು ದೇವಾಸ್ತಂ ಗಣನಾಯಕಮ್ ।
ತುಷ್ಟುವುಃ ಪ್ರಯತಾಃ ಸರ್ವೇ ತ್ರಿಶೂಲಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಸನ್ನಿಧೌ ॥೩೨॥

ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ತ್ರಿಶೂಲಪಾಣಿಯಾದ ಆ ಶಿವನೆದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದರು.

ದೇವಾ ಊಚುಃ –
ನಮಸ್ತೇ ಗಜವಕ್ತ್ರಾಯ ನಮಸ್ತೇ ಗಣನಾಯಕ ।
ವಿನಾಯಕ ನಮಸ್ತೇಸ್ತು ನಮಸ್ತೇ ಚಂಡವಿಕ್ರಮ ॥೩೩॥

ವಂದನಂ ಗಜವಕ್ತ್ರಂಗೆ ವಂದನಂ ಗಣನಾಯಕ. ಬೆನಕಂಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಂ, ವಂದನಂ ಚಂಡವಿಕ್ರಮ.

ನಮೋಸ್ತು ತೇ ವಿಘ್ನಕರ್ತ್ರೇ ನಮಸ್ತೇ ಸರ್ಪಮೇಖಲ ।
ನಮಸ್ತೇ ರುದ್ರವಕ್ತ್ರೋತ್ಥ ಪ್ರಲಂಬಜಠರಾಶ್ರಿತಃ ॥
ಸರ್ವದೇವನಮಸ್ಕಾರಾದವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಸರ್ವದಾ ॥೩೪॥

ನಮಸ್ಕಾರಂ ವಿಘ್ನಕಾರಿ, ವಂದನಂ ಸರ್ಪಮೇಖಲ, ವಂದನಂ ರುದ್ರಮುಖಜ, ಲಂಬೋದರನೆ ವಂದನಂ. ಸರ್ವದೇವ ನಮಸ್ಕಾರಂ ಅವಿಘ್ನಂ ಮಾಳ್ಪುದಾವಗಮ್.

ಏವಂ ಸ್ತುತಸ್ತದಾ ದೇವೈಃ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಣನಾಯಕಃ ।
ಅಭಿಷಿಕ್ತಸ್ತು ರುದ್ರೇಣ ಸೋಮಾಯಾಪತ್ಯತಾಂಗತಃ ॥೩೫॥

ರುದ್ರನಿಂದ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಹೀಗೆ ಸ್ತುತನಾದ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆ ಗಣಪತಿಯು ಆಗ ಪಾರ್ವತಿಗೂ ಪುತ್ರತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಏತಚ್ಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ ಸಂಪನ್ನಂ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷಸ್ಯ ಪಾರ್ಥಿವ ।
ಯತಸ್ತತೋಯಂ ಮಹತೀ ತಿಥೀನಾಂ ಪರಮಾ ತಿಥಿಃ ॥೩೬॥

ದೊರೆಯೇ! ಗಣನಾಥನ ಈ ವಿಚಾರವು ಚೌತಿಯ ದಿನ ನಡೆದುದರಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ಚೌತಿಯು ತಿಥಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು.

ಏತಸ್ಯಾಂ ಯಸ್ತಿಲಾನ್ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗಣಪತಿಂ ನೃಪ ।
ಆರಾಧಯತಿ ತಸ್ಯಾಶು ತುಷ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥೩೭॥

ಈ ಚೌತಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಎಳ್ಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿಂದಿರುವವರಿಗೆ ತೃಪ್ತನಾದ ಅವನು ಒಲಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಯಶ್ಚೈತತ್ಪಠತಿ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಯಶ್ಚೈತಚ್ಛೃಣುಯಾತ್ ಸದಾ ।
ನ ತಸ್ಯ ವಿಘ್ನಾ ಜಾಯಂತೇ ನ ಪಾಪಂ ಸರ್ವಥಾ ನೃಪ ॥೩೮॥

ಇತಿ ಶ್ರೀವರಾಹಪುರಾಣೇ ಆದಿವೃತ್ತಾಂತೇ ಮಹಾತಪ ಉಪಾಖ್ಯಾನೇ
ವಿನಾಯಕೋತ್ಪತ್ತಿರ್ನಾಮ ತ್ರಯೋವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಯಾರು ಸದಾ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುವರೋ, ಯಾರು ಕೇಳುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಡೆಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾಪವೂ ಇಲ್ಲ.

ವರಾಹಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ವಿನಾಯಕೋತ್ಪತ್ತಿ' ಎಂಬ
೨೩ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು.

* * * * *

ಗಣಪತಿ ವ್ರತದ ಕಥೆ

ವಿಘ್ನಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಏನು ಉಪಾಯ?

ಋಷಯೋ ವಿಘ್ನಬಾಹುಲ್ಯಂ ವಿಚಾರ್ಯಾಽದೌ ಸ್ವಕರ್ಮಸು ।
ಸಂಗತಾ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯೇ ಸರ್ವೇ ಸೂತಮಥಾಬ್ರುವನ್ ॥೧॥

ಎಲ್ಲ ಋಷಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಆಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಎದುರಾಗುತ್ತಿದ್ದ ವಿಘ್ನಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಲು ತೊಡಗಿದ ಸೂತಪುರಾಣಿಕರ ಬಳಿ ವಿಘ್ನಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿದರು.

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಗೇನು ಉಪಾಯ?

ಋಷಯಃ

ನಿರ್ವಿಘ್ನೇನ ತು ಕಾರ್ಯಾಣಿ ಕಥಂ ಸಿದ್ಧ್ಯಂತಿ ಸೂತಜ ।
ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಿಃ ಕಥಂ ನೄಣಾಂ ಪುತ್ರಸೌಭಾಗ್ಯಸಂಪದಃ ॥೨॥

ಋಷಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ – ಓ ಸೂತಪುರಾಣಿಕರೇ! ನಮ್ಮ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ವಿಘ್ನಗಳು ಎದುರಾಗುತ್ತವೆ. ಆ ಎಲ್ಲ ವಿಘ್ನಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗಬೇಕು. ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳು ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮತ್ತು ಆ ಸತ್ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದ ಫಲವು ದೊರಕಬೇಕು. ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಬೇಕು. ಸಂಪತ್ತು ಹೆಚ್ಚಬೇಕು. ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು ನೆರವೇರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೇನು ಉಪಾಯ? ತಿಳಿಸಿರಿ.

ಸಂತೋಷವಾಗಿರಲು ಏನು ಉಪಾಯ?

ದಂಪತ್ಯೋಃ ಕಲಹೇ ಚೈವ ಬಂಧುಭೇದೇ ತಥಾ ನೃಣಾಮ್ ।
ಉದಾಸೀನೇಷು ಲೋಕೇಷು ಕಥಂ ಸುಮುಖತಾ ಭವೇತ್ ॥೩॥

ಗಂಡಹೆಂಡಂದಿರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಗಳವುಂಟಾದರೆ, ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ಜಗಳವಾದರೆ, ಸಮಸ್ತಲೋಕವೇ ಇವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನ ಮಾಡಿದರೆ ಆಗ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಇರುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ?

ವಿದ್ಯಾರಂಭೇ ತಥಾ ನೃಣಾಂ ವಾಣಿಜ್ಯಾಯಾಂ ಕೃಷೌ ತಥಾ ।
ನೃಪತೇಃ ಪರಚಕ್ರಸ್ಯ ಜಯಸಿದ್ಧಿಃ ಕಥಂ ಭವೇತ್ ॥೪॥

ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವಾಗ, ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ, ಕೃಷಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವಾಗ, ರಾಜನಾದವನು ಶತ್ರುನಿಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟಾಗ ಜಯವು ಹೇಗೆ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ? ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ.

ಕಾಂ ದೇವತಾಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಪೂಜಾಸಿದ್ಧಿರ್ಭವೇನ್ನೃಣಾಮ್ ।
ಉಕ್ತಂ ಸರ್ವಂ ಯದೇತತ್ ತು ಸೂತ ವಿಸ್ತರತೋ ವದ ॥೫॥

ಯಾವ ದೇವತೆಯನ್ನು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪೂಜೆಯ ಫಲವು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದೊರಕುತ್ತದೋ, ಅದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರಿ.

ಸೂತರಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ

ಸೂತಃ –
ಸನ್ನದ್ಧಯೋಃ ಪುರಾ ವಿಪ್ರಾ ಕುರುಪಾಂಡವಸೇನಯೋಃ ।
ಪೃಷ್ಟವಾನ್ ದೇವಕೀಪುತ್ರಂ ಧರ್ಮಪುತ್ರೋ ಯುಧಿಷ್ಠಿರಃ ॥೬॥

ಸೂತಪುರಾಣಿಕರು ಶೌನಕಾದಿ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಲು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ –

ಓ ವಿಪ್ರರೇ! ಕೇಳಿರಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಹಿಂದೆ ಕುರುಪಾಂಡವರಿಗೆ ಮಹಾಭಾರತದ ಯುದ್ಧವಾಯಿತು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವಕೀತನಯನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಯಮಧರ್ಮನ ಅವತಾರನಾದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಯುಧಿಷ್ಠಿರಃ –

ನಿರ್ವಿಘ್ನೇನ ಜಯಂ ಮಹ್ಯಂ ವದ ತ್ವಂ ದೇವಕೀಸುತ ।

ಕಾಂ ದೇವತಾಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಸಮ್ಯಗ್ ರಾಜ್ಯಂ ಲಭೇಮಹಿ ॥೭॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ – ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನೇ! ಈ ಮಹಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಾನು ಜಯಗಳಿಸಬೇಕು. ಯಾವ ದೇವನನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಘ್ನಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ನಾನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಜಯಶೀಲನಾಗುತ್ತೇನೆ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಡೆಯುತ್ತೇನೆ? ಕೃಪೆಯಿಂದ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯ ಮಹಿಮೆ
ಬಿಳಿ ಎಳ್ಳಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿರಿ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ–

ಮಾಸಿ ಭಾದ್ರಪದೇ ಶುಕ್ಲೇ ಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ ಪೂಜಯೇನ್ನೃಪ ।

ಯದಾ ಚೋತ್ಪದ್ಯತೇ ಭಕ್ತಿಸ್ತದಾ ಪೂಜ್ಯೋ ಗಣಾಧಿಪಃ ॥೮॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ– ಧರ್ಮರಾಜನೇ! ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ಮಹಾಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ನೀನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟವು ನೆರವೇರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾತಃ ಶುಕ್ಲತಿಲೈಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ದೇವಮರ್ಚಯೇತ್ ।

ಸ್ವಶಕ್ತ್ಯಾ ಗಣನಾಥಸ್ಯ ಸ್ವರ್ಣರೂಪ್ಯಮಯಾಕೃತಿಮ್ ॥೯॥

ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯ ಎಳ್ಳುಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ

ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ಚಿನ್ನದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಪೂಜೆಗೈಯಬೇಕು.

ಅಥವಾ ಮೃಣ್ಮಯಂ ಕುರ್ಯಾದ್ ವಿತ್ತಶಾಠ್ಯಂ ನ ಕಾರಯೇತ್ ।
ಏಕದಂತಂ ಶೂರ್ಪಕರ್ಣಂ ಗಜವಕ್ತ್ರಂ ಚತುರ್ಭುಜಮ್ ॥೧೦॥

ಅಥವಾ ಮಣ್ಣಿನ ಗಣಪತಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರೆ ದುಡ್ಡು ಖರ್ಚುಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಜಿಪುಣತನ ಮಾಡಬಾರದು. ಆ ಮಣ್ಣಿನ ಪ್ರತಿಮೆಯು ಒಂದು ದಂತ, ಮೊರದಂತಹ ಎರಡು ಕಿವಿ, ಆನೆಯ ಮುಖ, ನಾಕು ತೋಳುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು.

ಪಾಶಾಂಕುಶಧರಂ ದೇವಂ ಧ್ಯಾಯೇದ್ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಮ್ ।
ಕೃತ್ವಾ ಪೂಜಾಂ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಸ್ನಾಪ್ಯ ಪಂಚಾಮೃತೈಃ ಪೃಥಕ್ ॥೧೧॥

ನಾಕು ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಶ, ದಂತ, ಅಂಕುಶ, ಅಭಯಗಳನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಇಂಥ ಗಣಪತಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಪಂಚಾಮೃತಗಳಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿ, ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಗಣಪತಿಪೂಜಾವಿಧಾನ

ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷೇತಿ ನಾಮ್ನಾ ತು ಗಂಧಂ ದದ್ಯಾಚ್ಚ ಭಕ್ತಿತಃ ।
ವಿನಾಯಕೇತಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಧೂಪಂ ಚೋಮಾಸುತಾಯ ಚ ॥೧೨॥

'ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷ' ಎಂಬ ನಾಮವನ್ನು ಹೇಳಿ ಗಂಧವನ್ನು ಲೇಪನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ಭಕ್ತಿಹೀನನಾಗಬಾರದು. ''ವಿನಾಯಕ'' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು. ''ಉಮಾಸುತ'' ಎಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಧೂಪವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ದೀಪಂ ರುದ್ರಪ್ರಿಯಾಯೇತಿ ನೈವೇದ್ಯಂ ವಿಘ್ನನಾಶಿನೇ ।
ತತೋ ದೂರ್ವಾಃ ಸುಸಂಗೃಹ್ಯ ವಿಂಶತಿಂ ಚೈಕಮೇವ ಚ ॥೧೩॥

''ರುದ್ರಪ್ರಿಯ''ನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಗಣಪತಿಗೆ ದೀಪಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ''ವಿಘ್ನನಾಶಕ''ನೆಂದು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ೨೧ಗರಿಕೆಗಳಿಂದ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಪೂಜನೀಯಂ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷಮೇಭಿರ್ನಾಮಭಿರರ್ಚಯೇತ್ ।
ಗಣಾಧಿಪ ನಮಸ್ತೇऽಸ್ತು ಉಮಾಪುತ್ರಾಘನಾಶನ ॥೧೪॥

೨೧ ಗರಿಕೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಗಣಪತಿಯ ನಾಮಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಗಣಾಧಿಪನೇ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾದ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ನೀನು ಉಮೆಯ ಪುತ್ರನಾಗಿರುವೆ. ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದರಿಂದ ಅಘನಾಶನ ಆಗಿರುವೆ.

ವಿನಾಯಕೇಶಪುತ್ರೇತಿ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾಯಕ ।
ಏಕದಂತೇಭವಕ್ತ್ರೇತಿ ತಥಾ ಮೂಷಿಕವಾಹನ ॥೧೫॥

ವಿಶಿಷ್ಟನಾಯಕನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ''ವಿನಾಯಕ'' ಎನಿಸಿರುವಿ. ಮಹಾರುದ್ರದೇವರ ಮಗನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ''ಈಶಪುತ್ರ'' ಆಗಿರುವಿ. ಭಕ್ತರ ಎಲ್ಲ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ನೀಡುವವನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ''ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾಯಕ'' ಆಗಿರುವಿ. ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ದಂತವನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ''ಏಕದಂತ'' ಆಗಿರುವಿ. ಆನೆಯ ಮುಖವನ್ನು ಧರಿಸಿ ''ಇಭವಕ್ತ್ರ'' ಎನಿಸಿರುವಿ. ಇಲಿಯನ್ನೇ ವಾಹನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ''ಮೂಷಕವಾಹನ'' ಆಗಿರುವಿ.

ಕುಮಾರಗುರವೇ ತುಭ್ಯಂ ನಮಸ್ಕುರ್ಯಾತ್ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ।
ದೂರ್ವಾಯುಗ್ಮಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ತು ಗಂಧಯುಕ್ತಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥೧೬॥

ಕುಮಾರರಿಗೆ ಗುರುವಾದ ನಿನಗೆ ಈ ನಾಮಗಳಿಂದ ಗರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗಣಪತಿಯ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಗಂಧಸಹಿತವಾದ ದೂರ್ವಾಯುಗ್ಮಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಏಕೈಕೇನ ತು ನಾಮ್ನಾ ವೈ ಸರ್ವಮೇವಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ।
ಏಕವಿಂಶತಿಸಂಖ್ಯಾಕಾನ್ ಮೋದಕಾನ್ ಘೃತಪಾಚಿತಾನ್ ॥೧೭॥

ಒಂದೊಂದು ನಾಮಗಳಿಂದ ಎರಡೆರೆಡು ಗರಿಕೆಗಳನ್ನು ಏರಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ೨೧ ಮೋದಕಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಗಣಪತಿನ್ನೈವೇದ್ಯಕ್ರಮ

ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷಸಮೀಪೇ ಕುರುನಂದನ ।
ದಶ ವಿಪ್ರಾಯ ದಾತವ್ಯಂ ಸ್ವಯಂ ಚಾದ್ಯಾತ್ ತಥಾ ದಶ ॥೧೮॥

ಆ ೨೧ ಮೋದಕಗಳನ್ನು ಗಣಪತಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ವಿಶ್ವಂಭರನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಓ ಕುರುನಂದನನೇ! ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ನೀಡಬೇಕು. ಹತ್ತನ್ನು ತಾನು ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಏಕಂ ಗಣಾಧಿಪೇ ದದ್ಯಾನ್ನೈವೇದ್ಯಂ ಚ ನೃಪೋತ್ತಮ ।
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯೇತ್ ಪಶ್ಚಾದ್ ಭುಂಜೀಯಾತ್ ತೈಲವರ್ಜಿತಮ್॥೧೯॥

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಮೋದಕಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೋದಕವನ್ನು ಗಣಪತಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು. ಓ ನೃಪೋತ್ತಮನೇ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ, ಅನಂತರ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕರಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಉಳಿದವನ್ನು ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಟಿಪ್ಪಣಿ – ೨೧ ಮೋದಕಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ, ಒಂದನ್ನು ತೆಗೆದು ಗಣಪತಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಉಳಿದ ಇಪ್ಪತ್ತನ್ನು ಗಣಪತಿಯು ವಿಶ್ವಂಭರನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ೨೦ರಲ್ಲಿ ೧೦ನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ನೀಡಿ, ಉಳಿದ ೧೦ನ್ನು ಮನೆಯ ಮಂದಿ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು – ಎಂಬುದು ಈ ಪ್ರಮಾಣಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಕೃತ್ವಾ ನೈಮಿತ್ತಿಕಂ ಕರ್ಮ ಪೂಜಯೇದ್ ಇಷ್ಟದೇವತಾಮ್ ।
ಏವಂ ಕೃತೇ ಧರ್ಮರಾಜ ಗಣನಾಥಸ್ಯ ಪೂಜನಮ್ ॥೨೦॥

ನೈಮಿತ್ತಿಕಕರ್ಮವೆನಿಸಿದ ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಷ್ಟದೇವತೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜನೇ! ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯು ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ.

ರುದ್ರನಿಂದಲೂ ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆ

ವಿಜಯಸ್ತೇ ಭವೇನ್ನಿತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ವದಾಮ್ಯಹಮ್ ।
ತ್ರಿಪುರಂ ಹಂತುಕಾಮೇನ ಪೂಜಿತಃ ಶೂಲಪಾಣಿನಾ ॥೨೦॥

ಧರ್ಮರಾಜನೇ! ನೀನು ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡು. ಆಗ ನಿತ್ಯವಾಗಿಯೂ ನಿನಗೆ ವಿಜಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಸತ್ಯವೇ ಆಗಿದೆ. ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ತ್ರಿಪುರಾಸುರರನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವುದರ ಮೊದಲು ರುದ್ರದೇವರೂ ಕೂಡ ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು.

ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಗಣಪತಿಪೂಜೆ

ರಾಮಚಂದ್ರೇಣ ತದ್ವಚ್ಚ ಸೀತಾನ್ವೇಷಣಕರ್ಮಣಿ ।
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸೀತಾ ಮಹಾಭಾಗಾ ವೀರೇಣ ಚ ಹನೂಮತಾ ॥೨೧॥

ಸೀತೆಯನ್ನು ಅನ್ವೇಷಣ ಮಾಡಿ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ-ದೇವರೂ ಕೂಡ ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ಹನುಮಂತದೇವರು ಮಹಾಭಾಗ್ಯವಂತಳಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಂಡರು.

ಅಮೃತಕ್ಕಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆ

ಭಗೀರಥೇನ ತದ್ವಚ್ಚ ಗಂಗಾಮಾನಯತಾ ಪುರಾ ।
ಅಮೃತೋತ್ಪಾದನಾರ್ಥಾಯ ತಥಾ ದೇವಾಸುರೈರಪಿ ॥೨೩॥

ಭಗೀರಥನು ಗಂಗೆಯನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲು ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು. ದೇವಾಸುರರು ಅಮೃತವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷೀರಸಾಗರ ಮಥನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನರಾಜನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ್ದರು.

ಗರುಡನಿಂದ, ಕೃಷ್ಣನಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಗಣಪತಿಪೂಜೆ

ಅಮೃತಂ ಹರತಾ ಪೂರ್ವಂ ವೈನತೇಯೇನ ಪಕ್ಷಿಣಾ ।
ಆರಾಧಿತೋ ಮಯಾ ಸೋऽಪಿ ರುಗ್ಮಿಣ್ಯಾ ಸಹಿತೇನ ಚ ॥೨೪॥

ಪಕ್ಷಿಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಗರುಡದೇವರು ಅಮೃತವನ್ನು ಅಪಹರಣ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ವಿಘ್ನೇಶನನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟೇ ಏಕೆ? ನಾನೂ ಸಹ ರುಗ್ಮಿಣಿಯ ಜೊತೆ ಗಣಪತಿ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿರುವೆನು.

ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರೇರಣೆ

ಕುಷ್ಠವ್ಯಾಧಿಯುತೇನಾಪಿ ಸಾಂಬೇನಾರಾಧಿತಃ ಪುರಾ ।
ಜಯಕಾಮಸ್ತಥಾ ತ್ವಂ ಹಿ ತಮಾರಾಧಯ ಶಾಂಕರಮ್ ॥೨೫॥

ನನ್ನ ಮಗನಾದ ಸಾಂಬನು ಕುಷ್ಠವ್ಯಾಧಿಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರಂತೆ ನೀನೂ ಸಹ ರುದ್ರದೇವರ ಮಗನಾದ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ವಿಜಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪೂಜಿಸು.

ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ತ್ವಂ ಸ್ವಕಂ ರಾಜ್ಯಂ ಹತ್ವಾ ಶತ್ರೂನ್ ರಣಾಜಿರೇ ।
ಸಿದ್ಧಿದಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದೇನ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ ॥೨೬॥

ಆಗ ಅವರೆಲ್ಲರಂತೆ ನೀನೂ ಕೂಡ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವಿ. ಗಣಪತಿಯ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಅಭೀಷ್ಟಗಳು ನೆರವೇರುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂಶಯವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಏವಮುಕ್ತಸ್ತು ಕೃಷ್ಣೇನ ಸಾನುಜಃ ಪಾಂಡುನಂದನಃ ।
ಪೂಜಯಾಮಾಸ ದೇವೇಶಂ ಪುತ್ರಂ ತ್ರಿಪುರಘಾತಿನಃ ॥೨೭॥

ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. ಆಗ ತಮ್ಮಂದಿರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಆ ತ್ರಿಪುರಾಸುರಸಂಹಾರಕರಾದ ರುದ್ರದೇವರ ಮಗನಾದ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆಗೈದನು.

ಗಣಪತಿಪೂಜೆಯಿಂದ ಯುಧಿಷ್ಠರನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ

ಶತ್ರುಸಂಘಂ ನಿಹತ್ಯಾಽಶು ಪ್ರಾಪ್ತವಾನ್ ರಾಜ್ಯಮೋಜಸಾ ।
ಪೂಜನೀಯೋ ಮಹಾಭಾಗೋ ಗಣೇಶಃ ಸಿದ್ಧಿದಾಯಕಃ ॥೨೮॥

ಶತ್ರುಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ತನ್ನ ಓಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಲೇ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಗಣಪತಿಯು ಪೂಜಿಸಲು ಅತ್ಯಂತ ಅರ್ಹನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮಹಾಭಾಗ್ಯವಂತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಗಣಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಈಶನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಭೀಷ್ಟಗಳ ಸಿದ್ಧಿದಾಯಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಇವನು ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕ

ಸಿದ್ಧ್ಯಂತಿ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಾಣಿ ಮನಸಾ ಚಿಂತಿತಾನ್ಯಪಿ ।
ತೇನ ಖ್ಯಾತಿಂ ಗತೋ ದೇವೋ ನಾಮ್ನಾ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಃ ॥೨೯॥

ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ನೆರವೇರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಗಣಪತಿಯು "ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತಾನೆ.

ವಿದ್ಯೆ ಹಣ ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಗಣಪತಿಯೇ ಬೇಕು

ವಿದ್ಯಾಕಾಮೋ ಲಭೇದ್ ವಿದ್ಯಾಂ ಧನಕಾಮೋ ಲಭೇದ್ ಧನಮ್ ।
ಜಯಂ ಚ ಜಯಕಾಮಶ್ಚ ಪುತ್ರಾರ್ಥೀ ಲಭತೇ ಸುತಾನ್ ॥೩೦॥

ಗಣೇಶನನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬಯಸುವವನಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ; ಹಣವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನಿಗೆ ಯಥೇಚ್ಛ ಹಣವು ದೊರಕುತ್ತದೆ; ಜಯವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನು ವಿಜಯಶಾಲಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ; ಸಂತಾನವನ್ನು ಬಯಸಿದವನು ಸತ್ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ವಿವಾಹೇ ಚ ಪ್ರಯಾಣೇ ಚ ಪೂಜ್ಯಶ್ಚಾದೌ ಗಣಾಧಿಪಃ ।
ಕೃಷಿಪ್ರಾರಂಭಸಮಯೇ ಚ ಕರ್ಷಕೇಣ ವಿನಾಯಕಃ ॥೩೧॥

ವಿವಾಹದ ಮೊದಲು, ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವ ಮೊದಲು, ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಕೃಷಿಕನು ವಿನಾಯಕನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಪೂಜನೀಯಃ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿರ್ಭವಿಷ್ಯತಿ ।
ಪೂಜಕಸ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಧನಂ ತಸ್ಯಾಕ್ಷಯಂ ಭವೇತ್ ॥೩೨॥

ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯಿಂದ

ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ. ಪೂಜೆ ಮಾಡುವವನ ಭಕ್ತಿಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅಕ್ಷಯವಾದ ಸಂಪತ್ತು ಒದಗುತ್ತದೆ.

ಗಣಪತಿಪೂಜೆಯಿಂದ ವಿವಾಹಯೋಗ

ವೈಷ್ಣವಾದ್ಯಾಸು ದೀಕ್ಷಾಸು ಆದೌ ಪೂಜ್ಯೋ ಗಣಾಧಿಪಃ ।
ಪತಿಕಾಮಾ ಚ ಭರ್ತಾರಂ ಲಭೇತ್ ಸೌಖ್ಯಂ ಸುವಾಸಿನೀ ॥೩೩॥

ವೈಷ್ಣವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಮೊದಲು ಗಣಾಧಿಪನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಉತ್ತಮಪತಿ ಬಯಸುವ ಸ್ತ್ರೀಯು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿಯಾಗಿ ಸುಖವಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಗಣಪತಿಪೂಜೆಯ ಮಹಿಮೆ

ವಿಧವಾ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ವೈ ವೈಧವ್ಯಂ ನಾಽಪ್ನುಯಾತ್ ಕ್ವಚಿತ್ ।
ತಸ್ಮಿನ್ ಸಂಪೂಜಿತೇ ವಿಷ್ಣುರೀಶೋ ಭಾನುಸ್ತಥಾ ಹ್ಯುಮಾ ॥೩೪॥

ವಿಧವೆಯು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮುಂದಿನ ಯಾವ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲೂ ಅವಳಿಗೆ ವೈಧವ್ಯವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಮಹಾವಿಷ್ಣು, ಮಹಾರುದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಪಾರ್ವತಿ ಇವರುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದಂತಾಗುವುದು.

ಹವ್ಯವಾಹಮುಖಾ ದೇವಾಃ ಪೂಜಿತಾಃ ಸ್ಯುರ್ನ ಸಂಶಯಃ ।
ಚಂಡಿಕಾದ್ಯಾ ಮಾತೃಗಣಾಃ ಪರಿತುಷ್ಟಾ ಭವಂತಿ ಚ ॥೩೫॥

ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಚಂಡಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ಮಾತೃದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಯ ಇದಂ ಶೃಣುಯಾನ್ನಿತ್ಯಂ ಶ್ರಾವಯೇದ್ ವಾ ಸಮಾಹಿತಃ ।
ಸಿದ್ಧ್ಯಂತಿ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಾಣಿ ಸಿದ್ಧಿದಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದತಃ ॥೩೬॥

॥ ಇತಿ ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಯುಧಿಷ್ಠಿರಸಂವಾದೇ
ವರಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕವ್ರತಕಥಾ ಸಂಪೂರ್ಣಾ ॥

ಯಾರು ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಾನೋ, ಇತರರಿಗಾಗಿ ಪಠಿಸುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಕೈಗೂಡುತ್ತವೆ. ಗಣಪತಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವನ ಭವಿಷ್ಯ ಉಜ್ಜ್ವಲವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸ್ಕಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರಸಂವಾದದಲ್ಲಿ
ವರಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕ ವ್ರತಕಥೆಯ ಅನುವಾದ ಮುಕ್ತಾಯವಾಯಿತು.

* * * * *

ಚತುರ್ಥಿಯಂದು ಚಂದ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಬಾರದು

ಮಾಸಿ ಭಾದ್ರಪದೇ ಶುಕ್ಲೇ ಶಿವಲೋಕೇ ಪ್ರಪೂಜಿತಾ ।
ತಸ್ಯಾಂ ಸ್ನಾನಂ ತಥಾ ದಾನಮುಪವಾಸೋಽರ್ಚನಂ ತಥಾ ।
ಕ್ರಿಯಮಾಣಂ ಶತಗುಣಂ ಪ್ರಸಾದಾದ್ ಯಾತಿ ತಾನ್ ನೃಪ ॥

ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂದು ಮಾಡುವ ಸ್ನಾನ ದಾನ ಉಪವಾಸ ಅರ್ಚನೆಗಳು ನೂರು ಪಟ್ಟು ಫಲವನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಕನ್ಯಾದಿತ್ಯೇ ಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ ತು ಶುಕ್ಲೇ ಚಂದ್ರಸ್ಯ ದರ್ಶನಮ್ ।
ಮಿಥ್ಯಾಽಭಿದೂಷಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ತಸ್ಮಾತ್ ಪಶ್ಯೇನ್ನ ತಂ ತದಾ ॥

ಸೂರ್ಯನು ಕನ್ಯಾರಾಶಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದಾಗ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ಥೀದಿವಸ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಸುಳ್ಳು ಅಪವಾದವು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂದು ಚಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡಬಾರದು.

ತದ್ದೋಷಶಾಂತಯೇ ಜಾಪ್ಯಂ ವಿಷ್ಣುನೋಕ್ತಂ ಸ್ಯಮಂತಕಮ್ ।

ಹಾಗೇನಾದರೂ ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ಯಮಂತಕರತ್ನದ ಕಥೆಯನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಮಂತ್ರ ಹೀಗಿದೆ –

ಮಂತ್ರಃ –

ಸಿಂಹಃ ಪ್ರಸೇನಮವಧೀತ್ ಸಿಂಹೋ ಜಾಂಬವತಾ ಹತಃ ।
ಸುಕುಮಾರಕ ಮಾ ರೋದೀಸ್ತವ ಹ್ಯೇಷ ಸ್ಯಮಂತಕಃ ॥

'ಸಿಂಹವು ಪ್ರಸೇನನನ್ನು ಕೊಂದಿತು. ಆ ಸಿಂಹವನ್ನು ಜಾಂಬವಂತನು ಕೊಂದನು. ಈ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯು ನಿನಗೇ 'ಇರಲಿ, ಮಗು ಅಳಬೇಡ' ಎಂಬುದಾಗಿ ತನ್ನ ಮಗುವಿಗೆ ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ಜಾಂಬವಂತನು ನೀಡಿದನು.

* * * *

ಸ್ಯಮಂತಕೋಪಾಖ್ಯಾನಮ್
ಗಣೇಶವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಲೇಬೇಕು

ನಂದಿಕೇಶ್ವರಃ –

ಶೃಣುಷ್ವೈಕಾಗ್ರಚಿತ್ತಃ ಸನ್ ವ್ರತಂ ಗಾಣೇಶ್ವರಂ ಮಹತ್ ।
ಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ತು ಸದಾ ಕಾರ್ಯಂ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ॥೧॥

ನಂದಿಕೇಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ – ಸನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳೇ! ನಾನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿರಿ. ಏಕಾಗ್ರಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಈ ಗಣೇಶನ ವ್ರತದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿರಿ. ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ಗಣೇಶ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸನತ್ಕುಮಾರ ಯೋಗೀಂದ್ರ ಯದೀಚ್ಛೇತ್ ಶುಭಮಾತ್ಮನಃ ।
ನಾರೀ ವಾ ಪುರುಷೋ ವಾಽಪಿ ಯಃ ಕುರ್ಯಾದ್ ವಿಧಿವದ್ ವ್ರತಮ್॥೨॥

ಯೋಗಿವರ್ಯರಾದ ಸನತ್ಕುಮಾರರೇ! ಕೇಳಿರಿ. ಪುರುಷ ಅಥವಾ ಸ್ತ್ರೀ ಯಾರಾದರೂ ತಮಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಗಣೇಶವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ತಮ್ಮೆಲ್ಲ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಮೋಚಯತ್ಯಾಶು ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಸಂಕಟಾದ್ ವ್ರತಿನಂ ಮಹತ್ ।
ಅಪವಾದಹರಂ ಚೈವ ಸರ್ವವಿಘ್ನಪ್ರಣಾಶನಮ್ ॥೩॥

ವಿಪ್ರೇಂದ್ರರೇ! ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗುವ ದೊಡ್ಡ ಸಂಕಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈ ವ್ರತಾಚರಣೆಯಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಪವಾದವೂ ಕೂಡ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ಷಣಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗುವ ವಿಘ್ನಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ಕಾಂತಾರೇ ವಿಷಮೇ ವಾಽಪಿ ರಣೇ ರಾಜಕುಲೇಽಥವಾ ।
ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಕರಂ ವಿದ್ಧಿ ವ್ರತಾನಾಮುತ್ತಮಂ ವ್ರತಮ್ ॥೪॥

ಗೊಂಡಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ರಾಜಕುಲದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಗಳು ಎದುರಾದಾಗ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಗಣಪತಿವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಗಣೇಶವ್ರತದ ಮಹಿಮೆ

ಗಜಾನನಪ್ರಿಯಂ ಚಾಥ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ವಿಶ್ರುತಮ್ ।
ಅತೋ ನ ವಿದ್ಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಸರ್ವಸಂಕಷ್ಟನಾಶನಮ್ ॥೫॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ಈ ಗಣಪತಿವ್ರತವು ಗಣಪತಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯಕರವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ವಿಷಯವು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಎಲ್ಲರ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ವ್ರತ ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೊಂದು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಗಣೇಶವ್ರತದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಬಗ್ಗೆ

ಸನತ್ಕುಮಾರಃ

ಕೇನ ಚಾದೌ ಪುರಾ ಚೀರ್ಣಂ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕೇ ಕಥಂ ಗತಮ್ ।
ಏತತ್ ಸಮಸ್ತಂ ವಿಸ್ತಾರ್ಯ ಬ್ರೂಹಿ ಗಾಣೇಶ್ವರಂ ಮಹತ್ ॥೬॥

ಸನತ್ಕುಮಾರರು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ – ಈ ಗಾಣೇಶ್ವರವ್ರತವನ್ನು ಮೊದಲು ಯಾರು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದರು. ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು ? ಇದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸು.

ನಂದಿಕೇಶ್ವರಃ

ಚಕ್ರೇ ವ್ರತಂ ಜಗನ್ನಾಥೋ ವಾಸುದೇವಃ ಪ್ರತಾಪವಾನ್ ।
ಆದಿಷ್ಟೋ ನಾರದೇನೈವ ವೃಥಾ ಲಾಂಛನಮುಕ್ತಯೇ ॥೭॥

ನಂದಿಕೇಶ್ವರನು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ – ಬೇರಾರೂ ಅಲ್ಲ; ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ವಸುದೇವ ಸುತನಾದ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನೇ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು

ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದನು. ತನಗೆ ಒದಗಿದ ವ್ಯರ್ಥವಾದ ಅಪವಾದವನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾರದರಿಂದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದನು.

ಸನತ್ಕುಮಾರಃ

ಷಡ್ಗುಣ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನಃ ಸೃಷ್ಟಿಸಂಹಾರಕಾರಕಃ ।
ವಾಸುದೇವೋ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪೀ ಪ್ರಾಪ್ತವಾನ್ ಲಾಂಛನಂ ಕಥಮ್ ।
ಏತದಾಶ್ಚರ್ಯಮಾಖ್ಯಾನಂ ಬ್ರೂಹಿ ತ್ವಂ ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ॥೮॥

ಸನತ್ಕುಮಾರರು ಪುನಃ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ – ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಷಡ್ಗುಣ್ಯೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಸಂಹಾರಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಕರ್ತೃವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥವನಿಗೆ ಅಪವಾದವು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು? ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ನಂದಿಕೇಶ್ವರನೇ ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡು.

ನಂದಿಕೇಶ್ವರನಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಚರಿತ್ರೆ

ನಂದಿಕೇಶ್ವರಃ

ಭೂಮಿಭಾರನಿವೃತ್ತ್ಯರ್ಥಂ ವಸುದೇವಸುತಾವುಭೌ ॥೯॥
ರಾಮಕೃಷ್ಣೌ ಸಮುತ್ಪನ್ನೌ ಪದ್ಮನಾಭಫಣೀಶ್ವರೌ ।
ಜರಾಸಂಧಭಯಾತ್ ಕೃಷ್ಣೋ ದ್ವಾರಕಾಂ ಸಮಕಲ್ಪಯತ್ ॥೧೦॥
ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾಣಮಾಹೂಯ ಪುರೀಂ ಹಾಟಕನಿರ್ಮಿತಾಮ್ ।

ನಂದಿಕೇಶ್ವರನು ಉತ್ತರಿಸಿದನು – ಭೂಮಿಗೆ ಭಾರಭೂತರಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ವಸುದೇವಸುತನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು. ಶೇಷದೇವರು ಬಲರಾಮನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದರು. ಜರಾಸಂಧನ ಭಯವನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ದ್ವಾರಕೆಯನ್ನು ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಸಿದನು. ವಿಶ್ವಕರ್ಮನನ್ನು ಕರೆಸಿ, ಚಿನ್ನದ ದ್ವಾರಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಸಿದನು.

ತತ್ರ ಷೋಡಶಸಾಹಸ್ರಂ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಚೈವ ಶತಾಧಿಕಮ್ ॥೧೧॥
ಭವನಾನಿ ಮನೋಜ್ಞಾನಿ ತೇಷಾಂ ಮಧ್ಯೇ ವ್ಯಕಲ್ಪಯತ್ ।
ಪಾರಿಜಾತತರುಂ ಮಧ್ಯೇ ತಾಸಾಂ ಭೋಗಾಯ ಕಲ್ಪಯತ್ ॥೧೨॥

ಆ ದ್ವಾರಕಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರುಸಾವಿರದ ನೂರ ಎಂಟು ಪತ್ನಿಯರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಭವನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸುಖಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಿಂದ ಪಾರಿಜಾತ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ತಂದು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದನು.

ಯಾದವಾನಾಂ ಗೃಹಾಸ್ತತ್ರ ಷಟ್‌ಪಂಚಶತಕೋಟಯಃ ।
ಅನ್ಯೇಽಪಿ ಬಹವೋ ಲೋಕಾ ವಸಂತಿ ವಿಗತಜ್ವರಾಃ ॥೧೩॥

ಆ ದ್ವಾರಕಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ಸಾವಿರ ಕೋಟಿ ಯಾದವರ ಭವನಗಳಿದ್ದವು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕರು ಅಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ಸುಂದರಂ ತತ್ರ ದೃಶ್ಯತೇ ।
ಸತ್ರಾಜಿತಪ್ರಸೇನಾಖ್ಯೌ ಪುತ್ರಾವುಗ್ರಸ್ಯ ವಿಶ್ರುತೌ ॥೧೪॥

ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೆಲ್ಲವೂ ಸುಂದರವಾದ ವಸ್ತುಗಳಿವೆಯೋ ಅವೆಲ್ಲವೂ ದ್ವಾರಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಉಗ್ರ ಎಂಬ ಯಾದವನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಸತ್ರಾಜಿತ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸೇನ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರು.

ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಸತ್ರಾಜಿತನ ತಪಸ್ಸು

ಅಂಭೋಧಿತೀರಮಾಸಾದ್ಯ ತನ್ಮನಸ್ಕತಯಾ ಚ ಸಃ ।
ಸತ್ರಾಜಿತಸ್ತಪಸ್ತೇಪೇ ಸೂರ್ಯಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಬುದ್ಧಿಮಾನ್ ॥೧೫॥

ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಸತ್ರಾಜಿತನು ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದನು.

ವ್ರತಂ ನಿರಶನಂ ಗೃಹ್ಯ ಸೂರ್ಯಸಂಬದ್ಧಲೋಚನಃ ।
ತತಃ ಪ್ರಸನ್ನೋ ಭಗವಾನ್ ಸತ್ರಾಜಿತಪುರಃಸ್ಥಿತಃ ॥೧೬॥

ಯಾವುದೇ ಆಹಾರಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೇ ತದೇಕಾಗ್ರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದನು. ಇವನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಸೂರ್ಯನು ಸತ್ರಾಜಿತನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು.

ಸತ್ರಾಜಿತೋಽಪಿ ತುಷ್ಟಾವ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವಂ ದಿವಾಕರಮ್ ।
ತೇಜೋರಾಶೇ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ನಮಸ್ತೇ ಸರ್ವತೋಮುಖ ॥೧೭॥

ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಗೊಂಡ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸತ್ರಾಜಿತನು ಅತ್ಯಂತಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದನು. ತೇಜಸ್ಸಿನ ರಾಶಿಯಾದ ನಿನಗೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಮುಖವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮನಗಳು.

ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿನ್ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಹರಿದಶ್ವ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ।
ಗ್ರಹರಾಜ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ನಮಸ್ತೇ ಚಂದ್ರರೋಚಿಷೇ ॥೧೮॥

ನೀನು ವಿಶ್ವದಲ್ಲೆಲ್ಲೆಡೆಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವಿ. ಸಕಲ ಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ರಾಜನಾಗಿರುವಿ. ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ನೀಡುವವನಾಗಿರುವಿ. ನಿನಗಿದೋ ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಯ ನಮನ.

ಟಿಪ್ಪಣಿ – ಹರಿದಶ್ವ ಎಂದರೆ ಹರಿತ್ = ನೀಲ ಹಾಗೂ ಪೀತವರ್ಣಗಳಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಅಶ್ವಃ = ಕುದುರೆಗಳುಳ್ಳ ಸೂರ್ಯ ಎಂದರ್ಥ.

ವೇದತ್ರಯ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಸರ್ವದೇವ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ।
ಪ್ರಸೀದ ಪಾಹಿ ದೇವೇಶ ಸಂದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಾಂ ದಿವಾಕರ ॥೧೯॥

ಮೂರು ವೇದಗಳ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವಿ. ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವರು. ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ನಿನಗೆ ವಂದನೆ. ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡು. ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡು.

ಇತ್ಥಂ ಸಂಸ್ತೂಯಮಾನೋಽಸೌ ದೇವದೇವೋ ದಿವಾಕರಃ ।
ಸ್ನಿಗ್ಧಗಂಭೀರಮಧುರಂ ಸತ್ರಾಜಿತಮುವಾಚ ಸಃ ॥೨೦॥

ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದೇವತೆಯಾದ ಆ ದಿವಾಕರನು ಸತ್ರಾಜಿತನಿಂದ ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಇಂಪಾದ ಗಂಭೀರವಾದ ಮಧುರವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸತ್ರಾಜಿತನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಸೂರ್ಯಃ –

ವರಂ ಬ್ರೂಹಿ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಯತ್ ತೇ ಮನಸಿ ವರ್ತತೇ ।
ಸತ್ರಾಜಿತ ಮಹಾಭಾಗ ತುಷ್ಟೋಽಹಂ ತವ ನಿಶ್ಚಯಾತ್ ॥೨೦॥

ಸೂರ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ – ಸತ್ರಾಜಿತನೇ! ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೇ! ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸಿನ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ಕೇಳು. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಿನಗೆ ನೀಡುತ್ತೇನೆ.

ಸತ್ರಾಜಿತ ಕೇಳಿದ ವರ

ಸತ್ರಾಜಿತಃ

ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಂ ದೇಹಿ ಯದಿ ತುಷ್ಟೋಽಸಿ ಭಾಸ್ಕರ ।

ಸತ್ರಾಜಿತನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ – ಓ ಸೂರ್ಯದೇವನೇ! ಒಂದು ವೇಳೆ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದರೆ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ನನಗೆ ನೀಡು.

ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಪ್ರದಾನ

ನಂದಿಕೇಶ್ವರಃ

ದದೌ ತಸ್ಯ ಚ ತದ್‌ರತ್ನಂ ಸ್ವಕಂಠಾದವತಾರ್ಯ ಸಃ ॥೨೧॥

ನಂದಿಕೇಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ –

ಕೂಡಲೇ ಸೂರ್ಯದೇವನು ತನ್ನ ಕಂಠದಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಸತ್ರಾಜಿತರಾಜನಿಗೆ ನೀಡಿದನು.

ಭಾಸ್ಕರಃ –

ಭಾರಾಷ್ಟಕಂ ಶಾತಕುಂಭಂ ಸ್ರವತೇಽಸೌ ಮಹಾಮಣಿಃ ।
ಶುಚಿಷ್ಮತಾ ಸದಾ ಧಾರ್ಯಂ ರತ್ನಮೇತನ್ಮಹೋತ್ತಮಮ್ ॥೨೨॥

ಸತ್ರಾಜಿತನೇ! ಈ ರತ್ನವು ಮಹಾಮಣಿಯೆನಿಸಿದೆ. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಎಂಟು ಭಾರ ಚಿನ್ನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಶುಚಿಭೂರ್ತನಾಗಿ ಪರಮಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಈ ರತ್ನವನ್ನು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸತ್ರಾಜಿತ ಕ್ಷಣೇನೈತದಶುಭಂ ಹಂತಿ ಮಾನವಮ್ ।
ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾಽಂತರ್ದಧೇ ದೇವಸ್ತೇಜೋರಾಶಿರ್ದಿವಾಕರಃ ॥೨೪॥

ಸತ್ರಾಜಿತನೇ! ಒಂದು ವೇಳೆ ಶುಚಿರ್ಭೂತನಾಗದೇ ಈ ರತ್ನವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮಣಿಯು ಆ ಮಾನವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ತೇಜೋಮಯಸ್ವರೂಪನಾದ ದಿವಾಕರನು ಕಣ್ಮರೆಯಾದನು.

ತತ್ಕಂಠರತ್ನಜ್ವಲಮಾನರೂಪೀ ಪುರೀಂ ಸ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ವಿವೇಶ ಸತ್ವರಮ್ ।
ದೃಷ್ಟ್ವಾತು ಲೋಕಾ ಮನಸಾ ದಿವಾಕರಂ ಸಂಚಿಂತಯಂತೋಽಸ್ತಮಿತಸ್ವದೃಷ್ಟಯಃ

ಸೂರ್ಯನು ನೀಡಿದ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಸತ್ರಾಜಿತನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಇದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನನಾದನು. ಕೃಷ್ಣನ ಪುರಿಯಾದ ದ್ವಾರಾವತಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದನು. ಆ ರತ್ನದ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಜನರು ಸತ್ರಾಜಿತನನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕಾಗದೇ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ಸತ್ರಾಜಿತನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸೂರ್ಯನೇ ಆಗಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು.

ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯ ವೈಭವ

ಸಮಾಗತೋಽಯಂ ಹರಿದಶ್ವದೀಧಿತಿ-
ರ್ಜನಾರ್ದನಂ ದ್ರಷ್ಟುಮಸಂಶಯೇನ ।
ನಾಯಂ ಸಹಸ್ರಾಂಶುರಿತೀಹ ಲೋಕಾಃ
ಸತ್ರಾಜಿತೋಽಯಂ ಮಣಿಕಂಠಭಾಸ್ವಾನ್ ॥೨೬॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಆ ಸೂರ್ಯನೇ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ಕೆಲವರು ಊಹಿಸಿದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಹೀಗೆಂದುಕೊಂಡರು – ಇವನು ಸೂರ್ಯನಲ್ಲ; ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ ಸತ್ರಾಜಿತನು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು.

ಸ್ಯಮಂತಕಂ ಮಹಾರತ್ನಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತತ್ಕಂಠಮಂಡಲೇ ।
ಸ್ಪೃಹಾಂ ಚಕ್ರೇ ಜಗನ್ನಾಥೋ ನ ಜಹಾರ ಮಣಿಂ ತತಃ ॥೨೭॥

ಸತ್ರಾಜಿತನ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ನೋಡಿದನು. ಮತ್ತು ತನಗೆ ಅದು ಬೇಕು ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಪಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

ಸತ್ರಾಜಿತನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನ ಭಯ

ಸತ್ರಾಜಿತೋ ಜಾತಭಯೋ ಯಾಚಯಿಷ್ಯತಿ ಮಾಂ ಹರಿಃ ।
ಪ್ರಸೇನಾಯ ದದೌ ಭ್ರಾತ್ರೇ ಧಾರ್ಯೋಽಯಂ ಶುಚಿನಾ ತ್ವಯಾ ॥೨೮॥

'ತಾನು ಧರಿಸಿದ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಕೇಳುತ್ತಾನೋ' ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಸತ್ರಾಜಿತನು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಪ್ರಸೇನನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟನು. ಶುಚಿರ್ಭೂತನಾಗಿ ಈ ಮಣಿಯನ್ನು ಧರಿಸು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಏಕದಾ ಕಂಠದೇಶೇ ತು ಕ್ಷಿಪ್ತ್ವಾ ತಂ ಮಣಿಮುತ್ತಮಮ್ ।
ಮೃಗಯಾಕ್ರೀಡನಾರ್ಥಾಯ ಯಯೌ ಕೃಷ್ಣೇನ ಸಂಯುತಃ ॥೨೯॥

ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರಸೇನನು ಆ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ ಮೃಗಗಳ ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಜೊತೆ ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳಿದನು.

ಅಶ್ವಾರೂಢೋಽಶುಚಿಶ್ಚಾಸೌ ಹತಃ ಸಿಂಹೇನ ತತ್‌ಕ್ಷಣಾತ್ ।
ರತ್ನಮಾದಾಯ ಸಿಂಹೋಽಪಿ ಗಚ್ಛನ್ ಜಾಂಬವತಾ ಹತಃ ॥೩೦॥

ಆದರೆ ಅಶುಚಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅಶ್ವಾರೂಢನಾಗಿದ್ದನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಸಿಂಹವು ಆ ಪ್ರಸೇನನನ್ನು ಒಂದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕೊಂದಿತು. ಸ್ಯಮಂತಕರತ್ನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟಿತು. ಆ ಸಿಂಹವೂ ಕೂಡ ಜಾಂಬವಂತನಿಂದ ಆ ಸಿಂಹವನ್ನು ಕೊಂದನು.

ಜಾಂಬವಂತನಿಗೆ ದೊರಕಿತು ಆ ಮಣಿ

ನೀತ್ವಾ ಸ ವಿವರೇ ರತ್ನಂ ದದೌ ಪುತ್ರಾಯ ಜಾಂಬವಾನ್ ।
ಪುರೀಂ ವಿವೇಶ ಕೃಷ್ಣೋಽಪಿ ಸ್ವೈಃ ಸರ್ವೈಃ ಸಮಾವೃತಃ ॥೩೧॥

ಜಾಂಬವಂತನು ಆ ರತ್ನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಗುಹೆಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಮಗುನಿಗೆ ಅದನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಬೇಟೆಯಾಡಿ ತನ್ನ ಪರಿವಾರದ ಜೊತೆ ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು.

ಪ್ರಸೇನೋऽದ್ಯಾಪಿ ನಾऽಯಾತಿ ಹತಃ ಕೃಷ್ಣೇನ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ ।
ಮಣಿಲೋಭೇನ ಹಾ ಕಷ್ಟಂ ಬಾಂಧವಃ ಪಾಪಿನಾ ಹತಃ ॥೩೨॥

ಆದರೆ ಪ್ರಸೇನನು ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಹಿಂತಿರುಗಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಮಣಿಯ ಆಸೆಯಿಂದ ಪ್ರಸೇನನನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಎಂಥ ದುಃಸ್ಥಿತಿ ಬಂತು. ಈ ಪಾಪಿಯು ತನ್ನ ಬಂಧುವನ್ನೇ ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟನಲ್ಲ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮಿಥ್ಯಾಪವಾದ

ದ್ವಾರಕಾವಾಸಿನಃ ಸರ್ವೇ ಜನಾ ಊಚುಃ ಪರಸ್ಪರಮ್ ।
ವೃಥಾऽಪವಾದಸಂತಪ್ತಃ ಕೃಷ್ಣೋऽಪಿ ನಿರಗಾಚ್ಛನೈಃ ॥೩೩॥

ಎಂಬುದಾಗಿ ದ್ವಾರಕಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಜನರೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಗ್ಗೆ ಮಿಥ್ಯಾಪವಾದವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾ ಪರಸ್ಪರ ಮಾತನಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ನೊಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮೆಲ್ಲನೆ ದ್ವಾರಕೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಬಿಟ್ಟನು.

ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ

ಸಹೈವ ತೈಸ್ತಥಾರಣ್ಯೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಿಂಹೇನ ಪಾತಿತಮ್ ।
ಪ್ರಸೇನಂ ವಾಹನಯುತಂ ತತ್ಪದಾನುಚರೈರ್ಹರಿಃ ॥೩೪॥

ಋಕ್ಷೇಣ ನಿಹತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕೃಷ್ಣಶ್ಚರ್ಕ್ಷಬಿಲಂ ಗತಃ ।
ವಿವೇಶ ಯೋಜನಶತಮಂಧಕಾರಂ ಸ್ವತೇಜಸಾ ॥೩೫॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಅಪವಾದಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಯಾದವರೊಂದಿಗೆ ತೆರಳಿ, ಪ್ರಸೇನನು ಕುದುರೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಿಂಹದಿಂದ ಹತನಾಗಿರುವುದನ್ನು, ಸಿಂಹದ ಪಾದದ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು, ಸಿಂಹವನ್ನು ಕರಡಿಯು ಕೊಂದಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡನು. ಆ ಕರಡಿಯ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ತೆರಳಿದಾಗ ಒಂದು ಗುಹೆಯು ಸಿಕ್ಕಿತು. (ಆ ಗುಹೆಯ ಹೊರಗೆ ಉಳಿದ ಬಂಧು ಜನರನ್ನು

ನಿಲ್ಲಿಸಿ) ತಾನು ಒಳಹೊಕ್ಕನು. ತನ್ನ ದೇಹದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಾ ನೂರು ಯೋಜನ ತೆರಳಿದನು.

ನಿವಾರಯನ್ ದದರ್ಶಾಗ್ರೇ ಪ್ರಾಸಾದಂ ಬದ್ಧಭೂಮಿಕಮ್ ।
ತಂ ಕುಮಾರಂ ಜಾಂಬವತೋ ಡೋಲಾಯಾಮಮಿತದ್ಯುತಿಃ ॥೩೬॥

ಮುಂದೆ ರತ್ನನಿರ್ಮಿತವಾದ ಅರಮನೆಯನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳಗೆ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜಾಂಬವಂತನ ಮಗನನ್ನು ಅಪರಿಮಿತಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕಂಡನು.

ಮಾಣಿಕ್ಯಂ ಲಂಬಮಾನಂ ಚ ದದರ್ಶ ಭಗವಾನ್ ಹರಿಃ ।
ರೂಪಯೌವನಸಂಪನ್ನಾಂ ಕನ್ಯಾಂ ಜಾಂಬವತೀಂ ಪುನಃ ॥೩೭॥

ಆ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯು ಜೋತಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ತೂಗುತ್ತಿರುವ ಸೌಂದರ್ಯ ಹಾಗೂ ತಾರುಣ್ಯಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜಾಂಬವಂತನ ಮಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕಂಡನು.

ಡೋಲಾಂ ಡೋಲಾಯಮಾನಾಂ ಚ ದದರ್ಶ ಕಮಲೇಕ್ಷಣಃ ।
ಮಹಾಂತಂ ವಿಸ್ಮಯಂ ಚಕ್ರೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾಂ ಚಾರುಹಾಸಿನೀಮ್ ॥೩೮॥

ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ತೂಗುತ್ತಿರುವ ಸುಂದರವಾದ ನಗುಮುಖದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಕಮಲದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು.

'ಸಿಂಹಃ ಪ್ರಸೇನಂ' ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕ ಕೇಳಿಸಿತು

ಡೋಲಾಂ ಡೋಲಾಯಮಾನಾ ಸಾ ಜಗೌ ಗೀತಮಿದಂ ಮುಹುಃ ।
ಸಿಂಹಃ ಪ್ರಸೇನಮವಧೀತ್ ಸಿಂಹೋ ಜಾಂಬವತಾ ಹತಃ ॥೩೯॥
ಸುಕುಮಾರಕ ಮಾ ರೋದೀಸ್ತವ ಹ್ಯೇಷ ಸ್ಯಮಂತಕಃ ।

ಆ ಸುಂದರಳಾದ ಬಾಲೆಯು ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ತೂಗುತ್ತಾ ಹೀಗೆ ಪದ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. – 'ಸಿಂಹಃ ಪ್ರಸೇನಮವಧೀತ್ ಸಿಂಹೋ ಜಾಂಬವತಾ ಹತಃ । ಸುಕುಮಾರಕ ಮಾ ರೋದೀಸ್ತವ ಹ್ಯೇಷ ಸ್ಯಮಂತಕಃ' ಓ ಮಗುವೇ ನೀನು ಅಳಬೇಡ. ಈ ಸ್ಯಮಂತಕ- ಮಣಿಯು ನಿನಗೆ ಇರಲಿ. ಇದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಿಂಹವು ಪ್ರಸೇನನನ್ನು ಕೊಂದಿತು. ಆ ಸಿಂಹವನ್ನು ಜಾಂಬವಂತನು ಕೊಂದನು.

ಮದನಜ್ವರದಾಹಾರ್ತಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಂ ಕಮಲೇಕ್ಷಣಮ್ ॥೪೦॥

ಹೀಗೆ ಪದ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಬಾಲೆಯು ಕಮಲೇಕ್ಷಣನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಂಡು ಕಾಮಜ್ವರಪೀಡಿತಳಾದಳು.

ಉವಾಚ ಲಲಿತಾ ಬಾಲಾ ಗಮ್ಯತಾಂ ಗಮ್ಯತಾಮಿತಿ ।
ರತ್ನಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ವೇಗೇನ ಯಾವಚ್ಛೇತೇ ಸ ಜಾಂಬವಾನ್ ॥೪೧॥

ಕೋಮಲಾಂಗಿಯಾದ ಆ ಬಾಲೆಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಳು– ಜಾಂಬವಂತನು ಮಲಗಿರುವಾಗಲೇ ಈ ರತ್ನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನೀನು ಬೇಗನೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಬಿಡು.

ಜಾಂಬವಂತನನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕರೆದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ

ಇತ್ಯಾಕರ್ಣ್ಯ ಹಸನ್ ಶೌರಿಃ ಶಂಖಂ ದಧ್ಮೌ ಪ್ರತಾಪವಾನ್ ।
ಆಕರ್ಣ್ಯ ಸಹಸೋತ್ಥಾಯ ಯುಯುಧೇ ಋಕ್ಷರಾಟ್ ತತಃ ॥೪೨॥

ಪ್ರತಾಪವಂತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬಾಲೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಗುವವನಾಗಿ ಪಾಂಚಜನ್ಯಶಂಖವನ್ನು ಊದಿದನು. ಅದರ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಜಾಂಬವಂತನು ಕೂಡಲೇ ಎದ್ದು ಯುದ್ಧಮಾಡಿದನು.

ತಯೋರ್ಯುದ್ಧಮಭೂದ್ ಘೋರಂ ಹರಿಜಾಂಬವತೋಸ್ತದಾ ।
ದ್ವಾರಕಾವಾಸಿನಃ ಸರ್ವೇ ಗತಾಸ್ತೇ ಸಪ್ತಮೇ ದಿನೇ ॥೪೩॥

ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಜಾಂಬವಂತನಿಗೂ ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧವೇ ನಡೆಯಿತು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಜೊತೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದ ದ್ವಾರಕೆಯ ಜನರು ಏಳನೆಯ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು.

ಮೃತಂ ಕೃಷ್ಣಂ ನಿರೀಕ್ಷಂತೋ ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧಂ ವಿಚಾರ್ಯ ಚ ।
ಪರಲೋಕಕ್ರಿಯಾಂ ಚಕ್ರುಃ ಪುರೇ ತಸ್ಯ ತು ತೇ ತದಾ ॥೪೪॥

ಅನೇಕ ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ಕಾದರೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬಾರದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಮೃತನಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಔರ್ಧ್ವದೈಹಿಕಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ದ್ವಾರಕಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಬಾಂಧವರು ನಡೆಸಿದರು.

೨೧ ದಿವಸಗಳ ಭಯಂಕರ ಯುದ್ಧ

ಏಕವಿಂಶದ್ದಿನಂ ಯಾವದ್ ಬಾಹುಪ್ರಹರಣೋ ವಿಭುಃ ।
ಯುಯುಧೇ ತೇನ ಋಕ್ಷೇಣ ಯುದ್ಧಕರ್ಮಣಿ ತೋಷಿತಃ ॥೪೫॥

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ವಿಭುವಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಜಾಂಬವಂತನ ಜೊತೆ ಬಾಹುಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಜಾಂಬವಂತನ ಯುದ್ಧಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಂತುಷ್ಟನಾದನು.

ಜಾಂಬವಾನ್ ಪ್ರಾಕ್ತನಂ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವಬಲಂ ಮಹತ್ ।
ಜಾಂಬವಾನ್ ಅಜೇಯೋಽಹಂ ಸುರೈಃ ಸರ್ವೈರ್ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸದಾನವೈಃ ॥೪೬॥

ಜಾಂಬವಂತನಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಲ್ಲಿದ್ದ ಯುದ್ಧಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ನೆನಪಾಯಿತು. ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು – ದೇವತೆಗಳು ಯಕ್ಷರು ರಾಕ್ಷಸರು ದಾನವರು ಇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರಿಗೂ ನನ್ನನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ಶಕ್ತಿಯು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ತ್ವಯಾ ಜಿತೋಽಹಂ ದೇವೇಶ ದೇವಸ್ತ್ವಮಸಿ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ ।
ಜಾನೇ ತ್ವಾಂ ವೈಷ್ಣವಂ ತೇಜೋ ನಾನ್ಯಥಾ ಬಲಮೀದೃಶಮ್ ॥೪೭॥

ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ನೀನು ಮಾತ್ರ ನನ್ನನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದಿರುವಿ. ನೀನು ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠನೇ ಆಗಿರುವಿ. ನೀನು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ ಆಗಿರುವಿ ಎಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಬೇರೆ ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಶರಣೆಂದ ಜಾಂಬವಂತ

ಇತಿ ಪ್ರಸಾದ್ಯ ಗೋವಿಂದಂ ದದೌ ಮಾಣಿಕ್ಯಮುತ್ತಮಮ್ ।
ಸುತಾಂ ಜಾಂಬವತೀಂ ನಾಮ ಭಾರ್ಯಾರ್ಥಂ ವರವರ್ಣಿನೀಮ್ ॥೪೮॥

ಹೀಗೆ ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ, ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ನೀಡಿದನು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಸುಂದರಿಯಾದ ಜಾಂಬವತಿಯ ಜೊತೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿದನು.

ಪಾಣಿಂ ವೈ ಗ್ರಾಹಯಾಮಾಸ ದೇವದೇವಂ ಚ ಜಾಂಬವಾನ್ ।
ಮಣಿಮಾದಾಯ ದೇವೋಽಪಿ ಜಾಂಬವತ್ಯಾಽಪಿ ಸಂಯುತಃ ॥೪೯॥

ಜಾಂಬುವಂತನು ಜಾಂಬವತಿಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣವನ್ನು ದೇವದೇವನೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಜಾಂಬವತಿಯ ಜೊತೆ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಕೂಡ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದ್ವಾರಕಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

ತದ್‌ವೃತ್ತಾಂತಂ ಸಮಾಚಷ್ಟೇ ದ್ವಾರಕಾವಾಸಿನಾಂ ಸ್ವಯಮ್ ।
ಸತ್ರಾಜಿತಸ್ಯ ಮಾಣಿಕ್ಯಂ ದತ್ತವಾನ್ ಸಂಸದಿ ಸ್ಥಿತಃ ॥೫೦॥

ದ್ವಾರಾವತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಯಾದವರಿಗೆ ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದನು. ಸತ್ರಾಜಿತನಿಗೆ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದನು.

ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ಜೊತೆಗೆ ವಿವಾಹ

ಮಿಥ್ಯಾಽಪವಾದಸಂಶುದ್ಧಿಂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾನ್ ಮಧುಸೂದನಃ ।
ಸತ್ರಾಜಿತೋಽಪಿ ಸಂತ್ರಸ್ತಃ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಪ್ರದದೌ ಸುತಾಮ್ ॥೫೧॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಮಿಥ್ಯಾಪವಾದವನ್ನು ಹೀಗೆ ಕಳೆದು ಕೊಂಡನು. ಅನಂತರ ಸತ್ರಾಜಿತನಿಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖವಾಯಿತು. ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ಅಪವಾದವನ್ನು ಹೊರಿಸಿಬಿಟ್ಟೆನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷಕರವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದನು.

ಸತ್ಯಭಾಮಾಂ ಮಹಾಬುದ್ಧಿಂ ದದೌ ಸರ್ವಗುಣಾನ್ವಿತಾಮ್ ।

ಸತ್ಯಭಾಮೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಚತುರೆಯೂ, ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವಳೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ಇವಳನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು.

ಶತಧನ್ವಾಽಕ್ರೂರಮುಖಾ ಯಾದವಾ ದುಷ್ಟಮಾನಸಾಃ ॥೫೨॥

ಸತ್ರಾಜಿತೇನ ತೇ ವೈರಂ ಚಕ್ರೂ ರತ್ನಾಭಿಲಾಷಿಣಃ ।
ದುರಾತ್ಮಾ ಶತಧನ್ವಾಪಿ ಗತೇ ಕೃಷ್ಣೇಽಥ ಪಾಂಡವಾನ್ ॥೫೩॥

ಶತಧನ್ವಾ, ಅಕ್ರೂರ ಮೊದಲಾದ ಯಾದವರು ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಸೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಕೆಟ್ಟಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾದರು. ಸತ್ರಾಜಿತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರ ಬಳಿ ಹೋಗಿದ್ದನು.

ಸತ್ರಾಜಿತನೂ ಸಹ ಮೃತನಾದ

ಸತ್ರಾಜಿತಂ ನಿಹತ್ಯಾಽಶು ಮಣಿಂ ಜಗ್ರಾಹ ಪಾಪಧೀಃ ।
ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಪುರತಃ ಸತ್ಯಾ ಸಮಾಚಷ್ಟೇ ವಿಚೇಷ್ಟಿತಮ್ ॥೫೪॥

ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯ ಶತಧನ್ವನು ಸತ್ರಾಜಿತನನ್ನು ಕೊಂದೇ ಬಿಟ್ಟನು. ಮತ್ತು ಮಣಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದನು. ನಡೆದದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸಿದಳು.

ಕಪಟನಾಟಕಸೂತ್ರಧಾರಿಯ ತೃಪ್ತಿ

ಅಂತರ್ಹೃಷ್ಟೋ ಬಹಿಃಕೋಪೀ ಕೃಷ್ಣಃ ಕಪಟನಾಟಕಃ ।
ಬಲದೇವಪುರೋ ವಾಕ್ಯಮುವಾಚ ಧರಣೀಧರಃ ॥೫೫॥

ಏನು ನಡೆಯಬೇಕೋ ಅದೇ ನಡೆಯಿತೆಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಒಳಗೇ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಕಪಟನಾಟಕಸೂತ್ರಧಾರಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಲೋಕರೀತಿಯಂತೆ ಕೋಪವುಳ್ಳವನಂತೆ ಹೊರಗೆ ಕಾಣಿಸಿದನು. ಬಲರಾಮನ ಮುಂದೆ ಧರಣೀಧರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಹತ್ವಾ ಸತ್ರಾಜಿತಂ ದುಷ್ಟೋ ಮಣಿಮಾದಾಯ ಗಚ್ಛತಿ ।
ನಿಹತ್ಯ ಶತಧನ್ವಾನಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ರತ್ನಮಾವಯೋಃ ॥೫೬॥

ದುಷ್ಟನಾದ ಶತಧನ್ವನು ಸತ್ರಾಜಿತನನ್ನು ಕೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಅಪಹಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಶತಧನ್ವನನ್ನು ಕೊಂದು ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ನಾವಿಬ್ಬರೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ನಿತ್ಯಭೋಗಂ ಚ ತದ್ರತ್ನಂ ಕರಿಷ್ಯಾವೋಽದ್ಯ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ ।
ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಭಯತ್ರಸ್ತಃ ಶತಧನ್ವಾಽಪಿ ಯಾದವಃ ॥೫೭॥

ಆ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ನಾವೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋಣ; ಅದರ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ನಾವೇ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಯಾದವನಾದ ಶತಧನ್ವನೂ ಕೂಡ ಭಯಗೊಂಡವನಾದನು.

ಅಕ್ರೂರನಿಗೆ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಪ್ರಾಪ್ತಿ

ಆಹೂಯಾಕ್ರೂರನಾಮಾನಂ ಮಾಣಿಕ್ಯಂ ಪ್ರದದೌ ಚ ಸಃ ।
ಆರುಹ್ಯ ವಡವಾಂ ವೇಗಾನ್ನಿರ್ಗತೋ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದಿಶಮ್ ॥೫೮॥

ಆ ಶತಧನ್ವನು ಕೂಡಲೇ ಅಕ್ರೂರನನ್ನು ಕರೆದನು. ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಕುದುರೆಯನ್ನು ಏರಿ ವೇಗವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಓಡಿದನು.

ರಥಸ್ಥಾವನುಗಚ್ಛೇತಾಂ ತದಾ ರಾಮಜನಾರ್ದನೌ ।
ಶತಯೋಜನಮಾತ್ರೇಣ ಮಮಾರ ವಡವಾ ತದಾ ॥೫೯॥

ಆಗ ಬಲರಾಮ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಇಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ಮತ್ತೊಂದು ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ, ಶತಧನ್ವನ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದರು. ಆಗ ನೂರು ಯೋಜನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ದಾಟಿದ ಶತಧನ್ವನ ಕುದುರೆಯು ಆಯಾಸದಿಂದ ಮರಣಹೊಂದಿತು.

ಪಲಾಯಮಾನೋ ನಿಹತಃ ಕೃಷ್ಣೇನ ಸಪದಾತಿನಾ ।
ರಥಸ್ಥೋ ಬಲದೇವಸ್ತು ಹತೇ ರತ್ನಸ್ಯ ಲೋಭತಃ ॥೬೦॥

ಕಾಲು ನಡಿಗೆಯಿಂದಲೇ ಶತಧನ್ವನು ಓಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ರಥದಿಂದ ಇಳಿದು ಕಾಲುನಡಿಗೆಯಲ್ಲೇ ಆ ದುಷ್ಟನನ್ನು ಕೊಂದನು. ಬಲರಾಮನು ರಥದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದನು.

ನ ದೃಷ್ಟಂ ತತ್ರ ತದ್ರತ್ನಮಿತ್ಯೂಚೇ ಹರಿರಗ್ರಜಮ್ ।
ತದಾಕರ್ಣ್ಯ ಮಹಾರೋಷಾದುವಾಚ ವಚನಂ ಬಲಃ ॥೬೧॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಶತಧನ್ವನ ಬಳಿ ಹುಡುಕಿದನು. ''ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯು ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ'' ಎಂದು ಅಣ್ಣನ ಬಳಿ ಹೇಳಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಲರಾಮನು ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಬಲರಾಮನಿಗೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲ

ಕಪಟೀ ತ್ವಂ ಸದಾ ಕೃಷ್ಣ ಲೋಭೀ ಪಾಪೀ ಸುನಿಶ್ಚಿತಮ್ ।
ಅರ್ಥಾಯ ಸ್ವಜನಂ ಹಂಸಿ ಕಸ್ತ್ವಾಂ ಬಂಧುಂ ಸಮಾಶ್ರಯೇತ್ ॥೬೨॥

ಕೃಷ್ಣ! ನೀನು ಕಪಟಿ, ಲೋಭಿ, ಪಾಪಿ, ಹಣಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬಂಧುಜನರನ್ನೂ ಕೂಡ ಕೊಲ್ಲುವವನು. ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾರು ತಾನೇ ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರೆ ?

ಅನೇಕಶಪಥೈಃ ಕೃಷ್ಣೋ ಬಲದೇವಂ ಪ್ರಸಾದಯತ್ ।
ಸ ತು ಧಿಕ್ಕಷ್ಟಮಿತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಯಯೌ ವೈದೇಹಮಂಡಲಮ್ ॥೬೩॥

ಅಣ್ಣನಾದ ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅನೇಕ ಶಪಥಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ತಾನು ಆ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಆಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಆದರೂ ಕೂಡ ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರವನ್ನು ಹೇಳಿ ವಿದರ್ಭದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ

ಕೃಷ್ಣೋಽಪಿ ರಥಮಾರುಹ್ಯ ದ್ವಾರಕಾಂ ಪ್ರಯಯೌ ಪುನಃ ।
ತಥೈವೋಚುರ್ಜನಾಃ ಸರ್ವೇ ನ ಸಾಧೀಯಾನಯಂ ಹರಿಃ ॥೬೪॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ಕೂಡ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ ದ್ವಾರಕೆಗೆ ತೆರಳಿದನು. ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂದರೆ ಬಲರಾಮನಂತೆ ಆ ಊರಿನ ಜನರೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಧಿಕ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಾತ್ವಿಕನಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ನಿಷ್ಕಾಸಿತೋ ರತ್ನಲೋಭಾತ್ ಜ್ಯೇಷ್ಠಭ್ರಾತಾ ಬಲೋ ಬಲೀ ।
ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ದೀನವದನಃ ಪಾಪೀಯಾನಿವ ಸಂಸ್ಥಿತಃ ॥೬೫॥

ಹಿರಿಯಣ್ಣನಾದ ಬಲರಾಮನನ್ನೇ ಮಣಿಯ ಆಸೆಯಿಂದ ಊರಿನಿಂದ ಓಡಿಸಿರುವನು ಎಂದರು. ಜನರ ಅಪವಾದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪಾಪಿಷ್ಠನಂತೆ ಬಾಡಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾದನು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪುನಃ ಅಪವಾದ

ವೃಥಾಽಭಿಶಾಪಾತ್ ಸಂತಪ್ತೋ ಬಭೂವ ಸ ಜಗತ್ಪತಿಃ ।
ಅಕ್ರೂರೋಽಪಿ ವಿನಷ್ಕ್ರಮ್ಯ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾ ನಿಮಿತ್ತತಃ ॥೬೬॥

ಜಗತ್ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪುನಃ ಮಿಥ್ಯಾಪವಾದದಿಂದ ಸಂತಾಪಗೊಂಡವನಂತೆ ನಟಿಸಿದನು. ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅಕ್ರೂರನಾದರೋ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ನೆಪಮಾಡಿಕೊಂಡು ದ್ವಾರಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟನು.

ಕಾಶೀಂ ಗತ್ವಾ ಸುಖೇನಾಸೌ ಯಜನ್ ಯಜ್ಞಪತಿಂ ಪ್ರಭುಮ್ ।
ತೋಷಮುತ್ಪಾದಯಾಮಾಸ ತೇನ ದ್ರವ್ಯೇಣ ಬುದ್ಧಿಮಾನ್ ॥೬೭॥

ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಅಕ್ರೂರನು ಕಾಶಿಗೆ ಸುಖವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯು ಕೊಡುವ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಪ್ರಭುವಾದ ಯಜ್ಞಪತಿಯನ್ನು ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸಿದನು.

ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಣಿಯಿಂದ ಸುವೃಷ್ಟಿ

ಸುರಾಲಯಗೃಹೈಶ್ಚಿತ್ರೈರ್ನಗರಂ ಸಮಕಲ್ಪಯತ್ ।
ನ ದುರ್ಭಿಕ್ಷಂ ನ ವೈ ರೋಗಾ ಈತಯೋ ನ ಚ ವಿಜ್ವರಮ್ ॥೬೮॥

ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಅಕ್ರೂರನು ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನುಳ್ಳ ನಗರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ದುರ್ಭಿಕ್ಷೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೂ ರೋಗಾದಿ ಪೀಡೆಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಜ್ವರಾದಿಗಳೂ ಕೂಡ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಶುಚಿನಾ ಧಾರ್ಯತೇ ತತ್ರ ಮಣಿಃ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ ।
ಜಾನನ್ನಪಿ ಹಿ ತತ್ಸರ್ವಂ ಮಾನುಷಂ ಭಾವಮಾಶ್ರಿತಃ ॥೬೯॥

ಅಕ್ರೂರನು ಎಂದೆಂದೂ ಶುಚಿರ್ಭೂತನಾಗಿಯೇ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಕ್ರೂರನ ಬಳಿ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯಿರುವ ವಿಚಾರವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಆದರೂ ತನಗೆ ತಿಳಿಯದವನಂತೆ ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ನಟನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಳಿಗೆ ನಾರದರ ಆಗಮನ

ಲೋಕಾಚಾರಂ ತಥಾ ಮಾಯಾಮಜ್ಞಾನಂ ಚಾಽಽಶ್ರಿತೋ ಯಥಾ ।
ಬಂಧುವೈರಸಮುತ್ಪನ್ನಲಾಂಛನಂ ಸಮುಪಸ್ಥಿತಮ್ ॥೭೦॥

ವೃಥಾಽಪವಾದಬಹುಲಂ ಜಾಯಮಾನಂ ಕಥಂ ಹರೇತ್ ।
ಇತಿ ಚಿಂತಾತುರಂ ಕೃಷ್ಣಂ ನಾರದಃ ಸಮುಪಸ್ಥಿತಃ ॥೭೧॥

ಲೋಕದ ನಿಯಮದಂತೆ ಮನುಷ್ಯನ ಹಾಗೆ ಅಜ್ಞಾನ ಮಂಕುಕವಿದವನಂತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಾಟಕ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲ ಬಂಧುಗಳಿಂದ ತನಗೆ ಅಪವಾದ

ಬಂದಿದೆಯೆಂಬ ಲಾಂಛನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು. ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಬಂದ ಅಪವಾದವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ವ್ಯಸನ ಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾರದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರು.

ಗೃಹೀತ್ವಾ ತತ್ಕೃತಾಂ ಪೂಜಾಂ ಸುಖಾಸನಗತೋಽಬ್ರವೀತ್ ।

ನಾರದಃ –

ಕಿಮರ್ಥಂ ಖಿದ್ಯತೇ ದೇವ ಕಿಂ ವಾ ತೇ ಶೋಕಕಾರಣಮ್ ॥೭೨॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಾರದರಿಗೆ ಸತ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ಅತಿಥಿಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ನಾರದರು ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. – 'ಓ ದೇವನೇ! ಏಕಿಷ್ಟು ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವಿ. ನಿನ್ನ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?'

ಯಥಾವೃತ್ತಂ ಸಮಾಚಷ್ಟೇ ನಾರದಾಯ ಸ ಕೇಶವಃ ।

ಜಾನಾಮಿ ಕಾರಣಂ ದೇವ ಯದರ್ಥಂ ಲಾಂಛನಂ ತವ ॥೭೩॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಡೆದ ಎಲ್ಲ ಘಟನೆಗಳನ್ನೂ ನಾರದರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಆಗ ನಾರದರು ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದರು – 'ಯಾವ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ನಿನಗೆ ಅಪವಾದ ಬಂದಿದೆಯೋ ಅದರ ಕಾರಣವನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿದಿರುವೆನು'.

ಮಿಥ್ಯಾಪವಾದಕ್ಕೆ ಚತುರ್ಥೀಚಂದ್ರದರ್ಶನವೇ ಕಾರಣ

ತ್ವಯಾ ಭಾದ್ರಪದೇ ಶುಕ್ಲೇ ಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ ಚಂದ್ರದರ್ಶನಮ್ ।

ಕೃತಂ ತೇನ ಸಮುತ್ಪನ್ನಂ ಲಾಂಛನಂ ತು ವೃಥೈವ ಹಿ ॥೭೪॥

ನೀನು ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ಚಂದ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿರುವಿ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿನಗೆ ಮಿಥ್ಯಾಪವಾದವು ಬಂದೊದಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ–

ವದ ನಾರದ ಮೇ ಶೀಘ್ರಂ ಕೋ ದೋಷಶ್ಚಂದ್ರದರ್ಶನೇ ।

ಕಿಮರ್ಥಂ ತು ದ್ವಿತೀಯಾಯಾಂ ತಸ್ಯ ಕುರ್ವಂತಿ ದರ್ಶನಮ್ ॥೭೫॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು – ನಾರದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ! ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಹೇಳಿರಿ. ಅಂದು ಚಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಯಾವ ದೋಷ ಬರುತ್ತದೆ?

ಮತ್ತು ದ್ವಿತೀಯಾ ದಿವಸ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಕಾದು ಕುಳಿತು ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೇನು ಕಾರಣ?

ನಾರದಃ –

ಗಣನಾಥೇನ ಸಂಶಪ್ತಶ್ಚಂದ್ರಮಾ ರೂಪಗರ್ವಿತಃ ।
ತದ್ದರ್ಶನೇ ನರಾಣಾಂ ಹಿ ವೃಥಾ ನಿಂದಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥೭೬॥

ನಾರದರು ಉತ್ತರಿಸಿದರು – ರೂಪದಿಂದ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಗಣಪತಿಯು ಶಾಪವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಯಾರು ಆ ದಿವಸ ಚಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಅಪವಾದವು ಬರುತ್ತದೆ.

ಚಂದ್ರನಿಗೇಕೆ ಇಂಥ ಶಾಪ?

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ–

ಕಿಮರ್ಥಂ ಗಣನಾಥೇನ ಶಪ್ತಶ್ಚಂದ್ರಃ ಸುಧಾಮಯಃ ।
ಇದಮಾಖ್ಯಾನಕಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಯಥಾವದ್ ವಕ್ತುಮರ್ಹಸಿ ॥೭೭॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು – ಮುನಿಯೇ! ಗಣಪತಿಯು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಮೃತಕಿರಣವನ್ನು ಸೂಸುವ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಈ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ.

ನಾರದಃ –

ಗಣಾನಾಮಾಧಿಪತ್ಯೇ ಚ ರುದ್ರೇಣ ವಿಹಿತಃ ಪುರಾ ।
ಅಣಿಮಾ ಮಹಿಮಾ ಚೈವ ಲಘಿಮಾ ಗರಿಮಾ ತಥಾ ॥೭೮॥

ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಪ್ರಾಕಾಮ್ಯಮೀಶಿತ್ವಂ ವಶಿತ್ವಂ ಚಾಷ್ಟಸಿದ್ಧಯಃ ।
ಭಾರ್ಯಾರ್ಥಂ ಪ್ರದದೌ ದೇವೋ ಗಣೇಶಸ್ಯ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ॥೭೯॥

ನಾರದರು ಉತ್ತರಿಸಿದರು – ಮಹಾರುದ್ರದೇವರು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮೆಲ್ಲ ಗಣಗಳಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಅಣಿಮಾ, ಮಹಿಮಾ, ಲಘಿಮಾ, ಗರಿಮಾ, ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ, ಪ್ರಾಕಾಮ್ಯ, ಈಶಿತ್ವ, ವಶಿತ್ವ ಎಂಬ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಗಣಪತಿಯ ಹೆಂಡಂದಿರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು.

ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷಂ ಸ್ತುತಿಂ ಕರ್ತುಂ ಪ್ರಚಕ್ರಮೇ ।
ಗಜವಕ್ತ್ರ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷ ಲಂಬೋದರ ವರಪ್ರದ ॥೮೦॥

ಎಂಟು ಮಂದಿ ಹೆಂಡತಿಯರನ್ನು ನೀಡಿ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದರು– ಓ ಗಜವಕ್ತ್ರನೇ! ನೀನು ಗಣಗಳಿಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿರುವಿ. ಲಂಬೋದರನಾಗಿರುವಿ. ಭಕುತರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ವರಗಳನ್ನು ನೀಡುವಿ.

ವಿಘ್ನಾಧಿರಾಜ ದೇವೇಶ ಸೃಷ್ಟಿಸಂಹಾರಕಾರಕ ।
ಸಂಪೂಜಯೇದ್ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷಂ ಮೋದಕಾದ್ಯೈಃ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ॥೮೧॥

ಎಲ್ಲ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿರುವಿ. ಸಮಸ್ತದೇವತೆ-ಗಳಿಗೂ ಒಡೆಯನಾಗಿರುವಿ. ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಂಹಾರಗಳಿಗೆ ಕಾರಕನಾಗಿರುವಿ. ಇಂಥ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಮೋದಕಾದಿಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ನಿರ್ವಿಘ್ನಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಗಣಪತಿಪೂಜೆ ಮಾಡಲೇಬೇಕು

ತೇಷಾಂ ಪ್ರಜಾಯತೇ ಸಿದ್ಧಿರ್ನಿರ್ವಿಘ್ನೇನ ನ ಸಂಶಯಃ ।
ಅಸಂಪೂಜ್ಯ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷಂ ಯೇ ವಾಂಛಂತಿ ಸುರಾಸುರಾಃ ॥೮೨॥

ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯು ಆಗಬೇಕೆಂದರೆ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡದೇ ದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಲೀ ದೈತ್ಯರಿಗಾಗಲೀ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ನ ತೇಷಾಂ ಜಾಯತೇ ಸಿದ್ಧಿಃ ಕಲ್ಪಕೋಟಿಶತೈರಪಿ ।
ತ್ವದ್ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತು ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷ ವಿಷ್ಣುಃ ಪಾಲಯತೇ ಸದಾ ॥೮೩॥

ಶತಕೋಟಿಕಲ್ಪಗಳು ಕಳೆದರೂ ಕಾರ್ಯವು ಆಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷನೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತರು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೂ ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿರುವನು.

ರುದ್ರೋಽಪಿ ಸಂಹರತ್ಯಾಶು ತ್ವದ್ ಭಕ್ತ್ಯೈವ ಸೃಜಾಮ್ಯಹಮ್ ।
ಇತ್ಥಂ ಸಂಸ್ತೂಯಮಾನೋಽಸೌ ದೇವದೇವೋ ಗಜಾನನಃ ॥೮೪॥

'ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ರುದ್ರನು ಜಗತ್ತಿನ ಸಂಹಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ನಾನೂ ಸಹ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ' ಹೀಗೆ ದೇವದೇವನಾದ ಗಣೇಶನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ಸ್ತುತನಾದನು.

ಉವಾಚ ಪರಮಪ್ರೀತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಜಗತಾಂ ಪತಿಃ ।

ಜಗತ್ಪತಿಯಾದ ಪರಮಪ್ರೀತನಾದ ಗಣೇಶನು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಶ್ರೀಗಣೇಶಃ –

ವರಂ ಬ್ರೂಹಿ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಯತ್ತೇ ಮನಸಿ ವರ್ತತೇ ॥೮೫॥

ಗಣೇಶನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ – ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನೇ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಯಕೆಯು ಇದೆಯೋ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಕೂಡಲೇ ನಿನಗೆ ಅದನ್ನು ವರವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

ಚಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಗಣಪತಿ ಬಂದನು

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ –

ಕ್ರಿಯಮಾಣಾ ಹಿ ಮೇ ಸೃಷ್ಟಿರ್ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಜಾಯತಾಂ ಪ್ರಭೋ ।
ಏವಮಸ್ತ್ವಿತಿ ದೇವೋಽಸೌ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಮೋದಕಾನ್ ಕರೇ ॥೮೬॥

ಸಪ್ತ ಲೋಕಾನ್ ಸಮಾಗತ್ಯ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಗಗನೇ ಶನೈಃ ।
ಚಂದ್ರಲೋಕಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಚಲಿತೋ ಗಣನಾಯಕಃ ॥೮೭॥

ಪ್ರಭೋ! ನಾನು ಮಾಡುವ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ನೆರವೇರಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಗಣಪತಿಯು 'ತಥಾಽಸ್ತು' ಎಂಬುದಾಗಿ ವರವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಅನಂತರ ಮೋದಕಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ ಏಳು ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ನಿಧಾನವಾಗಿ ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಚಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದನು.

ಅಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನು ಅಪಹಾಸ ಮಾಡಿದನು

ಅಪಹಾಸಂ ತದಾ ಚಕ್ರೇ ಸೋಮೋ ರೂಪಮದಾನ್ವಿತಃ ।
ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕೋಪತಾಮ್ರಾಕ್ಷೋ ಗಣನಾಥಃ ಶಶಾಪ ಹ ॥೮೮॥

ಚಂದ್ರನು ಅತ್ಯಂತ ರೂಪವಂತನಾಗಿದ್ದನು. ನಾನೇ ರೂಪವಂತನೆಂಬ ಅಹಂಕಾರವೂ ಕೂಡ ಅವನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿತ್ತು. ಲಂಬೋದರನಾದ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪರಿಹಾಸ ಮಾಡಿದನು. ಗಣಪತಿಯು ಅದರಿಂದ ಕುಪಿತನಾದನು. ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೆಂಪು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಾಪ ನೀಡಿದನು.

ಸುರೂಪೀ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಗಣಪತಿಯ ಶಾಪ

ದರ್ಶನೀಯಃ ಸುರೂಪೋಽಹಂ ಸುಂದರಶ್ಚಾಹಮಿತ್ಯಥ ।
ಗರ್ವಿತೋಽಸಿ ಶಶಾಂಕ ತ್ವಂ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ಸತ್ವರಮ್ ॥೮೯॥

ಮೊಲದ ಚಿಹ್ನೆಯುಳ್ಳ ಚಂದ್ರನೇ! ನಾನೇ ಅತ್ಯಂತ ರೂಪವಂತನೆಂದು ಸುಂದರನೆಂದು ಅಹಂಕಾರ ಪಡುತ್ತಿರುವಿ. ಈ ಅಹಂಕಾರದ ಫಲವನ್ನು ಸದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅನುಭವಿಸುವಿ.

ಅದ್ಯಪ್ರಭೃತಿ ಲೋಕಾಸ್ತ್ವಾಂ ನ ಹಿ ಪಶ್ಯಂತಿ ಪಾಪಿನಮ್ ।
ಯೇ ಪಶ್ಯಂತಿ ಪ್ರಮಾದೇನ ತ್ವಾಂ ನರಾ ಮೃಗಲಾಂಛನಮ್ ॥೯೦॥

ಪಾಪಿಷ್ಠನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಲೋಕದ ಜನರು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರಾದರೂ ಪ್ರಮಾದವಶಾತ್ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಮಿಥ್ಯಾಪವಾದದಿಂದ ಅವರು ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮಿಥ್ಯಾಭಿಶಾಪಸಂಯುಕ್ತಾ ಭವಿಷ್ಯಂತೀಹ ತೇ ಧ್ರುವಮ್ ।
ಹಾಹಾಕಾರೋ ಮಹಾನ್ ಜಾತಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಶಾಪಂ ಚ ಭೀಷಣಮ್ ॥೯೧॥

ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ ಜನರು ಮಿಥ್ಯಾಪವಾದಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದು ನಿಶ್ಚಯ. ಗಣಪತಿಯು ಹೀಗೆ ಶಾಪಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಹಾಹಾಕಾರ ಉಂಟಾಯಿತು. ಎಂಥಾ ಭಯಂಕರವಾದ ಶಾಪ ಎಂಬ ಧ್ವನಿಗಳು ಕೇಳಿದವು.

ಚಂದ್ರನ ದುರವಸ್ಥೆ

ಅತ್ಯಂತಮ್ಲಾನವದನಶ್ಚಂದ್ರೋ ಜಲಮಥಾವಿಶತ್ ।
ಕುಮುದೇ ಕೌಮುದೀನಾಥಃ ಸ್ಥಿತಸ್ತತ್ರ ಕೃತಾಲಯಃ ॥೯೨॥

ಶಪಿತನಾದ ಚಂದ್ರನು ಬಾಡಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ ನೀರನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದನು. ಕೌಮುದೀನಾಥನಾದ ಚಂದ್ರನು ಕುಮುದಪುಷ್ಪದ ದಂಟಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟನು.

ತತೋ ದೇವರ್ಷಿಗಂಧರ್ವಾ ನಿರಾಶೋದ್ವಿಗ್ನಮಾನಸಾಃ ।
ದೇವೇಂದ್ರಂ ಚ ಪುರೋಧಾಯ ಜಗ್ಮುಸ್ತೇ ತಂ ಪಿತಾಮಹಮ್ ॥೯೩॥

ಚಂದ್ರನೇ ಇಲ್ಲದೇ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಗಂಧರ್ವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ನಿರಾಶೆಯಾಯಿತು. ಕಳವಳಗೊಂಡರು. ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೇ ತೋಚದಾಯಿತು. ಇಂದ್ರನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಬಳಿಗೆ ನಡೆದರು.

ದೇವಂ ಶಶಂಸುಶ್ಚಂದ್ರಸ್ಯ ಗಣೇಶಸ್ಯ ಚ ಚೇಷ್ಟಿತಮ್ ।
ದತ್ತಃ ಶಾಪೋ ಗಣೇಶೇನ ಕಥಯಾಮಾಸುರಾದರಾತ್ ॥೯೪॥

ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಬಳಿ ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ಗಣಪತಿಯರ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿದರು. ಗಣಪತಿ ನೀಡಿದ ಶಾಪದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಗಣೇಶಶಾಪವಿಮೋಚನೆಗೆ ಪರಿಹಾರ

ವಿಚಾರ್ಯ ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾ ತಾನ್ ಸುರಾನಿದಮಬ್ರವೀತ್ ।
ಗಣೇಶಶಾಪೋ ದೇವೇಂದ್ರ ನ ಶಕ್ಯತೇ ಕೇನ ವಾಽನ್ಯಥಾ ॥೯೫॥

ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು – ದೇವೇಂದ್ರನೇ! ಗಣೇಶನ ಶಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಕರ್ತುಂ ರುದ್ರೇಣ ನ ಮಯಾ ವಿಷ್ಣುನಾ ಚಾಪಿ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ ।
ತಮೇವ ದೇವದೇವೇಶಂ ವ್ರಜಧ್ವಂ ಶರಣಂ ಸುರಾಃ ॥೯೬॥

ನನಗಾಗಲೀ ರುದ್ರನಿಗಾಗಲೀ ವಿಷ್ಣುವಿಗಾಗಲೀ ಶಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲಾಗದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಗಣಪತಿಯನ್ನೇ ನೀವು ಶರಣು ಹೊಂದಿರಿ.

ಟಿಪ್ಪಣಿ– ಶಾಪನೀಡಿರುವ ದೇವತೆಯೇ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಿ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಗಣಪತಿಯ ಬಳಿಗೇ ತೆರಳುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು ಎಂದರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಸ ಏವ ಶಾಪಮೋಕ್ಷಂ ಚ ಕರಿಷ್ಯತಿ ನ ಸಂಶಯಃ ।

ದೇವಾಃ –

ಕೇನೋಪಾಯೇನ ವರದೋ ಗಜವಕ್ತ್ರೋ ಗಣೇಶ್ವರಃ ॥೯೭॥
ಪಿತಾಮಹ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞ ತದಸ್ಮಾಕಂ ವದ ಪ್ರಭೋ ।

ಆ ಗಣಪತಿಯೇ ತಾನು ನೀಡಿದ ಶಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಬೇಡ - ಎಂಬುದಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದರು. ದೇವತೆಗಳು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ – ಯಾವ ಉಪಾಯದಿಂದ ಗಜಮುಖಧಾರಿಯಾದ ಗಣೇಶ್ವರನು ನಮಗೆ ವರಪ್ರದನಾಗುವನು; ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ಪ್ರಭುವಾದ ಪಿತಾಮಹರೇ ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ.

ಪಿತಾಮಹಃ –

ಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ ದೇವದೇವೋಽಸೌ ಪೂಜನೀಯಃ ಸದೈವ ಹಿ ॥೯೮॥

ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದೇವನಾದ ಈ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆಗೈಯಬೇಕು.

ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯ ವಿಧಿ-ವಿಧಾನ

ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ವಿಶೇಷೇಣ ನಕ್ತಂ ಕುರ್ಯಾಚ್ಚ ತದ್‌ವ್ರತಮ್ ।
ಅಪೂಪೈರ್ಘೃತಸಂಯುಕ್ತೈರ್ಮೋದಕೈಃ ಪರಿತೋಷಯೇತ್ ॥೯೯॥

ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ತುಪ್ಪದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅಪೂಪ ಹಾಗೂ ಮೋದಕಗಳನ್ನು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು.

ಮಧುರಾನ್ನಂ ಹವಿಷ್ಯಂ ಚ ಸ್ವಯಂ ಭುಂಜೀತ ವಾಗ್ಯತಃ ।
ಸ್ವರ್ಣರೂಪಂ ಗಣೇಶಸ್ಯ ದಾತವ್ಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ಚ ॥೧೦೦॥

ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವವನು ಮಧುರವಾದ ಶುಚಿಯಾದ ಆಹಾರವನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಮೌನಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಚಿನ್ನದ ಗಣಪತಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶಕ್ತ್ಯಾ ಚ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದದ್ಯಾದ್ ವಿತ್ತಶಾಠ್ಯಂ ನ ಕಾರಯೇತ್ ।
ಏವಂ ಶ್ರುತ್ವೈವ ತೇ ಸರ್ವೇ ಪ್ರೈಷಯನ್ ಗೀಷ್ಪತಿಂ ಸುರಾಃ ॥೧೦೧॥

ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಅಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ವಿತ್ತಶಾಠ್ಯವನ್ನು ಎಂದೂ ಮಾಡಬಾರದು. ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಗಣಪತಿ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ದೂತರ ಮೂಲಕ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ನೀಡಿದರು.

ಚಂದ್ರನಿಂದ ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯ ಆಚರಣೆ

ಸ ಗತ್ವಾ ಕಥಯಾಮಾಸ ಚಂದ್ರಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೋದಿತಮ್ ।
ವ್ರತಂ ಚಕ್ರೇ ತತಶ್ಚಂದ್ರೋ ಯಥೋಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಪುರಾ ॥೧೦೨॥

ಆ ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಚಂದ್ರನ ಬಳಿ ತೆರಳಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮನು ತಿಳಿಸಿದ್ದನ್ನು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಗಣೇಶವ್ರತವನ್ನು ಚಂದ್ರನು ಮಾಡಿದನು.

ಆವಿರ್ಬಭೂವ ಭಗವಾನ್ ಗಣೇಶೋ ವ್ರತತೋಷಿತಃ ॥೧೦೩॥

ಈ ವ್ರತದಿಂದ ಗಣಪತಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಚಂದ್ರನೆದುರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು.

ತಂ ಕ್ರೀಡಮಾನಂ ಗಣನಾಯಕಂ ಚ
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ತುಷ್ಟಾವ ಕಲಾನಿಧಾನಮ್ ।
ತ್ವಂ ಕಾರಣಂ ಕಾರಣಕಾರಣಾನಾಂ
ವೇತ್ತಾಽಸಿ ವೇದ್ಯಂ ಚ ವಿಭೋ ಪ್ರಸೀದ ॥೧೦೪॥

ಕ್ರೀಡಾದಿಗುಣಯುಕ್ತನಾದ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ನೀನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿರುವಿ. ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಅಕಾರಣಗಳೆರಡನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರುವಿ. ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಯ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

ಪ್ರಸೀದ ದೇವೇಶ ಜಗನ್ನಿವಾಸ

ಗಣೇಶ ಲಂಬೋದರ ವಕ್ರತುಂಡ ।
ವಿರಿಂಚಿನಾರಾಯಣಪೂಜ್ಯಮಾನ
ಕ್ಷಮಸ್ವ ಮೇ ಗರ್ವಕೃತಂ ಚ ಹಾಸ್ಯಮ್ ॥೧೦೫॥

ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ನೀನು ಈಶನಾಗಿರುವಿ. ಲಂಬೋದರನಾಗಿರುವಿ. ವಕ್ರತುಂಡನಾಗಿರುವಿ. ಚತುರ್ಮುಖ, ನಾರಾಯಣ ಮೊದಲಾದವರಿಂದಲೂ ಪೂಜ್ಯನಾಗಿರುವಿ. ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಅಪಹಾಸ್ಯವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು.

ಯೇ ತ್ವಾಮಸಂಪೂಜ್ಯ ಗಣೇಶ ನೂನಂ
ವಾಂಛಂತಿ ಮೂಢಾಃ ಸುಕೃತಾಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಮ್ ।
ತೇ ದೇವ ನಷ್ಟಾ ಹಿ ಭವಂತಿ ತಸ್ಯ
ಜ್ಞಾತೋ ಮಯಾ ತೇ ಸಕಲಃ ಪ್ರಭಾವಃ ॥೧೦೬॥

ಯಾರು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಅಪೇಕ್ಷೆಗಳು ಈಡೇರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವರೋ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು. ಅವರು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಾಶವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ದೇವನೇ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿರುವೆನು.

ಟಿಪ್ಪಣಿ – ಅನೇಕರು ದೇವರ ಎದುರು ಹೋಗಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡದೇ ಅಪೇಕ್ಷೆಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥವರು ಈ ಶ್ಲೋಕ ಓದಿ ಎಚ್ಚೆತ್ತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಯೇ ಚಾಪ್ಯುದಾಸೀನರತಾಸ್ತು ಪಾಪಾಃ
ತೇ ಯಾಂತಿ ವಾಸಂ ನರಕೇ ಸದೈವ ।
ಹೇರಂಬ ಲಂಬೋದರ ಮೇ ಕ್ಷಮಸ್ವ
ದುಶ್ಚೇಷ್ಟಿತಂ ತತ್ ಕರುಣಾಸಮುದ್ರ ॥೧೦೭॥

ಯಾರು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಉದಾಸೀನ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ನರಕವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ದಯಾಸಮುದ್ರನೇ! ನನ್ನ ಈ ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕ್ಷಮೆ ಮಾಡು.

ಟಿಪ್ಪಣಿ – ಚಂದ್ರನು ಗಣಪತಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮದೇವತೆ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ನಮ್ಮ ಪರವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆಂದಷ್ಟೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅಥವಾ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ವಿಶ್ವಂಭರನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಏವಂ ಸಂಸ್ತೂಯಮಾನೋಽಸೌ ಚಂದ್ರೇಣಾಥ ಗಜಾನನಃ ।

ಗಣೇಶಃ –

ತುಷ್ಟೋಽಹಂ ತವ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಯಥೇಚ್ಛಸಿ ವರಂ ತವ ॥೧೦೮॥

ಹೀಗೆ ಚಂದ್ರನಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗಣೇಶನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ – ಚಂದ್ರನೇ! ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುವೆನು. ಯಾವ ವರವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವಿಯೋ ಅದನ್ನು ನೀಡುತ್ತೇನೆ.

ಚಂದ್ರನಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ

ತತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾದಯಃ ಸರ್ವೇ ಸಮಾಜಗ್ಮುರ್ಭಯಾರ್ದಿತಾಃ ।
ವಿಶಾಪಂ ಕುರು ದೇವೇಂದುಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮೋ ವಯಂ ತವ ॥೧೦೯॥

ಅನಂತರ ಭಯಗೊಂಡವರಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳು ಚಂದ್ರನ ದುರವಸ್ಥೆಯ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಗಣಪತಿಯ ಬಳಿ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಚಂದ್ರನ ಶಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು.

ವಿಶಾಪಮಕರೋಚ್ಚಂದ್ರಂ ಕಮಲಾಸನಗೌರವಾತ್ ।
ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ ತು ಯೇ ಪಶ್ಯಂತಿ ಸದೈವ ಹಿ ॥೧೧೦॥

ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿರುವ ಗೌರವಭಾವದಿಂದ ಚಂದ್ರನ ಶಾಪವನ್ನು ಗಣೇಶನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ಯಾರು ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವರೋ ಅವರಿಗಷ್ಟೇ ಪಾಪವು ಬರಲಿ.

ಮಿಥ್ಯಾಪವಾದಮಾವರ್ಷಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಂತೀಹ ನ ಸಂಶಯಃ ।
ಮಾಸಾದೌ ಪೂರ್ವಮೇವ ತ್ವಾಂ ಯೇ ಪಶ್ಯಂತಿ ಸದಾ ಜನಾಃ ॥೧೧೧॥

ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ಮಿಥ್ಯಾಪವಾದವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ದ್ವಿತೀಯಾ ದಿವಸ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಿಸಿದರೆ ಅವರ ಅಪವಾದವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷಸ್ಯ ತೇಷಾಂ ದೋಷೋ ನ ಜಾಯತೇ ।
ತದಾಪ್ರಭೃತಿ ಲೋಕೋಽಯಂ ದ್ವಿತೀಯಾಯಾಂ ಕೃತಾದರಃ ॥೧೧೨॥

ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ಚಂದ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ದೋಷವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಶಾಪವನ್ನು ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ, ಲೋಕದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಅಂದಿನಿಂದ ದ್ವಿತೀಯಾಚಂದ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ನೋಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆದರವುಳ್ಳವರಾದರು.

ಪುನರೇವ ತು ಪಪ್ರಚ್ಛ ಕಲಾವಾನ್ ಗಣನಾಯಕಮ್ ।
ಕೇನೋಪಾಯೇನ ದೇವೇಶ ಪೂಜ್ಯೋ ಭವಸಿ ತದ್ವದ ॥೧೧೩॥

ಚಂದ್ರನು ಪುನಃ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಯಾವ ವಿಧಾನದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸು.

ಗಣೇಶಚತುರ್ಥೀ ರೋಹಿಣಿ ಇದ್ದರೆ ಮಹಾಫಲ

ಗಣೇಶಃ –

ಸದಾ ಕೃಷ್ಣಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ ತು ಮೋದಕಾದ್ಯೈಃ ಪ್ರಪೂಜ್ಯ ಮಾಮ್ ।
ರೋಹಿಣ್ಯಾ ಸಹಿತಂ ಮಾಂ ಚ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ವಿಧಾನತಃ ॥೧೧೪॥

ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಚ ಮದ್ರೂಪಂ ಸ್ವರ್ಣೇನ ಪರಿಕಲ್ಪಿತಮ್ ।
ದದ್ಯಾದ್ ದ್ವಿಜಾಯ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಚ ಕಥಾಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಿಧಾನತಃ ॥೧೧೫॥

ಗಣೇಶನು ಉತ್ತರಿಸಿದನು – ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ರೋಹಿಣೀನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೋದಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ನನ್ನ ಸುವರ್ಣದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ, ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ನನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು.

ಒಂದು ಮುಖ್ಯಪ್ರಮೇಯ

ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ಥಿಯಂದು ಸಂಕಷ್ಟಚತುರ್ಥೀಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಂಕಷ್ಟಚತುರ್ಥಿಪೂಜೆಯನ್ನು

ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ –

ಶಂಕರಾತ್ಮಜ ದೈತ್ಯರಿಗತಿಭಯಂಕರಗತಿಗಳೀಯಲೋಸುಗ
ಸಂಕಟಚತುರ್ಥಿಗನೆನಿಸಿ ಅಹಿತಾರ್ಥಗಳ ಕೊಟ್ಟು
ಮಂಕುಗಳ ಮೋಹಿಸುವೆ, ಚಕ್ರದರಂಕಿತನೆ ದಿನದಿನದಿ ತ್ವತ್ಪದ-
ಪಂಕಜಕೆರಗಿ ಬಿನ್ನಯಿಸುವೆನು ಪಾಲಿಪುದು ಎಮ್ಮ ॥

ಸದಾ ತಸ್ಯ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಸಂಕಷ್ಟಸ್ಯ ನಿವಾರಣಮ್ ।
ಭಾದ್ರಶುಕ್ಲಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ ತು ಮೃಣ್ಮಯೀ ಪ್ರತಿಮಾ ಶುಭಾ ॥೧೧೬॥

ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅವನ ಎಲ್ಲ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ನನ್ನನ್ನು ಮಣ್ಣಿನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಹೇಮಾಭಾವೇ ತು ಕರ್ತವ್ಯಾ ನಾನಾಪುಷ್ಪೈಃ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ।
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯೇತ್ ಪಶ್ಚಾಜ್ಜಾಗರಂ ಚ ವಿಶೇಷತಃ ॥೧೧೭॥

ಸುವರ್ಣಪ್ರತಿಮೆ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವನಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ತಂದು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಸ್ಥಾಪಯೇದವ್ರಣಂ ಕುಂಭಂ ಧಾನ್ಯಸ್ಯೋಪರಿ ಶೋಭಿತಮ್ ।
ಯಥಾಶಕ್ತಿ ತು ಮದ್ರೂಪಂ ಶಾತಕುಂಭೇನ ನಿರ್ಮಿತಮ್ ॥೧೧೮॥

ಧಾನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಛಿದ್ರವಲ್ಲದ ಶುದ್ಧವಾದ ಕಲಶವನ್ನಿಡಬೇಕು. ಚಿನ್ನದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ವಿಧಾನ

ವಸ್ತ್ರದ್ವಯಸಮಾಚ್ಛನ್ನಂ ಮೋದಕಾದ್ಯೈಃ ಪ್ರಪೂಜ್ಯ ಮಾಮ್ ।
ರಕ್ತಾಂಬರಧರೋ ಮರ್ತ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತಃ ಶುಚಿಃ ॥೧೧೯॥

ಎರಡು ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಮೆಗೆ ಹೊದ್ದಿಸಬೇಕು. ಮೋದಕಾದಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಕೆಂಪುಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತದಲ್ಲಿದ್ದು ಮಾನವನು ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ರಾಜತಸ್ಯ ತು ರೂಪಂ ಮೇ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ವಿನಿರ್ಮಿತಮ್ ।
ವಸ್ತ್ರಂ ಶಿವಪ್ರಿಯಾಯೇತಿ ಗಣೇಶಾಯೋಪವಸ್ತ್ರಕಮ್ ॥೧೨೦॥

ಚಿನ್ನದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. 'ಶಿವಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಗಣೇಶನಿಗೆ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು, 'ಗಣೇಶಾಯ ನಮಃ' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಉತ್ತರೀಯವನ್ನು ಹೊದಿಸಬೇಕು.

ಗಂಧಂ ಲಂಬೋದರಾಯೇತಿ ಪುಷ್ಪಂ ಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾಯಿನೇ ।
ಧೂಪಂ ಗಜಮುಖಾಯೇತಿ ದೀಪಂ ಮೂಷಿಕಗಾಮಿನೇ ॥೧೨೧॥

'ಲಂಬೋದರಾಯ ನಮಃ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಗಂಧವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. 'ಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾಯಿನೇ ನಮಃ' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಪುಷ್ಪವನ್ನೂ, 'ಗಜಮುಖಾಯ ನಮಃ' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಧೂಪವನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೂ 'ಮೂಷಿಕಗಾಮಿನೇ ನಮಃ' ಎಂದು ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ವಿಘ್ನನಾಥಾಯ ನೈವೇದ್ಯಂ ಫಲಂ ಸರ್ವಾರ್ಥದಾಯಿನೇ ।
ತಾಂಬೂಲಂ ಕಾಮರೂಪಾಯ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ಧನದಾಯ ಚ ॥೧೨೨॥

'ವಿಘ್ನನಾಥಾಯ ನಮಃ' ಎನ್ನುತ್ತಾ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನೂ, 'ಸರ್ವಾರ್ಥದಾಯಿನೇ ನಮಃ' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಫಲವನ್ನೂ, 'ಕಾಮರೂಪಾಯ ನಮಃ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಾಂಬೂಲವನ್ನೂ, 'ಧನದಾಯ ನಮಃ' ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಇಕ್ಷುದಂಡೈರ್ಮೋದಕೈಶ್ಚ ಹೋಮಂ ಕುರ್ಯಾಚ್ಚ ನಾಮಭಿಃ ।
ವಿಸರ್ಜನಂ ತತಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾಯಕಮ್ ॥೧೨೩॥

ನಾಮಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ ಕಬ್ಬು, ಮೋದಕಗಳಿಂದ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಂತರ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿದಾಯಕನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕು.

ಏವಂ ಮಾಂ ಪೂಜ್ಯ ವಿಘ್ನೇಶಂ ಕಥಾಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಿಧಾನತಃ ।
ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ತತ್ಸರ್ವಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ಪ್ರದಾಪಯೇತ್ ॥೧೨೪॥

ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನೇಶನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ನನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಗಣಪತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ದಾನೇನಾನೇನ ದೇವೇಶ ಪ್ರೀತೋ ಭವ ಗಣೇಶ್ವರ ।
ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವದಾ ದೇವ ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಸರ್ವದಾ ॥೧೨೫॥

ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಗಣಪತಿಯೇ! ನಾನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ದಾನದಿಂದ ನೀನು ಪರಿತುಷ್ಟನಾಗು. ನನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳ ವಿಘ್ನವನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡು.

ಮಾನೋನ್ನತಿಂ ಚ ರಾಜ್ಯಂ ಚ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾನ್ ಪ್ರದೇಹಿ ಮೇ ।
ಗಾಶ್ಚ ಧಾನ್ಯಂ ಚ ವಾಸಾಂಸಿ ದದ್ಯಾತ್ ಸರ್ವಂ ಸ್ವಶಕ್ತಿತಃ ॥೧೨೬॥

ನನಗೆ ಉನ್ನತ ಗೌರವವನ್ನು ನೀಡು; ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀಡು; ಮಕ್ಕಳು-ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೀಡು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಹಸುಗಳನ್ನು ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು (ಬದುಕಲು ಆವಶ್ಯಕವಾದ ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು) ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ದತ್ತ್ವಾ ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯಶ್ಚ ಸ್ವಯಂ ಭುಂಜೀತ ವಾಗ್ಯತಃ ।
ಮೋದಕಾಪೂಪಮಧುರಂ ಲವಣಕ್ಷಾರವರ್ಜಿತಮ್ ॥೧೨೭॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಊಟವನ್ನು ಬಡಿಸಿ, ಅನಂತರ ತಾನು ಮೋದಕ, ಅಪೂಪ, ಸಿಹಿಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಉಪ್ಪುಖಾರಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಗಣಪತಿಪೂಜಾಫಲ

ಏವಂ ಕರೋತಿ ಯಶ್ಚಂದ್ರ ತಸ್ಯಾಹಂ ಸರ್ವದಾ ಜಯಮ್ ।
ಸಿದ್ಧಿಂ ಚ ಧನಧಾನ್ಯಂ ಚ ದದಾಮಿ ವಿಪುಲಾಂ ಪ್ರಜಾಮ್ ॥೧೨೮॥

ಚಂದ್ರನೇ! ಯಾರು ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಯವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಧನಧಾನ್ಯಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಆಗುತ್ತದೆ.

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾಂತರ್ದಧೇ ದೇವೋ ವಿಘ್ನರಾಜೋ ವಿನಾಯಕಃ ।
ತದ್ವ್ರತಂ ಕುರು ಕೃಷ್ಣ ತ್ವಂ ತತಃ ಸಿದ್ಧಿಮವಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ॥೧೨೯॥

ಗಣಪತಿಯು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಹೀಗೆ ವರವನ್ನು ನೀಡಿ ಅದೃಶ್ಯನಾದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ! ನೀನೂ ಕೂಡ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸು. ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮನೋಭಿಲಾಷೆಯು ನೆರವೇರುತ್ತದೆ.

ನಾರದೇನೈವಮುಕ್ತಶ್ಚ ವ್ರತಂ ಚಕ್ರೇ ಹರಿಃ ಸ್ವಯಮ್ ।
ಮಿಥ್ಯಾಪವಾದಸಂಶುದ್ಧ್ಯೈ ದ್ವಿತೀಯಂ ಕೃಷ್ಣಯಾಚಿತಮ್ ॥೧೩೦॥

ನಾರದರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಅದರಂತೆ ಅಪವಾದಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗಣೇಶವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದನು.

ಸ್ಯಮಂತಕೋಪಾಖ್ಯಾನ ಕೇಳಬೇಕು

ಯೇ ಶೃಣ್ವಂತಿ ತವಾಽಖ್ಯಾನಂ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣೇಯಕಮ್ ।
ಚಂದ್ರಸ್ಯ ಚರಿತಂ ಸರ್ವಂ ತೇಷಾಂ ದೋಷೋ ನ ಜಾಯತೇ ॥೧೩೧॥

ಯಾರು ಸ್ಯಮಂತಕೋಪಾಖ್ಯಾನದ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೋ ಚಂದ್ರನ ಸಮಸ್ತಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ಚಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡಿದ ಪಾಪವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾದ್ರಶುಕ್ಲಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ ತು ಕ್ವಚಿಚ್ಚಂದ್ರಸ್ಯ ದರ್ಶನಮ್ ।
ಜಾತಂ ತತ್ಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ ಶ್ರೋತವ್ಯಂ ಸರ್ವಮೇವ ಹಿ ॥೧೩೨॥

ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ಥಿ ದಿವಸ ಚಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆ ದೋಷದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು.

ಯದಾಯದಾ ಮನಃಕಷ್ಟಂ ನರಾಣಾಮುಪಜಾಯತೇ ।
ತದಾತದಾ ಚ ಶ್ರೋತವ್ಯಮಾಖ್ಯಾನಂ ಕಷ್ಟನಾಶನಮ್ ।
ಏವಮುಕ್ತ್ವಾಗತೋ ದೇವೋ ಗಣೇಶಃ ಕೃಷ್ಣತೋಷಿತಃ ॥೧೩೩॥

ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಕಷ್ಟವು ಬರುತ್ತದೋ ಆಗೆಲ್ಲಾ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಕಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಕೂಡ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದನು. ಗಣೇಶನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ವಿಘ್ನನಾಶಕನ ಅನುಗ್ರಹವಾದರೆ ಯಾವುದು ದುರ್ಲಭ?

ಯದಾಯದಾ ಶ್ರೇಯಸಿ ಕಾರ್ಯ ಉತ್ಥಿತೇ
ನಾರೀ ನರಾಶ್ಚಾಥ ಕರೋತಿ ತದ್ವ್ರತಮ್ ।
ಸಿಧ್ಯಂತಿ ಕಾರ್ಯಾಣಿ ತಥೇಪ್ಸಿತಾನಿ
ಕಿಂ ದುರ್ಲಭಂ ವಿಘ್ನಹರೇ ಪ್ರಸನ್ನೇ ॥೧೩೪॥

॥ ಇತಿ ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣೇ ನಂದಿಕೇಶ್ವರಸನತ್ಕುಮಾರಸಂವಾದೇ
ಸ್ಯಮಂತಕೋಪಾಖ್ಯಾನಂ ಸಂಪೂರ್ಣಮ್ ॥

ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಮಂಗಳಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೋ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಈ ಗಣೇಶವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯವು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ನೆರವೇರುತ್ತದೆ. ಸಕಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ನೆರವೇರುತ್ತದೆ. ವಿಘ್ನನಾಶಕನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದರೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾದದ್ದು ಯಾವುದಿದೆ?

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಹಾಗೂ ಸನತ್ಕುಮಾರರ ನಡುವೆ
ನಡೆದ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಗಣೇಶಚರಿತ್ರೆಯ ಕಥೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

* * * * *

ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಲೇಬೇಕಾದ ಅತ್ಯಪೂರ್ವ ವಿಚಾರಗಳು

ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರು ಇದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು

* ಗಣಪತಿಯ ಮಹಿಮೆ ಚರಿತ್ರೆ ವರ್ಣನೆಗಳು ಅನಂತವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ 'ಗಣಪತಿಯು ಭಗವಂತನ ಪಾದಪದ್ಮಾರಾಧಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ' ಎಂಬ ಗುಣವೇ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಇದನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಯೇ ಅವನಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಮಹಿಮೆಗಳು ಬಂದಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

* ಗಣಪತಿಯ ಚಿಂತನೆ, ಆರಾಧನೆ, ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಗಣೇಶಚತುರ್ಥೀಯಂದು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದಲ್ಲ. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯಂದು ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಮಾಡದೇ ಇರಬಾರದು. ಹಾಗೇನಾದರೂ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

* ಗಣಪತಿಯನ್ನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು; ಭಗವಂತನನ್ನು ಮರೆತು ಗಣಪತಿಗೆ ಸಕಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವುದು; ಗಣಪತಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುವುದು; ಗಣಪತಿಯು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತ ಅನರ್ಥದಾಯಕಗಳು.

* ಗಣಪತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು, ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವನಾಮಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದುವೇ ನಿಜವಾದ ಗಣಪತಿಯ ಆರಾಧನೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

* ಗಣಪತಿಯು ತಾರತಮ್ಯದಲ್ಲಿ ೧೮ನೆಯ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆ. ಭೂತಾಕಾಶಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿ. ಮೂಲಾಧಾರಚಕ್ರದ ದೇವತೆ. ಸಾಧನೆ ಮುಗಿಸಿ, ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವ ಸಾತ್ವಿಕಚೇತನ, ಷಟ್‌ಚಕ್ರಗಳ ಬಿಡುಗಡೆಯ

ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಮೂಲಾಧಾರಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಅಚ್ಚರಿಮೂಡಿಸುವ ಗಣಪತಿಯ ಮಹಿಮೆಗಳು

* ಭಗವಂತನಲ್ಲಿರುವ ಕಾರುಣ್ಯ, ಶೀಘ್ರಫಲದಾತೃತ್ವ, ವಿಘ್ನಪರಿಹಾರಕತ್ವ ಎಂಬ ಗುಣಗಳು ನಮಗೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗುವುದು ಗಣಪತಿಯ ಅಧಿಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ.

* ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವ ಮೊದಲೇ ಗಣಪತಿಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಅಹಂಕಾರತತ್ವಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ರುದ್ರದೇವರು ವೈಕಾರಿಕಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿರುವರು. ಮತ್ತು ತಾಮಸಾಹಂಕಾರದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಗಣಪತಿಯ ಶರೀರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿರುವರು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಗಣಪತಿಯು ಸೃಷ್ಟಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಸೃಷ್ಟಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲೇ ರುದ್ರದೇವರಿಂದ ನಡೆದಿದೆ. ಪಾರ್ವತಿಯ ದೇಹದ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಗಣಪತಿ ಹುಟ್ಟಿದನೆಂಬುದು ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಘಟನೆ.

* ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂದರೆ ಗಣಪತಿಯ ಅನುಗ್ರಹ ಇರಲೇಬೇಕು – 'ತಾತ್ವಿಕಸುರಕೃಪಾವಿಷಯತಾಂಗತಾಃ ಏತೇ ಏವ ವಿಮುಚ್ಯಂತೇ' (ಭಾಗವತ ತಾತ್ಪರ್ಯ) – ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳ ಅನುಗ್ರಹವಿದ್ದವರಷ್ಟೇ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

* ಗಣಪತಿಯು ೧೮ ನೆಯ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯಾಗಿದ್ದಾನೆ.

* ಗಣಪತಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಎಂಬ ರೂಪವಿದೆ. ಸನ್ಯಾಸಿಯ ರೂಪವಿದೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವ ವಾನಪ್ರಸ್ಥದ ರೂಪವಿದೆ. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ರೂಪವೂ ಇದೆ.

* 'ಗಣಪತಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಗಿಲ್ಲ' ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಗಣಪತಿಯ ಮದುವೆ' ಎಂಬುದು ಅರ್ಥಹೀನವಾಗಿದೆ.

* ಸಿದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಬುದ್ಧಿ ಎಂಬೀರ್ವರು ಗಣಪತಿಯ ಪತ್ನಿಯರು. ಗಣಪತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೇ ಹೊಂದಿದ ಪುತ್ರನು ಇವನಿಗೆ ಇರುವನು.

* ಸಮಗ್ರ ನಭೋಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಗಣಪತಿಯು ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿರುವನು. 'ನಭೋಭಿಮಾನೀ ವಿಘ್ನೇಶಃ' ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವ ಭೂಮಿ, ಹಾಗೂ ಸ್ವರ್ಗಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಗಣಪತಿಯ ಮಗನಾದ ಗಣಪತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುವವನು ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿರುವನು. ಇದನ್ನು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು.

* ಗಣಪತಿಯು ಭಗವಂತನ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾತ್ಮಕವಾದ ಮಾಂಸವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನೆಲೆಸಿರುವನು. ಗಣಪತಿಯ ಮಗನಾದ ಗಣಪತಿಯು ಭಗವಂತನ ಉದರವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವನು.

* ನಮ್ಮ ಬಲಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ರೂಪವಿದೆ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಆನೆಯ ಮುಖ, ಬಲಗಡೆ ೯ ಎಡಗಡೆ ೯ ಮನುಷ್ಯನ ಮುಖದಂತೆ ಮುಖಗಳಿವೆ. ೧೯ ಮುಖಗಳ ಈ ಎರಡು ರೂಪಗಳು 'ವಿಶ್ವ' ಹಾಗೂ 'ತೈಜಸ' ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಈ ಎರಡು ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಗಣಪತಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಭಕ್ತಿ. ಹಗಲಿರುಳು ಈ ಎರಡು ರೂಪಗಳಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಯಾರು ಭಗವಂತನ ಈ ಎರಡು ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಗಣಪತಿಯು ಬೇಗ ಒಲಿದು ಬರುತ್ತಾನೆ.

* ನಿರಂತರ ಭಗವಂತನ ವಿಶ್ವ ಹಾಗೂ ತೈಜಸ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಇವನಿಗೂ ಆನೆಯ ಮುಖವು ಬಂದಿದೆ.

* ಕಥೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಗಣಪತಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ರುದ್ರದೇವರು ಕಡಿದಾಗ ಗಣಪತಿಯು ಭಗವಂತನ ವಿಶ್ವಂಭರ ರೂಪವನ್ನು ಹಾಗೂ ತೈಜಸರೂಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇವನಿಗೆ ಗಜಮುಖವು ಬಂದಿತು.

* ವಿನಾಯಕನು ಕೇವಲ ವಿಶ್ವನಾಮಕನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಗಜಮುಖ ಹೊಂದಿದನೆಂದು ಹಲವರು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ತೈಜಸನನ್ನೂ ಕೂಡ ಧ್ಯಾನ

ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು – ವಿನಾಯಕಸ್ತು ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಧ್ಯಾನಾದ್ವೈದ್ ಗಜವಕ್ತ್ರತಾಮ್ । ಅತೀವ ತೈಜಸಧ್ಯಾನಾತ್ ..... ಎಂಬುದಾಗಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಮಾಂಡೂಕ್ಯಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಖರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

* ವಿನಾಯಕನು ವಿಶ್ವ ಹಾಗೂ ತೈಜಸರೂಪಗಳ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಗಣಪತಿಯಾದನು. ಇಂದ್ರನು ವಿಶ್ವ, ತೈಜಸ, ಪ್ರಾಜ್ಞ ಎಂಬ ರೂಪಗಳನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿ ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ವಿಶ್ವ, ತೈಜಸ, ಪ್ರಾಜ್ಞ, ತುರ್ಯ ಎಂಬ ನಾಕು ರೂಪಗಳ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿ ರುದ್ರದೇವರು ರುದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. – 'ತ್ರಿ- ಧ್ಯಾನಾದಿಂದ್ರ ಇಂದ್ರತಾಮ್ ॥ ಚತುರ್ಧ್ಯಾನಾಚ್ಚ ರುದ್ರತ್ವಂ ರುದ್ರ ಆಪ ಜನಾರ್ದನಾತ್'

* ಗಣಪತಿಯು ಭಗವಂತನ ಶರೀರದ ನಾಭಿಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಗಂಧದಿಂದ ಸುಶೋಭಿತನಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾನೆ.

* ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ನಾಭಿಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವಾದ ನಾಕುದಳದ ಕಮಲವಿದೆ. ಕ್ರಮವಾಗಿ ಋಗ್ವೇದ ಯಜುರ್ವೇದ ಸಾಮವೇದಗಳು ಅಥರ್ವವೇದ ಆ ನಾಕು ದಳಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಮಧ್ಯದ ಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಗಜಮುಖನಾದ ವಿನಾಯಕನು ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥ ಅದ್ಭುತವಾದ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಧನ್ಯ ಧನ್ಯ ಎನ್ನೋಣ.

* ಬೇಡಿದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ನೀಡುವವನು ಗಣಪತಿ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ''ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದ'' ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ತಡಮಾಡದೇ ಇಂದೇ ಇಂಥ ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸೋಣ. ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸುಖ, ಶಾಂತಿ, ನೆಮ್ಮದಿಗಳಿಂದ ಬದುಕೋಣ.

* * * * *

* ಸಿದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಬುದ್ಧಿ ಎಂಬೀರ್ವರು ಗಣಪತಿಯ ಪತ್ನಿಯರು. ಗಣಪತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೇ ಹೊಂದಿದ ಪುತ್ರನು ಇವನಿಗೆ ಇರುವನು.

* ಸಮಗ್ರ ನಭೋಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಗಣಪತಿಯು ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿರುವನು. 'ನಭೋಭಿಮಾನೀ ವಿಘ್ನೇಶಃ' ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವ ಭೂಮಿ, ಹಾಗೂ ಸ್ವರ್ಗಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಗಣಪತಿಯ ಮಗನಾದ ಗಣಪತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುವವನು ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿರುವನು. ಇದನ್ನು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು.

* ಗಣಪತಿಯು ಭಗವಂತನ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾತ್ಮಕವಾದ ಮಾಂಸವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನೆಲೆಸಿರುವನು. ಗಣಪತಿಯ ಮಗನಾದ ಗಣಪತಿಯು ಭಗವಂತನ ಉದರವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವನು.

* ನಮ್ಮ ಬಲಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ರೂಪವಿದೆ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಆನೆಯ ಮುಖ, ಬಲಗಡೆ ೯ ಎಡಗಡೆ ೯ ಮನುಷ್ಯನ ಮುಖದಂತೆ ಮುಖಗಳಿವೆ. ೧೯ ಮುಖಗಳ ಈ ಎರಡು ರೂಪಗಳು 'ವಿಶ್ವ' ಹಾಗೂ 'ತೈಜಸ' ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಈ ಎರಡು ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಗಣಪತಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಭಕ್ತಿ. ಹಗಲಿರುಳು ಈ ಎರಡು ರೂಪಗಳಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಯಾರು ಭಗವಂತನ ಈ ಎರಡು ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಗಣಪತಿಯು ಬೇಗ ಒಲಿದು ಬರುತ್ತಾನೆ.

* ನಿರಂತರ ಭಗವಂತನ ವಿಶ್ವ ಹಾಗೂ ತೈಜಸ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಇವನಿಗೂ ಆನೆಯ ಮುಖವು ಬಂದಿದೆ.

* ಕಥೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಗಣಪತಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ರುದ್ರದೇವರು ಕಡಿದಾಗ ಗಣಪತಿಯು ಭಗವಂತನ ವಿಶ್ವಂಭರ ರೂಪವನ್ನು ಹಾಗೂ ತೈಜಸರೂಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇವನಿಗೆ ಗಜಮುಖವು ಬಂದಿತು.

* ವಿನಾಯಕನು ಕೇವಲ ವಿಶ್ವನಾಮಕನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಗಜಮುಖ ಹೊಂದಿದನೆಂದು ಹಲವರು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ತೈಜಸನನ್ನೂ ಕೂಡ ಧ್ಯಾನ

ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು – ವಿನಾಯಕಸ್ತು ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಧ್ಯಾನಾದ್ವೈದ್ ಗಜವಕ್ತ್ರತಾಮ್ । ಅತೀವ ತೈಜಸಧ್ಯಾನಾತ್ ..... ಎಂಬುದಾಗಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಮಾಂಡೂಕ್ಯಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಖರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

* ವಿನಾಯಕನು ವಿಶ್ವ ಹಾಗೂ ತೈಜಸರೂಪಗಳ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಗಣಪತಿ-ಯಾದನು. ಇಂದ್ರನು ವಿಶ್ವ, ತೈಜಸ, ಪ್ರಾಜ್ಞ ಎಂಬ ರೂಪಗಳನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿ ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ವಿಶ್ವ, ತೈಜಸ, ಪ್ರಾಜ್ಞ, ತುರ್ಯ ಎಂಬ ನಾಕು ರೂಪಗಳ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿ ರುದ್ರದೇವರು ರುದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. –'ತ್ರಿ- ಧ್ಯಾನಾದಿಂದ್ರ ಇಂದ್ರತಾಮ್ ॥ ಚತುರ್ಧ್ಯಾನಾಚ್ಚ ರುದ್ರತ್ವಂ ರುದ್ರ ಆಪ ಜನಾರ್ದನಾತ್'

* ಗಣಪತಿಯು ಭಗವಂತನ ಶರೀರದ ನಾಭಿಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಗಂಧದಿಂದ ಸುಶೋಭಿತನಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾನೆ.

* ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ನಾಭಿಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವಾದ ನಾಕುದಳದ ಕಮಲವಿದೆ. ಕ್ರಮವಾಗಿ ಋಗ್ವೇದ ಯಜುರ್ವೇದ ಸಾಮವೇದಗಳು ಅಥರ್ವವೇದ ಆ ನಾಕು ದಳಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಮಧ್ಯದ ಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಗಜಮುಖನಾದ ವಿನಾಯಕನು ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥ ಅದ್ಭುತವಾದ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಧನ್ಯ ಧನ್ಯ ಎನ್ನೋಣ.

* ಬೇಡಿದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ನೀಡುವವನು ಗಣಪತಿ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ''ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದ'' ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ತಡಮಾಡದೇ ಇಂದೇ ಇಂಥ ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸೋಣ. ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸುಖ, ಶಾಂತಿ, ನೆಮ್ಮದಿಗಳಿಂದ ಬದುಕೋಣ.

* * * * *

ಗಣಪತಿಯ ಚರಿತ್ರೆ

ಭಗವಂತನ ನಾಭಿಯಿಂದ ಉದಿಸಿದನು ಗಣಪತಿ

ಭಗವಂತನು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಸೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಾಭಿಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದನು. ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಆ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯನ್ನಾಗಿ ನಿಯೋಜನೆ ಮಾಡಿದನು. ಎಲ್ಲ ಸಜ್ಜನರ ಸಾಧನೆಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ದುಷ್ಟರ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಯಾವುದೇ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಯೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಕಲ ಭಕ್ತವರ್ಗಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಗಣಪತಿಯು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿಂದಲೇ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನು.

ಗಜಮುಖನಾಗಲು ಏನು ಕಾರಣ?

ಗಣಪತಿಯು ಆನೆಯ ಮುಖವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಹೀಗಿದೆ – ಭಗವಂತನಿಗೂ ಆನೆಯ ಮುಖವುಳ್ಳ ಒಂದು ರೂಪವಿದೆ. ಅದೇ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥಾ ಪ್ರೇರಕವಾದ ವಿಶ್ವ ಎಂಬ ರೂಪ. ಈ ರೂಪಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟು ೧೯ ಮುಖಗಳು. ಮಧ್ಯದ ಮುಖವು ಗಜಮುಖವಾಗಿದ್ದರೂ ಬಲ ಹಾಗೂ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಹದಿನೆಂಟು ಮುಖಗಳು ನರಮುಖಗಳದ್ದಾಗಿವೆ. ಭಗವಂತನ ಈ ವಿಶ್ವ ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನು ಕಂಡ ಗಣಪತಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಭಕ್ತ್ಯುದ್ರೇಕವಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ನಿರಂತರ ವಿಶ್ವನ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟನು. ವಿಶ್ವನನ್ನೇ ನಿರಂತರ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಗಣಪತಿಯ ಆರಾಧನೆಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ವಿಶ್ವನಾಮಕನು ಗಣಪತಿಗೂ ಗಜಮುಖವು ದೊರೆಯುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯು ಗಜಮುಖನಾದನು.

ಗಣಪತಿಯ ಜನನ

ಉಮಾದೇವಿಯು ಪರ್ವತರಾಜನ ಮಗಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದಳು. ಪಾರ್ವತಿ ಎನಿಸಿದಳು. ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ವರಿಸಿದಳು. ಅದೊಂದು ದಿನ ತಾನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು; ಆಗ ಯಾರೂ ತನಗೆ ವಿಘ್ನಮಾಡಬಾರದು. ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಯಾರಾದರೂ ಬಂದರೆ ತನಗೆ ವಿಘ್ನವಾಗಬಹುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಘ್ನನಿವಾರಕನೊಬ್ಬನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತು. ಉಪಾಯ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ತನ್ನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಗಂಧಕರ್ಪೂರಾದಿ ಲೇಪಗಳನ್ನೇ ಮಣ್ಣನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ದೇಹದ ಈ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಒಬ್ಬ ವಟುವನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಆಯಿತು. ದೇಹದ ಮಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆದಳು. ಒಬ್ಬ ವಟುವಿನಂತೆ ಆ ಮಣ್ಣನ್ನು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಳು. ವಿನಾಯಕನನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ ಆದೇಶಿಸಿದಳು. ಆ ಮಣ್ಣಿನ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿನಾಯಕ ಬಂದು ಕುಳಿತನು. ಮಣ್ಣಿನ ದೇಹ ಈಗ ಚೈತನ್ಯಮಯವಾಯಿತು.

ಆ ವಿನಾಯಕನು ಬಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. 'ಏನಮ್ಮ! ನನ್ನಿಂದ ಏನಾಗಬೇಕು?' ಪಾರ್ವತಿಯು ಹೇಳಿದಳು 'ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಪಾಲಕನಾಗಿ ನಿಲ್ಲು. ನಾನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಬರುವ ತನಕ ಯಾರನ್ನೂ ಬಿಡಬೇಡ. ಇದು ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆ' ಎಂದಳು. ಮಗು ಹೇಳಿತು 'ಅಮ್ಮ! ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ತೆರಳು; ನಾನು ಯಾರನ್ನೂ ಒಳಗೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ'.

ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರುದ್ರದೇವರು ಆಗಮಿಸಿದರು. ತನ್ನ ತಂದೆಯೇ ರುದ್ರದೇವರೆಂಬ ಅರಿವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಗು ವರ್ತನೆ ಮಾಡಿತು. ರುದ್ರದೇವರು ಕಡು ಕುಪಿತರಾದರು. ಮಗು ಹೇಳಿತು 'ನನ್ನಮ್ಮ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಳು; ನೀವು ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತಿಲ್ಲ' ಎಂದು ತಡೆಗಟ್ಟಿತು. ಕುಪಿತರಾದ ರುದ್ರದೇವರು ಆ ಮಗುವಿನ ತಲೆಯನ್ನೇ ತುಂಡರಿಸಿದರು.

ಕೆಲವು ನಿಮಿಷಗಳು ಕಳೆದವು. ಪಾರ್ವತಿ ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದಳು. ತಾನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಕುಮಾರ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿದ್ದಾನೆ. ರುದ್ರದೇವರು ಕುಪಿತರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ.

ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತಳಾದಳು. ದಾರಿಗಾಣದೇ ಪತಿಯನ್ನೇ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಳು. ವಿಲಾಪ ಮಾಡಿದಳು. ಆ ಮಗುವನ್ನು ಬದುಕಿಸಿ ನೀಡಿ' ಎಂದು ವರಬೇಡಿದಳು. ರುದ್ರದೇವರು ಶಾಂತಚಿತ್ತರಾದರು. ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿದರು. ಉಪಾಯವನ್ನೊಂದು ಹೂಡಿದರು. ಅತ್ತ ಭೃತ್ಯರಿದ್ದ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು. ಭೃತ್ಯರು ಕೈಮುಗಿದು ಆಗಮಿಸಿದರು. 'ಏನಾಗಬೇಕು. ಪ್ರಭುಗಳೇ!' ಎಂದರು. ರುದ್ರದೇವರು ಭೃತ್ಯರಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು – 'ಯಾರು ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ತಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಮಲಗಿರುವರೋ ಅವರ ತಲೆಯನ್ನು ಛೇದಿಸಿ ತನ್ನಿರಿ'.

ರುದ್ರಭಟರು 'ಏನಿದು! ರುದ್ರಾಪ್ಪಣೆ' ಎಂದು ಅಚ್ಚರಿಪಟ್ಟರು. ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆ ತೆರಳಿದರು. ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನೆಡೆ ತಲೆಹಾಕಿ ಮಲಗಿದವರನ್ನು ಹುಡುಕಿದರು. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರೂ ಹಾಗೆ ಮಲಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆನೆಯೊಂದು ಹಾಗೆ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ತಲೆ ನೀಡಿ ಮಲಗಿತ್ತು. ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಆನೆಯ ಕತ್ತನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದರು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಂದು ರುದ್ರದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರು. 'ಆನೆಯಾದರೇನು?' ಎಂದರು ರುದ್ರದೇವರು. ಸ್ವತಃ ತಾವೇ ಆ ತಲೆಯನ್ನು ಮೃತನಾದ ಬಾಲಕನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಜೋಡಿಸಿದರು. ಜೀವ ತುಂಬಿದರು. ಮಗು ಬದುಕಿತು. ನರಮುಖದ ಮಗು ಗಜಮುಖವಾಯಿತು. ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಿಸಿತು. ಆಶೀರ್ವದಿಸಿರಿ ಎಂದಿತು. ಆಗ ಆ ಮಗುವಿನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ರುದ್ರದೇವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಉಕ್ಕಿಹರಿಯಿತು. ತಮ್ಮೆಲ್ಲ ಭೂತಗಣಗಳಿಗೆ ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ''ಗಣಪತಿ'' ಎಂದೇ ಹೆಸರಿಟ್ಟರು. ವರವನ್ನಿತ್ತರು. ಶಕ್ತಿ ತುಂಬಿದರು. ವಿಘ್ನಪರಿಹಾರಕನಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕನಾದನು. ಗಣಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಗಣಪತಿಯಾದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಇವನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಇದು ಪುರಾಣದ ಕಥೆ. ಜಗಜ್ಜನಿತವಾದ ಕಥೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನಗಳಿಗೆ ಗಣಪತಿಯ ಇದೊಂದೇ ಕಥೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಆದರೆ ಇದು ನಂತರದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಥೆ. ವಿನಾಯಕನು ಗಜಮುಖನಾದದ್ದು ವಿಶ್ವನಾಮಕನಾದ ಭಗವಂತನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ. ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಹುಟ್ಟುವ ಮೊದಲೇ ತಾನು ಜನಿಸಿದ್ದನು. ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ

ರುದ್ರದೇವರು ವೈಕಾರಿಕಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಇವನನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದ್ದರು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಿತು ಮೇಲಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಗಣಪತಿಯ ಮನಮೋಹಕರೂಪ

ಮೊರದಂತೆ ಎರಡು ದೊಡ್ಡದಾದ ಕಿವಿಗಳು. ಕಾರುಣ್ಯ ತುಂಬಿದ ಪುಟ್ಟ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳು. ಆಗ ತಾನೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಸೂರ್ಯನ ಬಣ್ಣದಂತೆ ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದ ದೇಹ. ಸರ್ಪವನ್ನೇ ಕಟಿಸೂತ್ರದಂತೆ ಧರಿಸಿರುವ ಬೃಹತ್ತಾದ ಉದರ. ಪಾಶ, ದಂತ, ಅಂಕುಶ, ಅಭಯಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ನಾಕು ಕೈಗಳು. ಕೆಂಪು ಗಂಧವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಕೆಂಪು ಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಕೆಂಪು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ್ದೇ ಉತ್ತರೀಯವನ್ನು ಹೊದ್ದಿರುವ ಸುಂದರರೂಪ. ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ದ್ವಾದಶನಾಮಗಳನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ, ಶಂಖ, ಚಕ್ರ , ಗದಾ, ಪದ್ಮ, ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಪಂಚಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಸಿದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಬುದ್ಧಿ ಎಂಬ ಹೆಂಡಂದಿರಿಂದ ಸೇವಿತನಾಗಿ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಗಜವದನನ ಮನಮೋಹಕರೂಪಕ್ಕೆ ಅನಂತ ಅನಂತ ಭಕ್ತಿಯ ನಮನಗಳು.

ಇಂದುದರ್ಪಹರ

'ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಗಣಪತಿಯು ಶಾಪವನ್ನು ನೀಡಿರುವನು' ಎಂಬುದು ಲೋಕ-ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಗಣಪತಿಯು ಚಂದ್ರನ ಪಾದಪದ್ಮಾರಾಧಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಚಂದ್ರನು ಗಣಪತಿಗೆ ಗುರುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ಬಿಂಬರೂಪನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಚಂದ್ರನು ೧೨ನೆಯ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಗಣಪತಿಯು ೧೮ನೆಯ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೇನಾದರೂ ಶಾಪವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದು ಸ್ವೋತ್ತಮದ್ರೋಹದಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ 'ಗಣಪತಿಯು ಚಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ಕುಪಿತನಾದನು. ಶಪಿಸಿದನು' ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದರೆ ಅನರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯಂದು ಚಂದ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಬಾರದೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಯಮಂತಕೋಪಾಖ್ಯಾನದ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೂಡ ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಗಣೇಶಚತುರ್ಥೀ

ಗಣಪತಿಯ ಮಹಿಮೆಯ ವೈಭವಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಾತ್ರ ಈ ಕಥೆ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಇದೂ ಸಹ ಕೇವಲ ಲೀಲೆಗೋಸ್ಕರ ನಡೆದ ಘಟನೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಶಾಪ ನೀಡಿದ ಕಥೆ ಹೀಗಿದೆ –

ಅದೊಂದು ತಪಸ್ವಿಗಳ ಕಾಲ. ಅಗಸ್ತ್ಯರು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಏಕಾಗ್ರ ಮನದಿಂದ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದರು. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಾವೊಂದು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದ್ದರು. ತಾವಿದ್ದ ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತದಿಂದ ತೆರಳಿ, ಕಾಶಿಯ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಗಂಗೋದಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಾಮೇಶ್ವರದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ಈ ಸಂಕಲ್ಪವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಬಳಿ ವರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಪರಮಾತ್ಮನು ವರವನ್ನು ನೀಡುವಾಗ ಗಂಗೋದಕದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಎಂದೂ ಕೆಳಗಿಡಬಾರದೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಅದರಂತೆ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಅಗಸ್ತ್ಯರು ಕೊಡದಿಂದ ಗಂಗೋದಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಹೀಗೆ ಕಠಿಣ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದರು.

ಅದೊಂದು ದಿನ ದೇಹಬಾಧೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಂಗೋದಕದ ಕಲಶವನ್ನು ಇಡಲೇಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎದುರಾಯಿತು. ಅಂದು ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ಥೀ ದಿವಸ. ಗಣಪತಿಯು ಮೂಷಿಕವಾಹನನಾಗಿ ಭಕ್ತರ ಮನೆಗೆ ತೆರಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಅಗಸ್ತ್ಯರು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಕರೆದರು. 'ನಾನು ದೇಹಬಾಧೆಯನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿ- ಕೊಂಡು ಬರುವ ತನಕ ಈ ಗಂಗೋದಕದ ಕಲಶವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರು; ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಕೆಳಗಿಡಬೇಡ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮರಳಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಗಣಪತಿ ನಿಯಮ ಹಾಕಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯರು ಬರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಗಣಪತಿಯು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಆ ಗಂಗೋದಕ ಕಲಶವನ್ನು ಇಟ್ಟೇ ಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಕಲಶ ಒಡೆದು ಹೋಯಿತು. ಅಗಸ್ತ್ಯರು ಗಣಪತಿಗೆ ಶಪಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಚಂದ್ರನು ನಕ್ಕನು. ಇದರಿಂದ ಕುಪಿತನಾದ ಗಣಪತಿಯು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತನು – 'ಯಾರು ನಿನ್ನನ್ನು ಇಂದು ನೋಡುವರೋ ಅವರಿಗೆ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಅಪವಾದ ಬರಲಿ – ಎಂದು.

ಮತ್ತೊಂದು ಕಥೆ –

ಗಣಪತಿಯು ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ಮೂಷಕದ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತರ ಮನೆಗೆ ಆಗಮಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಸರ್ಪವನ್ನು ಕಂಡು ಮೂಷಕವು ಹೆದರಿ ಓಡಿತು. ಗಣಪತಿಯು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಚಂದ್ರನು ನಕ್ಕನು. ಚಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ಕೋಪದಿಂದ ತನ್ನ ದಂತವೊಂದನ್ನು ಕಿತ್ತು ಚಂದ್ರನನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ಮತ್ತು ಅದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಸಹ ಚಂದ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಹಾಗೇನಾದರೂ ಚಂದ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರೆ ಜಾರತ್ವ, ಚೋರತ್ವಗಳು ಆರೋಪಿತವಾಗುತ್ತವೆಂದು ಶಪಿಸಿದನು.

ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಕಥೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಏನೆಂಬುದನ್ನಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಚಂದ್ರದರ್ಶನ ಏಕೆ ಮಾಡಬಾರದೆನ್ನಲು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕಥೆಯು ಬೇರೆಯೇ ಇದೆ. ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಶ್ಲೋಕ ಹಾಗೂ ಅನುವಾದಗಳ ಜೊತೆ ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ತಂದೆ ತಾಯಿಯರಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತನ್ನು ಕಂಡ ಗಣಪತಿ

ನಾರದರು ಒಮ್ಮೆ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಒಂದು ಹಣ್ಣನ್ನು ತಂದು ಶಿವನಿಗೆ ನೀಡಿದರು. ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಶಿವನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಗಣಪತಿ ಹಾಗೂ ಷಣ್ಮುಖರು ತನಗೆ ಆ ಹಣ್ಣು ಬೇಕೆಂದು ಹಟ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಶಿವನು ಯಾರು ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮೊದಲು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿ ಬರುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಹಣ್ಣನ್ನು ನೀಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಷಣ್ಮುಖನು ತನ್ನ ವಾಹನವನ್ನು ಏರಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಲು ಹೊರಟನು. ಆದರೆ ಗಣಪತಿಯು ''ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತು ತಂದೆ ತಾಯಿಯರಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ತಂದೆ ತಾಯಿಯರನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದಂತೆ'' ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾರದರನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ನಾರದರು ಹೌದು ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನುನೀಡಿದರು. ಗಣಪತಿಯು ತಂದೆ ತಾಯಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಹಾಕಿದನು. ರುದ್ರದೇವರು ಗಣಪತಿಗೆ ಹಣ್ಣನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಷಣ್ಮುಖನಿಗೆ

ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯಿತು. ಸಿಟ್ಟುಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅನಂತರ ಶಿವಪಾರ್ವತಿಯರು ಹಾಗೂ ನಾರದರು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದರು. ಅಣ್ಣ, ತಮ್ಮ ಇಬ್ಬರೂ ಸಹ ಹಣ್ಣನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡು ತಿಂದರು.

ಗಣಪತಿಯ ವಾಹನದ ಕಥೆ

ದೇವೇಂದ್ರನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರೌಂಚ ಎಂಬ ಗಂಧರ್ವನಿದ್ದನು. ಅದೊಂದು ದಿನ ಯಾವುದೋ ಕಾರ್ಯಭಾರದಿಂದ ವೇಗವಾಗಿ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಗಮನಿಸದೇ ಅವನ ಕಾಲು ವಾಮದೇವ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ತಗುಲಿತು. ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು. 'ನೀನು ಮೂಷಕಾಸುರನಾಗು' ಎಂದು ಶಪಿಸಿದರು. ಗಂಧರ್ವನು ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಿದನು. ವಿವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಋಷಿಗಳ ಸಿಟ್ಟು ಶಾಂತವಾಯಿತು. ಮೂಷಕಾಸುರನಾದರೂ ಸಹ ಗಣಪತಿಯಿಂದ ಪರಾಜಿತನಾಗಿ ಅವನ ವಾಹನನಾಗುವ ಭಾಗ್ಯವು ನಿನಗೆ ದೊರಕಲಿ ಎಂದು ಶಾಪವನ್ನು ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಿದರು. ಕ್ರೌಂಚ ಗಂಧರ್ವನು ಮೂಷಕಾಸುರನಾದನು. ಜನ್ಮಗುಣದಂತೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪೀಡಿಸಿದನು. ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಕೂಡ ಅದೊಂದು ದಿನ ಕೆಣಕಲು ಬಂದನು. ತನ್ನ ಪಾಶವನ್ನು ಗಣಪತಿಯು ಎಸೆದನು. ಇದರಿಂದ ಹೆದರಿದ ಮೂಷಕಾಸುರನು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಓಡಿದನು. ಬಿಡದ ಪಾಶವು ಅವನನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಯಿತು.? ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಎಳೆದು ತಂದನು. ಮೂಷಕಾಸುರನು ಗಣಪತಿಗೆ ಶರಣಾಗತನಾದನು. ಗಣಪತಿಯ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ತಪ್ಪಾಯಿತೆಂದು ಕ್ಷಮೆ ಯಾಚಿಸಿದನು. ಗಣಪತಿಯು ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾದನು. ಅವನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ತನ್ನ ವಾಹನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಗಣಪತಿಯು ಮೂಷಕವಾಹನನಾದನು.

ತಂದೆ ತಾಯಿಯರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ

ಮಹಾರುದ್ರದೇವರು ದೊಡ್ಡ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಆ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಸಕಲದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಆಹ್ವಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಯಿತು. ತಮ್ಮಿಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದು ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆಹ್ವಾನ ನೀಡುವಂತೆ

ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಕೂಡಲೇ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕರೆತರುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಚಿಂತೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆಗ ಗಣಪತಿಯು ಒಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. 'ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ತಂದೆ ತಾಯಿಯಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಆಗಮಿಸುತ್ತಾರೆ'' ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ತಾಳಿದನು. ತಂದೆ ತಾಯಿಯರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿದನು. ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಗಣಪತಿಯ ಭಕ್ತಿ ಕಂಡು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಪರಿವಾರ ಸಹಿತರಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಯಜ್ಞವು ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ಜರುಗಿತು. ಶಿವಪಾರ್ವತಿಯರು ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ ಸಂತೋಷ ಹೊಂದಿದರು.

ಗಣಪತಿಯಿಂದ ಕಾವೇರಿ ಹರಿದಳು

ಕಾವೇರಿನದಿಯ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯು ಅಗಸ್ತ್ಯ ಋಷಿಗಳ ಮುಂದೆ ದರ್ಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿದಳು. ಅಗಸ್ತ್ಯರು ತಮ್ಮ ತಪಸ್ಸಿನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಮ್ಮ ಕಮಂಡಲುವಿನ ಒಳಗೆ ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟರು. ಎಲ್ಲೂ ಕಾವೇರಿ ನೀರು ಹರಿಯದೇ ಹಾಹಾಕಾರ ಉಂಟಾಯಿತು. ಕೃಷಿ ಇಲ್ಲದೇ ಜನರು ಪರದಾಟಪಟ್ಟರು. ಜನರ ಉದ್ವಿಗ್ನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಗಣಪತಿಗೆ ಕನಿಕರ ಬಂದಿತು. ಒಂದುಕಾಗೆಯ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದನು. ಅಗಸ್ತ್ಯರಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕಾವೇರಿಯು ಕಮಂಡಲುವಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಅದನ್ನು ಉರುಳಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಕಾವೇರಿಯು ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತಳಾದಳು. ನದಿಯು ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಹರಿಯಿತು. ಅಗಸ್ತ್ಯರಿಗೆ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸತ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು.

ಗಣಪತಿಯಿಂದ ಗಂಗೆಯು ಗೋದಾವರಿಯಾಗಿ ಹರಿದಳು

ಒಮ್ಮೆ ಪಾರ್ವತಿಯು ಗಣಪತಿಯ ಬಳಿ ಬಂದು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ತನ್ನ ಪತಿಯ ಮೇಲೆ ಗಂಗೆಯು ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಇಳಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಾಯವೊಂದನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದಳು. ಗಣಪತಿಯು

ತಾಯಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ನಮಿಸಿ ಹೊರಟನು. ಗೌತಮರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಗೌತಮರು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗೌತಮರ ಶಿಷ್ಯರು, ಆಹ್ವಾನಿತ ಋಷಿ, ಮುನಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು. ಗೌತಮ ಋಷಿಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯು ಸಿಗದೇ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ತೆರಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಆಗ ಗಣಪತಿಯು ''ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಮರಳಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದರೆ ನಾನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿರಿ. ಆಗ ಮಾತ್ರ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ತೆರಳಬಹುದು. ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ನೀವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕೊನೆಯ ತನಕ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ'' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಋಷಿಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುತ್ತೇವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡಿದರು. ಆಗ ಗಣಪತಿಯು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು ''ನಿಮ್ಮ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಒಂದು ಹಸುವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿರಿ. ಅದನ್ನು ಗೌತಮರ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಿರಿ. ತೆನೆಭರಿತವಾದ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಅದು ತಿನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗ ಗೌತಮರು ಅದನ್ನು ಓಡಿಸಲು ತೆರಳುತ್ತಾರೆ. ಮುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೇ ಆ ಹಸು ಸಾಯುವಂತಿರಬೇಕು. ಗೋಹತ್ಯೆಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕಾಲವೂ ಇರಬಾರದು. ಇದನ್ನೇ ಉಪಾಯವಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಬಿಡಿರಿ'' ಎಂದು. ಗಣಪತಿಯುಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ಉಪಾಯದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಋಷಿಮುನಿಗಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿದರು. ತಮ್ಮ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಒಂದು ಹಸುವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದರು. ಆ ಹಸುವು ಗದ್ದೆಯನ್ನು ಮೇಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಗೌತಮರು ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಓಡಿಸಲು ಹೋದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಗೋ ಸತ್ತುಹೋಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಋಷಿಮುನಿಗಳೂ ತಾವು ಗೋ ಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿರುವಿರಿ ಎಂದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಗೌತಮರು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತರಾದರು. ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದರು. ಶಿವನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದರು. ಶಿವನ ಅಣತಿಯಂತೆ ಗಂಗೆ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿದಳು. ಹರಿದು ಬಂದಳು. ಆದರಿಂದ ತರ್ಪಣ ನೀಡಿ ಗೋವನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದರು. ಈಗ ಗಂಗೆಯು ಗೋದಾವರಿಯಾದಳು. ಹೀಗೆ ಗಣಪತಿಯಿಂದ ಗೋದಾವರಿಯೆಂಬ ಪುಣ್ಯನದಿಯು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವಂತಾಯಿತು. ಪಾರ್ವತಿಯು ಸಂತೋಷಗೊಂಡಳು. ಎಲ್ಲ

ಋಷಿಮುನಿಗಳಿಗೂ ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೂ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತರಿಗೂ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು.

ಗಣಪತಿಗೇಕೆ ಮೊದಲ ಪೂಜೆ?

ರುದ್ರದೇವರು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಪಾರ್ವತಿ ದೇವಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಗಣಪತಿಗೆ ವರವನ್ನು ನೀಡಿದರು. 'ಇಂದಿನಿಂದ ಯಾರು ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ಮೊದಲು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ವಿಘ್ನಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ಕಾರ್ಯವು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಕಾರ್ಯವು ಪೂರ್ಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ – ಎಂಬುದಾಗಿ ರುದ್ರದೇವರು ವರವನ್ನಿತ್ತರು. ಮತ್ತು ಶಿವಗಣಗಳಿಗೆ ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಗಣಪತಿಗೆ ಮೊದಲ ಪೂಜೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

ತ್ರಿಪುರಾಸುರರನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡುವಾಗ ರುದ್ರದೇವರೂ ಕೂಡ ಮೊದಲು ಗಣಪತಿಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾದರು. ಹೀಗೆ ರುದ್ರದೇವರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಗಣಪತಿಗೆ ಮೊದಲ ಪೂಜೆ ಎಂಬ ಪದ್ಧತಿಯು ಅಂದಿನಿಂದ ಅನೂಚಾನವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದಿತು.

ಶ್ರೀರಾಮದೇವರೂ ರುದ್ರದೇವರ ವರಕ್ಕೆ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾವಣನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರು.

ಅಮೃತಮಥನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡದೇ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಬೆಟ್ಟವು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಯಿತು. ಅನಂತರ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕೂರ್ಮಾವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿದನು. ಅನಂತರ ಪುನಃ ಮಥನ- ವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಮೊದಲು ಗಣಪತಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ದೇವೇಂದ್ರನು ಮಾಡಿದನು. 'ವಿಲೋಕ್ಯ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರಗತಿಂ ತದೀಶ್ವರೋ ದುರಂತವೀರ್ಯೋ ವಿತಥಾಭಿಸಂಧಿಃ'. ಅನಂತರ ಅಮೃತವನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಪಡೆದರು.

ವೃತ್ರಾಸುರನ ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ತೆರಳುವಾಗ ದೇವೇಂದ್ರನು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದನು. ನಾವು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯಮಾಡುವ ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲೂ ಕೂಡ 'ನಿಷುಸೀದ ಗಣಪತೇ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿಯೇ ದೇವರಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು. 'ನಿಷುಸೀದ ಗಣಪತೇ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದನೆಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯಂದು ಮಾಡುವ ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಗಣಪತಿಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು ವಿಹಿತ. ಇದನ್ನು ಗಣಪತಿಪೂಜೆಯಲ್ಲೂ ಸಹ ಬಿಡಬಾರದು.

ಗಣಪತಿಗೆ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬಹುದೇ?

ಪ್ರಶ್ನೆ – ತುಲಸಿ ಎಂಬ ದೇವತೆಯು ಗಣಪತಿಗಿಂತ ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ತಮಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಗಣಪತಿಯು ತುಲಸಿಯನ್ನು ಮುಡಿಯದಿದ್ದರೆ ಸ್ವೋತ್ತಮದ್ರೋಹ ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದಲ್ಲವೇ?

ಉತ್ತರ – ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಗೆ ತುಲಸಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ನಿಖರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅನೇಕ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಗಣಪತಿಗೆ ತುಲಸಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬಾರದು. ತುಲಸಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡದಿರುವುದೇ ಗಣಪತಿಗೆ ಹಾಗೂ ತುಲಸಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ತುಲಸಿಯನ್ನು ಮುಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಗಣಪತಿಯು ತುಳಸಿಗೆ ಸ್ವೋತ್ತಮ ದ್ರೋಹ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ಚಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡಬಾರದು ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ ಶಾಸ್ತ್ರವಿದೆ. ಗಣಪತಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮನಾದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಪಾಪವು ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತದೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ನಾನು ನೋಡುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಕುವಾದದಂತೆ ಇದೂ ಕೂಡ ಆಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುವುದು ತಪ್ಪು.

ಪ್ರಶ್ನೆ– ಹರಿನಿರ್ಮಾಲ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತುಲಸಿಯು ಕೂಡ ಹರಿನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಾದಾಗ ಗಣಪತಿಯು ಕೂಡ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನಲ್ಲವೆ?

ಉತ್ತರ– ಹರಿನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಕೂಡ ತಪ್ಪು. ಏಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡದೇ ನೇರವಾಗಿ ಯಾವುದನ್ನೂ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ತುಲಸಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬಾರದೆಂಬ ನಿಷೇಧವಿರುವುದರಿಂದ ಹರಿನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಾದರೂ ಕೂಡ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದೇ ಅರ್ಥ.

ಪ್ರಶ್ನೆ– ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಟರು ಗಣಪತಿಗೆ ತುಲಸಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವೂ ಕೂಡ ಗಣಪತಿಗೆ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ?

ಉತ್ತರ – ಈ ವಾದವೂ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಬಲವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣ-ವಿರೋಧವಿದ್ದಾಗ ಶಿಷ್ಟರು ಮಾಡುವುದನ್ನು ನಾವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಶಿಷ್ಟರು ತುಳಸಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರಾವಿರುದ್ಧವಾದ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರವನ್ನಷ್ಟೇ ನಾವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು.

ಪ್ರಶ್ನೆ – ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ಮಾತ್ರ ತುಲಸಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡ- ಬಹುದೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲವೇ?

ಉತ್ತರ – ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ಉಳಿದ ದಿವಸ ಗಣಪತಿಗೆ ತುಳಸಿ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥದಲ್ಲೂ ಪುರಾಣದಲ್ಲೂ ಹೇಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗಣೇಶ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸವೂ ಕೂಡ ಗಣಪತಿಗೆ ತುಲಸಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬಾರದು.

ಪ್ರಶ್ನೆ – ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅನೇಕವಿಚಾರಗಳು ಗೊಂದಲಮಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ನಮಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ?

ಉತ್ತರ – ಈ ವಾದವೂ ಕೂಡ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ್ದು. ಏಕೆಂದರೆ ಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರಾದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರು ರುಕ್ಮಿಣೀಶ-ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ತುಲಸಿಯು ಗಣಪತಿಗೆ ವಿಹಿತವಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ತುಳಸಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ನಾವೂ ಸಹ ಗಣಪತಿಗೆ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಗಣಪತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಕೇತಕಿಯು ಹರಿನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಾದರೂ ರುದ್ರದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವಂತಿಲ್ಲ; ಸಂಪಿಗೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಹೂವುಗಳು ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು ತಿಳಿಸಿದ ಈ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮುಕುಂದನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದಳು. ಆ ಹೂಮಾಲೆಯು ಇತರ ಯಾವ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಶ್ಲೋಕವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

> ಯಾ ವೈ ಚಂಪಕಸಂಪದಾಽಬ್ಜವಸತೇರ್ದೂರ್ವಾಶ್ರಿಯಾ ಸ್ವಾತ್ಮನಃ
> ಕೇತಕ್ಯಾ ವಿಭವೇನ ಕೃತ್ತಿವಸನಸ್ಯಾಂಭೋಜಕಾಂತ್ಯಾ ವಿಧೋಃ ।
> ಸನ್ನೀಲೋತ್ಪಲಶೋಭಯಾ ದಿನಮಣೇಃ ಶ್ರೀಮತ್ತುಲಸ್ಯಾಽಮತಾ
> ಹೇರಂಬಸ್ಯ ಹರೇಃ ಪರಂ ಸಮುಚಿತಾ ಸಾ ಮಾಲಿಕಾ ಶೋಭತೇ ॥

ರುಕ್ಮಿಣೀಶವಿಜಯ ಸರ್ಗ ೧೬ ಶ್ಲೋಕ. ೪೨

ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪಿಗೆ ಹೂವು ಇರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಗರಿಕೆ ಇರುವುದರಿಂದ ದುರ್ಗೆಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಕೇತಕಿ ಪುಷ್ಪ ಇರುವುದರಿಂದ ರುದ್ರದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಕಮಲವಿರುವುದರಿಂದ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ನೈದಿಲೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತುಳಸಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಗಣಪತಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೊಬ್ಬನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಮಾಲೆಯು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಹಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಮಾಲೆಯು ಮುಕುಂದನ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿತವಾಯಿತು.

ಗಣಪತಿಗೆ ತುಲಸಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು 'ನ ತುಲಸ್ಯಾ ಗಣಾಧಿಪಂ' ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಪ್ರಮಾಣಶ್ಲೋಕವು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಯಾವ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗಣಪತಿಗೆ ತುಲಸಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬಾರದು.

* * * * *

ಗಣಪತಿಯ ಕುರಿತಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ದೇವರನಾಮಗಳು

ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಸ್ಯಮಂತಕೋಪಾಖ್ಯಾನ

ಶ್ರೀಶುಕಃ–

ಸತ್ರಾಜಿತ್ತನಯಾಂ ತನ್ವೀಂ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಕೃತಕಿಲ್ಬಿಷಃ ।
ಸ್ಯಮಂತಕೇನ ಮಣಿನಾ ಸ್ವಯಮುದ್ಯಮ್ಯ ದತ್ತವಾನ್ ॥೧॥

ರಾಜಾ–

ಸತ್ರಾಜಿತಃ ಕಿಮಕರೋದ್ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಕಿಲ್ಬಿಷಮ್ ।
ಸ್ಯಮಂತಕಃ ಕುತಸ್ತಸ್ಯ ಕಸ್ಮಾದ್ ದತ್ತಾ ಸುತಾ ಹರೇಃ ॥೨॥

ಶ್ರೀಶುಕಃ –

ಆಸೀತ್ ಸತ್ರಾಜಿತಃ ಸೂರ್ಯಭಕ್ತಸ್ಯ ಪರಮಃ ಸಖಾ ।
ಪ್ರೀತಸ್ತಸ್ಮೈ ಮಣಿಂ ಪ್ರಾದಾತ್ ಸೂರ್ಯಸ್ತುಷ್ಟಃ ಸ್ಯಮಂತಕಮ್ ॥೩॥

ಸ ತಂ ಬಿಭ್ರನ್ ಮಣಿಂ ಕಂಠೇ ಭ್ರಾಜಮಾನೋ ಯಥಾ ರವಿಃ ।
ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ದ್ವಾರಕಾಂ ರಾಜಂಸ್ತೇಜಸಾ ನೋಪಲಕ್ಷಿತಃ ॥೪॥

ತಂ ವಿಲೋಕ್ಯ ಜನಾ ದೂರಾತ್ ತೇಜಸಾ ಮುಷ್ಟದೃಷ್ಟಯಃ ।
ದೀವ್ಯತೇಽಕ್ಷೈರ್ಭಗವತೇ ಶಶಂಸುಃ ಸೂರ್ಯಶಂಕಿತಾಃ ॥೫॥

ನಾರಾಯಣ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರ ।
ದಾಮೋದರಾರವಿಂದಾಕ್ಷ ಗೋವಿಂದ ಯದುನಂದನ ॥೬॥

ಏಷ ಆಯಾತಿ ಸವಿತಾ ತ್ವಾಂ ದಿದೃಕ್ಷುರ್ಜಗತ್ಪತೇ ।
ಮುಷ್ಣನ್ ಗಭಸ್ತಿಚಕ್ರೇಣ ನೃಣಾಂ ಚಕ್ಷೂಂಷಿ ತಿಗ್ಮರುಕ್ ॥೭॥

ನನ್ವನ್ವಿಚ್ಛಂತಿ ತೇ ಮಾರ್ಗಂ ತ್ರಿಲೋಕ್ಯಾಂ ವಿಬುಧರ್ಷಭಾಃ ।
ಜ್ಞಾತ್ವಾಽದ್ಯ ಗೂಢಂ ಯದುಷು ದ್ರಷ್ಟುಂ ತ್ವಾಂ ಯಾತ್ಯಜಃ ಪ್ರಭೋ ॥೮॥

ನಿಶಮ್ಯ ಬಾಲವಚನಂ ಪ್ರಹಸ್ಯಾಂಬುಜಲೋಚನಃ ।
ಪ್ರಾಹ ನಾಸೌ ರವಿರ್ದೇವಃ ಸತ್ರಾಜಿನ್ಮಣಿನಾ ಜ್ವಲನ್ ॥೯॥

ಸತ್ರಾಜಿತ್ ಸ್ವಗೃಹಂ ಶ್ರೀಮತ್ ಕೃತಕೌತುಕಮಂಗಲಮ್ ।
ಪ್ರವಿಶ್ಯ ದೇವಸದನೇ ಮಣಿಂ ವಿಪ್ರೈರ್ನ್ಯವೇಶಯತ್ ॥೧೦॥

ದಿನೇ ದಿನೇ ಸ್ವರ್ಣಭಾರಾನಷ್ಟೌ ಸ ಸೃಜತಿ ಪ್ರಭೋ ।
ದುರ್ಭಿಕ್ಷಮಾರ್ಯರಿಷ್ಟಾನಿ ಸರ್ವೇಽಪಿ ವ್ಯಾಧಯೋಽಶುಭಾಃ ॥೧೧॥

ನ ಸಂತಿ ಮಾಯಿನಸ್ತತ್ರ ಯದ್ ರಾಷ್ಟ್ರೇಽಭ್ಯರ್ಚಿತೋ ಮಣಿಃ ।
ಸ ಯಾಚಿತೋ ಮಣಿಃ ಕ್ವಾಪಿ ಯದುರಾಜಾಯ ಶೌರಿಣಾ ॥೧೨॥

ನೈವಾರ್ಥಕಾಮುಕಃ ಪ್ರಾದಾದ್ ಯಾಂಚಾಭಂಗಮತರ್ಕಯತ್ ।
ತಮೇಕದಾ ಮಣಿಂ ಕಂಠೇ ಪ್ರತಿಮುಚ್ಯ ಮಹಾಪ್ರಭಮ್ ॥೧೩॥

ಪ್ರಸೇನೋ ಹಯಮಾರುಹ್ಯ ಮೃಗಯಾಂ ವ್ಯಚರದ್ ವನೇ ।
ಪ್ರಸೇನಂ ಸಹಯಂ ಹತ್ವಾ ಮಣಿಮಾಚ್ಛಿದ್ಯ ಕೇಸರೀ ॥೧೪॥

ಬಿಲಂ ವಿಶನ್ ಜಾಂಬವತಾ ನಿಹತೋ ಮಣಿಮಿಚ್ಛತಾ ।
ಸೋಽಪಿ ಚಕ್ರೇ ಕುಮಾರಸ್ಯ ಮಣಿಂ ಕ್ರೀಡನಕಂ ಬಿಲೇ ॥೧೫॥

ಅಪಶ್ಯನ್ ಭ್ರಾತರಂ ಭ್ರಾತಾ ಸತ್ರಾಜಿತ್ ಪರ್ಯತಪ್ಯತ ।
ಪ್ರಾಯಃ ಕೃಷ್ಣೇನ ನಿಹತೋ ಮಣಿಗ್ರೀವೋ ವನಂ ಗತಃ ॥೧೬॥

ಭ್ರಾತಾ ಮಮೇತಿ ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಕರ್ಣೇ ಕರ್ಣೇಽಜಪನ್ ಜನಾಃ ।
ಭಗವಾಂಸ್ತದುಪಶ್ರುತ್ಯ ದುರ್ಯಶೋ ಲಿಪ್ತಮಾತ್ಮನಿ ॥೧೭॥

ಮಾರ್ಷ್ಟುಂ ಪ್ರಸೇನಪದವೀಮನ್ವಪದ್ಯತ ನಾಗರೈಃ ।
ಹತಂ ಪ್ರಸೇನಮಶ್ವಂ ಚ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಕೇಸರಿಣಾ ವನೇ ॥೧೮॥

ತಂ ಚಾದ್ರಿಪೃಷ್ಠೇ ನಿಹತಮೃಕ್ಷೇಣ ದದೃಶುರ್ಜನಾಃ ।
ಋಕ್ಷರಾಜಬಿಲಂ ಭೀಮಮಂಧೇನ ತಮಸಾಽಽವೃತಮ್ ।
ಏಕೋ ವಿವೇಶ ಭಗವಾನವಸ್ಥಾಪ್ಯ ಬಹಿಃ ಪ್ರಜಾಃ ॥೧೯॥

ತತ್ರ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಣಿಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಬಾಲಕ್ರೀಡನಕಂ ಕೃತಮ್ ।
ಹರ್ತುಂ ಕೃತಮತಿಃ ತಸ್ಮಿನ್ನವತಸ್ಥೇಽರ್ಭಕಾಂತಿಕೇ ॥೨೦॥

ತಮಪೂರ್ವಂ ನರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಧಾತ್ರೀ ಚುಕ್ರೋಶ ಭೀತವತ್ ।
ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾಽಭ್ಯದ್ರವತ್ ಕ್ರುದ್ಧೋ ಜಾಂಬವಾನ್ ಬಲಿನಾಂ ವರಃ ॥೨೧॥

ಸ ವೈ ಭಗವತಾ ತೇನ ಯುಯುಧೇ ಸ್ವಾಮಿನಾಽಽತ್ಮನಃ ।
ಪುರುಷಂ ಪ್ರಾಕೃತಂ ಮತ್ವಾ ಕುಪಿತೋ ನಾನುಭಾವವಿತ್ ॥೨೨॥

ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧಂ ಸುತುಮುಲಮುಭಯೋರ್ವಿಜಿಗೀಷತೋಃ ।
ಆಯುಧಾಶ್ಮದ್ರುಮೈರ್ದೋರ್ಭಿಃ ಕ್ರವ್ಯಾರ್ಥೇ ಶ್ಯೇನಯೋರಿವ ॥೨೩॥

ಆಸೀತ್ ತದಷ್ಟವಿಂಶಾಹಮಿತರೇತರಮುಷ್ಟಿಭಿಃ ।
ವಜ್ರನಿಷ್ಪೇಷಪರುಷೈರವಿಶ್ರಮಮಹರ್ನಿಶಮ್ ॥೨೪॥

ಕೃಷ್ಣಮುಷ್ಟಿವಿನಿಷ್ಪಾತನಿಷ್ಪಿಷ್ಟಾಂಗೋರುಬಂಧನಃ ।
ಕ್ಷೀಣಸತ್ತ್ವಃ ಸ್ವಿನ್ನಗಾತ್ರಸ್ತಮಾಹಾತೀವವಿಸ್ಮಿತಃ ॥೨೫॥

ಜಾನೇ ತ್ವಾಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರಾಣಓಜಃಸಹೋಬಲಮ್ ।
ವಿಷ್ಣುಂ ಪುರಾಣಂ ಪುರುಷಂ ಪ್ರಭವಿಷ್ಣುಮಧೀಶ್ವರಮ್ ॥೨೬॥

ತ್ವಂ ಹಿ ವಿಶ್ವಸೃಜಾಂ ಸ್ರಷ್ಟಾ ಸೃಷ್ಟಾನಾಮಧಿಪೋ ವಸನ್ ।
ಕಾಲಃ ಕಲಯತಾಮೀಶ ಪರ ಆತ್ಮಾ ತಥಾಽಽತ್ಮನಾಮ್ ॥೨೭॥

ಯಸ್ಯೇಷದುತ್ಕಲಿತರೋಷಕಟಾಕ್ಷಮೋಕ್ಷೈ-
ರ್ವರ್ತ್ಮಾದಿಶತ್ ಕ್ಷುಭಿತನಕ್ರತಿಮಿಂಗಿಲೋಽಬ್ಧಿಃ ।
ಸೇತುಃ ಕೃತಃ ಸ್ವಯಶ ಉಜ್ಜ್ವಲಿತಾ ಚ ಲಂಕಾ
ರಕ್ಷಃ ಶಿರಾಂಸಿ ಭುವಿ ಪೇತುರಿಷುಕ್ಷತಾನಿ ॥೨೮॥

ಇತಿ ವಿಜ್ಞಾತವಿಜ್ಞಾನಮೃಕ್ಷರಾಜಾನಮಚ್ಯುತಃ ।
ವ್ಯಾಜಹಾರ ಮಹಾರಾಜ ಭಗವಾನ್ ದೇವಕೀ ಸುತಃ ॥೨೯॥

ಅಭಿಮೃಷ್ಯಾರವಿಂದಾಕ್ಷಃ ಪಾಣಿನಾ ಶಂಕರೇಣ ತಮ್ ।
ಕೃಪಯಾ ಪರಯಾ ಭಕ್ತಂ ಮೇಘಗಂಭೀರಯಾ ಗಿರಾ ॥೩೦॥

ಮಣಿಹೇತೋರಿಹ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ವಯಮೃಕ್ಷಪತೇ ಬಿಲಮ್ ।
ಮಿಥ್ಯಾಭಿಶಾಪಂ ಪ್ರಮೃಜನ್ನಾತ್ಮನೋ ಮಣಿನಾಽಮುನಾ ॥೩೧॥

ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಸ್ವಾಂ ದುಹಿತರಂ ಕನ್ಯಾಂ ಜಾಂಬವತೀಂ ಮುದಾ ।
ಅರ್ಹಣಾರ್ಥಂ ಸಹ ಮಣಿಂ ಕೃಷ್ಣಾಯೋಪಜಹಾರ ಸಃ ॥೩೨॥

ಅದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಿರ್ಗಮಂ ಶೌರೇಃ ಪ್ರವಿಷ್ಟಸ್ಯ ಬಿಲಂ ಜನಾಃ ।
ಪ್ರತೀಕ್ಷ್ಯ ದ್ವಾದಶಾಹನಿ ದುಃಖಿತಾಸ್ತೇ ಪುರಂ ಯಯುಃ ॥೩೩॥

ನಿಶಮ್ಯ ದೇವಕೀ ದೇವೀ ರುಕ್ಮಿಣ್ಯಾನಕದುಂದುಭಿಃ ।
ಸುಹೃದೋ ಜ್ಞಾತಯೋಽಶೋಚನ್ ಬಿಲಾತ್ ಕೃಷ್ಣಮನಿರ್ಗತಮ್ ॥೩೪॥

ಸತ್ರಾಜಿತಂ ಶಪಂತಸ್ತೇ ದುಃಖಿತಾ ದ್ವಾರಕೌಕಸಃ ।
ಉಪತಸ್ಥುರ್ಮಹಾಮಾಯಾಂ ದುರ್ಗಾಂ ಕೃಷ್ಣೋಪಲಬ್ಧಯೇ ॥೩೫॥

ತೇಷಾಂ ತು ದೇವ್ಯುಪಸ್ಥಾನಾತ್ ಪ್ರತ್ಯಾದಿಷ್ಟಾಶಿಷಾಂ ಭವನ್ ।
ಪ್ರಾದುರ್ಬಭೂವ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಃ ಸದಾರೋ ಹರ್ಷಯನ್ ಹರಿಃ ॥೩೬॥

ಉಪಲಭ್ಯ ಹೃಷೀಕೇಶಂ ಮೃತಂ ಪುನರಿಹಾಗತಮ್ ।
ಸಹಪತ್ನ್ಯಾ ಮಣಿಗ್ರೀವಂ ಸರ್ವೇ ಜಾತಮಹೋತ್ಸವಾಃ ॥೩೭॥

ಸತ್ರಾಜಿತಂ ಸಮಾಹೂಯ ಸಭಾಯಾಂ ರಾಜಸನ್ನಿಧೌ ।
ಪ್ರಾಪ್ತಿಂ ಚಾಖ್ಯಾಯ ಭಗವಾನ್ ಮಣಿಂ ತಸ್ಮೈ ನ್ಯವೇದಯೇತ್ ॥೩೮॥

ಸ ಚಾತಿವ್ರೀಡಿತೋ ರತ್ನಂ ಗೃಹೀತ್ವಾಽವಾಙ್ಮುಖಸ್ತತಃ ।
ಅನುತಪ್ಯನ್ ಸ್ವಭವನಮಗಮತ್ ಸ್ವೇನ ಪಾಪ್ಮನಾ ॥೩೯॥

ಸೋಽನುಧ್ಯಾಯಂಸ್ತದೇವಾಘಂ ಬಲವದ್ ವಿಗ್ರಹಾಕುಲಃ ।
ಕಥಂ ಮೃಜಾಮ್ಯಾತ್ಮರಜಃ ಪ್ರಸೀದೇದ್ ವಾಽಚ್ಯುತಃ ಕಥಮ್ ॥೪೦॥

ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಸಾಧು ಮಹ್ಯಂ ಸ್ಯಾನ್ನ ಶಪೇದ್ ವಾ ಜನೋ ಯಥಾ ।
ಅದೀರ್ಘದರ್ಶನಂ ಧಿಕ್ ಮಾಂ ಮೂಢಂ ದ್ರವಿಣಲೋಲುಪಮ್॥೪೧॥

ದಾಸ್ಯೇ ದುಹಿತರಂ ತಸ್ಮೈ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನಂ ರತ್ನಮೇವ ಚ ।
ಉಪಾಯೋಽಯಂ ಸಮೀಚೀನಸ್ತಸ್ಯ ಶಾಂತಿರ್ನ ಚಾನ್ಯಥಾ ॥೪೨॥

ಏವಂ ವ್ಯವಸಿತೋ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಸತ್ರಾಜಿತ್ ಸ್ವಸುತಾಂ ಶುಭಾಮ್ ।
ಮಣಿಂ ಚ ಸ್ವಯಮುದ್ಯಮ್ಯ ಕೃಷ್ಣಾಯೋಪಜಹಾರ ತಾಮ್ ॥೪೩॥

ತಾಂ ಸತ್ಯಭಾಮಾಂ ಭಗವಾನುಪಮೇಯೇ ಯಥಾವಿಧಿ ।
ಬಹುಭಿರ್ಯಾಚಿತಾಂ ಶೀಲರೂಪೌದಾರ್ಯಗುಣಾನ್ವಿತಾಮ್ ॥೪೪॥

ಭಗವಾನಾಹ ನ ಮಣಿಂ ಪ್ರತೀಚ್ಛಾಮೋ ವಯಂ ನೃಪ ।
ತವಾಸ್ತು ದೇವಭಕ್ತಸ್ಯ ವಯಂ ಹಿ ಫಲಭಾಗಿನಃ ॥೪೫॥

ಭಾಗವತಮಹಾಪುರಾಣದ ಸ್ಯಮಂತಕೋಪಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು

ಎರಡನೇ ಅಧ್ಯಾಯ

ವಿಜ್ಞಾತಾರ್ಥೋಽಪಿ ಗೋವಿಂದೋ ದಗ್ಧಾನಾಕರ್ಣ್ಯ ಪಾಂಡವಾನ್ ।
ಕುಂತೀಂ ಚ ಕುಲ್ಯಕರಣೇ ಸಹರಾಮೋ ಯಯೌ ಕುರೂನ್ ॥೧॥

ಭೀಷ್ಮಂ ನೃಪಂ ಸವಿದುರಂ ಗಾಂಧಾರೀಂ ದ್ರೋಣಮೇವ ಚ ।
ಸಮದುಃಖೌ ಸಮಾಗಮ್ಯ ಹಾ ಕಷ್ಟಮಿತಿ ಹೋಚತುಃ ॥೨॥

ಲಬ್ಧ್ವೈತದಂತರಂ ರಾಜನ್ ಶತಧನ್ವಾನಮೂಚತುಃ ।
ಅಕ್ರೂರಕೃತವರ್ಮಾಣೌ ಮಣಿಃ ಕಸ್ಮಾನ್ನ ಗೃಹ್ಯತೇ ॥೩॥

ಯೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ಸಂಪ್ರತಿಶ್ರುತ್ಯ ಕನ್ಯಾರತ್ನಂ ವಿಗರ್ಹ್ಯ ನಃ ।
ಕೃಷ್ಣಾಯಾದಾತ್ ಸ ಸತ್ರಾಜಿತ್ ತಸ್ಮಾದ್ ಭ್ರಾತರಮನ್ವಿಯಾತ್ ॥೪॥

ಏವಂ ಭಿನ್ನಮತಿಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ ಸತ್ರಾಜಿತಮಸತ್ತಮಃ ।
ಶಯಾನಮವಧೀಲ್ಲೋಭಾತ್ ಸ ಪಾಪಃ ಕ್ಷೀಣಜೀವಿತಃ ॥೫॥

ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ವಿಕ್ರೋಶಮಾನಾನಾಂ ಕ್ರಂದಂತೀನಾಮನಾಥವತ್ ।
ಹತ್ವಾ ಪಶೂನ್ ಸೌನಿಕವನ್ಮಣಿಮಾದಾಯ ಜಗ್ಮಿವಾನ್ ॥೬॥

ಸತ್ಯಭಾಮಾ ಚ ಪಿತರಂ ಹತಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಶುಚಾರ್ಪಿತಾ ।
ವ್ಯಲಪತ್ ತಾತ ತಾತೇತಿ ಹಾ ಹತಾಽಸ್ಮೀತಿ ಮುಹ್ಯತೀ ॥೭॥

ತೈಲದ್ರೋಣ್ಯಾಂ ಮೃತಂ ಪ್ರಾಸ್ಯ ಜಗಾಮ ಗಜಸಾಹ್ವಯಮ್ ।
ಕೃಷ್ಣಾಯ ವಿದಿತಾರ್ಥಾಯ ತಪ್ತಾಽಽಚಖ್ಯೌ ಪಿತುರ್ವಧಮ್ ॥೮॥

ತದಾಕರ್ಣ್ಯೇಶ್ವರೌ ರಾಜನ್ನನುಸೃತ್ಯ ನೃಲೋಕತಾಮ್ ।
ಅಹೋ ನಃ ಪರಮಂ ಕಷ್ಟಮಿತ್ಯಸ್ರಾಕ್ಷೌ ವಿಲೇಪತುಃ ॥೯॥

ಆಗಮ್ಯ ಭಗವಾಂಸ್ತಸ್ಮಾದ್ ಭಾರ್ಯಾಯಾ ಸಾಗ್ರಜಃ ಪುರಮ್ ।
ಶತಧನ್ವಾನಮಾರೇಭೇ ಹಂತುಂ ಹರ್ತುಂ ಚ ತಂ ಮಣಿಮ್ ॥೧೦॥

ತತಃ ಪಾಂಚಾಲನಗರಾದ್ ಯಜ್ಞಸೇನ್ಯಾಃ ಸ್ವಯಂವರಮ್ ।
ಘುಷ್ಯತಾ ಯಜ್ಞಸೇನೇನ ಪ್ರೇಷಿತೋ ದೂತ ಆಗತಃ ॥೧೧॥

ಆಹೂತಸ್ತೇನ ಗೋವಿಂದೋ ಗತ್ವಾ ಪಾಂಚಾಲಕೇ ಪುರೇ ।
ದದರ್ಶ ಸಾಗ್ರಜಸ್ತತ್ರ ಕಿಶೋರಾನ್ ಪಾಂಡುನಂದನಾನ್ ॥೧೨॥

ಅದೃಷ್ಟಪೂರ್ವಾನ್ ಸುವ್ಯಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಧರಾನ್ ನೃಪಾನ್ ।
ತ್ರೈವಿದ್ಧಲಕ್ಷ್ಯೈಃ ಪೌರುಷ್ಯಪ್ರತಿಲಬ್ಧಮನೋರಥೈಃ ॥೧೩॥

ಕುಂಭಕಾರಸ್ಯ ಶಾಲಾಯಾಂ ಸಮಾಗಮ್ಯಾಭಿವಂದ್ಯ ಚ ।
ಪಿತೃಷ್ವಸಾಮನುಜ್ಞಾಪ್ಯ ರಾಜಾನಂ ಚ ಯುಧಿಷ್ಠಿರಮ್ ॥೧೪॥

ನಿಹಂತುಂ ಶತಧನ್ವಾನಂ ತೂರ್ಣಂ ದ್ವಾರಾವತೀಮಿಯಾತ್ ।
ಸೋಽಪಿ ಕೃಷ್ಣೋದ್ಯಮಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಭೀತಃ ಪ್ರಾಣಪರೀಪ್ಸಯಾ ॥೧೫॥

ಸಾಹಾಯ್ಯೇ ಕೃತವರ್ಮಾಣಮಯಾಚತ ಸ ಚಾಬ್ರವೀತ್ ।
ನಾಹಮೀಶ್ವರಯೋಃ ಕುರ್ಯಾಂ ಹೇಲನಂ ರಾಮಕೃಷ್ಣಯೋಃ ॥೧೬॥

ಕೋ ನು ಕ್ಷೇಮಾಯ ಕಲ್ಪೇತ ತಯೋರ್ವೃಜಿನಮಾಚರನ್ ।
ಕಂಸಃ ಸಹಾನುಗೋ ವೀರೋ ಯದ್ ದ್ವೇಷಾತ್ ತ್ಯಾಜಿತಃ ಶ್ರಿಯಾ ॥೧೭॥

ಜರಾಸಂಧಃ ಸಪ್ತದಶಸಂಯುಗಾದ್ ವಿರಥೋ ಗತಃ ।
ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾತಃ ಸ ಚಾಕ್ರೂರಂ ಪಾರ್ಷ್ಣಿಗ್ರಾಹಮಯಾಚತ ॥೧೮॥

ಸೋಽಪ್ಯಾಹ ಕೋ ವಿರುಧ್ಯೇತ ವಿದ್ವಾನೀಶ್ವರಯೋರ್ಬಲಮ್ ।
ಯಂ ಕೈಲಾಸಾಶ್ರಯಃ ಶಂಭುರ್ನನಾಮ ಶಿರಸಾ ಹರಿಮ್ ॥೧೯॥

ಯೋ ಹಂಸಡಿಭಿಕೌ ಯುದ್ಧೇ ಜಿತವಾನ್ ವರದುರ್ಮದೌ ।
ಆಶೀವಿಷೋ ಮಹಾನಾಗೋ ಯೇನ ನಿರ್ವಾಸಿತೋ ಹ್ರದಾತ್ ॥೨೦॥

ಯ ಇದಂ ಲೀಲಯಾ ವಿಶ್ವಂ ಸೃಜತ್ಯವತಿ ಹಂತಿ ಚ ।
ಚೇಷ್ಟಾಂ ವಿಶ್ವಸೃಜೋ ಯಸ್ಯ ನ ವಿದುರ್ಮೋಹಿತಾ ಯಯಾ ॥೨೧॥

ಯಃ ಸಪ್ತಹಾಯನಃ ಶೈಲಮುತ್ಪಾಟ್ಯೈಕೇನ ಪಾಣಿನಾ ।
ದಧಾರ ಲೀಲಯಾ ಬಾಲ ಉಚ್ಛಿಲೀಂಧ್ರಮಿವಾರ್ಭಕಃ ॥೨೨॥

ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಭಗವತೇ ಕೃಷ್ಣಾಯಾದ್ಭುತಕರ್ಮಣೇ ।
ಅನಂತಾಯಾದಿಭೂತಾಯ ಕೂಟಸ್ಥಾಯಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥೨೩॥

ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾತಃ ಸ ತೇನಾಪಿ ಶತಧನ್ವಾ ಮಹಾಮಣಿಮ್ ।
ತಸ್ಮಿನ್ ನ್ಯಸ್ಯಾಶ್ವಮಾರುಹ್ಯ ಶತಯೋಜನಗಂ ಯಯೌ ॥೨೪॥

ಗರುಡಧ್ವಜಮಾರುಹ್ಯ ರಥಂ ರಾಮ ಜನಾರ್ದನೌ ।
ಅನ್ವಯಾತಾಂ ಮಹಾವೇಗೈರಶ್ವೈ ರಾಜನ್ ಗುರುದ್ರುಹಮ್ ॥೨೫॥

ಮಿಥಿಲಾಯಾ ಉಪವನೇ ವಿಸೃಜ್ಯ ಪತಿತಂ ಹಯಮ್ ।
ಪದ್ಭ್ಯಾಮಧಾವತ್ ಸಂತ್ರಸ್ತಃ ಕೃಷ್ಣೋಽನ್ವಧ್ರವದ್ ರುಷಾ ॥೨೬॥

ಪದಾತೇರ್ಧಾವತಸ್ತಸ್ಯ ಪದಾತಿಸ್ತಿಗ್ಮನೇಮಿನಾ ।
ಚಕ್ರೇಣ ಶಿರ ಉತ್ಕೃತ್ಯ ವಾಸಸೋರ್ವ್ಯಚಿನೋನ್ಮಣಿಮ್ ॥೨೭॥

ಅಲಬ್ಧಮಣಿರಾಗತ್ಯ ಕೃಷ್ಣ ಆಹಾಗ್ರಜಾಂತಿಕಮ್ ।
ವೃಥಾ ಹತಃ ಶತಧನುರ್ಮಣಿಸ್ತತ್ರ ನ ವಿದ್ಯತೇ ॥೨೮॥

ತತ ಆಹ ಬಲೋ ನೂನಂ ಸ ಮಣಿಃ ಶತಧನ್ವನಾ ।
ಕಸ್ಮಿಂಶ್ಚಿತ್ಪುರುಷೇ ನ್ಯಸ್ತಸ್ತಮನ್ವೇಷ್ವನ್ ಪುರಂ ವ್ರಜ ॥೨೯॥

ಅಹಂ ವೈದೇಹಮಿಚ್ಛಾಮಿ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಪ್ರಿಯತರಂ ಮಮ ।
ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಮಿಥಿಲಾಂ ರಾಜನ್ ವಿವೇಶ ಯದುನಂದನಃ ॥೩೦॥

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಹಸೋತ್ಥಾಯ ಮೈಥಿಲಃ ಪ್ರೀತಮಾನಸಃ ।
ಅರ್ಹಯಾಮಾಸ ವಿಧಿವದರ್ಹಣೀಯಂ ವೈ ಸಮರ್ಹಣೈಃ ॥೩೧॥

ಉವಾಸ ತಸ್ಯಾಂ ಕತಿಚಿನ್ಮಿಥಿಲಾಯಾಂ ಸಮಾ ವಿಭುಃ ।
ತತೋಽಶಿಕ್ಷದ್ ಗದಾಂ ಕಾಲೇ ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರಃ ಸುಯೋಧನಃ ।
ಮಾನಿತಃ ಪ್ರೀತಿಯುಕ್ತೇನ ಜನಕೇನ ಮಹಾತ್ಮನಾ ॥೩೨॥

ಕೇಶವೋ ದ್ವಾರಕಾಮೇತ್ಯ ನಿಧನಂ ಶತಧನ್ವನಃ ।
ಅಪ್ರಾಪ್ತಿಂ ಚ ಮಣೇಃ ಪ್ರಾಹ ಪ್ರಿಯಾಯಾಃ ಪ್ರಿಯಕೃದ್ ವಿಭುಃ ॥೩೩॥

ತತಃ ಸ ಕಾರಯಾಮಾಸ ಕ್ರಿಯಾಂ ಬಂಧೋರ್ಮೃತಸ್ಯ ವೈ ।
ಸಾಕಂ ಸುಹೃದ್ಭಿರ್ಭಗವಾನ್ ಯಾ ಯಾಃ ಸ್ಯುಃ ಸಾಂಪರಾಯಿಕಾಃ ॥೩೪॥

ಅಕ್ರೂರಕೃತವರ್ಮಾಣೌ ಶ್ರುತ್ವಾ ಶತಧನೋರ್ವಧಮ್ ।
ವ್ಯೂಷತುರ್ಭಯವಿತ್ರಸ್ತೌ ದ್ವಾರಕಾಯಾಃ ಪ್ರಯೋಜಕೌ ॥೩೫॥

ಅಕ್ರೂರೇ ಪ್ರೋಷಿತೇಽರಿಷ್ಟಾನ್ಯಾಸನ್ ವೈ ದ್ವಾರಕೌಕಸಾಮ್ ।
ಶಾರೀರಾ ಮಾನಸಾಸ್ತಾಪಾ ಮುಹುರ್ದೈವಿಕಭೌತಿಕಾಃ ॥೩೬॥

ತತೋಽಪೃಚ್ಛದ್ಧರಿರ್ವೃದ್ಧಾನುಗ್ರಸೇನಪುರೋಗಮಾನ್ ।
ಕಸ್ಮಾದಿಹಾರಿಷ್ಟಾನ್ಯಾಸನ್ ಮಹತಾ ಸುಚಿರೇಣ ನಃ ॥೩೭॥

ಇತ್ಯಂತೋಪದಿಶಂತ್ಯೇಕೇ ವಿಸ್ಮಿತಾ ವೈ ಗದಾಭೃತಃ ।
ನಿವಾಸನಿಕಟೇ ಕಿಂ ವಾ ಘಟೇತಾರಿಷ್ಟದರ್ಶನಾತ್ ॥೩೮॥

ದೇವೇಽವರ್ಷತಿ ಕಾಶೀಶಃ ಶ್ವಫಲ್ಕಾಯಾಗತಾಯ ಗಾಮ್ ।
ಸ್ವಸುತಾಂ ಗಾಂದಿನೀಂ ಪ್ರಾದಾತ್ ತತೋಽವರ್ಷತ್ ಸ್ಮ ಕಾಶಿಷು ॥೩೯॥

ತತ್ಸುತಸ್ತತ್ಪ್ರಭಾವೋಽಸಾವಕ್ರೂರೋ ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಸಃ ।
ದೇವೋಽಭಿವರ್ಷತೇ ತತ್ರ ನೋಪತಾಪಾ ನ ಮಾರಿಕಾಃ ॥೪೦॥

ಇತಿ ವೃದ್ಧವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾನೈತಾವದಿಹ ಕಾರಣಮ್ ।
ಇತಿ ದೂತ್ಯೈಃ ಸಮಾನೀಯ ರಾಮಾಕ್ರೂರೌ ಜನಾರ್ದನಃ ॥೪೧॥

ಅಕ್ರೂರಂ ಮಾನಯನ್ ಕೃಷ್ಣಃ ಕಥಯಿತ್ವಾ ಪ್ರಿಯಾಃ ಕಥಾಃ ।
ವಿಜ್ಞಾತಾಖಿಲತತ್ತ್ವಜ್ಞಃ ಸ್ಮಯಮಾನ ಉವಾಚ ಹ ॥೪೨॥

ನನು ದಾನಪತೇ ನ್ಯಸ್ತಸ್ತ್ವಯ್ಯಸೌ ಶತಧನ್ವನಾ ।
ಸ್ಯಮಂತಕೋ ಮಣಿಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ವಿದಿತಃ ಪೂರ್ವಮೇವ ನಃ ॥೪೩॥

ನನು ದಾನಪತೇ ನ್ಯಸ್ತಸ್ತ್ವಯ್ಯಸೌ ಶತಧನ್ವನಾ ।
ಸ್ಯಮಂತಕೋ ಮಣಿಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ವಿದಿತಃ ಪೂರ್ವಮೇವ ನಃ ॥೪೩॥

ಸತ್ರಾಜಿತೋಽನಪತ್ಯತ್ವಾದ್ ಗೃಹ್ಣೀಯುರ್ದುಹಿತುಃ ಸುತಾಃ ।
ದಾಯಂ ನಿನೀಯಾಪಃ ಪಿಂಡಾನ್ ವಿಮುಚ್ಯರ್ಣಮಶೇಷತಃ ।
ತಥಾಪಿ ದುರ್ಧರೋ ಹ್ಯನ್ಯೈಸ್ತ್ವಯ್ಯಾಸ್ತಾಂ ಪ್ರಾಪಿತೋ ಮಣಿಃ ॥೪೪॥

ಕಿಂತು ಮಮಾಗ್ರಜಃ ಸಮ್ಯಙ್ ನ ಪ್ರತ್ಯೇತಿ ಮಣಿಂ ಪ್ರತಿ ।
ದರ್ಶಯಸ್ವ ಮಹಾಭಾಗ ಬಂಧೂನಾಂ ಶಾಂತಿಮಾವಹ ॥೪೫॥

ಅವ್ಯುಚ್ಛಿನ್ನಾ ಮಖಾಸ್ತೇಽದ್ಯ ವರ್ತಂತೇ ರುಗ್ಮವೇದಯಃ ।
ಏವಂ ಸಾಮಭಿರಾರಬ್ಧಃ ಶ್ವಫಲ್ಕತನಯೋ ಮಣಿಮ್ ॥೪೬॥

ಆದಾಯ ವಾಸಸಾ ಛನ್ನಂ ದದೌ ಸೂರ್ಯಸಮಪ್ರಭಮ್ ।
ಸ್ಯಮಂತಕಂ ದರ್ಶಯಿತ್ವಾ ಜ್ಞಾತಿಭ್ಯೋ ರಜ ಆತ್ಮನಃ ॥೪೭॥
ಮಾರ್ಜಯಾಮಾಸ ಲೋಕೇಶ ಅಭಿಭಾಷ್ಯ ಹಲಾಯುಧಮ್ ।
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಣಿಂ ಹಲಧರಸ್ತದರ್ಥಂ ಪ್ರೋಷ್ಯ ಆಗತಃ ॥೪೮॥
ಯೋಗ್ಯೋಽಹಮಿತಿ ಮನ್ವಾನಶ್ಚಕಮೇ ಕುರುಪುಂಗವ ।
ಸತ್ಯಭಾಮಾಪಿತೃಧನಂ ಮನ್ವಾನಾ ಸ್ವಾತ್ಮನೋಚಿತಮ್ ॥೪೯॥
ಗ್ರಹೀತುಮೈಚ್ಛದ್ ವಿಸ್ರಬ್ಧಂ ಹರೇಶ್ಚಿತ್ತಮಜಾನತೀ ।
ಜಾಂಬವತ್ಯಪಿ ಶುಲ್ಕಾರ್ಥಂ ಪಿತ್ರಾ ದತ್ತಂ ಮಮೇತಿ ಹ ॥೫೦॥
ಸ್ಪೃಹಾಂ ಚಕ್ರೇ ಮಣೌ ತಸ್ಮಿನ್ ಸರ್ವಂ ವಿಜ್ಞಾಯ ಮಾಧವ ।
ಅಕ್ರೂರಸ್ಯ ಕರೇ ಭೂಯೋ ಮಣಿಂ ಪ್ರತ್ಯರ್ಪಯದ್ ವಿಭುಃ ॥೫೧॥
ಯಸ್ತ್ವೇತದ್ ಭಗವತ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ
ವೀರ್ಯಾಖ್ಯಂ ವೃಜಿನಹರಂ ಸುಮಂಗಲಂ ಚ ।
ಆಖ್ಯಾನಂ ಪಠತಿ ಶೃಣೋತ್ಯನುಸ್ಮರೇದ್ ವಾ
ದುಷ್ಕೀರ್ತಿಂ ದುರಿತಮಪೋಹ್ಯ ಯಾತಿ ಶಾಂತಿಮ್ ॥೫೨॥

॥ ಭಾಗವತದಶಮಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಸ್ಯಮಂತಕೋಪಾಖ್ಯಾನವು ಮುಗಿಯಿತು ॥

* * * * *

ವಿನಾಯಕ ಕಥಾ

ಆಸೀತ್ ಪುರಾ ಚಂದ್ರವಂಶೇ ರಾಜಾ ಧರ್ಮ ಇತಿ ಶ್ರುತಃ ।
ಸ್ವರಾಜ್ಯೇ ದೈವಯೋಗೇನ ಜ್ಞಾತಿಭಿಃ ಕುಟಿಲೈರ್ಹೃತೇ ॥೧॥
ಅನುಜೈರ್ಭಾರ್ಯಯಾ ಸಾರ್ಧಂ ಜಗಾಮ ಗಹನಂ ವನಮ್ ।
ಬಹುವೃಕ್ಷಸಮಾಕೀರ್ಣಂ ನಾನಾ ಮೃಗಸಮನ್ವಿತಮ್ ॥೨॥
ಬಹುಪಕ್ಷಿಕುಲೋಪೇತಂ ವ್ಯಾಘ್ರಭಲ್ಲೂಕಸಂಕುಕಲಮ್ ।
ತತ್ರ ತತ್ರ ಸಮಾವಿಷ್ಟಾ ಮುನಯೋ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ ॥೩॥
ಆದಿತ್ಯಸನ್ನಿಭಾಃ ಸರ್ವೇ ಸರ್ವೇ ವಹ್ನಿಸಮಪ್ರಭಾಃ ।
ತೇಜೋಮಂಡಲಸಂಕಾಶಾ ವಾಯುಪರ್ಣಾಂಬುಭಕ್ಷಕಾಃ ॥೪॥

ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರರತಾ ನಿತ್ಯಮತಿಥೀನಾಂ ಚ ಪೂಜಕಾಃ ।
ಊರ್ಧ್ವಬಾಹುನಿರಾಲಂಬಾಃ ಸರ್ವೇ ಮುನಿಗಣಾಸ್ತಥಾ ॥೫॥

ತಾನ್ ಪಶ್ಯನ್ ಧರ್ಮರಾಜೋಽಪಿ ಸಂಭ್ರಮೇಣ ಸಮನ್ವಿತಃ ।
ಸೂತಾಶ್ರಮಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಸೂತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಸಂಭ್ರಮಃ ॥೬॥

ನತ್ವಾ ಚ ಭಾರ್ಯಯಾ ಸಾರ್ಧಮನುಜ್ಞೈಃ ಸಮುಪಾವಿಶತ್ ।

ಧರ್ಮಃ –

ಸೂತ ಸೂತ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದ ॥೭॥

ವಯಂ ಚ ಭಾರ್ಯಯಾ ಸಾರ್ಧಂ ಜ್ಞಾತಿಭಿಃ ಪರಿಪೀಡಿತಾಃ ।
ಸ್ವರಾಜ್ಯಂ ಸಕಲಂ ಚೈವ ಪುತ್ರಾಶ್ಚಾಪಹೃತಾ ಹಿ ನಃ ॥೮॥

ತವ ದರ್ಶನಮಾತ್ರೇಣ ಸರ್ವಂ ದುಃಖಂ ವಿನಾಶಿತಮ್ ।
ಮಮೋಪರಿ ಕೃಪಾಂ ಕೃತ್ವಾ ವ್ರತಂ ಬ್ರೂಹಿ ದಯಾನಿಧೇ ॥೯॥

ಸೂತಃ

ವ್ರತಂ ಸಂಪತ್ಕರಂ ನೃಣಾಂ ಸರ್ವಸೌಖ್ಯಪ್ರವರ್ಧನಮ್ ।
ಶೃಣುಧ್ವಂ ಪಾಂಡವಾಃ ಸರ್ವೇ ವ್ರತಾನಾಮುತ್ತಮಂ ವ್ರತಮ್ ॥೧೦॥

ರಹಸ್ಯಂ ಸರ್ವಪಾಪಘ್ನಂ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾಭಿವರ್ಧನಮ್ ।
ವ್ರತಂ ಸಾಂಬಶಿವೇನೈವ ಸ್ಕಂದಸ್ಯೋದ್ಬೋಧಿತಂ ಪುರಾ ॥೧೧॥

ಕೈಲಾಸಶಿಖರೇ ರಮ್ಯೇ ನಾನಾಮುನಿನಿಷೇವಿತೇ ।
ಮಂದಾರವಿಟಪಿಪ್ರಾಂತೇ ನಾನಾ ಮಣಿವಿಭೂಷಿತೇ ॥೧೨॥

ಹೇಮಸಿಂಹಾಸನಾಸೀನಂ ಶಂಕರಂ ಲೋಕಶಂಕರಮ್ ।
ಪಪ್ರಚ್ಛ ಷಣ್ಮುಖಸ್ತುಷ್ಟ್ಯೋ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಕಾಂಕ್ಷಯಾ ॥೧೩॥

ಸ್ಕಂದಃ –

ಕೇನ ವ್ರತೇನ ಭಗವನ್ ಸೌಭಾಗ್ಯಮತುಲಂ ಭವೇತ್ ।
ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾನ್ ಧನಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಮನುಜಃ ಸುಖಮೇಧತೇ ॥೧೪॥
ತನ್ಮೇ ವದ ಮಹಾದೇವ ವ್ರತಾನಾಮುತ್ತಮಂ ವ್ರತಮ್ ।

ಈಶ್ವರಃ –

ಅಸ್ತಿ ಚಾತ್ರ ಮಹಾಭಾಗ ಗಣನಾಥಪ್ರಪೂಜನಮ್ ॥೧೫॥
ಸರ್ವಸಂಪತ್ಕರಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಮಾಯುಃಕಾಮಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿದಮ್ ।
ಮಾಸೇ ಭಾದ್ರಪದೇ ಶುಕ್ಲಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ ವ್ರತಮಾಚರೇತ್ ॥೧೬॥

ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಶುಚಿರ್ಭೂತ್ವಾ ನಿತ್ಯಕರ್ಮ ಸಮಾಚರೇತ್ ।
ಸ್ವಶಕ್ತ್ಯಾ ಗಣನಾಥಸ್ಯ ಸ್ವರ್ಣರೌಪ್ಯಮಥಾಕೃತಿಮ್ ॥೧೭॥

ಅಥವಾ ಮೃಣ್ಮಯಂ ಕುರ್ಯಾದ್ ವಿತ್ತಶಾಠ್ಯಂ ನ ಕಾರಯೇತ್ ।
ಸ್ವಗೃಹಸ್ಯೋತ್ತರೇ ದೇಶೇ ಮಂಟಪಂ ಕಾರಯೇತ್ ತತಃ ॥೧೮॥

ತನ್ಮಧ್ಯೇಽಷ್ಟದಳಂ ಪದ್ಮಂ ಯವೈರ್ವಾ ತಂಡುಲೇನ ವಾ ।
ಪ್ರತಿಮಾಂ ತತ್ರ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ॥೧೯॥

ಶ್ವೇತಗಂಧಾಕ್ಷತೈಃ ಪುಷ್ಪೈರ್ದೂರ್ವಾಂಕುರಸಮನ್ವಿತೈಃ ।
ಧೂಪೈರ್ದೀಪೈಶ್ಚ ನೈವೇದ್ಯೈರ್ಮೋದಕೈರ್ಘೃತಪಾಚಿತೈಃ ॥೨೦॥

ಏಕವಿಂಶತಿಸಂಖ್ಯಾನಿ ನಾರಿಕೇಶಫಲಾನ್ಯಪಿ ।
ರಂಭಾಜಂಬುಕಪಿತ್ಥಾನಿ ಘನೀಕ್ಷುಖಂಡಾಶ್ಚ ತಾವತಃ ॥೨೧॥

ಏವಮನ್ಯಫಲಾಪೂಪೈರ್ನೈವೇದ್ಯಂ ಕಾರಯೇತ್ ಸುತಃ ।
ನೃತ್ತಗೀತೈಶ್ಚ ವಾದ್ಯೈಶ್ಚ ಪುರಾಣಪಠನಾದಿಭಿಃ ॥೨೨॥

ತರ್ಪಯೇದ್ ಗಣನಾಥಂ ಚ
ವಿಪ್ರಾನ್ ದಾನೇನ ಶ್ರೋತ್ರಿಯಾನ್ ।
ಬಂಧುಭಿಃ ಸ್ವಜನೈಃ ಸಾರ್ಧಂ
ಭುಂಜೀಯಾತ್ ತೈಲವರ್ಜಿತಮ್ ॥೨೩॥

ಏವಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ಮರ್ತ್ಯೋ ಗಣನಾಥಪ್ರಸಾದತಃ ।
ಸಿಧ್ಯಂತಿ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಾಣಿ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ ॥೨೪॥

ತತಃ ಪ್ರಭಾತೇ ವಿಮಲೇ ಪುನಃ ಪೂಜಾಂ ಸಮಾಚರೇತ್ ।
ಮೌಂಜಿಂ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಂ ದಂಡಮುಪವೀತಂ ಕಮಂಡಲುಮ್ ॥೨೫॥

ಪರಿಧಾನಂ ತಥಾ ದದ್ಯಾದ್ ಯಥಾ ವಿಭವಮುತ್ತಮಮ್ ।
ಉಪಾಯನಂ ತತೋ ದದ್ಯಾದ್ ಆಚಾರ್ಯಾಯ ಸ್ವಶಕ್ತಿತಃ ॥೨೬॥

ಅನ್ಯೇಭ್ಯೋ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದದ್ಯಾದ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯೇತ್ ತತಃ।
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ವಿಶ್ರುತಂ ಚೈತದ್ ವ್ರತಾನಾಮುತ್ತಮೋತ್ತಮಮ್ ॥೨೭॥

ಅನ್ಯೈಶ್ಚ ದೇವಮುನಿಭಿಃ ಗಂಧರ್ವೈಃ ಕಿನ್ನರೈಸ್ತಥಾ ।
ಚೀರ್ಣಮೇತದ್‌ವ್ರತಂ ಸರ್ವೈಃ ಪುರಾಕಲ್ಪೇ ಷಡಾನನ ॥೨೮॥

ಇತಿ ಪುತ್ರಾಯ ಶರ್ವೇಣ ಷಣ್ಮುಖಾಯೋದಿತಂ ಪುರಾ ।
ಏವಂ ಕುರುಷ್ವ ಧರ್ಮಜ್ಞ ಗಣನಾಥಪ್ರಪೂಜನಮ್ ॥೨೯॥

ವಿಜಯಸ್ತೇ ಭವೇನ್ನಿತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ವದಾಮ್ಯಹಮ್ ।
ಏತದ್ ವ್ರತಂ ಹರಿಶ್ಚಾಪಿ ದಮಯಂತೀ ಪುರಾಽಕರೋತ್ ॥೩೦॥

ಕೃಷ್ಣೋ ಜಾಂಬವತೀಮಾಗಾದ್ ರತ್ನಂ ಚಾಪಿ ಸ್ಯಮಂತಕಮ್ ।
ದಮಯಂತೀ ನಳಂ ಚೈವ ವ್ರತಸ್ಯಾಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವತಃ ॥೩೧॥

ಶಕ್ರೇಣ ಪೂಜಿತಃ ಪೂರ್ವಂ ವೃತ್ರಾಸುರವಧೇ ತಥಾ ।
ರಾಮದೇವೇನ ಯದ್ವಚ್ಚ ಸೀತಾಯಾ ಮಾರ್ಗಣೇ ತಥಾ ॥೩೩॥

ಭಗೀರಥೇನ ಯದ್ವಚ್ಚ ಗಂಗಾಮಾನಯತಾ ಪುರಾ ।
ಅಮೃತೋತ್ಪಾದನಾರ್ಥಾಯ ತಥಾ ದೇವಾಸುರೈರಪಿ ॥೩೪॥

ಕುಷ್ಠವ್ಯಾಧಿಯುತೇನಾಪಿ ಸಾಂಬೇನಾರಾಧಿತಃ ಪುರಾ ।
ಏವಮುಕ್ತಸ್ತು ಸೂತೇನ ಸಾನುಜಃ ಪಾಂಡುನಂದನಃ ॥೩೫॥

ಪೂಜಯಾಮಾಸ ದೇವಸ್ಯ ಪುತ್ರಂ ತ್ರಿಪುರಘಾತಿನಃ ।
ಶತ್ರುಸಂಘಂ ನಿಹತ್ಯಾಶು ಪ್ರಾಪ್ತವಾನ್ ರಾಜ್ಯಮೋಜಸಾ ॥೩೬॥

ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಮಹಾಭಾಗಂ ಗಣೇಶಂ ಸಿದ್ಧಿದಾಯಕಮ್ ।
ಸಿದ್ಧ್ಯಂತಿ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಾಣಿ ಮನಸಾ ಚಿಂತಿತಾನ್ಯಪಿ ॥೩೭॥

ಜಯಂ ಚ ಜಯಕಾಮಶ್ಚ ಪುತ್ರಾರ್ಥೀ ಲಭತೇ ಸುತಾನ್ ।
ಪತಿಕಾಮಾ ಚ ಭರ್ತಾರಂ ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ಚ ಸುವಾಸಿನೀ ॥೩೮॥

ವಿಧವಾ ಪೂಜಯಿತ್ವಾತು ವೈಧವ್ಯಂ ನಾಪ್ನುಯಾತ್ ಕ್ವಚಿತ್ ।
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋ ವೈಶ್ಯಃ ಶೂದ್ರೋ ವಾಽಪ್ಯಥವಾ ಸ್ತ್ರಿಯಃ ॥೩೯॥

ಅರ್ಭಕಶ್ಚಾಪಿ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಚ ವ್ರತಂ ಕುರ್ಯಾದ್ ಯಥಾವಿಧಿ ।
ಸಿದ್ಧ್ಯಂತಿ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಾಣಿ ಗಣನಾಥಪ್ರಸಾದತಃ ॥೪೦॥

ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾಭಿವೃದ್ಧಿಂ ಚ ಗಜಾದ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥೪೧॥

॥ ಇತಿ ವಿನಾಯಕಕಲ್ಪಃ ಸಮಾಪ್ತಃ ॥

* * * * *

ಗಣಪತಿಯ ಕುರಿತಾದ ಹಾಡುಗಳು

ವಿಘ್ನೇಶ್ವರಸ್ತೋತ್ರ ಸಂಧಿ
(ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ)

ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಗುರುಗಳ
ಕರುಣದಿಂದಾಪನಿತು ಪೇಳುವೆ
ಪರಮಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿದನಾದರದಿ ಕೇಳುವುದು ॥ ಪ ॥

ಶ್ರೀಶನಂಘ್ರಿಸರೋಜಭೃಂಗ ಮ-
ಹೇಶಸಂಭವ ಮನ್ಮನದೊಳು ಪ್ರ-
ಕಾಶಿಸನುದಿನ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆ ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯದಿಂದ ।
ನೀ ಸಲಹು ಸಜ್ಜನರ ವೇದ-
ವ್ಯಾಸಕರುಣಾಪಾತ್ರ ಮಹದಾ-
ಕಾಶಪತಿ ಕರುಣಾಳು ಕೈಪಿಡಿದೆಮ್ಮನುದ್ಧರಿಸು ॥ 1 ॥

ಏಕದಂತ ಇಭೇಂದ್ರಮುಖ ಚಾ-
ಮೀಕರಕೃತಭೂಷಣಾಂಗ ಕೃ-

ಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿ ನೋಡು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವೆ ಇನಿತೆಂದು ।
ನೋಕನೀಯನ ತುತಿಸುತಿಪ್ಪ ವಿ-
ವೇಕಿಗಳ ಸಹವಾಸಸುಖಗಳ
ನೀ ಕರುಣಿಸುವುದೆಮಗೆ ಸಂತತ ಪರಮ ಕರುಣಾಳು ॥2 ॥

ವಿಘ್ನರಾಜನೆ ದುರ್ವಿಷಯದೊಳು
ಮಗ್ನವಾಗಿಹ ಮನವ ಮಹದೋ-
ಷಘ್ನನಂಘ್ರಿಸರೋಜಯುಗಳದಿ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕದಿ ।
ಲಗ್ನವಾಗಲಿ ನಿತ್ಯ ನರಕಭ-
ಯಾಗ್ನಿಗಳಿಗಾನಂಜೆ ಗುರುವರ
ಭಗ್ನಗೈಸೆನ್ನವಗುಣಗಳನು ಪ್ರತಿದಿವಸದಲ್ಲಿ ॥ 3 ॥

ಧನಪ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನ ವೈದ್ಯಾ-
ಶ್ವಿನಿಗಳಿಗೆ ಸರಿಯೆನಿಪ ಷಣ್ಮುಖ-
ನನುಜ ಶೇಷಶತಸ್ಥದೇವೋತ್ತಮ ವಿಯದ್ಗಂಗಾ ।
ವಿನುತ ವಿಶ್ವೋಪಾಸಕನೆ ಸ-
ನ್ಮನದಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ವನಿತೆಯರಸನ ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನವ ಕೊಟ್ಟು ಸಲಹುವುದು ॥ 4 ॥

ಚಾರುದೇಷ್ಣಾಹ್ವಯನೆನಿಸಿ ಅವ-
ತಾರ ಮಾಡಿದೆ ರುಗ್ಮಿಣೀಯಲಿ
ಗೌರಿಯರಸನ ವರದಿ ಉದ್ಧಟರಾದ ರಾಕ್ಷಸರ ।
ಶೌರಿಯಾಜ್ಞದಿ ಸಂಹರಿಸಿ ಭೂ-
ಭಾರವಿಳುಹಿದ ಕರುಣಿ ತ್ವತ್ಪಾ-
ದಾರವಿಂದಕೆ ನಮಿಪೆ ಕರುಣಿಪುದೆಮಗೆ ಸನ್ಮತಿಯ ॥ 5 ॥

ಶೂರ್ಪಕರ್ಣದ್ವಯ ವಿಜಿತಕಂ-
ದರ್ಪಶರ ಉದಿತಾರ್ಕಸನ್ನಿಭ
ಸರ್ಪವರಕಟಿಸೂತ್ರ ವೈಕೃತಗಾತ್ರ ಸುಚರಿತ್ರ ।

ಸ್ವರ್ಪಿತಾಂಕುಶಪಾಶಕರ ಖಳ-
ದರ್ಪಭಂಜನ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿಗ
ತರ್ಪಕನು ನೀನಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಯಪಡಿಸು ಸಜ್ಜನರ ॥ 6 ॥

ಖೇಶ ಪರಮಸುಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ
ವ್ಯಾಸಕೃತಗ್ರಂಥಗಳನರಿತು ಪ್ರ-
ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಬರೆದು ವಿಸ್ತರಿಸಿದೆಯೊ ಲೋಕದೊಳು ।
ಪಾಶಪಾಣಿಯೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನುಪ-
ದೇಶಿಸೆನಗದರರ್ಥಗಳ ಕರು-
ಣಾಸಮುದ್ರ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿ ನೋಡು ಪ್ರತಿದಿನದಿ ॥ 7 ॥

ಶ್ರೀಶನತಿನಿರ್ಮಲಸುನಾಭೀ-
ದೇಶವಸ್ಥಿತ ರಕ್ತ ಶ್ರೀಗಂಧಾತಿ-
ಸುಶೋಭಿತಗಾತ್ರ ಲೋಕಪವಿತ್ರ ಸುರಮಿತ್ರ(ಸುರಸ್ತೋತ್ರ) ।
ಮೂಷಕಾಸುರವಹನ ಪ್ರಾಣಾ-
ವೇಶಯುತ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಪ್ರಭು ಪೂ-
ರೈಸು ಭಕ್ತರು ಬೇಡಿದಿಷ್ಟಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರತಿದಿನದಿ ॥ 8 ॥

ಶಂಕರಾತ್ಮಜ ದೈತ್ಯರಿಗತಿಭ-
ಯಂಕರಗತಿಗಳೀಯಲೋಸುಗ
ಸಂಕಟಚತುರ್ಥಿಗನೆನಿಸಿ ಅಹಿತಾರ್ಥಗಳ ಕೊಟ್ಟು ।
ಮಂಕುಗಳ ಮೋಹಿಸುವೆ ಚಕ್ರದ-
ರಾಂಕಿತನೆ ದಿನದಿನದಿ ತ್ವತ್ಪದ ।
ಪಂಕಜಗಳಿಗೆ ಬಿನ್ನೈಸುವೆನು ಪಾಲಿಪುದು ॥ 9 ॥

ಸಿದ್ಧವಿದ್ಯಾಧರಗಣಸಮಾ-
ರಾಧ್ಯಚರಣಸರೋಜ ಸರ್ವಸು-
ಸಿದ್ಧಿದಾಯಕ ಶೀಘ್ರದಿಂ ಪಾಲಿಪುದು ಬಿನ್ನೈಪೆ (ಬಿನ್ನಪವ) ।

ಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿ ನೋಡು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವೆ ಇನಿತೆಂದು ।
ನೋಕನೀಯನ ತುತಿಸುತಿಪ್ಪ ವಿ-
ವೇಕಿಗಳ ಸಹವಾಸಸುಖಗಳ
ನೀ ಕರುಣಿಸುವುದೆಮಗೆ ಸಂತತ ಪರಮ ಕರುಣಾಳು ॥2 ॥

ವಿಘ್ನರಾಜನೆ ದುರ್ವಿಷಯದೊಳು
ಮಗ್ನವಾಗಿಹ ಮನವ ಮಹದೋ-
ಷಘ್ನನಂಘ್ರಿಸರೋಜಯುಗಳದಿ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕದಿ ।
ಲಗ್ನವಾಗಲಿ ನಿತ್ಯ ನರಕಭ-
ಯಾಗ್ನಿಗಳಿಗಾನಂಜೆ ಗುರುವರ
ಭಗ್ನಗೈಸೆನ್ನವಗುಣಗಳನು ಪ್ರತಿದಿವಸದಲ್ಲಿ ॥ 3 ॥

ಧನಪ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನ ವೈದ್ಯಾ-
ಶ್ವಿನಿಗಳಿಗೆ ಸರಿಯೆನಿಪ ಷಣ್ಮುಖ-
ನನುಜ ಶೇಷಶತಸ್ಥದೇವೋತ್ತಮ ವಿಯದ್ಗಂಗಾ ।
ವಿನುತ ವಿಶ್ವೋಪಾಸಕನೆ ಸ-
ನ್ಮನದಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ವನಿತೆಯರಸನ ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನವ ಕೊಟ್ಟು ಸಲಹುವುದು ॥ 4 ॥

ಚಾರುದೇಷ್ಣಾಹ್ವಯನೆನಿಸಿ ಅವ-
ತಾರ ಮಾಡಿದೆ ರುಗ್ಮಿಣೀಯಲಿ
ಗೌರಿಯರಸನ ವರದಿ ಉದ್ಧಟರಾದ ರಾಕ್ಷಸರ ।
ಶೌರಿಯಾಜ್ಞದಿ ಸಂಹರಿಸಿ ಭೂ-
ಭಾರವಿಳುಹಿದ ಕರುಣಿ ತ್ವತ್ಪಾ-
ದಾರವಿಂದಕೆ ನಮಿಪೆ ಕರುಣಿಪುದೆಮಗೆ ಸನ್ಮತಿಯ ॥ 5 ॥

ಶೂರ್ಪಕರ್ಣದ್ವಯ ವಿಜಿತಕಂ-
ದರ್ಪಶರ ಉದಿತಾರ್ಕಸನ್ನಿಭ
ಸರ್ಪವರಕಟಿಸೂತ್ರ ವೈಕೃತಗಾತ್ರ ಸುಚರಿತ್ರ ।

ಸ್ವರ್ಪಿತಾಂಕುಶಪಾಶಕರ ಖಳ-
ದರ್ಪಭಂಜನ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿಗ
ತರ್ಪಕನು ನೀನಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಯಪಡಿಸು ಸಜ್ಜನರ ॥ 6 ॥

ಖೇಶ ಪರಮಸುಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ
ವ್ಯಾಸಕೃತಗ್ರಂಥಗಳನರಿತು ಪ್ರ-
ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಬರೆದು ವಿಸ್ತರಿಸಿದೆಯೊ ಲೋಕದೊಳು ।
ಪಾಶಪಾಣಿಯೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನುಪ-
ದೇಶಿಸೆನಗದರರ್ಥಗಳ ಕರು-
ಣಾಸಮುದ್ರ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿ ನೋಡು ಪ್ರತಿದಿನದಿ ॥ 7 ॥

ಶ್ರೀಶನತಿನಿರ್ಮಲಸುನಾಭೀ-
ದೇಶವಸ್ಥಿತ ರಕ್ತ ಶ್ರೀಗಂಧಾತಿ-
ಸುಶೋಭಿತಗಾತ್ರ ಲೋಕಪವಿತ್ರ ಸುರಮಿತ್ರ(ಸುರಸ್ತೋತ್ರ) ।
ಮೂಷಕಾಸುರವಹನ ಪ್ರಾಣಾ-
ವೇಶಯುತ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಪ್ರಭು ಪೂ-
ರೈಸು ಭಕ್ತರು ಬೇಡಿದಿಷ್ಟಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರತಿದಿನದಿ ॥ 8 ॥

ಶಂಕರಾತ್ಮಜ ದೈತ್ಯರಿಗತಿಭ-
ಯಂಕರಗತಿಗಳೀಯಲೋಸುಗ
ಸಂಕಟಚತುರ್ಥಿಗನೆನಿಸಿ ಅಹಿತಾರ್ಥಗಳ ಕೊಟ್ಟು ।
ಮಂಕುಗಳ ಮೋಹಿಸುವೆ ಚಕ್ರದ-
ರಾಂಕಿತನೆ ದಿನದಿನದಿ ತ್ವತ್ಪದ ।
ಪಂಕಜಗಳಿಗೆ ಬಿನ್ನೈಸುವೆನು ಪಾಲಿಪುದು ॥ 9 ॥

ಸಿದ್ಧವಿದ್ಯಾಧರಗಣಸಮಾ-
ರಾಧ್ಯಚರಣಸರೋಜ ಸರ್ವಸು-
ಸಿದ್ಧಿದಾಯಕ ಶೀಘ್ರದಿಂ ಪಾಲಿಪುದು ಬಿನ್ನೈಪೆ (ಬಿನ್ನಪವ) ।

ಬುದ್ಧಿವಿದ್ಯಾಜ್ಞಾನಬಲ ಪರಿ-
ಶುದ್ಧಭಕ್ತಿವಿರಕ್ತಿ ನಿರುತನ-
ವದ್ಯನ ಸ್ಮೃತಿಲೀಲೆಗಳ ಸುಸ್ತವನ ವದನದಲಿ ॥ 10 ॥

ರಕ್ತವಾಸದ್ವಯವಿಭೂಷಣ
ಉಕ್ತಿ ಲಾಲಿಸು ಪರಮಭಗವ-
ದ್ಭಕ್ತವರ ಭವ್ಯಾತ್ಮ ಭಾಗವತಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲಿ ।
ಸಕ್ತವಾಗಲಿ ಮನವು ವಿಷಯವಿ-
ರಕ್ತಿ ಪಾಲಿಸು ವಿದ್ವದಾದ್ಯ ವಿ-
ಮುಕ್ತನೆಂದೆನಿಸೆನ್ನ ಭವಭಯದಿಂದಲನುದಿನದಿ ॥ 11 ॥

ಶುಕ್ರಶಿಷ್ಯರ ಸಂಹರಿಪುದಕೆ
ಶಕ್ರ ನಿನ್ನನು ಪೂಜಿಸಿದನು ಉ-
ರುಕ್ರಮ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಸೇತುಮುಖದಲ್ಲಿ ।
ಚಕ್ರವರ್ತೀ ಧರ್ಮರಾಜನು
ಚಕ್ರಪಾಣಿಯ ನುಡಿಗೆ ಭಜಿಸಿದ
ವಕ್ರತುಂಡನೆ ನಿನ್ನೊಳೆಂತದೋ ಈಶನುಗ್ರಹವು ॥ 12 ॥

ಕೌರವೇಂದ್ರನು ನಿನ್ನ ಭಜಿಸದ
ಕಾರಣದಿ ನಿಜಕುಲಸಹಿತ ಸಂ-
ಹಾರವೈದಿದ ಗುರುವರವೃಕೋದರನ ಗದೆಯಿಂದ ।
ತಾರಕಾಂತಕನನುಜ ಎನ್ನ ಶ-
ರೀರದೊಳು ನೀನಿಂತು ಧರ್ಮ-
ಪ್ರೇರಕನು ನೀನಾಗಿ ಸಂತೈಸೆನ್ನ ಕರುಣದಲಿ ॥ 13 ॥

ಏಕವಿಂಶತಿಮೋದಕಪ್ರಿಯ
ಮೂಕರನು ವಾಗ್ಮಿಗಳ ಮಾಳ್ಪ ಕೃ-
ಪಾಕರೇಶ ಕೃತಜ್ಞ ಕಾಮದ ಕಾಯೊ ಕೈವಿಡಿದು ।

ಲೇಖಕಾಗ್ರಣಿ ಮನ್ಮನದ ದು-
ರ್ವ್ಯಾಕುಲವ ಪರಿಹರಿಸು ದಯದಿ ಪಿ-
ನಾಕಿಭಾರ್ಯಾತನುಜ ಮೃದ್ಭವ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆ ನಿನಗೆ ॥ 14 ॥

ನಿತ್ಯಮಂಗಳಚರಿತ ಜಗದು-
ತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಿತಿಲಯನಿಯಮನಜ್ಞಾ-
ನತ್ರಯಪ್ರದ ಬಂಧಮೋಚಕ ಸುಮನಸಾಸುರರ ।
ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳಂತೆ ನಡೆವ ಪ್ರ-
ಮತ್ತನಲ್ಲ ಸುಹೃಜ್ಜನಾಪ್ತನ
ನಿತ್ಯದಲಿ ನೆನೆನೆನೆದು ಸುಖಿಸುವ ಭಾಗ್ಯ ಕರುಣಿಪುದು ॥ 15 ॥

ಪಂಚಭೇದಜ್ಞಾನವರುಪು ವಿ-
ರಿಂಚಿಜನಕನ ತೋರು ಮನದಲಿ
ವಾಂಛಿತಪ್ರದ ಒಲುಮೆಯಿಂದಲಿ ದಾಸನೆಂದರಿದು ।
ಪಂಚವಕ್ತ್ರನ ತನಯ ಭವದೊಳು
ವಂಚಿಸದೆ ಸಂತೈಸು ವಿಷಯದಿ
ಸಂಚರಿಸಂದದಲಿ ಮಾಡು ಮನಾದಿಕರಣಗಳ ॥ 16 ॥

ಏನು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಕು-
ಯೋನಿಗಳು ಬರಲಂಜೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ಪ್ರಾಣಪತಿ ತತ್ತ್ವೇಶರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಗುಣಕಾರ್ಯ ।
ತಾನೆ ಮಾಡುವನೆಂಬ ಈ ಸು-
ಜ್ಞಾನವನೆ ಕರುಣಿಸುವುದೆಮಗೆ ಮ-
ಹಾನುಭಾವ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆ ಇನಿತೆಂದು ॥ 17 ॥

ನಮೊ ನಮೋ ಗುರುವರ್ಯ ವಿಬುಧೋ-
ತ್ತಮ ವಿವರ್ಜಿತನಿದ್ರ ಕಲ್ಪ-
ದ್ರುಮನೆನಿಪೆ ಭಜಕರಿಗೆ ಬಹುಗುಣಭರಿತ ಶುಭಚರಿತ ।

ಉಮೆಯ ನಂದನ ಪರಿಹರಿಸಹಂ-
ಮಮತೆ ಬುದ್ಧ್ಯಾದಿಂದ್ರಿಯಗಳಾ-
ಕ್ರಮಿಸಿ ದಣಿಸುತಲಿಹವು ಭವದೊಳಗಾವಕಾಲದಲಿ ॥ 18 ॥

ಜಯಜಯತು ವಿಘ್ನೇಶ ತಾಪ-
ತ್ರಯವಿನಾಶನ ವಿಶ್ವಮಂಗಳ
ಜಯ ಜಯತು ವಿದ್ಯಾಪ್ರದಾಯಕ ವೀತಭಯಶೋಕ ।
ಜಯ ಜಯತು ಚಾರ್ವಂಗ ಕರುಣಾ-
ನಯನದಿಂದಲಿ ನೋಡಿ ಜನ್ಮಾ-
ಮಯಮೃತಿಗಳನು ಪರಿಹರಿಸು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಭವದೊಳಗೆ ॥ 19 ॥

ಕಡುಕರುಣಿ ನೀನೆಂದರಿದು ಹೇ-
ರೊಡಲ ನಮಿಸುವೆ ನಿನ್ನಡಿಗೆ ಬೆಂ-
ಬಿಡದೆ ಪಾಲಿಸು ಪರಮಕರುಣಾಸಿಂಧು ಎಂದೆಂದು ।
ನಡುನಡುವೆ ಬರುತಿಪ್ಪ ವಿಘ್ನವ
ತಡೆದು ಭಗವನ್ನಾಮಕೀರ್ತನೆ
ನುಡಿದು ನುಡಿಸೆನ್ನಿಂದ ಪ್ರತಿದಿವಸದಲಿ ಮರೆಯದಲೆ ॥ 20 ॥

ಏಕವಿಂಶತಿ ಪದಗಳೆನಿಸುವ
ಕೋಕನದ ನವಮಾಲಿಕೆಯ ಮೈ-
ನಾಕಿತನಯಾಂತರ್ಗತಶ್ರೀಪ್ರಾಣಪತಿಯೆನಿಪ ।
ಶ್ರೀಕರ ಜಗನ್ನಾಥವಿಠ್ಠಲ
ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗದಿ
ತಾ ಕೊಡಲಿ ಸೌಖ್ಯಗಳ ಭಕುತರಿಗಾವಕಾಲದಲಿ ॥ 21 ॥

* * * * *

ಶ್ರೀ ವಿನಾಯಕಸ್ತುತಿ

ಅಂಬಿಕಾತನಯ ಭೂತಂಬರಾಧಿಪ ಸುರಕ-
ದಂಬ ಸಂಪೂಜ್ಯ ನಿರವದ್ಯ । ನಿರವದ್ಯ ನಿನ್ನ ಪಾ-
ದಾಂಬುಜಗಳೆನ್ನ ಸಲಹಲಿ ॥1॥

ಗಜವಕ್ತ್ರ ಷಣ್ಮುಖಾನುಜ ಶಬ್ದ ಗುಣಗ್ರಾಹಕ
ಭುಜಗ ಕಟಿಸೂತ್ರ ಸುಚರಿತ್ರ । ಸುಚರಿತ್ರ ತ್ವತ್ಪಾದಾಂ-
ಬುಜಗಳಿಗೆ ಎರಗಿ ಬಿನ್ನೈಪೆ ॥2॥

ವಿತ್ತಪತಿ ಮಿತ್ರಸುತ ಭೃತ್ಯಾನುಭೃತ್ಯನ್ನ ವಿ-
ಪತ್ತು ಬಡಿಸುವ ಅಜ್ಞಾನ । ಅಜ್ಞಾನ ಬಿಡಿಸಿ ಮಮ
ಚಿತ್ತ ಮಂದಿರದಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳೊ ॥3॥

ಕಕುಭೀಶ ನಿನ್ನ ಸೇವಕನ ಬಿನ್ನಪವ ಚಿ-
ತ್ತಕೆ ತಂದು ಹರಿಯ ನೆನೆವಂತೆ । ನೆನೆವಂತೆ ಕರುಣಿಸೊ
ಅಕುಟಿಲಾತ್ಮಕನೆ ಅನುಗಾಲ ॥4॥

ಮಾತಂಗ ವರದ ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲನ್ನ ಸಂ-
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸಾರೂಪ್ಯ । ಸಾರೂಪ್ಯವೈದಿ ವಿ-
ಖ್ಯಾತ ಯುತನಾದೆ ಜಗದೊಳು ॥5॥

* * * *

ರಾಗ : ನಾಟಿ ತಾಳ : ಆದಿ

ಗಜಮುಖ ವಂದಿಸುವೆ ಕರುಣಿಸಿ ಕಾಯೊ ॥ಪ॥

ಗಜಮುಖ ವಂದಿಪೆ ಗಜಗೌರಿಯ ಪುತ್ರ
ಅಜನ ಪಿತನ ಮೊಮ್ಮಗನ ಮೋಹದ ಬಾಲ ॥ಅ.ಪ॥

ನೀಲಕಂಠನ ಸುತ ಬಾಲಗಣೇಶನೆ
ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೆ ನಿನ್ನ ಭಜನೆ ಮಾಡುವೆನಯ್ಯ ॥1॥

ಪರುವತನ ಪುತ್ರಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ಕುಮಾರ
ಗರುವಿಯಾ ಚಂದ್ರಗೆ ಸ್ಥಿರಶಾಪ ಕೊಟ್ಟನೆ ॥2॥

ಹರಿಹರರು ನಿನ್ನ ಚರಣ ಪೂಜೆಯ ಮಾಡಿ
ದುರುಳ ಕಂಟಕರನು ತರಿದು ಬಿಸುಡಿದರಯ್ಯ ॥3॥

ಮತಿಗೆಟ್ಟ ರಾವಣ ಪೂಜಿಸದೆ
ಸೀತಾಪತಿ ಕರದಿಂದಲಿ ಹತವಾಗಿ ಪೋದನು ॥4॥

ವಾರಿಜನಾಭ ಶ್ರೀ ಹಯವದನನ ಪದ
ಸೇರುವ ಮಾರ್ಗದ ದಾರಿಯ ತೋರಿಸೊ ॥5॥

* * * *

ರಾಗ ಮೋಹನ ಕಲ್ಯಾಣಿ ಅಟ್ಟ ತಾಳ

ಲಂಬೋದರ ಪಾಹೀ ಪಾಹೀ ಜಗದ್ಗುರು ।
ಶಂಭುನಂದನ ಸುರಸುತ ಪಾದಾ ॥ಪ॥

ಯೋಗೀಶಾರ್ಚಿತ ಶ್ರೀ ಪಾರ್ವತಿ ಪುತ್ರ ನತಮಿತ್ರಾ ।
ಆಗಸವಾಳ್ದ ಮೂಷಕ ರೂಢಾ ॥
ನಾಗಶಯನನ ಪಾದ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಡು ನಿತ್ಯಾ ।
ಶ್ರೀ ಗಣಪತಿ ನಿನ್ನ ಬಲಗೊಂಬೆ ॥1॥

ಶ್ರೀವರ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಧರ್ಮರಾಯಾ ।
ದೇವೇಂದ್ರಾ ನಿನ್ನ ಪೂಜಿಸಿದಾರೋ ॥
ಕೇವಲ ಕಲಿ ದುರ್ಯೋಧನ ಪೂಜಿಸದೆ ಕೆಟ್ಟಾ ।
ಶ್ರೀ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರ ನಿನ್ನ ಬಲಗೊಂಬೆ ॥2॥

ದನುಜಾರ ಮೋಹೀಸೂವದಕೆ ಸಂಕಟ ಚೌತಿ ।
ಯೆನಿಸೀ ಪೂಜಿಸಿಕೊಂಬೆ ಖಳರಿಂದಾ ॥

ಮುನಿ ವ್ಯಾಸ ಕೃತ ಗ್ರಂಥಾರ್ಥವ ತಿಳಿದು ಬರೆದಾ ।
ಗಣರಾಜಾ ನಿನ್ನ ಪಾದಾ ಬಲಗೊಂಬೆ ॥3॥

ಶಂಬು ಚಕ್ರಾಂಕಿತಾ ಪಾಶಧಾರನೇ ರಕ್ತ ।
ಅಂಬರಾದ್ವಯ ಭೂಷಾ ನಿರ್ದೋಷಾ ॥
ಶಂಬರಾರಿಪು ಶಿರಾವಿಜಿತಾ ಮೃದ್ಭವ ಗಾತ್ರಾ ।
ಅಂಬಾರಾಧಿಪ ನಿನ್ನ ಬಲಗೊಂಬೆ ॥4॥
(ಅಂಬೂಜಾಲಯಜಾನೆ ಬಲಗೊಂಬೆ)

ಏಕವಿಂಶತಿ ಪುಷ್ಪಾನ ಮನ ಮೋದಕ ಪ್ರೀಯ ।
ನೀ ಕರುಣಿಪುದೂ ನಿನ್ನವಾನೆಂದು ॥
ಸಾಕು ವಿಷಯ ಸುಖಾ ಸುಜನಾರೋಳಾಡಿಸೊ ।
ಏಕಾದಂತನೆ ನಿನ್ನ ಬಲಗೊಂಬೆ ॥5॥

ಏನು ಬೇಡುವೊದಿಲ್ಲಾ ಏನು ಮಾಡುವ್ಹೊ ಕರ್ಮ ।
ಶ್ರೀನಿವಾಸನೆ ಮಾಡಿಸುವನೆಂಬೊ ॥
ಜ್ಞಾನಾವೆ ಯಂದೆಂದಿಗಿರಲಿ ತಾರಶಾಂತ- ।
ಕಾನುಜಾ ನಿನ್ನ ಬಲಗೊಂಬೆ ॥6॥

ಪ್ರಾಣಸೇವಕ ಚಾಮೀಕರವರ್ಣ ಗಜಮುಖ ।
ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿಠಲನಾ ಸುಕುಮಾರಾ ॥
ನೀನೊಲಿದೆಮಗೆ ವಿಘ್ನವ ಪರಿಹರಿಸುತ ।
ಪೋಣಿಸು ಸನ್ಮತೀ ಬಲಗೊಂಬೆ ॥7॥

* * * *

ರಾಗ : ಕಮಾಚ್ ತಾಳ : ಆದಿ

ಗಜವದನ ಪಾವನ ವಿಘ್ನನಾಶನ ॥ಪ॥

ವರ ಪಾಶಾಂಕುಶಧರ ಪರಮದಯಾಳೊ
ಕರುಣಾಪೂರಿತ ಗೌರೀವರಕುಮಾರನೆ ॥1॥

ಸುಂದರವದನಾರವಿಂದನಯನ ಘನ-
ಸುಂದರಿ ಕಂದನೆ ಬಂದು ರಕ್ಷಿಸೊ ||2||

ಗೋಪಾಲವಿಠಲನ ಅಪಾರ ಭಜಕನೆ
ಶಾಪಾನುಗ್ರಹಶಕ್ತಾನೇಕ ಮಹಿಮಾ ||3||

* * * *

ರಾಗ : ಕಾಪಿ ತಾಳ : ಆದಿ

ಗಜವದನ ಪಾಲಿಸೊ ||ಪ||

ತ್ರಿಜಗದೊಡೆಯ ಶ್ರೀ ಭುಜಗಭೂಷಣ
ಗಜವದನ ಪಾಲಿಸೊ ||ಅ ಪ||

ಭಕ್ತಿಯೊಳು ಭಜಿಪೆನು ರಕ್ತಾಂಬರಧರ
ಮುಕ್ತಿಪಥವ ತೋರೊ ಶಕ್ತಿ ಸ್ವರೂಪನೇ ||1||

ಏಸು ದಿನಕೆ ನಿನ್ನ ವಾಸವ ಪೊಗಳುವೆ
ಲೇಸಪಾಲಿಸೊ ನಿತ್ಯವಾಸವನುತ ||2||

ಪೊಡವಿಯೊಳಗೆ ನಿನ್ನ ಬಿಡುವರ್ಯಾರೊ ಎನ್ನ
ಕಡುಹರುಷದಿ ಕಾಯೋ ವಿಜಯ ವಿಟ್ಠಲದಾಸ ||3||

* * * *

ರಾಗ : ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ತಾಳ : ಛಾಪು

ಶರಣು ಶರಣು ||ಪ||

ಶರಣು ಬೆನಕನೆ ಕನಕ ರೂಪನೆ ಕಾಮಿನಿ ಸಂಗ ದೂರನೆ।
ಶರಣು ಸಾಂಬನ ಪ್ರೀತಿ ಪುತ್ರನೆ ಶರಣು ಜನರಿಗೆ ಮಿತ್ರನೆ ||ಅ.ಪ.||

ಏಕದಂತನೆ ಲೋಕಖ್ಯಾತನೆ ಏಕವಾಕ್ಯ ಪ್ರವೀಣನೆ।
ಏಕವಿಂಶತಿ ಪತ್ರ ಪೂಜಿತಾನೇಕ ವಿಘ್ನ ವಿನಾಯಕನೆ ||1||

ಲಂಬಕರ್ಣನೆ ನಾಸಿಕಾಧರನೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಶಿವಗುಣ ಸಾಗರನೆ ।
ಕಂಬುಕಂಧರ ಇಂದು ಮೌಳಿಜ ಚಂದನ ಚರ್ಚಿತಾಂಗನೆ ॥ ॥2॥

ಚತುರ್ಬಾಹು ಚರಣತೊರವಿನ ಚತುರ ಆಯುಧ ಧಾರನೆ ।
ಮತಿಯವಂತನೆ ಮಲಿನಜನಿತನೆ ಅತಿಯ ಮಧುರಾಹಾರನೆ ॥ ॥3॥

ವಕ್ರತುಂಡನೆ ಮಹಾಕಾಯನೆ ಅರ್ಕಕೋಟಿ ಪ್ರದೀಪನೆ ।
ಚಕ್ರಧರ ಹರಬ್ರಹ್ಮ ಪೂಜಿತ ರಕ್ತವಸ್ತ್ರಧಾರನೆ ॥4॥

ಮೂಷಿಕಾಸನ ಶೇಷಭೂಷಣ ಅಶೇಷ ವಿಘ್ನವಿನಾಯಕನೆ ।
ದಾಸ ಪುರಂದರ ವಿಟ್ಠಲೇಶನ ಈಶಗುಣಗಳ ಪೊಗಳುವೆ ॥5॥

* * * *

ಗಣಪತಿ ಎನ್ನ ಪಾಲಿಸೋ । ಗಂಭೀರಾ ॥ಪ॥

ಪಾರ್ವತಿನಂದನ ಸುಂದರವದನಾ ।
ಶರ್ವಾದಿ ಸುರಪ್ರಿಯ ಶಿರಬಾಗುವೆನು ॥1॥

ಆದಿಪೂಜಿತ ನೀನು ಮೋದ ಭಕ್ತರಿಗಿತ್ತು ।
ಮಾಧವನಲಿ ಸದಾ ನಿಲಿಸು ನೀ ॥2॥

ಪಂಕಜನಯನ ಶ್ರೀ ವೇಂಕಟವಿಟ್ಠಲನ ।
ಕಿಂಕರನೆನಿಸೆನ್ನ ಶಂಕರತನಯನೇ ॥3॥

* * * *

ರಾಗ: ದರ್ಬಾರ್ ತಾಳ : ಅಟ

ನಮ್ಮಮ್ಮ ಶಾರದೆ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರಿ-
ನಿಮ್ಮೊಳಗಿಹನ್ಯಾರಮ್ಮ ॥ಪ ॥

ಕಮ್ಮಗೋಲನವೈರಿಸುತನಾದ ಸೊಂಡಿಲ -
ಹೆಮ್ಮೆಯ ಗಣನಾಥನೆ ಅಮ್ಮಯ್ಯ ॥ಅ॥

ಮೋರೆ ಕಪ್ಪಿನಭಾವ ಮೊರದಗಲದ ಕಿವಿ -
ಕೋರೆದಾಡೆಯನ್ಯಾರಮ್ಮ

ಗಣೇಶಚತುರ್ಥೀ

ಮೂರುಕಣ್ಣನ ಸುತ ಮುರಿದಿಟ್ಟ ಚಂದ್ರನ -
ಧೀರ ತಾ ಗಣನಾಥನೇ ಅಮ್ಮಯ್ಯ ॥1॥

ಉಟ್ಟ ದಟ್ಟಿಯು ಬಿಗಿದುಟ್ಟ ಚಲ್ಲಣವು -
ಧಿಟ್ಟ ತಾನಿವನ್ಯಾರಮ್ಮ
ಪಟ್ಟದರಾಣಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ಕುಮಾರ -
ಹೊಟ್ಟೆಯ ಗಣನಾಥನೆ ಅಮ್ಮಯ್ಯ ॥2॥

ರಾಶಿವಿದ್ಯೆಯ ಬಲ್ಲ ರಮಣಿಹಂಬಲನೊಲ್ಲ -
ಭಾಷಿಗನಿವನ್ಯಾರಮ್ಮ
ಲೇಸಾಗಿ ಸುಜನರ ಸಲಹುವ ನೆಲೆಯಾದಿ-
ಕೇಶವನ ದಾಸ ಕಾಣೇ ಅಮ್ಮಯ್ಯ ॥3॥

* * * *

ಗಜಮುಖನೆ ಸಿದ್ಧಿದಾಯಕನೆ ವಂದಿಪೆ ಶರಣು ॥ಪ॥

ತ್ರಿಜಗವಂದಿತನಾದ ದೇವದೇವನೆ ಶರಣು ।
ಸುಜನರಿಗೆ ವಿಘ್ನವನು ಪರಿಹರಿಪೆ ಶರಣು ॥ಅ.ಪ.॥

ಮಂದಮತಿಯನು ಬಿಡಿಸಿ ಚಂದ ಜ್ಞಾನವನಿತ್ತು ।
ಇಂದಿರೇಶನ ಪಾದ ಪೊಂದಿಪ್ಪ ತೆರದಿ ।
ಸುಂದರಾಂಗನೆ ನಿನ್ನ ಪದದ್ವಂದ್ವಕೆರಗುವೆನು ।
ಸಂದೇಹ ಮಾಡದೆಲೆ ಇಂದು ಕರುಣಿಪುದು ॥1॥

ಹರನ ತನಯನೆ ಕರುಣಾಕರನೆ ಸುರನರವರದ ।
ಪೊರೆಯ ಲಾಲಿಸಿ ಎನ್ನ ಕರಗಳ ಪಿಡಿದು ।
ಪೊರೆಯದಿದ್ದರೆ ಬಿಡೆನು ನೆರೆ ನಿನ್ನ ಅಡಿಗಳನು ।
ತ್ವರಿಯದಿಂದಲಿ ನೋಡು ಶರಣೆಂಬೆ ನಿನಗೆ ॥2॥

ಸಿದ್ಧಿದಾಯಕ ನಿನ್ನ ಪೊದ್ದಿ(ಪೊಂದಿ) ಮೆರೆವೆನೊ ನಾನು ।
ಅಬ್ಧಿಶಯನನ ಮಹಿಮೆ ಬದ್ಧದಲಿ ಪೇಳುವೆ ।

ಶುದ್ಧಮತಿಯನು ಕೊಟ್ಟು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕೆನ್ನ ।
ಮಧ್ವವಲ್ಲಭ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಗತಿಪ್ರೀಯ ॥3॥

* * * *

(ರಾಗ ನಾಟಿ - ಉಗಾಭೋಗ)

ಆದಿಯಲಿ ಗಜಮುಖನ ಅರ್ಚಿಸಿ ಆರಂಭಿಸಲು
ಆವ ಬಗೆ ಕಾರ್ಯತತಿ ಸಿದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ
ಮೋದದಿಂ ಸಲಿಸುವ ಮನದಿಷ್ಟವ
ಸಾಧುಜನರೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಸಕಲ ಸಾರರಿಂಗೆ
ಮಾಧವನೇ ನೇಮಿಸಿಪ್ಪ ಈ ಅಧಿಕಾರವ
ಆದರದಿಂದ ಅವರವರೊಳು ನಿಂದು
ಭೇದಗೊಳಿಸದೆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಳ್ಪ ಪುರಂದರವಿಟ್ಠಲ ॥

* * * *

ರಾಗ : ತಾಳ : ತ್ರಿವಿಡೆ

ಶರಣು ಶರಣು ವಿನಾಯಕ
ಶರಣು ವಿದ್ಯಾ ಪ್ರದಾಯಕ ॥ಪ॥
ಶರಣು ಪಾರ್ವತಿ ತನಯ ಮೂರುತಿ
ಶರಣು ಮೂಷಕ ವಾಹನ ॥ಅ.ಪ.॥

ನಿಟಿಲ ನೇತ್ರನ ವರದ ಸುತನೆ ನಾಗ ಯಜ್ಞೋಪವೀತನೆ
ಕಟಿಯ ಸೂತ್ರದ ಕೋಮಲಾಂಗನೆ ಕರ್ಣಕುಂಡಲಧಾರನೆ ॥1॥
ಬಟ್ಟಮುತ್ತಿನ ಪದಕ ಹಾರನೆ ದಿವ್ಯಬಾಹು ಚತುಷ್ಕನೆ
ಇಟ್ಟ ತೊಡುಗೆಯ ಹೇಮ ಕಂಕಣ ಪಾಶ-ಅಂಕುಶಧಾರನೆ ॥2॥
ಕುಕ್ಷಿ ಮಹಾ ಲಂಬೋದರನೆ ಇಕ್ಷುಚಾಪನ ಗೆಲಿದನೆ
ಪಕ್ಷಿ ವಾಹನನಾದ ಪುರಂದರ ವಿಠಲನ ನಿಜದಾಸನೆ ॥3॥

* * * *

ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿ

ರಾಗ : ನಾಟ ತಾಳ : ಆದಿ

ವಂದಿಸುವುದಾದಿಯಲಿ ಗಣನಾಥನ ||ಪ||

ಸಂದೇಹ ಸಲ್ಲ ಶ್ರೀಹರಿಯಾಜ್ಞೆಯಿದಕುಂಟು ||ಅ.ಪ.||

ಹಿಂದೆ ರಾವಣ ತಾನು ವಂದಿಸದೆ ಗಜಮುಖನ
ನಿಂದು ತಪವನು ಗೈದು ವರ ಪಡೆಯಲು
ಒಂದು ನಿಮಿಷದಿ ಬಂದು ವಿಘ್ನವನು ಆಚರಿಸಿ
ತಂದ ವರಗಳನೆಲ್ಲ ಧರೆಗೆ ಇಳಿಸಿದನು ||1||

ಅಂದಿನಾ ಬಗೆಯರಿತು ಬಂದು ಹರಿ ಧರ್ಮಜಗೆ
ಮುಂದೆ ಗಣಪನ ಪೂಜಿಸೆಂದು ಪೇಳೆ
ಒಂದೆ ಮನದಲಿ ಬಂದು ಪೂಜಿಸಲು ಗಣನಾಥ
ಹೊಂದಿಸಿದ ನಿರ್ವಿಘ್ನದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನು ||2||

ಇಂದು ಜಗವೆಲ್ಲ ಉಮೆನಂದನನ ಪೂಜಿಸಲು
ಚೆಂದದಿಂದಲಿ ಸಕಲಸಿದ್ಧಿಗಳನಿತ್ತು
ತಂದೆ ಸಿರಿ ಪುರಂದರವಿಠಲನ ಸೇವೆಯೊಳು
ಬಂದು ವಿಘ್ನವ ಕಳೆದಾನಂದವನು ಕೊಡುವ

* * * *

ರಾಗ : ಪಂತುವರಾಳಿ ತಾಳ : ಅಟ್ಟ

ಲಂಬೋದರ ರಕ್ತಾಂಬರಧರ
ಅಂಬರಾಧೀಶ್ವರ ಗೌರೀಕುಮಾರ ||ಪ||

ಸಿಂಧುರವದನಾರವಿಂದ ಸುಂದರ ವಿಘ್ನಾ-
ಘಾಂಧಕಾರ ಶರಶ್ಚಂದಿರ ಧೀರ ||1||

ವರ ಪಾಶಾಂಕುಶ ದಂತಧರ ಸುಮೋದಕ ಶೂರ್ಪ-
ಕರಣ ತ್ವಚ್ಚರಣ ಪಂಕಜಕಾನಮಿಪೆ ||2||

ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲನ ಮಗನಾಗಿ ದ್ವಾಪರ-
ಯುಗದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಸುಗುಣ ನೀ ಸಲಹೊ ||3||

* * * *

ಗಣೇಶಚತುರ್ಥೀ

ರಾಗ : ಪೀಲು ತಾಳ : ಆದಿ

ಗಜವದನ ಬೇಡುವೆ ಗೌರೀತನಯ
ತ್ರಿಜಗವಂದಿತನೆ ಸುಜನರ ಪೊರೆವನೆ ||ಪ||

ಪಾಶಾಂಕುಶ ಧರ ಪರಮ ಪವಿತ್ರ ।
ಮೂಷಕವಾಹನ ಮುನಿಜನ ಪ್ರೇಮ ||1||

ಮೋದದಿಂದಲಿ ನಿನ್ನ ಪಾದವ ನಂಬಿದೆ ।
ಸಾಧುವಂದಿತನೆ ಅನಾದರ ಮಾಡದೆ ||2||

ಸರಸಿಜನಾಭ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರ ವಿಠಲನ ।
ನಿರುತ ನೆನೆಯುವಂತೆ ವರ ದಯ ಮಾಡೊ ||3||

* * * *

ರಾಗ : ಪಂತುವರಾಳಿ ತಾಳ : ಆದಿ

ಅಂಬಾತನಯ ಹೇರಂಬ ಪೂರ್ಣಕರು ||ಪ||

ಣಾಂಬುಧೇ ತವ ಚರಣಾಂಬುಜ ಕೆರಗುವೆ ||ಅ.ಪ||

ದಶನ ಮೋದಕ ಪಾಶಾಂಕುಶ ಪಾಣೇ
ಅಸಮಸಾಹಸ ಚಾರುದೇಷ್ಣ ವಂದಿಪೆ ||1||

ವೃಂದಾರಕ ವೃಂದವಂದಿತ ಚರಣಾರ
ವಿಂದುಯುಗಳ ದಯದಿಂದ ತೋರೆನಗೆ ||2||

ಯೂಥಪವದನ ಪ್ರದ್ಯೋತ ಸನ್ನಿಭ ಜಗ-
ನ್ನಾಥವಿಟ್ಠಲನ ಸಂಪ್ರೀತಿ ವಿಜಯ ಜಯ ||3||

* * * *

ವಂದಿಪೆ ನಿನಗೆ ಗಣನಾಥಾ । ಮೊದ-
ಲೊಂದಿಪೆ ನಿನಗೆ ಗಣನಾಥಾ ||ಪ||

ಬಂದ ವಿಘ್ನವ ಕಳೆಯೊ ಗಣನಾಥ ||ಅ.ಪ.||

ಹಿಂದೆ ರಾವಣನು ಮದದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪೂಜಿಸದೆ ।
ಸಂದ ರಣದಲಿ ಗಣನಾಥಾ ॥1॥
ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರಾಜ ಪೂಜಿಸಿದ ನಾನಾವಿಧ ।
ಸಾಧಿಸಿದ ರಾಜ್ಯ ಗಣನಾಥಾ ॥2॥
ಮಂಗಳಮೂರುತಿ ಸಿರಿ ರಂಗವಿಠಲನ ಪಾದ-
ಭೃಂಗನೆ ಪಾಲಿಸೋ ಗಣನಾಥಾ ॥3॥

* * * * *

ಗಣೇಶಹಬ್ಬದ ಅಡುಗೆಗಳು

ಸ್ವರ್ಣಗೌರಿ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಗಣೇಶ ಚತುರ್ಥೀಯ ಅಡುಗೆಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹಬ್ಬದ ಎಲ್ಲಾ ಅಡುಗೆಗಳನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. 21 ಕಡುಬು, 21 ಮೋದಕ, 21 ಲಾಡುಗಳು, 21 ಬಾಳೇಹಣ್ಣು, 21 ಕಬ್ಬಿನ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಯಸ್ಸರ್ವಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಃ ಸರ್ವದೋಷವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತ ಏವಾಲಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಮೇ ಪರಮಃ ಸುಹೃತ್ ॥
ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾತ್ಮಕ-
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ, ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ॥
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

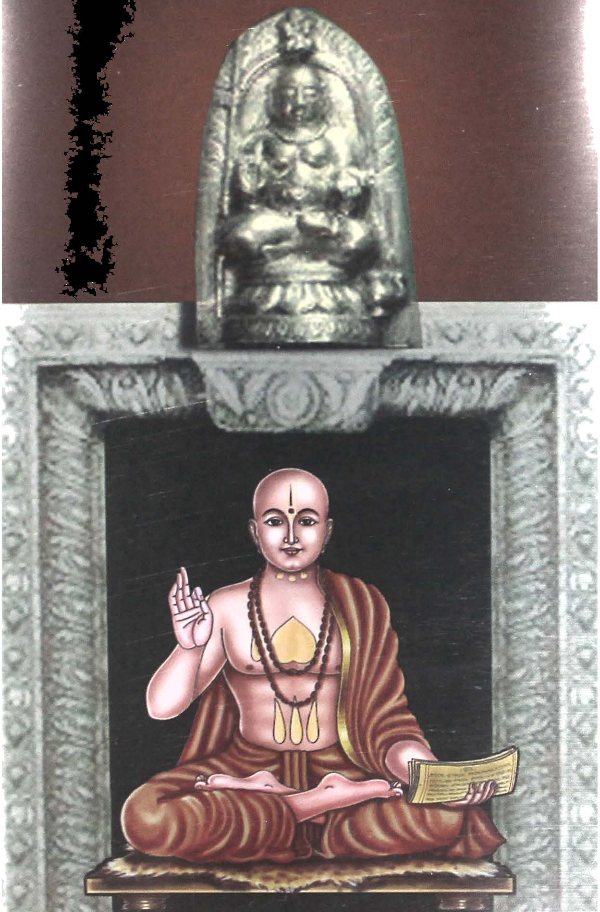
॥ ಶ್ರೀಮದ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

* * * *

ಗಣೇಶಚತುರ್ಥೀಪೂಜೆ ಎಂಬ ಈ ಕೃತಿಯು ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತರಾದ
ಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾದ ರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸರೂಪಿಯಾದ
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ.

* * * *

ಮಮ ಸ್ವಾಮೀ ಹರಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪತಿರೇವ ಚ

ಪ್ರಕಾಶನ :

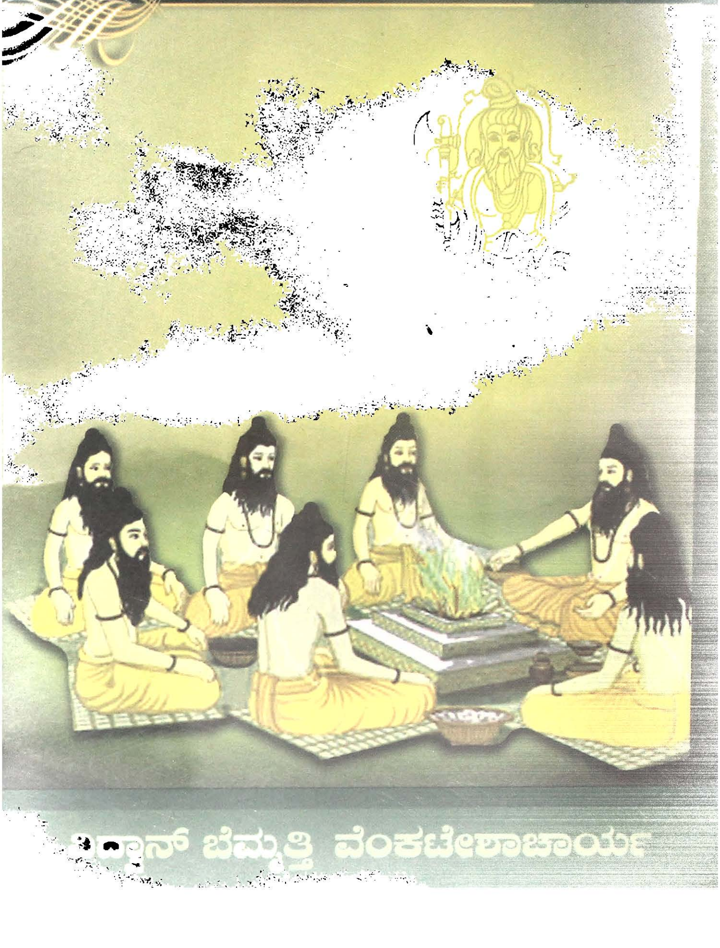
ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 085

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಋಷಿಪಂಚಮೀ

ಭಾದ್ರಪದ || ಶುದ್ಧ || ಪಂಚಮೀ

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಋಷಿಪಂಚಮೀ

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷ ॥ ಪಂಚಮಿ

ವಿದ್ವಾನ್॥ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ,

ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೮೫

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಋಷಿಪಂಚಮೀ

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷ ॥ ಪಂಚಮಿ

ವಿದ್ವಾನ್॥ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ,

ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೮೫

'ಋಷಿಪಂಚಮೀ' ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕೆ ೧೯೪೩ ಶಾರ್ವರಿ ॥ ಶ್ರಾವಣ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪೂರ್ಣಿಮೆ (ದಿನಾಂಕ:೩-೮-೨೦೨೦) ಹಯಗ್ರೀವಜಯಂತಿಯ ಶುಭಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪಲಿಮಾರುಮಠಾಧೀಶರಾದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ॥ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಕರಕಮಲಗಳಿಂದ ಭಾರತೀರಮಣಹೃದಯಗುಹಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವ-ದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೨೦

ಪುಟಗಳು : ೧೨೦

ಸಂಪಾದನೆ : ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ : ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಕೆಂಪದಾಳಿಹಳ್ಳಿ,
ದೂರವಾಣಿ : 9141311280

ಮುದ್ರಣ : ಮುಕ್ತಿಪಥ ಮುದ್ರಣಾಲಯ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ದಿ|| ಡಿ.ಕೆ. ವನಜಾಕ್ಷಮ್ಮ, ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರ.

ಹರಿಭಕ್ತರೂ, ಉದಾರಿಗಳೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠಸಾಧಕರೂ ಆದ ಬೆಂಗಳೂರು ನಿವಾಸಿಗಳಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಗೋತ್ರೋದ್ಭವರಾದ ಶ್ರೀ ಪಿ. ಸುಚೇಂದ್ರ ಇವರು ತಮ್ಮ ಸೋದರತ್ತೆಯವರಾದ ದಿ|| ಡಿ.ಕೆ. ವನಜಾಕ್ಷಮ್ಮ, ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರ ಇವರ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ಪಿ. ಸುಚೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮತಿ ಪ್ರಿಯ ಸುಚೇಂದ್ರ ಇವರು ಮಾಡಿದ ಜ್ಞಾನಸೇವೆಯು ದಿ|| ಡಿ.ಕೆ. ವನಜಾಕ್ಷಮ್ಮ ಇವರಿಗೆ ತಲುಪಲಿ.

ಈ ದಿವಸ ನಿರಂತರ ಸ್ಮರಿಸಿರಿ –

ಅದಿತಿಸಹಿತಾಯ ಕಶ್ಯಪಾಯ ನಮಃ

ಅನಸೂಯಾಸಹಿತಾಯ ಅತ್ರಯೇ ನಮಃ

ಸುಶೀಲಾಸಹಿತಾಯ ಭರದ್ವಾಜಾಯ ನಮಃ

ಕುಮುದ್ವತೀಸಹಿತಾಯ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾಯ ನಮಃ

ಅಹಲ್ಯಾಸಹಿತಾಯ ಗೌತಮಾಯ ನಮಃ

ರೇಣುಕಾಸಹಿತಾಯ ಜಮದಗ್ನಯೇ ನಮಃ

ಅರುಂಧತೀಸಹಿತಾಯ ವಸಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಾತ್ರ ಆಚರಿಸಬೇಕಾದ ವ್ರತದ ಪುಸ್ತಕವಿದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ತಾಯಿ, ಅಜ್ಜಿ ಮೊದಲಾದವರು ಋಷಿಪಂಚಮಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸದೇ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಗನೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಹಿರಿಯರು ಋಷಿಪಂಚಮಿಯನ್ನು ಮಾಡದೇ ಅವರ ವಂಶದ ಕಿರಿಯರು ಋಷಿಪಂಚಮಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬಾರದು ಎಂಬ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಋಷಿಪಂಚಮೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸದೇ ರಜಸ್ವಲಾದೋಷವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಪರಿಹಾರವಾಗದೇ ದೇಹವು ಪವಿತ್ರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿರಿಯರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಹಿರಿಯರು ಪಾಪವಿಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಸೊಸೆಗೆ ಆಶೀರ್ವದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸೊಸೆಯು ಮಾಡುವ ಋಷಿಪಂಚಮಿ ವ್ರತವು ಸಫಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದಿನವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಋಷಿಪಂಚಮೀ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಋಷಿಪಂಚಮಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನಿಖರವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಪೂಜಾವಿಧಾನವು ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕಥಾ ಭಾಗವೂ ಕೂಡ ವಿವರವಾಗಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯರು ರಜಸ್ವಲಾದೋಷವು ಪರಿಹಾರವಾದ ಮೇಲೆ ಏಳು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಲೇ ಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಕೃತಿಯ ಸದುಪಯೋಗವನ್ನು ಸಕಲ ಹರಿಭಕ್ತರು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ

ಉದ್ಯಾಪನೆಯ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದನ್ನು ಪುರೋಹಿತರ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಹರಿಭಕ್ತರಾದ ಶ್ರೀ ಪಿ. ಸುಚೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮತಿ ಪ್ರಿಯ ಸುಚೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆಯುಷ್ಯ ಆರೋಗ್ಯಗಳ ಜೊತೆ ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ಇವರ ಸೋದರತ್ತೆಯವರಿಗೆ ಈ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞದ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ತಲುಪಲಿ ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

- ಸಂಪಾದಕ.

ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ

ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸೂಚನೆ

ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸರ್ವಥಾ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಪತಿಯ ಮೂಲಕವೇ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಸ್ತ್ರೀಯರು ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪತಿಗೆ ನೀಡಿ; ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಲು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಪತಿಯು ದೊರೆಯದೇ ಇದ್ದಾಗ ಪುರೋಹಿತರ ಮೂಲಕ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಪುರೋಹಿತರೂ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದಾಗ ಮಕ್ಕಳ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಋಷಿಪಂಚಮಿವ್ರತವನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ಆಚರಿಸಬೇಕಾದರೂ ಕೂಡ ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅವರು ಪಠಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನಷ್ಟೇ ಹೇಳಿ ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅರ್ಘ್ಯ ನೀಡಬೇಕು.

ಋಷಿಪೂಜೆ ಕುರಿತು ಅಪೂರ್ವಮಾಹಿತಿಗಳು

* ಈ ಮನ್ವಂತರದ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಋಷಿಪಂಚಮಿಯ ದಿವಸ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ೧. ಕಶ್ಯಪ, ೨. ಅತ್ರಿ, ೩. ಭರದ್ವಾಜ, ೪. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ೫. ಗೌತಮ, ೬. ಜಮದಗ್ನಿ ೭. ವಸಿಷ್ಠ ಇವರು ಈಗಿನ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು. ವಸಿಷ್ಠರ ಪತ್ನಿಯಾದ ಅರುಂಧತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

* ೧. ಕಶ್ಯಪರ ಪತ್ನಿ ಅದಿತಿ ದೇವಿ. ೨. ಅತ್ರಿಋಷಿಗಳ ಪತ್ನಿ ಅನಸೂಯಾ. ೩. ಭರದ್ವಾಜಋಷಿಗಳ ಪತ್ನಿ ಸುಶೀಲಾ ೪. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಋಷಿಗಳ ಪತ್ನಿ ಕುಮುದ್ವತಿ. ೫. ಗೌತಮಋಷಿಗಳ ಪತ್ನಿ ಅಹಲ್ಯೆ. ೬. ಜಮದಗ್ನಿಋಷಿಗಳ ಪತ್ನಿ ರೇಣುಕೆ. ೭. ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿಗಳ ಪತ್ನಿ ಅರುಂಧತಿ. ಈ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಪತ್ನಿಯ ಪೂಜೆಯೇ ಸುವಾಸಿನಿಯರಿಗೆ ವಿಹಿತ.

* ಋಷಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪತಿಯು ಮಾಡಬೇಕು. ಋಷಿಪತ್ನಿಯರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪತ್ನಿಯು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಎಲ್ಲ ಋಷಿಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ಅರುಂಧತಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ನಭೋ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅರುಂಧತೀ ನಕ್ಷತ್ರವು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಉಳಿದ ಪತ್ನಿಯರ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಅರುಂಧತಿಯ ಪೂಜೆಯಷ್ಟೇ ಸಂಪ್ರದಾಯಾಗತ- ವಾಗಿದೆ. ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದಾಗ ಎಲ್ಲ ಋಷಿಗಳ ಪತ್ನಿಯರನ್ನೂ ಕೂಡ ಪೂಜಿಸಲೇ ಬೇಕು.

* ಭಗವಂತನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅವರ ಪತ್ನಿಯರಿಗೆ ರಜೋದರ್ಶನದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪಾಪಪರಿಹಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಋಷಿಪಂಚಮಿಯ ದಿವಸ ಪತ್ನಿಯರಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಋಷಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಅನೂಚಾನವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ.

* ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಏಳು ಋಷಿಗಳ ಸಾಧನೆಯ ಮತ್ತು ಚರಿತ್ರೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಋಷಿಪಂಚಮಿ ದಿನ ಪ್ರಾಜ್ಞರಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅವರ ಪತ್ನಿಯರ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕೂಡ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

* ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾದ ವಿವರವನ್ನು ನೀವು ನೋಡಬಹುದು.

* ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಭೋಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಇಂದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಸಮಗ್ರವರ್ಷದ ಈ ದಿನದಂದು ನಭೋಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅರುಂಧತೀ ಸಹಿತರಾದ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇಂದು ಋಷಿಗಳ ಪೂಜೆಯ ವಿಧಾನವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

* ಅನೇಕರು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಋಷಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸಾಯಂಕಾಲದಂದು ನಭೋಮಂಡಲವನ್ನು ಕೂಡ ಗಮನಿಸದೆ ಋಷಿಪಂಚಮಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸರ್ವಥಾ ತಪ್ಪು. ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದ ಪೂಜೆಗೆ ವಿಶೇಷಮಹತ್ವ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

* ಸಾಯಂಕಾಲದಿಂದ ನಾಕು ಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಋಷಿಪಂಚಮಿಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಾಕು ಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

* ಮೊದಲ ಯಾಮದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವ ಪೂಜಾವಿಧಾನವನ್ನು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೂರೆಂಟು ದಂತಧಾವನ, ನೂರೆಂಟು ಸ್ನಾನ, ಪಂಚಗವ್ಯಪ್ರಾಶನ ಇವುಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿರಬೇಕು. ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲೂ ಋಷಿಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಋಷಿಪೂಜೆಯು ವಿಹಿತವಲ್ಲ.

* ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೆಲವರು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕೂರ್ಚದಲ್ಲಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠ.

* ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಿದ ಏಳು ಕಲಶಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ವಿಶೇಷಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ.

* ಕಲಶಸ್ಥಾಪನೆಯ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿ, ಧಾನ್ಯರಾಶಿಯ ಮೇಲೆ ಏಳು ಕಲಶಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಆಯಾ ಋಷಿಪತ್ನಿಯರ ಸಹಿತರಾಗಿ ಋಷಿಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಸಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಕೆಲವರು ರಾತ್ರಿಯ ಎರಡು ಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅಶಾಸ್ತ್ರೀಯ. ಸಂಪೂರ್ಣ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರತಿ ಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿಯಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಭಜನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕು.

* ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಪತ್ನಿಸಹಿತರಾದ ಋಷಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದೇಹವು ಪವಿತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ಋತುದೋಷವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಪವಿತ್ರವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಕೊನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲು ಅರ್ಹವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಸದ್ಗತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ.

* * * * *

ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇದನ್ನು ಅವಶ್ಯ ಓದಬೇಕು

* ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಋಷಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಕೇವಲ ಋಷಿಪತ್ನಿಯರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪತಿಯಾದವನು ಋಷಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪುರುಷದೇವತೆಗಳ ಋಷಿಗಳ ಪೂಜೆಯಿಲ್ಲ. ಪುರುಷರಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀದೇವತೆಯ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪೂಜೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ.

* ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಆಯಾ ಋಷಿಪತ್ನಿಯರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸುವಾಸಿನಿಯಾದವಳು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಪತಿಯು ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಋಷಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

* ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವೇದಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಆವಾಹನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯಾವುದೇ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಪಾಲಿಸಬೇಕು.

* ಪತಿಯಾದವನು ಏಳು ಕಲಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಪ್ತ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಪತ್ನಿಯು ಅದೇ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಋಷಿಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಋಷಿಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಕರೆದು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅರ್ಘ್ಯ ಪಾದ್ಯ ಆಚಮನ ಮಧುಪರ್ಕ ಪುನರಾಚಮನ ಸ್ನಾನ ವಸ್ತ್ರ ಧೂಪ ದೀಪ ನೈವೇದ್ಯ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಪುರುಷನೇ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

* ಋಷಿಪಂಚಮಿಯು ಕೇವಲ ಋತುದೋಷದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಪುರುಷನೇಕೆ ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕು? ಪುರುಷನೇಕೆ ಋಷಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು? – ಎಂಬ ಗೊಂದಲದಿಂದ ಇಂದು ಕೇವಲ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಪತ್ನಿಯ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಪತಿಯು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಪತ್ನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಋತುದೋಷದ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಪತಿಯು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾಗಿದ್ದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯಾದವಳು ಪುರೋಹಿತರ ಮೂಲಕ ಋಷಿಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ತಾನು ಋಷಿಪತ್ನಿಯರಿಗೆ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಪೂಜಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನಷ್ಟೇ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಪತಿಯು ಅನಿವಾರ್ಯಕಾರಣಗಳಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದಾಗ ಸುವಾಸಿನಿಯು ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಂಪತಿಯರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಅವರ ಮೂಲಕ ಋಷಿಪಂಚಮಿಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ತಾನು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬೇಕು.

* ಯಾವುದೇ ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಅವರ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನಷ್ಟೇ ಸುವಾಸಿನಿಯರು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

* ಋತುಕಾಲವು ಮುಗಿದು ಆರುವರ್ಷಗಳ ತನಕ ಋಷಿಪಂಚಮಿಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿಲ್ಲ. ಏಳನೆಯ ವರ್ಷದ ಅನಂತರ ಋಷಿಪಂಚಮಿಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಒಂದು ವೇಳೆ ಋಷಿಪಂಚಮಿವ್ರತವನ್ನು ಹಿಡಿದ ಅನಂತರ ಋತುಮತಿ-ಯಾದರೆ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೇ ಪುನಃ ೮ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

* ಋಷಿಗಳು ಶ್ವೇತಾಂಬರಧಾರಿಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಂದು ಋಷಿಗಳ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಪತಿಪತ್ನಿಯರು ಶ್ವೇತಾಂಬರಧಾರಿಗಳೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಅಂಚಿಲ್ಲದ ಸೀರೆಯನ್ನು ವಿಧವೆಯರು ಧರಿಸಿದರೆ, ಅಂಚು ಇರುವ ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸುವಾಸಿನಿಯರು ಧರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ.

* ಒಂದು ವೇಳೆ ಅತ್ತೆ ಅಥವಾ ಅವರ ಅತ್ತೆ (ಗಂಡನ ತಾಯಿ) ಅಥವಾ ಅವರ ತಾಯಿ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ

ಮಗನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಋಷಿಪಂಚಮಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ದೇಹವು ಪವಿತ್ರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಪವಿತ್ರವಾದ ದೇಹದಿಂದ ಸದ್ಗತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಹಿರಿಯರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಅವರ ಋತುದೋಷವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಮೂಲಕ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

* ಹಿರಿಯರು ಋಷಿಪಂಚಮಿ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಕಿರಿಯರಿಗೆ ಅದರ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥಾತ್ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಭಾವಿಸದೆ ತಾನು ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಭಾವಿಸಬಾರದು.

ಋಷಿಪಂಚಮಿಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು

* ಸ್ತ್ರೀಯರು ರಜೋದರ್ಶನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅನೇಕ ದೋಷಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತರೂಪವಾಗಿ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಅರುಂಧತೀದೇವಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಸಿಷ್ಠರನ್ನು ಹಾಗೂ ಉಳಿದ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ರಜೋದರ್ಶನದ ದೋಷವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಋಷಿಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ಪಂಚಮಿಯ ದಿವಸ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತವನ್ನು ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

* ಎಂಟು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಮಧ್ಯ ಅಥವಾ ಕೊನೆ. ಯಾವಾಗ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೋ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಋಷಿಪಂಚಮೀ

* ಋಷಿಪಂಚಮಿಯ ದಿವಸ ನದಿ ಅಥವಾ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

* ೧೦೮ ಉತ್ತರಣಿ ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು, ೧೦೮ ಉತ್ತರಣಿ ಎಲೆಗಳನ್ನು, ೧೦೮ ನೆಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು, ೧೦೮ ಗೋಮಯ ಹಾಗೂ ಮೃತ್ತಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಸುವಾಸಿನಿಯರು (ಮೃತ್ತಿಕೆಯ ಬದಲು) ಅರಿಶಿನ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

* ರಜೋದರ್ಶನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲು ತಿಕ್ಕದೇ ಇರುವ, ಸ್ನಾನ ಮಾಡದೇ ಇರುವ ದೋಷಗಳ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನೂರೆಂಟುಬಾರಿ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಋಷಿಪಂಚಮಿವ್ರತವನ್ನು ಯಾರು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕು. ಫಲಾಹಾರವನ್ನೂ ಸಹ ಮಾಡಬಾರದು.

* ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದವರು, ಅಥವಾ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡದೇ ಇರುವವರು ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

* ಕಶ್ಯಪ, ಅತ್ರಿ, ಭರದ್ವಾಜ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ಗೌತಮ, ಜಮದಗ್ನಿ, ವಸಿಷ್ಠ ಹಾಗೂ ಅರುಂಧತಿ ಇವರ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಎಂಟು ಬಿಳಿಯಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಕೆಲವರು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಳು ದರ್ಭೆಗಳಿಂದ ಕೂರ್ಚವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಎಂಟು ಮಂದಿಗಳನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಕೆಲವರು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಂಟು ಕಲಶಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸುವುದೇ ಉತ್ತಮಪಕ್ಷ.

* ಏಳು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಎರಡೆರಡು ಯಜ್ಞೋಪವೀತಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಅರುಂಧತಿಗೆ ಮಾಂಗಲ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

* ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ನಾಕು ಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಋಷಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈಗ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

* ಮರುದಿವಸ ಮಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಸಾಮೆ ಅಕ್ಕಿಯ ಪಾಯಸ ಹಾಗೂ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಅಡುಗೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ, ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ, ತಾನು ಪಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಋಷಿಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವಾಗ ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಎರೆದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು.

* ಪುರೋಹಿತರು ಅಥವಾ ಪತಿ ಅಥವಾ ಮಕ್ಕಳೇ ಮೊದಲಾದವರು ಯಾರೂ ಸಹ ಸಿಗದೇ ಇದ್ದಾಗ ಕೇವಲ ಋಷಿಗಳ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಅಥವಾ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಹಾಡುಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಹೇಳುತ್ತಾ ಪೂಜಿಸಿ, ಋಷಿಗಳ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಬೇಕು. ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿರುವ ವೇದಮಂತ್ರ- ಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಇತರ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬಾರದು.

* ಋಷಿಪಂಚಮೀ ಪೂಜೆಯು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಉಪಾಯನದಾನವನ್ನು ವಿಪ್ರರಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನೀಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನದ ಫಲವು ಪ್ರಾಪ್ತ- ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

* ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಋಷಿಪಂಚಮೀವ್ರತವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲವನ್ನು ಪಡೆದು ಧನ್ಯರಾಗೋಣ.

ಪೂಜಾ ವಿಧಾನ

ಶ್ರೀಮದ್ಧನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ

೧೦೮ ಬಾರಿ ದಂತಧಾವನ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಭಾದ್ರಪದಶುಕ್ಲಪಂಚಮೀ ದಿವಸ ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಗುರುಹಿರಿಯರನ್ನೂ ನಮಿಸಿ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತದ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.
* ಸುವಾಸಿನಿಯು ಶೌಚಾಚಾರಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಉತ್ತರಣೆ ಗಿಡದ ಬಳಿ ತೆರಳಿ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು –

ಆಯುರ್ಬಲಂ ಯಶೋ ವರ್ಚ್ಯಃ ಪ್ರಜಾಃ ಪಶು ವಸೂನಿ ಚ ।
ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಜ್ಞಾಂ ಚ ಮೇಧಾಂ ಚ ತ್ವಂ ನೋ ದೇಹಿ ವನಸ್ಪತೇ ॥

ಓ ವನಸ್ಪತಿಯೇ! ನಿನಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಆಯುಷ್ಯ, ಬಲ, ಯಶಸ್ಸು, ವರ್ಚಸ್ಸು, ಸಂತಾನ, ಗೋ ಮೊದಲಾದ ಪಶುಸಂಪತ್ತು, ದಾನಾದಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾದ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಸಂಪತ್ತುಗಳು, ಪರಮಾತ್ಮನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವದ ಪರಿಜ್ಞಾನ, ಮೇಧಸ್ಸು ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಎನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಉದ್ಧರಿಸು.

ಹೀಗೆ ಆ ಉತ್ತರಣೀ ಗಿಡವನ್ನು ಕೈಮುಗಿದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಉತ್ತರಣೀ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು–

ಮುಖದುರ್ಗಂಧನಾಶಾಯ ದಂತಾನಾಂ ಚ ವಿಶುದ್ಧಯೇ ।
ಷ್ಠೀವನಾಯ ಚ ಗಾತ್ರಾಣಾಂ ಕುರ್ವೇಽಹಂ ದಂತಧಾವನಮ್ ॥

ಮುಖದ ದುರ್ಗಂಧ ನಾಶವಾಗಲಿ; ಹಲ್ಲುಗಳು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಲಿ; ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾದಿಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ದಂತಧಾವನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

– ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ೧೦೮ ಕಡ್ಡಿಗಳಿಂದ ೧೦೮ ಬಾರಿ ಹಲ್ಲುಜ್ಜಬೇಕು.

ಅನಂತರ ಮುಖವನ್ನು ತೊಳೆದು ಈ ದಂತಧಾವನದ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಸಪ್ತಋಷಿಗಳ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಲಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ ಎನ್ನಬೇಕು.

೧೦೮ ಬಾರಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು

* ಬೆಟ್ಟದ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ಅದರ ರಸವನ್ನು ತೆಗೆದು ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಬೆರೆಸಿ ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. 'ತಿಲಾಮಲಕೇನ ಕೇಶಾನ್ ಸಂಶೋಧ್ಯ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

* ಋಷಿಪಂಚಮೀ ದಿವಸ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನದೀಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನದಿಯ ಬಳಿ ತೆರಳಿ, ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮೂರು ಬಾರಿ ಆಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೀಗೆ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು –

ದೇಶಕಾಲಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ – ಶೋಧಿತೋ ಮಮ ಇಹ ಜನ್ಮನಿ ಜ್ಞಾನತಃ ಅಜ್ಞಾನತಶ್ಚ ಕೃತಾನಾಂ ಕಾಯಿಕ-ವಾಚಿಕಮಾನಸಿಕಸಾಂಸರ್ಗಿಕಸ್ಪೃಷ್ಟಾಸ್ಪೃಷ್ಟ-ಭುಕ್ತಾಭುಕ್ತಪೀತಾಪೀತಸಮಸ್ತಪಾಪಕ್ಷಯದ್ವಾರಾ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಾಖ್ಯ-ಚತುರ್ವಿಧಪುರುಷಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಅಂತಃಕರಣಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಶರೀರ-ಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಅಸ್ಯಾಂ ಮಹಾನದ್ಯಾಂ ವಿಷ್ಣುವೈಷ್ಣವಸನ್ನಿಧೌ ಶಾಲಗ್ರಾಮಚಕ್ರಾಂಕಿತ-ಸನ್ನಿಧೌ ಶ್ರೀತುಲಸ್ಯಶ್ವತ್ಥಸನ್ನಿಧೌ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತಾಂಗತ್ವೇನ ಅಸ್ಮತ್ಪತ್ಯಂತರ್ಗತ ಪರಮಗುರ್ವಂತರ್ಗತಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯ-ಗುರ್ವಂತರ್ಗತಹೃತ್ಕಮಲಮಧ್ಯನಿವಾಸಿ ವಾಸುದೇವ ಸಂಕರ್ಷಣ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾನಿರುದ್ಧಾದಿ ಚತುರ್ಮೂರ್ತ್ಯಾದ್ಯನಂತಾವತಾರಾತ್ಮಕಮಾಂಗಲ್ಯ-ಮೂರ್ತಿಶ್ರೀಸೇತುಮಾಧವಬಿಂದುಮಾಧವ-ಬದರೀನಾರಾಯಣಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀಬದರೀನಾರಾಯಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಅರುಣೋ ದಯಕಾಲೇ ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತವಾರಂ ಗಂಗಾಸ್ನಾನಮಹಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಗಂಗಾಗಂಗೇತಿ ಯೋ ಬ್ರೂಯಾತ್ ಯೋಜನಾನಾಂ ಶತೈರಪಿ ।
ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯಃ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ ॥
ಯೋಽಸೌ ಸರ್ವಗತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಚಿತ್ಸ್ವರೂಪೋ ನಿರಂಜನಃ ।
ಸ ಏವ ದ್ರವರೂಪೇಣ ಗಂಗಾಂಭೋ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥

ಶ್ರೀಮದ್ಧನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ

೧೦೮ ಬಾರಿ ದಂತಧಾವನ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಭಾದ್ರಪದಶುಕ್ಲಪಂಚಮೀ ದಿವಸ ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಗುರುಹಿರಿಯರನ್ನೂ ನಮಿಸಿ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತದ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.
* ಸುವಾಸಿನಿಯು ಶೌಚಾಚಾರಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಉತ್ತರಣೆ ಗಿಡದ ಬಳಿ ತೆರಳಿ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು –

ಆಯುರ್ಬಲಂ ಯಶೋ ವರ್ಚ್ಯಃ ಪ್ರಜಾಃ ಪಶು ವಸೂನಿ ಚ ।

ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಜ್ಞಾಂ ಚ ಮೇಧಾಂ ಚ ತ್ವಂ ನೋ ದೇಹಿ ವನಸ್ಪತೇ ॥

ಓ ವನಸ್ಪತಿಯೇ! ನಿನಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಆಯುಷ್ಯ, ಬಲ, ಯಶಸ್ಸು, ವರ್ಚಸ್ಸು, ಸಂತಾನ, ಗೋ ಮೊದಲಾದ ಪಶುಸಂಪತ್ತು, ದಾನಾದಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾದ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಸಂಪತ್ತುಗಳು, ಪರಮಾತ್ಮನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವದ ಪರಿಜ್ಞಾನ, ಮೇಧಸ್ಸು ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಎನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಉದ್ಧರಿಸು.

ಹೀಗೆ ಆ ಉತ್ತರಣೀ ಗಿಡವನ್ನು ಕೈಮುಗಿದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಉತ್ತರಣೀ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು–

ಮುಖದುರ್ಗಂಧನಾಶಾಯ ದಂತಾನಾಂ ಚ ವಿಶುದ್ಧಯೇ ।

ಷ್ಠೀವನಾಯ ಚ ಗಾತ್ರಾಣಾಂ ಕುರ್ವೇಽಹಂ ದಂತಧಾವನಮ್ ॥

ಮುಖದ ದುರ್ಗಂಧ ನಾಶವಾಗಲಿ; ಹಲ್ಲುಗಳು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಲಿ; ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾದಿಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ದಂತಧಾವನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

– ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ೧೦೮ ಕಡ್ಡಿಗಳಿಂದ ೧೦೮ ಬಾರಿ ಹಲ್ಲುಜ್ಜಬೇಕು.

ಅನಂತರ ಮುಖವನ್ನು ತೊಳೆದು ಈ ದಂತಧಾವನದ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಸಪ್ತಋಷಿಗಳ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಲಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ ಎನ್ನಬೇಕು.

೧೦೮ ಬಾರಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು

* ಬೆಟ್ಟದ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ಅದರ ರಸವನ್ನು ತೆಗೆದು ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಬೆರೆಸಿ ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. 'ತಿಲಾಮಲಕೇನ ಕೇಶಾನ್ ಸಂಶೋಧ್ಯ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

* ಋಷಿಪಂಚಮೀ ದಿವಸ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನದೀಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನದಿಯ ಬಳಿ ತೆರಳಿ, ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮೂರು ಬಾರಿ ಆಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೀಗೆ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು –

ದೇಶಕಾಲಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ – ಶೋಧಿತೋ ಮಮ ಇಹ ಜನ್ಮನಿ ಜ್ಞಾನತಃ ಅಜ್ಞಾನತಶ್ಚ ಕೃತಾನಾಂ ಕಾಯಿಕ-ವಾಚಿಕಮಾನಸಿಕಸಾಂಸರ್ಗಿಕಸ್ಪೃಷ್ಟಾಸ್ಪೃಷ್ಟ-ಭುಕ್ತಾಭುಕ್ತಪೀತಾಪೀತಸಮಸ್ತಪಾಪಕ್ಷಯದ್ವಾರಾ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಾಖ್ಯ-ಚತುರ್ವಿಧಪುರುಷಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಅಂತಃಕರಣಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಶರೀರ-ಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಅಸ್ಯಾಂ ಮಹಾನದ್ಯಾಂ ವಿಷ್ಣುವೈಷ್ಣವಸನ್ನಿಧೌ ಶಾಲಗ್ರಾಮಚಕ್ರಾಂಕಿತ-ಸನ್ನಿಧೌ ಶ್ರೀತುಲಸ್ಯಶ್ವತ್ಥಸನ್ನಿಧೌ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತಾಂಗತ್ವೇನ ಅಸ್ಮತ್ಪತ್ಯಂತರ್ಗತ ಪರಮಗುರ್ವಂತರ್ಗತಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯ-ಗುರ್ವಂತರ್ಗತಹೃತ್ಕಮಲಮಧ್ಯನಿವಾಸಿ ವಾಸುದೇವ ಸಂಕರ್ಷಣ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾನಿರುದ್ಧಾದಿ ಚತುರ್ಮೂರ್ತ್ಯಾದ್ಯನಂತಾವತಾರಾತ್ಮಕಮಾಂಗಲ್ಯ-ಮೂರ್ತಿಶ್ರೀಸೇತುಮಾಧವಬಿಂದುಮಾಧವ-ಬದರೀನಾರಾಯಣಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀಬದರೀನಾರಾಯಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಅರುಣೋದಯಕಾಲೇ ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತವಾರಂ ಗಂಗಾಸ್ನಾನಮಹಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಗಂಗಾಗಂಗೇತಿ ಯೋ ಬ್ರೂಯಾತ್ ಯೋಜನಾನಾಂ ಶತೈರಪಿ ।
ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯಃ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ ॥
ಯೋಽಸೌ ಸರ್ವಗತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಚಿತ್ಸ್ವರೂಪೋ ನಿರಂಜನಃ ।
ಸ ಏವ ದ್ರವರೂಪೇಣ ಗಂಗಾಂಭೋ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥

ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಮೂರು ಬಾರಿ ಮುಳುಗಬೇಕು. ಮುಂದೆ ತೀರ್ಥರಾಜನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ತ್ವಂ ರಾಜಾ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಾಂ ತ್ವಮೇವ ಜಗತಃ ಪಿತಾ ।
ಯಾಚಿತಂ ದೇಹಿ ಮೇ ತೀರ್ಥಂ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಮೋಚನಮ್ ॥
ನಂದಿನೀ ನಲಿನೀ ಸೀತಾ ಮಾಲತೀ ಚ ಮಲಾಪಹಾ ।
ವಿಷ್ಣುಪಾದಾಬ್ಜಸಂಭೂತಾ ಗಂಗಾ ತ್ರಿಪಥಗಾಮಿನೀ ॥
ಭಾಗೀರಥೀ ಭೋಗವತೀ ಜಾಹ್ನವೀ ತ್ರಿದಶೇಶ್ವರೀ ।
ದ್ವಾದಶೈತಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಜಲಾಶಯೇ ।
ಸ್ನಾನಕಾಲೇ ಪಠೇನ್ನಿತ್ಯಂ ತತ್ರ ತತ್ರ ವಸಾಮ್ಯಹಮ್ ॥
ಪುಷ್ಕರಾದ್ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಗಂಗಾದ್ಯಾ ಸರಿತಸ್ತಥಾ ।
ಆಗಚ್ಛಂತು ಪವಿತ್ರಾಣಿ ಸ್ನಾನಕಾಲೇ ಸದಾ ಮಮ ॥
ಗಂಡೂಷಂ ಪಾದನಿಕ್ಷೇಪಂ ಕ್ಷಾಲನಂ ಮಲಿನಸ್ಯ ಚ ।
ಉತ್‌ಕ್ಷೇಪಕ್ಷೇಪಣೇ ದೇವಿ ಮತ್ಕೃತಂ ಕ್ಷಮಯಾ ಪಾಹಿ ಮಾಮ್ ॥
ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

ವಿಷ್ಣ್ವರ್ಘ್ಯಮ್ -

ನಮಃ ಕಮಲನಾಭಾಯ ನಮಸ್ತೇ ಜಲಶಾಯಿನೇ ।
ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಹೃಷೀಕೇಶ ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ಶ್ರೀಕಮಲನಾಭಾಯ ನಮಃ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸೂರ್ಯಾರ್ಘ್ಯಮ್ -

ಏಹಿ ಸೂರ್ಯ ಸಹಸ್ರಾಂಶೋ ತೇಜೋರಾಶೇ ಜಗತ್ಪತೇ ।
ಅನುಕಂಪಯ ಮಾಂ ನಿತ್ಯಂ ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ಶ್ರೀಸೂರ್ಯಾಯ ನಮಃ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ತ್ವಂ ರಾಜಾ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಾಂ ತ್ವಮೇವ ಜಗತಃ ಪಿತಾ ।

ಯಾಚಿತಂ ದೇಹಿ ಮೇ ತೀರ್ಥಂ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಮೋಚನಮ್ ॥
ಶ್ರೀಸಮುದ್ರರಾಜಾಯ ನಮಃ । ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಭಾಗೀರಥಿ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶಿನಿ ।
ಭಕ್ತ್ಯಾ ತುಭ್ಯಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ಶ್ರೀಗಂಗಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ । ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಗಂಗೇ ಚ ಯಮುನೇ ಚೈವ ಗೋದಾವರೀ ಸರಸ್ವತೀ ।
ನರ್ಮದೇ ಸಿಂಧುಕಾವೇರಿ ಜಲೇಽಸ್ಮಿನ್ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕುರು ॥
ಸರಸ್ವತ್ಯಾದಿ ನದೀದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಕಶ್ಯಪೋತ್ರಿರ್ಭರದ್ವಾಜಃ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಶ್ಚ ಗೌತಮಃ ।
ಜಮದಗ್ನಿರ್ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ಸಾಧ್ವೀ ಚೈವಾಪ್ಯರುಂಧತೀ ॥
ಅರುಂಧತೀಸಹಿತಕಶ್ಯಪಾದಿಸಪ್ತಋಷಿಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅರ್ಘ್ಯಸಮರ್ಪಣಾನಂತರ ಮುಳುಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರ –

ಗಂಗಾಗಂಗೇತಿ ಯೋ ಬ್ರೂಯಾತ್ ಯೋಜನಾನಾಂ ಶತೈರಪಿ ।
ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯಃ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ ॥
ಯೋಽಸೌ ಸರ್ವಗತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಚಿತ್ಸ್ವರೂಪೋ ನಿರಂಜನಃ ।
ಸ ಏವ ದ್ರವರೂಪೇಣ ಗಂಗಾಂಭೋ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥

* ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ನಾನದ ನಂತರವೂ ಆಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಅರಿಶಿನ, ಉತ್ತರಣಿ ಎಲೆ, ಮೃತ್ತಿಕೆ, ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ, ಗೋಮಯಗಳನ್ನು ನೂರೆಂಟು ಬಾರಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಾರಿಯಂತೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. (ಸುವಾಸಿನಿಯರು ಮಾತ್ರ ಅರಿಶಿನ ಕುಂಕುಮದಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು)

ಹರಿದ್ರಾ ಸ್ನಾನ

ಹರಿದ್ರೇ ಪೀತವರ್ಣೇ ತ್ವಂ ಹಾರಿಣೀ ಜನರಂಜಿನೀ।

ಅತಸ್ತ್ವಾಂ ಧಾರಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ದೇಹಿ ಮೇಽನಘೇ ॥

ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಅರಿಷಿಣವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕುಂಕುಮಸ್ನಾನ

ಕುಂಕುಮಂ ಕಾಂತಿದಂ ದಿವ್ಯಂ ಕಾಮಿನೀ ಕಾಮಸಂಭವಮ್ ।

ಸ್ನಾಸ್ಯೇಹಂ ಕುಂಕುಮೇನಾತಃ ಪ್ರಸನ್ನೋ ಭವ ಮೇ ಹರೇ ॥

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಕುಂಕುಮದ ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಭಸ್ಮಸ್ನಾನ

ಸರ್ವರಕ್ಷಾಕರಂ ಭಸ್ಮ ಕಾರ್ಶ್ಯದಾರಿದ್ರ್ಯನಾಶನಮ್ ।

ತಸ್ಯ ಲೇಪನಮಾತ್ರೇಣ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥

ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಭಸ್ಮಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಭಸ್ಮದಿಂದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ವಿಶೇಷ. ಅದು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಹಸುವಿನ ಸೆಗಣಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಬೆರಣಿಯ ಭಸ್ಮದಿಂದ ಲೇಪನಮಾಡಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಗೋಮಯಸ್ನಾನ

ಅಗ್ರಮಗ್ರಚರಂತೀನಾಂ ಓಷಧೀನಾಂ ವನೇ ವನೇ ।

ತಾಸಾಂ ವೃಷಭಪತ್ನೀನಾಂ ಪವಿತ್ರಂ ಕಾಯಶೋಧನಮ್ ।

ತನ್ಮೇ ರೋಗಾಂಶ್ಚ ಶೋಕಾಂಶ್ಚ ನುದ ಗೋಮಯ ಸರ್ವದಾ ॥

ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಗೋಮಯವನ್ನು ಲೇಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮೃತ್ತಿಕಾಸ್ನಾನ

ತುಳಸೀಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಗಂಗಾಸ್ನಾನ

ಗಂಗೇ ಚ ಯಮುನೇ ಚೈವ ಗೋದಾವರಿ ಸರಸ್ವತಿ ।

ನರ್ಮದೇ ಸಿಂಧು ಕಾವೇರಿ ಜಲೇಽಸ್ಮಿನ್ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕುರು ।

ಹರಿನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಾದ ತುಳಸೀದಳವನ್ನು ಗಂಗೆಗೆ ಹಾಕಿ ಮೇಲಿನ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಪ್ರಯಾಗಮಾಧವ, ವೇಣಿಮಾಧವ, ಬಿಂದುಮಾಧವ, ಬದರೀನಾರಾಯಣ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭಗವಂತನ ವಿಭೂತಿರೂಪಗಳನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾ ೧೦೮ಬಾರಿ ಗಂಗಾಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು.

ಯಕ್ಷ್ಮತರ್ಪಣ

ಯನ್ಮಯಾ ದೂಷಿತಂ ತೋಯಂ ಶಾರೀರಮಲಸಂಭವಮ್(ಸಂಗಮಾತ್) ।

ತದ್ದೋಷಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ ಯಕ್ಷ್ಮಾಣಂ ತರ್ಪಯಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ನನ್ನ ಶರೀರದ ದುರ್ಗಂಧವನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಇದರ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಯಕ್ಷ್ಮನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿ ಯಕ್ಷ್ಮನಿಗೆ ವಸ್ತ್ರನಿಷ್ಪೀಡನವನ್ನು ಮಾಡಿ ತರ್ಪಣವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

ನಂತರ ಬೇರೆ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಗಂಗಾಂ ತುಲಸೀಂ ಸೂರ್ಯಂ ಚ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೈಃ ಸಂಪೂಜ್ಯ । ಗಂಗೆ, ತುಲಸೀ, ಸೂರ್ಯರನ್ನು ಅರಿಷಿನ ಕುಂಕುಮ, ಗಂಧಪುಷ್ಪ ಅಕ್ಷತೆ ದೀಪ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ನಮಿಸಿ ಸ್ನಾನವಿಧಿಯನ್ನು ಗಂಗಾಜನಕನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅನೇನ ಋಷಿಪಂಚಮೀವ್ರತಾಂಗ ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತವಾರಂ ದಂತಧಾವನ-ಕರ್ಮಣಾ ತಥಾ ಭಸ್ಮಸ್ನಾನ, ಗೋಮಯಸ್ನಾನ, ಮೃತ್ತಿಕಾಸ್ನಾನ, ಆಮಲಕಸ್ನಾನ, ಹರಿದ್ರಾಸ್ನಾನೇನ ಗಂಗಾಸ್ನಾನಕರ್ಮಣಾ ಚ ಕಶ್ಯಪಾದಿಸಪ್ತಷ್ಯಂತರ್ಗತಭಾರತೀ-ರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ-ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಸುಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು । ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸ್ನಾನವಿಧಿಯು ಮುಗಿಯಿತು.

ಪಂಚಗವ್ಯಮೇಲನವಿಧಿ

ಎರಡುಬಾರಿ ಆಚಮನವನ್ನುಮಾಡಿ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಿ, ದೇಶಕಾಲಾದಿ-ಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಹೀಗೆ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಮೇಹ ಜನ್ಮನಿ ಜ್ಞಾನತೋಽಜ್ಞಾನತಶ್ಚ ಕೃತಾನಾಂ ಕಾಯಿಕವಾಚಿಕಮಾನಸಿಕ-ಸಾಂಸರ್ಗಿಕಾದಿ ಜನಿತದೋಷಾಣಾಂ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ ಚಾಂಡಾಲಾದ್ಯಸ್ಪೃಶ್ಯ-ಸ್ಪರ್ಶನ-ಅಗಮ್ಯಾಗಮನ-ಅಭಕ್ಷ್ಯಭಕ್ಷಣಾದಿಸಮಸ್ತಪಾಪಕ್ಷಯಾರ್ಥಂ ದೇಹಗತ, ತ್ವಗ್ಗತ, ಅಸ್ಥಿಗತಪಾಪಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ ಶರೀರಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಋಷಿಪಂಚಮೀ-ವ್ರತಾಂಗಪಂಚಗವ್ಯಪ್ರಾಶನಾಂಗಂ ಪಂಚಗವ್ಯಮೇಲನಾಖ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಕರಿಷ್ಯೇ ।

ಪಂಚಗವ್ಯದ ಅಳತೆ

ನೀಲವರ್ಣಾಯಾಃ ಗೋಮೂತ್ರಮೇಕಪಲಪರಿಮಿತಂ, ಕೃಷ್ಣಾಯಾ ಗೋ-ಮಯಂ ಗೋಮೂತ್ರಾರ್ಧಪರಿಮಿತಂ, ತಾಮ್ರಾಯಾಃ ಕ್ಷೀರಂ ಸಪ್ತಪಲಂ, ಶ್ವೇತಾಯಾ ದಧಿ ತ್ರಿಪಲಮಿತಂ, ಕಪಿಲಾಯಾ ಘೃತಮೇಕಪಲಮಿತಂ ದರ್ಭೋದಕಮ್ ಏಕಪಲಂ ಸಂಪಾದ್ಯ ,

(೧) ನೀಲಬಣ್ಣದ ಗೋಮೂತ್ರ ಪರಿಮಾಣ ೪೮ ಗ್ರಾಂ, (೨) ಕಪ್ಪುಹಸುವಿನ ಗೋಮಯದ ೨೪ ಗ್ರಾಂ, (೩) ಕೆಂಪುಹಸುವಿನ ಹಾಲು ೩೩೬ ಗ್ರಾಂ,

(೪) ಬಿಳಿ- ಬಣ್ಣದ ಹಸುವಿನ ಮೊಸರಿನ ಪರಿಮಾಣ ೧೪೪ ಗ್ರಾಂ, (೫) ಕಪಿಲ ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪ - ಪರಿಮಾಣ ೪೮ ಗ್ರಾಂ. (೬) ಕುಶೋದಕ - ಪರಿಮಾಣ ೪೮ ಗ್ರಾಂ.

ಪಂಚಗವ್ಯಸ್ಥಾಪನೆ

ಸ್ಥಂಡಿಲಮಧ್ಯಕಲಶಸ್ಯ ಪೂರ್ವಭಾಗೇ ಗೋಮೂತ್ರಂ, ದಕ್ಷಿಣೇ ಗೋಮಯಂ, ಪಶ್ಚಿಮೇ ಕ್ಷೀರಮ್, ಉತ್ತರೇ ದಧಿ, ವಾಯವ್ಯೇ ಘೃತಮ್, ಈಶಾನ್ಯೇ ಕುಶೋದಕಂ ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ ।

ಸ್ಥಂಡಿಲವನ್ನು ಬರೆದು ಮಧ್ಯಕಲಶದ (೧) ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಗೋಮೂತ್ರ, (೨) ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಗೋಮಯ, (೩) ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಹಾಲು (೪) ಉತ್ತರಕ್ಕೆ - ಮೊಸರು, (೫) ವಾಯವ್ಯಕ್ಕೆ ಘೃತ, (೬) ಈಶಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಶೋದಕ ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಮುಂದಿನ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು.

ಗೋಮೂತ್ರೇ – ಆದಿತ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭೂಃ ಆದಿತ್ಯಮಾವಾಹಯಾಮಿ। ಓಂ ಭುವಃ ಆದಿತ್ಯಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಆದಿತ್ಯಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ ಆದಿತ್ಯಮಾವಾಹಯಾಮಿ, ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ,ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಗೋಮಯೇ – ವಾಯವೇ ನಮಃ । ಓಂ ಭೂಃ ವಾಯುಮಾವಾಹಯಾಮಿ। ಓಂ ಭುವಃ ವಾಯುಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ವಾಯುಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ ವಾಯುಮಾವಾಹಯಾಮಿ, ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ,ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಕ್ಷೀರೇ – ಸೋಮಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭೂಃ ಸೋಮಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ಸೋಮಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಸೋಮಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ ಸೋಮಮಾವಾಹಯಾಮಿ, ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ,ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ದಧ್ನಿ – ಶುಕ್ರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭೂಃ ಶುಕ್ರಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ಶುಕ್ರಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಶುಕ್ರಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ ಶುಕ್ರಮಾವಾಹಯಾಮಿ, ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ,ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಆಜ್ಯೇ ಅಗ್ನಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ಭೂಃ ಅಗ್ನಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ಅಗ್ನಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಅಗ್ನಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ ಅಗ್ನಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ, ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ,ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಕುಶೋದಕೇ ಗಂಧರ್ವಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭೂಃ ಗಂಧರ್ವಮಾವಾಹಯಾಮಿ। ಓಂ ಭುವಃ ಗಂಧರ್ವಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಗಂಧರ್ವಮಾವಾಹಯಾಮಿ। ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ ಗಂಧರ್ವಮಾವಾಹಯಾಮಿ, ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ, ಪೂಜಯಾಮಿ।

ಪಂಚಗವ್ಯಮೇಲನಮ್

ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಪಂಚಗವ್ಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು.

ತತ್ಸವಿತುಃ ಗಾಧಿನೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಋಷಿಃ । ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಃ । ಸವಿತಾದೇವತಾ। ಗೋಮೂತ್ರಪೂರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ –

ಓಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ ।

ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥

ಗಂಧದ್ವಾರಾಂ ಚಿಕ್ಲೀತಃ ಋಷಿಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಇಂದಿರಾದೇವತಾ । ಗೋಮಯಪೂರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಗಂಧದ್ವಾರಾಂ ದುರಾಧರ್ಷಾಂ ನಿತ್ಯಪುಷ್ಟಾಂ ಕರೀಷಿಣೀಮ್ ।

ಈಶ್ವರೀಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತಾಮಿಹೋಪಹ್ವಯೇ ಶ್ರಿಯಮ್ ॥

ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣೋ ಗೌತಮೋ ವಾಮದೇವಋಷಿಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ದಧಿದೇವತಾ । ದಧಿಪೂರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣೋ ಅಕಾರಿಷಂ ಜಿಷ್ಣೋರಶ್ವಸ್ಯ ವಾಜಿನಃ ।

ಸುರಭಿನೋ ಮುಖಾ ಕರತ್ ಪ್ರ ಣ ಆಯೂಂಷಿ ತಾರಿಷತ್ ॥

ಓಂ ಶುಕ್ರಮಸಿ ಜ್ಯೋತಿರಸಿ ತೇಜೋಽಸಿ ದೇವೋ ವಃ ಸವಿತೋತ್ಪುನಾತ್ವಚ್ಛಿದ್ರೇಣ ಪವಿತ್ರೇಣ ವಸೋಃ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ರಶ್ಮಿಭಿಃ ॥

ಘೃತಂ ಮಿಮಿಕ್ಷೇ ಶೌನಕೋ ಗೃತ್ಸಮದ ಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಸ್ವಾಹಾಕೃತಯಃ ದೇವತಾಃ । ಘೃತಪೂರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಘೃತಂ ಮಿಮಿಕ್ಷೇ ಘೃತಮಸ್ಯ ಯೋನಿರ್ಘೃತೇ ಶ್ರಿತೋ ಘೃತಮ್ವಸ್ಯ ಧಾಮ। ಅನುಷ್ವಧಮಾ ವಹ ಮಾದಯಸ್ವ ಸ್ವಾಹಾಕೃತಂ ವೃಷಭ ವಕ್ಷಿ ಹವ್ಯಮ್ ॥

ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಕೂರ್ಚೋದಕವನ್ನು ಪೂರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಓಂ ದೇವಸ್ಯ ತ್ವಾ ಸವಿತುಃ ಪ್ರಸವೇಽಶ್ವಿನೋರ್ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ ಪೂಷ್ಣೋ ಹಸ್ತಾಭ್ಯಾಮ್ ।

ಪಂಚಗವ್ಯಮಥನಮ್

(ಸಪ್ತದರ್ಭದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕೂರ್ಚದಿಂದ ಹಾಗೂ ಪಾಲಾಶಸಮಿಧೆಯಿಂದ ಕೆಳಗಿನ ವೇದಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಆಲೋಡನೆ ಮಾಡಬೇಕು)

ಮಂಥತಾ ನರಃ ಇತಿ ಮಂತ್ರಸ್ಯ ಗಾಧಿನೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಅಗ್ನಿರ್ದೇವತಾ । ಪಂಚಗವ್ಯಮಥನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಮಂಥತಾ ನರಃ ಕವಿಮದ್ವಯಂತಂ ಪ್ರಚೇತಸಮಮೃತಂ ಸುಪ್ರತೀಕಮ್ । ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಕೇತುಂ ಪ್ರಥಮಂ ಪುರಸ್ತಾದಗ್ನಿಂ ನರೋ ಜನಯತಾ ಸುಶೇವಮ್ ॥

ಓಂ ಸದ್ಯೋಜಾತಂ ಪ್ರಪದ್ಯಾಮಿ ಸದ್ಯೋಜಾತಾಯ ವೈ ನಮೋ

ನಮಃ । ಭವೇಽಭವೇ ನಾತಿಭವೇ ಭವಸ್ವ ಮಾಂ ಭವೋದ್ಭವಾಯ ನಮಃ ।

ಓಂ ವಾಮದೇವಾಯ ನಮೋ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಯ ನಮೋ ರುದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಕಾಲಾಯ ನಮಃ ಕಲವಿಕರಣಾಯ ನಮೋ ಬಲವಿಕರಣಾಯ

ನಮೋ ಬಲಾಯ ನಮೋ ಬಲಪ್ರಮಥನಾಯ ನಮಃ ಸರ್ವಭೂತದಮನಾಯ ನಮೋ ಮನೋನ್ಮನಾಯ ನಮಃ ॥

ಓಂ ಅಘೋರೇಭ್ಯೋಽಥ ಘೋರೇಭ್ಯೋ ಘೋರಘೋರತರೇಭ್ಯಃ । ಸರ್ವೇಭ್ಯಃ ಸರ್ವಶರ್ವೇಭ್ಯೋ ನಮಸ್ತೇ ಅಸ್ತು ರುದ್ರರೂಪೇಭ್ಯಃ ॥

ಓಂ ತತ್ಪುರುಷಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ಮಹಾದೇವಾಯ ಧೀಮಹಿ । ತನ್ನೋ ರುದ್ರಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ।

ಓಮ್ ಈಶಾನಃ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಮೀಶ್ವರಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಧಿಪತಿ-ರ್ಬ್ರಹ್ಮಣೋಽಧಿಪತಿರ್ಬ್ರಹ್ಮಾ ಶಿವೋ ಮೇ ಅಸ್ತು ಸದಾಶಿವೋಮ್

ಆವಾಹನಮಂತ್ರಗಳು

ಇರಾವತೀ ಇತಿ ಮಂತ್ರಸ್ಯ ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ವಿಷ್ಣುರ್ದೇವತಾ । ಪಂಚಗವ್ಯಮಧ್ಯೇ ವಿಷ್ಣ್ವಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಮ್ ಇರಾವತೀ ಧೇನುಮತೀ ಹಿ ಭೂತಂ ಸೂಯವಸಿನೀ ಮನುಷೇ ದಶಸ್ಯಾ । ವ್ಯಸ್ತಭ್ನಾ ರೋದಸೀ ವಿಷ್ಣವೇತೇ ದಾಧರ್ಥ ಪೃಥಿವೀಮಭಿತೋ ಮಯೂಖೈಃ

'ಇದಂ ವಿಷ್ಣುಃ' ಇತಿ ಮಂತ್ರಸ್ಯ ಮೇಧಾತಿಥಿಃ ಋಷಿಃ । ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಃ । ವಿಷ್ಣುರ್ದೇವತಾ । ಪಂಚಗವ್ಯಮಧ್ಯೇ ವಿಷ್ಣ್ವಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಮ್ ಇದಂ ವಿಷ್ಣುರ್ವಿ ಚಕ್ರಮೇ ತ್ರೇಧಾ ನಿ ದಧೇ ಪದಮ್ । ಸಮೂಳ್ಹಮಸ್ಯ ಪಾಂಸುರೇ ॥

ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಓಂ ಭೂಃ ವಿಷ್ಣುಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ವಿಷ್ಣು-ಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ವಿಷ್ಣುಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ ವಿಷ್ಣುಮಾವಾಹಯಾಮಿ, ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ, ಪೂಜಯಾಮಿ ।

'ಮಾ ನೋ ಮಹಾಂತಮ್' ಇತಿ ಮಂತ್ರಸ್ಯ ಕುತ್ಸ ಋಷಿಃ । ಜಗತೀಛಂದಃ । ರುದ್ರೋ ದೇವತಾ । ಪಂಚಗವ್ಯಮಧ್ಯೇ ರುದ್ರಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಮಾ ನೋ ಮಹಾಂತಮುತ ಮಾ ನೋ ಅರ್ಭಕಂ ಮಾ ನ ಉಕ್ಷಂತಮುತ ಮಾ ನ ಉಕ್ಷಿತಮ್ । ಮಾ ನೋ ವಧೀಃ ಪಿತರಂ ಮೋತ ಮಾತರಂ ಮಾ ನಃ ಪ್ರಿಯಾಸ್ತನ್ವೋ ರುದ್ರ ರೀರಿಷಃ ॥

ಮಾನ ಸ್ತೋಕೇತಿ ಕುತ್ಸಃ ಋಷಿಃ । ಜಗತೀ ಛಂದಃ । ರುದ್ರೋ ದೇವತಾ । ಪಂಚಗವ್ಯಮಧ್ಯೇ ರುದ್ರಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಮಾನಸ್ತೋಕೇ ತನಯೇ ಮಾನ ಆಯೌ ಮಾನೋ ಗೋಷು ಮಾನೋ ಅಶ್ವೇಷು ರೀರಿಷಃ । ವೀರಾನ್ಮಾ ನೋ ರುದ್ರ ಭಾಮಿತೋ ವಧೀರ್ಹವಿಷ್ಮಂತಃ ಸದಮಿತ್ತ್ವಾ ಹವಾಮಹೇ ॥

ರುದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭೂಃ ರುದ್ರಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ರುದ್ರಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ರುದ್ರಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ ರುದ್ರಮಾವಾಹಯಾಮಿ, ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ,ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಬ್ರಹ್ಮಜಜ್ಞಾನಂ ನಕುಲ ಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಬ್ರಹ್ಮಾ ದೇವತಾ । ಪಂಚಗವ್ಯಮಧ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಜಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಥಮಂ ಪುರಸ್ತಾದ್ವಿ ಸೀಮತಃ ಸುರುಚೋ ವೇನ ಆವಃ । ಸ ಬುಧ್ನಿಯಾ ಉಪಮಾ ಅಸ್ಯ ವಿಷ್ಠಾಃ ಸತಶ್ಚ ಯೋನಿಮಸತಶ್ಚ ವಿವಃ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ । ಓಂ ಭೂಃ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ, ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ,ಪೂಜಯಾಮಿ ।

'ಅಗ್ನ ಆಯೂಂಷಿ' ಇತ್ಯಸ್ಯ ಶತಂ ವೈಖಾನಸಾ ಋಷಯಃ । ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ । ಅಗ್ನಿಃ ಪವಮಾನೋ ದೇವತಾ । ಪಂಚಗವ್ಯಮಧ್ಯೇ ಅಗ್ನ್ಯಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಮ್ ಅಗ್ನ ಆಯೂಂಷಿ ಪವಸ ಆ ಸುವೋರ್ಜಮಿಷಂ ಚ ನಃ । ಆರೇ ಬಾಧಸ್ವ ದುಚ್ಛುನಾಮ್ ॥

ಅಗ್ನಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ಭೂಃ ಅಗ್ನಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ಅಗ್ನಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಅಗ್ನಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ ಅಗ್ನಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ, ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ, ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಆ ಪ್ಯಾಯಸ್ವ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಗೌತಮ ಋಷಿಃ । ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಃ । ಸೋಮೋ ದೇವತಾ । ಪಂಚಗವ್ಯಮಧ್ಯೇ ಸೋಮಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಆ ಪ್ಯಾಯಸ್ವ ಸಮೇತು ತೇ ವಿಶ್ವತಃ ಸೋಮ ವೃಷ್ಣ್ಯಮ್ ।

ಭವಾ ವಾಜಸ್ಯ ಸಂಗಥೇ ॥

ಸೋಮಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭೂಃ ಸೋಮಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ಸೋಮಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಸೋಮಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ ಸೋಮಮಾವಾಹಯಾಮಿ, ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ, ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ತತ್ಸವಿತುಃ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಗಾಥಿನೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಋಷಿಃ । ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಃ । ಸವಿತಾ ದೇವತಾ । ಪಂಚಗವ್ಯಮಧ್ಯೇ ಸವಿತ್ರಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ । ಧಿಯೋ ಯೋನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥

ಸವಿತ್ರೇ ನಮಃ । ಓಂ ಭೂಃ ಸವಿತಾರಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ಸವಿತಾರಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಸವಿತಾರಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂ-ರ್ಭುವಸ್ವಃ ಸವಿತಾರಮಾವಾಹಯಾಮಿ, ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ, ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಪ್ರಜಾಪತೇ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಪ್ರಜಾಪತಿ-ರ್ದೇವತಾ । ಪಂಚಗವ್ಯಮಧ್ಯೇ ಪ್ರಜಾಪತ್ಯಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಪ್ರಜಾಪತೇ ನ ತ್ವದೇತಾನ್ಯನ್ಯೋ ವಿಶ್ವಾ ಜಾತಾನಿ ಪರಿ ತಾ ಬಭೂವ ।

ಯತ್ ಕಾಮಾಸ್ತೇ ಜುಹುಮಸ್ತನ್ನೋ ಅಸ್ತು ವಯಂ ಸ್ಯಾಮ ಪತಯೋ ರಯೀಣಾಮ್ ॥

ಪ್ರಜಾಪತಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ಭೂಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ, ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ, ಪೂಜಯಾಮಿ।

ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ, ಕಲಶವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ೧೦೦ಬಾರಿ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ, ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪಂಚಗವ್ಯಲೋಡನಮಾತ್ರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿತ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಉದ್ವಾಸಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ 'ಯಸ್ಯಸ್ಮೃತ್ಯಾ' ಮಂತ್ರ ಹೇಳಬೇಕು. 'ಪಂಚಗವ್ಯಮೇಲಾನಾಖ್ಯಕರ್ಮಣಾ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣ-ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಃ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು' ಎಂದು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಯತ್ ತ್ವಗಸ್ಥಿಗತಂ ಪಾಪಂ ದೇಹೇ ತಿಷ್ಠತಿ ಮಾಮಕೇ ।
ಪ್ರಾಶನಂ ಪಂಚಗವ್ಯಸ್ಯ ದಹತ್ಯಗ್ನಿರಿವೇಂಧನಮ್ ॥

'ಓಂ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಮುತ್ತುಗದ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಶನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಋಷಿಪಂಚಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಋಷಿಪಂಚಮೀಪೂಜೆ ಪ್ರಾರಂಭ

ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಸಂಕಲ್ಪ

(ಈಶಾನ್ಯಭಾಗೇ ವೇದಿಕಾಯಾಂ ಸ್ವಸ್ತಿಕಂ ನಿಧಾಯ, ದ್ವಾದಶಾಂಗುಲ-ಪ್ರಮಾಣಕಾನ್ ಸಪ್ತದರ್ಭಾನ್ ಏಕೀಕೃತ್ಯ , ಅಗ್ರತಃ ಚತುರಂಗುಲಂ ವಿಹಾಯ ಮಧ್ಯೇ ಏಕಾಂಗುಲಪ್ರಮಾಣಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಗ್ರಂಥಿಂ ಕೃತ್ವಾ, ತತ್ ಕೂರ್ಚಂ ಸ್ವಸ್ತಿಕೋ -ಪರಿ ನಿಧಾಯ, ಅಥವಾ ಸಪ್ತಕಲಶಾನ್ ಸಂಪಾದ್ಯ) –

ದ್ವಿರಾಚಮ್ಯ , ಪ್ರಾಣಾನಾಯಮ್ಯ , ದೇಶಕಾಲೌ ಸಂಕೀರ್ತ್ಯ । ಏವಂಗುಣ-ವಿಶೇಷಣವಿಶಿಷ್ಟಾಯಾಂ ಶುಭತಿಥೌ ಮಮ ಇಹ ಜನ್ಮನಿ ಜನ್ಮಾಂತರೇ ವಾ ಬಾಲ್ಯ ಕೌಮಾರಯೌವನವಾರ್ಧಕ್ಯೇಷು, ಜಾಗ್ರತ್‌ಸ್ವಪ್ನಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥಾಸು ವಾಙ್ಮನಃ ಕಾಯಕರ್ಮಭಿಃ ಜ್ಞಾನತೋಽಜ್ಞಾನತಶ್ಚ ಋತುಸಂಪರ್ಕಾದಿಜನಿತ-ದೋಷಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ ಅಸ್ಮತ್ಪತ್ಯಂತರ್ಗತಶ್ರೀಅರುಂಧತೀಸಮೇತ-ಕಶ್ಯಪಾದಿಸಪ್ತಋಷ್ಯಂತರ್ಗತಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ-ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಋಷಿಪಂಚಮೀ-ವ್ರತಾಂಗತ್ವೇನ ಅರುಂಧತೀಸಮೇತಕಶ್ಯಪಾದಿಸಪ್ತರ್ಷೀಣಾಂ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಕಾರಯಿಷ್ಯೇ । ತದಂಗತ್ವೇನ ಗಣಪತಿಪೂಜಾಂ, ಯಮುನಾಪೂಜಾಂ, ಕಲಶಪೂಜಾಂ, ಶಂಖಪೂಜಾಂ, ಪೀಠಪೂಜಾಂ ಚ ಕಾರಯಿಷ್ಯೇ॥ (ಈ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಾಡಬೇಕು. ಮುಂದಿನದ್ದನ್ನು ಪುರುಷರು ಮಾಡಬೇಕು.)

ಗುರುಗಣಪತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪೂಜೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಗಣಪತಿಗೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಆದಿಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಮೂಲಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಪರಮಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ। ಆಶ್ವಲಾಯನಾ-ಚಾರ್ಯೇಭ್ಯೋ ನಮಃ।

ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಶ್ರೀಕಾರದಲ್ಲಿ ಗಂಧಾಕ್ಷತೆ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಗುರುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಅಸ್ಮದ್ ಗುರುಸಮಾರಂಭಾಂ ಟೀಕಾಕೃತ್ಪಾದಮಧ್ಯಗಾಮ್ ।
ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯಪರ್ಯಂತಾಂ ವಂದೇ ಗುರುಪರಂಪರಾಮ್ ॥
ಆಪಾದಮೌಳಿಪರ್ಯಂತಂ ಗುರೂಣಾಮಾಕೃತಿಂ ಸ್ಮರೇತ್ ।
ತೇನ ವಿಘ್ನಾಃ ಪ್ರಣಶ್ಯಂತಿ ಸಿದ್ಧ್ಯಂತಿ ಚ ಮನೋರಥಾಃ ॥
ಓಂ ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ ಅನುಜ್ಞಾಂ ದೇಹಿ ।

ಶ್ರೀಕಾರದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಷಟ್ಕೋಣಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಣಪತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಬೆಳ್ಳಿಗಣಪತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆಬೆಟ್ಟ, ಅರಿಶಿನಕೊಂಬುಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಸುಮುಖಶ್ಚೈಕದಂತಶ್ಚ ಕಪಿಲೋ ಗಜಕರ್ಣಕಃ ।
ಲಂಬೋದರಶ್ಚ ವಿಕಟೋ ವಿಘ್ನರಾಜೋ ಗಣಾಧಿಪಃ ॥೧॥
ಧೂಮಕೇತುರ್ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷೋ ಫಾಲಚಂದ್ರೋ ಗಜಾನನಃ ।
ದ್ವಾದಶೈತಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಯಃ ಪಠೇಚ್ಛೃಣುಯಾದಪಿ ॥೨॥
ವಿದ್ಯಾರಂಭೇ ವಿವಾಹೇ ಚ ಪ್ರವೇಶೇ ನಿರ್ಗಮೇ ತಥಾ ।
ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ವಿಘ್ನಸ್ತಸ್ಯ ನ ಜಾಯತೇ ॥೩॥
ಅಭೀಪ್ಸಿತಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪೂಜಿತೋ ಯಃ ಸುರೈರಪಿ ।
ಸರ್ವವಿಘ್ನಚ್ಛಿದೇ ತಸ್ಮೈ ಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥೪॥

ಗಣಾನಾಂ ತ್ವಾ ಗೃತ್ಸಮದ ಋಷಿಃ । ಜಗತೀಛಂದಃ ಗಣಪತಿರ್ದೇವತಾ । ಗಣಪತ್ಯಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಗಣಾನಾಂ ತ್ವಾ ಗಣಪತಿಂ ಹವಾಮಹೇ ಕವಿಂ ಕವೀನಾಮುಪಮಶ್ರವ-ಸ್ತಮಮ್ । ಜ್ಯೇಷ್ಠರಾಜಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತ ಆ ನಃ ಶೃಣ್ವನ್ನೂತಿಭಿಃ ಸೀದ ಸಾದನಮ್ ॥

ಗಣಪತಿಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶ್ರೀಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಭೂಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ। ಓಂ ಭುವಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ । ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ವಾಗತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದಯೋಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುನರಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಉಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಭರಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ । ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ ।

ಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ನೈವೇದ್ಯಾರ್ಥೇ ಗುಡೋಪಹಾರಮಹಾ-ನೈವೇದ್ಯಂ ನಿವೇದಯಾಮಿ । ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ನಿಷುಸೀದೇತಿ ವೈರೂಪೋ ನಭಃಪ್ರಭೇದನ ಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಗಣಪತಿರ್ದೇವತಾ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾರ್ಚನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ನಿಷುಸೀದ ಗಣಪತೇ ಗಣೇಷು ತ್ವಾಮಾಹುರ್ವಿಪ್ರತಮಂ ಕವೀನಾಮ್। ನ ಋತೇ ತ್ವತ್ ಕ್ರಿಯತೇ ಕಿಂ ಚನಾರೇ ಮಹಾಮರ್ಕಂ ಮಘವನ್ ಚಿತ್ರಮರ್ಚ ॥

ಮನ್ತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಧ್ಯಾನಾವಾಹನಾದಿಸರ್ವೋಪಚಾರಪೂಜಾಃ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ವಕ್ರತುಂಡ ಮಹಾಕಾಯ ಬಾಲಸೂರ್ಯಸಮಪ್ರಭ।
ಅವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಮೇ ದೇವ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ಸರ್ವದಾ ॥
ರಕ್ತಾಂಬರೋ ರಕ್ತತನೂ ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾನುಲೇಪನಃ।
ಮಹೋದರೋ ಗಜಮುಖಃ ಪಾಶದಂತಾಂಕುಶಾಭಯೇ।
ಬಿಭ್ರದ್ ಧ್ಯೇಯೋ ವಿಘ್ನಹರಃ ಕಾಮದಸ್ತ್ವರಯಾ ಹ್ಯಯಮ್ ॥
ಶ್ರೀಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ। ಓಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದಾಯ ನಮಃ।
ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಹೇ ದೇವ! ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಕುರು ॥

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದು ನಾನು ಮುಂದೆ ಆಚರಿಸುವ ಪೂಜೆ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆದು ಫಲಪ್ರದವಾಗಲಿಯೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಶಂಖಪೂಜಾ

ಸಹಸ್ರಾರ ಹುಂ ಫಟ್ ॥ (ಇತಿ ಶಂಖಂ ಪ್ರಕ್ಷಾಳ್ಯ)
ತ್ವಂ ಪುರಾ ಸಾಗರೋತ್ಪನ್ನೋ ವಿಷ್ಣುನಾ ವಿಧೃತಃ ಕರೇ।
ಪ್ರಣತಃ ಸರ್ವದೇವೈಶ್ಚ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥೧॥
ಗರ್ಭಾ ದೇವಾರಿನಾರೀಣಾಂ ವಿಶೀರ್ಯಂತೇ ಸಹಸ್ರಧಾ।
ತವ ನಾದೇನ ಪಾತಾಲೇ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥೨॥
ದರ್ಶನಾದೇವ ಶಂಖಸ್ಯ ಕಿಂ ಪುನಃ ಸ್ಪರ್ಶನೇನ ಚ।
ವಿಲಯಂ ಯಾಂತಿ ಪಾಪಾನಿ ತಮಃ ಸೂರ್ಯೋದಯೇ ಯಥಾ ॥೩॥
ನತ್ವಾ ಶಂಖಂ ಕರೇ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ವೈಷ್ಣವಃ।
ಯಃ ಸ್ನಾಪಯತಿ ಗೋವಿಂದಂ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಮನಂತಕಮ್ ॥೪॥

(ಇತಿ ಸಂಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ, ಜಲಮಾಪೂರ್ಯ, ತುಲಸೀಗಂಧಪುಷ್ಪಾಣಿ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ, ಅಮೃತೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಧೇನುಮುದ್ರಾಂ ಪವಿತ್ರೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಶಂಖಮುದ್ರಾಂ ಚ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯ)

ಧ್ಯಾಯಾಮಿ । ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ('ಗಂಗೇ ಚ ಯಮುನೇ' ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಓಮ್ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್ ॥ ಇತಿ ಮೂಲೇನ ದ್ವಾದಶವಾರಂ ಜಪೇತ್)

ಶಂಖಂ ಚಂದ್ರಾರ್ಕದೈವತ್ಯಂ ಮಧ್ಯೇ ವರುಣದೈವತಮ್ ।
ಪೃಷ್ಠೇ ಪ್ರಜಾಪತಿರ್ವೇಧಾ ಅಗ್ರೇ ಗಂಗಾ ಸರಸ್ವತೀ ॥
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಚಾಽಜ್ಞಯಾ ।
ಶಂಖೇ ತಿಷ್ಠಂತಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ತಸ್ಮಾಚ್ಛಂಖಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥

(ಅನೇನ ಶಂಖಪೂಜನೇನ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ)

ಅಪವಿತ್ರಃ ಪವಿತ್ರೋ ವಾ ಸರ್ವಾವಸ್ಥಾಂ ಗತೋಽಪಿ ವಾ ।
ಯಃ ಸ್ಮರೇತ್ ಪುಂಡರಿಕಾಕ್ಷಂ ಸ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಃ ಶುಚಿಃ ॥

ಶಂಖದ ನೀರಿನಿಂದ ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

ಯಮುನಾ ಪೂಜೆ

ಹತ್ತಿರವಿರುವ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಯಮುನಾಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ನದಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕೆರೆ, ಬಾವಿಗಳಿಗೆ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದೂ ಸಹ ದುರ್ಲಭವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವರೆದುರು ರಂಗೋಲಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಂಡಿಲವನ್ನು ಬರೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಬಿಂದಿಗೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಯಮುನಾನದಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಜಲವನ್ನು ಮುಂದೆ ಕಲಶಕ್ಕೆ, ಸಪ್ತ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡುವ ಕಲಶಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅರುಂಧತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಕಲಶಕ್ಕೆ ತುಂಬಿಸಬೇಕು.

ಧ್ಯಾನ

ಲೋಕಪಾಲಸ್ತುತಾಂ ದೇವೀಂ ಇಂದ್ರನೀಲಸಮಪ್ರಭಾಮ್ ।

ಯಮುನೇ ತ್ವಾಮಹಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ಸರ್ವಕಾಮ್ಯಾರ್ಥಸಿದ್ಧಯೇ ॥

ಶ್ರೀ ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ । ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಹೂವಿನಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಆವಾಹನೆ

ಕ್ಷೀರೋದಾರ್ಣವಸಂಭೂತೇ ಕ್ಷೀರವರ್ಣೋದಶೋಭಿತೇ ।

ಪ್ರಸನ್ನಾ ಭವ ಮೇ ದೇವಿ ಯಮುನೇ ತೇ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ಶ್ರೀ ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ । ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಹೂವಿನಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು.

ಸಿಂಹಾಸನ

ಸಿಂಹಾಸನ ಸಮಾರೂಢೇ ದೇವಶಕ್ತಿಸಮನ್ವಿತೇ ।

ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಪೂರ್ಣೇ ಯಮುನಾಯೈ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಶ್ರೀ ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ । ಸಿಂಹಾಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ (ಹೂವಿನಿಂದ ಪೂಜೆ).

ಪಾದ್ಯ

ಓಮ್ ಇಮಂ ಮೇ ಗಂಗೇ ಯಮುನೇ ಸರಸ್ವತಿ ಶುತುದ್ರಿ ಸ್ತೋಮಂ ಸಚತಾ ಪರುಷ್ಣ್ಯಾ । ಅಸಿಕ್ನ್ಯಾ ಮರುದ್ವೃಧೇ ವಿತಸ್ತಯಾಽಽರ್ಜೀಕೀಯೇ ಶೃಣುಹ್ಯಾ ಸುಷೋಮಯಾ ॥

ರುದ್ರಪಾದೇ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸರ್ವಲೋಕಹಿತಪ್ರಿಯೇ ।

ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಶಮನಿ ತರಂಗಿಣ್ಯೈ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅರ್ಘ್ಯ

ಗರುಡಪಾದೇ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಶಂಕರಪ್ರಿಯಭಾಮಿನೀ ।
ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದೇ ದೇವಿ ಯಮುನಾಯ್ಕೈ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ಯಮುನಾಯ್ಕೈ ನಮಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಆಚಮನ

ವಿಷ್ಣುಪಾದೋದ್ಭವೇ ದೇವಿ ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತೇ ।
ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಮಹಾದೇವಿ ಕೃಷ್ಣವೇಣ್ಯೈ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ಯಮುನಾಯ್ಕೈ ನಮಃ ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮಧುಪರ್ಕ

ಸರ್ವಪಾಪಹರೇ ದೇವಿ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿನಿ ।
ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ಯಮುನೇ ದೇವಿ ಯಮುನಾಯ್ಕೈ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥

ಯಮುನಾಯ್ಕೈ ನಮಃ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಗಮನಿಸಿ – ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಪಂಚಾಮೃತ, ಶುದ್ಧೋದಕ, ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಗೆ ಆನಂತರ ಭಾರತೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ-ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿಯೇ ಯಮುನೆಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನ

ನಂದಿಪಾದೇ ಮಹಾದೇವಿ ಶಂಕರಾರ್ಧಶರೀರಿಣೀ ।
ಸರ್ವಲೋಕಹಿತೇ ದೇವಿ ಭೀಮರಥ್ಯೈ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥

ಯಮುನಾಯ್ಕೈ ನಮಃ ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನ

ಸಿಂಹಪಾದೋತ್ತಮೇ ದೇವಿ ನಾರಸಿಂಹಸಮಪ್ರಭೇ ।
ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಪೂರ್ಣೇ ಭವನಾಶಿನಿ ತೇ ನಮಃ ॥

ಯಮುನಾಯ್ಯೈ ನಮಃ ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ವಸ್ತ್ರ(ಗೆಜ್ಜೆವಸ್ತ್ರ) ಸಮರ್ಪಣೆ

ವಿಷ್ಣುಪಾದಾಬ್ಜ ಸಂಭೂತೇ ಗಂಗೇ ತ್ರಿಪಥಗಾಮಿನಿ ।
ಸರ್ವಪಾಪಹರೇ ದೇವಿ ಭಾಗೀರಥ್ಯೈ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥

ಯಮುನಾಯ್ಯೈ ನಮಃ ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಕಂಚುಕ (ಕಣ) ಸಮರ್ಪಣೆ

ತ್ರ್ಯಂಬಕಸ್ಯ ಜಟೋದ್ಭೂತೇ ಗೌತಮಸ್ಯಾಘನಾಶಿನೀ ।
ಸಪ್ತಧಾ ಸಾಗರಂ ಯಾಸಿ ಗೋದಾವರಿ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥

ಯಮುನಾಯ್ಯೈ ನಮಃ ಕಂಚುಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಆಭರಣ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಮಾಣಿಕ್ಯಮುಕ್ತಾವಲಿಕೌಸ್ತುಭೈಶ್ಚ ಗೋಮೇಧವೈಢೂರ್ಯಸುಪುಷ್ಪರಾಗೈಃ ।
ವಜ್ರೈಶ್ಚ ನೀಲೈಶ್ಚ ಸುಶೋಭಿತಾನಿ ಗೃಹಾಣ ಸರ್ವಾಭರಣಾನಿ ದೇವಿ ॥

ಯಮುನಾಯ್ಯೈ ನಮಃ ಆಭರಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಗಂಧ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಚಂದನಾಗರುಕಸ್ತೂರಿರೋಚನಂ ಕುಂಕುಮಂ ತಥಾ ।
ಕರ್ಪೂರೇಣ ಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಗಂಧಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಭಕ್ತಿತಃ ॥

ಯಮುನಾಯ್ಯೈ ನಮಃ ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅಕ್ಷತೆ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಶ್ವೇತಾಂಶ್ಚ ಚಂದ್ರವರ್ಣಾಭಾನ್ ಹರಿದ್ರಾರಾಗರಂಜಿತಾನ್ ।
ಅಕ್ಷತಾಂಶ್ಚ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠೇ ದದಾಮಿ ಯಮುನೇ ಶುಭೇ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪುಷ್ಪ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಮಂದಾರಮಾಲತೀಜಾತಿಕೇತಕೀಪಾಟಲೈಃ ಶುಭೈಃ ।
ಪೂಜಯಾಮಿ ಚ ದೇವೇಶಿ ಯಮುನೇ ಭಕ್ತವತ್ಸಲೇ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅರಿಶಿನ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಸೌಭಾಗ್ಯಸುಖದೇ ದೇವಿ ಸರ್ವಮಂಗಳದಾಯಿಕೇ ।
ಹರಿದ್ರಾ ತೇ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ಗೃಹಾಣ ವರದಾ ಭವ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಹರಿದ್ರಾಚೂರ್ಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಕುಂಕುಮ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಕುಂಕುಮಂ ಕಾಂತಿದಂ ದಿವ್ಯಂ ಸರ್ವಕಾಮಫಲಪ್ರದಮ್ ।
ಸರ್ವದೇವೈಶ್ಚ ಸಂಪೂಜ್ಯೇ ಗೃಹಾಣ ಪರಮೇಶ್ವರೀ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಕುಂಕುಮಚೂರ್ಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸಿಂಧೂರ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಮಹಾದೇವಿ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸಂಧ್ಯಾವದರುಣಪ್ರಭಮ್ ।
ವೀರಾಲಂಕರಣಂ ದಿವ್ಯಂ ಸಿಂಧೂರಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಸಿಂಧೂರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅಂಗಪೂಜೆ

ಅರಿಶಿನ ಕುಂಕುಮಗಳ ಅರ್ಚನೆಯಿಂದ ಅಂಗಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಓಂ ಚಂಚಲಾಯೈ ನಮಃ ।	ಪಾದೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಚಪಲಾಯೈ ನಮಃ ।	ಜಾನುನೀ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಭಕ್ತವತ್ಸಲಾಯೈ ನಮಃ ।	ಕಟಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಹರಾಯೈ ನಮಃ ।	ನಾಭಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಮನ್ಮಥವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಗುಹ್ಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಅಜ್ಞಾನನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಹೃದಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಭದ್ರಾಯೈ ನಮಃ ।	ಸ್ತನೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಅಘಹಂತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಭುಜೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ರಕ್ತಕಂಠ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಕಂಠಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಭವಹರ್ತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಮುಖಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ ।	ನೇತ್ರೇ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಭಾಗೀರಥ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಲಲಾಟಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಶಿರಃ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಯಮುನಾಯೈ ನಮ ।	ಸರ್ವಾಂಗಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಅಥ ನಾಮಪೂಜಾ

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ । ಸಿತಾಯೈ ನಮಃ । ಕಮಲಾಯೈ ನಮಃ । ಉತ್ಪಲಾ- ಯೈ ನಮಃ । ಅಭೀಷ್ಟಪ್ರದಾಯೈ ನಮಃ । ಭೀಮರಥ್ಯೈ ನಮಃ । ಧಾತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ । ಹರಿಹರರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಗಂಗಾಯೈ ನಮಃ । ನರ್ಮದಾಯೈ ನಮಃ । ಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ । ಭಾಗೀರಥ್ಯೈ ನಮಃ । ತುಂಗಾಯೈ ನಮಃ । ಭದ್ರಾಯೈ ನಮಃ । ಕೃಷ್ಣವೇಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಭವನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಕಾವೇರ್ಯೈ ನಮಃ । ಸಿಂಧವೇ ನಮಃ । ಗೌತಮ್ಯೈ ನಮಃ । ಗೋಮತ್ಯೈ ನಮಃ । ಗಾಯತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ ।

ಗರುಡಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಗಿರಿಜಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಚಂದ್ರಚೂಡಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ। ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ ॥

ಸರ್ವಪಾಪಹರೇ ದೇವಿ ಸರ್ವೋಪದ್ರವನಾಶಿನಿ ।
ಸರ್ವಸಂಪತ್ಪ್ರದೇ ದೇವಿ ಯಮುನಾಯ್ಯೆ ನಮೋಸ್ತುತೇ ॥
ಇತಿ ನಾಮಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಧೂಪದೀಪಾದಿ

ದಶಾಂಗಂ ಗುಗ್ಗುಲೋಪೇತಂ ಸುಗಂಧಂ ಚ ಸುಮನೋಹರಮ್ ।
ಧೂಪಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ತೇ ದೇವಿ ಯಮುನಾಯ್ಯೆ ನಮೋ ನಮಃ ॥
ಸರ್ವಪಾಪಹರೇ ದೇವಿ ಸರ್ವೋಪದ್ರವನಾಶಿನಿ ।
ಸರ್ವವ್ರತಮಯೇ ದೇವಿ ಯಮುನಾಯ್ಯೆ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ಧೂಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ನೈವೇದ್ಯ

ಸರ್ವಭಕ್ಷ್ಯೈಶ್ಚ ಭೋಜ್ಯೈಶ್ಚ ರಸ್ಯೈಃ ಷಡ್ಭಿಃ ಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ನೈವೇದ್ಯಂ ಚ ಸಮಾನೀತಂ ಸ್ವೀಕುರುಷ್ವ ಮಹೇಶ್ವರೀ ॥

ಮಂಡಲ ಮಾಡಿ, ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟು, ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿ, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಷೇಚನ ಮಾಡುವುದು.

ಓಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ।

ಸತ್ಯಂತ್ವರ್ತೇನ ಪರಿಷಿಂಚಾಮಿ ॥ ಓಂ ಪ್ರಾಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಅಪಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ವ್ಯಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಉದಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಸಮಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಸ್ವಾಹಾ । ಶ್ರೀ ಯಮುನಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।

ನಾನಾವಿಧ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನಾರಿಕೇಳಫಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ಕದಲೀಫಲಂ ನಿವೇದಯಾಮಿ ॥ ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಳನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ, ಪುನರಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ (ಮೂರು ಸಾರಿ ನೀರನ್ನು ಬಿಡುವುದು).

ತಾಂಬೂಲ

ಪೂಗೀಫಲಸಮಾಯುಕ್ತಂ ನಾಗವಲ್ಲೀದಳೈರ್ಯುತಮ್ ।
ಕರ್ಪೂರಚೂರ್ಣಸಂಯುಕ್ತಂ ತಾಂಬೂಲಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಶ್ರೀಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಪೂಗೀಫಲತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ತಾಂಬೂಲದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ಸಹಿತ ನೀರು ಬಿಡುವುದು.

ತಾಂಬೂಲಾನಂತರೇ ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಚಮನಾನಂತರೇ ಪತ್ರಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಒಂದು ಉದ್ಧರಣೆ ನೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೂಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವುದು.

ನೀರಾಜನಂ

ಭಗವಂತನಿಗೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಆರತಿ ಮಾಡಿ ಯಮುನೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ನೀರಾಜನಂ ಸಕರ್ಪೂರಂ ಘೃತವರ್ತಿಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಗೃಹಾಣ ಮಂಗಳಂ ದೀಪಂ ಯಮುನಾಯೈ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಓಂ ಶ್ರಿಯೇ ಜಾತಃ ಶ್ರಿಯ ಆ ನಿರಿಯಾಯ ಶ್ರಿಯಂ ವಯೋ ಜರಿತೃಭ್ಯೋ ದಧಾತಿ । ಶ್ರಿಯಂ ವಸಾನಾ ಅಮೃತತ್ವಮಾಯನ್ಭವಂತಿ ಸತ್ಯಾ ಸಮಿಥಾ ಮಿತದ್ರೌ ॥ ಓಂ ॥

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಪಾವನೇ ಗಂಗೇ ಹ್ಯಂಧಕಾರವಿನಾಶಿನಿ ।
ಪಂಚಾರ್ತಿಕ್ಯಂ ಗೃಹಾಣೇದಂ ವಿಶ್ವಪ್ರೀತ್ಯೈ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ । ಮಂಗಲನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪ

ಓಂ ಜಾತವೇದಸೇ ಸುನವಾಮ ಸೋಮವರಾತೀಯತೋ ದಹಾತಿ ವೇದಃ ।
ಸ ನಃ ಪರ್ಷದತಿ ದುರ್ಗಾಣಿ ವಿಶ್ವಾ ನಾವೇವ ಸಿಂಧುಂ ದುರಿತಾತ್ಯಗ್ನಿಃ ॥ ಓಮ್ ॥
ಸರ್ವದೇವಮಯೀ ದೇವಿ ಸರ್ವಮಂತ್ರಸಮನ್ವಿತೇ ।
ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಯುಕ್ತೇ ಯಮುನಾಯೈ ನಮೋನಮಃ ॥
ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ತ್ವದ್ಭಕ್ತಿಸ್ತ್ವತ್ಪರಾಯಣಃ ।
ಅವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಸರ್ವತ್ರ ಯಮುನಾಯೈ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ । ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ನಮಸ್ಕಾರ

ತ್ರಾಹಿತ್ರಾಹಿ ಭವಾಂಭೋಧೇಃ ಸರ್ವಪಾಪಹರೇ ಶುಭೇ ।
ಸರ್ವಮಂಗಲಕಾರ್ಯಾರ್ಥೇ ಯಮುನಾಯೈ ನಮೋ ನಮಃ ॥
ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ । ನಮಸ್ಕಾರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಸುರಾಸುರೇಂದ್ರಾದಿಕಿರೀಟರಂಜಿತೇ
ನಮಾಮಿ ದೇವ್ಯಾಸ್ತವ ಪಾದಪಂಕಜಮ್ ।
ಪರಾತ್ಪರಂ ಸಿದ್ಧಿಕರಂ ಸುಮಂಗಲಂ
ಪ್ರಯಚ್ಛ ಸಿದ್ಧಿಂ ಮಮ ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಯೇ ॥

ತ್ವಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮಿ ದೇವೇಶಿ ಕಲಿದೋಷಮಲಾಪಹೇ ।
ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಯುಕ್ತೇ ಮಂಗಲಾಯೈ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ತ್ವಯಿ ಭಕ್ತಿಂ ಸ್ಥಿರಾಂ ದೇಹಿ ದೇವಿ ಸದ್ಭಕ್ತವತ್ಸಲೇ ।
ಅವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಸರ್ವತ್ರ ಯಮುನಾಯೈ ನಮೋನಮಃ ॥
ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ವ್ರತಂ ದೇವಿ ತ್ವದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ತ್ವತ್ಪರಾಯಣಃ ।
ವಾಂಛಿತಂ ದೇಹಿ ಮೇ ನಿತ್ಯಂ ತ್ವಯಿ ಭಕ್ತಿಮಚಂಚಲಾಮ್ ॥
ಯಮುನಾಖ್ಯೇ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದಾಯಿನೀ ।
ಕ್ಷಮಸ್ವ ಮೇಽಪರಾಧಂ ತು ಯಮುನಾಯೈ ನಮೋನಮಃ ॥
ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥

(ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯೇತಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮ್॥)

ಅನೇನ ಯಮುನಾಪೂಜಾಕರಣೇನ ವರುಣಾಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣ-ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ॥ ಇತಿ ಯಮುನಾಪೂಜಾ ಸಂಪೂರ್ಣಾ ॥

ಯಮುನಾಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಯಮುನಾನೀರನ್ನು ತಂದು ಸಪ್ತ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುವ ಕಲಶಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ದಿನನಿತ್ಯ ಮಾಡುವ ದೇವರಪೂಜೆಯ ಕಲಶಗಳಿಗೆ ತುಂಬಿಸಬೇಕು. ಅಷ್ಟದಳಕಮಲವನ್ನು ರಂಗೋಲಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಬೇಕು. ಅದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೇರು ಅಕ್ಕಿ ಅರಿಶಿನಕೊಂಬು ಅಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಲಶಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡ- ಬೇಕು.

ಕಲಶಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಮ್

ಅರುಂಧತೀಸಹಿತವಾದ ಎಂಟು ಕಲಶಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಹೀ ದ್ಯೌರಿತಿ ಮೇಧಾತಿಥಿಃ ಕಾಣ್ವಋಷಿಃ । ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಃ । ದ್ಯಾವಾ ಪೃಥಿವ್ಯೌದೇವತೇ । ಭೂಸ್ಪರ್ಶನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಮಹೀ ದ್ಯೌಃ ಪೃಥಿವೀ ಚ ನ ಇಮಂ ಯಜ್ಞಂ ಮಿಮಿಕ್ಷತಾಮ್ । ಪಿಪೃತಾಂ ನೋ ಭರೀಮಭಿಃ ॥

ಯೇನ ತೋಕಾಯಾತ್ರೇಯಃ ಶ್ಯಾವಾಶ್ವಃ ಋಷಿಃ । ಸತೋಬೃಹತೀಛಂದಃ । ಮರುತೋ ದೇವತಾಃ । ಧಾನ್ಯಸ್ಪರ್ಶನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಯೇನ ತೋಕಾಯ ತನಯಾಯ ಧಾನ್ಯಂಗ್ಂ ಬೀಜಂ ವಹಧ್ವೇ ಅಕ್ಷಿತಮ್ । ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ ತದ್ಧತ್ತನ ಯದ್ವ ಈಮಹೇ ರಾಧೋ ವಿಶ್ವಾಯು ಸೌಭಗಮ್॥

ಓಷಧಯಃ ಅಥರ್ವಣೋ ಭಿಷಗ್ಋಷಿಃ। ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ। ಓಷಧಯೋ ದೇವತಾಃ । ಧಾನ್ಯಸ್ಪರ್ಶನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ॥

ಓಮ್ ಓಷಧಯಃ ಸಂ ವದಂತೇ ಸೋಮೇನ ಸಹ ರಾಜ್ಞಾ । ಯಸ್ಮೈ ಕೃಣೋತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ತಂ ರಾಜನ್ ಪಾರಯಾಮಸಿ ॥

ಆ ಕಲಶೇಷು ಗಾಧಿನೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಋಷಿಃ । ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಃ ಪವಮಾನಃ ಸೋಮೋ ದೇವತಾ । ಕಲಶಾಭಿಮಂತ್ರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್ ಆ ಕಲಶೇಷು ಧಾವತಿ ಶ್ಯೇನೋ ವರ್ಮ ವಿ ಗಾಹತೇ । ಅಭಿ ದ್ರೋಣಾ ಕನಿಕ್ರದತ್॥

ತಂತು ತನ್ವನ್ ದೇವಾ ಋಷಯಃ । ಜಗತೀಛಂದಃ । ಅಗ್ನಿರ್ದೇವತಾ । ಸೂತ್ರವೇಷ್ಟನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ತಂತುಂ ತನ್ವನ್ರಜಸೋ ಭಾನುಮನ್ವಿಹಿ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತಃ ಪಥೋ ರಕ್ಷ ಧಿಯಾ ಕೃತಾನ್ । ಅನುಲ್ಬಣಂ ವಯತ ಜೋಗುವಾಮಪೋ ಮನುರ್ಭವ ಜನಯಾ ದೈವ್ಯಂ ಜನಮ್ ॥

ಇಮಂ ಮೇ ಸಿಂಧುಕ್ಷಿತ್ ಪ್ರೈಯಮೇಧ ಋಷಿಃ । ಜಗತೀ ಛಂದಃ । ನದ್ಯೋ ದೇವತಾಃ । ಜಲಪೂರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್ ಇಮಂ ಮೇ ಗಂಗೇ ಯಮುನೇ ಸರಸ್ವತಿ ಶುತುದ್ರಿ ಸ್ತೋಮಂ ಸಚತಾ ಪರುಷ್ಣ್ಯಾ । ಅಸಿಕ್ನ್ಯಾ ಮರುದ್ವೃಧೇ ವಿತಸ್ತಯಾಽಽರ್ಜೀಕೀಯೇ ಶೃಣುಹ್ಯಾ ಸುಷೋಮಯಾ ॥

ತಪೋಷ್ಪವಿತ್ರಂ ಪವಿತ್ರ ಅಂಗಿರಸಋಷಿಃ । ಜಗತೀಛಂದಃ ॥ ಪವಮಾನಃ ಸೋಮೋ ದೇವತಾ । ಕೂರ್ಚನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಅಧೋಮುಖವಾಗಿ ಕಲಶದ ಒಳಗೆ ಕೂರ್ಚವನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು)

ಓಂ ತಪೋಷ್ಪವಿತ್ರಂ ವಿತತಂ ದಿವಸ್ಪದೇ ಶೋಚಂತೋ ಅಸ್ಯ ತಂತವೋ ವ್ಯಸ್ಥಿರನ್ । ಅವಂತ್ಯಸ್ಯ ಪವೀತಾರಮಾಶವೋ ದಿವಸ್ಪೃಷ್ಠಮಧಿ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಚೇತಸಾ ॥

ಸ ಹಿ ರತ್ನಾನಿ ಶ್ಯಾವಾಶ್ವಋಷಿಃ । ಗಾಯತ್ರೀಛಂಧಃ । ಸವಿತಾ ದೇವತಾ । ರತ್ನನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಸ ಹಿ ರತ್ನಾನಿ ದಾಶುಷೇ ಸುವಾತಿ ಸವಿತಾ ಭಗಃ । ತಂ ಭಾಗಂ ಚಿತ್ರಮೀಮಹೇ ॥

ಗಂಧದ್ವಾರಾಂ ಚಿಕ್ಲೀತಋಷಿಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್‌ಛಂದಃ । ಇಂದಿರಾ ದೇವತಾ । ಗಂಧವಿಲೋಡನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಗಂಧದ್ವಾರಾಂ ದುರಾಧರ್ಷಾಂ ನಿತ್ಯಪುಷ್ಟಾಂ ಕರೀಷಿಣೀಮ್ । ಈಶ್ವರೀಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತಾಮಿಹೋಪ ಹ್ವಯೇ ಶ್ರಿಯಮ್॥

ಅರ್ಚತ ಪ್ರಾರ್ಚತ ಪ್ರಿಯಮೇಧ ಆಂಗೀರಸ ಋಷಿಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್-ಛಂದಃ । ಇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ । ಅಕ್ಷತನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್ ಅರ್ಚತ ಪ್ರಾರ್ಚತ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸೋ ಅರ್ಚತ । ಅರ್ಚಂತು ಪುತ್ರಕಾ ಉತ ಪುರಂ ನ ದೃಷ್ಣ್ವರ್ಚತ ॥

ಆಯನೇ ತೇ ಸ್ತಂಬಮಿತ್ರಋಷಿಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಅಗ್ನಿರ್ದೇವತಾ । ಪುಷ್ಪನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್ ಆಯನೇ ತೇ ಪರಾಯಣೇ ದೂರ್ವಾ ರೋಹಂತು ಪುಷ್ಪಿಣೀಃ । ಹ್ರದಾಶ್ಚ ಪುಂಡರೀಕಾಣಿ ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಗೃಹಾ ಇಮೇ ।

ಅಶ್ವತ್ಥೇವ ಅಥರ್ವಣೋ ಭಿಷಗ್ ಋಷಿಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಓಷಧಯೋ ದೇವತಾಃ । ಪಲ್ಲವನ್ಯಾಸೇ ॥ (ಅಶ್ವತ್ಥ, ಅತ್ತಿ, ಮಾವು, ಗೋಳಿ, ಕಿರಗೋಳಿ ಈ ಐದು ಮರಗಳ ಕುಡಿಗಳು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾವು, ಹಲಸಿನ ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು).

ಓಮ್ ಅಶ್ವತ್ಥೇ ವೋ ನಿಷದನಂ ಪರ್ಣೇ ವೋ ವಸತಿಷ್ಕೃತಾ। ಗೋಭಾಜ ಇತ್ಕಿಲಾಸಥ ಯತ್ಸನವಥ ಪೂರುಷಮ್ ॥

ಪೂರ್ಣಾ ದರ್ವಿ ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ಋಷಯಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಶತಕ್ರತುರ್ದೇವತಾ । ತಂಡುಲಪೂರ್ಣಪಾತ್ರನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಪೂರ್ಣಾ ದರ್ವಿ ಪರಾ ಪತ ಸುಪೂರ್ಣಾ ಪುನರಾಪತ । ವಸ್ನೇವ ವಿ ಕ್ರೀಣಾವಹಾ ಇಷಮೂರ್ಜ ँ ಶತಕ್ರತೋ ॥

ಯಾಃ ಫಲಿನೀರ್ಯಾ ಅಥರ್ವಣೋಭಿಷಗ್ ಋಷಿಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ। ಓಷಧಯೋ ದೇವತಾಃ । ಫಲನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಯಾಃ ಫಲಿನೀರ್ಯಾ ಅಫಲಾ ಅಪುಷ್ಪಾ ಯಾಶ್ಚ ಪುಷ್ಪಿಣೀಃ। ಬೃಹಸ್ಪತಿಪ್ರಸೂತಾಸ್ತಾನೋ ಮುಂಚಂತ್ವಂಹಸಃ ॥

(ಗಂಧದ್ವಾರೇತಿ ಗಂಧಂ, ಅರ್ಚತ ಪ್ರಾರ್ಚತೇತಿ ಅಕ್ಷತಾನ್, ಆಯನೇ ತೇ ಇತಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥)

ಹಿರಣ್ಯರೂಪಃ ಗೃತ್ಸಮದೋ ಭಾರ್ಗವಃ ಶೌನಕಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಅಪಾನ್ನಪಾದ್ದೇವತಾ । ಹಿರಣ್ಯನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಹಿರಣ್ಯರೂಪಃ ಸ ಹಿರಣ್ಯಸಂದೃಗಪಾಂ ನಪಾತ್ ಸೇದು ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಃ । ಹಿರಣ್ಯಯಾತ್ ಪರಿ ಯೋನೇರ್ನಿಷದ್ಯಾ ಹಿರಣ್ಯದಾ ದದತ್ಯನ್ನಮಸ್ಮೈ ॥

ಪವಿತ್ರಂ ತೇ ಆಂಗಿರಸ ಋಷಿಃ । ಜಗತೀ ಛಂದಃ । ಪವಮಾನಸೋಮೋ ದೇವತಾ । ಶಿರಃ ಕೂರ್ಚನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಪವಿತ್ರಂ ತೇ ವಿತತಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತೇ ಪ್ರಭುರ್ಗಾತ್ರಾಣಿ ಪರ್ಯೇಷಿ ವಿಶ್ವತಃ । ಅತಪ್ತತನೂರ್ನ ತದಾಮೋ ಅಶ್ನುತೇ ಶೃತಾಸ ಇದ್ವಹಂತಸ್ತತ್ ಸಮಾಶತ ॥

ತತ್ವಾಯಾಮೀತಿ ಶುನಃಶೇಪ ಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ವರುಣೋ ದೇವತಾ । ಕಲಶಮಧ್ಯೇ ವರುಣಸ್ಯಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ತತ್ತ್ವಾ ಯಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಂದಮಾನಸ್ತದಾ ಶಾಸ್ತೇ ಯಜಮಾನೋ ಹವಿರ್ಭಿಃ । ಅಹೇಳಮಾನೋ ವರುಣೇಹ ಬೋಧ್ಯುರುಶಂಸ ಮಾ ನ ಆಯುಃ ಪ್ರ ಮೋಷೀಃ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ

ಕಲಶಸ್ಯ ಮುಖೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಕಂಠೇ ರುದ್ರಃ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ ।
ಮೂಲೇ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಧ್ಯೇ ಮಾತೃಗಣಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥೧॥
ಕುಕ್ಷೌ ತು ಸಾಗರಾಃ ಸರ್ವೇ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾ ವಸುಂಧರಾ ।
ಋಗ್ವೇದೋಽಥ ಯಜುರ್ವೇದಃ ಸಾಮವೇದೋ ಹ್ಯಥರ್ವಣಃ ॥೨॥

ಅಂಗೈಶ್ಚ ಸಹಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ಕಲಶಾಂಬುಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ ।
ಶಾಂತಿಃ ಪುಷ್ಟಿಶ್ಚ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾವಿತ್ರೀ ಚ ಸರಸ್ವತೀ ॥೩॥
ಆಯಾಂತು ಮಮ (ಯಜಮಾನಸ್ಯ) ಶಾಂತ್ಯರ್ಥಂ ದುರಿತಕ್ಷಯಕಾರಕಾಃ ।
ಸರ್ವೇ ಸಮುದ್ರಾಃ ಸರಿತಸ್ತೀರ್ಥಾನಿ ಜಲದಾ ನದಾಃ ॥೪॥
ಗಂಗೇ ಚ ಯಮುನೇ ಚೈವ ಗೋದಾವರಿ ಸರಸ್ವತಿ ।
ನರ್ಮದೇ ಸಿಂಧು ಕಾವೇರಿ ಜಲೇಽಸ್ಮಿನ್ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕುರು ॥೫॥
ವಿಷ್ಣ್ವಾದಿಕಲಶದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ।

ಓಮ್ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ । ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ । ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ॥

ಸರ್ವಾಭ್ಯಃ ಪೀಠದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಸಹಸ್ರಾರ ಹುಂ ಫಟ್॥

(ಇತಿ ಸುದರ್ಶನಮಂತ್ರೇಣ ರಕ್ಷಾಂ ಕರೋಮಿ, ನಿರ್ವಿಷೀಕರಣಾರ್ಥಂ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯಾಮಿ, ಅಮೃತೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಧೇನುಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯಾಮಿ, ಪವಿತ್ರೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಶಂಖಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯಾಮಿ, ದಿಗ್ಬಂಧನಾರ್ಥಂ ಗದಾಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯಾಮಿ, ಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥಂ ಚಕ್ರಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯಾಮಿ । ಮೂಲೇನ ದ್ವಾದಶವಾರಂ ಜಪೇತ್)

ಏಕಪಂಚಾಶದ್ವರ್ಣಾನಾಂ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಮೂರ್ತಯಃ ।
ಆತ್ಮಾದ್ಯಾ ವಾಸುದೇವಾದ್ಯಾ ವಿಶ್ವಾದ್ಯಾ ಮತ್ಸ್ಯಕಚ್ಛಪೌ ॥
ಕೋಲೋ ನೃಸಿಂಹ ಸವಟುರ್ಜಾಮದಗ್ನ್ಯರಘೂದ್ವಹೌ ।
ವಾಸಿಷ್ಠಯಾದವೌ ಕೃಷ್ಣಾವಾತ್ರೇಯೋ ಬುದ್ಧಕಲ್ಕಿನೌ ॥
ಶಿಂಶುಮಾರಶ್ಚೇತಿ ಶತಂ ಕಲಾಃ ಕಲಶನಾಮಕಾಃ ॥

ಅಜಾದಿಶಿಂಶುಮಾರಾಂತಮೂರ್ತಿಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ॥ ಭಗವನ್ನಾಗಚ್ಛಾಽಗಚ್ಛ ಸಶ್ರೀಕಂ ಸಪರಿವಾರಮ್ ಅಜಾದಿಶತಕಲಾಸಹಿತಂ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಂ ಕಲಶಮಧ್ಯೇ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಾದಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ವಾಗತಮ್ ಸ್ಥಿರೋ ಭವ ಸನ್ನಿರುದ್ಧೋ ಭವ ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವ ಸಂಸ್ಥಾಪಿತೋ ಭವ ಸರ್ವಾಭ್ಯಸ್ತತ್ತ್ವದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಸರ್ವಾಭ್ಯೋ ಮಾತೃಕಾದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಸರ್ವಾಭ್ಯೋ ವರ್ಣದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

(ತತ್ವನ್ಯಾಸ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ ನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.)

ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದ್ಯಂ....। ಆಚಮನಂ.... । ಮಧುಪರ್ಕಂ... । ಪುನರಾಚಮನಂ... । ಸ್ನಾನಂ... । ವಸ್ತ್ರಂ ...। ವಿಭೂಷಣಂ...। ಉಪವೀತಂ...। ಆಸನಂ...। ಗಂಧಂ...। ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಶಿಂಶುಮಾರಾದಿಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕಾದ್ಯಾವರಣದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಅಥ ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ । ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ । ನೈವೇದ್ಯಾರ್ಥೇ ಅಮೃತೋಪಹಾರಮಹಾನ್ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಪುನರ್ಧೂಪದೀಪೌ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಛತ್ರಚಾಮರಾದ್ಯುಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ (ದ್ವಾದಶವಾರಮ್ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಜಪೇತ್)

ಕಲಶಃ ಕೀರ್ತಿಮಾಯುಶ್ಚ ಪ್ರಜ್ಞಾಂ ಮೇಧಾಂ ಶ್ರಿಯಂ ಬಲಮ್ ।
ಯೋಗ್ಯತಾಂ ಪಾಪಹಾನಿಂ ಚ ಪುಣ್ಯವೃದ್ಧಿಂ ಚ ಸಾಧಯೇತ್ ॥

(ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ 'ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ' ಇತ್ಯಾದ್ಯುಕ್ತ್ವಾ, ಅನೇನ ಕಲಶ ಪೂಜಾಕರಣೇನ ಭಗವಾನ್ ಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥)

ಋಷಿಪೂಜಾ

ಮೊದಲು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಋಷಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಆವಾಹನೆ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಂತರ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೇ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. (ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು ಎರಡನೆ ಯಾಮದ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದು ವ್ರತರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿದೆ).

ಸಪ್ತ ಋಷಿಧ್ಯಾನಮ್

ಕಶ್ಯಪೋತ್ರಿರ್ಭರದ್ವಾಜೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋ ಚ ಗೌತಮಃ ।
ಜಮದಗ್ನಿರ್ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ಸಪ್ತೈತೇ ಪರಮ ಋಷಯಃ ॥
(ಗೌತಮೋ ಜಮದಗ್ನಿಶ್ಚ ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚೈವ ಕಶ್ಯಪಃ ।
ಅತ್ರಿಸ್ತಥಾ ಭರದ್ವಾಜಃ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಸ್ತಥೈವ ಚ ।
ಏತೇ ಸಪ್ತರ್ಷಯಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಸಾಧ್ವೀ ಸಾ ಚಾಪ್ಯರುಂಧತೀ ॥)

೧. ಕಶ್ಯಪಃ ಸರ್ವಲೋಕಾಢ್ಯಃ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಕೋವಿದಃ ।
ಆತ್ಮಯೋಗಬಲೇನೈವ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತ್ಯಂತಕಾರಕಃ ॥
ಕಶ್ಯಪಾಯ ನಮಃ - ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

೨. ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರರತಂ ಶಾಂತಂ ಸದಾ ವ್ರತಪರಾಯಣಮ್ ।
ಸತ್ಕರ್ಮನಿರತಂ ದಾಂತಮ್ ಅರ್ಚಯೇದ್ ಅತ್ರಿಮವ್ಯಯಮ್ ॥
ಅತ್ರಯೇ ನಮಃ - ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

೩. ಜಟಿಲಂ ತಪಸಾ ಸಿದ್ಧಂ ಯಜ್ಞಸೂತ್ರಾಕ್ಷಧಾರಿಣಮ್ ।
ಕಮಂಡಲುಧರಂ ನಿತ್ಯಂ ಭರದ್ವಾಜಂ ನತೋಽಸ್ಮ್ಯಹಮ್ ॥
ಭರದ್ವಾಜಾಯ ನಮಃ - ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

೪. ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಧರಂ ದೇವಂ ಸದಂಡಪರಿಧಾನಕಮ್ ।
ದರ್ಭಪಾಣಿಂ ಜಟಾಜೂಟಂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಂ ಸನಾತನಮ್ ॥
ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾಯ ನಮಃ - ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

೫. ಯೋಗಾಢ್ಯಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಮನ್ನದಾನರತಃ ಸದಾ ।
ಅಹಲ್ಯಾಯಾಃ ಪತಿಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಗೌತಮಃ ಸರ್ವಪಾವನಃ ॥
ಗೌತಮಾಯ ನಮಃ - ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

೬. ಅಕ್ಷಸೂತ್ರಧರಂ ದೇವಮ್ ಋಷೀಣಾಮಧಿಪಂ ಪ್ರಭುಮ್ ।
ದರ್ಭಪಾಣಿಂ ಜಟಾಜೂಟಂ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿನಂ ಭಜೇ ॥
ಜಮದಗ್ನಯೇ ನಮಃ । ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

೭. ಶಿವಧ್ಯಾನರತಂ ಶಾಂತಂ ತ್ರಿದಶೈರಭಿಪೂಜಿತಮ್ ।
ಬ್ರಹ್ಮಸೂನುಂ ಮಹಾತ್ಮಾನಂ ವಸಿಷ್ಠಂ ಪೂಜಯೇ ಸದಾ ॥
ವಸಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ - ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

೧. ಕಶ್ಯಪ ಪೂಜಾ

ಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಂದೊಂದೇ ಕಲಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಶ್ಯಪಾದಿ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಜಟಿಲಂ ಭಸ್ಮದಿಗ್ಧಾಂಗಂ ಸಾಕ್ಷಸೂತ್ರಕಮಂಡಲುಮ್ ।
ವಲ್ಕಲಾಜಿನಕೌಪೀನಂ ಸಾತಪತ್ರಂ ಸದಂಡಕಮ್ ॥

ಋಷೇ ಮಂತ್ರಕೃತಾಮ್ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಕಶ್ಯಪ ಋಷಿಃ । ಕಶ್ಯಪೋ ದೇವತಾ । ಪಂಕ್ತಿಶ್ಛಂದಃ । ಕಶ್ಯಪಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಋಷೇ ಮಂತ್ರಕೃತಾಂ ಸ್ತೋಮೈಃ ಕಶ್ಯಪೋದ್ವರ್ಧಯನ್ ಗಿರಃ । ಸೋಮಂ ನಮಸ್ಯ ರಾಜಾನಂ ಯೋ ಜಜ್ಞೇ ವೀರುಧಾಂ ಪತಿರಿಂದ್ರಾ- ಯೇಂದೋ ಪರಿಸ್ರವ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ಅದಿತಿಸಹಿತಕಶ್ಯಪಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ಅದಿತಿ-ಸಹಿತಕಶ್ಯಪಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಅದಿತಿಸಹಿತಕಶ್ಯಪಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಃ ಅದಿತಿಸಹಿತಕಶ್ಯಪಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ; ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಕಶ್ಯಪಃ ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಸಂಸ್ಥಿತಃ ।
ನಾರಾಯಣಪ್ರಿಯೋಽಸಿ ತ್ವಂ ಋಷಿರೂಪೇಣ ಸಂಸ್ಥಿತಃ ॥
ಕಶ್ಯಪಃ ಸರ್ವಲೋಕಾರ್ಚ್ಯಃ ಸರ್ವಲೋಕೇಷು ಸಂಸ್ಥಿತಃ ।
ನಾರೀಣಾಂ ಪಾಪನಾಶಾಯ ಋಷಿರೂಪೇಣ ತಿಷ್ಠತಿ ॥ - (ಧ್ಯಾನಮ್)
ಓಂ ಕಶ್ಯಪಾಯ ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಸೂರ್ಯಜನಕಾಯ ನಮಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಮರೀಚಿಪುತ್ರಾಯ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಇಂದ್ರತಾತಾಯ ನಮಃ ಆಚಮನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ವಾಮನಗುರವೇ ನಮಃ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಅದಿತಿಭರ್ತ್ರೇ ನಮಃ ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮನೇತ್ರೇ ನಮಃ ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ದೇವಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ವಸ್ತ್ರದ್ವಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಸುವರ್ಚಸೇ ನಮಃ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ಆಭರಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಸರ್ವವಿದೇ ನಮಃ ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಮಹತೇ ನಮಃ ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

೧. ಓಂ ಕಶ್ಯಪಾಯ ನಮಃ ೨. ಮರೀಚಿಪುತ್ರಾಯ ನಮಃ

೩. ಓಂ ಕವಿಜನಕಾಯ ನಮಃ ಇಂದ್ರತಾತಾಯ ನಮಃ

ವಾಮನಗುರವೇ ನಮಃ ಅದಿತಿಭರ್ತ್ರೇ ನಮಃ

ದೇವಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ಸುವರ್ಚಸೇ ನಮಃ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಾಯ ನಮಃ

ಸರ್ವವಿದೇ ನಮಃ ಮಹತೇ ನಮಃ ವಿಮಲಾಯ ನಮಃ

ಓಂ ವಿಮಲಾಯ ನಮಃ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಓಂ ಧೀಮತೇ ನಮಃ ಧೂಪಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಓಂ ಸುಮನೋರಥಾಯ ನಮಃ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಓಂ ಜಟಿಲೇ ನಮಃ ತಾಂಬೂಲಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ದೀಪ್ತತೇಜಸೇ ನಮಃ ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ದಂಡಿನೇ ನಮಃ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

೨. ಅತ್ರಿಪೂಜಾ

ಮರೀಚಿತನಯಂ ದೇವಂ ಸಾಕ್ಷಸೂತ್ರಕಮಂಡಲುಮ್ ।
ಅನಸೂಯಾಪತಿಂ ಶಾಂತಮತ್ರಿಂ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷಂ ಮುನಿಮ್ ॥
ಅತ್ರಯೇ ತು ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸರ್ವಭೂತಹಿತೈಷಿಣೇ ।
ತಪೋರೂಪಾಯ ಸತ್ಯಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಅಮಿತತೇಜಸೇ ॥
ಜಟಿಲಂ ಭಸ್ಮದಿಗ್ಧಾಂಗಂ ಸಾಕ್ಷಸೂತ್ರಕಮಂಡಲುಮ್ ।
ವಲ್ಕಲಾಜಿನಕೌಪೀನಂ ಸಾತಪತ್ರಂ ಸದಂಡಕಮ್ ।
ಸಕುಶಂ ಚೋತ್ತರೀಯಂ ಚ ಸಪತ್ನೀಕಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥

ಸ್ವರ್ಭಾನೋ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಮಂತ್ರಸ್ಯ ಮರೀಚಿಪುತ್ರೋಽತ್ರಿ ಋಷಿಃ । ಅತ್ರಿರ್ದೇವತಾ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಅತ್ರ್ಯಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಸ್ವರ್ಭಾನೋ ರಥಯದಿಂದ್ರ ಮಾಯಾ ಅವೋದಿವೋ ವರ್ತಮಾನಾ ಅವಾಹನ್ । ಗೂಳ್ಹಂ ಸೂರ್ಯಂ ತಮಸಾಽಪವ್ರತೇನ ತುರೀಯೇಣ ಬ್ರಹ್ಮಣಾವಿಂದದತ್ರಿಃ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ಅನಸೂಯಾಸಮೇತಮತ್ರಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ಅನಸೂಯಾಸಮೇತಮತ್ರಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಅನಸೂಯಾಸಮೇತಮತ್ರಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಃ ಅನಸೂಯಾಸಮೇತಮತ್ರಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ ; ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಅತ್ರಯೇ ನಮಃ ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ಯೋಗೀಂದ್ರಾಯ ನಮಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಧೀಮತೇ ನಮಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ದತ್ತಾತ್ರೇಯಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ಆಚಮನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಚಂದ್ರತಾತಾಯ ನಮಃ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಅನಸೂಯಾಪತಯೇ ನಮಃ ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ನಿತ್ಯಶುದ್ಧಾಯ ನಮಃ ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ವಲ್ಕಲಧಾರಿಣೇ ನಮಃ ವಸ್ತ್ರದ್ವಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ದೀಪ್ತಾಯ ನಮಃ ಆಭರಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ದಂಡಧಾರಿಣೇ ನಮಃ ಗಂಧಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಜನಕಾಯ ನಮಃ ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಊರ್ಧ್ವರೇತಸೇ ನಮಃ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

೧. ಓಂ ಅತ್ರಯೇ ನಮಃ

೨. ಧೀಮತೇ ನಮಃ

೩. ಯೋಗೀಂದ್ರಾಯ ನಮಃ

೪. ದತ್ತಾತ್ರೇಯಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ

ಚಂದ್ರತಾತಾಯ ನಮಃ

ದ್ಯುತಿಮತೇ ನಮಃ

ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಜನಕಾಯ ನಮಃ

ಮರೀಚಿಪುತ್ರಾಯ ನಮಃ

ಓಂ ಸುಗಂಧದೇಹಾಯ ನಮಃ ಧೂಪಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಓಂ ದ್ಯುತಿಮತೇ ನಮಃ ದೀಪಮ್

ಓಂ ನಿತ್ಯತೃಪ್ತಾಯ ನಮಃ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಓಂ ವಿರಾಗಿಣೇ ನಮಃ ತಾಂಬೂಲಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಅರ್ಚಿಷ್ಮತೇ ನಮಃ ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಸಂಯಮಿನೇ ನಮಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ದಮಿನೇ ನಮಃ ನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಕಲ್ಮಷಘ್ನಾಯ ನಮಃ ಪುನರರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಅತ್ರಯೇ ನಮಃ ಸರ್ವೋಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

೩. ಭರದ್ವಾಜಪೂಜಾ

ಭರದ್ವಾಜ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ವೇದವೇದಾಂಗಪಾರಗ ।
(ಮಹಾಜಟಿಲ ಧರ್ಮಾತ್ಮನ್ ಪಾಪಂ ಹರತು ಮೇ ಸದಾ) ।
ತಪೋನಿಧಿಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಮ ಪಾಪಂ ವಿನಾಶಯ ॥
ಭರದ್ವಾಜಂ ಮಹಾಶಾಂತಂ ಸುಶೀಲಾಪತಿಮೂರ್ಜಿತಮ್ ।
ಅಕ್ಷಸ್ರಗ್ಗಂಧಹಸ್ತಂ ಚ ಮುನಿಮಾಂಗಿರಸಂ ಭಜೇ ॥
ಜಟಿಲಂ ಭಸ್ಮದಿಗ್ಧಾಂಗಂ ಸಾಕ್ಷಸೂತ್ರಕಮಂಡಲುಮ್ ।
ವಲ್ಕಲಾಜಿನಕೌಪೀನಂ ಸಾತಪತ್ರಂ ಸದಂಡಕಮ್ ।
ಸಕುಶಂ ಚೋತ್ತರೀಯಂ ಚ ಸಪತ್ನೀಕಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥

ಅವಿಂದನ್ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಮಂತ್ರಸ್ಯ ಸೌಜೀಕೋ ಭಾರದ್ವಾಜ ಋಷಿಃ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ ಭರದ್ವಾಜೋ ದೇವತಾ ಭರದ್ವಾಜಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಅವಿಂದಂತೇ ಅತಿಹಿತಂ ಯದಾಸೀದ್ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಧಾಮ ಪರಮಂ ಗುಹಾ ಯತ್ । ಧಾತುರ್ಧ್ಯುತಾನಾತ್ ಸವಿತುಶ್ಚ ವಿಷ್ಣೋರ್ಭರದ್ವಾಜೋ ಬೃಹದಾ ಚಕ್ರೇ ಅಗ್ನೇಃ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ಸುಶೀಲಾಸಹಿತಂ ಭರದ್ವಾಜಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ಸುಶೀಲಾಸಹಿತಂ ಭರದ್ವಾಜಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಸುಶೀಲಾಸಹಿತಂ ಭರದ್ವಾಜಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಃ ಸುಶೀಲಾಸಹಿತಂ ಭರದ್ವಾಜಮಾವಾಹಯಾಮಿ; ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಸುಶೀಲಾಸಹಿತಭರದ್ವಾಜಾಯ ನಮಃ ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ವಿದುಷೇ ನಮಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಅಕಲ್ಮಷಾಯ ನಮಃ ಆಚಮನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ವಲ್ಕಲಧಾರಿಣೇ ನಮಃ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಪವಿತ್ರದೇಹಾಯ ನಮಃ ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಪರಿಶುದ್ಧಾಯ ನಮಃ ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಜ್ಞಾನಿನೇ ನಮಃ ವಸ್ತ್ರದ್ವಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಮುನಯೇ ನಮಃ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೇ ನಮಃ ಆಭರಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾನಿನೇ ನಮಃ ಗಂಧಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಮುನಯೇ ನಮಃ ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಪವಿತ್ರಾಯ ನಮಃ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

೧. ಭರದ್ವಾಜಾಯ ನಮಃ ೨. ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ
೩. ವಿದುಷೇ ನಮಃ ೪. ಅಕಲ್ಮಷಾಯ ನಮಃ
೫. ವಲ್ಕಲಧಾರಿಣೇ ನಮಃ ಪವಿತ್ರದೇಹಾಯ ನಮಃ
ಪರಿಶುದ್ಧಾಯ ನಮಃ ಜ್ಞಾನಿನೇ ನಮಃ
ಮುನಯೇ ನಮಃ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೇ ನಮಃ
ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧಾಯ ನಮಃ

ಇತಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ.

ಓಂ ಸುನಾಸಿಕಾಯ ನಮಃ ಧೂಪಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ಜ್ಞಾನಿನೇ ನಮಃ ದೀಪಮ್
ಓಂ ಅವಾಪ್ತಸಕಲಕಾಮಾಯ ನಮಃ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ಸುಮನಸ್ಕಾಯ ನಮಃ ತಾಂಬೂಲಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ತೇಜಸೇ ನಮಃ ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಜಿತಕ್ರೋಧಾಯ ನಮಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಆನಂದಿನೇ ನಮಃ ನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಮುಮುಕ್ಷವೇ ನಮಃ ಪುನರರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಭರದ್ವಾಜಾಯ ನಮಃ ಸರ್ವೋಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

೪. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಪೂಜಾ

ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಸಂಭೂತಂ ಜಟಾಮಕುಟಧಾರಿಣಮ್ ।
ಕುಮುದ್ವತೀಪತಿಂ ಶಾಂತಂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮಹಂ ಭಜೇ ॥
(ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಜ್ವಲನ್ಮುಖ ಮಹಾವ್ರತ ।
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕೃತಗಾಯತ್ರೀ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಸತಾಂ ವರ ॥)
ಜಟಿಲಂ ಭಸ್ಮದಿಗ್ಧಾಂಗಂ ಸಾಕ್ಷಸೂತ್ರಕಮಂಡಲುಮ್ ।
ವಲ್ಕಲಾಜಿನಕೌಪೀನಂ ಸಾತಪತ್ರಂ ಸದಂಡಕಮ್ ।
ಸಕುಶಂ ಚೋತ್ತರೀಯಂ ಚ ಸಪತ್ನೀಕಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥

ಇಮೇ ಭೋಜಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಗಾಥೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಋಷಿಃ । ಗಾಧಿಪುತ್ರೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋ ದೇವತಾ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಇಮೇ ಭೋಜಾ ಅಂಗಿರಸೋ ವಿರೂಪಾ ದಿವಸ್ಪುತ್ರಾಸೋ ಅಸುರಸ್ಯ ವೀರಾಃ । ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾಯ ದದತೋ ಮಘಾನಿ ಸಹಸ್ರಸಾವೇ ಪ್ರತಿರಂತ ಆಯುಃ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ಕುಮುದ್ವತೀಸಹಿತಂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ಕುಮುದ್ವತೀಸಹಿತಂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಕುಮುದ್ವತೀಸಹಿತಂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಃ ಕುಮುದ್ವತೀಸಹಿತಂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮಾವಾಹಯಾಮಿ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಕುಮುದ್ವತೀಸಹಿತ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾಯ ನಮಃ ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಯೇ ನಮಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ದಗ್ಧಕಲ್ಮಷಾಯ ನಮಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಉಗ್ರತಪಸೇ ನಮಃ ಆಚಮನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಅವ್ಯಗ್ರಾಯ ನಮಃ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ದಂಡಪಾಣಯೇ ನಮಃ ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಕಮಂಡಲುಧರಾಯ ನಮಃ ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಅಜಿನಾಂಬರಾಯ ನಮಃ ವಸ್ತ್ರದ್ವಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ತೇಜಸ್ವಿನೇ ನಮಃ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ರಮ್ಯಾಯ ನಮಃ ಆಭರಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಕುಶಿಕಪೌತ್ರಾಯ ನಮಃ ಗಂಧಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ವರದಾಯ ನಮಃ ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಗಾಧಿತನೂಭವಾಯ ನಮಃ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

೧. ಗಾಯತ್ರೀಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ೨. ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥತತ್ವಜ್ಞಾನಾಯ ನಮಃ
೩. ಅಮಾಯಿನೇ ನಮಃ ೪. ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಯೇ ನಮಃ
೫. ಮುಮುಕ್ಷವೇ ನಮಃ ವೀರಾಯ ನಮಃ
ದಗ್ಧಕಲ್ಮಷಾಯ ನಮಃ ಅನಘಚೇತಸೇ ನಮಃ
ಬುದ್ಧಿಪ್ರದಾಯ ನಮಃ ಉಗ್ರತಪಸೇ ನಮಃ
ಅವ್ಯಗ್ರಾಯ ನಮಃ ದಂಡಪಾಣಯೇ ನಮಃ
ಕಮಂಡಲುಧರಾಯ ನಮಃ ಅಜಿನಾಂಬರಾಯ ನಮಃ
ತೇಜಸ್ವಿನೇ ನಮಃ ರಮ್ಯಾಯ ನಮಃ
ಕುಶಿಕಪೌತ್ರಾಯ ನಮಃ ವರದಾಯ ನಮಃ

ಗಾಧಿತನೂಭವಾಯ ನಮಃ ಇತಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ.

ಓಂ ಕಮಂಡಲುಧರಾಯ ನಮಃ ಧೂಪಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ತೇಜಸೇ ನಮಃ ದೀಪಮ್
ಓಂ ರಮ್ಯಾಯ ನಮಃ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ಕೌಶಿಕಾಯ ನಮಃ ತಾಂಬೂಲಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ವರದಾಯ ನಮಃ ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಗಾಧಿತನಯಾಯ ನಮಃ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ರುದ್ರಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಗಾಯತ್ರೀಜಪಾನಂದಾಯ ನಮಃ ನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥತತ್ವಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ಪುನರರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾಯ ನಮಃ ಸರ್ವೋಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

೫. ಗೌತಮಪೂಜಾ

ರಹೂಗಣಾತ್ಮಜಂ ಶಾಂತಂ ತ್ರಿಪುಂಡ್ರಾಂಕಿತಮಸ್ತಕಮ್ ।

ಅಕ್ಷಸ್ರಕ್ಕುಂಡಲೇ ದಂಡಾನ್ ದಧಾನಂ ಗೌತಮಂ ಭಜೇ ॥

ಗೌತಮಃ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಋಷೀನಾಂ ಚ ಸದಾ ಪ್ರಿಯಃ ।

ಶ್ರೌತಾನಾಂ ಕರ್ಮಣಾಂ ಚೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯಪ್ರವರ್ತಕಃ ॥

ಜಟಿಲಂ ಭಸ್ಮದಿಗ್ಧಾಂಗಂ ಸಾಕ್ಷಸೂತ್ರಕಮಂಡಲುಮ್ ।

ವಲ್ಕಲಾಜಿನಕೌಪೀನಂ ಸಾತಪತ್ರಂ ಸದಂಡಕಮ್ ।

ಸಕುಶಂ ಚೋತ್ತರೀಯಂ ಚ ಸಪತ್ನೀಕಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥

ಅಭಿತ್ವಾ ಗೌತಮ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಗೌತಮ ಋಷಿಃ । ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಃ । ಗೌತಮೋ ದೇವತಾ । ಗೌತಮಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಅಭಿ ತ್ವಾ ಗೋತಮಾ ಗಿರಾ ಜಾತವೇದೋ ವಿಚರ್ಷಣೇ । ದ್ಯುಮ್ನೈರಭಿ ಪ್ರಣೋನುಮ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ಅಹಲ್ಯಾಪತಿಂ ಗೌತಮಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ಅಹಲ್ಯಾಪತಿಂ ಗೌತಮಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಅಹಲ್ಯಾಪತಿಂ ಗೌತಮಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಃ ಅಹಲ್ಯಾಪತಿಂ ಗೌತಮಮಾವಾಹಯಾಮಿ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಅಹಲ್ಯಾಪತಿಗೌತಮಾಯ ನಮಃ ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಓಂ ತುಲಸೀಮಾಲಿನೇ ನಮಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಗೋಪೀಚಂದನಲಿಪ್ತಾಯ ನಮಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ವಿಷ್ಣುಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ಆಚಮನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ದೇವಪೂಜಾನಿರತಾಯ ನಮಃ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಅಹಲ್ಯಾಪತಯೇ ನಮಃ ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಧ್ವಸ್ತಪಾಪಾಯ ನಮಃ ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಕಮಂಡಲುಧರಾಯ ನಮಃ ವಸ್ತ್ರದ್ವಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಸುವರ್ಚಸೇ ನಮಃ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷಾಯ ನಮಃ ಆಭರಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ನಿರುಪದ್ರವಾಯ ನಮಃ ಗಂಧಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ನಿರಹಂಕಾರಾಯ ನಮಃ ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ನಿರ್ಮೋಹಾಯ ನಮಃ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

೧. ಗೌತಮಾಯ ನಮಃ
೨. ಗೋಪೀಚಂದನಲಿಪ್ತಾಯ ನಮಃ
೩. ಅಕ್ಷಮಾಲಿನೇ ನಮಃ
೪. ವಿಷ್ಣ್ವರ್ಚಕಾಯ ನಮಃ
೫. ಅಹಲ್ಯಾಪತಯೇ ನಮಃ
ಧ್ವಸ್ತಪಾಪಾಯ ನಮಃ
ಕಮಂಡಲುಧರಾಯ ನಮಃ
ಸುವರ್ಚಸೇ ನಮಃ
ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷಾಯ ನಮಃ
ನಿರುಪದ್ರವಾಯ ನಮಃ
ನಿರಹಂಕಾರಾಯ ನಮಃ
ವಲ್ಕಲಾಂಬರಾಯ ನಮಃ
ನಿತ್ಯತೃಪ್ತಾಯ ನಮಃ
ನಿರ್ಮೋಹಾಯ ನಮಃ

ಇತಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ.

ಓಂ ವಿಮಲಾಯ ನಮಃ ಧೂಪಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ದ್ಯುತಿಮತೇ ನಮಃ ದೀಪಮ್
ಓಂ ನಿತ್ಯತೃಪ್ತಾಯ ನಮಃ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ಅಕ್ಲೇಶಾಯ ನಮಃ ತಾಂಬೂಲಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ವರದಾಯ ನಮಃ ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಜಟಿಲೇ ನಮಃ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಸಂಯಮಿನೇ ನಮಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಮುಮುಕ್ಷವೇ ನಮಃ ನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಗೌತಮಾಯ ನಮಃ ಪುನರರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಗೌತಮಾಯ ನಮಃ ಸರ್ವೋಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

೬. ಜಮದಗ್ನಿಪೂಜಾ

ಶಾಂತಂ ಜಿತಾರಿಷಡ್ವರ್ಗಂ ಭೃಗುಪುತ್ರಂ ಮಹಾದ್ಯುತಿಂ ।
ದಂಡಾಕ್ಷಸೂತ್ರಪಾಣಿಂ ಚ ಜಮದಗ್ನಿಂ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥
ಜಮದಗ್ನಿರ್ಮಹಾತೇಜಾಃ ತಪಸಾ ಜ್ಞಾನಲೋಚನಃ ।
ಲೋಕಾನಾಂ ಸರ್ವಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಸರ್ವಪಾಪನಿವರ್ತಕಃ ॥
(ಜಮದಗ್ನೇ ಮಹಾತೇಜಸ್ತಪಃ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯತತ್ಪರಃ ।
ನಮಸ್ತೇ ಧರ್ಮವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಸರ್ವಪಾಪನಿವಾರಕ ॥)
ಜಟಿಲಂ ಭಸ್ಮದಿಗ್ಧಾಂಗಂ ಸಾಕ್ಷಸೂತ್ರಕಮಂಡಲುಮ್ ।
ವಲ್ಕಲಾಜಿನಕೌಪೀನಂ ಸಾತಪತ್ರಂ ಸದಂಡಕಮ್ ।
ಸಕುಶಂ ಚೋತ್ತರೀಯಂ ಚ ಸಪತ್ನೀಕಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥

ಪ್ರಸೂತೋ ಭಕ್ಷಮಿತ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಗಾಧೋಜಮದಗ್ನೀ ಋಷೀ । ಜಗತೀಛಂದಃ । ಜಮದಗ್ನಿರ್ದೇವತಾ ।

ಓಂ ಪ್ರಸೂತೋ ಭಕ್ಷಮಕರಂ ಚರಾವಪಿ ಸ್ತೋಮಂ ಚೇಮಂ ಪ್ರಥಮಃ ಸೂರಿರುನ್ಮೃಜೇ । ಸುತೇ ಸಾತೇನ ಯದ್ಯಾಗಮಂ ವಾಂ ಪ್ರತಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಜಮದಗ್ನೀ ದಮೇ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ರೇಣುಕಾಪತಿಂ ಜಮದಗ್ನಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ರೇಣುಕಾಪತಿಂ ಜಮದಗ್ನಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ರೇಣುಕಾಪತಿಂ ಜಮದಗ್ನಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಃ ರೇಣುಕಾಪತಿಂ ಜಮದಗ್ನಿಮಾವಾಹಯಾಮಿ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಜಮದಗ್ನಯೇ ನಮಃ ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಓಂ ವೀತರಾಗಾಯ ನಮಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ನಿರ್ಮದಾಯ ನಮಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಕಾಂತಿಮತೇ ನಮಃ ಆಚಮನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಶಾಂತಾಯ ನಮಃ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ದಾಂತಾಯ ನಮಃ ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಶುಚಯೇ ನಮಃ ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ರಾಮಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ವಸ್ತ್ರದ್ವಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಅಕಾಮಾಯ ನಮಃ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಭಕ್ತಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ಆಭರಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ದಂಡಿನೇ ನಮಃ ಗಂಧಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಚಂಡಾಯ ನಮಃ ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ತ್ವಗಂಬರಾಯ ನಮಃ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

೧. ಕಮಂಡಲುಧರಾಯ ನಮಃ
೨. ಸಾಕ್ಷಸ್ರಜೇ ನಮಃ
೩. ದಯಾಳವೇ ನಮಃ
೪. ದೋಷವರ್ಜಿತಾಯ ನಮಃ
೫. ಇಷ್ಟಾಯ ನಮಃ
ವಿಮಲಾಯ ನಮಃ
ಕಲ್ಮಷಪಾಪಹರಾಯ ನಮಃ
ಇಷ್ಟಪ್ರದಾಯ ನಮಃ
ಇಷ್ಟಾಯ ನಮಃ
ಪುಷ್ಟಾಯ ನಮಃ
ತುಷ್ಟಾಯ ನಮಃ
ಜಮದಗ್ನಯೇ ನಮಃ

ತ್ವಗಂಬರಾಯ ನಮಃ ಇತಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ.

ಓಂ ದೋಷವರ್ಜಿತಾಯ ನಮಃ ಧೂಪಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಓಂ ಜ್ಞಾನಿನೇ ನಮಃ ದೀಪಮ್

ಓಂ ವಿಮಲಾಯ ನಮಃ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಓಂ ಕಲ್ಮಷಪಾಪಹರಾಯ ನಮಃ ತಾಂಬೂಲಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಇಷ್ಟಪ್ರದಾಯ ನಮಃ ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಶಿಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಪುಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ವಿಶಿಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ಪುನರರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಜಮದಗ್ನಯೇ ನಮಃ ಸರ್ವೋಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

೭. ವಸಿಷ್ಠಪೂಜಾ

ತಪೋನಿಧಿಂ ದಯಾಸಿಂಧುಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಭವಮ್ ।
ಸ್ರಗ್ಗಂಧಪಾಣಿಂ ವರದಂ ವಸಿಷ್ಠಂ ಪ್ರಣಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥
ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ವಸಿಷ್ಠಾಯ ಜಟಿಲಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ ।
ಧರ್ಮರೂಪಾಯ ಸತ್ಯಾಯ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾರಿಣೇ ॥
(ಧರ್ಮಾಯ ಪಾಪನಾಶಾಯ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾರಿಣೇ ॥)
ಜಟಿಲಂ ಭಸ್ಮದಿಗ್ಧಾಂಗಂ ಸಾಕ್ಷಸೂತ್ರಕಮಂಡಲುಮ್ ।
ವಲ್ಕಲಾಜಿನಕೌಪೀನಂ ಸಾತಪತ್ರಂ ಸದಂಡಕಮ್ ।
ಸಕುಶಂ ಚೋತ್ತರೀಯಂ ಚ ಸಪತ್ನೀಕಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥

ಶ್ವಿತ್ಯಂ ಚೋವಮಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಮೈತ್ರಾವರುಣೋ ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ವಸಿಷ್ಠೋ ದೇವತಾ । ವಸಿಷ್ಠಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಶ್ವಿತ್ಯಂ ಚೋಮಾ ದಕ್ಷಿಣತಸ್ಕಪರ್ದಾ ಧಿಯಂ ಜಿನ್ವಾಸೋ ಅಭಿ ಹಿ ಪ್ರಮಂದುಃ । ಉತ್ತಿಷ್ಠನ್ವೋಚೇ ಪರಿ ಬರ್ಹಿಷೋ ನೄನ್ ನಮೇ ದೂರಾದವಿತವೇ ವಸಿಷ್ಠಾಃ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ಅರುಂಧತೀಪತಿಂ ವಸಿಷ್ಠಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ಅರುಂಧತೀಪತಿಂ ವಸಿಷ್ಠಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಅರುಂಧತೀಪತಿಂ ವಸಿಷ್ಠಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಃ ಅರುಂಧತೀಪತಿಂ ವಸಿಷ್ಠಮಾವಾಹಯಾಮಿ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಜಮದಗ್ನಯೇ ನಮಃ ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಓಂ ವೀತರಾಗಾಯ ನಮಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ನಿರ್ಮದಾಯ ನಮಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಕಾಂತಿಮತೇ ನಮಃ ಆಚಮನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಶಾಂತಾಯ ನಮಃ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ದಾಂತಾಯ ನಮಃ ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಶುಚಯೇ ನಮಃ ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ರಾಮಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ವಸ್ತ್ರದ್ವಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಅಕಾಮಾಯ ನಮಃ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಭಕ್ತಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ಆಭರಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ದಂಡಿನೇ ನಮಃ ಗಂಧಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಚಂಡಾಯ ನಮಃ ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ತ್ವಗಂಬರಾಯ ನಮಃ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

೧. ಕಮಂಡಲುಧರಾಯ ನಮಃ

೨. ಸಾಕ್ಷಸ್ರಜೇ ನಮಃ

೩. ದಯಾಳವೇ ನಮಃ

೪. ದೋಷವರ್ಜಿತಾಯ ನಮಃ

೫. ಇಷ್ಟಾಯ ನಮಃ

ವಿಮಲಾಯ ನಮಃ

ಕಲ್ಮಷಪಾಪಹರಾಯ ನಮಃ

ಇಷ್ಟಪ್ರದಾಯ ನಮಃ

ಇಷ್ಟಾಯ ನಮಃ

ಪುಷ್ಟಾಯ ನಮಃ

ತುಷ್ಟಾಯ ನಮಃ

ಜಮದಗ್ನಯೇ ನಮಃ

ತ್ವಗಂಬರಾಯ ನಮಃ ಇತಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ.

ಓಂ ದೋಷವರ್ಜಿತಾಯ ನಮಃ ಧೂಪಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಓಂ ಜ್ಞಾನಿನೇ ನಮಃ ದೀಪಮ್

ಓಂ ವಿಮಲಾಯ ನಮಃ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಓಂ ಕಲ್ಮಷಪಾಪಹರಾಯ ನಮಃ ತಾಂಬೂಲಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಇಷ್ಟಪ್ರದಾಯ ನಮಃ ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಶಿಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಪುಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ವಿಶಿಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ಪುನರರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಜಮದಗ್ನಯೇ ನಮಃ ಸರ್ವೋಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

೭. ವಸಿಷ್ಠಪೂಜಾ

ತಪೋನಿಧಿಂ ದಯಾಸಿಂಧುಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಭವಮ್ ।
ಸ್ರಗ್ಗಂಧಪಾಣಿಂ ವರದಂ ವಸಿಷ್ಠಂ ಪ್ರಣಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥
ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ವಸಿಷ್ಠಾಯ ಜಟಿಲಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ ।
ಧರ್ಮರೂಪಾಯ ಸತ್ಯಾಯ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾರಿಣೇ ॥
(ಧರ್ಮಾಯ ಪಾಪನಾಶಾಯ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾರಿಣೇ ॥)
ಜಟಿಲಂ ಭಸ್ಮದಿಗ್ಧಾಂಗಂ ಸಾಕ್ಷಸೂತ್ರಕಮಂಡಲುಮ್ ।
ವಲ್ಕಲಾಜಿನಕೌಪೀನಂ ಸಾತಪತ್ರಂ ಸದಂಡಕಮ್ ।
ಸಕುಶಂ ಚೋತ್ತರೀಯಂ ಚ ಸಪತ್ನೀಕಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥

ಶ್ವಿತ್ಯಂ ಚೋವಮಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಮೈತ್ರಾವರುಣೋ ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ವಸಿಷ್ಠೋ ದೇವತಾ । ವಸಿಷ್ಠಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಶ್ವಿತ್ಯಂ ಚೋಮಾ ದಕ್ಷಿಣತಸ್ಕಪರ್ದಾ ಧಿಯಂ ಜಿನ್ವಾಸೋ ಅಭಿ ಹಿ ಪ್ರಮಂದುಃ । ಉತ್ತಿಷ್ಠನ್ನೋಚೇ ಪರಿ ಬರ್ಹಿಷೋ ನೄನ್ ನಮೇ ದೂರಾದವಿತವೇ ವಸಿಷ್ಠಾಃ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ಅರುಂಧತೀಪತಿಂ ವಸಿಷ್ಠಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ಅರುಂಧತೀಪತಿಂ ವಸಿಷ್ಠಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಅರುಂಧತೀಪತಿಂ ವಸಿಷ್ಠಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಃ ಅರುಂಧತೀಪತಿಂ ವಸಿಷ್ಠಮಾವಾಹಯಾಮಿ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಜಮದಗ್ನಯೇ ನಮಃ ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಓಂ ವೀತರಾಗಾಯ ನಮಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ನಿರ್ಮದಾಯ ನಮಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಕಾಂತಿಮತೇ ನಮಃ ಆಚಮನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಶಾಂತಾಯ ನಮಃ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ದಾಂತಾಯ ನಮಃ ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಶುಚಯೇ ನಮಃ ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ರಾಮಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ವಸ್ತ್ರದ್ವಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಅಕಾಮಾಯ ನಮಃ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಭಕ್ತಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ಆಭರಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ದಂಡಿನೇ ನಮಃ ಗಂಧಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಚಂಡಾಯ ನಮಃ ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ತ್ವಗಂಬರಾಯ ನಮಃ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

೧. ಕಮಂಡಲುಧರಾಯ ನಮಃ ೨. ಸಾಕ್ಷಸ್ರಜೇ ನಮಃ

೩. ದಯಾಳವೇ ನಮಃ ೪. ದೋಷವರ್ಜಿತಾಯ ನಮಃ

೫. ಇಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ವಿಮಲಾಯ ನಮಃ

ಕಲ್ಮಷಪಾಪಹರಾಯ ನಮಃ ಇಷ್ಟಪ್ರದಾಯ ನಮಃ

ಇಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ಪುಷ್ಟಾಯ ನಮಃ

ತುಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ಜಮದಗ್ನಯೇ ನಮಃ

ತ್ವಗಂಬರಾಯ ನಮಃ ಇತಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ.

ಓಂ ದೋಷವರ್ಜಿತಾಯ ನಮಃ ಧೂಪಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಓಂ ಜ್ಞಾನಿನೇ ನಮಃ ದೀಪಮ್

ಓಂ ವಿಮಲಾಯ ನಮಃ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಓಂ ಕಲ್ಮಷಪಾಪಹರಾಯ ನಮಃ ತಾಂಬೂಲಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಇಷ್ಟಪ್ರದಾಯ ನಮಃ ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಶಿಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಪುಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ವಿಶಿಷ್ಟಾಯ ನಮಃ ಪುನರರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಜಮದಗ್ನಯೇ ನಮಃ ಸರ್ವೋಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

೭. ವಸಿಷ್ಠಪೂಜಾ

ತಪೋನಿಧಿಂ ದಯಾಸಿಂಧುಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಭವಮ್ ।
ಸ್ರಗ್ಗಂಧಪಾಣಿಂ ವರದಂ ವಸಿಷ್ಠಂ ಪ್ರಣಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥
ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ವಸಿಷ್ಠಾಯ ಜಟಿಲಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ ।
ಧರ್ಮರೂಪಾಯ ಸತ್ಯಾಯ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾರಿಣೇ ॥
(ಧರ್ಮಾಯ ಪಾಪನಾಶಾಯ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾರಿಣೇ ॥)
ಜಟಿಲಂ ಭಸ್ಮದಿಗ್ಧಾಂಗಂ ಸಾಕ್ಷಸೂತ್ರಕಮಂಡಲುಮ್ ।
ವಲ್ಕಲಾಜಿನಕೌಪೀನಂ ಸಾತಪತ್ರಂ ಸದಂಡಕಮ್ ।
ಸಕುಶಂ ಚೋತ್ತರೀಯಂ ಚ ಸಪತ್ನೀಕಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥

ಶ್ವಿತ್ಯಂ ಚೋವಮಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಮೈತ್ರಾವರುಣೋ ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ವಸಿಷ್ಠೋ ದೇವತಾ । ವಸಿಷ್ಠಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಶ್ವಿತ್ಯಂ ಚೋಮಾ ದಕ್ಷಿಣತಸ್ಕಪರ್ದಾ ಧಿಯಂ ಜಿನ್ವಾಸೋ ಅಭಿ ಹಿ ಪ್ರಮಂದುಃ । ಉತ್ತಿಷ್ಠನ್ವೋಚೇ ಪರಿ ಬರ್ಹಿಷೋ ನೄನ್ ನಮೇ ದೂರಾದವಿತವೇ ವಸಿಷ್ಠಾಃ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ಅರುಂಧತೀಪತಿಂ ವಸಿಷ್ಠಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ಅರುಂಧತೀಪತಿಂ ವಸಿಷ್ಠಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಅರುಂಧತೀಪತಿಂ ವಸಿಷ್ಠಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಃ ಅರುಂಧತೀಪತಿಂ ವಸಿಷ್ಠಮಾವಾಹಯಾಮಿ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಓಂ ವಸಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಓಂ ಗರಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ವರಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಧರ್ಮಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಆಚಮನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಅರುಂಧತೀಪತಯೇ ನಮಃ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ದೀಪ್ತಿಮತೇ ನಮಃ ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಯೋಗಿನೇ ನಮಃ ವಸ್ತ್ರದ್ವಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ರಾಮಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲಾಯ ನಮಃ ಆಭರಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಮನೋರಥಫಲಪ್ರದಾಯ ನಮಃ ಗಂಧಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಭಕ್ತಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದಾಯ ನಮಃ ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ವಸಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

೧. ವಸಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ	೨. ವರಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ

೩ ಗರಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ	೪. ಧರ್ಮಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ

೫. ಅರುಂಧತೀಪತಯೇ ನಮಃ	ದೀಪ್ತಿಮತೇ ನಮಃ

ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾಯ ನಮಃ	ಯೋಗಿನೇ ನಮಃ

ರಾಮಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ	ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲಾಯ ನಮಃ

ಮನೋರಥಫಲಪ್ರದಾಯ ನಮಃ ಭಕ್ತಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದಾಯ ನಮಃ

ವಸಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಇತಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ.

ಓಂ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷಾಯ ನಮಃ ಧೂಪಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಓಂ ಮೈತ್ರಾವರುಣಾಯ ನಮಃ ದೀಪಮ್

ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೇ ನಮಃ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಓಂ ವಿರಾಗಿಣೇ ನಮಃ ತಾಂಬೂಲಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಜ್ಞಾನಿನೇ ನಮಃ ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಜಟಿಲೇ ನಮಃ ಪುನರರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ವೇದವಿದೇ ನಮಃ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ದಾಂತಾಯ ನಮಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಶಾಂತಾಯ ನಮಃ ನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಪುನರರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ವಸಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಸರ್ವೋಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅರುಂಧತೀಪೂಜೆ

ಓಂ ಅತ್ರೇರ್ಯಥಾನುಸೂಯಾ ಸ್ಯಾದ್ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಪ್ಯರುಂಧತೀ ।
ಕೌಶಿಕಸ್ಯ ಯಥಾ ಸತೀ ತಥಾ ತ್ವಮಪಿ ಭರ್ತರಿ ।

ಅರುಂಧತಿ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸರ್ವಸೌಭಾಗ್ಯದಾಯಿನಿ ।
ಪೂಜಾಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವೇಶಿ ಪಾಪಂ ನಾಶಯ ನಾಶಯ ॥
(ಅರುಂಧತಿ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮಹಾಪಾಪೌಘನಾಶಿನಿ ।
ಪತಿವ್ರತಾನಾಂ ಸರ್ವಾಸಾಂ ಧರ್ಮಶೀಲಪ್ರವರ್ತಿಕೇ ॥)

?ಅರುಂಧತ್ಯೈ ನಮಃ - ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ವಸಿಷ್ಠಪತ್ನ್ಯೈ ನಮಃ ಆವಾಹಯಾಮಿ ।

ಸತ್ಯೈ ನಮಃ ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸೌಮಾಂಗಲ್ಯಹೇತವೇ ನಮಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪತಿವ್ರತಾಯೈ ನಮಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ತಪಸ್ವಿನ್ಯೈ ನಮಃ ಆಚಮನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮುನಿಧರ್ಮಪ್ರವರ್ತಿನ್ಯೈ ನಮಃ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ನಿತ್ಯನಿರ್ಮಲಾಯೈ ನಮಃ ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮಾನಿನ್ಯೈ ನಮಃ ವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಗೋಪ್ತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ ಕಂಚುಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಧರ್ಮರತಾಯೈ ನಮಃ ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ವಸಿಷ್ಠಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ ಕುಂಕುಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಸುಗುಣೋಜ್ಜ್ವಲಾಯೈ ನಮಃ ಆಭರಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಪಾವನ್ಯೈ ನಮಃ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
?ಹವಿರ್ಗಂಧಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ ಧೂಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯಾಯೈ ನಮಃ ದೀಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಧರ್ಮಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಪತ್ನ್ಯೈ ನಮಃ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಸರ್ವಭೂತಾನುರಾಗಿಣ್ಯೈ ನಮಃ ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಕ್ರತುದಕ್ಷಿಣಾಯೈ ನಮಃ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಋಷಿಪತ್ನೀಸಮಾಶ್ರಿತಾಯೈ ನಮಃ ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಮಂತ್ರಜ್ಞಾಯೈ ನಮಃ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಶಿಂಶುಮಾರಗತಯೇ ನಮಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಸರ್ವಲೋಕನಮಸ್ಕೃತಾಯೈ ನಮಃ ನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ವಸಿಷ್ಠಕುಟುಂಬಿನ್ಯೈ ನಮಃ ಪುನರರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಸ್ಮೃತಿಸೂತ್ರೇಣ ಭಕ್ತಾನಾಂ ಸರ್ವಪಾಪಾಽಪನೋದಿನಿ ।
ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತ್ ಸೂಕ್ಷ್ಮತರೇ ಮಾತರ್ದರ್ಶನಾತ್ ಪುಣ್ಯದಾಯಿನೀ ॥
ಪತಿವ್ರತಾಗ್ರಗಣ್ಯೇ ತ್ವಂ ಸೌಮಾಂಗಲ್ಯಸುಖಪ್ರದೇ ।
ಅರುಂಧತಿ ಮಹಾದೇವಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಕ್ತೇ ಚಿರಂತನಿ ।
ಜಯ ತ್ವಂ ನಿತ್ಯಕಲ್ಯಾಣಿ ವಸಿಷ್ಠೈಕಕುಟುಂಬಿನಿ ॥
ಪಾವನತ್ವಂ ಚ ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ಸುಖಂ ಶಾಶ್ವತಮೇವ ಚ ।
ಮಹಾದೇವಿ ಜಗದ್ವಂದ್ಯೇ ವ್ರತಸಂಪೂರ್ಣತಾಂ ಕುರು ॥

ಈ ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, (ನಂತರ ವೇದವ್ಯಾಸ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.)

ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ ಪೂಜೆ

ಓಂ ಅರುಂಧತೀಸಹಿತಕಶ್ಯಪಾದಿ ಸಪ್ತರ್ಷ್ಯಂತರ್ಗತಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣ-ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಧ್ಯಾನಾವಾಹನಾದಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಓಂ ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ಪೂರ್ಣಾನಂದಾಯ ಧೀಮಹಿ । ತನ್ನೋ ವ್ಯಾಸಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥

ವಿಜ್ಞಾನರೋಚಿಃ ಪರಿಪೂರಿತಾಂತಃ ಬಾಹ್ಯಾಂಡಕೋಶಂ ಹರಿತೋಪಲಾಭವಮ್ । ತರ್ಕಾಭಯೇತಂ ವಿಧಿಶರ್ವಪೂರ್ವಗೀರ್ವಾಣ-ವಿಜ್ಞಾನದಮಾನತೋಽಸ್ಮಿ ॥

ಓಂ ವ್ಯಾಂ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಧ್ಯಾಯಾಮಿ । ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಆಸನಮ್ । ಪಾದ್ಯಮ್ । ಮಧುಪರ್ಕಮ್ । ಸ್ನಾನಮ್ । ವಸ್ತ್ರಮ್ । ವಿಭೂಷಣಮ್ ಪುಷ್ಪಮ್ । ಧೂಪಮ್ । ದೀಪಮ್ । ನೈವೇದ್ಯಮ್ । ತಾಂಬೂಲಂ ದಕ್ಷಿಣಾಮ್ । ಮಂಗಲನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸಪ್ತ ಋಷಿಗಳ ಸಮಷ್ಟಿಪೂಜೆ

ಓಂ ದೇವಾ ಏತಸ್ಯಾಮವದಂತ ಪೂರ್ವೇ ಸಪ್ತ ಋಷಯಸ್ತಪಸೇ ಯೇ ನಿಷೇದುಃ । ಭೀಮಾ ಜಾಯಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯೋಪನೀತಾ ದುರ್ಧಾಂ ದಧಾತಿ ಪರಮೇ ವ್ಯೋಮನ್ ॥

ಮೂರ್ತಿಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಸ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ತೇಜ ಉತ್ತಮಮ್ ।
ಸೂರ್ಯಕೋಟಿಪ್ರತೀಕಾಶಂ ಋಷಿವೃಂದಂ ವಿಚಿಂತಯೇತ್ ॥
ಅರುಂಧತೀಸಹಿತಕಶ್ಯಪಾದಿಸಪ್ತಋಷಿಭ್ಯೋ ನಮಃ ।

ಏತೇ ಸಪ್ತರ್ಷಯಃ ಸರ್ವೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಂಪೂಜಿತಾ ಮಯಾ ।
ಸರ್ವೇ ಪಾಪಂ ವ್ಯಪೋಹಂತು ಜ್ಞಾನತೋಽಜ್ಞಾನತಃ ಕೃತಃ ॥
ಸಪ್ತರ್ಷಯಃ ಸಮಾಯಾತಾಃ ಮಯಾ ಶುದ್ಧೇನ ಚೇತಸಾ ।
ಆಹೂತಾ ವ್ರತ ಕಾಲೇಽಸ್ಮಿನ್ ಸರ್ವಸೌಖ್ಯಪ್ರವರ್ತಕಾಃ ॥
ಸ್ವಾಗತಂ ವೋ ಮಹಾಭಾಗಾಃ ಚತುರ್ವೇದಸ್ವರೂಪಿಣಃ ।
ಯಾವದ್ವ್ರತಮಹಂ ಕುರ್ಯಾಂ ಕೃಪಯಾ ಸ್ಥೀಯತಾಂ ಪುರಃ ॥
ಸಪ್ತಋಷಿಭ್ಯೋನಮಃ । ಧ್ಯಾಯಾಮಿ । ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಆಗಚ್ಛಂತು ಮಹಾಭಾಗಾಶ್ಚತುರ್ವೇದಪರಾಯಣಾಃ ।
ಯಾವದ್ವ್ರತಮಿದಂ ಕುರ್ವೇ ಕೃಪಯಾ ಭವತಾಮಹಮ್ ॥ ಧ್ಯಾಯಾಮಿ

ಅರುಂಧತೀಸಹಿತ-ಕಶ್ಯಪಾದಿಸಪ್ತರ್ಷ್ಯಂತರ್ಗತ-ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯ-ಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಧ್ಯಾಯಾಮಿ, ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಆಸನಂ

ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಹಾಕಿರಿ

ಕುಶಾಸನೇ ಪವಿತ್ರೇಽಸ್ಮಿಂಸ್ತಿಷ್ಠಂತು ಮುನಿಸತ್ತಮಾಃ ।
ಅರುಂಧತ್ಯಾ ಸಮೇತಾಸ್ತೇ ಜಟಾಮಕುಟಧಾರಿಣಃ ॥
ಸುವರ್ಣಖಚಿತಂ ದಿವ್ಯಂ ನಾನಾರತ್ನಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಆಸನಂ ಕಲ್ಪಿತಂ ತನ್ಮೇ ಗೃಹ್ಯತಾಂ ತು ಮುನೀಶ್ವರಾಃ ॥

ವೇದಾನಾಂ ಸ್ವರೂಪೇಭ್ಯೋ ನಮೋ ನಮಃ । ಪುರಾಣಪುರುಷೇಭ್ಯೋ ದೇವರ್ಷಿಭ್ಯೋ ನಮೋ ನಮಃ ॥ ಅರುಂಧತಿ ಸಹಿತ ಕಶ್ಯಪಾದಿ ಸಪ್ತರ್ಷ್ಯಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅರ್ಘ್ಯ

ಉದ್ಧರಣೆ ನೀರು ಹಾಕಿರಿ

ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೈರ್ಯುಕ್ತಂ ಪಾದ್ಯಂ ಗೃಹ್ಣಂತು ಭೋ ದ್ವಿಜಾಃ ।
ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರುತ ಪ್ರೀತ್ಯಾ ತುಷ್ಟಾ ಸಂತು ಸದಾ ಮಮ ॥

ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪಾದ್ಯ

ಪಾದಗಳಿಗೆ ನೀರು ಹಾಕಿರಿ

ನಭಸ್ಯೇ ಶುಕ್ಲಪಂಚಮ್ಯಾಮರ್ಚಿತಾ ಋಷಿಸತ್ತಮಾಃ ।
ಪಾಪಂ ದಹಂತು ಮೇ ಸರ್ವಂ ಪಾದ್ಯಂ ಗೃಹ್ಣಂತು ಶೋಭನಾಃ ॥

ಪಾದಯೋಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಆಚಮನಂ

ಮೂರು ಬಾರಿ ನೀರು ಬಿಡಿರಿ

ಲೋಕಾನಾಂ ತುಷ್ಟಿಕರ್ತಾರೋ ಯೂಯಂ ಸರ್ವೇ ತಪೋಧನಾಃ ।
ನಮೋ ವೋ ಧರ್ಮವಿಜ್ಞೇಭ್ಯೋ ಗೃಹ್ಣೀತ್ವಾಚಮನಂ ತ್ವಿದಮ್ ॥

ಮಧುಪರ್ಕ

ಜೇನುತುಪ್ಪ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ದಧ್ಯಾಜ್ಯಮಧುಸಂಯುಕ್ತಂ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಮಯಾಹೃತಮ್ ।
ಗೃಹ್ಣಂತು ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ಗುರವಃ ತತ್ವಚಿಂತಕಾಃ ॥

ಪಯಃ ಸ್ನಾನಂ

ಹಾಲಿನಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿರಿ

ಕಾಮಧೇನುಸಮುದ್ಭೂತಂ ದುಗ್ಧಂ ಚಾಮೃತಮುತ್ತಮಮ್ ।
ಸ್ನಾನಾರ್ಥಮಾಹೃತಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗೃಹ್ಣಂತು ಋಷಯಃ ಶುಭಾಃ ॥

ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನ

ಪಂಚಾಮೃತಗಳಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿರಿ

ಸುರಾಸುರಗಣೈಃ ಪೂಜ್ಯಾನ್ ಯಕ್ಷಗಂಧರ್ವಕಿನ್ನರೈಃ ।
ಪಂಚಾಮೃತೇನ ಸಪ್ತರ್ಷೀನ್ ಸ್ನಾಪಯಾಮಿ ವಿಶಾರದಾನ್ ॥
ಪಯೋ ದಧಿ ಘೃತಂ ಚೈವ ಮಧು ಶರ್ಕರಯಾ ಯುತಮ್ ।
ಪಂಚಾಮೃತಂ ಮಯಾ ದತ್ತಮೃಷಯಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನ

ವಿಭಾಗಿಸಿದ ತೀರ್ಥೋದಕದಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿರಿ

ಮಂದಾಕಿನೀ ಗೌತಮೀ ಚ ಯಮುನಾ ಚ ಸರಸ್ವತೀ ।
ಸರ್ವದಾ ತುಂಗಭದ್ರಾ ಚ ತಾಭ್ಯಃ ಸ್ನಾನಂ ಪ್ರಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥
ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಸಂಯುಕ್ತಂ ಪವಿತ್ರಂ ನಿರ್ಮಲಂ ಜಲಮ್ ।
ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ತು ಮಯಾನೀತಂ ಋಷಯಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ವಸ್ತ್ರಮ್

ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣದ ಗೆಜ್ಜೆ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ಯೂಯಂ ಸರ್ವೇ ತಪೋನಿಷ್ಠಾಃ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾಃ ಸತ್ಯವಾದಿನಃ ।
ವಸ್ತ್ರಾಣಿ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯಂತು ಮುಕ್ತಿದಾಃ ಸಂತು ಮೇ ಸದಾ ॥
ಆಹತಂ ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಂ ಚ ಶ್ವೇತವರ್ಣಂ ಸುಶೋಭಿತಮ್ ।
ಋಷಿಭ್ಯಃ ಕಶ್ಯಪಾದಿಭ್ಯಃ ಪ್ರದದಾಮಿ ಸುಖಾವಹಮ್ ॥
ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಾನಿ ದಿವ್ಯಾನಿ ಶುಭಾಣಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಚ ।
ಋಷಯಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಂತು ಸಪ್ತ ಪ್ರಾವರಣಾನಿ ಚ ॥

ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ

ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ತ್ರಿಗುಣಂ ನವಸೂತ್ರಂ ಚ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಶಿವಾತ್ಮಕಮ್ ।
ಅರ್ಪಯಾಮಿ ಋಷಿಭ್ಯಸ್ತು ಸೋಜಿನಂ ಚೋತ್ತರೀಯಕಮ್ ॥
ನಾನಾಮಂತ್ರೈಃ ಸಮಾಯುಕ್ತಂ ತ್ರಿಗುಣಂ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಕಮ್ ।
ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಚ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಋಷಿಪುಂಗವಾಃ ॥

ಓಂ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಪರಮಂ ಪವಿತ್ರಂ ಪ್ರಜಾಪತೇರ್ಯತ್ಸಹಜಂ ಪುರಸ್ತಾತ್ । ಆಯುಷ್ಯಮಗ್ರ್ಯಂ ಪ್ರತಿಮುಂಚ ಶುಭ್ರಂ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಬಲಮಸ್ತು ತೇಜಃ ॥

ಗೋಪಿಚಂದನ

ಗೋಪೀಚಂದನ ಹಚ್ಚಿರಿ

ಗೋಪಿಚಂದನಸಂಮಿಶ್ರಂ ನಾನಾಗಂಧಸುಗಂಧಿತಮ್ ।
ದದ್ಯಾದ್ದೇವ ಋಷಿಭ್ಯಸ್ತು ಸರ್ವಪಾಪವಿಮುಕ್ತಯೇ ॥

ಎಲ್ಲ ಋಷಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಗೋಪಿಚಂದನ ಮತ್ತು ಶಂಖಚಕ್ರಾದಿಮುದ್ರೆಗಳನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸುವುದು.

ಗಂಧ

ಗಂಧ ಹಚ್ಚಿರಿ

ಚಂದನಾಗರುಕರ್ಪೂರಕುಂಕುಮೈಶ್ಚ ಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ವಿಲೇಪನಮಿದಂ ತುಭ್ಯಂ ನಮೋ ವಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಅಂಗಾರ

ಅಂಗಾರ ಹಚ್ಚಿರಿ

ವಿಷ್ಣೋರಂಗಾರಶೇಷೇಣ ಯೋಽಂಗಾನಿ ಪರಿಮಾರ್ಜಯೇತ್ ।
ದುರಿತಾನಿ ವಿನಶ್ಯಂತಿ ವ್ಯಾಧಯೋ ಯಾಂತಿ ಖಂಡಶಃ ॥

ಅಕ್ಷತಾಃ

ಅಕ್ಷತೆ ಹಚ್ಚಿ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಏರಿಸಿರಿ

ಅಕ್ಷತಾಃ ಪರಮಾ ದಿವ್ಯಾಃ ಸರ್ವಕಾಮಫಲಪ್ರದಾಃ ।
ಪೂಜಾರ್ಥಂ ಚ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ಋಷಯಃ ಸುಮನೋಹರಾಃ ॥
ರಂಜಿತಾಃ ಕುಂಕುಮೌಘೇನ ಅಕ್ಷತಾಸ್ತು ಸುಶೋಭನಾಃ ।
ಗೃಹ್ಣಂತು ಮಮ ಸಂತುಷ್ಟಾ ಭವಂತು ಮುನಿಸತ್ತಮಾಃ ॥
(ಶುಭ್ರಾಕ್ಷತಾಶ್ಚ ಸಂಪೂರ್ಣಾಃ ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ ಚ ನಿಯೋಜಿತಾಃ ।
ಶೋಭಾಯೈ ವೋ ಮಯಾ ದತ್ತಾ ಗೃಹ್ಯತಾಂ ಮುನಿಸತ್ತಮಾಃ ॥)

ಕಂಚುಕ

ಅರುಂಧತಿದೇವಿಗೆ ಕಣ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ನವರತ್ನಾದಿಭಿಃ ಬದ್ಧಾಂ ಸೌವರ್ಣೈಶ್ಚೈವ ತಂತುಭಿಃ ।
ನಿರ್ಮಿತಾಃ ಕಂಚುಕೀಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗೃಹಾಣ ಪರಮೇಶ್ವರಿ ॥
ಅರುಂಧತಿಗೆ ಕುಪ್ಪಸ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವುದು.

ಮಂಗಲಸೂತ್ರ

ಮಾಂಗಲ್ಯ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ಮಾಂಗಲ್ಯಂ ತಂತುಮಣಿಭಿರ್ಮುಕ್ತೈಶ್ಚೈವ ವಿರಾಜಿತಮ್ ।
ಸೌಮಂಗಲ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಕಂಠಸೂತ್ರಂ ದದಾಮಿ ತೇ ॥

ಕಂಠಸೂತ್ರಂ ತಾಳಪತ್ರಂ ಹರಿದ್ರಾಕುಂಕುಮಾಂಜನಮ್ ।
ಸಿಂಧೂರಾಲಕ್ತಕಂ ದಾಸ್ಯೇ ಸೌಭಾಗ್ಯದ್ರವ್ಯಮೀಶ್ವರಿ ॥
ಅರುಂಧತಿಗೆ ಕಂಠಸೂತ್ರವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವುದು.

ಕರ್ಣಾಭರಣ

ಓಲೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ತಾಡಪತ್ರಾಣಿ ದಿವ್ಯಾನಿ ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ ಶುಭಾನಿ ಚ ।
ಕರ್ಣಾಭರಣಯುಕ್ತಾನಿ ಮಾತಃ ತತ್ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥
ಅರುಂಧತಿಗೆ ತಾಡಪತ್ರವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವುದು.

ಅರಿಶಿನ

ಅರಿಶಿನ ಹಚ್ಚಿರಿ

ಹರಿದ್ರಾರಂಜಿತೇ ದೇವಿ ಸುಖಸೌಭಾಗ್ಯದಾಯಿನಿ ।
ಹರಿದ್ರಾಂ ತೇ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಗೃಹಾಣ ಪರಮೇಶ್ವರಿ ॥

ಸುಮಂಗಲೀರಿಯಂ ವಧೂರಿಮಾಂ ಸಮೇತ ಪಶ್ಯತ । ಸೌಭಾಗ್ಯಮಸ್ಯೈ ದತ್ವಾಯಾಥಾಸ್ತಂ ವಿಪರೇತನ ॥

ಅರುಂಧತಿಗೆ ಅರಿಶಿನ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ಕುಂಕುಮ

ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿರಿ

ಕುಂಕುಮಂ ಕಾಮ್ಯದಂ ದಿವ್ಯಂ ಕಾಮಿನೀಕಾಮಸಂಭವಮ್ ।
ಕುಂಕುಮೇನಾರ್ಚಿತೇ ದೇವಿ ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಕಜ್ಜಲ

ಕಾಡಿಗೆ ಹಚ್ಚಿರಿ

ಸುನೀಲಭ್ರಮರಾಭಾಸಂ ಕಜ್ಜಲಂ ನೇತ್ರಮಂಡನಮ್ ।

ಮಯಾ ದತ್ತಮಿದಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಕಜ್ಜಲಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಕಾಡಿಗೆ ಹಚ್ಚುವುದು.

ಸಿಂಧೂರ

ಸಿಂಧೂರ ಹಚ್ಚಿರಿ

ವಿದ್ವದ್ವರ್ಣೇನ ಸಂಕಾಶಂ ಜಪಾಕುಸುಮಸನ್ನಿಭಮ್ ।

ಸಿಂಧೂರಾದಿ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ದೇಹಿ ಮೇ ಚಿರಮ್ ॥

ಸಿಂಧೂರಾದಿಗಳನ್ನು ಅರುಂಧತಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವುದು.

ಆಭರಣ

ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ಸ್ವಭಾವಸುಂದರಾಂಗಿ ತ್ವಂ ನಾನಾರತ್ನಾದಿಭಿರ್ಯುತೇ ।

ಭೂಷಣಂ ಹಿ ವಿಚಿತ್ರಂ ತು ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯ

ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ನಾನಾ ಸುಗಂಧಿಕಂ ದ್ರವ್ಯಂ ಚೂರ್ಣೀಕೃತ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ।

ದದಾಮಿ ತೇ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಪುಷ್ಪಾಣಿ

ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಏರಿಸಿರಿ

ಮಾಲತೀ ಚಂಪಕಾ ಮಲ್ಲೀ ಕೇತಕ್ಯಾದೀನಿ ವೈ ದ್ವಿಜಾಃ ।
ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಪೂಜಾರ್ಥಂ ವಃ ಪದಾಂಬುಜೇ ॥

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು.

ಪತ್ರಪೂಜಾ

ಪತ್ರಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿರಿ

ಕಾಶ್ಯಪಾಯ ನಮಃ	ತುಲಸೀಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಅತ್ರಯೇ ನಮಃ	ಅಗಸಿಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಭರದ್ವಾಜಾಯ ನಮಃ	ಅಪಾಮಾರ್ಗಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾಯ ನಮಃ	ಬಿಲ್ವಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಗೌತಮಾಯ ನಮಃ	ಅರ್ಕಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಜಮದಗ್ನಯೇ ನಮಃ	ದೂರ್ವಾಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ವಸಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ	ಶಮೀಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಅರುಂಧತ್ಯೈ ನಮಃ	ಧತ್ತೂರಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಅಥಾಂಗಪೂಜಾ

ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡಿರಿ

ಓಂ ಗೌತಮಾಯ ನಮಃ । ಪಾದೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥ (ಪಾದ)
ಓಂ ಪ್ರಸ್ಕರಾಯ ನಮಃ । ಗುಲ್ಫೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥ (ಕಾಲಿನಗಂಟು)
ಓಂ ಕುತ್ಸಾಯ ನಮಃ । ಜಂಘೇ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥ (ಮೊಣಕಾಲು)
ಓಂ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಾಯ ನಮಃ । ಜಾನುನೀ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥(ತೊಡೆಗಳು)
ಓಂ ಗರ್ಗಾಯ ನಮಃ । ಗುಹ್ಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥ (ಗುಹ್ಯಾಂಗ)

ಓಂ ಇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಕಟಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥ (ಕಟಿ)
ಓಂ ವೈವಸ್ವತಾಯ ನಮಃ । ನಾಭಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥ (ನಾಭಿ)
ಓಂ ಮರೀಚಯೇ ನಮಃ । ಉದರಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥ (ಹೊಟ್ಟೆ)
ಓಂ ಶರ್ಕರಾಯ ನಮಃ । ಹೃದಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥ (ಹೃದಯ)
ಓಂ ಕಣ್ವಾಯ ನಮಃ । ಕಂಠಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥ (ಕಂಠ)
ಓಂ ಗೌತಮಾಯ ನಮಃ । ಕರತಲಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥ (ಹಸ್ತ)
ಓಂ ಸುವರ್ಣಾಯ ನಮಃ । ಕೂರ್ಪರಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥ (ಮೊಳಕೈ ಬುಡ)
ಓಂ ಚಕ್ಷುಷ್ಮತೇ ನಮಃ । ಬಾಹೂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥ (ಭುಜ)
ಓಂ ಪ್ರಜಾಪತಯೇ ನಮಃ । ಶ್ರೋತ್ರೇ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥ (ಕಿವಿ)
ಓಂ ವಿಮದಾಯ ನಮಃ । ಮುಖಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥ (ಮುಖ)
ಓಂ ಅಭೀತಪತಯೇ ನಮಃ । ಚಕ್ಷುಷೀ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥ (ಕಣ್ಣು)
ಓಂ ವಸಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ । ಲಲಾಟಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥ (ಹಣೆ)
ಓಂ ಜಮದಗ್ನಯೇ ನಮಃ । ಶಿರಃ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥ (ತಲೆ)

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಪೂಜಾ

ತುಳಸಿಯಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿರಿ

ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ತಪಸ್ವಿಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಮಾನ್ಯೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಸಿದ್ಧೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಯೋಗಿಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಸತ್ಯವ್ರತೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ನಿಯತಾಶಿಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವಿದ್ಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ವೇದವಿದ್ಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಮಹಾತ್ಮಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯರತೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಕರ್ಮರತೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಪರಾಯಣೇಭ್ಯೋನಮಃ॥೧೦॥
ಓಂ ಧರ್ಮಾತ್ಮಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡಧರೇಭ್ಯೋ ನಮಃ

ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಶ್ರೀರ್ಷವಿದ್ಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಸಾವಿತ್ರೀಸಿದ್ಧೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಯಾಜಕೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಅಧ್ವರ್ಯುರ್ಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷಿತೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಪುರಾತನೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಸ್ಥಿತಿಕರ್ತೃಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಜಪಕರ್ತೃಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಪ್ರಸ್ತೋತೃಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಉದ್ಗಾತೃಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಆಚಾರಪ್ರವರ್ತಕೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಅನುಶಾಸಿತೃಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ವೇದಾಂಗಪ್ರಚಾರಕೇಭ್ಯೋ
ಓಂ ಶಾಪಾನುಗ್ರಹಶಕ್ತೇಭ್ಯೋ
ಓಂ ಸ್ವಾಧೀನಚಿತ್ತೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮಪಾಲಕೇಭ್ಯೋ
ಓಂ ಭಗವತ್ಪ್ರಸಾದಿಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಲೋಕಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಗೃಹಿಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಭಾಷ್ಯಕೃದ್ಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಜ್ಞಾನಸಿದ್ಧೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಸರ್ವವಂದ್ಯೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ತಪೋಧನೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಮಂತ್ರಮೂರ್ತಿಭ್ಯೋ ನಮಃ

ಓಂ ಗಾಯತ್ರೀಸಿದ್ಧೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಯಜಮಾನೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥೨೦॥
ಓಂ ಋತ್ವಿಗ್ಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಯಜ್ವಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಪೂತೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತೃಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಲಯಕರ್ತೃಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥೩೦॥
ಓಂ ಹೋತೃಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಪ್ರತಿಹರ್ತೃಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಧರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಸಂಪ್ರದಾಯಪ್ರವರ್ತಕೇಭ್ಯೋ
ಓಂ ವೇದವೇದಾಂತಪಾರಗೇಭ್ಯೋ
ಓಂ ಲೋಕಶಿಕ್ಷಕೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಸ್ವತಂತ್ರೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಸ್ವರೂಪಸುಖಿಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮದರ್ಶಕೇಭ್ಯೋ
ಓಂ ದೇವಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥೫೦॥
ಓಂ ಸರ್ವಪೂಜ್ಯೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಸೂತ್ರಕೃದ್ಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಮಹಿಮಾಸಿದ್ಧೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ನಿರ್ದುಷ್ಟೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಶಮಧನೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥೬೦॥
ಓಂ ಶಾಪಶಕ್ತೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗಿಭ್ಯೋ ನಮಃ

ಓಂ ಅಣಿಮಾದಿಸಿದ್ಧೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಹರಿಪೂಜಾರತೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ವ್ರತಿಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಮುನಿಮುಖ್ಯೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥೭೦॥
ಓಂ ಶಾಂತೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ದಾಂತೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ತಿತಿಕ್ಷುಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ಉಪರತೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಶ್ರದ್ಧಾಳುಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ವಿವೇಕಿಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ವಿಜ್ಞಾತೃಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಿಷ್ಠೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥೮೦॥
ಓಂ ಭಗವದ್ಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ?ಭಸ್ಮಧಾರಿಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ತುಲಸೀಮಾಲಾಧಾರಿಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ಸ್ನಾಯುಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ತೀರ್ಥೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ಶುದ್ಧೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಆಸ್ತಿಕೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ವಿಪ್ರೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ದ್ವಿಜೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥೯೦॥
ಓಂ ಉಪವೀತಿಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ಮೇಧಾವಿಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಪವಿತ್ರಪಾಣಿಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ಸಂಸ್ಕೃತೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಸತ್ಕೃತೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ಸುಕೃತಿಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಸಮುಖೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ವಲ್ಕಲಾಽಜಿನಧಾರಿಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಋಷಿನಿಷ್ಠೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ಜಟಿಲೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥೧೦೦॥
ಓಂ ಕಮಂಡಲುಧಾರಿಭ್ಯೋ ಓಂ ಸಪತ್ನೀಕೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಸಾಂಗೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ವೇದವೇದ್ಯೇಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಸ್ಮೃತಿಕರ್ತೃಭ್ಯೋ ನಮಃ ಓಂ ಕಶ್ಯಪಾದಿಸರ್ವಮಹರ್ಷಿಭ್ಯೋ
ಓಂ ಅರುಂಧತ್ಯಾದಿಸಪ್ತಮಹರ್ಷಿಪತ್ನಿಭ್ಯೋ ನಮಃ
ಓಂ ಇಷ್ಟಾರ್ಥದಾಯಿಭ್ಯೋ ನಮಃ

ಇತ್ಯಷ್ಟೋತ್ತರಶತದಿವ್ಯನಾಮಪೂರ್ವಕನಾನಾವಿಧಪರಿಮಳಪತ್ರಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಧೂಪ

ಧೂಪಾರತಿ ಮಾಡಿರಿ

ಧೂಪಂ ಗೋಘೃತಸಂಯುಕ್ತಂ ಗುಗ್ಗುಲಾಗರುಮಿಶ್ರಿತಮ್ ।
ಸುವಾಸಿತಂ ದದಾಮ್ಯದ್ಯ ಋಷಯಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥
ವನಸ್ಪತಿರಸೋದ್ಭೂತೋ ಗಂಧಾಢ್ಯೋ ಗಂಧ ಉತ್ತಮಃ ।
ಆಘ್ರೇಯಃ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಧೂಪೋಽಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಏಕಾರತಿ

ಮೂರು ಬತ್ತಿಯಿಂದ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಿರಿ

ಸಾಜ್ಯಂ ತ್ರಿವರ್ತಿಸಂಯುಕ್ತಂ ಅಂಧಕಾರವಿನಾಶನಮ್ ।
ದೀಪಂ ಗೃಹ್ಣೀತ ಭೋ ವಿಪ್ರಾಃ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದತ್ತಂ ಮಯಾಽಧುನಾ ॥
ಅಜ್ಞಾನಾಂಽಧತಮೋಹಾರಿಜ್ಯೋತಿರ್ಮೃತ್ಯುವಿನಾಶನಮ್ ।
ಸ್ವೀಕುರ್ವಂತು ಮಹಾಭಾಗಾಃ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಮುನೀಶ್ವರಾಃ ॥

ತೀರ್ಥ

೩ ಬಾರಿ ದೇವರ ತೀರ್ಥ ೧ ಬಾರಿ ಪ್ರಾಣದೇವರ ತೀರ್ಥ ನೀಡಿರಿ

ಪ್ರಥಮಂ ಕಾಯಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ಧರ್ಮಸಾಧನಮ್ ।
ತೃತೀಯಂ ಮೋಕ್ಷಮಾಪ್ನೋತಿ ಏವಂ ತೀರ್ಥಂ ತ್ರಿಧಾ ಪಿಬೇತ್ ।

ನೈವೇದ್ಯಂ

ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿರಿ

ಮಹಿಷೀದಧಿಯುಕ್ತಾನಿ ಕಂದಮೂಲಫಲಾನಿ ಚ ।
ಸಾಜ್ಯಕ್ಷೀರಾಣಿ ಗೃಹ್ಣಂತು ತೃಪ್ತ್ಯರ್ಥಂ ತು ಮುನೀಶ್ವರಾಃ ॥

ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸುವಃ । ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಮ್ । ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ । ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ । ದೇವ ಸವಿತಃ ಪ್ರಸುವ ।

ಸತ್ಯಂ ತ್ವರ್ತ್ವೇನ ಪರಿಷಿಂಚಾಮಿ । ಅಮೃತಮಸ್ತು ಅಮೃತೋಪಸ್ತರಣಮಸಿ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಪ್ರಾಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಅಪಾನಾಯಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ವ್ಯಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಉದಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಸಮನಾಯಸ್ವಾಹಾ । ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ ।

(ಎಮ್ಮೆಯ ಮೊಸರು, ಗೆಣಸು, ಜೋಳದ ತೆನೆ, ಕಾಯಿ-ಹಣ್ಣು, ಹಾಲು, ನವಣೆ ಧಾನ್ಯದ ಆಹಾರ, ಸೌತೆಕಾಯಿ, ಸಾಮೇ ಅಕ್ಕಿಯ ಅನ್ನ, ಸಾಮೆ ಪಾಯಸ ಇವುಗಳನ್ನು ಏಳು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡುವುದು. ಮೊದಲು ದೇವರಿಗೆ ಅನಂತರ ಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅರುಂಧತಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು.)

ನಾನಾ ಪಕ್ವಾನ್ನಸಂಯುಕ್ತಂ ರಸೈಃ ಷಡ್ಭಿಃ ಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಗೃಹ್ಣಂತು ಋಷಯಸ್ಸರ್ವೇ ನೈವೇದ್ಯಂ ಪ್ರದದಾಮ್ಯಹಮ್ ॥
ಮಧ್ಯೇ ಪಾನೀಯಮ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ;
ಉತ್ತರಾಪೋಶನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ;
ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ;
ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ;
ಕರೋದ್ವರ್ತನಾರ್ಥೇ ಚಂದನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಆಚಮನೀಯಂ

೩. ಉದ್ಧರಣೆ ನೀರು ಬಿಡಿರಿ

ಗಂಗಾತೋಯಂ ಸಕರ್ಪೂರಂ ಸುಶೀತಲಶುಭಂ ಜಲಮ್ ।
ಗೃಹ್ಣಂತು ಮುನಯಃ ಸರ್ವೇ ತದಾಚಮನಸಂಜ್ಞಕಮ್ ॥

ಫಲಸಮರ್ಪಣಂ

ಫಲಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿರಿ

(ಬೀಜಪೂರಾಮ್ರಪನಸಖರ್ಜೂರೀಕದಲೀಫಲಮ್ ।
ನಾರಿಕೇಲಫಲಂ ದಿವ್ಯಂ ಗೃಹ್ಣಂತು ಮುನಿಪುಂಗವಾಃ ॥)
ದಾಡಿಮೀ ಕದಲೀ ದ್ರಾಕ್ಷೀ ಖರ್ಜೂರೀಸಂಭವಂ ಫಲಮ್ ।
ಅನ್ಯಕಾಲೋದ್ಭವಂ ಹೃದ್ಯಂ ಗೃಹ್ಯತಾಂ ಭಕ್ತವತ್ಸಲಾಃ ॥
ನಮೋ ವೇದವಿದಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಋಷಯಃ ಸೂರ್ಯಸನ್ನಿಭಾಃ ।
ಗೃಹ್ಣಂತ್ವಿದಂ ಫಲಂ ತುಷ್ಟಾ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಹಿ ಭಕ್ತಿತಃ ॥

ತಾಂಬೂಲಂ

ತಾಂಬೂಲ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

(ಪೂಗೀಫಲೈಃ ಸಕರ್ಪೂರೈಃ ನಾಗವಲ್ಲೀದಲೈರ್ಯುತಮ್ ।
ಲವಂಗಾದಿಯುತಂ ವಿಪ್ರಾಃ ತಾಂಬೂಲಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥)
ಪೂಗೀಫಲಂ ಮಹಾದಿವ್ಯಂ ನಾಗವಲ್ಯಾದಲೈರ್ಯುತಮ್ ।
ಕರ್ಪೂರೈಲಾಸಮಾಯುಕ್ತಂ ತಾಂಬೂಲಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ದಕ್ಷಿಣಾಂ

ದಕ್ಷಿಣೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ಓಂ ಹಿರಣ್ಯರೂಪಃ ಸ ಹಿರಣ್ಯ ಸಂದೃಗಪಾಂ ನಪಾತ್ಸೇದು ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಃ ।
ಹಿರಣ್ಯಯಾತ್ ಪರಿ ಯೋನೇರ್ನಿಷದ್ಯಾ ಹಿರಣ್ಯದಾ ದದತ್ಯನ್ನಮಸ್ಮೈ ॥
ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಃ ಸಮವರ್ತತಾಗ್ರೇ ಭೂತಸ್ಯ ಜಾತಃ ಪತಿರೇಕ ಆಸೀತ್ ।
ಸ ದಾಧಾರ ಪೃಥಿವೀಂ ದ್ಯಾಮುತೇಮಾಂ ಕಸ್ಮೈ ದೇವಾಯ ಹವಿಷಾ ವಿಧೇಮ ।

ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಗರ್ಭಸ್ಥಂ ಹೇಮಬೀಜಂ ವಿಭಾವಸೋಃ ।
ಅನಂತಪುಣ್ಯಫಲದಂ ಅತಃ ಶಾಂತಿಂ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಮೇ ॥
ಪೂಜಾ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತು ವಿಹಿತಾ ಯಾ ಋಷೀಶ್ವರಾಃ ।
ಅನೇನ ವಹ್ನಿಜಾತೇನ ಹಿರಣ್ಯೇನ ಮಹೇಶ್ವರಾಃ ॥

ಮಂಗಲನೀರಾಜನಂ

ಸಪ್ತ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಿರಿ

ಪಂಚವರ್ತಿಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಸರ್ವಮಂಗಲದಾಯಕಮ್ ।
ನೀರಾಜನಂ ಕೃತಂ ವಿಪ್ರಾಃ ಯುಷ್ಮಾಭಿಸ್ತನ್ನಿರೀಕ್ಷ್ಯತಾಮ್ ।
ಚಕ್ಷುದಂ ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ತಿಮಿರಸ್ಯ ನಿವಾರಣಮ್ ।
ಮಹಾದೀಪಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ಸಪ್ತರ್ಷೀನ್ ಪ್ರತಿ ವೈ ಶುಭಮ್ ॥

ಮಹಾನೀರಾಜನದೀಪಂ ಕರ್ಪೂರಾರ್ತಿಕ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾಣಿ

ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿ ಹೂವು ಅರ್ಪಿಸಿರಿ

ಕಶ್ಯಪೋಽತ್ರಿರ್ಭರದ್ವಾಜೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋಽಥ ಗೌತಮಃ ।
ಜಮದಗ್ನಿರ್ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ಸಾಧ್ವೀ ಚೈವಾಪ್ಯರುಂಧತೀ ॥
ಏತೇ ಸಪ್ತರ್ಷಯಃ ಸರ್ವೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಂಪೂಜಿತಾ ಮಯಾ ।
ಸರ್ವೇ ಪಾಪಂ ವ್ಯಪೋಹಂತು ಪುಷ್ಪಂ ಗೃಹ್ಣಂತು ಚೋತ್ತಮಮ್ ॥

ಅಥ ನಮಸ್ಕಾರಾಃ

ಸುವಾಸಿನಿಯರು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕಶ್ಯಪರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ

ನಮೋಽಸ್ತು ಋಷಿವರ್ಯೇಭ್ಯೋ ದೇವರ್ಷಿಭ್ಯೋ ನಮೋ ನಮಃ ।
ಸರ್ವಪಾಪಹರೇಭ್ಯಶ್ಚ ವೇದವಿದ್ಭ್ಯೋ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ಕಶ್ಯಪಃ ಸರ್ವಲೋಕಾಢ್ಯಃ ಸರ್ವಭೂತಹಿತೇ ರತಃ ।
ನರಾಣಾಂ ಪಾಪನಾಶಾಯ ಋಷಿರೂಪೇಣ ತಿಷ್ಠತಿ ॥

ಅತ್ರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ

ಅತ್ರಯೇ ಚ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸರ್ವಭೂತಹಿತೇಷಿಣೇ ।
ತಪೋರೂಪಾಯ ಸತ್ಯಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೇಽಮಿತತೇಜಸೇ ॥

ಭರದ್ವಾಜರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ

ಭರದ್ವಾಜ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸದಾ ಧ್ಯಾನಪರಾಯಣ ।
ಮಹಾಜಟಿಲಧರ್ಮಾತ್ಮನ್ ಪಾಪಂ ಸಂಹರ ಮೇ ಸದಾ ॥

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಜ್ವಲನ್ಮುಖ ಮಹಾಬಲ ।
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕೃತಗಾಯತ್ರೀ ತಪೋರೂಪೇಣ ಸಂಸ್ಥಿತಃ ॥

ಗೌತಮರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ

ಗೌತಮಃ ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ಋಷೀಣಾಂ ಚ ಸದಾ ಪ್ರಿಯಃ ।
ಶ್ರೌತಾನಾಂ ಕರ್ಮಣಾಂ ಚೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯಪ್ರವರ್ತಕಃ ॥

ಜಮದಗ್ನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ

ಜಮದಗ್ನಿರ್ಮಹಾತೇಜಾಃ ತಪಸಾ ಕಲ್ಪಿತಂ ಧನಮ್ ।
ಲೋಕೇಷು ಧರ್ಮಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಸರ್ವಪಾಪಂ ನಿವರ್ತಯ ॥

ವಸಿಷ್ಠರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ

ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ವಸಿಷ್ಠಾಯ ಜಟಿಲಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ ।
ಧರ್ಮರೂಪಾಯ ಸತ್ಯಾಯ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾರಿಣೇ ॥

ಅರುಂಧತಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ

ಅಭ್ಯರ್ಣಪತಿಕಾ ದೇವೀ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಪ್ರಿಯಾ ಸದಾ ।
ಅರುಂಧತೀತಿ ವಿಖ್ಯಾತಾ ತಾಂ ನಮಸ್ಯಾಮಿ ಸರ್ವದಾ ॥

ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಮಂಡಿ ಊರಿ ನಮಿಸಿರಿ

ಏತೇ ಸಪ್ತರ್ಷಯಃ ಸರ್ವೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಂಪೂಜಿತಾ ಮಯಾ ।
ಸರ್ವೇ ಪಾಪಂ ವ್ಯಪೋಹಂತು ಜ್ಞಾನತೋಽಜ್ಞಾನತಃ ಕೃತಮ್ ॥
ಏಷಾಂ ಪ್ರಭಾವೇನ ದಿವೌಕಸಾಂ ಚ ಮಹಾಪ್ರಭಾವಾ ತಪಸೋ ಬಲೇನ ।
ಲೋಕತ್ರಯಾರಿಷ್ಟವಿನಾಶಕಾನಾಂ ಸಪ್ತರ್ಷಿಣಾಂ ಚಾಸ್ತು ಮಮಾಲ್ಪಪೂಜಾ ॥
ಜ್ಞಾನತೋಽಜ್ಞಾನತೋ ವಾಽಪಿ ಯನ್ಮಯಾ ಪೂಜನಂ ಕೃತಮ್ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತು ಪುಣ್ಯದೃಷ್ಟ್ಯಾವಲೋಕನಾತ್ ॥

ಸುವಾಸಿನಿಯರು ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು

ಜನ್ಮಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಂ ಪಾಪಂ ಪಾಪಬುದ್ಧ್ಯಾರ್ಜಿತಂ ಮಯಾ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ನಾಶಮಾಯಾತು ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥

ಕಶ್ಯಪಾಯ ನಮಃ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸಪ್ತರ್ಷಯಃ ಶುಭಾಃ ಸರ್ವೇ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಚ ಶುಭಪ್ರದಾಃ ।
ಸರ್ವಪಾಪಂ ವ್ಯಪೋಹಂತು ಗೃಹ್ಣಂತ್ವರ್ಘ್ಯಂ ನಮೋಸ್ತು ವಃ ॥

ಅತ್ರಯೇ ನಮಃ । ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮೃಗನಾಭಿಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಕದಲೀಸಂಭವಾನ್ವಿತಮ್ ।
ಗೃಹ್ಣಂತು ಮುನಯಃ ಸರ್ವೇ ಮದ್ದತ್ತಾರ್ಘ್ಯಂ ನಮೋಸ್ತು ವಃ ॥

ಭರದ್ವಾಜಾಯ ನಮಃ । ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ವಿದ್ವಾಂಸೋ ಮುನಯಶ್ಚೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಶ್ಚ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ ।
ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಪೂರ್ಣಂ ಗೃಹ್ಣಂತ್ವರ್ಘ್ಯಂ ನಮೋಸ್ತು ವಃ ॥

ವಿಶ್ವಮಿತ್ರಾಯ ನಮಃ । ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸರ್ವದೇವ ಸ್ತುವಂತೋಽತ್ರ ಋಷಯೋ ನಾರದಾದಯಃ ।
ಕಪಿಲಾದ್ಯಾಸ್ತು ಗೃಹ್ಣಂತು ಮಮಾರ್ಘ್ಯಂ ಋಷಿಪುಂಗವಾಃ ॥

ಗೌತಮಾಯ ನಮಃ । ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷೀಣಾಂ ಚ ರುದ್ರಾಣಾಂ ಜ್ವಲದ್ದ್ಯುತಿ ತಪೋಧನಾಃ ।
ಕ್ರೂರದಾಹಕಸಂತಾಪಾ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಗೃಹ್ಣಂತು ಹೇ ದ್ವಿಜಾಃ ॥

ಜಮದಗ್ನಯೇ ನಮಃ । ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ನಿತ್ಯಂ ತ್ವತ್ಸದ್ಮಸಂಸ್ಥಾನಿ ಯಾನಿ ಕರ್ಮಕೃತಾನಿ ವೈ ।
ಸಂಯೋಜಯನ್ ತಪಃ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗೃಹಾಣ ವರದೋ ಭವ ॥

ವಸಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ । ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸರ್ವಾಸಾಂ ಯೋಷಿತಾಂ ಸಾಧ್ವೀ ಸುಚಕ್ಷುಃ ಸತ್ಯವಾದಿನೀ ।
ಅರುಂಧತ್ಯಾಭಿಧೇ ಸೌರಿ ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ಮುನೀಶ್ವರಿ ॥

ಅರುಂಧತ್ಯೈ ನಮಃ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸಮಾಪನ

ತುಳಸೀದಳ ಹಿಡಿದು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ

ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ಚ ನಾಮೋಕ್ತ್ಯಾ ತಪಃ ಪೂಜಾಕ್ರಿಯಾದಿಷು ।
ನ್ಯೂನಂ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತಿ ಸದ್ಯೋ ವಂದೇ ತಮಚ್ಯುತಮ್ ॥
ಮಂತ್ರಹೀನಂ ಕ್ರಿಯಾಹೀನಂ ಭಕ್ತಿಹೀನಂ ರಮಾಪತೇ ।
ಯತ್ಕೃತಂ ತು ಮಯಾ ದೇವ ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ತದಸ್ತು ಮೇ ॥

ಕಾಯೇನ ವಾಚಾ ಮನಸೇಂದ್ರಿಯೈರ್ವಾ ಬುದ್ಧ್ಯಾತ್ಮನಾ ವಾऽನುಸೃತಸ್ವಭಾವಃ ।
ಕರೋಮಿ ಯದ್ಯತ್ಸಕಲಂ ಪರಸ್ಮೈ ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅನೇನ ಪ್ರತಿವಾರ್ಷಿಕವಿಹಿತಪೂಜನೇನ ಅರುಂಧತೀಸಹಿತಕಶ್ಯಪಾದಿಸಪ್ತ ಋಷಯಃ ಪ್ರೀಯಂತಾಮ್ ॥

ಮಧ್ಯೇ ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರ ಸ್ವರವರ್ಣಲೋಪದೋಷಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾರ್ಥಂ ನಾಮತ್ರಯ- ಮಂತ್ರಜಪಂ ಕರಿಷ್ಯೇ –

ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

ವಾಯನದಾನ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವಾಯನದಾನ ನೀಡಿರಿ.

ಮಮ ಆತ್ಮನಃ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣೋಕ್ತಫಲಪ್ರಾಪ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಕೃತವ್ರತಸ್ಯ ಸಾಂಗತಾ- ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ವಾಯನದಾನಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ತಥಾ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪೂಜನಂ ಚ ಕರಿಷ್ಯೇ –

ಮಹಾವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪಿಣೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ಇದಮಾಸನಂ । ಸುಖಾಸನಂ । ಇದಂ ಪಾದ್ಯಂ ಸುಪಾದ್ಯಂ । ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ । ಅಸ್ತ್ವರ್ಘ್ಯಂ । ಇದಮಾಚಮನೀಯಮ್। ಅಸ್ತ್ವಾಚಮನೀಯಂ । ಗಂಧಾಃ ಪಾಂತು । ಸೌಮಂಗಲ್ಯಂ ಚಾಸ್ತು । ಅಕ್ಷತಾಃ ಪಾಂತು । ಆಯುಷ್ಯಮಸ್ತು । ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಪಾಂತು । ಸೌಶ್ರೇಯಮಸ್ತು । ತಾಂಬೂಲಾನಿ ಪಾಂತು । ಐಶ್ವರ್ಯಮಸ್ತು । ದಕ್ಷಿಣಾಃ ಪಾಂತು । ಬಹುದೇಯಂ ಚಾಸ್ತು ॥

ವಾಯನಂ ಫಲಸಂಯುಕ್ತಂ ಸಘೃತಂ ದಕ್ಷಿಣಾಯುತಂ ।
ದ್ವಿಜವರ್ಯಾಯ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ವ್ರತಸಂಪೂರ್ತಿಹೇತವೇ ॥

ಭವಂತಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಂತು ಜ್ಯೋತೀರೂಪಾಸ್ತಪೋಧನಾಃ ।
ಉಭಯೋಸ್ತಾರಕಾಃ ಸಂತು ವಾಯನಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವತಃ ॥
ನ್ಯೂನಾತಿರಿಕ್ತಕರ್ಮಾಣಿ ಮಯಾ ಯಾನಿ ಕೃತಾನಿ ಹಿ ।
ಕ್ಷಮಧ್ವಂ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಯೂಯಂ ಸರ್ವೇ ತಪೋಧನಾಃ ॥
ವಿಪ್ರಾಯ ವೇದವಿದುಷೇ ಶ್ರೋತ್ರಿಯಾಯ ಕುಟುಂಬಿನೇ ।
ನರಕೋತ್ತಾರಣಾರ್ಥಾಯ ಅಚ್ಯುತಃ ಪ್ರೀಯತಾಮಿತಿ ॥

ಉತ್ತರದಿನೇ ಪೂಜಾ

ಮರುದಿವಸ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪೂಜೆ

ಆದ್ಯ ಪೂರ್ವೋಚ್ಚರಿತ-ವರ್ತಮಾನ ಏವಂಗುಣವಿಶೇಷಣವಿಶಿಷ್ಟಾಯಾಂ ಶುಭತಿಥೌ ಅರುಂಧತೀಸಹಿತಕಶ್ಯಪಾದಿಸಪ್ತಋಷಿಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪುರಾಣೋಕ್ತಫಲ-ಪ್ರಾಪ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಉತ್ತರಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ।

ಅರುಂಧತೀಸಹಿತಕಶ್ಯಪಾದಿಸಪ್ತಋಷಿಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

ವಿಲೇಪನಾರ್ಥೇ ಚಂದನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸರ್ವೋಪಚಾರಾರ್ಥೇ ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪೂಜಾರ್ಥೇ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಧೂಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ದೀಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಕರೋದ್ವರ್ತನಾರ್ಥೇ ಚಂದನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮುಖವಾಸಾರ್ಥೇ ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅರುಂಧತೀ ಸಹಿತ ಕಶ್ಯಪಾದಿ ಸಪ್ತ ಋಷಿಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪಾರ್ಥೇ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನಮಸ್ಕರೋಮಿ ।

ಅನೇನ ಉತ್ತರಾರಾಧನೇನ ಶ್ರೀಅರುಂಧತೀಸಹಿತಕಶ್ಯಪಾದಿಸಪ್ತಋಷ್ಯಂತ-ರ್ಗತಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಭಿನ್ನಃ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ

ಪ್ರೀಯತಾಂ ಸುಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥
ಸಪ್ತಋಷಯಃ ಪ್ರೀಯಂತಾಂ ।

ಯಾಂತು ದೇವಗಣಾಃ ಸರ್ವೇ ಪೂಜಾಮಾದಾಯ ಮಾಮಕೀಮ್ ।
ಇಷ್ಟಕಾಮಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪುನರಾಗಮನಾಯ ಚ ॥
ಆವಾಹಿತ ಋಷೀನ್ ಅರುಂಧತೀಸಾಧ್ವೀಂ ಚ ವಿಸರ್ಜಯಾಮಿ ।

ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಋಷಿಪ್ರತೀಕಗಳನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದು. ಆಚಮನ ಮಾಡುವುದು.

ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ಚ ನಾಮೋಕ್ತ್ಯಾ ತಪಃ ಪೂಜಾಕ್ರಿಯಾದಿಷು ।
ನ್ಯೂನಂ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತಿ ಸದ್ಯೋ ವಂದೇ ತಮಚ್ಯುತಮ್ ॥
ಮಂತ್ರಹೀನಂ ಕ್ರಿಯಾಹೀನಂ ಭಕ್ತಿಹೀನಂ ರಮಾಪತೇ ।
ಯತ್ಕೃತಂ ತು ಮಯಾ ದೇವ ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ತದಸ್ತು ಮೇ ॥
ಕಾಯೇನ ವಾಚಾ ಮನಸೇಂದ್ರಿಯೈರ್ವಾ ಬುದ್ಧ್ಯಾತ್ಮನಾ ವಾಽನುಸೃತಸ್ವಭಾವಃ ।
ಕರೋಮಿ ಯದ್ಯತ್ಸಕಲಂ ಪರಸ್ಮೈ ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥
ಅನೇನ ಪ್ರತಿವಾರ್ಷಿಕವಿಹಿತಪೂಜನೇನ ಅರುಂಧತೀಸಹಿತಕಶ್ಯಪಾದಿಸಪ್ತ ಋಷಯಃ ಪ್ರೀಯಂತಾಮ್ ॥

* * * * *

ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತದ ಕಥೆ

ಸಿತಾಶ್ವ ಉವಾಚ –

ಶ್ರುತಾನಿ ದೇವದೇವೇಶ ವ್ರತಾನಿ ಸುಬಹೂನಿ ಚ ।
ಸಾಂಪ್ರತಂ ಮೇ ಸಮಾಚಕ್ಷ್ವ ವ್ರತಂ ಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಮ್ ॥೧॥

ಸಿತಾಶ್ವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ – 'ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಚತುರ್ಮುಖ-ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ! ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಯ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ನಾನು ಹಿಂದೆ ಅನೇಕ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಕೇಳಿರುವೆನು. ಆ ಎಲ್ಲ ವ್ರತಗಳ ನಡುವೆ ಪಾಪವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸುಡಬಲ್ಲ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವ್ರತವು ಯಾವುದು? ಇದನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡು.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ –

ಶೃಣು ರಾಜನ್ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ವ್ರತಾನಾಮುತ್ತಮಂ ವ್ರತಮ್ ।
ಋಷಿಪಂಚಮೀತಿ ವಿಖ್ಯಾತಂ ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ಪರಮ್ ॥೨॥

ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಾಜನೇ! ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಎಲ್ಲ ವ್ರತಗಳ ನಡುವೆ ಯಾವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದರೆ ಋಷಿಪಂಚಮೀವ್ರತ. ಇದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ.

ಯೇನ ಚೀರ್ಣೇನ ರಾಜೇಂದ್ರ ನರಕಂ ನೈವ ಪಶ್ಯತಿ ।
ಅತ್ರೈವೋದಾಹರಿಷ್ಯಂತಿ ಇತಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಮ್ ॥೩॥

ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಯಾವ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ ಆ ವ್ರತವೇ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಇತಿಹಾಸವೊಂದನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವೈದರ್ಭೇ(ವೈದೇಹೇ) ಚ ದ್ವಿಜವರಃ ಉದಂಕೋ ನಾಮ ನಾಮತಃ ।
ತಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ಸುಶೀಲೇತಿ ಪತಿವ್ರತಪರಾಯಣಾ ॥೪॥

ವಿದೇಹರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದಂಕ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಶ್ರೇಷ್ಠಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಇದ್ದನು. ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯು ಸುಶೀಲೆ ಎಂದು. ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಆಸಕ್ತಳಾಗಿದ್ದಳು.

ತಸ್ಯಾ ಅಪತ್ಯಯುಗಲಂ ಪುತ್ರೋ ಹಿ ಸುವಿಭೂಷಣಃ ।
ಅಧೀತವಾನ್ ಸುತಸ್ತಸ್ಯ ವೇದಾನ್ ಸಾಂಗಪದಕ್ರಮಾನ್ ॥೫॥

ಆ ಸುಶೀಲೆಗೆ ಗಂಡು ಮಗು ಹಾಗೂ ಹೆಣ್ಣುಮಗು ಹುಟ್ಟಿದವು. ಉದಂಕನು ಗಂಡುಮಗುವಿಗೆ ಗರ್ಭಾಷ್ಟಮದಲ್ಲಿ ಉಪನಯನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಗುರುಕುಲ-ವಾಸಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಆ ಉದಂಕನ ಪುತ್ರನು ಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಗುರುಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಸಮಸ್ತವೇದಗಳನ್ನು ವೇದಾಂಗ-ಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದನು.

ಸಮಾನೇ ಚ ಕುಲೇ ತೇನ ಸುತಾ ಚಾಪಿ ವಿವಾಹಿತಾ ।
ವಿವಾಹಿತ್ವೈವ ಸಾ ದೈವಾದ್ ವೈಧವ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ ಸತ್ತಮ ॥೬॥

ಪ್ರಾಪ್ತವಯಸ್ಕಳಾದ ಮಗಳಿಗೆ ಸತ್ಕುಲಪ್ರಸೂತನಾದ ಉತ್ತಮನಾದ ವಿದ್ಯಾ-ವಂತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಜೊತೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿದನು. ದೈವವಶದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ-ದಲ್ಲಿಯೇ ಮಗಳು ವಿಧವೆಯಾದಳು.

ಸತೀತ್ವಂ ಪಾಲಯಂತೀ ಸಾ ಆಸ್ತೇ ನಿಜಪಿತುರ್ಗೃಹೇ ।
ತಸ್ಯಾ ದುಃಖೇನ ಸಂತಪ್ತಃ ಸುತಂ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ವೇಶ್ಮನಿ ॥೭॥
ಗಂಗಾತೀರವನಂ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಸಕಲತ್ರಸ್ತಯಾ ಸಹ ।
ಸ ತತ್ರಾಧ್ಯಾಪಯಾಮಾಸ ಶಿಷ್ಯಾನ್ ವೇದಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ ॥೮॥

ವೈಧವ್ಯದ ದುಃಖದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉದಂಕನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡನು. ಅವಳ ದುಃಖದಿಂದ ತಾನೂ ಕೂಡ ಸಂತಪ್ತನಾದನು. ಒಮ್ಮೆ ಮಗನನ್ನು ಸೊಸೆಯ ಜೊತೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಹಾಗೂ ಮಗಳೊಂದಿಗೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ವನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ವಾಸ ಮಾಡಿದನು.

ಸುತಾ ಚ ಕುರುತೇ ತಸ್ಯ ಪಿತುಃ ಶುಶ್ರೂಷಣಂ ಪರಮ್ ।
ಪಿತುಃ ಶುಶ್ರೂಷಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಪರಿಶ್ರಾಂತಾ ಕದಾಚನ ॥೯॥

ಆ ಮಗಳು ತಂದೆಯ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ರತಳಾಗಿದ್ದಳು. ತಂದೆಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದೊಂದು ದಿವಸ ಆಯಾಸಗೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದಳು.

ನಿಶೀಥೇ ಕಿಲ ಸಂಸುಪ್ತಾ ಕೃಮಿರಾಶಿರಜಾಯತ ।
ತಥಾವಿಧಾಂ ಚ ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿವಸ್ತ್ರಾಂ ಪ್ರಸ್ತರಸ್ಥಿತಾಮ್ ॥೧೦॥

ಶಿಷ್ಯಾ ನಿವೇದಯಾಮಾಸುಸ್ತನ್ಮಾತುಃ ಕರುಣಾನ್ವಿತಾಃ ।

ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅವಳ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಉಂಟಾದವು. ವಿವಸ್ತ್ರ- ಳಾಗಿ ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಳು. ಇವಳ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಶಿಷ್ಯರು ಕರುಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ ಅವಳ ತಾಯಿಗೆ ಮಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು.

ನ ಜಾನೀಮೋ ವಯಂ ಕಿಂಚಿದ್ ದೇವೀಂ ಸಾಧ್ವೀಂ ತಥಾವಿಧಾಮ್ ॥೧೧॥
ಕೃಮಿರಾಶಿಮಯೀ ಜಾತಾ ಮಾತಃ ಸಂಪ್ರತಿ ದೃಶ್ಯತೇ ।
ವಜ್ರಪಾತಸದೃಕ್ಷಂ ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಶಿಷ್ಯೈರುದೀರಿತಮ್ ॥೧೨॥

ಸಾಧ್ವಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಮಗಳ ದೇಹವು ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಏಕೆ ಹೀಗಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಮ್ಮಿಂದ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ವಿನಂತಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲ ಶಿಷ್ಯರೂ ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತುಗಳು ಆ ತಾಯಿಯ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ವಜ್ರಾಘಾತ ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು.

ಸಾ ಭ್ರಾಂತಮನಸಾ ಶೀಘ್ರಂ ತತ್ಸಮೀಪಮುಪಾಗಮತ್ ।
ಸಾ ತಾಂ ತಥಾವಿಧಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಲಲಾಪ ಸುದುಃಖಿತಾ ॥೧೩॥

ತಾಯಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಉದ್ವಿಗ್ನವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಲೇ ತನ್ನ ಮಗಳ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಓಡಿ ಬಂದಳು. ಕ್ರಿಮಿರಾಶಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಗಳ ದೇಹವನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಸತ್ಕುಲಪ್ರಸೂತಳಾದ ನನ್ನ ಮಗಳಿಗೇಕೆ ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎದುರಾಯಿತು ಎಂಬುದಾಗಿ ಗೋಳಾಡಿದಳು.

ಉರಶ್ಚ ತಾಡಯಾಮಾಸ ಸುತರಾಂ ಮೋಹಮಾಪ ಚ ।
ಕ್ಷಣೇನ ಪ್ರಾಪ್ತಚೈತನ್ಯಾಂ ತಾಮುತ್ಥಾಪ್ಯ ಪ್ರಮೃಜ್ಯ ಚ ॥೧೪॥

ಮಗಳ ದುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ತೊಡೆಯನ್ನು ಬಡಿದುಕೊಂಡು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತಳು. ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದಿದಳು. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚೆತ್ತುಕೊಂಡು ಮಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದಳು. ಕ್ರಿಮಿಗಳನ್ನು ದೂರಗೊಳಿಸಿ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟಳು.

ಸಮಾಲಂಬ್ಯ ಚ ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ ನಿನ್ಯೇ ತತ್ಪಿತುರಂತಿಕಮ್ ।
ಸ್ವಾಮಿನ್ ಕಥಯ ಮೇ ಸಾಧ್ವೀ ಕೇನ ದುಷ್ಕೃತಕರ್ಮಣಾ ॥೧೫॥

ಮಗಳನ್ನು ಆಲಿಂಗನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಆ ಮಗಳನ್ನು ತಂದೆಯ ಬಳಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಓ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನನ್ನ ಮಗಳಾದ ಈ ಸಾಧ್ವಿಯು

ಯಾವ ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ಯಾವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂಥ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ.

ನಿಶೀಥೇ ಸಂಪ್ರಸುಪ್ತೇಯಂ ಜಾಯತೇ ಕೃಮಿಸಂಕುಲಾ ।
ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ತತೋ ವಾಕ್ಯಮ್ ಋಷಿರ್ಧ್ಯಾನಪರಾಯಣಃ ॥೧೬॥

ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಇವಳ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿಗಳ ರಾಶಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ. ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಉದಂಕ ಋಷಿಯು ತನ್ನ ಮಗಳ ಇಂಥ ಘೋರಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಏನು ಕಾರಣ ಎಂಬುದನ್ನು ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತನಾಗಿ ಕಂಡನು.

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನಿವೇದಯಾಮಾಸ ತಸ್ಯಾ ಪ್ರಾಕ್ ಜನ್ಮಚೇಷ್ಟಿತಮ್ ॥

ತನ್ನ ಮಗಳ ಕರ್ಮವನ್ನು ಅಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಗೆ ಮಗಳ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ ಕರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು.

ಋಷಿರುವಾಚ –

ಪ್ರಾಗಿಯಂ ಸಪ್ತಮೇಽತೀತೇ ಜನ್ಮನಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೀ ಹ್ಯಭೂತ್ ॥೧೭॥
ರಜಸ್ವಲಾ ಚ ಸಂಜಾತಾ ಭಾಂಡಾದೀನ್ಯಸ್ಪೃಶತ್ ತದಾ ।
ಅಸ್ಯಾಸ್ತು ಪಾಪ್ಮನಾ ತೇನ ಜಾಯತೇ ಕ್ರಿಮಿವದ್ ವಪುಃ ॥೧೮॥

ನಿನ್ನ ಈ ಮಗಳು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳ ಹಿಂದೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಮಾರಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಳು. ರಜಸ್ವಲಾದೋಷದಿಂದ ತಾನು ಬಹಿಷ್ಠೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮೈಲಿಗೆಯನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡದೇ ಭಾಂಡಗಳನ್ನು ಪಾತ್ರೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಪಾತ್ರೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ದೋಷದಿಂದ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿಗಳುಳ್ಳ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾಳೆ.

ರಜಸ್ವಲಾಯಾಃ ಪಾಪೇನ ಯುಕ್ತಾ ಭವತಿ ಸಾನಘೇ ।
ಪ್ರಥಮೇಽಹನಿ ಚಾಂಡಾಲೀ ದ್ವಿತೀಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಘಾತಿನೀ ॥೧೯॥

ಯಾರು ರಜಸ್ವಲೆಯಾಗಿರುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಪಾಪಯುಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ದೋಷವಿದೂರಳೇ! ರಜಸ್ವಲೆಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ರಜಸ್ವಲೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಮೊದಲ ದಿನದಲ್ಲಿ ಚಂಡಾಲೆಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಎರಡನೆಯ ದಿವಸ ಬ್ರಹ್ಮಘಾತಕಿಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ.

ತೃತೀಯೇ ರಜಕೀ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಚತುರ್ಥೇಽಹನಿ ಶುದ್ಧ್ಯತಿ ।

ಮೂರನೆಯ ದಿವಸ ಅಗಸಗಿತ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿವಸ ಶುಭ್ರಳಾಗುತ್ತಾಳೆ.

ತದಾ ತಯಾ ಸಖೀಸಂಗಾದ್ ವ್ರತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾವಮಾನಿತಮ್ ॥೨೦॥
ದೃಷ್ಟವ್ರತಪ್ರಭಾವೇಣ ಜಾತಾ ದ್ವಿಜಕುಲೇಽಮಲೇ ।
ಅವಮಾನಾದ್ ವ್ರತಸ್ಯಾಸ್ಯ ಕೃಮಿರಾಶೀಮಯೀಧುನಾ ॥೨೧॥
ಏತತ್ ತೇ ಕಥಿತಂ ಸರ್ವಂ ಕಾರಣಂ ದುಷ್ಕೃತಸ್ಯ ಚ ॥

ಆದರೆ ಈ ನಿನ್ನ ಮಗಳು ತನ್ನ ದುಷ್ಟರಾದ ಸಖಿಯರ ಸಂಗದಿಂದ ರಜಸ್ವಲಾವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತಾಚರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಕಂಡರೂ ಅವಮಾನ ಮಾಡಿದಳು. ರಜಸ್ವಲಾಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ರಜಸ್ವಲಾದೋಷವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತವನ್ನು ನೋಡಿದ ಫಲದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಷ್ಟೇ ಇವಳು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವಳು. ರಜಸ್ವಲಾಧರ್ಮವನ್ನು ಅವಮಾನ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಈಗ ಕ್ರಿಮಿರಾಶಿಯುಳ್ಳ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಳು. ನಿನ್ನ ಮಗಳ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳು ಇಷ್ಟು ಇವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು.

ಸುಶೀಲೋವಾಚ –

ದರ್ಶನಾದಪಿ ಯಸ್ಯಾಸ್ಯ ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ನಿರ್ಮಲೇ ಕುಲೇ ॥೨೨॥
ಜನ್ಮ ಯುಷ್ಮದ್ವಿಧಾನಾಂ ಹಿ ಜಾಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸಾಮ್ ।
ಅವಜ್ಞಯಾ ಪ್ರಜಾಯಂತೇ ನಿಶೀಥೇ ಕೃಮಿರಾಶಯಃ ॥೨೩॥
ಮಹಾಶ್ಚರ್ಯಕರಂ ನಾಥ ತದ್ವ್ರತಂ ಕಥಯಸ್ವ ಮೇ ॥

ಸುಶೀಲೆಯು ಪುನಃ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು – ಪ್ರಭುವೇ! ತಾವು ಹೇಳಿದ ಆ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತವನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ನಿರ್ಮಲವಾದ ವಿಪ್ರರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕೆಂದರೆ ಆ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತದ ಪ್ರಭಾವ ಎಷ್ಟಿರಬೇಕು. ಆದರಲ್ಲಿಯೂ

ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ತಮ್ಮಂಥವರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕೆಂದರೆ ಆ ವ್ರತವು ಪರಮಶ್ರೇಷ್ಠವೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಮತ್ತು ಆ ಋಷಿಪಂಚಮೀವ್ರತದ ವಿಧಾನವನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಒಂದೇ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿರಾಶಿಯ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾಳೆಂದರೆ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭುವೇ! ಆ ಋಷಿಪಂಚಮೀವ್ರತದ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಿರಿ.

ಋಷಿರುವಾಚ –

ಸುಶೀಲೇ ಶೃಣು ತತ್ಸಮ್ಯಗ್ ವ್ರತಾನಾಮುತ್ತಮಂ ವ್ರತಮ್ ॥೨೪॥
ಯೇನ ಚೀರ್ಣೇನ ಸಹಸಾ ಪಾಪಾದಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ।
ದುಃಖತ್ರಯಾಚ್ಚ ಮುಚ್ಯೇತ ನಾರೀ ಸೌಭಾಗ್ಯಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥೨೫॥

ಉದಂಕ ಋಷಿಯು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ – ಎಲ್ಲ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತವು ಉತ್ತಮವಾಗಿದೆ. ಓ ಸುಶೀಲೆಯೇ! ಇದರ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು. ಯಾವ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತದ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ರಜಸ್ವಲಾ-ದೋಷದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ತಾಪತ್ರಯಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಹೆಂಗಸರು ಸೌಭಾಗ್ಯಯುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಕಲ್ಯಾಣಾನಿ ವಿವರ್ಧಂತೇ ಸಂಪದಶ್ಚ ನಿರಾಪದಃ।

ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಪತ್ತುಗಳು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಆಪತ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ.

ನಭಸ್ಯಾಃ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ತು ಯದಾ ಭವತಿ ಪಂಚಮೀ ॥೨೬॥
ನದ್ಯಾದಿಷು ತದಾ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಕೃತ್ವಾ ನಿಯಮಮೇವ ಚ।
ವಿಧಾಯ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಾಣಿ ಗತ್ವಾ ದ್ವಾರವತೀಮೃಷೀನ್ ॥೨೭॥

ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಂಚಮೀದಿವಸ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂದು ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲೆದ್ದು ನದಿ, ಕೆರೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಿಯಮಬದ್ಧವಾಗಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಋಷಿಗಳ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ತೆರಳಬೇಕು.

ಸ್ನಾಪಯೇದ್ ವಿಧಿವದ್ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪಂಚಾಮೃತರಸೈಃ ಶುಭೈಃ ।
ದ್ವಾರವತೀ-ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಶಾಲಾ ವಸ್ತ್ರಮಂಡಪಂ ಗೃಹಂ ವಾ ॥೨೮॥

ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪಂಚಾಮೃತಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧೋದಕದಿಂದ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಶಾಲೆ ವಸ್ತ್ರಮಂಟಪ ಅಥವಾ ಮನೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಋಷಿಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಚಂದನಾಗುರುಕರ್ಪೂರೈರ್ವಿಲಿಪ್ಯ ಚ ಸುಗಂಧಿಭಿಃ ।
ಪೂಜಯೇದ್ ವಿವಿಧೈಃ ಪುಷ್ಪೈರ್ಗಂಧಧೂಪಾದಿದೀಪಕೈಃ ॥೨೯॥

ಚಂದನ, ಅಗುರು, ಕರ್ಪೂರ ಮೊದಲಾದ ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ನಾನಾವಿಧವಾದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಧೂಪಾರತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ದೀಪಾರತಿಯನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸಮಾಚ್ಛಾದ್ಯ ಶುಭ್ರೈರ್ವಸ್ತ್ರೈಃ ಸೋಪವೀತೈರ್ಯಥಾವಿಧಿ ।
ತತೋ ನೈವೇದ್ಯಸಂಪನ್ನಮರ್ಘ್ಯಂ ದದ್ಯಾಚ್ಛುಭೈಃ ಫಲೈಃ ॥೩೦॥

ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ವಿಧಿಯು ಹೇಳುವಂತೆ ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಶುಭವಾದ ಫಲಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಕಶ್ಯಪೋಽತ್ರಿರ್ಭರದ್ವಾಜೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಸ್ತು ಗೌತಮಃ ।
ಜಮದಗ್ನಿರ್ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ಸಪ್ತೈತೇ ಋಷಯಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥೩೧॥
ಗೃಹ್ಣಂತ್ವರ್ಘ್ಯಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ತುಷ್ಟಾ ಭವತ ಮೇ ಸದಾ ।
ಶ್ರೋತ್ರವ್ಯಮಿದಮಾಖ್ಯಾನಂ ಶಾಕಾಹಾರಂ ಪ್ರಕಲ್ಪಯೇತ್ ॥೩೨॥

ಕಶ್ಯಪ, ಅತ್ರಿ , ಭರದ್ವಾಜ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ , ಗೌತಮ, ಜಮದಗ್ನಿ, ವಸಿಷ್ಠ ಇವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರನ್ನು ಕುರಿತು ನನ್ನಿಂದ ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ತಾವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಈ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತದ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸ್ಥಾತವ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೇಣ ಋಷಿಧ್ಯಾನಪರಾಯಣೈಃ ।
ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ಸಮ್ಯಗ್ ವ್ರತಮೇತತ್ ಸಮಾಚರೇತ್ ॥೩೩॥

ಅಂದು ಕೇವಲ ಋಷಿಗಳ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಪರಿಪಾಲನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ವಿಧಿಯಂತೆ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ತಸ್ಯ ಯಜ್ಞಾಯತೇ ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಯತ್ಫಲಮ್ ।
ಸರ್ವದಾನೇಷು ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ತದಸ್ಯ ವ್ರತಚಾರಣಾತ್ ॥೩೪॥

ಈ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತದ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವು ಬರುತ್ತದೆಂದರೆ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಪತ್ತುಗಳ ದಾನದಿಂದ ಎಲ್ಲ ವ್ರತಗಳ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವು ಬರುತ್ತದೋ ಅದೆಲ್ಲ ಪುಣ್ಯವು ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತದ ಆಚಣೆಯಿಂದಲೇ ಬರುತ್ತದೆ.

ಕುರುತೇ ಯಾ ವ್ರತಂ ಚೈತತ್ಸಾ ನಾರೀ ಸುಖಭಾಗಿನೀ ।
ರೂಪಲಾವಣ್ಯಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಸಂಯುತಾ ॥೩೫॥

ನಾರಿಯು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದಾಗ ಸುಖಿಯಾಗಿ ಇರುತ್ತಾಳೆ. ರೂಪಲಾವಣ್ಯಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾಳೆ.

ಇಹ ಲೋಕೇ ಸದೈವ ಸ್ಯಾತ್ ಪರತ್ರಾಪ್ಯಕ್ಷಯಾ ಗತಿಃ ।
ವ್ರತಸ್ಯಾಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವೇಣ ಜಾತಿಂ ಸ್ಮರತಿ ಪೌರ್ವಿಕೀಮ್ ॥೩೬॥

॥ ಇತಿ ಹೇಮಾದ್ರೌ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡೇ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ಕಥಾ ॥

ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಿದ್ದು, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಯವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಋಷಿಪಂಚಮೀವ್ರತದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯೂ ಕೂಡ ಆ ವರಾಂಗನೆಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತದ ಕಥೆಯು ಮುಗಿಯಿತು.

* * * * *

ಭವಿಷ್ಯೋತ್ತರದಲ್ಲಿ ಋಷಿಪಂಚಮೀ ಕಥೆ

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ–

ಶ್ರುತಾನಿ ದೇವದೇವೇಶ ವ್ರತಾನಿ ಸುಬಹೂನಿ ಚ ।
ಸಾಂಪ್ರತಂ ಮೇಽನ್ಯದಾಚಕ್ಷ್ವ ವ್ರತಂ ಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಮ್ ॥೧॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ–

ಅಥಾನ್ಯದಪಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಪಂಚಮೀಮೃಷಿಸಂಜ್ಞಿತಾಮ್ ।
ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ತು ಯತ್ಕೃತ್ವಾ ನಾರೀ ಪಾಪಾತ್ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥೨॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ –

ಕೀದೃಶೀ ಪಂಚಮೀ ಕೃಷ್ಣ ಕಥಂ ಚ ಋಷಿಸಂಜ್ಞಿತಾ ।
ಪಾತಕಾತ್ ಮುಚ್ಯತೇ ಕಸ್ಮಾನ್ನಾರೀ ಯದುಕುಲೋದ್ಭವ ॥೩॥
ಪಾಪಾನಿ ಚ ಬಹೂನ್ಯತ್ರ ವಿದ್ಯತೇ ಕಿಲ ಕೇಶವ ।
ಕಥಂ ವಾ ಋಷಿಪಂಚಮ್ಯಾಂ ನಾರೀ ಕಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥೪॥

ಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ –

ಅಜ್ಞಾನಾತ್ ಜ್ಞಾನತೋ ವಾಪಿ ಯಾ ಸ್ತ್ರೀ ಜಾತಾ ರಜಸ್ವಲಾ ।
ದುಷ್ಟಾ ಸ್ಪೃಶತಿ ಭಾಂಡಾನಿ ಗೃಹಕರ್ಮಣಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾ ॥೫॥
ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಸಾ ಮಹಾಪಾಪಂ ಸತ್ಯಂ ಸಾ ನರಕಂ ವ್ರಜೇತ್ ।
ಶೃಣು ತತ್ಕಾರಣಂ ಯಸ್ಮಾದ್ ವರ್ಜನೀಯಾ ರಜಸ್ವಲಾ ॥೬॥
ಪ್ರೋತ್ಸಾರ್ಯಾ ಗೃಹತೋ ದೂರಂ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯೇನ ಭಾರತ ।
ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ಪುರಾ ಶಕ್ರೋ ವೃತ್ರಂ ಹತ್ವಾ ಹ್ಯವಾಪ ಚ ॥೭॥
ತಯಾ ವೈ ರಾಜಶಾರ್ದೂಲ ವ್ರೀಡಿತೋ ವೃತ್ರಸೂದನಃ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಸಮುಪಾಗಚ್ಛತ್ ಆತ್ಮನಃ ಶುದ್ಧಿಕಾರಣಾತ್ ॥೮॥
ತತೋ ದೇವೈಃ ಸಮಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಕ್ಷಣಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಚಕಾರ ವೈ ।
ಶುದ್ಧಿಂ ಶಕ್ರಸ್ಯ ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಹೃಷ್ಟೇನಾಂತರಾತ್ಮನಾ ॥೯॥
ವಿಭಜ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ತು ಚತುರ್ಧಾ ಚ ಚತುರ್ಮುಖಃ ।
ಪ್ರಾಕ್ಷಿಪದ್ ರಾಜಶಾರ್ದೂಲ ಚತುಃಸ್ಥಾನೇಷು ವೈ ತದಾ ॥೧೦॥

ವಹ್ನೌ ಪ್ರಥಮಜ್ವಾಲಾಸು ನದೀಷು ಪ್ರಥಮೋದಕೇ ।
ಪರ್ವತೇಷು ಚ ರಾಜೇಂದ್ರ ನಾರೀರಜಸಿ ಪಾರ್ಥಿವ ॥೧೧॥
ಅತೋ ರಜಸ್ವಲಾ ನಾರೀ ಪ್ರೋಕ್ತಾಸ್ಯಾರ್ಯಾ ಚ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ।
ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಶಾಸನಾತ್ ಪಾರ್ಥ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯೇನ ಸರ್ವದಾ ॥೧೨॥
ಪ್ರಥಮೇಽಹನಿ ಚಾಂಡಾಲೀ ದ್ವಿತೀಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಘಾತಿಕೀ ।
ತೃತೀಯೇ ರಜಕೀ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಚತುರ್ಥೇಽಹನಿ ಶುದ್ಧ್ಯತಿ ॥೧೩॥
ಅಜ್ಞಾನಾಜ್ಜ್ಞಾನತೋ ವಾಪಿ ಜಾತಂ ಸಂಪರ್ಕಪಾತಕಮ್ ।
ತತ್ಪಾಪಸಂಕ್ಷಯಾರ್ಥಂ ವೈ ಕಾರ್ಯೇಯಮೃಷಿಪಂಚಮೀ ॥೧೪॥
ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಶಮನೀ ಸರ್ವೋಪದ್ರವನಾಶಿನೀ ।
ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷತ್ರಿಯವಿಟ್‌ಶೂದ್ರೈಃ ಸ್ತ್ರೀಭಿಃ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಶೇಷತಃ ॥೧೫॥
ಅತ್ರಾರ್ಥೇ ಯತ್ಪುರಾವೃತ್ತಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಕಥಾನಕಮ್ ।
ಪುರಾ ಕೃತಯುಗೇ ರಾಜಾ ವಿದರ್ಭಾಯಾಂ ಬಭೂವ ಹ ॥೧೬॥
ಶ್ಯೇನಜಿನ್ನಾಮ ರಾಜರ್ಷಿಶ್ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಾನುಪಾಲಕಃ ।
ತಸ್ಯ ದೇಶೇಽವಸದ್ ವಿಪ್ರೋ ವೇದವೇದಾಂಗಪಾರಗಃ ॥೧೭॥
ಸುಮಿತ್ರೋ ನಾಮ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸರ್ವಭೂತಹಿತೇ ರತಃ ।
ಕೃಷಿವೃತ್ತ್ಯಾ ಸದಾ ಯುಕ್ತಃ ಕುಟುಂಬಪರಿಪಾಲಕಃ ॥೧೮॥
ತಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ಸುಸಾಧ್ವೀ ಚ ಪತಿಶುಶ್ರೂಷಣೇ ರತಾ ।
ಜಯಶ್ರೀರ್ನಾಮವಿಖ್ಯಾತಾ ಬಹುಭೃತ್ಯಸುಹೃಜ್ಜನಾ ॥೧೯॥
ಅತಿಚಿಂತಾನ್ವಿತಾ ಸಾ ಚ ಪ್ರಾವೃಟ್‌ಕಾಲೇ ಸುಮಧ್ಯಮಾ ।
ಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಷು ರತಾ ಸಾಧ್ವೀ ವ್ಯಾಕುಲೀ ಕೃತಮಾನಸಾ ॥೨೦॥
ಏಕದಾ ಸಾತ್ಮನಃ ಪ್ರಾಪ್ತಮೃತುಕಾಲಂ ವ್ಯಲೋಕಯತ್ ।
ರಜಸ್ವಲಾಪಿ ಸಾ ರಾಜನ್ ಗೃಹಕರ್ಮ ಚಕಾರ ಹ ॥೨೧॥
ಭಾಂಡಾದೀನ್ ಅಸ್ಪೃಶದ್ ರಾಜನ್ ಋತೌ ಪ್ರಾಪ್ತೇಽಪಿ ಭಾಮಿನೀ ।
ಕಾಲೇನ ಬಹುನಾ ಸಾಧ್ವೀ ಪಂಚತ್ವಮಗಮತ್ ತದಾ ॥೨೨॥
ತಸ್ಯಾ ಭರ್ತಾಽಪಿ ವಿಪ್ರೋಽಸೌ ಕಾಲಧರ್ಮಮುಪೇಯಿವಾನ್ ।
ಏವಂ ತೌ ದಂಪತೀ ರಾಜನ್ ಸ್ವಕರ್ಮವಶಗೋ ತದಾ ॥೨೩॥
ಭಾರ್ಯಾ ತಸ್ಯ ಜಯಶ್ರೀಃ ಸಾ ಋತುಸಂಪರ್ಕದೋಷತಃ ।

ಶುನೀಯೋನಿಮನುಪ್ರಾಪ್ತಾ ಸುಮಿತ್ರೋಽಪಿ ನರೇಶ್ವರ ॥೨೪॥
ತಸ್ಯಾ ಸಂಪರ್ಕದೋಷೇಣ ಬಲೀವರ್ದೋ ಬಭೂವ ಹ।
ಏವಂ ತೌ ದಂಪತೀ ರಾಜನ್ ಸ್ವಕರ್ಮವಶಗೌ ತದಾ ॥೨೫॥
ಋತುಸಂಪರ್ಕದೋಷೇಣ ತಿರ್ಯಗ್ಯೋನಿಮುಪಾಗತೌ।
ಸ್ವಧರ್ಮಾಚರಣಾಜ್ಞಾತಾವುಭೌ ಜಾತಿಸ್ಮರೌ ತಥಾ ॥೨೬॥
ಸುತಸ್ಯೈವ ಗೃಹೇ ರಾಜನ್ ಸ್ಮರಂತೌ ಪೂರ್ವಪಾತಕಮ್।
ಸುಮಿತ್ರಸ್ಯ ಚ ಪುತ್ರೋಽಭೂದ್ ಗುರುಶುಶ್ರೂಷಣೇ ರತಃ ॥೨೭॥
ಸುಮತಿರ್ನಾಮ ಧರ್ಮಜ್ಞೋ ದೇವತಾತಿಥಿಪೂಜಕಃ।
ಅಥ ಕ್ಷಯಾಹೇ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪಿತುಸ್ತು ಸುಮತಿಸ್ತದಾ ॥೨೮॥
ಭಾರ್ಯಾ ಚಂದ್ರವತೀಂ ಪ್ರಾಹ ಸುಮತಿಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾನ್ವಿತಃ।
ಅದ್ಯಂ ಸಾಂವತ್ಸರದಿನಂ ಪಿತುರ್ಮೇ ಚಾರುಹಾಸಿನಿ ॥೨೯॥
ಭೋಜನೀಯಾ ದ್ವಿಜಾ ಭೀರು ಪಾಕಸಿದ್ಧಿರ್ವಿಧೀಯತಾಮ್।
ತಯಾ ಕೃತಾ ಪಾಕಸಿದ್ಧಿಃ ಸುಮತೇರ್ಭರ್ತುರಾಜ್ಞಯಾ ॥೩೦॥
ಮುಕ್ತಂ ಪಾಯಸಭಾಂಡೇ ವೈ ಸರ್ಪೇಣ ಗರಲಂ ತತಃ।
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮವಧಾದ್ ಭೀತಾ ಶುನೊ ಭಾಂಡಾನಿ ಸಾಸ್ಪೃಶತ್ ॥೩೦॥
ದ್ವಿಜಭಾರ್ಯಾ ಚ ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಉಲ್ಮುಕೇನ ಜಘಾನ ಹ।
ಭಾಂಡಾದೀನಿ ಚ ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಪಾಕಂ ಸುಮಧ್ಯಮಾ ॥೩೨॥
ಪುನಃ ಪಾಕಂ ಚ ಕೃತ್ವಾತು ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ವಿಧಾನತಃ।
ತತೋ ಭುಕ್ತೇಷು ವಿಪ್ರೇಷು ನೋಚ್ಛಿಷ್ಟಂ ಚ ದದೌ ಬಹಿಃ ॥೩೩॥
ಭೂಮೌ ಕ್ಷಿಪ್ತಂ ತಯಾ ಶುನ್ಯಾ ಉಪವಾಸಸ್ತದಾಭವತ್।
ತತೋ ರಾತ್ರ್ಯಾಂ ಪ್ರವೃತ್ತಾಯಾಂ ಸಾ ಶುನೀ ಕ್ಷುಧಿತಾ ಭೃಶಮ್ ॥೩೪॥
ಬಲೀವರ್ದಮುಪಾಗತ್ಯ ಭರ್ತಾರಮಿದಮಬ್ರವೀತ್।
ಬುಭುಕ್ಷಿತಾದ್ಯ ಹೇ ಭರ್ತರ್ನ ದತ್ತಂ ಭೋಜನಾದಿಕಮ್ ॥೩೫॥
ಗ್ರಾಸಾದಿಕಂ ಚ ನ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಕ್ಷುಧಾ ಮಾಂ ಬಾಧತೇ ಭೃಶಮ್।
ಅನ್ಯಸ್ಮಿನ್ ದಿವಸೇ ಪುತ್ರೋ ಮಮ ಲೇಹ್ಯಂ ದದಾತ್ಯಸೌ ॥೩೬॥
ಅದ್ಯಂ ಮಹ್ಯಂ ಕಿಮಪ್ಯೇಷ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟಮಪಿ ನೋ ದದೌ।

ಪಾಯಸಾನ್ನೇ ಪಪಾತಾದ್ಯ ಗರಲಂ ಸರ್ಪಸಂಭವಮ್ ॥೩೭॥
ಮಯಾ ವಿಚಿಂತ್ಯ ಮನಸಾ ಮರಿಷ್ಯಂತಿ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ ।
ಸಂಸ್ಪೃಷ್ಟಂ ಪಾಯಸಂ ಗತ್ವಾ ಬದ್ಧಾಹಂ ತಾಡಿತಾ ಭೃಶಮ್ ॥೩೮॥
ದುಃಖಿತಂ ತೇನ ಮೇ ಗಾತ್ರಂ ಕಟಿರ್ಭಗ್ನಾ ಕರೋಮಿ ಕಿಮ್ ।
ತತಃ ಪ್ರಾಹ ಚ ಸೋಽನಡ್ವಾನ್ ಭದ್ರೇ ತೇ ಪಾಪಸಂಗ್ರಹಮ್ ॥೩೯॥
ಕಿಂ ಕರೋಮಿ ಹ್ಯಶಕ್ತೋಽಹಂ ಭಾರವಾಹತ್ವಮಾಗತಃ ।
ಅದ್ಯಾಹಮಾತ್ಮನಃ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ವಾಹಿತಃ ಸಕಲಂ ದಿನಮ್ ॥೪೦॥
ಮಾರಿತಶ್ಚಾತ್ಮಜೇನಾಹಂ ಮುಖಂ ಬದ್ಧ್ವಾ ಬುಭುಕ್ಷಿತಃ ।
ವೃಥಾ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತಂ ತೇನ ಜಾತಾದ್ಯ ಮಮ ಕಷ್ಟತಾ ॥೪೧॥

ಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ –

ತಯೋಃ ಸಂವದತೋರೇವಂ ಮಾತಾಪಿತ್ರೋಶ್ಚ ಭಾರತ ।
ಶ್ರುತ್ವಾ ಪುತ್ರಸ್ತಥಾ ವಾಕ್ಯಂ ಯದುಕ್ತಂ ಚ ತದೋಭಯೋಃ ॥೪೨॥
ಪಿತರೌ ತೌ ವಿವಿತ್ವಾ ತು ದತ್ತವಾನ್ ಸುಮತಿಸ್ತದಾ ।
ತಸ್ಯಾಂ ರಜನ್ಯಾಂ ತತ್ಕಾಲಂ ದದೌ ತಸ್ಮೈ ಚ ಭೋಜನಮ್ ॥೪೩॥
ತದಾಸೌ ದುಃಖಿತ ಪುತ್ರೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾವಸ್ಥಾಂ ತಥಾ ತಯೋಃ ।
ಮಾತಾಪಿತ್ರೋಸ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ದ್ರುತಂ ಸಂಪ್ರಸ್ಥಿತೋ ವನಮ್ ॥೪೪॥
ಜ್ಞಾತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ವೈ ಕಷ್ಟಮಿತಿ ನಿಶ್ಚಿತ್ಯ ಭಾರತ ।
ತತ್ರ ಗತ್ವಾ ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧಾನ್ ಋಷೀನ್ ಪರಮಧಾರ್ಮಿಕಾನ್ ॥೪೫॥
ಪ್ರಣಿಪತ್ಯಾಬ್ರವೀದ್ ವಾಕ್ಯಂ ಹಿತಂ ಚೈವ ತದಾ ತಯೋಃ ।

ಸುಮತಿರುವಾಚ –

ಕಥಯಧ್ವಂ ವಿಪ್ರವರ್ಯಾಃ ಪ್ರಶ್ನಮೇಕಂ ಸಮಾಹಿತಾಃ ॥೪೬॥
ಕೇನ ಕರ್ಮವಿಪಾಕೇನ ಪಿತರೌ ಮೇ ತಪೋಧನಾಃ ।
ಇಮಾಮವಸ್ಥಾಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೌ ಮೋಕ್ಷ್ಯೇತೇ ಪಾತಕಾತ್ ಕಥಮ್ ॥೪೭॥

ಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ –

ತದಾಕರ್ಣ್ಯ ವಚಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚೇದಂ ತತ್ಪಿತ್ರೋರ್ಮುಕ್ತಯೇ ತದಾ ।

ಋಷಿರುವಾಚ –

ತವ ಮಾತಾ ಪುರಾ ವಿಪ್ರ ಸ್ವಗೃಹೇ ಬಾಲಭಾವತಃ ॥೪೯॥

ಪ್ರಾಪ್ತಮೃತ್ಯುಂ ವಿದಿತ್ವಾ ತು ಸಂಪರ್ಕಮಕರೋದ್ ದ್ವಿಜ ।

ತೇನ ಕರ್ಮವಿಪಾಕೇನ ಶುನೀಯೋನಿಮುಪಾಗತಾ ॥೫೦॥

ಪಿತಾಪಿ ಸ್ಪರ್ಶದೋಷೇಣ ಬಲೀವರ್ದೋ ಬಭೂವ ಹ ।

ಏತಯೋರ್ಮುಕ್ತಿಕಾಮಾರ್ಥಂ ಕುರು ತ್ವಮೃಷಿಪಂಚಮೀಮ್ ॥೫೦॥

ಭಾರ್ಯಯಾ ಸಹ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಋಷೀನ್ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಯತ್ನತಃ ।

ಆಚರಸ್ವ ವ್ರತಂ ತತ್ರ ಸಪ್ತವರ್ಷ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ॥೫೨॥

ಅಂತೇ ಚೋದ್ಯಾಪನಂ ಕುರ್ಯಾದ್ ವಿತ್ತಶಾಠ್ಯವಿವರ್ಜಿತಃ ।

ಶಾಕಾಹಾರಸ್ತು ಕರ್ತವ್ಯೋ ನೀವಾರೈಃ ಶ್ಯಾಮಕೈಸ್ತಥಾ ॥೫೩॥

ಕಂದೈರ್ವಾಥ ಫಲೈರ್ಮೂಲೈರ್ಹಲಕೃಷ್ಟಂ ನ ಭಕ್ಷಯೇತ್ ।

ಪ್ರಾಪ್ಯ ಭಾದ್ರಪದೇ ಮಾಸಿ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷಸ್ಯ ಪಂಚಮೀಮ್ ॥೫೪॥

ತಸ್ಯಾಂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸಮಯೇ ನದ್ಯಾದೌ ವಿಮಲೇ ಜಲೇ ।

ಕೃತ್ವಾಽಪಾಮಾರ್ಗಸಮಿಧಾ ದಂತಧಾವನಮಾದಿತಃ ॥೫೫॥

ಆಯುರ್ಬಲಂ ಯಶೋ ವರ್ಚಃ ಪ್ರಜಾಃ ಪಶುವಸೂನಿ ಚ ।

ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞಾಂ ಚ ಮೇಧಾಂ ಚ ತ್ವಂ ನೋ ದೇಹಿ ವನಸ್ಪತೇ ॥೫೬॥

ಸಂಪ್ರಾರ್ಥ್ಯಾನೇನ ಮಂತ್ರೇಣ ಕುರ್ಯಾದ್ ವೈ ದಂತಧಾವನಮ್ ।

ಮುಖದುರ್ಗಂಧನಾಶಾಯ ದಂತಾನಾಂ ಚ ವಿಶುದ್ಧಯೇ ॥೫೭॥

ಷ್ಠೀವನಾಯ ಚ ಗಾತ್ರಾಣಾಂ ಕುರ್ವೇಽಹಂ ದಂತಧಾವನಮ್ ।

ಅನೇನ ದಂತಾನ್ ಸಂಶೋಧ್ಯ ಸ್ನಾಯಾನ್ಮೃತ್ಸ್ನಾನಪೂರ್ವಕಮ್ ॥೫೮॥

ತಿಲಾಮಲಕಕಲ್ಕೇನ ಕೇಶಾನ್ ಸಂಶೋಧ್ಯ ಯತ್ನತಃ ।

ಪರಿಧಾಯ ನವೇ ಶುದ್ಧೇ ವಾಸಸೀ ಚ ಸಮಾಹಿತಃ ॥೫೯॥

ಪೂಜಯಸ್ವ ಋಷೀನ್ ದಿವ್ಯಾನರುಂಧತ್ಯಾ ಸಮನ್ವಿತಾನ್ ।
ಕಶ್ಯಪೋऽತ್ರಿರ್ಭರದ್ವಾಜೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋऽಥ ಗೌತಮಃ ॥೬೦॥
ಜಮದಗ್ನಿರ್ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಸಾಧ್ವೀ ಚೈವಾಪ್ಯರುಂಧತೀ ।
ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ಸಪ್ತರ್ಷೀನ್ ಪೂಜಯೇತ್ ಸುಸಮಾಹಿತಃ ॥೬೧॥
ವ್ರತೇನ ಋಷಿಪಂಚಮ್ಯಾಃ ಕೃತೇನೈವ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ।
ಋತುಸಂಪರ್ಕಜೋ ದೋಷಃ ಕ್ಷಯಂ ಯಾತಿ ನ ಸಂಶಯಃ ॥೬೨॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ–

ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಸುಮತಿರ್ವಾಕ್ಯಂ ಪರಮಮೃಷಿಭಾಷಿತಮ್ ।
ಗೃಹಮೇತ್ಯ ವ್ರತಂ ಚಕ್ರೇ ಸಭಾರ್ಯಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾನ್ವಿತಃ ॥೬೩॥
ವ್ರತಂ ತು ಋಷಿಪಂಚಮ್ಯಾಃ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಮ್ ।
ಕೃತ್ವಾ ಸರ್ವಂ ಯಥೋಕ್ತಂ ಚ ಮಾತಾ ಪಿತ್ರೋಃ ಫಲಂ ದದೌ ॥೬೪॥
ವ್ರತಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇಣ ಮಾತಾ ತಸ್ಯ ಶ್ವಯೋನಿತಃ ।
ಮುಕ್ತಾ ನೃಪತಿಶಾರ್ದೂಲ ವಿಮಾನವರಸಂಸ್ಥಿತಾ ॥೬೫॥
ದಿವ್ಯಾಂಬರಧರಾ ಭೂತ್ವಾ ಗತಾ ಸ್ವರ್ಗಂ ಚ ಭಾರತ ।
ಪಿತಾऽಪಿ ಸ ಮೃತೋ ಮುಕ್ತಃ ಸುಮತೇ ಪಶುಯೋನಿತಃ ॥೬೬॥
ಸ್ವರ್ಗಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಮಹಾರಾಜ ವ್ರತಸ್ಯಾಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವತಃ ।
ಕಾಯಿಕಂ ವಾಚಿಕಂ ವಾಪಿ ಮಾನಸಂ ಯಚ್ಚ ದುಷ್ಕೃತಮ್ ॥೬೭॥
ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಲಯಂ ಯಾತಿ ವ್ರತಸ್ಯಾಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವತಃ ।
ತಸ್ಯ ಯಜ್ಜಾಯತೇ ಪುಣ್ಯಂ ತತ್ ಶೃಣುಷ್ವ ನೃಪೋತ್ತಮ ॥೬೮॥
ಸರ್ವವ್ರತೇಷು ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಯತ್ಫಲಮ್ ।
ಸರ್ವಂ ದಾನೇಷು ದತ್ತೇಷು ತದೇತದ್ವ್ರತಚಾರಣಾತ್ ॥೬೯॥
ಕುರುತೇ ಯಾ ವ್ರತಂ ನಾರೀ ಸಾ ಭವೇತ್ ಸುಖಭಾಗಿನೀ ।
ರೂಪಲಾವಣ್ಯಯುಕ್ತಾ ಚ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಸಂಯುತಾ ॥೭೦॥
ಇಹ ಲೋಕೇ ಸದೈವ ಸ್ಯಾತ್ ಪರತ್ರ ಚ ಪರಾಂಗತಿಮ್ ।
ಏತತ್ ತೇ ಕಥಿತಂ ರಾಜನ್ ವ್ರತಾನಾಮುತ್ತಮಂ ವ್ರತಮ್ ॥೭೧॥

ಸರ್ವಸಂಪತ್ಪ್ರದಂ ಚೈವ ನಾರೀಣಾಂ ಪಾಪನಾಶನಮ್ ।
ಧನ್ಯಂ ಯಶಸ್ಯಂ ಸ್ವರ್ಗ್ಯಂ ಚ ಪುತ್ರದಂ ಚ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।
ಪಠತಾಂ ಶೃಣ್ವತಾಂ ಚಾಪಿ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಮ್ ॥೭೨॥

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣೇ ಋಷಿಪಂಚಮೀವ್ರತಕಥಾ ಸಂಪೂರ್ಣಾ ॥

* * * * *

॥ ಅಥೋದ್ಯಾಪನಮ್ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ –

ಕಿಮಸ್ಯೋದ್ಯಾಪನಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ವ್ರತಪೂರ್ಣಫಲಪ್ರದಮ್ ।
ಸುಮತಿಃ ಕೇನ ವಿಧಿನಾ ಚಕಾರ ವದ ತತ್ತ್ವತಃ ॥೧॥

ಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ –

ಪೂರ್ವಸ್ಮಿನ್ ದಿವಸೇ ಕುರ್ಯಾದೇಕಭಕ್ತಂ ಸಮಾಹಿತಃ ।
ಪ್ರಾತರುತ್ಥಾಯ ಸುಸ್ನಾತಸ್ತತೋ ಗುರುಗೃಹಂ ವ್ರಜೇತ್ ॥೨॥
ಪ್ರಾರ್ಥಯೇತ್ ತಂ ತ್ವಮಾಚಾರ್ಯೋ ಭವೋದ್ಯಾಪನಕರ್ಮಣಿ ।
ಪೂರ್ವೋಕ್ತೇನೈವ ವಿಧಿನಾ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಮನ್ವಿತಃ ॥೩॥
ಶುಚೌ ದೇಶೇ ಸಮಾಲಿಪ್ಯ ಸರ್ವತೋಭದ್ರಮಂಡಲೇ ।
ಅವ್ರಣಂ ಸಜಲಂ ಕುಂಭಂ ತಾಮ್ರಂ ಮೃನ್ಮಯಮೇವ ವಾ ॥೪॥
ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ವಸ್ತ್ರಸಂವೀತಂ ಕಂಠದೇಶೇ ಸುಶೋಭನಮ್ ।
ಪಂಚರತ್ನಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಫಲಗಂಧಾಕ್ಷತೈರ್ಯುತಮ್ ॥೫॥
ಸಹಿರಣ್ಯಂ ಸಮಾಚ್ಛಾದ್ಯ ತಾಮ್ರೇಣ ಪಟಲೇನ ವಾ ।
ವಂಶಮೃನ್ಮಯಪಾತ್ರೇಣ ಯವಪೂರ್ಣೇನ ಚೈವ ಹಿ ॥೬॥
ಆಚ್ಛಾದಯೇತ್ ತು ಚೈಲೇನ ಲಿಖೇದಷ್ಟದಲಂ ತತಃ ।
ಸೌವರ್ಣ್ಯಃ ಪ್ರತಿಮಾಃ ಕಾರ್ಯಾ ಋಷೀಣಾಂ ಭಾವಿತಾತ್ಮನಾಮ್ ॥೭॥
ಪಲೇನ ವಾ ತದರ್ಧೇನ ತದರ್ಧಾದೇನ ವಾ ಪುನಃ ।
ಶಕ್ತ್ಯಾ ವಾ ಕಾರಯೇತ್ ತತ್ರ ವಿತ್ತಶಾಠ್ಯವಿವರ್ಜಿತಃ ॥೮॥
ವಿತಾನಂ ಪಂಚವರ್ಣಂ ಚ ಫಲಪುಷ್ಪಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಬಧ್ನೀಯಾದುಪರಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸಂಭಾರಾನ್ ಸಂವಿಧಾಯ ಚ ॥೯॥

ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಪೂಜಯೇದ್ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಋಷೀನ್ ಶ್ರದ್ಧಾಸಮನ್ವಿತಃ ।
ಕಶ್ಯಪೋಽತ್ರಿರ್ಭರದ್ವಾಜೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋಽಥ ಗೌತಮಃ ॥೧೦॥
ಜಮದಗ್ನಿರ್ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ಸಾಧ್ವೀ ಚೈವಾಪ್ಯರುಂಧತೀ ।
ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ರಾಜೇಂದ್ರ ಕೃತ್ವಾ ಪೂಜಾಂ ಸಮಾಹಿತಃ ॥೧೧॥
ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪುರಾಣಶ್ರವಣಾದಿಭಿಃ ।
ಕೃತನಿತ್ಯಕ್ರಿಯಃ ಪ್ರಾತರ್ಜುಹುಯಾತ್ ತಿಲಸರ್ಪಿಷಾ ॥೧೨॥
ವೈದಿಕೋ ವಾಥ ಪೌರಾಣ ಅಧಿಕಾರಾನ್ಮನುಃ ಸ್ಮೃತಃ ।
ಅಷ್ಟೋತ್ತರಸಹಸ್ರಂ ವಾ ಶತಮಷ್ಟೋತ್ತರಂ ತು ವಾ ॥೧೩॥
ಪುನಃ ಪೂಜಾಂ ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ಗುರುಂ ಸಂಪೂಜಯೇದ್ ವ್ರತೀ ।
ಸ್ವರ್ಣಾಂಗುಲೀಯವಾಸೋಭಿಃ ಕುಂಡಲಾಮೃತಭೋಜನೈಃ ॥೧೪॥
ದದ್ಯಾದೇಕಾಂ ಸವತ್ಸಾಂ ಚ ಗುರವೇ ಗಾಂ ಪಯಸ್ವಿನೀಮ್ ।
ಪೂಜಯೇದ್ ಋತ್ವಿಜಃ ಸಪ್ತ ವಾಸೋಭಿರ್ದಕ್ಷಿಣಾದಿಭಿಃ ॥೧೫॥
ಕಲಶಾನುಪವೀತಾನಿ ದದ್ಯಾತ್ ತೇಭ್ಯಃ ಸುಭಕ್ತಿತಃ ।
ಆಚಾರ್ಯಂ ಚ ಸಪತ್ನೀಕಂ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ಕ್ಷಮಾಪಯೇತ್ ॥೧೬॥
ಭೋಜಯೇದ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದೀನಾನಾಥಾನ್ ಪ್ರತರ್ಪ್ಯ ಚ ।
ಲಬ್ಧ್ವಾನುಜ್ಞಾಂ ತು ಭುಂಜೀತ ಇಷ್ಟೈರ್ಬಂಧುಜನೈಃ ಸಹ ॥೧೭॥
ಉದ್ಯಾಪನವಿಧಿಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಸರ್ವತ್ರಾಯಂ ಫಲಾರ್ಥಿನಾಮ್ ।
ಏವಂ ಯಾ ಕುರುತೇ ಭೂಪ ಉದ್ಯಾಪನವಿಧಿಂ ಪರಮ್ ॥೧೮॥
ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಸ್ವರ್ಗೇ ಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ ।
ಇಹ ಲೋಕೇ ಚಿರಂ ಕಾಲಂ ಭರ್ತ್ರಾ ಸಹ ಶುಚಿಸ್ಮಿತಾ ॥೧೯॥
ಪುತ್ರಪೌತ್ರೈಃ ಪರಿವೃತಾ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಭೋಗಾನ್ ಮನೋಹರಾನ್ ।
ನಿಷ್ಪಾಪಾ ಸುಭಗಾ ನಿತ್ಯಂ ಲಭತೇ ಚಾಕ್ಷಯಾಂ ಗತಿಮ್ ॥೨೦॥

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣೇ ಋಷಿಪಂಚಮೀವ್ರತೋದ್ಯಾಪನವಿಧಿಃ ॥

* * * * *

ಸಪ್ತ ಋಷಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪ ಮಾಹಿತಿ

(ಆಧಾರ - ಪುರಾಣಭಾರತಕೋಷ ಹಾಗೂ ಋಷಿಗಳು ಪುಸ್ತಕ)

ಕಶ್ಯಪರು

ಕಶ್ಯಪರು ಮರೀಚಿ ಮುನಿಗಳ ಮಗ. ಕಶ್ಯಪರ ತಾಯಿ ಕರ್ದಮಪ್ರಜಾಪತಿಗಳ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಕಲೆ. ಕಶ್ಯಪರಿಗೆ ದಕ್ಷಪ್ರಜೇಶ್ವರರ ಹದಿಮೂರು ಮಂದಿ ಪುತ್ರಿಯರು. ಅವರ ಹೆಸರುಗಳು ಅದಿತಿ, ದಿತಿ, ಮುನಿ, ಕದ್ರು ಇತ್ಯಾದಿ. ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಕಶ್ಯಪರಿಗೆ ೧೭ ಪತ್ನಿಯರು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ವೈಶ್ವಾನರನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಕಾಲಾ ಮತ್ತು ಪುಲೋಮಾ ಎಂಬವರೂ ಕಶ್ಯಪರ ಮಡದಿಯರು. ಕಶ್ಯಪರಿಗೆ ಪರಶುರಾಮರಿಂದ ಭೂಮಿಯು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದರಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಕಾಶ್ಯಪಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೆಸರಿದೆ. ವರುಣನ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಶ್ಯಪರು ಎರವಲು ತಂದು ಇಬ್ಬರು ಪತ್ನಿಯರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಡದಿದ್ದರಿಂದ ವರುಣನ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ವಸುದೇವ ಮತ್ತು ದೇವಕಿ, ರೋಹಿಣಿಯರಾಗಿ ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದರು. ದನಗಳನ್ನು ವಸುದೇವನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದ್ದರಿಂದ ವಸುದೇವನಿಗೆ ಕಾರಾಗೃಹವಾಸ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಕಶ್ಯಪರು ಗೋತ್ರಪ್ರವರ್ತಕರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವರು. ಗೋತ್ರ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದವರು ತಮ್ಮದು ಕಾಶ್ಯಪಗೋತ್ರವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದೇ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ಪರ್ವತರೆಂಬ ದೇವರ್ಷಿ ಹಾಗೂ ವಿಭಾಂಡಕರೆಂಬ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ಕಾಶ್ಯಪರ ಮಕ್ಕಳು. ಕಶ್ಯಪರಿಗೆ ಅದಿತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ದಿತಿಯಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರೂ, ದನುವಿನಲ್ಲಿ ದಾನವರೂ, ಕಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಕೇಯರೂ, ದನಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರೂ, ಕ್ರೋಧೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಂಸಾಹಾರಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ, ಪ್ರಾಧೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಧರ್ವರೂ, ವಿನತೆಯಲ್ಲಿ ಅರುಣ ಗರುಡರೂ, ಕಪಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳೂ, ಮುನಿಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರೆಯರೂ, ಕದ್ರುವಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಪಗಳೂ, ಸುರಸೆಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷರೂ ನಾಗರೂ, ಇಲೆಯಲ್ಲಿ ಮರ ಬಳ್ಳಿ ಹುಲ್ಲು-ಗಳೂ, ತಾಮ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಶ್ವ ಗರ್ದಭ ಹದ್ದುಗಳೂ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರು.

ಭೂಮಿಯು ದುರಾತ್ಮರಿಂದ ಪೀಡಿತವಾಗಿ ರಸಾತಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿರಲು ಉದಾರಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಕಶ್ಯಪರು ಭೂಮಿಯನ್ನೆತ್ತಿ ತಮ್ಮ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಉರ್ವಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಕಾಶ್ಯಪಿ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಬಂದಿತು.

ಅತ್ರಿ ಋಷಿಗಳು

ಇವರೂ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೇ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಾನಸಪುತ್ರರು. ಇವರು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲವಿದ್ದರು. ಚಂದ್ರನಾಗಿಯೂ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದವರು. ಇವರಿಗೆ ಅನೇಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರ ಪತ್ನಿ ಕರ್ದಮರ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಅನಸೂಯೆ. ಪ್ರಮುಖರಾದ ಮಕ್ಕಳು ಆತ್ರೇಯ, ದುರ್ವಾಸ, ಚಂದ್ರರೆಂಬ ಮೂವರು. ಅತ್ರಿ ಋಷಿಗಳ ನೇತ್ರದಿಂದ ಚಂದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅಸುರರು ಅತ್ರಿ ಋಷಿಗಳನ್ನು ನೂರು ದ್ವಾರಗಳುಳ್ಳ ಯಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ತುಷಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಡುವಾಗ ಅತ್ರಿ ಋಷಿಗಳು ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲು, ಅವರು ಬಂದು ನೀರಿನಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ನಂದಿಸಿ ಅತ್ರಿ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದರು. ಧ್ರುವರಾಜನ ತಂದೆಯಾದ ಉತ್ತಾನಪಾದನನ್ನು ಅತ್ರಿ ಋಷಿಗಳು ದತ್ತಕ್ಕೆ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡರು.

ಭರದ್ವಾಜರು

ಉಚಥ್ಯ ಮುನಿಗಳ ಪತ್ನಿಯಾದ ಮಮತೆಯಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರು ಭರದ್ವಾಜರು. ಭರದ್ವಾಜರು ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಘೃತಾಚಿ ಎಂಬ ಅಪ್ಸರೆಯ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿ ಪತನವಾದ ವೀರ್ಯವನ್ನು ದ್ರೋಣ(ದೊನ್ನೆ) ದಲ್ಲಿಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸಿದರು. ರಕ್ಷಿಸಿಟ್ಟ ಆ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರೇ ಪಾಂಡವ ಕೌರವರ ಗುರುಗಳಾದ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರು. ಇಬ್ಬರಿಂದ ಪೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರು ಭರದ್ವಾಜರು. ಬೃಹಸ್ಪತಿಗಳು ಮಮತೆಯೊಡನೆ 'ಎಲಾ ಮೂಢಬುದ್ಧಿಯವಳೇ! ದ್ವಾಜನಾದ ಈ ಮಗುವನ್ನು ಭರಿಸು' ಎಂದಾಗ 'ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೇ ದ್ವಾಜನಾದ ಇವನನ್ನು ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಏಕೆ ಸಾಕಬೇಕು. ನೀನೇ ಇವನನ್ನು ಸಾಕು' ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಯಾವ ಕಾರಣ ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಮಮತೆಯರು ಹೊರಟುಹೋದರೋ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಮಗುವು ಭರದ್ವಾಜನೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆಯಿತು. ಹೀಗೆ ಭರದ್ವಾಜರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದರು.

ಆಗ ಮರುತ್ತರು ಆ ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಭೂಮಂಡಲದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಭರತನಿಗೆ ತಂದು ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ದುಷ್ಯಂತಸಾರ್ವಭೌಮ ಮತ್ತು ಶಕುಂತಲೆಯರ ಮಗನಾದ ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಮೂವರು ಹೆಂಡಂದಿರಿದ್ದರು. ಮೂರು ಹೆಂಡಂದಿರಿಗೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೂ ದುಷ್ಯಂತನಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆದರಿಂದ ಮಹಾರಾಜನು ಕುಪಿತನಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬಹುದೆಂದು ಭಯದಿಂದ ಮೂವರು ರಾಣಿಯರೂ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ನಿರಾಶನಾಗಿ ತನ್ನ ವಂಶದ ಕುಡಿಯೇ ಬಾಡಿಹೋಯಿತೆಂದು ದುಃಖದಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಸಲುವಾಗಿ ಮರುತ್‌ಸ್ತೋಮ ಎಂಬ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ತಾಯಿತಂದೆಗಳು ತೊರೆದು ಹೋದ ಅನಾಥ ಭರದ್ವಾಜನನ್ನು ತಂದು ಅವನಿಗಿತ್ತು ಇವನನ್ನೇ ನಿನ್ನ ಮಗನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೋ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆದರಂತೆ ಭರತನು ಭರದ್ವಾಜನನ್ನು ತನ್ನ ಪುತ್ರನೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು.

ಭರದ್ವಾಜರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಅವರ ಸಂತತಿಯ ಅನೇಕ ಋಷಿಗಳು ವೇದದ್ರಷ್ಟಾರರಾದರು. ರಾಮನು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಭರದ್ವಾಜರ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದ, ಮುಂದೆ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದ ಭರತನ ರಾಜಪರಿವಾರಕ್ಕೆಲ್ಲ ಭರದ್ವಾಜರು ರಾಜಾತಿಥ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಪಂಚರಾತ್ರಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಭರದ್ವಾಜಸಂಹಿತಾ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯದ ಗ್ರಂಥವಿದೆ. ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಭರದ್ವಾಜಸ್ಮೃತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಮಹಾಭಾರತ ಹಾಗೂ ಕೌಟಿಲೀಯ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಭರದ್ವಾಜರ ದಂಡನೀತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಮತ್ತು ಸಂವಾದಗಳೂ ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಭರದ್ವಾಜರು ಭಾರತೀಯ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ಜನಕರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಋಷಿಗಳು

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಕೂಡ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೇ. ಚಂದ್ರವಂಶದ ಗಾಧಿರಾಜನ ಮಗರಾದ ಇವರಿಗೆ ಮೊದಲು ವಿಶ್ವರಥ ಎಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತು. ಇವರು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದು ಮುಂದೆ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದರು. ಇವರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯ ಹೆಸರು ಹೈಮವತಿ. ಇವರಿಗೆ ಶಾಲಾವತಿ, ದೃಷದ್ವತಿ, ರೇಣು, ಮಾಧವಿ ಎಂಬ ಹೆಂಡಂದಿರೂ ಇದ್ದರು. ಆದರೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ - ಮೇನಕೆಯರು ದಂಪತಿಗಳೆನ್ನುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಇವರಿಗೆ ಶಾಲಾವತಿಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ, ದೇವಶ್ರವ, ಕತಿ ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕತಿ ಎಂಬುವರ ವಂಶಜರೇ ಕಾತ್ಯಾಯನರು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ರೇಣು ಎಂಬ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಿಗೆ ರೇಣುಮಾನ್, ಸಂಕೃತಿ, ಗಾಲವ, ಮುದ್ಗಲ, ಮಧುಚ್ಛಂದ, ಜಯ, ದೇವ ಎಂಬುವರು ಪುತ್ರರಾದರು. ದೃಷದ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಕ, ಕಚ್ಛಪ, ಹಾರೀತರೆಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಿಗೆ ಶುನಶ್ಶೇಫ ಅಥವಾ ದೇವರಾತರು ಅತ್ಯಂತ ಅಭಿಮಾನದ ಪುತ್ರರು.

ಅತ್ರಿ ಋಷಿಗಳು

ಇವರೂ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೇ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಾನಸಪುತ್ರರು. ಇವರು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲವಿದ್ದರು. ಚಂದ್ರನಾಗಿಯೂ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದವರು. ಇವರಿಗೆ ಅನೇಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರ ಪತ್ನಿ ಕರ್ದಮರ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಅನಸೂಯೆ. ಪ್ರಮುಖರಾದ ಮಕ್ಕಳು ಆತ್ರೇಯ, ದುರ್ವಾಸ, ಚಂದ್ರರೆಂಬ ಮೂವರು. ಅತ್ರಿ ಋಷಿಗಳ ನೇತ್ರದಿಂದ ಚಂದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅಸುರರು ಅತ್ರಿ ಋಷಿಗಳನ್ನು ನೂರು ದ್ವಾರಗಳುಳ್ಳ ಯಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ತುಷಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಡುವಾಗ ಅತ್ರಿ ಋಷಿಗಳು ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲು, ಅವರು ಬಂದು ನೀರಿನಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ನಂದಿಸಿ ಅತ್ರಿ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದರು. ಧ್ರುವರಾಜನ ತಂದೆಯಾದ ಉತ್ತಾನಪಾದನನ್ನು ಅತ್ರಿ ಋಷಿಗಳು ದತ್ತಕ್ಕೆ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡರು.

ಭರದ್ವಾಜರು

ಉಚಥ್ಯ ಮುನಿಗಳ ಪತ್ನಿಯಾದ ಮಮತೆಯಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರು ಭರದ್ವಾಜರು. ಭರದ್ವಾಜರು ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಘೃತಾಚಿ ಎಂಬ ಅಪ್ಸರೆಯ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿ ಪತನವಾದ ವೀರ್ಯವನ್ನು ದ್ರೋಣ(ದೊನ್ನೆ) ದಲ್ಲಿಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸಿದರು. ರಕ್ಷಿಸಿಟ್ಟ ಆ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರೇ ಪಾಂಡವ ಕೌರವರ ಗುರುಗಳಾದ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರು. ಇಬ್ಬರಿಂದ ಪೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರು ಭರದ್ವಾಜರು. ಬೃಹಸ್ಪತಿಗಳು ಮಮತೆಯೊಡನೆ 'ಎಲಾ ಮೂಢಬುದ್ಧಿಯವಳೇ! ಧ್ವಾಜನಾದ ಈ ಮಗುವನ್ನು ಭರಿಸು' ಎಂದಾಗ 'ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೇ ಧ್ವಾಜನಾದ ಇವನನ್ನು ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಏಕೆ ಸಾಕಬೇಕು. ನೀನೇ ಇವನನ್ನು ಸಾಕು' ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಯಾವ ಕಾರಣ ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಮಮತೆಯರು ಹೊರಟುಹೋದರೋ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಮಗುವು ಭರದ್ವಾಜನೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆಯಿತು. ಹೀಗೆ ಭರದ್ವಾಜರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದರು.

ಆಗ ಮರುತ್ತರು ಆ ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಭೂಮಂಡಲದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಭರತನಿಗೆ ತಂದು ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ದುಷ್ಯಂತಸಾರ್ವಭೌಮ ಮತ್ತು ಶಕುಂತಲೆಯರ ಮಗನಾದ ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಮೂವರು ಹೆಂಡಂದಿರಿದ್ದರು. ಮೂರು ಹೆಂಡಂದಿರಿಗೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೂ ದುಷ್ಯಂತನಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆದರಿಂದ ಮಹಾರಾಜನು ಕುಪಿತನಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬಹುದೆಂದು ಭಯದಿಂದ ಮೂವರು ರಾಣಿಯರೂ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ನಿರಾಶನಾಗಿ ತನ್ನ ವಂಶದ ಕುಡಿಯೇ ಬಾಡಿಹೋಯಿತೆಂದು ದುಃಖದಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಸಲುವಾಗಿ ಮರುತ್‌ಸ್ತೋಮ ಎಂಬ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ತಾಯಿತಂದೆಗಳು ತೊರೆದು ಹೋದ ಅನಾಥ ಭರದ್ವಾಜನನ್ನು ತಂದು ಅವನಿಗಿತ್ತು ಇವನನ್ನೇ ನಿನ್ನ ಮಗನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೋ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆದರಂತೆ ಭರತನು ಭರದ್ವಾಜನನ್ನು ತನ್ನ ಪುತ್ರನೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು.

ಭರದ್ವಾಜರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಅವರ ಸಂತತಿಯ ಅನೇಕ ಋಷಿಗಳು ವೇದದ್ರಷ್ಟಾರರಾದರು. ರಾಮನು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಭರದ್ವಾಜರ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದ, ಮುಂದೆ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದ ಭರತನ ರಾಜಪರಿವಾರಕ್ಕೆಲ್ಲ ಭರದ್ವಾಜರು ರಾಜಾತಿಥ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಪಂಚರಾತ್ರಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಭರದ್ವಾಜಸಂಹಿತಾ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯದ ಗ್ರಂಥವಿದೆ. ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಭರದ್ವಾಜಸ್ಮೃತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಮಹಾಭಾರತ ಹಾಗೂ ಕೌಟಿಲೀಯ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಭರದ್ವಾಜರ ದಂಡನೀತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಮತ್ತು ಸಂವಾದಗಳೂ ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಭರದ್ವಾಜರು ಭಾರತೀಯ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ಜನಕರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಋಷಿಗಳು

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಕೂಡ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೇ. ಚಂದ್ರವಂಶದ ಗಾಧಿರಾಜನ ಮಗರಾದ ಇವರಿಗೆ ಮೊದಲು ವಿಶ್ವರಥ ಎಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತು. ಇವರು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದು ಮುಂದೆ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದರು. ಇವರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯ ಹೆಸರು ಹೈಮವತಿ. ಇವರಿಗೆ ಶಾಲಾವತಿ, ದೃಷದ್ವತಿ, ರೇಣು, ಮಾಧವಿ ಎಂಬ ಹೆಂಡಂದಿರೂ ಇದ್ದರು. ಆದರೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ - ಮೇನಕೆಯರು ದಂಪತಿಗಳೆನ್ನುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಇವರಿಗೆ ಶಾಲಾವತಿಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ, ದೇವಶ್ರವ, ಕತಿ ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕತಿ ಎಂಬುವರ ವಂಶಜರೇ ಕಾತ್ಯಾಯನರು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ರೇಣು ಎಂಬ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಿಗೆ ರೇಣುಮಾನ್, ಸಂಕೃತಿ, ಗಾಲವ, ಮುದ್ಗಲ, ಮಧುಚ್ಛಂದ, ಜಯ, ದೇವ ಎಂಬುವರು ಪುತ್ರರಾದರು. ದೃಷದ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಕ, ಕಚ್ಛಪ, ಹಾರೀತರೆಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಿಗೆ ಶುನಶ್ಶೇಫ ಅಥವಾ ದೇವರಾತರು ಅತ್ಯಂತ ಅಭಿಮಾನದ ಪುತ್ರರು.

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದಾಗ ಜಗತ್ತಿನ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಜಯಿಸಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಮರಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠರ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸೈನ್ಯಸಮೇತ ತಂಗಿದರು. ವಸಿಷ್ಠರಿಂದ ಸತ್ಕೃತರಾದ ಅವರು ವಸಿಷ್ಠರ ನಂದಿನಿ ಧೇನುವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದರು. ನಂದಿನಿಯನ್ನು ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಪಟ್ಟರಾದರೂ ಅಪ್ಪಣೆಯು ಸಿಗದ ಕಾರಣ ಅದನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಸೆಳೆದೊಯ್ದರು. ಈ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠರಿಂದ ಪರಾಭವ ಹೊಂದಿ ವಿಫಲರಾದರು. ವಸಿಷ್ಠರ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಮನಗಂಡ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗುವ ಹಂಬಲದಿಂದ ತಪಸ್ವಿಯಾದರು. ಈ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾಗ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಪತಿತನಾಗುತ್ತಿದ್ದ ತ್ರಿಶಂಕುವನ್ನು ಆಕಾಶದಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅವನಿಗೊಂದು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಕೀರ್ತಿ ಅವರದ್ದು. ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇನಕೆಯಿಂದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಿಗೆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಜನಿಸಿದಳು.

ಮಹರ್ಷಿಗಳಾದ ಋಚೀಕರು ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸತ್ಯವತಿದೇವಿಯ ಸೇವೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಅವಳಿಗೂ (ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ) ಅವಳ ತಾಯಿಗೂ ಸಂತತಿಯಾಗುವುದಕಾಗಿ ಎರಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಚರುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದರು. ಚರುವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ನೀನಗಾಗಿ ಮಂತ್ರಿಸಿರುವ ಈ ಚರುವಿನಿಂದ ಶಾಂತನೂ, ತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಆದ ತಪಸ್ವೀಪುತ್ರನು ಜನಿಸುವನು, ನಿನ್ನ ತಾಯಿಗಾಗಿ ಮಂತ್ರಿಸಿರುವ ಚರುವಿನಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಂತಕನೂ, ಜಗಜ್ಜೇತೃವೂ, ದೀಪ್ತಿಮಂತನೂ, ಧೀರನೂ ಆದ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಿ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಆದರೆ ದೈವವಶಾತ್ ಚರುಗಳು ಬದಲಾಗಿ ಮಗಳ ಚರುವನ್ನು ತಾಯಿಯೂ, ತಾಯಿಯ ಚರುವನ್ನು ಮಗಳೂ ತಿಂದರು.

ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ಋಚೀಕರ ಬಳಿ ಸತ್ಯವತಿಯು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ ಸತ್ಯವತಿಯ ಮೊಮ್ಮಗನಾಗಿ ಪ್ರಚಂಡ ಶಕ್ತಿವಂತರಾದ ಪರಶುರಾಮರು ಜನಿಸಿದರು; ಹಾಗೂ

ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದ ಗಾಧಿಯೆಂಬ ಸತ್ಯವತಿಯ ತಂದೆಗೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾದರೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಋಚೀಕರ ಮಂತ್ರಪೂತವಾದ ಚರುವಿನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯ ಪದವಿಗೇರಿದರು.

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಹೀಗೆ ತಪಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದರು. ಅವರು ಯಯಾತಿಯ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಮಾಧವಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಅವಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಕನೆಂಬ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದರು.

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ವಸಿಷ್ಠರ ಮೇಲೆ ಮುನಿದು ಅವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಾಯುವಂತೆ ಶಾಪ ಕೊಡಲು ಅವರೆಲ್ಲಾ ನಾಶವಾದರು. ಇದರಿಂದ ವ್ಯಸನಗೊಂಡ ವಸಿಷ್ಠರು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹಾರಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರಿಗೆ ಪಾದ ಮುಳುಗುವಷ್ಟು ನೀರಾಗಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ದಾನವನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದು, ಅವನನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ಹಿಂಸಿಸಿ ಅವನಿಂದ ಸತ್ಯವ್ರತವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗದೇ ಪರಾಜಿತರಾದರು. ಹಾಗೂ ಅವನಿಗೆ ಅವನ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ತಮ್ಮ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದರು.

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಈಗಿನ ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು. ಇವರು ಮಂತ್ರದ್ರಷ್ಟಾರರು. ಜಗತ್ತಿಗೆ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವನ್ನು ನೀಡಿದ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ ಇವರದ್ದು. ಮುಂದೆ ಇವರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ದೇವರಾತ, ಮಧುಚ್ಛಂದ, ಅಘಮರ್ಷಣ, ಅಷ್ಟಕ ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲರೂ ವೇದದ್ರಷ್ಟಾರರು.

ಗೌತಮರು

ಗೌತಮರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು. ಅವರ ಪತ್ನಿ ಅಹಲ್ಯೆ. ಗೌತಮ ಅಹಲ್ಯೆಯರಿಗೆ ಶತಾನಂದ ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮಗನಿದ್ದ. ಏಕತ, ದ್ವಿತ, ತ್ರಿತ ಎಂಬ ಮೂವರು ಗೌತಮರ ಮಕ್ಕಳೆಂದು ಮಹಾಭಾರತ ಶಾಂತಿಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ಗೌತಮರೇ ವೇದವ್ಯಾಸರ ಪೀಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದರು. ಇವರು ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಋಷಿಶ್ರೇಷ್ಠರು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಋಗ್ವೇದದ ಪ್ರಥಮಮಂಡಲದ ೭೪ರಿಂದ ೯೬ವರೆಗಿನ ಸೂಕ್ತಗಳಿಗೆ ಗೌತಮರೇ ದ್ರಷ್ಟಾರರು.

ಭಾರತೀಯ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಆದ್ಯಪ್ರವರ್ತಕರೆಂದು ಗೌತಮರ ಹೆಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮವೇದದ ಗೋಭಿಲಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಗೌತಮರ ಉಲ್ಲೇಖ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಗೌತಮಸ್ಮೃತಿ ಎಂಬ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥವು ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಬೋಧಾಯನ ಧರ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಗೌತಮರ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಗೌತಮಧರ್ಮಸೂತ್ರದ ಮೇಲೆ ಹರದತ್ತನು 'ಮಿತಾಕ್ಷರಾ' ಎಂಬ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಮಸ್ಕರೀ ಮತ್ತು ಅಸಹಾಯರು ಅದರ ಮೇಲೆ ಭಾಷ್ಯ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗೌತಮ ಧರ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಜಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ವಿವೇಚನೆ ಇದೆ. ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಕರ್ತವ್ಯ ಮತ್ತು ಅವರ ಬಗೆಗೆ ಸಮಾಜದ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ಬಗೆಗೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶೂದ್ರಾದಿ ಜಾತಿಯವರ ಸಹ ಜೀವನದ ಆಚಾರವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಶುದ್ಧರೀತಿಯಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಪಾಪ ಮತ್ತು ಮಹಾಪಾತಕಗಳ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದ ಬಗೆಗೂ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗೌತಮಧರ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ವಿವೇಚನೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಮಿತಾಕ್ಷರಾ, ಸ್ಮೃತಿಚಂದ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಶ್ಲೋಕ ಗೌತಮ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಪರಾರ್ಕದ ದತ್ತಕಮೀಮಾಂಸೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ವೃದ್ಧಗೌತಮ' ಎಂಬ ಎರಡು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜೀವಾನಂದಪ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ 'ಗೌತಮಸ್ಮೃತಿ' ಎಂಬ ಪದ್ಯಗ್ರಂಥವೂ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಇವಲ್ಲದೇ ಆಹ್ನಿಕಸೂತ್ರ, ಪಿತೃಮೇಧಸೂತ್ರ, ದಾನಚಂದ್ರಿಕಾನ್ಯಾಯಸೂತ್ರ, ಗೌತಮೀಶಿಕ್ಷಾ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳು ಗೌತಮರ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಬೆಳಕು ಕಂಡಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಗೌತಮಮುನಿಗಳ ಜ್ಞಾನವು ಹಿಮಾಲಯದಂತೆ ಉನ್ನತವೂ, ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಅಪಾರವೂ ಆಗಿದ್ದಿತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಜಮದಗ್ನಿ ಋಷಿಗಳು

ಗಾಧಿಯೆಂಬ ಪರಮಧಾರ್ಮಿಕನಾದ ರಾಜನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೊಬ್ಬ ಸತ್ಯವತಿ ಎಂಬ ಸುಂದರಳಾದ ಮಗಳಿದ್ದಳು. ಋಚೀಕರೆಂಬ ಮುನಿಗಳು ಈಕೆಯನ್ನು ತನಗೆ ಕನ್ಯಾದಾನವನ್ನಾಗಿ ಕೊಡು ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು.

ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಗಾಧಿಯು ಕನ್ಯಾಶುಲ್ಕವನ್ನು ಬಯಸಿದ. ಶುಲ್ಕದ ನಿಯಮ ಹೀಗಿತ್ತು – ಒಂದು ಕಿವಿ ಕಪ್ಪಾಗಿರುವ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಭಾಗ ಬಿಳಿಯಾಗಿರುವ ಸಾವಿರ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕನ್ಯಾಶುಲ್ಕವನ್ನಾಗಿ ನೀಡಿದರೆ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ. ಈ ಶರತ್ತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ (ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಕೊಡಲು) ಋಚೀಕರು ವರುಣನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ವರುಣನ ಬಳಿ ಅಂತಹ ಸಾವಿರಾರು ಕುದುರೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವನಿಂದ

ಸಾವಿರ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಋಚೀಕರು ಗಾಧಿಗೆ ನೀಡಿದರು. ಗಾಧಿರಾಜ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಋಚೀಕರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದ.

ಗಾಧಿಗೆ ತನ್ನ ಅಳಿಯರಾದ ಋಚೀಕರು ಒಬ್ಬ ಅಸಾಮಾನ್ಯತಪಸ್ವಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಗಾಧಿಗೆ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಋಚೀಕರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ. ಋಚೀಕರು ತನ್ನ ಪತ್ನಿ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಅತ್ತೆ ಗಾಧಿಯ ಪತ್ನಿಗೆ ಸಂತಾನವಾಗಲೆಂದು ಎರಡು ಚರುಗಳನ್ನು ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿದ. ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಪೂತವಾದ ಚರುವನ್ನು ಪತ್ನಿ - ಅತ್ತೆಯರಿಗೆ ಭಕ್ಷಿಸಿರಿ ಎಂದ. ಇಬ್ಬರೂ ಚರುವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಋಚೀಕರ ಪತ್ನಿಯ ತಾಯಿಯು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಗಂಡನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯ ಮೇಲೆ ಅಗಾಧವಾದ ಪ್ರೀತಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಚರುವಿನಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾದ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಋಚೀಕರು ತುಂಬಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಚರುವನ್ನು ನಾನು ಭಕ್ಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮನಾದ ಮಗನು ಜನಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಅನುನಯದಿಂದ ವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಚರುವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ ಕೊಳ್ಳೋಣ ಎಂದಳು. ಮಾತೃಪ್ರೇಮದಿಂದ ಮಗಳು ಒಪ್ಪಿದಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಮಂತ್ರಪೂತವಾದ ಚರುವನ್ನು ಸೇವಿಸಿದರು.

ಋಚೀಕರಿಗೆ ಅನಂತರ ನಡೆದ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯಿತು. ಬಹಳ ಬೇಸರವಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ತನ್ನ ಅತ್ತೆಗೆ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜದ ಸುತನೂ, ತನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ವಿಯಾದ ಮಗನೂ ಜನಿಸಲೆಂದು ಚರುವನ್ನು ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಅವರು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ತನಗೆ ಇನ್ನು ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಸ್ಸಿನ ಮಗನು ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಅದು ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಪತ್ನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು – 'ಈ ತಪ್ಪಿನಿಂದಾಗಿ ನಿನಗೆ ಬಹು ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲಾಂತಕನಾದ ಮಗನು ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ' ಎಂದರು. ಸತ್ಯವತಿಯು ಪತಿಯನ್ನು 'ಹಾಗಾಗ ಬಾರದು. ನನ್ನ ಮಗನು ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿರಬೇಕು' ಎಂದು ಬಗೆ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಋಚೀಕರು ಹೇಳಿದರು – 'ನನ್ನ ಮಂತ್ರವೀರ್ಯವು ನಿರ್ವೀರ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನು ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗುವನು. ಮಗನು ಉತ್ತಮ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ವಿಯಾಗುವನು' ಎಂದು ಆಕೆಗೆ ಸಾಂತ್ವನ ಹೇಳಿದರು.

ಹೀಗಾಗಿ ಋಚೀಕರಿಗೆ ಜಮದಗ್ನಿಗಳು ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರೆ, ಜಮದಗ್ನಿಗಳಿಗೆ ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣನಿಧಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಶುರಾಮನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು.

ಇತ್ತ ಗಾಧಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನೇ ಕೌಶಿಕ. ಈತನೇ ಮುಂದೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮುನಿಯಾಗಿ ಮೆರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಜಮದಗ್ನಿ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ರೇಣುಕೆ ಎಂಬಾಕೆ ಪತ್ನಿ. ಏಕೆಗೆ ಐದು ಮಕ್ಕಳು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯವನೇ ಪರಶುರಾಮ.

ಒಮ್ಮೆ ರೇಣುಕೆಯು ಸ್ನಾನಕ್ಕೆಂದು ನದಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜಲಕ್ರೀಡೆಯಾಡಲೆಂದು ಚಿತ್ರರಥನೆಂಬ ರಾಜನು ಬಂದಿದ್ದನು. ಜಲಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ರತನಾದ ಚಿತ್ರರಥನನ್ನು ಕಂಡು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ರೇಣುಕೆಯ ಮನದಲ್ಲಿ ಗಂಧರ್ವರಿಗೆ ಇರುವ ಸುಖ ಅವರ ಜೊತೆಗಿನ ವಿಹಾರ ಮುಂತಾದ ಸುಖ ತನಗೂ ಬೇಕೆಂಬ ಭಾವ ತಲೆದೋರಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಹರಿಚಿತ್ತವೆಂದು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಆಕೆಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದ ಜಮದಗ್ನಿಗಳಿಗೆ ಅವಳ ಮಾನಸಿಕ ವ್ಯಭಿಚಾರದಿಂದಾದ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಶಕ್ತಿಯ ಪತನ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದಾಕ್ಷಣ ಮನಸ್ಸಿನ ಮರ್ಮವನ್ನರಿಯುವ ಶಕ್ತಿ ಅವರಿಗಿತ್ತು.

ಜಮದಗ್ನಿಗಳು ಚಿಂತಿಸಿದರು. ರೇಣುಕೆಯು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಉಳಿಯಬೇಕು ಎಂದೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಮಕ್ಕಳಾದ ರುಮಣ್ವಂತ, ಸುಷೇಣ, ವಸು, ವಿಶ್ವಾವಸು ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದರು. ಅಪರಾಧಿನಿಯಾದ ತಾಯಿಯ ಶಿರಚ್ಛೇದನಗೈಯ್ಯಲು ಆದೇಶಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಮಾತೃಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ನಾಲ್ವರೂ ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸಲಿಲ್ಲ. ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಜಮದಗ್ನಿಗಳು ಅವರನ್ನು ಮೃತರಾಗಿರೆಂದು ಶಪಿಸಿದರು. ತಂದೆಯ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ನಾಲ್ವರೂ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದರು.

ಈ ವೇಳೆಗೆ ಸಮಿತ್ತು ತರಲು ಹೋದ ಕೊನೆಯ ಮಗ ಪರಶುರಾಮ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಜಮದಗ್ನಿಗಳು ತಾಯಿಯ ಶಿರಕಡಿಯಲು ಅವನಿಗೆ ಆದೇಶಿಸಿದರು. ಪರಶುರಾಮ ಚಿಂತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನೆ ಮಾಡಿದ. ಜಮದಗ್ನಿಗಳಿಗೆ ರಾಮನ ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನೆಯು ಮುದ ನೀಡಿತು. 'ಮಗು! ನಿನಗಿಷ್ಟವಾದ ವರ ಬೇಡು' ಎಂದರು.

ಪರಶುರಾಮ 'ತಾಯಿ - ಸಹೋದರರನ್ನು ಬದುಕಿಸಬೇಕೆಂದು ವರ ಬೇಡಿದ. ಅವರಿಗೆ ಪಾತಿತ್ಯದ ಪಾಪ ಹಾಗೂ ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯ ಪಾಪ ಬರಬಾರದೆಂದು ಕೂಡ ಕೇಳಿದ. ತನಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಎದುರಾಳಿಗಳು ಇರಬಾರದೆಂದೂ, ತಾಯಿ

ಮತ್ತು ಸಹೋದರರಿಗೆ ಸತ್ತು ಬದುಕಿದೆವೆಂಬ ನೆನಪು ಇರಬಾರದೆಂದು ವರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ.

ಇದಿಷ್ಟೂ ಪರಶುರಾಮದೇವರ ನರನಟನೆಯೆಂದು ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ –

ಸರ್ವೇಶ್ವರಃ ಸ್ವತಂತ್ರೋಽಪಿ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಶ್ಚ ಸರ್ವದಾ ।
ಸರ್ವಜ್ಞೋಽಪಿ ವಿಮೋಹಾಯ ಜನಾನಾಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ॥ ೧೩೪ ॥
ಕ್ವಚಿಚ್ಛಿವಂ ಕ್ವಚಿದೃಷೀನ್ ಕ್ವಚಿದ್ದೇವಾನ್ ಕ್ವಚಿನ್ನರಾನ್ ।
ನಮತ್ಯರ್ಚಯತಿ ಸ್ತೌತಿ ವರಾನರ್ಥಯತೇಽಪಿ ಚ ॥ – ತಾ.ನಿ. ೨-೧೩೩

ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಶುರಾಮದೇವರನ್ನೇ ಮಗನನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಜಮದಗ್ನಿಗಳದ್ದು.

ವಸಿಷ್ಠರು

ವಸಿಷ್ಠರು ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳು. ಇವರು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಾನಸಪುತ್ರರು. ಇವರ ಪತ್ನಿಯು ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಅರುಂಧತಿ. ಈಕೆ ನಾರದರ ಸಹೋದರಿ. ಶಕ್ತಿಯು ಈಕೆಯ ಮಗ. ಮೊಮ್ಮಗ ಪರಾಶರ ಋಷಿಗಳು. .

ವಸಿಷ್ಠರ ಜನನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಥೆಯಿದೆ – ವಸಿಷ್ಠರು ಮಿತ್ರವರುಣರಿಂದ ಊರ್ವಶಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು. ಇವರು ವರುಣನ ಪುತ್ರರು.

ಮಿತ್ರವರುಣರು ಕಶ್ಯಪರ ಮಕ್ಕಳು. ಅದಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅವಳಿ ಮಕ್ಕಳು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಮಾಡುವ ಭವ್ಯ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ದೇವತೆಗಳೂ ಗಂಧರ್ವರೂ ಪಿತೃಗಳೂ ಬಂದಂತೆ ಅಪ್ಸರೆಯರಲ್ಲಿ ಲಾವಣ್ಯಯುಕ್ತಳಾದ ಊರ್ವಶಿಯೂ ಬಂದಿದ್ದಳು. ದೀಕ್ಷಾಬದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಮಿತ್ರವರಣರ ದೃಷ್ಟಿಯು ಊರ್ವಶಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು. ಆಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಮಿತ್ರವರುಣರು ವಿಕಾರವಶರಾದರು. ಅಖಂಡನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಪಾಲಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಶಿಥಿಲವಾಯಿತು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ವೀರ್ಯಸ್ಖಲನವಾಯಿತು. ಆ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಕುಂಭದಲ್ಲಿಟ್ಟರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಈರ್ವರು ಮುತ್ತಿನಂಥ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಮೊದಲನೆಯ ಮಗುವು ಅಗಸ್ತ್ಯ. ಆಮೇಲೆ ಕುಂಭದಲ್ಲಿದ್ದ ನೀರನ್ನು ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಿದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಎರಡನೆಯ ಮಗುವು ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಒಂದು ಕಮಲದ ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿತು. ಈ ಮಗುವು ವಿಶಿಷ್ಟರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದುದರಿಂದ 'ವಸಿಷ್ಠ' ನೆಂದು ದೇವತೆಗಳು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು.

ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದ ಅಗಸ್ತ್ಯರು ಮಿತ್ರನೊಡನೆ – 'ನಾನು ನಿನ್ನ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಅಗಸ್ತ್ಯರು ವರುಣನ ಮಗನೆಂದೂ ವಸಿಷ್ಠರು ಮಿತ್ರನ ಮಗನೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ವಸಿಷ್ಠರ ಹಸುವಾದ ನಂದಿನಿ ಎಂಬ ಧೇನುವನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗದೇ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋತು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗ-ಬೇಕೆಂದು ಘೋರತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದರು. ನಂತರ ವಸಿಷ್ಠರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯಾದರು.

ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ವಂಶಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠರೆಂಬುವರು ಪುರೋಹಿತರಾದುದರಿಂದ, ಹಾಗೂ ವಸಿಷ್ಠರೆಂಬ ಹೆಸರು ಸೂರ್ಯವಂಶದ ರಾಜರಿಗೆ ಪುರೋಹಿತರ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಹೆಸರಾಗಿರಬೇಕು.

ವೈದಿಕವಾಙ್ಮಯದ ಮಂತ್ರದ್ರಷ್ಟಾರರಾದ ಋಷಿಪುಂಗವರಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠರು ಶ್ರೇಷ್ಠರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸುಮಾರು ೮೪೮ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದ ಅವರಂಥ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವೈದಿಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೂ ವಿರಳರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ.

ಅವರ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನಮಗೀಗ ದೊರಕುವ ಋಗ್ವೇದದ ೧೦೪ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಉದಾತ್ತವಾದ ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ತಿಳಿವು ಅರಳಿ ನಿಂತಿದೆ. ಅವರ ಆರ್ಷಜೀವನದ ದಿವ್ಯದರ್ಶನ ಋಗ್ವೇದದ ಸಪ್ತಮಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹೂತು ವೇದಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ಪರಿಮಳಿತಗೊಳಿಸಿದೆ. ಅವರ ಸತ್ಯನಿಷ್ಠೆ, ಶಾಂತಿಪ್ರಿಯತೆ, ಯಜ್ಞವಿಜ್ಞತೆ, ಪರೋಪಕಾರ ವ್ಯಸನಿತೆಗಳು ಶ್ರೌತಸಂಸಾರದ ಸೀಮೋಲ್ಲಂಘನ ಮಾಡಿ ಪುರಾಣಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಯಶೋಗಾಥೆಯಿಂದ ಮೆರೆದಿವೆ.

ಅತ್ರಿ, ಮರೀಚಿ, ಅಂಗಿರ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಪುಲಹ, ಕ್ರತು, ಭೃಗು, ದಕ್ಷ, ನಾರದ ಮುಂತಾದ ಋಷಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಂತೆ ವಸಿಷ್ಠರೂ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಾನಸಪುತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಪ್ರಾಣವಾಯುವಿನಿಂದಲೇ ವಸಿಷ್ಠರು ಹುಟ್ಟಿದರೆಂದು ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಸಂಕ್ಷೇಪ ಪರಿಚಯವು ಮುಕ್ತಾಯವಾಯಿತು. ಋಷಿಪಂಚಮಿಯ ದಿವಸ ಇವರ ಈ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅವಶ್ಯ ಮನನ ಮಾಡಬೇಕು.

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

* * * * *

ಋಷಿಪಂಚಮೀ ವ್ರತದ ಅಡುಗೆಗಳು

ಋಷಿಪಂಚಮಿಯ ಮರುದಿವಸ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಡುಗೆಗಳು

* ಕೋಸಂಬರಿಗಳು, ಪಲ್ಯಗಳು, ಉದ್ದಿನ ಹಪ್ಪಳ. ಚಿತ್ರಾನ್ನ, ಗೆಣಸಿನ ಪಲ್ಯ, ಸುವರ್ಣಗೆಡ್ಡೆಯ ಪಲ್ಯ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣಿನ ಕೋಸಂಬರಿ. ನವಣೆ ಹಾಗೂ ಸಾಮೆ ಇವುಗಳು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಕರವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಋಷಿಗಳ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ನವಣೆಯ ಅನ್ನ, ಸಾಮೆಯ ಪಾಯಸ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಹೆಸರುಬೇಳೆಯ ಪಾಯಸ

1 ಪಾವು ಹೆಸರು ಬೇಳೆಯನ್ನು ತುಪ್ಪದಿಂದ ಕೆಂಪಗೆ ಹುರಿದು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಹಿನೀರನ್ನು ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುದಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಹುರಿದ ಹೆಸರುಬೇಳೆಯನ್ನು ಸುರಿದು ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಕ್ವವಾಗುವಂತೆ ಬೇಯಿಸಬೇಕು. ಬೆಂದ ಬಳಿಕ ಸೌಟಿನಿಂದ ಕೆದಕಿ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಹಾಲನ್ನು ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸೇರು ಸಕ್ಕರೆ ಅಥವಾ 1 ಅಚ್ಚು ಬಿಳೀ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಪುಡಿಮಾಡಿ ಹಾಕಿ ಹೊಂದಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಏಲಕ್ಕಿಪುಡಿ, ಕರಿದ ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಲವಂಗ, ಬಾದಾಮಿ, ಗೇರುಪೊಪ್ಪಿನ ಚೂರು ಸಹ ಹಾಕಿ, ಹೊಂದಿಸಿ ಮುಚ್ಚಿಡಬೇಕು.

ಉದ್ದಿನಹಪ್ಪಳ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಒಂದು ಕೆ.ಜಿ. ಉದ್ದಿನ ಬೇಳೆ; ಉಪ್ಪು, ಇಂಗು, ಒಂದು ಬಟ್ಟಲು ಅಕ್ಕಿಹಿಟ್ಟು ಮತ್ತು ಒಣಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ.

ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನ : ಉದ್ದಿನಬೇಳೆಯನ್ನು ಶುಚಿಗೊಳಿಸಿ ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ. ಒಣಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ (ರುಚಿಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು) ಇಂಗು ಹಾಗೂ ಉಪ್ಪು ಬೆರೆಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಲಸಿ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಬಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಚಪಾತಿಯ ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಕಿಹಿಟ್ಟು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹಪ್ಪಳ ಲಟ್ಟಿಸಿ. ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಹಾಕಿ. ಒಣಗಿದ ಮೇಲೆ ಡಬ್ಬದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ.

ಹಪ್ಪಳವನ್ನು ಹದವಾದ ಕಾವಿನಲ್ಲಿ ಕರಿದುಕೊಳ್ಳಿ. ಅದನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ. ಅದನ್ನು ಏಳು ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ಏಳು ಋಷಿಗಳ ಮುಂದಿಟ್ಟು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿ ಧನ್ಯರೆನ್ನಿರಿ.

ಬಾಳೆಕಾಯಿ ಪಲ್ಯ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಬಾಳೆಕಾಯಿ, ಒಂದು ಹೋಳು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಒಗ್ಗರಣೆ ಸಾಮಾನು, ಉಪ್ಪು ಮತ್ತು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ತುಂಡು ಬೆಲ್ಲ.

ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನ : ಮೊದಲು ಬಾಳೆಕಾಯಿಗಳ ಸಿಪ್ಪೆ ಹೆರೆದು ಈಳಿಗೆ ಮಣೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬಾಳೆಕಾಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿ ಹೋಳುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ತಕ್ಕಷ್ಟು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ ಉಪ್ಪು, ಬೆಲ್ಲ ಹಾಕಬೇಕು. ಬಾಳೆಕಾಯಿ ಬೆಂದ ಮೇಲೆ ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಸಿವೆ, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಚೂರು, ಉದ್ದಿನಬೇಳೆ, ಕಡಲೆ ಬೇಳೆ ಹಾಕಿದ ಒಗ್ಗರಣೆಯನ್ನು ಬಾಳೆಕಾಯಿ ಹೋಳುಗಳ ಮೇಲೆ ಸುರಿದು ಚಮಚದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕೆದಕಿ, ತೆಂಗಿನ ತುರಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ. ಇದೇ ರೀತಿ ಬಾಳೆದಿಂಡಿನ ಪಲ್ಯವನ್ನು ತಯಾರಿಸಬಹುದು. ದಿಂಡು ಪಲ್ಯ ಮಾಡುವಾಗ ಮೇಲಿನ ನಾರನ್ನು ತೆಗೆಯಬೇಕು. ಗೆಣಸಿನ ಪಲ್ಯವನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಾಡಿದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ದೇವರಿಗೆ, ಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ. ಅದನ್ನು ಏಳು ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ಏಳು ಋಷಿಗಳ ಮುಂದಿಟ್ಟು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿ ಧನ್ಯರೆನ್ನಿರಿ.

ಕಡಲೆಬೇಳೆ ಹೋಳಿಗೆ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಕಡಲೆಬೇಳೆ 1/4 ಕೆ.ಜಿ. ಮೈದಾಹಿಟ್ಟು 1/4 ಕೆ.ಜಿ., ಬೆಲ್ಲ - 1/4 ಕೆ.ಜಿ., ಏಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ - ಸ್ವಲ್ಪ, ಎಣ್ಣೆ - 250 ಗ್ರಾಂ.

ತಯಾರಿಸುವ ರೀತಿ : ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಹಾಕಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಡಿ. ಕುದಿಯಲು ತೊಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಶುದ್ಧಮಾಡಿದ ಕಡಲೆಬೇಳೆಯನ್ನು ತೊಳೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ. (ಅದು ಬೇಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ಪುಡಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಮೈದಾಹಿಟ್ಟನ್ನು ಜರಡಿ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಿ). ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಂದ ಮೇಲೆ ಒಲೆಯ ಉರಿಯನ್ನು ಆರಿಸಿ, ಕಡಲೆಬೇಳೆ ಕಟ್ಟನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿ ಬೇಳೆಯನ್ನು ಏಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ, ಬೆಲ್ಲದ ಪುಡಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ, ಆರೆಯುವ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ನಯವಾಗಿ ಆರೆಯಿರಿ (ರುಬ್ಬುವ ಗುಂಡಿನಲ್ಲಿ ರುಬ್ಬಿರಿ). ಮೈದಾ ಹಿಟ್ಟಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ, ನೀರು ಅರಿಶಿನ ಪುಡಿ ಸೇರಿಸಿ ಕಲೆಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಂತರ ಇನ್ನಷ್ಟು ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಾದಿರಿ. ನಿಂಬೆ ಹಣ್ಣಿನ ಗಾತ್ರದ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಅದನ್ನು ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಟ್ಟಲಿನಂತೆ ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೂರಣದ ಉಂಡೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಮೇಲ್ಭಾಗದ ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅದನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ.

ನಂತರ ಒಂದು ಬಾಳೆ ಎಲೆಯ ತುಂಡನ್ನು (ಸೀಳನ್ನು) ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೊಳೆದು, ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಒರೆಸಿ, ಒಲೆಯ ಮುಂದೆ ಹಿಡಿಯಿರಿ. ಬಿಸಿಗೆ ಎಲೆ ಮೃದುವಾಗುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಅದಕ್ಕೆ ಎಣ್ಣೆ ಸವರಿ ಹೂರಣ ತುಂಬಿದ ಕಣಿಕದ ಉಂಡೆಯನ್ನಿಟ್ಟು

ಲಟ್ಟಣಿಗೆಯಿಂದ ಚಪಾತಿಯ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ಲಟ್ಟಿಸಿ. ಆಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಕಾಯ್ದ ಕಾವಲಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಬೇಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. (ಹೋಳಿಗೆಯನ್ನು ಬೇಯಿಸುವಾಗ ಬೇಕಿದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಾಕಬಹುದು). ಎರಡೂ ಬದಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಂದಮೇಲೆ ಹೋಳಿಗೆಯನ್ನು ಮಗಚುಕೈಯಿಂದ ತೆಗೆಯಿರಿ. ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧವಾದ ಹೋಳಿಗೆಯನ್ನು ದೇವರಿಗೆ, ಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ. ಅದನ್ನು ಏಳು ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ಏಳು ಋಷಿಗಳ ಮುಂದಿಟ್ಟು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿ ಧನ್ಯರೆನ್ನಿರಿ.

ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣಿನ ಚಟ್ನಿ

ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಾನುಗಳು : 5-10 ಹಸಿಮೆಣಸಿನಕಾಯಿಗಳು, ಐದಾರು ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳು, ಒಂದು ಲೋಟ ದ್ರಾಕ್ಷಿಹಣ್ಣಿನ ರಸ, ಇತರ ಯಾವುದಾದರೂ ಹಣ್ಣಿನ ಷರಬತ್ತು. ಒಣದ್ರಾಕ್ಷಿ ಹಾಗೂ ಖರ್ಜೂರ, ಶುಂಠಿ, ಒಂದು ಟೀಚಮಚ ಉಪ್ಪು ಹಾಗೂ ಮೆಣಸಿನ/ಹುಳಿಯ ಪುಡಿ.

ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನ : ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿದ ಹಸಿಮೆಣಸಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ಐದಾರು ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಸಿಪ್ಪೆ ಸುಲಿದ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ತುಂಡುಗಳನ್ನಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ, ಈ ಮಿಶ್ರಣಕ್ಕೆ ಖರ್ಜೂರದ ತುಂಡುಗಳು, ದ್ರಾಕ್ಷಿಹಣ್ಣಿನ ರಸ, ಯಾವುದಾದರೂ ಹಣ್ಣಿನ ಷರಬತ್ತು, ಶುಂಠಿ ಚೂರು, ಒಣದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಮೆಣಸಿನ ಪುಡಿ, ಉಪ್ಪು ಸೇರಿಸಿ ಒಟ್ಟು ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಕಲಕುತ್ತಿರಿ. ಪಾಕ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹದವಾಗುವವರೆಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುದಿಸಿ ನಂತರ ತೆಗೆದಿಡಿ. ಸುಮಾರು 20 ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಚಟ್ನಿಯು ತಯಾರಾಗುತ್ತದೆ.

* * * * *

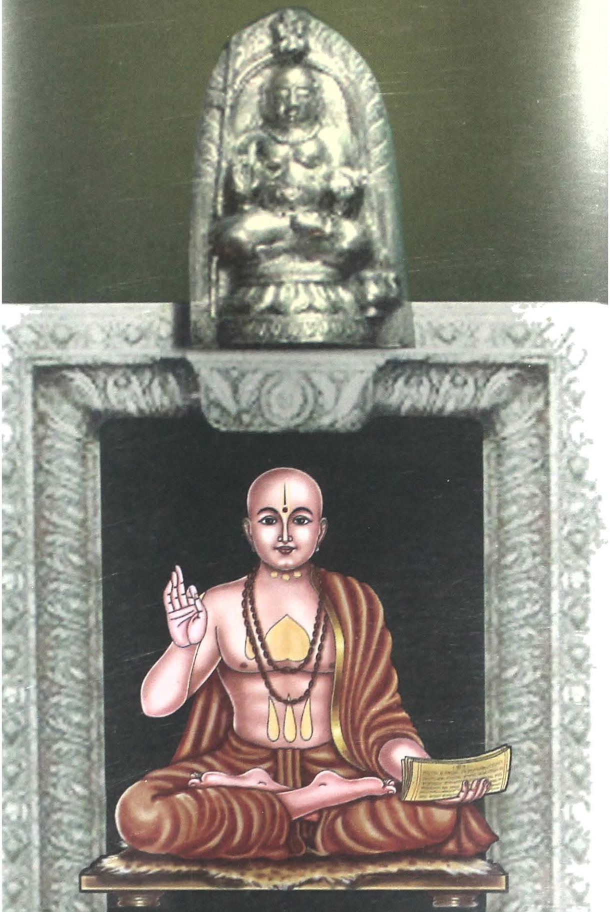
ಯಸ್ಸರ್ವಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಃ ಸರ್ವದೋಷವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತ ಏವಾಲಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಮೇ ಪರಮಃ ಸುಹೃತ್ ॥
ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾತ್ಮಕ-
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ, ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ॥
॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

* * * *

ಋಷಿಪಂಚಮೀ ಪೂಜೆ ಎಂಬ ಈ ಕೃತಿಯು ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತರಾದ ಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾದ ರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ.

* * * *

ಮಮ ಸ್ವಾಮೀ ಹರಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪತಿರೇವ ಚ

ಪ್ರಕಾಶನ :
ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),
ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 085

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಅನಂತ ಚತುರ್ದಶೀ

ಭಾದ್ರಪದ || ಶುದ್ಧ || ಚತುರ್ದಶೀ

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಅನಂತಚತುರ್ದಶೀ

ಭಾದ್ರಪದ ॥ ಶುದ್ಧ॥ ಚತುರ್ದಶೀ॥

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರಕಾಶನ :
ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),
ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೮೫

ಅನಂತಚತುರ್ದಶೀ ಶಾಲಿವಾಹನಶಕೆ ೧೯೪೨ ಶಾರ್ವರಿ।। ಚೈತ್ರ।। ಶುದ್ಧ ।। ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಹಯಗ್ರೀವಜಯಂತಿಯ ಶುಭಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪಲಿಮಾರುಮಠಾಧೀಶರಾದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ।। ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಕರಕಮಲಗಳಿಂದ ಭಾರತೀರಮಣಹೃದಯಗುಹಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವ-ದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೨೦

ಪುಟಗಳು : ೧೬೮

4271, 2ನೇ ಮೇನ್, ಗಿರಿನಗರ,
ಸೀತಾಸರ್ಕಲ್ ಹತ್ತಿರ, ಬೆಂಗಳೂರು-85
ದೂರವಾಣಿ : 9141495120

ಸಂಪಾದನೆ : ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ : ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಕೆಂಪದಾಳಿಹಳ್ಳಿ,
ದೂರವಾಣಿ : 9141311280

ಮುದ್ರಣ : ಮುಕ್ತಿಪಥ ಮುದ್ರಣಾಲಯ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ, ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಮತ್ತು ಇತರ ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೇ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಮುಡುಪಾಗಿಟ್ಟು, ಚಳ್ಳಕೆರೆ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದ ದಿವಂಗತರಾದ ಶ್ರೀಯುತರಾದ ಎನ್.ಎ. ವಿಜೇಂದ್ರರಾವ್ ಮತ್ತು ಎನ್.ವಿ. ಮಂದಾಕಿನಿ ಬಾಯಿ ಇವರುಗಳ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥ ಬೆಂಗಳೂರು ಸಹಕಾರನಗರದಲ್ಲಿರುವ ಇವರ ಪುತ್ರ ಶ್ರೀ ಎನ್.ವಿ. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಬಿ.ಆರ್. ಪ್ರಿಯಂವದ, ಅವರು ಮಾಡಿದ ಸೇವೆ.

---

* ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಅವರ ಮೂಲಕ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು ಉತ್ತಮಪಕ್ಷವಾಗಿದೆ. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಯಜಮಾನನು ಈ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಅನಂತಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಹಗಲಿರುಳು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರ

ಅನಂತಸಂಸಾರಮಹಾಸಮುದ್ರೇ ಮಗ್ನಂ ಸಮುದ್ಧರ ವಾಸುದೇವ ।
ಅನಂತರೂಪೇ ನಿಯೋಜಯಸ್ವ ಅನಂತರೂಪಾಯ ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ॥

* ಅನಂತವಾದ ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡು. ನಿನ್ನ ಅನಂತರೂಪದ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಇಟ್ಟು ಸಲಹು. ವಾಸುದೇವನೇ ಅನಂತರೂಪಿಯಾದ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಅನಂತ ನಮನಗಳು.

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಮುನ್ನುಡಿ

ವರ್ಷದಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಬರುವ ಅನಂತಚತುರ್ದಶಿಯ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿದೆ. ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿವಸ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ಅನಂತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯತಿಗಳೂ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳೂ ಕೂಡ ತಪ್ಪದೆ ಅನಂತಚತುರ್ದಶಿಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಅನೂಚಾನವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನ ಪೂಜೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಇದೆಯಾ? ನಮ್ಮಿಂದ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾ? ಎಂಬ ಭಯ ಕೆಲವರಿಗೆ ಆಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಪುರೋಹಿತರ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿಸಿದಾಗ ಒಂದು ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಪುರೋಹಿತರು ಸಿಗದೇ ಇದ್ದಾಗ ಒಂದುವರೆ ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಸಮಯಾವಕಾಶ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟು ಸಮಯವನ್ನು ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಗೋಸ್ಕರ ಇಡಲು ಯಾರಿಗೂ ಕಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳುಳ್ಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೊದಲು ತಯಾರು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು. ಭಗವಂತನು ಭಕ್ತಿಗೆ ಬಹುಬೇಗ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ವೈಭವದಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನಾಚರಿಸಿದರೂ ಭಗವಂತನು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ಮತ್ತು ವ್ರತರಾಜ, ವ್ರತಕೌಸ್ತುಭ, ಹೇಮಾದ್ರಿ ಮೊದಲಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಪೂಜೆಯ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಥಾಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಮೂಲಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯದ ಕಾರಣ ಉಡುಪಿಯ ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಗ್ರಂಥಾಲಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿತವಾದ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಮುನ್ನುಡಿ

ವರ್ಷದಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಬರುವ ಅನಂತಚತುರ್ದಶಿಯ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿದೆ. ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿವಸ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ಅನಂತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯತಿಗಳೂ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳೂ ಕೂಡ ತಪ್ಪದೆ ಅನಂತಚತುರ್ದಶಿಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಅನೂಚಾನವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನ ಪೂಜೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಇದೆಯಾ? ನಮ್ಮಿಂದ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾ? ಎಂಬ ಭಯ ಕೆಲವರಿಗೆ ಆಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಪುರೋಹಿತರ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿಸಿದಾಗ ಒಂದು ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಪುರೋಹಿತರು ಸಿಗದೇ ಇದ್ದಾಗ ಒಂದುವರೆ ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಸಮಯಾವಕಾಶ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟು ಸಮಯವನ್ನು ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಗೋಸ್ಕರ ಇಡಲು ಯಾರಿಗೂ ಕಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳುಳ್ಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೊದಲು ತಯಾರು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು. ಭಗವಂತನು ಭಕ್ತಿಗೆ ಬಹುಬೇಗ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ವೈಭವದಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನಾಚರಿಸಿದರೂ ಭಗವಂತನು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ಮತ್ತು ವ್ರತರಾಜ, ವ್ರತಕೌಸ್ತುಭ, ಹೇಮಾದ್ರಿ ಮೊದಲಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಪೂಜೆಯ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಥಾಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಮೂಲಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯದ ಕಾರಣ ಉಡುಪಿಯ ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಗ್ರಂಥಾಲಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿತವಾದ

ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಈ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದ ಕೌಂಡಿಣ್ಯಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ ಪುನರ್ವಸು ನಕ್ಷತ್ರನಾದನು ಎಂಬ ಅಪೂರ್ವವಿಷಯವನ್ನು ವ್ರತರತ್ನಮಾಲಾದಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದ ವಿಚಾರ. ಆದರೆ ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣವನ್ನು ತೆಗೆದು ನೋಡಿದಾಗ, ಅದರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಮಾಸಗಳ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತನ ಒಂದೊಂದು ಅವಯುವದ ಪೂಜಾವಿಧಾನವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳ ಅನೇಕರೀತಿಯ ಪೂಜೆಗಳು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನ ಈ ಪೂಜಾವೈಭವವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನದ ಅಸಾಧಾರಣ್ಯದ ಬಗೆಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಇದನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಲೇ ಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚೈತ್ರಾದಿ ಮಾಸಗಳು ಆಯಾ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿವೆ. ಆಯಾ ಮಾಸಗಳ ಆಯಾ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆ - ಚೈತ್ರ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಾ ನಕ್ಷತ್ರವು ಬಂದಾಗ, ವೈಶಾಖದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಖಾ ನಕ್ಷತ್ರವು ಬಂದಾಗ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನ ಒಂದೊಂದು ಅವಯುವಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾಭಾದ್ರ ನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದಾಗ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನ ಹೃದಯವನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಬಹುಷಃ ಹೃದಯವೇ ಪ್ರಧಾನವಾದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಹೃದಯವನ್ನು ಕಾಣಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅನಂತನ ಪೂಜಾವಿಧಾನವು ಸಂಪ್ರದಾಯಾಗತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ನಮ್ಮಿಂದ ಪೂಜಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೂ ಅನಂತಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣ-ದಲ್ಲಿರುವ ಆ ಪೂಜಾವೈಭವದ ಭಾಗವನ್ನು ಪಾರಾಯಣಮಾಡಿ ಧನ್ಯರಾಗೋಣ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅನಂತಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪೂಜಾವಿಧಾನವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಮರುದಿವಸ ಆಚರಿಸಲೇ ಬೇಕಾದ ವಿಸರ್ಜನಾಂಗವಾದ ಪೂಜಾವಿಧಾನವನ್ನೂ ಕೂಡ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ

ಕ್ರಮದಂತೆ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಂತೆ ಧರಿಸಿದ ದೋರದ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಆವಾಹನೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡಿ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಸಡ್ಡೆಯನ್ನು ತೋರಿದರೆ ಅನರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಇದೇ ಅನಂತವ್ರತದ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸ್ತ್ರೀಯರು ಭಗವಂತನ ಅನೇಕ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಇಂದು ಪಠಿಸಬೇಕು; ಕೆಲವೊಂದನ್ನಷ್ಟೇ ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ ಧನ್ಯರಾಗೋಣ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹರಿಭಕ್ತರಾದ ಸಹಕಾರನಗರದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಆಯುಷ್ಯ ಆರೋಗ್ಯಗಳ ಜೊತೆ ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ಇವರ ಮಾತಾ-ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಈ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞದ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ತಲುಪಲಿ ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

- ಸಂಪಾದಕ.

ಪೂಜೆಗೆ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು

* ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಜೊತೆ ಅನಂತಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸೂಕ್ತವಾದ್ದರಿಂದ ದಿನನಿತ್ಯದ ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಇರಬೇಕು.

* ಮಹಾಗಣಪತಿಪೂಜೆಗೆ ಗರಿಕೆ, ತಾಂಬೂಲ, ಅಡಿಕೆಬೆಟ್ಟ, ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಹಣ್ಣು.

* ಯಮುನಾಪೂಜೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ಕೊಡ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಲಶ, ಐದು ಬಗೆಯ ಚಿಗುರು, ಅರಿಶಿನ, ಕುಂಕುಮ ಮೊದಲಾದವು.

* 'ಮುಷ್ಟಿಮಾತ್ರೈಶ್ಚ ದರ್ಭೈಸ್ತು ಫಣಿರಾಜಂ ಚ ಕಾರಯೇತ್' ಎಂಬ ಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯದಂತೆ ಮುಷ್ಟಿದರ್ಭೆಯಿಂದ ಫಣಿರಾಜನನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು. ನೆನೆಸಿದ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಎರಡೆರಡನ್ನು ಸೇರಿಸಿ, ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇಂಚಿನಷ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಗಂಟುಗಳನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಜೊತೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕು. ಏಳು ಜೊತೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಒಂದು ಗಂಟನ್ನು ಹಾಕಿ ಜಡೆಯನ್ನು ಹೆಣೆಯಬೇಕು. ಏಳು ಹೆಡೆಗಳ ಎರಡು ಶೇಷನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಎರಡು ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಏಳು ಹೆಡೆಗಳ ದೊಡ್ಡ ಶೇಷನನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಂದೇ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಇಡಬಹುದು.

* ಗ್ರಂಥಿಗೆ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತನ ವಸ್ತ್ರವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಎರಡು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ತರಬೇಕು. 'ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮೇನ ವೇಷ್ಟಿತಮ್' ಮತ್ತು ಅನಂತನ ದಾರವನ್ನು ರೇಷ್ಮೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹಸಿದಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಗೋಚರ್ಮದಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಗೋಮಯದಿಂದ ಸಾರಿಸಬೇಕು. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಂಡಿಲ ಮಾಡಿ ಅಷ್ಟದಲಪದ್ಮವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಕಲಶವನ್ನಿಡಬೇಕು. ಮಾವು ಹಲಸುಗಳ ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

ಗೋಚರ್ಮಮಾತ್ರಮಾಲಿಪ್ಯಂ ಗೋಮಯೇನ ವಿಚಕ್ಷಣಃ ।
ತನ್ಮಧ್ಯೇ ಸ್ಥಂಡಿಲಂ ಕೃತ್ವಾ ಪದ್ಮಮಷ್ಟದಲಂ ಲಿಖೇತ್ ॥

* ಅನಂತದೋರಕ್ಕೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಗಂಟುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿರಬೇಕು. ಗೃಹಸ್ಥನಾದವನು ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ದೋರವನ್ನು ಸ್ವತಃ ತಾನೇ ತಯಾರು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದೇ ಉತ್ತಮಪಕ್ಷ. ಅಥವಾ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಿಳಿದವರು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕು. ಅದೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದನ್ನು ತಂದು ವೇದಮಂತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅದರ ರಚನೆಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು.

* ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಅಷ್ಟದಳ ಪದ್ಮದ ಮೇಲೆ ಕಲಶವನ್ನು ಇಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪೀಠವನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

* ಹದಿನಾಕುಬಗೆಯ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು, ಹದಿನಾಕು ಬಗೆಯ ಪತ್ರೆಗಳನ್ನು ಪೂಜೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

* ಪುರಿಉಂಡೆ, ಪುಳ್ಳಂಗಾಯಿಉಂಡೆ, ಅರಳುಂಡೆ, ಅತಿರಸ, ಕಡುಬು, ಮಿಠಾಯಿ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನಾಕು ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದ ಕೂಡಲೇ ಈ ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳಿ ಅನಂತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರಿ.

ಪಾಪೋಽಹಂ ಪಾಪಕರ್ಮಾಽಹಂ ಪಾಪಾತ್ಮಾ ಪಾಪಸಂಭವಃ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಸರ್ವಪಾಪಹರೋ ಭವ ॥
ಅದ್ಯ ಮೇ ಸಫಲಂ ಜನ್ಮ ಜೀವಿತಂ ಚ ಸುಜೀವಿತಮ್ ।
ಯತ್ ತವಾಂಘ್ರ್ಯಬ್ಜಯುಗಲೇ ಮನ್ಮೂರ್ಧಾ ಭ್ರಮರಾಯತೇ ॥

ನಾನು ಕಡುಪಾಪಿ. ಪಾಪಕರವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಪಾಪದೆಡೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾಪದಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಹುಟ್ಟು. ಓ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನೇ! ನನ್ನನ್ನು

ಪೂಜೆಗೆ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು

* ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಜೊತೆ ಅನಂತಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸೂಕ್ತವಾದ್ದರಿಂದ ದಿನನಿತ್ಯದ ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಇರಬೇಕು.
* ಮಹಾಗಣಪತಿಪೂಜೆಗೆ ಗರಿಕೆ, ತಾಂಬೂಲ, ಅಡಿಕೆಬೆಟ್ಟ, ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಹಣ್ಣು.
* ಯಮುನಾಪೂಜೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ಕೊಡ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಲಶ, ಐದು ಬಗೆಯ ಚಿಗುರು, ಅರಿಶಿನ, ಕುಂಕುಮ ಮೊದಲಾದವು.
* 'ಮುಷ್ಟಿಮಾತ್ರೈಶ್ಚ ದರ್ಭೈಸ್ತು ಫಣಿರಾಜಂ ಚ ಕಾರಯೇತ್' ಎಂಬ ಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯದಂತೆ ಮುಷ್ಟಿದರ್ಭೆಯಿಂದ ಫಣಿರಾಜನನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು. ನೆನೆಸಿದ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಎರಡೆರಡನ್ನು ಸೇರಿಸಿ, ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇಂಚಿನಷ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಗಂಟುಗಳನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಜೊತೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕು. ಏಳು ಜೊತೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಒಂದು ಗಂಟನ್ನು ಹಾಕಿ ಜಡೆಯನ್ನು ಹೆಣೆಯಬೇಕು. ಏಳು ಹೆಡೆಗಳ ಎರಡು ಶೇಷನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಎರಡು ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಏಳು ಹೆಡೆಗಳ ದೊಡ್ಡ ಶೇಷನನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಂದೇ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಇಡಬಹುದು.
* ಗ್ರಂಥಿಗೆ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತನ ವಸ್ತ್ರವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಎರಡು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ತರಬೇಕು. 'ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮೇನ ವೇಷ್ಟಿತಮ್' ಮತ್ತು ಅನಂತನ ದಾರವನ್ನು ರೇಷ್ಮೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹಸಿದಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಗೋಚರ್ಮದಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಗೋಮಯದಿಂದ ಸಾರಿಸಬೇಕು. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಂಡಿಲ ಮಾಡಿ ಅಷ್ಟದಲಪದ್ಮವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಕಲಶವನ್ನಿಡಬೇಕು. ಮಾವು ಹಲಸುಗಳ ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

ಗೋಚರ್ಮಮಾತ್ರಮಾಲಿಪ್ಯಂ ಗೋಮಯೇನ ವಿಚಕ್ಷಣಃ ।
ತನ್ಮಧ್ಯೇ ಸ್ಥಂಡಿಲಂ ಕೃತ್ವಾ ಪದ್ಮಮಷ್ಟದಲಂ ಲಿಖೇತ್ ॥

* ಅನಂತದೋರಕ್ಕೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಗಂಟುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿರಬೇಕು. ಗೃಹಸ್ಥನಾದವನು ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ದೋರವನ್ನು ಸ್ವತಃ ತಾನೇ ತಯಾರು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದೇ ಉತ್ತಮಪಕ್ಷ. ಅಥವಾ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಿಳಿದವರು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕು. ಅದೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದನ್ನು ತಂದು ವೇದಮಂತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಆದರ ರಚನೆಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು.
* ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಅಷ್ಟದಳ ಪದ್ಮದ ಮೇಲೆ ಕಲಶವನ್ನು ಇಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪೀಠವನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
* ಹದಿನಾಕುಬಗೆಯ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು, ಹದಿನಾಕು ಬಗೆಯ ಪತ್ರೆಗಳನ್ನು ಪೂಜೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
* ಪುರಿಉಂಡೆ, ಪುಟ್ಟಂಗಾಯಿಉಂಡೆ, ಅರಳುಂಡೆ, ಅತಿರಸ, ಕಡುಬು, ಮಿಠಾಯಿ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನಾಕು ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದ ಕೂಡಲೇ ಈ ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳಿ ಅನಂತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರಿ.

ಪಾಪೋಽಹಂ ಪಾಪಕರ್ಮಾಽಹಂ ಪಾಪಾತ್ಮಾ ಪಾಪಸಂಭವಃ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಸರ್ವಪಾಪಹರೋ ಭವ ॥
ಅದ್ಯ ಮೇ ಸಫಲಂ ಜನ್ಮ ಜೀವಿತಂ ಚ ಸುಜೀವಿತಮ್ ।
ಯತ್ ತವಾಂಘ್ರ್ಯಬ್ಜಯುಗಲೇ ಮನ್ಮೂರ್ಧಾ ಭ್ರಮರಾಯತೇ ॥

ನಾನು ಕಡುಪಾಪಿ. ಪಾಪಕರವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಪಾಪದೆಡೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾಪದಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಹುಟ್ಟು. ಓ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನೇ! ನನ್ನನ್ನು

ಈ ಪಾಪಕೂಪದಿಂದ ಎತ್ತಿ ರಕ್ಷಿಸು. ನನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸು. ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಪರ್ವಕಾಲ ಎನಗೆ ಒದಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಇಂದು ನನ್ನ ಜನ್ಮವು ಸಫಲವಾಯಿತು. ನನ್ನ ಜೀವನ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು. ನಿನ್ನ ಎರಡು ಪಾದಪದ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಲೆಯು ದುಂಬಿಯಂತೆ ಮಗ್ನವಾಗಲಿ.

ಹೀಗೆ ಅನಂತನನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ಎದ್ದೇಳಬೇಕು. ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗಲೂ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿ ಮಲಗಿರಿ.

ಇದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

* ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಅನಂತನ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೇ ಬೇಕು.
* ಹದಿನಾಕುವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅನಂತವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು ಮಾತ್ರ ಐಚ್ಛಿಕ. ಆದರೆ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಬಿಡದೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು.
* ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ವ್ರತಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅನಂತವ್ರತವೇ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕುರಿತು ಇರುವ ವ್ರತವು ಇದೊಂದು ಮಾತ್ರ.
* ಅನಂತವ್ರತವನ್ನು ಹದಿನಾಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಡೆಸುವವರು, ಉದ್ಯಾಪನೆ ಮೊದಲಾವುಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಉಪವಾಸ, ಹೋಮ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ಅನಂತದೋರವನ್ನು ಧರಿಸಿರಲೇ ಬೇಕು.
* ಯತಿಗಳೂ ಸಹ ಅನಂತಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಜೊತೆ ಕಲಶವನ್ನಿಟ್ಟು ಅನಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂದರೆ ಅದೆಷ್ಟೋ

ಗೃಹಸ್ಥರು ನಿತ್ಯದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅನಂತಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ತಪ್ಪದೇ ಅನಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

* ಉದ್ಯಾಪನೆಯ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಮಾಹಿತಿ – ಒಟ್ಟು ಹದಿನಾಕು ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಅನಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ದರ್ಭೆಗಳ ಹದಿನಾಕು ಶೇಷಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಒಂದು ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶವಿಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ಕಲಶಗಳ ಮೇಲೆ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ವಸ್ತ್ರ, ಪಂಚಪಲ್ಲವಗಳನ್ನಿಡಬೇಕು. ಅಹೋರಾತ್ರಿ ಪ್ರತಿಯಾಮದಲ್ಲೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ವಿಶೇಷಫಲ. ಮರುದಿವಸ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು. 'ಇದಂ ವಿಷ್ಣುಃ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ೧೯೮ ಬಾರಿ ಆಹುತಿ ನೀಡಬೇಕು. ಪೂರ್ಣಾಹುತಿ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ೧೪ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮೂರ್ತಿ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಗುರುಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಸುವಾಸಿನಿಯರಿಗೆ ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿಸಿ, ತಾವು ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು.

* ಉದ್ಯಾಪನೆಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪುರೋಹಿತರಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವರ ಮೂಲಕವೇ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

* ಕೇವಲ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವರೂ ಸಹ ಅನಂತನ ದಾರವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು.

* ದೋರದಲ್ಲಿರುವ ಹದಿನಾಕು ಗಂಟುಗಳು ಹದಿನಾಕು ಲೋಕಗಳ ಸಂಕೇತವಾಗಿವೆ. ಚತುರ್ದಶಲೋಕಾಧಿಪತಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾ ಧರಿಸಿದರೆ ಅನಂತನಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ.

* ಅನಂತವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸದೇ ಇರುವವರು ಅವರವರ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅನಂತದೋರವನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಆ ದೋರದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಾವಾಹನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮನಬಂದಂತೆ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದರೆ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅನರ್ಥ ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

* ಪುರುಷರು ಬಲಗೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎಡಗೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಕುಂಕುಮಾಂಕಿತವಾದ ದೋರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಭವಿಷ್ಯೋತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕಂಠದಲ್ಲಿಯೂ ಧರಿಸಬಹುದೆಂದು ಬೇರೆ ಪುರಾಣ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

* ಅನಂತಪೂಜೆಯು ಉಳಿದ ಪೂಜೆಗಳಿಗಿಂತ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಯತ್ನ-ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಈ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

* ಮೊದಲು ಯಮುನಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ದರ್ಭೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಷದೇವರನ್ನು ಆವಾಹಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅನಂತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಮಾಡುವ ದೇವರಪೂಜೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಯಮುನಾಪೂಜೆ, ಶೇಷದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಅನಂತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿದೆ.

* ಕಲಶ ಹಾಗೂ ಶೇಷದೇವರ ಹೆಡೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡಲೇ ಬೇಕು. ಕೇವಲ ಪ್ರತಿಮೆ ಹಾಗೂ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

* ಅನಂತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕಷ್ಟಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ಮಕ್ಕಳಾಗುತ್ತವೆ. ಮಕ್ಕಳಿಂದ ನೆಮ್ಮದಿ ದೊರಕುತ್ತದೆ.

ಅಗ್ನಿಪುರಾಣದ ೧೯೯ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗಿದೆ

ಶಾಲಿಪ್ರಸ್ಥಸ್ಯ ಪಿಷ್ಟಸ್ಯಾಪೂಪನಾಮ್ನಃ ಕೃತಸ್ಯ ಚ ।
ಅರ್ಧಂ ವಿಪ್ರಾಯ ದಾತವ್ಯಂ ಅರ್ಧಂ ಆತ್ಮನಿ ಯೋಜಯೇತ್ ॥

– (ಅಗ್ನಿಪುರಾಣ)

ಒಂದು ಪ್ರಸ್ಥದ ಅಳತೆಯ ಭತ್ತದಿಂದ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಕಡುಬುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅರ್ಧವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿ ಉಳಿದರ್ಧವನ್ನು ತಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು.

* ಕರ್ತವ್ಯಂ ಸರಿತಾಂ ಚಾಂತೇ ಕಥಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಹರೇರಿತಿ ।

ಅನಂತವ್ರತವನ್ನು ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು.

ಅನಂತಚತುರ್ದಶಿಯ ಕಾಲನಿರ್ಣಯ

ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದಂತೆ ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾಭಾದ್ರನಕ್ಷತ್ರ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಾಭಾದ್ರ ನಕ್ಷತ್ರ ಎಂದು ಇರುತ್ತದೋ ಅಂದು ಅನಂತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಇದು ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅನಂತನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವವರಿಗಷ್ಟೇ ಇದು ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ.

ತ್ರಯೋದಶಿಯ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದ ಚತುರ್ದಶಿಯು ಅನಂತನ ಪೂಜೆಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಒಂದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

> ಸೋದಯತ್ರಿಮುಹೂರ್ತಾ ವಾ ದ್ವಿಮುಹೂರ್ತಾ ಚತುರ್ದಶೀ ।
> ತತ್ರಾನಂತವ್ರತಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಸರ್ವಸಂಪತ್ಕರಂ ನೃಪ ॥

ತ್ರಯೋದಶಿಯ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದ, ಸೂರ್ಯೋದಯದಿಂದ ಮೂರು ಮುಹೂರ್ತ ಅಥವಾ ಎರಡು ಮುಹೂರ್ತವಾದರೂ ಚತುರ್ದಶಿ ಇದ್ದ, ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಚತುರ್ದಶಿ ತಿಥಿಯು ಅನಂತವ್ರತಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಗೂ ಅದು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ತತ್ರೋದಯೇ ತ್ರಿಮುಹೂರ್ತವ್ಯಾಪಿನೀ ಚತುರ್ದಶೀ ಗ್ರಾಹ್ಯಾ ಇತಿ ಮುಖ್ಯಪಕ್ಷಃ, ತದಭಾವೇ ದ್ವಿಮುಹೂರ್ತಾ ಗ್ರಾಹ್ಯಾ ಇತ್ಯನುಕಲ್ಪಃ ।

ದ್ವಿಮುಹೂರ್ತನ್ಯೂನಾ ತು ಪೂರ್ವೈವ ಗ್ರಾಹ್ಯಾ। ದಿನದ್ವಯೇ ಸೂರ್ಯೋದಯವ್ಯಾಪಿತ್ವೇ ಸಂಪೂರ್ಣತ್ವಾತ್ ಪೂರ್ವೈವ। ಅಥ ಪೂರ್ವಾಹ್ಣೋ ಮುಖ್ಯಃ ಕರ್ಮಕಾಲಃ । ತದಭಾವೇ ಮಧ್ಯಾಹ್ನೋಽಪಿ । ಅತ್ರ ವ್ರತೇ ಸುವರ್ಣಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ಚತುರ್ದಶಗ್ರಂಥಿಯುತದೋರಕೇ ಚ ಅನಂತಪೂಜನಾದಿವಿಧಿಸ್ತದುದ್ಯಾಪನವಿಧಿಶ್ಚ ಕೌಸ್ತುಭಾದೌ ಜ್ಞೇಯಃ । (ಧರ್ಮಸಿಂಧು)

ಅನಂತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿವಸ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೂರು ಮುಹೂರ್ತಗಳು ಚತುರ್ದಶಿ ಇದ್ದರೆ ಉತ್ತಮ ಪಕ್ಷ. ಎರಡು ಮುಹೂರ್ತವಿದ್ದರೆ ಮಧ್ಯಮಪಕ್ಷ. ಅದಕ್ಕೂ ಕಮ್ಮಿ ಇದ್ದರೆ ಹಿಂದಿನ ದಿವಸದ ಸೂರ್ಯೋದಯದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಚತುರ್ದಶಿ ತಿಥಿಯೇ ಬರುವ ಕಾರಣ ಹಿಂದಿನ ದಿವಸವೇ ಅನಂತನ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಾಹ್ನವು ಮುಖ್ಯವಾದ ಕರ್ಮಕಾಲವಾಗಿದೆ. ಪೂರ್ವಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಆಗದಿದ್ದರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬಹುದು. ಸುವರ್ಣಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹದಿನಾಕುಗಂಟನ್ನು ಹಾಕಿದ ದೋರವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಅನಂತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಇದರ ಉದ್ಯಾಪನವಿಧಿಯನ್ನು ವ್ರತ- ಕೌಸ್ತುಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಓದಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನ ಪರಮಾದ್ಭುತವೈಭವ

ಈ ಸಮಗ್ರ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಅನಂತಾನಂತ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿವೆ. ಕೋಟ್ಯಧಿಕ- ದೇವತೆಗಳು ಋಷಿಮುನಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧಕರು ಇದ್ದಾರೆ. ಮುಕ್ತರಾದವರು ಅನಂತ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಮುಕ್ತರಾಗುವವರು ಅನಂತಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೂ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಗೆ ಹೋಗುವ ಜೀವಿಗಳು, ರುದ್ರಪದವಿಗೆ ಹೋಗುವ ಜೀವಿಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಹೀಗೆ ಎಣಿಸಲಾಗದಷ್ಟು ಅನಂತಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಮೀರಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವೇ ಮೊದಲಾದ

ಗುಣಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಗಳ ಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ ಇಟ್ಟು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಅನಂತ ನಾಮಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟರೆ ಅನಂತನಾಮಕನ ಗುಣಗಳ ಮುಂದೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಜೀವರ ಗುಣಗಳು ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಸಮುದ್ರದ ಮುಂದೆ ಬಿಂದು ಮಾತ್ರದ ನೀರಿನಷ್ಟೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನ ಗುಣಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರಲಯಸಮುದ್ರಕ್ಕೂ ಮೀರಿದ ಅನಂತ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಆ ಅನಂತನ ಒಂದು ಗುಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಅನಂತಕೋಟಿ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಯಾವ ಒಂದು ಭಾಗವು ಉಳಿಯುತ್ತದೋ ಅಷ್ಟು ಸಣ್ಣಗುಣವನ್ನೂ ಕೂಡ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲು ಭೂತ, ಭವಿಷ್ಯದ್ ವರ್ತಮಾನದ ಸಮಸ್ತಜೀವರಾಶಿಗಾಗಲೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗಾಗಲೀ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಸಮಸ್ತವಾದ ವಿಶ್ವವು ಐವತ್ತು ಕೋಟಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಹೊರಗೆ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮಹದಾದಿ ತತ್ವಗಳಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಆ ಅನಂತನ ಮುಂದಿಟ್ಟರೆ ಅವನ ರೋಮದಲ್ಲಿ ಸೇರುವ ಒಂದು ಧೂಳಿನ ಕಣಕ್ಕೂ ಸಮಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥಾತ್ ಅವನ ನಿಜವಾದ ರೂಪ ಎಷ್ಟು ಬೃಹದ್-ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಕುದುರೆಯ ಬಾಲದ ತುದಿಯ ಸಾವಿರದ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಜೀವಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ. ಈ ಜೀವಸ್ವರೂಪವು ಅತ್ಯಂತ ಅಣುವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮಹತೋಮಹೀಯನಾದ ಅನಂತನು ಅಣುರೂಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಈ ಜೀವಸ್ವರೂಪವು ಅವನ ಮುಂದೆ ಅತ್ಯಂತ ಹಿರಿದಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟು ಅಣುರೂಪವನ್ನೂ ಕೂಡ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮಹತೋಮಹೀಯನಾದ ಅಣೋರಣೀಯನಾದ ಇಂಥ

ಅನಂತನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವುದೇ ನಮ್ಮ ಸುಕೃತ. ಅನಂತಜೀವರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಅನಂತತಪ್ಪುಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಜೀವಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವ ಈ ಅನಂತನ ಕೃಪೆಗೆ ನಾವು ಭಾಗಿಯಾಗಿವುದೇ ಈ ಜನುಮದ ಸಾರ್ಥಕ್ಯ. ಅನಂತನಾಮಕನಾದ ಪದ್ಮನಾಭನ ಇಂತಹ ವೈಭವವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ, ಅನಂತಚತುರ್ದಶಿಯ ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತುಳಸೀದಳವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸೋಣ.

ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ

* ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದ ಪ್ರಕಾರ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನು ಅನಂತವ್ರತದ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಮಹಾಪುರುಷನು. ಇವನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ಆಪತ್ತುಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಸಂಪತ್ತು ಪುನಃ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಸಜ್ಜನರು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದ ಸಂಪತ್ತು, ಕ್ಷೇಮ, ಆರೋಗ್ಯ ಇವುಗಳ ಲಾಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇಡಿದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ನೆರವೇರುತ್ತವೆ. ದುಃಖಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಅದೆಷ್ಟೋ ಸಾಧಕರು ಸಿದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಮಗೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೂ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ವರಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನೋ ನಾಮ ರಾಜಾ ಬಾಹುಸಹಸ್ರವಾನ್ ।
ತಸ್ಯ ಸ್ಮರಣಮಾತ್ರೇಣ ಗತಂ ನಷ್ಟಂ ಚ ಲಭ್ಯತೇ ॥೧॥
ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಃ ಖಲದ್ವೇಷೀ ಕೃತವೀರ್ಯಸುತೋ ಬಲೀ ।
ಸಹಸ್ರಬಾಹುಃ ಶತ್ರುಘ್ನೋ ರಕ್ತವಾಸಾ ಧನುರ್ಧರಃ ॥೨॥
ರಕ್ತಗಂಧೋ ರಕ್ತಮಾಲ್ಯೋ ರಾಜಾ ಸ್ಮರ್ತುರಭೀಷ್ಟದಃ ।
ದ್ವಾದಶೈತಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಸ್ಯ ಯಃ ಪಠೇತ್ ॥೩॥

ಸಂಪದಸ್ತತ್ರ ಜಾಯಂತೇ ಜನಾಸ್ತತ್ರ ವಶಂಗತಾಃ ।
ಆನಯತ್ಯಾಶು ದೂರಸ್ಥಂ ಕ್ಷೇಮಲಾಭಯುತಂ ಪ್ರಿಯಮ್ ॥೬॥

ಸಹಸ್ರಾಬಾಹುಂ ಸಶರಂ ಮಹಿತಂ ಸಚಾಪಂ ರಕ್ತಾಂಬರಂ
ವಿವಿಧರಕ್ತಕಿರೀಟಭೂಷಮ್ ।
ಚೋರಾದಿದುಷ್ಟಭಯನಾಶನಮಿಷ್ಟದಂ ತಂ
ಧ್ಯಾಯೇನ್ಮಹಾಬಲವಿಜೃಂಭಿತಕಾರ್ತವೀರ್ಯಂ

ಯಸ್ಯ ಸ್ಮರಣಮಾತ್ರೇಣ ಸರ್ವದುಃಖಕ್ಷಯೋ ಭವೇತ್ ।
ಯನ್ನಾಮಾನಿ ಮಹಾವೀರಶ್ಚಾರ್ಜುನಃ ಕೃತವೀರ್ಯವಾನ್ ॥೭॥

ಹೈಹಯಾಧಿಪತೇಃ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಸಹಸ್ರಾವೃತ್ತಿಕಾರಿತಮ್ ।
ವಾಂಛಿತಪ್ರದಂ ನೃಣಾಂ ಸ್ವರಾಜ್ಯಂ ಸುಕೃತಂ ಯದಿ ॥೮॥

ಶ್ರೀಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನದ್ವಾದಶನಾಮಸ್ತೋತ್ರಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ

* * * *

॥ ಶ್ರೀಮದ್ಧನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ ॥

ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭ ಪೂಜೆ

ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪರಮಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

ನಾರಾಯಣಾಯ ಪರಿಪೂರ್ಣಗುಣಾರ್ಣವಾಯ
ವಿಶ್ವೋದಯಸ್ಥಿತಿಲಯೋನ್ನಿಯತಿಪ್ರದಾಯ ।
ಜ್ಞಾನಪ್ರದಾಯ ವಿಬುಧಾಸುರಸೌಖ್ಯದುಃಖ
ಸತ್ಕಾರಣಾಯ ವಿತತಾಯ ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ॥

ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ನಾಸ್ತಿ ತೇಷಾಮಮಂಗಲಮ್ ।
ಯೇಷಾಂ ಹೃದಿಸ್ಥೋ ಭಗವಾನ್ ಮಂಗಲಾಯತನೋ ಹರಿಃ ॥

ಶುಕ್ಲಾಂಬರಧರಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಶಶಿವರ್ಣಂ ಚತುರ್ಭುಜಮ್ ।
ಪ್ರಸನ್ನವದನಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಸರ್ವವಿಘ್ನೋಪಶಾಂತಯೇ ॥

ಮಂಗಲಂ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುರ್ಮಂಗಲಂ ಮಧುಸೂದನಃ ।
ಮಂಗಲಂ ದೇವಕೀಪುತ್ರೋ ಮಂಗಲಂ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ॥

ಸರ್ವಮಂಗಲಮಾಂಗಲ್ಯೇ ಶಿವೇ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಿಕೇ ।
ಶರಣ್ಯೇ ತ್ರ್ಯಂಬಕೇ ದೇವಿ ನಾರಾಯಣಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ನಮಸ್ತೇ ಪ್ರಾಣೇಶ ಪ್ರಣತವಿಭವಾಯಾವನಿಮಗಾಃ
ನಮಃ ಸ್ವಾಮಿನ್ ರಾಮಪ್ರಿಯತಮ ಹನೂಮನ್ ಗುರುಗುಣ ।
ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಭೀಮ ಪ್ರಬಲತಮ ಕೃಷ್ಣೇಷ್ಟಭಗವನ್
ನಮಃ ಶ್ರೀಮನ್‌ಮಧ್ವ ಪ್ರದಿಶ ಸುದೃಶಂ ನೋ ಜಯ ಜಯ ॥

ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮೃತ್ಯುಂ ಹರ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ।
ಸರ್ವಮೃತ್ಯುವಿನಾಶಾಯ ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ದುಷ್ಟಾನಾಂ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾ ಸುಚರಿತ ಸುಜನಸ್ತೋಮವಿಘ್ನಾಪಹರ್ತಾ
ತಸ್ಮಾದ್ ವಿಘ್ನಾಧಿಪೋऽಹಂ ಮತ ಇತಿ ಸುಧಿಯಾಂ ಸ್ಪಷ್ಟಮಾಜ್ಞಾಪನಾಯ ।
ಪೌಲಸ್ತ್ಯೇಚ್ಛಾಂತರಾಯಃ ಸುರಮುನಿನಿಕರಾಭೀಷ್ಟಸಂಪ್ರಾಪ್ತ್ಯುಪಾಯಃ
ಶ್ರೇಯೋ ವಿಘ್ನಾಧಿರಾಜಃ ಪ್ರದಿಶತು ಸತತಂ ಭೂರಿಗೌರೀತನೂಜಃ ॥

ತದೇವ ಲಗ್ನಂ ಸುದಿನಂ ತದೇವ ತಾರಾಬಲಂ ಚಂದ್ರಬಲಂ ತದೇವ ।
ವಿದ್ಯಾಬಲಂ ದೈವಬಲಂ ತದೇವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತೇ ತೇऽಂಘ್ರಿಯುಗಂ ಸ್ಮರಾಮಿ ॥

ಆಚಮನಮ್

ಕೇಶವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಮಾಧವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ । ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ । ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ । ವಾಮನಾಯ ನಮಃ । ಶ್ರೀಧರಾಯ ನಮಃ । ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ । ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ । ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ । ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ । ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ । ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ । ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ । ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ । ಉಪೇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಹರಯೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ।

(ಆಚಮನವನ್ನು ಎರಡು ಬಾರಿ ಮಾಡಬೇಕು)

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ

ಓಂ ಪ್ರಣವಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಋಷಿಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ದೇವತಾ ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಭೂಃ । ಓಂ ಭುವಃ । ಓಂ ಸ್ವಃ । ಓಂ ಮಹಃ । ಓಂ ಜನಃ । ಓಂ ತಪಃ । ಓಂ ಸತ್ಯಂ । ಓಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಮ್ । ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ । ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ । ಓಮಾಪೋಜ್ಯೋऽತಿ ರಸೋऽಮೃತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸ್ವರೋಮ್ ।

ಸಂಕಲ್ಪ

ಶುಭೇ ಶೋಭನೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ವಿಷ್ಣೋರಾಜ್ಞಯಾ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಆದ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ದ್ವಿತೀಯಪರಾರ್ಧೇ ಶ್ವೇತವರಾಹಕಲ್ಪೇ ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಂತರೇ ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿತಮೇ ಕಲಿಯುಗೇ ಪ್ರಥಮಪಾದೇ ಜಂಬೂದ್ವೀಪೇ ಭರತವರ್ಷೇ ಭರತ- ಖಂಡೇ ದಂಡಕಾರಣ್ಯೇ ಗೋದಾವರ್ಯಾಃ ದಕ್ಷಿಣೇತೀರೇ ಶಾಲೀವಾಹನ- ಶಕೇ ಶಾಲೀವಾಹನಶಕೇ ಬೌದ್ಧಾವತಾರೇ ರಾಮಕ್ಷೇತ್ರೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ವರ್ತಮಾನೇ ದಕ್ಷಿಣಾಯನೇ ವರ್ಷಋತೌ ಭಾದ್ರಪದಮಾಸೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಶುಭತಿಥೌ .... ವಾಸರಯುಕ್ತಾಯಾಂ ಶುಭನಕ್ಷತ್ರ ಶುಭಯೋಗ ಶುಭಕರಣ ಏವಂಗುಣವಿಶೇಷಣವಿಶಿಷ್ಟಾಯಾಂ ಶುಭತಿಥೌ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಸಹಕುಟುಂಬಾನಾ ಕ್ಷೇಮಸ್ಥೈರ್ಯವಿಜಯವೀರ್ಯಅಭಯ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಐಶ್ವರ್ಯಾಭಿ- ವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ಸಮಸ್ತದುರಿತೋಪಶಾಂತ್ಯರ್ಥಂ, ಸಮಸ್ತಸನ್ಮಂಗಳಾರ್ಥಂ ಸಮಸ್ತ ಅಭ್ಯುದಯಾರ್ಥಂ ಚ, ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಕಾಮಮೋಕ್ಷಚತುರ್ವಿಧಫಲಪುರುಷಾರ್ಥ- ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭ- ಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಯಥಾ ಯೋಗ್ಯಂ ಸಂಪಾದಿತೇನ ದ್ರವ್ಯೇಣ ಶ್ರೀಮದನಂತಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ । ತದಂಗಯಮುನಾಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಅಥ ವ್ರತ ವಿಧಾನಮ್

ದೀಪ ಹಚ್ಚಬೇಕು

ದೀಪಃ ಪಾಪಹರೋ ನೃಣಾಂ ದೀಪ ಆಪನ್ನಿವಾರಕಃ ।
ದೀಪೋ ವಿಧತ್ತೇ ಸುಕೃತಂ ದೀಪಃ ಸಂಪತ್ಪ್ರದಾಯಕಃ ॥

ದೀಪಜ್ಯೋತಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ದೀಪಜ್ಯೋತಿಃ ಜನಾರ್ದನಃ ।
ದೀಪೋ ಹರತು ಮೇ ಪಾಪಂ ಸಂಧ್ಯಾದೀಪ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಶುಭಂ ಕುರುಷ್ವ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಆರೋಗ್ಯಂ ಸುಖಸಂಪದಮ್ ।
ಮಮ ಬುದ್ಧಿ ಪ್ರಕಾಶಂ ಚ ದೀಪಜ್ಯೋತಿರ್ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಭೋ ದೀಪ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಸ್ತ್ವಂ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿ ಇಹಾರ್ಹಸಿ ।
ಯಾವತ್ ಕರ್ಮಸಮಾಪ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ತಾವತ್ ತ್ವಂ ಸುಸ್ಥಿರೋ ಭವ ॥

ಅಗ್ನಿನಾಗ್ನಿಃ ಸಮಿಧ್ಯತೇ ಕವಿರ್ಗೃಹಪತಿರ್ಯುವಾ ।
ಹವ್ಯವಾಡ್ ಜುಹ್ವಾಸ್ಯಃ ॥

ಘಂಟಾನಾದ ಮಾಡಬೇಕು

ಆಗಮಾರ್ಥಂ ತು ದೇವಾನಾಂ ಗಮನಾರ್ಥಂ ತು ರಕ್ಷಸಾಮ್ ।
ಕುರ್ವೇ ಘಂಟಾರವಂ ತತ್ರ ದೇವತಾಹ್ವಾನಲಾಂಛನಮ್ ॥

ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಅಪಸರ್ಪಂತು ಯೇ ಭೂತಾಃ ಯೇ ಭೂತಾಃ ಭುವಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ।
ಯೇ ಭೂತಾಃ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾರಃ ತೇ ನಶ್ಯಂತು ಶಿವಾಜ್ಞಯಾ ॥

ಅಪಕ್ರಾಮಂತು ಯೇ ಭೂತಾಃ ಕ್ರೂರಾಶ್ಚೈವ ತು ರಾಕ್ಷಸಾಃ ।
ತೇಷಾಮಪ್ಯವಿರೋಧೇನ ಪೂಜಾಕರ್ಮ ಸಮಾರಭೇ ॥

ಗುರುಗಣಪತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪೂಜೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಗಣಪತಿಗೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಆದಿಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಮೂಲಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಪರಮಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಆಶ್ವಲಾಯನಾಚಾರ್ಯೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ।

ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಶ್ರೀಕಾರದಲ್ಲಿ ಗಂಧಾಕ್ಷತೆ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಗುರುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಅಸ್ಮದ್ ಗುರುಸಮಾರಂಭಾಂ ಟೀಕಾಕೃತ್ಪಾದಮಧ್ಯಗಾಮ್ ।
ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯಪರ್ಯಂತಾಂ ವಂದೇ ಗುರುಪರಂಪರಾಮ್ ॥
ಆಪಾದಮೌಳಿಪರ್ಯಂತಂ ಗುರೂಣಾಮಾಕೃತಿಂ ಸ್ಮರೇತ್ ।
ತೇನ ವಿಘ್ನಾಃ ಪ್ರಣಶ್ಯಂತಿ ಸಿದ್ಧ್ಯಂತಿ ಚ ಮನೋರಥಾಃ ॥

ಓಂ ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ ಅನುಜ್ಞಾಂ ದೇಹಿ ।

ಶ್ರೀಕಾರದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಷಟ್ಕೋಣಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಣಪತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಬೆಳ್ಳಿಗಣಪತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆಬೆಟ್ಟು, ಅರಿಶಿನಕೊಂಬುಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಸುಮುಖಶ್ಚೈಕದಂತಶ್ಚ ಕಪಿಲೋ ಗಜಕರ್ಣಕಃ ।
ಲಂಬೋದರಶ್ಚ ವಿಕಟೋ ವಿಘ್ನರಾಜೋ ಗಣಾಧಿಪಃ ॥೧॥
ಧೂಮಕೇತುರ್ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷೋ ಫಾಲಚಂದ್ರೋ ಗಜಾನನಃ ।
ದ್ವಾದಶೈತಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಯಃ ಪಠೇಚ್ಛೃಣುಯಾದಪಿ ॥೨॥
ವಿದ್ಯಾರಂಭೇ ವಿವಾಹೇ ಚ ಪ್ರವೇಶೇ ನಿರ್ಗಮೇ ತಥಾ ।
ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ವಿಘ್ನಸ್ತಸ್ಯ ನ ಜಾಯತೇ ॥೩॥
ಅಭೀಪ್ಸಿತಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪೂಜಿತೋ ಯಃ ಸುರೈರಪಿ ।
ಸರ್ವವಿಘ್ನಚ್ಛಿದೇ ತಸ್ಮೈ ಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥೪॥

ಗಣಾನಾಂ ತ್ವಾ ಗೃತ್ಸಮದ ಋಷಿಃ । ಜಗತೀಛಂದಃ ಗಣಪತಿರ್ದೇವತಾ । ಗಣಪತ್ಯಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಗಣಾನಾಂ ತ್ವಾ ಗಣಪತಿಂ ಹವಾಮಹೇ ಕವಿಂ ಕವೀನಾಮುಪಮಶ್ರವಸ್ತಮಮ್ । ಜ್ಯೇಷ್ಠರಾಜಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತ ಆ ನಃ ಶೃಣ್ವನ್ನೂತಿಭಿಃ ಸೀದ ಸಾದನಮ್ ॥

ಗಣಪತಿಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಶ್ರೀಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಭೂಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ। ಓಂ ಭುವಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ । ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ವಾಗತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದಯೋಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುನರಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಉಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಭರಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ । ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ ।

ಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ನೈವೇದ್ಯಾರ್ಥೇ ಗುಡೋಪಹಾರಮಹಾ-ನೈವೇದ್ಯಂ ನಿವೇದಯಾಮಿ । ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ನಿಷುಸೀದೇತಿ ವೈರೂಪೋ ನಭಃಪ್ರಭೇದನ ಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಗಣಪತಿರ್ದೇವತಾ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾರ್ಚನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ನಿಷುಸೀದ ಗಣಪತೇ ಗಣೇಷು ತ್ವಾಮಾಹುರ್ವಿಪ್ರತಮಂ ಕವೀನಾಮ್ । ನ ಋತೇ ತ್ವತ್ ಕ್ರಿಯತೇ ಕಿಂ ಚನಾರೇ ಮಹಾಮರ್ಕಂ ಮಘವನ್ ಚಿತ್ರಮರ್ಚ ॥

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಧ್ಯಾನಾವಾಹನಾದಿಸರ್ವೋಪಚಾರಪೂಜಾಃ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ವಕ್ರತುಂಡ ಮಹಾಕಾಯ ಬಾಲಸೂರ್ಯಸಮಪ್ರಭ ।
ಅವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಮೇ ದೇವ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ಸರ್ವದಾ ॥

ರಕ್ತಾಂಬರೋ ರಕ್ತತನೂ ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾನುಲೇಪನಃ ।
ಮಹೋದರೋ ಗಜಮುಖಃ ಪಾಶದಂತಾಂಕುಶಾಭಯೇ ।

ಬಿಭ್ರದ್ ಧ್ಯೇಯೋ ವಿಘ್ನಹರಃ ಕಾಮದಸ್ತ್ವರಯಾ ಹ್ಯಯಮ್ ॥
ಶ್ರೀಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ । ಓಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದಾಯ ನಮಃ ।

ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಹೇ ದೇವ! ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಕುರು ॥

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದು ನಾನು ಮುಂದೆ ಆಚರಿಸುವ ಪೂಜೆ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆದು ಫಲಪ್ರದವಾಗಲಿಯೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಕಲಶಪೂಜಾ

ಯಾವುದೇ ದೇವತಾರಾಧನೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಕಲಶಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಕೆಲವರು ದೇವರ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಕಲಶವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ತತ್ತ್ವಾಯಾಮೀತಿ ಶುನಃಶೇಪಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ವರುಣೋ ದೇವತಾ । ಕಲಶಮಧ್ಯೇ ವರುಣಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ತತ್ತ್ವಾಯಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಂದಮಾನಸ್ತದಾ ಶಾಸ್ತೇ ಯಜಮಾನೋ ಹವಿರ್ಭಿಃ ಅಹೇಳಮಾನೋ ವರುಣೇಹ ಬೋಧ್ಯುರುಶಂಸ ಮಾ ನ ಆಯುಃ ಪ್ರ ಮೋಷೀಃ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ ।

ಕಲಶಸ್ಯ ಮುಖೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಕಂಠೇ ರುದ್ರಃ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ ।
ಮೂಲೇ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಧ್ಯೇ ಮಾತೃಗಣಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥೧॥

ಕುಕ್ಷೌ ತು ಸಾಗರಾಃ ಸರ್ವೇ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾ ವಸುಂಧರಾ ।
ಋಗ್ವೇದೋಽಥ ಯಜುರ್ವೇದಃ ಸಾಮವೇದೋ ಹ್ಯಥರ್ವಣಃ ॥೨॥

ಅಂಗೈಶ್ಚ ಸಹಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ಕಲಶಾಂಬುಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ ।
ಶಾಂತಿಃ ಪುಷ್ಟಿಶ್ಚ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾವಿತ್ರೀ ಚ ಸರಸ್ವತೀ
(ಅತ್ರ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾವಿತ್ರೀ ಶಾಂತಿಃ ಪುಷ್ಟಿಕರೀ ತಥಾ) ॥೩॥

ಆಯಾಂತು ಮಮ(ಯಜಮಾನಸ್ಯ)ಶಾಂತ್ಯರ್ಥಂ
(ದೇವಪೂಜಾರ್ಥಂ) ದುರಿತಕ್ಷಯಕಾರಕಾಃ ।
ಸರ್ವೇ ಸಮುದ್ರಾಃ ಸರಿತಸ್ತೀರ್ಥಾನಿ ಜಲದಾ ನದಾಃ ॥೪॥

ಗಂಗೇ ಚ ಯಮುನೇ ಚೈವ ಗೋದಾವರಿ ಸರಸ್ವತಿ ।
ನರ್ಮದೇ ಸಿಂಧು ಕಾವೇರಿ ಜಲೇಽಸ್ಮಿನ್ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕುರು ॥೫॥

ಆವಾಹಿತದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ವಾಗತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪ ಯಾಮಿ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುನರಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಉಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಆಭರಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನಾನಾವಿಧಪರಿಮಳಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ । ಕಲಶದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ನೈವೇದ್ಯಾರ್ಥೇ ಗುಡೋಪಹಾರ (ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಕದಳೀಫಲ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು.) ಮಹಾನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನೀರಾಜನಂ

ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಕಲಶದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಸರ್ವೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಶಂಖಪೂಜಾ

ಸಹಸ್ರಾರ ಹುಂ ಫಟ್ ॥ (ಇತಿ ಶಂಖಂ ಪ್ರಕ್ಷಾಳ್ಯ)

ತ್ವಂ ಪುರಾ ಸಾಗರೋತ್ಪನ್ನೋ ವಿಷ್ಣುನಾ ವಿಧೃತಃ ಕರೇ ।
ಪ್ರಣತಃ ಸರ್ವದೇವೈಶ್ಚ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥೧॥

ಗರ್ಭಾ ದೇವಾರಿನಾರೀಣಾಂ ವಿಶೀರ್ಯಂತೇ ಸಹಸ್ರಧಾ ।
ತವ ನಾದೇನ ಪಾತಾಲೇ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥೨॥

ದರ್ಶನಾದೇವ ಶಂಖಸ್ಯ ಕಿಂ ಪುನಃ ಸ್ಪರ್ಶನೇನ ಚ ।
ವಿಲಯಂ ಯಾಂತಿ ಪಾಪಾನಿ ತಮಃ ಸೂರ್ಯೋದಯೇ ಯಥಾ ॥೩॥

ನತ್ವಾ ಶಂಖಂ ಕರೇ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ವೈಷ್ಣವಃ ।
ಯಃ ಸ್ನಾಪಯತಿ ಗೋವಿಂದಂ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಮನಂತಕಮ್ ॥೪॥

(ಇತಿ ಸಂಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ, ಜಲಮಾಪೂರ್ಯ, ತುಲಸೀಗಂಧಪುಷ್ಪಾಣಿ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ, ಅಮೃತೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಧೇನುಮುದ್ರಾಂ ಪವಿತ್ರೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಶಂಖಮುದ್ರಾಂ ಚ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯ)

ಧ್ಯಾಯಾಮಿ । ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ('ಗಂಗೇ ಚ ಯಮುನೇ' ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಓಮ್ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್ ॥ ಇತಿ ಮೂಲೇನ ದ್ವಾದಶವಾರಂ ಜಪೇತ್)

ಶಂಖಂ ಚಂದ್ರಾರ್ಕದೈವತ್ಯಂ ಮಧ್ಯೇ ವರುಣದೈವತಮ್ ।
ಪೃಷ್ಠೇ ಪ್ರಜಾಪತಿರ್ವೇಧಾ ಅಗ್ರೇ ಗಂಗಾ ಸರಸ್ವತೀ ॥
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಚಾಽಜ್ಞಯಾ ।
ಶಂಖೇ ತಿಷ್ಠಂತಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ತಸ್ಮಾಚ್ಛಂಖಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥

(ಅನೇನ ಶಂಖಪೂಜನೇನ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಃ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ)

ಅಪವಿತ್ರಃ ಪವಿತ್ರೋ ವಾ ಸರ್ವಾವಸ್ಥಾಂ ಗತೋಽಪಿ ವಾ ।
ಯಃ ಸ್ಮರೇತ್ ಪುಂಡರಿಕಾಕ್ಷಂ ಸ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಃ ಶುಚಿಃ ॥

ಶಂಖದ ನೀರಿನಿಂದ ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

ಯಮುನಾ ಪೂಜೆ

ಹತ್ತಿರವಿರುವ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಯಮುನಾಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ನದಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕೆರೆ, ಬಾವಿಗಳಿಗೆ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದೂ ಸಹ ದುರ್ಲಭವಾಗಿದೆ. ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ತುಳಸೀಕಟ್ಟೆಯ ಮುಂದೆ ರಂಗೋಲಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಂಡಿಲವನ್ನು ಬರೆದು ಆದರಲ್ಲಿ ಬಿಂದಿಗೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಯಮುನಾನದಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಜಲವನ್ನು ಘಂಟಾನಾದ ಮಾಡುತ್ತಾ ಮನೆಯ ಒಳಗಡೆ ತರಬೇಕು. ಈ ನೀರನ್ನು ಅನಂತನ ಕಲಶಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಕಲಶಗಳಿಗೆ ತುಂಬಿಸಬೇಕು.

ಧ್ಯಾನ

ಲೋಕಪಾಲಸ್ತುತಾಂ ದೇವೀಂ ಇಂದ್ರನೀಲಸಮಪ್ರಭಾಮ್ ।
ಯಮುನೇ ತ್ವಾಮಹಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ಸರ್ವಕಾಮ್ಯಾರ್ಥಸಿದ್ಧಯೇ ॥

ಶ್ರೀ ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ । ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಹೂವಿನಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಕಲಶದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಸರ್ವೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಶಂಖಪೂಜಾ

ಸಹಸ್ರಾರ ಹುಂ ಫಟ್ ॥ (ಇತಿ ಶಂಖಂ ಪ್ರಕ್ಷಾಳ್ಯ)

ತ್ವಂ ಪುರಾ ಸಾಗರೋತ್ಪನ್ನೋ ವಿಷ್ಣುನಾ ವಿಧೃತಃ ಕರೇ ।
ಪ್ರಣತಃ ಸರ್ವದೇವೈಶ್ಚ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥೧॥

ಗರ್ಭಾ ದೇವಾರಿನಾರೀಣಾಂ ವಿಶೀರ್ಯಂತೇ ಸಹಸ್ರಧಾ ।
ತವ ನಾದೇನ ಪಾತಾಲೇ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥೨॥

ದರ್ಶನಾದೇವ ಶಂಖಸ್ಯ ಕಿಂ ಪುನಃ ಸ್ಪರ್ಶನೇನ ಚ ।
ವಿಲಯಂ ಯಾಂತಿ ಪಾಪಾನಿ ತಮಃ ಸೂರ್ಯೋದಯೇ ಯಥಾ ॥೩॥

ನತ್ವಾ ಶಂಖಂ ಕರೇ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ವೈಷ್ಣವಃ ।
ಯಃ ಸ್ನಾಪಯತಿ ಗೋವಿಂದಂ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಮನಂತಕಮ್ ॥೪॥

(ಇತಿ ಸಂಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ, ಜಲಮಾಪೂರ್ಯ, ತುಲಸೀಗಂಧಪುಷ್ಪಾಣಿ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ, ಅಮೃತೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಧೇನುಮುದ್ರಾಂ ಪವಿತ್ರೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಶಂಖಮುದ್ರಾಂ ಚ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯ)

ಧ್ಯಾಯಾಮಿ । ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ('ಗಂಗೇ ಚ ಯಮುನೇ' ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಓಮ್ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್ ॥ ಇತಿ ಮೂಲೇನ ದ್ವಾದಶವಾರಂ ಜಪೇತ್)

ಶಂಖಂ ಚಂದ್ರಾರ್ಕದೈವತ್ಯಂ ಮಧ್ಯೇ ವರುಣದೈವತಮ್ ।
ಪೃಷ್ಠೇ ಪ್ರಜಾಪತಿರ್ವೇಧಾ ಅಗ್ರೇ ಗಂಗಾ ಸರಸ್ವತೀ ॥
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಚಾಽಜ್ಞಯಾ ।
ಶಂಖೇ ತಿಷ್ಠಂತಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ತಸ್ಮಾಚ್ಛಂಖಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥

(ಅನೇನ ಶಂಖಪೂಜನೇನ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಃ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ)

ಅಪವಿತ್ರಃ ಪವಿತ್ರೋ ವಾ ಸರ್ವಾವಸ್ಥಾಂ ಗತೋಽಪಿ ವಾ ।
ಯಃ ಸ್ಮರೇತ್ ಪುಂಡರಿಕಾಕ್ಷಂ ಸ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಃ ಶುಚಿಃ ॥

ಶಂಖದ ನೀರಿನಿಂದ ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

ಯಮುನಾ ಪೂಜೆ

ಹತ್ತಿರವಿರುವ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಯಮುನಾಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ನದಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕೆರೆ, ಬಾವಿಗಳಿಗೆ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದೂ ಸಹ ದುರ್ಲಭವಾಗಿದೆ. ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ತುಳಸೀಕಟ್ಟೆಯ ಮುಂದೆ ರಂಗೋಲಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಂಡಿಲವನ್ನು ಬರೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಬಿಂದಿಗೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಯಮುನಾನದಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಜಲವನ್ನು ಘಂಟಾನಾದ ಮಾಡುತ್ತಾ ಮನೆಯ ಒಳಗಡೆ ತರಬೇಕು. ಈ ನೀರನ್ನು ಅನಂತನ ಕಲಶಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಕಲಶಗಳಿಗೆ ತುಂಬಿಸಬೇಕು.

ಧ್ಯಾನ

ಲೋಕಪಾಲಸ್ತುತಾಂ ದೇವೀಂ ಇಂದ್ರನೀಲಸಮಪ್ರಭಾಮ್ ।
ಯಮುನೇ ತ್ವಾಮಹಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ಸರ್ವಕಾಮ್ಯಾರ್ಥಸಿದ್ಧಯೇ ॥

ಶ್ರೀ ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ । ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಹೂವಿನಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಆವಾಹನೆ

ಕ್ಷೀರೋದಾರ್ಣವಸಂಭೂತೇ ಕ್ಷೀರವರ್ಣೋದಶೋಭಿತೇ ।
ಪ್ರಸನ್ನಾ ಭವ ಮೇ ದೇವಿ ಯಮುನೇ ತೇ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ಶ್ರೀ ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ । ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಹೂವಿನಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು.

ಸಿಂಹಾಸನ

ಸಿಂಹಾಸನ ಸಮಾರೂಢೇ ದೇವಶಕ್ತಿಸಮನ್ವಿತೇ ।
ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಪೂರ್ಣೇ ಯಮುನಾಯೈ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಶ್ರೀ ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ । ಸಿಂಹಾಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಹೂವಿನಿಂದ ಪೂಜೆ.

ಓಮ್ ಇಮಂ ಮೇ ಗಂಗೇ ಯಮುನೇ ಸರಸ್ವತಿ ಶುತುದ್ರಿ ಸ್ತೋಮಂ ಸಚತಾ ಪರುಷ್ಣ್ಯಾ । ಅಸಿಕ್ನ್ಯಾ ಮರುದ್ವೃಧೇ ವಿತಸ್ತಯಾಽಽರ್ಜೀಕೀಯೇ ಶೃಣುಹ್ಯಾ ಸುಷೋಮಯಾ ॥

ಪಾದ್ಯ

ರುದ್ರಪಾದೇ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸರ್ವಲೋಕಹಿತಪ್ರಿಯೇ ।
ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಶಮನಿ ತರಂಗಿಣ್ಯೈ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅರ್ಘ್ಯ

ಗರುಡಪಾದೇ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಶಂಕರಪ್ರಿಯಭಾಮಿನಿ ।
ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದೇ ದೇವಿ ಯಮುನೇ ತೇ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಆಚಮನ

ವಿಷ್ಣುಪಾದೋದ್ಭವೇ ದೇವಿ ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತೇ ।
ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಮಹಾದೇವಿ ಕೃಷ್ಣವೇಣ್ಯೈ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮಧುಪರ್ಕ

ಸರ್ವಪಾಪಹರೇ ದೇವಿ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿನಿ ।
ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ಯಮುನೇ ದೇವಿ ಯಮುನಾಯೈ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಗಮನಿಸಿ – ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಪಂಚಾಮೃತ, ಶುದ್ಧೋದಕ, ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಗೆ ಅನಂತರ ಭಾರತೀ-ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿಯೇ ಯಮುನೆಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನ

ನಂದಿಪಾದೇ ಮಹಾದೇವಿ ಶಂಕರಾರ್ಧಶರೀರಿಣೀ ।
ಸರ್ವಲೋಕಹಿತೇ ದೇವಿ ಭೀಮರಥ್ಯೈ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನ

ಸಿಂಹಪಾದೋತ್ತಮೇ ದೇವಿ ನಾರಸಿಂಹಸಮಪ್ರಭೇ ।
ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಪೂರ್ಣೇ ಭವನಾಶಿನಿ ತೇ ನಮಃ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ವಸ್ತ್ರ(ಗೆಜ್ಜೆವಸ್ತ್ರ) ಸಮರ್ಪಣೆ

ವಿಷ್ಣುಪಾದಾಬ್ಜ ಸಂಭೂತೇ ಗಂಗೇ ತ್ರಿಪಥಗಾಮಿನಿ ।
ಸರ್ವಪಾಪಹರೇ ದೇವಿ ಭಾಗೀರಥ್ಯೈ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಕಂಚುಕ (ಕಣ) ಸಮರ್ಪಣೆ

ತ್ರ್ಯಂಬಕಸ್ಯ ಜಟೋದ್ಭೂತೇ ಗೌತಮಸ್ಯಾಘನಾಶಿನಿ ।
ಸಪ್ತಧಾ ಸಾಗರಂ ಯಾಸಿ ಗೋದಾವರಿ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಕಂಚುಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಆಭರಣ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಮಾಣಿಕ್ಯಮುಕ್ತಾವಲಿಕೌಸ್ತುಭೈಶ್ಚ ಗೋಮೇದವೈಢೂರ್ಯಸುಪುಷ್ಪರಾಗೈಃ ।
ವಜ್ರೈಶ್ಚ ನೀಲೈಶ್ಯ ಸುಶೋಭಿತಾನಿ ಗೃಹಾಣ ಸರ್ವಾಭರಣಾನಿ ದೇವಿ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಆಭರಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಗಂಧ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಚಂದನಾಗರುಕಸ್ತೂರಿರೋಚನಂ ಕುಂಕುಮಂ ತಥಾ ।
ಕರ್ಪೂರೇಣ ಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಗಂಧಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಭಕ್ತಿತಃ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅಕ್ಷತೆ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಶ್ವೇತಾಂಶ್ಚ ಚಂದ್ರವರ್ಣಾಭಾನ್ ಹರಿದ್ರಾರಾಗರಂಜಿತಾನ್ ।
ಅಕ್ಷತಾಂಶ್ಚ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠೇ ದದಾಮಿ ಯಮುನೇ ಶುಭೇ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪುಷ್ಪ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಮಂದಾರಮಾಲತೀಜಾತಿಕೇತಕೀಪಾಟಲೈಃ ಶುಭೈಃ ।
ಪೂಜಯಾಮಿ ಚ ದೇವೇಶಿ ಯಮುನೇ ಭಕ್ತವತ್ಸಲೇ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅರಿಶಿನ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಸೌಭಾಗ್ಯಸುಖದೇ ದೇವಿ ಸರ್ವಮಂಗಳದಾಯಿಕೇ ।
ಹರಿದ್ರಾ ತೇ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ಗೃಹಾಣ ವರದಾ ಭವ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಹರಿದ್ರಾಚೂರ್ಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಕುಂಕುಮ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಕುಂಕುಮಂ ಕಾಂತಿದಂ ದಿವ್ಯಂ ಸರ್ವಕಾಮಫಲಪ್ರದಮ್ ।
ಸರ್ವದೇವೈಶ್ಚ ಸಂಪೂಜ್ಯೇ ಗೃಹಾಣ ಪರಮೇಶ್ವರೀ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಕುಂಕುಮಚೂರ್ಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸಿಂಧೂರ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಮಹಾದೇವಿ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸಂಧ್ಯಾವಂದರುಣಪ್ರಭಮ್ ।
ವೀರಾಲಂಕರಣಂ ದಿವ್ಯಂ ಸಿಂಧೂರಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಸಿಂಧೂರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅಂಗಪೂಜೆ

ಅರಿಶಿನ ಕುಂಕುಮಗಳ ಅರ್ಚನೆಯಿಂದ ಅಂಗಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಓಂ ಚಂಚಲಾಯೈ ನಮಃ । ಪಾದೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಚಪಲಾಯೈ ನಮಃ । ಜಾನುನೀ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಭಕ್ತವತ್ಸಲಾಯೈ ನಮಃ । ಕಟಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಹರಾಯೈ ನಮಃ । ನಾಭಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಮನ್ಮಥವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಗುಹ್ಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಅಜ್ಞಾನನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಹೃದಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಭದ್ರಾಯೈ ನಮಃ । ಸ್ತನೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಅಘಹಂತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ । ಭುಜೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ರಕ್ತಕಂಠ್ಯೈ ನಮಃ । ಕಂಠಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಭವಹರ್ತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ । ಮುಖಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ । ನೇತ್ರೇ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಭಾಗೀರಥ್ಯೈ ನಮಃ । ಲಲಾಟಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶಿರಃ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಓಂ ಯಮುನಾಯೈ ನಮ । ಸರ್ವಾಂಗಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಅಥ ನಾಮಪೂಜಾ

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ । ಸಿತಾಯೈ ನಮಃ । ಕಮಲಾಯೈ ನಮಃ । ಉತ್ಪಲಾಯೈ ನಮಃ । ಅಭೀಷ್ಟಪ್ರದಾಯೈ ನಮಃ । ಭೀಮರಥ್ಯೈ ನಮಃ । ಧಾತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ । ಹರಿಹರರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಗಂಗಾಯೈ ನಮಃ । ನರ್ಮದಾಯೈ ನಮಃ । ಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ । ಭಾಗೀರಥ್ಯೈ ನಮಃ । ತುಂಗಾಯೈ ನಮಃ । ಭದ್ರಾಯೈ ನಮಃ । ಕೃಷ್ಣವೇಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಭವನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಕಾವೇರ್ಯೈ ನಮಃ । ಸಿಂಧವೇ ನಮಃ । ಗೌತಮ್ಯೈ ನಮಃ । ಗೋಮತ್ಯೈ ನಮಃ । ಗಾಯತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ ।

ಗರುಡಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಗಿರಿಜಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಚಂದ್ರಚೂಡಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ। ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ ॥

ಸರ್ವಪಾಪಹರೇ ದೇವಿ ಸರ್ವೋಪದ್ರವನಾಶಿನಿ ।
ಸರ್ವಸಂಪತ್ಪ್ರದೇ ದೇವಿ ಯಮುನಾಯ್ಯೆ ನಮೋಸ್ತುತೇ ॥
ಇತಿ ನಾಮಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಧೂಪದೀಪಾದಿ

ದಶಾಂಗಂ ಗುಗ್ಗುಲೋಪೇತಂ ಸುಗಂಧಂ ಚ ಸುಮನೋಹರಮ್ ।
ಧೂಪಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ತೇ ದೇವಿ ಯಮುನಾಯ್ಯೆ ನಮೋ ನಮಃ ॥
ಸರ್ವಪಾಪಹರೇ ದೇವಿ ಸರ್ವೋಪದ್ರವನಾಶಿನಿ ।
ಸರ್ವವ್ರತಮಯೇ ದೇವಿ ಯಮುನಾಯ್ಯೆ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ದಶಾಂಗಂ ಗುಗ್ಗುಲಂ ಧೂಪಂ ಚಂದನಾದಿಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ನೈವೇದ್ಯ

ಸರ್ವಭಕ್ಷ್ಯೈಶ್ಚ ಭೋಜ್ಯೈಶ್ಚ ರಸ್ಯೈಃ ಷಡ್ಭಿಃ ಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ನೈವೇದ್ಯಂ ಚ ಸಮಾನೀತಂ ಸ್ವೀಕುರುಷ್ವ ಮಹೇಶ್ವರೀ ॥

ಮಂಡಲ ಮಾಡಿ, ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟು, ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿ, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಷೇಚನ ಮಾಡುವುದು.

ಓಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ।

ಸತ್ಯಂತ್ವರ್ತೇನ ಪರಿಷಿಂಚಾಮಿ ॥ ಓಂ ಪ್ರಾಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ। ಓಂ ಅಪಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ವ್ಯಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಉದಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಸಮಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಸ್ವಾಹಾ । ಶ್ರೀ ಯಮುನಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।

ನಾನಾವಿಧ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನಾರಿಕೇಳಫಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ಕದಲೀಫಲಂ ನಿವೇದಯಾಮಿ ॥ ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಳನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ, ಪುನರಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಮೂರು ಸಾರಿ ನೀರನ್ನು ಬಿಡುವುದು.

ತಾಂಬೂಲ

ಪೂಗೀಫಲಸಮಾಯುಕ್ತಂ ನಾಗವಲ್ಲೀದಳೈರ್ಯುತಮ್ ।
ಕರ್ಪೂರಚೂರ್ಣಸಂಯುಕ್ತಂ ತಾಂಬೂಲಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಶ್ರೀಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಪೂಗೀಫಲತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ತಾಂಬೂಲದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ಸಹಿತ ನೀರು ಬಿಡುವುದು.

ತಾಂಬೂಲಾನಂತರೇ ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಚಮನಾನಂತರೇ ಪತ್ರಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಒಂದು ಉದ್ಧರಣೆ ನೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೂಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವುದು.

ನೀರಾಜನಂ

ನೀರಾಜನಂ ಸಕರ್ಪೂರಂ ಘೃತವರ್ತಿಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಗೃಹಾಣ ಮಂಗಳಂ ದೀಪಂ ಯಮುನಾಯೈ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಓಂ ಶ್ರಿಯೇ ಜಾತಃ ಶ್ರಿಯ ಆ ನಿರಿಯಾಯ ಶ್ರಿಯಂ ವಯೋ ಜರಿತೃಭ್ಯೋ ದಧಾತಿ । ಶ್ರಿಯಂ ವಸಾನಾ ಅಮೃತತ್ವಮಾಯನ್ಭವಂತಿ ಸತ್ಯಾ ಸಮಿಧಾ ಮಿತದ್ರೌ ॥ ಓಮ್ ॥

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಪಾವನೇ ಗಂಗೇ ಹ್ಯಂಧಕಾರವಿನಾಶಿನಿ ।
ಪಂಚಾರ್ತಿಕ್ಯಂ ಗೃಹಾಣೇದಂ ವಿಶ್ವಪ್ರೀತ್ಯೈ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ । ಮಂಗಲನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪ

ಓಂ ಜಾತವೇದಸೇ ಸುನವಾಮ ಸೋಮಮರಾತೀಯತೋ ನಿದಹಾತಿ ವೇದಃ ।
ಸ ನಃ ಪರ್ಷದತಿ ದುರ್ಗಾಣಿ ವಿಶ್ವಾ ನಾವೇವ ಸಿಂಧುಂ ದುರಿತಾತ್ಯಗ್ನಿಃ ॥ ಓಮ್ ॥

ಸರ್ವದೇವಮಯೇ ದೇವಿ ಸರ್ವಮಂತ್ರಸಮನ್ವಿತೇ ।
ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಯುಕ್ತೇ ಯಮುನಾಯ್ಯೈ ನಮೋನಮಃ ॥

ಯಮುನಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ತ್ವದ್ಭಕ್ತಿಸ್ತ್ವತ್ಪರಾಯಣಃ ।
ಅವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಸರ್ವತ್ರ ಯಮುನಾಯ್ಯೈ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಯಮುನಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ನಮಸ್ಕಾರ

ತ್ರಾಹಿತ್ರಾಹಿ ಭವಾಂಭೋಧೇಃ ಸರ್ವಪಾಪಹರೇ ಶುಭೇ ।
ಸರ್ವಮಂಗಲಕಾರ್ಯಾರ್ಥೇ ಯಮುನಾಯ್ಯೈ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ಯಮುನಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ನಮಸ್ಕಾರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಸುರಾಸುರೇಂದ್ರಾದಿಕಿರೀಟರಂಜಿತೇ
ನಮಾಮಿ ದೇವ್ಯಾಸ್ತವ ಪಾದಪಂಕಜಮ್ ।
ಪರಾತ್ಪರಂ ಸಿದ್ಧಿಕರಂ ಸುಮಂಗಲಂ
ಪ್ರಯಚ್ಛ ಸಿದ್ಧಿಂ ಮಮ ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಯೇ ॥

ತ್ವಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮಿ ದೇವೇಶಿ ಕಲಿದೋಷಮಲಾಪಹೇ ।
ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಯುಕ್ತೇ ಮಂಗಲಾಯ್ಯೈ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ತ್ವಯಿ ಭಕ್ತಿಂ ಸ್ಥಿರಾಂ ದೇಹಿ ದೇವಿ ಸದ್ಭಕ್ತವತ್ಸಲೇ ।
ಅವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಸರ್ವತ್ರ ಯಮುನಾಯೈ ನಮೋನಮಃ ॥

ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ವ್ರತಂ ದೇವಿ ತ್ವದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ತ್ವತ್ಪರಾಯಣಃ ।
ವಾಂಛಿತಂ ದೇಹಿ ಮೇ ನಿತ್ಯಂ ತ್ವಯಿ ಭಕ್ತಿಮಚಂಚಲಾಮ್ ॥

ಯಮುನಾಖ್ಯೇ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದಾಯಿನಿ ।
ಕ್ಷಮಸ್ವ ಮೇಽಪರಾಧಂ ತು ಯಮುನಾಯೈ ನಮೋನಮಃ ॥

ಯಮುನಾಯೈ ನಮಃ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥
(ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯೇತಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮ್॥)

ಅನೇನ ಯಮುನಾಪೂಜಾಕರಣೇನ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಃ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಇತಿ ಯಮುನಾಪೂಜಾ ಸಂಪೂರ್ಣಾ ॥

ಯಮುನಾಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಯಮುನಾನೀರನ್ನು ತಂದು ಅನಂತನನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುವ ಕಲಶಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ದಿನನಿತ್ಯ ಮಾಡುವ ದೇವರಪೂಜೆಯ ಕಲಶಗಳಿಗೆ ತುಂಬಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಮಾಡುವ ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಅನಂತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

ಮಂಟಪದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟದಳಕಮಲವನ್ನು ರಂಗೋಲಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಬೇಕು. ಆದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೇರು ಅಕ್ಕಿ ಅರಿಶಿನಕೊಂಬು ಅಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಲಶಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕಲಶಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಮ್

ಅಥ ಕಲಶಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಮಹೀ ದ್ಯೌರಿತಿ ಮೇಧಾತಿಥಿಃ ಕಾಣ್ವಋಷಿಃ । ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಃ । ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯೌದೇವತೇ । ಭೂಸ್ಪರ್ಶನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಮಹೀ ದ್ಯೌಃ ಪೃಥಿವೀ ಚ ನ ಇಮಂ ಯಜ್ಞಂ ಮಿಮಿಕ್ಷತಾಮ್ । ಪಿಪೃತಾಂ ನೋ ಭರೀಮಭಿಃ ॥

ಯೇನ ತೋಕಾಯಾತ್ರೇಯಃ ಶ್ಯಾವಾಶ್ವಃ ಋಷಿಃ । ಸತೋಬೃಹತೀಛಂದಃ । ಮರುತೋ ದೇವತಾಃ । ಧಾನ್ಯಸ್ಪರ್ಶನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಯೇನ ತೋಕಾಯ ತನಯಾಯ ಧಾನ್ಯಂಗ್ಂ ಬೀಜಂ ವಹಧ್ವೇ ಅಕ್ಷಿತಮ್। ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ ತದ್ಧತ್ತನ ಯದ್ವ ಈಮಹೇ ರಾಧೋ ವಿಶ್ವಾಯು ಸೌಭಗಮ್॥

ಓಷಧಯಃ ಅಥರ್ವಣೋ ಭಿಷಗ್ಋಷಿಃ। ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ। ಓಷಧಯೋ ದೇವತಾಃ । ಧಾನ್ಯಸ್ಪರ್ಶನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ॥

ಓಮ್ ಓಷಧಯಃ ಸಂ ವದಂತೇ ಸೋಮೇನ ಸಹ ರಾಜ್ಞಾ। ಯಸ್ಮೈ ಕೃಣೋತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ತಂ ರಾಜನ್ ಪಾರಯಾಮಸಿ ॥

ಆ ಕಲಶೇಷು ಗಾಧಿನೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಋಷಿಃ । ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಃ ಪವಮಾನಃ ಸೋಮೋ ದೇವತಾ । ಕಲಶಾಭಿಮಂತ್ರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್ ಆ ಕಲಶೇಷು ಧಾವತಿ ಶ್ಯೇನೋ ವರ್ಮ ವಿ ಗಾಹತೇ। ಅಭಿ ದ್ರೋಣಾ ಕನಿಕ್ರದತ್॥

ತಂತು ತನ್ವನ್ ದೇವಾ ಋಷಯಃ । ಜಗತೀಛಂದಃ । ಅಗ್ನಿರ್ದೇವತಾ । ಸೂತ್ರವೇಷ್ಟನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ತಂತುಂ ತನ್ವನ್ರಜಸೋ ಭಾನುಮನ್ವಿಹಿ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತಃ ಪಥೋ ರಕ್ಷ ಧಿಯಾ ಕೃತಾನ್ । ಅನುಲ್ಬಣಂ ವಯತ ಜೋಗುವಾಮಪೋ ಮನುರ್ಭವ ಜನಯಾ ದೈವ್ಯಂ ಜನಮ್ ॥

ಇಮಂ ಮೇ ಸಿಂಧುಕ್ಷಿತ್ ಪ್ರೈಯಮೇಧ ಋಷಿಃ । ಜಗತೀ ಛಂದಃ । ನದ್ಯೋ ದೇವತಾಃ । ಜಲಪೂರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ತ್ವಯಿ ಭಕ್ತಿಂ ಸ್ಥಿರಾಂ ದೇಹಿ ದೇವಿ ಸದ್ಭಕ್ತವತ್ಸಲೇ ।
ಅವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಸರ್ವತ್ರ ಯಮುನಾಯ್ಯೆ ನಮೋನಮಃ ॥

ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ವ್ರತಂ ದೇವಿ ತ್ವದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ತ್ವತ್ಪರಾಯಣಃ ।
ವಾಂಛಿತಂ ದೇಹಿ ಮೇ ನಿತ್ಯಂ ತ್ವಯಿ ಭಕ್ತಿಮಚಂಚಲಾಮ್ ॥

ಯಮುನಾಖ್ಯೇ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದಾಯಿನಿ ।
ಕ್ಷಮಸ್ವ ಮೇಽಪರಾಧಂ ತು ಯಮುನಾಯ್ಯೆ ನಮೋನಮಃ ॥

ಯಮುನಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥
(ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯೇತಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮ್॥)

ಅನೇನ ಯಮುನಾಪೂಜಾಕರಣೇನ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಃ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಇತಿ ಯಮುನಾಪೂಜಾ ಸಂಪೂರ್ಣಾ ॥

ಯಮುನಾಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಯಮುನಾನೀರನ್ನು ತಂದು ಅನಂತನನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುವ ಕಲಶಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ದಿನನಿತ್ಯ ಮಾಡುವ ದೇವರಪೂಜೆಯ ಕಲಶಗಳಿಗೆ ತುಂಬಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಮಾಡುವ ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಅನಂತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

ಮಂಟಪದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟದಳಕಮಲವನ್ನು ರಂಗೋಲಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಬೇಕು. ಅದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೇರು ಅಕ್ಕಿ ಅರಿಶಿನಕೊಂಬು ಅಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಲಶಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕಲಶಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಮ್

ಅಥ ಕಲಶಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಮಹೀ ದ್ಯೌರಿತಿ ಮೇಧಾತಿಥಿಃ ಕಾಣ್ವಋಷಿಃ । ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಃ । ದ್ಯಾವಾ ಪೃಥಿವ್ಯೌದೇವತೇ । ಭೂಸ್ಪರ್ಶನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಮಹೀ ದ್ಯೌಃ ಪೃಥಿವೀ ಚ ನ ಇಮಂ ಯಜ್ಞಂ ಮಿಮಿಕ್ಷತಾಮ್ । ಪಿಪೃತಾಂ ನೋ ಭರೀಮಭಿಃ ॥

ಯೇನ ತೋಕಾಯಾತ್ರೇಯಃ ಶ್ಯಾವಾಶ್ವಃ ಋಷಿಃ । ಸತೋಬೃಹತೀಛಂದಃ । ಮರುತೋ ದೇವತಾಃ । ಧಾನ್ಯಸ್ಪರ್ಶನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಯೇನ ತೋಕಾಯ ತನಯಾಯ ಧಾನ್ಯಂಗ್ಂ ಬೀಜಂ ವಹಧ್ವೇ ಅಕ್ಷಿತಮ್। ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ ತದ್ಧತ್ತನ ಯದ್ವ ಈಮಹೇ ರಾಧೋ ವಿಶ್ವಾಯು ಸೌಭಗಮ್॥

ಓಷಧಯಃ ಅಥರ್ವಣೋ ಭಿಷಗ್‌ಋಷಿಃ। ಅನುಷ್ಟುಪ್‌ಛಂದಃ। ಓಷಧಯೋ ದೇವತಾಃ । ಧಾನ್ಯಸ್ಪರ್ಶನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ॥

ಓಮ್ ಓಷಧಯಃ ಸಂ ವದಂತೇ ಸೋಮೇನ ಸಹ ರಾಜ್ಞಾ। ಯಸ್ಮೈ ಕೃಣೋತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ತಂ ರಾಜನ್ ಪಾರಯಾಮಸಿ ॥

ಆ ಕಲಶೇಷು ಗಾಧಿನೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಋಷಿಃ । ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಃ ಪವಮಾನಃ ಸೋಮೋ ದೇವತಾ । ಕಲಶಾಭಿಮಂತ್ರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್ ಆ ಕಲಶೇಷು ಧಾವತಿ ಶ್ಯೇನೋ ವರ್ಮ ವಿ ಗಾಹತೇ। ಅಭಿ ದ್ರೋಣಾ ಕನಿಕ್ರದತ್॥

ತಂತು ತನ್ವನ್ ದೇವಾ ಋಷಯಃ । ಜಗತೀಛಂದಃ । ಅಗ್ನಿರ್ದೇವತಾ । ಸೂತ್ರವೇಷ್ಟನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ತಂತುಂ ತನ್ವನ್ರಜಸೋ ಭಾನುಮನ್ವಿಹಿ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತಃ ಪಥೋ ರಕ್ಷ ಧಿಯಾ ಕೃತಾನ್ । ಅನುಲ್ಬಣಂ ವಯತ ಜೋಗುವಾಮಪೋ ಮನುರ್ಭವ ಜನಯಾ ದೈವ್ಯಂ ಜನಮ್ ॥

ಇಮಂ ಮೇ ಸಿಂಧುಕ್ಷಿತ್ ಪ್ರೈಯಮೇಧ ಋಷಿಃ । ಜಗತೀ ಛಂದಃ । ನದ್ಯೋ ದೇವತಾಃ । ಜಲಪೂರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್ ಇಮಂ ಮೇ ಗಂಗೇ ಯಮುನೇ ಸರಸ್ವತಿ ಶುತುದ್ರಿ ಸ್ತೋಮಂ ಸಚತಾ ಪರುಷ್ಣ್ಯಾ । ಅಸಿಕ್ನ್ಯಾ ಮರುದ್ವೃಧೇ ವಿತಸ್ತಯಾऽऽರ್ಜೀಕೀಯೇ ಶೃಣುಹ್ಯಾ ಸುಷೋಮಯಾ ॥

ತಪೋಷ್ಪವಿತ್ರಂ ಪವಿತ್ರ ಆಂಗಿರಸಋುಷಿಃ । ಜಗತೀಛಂದಃ ॥ ಪವಮಾನಃ ಸೋಮೋ ದೇವತಾ । ಕೂರ್ಚನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಅಧೋಮುಖವಾಗಿ ಕಲಶದ ಒಳಗೆ ಕೂರ್ಚವನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು)

ಓಂ ತಪೋಷ್ಪವಿತ್ರಂ ವಿತತಂ ದಿವಸ್ಪದೇ ಶೋಚಂತೋ ಅಸ್ಯ ತಂತವೋ ವ್ಯಸ್ಥಿರನ್ । ಅವಂತ್ಯಸ್ಯ ಪವೀತಾರಮಾಶವೋ ದಿವಸ್ಪೃಷ್ಠಮಧಿ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಚೇತಸಾ ॥

ಸ ಹಿ ರತ್ನಾನಿ ಶ್ಯಾವಾಶ್ವಋುಷಿಃ । ಗಾಯತ್ರೀಛಂಧಃ । ಸವಿತಾ ದೇವತಾ । ರತ್ನನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಸ ಹಿ ರತ್ನಾನಿ ದಾಶುಷೇ ಸುವಾತಿ ಸವಿತಾ ಭಗಃ । ತಂ ಭಾಗಂ ಚಿತ್ರಮೀಮಹೇ ॥

ಗಂಧದ್ವಾರಾಂ ಚಿಕ್ಲೀತಋುಷಿಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್‌ಛಂದಃ । ಇಂದಿರಾ ದೇವತಾ । ಗಂಧ ವಿಲೋಡನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಗಂಧದ್ವಾರಾಂ ದುರಾಧರ್ಷಾಂ ನಿತ್ಯಪುಷ್ಟಾಂ ಕರೀಷಿಣೀಮ್ । ಈಶ್ವರೀಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತಾಮಿಹೋಪ ಹ್ವಯೇ ಶ್ರಿಯಮ್॥

ಅರ್ಚತ ಪ್ರಾರ್ಚತ ಪ್ರಿಯಮೇಧ ಆಂಗೀರಸ ಋುಷಿಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್‌ಛಂದಃ । ಇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ । ಅಕ್ಷತನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್ ಅರ್ಚತ ಪ್ರಾರ್ಚತ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸೋ ಅರ್ಚತ। ಅರ್ಚಂತು ಪುತ್ರಕಾ ಉತ ಪುರಂ ನ ದೃಷ್ಣ್ವರ್ಚತ ॥

ಆಯನೇ ತೇ ಸ್ತಂಬಮಿತ್ರಋಷಿಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್‌ಛಂದಃ । ಅಗ್ನಿರ್ದೇವತಾ । ಪುಷ್ಪನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್ ಆಯನೇ ತೇ ಪರಾಯಣೇ ದೂರ್ವಾ ರೋಹಂತು ಪುಷ್ಪಿಣೀಃ । ಹ್ರದಾಶ್ಚ ಪುಂಡರೀಕಾಣಿ ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಗೃಹಾ ಇಮೇ ।

ಅಶ್ವತ್ಥೇವ ಅಥರ್ವಣೋ ಭಿಷಗ್‌ಋಷಿಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್‌ಛಂದಃ । ಓಷಧಯೋ ದೇವತಾಃ । ಪಲ್ಲವನ್ಯಾಸೇ ॥ (ಅಶ್ವತ್ಥ, ಅತ್ತಿ, ಮಾವು, ಗೋಳಿ,ಕಿರಗೋಳಿ ಈ ಐದು ಮರಗಳ ಕುಡಿಗಳು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾವು, ಹಲಸಿನ ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು).

ಓಮ್ ಅಶ್ವತ್ಥೇ ವೋ ನಿಷದನಂ ಪರ್ಣೇ ವೋ ವಸತಿಷ್ಕೃತಾ। ಗೋಭಾಜ ಇತ್ಕಿಲಾಸಥ ಯತ್ಸನವಥ ಪೂರುಷಮ್ ॥

ಪೂರ್ಣಾ ದರ್ವಿ ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ಋಷಯಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್‌ಛಂದಃ । ಶತಕ್ರತುರ್ದೇವತಾ । ತಂಡುಲಪೂರ್ಣಪಾತ್ರನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಪೂರ್ಣಾ ದರ್ವಿ ಪರಾ ಪತ ಸುಪೂರ್ಣಾ ಪುನರಾಪತ । ವಸ್ನೇವ ವಿ ಕ್ರೀಣಾವಹಾ ಇಷಮೂರ್ಜꣳಶತಕ್ರತೋ ॥

ಯಾಃ ಫಲಿನೀರ್ಯಾ ಅಥರ್ವಣೋಭಿಷಗ್‌ಋಷಿಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಓಷಧಯೋ ದೇವತಾಃ । ಫಲನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಯಾಃ ಫಲಿನೀರ್ಯಾ ಅಫಲಾ ಅಪುಷ್ಪಾ ಯಾಶ್ಚ ಪುಷ್ಪಿಣೀಃ। ಬೃಹಸ್ಪತಿಪ್ರಸೂತಾಸ್ತಾನೋ ಮುಂಚಂತ್ವಂಹಸಃ ॥

(ಗಂಧದ್ವಾರೇತಿ ಗಂಧಂ, ಅರ್ಚತ ಪ್ರಾರ್ಚತೇತಿ ಅಕ್ಷತಾನ್, ಆಯನೇ ತೇ ಇತಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥)

ಹಿರಣ್ಯರೂಪಃ ಗೃತ್ಸಮದೋ ಭಾರ್ಗವಃ ಶೌನಕಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಅಪಾನ್ನಪಾದ್ದೇವತಾ । ಹಿರಣ್ಯನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಹಿರಣ್ಯರೂಪಃ ಸ ಹಿರಣ್ಯಸಂದೃಗಪಾಂ ನಪಾತ್ ಸೇದು ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಃ॥ ಹಿರಣ್ಯಯಾತ್ ಪರಿ ಯೋನೇರ್ನಿಷದ್ಯಾ ಹಿರಣ್ಯದಾ ದದತ್ಯನ್ನಮಸ್ಮೈ ॥

ಪವಿತ್ರಂ ತೇ ಆಂಗಿರಸ ಋಷಿಃ । ಜಗತೀ ಛಂದಃ । ಪವಮಾನಸೋಮೋ ದೇವತಾ । ಶಿರಃ ಕೂರ್ಚನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಪವಿತ್ರಂ ತೇ ವಿತತಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತೇ ಪ್ರಭುರ್ಗಾತ್ರಾಣಿ ಪರ್ಯೇಷಿ ವಿಶ್ವತಃ॥ ಅತಪ್ತತನೂರ್ನ ತದಾಮೋ ಅಶ್ನುತೇ ಶೃತಾಸ ಇದ್ವಹಂತಸ್ತತ್ ಸಮಾಶತ ॥

ತತ್ವಾಯಾಮೀತಿ ಶುನಃಶೇಪ ಋಷಿಃ। ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ। ವರುಣೋ ದೇವತಾ। ಕಲಶಮಧ್ಯೇ ವರುಣಸ್ಯಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ತತ್ವಾ ಯಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಂದಮಾನಸ್ತದಾ ಶಾಸ್ತೇ ಯಜಮಾನೋ ಹವಿರ್ಭಿಃ । ಅಹೇಳಮಾನೋ ವರುಣೇಹ ಬೋಧ್ಯುರುಶಂಸ ಮಾ ನ ಆಯುಃ ಪ್ರ ಮೋಷೀಃ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭುವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ। ಓಂ ಸ್ವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ

ಕಲಶಸ್ಯ ಮುಖೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಕಂಠೇ ರುದ್ರಃ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ ।
ಮೂಲೇ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಧ್ಯೇ ಮಾತೃಗಣಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥೧।
ಕುಕ್ಷೌ ತು ಸಾಗರಾಃ ಸರ್ವೇ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾ ವಸುಂಧರಾ ।
ಋಗ್ವೇದೋಽಥ ಯಜುರ್ವೇದಃ ಸಾಮವೇದೋ ಹ್ಯಥರ್ವಣಃ ॥೨॥
ಅಂಗೈಶ್ಚ ಸಹಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ಕಲಶಾಂಬುಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ ।
ಶಾಂತಿಃ ಪುಷ್ಟಿಶ್ಚ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾವಿತ್ರೀ ಚ ಸರಸ್ವತೀ ॥೩॥
ಆಯಾಂತು ಮಮ (ಯಜಮಾನಸ್ಯ) ಶಾಂತ್ಯರ್ಥಂ ದುರಿತಕ್ಷಯಕಾರಕಾಃ ।
ಸರ್ವೇ ಸಮುದ್ರಾಃ ಸರಿತಸ್ತೀರ್ಥಾನಿ ಜಲದಾ ನದಾಃ ॥೪॥

ಗಂಗೇ ಚ ಯಮುನೇ ಚೈವ ಗೋದಾವರಿ ಸರಸ್ವತಿ ।
ನರ್ಮದೇ ಸಿಂಧು ಕಾವೇರಿ ಜಲೇಽಸ್ಮಿನ್ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕುರು ॥೫॥

ವಿಷ್ಣ್ವಾದಿಕಲಶದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ।

ಓಮ್ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ । ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ । ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ॥

ಸರ್ವಾಭ್ಯಃ ಪೀಠದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಸಹಸ್ರಾರ ಹುಂ ಫಟ್॥

(ಇತಿ ಸುದರ್ಶನಮಂತ್ರೇಣ ರಕ್ಷಾಂ ಕರೋಮಿ, ನಿರ್ವಿಷೀಕರಣಾರ್ಥಂ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯಾಮಿ, ಅಮೃತೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಧೇನುಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯಾಮಿ, ಪವಿತ್ರೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಶಂಖಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯಾಮಿ, ದಿಗ್ಬಂಧನಾರ್ಥಂ ಗದಾಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯಾಮಿ, ಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥಂ ಚಕ್ರಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯಾಮಿ । ಮೂಲೇನ ದ್ವಾದಶವಾರಂ ಜಪೇತ್)

ಏಕಪಂಚಾಶದ್ವರ್ಣಾನಾಂ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಮೂರ್ತಯಃ ।
ಆತ್ಮಾದ್ಯಾ ವಾಸುದೇವಾದ್ಯಾ ವಿಶ್ವಾದ್ಯಾ ಮತ್ಸ್ಯಕಚ್ಛಪೌ ॥
ಕೋಲೋ ನೃಸಿಂಹ ಸವಟುರ್ಜಾಮದಗ್ನ್ಯರಘೂದ್ವಹೌ ।
ವಾಸಿಷ್ಠಯಾದವೌ ಕೃಷ್ಣಾವಾತ್ರೇಯೋ ಬುದ್ಧಕಲ್ಕಿನೌ ॥
ಶಿಂಶುಮಾರಶ್ಚೇತಿ ಶತಂ ಕಲಾಃ ಕಲಶನಾಮಕಾಃ ॥

ಅಜಾದಿಶಿಂಶುಮಾರಾಂತಮೂರ್ತಿಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ॥ ಭಗವನ್ನಾಗಚ್ಛಾಽಗಚ್ಛ ಸಶ್ರೀಕಂ ಸಪರಿವಾರವ್ ಅಜಾದಿಶತಕಲಾಸಹಿತಂ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಂ ಕಲಶಮಧ್ಯೇ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಾದಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ವಾಗತಮ್ ಸ್ಥಿರೋ ಭವ ಸನ್ನಿರುದ್ಧೋ ಭವ ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವ ಸಂಸ್ಥಾಪಿತೋ ಭವ ಸರ್ವಾಭ್ಯಸ್ತತ್ತ್ವದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ।

ಸರ್ವಾಭ್ಯೋ ಮಾತೃಕಾದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಸರ್ವಾಭ್ಯೋ ವರ್ಣದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

(ತತ್ವನ್ಯಾಸ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ ನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.)

ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದ್ಯಂ.......। ಆಚಮನಂ.... । ಮಧುಪರ್ಕಂ...। ಪುನರಾಚಮನಂ..... । ಸ್ನಾನಂ... । ವಸ್ತ್ರಂ ...। ವಿಭೂಷಣಂ...। ಉಪವೀತಂ...। ಆಸನಂ...। ಗಂಧಂ...। ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಶಿಂಶುಮಾರಾದಿಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕಾದ್ಯಾವರಣದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಅಥ ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ । ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ । ನೈವೇದ್ಯಾರ್ಥೇ ಅಮೃತೋಪಹಾರಮಹಾನ್ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಪುನರ್ಧೂಪದೀಪೌ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಛತ್ರಚಾಮರಾದ್ಯುಪಚಾರನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ (ದ್ವಾದಶವಾರಮ್ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಜಪೇತ್)

ಕಲಶಃ ಕೀರ್ತಿಮಾಯುಶ್ಚ ಪ್ರಜ್ಞಾಂ ಮೇಧಾಂ ಶ್ರಿಯಂ ಬಲಮ್ ।
ಯೋಗ್ಯತಾಂ ಪಾಪಹಾನಿಂ ಚ ಪುಣ್ಯವೃದ್ಧಿಂ ಚ ಸಾಧಯೇತ್ ॥
(ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ 'ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ' ಇತ್ಯಾದ್ಯುಕ್ತ್ವಾ, ಅನೇನ ಕಲಶ ಪೂಜಾಕರಣೇನ ಭಗವಾನ್ ಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥)

ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಮಾಡುವ ಕಲಶಪೂಜೆಯನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಅನಂತರ ಅರ್ಘ್ಯಾದಿ ಐದು ಪಾತ್ರಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪಂಚಾಮೃತ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೇ – ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ। ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ। ಪಾದ್ಯಪಾತ್ರೇ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ। ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ। ಆಚಮನೀಯಪಾತ್ರೇ ರತ್ಯೈ ನಮಃ। ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ। ಮಧುಪರ್ಕೇ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ। ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ ॥ ಪುನರಾಚಮನೀಯೇ ಶಾಂತ್ಯೈ ನಮಃ । ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಸ್ನಾನೀಯಪಾತ್ರೇ ವರುಣಾಯ ನಮಃ। ಮತ್ಸ್ಯಮೂರ್ತಯೇ ನಮಃ

ಪಂಚಾಮೃತದ್ರವ್ಯಪೂಜಾ

ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಪೂಜಾಂಗಪಂಚಾಮೃತಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಪೂರ್ವೇ ದಧಿ, ದಕ್ಷಿಣೇ ಘೃತಂ, ಪಶ್ಚಿಮೇ ಮಧು, ಉತ್ತರೇ ಶರ್ಕರಾಂ, ವಾಯವ್ಯೇ ಫಲಾನಿ, ಮಧ್ಯೇ ಕ್ಷೀರಂ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ; ಧೇನುಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯಾಮಿ ।

ಕ್ಷೀರೇ ಗೋವಿಂದಮಾವಾಹಯಾಮಿ (ಹಾಲು); ದಧ್ನಿ ದಧಿವಾಮನಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ (ಮೊಸರು); ಆಜ್ಯೇ ವಿಷ್ಣುಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ (ತುಪ್ಪ); ಮಧುನಿ ಮಧುಸೂದನಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ (ಜೇನುತುಪ್ಪ); ಶರ್ಕರಾಯಾಮಚ್ಯುತಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ (ಸಕ್ಕರೆ; ಬೆಲ್ಲ); ಫಲೇ ನಾರಾಯಣಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ (ಹಣ್ಣುಗಳು) ಪಂಚಾಮೃತದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

(ಇತ್ಯಾವಾಹನಾದಿಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಕುರ್ಯಾತ್)

ಶೇಷದೇವರ ಪೂಜೆ

ಕಲಶದ ಮೇಲೆ ಏಳು ಹೆಡೆಯುಳ್ಳ ದರ್ಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಶೇಷದೇವರ ಪ್ರತೀಕವನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಸಾವಿರಹೆಡೆಯುಳ್ಳ ಶೇಷದೇವರನ್ನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಯಮುನಾಕಲಶೋಪರಿ ಪೂರ್ಣಪಾತ್ರಂ ನಿಧಾಯ ತಸ್ಯೋಪರಿ ಸಪ್ತಫಣಾಯುತಂ ಶೇಷಂ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ, ಪೂಜಯೇತ್ ॥

ಧ್ಯಾನ

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಧಾರಭೂತಂ ಚ ಯಮುನಾಂತರವಾಸಿನಮ್ ।
ಫಣಾಸಪ್ತಕಸಂಯುಕ್ತಂ ಧ್ಯಾಯೇऽನಂತಂ ಹರಿಪ್ರಿಯಮ್ ॥

ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ॥

ಆವಾಹನೆ

ಶೇಷಂ ಸಪ್ತಫಣಾಯುಕ್ತಂ ಕಾಲಪನ್ನಗನಾಯಕಂ ।
ಅನಂತಶಯನಾರ್ಥಂ ತ್ವಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾಹ್ಯಾವಾಹಯಾಮ್ಯಹಮ್ ॥
ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಆಸನ

ನವನಾಗಕುಲಾಧೀಶ ಶೇಷೋದ್ಧಾರಕ ಕಾಶ್ಯಪ ।
ನಾನಾರತ್ನ ಸಮಾಯುಕ್ತಮಾಸನಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥
ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪಾದ್ಯ

ಅನಂತಪ್ರಿಯ ಶೇಷೇಶ ಜಗದಾಧಾರವಿಗ್ರಹ ।
ಪಾದ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತ್ವಂ ಕಾದ್ರವೇಯ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥
ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅರ್ಘ್ಯ

ಕಶ್ಯಪಾನಂದಜನಕ ಮುನಿವಂದಿತ ಭೋ ಪ್ರಭೋ ।
ಅರ್ಘ್ಯಂ ಗೃಹಾಣ ಸರ್ವಜ್ಞ ಸಾದರಂ ಶಂಕರಪ್ರಿಯ ॥
ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಆಚಮನ

ಸಹಸ್ರಫಣಿರೂಪೇಣ ವಸುದೋದ್ಧಾರಕ ಪ್ರಭೋ ।
ಗೃಹಾಣಾಚಮನಂ ದೇವ ಪಾವನಂ ಚ ಸುಶೀತಲಮ್ ॥
ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಧುಪರ್ಕ

ಕುಮಾರರೂಪಿಣೇ ತುಭ್ಯಂ ದಧಿಮಧ್ವಾಜ್ಯಸಂಯುತಮ್ ।
ಮಧುಪರ್ಕಂ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಸರ್ಪರಾಜ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥
ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶೇಷಾಯನಮಃ ಪಂಚಾಮೃತಮಂತ್ರೈಃ ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ

ಸ್ನಾನ

ಗಂಗಾದಿಪುಣ್ಯತೀರ್ಥೈಸ್ತ್ವಾಮಭಿಷಿಂಚೇಯಮಾದರಾತ್ ।
ಬಲಭದ್ರಾವತಾರೇಶ ನಂದಜಃ ಶ್ರೀಪತೇಃಸಖೇ ॥
ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮ

ಕೌಶೇಯಯುಗ್ಮಂ ದೇವೇಶ ಪ್ರೀತ್ಯಾ ತವ ಮಯಾರ್ಪಿತಮ್ ।
ಪನ್ನಗಾಧೀಶ ನಾಗೇಶ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಶತ್ರೋ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಯಜ್ಞೋಪವೀತ

ಸುವರ್ಣನಿರ್ಮಿತಂ ಸೂತ್ರಂ ಗ್ರಥಿತಂ ಕಂಠಹಾರಕಮ್ ।
ಅನೇಕರತ್ನೈಃ ಖಚಿತಂ ಸರ್ಪರಾಜ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥
ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಆಭರಣ

ಅನೇಕರತ್ನಾನ್ವಿತಹೇಮಕುಂಡಲಂ ಮಾಣಿಕ್ಯಸಂಕಾಶಿತಕಂಕಣದ್ವಯಮ್ ।
ಹೈಮಾಂಗುಲೀಯಂ ಕೃತರತ್ನಮುದ್ರಿಕಂ ಹೈಮಂ ಕಿರೀಟಂ ಫಣಿರಾಜ ತೇऽರ್ಪಿತಮ್॥

ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಸರ್ವಾಭರಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಚಂದನ/ಗಂಧ

ಶ್ರೀಖಂಡಚಂದನಂ ದಿವ್ಯಂ ಗಂಧಾಢ್ಯಂ ಸುಮನೋಹರಮ್ ।
ವಿಲೇಪನಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಚಂದನಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಚಂದನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಕ್ಷತೆ

ಅಕ್ಷತಾಶ್ಚ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಕುಂಕುಮಾಕ್ತಾಃ ಸುಶೋಭಿತಾಃ ।
ಮಯಾ ನಿವೇದಿತಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗೃಹಾಣ ಪರಮೇಶ್ವರ ॥

ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪುಷ್ಪಗಳು

ಕರವೀರೈರ್ಜಾತಿಕುಸುಮೈಶ್ಚಂಪಕೈರ್ಬಕುಲೈಃ ಶುಭೈಃ ।
ಶತಪತ್ರೈಶ್ಚಕಲ್ಹಾರೈರರ್ಚಯಾಮಿ ಸುರೇಶ್ವರ ॥

ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಥ ಅಂಗ ಪೂಜಾ

ಸಹಸ್ರಫಣಾಯ ನಮಃ । ಪಾದೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಗೂಢಗುಲ್ಫಾಯ ನಮಃ । ಗುಲ್ಫೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಹೇಮಜಂಘಾಯ ನಮಃ । ಜಂಘೇ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಮಂದಗತಯೇ ನಮಃ । ಜಾನುನೀ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಪೀತಾಂಬರಧರಾಯ ನಮಃ । ಕಟಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಗಂಭೀರನಾಭಾಯ ನಮಃ । ನಾಭಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಪವನಾಶನಾಯ ನಮಃ । ಉದರಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಉರಗಾಯ ನಮಃ । ಹಸ್ತೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಕಾಲಿಯಾಯ ನಮಃ । ಭುಜೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಕಂಬುಕಂಠಾಯ ನಮಃ । ಕಂಠಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ವಿಷವಕ್ತ್ರಾಯ ನಮಃ । ವಕ್ತ್ರಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಫಣಾಭೂಷಣಾಯ ನಮಃ । ಲಲಾಟಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಯ ನಮಃ । ಶಿರಃ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಅನಂತಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ಸರ್ವಾಂಗಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ॥

॥ ಇತ್ಯಂಗಪೂಜಾ ॥

ಧೂಪ

ವನಸ್ಪತ್ಯುದ್ಭವೋ ದಿವ್ಯೋ ಗಂಧಾಢ್ಯೋ ಗಂಧೋತ್ತಮಃ ।
ಆಘ್ರೇಯಃ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಧೂಪೋಽಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಧೂಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ದೀಪ

ಸಾಜ್ಯಂ ತ್ರಿವರ್ತಿಸಂಯುಕ್ತಂ ವಹ್ನಿನಾ ಯೋಜಿತಂ ಮಯಾ ।
ದೀಪಂ ಗ್ರಹಾಣ ದೇವೇಶ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ತಿಮಿರಾಪಹ ॥

ಭಕ್ತ್ಯಾ ದೀಪಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ದೇವಾಯ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ನಿರಯಾದ್ ಘೋರಾದ್ ದಿವ್ಯಜ್ಯೋತಿರ್ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ದೀಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ನೈವೇದ್ಯ

ನಾನಾಭಕ್ಷ್ಯೈಶ್ಚ ಭೋಜ್ಯೈಶ್ಚ ರಸೈಃ ಷಡ್ಭಿಃ ಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಲೇಹ್ಯಪೇಯಾದಿ ಯುಕ್ತಂಚ ನೈವೇದ್ಯಮುಪಭುಜ್ಯತಾಮ್ ॥

ಇತಿ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಮಧ್ಯೇ ಪಾನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಉತ್ತರಾಪೋಶನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಕರೋದ್ವರ್ತನಾರ್ಥೇ ಚಂದನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪೂಗೀಫಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಇದಂ ಫಲಂ ಮಯಾ ದೇವ ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಪುರತಸ್ತವ ।
ತೇನ ಮೇ ಸಫಲಾವಾಪ್ತಿರ್ಭವೇಜ್ಜನ್ಮನಿ ಜನ್ಮನಿ ।

ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಫಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮಂಗಳಾರತಿ

ಶ್ರಿಯೇ ಜಾತಃ ಶ್ರಿಯ ಆ ನಿರಿಯಾಯ ಶ್ರಿಯಂ ವಯೋ ಜರಿತೃಭ್ಯೋ ದಧಾತಿ। ಶ್ರಿಯಂ ವಸಾನಾ ಅಮೃತತ್ವಮಾಯನ್ ಭವಂತಿ ಸತ್ಯಾ ಸಮಿಥಾ ಮಿತದ್ರೌ॥

ಶ್ರಿಯ ಏವೈನಂ ತಚ್ಛ್ರಿಯಮಾದಧಾತಿ । ಸಂತತಮೃಚಾ ವಷಟ್ಕೃತ್ಯಂ ಸಂತತ್ಯೈ ಸಂಧೀಯತೇ। ಪ್ರಜಯಾ ಪಶುಭಿರ್ಯ ಏವಂ ವೇದ। ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪ

ನಾನಾಕುಸುಮಸಂಯುಕ್ತಂ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಮಿಮಂ ಪ್ರಭೋ ।
ಕಶ್ಯಪಾನಂದಜನಕ ಸರ್ಪೇಶ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ।

ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ

ಯಾನಿಕಾನಿ ಚ ಪಾಪಾನಿ ಜನ್ಮಾಂತರಕೃತಾನಿ ಚ।
ತಾನಿ ತಾನಿ ವಿನಶ್ಯಂತಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಪದೇಪದೇ ॥

ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ನಮಸ್ಕಾರ

ನಮೋಽಸ್ತ್ವನಂತಾಯ ಸಹಸ್ರಮೂರ್ತಯೇ ಸಹಸ್ರಪಾದಾಕ್ಷಿ ಶಿರೋರುಬಾಹವೇ । ಸಹಸ್ರನಾಮ್ನೇ ಪುರುಷಾಯ ಶಾಶ್ವತೇ ಸಹಸ್ರಕೋಟ್ಯಾಯುಧಧಾರಿಣೇ ನಮಃ ॥

ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಸಮರ್ಪಣೆ

ಅನಂತಕಲ್ಪೋಕ್ತಫಲಂ ದೇಹಿ ಮೇ ತ್ವಮಹೇಶ್ವರ।
ತ್ವತ್ಪೂಜಾರಹಿತಶ್ಚಾರ್ಧಂ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ ॥

ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅನೇಕ ಶೇಷಪೂಜನೇನ ಶ್ರೀಶೇಷದೇವತಾಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯ-ಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಃ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು॥

ಪೀಠಪೂಜೆ

ಶೇಷದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಅನಂತರ ಕಲಶಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯನ್ನು ಕೆಲವರು ಮಾಡು-ತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಶೇಷದೇವರು ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನಿಗೆ ಪೀಠಸ್ವರೂಪರೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಪೀಠಪೂಜೆಯ ಜೊತೆ ಶೇಷದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಪೀಠಮಧ್ಯೇ ಪರದೇವತಾಯೈ ನಮಃ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ। ವಾಮೇ ಗುರವೇ ವಾಯವೇ ನಮಃ। ದಕ್ಷಿಣೇ ಸರ್ವದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ । ರುದ್ರಾದಿಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಪುನರ್ವಾಮೇ ಸರ್ವಗುರುಸನಕಾದಿಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಏತೈರನುಜ್ಞಾತಃ ಪೀಠಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಪೀಠಾದಧೋಭಾಗೇ

ಆಗ್ನೇಯೇ ಗರುಡಾಯ ನಮಃ । ನೈರ್ಋತ್ಯೇ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ವಾಯವ್ಯೇ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ। ಐಶಾನ್ಯೇ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ।

ಪೀಠಪಾದೋರ್ಧ್ವಭಾಗೇ

ಧರ್ಮಾಧಿಪತಯೇ ಯಮಾಯ ನಮಃ । ಜ್ಞಾನಾಧಿಪತಯೇ ವಾಯವೇ ನಮಃ। ವೈರಾಗ್ಯಾಧಿಪತಯೇ ಶಿವಾಯ ನಮಃ। ಐಶ್ವರ್ಯಾಧಿಪತಯೇ ಇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ।

ಪೀಠಫಲಕೇಷು

ಪೂರ್ವೇ ಅಧರ್ಮಾಧಿಪತಯೇ ನಿರ್ಋತಯೇ ನಮಃ । ದಕ್ಷಿಣೇ ಅಜ್ಞಾನಾಧಿಪತ್ಯೈ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ। ಪಶ್ಚಿಮೇ ವೈರಾಗ್ಯಾಧಿಪತಯೇ ಕಾಮಾಯ ನಮಃ। ಉತ್ತರೇ ಅನೈಶ್ವರ್ಯಾಧಿಪತಯೇ ರುದ್ರಾಯ ನಮಃ।

ಪೀಠಾಧಸ್ತಾತ್

ಪರಮಪುರುಷಾಯ ನಮಃ । ಆಧಾರರೂಪಿಣ್ಯೈ ಶಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ವಿಷ್ಣು ಕೂರ್ಮಾಯ ನಮಃ। ತತ್ಪುಚ್ಛಾಶ್ರಿತಾಯ ವಾಯುಕೂರ್ಮಾಯ ನಮಃ। ತತ್ಪುಚ್ಛಾ-ಶ್ರಿತಅನಂತಾಖ್ಯಶೇಷಾಯ ನಮಃ। ತತ್ಫಣಾಶ್ರಿತಾಯೈ ಪೃಥಿವ್ಯಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಭೂಮ್ಯೈ ನಮಃ। ತದುಪರಿ ಕ್ಷೀರಸಾಗರಾಭಿಮಾನಿನೇ ವರುಣಾಯ ನಮಃ। ರಮಾರೂಪ-ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಾಯ ನಮಃ । ರಮಾರೂಪಮಹಾದಿವ್ಯರತ್ನಮಂಟಪಾಯ ನಮಃ । ರಮಾರೂಪಕಂದನಾಳಸಹಿತ ಪದ್ಮಾಯ ನಮಃ ॥

ಪದ್ಮಷಟ್ ಕೋಣೇಷು

ದಕ್ಷಿಣಕೋಣೇ ಸೂರ್ಯಾಯ ನಮಃ । ವಾಮಕೋಣೇ ಸೋಮಾಯ ನಮಃ। ಸಮ್ಮುಖೇ ಹುತಾಶನಾಯ ನಮಃ। ದೇವವಾಮಕೋಣೇ ಸತ್ವಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ। ದಕ್ಷಿಣಕೋಣೇ ರಜೋಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಭೂಮ್ಯೈ ನಮಃ। ದೇವಪೃಷ್ಠೇ ಉಪಬರ್ಹಣರೂಪಾಯೈ ತಮೋಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ।

ಸೋಪಾನೇ

ಪೂರ್ವೇ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ । ದಕ್ಷಿಣೇ ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ಪಶ್ಚಿಮೇ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ। ಉತ್ತರೇ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ। ಪೂರ್ವಾದಿಕಮಲಾಷ್ಟಪತ್ರೇಷು ಛತ್ರಧಾರಿಣ್ಯೈ ವಿಮಲಾಯೈ ನಮಃ । ಚಾಮರಧಾರಿಣ್ಯೈ ಉತ್ಕರ್ಷಿಣ್ಯೈ ನಮಃ ॥ ವ್ಯಜನಧಾರಿಣ್ಯೈ ಜ್ಞಾನಾಯೈ ನಮಃ । ದರ್ಪಣಧಾರಿಣ್ಯೈ ಕ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ । ಗಾನಕರ್ತ್ರ್ಯೈ ಯೋಗಾಯೈ ನಮಃ । ನೃತ್ಯಂತ್ಯೈ ಪ್ರಹ್ವ್ಯೈ ನಮಃ ॥ ವಾದ್ಯಹಸ್ತಾಯೈ ಸತ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಸ್ತೋತ್ರಕರ್ತ್ರ್ಯೈ ಈಶಾನಾಯೈ ನಮಃ । ಏತಾಭಿಃ ಕೃತಸೇವಾಂ ಸಮರ್ಪಯಂತ್ಯೈ ಮಧ್ಯೇ ಅನುಗ್ರಹಾಯೈ ನಮಃ। ಅನುಗ್ರಹಾಖ್ಯಶಕ್ತೌ ಸಹಸ್ರಫಣಾ-ಮಂಡಲಮಂಡಿತಾಯ ತಲ್ಪಾಕಾರಾಯ ಹರೇರ್ಯೋಗಾಸನರೂಪಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಾಯ ನಮಃ। ತದುಪರಿ ರಮಾರೂಪಚಿತ್ರಾಸನಾಯ ನಮಃ ॥ (ಇತಿ ಏಕೈಕವಾರಂ ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯೇತ್)

ಮಂಟಪದ ವೈಭವವನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಎಂಬ ಶೇಷನ ಮೇಲೆ ಪವಡಿಸಿದ ಪದ್ಮನಾಭನನ್ನು ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಂಟಪಧ್ಯಾನಮ್

ಉತ್ತಪ್ತೋಜ್ವಲಕಾಂಚನೇನ ರಚಿತಂ ತುಂಗಾಂಗರಂಗಸ್ಥಲಂ
ಶುದ್ಧಸ್ಫಾಟಿಕಭಿತ್ತಿಕಾವಿಲಸಿತೈಃ ಸ್ತಂಭೈಶ್ಚ ಹೈಮೈಃ ಶುಭೈಃ ।
ದ್ವಾರೈಶ್ಚಾಮರರತ್ನರಾಜಖಚಿತೈಃ ಶೋಭಾವಹೈರ್ಮಂಟಪೈಃ

ರತ್ನಾಢ್ಯೈರಪಿ ಚಿತ್ರಪದ್ಮಧವಲೈಃ ಪ್ರಭ್ರಾಜಿತೈಃ ಸ್ವಸ್ತಿಕೈಃ ॥
ಮುಕ್ತಾಜಾಲವಿಲಂಬಿಮಂಟಪಯುತೈರ್ವಜ್ರೈಶ್ಚ ಸೋಪಾನಕೈ-
ರ್ನಾನಾರತ್ನವಿನಿರ್ಮಿತೈಶ್ಚ ಕಲಶೈರತ್ಯಂತಶೋಭಾವಹಮ್ ।
ಮಾಣಿಕ್ಯೋಜ್ವಲದೀಪದೀಪ್ತಿವಿಲಸಲ್ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸಾಸ್ಪದಂ
ಧ್ಯಾಯೇನ್ಮಂಟಪಮರ್ಚನೇಷು ಸತತಮೇವಂವಿಧೈಃ ಸಾಧಕೈಃ ॥

ಅಥ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಮ್

ಓಂ ಅಸುನೀತೇ ಪುನರಸ್ಮಾಸು ಚಕ್ಷುಃ ಪುನಃ ಪ್ರಾಣಮಿಹ ನೋ ಧೇಹಿ ಭೋಗಮ್ । ಜ್ಯೋಕ್ ಪಶ್ಯೇಮ ಸೂರ್ಯಮುಚ್ಚರಂತಮನುಮತೇ ಮೃಳಯಾ ನಃ ಸ್ವಸ್ತಿ ಓಂ ॥ ಓಂ ಪುನರ್ನೋ ಅಸುಂ ಪೃಥಿವೀ ದದಾತು ಪುನರ್ದ್ಯೌರ್ದೇವೀ ಪುನರಂತರಿಕ್ಷಮ್ ॥ ಪುನರ್ನಃ ಸೋಮಸ್ತನ್ವಂ ದದಾತು ಪುನಃ ಪೂಷಾ ಪಥ್ಯಾಂ-ಇ ಯಾ ಸ್ವಸ್ತಿ ॥ ಓಂ ॥

ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್ ॥ (ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಿರಿ) । ಏತೇಷಾಂ ತತ್ವಮಂತ್ರಾಣಾಮ್ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಋಷಿಃ (ಶಿರಸಿ) ದೈವೀಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ (ಮುಖೇ) । ಶಕ್ತ್ಯಾದಿತತ್ತ್ವರೂಪೀ ಪುರುಷಾದಿ-ತತ್ತ್ವಾಂತರ್ಯಾಮೀ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ (ಹೃದಯೇ) ನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಭೂಃ ಅಗ್ನ್ಯಾತ್ಮನೇ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭುವಃ ವಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಸೂರ್ಯಾತ್ಮನೇ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಶಿಖಾಯೈ ವೌಷಟ್ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಪ್ರಜಾಪತ್ಯಾತ್ಮನೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಕವಚಾಯ ಹುಮ್ । ಓಂ ಸತ್ಯಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ ।

ಪ್ರಧಾನೋಪಮವರ್ಣಾನಿ ದ್ವಿಭುಜಾನ್ಯಶೇಷತಃ ।
ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟಾನ್ಯೇವ ಪ್ರಧಾನಂ ತಂ ಹರಿಂ ಪ್ರತಿ ॥

ಶಕ್ತ್ಯಾದಿತತ್ತ್ವರೂಪಿಪುರುಷಾದಿತತ್ತ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಶ್ರೀನಾರಾಯಣಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಓಂ ಪರಾಯ ಶಕ್ತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ। ಓಂ ಪರಾಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಸಂವಿದಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಸ್ಫೂರ್ತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಕಲಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ವಿದ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಮತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ನಿಯತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಮಾಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ। ಓಂ ಪರಾಯ ಕಾಲಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾ-ಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ। ಓಂ ಪರಾಯ ಪುರುಷಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ॥೧೨॥ (ಈ ಹನ್ನೆರಡನ್ನು ಮಾಲಾಕಾರವಾಗಿ ಹೃದಯಮುಟ್ಟಿ ಜಪಿಸಬೇಕು.)

ತತ್ತದವಯವೇಷು ದೇವತಾನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಪರಾಯ ಅವ್ಯಕ್ತಾತ್ಮನೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಣೀಭಾರತೀಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥ (ಬಲಗೈ) ಓಂ ಪರಾಯ ಮಹದಾತ್ಮನೇ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥ (ಎಡಗೈ) ಓಂ ಪರಾಯ ಅಹಂಕಾರಾತ್ಮನೇ ಗರುಡಶೇಷರುದ್ರೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥ (ಬಲತೊಡೆ) ಓಂ ಪರಾಯ ಮನ ಆತ್ಮನೇ ಸ್ಕಂದೇಂದ್ರಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥ (ಎಡತೊಡೆ)

(ಬಲಗೈ ಐದು ಬೆರಳು) ಓಂ ಪರಾಯ ತ್ವಗಾತ್ಮನೇ ಪ್ರಾಣಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಶ್ರೋತ್ರಾತ್ಮನೇ ದಿಗ್ದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಚಕ್ಷುರಾತ್ಮನೇ ಸೂರ್ಯಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಜಿಹ್ವಾತ್ಮನೇ ವರುಣಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಘ್ರಾಣಾತ್ಮನೇ ಅಶ್ವಿಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥

(ಎಡಗೈ ಐದು ಬೆರಳು) ಓಂ ಪರಾಯ ವಾಗಾತ್ಮನೇ ವಹ್ನಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಪಾಣ್ಯಾತ್ಮನೇ ದಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಪಾದಾತ್ಮನೇ ಜಯಂತಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಪಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ಮಿತ್ರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಉಪಸ್ಥಾತ್ಮನೇ ಮನವೇ ನಮಃ ॥

(ಬಲಪಾದದ ಐದು ಬೆರಳು) ಓಂ ಪರಾಯ ಶಬ್ದಾತ್ಮನೇ ಬೃಹಸ್ಪತಿ-ಪ್ರಾಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಸ್ಪರ್ಶಾತ್ಮನೇ ಅಪಾನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ರೂಪಾತ್ಮನೇ ವ್ಯಾನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ರಸಾತ್ಮನೇ ಉದಾನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಗಂಧಾತ್ಮನೇ ಸಮಾನಾಯ ನಮಃ ॥

(ಎಡಪಾದದ ಐದು ಬೆರಳು) ಓಂ ಪರಾಯ ಆಕಾಶಾತ್ಮನೇ ಮಹಾಗಣ-ಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ವಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ವಾಯವೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ತೇಜ ಆತ್ಮನೇ ವಹ್ನಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಅಬಾತ್ಮನೇ ವರುಣಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಪೃಥಿವ್ಯಾತ್ಮನೇ ಧರಾಯೈ ನಮಃ ॥

ಅನೇನ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸೇನ ಭಗವಾಂಸ್ತತ್ತ್ವಾಂತರ್ಯಾಮೀ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತಃ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಾತ್ಮಕಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥

ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಃ

ಓಮ್ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್ ॥ (ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ)

ಋಷ್ಯಾದಿನ್ಯಾಸಃ

ಏತೇಷಾಂ ಮಾತೃಕಾಮಂತ್ರಾಣಾಮ್ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಋಷಿಃ (ಶಿರಸಿ) । ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ (ಮುಖೇ) । ಅಜಾದಿರೂಪೀ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ (ಹೃದಯೇ) ನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ

ಪಂಚಾಂಗನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಭೂಃ ಅಗ್ನ್ಯಾತ್ಮನೇ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭುವಃ ವಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಸೂರ್ಯಾತ್ಮನೇ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಶಿಖಾಯೈ ವೌಷಟ್ ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಪ್ರಜಾಪತ್ಯಾತ್ಮನೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಕವಚಾಯ ಹುಮ್ । ಓಂ ಸತ್ಯಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ ।

ಧ್ಯಾನಮ್

ತಾದೃಗ್ರೂಪಾಶ್ಚ ಪಂಚಾಶಜ್ಜ್ಞಾನಮುದ್ರಾಭಯೋದ್ಯತಾಃ ।
ಟಂಕೀ ಧನ್ವೀ ಚ ದಂಡೀ ಚ ತತ್ತದ್ಯುಕ್ತಾಸ್ತು ವಾಮತಃ ॥

ಅಜಾದಿರೂಪಿಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರೇರಣಯಾ ಅಜಾದಿರೂಪಿಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ-ನಾರಾಯಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಅಸ್ಯಾಂ ಮೂರ್ತೌ ಭಗವತಃ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

(ಮುಖದಲ್ಲಿ) ಓಂ ಅಂ ಅಜಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಆಂ ಆನಂದಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಇಂ ಇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಈಂ ಈಶಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ

ಉಂ ಉಗ್ರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಊಂ ಊರ್ಜಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಋಂ ಋತಂಭರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ೠಂ ೠಘಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಌಂ ಌಶಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ೡಂ ೡಜಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಏಂ ಏಕಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಐಂ ಐರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಓಂ ಓಜೋಭೃತೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಔಂ ಔರಸಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಅಂ ಅಂತಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಅಃ ಅರ್ಧಗರ್ಭಾಯ ನಮಃ ॥

(ಬಲಗೈ) ಓಂ ಕಂ ಕಪಿಲಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಖಂ ಖಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಗಂ ಗರುಡಾಸನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಘಂ ಘರ್ಮಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಙಂ ಙಸಾರಾಯ ನಮಃ ॥

(ಎಡಗೈ) ಓಂ ಚಂ ಚಾರ್ವಂಗಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಛಂ ಛಂದೋಗಮ್ಯಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಜಂ ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಝಂ ಝೂಟಿತಾರಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಞಂ ಞಮಾಯ ನಮಃ ॥

(ಬಲಗಾಲು) ಓಂ ಟಂ ಟಂಕಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಠಂ ಠಲಕಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಡಂ ಡರಕಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಢಂ ಢರಿಣೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಣಂ ಣಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥

(ಎಡಗಾಲು) ಓಂ ತಂ ತಾರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಥಂ ಥಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ದಂ ದಂಡಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಧಂ ಧನ್ವಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ನಂ ನಮ್ಯಾಯ ನಮಃ ॥

(ಹೊಟ್ಟೆಯಭಾಗ; ಗುಹ್ಯ) ಓಂ ಪಂ ಪರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಫಂ ಫಲಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಬಂ ಬಲಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಭಂ ಭಗಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಮಂ ಮನವೇ ನಮಃ ॥

(ತ್ವಕ್, ಚರ್ಮ, ರಕ್ತ, ಮಾಂಸ, ಮಜ್ಜಾ, ಮೇದಸ್ಸು, ಅಸ್ಥಿ) ಓಂ ಯಂ ಯಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ರಂ ರಾಮಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಲಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ವಂ ವರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಶಂ ಶಾಂತಸಂವಿದೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಷಂ

ಷಡ್ಗುಣಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಸಂ ಸಾರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಹಂ ಹಂಸಾಯ ನಮಃ ॥ (ಪ್ರಾಣ) ಓಂ ಳಂ ಳಾಳುಕಾಯ ನಮಃ ॥ (ಜೀವ) ಓಂ ಕ್ಷಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ ॥

ಅನೇನ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸೇನ ಭಗವಾನ್ ಅಜಾದಿರೂಪೀಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತ-ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಾತ್ಮಕಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಃ

'ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್' (ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಬೇಕು.)

ಅಸ್ಯ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಸ್ಯ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಋಷಿಃ (ಶಿರಸಿ) । ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಃ (ಮುಖೇ) । ಶ್ರೀನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ (ಹೃದಯೇ)॥

ಓಂ ಕೃದ್ಧೋಲ್ಕಾಯ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಮಹೋಲ್ಕಾಯ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ವೀರೋಲ್ಕಾಯ ಶಿಖಾಯೈ ವೌಷಟ್ । ಓಂ ದ್ಯೂಲ್ಕಾಯ ಕವಚಾಯ ಹುಮ್ । ಓಂ ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ । (ಇತಿ ದಿಗ್ಬಂಧಃ)

ಧ್ಯಾನಮ್

ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್ಸಮಾಭಾಸಶ್ಚಿದಾನಂದೈಕದೇಹವಾನ್
ಚಕ್ರಶಂಖಗದಾಪದ್ಮಧರೋ ಧ್ಯೇಯೋಽಹಮೀಶ್ವರಃ ।
ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಭ್ಯಾಮಾಶ್ಲಿಷ್ಟಃ ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಣಮಧ್ಯಗಃ
ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಶಿವಾಹೀಶವಿಪೈಃ ಶಕ್ರಾದಿಕೈರಪಿ ॥

ಸೇವ್ಯಮಾನೋಽಧಿಕಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿತ್ಯನಿಃಶೇಷಶಕ್ತಿಮಾನ್ ।
ಮೂರ್ತಯೋಽಷ್ಟಾವಭಿ(ಪಿ)ಧ್ಯೇಯಾಶ್ಚಕ್ರಶಂಖವರಾಭಯೈಃ ।

ಯುಕ್ತಾಃ ಪ್ರದೀಪವರ್ಣಾಶ್ಚ ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತಾಃ ॥
ಬಿಂಬೋಽಸಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬೋಽಸ್ಮಿ ತವ ಯದ್ಯಪಿ ಚಾಂತರಮ್ ।
ಸ್ವಾಮಿನ್ನಿರ್ದೋಷಮದ್ದೋಷಂ ವಿರೇಚಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ।
ಚಕ್ರಶಂಖವರಾಭೀತಿಹಸ್ತಾನ್ಯೇತಾನಿ ಸರ್ವಶಃ ।
ಮೂಲರೂಪಸವರ್ಣಾನಿ ಕೃಷ್ಣಾವರ್ಣಾ ಶಿಖೋಚ್ಯತೇ ॥

ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ, ಪ್ರತಿಮಾಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಜಪಪೂರ್ವಕನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಸೃಷ್ಟಿನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಓಂ ವಿಶ್ವಾಯ ನಮಃ ।	ಶಿರಸಿ
ಓಂ ನಂ ತೈಜಸಾಯ ನಮಃ ।	ನೇತ್ರಯೋಃ
ಓಂ ಮೋಂ ಪ್ರಾಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ।	ನಾಸಯೋಃ
ಓಂ ನಾಂ ತುರ್ಯಾಯ ನಮಃ ।	ವಾಚಿ
ಓಂ ರಾಂ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಹೃದಯೇ
ಓಂ ಯಂ ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ನಾಭೌ
ಓಂ ಣಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಜಾನ್ವೋಃ
ಓಂ ಯಂ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಪಾದಯೋಃ

ಸ್ಥಿತಿನ್ಯಾಸ

ಓಂ ಓಂ ವಿಶ್ವಾಯ ನಮಃ ।	ಶಿರಸಿ
ಓಂ ನಂ ತೈಜಸಾಯ ನಮಃ ।	ನೇತ್ರಯೋಃ
ಓಂ ಮೋಂ ಪ್ರಾಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ।	ನಾಸಯೋಃ
ಓಂ ನಾಂ ತುರ್ಯಾಯ ನಮಃ ।	ವಾಚಿ
ಓಂ ರಾಂ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಪಾದಯೋಃ

ಓಂ ಯಂ ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ಜಾನ್ವೋಃ
ಓಂ ಣಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ನಾಭೌ
ಓಂ ಯಂ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ಹೃದಯೇ

ಲಯನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಓಂ ವಿಶ್ವಾಯ ನಮಃ । ಪಾದಯೋಃ
ಓಂ ನಂ ತೈಜಸಾಯ ನಮಃ । ಜಾನ್ವೋಃ
ಓಂ ಮೋಂ ಪ್ರಾಜ್ಞಾಯ ನಮಃ । ನಾಭೌ
ಓಂ ನಾಂ ತುರ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಹೃದಯೇ
ಓಂ ರಾಂ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ । ವಾಚಿ
ಓಂ ಯಂ ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ನಾಸಯೋಃ
ಓಂ ಣಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ನೇತ್ರಯೋಃ
ಓಂ ಯಂ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ಶಿರಸಿ

॥ ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್ ॥

ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಕನಿಷ್ಠ ೧೨ ಬಾರಿ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಧ್ಯಾನ, ಅಂಗನ್ಯಾಸ, ಕರನ್ಯಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. (ವಿಶೇಷತಃ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ ನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗುರುಗಳ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಮಾಡಕೂಡದು)

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಸಶಕ್ತಿಸಾಂಗಸಾಯುಧ ಸವಾಹನ-ಸಶ್ರೀಕಸಪರಿವಾರಾಯ । ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭ ಏಹ್ಯೇಹಿ ಭಗವನ್ ಆತ್ರೈವಾಽಗಚ್ಛಾಽಗಚ್ಛ । ತ್ವಾಮ್ ಆವಾಹಯಿಷ್ಯೇ ಆವಾಹಯಾಮಿ ।

ಆವಾಹಿತೋ ಭವ । ಸಂಸ್ಥಾಪಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿರುದ್ಧೋ ಭವ । ಅವಗುಂಠಿತೋ ಭವ । ವ್ಯಾಪ್ತೋ ಭವ । ವರದೋಭವ । ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕುರು ಕುರು । ಕ್ಷಮಸ್ವ । ಪ್ರಸೀದ ಪ್ರಸೀದ । (ಆವಾಹನಾದಿಮುದ್ರಾಃ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯ)

ಅನಂತಚತುರ್ದಶೀ

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಅನಂತಾಯ ಸರ್ವಾತ್ಮನೇ ಸತ್ಯಾಯ ಸತ್ಯಪತಯೇ ಸತ್ಯೇಶ್ವರಾಯ ಸತ್ಯಸಂಭವಾಯ ನಮಃ ||

ಗೃಹಾ ವೈ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಸೂಕ್ತಂ । ತತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮಯಾವಾಚಾ ಸಂಸ್ತವ್ಯಮ್ ತಸ್ಮಾದ್ಯದ್ಯಪಿ ದೂರ ಇವ ಪಶೂನ್ ಲಭತೇ ಗೃಹಾ ಹಿ ಪಶೂನಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ||

ಓಂ ಧ್ರುವಂ ತೇ ರಾಜಾ ವರುಣೋ ಧ್ರುವಂ ದೇವೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ । ಧ್ರುವಂತ ಇಂದ್ರಶ್ಚಾಗ್ನಿಶ್ಚ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಧಾರಯತಾಂ ಧ್ರುವಮ್|| ಸುಮೂಹರ್ತಮಸ್ತು || ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮಸ್ತು ||

ಓಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಧೀಮಹಿ । ತನ್ನೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ||

ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್ಸಮಾಭಾಸಶ್ಚಿದಾನಂದೈಕದೇಹವಾನ್ ।
ಚಕ್ರಶಂಖಗದಾಪದ್ಮಧರೋ ಧ್ಯೇಯೋऽಹಮೀಶ್ವರಃ ||
ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಭ್ಯಾಮಾಶ್ಲಿಷ್ಟಃ ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಣಮಧ್ಯಗಃ ।
ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಶಿವಾಹೀಶವಿಪ್ಯೈಃಶಕ್ರಾದಿಕೈರಪಿ ।
ಸೇವ್ಯಮಾನೋऽಧಿಕಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿತ್ಯನಿಶ್ಶೇಷಶಕ್ತಿಮಾನ್ ||

(ಬೇರೆಯವರಿಗಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವಾಗ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಸ್ಥಿತ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಧ್ಯೇಯಃ ಸದಾ ಸವಿತೃಮಂಡಲ ... ಎಂಬ ಧ್ಯಾನಶ್ಲೋಕ ಹೇಳಬೇಕು).

ಉದ್ಯದ್ಭಾನುಸಹಸ್ರಕೋಟಿವಿಲಸತ್ಸ್ಫುರತ್ಸ್ವರ್ಣಿಕಾ
ಮಾಣಿಕ್ಯಾದಿಮಣಿಪ್ರವಾಲಖಚಿತೇ ಸಿಂಹಾಸನೇ ಸಂಸ್ಥಿತಮ್ ||
ಕೇಯೂರಾಂಗದಹಾರ ನೂಪುರಯುತಂ ಸ್ವರ್ಣಾಭ ಪೀತಾಂಬರಂ
ಮಂದಸ್ಮೇರ ಮುಪಾಸ್ಮಹೇ ಸಮುಕುಟಂ ನಿತ್ಯ ರಮೇಶಂ ಹರಿಮ್ ||

ಹೃದ್ಯಾಕಾಶೇऽಷ್ಟ ಪತ್ರೇ ಸರಸಿ ಭುವಿ ಗುಹಾಯಾಂ ಸದಾ ಕರ್ಣಿಕಾಯಾಂ
ದೀಪ್ಯಂತಂ ಸೂರ್ಯ ಕೋಟಿಪ್ರಭಮಜರಮಜಂ ನಿತ್ಯಮಾನಂದ ಮೂರ್ತಿಮ್॥
ಇಂದೂನಾಂ ಕೋಟಿಭಾಸಾ ಪರಿಗತಮಥ ಸಜ್ಜಾನು ಸಂಸಕ್ತಬಾಹುದ್ವಂದ್ವಂ।
ಶಂಖಾರಿಬಾಹುಂ ಸುವಿವೃತವದನಂ ನಾರಸಿಂಹ ನತೋಽಸ್ಮಿ॥

ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಶ್ವೇತಮತ್ಯಂತನಿರ್ಮಲಮ್ ।
ಶ್ವೇತಾಬ್ಜಸ್ಥಂ ಪದ್ಮಕರಂ ಗದಿನಂ ಶಂಖಚಕ್ರಿಣಮ್ ॥
ಶುದ್ಧಸ್ಫಟಿಕ ಸಂಕಾಶಂ ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತಮ್ ।
ವನಮಾಲಾಧರಂ ದೇವಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ನಾರಾಯಣಂ ವಿಭುಮ್ ॥

ಆತ್ಮಾ ದೇವಾನಾಂ ಭುವನಸ್ಯ ಗರ್ಭೋ ಯಥಾವರಂ ಚರತಿ ದೇವ ಏಷಃ ॥ ಘೋಷಾ ಇದಸ್ಯ ಶೃಣ್ವಿರೇ ನ ರೂಪಂ ತಸ್ಮೈ ವಾತಾಯ ಹವಿಷಾ ವಿಧೇಮ । ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ।

ಏಹ್ಯೇಹಿ ದೇವ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಪುರುಷೋತ್ತಮ ।
ಆವಾಹಯಾಮಿ ಪೀಠೇ ತ್ವಾಂ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ರಮಾಪತೇ ।
ತತ್ರತತ್ರ ಸ್ಥಿತಂ ವಿಷ್ಣುಂ ತತ್ತನ್ಮೂರ್ತಿಗತೇನ ವೈ ।
ಏಕೀಭೂತಂ ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ತದ್ರೂಪಂ ವ್ಯಾಪ್ತರೂಪತಃ ॥
ವ್ಯಾಪ್ತಂ ತದ್ಬಿಂಬರೂಪೇಣ ಬಿಂಬಮರ್ಚಾಗತೇನ ವೈ ।
ಏಕೀಭೂತಂ ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ಭಕ್ತಿಮಾನ್ ಪೂಜಯಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಸ್ಥಿತಂ ಶ್ರೀನೃಸಿಂಹ–ಪ್ರಾಜ್ಞ–ಹರಿನಾಮಕ ರೂಪತ್ರಯಾತ್ಮಕಂ ಬಿಂಬರೂಪಿಣಂ, ರಾಮಕೃಷ್ಣ ವೇದವ್ಯಾಸಾದ್ಯನಂತಾವತಾರ ರೂಪಾವಯವ-ಗುಣಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕಂ ಭಗವಂತಂ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾತ್ಮಕಂ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಂ ಪೀಠಸ್ಥಿತೈತದ್ಧಾತುಮಯಪ್ರತಿಮಾಂತಃಸ್ಥಿತ ತೇಜಸ್ಸಾರಮಯಪ್ರತಿಮಾಂತಃ ಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಮಾಮಧ್ಯೇ ರಮಯಾ ಸಹ ಕ್ಷೀರನೀರವದಾಸೀನ-ಸ್ವಪ್ರತಿಮಾಯಾಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥ (ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ)

ಅನಂತಚತುರ್ದಶೀ

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಅನಂತಾಯ ಸರ್ವಾತ್ಮನೇ ಸತ್ಯಾಯ ಸತ್ಯಪತಯೇ ಸತ್ಯೇಶ್ವರಾಯ ಸತ್ಯಸಂಭವಾಯ ನಮಃ ॥

ಗೃಹಾ ವೈ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಸೂಕ್ತಂ । ತತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮಯಾವಾಚಾ ಸಂಸ್ತವ್ಯಮ್ ತಸ್ಮಾದ್ಯದ್ಯಪಿ ದೂರ ಇವ ಪಶೂನ್ ಲಭತೇ ಗೃಹಾ ಹಿ ಪಶೂನಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ॥

ಓಂ ಧ್ರುವಂ ತೇ ರಾಜಾ ವರುಣೋ ಧ್ರುವಂ ದೇವೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ । ಧ್ರುವಂತ ಇಂದ್ರಶ್ಚಾಗ್ನಿಶ್ಚ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಧಾರಯತಾಂ ಧ್ರುವಮ್॥ ಸುಮೂಹರ್ತಮಸ್ತು ॥ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮಸ್ತು ॥

ಓಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಧೀಮಹಿ । ತನ್ನೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥

ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್ಸಮಾಭಾಸಚ್ಚಿದಾನಂದೈಕದೇಹವಾನ್ ।
ಚಕ್ರಶಂಖಗದಾಪದ್ಮಧರೋ ಧ್ಯೇಯೋಽಹಮೀಶ್ವರಃ ॥
ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಭ್ಯಾಮಾಶ್ಲಿಷ್ಟಃ ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಣಮಧ್ಯಗಃ ।
ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಶಿವಾಹೀಶವಿಪೈಃಶಕ್ರಾದಿಕೈರಪಿ ।
ಸೇವ್ಯಮಾನೋಽಧಿಕಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿತ್ಯನಿಶ್ಶೇಷಶಕ್ತಿಮಾನ್ ॥

(ಬೇರೆಯವರಿಗಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವಾಗ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಸ್ಥಿತ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಧ್ಯೇಯಃ ಸದಾ ಸವಿತೃಮಂಡಲ ... ಎಂಬ ಧ್ಯಾನಶ್ಲೋಕ ಹೇಳಬೇಕು).

ಉದ್ಯದ್ಭಾನುಸಹಸ್ರಕೋಟಿವಿಲಸತ್ಸ್ವರ್ಣಸ್ಫುರತ್ಕರ್ಣಿಕಾ
ಮಾಣಿಕ್ಯಾದಿಮಣಿಪ್ರವಾಲಖಚಿತೇ ಸಿಂಹಾಸನೇ ಸಂಸ್ಥಿತಮ್ ॥
ಕೇಯೂರಾಂಗದಹಾರ ನೂಪುರಯುತಂ ಸ್ವರ್ಣಾಭ ಪೀತಾಂಬರಂ
ಮಂದಸ್ಮೇರ ಮುಪಾಸ್ಮಹೇ ಸಮುಕುಟಂ ನಿತ್ಯ ರಮೇಶಂ ಹರಿಮ್ ॥

ಹೃದ್ಯಾಕಾಶೇऽಷ್ಟ ಪತ್ರೇ ಸರಸಿ ಭುವಿ ಗುಹಾಯಾಂ ಸದಾ ಕರ್ಣಿಕಾಯಾಂ
ದೀಪ್ಯಂತಂ ಸೂರ್ಯ ಕೋಟಿಪ್ರಭಮಜರಮಜಂ ನಿತ್ಯಮಾನಂದ ಮೂರ್ತಿಮ್॥

ಇಂದೂನಾಂ ಕೋಟಿಭಾಸಾ ಪರಿಗತಮಥ ಸಜ್ಜಾನು ಸಂಸಕ್ತಬಾಹುದ್ವಂದ್ವಂ ।
ಶಂಖಾರಿಬಾಹುಂ ಸುವಿವೃತವದನಂ ನಾರಸಿಂಹ ನತೋಽಸ್ಮಿ ॥

ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಶ್ವೇತಮತ್ಯಂತನಿರ್ಮಲಮ್ ।
ಶ್ವೇತಾಬ್ಜಸ್ಥಂ ಪದ್ಮಕರಂ ಗದಿನಂ ಶಂಖಚಕ್ರಿಣಮ್ ॥

ಶುದ್ಧಸ್ಫಟಿಕ ಸಂಕಾಶಂ ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತಮ್ ।
ವನಮಾಲಾಧರಂ ದೇವಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ನಾರಾಯಣಂ ವಿಭುಮ್ ॥

ಆತ್ಮಾದೇವಾನಾಂ ಭುವನಸ್ಯ ಗರ್ಭೋ ಯಥಾವರಂ ಚರತಿ ದೇವ ಏಷಃ ॥ ಘೋಷಾ ಇದಸ್ಯ ಶೃಣ್ವಿರೇ ನ ರೂಪಂ ತಸ್ಮೈ ವಾತಾಯ ಹವಿಷಾ ವಿಧೇಮ । ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ।

ಏಹ್ಯೇಹಿ ದೇವ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಪುರುಷೋತ್ತಮ ।
ಆವಾಹಯಾಮಿ ಪೀಠೇ ತ್ವಾಂ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ರಮಾಪತೇ ।
ತತ್ರತತ್ರ ಸ್ಥಿತಂ ವಿಷ್ಣುಂ ತತ್ತನ್ಮೂರ್ತಿಗತೇನ ವೈ ।
ಏಕೀಭೂತಂ ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ತದ್ರೂಪಂ ವ್ಯಾಪ್ತರೂಪತಃ ॥
ವ್ಯಾಪ್ತಂ ತದ್ಬಿಂಬರೂಪೇಣ ಬಿಂಬಮರ್ಚಾಗತೇನ ವೈ ।
ಏಕೀಭೂತಂ ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ಭಕ್ತಿಮಾನ್ ಪೂಜಯಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಸ್ಥಿತಂ ಶ್ರೀನೃಸಿಂಹ–ಪ್ರಾಜ್ಞ–ಹರಿನಾಮಕ ರೂಪತ್ರಯಾತ್ಮಕಂ ಬಿಂಬರೂಪಿಣಂ, ರಾಮಕೃಷ್ಣ ವೇದವ್ಯಾಸಾದ್ಯನಂತಾವತಾರ ರೂಪಾವಯವ-ಗುಣಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕಂ ಭಗವಂತಂ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾತ್ಮಕಂ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಂ ಪೀಠಸ್ಥಿತೈತದ್ಧಾತುಮಯಪ್ರತಿಮಾಂತಃಸ್ಥಿತ ತೇಜಸ್ಸಾರಮಯಪ್ರತಿಮಾಂತಃ ಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಮಾಮಧ್ಯೇ ರಮಯಾ ಸಹ ಕ್ಷೀರನೀರವದಾಸೀನ-ಸ್ವಪ್ರತಿಮಾಯಾಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥ (ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ)

ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಂ ಕುರು ದೇವೇಶ ಸರ್ವಸಂಪತ್ಕರೋ ಭವ ।
ವಿಭೋ ಸಕಲಲೋಕೇಶ ವಿಷ್ಣೋ ಜಿಷ್ಣೋ ಹರೇ ಪ್ರಭೋ ॥

ತ್ವಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪೂಜಯಾಮ್ಯದ್ಯ ಭೋಗೈರರ್ಘ್ಯಾದಿಭಿಃ ಕ್ರಮಾತ್ ।
ಯಾಗಾವಸಾನಪರ್ಯಂತಮತ್ರ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಜನಾರ್ದನಃ ।
ಭಕ್ತಸ್ಯ ಮಮ ಪೂಜಾಂ ಚ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಪ್ರಭೋ ॥

ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಜಗತಾಂ ನಾಥ ಯಾವತ್ಪೂಜಾವಸಾನಕಮ್ ।
ತಾವತ್ಸಂಪ್ರೀತಿಭಾವೇನ ಬಿಂಬೇಽಸ್ಮಿನ್ ಸನ್ನಿಧೌ ಭವ ॥

ಪ್ರಾರ್ಥನೀಮುದ್ರಯಾ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ । ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ । ಆವಾಹಿತೋ ಭವ । ಸಂಸ್ಥಾಪಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿರುದ್ಧೋ ಭವ । ಸಮ್ಮುಖೋ ಭವ । ಅವಗುಂಠಿತೋ ಭವ ॥

॥ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆವಾಹನಾವಿಧಿಯು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು ॥

ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನಿಗೆ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆ ಪ್ರಾರಂಭ

ಧ್ಯಾನ

ಕೃತ್ವಾ ದರ್ಭಮಯಂ ದೇವಂ ಪರೀಧಾನಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಫಣಾಸಪ್ತಾನ್ವಿತಂ ದೇವಂ ಪಿಂಗಲಾಕ್ಷಂ ಚತುರ್ಭುಜಮ್ ॥
ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ರಕರೇ ಪದ್ಮಂ ಶಂಖಂ ತಸ್ಯಾಪ್ಯಧಃಕರೇ ।
ಚಕ್ರಮೂರ್ಧ್ವಕರೇ ವಾಮೇ ಗದಾಂ ಧ್ಯಾಯೇದಧಃ ಕರೇ ।
ಅನಂತಧ್ಯಾನಸಂಸ್ಥಾನಂ ಕಥಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಮೈಃ ॥
ಓಂ ನಮೋಽನಂತಾಯ ಮಹತೇ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಚ ।
ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾಯ ಶಾಂತಾಯ ವಿಷ್ಣವೇ ಪ್ರಭವಿಷ್ಣವೇ ।
ಅನೇನ ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಚತುರ್ಭುಜಮ್ ।
ನವಾಮ್ರಪಲ್ಲವಾಭಾಸಂ ಪಿಂಗಶ್ಮಶ್ರುವಿಲೋಚನಮ್ ॥

ಪೀತಾಂಬರಧರಂ ದೇವಂ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಮ್ ।
ಅಲಂಕೃತಂ ಮಹಾರತ್ನೈಃ ತತ್ಸ್ವರೂಪಂ ವಿಚಿಂತಯೇತ್ ।
ಚತುರ್ಭುಜಂ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪದ್ಮೋಪಶೋಭಿತಮ್ ।
ನವಾಮ್ರಪಲ್ಲವಾಭಾಸಂ ಪಿಂಗಶ್ಮಶ್ರುವಿಲೋಚನಮ್ ।
ಪೀತಾಂಬರಧರಂ ದೇವಂ ವನಮಾಲಾವಿಭೂಷಿತಮ್ ।
ಶ್ರೀವತ್ಸಕೌಸ್ತುಭೋರಸ್ಕಂ ಮುದ್ರಾಯುಕ್ತಂ ವಿಚಿಂತಯೇ ॥
ಅಲಂಕೃತಂ ಸಮುದ್ರಸ್ಥಂ ವಿಶ್ವರೂಪಂ ವಿಚಿಂತಯೇ ॥
ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾ ಪುರುಷಃ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಃ ಸಹಸ್ರಪಾತ್ ।
ಸ ಭೂಮಿಂ ವಿಶ್ವತೋ ವೃತ್ವಾಽತ್ಯತಿಷ್ಠದ್ದಶಾಂಗುಲಮ್ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಆವಾಹನೆ

ಆಗಚ್ಛಾನಂತ ದೇವೇಶ ತೇಜೋರಾಶೇ ಜಗತ್ಪತೇ ।
ಇಮಾಂ ಮಯಾ ಕೃತಾಂ ಪೂಜಾಂ ಗೃಹಾಣ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥

ಪುರುಷ ಏವೇದಂ ಸರ್ವಂ ಯದ್ಭೂತಂ ಯಚ್ಚ ಭವ್ಯಮ್ । ಉತಾಮೃತತ್ವಸ್ಯೇಶಾನೋ ಯದನ್ನೇನಾತಿರೋಹತಿ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಆಸನಮ್

ನಾನಾರತ್ನಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಮುಕ್ತಾಹಾರೈರ್ವಿಭೂಷಿತಮ್ ।
ಆಸನಂ ದೇವದೇವೇಶ ಗೃಹಾಣ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥

ಏತಾವಾನಸ್ಯ ಮಹಿಮಾಽತೋ ಜ್ಯಾಯಾಂಶ್ಚ ಪೂರುಷಃ ।
ಪಾದೋಽಸ್ಯ ವಿಶ್ವಾ ಭೂತಾನಿ ತ್ರಿಪಾದಸ್ಯಾಮೃತಂ ದಿವಿ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅರ್ಘ್ಯಂ

ಅನಂತಾನಂತದೇವೇಶ ಅನಂತಫಲದಾಯಕ ।
ಅನಂತಾನಂತರೂಪೋಽಸಿ ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥
ತ್ರಿಪಾದೂರ್ಧ್ವ ಉದೈತ್ ಪುರುಷಃ ಪಾದೋಸ್ಯೇಹಾಭವತ್ ಪುನಃ ।
ತತೋ ವಿಷ್ವಙ್ ವ್ಯಕ್ರಾಮತ್ ಸಾಶನಾನಶನೇ ಅಭಿ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪಾದ್ಯ

ಗಂಗಾದಿಸರ್ವತೀರ್ಥೇಭ್ಯೋ ಮಯಾ ಪ್ರಾರ್ಥನಯಾ ಹೃತಮ್ । ತೋಯಮೇತತ್ ಸುಖಸ್ಪರ್ಶಂ ಪಾದ್ಯಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ತಸ್ಮಾದ್ ವಿರಾಳಜಾಯತ ವಿರಾಜೋ ಅಧಿ ಪೂರುಷಃ ।
ಸ ಜಾತೋ ಅತ್ಯರಿಚ್ಯತ ಪಶ್ಚಾದ್ ಭೂಮಿಮಥೋ ಪುರಃ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಆಚಮನಂ

ಗಂಗೋದಕಂ ಸಮಾನೀತಂ ಹೇಮಕುಂಭೇನ ಯೋಜಿತಂ ।

ಆಚಮ್ಯತಾಂ ಹೃಷೀಕೇಶ ಪ್ರಸೀದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥

ಯತ್ ಪುರುಷೇಣ ಹವಿಷಾ ದೇವಾ ಯಜ್ಞಮತನ್ವತ ।

ವಸಂತೋ ಅಸ್ಯಾಸೀದಾಜ್ಯಂ ಗ್ರೀಷ್ಮ ಇಧ್ಮಃ ಶರದ್ಧವಿಃ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ

ಅನಂತಗುಣರೂಪಾಯ ವಿಶ್ವರೂಪಧರಾಯ ಚ ।

ನಮೋ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದೇವಾಯ ಅನಂತಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪಯಃ ಸ್ನಾನಂ

ಸುರಭೇಸ್ತು ಸಮುತ್ಪನ್ನಂ ದೇವಾನಾಮಪಿ ದುರ್ಲಭಮ್ ।

ಪಯೋ ದಧಾಮಿ ದೇವೇಶ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಆಪ್ಯಾಯಸ್ವೇತ್ಯಸ್ಯ ಗೌತಮಃ ಸೋಮೋ ಗಾಯತ್ರೀ ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಆ ಪ್ಯಾಯಸ್ವ ಸಮೇತು ತೇ ವಿಶ್ವತಃ ಸೋಮ ವೃಷ್ಣ್ಯಮ್ ಭವಾ ವಾಜಸ್ಯ ಸಂಗಥೇ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಪಯಃ ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ದಧಿ ಸ್ನಾನಂ

ಚಂದ್ರಮಂಡಲಸಂಕಾಶಂ ಸರ್ವದೇವಪ್ರಿಯಂ ಹಿ ಯತ್ ।
ದಧಿ ದದಾಮಿ ದೇವೇಶ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣೋ ವಾಮದೇವೋ ದಧಿಕ್ರಾವಾನುಷ್ಟುಪ್ ದಧ್ನಾಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್॥ ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣೋ ಅಕಾರಿಷಂ ಜಿಷ್ಣೋರಶ್ವಸ್ಯ ವಾಜಿನಃ ।
ಸುರಭಿ ನೋ ಮುಖಾ ಕರತ್ಪ್ರಣ ಆಯೂಂಷಿ ತಾರಿಷತ್ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ದಧಿಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಘೃತಸ್ನಾನಂ

ಆಜ್ಯಂ ಸುರಾಣಾಮಾಹಾರಮಾಜ್ಯಂ ಯಜ್ಞೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮ್ ।
ಆಜ್ಯಂ ಪವಿತ್ರಂ ಪರಮಂ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಘೃತಂ ಮಿಮಿಕ್ಷೇತ್ಯಸ್ಯ ಗೃತ್ಸಮದ ಜಗತೀ । ಘೃತಾಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಮ್॥ ಘೃತಂ ಮಿಮಿಕ್ಷೇ ಘೃತಮಸ್ಯ ಯೋನಿರ್ಘೃತೇ ಶ್ರಿತೋ ಘೃತಮ್ವಸ್ಯ ಧಾಮ । ಅನುಷ್ವಧಮಾ ವಹ ಮಾದಯಸ್ವ ಸ್ವಾಹಾ ಕೃತಂ ವೃಷಭವಕ್ಷಿ ಹವ್ಯಮ್॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಘೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಧುಸ್ನಾನಂ

ಸರ್ವೌಷಧಿಸಮುತ್ಪನ್ನಂ ಪೀಯೂಷಸದೃಶಂ ಮಧು ।
ಸ್ನಾನಾಯ ತೇ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಗೃಹಾಣ ಪರಮೇಶ್ವರ ॥

ಮಧುವಾತಾ ರಾಹುಗಣೋ ಗೌತಮೋ ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಧ್ವಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್ ॥ ಮಧು ವಾತಾ ಋತಾಯತೇ ಮಧು ಕ್ಷರಂತಿ ಸಿಂಧವಃ । ಮಾಧ್ವೀರ್ನಃ ಸಂತ್ವೋಷಧೀಃ ॥ ಮಧು ನಕ್ತಮುತೋಷಸೋ ಮಧು ಮತ್ಪಾರ್ಥಿವಂ ರಜಃ ।

ಮಧು ದ್ಯೌರಸ್ತು ನಃ ಪಿತಾಃ ॥ ಮಧುಮಾನ್ನೋ ವನಸ್ಪತಿರ್ಮಧುಮ್ಮಾ ಅಸ್ತು ಸೂರ್ಯಃ । ಮಾಧ್ವೀರ್ಗಾವೋ ಭವಂತು ನಃ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಮಧುಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶರ್ಕರಾಸ್ನಾನಂ

ಇಕ್ಷುದಂಡಾತ್ಸಮುತ್ಪನ್ನಾ ರಸ್ಯಾ ಸ್ನಿಗ್ಧತರಾ ಶುಭಾ ।
ಶರ್ಕರೇಯಂ ಮಯಾ ದತ್ತಾ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಸ್ವಾದುಃಪವಸ್ವೇತ್ಯಸ್ಯ ಸೋಮೋ ಭಾರ್ಗವೋ ಜಗತೀ ಶರ್ಕರಾಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ

ಓಮ್ ॥ ಸ್ವಾದುಃ ಪವಸ್ವ ದಿವ್ಯಾಯ ಜನ್ಮನೇ ಸ್ವಾದುರಿಂದ್ರಾಯ ಸುಹವೀತು ನಾಮ್ನೇ । ಸ್ವಾದುರ್ಮಿತ್ರಾಯ ವರುಣಾಯ ವಾಯವೇ ಬೃಹಸ್ಪತಯೇ ಮಧುಮ್ಮಾ ಅದಾಭ್ಯಃ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಶರ್ಕರಾಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಫಲಸ್ನಾನಂ

ಯಾಃ ಫಲಿನೀರಿತ್ಯಸ್ಯಾಥರ್ವಣೋಭಿಷಗೋಷಧಯೋಽನುಷ್ಟುಪ್
ಫಲಾಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ದಧಿ ಸ್ನಾನಂ

ಚಂದ್ರಮಂಡಲಸಂಕಾಶಂ ಸರ್ವದೇವಪ್ರಿಯಂ ಹಿ ಯತ್ ।
ದಧಿ ದದಾಮಿ ದೇವೇಶ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣೋ ವಾಮದೇವೋ ದಧಿಕ್ರಾವಾನುಷ್ಟುಪ್ ದಧ್ನಾಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್॥ ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣೋ ಅಕಾರಿಷಂ ಜಿಷ್ಣೋರಶ್ವಸ್ಯ ವಾಜಿನಃ ।
ಸುರಭಿ ನೋ ಮುಖಾ ಕರತ್ಪ್ರಣ ಆಯೂಂಷಿ ತಾರಿಷತ್ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ದಧಿಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಘೃತಸ್ನಾನಂ

ಆಜ್ಯಂ ಸುರಾಣಾಮಾಹಾರಮಾಜ್ಯಂ ಯಜ್ಞೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮ್ ।
ಆಜ್ಯಂ ಪವಿತ್ರಂ ಪರಮಂ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಘೃತಂ ಮಿಮಿಕ್ಷೇತ್ಯಸ್ಯ ಗೃತ್ಸಮದ ಜಗತೀ । ಘೃತಾಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಮ್॥ ಘೃತಂ ಮಿಮಿಕ್ಷೇ ಘೃತಮಸ್ಯ ಯೋನಿರ್ಘೃತೇ ಶ್ರಿತೋ ಘೃತಮ್ವಸ್ಯ ಧಾಮ । ಅನುಷ್ವಧಮಾ ವಹ ಮಾದಯಸ್ವ ಸ್ವಾಹಾ ಕೃತಂ ವೃಷಭವಕ್ಷಿ ಹವ್ಯಮ್॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಘೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಧುಸ್ನಾನಂ

ಸರ್ವೌಷಧಿಸಮುತ್ಪನ್ನಂ ಪೀಯೂಷಸದೃಶಂ ಮಧು ।
ಸ್ನಾನಾಯ ತೇ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಗೃಹಾಣ ಪರಮೇಶ್ವರ ॥

ಮಧುವಾತಾ ರಾಹುಗಣೋ ಗೌತಮೋ ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಧ್ವಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್ ॥ ಮಧು ವಾತಾ ಋತಾಯತೇ ಮಧು ಕ್ಷರಂತಿ ಸಿಂಧವಃ । ಮಾಧ್ವೀರ್ನಃ ಸಂತ್ವೋಷಧೀಃ ॥ ಮಧು ನಕ್ತಮುತೋಷಸೋ ಮಧು ಮತ್ಪಾರ್ಥಿವಂ ರಜಃ ।

ಮಧು ದ್ಯೌರಸ್ತು ನಃ ಪಿತಾಃ ॥ ಮಧುಮಾನ್ನೋ ವನಸ್ಪತಿರ್ಮಧುಮ್ಮಾ ಅಸ್ತು ಸೂರ್ಯಃ । ಮಾಧ್ವೀರ್ಗಾವೋ ಭವಂತು ನಃ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಮಧುಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶರ್ಕರಾಸ್ನಾನಂ

ಇಕ್ಷುದಂಡಾತ್ಸಮುತ್ಪನ್ನಾ ರಸ್ಯಾ ಸ್ನಿಗ್ಧತರಾ ಶುಭಾ ।
ಶರ್ಕರೇಯಂ ಮಯಾ ದತ್ತಾ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಸ್ವಾದುಃಪವಸ್ವೇತ್ಯಸ್ಯ ಸೋಮೋ ಭಾರ್ಗವೋ ಜಗತೀ ಶರ್ಕರಾಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ

ಓಮ್ ॥ ಸ್ವಾದುಃ ಪವಸ್ವ ದಿವ್ಯಾಯ ಜನ್ಮನೇ ಸ್ವಾದುರಿಂದ್ರಾಯ ಸುಹವೀತು ನಾಮ್ನೇ । ಸ್ವಾದುರ್ಮಿತ್ರಾಯ ವರುಣಾಯ ವಾಯವೇ ಬೃಹಸ್ಪತಯೇ ಮಧುಮ್ಮಾ ಅದಾಭ್ಯಃ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಶರ್ಕರಾಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಫಲಸ್ನಾನಂ

ಯಾಃ ಫಲಿನೀರಿತ್ಯಸ್ಯಾಥರ್ವಣೋಭಿಷಗೋಷಧಯೋಽನುಷ್ಟುಪ್
ಫಲಾಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್ ॥ ಯಾಃ ಫಲಿನೀರ್ಯಾ ಅಫಲಾ ಅಪುಷ್ಪಾ ಯಾಶ್ಚ

ಪುಷ್ಪಿಣೀಃ ॥ ಬೃಹಸ್ಪತಿಪ್ರಸೂತಾಸ್ತಾ ನೋ ಮುಂಚಂತ್ವಂಹಸಃ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಇತಿ ಶ್ರೀಮದನಂತ-ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ಸಾಂಗಾಯ ಸಪರಿವಾರಾಯ ನಮಃ ಫಲಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥

ನಾರಿಕೇಳ ಜಲಾಭಿಷೇಕ
(ಎಳನೀರು ಅಭಿಷೇಕ)

ಓಮ್ ॥ ಆಪೋ ಹಿ ಷ್ಠಾ ಮಯೋಭುವಸ್ತಾ ನ ಊರ್ಜೇ ದಧಾತನ ಮಹೇ ರಣಾಯ ಚಕ್ಷಸೇ ॥ ಯೋ ವಃ ಶಿವತಮೋ ರಸಸ್ತಸ್ಯ ಭಾಜಯತೇಹ ನಃ ॥ ಉಶತೀರಿವ ಮಾತರಃ । ತಸ್ಮಾ ಅರಂ ಗಮಾಮ ವೋ ಯಸ್ಯ ಕ್ಷಯಾಯ ಜಿನ್ವಥ । ಆಪೋ ಜನಯಥಾ ಚ ನಃ ॥ ಓಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಧೀಮಹಿ । ತನ್ನೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥

ಇತಿ ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಾನಂತರಂ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಮಂಗಳನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅಭ್ಯಂಗಂ

ಅಭ್ಯಂಗಾರ್ಥಂ ಮಹೀಪಾಲ ತೈಲಂ ಪುಷ್ಪಾದಿಸಂಭವಮ್ ।
ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಸಂಯುಕ್ತಂ ಸಂಗೃಹಾಣ ಸುರೇಶ್ವರ ॥

ಓಂ ಕನಿಕ್ರದಜ್ಜನುಷಂ ಪ್ರಬ್ರುವಾಣ ಇಯರ್ತಿವಾಚ ಮರಿತೇವ ನಾವಮ್ । ಸುಮಂಗಲಶ್ಚ ಶಕುನೇ ಭವಾಸಿ ಮಾ ತ್ವಾ ಕಾಚಿದಭಿಭಾ ವಿಶ್ವ್ಯಾ ವಿದತ್ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಅಭ್ಯಂಗಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಂಗೋದ್ವರ್ತನಂ

ಅಂಗೋದ್ವರ್ತನಕಂ ದೇವ ಕಸ್ತೂರ್ಯಾದಿವಿಮಿಶ್ರಿತಂ ।
ಲೇಪನಾರ್ಥಂ ಗೃಹಾಣೇದಂ ಹರಿದ್ರಾಕುಂಕುಮೈರ್ಯುತಂ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ಅಂಗೋದ್ವರ್ತನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಉಷ್ಣೋದಕಸ್ನಾನಂ

ನಾನಾತೀರ್ಥಾದಾಹೃತಂ ಚ ತೋಯಮುಷ್ಣಂ ಮಯಾ ಕೃತಂ ।
ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಚ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ಸ್ವೀಕುರುಷ್ವ ದಯಾನಿಧೇ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ಉಷ್ಣೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶುದ್ಧೋದಕ ಸ್ನಾನಂ

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಶುದ್ಧೋದಕ ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ತದಸ್ತು ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ತದಗ್ನೇ ಶಂ ಯೋರಸ್ಮಭ್ಯಮಿದಮಸ್ತು ಶಸ್ತಂ ।
ಅಶೀಮಹಿ ಗಾಧಮುತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ ನಮೋ ದಿವೇ ಬೃಹತೇ ಸಾದನಾಯ ॥

ವಸ್ತ್ರಮ್

ತಪ್ತಕಾಂಚನವರ್ಣಾಭಂ ಕೌಶೇಯಂ ಚ ಸುನಿರ್ಮಿತಮ್ ।
ವಸ್ತ್ರಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವೇಶ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ತಂ ಯಜ್ಞಂ ಬರ್ಹಿಷಿ ಪ್ರೌಕ್ಷನ್ ಪುರುಷಂ ಜಾತಮಗ್ರತಃ ।

ತೇನ ದೇವಾ ಅಯಜಂತ ಸಾಧ್ಯಾ ಋಷಯಶ್ಚ ಯೇ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಉಪವೀತಂ

ದಾಮೋದರ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಭವಸಾಗರಾತ್ ।

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಂ ಚೋತ್ತರೀಯಂ ಗೃಹಾಣ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥

ತಸ್ಮಾದ್ಯಜ್ಞಾತ್ ಸರ್ವಹುತಃ ಸಂಭೃತಂ ಪೃಷದಾಜ್ಯಮ್ ।

ಪಶೂನ್ ತಾಂಶ್ಚಕ್ರೇ ವಾಯವ್ಯಾನಾರಣ್ಯಾನ್ ಗ್ರಾಮ್ಯಾಶ್ಚ ಯೇ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಉಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಗಂಧ

ಶ್ರೀಗಂಧಂ ಚಂದನಂ ದಿವ್ಯಂ ಗಂಧಾದಿಸುಮನೋಹರಮ್ ।

ವಿಲೇಪನಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ತಸ್ಮಾದ್ಯಜ್ಞಾತ್ ಸರ್ವಹುತ ಋಚಃ ಸಾಮಾನಿ ಜಜ್ಞಿರೇ ।

ಛಂದಾಂಸಿ ಜಜ್ಞಿರೇ ತಸ್ಮಾದ್ಯಜುಸ್ತಸ್ಮಾದಜಾಯತ ॥

ತಸ್ಮಾದಶ್ವಾ ಅಜಾಯಂತ ಯೇ ಕೇ ಚೋಭಯಾದತಃ ।

ಗಾವೋ ಹ ಜಜ್ಞಿರೇ ತಸ್ಮಾತ್ ತಸ್ಮಾಜ್ಜಾತಾ ಅಜಾವಯಃ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಆಭರಣಂ

ಅನೇಕರತ್ನಖಚಿತಂ ಸೂರ್ಯಕೋಟಿಸಮಪ್ರಭಮ್ ।
ಕಿರೀಟಕುಂಡಲೋಪೇತಂ ಗೃಹಾಣ ಕಮಲೇಕ್ಷಣ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಆಭರಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಕ್ಷತಾನ್

ಅಕ್ಷತಾಂಶ್ಚ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಕುಂಕುಮೋಕ್ತಾಃ ಸುಶೋಭಿತಾಃ ।
ಮಯಾ ನಿವೇದಿತಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗೃಹಾಣ ಪರಮೇಶ್ವರ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಸೌಭಾಗ್ಯದ್ರವ್ಯಗಳು

ಕಂಠಸೂತ್ರಂ ತಾಡಪತ್ರಂ ಹರಿದ್ರಾಕುಂಕುಮಾಂಜನೇ ।
ಸಿಂಧೂರಾದಿ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ದೇಹಿಮೇಽವ್ಯಯಮ್ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಸೌಭಾಗ್ಯದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಓಂ ಅಹಿರಿವ ಭೋಗೈಃ ಪರ್ಯೇತಿ ಬಾಹುಂಜ್ಯಾಯಾ ಹೇತಿಂ ಪರಿಬಾಧಮಾನಃ। ಹಸ್ತಘ್ನೋ ವಿಶ್ವಾ ವಯುನಾನಿ ವಿದ್ವಾನ್ ಪುಮಾನ್ ಪುಮಾಂಸಂ ಪರಿಪಾತು ವಿಶ್ವತಃ ॥

ನಾನಾಸುಗಂಧಿತಂ ದ್ರವ್ಯಂ ಚೂರ್ಣೀಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ।
ದದಾಮಿ ತೇ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಾಲ್ಯಾದೀನಿ ಸುಗಂಧೀನಿ ಮಾಲತ್ಯಾದೀನಿ ವೈ ಪ್ರಭೋ ।
ಮಯಾ ಹೃತಾನಿ ಪೂಜಾರ್ಥಂ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಂ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಂಗಪೂಜಾ

ಓಂ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ । ಪಾದೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಗುಲ್ಫೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ವಿಶ್ವರೂಪಾಯ ನಮಃ । ಜಂಘೇ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ವೈಕುಂಠಾಯ ನಮಃ । ಜಾನುನೀ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ । ಊರೂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ದೇವಾಯ ನಮಃ । ಕಟಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ । ಗುಹ್ಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ನಾಭಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ಉದರಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ವಿಶ್ವಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ಹೃದಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ವರಾಹಾಯ ನಮಃ । ಸ್ತನೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ನರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ । ಬಾಹೂನ್ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಭಾಸ್ಕರಾಯ ನಮಃ । ಹಸ್ತಾನ್ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಲೋಕನಾಥಾಯ ನಮಃ । ಸ್ಕಂಧೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀಕಾಂತಾಯ ನಮಃ । ಕಂಠಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ವಿಶ್ವತೋಮುಖಾಯ ನಮಃ । ಮುಖಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ । ಗಂಡಸ್ಥಲಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ । ನಾಸಿಕಾಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಪದ್ಮನೇತ್ರಾಯ ನಮಃ।	ನೇತ್ರೇ ಪೂಜಯಾಮಿ।
ಅಪರಾಜಿತಾಯ ನಮಃ।	ಶ್ರೋತ್ರೇ ಪೂಜಯಾಮಿ।
ಶ್ರೀಧರಾಯ ನಮಃ।	ಲಲಾಟಂ ಪೂಜಯಾಮಿ।
ಸಹಸ್ರಶಿರಸೇ ನಮಃ।	ಶಿರಃ ಪೂಜಯಾಮಿ।
ದೇವಕೀಪುತ್ರಾಯ ನಮಃ।	ಸರ್ವಾಂಗ ಪೂಜಯಾಮಿ।

ಆವರಣ ಪೂಜೆ

ಪ್ರಥಮಾವರಣಪೂಜೆ

ಪೀಠಮಧ್ಯೇ ಕಲಶಪ್ರತಿಮಾಂತಃಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ। ವಾಮಪಾರ್ಶ್ವೇ ಲಂ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ। ದಕ್ಷಿಣಪಾರ್ಶ್ವೇ ಧರಾಯೈ ನಮಃ। ಪೂರ್ವಾದಿದಿಕ್ಷು - ಕೃದ್ಧೋಲ್ಕಾಯ ನಮಃ। ಮಹೋಲ್ಕಾಯ ನಮಃ। ವೀರೋಲ್ಕಾಯ ನಮಃ। ದ್ಯುಲ್ಕಾಯ ನಮಃ। ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ ನಮಃ। - ಇತಿ ಪ್ರಥಮಾವರಣಮ್

ದ್ವಿತೀಯಾವರಣಪೂಜೆ

ತದ್ಬಹಿಃ - ಅಷ್ಟದಿಕ್ಷು (ಆಗ್ನೇಯಾದಿವಿದಿಕ್ಷು); ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ। ಮಾಯಾಯೈ ನಮಃ। ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ। ಜಯಾಯೈ ನಮಃ। ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ। ಕೃತ್ಯೈ ನಮಃ। ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ। ಶಾಂತ್ಯೈ ನಮಃ। -- ಇತಿ ದ್ವಿತೀಯಾವರಣಮ್।

ತೃತೀಯಾವರಣಪೂಜೆ

ಕೇಶವಾಯ ನಮಃ। ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ। ಮಾಧವಾಯ ನಮಃ। ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ। ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ। ಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ। ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ। ವಾಮನಾಯ ನಮಃ। ಶ್ರೀಧರಾಯ ನಮಃ। ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ

ನಮಃ । ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । (ಇತಿ ತೃತೀಯಾವರಣಂ)

ಚತುರ್ಥಾವರಣಪೂಜೆ

ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ। ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ। ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ। ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ । ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ । ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ । ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ। ಉಪೇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ। ಹರಯೇ ನಮಃ। ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ। ಇತಿ ಚತುರ್ಥಾವರಣಮ್ ।

ಪಂಚಮಾವರಣಪೂಜೆ

ಮತ್ಸ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಕೂರ್ಮಾಯ ನಮಃ । ವರಾಹಾಯ ನಮಃ । ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ । ವಾಮನಾಯ ನಮಃ । ಪರಶುರಾಮಾಯ ನಮಃ । ರಾಮಾಯ ನಮಃ । ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ । ಬುದ್ಧಾಯ ನಮಃ । ಕಲ್ಕಿನೇ ನಮಃ । ಅನಂತಾಯ ನಮಃ । ವಿಶ್ವರೂಪಾಯ ನಮಃ । ಇತಿ ಪಂಚಮಾವರಣಮ್

ಷಷ್ಠಾವರಣಪೂಜೆ

ಅನಂತಾಯ ನಮಃ । ವಾರುಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ । ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ। ವಾಯವೇ ನಮಃ। ಭಾರತ್ಯೈ ನಮಃ। ಈಶಾನಾಯ ನಮಃ। ಗಿರಿಜಾಯೈ ನಮಃ। ಗರುಡಾಯ ಸೌಪರ್ಣ್ಯೈ ನಮಃ। ಇತಿ ಷಷ್ಠಾವರಣಮ್ ।

ಸಪ್ತಮಾವರಣಪೂಜೆ

ಪೂರ್ವೇ ಇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಆಗ್ನೇಯೇ ಅಗ್ನಯೇ ನಮಃ । ದಕ್ಷಿಣೇ ಧರ್ಮಾಯ ನಮಃ ನೈರ್ಋತ್ಯೇ ನಿರ್ಋತಯೇ ನಮಃ । ಪಶ್ಚಿಮೇ ವರುಣಾಯ ನಮಃ । ವಾಯವ್ಯೇ ವಾಯವೇ ನಮಃ । ಉದೀಚ್ಯಾಂ ಕುಬೇರಾಯ ನಮಃ ।

ಐಶಾನ್ಯೇ ರುದ್ರಾಯ ನಮಃ । ನಿರ್ಋತಿವರುಣಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಶೇಷಾಯ ನಮಃ । ಈಶಾನಇಂದ್ರಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ ।

ಅಷ್ಟಮಾವರಣ ಪೂಜೆ

ಆಗ್ನೇಯ್ಯಾಂ—ಶೇಷಾಯ ನಮಃ । ನೈಋತ್ಯಾಂ–ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ವಾಯವ್ಯಾಂ– ವಿಧಯೇ ನಮಃ । ಐಶಾನ್ಯಾಂ– ಪ್ರಜಾಪತಯೇ ನಮಃ । ಇತ್ಯಷ್ಟಾವರಣಮ್ ॥

ನವಮಾವರಣ ಪೂಜೆ

ಆಗ್ನೇಯ್ಯಾಂ—ಗಣಪತಯೇ ನಮಃ। ನೈಋತ್ಯಾಂ–ಸಪ್ತಮಾತೃಭ್ಯೋ ನಮಃ। ವಾಯವ್ಯಾಂ–ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ । ಐಶಾನ್ಯಾಂ–ಕ್ಷೇತ್ರಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ । ಇತಿ ನವಮಾವರಣಮ್ ॥

ದಶಮಾವರಣ ಪೂಜೆ

ಮಧ್ಯೇ—ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ । ಭಾಸ್ಕರಾಯ ನಮಃ । ಶೇಷಾಯ ನಮಃ । ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿನೇ ನಮಃ । ಈಶ್ವರಾಯ ನಮಃ । ವಿಶ್ವರೂಪಾಯ ನಮಃ । ಮಹಾಕಾಯಾಯ ನಮಃ । ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ್ರೇ ನಮಃ । ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ । ಹರಯೇ ನಮಃ । ಶಿವಾಯ ನಮಃ । ಸ್ಥಿತಿಕರಾಯ ನಮಃ । ಅಂತಕಾಯ ನಮಃ । ಇತಿ ದಶಮಾವರಣಮ್ ॥

ಏಕಾದಶಾವರಣ ಪೂಜೆ

ಶೌರಯೇ ನಮಃ । ವೈಕುಂಠಾಯ ನಮಃ । ಮಹಾಬಲಾಯ ನಮಃ । ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ । ಅಜಾಯ ನಮಃ । ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ಮಂಗಲಾಯ ನಮಃ। ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ। ವರದಾಯ ನಮಃ। ಮಾಧವಾಯ ನಮಃ। ಮಧುಸೂದನನಾಯ ನಮಃ। ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ। ಅನಂತಾಯ ನಮಃ।

ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ। ವಿಜಯಾಯ ನಮಃ। ಅಪರಾಜಿತಾಯ ನಮಃ। ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ। ಇತಿ ಏಕಾದಶಾವರಣಮ್ ॥

ದ್ವಾದಶಾವರಣ ಪೂಜೆ

ಅನಂತಾಯ ನಮಃ। ಕಪಿಲಾಯ ನಮಃ। ಶೇಷಾಯ ನಮಃ। ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ। ಹಲಾಯುಧಾಯ ನಮಃ। ತಾರಣಾಯ ನಮಃ। ಸೀರಪಾಣಯೇ ನಮಃ। ಬಲಭದ್ರಾಯ ನಮಃ। ಇತಿ ದ್ವಾದಶಾವರಣಮ್ ॥

ತ್ರಯೋದಶಾವರಣ ಪೂಜೆ

ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಶಾಯಿನೇ ನಮಃ। ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ। ಭೂಮ್ಯಾಧಾರಾಯ ನಮಃ। ಲೋಕನಾಥಾಯ ನಮಃ। ಫಣಾಮಣಿವಿಭೂಷಣಾಯ ನಮಃ। ಸಹಸ್ರಮೂರ್ಧ್ನೇ ನಮಃ। ಸಹಸ್ರಾರ್ಚಿಷೇ ನಮಃ। ಇತಿ ತ್ರಯೋದಶಾವರಣಮ್ ॥

ಚತುರ್ದಶಾವರಣ ಪೂಜೆ

ದಯಾಬ್ಧೇ ತ್ರಾಹಿ ಸಂಸಾರಸರ್ಪಾನ್ ಮಾಂ ಶರಣಾಗತಮ್ ।
ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಮರ್ಪಯೇ ತುಭ್ಯಂ ಚತುರ್ದಶಾವರಣಾರ್ಚನಮ್ ॥

- ಇತಿ ಚತುರ್ದಶಾವರಣಮ್ ।

ಸರ್ವಾಭ್ಯ ಆವರಣದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುನರಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವಿಭೂಷಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಉಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ದೋರಪೂಜೆ

ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನ ಎದುರು ಕುಂಕುಮದಿಂದ ಲೇಪಿತವಾದ ದೋರವನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಹದಿನಾಕು ಗಂಟುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿರಬೇಕು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗಂಟುಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಮನಾಭನ ಒಂದೊಂದು ರೂಪಗಳನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಸ್ಥಿತಂ ತ್ವಯಿ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ಸಸುರಾಸುರನಾಯಕ ।
ಯಸ್ಮಾತ್ತಸ್ಮಾಜ್ಜಗನ್ನಾಥ ತಿಷ್ಠಾನಂತ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಅನಂತಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರಥಮಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಕಪಿಲಾಯ ನಮಃ । ದ್ವಿತೀಯಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶೇಷಾಯ ನಮಃ । ತೃತೀಯಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ಚತುರ್ಥಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಹಲಾಯುಧಾಯ ನಮಃ । ಪಂಚಮಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ತಾಲಾಂಕಾಯ ನಮಃ । ಷಷ್ಠಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಸೀರಪಾಣಯೇ ನಮಃ । ಸಪ್ತಮಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಬಲಭದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಅಷ್ಟಮಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ವಾಮನಾಯ ನಮಃ । ನವಮಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಭೂಮ್ಯಾಧಾರಯ ನಮಃ । ದಶಮಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಲೋಕನಾಥಾಯ ನಮಃ । ಏಕಾದಶಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಫಣಾಮಣಿವಿಭೂಷಿತಾಯ ನಮಃ । ದ್ವಾದಶಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಸಹಸ್ರಮೂರ್ಧ್ನೇ ನಮಃ । ತ್ರಯೋದಶಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ । ಚತುರ್ದಶಗ್ರಂಥಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ । ಮೋಹಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಪದ್ಮಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಮಹಾಬಲಾಯೈ ನಮಃ । ಅಜಾಯೈ ನಮಃ । ಮಂಗಲಾಯೈ ನಮಃ । ವರದಾಯೈ ನಮಃ ।

ಶುಭಾಯೈ ನಮಃ । ಜಯಾಯೈ ನಮಃ । ವಿಜಯಾಯೈ ನಮಃ । ಜಯಂತ್ಯೈ ನಮಃ । ಪಾಪನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ವಿಶ್ವರೂಪಾಯೈ ನಮಃ । ಸರ್ವಮಂಗಲಾಯೈ ನಮಃ ॥

ಅಥ ಪತ್ರಪೂಜಾ

ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ । ಪಲಾಶಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಔದುಂಬರಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಹರಯೇ ನಮಃ । ಅಶ್ವತ್ಥಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಶಂಭವೇ ನಮಃ । ಭೃಂಗರಾಜಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ । ಜಟಾಧಾರಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಭಾಸ್ಕರಾಯ ನಮಃ । ಅಶೋಕಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಶೇಷಾಯ ನಮಃ । ಕಪಿತ್ಥಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿನೇ ನಮಃ । ವಟಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಈಶ್ವರಾಯ ನಮಃ । ಆಮ್ರಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ವಿಶ್ವರೂಪಿಣೇ ನಮಃ । ಕದಲೀಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಮಹಾಕಾಯಾಯ ನಮಃ । ಅಪಾಮಾರ್ಗಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ್ರೇ ನಮಃ । ಕರವೀರಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಸ್ಥಿತಿಕರ್ತ್ರೇ ನಮಃ । ಪುನ್ನಾಗಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಅಂತಕಾಯ ನಮಃ । ನಾಗವಲ್ಲೀಪತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅಥ ಪುಷ್ಪಪೂಜಾ

ಅನಂತಾಯ ನಮಃ । ಪದ್ಮಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಜಾತೀಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಅವ್ಯಕ್ತಾಯ ನಮಃ । ಕಲ್ಹಾರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಸಹಸ್ರಜಿತೇ ನಮಃ । ಕೇತಕೀ ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅನಂತರೂಪಿಣೇ ನಮಃ।	ಬಕುಲಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।
ಇಷ್ಟಾಯ ನಮಃ।	ಶತಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।
ವಿಶಿಷ್ಟಾಯ ನಮಃ।	ಪುನ್ನಾಗಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।
ಶಿಷ್ಟಾಯ ನಮಃ।	ಕರವೀರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।
ಶಿಖಂಡಿನೇ ನಮಃ।	ಧತ್ತೂರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।
ನಹುಷಾಯ ನಮಃ।	ಕುಂದಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।
ವಿಶ್ವಬಾಹವೇ ನಮಃ।	ಮಲ್ಲಿಕಾಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।
ಮಹೀಧಾರಾಯ ನಮಃ।	ಮಾಲತೀಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ।	ಕರ್ಣಿಕಾರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।
ಅಂತಕಾಯ ನಮಃ।	ಕದಲೀಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।

ಅನಂತಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮವಳಿ

ಓಂ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ। ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ। ಅದ್ಭುತಕರ್ಮಣೇ ನಮಃ। ಅಮಿತವಿಕ್ರಯಾಯ ನಮಃ। ಅಪರಾಜಿತಾಯ ನಮಃ। ಅಖಂಡಾಯ ನಮಃ। ಅಗ್ನಿನೇತ್ರಾಯ ನಮಃ। ಅಗ್ರವಪುಷೇ ನಮಃ। ಅದೃಶ್ಯಾಯ ನಮಃ। ಅತ್ರಿಪುತ್ರಾಯ ನಮಃ। ಅಗ್ರವಪುಷೇ ನಮಃ। ಅದೃಶ್ಯಾಯ ನಮಃ। ಅತ್ರಿಪುತ್ರಾಯ ನಮಃ ॥೧೦॥ ಅನುಕೂಲಾಯ ನಮಃ। ಅನಾಶಿನೇ ನಮಃ। ಅನಘಾಯ ನಮಃ। ಅಬ್ಧಿನೀಲಾಯ ನಮಃ। ಅಹರಹಾಯ ನಮಃ। ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಯೇ ನಮಃ। ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ। ಅನಿರ್ವಿಷ್ಟಾಯ ನಮಃ। ಅಚಂಚಲಾಯ ನಮಃ। ಅದ್ವಿತೀಯಾಯ ನಮಃ ॥೨॥ ಅಚಲರೂಪಾಯ ನಮಃ। ಅಖಿಲಧರಾಯ ನಮಃ। ಅವ್ಯಕ್ತಾಯ ನಮಃ। ಅನುರೂಪಾಯ ನಮಃ। ಅಭಯಂಕರಾಯ ನಮಃ। ಅಕ್ಷತಾಯ ನಮಃ। ಅವಪುಷೇ ನಮಃ। ಅಯೋನಿಜಾಯ ನಮಃ। ಅರವಿಂದಾಯ ನಮಃ। ಅಶನವರ್ಜಿತಾಯ ನಮಃ ॥೩೦॥ ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ। ಅದಿತಿಪುತ್ರಾಯ ನಮಃ। ಅಂಬಿಕಾಪತಿಪೂರ್ವಜಾಯ ನಮಃ। ಅಪಸ್ಮಾರನಾಶಿನೇ ನಮಃ।

ಅವ್ಯಯಾಯ ನಮಃ। ಅನಾದಿನೇ ನಮಃ। ಅಪ್ರಮೇಯಾಯ ನಮಃ। ಅಘಶತ್ರವೇ ನಮಃ । ಅಮರಾರಿಘ್ನಾಯ ನಮಃ । ಅನೀಶ್ವರಾಯ ನಮಃ ॥೪೦॥ ಅಜಾಯ ನಮಃ । ಅಘೋರಾಯ ನಮಃ । ಅನಾದಿನಿಧನಾಯ ನಮಃ । ಅಮರಪ್ರಭವೇ ನಮಃ । ಅಗ್ರಾಹ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಅಕ್ರೂರಾಯ ನಮಃ । ಅನುತ್ತಮಾಯ ನಮಃ । ಅರೂಪಾಯ ನಮಃ । ಅಹ್ನೇ ನಮಃ । ಅಮೋಘಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥೫೦॥ ಅಜಾಯ ನಮಃ । ಅಕ್ಷಮಾಯ ನಮಃ । ಅಮೃತಾಯ ನಮಃ । ಅಘೋರವೀರ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಅವ್ಯಂಗಾಯ ನಮಃ । ಅವಿಘ್ನಾಯ ನಮಃ । ಅತೀಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಅಮಿತತತೇಜಸೇ ನಮಃ । ಅಮಿತಯೇ ನಮಃ । ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಯೇ ನಮಃ ॥೬೦॥ ಅನಿಲಾಯ ನಮಃ । ಅವಶಾಯ ನಮಃ । ಅಣೋರಣೀಯಸೇ ನಮಃ । ಅಶೋಕಾಯ ನಮಃ । ಅರವಿಂದಾಕ್ಷಾಯ ನಮಃ । ಅಧಿಷ್ಠಾನಾಯ ನಮಃ । ಅಮಿತನಯನಾಯ ನಮಃ । ಅರಣ್ಯವಾಸಿನೇ ನಮಃ । ಅಪ್ರಮತ್ತಾಯ ನಮಃ । ಅನಂತರೂಪಾಯ ನಮಃ ॥೭೦॥ ಅನಲಾಯ ನಮಃ । ಅನಿಮಿಷಾಯ ನಮಃ । ಅಸ್ತ್ರರೂಪಾಯ ನಮಃ । ಅಗ್ರಗಣ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಅಪ್ರಮಿತಾಯ ನಮಃ । ಅತಿಸುಂದರಾಯ ನಮಃ । ಅಮರಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ ॥೮೦॥ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾಯ ನಮಃ । ಅರವಿಂದಪ್ರಿಯಾಯ ನಮಃ । ಅರವಿಂದೋದ್ಭವಾಯ ನಮಃ । ಅನಯಾಯ ನಮಃ । ಅರ್ಥಾಯ ನಮಃ । ಅಕ್ಷೋಭ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಅರ್ಚಿಷ್ಮತೇ ನಮಃ । ಅನೇಕಮೂರ್ತಯೇ ನಮಃ । ಅನಂತಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪತಯೇ ನಮಃ । ಅನಂತಶಯನಾಯ ನಮಃ ॥೯೦॥ ಅಮರಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ । ಅನಾಧಾರಾಯ ನಮಃ । ಅನಂತಧಾಮ್ನೇ ನಮಃ । ಅನಂತಶ್ರಿಯೇ ನಮಃ। ಅಕ್ಷರಾಯ ನಮಃ। ಅಮಾಯಾಯ ನಮಃ। ಆಶ್ರಮಸ್ಥಾಯ ನಮಃ । ಆಶ್ರಮಾತೀತಾಯ ನಮಃ । ಅನ್ನದಾಯ ನಮಃ । ಆತ್ಮಯೋನಯೇ ನಮಃ ॥೧೦೦॥ ಅವನೀಪತಯೇ ನಮಃ । ಅವನೀಧರಾಯ ನಮಃ । ಅನಾದಿನೇ ನಮಃ । ಆದಿತ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಅಮೃತಾಯ ನಮಃ । ಅವ್ಯಕ್ತಾಯ ನಮಃ । ಅಪವರ್ಗಪ್ರದಾಯ ನಮಃ। ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ॥೧೦೮॥

॥ ಇತ್ಯಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಾನಿ ॥

ಧೂಪ-ದೀಪ

ವನಸ್ಪತ್ಯುದ್ಭವೋ ದಿವ್ಯೋ ನಾನಾಗಂಧೈಶ್ಚ ಸಂಯುತಃ ।
ಸರ್ವಪಾಪಹರಃ ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ಧೂಪೋಽಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಓಂ ಯತ್ಪುರುಷಂ ವ್ಯದಧುಃ ಕತಿಧಾ ವ್ಯಕಲ್ಪಯನ್ ।
ಮುಖಂ ಕಿಮಸ್ಯ ಕೌ ಬಾಹೂ ಕಾ ಊರೂ ಪಾದಾ ಉಚ್ಯೇತೇ ॥

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ ।

ಆಜ್ಯವರ್ತಿ ಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಜ್ಞಾನವಹ್ನಿಪ್ರದೀಪಿತಮ್ ।
ಗೃಹಾಣ ದೀಪಂ ದೇವೇಶ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಧ್ವಾಂತನಾಶನ ॥

ಓಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽಸ್ಯ ಮುಖಮಾಸೀದ್ ಬಾಹೂ ರಾಜನ್ಯಃ ಕೃತಃ । ಊರೂ ತದಸ್ಯ ಯದ್ವೈಶ್ಯಃ ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಶೂದ್ರೋ ಅಜಾಯತ ॥

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಓಂ ॥ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ ।

ಮಹಾನೈವೇದ್ಯ

ಓಂ ಚಂದ್ರಮಾ ಮನಸೋ ಜಾತಶ್ಚಕ್ಷೋಃ ಸೂರ್ಯೋ ಅಜಾಯತ । ಮುಖಾದಿಂದ್ರಶ್ಚಾಗ್ನಿಶ್ಚ ಪ್ರಾಣಾದ್ವಾಯುರಜಾಯತ ॥

(ಎರಡು ಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಬಲಗಡೆ ಅನ್ನಾದಿ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನು, ಎಡಗಡೆ ಹಣ್ಣು ಹಾಲು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಓಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ ಧಿಯೋ ಯೋನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮಗಾಯತ್ರಿಯಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸತ್ಯಂ ತ್ವರ್ತೇನ ಪರಿಷಿಂಚಾಮಿ -ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪರಿಷೇಕ ಮಾಡಿಡಬೇಕು.)

ಓಂ ಅಂತರಶ್ಚರತಿ ಭೂತೇಷು ಗುಹಾಯಾಂ ಸರ್ವತೋಮುಖಃ ।
ತ್ವಂ ಯಜ್ಞಸ್ತ್ವಂವಷಟ್ಕಾರಸ್ತ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಪುರುಷಃ ಪರಃ ॥

ಓಂ ಅಮೃತೋಪಸ್ತರಣಮಸಿ ಸ್ವಾಹಾ ॥ ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಆಪೋಷನ ನೀಡಿದ್ದಾಳೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋ ತೇ ದಕ್ಷಿಣೇ ಕರೇ ।
ಆಪೋಶನಂ ದೀಯಾಮಾನಂ ಪಿಬ ದೇವ ರಮಾಪತೇ ॥

ಸುಧಾರಸಂ ಸುವಿಪುಲಂ ಆಪೋಶನಮಿದಂ ತವ ।
ಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಯಥೇಷ್ಟಮುಪಭುಜ್ಯತಾಮ್ ॥

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಹಸ್ತದಿಂದ ಆಪೋಶನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಆ ಜಲವನ್ನು ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕು.

ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ । ಯಾವಾಂ ಕಶಾ ಮಧುಮತ್ಯಶ್ವಿನಾ ಸೂನೃತಾವತೀ ॥ ತಯಾ ಯಜ್ಞಂ ಮಿಮಕ್ಷತಮ್ । ಯೇ ದೇವಾಸೋ ದಿವ್ಯೇಕಾದಶಸ್ಥ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಮಧ್ಯೇಕಾದಶಸ್ತ ॥ ಅಪ್ಸುಕ್ಷಿತೋ ಮಹಿನ್ಯೇಕಾದಶಸ್ಥ ತೇ ದೇವಾಸೋ ಯಜ್ಞಮಿಮಂ ಜುಷಧ್ವಮ್।

ಓಂ ಪ್ರಾಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ॥ ಓ ಅಪಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ॥ ಓಂ ವ್ಯಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ॥ ಓಂ ಉದಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ವಾಸುದೇವಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ॥ ಓಂ ಸಮಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ಓಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ॥

(ಅರ್ಘ್ಯೋದಕ ಸಹಿತವಾಗಿ ತುಲಸೀದಲಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ತುಲಸೀದಳವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅಂಜಲಿಮುದ್ರೆಯಿಂದ)

ಸೌವರ್ಣೇ ಸ್ಥಾಲಿಸಂಘೇ ಮಣಿಗಣಖಚಿತೇ ಗೋಘೃತಾಕ್ತಾನ್ ।
ಸುಪಕ್ವಾನ್ ಭಕ್ಷ್ಯಾನ್ ಭೋಜ್ಯಾಂಶ್ಚ ಲೇಹ್ಯಾನಪರಮಪಿ ಯಚೋಷ್ಯಮನ್ನಂ ವಿಧಾಯ॥
ನಾನಾಶಾಖ್ಯೈರುಪೇತಂ ದಧಿಮಧುಸುಘೃತಂ ಕ್ಷೀರಪಾನೀಯಯುಕ್ತಂ ।
ತಾಂಬೂಲಂ ಚಾಪಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರತಿದಿವಸಮಹಂ ಮಾನಸೇ ಚಿಂತಯಾಮಿ ॥

ಆದ್ಯ ತಿಷ್ಠತಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ಕಲ್ಪಿತಂ ಚಾಪರೇ ಗೃಹೇ ।
ಪಕ್ವಮನ್ನಂ ಸಪಾನೀಯಂ ಸರ್ವೋಪಸ್ಕರಸಂಯುತಮ್ ॥

ಯಥಾಕಾಲಂ ಮನುಷ್ಯಾದ್ಯೈರ್ಭೋಕ್ಷ್ಯಮಾಣಂ ಶರೀರಿಭಿಃ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಪೂಜಾಸ್ತು ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮೇ ಜನಾರ್ದನಃ ॥

ಅನ್ನಾನಿ ಪಾಯಸಮುಖಾನಿ ವಿಶುದ್ಧಿಮಂತಿ
ಸ್ನಿಗ್ಧಾನಿ ಸತ್ಕದಲೀಮೋದಕಸಂಭೃತಾನಿ ।
ಸುರ್ಪಿರ್ಗುಡೈರ್ಮಧುಭಿರಾರ್ದ್ರತಮಾನಿ ಭೂಯಃ
ಸ್ವಾಮಿನ್ ಸಮರ್ಪಿತಮಿದಂ ಹಿ ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ॥

ನೈವೇದ್ಯಂ ಪಾಯಸಂ ಭಕ್ಷ್ಯಂ ನಾನಾಶಾಕೈಃ ಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಹವಿಷ್ಯಂ ಘೃತಕಪಕ್ವಂ ಚ ಫಲಾನಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಚ ॥

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮಹಾನ್ನೈವೇದ್ಯಮುತ್ತಮಮ್ ।
ನಿತ್ಯತೃಪ್ತ ಗೃಹಾಣೇದಂ ಕೃಪಯಾ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ॥

ಭಗವನ್ ಶ್ರೀಪತೇ ನ್ಯಸ್ತಂ ನೈವೇದ್ಯಂ ತ್ವತ್ಪುರೋ ಮಯಾ ।
ಕಪಿಲಾತ್ಮಕ ದಿವ್ಯೇನ ಚಕ್ಷುಷಾ ತ್ವಂ ವಿಲೋಕಯ ॥

ಕೃತ್ವಾ ಪವಿತ್ರಂ ಪೂರ್ಣಂ ಚ ಸಾಧುಸ್ವಾದುರಸೈರ್ಯುತಮ್ ।
ನೃಸಿಂಹಾತ್ಮಕರೂಪೇಣ ದಿವ್ಯಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯೇಣ ತು ॥

ತದ್ವಸ್ತುನಿಷ್ಠಗಂಧಂ ಚ ದಿವ್ಯಮಾಜಿಘ್ರ ಚಿನ್ಮಯ ।
ಭೃಗುರಾಮಸ್ವರೂಪೇಣ ದಿವ್ಯವಾಗಿಂದ್ರಿಯೇಣ ತು ॥

ಕೂರ್ಮಸ್ವರೂಪರೂಪೇಣ ದಿವ್ಯಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯೇಣ ತು ।
ಆಸ್ವಾದಯ ಸ್ವಾದುರಸಂ ಭುಂಕ್ಷ್ವ ದೇವ ರಮಾಪತೇ ॥

ರಮಾಬ್ರಹಮಾದಿಭಿರ್ದೇವೈರ್ನಿಯಮೇನ ಸಮರ್ಪಿತಮ್ ।
ಭಕ್ತ್ಯಾನುಗ್ರಹಕಾಮೇನ ಸ್ವೀಕರ್ತವ್ಯಂ ತ್ವಯಾ ಹರೇ ॥

ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ ಎಂಬುದಾಗಿ ೧೦೮ ಬಾರಿ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಮುಖದ ಮೇಲೆ ವಸ್ತ್ರ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯಾರೂ ಸಹ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ನೋಡಬಾರದು.

ಉತ್ತರಾಯಪೋಶನಂ

ನೈವೇದ್ಯಂ ಗೃಹ್ಯತಾಂ ದೇವ ಭಕ್ತಿಂ ಮೇ ಹ್ಯಚಲಾಂ ಕುರು ।
ಈಪ್ಸಿತಂ ಮೇ ವರಂ ದೇಹಿ ಪರತ್ರ ಚ ಪರಾಂ ಗತಿಮ್ ॥

ಮಧ್ಯೇ ಮಧ್ಯೇ ಸ್ವಾದೂದಕಂ ಪಾನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ದೀಯಮಾನಂ ಕರೇ ತೇ ದಕ್ಷಿಣೇऽನಘ ।
ಉತ್ತರಾಪೋಶನ ದಿವ್ಯಂ ಪಿಬ ದೇವ ರಮಾಪತೇ ॥

ಅಮೃತಾಪಿಧಾನಮಸಿ ಸ್ವಾಹಾ ಎಂಬುದಾಗಿ ಶಂಖಕ್ಕೆ ತಾಕಿಸಿ, ಉದ್ಧರಣೆಯಿಂದ ನೀರು ಬಿಡಬೇಕು. ನೈವೇದ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು.

ಉತ್ತರಾಪೋಶನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ದಂತಶೋಧನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗಂಡೂಷಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಹಸ್ತಯೋಃ ಪಾದಯೋಃ ವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮುಖವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ತಾಂಬೂಲ

ಓಂ ನಾಭ್ಯಾ ಆಸೀದಂತರಿಕ್ಷಂ ಶೀರ್ಷ್ಣೋ ದ್ಯೌಃ ಸಮವರ್ತತ । ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಭೂಮಿರ್ದಿಶಃ ಶ್ರೋತ್ರಾತ್ತಥಾ ಲೋಕಾಁ ಅಕಲ್ಪಯಾನ್ ॥

ಪೂಗೀಫಲಸಮಾಯುಕ್ತಂ ನಾಗವಲ್ಲೀದಲೈರ್ಯುತಮ್ ।
ಕರ್ಪೂರಚೂರ್ಣಸಂಯುಕ್ತಂ ತಾಂಬೂಲಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ । ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ಕ್ರಮಕತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಫಲನಿವೇದನಮ್

ನಾರಂಗಂ ನಾಲಿಕೇರಂ ಚ ಮಾತುಲಂಗಂ ಸಜಂಬು ಚ ।
ನಾರಂಗಚೂತಾಽಮಲಕಕದಲೀದಾಡಿಮೀಫಲಮ್ ॥

ವಿಲಾಫಲಂ ನಾಗರಂ ಚ ಪನಸೋರ್ವಾರುಕೇ ತಥಾ ।
ಖರ್ಜೂರಂ ಪುನರನನಾನಿ ದ್ರಾಕ್ಷೇಕ್ಷುಬದರಾಣಿ ಚ ॥

ಚತುರ್ದಶಫಲಾನ್ಯೇವಂ ಮಂತ್ರೇರೇಭಿಃ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ।
ಸಮರ್ಪಯೇದನಂತಾಯ ಅಭೀಷ್ಟಫಲಸಿದ್ಧಯೇ ॥

ಇದಂ ಫಲಂ ಮಯಾ ದೇವ ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಪುರತಸ್ತವ ।
ತೇನ ಮೇ ಸಫಲಾವಾಪ್ತಿರ್ಭವೇಜ್ಜನ್ಮನಿಜನ್ಮನಿ ॥

ನೀರಾಜನಮ್

ಓಂ ಸಪ್ತಾಸ್ಯಾಽಸನ್ ಪರಿಧಯಸ್ತ್ರಿಃ ಸಪ್ತ ಸಮಿಧಃ ಕೃತಾಃ । ದೇವಾ ಯದ್ಯಜ್ಞಂ ತನ್ವಾನಾ ಅಬಧ್ನನ್ ಪುರುಷಂ ಪಶುಮ್ ॥

ಓಂ ಅರ್ಚತಪ್ರಾರ್ಚತ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸೋ ಅರ್ಚತ । ಅರ್ಚಂತು ಪುತ್ರಕಾ ಉತ ಪುರಂ ನ ಧೃಷ್ಣ್ವರ್ಚತ ॥

ಕೂರ್ಮಸ್ವರೂಪರೂಪೇಣ ದಿವ್ಯಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯೇಣ ತು ।
ಆಸ್ವಾದಯ ಸ್ವಾದುರಸಂ ಭುಂಕ್ಷ್ವ ದೇವ ರಮಾಪತೇ ॥
ರಮಾಬ್ರಹಮಾದಿಭಿರ್ದೇವೈರ್ನಿಯಮೇನ ಸಮರ್ಪಿತಮ್ ।
ಭಕ್ತ್ಯಾನುಗ್ರಹಕಾಮೇನ ಸ್ವೀಕರ್ತವ್ಯಂ ತ್ವಯಾ ಹರೇ ॥

ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ ಎಂಬುದಾಗಿ ೧೦೮ ಬಾರಿ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಮುಖದ ಮೇಲೆ ವಸ್ತ್ರ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯಾರೂ ಸಹ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ನೋಡಬಾರದು.

ಉತ್ತರಾಯಪೋಶನಂ

ನೈವೇದ್ಯಂ ಗೃಹ್ಯತಾಂ ದೇವ ಭಕ್ತಿಂ ಮೇ ಹ್ಯಚಲಾಂ ಕುರು ।
ಈಪ್ಸಿತಂ ಮೇ ವರಂ ದೇಹಿ ಪರತ್ರ ಚ ಪರಾಂ ಗತಿಮ್ ॥

ಮಧ್ಯೇ ಮಧ್ಯೇ ಸ್ವಾದೂದಕಂ ಪಾನೀಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ದೀಯಮಾನಂ ಕರೇ ತೇ ದಕ್ಷಿಣೇಽನಘ ।
ಉತ್ತರಾಪೋಶನ ದಿವ್ಯಂ ಪಿಬ ದೇವ ರಮಾಪತೇ ॥

ಅಮೃತಾಪಿಧಾನಮಸಿ ಸ್ವಾಹಾ ಎಂಬುದಾಗಿ ಶಂಖಕ್ಕೆ ತಾಕಿಸಿ, ಉದ್ಧರಣೆಯಿಂದ ನೀರು ಬಿಡಬೇಕು. ನೈವೇದ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು.

ಉತ್ತರಾಪೋಶನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ದಂತಶೋಧನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗಂಡೂಷಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಹಸ್ತಯೋಃ ಪಾದಯೋಃ ವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮುಖವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ತಾಂಬೂಲ

ಓಂ ನಾಭ್ಯಾ ಆಸೀದಂತರಿಕ್ಷಂ ಶೀರ್ಷ್ಣೋ ದ್ಯೌಃ ಸಮವರ್ತತ । ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಭೂಮಿರ್ದಿಶಃ ಶ್ರೋತ್ರಾತ್ತಥಾ ಲೋಕಾಂ ಅಕಲ್ಪಯನ್ ॥

ಪೂಗೀಫಲಸಮಾಯುಕ್ತಂ ನಾಗವಲ್ಲೀದಲೈರ್ಯುತಮ್ ।
ಕರ್ಪೂರಚೂರ್ಣಸಂಯುಕ್ತಂ ತಾಂಬೂಲಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ । ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ಕ್ರಮಕತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಫಲನಿವೇದನಮ್

ನಾರಂಗಂ ನಾಲಿಕೇರಂ ಚ ಮಾತುಲಂಗಂ ಸಜಂಬು ಚ ।
ನಾರಂಗಚೂತಾಽಮಲಕಕದಲೀದಾಡಿಮೀಫಲಮ್ ॥

ಏಲಾಫಲಂ ನಾಗರಂ ಚ ಪನಸೋರ್ವಾರುಕೇ ತಥಾ ।
ಖರ್ಜೂರಂ ಪುನರನನಾನಿ ದ್ರಾಕ್ಷೇಕ್ಷುಬದರಾಣಿ ಚ ॥

ಚತುರ್ದಶಫಲಾನ್ಯೇವಂ ಮಂತ್ರೈರೇಭಿಃ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ।
ಸಮರ್ಪಯೇದನಂತಾಯ ಅಭೀಷ್ಟಫಲಸಿದ್ಧಯೇ ॥

ಇದಂ ಫಲಂ ಮಯಾ ದೇವ ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಪುರತಸ್ತವ ।
ತೇನ ಮೇ ಸಫಲಾವಾಪ್ತಿರ್ಭವೇಜ್ಜನ್ಮನಿಜನ್ಮನಿ ॥

ನೀರಾಜನಮ್

ಓಂ ಸಪ್ತಾಸ್ಯಾಽಸನ್ ಪರಿಧಯಸ್ತ್ರಿಃ ಸಪ್ತ ಸಮಿಧಃ ಕೃತಾಃ । ದೇವಾ ಯದ್ಯಜ್ಞಂ ತನ್ವಾನಾ ಅಬಧ್ನನ್ ಪುರುಷಂ ಪಶುಮ್ ॥

ಓಂ ಅರ್ಚತಪ್ರಾರ್ಚತ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸೋ ಅರ್ಚತ । ಅರ್ಚಂತು ಪುತ್ರಕಾ ಉತ ಪುರಂ ನ ಧೃಷ್ಣ್ವರ್ಚತ ॥

ಶ್ರಿಯೇ ಜಾತಃ ಶ್ರಿಯ ಆ ನಿರಿಯಾಯ ಶ್ರಿಯಂ ವಯೋ ಜರಿತೃಭ್ಯೋ ದಧಾತಿ।
ಶ್ರಿಯಂ ವಸಾನಾ ಅಮೃತತ್ವಮಾಯನ್ ಭವಂತಿ ಸತ್ಯಾ ಸಮಿಥಾ ಮಿತದ್ರೌ॥

ಶ್ರಿಯ ಏವೈನಂ ತಚ್ಛ್ರಿಯಮಾದಧಾತಿ । ಸಂತತಮೃಚಾ ವಷಟ್ಕೃತ್ಯಂ

ಸಂತತ್ಯೈ ಸಂಧೀಯತೇ । ಪ್ರಜಯಾ ಪಶುಭಿರ್ಯ ಏವಂ ವೇದ ।

ಓಂ ಜಯತ್ಯಜೋಽಖಂಡಗುಣೋರುಮಂಡಲಃ
ಸದೋದಿತೋ ಜ್ಞಾನಮರೀಚಿಮಾಲೀ ।
ಸ್ವಭಕ್ತಹಾರ್ದೋಚ್ಚತಮೋನಿಹಂತಾ
ವ್ಯಾಸಾವತಾರೋ ಹರಿರಾತ್ಮಭಾಸ್ಕರಃ ॥

ಜಯತ್ಯಜೋಽಕ್ಷೀಣಸುಖಾತ್ಮಬಿಂಬಃ
ಸ್ವೈಶ್ವರ್ಯಕಾಂತಿಪ್ರತತಃ ಸದೋದಿತಃ ।
ಸ್ವಭಕ್ತಸಂತಾಪದುರಿಷ್ಟಹಂತಾ
ರಾಮಾವತಾರೋ ಹರಿರೀಶಚಂದ್ರಮಾಃ ।

ಜಯತ್ಯಸಂಖ್ಯೋರುಬಲಾಂಬುಪೂರೋ
ಗುಣೋಚ್ಚರತ್ನಾಕರ ಆತ್ಮವೈಭವಃ ।
ಸದಾ ಸದಾತ್ಮಜ್ಞನದೀಭಿರಾಪ್ಯಃ
ಕೃಷ್ಣಾವತಾರೋ ಹರಿರೇಕಸಾಗರಃ ॥

ಜಯತಿ ಹರಿರಚಿಂತ್ಯಃ ಸರ್ವದೇವೈಕವಂದ್ಯಃ
ಪರಮಗುರುರಭೀಷ್ಟಾವಾಪ್ತಿದಃ ಸಜ್ಜನಾನಾಮ್ ।
ನಿಖಿಲಗುಣಗಣಾರ್ಣೋ ನಿತ್ಯ ನಿರ್ಮುಕ್ತದೋಷಃ
ಸರಸಿಜನಯನೋಽಸೌ ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೋ ನಃ ॥

ಓಂ ನಮೋ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ಮಂಗಳನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಓಂ ಯಜ್ಞೇನ ಯಜ್ಞಮಯಜಂತ ದೇವಾಸ್ತಾನಿ ಧರ್ಮಾಣಿ ಪ್ರಥಮಾನ್ಯಾಸನ್। ತೇಹ ನಾಕಂ ಮಹಿಮಾನಃ ಸಂಚತ ಯತ್ರ ಪೂರ್ವೇ ಸಾಧ್ಯಾಃ ಸಂತಿ ದೇವಾಃ ॥

ಭಕ್ತಪ್ರಿಯ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಹಕಾರಣ ।
ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಹ್ಯನಂತಃ ಸರ್ವತೋಮುಖಃ ॥

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಮ್

ಯೋ ನಃ ಪಿತಾ ಜನಿತಾ ಯೋ ವಿಧಾತಾ ಧಾಮಾನಿ ವೇದ ಭುವನಾನಿ ವಿಶ್ವಾ। ಯೋ ದೇವಾನಾಂ ನಾಮಧಾ ಏಕ ಏವ ತಂ ಸಂಪ್ರಶ್ನಂ ಭುವನಾ ಯಂತ್ಯನ್ಯಾ ಸ್ವಸ್ತಿ

ಸಂಸೃಷ್ಟಂ ಧನಮುಭಯಂ ಸಮಾಕೃತಮಸ್ಮಭ್ಯಂ ಧತ್ತಾಂ ವರುಣಶ್ಚ ಮನ್ಯುಃ । ಭಿಯಂ ದಧಾನಾ ಹೃದಯೇಷು ಶತ್ರವಃ ಪರಾಜಿತಾಸೋ ಅಪನಿಲಯಂ ತಾಮ್ ॥

ಓಂ ರಾಜಾಧಿರಾಜಾಯ ಪ್ರಸಹ್ಯಶಾಯಿನೇ ನಮೋ ವಯಂ ವೈಶ್ರವಣಾಯ ಕುರ್ಮಹೇ। ಸಮೇಕಾಮಾನ್ ಕಾಮಕಾಮಾಯ ಮಹ್ಯಂ ಕಾಮೇಶ್ವರೋ ವೈಶ್ರವಣೋ ದದಾತು ॥ ಕುಬೇರಾಯ ವೈಶ್ರವಣಾಯ ಮಹಾರಾಜಾಯ ನಮಃ ।

ಓಂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಂ ಭೋಜ್ಯಂ ಸ್ವಾರಾಜ್ಯಂ ವೈರಾಜ್ಯಂ ಪಾರಮೇಷ್ಠ್ಯಂ ರಾಜ್ಯಂ ಮಹಾರಾಜ್ಯಮಾಧಿಪತ್ಯಮಯಂ ಸಮಂತ ಪರ್ಯಾಯೀ ಸ್ಯಾತ್ । ಸಾರ್ವಭೌಮಃ ಸಾರ್ವಾಯುಷ-ಆಂತಾದಾ ಪರಾರ್ಧಾತ್ । ಪೃಥಿವ್ಯೈ ಸಮುದ್ರಪರ್ಯಂತಾಯಾ .... ಏಕರಾಳಿತಿ। ತದಪ್ಯೇಷಶ್ಲೋಕೋಽಭಿಗೀತೋ ಮರುತಃ ಪರಿವೇಷ್ಟಾರೋ ಮರುತ್ತಸ್ಯಾ ವಸನ್ ಗೃಹೇ ॥ ಆವಿಕ್ಷಿತಸ್ಯ ಕಾಮಪ್ರೇರ್ವಿಶ್ವೇದೇವಾಸ್ಸಭಾಸದ ಇತಿ ।

ತಸ್ಮೈ ಬ್ರಹ್ಮ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚ ಆಯುಃ ಕೀರ್ತಿಂ ಪ್ರಜಾಂ ದದುಃ ।
ತಾಸಾಮಾವಿರಭೂಚ್ಛೌರಿಃ ಸ್ಮಯಮಾನಮುಖಾಂಬುಜಃ ।
ಪೀತಾಂಬರಧರಃ ಸ್ರಗ್ವೀ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮನ್ಮಥಮನ್ಮಥಃ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಓಂ ಶ್ರೀಮದನಂತ-ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಛತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಚಾಮರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವ್ಯಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ದರ್ಪಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನೃತ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ತೋತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸಮಸ್ತರಾಜೋಪಚಾರನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರಾಃ

ಯಾನಿ ಕಾನಿ ಚ ಪಾಪಾನಿ ಜನ್ಮಾಂತರಕೃತಾನಿ ಚ ।
ತಾನಿ ತಾನಿ ವಿನಶ್ಯಂತಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಪದೇ ಪದೇ ॥
ತೀರ್ಥಕೋಟಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ವ್ರತಕೋಟಿಶತಾನಿ ಚ ।
ನಾರಾಯಣಪ್ರಣಾಮಸ್ಯ ಕಲಾಂ ನಾರ್ಹಂತಿ ಷೋಡಶೀಮ್ ॥

ಉರಸಾ ಶಿರಸಾ ದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಮನಸಾ ವಚಸಾ ತಥಾ ।

ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಕರಾಭ್ಯಾಂ ಜಾನುಭ್ಯಾಂ ಪ್ರಣಾಮೋऽಷ್ಟಾಂಗ ಈರಿತಃ ॥

ನಮೋऽಸ್ತ್ವನಂತಾಯ ಸಹಸ್ರಮೂರ್ತಯೇ
ಸಹಸ್ರಪಾದಾಕ್ಷಿಶಿರೋರುಬಾಹವೇ ।
ಸಹಸ್ರನಾಮ್ನೇ ಪುರುಷಾಯ ಶಾಶ್ವತೇ
ಸಹಸ್ರಕೋಟಿಯುಗಧಾರಿಣೇ ನಮಃ ॥

ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಾಯ ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣಹಿತಾಯ ಚ ।
ಜಗದ್ಧಿತಾಯ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ಕಲ್ಯಾಣಾದ್ಭುತಗಾತ್ರಾಯ ಕಾಮಿತಾರ್ಥಪ್ರದಾಯಿನೇ ।
ಶ್ರೀಮದ್ವೇಂಕಟನಾಥಾಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಯ ತೇ ನಮಃ ॥

ನಮೋ ನಮೋ ನಮೋ ನಮೋ ನತೋಽಸ್ಮಿ ತೇ ಸದಾ ಪದಮ್ ।
ಸಮಸ್ತಸದ್ಗುಣೋಚ್ಛ್ರಿತಂ ನಮಾಮಿ ತೇ ಪದಂ ಪುನಃ ॥

ಸ್ವತಂತ್ರಾಯಾಖಿಲೇಶಾಯ ನಿರ್ದೋಷಗುಣರೂಪಿಣೇ ।
ಶ್ರೇಯಸೇ ಮೇ ಸುಪೂರ್ಣಾಯ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ತೇ ॥

ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಸತತಮೇಕರೂಪಿಣೇ ದಶರೂಪಿಣೇ ಶತಸಹಸ್ರರೂಪಿಣೇ ।
ಅವಿಕಾರಿಣೇ ಸ್ಫುಟಮನಂತರೂಪಿಣೇ ಸುಖಚಿತ್ಸಮಸ್ತತನವೇ ನಮೋ ನಮಃ॥

ನಮೋನಮಸ್ತೇಽಖಿಲಕಾರಣಾಯ ನಾರಾಯಣಾಯಾರ್ತಿವಿನಾಶನಾಯ ।
ಸರ್ವಾಗಮಾಮ್ನಾಯಮಹಾರ್ಣವಾಯ ನಮೋಽಪವರ್ಗಾಯ
ಪರಾಯಣಾಯ

ಕ್ಷಮಾಪಣಮ್

ನ ಜಾನೇ ಕರ್ಮ ಯತ್ಕಿಂಚಿನ್ನಾಪಿ ಲೌಕಿಕವೈದಿಕೇ ।
ನ ವಿಷೇಧವಿಧೀ ವಿಷ್ಣೋ ತವ ದಾಸೋಽಸ್ಮಿ ಕೇವಲಮ್ ॥

ಅಪರಾಧಸಹಸ್ರಾಣಿ ಕ್ರಿಯಂತೇಽಹರ್ನಿಶಂ ಮಯಾ ।
ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಮೇ ದೇವ ಕ್ಷಮಸ್ವ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥

ಆಪಾದಮೌಲಿಪರ್ಯಂತಂ ಪಶ್ಯತಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಮ್ ।
ಪಾತಕಾನಿ ವಿನಶ್ಯಂತಿ ಕಿಂ ಪುನಶ್ಚೋಪಪಾತಕೈಃ ।
ಸುಪೂಜಿತಂ ಹರಿಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ನ ವಿದ್ಯತೇ ॥

ನಾಹಂ ಕರ್ತಾ ಹರಿಃ ಕರ್ತಾ ತತ್ಪೂಜಾ ಕರ್ಮ ಚಾಖಿಲಮ್ ।
ತಥಾಽಪಿ ಮತ್ಕೃತಾ ಪೂಜಾ ತತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ನಾನ್ಯಥಾ ॥

ತದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಫಲಂ ಮಹ್ಯಂ ತತ್ಪ್ರಸಾದಃ ಪುನಃ ಪುನಃ ।
ಕರ್ಮನ್ಯಾಸೋ ಹರೇರೇವಂ ವಿಭೋಸ್ತೃಪ್ತಿಕರಃ ಸದಾ ॥

ಸ್ವವಂದನಂ ಯಥಾ ಪಿತ್ರಾ ಕಾರಿತಂ ಶಿಶುಕರ್ತೃಕಮ್ ।
ಏವಂ ಪೂಜಾ ವಿಷ್ಣ್ವಧೀನಾ ಭವೇಜ್ಜೀವಕೃತೇತ್ಯಪಿ ॥
ಮಾದೃಶೋ ನ ಪರಃ ಪಾಪೀ ತ್ವಾದೃಶೋ ನ ದಯಾಪರಃ ।
ದಾಸೋಽಯಮಿತಿ ಮಾಂ ಮತ್ವಾ ಕ್ಷಮಸ್ವ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥
ಪಾಪೋಽಹಂ ಪಾಪಕರ್ಮಾಽಹಂ ಪಾಪಾತ್ಮಾ ಪಾಪಸಂಭವಃ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲ ॥
ಅನ್ಯಥಾ ಶರಣಂ ನಾಸ್ತಿ ತ್ವಮೇವ ಶರಣಂ ಮಮ ।
ತಸ್ಮಾತ್ ಕಾರುಣ್ಯಭಾವೇನ ರಕ್ಷ ರಕ್ಷ ಜನಾರ್ದನ ॥
ಯಃ ಸರ್ವಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಃ ಸರ್ವದೋಷವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತ ಏವಾಲಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಮೇ ಪರಮಃ ಸುಹೃತ್ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಓಂ । ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ॥

ಸಮಾಪನಮ್

ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ಚ ನಾಮೋಕ್ತ್ಯಾ ತಪಃಪೂಜಾಕ್ರಿಯಾದಿಷು ।
ನ್ಯೂನಂ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತಿ ಸದ್ಯೋ ವಂದೇ ತಮಚ್ಯುತಮ್ ॥
ಮಂತ್ರಹೀನಂ ಕ್ರಿಯಾಹೀನಂ ಭಕ್ತಿಹೀನಂ ರಮಾಪತೇ ।
ಯತ್ಕೃತಂ ತು ಮಯಾ ದೇವ ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ತದಸ್ತು ಮೇ ॥
ಕಾಯೇನ ವಾಚಾ ಮನಸೇಂದ್ರಿಯೈರ್ವಾ
ಬುದ್ಧ್ಯಾಽಽತ್ಮನಾ ವಾಽನುಸೃತಸ್ವಭಾವಃ ।

ಕರೋಮಿ ಯದ್ಯತ್ ಸಕಲಂ ಪರಸ್ಮೈ

ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅನೇನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲೇ ಮಯಾ ಕೃತೇನ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಪೂಜಾ-ಕರ್ಮಣಾ ಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು।

(ಇತಿ ತುಲಸೀದಲಾನಿ ಸಮರ್ಪ್ಯ, ತತ್ತುಲಸೀಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ) ಪ್ರಸೀದ ಭಗವನ್ ಆಗಚ್ಛಾಽಗಚ್ಛ। ಭಗವಂತಂ ಸಶ್ರೀಕಂ ಸಪರಿವಾರಂ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಂ ಮಮ ಹೃತ್ಕಮಲೇ (ಅನ್ಯಗೃಹೇ ಚೇತ್ - ಸೂರ್ಯಮಂಡಲೇ) ಪ್ರಾವಾಹಯಾಮಿ। (ಇತಿ ಪ್ರಾವಾಹ್ಯ ತುಲಸೀಂ ಕರ್ಣಯೋರ್ಧೃತ್ವಾ, ಹೃದಯೇ ಹಸ್ತಂ ನ್ಯಸ್ತ)

ಯಾಚೇಹಂ ತ್ವಾಂ ಹೃಷೀಕೇಶ ನಮಾಮಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ।
ಹೃದಯೇ ಕುರು ಸಂವಾಸಂ ಶ್ರಿಯಾ ಸಹ ಜಗತ್ಪತೇ ॥

(ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ, ಆತ್ಮನಿ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸತತ್ವನ್ಯಾಸೌ ಕೃತ್ವಾ ಘಂಟಾನಾದಂ ಕುರ್ಯಾತ್

ಅಥ ದೋರಕಗ್ರಹಣಂ

ತತ್ರಾದೌ ದೋರಕಪ್ರಾರ್ಥನಾ

ಅನಂತಾಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸಹಸ್ರಶಿರಸೇ ನಮಃ।
ನಮೋಸ್ತು ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಾಗಾನಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ ॥

ಅನಂತಃ ಕಾಮದಃ ಶ್ರೀಮಾನನಂತೋ ಮೇ ಪ್ರಯಚ್ಛತು।
ಅನಂತೋ ದೋರರೂಪೇಣ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾನ್ ಪ್ರವರ್ಧಯೇತ್ ॥

ಅಥ ಗ್ರಹಣಂ

ಸ್ವೀಕರೋಮಿ ಶುಭಂ ಸೂತ್ರಂ ಮಮ ವಿಜ್ಞಾನದೋ ಭವ ।
ದೋರರೂಪೇಣ ಮಾಂ ರಕ್ಷ ಪುರಾಣಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥

ಅನಂತಸರ್ವದೇವೇಶ ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾಯಕ ।
ಸರ್ವೇಷ್ಟದಮಿದಂ ಸೂತ್ರಂ ಧಾರಯಾಮಿ ತವ ಪ್ರಿಯಮ್ ॥

ಅನಂತಸಂಸಾರಮಹಾಸಮುದ್ರಮಗ್ನಂ ಸಮಭ್ಯುದ್ಧರ ವಾಸುದೇವ ।
ಅನಂತರೂಪೇ ವಿನಿಯೋಜಯಸ್ವ ಹ್ಯನಂತಸೂತ್ರಾಯ ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ॥

ಸಂಸಾರಗಹ್ವರಗುಹಾಸು ಸುಖಂ ವಿಹರ್ತುಂ
ವಾಂಛಂತಿ ಯೇ ಕುರುಕುಲೋದ್ವಹ ಶುದ್ಧಸತ್ವಾಃ ।
ಸಂಪೂಜ್ಯ ಚ ತ್ರಿಭುವನೇಶಮನಂತಂ ದೇವಂ
ಬಧ್ನಂತಿ ದಕ್ಷಿಣಕರೇ ವರದೋರಕಂ ತೇ ॥

(ಇತಿ ದೋರಬಂಧನಂ)

ನಮಸ್ತೇ ದೇವದೇವಾಯ ವಿಶ್ವರೂಪಧರಾಯ ಚ ।
ಸೂತ್ರಗ್ರಂಥಿಷು ಸಂಸ್ಥಾಯ ನಾಗಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥

ಅಥ ಜೀರ್ಣದೋರಕಪೂಜಾ

ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣೋಕ್ತಫಲಪ್ರಾಪ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಜೀರ್ಣದೋರಕಸಂಸ್ಥ-ಶ್ರೀಮದನಂತಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಗಂಧಾದಿ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾಂತೋಪಚಾರೈಃ ಪೂಜಯಿಷ್ಯೇ॥ ಜೀರ್ಣದೋರಕಂ ಕಲಶೇ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಪೂಜಯೇತ್ ॥

(ತತಃ ಪುಷ್ಪೋಪಚಾರಸಮರ್ಪಣಾಂತೇ ನಾಮಪೂಜಾಕಾರ್ಯಾ)

ಅನಂತಾಯ ನಮಃ। ವಾಮನಾಯ ನಮಃ। ಶೌರಯೇ ನಮಃ। ವೈಕುಂಠಾಯ ನಮಃ । ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ । ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ

ನಮಃ । ಮಾಧವಾಯ ನಮಃ । ಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ । ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ । ಅನಂತಪತಯೇ ನಮಃ । ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ । ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ । ಅಪರಾಜಿತಾಯ ನಮಃ ॥ (ಇತಿ ನಾಮಪೂಜಾಂ ಕೃತ್ವಾ, ಧೂಪಾದಿಭಿಃ ಶೇಷೋಪಚಾರೈಃ ಪೂಜಾಂ ಸಮಾಪಯೇತ್)

ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನ

ನಮಃ ಸರ್ವಹಿತಾನಂತ ಜಗದಾನಂದಚಕ್ಷುಷೇ ।
ಸರ್ಗಸಂಸ್ಥಾನರೂಪಾಯ ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ನಮೋಸ್ತುತೇ ॥

ಮತ್ತು ಜೀರ್ಣದೋರಕಸಂಸ್ಥಶ್ರೀಮದನಂತಾಯ ನಮಃ ವಿಶೇಷಾರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳಿ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು -

ಅನಂತಸಂಸಾರಮಹಾಸಮುದ್ರೇ ಮಗ್ನಂ ಸಮುದ್ಧರ ವಾಸುದೇವ ।
ಅನಂತರೂಪೇ ನಿಯೋಜಯಸ್ವ ಅನಂತರೂಪಾಯ ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ॥

ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ಇದಮರ್ಘ್ಯಂ ॥

ಮನೆಮಂದಿ ಎಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

ಜೀರ್ಣದೋರದ ವಿಸರ್ಜನೆ

ಅನಂತಃ ಸರ್ವನಾಗಾನಾಮಧಿಪಃ ಸರ್ವಕಾಮದಃ ।
ವ್ರತೇನಾನೇನ ಸುಪ್ರೀತೋ ಭವತ್ವಿತಿ ಸದಾ ಮಮ ॥

ಶ್ರೀಮದನಂತಾಯ ನಮಃ ನಮಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಕ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅನೇನ ಪೂಜನೇನ ಜೀರ್ಣದೋರಸ್ಥಶ್ರೀಮದನಂತಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ॥
ವಿಸರ್ಜಯಾಮಿ ದೇವೇಶ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರಸ್ಥಿತಂ ಪರಂ ।
ಸಂಪೂರ್ಣಂ ಮೇ ವ್ರತಂ ಚಾಸ್ತು ದೇವದೇವ ನಮೋಸ್ತುತೇ ॥
(ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್)

ಉಪಾಯನದಾನ ಸಂಕಲ್ಪ

ಆಚಮ್ಯ । ಪ್ರಾಣಾನಾಯಮ್ಯ ದೇಶಕಾಲೌ ಸಂಕೀರ್ತ್ಯ ಏವಂ ಗುಣವಿಶೇಷ ವಿಶಿಷ್ಟಾಯಾಂ ಶುಭತಿಥೌ ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ಉಪಾಯನದಾನಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಏತತ್ತೇ ಉಪಾಯನದಾನಂ ರಕ್ಷಸ್ವ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವರೋಂ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ಷ್ಯ ।

ವಿಪ್ರವರಣಮಂತ್ರಃ

ಅನಂತರೂಪಿನ್ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನ್ ಕಾಲಾತ್ಮನ್ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ।
ವಿಶ್ವಕರ್ತ್ರೇ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಮನಂತಾಯ ನಮೋನಮಃ ॥

(ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವೃಣುಯಾತ್ । ಆಸನಂ ಉಪವೇಶ್ಯ ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿಭಿಃ ಸಂಪೂಜ್ಯ)

ಉಪಾಯನದಾನಮಂತ್ರಃ

ಪ್ರತಿಗ್ರಹೀತಾ ದಾತಾ ಚ ವ್ರತೇ ವಿಷ್ಣುರ್ಯಥಾ ತಥಾ ।
ಮಯಾ ದತ್ತಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ।
ದೇವಸ್ಯ ತ್ವಾ....॥ ಇತ್ಯುಪಾಯನಮ್ ॥) ರಕ್ಷ ರಕ್ಷ ॥

ಅನಂತಃ ಸರ್ವನಾಗಾನಾಮಧಿಪಃ ಸರ್ವಕಾಮದಃ ।
ವ್ರತೇನಾನೇನ ಸುಪ್ರೀತೋ ಭವತ್ವಿಹ ಸದಾ ಮಮ ॥

ಶ್ರೀಮದನಂತವ್ರತಕಲ್ಪೋಕ್ತಫಲಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಮಿದಮುಪಾಯನದಾನಂ ಸೋಪಸ್ಕರಂ ಸತಾಂಬೂಲಂ ಸದಕ್ಷಿಣಾಕಂ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಪ್ರೀತಿಂ ಕಾಮಯಮಾನಃ ತುಭ್ಯಮಹಂ ಸಂಪ್ರದದೇ ॥ ದತ್ತಂ ನ ಮಮ ನ ಮಮ ॥

ಪ್ರತಿಗ್ರಹಣಮಂತ್ರಃ

ಅನಂತಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಾತಿ ಅನಂತೋ ವೈ ದದಾತಿ ಚ ।
ಉಭಯೋಸ್ತಾರಕೋ ಯಸ್ಮಾದನಂತಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥
(ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ 'ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಾಮಿ' ಇತಿ ವದೇತ್ ॥)

ಚರಿತವ್ರತಕಲ್ಪೋಕ್ತಫಲಾವಾಪ್ತಿರಸ್ತ್ವಿತ್ಯನುಗೃಹ್ಣಂತು ॥

(ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ– ಆಚರಿತವ್ರತಸಂಪೂರ್ಣಫಲಾವಾಪ್ತಿರಸ್ತು । ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಃ ಪ್ರೀಯತಾಮಿತಿ ವದೇತ್ ॥)

ಕಾಲರೂಪಕ ದೇವೇಶ ಸರ್ವಕಾಮವರಪ್ರದ ।
ಪ್ರಯಚ್ಛ ಭಗವನ್ ಮಹ್ಯಂ ಭಕ್ತಿಂ ಮುಕ್ತಿಂ ಚ ಶಾಶ್ವತೀಮ್ ॥
(ಇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಾರ್ಥನಾ । ಪುನಃ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ॥)

ಸರ್ವಸ್ಯ ಜಗತಃ ಸ್ಥಾತಾ ಸ್ಥಾತಾ ಸರ್ವಸ್ಯ ವಸ್ತುನಃ ।
ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮೇ ಸದಾ ದೇವಃ ಶಂಖಚಕ್ರಗಧಾಧರಃ ॥
ಆವಾಹಿತದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

(ಇತಿ ಪುನಃ ಧ್ಯಾನಾऽವಾಹನಾದ್ಯುತ್ತರಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಆಚರೇತ್)

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಸ್ತು॥

ಅನಂತಕಲಶದ ವಿಸರ್ಜನೆ

ಅನಂತಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿವಸವೇ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದ ಅನಂತಕಲಶವನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಮರುದಿವಸ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಈ ಕೆಳಗೆ ನೀಡಿದ ಪೂಜಾವಿಧಾನದ ಪ್ರಕಾರವೇ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಶ್ರೀಪರಮಗುರುಭ್ಯೋನಮಃ ॥ ಶ್ರೀಮದಾನಂದ-ತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಶ್ರೀಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ॥

ಎರಡು ಬಾರಿ ಆಚಮನ ಮಾಡಿ,

ಅದ್ಯಪೂರ್ವೋಚ್ಚರಿತ ಏವಂಗುಣವಿಶೇಷಣ ವಿಶಿಷ್ಟಾಯಾಂ ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಮದನಂತ-ಪದ್ಮನಾಭಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಅದ್ಯ ಕಲಶಮಧ್ಯೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿತ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಸ್ಯ ವಿಸರ್ಜನಾಂಗತ್ವೇನ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ।

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ। ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ। ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ। ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ। ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ತುಳಸೀ ದಳದಿಂದ ಅಥವಾ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡಿರಿ

ಓಂ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಕಪಿಲಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಹಲಾಯುಧಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ವಿಶ್ವರೂಪಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಸನಾತನಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ವಾಮನಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಪುಣ್ಯಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಶ್ರೀನಿಕೇತಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲಕಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಕೇಶವಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀವಲ್ಲಭಾಯ ನಮಃ ಓಂ । ಓಂ ಶ್ರೀ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ಓಂ ।

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ ।

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ ।

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ಮಹಾನೈವೇದ್ಯಂ ನಿವೇದಯಾಮಿ ।

ನೀರು ಹಾಗೂ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ, ಉತ್ತತ್ತಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನಿಟ್ಟು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅನಂತಸಂಸಾರಮಹಾಸಮುದ್ರೇ ಮಗ್ನಂ ಸಮುದ್ಧರ ವಾಸುದೇವ ।
ಅನಂತರೂಪೇ ನಿಯೋಜಯಸ್ವ ಅನಂತರೂಪಾಯ ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ॥

ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳಿ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ಮಹಾಮಂಗಳನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸಮಸ್ತರಾಜೋಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ।

ಉದ್ವಾಸನಾ ಮಂತ್ರಾಃ

ನ್ಯೂನಾತಿರಿಕ್ತಾನಿ ಪರಿಸ್ಫುಟಾನಿ ಯಾನೀಹ ಕರ್ಮಾಣಿ ಮಯಾ ಕೃತಾನಿ ।
ಕ್ಷಮ್ಯಾಣಿ ಚೈತಾನಿ ಮಮ ಕ್ಷಮಸ್ವ ಪ್ರಯಾಹಿ ತುಷ್ಟಃ ಪುನರಾಗಮಾಯ ॥

ನಮೋಽಸ್ತ್ವನಂತಾಯ ನರಾಯ ಚಕ್ರಿಣೇ
ನಾರಾಯಣಾಯಾಖಿಲವಂದ್ಯಮೂರ್ತಯೇ ।
ನತಾತ್ಮನಾಮಾರ್ತಿವಿನಾಶನಾಯ
ಮಾಮುದ್ಧರಾನಂತಭವಾಂಬುಧೇರ್ವಿಭೋ ॥

ಯಜ್ಞೇಶಾಚ್ಯುತಗೋವಿಂದ ಮಾಧವಾನಂತ ಕೇಶವ ।
ಕೃಷ್ಣ ವಿಷ್ಣೋ ಹೃಷೀಕೇಶ ವಾಸುದೇವ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಪೂರ್ವಂ ಯತ್ರ ಸ್ಥಿತಂ ದೇವ ತ್ವಯಾ ಸರ್ವಜಗತ್ಪತೇ ।
ತದೇವ ಪರಮಂ ಧಾಮ ಗಚ್ಛ ತ್ವಂ ಪ್ರೀತಿಮಾವಹನ್ ॥

ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆ

ವಿಸರ್ಗಬಿಂದುಮಾತ್ರಾಣಿ ಪದಪದಾಕ್ಷರಾಣಿ ಚ ।
ನ್ಯೂನಾನಿ ಚಾತಿರಿಕ್ತಾನಿ ಕ್ಷಮಸ್ವ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥

ಪಾಪೋಽಹಂ ಪಾಪಕರ್ಮಾಽಹಂ ಪಾಪಾತ್ಮಾ ಪಾಪಸಂಭವಃ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲ ॥

ಅನ್ಯಥಾ ಶರಣಂ ನಾಸ್ತಿ ತ್ವಮೇವ ಶರಣಂ ಮಮ ।
ತಸ್ಮಾತ್ ಕಾರುಣ್ಯಭಾವೇನ ರಕ್ಷ ರಕ್ಷ ಜನಾರ್ದನ ॥

ಪ್ರಾರ್ಥನಾ

ಜಿತಂ ತೇ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಪೂರ್ಣಷಾಡ್ಗುಣವಿಗ್ರಹ ।
ಪರಾನಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ್ ನಮಸ್ತೇ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ॥

ನಮಸ್ತೇ ಪೀತವಸನ ನಮಃ ಕಟಕಹಾರಿಣೇ ।
ನಮೋ ನೀಲಾಳಕಾಬದ್ಧವೇಣೀಸುಂದರವಿಗ್ರಹ ॥

ಯಾಚೇಽಹಂ ಕರುಣಾಸಿಂಧೋ ಯಾವಜ್ಜೀವಮಿದಂ ತವ ।
ಅದ್ಯೈನ್ಯಂ ದೇಹದಾರ್ಢ್ಯಂ ಮೇ ತ್ವತ್ಪಾದಾಂಬುಜಸದ್ರತಿಮ್ ॥

ಎಂಟು ಬಾರಿ ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರವನ್ನು ಕಲಶ ಮುಟ್ಟಿ ಜಪಿಸಿರಿ. ಮತ್ತು ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿರಿ.

ಓಂ ಆತ್ಮಾ ದೇವಾನಾಂ ಭುವನಸ್ಯ ಗರ್ಭೋ ಯಥಾವಶಂ ಚರತಿ ದೇವ ಏಷಃ।
ಘೋಷಾ ಇದಸ್ಯ ಶೃಣ್ವಿರೇ ನ ರೂಪಂ ತಸ್ಮೈ ವಾತಾಯ ಹವಿಷಾ ವಿಧೇಮ॥

ಓಂ ಉತ್ತಿಷ್ಠ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತೇ ದೇವಯಂತಸ್ತ್ವೇಮಹೇ ।
ಉಪಪ್ರಯಂತು ಮರುತಃ ಸುಧಾನವ ಇಂದ್ರ ಪ್ರಾಶೂರ್ಭವಾಸಚಾ ॥

ಅಭ್ಯಾರಮಿದದ್ರ ಯೋನಿಷಿಕ್ತಂ ಪುಷ್ಕರೇ ಮಧು । ಅವತಸ್ಯ ವಿಸರ್ಜನೇ ॥

ಅವಗುಂಠಿತೋ ಭವ। ಸಮ್ಮುಖೋ ಭವ। ಸನ್ನಿರುದ್ಧೋ ಭವ। ಸಂಸ್ಥಾಪಿತೋ ಭವ । ಆವಾಹಿತೋ ಭವ ।

ಹೀಗೆ ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಬೇಕು.

ಕಲಶದ ಮೇಲಿರುವ ಒಂದು ತುಳಸೀ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವನ್ನು ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮುಂದಿನ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು.

ಏಹ್ಯೇಹಿ ಕಲಶಸ್ಥಿತಪುರುಷೋತ್ತಮ ಪ್ರಸೀದ ಭಗವನ್ ಆಗಚ್ಛಾಗಚ್ಛ ಭಗವಂತಂ ಸಶ್ರೀಕಂ ಸಪರಿವಾರಂ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭಂ ಮಮ ಹೃತ್ಕಮಲೇ ಪ್ರಾವಾಹಯಾಮಿ ।

ತುಲಸೀದಲದ ಮೂಲಕ ಸುಷುಮ್ನಾ ನಾಡಿಯ ಮೂಲಕ ಕಲಶಸ್ಥಿತನಾದ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನು ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತನು ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಆ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಬಲದ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತೊಂದು ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ ತುಳಸಿದಳವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಎಡದಕಿವಿಯಲ್ಲಿ, ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ, ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ, ನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳಿಂದ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನು ನಮ್ಮ ದೇಹದ ನಾಲ್ಕುಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆಂದು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು.

ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳಿ ಘಂಟಾನಾದ ಮಾಡಬೇಕು.

ಯಾಚೇಽಹಂ ತ್ವಾಂ ಹೃಷೀಕೇಶ ನಮಾಮಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ।
ಹೃದಯೇ ಕುರು ಸಂವಾಸಂ ಶ್ರಿಯಾ ಸಹ ಜಗತ್ಪತೇ ॥

ಚಂದ್ರಸ್ಥವಾಮನ ಹರೇ ಸರ್ವಲೋಕಸುಖಪ್ರದ ।
ಮುಕುಲೀಕುರು ಹೃತ್ಕಂಜಂ ಪೂರ್ವವತ್ ಸ್ಥಾಪಯಸ್ವ ತತ್ ॥

ಆಸನಾದ್ಯನುಯಾಗಾಂತಂ ಹ್ಯರ್ಚನಂ ಯನ್ಮಯಾ ಕೃತಮ್ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ಗೃಹ್ಯತಾಂ ದೇವ ಪ್ರಸೀದಪುರುಷೋವಮ್(?) ॥

ಮಂತ್ರಹೀನಂ ಕ್ರಿಯಾಹೀನಂ ಭೋಗಹೀನಮಭಕ್ತಿಕಮ್ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ಕ್ಷಮ್ಯತಾಂ ದೇವ ದೀನಂ ಮಾಮಾತ್ಮಸಾತ್ಕುರು ॥

ಯಾಂತು ದೇವಗಣಾಃ ಸರ್ವೇ ಪೂಜಾಮಾದಾಯ ಮತ್ಕೃತಾಮ್ ।
ಇಷ್ಟಕಾಮ್ಯಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪುನರಾಗಮನಾಯ ಚ ॥

ಆವಾಹಿತದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಯಥಾಸ್ಥಾನಮುದ್ವಾಸಯಾಮಿ । ಪೀಠಾವರಣ ದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಯಥಾಸ್ಥಾನಮುದ್ವಾಸಯಾಮಿ ।

ಅನೇನ ಅನಂತಚತುರ್ದಶೀಪ್ರಯುಕ್ತ ಕಲಶೇ ಅನಂತಪೂಜಾಕರಣೇನ ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ।

ಮಧ್ಯೇ ಮಂತ್ರತಂತ್ರಸ್ವರವರ್ಣಲೋಪಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾರ್ಥಂ ನಾಮತ್ರಯಮಂತ್ರ-ಜಪಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ।

ಓಂ ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ, ಓಂ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ, ಓಂ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ । ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದೇಭ್ಯೋ ನಮೋ ನಮಃ ।

ಕಲಶದ ಮೇಲಿರುವ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಒಡೆದು ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿ ಪ್ರಸಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ವಿಳ್ಯೆಯದೆಲೆ ಅಡಿಕೆ ಇವುಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಭೋಜನದ ನಂತರ ಭುಂಜಿಸಬೇಕು. ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿ ಮನೆಮಂದಿಯೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಸಾದರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಈ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಅಕ್ಕಿಯ ಡಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಕಲಶದಲ್ಲಿರುವ ನೀರನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸುರಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅಥವಾ ಮರುದಿವಸ ಸ್ನಾನದಲ್ಲಿ ಉಪ- ಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ವಿಸರ್ಜನಾಪೂಜೆಯು ಮುಗಿಯಿತು

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಅನಂತನ ದಾರವನ್ನು ವಿಸರ್ಜನ ಮಾಡುವಾಗ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರ

ವಿಸರ್ಜಯಾಮಿ ದೇವೇಶ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರಂ ಧೃತಂ ಪರಮ್ ।
ಸಂಪೂರ್ಣಂ ವ್ರತಮಸ್ತ್ವತ್ರ ಮತ್ಕೃತಂ ತ್ವದನುಜ್ಞಯಾ ॥

ನಮಸ್ತೇ ದೇವದೇವೇಶ ನಮಸ್ತೇ ಧರಣೀಧರ ।
ನಮಸ್ತೇ ಸರ್ವನಾಗೇಂದ್ರ ನಮಸ್ತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥

ಈ ಎರಡು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ದಾರವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಆದಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿರುವ ಅನಂತರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತನೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಆ ದಾರವನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವವರು ಮುಂದಿನ ಅನಂತಚತತುರ್ದಶಿಯಂದೇ ಹೀಗೆ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡದಿರುವವರು ಮರುದಿವಸ ಅಥವಾ ಎಷ್ಟು ದಿವಸ ಅವರು ಧರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟು ದಿನ ಆದಮೇಲೆ ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಜೀರ್ಣದೋರದ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ಕ್ರಮ ಮುಗಿಯಿತು.

* * * * *

ವ್ರತಕಥೆ

ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನ ವ್ರತದ ಕಥೆ

ಶ್ರೀಸೂತಃ –

ಪುರಾ ತು ಜಾಹ್ನವೀತೀರೇ ಧರ್ಮೋ ಧರ್ಮಪರಾಯಣಃ ।

ಜರಾಸಂಧವಧಾರ್ಥಾಯ ರಾಜಸೂಯಮುಪಾಕ್ರಮತ್ ॥೧॥

ಹಿಂದೆ ಭಾಗೀರಥೀತೀರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಧರ್ಮಪರಾಯಣನಾದ ಧರ್ಮರಾಜ- ನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಜರಾಸಂಧನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಸೂಯ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದನು.

ಕೃಷ್ಣೇನ ಸಹ ಧರ್ಮೋಽಸೌ ಭೀಮಾರ್ಜುನಸಮನ್ವಿತಃ ।

ಯಜ್ಞಶಾಲಾಂ ಚಕಾರಾಥ ನಾನಾರತ್ನೋಪಶೋಭಿತಾಮ್ ॥೨॥

ಆ ಧರ್ಮರಾಜನು ಕೃಷ್ಣನ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಭೀಮಾರ್ಜುನರಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ, ಯಜ್ಞಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅನೇಕ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದನು.

ಮುಕ್ತಾಫಲಸಮಾಕೀರ್ಣಾಮಿಂದ್ರಾಲಯಸಮಪ್ರಭಾಮ್ ।

ಯಜ್ಞಾರ್ಥಂ ಭೂಪತೀನ್ ಸರ್ವಾನ್ ಸಮಾನೀಯ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ॥೩॥

ಮುತ್ತುಗಳ ಹಾರಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಇಂದ್ರದೇವರ ಅರಮನೆಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಆ ಯಜ್ಞಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅನೇಕ ರಾಜರುಗಳನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಹ್ವಾನ ಮಾಡಿದ್ದನು.

ಗಾಂಧಾರೀತನಯೋ ರಾಜಾ ತದಾನೀಂ ನೃಪನಂದನಃ ।

ದುರ್ಯೋಧನ ಇತಿ ಖ್ಯಾತಃ ಸಮಾಗಚ್ಛನ್ ಮಖಾಲಯಮ್ ॥೪॥

ಆಗ ಗಾಂಧಾರಿಯ ಪುತ್ರನಾದ ದುರ್ಯೋಧನನೆಂಬ ರಾಜಪುತ್ರನು ಆ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ಬಂದನು.

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದುರ್ಯೋಧನಶ್ಚಾತ್ರ ಪ್ರಾಂಗಣಂ ಜಲಸನ್ನಿಭಮ್ ।

ಊರ್ಧ್ವಂ ಕೃತ್ವಾ ತು ವಸ್ತ್ರಾಣಿ ತತ್ರಾಗಚ್ಛತ್ ಶನೈಃ ಶನೈಃ ॥೫॥

ರತ್ನಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ನೀರಿನಂತೆ ತೋರುವ ಪ್ರಾಂಗಣವನ್ನು ನೋಡಿದ ದುರ್ಯೋಧನನು ನೀರೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸಾಗಿದನು.

ಸ್ಮಿತವಕ್ತ್ರಾಶ್ಚ ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದ್ರೌಪದ್ಯಾದಿವರಾಂಗನಾಃ ।
ದುರ್ಯೋಧನಸ್ತತೋ ಗಚ್ಛನ್ ಜಲಮಧ್ಯೇ ಪಪಾತ ಹ ॥೬॥

ದುರ್ಯೋಧನನ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ದ್ರೌಪದಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಉತ್ತಮ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟರು. ಅನಂತರ ದುರ್ಯೋಧನನು ನೀರೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಹಜವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ಹೋಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು.

ಪುನಃ ಸರ್ವೇ ನೃಪಾಶ್ಚೈವ ಋಷಯಶ್ಚ ತಪೋಧನಾಃ ।
ಉಪಹಾಸಂ ಚ ಚಕ್ರುಸ್ತಾ ದ್ರೌಪದ್ಯಾದಿಸುಲೋಚನಾಃ ॥೭॥

ಆಗ ಎಲ್ಲ ರಾಜರೂ ಋಷಿಗಳೂ ತಪೋಧನರೂ ಆ ದ್ರೌಪದಿಮೊದಲಾದ ಸುಲೋಚನೆಯರು ಪುನಃ ನಕ್ಕರು.

ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜೋಽಸೌ ಮಹಾಕ್ರೋಧಪರಾಯಣಃ ।
ವಿನಿರ್ಗತಃ ಸ್ವಕಂ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಮಾತುಲೇನಾವೃತೋ ನೃಪಃ ॥೮॥

ದುರ್ಯೋಧನನು ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ ಅಧಿರಾಜನಾಗಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಕ್ಕದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡನು. ಮಾವನಾದ ಶಕುನಿಯ ಜೊತೆ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದನು.

ತಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲೇ ತು ಶಕುನಿಃ ಪ್ರೋವಾಚ ಮಧುರಂ ವಚಃ ।
ಮುಂಚ ರಾಜನ್ ಮಹಾರೋಷಂ ಪುರತಃ ಕಾರ್ಯಗೌರವಾತ್ ॥೯॥

ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಕುನಿಯು ಮೃದುವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಓ ರಾಜನೇ! ಆದದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಮರುಗ ಬೇಡ. ಮಹಾಕೋಪವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡು. ಮುಂದೆ ನೀ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡು.

ದ್ಯೂತೋಪಕ್ರಮಣೇನೈವ ಸರ್ವಂ ರಾಜ್ಯಮವಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ।
ಗಂತುಮುತ್ತಿಷ್ಠ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸತ್ರಸ್ಯ ಸದನಂ ಪ್ರತಿ ॥೧೦॥

ಮೊದಲು ನೀನು ಪಗಡೆಯಾಟವನ್ನು ಆಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದಲೇ ಸಕಲ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀನು ಪಡೆಯುವಿ. ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಆ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ತೆರಳಲು ಸಿದ್ಧನಾಗು.

ತಥೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಮಹಾರಾಜಃ ಸಮಾಗಚ್ಛನ್ ಮಖಾಲಯಮ್ ।
ವಿನಿವರ್ತ್ಯ ಮಖಂ ಜಗ್ಮುರ್ನೃಪಾಃ ಸರ್ವೇ ಸ್ವಕಂ ಪುರಮ್ ॥೧೧॥

ಆಗ ದುರ್ಯೋಧನನು ಹಾಗೇಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಯಜ್ಞದ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಉಳಿದೆಲ್ಲ ರಾಜರು ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು.

ತತೋ ದುರ್ಯೋಧನೋ ರಾಜಾ ಸಮಾಗತ್ಯ ಗಜಾಹ್ವಯಮ್ ।
ಆನೀಯ ಪಾಂಡುಪುತ್ರಾಂಶ್ಚ ಧರ್ಮಭೀಮಾರ್ಜುನಾನ್ ವರಾನ್ ॥೧೨॥

ರಾಜನಾದ ದುರ್ಯೋಧನನು ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಪಾಂಡುವಿನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಧರ್ಮರಾಜ, ಭೀಮಸೇನ, ಅರ್ಜುನ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ತನ್ನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡನು.

ದ್ಯೂತಾರಂಭಂ ಚಾಕುರುತ ಸ್ವಂ ರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಂಸ್ತತಃ ।
ದ್ಯೂತೇನೈವ ಜಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ಪಾಂಡವಾ ವೀತಕಲ್ಮಷಾಃ ॥೧೩॥

ಧರ್ಮರಾಜನ ಜೊತೆ ಪಗಡೆಯಾಟ ಆಡಿದನು. ಪಾಂಡವರ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡನು. ಎಲ್ಲ ಪಾಂಡವರು ದೋಷರಹಿತರಾಗಿದ್ದರೂ ದ್ಯೂತಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ಸೋತು ಹೋದರು.

ತತೋಽರಣ್ಯಾಂತರೇ ಗತ್ವಾ ವರ್ತಂತೇ ವನಚಾರಿಣಃ ।
ತತೋ ವೃತ್ತಾಂತಮಾಕರ್ಣ್ಯ ಭ್ರಾತೃಭಿಃ ಸಹ ಪಾಂಡವಮ್ ।
ಯುಧಿಷ್ಠಿರಂ ದ್ರಷ್ಟುಮನಾಃ ಕೃಷ್ಣೋಽಗಾತ್ ಜಗದೀಶ್ವರಃ ॥೧೪॥

ಅನಂತರ ಎಲ್ಲರೂ ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳಿದರು. ಜಗತ್ತಿಗೆ ಈಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪಾಂಡವರು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಹೋದರರ ಜೊತೆಗೆ ಧರ್ಮರಾಜನನ್ನು ಕಾಣುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದನು.

ಸೂತಃ

ಅರಣ್ಯೇ ವರ್ತಮಾನಾಸ್ತೇ ಪಾಂಡವಾಃ ದುಃಖಕರ್ಶಿತಾಃ ।

ಕೃಷ್ಣಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಹಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ತಮಬ್ರುವನ್ ॥೧೫॥

ಸೂತಪುರಾಣಿಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ – ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖದಿಂದ ಪಾಂಡವರು ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೃಷ್ಣನು ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅವನ ಬಳಿ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿದರು.

ಯುಧಿಷ್ಠಿರಃ

ಅಹಂ ದುಃಖೀಹ ಸಂಜಾತೋ ಭ್ರಾತೃಭಿಃ ಪರಿವಾರಿತಃ ।

ಕಥಂ ಮುಕ್ತಿರ್ಭವೇದಸ್ಮಾಕಮ್ ಅನಂತಾದ್ ದುಃಖಸಾಗರಾತ್ ॥೧೬॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ – ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ! ತಮ್ಮಂದಿರಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ದುಃಖಿತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ದುಃಖದ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪಾರು ಮಾಡು. ಯಾರನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪುನಃ ನಾನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು? ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ನಮಗೆ ಹಿತವಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಕಂ ದೇವಂ ಪೂಜಯಿಷ್ಯಾಮಿ ರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಾಮ್ಯನುತ್ತಮಮ್ ।

ಅಥವಾ ಕಿಂ ವ್ರತಂ ಕುರ್ಯಾಂ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾದ್ ಭವೇದ್ಧಿತಮ್ ॥೧೭॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ

ಅನಂತವ್ರತಮಸ್ತ್ಯೇಕಂ ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ಶುಭಮ್ ।

ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದಂ ನೃಣಾಂ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಚೈವ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ॥೧೮॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ – ಧರ್ಮರಾಜನೇ! ಒಂದು ಅನಂತವ್ರತವೆಂದಿದೆ. ಇದು ಎಲ್ಲರ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಶುಭಕರವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುತ್ತದೆ. ಪುರುಷರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಇದು ಸಿದ್ಧಿಪ್ರದವಾಗಿದೆ.

ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಮಾಸಿ ಭಾದ್ರಪದೇ ಭವೇತ್ ।
ತಸ್ಯಾನುಷ್ಠಾನಮಾತ್ರೇಣ ಸರ್ವಪಾಪಂ ವ್ಯಪೋಹತಿ ॥೧೯॥

ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿವಸ ಯಾರು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೋ ಅವರ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ.

ಯುಧಿಷ್ಠಿರಃ

ಕೃಷ್ಣ! ಕೋಽಯಮನಂತೇತಿ ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ಯಸ್ತ್ವಯಾ ವಿಭೋ ।
ಕಿಂ ಶೇಷನಾಗ ಆಹೋಸ್ವಿದನಂತಸ್ತಕ್ಷಕಃ ಸ್ಮೃತಃ ॥೨೦॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. – ಪ್ರಭು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ! ನೀನು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅನಂತ ಎಂದರೆ ಯಾರು? ಶೇಷನೆಂಬ ನಾಗನೋ ಅಥವಾ ತಕ್ಷಕನೋ?

ಪರಮಾತ್ಮಾಥವಾನಂತ ಉತಾಹೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಗೀಯತೇ ।
ಕ ಏಷೋಽನಂತಸಂಜ್ಞೋ ವೈ ತಥ್ಯಂ ಮೇ ಬ್ರೂಹಿ ಕೇಶವ ॥೨೧॥

ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಅನಂತ ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ. ಅಥವಾ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನೋ? ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ಸತ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ

ಅನಂತ ಇತ್ಯಹಂ ಪಾರ್ಥ ಮಮ ರೂಪಂ ನಿಬೋಧ ತತ್ ।
ಆದಿತ್ಯಾದಿಗ್ರಹಾತ್ಮಾಽಸೌ ಯಃ ಕಾಲ ಇತಿ ಪಠ್ಯತೇ ॥೨೨॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ – ಪಾರ್ಥನೇ! ಅನಂತ ಎಂಬುದು ನನ್ನ ರೂಪವೇ ಆಗಿದೆ. ಕಾಲಚಕ್ರಕ್ಕೆ ನಿಯಾಮಕರಾದ ಆದಿತ್ಯಾದಿ ಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಕಾಲನೇ ಅನಂತ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಕಲಾಕಾಷ್ಠಾಮುಹೂರ್ತಾದಿದಿನರಾತ್ರಿಶರೀರವಾನ್ ।
ಪಕ್ಷಮಾಸರ್ತುವರ್ಷಾದಿಯುಗಕಾಲವ್ಯವಸ್ಥಯಾ ॥೨೩॥

ಕಲಾ, ಕಾಷ್ಠಾ, ಮುಹೂರ್ತ, ಹಗಲು, ರಾತ್ರಿ ಮೊದಲಾದ ಕಾಲವೇ ಶರೀರವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು. ಪಕ್ಷ, ಮಾಸ, ಋತು, ವರ್ಷ, ಯುಗ ಮೊದಲಾದ ಸಮಯಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಇವನಿಂದಲೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಯೋಽಯಂ ಕಾಲೋ ಮಯಾಖ್ಯಾತಃ ಸೋಽನಂತ ಇತಿ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ।
ಸೋಽಹಂ ಕೃಷ್ಣೋಽವತೀರ್ಣೋಽತ್ರ ಭೂಭಾರೋತ್ತಾರಣಾಯ ಚ ॥೨೪॥

ಯಾವ ಈ ಕಾಲಪುರುಷನನ್ನು ನಿನಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿದೆನೋ ಅವನೇ ಅನಂತ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆ ಅನಂತನೇ ನಾನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಭೂಭಾರಭೂತರಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ದಾನವಾನಾಂ ವಧಾರ್ಥಾಯ ವಸುದೇವಕುಲೋದ್ಭವಮ್ ।
ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಸತತಂ ಪಾರ್ಥ ಸಾಧೂನಾಂ ಪಾಲನಾಯ ಚ ॥೨೫॥

ದಾನವರ ನಾಶಕ್ಕೋಸ್ಕರ ವಸುದೇವಕುಲದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ನಾನು ಅನಂತನಾಗಿದ್ದೇನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೋ. ಸಜ್ಜನರ ಪಾಲನೆಯೇ ನನ್ನ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಅನಾದಿಮಧ್ಯನಿಧನಂ ಕೃಷ್ಣಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಹರಿಂ ಶಿವಮ್ ।
ವೈಕುಂಠಂ ಭಾಸ್ಕರಂ ಸೋಮಂ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿನಮೀಶ್ವರಮ್ ॥೨೬॥

ನಾನು ಆದಿ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯಗಳಿಲ್ಲದವನು. ಎಲ್ಲರ ಪಾಪವನ್ನು ಕರ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಎಲ್ಲಡೆಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ ವಿಷ್ಣು ಎನಿಸುತ್ತೇನೆ. ದೋಷವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದರಿಂದ ಹರಿ ಎನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಮಂಗಳರೂಪನಾದ್ದರಿಂದ ಶಿವ ಎನಿಸುತ್ತೇನೆ. ವಿಕುಂಠಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ ವೈಕುಂಠ ಎನಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿದ್ದು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಭಾಸ್ಕರ ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿದ್ದು ಸಜ್ಜನರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಂದ್ರ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ನಾನೇ ನೆಲೆಸಿದ್ದೇನೆ.

ವಿಶ್ವರೂಪಂ ಮಹಾಕಾಲಂ ಸೃಷ್ಟಿಸಂಹಾರಕಾರಕಮ್ ।
ಪ್ರತ್ಯಯಾರ್ಥಂ ಮಯಾ ರೂಪಂ ಫಲ್ಗುನಾಯ ಪ್ರದರ್ಶಿತಮ್ ॥೨೭॥

ನಾನೇ ವಿಶ್ವರೂಪ. ಮಹಾಕಾಲ. ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವನು. ಇದನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಯುದ್ಧಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿರುವೆನು.

ಪೂರ್ವಮೇವ ಮಹಾಬಾಹೋ ಯೋಗಿಧ್ಯೇಯಮನುತ್ತಮಮ್ ।
ವಿಶ್ವರೂಪಮನಂತಂ ಚ ಯಸ್ಮಿನ್ನಿಂದ್ರಾಶ್ಚತುರ್ದಶ ॥೨೮॥

ಮಹಾಬಾಹುವೇ! ಹಿಂದೆಯೇ ಯೋಗಿಗಳಿಂದ ಧ್ಯೇಯವಾದ ಅನುತ್ತಮವಾದ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ನಾನು ತೋರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಈ ರೂಪವು ಅನಂತವಾಗಿದೆ. ಹದಿನಾಕು ಇಂದ್ರರೂ ಕೂಡ ಈ ವಿಶ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವರು.

ವಸವೋ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯಾ ರುದ್ರಾ ಏಕಾದಶ ಸ್ಮೃತಾಃ ।
ಸಪ್ತರ್ಷಯಃ ಸಮುದ್ರಾಶ್ಚ ಪರ್ವತಾಃ ಸರಿತೋ ದ್ರುಮಾಃ ॥೨೯॥
ನಕ್ಷತ್ರಾಣಿ ದಿಶೋ ಭೂಮಿಃ ಪಾತಾಲಂ ಭೂರ್ಭುವಾದಿಕಮ್ ।
ಮಾ ಕುರುಷ್ವಾತ್ರ ಸಂದೇಹಂ ಸೋಽಹಂ ಪಾರ್ಥ ನ ಸಂಶಯಃ ॥೩೦॥

ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಎಂಟು ವಸುಗಳು, ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು, ಏಕಾದಶ ರುದ್ರರು, ಸಪ್ತ- ಋಷಿಗಳು, ಸಮುದ್ರಗಳು, ಪರ್ವತಗಳು, ನದಿಗಳು, ವೃಕ್ಷಗಳು, ನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ದಿಕ್ಕುಗಳು ಭೂಮಿ,ಪಾತಾಳ, ಭೂಃ ಭುವಃ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನಾಕು ಲೋಕಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ವಿಶ್ವರೂಪದಲ್ಲೇ ಅಡಗಿವೆ. ಧರ್ಮರಾಜನೇ! ಅಂಥ ವಿಶ್ವರೂಪಿಯಾದ ಅನಂತನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಾನೇ ಆಗಿದ್ದೇನೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ.

ಯುಧಿಷ್ಠಿರಃ
ಅನಂತವ್ರತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ವಿಧಿಂ ವದ ವಿದಾಂವರ ।
ಕಿಂ ಪುಣ್ಯಂ ಕಿಂ ಫಲಂ ಚಾಸ್ಯ ಕಿಂ ದಾನಂ ಕಸ್ಯ ಪೂಜನಮ್ ॥೩೧॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ – ಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ! ಅನಂತವ್ರತದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅದರ ವಿಧಿಯನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಪುಣ್ಯ ಬರುತ್ತದೆ?. ಯಾವ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ? ಯಾವ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು? ಯಾರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು?

ಕೇನ ಚಾದೌ ಪುರಾ ಚೀರ್ಣಂ ಮರ್ತ್ಯೇ ಕೇನ ಪ್ರಕಾಶಿತಮ್ ।
ಏವಂ ಸವಿಸ್ತರಂ ಸರ್ವಂ ಬ್ರೂಹ್ಯನಂತವ್ರತಂ ಮಮ ॥೩೨॥

ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಯಾರು ಆಚರಿಸಿದರು? ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದವರು ಯಾರು? ಅನಂತವ್ರತದ ಸಮಗ್ರ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ

ಆಸೀತ್ ಪುರಾ ಕೃತಯುಗೇ ಸುಮಂತುರ್ನಾಮ ವೈ ದ್ವಿಜಃ ।

ವಸಿಷ್ಠಗೋತ್ರಸಂಭೂತೇಃ ಸುರೂಪಾಂ ಚ ಭೃಗೋಃ ಸುತಾಮ್ ॥೩೩॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ – ಹಿಂದೆ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಸುಮಂತು ಎಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ- ನಿದ್ದನು. ವಸಿಷ್ಠಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರಿಯಾದ ಭೃಗುವಿನ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾದನು.

ದೀಕ್ಷಾನಾಮ್ನೀಂ ಚೋಪಯೇಮೇ ವೇದೋಕ್ತವಿಧಿನಾ ನೃಪ ।

ತಸ್ಯಾಃ ಕಾಲೇನ ಸಂಜಾತಾ ದುಹಿತಾಽನಂತಲಕ್ಷಣಾ ॥೩೪॥

ಅವಳ ಹೆಸರು ದೀಕ್ಷಾ ಎಂದು. ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮದುವೆಯಾದನು. ಕೆಲವು ಕಾಲ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಅವಳಲ್ಲಿ ಅನಂತವಾದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಹುಟ್ಟಿದಳು.

ಶೀಲಾನಾಮ್ನೀ ಸುಶೀಲಾ ಸಾ ವರ್ಧತೇ ಪಿತೃವೇಶ್ಮನಿ ।

ಮಾತಾ ಚ ತಸ್ಯಾಃ ಕಾಲೇನ ಜ್ವರದಾಹೇನ ಪೀಡಿತಾ ॥೩೫॥

ಆ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಿಗೆ ಶೀಲಾ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ಶೀಲ- ವಂತಳಾಗಿದ್ದಳು. ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳು ಬೆಳೆದಳು. ಅವಳ ತಾಯಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ವಿಪರೀತವಾದ ಜ್ವರವು ಬಂದಿತು.

ವಿನಷ್ಟಾ ಸಾ ನದೀತೀರೇ ಯಯೌ ಸ್ವರ್ಗಂ ಪತಿವ್ರತಾ ।

ಸುಮಂತುಸ್ತು ತತೋಽನ್ಯಾಂ ವೈ ಧರ್ಮಪುಂಸಃ ಸುತಾಂ ಪುನಃ ॥೩೬॥

ಉಪಯೇಮೇ ವಿಧಾನೇನ ಕರ್ಕಶಾಂ ನಾಮ ನಾಮತಃ ।

ದುಃಶೀಲಾಂ ಕರ್ಕಶಾಂ ಚಂಡೀಂ ನಿತ್ಯಂ ಕಲಹಕಾರಿಣೀಮ್ ॥೩೭॥

ಆ ಜ್ವರವನ್ನು ತಡೆಯಲಾಗದೇ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಮೃತಳಾದಳು. ತನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಅವಳ ಪತಿಯಾದ ಸುಮಂತು ಎಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಗಳನ್ನು ವಿವಾಹವಾದನು. ಅವಳ ಹೆಸರು ಕರ್ಕಶಾ ಎಂಬುದಾಗಿ. ಇವಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ದುಷ್ಟವಾದ ಶೀಲವುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರೂರಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಮಹಾಕೋಪವುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ನಿತ್ಯವೂ ಜಗಳವಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಸಾಽಪಿ ಶೀಲಾ ಪಿತುರ್ಗೇಹೇ ಗೃಹಾರ್ಚನಪರಾ ಬಭೌ।
ಕುಡ್ಯಸ್ತಂಭಬಹಿರ್ದ್ವಾರದೇಹಲೀತೋರಣಾದಿಷು ॥೩೮॥
ವರ್ಣಕೈಶ್ಚಿತ್ರಮಕರೋತ್ ನೀಲಪೀತಸಿತಾಸಿತೈಃ।
ಸ್ವಸ್ತಿಕೈಃ ಶಂಖಪದ್ಮೈಶ್ಚ ಅರ್ಚಯಂತೀ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥೩೯॥

ಶೀಲಾ ಎಂಬ ಮಗಳು ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿರಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಸ್ವಭಾವಗಳೂ ಗುಣಗಳೂ ಇವಳಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿದ್ದವು. ಗೋಡೆ, ಕಂಬ, ಹೊರಬಾಗಿಲು, ಹೊಸ್ತಿಲು, ತೋರಣ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು, ಹಳದಿ, ಬಿಳಿ, ನೀಲಿ ಮೊದಲಾದ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸ್ವಸ್ತಿಕ, ಶಂಖ, ಪದ್ಮ ಮೊದಲಾದ ರಂಗವಲ್ಲಿಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಮನೆಯನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ತತಃ ಕಾಲೇ ಬಹುಗತೇ ಕೌಮಾರವಶವರ್ತಿನೀ।
ಏವಂ ಸಾ ವರ್ಧತೇ ಶೀಲಾ ಪಿತೃವೇಶ್ಮನಿ ಮಂಗಲಾ ॥೪೦॥

ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವು ಕಳೆದ ಅನಂತರ ಕೌಮಾರಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಶೀಲೆಯು ಹೊಂದಿದಳು. ಅನಂತರ ಆ ಶೀಲೆಯು ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಂಗಳರೂಪಿಯಾಗಿ ಯೌವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು.

ಪಿತ್ರಾ ದೃಷ್ಟಾ ತದಾ ತೇನ ಸ್ತ್ರೀಚಿಹ್ನಾ ಯೌವನೇ ಸ್ಥಿತಾ।
ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ವರಾನನುಗುಣಾನ್ ಭುವಿ ॥೪೧॥

ಶೀಲೆಯು ಯಾವಾಗ ಯೌವನವನ್ನು ಹೊಂದಿದಳೋ, ಆಗ ಯೌವನದ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಅವಳ ತಂದೆಯು ಇವಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ವರನನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದನು.

ಕಸ್ಮೈ ದೇಯಾ ಮಯಾ ಕನ್ಯಾ ವಿಚಾರ್ಯೇತಿ ಸುದುಃಖಿತಃ ।
ಏತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಕಾಲೇ ತು ಮುನಿರ್ವೇದವಿದಾಂವರಃ ॥೪೨॥

ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು? ಎಂಬ ಚಿಂತಿಯಿಂದಲೇ ದುಃಖಿತನಾದನು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವೇದಜ್ಞನಾದ ಉತ್ತಮವರನಾದ ಮುನಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದನು.

ಕನ್ಯಾರ್ಥೀ ಚಾಽಗತಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಕೌಂಡಿಣ್ಯೋ ಮುನಿಸತ್ತಮಃ ।
ಉವಾಚ ರೂಪಸಂಪನ್ನಾಂ ತ್ವದೀಯಾಂ ತನಯಾಂ ವೃಣೇ ॥೪೩॥

ಕಾಂತಿಯುಕ್ತನಾದ ಕೌಂಡಿಣ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಆವನು ಕನ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅತ್ಯಂತ ರೂಪವತಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ನನಗೆ ನೀಡೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು.

ಪಿತಾ ದದೌ ದ್ವಿಜೇಂದ್ರಾಯ ಕೌಂಡಿಣ್ಯಾಯ ಶುಭೇ ದಿನೇ ।
ಗೃಹ್ಯೋಕ್ತವಿಧಿನಾ ಪಾರ್ಥ ವಿವಾಹಮಕರೋತ್ ತದಾ ॥೪೪॥

ತಂದೆಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಕೌಂಡಿನ್ಯನಿಗೆ ಶುಭದಿವಸದಲ್ಲಿ ಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ವಿಧಾನದಿಂದ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಸ್ವಸ್ತಿವಚನಂ ಜಯಘೋಷಂ ಚ ಬಂದಿನಃ ।
ನಿರ್ವರ್ತ್ಯೋದ್ವಾಹಿಕಂ ಸರ್ವಂ ಪ್ರೋಕ್ತವಾನ್ ಕರ್ಕಶಾಂ ದ್ವಿಜಃ ॥೪೫॥

ವಿವಾಹಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಸ್ತುತಿಪಾಠಕರು ಜಯಘೋಷ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತನ್ನ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳ ಹಾಗೂ ಅವಳ ಗಂಡನ ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಆಗಮಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಕರ್ಕಶೆಯ ಬಳಿ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿದನು.

ಸುಮಂತುಃ

ಕಿಂಚಿದ್ ದಾಯಾದಿಕಂ ದೇಯಂ ಜಾಮಾತುಃ ಪಾರಿತೋಷಿಕಮ್ ।

ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಕರ್ಕಶಾ ಕ್ರುದ್ಧಾ ಪ್ರೋತ್ಸಾರ್ಯ ಗೃಹಮಂಡನಮ್ ॥೪೬॥

ಪೇಟಿಕೇ ಸುಸ್ಥಿರಂ ಬದ್ಧ್ವಾ ಸ್ವಗೃಹಂ ಗಮ್ಯತಾಮಿತಿ ।

ಭೋಜ್ಯಾವಶಿಷ್ಟಚೂರ್ಣೇನ ಪಾಥೇಯಂ ಚ ಚಕಾರ ಸಾ ॥೪೭॥

ಓ ಪ್ರಿಯೆ! ಬಳುವಳಿ ರೂಪವಾಗಿ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಪಾರಿತೋಷಿಕವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿದ್ದೇ ತಡ ಕರ್ಕಶೆಯ ಸಿಟ್ಟು ಭುಗಿಲೆದ್ದಿತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಲಂಕಾರವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟಳು. ತಿಂದುಳಿದ ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಬುತ್ತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟು, ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿರೆಂದು ವಧುವರರಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

ಉವಾಚ ವಿತ್ತಂ ನೈವಾಸ್ತಿ ಗೃಹೇ ಪಶ್ಯ ಯದಿ ಸ್ಥಿತಮ್ ।

ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ವಿಮನಾಃ ಪಾರ್ಥ ಸಂಯತಾತ್ಮಾ ಮುನಿಸ್ತದಾ ॥೪೮॥

ಗಂಡನಿಗೂ ಸಹ 'ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ತೆರಳು; ಹಣವಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಗದರಿದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸುಮಂತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ನೊಂದಿತು. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾದ ಮುನಿಯು ಆ ದುಃಖವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಕೌಂಡಿಣ್ಯೋಽಪಿ ವಿವಾಹ್ಯೈನಾಂ ಪಥಿ ಗಚ್ಛನ್ ಶನೈಃ ಶನೈಃ ।

ಶೀಲಾಂ ಸುಶೀಲಾಮಾದಾಯ ನವೋಢಾಂ ಗೋರಥೇನ ಹಿ ॥೪೯॥

ಕೌಂಡಿಣ್ಯಮುನಿಯು ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಿ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಎತ್ತಿನ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೊರಟನು.

ದದರ್ಶ ಯಮುನಾಂ ಪುಣ್ಯಾಂ ತಾಮುತ್ತೀರ್ಯ ತಟೇ ರಥಮ್ ।

ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯಾವಶ್ಯಕಂ ಕರ್ತುಂ ಗತಃ ಶಿಷ್ಯಾನ್ನಿಯುಜ್ಯ ವೈ ॥೫೦॥

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಯಮುನಾನದಿಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಅದನ್ನು ದಾಟಿ ಅದರ ದಡದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕ ಸ್ನಾನ ಹಾಗೂ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಆ ಬಂಡಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನದಿಗೆ ಹೊರಟನು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಭೋಜ್ಯವೇಲಾಯಾಂ ಸಮುತ್ತೀರ್ಯ ಸರಿತ್ತಟೇ ।
ದದರ್ಶ ಶೀಲಾ ಸಾ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಸಮೂಹಂ ರಕ್ತವಾಸಸಮ್ ॥೫೦॥

ಆಗ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಭೋಜನಸಮಯ. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಳೆಯ ಬದಿಗೆ ಅನೇಕರು ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ಕೆಂಪು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟ ಹೆಂಗಸರ ಗುಂಪೊಂದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಶೀಲೆಯು ಅದನ್ನು ಕಂಡಳು.

ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಮರ್ಚಯಂತಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದೇವಂ ಜನಾರ್ದನಮ್ ।
ಉಪಗಮ್ಯ ಶನೈಃ ಶೀಲಾ ಪಪ್ರಚ್ಛ ಸ್ತ್ರೀಕದಂಬಕಮ್ ॥೫೨॥

ಅಂದು ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿವಸವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಎಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಜನಾರ್ದನನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಶೀಲೆಯು ಆಗಮಿಸಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು.

ಆರ್ಯಾಃ ಕಿಮೇತನ್ಮೇ ಬ್ರೂತ ಕಿಂ ನಾಮ ವ್ರತಮೀದೃಶಮ್ ।
ತಾ ಊಚುರ್ಯೋಷಿತಸ್ತಾಂ ತು ಶೀಲಾಂ ಶೀಲವಿಭೂಷಣಾಮ್ ॥೫೩॥

ಪೂಜ್ಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರೇ! ಇದು ಯಾವ ವ್ರತ? ಇದನ್ನು ನನಗೂ ತಿಳಿಸಿರಿ ಎಂದಳು. ಆಗ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಶೀಲವತಿಯಾದ ಶೀಲೆಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು.

ಅನಂತವ್ರತಮೇತದ್ಧಿ ವ್ರತೇಽನಂತಸ್ತು ಪೂಜ್ಯತೇ ।
ಸಾಽಬ್ರವೀದಹಮಪ್ಯೇತತ್ ಕರಿಷ್ಯೇ ವ್ರತಮುತ್ತಮಮ್ ॥೫೪॥
ವಿಧಾನಂ ಕೀದೃಶಂ ತತ್ರ ಕಿಂ ದಾನಂ ಕೋಽತ್ರ ಪೂಜ್ಯತೇ ।

ಓ ಬಾಲೆ! ಇದು ಅನಂತನ ವ್ರತ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅನಂತನಾಮಕನಾದ ಭಗವಂತನು ಆರಾಧ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಶೀಲೆಯು ಪುನಃ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ನಾನು ?ಕೂಡ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಈ ವ್ರತದ ವಿಧಾನವೇನು. ಏನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು? ಯಾರನ್ನು ಹೇಗೆ ಪೂಜಿಸಬೇಕು?

ಸ್ತ್ರಿಯಃ
ಶೀಲೇ ಸದನ್ನಪ್ರಸ್ಥಸ್ಯ ಪುನ್ನಾಮ್ನಾ ಸಂಸ್ಕೃತಸ್ಯ ಚ ॥೫೫॥

ಸ್ತ್ರೀಯರು ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಓ ಶೀಲೆಯೇ! ಒಂದು ಸೇರು ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು-ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಅನ್ನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪುರುಷನಾಮಕನಾದ

ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಾಗಿ ಎಂದು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನ್ನವನ್ನು ಅನಂತನಾಮಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಅರ್ಧಂ ವಿಪ್ರಾಯ ದಾತವ್ಯಮರ್ಧಂ ಭುಂಜೀತ ತತ್ ಸ್ವಯಮ್ ।
ಶಕ್ತ್ಯಾ ಚ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದದ್ಯಾದ್ ವಿತ್ತಶಾಠ್ಯವಿವರ್ಜಿತಃ ॥೫೬॥

ಅರ್ಧ ಭಾಗವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿ, ಉಳಿದರ್ಧವನ್ನು ತಾನು ಭುಂಜಿಸಬೇಕು. ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಆದರೆ ವಿತ್ತಶಾಠ್ಯವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಮಾಡಬಾರದು.

ಕರ್ತವ್ಯಂ ಚ ಸರಿತ್ತೀರೇ ಸದಾಽನಂತಸ್ಯ ಪೂಜನಮ್ ।
ಶೇಷಂ ಕುಶಮಯಂ ಕೃತ್ವಾ ವಂಶಪಾತ್ರೇ ನಿಧಾಯ ಚ ॥೫೭॥

ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಅನಂತನಾಮಕನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೊದಲು ದರ್ಭೆಯಿಂದ ಶೇಷನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಿದಿರಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಡ-ಬೇಕು.

ಸ್ನಾತ್ವಾಽನಂತಂ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಮಂಡಲೇ ಗಂಧದೀಪಕೈಃ ।
ಪುಷ್ಪೈರ್ಧೂಪೈಶ್ಚ ನೈವೇದ್ಯೈರ್ನಾನಾಪಕ್ವಾನ್ನಸಂಯುತೈಃ ॥೫೮॥

ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಬಂದು ಮಂಡಲದ ಮೇಲೆ ಅನಂತನನ್ನಿಡಬೇಕು. ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪ, ದೀಪಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಪಕ್ವಾನ್ನಗಳ ಜೊತೆ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ತಸ್ಯಾಗ್ರತೋ ದೃಢಂ ನ್ಯಸ್ಯ ಕುಂಕುಮಾಕ್ತಂ ಸುದೋರಕಮ್ ।
ಚತುರ್ದಶಗ್ರಂಥಿಯುತಂ ಗಂಧಾದ್ಯೈರರ್ಚಯೇಚ್ಚುಭೈಃ ।
ತತಸ್ತು ದಕ್ಷಿಣೇ ಪುಂಸಾಂ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ವಾಮೇ ಕರೇ ನ್ಯಸೇತ್ ॥೫೯॥

ಅನಂತರ ಅನಂತನ ಎದುರು ಒಂದು ದೋರವನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಆ ದೋರವು ಕುಂಕುಮದಿಂದ ಲಿಪ್ತವಾಗಿರಬೇಕು. ಹದಿನಾಕು ಗಂಟುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಅಂಥ ದೋರವನ್ನು ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ ಮೊದಲಾದ ಶುಭದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಗಂಡಸರು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ, ಹೆಂಗಸರು ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಆ ದೋರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಅನಂತಸಂಸಾರಮಹಾಸಮುದ್ರಮಗ್ನಂ ಸಮಭ್ಯುದ್ಧರ ವಾಸುದೇವ ।
ಅನಂತರೂಪೇ ವಿನಿಯೋಜಯಸ್ವ ಹ್ಯನಂತಸೂತ್ರಾಯ ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ॥೬೦॥

ಓ ಅನಂತನೇ! ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಮಹಾಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವೆನು. ಓ ವಾಸುದೇವನೇ! ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡು. ನಾಶವಿಲ್ಲದ ನಿನ್ನ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸು. ಅನಂತರೂಪಿಯಾದ ನೀನು ಈ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವಿ. ನಿನಗೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

ಅನೇನ ದೋರಕಂ ಬದ್ಧ್ವಾ ಕಥಾಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಹರೇರಿಮಾಮ್ ।
ಧ್ಯಾತ್ವಾ ನಾರಾಯಣಂ ದೇವಮನಂತಂ ವಿಶ್ವರೂಪಿಣಮ್ ॥೬೧॥

''ಅನಂತಸಂಸಾರ''ವೆಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಆ ದೋರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳ-ಬೇಕು. ಅನಂತನ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ನಾರಾಯಣಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಭುಕ್ತ್ವಾ ಚಾಂತೇ ವ್ರಜೇದ್ ವೇಶ್ಮ ಭದ್ರೇ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ವ್ರತಂ ತವ ।
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ
ಏವಮಾಕರ್ಣ್ಯ ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಹೃಷ್ಟೇನಾಂತರಾತ್ಮನಾ ॥೬೨॥

ಅನಂತನ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ತಿಂದು, ನದೀತೀರದಿಂದ ಮನೆಗೆ ತೆರಳಬೇಕು. ಎಲೈ ಕಲ್ಯಾಣಿಯೇ ಇದುವೇ ಅನಂತವ್ರತದ ವಿಧಾನ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಹೀಗೆ ಆ ಶೀಲೆಯು ಅನಂತನ ವ್ರತವಿಧಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಬಹಳ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದಳು.

ಸಾಽಪಿ ಚಕ್ರೇ ವ್ರತಂ ಶೀಲಾ ಕರೇ ಬದ್ಧ್ವಾ ಸುದೋರಕಮ್ ।
ಪಾಥೇಯಮರ್ಧಂ ವಿಪ್ರಾಯ ದತ್ತ್ವಾ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಸ್ವಯಂ ತತಃ ॥೬೩॥

ಮತ್ತೆ ಅವಳೂ ಸಹ ಈ ಅನಂತವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದೋರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಳು. ಪಾಥೇಯವಾಗಿ ತಂದ ಬುತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದಳು. ಉಳಿದರ್ಧವನ್ನು ತಾನು ಉಂಡಳು.

ಪುನರ್ಜಗಾಮ ಸಂಹೃಷ್ಟಾ ಗೋರಥೇನ ಸ್ವಕಂ ಗೃಹಮ್ ।
ಭರ್ತ್ರಾ ಸಹೈವ ಶನಕೈಃ ಪ್ರತ್ಯಯಸ್ತತ್ಕ್ಷಣಾದಭೂತ್ ॥೬೪॥

ಅನಂತವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಎತ್ತಿನ ಬಂಡಿಯ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಗಂಡನ ಜೊತೆ (ಶನೈಃ) ತೆರಳಿದಳು. ಈ ವ್ರತದ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಫಲವಾಗಿ ತನ್ನ ಪತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ತತ್‌ಕ್ಷಣದಿಂದಲೇ ವಿಶ್ವಾಸವು ಅಭಿವೃದ್ಧವಾಯಿತು.

ತೇನಾನಂತವ್ರತೇನಾಸ್ಯ ಬಭೌ ಗೋಧನಸಂಕುಲಮ್ ।
ಗೃಹಾಶ್ರಮಂ ಶ್ರಿಯಾ ಜುಷ್ಟಂ ಧನಧಾನ್ಯಸಮನ್ವಿತಮ್ ॥೬೫॥

ಈ ಅನಂತವ್ರತದಿಂದ ಆ ಕೌಂಡಿನ್ಯ ಋಷಿಯ ಆಶ್ರಮವು ಗೋವುಗಳಿಂದ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಧನಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧವಾಯಿತು.

ಆಕುಲಂ ವ್ಯಾಕುಲಂ ರಮ್ಯಂ ಸರ್ವದಾಽತಿಥಿಪೂಜನೈಃ ।
ಸಾಽಪಿ ಮಾಣಿಕ್ಯಕಾಂಚೀಭಿರ್ಮುಕ್ತಾಹಾರೈರ್ವಿಭೂಷಿತಾ ॥೬೬॥

ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ (ಆಕುಲಂ ವ್ಯಾಕುಲಂ ರಮ್ಯಂ) ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶೀಲೆಯು ಮಾಣಿಕ್ಯ, ಒಡ್ಯಾಣ, ಮುತ್ತಿನ ಹಾರ ಇವುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ದಿವ್ಯವಸ್ತ್ರಸಮಾಯುಕ್ತಾ ಸಾವಿತ್ರೀಪ್ರತಿಮಾಽಭವತ್ ।
ವಿಚಚಾರ ಗೃಹೇ ಭರ್ತುಃ ಸಮೀಪೇ ಸುಖರೂಪಿಣೀ ॥೬೭॥

ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸಾವಿತ್ರೀದೇವಿಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದಳು. ಗಂಡನಿಗೆ (ಸಮೀಪೇ) ಸುಖಸ್ವರೂಪಳಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಕದಾಚಿದುಪವಿಷ್ಟಾಯಾ ದೃಷ್ಟೋ ಬದ್ಧಃ ಸುದೋರಕಃ ।
ಶೀಲಾಯಾ ಹಸ್ತಮೂಲೇ ತು ಭರ್ತ್ರಾ ತಸ್ಯಾ ದ್ವಿಜನ್ಮನಾ ॥೬೮॥

ಅದೊಂದು ದಿನ ಶೀಲೆಯು ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ತೋಳಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ದೋರವನ್ನು ಗಂಡನಾದ ಕೌಂಡಿನ್ಯನು ಕಂಡನು. (ದ್ವಿಜನ್ಮನಾ)

ಕಿಮಿದಂ ದೋರಕಂ ಶೀಲೇ ಮಮ ವಶ್ಯಾಯ ಕಲ್ಪಿತಮ್ ।
ಧೃತಂ ಸುದೋರಕಂ ತ್ವೇತತ್ ಕಿಮರ್ಥಂ ಬ್ರೂಹಿ ತತ್ತ್ವತಃ ॥೧೯॥

ಓ ಶೀಲೇ! ಏನಿದು ದಾರ? ನನ್ನನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ದೋರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವೆಯೇನು? ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳು. ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಇದನ್ನು ಧರಿಸಿರುವಿ?

ಶೀಲಾ –

ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದಾತ್ ಸಕಲಾ ಧನಧಾನ್ಯಾದಿಸಂಪದಃ ।
ಲಭ್ಯಂತೇ ಮಾನವೈಶ್ಚಾಪಿ ಸೋಽನಂತೋಽಯಂ ಮಯಾ ಧೃತಃ ॥೨೦॥

ಶೀಲೆಯು ಉತ್ತರಿಸಿದಳು. ಪ್ರಿಯನೇ! ಯಾವ ದೇವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಧನಧಾನ್ಯಾದಿಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾನವರು ಹೊಂದುತ್ತಾರೋ, ಆ ಅನಂತನ ಸನ್ನಿಧಾನವುಳ್ಳ ಈ ದೋರವನ್ನು ನಾನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವೆನು.

ಶೀಲಾಯಾಸ್ತದ್ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಭರ್ತ್ರಾ ತೇನ ದ್ವಿಜನ್ಮನಾ ।
ಶ್ರೀಮದಾಂಧೇನ ಕೌರವ್ಯ ಸಾಕ್ಷೇಪಂ ತ್ರೋಟಿತಸ್ತದಾ ॥೨೧॥

ಶೀಲೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆಕೆಯ ಗಂಡನಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ಮದದಿಂದ ಕುರುಡನಾಗಿದ್ದನು. ಅವಳನ್ನು, ಅವಳು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ದೋರವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾ, ಆ ದೋರವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಎಸೆದನು.

ಕೋಽನಂತ ಇತಿ ಮೂಢೇನ ಜಲ್ಪತಾ ಪಾಪಕಾರಿಣಾ ।
ಕ್ಷಿಪ್ತೋ ಜ್ವಾಲಾಕುಲೇ ವಹ್ನೌ ಹಾಹಾಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಧಾವತೀ ॥೨೨॥

ಯಾರು ಆ ಅನಂತ? ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೂರ್ಖನಂತೆ ಮಾತನಾಡಿದನು. ಪಾಪಿಷ್ಠನಾದನು. ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಆ ದೋರವನ್ನು ಎಸೆದುಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಹಾಹಾಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಶೀಲೆಯು ಕೂಡಲೇ ಓಡಿಹೋದಳು.

ಶೀಲಾ ಗೃಹೀತ್ವಾ ತತ್ ಸೂತ್ರಂ ಕ್ಷೀರಮಧ್ಯೇ ಸಮಾಕ್ಷಿಪತ್ ।
ತೇನ ಕರ್ಮವಿಪಾಕೇನ ಸಾ ಶ್ರೀಸ್ತಸ್ಯ ಕ್ಷಯಂ ಗತಾ ॥೨೩॥

ಶೀಲೆಯು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ದೋರವನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿದಳು. ಹಾಲಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡಲೇ ಹಾಕಿದಳು. ಹೀಗೆ ಕುಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಕೌಂಡಿನ್ಯ ಮುನಿಯ ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಯಿತು.

ಗೋಧನಂ ತಸ್ಕರೈರ್ನೀತಂ ಗೃಹಂ ದಗ್ಧಂ ಧನಂ ಗತಮ್ ।
ಯದ್ ಯಥೈವಾऽಗತಂ ಗೇಹೇ ತತ್ತಥೈವ ಪುನರ್ಗತಮ್ ॥೭೪॥

ಹಸುಗಳ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಳ್ಳಕಾಕರು ಕದ್ದರು; ಮನೆಯು ಸುಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಹಣವು ನಷ್ಟವಾಯಿತು. ಸಂಪತ್ತು ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿತ್ತೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಷ್ಟವಾಯಿತು.

ಸ್ವಜನೈಃ ಕಲಹೋ ನಿತ್ಯಂ ಬಂಧುಭಿಸ್ತಾಡನಂ ತಥಾ ।
ಅನಂತಾಕ್ಷೇಪದೋಷೇಣ ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ಪತಿತಂ ಗೃಹೇ ।
ನ ಕಶ್ಚಿದ್ ವದತೇ ಲೋಕೇ ತೇನ ಸಾರ್ಧಂಯುಧಿಷ್ಠಿರ ॥೭೫॥

ಬಂಧುಜನರ ಜೊತೆ ನಿತ್ಯವೂ ಜಗಳವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬಂಧುಗಳಿಂದ ಹೊಡೆಸಿ-ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ದುಃಸ್ಥಿತಿ ಬಂದಿತು. ಅನಂತನನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಾರಿದ್ರ್ಯವು ಆವರಿಸಿತು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಸಹ ಅವನ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಶರೀರೇಣಾತಿಸಂತಪ್ತೋ ಮನಸಾऽಪ್ಯತಿದುಃಖಿತಃ ।
ನಿರ್ವೇದಂ ಪರಮಂ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಕೌಂಡಿನ್ಯಃ ಪ್ರಾಹ ತಾಂ ಪ್ರಿಯಮ್ ॥೭೬॥

ದೇಹದಿಂದಲೂ ರೋಗಿಷ್ಠನಾದನು. ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ದುಃಖಿತನಾದನು. ಅತ್ಯಂತ ದೀನಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಳಾದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಒಮ್ಮೆ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿದನು.

ಕೌಂಡಿನ್ಯಃ
ಶೀಲೇ ಮಮೇದಮುತ್ಪನ್ನಂ ಸಹಸಾ ಶೋಕಕಾರಣಮ್ ।
ಯೇನಾತಿದುಃಖಮಸ್ಮಾಕಂ ಜಾತಃ ಸರ್ವಧನಕ್ಷಯಃ ॥೭೭॥

ಓ ಶೀಲೆಯೇ! ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ದುಃಖವು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆಕಸ್ಮಿಕ. ಈ ಎಲ್ಲ ಶೋಕಕ್ಕೆ ಏನು ಕಾರಣವೆಂದೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಯಾವುದರಿಂದ ಸಕಲಸಂಪತ್ತು ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಯಾವುದರಿಂದ ಈ ದುಃಖವು ಆವರಿಸಿದೆ ಎಂಬುದೇ ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಸ್ವಜನೈಃ ಕಲಹೋ ಗೇಹೇ ನ ಕಶ್ಚಿನ್ಮಾಂ ಪ್ರಭಾಷತೇ।
ಶರೀರೇ ನಿತ್ಯಸಂತಾಪಃ ಖೇದಶ್ಚೇತಸಿ ದಾರುಣಃ ॥೭೮॥

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಜಗಳ; ಯಾರೂ ಸಹ ನನ್ನ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ರೋಗದಿಂದ ಶರೀರವು ಪೀಡಿತವಾಗಿದೆ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗದಷ್ಟು ದುಃಖವು ತುಂಬಿದೆ.

ಜಾನಾಸಿ ದುರ್ನಯಃ ಕೋಽತ್ರ ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಸುಕೃತಂ ಭವೇತ್।

ಯಾವ ದುರ್ನಡತೆ ನಡೆದಿದೆ ಎಂಬುಧರ ಬಗ್ಗೆ ನಿನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಯಾವ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಪುನಃ ನಮಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೀನೇ ತಿಳಿಸು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ

ಪ್ರತ್ಯುವಾಚಾಥ ಸಾ ಶೀಲಾ ಸುಶೀಲಾ ಶೀಲಮಂಡನಾ ॥೭೯॥

ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ಪತಿಗೆ ಈ ಶೀಲೆಯು ಶೀಲತನದಿಂದ ಸುಶೀಲೆಯಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಪ್ರಾಯೋಽನಂತಕೃತಾಕ್ಷೇಪಪಾಪಸಂಭವಜಂ ಫಲಮ್।
ಭವಿಷ್ಯತಿ ಮಹಾಭಾಗ ತದರ್ಥಂ ಯತ್ನಮಾಚರ ॥೮೦॥

ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೇ ನೀನು ಅಂದು ಅನಂತನನ್ನು ಧಿಕ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೆ. ಅದರ ಪಾಪದ ಫಲವೇ ಇದಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅನಂತನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡು.

ಶೀಲೆಯು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ದೋರವನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿದಳು. ಹಾಲಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡಲೇ ಹಾಕಿದಳು. ಹೀಗೆ ಕುಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಕೌಂಡಿನ್ಯ ಮುನಿಯ ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಯಿತು.

ಗೋಧನಂ ತಸ್ಕರೈರ್ನೀತಂ ಗೃಹಂ ದಗ್ಧಂ ಧನಂ ಗತಮ್ ।
ಯದ್ ಯತ್ರೈವಾಽಗತಂ ಗೇಹೇ ತತ್ತತ್ರೈವ ಪುನರ್ಗತಮ್ ॥೭೪॥

ಹಸುಗಳ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಳ್ಳಕಾಕರು ಕದ್ದರು; ಮನೆಯು ಸುಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಹಣವು ನಷ್ಟವಾಯಿತು. ಸಂಪತ್ತು ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿತ್ತೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಷ್ಟವಾಯಿತು.

ಸ್ವಜನೈಃ ಕಲಹೋ ನಿತ್ಯಂ ಬಂಧುಭಿಸ್ತಾಡನಂ ತಥಾ ।
ಅನಂತಾಕ್ಷೇಪದೋಷೇಣ ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ಪತಿತಂ ಗೃಹೇ ।
ನ ಕಶ್ಚಿದ್ ವದತೇ ಲೋಕೇ ತೇನ ಸಾರ್ಧಂಯುಧಿಷ್ಠಿರ ॥೭೫॥

ಬಂಧುಜನರ ಜೊತೆ ನಿತ್ಯವೂ ಜಗಳವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬಂಧುಗಳಿಂದ ಹೊಡೆಸಿ-ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ದುಃಸ್ಥಿತಿ ಬಂದಿತು. ಅನಂತನನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಾರಿದ್ರ್ಯವು ಆವರಿಸಿತು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಸಹ ಅವನ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಶರೀರೇಣಾತಿಸಂತಪ್ತೋ ಮನಸಾಽಪ್ಯತಿದುಃಖಿತಃ ।
ನಿರ್ವೇದಂ ಪರಮಂ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಕೌಂಡಿನ್ಯಃ ಪ್ರಾಹ ತಾಂ ಪ್ರಿಯಮ್ ॥೭೬॥

ದೇಹದಿಂದಲೂ ರೋಗಿಷ್ಠನಾದನು. ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ದುಃಖಿತನಾದನು. ಅತ್ಯಂತ ದೀನಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಳಾದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಒಮ್ಮೆ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿದನು.

ಕೌಂಡಿನ್ಯಃ

ಶೀಲೇ ಮಮೇದಮುತ್ಪನ್ನಂ ಸಹಸಾ ಶೋಕಕಾರಣಮ್ ।
ಯೇನಾತಿದುಃಖಮಸ್ಮಾಕಂ ಜಾತಃ ಸರ್ವಧನಕ್ಷಯಃ ॥೭೭॥

ಓ ಶೀಲೆಯೇ! ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ದುಃಖವು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆಕಸ್ಮಿಕ. ಈ ಎಲ್ಲ ಶೋಕಕ್ಕೆ ಏನು ಕಾರಣವೆಂದೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಯಾವುದರಿಂದ ಸಕಲಸಂಪತ್ತು ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಯಾವುದರಿಂದ ಈ ದುಃಖವು ಆವರಿಸಿದೆ ಎಂಬುದೇ ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಸ್ವಜನೈಃ ಕಲಹೋ ಗೇಹೇ ನ ಕಶ್ಚಿನ್ಮಾಂ ಪ್ರಭಾಷತೇ ।
ಶರೀರೇ ನಿತ್ಯಸಂತಾಪಃ ಖೇದಶ್ಚೇತಸಿ ದಾರುಣಃ ॥೭೮॥

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಜಗಳ; ಯಾರೂ ಸಹ ನನ್ನ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ರೋಗದಿಂದ ಶರೀರವು ಪೀಡಿತವಾಗಿದೆ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗದಷ್ಟು ದುಃಖವು ತುಂಬಿದೆ.

ಜಾನಾಸಿ ದುರ್ನಯಃ ಕೋಽತ್ರ ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾಸುಕೃತಂ ಭವೇತ್ ।

ಯಾವ ದುರ್ನಡತೆ ನಡೆದಿದೆ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ನಿನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಯಾವ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಪುನಃ ನಮಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೀನೇ ತಿಳಿಸು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ

ಪ್ರತ್ಯುವಾಚಾಥ ಸಾ ಶೀಲಾ ಸುಶೀಲಾ ಶೀಲಮಂಡನಾ ॥೭೯॥

ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ಪತಿಗೆ ಈ ಶೀಲೆಯು ಶೀಲತನದಿಂದ ಸುಶೀಲೆಯಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಪ್ರಾಯೋಽನಂತಕೃತಾಕ್ಷೇಪಪಾಪಸಂಭವಜಂ ಫಲಮ್ ।
ಭವಿಷ್ಯತಿ ಮಹಾಭಾಗ ತದರ್ಥಂ ಯತ್ನಮಾಚರ ॥೮೦॥

ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೇ ನೀನು ಅಂದು ಅನಂತನನ್ನು ಧಿಕ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೆ. ಅದರ ಪಾಪದ ಫಲವೇ ಇದಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅನಂತನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡು.

ಏವಮುಕ್ತಃ ಸ ವಿಪ್ರರ್ಷಿರ್ಜಗಾಮ ಮನಸಾ ಹರಿಮ್ ।
ನಿರ್ವೇದಾನ್ನಿರ್ಜಗಾಮಾಥ ಕೌಂಡಿನ್ಯಃ ಪ್ರಯತೋ ವನಮ್ ॥೮೧॥

ಸತಿಯು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಾಗ ವಿಪ್ರರ್ಷಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಅನಂತನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟೇ ಬಿಟ್ಟನು.

ತಪಸೇ ಕೃತಸಂಕಲ್ಪೋ ವಾಯುಭಕ್ಷೋ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ ।
ಮನಸಾಧ್ಯಾಯ ಚಾನಂತಂ ಕ್ವ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಚ ತಂ ವಿಭುಮ್ ॥೮೨॥

ಘೋರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದನು. ಆಹಾರವನ್ನೂ ಕೂಡ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದನು. ಗಾಳಿಯನ್ನಷ್ಟೇ ಆಹಾರವನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅನಂತನನ್ನು ಯಾವಾಗ ನೋಡುತ್ತೇನೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದಾತ್ ಸಂಜಾತಮಾಕ್ಷೇಪಾನ್ನಿಧನಂ ಗತಮ್ ।
ಧನಾದಿಕಂ ಮಮಾತೀವ ಸುಖದುಃಖಪ್ರದಾಯಕಮ್ ॥೮೩॥

ಯಾವ ದೇವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತು ಬಂದೊದಗಿತೋ, ಯಾವ ದೇವನನ್ನು ನಾನು ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಯಿತೋ ಅಂಥ ದೇವನನ್ನು ನಾನು ನೋಡಬೇಕು - ಎಂದೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಘೋರವಾದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಏವಂ ಸಂಚಿಂತಯನ್ ಸೋಽಥ ಬಭ್ರಾಮ ಗಹನೇ ವನೇ ।
ತತ್ರಾಪಶ್ಯನ್ಮಹಾಚೂತಂ ಪುಷ್ಪಿತಂ ಫಲಿತಂ ದ್ರುತಮ್ ॥೮೪॥

ಹೂವುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಫಲಗಳುಳ್ಳ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮಾವಿನ ಮರವನ್ನು ನೋಡಿದನು.

ತಮಪೃಚ್ಛದ್ ದ್ವಿಜೋಽನಂತಃ ಕ್ವಚಿದ್ ದೃಷ್ಟೋ ಮಹಾತರೋ ॥೮೫॥

ಆ ಮಾವಿನ ಮರವನ್ನು ಕೇಳಿದನು – ಎಲೈ ಮಹಾವೃಕ್ಷವೇ! ನೀನು ಅನಂತನನ್ನು ಕಂಡಿರುವೆಯಾ?

ಬ್ರೂಹಿ ಸೌಮ್ಯ ಮಮಾತೀವ ದುಃಖಂ ಚೇತಸಿ ವರ್ತತೇ ।
ಸೋಽಬ್ರವೀದ್ ಭದ್ರ ನಾನಂತಃ ಕ್ವಚಿದ್ ದೃಷ್ಟೋ ಮಯಾ ದ್ವಿಜ ॥೮೬॥

ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿದೆ. ನನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಆ ಅನಂತನನ್ನು ನನಗೆ ತೋರಿಸು. ಆಗ ಮಾವಿನ ಮರ ಉತ್ತರಿಸಿತು – ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ! ನೀನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ಅನಂತನನ್ನು ನಾನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಿಲ್ಲ.

ಏವಂ ನಿರಾಕೃತಸ್ತೇನ ಸಂಜಗಾಮಾಥ ದುಃಖಿತಃ ।
ಕ್ವ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮೀತಿ ಗಚ್ಛನ್ ಸ ಗಾಮಪಶ್ಯತ್ ಸವತ್ಸಕಾಮ್ ॥೮೭॥

ಆ ಮರವು ನೋಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ದುಃಖಿತನಾಗಿ ಮುಂದೆ ನಡೆದ. ಅನಂತನನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇನೆ ಎಂದೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಒಂದು ಕರುವಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಹಸುವನ್ನು ಕಂಡನು.

ವನಮಧ್ಯೇ ಪ್ರಧಾವಂತೀಮಿತಶ್ಚೇತಶ್ಚ ಪಾಂಡವ ।
ಸೋಽಬ್ರವೀದ್ ಧೇನುಕೇ ಬ್ರೂಹಿ ಯದ್ಯನಂತಸ್ತ್ವಯೇಕ್ಷಿತಃ ॥೮೮॥

ಪಾಂಡವನೇ! ಕಾಡಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ತ ಅತ್ತ ಓಡುತ್ತಿರುವ ಆ ಹಸುವನ್ನು ಕುರಿತು ಕೌಂಡಿನ್ಯನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಹಸುವೇ ನೀನು ಏನಾದರೂ ಅನಂತನನ್ನು ಕಂಡಿರು- ವೆಯಾ?

ಗೌರುವಾಚಾಥ ಕೌಂಡಿನ್ಯಂ ನಾನಂತಂ ವೇದ್ಮ್ಯಹಂ ದ್ವಿಜ ।
ತತೋ ವ್ರಜನ್ ದದರ್ಶಾಗ್ರೇ ವೃಷಭಂಶಾದ್ವಲೇ ಸ್ಥಿತಮ್ ॥೮೯॥

ಆಗ ಹಸುವು ಕೌಂಡಿನ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿತು – ನಾನು ಅನಂತನನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ಆ ಕೌಂಡಿನ್ಯನು ಮುಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಸಾಗಿದನು. ಹಸಿರು ಹುಲ್ಲನ್ನು ಮೇಯುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಎತ್ತನ್ನು ಕಂಡನು.

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪಪ್ರಚ್ಛ ಗೋಸ್ವಾಮಿನ್ ಅನಂತೋ ವೀಕ್ಷಿತಸ್ತ್ವಯಾ ।
ವೃಷಭಸ್ತಮುವಾಚೇದಂ ನಾನಂತೋ ವೀಕ್ಷಿತೋ ಮಯಾ ॥೯೦॥

ಆ ಎತ್ತನ್ನು ನೋಡಿ ಕೌಂಡಿನ್ಯನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು – ಗೋವುಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ವೃಷಭವೇ! ನೀನೇನಾದರೂ ಅನಂತನನ್ನು ಕಂಡಿರುವೆಯಾ? ಆಗ ಆ ಎತ್ತು ಮಾತನಾಡಿತು - ನಾನು ಅನಂತನನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡಿಲ್ಲ?

ತತೋ ವ್ರಜನ್ ದದರ್ಶಾಗ್ರೇ ರಮ್ಯಂ ಪುಷ್ಕರಿಣೀದ್ವಯಮ್ ।
ಅನ್ಯೋನ್ಯಜಲಕಲ್ಲೋಲೈರ್ವೀಚೀಪರ್ಯಂತಸಂಗಮಮ್ ॥೯೧॥

ಹೀಗೆ ಕೌಂಡಿನ್ಯನು ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದನು. ರಮ್ಯವಾದ ಎರಡು ಪುಷ್ಕರಿಣಿಗಳನ್ನು ಕಂಡನು. ಆ ಎರಡು ಕೆರೆಗಳು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತೆರೆಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದರಿಂದ ದಡದ ತನಕ ಆ ತೆರೆಗಳು ಅಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

ಛನ್ನಂ ಕಮಲಕಹ್ಲಾರೈಃ ಕುಮುದೋತ್ಪಲಮಂಡಿತಮ್ ।
ಸೇವಿತಂ ಭ್ರಮರೈರ್ಹಂಸೈಶ್ಚಕ್ರಕಾರಂಡವೈರ್ಬಕೈಃ ॥೯೨॥

ತಾವರೆಯ ಹೂವುಗಳಿಂದ ಸರೋವರವು ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಕುಮುದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿತ್ತು. ಭ್ರಮರಗಳು ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಂಸ, ಕೊಕ್ಕರೆ, ನೀರುಕೋಳಿ, ಚಕ್ರವಾಕ ಮೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದವು.

ತೇ ಅಪೃಚ್ಛದ್ದ್ವಿಜೋಽನಂತೋ ಯುವಾಭ್ಯಾಮುಪಲಕ್ಷಿತಃ ।
ಊಚತುಸ್ತೇ ಪುಷ್ಕರಿಣ್ಯೌ ನಾನಂತೋ ವೀಕ್ಷಿತೋ ದ್ವಿಜ ॥೯೩॥

ಆ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಕೌಂಡಿನ್ಯನು ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ನೀವೇನಾದರೂ ಅನಂತನನ್ನು ನೋಡಿರುವಿರಾ ಎಂದು. ಆಗ ಆ ಪುಷ್ಕರಿಣಿಗಳು ದ್ವಿಜನೇ ನಾವು ಅನಂತನನ್ನು ನೋಡಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದವು.

ತತೋ ವ್ರಜನ್ ದದರ್ಶಾಗ್ರೇ ಗರ್ದಭಂ ಕುಂಜರಂ ತಥಾ ।
ತಾವಪ್ಯುಕ್ತೌ ದ್ವಿಜೇನೇತ್ಥಂ ನೇತಿ ತಾಭ್ಯಾಂ ನಿವೇದಿತಮ್ ॥೯೪॥

ದುಃಖಿತನಾಗಿ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದನು. ಒಂದು ಕತ್ತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಆನೆಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಹಿಂದಿನಂತೆ ಅವುಗಳ ಬಳಿಯೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ 'ನಾವು ಅನಂತನನ್ನು ಕಂಡಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದವು.

ಏವಂ ಸ ಪೃಚ್ಛನ್ ನಷ್ಟಾಶಸ್ತತ್ರೈವ ನಿಷಸಾದ ಹ ।
ಕೌಂಡಿನ್ಯೋ ವಿಹ್ವಲೀಭೂತೋ ನಿರಾಶೋ ಜೀವಿತೇ ನೃಪ ॥೯೫॥
ದೀರ್ಘಮುಷ್ಣಂ ಚ ನಿಃಶ್ವಸ್ಯ ಪಪಾತ ಭುವಿ ಭಾರತ ।
ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸಂಜ್ಞಾಮನಂತೇತಿ ಜಲ್ಪನ್ನುತ್ಥಾಯ ಸ ದ್ವಿಜ ॥೯೬॥

ಹೀಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದನು. ಅವನು ಹತಾಶನಾದನು. ತನಗೆ ಜೀವನವೇ ಬೇಡವೆನ್ನುವಷ್ಟು ನಿರಾಶೆಯುಳ್ಳವನಾದನು. ಬಿಸಿಯುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕಳೆದ ಬಳಿಕ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡನು. ''ಅನಂತ'' ಎಂಬುದಾಗಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ಆ ದ್ವಿಜನು ಎದ್ದು ನಿಂತುಕೊಂಡನು.

ನೂನಂ ತ್ಯಕ್ಷ್ಯಾಮ್ಯಹಂ ಪ್ರಾಣಾನಿತಿ ಸಂಕಲ್ಪ್ಯ ಚೇತಸಿ ।
ಯಾವದುದ್ಬಂಧನಂ ವೃಕ್ಷೇ ಚಕ್ರೇ ತಾವದ್ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ॥೯೭॥

ಅನಂತನೇ! ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಾನು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಎಂಬುದಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದನು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ಆಗ ಅವನು ಮರಕ್ಕೆ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು.

ಕೃಪಯಾಽನಂತದೇವೋಽಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಃ ಸಮಜಾಯತ ।
ವೃದ್ಧಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂಪೇಣ ಇತ ಏಹೀತ್ಯುವಾಚ ತಮ್ ॥೯೮॥

ಇವನಿಗಿರುವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅನಂತನಿಗೆ ಕಾರುಣ್ಯವು ಉಕ್ಕಿಹರಿಯಿತು. ಅವನೆದುರು ವೃದ್ಧಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂಪದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು. ಅವನನ್ನು 'ಈ ಕಡೆ ಬಾ' ಎಂದು ಕರೆದನು.

ಪ್ರಗೃಹ್ಯ ದಕ್ಷಿಣೇ ಪಾಣೌ ಗುಹಾಯಾಂ ಪ್ರವಿವೇಶ ತಮ್ ।
ಸ್ವಾಂ ಪುರೀಂ ದರ್ಶಯಾಮಾಸ ದಿವ್ಯನಾರೀನರೈರ್ಯುತಾಮ್ ॥೯೯॥

ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಒಂದು ಗುಹೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ದಿವ್ಯವಾದ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಹಾಗೂ ಪುರುಷರು ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು.

ತಸ್ಯಾಂ ನಿವಿಷ್ಟಮಾತ್ಮಾನಂ ದಿವ್ಯಸಿಂಹಾಸನೇ ಶುಭೇ ।
ಪಾರ್ಶ್ವಸ್ಥಶಂಖಚಕ್ರಾಬ್ಜಗದಾಗರುಡಶೋಭಿತಮ್ ॥೧೦೦॥

ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯವಾದ ಒಂದು ಸಿಂಹಾಸನವಿತ್ತು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಕಂಗೊಳಿ- ಸುತ್ತಾ ಅನಂತನು ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ತಾನೇ ಆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದನು. ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಕಮಲ, ಗದೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಗರುಡನಿಂದ ಶೋಭಿತನಾಗಿದ್ದನು.

ದರ್ಶಯಾಮಾಸ ವಿಪ್ರಾಯ ವಿಶ್ವರೂಪಮನಂತಕಮ್ ।
ವಿಭೂತಿಭೇದ್ಯೆಶ್ಚಾನಂತ್ಯೆ ರಾಜಂತಮಮಿತೌಜಸಮ್ ॥೧೦೧॥

ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ತನ್ನ ವಿಭೂತಿರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಭೂತಿರೂಪಗಳೂ ಅನಂತವಾಗಿದ್ದವು. ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದವು. ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದವು. ಮಹಾತೇಜೋಭರಿತವಾಗಿದ್ದವು.

ಕೌಸ್ತುಭೇನ ವಿರಾಜಂತಂ ವನಮಾಲಾವಿಭೂಷಿತಮ್ ।
ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವದೇವೇಶಮನಂತಮಪರಾಜಿತಮ್ ॥೧೦೨॥

ಕೌಸ್ತುಭರತ್ನದಿಂದ ಆ ವಿಭೂತಿರೂಪವು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ವನಮಾಲೆಯಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿತ್ತು. ಯಾರಿಂದಲೂ ಗೆಲ್ಲಲಾಗದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದೇವತೆಯಾದ ಅನಂತನನ್ನು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನೋಡಿದನು.

ವಂದಮಾನೋ ಜಗಾದೋಚ್ಚೈರ್ಜಯಶಬ್ದಪುರಸ್ಸರಮ್ ।
ಪಾಪೋಽಹಂ ಪಾಪಕರ್ಮಾಽಹಂ ಪಾಪಾತ್ಮಾ ಪಾಪಸಂಭವಃ ॥೧೦೩॥
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಸರ್ವಪಾಪಹರೋ ಭವ ।
ಅದ್ಯ ಮೇ ಸಫಲಂ ಜನ್ಮ ಜೀವಿತಂ ಚ ಸುಜೀವಿತಮ್ ॥೧೦೪॥

ಈ ಅದ್ಭುತವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಕಂಡ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಉಚ್ಚ ಕಂಠದಿಂದ 'ಜಯ, ಜಯ' ಎಂದು ಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು –

ನಾನು ಕಡುಪಾಪಿ. ಪಾಪಕರವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯೆಲ್ಲವೂ ಪಾಪದೆಡೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಪಾಪದಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಹುಟ್ಟು.

ಓ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನೇ! ನನ್ನನ್ನು ಈ ಪಾಪಕೂಪದಿಂದ ಎತ್ತಿ ರಕ್ಷಿಸು. ನನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸು. ಇಂದು ನನ್ನ ಜನ್ಮವು ಸಫಲವಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಜೀವನವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿದೆ.

ಯತ್ ತವಾಂಘ್ರ್ಯಬ್ಜಯುಗಲೇ ಮನ್ಮೂರ್ಧಾ ಭ್ರಮರಾಯತೇ ।

ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾಽನಂತದೇವೇಶಃ ಪ್ರಾಹ ಸುಸ್ನಿಗ್ಧಯಾ ಗಿರಾ ॥೧೦೫॥

ನಿನ್ನ ಎರಡು ಪಾದಪದ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಲೆಯು ದುಂಬಿಯಂತೆ ಮಗ್ನವಾಗಿದೆ. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಅನಂತನು ಮಧುರವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಮಾ ಭೈಸ್ತ್ವಂ ಬ್ರೂಹಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಯತ್ ತೇ ಮನಸಿ ವರ್ತತೇ ।

ವಿಪ್ರಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಹೆದರಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸು.

ಕೌಂಡಿನ್ಯಃ

ಮಯಾ ಭೂತ್ಯವಲಿಪ್ತೇನ ತ್ರೋಟಿತೋಽನಂತದೋರಕಃ ॥೧೦೬॥

ತೇನ ಪಾಪವಿಪಾಕೇನ ಭೂತಿರ್ಮೇ ಪ್ರಲಯಂ ಗತಾ ।

ಸ್ವಜನೈಃ ಕಲಹೋ ಗೇಹೇ ನ ಕಶ್ಚಿನ್ಮಾಂ ಪ್ರಭಾಷತೇ ॥೧೦೭॥

ಕೌಂಡಿನ್ಯನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು – ಅನಂತನೇ! ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ದರ್ಪದಿಂದ ಅನಂತ ದೋರವನ್ನು ನಾನು ಕಡಿದು ಹಾಕಿದೆನು. ಆ ಪಾಪಕರ್ಮದ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ನನ್ನ ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗಿದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧುಗಳ ಕಲಹ ಬಲು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಜೊತೆ ಯಾರೂ ಸಹ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ.

ನಿರ್ವೇದಾದ್ ಗಮಿತೋಽರಣ್ಯೇ ತವ ದರ್ಶನಕಾಂಕ್ಷಯಾ ।

ಕೃಪಯಾ ದೇವದೇವೇಶ ತ್ವಯಾತ್ಮಾ ಸಂಪ್ರದರ್ಶಿತಃ ॥೧೦೮॥

ತಸ್ಯ ಪಾಪಸ್ಯ ಮೇ ಶಾಂತಿಂ ಕಾರುಣ್ಯಾದ್ ವಕ್ತುಮರ್ಹಸಿ ।

ಏನೆಂದು ತಿಳಿಯದೇ ನಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವ ತವಕ ಹೊಂದಿದ್ದೇನೆ. ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನ ಎನಗಾಯಿತು.

ಅನಂತದೋರವನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಏನು ಪರಿಹಾರವೆಂಬುದನ್ನು ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ನೀನೇ ಎನಗೆ ತಿಳಿಸು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ

ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾಽನಂತದೇವೇಶ ಉವಾಚ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮಮ್ ॥೧೦೯॥

ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಂತೋಷಿತೋ ದೇವಃ ಕಿಂ ನ ದದ್ಯಾದ್ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ – ದೇವೇಶನಾದ ಅನಂತನು ವಿಪ್ರನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು – ಎಲೈ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ದೇವನಾದ ಅನಂತನು ಏನು ತಾನೇ ಕೊಡದಿರಲಾರ? ಭಕ್ತನೇ! ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವೆನು.

ಅನಂತಃ

ಸ್ವಗೃಹಂ ಗಚ್ಛ ಕೌಂಡಿನ್ಯ ಮಾ ವಿಲಂಬಂ ಕುರು ದ್ವಿಜ ॥೧೧೦॥

ಚರಾನಂತವ್ರತಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನವ ವರ್ಷಾಣಿ ಪಂಚ ಚ ।

ಸರ್ವಪಾಪವಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸೇ ಸಿದ್ಧಿಮುತ್ತಮಾಮ್ ॥೧೧೧॥

ಅನಂತನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಎಲೈ ದ್ವಿಜನೇ! ತಡ ಮಾಡಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ತೆರಳು. ಅನಂತವ್ರತವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡು. ಇದನ್ನು ಹದಿನಾಕು ವರ್ಷಗಳ ತನಕ ಆಚರಿಸಬೇಕು.ಆಗ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ನೀನು ವಿಮುಕ್ತನಾಗುವಿ. ಉತ್ತಮ ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಕೂಡ ನೀನು ಹೊಂದುವಿ.

ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾನ್ ಸಮುತ್ಪಾದ್ಯ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಭೋಗಾನ್ ಯಥೇಪ್ಸಿತಮ್ ।

ಅಂತೇ ಮತ್ಸ್ಮರಣಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಾಮುಪೈಷ್ಯಸಿ ಅಸಂಶಯಮ್ ॥೧೧೨॥

ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಪಡೆದು ನಿನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವಿ. ಜೀವನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವಿ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನೇ ಹೊಂದುವಿ.

ಅನ್ಯಂ ಚ ತೇ ವರಂ ದದ್ಮಿ ಸರ್ವಲೋಕೋಪಕಾರಕಮ್ ।

ಇದಮಾಖ್ಯಾನಕವರಂ ಶೀಲಾನಂತವ್ರತಾದಿಕಮ್ ॥೧೧೩॥

ನಿನಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಉತ್ತಮವಾದ ಸಕಲಲೋಕಕ್ಕೆ ಉಪಕಾರಕವಾದ ವರವನ್ನು ನೀಡುವೆ. ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಶೀಲೆಯು ಯಾವ ಅನಂತವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದಳೋ ಅದು ಅತ್ಯಂತಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ.

ಕರಿಷ್ಯತಿ ನರೋ ಯಸ್ತು ಕುರ್ವನ್ ವ್ರತಮಿದಂ ಶುಭಮ್ ।
ಸೋಽಚಿರಾತ್ ಪಾಪನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಮ್ ॥೧೧೪॥

ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಈ ಶುಭವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಕೂಡಲೇ ಪಾಪರಹಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಉತ್ತಮ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಗಚ್ಛ ವಿಪ್ರ ಗೃಹಂ ಶೀಘ್ರಂ ಯಥಾ ಯೇನಾಽಗತೋ ಹ್ಯಸಿ ।

ಹೇಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ಆಗಮಿಸಿದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಮನೆಗೆ ಹೊರಡು.

ಕೌಂಡಿನ್ಯಃ

ಸ್ವಾಮಿನ್ ಪೃಚ್ಛಾಮಿ ತೇ ಬ್ರೂಹಿ ಕಿಂಚಿತ್ ಕೌತೂಹಲಂ ಮಯಾ ॥೧೧೫॥

ಕೌಂಡಿನ್ಯನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ – ಸ್ವಾಮಿನ್! ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾದ ಒಂದು ವಿಷಯ -ವನ್ನು ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

ಅರಣ್ಯೇ ಭ್ರಮತಾ ದೃಷ್ಟಂ ತದ್ವದಸ್ವ ಜಗದ್ಗುರೋ ।
ಯಶ್ಚೂತವೃಕ್ಷಃ ಕಸ್ತತ್ರ ಕಾ ಗೌಃ ಕೋ ವೃಷಭಸ್ತಥಾ ॥೧೧೬॥

ಜಗದ್ಗುರುವೇ! ನಾನು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಸಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ನನಗೆ ಕಂಡ ಆ ಮಾವಿನ ಮರವು ಯಾರು? ಆ ಹಸು ಯಾವುದು? ಎತ್ತು ಯಾರು?

ಕಮಲೋತ್ಪಲಕಹ್ಲಾರೈಃ ಶೋಭಿತಂ ಸುಮನೋಹರಮ್ ।
ಮಯಾ ದೃಷ್ಟಂ ಮಹಾರಣ್ಯೇ ಕಿಂ ತತ್ ಪುಷ್ಕರಿಣೀದ್ವಯಮ್ ॥೧೧೭॥
ಕಃ ಖರಃ ಕುಂಜರಃ ಕೋಽಸೌ ಕೋಽಸೌ ವೃದ್ಧೋ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ ।

ಅನೇಕವಿಧವಾದ ತಾವರೆಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವಾದ ಆ ಎರಡು ಸರೋವರಗಳು ಯಾವವು? ಕತ್ತೆ, ಆನೆ, ವೃದ್ಧಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಯಾರು?

ಅನಂತಃ

ಸ ಚೂತವೃಕ್ಷೋ ವಿಪ್ರೋಽಸೌ ವೇದವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದಃ ॥೧೧೮॥

ವಿದ್ಯಾ ನ ದತ್ತಾ ಶಿಷ್ಯೇಭ್ಯಸ್ತೇನಾಸೌ ತರುತಾಂ ಗತಃ ।

ಯಾ ಗೌರ್ವಸುಂಧರಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಾ ಪೂರ್ವಂ ಬೀಜಹಾರಿಣೀ ॥೧೧೯॥

ಆ ಮಾವಿನ ಮರ ಬೇರಾರೂ ಅಲ್ಲ? ವೇದವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣತನಾದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮ. ಅವನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಮಾವಿನ ಮರವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವನು.

ಯಾವ ಹಸುವನ್ನು ಕಂಡಿಯೋ ಅದು ಎಲ್ಲ ಬೀಜಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲೇ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಭೂಮಿಯಾಗಿತ್ತು.

ವೃಷೋ ಧರ್ಮಸ್ತ್ವಯಾ ದೃಷ್ಟಃ ಶಾದ್ವಲೇ ಯಃ ಸಮಾಸ್ಥಿತಃ ।

ಧರ್ಮಾಧರ್ಮವ್ಯವಸ್ಥಾನಂ ತಚ್ಚ ಪುಷ್ಕರಿಣೀದ್ವಯಮ್ ॥೧೨೦॥

ಎಳೆ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಯಾವ ಎತ್ತನ್ನು ನೀನು ಕಂಡೆಯೋ ಅದು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಧರ್ಮದೇವತೆಯಾಗಿದೆ. ಎರಡು ಕೆರೆಗಳು ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಅಧರ್ಮದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ದೇವತೆಗಳು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯೌ ಕೇಚಿದಪ್ಯಾಸ್ತಾಂ ಭಗಿನ್ಯೌ ತೇ ಪರಸ್ಪರಮ್ ।

ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾದಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ ತನ್ನಿವೇದಯತೋ ಮಿಥಃ ॥೧೨೧॥

ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಅಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವ ದೇವತೆಗಳೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕನ್ಯೆಯರಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅವರು ಪರಸ್ಪರ ಸಹೋದರಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಅಧರ್ಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ವಿಪ್ರಾಯ ನ ಕ್ವಚಿದ್ ದತ್ತಮತಿಥೌ ದುರ್ಬಲೇಽಪಿ ವಾ ।

ಭಿಕ್ಷಾ ನ ದತ್ತಾ ಚಾರ್ಥಿಭ್ಯಸ್ತೇನ ಪಾಪೇಣ ಕರ್ಮಣಾ ॥೧೨೨॥

ವೀಚೀಕಲ್ಲೋಲಮಾಲಾಭಿರ್ಗಚ್ಛತಸ್ತೇ ಪರಸ್ಪರಮ್ ।

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ, ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ, ದುರ್ಬಲರಿಗೆ, ಯಾವುದನ್ನೂ ಕೂಡ ನೀಡುತ್ತಿ-ರಲಿಲ್ಲ. ಬೇಡುವವರಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಪಾಪಕರ್ಮದಿಂದ

ಪರಸ್ಪರ ಅಲೆಗಳಾಗಿ(ಪುಷ್ಕರಿಣಿಗಳಾಗಿ) ಹುಟ್ಟಿದರು. ಪರಸ್ಪರ ಅಲೆಗಳಿಂದ ತಾವೇ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಖರಃ ಕ್ರೋಧಸ್ತು ಯೋ ದೃಷ್ಟಃ ಕುಂಜರೋ ಮದ ಉಚ್ಯತೇ ॥೧೨೩॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽಸಾವನಂತೋಽಹಂ ಗುಹಾ ಸಂಸಾರಗಹ್ವರಮ್ ।
ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ದೇವದೇವೇಶಃ ತತ್ರೈವಾಂತರಧೀಯತ ॥೧೨೪॥

ನಿನಗೆ ಮುಂದೆ ಸಿಕ್ಕ ಕತ್ತೆಯೇ ಕೋಪಾಭಿಮಾನಿ. ನೀನು ಕಂಡ ಆನೆಯು ಮದಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿ. ಮುದುಕಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ನಾನೇ ಆಗಿದ್ದೇನೆ. ನೀನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಗುಹೆಯು ಸಂಸಾರದ ಗುಹೆಯಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೀಡಿ, ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಅನಂತನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ತಿರೋಹಿತನಾದನು.

ಸ್ವಪ್ನಪ್ರಾಯಂ ತತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತತಃ ಸ್ವಗೃಹಮಾಗತಃ ।
ಕೃತ್ವಾಽನಂತವ್ರತಂ ಸಮ್ಯಗ್ ನವ ವರ್ಷಾಣಿ ಪಂಚ ಚ ॥೧೨೫॥

ಕೌಂಡಿನ್ಯನಿಗೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಘಟನೆಯು ಸ್ವಪ್ನದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದನು. ಹದಿನಾಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅನಂತನ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದನು.

ಭುಕ್ತ್ವಾ ಸರ್ವಮನಂತೇನ ಯಥೋಕ್ತಂ ಪಾಂಡುನಂದನ ।
ಅಂತೇ ಚ ಸ್ಮರಣಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಗತೋಽನಂತಪುರಂ ದ್ವಿಜ ॥೧೨೬॥

ಪಾಂಡುನಂದನನೇ! ಅನಂತನಾಮಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೇಗೆ ವರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದನೋ ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದನು. ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನಂತನ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಅನಂತದೇವನ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

ತಥಾ ತ್ವಮಪಿ ರಾಜರ್ಷೇ ಕಥಾಂ ಶೃಣ್ವನ್ ವ್ರತಂ ಕುರು ।
ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸೇ ಚಿಂತಿತಂ ಸರ್ವಮನಂತಸ್ಯ ವಚೋ ಯಥಾ ॥೧೨೭॥

ರಾಜರ್ಷಿಯೇ! ಅವನಂತೆ ನೀನೂ ಸಹ ಅನಂತದೇವನ ಕಥೆಯನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡು. ಅನಂತವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸು. ಅನಂತನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಿನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೋ.

ಯದ್ವೈ ಚತುರ್ದಶೇ ವರ್ಷೇ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ದ್ವಿಜನ್ಮನಾ ।
ವರ್ಷೈಕೇನ ತದಾಪ್ನೋತಿ ಕೃತ್ವಾ ಸಾಖ್ಯಾನಕವ್ರತಮ್ ॥೧೨೮॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹದಿನಾಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಯಾವ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದನೋ ಆ ಫಲವನ್ನು ಆಖ್ಯಾನಸಹಿತವಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

ಏತತ್ ತೇ ಕಥಿತಂ ಭೂಪ ವ್ರತಾನಾಮುತ್ತಮಂ ವ್ರತಮ್ ।
ಯಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯೋ ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥೧೨೯॥

ರಾಜನೇ! ಈ ವ್ರತವು ಎಲ್ಲ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಅನಂತವ್ರತದ ಕಥೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ನಾನು ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಯೇಽಪಿ ಶೃಣ್ವಂತಿ ಸತತಂ ಪಠ್ಯಮಾನಂ ಪಠಂತಿ ಯೇ ।
ತೇಽಪಿ ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾಃ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಂತಿ ಚ ಹರೇಃ ಪದಮ್ ॥೧೩೦॥

ಯಾರು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೋ ಅಥವಾ ಪಠಿಸುತ್ತಾರೋ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಪಾಪಗಳಿಂದ ರಹಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಸಾರಗಹ್ವರಗುಹಾಸು ಸುಖಂ ವಿಹರ್ತುಂ
ವಾಂಛಂತಿ ಯೇ ಕುರುಕುಲೋದ್ಭವ ಶುದ್ಧಸತ್ವಾಃ ।
ಸಂಪೂಜ್ಯ ಚ ತ್ರಿಭುವನೇಶಮನಂತದೇವಂ
ಬಧ್ನಂತಿ ದಕ್ಷಿಣಕರೇ ವರದೋರಕಂ ತೇ ॥೧೩೧॥

॥ ಇತಿ ಭವಿಷ್ಯೋತ್ತರಪುರಾಣೇ ಶ್ರೀಮದನಂತವ್ರತಕಥಾ ಸಂಪೂರ್ಣಾ ॥

ಈ ಸಂಸಾರವು ಭಯಂಕರವಾದ ಗುಹೆಯಂತಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ವಿಹಾರ ಮಾಡುವ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೆ

ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಅನಂತದೇವನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಲತೋಳಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಅನಂತನ ದೋರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯೋತ್ತರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅನಂತವ್ರತದ ಕಥೆಯು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

(ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪಾಠಾಂತರ ಹೀಗಿದೆ) –

ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಚ ಮಯಾ ಸರ್ವಮನಂತೋ ವಿಪ್ರರೂಪಧೃತ್ ।
ಚರಾನಂತವ್ರತಂ ತ್ವಂ ಚ ನವವರ್ಷಾಣಿ ಪಂಚ ಚ ॥
ಸಂಸ್ತುಷ್ಟಃ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ನಕ್ಷತ್ರಸ್ಥಾನಮುತ್ತಮಮ್ ।
ಇಹ ಲೋಕೇ ಸುವಿಪುಲಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ಕಾಮಾನವಾಪ್ನುಹಿ ॥

ಅನಂತನಾಮಕನಾದ ನಾನು ಆ ವಿಪ್ರನಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೂಡ ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಅನಂತರ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆನು. ಹೇ ವಿಪ್ರನೇ ನೀನು ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ತೆರಳು. ಹದಿನಾಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅನಂತವ್ರತವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಚರಿಸು. ಇದರಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ನಾನು ಉತ್ತಮವಾದ ನಕ್ಷತ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನೇ ನೀಡುತ್ತೇನೆ. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಿ, ಎಲ್ಲ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿ, ಪುತ್ರಪೌತ್ರರಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಹೊಂದುವಿ.

ಇತಿ ದತ್ವಾ ವರಂ ದೇವಸ್ತತ್ರೈವಾಂತರಧೀಯತ?।
ಕೌಂಡಿಣ್ಯೋऽಪ್ಯಾಗತೋ ಗೇಹೇ ಚಚಾರ ವ್ರತಮುತ್ತಮಮ್ ॥

ಹೀಗೆ ಅನಂತನಾಮಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಆ ವಿಪ್ರನಿಗೆ ವರವನ್ನು ನೀಡಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಕೌಂಡಿಣ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಮರಳಿದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಹದಿನಾಕುವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅನಂತವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದನು.

ಶೀಲಯಾ ಸಹ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಭೋಗಾನ್ ಯಥೇಪ್ಸಿತಾನ್।

ಪುತ್ರಪೌತ್ರೈಃ ಸಮಾವೃತಃ ತತೋ ನಕ್ಷತ್ರತಾಂ ಗತಃ ।

ಕಲ್ಪಸ್ಥಾಯೀ ಚ ಸಂಭೂತೋ ದೃಶ್ಯತೇಽದ್ಯಾಪಿ ಸೋ ದ್ವಿಜಃ ॥

ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಶೀಲೆಯ ಜೊತೆ ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠನಾದ ಆ ಕೌಂಡಿಣ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮನೋಹರವಾದ ಎಲ್ಲ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದನು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಸು ಎಂಬ ನಕ್ಷತ್ರವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಒಂದು ಕಲ್ಪಗಳ ಕಾಲ ಆ ಪುನರ್ವಸು ನಕ್ಷತ್ರವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇಂದೂ ಕೂಡ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆ ಪುನರ್ವಸು ನಕ್ಷತ್ರವು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಕುಂಭಜೇನ ಪುರಾ ಚೀರ್ಣಂ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕೇ ಪ್ರಕಾಶಿತಾ ।

ಸಗರೇಣ ದಿಲೀಪೇನ ಭರತೇನ ಮಹಾತ್ಮನಾ ॥

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರೇಣ ಭೂಪೇನ ಜನಕೇನಾಪಿ ಪಾಂಡವ ।

ಏತೇ ಚಾನ್ಯೇ ಬಹವೋ ರಾಜ್ಯಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ದಿವಂ ಗತಾಃ ॥

ಹಿಂದೆ ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನಿಗಳು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ತಂದರು. ಅನಂತರ ಸಗರ, ದಿಲೀಪ, ಭರತ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಈ ಅನಂತವ್ರತವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸಿ ಪೃಥಿವಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರು. ಇನ್ನೂ ಅನೇಕರಾಜರು ಇದನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಪಡೆದರು.

ಏತತ್ ತೇ ಕಥಿತಂ ಪಾರ್ಥ ವ್ರತಾನಾಮುತ್ತಮಂ ವ್ರತಮ್ ।

ಯತ್ಕೃತ್ವಾ ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯೋ ವಿಮುಕ್ತಃ ಸುಖಮಶ್ನುತೇ ॥

ಎಲ್ಲ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ವ್ರತವನ್ನು ನಿನಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇದನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

* * * * *

ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅನಂತವ್ರತದ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಸವಿಚಾರ

ಅಧ್ಯಾಯ ೧೦೬

ಸತ್ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ ಪ್ರಶ್ನೆ

ಯುಧಿಷ್ಠಿರಃ –

ಸರ್ವಕಾಮಾನವಾಪ್ನೋತಿ ಸಮಾರಾಧ್ಯ ಜನಾರ್ದನಮ್ ।

ಪ್ರಕಾರೈರ್ಬಹುಭಿಃ ಕೃಷ್ಣ ಯಾನ್ಯಾನಿಚ್ಛತಿ ಚೇತಸಾ ॥೧॥

ಎಲೈ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ! ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಶಿಸಿದ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಶ್ರೀಜನಾರ್ದನನನ್ನು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದ ಆರಾಧಿಸಿ ಸರ್ವಕಾಮುಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾನಷ್ಟೇ.

ನೃಣಾಂ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಚ ಸರ್ವೇಷಾಂ ನಾನ್ಯಚ್ಛೋಕಸ್ಯ ಕಾರಣಮ್ ।

ಅಪತ್ಯಾದಧಿಕಂ ಕಿಂಚಿತ್ ವಿದ್ಯತೇ ಹ್ಯತ್ರ ಜನ್ಮನಿ ॥೨॥

ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಂತಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾದುದು ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ಹೆಂಗಸಿಗೂ ಗಂಡಸಿಗೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶೋಕಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದದ್ದು ಸಂತತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ.

ಅಪುತ್ರತಾ ಮಹಾದುಃಖಮತಿದುಃಖಂ ಕುಪುತ್ರತಾ ।

ಸುಪುತ್ರಃ ಸರ್ವಸೌಖ್ಯಾನಾಂ ಹೇತುಭೂತಂ ಮತೋ ಮಮ ॥೩॥

ಅಪುತ್ರತ್ವವು ಮಹಾದುಃಖದಾಯಕವಾದುದು. ದುಷ್ಪುತ್ರತ್ವವು ಅತಿದುಃಖದಾಯಕವು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಹೇಯವೂ ಆದುದು. ಆದುದರಿಂದ ಸುಪುತ್ರನೇ ಸರ್ವಸೌಖ್ಯಗಳಿಗೂ ಕಾರಣನೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಧನ್ಯಾಸ್ತೇ ಯೇ ಸುತಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾಃ ಸರ್ವದುಃಖವಿವರ್ಜಿತಮ್ ।

ಶಕ್ತಂ ಪ್ರಶಾಂತಂ ಬಲಿನಂ ಪರಾಂ ನಿರ್ವೃತಿಮಾಗತಮ್ ॥೪॥

ಸರ್ವದುಃಖವರ್ಜಿತನೂ, ಶಕ್ತನೂ, ಶಾಂತನೂ, ಬಲಶಾಲಿಯೂ, ಪರಮ-ಸಂತೋಷಯುಕ್ತನೂ ಆದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಯಾರು ಪಡೆದಿರುವರೋ ಅವರೇ ಧನ್ಯರು.

ಸ್ವಕರ್ಮಾಭಿರತಂ ನಿತ್ಯಂ ದೇವದ್ವಿಜಪರಾಯಣಮ್ ।
ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಂ ಸರ್ವಧರ್ಮಜ್ಞಂ ದೀನಾನಾಥಾನುಕಂಪಿನಮ್ ॥೫॥

ಯಾವಾಗಲೂ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ (ತನ್ನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮೋಚಿತಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ) ನಿರತನೂ, ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣಪೂಜಾಪರಾಯಣನೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನೂ, ಸರ್ವಧರ್ಮಜ್ಞನೂ, ದೀನರೂ ಅನಾಥರಲ್ಲಿ ದಯೆಯುಳ್ಳವನೂ,

ವಿನಿರ್ಜಿತಾರಿಸರ್ವಸ್ವಂ ಮನೋಹೃದಯನಂದನಮ್ ।
ದೇವಾನುಕೂಲತಾಯುಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ ಸಮ್ಯಗ್ ಗುಣೇನ ಚ ॥೬॥

ಮತ್ತು ಶತ್ರುವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಅವನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡವನೂ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವವನೂ, ದೈವಾನುಕೂಲ್ಯವುಳ್ಳವನೂ, ಸದ್ಗುಣಭರಿತನೂ,

ಮಿತಸ್ವಜನಸನ್ಮಾನಲಬ್ಧಂ ನಿರ್ವಾಣಮುತ್ತಮಮ್ ।
ಯಃ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಸುತಂ ತಸ್ಮಾತ್ ನಾನ್ಯೋ ಧನ್ಯತರೋ ಭುವಿ ॥೭॥

ಮತ್ತು ಸ್ವಜನಪ್ರಿಯನೂ, ಜನಾದರಣೆ ಪಡೆದವನೂ ಆದ ಉತ್ತಮಪುತ್ರನನ್ನು ಯಾವನು ಪಡೆಯುವನೋ ಅವನಿಗಿಂತ ಕೃತಾರ್ಥನು ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲ.

ಸೋಽಹಮೇವಂವಿಧಂ ಶ್ರೋತುಂ ಕರ್ಮೇಚ್ಛಾಮಿ ಮಹಾಮತೇ ।
ಯೇನೇದೃಗ್ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಃ ಪುತ್ರಃ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಭುವಿ ಮಾನವೈಃ ॥೮॥

ಎಲೈ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನೇ! ಪುರುಷನು ಇಂತಹ ಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಗನನ್ನು ಯಾವ ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದ ಹೊಂದಬಹುದು? ಅಂತಹ ಕರ್ಮವಿಶೇಷವನ್ನು ನಿನ್ನಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದನು.

ಅನಂತವ್ರತ ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉತ್ತರ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ

ಏವಮೇತನ್ಮಹಾಭಾಗ ಪುತ್ರಾಪುತ್ರಸಮುದ್ಭವಮ್ ।
ದುಃಖಂ ಪ್ರಯಾತ್ಯುಪಶಮಂ ತನಯಾನ್ನೇಹ ಕೇನಚಿತ್ ॥೯॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ – ಅಯ್ಯಾ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೇ! ನೀನು ಕೇಳುವುದು ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಪುತ್ರತ್ವದ ಸಂಕಟವೂ, ಅಪುತ್ರತ್ವದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ದುಃಖವೂ ಸತ್ಪುತ್ರನಿಂದಲ್ಲದೇ ಬೇರೆ ಯಾವುದರಿಂದಲೂ ಉಪಶಮನ-ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಅತ್ರಾಪಿ ಶ್ರೂಯತಾಂ ವೃತ್ತಂ ಯತ್ಪೂರ್ವಮಭವನ್ಮುನೇ ।
ಉತ್ಪತ್ತೌ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಸ್ಯ ಹೈಹಯಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ ॥೧೦॥

ಅಯ್ಯಾ ಮನನಶೀಲನೇ! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ, ಹೈಹಯಕುಲೋತ್ಪನ್ನನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನ ಉತ್ಪತ್ತಿವಿಷಯಕವಾದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಶ್ರವಣಮಾಡು.

ಕೃತವೀರ್ಯೋ ಮಹೀಪಾಲಃ ಹೈಹಯೋ ನಾಮ ವೈ ಪುರಾ ।
ಶಸ್ಯ ಶೀಲಧನಾ ನಾಮ ಬಭೂವ ವರವರ್ಣಿನೀ ॥೧೧॥

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹೈಹಯಕುಲೋತ್ಪನ್ನನಾದ ಕೃತವೀರ್ಯನೆಂಬ ಅರಸನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಶೀಲಧನೆ ಎಂಬ ಸುಂದರಿಯು ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾಗಿದ್ದಳು.

ಪತ್ನೀಸಹಸ್ರಪ್ರವರಾ ಮಹಿಷೀ ಶೀಲಮಂಡನಾ ।
ಸಾ ತ್ವಪುತ್ರಾ ಮಹಾಭಾಗಾ ಮೈತ್ರೇಯೀಂ ಪರ್ಯಪೃಚ್ಛತ ॥೧೨॥

ಆ ರಾಜನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಅವಳು ಸ್ತ್ರೀಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಳೂ, ಆಚಾರವೇ ಭೂಷಣವಾಗಿ ಉಳ್ಳವಳೂ ಎನಿಸಿ, ಪಟ್ಟದರಸಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಆದರೂ ಆ ಮಹಾಭಾಗ್ಯವತಿಯು ಅಪುತ್ರಳಾದುದರಿಂದ ಪೂಜ್ಯಳಾದ ಮೈತ್ರೇಯಿಯನ್ನು(?) ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದಳು.

ಕೃತವೀರ್ಯನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ

ಗುಣವತ್ ಪುತ್ರಲಾಭಾಯ ಕೃತಾಸನಪರಿಗ್ರಹಮ್ ।
ತಯಾ ಪೃಷ್ಟಾಥ ಸಾ ಸಮ್ಯಙ್ ಮೈತ್ರೇಯೀ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನೀ ॥೧೩॥
ಕಥಯಾಮಾಸ ಪರಮಂ ನಾಮ್ನಾನಂತವ್ರತಂ ಮಹತ್ ।

ಸರ್ವಕಾಮಫಲಾವಾಪ್ತಿಕಾರಣಂ ಪಾಪನಾಶನಮ್ ।

ತಸ್ಯಾಃ ಸುಪುತ್ರಲಾಭಾಯ ರಾಜಪುತ್ರ್ಯಾಸ್ತಪಸ್ವಿನೀ ॥೧೪॥

ಒಂದು ದಿನ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಿಯಾದ ಮೈತ್ರೇಯಿಯು ಆ ರಾಣಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಸತ್ಕೃತಳಾಗಿ, ಆಸನವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಮಾಡಿದಳು. ಬಳಿಕ ಆ ಶೀಲಧನಾ ರಾಣಿಯು ಸುಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದಳು. ಆಗ ಮೈತ್ರೇಯಿಯು ಆ ರಾಜಪುತ್ರಿಗೆ ಸುಪುತ್ರಾವಾಪ್ತಿಸಾಧನವೂ, ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಪ್ರದವೂ, ಪಾಪನಾಶಕವೂ, ಮಹಿಮಾಯುಕ್ತವೂ ಆದ ಅನಂತವ್ರತವೆಂಬ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ವ್ರತವನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡತೊಡಗಿದಳು.

ಕೃತವೀರ್ಯನ ಪತ್ನಿಗೆ ಮೈತ್ರೇಯೀಯ ಉಪದೇಶ

ಮೈತ್ರೇಯೀ

ಯೋ ಯಮಿಚ್ಛೇನ್ನರಃ ಕಾಮಂ ನಾರೀ ವಾ ವರವರ್ಣಿನೀ ॥೧೫॥

ಸ ತಂ ಸಮಾರಾಧ್ಯ ವಿಭುಂ ಸಮಾಪ್ನೋತಿ ಜನಾರ್ದನಾತ್ ।

ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇ ಮೃಗಶಿರೋ ಭೀಮೋ ಯಸ್ಮಿನ್ ದಿನೇಽಭವತ್ ॥೧೬॥

ಮೈತ್ರೇಯಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ – ಭೀಮನು ಯಾವ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದನೋ ಅಂತಹ ಮೃಗಶಿರಾ ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದ ಶುಭದಿನದಲ್ಲಿ ಜನಾರ್ದನನನ್ನು ಆರಾಧಿಸ ಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಆರಾಧಿಸಿದರೆ ಆ ಶ್ರೀಜನಾರ್ದನನ ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಗಂಡಸಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಶೀಲವತಿಯಾದ ಹೆಂಗಸಾಗಲೀ ಯಾವ ಯಾವ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಬೇಡುವರೋ, ಅವರು ಆಯಾಯಾ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿ ಕಾರ್ತಿಕದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಬೇಕು

ತಸ್ಮಿನ್ ಸಂಪ್ರಾಸ್ಯ ಗೋಮೂತ್ರಂ ಸ್ನಾತೋ ನಿಯತಮಾನಸಃ ।

ಪುಷ್ಪೈರ್ಧೂಪೈಸ್ತಥಾಗಂಧೈರುಪವಾಸೈಶ್ಚ ಭಕ್ತಿತಃ ॥

ವಾಮಪಾದಮನಂತಸ್ಯ ಪೂಜಯೇದ್ ವರವರ್ಣಿನಿ ॥೧೭॥

ಎಲೈ ಸುಂದರಿಯೇ! ಆ ದಿನದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಯುಕ್ತಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಗೋಮೂತ್ರಪ್ರಾಶನಮಾಡಿ, ಉಪವಾಸದಿಂದಿದ್ದು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪಾದಿಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಅನಂತನ ವಾಮಪಾದವನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಅನಂತಃಸರ್ವಕಾಮಾನಾಮನಂತಂ ಭಗವಾನ್ ಫಲಮ್ ।
ದದಾತ್ವನಂತಂ ಚ ಪುನಸ್ತದೇವಾನ್ಯತ್ರ ಜನ್ಮನಿ ॥೧೮॥
ಅನಂತಪುಣ್ಯೋಪಚಯಮನಂತಂ ತು ಮಹಾವ್ರತಮ್ ।
ಯಥಾಭಿಲಷಿತಾವಾಪ್ತಿಂ ಕುರು ಮೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥೧೯॥

''ಶ್ರೀಅನಂತನು ಸರ್ವಕಾಮಗಳಿಗೂ ಸಾರ್ಥಕನು. ಪೂಜ್ಯನಾದ ಅನಂತನು ಅನಂತಫಲದಾಯಕನು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಜನ್ಮಾಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ಅನಂತಫಲವನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ಅನಂತನಾಮಕ ಈ ಮಹಾವ್ರತವು ಅನಂತ ಪುಣ್ಯೋಪಚಯುವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಲಿ. ಓ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೇ! ಅಭಿಲಷಿತಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು'' – (ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು).

ಇತ್ಯುಚ್ಚಾರ್ಯಾಭಿಪೂಜ್ಯೈನಂ ಯಥಾವದ್ ವಿಧಿನಾ ನರಃ ।
ಸಮಾಹಿತಮನಾ ಭೂತ್ವಾ ಪ್ರಣಿಪಾತಪುರಸ್ಸರಮ್ ॥೨೦॥

ಈ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡುವವನು ಏಕಾಗ್ರವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ನಮಸ್ಕಾರ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ, ಶ್ರೀಅನಂತದೇವನನ್ನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ವಿಪ್ರಾಯ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದದ್ಯಾದನಂತಃ ಪ್ರೀಯತಾಮಿತಿ ।
ಸಮುಚ್ಚಾರ್ಯ ತತೋ ನಕ್ತಂ ಭುಂಜೀತ ಶೈಲವರ್ಜಿತಮ್ ॥೨೧॥

ಅನಂತರ 'ಅನಂತಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತೈಲವರ್ಜಿತವಾಗಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು.

ತತಶ್ಚ ಪೌಷೇ ಪುಷ್ಯರ್ಕ್ಷೇ ತದ್ವೈವ ಭಗವತ್ಕಟಿಮ್ ।
ವಾಮಾಮಭ್ಯರ್ಚಯೇದ್ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗೋಮೂತ್ರಪ್ರಾಶನಂ ತತಃ ॥೨೨॥

ಬಳಿಕ ಪುಷ್ಯಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರಯುತವಾದ ದಿನದಲ್ಲಿ, ಹೀಗೆಯೇ ಭಗವಂತನ ಎಡದ ಕಟಿಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಗೋಮೂತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಾಶನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅನಂತಃ ಸರ್ವಕಾಮಾನಾಮಿತಿ ಚೋಚ್ಚಾರಯೇತ್ ಪುನಃ ।
ಭೋಜಯೇತ ತಥಾ ವಿಪ್ರಾನ್ ವಾಚಯಿತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ ॥೨೩॥

ಈ ತಿಂಗಳಿನ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ 'ಅನಂತಃ ಸರ್ವಕಾಮಾನಾಮ್' (ಅನಂತನು ಸರ್ವಕಾಮಗಳಿಗೂ ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ) ಎರಡು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಮಂತ್ರವಾಚನ ಮಾಡಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಮಾಘೇ ಮಘಾಸು ತದ್ವಚ್ಚ ಬಾಹುಂ ದೇವಸ್ಯ ಪೂಜಯೇತ್ ।
ಸ್ಕಂಧೌ ಚ ಮಮ ಫಾಲ್ಗುನ್ಯೋಃ ಫಾಲ್ಗುನೇ ಮಾಸಿ ಭಾಮಿನಿ ॥೨೪॥

ಎಲೌ ಭಾಗ್ಯವತಿಯೇ! ಅದೇ ರೀತಿ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಘಾನಕ್ಷತ್ರ-ಯುಕ್ತವಾದ ದಿನದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಅನಂತದೇವನ ಬಾಹುಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಫಾಲ್ಗುಣಮಾಸದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾಫಲ್ಗುನೀ ನಕ್ಷತ್ರದ ದಿವಸ ಶ್ರೀಅನಂತದೇವನ ಸ್ಕಂಧ(ಹೆಗಲು) ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಚತುರ್ಷ್ವೇತೇಷು ಗೋಮೂತ್ರಂ ಪ್ರಾಶಯೇನ್ನೃಪನಂದಿನಿ ।
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ತಥಾ ದದ್ಯಾತ್ ತಿಲಾನ್ ಕನಕಮೇವ ಚ ॥೨೫॥

ಎಲೌ ರಾಜಪುತ್ರಿಯೇ! ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಈ ಮಾಘ, ಫಾಲ್ಗುಣಮಾಸ-ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗೋಮೂತ್ರಪ್ರಾಶನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಮಾಘದಲ್ಲಿ ತಿಲವನ್ನೂ, ಫಾಲ್ಗುಣದಲ್ಲಿ ಹಿರಣ್ಯವನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ದೇವಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಂ ಸ್ಕಂಧಂ ಚೈತ್ರೇ ಚಿತ್ರಾಸು ಪೂಜಯೇತ್ ।
ತಥೈವ ಪ್ರಾಶನಂ ಚಾತ್ರ ಪಂಚಗವ್ಯಮುದಾಹೃತಮ್ ।
ವಿಪ್ರೇ ಪ್ರವಾಚಕೇ ದದ್ಯಾದ್ ಯವಾನ್ ಮಾಸಚತುಷ್ಟಯಮ್ ॥೨೬॥

ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಚಿತ್ತಾನಕ್ಷತ್ರಯುತವಾದ ದಿನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಅನಂತದೇವನ ದಕ್ಷಿಣ (ಬಲ) ಸ್ಕಂಧವನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಆ ದಿನ ಪಂಚಗವ್ಯಪ್ರಾಶನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ಚೈತ್ರಾದಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಚನತತ್ಪರನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಯವಧಾನ್ಯವನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

ವೈಶಾಖೇ ಚ ವಿಶಾಖಾಸು ಬಾಹುಂ ಸಂಪೂಜ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಮ್ ।
ತಥೈವೋಕ್ತಾನ್ ಯವಾನ್ ದದ್ಯಾತ್ ನಕ್ತಂ ಕುರ್ಯಾದ್ ಭುಜಿಕ್ರಿಯಾಮ್ ॥

ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಖಾನಕ್ಷತ್ರಯುಕ್ತವಾದ ದಿನದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಅನಂತದೇವನ ದಕ್ಷಿಣ ಬಾಹುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಯವಧಾನ್ಯವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿ, ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಸು ಕಟಿಪೂಜಾಂ ಚ ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸಿ ಶುಭವ್ರತೇ ।
ಆಷಾಢಾಸು ತಥಾಷಾಢೇ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪಾದಾರ್ಚನಂ ಶುಭೇ ॥೨೮॥

ಓ ಶುಭವ್ರತಳೇ! ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾನಕ್ಷತ್ರದ ದಿನ ಶ್ರೀಅನಂತನ ಕಟಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಓ ಮಂಗಳಕರಳೇ! ಹಾಗೆಯೇ ಆಷಾಢಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಷಾಢನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಆ ಶ್ರೀಅನಂತದೇವನ ದಕ್ಷಿಣಪಾದವನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪಾದದ್ವಯಂ ತು ಶ್ರವಣೇ ಶ್ರಾವಣೇ ಮಾಸಿ ಪೂಜಯೇತ್?।
ಘೃತಂ ವಿಪ್ರಾಯ ದಾತವ್ಯಂ ಪ್ರಾಶನೀಯಂ ಯಥಾವಿಧಿ ॥೨೯॥

ಶ್ರಾವಣಮಾಸದ ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಾದದ್ವಯಾರ್ಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಘೃತದಾನ ಮಾಡಿ ತಾನೂ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಘೃತಪ್ರಾಶನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಶ್ರಾವಣಾದಿಷು ಮಾಸೇಷು ಪ್ರಾಶನಂ ದಾನಮೇವ ಚ ।
ಏತದೇವಂ ಸಮಾಖ್ಯಾತಂ ದೇವಾಂಸ್ತದ್ವಚ್ಚ ಪೂಜಯೇತ್ ॥೩೦॥

ಶ್ರಾವಣಾದಿಯಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಶನಕ್ಕೂ ದಾನಕ್ಕೂ ಈ ಘೃತವೇ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ದೇವಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಭಾದ್ರಪದದಲ್ಲಿ ಅನಂತನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ

ಗುಹ್ಯಂ ಪ್ರೋಷ್ಠಪದಾಯೋಗೇ ಮಾಸಿ ಭಾದ್ರಪದೇಽರ್ಚಯೇತ್ ।
ತದ್ವದಾಶ್ವಯುಜೇ ಪೂಜ್ಯಂ ಹೃದಯಂ ಚಾಶ್ವಿನೀಷು ಚ ॥೩೦॥

ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದ ಪ್ರೋಷ್ಠಪದನಕ್ಷತ್ರಯುತವಾದ ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಆಶ್ವಯುಜಮಾಸದ ಅಶ್ವಿನೀನಕ್ಷತ್ರಯುತವಾದ ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಾಮಿಯ ಹೃದಯಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಕುರ್ಯಾತ್ ಸಮಾಹಿತಮನಾಃ ಸ್ನಾನಂ ಪ್ರಾಶನಮರ್ಚನಮ್ ।
ಅನಂತಶಿರಸಃ ಪೂಜಾಂ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಕೃತ್ತಿಕಾಸು ಚ ॥೩೨॥

ಈ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಏಕಾಗ್ರತೆಯ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸ್ನಾನ, ಪ್ರಾಶನೆ, ಅರ್ಚನೆ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಬೇಕು. ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕೃತ್ತಿಕಾನಕ್ಷತ್ರ-ಯುತವಾದ ದಿನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಅನಂತದೇವನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡತಕ್ಕದು.

ಯಸ್ಮಿನ್ ಯಸ್ಮಿನ್ ದಿನೇ ಪೂಜಾ ತತ್ರ ತತ್ರ ತದಾ ದಿನೇ ।
ನಾಮಾನಂತಸ್ಯ ಜಪ್ತವ್ಯಂ ಕ್ಷುತಪ್ರಸ್ಖಲಿತಾದಿಷು ॥೩೩॥

ಯಾವ ಯಾವ ದಿನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಅನಂತದೇವನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕೋ, ಆಯಾಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪೂಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ಷುತ(ಸೀನು), ಸ್ವರವರ್ಣಾದಿ ಸ್ಖಾಲಿತ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ, ಆ ದೋಷದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾರ್ಥವಾಗಿ ಶ್ರೀಅನಂತದೇವನ ನಾಮವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು.

ಘೃತೇನಾನಂತಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಪೂರ್ವಂ ಮಾಸಚತುಷ್ಟಯಮ್ ।
ಕುರ್ವೀತ ಹೋಮಂ ಚೈತ್ರಾದೌ ಶಾಲಿನಾ ಕುಲನಂದಿನಿ ॥೩೪॥

ಎಲೌ ಕುಲಸ್ತ್ರೀಯೆ! ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಾದಿ ಮೊದಲನೆಯ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಅನಂತದೇವನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಘೃತಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಚೈತ್ರಾದಿ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲಿ(ಭತ್ತ)ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಕ್ಷೀರೇಣ ಶ್ರಾವಣಾದೌ ಚ ಹೋಮೋ ಮಾಸಚತುಷ್ಟಯಮ್ ।
ಪ್ರಶಸ್ತಂ ಸರ್ವಮಾಸೇಷು ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನೇನ ಭೋಜನಮ್ ॥೩೫॥

ಶ್ರಾವಣಾದಿ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀರದಿಂದ ಹವನವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಹುತಶಿಷ್ಟಾನ್ನವನ್ನು ಭುಂಜಿಸುವುದು ಪ್ರಶಸ್ತವಾದುದು.

ಏವಂ ದ್ವಾದಶಭಿರ್ಮಾಸೈಃ ಪಾರಣಾತ್ರಿತಯಂ ಶುಭೇ ।
ವ್ರತಾವಸಾನೇ ಚಾನಂತಂ ಸೌವರ್ಣಂ ಕಾರಯೇಚ್ಛುಭಮ್ ॥೩೬॥

ಎಲೌ ಸೌಭಾಗ್ಯವತೀ! ಈ ರೀತಿ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಒಂದು ಪಾರಣದಂತೆ, ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪಾರಣೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಈ ವ್ರತಸಮಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಅನಂತದೇವನ ಶುಭಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ರಾಜತಂ ಮುಸಲಂ ಚೈವ ಹಲಂ ಪಾರ್ಶ್ವೇಷು ವಿನ್ಯಸೇತ್ ।
ಪುಷ್ಪಧೂಪಾದಿನೈವೇದ್ಯೈಃ ಪೂಜಾ ಕಾರ್ಯಾ ಯಥಾವಿಧಿ ॥೩೭॥

ಮತ್ತು ಹಲ (ನೇಗಿಲು), ಮುಸಲ (ಒನಕೆ) ಇವೆರಡನ್ನೂ ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಸಿ, ಆ ಸುವರ್ಣದ ಅನಂತಪ್ರತಿಮೆಯ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ, ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ನೈವೇದ್ಯ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ತಾಮ್ರಪೀಠೋಪರಿ ಹರೇರ್ಮಂತ್ರೈರೇಭಿಃ ಯಥಾಕ್ರಮಮ್ ।
ನಮೋಽಸ್ತ್ವನಂತಾಯ ಶಿರಃ ಪಾದೌ ಸರ್ವಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥೩೮॥

ತಾಮ್ರದ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಿಟ್ಟು, ಕ್ರಮಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ನಾಮಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. 'ಅನಂತಾಯ ನಮಃ' ಎಂದು ಶಿರಸ್ಸನ್ನೂ, 'ಸರ್ವಾತ್ಮನೇ ನಮಃ' ಎಂದು ಪಾದದ್ವಯಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಶೇಷಾಯ ಜಾನುಯುಗಳಂ ಕಾಮಾಯೇತಿ ಕಟಿಂ ನಮಃ ।
ನಮೋಽಸ್ತು ವಾಸುದೇವಾಯ ಪಾರ್ಶ್ವಂ ಸಂಪೂಜಯೇದ್ಧರೇಃ ॥೩೯॥

'ಶೇಷಾಯ ನಮಃ' ಎಂದು ಎರಡು ಮೊಣಕಾಲುಗಳನ್ನೂ, 'ಕಾಮಾಯ ನಮಃ' ಎಂದು ಕಟಿಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ, 'ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ' ಎಂದು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾರ್ಶ್ವವನ್ನೂ ಸಹ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಇತ್ಯುದರಂ ಭುಜಂ ಸರ್ವಾಸುಧಾರಿಣೇ ।
ಕಂಠಂ ಶ್ರೀಕಂಠನಾಥಾಯ ಮುಖಮಿಂದುಮುಖಾಯ ಚ ॥೪೦॥

'ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ' ಎಂದು ಉದರವನ್ನೂ, 'ಸರ್ವಾಸುಧಾರಿಣೇ ನಮಃ' ಎಂದು ಭುಜವನ್ನೂ, 'ಶ್ರೀಕಂಠನಾಥಾಯ ನಮಃ' ಎಂದು ಕಂಠವನ್ನೂ, 'ಇಂದುಮುಖಾಯ ನಮಃ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಖವನ್ನೂ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು.

ಹಲಂ ಚ ಮುಸಲಂ ಚೈವ ಸ್ವನಾಮ್ನಾ ಪೂಜಯೇದ್ ಬುಧಃ ।
ಏವಂ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಗೋವಿಂದಂ ಸಿತವಸ್ತ್ರವಿಭೂಷಿತಮ್ ॥೪೧॥

ಈ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪಂಡಿತನು ಹಲ, ಮುಸಲ ಇವನ್ನು ಆಯಾಯಾ ನಾಮಗಳನ್ನೇ ಹೇಳಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಶುಕ್ಲವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಛತ್ರೋಪಾನತ್ಸುಸಂಯುಕ್ತಂ ಸ್ರಗ್‌ದಾಮಾಲಂಕೃತಂ ತಥಾ?।
ನಕ್ಷತ್ರದೇವತಾಃ ಪೂಜ್ಯಾ ನಕ್ಷತ್ರಾಣಿ ಚ ಸರ್ವಶಃ ॥೪೨॥

ಮತ್ತು ಛತ್ರಿ, ಪಾದುಕಾಯುಗಳ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಉಪಚರಿಸಿ, ಗಂಧಮಾಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ನಕ್ಷತ್ರಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಸೋಮೋ ನಕ್ಷತ್ರರಾಜಶ್ಚ ಮಾಸಃ ಸಂವತ್ಸರಂ ತಥಾ ।
ದ್ವಾದಶಾತ್ರಘಟಾನ್ ಕುರ್ಯಾತ್ ಸತೋಯಾಂಶ್ಚಾನ್ನ ಸಂಯುತಾನ್ ॥೪೩॥

ಹಾಗೆಯೇ ನಕ್ಷತ್ರರಾಜನಾದ ಚಂದ್ರನನ್ನೂ, ಮಾಸ, ಸಂವತ್ಸರಗಳ ಅಭಿಮಾನ-ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಈ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಜಲಪೂರಿತವಾಗಿಯೂ, ಅನ್ನಸಹಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಹನ್ನೆರಡು ಕಲಶಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಏವಂ ಸಂಪೂಜ್ಯ ವಿಧಿವತ್ ದೇವದೇವಂ ಜನಾರ್ದನಮ್ ।
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಚ ವಸ್ತ್ರೈರಾಭರಣೈಸ್ತಥಾ ॥೪೪॥

ಈ ರೀತಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ದೇವದೇವನಾದ ಶ್ರೀಜನಾರ್ದನನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಾದಿಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕರ್ಣಾಂಗುಲ್ಯೈಃ ಪವಿತ್ರೈಶ್ಚ ಶಾಂತಂ ದಾಂತಂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಮ್ ।
ಪುರಾಣಜ್ಞಂ ಧರ್ಮನಿತ್ಯಮವ್ಯಂಗಂ ಸುಪ್ರಿಯಂವದಮ್ ॥೪೫॥

ಮತ್ತು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕರ್ಣಕುಂಡಲ, ಪವಿತ್ರದುಂಗುರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉಪಚರಿಸಬೇಕು. ಆ ಪೂಜ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಶಾಂತನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ, ಪುರಾಣಜ್ಞನೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಪರನೂ, ಅಂಗವೈಕಲ್ಯರಹಿತನೂ, ಪ್ರಿಯವಾದಿಯೂ ಆಗಿರಬೇಕು.

ತಸ್ಮೈ ದೇಯಂ ಸಮಸ್ತಂ ತದನಂತಃ ಪ್ರೀಯತಾಮಿತಿ ।
ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಚ ದೇಯಂ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಯಥೇಪ್ಸಿತಮ್ ॥೪೬॥

ಅಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ 'ಶ್ರೀಮದನಂತಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಅನಂತಪ್ರತಿಮೆ, ಕಲಶ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ಇತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಸ್ವಶಕ್ತ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ಪಾರ್ಥ ವ್ರತಂ ಚೈತತ್ ಸಮಾಪ್ಯತೇ ।
ಪಾರಿತೇ ಚ ಸಮಾಪ್ನೋತಿ ಸರ್ವಾನೇವ ಮನೋರಥಾನ್ ॥೪೭॥

ಅಯ್ಯಾ ಪಾರ್ಥನೇ! ಈ ವಿಧಿಯಿಂದ ಆಚರಿಸಿದರೆ, ಈ ವ್ರತವು ಸಾಂಗವಾಗಿ ಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ, ವ್ರತಾಂಗವಾದ ಪಾರಣೆಯನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪೂರೈಸಿದರೆ, ಆ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಮನೋರಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಪುತ್ರಾರ್ಥಿಭಿರ್ವಿತ್ತಕಾಮ್ಯೈಃ ಭೃತ್ಯದಾರಾನಭೀಪ್ಸುಭಿಃ ।
ಪ್ರಾರ್ಥಯದ್ಭಿಶ್ಚ ಮರ್ತ್ಯೈರ್ಽಸ್ಮಿನ್ನಾರೋಗ್ಯಫಲಸಂಪದಃ ॥೪೮॥

ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಾಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವರು, ಧನಾಭಿಲಾಷಿಗಳು, ಭೃತ್ಯ-ಪತ್ನಿ ಇವರನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವವರು, ಹಾಗೆಯೇ ಆರೋಗ್ಯಫಲ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಬಯಸುವವರು ಎಲ್ಲರೂ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಏತದ್ ವ್ರತಂ ಮಹಾಭಾಗೇ ಪುಣ್ಯಂ ಸ್ವಸ್ತ್ಯಯನಪ್ರದಮ್ ।
ಅನಂತವ್ರತಸಂಜ್ಞಂ ವೈ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಮ್ ॥೪೯॥

ಎಲೌ ಮಹಾಸೌಭಾಗ್ಯವತಿಯೇ! ಅನಂತವ್ರತವೆಂಬ ನಾಮಧೇಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಈ ವ್ರತವು ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ, ಸಕಲಪಾಪನಾಶಕವೂ, ಕಲ್ಯಾಣನಿಲಯವೂ ಆಗಿದೆ.

ತತ್ಕುರುಷ್ವೈವ ದೇವಿ ತ್ವಂ ವ್ರತಂ ಶೀಲಧನೇ ಪರಮ್ ।
ವರಿಷ್ಠಂ ಸರ್ವಲೋಕಸ್ಯ ಯದಿ ಪುತ್ರಮಭೀಪ್ಸ್ಯಸಿ ॥೫೦॥

ಎಲೌ ಶೀಲಧನದೇವಿಯೇ! ನೀನು ಪುತ್ರಾಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವಳಾದರೆ ಸರ್ವ-ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಉತ್ತಮವೆಂದೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಈ ಅನಂತವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸು - ಎಂದಳು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ
ಇತಿ ಶೀಲಧನಾ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮೈತ್ರೇಯೀವಚನಂ ಶುಭಮ್ ।
ಚಕಾರೈತದ್ ವ್ರತವರಂ ಸಾ ವಿಷ್ಣ್ವರ್ಪಿತಮಾನಸಾ ॥೫೧॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ – ಆ ಶೀಲಧನಳೆಂಬ ರಾಜಮಹಿಷಿಯು ಆ ಮೈತ್ರೇಯಿಯು ಆಡಿದ ಆ ಶುಭವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ, ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಏಕಾಗ್ರ-ಚಿತ್ತವುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಈ ಅನಂತವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದಳು.

ಪುತ್ರಾರ್ಥಿನ್ಯಾಃ ತತಸ್ತಸ್ಮಾದ್ ವ್ರತೇನಾನೇನ ಸುವ್ರತ ।
ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತೋಷ ತುಷ್ಟೇ ಚ ವಿಷ್ಣೌ ಸಾ ಸುಷುವೇ ಸುತಮ್ ॥೫೨॥

ಅಯ್ಯಾ ಸದ್ವ್ರತನೇ! ಪುತ್ರಾರ್ಥಿನಿಯಾಗಿ ಆ ಶೀಲಧನೆಯು ಆಚರಿಸಿದ ಈ ವ್ರತದಿಂದ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಸಂತುಷ್ಟನಾದನು. ಅವನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಆ ಶೀಲಧನೆಯು ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿದಳು.

ತಸ್ಯ ವೈ ಜಾತಮಾತ್ರಸ್ಯ ಪ್ರವವೌ ಚಾನಿಲಃ ಶುಭಮ್ ।
ನೀರಜಸ್ಕಮಭೂದ್ ವ್ಯೋಮ ಮುದಂ ಪ್ರಾಪಾಖಿಲಂ ಜಗತ್ ॥೫೩॥

ಆ ಪುತ್ರನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಮಂದಮಾರುತವು ಶುಭಕರವಾಗಿ ಬೀಸಿತು. ಅಂತರಿಕ್ಷವು ನಿರ್ಮಲವಾಯಿತು. ಸಕಲಪ್ರಪಂಚವೂ ಸಂತೋಷಹೊಂದಿತು.

ದೇವದುಂದುಭಯೋ ನೇದುಃ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಃ ಪಪಾತ ಚ ।
ಪ್ರಜಗುರ್ದೇವಗಂಧರ್ವಾ ನನೃತುಶ್ಚಾಪ್ಸರೋಗಣಾಃ ॥೫೪॥

ಮತ್ತು ದೇವದುಂದುಭಿಗಳು ಮೊಳಗಿದವು. ಆಕಾಶದಿಂದ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯು ಸುರಿಯಿತು. ದೇವತೆಗಳೂ ಗಂಧರ್ವರೂ ಗಾನಮಾಡಿದರು. ಅಪ್ಸರಸರ ಸಮುದಾಯವು ನರ್ತನಾಭಿನಯ ಮಾಡಿತು.

ಧರ್ಮೇ ಮನಃ ಸಮಸ್ತಸ್ಯ ಪಾರ್ಥ ಲೋಕಸ್ಯ ಚಾಭವತ್ ।
ತಸ್ಯ ನಾಮ ಪಿತಾ ಚಕ್ರೇ ತನಯಸ್ಯಾರ್ಜುನೇತಿ ವೈ ॥೫೫॥

ಅಯ್ಯಾ ಕುಂತೀಪುತ್ರನೇ! ಆಗ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲೇ ಮನಸ್ಸು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ಮಗುವಿನ ತಂದೆಯಾದ ಕೃತವೀರ್ಯನು ಆ ಪುತ್ರನಿಗೆ 'ಅರ್ಜುನ' ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದನು.

ಅನಂತವ್ರತದ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನೇ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ

ಕೃತವೀರ್ಯಸುತತ್ವಾಚ್ಚ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯೋ ಬಭೂವ ಸಃ ।
ತೇನಾಪಿ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಃ ದತ್ತಾತ್ರೇಯಸ್ವರೂಪವಾನ್ ।
ಆರಾಧಿತೋಽತಿಮಹತಾ ತಪಸಾ ಪಾರ್ಥ ಭೂಭೃತಾ ॥೫೬॥

ಅಯ್ಯಾ ಪಾರ್ಥನೇ! ಕೃತವೀರ್ಯನ ಪುತ್ರನಾದುದರಿಂದ ಆ ಮಗುವಿಗೆ 'ಕಾರ್ತ- ವೀರ್ಯ' ಎಂಬ ನಾಮಧೇಯವು ಬಂದಿತು. ಆ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನು ಪರಮಪೂಜ್ಯನಾದ ಶ್ರೀದತ್ತಾತ್ರೇಯಸ್ವರೂಪದ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಮಹಾಘೋರತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಆರಾಧಿಸಿದನು.

ತಸ್ಯ ತುಷ್ಟೋ ಜಗನ್ನಾಥಶ್ಚಕ್ರವರ್ತಿತ್ವಮುತ್ತಮಮ್ ।
ದದೌ ಶೌರ್ಯಧನೇ ಚಾಪಿ ಸಕಲಾನ್ಯಾಯುಧಾನಿ ಚ ।
ಸ ವವ್ರೇ ಚ ವಧೋ ದೇವ ಮಮ ತ್ವತ್ತೋ ಭವೇದಿತಿ ॥೫೭॥

ಜಗದೀಶನಾದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವು ಆ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ಅವನಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಪದವಿಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದುದಲ್ಲದೇ ಶೌರ್ಯಧನನಾದ ಆ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನಿಗೆ ಸಕಲ ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನು 'ಓ ದೇವಾಧಿದೇವನೇ! ನನಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ನಿನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಮರಣವು ಲಭಿಸಬೇಕು' ಎಂದೂ,

ಪರಂ ತು ಸ್ಮರಣಂ ಜ್ಞಾನಂ ಭೀತಾನಾಮೂರ್ತಿನಾಶನಮ್ ।
ಸ್ಮರಣಾದುಪಕಾರಿತ್ವಂ ಜಗತೋಽಸ್ಯ ಜಗತ್ಪತೇ ॥೫೮॥

ಓ ಜಗತ್ಪತಿಯೇ! ಸರ್ವವಿಷಯಕವಾದ ಸ್ಮರಣ, ಜ್ಞಾನ, ಭಯಪೀಡಿತರಾದವರ ಭಯವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವಶಕ್ತಿ, ಯಾರಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಉಪಕಾರಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ, ಇವೆಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಬರಬೇಕು ಎಂದೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

ತಮಾಹ ದೇವದೇವೇಶಃ ಪುಂಡರೀಕನಿಭೇಕ್ಷಣಃ ।
ಸರ್ವಮೇತನ್ಮಹಾಭಾಗ ತವ ಭೂಯೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥೫೯॥

ಕಮಲದಳನಯನನೂ ದೇವಾಧಿದೇವನೂ ಆದ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ – 'ಅಯ್ಯಾ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೇ! ನೀನು ಕೇಳಿದ ವರವಲ್ಲದೆ ಈ ಮಹಿಮೆಗಳೂ ಕೂಡ ನಿನಗೆ ಲಭಿಸುವವು'.

ಯಶ್ಚ ಪ್ರಭಾ ತೇ ರಾತ್ರೌ ಚ ತ್ವಾಂ ನರಃ ಕೀರ್ತಯಿಷ್ಯತಿ ।
ನಮೋಽಸ್ತು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾಯೇತ್ಯಭಿಧಾಸ್ಯತಿ ಚೈವ ಯಃ ।
ತಿಲಪ್ರಸ್ಥಪ್ರದಾನಸ್ಯ ನರಃ ಪುಣ್ಯಮವಾಪ್ಸ್ಯತಿ ॥೬೦॥

'ಮತ್ತು ಯಾವ ಪುರುಷನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಾಗಲೀ, ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಾಗಲೀ, ನಿನ್ನ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುವನೋ, ಮತ್ತು

'ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾಯ ನಮೋಸ್ತು' ಎಂದು ಯಾವನು ಹೇಳುವನೋ ಅಂತಹ ಪುರುಷನು ಒಂದು ಸೇರು ತಿಲದಾನ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಬರುವಷ್ಟು ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವನು.

ಅನಷ್ಟದ್ರವ್ಯತಾ ಚೈವ ತವ ನಾಮಾನುಕೀರ್ತನೇ ।
ಭವಿಷ್ಯತಿ ಮಹೀಪಾಲೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ತಂ ಪ್ರಯಯೌ ಹರಿಃ ॥೬೧॥

'ಅಯ್ಯಾ ರಾಜನೇ! ನಿನ್ನ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ದ್ರವ್ಯನಷ್ಟಸಂಭವಿಸುವಿಕೆಯು ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವುದು. ನಷ್ಟವಾದ ದ್ರವ್ಯವೂ ಮತ್ತೆ ಲಭಿಸುವುದು' - ಹೀಗೆಂದು ಆ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವರದಾನ ಮಾಡಿ ಅಂತರ್ಹಿತನಾದನು.

ಸ ಚಾಪಿ ವರಮಾಸಾದ್ಯ ಪ್ರಸನ್ನಾದ್ ಗರುಡಧ್ವಜಾತ್ ।
ಪಾಲಯಾಮಾಸ ಭೂಪಾಲಃ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾಂ ವಸುಂಧರಾಮ್ ॥೬೨॥

ಆ ರಾಜನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಗರುಡಧ್ವಜನಿಂದ ಈ ವರಗಳನ್ನು ಪಡೆದು, ಸಪ್ತದ್ವೀಪ ಸಹಿತವಾದ ಈ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದನು.

ತೇನೇಷ್ಟಂ ವಿವಿಧೈರ್ಯಜ್ಞೈಃ ಸಮಾಪ್ತವರದಕ್ಷಿಣೈಃ ।
ಜಿತ್ವಾರಿವರ್ಗಮಖಿಲಂ ಧರ್ಮತಃ ಪಾಲಿತಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ॥೬೩॥

ಇಂತಹ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಉತ್ತಮವಾದ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು, ಸಾಂಗವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬಹುದಾದ ವಿವಿಧಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

ಅನಂತವ್ರತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಾದ್ ಆಸಾದ್ಯ ತನಯಂ ಚ ತಮ್ ।
ಪಿತುಃ ಪುತ್ರೋದ್ಭವಂ ದುಃಖಂ ನಾಸೀತ್ ಸ್ವಲ್ಪಮಪಿ ಪ್ರಭೋ ॥೬೪॥

ಅಯ್ಯಾ ರಾಜನೇ! ಈ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನ ತಂದೆಗೆ ಈ ಅನಂತವ್ರತ-ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಸತ್ಸಂತಾನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿ, ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಪುತ್ರಶೋಕವು ಒದಗಲಿಲ್ಲ.

ಏವಮೇತತ್ ಸಮಾಖ್ಯಾತಮನಂತಾಖ್ಯಂ ವ್ರತಂ ತವ ।

ಯತ್ಕೃತ್ವಾ ರಾಜಪತ್ನೀ ಸಾ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಮಸೂಯತ ॥೬೫॥

ಈ ರೀತಿ ಈ ಅನಂತವ್ರತವೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ, ರಾಜಪತ್ನಿಯಾದ ಆ ಶೀಲಧನಳು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನೆಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿದಳು.

ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿ

ಯಶ್ಚೈತತ್ ಶೃಣುಯಾಜ್ಜನ್ಮ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಸ್ಯ ಮಾನವಃ ।

ಸ್ತ್ರೀ ವಾ ದುಃಖಮಪತ್ಯೋತ್ಥಂ ಸಪ್ತಜನ್ಮಸು ನಾಽಶ್ನುತೇ ॥೬೬॥

ಈ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನ ಕಥೆಯನ್ನು ಯಾವ ಪುರುಷರಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಲೀ ಶ್ರವಣಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳವರೆಗೂ ಪುತ್ರಶೋಕವೆಂಬುದನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಐಶ್ವರ್ಯಮಪ್ರತಿಹತಂ ಪರಮಂ ವಿವೇಕಂ

ಪುತ್ರಾನಮಿತ್ರಹೃದಯಾರ್ತಿಕರಾನ್ ಬಹೂಂಶ್ಚ ।

ಕೃತ್ವಾತ್ವನಂತ ಇತಿ ಯದ್‌ವ್ರತನಾಮಧೇಯಂ

ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯನಂತವಿಭವಸ್ಯ ವಿಭೋಃ ಪ್ರಸಾದಾತ್ ॥೬೭॥

ಇತಿ ಶ್ರೀಭವಿಷ್ಯೇ ಮಹಾಪುರಾಣ ಉತ್ತರಪರ್ವಣಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಯುಧಿಷ್ಠಿರಸಂವಾದೇ ಅನಂತವ್ರತವರ್ಣನಂ ನಾಮ ಷಡಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥೧೦೬॥

ಅನಂತ ಎಂಬ ನಾಮಧೇಯವುಳ್ಳ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ ಅಂತಹವನು ಅನಂತಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ, ಪರಮವಿವೇಕವನ್ನೂ, ಶತ್ರುಹೃದಯ-ವಿದಾರಕರಾದ ಬಹುಪುತ್ರರನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಅನಂತವ್ರತವರ್ಣನೆ ಎಂಬ ನೂರಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು.

* * * * *

ಹಾಡುಗಳು

ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಈ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜವಿರಚಿತ ಸುಳಾದಿಯನ್ನು ಹೇಳಿರಿ

ಅನ್ನಂತ ಕಾಲದಲಿ ನಿನ್ನ ನಾನರಿಯದೆ ಭವಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದೆನೊ

ಅನ್ನಂತ ಕಾಲದಲಿ ನಿನ್ನವನೆನಿಸದೆ ಮೂರುಖನಾದೆನೊ

ಅನ್ನಂತ ಕಾಲದಲಿ ನಿನ್ನ ಚರಣಗತಿಯಿಲ್ಲದೆ ನೊಂದೆನೊ

ಅನ್ನಂತ ಕಾಲದಲಿ ಅದಾವ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಬಂದು ಇಂದು

ನಿನ್ನವನೆನಿಸಿದೆ ಅದಾವ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೆನ್ನ ಮನ

ನಿನ್ನಲ್ಲೆರಗಿತೊ ನೋಯದಂತೆ

ಎನ್ನ ಪೊರೆದು ಪಾಲಿಸೊ ದೀನನಾಥ ಶ್ರೀರಂಗವಿಠಲ ॥೧॥

ಮಠ್ಯತಾಳ

ಅನ್ನಕ ಭಯದ್ರವಿಣ ದೇಹನಿಮಿತ್ತ

ಅನ್ನಕ ಶೋಕಾಶಯ ಮಾರಿ

ಅನ್ನಕ ಲೋಭ ಅಶುಭದ ಲಾಭ

ಅನ್ನಕ ನನ್ನದು ನಾನೆಂಬ ಹಮ್ಮಿಕೆ

ಆವನ್ನಕ ನಿನ್ನ ಚರಣರತಿ ದೊರೆಕೊಳ್ಳದೊ

ಉನ್ನಂತ ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣ ರಂಗವಿಠಲ ॥೨॥

ತ್ರಿಪುಟ ತಾಳ

ತೊಳಲಿ ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರದಲಿ

ಬಳಲಿದ ಜೀವಗಣಕೆ ಸಂತಸ

ನಳಿನನಾಭಾ ನಿನ್ನ ಪದಾಂಭೋಜ

ನೆಳಲುನೆಮ್ಮುಗೆಯಲ್ಲವೆ

ಒಳವೆ ಜಗದೊಳು ಸಕಲ ಸುಖಂಗಳು

ಕಳವಳಿಸುವರು ರಂಗವಿಠಲ ॥೩॥

ಅನಂತಚತುರ್ದಶೀ

ರೂಪಕ ತಾಳ

ನೀ ಕರುಣಿಯೆಂದು ನಿನ್ನ ನಾ ಮರೆಹೊಕ್ಕೆ
ನಿರಾಕರಿಸದೆ ಎನ್ನ ಶ್ರೀಕಾಂತ ಕಾಯಯ್ಯ
ನಿನ್ನವನೆಂಬೆ ನಾನು ಮತ್ತನ್ಯವನರಿಯೆನು
ನಿನ್ನವನೆಂಬೆ ನಾನು
ಕಂದರ್ಪನೆಂದೆಂದು ಕಾಡದಂತೆ ಮಾಡೊ
ವೃಂದಾರಕಾಧೀಶ ರಂಗವಿಠಲ ॥೪॥

ಪರರ ಬಾಗಿಲು ಕಾಯಿದು ಹೋಯಿತೀ ಸಂಸಾರ
ಪರರ ಗುಣಗಳ ತುತಿಸಿ ಹೋಯಿತೀ ನಾಲಗೆ
ಪರರ ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಹೋಯಿತ್ತಿಂತೆನ್ನ ಮನ
ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕನೆ ನಮೋ ರಂಗವಿಠಲಯ್ಯ ॥೫॥

ಅಟ್ಟತಾಳ

ಎನ್ನ ಮನ ಹರಿ ನಿನ್ನ ಚರಣದೊಳೊಮ್ಮೆ
ಎರಗದು ದುರಿತ ದುಷ್ಕೃತವೆಂತು ಸೈರಿಪೆನೊ
ನಂದನಂದನ ಮುಕುಂದ ಎಂತು ಸೈರಿಪೆನೊ
ಮಂದಹಾಸ ಗೋವಿಂದ ಎಂತು ಸೈರಿಪೆನೊ
ಎನ್ನ ಮನವನು ನಿನ್ನ ಚರಣದೊಳೊಮ್ಮೆ
ಎರಗಿಸೊ ರಂಗವಿಠಲ ಎಂತು ಸೈರಿಪೆನೊ ॥೬॥

ತ್ರಿಪುಟ ತಾಳ

ವ್ರತ ಜಪತಪ ಯಾಗಂಗಳ ಮಾಡುವೆನೆಂದು
ಮನೆಮನೆದಪ್ಪದೆ ತಿರುಗಿ ಬಳಲಿದೆ
ಬೆಲೆಗೆ ಹೋಗದು ಸರಕು ಪಡಿಲದಯ್ಯಾ ಹರಿಯೆ
ಕೊಂಬುವರಿಲ್ಲ ಬೆಲೆಗೆ ಹೋಗದು ಸರಕು

ಸಡಿಲುವಂತೆ ಮರೆಗೆ ತೆಗೆದು ನಿನ್ನ
ಚರಣದಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕಾಯೊ ರಂಗವಿಠಲ ॥೭॥

ಏಕತಾಳ

ಭವವೆಂಬಟವಿಯಲ್ಲಿ ಭಯಕೊಳದಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ
ತಾಪತ್ರಯವೆಂಬ ದಾವಾನಲ ತಪ್ತ ನರರಿಗೆ
ಹರಿ ನಿನ್ನ ನಾಮಾಶ್ರಯವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತುಂಟೆ
ಯಮಲೋಕದಲ್ಲುಂಟೆ ತನುಪರಿಣ ವಲ್ಲಭ
ಅಮೃತ ವಸರುವ ಪದಪದುಮದ
ನೆಳಲ ನೆಲೆಮನೆಯಲಿ ಎನ್ನನಿರಿಸೊ ರಂಗವಿಠಲ ॥೮॥

ಜತೆ

ಬೆಂದ ಸಂಸಾರದಿ ಬಂದು ನೊಂದು ಬಳಲಿದೆನಯ್ಯ
ನಂದ ನಂದನ ಕಾಯೊ ರಂಗವಿಠಲ ॥೯॥

* * * *

ಅನಂತದೇವರ ವ್ರತಕಥೆ ಸುಳಾದಿ

ಧ್ರುವತಾಳ

ವ್ರತವೆ ಉತ್ತಮ ವ್ರತವು ಕ್ಷಿತಿಯೊಳಗೆ ನೋಡಲು।
ಮತಿವಂತರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿ ಪಥಕೆ ಮೊದಲೂ।
ಲತೆ ಪಲ್ಲವಿಸಿದಂತೆ ಸತತದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ।
ಪ್ರತಿದಿನ ವೆಚ್ಚುವದು ಅತಿಶಯದಲ್ಲಿ।
ಖತಿಗೊಳದಿರಿ ಶಾಶ್ವತವೆನ್ನಿರೋ ಜನರೂ।
ಪತಿತರಾಗದೆ ಸಮ್ಮತ ಬಡುವದೂ।
ಶತಕೋಟಿ ಅನ್ಯದೇವತಿಗಳ ವ್ರತಮಾಡೆ।
ಹತವಾಗುವದು ಸುಕೃತವಿದ್ದದ್ದೂ।

ಅನಂತಚತುರ್ದಶೀ

ಚತುರ ಮೂರುತಿ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿಠಲನಂತಾ ।
ವ್ರತ ಕಾವುದು ಎಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಗಾಣೆ ಶ್ರುತಿಯೊಳು ॥೧॥

ಮಟ್ಟತಾಳ

ಸುಮಂತ ಭೂಸುರನಾ ಕುಮಾರಿ ಸುಶೀಲೆ ।
ವಿಮಲಾ ಗುಣವಂತೆ ಶಮೆದಮೆಯಲ್ಲಿರಲು ।
ಸುಮಂತ ವಿಪ್ರಾ ಉತ್ತುಮ ಕೌಂಡಣ್ಯಗೆ ।
ಸುಮತಿಯಳಾನಿತ್ತಾ ಸುಮನಸರು ಮೆಚ್ಚೆ ।
ರಮೆಯರಸ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿಠಲನ್ನಾ ।
ತುಮದೊಳಗೆ ನೆನೆದು ಯಮುನಾ ತೀರಕೆ ಬರಲೂ ॥೨॥

ರೂಪಕತಾಳ

ಮೌನಿ ಕೌಂಡಿಣ್ಯನು ಮಧ್ಯಾನದಾ ಆನ್ಹಿಕೆಯನು ।
ಪ್ರಣವ ಪೂರ್ವದಿಂದಾರ್ಚನೆ ಮಾಡ ಪೋದಾ ಯ ।
ಮುನ ನದಿ ಸಲಿಲಿಗೆ ಘನತೀವರದಿಂದ ।
ವನಿತೆ ಸುಶೀಲಿತಾ ವನಜಾಕ್ಷಿಯರು ವ್ರತಾ ।
ವನು ಮಾಡುತಿರೆ ಆ ಕ್ಷಣದಿಂದ ಗಮನಿಸೀ ।
ಎನಗೆ ಪೇಳೆಂದವರನನುಸರಿಸಿ ಕೇಳಲೂ ।
ಸನುಮತ ಅನಂತನ ವ್ರತವೆಂದೆನಲೂ ।
ವಿನಯದಿಂದ ನಮಿಸಿ ಮನದಿಚ್ಛೆಲಿ ನೋಂಪಿ ।
ಏನುನೋ ತಾಳದಾನಂತನ ಸೂತ್ರ ತೋಳಿಲಿ ।
ದಿನ ಭದ್ರಪದ ಶೋಭನ ಶುಕ್ಲ ಚತರ್ದಶಿ ।
ದಿನದಲ್ಲಿ ವಾಮಲೋಚನೆ ಕಟ್ಟಿದಳೊಲಿದೂ ।
ಪ್ರಣುತಾರ್ಥಹರ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿಠಲನ್ನ ।
ನೆನದು ಪತಿಯಾ ಕೂಡಿ ಮನೆಗೆ ಬರುತೀರೆ ॥೩॥

ಅನಂತಚತುರ್ದಶೀ

ಝಂಪೆತಾಳ

ವಾರಿಯೊಳಗೆ ಮದವಾರುಣಾ ಶ್ವದ್ಧನಾ ಶ್ಯಂದನಾ ।
ವಾರುಗಂಗಳು ಪರಿವಾರಾವೊಪ್ಪುತಲಿರೇ ।
ಸಾರರತುನಾ ಬಂಗಾರಮಯದಾ ಶೃಂ ।
ಗಾರದಾ ಮಂದಿರಾ ತೋರುತಿರಲು ಮನಕೆ
ಕಾರುಣಿಕವು ಮುಂದೆ ನಾರಿಯೊಡನೆ ಮುನಿ ।
ವರೇಣ್ಯ ತನ್ನಯಾ ಕುಟೀರಕ್ಕೆ ಬರಲಾಗಿ ।
ಕಾರಣಾ ಪುರುಷಶಿರಿ ವಿಜಯವಿಠಲನ್ನಾ ।
ದೋರದಾ ಮಹಿಮೇಲಿ ಪೂರೈಸಿತು ಭಾಗ್ಯಾ ॥೪॥

ತ್ರಿವಿಡಿತಾಳ

ಎತ್ತ ನೋಡಿದರತ್ತ ತತ್ತುಳಕಲು ಭಾಗ್ಯ ।
ನಿತ್ಯಸಂದಣಿಯಿಂದ ಇತ್ತಮುನಿ ಇರುತಿರೆ ।
ಚಿತ್ತದೊಲ್ಲಭ ಕರದಿ ಸೂತ್ರವಿರಲೂ ಮುನಿ ।
ಪೋತ್ತಮಾ ನುಡಿಸಿ ಅದರುತ್ತರವ ತಿಳಿದು ।
ಎತ್ತಣ ವೃತವೆಂದು ಮಿತ್ರಿಯಜರದು ಮೋರಾ ।
ಕಿತ್ತು ಬಿಸುಟನಾಗಾ ಪಿತ್ತದೊಳಗೆ ತೆಗೆದು ।
ಉತ್ತಮಗುಣವಂತೆ ಎತ್ತಿ ಮನದಿ ಹಾ, ಯೆ ।
ನುತ್ತ ಪಾಲಿನೊಳದ್ದಿ ತುತಿಸಿ ಗತಿ ಹರಿಯೆ ।
ನುತ್ತ ಜತನ ಮಾಡಿ ಚಿತ್ತಜಾಪಿತ ।
ನಂತ, ವಿಜಯವಿಠಲರೇಯಗೆ ।
ಹತ್ತದವನಾಗಿ ಮುನಿ ಪೊತ್ತಾ ಕ್ಲೇಶದೊಳಾದ ॥೫॥

ಅಟ್ಟತಾಳ

ಬಡತನ ಬಂದು ಬೆಂಬಿಡದಲೆ ಕಾಡಲು ।
ಒಡನೆ ಬಿದ್ದವರೆಲ್ಲಾ ಬಡಿದರು ಪಗೆಯಾಗಿ ।

ಪಿಡದಾ ಪರಿಚಾರಾ ಕಿಡಿಗೆಡಿಗೆ ಮುನಿ ।
ದಡಿಗಡಿಗೆ ಬೈದೊಡಂಬಡದಿಪ್ಪಾರು ।
ಕಡುನೊಂದು ಯತಿ ತನ್ನ ಮಡದಿ ವಿನಯದಿಂದಾ ।
ನುಡಿವ ಮಾತನು ತನ್ನೊಡಲೊಳು ಚಿಂತಿಸಿ ।
ಸುಡು ಎನ್ನ ಶರೀರ ಬಿಡುವೆ ರಂಗನ ದಿವ್ಯಾ ।
ಅಡಿಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ತಡಿಯದಲೆ ಪೋಗಿ ।
ಕೊಡವೆನೆನುತ ನೀರು ಕುಡಿಯದೆ ಪೊರಮಟ್ಟಾ ।
ಅಡವಿ ಗಿಡಗಳು ಪಿಡಿದು ಕ್ಲೇಶದಿಂದ ।
ಮಿಡಕುತಾಳಲ್ಲಿ ಕಾಲೊಡದು ನೆತ್ತರಧಾರಿ ।
ಇಡುತಲಿ ಬಲುದೂರಾ ಹುಡುಕುತಾ ಮಹೇಂದ್ರ ।
ದಡಿಗೆ ಬಂದನು ಋಷಿ ।
ಕಡು ಕೃಪಾಸಾಗರಾ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿಠಲನಂತಾ ।
ತಡಿಯ ಕೌಂಡಣ್ಯನು ನಡುಗಿ ಬಾಯಾರಿ ॥೬॥

ಆದಿತಾಳ

ಬರುತಾ ಚೂತಾ ತರುವು ಸರೋ ।
ವರಾವೆರಡು ಗೋ ವೃಷಭಾ ।
ಖರ ಮದಕುಂಜರಗಳನು ।
ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಅನಂತನಾ । ಕುರುಹನಾನೀವುತೋ ।
ರಿರಿ ಎಂದು ಬೆಸಗೊಳಲು । ಅರಿಯಲಿಲ್ಲಂದು ಉ ।
ತ್ತರ ನೆರದಾವು ಕೊಡಲು । ಪರಮ ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿ ।
ಒರಗಿದ ಧರಿಗೆ ಮುನಿ । ಹರಿ ಅರಿದು ವೃದ್ಧ ಭೂ ।
ಸುರನಾಗಿ ಬಂದು ವಿ । ವರಿಸಿ ತಿಳಿದು ತಡ ।
ವರಿಸಿ ಕಿಂಕರ ನೋಡಿರದೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ।
ಕರತಂದು ತನ್ನ ನಿಜ । ಸ್ವರೂಪವಾ ತೋರಿ ಮುನಿಯಾ ।
ಪರಿಶ್ರಮ ಪರಿಹರಿಸಿ ಕರುಣವ ಮಾಡಿದನು ।

ಸುರರಿಗಸಾಧ್ಯವು । ಮರಿಯದೆ ಪದಿನಾಲ್ಕೋ ।
ತ್ಸರಾನಂತನಾ ವ್ರತ । ಚರಿಸಿ ಸುಖದಿ ಬಂದು ।
ವರ ಪುನರ್ವಸು ಸ್ಥಾನಾ । ಇರ ಹೇಳಿ ಹಿಂದೆ ಕಂಡಾ ।
ದರ ಶಂಕೆಯನು ಪೇಳಿ । ಹರಿ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದಾ ।
ತಿರುಗಿ ಕೌಂಡಣ್ಯ ಮುನೀಶ್ವರಾ ಅಕ್ಲೇಶದಲ್ಲಿ ।
ಕರುಣಿ ಜ್ಞಾನವಾ ನೆನದು ಹರಿಯಾ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾ ।
ಭರದಿಂದ ತನ್ನ ಮಂದಿರಕೈತಂದು ವ್ರತವ ।
ಚರಿಸಿದ ಮನಃ ಪೂರ್ವದರ ಭಕುತಿ ತಪ್ಪದಲೇ ।
ಸರಿ ಇಲ್ಲಾದ್ಯೈಶ್ವರ್ಯ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಾಳಿ ।
ಮರಳೆ ಸೇರಿದ ತನ್ನವರ ಸ್ಥಾನದಲಿ ಪೋಗಿ ।
ಶಿರಿ ಶ್ರೀಮದನಂತ ವಿಜಯವಿಠಲರೇಯಾ ।
ಸ್ಥಿರವಾದಾನಂದು ಮೊದಲು । ಶರಧಿ ದಕ್ಷಿಣಾದಲ್ಲಿ ॥೭॥

ಜತೆ

ಯಮ ಸುತನ ನೋತು ಬಲು ಶ್ರಮದಿಂದ ದೂರಾದ
ತಮರಿಗೆ ಸಲ್ಲಾದಿದು ವಿಜಯವಿಠಲ ಬಲ್ಲಾ ॥೮॥

* * * *

ರಾಗ : ಶಂಕರಾಭರಣ ಧ್ರುವತಾಳ

ಅನಂತಕಾಲದೊಳಗೊಂದೆ ಕಾಲವಿದೆ
ಅನಂತಾನಂತ ದೇಶದೊಳಗೊಂದೆ ದೇಶವಿದೆ
ಅನಂತ ಗುಣ ದೊಳುಗೊಂದೆ ಗುಣವಿದೆ
ಅನಂತಾನಂತ ಕರ್ಮದೊಳಗೊಂದೆ ಕರ್ಮವಿದೆ
ಅನಂತಾನಂತ ಜನುಮದೊಳಗೊಂದೆ ಜನುಮವಿದೆ
ಅನಂತಾನಂತ ಯಾತ್ರಿಯೊಳಗೊಂದೆ ಯಾತ್ರಿಯಿದೆ
ಅನಂತಾನಂತ ತೀರ್ಥದೊಳಗೊಂದೆ ತೀರ್ಥವಿದೆ

ಅನಂತಾನಂತ ಶ್ರುತಿಯೊಗೊಂದೆ ಶ್ರುತಿಯಿದೆ
ಅನಂತಾನಂತ ಮಂತ್ರದೊಳಗೊಂದೆ ಮಂತ್ರವಿದೆ
ಅನಂತಾನಂತ ವರ್ಣದೊಳಗೊಂದೆ ವರ್ಣವಿದೆ
ಅನಂತಾನಂತ ದ್ರವ್ಯದೊಳಗೊಂದೆ ದ್ರವ್ಯವಿದೆ
ಅನಂತಾನಂತ ಜಾಂಡಜಾಂಡದೊಳಗೊಂದೆ ಜಾಂಡವಿದೆ
ಅನಂತಾನಂತ ಕಲ್ಪದೊಳಗೊಂದೆ ಕಲ್ಪವಿದೆ
ಅನಂತಾನಂತ ಯುಗದೊಳಗೊಂದೆ ಯುಗವಿದೆ
ಅನಂತಾನಂತ ಕಾಲದೊಳಗೊಂದೆ ಕಾಲವಿದೆ
ಅನಂತಾನಂತ ಒಂದೆ ಒಂದೊಂದೆ ಅನಂತಾನಂತ
ಅನಂತ ಗುಣಪೂರ್ಣ ವಿಜಯವಿಟ್ಠಲರೇಯಾ
ಅನಂತ ಜೀವರಾಶಿಯೊಳು ಒಂದು ಜೀವ ನಾನಾ ॥೧॥

ಮಟ್ಟತಾಳ

ಅನಂತ ಮೂರ್ತಿಯೊಳಗೊಂದೆ ಮೂರ್ತಿಯಿದೆ ಅನಂತಾ
ಅನಂತ ನಾಮದೊಳಗೊಂದೆ ನಾಮವಿದೆ ಅನಂತಾ
ಅನಂತ ಸ್ಮರಣೆಯೊಳಗೊಂದೆ ಧ್ಯಾನವಿದೆ ಅನಂತಾ
ಅನಂತಾನಂತಾ ಅನಂತ ಬಗೆ ವಿಜಯವಿಟ್ಠಲರೇಯಾ
ಅನಂತಾವತಾರ ಅನಂತ ಚರಿತಾ ॥೨॥

ತ್ರಿವಿಡಿ ತಾಳ

ತೃಣ ಜೀವರಾಶಿಗಳು ಬೊಮ್ಮನ ತನಕವರು
ಗುಣದಲ್ಲಿ ಪರಮಾಣು ಪ್ರಾದೇಶದಿ
ಎಣಿಸಿ ನೋಡುವರಯ್ಯಾ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತದರಿತು
ಎಣಿಕೆ ಅಧಿಕಾಧಿಕವೆನಿಸಿ
ಇನಿತಲ್ಲದೆ ಲಕುಮಿ ಬೊಮ್ಮನ ನೋಡಲು
ಗಣನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಒಂದಾನಂತ ಮಡಿಯಾಗಿ
ಮನದಲ್ಲಿ ಕಾಂಬಳು ಲೇಶ ಬಿಡದೆ

ಜನುಮರಹಿತ ನೀನೆ ಲಕುಮಿ ನೋಡಿದರೊಳು
ಅಣು ಅತ್ಯಣುಗಳು ಕಾಣುತಿಪ್ಪೆ
ನಿನಗೆ ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಗೆ ಭೇದ ಎಂದಿಗಿಲ್ಲಾ
ಚಿನುಮಯ ರೂಪನೆ ತತ್ವಮೋದಾ
ಅನಿಮಿಷಾದಿಗಳಿಗೆ ಸೋಜಿಗ ತೋರುವ
ಘನ ಮಹಿಮಾ ವೈಕುಂಠವಾಸಾ ಶ್ರೀಶಾ
ತನು ಹತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳು ಚಿತ್ತ ಬುದ್ಧಿಯು
ಮನ ಅಹಂಕಾರ ನಾನಾ ವರ್ಣನೆ
ತನುರೂಹ ಸರ್ವಾವಯವಗಳು ಜ್ಞಾನಪೂ
ರಣನಾಗಿ ಇಪ್ಪ ಸ್ವಂತಂತ್ರ ಪುರುಷರ್ಚನೆ ಮಾಡಿ
ನಿನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿಸ ಬಲ್ಲನೆ ದೇವಾ
ಎನಗಾವದು ನಿನ್ನ ನೆಲೆಯೆ ತಿಳಿಯೆ
ಬಿನಗು ದೈವದೊಡಿಯಾ ವಿಜಯವಿಠ್ಠಲ ನಿನ್ನ
ನೆನಹೆ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಮಾರ್ಗವೆಂಬೋದೆ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಾ ॥೩॥

ಅಟ್ಟತಾಳ

ಧರಣಿ ಉದಕ ತೇಜ ವಾಯು ಅಂತರಿಕ್ಷಾ
ಸ್ಪರಶ ರೂಪರಸ ಗಂಧ ಶಬ್ದ ಮಿಗಿಲಾದ
ಪರಮಾಣುಗಳು ಚತುರವಿಂಶತಿ ತತ್ವ
ವಿರುತಿರೆ ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅದರೊಳು
ಹರಿನೀನೇ ಅಂಥ ಪರಮಾಣುಗಳಲ್ಲಿ
ಪರಿ ಪರಿ ಬಗೆಯಿಂದಲಿ ಒಳಗಿಪ್ಪೆ ಕಾಣುತ್ತ
ನಿರುತ ನೀನರಿಯದ ದ್ರವ್ಯಂಗಳ ತಂದು
ವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡು ಎಂದರೆ ಆವದಿಪ್ಪದು
ಚರಾಚರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣ ಪ್ರಕೃತಿ ನೀನಲ್ಲದೆ
ತಿರುಗುವ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತಾವದು ಪೇಳೋ

ಚರಣದಲ್ಲಿ ಧರೆ ಅಳೆದ ಮಹಾತುಮಾ
ಸರಿಯಿಲ್ಲ ನಿನಗೆಲ್ಲಿ ವಿಜಯವಿಟ್ಠಲ ಎನ್ನ
ಇರವ ಬಲ್ಲವನಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದೇನೊ ||೪||

ಆದಿತಾಳ

ಸನಕಾದಿ ಮುನಿ ಮನುಗಳು
ಅನಿಮಿಷಗಣ ಪಾಕಶಾಸನ ರುದ್ರ
ಪನ್ನಗ ಖಗ ವನಜಭವನ ಮನಕೆ ತೋರದಾ
ಕಣ್ಣಿಗೆ ಪೊಳೆಯದ ಚಿನುಮಯ ಅನ್ನಮಯಾ
ಘನಕೆ ಘನ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ
ದಣಿಸುವನಾರು ಬಣ್ಣಿಸಲರಿದು ಬಿ
ನ್ನಾಣದಲ್ಲಿ ಎನ್ನ ಭವದ ಬನ್ನ ಬಿಡಿಸೊ
ಅನಂತಾನಂತ ಚನ್ನ ಮೂರುತಿ ವಿಜಯವಿಟ್ಠಲ
ನಿನ್ನ ಪಾದವನ್ನು ನಂಬಿದೆ ||೫||

ಜತೆ

ನನ್ನಂಥವನ ಪೂಜೆಯಿಂದ ನಿನಗೇನು
ಅನಂತಾನಂತನೆ ವಿಜಯವಿಟ್ಠಲ ಸುಲಭಾ ||೬||

ಜನ್ಮ ಸಫಲವಾಯಿತು ||ಪ||

ಆದಿ ಅನಂತ ಜನಾರ್ದನನ ಕಂಡು
ಎನ್ನ ಜನ್ಮಸಫಲವಾಯಿತು ||ಅ.ಪ||

ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ಸುಗುಣ ನಿಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯ ಅಗ
ಮ್ಯಗೋಚರನೆಂದು ಸ್ತುತಿಸುತಿರೆ
ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳು ಇಂದ್ರ ಚಂದ್ರಾದಿಗಳು
ನಿರ್ಮಲಮೂರುತಿ ನಿಮ್ಮ ನಿಜವ ತೋರಿದಮ್ಯಾಲೆ ||೧||

ಚತುರಮುಖನು ಬಂದು ಪೃಥುವಿ ಒಳಗೆ ನಿಂದು

ಕ್ರತುಗಳ ಮಾಡಿ ಆಹುತಿ ಕೊಡಲು
ಅತಿಗ್ರಾಸವಾಯಿತೆಂದು ಅನಲ ಬಂದು ಮೊರೆಯಿಡಲು
ದ್ವಿತೀಯ ಗ್ರಾಸಕೆ ಕೈಯ ಒಡ್ಡಿ ನಿಂತದ್ದು ಕಂಡು ॥೨॥

ಮೊದಲ ಬಾಗಿಲಲಿ ನಿಮ್ಮ ಮುಖಕಮಲವ ಕಂಡೆ
ಮುದದಿಂದ ಮಕರಕುಂಡಲ ಕಿರೀಟವ ಕಂಡೆ
ಭುಜದ್ವಯವನು ಕಂಡೆ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಕೌಸ್ತುಭ ಕೊರಳ
ವೈಜಯಂತೀ ಮಾಲಿಕೆಗಳ ಕಂಡು ಎನ್ನ ॥೩॥

ನಡುವಿನ ಬಾಗಿಲಲಿನಾಭಿಕಮಲ ಕಂಡೆ
ಉದ್ಭವಿಸಿ ಮೆರೆವ ವಿರಿಂಚಿಯ ಕಂಡೆ
ಜಡಿವೊ ಪೀತಾಂಬರ ನಡುವಿನೊಡ್ಯಾಣವ
ಉಡಿಗೆಜ್ಜೆ ಮೇಲಿನ ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆಗಳ ಕಂಡು ॥೪॥

ಮೂರನೆ ಬಾಗಿಲಲಿ ಮುದ್ದು ಶ್ರೀಚರಣವು
ಶ್ರೀದೇವಿ ಭೂದೇವಿ ಸೇವೆಮಾಳ್ಪುದ ಕಂಡೆ
ಸುರರು ಮಾನವರ ಕಂಡೆ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಳ್ಪುದ ಕಂಡೆ
ಉರಗಶಯನ ಮ್ಯಾಲೆ ಹಯವದನನ ಕಂಡು ಎನ್ನ ॥೫॥

ರಾಗ : ಮಧ್ಯಮಾವತಿ ತಾಳ : ಛಾಪು

ರಂಗನಾಥನೆ ನೀಲಘನಂಗ ದೇವರದೇವ ಗು-
ಣಂಗಳ ಖಣಿಯೆ ನಿನ್ನ ಪದಂಗಳು ಗತಿಯೆಮಗೆ ॥ಪ॥

ಉಭಯಕಾವೇರಿ ಮಧ್ಯದಲಭಯನೀವುತ ಪವಡಿಸಿ
ದಬುಜಲೋಚನನೆ ನಿನ್ನ ವಿಭವಕ್ಕೆ ನಮೋಯೆಂಬೆ ॥೧॥

ದೋಷದೂರನೆ ಭೂಮಿಗೆ ಭೂಮೋಹನನೆ ರಂಗ
ಶ್ರೀಶ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದೆ ಶೇಷಶಯನ ಕಾಯೊ ॥೨॥

ಚೆಲುವ ನಿನ್ನನು ಪೋಲುವರಿಲ್ಲ ಮೂಜಗದೊಳು ಲಕುಮಿಯ
ನಲ್ಲ ನಿನ್ನನು ಬಣ್ಣಿಸಲಳವಲ್ಲವೋ ಹಯವದನ ॥೩॥

* * * * *

ಅನಂತಚತುರ್ದಶೀ ಹಬ್ಬದ ಅಡುಗೆಗಳು

ಅನಂತಚತುರ್ದಶೀ ಹಬ್ಬದಂದು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಡುಗೆಗಳು

* ಕೋಸಂಬರಿಗಳು, ಪಲ್ಯಗಳು, ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ. ಚಿತ್ರಾನ್ನ, ಗೊಜ್ಜು, ತೊವ್ವೆ, ಗೋಧಿ ಅನ್ನ.

ಗೋಧಿಯ ಪಾಯಸ

ಗೋಧಿಯನ್ನು ಮಣ್ಣುಕಲ್ಲುಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಅರಿಶಿನ ಸುಣ್ಣನೀರು ಬೆರಸಿ ಗೋಧಿಯನ್ನು ಕಲೆಸಿ ಒತ್ತಿಡಬೇಕು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನೆದ ಬಳಿಕ ಅದನ್ನು ಒರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಒನಕೆಯಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಟ್ಟಿ ಕೇರಬೇಕು. ಕಸವೆಲ್ಲವೂ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಆ ಕುಟ್ಟಿದ ಗೋಧಿಯನ್ನು ಕುದಿವ ನೀರಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೇಯಿಸಬೇಕು. ಆ ಬಳಿಕ ನೀರನ್ನು ಬಾಗಿ, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಹಾಲನ್ನು ಹಾಕಿ, ಮರಳಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀರುಹಾಕಿ, ಬೆಂದಗೋಧಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದು ಬೇರೆ ಪಾತ್ರೆಗೆ ಹಾಲನ್ನು ಹಾಕಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಆ ಪಾತ್ರೆಗೆ ತೊಳೆದ ಗೋಧಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪುಡಿಸಕ್ಕರೆ ಏಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ ಕರಿದ ದ್ರಾಕ್ಷಿ ಲವಂಗ, ಬಾದಾಮಿ, ಇವನ್ನು ಹಾಕಿ ಹೊಂದಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

14 ಭಕ್ಷ್ಯಗಳು

1. ಗೋಧಿ ಹಲ್ವಾ
2. ಅರಳುಂಡೆ.
3. ಕಡ್ಲೆ ಉಂಡೆ.
4. ಮೋಹನ್ ಲಾಡು.
5. ಕಡುಬು
6. ಹೋಳಿಗೆ.
7. ಪುರಿ ಉಂಡೆ.

8. ಅನರಸ

ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ನೆನೆಸಿ ತೊಳೆದು ಅದನ್ನು ನೆರಳಲ್ಲಿ 1 ಬಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಹರವಬೇಕು. ಆ ಬಳಿಕ ಆ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಒರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಟ್ಟಿ ತೆಳ್ಳಗೆ ಇರುವ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಶೋಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದೋಸೆ ಕೋಡಬಳೆ ರೊಟ್ಟಿ ವತ್ತಶ್ಯಾಮಿಗೆ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಈ ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 1 ಪಾವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತುಪ್ಪಹಾಕಿ ಹುರಿದು ಸಮ ಸಕ್ಕರೆ (ಸಕ್ಕರೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಬಿಳೀ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು.)ಬೆರೆಸಿ ಹಾಲು ಹಾಕಿ 3-4 ಬಾಳೆ ಹಣ್ಣನ್ನು ಸಹ ಸೇರಿಸಿ ಏಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ ಮುಂತಾದ ಪರಿಮಳ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ತುಪ್ಪ ಅಥವಾ ಬೆಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ ಕಲಿಸಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮರ್ದಿಸಿ ಇಡಬೇಕು. ಒಂದು ದಿವಸದವರೆಗೂ ಬಾಳೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಟ್ಟು ಮಾರನೆಯ ದಿವಸ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಾಳಲೆಯ ಮೇಲೆ ಅಗಲವಾಗಿ ತಟ್ಟಿ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕರಿಯಬೇಕು. (ಇದನ್ನು ಗಸಗಸೆಯಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ಕರಿಯಬಹುದು.) ಅನಂತರ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

9. ಬಾದಾಮಿ ಹಲ್ವ

1 ಸೇರು ಹಾಲನ್ನು ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವಂತೆ ಇಂಗಿಸಿ ಕಾಯಿಸಿದ ಹಾಲಿಗೆ ಕಹಿಯಿಲ್ಲದ 1 ತೂಕದ ಸೇರು ಬಾದಾಮಿಯನ್ನು ಸಿಪ್ಪೆ ತೆಗೆದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒರಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನೆನದಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನುಣ್ಣಗೆ ತಿರುವಬೇಕು. ಈ ಮುದ್ದೆಯನ್ನು ಕಾಯುವ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಹಿತ್ತಾಳೆ ಸೌಟಿನಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿರುವಬೇಕು. ಹ್ವ ಗಂಟಾಗದಂತೆ ಆಗಾಗ ತಿರುವುತ್ತಿರಬೇಕು. ಕೇಸರದ ಪುಡಿ ಏಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ, 1 ಮೆಂತೆಯದ ಕಾಳಿನಷ್ಟು ಕಸ್ತೂರಿ ಇವನ್ನು ಬೇಕಾದರೆ ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳಸಿ 1 ಪಾವು ಪುಡಿಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿಸಿ ಪಕ್ವವಾದ ಹದವನ್ನು ನೋಡಿ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೆಳಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸೌಟಿಗೆ ತುಪ್ಪ ಸವರಿ ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಗೋಧಿಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಸವರಿಕೊಂಡು ಒತ್ತಾಸಿನಂತೆ ಗುಂಡಗೆ ಮಾಡಿ ಮುಚ್ಚಿಡುವುದು. ಅನಂತರ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

10. ಶಿರಾ

ಮೋಹನಭೋಗಿನಂತೆ ರವೆಯನ್ನು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಹುರಿದು, 2 ಪಾವು ಹಾಲನ್ನು ಹಾಕಿಕಾಯಿಸಿ, ಆದಕ್ಕೆ ಈ ರವೆಯನ್ನು ಸುರಿಯಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಹಿತ್ತಾಳೆ ಸೌಟಿನ ಕಾಮಿನಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳಿಸಬೇಕು. ತುಪ್ಪಹಾಕಿ ಹೊಂದಿಸಿ ಪುಡಿಸಕ್ಕರೆ ಏಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಹರಳು ಕರಿದು ಬಾದಾಮಿ ದ್ರಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಸಹ ಹಾಕಿ ಹೊಂದಿಸಿ ಆದಕ್ಕೆ ಪನ್ನೀರು ಅಥವಾ ಪರಿಮಳದ ನೀರನ್ನು ಹಾಕಿ ಮುಚ್ಚಿಡಬೇಕು. ಸಕ್ಕರೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಬಿಳೀ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಅನಂತರ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

11. ಕೇಸರೀಬಾತ್

ನುಚ್ಚಿಲ್ಲದ ಹಳೆಯದಾದ ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ ಸಣ್ಣಕ್ಕಿ 1 ಪಾವನ್ನು ನೆನಸಿ 2-3 ವೇಳೆ ನೀರು ಹಾಕಿ ತೊಳೆದು ಅದನ್ನು ಒಂದು ಶುಭ್ರವಾದ ಬಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಹರವಬೇಕು. ಆ ಬಳಿಕ ಹಸನಾದ ಕೇಸರಿಯನ್ನು ಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರೆದು, ಆ ನೆನೆದ ಅಕ್ಕಿಗೆ ಸವರಬೇಕು. ಆಗ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಹಚ್ಚಗೆ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯಂತೆ ಆಗುವುದು. 1 ಪಾವು ನೀರನ್ನು ಒಂದು ತಪ್ಪಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮರಳಿಸಬೇಕು. ಆ ಬಳಿಕ ಈ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಸುರಿದು ಕೆದಕಬೇಕು. ಅನ್ನ ಪಕ್ವವಾಗುವಾಗ ತುಪ್ಪಹಾಕಿ ಹೊಂದಿಸಬೇಕು. ಒಂದು ಸೇರು ಹಸನಾದ ಪುಡಿ ಸಕ್ಕರೆ ಏಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ ಕರಿದ ದ್ರಾಕ್ಷಿ ಲವಂಗ ಬಾದಾಮಿ ಚೂರು ಬಿಳೀ ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಹರಳು ಕರಿದ ಗೇರುಪೊಪ್ಪು ಇವನ್ನು ಹಾಕಿ ಸರಿಹೊಂದಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಪಚ್ಚ ಕರ್ಪೂರ 1 ಮೆಂತ್ಯದ ಕಾಳಿನಷ್ಟು ಕಸ್ತೂರಿ ಹಾಕಿ, ಹೊಂದಿಸಿ ಮುಚ್ಚಿಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

12. ಪುಳ್ಳಂಗಾಯಿ ಉಂಡೆ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು : ಬೆಲ್ಲದ ಪುಡಿ - 500 ಗ್ರಾಂ. ಹುರಿದ ಹೆಸರುಬೇಳೆ ಹಿಟ್ಟು - 250 ಗ್ರಾಂ. ಕಡಲೆಬೇಳೆ - 250 ಗ್ರಾಂ., ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಬೀಜ - 200ಗ್ರಾಂ. ಅಕ್ಕಿಹಿಟ್ಟು - 250 ಗ್ರಾಂ. ಹುರಿಗಡಲೆ ಬೀಜ - 100 ಗ್ರಾಂ.

ಮಾಡುವ ರೀತಿ : ಮೊದಲು ಬೆಲ್ಲದ ಪಾಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ಹಿಟ್ಟು ಹಾಕಿ ಕೆದಕಿರಿ. ಹಿಟ್ಟು ಪಾಕದಲ್ಲಿ ಬೆಂದ ನಂತರ ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಬೀಜ, ಹುರಿಗಡಲೆ, ಯಾಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ ಹಾಕಿ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ. ಆಮೇಲೆ ಕೆಳಗಿಳಿಸಿಕೊಂಡು ಉಂಡೆ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

13. ಬೇಸನ್ ಲಾಡು

1 ಪಾವು ಕಡಲೆಯ ಹಿಟ್ಟನ್ನು 3 ಪಾವು ತುಪ್ಪಹಾಕುತ್ತಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹುರಿದು ಪರಿಮಳ ಬರಬೇಕು. ಹಾಲನ್ನು ಚುಮುಕಿಸಿ ಉದುರುದುರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಪಕ್ವ ಮಾಡಬೇಕು ಇದನ್ನು ಕೆಳಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ, ಸರಿ ಹೊಂದಿಸಿ, ಹಾಲು ಚುಮುಕಿಸಿ, ಬಾದಾಮಿ, ಏಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ, ಲವಂಗ, ಪತ್ರೆ, ಕೇಸರ, ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಹಾಕಿ ಹೊಂದಿಸಿ, ಲಾಡುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು ಅಥವಾ 1 ಸೇರು ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಪಾಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹುರಿದ ಕಡಲೆಯ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಪಾಕಕ್ಕೆ ಸುರಿದು ತುಪ್ಪ ಹಾಕಿ ಹೊಂದಿಸಿ, ಉಂಡೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು. ಅನಂತರ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

14. ಸಕ್ಕರೆ ಮಿಠಾಯಿ

ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಪಾಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಏಲಕ್ಕಿ ಹಾಕಿ ಕೊಬ್ಬರಿ ತುರಿ ಗಸಗಸೆ ಇವನ್ನು ಹಾಕಿ ಹೊಂದಿಸಿದ ಬಳಿಕ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಮಿಠಾಯಿ ಮಣೆಯ ಮೇಲಾಗಲೀ ತುಪ್ಪ ಹಚ್ಚಿದ ಬಳಿಕ ಆ ಪಾಕವನ್ನು ಸುರಿದು ಸಮನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಚೂರಿಯಿಂದ ಬಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ಪಾಕವು ಹಸಿಯಾಗಿ ಇರುವಾಗಲೇ ಚಾಕುವಿನಿಂದಕೊಯ್ದು ಆರಿದ ನಂತರ ತೆಗೆದು ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಈ 14 ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅನಂತಚತುರ್ದಶೀ ದಿವಸ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಅನೇಕ ಖಾರದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ತಯಾರು ಮಾಡಬೇಕು.

* * * * *

ಯಸ್ಸರ್ವಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಃ ಸರ್ವದೋಷವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತ ಏವಾಲಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಮೇ ಪರಮಃ ಸುಹೃತ್ ॥
ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾತ್ಮಕ-
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ, ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ॥
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

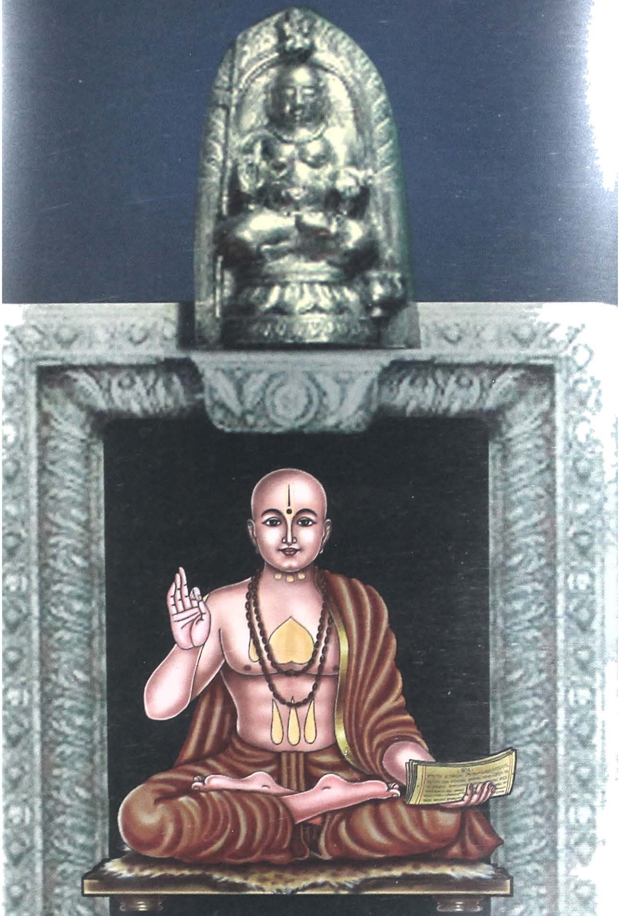
॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

* * * *

ಅನಂತಚತುರ್ದಶೀ ಎಂಬ ಈ ಕೃತಿಯು ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತರಾದ ಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾದ ರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ.

* * * *

ಮಮ ಸ್ವಾಮೀ ಹರಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪತಿರೇವ ಚ

ಪ್ರಕಾಶನ :

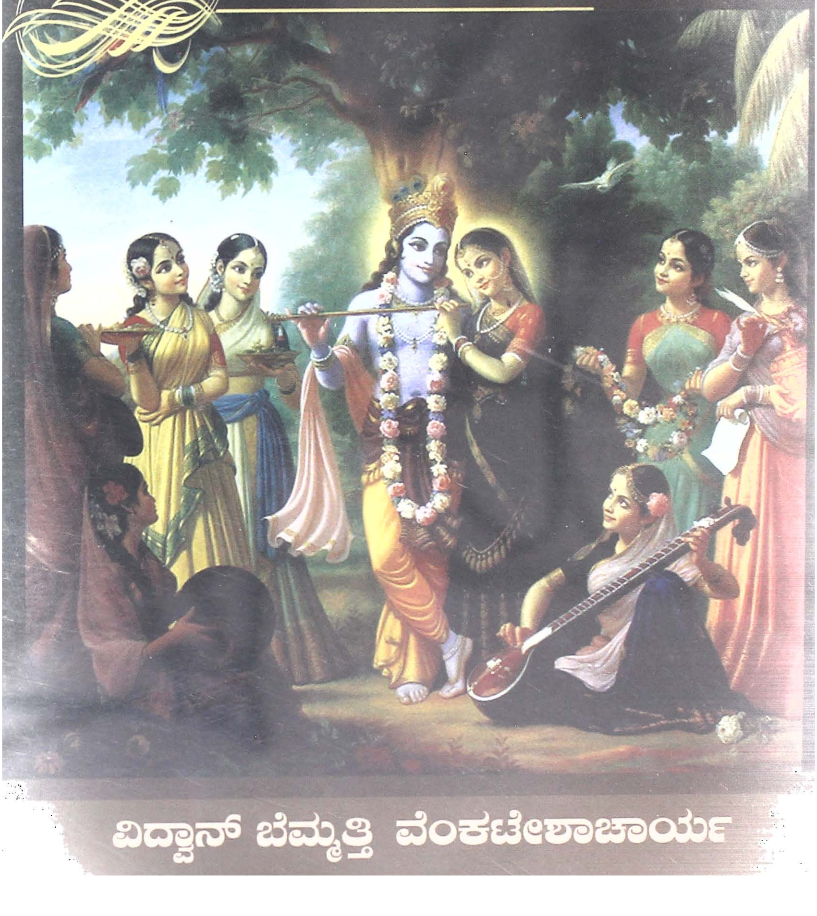
ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 085

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ನರಕಚತುರ್ದಶೀ

ಆಶ್ವೀನ || ಶುದ್ಧ || ಚತುರ್ದಶೀ

ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ಜಲಪೂರಣತ್ರಯೋದಶೀ
ನರಕಚತುರ್ದಶಿ

ದೀಪಾವಳಿ - 1

ವಿದ್ವಾನ್॥ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ,

ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೮೫

ದೀಪಾವಳಿ-೧ ಜಲಪೂರಣ ತ್ರಯೋದಶೀ-ನರಕಚತುರ್ದಶೀ-ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕೆ ೧೯೪೩ ಶಾರ್ವರಿ ॥ ಶ್ರಾವಣ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪೂರ್ಣಿಮೆ (ದಿನಾಂಕ:೩-೮-೨೦೨೦) ಹಯಗ್ರೀವಜಯಂತಿಯ ಶುಭ-ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪಲಿಮಾರುಮಠಾಧೀಶರಾದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ॥ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಕರಕಮಲಗಳಿಂದ ಭಾರತೀರಮಣಹೃದಯಗುಹಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವ-ದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೨೦

ಪುಟಗಳು : ೮೭

ಸಂಪಾದನೆ : ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ : ಶ್ರೀಮತಿ ನಾಗಲತಾ

ಮುಖಪುಟ : ಶ್ರೀವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ
ಕಾರ್ತಿಕ ಜೋಷಿ

ಮುದ್ರಣ : ಮುಕ್ತಿಪಥ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಶ್ರೀ ಸುಮಂತ್ ಎನ್. ಜೆ. ಕುಟುಂಬದವರು

'ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ' ಎಂಬ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಈ ಕೃತಿಕುಸುಮವನ್ನು ಸೇವಾರೂಪವಾಗಿ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯವರಾದ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥ ರಾವ್. ಎನ್.ಎ., ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಪ್ರೇಮಲತಾ. ಎನ್. ಎಸ್. ೭೦ನೇ ವರ್ಷದ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣದ ೧೫ನೇ ವರ್ಷದ ವರ್ಧಂತಿಯನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಸುಮಂತ್ ಎಸ್. ಜೆ. ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಮಾನಸಾ ಆರ್. ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಈ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞದಿಂದ ಅಪಾರಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ ಎಂದು ಶ್ರೀಹರಿವಾಯುಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಂಪಾದಕ

ನೀರುತುಂಬುವ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಪಠಿಸಬೇಕಾದ ಗಂಗಾಮಂತ್ರ

ಹೇ ಗಂಗೇ ತವ ಕೋಮಲಾಂಘ್ರಿನಲಿನಂ ರಂಭೋರುನೀವೀಲಸ-

ತ್ಕಾಂಚೀದಾಮತನೂದರಂ ಘನಕುಚವ್ಯಾಕೀರ್ಣಹಾರಂ ವಪುಃ ।

ಸನ್ಮುದ್ರಾಂಗದಕಂಕಣಾವೃತಕರಂ ಸ್ಮೇರಂ ಸ್ಫುರತ್ಕುಂಡಲಂ

ಸಾರಂಗಾಕ್ಷಿ ಜಲಾನ್ಯದಿಂದುರುಚಿ ಯೇ ಜಾನಂತಿ ತೇಽನ್ಯೇ ಜಲಾತ್ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಂತ್ರ

ವಸುದೇವಸುತಂ ದೇವಂ ಕಂಸಚಾಣೂರಮರ್ದನಮ್ ।

ದೇವಕೀಪರಮಾನಂದಂ ಕೃಷ್ಣಂ ವಂದೇ ಜಗದ್ಗುರುಮ್ ॥

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

* * * *

ಮುನ್ನುಡಿ

ವರ್ಷದಲ್ಲೇ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಹಬ್ಬ ಎಂದರೆ ದೀಪಾವಳಿ. ಮಕ್ಕಳಿಂದ ವೃದ್ಧರ ತನಕ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಸಂಭ್ರಮ ಪಡುವ ಏಕೈಕ ಹಬ್ಬವಿದು. ಭಾರತಾದ್ಯಂತ ಜಾತಿಮತಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಆಚರಿಸುವ ದೀಪವನ್ನು ಬೆಳಗಿ ಸಂತೋಷ ಪಡುವ ಹಬ್ಬವಿದು. ಕೇವಲ ಒಬ್ಬ ದೇವತೆಯ ಆರಾಧನೆ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧನೆಯು ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ.

ಇಂದಿನ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ದೀಪಾವಳಿ ಎಂದರೆ ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಭ್ಯಂಗ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ದೀಪಾವಳಿ ಮುಗಿದೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತ್ರಯೋದಶಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿ ಭಗಿನಿದ್ವಿತೀಯಾ ತನಕ ಎಷ್ಟೊಂದು ಆಚರಣೆಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಚರಣೆಗಳು ಎಷ್ಟೊಂದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ. ಅದನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದರಿಂದ ನಾವು ಎಷ್ಟೊಂದು ಫಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಚರಣೆ ಮಾಡದೇ, ಕೇವಲ ಅಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ದೀಪಾವಳಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸುವುದರಿಂದ ನಾವು ಎಷ್ಟೊಂದು ಫಲಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಕೂಲಂಕಷವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಈ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೂಲಕ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅನೇಕ ಪುರಾಣಗಳ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹತ್ತಾರು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಮಾಹಿತಿಯ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಈ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ತಾವು ಓದಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಅನಸರಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೂ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಗೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹರಿಭಕ್ತರಾದ ಶ್ರೀ ಸುಮಂತ್ ಎನ್. ಜೆ. ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಮಾನಸಾ ಆರ್. ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಇವರ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯವರಾದ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥ ರಾವ್. ಎನ್.ಎ., ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಪ್ರೇಮಲತಾ. ಎನ್. ಎಸ್. ಆಯುಷ್ಯ ಆರೋಗ್ಯಗಳ ಜೊತೆ ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ಈ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞದ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ದೊರಕಲಿ ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

- ಸಂಪಾದಕ.

ಆಚಾರ ವಿಚಾರ

ಜಲಪೂರಣ ತ್ರಯೋದಶೀ

ನೀರುತುಂಬುವ ಹಬ್ಬ

ನೀರು ತುಂಬುವ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು :

೧. ಸ್ನಾನಗೃಹದ ಸ್ವಚ್ಛತೆ.

೨. ಹಂಡೆ, ಕಲಶ, ಹಾಗೂ ಪಾತ್ರೆಗಳ ಶುದ್ಧೀಕರಿಸುವಿಕೆ.

೩. ಮಾವಿನ ಹಾಗೂ ಹಲಸಿನ ಚಿಗುರುಗಳಿಂದ ಸಿಂಗಾರ.

೪. ಅತ್ತಿ, ಮಾವು, ಅರಳಿ, ಆಲ, ಪ್ಲಕ್ಷ ಎಂಬ ಐದು ಮರದ ತೊಗಟೆಗಳು.

೫. ಮನೆಯ ಅಂಗಳದ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವಿಕೆ.

೬. ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣದ ರಂಗೋಲಿಗಳು.

೭. ಗಂಗಾಪೂಜೆಗೆ ಗೆಜ್ಜೆವಸ್ತ್ರ.

೮. ಪೂಜೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು.

೯. ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಏಲಪ್ಪದ ತಯಾರಿಕೆ.

೧೦. ಅರಿಶಿನ ಹಾಗೂ ಕುಂಕುಮಗಳ ನೀರಿನ ಆರತಿ.

* * * *

ದೀಪಹಚ್ಚುವ ಮೊದಲು ದೀಪದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಿರಿ

ಶತಾಪರಾಧಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚದೇ ದೇವರ ಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು ಒಂದು ಅಪರಾಧವೆಂದು ಮೊದಲ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ದೇವರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೇವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ದೇವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ದೀಪವು ಬೆಳಗುತ್ತಿರಬೇಕು. ಮನೆಯ ದೇವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪವು ಎಂದೂ ಕೂಡ ನಂದಬಾರದು. ನಂದದ ದೀಪವಾಗಿರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದು ನಂದಾದೀಪ. ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ದೀಪವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಾಗು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಆನಂದವು ಉಂಟಾಗುವುದರಿಂದಲೂ ಇದು ನಂದದ ದೀಪ. ಅಂದರೆ ಆನಂದದ ದೀಪ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ನಂದಾದೀಪವನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ನಿರಂತರ ಬೆಳಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ನಂದಾದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚದೇ ದೀಪಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಡಗರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೀಪಗಳನ್ನು ಬೆಳಗುವುದರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಫಲವು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಂದಾದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ, ದೀಪಾವಳಿ ದಿವಸ ಸಡಗರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿದಾಗ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ.

ದೀಪ ಹಚ್ಚುವ ವಿಧಾನ

ಈಗ ಬರುತ್ತಿರುವ ಬೆಂಕಿಪೊಟ್ಟಣಗಳು ಶುದ್ಧವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ತಯಾರಿಸುವಾಗಲೂ ಅಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಆಗದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅದರಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶುದ್ಧಮಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಾರದು. ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ತುಳಸೀಕಾಷ್ಠಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಪೊಟ್ಟಣದಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತುಳಸೀಕಾಷ್ಠದಿಂದಲೇ ದೇವರದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ನೇರವಾಗಿ ಬೆಂಕಿಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಬಾರದು. ಮತ್ತು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಇರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಕೂಡ ತುಳಸೀಕಾಷ್ಠದಿಂಧಲೇ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ನಂದಾದೀಪ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ದೀಪಸ್ತಂಭಗಳಲ್ಲಿ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುವಾಗ ನಿತ್ಯವೂ ಹೊಸದಾದ ಬತ್ತಿಯಿಂದಲೇ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ದೀಪದ ಪಾತ್ರೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ

ಪಂಚರಾತ್ರಾಗಮದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಭಗವಂತನು ಯಾವ ಲೋಹದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ದೀಪಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ -

ಅಯೋಮಯಾನಿ ತಾಮ್ರಾಣಿ ಕಾಂಸ್ಯಸ್ವರ್ಣಮಯಾನಿ ಚ ।
ಮೃನ್ಮಯೇನ ತು ಪಾತ್ರೇಣ ಗೋಘೃತೇನ ಸುರಾಧಿಪ ।
ದೀಪಂ ದದಾತಿ ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಜ್ಞಾನೀ ಯೋಗೀ ಸುಖೀ ಭವೇತ್ ॥

ಕಾಲನಿರ್ಣಯ ಪ್ರಕಾರ -

ಅಯೋಮಯೇನ ಪಾತ್ರೇಣ ದೀಪಮರ್ಪಯತೇ ಹರೇಃ ।
ಸ ತು ದೀಪಶತೇನೈವ ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಪದ್ಮಜ! ॥
ಕಾಂಸ್ಯಪಾತ್ರೇಣ ದೀಪೇನ ಪೂಜಾಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ನರಃ ।
ತಸ್ಯ ತೇಜಃ ಸುಸೌಭಾಗ್ಯಂ ವರ್ಧತೇ ಪದ್ಮಸಂಭವ ! ॥
ಯಸ್ತು ತಾಮ್ರಮಯೇ ಪಾತ್ರೇ ದೀಪಂ ದದ್ಯಾಚ್ಚ ಭಕ್ತಿತಃ ।
ಸತು ದೀಪಸಹಸ್ರೇಣ ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಶೋಭನಮ್ ॥
ಬ್ರಹ್ಮನ್ ! ರಜತಪಾತ್ರೇಷು ಯೋ ದದಾತಿ ಚ ದೀಪಿಕಾಮ್ ।
ಸ ತು ಲಕ್ಷಗುಣೋ ಭೂತ್ವಾ ಮಾಂ ಸಮಾಯಾತಿ ನಿತ್ಯದಾ ॥

ಆಚಾರ ವಿಚಾರ

ಜಲಪೂರಣ ತ್ರಯೋದಶೀ

ನೀರುತುಂಬುವ ಹಬ್ಬ

ನೀರು ತುಂಬುವ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು :

೧. ಸ್ನಾನಗೃಹದ ಸ್ವಚ್ಛತೆ.

೨. ಹಂಡೆ, ಕಲಶ, ಹಾಗೂ ಪಾತ್ರೆಗಳ ಶುದ್ಧೀಕರಿಸುವಿಕೆ.

೩. ಮಾವಿನ ಹಾಗೂ ಹಲಸಿನ ಚಿಗುರುಗಳಿಂದ ಸಿಂಗಾರ.

೪. ಅತ್ತಿ, ಮಾವು, ಅರಳಿ, ಆಲ, ಪ್ಲಕ್ಷ ಎಂಬ ಐದು ಮರದ ತೊಗಟೆಗಳು.

೫. ಮನೆಯ ಅಂಗಳದ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವಿಕೆ.

೬. ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣದ ರಂಗೋಲಿಗಳು.

೭. ಗಂಗಾಪೂಜೆಗೆ ಗೆಜ್ಜೆವಸ್ತ್ರ.

೮. ಪೂಜೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು.

೯. ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಏಲಪ್ಪದ ತಯಾರಿಕೆ.

೧೦. ಅರಿಶಿನ ಹಾಗೂ ಕುಂಕುಮಗಳ ನೀರಿನ ಆರತಿ.

* * * *

ದೀಪಹಚ್ಚುವ ಮೊದಲು ದೀಪದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಿರಿ

ಶತಾಪರಾಧಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚದೇ ದೇವರ ಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು ಒಂದು ಅಪರಾಧವೆಂದು ಮೊದಲ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ದೇವರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೇವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ದೇವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ದೀಪವು ಬೆಳಗುತ್ತಿರಬೇಕು. ಮನೆಯ ದೇವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪವು ಎಂದೂ ಕೂಡ ನಂದಬಾರದು. ನಂದದ ದೀಪವಾಗಿರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದು ನಂದಾದೀಪ. ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ದೀಪವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಾಗು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಆನಂದವು ಉಂಟಾಗುವುದರಿಂದಲೂ ಇದು ನಂದದ ದೀಪ. ಅಂದರೆ ಆನಂದದ ದೀಪ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ನಂದಾದೀಪವನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ನಿರಂತರ ಬೆಳಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ನಂದಾದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚದೇ ದೀಪಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಡಗರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೀಪಗಳನ್ನು ಬೆಳಗುವುದರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಫಲವು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಂದಾದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ, ದೀಪಾವಳಿ ದಿವಸ ಸಡಗರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿದಾಗ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ.

ದೀಪ ಹಚ್ಚುವ ವಿಧಾನ

ಈಗ ಬರುತ್ತಿರುವ ಬೆಂಕಿಪೊಟ್ಟಣಗಳು ಶುದ್ಧವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ತಯಾರಿಸುವಾಗಲೂ ಅಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಆಗದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅದರಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶುದ್ಧಮಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಾರದು. ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ತುಳಸೀಕಾಷ್ಠಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಪೊಟ್ಟಣದಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತುಳಸೀಕಾಷ್ಠದಿಂದಲೇ ದೇವರದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ನೇರವಾಗಿ ಬೆಂಕಿಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಬಾರದು. ಮತ್ತು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಇರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಕೂಡ ತುಳಸೀಕಾಷ್ಠದಿಂಧಲೇ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ನಂದಾದೀಪ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ದೀಪಸ್ತಂಭಗಳಲ್ಲಿ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುವಾಗ ನಿತ್ಯವೂ ಹೊಸದಾದ ಬತ್ತಿಯಿಂದಲೇ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ದೀಪದ ಪಾತ್ರೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ

ಪಂಚರಾತ್ರಾಗಮದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಭಗವಂತನು ಯಾವ ಲೋಹದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ದೀಪಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ -

ಅಯೋಮಯಾನಿ ತಾಮ್ರಾಣಿ ಕಾಂಸ್ಯಸ್ವರ್ಣಮಯಾನಿ ಚ ।
ಮೃನ್ಮಯೇನ ತು ಪಾತ್ರೇಣ ಗೋಘೃತೇನ ಸುರಾಧಿಪ ।
ದೀಪಂ ದದಾತಿ ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಜ್ಞಾನೀ ಯೋಗೀ ಸುಖೀ ಭವೇತ್ ॥

ಕಾಲನಿರ್ಣಯ ಪ್ರಕಾರ -

ಅಯೋಮಯೇನ ಪಾತ್ರೇಣ ದೀಪಮರ್ಪಯತೇ ಹರೇಃ ।
ಸ ತು ದೀಪಶತೇನೈವ ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಪದ್ಮಜ! ॥
ಕಾಂಸ್ಯಪಾತ್ರೇಣ ದೀಪೇನ ಪೂಜಾಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ನರಃ ।
ತಸ್ಯ ತೇಜಃ ಸುಸೌಭಾಗ್ಯಂ ವರ್ಧತೇ ಪದ್ಮಸಂಭವ ! ॥
ಯಸ್ತು ತಾಮ್ರಮಯೇ ಪಾತ್ರೇ ದೀಪಂ ದದ್ಯಾಚ್ಚ ಭಕ್ತಿತಃ ।
ಸತು ದೀಪಸಹಸ್ರೇಣ ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಶೋಭನಮ್ ॥
ಬ್ರಹ್ಮನ್ ! ರಜತಪಾತ್ರೇಷು ಯೋ ದದಾತಿ ಚ ದೀಪಿಕಾಮ್ ।
ಸ ತು ಲಕ್ಷಗುಣೋ ಭೂತ್ವಾ ಮಾಂ ಸಮಾಯಾತಿ ನಿತ್ಯದಾ ॥

ಯೋ ವೈ ಸ್ವರ್ಣಮಯೇ ಪಾತ್ರೇ ದೀಪಂ ದಾಸ್ಯತಿ ವಿಷ್ಣವೇ ।
ಅನಂತಗುಣಿತೋ ಭೂತ್ವಾ ಯಾತಿ ಮಾಂ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥

ಕಬ್ಬಿಣ, ತಾಮ್ರ, ಕಂಚು, ಸುವರ್ಣ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಮಣ್ಣು ಇಷ್ಟು ಲೋಹದ ದೀಪಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಬೆಳಗಬೇಕು. ಇಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಯೋಗಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೂ ಸುಖಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕಬ್ಬಿಣದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆ ನೂರು ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿದ ಫಲವು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕಂಚಿನ ದೀಪವು ಹಚ್ಚಿದರೆ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ತಾಮ್ರದ ಹಚ್ಚಿದರೆ ಸಾವಿರ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿದ ಪುಣ್ಯವು ಬರುತ್ತದೆ. ಬೆಳ್ಳಿ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದರೆ ಲಕ್ಷದೀಪೋತ್ಸವ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವು ಬರುತ್ತದೆ. ಸುವರ್ಣ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿದರೆ ಅನಂತ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿದ ಪುಣ್ಯವು ಬರುತ್ತದೆ. ಅನುಕೂಲವಾದರೆ ಕಬ್ಬಿಣ, ತಾಮ್ರ, ಕಂಚು, ಮಣ್ಣು, ಬೆಳ್ಳಿ, ಸುವರ್ಣ ಈ ಆರು ಲೋಹಗಳ ಎರಡೆರಡು ದೀಪಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ಹನ್ನೆರಡು ದೀಪಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ದೀಪಾವಳಿಯ ಈ ಪರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಆರು ಬಗೆಯ ಲೋಹದ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ದೀಪಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಎಣ್ಣೆ

ಕರ್ಪೂರಂ ಗೋಘೃತಂ ತೈಲಂ ಕೌಸುಭಂ ನಾಲಿಕೇರಜಮ್ ।
ಆಜ್ಯಂ ಘೃತಂ ವಾ ಸಂಪಾದ್ಯ ಪುಮಾನೇವಂ ಸ್ವಶಕ್ತಿತಃ ॥
ಕರ್ಪೂರದೀಪಂ ಯೋ ಮಹ್ಯಂ ದದಾತಿ ಪ್ರಯತಾತ್ಮವಾನ್ ।
ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ವಕ್ತುಂ ನಾಲಂ ವರ್ಷಶತೈರಪಿ ।
ಜ್ಞಾನತೋಽಜ್ಞಾನತೋ ವಾಪಿ ನಿರಂತರಕೃತಂ ಬಹು ॥
ತಸ್ಯ ಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಂ ಪಾಪಮುನ್ಮೂಲಯತಿ ಪುತ್ರಕ ।
ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಸೌಭಾಗ್ಯಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಸಂಪದಃ ॥
ಜ್ಞಾನಂ ಭಕ್ತಿರ್ಭವೇತ್ ತಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಃ ಕರತಲೇ ಸ್ಥಿತಃ ।
ಗೋಘೃತೇನ ತು ಸರ್ವೇಷ್ಟಫಲಸಿದ್ಧಿಂ ಲಭೇನ್ನರಃ ॥

ಅಮಾಂಗಲ್ಯಹರಂ ತೈಲಂ ಕೌಸುಭಂ ಕೀರ್ತಿವರ್ಧನಮ್ ।
ನಾಲಿಕೇರಂ ಸೌಖ್ಯದಂ ಚ ಹ್ಯಾಜ್ಯಂ ಭೋಗೈಕಸಾಧನಮ್ ॥
ಏರಂಡಂ ಮಾಹಿಷಘೃತಂ ಸರ್ವಥಾ ವರ್ಜಯೇದ್ ಬುಧಃ ॥

ಕರ್ಪೂರದ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ಶುದ್ಧವಾದ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದರೆ ಮಾಂಗಲ್ಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಮಾಂಗಲ್ಯವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುತ್ತೈದೆಯರು ನಿತ್ಯವೂ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯ ದೀಪವನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ತುಪ್ಪದ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಅಭೀಷ್ಟಗಳು ನೆರವೇರುತ್ತದೆ. ಕುಸುಬಿ ಎಣ್ಣೆಯ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದರೆ ಕೀರ್ತಿಯು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ತೆಂಗಿನಎಣ್ಣೆಯ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದರೆ ಸುಖವು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಡಿನ ತುಪ್ಪದಿಂದ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದರೆ ಭೋಗವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹರಳೆಣ್ಣೆ, ಎಮ್ಮೆಯ ತುಪ್ಪ ಇವುಗಳನ್ನು ದೀಪಕ್ಕೆ ಸರ್ವಥಾ ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು.

ಈಗ ನಾವೇನು ಮಾಡಬಹುದು

ಶುದ್ಧವಾದ ಯಾವುದೇ ರಾಸಾಯನಿಕ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮಿಶ್ರಣವಿಲ್ಲದ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯು ಇಂದು ದೊರಕುವುದೇ ಕಠಿಣವಾಗಿದೆ. ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಗೆ ಸಿಗುವ ಎಣ್ಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕೂಡ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯ ಭಾಗವು ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಧಕರು ಶುದ್ಧವಾದ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈಗ ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುವ ಯಂತ್ರಗಳಿಂದ ಎದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದರೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಹಣದ ಉಳಿತಾಯವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ರಕ್ಷಣೆಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆರೋಗ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆಯೂ ಕೂಡ ಸಂಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶುದ್ಧವಾದ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಗೂ ತುಪ್ಪಗಳಿಂದ ಹಚ್ಚಿದ ದೀಪದ ಮಹಿಮೆ

ಶುದ್ಧವಾದ ತುಪ್ಪದಿಂದ ಅರ್ಧನಿಮಿಷ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿದರೂ ಸಾಕು, ಸಾವಿರ ಕಲ್ಪಗಳು ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ನರಸಿಂಹಪುರಾಣವು ಹೇಳುತ್ತದೆ- ''ನಿಮಿಷಂ ನಿಮಿಷಾರ್ಧಂ ವಾ ಘೃತದೀಪಂ ನಿವೇದಯೇತ್ ।ಕಲ್ಪಕೋಟಿ- ಸಹಸ್ರಾಣಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ ॥''

ಶುದ್ಧವಾದ ತೈಲದಿಂದ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದರೆ ಅವನ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಗೆ ರುದ್ರದೇವರು ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ''ಭವೇದೇಕಸ್ಯ ದೀಪಸ್ಯ ಭೂಮೌ ರಾಜ್ಯಂ ಭವೇದಿತಿ । ಬಹೂನಾಂ ತು ಫಲಂ ವಕ್ತುಮಹಂ ನಾರ್ಹಾಮಿ ಪಾರ್ವತಿ ॥''

ಯಾರು ಹೀಗೆ ದೀಪವನ್ನು ನಿತ್ಯವು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಾರೋ, ದೀಪಾವಳಿಯ ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಸಾವಿರ ಸೂರ್ಯನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಭಗವಂತನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ನರಸಿಂಹಪುರಾಣವು ಹೇಳುತ್ತದೆ - ''ಘೃತೇನ ವಾಽಥ ತೈಲೇನ ದೀಪಂ ಯೋ ಜ್ವಾಲಯೇನ್ನರಃ । ವಿಷ್ಣವೇ ವಿಧಿವದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು ॥ ವಿಹಾಯ ಸಕಲಂ ಪಾಪಂ ಸಹಸ್ರಾದಿತ್ಯಸನ್ನಿಭಃ । ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತಾ ವಿಮಾನೇನ ವಿಷ್ಣುಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ ॥''

ಆದ್ದರಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ಕೂಡ ನಾವು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶುದ್ಧವಾದ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯಿಂದ ಹಾಗು ತುಪ್ಪದಿಂದ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚೋಣ. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ದೀಪಾವಳಿಯ ಈ ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧವಾದ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಧನ್ಯರಾಗೋಣ.

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ದೀಪಾವಳಿ

* 'ದೀಪಾನಾಂ ಆವಳಿಃ ದೀಪಾವಳಿಃ' ಎಂಬ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯಂತೆ ಸಾಲು ಸಾಲಾಗಿ ಹಚ್ಚುವ ದೀಪಗಳ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ದೀಪಾವಳಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ವರ್ಷದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಹಬ್ಬ.
* ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುವ ಏಕೈಕ ಹಬ್ಬವೇ ದೀಪಾವಳಿ.
* ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿ, ರಾಮನವಮಿ ಮೊದಲಾದ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದೇವತೆಯ ಆರಾಧನೆಯಷ್ಟೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ದೀಪಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇವತೆಯ ಕುರಿತಾಗಿ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಉತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕೈದು ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ಇದನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.
* ಭವಿಷ್ಯೋತ್ತರಪುರಾಣದ ೧೪೦ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ 'ದೀಪಾಲಿಕಾ' ಎಂದು ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಜಮಾರ್ತಾಂಡದಲ್ಲಿ 'ಸುಖರಾತ್ರಿ' ಎಂದು ಪುರಾಣಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಾಲವಿವೇಕದಲ್ಲಿ 'ಯಕ್ಷರಾತ್ರಿ' ಎಂದು, ವಾತ್ಸಾಯನಕಾಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ 'ಸುಖಸುಪ್ತಿಕಾ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

  'ಉಪಶಮಿತಾ ಮೇಘನಾದಂ ಪ್ರಜ್ವಲಿತಾ ದಶಾನನಂ ರಮಿತರಾಮಂ'

  ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ತ್ರಯೋದಶಿಯಿಂದ ದ್ವಿತೀಯಾ ದಿವಸದ ತನಕ ಐದು ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ದೀಪಾವಳಿಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ನಾರದ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿ, ಪ್ರತಿಪತ್ ದಿವಸದ ತನಕ ಐದುದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ದೀಪಾವಳಿಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರ ಆಚರಣೆಯೇ ಇಂದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ.

ದ್ವಾದಶಿಯಿಂದಲೇ ದೀಪಾವಳಿಯ ಆಚರಣೆಯ ಪದ್ಧತಿಯು ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಾರದಪುರಾಣದ ವಾಕ್ಯ ಹೀಗಿದೆ -

ಆಶ್ವಿನೇ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ತು ದ್ವಾದಶ್ಯಾದಿಷು ಪಂಚಸು ।
ತಿಥಿಷೂಕ್ತಃ ಪೂರ್ವರಾತ್ರೇ ನೃಣಾಂ ನೀರಾಜನೋ ವಿಧಿಃ ॥

ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ದ್ವಾದಶಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿ, ಐದು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಜಾವದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೀರಾಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ನೀರಾಜಯೇಯುರ್ದೇವಾಂಸ್ತು ವಿಪ್ರಾನ್ ಗಾಶ್ಚ ತುರಂಗಮಾನ್
ಜ್ಯೇಷ್ಠಾನ್ ಶ್ರೇಷ್ಠಾನ್ ಜಘನ್ಯಾಂಶ್ಚ ಮಾತೃಮುಖ್ಯಾಶ್ಚ ಯೋಷಿತಃ ॥

ದ್ವಾದಶಿಯಿಂದ ಐದು ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ, ವಿಪ್ರರಿಗೆ, ಹಸುಗಳಿಗೆ, ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ, ಜ್ಯೇಷ್ಠರಿಗೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠರಿಗೆ, ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ನೀರಾಜನದ ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ದೀಪಾವಳಿಯ ಮಹಿಮೆ ಹೀಗಿದೆ -

ಪದ್ಮಪುರಾಣದ ಉತ್ತರಖಂಡದ ೧೨೪ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ದೀಪಾವಳಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಳಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ

ದೀಪಾವಳೀಫಲಂ ನಾಥ ವಿಶೇಷಾದ್ಬ್ರೂಹಿ ಮೇ ಪ್ರಭೋ ।
ಕಿಮರ್ಥಂ ಕ್ರಿಯತೇ ಸಾ ತು ತಸ್ಯಾಃ ಕಾ ದೇವತಾ ಭವೇತ್ ॥

ಕಿಂ ಚ ತತ್ರ ಭವೇದ್ದೇಯಂ ಕಿನ್ನ ದೇಯಂ ವದ ಪ್ರಭೋ ।
ಪ್ರಹರ್ಷಃ ಕೋತ್ರ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಃ ಕ್ರೀಡಾ ಕಾತ್ರ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾ ॥

ಸತ್ಯಭಾಮೆಯು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ - ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ! ದೀಪಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಸುವ ಫಲವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳು. ಆ ದೀಪಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಹತ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ ? ಅದಕ್ಕೆ ದೇವತೆ ಯಾರು ?

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು ? ಯಾವುದನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬಾರದು ? ಆವಾಗ ದೊರೆಯುವ ಸಂತೋಷವು ಯಾವ ಬಗೆಯದು? ಆವಾಗ ಆಡುವ ಆಟವಾವುದು ?

ಸೂತ ಉವಾಚ

ಇತಿ ಸತ್ಯಾವಚಶ್ಶ್ರುತ್ವಾ ಭಗವಾನ್ಕಮಲೇಕ್ಷಣಃ ।
ಸಾಧೂಕ್ತ್ವಾ ಕಮಲಾಕಾನ್ತಃ ಪ್ರಹಸನ್ನಿದಮಬ್ರವೀತ್ ॥

ಸೂತನು ಹೇಳಿದನು - ಕಮಲೇಕ್ಷಣನೂ, ಕಮಲಾಕಾಂತನೂ ಆದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಒಳ್ಳೆಯದೆನ್ನುತ್ತಾ ನಗುತ್ತಾ ಇಂತೆಂದನು.

ತ್ರಯೋದಶಿಯಂದು ಯಮದೀಪ ಹಚ್ಚಿರಿ

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ -

ಕಾರ್ತೀಕಸ್ಯಾಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ನಿಶಾಮುಖೇ ।
ಯಮದೀಪಂ ಬಹಿರ್ದದ್ಯಾದಪಮೃತ್ಯುರ್ವಿನಶ್ಯತಿ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉತ್ತರಿಸಿದನು - ಎಲೈ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯೇ ! ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿವಸ ಹೊರಗಡೆ ದೀಪವನ್ನು ಹತ್ತಿಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಯಮದೀಪವೆಂದು ಹೆಸರು. ಇದರಿಂದ ಅಪಮೃತ್ಯುವು ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಮೊದಲಿಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ದೀಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಸಬೇಕು. (ದೀಪವು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಉರಿಯುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಶಸ್ತ) ಆ ಬಳಿಕ ದೊಡ್ಡ ಹೂಬತ್ತಿಯನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿಟ್ಟು, ದೇವರ ಮುಂದೆ ಅಪಮೃತ್ಯು ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಯಮಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಮೃತ್ಯುನಾ ಪಾಶಹಸ್ತೇನ ಕಾಲೇನ ಭಾರ್ಯಯಾ ಸಹ ।
ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ದೀಪದಾನಾತ್ ಸೂರ್ಯಜಃ ಪ್ರೀಯತಾಮಿತಿ ॥

ಪಾಶವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ಕಾಲಮೃತ್ಯು ಎಂಬ ಹೆಂಡತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನಾದ ಯಮಧರ್ಮ ರಾಜನು ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ನಾನು ಈ ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿವಸ ದೀಪವನ್ನು ಹತ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ದೇವರ ಮುಂದೆ ಯಮದೀಪ ಹಚ್ಚಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಭೀಮಸೇನದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅನಂತರ ಹೊರಗಡೆ ತಂದು ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು.

ಮೃತ್ಯುನಾ ಪಾಶದಂಡಾಭ್ಯಾಂ ಕಾಲೇನ ಶ್ಯಾಮಯಾ ಸಹ ।

ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ದೀಪದಾನಾತ್ ಸೂರ್ಯಜಃ ಪ್ರೀಯತಾಮಿತಿ॥

ಅನಂತರ ಆ ದೀಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಯ ಆಗ್ನೇಯ ಅಥವಾ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಎತ್ತರದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಮನೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನೂ ಒಳಿತು.

ತ್ರಯೋದಶಿಯಂದು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯ
ಯಮದೀಪ ಆಕಾಶದೀಪ

ತ್ರಯೋದಶಿಯ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮುಖಮಾಡಿ ಮಣ್ಣಿನ ಹಣತೆಯಲ್ಲಿ ಯಮದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಹದಿನಾಕು ಬತ್ತಿಗಳಿಂದ ಯಮದೇವರ ಹದಿನಾಕು ರೂಪಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಬತ್ತಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚುವುದು ವಿಶೇಷ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅರುಣೋದಯದ ಕಾಲದ ತನಕ ದೀಪ ಉರಿಯುವಂತೆ ಯಮದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಇದನ್ನೇ ಕೆಲವರು ಆಕಾಶದೀಪ, ಆಕಾಶಬುಟ್ಟಿ, ಗೂಡುದೀಪ ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

* ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಮುಂದೆ ಪುರುಷ ಪ್ರಮಾಣದ ಒಂದು ಕಂಬವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಕೆಂಪುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅಷ್ಟಭುಜದ ಅಥವಾ ದ್ವಾದಶಭುಜದ ಒಂದು ಗೂಡನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಿ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಬಿಳಿಯ

ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಗೂಡೊಂದನ್ನು ಅದೇರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ, ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆ ಮುಖಮಾಡಿ, ಕೆಂಪು ಹಾಗೂ ಬಿಳಿಯ ಎರಡು ಗೂಡುಗಳಲ್ಲಿ ಯಮದೀಪವನ್ನು ಹಾಗೂ ಆಕಾಶದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಮಠ, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಒಂದು ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಬಂದಿದೆ.

* ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿವಸ ಈ ಆಕಾಶದೀಪ ಹಚ್ಚುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವರು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಿಂದ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ.

* ಆಕಾಶದೀಪಂ ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ ಮಾಸಮೇಕಂ ಹರಿಂ ಪ್ರತಿ ।
  ಮಹತೀಂ ಶ್ರಿಯಮಾಪ್ನೋತಿ ರೂಪಸೌಭಾಗ್ಯಸಂಪದಮ್ ॥

  ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಯಾರು ಆಕಾಶದೀಪವನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಅಪಾರವಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು,ರೂಪ ಸೌಭಾಗ್ಯಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

* ಯಮದೀಪದ ತಯಾರಿಕೆ ಹೀಗಿದೆ - ಬಿದಿರಿನ ಸಣ್ಣ ಕೋಲುಗಳಿಂದ ಅಷ್ಟಭುಜಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದ್ವಾದಶಭುಜಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಗೂಡೊಂದನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಗಾಳಿಯಿಂದ ದೀಪವು ಶಾಂತವಾಗದಂತೆ ಬಟ್ಟೆ ಅಥವಾ ಕಾಗದಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಸುತ್ತಬೇಕು. ದೀಪವನ್ನು ಇಡುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸೆಗಣಿಯನ್ನು ತಟ್ಟಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮಣ್ಣಿನ ಹಣತೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ದೀಪವನ್ನು ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ 'ಮೃತ್ಯುನಾ ಪಾಶಹಸ್ತೇನ' ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

* ಮನೆಯ ಎತ್ತರ ಭಾಗದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಈ ಯಮದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುವುದರಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ಆಕಾಶದೀಪ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಗಾಳಿಗೆ ಇದು ನಂದದಂತೆ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಹಚ್ಚುವುದರಿಂದ ಗೂಡುದೀಪ ಎಂದೂ ಇದನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

* ಆಕಾಶದೀಪ ಹಾಗೂ ಯಮದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೀಗಿದೆ - ೧) ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಗಗನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ತೆರಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸುವುದು. ೨) ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸುವುದು, ೩) ದೀಪವನ್ನು ಬೆಳಗುವ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಭಾವನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು. ೪) ಈ ದೀಪವನ್ನು ಯಮದೇವರಿಗೆ ಹಚ್ಚುವುದರಿಂದ ಯಮದೇವರ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ದುಷ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದೇ, ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಾನಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು. ೫) ಯಮದೇವರು ನೀಡಿದ ಸಾಧನೆಗೆ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಅಲೌಕಿಕವಾದ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿ, ಯಮದೇವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುವುದು. ಈ ಅನೇಕ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಂದ ಯಮದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಲಾಗುತ್ತದೆ.

* ಇಂದಿನ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಹಣಕೊಟ್ಟು ಆಕಾಶದೀಪವನ್ನು ತಂದು ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪಗಳನ್ನು ಅದರೊಳಗಿಟ್ಟು ಬೆಳಗುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಉತ್ತಮ ಪಕ್ಷವಲ್ಲ. ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯ ದೀಪವನ್ನು ಹದಿನಾಕು ಬತ್ತಿಗಳಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮುಖಮಾಡಿ ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಚ್ಚುವುದರಿಂದಷ್ಟೇ ಯಮದೇವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ.

* ಯಮದೀಪವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಯೋಗ್ಯರಾದ ಸದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಯಮದೀಪದ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನೂರುಪಟ್ಟು ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಆಕಾಶದೀಪ ಹಚ್ಚುವಾಗ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಶ್ಲೋಕ

ದಾಮೋದರಾಯ ನಭಸಿ ತುಲಾಯಾಂ ದೋಲಯಾ ಸಹ ।
ಪ್ರದೀಪಂ ತೇ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ನಮೋಽನಂತಾಯ ವೇಧಸೇ ॥

ಯಮಲೋಕಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಆಗತಾ ಯೇ ಮಹಾಲಯೇ।
ಉಜ್ವಲಜ್ಯೋತಿಷಾ ವರ್ತ್ಮ ಪ್ರಪಶ್ಯಂತು ವ್ರಜಂತು ತೇ ॥

ತ್ರಯೋದಶೀನಿರ್ಣಯ

ಕೃಷ್ಣ ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಸ್ತು ಪರವಿದ್ಧಾಯಾಃ ಗ್ರಾಹ್ಯತ್ವಮುಕ್ತಂ ನಿಗಮೇ -

ಷಷ್ಠ್ಯಷ್ಟಮ್ಯಪ್ಯಮಾವಾಸ್ಯಾ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷತ್ರಯೋದಶೀ।
ಏತಾಃ ಪರಯುತಾಃ ಪೂಜ್ಯಾಃ ಪರಾಃ ಪೂರ್ವಯುತಾಸ್ತಥಾ ॥

ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ ತ್ರಯೋದಶಿಯು ಪರತಿಥಿಯ ವೇಧವಿದ್ದಾಗಲೇ ಗ್ರಾಹ್ಯವು ಎಂಬುದಾಗಿ ನಿಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

'ಷಷ್ಠೀ, ಅಷ್ಟಮೀ ಮತ್ತು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ತ್ರಯೋದಶೀ ಇವು ಪರತಿಥಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದಾಗ ಅನುಷ್ಠಾನಾರ್ಹವಾಗುತ್ತವೆ. ಪರತಿಥಿಗಳು ಅಂದರೆ ಸಪ್ತಮೀ, ನವಮೀ, ಪಾಡ್ಯ, ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ, ಚತುರ್ದಶಿಗಳು ಪೂರ್ವತಿಥಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಗ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ' ಎಂಬುದು ನಿಗಮ.

ದೀಪವನ್ನು ಬೆಳಗುವಾಗ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಮಂತ್ರ

ಸ್ನೇಹೋ ದೀಪಂ ಯಥಾ ಧೃತ್ವಾ ಸರ್ವಲೋಕೋಪಕಾರಕಃ।
ತಥಾಭವಾನ್ ಮಮ ಜ್ಞಾನಂ ಹೃದಿ ಧಾರಯ ಸಂತತಮ್ ॥
ತದ್ಧೂಮಗಂಧಮಾಘ್ರಾಯ ಯಥಾ ಪೂತಶ್ಚ ಖೇಚರಾಃ।
ತಥಾ ಪ್ರಜ್ವಲ ದೀಪ ! ತ್ವಂ ಸಪ್ತಲೋಕಸಮಾಶ್ರಯಾಃ ॥

ಎಣ್ಣೆಯ ದೀಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು - ಹೇಗೆ ಈ ದೀಪವು ಎಲ್ಲಾ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಉಪಕಾರಕವಾಗಿದೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಎಲೈ ದೀಪಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯೇ ! ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧರಿಸು. ನನ್ನ ಜ್ಞಾನವು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡು. ಎಲೈ ದೀಪವೇ ! ಏಳು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ

ದೀಪಾವಳಿ -೧ ಜಲಪೂರಣತ್ರಯೋದಶೀ

ಗಗನಚಾರಿಗಳು ನಿನ್ನ ಹೊಗೆಯ ವಾಸನೆಯನ್ನು ಮೂಸಿ ಹೇಗೆ ಪವಿತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೋ ಹಾಗೆ ನೀನು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸು.

* ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವಂತೆ ಎರಡು ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚುವುದೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ೧) ಆಕಾಶದೀಪ ೨) ಯಮದೀಪ
* ರಾಧಾದಾಮೋದರನಿಗೆ ಆಕಾಶದೀಪವನ್ನು ಒಂದು ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಯಮದೀಪವನ್ನು ತ್ರಯೋದಶಿ ಮಾತ್ರ ಹಚ್ಚಿದರೆ ಸಾಕು.
* ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ದೀಪದಲ್ಲಿ ಎರಡನ್ನೂ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
* ಆಕಾಶದೀಪವನ್ನು ವ್ಯೋಮದೀಪ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಬೆಳಗುವಾಗ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರ ಹೀಗಿದೆ -

ದಾಮೋದರಾಯ ನಭಸಿ ತುಲಾಯಾಂ ರಾಧಯಾ ಸಹ
ಪ್ರದೀಪಂ ತೇ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ನಮೋಽನಂತಯಾ ವೇಧಸೇ ॥

ಗಂಗಾಪೂಜೆ ಎಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು, ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕು ?

* ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿವಸ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರದ ಬಿಂದಿಗೆ, ತಾಮ್ರದ ಕಲಶ, ನೀರು ಕಾಯಿಸುವ ಹಿತ್ತಾಳೆ ಅಥವಾ ತಾಮ್ರದ ಹಂಡೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹುಣಸೇಹಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸುಣ್ಣ, ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು.
* ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ನದೀ ಅಥವಾ ಸರೋವರಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ವರುಣಪೂಜೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಗಂಗಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಬಹಳ ಪ್ರಶಸ್ತ.
* ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಾವಿಯು ಇದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ವರುಣಪೂಜೆ, ಗಂಗಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬಾವಿಯೂ ಇಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಹಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಮರುದಿವಸ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿಯೇ ವರುಣನನ್ನು ಹಾಗೂ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.
* ಸರೋವರ ಅಥವಾ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ನೀರಿನ್ನು ತರುವಾಗ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಕದಲಾರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
* ಸ್ನಾನಗೃಹದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಮನೆಯ ಎದುರು ಮಂಡಲವನ್ನು ಮಾಡಿ, ರಂಗೋಲಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕಲಶವನ್ನಿಟ್ಟು ಗಂಗಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

ಸುಲಭ ಉಪಾಯ - ತುಳಸೀಗಿಡದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಸರ್ವತೀರ್ಥಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆಯೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ 'ಯನ್ಮೂಲೇ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಿ' ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣವಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತುಳಸೀಕಟ್ಟೆಯ ಕೆಳಗೆ ನೀರಿನ ಕಲಶವನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಅಥವಾ ದೇವರೆದುರು ತುಳಸಿಕುಂಡವನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು

ಗಂಗಾಪೂಜೆ ಮಾಡಬಹುದು . ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಗಂಗಾದಿನದಿಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿ ನೀರನ್ನು ತರಲಾಗದ್ದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ದೋಷವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

* ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ನಾನಗೃಹವನ್ನು ಸಂಪೂಣವಾಗಿ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಿ-ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯಾವುದೇ ಅಶುದ್ಧವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಬೇಕು. ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ಉಪಕರಣಗಳಿಂದ ನೀರನ್ನು ಕಾಯಿಸುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿವಸವಾದರೂ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇಜ್ಜಲಿನ ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಕಾಯಿಸುವಂತೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
* ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಪಾತ್ರೆ ಅಥವಾ ಹಂಡೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪೂಜೆಯ ಅನಂತರ ಅದನ್ನು ಕದಲಿಸದಂತೆ ಮರುದಿವಸ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಸಿನೀರನ್ನು ಕಾಯಿಸಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು.
* ಶೆಗಣಿಯಿಂದ ಸಾರಿಸಿದ ಒಲೆಗೆ ಚಕ್ರ-ಶಂಖ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ರಂಗೋಲಿಯಿಂದ ಹಾಕಬೇಕು. ಪಾತ್ರೆಗೂ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು.
* ಪತಿ-ಪತ್ನಿಯರು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತು ವರುಣ-ಗಂಗಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.
* ಹಿಂದಿನ ದಿವಸವೇ ಮನೆಗೆ ಸುಣ್ಣ-ಬಣ್ಣವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ವಿಶೇಷ ಹರಿಪ್ರೀತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.
* ತಳಿರುತೋರಣಗಳಿಂದ ಮನೆಯನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಿರಬೇಕು. ಬಗೆಬಗೆಯ ರಂಗೋಲಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿರಬೇಕು.
* ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.
* ವರುಣನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ಭಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಅಂದು ಮಾಡಬೇಕು.
* ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮೊದಲು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಿ, ಅನಂತರ ವರುಣ ಹಾಗೂ ಗಂಗೆಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಕಾಯಿಸುವ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ಹಾಕಬೇಕು ?

* ಪೂಜಿಸಿದ ಆ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಹಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಐದು ಪಲ್ಲವಗಳನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಅತ್ತಿ, ಮಾವು, ಅರಳಿ, ಆಲ, ಪ್ಲಕ್ಷ ಎಂಬ ಐದು ಮರದ ತೊಗಟೆಗಳನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ಈ ಐದು ಮರದ ಎಲೆಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿರಬೇಕು. ಕಷಾಯ ಸದೃಶವಾದ ಈ ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದಾಗ ಶಾರೀರಿಕವಾದ ಎಲ್ಲಾ ರೋಗಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ದೇಹಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡ ಪಾಪಪಕ್ಷಿಗಳೂ ಕೂಡ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತವೆ.
* ಹೀಗೆ ಜಲಪೂರಣ ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿವಸ ದೀಪಾವಳಿಹಬ್ಬದ ಪ್ರಾರಂಭವನ್ನು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಮರುದಿವಸದ ನರಕಚತುರ್ದಶಿ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಬೇಗ ಎದ್ದು ಸಿದ್ಧರಾಗಬೇಕು.
* ತ್ರಯೋದಶಿಯ ರಾತ್ರಿ ೮.೩೦ ಕ್ಕೆ ಮಲಗಿ ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಮುಹೂರ್ತವೆನಿಸಿದ ೩.೨೦ ಕ್ಕೆ ಎದ್ದೇಳಬೇಕು.

ಹಾಲು ಕುಡಿಯಬಾರದು

ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಹಾಲು ಕುಡಿಯಬಾರದು. ನರಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಕೃಷ್ಣದೇವರಿಗೆ ಕುಡಿಯಲು ಹಾಲು ದೊರಕಲಿಲ್ಲ. ಹಾಲು ಕುಡಿಯದೆ ಕೃಷ್ಣದೇವರು ತ್ರಯೋದಶಿ ರಾತ್ರಿ ಹೊರಟರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಯಾರೂ ಸಹ ತ್ರಯೋದಶಿ ರಾತ್ರಿ ಹಾಲು ಕುಡಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಯಾವುದಾದರೂ ಮುಖ್ಯಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟಾಗ 'ಹಾಲು ಕುಡಿಯಿರಿ' ಎಂದೂ ಕೂಡ ಹೇಳಬಾರದೆಂಬ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಂದಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಜಲಪೂರಣ ತ್ರಯೋದಶಿಯ ರಾತ್ರಿಯಂದು ಹಾಲು ಕುಡಿಯಬಾರದೆಂದು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾಗೀರಥಿ ಪೂಜಾವಿಧಾನ

ಭಾಗೀರಥಿ ಪೂಜಾವಿಧಾನ
ಜಲಪೂರಣತ್ರಯೋದಶೀ

ಆಶ್ವೀನಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ತ್ರಯೋದಶಿಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ದಿನನಿತ್ಯದ ರಾತ್ರಿಪೂಜೆಯ ಜೊತೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ, ಗಂಗಾ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಬೇಕು. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ ಹೂವು, ತುಳಸಿ, ನೈವೇದ್ಯದ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಗಂಧ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಗಂಗಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು. ಶುದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ರಂಗವಲ್ಲಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಒಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟು, (ನೀರು ಕಾಯಿಸುವ ದೊಡ್ಡ ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆ) ಆದಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು.

''ಪ್ರಸೀದ ಭಗವನ್ ಆಗಚ್ಛಾಗಚ್ಛ ಭಗವಂತಂ ಗಂಗಾಜನಕಂ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಮಸ್ಮಿನ್ ಕಲಶೇ ಆವಾಹಯಾಮಿ''

ಗಂಗೇ ಚ ಯಮುನೇ ಚೈವ ಗೋದಾವರಿ ಸರಸ್ವತಿ ।
ನರ್ಮದೇ ಸಿಂಧುಕಾವೇರಿ ಜಲೇಽಸ್ಮಿನ್ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕುರು ॥
ಭಾಗೀರಥೀಮಾವಾಹಯಾಮಿ ॥

ಓಂ ಇಮಂ ಮೇ ಗಂಗೇ ಯಮುನೇ ಸರಸ್ವತಿ ಶುತುದ್ರಿ ಸ್ತೋಮಂ ಸಚತಾ ಪರುಷ್ಣ್ಯಾ।
ಅಸಿಕ್ನ್ಯಾ ಮರುದ್ವೃಧೇ ವಿತಸ್ತಯಾಽಽರ್ಜೀಕೀಯೇ ಶೃಣುಹ್ಯಾ ಸುಷೋಮಯಾ॥

(ಇತಿ ಅಭಿಮಂತ್ರ್ಯ)

ಓಂ ಭೂಃ ಭಾಗೀರಥೀಮಾವಾಹಯಾಮಿ

ಓಂ ಭುವಃ ಭಾಗೀರಥೀಮಾವಾಹಯಾಮಿ

ದೀಪಾವಳಿ -೧ ಜಲಪೂರಣತ್ರಯೋದಶೀ

ಓಂ ಸ್ವಃ ಭಾಗೀರಥೀಮಾವಾಹಯಾಮಿ

ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಭಾಗೀರಥೀಮಾವಾಹಯಾಮಿ

ಧ್ಯಾನ

ಚತುರ್ಭುಜಾಂ ತ್ರಿನೇತ್ರಾಂ ಚ ಸರ್ವಾವಯವಶೋಭಿತಾಮ್ ॥

ರತ್ನಕುಮ್ಭಸಿತಾಂಭೋಜವರದಾಭಯಸತ್ಕರಾಮ್ ॥

ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರಪರೀಧಾನಾಂ ಮುಕ್ತಾಮಣಿವಿಭೂಷಿತಾಮ್ ॥

ಏವಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ಸುಸೌಮ್ಯಾಂ ಚ ಚಂದ್ರಾಯುತಸಮಪ್ರಭಾಮ್ ॥

ಚಾಮರೈರ್ವೀಜ್ಯಮಾನಾಂ ಚ ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರೋಪಶೋಭಿತಾಮ್ ॥

ಸುಪ್ರಸನ್ನಾಂ ಚ ವರದಾಂ ಕರುಣಾರ್ದ್ರಾಂ ನಿರಂತರಾಮ್ ॥

ಸುಧಾಪ್ಲಾವಿತಭೂಪೃಷ್ಠಾಂ ದಿವ್ಯಗಂಧಾನುಲೇಪನಾಮ್ ॥

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಪೂಜಿತಾಂ ಗಂಗಾಂ ಸರ್ವದೇವೈರಧಿಷ್ಠಿತಾಮ್ ॥

ದಿವ್ಯರತ್ನವಿಭೂಷಾಂ ಚ ದಿವ್ಯಮಾಲ್ಯಾನುಲೇಪನಾಮ್ ॥

ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಜಲೇಽಥ ಮಂತ್ರೇಣ ಕುರ್ಯಾದರ್ಚಾಂಚ ಭಕ್ತಿತಃ ॥

ಗಂಗಾಸಹಿತವರುಣಾಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಆವಾಹನ

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತಿ ಹಿಲಿ ಹಿಲಿ ಮಿಲಿ ಮಿಲಿ ।

ಗಂಗೇ ಮಾಂ ಪಾವಯ ಪಾವಯ ಸ್ವಾಹಾ ॥

ಭಾಗೀರಥೀಸಹಿತವರುಣಾಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಅರ್ಘ್ಯ

ವಿಷ್ಣುಪಾದಾಬ್ಜಸಂಭೂತೇ ಗಂಗೇ ತ್ರಿಪಥಗಾಮಿನೀ ।

ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಂ ಮಯಾದತ್ತಂ ಜಲೇ ಸನ್ನಿಹಿತಾ ಭವ ॥

ತ್ರಿಪಥಗಾಮಿನೀಸಹಿತವರುಣಾಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ಹಸ್ತಯೋಃ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪಾದ್ಯ

ಸರ್ವಸ್ಯ ಸರ್ವವ್ಯಾಧೀನಾಂ ಭಿಷಕ್‌ಶ್ರೇಷ್ಠ್ಯೈ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಸ್ಥಾಸ್ನುಜಂಗಮಸಂಭೂತವಿಷಹಂತ್ರ್ಯೇ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಜಾಹ್ನವೀಪತಿವರುಣಾಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ಪಾದಯೋಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಆಚಮನ

ಸಂಸಾರವಿಷನಾಶಿನ್ಯೈ ಜೀವನಾಯೈ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥

ತಾಪತ್ರಿತಯಸಂಹರ್ತ್ರ್ಯೇ ಪ್ರಾಣೇಶ್ಯೈ ತೇ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ತ್ರಿದಶೇಶ್ವರಿಪತಿಸಹಿತವರುಣಾಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಮಧುಪರ್ಕ

ಶಾಂತಿಸಂತಾನಕಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಸ್ತೇ ಶುದ್ಧಮೂರ್ತಯೇ ॥

ಸರ್ವಸಂಶುದ್ಧಿಕಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ ಪಾಪಾರಿಮೂರ್ತಯೇ ॥

ಗಂಗಾಪತಿಸಹಿತವರುಣಾಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪುನರಾಚಮನ

ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾಯಿನ್ಯೈ ಭದ್ರದಾಯ್ಯೈ ನಮೋ ನಮಃ ।
ಭೋಗೇಷು ಭೋಗದಾಯಿನ್ಯೈ ಭೋಗವತ್ಯೈ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಭೋಗವತೀಪತಿವರುಣಾಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಪುನರಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪಂಚಾಮೃತ

ಮಂದಾಕಿನ್ಯೈ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಸ್ವರ್ಗದಾಯ್ಯೈ ನಮೋ ನಮಃ ।
ನಮಸ್ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಭೂಷಾಯ್ಯೈ ತ್ರಿಪಥಾಯ್ಯೈ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ಮಂದಾಕಿನೀಪತಿವರುಣಾಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಪಂಚಾಮೃತಾಭಿಷೇಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸ್ನಾನ

ಆದಾವಾದಿಪಿತಾಮಹಸ್ಯ ನಿಗಮವ್ಯಾಪಾರಪಾತ್ರೇ ಜಲಂ
ಪಶ್ಚಾತ್ಪನ್ನಗಶಾಯಿನೋ ಭಗವತಃ ಪಾದೋದಕಂ ಪಾವನಮ್ ॥
ಭೂಯಃ ಶಂಭುಜಟಾವಿಭೂಷಮಣಿರ್ಜಹ್ನೋರ್ಮಹರ್ಷೋರಿಯಂ
ಕನ್ಯಾ ಕಲ್ಮಷನಾಶಿನೀ ಭಗವತೀ ಭಗೀರಥೀ ದೃಶ್ಯತೇ॥

ವಿಷ್ಣುಪಾದೋದಕಾಪತಿವರುಣಾಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ವಸ್ತ್ರದ್ವಯಂ

ತ್ವಂ ದೀನೇಷು ದಯಾವತೀತಿ ವಿದಿತಂ ಯದ್ಬ್ರಹ್ಮಹಸ್ತಾಶ್ರಯಂ
ಪ್ರಾಪ್ತಾಽಥಾಚ್ಯುತಪಾದಸಂಗಮಹಿತಾ ಪಶ್ಚಾಚ್ಚ ನಾಕಂ ಶ್ರಿತಾ ।

ಸೌವರ್ಣಾಚಲಶೃಂಗಮೇತ್ಯ ಮುದಿತಾ ಶಂಭೋಃ ಶಿರಃಸಂಗತಾಽ-
ಪ್ಯಾಸ್ಮಾಕ್ರಕ್ಷಿತಿಮಂಡಲೇ ತ್ರಿಪಥಗೇ ತುಷ್ಟಾಸ್ಯಭೀಷ್ಟಪ್ರದಾ ॥
ಗೋದಾವರೀಪತಿವರುಣಾಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಆಭರಣ

ಆದೌ ಪಾದತಲೋರ್ಧ್ವಭಾಗಮಹಸಾ ಯಾ ರಕ್ತನೀಲಾ ಹರೇಃ
ಸ್ವರ್ಗಸ್ತ್ರೀಕುಚಕುಂಕುಮಾಂಕನಯನೋಪಾಂತಶ್ರಿಯಾಽಭ್ಯಂತರೇ ।
ಅಂತೇ ಶಂಭುಕಪರ್ದಪನ್ನಗಗಲಶ್ರೇಣೀಜ್ವಲಜ್ಜ್ಯೋತಿಷಾ
ಜನ್ಮಾರಭ್ಯ ಸರಸ್ವತೀನತನಯಾಸಂಗೇವ ಗಂಗಾಽಸ್ತಿ ಸಾ ॥
ವರುಣಾಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಆಭರಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಹರಿದ್ರಾಕುಂಕುಮಗಂಧಾದಿಗಳ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಅಜ್ಞಾನಾದ್ಯದಿ ಸಜ್ಜನೇಷು ರಚಿತದ್ರೋಹಾನ್ಮಯಿ ಸ್ವರ್ಧುನಿ
ಸ್ಫೂರ್ತ್ಯಾ ಸುಜನೇಷು ದೂಷಣಗಣಾರೋಪಾದವಜ್ಞಾ ತವ ।
ತರ್ಹಿ ತ್ವಾಂ ಸಗರಾತ್ಮಜಾಸ್ಥಿನಿಕರಾ ಜಾನಂತಿ ಕಿಂ ತೈಃ ಪ್ರಭೋ-
ರ್ದ್ರೋಹಃ ಕಿಂ ನ ಕೃತಃ ಕಿಮಂಬ ನ ಹರಾವಾರೋಪಿತಾ ಚೋರತಾ ॥
ಸ್ವರ್ಗಂಗಾಪತಿವರುಣಾಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಹರಿದ್ರಾಕುಂಕುಮಾದಿಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪುಷ್ಪಾರ್ಚನೆ

ಆರಭ್ಯಾಬ್ಜಜಲೋಕಮಾಕ್ಷಿತಿತಲಾದಾಯಾತಯಾ ಕಿಂ ತ್ವಯಾ
ಮುಚ್ಚಿತ್ತಂ ಬಹುದೂರಮಿತ್ಯಬಲಯಾ ತ್ಯಕ್ತಂ ಭಿಯಾ ಜಾಹ್ನವಿ ।

ಅಕ್ಷಯ್ಯಾಚಲತುಂಗಶೃಂಗನಿಕರಾನ್ನಿರ್ಭಿದ್ಯ ಯಾಂತೀ ಮಮ
ಸ್ವಲ್ಪಂ ಕಿಂ ಬಹು ಮನ್ಯಸೇ ಶುಭಕುಲಂ ಗಂಗೇಽಂತರಂಗೇ ಚಲಮ್ ॥

ಭಾಗೀರಥೀಸಹಿತವರುಣಾಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ನಾಮಪೂಜಾ

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜಾಂ ಕರಷ್ಯೇ ॥ ನಂದಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ನಲಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಸೀತಾಯ್ಯೈ ನಮಃ। ಮಾಲತ್ಯೈ ನಮಃ। ಮಲಾಪಹಾಯ್ಯೈ ನಮಃ। ವಿಷ್ಣುಪಾದಾಬ್ಜಸಂಭೂತಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಗಂಗಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ತ್ರಿಪಥಗಾಮಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಭಾಗೀರಥ್ಯೈ ನಮಃ । ಭೋಗವತ್ಯೈ ನಮಃ। ಜಾಹ್ನವ್ಯೈ ನಮಃ। ತ್ರಿದಶೇಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ। ಗಂಗಾಭಾಗೀರಥ್ಯೈ ನಮಃ। ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಧೂಪದೀಪ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಅಸ್ಥಿಸ್ಪರ್ಶನಮಾತ್ರತಃ ಕಿಲ ತವ ಶ್ರೇಯಃಪ್ರದತ್ವಂ ಗತಂ
ವಿಸ್ತೀರ್ಣಾ ನ ಕಿಮಚ್ಯುತಸ್ಯ ನಗರೀ ಮನ್ಮಾತ್ರದೇಶೋಜ್ಜಿತಾ ।
ತದ್ವರ್ತ್ಮಾಽಪಿ ಸಕಂಟಕಂ ಕಿಮು ಸತಾಂ ಸಂತಾನಜೋಽಹಂ ನ ಕಿಂ
ಕಸ್ಮಾದಂಬ ನ ಮೇ ಪ್ರದಾಸ್ಯಸಿ ಪದಂ ಗಂಗೇಽಖಿಲಾರ್ಥಪ್ರದಮ್ ॥

ನಲಿನೀಪತಿವರುಣಾಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಧೂಪಂ ಆಘ್ರಾಪಯಾಮಿ ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ ॥

ಮಹಾನೈವೇದ್ಯ

ಹೇ ಗಂಗೇ ತವ ಕೋಮಲಾಂಘ್ರಿನಲಿನಂ ರಂಭೋರುನೀವೀಲಸತ್-
ಕಾಂಚೀದಾಮತನೂದರಂ ಘನಕುಚವ್ಯಾಕೀರ್ಣಹಾರಂ ವಪುಃ ।

ಸನ್-ಮುದ್ರಾಂಗದಕಂಕಣಾದ್ಯತಕರಂ ಸ್ಮೇರಂ ಸ್ಫುರತ್ಕುಂಡಲಂ
ಸಾರಂಗಾಕ್ಷಿ ಜಲಾನ್ಯದಿಂದುರುಚಿ ಯೇ ಜಾನಂತಿ ತೇಽನ್ಯೇ ಜಲಾತ್ ॥
ಮಾಲತೀಪತಿವರುಣಾಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಮಹಾನೈವೇದ್ಯಂ ನಿವೇದಯಾಮಿ ।

ಮಂಗಳಾರತಿ ನೀರಾಜನ

ಶ್ರೀನಾರಾಯಣರಾಮಗೋಪತಿಹೃಷೀಕೇಶಾದಿರೂಪೋಽಕ್ಷಮ-
ಸ್ತ್ವಾಂ ಹಾತುಂ ಹರಿಸೂಕರಾಕೃತಿರಥ ಶ್ರೀದೇವಹೂತ್ಯಾತ್ಮಜಃ ।
ವೇಣೀಮಾಧವಬಿಂದುಮಾಧವತನುಸ್ತೀರೇ ವ್ಯಧತ್ತ ಸ್ಥಿತಿಂ
ಗಂಗೇ ಕಿಂ ಬಹುನಾಽದ್‌ಭನಾಽಪಿ ವಸತಿ ತ್ವದ್ಬರ್ತ್ಯಗೇಹೇಽಪ್ಯಸೌ ॥
ವಿಷ್ಣುಪಾದಾಬ್ಜಸಂಭೂತಾಸಹಿತವರುಣಾಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿನೀರಾಜನಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪ

ಗಂಗೇ ತ್ವಂ ಶುಭಸಂಚಯಸ್ಯ ಜಯದಾ ದೋಷಾತ್ಮನಾಂ ನ ತ್ವಿತಿ
ಜ್ಞಾತಂ ಯತ್ ಕ್ರತುಕೋಟಿಲಭ್ಯಸುಕೃತಸ್ಯಾಭ್ಯುನ್ನತಿಂ ಯಚ್ಛಸಿ ।
ದುಷ್ಕರ್ಮಾಣ್ಯಮಿತಾನಿ ದೂರಯಸಿ ಯತ್ ತ್ವದ್ಗೇಯತೋಯೇಕ್ಷಯಾ
ಪಾನೇನಾಪ್ಯವಗಾಹನೇನ ಮನಸಾ ಧ್ಯಾನೇನ ಗಾನೇನ ವಾ ॥
ಮಲಾಪಹಾಪತಿವರುಣಾಂತರ್ಗತಪ್ರಾಣಸ್ಥತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಶ್ರೀಭಾಗೀರಥೀಗದ್ಯಮ್

ಯತ್ರ ಭಗವತಃ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಯಜ್ಞಲಿಂಗಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋರ್ವಿಕ್ರಮತೋ ವಾಮಪಾದಾಂಗುಷ್ಠನಖನಿರ್ಭಿಣ್ಣೋರ್ಧ್ವಾಂಡಕಟಾಹವಿವರೇಣಾಂತಃಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ಯಾ ಬಾಹ್ಯಜಲಧಾರಾ ತಚ್ಚರಣಪಂಕಜಾವನೇಜನಾರುಣಕಿಂಜಲ್ಕಕುಂಕುಮೋಪ-ರಂಜಿತಾಖಿಲಜಗದಘಮಲಾಪಹೋಪಸ್ಪರ್ಶನಾಮಲಾ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವತ್ಪದೀತ್ಯ-ನುಪಲಕ್ಷಿತವಚೋಭಿರಭಿಧೀಯಮಾನಾಽತಿಮಹತಾ ಕಾಲೇನ ಯುಗಸಹಸ್ರೋಪ-ಲಕ್ಷಣೇನ ದಿವೋಮೂರ್ಧನ್ಯವತತಾರ ಯತ್ತದ್-ವಿಷ್ಣುಪದಮಾಹುಃ ॥೧॥

ಯತ್ರ ಹ ವಾವ ವೀರವ್ರತ ಔತ್ತಾನಪಾದಿಃ ಪರಮಭಾಗವತೋಽಸ್ಮತ್ಕುಲದೇವತಾ ಚರಣಾರವಿಂದೋದಕಮಿತಿ ಯಾಮನುಸವನಮುತ್ಕೃಷ್ಯಮಾಣಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯೋಗೇನ ದೃಢಂ ಕ್ಲಿದ್ಯಮಾನಾಂತರ್ಹೃದಯ ಔತ್ಕಂಠ್ಯವಿವಶಾಮೀಲಿತಲೋಚನಯುಗಲ-ಕುಡ್ಮಲವಿಗಲಿತಾಮಲಬಾಷ್ಪಕಲಯಾಽಭಿವ್ಯಜ್ಯಮಾನರೋಮಪುಲಕಕುಲಕೋಽಧುನಾಽಪಿ ಪರಮಾದರೇಣ ಶಿರಸಾ ಬಿಭರ್ತಿ ॥೨॥

ತತಃಸಪ್ತಋಷಯಸ್ತತ್ಪ್ರಭಾವಾಭಿಜ್ಞಾ ಯಾಂ ನನು ತಪಸ ಆತ್ಯಂತಿಕೀ-ಸಿದ್ಧಿರೇತಾವತೀತಿ ಭಗವತಿ ಸರ್ವಾತ್ಮನಿ ವಾಸುದೇವೇಽನವರತಭಕ್ತಿಯೋಗ-ಲಾಭೇನೈವೋಪೇಕ್ಷಿತಾನ್ಯಾರ್ಥಾತ್ಮಗತಯೋ ಮುಕ್ತಿಮಿವಾಗತಾಂ ಮುಮುಕ್ಷವಃ ಸಬಹುಮಾನಮೇವಾದ್ಯಾಪಿ ಜಟಾಜೂಟೈರುದ್ವಹಂತಿ ॥೩॥

ತತೋಽನೇಕಸಹಸ್ರಕೋಟಿವಿಮಾನಾನೀಕಸಂಕುಲದೇವಯಾನೇನಾವತರಂತೀ-ದುಮಂಡಲಮಾಪ್ಲಾವ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಸದನೇ ನಿಪತತಿ ॥೪॥

ತತ್ರ ಚತುರ್ಧಾ ಭಿದ್ಯಮಾನಾ ಚತುರ್ಭಿರ್ನಾಮಭಿಶ್ಚತುರ್ದಿಶಮಭಿಸ್ಯಂದಂತೀ ನದನದೀಪತಿಮೇವಾಭಿನಿವಿಶತಿ ಸೀತಾಽಲಕನಂದಾ ಚಕ್ಷುರ್ಭದ್ರೇತಿ ॥೫॥

ದೀಪಾವಳಿ -೧ ಜಲಪೂರಣತ್ರಯೋದಶೀ

ಸೀತಾ ತು ಬ್ರಹ್ಮಸದನಾತ್ ಕೇಸರಾದ್ರಿಶಿಖರೇಭ್ಯೋಽಧೋಧಃಪ್ರಸ್ರವಂತೀ ಗಂಧಮಾದನಮೂರ್ಧ್ನಿ ಪತಿತ್ವಾಽಂತರೇಣ ಭದ್ರಾಶ್ವವರ್ಷಂ ಪ್ರಾಚ್ಯಾಂ ದಿಶಿ ಕ್ಷಾರಸಮುದ್ರಮಭಿಪ್ರವಿಶತಿ ॥೬॥

ಏವಂ ಮಾಲ್ಯವಚ್ಛಿಖರಾನ್ನಿಷ್ಪತಂತೀ ತತೋಽನುಪರತವೇಗಾ ಕೇತುಮಾಲಮಭಿ ಚಕ್ಷುಃ ಪ್ರತೀಚ್ಯಾಂ ದಿಶಿ ಸರಿತ್ಪತಿಂ ಪ್ರವಿಶತಿ ॥೭॥

ಭದ್ರಾಚೋತ್ತರತೋಮೇರುಶಿರಸೋನಿಪತಿತಾ ಗಿರಿಶಿಖರಾದ್ಗಿರಿಶಿಖರ-ಮತಿಹಾಯ ಶೃಂಗವತಃ ಶೃಂಗಾದವಸ್ಯಂದಮಾನಾ ಉತ್ತರಾಂಸ್ತು ಕುರೂನತಿಕ್ರಮ್ಯೋದೀಚ್ಯಾಂ ದಿಶಿ ಲವಣಾರ್ಣವಂ ಪ್ರವಿಶತಿ ॥೮॥

ತಥೈವಾಲಕನಂದಾ ದಕ್ಷಿಣೇನ ತು ಬ್ರಹ್ಮಸದನಾದ್ಬಹೂನಿ ಗಿರಿಕೂಟಾನ್ಯತಿಕ್ರಮ್ಯ ಹೇಮಕೂಟಾದ್ಧೈಮಕೂಟಾನ್ಯತಿರಭಸತರರಂಹಸಾ ಲುಠಯಂತೀ ಭಾರತಮಭಿವರ್ಷಂ ದಕ್ಷಿಣಸ್ಯಾಂ ದಿಶಿ ಜಲನಿಧಿಂ ಪ್ರವಿಶತಿ ॥೯॥

ಅನ್ಯೇ ನದಾ ನದ್ಯಶ್ಚ ವರ್ಷೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಸಂತಿ ಬಹುಶೋ ಮೇರ್ವಾದಿ-ಗಿರಿದುಹಿತರಃ ॥೧೦॥

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ (೫/೧೭) ಭಾಗೀರಥೀಗದ್ಯಮ್ ॥

ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅನೇನ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪೂಜಾಕರ್ಮಣಾ ಗಂಗಾಪೂಜನೇನ ಚ ಭಗವಾನ್ ಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತಃ ಗಂಗಾಜನಕತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾತ್ಮಕಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು॥

ಹಾಡುಗಳು

ದೀಪಾವಳಿ -೧ ಜಲಪೂರಣತ್ರಯೋದಶೀ

ನೀರು ತುಂಬುವ ಹಬ್ಬ

ಗಂಗಾಪೂಜೆಯ ಹಾಡು

ಗಂಗೆ ಭಾಗೀರಥಿ ಮಂಗಳಾಂಗಿ ಅಲಕನಂದಳೇ ನೀ ಮಹಾ ಸುಂದರಾಂಗಿ। ಸಿಂಧುರಾಜನ ರಾಣಿ ಸರಯು ಸಂಪತ್ತು ಕೊಡು ಕಂಗಳಿಂದಲಿ ನೋಡಿ ಕರುಣಿಸೆನ್ನ ॥ಪ॥ ಕಾಶಿ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿ ಸರ। ಸ್ವತಿಯನು ಕೂಡಿ ನೀ ಸರಸವಾಗಿ। ಸೋಸಿಲಿಂದಲಿ ಸೂರ್ಯಪುತ್ರಿ ಯಮುನೆಯ ಕೂಡಿ। ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ್ಹರಿದು ವಾರಣಾಸಿಗ್ಹೋಗಿ ॥೧॥ ಹಾಲಿನಂತೆ ಹರಿವೊ ಗಂಗೆ ನೀನು। ನೀಲದಂತಿದ್ದ ಯುಮನೆಯನು ಕೂಡಿ ॥ ಲೀಲೆಯಿಂದಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯನು ಕೂಡಿ। ಓಲ್ಯಾಡುತ ಬಂದೆ ಒಯ್ಯಾರದಿಂದ ॥೨॥ ಭಗೀರಥನ ಹಿಂದೆ ನೀ ಬಂದೆ ಓಡಿ। ಸಗರನ ಸುತರ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿ ॥ ಜಗವ ಪಾವನ ಮಾಡೋ ಜಾಹ್ನವಿಯೇ ನೀ ಎನ್ನ। ಮಗುವೆಂದು ಮುಂದಕೆ ಕರೆಯೆ ತಾಯಿ ॥೩॥ ಬಿಂದು ಮಾಧವ ವೇಣಿಮಾಧವನ್ನ ಆ -। ನಂದ ಭೈರವ ಕಾಳ ಭೈರವನ್ನ ॥ ಚಂದದಿಂದ್ವಿಶ್ವನಾಥನ ಗುಡಿಮುಂದೆ। ಹೊಂದಿ ಹರಿದ್ಹನುಮಂತ ಘಾಟಿನ್ನಿಂದೆ ॥೪॥ ಧಡಧಡನೆ ಬಂದು ದಡಗಳನು ಕೊರೆದು। ಪೊಡವಿ ಮ್ಯಾಲಿಂಥ ಸಡಗರದಿ ಹರಿಯ ॥ ಕಡಲಶಯನನ್ನ ಕಾಲುಂಗುಷ್ಠದ ಮಗಳು। ಕಡಲರಾಣಿಯೆ ಕಯ್ಯ ಪಿಡಿಯೆ ನೀನು ॥೫॥ ಮೊರದ ಬಾಗಿಣ ಕುಂಕುಮರಿಷಿಣವು ಗಂಧ। ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಪೂಜೆಯಗೊಂಬುವಿ ॥ ಸ್ಥಿರವಾದ ಮುತ್ತೈದೆತನ ಜನುಮ ಜನುಮಕ್ಕು। ವರವ ಕೊಟ್ಟು ವೈಕುಂಠವನು ತೋರಿಸೆ ॥೬॥ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲಿ ಮಲಕರ್ಣಿಕೆಯ ಸ್ನಾನ। ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಪಂಚಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ॥ ಆದ್ದಿದ ದೇಹ ಪವಿತ್ರವನು ಮಾಡಿ ಭವಸ-। ಮುದ್ರವನು ದಾಟಿಸೆ ಭಾಗೀರಥಿ ॥೭॥ ಎಷ್ಟು ಜನ್ಮ ಸುಕೃತ ಒದಗಿತೆಂದು ಗಂಗೆ। ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗೊ ಪುಣ್ಯ ಬಂದಿತಿಂದು ॥ ಚಕ್ರತೀರ್ಥದ ಸ್ನಾನ ಸಂಕಲ್ಪದ ಫಲವ। ಕೊಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸು ತಾಯಿ ತರಂಗಿಣಿ ॥೮॥ ಸಾಸಿರ ಮುಖದಿ ಶರಧಿಯನು ಕೂಡಿ ॥ ಹೋಗಿ ಬಾ ಊರಿಗೆ ಭಕ್ತಿ ನೀಡಿ ॥ ನೀನು ಭೀಮೇಶ ಕೃಷ್ಣನಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ। ಪಾದವನು ತೋರೆನ್ನ ಪೊರೆಯಬೇಕೆ ॥೯॥

ಭಾಗೀರಥೀ ಹಾಡುಗಳು

೧) ಭಾಗೀರಥೀದೇವಿ ಭಯನಿವಾರಣ ಗಂಗೆ । ಸಾಗರನ ನಿಜರಾಣಿ ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಿ॥ಪ॥ ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಹರಿ ಪಾದಕಮಲದಿಂದುದುಭವಿಸಿ । ಬ್ರಹ್ಮ ಕರಪಾತ್ರಿಯಲಿ ನಿಂದು ಬಂದೆ। ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಪಾದ ತೀರ್ಥವಾಗಿ। ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನು ಪಾವನ ಮಾಡಬಂದೆ ॥೧॥ ದೇವಿ ನೀ ವಿಷ್ಣು ಪಾದೋಕದವೆಂದೆನಿಸಿ । ದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಧಿಕವಾದೆ ॥ ದೇವರೆಲ್ಲರು ನೆರೆದು ತಲೆವಾಗಿದರು ಮಹ - । ದೇವನ ಶಿರದಿಂದ ಧರೆಗಿಳಿದು ಬಂದೆ ॥೨॥ ಜಹ್ನುವಿಗೆ ಉದರದಲಿ ಪೊಕ್ಕ ಕಾರಣದಿಂದ । ಜಾನ್ಹವೀಯೆಂದು ನೀ ಎನಿಸಿಕೊಂಡು ॥ ಮುನ್ನೆ ನರಕಕ್ಕಿಳಿದ ಸಗರರಾಯನ ವಂಶ। ವನ್ನು ಪಾವನವಿನ್ನು ನೀ ಮಾಡಬಂದೆ॥೩॥ ದಿಟ್ಟಿಸಲು ಮುನ್ನೂರು ಜನ್ಮದ ಪಾತಕವು। ನೀಟಿಸಲು ಮೂರು ಜನ್ಮದ ಮುಕುತಿಯು । ಮುಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದರೊಂದು ಸ್ನಾನ ಮಾತ್ರದಲಿ। ಸುಟ್ಟು ಹೋಹುದು ಸಾಹಸ್ರ ಜನ್ಮದ ಪಾಪ ॥೪॥ ಹಲವು ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಸ್ಮರಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಭವ - । ದೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಕಡುನೊಂದೆ ನಾನು ॥ ಹಲವು ಮಾತ್ಯಾಕೆ ಶ್ರೀಪುರಂದರ ವಿಠಲನ । ಚಲುವ ಪದ ನಖದಿಳಿದೆ ಒಲಿದು ದಯ ಮಾಡೆ ॥೫॥

೨) ಭಾಗೀರಥೀತಾಯಿ ಶೃಂಗಾರ ಶುಭಕಾಯೆ । ಶ್ರೀಭೂರಮಣ ತನಯೆ ॥ಪ॥ ನಿನ್ನ ಯಾತ್ರಿಗೋಸುಗ ಎನ್ನ। ಮನಸು ಪುಟ್ಟಿತು ಇನ್ನು ನೀ ಮರಿಸದೆ। ಪುಣ್ಯ ನರನ ಮಾಡೊ ಪೂತೋಭಾವವೆಂದು । ಧನ್ಯ ಜನಮಾನ್ಯೆ ಭಕ್ತಜನ ಪ್ರಸನ್ನೆ ॥೧॥ ಶಿವ ನಿನ್ನ ಶಿರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಕಾರಣ । ಪವಿತ್ರಗಂಗನಾನೆಂದು ॥ ಅವನಿಯೊಳಗೆ ಮುಹಕವಿಜನ ಪೇಳಿದ । ಶ್ರವಣದಿಂದಲಿ ಭಕುತಿಯಿಂದಲಿ ನಿಂದೆ ॥೨॥ ದೂರದಿಂದಲಿ ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಿಸಿದವರ ಪಾಪ । ಹಾರಿಪೋಗುವದು ಸಿದ್ಧ ॥ ಶ್ರೀರಮಣ ವಿಜಯವಿಠ್ಠಲರೇಯನ ಪಾದ। ವಾರಿಜ ಪೊಗಳುವಂತೆ ಬುದ್ಧಿ ಪಾಲಿಸುವುದು ॥೩॥

ಭಾಗೀರಥೀ ಸ್ತೋತ್ರ

ಜೈ ಜೈ ಭಾಗೀರಥಿಗೆ ಜೈ ಜೈ ಭೋಗಾಪತಿಗೆ ಜೈ ಜೈ ಜಾಹ್ನವಿಗೆ ಕೂಡಿದ ತ್ರಿವೇಣಿ ತಾಯಿಗೆ ಕರ್ಕಾಟಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ । ಅರ್ಥಿಯಿಂದಲಿ ಭಾಗೀರಥಿ ವಸತಿ ಮಾಡಿದಳು ಗೋದಾವರೀ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ । ಭೀಮರಥಿ ದಾಟಿ ಪ್ರೇಮದಿ ಕೃಷ್ಣೆಯ ದಾಟಿ ಹಂಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತಳು. ತುಂಗಭದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಫಲ ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಪಾನಂಗಳನೆ ಮಾಡಿಸುವ ಅಜ ಬಂದಳು ಶ್ರೀ ಗಂಗೆ ನಿಜ ಬಂದಳು ಶ್ರೀಯಮುನೆ ಮದನಪಿತನ ಸುತೆ ಭಾಗೀರಥಿ ಬಂದಳೆಂದು ಭೂಸುರರೆಲ್ಲ ಗುಡಿ ತೋರಣ ಕಟ್ಟುವರು ಸಡಗರದಿಂದಲಿ । ಎದುರುಗೊಂಡರು ಗಂಗೆಯ, ಆಗರದ ಅಡಿಕೆ ಹೋಳು, ನಾಗಬಳ್ಳಿಯ ಎಲಿಯು ನಾರಿಯರೆಲ್ಲ ಮೊರದ ಬಾಗಿಣ ಕೊಡುವೋರು । ಅಷ್ಟ ಭೋಗದಿ ಅಡಿಕೆಹೋಳು ಉತ್ತರಬಳ್ಳಿಯ ಬಿಳಿ ಎಲೆಯು ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲ ಮೊರದ ಬಾಗಿಣ ಕೊಡುವೋರು । ಒಂದು ದಿನ ಮಾಘ ಮಾಡಿದರೆ ಹಿಂಗಿತು ಸರ್ವಪಾಪಗಳು । ದಾರು ಬಲ್ಲರು ಮೂರು ದಿನ ಮಾಘದ ಫಲದೆಡೆಗಳನು ॥ ಮೂರು ದಿನ ಮಾಘ ಮಾಡಿದರ ಸಾಯುಜ್ಯ ಪದವುಂಟು, ದಾರು ಬಲ್ಲರು ಹತ್ತು ದಿನ ಮಾಘದ ಫಲದೆಡೆಗಳನು ॥ ಹತ್ತು ದಿನ ಮಾಡಿದರ ಪುತ್ರೋತ್ಸವವಾಗುವದು। ದಾರು ಬಲ್ಲರು ತಿಂಗಳ ಮಾಘದ ಫಲದೆಡೆಗಳನು ॥ ತಿಂಗಳ ಮಾಘ ಮಾಡಿದರ ಗೋವಿಂದನ ದಯವಾಹೋದು ॥

॥ ಭಾಗೀರಥೀ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ ॥

* * * *

ಶಾರಾ ದೊಡ್ಡದು ಪ್ರಯಾಗವೆಂಬೋದು ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಾರಿ ಹೇಳುವೆ ಗಂಗೆ ಯಮುನೆಯರ ಚರಿತೆ ॥

ಸ್ನಾನ ಮಾತ್ರದಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಭಯಗಳನು ತಾನೆ ಕೊಡುವಳು ವೇಣಿಮಾಧವನ ದಯದಿ ॥೧॥

ಹಸಿರರು ಪಚ್ಚದಂತೆ ಹೊಳೆವಳ ಮುದ್ದುಸುರಿವಳ ನಂಬಿದವರ ಮರೆಯಳ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳ ಎಣಿಸಳ ನಮ್ಮನ್ ದಣಿಸಳ ದೋಷಿಗರ ದಣಿಸುವಳ ಗಂಧ

ದೀಪಾವಳಿ -೧ ಜಲಪೂರಣತ್ರಯೋದಶೀ

ಕುಂಕುಮ ಧ್ಯಾನ ಲೇಪಳ ಶುಭ್ರ ತಾಪಳ ಪಾವನ ಸ್ವರೂಪಳ ತುಳಸಿಯ ಸೇವಿಸೋಣ ಬಾರ ಬ್ಯಾಗನೆ ನೀರೆ ||೨||

ದೂರ ದೇಶದಿ ಬಂದೆ ನಾನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಾಗಿ ನಮಿಸುವೆ ನಿನ್ನ ಪಾದಾಬ್ಜಗಳಿಗೆ ಘೋರ ಜನ್ಮದೊಳ್ ಪಾರುಗಾಣಿಸು ಎಂದು ಧರ್ಮನನುಜಕೇಳ್ ಬೇಡಿಕೊಂಬುವೆ ನಿನ್ನ ||೩||

ಮಿಂದು ಮಡಿಯನುಟ್ಟು ಸಖಿಯರು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ತಂದು ಪೂಜಿಸಿ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ ತೋಷಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪತಿಸಹಿತರಾಗಿ ಬಂದು ನಿನಗೆ ವೇಣಿದಾನವ ಕೊಡುವೆನು ಪ್ರೇಮಮನದಣಿಯೆ ನೋಡಿದೆ ಹೋಗಿ ನೋಡೋಣು ಬಾರ ಜಾಣೆಯ ತ್ರಿವೇಣಿಯ ||೪||

ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜನ್ಮದೊಳ್ ಪುಟ್ಟಿದಕೆ ಫಲವು ಈಗ ಧಿಟ್ಟೆರಿಬ್ಬರ ನೋಡಿ ನಾ ಧನ್ಯನಾದೆ ಒಲಿದು ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಗಂಗಾ ಭರದಿಂದ ಬಹುತ್ವರದಿಂದ ಹರಿ ನದಿಯೋಗದಿಂದ ಗುರುಕೃಷ್ಣ ವಿಠ್ಠಲನ ಚರಣದಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದಿ ಮನದಣಿಯೆ ನೋಡಿದೆ ಹೋಗಿ ನೋಡೋಣು ಬಾರ ಜಾಣೆಯ ತ್ರಿವೇಣಿಯ ||೫||

* * * *

ನಡೆದು ಬಂದೆನು ಭಾಗೀರಥಿಗೆ ಎನ್ನ ಒಡಲೊಳಗಿದ್ದ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ಕಳೆಯೇ ಕಶ್ಮಲಗಳೆಲ್ಲ ತೊಳೆಯೆ ||ಪ||

ಸಿಂಹಕ್ಕೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಇರಲು ಅಲ್ಲೆ ಶ್ರೀ ಗೌತಮ ಭಾಗೀರಥಿ ಬರಲು ಸೀಮೆಯ ಜನರೆಲ್ಲ ನೆರೆದು ಭೂಮಿಯ ಪಾವನ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಗಂಗಾ ||೧||

ಕಾಲ ಬಲವು ಎನಗಿಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯ ಬಲವು ಅದಕ್ಕಿಂತಯಿಲ್ಲ ಎನ್ನೊಡೆಯ ಮಾಧವರಾಯಾ ಬಲ್ಲ ಹೀಂಗ ದೃಢಭಕ್ತಿಯನೋಡಿ ಹನುಮ ಭೀಮ ಮಧ್ವ ಕರೆತಂದೆರು ||೨||

ಮಧ್ವರಾಯರ ನಂಬಿ ಬಂದೆ ಅಲ್ಲೆ ಮುದ್ಗಲ್ಲ ನರಸಿಂಹನ ಪಾದವ ಕಂಡೆ ಸಕಲತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದೆ ಕಾಶಿ ಬಿಂದುಮಾಧವನ ಪಾದವ ಕಂಡೆ ||೩||

* * * *

ನರಕಚತುರ್ದಶಿ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ

ದೀಪಾವಳಿ - 1

ಆಚಾರ ವಿಚಾರ

ನರಕಚತುರ್ದಶಿ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ

ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ಆಚರಣೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು

೧. ಗರಿಕೆ

೨. ಭೃಂಗಾಮಲಕ ತೈಲ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ತೈಲ

೩. ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ.

೪. ಸೀಗೆಪುಡಿ.

೫. ಹೊಸಬಟ್ಟೆಗಳು.

೬. ಮಾವಿನ ಚಿಗುರು.

೭. ಅತ್ತಿ, ಮಾವು, ಅರಳಿ, ಆಲ, ಪ್ಲಕ್ಷ ಈ ಮರದ ತೊಗಟೆಗಳು. ಶುದ್ಧವಾದ ಹೂವುಗಳು. ತುಳಸಿ, ಪೂಜೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು. ಹಾಗೂ ಅಡುಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ನೀರುದೋಸೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು.

೮. ಸಾಯಂಕಾಲದಂದು ಹಚ್ಚಲು ಮಣ್ಣಿನ ಹಣತೆಗಳು.

* * * *

ಆಚಾರ ವಿಚಾರ
ನರಕಚತುರ್ದಶಿ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ

ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ಆಚರಣೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು

೧. ಗರಿಕೆ

೨. ಭೃಂಗಾಮಲಕ ತೈಲ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ತೈಲ

೩. ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ.

೪. ಸೀಗೆಪುಡಿ.

೫. ಹೊಸಬಟ್ಟೆಗಳು.

೬. ಮಾವಿನ ಚಿಗುರು.

೭. ಅತ್ತಿ, ಮಾವು, ಅರಳಿ, ಆಲ, ಪ್ಲಕ್ಷ ಈ ಮರದ ತೊಗಟೆಗಳು. ಶುದ್ಧವಾದ ಹೂವುಗಳು. ತುಳಸಿ, ಪೂಜೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು. ಹಾಗೂ ಅಡುಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ನೀರುದೋಸೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು.

೮. ಸಾಯಂಕಾಲದಂದು ಹಚ್ಚಲು ಮಣ್ಣಿನ ಹಣತೆಗಳು.

* * * *

ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ಬಗ್ಗೆ

ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿಯಂತೆ ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯೂ ಕೂಡ ಕೃಷ್ಣನ ಹಬ್ಬವೇ ಆಗಿದೆ. ಇಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ವೈಭವದಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಭ್ಯಂಜನ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಪೂಜಾಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಮೃತ ಅಭಿಷೇಕ, ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳ ಮಹಾನೈವೇದ್ಯ, ೧೪ ಬಗೆಯ ಆರತಿಗಳು. ಹೂ, ತುಳಸಿಗಳ ವಿಶೇಷ ಅಲಂಕಾರ. ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ, ಇವೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿ, ಅವನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಪಡಬೇಕು.

ರಾತ್ರಿಯ ನಾಕನೆಯ ಯಾಮದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ದಶಿ ತಿಥಿಯು ಇರಬೇಕು. ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯು ಬಂದರೂ ಕೂಡ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಈ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಚಂದ್ರೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೈಲಾಭ್ಯಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮಂಗಲಸ್ನಾನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಲೋಕಕಂಟಕನಾದ ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇದು ನರಕಚತುರ್ದಶಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಇಂದು ಯಾರು ಅಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಂಥವರಿಗೆ ಘೋರಪಾಪಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರವು ವಿಧಾನ ಮಾಡಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಂದ್ರೋದಯದಲ್ಲಿ ಸುಗಂಧಭರಿತವಾದ ತೈಲಾದಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಹಿಂದಿನ ದಿವಸ ಪಾತ್ರೆಗೆ ತುಂಬಿಸಿದ ನೀರನ್ನು ಭಗವಂತನ ಎದುರಿಗೆ ಇಟ್ಟು ಅವನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ, ನಾವು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿವಸ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದು, ೧೬೧೦೦ ಮಂದಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಬಂಧನದಿಂದ ಮೋಚನಗೊಳಿಸಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದು ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆಯು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಬಂದಿತು. ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಇಂದು ಬೆಳಗಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಿಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ೪ಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಎದ್ದೇಳಬೇಕು. ಶೌಚಾಚಾರಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಚಂದ್ರೋದಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಎಣ್ಣೆಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಒಳಗೆ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿರಬೇಕು.

ಸ್ನಾನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಉತ್ತರಣೆ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ನಿವಾಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದೇವರಪೂಜೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಯಮದೇವರ ೧೪ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ೧೪ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಸಾಯಂಕಾಲದಂದು ನರಕಾಸುರನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ವಾಯುದೇವರ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ೪ ಬತ್ತಿಗಳ ಹಣತೆಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಮನೆಯ ಮುಂದೆ, ತುಳಸಿಯ ಮುಂದೆ ಹಾಗು ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೋಣೆಗಳಲ್ಲಿ ದೀಪವನ್ನು ಬೆಳಗಬೇಕು. ಬೆಳಗಿನಿಂದ ರಾತ್ರಿಯ ತನಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಭಗವಂತನನ್ನು ಮರೆಸುವ ದೇಹಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾದ ಸಿಡಿಮದ್ದುಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ದೀಪವನ್ನು ಬೆಳಗಿ ಭಗವಂತನ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವುದೇ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರ. ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ಮರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಬೇಕು.

* * * *

ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು

* ಬ್ರಾಹ್ಮಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ೩-೨೦ಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ಶೌಚಾಚಾರಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಕಾರ್ತೀಕಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ-ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಗೆ, ಶಾಲಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಾಣದೇವರೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಗೆ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ, ಸೀಗೆಪುಡಿಯಿಂದ ತಿಕ್ಕಿ ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದೇವರಿಗೆ ಮಂಗಳಾರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮಂಗಳಾಷ್ಟಕವನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಅರುಣೋದಯಕಾಲದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳಿಸಬೇಕು.

* ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಎಣ್ಣೆ, ಸೀಗೆಪುಡಿ ಇವುಗಳನ್ನೇ ಅಭ್ಯಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

* ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ದೇವರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಎಣ್ಣೆ, ಸೀಗೆಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು.

* ಆನಂತರ ಹಿರಿಯ ಇಬ್ಬರು ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಮನೆಮಂದಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಹಣೆಗೆ ಸಿಂಧೂರದ ತಿಲಕವನ್ನಿಟ್ಟು ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಕೆಲವರು ಇಬ್ಬಿಬ್ಬರನ್ನೇ ಕೂಡಿಸಿ ಆರತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ದೇವರ ಪ್ರಸಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಭೃಂಗಾಮಲಕ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ನೆತ್ತಿಗೆ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ತೈಲವನ್ನು ಎದೆ ಮತ್ತು ಕೈಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

* ಕೆಲವೊಬ್ಬರು ಬಂಗಾರದ ಉಂಗುರದಿಂದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಗರಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆಗೆ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಭ್ಯಂಗ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾಳೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ.

* ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಚಂದ್ರೋದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠ.

* ಸೂರ್ಯೋದಯವಾದ ಮೇಲೆ ಎಣ್ಣೆಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡುವುದು ಅನರ್ಥಕಾರಿಯೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಂದ್ರೋದಯದ ಅನಂತರ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಮೊದಲೇ ಎಣ್ಣೆಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನ-ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಒಂದುವೇಳೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ತೈಲಾದ್ಯಭಿಷೇಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ತೈಲಾದಿಗಳನ್ನು ದೇವರ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿಯೇ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ, ಎಣ್ಣೆಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಅನಂತರ ಎಣ್ಣೆಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಬೇಕು.

* ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಮನೆಮುಂದಿಗೆ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚುವ ಮೊದಲು ಅಷ್ಟಚಿರಂಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಯಾರೂ ತುಳಿಯದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು.

  ವ್ಯಾಸಃ ಪರಶುರಾಮಶ್ಚ ಹನೂಮಾನ್ ದ್ರೋಣಜಃ ಕೃಪಃ ।
  ಮಾರ್ಕಂಡೇಯೋ ಬಲೀಂದ್ರಶ್ಚ ಅಷ್ಟಮಸ್ತು ವಿಭೀಷಣಃ ॥

  ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಪಠಿಸಿ, ಎಣ್ಣೆಹಚ್ಚುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿದೆ.

* ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಂದಲೇ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಾವುದೇ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

* ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹಿರಿಯರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬಾರದು. ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು, ಅಥವಾ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಅನಂತರವೇ ಹಬ್ಬದ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ದೀಪಾವಳಿ -೧ ನರಕಚತುರ್ದಶಿ

* ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರೋದಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ದೇವರ ಎದುರು, ತುಳಸಿಯ ಎದುರು ಹಾಗೂ ಮನೆ ಬಾಗಿಲುಗಳ ಮುಂದೆ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುವುದು ಮರೆಯಬಾರದು.

* ಭಗವಂತನಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಸೀಗೆಪುಡಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಹೊಸ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

* ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಳೆಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿರಬೇಕು.

* ಒಂದುವೇಳೆ ಮಗಳಿಗೆ ಮದುವೆಯಾದ ಹೊಸದೀಪಾವಳಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಅಳಿಯ ಹಾಗೂ ಮಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆರತಿಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಊಟೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ಇಂದಿನ ದಿವಸ ನಡೆಸಬೇಕು.

* ಮಗಳನ್ನು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಡುವಾಗ ಕಾಶೀಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ತಡೆದಿದ್ದರ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಇಂದು ಹೊಸ ದೀಪಾವಳಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಗಂಗಾಸ್ನಾನವನ್ನು ಅಳಿಯನಿಗೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಆಗ ವಿವಾಹಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಸ್ನಾನವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದ ಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

* ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಯತಿಗಳು, ವಿಧವೆಯರು, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು, ಗೃಹಸ್ಥರು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ತೈಲಾಂಭ್ಯಂಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅನರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯಸ್ಮೃತಿಮುಕ್ತಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ -

ತದಾನೀಂತು ರಮಾದೇವೀ ಸಮುತ್ತಿಷ್ಠತಿ ತಲ್ಪತಃ ।
ತತೋ ನೀರಾಜನಂ ತಸ್ಯಾಃ ಕುರ್ವೀತ ವಿಧಿವನ್ನರಃ ॥

ದೀಪಾವಳಿ -೧ ನರಕಚತುರ್ದಶಿ

ನ ಕರೋತಿ ಚ ಯೋ ಮೋಹಾತ್ ತಸ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಪ್ರಕುಪ್ಯತಿ ।
ನರಕಶ್ಚ ಹತೋ ದೈತ್ಯಸ್ತಿಥೌ ತಸ್ಯಾಂ ತತೋ ಹಿ ಸಾ ॥
ಖ್ಯಾತಾ ಲೋಕೇ ಮಹಾಪುಣ್ಯಾ ನರಕಾಖ್ಯಚತುರ್ದಶೀ ।
ನ ಹಿ ವ್ರತಂ ವಿಲುಪ್యೇತ ಕಾರ್ತಿಕವ್ರತಿನಾಂ ನೃಣಾಮ್ ॥
ವಿಧವಾನಾಂ ಯತೀನಾಂ ಚ ತಸ್ಯಾಂ ತೈಲಸ್ಯ ಸೇವನಾತ್ ।
ಯೋ ವಾ ನ ಕುರುತೇ ತಸ್ಯಾಂ ತೈಲಸ್ನಾನಂ ವಿಮೂಢಧೀಃ ॥
ಸಪ್ತಜನ್ಮದರಿದ್ರಸ್ಸ್ಯಾನ್ನಾರೀ ಚ ವಿಧವಾ ಭವೇತ್ ।
ತಸ್ಯಾಂ ಯಸ್ಸ್ನಾಪಯೇದ್ವಿಪ್ರಾಂಸ್ತೈಲೇನೋಷ್ಣೇನ ವಾರಿಣಾ ॥
ತಸ್ಯ ಗೇಹೇ ಸದಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಭವೇಜ್ಜನ್ಮನಿ ಜನ್ಮನಿ ॥
ಪಿತರಸ್ತಸ್ಯ ಮೋದಂತೇ ತೈಲಸ್ನಾನೇನ ತರ್ಪಿತಾಃ ॥

ನರಕಚತುರ್ದಶೀ ದಿನದಲ್ಲಿ ರಮಾದೇವಿಯು ಶಯನದಿಂದ ಮೇಲೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಮಾನವನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ರಮಾದೇವಿಗೆ ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮೋಹದಿಂದ ಆರತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸಿಟ್ಟಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನ ನರಾಕಸುರನ ಸಂಹಾರವಾದುದರಿಂದ ಮಹಾಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಆ ಚತುರ್ದಶಿಗೆ ನರಕಚತುರ್ದಶೀ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ವ್ರತವುಳ್ಳವರಿಗೂ ವಿಧವೆಯರಿಗೂ, ಯತಿಗಳಿಗೂ ಆ ದಿನ ತೈಲಸ್ನಾನದಿಂದ ವ್ರತಲೋಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವನು ಅನ್ಯಥಾಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದು ನರಕಚತುರ್ದಶೀ ದಿನ ತೈಲಾಭ್ಯಂಜನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಡವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೆಂಗಸು ವಿಧವೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ನರಕಚತುರ್ದಶೀದಿನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿದರೆ ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಎಣ್ಣೆ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಅವನ ಪಿತೃಗಳೂ ಆನಂದ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯವು ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

* ತೈಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು, ಜಲದಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯು ಸನ್ನಿಹಿತಳಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪದ್ಮಪುರಾಣವು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ -

ತೈಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಜಲೇ ಗಂಗಾ ದೀಪಾವಳ್ಯಾಂ ಚತುರ್ದಶೀಂ ।
ಪ್ರಾತಸ್ನಾನಂ ಹಿ ಯಃ ಕುರ್ಯಾದ್ಯಮಲೋಕಂ ನ ಪಶ್ಯತಿ ॥

ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯೂ ಆ ದೀಪಾವಳಿಯ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿವಸ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದವನು ಯಮಲೋಕವನ್ನು ನೋಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

* ೩-೨೦ಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ೪-೫೫ರ ಒಳಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದೇ ಉತ್ತಮ ಪಕ್ಷ. ೬ ಗಂಟೆಯ ಒಳಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದು ಮಧ್ಯಮಪಕ್ಷ. ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಅನಂತರ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದು ಅಧಮಪಕ್ಷ.

ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ -

ಅಭ್ಯಂಗಮಾಚರೇನ್ನಿತ್ಯಂ, ಸ ಜರಾಶ್ರಮವಾತಹಾ ।
ದೃಷ್ಟಿಪ್ರಸಾದಪುಷ್ಟ್ಯಾಯುಃ ಸ್ವಪ್ನಸುತ್ವಕ್ತ್ವದಾರ್ಢ್ಯಕೃತ್ ।
ಶಿರಃಶ್ರವಣಪಾದೇಷು ತಂ ವಿಶೇಷೇಣ ಶೀಲಯೇತ್ ।
ವರ್ಜ್ಯೋಽಭ್ಯಂಗಃ ಕಫಗ್ರಸ್ತಕೃತಸಂಶುದ್ಧ್ಯಜೀರ್ಣಿಭಿಃ ॥

ನಿತ್ಯವು ಅಭ್ಯಂಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮುಪ್ಪು ದೂರವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೂ ದೇಹಕ್ಕೆ ಶ್ರಮವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ವಾತವಿಕಾರದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಯಾವುದೇ ರೋಗಗಳೂ ಕೂಡ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿಶಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ನರಗಳಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನರಹೀನತೆಯು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಗಾಢವಾಗಿ ನಿದ್ರೆಯೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಚರ್ಮವು ಸುಕ್ಕುಗಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ದೇಹವು ಬಲಿಷ್ಠವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಭ್ಯಂಗವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಶಿರಸ್ಸಿಗೆ ಹಾಗೂ ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಗಾಲಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಆದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಕಫವು

ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೋ, ಅವರು ಅಭ್ಯಂಗವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಮತ್ತು ಅಜೀರ್ಣ, ಜ್ವರ ಮೊದಲಾದ ದೋಷವಿರುವವರೂ ಕೂಡ ಅಭ್ಯಂಗವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

(ಈ ಶ್ಲೋಕ ದೀಪಾವಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲ. ಅಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನದ ಪ್ರಯೋಜನ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಅಷ್ಟಾಂಗಹೃದಯಲ್ಲಿ ವಾಗ್ಭಟನು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.)

* ತಲೆಗೆ ಭೃಂಗಾಮಲಕತೈಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮೀತೈಲವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಉಳಿದ ದೇಹದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.
* ದೊಡ್ಡವರು ಸಣ್ಣವರಿಗೆ, ಸಣ್ಣವರು ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಸಂತೋಷ ಪಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಹಿಂದಿನ ದಿವಸ ಯಾವ ನೀರಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿರುತ್ತದೋ, ಆ ನೀರನ್ನೇ ಕಾಯಿಸಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಐದು ಬಗೆಯ ತೊಗಟೆಗಳನ್ನು ಆ ನೀರಿಗೆ ಹಾಕಿ ಕುದಿಸಿರಬೇಕು.
* ಸ್ನಾನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಣಿಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ನಿವಾಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದರ ಉಲ್ಲೇಖ ಹೀಗಿದೆ -

  ಅಪಾಮಾರ್ಗಸ್ತಥಾ ತುಂಬೀ ಪ್ರಪುನ್ನಾಟಂ ಚ ಕಟ್ಫಲಂ ।
  ಭ್ರಾಮಯೇತ್ ಸ್ನಾನಮಧ್ಯೇ ತು ನರಕಸ್ಯ ಕ್ಷಯಾಯ ವೈ ॥

  ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಣೆ ಕಡ್ಡಿ, ಸೋರೆಬಳ್ಳಿ ಕಿರುಶಿವನಗಿಡ ತಗಚಿ ಗಿಡಗಳನ್ನು ತಲೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಿಸಿ ಎಸೆಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನರಕದ ಬಾಧೆಯು ತಪ್ಪುತ್ತದೆ.
* ಉತ್ತರಣಿಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ಸುತ್ತುವಾಗ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು-

  ಸೀತಾಲೋಷ್ಟ ಸಮಾಯುಕ್ತಃ ಸಕಂಟಕದಳಾನ್ವಿತಃ ।
  ಹರ ಪಾಪಮಪಮಾರ್ಗ ಭ್ರಾಮ್ಯಮಾಣಃ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥

ನೇಗಿಲಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಚೂರು ಹೆಂಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮುಳ್ಳಿರುವ ಒಂದು ಚೂರು ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಮುಳ್ಳೂ ಎಲೆಯೂ ಇರುವಂತೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವೆರಡನ್ನೂ ಈ ಉತ್ತರಣೆಯ ಕಡ್ಡಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಎಲೈ ಉತ್ತರಣೆಯೇ ! ನನ್ನ ತಲೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಿಸುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡು ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಾ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ತಲೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಿಸಬೇಕು.

* ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉತ್ತರಣಿಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ತಂದು ಹೀಗೆ ನಿವಾಳಿಸಬೇಕು. ಗ್ರಂಥಿಗೆ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಉತ್ತರಣಿಯ ಕಾಷ್ಠಗಳನ್ನಾದರೂ ತಂದು ಹೀಗೆ ನಿವಾಳಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು.

* ಹೀಗೆ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಮಡಿಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿವಿಧ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕು.

* ಚತುರ್ದಶ ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಕಾಯಿಪಲ್ಯಗಳನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವ ರೂಢಿಯನ್ನು ಸ್ಮೃತಿತತ್ವ ಗ್ರಂಥವು ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

* ಅಕ್ಕಿ ಹಾಗೂ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯಿಂದ ತಯಾರುಗೊಳಿಸುವ ನೀರುದೋಸೆಯನ್ನು ಅಂದು ಮಾಡುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೆಲವರು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ.

* ಇಂದು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪಂಚಾಮೃತ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಮಾಡುವ ಪೂಜೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಯವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗ ಮಾಡಿ, ಮತ್ತಷ್ಟು ವೈಭವದಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. (ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನದಿಂದಲೇ ಪ್ರಕಟಿತವಾದ ಭಗವಂತನ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.)

ದೀಪಾವಳಿ -೧ ನರಕಚತುರ್ದಶಿ

* ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೃಷ್ಣಾಚಾರಸ್ಮೃತಿಮುಕ್ತಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಮೇಲೆದ್ದೇಳುತ್ತಾಳೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯಂದೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಎದ್ದೇಳುವ ಸಮಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

* ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಎದ್ದೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿವಸ ಅವಳು ಎದ್ದೇಳುವ ಸಮಯ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಎದ್ದಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

* ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯ ಅನಂತರ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಿ, ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಿ, ಪೂಜೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಯಮತರ್ಪಣವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

* ಯಮತರ್ಪಣವನ್ನು ನೀಡುವ ಮೊದಲು ಯಮದೇವರ ಹದಿನಾಕು ರೂಪಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಆ ಹದಿನಾಕು ರೂಪಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣವನ್ನು ನೀಡಿ 'ಯಮೋ ನಿಹಂತಾ' 'ಪಿತೃಧರ್ಮರಾಜೋ ವೈವಸ್ವತೋ ದಂಡಧರಶ್ಚ ಕಾಲಃ । ಪ್ರೇತಾಧಿಪೋ ದತ್ತಕೃತಾನುಸಾರೀ ಕೃತಾಂತ ಏತದ್ದಶ ಕೃಜ್ಜಪಂತೀ ॥ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು.

* ನಾವು ಮಾಡುವ ಸಹಸ್ರ ಸಹಸ್ರ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವಂತೆ ಯಮದೇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದೆಡೆ ಧಾವಿಸುವಂತೆ ಶರಣೆನ್ನಬೇಕು.

ಸ್ವಾತಿನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ಆಚರಣೆ

ಸ್ವಾತಿಸ್ಥಿತೇ ರವಾವಿಂದುರ್ಯದಿ ಸ್ವಾತಿಗತೋ ಭವೇತ್ ।
ಪಂಚತ್ವಗುದಕಸ್ನಾಯೀ ಕೃತಾಭ್ಯಂಗವಿಧಿರ್ನರಃ ॥
ನೀರಾಜಿತೋ ಯದಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮರ್ಚಯೇತ್ ಸುಸಮಾಹಿತಃ ।
ಸರ್ವಸಂಪದಮಾಪ್ನೋತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತತ್ರೈವ ತಿಷ್ಠತಿ ॥

ಸೂರ್ಯನು ಸ್ವಾತಿನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಂದು ಚಂದ್ರನೂ ಕೂಡ ಸ್ವಾತಿನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ವಿಶೇಷಫಲವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದು ಐದುಬಗೆಯ ತೊಗಟೆಗಳನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯಿಂದ ಅಭ್ಯಂಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸುಮಂಗಲಿಯರಿಂದ ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಕಲವಿಧವಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗೆ ಸ್ಮೃತಿಮುಕ್ತಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಚತುರ್ದಶೀ ಚಾಶ್ವಯುಜಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣ
ಸ್ವಾತ್ಯರ್ಕ್ಷಯುಕ್ತಾ ಚ ಭವೇತ್ ಪ್ರಭಾತೇ
ಸ್ನಾನಂ ಸಮಭ್ಯಂಜ್ಯ ನರೈಸ್ತು ಕಾರ್ಯಂ
ಸುಗಂಧತೈಲೇನ ವಿಭೂತಿಕಾಮೈಃ ॥

ಎಂಬುದಾಗಿ ಸ್ವಾತಿನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರರಿಬ್ಬರೂ ಇದ್ದಾಗ ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯು ವಿಶೇಷಫಲದಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಸ್ಮೃತಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ನಿರ್ಣಯ

ಪೂರ್ವವಿದ್ಧಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಕಾರ್ತಿಕಸ್ಯಾಸಿತೇ ಪರೇ ।
ಪಕ್ಷೇ ಪ್ರತ್ಯೂಷಸಮಯೇ ಸ್ನಾನಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ॥

ಎರಡು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರೋದಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ದಶಿ ಇದ್ದರೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲೇ ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಉಭಯತ್ರ ವಿಧೂದಯೇ ಚತುರ್ದಶ್ಯಭಾವೇ
ಹ್ರಾಸೇ ಹ್ರಾಸಂ ಪೂರ್ವೇದ್ಯುಃ ಪ್ರವೇಶ್ಯ
ಪ್ರವೇಽಹ್ನಿ ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಮೇವಾಭ್ಯಂಗಂ ಕುರ್ಯಾದಿತಿ ದಿವೋದಾಸಃ ||

ಒಂದುವೇಳೆ ಎರಡೂ ದಿವಸ ಚಂದ್ರೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ದಶಿಯು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹಿಂದಿನ ದಿವಸ ಅಭ್ಯಂಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದು ದಿವೋದಾಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಆದ್ದರಿಂದ ತ್ರಯೋದಶಿಯಿಂದ ವಿದ್ಧವಾದ ಚತುರ್ದಶಿಯೇ ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ಆಚರಣೆಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದಿವಸವಾಗಿದೆ. ಅರಣೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ದಶಿತಿಥಿಯು ಇದ್ದರೆ ಅಂದು ಅಭ್ಯಂಗವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಯಮತರ್ಪಣದ ವಿಚಾರ

ತಥಾ ಕೃಷ್ಣಾಂಗರಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಯಮತರ್ಪಣಮುಕ್ತಂ ವೃದ್ಧಮನುನಾ-ದೀಪೋತ್ಸವಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಕಾರ್ಯಂ ತು ಯಮತರ್ಪಣಮ್ ।

ಕೃಷ್ಣಾಂಗಾರಚತುರ್ದಶ್ಯಾಮಪಿ ಕಾರ್ಯಂ ತದೈವ ವಾ ||
ಯಮಾಯ ಧರ್ಮರಾಜಾಯ ಮೃತ್ಯವೇ ಚಾಂತಕಾಯ ಚ ।
ವೈವಸ್ವತಾಯ ಕಾಲಾಯ ಸರ್ವಭೂತಕ್ಷಯಾಯ ಚ ||
ಔದುಂಬರಾಯ ದಧ್ನಾಯ ನೀಲಾಯ ಪರಮೇಷ್ಠಿನೇ ।
ವೃಕೋದರಾಯ ಚಿತ್ರಾಯ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತಾಯ ವೈ ನಮಃ ||

ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಮಂಗಳವಾರ ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನ ಯಮತರ್ಪಣ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ವೃದ್ಧಮನುಗಳು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - 'ದೀಪಾವಳಿಯ ಚತುರ್ದಶೀದಿನ ಯಮತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಮಂಗಳವಾರ ಚತುರ್ದಶೀ ಬಂದರೆ

ಆಗಲೂ ಯಮತರ್ಪಣ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶೀದಿನ ಯಮತರ್ಪಣ ಕೊಡಬೇಕು. ಯಮಾಯ ನಮಃ, ಧರ್ಮರಾಜಾಯ ನಮಃ, ಮೃತ್ಯುವೇ ನಮಃ, ಅಂತಕಾಯ ನಮಃ, ವೈವಸ್ವತಾಯ ನಮಃ, ಕಾಲಾಯ ನಮಃ,ಸರ್ವಭೂತಕ್ಷಯಾಯ ನಮಃ, ಔದುಂಬರಾಯ ನಮಃ, ದಧ್ನಾಯ ನಮಃ, ನೀಲಾಯ ನಮಃ, ಪರಮೇಷ್ಠಿನೇ ನಮಃ, ವೃಕೋದರಾಯ ನಮಃ, ಚಿತ್ರಾಯ ನಮಃ, ಚಿತ್ರಗುಪ್ತಾಯ ನಮಃ, ಎಂದು ಯಮತರ್ಪಣ ಕೊಡಬೇಕು, ಮತ್ತು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು.

ದೀಪೋತ್ಸವಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಕಾರ್ಯಂ ತು ಯಮತರ್ಪಣಮ್ ।
ಜೀವತ್ಪಿತಾಪಿ ಕುರ್ವೀತ ತರ್ಪಣಂ ಯಮಭೀಷ್ಮಯೋಃ ॥

ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಂತೆ ಜೀವತ್ಪಿತೃಗಳೂ ಸಹ ಯಮತರ್ಪಣವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಅಂಗೈ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಹರಿನಿರ್ಮಾಲ್ಯವು ಬೆರಳುಗಳ ತುದಿಯಿಂದ ಬೀಳಬೇಕು.

ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ನೀಡಲೇ ಬೇಕಾದ ಯಮತರ್ಪಣ

೧. ಯಮಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ.

೨. ಧರ್ಮರಾಜಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ.

೩. ಮೃತ್ಯುಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ

೪. ಅಂತಕಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ

೫. ವೈವಸ್ವತಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ

೬. ಕಾಲಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ

೭. ಸರ್ವಭೂತಕ್ಷಯಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ

೮. ಔದುಂಬರಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ

೯. ದಧ್ನಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ.

೧೦. ನೀಲಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ

೧೧. ಪರಮೇಷ್ಠಿನಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ

೧೧. ವೃಕೋದರಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ

೧೨. ಚಿತ್ರಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ

೧೩. ಚಿತ್ರಗುಪ್ತಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ.

* ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿವಸ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪೂಜೆಯ ಅನಂತರ ಪ್ರವಚನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಪ್ರವಚನವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು.

* ಉತ್ತರದ ಕಡೆ ಕವಟೆಕಾಯಿಯನ್ನು ತುಳಿದು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ನರಕಾಸುರನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಕವಟೆಕಾಯಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಅದನ್ನು ತುಳಿಯುವ ಮೂಲಕ ನರಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರವನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಆಚರಣೆ

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತವಾದ ಮೇಲೆ ನರಕಾಸುರನಿಗೆ ನಾಕು ಬತ್ತಿಯ ಒಂದು ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು. ನರಕಾಸುರನಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಾಯುದೇವರಿಗೆ ಈ ದೀಪವು ಅರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಭೂದೇವಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಭಗವಂತನು ನರಕಾಸುರನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಈ ದಿವಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗುವಂತೆ ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುವಂತೆ ವರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪದ್ಮಪುರಾಣವು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ-

ನರಕಾಯ ಪ್ರದಾತವ್ಯೋ ದೀಪಸ್ಸಂಪೂಜ್ಯ ದೇವತಾಃ ।

ತತಃ ಪ್ರದೋಷಸಮಯೇ ದೀಪಾನ್ದಂದ್ಯಾನ್ಮನೋಹರಾನ್ ॥

ನರಕನಿಗೂ ಒಂದು ದೀಪವನ್ನು ಹತ್ತಿಸಬೇಕು. ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಪ್ರದೋಷ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಗೆ ಬಗೆಯಾದ ಅನೇಕ ಮನೋಹರ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಸಬೇಕು.

ಸಾಯಂಕಾಲ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚಬೇಕು ?

ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಶಿವಾದೀನಾಂ ಭವನೇಷು ವಿಶೇಷತಃ ।
ಕೂಟಾಗಾರೇಷು ಚೈತ್ಯೇಷು ಸಭಾಸು ಚ ನದೀಷು ಚ ॥
ಪ್ರಾಕಾರೋದ್ಯಾನವಾಪೀಷು ಪ್ರತೋಳೀ ನಿಷ್ಕುಟೇಷು ಚ ।
ಮಂದಾರಾಸು ವಿವಿಕ್ತಾಸು ಹಸ್ತಿಶಾಲಾಸು ಚೈವ ಹಿ ॥

ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಶಿವ ಮೊದಲಾದ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮನೆಗಳ ಮಹಡಿ ಮೇಲೆಯೂ, ಮಂಟಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, (ಅಂಗಳದಲ್ಲಿಯೂ) ನದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮನೆಯ ಸುತ್ತಲೂ, ಇರುವ ಆವರಣ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೂ, ಉದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲೂ, ಬಾವಿಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕುದುರೆಗಳ ಲಾಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಆನೆಗಳ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೀಪವನ್ನು ಹತ್ತಿಸಬೇಕು.

* ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ಹಾಗೂ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಂಜುದೀವಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಮ್ಮ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಧರ್ಮಸಿಂಧು ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ -

  ತುಲಾಸಂಸ್ಥೇ ಸಹಸ್ರಾಂಶೌ ಪ್ರದೋಷೇ ಭೂತದರ್ಶಯೋಃ ।
  ಉಲ್ಕಾಹಸ್ತಾ ನರಾಃ ಕುರ್ಯುಃ ಪಿತೄಣಾಂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಮ್ ।
  ಅಗ್ನಿದಗ್ಧಾಶ್ಚ ಯೇ ಜೀವಾ ಯೇಪ್ಯದಗ್ಧಾಃ ಕುಲೇ ಮಮ ।
  ಉಜ್ಜ್ವಲಜ್ಯೋತಿಷಾ ದಗ್ಧಾಸ್ತೇ ಯಾಸ್ತು ಪರಮಾಂ ಗತಿಮ್ ।
  ಯಮಲೋಕಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಆಗತಾ ಯೇ ಮಹಾಲಯೇ ।
  ಉಜ್ಜ್ವಲಜ್ಯೋತಿಷಾ ವರ್ತ್ಮ ಪ್ರಶ್ಯನ್ತೋ ವ್ರಜಸ್ತು ತೇ ॥

  ಪುರುಷರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಂಜುದೀವಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರ ಹೀಗಿದೆ - ಅಗ್ನಿ ದಹನದ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದ, ಮತ್ತು ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂಸ್ಕಾರ ಪಡೆಯದ

ನನ್ನ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳೇ ತಾವೆಲ್ಲರೂ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಿ. ಯಾವ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಮಹಾಲಯಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಮಲೋಕದಿಂದ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿರುತ್ತಾರೋ ಆ ಎಲ್ಲಾ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು, ಈ ಬೆಳಗುವ ಪಂಜಿನ ಬೆಳಕಿನ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ದಾರಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಲಿ.

* ಮಹಾಲಯ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಪರ್ವಕಾಲಕ್ಕಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಾರೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.
* ಪುರುಷರಾದವರು ಹೀಗೆ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದೀವಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ಮೂಲಕ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರದಿದ್ದರೆ ಅವರು ಬೇಸರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತೆರಳುತ್ತಾರೆ. ಪಿತೃಗಳ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ಸಮರ್ಪಣೆ

* ಹೀಗೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅರುಣೋದಯದ ಕಾಲದಿಂದ ರಾತ್ರಿಯ ತನಕ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಜನ್ಮಾಷ್ಟಮಿಯಂತೆ ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಹಬ್ಬವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನೇ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಆಚರಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಭಾರತೀರಮಣ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ಹೃದಯಗುಹಾವಾಸಿಯಾದ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಸತ್ಯಭಾಮಾ ಸಹಿತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ನಿರಂತರ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ನರಕಚತುರ್ದಶಿಹಬ್ಬದ ವಿಚಾರವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ತೈಲಾಭ್ಯಂಜನ ಸ್ನಾನ ವಿಧಾನ

ದೀಪಾವಳಿ -೧ ನರಕಚತುರ್ದಶಿ

ಬ್ರಾಹ್ಮೀಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕ್ರಮದಂತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಭ್ಯಂಜನ ಸ್ನಾನಸಮರ್ಪಣ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಕಟಿಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಭಗವಂತನ ಎದುರು ಬಿಸಿನೀರು, ಸುಗಂಧಭರಿತವಾದ ತೈಲಗಳು, ಸೀಗೆಪುಡಿ ಇವುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

॥ ಶ್ರೀಮದ್ಧನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ ॥

ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪರಮಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

ನಾರಾಯಣಾಯ ಪರಿಪೂರ್ಣಗುಣಾರ್ಣವಾಯ
ವಿಶ್ವೋದಯಸ್ಥಿತಿಲಯೋನ್ನಿಯತಿಪ್ರದಾಯ ।
ಜ್ಞಾನಪ್ರದಾಯ ವಿಬುಧಾಸುರಸೌಖ್ಯದುಃಖ
ಸತ್ಕಾರಣಾಯ ವಿತತಾಯ ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ॥

ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ನಾಸ್ತಿ ತೇಷಾಮಮಂಗಲಮ್ ।
ಯೇಷಾಂ ಹೃದಿಸ್ಥೋ ಭಗವಾನ್ ಮಂಗಲಾಯತನೋ ಹರಿಃ ॥

ಶುಕ್ಲಾಂಬರಧರಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಶಶಿವರ್ಣಂ ಚತುರ್ಭುಜಮ್ ।
ಪ್ರಸನ್ನವದನಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಸರ್ವವಿಘ್ನೋಪಶಾಂತಯೇ ॥

ಮಂಗಲಂ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುರ್ಮಂಗಲಂ ಮಧುಸೂದನಃ ।
ಮಂಗಲಂ ದೇವಕೀಪುತ್ರೋ ಮಂಗಲಂ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ॥

ಸರ್ವಮಂಗಲಮಾಂಗಲ್ಯೇ ಶಿವೇ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಿಕೇ ।
ಶರಣ್ಯೇ ತ್ರ್ಯಂಬಕೇ ದೇವಿ ನಾರಾಯಣಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ನಮಸ್ತೇ ಪ್ರಾಣೇಶ ಪ್ರಣತವಿಭವಾಯಾವನಿಮಗಾಃ
ನಮಃ ಸ್ವಾಮಿನ್ ರಾಮಪ್ರಿಯತಮ ಹನೂಮನ್ ಗುರುಗುಣ ।
ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಭೀಮ ಪ್ರಬಲತಮ ಕೃಷ್ಣೇಷ್ಟಭಗವನ್

ನಮಃ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಪ್ರದಿಶ ಸುದೃಶಂ ನೋ ಜಯ ಜಯ ॥

ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮೃತ್ಯುಂ ಹರ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ।
ಸರ್ವಮೃತ್ಯುವಿನಾಶಾಯ ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ದುಷ್ಟಾನಾಂ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾ ಸುಚರಿತ ಸುಜನಸ್ತೋಮವಿಘ್ನಾಪಹರ್ತಾ
ತಸ್ಮಾದ್ ವಿಘ್ನಾಧಿಪೋऽಹಂ ಮತ ಇತಿ ಸುಧಿಯಾಂ ಸ್ಪಷ್ಟಮಾಜ್ಞಾಪನಾಯ ।
ಪೌಲಸ್ತ್ಯೇಚ್ಛಾಂತರಾಯಃ ಸುರಮುನಿನಿಕರಾಭೀಷ್ಟಸಂಪ್ರಾಪ್ತ್ಯುಪಾಯಃ
ಶ್ರೇಯೋ ವಿಘ್ನಾಧಿರಾಜಃ ಪ್ರದಿಶತು ಸತತಂ ಭೂರಿಗೌರೀತನೂಜಃ ॥

ತದೇವ ಲಗ್ನಂ ಸುದಿನಂ ತದೇವ ತಾರಾಬಲಂ ಚಂದ್ರಬಲಂ ತದೇವ ।
ವಿದ್ಯಾಬಲಂ ದೈವಬಲಂ ತದೇವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತೇ ತೇऽಂಘ್ರಿಯುಗಂ ಸ್ಮರಾಮಿ ॥

ಆಚಮನಮ್

ಕೇಶವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಮಾಧವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ । ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ । ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ । ವಾಮನಾಯ ನಮಃ । ಶ್ರೀಧರಾಯ ನಮಃ । ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ । ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ । ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ । ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ । ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ । ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ । ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ । ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ । ಉಪೇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಹರಯೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ।

(ಆಚಮನವನ್ನು ಎರಡು ಬಾರಿ ಮಾಡಬೇಕು)

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ

ಓಂ ಪ್ರಣವಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಋಷಿಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ದೇವತಾ ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಭೂಃ । ಓಂ ಭುವಃ । ಓಂ ಸ್ವಃ । ಓಂ ಮಹಃ । ಓಂ ಜನಃ । ಓಂ ತಪಃ । ಓಂ ಸತ್ಯಂ । ಓಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಮ್ । ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ । ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ । ಓಮಾಪೋಜ್ಯೋಽತಿ ರಸೋಽಮೃತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸ್ವರೋಮ್ ।

ಸಂಕಲ್ಪ

ಶುಭೇ ಶೋಭನೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ವಿಷ್ಣೋರಾಜ್ಞಯಾ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಆದ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ದ್ವಿತೀಯಪರಾರ್ಧೇ ಶ್ವೇತವರಾಹಕಲ್ಪೇ ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಂತರೇ ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿತಮೇ ಕಲಿಯುಗೇ ಪ್ರಥಮಪಾದೇ ಜಂಬೂದ್ವೀಪೇ ಭರತವರ್ಷೇ ಭರತಖಂಡೇ ದಂಡಕಾರಣ್ಯೇ ಗೋದಾವರ್ಯಾಃ ದಕ್ಷಿಣೇತೀರೇ ಶಾಲೀವಾಹನಶಕೇ ಶಾಲೀವಾಹನಶಕೇ ಬೌದ್ಧಾವತಾರೇ ರಾಮಕ್ಷೇತ್ರೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ವರ್ತಮಾನೇ ದಕ್ಷಿಣಾಯನೇ ಶರದ್‌ಋತೌ ಆಶ್ವೀನಮಾಸೇ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಶುಭಪುಣ್ಯತಿಥೌ .... ವಾಸರಯುಕ್ತಾಯಾಂ ಶುಭನಕ್ಷತ್ರ..... ಶುಭಯೋಗ.... ಶುಭಕರಣ..... ಏವಂಗುಣವಿಶೇಷಣವಿಶಿಷ್ಟಾಯಾಂ ಚಂದ್ರೋದಯಕಾಲೇ ನರಕಾಂತಕ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಪ್ರೇರಣಯಾ, ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ, ಸಶ್ರೀಕಾಯ ಸಪರಿವಾರಾಯ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಾಯ ಸುಗಂಧಿತೈಲಾಭ್ಯಂಜನ ಸ್ನಾನ ಸಮರ್ಪಣಮ್ ಕರಿಷ್ಯೇ. ತದಂಗತ್ವೇನ ಪೂಜಾಂ ಚ ಕರಿಷ್ಯೇ.

ತೈಲಾಭ್ಯಂಜನ ಮಂತ್ರ

ಚಂದ್ರೋಯದಕಾಲೇ ನರಕಾಂತಕಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ- ಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಸಶ್ರೀಕಾಯ ಸಪರಿವಾರಾಯ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಾಯ ಸುಗಂಧಿತೈಲಾಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನಸಮರ್ಪಣಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥ (ಇತಿ ಸಂಕಲ್ಪ್ಯ, ಜಲೇ ಗಂಗಾಂ ತೈಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಉಭಯತ್ರಾಪಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಣಂ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಮಾವಾಹ್ಯ ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿಕಂ ಸಮರ್ಪಣೀಯಮ್)

ಓಂ ಕನಿಕ್ರದಜ್ಜನುಷಂ ಪ್ರಬ್ರುವಾಣ ಇಯರ್ತಿ ವಾಚಮರಿತೇವ ನಾವಮ್ । ಸುಮಂಗಲಶ್ಚ ಶಕುನೇ ಭವಾಸಿ ಮಾ ತ್ವಾ ಕಾ ಚಿದಭಿಭಾ ವಿಶ್ವ್ಯಾ ವಿದತ್ ॥೧॥

ಮಾ ತ್ವಾ ಶ್ಯೇನ ಉದ್ವಧೀನ್ಮಾ ಸುಪರ್ಣೋ ಮಾತ್ವಾ ವಿದದಿಷುಮಾನ್, ವೀರೋ ಅಸ್ತಾ । ಪಿತ್ರ್ಯಾಮನು ಪ್ರದಿಶಂ ಕನಿಕ್ರದತ್ಸುಮಂಗಲೋ ಭದ್ರವಾದೀ ವದೇಹ ॥೨॥

ಅವಕ್ರಂದ ದಕ್ಷಿಣತೋ ಗೃಹಾಣಾಂ ಸುಮಂಗಲೋ ಭದ್ರವಾದೀ ಶಕುಂತೇ। ಮಾ ನಃ ಸ್ತೇನ ಈಶತ ಮಾಘಶಂಸೋಬೃಹದ್ವದೇಮ ವಿದಥೇ ಸುವೀರಾಃ ॥೩॥

ಓಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಿದಭಿ ಗೃಣಂತಿ ಕಾರವೋ ವಯೋ ವದಂತ ಋತುಥಾ ಶಕುಂತಯಃ । ಉಭೇ ವಾಚೌ ವದತಿ ಸಾಮಗಾ ಇವ ಗಾಯತ್ರಂ ಚ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಂ ಚಾನು ರಾಜತಿ ॥೧॥

ಉದ್ಗಾತೇವ ಶಕುನೇ ಸಾಮ ಗಾಯಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ಇವ ಸವನೇಷು ಶಂಸಿ । ವೃಷೇವ ವಾಜೀ ಶಿಶುಮತೀರಪೀತ್ಯಾ ಸರ್ವತೋ ನಃ ಶಕುನೇ ಭದ್ರಮಾ ವದ ವಿಶ್ವತೋ ನಃ ಶಕುನೇ ಪುಣ್ಯಮಾ ವದ ॥೨॥

ಆವದಂಸ್ತ್ವಂ ಶಕುನೇ ಭದ್ರಮಾ ವದ ತೂಷ್ಣೀಮಾಸೀನಃ ಸುಮತಿಂ ಚಿಕಿದ್ಧಿ ನಃ । ಯದುತ್ಪತನ್ವದಸಿ ಕರ್ಕರಿರ್ಯಥಾ ಬೃಹದ್ವದೇಮ ವಿದಥೇ ಸುವೀರಾಃ ॥೩॥

ಓಂ ಭದ್ರಂ ವದ ದಕ್ಷಿಣತೋ ಭದ್ರಮುತ್ತರತೋ ವದ । ಭದ್ರಂ ಪುರಸ್ತಾನ್ನೋ ವದ ಭದ್ರಂ ಮಾತ್ ಕಪಿಂಜಲ ॥೧॥

ಭದ್ರಂ ವದ ಪುತ್ರೈರ್ಭದ್ರಂ ವದ ಗೃಹೇಷು ಚ । ಭದ್ರಮಸ್ಮಾಕಂ ನೋ ವದ ಭದ್ರಂ ನೋ ಅಭಯಂ ವದ ॥೨॥

ಭದ್ರಮಧಸ್ತಾನ್ನೋ ವದ ಭದ್ರಮುಪರಿಷ್ಟಾನ್ನೋ ವದ । ಭದ್ರಂಭದ್ರಂ ನ ಆ ವದ ಭದ್ರಂ ನಃ ಸರ್ವತೋ ವದ ॥೩॥

ಅಸಪತ್ನಃ ಪುರಸ್ತಾನ್ನಃ ಶಿವಂ ದಕ್ಷಿಣತಸ್ಕೃಧಿ । ಅಭಯಂ ಸತತಂ ಪಶ್ಚಾದ್ಭದ್ರಮುತ್ತರತೋ ಗೃಹೇ ॥೪॥

ಯೌವನಾನಿ ಮಹಯಸಿ ಜಿಗ್ಯುಷಾಮಿವ ದುಂದುಭಿಃ । ಶಕುಂತಕ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಶತಪತ್ರಾಭಿ ನೋ ವದ ॥೫॥

ಆವದಂಸ್ತ್ವಂ ಶಕುನೇ ಭದ್ರಮಾ ವದ ತೂಷ್ಣೀಮಾಸೀನಃ ಸುಮತಿಂ ಚಿಕಿದ್ಧಿ ನಃ । ಯದುತ್ಪತನ್ ವದಸಿ ಕರ್ಕರಿರ್ಯಥಾ ಬೃಹದ್ವದೇಮ ವಿದಥೇ ಸುವೀರಾಃ ॥೬॥

ಸ್ವಸ್ತ್ಯಾತ್ರೇಯಋಷಿಃ । ಆದ್ಯಾನಾಂ ತ್ರಯಾಣಾಂ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ತತೋಽನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ವಿಶ್ವೇದೇವಾಃ ದೇವತಾಃ ॥

ಓಂ ಸ್ವಸ್ತಿ ನೋ ಮಿಮೀತಾಮಶ್ವಿನಾ ಭಗಃ ಸ್ವಸ್ತಿ ದೇವ್ಯದಿತಿರನರ್ವಣಃ । ಸ್ವಸ್ತಿ ಪೂಷಾ ಅಸುರೋ ದಧಾತು ನಃ ಸ್ವಸ್ತಿ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಸುಚೇತುನಾ ॥೧॥

ಸ್ವಸ್ತಯೇ ವಾಯುಮುಪ ಬ್ರವಾಮಹೈ ಸೋಮಂ ಸ್ವಸ್ತಿ ಭುವನಸ್ಯ ಯಸ್ಪತಿಃ । ಬೃಹಸ್ಪತಿಂ ಸರ್ವಗಣಂ ಸ್ವಸ್ತಯೇ ಸ್ವಸ್ತಯ ಆದಿತ್ಯಾಸೋ ಭವಂತು ನಃ ॥೨॥

ದೀಪಾವಳಿ -೧ ನರಕಚತುರ್ದಶಿ

ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾ ನೋ ಅದ್ಯಾ ಸ್ವಸ್ತಯೇ ವೈಶ್ವಾನರೋ ವಸುರಗ್ನಿಃ ಸ್ವಸ್ತಯೇ । ದೇವಾ ಅವಂತ್ವೃಭವಃ ಸ್ವಸ್ತಯೇ ಸ್ವಸ್ತಿ ನೋ ರುದ್ರಃ ಪಾತ್ವಂಹಸಃ ॥೩॥

ಸ್ವಸ್ತಿ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಸ್ವಸ್ತಿ ಪಥ್ಯೇ ರೇವತಿ । ಸ್ವಸ್ತಿ ನ ಇಂದ್ರಾಶ್ಚಾಗ್ನಿಶ್ಚ ಸ್ವಸ್ತಿ ನೋ ಅದಿತೇ ಕೃಧಿ ॥೪॥

ಸ್ವಸ್ತಿ ಪಂಥಾಮನು ಚರೇಮ ಸೂರ್ಯಾಚಂದ್ರಮಸಾವಿವ । ಪುನರ್ದದತಾಘ್ನತಾ ಜಾನತಾ ಸಂ ಗಮೇಮಹಿ ॥೫॥

ಸ್ವಸ್ತ್ಯಯನಂ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಮರಿಷ್ಟನೇಮಿಂ ಮಹದ್ಭೂತಂ ವಾಯಸಂ ದೇವತಾನಾಮ್ । ಅಸುರಘ್ನಮಿಂದ್ರಸಖಿಂ ಸಮತ್ಸು ಬೃಹದ್ಯಶೋ ನಾವಮಿವಾ ರುಹೇಮ ॥೬॥

ಅಂಹೋಮುಚಮಾಂಗಿರಸಂ ಗಯಂ ಚ ಸ್ವಸ್ತ್ಯಾತ್ರೇಯಂ ಮನಸಾ ಚ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಮ್ । ಪ್ರಯತಪಾಣಿಃ ಶರಣಂ ಪ್ರ ಪದ್ಯೇ ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಂಬಾಧೇಷ್ವಭಯಂ ನೋ ಅಸ್ತು ॥೭॥

ಘಂಟಾನಾದ, ಶಂಖನಾದ, ಭೇರಿನಾದಗಳ ಮೂಲಕ ಪರಿವಾರಸಹಿತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತೈಲಾಭ್ಯಂಜನಪೂರ್ವಕವಾದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಪೀತಾಂಬರಗಳನ್ನು ಉಡಿಸಿ ಅನೇಕ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಕೇಶವಾದಿನಾಮಗಳಿಂದ ಪುಷ್ಪ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಣ್ಣನ್ನು ಇಟ್ಟು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟೋತ್ತರ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅವನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

(ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯೇತ್ಯಾದ್ಯುಕ್ತ್ವಾ) ಅನೇನ ತೈಲಾಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನಸಮರ್ಪಣೇನ ಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತಃ ನರಕಾಂತಕಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಾತ್ಮಕಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥ ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ । ಅನಂತಾಯ ನಮಃ । ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ ॥

ಪೂಜೆಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟಚಿರಂಜೀವಿಗಳನ್ನು ನಮಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಅಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಾ ಬಲಿರ್ವ್ಯಾಸೋ ಹನೂಮಾಂಶ್ಚ ವಿಭೀಷಣಃ ।
ಕೃಪಃ ಪರಶುರಾಮಶ್ಚ ಸಪ್ತೈತೇ ಚಿರಜೀವಿನಃ ।
ಸಪ್ತೈತಾನ್ ಸಂಸ್ಮರೇನ್ನಿತ್ಯಂ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಮಥಾಷ್ಟಮಮ್ ।
ಜೀವೇದ್ವರ್ಷಶತಂ ಸಾಗ್ರಮಪಮೃತ್ಯುವಿವರ್ಜಿತಃ ॥
ನಮಶ್ಚಿರಜೀವಿಭ್ಯಃ । ಆಯುರಾರೋಗ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿಂ ಕುರ್ವಂತು ॥

ಸುವಾಸಿನಿಯ ಹಸ್ತದಿಂದ ಗರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮೊದಲು ಏಳು ಚಿರಂಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಯಾರೂ ತುಳಿಯದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಸಿ, ಅನಂತರ ಮೊದಲು ಭೂಮಿ, ಅನಂತರ ತನ್ನ ತಲೆ ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮೂರುಬಾರಿ ತೈಲವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅನಂತರ ದೇಹದ ಎಲ್ಲ ಅಂಗಗಳಿಗೆ ತೈಲಲೇಪವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸ್ನಾನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಣೆ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ನಿವಾಳಿಸಬೇಕು -

ಸೀತಾಲೋಷ್ಟಸಮಾಯುಕ್ತ ಸಂಕಟಕದಲಾನ್ವಿತ ।
ಹರ ಪಾಪಮಪಾಮಾರ್ಗ ಭ್ರಾಮ್ಯಮಾಣಃ ಪುನಃಪುನಃ ॥

ಇಲ್ಲಿಗೆ ತೈಲಾಭ್ಯಂಜನಸ್ನಾನವಿಧಾನವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

* * * * *

ನರಕಚತುರ್ದಶಿ ಕಥೆ

ನರಕಚತುರ್ದಶಿ ಕಥೆ

ಪರಮಾತ್ಮನು ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಲು ವರಾಹಾವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಭೂದೇವಿಯಲ್ಲಿ ವರಾಹರೂಪಿಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ನರಕಾಸುರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಭೂದೇವಿ ಎಂದರೆ ಪಂಚಭೂತಾಭಿಮಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯವಳಾದ ಭೂದೇವಿ ಎಂದರ್ಥ. ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸ್ವರೂಪಳಲ್ಲ. ಇವಳಲ್ಲಿ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯಾದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಭೂರೂಪದ ಆವೇಶವಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ -

ತದಾ ಭೂಮಿಃ ಪಂಚಭೂತಾವರಾ ಯಾ
ಯಸ್ಯಾಂ ಜಜ್ಞೇ ನರಕಃ ಶ್ರೀವರಾಹಾತ್ ।
ಮೂಲಪ್ರಕೃತ್ಯೈವ ಭೂಮ್ಯಾ ನಿಶಾಂತ-
ಮಾವಿಷ್ಟಾಯಾಂ ಸಾಽಽಗಮತ್ ಕೃಷ್ಣಪಾದೌ ॥

ಭೂದೇವಿಯ ಮಗನಾದ್ದರಿಂದಲೇ ನರಕಾಸುರನಿಗೆ ಭೌಮಾಸುರ ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರು. ಭೂದೇವಿಯು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬಳಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ, ಈ ನರಕಾಸುರನಿಗೆ ವೈಷ್ಣವಾಸ್ತ್ರ ಕೊಡಿಸಿದ್ದಳು. ಇಂಥ ವೈಷ್ಣವಾಸ್ತ್ರವು ತನ್ನ ಬಳಿ ಇದೆ ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರವು ಈ ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಆವರಿಸಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಕೃಷ್ಣನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಇವನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಈ ವೈಷ್ಣವಾಸ್ತ್ರವು ನರಕಾಸುರನ ಮಗನಾದ ಭಗದತ್ತನನ್ನು ಸೇರುತ್ತದೆ. ಭಗದತ್ತನು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನ ಮೇಲೆ ಈ ವೈಷ್ಣವಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದಾಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಡುವೆ ಬಂದು ತಡೆದು ಅದನ್ನು ವೈಜಯಂತೀ ಮಾಲೆಯನ್ನಾಗಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ನರಕಾಸುರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಅವಧ್ಯತ್ವವರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು. ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಯಾಗಿ ನಿಂತರೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಪರಾಜಿತನಾಗಲಾರೆ ಎಂಬ ವರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು. ಅವನ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಅಜೇಯತ್ವವರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ದುರ್ಗಮವಾದ

ಸಕಲ ಸಂಪದ್ಭರಿತವಾದ ಪ್ರಾಗ್-ಜ್ಯೋತಿಷ ಎಂಬ ಪಟ್ಟಣವನ್ನೂ ಕೂಡ ವರವನ್ನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ನೀಡಿದ್ದರು. ಅಭೇದ್ಯವಾದ ಗಿರಿದುರ್ಗ, ಅದರೊಳು ಜಲದುರ್ಗ, ಅದರೊಳಗೆ ಕ್ಷೌರಿಕನ ಕತ್ತಿಯಂತೆ ಅಲುಗಿನ ಅತ್ಯಂತ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಮೂರಾಸುರನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಪಾಶದುರ್ಗವಿದೆ. ೬೦೦೦ ಪಾಶಗಳಿಂದ ಆ ದುರ್ಗವು ಆವರಿಸಿ ಅತ್ಯಂತ ಭಯಂಕರವಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ದುರ್ಗಗಳು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಅಭೇದ್ಯವೂ, ಯಾರಿಂದಲೂ ದಾಟಲು ಅಸಾಧ್ಯವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಅದೇ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ನರಕಾಸುರನಿಗೆ ವರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು. ಪೀಠ, ಮುರ, ನಿಕುಂಬ, ಹಯಗ್ರೀವ ಮತ್ತು ಪಂಚಜನ ಎಂಬ ಐದು ಮಂದಿ ಮಂತ್ರಿಗಳು ನರಕಾಸುರನ ಬೆಂಬಲಕ್ಕಿದ್ದರು. ಇವರೇ ಲೋಕಪಾಲಕರಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ನರಕಾಸುರನು ತಿಳಿದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ತಾನೇ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿದ್ದೇನೆಂದೂ ಕೂಡ ಎಲ್ಲರ ಬಳಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಂಥ ನರಕಾಸುರನು ದೇವಯಾನಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಾಧಕರಿಗೆ ದೇವಯಾನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತೆರಳದಂತೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕನಾಗಿದ್ದನು. ವರುಣನ ಶ್ವೇತಛತ್ರವನ್ನು, ಇಂದ್ರನ ಮಣಿಶಿಖರವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ್ದನು, ಐರಾವತವನ್ನೂ ಸಹ ಅಪಹರಿಸಲು ಸಂಚು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಮೃತವನ್ನು ಸುರಿಸುವ ದೇವಮಾತೆಯಾದ ಅದಿತಿಯ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ್ದನು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ನಿರಂತರ ಅವಮಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಇಂಥ ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠನಾದ ನರಕಾಸುರನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಜರನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದಿದ್ದನು. ಆ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜರ ಪುತ್ರಿಯರನ್ನು ಅಪಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದನು. ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರದ ನೂರು ಮಂದಿ ರಾಜಕುಮಾರಿಯರನ್ನು ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದನು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ರೂಪಶೀಲವಂತರಾಗಿದ್ದರು, ಶ್ರೇಷ್ಠರಾಗಿದ್ದರು, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಅಕ್ಷತಯೋನಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ನಿರಂತರ ವ್ರತನಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದೇವಕನ್ಯೆಯರು ಕೆಲವರು ದೇವಗಂಧರ್ವಕನ್ಯೆಯರು ಆಗಿದ್ದರು. ತ್ವಷ್ಟ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ

ಮಗಳಾದ ಕಶೇರು ಎಂಬುವಳು ಪ್ರಧಾನಳಾಗಿದ್ದಳು. ಮೊದಲು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಅಗ್ನಿಪುತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಸ್ತ್ರೀತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಉತ್ತಮವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ್ದರು.

ನರಕಾಸುರನ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ಈ ಎಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಿರಂತರ ದುಃಖಿತರಾಗಿದ್ದರು. ''ತಮಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಜೀವನವೇ ಇಲ್ಲ. ನರಕಾಸುರನಿಂದಲೇ ತಮಗೆ ಮರಣವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಒಂದುವೇಳೆ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದರೂ ಕೂಡ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಸಂಶಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಜೀವನವೆಲ್ಲವೂ ಅಂಧಕಾರಮಯವಾಗಿದೆ'' ಎಂಬುದಾಗಿ ೧೬ ವರ್ಷವೂ ತುಂಬದ ಆ ಬಾಲೆಯರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ ನಾರದರು ಆ ಕನ್ಯೆಯರ ಬಳಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಂತ್ವನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು. 'ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆಗಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪತ್ನಿಯರಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಜೀವನವನ್ನು ನೆಡೆಸಿ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾಗುತ್ತೀರಿ. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿರಿ' ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾರದರು ಆ ಎಲ್ಲಾ ಕನ್ಯೆಯರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಏಕವೇಣೀಧಾರಿಗಳಾದರು. ಕಷಾಯ-ವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟರು. ಸಂಪೂರ್ಣ ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹವುಳ್ಳವರಾದರು. ಲಕ್ಷ್ಮೀವ್ರತನಿಷ್ಠರಾದರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ತಮಗೆ ಪತಿಯಾಗಿ ಒಲಿಯಬೇಕೆಂದು ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದರು. ನರಕಾಸುರನು ಒಡ್ಡುತ್ತಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಆಮಿಷಗಳನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದರು. ಇಂಥ ಅವರ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ವಾಯುದೇವರು 'ನಾರದರು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಸತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಮಗೆ ಪತಿಯಾಗಿ ದೊರಕುತ್ತಾನೆ' ಎಂದು ವರವನ್ನು ನೀಡಿದರು.

ವಾಯುದೇವರ ವರಪಡೆದ ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರದ ನೂರುಮಂದಿ ರಾಜಕುಮಾರಿಯರ ಸಂತಸ ಹೇಳತೀರದು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಎಂದು ಬರುತ್ತಾನೆ ? ಈ ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಎಂದು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ ? ಎಂಬ ತವಕದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲವನ್ನು

ದೀಪಾವಳಿ -೧ ನರಕಚತುರ್ದಶಿ

ಸಕಲ ಸಂಪದ್ಭರಿತವಾದ ಪ್ರಾಗ್-ಜ್ಯೋತಿಷ ಎಂಬ ಪಟ್ಟಣವನ್ನೂ ಕೂಡ ವರವನ್ನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ನೀಡಿದ್ದರು. ಅಭೇದ್ಯವಾದ ಗಿರಿದುರ್ಗ, ಅದರೊಳು ಜಲದುರ್ಗ, ಅದರೊಳಗೆ ಕ್ಷೌರಿಕನ ಕತ್ತಿಯಂತೆ ಅಲುಗಿನ ಅತ್ಯಂತ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಮೂರಾಸುರನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಪಾಶದುರ್ಗವಿದೆ. ೬೦೦೦ ಪಾಶಗಳಿಂದ ಆ ದುರ್ಗವು ಆವರಿಸಿ ಅತ್ಯಂತ ಭಯಂಕರವಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ದುರ್ಗಗಳು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಅಭೇದ್ಯವೂ, ಯಾರಿಂದಲೂ ದಾಟಲು ಅಸಾಧ್ಯವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಅದೇ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ನರಕಾಸುರನಿಗೆ ವರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು. ಪೀಠ, ಮುರ, ನಿಕುಂಬ, ಹಯಗ್ರೀವ ಮತ್ತು ಪಂಚಜನ ಎಂಬ ಐದು ಮಂದಿ ಮಂತ್ರಿಗಳು ನರಕಾಸುರನ ಬೆಂಬಲಕ್ಕಿದ್ದರು. ಇವರೇ ಲೋಕಪಾಲಕರಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ನರಕಾಸುರನು ತಿಳಿದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ತಾನೇ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿದ್ದೇನೆಂದೂ ಕೂಡ ಎಲ್ಲರ ಬಳಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಂಥ ನರಕಾಸುರನು ದೇವಯಾನಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಾಧಕರಿಗೆ ದೇವಯಾನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತೆರಳದಂತೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕನಾಗಿದ್ದನು. ವರುಣನ ಶ್ವೇತಛತ್ರವನ್ನು, ಇಂದ್ರನ ಮಣಿಶಿಖರವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ್ದನು, ಐರಾವತವನ್ನೂ ಸಹ ಅಪಹರಿಸಲು ಸಂಚು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಮೃತವನ್ನು ಸುರಿಸುವ ದೇವಮಾತೆಯಾದ ಅದಿತಿಯ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ್ದನು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ನಿರಂತರ ಅವಮಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಇಂಥ ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠನಾದ ನರಕಾಸುರನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಜರನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದಿದ್ದನು. ಆ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜರ ಪುತ್ರಿಯರನ್ನು ಅಪಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದನು. ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರದ ನೂರು ಮಂದಿ ರಾಜಕುಮಾರಿಯರನ್ನು ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದನು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ರೂಪಶೀಲವಂತರಾಗಿದ್ದರು, ಶ್ರೇಷ್ಠರಾಗಿದ್ದರು, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಅಕ್ಷತಯೋನಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ನಿರಂತರ ವ್ರತನಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದೇವಕನ್ಯೆಯರು ಕೆಲವರು ದೇವಗಂಧರ್ವಕನ್ಯೆಯರು ಆಗಿದ್ದರು. ತ್ವಷ್ಟ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ

ಮಗಳಾದ ಕಶೇರು ಎಂಬುವಳು ಪ್ರಧಾನಳಾಗಿದ್ದಳು. ಮೊದಲು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಅಗ್ನಿಪುತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಸ್ತ್ರೀತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಉತ್ತಮವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ್ದರು.

ನರಕಾಸುರನ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ಈ ಎಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಿರಂತರ ದುಃಖಿತರಾಗಿದ್ದರು. ''ತಮಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಜೀವನವೇ ಇಲ್ಲ. ನರಕಾಸುರನಿಂದಲೇ ತಮಗೆ ಮರಣವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಒಂದುವೇಳೆ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದರೂ ಕೂಡ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಸಂಶಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಜೀವನವೆಲ್ಲವೂ ಅಂಧಕಾರಮಯವಾಗಿದೆ'' ಎಂಬುದಾಗಿ ೧೬ ವರ್ಷವೂ ತುಂಬದ ಆ ಬಾಲೆಯರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ ನಾರದರು ಆ ಕನ್ಯೆಯರ ಬಳಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಂತ್ವನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು. 'ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆಗಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪತ್ನಿಯರಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಜೀವನವನ್ನು ನೆಡೆಸಿ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾಗುತ್ತೀರಿ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿರಿ' ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾರದರು ಆ ಎಲ್ಲಾ ಕನ್ಯೆಯರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಏಕವೇಣೀಧಾರಿಗಳಾದರು. ಕಷಾಯ-ವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟರು. ಸಂಪೂರ್ಣ ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹವುಳ್ಳವರಾದರು. ಲಕ್ಷ್ಮೀವ್ರತನಿಷ್ಠರಾದರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ತಮಗೆ ಪತಿಯಾಗಿ ಒಲಿಯಬೇಕೆಂದು ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದರು. ನರಕಾಸುರನು ಒಡ್ಡುತ್ತಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಆಮಿಷಗಳನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದರು. ಇಂಥ ಅವರ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ವಾಯುದೇವರು 'ನಾರದರು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಸತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಮಗೆ ಪತಿಯಾಗಿ ದೊರಕುತ್ತಾನೆ' ಎಂದು ವರವನ್ನು ನೀಡಿದರು.

ವಾಯುದೇವರ ವರಪಡೆದ ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರದ ನೂರುಮಂದಿ ರಾಜಕುಮಾರಿಯರ ಸಂತಸ ಹೇಳತೀರದು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಎಂದು ಬರುತ್ತಾನೆ ? ಈ ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಎಂದು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ ? ಎಂಬ ತವಕದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲವನ್ನು

ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೊಂದು ಶುಭದಿವಸ ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಆಶ್ವೀನಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿವಸ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವ ಸುಮುಹೂರ್ತ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಇತ್ತ ರೈವತಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿದ್ದರು. 'ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಅನಂತರ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮಳು' ಈ ತತ್ವವನ್ನು ಸಾರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾರದರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹಾಗೂ ರುಕ್ಮಿಣೀದೇವಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿದರು. ಮತ್ತು ರುಕ್ಮಿಣೀದೇವಿಗೆ ಪಾರಿಜಾತಪುಷ್ಪವನ್ನು ನೀಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಸತ್ಯಭಾಮೆಗೆ ಸವತಿಮಾತ್ಸರ್ಯವು ಉಂಟಾಯಿತು. 'ನಾರದರು ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅದನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಅಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. (ಇದು ಕೇವಲ ವಿಡಂಬನೆ. ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಮತ್ತು ರುಕ್ಮಿಣಿ ಇಬ್ಬರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ರೂಪಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಸವತಿಯರ ಸ್ವಭಾವ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯು ಹೀಗೆ ನಟನೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ.) ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ಕುಪಿತವಾದ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವಿಡಂಬನೆಗಾಗಿ ಹೀಗೆ ಸಾಂತ್ವನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ -

''ನಿನಗೆ ಪಾರಿಜಾತವೃಕ್ಷವನ್ನೇ ತಂದುಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ದುಃಖ ಪಡಬೇಡ'' ಎಂದು. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳ ಜೊತೆ ನರಕಾಸುರನಿಂದ ದೇವೇಂದ್ರನಂದು ಪರಾಜಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಅದಿತಿಯ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಆ ನರಕಾಸುರನು ಅಪಹಾರ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ನರಕಾಸುರನಿಂದ ಪೀಡಿತರಾದ ಅನೇಕ ಮುನಿಗಳು ಬದರಿಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಆಗಮಿಸಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕರು. ನರಕಾರಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವಂತೆ ಎಲ್ಲ ಋಷಿಮುನಿಗಳು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದರು. ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗರುಡನನ್ನು ನೆನೆದನು. ಕೂಡಲೇ ಗರುಡನು ಆಗಮಿಸಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಗರುಡನನ್ನು ಏರಿ ವಾಯುವ್ಯದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದನು.

ಹಂತಂ ಕೃಷ್ಣೋ ನರಕಂ ತತ್ರ ಗತ್ವಾ
ಗಿರಿಂ ದುರ್ಗಂ ಗದಯಾ ನಿರ್ಬಿಭೇದ।
ವಾಯವ್ಯಾಸ್ತ್ರೇಣೋದಕಂ ಶೋಷಯಿತ್ವಾ
ಚಕರ್ತ ಖಡ್ಗೇನ ಮುರಸ್ಯ ಪಾಶಾನ್ ॥

ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರಾಗ್ಜ್ಯೋತಿಷ ಪುರಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರಿಂದಲೂ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಗಿರಿದುರ್ಗವನ್ನು ತನ್ನ ಗದೆಯಿಂದ ಭೇದಿಸಿದನು. ಮುಂದಿರುವ ಜಲದುರ್ಗವನ್ನು ವಾಯುವ್ಯಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಶೋಷಣೆಗೈದನು. ಅಲ್ಲಿರುವ ಮುರನ ಪಾಶಗಳನ್ನು ಖಡ್ಗದಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಮುರ ಎಂಬ ಮಂತ್ರಿಯು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದನು. ಈ ಮುರನು ಶಂಖಾಸುರನ ಮಗನು. ಇವನಿಗೆ ಐದು ತಲೆ ಇತ್ತು. ಜಲಸ್ತಂಭ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿತು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ೭೦೦೦ ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು ಇವನಿಗಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಮುರನನ್ನು ಕೊಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅಂದಿನಿಂದ ಮುರಾರಿ ಎನಿಸಿದನು. ಇದರಂತೆ ಪೀಠ, ನಿಶುಂಭ, ಹಯಗ್ರೀವ, ಪಂಚಜನ ಎಂಬ ಉಳಿದ ಮಂತ್ರಿಜನರನ್ನೂ ಕೂಡ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದನು. ತನ್ನ ಚಕ್ರದಿಂದ ಎಲ್ಲರ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿದನು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಗಳು. ರುದ್ರವರದೃಪ್ತರು, ಅವಧ್ಯರು ಆಗಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ರುದ್ರದೇವರಿಂದ ವರವನ್ನು ಪಡೆದ ಮೂವತ್ತೈದು ಮಂದಿ ಮಂತ್ರಿಪುತ್ರರು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮುಗಿಸಿದನು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ನರಕಾಸುರನ ಜೊತೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಬಳಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದ ನರಕಾಸುರನು ೩೦ ಅಕ್ಷೋಹಿಣಿ ಸೈನ್ಯ ಸಮೇತನಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

ಜಘ್ನೇ ಸೇನಾಂ ಗರುಡಃ ಪಕ್ಷಪಾತೈಃ
ಪಾದಂ ಶೇಷಂ ಕೇಶವಃ ಸಾಯಕೌಘೈಃ ।
ಅಥಾಸಸಾದಾಶು ಭೌಮೋಽಚ್ಯುತಂ ತಂ
ಮುಂಚನ್ ಬಾಣಾನಸ್ತ್ರಸಮ್ಮಂತ್ರಿತಾನ್ ದ್ರಾಕ್ ॥

ಆ ನರಕಾಸುರನ ಸೈನ್ಯದ ಕಾಲಂಶವನ್ನು ಗರುಡನು ತನ್ನ ರೆಕ್ಕೆಗಳ ಹೊಡೆತದಿಂದಲೇ ನಾಶಮಾಡಿದನು. ಉಳಿದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬಾಣಸಮೂಹಗಳಿಂದ ನಾಶ ಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರ ನರಕಾಸುರನು ಅಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅನೇಕ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಎಸೆದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಗರದ ಹೊರಗೆ ಮಂತ್ರಿಪುತ್ರರನ್ನು, ಮಂತ್ರಿಜನರನ್ನು ಕೊಂದಿದ್ದನು. ಅನಂತರ ನಗರದ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನರಕಾಸುರನು ಸೈನ್ಯಸಮೇತನಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ನರಕಾಸುರನ ರಥವು ೪೦೦ ಮೊಳದಷ್ಟು ಉದ್ದವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಎಂಟು ಚಕ್ರಗಳಿದ್ದವು. ಒಂದು ಸಾವಿರ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಲಾಗಿತ್ತು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ನೀಡಿದ ಶತಘ್ನೀ ಎಂಬ ಗದೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ಎಸೆದನು.

ಅಚ್ಛೇದ್ಯೋಽಭೇದ್ಯೋ ನಿತ್ಯಸಂವಿತ್ಸುಖಾತ್ಮಾ
ನಿತ್ಯಾವ್ಯಯಃ ಪೂರ್ಣಶಕ್ತಿಃ ಸ ಕೃಷ್ಣಃ ।
ನಿಗೀರ್ಯ ತಾಂ ದೇವವರಃ ಶತಘ್ನೀಂ
ನಿತ್ಯಾಶ್ರಾಂತೋಽದರ್ಶಯಚ್ಛ್ರಾಂತವಚ್ಚ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಿತ್ಯಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪೂರ್ಣವಾದ ಶಕ್ತಿವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಚ್ಛೇದ್ಯನು, ಅಭೇದ್ಯನು, ದೇವೋತ್ತಮನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೂ ಕೂಡ ಶತಘ್ನಿ ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಆಯುಧವನ್ನು ನುಂಗಿ. ಅಸುರಮೋಹನಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಶ್ರಮಗೊಂಡವನಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕ್ಷಣಕಾಲ ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಂತೆ ನಟಿಸಿದನು. ಎಚ್ಚೆತ್ತ ಮೇಲೆ ಸತ್ಯಭಾಮೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ಆಯಾಸಗೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ನೀನು ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡು ಎನ್ನುತ್ತಾ

ತನ್ನಲಿರುವ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಸತ್ಯಭಾಮೆಗೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಸತ್ಯಭಾಮೆಯು ಶಾರ್ಙ್ಗ ಎಂಬ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಯುದ್ಧ ಮಾಡರಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. ನರಕಾಸುರನು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಲು ಮಹಾಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ನರಕಾಸುರನನ್ನು ನಿರಾಯುಧನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಳು. ಅವನ ಬೃಹತ್ತಾದ ರಥವನ್ನು ಭಗ್ನಗೊಳಿಸಿದಳು.

ಆಲಿಂಗ್ಯ ಕೃಷ್ಣಃ ಸತ್ಯಭಾಮಾಂ ಪುನಶ್ಚ
ರಥಾಂತರೇ ಸಂಸ್ಥಿತಂ ಭೌಮಮುಗ್ರಂ ।
ಸೃಜಂತಮಸ್ತ್ರಾಣ್ಯರಿಣಾ ನಿಕೃತ್ತ-
ಸ್ಕಂಧಂ ಮೃತ್ಯೋರರ್ಪಯಾಮಾಸ ಶೀಘ್ರಂ ॥

ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ಈ ಯುದ್ಧದಿಂದ ತೃಪ್ತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮೇಲೆದ್ದು ಅವಳನ್ನು ಆಲಂಗಿಸಿದನು. ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಲು ಸ್ವತಃ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದನು. ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರದಿಂದ ನರಕಾಸುರನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಛೇದನೆಗೊಳಿಸಿ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಆವಿಷ್ಟರಾದ ವಾಯುದೇವರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನೇ ಸೇರಿದರು. ಪಾಪಿಷ್ಟನಾದ ನರಕಾಸುರನು ಅಂಧಂತಮಸ್ಸಿಗೆ ಹೋದನು.

ನರಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರವಾದ ಮೇಲೆ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆ ನರಕನ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ನರಕಾಸುರನ ತಾಯಿಯಾದ ಭೂದೇವಿಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ನಮಿಸಿ ಅದಿತಿಯ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದಳು. ಭಗದತ್ತನೆಂಬ ನರಕಾಸುರನ ಮಗನನ್ನೂ ಕೂಡ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದಳು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆ ನರಕಾಸುರನ ಪ್ರಾಗ್‌ಜ್ಯೋತಿಷಪುರವನ್ನು ತಾನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೇ ಭಗದತ್ತನಿಗೆ ನೀಡಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದನು.

ದೀಪಾವಳಿ -೧ ನರಕಚತುರ್ದಶಿ

ಹಿಂದೆ ರುದ್ರದೇವರು ಕುಬೇರನಿಗೆ ಸುಪ್ರತೀಕ ಎಂಬ ಆನೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು. ಆ ಕುಬೇರನಿಂದ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ನರಕಾಸುರನು ಸುಪ್ರತೀಕವೆಂಬ ಆನೆಯನ್ನು ಅಪಹಾರ ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಭಗದತ್ತನಿಗೆ ಈ ಆನೆಯನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಉದಿಸಿದ ನಾಕು ದಂತಗಳುಳ್ಳ ೬೦೦೦ ಉತ್ತಮ ಆನೆಗಳನ್ನು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ೨೦೦ ಯೋಜನೆಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರವಿದ್ದ ಬಂಗಾರದ ಹಾಗೂ ರತ್ನಗಳ ಪರ್ವತಗಳನ್ನೇ ದ್ವಾರಕಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ನರಕಾಸುರನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದುತಂದ ೧೬೧೦೦ ಮಂದಿ ರಾಜಕಮಾರಿಯರು ಬಂಧನದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕಂಡನು. ಕೂಡಲೇ ಅವರನ್ನು ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದನು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಕಮಲಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಆನಂದಬಾಷ್ಪವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ 'ನೀನೇ ನಮಗೆ ಪ್ರಾಣದೇವ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕರು. ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಭಗದತ್ತನಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ''ಈ ಎಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಅಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ರಾಜಕುಮಾರಿಯರು ಧರಿಸುವಂಥ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪೀತಾಂಬರಗಳನ್ನು ಉಡಿಸಿ, ಕಳುಹಿಸು'' ಎಂದು. ಆಗ ಭಗದತ್ತನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಆ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಅಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ದಿವ್ಯಪೀತಾಂಬರಗಳನ್ನು ನೀಡಿ, ವೈಭವೋಪೇತವಾದ ಷಡ್ರಾಸನ್ನಗಳಿಂದ ಊಟೋಪಾಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು.

ಭೂದೇವಿಯು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ನರಕಾಸುರನಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯೆಂದು ಇಂದಿನ ದಿವಸವು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಲಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಬಂಧನದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀಯರು 'ಮುಂದೇನು ಗತಿ ? ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾರು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಮಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ದಾರಿಯೇ ಇಲ್ಲ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಂತ್ವನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ''ನೀವು ಚಿಂತಿಸುವುದು ಬೇಡ. ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ನಾನೇ

ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತೇನೆ. ಲೋಕವು ಏನೇ ಹೇಳಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನುಮುಂದೆ ನೀವು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪತ್ನಿಯರು ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾಗುತ್ತೀರಿ'' ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿ, ೧೬೧೦೦ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ದ್ವಾರಕಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಉತ್ಸವದ ಮೂಲಕ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅರಮನೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅರಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರೂಪದಿಂದ ಅವರ ಜೊತೆ ಸಂಸಾರ ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹತ್ತು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಒಂದು ಹೆಣ್ಣುಮಗುವಿಗೆ ಜನ್ಮವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕನ್ನೇ ಕಾಣದಂತೆ ಕುರುಡರಾಗಿದ್ದ, ೧೬೧೦೦ ಮಂದಿ ರಾಜಕುಮಾರಿಯರಿಗೆ ಜೀವನಪಥವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಅವರೆಲ್ಲರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ದಿವ್ಯಜ್ಯೋತಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗಿದ ದಿವಸವೇ ನರಕಚತುರ್ದಶಿ.

ಪರಮಾತ್ಮನು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನೂ ಕೂಡ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ೧೬೧೦೦ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನವು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ಕಥೆ ಮುಗಿಯಿತು.

* * * * *

ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ಹಾಡುಗಳು

ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ಹಾಡುಗಳು

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಆರತಿ ಮಾಡುವಾಗ ಹೇಳಬೇಕು

ಆರುತಿ ಮಾಡಿರೆ ಶ್ರೀ ಹರಿಗೆ
ಚೆನ್ನದಾರುತಿಯನು ತಂದು ಬೆಳಗೀರೆ
ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕಾಮಪಿತನ ಪೂಜಿಸ
ಮಾಸಾಭಿಮಾನಿ ದಾಮೋದರನ ಭಜಿಸಿ
ಲೇಸು ಸಂಪಿಗೆ ಗಂಧೆಣ್ಣೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ
ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಕೊಂಡಾಡಿರೇ

ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕರ್ತೃ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು
ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು ದೀಪಾವಳಿಯು
ಉತ್ತಮ ನರಕಚತುರ್ದಶಿ ದಿನದಿ,
ನರಕಾಸುರನ ವಧೆ ಮಾಡಿ ಬಂದ

ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಮುಹೂರ್ತದಲೆದ್ದು
ಗೋವು ತುಳಸಿ ಪೂಜೆಯ ಮಾಡಿ, ಮತ್ತೆ
ಧರೆಗಿಳಿದ ಕೃಷ್ಣ ಹಯವದನಗೆ
ಮುತ್ತಿನಾರುತಿಯ ಬೆಳಗೀರೆ

* * * *

ಹಕ್ಕಿಯ ಹೆಗಲೇರಿ ಬಂದವಗೆ ನೋ । ಡಕ್ಕ ಮನಸೋತೆ ನಾನವಗೆ ॥ಪ॥ ಸತ್ರಾಜಿತನ ಮಗಳೆತ್ತಿನ ಉ। ನ್ಮತ್ತ ನರಕನೊಳು ಕಾದಿದ। ಮತ್ತೆ ಕೆಡಹಿದ ಆವನಂಗವ। ಸತಿಗಿತ್ತನು ಆಲಿಂಗನವ ॥೧॥ ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ ನಾರಿಯರ ಸೆರೆ । ಮುದದಿಂದ

ಬಿಡಿಸಿ ಮಾ ಮನೋಹರ। ಅದಿತಿಯ ಕುಂಡಲ ತಳೆದಾ ಹರ। ವಿಧಿ ಸುರ ನೃಪರನು ಸಲಹಿದ ॥೨॥ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಾಗ್ಜೋತಿಷ ಪುರವ ಭಗ। ದತ್ತಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವರಾಭಯವ। ಕರ್ತ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯನ ನಂಬಿದೆ ಶ್ರೀ । ಮೂರ್ತಿಯ ಪಾದವ ಹೊಂದಿದೆ ॥೩॥ ನರಕ ಚತುರ್ದಶಿ ಪರ್ವವ ಹರಿ ಹರುಷದಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು ದೇವ। ಶರಣಾಗತಜನ ವತ್ಸಲ ರಂಗ । ಪರಮ ಭಾಗವತರ ಪ್ರತಿಪಾಲ ॥೪॥ ಹೊಗಳಿ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯನ ಮಹಿಮೆಯ ಮುಕ್ತಿ। ನಗರದ ಅರಸನ ಕೀರ್ತಿಯ। ಜಗದೀಶ ಪ್ರಸನ್ವೇಂಕಟೇಶನೆ ಭಕ್ತ। ರಘುಹಾರಿ ರವಿಕೋಟಿಕಾಶನೆ ॥೫॥

* * * *

ಬಣ್ಣಿಸಿ ಗೋಪಿ ಹರಸಿದಳು ॥ಪ॥ ಎಣ್ಣೆಯನೊತ್ತುತ ಯದುಕುಲತಿಲಕಗೆ ॥ಅ॥ ಆಯುಷ್ಯವಂತನಾಗು ಅತಿ ಬಲ್ಲಿದವನಾಗು । ಮಾಯದ ಖಳರ ಮರ್ದನನಾಗು ॥ ರಾಯರ ಪಾಲಿಸು ರಕ್ಕಸರ ಸೋಲಿಸು । ವಾಯುಸುತಗೆ ನೀನೊಡೆಯನಾಗೆನುತ ॥೧॥ ಧೀರನು ನೀನಾಗು ದಯಾಂಬುಧಿಯಾಗು । ಆ ರುಗ್ಮಿಣಿಗೆ ನೀನರಸನಾಗು ॥ ಮಾರನ ಪಿತನಾಗು ಮಧುಸೂದನನಾಗು। ದ್ವಾರಾವತಿಗೆ ನೀ ದೊರೆಯಾಗೆನುತ ॥೨॥ ಆನಂದ ನೀನಾಗು ಅಚ್ಯುತ ನೀನಾಗು । ದಾನವಾಂತಕನಾಗು ದಯವಾಗು ॥ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಾಗು ಶ್ರೀನಿಧಿ ನೀನಾಗು ॥ ಜ್ಞಾನಿ ಪುರಂದರವಿಠಲನಾಗೆನುತ ॥೩॥

* * * *

ಬಂದದ್ದೆಲ್ಲಾ ಬರಲಿ। ಗೋ। ವಿಂದನ ದಯ ನಮಗಿರಲಿ ॥ಪ॥ ಮಂದರಧರ ಗೋವಿಂದ ಮುಕುಂದನ । ಸಂದರುಶನವೊಂದಿದ್ದರೆ ಸಾಲದೆ ॥ಅ॥ ಆರು ಅರಿಯದಿರಲೆನ್ನ । ಮು । ರಾರಿಯು ಎನಗೆ ಪ್ರಸನ್ನ । ಘೋರದುರಿತದ ಬನ್ನ । ಭಯ। ಹಾರಿ ಗುಣಾಂಬುಧಿ ಘನ್ನ ॥ ಶ್ರೀರಮಣನ ಸಿರಿ ಚರಣಸೇವಕರಿಗೆ। ಕ್ರೂರ ಯಮನು ಶರಣಾಗತನಲ್ಲವೆ ॥೧॥ ಅರಗಿನ ಮನೆಯೊಳಗಂದು। ಪಾಂಡ। ವರನು

ಕೊಲಲುಬೇಕೆಂದು । ದುರುಳ ಕೌರವ ಕಪಟ । ದಿಂದ । ಇರಲು ಆ ಕ್ಷಣದಿಂದ ॥ ಹರಿಕೃಪೆಯವರಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾರಣ ಬಂದ । ದುರಿತ ಭಯವು ಬದಲಾಯಿತಲ್ಲವೆ ॥೨॥ ಸಿಂಗನ ಪೆಗಲೇರಿ ಸಾಗೆ । ಕರಿ । ಭಂಗವೇಕೆ ಮತ್ತವಗೆ । ರಂಗನ ದಯವುಳ್ಳವಗೆ । ಭವ । ಭಂಗದ ಬಯಕೆಯ ಹಂಗೇಕೆ ॥ ಮಂಗಳಮಹಿಮೆ ಪುರಂದರವಿಠಲ । ರಂಗನ ದಯವೊಂದಿದ್ದರೆ ಸಾಲದೆ ॥೩॥

* * * * *

ಬಂದನೇನೆ ರಂಗ ಬಂದನೇನೆ ॥ಪ॥ ಎನ್ನ । ತಂದೆ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ನವನೀತಚೋರ ॥ಅ॥ ಘಲುಘಲುಘಲುರೆಂಬ ಪೊನ್ನಂದುಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ । ಹೊಳೆಹೊಳೆಯುವ ಪಾದವನೂರುತ ॥ ನಲಿನಲಿದಾಡುವ ಉಂಗುರ ಅರಳೆಲೆ । ಥಳ ಥಳ ಹೊಳೆಯುತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ॥೧॥ ಕಿಣಿ ಕಿಣಿ ಕಿಣಿರೆಂಬ ಕರದ ಕಂಕಣ ಬಳೆ । ಝುಣ ಝುಣ ಝುಣರೆಂಬ ನಡುವಿನ ಗಂಡೆ ॥ ಧಣ ಧಣ ಧಣರೆಂಬ ಪಾದವ ತೊಡವಿನ । ಮಿಣಿ ಮಿಣಿ ಕುಣಿದಾಡುತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ॥೨॥ ಹಿಡಿ ಹಿಡಿ ಹಿಡಿಯೆಂದು ಪುರಂದರವಿಠಲನ । ದುಡು ದುಡು ದುಡು ದುಡುನೇ ಒಡುತ ॥ ನಡೆ ನಡೆ ನಡೆಯೆಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಪಿಡಿಯಲು । ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ದಮ್ಮಯ್ಯ ಎನ್ನುತ ॥೩॥

* * * * *

ಬಂದ ನೋಡಿ ಗೋವಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ॥ಪ॥ ಬಂದ ಬಂದ ಆನಂದತೀರ್ಥ ಮು । ನೀಂದ್ರವಂದ್ಯ ಹರಿ ನಂದಮುಕುಂದನು ॥ಅ॥ ಸರಸಿಜಾಕ್ಷ ಧೊರೆಯೆ । ಸರ್ವ ರ । ಪೊರೆವ ದಯಾನಿಧಿಯೆ ॥ ಕರಿಯ ವರನ ಚಕ್ರದಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದ । ಹರಿ ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಪ ಪಾಲ್ಗಡಲೊಡೆಯನು ॥೧॥ ಇಂದ್ರದೇವವಂದ್ಯ । ಇಷ್ಟರ । ಇಂದು ಕಾಯ್ವ ನಿತ್ಯಾನಂದ ॥ ಚಂದ್ರಕೋಟಿಲಾವಣ್ಯ ಮುಖದಲಿ । ಸುಂದರ ಅರಳೆಲೆ ಹಾರಗಳಿಂದಲಿ ॥೨॥ ಚರಣಕಮಲಕಾಂತೆ । ಸರ್ವದಾ । ಮಾಳ್ಪದು ದಯವಂತೆ ॥ ತರತರ ಜನರಿಗೆ ಕರೆದು ವರವನೀವ । ಸರಸಿಜಾಕ್ಷ ನಮ್ಮ ಪುರಂದರವಿಠಲನು ॥೩॥

* * * * *

ಅಡುಗೆಗಳು

ಜಲಪೂರಣತ್ರಯೋದಶೀ ಹಾಗೂ ನರಕಚತುರ್ದಶಿ ಹಬ್ಬದ ಅಡುಗೆಗಳು

ಎರೆಯಪ್ಪ

ಗೊಧಿ ಬಿಳೀಬೆಲ್ಲ ಇವನ್ನಾಗಲಿ ಅಕ್ಕಿ ಬೆಲ್ಲ ಇವನ್ನಾಗಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಸಣ್ಣಾಗಿ ತಿರುವಿ ಹಾಕಿ ಬಾಣಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗಯ್ಯಿನ ಅಗಲವಾಗುವಂತೆ ಕರಿಯುವುದು.

ಅಪ್ಪೀ ಪಾಯಸ

ಹಸನಾದ ರವೆಗೆ ನೀರುಹಾಕಿ ಕಲೆಸಿ ತುಪ್ಪ ಸವರಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಟ್ಟಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ತುಪ್ಪ ಹಚ್ಚಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಾದಿ ರೂಲುದೊಣ್ಣೆಯಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ನಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನ ದಪ್ಪಕ್ಕೆ, ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಕ್ಕಿಹಿಟ್ಟು ಹಾಕಿ ಹಪ್ಪಳದಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ಲಟ್ಟಿಸಿ ಹದನಾಗಿ ಕರಿಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಕಠೆದ ಬಳಿಕ ಎಷ್ಟು ಬೇಕೋ ಅಷ್ಟು ಹಪ್ಪಳಗಳನ್ನು ಒಂದು ತಟ್ಟೆಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕೈಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪುಡಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಬಳಿಕ 1 ಪಾತ್ರೆಗೆ 2 ಸೇರಿನಷ್ಟು ಹಾಲು ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಹಪ್ಪಳದ ಪುಡಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಮರಳಿಸಬೇಕು. ಆ ಬಳಿಕ 1 ಸೇರು ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ಹೊಂದಿಸಬೇಕು. ಕೆಂಡದ ಮೇಲೆ ಮುಚ್ಚಿಡಬೇಕು. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಕಾಯಿಸಿದ ಹಾಲನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಅಪ್ಪಿಪಾಯಸ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು.

ಸಜ್ಜಿಗೆಯ ಹೋಳಿಗೆ

1 ಪಾವು ಹದನಾದ ರವೆಯನ್ನು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಹುರಿದು, ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಲನ್ನು ಚುಮುಕಿಸಿ, ಪಕ್ವ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಬಿಳೀ ಬೆಲ್ಲದ ಪುಡಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಹಾಕಿ, ಹೊಂದಿಸಿ, ಹದವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕೆಳಗೆ ಬಾಣಲೆಯನ್ನು ಇಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಗೋಧಿಯ ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ರವೆಯ ಕಣಕವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತೆಳ್ಳಗೆ ಹೋಳಿಗೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಬಾಳೆಎಲೆಯ್ಯ ಮೇಲೆ ತಟ್ಟಬಹುದು.

ಫೇಣಿ

ಅರ್ಧ ಸೇರು ಹಸನಾದ ರವೆಯನ್ನು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ, ಮುದ್ದೆ ಮಾಡಿ ಇಡಬೇಕು. ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಶೋಧಿಸಿದ ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಬೆರೆಸಿ ಇದನ್ನು ಆ ಮುದ್ದೆಗೆ ಸವರಿ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಟ್ಟಬೇಕು. ಪುನಃ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಸವರಿ ಇನ್ನೊಂದು ವೇಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಟ್ಟಿ ಮರ್ದಿಸಿ ನಾದಬೇಕು. ಒಂದು ಅಗಲವಾದ ಬಾಳೆ ಎಲೆಗೆ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ತುಪ್ಪವನ್ನಾಗಲಿ ಸವರಿ, ಈ ಮುದ್ದೆಯನ್ನು ರೂಲುದೊಣ್ಣೆಯಂತೆ ಮಾಡಿಡುವುದು. ಪುನಃ ಇದಕ್ಕೆ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ಹಚ್ಚಿ ಬೆತ್ತದ ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿ, ಗೇಣಿಗೆ ಒಂದು ತುಂಡು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ತುಂಡುಗಳಿಗೆ ಪುನಃ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಸವರಿ ಬಿಚ್ಚೋಲೆಯಂತೆ ಹೊಸೆದು ಅಗಲಿಸಿ ಆ ಬಾಳೆ ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಅಗಲವಾಗಿ ಬಳ್ಳಿಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ತಾಕದಂತೆ ಗುಂಡಗೆ ಹರವಬೇಕು. ಪುನಃ ಇವಕ್ಕೆ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಸವರಿ ಪದರುಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ತಾಕದಂತೆ ಬಿಡಿಸಿ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸುತ್ತಿ ಹಾಕುವುದು, ಈ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬಳಿಕ, ಇದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಬಾಳೆಲೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡುವುದು. ಬಾಂಡ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಹದನಾದ ಬಳಿಕ ಕೈಗಳಿಗೆ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಸವರಿಕೊಂಡು ಈ ಸುರಳಿಯನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಊಬು ತೆಗೆದು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ, ಹಂಚಿಕಡ್ಡಿಯ ಎರಡು ಕಂತೆಗಳನ್ನು, 2 ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಆ ಪೇಣಿಯು ಬೇಯುವಾಗ ಆಗಲಿಸಿ ಗುಂಡಗೆ ಮಾಡುವುದು. ಬೆಂದೊಡನೆ ಸುವಾಸನೆ ಹೊರಡುವುದು. ಆಗ ಜಾರಿಯ ಸೌಟಿನಲ್ಲಿ ತೆಗೆದು ಹೊಸ ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಒಡೆಯದಂತೆ ಇಡುವುದು. ಹೀಗೆಯೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಬೆಣ್ಣೆ ಹಿಟ್ಟಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಇದು ಚೀರು ಫೇಣಿ 1 ಸೇರು ರವೆಯಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಪೇಣಿಯು 25-30 ಚಿಕ್ಕದಾದರೆ 40-50 ಮಾಡಬಹುದು.

ಖರ್ಜೂರದ ಹೋಳಿಗೆ

ಬಿಡಿಸಿದ ಖರ್ಜೂರವನ್ನು ಇವನ್ನು ಬಾಂಡ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುರಿದು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಸಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ನೆನೆದ ರವೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿ, ನುಣ್ಣಗೆ ತಿರುವಿ, ಹೋಳಿಗೆ ಮಾಡುವುದು. ಇದರಂತೆ ನೆಲಗಡಲೆಯ ಕಾಳಿನಿಂದಲೂ, ಹೋಳಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

ಸಕ್ಕರೆ ಅಚ್ಚು

ಸಕ್ಕರೆ ಪಾಕವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಹುಳಿ ಮಜ್ಜಿಗೆ ಅಥವಾ ನಿಂಬೇ ಹುಳಿಯನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಅಚ್ಚುಮಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಸಮನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಆರಿದ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದಿಡುವುದು; ಪಾಕ ಹಾಕುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಿಗೆ ತುಪ್ಪ ಸವರಿದ್ದರೆ ಅಚ್ಚುಗಳು ಮುರಿಯದೆ ಬರುವುವು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಬೊಂಬೆ, ವೃಂದಾವನ, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಮೀನು, ಮೊಸಳೆ, ಆಕಳು ನಾಯಿ, ಎಮ್ಮೆ, ಹುಲಿ, ಸಿಂಹಗಳ ಆಕಾಶವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

ಸಕ್ಕರೆ ಮಿಠಾಯಿ

ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಪಾಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಏಲಕ್ಕಿ ವಾಸನಾದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೊಬ್ಬರಿ ತುರಿ ಗಸಗಸೆ ಇವನ್ನು ಹಾಕಿ ಹೊಂದಿಸಿದ ಬಳಿಕ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಮಿಠಾಯಿ ಮಣೆಯ ಮೇಲಾಗಲೀ ತುಪ್ಪ ಹಚ್ಚಿದ ಬಳಿಕ ಆ ಪಾಕವನ್ನು ಸುರಿದು ಸಮನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಚೂರಿಯಿಂದ ಬಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ಪಾಕವು ಹಸಿಯಾಗಿ ಇರುವಾಗಲೇ ಚಾಕುವಿನಿಂದಕೊಯ್ದು ಆರಿದ ನಂತರ ತೆಗೆದಿಡಬೇಕು.

ಸಜ್ಜಪ್ಪ

ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು :

ಬೆಲ್ಲ - 1 ಕೆ.ಜಿ., ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ - 2, ಗೋಧಿಹಿಟ್ಟು - 500 ಗ್ರಾಂ. ಚಿರೋಟಿ ರವೆ - 500 ಗ್ರಾಂ., ತುಪ್ಪ - 500 ಗ್ರಾಂ. ಎಣ್ಣೆ - 200 ಗ್ರಾಂ.

ಮಾಡುವ ರೀತಿ :

ಒಂದು ಪಾವು ರವೆ ತೆಗೆದಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಉಳಿದ ರವೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ತುಪ್ಪ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹುರಿಯಿರಿ. ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಸೇರು ನೀರಿಟ್ಟು ಬೆಲ್ಲ ಹಾಕಿರಿ. ಬೆಲ್ಲ ಕರಗಿದ ನಂತರ ತೆಂಗಿನತುರಿ, ಒಂದು ಚಮಚ ಯಾಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ, ಹುರಿದ ರವೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಮೊಗಚು ಕೈನಿಂದ ಗೊಟಾಯಿಸಿ. ಬೇಕಿದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಗೋಡಂಬಿಯನ್ನು ಹುರಿದು ಈ ಮಿಶ್ರಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಬಹುದು. ಹೂರಣ ಆದ ಬಳಿಕ ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ. ಉಳಿದ ರವೆಗೆ ಗೋಧಿಹಿಟ್ಟು ಒಂದು ಚಿಟಿಕೆ ಉಪ್ಪು ಹಾಕಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರು ಸೇರಿಸಿ ಪೂರಿ ಹಿಟ್ಟಿನಂತೆ ಕಲಿಸಿರಿ. ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಾದಿದ ನಂತರ ಸಣ್ಣ ನಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನ ಗಾತ್ರದ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದರೊಳಗೆ ಹೂರಣ ತುಂಬಿಸಿ ಮುಚ್ಚಿದ ಬಳಿಕ ಬಾಳೆ ಎಲೆಯ ಮೇಲಾಗಲಿ, ಕೈಯಿಂದಾಗಲಿ ತಟ್ಟಿ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಹದವಾಗಿ ಕರಿದು ತೆಗೆದರೆ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು.

ಶ್ರೀಖಂಡ

4 ಸೇರು ಹಾಲನ್ನು ಕೆಂಪಗೆ ಕಾಸಿ ಆರಿಸಿ ಹೆಪ್ಪುಕೊಟ್ಟು ಮುಚ್ಚಿಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಮರುದಿನದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದು, ಶುಭ್ರವಾದ ಚೌಕದಲ್ಲಿ ಈ ಮೊಸರನ್ನು ಸುರಿದು ಚೌಕದ 4 ಕೊನೆಯನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ, ಗಂಟುಹಾಕಿ ಗೂಟಕ್ಕೆ ತಗುಲಿಹಾಕಿದರೆ 1-2 ಘಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ನೀರೆಲ್ಲವೂ ಸುರಿದುಹೋಗಿ ಮೊಸರಿನ ಸಾರ ಮಾತ್ರ ನಿಲ್ಲುವುದು. ಇದನ್ನು ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, 1 ಸೇರು ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ಸೌಟಿನಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿಸಿದರೆ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು.

ದ್ವಿದಳಶಾಖಾ ಇರುವುದರಿಂದ ದ್ವಿದಳ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸದೇ ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕು.

* * * *

ಯಸ್ಸರ್ವಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಃ ಸರ್ವದೋಷವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತ ಏವಾಲಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಮೇ ಪರಮಃ ಸುಹೃತ್ ॥

ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾತ್ಮಕ-
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ, ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ॥

ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

* * * *

ಜಲಪೂರಣತ್ರಯೋದಶೀ-ನರಕಚತುರ್ದಶಿ ಪೂಜೆ ಎಂಬ ಈ ಕೃತಿಯು
ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತರಾದ ಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾದ
ರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರ
ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ.

* * * *

ಮಮ ಸ್ವಾಮೀ ಹರಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪತಿರೇವ ಚ

ಪ್ರಕಾಶನ :
ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (
ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 085

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿ

ಆಶ್ವೀನ || ಶುದ್ಧ || ಅಷ್ಟಮೀ

ವೆಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದರ್ಶಿನೀ

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿ

ಆಶ್ವೀನ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಅಷ್ಟಮಿ

ವಿದ್ವಾನ್ ॥ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ,

ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೮೫

'ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮೀ' ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕೆ ೧೯೪೩ ಶಾರ್ವರಿ ॥ ಶ್ರಾವಣ ॥ ಶುದ್ಧ ॥ ಪೂರ್ಣಿಮೆ (ದಿನಾಂಕ: ೩-೮-೨೦೨೦) ಹಯಗ್ರೀವಜಯಂತಿಯ ಶುಭಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪಲಿಮಾರುಮಠಾಧೀಶರಾದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ॥ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಧೀಶತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ-ಕರಕಮಲಗಳಿಂದ ಭಾರತೀರಮಣಹೃದಯಗುಹಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೨೦

ಪುಟಗಳು : ೧೧೨

4271, 2ನೇ ಮೇನ್, ಗಿರಿನಗರ,
ಸೀತಾಸರ್ಕಲ್ ಹತ್ತಿರ, ಬೆಂಗಳೂರು-85
ದೂರವಾಣಿ : 9141495120

ಸಂಪಾದನೆ : ವಿದ್ವಾನ್ ಬೆಮ್ಮತ್ತಿ ವೇಂಕಟೇಶಾಚಾರ್ಯ

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ : ಶ್ರೀಮತಿ ನಾಗಲತಾ

ಮುದ್ರಣ : ಮುಕ್ತಿಪಥ ಮುದ್ರಣಾಲಯ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ದಿ || ಶ್ರೀ ಸಿ.ಎಸ್. ರಂಗನಾಥ್ ರಾವ್ ಮತ್ತು ದಿ || ಶ್ರೀಮತಿ ಆರ್. ಸರೋಜ

ಕೆ.ಜಿ.ಎಫ್. ಗೋಪಿನಾಥಾಚಾರ್ಯರ ಬಳಿ ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ, ಕೆ.ಜಿ.ಎಫ್ ರಾಯರ ಮಠದ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರಾದ, ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ೧೦ ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರುಗಳಿಂದ ನವರಾತ್ರಿಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರ ವ್ಯಾಪಕಸಾಧನೆಯೇ ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ. ಇವರ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀವಿಶ್ವೇಶತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞವಿದ್ಯಾಪೀಠದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ದುರ್ಗಾದೇವಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ೮೦ನೆಯ ವರ್ಷವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿದ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಆರ್. ಸರೋಜ ಇವರ ವರ್ಷಾಂತಿಕದ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಈ ಜ್ಞಾನಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ನಮ್ಮ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತಲುಪಲಿ ಎಂದು ಶ್ರೀಹರಿವಾಯುಗುರುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಸಿ. ಆರ್. ಮುರಳಿ ಸಿ.ಎ., ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮತಿ ಎಸ್. ಪ್ರೇಮಾ

ದುರ್ಗೆಯ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ೧೦೦೮ ಬಾರಿ ಪಠಿಸಿರಿ

ಕ್ಷೀರೇಣ ಸ್ನಾಪಿತೇ ದೇವಿ ಚಂದನೇನ ವಿಲೇಪಿತೇ ।
ಬಿಲ್ವಪತ್ರಾರ್ಚಿತೇ ದೇವೀ ದುರ್ಗೇಽಹಂ ಶರಣಂ ಗತಃ ॥

*****

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರೂಪಗಳಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಆದರೆ ದುರ್ಗೆ ಎಂಬ ರೂಪಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮನ ತಂಗಿ ಎಂಬ ಅನುಸಂದಾನದಿಂದಲೇ ಚಿಂತಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ದುರ್ಗಾಪತಿ ನರಸಿಂಹ ಎಂದಾಗಲೀ, ದುರ್ಗಾಪತೀ ನಾರಾಯಣ ಎಂದಾಗಲೀ ಚಿಂತಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ದುರ್ಗೆಯು ಕನ್ಯಾರೂಪಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಅಭೇದವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವಿಶೇಷ ಬಲದಿಂದ ಹೀಗೆ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೀವು ಕಾಣಬಹುದು.

ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ದುರ್ಗಾರೂಪವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಸ್ಕಂದಪುರಾಣವು ದುರ್ಗಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಮೂರು ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು 'ತ್ರಿಕಾಲಂ ಪೂಜಯೇತ್ ದೇವೀಂ ಜಪಸ್ತೋತ್ರಪರಾಯಣಃ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ಮೂರು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದುರ್ಗಾರಾಧನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಾದರೂ ದುರ್ಗಾಪೂಜೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಅದೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಐದು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮೂರು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿಯ ದಿವಸವಾದರೂ ದುರ್ಗಾರಾಧನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು.

ರಂಭಾ ಕುಂಭೀ ಹರಿದ್ರಾ ಚ ಜಯಂತೀ ಬಿಲ್ವದಾಡಿಮೌ ।
ಅಶೋಕೋ ಮಾದವೃಕ್ಷಶ್ಚ ಧಾತ್ರ್ಯಾದಿನವಪತ್ರಿಕಾಃ ॥

ಬಾಳೆ, ಕಿರಿಯ ಶಿವನಿಮರ, ಅರಿಶಿನ, ತಕ್ಕಿಲೆಗಿಡ, ಬಿಲ್ವ, ದಾಳಿಂಬೆ, ಅಶೋಕ, ಮಾದಾಳ, ನೆಲ್ಲಿ ಈ ಒಂಬತ್ತು ಮರಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆಯ ವಿಶೇಷ ಸನ್ನಿಧಾನವು ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಮರಗಳ ಸನಿಹದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾಪೂಜೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಫಲಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ದುರ್ಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ದುರ್ಗಾಸಪ್ತಶತಿ, ದೇವೀಮಹಾತ್ಮ್ಯ, ದೇವೀಭಾಗವತ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮಾಹಿತಿಯು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ನವರಾತ್ರಿಯ ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಐದು ಬಗೆಯ ದೀಪಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ಬಗೆಯ ದೀಪದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಅಭೀಷ್ಟವಾದ ಫಲಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಈ ಪುಸಕ್ತದಲ್ಲಿ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸುವ ಸರಳವಿಧಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೀಪದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರು ಪುರೋಹಿತರ ಮೂಲಕವೇ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಚಂಡಿಕಾಹೋಮವನ್ನೂ ಕೂಡ ಪುರೋಹಿತರ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಷೇಮಕರವಾಗಿದೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಮಾಹಿತಿಗಳು ದುರ್ಗಾಪೂಜೆಯ ವಿಧಾನ, ಹಾಗೂ ಸ್ತೋತ್ರಮಂತ್ರಗಳ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ದುರ್ಗಾರಾಧಕರು ಇದರ ಸದುಪಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹರಿಭಕ್ತರಾದ ದಾನಶೂರಕರ್ಣರೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಎಲ್ಲ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಿಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಆತ್ಮೀಯರಾದ ಚಾರ್ಟೆಡ್ ಆಕೌಂಟೆಂಟ್ ಶ್ರೀ ಸಿ.ಆರ್. ಮುರಳಿ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮತಿ ಎಸ್. ಪ್ರೇಮಾ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಆಯುಷ್ಯ ಆರೋಗ್ಯಗಳ ಜೊತೆ ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ಇವರ ಮಾತಾ-ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಈ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞದ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯು ತಲುಪಲಿ ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

- ಸಂಪಾದಕ.

ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ

ದುರ್ಗೆಯ ಧ್ಯಾನ

ಕೌಶೇಯ ರಕ್ತಸವಸನಾಮರವಿಂದನೇತ್ರಾಂ
ಪಾಶಾಂಕುಶಾಭಯವರೋದ್ಯತ ಪದ್ಮಹಸ್ತಾಮ್ ।
ಉದ್ಯಚ್ಛತಾರ್ಕಸದೃಶಾಂ ಪರಮಾಂಕಸಂಸ್ಥಾಮ್ ।
ಧ್ಯಾಯೇತ್ ವಿಧೀಶ ನುತಪಾದ ಯುಗಾಂ ಜನಿತ್ರೀಂ ।
ತ್ರಿನೇತ್ರತ್ವಂ ಚ ದುರ್ಗಾಯಾಃ ಪ್ರಾಯಃ ಸರ್ವತ್ರ ಕಥ್ಯತೇ ।
ಪಾದೈಃ ಸಮಸ್ತೇನ ತಥಾಷಡರ್ಣೇನಾಂಗ ಮುಚ್ಯತೇ ॥ (ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ)

೧. ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಮೂರು ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. 'ಜಾತವೇದಸೇ' ದುರ್ಗಾಮಂತ್ರದ ಅಂಗನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಂತ್ರದ ನಾಕುಪಾದಗಳ ಕ್ರಮದಿಂದ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ದುರ್ಗಾಷಡಕ್ಷರ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಆ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಆರು ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದಲೇ ಅಂಗನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ದುರ್ಗೆಯು ಮೂರುಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಇವಳ ಈ ಮೂರನೆಯ ಕಣ್ಣು ಕಡುಕೋಪವನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಾಯಃ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯೋಗ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಇಂಥ ದುರ್ಗಾರೂಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮಂಥವರು ಎರಡು ಕಣ್ಣಿನ ದುರ್ಗಾರೂಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು.

೨. ಶಾರದಾ ತಿಲಕದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆಯ ವರ್ಣನೆ ಹೀಗಿದೆ -

ಸಿಂಹಸ್ಥಾಶಶಿಶೇಖರಾ ಮರಕತಪ್ರಖ್ಯೈಶ್ಚತುರ್ಭಿರ್ಭುಜೈಃ
ಶಂಖಂ ಚಕ್ರಧನುಶ್ಶರಾಂಶ್ಚ ದಧತೀ ನೇತ್ರೈಸ್ತ್ರಿಭಿಃ ಶೋಭಿತಾಂ ॥

ಆಮುಕ್ತಾಂಗದಹಾರಕಂಕಣರಣತ್ಕಾಂಚೀರಣನ್ನೂಪುರಾ
ದುರ್ಗಾ ದುರ್ಗತಿಹಾರಿಣೀ ಭವತು ವೋ ರಕ್ತೋಲ್ಲಸತ್ಕುಂಡಲಾ ॥

ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದ ಸಿಂಹದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ಚಂದ್ರನನ್ನು ಮುಡಿಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ನಾಕು ಭುಜಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಧನುಸ್ಸು, ಬಾಣಗಳನ್ನು ಆ ನಾಕು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ಮೂರು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಮುತ್ತಿನ ತೋಳ್ಬಂದಿಗಳನ್ನು, ಹಾರಗಳನ್ನು, ಕಂಕಣವನ್ನು, ಶಬ್ದಮಾಡುವ ಸೊಂಟದ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು, ಗೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಕೆಂಪಾಗಿ ಶೋಭಿಸುವ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಇಂಥ ದುರ್ಗೆಯು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲಿ.

೩. 'ಜಾತವೇದಸೇ' ಎಂಬುದು ದುರ್ಗೆಯ ಮಂತ್ರವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದು 'ದುಃ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ' ಎಂಬ ಷಡಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವೂ ಕೂಡ ಇರುತ್ತದೆ. ಉತ್ತಮ ಗುರುಗಳಿಂದ ಉಪದೇಶ ಪಡೆದು ಅತ್ಯಂತ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಈ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಶುಚಿಯಾಗಿ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದೇ ಮಾಡುವ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅನರ್ಥವೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ದುರ್ಗೆಯ ಆರಾಧನೆ ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕ

ಇಂದು ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಅಧರ್ಮವೇ ತಾಂಡವಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅಸಜ್ಜನರದ್ದೇ ಜಗತ್ತಾಗಿದೆ. ನದೀ, ಸರೋವರಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಲುಷಿತವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಶುದ್ಧವಾದ ಹಸುಗಳೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿವೆ. ಯಾವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನದೀ ಹಾಗೂ ಹಸುಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೋ ಅಲ್ಲಿ ಕಲಿಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಧರ್ಮಪ್ರಜ್ಞೆ, ವಿಷ್ಣುಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವದ ದಾರ್ಢ್ಯ, ಅಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಘೋರವಾದ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಆ ದುರ್ಗೆಯೇ ಬಂದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಧರ್ಮವನ್ನು

ಸಂಹಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಏಕಕಂಠದಿಂದ ಆ ದುರ್ಗೆಯನ್ನೇ ಶರಣೆನ್ನಬೇಕು.

ಇದನ್ನು ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಮಧ್ವವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಕೇರಳದ ಪಯಸ್ವಿನೀ ನದಿಯ ತೀರಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಾರೆ. ಪಯಸ್ವಿನೀ ನದಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಮುಂದೆ ನಡೆಯುವ ದುರ್ಗಾವತಾರವನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ -

ಸ್ವಹೇಲಯ ಪಾತಿತಪಾರ್ಥಿವವ್ರಜಾಂ
ಧೀಶುದ್ಧಿದಾಂ ಕೇರಳ ಭೂಷಣಾಯಿತಾಮ್ ।
ಪಯಸ್ವಿನೀಂ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಪಥಿ ದ್ವಿಜಾರ್ಚಿತಾಂ
ಸ ಭಾವಿನೀಮಸ್ಮರದತ್ರ ಚಂಡಿಕಾಮ್ ॥

ಪಯಸ್ವಿನೀ ನದಿಯು ದಡದಲ್ಲಿ ಸೆಟೆದು ನಿಂತ ಮರಗಳನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿ ನೀರು ಪಾಲು ಮಾಡಿತ್ತು. ಇದರಂತೆ ದುರ್ಗೆಯೂ ಕೂಡ ಯಾರು ಸೆಟೆದು ನಿಂತು ಅಧರ್ಮಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೋ, ಅಂಥವರನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಯಾರು ನದಿಗೆ ಸ್ನಾನ-ಪಾನಕ್ಕಾಗಿ ಆಗಮಿಸುತ್ತಾರೋ, ಅಂಥ ಜನರ ದೇಹವನ್ನು ಮನಸ್ಸನ್ನು ನದಿಯು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಂತೆ ದುರ್ಗೆಯು ಯಾರು ಹರಿನಿಷ್ಠರಾಗಿರುತ್ತಾರೋ, ಅಂಥವರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗೆ ಪಯಸ್ವಿನೀ ನದಿಯು ದುರ್ಗೆಯಂತೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾಳೆ. ದುರ್ಗೆಯು ಮುಂದೆ ಈ ಪಯಸ್ವಿನೀ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಉತ್ತಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವತಾರ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅನಂತರ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲೆಡೆ ಇರುವ ಅಸಜ್ಜನರನ್ನು, ಅಧಾರ್ಮಿಕರನ್ನು, ಹತ್ತಿಕ್ಕುತ್ತಾಳೆ. ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಪುನಃ ಸಜ್ಜನರು ಜೀವಿಸುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ನದಿಗಳು ಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಶುದ್ಧವಾದ ಹಸುಗಳು

ಬದುಕುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾಲವು ನಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ದುರ್ಗೆಯು ಅವತಾರವೆತ್ತಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆ ದುರ್ಗೆಯಿಂದಲೇ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂಥ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ನಾವು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿ, ಅವಳ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ದುರ್ಗಾಸ್ಮೃತಾ ಹರಸಿ ಭೀತಿಮಶೇಷ ಜಂತೋಃ ।
ಸ್ವಸ್ಥಿ ಸ್ಮೃತಿಮತಿಮತೀವ ಸ್ಮೃತಾಂಮುದಾಂ ದದಾಸಿ ॥

(ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಪುರಾಣ)

ದೇವಿ ದುರ್ಗೆಯೇ ! ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅಧರ್ಮದಿಂದ ಭಯಪೀಡಿತರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಭಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವಿ. ಯಾವಭಕ್ತರು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾರೋ, ಅಂಥವರಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವಿ. ಓ ದುರ್ಗೆಯೇ ! ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಯ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಹೀಗೆ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಪುರಾಣವು ಹೇಳುವಂತೆ ಎಲ್ಲ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ನಮಿಸಬೇಕು. ಅವಳ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಹೊರಟಾಗ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ದುರ್ಗೆಯ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಪಾಜಕಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ದುರ್ಗೆ

* ಪರಶುರಾಮ ದೇವರು ಪಾಜಕಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ದುರ್ಗೆಯೂ ಕೂಡ ಅವರ ಸನಿಹದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಳೆ. ದುರ್ಗಾಬೆಟ್ಟವೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಪಾಜಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಮ್ಮಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಈ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಅವಳು ಸಲಹುತ್ತಾಳೆ.

ಪವಿತ್ರಂ ಪಾಜಕಕ್ಷೇತ್ರಂ ಕೋ ನ ಸೇವೇತ ಕೋವಿದಃ ।
ಸತ್ಯಲೋಕೇಶ್ವರಃ ಪ್ರಾಣೋ ಯತ್ರಾವಾತರದುತ್ಸುಕಃ ॥

ಸತ್ಯಲೋಕಾಧಿಪತಿಗಳಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಪಾಜಕಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಅವತರಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದಲೇ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವು ಅಸಾಧಾರಣವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಯಾವ ಜ್ಞಾನಿ ತಾನೆ ಸೇವಿಸದೆ ಇರುತ್ತಾನೆ.

ಪರಶ್ವಧಧನುರ್ಬಾಣಗದಾತೀರ್ಥೋಪಶೋಭಿತೇ ।
ಗಿರೌ ಯತ್ರ ಸುತಪ್ರೇಮ್ಣೇವಾಸ್ತೇ ನಿತ್ಯಂ ಹರಿಸ್ವಸಾ ॥

ಆ ಪಾಜಕಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಮಾನಗಿರಿ (ಕುಂಜಾರು) ಎಂಬ ಪರ್ವತವಿದೆ. ಆ ಪರ್ವತದ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಶು, ಧನುಸ್ಸು, ಬಾಣ, ಗದಾ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ತೀರ್ಥಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ತಂಗಿಯಾದ ದುರ್ಗೆಯು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ಅವತಾರರಾದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ತಾನು ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಳೆ.

ತ್ರಿಶೂಲಧಾರಿಣೇ ದೈತ್ಯಗಜಕುಂಭವಿದಾರಿಣೇ ।
ಗಿರೀಂದ್ರಶಿಖರಾವಾಸಾ ದುರ್ಗಾ ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗದಾ ॥

ದುರ್ಗೆಯು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮಹಿಷಾಸುರನೆಂಬ ದೈತ್ಯನ ತಲೆಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ಸಿಂಹವು ಆನೆಯ ಕುಂಭಸ್ಥಳವನ್ನು ಭೇದಿಸುವಂತೆ ಮಹಿಷಾಸುರನ ತಲೆಯನ್ನು ಸೀಳಿದಳು. ಅಂತಹ ವಿಮಾನಗಿರಿ ಶಿಖರವಾಸಿನಿಯಾದ ದುರ್ಗೆಯು ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ.

ಪ್ರಲಯೇ ಜಲದುರ್ಗಾಸಿ ಸರ್ಗಾದೌ ಗಿರಿವಿಸ್ಮೃತಿಃ ।
ಇದಾನೀಂ ಸ್ಥಳದುರ್ಗಾಸಿ ದುರ್ಗಾ ತ್ವಂ ಸದ್ಗುಣಾರ್ಣವೇ ॥

ಶ್ರೀದುರ್ಗಾದೇವಿಯೇ, ನೀನು ಪ್ರಲಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಲಯ ಸಮುದ್ರರೂಪದಲ್ಲಿ ಇರುವಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜಲದುರ್ಗಾ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀ.

ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ 'ಗಿರಿವಿಸ್ತೃತಿಃ'ಯಾದುದರಿಂದ ಗಿರಿದುರ್ಗಾ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀ. ಈಗ ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಸ್ಥಲದುರ್ಗಾ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೀ. ಹೀಗೆ ನೀನು ಜಲದುರ್ಗಾ, ಗಿರಿದುರ್ಗಾ ಮತ್ತು ಸ್ಥಲದುರ್ಗಾ ಎಂಬ ಮೂರು ವಿಧದ ದುರ್ಗಾಸ್ವರೂಪಳಾಗಿದ್ದೀ.

ದುರ್ಗಾದೇವಿಯು ಜಲ, ಗಿರಿ, ಸ್ಥಲ ಎಂಬ ಮೂರು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಳೆ.

ದುರ್ಜ್ಞೇಯತ್ವಾತ್ ದುಃಖದತ್ವಾತ್ ದುಷ್ಪ್ರಾಪತ್ವಾಚ್ಚ ದುರ್ಜನೈಃ ।
ಸತಾಮಭಯಭೂಮಿತ್ವಾತ್ ದುರ್ಗಾ ತ್ವಂ ಹೃದ್ಗುಹಾಶ್ರಯಾತ್ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋ ಬಹುತಿಥಂ ಯದಪಾಂಗ ಮೋಕ್ಷಕಾಂಕ್ಷಾಃ' ಎಂಬ ಭಾಗವತ ಪ್ರಮಾಣದಂತೆ ಬಹಳ ದುಃಖದಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡತಕ್ಕವಳಾದುದರಿಂದ ನೀನು 'ದುರ್ಗಾ' ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತೀ. (ದುಃಖೇನ ಗಮ್ಯತ ಇತಿ ದುರ್ಗಾ) ದುರ್ಜನರಿಗೆ ದುಃಖವನ್ನು ಕೊಡುವವಳಾದುದರಿಂದಲೂ ದುರ್ಗಾ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀ. (ದುಃಖಂ ಗಮಯತಿ ದುರ್ಜನಾನ್ ಇತಿ ದುರ್ಗಾ) ದುರ್ಜನರು ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಲಾರರು. ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ, ಅನಂತಾಸನ, ವೈಕುಂಠಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಲೋಕಸ್ವರೂಪಳಾಗಿದ್ದು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ಅಭಯಸ್ಥಾನಸ್ವರೂಪಳಾಗಿದ್ದೀ. ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯ-ಗುಹೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಿಯಾಮಕಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ 'ದುರ್ಗಾ' ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿಯ ಆಚರಣೆ

* ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿಯ ದಿವಸ ಕೆಲವರು ಕಲಶದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ದುರ್ಗಾಮಂಡಲವನ್ನು ಬರೆದು ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ದುರ್ಗಾಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೀಪಸ್ತಂಭವನ್ನಿಟ್ಟು ಆ ದೀಪಸ್ತಂಭಕ್ಕೆ ದುರ್ಗೆಯ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ,

ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೂರು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ದೀಪಸ್ತಂಭಕ್ಕೆ ದುರ್ಗೆಯ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪೂಜಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಫಲದಾಯಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ದುರ್ಗಾನಮಸ್ಕಾರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಲಗ್ರಾಮವನ್ನು ಅಥವಾ ದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟೇ ದುರ್ಗಾನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

* ದುರ್ಗಾನಮಸ್ಕಾರದಂತೆ ದುರ್ಗಾಹೋಮವನ್ನೂ ಕೂಡ ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿಯ ದಿವಸ ಮಾಡಿದರೆ ಅಭೀಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲವೂ ನೆರವೇರುತ್ತವೆ. ಸಪ್ತಶತಿಯ ಪಠಣದೊಂದಿಗೆ ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾ, ಚಂಡಿಕಾಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು 'ಜಾತವೇದಸೇ' ಎಂಬ ದುರ್ಗಾಮಂತ್ರದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರವರ ಮನೋಭೀಷ್ಟೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ದುರ್ಗಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

* ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎಂದೂ, ಯಾರಿಂದಲೂ, ಪರಿಹಾರವಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿರದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಹದಿನಾಕು ಬಾರಿ ಸಪ್ತಶತಿಯ ಪಾರಾಯಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದಾಗಿ ಜ್ಯೋತಿಷಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಏಳೆಂಟು ಬಾರಿ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಿದಾಗಲೇ ಪರಿಹಾರವು ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದಂತೆ ಹದಿನಾಕು ಬಾರಿ ಪಾರಾಯಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿ ದುರ್ಗಾಪತಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

* ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆಯ ವಿಶೇಷಪೂಜೆಯನ್ನು, ದುರ್ಗಾನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು, ದುರ್ಗಾಹೋಮವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ನೀಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೆಲ್ಲವೂ ತುಂಬಾ ಬೃಹತ್ತಾಗಿದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವರಿಂದ ಮುದ್ರಿತವಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಹಸ್ರನಾಮಾವಳಿ, ಶತನಾಮಾವಳಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು.

* ದುರ್ಗಾಹೋಮ, ದುರ್ಗಾನಮಸ್ಕಾರ ಕಲಶದುರ್ಗಾ ಪೂಜೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಜೊತೆ ದುರ್ಗಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಮಾಡದೇ ಇರಬಾರದು. ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿಯ ದಿವಸ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಮರೆತು, ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ, ಅಂಥವನು ದುರ್ಗೆಯ ಅವಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆಂಬ ಪ್ರಮಾಣಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಜೊತೆ ದುರ್ಗೆಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೇ ಬೇಕು. ಮಾಡದೇ ಇರಬಾರದು. ಮಾಡಬೇಕಾದ ಆ ಪೂಜಾವಿಧಿಯನ್ನು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಹಾಕಾಳಿರೂಪ ತಾಳಿದ ದುರ್ಗಾಮಾತೆ

ಶುಂಭ-ನಿಶುಂಭ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ದೈತ್ಯರು ಮಹಾಜಟ್ಟಿಗರು. ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದು ಇವರ ದಿನಚರಿ. ತಪಸ್ವಿಗಳ ತಪೋಭಂಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬಲು ಆಸಕ್ತಿ. ಉಪಾಯಕಾಣದ ದೇವತೆಗಳು ದುರ್ಗೆಯನ್ನೇ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕರು. ದುರ್ಗೆಯು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟಳು. ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷ ಅವಳನ್ನು ತಡೆದನು. ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಕೊಂದು ಮುನ್ನುಗ್ಗಿದಳು ದುರ್ಗೆ. ಚಂಡ-ಮುಂಡರು ಸೈನ್ಯ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ದುರ್ಗೆಯ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದರು. ಯಾವ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಬಗ್ಗದ ದುರ್ಗೆ ಚಂಡ-ಮುಂಡರ ರುಂಡಗಳನ್ನು ಚೆಂಡಾಡಿದಳು. ರಕ್ತಬೀಜಾಸುರ ಬಂದನು. ಅವನ ರಕ್ತ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದರೆ ನೂರಾರು, ಸಾವಿರಾರು ರಕ್ತಬೀಜಾಸುರರೇ ಹುಟ್ಟಿಬರುವರು. ಆಗ ದುರ್ಗೆ ಕಾಳಿಯಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪ ತಾಳಿದಳು. ಬೃಹದಾಕಾರವಾಗಿ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಚಾಚಿ, ಒಂದೇ ಒಂದು ಹನಿ ರಕ್ತವು ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳದಂತೆ ರಕ್ತಪಾನ ಮಾಡುವ ಭೀಕರ ರೂಪ ತೋರಿದಳು. ರಕ್ತವನ್ನು ನುಂಗದಿದ್ದರೂ ಮಾಯೆ ಮಾಡಿ, ರಕ್ತಪಾನ ಮಾಡಿದಂತೆ ಭ್ರಾಂತಿ ಪಡಿಸಿದಳು. ರಕ್ತಬೀಜಾಸುರನನ್ನೂ ನುಂಗಿದಳು. ಅರ್ಥಾತ್ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದಳು. ಈಗ ಉಳಿದದ್ದು ಶುಂಭ-ನಿಶುಂಭರು ಮಾತ್ರ. ಭಯದಿಂದಲೇ ಭಂಡಧೈರ್ಯದಿಂದ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮುಂದಾದರು. ಘೋರಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೋಟಿ, ಕೋಟಿ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಆ ಶುಂಭ-ನಿಶುಂಭರನ್ನು ಸಂಹಾರಗೈದಳು.

ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವಾಯಿತು, ಮಂಗಳವಾಯಿತು. ಇಂಥ ಕಾಳೀ-ಮಹಾಕಾಳೀ-ದುರ್ಗೆಯ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತ ನಮನಗಳು.

ಮಹಿಷಾಸುರಮರ್ದಿನಿಯಾದಳು ದುರ್ಗೆ

ಅವನೊಬ್ಬ ವಿಚಿತ್ರ ದೈತ್ಯ. ಅವನ ಹೆಸರು ಕಂಹಾಸುರ. ಇವನೂ ಕೂಡ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪೀಡಿಸತೊಡಗಿದನು. ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನೇ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕರು. ಭಗವಂತನು ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಗೆ ಕಂಹಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಲು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತು ದುರ್ಗಾದೇವಿಗೆ ಪಾರ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತಳಾಗುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದನು. ಅದರಂತೆ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸರಸ್ವತೀಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಪಾರ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಆವಿಷ್ಟವಾಗುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಸರಸ್ವತೀಯರು ಪಾರ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದಾಗ, ಪಾರ್ವತಿಯೇ ದುರ್ಗೆಯಾದಳು. ಕಂಹನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುಲು ಹೊರಟಳು. ಅಂಥ ಘೋರರೂಪಿಯಾದ ಆ ದುರ್ಗೆಗೆ ಹೆದರದೆ ಕಂಹನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಈಗ ಯುದ್ಧ ಬೇಡವೆಂದು ತಡೆದರು. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ ನಿನಗೆ ಅಪಕೀರ್ತಿಯು ಬರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಮರಣ ಬರಬಾರದೆಂದು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿ, ವರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೋ. ಅನಂತರ ಯುದ್ಧ ಮಾಡು ಎಂಬುದಾಗಿ ಕಂಹಾಸುರನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದರು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು. ಕಂಹಾಸುರನ ತಂಗಿಯ ಮಗನೇ ಮಹಿಷಾಸುರ. ಕಂಹಾಸುರನು ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದನು. ಈಗ ಮಹಿಷಾಸುರನದ್ದೇ ಕಾಲ. ಅವನದ್ದೇ ಕೋಲಾಹಲ. ಮೂರುಲೋಕಗಳು ಆ ಮಹಿಷಾಸುರನ ಅಧೀನವಾಯಿತು. ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ವರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಪುರುಷರಿಂದ ಸಾವನ್ನು ಹೊಂದದವನಾಗಿದ್ದ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ದುರ್ಗಾದೇವಿಯನ್ನೇ ಇವನ ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ನಿಯೋಜಿಸಿದನು.

ಆ ಕಂಹಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಲು ಸಿಂಹವಾಹಿನಿಯಾಗಿ ದುರ್ಗೆಯು ಆಗಮಿಸಿದಳು. ಅವನ ಅಪಾರಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶ ಮಾಡಿದಳು. ಅವನ

ಅಸಂಖ್ಯ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಏಕೈಕಳಾಗಿ ಬಗ್ಗುಬಡಿದಳು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಮಹಿಷಾಸುರನನ್ನೂ ಕೂಡ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದಳು. ಇವಳ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ದೇವತೆಗಳು ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಗೈದರು. ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ಮಹಿಷಾಸುರಮರ್ದಿನೀ ಎಂಬ ಬಿರುದು ನೀಡಿದರು. ಕೊಂಡಾಡಿದರು, ಕುಣಿದಾಡಿದರು.

ಕೊಲ್ಲೂರು ಮೂಕಾಂಬಿಕಾ

ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕಂಹಾಸುರನು ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ, ಶಿವನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವನ ವರಕ್ಕೆ ಹೆದರಿದ ದೇವತೆಗಳು ಅವನಿಗೆ ಮಾತನಾಡಲು ಆಗದಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು. ಶಿವನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದಾಗ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಮಾತೇ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಶಿವನು ಕಾದು ಕಾದು ಮರೆಯಾದನು. ಕಂಹಾಸುರನು ನಿರಾಶನಾದನು. ಈ ಕಂಹಾಸುರನೇ ಈಗ ಮೂಕಾಸುರನಾದನು. ಮೂಕಾಸುರನಿಗೆ ದೇವತೆಗಳ ಉಪಾಯ ಹೊಳೆಯಿತು. ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದನು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಮೊರೆ ಹೊಂದಿದಾಗ ಘೋರವಾದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಆ ಮೂಕಾಸುರನನ್ನು ದುರ್ಗೆಯು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದಳು. ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಆ ಮೂಕಾಸುರನು ದೇವಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂದವಳು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನೀನು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಬೇಕು. ಇದು ನೀನು ನನಗೆ ಮಾಡುವ ಅನುಗ್ರಹ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ತಥಾಸ್ತು ಎಂದು ವರವನ್ನು ನೀಡಿದ ಆ ದುರ್ಗೆಯು ಮೂಕಾಂಬಿಕೆ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಲಿಂಗರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲೂರು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದಳು. ಕೊಲ್ಲೂರು ಮೂಕಾಂಬಿಕಾ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ದುರ್ಗೆಯ ಪೂರ್ಣ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದು. ಭಕ್ತರನ್ನು ನಿರಂತರ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುವಳು. ಹೀಗೆ ದುರ್ಗೆಯ ಕಥೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾಗಿವೆ.

ಭಗವಂತನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಶ್ರೀಭೂದುರ್ಗಾ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ದುರ್ಗೆಯೇ ಬೇರೆ. ದುರ್ಗೆಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕಾರಣ ದುರ್ಗೆ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಪಾರ್ವತಿಯೇ ಬೇರೆ.

ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ

* ಅಗ್ನಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ನವದುರ್ಗೆಯರ ಬಗ್ಗೆ, ನವದುರ್ಗೆಯರನ್ನು ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡುವುದರ ಬಗ್ಗೆ, ದುರ್ಗಾಜಪದ ಬಗ್ಗೆ, ದುರ್ಗಾಪೂಜೆಯ ಬಗ್ಗೆ, ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಚಾರಗಳು ಇವೆ.

* ಗರುಡಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮಹಾನವಮಿ ವ್ರತದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಿಖರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

* ದೇವೀಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾಚರಿತ್ರೆಯು ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ.

* ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಭೀಮಸೇನದೇವರಿಗೆ ದುರ್ಗೆಯು ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡಿದರ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ದುರ್ಗೆಯ ಸ್ತೋತ್ರವು ಹಾಗೂ ಮಹಿಷಾಸುರಸಂಹಾರದ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಕಥೆಯು ಇರುತ್ತದೆ.

* ಭಾಗವತದಶಮಸ್ಕಂದದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆಯ ಅವತಾರ ಹೇಗಾಯಿತು ? ಏಕಾಯಿತು ? ಎಂಬುದರ ವಿಚಾರವಿದೆ.

* ಹರಿವಂಶಪುರಾಣದ ವಿಷ್ಣುಖಂಡದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆಯ ಸ್ತೋತ್ರ ಹಾಗೂ ಭಗವಂತನು ದುರ್ಗೆಗೆ ಮಾಡುವ ಆಜ್ಞೆ ಇವುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

* ಮಹಾಭಾರತದ ವಿರಾಟಪರ್ವದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾಸ್ತೋತ್ರವಿದೆ. ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಧರ್ಮರಾಜನು ಪಠಿಸಿದಾಗ ದುರ್ಗೆಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ.

* ಅರ್ಜುನನೂ ಕೂಡ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದುದರ ಉಲ್ಲೇಖ ಇಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಆ ದುರ್ಗಾಸ್ತೋತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

* * * * *

ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾಪೂಜೆಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಮಹತ್ವ

ಅಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ಚ ನವಮ್ಯಾಂ ಚ ಜಗನ್ಮಾತರಮಾಂಬಿಕಾಂ ॥ (ಭವಿಷ್ಯ ಪುರಾಣ)

ಅಷ್ಟಮೀ ಹಾಗೂ ನವಮಿ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿಗೆ ತಾಯಿಯಾದ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳೂ ಕೂಡ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ.

ಶರತ್ಕಾಲೇ ಮಹಾಪೂಜಾ ಕ್ರಿಯತೇ ಯಾಚ ವಾರ್ಷಿಕೀ (ದೇವೀ ಪುರಾಣ)

ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ದುರ್ಗೆಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಒಂದು ದಿವಸವಾದರೂ ಕೂಡ ಪೂಜಿಸಬೇಕು

'ಯಸ್ತ್ವೇಕಸ್ಯಾಮಥಾಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ನವಮ್ಯಾಂ' ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಂತೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಅಷ್ಟಮಿ ಅಥವಾ ನವಮಿ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿವಸವಾದರೂ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದಲೂ ಮಹಾಸಂಪತ್ತು ದೊರಕುತ್ತದೆ.

'ಮಹಾನವಮ್ಯಾಂ ಪೂಜೇಽಯಂ ಸರ್ವಕಾಮ ಪ್ರದಾಯಕಂ ।' ಮಹಾನವಮಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು, ರಾಜ್ಯವನ್ನು, ಪುತ್ರನನ್ನು, ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು, ಧನವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ದೇವೀ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ?

'ಯೋ ಮೋಹಾದಥವಾಽಲಸ್ಯಾತ್ ದೇವಿಂ ದುರ್ಗಾಮಹೋತ್ಸವೈಃ । ನ ಪೂಜಯೇತ್' ಎಂಬ ಕಾಳಿಕಾಪುರಾಣದ ಮಾತಿನಂತೆ ಯಾರು ಮೋಹದಿಂದ, ಆಲಸ್ಯದಿಂದ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಹಂಕಾರಭರಿತ-ನಾಗಿರುತ್ತಾನೋ, ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ಗರ್ವದಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೋ ಅಂಥವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಗವತಿಯಾದ ದೇವಿಯು ಕೃದ್ಧಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಅಭೀಪ್ಸಿತವಾದ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಭಗ್ನಗೊಳಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು

'ಏವಂ ಚ ವಿಂಧ್ಯಾವಾಸಿನ್ಯಾ ನವರಾತ್ರೋಪವಾಸತಃ ।' ಎಂಬ ಭವಿಷ್ಯಪುರಾಣದ ಮಾತಿನಂತೆ ವಿಂಧ್ಯವಾಸಿಯಾದ ದುರ್ಗೆಯ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಒಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಊಟವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ರಾತ್ರಿಯ ವ್ರತವಾದ್ದರಿಂದ ನವರಾತ್ರಿ ಎಂದು ಹೆಸರು

ಆಶ್ವಿನೇ ಮಾಸಿ ಮೇಷಾಂತೇ ಪ್ರತಿಪತ್ಯಾ ತಿಥಿರ್ಭವೇತ್ ।
ತಸ್ಯಾ ನಕ್ತಂ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ ರಾತ್ರೀದೇವಿಂ ಚ ಪೂಜಯೇತ್ ।
ರಾತ್ರಿರೂಪಾಯತೋ ದೇವೀ ದಿವಾ ರೂಪೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।
ರಾತ್ರಿವ್ರತಂ ಇದಂ ದೇವೀ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಂ ।
ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದಂ ನೃಣಾಂ ಸರ್ವಶತ್ರುನಿಬರ್ಹಣಂ ।
ರಾತ್ರಿವ್ರತಂ ಇದಂ ತಸ್ಯ ರಾತ್ರೌ ಕರ್ತವ್ಯಮೀಶ ತೇ ।
ನಕ್ತವ್ರತಂ ಇದಮಸ್ಮಾತ್ ಅನ್ಯಥಾ ನರಕೇ ಗತಿಃ ॥ (ದೇವೀಪುರಾಣ)

ದೇವಿಯು ರಾತ್ರಿರೂಪಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಮಹಾದೇವರು ದಿವಾಸ್ವರೂಪರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರಾತ್ರಿವ್ರತವು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ರಾತ್ರಿವ್ರತವನ್ನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ರವಿಯು ಕನ್ಯಾದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ವ್ರತವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ನವರಾತ್ರಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾರ ಬಳಿಯೂ ಏನನ್ನೂ ಬೇಡಬಾರದು. ಅಥವಾ ಒಪ್ಪತ್ತು ಮಾತ್ರ ತಿನ್ನಬೇಕು. ಅಥವಾ ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿನ್ನಬೇಕು. ಅಥವಾ ಏನನ್ನೂ ತಿನ್ನದೇ ಗಾಳಿಯನ್ನಷ್ಟೇ ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಒಂಭತ್ತು ಕುಮಾರಿಯರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ಭೋಜನವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ವಸ್ತ್ರ, ಅಲಂಕಾರ ಸಾಮಗ್ರಿ, ಪುಸ್ತಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಕುಮಾರಿಯರಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಪಡಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಬಲಿಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮೂರುಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ದೇವಿಯ ಜಪ, ಸ್ತೋತ್ರ, ಪಾರಾಯಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಸಂಪೂಜ್ಯ ನವದುರ್ಗಾಂಚ ನಕ್ತಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಸಮಾಹಿತಃ ।
ನವರಾತ್ರಾಭಿದಂ ಕರ್ಮಾ ನಕ್ತವ್ರತಾ ಇದಂ ಸ್ಮೃತಮ್ ॥ (ಸ್ಕಂದಪುರಾಣ)

ನವದುರ್ಗೆಯರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ನಕ್ತವ್ರತ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

ಶರನ್ನವರಾತ್ರಿಯ ಮೊದಲನೆಯ ದಿವಸ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯ

* ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಇಲ್ಲದ ಪ್ರತಿಪತ್ ದಿವಸದಂದು ನವರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಬೇಕು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಅಭಿಜಿನ್ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಶರನ್ನವರಾತ್ರಿಯ ಮಹೋತ್ಸವಾಚರಣೆಯನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಬೇಕು. ಘಟಸ್ಥಾಪನೆ, ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆ, ಪುಣ್ಯಾಹವಾಚನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.
* ಪೂರ್ಣಕುಂಭದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಜಯಂತೀ ಮಂಗಳಾ ಕಾಳೀ ಭದ್ರಕಾಳೀ ಕಪಾಲಿನೀ
ದುರ್ಗಾ ಕ್ಷಮಾ ಶಿವಾ ಧಾತ್ರೀ ಸ್ವಾಹಾ ಸ್ವಧಾ ನಮೋಸ್ತುತೇ ।
ಆಗಚ್ಛವರದೇ ದೇವಿ ದೈತ್ಯದರ್ಪನಿಷೂದನೇ ।
ಪೂಜಾಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವಿತ್ವಂ ನಮಸ್ತೇ ಶಂಕರಪ್ರಿಯೇ ॥

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪುರುಷಸೂಕ್ತ, ಶ್ರೀಸೂಕ್ತಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಬೂದುಗುಂಬಳಕಾಯಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಉದ್ದಿನಿಂದ ಬಲಿಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

* ಕುಲದೇವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ದುರ್ಗೆಗೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಅಖಂಡದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು. 'ಅಖಂಡದೀಪಕಂ ದೇವ್ಯಾಃ ಪ್ರೀತಯೇ ನವರಾತ್ರಕಂ' ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಪಠಿಸಿ ದೀಪವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮ, ಶ್ರೀಶಗುಣದರ್ಪಣ, ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ರಚಿಸಿದ ದುರ್ಗಾಸ್ತವ, ದುರ್ಗಾಸಪ್ತಶತಿ, ಮಧ್ವವಿಜಯ ಮೊದಲಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳ ಪಾರಾಯಣ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಪಾರಾಯಣವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು.

* ಕುಮಾರಿಯರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಕುಮಾರೀ, ಶ್ರೀಮೂರ್ತೀ, ಕಲ್ಯಾಣೀ, ರೋಹಿಣೀ, ಕಾಳೀ, ಚಂಡಿಕಾ, ಶಾಂಭವೀ, ದುರ್ಗಾ, ಭದ್ರಾ ಎಂಬ ಒಂಬತ್ತು ದೇವಿಯ ರೂಪಗಳನ್ನು ಒಂಬತ್ತು ಮಂದಿ ಕುಮಾರಿಯರಲ್ಲಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ, ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

* ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನು ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ, ಶ್ರವಣಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

* ಮಹಾಷ್ಟಮಿಯ ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂದು ಮಂಗಳವಾರ ಅಥವಾ ಶುಕ್ರವಾರವು ಬಂದರೆ ಪೂಜೆಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಕಾಲವಾಗುತ್ತದೆ.

ನವರಾತ್ರಿಯ ಆಚರಣೆ

ಒಂಬತ್ತು ದಿನಗಳು ನವರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಸಪ್ತಮಿಯಿಂದ ಮೂರುದಿವಸಗಳ ಕಾಲವಾದರೂ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಆಶ್ವೀನೇ ಮಾಸಿ ಶುಕ್ಲೇ ತು ಕರ್ತವ್ಯಂ ನವರಾತ್ರಕಂ ಪ್ರತಿಪದಾದಿ ಕ್ರಮೇಣೈವ
ಯಾವಚ್ಚ ನವಮೀಭವೇತ್ ತ್ರಿರಾತ್ರಂ ವಾಪಿಕರ್ತವ್ಯಂ ಸಪ್ತಮ್ಯಾದಿ ಯಥಾಕ್ರಮಮ್॥

ಎಂಬುದಾಗಿ ವ್ರತರಾಜದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

* ದುರ್ಗೆಯ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಒಂದು ತಿಂಗಳ ತನಕ ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ.

೧. ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ನವಮಿಯಂದು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿ, ಆಶ್ವೀನ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ನವಮಿಯ ತನಕ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ದುರ್ಗೆಯ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಒಂದು ಕ್ರಮ.

೨. ಆಶ್ವೀನಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಪ್ರತಿಪತ್ ದಿವಸದಿಂದ ನವಮಿಯ ತನಕ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತೊಂದು ಕ್ರಮ.

೩. ಷಷ್ಠೀಯಿಂದ ನವಮಿಯ ತನಕ ಆಚರಿಸುವುದು.

೪. ಸಪ್ತಮೀ ತಿಥಿಯಿಂದ ನವಮೀ ತಿಥಿಯ ತನಕ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದು.

೫. ಅಷ್ಟಮಿಯಿಂದ ನವಮಿಯ ತನಕ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದು.

೬. ಮಹಾಷ್ಟಮಿ ಮಾತ್ರ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದು.

೭. ಮಹಾನವಮಿಯ ದಿವಸ ಮಾತ್ರ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದು.

ಹೀಗೆ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ದುರ್ಗಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಕಾಳೀಕಾಪುರಾಣವು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಕೃಷ್ಣನವಮ್ಯಾದಿ ಪ್ರತಿಪತಾದಿ ಷಷ್ಠ್ಯಾದಿ ಸಪ್ತಮ್ಯಾದಿ ಮಹಾಷ್ಟಮ್ಯಾದಿ ಕೇವಲ ಮಹಾಷ್ಟಮಿ ಕೇವಲ ಮಹಾನವಮಿ, 'ಪೂಜಾರೂಪಾಃ ಕಲ್ಪಾಃ ಉನ್ನಾಯಾಃ' ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಥಿತತ್ವವು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ನವರಾತ್ರೇ ವ್ರತೇ ಶಕ್ತಃ ತ್ರಿರಾತ್ರಂಚೈಕ ರಾತ್ರಿಕಂ ವ್ರತಂ ಚರತಿ ಯೋ ಭಕ್ತ ತಸ್ಮೈ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ವಾಂಛಿತಮ್ ॥

ನವರಾತ್ರಿ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಯಾರು ಅಶಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ಮೂರು ರಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾದರೂ ದುರ್ಗೆಯ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇಂಥ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಅಭೀಪ್ಸಿತವಾದ ಫಲಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತೇನೆ. (ದೇವೀಪುರಾಣ)

* * * *

ದುರ್ಗಾಪ್ರತಿಷ್ಠೆ

ದುರ್ಗಾಂ ಕಾಂಚನಮೂರ್ತಿಂ ರೌಪ್ಯಾಂ ವಾ ಪೈತ್ತಲೀಂ ವಾರ್ಕ್ಷೀಂ ಚೈತ್ರೀಂ ತಾಮ್ರೀಂ ವಾಧಿಭವತಃ ಕೃತ್ವಾದಾರುವಿಚಿತ್ರತೋರಣವಿನ್ಯಸ್ತಾಂ ಶೋಭನೇ ಸ್ಥಾನೇ ಪುರತೋ ವಿನ್ಯಸ್ತದೃಷ್ಟಾಂ ವಿಚಿತ್ರಗೃಹಮಧ್ಯಗಾಂ ಸ್ನಾತಾಂ ಕುಂಕುಮಚಂದನ-ಗಂಧೈಶ್ಚತುಸ್ಸಮೈಶ್ಚೀರಪಟ್ಟೈರರ್ಚಿತಗಾತ್ರಾಂ ದೇವಿಂ ಕುಸುಮೈರಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ತಾಂ ಬಹುಭಿಃ ಪುಷ್ಯಮಾಣಕೀರ್ತಿಸ್ತೈರ್ದ್ವಿಜಜನೈರ್ಜನಿತ ಪರಿತೋಷೈರ್ದಿವಾನ್ವಿತೋ ನರೇಂದ್ರಃ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಯಚ್ಛೇತ್ತುರೋಹಿತೈಃ ಸಾರ್ಧಂ ಬಿಲ್ವಪತ್ರೇಣಾರ್ಚನೇನ ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ಭಗವತ್ಯೈ.

ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ತಾಮ್ರ, ವೃಕ್ಷ, ಚಿತ್ರಪ್ರತಿಕೃತಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಅನುಕೂಲವಿರುವ ಪದಾರ್ಥದಿಂದ ದುರ್ಗಾಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು. ಮನೆಯ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಆದರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಕೆಲಸ ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಂಟಪ ತೋರಣ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಎದುರಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿರುವಂತೆ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿರಿಸಿ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ, ಕುಂಕುಮ, ಚಂದನ, ಗಂಧ, ಇವುಗಳನ್ನು ಮೂರ್ತಿಯ ದೇಹಕ್ಕೆ ಲೇಪಿಸಿ, ಸುಂದರವಾಗುವಂತೆ ನಾರುವಸ್ತ್ರ, ರೇಷ್ಮೆ ಪೀತಾಂಬರ, ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಮನೋಹರವಾದ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳಿಂದ ದೇವಿಯನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಬಹುಮಂದಿ ದ್ವಿಜರು ದೇವೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿ, ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸತ್ಕಾರಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು. ಬಳಿಕ ರಾಜನು ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸಿ ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆಯನ್ನು ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ದುರ್ಗಾ ನಮಸ್ಕಾರ

ಜಯಂತೀ ಮಂಗಲಾ ಕಾಲೀ ಭದ್ರಕಾಲೀ ಕಾಪಾಲಿನೀ ।
ದುರ್ಗಾ ಶಿವಾ ಕ್ಷಮಾ ಧಾತ್ರೀ ಸ್ವಾಹಾ ಸ್ವಧಾ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥

ಅಮೃತೋದ್ಭವಃ ಶ್ರೀವೃಕ್ಷೋ ಮಹಾದೇವೀ ಪ್ರಿಯಃ ಸದಾ ।
ಬಿಲ್ವಪತ್ರಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ಪವಿತ್ರಂ ತೇ ಸುರೇಶ್ವರಿ ॥

''ಸರ್ವಮಂಗಳೆಯಾದ ಜಯಂತಿಯೇ ! ಕಾಲೀದೇವಿಯೇ ! ಕಪಾಲಧಾರಿಣಿಯೇ! ದುರ್ಗೆಯೇ ! ಶಿವೇ ಕ್ಷಮಾಶೀಲೆ ಧಾತ್ರೀದೇವಿಯೇ ! ಎಲೌ ಸುರೇಶ್ವರಿಯೇ! ಪವಿತ್ರತಮವಾದ ಆ ಬಿಲ್ವಪತ್ರವನ್ನು ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ. (ಇದು ಮಂತ್ರಾರ್ಥ).

ತುಂಬೆಹೂವಿನಿಂದ ಅರ್ಚನೆ

ದುರ್ಗಾ ಸಂಪೂಜನೀಯಾ ಚ ತದ್ದಿನಾದ್ದ್ರೋಣಪುಷ್ಪಯಾ ।
ಸಾ ಚಾಭೀಷ್ಟಾ ಸುರೇಶಾನ್ಯಸ್ತಥಾ ರೂಢವ್ರಣಾಯುತಃ ॥

ಆಶ್ವಯುಜಶುಕ್ಲ ಅಷ್ಟಮಿಯ ದಿವಸ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ದ್ರೋಣಪುಷ್ಪ (ತುಂಬೆಹೂವು)ಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ದುರ್ಗೆಯು ಸುರೇಶನಾಗಲಿ, ದೇಹವೆಲ್ಲ ಗಾಯಗೊಂಡ ಅನ್ಯರಾಗಲಿ, ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಕರುಣಿಸುವಳು.

ದುರ್ಗೆಯ ಖಡ್ಗಕ್ಕೂ ನಮಸ್ಕಾರ

ತತಃ ಖಡ್ಗಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಶತ್ರೂಣಾಂ ಮಾನಮರ್ದನಂ ।
ಇಚ್ಛೇತ್ಸ್ವವಿಜಯಂ ರಾಜ್ಯಂ ಸುಭಿಕ್ಷಂ ಚಾತ್ಮನೋ ನೃಪ ॥

ಅನಂತರ ಶತ್ರುಗಳ ಅಭಿಮಾನವನ್ನಡಗಿಸುವ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಖಡ್ಗಕ್ಕೆ ರಾಜನು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ನನಗೆ ಜಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ, ನನ್ನ ರಾಜ್ಯವು ಸುಭಿಕ್ಷವಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ದುರ್ಗೆಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ

ಪುನಃ ಪುನಃ ಪುಣ್ಯಮಥ ಧ್ಯಾಯೇಚ್ಚ ಹೃದಯೇ ಶಿವಾಂ ।
ಮಹಿಷಘ್ನೀಂ ಬಹುಭುಜಾಂ ಕುಮಾರೀಂ ಸಿಂಹವಾಹಿನೀಂ ॥

ಬಳಿಕ ಶುಭಕರೆಯೂ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿಯೂ ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಭುಜಗಳುಳ್ಳವಳೂ ಕಮಾರೀಸ್ವರೂಪಿಣಿಯೂ ಸಿಂಹವಾಹನೆಯೂ

ದಾನವಾಂಶ್ಚಾರ್ಚಯಂತೀಂ ಚ ಖಡ್ಗೋದ್ಧತಕರಾಂ ಶುಭಾಂ।

ಘಂಟಾಕಸ್ರಗ್-ಧರಾಂ ದುರ್ಗಾಂ ರಣಾರಂಭೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಂ ॥

ತತೋ ಜಯಜಯಾಕಾರೈಃ ಸ್ತವಂ ಕುರ್ಯಾದಿಮತಂ ತತಃ ॥

ತನ್ನ ಆರ್ಭಟದಿಂದಲೇ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ದಿಗಲುಪಡಿಸುವಳೂ, ಪ್ರಹರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಖಡ್ಗವನ್ನೆತ್ತಿ ಸನ್ನದ್ಧೆಯಾಗಿರುವವಳೂ, ಘಂಟಾಮಾಲಿಕೆ ಜಪಮಾಲಿಕೆ ಇವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವಳೂ, ರಣಾರಂಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿರುವವಳೂ ಆದ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಜಯಜಯಶಬ್ದ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸರ್ವಮಾಂಗಲಮಾಂಗಲ್ಯೇ ಶಿವೇ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಿಕೇ।

ಶರಣ್ಯೇ ತ್ರ್ಯಂಬಕೇ ದೇವಿ ನಾರಾಯಣಿ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥

ಶುಭಸ್ವರೂಪಣಿಯಾದ ಸರ್ವಮಂಗಳೇ ! ಶಿವೇ ! ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕವಳೇ ! ಭಕ್ತರಕ್ಷಿಣಿಯೇ ! ಫಾಲನೇತ್ರಯುಕ್ತಳೇ ! ತ್ರಿನಯನಶೋಭಾಕರೇ! ಗೌರೀದೇವಿ, ನಾರಾಯಣಿ ಇತ್ಯಾದಿ ನಾಮಾಂಕಿತೆಯೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ''.

ದುರ್ಗೆಗೆ ಶರಣು ಶರಣು

ಕುಂಕುಮೇನ ಸಮಾಲಬ್ಧೇ ಚಂದನೇನ ವಿಲೇಪಿತೇ।

ಬಿಲ್ವಪತ್ರಕೃತಾಮಾಲೇ ದುರ್ಗೇಽಹಂ ಶರಣಂ ಗತಃ ॥

ಕುಂಕುಮ ಕೇಸರಿ ಲೇಪನ ಮಾಡಿದ ಅಂಗವುಳ್ಳವಳೇ ! ಚಂದನ ದಿಗ್ಧಾಂಗಿಯೇ! ಬಿಲ್ವಮಾಲಾಲಂಕೃತೆಯೇ ! ದುರ್ಗಾದೇವಿಯೇ ! ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಶರಣುಹೊಕ್ಕಿದ್ದೇನೆ.

(ಬೇರೆ ವಿಷಯವಿದ್ದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಮುಂದಿನ ನಾಕು ಶ್ಲೋಕ ಬಿಟ್ಟಿದೆ)

ದುರ್ಗೆಗೆ ರಥೋತ್ಸವ

ತತೋಽಪರಾಹ್ಣಸಮಯೇ ನವಮ್ಯಾಂ ಸ್ಯಂದನೇ ಸ್ಥಿತಾಂ ।
ಭವಾನೀಂ ಭ್ರಾಮಯೇದ್ರಾಷ್ಟ್ರೇ ಸ್ವಯಂ ರಾಜಾ ಸಸೈನ್ಯವಾನ್ ॥

ನವಮಿಯ ದಿವಸ ಅಪರಾಹ್ಣದಲ್ಲಿ ರಾಜನು ಭವಾನೀದೇವಿಯನ್ನು ರಥಾರೋಹಣ ಮಾಡಿಸಿ ತನ್ನ ಪರಿವಾರದವರೆನಿಸಿ ಸುಶಿಕ್ಷಿತರಾದ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಸೇನಾಸಮೇತನಾಗಿ ಆ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಉತ್ಸವ ಮಾಡಬೇಕು.

ಉತ್ಸವ ಹೇಗಿರಬೇಕು ?

ಸಹಸ್ರೈಃ ಪುರುಷೈರ್ವಾಪಿ ರಥಯುಕ್ತೈಃ ಸುಶಿಕ್ಷಿತೈಃ ।
ಶನೈಃಶನೈರಧಿಕಯಾ ದೀಪ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಜ್ವಲದೀಪಕೈಃ ॥

ಆ ಉತ್ಸವವದಲ್ಲಿ ಬಹು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರಬೇಕು. ವೀರನು ಒರೆಯಿಂದ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಖಡ್ಗಪಾಣಿಗಳಾಗಿರಬೇಕು. ಆನೆಗಳಿಗೆ ಧಾತುವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಕೆಂಪುಬಣ್ಣವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಬೇಕು.

ಆಕೃಷ್ಟಖಡ್ಗೈರ್ವೀರೈಶ್ಚ ಧಾತುರಕ್ತೈರ್ಗಜೈಸ್ತಥಾ ।
ನದದ್ಭಿಃ ಶಂಖಪಟಹೈರ್ನೃತ್ಯದ್ಭಿರ್ವಾರಯೌವತೈಃ ॥
ಅಲಂಕೃತಾಭಿರ್ನಾರೀಭಿರ್ಬಾಲಕೈಃ ಸುವಿಭೂಷಿತೈಃ ॥

ಒಂದುಕಡೆ ಶಂಖ, ಪಟಹ, ಮುಂತಾದವುಗಳ ಧ್ವನಿ, ಒಂದು ಕಡೆ ವಾರಸ್ತ್ರೀಯರ ನರ್ತನ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ನಾನಾಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಾಲಕರು ಇವರ ಗುಂಪು, ಹೀಗೆ ಮೆರವಣಿಗೆಯು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಸಾಗಬೇಕು.

ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿ

ಏವಂ ಯೇ ಕುರ್ವತೇ ಯಾತ್ರಾಂ ರಾಜಾನೋನ್ಯೇಽಪಿ ಮಾನವಾಃ ।
ಮಹಾನವಮ್ಯಾಂ ನಂದಾಯಾಂ ಪುತ್ರಕಾ ಹೃಷ್ಟಮಾನಸಾಃ ॥
ತೇ ಸರ್ವೇ ಪಾಪನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಯಾಂತಿ ಭಾಗವತೀಂ ಪುರೀಂ ॥

ಅಯ್ಯಾ ರಾಜೇಂದ್ರನೇ ! ರಾಜರಾಗಲಿ, ಇತರ ಮಾನವರಾಗಲಿ, ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ ತಂದೆಯ ತಿಥಿಯಾದ ಮಹಾನವಮಿಯಲ್ಲಿ ರಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುವರೋ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪರಿಹಾರಹೊಂದಿ ಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗರಾಗಿ ಭಗವತಿಯಾದ ದೇವಿಯ ಪುರವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

ದುರ್ಗಾರಾಧಕರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಭಯವಿಲ್ಲ

ನ ತೇಷಾಂ ಶಾರ್ವೊಕೋನಾಗ್ನಿರ್ನ ಚರಾ ನ ವಿನಾಯಕಃ ।
ವಿಘ್ನಂ ಕುರ್ವಂತಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಯೇಷಾಂ ತುಷ್ಟಾ ಮಹೇಶ್ವರೀ ॥

ಆ ಪರಮೇಶ್ವರಿಯು ಯಾರಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗುವಳೋ ಅವರಿಗೆ ಅಗ್ನಿಯಾಗಲಿ, ಶಾವಕನಾಗಲಿ, ಚೋರರಾಗಲಿ, ವಿಘ್ನವಿನಾಯಕರಾಗಲಿ, ಯಾವುದೇ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ನೀರುಜೋ ಸುಖಿನೋ ಭೋಗಭೋಕ್ತಾರೋ ಭಯವರ್ಜಿತಾಃ ।
ಭವಂತಿ ಭಕ್ತಾ ಪುರುಷಾಃ ಭಗವತ್ಯಾಃ ಕಿಮುಚ್ಯತೇ ॥

ಅಂತಹ ದೇವೀಭಕ್ತರಾದ ಪುರುಷರು ರೋಗರಹಿತರೂ ಸುಖಿಗಳೂ ಭೋಗರಾಜರೂ ನಿರ್ಭೀತರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪಠನ ಶ್ರವಣಗಳ ಫಲ

ಇತ್ಯೇಷ ತೇ ಸಮಾಖ್ಯಾತೋ ದುರ್ಗಾದೇವ್ಯಾ ಮಹೋತ್ಸವಃ ।
ಪಠತಾಂ ಶೃಣ್ವತಾಂ ಚೈವ ಸರ್ವಾಶುಭವಿನಾಶನಃ ॥

ಅಯ್ಯಾ ವಿಭುವೇ ! ಮಹಾನವಮಿಯದಿನ ಆಚರಿಸತಕ್ಕ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯ ಮಹೋತ್ಸವದ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡಿದವರ ಮತ್ತು ಪಠನಮಾಡಿದವರ ಸಮಸ್ತ ಅಶುಭಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು.

ಶೂಲಾಗ್ರಭಿನ್ನ ಮಹಿಷಾಸುರ ಪೃಷ್ಠವಿಷ್ಠಾ ಮ್
ಉತ್ಖಾತಖಡ್ಗ ರುಚಿರಾಂಗದಬಾಹುದಂಡಾಂ ।

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿ

ಅಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಪಂಚವದನಾನುಗತಾಂ ನವಮ್ಯಾಂ ।
ದುರ್ಗಾಂ ಸುದುರ್ಗಗಹನಾನಿ ತರಂತಿ ಮರ್ತ್ಯಾಃ ॥

(ಭ.ಪು.ಉ.ಪ.ಅ.೧೩೮)

ತ್ರಿಶೂಲದ ಮೊನೆಯಿಂದ ಮಹಿಷಾಸುರನ ಪೃಷ್ಠ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಒರೆಯಿಂದ ಹಿರಿದು ಹೊಡೆಯಲು ಎತ್ತಿದ ಖಡ್ಗದ ಹೊಳಪಿನಿಂದ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವೂ ಭುಜಕೀರ್ತಿ ಸಹಿತವೂ ಆದ ದೀರ್ಘಬಾಹುವುಳ್ಳವಳೂ ಮಹಾನವಮಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಮುಖಗಳಿಂದ ಅನುಗತಳೂ ಆದ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯನ್ನು ಮಾನವರು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ದುಸ್ಸಹವಾದ ಕಷ್ಟಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗುತ್ತಾರೆ.

* ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಯೋಗನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಆಲದೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾಳೆ. ಭೂದೇವಿಯು ಜಲರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತಾಳೆ. ದುರ್ಗೆಯು ತಮೋರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತಾಳೆ. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ದುರ್ಗೆಯು ಎದ್ದು ತನ್ನ ತಮೋರೂಪವನ್ನು ಅವ್ಯಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅನಂತರ ಜಲರೂಪದ ಭೂದೇವಿಯು ಅನಂತರ ಆಲದೆಲೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಎದ್ದು ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಯೋಗನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಮೇಲೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ, ಭೂ, ದುರ್ಗಾರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾರೂಪವು ಸಂಹಾರಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತೀಕ್ಷಣ ಸಂಹಾರದೆಡೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಿರುವ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ದುರ್ಗೆಯನ್ನೇ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಶರಣಾಗತರಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸೆಂದು ವರ ಬೇಡಬೇಕು.
* ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ದುರ್ಗೆಯ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಾಗ ನವರಾತ್ರಿಯ ಪರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನವೂ ಬಿಡದೇ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ನರಸಿಂಹದೇವರ ಜೊತೆ ಕುಳಿತ, ದುರ್ಗೆ ಪೂಜೆ, ನಮಸ್ಕಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವಳ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

* * * *

ದುರ್ಗೆಯು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಕನ್ಯಾರೂಪ
ಒಂದು ವಿಮರ್ಶೆ

ಅನೇಕರು 'ದುರ್ಗಾಪತಿ ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ' 'ದುರ್ಗಾಪತಿ ನಾರಾಣಾಯ ನಮಃ' 'ದುರ್ಗಾಪತಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ' ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಪೂಜಾದಿ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಭಗವಂತನು ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಸಹ ಭಗವಂತನನ್ನು ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಎಲ್ಲಾ ರೂಪಗಳಿಗೂ ಅಭೇದವಿದೆ. ಭಗವಂತನ ಎಲ್ಲಾ ರೂಪಗಳಿಗೂ ಅಭೇದವಿದೆ. ಅಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಮನಸೋ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ, 'ಸೀತಾಪತಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ' ಎನ್ನಬಾರದು. 'ರುಗ್ಮಿಣೀಪತಿ ಶ್ರೀರಾಮಾಯ ನಮಃ' ಎಂದೂ ಸಹ ಹೇಳಬಾರದು. ಅಥವಾ ಸನತ್ಕುಮಾರ ಎಂಬ ಭಗವಂತನ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ರೂಪದ ಆರಾಧನೆ ನಡೆಸುವಾಗ ಋಷಭನಾಮಕನಾದ ಸನ್ನ್ಯಾಸಿರೂಪದ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ರೂಪ ಸಹಿತವಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬಾರದು. ವಿಶೇಷಬಲದಿಂದ ಇಂಥ ಭೇದವ್ಯವಹಾರವು ಅತ್ಯಂತ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಕೃತ ದುರ್ಗೆ ಎಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ರೂಪವೂ ಕನ್ಯಾರೂಪವೇ ಆಗಿದೆ ಹೊರತು, ಶ್ರೀರೂಪ, ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪ ಮೊದಲಾದವುಗಳಂತೆ ವಿವಾಹಿತವಾದ ರೂಪವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ 'ದುರ್ಗಾಪತಿ ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ' ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ತಪ್ಪು. ಮಧ್ವವಿಜಯದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡುವಾಗ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು 'ಹರಿಸ್ವಸ ನನು ಅಚಿರಾತ್' ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಹೋದರಿ ಎಂದೇ ಹೆಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಾಗವತದ ದಶಮಸ್ಕಂಧದ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಈ ವಿಷಯ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಭಗವಂತನು ಶ್ರೀ-ಭೂರೂಪಗಳ ಜೊತೆಗೆ ನಿಂತಿರುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸದೇವರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು

ಪೂಜಿಸುವಾಗ ಶ್ರೀರೂಪ ಹಾಗೂ ಭೂರೂಪಗಳ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನಷ್ಟೇ ಇಡುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಇರುತ್ತದೆ. ದುರ್ಗಾರೂಪದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಇಡುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥಾತ್ ಪತ್ನಿಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವ ವಾಡಿಕೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಸತ್ವಗುಣಕ್ಕೆ ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ರಜೋಗುಣಕ್ಕೆ ಭೂದೇವಿಯು ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ತಮೋಗುಣಕ್ಕೆ ದುರ್ಗೆಯು ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಚಾರಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪತ್ನಿ ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ದುರ್ಗಾಸುಳಾದಿ, ನರಸಿಂಹಸುಳಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ ದಾಸರಾಯರ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ದುರ್ಗಾಪೂಜೆಯು ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯು ವರಿಸಿದನೆಂದಾಗಲೀ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪತ್ನಿಯೆಂದಾಗಲೀ ಉಲ್ಲೇಖವು ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪೂಜಾಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಡೆ ಕುಮಾರಿ ಎಂದೇ ಅವಳನ್ನು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಮೇಲಿನ ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಮಾಣವೆಂದರೆ ಐತರೇಯ ಭಾಷ್ಯ. ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಐತರೇಯಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿಖರವಾಗಿ ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ರಾತ್ರ್ಯಾಸ್ತು ದೇವತಾ ದುರ್ಗಾ ದುಃಸ್ವಪ್ನೇಃ ಸಾ ಪ್ರಪೂಜಿತಾ ।
ಪಾಯಸೇನ ಹರೇನ್ಮೃತ್ಯುಂ ರಾತ್ರೀಸೂಕ್ತಾದಕಾಲಿಕಂ ।
ಯದಿ ಕಾಲಿಕಮೃತ್ಯುಃ ಸ್ಯಾತ್ ಪದಂ ಸಾ ಪರಮಂ ನಯೇತ್ ।
ಸಹೈವ ವಿಷ್ಣುನಾ ಭಕ್ತಂ ವಿಷ್ಣೋಸ್ತದ್ವೇದಿನಂ ತಥಾ ।
ರತಿದತ್ವಾತ್ ಪರೋ ವಿಷ್ಣುಮುಖ್ಯತೋ ರಾತ್ರಿರುಚ್ಯತೇ ।
ತದಾಶ್ರಯತ್ವಾದ್ ದುರ್ಗಾಽಪಿ ರಾತ್ರಿರಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ ।
ಸ್ತ್ರೀರೂಪಃ ಸ ಪರೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪಾಯಸೇಷ್ಟೋ ಹಿ ಮೋಕ್ಷದಃ ।
ತಸ್ಮಾದ್ ಉಭೌ ಸಹೈವೇಜ್ಯೌ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದುಃಸ್ವಪ್ನದರ್ಶನೇ । (ಭಾಷ್ಯ)

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿ

ರಾತ್ರಿಯ ದೇವತೆ ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ದುರ್ಗೆ, ದುಃಸ್ವಪ್ನ ಕಂಡಾಗ ಅವರನ್ನು ಪಾಯಸದಿಂದ ರಾತ್ರಿಸೂಕ್ತ ಪೂರ್ವಕ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಅಕಾಲ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಅವರು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾಲಮೃತ್ಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಾದ ಆ ದುರ್ಗಾಂತರ್ಯಾಮಿ ವಿಷ್ಣೂಪಾಸಕನನ್ನು ಉತ್ತಮ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ಸುಖನೀಡುವುದರಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪರವಿಷ್ಣುವೇ ರಾತ್ರಿ ಎನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದ್ದರಿಂದ ದುರ್ಗೆಯೂ ರಾತ್ರಿ ಎನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಸ್ತ್ರೀರೂಪನಾದ ಆ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ವಿಷ್ಣುವೆ ಪಾಯಸದಿಂದ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ದುಃಸ್ವಪ್ನ ಬಿದ್ದಾಗ ದುರ್ಗೆಯ ಜೊತೆ ವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

'ತಸ್ಮಾದ್ ಉಭೌ ಸಹೇವೇಜ್ಯೌ ಭಕ್ತ್ಯಾದುಃಸ್ವಪ್ನದರ್ಶನೇ' ಎಂಬ ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ದುರ್ಗೆ ಹಾಗೂ ವಿಷ್ಣು ಇಬ್ಬರನ್ನು ಜೊತೆಯಾಗಿಯೇ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಪತಿ-ಪತ್ನಿಭಾವದಿಂದ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಈ ಪ್ರಮಾಣದ ಆಧಾರದಂತೆ ಭಗವಂತನು ರಾತ್ರಿ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಕಾರಣ ದುರ್ಗೆಯೂ ಕೂಡ ರಾತ್ರಿಯೆಂಬುದಾಗಿಯೇ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಪ್ರಸಕ್ತ ದುರ್ಗಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಹೀಗೆ ಅನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದೀಪದಲ್ಲಿ, ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿನಾಮಕಳಾದ ದುರ್ಗೆಯು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಳೆ. ಇವಳ ಜೊತೆ ರಾತ್ರಿನಾಮಕನಾದ ದುರ್ಗಾ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವುಳ್ಳ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಅನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪೂಜಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ದುರ್ಗಾ ಎಂಬ ರೂಪದ ಜೊತೆ ಭಗವಂತನು ದುರ್ಗಾ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀರೂಪದಿಂದಲೇ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಆರಾಧನೆಗೈಯ್ಯಬೇಕು.

ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಹಿತಿ

ನಿತ್ಯವೂ ದೇವರ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕ್ರಮದಂತೆ ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಿತ್ಯವೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಹಬ್ಬ-ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ರಮದ ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮೀದಿವಸ ಈ ಮಂಗಳಾರತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿದೆ. ದುರ್ಗೆಗೆ ಈ ಬಗೆಯ ಆರತಿಯು ಪರಮ ಪ್ರಿಯಕರವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧. ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡುವ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತುಳಸೀ, ಹೂವು ಹಾಗೂ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿರಬೇಕು. ಮಂಗಳಾರತಿ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಭಗವಂತನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅನೇಕ ಆರತಿ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭವು ಇದ್ದಾಗ ಕೊನೆಯ ಹಲಗಾರತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ತುಳಸೀ, ಹೂವು ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು.

೨. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆರತಿ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಕೈ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವನ್ನು ಪುನಃ ಸಮರ್ಪಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

೩. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆರತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಕೈ ತೊಳೆದುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ತುಳಸೀ ಹಾಗೂ ಹೂವುಗಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೪. ಭ್ರಾಮಯೇದ್ದೇವದೇವಸ್ಯ ಮುಖಮಧ್ಯೇ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ ।
ಪಾತ್ರೇ ಪಾತ್ರೇ ವಿಶೇಷೇಣ ಅರ್ಘ್ಯಪುಷ್ಪೈಃ ಸ್ಸಮರ್ಚಯೇತ್ ॥

ಆರತಿಯನ್ನು ದೇವರ ಮುಖಕ್ಕೆ ತೋರಿಸಿ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆರತಿ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದಾಗಿ ಅನಿರುದ್ಧ ಸಂಹಿತೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ದಕ್ಷಿಣಂ ಪಾದಮಾರಭ್ಯ ವಾಮಪಾದಂ ತು ಪಶ್ಚಿಮಮ್ ॥

ಎಂಬ ಅನಿರುದ್ಧ ಸಂಹಿತೆಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಭಗವಂತನ ದಕ್ಷಿಣ ಪಾದದಿಂದ ಆರಂಭ ಮಾಡಿ, ವಾಮಪಾದದಲ್ಲಿ ಆರತಿಯನ್ನು ಕೊನೆಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಪಾದಕ್ಕೆ ಮೂರು ಬಾರಿ, ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಮೂರು ಬಾರಿ, ಶಿರಸ್ಸಿಗೆ ಮೂರು ಬಾರಿ, ಸಮಗ್ರದೇಹಕ್ಕೆ ಮೂರು ಬಾರಿ, ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆರತಿಯನ್ನು

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಬೇಕು. (ಅನಿರುದ್ಧ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಬಹಳ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ)

೫. ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡುವಾಗ ವೇದಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು.

೬. ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಗಂವತನ ಆಪಾದಮೌಳಿ-ಪರ್ಯಂತದ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಅವನ ಅನೇಕ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಗುಣಗಳನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

೭. ಅನೇಕ ಮಂಗಳಾರತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಕೊನೆಯ ಹಲಗಾರತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಬೀಸಣಿಗೆಯನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಬೀಸಬೇಕು.

೮. ಎಲ್ಲಾ ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿಗಳನ್ನು ನಿಂತು ಮಾಡುವುದೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಕೊನೆಯ ತಟ್ಟೆಯಿಂದ ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿಯನ್ನು ನಿಂತು ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡುವ ಆನುಪೂರ್ವಿ ಹೀಗಿದೆ -

೧. ಧೂಪಾರತಿ. ೨. ಏಕಾರತಿ, ೩. ಪಂಚಾರತಿ, ೪. ಶೇಷಾರತಿ, ೫. ಚಕ್ರಾರತಿ, ೬. ಶಂಖಾರತಿ, ೭. ಪದ್ಮಾರತಿ, ೮. ಗದಾರತಿ, ೯. ನಾರಾಯಣಾರತಿ, ೧೦. ಐದು ಸಲಕಾರತಿಗಳು, ೧೧. ಕೂರ್ಮಾರತಿ, ೧೨. ದೊಡ್ಡ ಕೂರ್ಮಾರತಿ, ೧೩. ಕರ್ಪೂರಾರತಿ, ೧೪. ತುಳಸೀ ವೃಂದಾವನರತಿ, ೧೫. ಕುಂಭಾರತಿ, ೧೬. ಓಕುಳಿ ಆರತಿ, ೧೭. ನೀಲಾಂಜನಾರತಿ, ೧೮. ಏಳು ರಥದ ಆರತಿ, ೧೯. ಹದಿನಾಕು ರಥದ ಆರತಿ, ೨೦. ಹರಿವಾಣಾರತಿ (ಎಷ್ಟು ದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಇರುತ್ತವೋ ಅಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿವಾಣಾರತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.) ೨೧. ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಈ ಕ್ರಮದ ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಮಹಾಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ೨೨. ಶುದ್ಧವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಬತ್ತಿಗಳನ್ನು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ನೆನೆಸಿದ ಬತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಂಗಳಾರತಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿಯ ಈ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತರು ದೇವರ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಬೇಕು.

ಪೂಜಾವಿಧಾನ

ದುರ್ಗಾಪೂಜಾವಿಧಾನ

ಶ್ರೀ ಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪರಮ ಗುರುಭ್ಯೋನಮಃ ॥

ನಾರಾಯಣಾಯ ಪರಿಪೂರ್ಣಗುಣಾರ್ಣವಾಯ
ವಿಶ್ವೋದಯಸ್ಥಿತಿಲಯೋನ್ನಿಯತಿಪ್ರದಾಯ ।
ಜ್ಞಾನಪ್ರದಾಯ ವಿಬುಧಾಸುರಸೌಖ್ಯದುಃಖ
ಸತ್ಕಾರಣಾಯ ವಿತತಾಯ ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ॥

ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ನಾಸ್ತಿ ತೇಷಾಮಮಂಗಲಮ್ ।
ಯೇಷಾಂ ಹೃದಿಸ್ಥೋ ಭಗವಾನ್ ಮಂಗಲಾಯತನೋ ಹರಿಃ ॥

ಶುಕ್ಲಾಂಬರಧರಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಶಶಿವರ್ಣಂ ಚತುರ್ಭುಜಮ್ ।
ಪ್ರಸನ್ನವದನಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಸರ್ವವಿಘ್ನೋಪಶಾಂತಯೇ ॥

ಮಂಗಲಂ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುರ್ಮಂಗಲಂ ಮಧುಸೂದನಃ ।
ಮಂಗಲಂ ದೇವಕೀಪುತ್ರೋ ಮಂಗಲಂ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ॥

ಸರ್ವಮಂಗಲಮಾಂಗಲ್ಯೇ ಶಿವೇ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಿಕೇ ।
ಶರಣ್ಯೇ ತ್ರ್ಯಂಬಕೇ ದೇವಿ ನಾರಾಯಣಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ನಮಸ್ತೇ ಪ್ರಾಣೇಶ ಪ್ರಣತವಿಭವಾಯಾವನಿಮಗಾಃ
ನಮಃ ಸ್ವಾಮಿನ್ ರಾಮಪ್ರಿಯತಮ ಹನೂಮನ್ ಗುರುಗುಣ ।
ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಭೀಮ ಪ್ರಬಲತಮ ಕೃಷ್ಣೇಷ್ಟಭಗವನ್
ನಮಃ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವ ಪ್ರದಿಶ ಸುದೃಶಂ ನೋ ಜಯ ಜಯ ॥

ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮೃತ್ಯುಂ ಹರ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ।
ಸರ್ವಮೃತ್ಯುವಿನಾಶಾಯ ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ದುಷ್ಟಾನಾಂ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾ ಸುಚರಿತ ಸುಜನಸ್ತೋಮವಿಘ್ನಾಪಹರ್ತಾ
ತಸ್ಮಾದ್ ವಿಘ್ನಾಧಿಪೋಽಹಂ ಮತ ಇತಿ ಸುಧಿಯಾಂ ಸ್ಪಷ್ಟಮಾಜ್ಞಾಪನಾಯ ।
ಪೌಲಸ್ತ್ಯೇಚ್ಛಾಂತರಾಯಃ ಸುರಮುನಿನಿಕರಾಭೀಷ್ಟಸಂಪ್ರಾಪ್ತ್ಯುಪಾಯಃ
ಶ್ರೇಯೋ ವಿಘ್ನಾಧಿರಾಜಃ ಪ್ರದಿಶತು ಸತತಂ ಭೂರಿಗೌರೀತನೂಜಃ ॥

ತದೇವ ಲಗ್ನಂ ಸುದಿನಂ ತದೇವ ತಾರಾಬಲಂ ಚಂದ್ರಬಲಂ ತದೇವ ।
ವಿದ್ಯಾಬಲಂ ದೈವಬಲಂ ತದೇವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತೇ ತೇಽಂಘ್ರಿಯುಗಂ ಸ್ಮರಾಮಿ ॥

ಆಚಮನಮ್

ಕೇಶವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಮಾಧವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ । ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ । ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ । ವಾಮನಾಯ ನಮಃ । ಶ್ರೀಧರಾಯ ನಮಃ । ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ । ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ । ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ । ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ । ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ । ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ । ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ । ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ । ಉಪೇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಹರಯೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ।

(ಆಚಮನವನ್ನು ಎರಡು ಬಾರಿ ಮಾಡಬೇಕು)

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ

ಓಂ ಪ್ರಣವಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಋಷಿಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ದೇವತಾ ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ । ವ್ಯಾಹೃತೀನಾಂ ಪ್ರಜಾಪತ್ಯಾದಿಋಷಯಃ । ಅಗ್ನಿವಾಯುಸೂರ್ಯಾದಿ ದೇವತಾಃ । ಗಾಯತ್ರ್ಯುಷ್ಣಿಗನುಷ್ಟುಬಾದಿ ಛಂದಾಂಸಿ । ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಃ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಋಷಿಃ । ಸವಿತಾ ದೇವತಾ । ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ । ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಭೂಃ । ಓಂ ಭುವಃ । ಓಂ ಸ್ವಃ । ಓಂ ಮಹಃ । ಓಂ ಜನಃ । ಓಂ ತಪಃ । ಓಂ ಸತ್ಯಂ । ಓಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಮ್ । ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ । ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ । ಓಮಾಪೋಜ್ಯೋತೀರಸೋಽಮೃತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸ್ವರೋಮ್ ।

ಸಂಕಲ್ಪ

ಶುಭೇ ಶೋಭನೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ವಿಷ್ಣೋರಾಜ್ಞಯಾ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಆದ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ದ್ವಿತೀಯಪರಾರ್ಧೇ ಶ್ವೇತವರಾಹಕಲ್ಪೇ ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಂತರೇ ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿತಮೇ ಕಲಿಯುಗೇ ಪ್ರಥಮಪಾದೇ ಜಂಬೂದ್ವೀಪೇ ಭರತವರ್ಷೇ ಭರತಖಂಡೇ ದಂಡಕಾರಣ್ಯೇ ಗೋದಾವರ್ಯಾಃ ದಕ್ಷಿಣೇತೀರೇ ಶಾಲೀವಾಹನ- ಶಕೇ ಶಾಲೀವಾಹನಶಕೇ ಬೌದ್ಧಾವತಾರೇ ರಾಮಕ್ಷೇತ್ರೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ವರ್ತಮಾನೇ ದಕ್ಷಿಣಾಯನೇ ವರ್ಷಋತೌ ಭಾದ್ರಪಮಾಸೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಶುಭತಿಥೌ .... ವಾಸರಯುಕ್ತಾಯಾಂ ಶುಭನಕ್ಷತ್ರ ಶುಭಯೋಗ ಶುಭಕರಣ ಏವಂಗುಣವಿಶೇಷಣವಿಶಿಷ್ಟಾಯಾಂ ಅಸ್ಮದಾದಿಗುರೂಋಣಾಂ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಾಣಾಂ ಹೃತ್ಕಮಲಮಧ್ಯನಿವಾಸಿ-ವಾಸುದೇವ ಸಂಕರ್ಷಣಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾನಿರುದ್ಧ ಚತುರ್ಮೂಸ್ತ್ಯಾಸ್ಸನಂತಾದತಾರಾತ್ಮಕ- ದುರ್ಗಾನಾಮಕರಮಾ ಸಹಿತ ದುರ್ಗಾನಾಮಕ ಸ್ತ್ರೀರೂಪಿವಿಷ್ಣುಪ್ರೇರಣಯಾ ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ .... ಗೋತ್ರೋದ್ಭವಸ್ಯ ಮಮ .... ನಕ್ಷತ್ರೇ .... ರಾಶೌ .... ಜಾತಸ್ಯ .... ಶರ್ಮಣಃ ಕಾಂತಾಯಾಃ .... ನಕ್ಷತ್ರೇ .... ರಾಶೌ .... ಜಾತಾಯಾಃ .... ನಾಮ್ನ್ಯಾಃ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಸಹಕುಟುಂಬಾನಾಂ ಶ್ರೀಹರಿಯವಾಯುಗುರುಪ್ರಸಾದೇನ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ

ವಿಶೇಷತಃ ಆವಾಭ್ಯಾಂ (ಮಯಾ) ಮತ್ಪೂರ್ವಜೈಃ ವಂಶಜೈರ್ವಾ ಅಜ್ಞಾನತಃ ಜ್ಞಾನತೋವಾ ಸ್ತ್ರೀಹಿಂಸಾ-ಸ್ತ್ರೀಹನನ-ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಅವಹಳೇನ - ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಅಪರಿರಕ್ಷಣ-ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಕಾಯಿಕ-ವಾಚನಿಕ-ಮಾನಸಿಕ ದ್ರೋಹ-ಕರಣಾದಿ ದೋಷಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ - ತಜ್ಜನಿತಧ್ಯತ್ವಾದಿ ದೋಷಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ

ನಿಕ್ಷೇಪದ್ರವ್ಯಹರಣ-ವಿಶ್ವಾಸದ್ರೋಹಕರಣ-ಲಬ್ಧನಿಷಿದ್ಧಾಪಾಹಾರಭಕ್ಷಣ ದುಷ್ಟಾನ್ನಭಕ್ಷಣಾಜ್ಜನಿತ ಕ್ಷಯ-ಅಪಸ್ಮಾರ-ಕುಷ್ಠ-ಅಂಧತ್ವ-ಮೂಕತ್ವ-ಬದಿರತ್ವ ಅಜ್ಞಾನ ವಿಸ್ಮೃತಿ ಭ್ರಾಂತಿ ಸಂಶಯಾಪಸ್ಮೃತಾದಿ ಮಹಾರೋಗನಿರಸನಾರ್ಥಂ

ತದೇವ ಲಗ್ನಂ ಸುದಿನಂ ತದೇವ ತಾರಾಬಲಂ ಚಂದ್ರಬಲಂ ತದೇವ ।
ವಿದ್ಯಾಬಲಂ ದೈವಬಲಂ ತದೇವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತೇ ತೇಽಂಘ್ರಿಯುಗಂ ಸ್ಮರಾಮಿ ॥

ಆಚಮನಮ್

ಕೇಶವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಮಾಧವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ । ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ । ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ । ವಾಮನಾಯ ನಮಃ । ಶ್ರೀಧರಾಯ ನಮಃ । ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ । ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ । ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ । ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ । ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ । ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ । ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ । ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ । ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ । ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ । ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ । ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ । ಉಪೇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ । ಹರಯೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ।

(ಆಚಮನವನ್ನು ಎರಡು ಬಾರಿ ಮಾಡಬೇಕು)

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ

ಓಂ ಪ್ರಣವಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಋಷಿಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ದೇವತಾ ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ । ವ್ಯಾಹೃತೀನಾಂ ಪ್ರಜಾಪತ್ಯಾದಿಋಷಯಃ । ಅಗ್ನಿವಾಯುಸೂರ್ಯಾದಿ ದೇವತಾಃ । ಗಾಯತ್ರ್ಯುಷ್ಣಿಗನುಷ್ಟುಬಾದಿ ಛಂದಾಂಸಿ । ಗಾಯತ್ರ್ಯಾಃ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಋಷಿಃ । ಸವಿತಾ ದೇವತಾ । ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ । ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಭೂಃ । ಓಂ ಭುವಃ । ಓಂ ಸ್ವಃ । ಓಂ ಮಹಃ । ಓಂ ಜನಃ । ಓಂ ತಪಃ । ಓಂ ಸತ್ಯಂ । ಓಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಮ್ । ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ । ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ । ಓಮಾಪೋಜ್ಯೋತೀರಸೋಽಮೃತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸ್ವರೋಮ್ ।

ಸಂಕಲ್ಪ

ಶುಭೇ ಶೋಭನೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ವಿಷ್ಣೋರಾಜ್ಞಯಾ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಆದ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ದ್ವಿತೀಯಪರಾರ್ಧೇ ಶ್ವೇತವರಾಹಕಲ್ಪೇ ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಂತರೇ ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿತಮೇ ಕಲಿಯುಗೇ ಪ್ರಥಮಪಾದೇ ಜಂಬೂದ್ವೀಪೇ ಭರತವರ್ಷೇ ಭರತಖಂಡೇ ದಂಡಕಾರಣ್ಯೇ ಗೋದಾವರ್ಯಾಃ ದಕ್ಷಿಣೇತೀರೇ ಶಾಲೀವಾಹನ-ಶಕೇ ಶಾಲೀವಾಹನಶಕೇ ಬೌದ್ಧಾವತಾರೇ ರಾಮಕ್ಷೇತ್ರೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ವರ್ತಮಾನೇ ದಕ್ಷಿಣಾಯನೇ ವರ್ಷಋತೌ ಭಾದ್ರಪಮಾಸೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಶುಭತಿಥೌ .... ವಾಸರಯುಕ್ತಾಯಾಂ ಶುಭನಕ್ಷತ್ರ ಶುಭಯೋಗ ಶುಭಕರಣ ಏವಂಗುಣವಿಶೇಷಣವಿಶಿಷ್ಟಾಯಾಂ ಅಸ್ಮದಾದಿಗುರೂಋಣಾಂ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಾಣಾಂ ಹೃತ್ಕಮಲಮಧ್ಯನಿವಾಸಿ-ವಾಸುದೇವ ಸಂಕರ್ಷಣಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾನಿರುದ್ಧ ಚತುರ್ಮಾಸ್ಯಾಸ್ಸನಂತಾದತಾರಾತ್ಮಕ-ದುರ್ಗಾನಾಮಕರಮಾ ಸಹಿತ ದುರ್ಗಾನಾಮಕ ಸ್ತ್ರೀರೂಪಿವಿಷ್ಣುಪ್ರೇರಣಯಾ ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ .... ಗೋತ್ರೋದ್ಭವಸ್ಯ ಮಮ .... ನಕ್ಷತ್ರೇ .... ರಾಶೌ .... ಜಾತಸ್ಯ .... ಶರ್ಮಣಃ ಕಾಂತಾಯಾಃ .... ನಕ್ಷತ್ರೇ .... ರಾಶೌ .... ಜಾತಾಯಾಃ .... ನಾಮ್ನ್ಯಾಃ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಸಹಕುಟುಂಬಾನಾಂ ಶ್ರೀಹರಿಯವಾಯುಗುರುಪ್ರಸಾದೇನ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ

ವಿಶೇಷತಃ ಆವಾಭ್ಯಾಂ (ಮಯಾ) ಮತ್ಪೂರ್ವಜೈಃ ವಂಶಜೈರ್ವಾ ಅಜ್ಞಾನತಃ ಜ್ಞಾನತೋವಾ ಸ್ತ್ರೀಹಿಂಸಾ-ಸ್ತ್ರೀಹನನ-ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಅವಹಳೇನ - ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಅಪರಿರಕ್ಷಣ-ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಕಾಯಿಕ-ವಾಚನಿಕ-ಮಾನಸಿಕ ದ್ರೋಹ-ಕರಣಾದಿ ದೋಷಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ - ತಜ್ಜನಿತಧ್ಯತ್ವಾದಿ ದೋಷಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ

ನಿಕ್ಷೇಪದ್ರವ್ಯಹರಣ-ವಿಶ್ವಾಸದ್ರೋಹಕರಣ-ಲಬ್ಧನಿಷಿದ್ಧಾಪಾಹಾರಭಕ್ಷಣ ದುಷ್ಟಾನ್ನಭಕ್ಷಣಾಜ್ಜನಿತ ಕ್ಷಯ-ಅಪಸ್ಮಾರ-ಕುಷ್ಠ-ಅಂಧತ್ವ-ಮೂಕತ್ವ-ಬದಿರತ್ವ ಅಜ್ಞಾನ ವಿಸ್ಮೃತಿ ಭ್ರಾಂತಿ ಸಂಶಯಾಪಸ್ಮೃತಾದಿ ಮಹಾರೋಗನಿರಸನಾರ್ಥಂ

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿ

ಜನ್ಮಲಗ್ನರಾಶಿತಃ ಸಪ್ತಮಸ್ಥಾನೇ ವಿವಾಹ ಪ್ರತಿಪ್ರಬಂಧಕತ್ವೇನ ದಾಂಪತ್ಯಕಲಹಕಾರಕತ್ವೇನ ವಾಸ್ಥಿತಾನಾಂ ಕುಜರಾಹುಕೇತ್ವಾದೀನಾಂ ಕ್ರೂರದೃಷ್ಟಿ ದೋಷಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ ತಥೈವ ಜನ್ಮಲಗ್ನರಾಶಿವಶಾತ್ ಪಂಚಮಸ್ಥಾನೇ ಸಂತತಿಪ್ರತಿಬಂಧಕತ್ವೇನ ವಾ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಭಿಃ ಕಲಹಕಾರಕತ್ವೇನ ವಾ ಸ್ಥಿತಾನಾಂ ದುಷ್ಟಗ್ರಹದೋಷಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ

ನಿಷ್ಠುರಭಾಷಣ ದೇವತಾಪ್ರಕೋಪ ಗುರುದ್ರೋಹ ಬಂದುಜನದ್ರೋಹ ಸ್ವರ್ಣಾಪಹರಣ ಅಶ್ವತ್ಥಾದಿವೃಕ್ಷಛೇದನ ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸಾಚರಣ ಭ್ರೂಣಹನನ-ಗರ್ಭಿಣೀಗದಪ್ರದಾ ನಾಡಿದೋಷ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ ತಜ್ಜನಿತ ಜನ್ಮಾಂತರ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ರಕ್ಷೋಭೂತಪಿಶಾಚಿತ್ವಾದಿಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಪೀಡಾಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ

ಸ್ತ್ರೀದೇವತಾಶಾಪ-ಸ್ತ್ರೀವೃಕ್ಷಶಾಪ-ಸ್ತ್ರೀಶಾಪ-ಮಾತೃಶಾಪ-ಮಾತುಲಶಾಪ ಸರ್ಪಶಾಪ-ಗುರುಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಪ, ಸ್ವೋತ್ತಮಶಾಪಾತ್ ಜ್ಜನಿತ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಂ ಅನುಭೂಯಮಾನ ನಾನಾವಿಧಕ್ಲೇಶಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ, ಬಂಧುತ್ಯಾಗ ಮಿತ್ರತ್ಯಾಗ ದೇಶತ್ಯಾಗ ದಾರಾಪುತ್ರತ್ಯಾಗಾದಿ ದೋಷಪರಿಹಾರದ್ವರಾ ನಿರಂತರಂ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗೆ ಯಾನಿ ಯಾನಿ ವಿಘ್ನಾನಿ ಸಂಭವಂತಿ ತೇಷಾಂ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ

ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಧರ್ಮ-ಅರ್ಥ-ಕಾಮ-ಮೋಕ್ಷಾಖ್ಯಪುರುಷಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಮನೋವಾಕ್ಕಾಯಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ವಿಶೇಷತಃ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯಾಣಾಂ ಅನುಗ್ರಹಸಂಪಾದನಾರ್ಥಂ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಯೋಃ ಅಚಾಲಾಭಕ್ತಿಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ

ದುರ್ಗಾನಾಮಕರಾತ್ರಿನಾಮಕ ರಮಾಸಹಿತ ಸ್ತ್ರೀರೂಪಿ ದುರ್ಗಾನಾಮಕರಾತ್ರಿನಾಮಕ ಮಹಾವಿಷ್ಣುಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ।

(ಯಜಮಾನನು ತುಳಸಿ ಹೂ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಪತ್ನಿಯಿಂದ ನೀರು ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕು.)

ದೀಪ ಹಚ್ಚಬೇಕು

ದೀಪಃ ಪಾಪಹರೋ ನೃಣಾಂ ದೀಪ ಆಪನ್ನಿವಾರಕಃ ।
ದೀಪೋ ವಿಧತ್ತೇ ಸುಕೃತಂ ದೀಪಃ ಸಂಪತ್ಪ್ರದಾಯಕಃ ॥
ದೀಪಜ್ಯೋತಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ದೀಪಜ್ಯೋತಿಃ ಜನಾರ್ದನಃ ।
ದೀಪೋ ಹರತು ಮೇ ಪಾಪಂ ಸಂಧ್ಯಾದೀಪ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಶುಭಂ ಕುರುಷ್ವ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಆರೋಗ್ಯಂ ಸುಖಸಂಪದಮ್ ।
ಮಮ ಬುದ್ಧಿ ಪ್ರಕಾಶಂ ಚ ದೀಪಜ್ಯೋತಿರ್ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಭೋ ದೀಪ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಸ್ತ್ವಂ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿ ಇಹಾರ್ಹಸಿ ।
ಯಾವತ್ ಕರ್ಮಸಮಾಪ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ತಾವತ್ ತ್ವಂ ಸುಸ್ಥಿರೋ ಭವ ॥

ಅಗ್ನಿನಾಗ್ನಿಃ ಸಮಿಧ್ಯತೇ ಕವಿರ್ಗೃಹಪತಿರ್ಯುವಾ ।
ಹವ್ಯವಾಡ್ ಜುಹ್ವಾಸ್ಯಃ ॥

ಘಂಟಾನಾದ ಮಾಡಬೇಕು

ಆಗಮಾರ್ಥಂ ತು ದೇವಾನಾಂ ಗಮನಾರ್ಥಂ ತು ರಕ್ಷಸಾಮ್ ।
ಕುರ್ವೇ ಘಂಟಾರವಂ ತತ್ರ ದೇವತಾಹ್ವಾನಲಾಂಛನಮ್ ॥

ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಅಪಸರ್ಪಂತು ತೇ ಭೂತಾಃ ಯೇ ಭೂತಾಃ ಭುವಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ।
ಯೇ ಭೂತಾಃ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾರಃ ತೇ ನಶ್ಯಂತು ಶಿವಾಜ್ಞಯಾ ॥

ಅಪಕ್ರಾಮಂತು ಯೇ ಭೂತಾಃ ಕ್ರೂರಾಶ್ಚೈವ ತು ರಾಕ್ಷಸಾಃ ।
ತೇಷಾಮಪ್ಯವಿರೋಧೇನ ಪೂಜಾಕರ್ಮ ಸಮಾರಭೇ ॥

ಗುರುಗಣಪತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪೂಜೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಗಣಪತಿಗೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿ

ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಆದಿಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಮೂಲಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಪರಮಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ। ಆಶ್ವಲಾಯನಾ-ಚಾರ್ಯೇಭ್ಯೋ ನಮಃ।

ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಶ್ರೀಕಾರದಲ್ಲಿ ಗಂಧಾಕ್ಷತೆ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಗುರುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಅಸ್ಮದ್ ಗುರುಸಮಾರಂಭಾಂ ಟೀಕಾಕೃತ್ಪಾದಮಧ್ಯಗಾಮ್ ।
ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯಪರ್ಯಂತಾಂ ವಂದೇ ಗುರುಪರಂಪರಾಮ್ ॥
ಆಪಾದಮೌಳಿಪರ್ಯಂತಂ ಗುರೂಣಾಮಾಕೃತಿಂ ಸ್ಮರೇತ್ ।
ತೇನ ವಿಘ್ನಾಃ ಪ್ರಣಶ್ಯಂತಿ ಸಿದ್ಧ್ಯಂತಿ ಚ ಮನೋರಥಾಃ ॥

ಓಂ ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ ಅನುಜ್ಞಾಂ ದೇಹಿ ।

ಶ್ರೀಕಾರದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಷಟ್ಕೋಣಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಣಪತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಬೆಳ್ಳಿಗಣಪತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆಬೆಟ್ಟು, ಅರಿಶಿನಕೊಂಬುಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಸುಮುಖಶ್ಚೈಕದಂತಶ್ಚ ಕಪಿಲೋ ಗಜಕರ್ಣಕಃ ।
ಲಂಬೋದರಶ್ಚ ವಿಕಟೋ ವಿಘ್ನರಾಜೋ ಗಣಾಧಿಪಃ ॥೧॥

ಧೂಮಕೇತುರ್ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷೋ ಫಾಲಚಂದ್ರೋ ಗಜಾನನಃ ।
ದ್ವಾದಶೈತಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಯಃ ಪಠೇಚ್ಛೃಣುಯಾದಪಿ ॥೨॥

ವಿದ್ಯಾರಂಭೇ ವಿವಾಹೇ ಚ ಪ್ರವೇಶೇ ನಿರ್ಗಮೇ ತಥಾ ।
ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ವಿಘ್ನಸ್ತಸ್ಯ ನ ಜಾಯತೇ ॥೩॥

ಅಭೀಪ್ಸಿತಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪೂಜಿತೋ ಯಃ ಸುರೈರಪಿ ।
ಸರ್ವವಿಘ್ನಚ್ಛಿದೇ ತಸ್ಮೈ ಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥೪॥

ಗಣಾನಾಂ ತ್ವಾ ಗೃತ್ಸಮದ ಋಷಿಃ । ಜಗತೀಛಂದಃ ಗಣಪತಿರ್ದೇವತಾ । ಗಣಪತ್ಯಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಗಣಾನಾಂ ತ್ವಾ ಗಣಪತಿಂ ಹವಾಮಹೇ ಕವಿಂ ಕವೀನಾಮುಪಮಶ್ರವ-ಸ್ತಮಮ್ । ಜ್ಯೇಷ್ಠರಾಜಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತ ಆ ನಃ ಶೃಣ್ವನ್ನೂತಿಭಿಃ ಸೀದ ಸಾದನಮ್ ॥

ಗಣಪತಿಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಶ್ರೀಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಭೂಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ। ಓಂ ಭುವಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಃ ಗಣಪತಿಮ್ ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ । ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ವಾಗತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದಯೋಃ ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುನರಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಉಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಭರಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ । ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ ।

ಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ನೈವೇದ್ಯಾರ್ಥೇ ಗುಡೋಪಹಾರಮಹಾ-ನೈವೇದ್ಯಂ ನಿವೇದಯಾಮಿ । ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ನಿಷುಸೀದೇತಿ ವೈರೂಪೋ ನಭಃಪ್ರಭೇದನ ಋಷಿಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಗಣಪತಿರ್ದೇವತಾ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಾರ್ಚನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿ

ಓಂ ನಿಷುಸೀದ ಗಣಪತೇ ಗಣೇಷು ತ್ವಾಮಾಹುರ್ವಿಪ್ರತಮಂ ಕವೀನಾಮ್।
ನ ಋತೇ ತ್ವತ್ ಕ್ರಿಯತೇ ಕಿಂ ಚನಾರೇ ಮಹಾಮರ್ಕಂ ಮಘವನ್ ಚಿತ್ರಮರ್ಚ ॥

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಧ್ಯಾನಾವಾಹನಾದಿಸರ್ವೋಪಚಾರಪೂಜಾಃ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ವಕ್ರತುಂಡ ಮಹಾಕಾಯ ಬಾಲಸೂರ್ಯಸಮಪ್ರಭ।
ಅವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಮೇ ದೇವ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ಸರ್ವದಾ ॥
ರಕ್ತಾಂಬರೋ ರಕ್ತತನೂ ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾನುಲೇಪನಃ।
ಮಹೋದರೋ ಗಜಮುಖಃ ಪಾಶದಂತಾಂಕುಶಾಭಯೇ।
ಬಿಭ್ರದ್ ಧ್ಯೇಯೋ ವಿಘ್ನಹರಃ ಕಾಮದಸ್ತ್ವರಯಾ ಹ್ಯಯಮ್ ॥
ಶ್ರೀಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ। ಓಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದಾಯ ನಮಃ।
ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ಹೇ ದೇವ! ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಕುರು ॥

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದು ನಾನು ಮುಂದೆ ಆಚರಿಸುವ ಪೂಜೆ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆದು ಫಲಪ್ರದವಾಗಲಿಯೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಕಲಶಪೂಜಾ

ತತ್ತ್ವಾಯಾಮೀತಿ ಶುನಃಶೇಪಋಷಿಃ। ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ। ವರುಣೋ ದೇವತಾ। ಕಲಶಮಧ್ಯೇ ವರುಣಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ತತ್ತ್ವಾಯಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಂದಮಾನಸ್ತದಾ ಶಾಸ್ತೇ ಯಜಮಾನೋ ಹವಿರ್ಭಿಃ ಅಹೇಳಮಾನೋ ವರುಣೇಹ ಬೋಧ್ಯುರುಶಂಸ ಮಾ ನ ಆಯುಃ ಪ್ರ ಮೋಷಿಃ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ। ಓಂ ಭುವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ। ಓಂ ಸ್ವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ। ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ವರುಣಮಾವಾಹಯಾಮಿ।

ಕಲಶಸ್ಯ ಮುಖೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಕಂಠೇ ರುದ್ರಃ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ ।
ಮೂಲೇ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಧ್ಯೇ ಮಾತೃಗಣಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥೧॥

ಕುಕ್ಷೌ ತು ಸಾಗರಾಃ ಸರ್ವೇ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾ ವಸುಂಧರಾ ।
ಋಗ್ವೇದೋಽಥ ಯಜುರ್ವೇದಃ ಸಾಮವೇದೋ ಹ್ಯಥರ್ವಣಃ ॥೨॥

ಅಂಗೈಶ್ಚ ಸಹಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ಕಲಶಾಂಬುಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ ।
ಶಾಂತಿಃ ಪುಷ್ಟಿಶ್ಚ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾವಿತ್ರೀ ಚ ಸರಸ್ವತೀ
(ಅತ್ರ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾವಿತ್ರೀ ಶಾಂತಿಃ ಪುಷ್ಟಿಕರೀ ತಥಾ) ॥೩॥

ಆಯಾಂತು ಮಮ(ಯಜಮಾನಸ್ಯ)ಶಾಂತ್ಯರ್ಥಂ
(ದೇವಪೂಜಾರ್ಥಂ) ದುರಿತಕ್ಷಯಕಾರಕಾಃ ।
ಸರ್ವೇ ಸಮುದ್ರಾಃ ಸರಿತಸ್ತೀರ್ಥಾನಿ ಜಲದಾ ನದಾಃ ॥೪॥

ಗಂಗೇ ಚ ಯಮುನೇ ಚೈವ ಗೋದಾವರಿ ಸರಸ್ವತಿ ।
ನರ್ಮದೇ ಸಿಂಧು ಕಾವೇರಿ ಜಲೇಽಸ್ಮಿನ್ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕುರು ॥೫॥

ಆವಾಹಿತದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ। ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ವಾಗತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪ ಯಾಮಿ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುನರಾಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಉಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಭರಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನಾನಾವಿಧಪರಿಮಳಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಧೂಪಮಾಘ್ರಾಪಯಾಮಿ ದೀಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಿ । ಕಲಶದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ನೈವೇದ್ಯಾರ್ಥೇ ಗುಡೋಪಹಾರ (ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಕದಳೀಫಲ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು.) ಮಹಾನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ತಾಂಬೂಲಂ

ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಕಲಶದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಸರ್ವೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಶಂಖಪೂಜಾ

ಸಹಸ್ರಾರ ಹುಂ ಫಟ್ ॥ (ಇತಿ ಶಂಖಂ ಪ್ರಕ್ಷಾಳ್ಯ)

ತ್ವಂ ಪುರಾ ಸಾಗರೋತ್ಪನ್ನೋ ವಿಷ್ಣುನಾ ವಿಧೃತಃ ಕರೇ ।
ಪ್ರಣತಃ ಸರ್ವದೇವೈಶ್ಚ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥೧॥

ಗರ್ಭಾ ದೇವಾರಿನಾರೀಣಾಂ ವಿಶೀರ್ಯಂತೇ ಸಹಸ್ರಧಾ ।
ತವ ನಾದೇನ ಪಾತಾಲೇ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥೨॥

ದರ್ಶನಾದೇವ ಶಂಖಸ್ಯ ಕಿಂ ಪುನಃ ಸ್ಪರ್ಶನೇನ ಚ ।
ವಿಲಯಂ ಯಾಂತಿ ಪಾಪಾನಿ ತಮಃ ಸೂರ್ಯೋದಯೇ ಯಥಾ ॥೩॥

ನತ್ವಾ ಶಂಖಂ ಕರೇ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ವೈಷ್ಣವಃ ।
ಯಃ ಸ್ನಾಪಯತಿ ಗೋವಿಂದಂ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಮನಂತಕಮ್ ॥೪॥

(ಇತಿ ಸಂಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ, ಜಲಮಾಪೂರ್ಯ, ತುಲಸೀಗಂಧಪುಷ್ಪಾಣಿ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ, ಅಮೃತೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಧೇನುಮುದ್ರಾಂ ಪವಿತ್ರೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಶಂಖಮುದ್ರಾಂ ಚ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯ)

ಧ್ಯಾಯಾಮಿ । ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆವಾಹಯಾಮಿ । ಆವಾಹನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಅರ್ಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಆಚಮನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ('ಗಂಗೇ ಚ ಯಮುನೇ' ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಓಮ್ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್ ॥ ಇತಿ ಮೂಲೇನ ದ್ವಾದಶವಾರಂ ಜಪೇತ್)

ಶಂಖಂ ಚಂದ್ರಾರ್ಕದೈವತ್ಯಂ ಮಧ್ಯೇ ವರುಣದೈವತಮ್ ।
ಪೃಷ್ಠೇ ಪ್ರಜಾಪತಿರ್ವೇಧಾ ಅಗ್ರೇ ಗಂಗಾ ಸರಸ್ವತೀ ॥
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಚಾಽಜ್ಞಯಾ ।
ಶಂಖೇ ತಿಷ್ಠಂತಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ತಸ್ಮಾಚ್ಛಂಖಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥

(ಅನೇನ ಶಂಖಪೂಜನೇನ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಪ್ರೀಯತಾಂ)

ಅಪವಿತ್ರಃ ಪವಿತ್ರೋ ವಾ ಸರ್ವಾವಸ್ಥಾಂ ಗತೋಽಪಿ ವಾ ।
ಯಃ ಸ್ಮರೇತ್ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷಂ ಸ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಃ ಶುಚಿಃ ॥

ಶಂಖದ ನೀರಿನಿಂದ ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

ಪೀಠಪೂಜಾ

ಪೀಠಮಧ್ಯೇ ಪರದೇವತಾಯೈ ನಮಃ ಶ್ರೀಮಹಾದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ। ವಾಮೇ ಗುರವೇ ವಾಯವೇ ನಮಃ । ದಕ್ಷಿಣೇ ಸರ್ವದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ । ರುದ್ರಾದಿಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಪುನರ್ವಾಮೇ ಸರ್ವಗುರುಸನಕಾದಿಭ್ಯೋ ನಮಃ। ಏತೈರನುಜ್ಞಾತಃ ಪೀಠಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಪೀಠಾದಧೋಭಾಗೇ

ಆಗ್ನೇಯೇ ಗರುಡಾಯ ನಮಃ । ನೈರ್ಋತ್ಯೇ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ವಾಯವ್ಯೇ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ। ಐಶಾನ್ಯೇ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ।

ಪೀಠಪಾದೋರ್ಧ್ವಭಾಗೇ

ಧರ್ಮಾಧಿಪತಯೇ ಯಮಾಯ ನಮಃ । ಜ್ಞಾನಾಧಿಪತಯೇ ವಾಯವೇ ನಮಃ। ವೈರಾಗ್ಯಾಧಿಪತಯೇ ಶಿವಾಯ ನಮಃ। ಐಶ್ವರ್ಯಾಧಿಪತಯೇ ಇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ।

ಪೀಠಫಲಕೇಷು

ಪೂರ್ವೇ ಅಧರ್ಮಾಧಿಪತಯೇ ನಿರ್ಋತಯೇ ನಮಃ । ದಕ್ಷಿಣೇ ಅಜ್ಞಾನಾಧಿಪತ್ಯೈ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ। ಪಶ್ಚಿಮೇ ವೈರಾಗ್ಯಾಧಿಪತಯೇ ಕಾಮಾಯ ನಮಃ। ಉತ್ತರೇ ಅನೈಶ್ವರ್ಯಾಧಿಪತಯೇ ರುದ್ರಾಯ ನಮಃ।

ಪೀಠಾಧಸ್ತಾತ್

ಪರಮಪುರುಷಾಯ ನಮಃ । ಆಧಾರರೂಪಿಣ್ಯೈ ಶಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ವಿಷ್ಣು ಕೂರ್ಮಾಯ ನಮಃ । ತತ್ಪುಚ್ಛಾಶ್ರಿತಾಯ ವಾಯುಕೂರ್ಮಾಯ ನಮಃ । ತತ್ಪುಚ್ಛಾಶ್ರಿತಅನಂತಾಖ್ಯಶೇಷಾಯ ನಮಃ । ತತ್ಫಣಾಶ್ರಿತಾಯೈ ಪೃಥಿವ್ಯಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಭೂಮ್ಯೈ ನಮಃ । ತದುಪರಿ ಕ್ಷೀರಸಾಗರಾಭಿಮಾನಿನೇ ವರುಣಾಯ ನಮಃ । ರಮಾರೂಪಶ್ವೇತದ್ವೀಪಾಯ ನಮಃ । ರಮಾರೂಪಮಹಾದಿವ್ಯರತ್ನಮಂಟಪಾಯ ನಮಃ। ರಮಾರೂಪಕಂದನಾಳಸಹಿತ ಪದ್ಮಾಯ ನಮಃ ॥

ಪದ್ಮಷಟ್ ಕೋಣೇಷು

ದಕ್ಷಿಣಕೋಣೇ ಸೂರ್ಯಾಯ ನಮಃ । ವಾಮಕೋಣೇ ಸೋಮಾಯ ನಮಃ। ಸಮ್ಮುಖೇ ಹುತಾಶನಾಯ ನಮಃ। ದೇವವಾಮಕೋಣೇ ಸತ್ವಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ। ದಕ್ಷಿಣಕೋಣೇ ರಜೋಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಭೂಮ್ಯೈ ನಮಃ। ದೇವಪೃಷ್ಠೇ ಉಪಬರ್ಹಣರೂಪಾಯೈ ತಮೋಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ।

ಸೋಪಾನೇ

ಪೂರ್ವೇ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ। ದಕ್ಷಿಣೇ ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ। ಪಶ್ಚಿಮೇ ಪರ-ಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ। ಉತ್ತರೇ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ। ಪೂರ್ವಾದಿಕಮಲಾಷ್ಟಪತ್ರೇಷು ಛತ್ರಧಾರಿಣ್ಯೈ ವಿಮಲಾಯೈ ನಮಃ । ಚಾಮರಧಾರಿಣ್ಯೈ ಉತ್ಕರ್ಷಿಣ್ಯೈ ನಮಃ ॥ ವ್ಯಜನಧಾರಿಣ್ಯೈ ಜ್ಞಾನಾಯೈ ನಮಃ । ದರ್ಪಣಧಾರಿಣ್ಯೈ ಕ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ । ಗಾನಕರ್ತ್ರ್ಯೈ ಯೋಗಾಯೈ ನಮಃ। ನೃತ್ಯಂತ್ಯೈ ಪ್ರಹ್ವ್ಯೈ ನಮಃ ॥ ವಾದ್ಯಹಸ್ತಾಯೈ ಸತ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಸ್ತೋತ್ರಕರ್ತ್ರ್ಯೈ ಈಶಾನಾಯೈ ನಮಃ । ಏತಾಭಿಃ ಕೃತಸೇವಾಂ

ಸಮರ್ಪಯಂತ್ಯೈ ಮಧ್ಯೇ ಅನುಗ್ರಹಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಅನುಗ್ರಹಾಖ್ಯಶಕ್ತೌ ಸಹಸ್ರಫಣಾ-ಮಂಡಲಮಂಡಿತಾಯ ತಲ್ಪಾಕಾರಾಯ ಹರೇರ್ಯೋಗಾಸನರೂಪಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಾಯ ನಮಃ । ತದುಪರಿ ರಮಾರೂಪಚಿತ್ರಾಸನಾಯ ನಮಃ ॥ (ಇತಿ ಏಕೈಕವಾರಂ ಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯೇತ್)

ಉತ್ತಪ್ತೋಜ್ವಲಕಾಂಚನೇನ ರಚಿತಂ ತುಂಗಾಂಗರಂಗಸ್ಥಲಂ
ಶುದ್ಧಸ್ಫಾಟಿಕಭಿತ್ತಿಕಾವಿಲಸಿತೈಃ ಸ್ತಂಭೈಶ್ಚ ಹೈಮೈಃ ಶುಭೈಃ ।
ದ್ವಾರೈಶ್ಚಾಮರರತ್ನರಾಜಖಚಿತೈಃ ಶೋಭಾವಹೈರ್ಮಂಟಪೈಃ
ರತ್ನಾಢ್ಯೈರಪಿ ಚಿತ್ರಪದ್ಮಧವಲೈಃ ಪ್ರಭ್ರಾಜಿತೈಃ ಸ್ವಸ್ತಿಕೈಃ ॥
ಮುಕ್ತಾಜಾಲವಿಲಂಬಿಮಂಟಪಯುತೈರ್ವಜ್ರೈಶ್ಚ ಸೋಪಾನಕೈ-
ರ್ನಾನಾರತ್ನವಿನಿರ್ಮಿತೈಶ್ಚ ಕಲಶೈರತ್ಯಂತಶೋಭಾವಹಮ್ ।
ಮಾಣಿಕ್ಯೋಜ್ಜ್ವಲದೀಪದೀಪ್ತಿವಿಲಸಲ್ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸಾಸ್ಪದಂ
ಧ್ಯಾಯೇನ್ಮಂಟಪಮರ್ಚನೇಷು ಸತತಮೇವಂವಿಧೈಃ ಸಾಧಕೈಃ ॥

ಕಲಶಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಹಾಗೂ ದುರ್ಗೆಯ ಆವಾಹನೆ

ಅಥ ಕಲಶಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಮಹೀ ದ್ಯೌರಿತಿ ಮೇಧಾತಿಥಿಃ ಕಾಣ್ವಋಷಿಃ । ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಃ । ದ್ಯಾವಾ ಪೃಥಿವ್ಯೌದೇವತೇ । ಭೂಸ್ಪರ್ಶನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಮಹೀ ದ್ಯೌಃ ಪೃಥಿವೀ ಚ ನ ಇಮಂ ಯಜ್ಞಂ ಮಿಮಿಕ್ಷತಾಮ್ । ಪಿಪೃತಾಂ ನೋ ಭರೀಮಭಿಃ ॥

ಯೇನ ತೋಕಾಯಾತ್ರೇಯಃ ಶ್ಯಾವಾಶ್ವಃ ಋಷಿಃ । ಸತೋಬೃಹತೀಛಂದಃ । ಮರುತೋ ದೇವತಾಃ । ಧಾನ್ಯಸ್ಪರ್ಶನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿ

ಓಂ ಯೇನ ತೋಕಾಯ ತನಯಾಯ ಧಾನ್ಯಂ ಬೀಜಂ ವಹಧ್ವೇ ಅಕ್ಷಿತಮ್।
ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ ತದ್ಧತ್ತನ ಯದ್ವ ಈಮಹೇ ರಾಧೋ ವಿಶ್ವಾಯು ಸೌಭಗಮ್॥

ಓಷಧಯಃ ಅಥರ್ವಣೋ ಭಿಷಗ್‌ಋಷಿಃ। ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ। ಓಷಧಯೋ ದೇವತಾಃ। ಧಾನ್ಯಸ್ಪರ್ಶನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ॥

ಓಮ್ ಓಷಧಯಃ ಸಂ ವದಂತೇ ಸೋಮೇನ ಸಹ ರಾಜ್ಞಾ। ಯಸ್ಮೈ ಕೃಣೋತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ತಂ ರಾಜನ್ ಪಾರಯಾಮಸಿ ॥

ಆ ಕಲಶೇಷು ಗಾಧಿನೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಋಷಿಃ। ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಃ ಪವಮಾನಃ ಸೋಮೋ ದೇವತಾ। ಕಲಶಾಭಿಮಂತ್ರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್ ಆ ಕಲಶೇಷು ಧಾವತಿ ಶ್ಯೇನೋ ವರ್ಮ ವಿ ಗಾಹತೇ। ಅಭಿ ದ್ರೋಣಾ ಕನಿಕ್ರದತ್॥

ತಂತು ತನ್ವನ್ ದೇವಾ ಋಷಯಃ। ಜಗತೀಛಂದಃ। ಅಗ್ನಿರ್ದೇವತಾ। ಸೂತ್ರವೇಷ್ಟನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ತಂತುಂ ತನ್ವನ್ರಜಸೋ ಭಾನುಮನ್ವಿಹಿ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತಃ ಪಥೋ ರಕ್ಷ ಧಿಯಾ ಕೃತಾನ್। ಅನುಲ್ಬಣಂ ವಯತ ಜೋಗುವಾಮಪೋ ಮನುರ್ಭವ ಜನಯಾ ದೈವ್ಯಂ ಜನಮ್ ॥

ಇಮಂ ಮೇ ಸಿಂಧುಕ್ಷಿತ್ ಪ್ರೈಯಮೇಧ ಋಷಿಃ। ಜಗತೀ ಛಂದಃ। ನದ್ಯೋ ದೇವತಾಃ। ಜಲಪೂರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್ ಇಮಂ ಮೇ ಗಂಗೇ ಯಮುನೇ ಸರಸ್ವತಿ ಶುತುದ್ರಿ ಸ್ತೋಮಂ ಸಚತಾ ಪರುಷ್ಣ್ಯಾ। ಅಸಿಕ್ನ್ಯಾ ಮರುದ್ವೃಧೇ ವಿತಸ್ತಯಾऽऽರ್ಜೀಕೀಯೇ ಶೃಣುಹ್ಯಾ ಸುಷೋಮಯಾ ॥

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿ

ತಪೋಷ್ಪವಿತ್ರಂ ಪವಿತ್ರ ಅಂಗಿರಸಋಷಿಃ । ಜಗತೀಛಂದಃ ॥ ಪವಮಾನಃ ಸೋಮೋ ದೇವತಾ । ಕೂರ್ಚನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಅಧೋಮುಖವಾಗಿ ಕಲಶದ ಒಳಗೆ ಕೂರ್ಚವನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು)

ಓಂ ತಪೋಷ್ಪವಿತ್ರಂ ವಿತತಂ ದಿವಸ್ಪದೇ ಶೋಚಂತೋ ಅಸ್ಯ ತಂತವೋ ವ್ಯಸ್ಥಿರನ್ । ಅವಂತ್ಯಸ್ಯ ಪವೀತಾರಮಾಶವೋ ದಿವಸ್ಪೃಷ್ಠಮಧಿ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಚೇತಸಾ ॥

ಸ ಹಿ ರತ್ನಾನಿ ಶ್ಯಾವಾಶ್ವಋಷಿಃ । ಗಾಯತ್ರೀಛಂಧಃ । ಸವಿತಾ ದೇವತಾ । ರತ್ನನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಸ ಹಿ ರತ್ನಾನಿ ದಾಶುಷೇ ಸುವಾತಿ ಸವಿತಾ ಭಗಃ । ತಂ ಭಾಗಂ ಚಿತ್ರಮೀಮಹೇ ॥

ಗಂಧದ್ವಾರಾಂ ಚಿಕ್ಲೀತಋಷಿಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್‌ಛಂದಃ । ಇಂದಿರಾ ದೇವತಾ । ಗಂಧ -ವಿಲೋಡನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಗಂಧದ್ವಾರಾಂ ದುರಾಧರ್ಷಾಂ ನಿತ್ಯಪುಷ್ಟಾಂ ಕರೀಷಿಣೇಮ್ । ಈಶ್ವರೀಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತಾಮಿಹೋಪ ಹ್ವಯೇ ಶ್ರಿಯಮ್॥

ಅರ್ಚತ ಪ್ರಾರ್ಚತ ಪ್ರಿಯಮೇಧ ಆಂಗೀರಸ ಋಷಿಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್‌ಛಂದಃ । ಇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ । ಅಕ್ಷತನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್ ಅರ್ಚತ ಪ್ರಾರ್ಚತ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸೋ ಅರ್ಚತ । ಅರ್ಚಂತು ಪುತ್ರಕಾ ಉತ ಪುರಂ ನ ದೃಷ್ಣ್ವರ್ಚತ ॥

ಆಯನೇ ತೇ ಸ್ತಂಬಮಿತ್ರಋಷಿಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್‌ಛಂದಃ । ಅಗ್ನಿರ್ದೇವತಾ । ಪುಷ್ಪ- ನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಮ್ ಆಯನೇ ತೇ ಪರಾಯಣೇ ದೂರ್ವಾ ರೋಹಂತು ಪುಷ್ಪಿಣೀಃ । ಹ್ರದಾಶ್ಚ ಪುಂಡರೀಕಾಣಿ ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಗೃಹಾ ಇಮೇ ।

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿ

ಅಶ್ವತ್ಥೇವ ಅಥರ್ವಣೋ ಭಿಷಗ್‌ಋಷಿಃ। ಅನುಷ್ಟುಪ್‌ಛಂದಃ। ಓಷಧಯೋ ದೇವತಾಃ । ಪಲ್ಲವನ್ಯಾಸೇ ॥ (ಅಶ್ವತ್ಥ, ಅತ್ತಿ, ಮಾವು, ಗೋಳಿ, ಕಿರಗೋಳಿ ಈ ಐದು ಮರಗಳ ಕುಡಿಗಳು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾವು, ಹಲಸಿನ ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು).

ಓಮ್ ಅಶ್ವತ್ಥೇ ವೋ ನಿಷದನಂ ಪರ್ಣೇ ವೋ ವಸತಿಷ್ಕೃತಾ। ಗೋಭಾಜ ಇತ್ಕಿಲಾಸಥ ಯತ್ಸನವಥ ಪೂರುಷಮ್ ॥

ಪೂರ್ಣಾ ದರ್ವಿ ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ಋಷಯಃ। ಅನುಷ್ಟುಪ್‌ಛಂದಃ। ಶತಕ್ರತು-ರ್ದೇವತಾ । ತಂಡುಲಪೂರ್ಣಪಾತ್ರನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಪೂರ್ಣಾ ದರ್ವಿ ಪರಾ ಪತ ಸುಪೂರ್ಣಾ ಪುನರಾಪತ । ವಸ್ನೇವ ವಿ ಕ್ರೀಣಾವಹಾ ಇಷಮೂರ್ಜ ಌ ಶತಕ್ರತೋ ॥

ಯಾಃ ಫಲಿನೀರ್ಯಾ ಅಥರ್ವಣೋಭಿಷಗ್‌ಋಷಿಃ। ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ। ಓಷಧಯೋ ದೇವತಾಃ। ಫಲನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಯಾಃ ಫಲಿನೀರ್ಯಾ ಅಫಲಾ ಅಪುಷ್ಪಾ ಯಾಶ್ಚ ಪುಷ್ಪಿಣೀಃ। ಬೃಹಸ್ಪತಿಪ್ರಸೂತಾಸ್ತಾನೋ ಮುಂಚಂತ್ವಂಹಸಃ ॥

(ಗಂಧದ್ವಾರೇತಿ ಗಂಧಂ, ಅರ್ಚತ ಪ್ರಾರ್ಚತೇತಿ ಅಕ್ಷತಾನ್, ಆಯನೇ ತೇ ಇತಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥)

ಹಿರಣ್ಯರೂಪಃ ಗೃತ್ಸಮದೋ ಭಾರ್ಗವಃ ಶೌನಕಋಷಿಃ। ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ। ಅಪಾನ್ನಪಾದ್ದೇವತಾ । ಹಿರಣ್ಯನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಹಿರಣ್ಯರೂಪಃ ಸ ಹಿರಣ್ಯಸಂದೃಗಪಾಂ ನಪಾತ್ ಸೇದು ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಃ। ಹಿರಣ್ಯಯಾತ್ ಪರಿ ಯೋನೇರ್ನಿಷದ್ಯಾ ಹಿರಣ್ಯದಾ ದದತ್ಯನ್ನಮಸ್ಮೈ ॥

ಪವಿತ್ರಂ ತೇ ಆಂಗಿರಸ ಋಷಿಃ । ಜಗತೀ ಛಂದಃ । ಪವಮಾನಸೋಮೋ ದೇವತಾ । ಶಿರಃ ಕೂರ್ಚನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿ

ಓಂ ಪವಿತ್ರಂ ತೇ ವಿತತಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತೇ ಪ್ರಭುರ್ಗಾತ್ರಾಣಿ ಪರ್ಯೇಷಿ ವಿಶ್ವತಃ। ಅತಪ್ತತನೂರ್ನತದಾಮೋ ಅಶ್ನುತೇ ಶೃತಾಸ ಇದ್ವಹಂತಸ್ತತ್ ಸಮಾಶತ ॥

ತತ್ವಾಯಾಮೀತಿ ಶುನಃಶೇಪ ಋಷಿಃ। ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ। ವರುಣೋ ದೇವತಾ। ಕಲಶಮಧ್ಯೇ ವರುಣಸ್ಯಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ।

ಓಂ ತತ್ತ್ವಾ ಯಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಂದಮಾನಸ್ತದಾ ಶಾಸ್ತೇ ಯಜಮಾನೋ ಹವಿರ್ಭಿಃ । ಅಹೇಳಮಾನೋ ವರುಣೇಹ ಬೋಧ್ಯುರುಶಂಸ ಮಾ ನ ಆಯುಃ ಪ್ರ ಮೋಷೀಃ ॥

ಅಥ ದುರ್ಗಾದೇವೀ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಮ್

ಓಂ ಅಸುನೀತೇ ಪುನರಸ್ಮಾಸು ಚಕ್ಷುಃ ಪುನಃ ಪ್ರಾಣಮಿಹ ನೋ ಧೇಹಿ

ಭೋಗಮ್ । ಜ್ಯೋಕ್ ಪಶ್ಯೇಮ ಸೂರ್ಯಮುಚ್ಚರಂತಮನುಮತೇ ಮೃಳಯಾ ನಃ ಸ್ವಸ್ತಿ ಓಂ ॥ ಓಂ ಪುನರ್ನೋ ಅಸುಂ ಪೃಥಿವೀ ದದಾತು ಪುನರ್ದ್ಯೌರ್ದೇವೀ ಪುನರಂತರಿಕ್ಷಮ್ ॥ ಪುನರ್ನಃ ಸೋಮಸ್ತನ್ವಂ ದದಾತು ಪುನಃ ಪೂಷಾ ಪಥ್ಯಾಂ-ಽ ಯಾ ಸ್ವಸ್ತಿ ॥ ಓಂ ॥

ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್ ॥ (ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಾಣಾ- ಯಾಮ ಮಾಡಿರಿ) । ಏತೇಷಾಂ ತತ್ವಮಂತ್ರಾಣಾಮ್ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಋಷಿಃ (ಶಿರಸಿ) ದೈವೀಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ (ಮುಖೇ) । ಶಕ್ತ್ಯಾದಿತತ್ತ್ವರೂಪೀ ಪುರುಷಾದಿ-ತತ್ವಾಂತರ್ಯಾಮೀ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ (ಹೃದಯೇ) ನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿ

ಓಂ ಭೂಃ ಅಗ್ನ್ಯಾತ್ಮನೇ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭುವಃ ವಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಸೂರ್ಯಾತ್ಮನೇ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಶಿಖಾಯೈ ವೌಷಟ್ । ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಪ್ರಜಾಪತ್ಯಾತ್ಮನೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಕವಚಾಯ ಹುಮ್ । ಓಂ ಸತ್ಯಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ ।

ಪ್ರಧಾನೋಪಮವರ್ಣಾನಿ ದ್ವಿಭುಜಾನ್ಯಪ್ಯಶೇಷತಃ ।
ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟಾನ್ಯೇವ ಪ್ರಧಾನಂ ತಂ ಹರಿಂ ಪ್ರತಿ ॥

ಶಕ್ತ್ಯಾದಿತತ್ತ್ವರೂಪಿಪುರುಷಾದಿತತ್ತ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಶ್ರೀನಾರಾಯಣಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಓಂ ಪರಾಯ ಶಕ್ತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ। ಓಂ ಪರಾಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಸಂವಿದಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಸ್ಫೂರ್ತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಕಲಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ವಿದ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಮತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ನಿಯತ್ಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಮಾಯಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ। ಓಂ ಪರಾಯ ಕಾಲಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾ-ಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ । ಓಂ ಪರಾಯ ಪುರುಷಾತ್ಮನೇ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ॥೧೨॥ (ಈ ಹನ್ನೆರಡನ್ನು ಮಾಲಾಕಾರವಾಗಿ ಹೃದಯಮುಟ್ಟಿ ಜಪಿಸಬೇಕು.)

ತತ್ತದವಯವೇಷು ದೇವತಾನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಪರಾಯ ಅವ್ಯಕ್ತಾತ್ಮನೇ ಬ್ರಹ್ಮಣೀಭಾರತೀಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥ (ಬಲಗೈ) ಓಂ ಪರಾಯ ಮಹದಾತ್ಮನೇ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥ (ಎಡಗೈ) ಓಂ ಪರಾಯ ಅಹಂಕಾರಾತ್ಮನೇ ಗರುಡಶೇಷರುದ್ರೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥ (ಬಲತೊಡೆ) ಓಂ ಪರಾಯ ಮನ ಆತ್ಮನೇ ಸ್ಕಂದೇಂದ್ರಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥ (ಎಡತೊಡೆ)

(ಬಲಗೈ ಐದು ಬೆರಳು) ಓಂ ಪರಾಯ ತ್ವಗಾತ್ಮನೇ ಪ್ರಾಣಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಶ್ರೋತ್ರಾತ್ಮನೇ ದಿಗ್ದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಚಕ್ಷುರಾತ್ಮನೇ ಸೂರ್ಯಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಜಿಹ್ವಾತ್ಮನೇ ವರುಣಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಘ್ರಾಣಾತ್ಮನೇ ಅಶ್ವಿಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥

(ಎಡಗೈ ಐದು ಬೆರಳು) ಓಂ ಪರಾಯ ವಾಗಾತ್ಮನೇ ವಹ್ನಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಪಾಣ್ಯಾತ್ಮನೇ ದಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಪಾದಾತ್ಮನೇ ಜಯಂತಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಪಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ಮಿತ್ರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಉಪಸ್ಥಾತ್ಮನೇ ಮನವೇ ನಮಃ ॥

(ಬಲಪಾದದ ಐದು ಬೆರಳು) ಓಂ ಪರಾಯ ಶಬ್ದಾತ್ಮನೇ ಬೃಹಸ್ಪತಿ-ಪ್ರಾಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಸ್ಪರ್ಶಾತ್ಮನೇ ಅಪಾನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ರೂಪಾತ್ಮನೇ ವ್ಯಾನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ರಸಾತ್ಮನೇ ಉದಾನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಗಂಧಾತ್ಮನೇ ಸಮಾನಾಯ ನಮಃ ॥

(ಎಡಪಾದದ ಐದು ಬೆರಳು) ಓಂ ಪರಾಯ ಆಕಾಶಾತ್ಮನೇ ಮಹಾಗಣ-ಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ವಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ವಾಯವೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ತೇಜ ಆತ್ಮನೇ ವಹ್ನಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಅಬಾತ್ಮನೇ ವರುಣಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಪರಾಯ ಪೃಥಿವ್ಯಾತ್ಮನೇ ಧರಾಯೈ ನಮಃ ॥

ಅನೇನ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸೇನ ಭಗವಾಂಸ್ತತ್ತ್ವಾಂತರ್ಯಾಮೀ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತಃ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಾತ್ಮಕಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥

ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಃ

ಓಮ್ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್ ॥ (ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ)

ಋಷ್ಯಾದಿನ್ಯಾಸಃ

ಏತೇಷಾಂ ಮಾತೃಕಾಮಂತ್ರಾಣಾಮ್ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಋಷಿಃ (ಶಿರಸಿ) । ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ (ಮುಖೇ) । ಆಜಾದಿರೂಪೀ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ (ಹೃದಯೇ) ನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ

ಪಂಚಾಂಗನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಭೂಃ ಅಗ್ನ್ಯಾತ್ಮನೇ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಭುವಃ ವಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಸ್ವಃ ಸೂರ್ಯಾತ್ಮನೇ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಶಿಖಾಯೈ ವೌಷಟ್ ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಪ್ರಜಾಪತ್ಯಾತ್ಮನೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಕವಚಾಯ ಹುಮ್ । ಓಂ ಸತ್ಯಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ ।

ಧ್ಯಾನಮ್

ತಾದೃಗ್ರೂಪಾಶ್ಚ ಪಂಚಾಶಜ್ಜ್ಞಾನಮುದ್ರಾಭಯೋದ್ಯತಾಃ ।
ಟಂಕೀ ಧನ್ವೀ ಚ ದಂಡೀ ಚ ತತ್ತದ್ಯುಕ್ತಾಸ್ತು ವಾಮತಃ ॥

ಅಜಾದಿರೂಪಿಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರೇರಣಯಾ ಅಜಾದಿರೂಪಿಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ-ನಾರಾಯಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಅಸ್ಯಾಂ ಮೂರ್ತೌ ಭಗವತಃ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

(ಮುಖದಲ್ಲಿ) ಓಂ ಅಂ ಅಜಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಆಂ ಆನಂದಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಇಂ ಇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಈಂ ಈಶಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಉಂ ಉಗ್ರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಊಂ ಊರ್ಜಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಋಂ

ಋತಂಭರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ೠಂ ೠಘಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಌಂ ಌಶಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ೡಂ ೡಜಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಏಂ ಏಕಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಐಂ ಐರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಓಂ ಓಜೋಭೃತೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಔಂ ಔರಸಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಅಂ ಅಂತಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಅಃ ಅರ್ಧಗರ್ಭಾಯ ನಮಃ ॥

(ಬಲಗೈ) ಓಂ ಕಂ ಕಪಿಲಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಖಂ ಖಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಗಂ ಗರುಡಾಸನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಘಂ ಘರ್ಮಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಙಂ ಙಸಾರಾಯ ನಮಃ ॥

(ಎಡಗೈ) ಓಂ ಚಂ ಚಾರ್ವಂಗಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಛಂ ಛಂದೋಗಮ್ಯಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಜಂ ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಝಂ ಝಾಟಿತಾರಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಞಂ ಞಮಾಯ ನಮಃ ॥

(ಬಲಗಾಲು) ಓಂ ಟಂ ಟಂಕಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಠಂ ಠಲಕಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಡಂ ಡರಕಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಢಂ ಢರಿಣೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಣಂ ಣಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥

(ಎಡಗಾಲು) ಓಂ ತಂ ತಾರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಥಂ ಥಭಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ದಂ ದಂಡಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಧಂ ಧನ್ವಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ನಂ ನಮ್ಯಾಯ ನಮಃ ॥

(ಹೊಟ್ಟೆಯಭಾಗ; ಗುಹ್ಯ) ಓಂ ಪಂ ಪರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಫಂ ಫಲಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಬಂ ಬಲಿನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಭಂ ಭಗಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಮಂ ಮನವೇ ನಮಃ ॥

(ತ್ವಕ್, ಚರ್ಮ, ರಕ್ತ, ಮಾಂಸ, ಮಜ್ಜಾ, ಮೇದಸ್ಸು, ಅಸ್ಥಿ) ಓಂ ಯಂ ಯಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ರಂ ರಾಮಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಲಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ವಂ ವರಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಶಂ ಶಾಂತಸಂವಿದೇ ನಮಃ ॥

ಓಂ ಷಂ ಷಡ್ಗುಣಾಯ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಸಂ ಸಾರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಹಂ ಹಂಸಾಯ ನಮಃ ॥ (ಪ್ರಾಣ) ಓಂ ಳಂ ಳಾಳುಕಾಯ ನಮಃ ॥ (ಜೀವ) ಓಂ ಕ್ಷಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ ॥

ಅನೇನ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸೇನ ಭಗವಾನ್ ಅಜಾದಿರೂಪೀಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತ-ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಾತ್ಮಕಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಃ

'ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್' (ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಬೇಕು.)

ಅಸ್ಯ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಸ್ಯ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಋಷಿಃ (ಶಿರಸಿ) । ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಃ (ಮುಖೇ) । ಶ್ರೀನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ (ಹೃದಯೇ)॥

ಓಂ ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕಾಯ ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ಮಹೋಲ್ಕಾಯ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ವೀರೋಲ್ಕಾಯ ಶಿಖಾಯೈ ವೌಷಟ್ । ಓಂ ದ್ಯೂಲ್ಕಾಯ ಕವಚಾಯ ಹುಮ್ । ಓಂ ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ । (ಇತಿ ದಿಗ್ಬಂಧಃ)

ಧ್ಯಾನಮ್

ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್ಸಮಾಭಾಸಶ್ಚಿದಾನಂದೈಕದೇಹವಾನ್
ಚಕ್ರಶಂಖಗದಾಪದ್ಮಧರೋ ಧ್ಯೇಯೋಽಹಮೀಶ್ವರಃ ।
ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಭ್ಯಾಮಾಶ್ಲಿಷ್ಟಃ ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಣಮಧ್ಯಗಃ
ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಶಿವಾಹೀಶವಿಪೈಃ ಶಕ್ರಾದಿಕೈರಪಿ ॥

ಸೇವ್ಯಮಾನೋಽಧಿಕಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿತ್ಯನಿಃಶೇಷಶಕ್ತಿಮಾನ್ ।
ಮೂರ್ತಯೋಽಷ್ಟಾವಭಿ(ಪಿ)ಧ್ಯೇಯಾಶ್ಚಕ್ರಶಂಖವರಾಭಯೈಃ ।
ಯುಕ್ತಾಃ ಪ್ರದೀಪವರ್ಣಾಶ್ಚ ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತಾಃ ॥

ಬಿಂಬೋಽಸಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬೋಽಸ್ಮಿ ತವ ಯದ್ಯಪಿ ಚಾಂತರಮ್ ।
ಸ್ವಾಮಿನ್ನಿರ್ದೋಷಮದ್ದೋಷಂ ವಿರೇಚಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ।
ಚಕ್ರಶಂಖವರಾಭೀತಿಹಸ್ತಾನ್ಯೇತಾನಿ ಸರ್ವಶಃ ।
ಮೂಲರೂಪಸವರ್ಣಾನಿ ಕೃಷ್ಣಾವರ್ಣಾ ಶಿಖೋಚ್ಯತೇ ॥

ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ, ಪ್ರತಿಮಾಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ, ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಜಪಪೂರ್ವಕನ್ಯಾಸೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಸೃಷ್ಟಿನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಓಂ ವಿಶ್ವಾಯ ನಮಃ ।	ಶಿರಸಿ
ಓಂ ನಂ ತೈಜಸಾಯ ನಮಃ ।	ನೇತ್ರಯೋಃ
ಓಂ ಮೋಂ ಪ್ರಾಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ।	ನಾಸಯೋಃ
ಓಂ ನಾಂ ತುರ್ಯಾಯ ನಮಃ ।	ವಾಚಿ
ಓಂ ರಾಂ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಹೃದಯೇ
ಓಂ ಯಂ ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ನಾಭೌ
ಓಂ ಣಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಜಾನ್ವೋಃ
ಓಂ ಯಂ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಪಾದಯೋಃ

ಸ್ಥಿತಿನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಓಂ ವಿಶ್ವಾಯ ನಮಃ ।	ಶಿರಸಿ
ಓಂ ನಂ ತೈಜಸಾಯ ನಮಃ ।	ನೇತ್ರಯೋಃ
ಓಂ ಮೋಂ ಪ್ರಾಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ।	ನಾಸಯೋಃ
ಓಂ ನಾಂ ತುರ್ಯಾಯ ನಮಃ ।	ವಾಚಿ
ಓಂ ರಾಂ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಪಾದಯೋಃ
ಓಂ ಯಂ ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಜಾನ್ವೋಃ

ಓಂ ಣಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ನಾಭೌ
ಓಂ ಯಂ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ಹೃದಯೇ

ಲಯನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಓಂ ವಿಶ್ವಾಯ ನಮಃ । ಪಾದಯೋಃ
ಓಂ ನಂ ತೈಜಸಾಯ ನಮಃ । ಜಾನ್ವೋಃ
ಓಂ ಮೋಂ ಪ್ರಾಜ್ಞಾಯ ನಮಃ । ನಾಭೌ
ಓಂ ನಾಂ ತುರ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಹೃದಯೇ
ಓಂ ರಾಂ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ । ವಾಚಿ
ಓಂ ಯಂ ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ನಾಸಯೋಃ
ಓಂ ಣಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ನೇತ್ರಯೋಃ
ಓಂ ಯಂ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ಶಿರಸಿ

॥ ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಮ್ ॥

ಕಲಶವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಕನಿಷ್ಠ ೧೨ ಬಾರಿ ನರಾಯಣಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಜಪಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಧ್ಯಾನ, ಅಂಗನ್ಯಾಸ, ಕರನ್ಯಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. (ವಿಶೇಷತಃ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ ನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗುರುಗಳ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಮಾಡಕೂಡದು. ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ದುರ್ಗಾಮಂತ್ರದಿಂದಲೂ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ ನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಗುರುಗಳ ಬಳಿ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.)

ಆವಾಹಿತಾ ಭವ । ಸಂಸ್ಥಾಪಿತಾ ಭವ । ಸನ್ನಿಹಿತಾ ಭವ । ಸನ್ನಿರುದ್ಧಾ ಭವ । ಅವಗುಂಠಿತಾ ಭವ । ವ್ಯಾಪ್ತಾ ಭವ । ವರದಾಭವ । ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕುರು ಕುರು । ಕ್ಷಮಸ್ವ । ಪ್ರಸೀದ ಪ್ರಸೀದ । (ಆವಾಹನಾದಿಮುದ್ರಾಃ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯ)

ಗೃಹಾ ವೈ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಸೂಕ್ತಂ । ತತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮಯಾವಾಚಾ ಸಂಸ್ತವ್ಯಮ್ ತಸ್ಮಾದ್ಯದ್ಯಪಿ ದೂರ ಇವ ಪಶೂನ್ ಲಭತೇ ಗೃಹಾ ಹಿ ಪಶೂನಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ॥

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿ

ಓಂ ಧ್ರುವಂ ತೇ ರಾಜಾ ವರುಣೋ ಧ್ರುವಂ ದೇವೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ । ಧ್ರುವಂತ ಇಂದ್ರಶ್ಚಾಗ್ನಿಶ್ಚ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಧಾರಯತಾಂ ಧ್ರುವಮ್॥ ಸುಮೂಹರ್ತಮಸ್ತು ॥ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮಸ್ತು ॥

ಓಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಧೀಮಹಿ । ತನ್ನೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥

ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ ದುರ್ಗಾಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ॥

* * * * *

'ಪ್ರತಿಪತ್' ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆಯ ರೂಪವನ್ನು ಹೀಗೆ ಪೂಜಿಸಬೇಕು

ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆ

ಧ್ಯಾನ

ಮಹಿಷಘ್ನೀಂ ದಶಭುಜಾಂ ಕುಮಾರೀಂ ಸಿಂಹವಾಹಿನೀಮ್ ।

ದಾನವಾಂಸ್ತರ್ಜಯಂತೀಂ ಚ ಸರ್ವಕಾಮದುಘಾಂ ಶಿವಾಮ್ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಧ್ಯಾನಂ । ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜೆ

ಶ್ರೀದೇವ್ಯೈ ನಮಃ । ಅಮೃತೋದ್ಭವಾಯೈ ನಮಃ । ಕಮಲಾಕ್ಷ್ಯೈ (ಕಮಲಾಕ್ಷ್ಯೈ) ನಮಃ । ಸರ್ವಸೌಂದರ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ವಿಷ್ಣುಪತ್ನ್ಯೈ ನಮಃ । ವೈಷ್ಣವ್ಯೈ ನಮಃ ।

ವಾರಾಹ್ಯೈ ನಮಃ । ವೇದ (ದೇವ) ದೇವತಾಯೈ ನಮಃ । ಶಾರ್ಙ್ಗಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಹರಿವಲ್ಲಭಾಯೈ ನಮಃ । ಶರ್ವಾಣ್ಯೈ ನಮಃ । (ಶ್ರೀನಾರಸಿಂಹ್ಯೈ ನಮಃ ।) ಸರ್ವಸೇವಿತಾಯೈ ನಮಃ ॥ (ಇತಿ ದ್ವಾದಶನಾಮಾಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ)

ಆವಾಹನೆ

ವಾಕ್‌ಶ್ರೀದುರ್ಗಾದಿರೂಪೇಣ ವಿಶ್ವಮಾವೃತ್ಯ ತಿಷ್ಠಸಿ ।
ಆವಾಹಯಾಮಿ ತ್ವಾಂ ದೇವಿ ಸಮ್ಯಕ್ ಸನ್ನಿಹಿತಾ ಭವ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ದುರ್ಗಾಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಆವಾಹನಹಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಆಸನ

ಭದ್ರಕಾಲಿ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಭಕ್ತಾನಾಮೀಪ್ಸಿತಾರ್ಥದೇ ।
ಸ್ವರ್ಣಸಿಂಹಾಸನಂ ಚಾರು ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಸ್ವಾಗತ

ಸರ್ವಸ್ವರೂಪೇ ಸರ್ವೇಶಿ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಸಮನ್ವಿತೇ ।
ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ್ವಾಗತಂ ಕಲ್ಪಯಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಸ್ವಾಗತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅರ್ಘ್ಯ

ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮಹಾಮಾಯೇ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಸ್ವರೂಪಿಣಿ ।

ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾಚಮಾನ್ ದೇವಿ ಗೃಹಾಣ ಪರಮೇಶ್ವರಿ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾಚಮನಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಧುಪರ್ಕ

ದೂರ್ವಾಂಕುರಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಗಂಧಾದಿಸುಮನೋಹರಮ್ ।

ಮಧುಪರ್ಕಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ನಾರಾಯಣಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನ

ಸ್ನಾನಂ ಪಂಚಾಮೃತಂ ದೇವಿ ಭದ್ರಕಾಲಿ ಜಗನ್ಮಯಿ ।

ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿವೇದಿತಂ ತುಭ್ಯಂ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನ

ಶುದ್ಧೋದಕಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಗಂಗಾಸಲಿಲಮುತ್ತಮಮ್ ।

ಸ್ನಾನಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವೇಶಿ ಭದ್ರಕಾಲಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ವಾರಾಹ್ಯೈ ನಮಃ । ವೇದ (ದೇವ) ದೇವತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶಾರ್ಙ್ಗಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಹರಿವಲ್ಲಭಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶರ್ವಾಣ್ಯೈ ನಮಃ । (ಶ್ರೀನಾರಸಿಂಹ್ಯೈ ನಮಃ ।) ಸರ್ವಸೇವಿತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ॥ (ಇತಿ ದ್ವಾದಶನಾಮಾಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ)

ಆವಾಹನೆ

ವಾಕ್‌ಶ್ರೀದುರ್ಗಾದಿರೂಪೇಣ ವಿಶ್ವಮಾವೃತ್ಯ ತಿಷ್ಠಸಿ ।
ಆವಾಹಯಾಮಿ ತ್ವಾಂ ದೇವಿ ಸಮ್ಯಕ್ ಸನ್ನಿಹಿತಾ ಭವ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ದುರ್ಗಾಮಾವಾಹಯಾಮಿ । ಆವಾಹನಹಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಆಸನ

ಭದ್ರಕಾಲಿ ನಮಸ್ತೇऽಸ್ತು ಭಕ್ತಾನಾಮೀಪ್ಸಿತಾರ್ಥದೇ ।
ಸ್ವರ್ಣಸಿಂಹಾಸನಂ ಚಾರು ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಆಸನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಸ್ವಾಗತ

ಸರ್ವಸ್ವರೂಪೇ ಸರ್ವೇಶಿ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಸಮನ್ವಿತೇ ।
ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ್ವಾಗತಂ ಕಲ್ಪಯಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಸ್ವಾಗತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅರ್ಘ್ಯ

ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮಹಾಮಾಯೇ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಸ್ವರೂಪಿಣಿ ।

ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾಚಮಾನ್ ದೇವಿ ಗೃಹಾಣ ಪರಮೇಶ್ವರಿ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾಚಮನಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಮಧುಪರ್ಕ

ದೂರ್ವಾಂಕುರಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಗಂಧಾದಿಸುಮನೋಹರಮ್ ।

ಮಧುಪರ್ಕಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ನಾರಾಯಣಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನ

ಸ್ನಾನಂ ಪಂಚಾಮೃತಂ ದೇವಿ ಭದ್ರಕಾಲಿ ಜಗನ್ಮಯಿ ।

ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿವೇದಿತಂ ತುಭ್ಯಂ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನ

ಶುದ್ಧೋದಕಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಗಂಗಾಸಲಿಲಮುತ್ತಮಮ್ ।

ಸ್ನಾನಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವೇಶಿ ಭದ್ರಕಾಲಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ವಸ್ತ್ರ

ವಸ್ತ್ರಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವೇಶಿ ದೇವಾಂಗಸದೃಶಂ ನವಮ್ ।
ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಿ ಮಾಹಾಮಾಯೇ ನಾರಾಯಣಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ವಸ್ತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಗೋದಾವರಿ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದಾಯಿನಿ ।
ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಭೂತೇ ದುರ್ಗಾದೇವಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಕಂಚುಕಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ತಕ್ಷಕಾನಂತಕರ್ಕೋಟನಾಗುಯಜ್ಞೋಪವೀತಿನಿ ।
ಸೌವರ್ಣಂ ಯಜ್ಞಸೂತ್ರಂ ತೇ ದದಾಮಿ ಹರಿವಾಸಿನಿ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಸ್ವರ್ಣಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಭರಣ

ನಾನಾರತ್ನವಿಚಿತ್ರಾಢ್ಯಾನ್ ವಲಯಾನ್ ಸುಮನೋಹರಾನ್ ।
ಅಲಂಕಾರಾನ್ ಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ಮಮಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದಾ ಭವ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಆಭರಣಾನಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಗಂಧ

ಗಂಧಂ ಚಂದನಸಂಯುಕ್ತಂ ಕುಂಕುಮಾದಿವಿಮಿಶ್ರಿತಮ್ ।
ಗೃಹಾಣ ದೇವಿ ಲೋಕೇಶಿ ಜಗನ್ಮಾತರ್ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿ

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಬಿಲ್ವಗಂಧ

ಬಿಲ್ವವೃಕ್ಷಕೃತಾವಾಸೇ ಬಿಲ್ವಪತ್ರಪ್ರಿಯೇ ಶುಭೇ । ಬಿಲ್ವವೃಕ್ಷಸಮುದ್ಭೂತೇ ಗಂಧಶ್ಚ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ಅಕ್ಷತೆ

ಅಕ್ಷತಾನ್ ಶುಭದಾನ್ ದೇವಿ ಹರಿದ್ರಾಚೂರ್ಣಮಿಶ್ರಿತಾನ್ ।

ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣೀಷ್ವ ಕೌಮಾರಿ ದುರ್ಗಾದೇವಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಅಕ್ಷತಾನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪುಷ್ಪ

ಮಾಲತೀಬಿಲ್ವಮಂದಾರಕುಂದಜಾತಿವಿಮಿಶ್ರಿತಮ್ ।

ಪುಷ್ಪಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವೇಶಿ ಸರ್ವಮಂಗಲದಾ ಭವ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಂಗಪೂಜೆ

ಶ್ರೀ ವಾರಾಹ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಪಾದೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡಾಯೈ ನಮಃ ।	ಜಂಘೇ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಮಾಹೇಂದ್ರ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಜಾನುನೀ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ವಾಗೀಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಊರೂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಗುಹ್ಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಕಾಲರಾತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಕಟಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಶ್ರೀ ಜಗನ್ಮಾಯಾಯೈ ನಮಃ ।	ನಾಭಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಮಾಹೇಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಕುಕ್ಷಿಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಹೃದಯಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಕಾತ್ಯಾಯನ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಕಂಠಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಶಿವದೂತ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಹಸ್ತಾನ್ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ನಾರಸಿಂಹ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಬಾಹೂನ್ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಇಂದ್ರಾಣ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಮುಖಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಶಿವಾಯೈ ನಮಃ ।	ನಾಸಿಕಾಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಶತಾಕ್ಷ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಕರ್ಣೌ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ತ್ರಿಪುರಹಂತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ ।	ನೇತ್ರತ್ರಯಂ (ನೇತ್ರಾಣಿ) ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಪರಮೇಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಲಲಾಟಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಶಾಕಂಭರ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಶಿರಃ ಪೂಜಯಾಮಿ ।
ಶ್ರೀ ಕೌಶಿಕ್ಯೈ ನಮಃ ।	ಸರ್ವಾಂಗಂ ಪೂಜಯಾಮಿ ।

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಾವಳಿ

ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದಾರಿದ್ರ್ಯಶಮನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದುರಿತಘ್ನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದುರಾಸದಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಲಜ್ಜಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಓಂ ಶ್ರದ್ಧಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪುಷ್ಟ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸ್ವಧಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦॥ ಶ್ರೀ ಧ್ರುವಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾರಾತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾಮಾಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮೇಧಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಾತ್ರೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶಿವಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶಶಿಧರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶಾಂತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶಾಂಭವ್ಯೈ ನಮಃ ॥೨೦॥ ಶ್ರೀ ಭೂತಿದಾಯಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತಾಮಸ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನಿಯತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನಾರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಲ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಲಾಯೈ ನಮಃ ।

ಶ್ರೀ ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವೀಣಾಧರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಾಣ್ಯೈ ನಮಃ ॥೩೦॥ ಶ್ರೀ ಶಾರದಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಹಂಸವಾಹಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತ್ರಿಶೂಲಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತ್ರಿನೇತ್ರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಈಶಾನಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತ್ರಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತ್ರೇತಮಾಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶುಭಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಕ್ರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ ॥೪೦॥ ಶ್ರೀ ಘೋರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕರಾಲ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಾಲಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಾಹೇಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹೇಷ್ವಾಸಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಿಷಘ್ನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಧುವ್ರತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಯೂರುವಾಹಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನೀಲಾಯೈ ನಮಃ ॥೫೦॥ ಶ್ರೀ ಭಾರತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭಾಸ್ವರಾಂಬರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪೀತಾಂಬರಧರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪೀತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೌಮಾರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪೀವರಸ್ತನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರಜನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರಾಧಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರಕ್ತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗದಿನ್ಯೈ ನಮಃ ॥೬೦॥ ಶ್ರೀ ಘಂಟಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪ್ರಭಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶುಂಭಘ್ನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸುಭಗಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸುಭ್ರುವೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನಿಶುಂಭಪ್ರಾಣಹಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಮಾಕ್ಷ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಮುಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕನ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರಕ್ತಬೀಜನಿಪಾತಿನ್ಯೈ ನಮಃ ॥೭೦॥ ಶ್ರೀ ಸಹಸ್ರವದನಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಂಧ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಾಕ್ಷಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶಾಂಕರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದ್ಯುತಯೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭಾರ್ಗವ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಾರುಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಧರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಧರಾಸುರಾರ್ಚಿತಾಯೈ ನಮಃ ॥೮೦॥ ಶ್ರೀ ಗಾಯತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗಾಯಕ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗಂಗಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗೀತಘನಸ್ವನಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಛಂದೋಮಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಛಾಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಾರ್ವಂಗ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರನಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ ॥೯೦॥ ಶ್ರೀ ಜನನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಜಾಹ್ನವ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಜಾತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶಾಂಭವ್ಯೈ (ಶಾಂಕರ್ಯೈ) ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಹತರಾಕ್ಷಸ್ಯೈ ನಮಃ ।

ಶ್ರೀ ವಲ್ಲರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಲ್ಲಭಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಲ್ಲ್ಯಲಂಕೃತಮಧ್ಯಮಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಹರೀತಕ್ಯೈ ನಮಃ ॥೧೦೦॥ ಶ್ರೀ ಹಯಾರೂಢಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭೂತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಹರಿಹರಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಜ್ರಹಸ್ತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವರಾರೋಹಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸರ್ವಸಿದ್ಧ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವರಪ್ರದಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀದುರ್ಗಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ ॥೧೦೮॥

॥ ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಾವಳಿ ಸಮಾಪ್ತಂ ॥

ನಮಸ್ಕಾರ

ನಮೋ ದೇವ್ಯೈ ಮಹಾದೇವ್ಯೈ ಶಿವಾಯೈ ಸತತಂ ನಮಃ ।
ನಮಃ ಪ್ರಕೃತ್ಯೈ ಭದ್ರಾಯೈ ನಿಯತಾಃ ಪ್ರಣತಾಃ ಸ್ಮ ತಾಮ್ ॥

ರೌದ್ರಾಯೈ ನಮೋ ನಿತ್ಯಾಯೈ ಗೌರ್ಯೈ ಧಾತ್ರ್ಯೈ ನಮೋನಮಃ ।
ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾಯೈ ಚೇಂದುರೂಪಿಣ್ಯೈ ಸುಖಾಯೈ ಸತತಂ ನಮಃ ॥

ಕಲ್ಯಾಣ್ಯೈ ಪ್ರಣತಾಮೃದ್ಧ್ಯೈ ಸಿದ್ಧ್ಯೈ ಕೂರ್ಮ್ಯೈ ನಮೋನಮಃ ।
ನೈರ್ಋತ್ಯೈ ಭೂಭೃತಾಂ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ಶರ್ವಾಣ್ಯೈ ತೇ ನಮೋನಮಃ ॥

ದುರ್ಗಾಯೈ ದುರ್ಗಪಾರಾಯೈ ಸಾರಾಯೈ ಸರ್ವಕಾರಿಣ್ಯೈ ।
ಖ್ಯಾತ್ಯೈ ತಥೈವ ಕೃಷ್ಣಾಯೈ ಧೂಮ್ರಾಯೈ ಸತತಂ ನಮಃ ॥

ಅತಿಸೌಮ್ಯಾತಿರೌದ್ರಾಯೈ ನತಾಸ್ತಸ್ಯೈ ನಮೋನಮಃ ।
ನಮೋ ಜಗತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಯೈ ದೇವ್ಯೈ ಕೃತ್ಯೈ ನಮೋನಮಃ ॥

ಸರ್ವಸ್ವರೂಪೇ ಸರ್ವೇಶಿ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಸಮನ್ವಿತೇ ।
ಭಯೇಭ್ಯಸ್ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ದೇವಿ ದುರ್ಗಾದೇವಿ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ನಮಸ್ಕಾರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಜಯ ರುದ್ರೇ ವಿರೂಪಾಕ್ಷೇ ಜಯಾತೀತೇ ನಿರಂಜನೇ ।
ಜಯ ಕಲ್ಯಾಣಸುಖದೇ ಜಯ ಮಂಗಲದೇ ಶುಭೇ ॥

ಜಯ ಸಿದ್ಧಮುನೀಂದ್ರಾದಿವಂದಿತಾಂಘ್ರಿಸುರೋರುಹೇ ।
ಜಯ ವಿಷ್ಣುಪ್ರಿಯೇ ದೇವಿ ಜಯ ಭೂತಿವಿಭೂತಿದೇ ॥

ಜಯ ರತ್ನಪ್ರದೀಪ್ತಾಭೇ ಜಯ ಹೇಮವಿಭಾಸಿತೇ ।
ಜಯ ಬಾಲೇಂದುತಿಲಕೇ ತ್ರ್ಯಂಬಕೇ ಜಯ ವೃದ್ಧಿದೇ ॥

ಸರ್ವಲಕ್ಷ್ಮೀಪ್ರದೇ ದೇವಿ ಸರ್ವರಕ್ಷಾಪ್ರದಾ ಭವ ।
ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಾಖ್ಯಚತುರ್ವರ್ಗಫಲಪ್ರದೇ ॥

ಶೈಲಪುತ್ರಿ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಿ ತೇ ನಮಃ ।
ಕಾಲರಾತ್ರಿ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ನಾರಾಯಣಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಮಧುಕೈಟಭಹಾರಿಣ್ಯೈ ನಮೋ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ ।
ಧೂಮ್ರಲೋಚನನಿರ್ನಾಶೇ ಚಂಡಮುಂಡವಿನಾಶಿನಿ ॥

ರಕ್ತಬೀಜವಧೇ ದೇವಿ ನಿಶುಂಭಾಸುರನಾಶಿನಿ ।
ನಮಃ ಶುಂಭವಿನಾಶಿನ್ಯೈ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವರದೇ ನಮಃ ॥

ದೇವಿ ದೇಹಿ ಪರಂ ರೂಪಂ ದೇವಿ ದೇಹಿ ಪರಂ ಸುಖಮ್ ।
ಧರ್ಮಂ ದೇಹಿ ಧನಂ ದೇಹಿ ಸರ್ವಕಾಮಾಂಶ್ಚ ದೇಹಿ ಮೇ ॥

ಸುಪುತ್ರಾಂಶ್ಚ ಪಶೂನ್ ಕೋಶಾನ್ ಸುಕ್ಷೇತ್ರಾಣಿ ಸುಖಾನಿ ಚ ।
ದೇವಿ ದೇಹಿ ಪರಂ ಜ್ಞಾನಮಿಹ ಮುಕ್ತಿಸುಖಂ ಕುರು ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

'ದ್ವಿತೀಯಾ' ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಯನಾಮಕಳಾದ ದುರ್ಗೆಯ ಪೂಜೆ

ಧ್ಯಾನ

ವಿದ್ಯುದ್ದಾಮಸಮಪ್ರಭಾಂ ಮೃಗಪತಿಸ್ಕಂಧಸ್ಥಿತಾಂ ಭೀಷಣಾಂ
ಕನ್ಯಾಭಿಃ ಕರವಾಲಖೇಟವಿಲಸದ್ಧಸ್ತಾಭಿರಾಸೇವಿತಾಮ್ ॥

ಹಸ್ತೈಶ್ಚಕ್ರಗದಾಽಸಿಶಂಖವಿಶಿಖಾಂಶ್ಚಾಪಂ ಗುಣಂ ತರ್ಜನೀಂ
ಬಿಭ್ರಾಣಾಮನಲಾತ್ಮಿಕಾಂ ಶಶಿಧರಾಮಾರ್ಯಾಂ ತ್ರಿನೇತ್ರಾಂ ಭಜೇ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಧ್ಯಾನಂ । ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜೆ

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಶ್ರೀ ಆರ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಕಾತ್ಯಾಯನ್ಯೈ ನಮಃ । ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ । ಕುಮಾರ್ಯೈ ನಮಃ । ವಿಂಧವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ವಾಗೀಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ । ಜಗನ್ಮಾತ್ರೇ ನಮಃ । ಶಿವದೂತ್ಯೈ ನಮಃ । ಮಹೇಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ । ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಸಾವಿತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ । ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ ॥ ಶ್ರೀ ಆರ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಇತಿ ದ್ವಾದಶನಾಮಾಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಪೂಜೆ

ಶ್ರೀ ಆಯಾರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾತ್ಯಾಯನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕುಮಾರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿಂಧ್ಯವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಾಗೀಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಮಹಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಲ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಂಕಾಲಧಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಘೋಣಸಾಭರಣಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦॥ ಶ್ರೀ ಉಗ್ರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹೇಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಖಟ್ವಾಂಗಧಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಂಡ್ಯೈ ನಮಃ ।

ಶ್ರೀ ಭೀಷಣಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಿಷಾಂತಕಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರಕ್ಷಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರಮಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರಾಜ್ಞ್ಯೈ ನಮಃ ॥೨೦॥ ಶ್ರೀ ರಜನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶೋಷಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗಭಸ್ತಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗಂಧಿಸ್ತಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗಾಂಧಾರ್ಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಲಹಪ್ರಿಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿಕರಾಲ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾಕಾಲ್ಯೈ ನಮಃ ॥೩೦॥ ಶ್ರೀ ಭದ್ರಕಾಲ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತರಂಗಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಾಲಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದಹನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಛೇದಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭೇದಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶಿವಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಗ್ರಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗ್ರಾಮಣ್ಯೈ ನಮಃ ॥೪೦॥ ಶ್ರೀ ನಿದ್ರಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿಮಾನಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶೀಘ್ರಗಾಮಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಂಡವೇಗಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾನಾದಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಜ್ರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭದ್ರಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪ್ರಜೇಶ್ವರ್ಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕರಾಲ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭೈರವ್ಯೈ ನಮಃ ॥೫೦॥ ಶ್ರೀ ರೌದ್ರ್ಯೈನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಟ್ಟಹಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಪಾಲಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡಾಯ್ಯೆ (ಡ್ಯೈ) ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರಕ್ತಚಾಮುಂಡಾಯ್ಯೆ (ಡ್ಯೈ) ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಘೋರಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಘೋರರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾರೂಪಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸ್ವರೂಪಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ॥೬೦॥ ಶ್ರೀ ಸುಪ್ರತೇಜಸ್ವಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಜಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿಜಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಿತ್ರಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಜಿತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಪರಾಜಿತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಧರಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಧಾತ್ರ್ಯೈನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪಾವಮಾನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಸುಂಧರಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ॥೭೦॥ ಶ್ರೀ ಸುವರ್ಣಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರಕ್ತಾಕ್ಷ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಪರ್ದಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಿಂಹವಾಹಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕದ್ರವೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿಜಿತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸತ್ಯವಾಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅರುಂಧತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೌಶಿಕ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ ॥೮೦॥ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮೇಧಾಯ್ಯೆ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತ್ರ್ಯಂಬಕಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ।

ಶ್ರೀ ತ್ರಿಸಂಖ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತ್ರಿಮೂರ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನಾರಸಿಂಹ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಾರಾಹ್ಯೈ ನಮಃ ॥೯೦॥ ಶ್ರೀ ಇಂದ್ರಾಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವೇದಮಾತೃಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪಾರ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತಾಮಸ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗುಹಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಇಜ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಉಷಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಉಮಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಂಬಿಕಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦೦॥ ಶ್ರೀ ಭ್ರಾಮರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವೀರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಹಾಹಾಹುಂಕಾರನಾದಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವರೂಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮೇರುಮಂದರವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶರಣಾಗತದೀನಾರ್ತಪರಿತ್ರಾಣಪರಾಯಣಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಆರ್ಯಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦೮॥

'ತೃತೀಯಾ' ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವತೀನಾಮಕಳಾದ ದುರ್ಗೆಯ ಪೂಜೆ

ಧ್ಯಾನ

ಬಿಭ್ರಾಣಾ ಶೂಲಬಾಣಾಸ್ಯಸುದರಗದಾಚಾಪಪಾಶಾ (ಬಾಣಾ)ನ್
ಕರಾಬ್ಜೈರ್ಮೇಘಶ್ಯಾಮಾ ಕಿರೀಟೋಲ್ಲಿಖಿತಜಲಧರಾ ಭೀಷಣಾ ಭೂಷಣಾಢ್ಯಾ।
ಸಿಂಹಸ್ಕಂಧಾಧಿರೂಢಾ ಚತಸೃಭಿರಸಿಖೇಟಾನ್ವಿತಾಭಿಃ ಪರೀತಾ ।
ಕನ್ಯಾಭಿರ್ಭಿನ್ನದೈತ್ಯಾ ಭವತು ಭವಭಯಧ್ವಂಸಿನೀ ಶೂಲಿನೀ ನಃ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಧ್ಯಾನಂ । ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜೆ

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಶ್ರೀ ಭಗವತ್ಯೈ ನಮಃ । ವಿಂಧ್ಯವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಕೌಶಿಕ್ಯೈ ನಮಃ । ಮಹಿಷಮರ್ದಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ವಾರಾಹ್ಯೈ ನಮಃ । ಸಿಂಹವಾಹಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ನಂದಿನ್ಯೈ (ನಾರಸಿಂಹ್ಯೈ) ನಮಃ । ಕಾಮರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಅಘೋರಾಯೈ ನಮಃ । ಶೂಲಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಕಲಹಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ । ಘೋರರೂಪಾಯೈ ನಮಃ ॥ ಶ್ರೀ ಭಗವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಇತಿ ದ್ವಾದಶನಾಮಾಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಪೂಜೆ

ಶ್ರೀ ಭಗವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸುವರ್ಣವರ್ಣಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಸಂಹಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಏಕಸ್ವರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅನೇಕಸ್ವರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹೇಜ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶತಬಾಹವೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾಭುಜಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭುಜಂಗಭೂಷಣಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦॥ ಶ್ರೀ ಷಟ್‌ಚಕ್ರವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಷಟ್‌ಚಕ್ರಭೇದಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶ್ಯಾಮಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಯಸ್ಥಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಯವರ್ಜಿತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸುಸ್ಮಿತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸುಮುಖ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕ್ಷಮಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮೂಲಪ್ರಕೃತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಈಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ ॥೨೦॥ ಶ್ರೀ ಅಜಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶುಭ್ರವರ್ಣಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪುರುಷಾರ್ಥಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸುಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರಕ್ತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನೀಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶ್ಯಾಮಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪೀತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕರ್ಬುರಾಯೈ ನಮಃ ॥೩೦॥ ಶ್ರೀ ಕರುಣಾಲಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತೃಷ್ಣಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಜರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವೃದ್ಧಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತರುಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕರುಣಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಲಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಷ್ಠಾಯೈ ನಮಃ ।

ಶ್ರೀ ಮುಹೂರ್ತಾಯೈ ನಮಃ ||೪೦|| ಶ್ರೀ ನಿಮಿಷಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಕಾಲರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಸುವರ್ಣಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ರಸನಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಚಕ್ಷುಃಸ್ಪರ್ಶವಾಯುರಸಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಗಂಧಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಸುಗಂಧಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಸುಸ್ಪರ್ಶದಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಮನೋಗತಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಮೃಗನಾಭ್ಯೈ ನಮಃ ||೫೦|| ಶ್ರೀ ಮೃಗಾಕ್ಷ್ಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಕರ್ಪೂರಾಮೋದದಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಯೋನ್ಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಸುಕೇಶಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಸುಲಿಂಗಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಭಗರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಭೂಷಣ್ಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಯೋನಿಮುದ್ರಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಖೇಚರ್ಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಗಗಾಮಿನ್ಯೈ ನಮಃ ||೬೦|| ಶ್ರೀ ಮಧುಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಮಾಧವ್ಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ವಲ್ಲ್ಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಮಧುಮತ್ತಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಮದೋತ್ಕಟಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಮಾತಂಗ್ಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಶುಕಹಸ್ತಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಧೀರಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಮಹಾಶ್ವೇತಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ವಸುಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ ||೭೦|| ಶ್ರೀ ಸುವರ್ಣಿನ್ಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಹಸ್ತಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಮುಕ್ತಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಹಾರವಿಭೂಷಣಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಕರ್ಪೂರಾಮೋದಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ನಿಃಶ್ವಾಸಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಿನ್ಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ವಲ್ಲಭಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಶಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಖಡ್ಗಿನ್ಯೈ ನಮಃ ||೮೦|| ಶ್ರೀ ಬಲಹಸ್ತಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಭುಶುಂಡೀಪರಿಘಾಯುಧಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಚಾಪಿನ್ಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಚಾಪಹಸ್ತಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ತ್ರಿಶೂಲಧಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಶೂರಬಾಣಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಶಕ್ತಿಹಸ್ತಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಮಯೂರವಾಹಿನ್ಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ವರಾಯುಧಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಧಾರಾಯೈ ನಮಃ ||೯೦|| ಶ್ರೀ ಧೀರಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ವೀರಪಾಣಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಮದೋತ್ಕಟಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ವಸುಧರಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಜಯಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಶಾಕನಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ವಿಜಯಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಶಿವಾಯೈ ನಮಃ | ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಭಗವತ್ಯೈ ನಮಃ |

ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ ॥೧೦೦॥ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಸೇನಾನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಆರ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಂದರವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕುಮಾರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಲ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಪಾಲ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಪಿಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦೮॥

'ಚತುರ್ಥೀ' ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರೀನಾಮಕಳಾದ ದುರ್ಗೆಯ ಪೂಜೆ

ಧ್ಯಾನ

ಗಿರಿರಾಜಕುಮಾರಿಕಾಂ ಭವಾನೀಂ ಶರಣಾಗತಪಾಲನೈಕದಕ್ಷಾಮ್ ।
ವರದಾಭಯಚಕ್ರಶಂಖಹಸ್ತಾಂ ವರದಾತ್ರೀಂ ಭಜತಾಂ ಸ್ಮರಾಮಿ ನಿತ್ಯಮ್ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಧ್ಯಾನಂ । ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜೆ

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಶ್ರೀ ಭೈರವ್ಯೈ ನಮಃ । ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ । ಮಾಯಾಯೈ ನಮಃ । ತ್ರಿಪುರಸುಂದರ್ಯೈ ನಮಃ । ವಾಗೀಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ । ಮಹಾಮಾಯಾಯೈ ನಮಃ । ಲೋಕಮಾತ್ರೇ ನಮಃ । ಅಪರಾಜಿತಾಯೈ ನಮಃ । ದಾಕ್ಷಾಯಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಕಾಲನೇಮಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ತೇಜೋವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಕಾತ್ಯಾನಯನ್ಯೈ ನಮಃ ॥ ಶ್ರೀ ಕುಮಾರ್ಯೈ ನಮಃ । ಇತಿ ದ್ವಾದಶನಾಮಾಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಪೂಜೆ

ಶ್ರೀ ಕೌಮಾರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಸುಮತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಮಾರ್ಗ-ಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಛತ್ರಚ್ಛಾಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಂಬುಗ್ರೀವಾಯೈ

ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೃತಾಲಯಾಯೈ ನಮಃ ।ಶ್ರೀ ಕುಂಡಲಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಧಾತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗರ್ಭಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭುಜಂಗಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦॥ ಶ್ರೀ ಕಾಲಶಾಯಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪ್ರೋಲ್ಲಸಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಪ್ತಪದ್ಮಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನಾಭಿನಾಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮೃಣಾಲಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮೂಲಾಧಾರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅನಿಲಾಧಾರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಹ್ನಿಕುಂಡಲಕೃತಾಲಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಾಯುಕುಂಡಲಸುಖಾಯನಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನಿರಾಧಾರಾಯೈ ನಮಃ ॥೨೦॥ ಶ್ರೀ ನಿರಾಶ್ರಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬಲೀಂದ್ರಸಮುಚ್ಚಹಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಷಡ್ರಸಸ್ವಾದುಲೋಲುಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಗತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಜೀವಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗ್ರಾಹಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಹ್ನಿಸಂಶ್ರಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತಪಸ್ವಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತಪಸ್ಸಿದ್ಧಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತಪಸೇ(ತಾಪಸಾಯೈ) ನಮಃ ॥೩೦॥ ಶ್ರೀ ತಪೋನಿಷ್ಠಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತಪೋಯುಕ್ತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತಪಸ್ಸಿದ್ಧಿದಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಪ್ತಧಾತುಮಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸುಮೂರ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಪ್ತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅನಂತರನಾಡಿಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದೇಹಪುಷ್ಟ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮನಸ್ತುಷ್ಟ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರತ್ನತುಷ್ಟ್ಯೈ ನಮಃ ॥೪೦॥ ಶ್ರೀ ಮದೋದ್ಧತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದಶಮಧ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವೇದ್ಯಮಾತ್ರೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದ್ರವಶಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪ್ರಭಾವಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವೈದ್ಯವಿದ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಿಕಿತ್ಸಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸುಪಥ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರೋಗನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮೃಗಯಾತ್ರಾಯೈ ನಮಃ ॥೫೦॥ ಶ್ರೀ ಮೃಗಮಾಂಸಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮೃಗಪದಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸುಲೋಚನಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಘ್ರಚರ್ಮಣೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬಂಧುರೂಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬಹುರೂಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮದೋದ್ಧತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬಂಧಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬಂಧುಸ್ತುತಿಕರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬಂಧಾಯೈ ನಮಃ ॥೬೦॥ ಶ್ರೀ ಬಂಧವಿಮೋಚನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಬಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಲಾಭಾಯೈ

ನಮಃ। ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯುಲ್ಲತಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ದೃಢವಿಮೋಚಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಅಂಬಿಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬಾಲಿಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಂಬರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮುಖ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಾಧುಜನಾರ್ಚಿತಾಯೈ ನಮಃ ॥೭೦॥ ಶ್ರೀ ಕಾಲಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕುಲವಿದ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸುಕುಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕುಲಪೂಜಿತಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕುಲಚಕ್ರಪ್ರಭಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಭ್ರಾಂತಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಭ್ರಮನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಾತ್ಯಾಲಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸುವೃಷ್ಟ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭಿಕ್ಷುಕಾಯೈ ನಮಃ ॥೮೦॥ ಶ್ರೀ ಸಸ್ಯವರ್ಧಿನ್ಯೈ ನಮಃ ।ಶ್ರೀ ಅಕಾರಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಇಕಾರಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಉಕಾರಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಏಕಾರಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಹುಂಕಾರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬೀಜರಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕ್ಲೀಂಕಾರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಂಬರಧಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸರ್ವಾಕ್ಷರಮಾಯಾಶಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ ॥೯೦॥ ಶ್ರೀ ರಾಕ್ಷಸಾರ್ಣವಮಾಲಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಿಂದೂರವರ್ಣಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅರುಣವರ್ಣಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಿಂದೂರತಿಲಕಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಶ್ಯಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ವಶ್ಯಬೀಜಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಲೋಕವಶ್ಯವಿಧಾಯಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನೃಪವಶ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನೃಪಸೇವ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನೃಪವಶ್ಯಕರಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦೦॥ ಶ್ರೀ ಮಹಿಷೀನೃಪಮಾಂಸಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನೃಪಜ್ಞಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನೃಪನಂದಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನೃಪಧರ್ಮವಿದ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಧನಧಾನ್ಯವಿವರ್ಧಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚತುರ್ವರ್ಣಮಯಶಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚತುರ್ವರ್ಣೈಃ ಸುಪೂಜಿತಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸುವರ್ಣವರ್ಣಮಾಯಾಯೈ ನಮಃ॥೧೦೮॥ ಶ್ರೀಕುಮಾರಿದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ ॥ ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

'ಪಂಚಮಿ' ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಬಿಕಾನಾಮಕಳಾದ ದುರ್ಗೆಯ ಪೂಜೆ

ಧ್ಯಾನ

ಯಾಸಾಪದ್ಮಾಸನಸ್ಥಾ ವಿಪುಲಕಟಿತಟೀ ಪದ್ಮಪತ್ರಾಯತಾಕ್ಷೀ
ಗಂಭೀರಾವರ್ತನಾಭಿಃ ಸ್ತನಭರನಮಿತಾ ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರೋತ್ತರೀಯಾ ।
ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ದಿವ್ಯೈರ್ಗಜೇಂದ್ರೈರ್ಮಣಿಗಣಖಚಿತೈಃ ಸ್ನಾಪಿತಾ ಹೇಮಕುಂಭೈರ್ನಿತ್ಯಂ ಸಾ
ಪದ್ಮಹಸ್ತಾ ಮಮ ವಸತು ಗೃಹೇ ಸರ್ವಮಾಂಗಲ್ಯಯುಕ್ತಾ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಧ್ಯಾನಂ । ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜೆ

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಶ್ರೀ ಅಂಬಿಕಾಯೈ ನಮಃ । ಗಿರಿಜಾಯೈ ನಮಃ । ನಂದಾಯೈ ನಮಃ । ಮಾತೃಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶಿವದೂತ್ಯೈ ನಮಃ । ಅಗ್ರಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಗ್ರಾಮಣ್ಯೈ ನಮಃ । ನಿದ್ರಾಯೈ ನಮಃ । ವಿಮಾನಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶೀಘ್ರಗಾಮಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ವೇದಮಾತ್ರೇ ನಮಃ । ಕಾತ್ಯಾಯನ್ಯೈ ನಮಃ ॥ ಶ್ರೀ ಅಂಬಿಕಾಯೈ ನಮಃ । ಇತಿ ದ್ವಾದಶನಾಮಾಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥ ('ಕಾತ್ಯಾಯನ್ಯೈ ಇತ್ಯಾದಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಕೃತ್ವಾ)

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಪೂಜೆ

ಶ್ರೀ ಅಂಬಿಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚತುರಾಶ್ರಮವಾಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವೈಶ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶೂದ್ರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವೇದಮಾರ್ಗರತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಜ್ರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವೇದವಿಶ್ವವಿಭಾಗಿನ್ಯೈ ನಮಃ ॥೧೦॥ ಶ್ರೀ ಅಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರಮಾಯಾಯೈ

ನಮಃ। ಶ್ರೀ ವೀರ್ಯವತ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ವರಶಾಸ್ತ್ರಧಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸುಮೇಧಸೇ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಭದ್ರಕಾಲ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಅಪರಾಜಿತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಗಾಯತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸಂಕೃತ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸಂಧಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸಾವಿತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ ॥೨೦॥ ಶ್ರೀ ತ್ರಿಪದಾಶ್ರಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ತ್ರಿಪದ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಧಾತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸುಪಥ್ಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸಾಮಗಾಯನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಪಾಂಚಾಲ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕಾಲಿಕಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಬಾಲಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಬಾಲಕ್ರೀಡಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ॥೩೦॥ ಶ್ರೀ ಸನಾತನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಗರ್ಭಾಧಾರಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಆಧಾರಶೂನ್ಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಭಟಶಯನೀವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸುರಾರಿಘಾತಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕೃತ್ಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಪೂತನಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಚರಿತೋತ್ತಮಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಲಜ್ಜಾರಸವತ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ನಂದಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ॥೪೦॥ ಶ್ರೀ ಭವಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಪಾಪನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಪೀತಾಂಬರಧರಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಗೀತಸಂಗೀತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಗಾನಗೋಚರಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸಪ್ತಸ್ವರಮಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಷಡ್ಜಮಧ್ಯಮಧೈವತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಮುಖ್ಯಗ್ರಾಮಸಂಸ್ಥಿತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸ್ವಸ್ಥಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸ್ವಸ್ಥಾನವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ ॥೫೦॥ ಶ್ರೀ ಆನಂದನಾದಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಪ್ರೋತಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಪ್ರೇತಾಶಯನನಿವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಗೀತನೃತ್ಯಪ್ರಿಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕಾಮಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ತುಷ್ಟಿದಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಪುಷ್ಟಿದಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ನಿಷ್ಠಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಪ್ರಿಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಪ್ರಜ್ಞಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ॥೬೦॥ ಶ್ರೀ ಲೋಕೇಶಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸಂಶೋಭನಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸುವಿಷಯಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಜ್ವಾಲಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಜ್ವಾಲಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ವಿಮೂರ್ತ್ಯೈನಮಃ। ಶ್ರೀ ವಿಷನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ವಿಷಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ನಾಗದಮನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕುರುಕುಲಾಯ್ಯೆ ನಮಃ ॥೭೦॥ ಶ್ರೀ ಅಮೃತಯೋದ್ಭವಾಯ್ಯೆ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಭೂತಭೀತಿಹರಾಯ್ಯೆ

ನಮಃ। ಶ್ರೀ ರಕ್ಷಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಭೂಮೀಶನಿವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ರಕ್ಷೋಘ್ನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರಾಕ್ಷಸ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರಾತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದೀರ್ಘನಿದ್ರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದಿವಾಗತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಿಕಾಯೈ ನಮಃ ॥೮೦॥ ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಕಾಂತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸೂರ್ಯಕಾಂತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನಿಶಾಚರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಡಾಕಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶಾಕಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಹಾಕಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಕ್ರವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸೀತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಿತಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶಾಂತಾಯೈ ನಮಃ ॥೯೦॥ ಶ್ರೀ ಸಕಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವನದೇವತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗುರುರೂಪಧಾರಿಣ್ಯೈನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗೋಷ್ಠ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮೃತ್ಯುಮಾರಣಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಶಾರದಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಮಹಾಮಾಯಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ವಿನಿದ್ರಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಧರಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಮೃತ್ಯುವಿನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ ॥೧೦೦॥ ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಮಂಡಲಸಂಕಾಶಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಮಂಡಲವರ್ತಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಣಿಮಾದ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗುಣೋಪೇತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಮರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಂತ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಶಾರದಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈನಮಃ ॥೧೦೮॥

ಷಷ್ಠಿತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಷೀಮರ್ದಿನೀನಾಮಕಳಾದ ದುರ್ಗೆಯ ಪೂಜೆ

ಧ್ಯಾನ

ಅರಿಶಂಖಕೃಪಾಣಬಾಣಖೇಟಾನ್ ಸಧನುಃಶೂಲಕತರ್ಜನೀಂ ದಧಾನಾ।
ಮಹತೀ ಮಹಿಷೋತ್ತಮಾಂಗಸಂಸ್ಥಾ ನವಪೂರ್ವಾಸದೃಶೀ ಶ್ರಿಯೇಽಸ್ತು ದುರ್ಗಾ ॥

ಹೇಮಪ್ರಖ್ಯಾಮಿಂಧುಖಂಡಾತ್ಮಮೌಲೀಂ ಶಂಖಾರೀಷ್ಟಾಭೀತಿಹಸ್ತಾಂ ತ್ರಿನೇತ್ರಾಮ್ ।
ಹೇಮಾಬ್ಜಸ್ಥಾಂ ಪೀತವಸ್ತ್ರಾಂ ಪ್ರಸನ್ನಾಂ ದೇವೀಂ ದುರ್ಗಾಂ ದಿವ್ಯರೂಪಾಂ ನಮಾಮಿ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಧ್ಯಾನಂ। ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜೆ

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ||

ಶ್ರೀ ಮಹಿಷಾಂತಕ್ಯೈ ನಮಃ । ಭಯಾಯೈ ನಮಃ । ನಂದಾಯೈ ನಮಃ । ಉತ್ತಿಷ್ಠಪುರುಷಿಕಾಯೈ ನಮಃ । ಚಂಡವೇಗಾಯೈ ನಮಃ । ಮಹಾನಾದಾಯೈ ನಮಃ । ವಜ್ರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಪ್ರಜೇಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ । ಕಿಂಶುಕಮಾಲಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಸುಪ್ರಭಾಯೈ ನಮಃ । ಶೂಲಹಸ್ತಾಯೈ ನಮಃ । ಕಾತ್ಯಾಯನ್ಯೈ ನಮಃ ॥ ಶ್ರೀ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಇತಿ ದ್ವಾದಶನಾಮಾಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಪೂಜೆ

ಶ್ರೀ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶ್ರೀದೇವ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಜಗದಾತ್ಮಶಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದೇವಗಣಶಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಮೂಹಮೂರ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಂಬಿಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಖಿಲಜನಪರಿಪಾಲಿಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹರ್ಷಿಪೂಜಿತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭಕ್ತಿಗಮ್ಯಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦॥ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪ್ರಭಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭಗವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅನಂತಮೂರ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಂಡಿಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಜಗತ್ಪರಿಪಾಲಿಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಶುಭನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶುಭಮತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸುಕೃತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ ॥೨೦॥ ಶ್ರೀ ಪಾಪನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬುದ್ಧಿರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶ್ರದ್ಧಾರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಲರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಲಜ್ಜಾರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಚಿಂತ್ಯರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅತಿವೀರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಸುರಕ್ಷಯಕಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭೂಮಿರಕ್ಷಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಪಚರಿತಾಯೈ ನಮಃ ॥೩೦॥ ಶ್ರೀ ಅದ್ಭುತರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸರ್ವದೇವತಾಸ್ವರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಜಗದಂಶೋದ್ಭೂತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅವ್ಯಾಕೃತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪರಮಪ್ರಕೃತ್ಯೈ ನಮಃ ।

ಶ್ರೀ ಸಮಸ್ತಸುಮತಸ್ವರೂಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತೃಪ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಕಲಮುಖಸ್ವರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶಬ್ದಕ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಆನಂದಸಂದೋಹಾಯೈ ನಮಃ ॥೪೦॥ ಶ್ರೀ ವಿಪುಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮಾಥರ್ವರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಉದ್ಗೀತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರಮ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪದಸ್ವರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪಾಠಸ್ವರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮೇಧಾದೇವ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿದಿತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಖಿಲಶಾಸ್ತ್ರಸಾರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ ॥೫೦॥ ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಶ್ರಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭವಸಾಗರನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೈಟಭಹಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಹೃದಯವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗೌರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶಶಿಮೌಲಿಕೃತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಈಷತ್ಸುಹಾಸಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಮಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಮುಖ್ಯೈ ನಮಃ ॥೬೦॥ ಶ್ರೀ ಕನಕೋತ್ತಮಕಾಂತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಂತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅತ್ಯದ್ಭುತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪ್ರಣತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅತಿರುದ್ರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಿಷಾಸುರನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದೃಷ್ಟಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭ್ರುಕುಟೀಕರಾಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶಶಾಂಕಧರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಿಷಪ್ರಾಣವಿಮೋಚನಾಯೈ ನಮಃ ॥೭೦॥ ಶ್ರೀ ಕುಪಿತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಂತಕಸ್ವರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸದ್ಯೋವಿನಾಶಿಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೋಪವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದಾರಿದ್ರ್ಯನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪಾಪನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಹಸ್ರಭುಜಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷ್ಯೈನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಹಸ್ರಪದಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶ್ರುತ್ಯೈ ನಮಃ ॥೮೦॥ ಶ್ರೀ ರತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರಮಣ್ಯೈ ನಮಃ ।ಶ್ರೀ ಭಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭವಸಾಗರತಾರಿಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪುರುಷೋತ್ತಮವಲ್ಲಭಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭೃಗುನಂದಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸ್ಥೂಲಜಂಘಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರಕ್ತಪಾದಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನಾಗಕುಂಡಲಧಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸರ್ಪಭೂಷಣಾಯೈ ನಮಃ ॥೯೦॥

ಶ್ರೀ ಕಾಮೇಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಸ್ತೂರೀಧಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಂದಸ್ಮಿತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮದೋದಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸದಾನಂದಸ್ವರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿರಿಂಚಪೂಜಿತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದಪೂಜಿತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪುರಂದರಪೂಜಿತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹೇಶ್ವರಪೂಜಿತಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦೦॥ ಶ್ರೀ ಕಿರೀಟಧಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಣಿನೂಪುರಶೋಭಿತಾಯಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪಾಶಾಂಕುಶಧರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಮಲಧಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಹರಿಚಂದನಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಸ್ತೂರೀಕುಂಕುಮಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಶೋಕಭೂಷಣಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶೃಂಗಾರಲಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ ॥೧೦೮॥

ಸಪ್ತಮಿತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವತೀನಾಮಕಳಾದ ದುರ್ಗೆಯ ಪೂಜೆ

ಧ್ಯಾನ

ಶಶಲಾಂಛನಸಂಯುತಾಂ ತ್ರಿನೇತ್ರಾಂ
ವರಚಕ್ರಾಭಯಶಂಖಶೂಲಪಾಣಿಮ್ ।
ಅಸಿಖೇಟಕಧಾರಿಣೀಂ ಮಹೇಶೀಂ
ತ್ರಿಪುರಾರಾತಿವಧೂಂ ಶಿವಾಂ ಸ್ಮರಾಮಿ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಧ್ಯಾನಂ । ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜೆ

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಶ್ರೀ ಚಂಡಿಕಾಯೈ ನಮಃ । ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ । ಭೈರವ್ಯೈ ನಮಃ । ಕಾಲ್ಯೈ ನಮಃ । ಕಲಶಶೋಭಿತಾಯೈ ನಮಃ । ಮಾಹೇಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ । ಅರೂಪಾಯೈ

ನಮಃ। ಸಿಂಹವಾಹಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಕಾತ್ಯಾಯನ್ಯೈ ನಮಃ। ಕರಾಲ್ಯೈ ನಮಃ। ಅಂಬಿಕಾಯೈ ನಮಃ। ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ॥ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಚಂಡಿಕಾಯೈ ನಮಃ। ಇತಿ ದ್ವಾದಶನಾಮಾಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಪೂಜೆ

ಶ್ರೀ ಚಂಡಿಕಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಮಂಗಲಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸುಶೀಲಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಪರಮಾರ್ಥಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ದಕ್ಷಿಣಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸುದಕ್ಷಿಣಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಹವಿಃಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಯೋಗಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಯೋಗಾಂಗಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦॥ ಶ್ರೀ ಧನುಃಶಾಲಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಯೋಗಪೀಠಧರಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಮುಕ್ತಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಪರಮಾಯೈ ಗತ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ನಾರಸಿಂಹ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸುಜನ್ಮನೇ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಮೋಕ್ಷದಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ದೂತ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸಾಕ್ಷಿಣ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ದಕ್ಷಿಣಾಯೈ ನಮಃ ॥೨೦॥ ಶ್ರೀ ದಕ್ಷಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸುದಕ್ಷಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕೋಟಿರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕ್ರತುಸ್ವರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕಾತ್ಯಾಯನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸ್ವಸ್ಥಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸ್ವಚ್ಛಂದಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕವಿಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಗ್ರಾಮಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಬಹಿಃಸ್ಥಿತಾಯೈ ನಮಃ ॥೩೦॥ ಶ್ರೀ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕಾವ್ಯಪ್ರದಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಮೇನಾಪುತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಪಾರಿಯಾತ್ರಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಮೈನಾಕಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಭಗಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸೌದಾಮಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸದಾಮಾಯಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸುಭಗಾಯೈ ನಮಃ ॥೪೦॥ ಶ್ರೀ ಕೃತ್ತಿಕಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕಾಲಶಾಯಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ರಕ್ತಬೀಜವಧಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ದೃಪ್ತಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸುತಪಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಬೀಜಸಂತತ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಜಗಜ್ಜೀವಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಬೀಜಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಜಗತ್ತ್ರಯಹಿತೈಷಿಣ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಕರಾಯೈ ನಮಃ ॥೫೦॥ ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಾಯೈ

ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸ್ವರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಷೋಡಶಕಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಏಕಪಾದಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅನುಬಂಧಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಯಕ್ಷಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಧನದಾರ್ಚಿತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಿತ್ರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಿತ್ಸಲಾಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿಚಿತ್ರಾಯೈ ನಮಃ ॥೬೦॥ ಶ್ರೀ ಭುವನೇಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮುಂಡಹಸ್ತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಂಡಮುಂಡವಧಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಉದ್ಧತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಷ್ಟಮ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಏಕಾದಶ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪೂರ್ಣಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನವಮ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚತುರ್ದಶ್ಯೈ ನಮಃ ॥೭೦॥ ಶ್ರೀ ಅಮಾವಾಸ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಲಶಹಸ್ತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪೂರ್ಣಕುಂಭಧರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಧರಿತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಭಿರಾಮಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭೈರವ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗಂಭೀರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭೀಮಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತ್ರಿಪುರಭೈರವ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾಚಂಡಾಯೈ ನಮಃ ॥೮೦॥ ಶ್ರೀ ಮಹಾಮುದ್ರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾಭೈರವಪೂಜಿತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಸ್ಥಿಮಾಲಾಧಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕರಾಲದರ್ಶನಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕರಾಲ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಘೋರಘರ್ಘರನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರಕ್ತದಂತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಊರ್ಧ್ವಕೇಶಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬಂಧೂಕಕುಸುಮಾಕ್ಷತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕದಂಬಾಯೈ ನಮಃ ॥೯೦॥ ಶ್ರೀ ಪಾಲಾಶಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕುಂಕುಮಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಂತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬಹುಸುವರ್ಣಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಾತಂಗ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವರಾರೋಹಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮತ್ತಮಾತಂಗಗಾಮಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಹಂಸಗತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಹಂಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಹಂಸೋಜ್ಜ್ವಲಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦೦॥ ಶ್ರೀ ಶಂಖಚಕ್ರಾಂಕಿತಕರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕುಮಾರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕುಟಿಲಾಲಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮೃಗೇಂದ್ರವಾಹನಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದೇವ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವರ್ಧಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ ॥೧೦೮॥

ಅಷ್ಟಮೀತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀನಾಮಕಳಾದ ದುರ್ಗೆಯ ಪೂಜೆ

ಧ್ಯಾನ

ಪಂಚಾಶದ್ವರ್ಣಭೇದೈರ್ವಿಹಿತವದನದೋಷ್ಪಾದಹೃತ್ಕುಕ್ಷಿವಕ್ಷೋ-
ದೇಶಾಂ ಭಾಸ್ವತ್ಕಪರ್ದಾಕಲಿತಶಶಿಕಲಾಮಿಂದುಕುಂದಾವದಾತಾಮ್ ॥
ಅಕ್ಷಸ್ರಕ್ಕುಂಭಚಿಂತಾಲಿಖಿತವರಕರಾಂ ತ್ರೀಕ್ಷಣಾಂ ಪದ್ಮಸಂಸ್ಥಾ-
ಮಚ್ಛಾಕಲ್ಪಾಮತುಚ್ಛಸ್ತನಜಘನಭರಾಂ ಭಾರತೀಂ ತಾಂ ನಮಾಮಿ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಧ್ಯಾನಂ । ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜೆ

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಶ್ರೀ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ವಿಶಾಲಕ್ಷ್ಯೈ ನಮಃ । ಕಿರೀಟಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ವಿಶ್ವತೋಮುಖ್ಯೈ ನಮಃ । ಪದ್ಮಹಸ್ತಾಯೈ ನಮಃ । ಚಿತ್ರವಿಭೂಷಣಾಯೈ ನಮಃ । ಸತ್ಯವಾದಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ವಸುಂಧರಾಯೈ ನಮಃ । ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾಯೈ ನಮಃ । ಮಂತ್ರಮೂರ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಮನೋನ್ಮನ್ಯೈ ನಮಃ ॥ ಶ್ರೀ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಇತಿ ದ್ವಾದಶನಾಮಾಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಪೂಜೆ

ಶ್ರೀ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭಗವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಆವಂತಿಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಶ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಧುರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸ್ವರಮಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಯೋಧ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದ್ವಾರಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತ್ರಿಮೇಧಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦॥ ಶ್ರೀ ಕೋಶಸ್ಥಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೋಶವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೌಶಿಕ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶುಭವಾರ್ತಾಯೈ ನಮಃ ।

ಶ್ರೀ ಕೌಶೇಯಾಂಬರಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕೋಶವರ್ಧಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕೋಶಜಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕುಸುಮಾವಾಸಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕುಸುಮಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ ॥೨೦॥ ಶ್ರೀ ತರಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವರ್ತುಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೋಟಿರೂಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೋಟಿಸ್ಥಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೋರಾಶ್ರಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಯಂಭವ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸುರೂಪಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸ್ಮೃತಿರೂಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರೂಪವರ್ಧನಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತೇಜಸ್ವಿನ್ಯೈ ನಮಃ ॥೩೦॥ ಶ್ರೀ ಸುಭಿಕ್ಷಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬಲದಾಯಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾಕೌಶಿಕ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾಗರ್ತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬುದ್ಧಿದಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸದಾತ್ಮಿಕಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಮಹಾಗ್ರಹಹರಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸೌಮ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿಶೋಕಾಯೈ ನಮಃ ॥೪೦॥ ಶ್ರೀ ಶೋಕನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಸಂಸ್ಥಾಪನಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ರಾಜಸ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ರಜೋವೃತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತಾಮಸ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತಮೋಯುಕ್ತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗುಣತ್ರಯವಿಭಾಗಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅವ್ಯಕ್ತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವ್ಯಕ್ತರೂಪಾಯೈ ನಮಃ ॥೫೦॥ ಶ್ರೀ ವೇದವೇದ್ಯಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಶಾಂಭವ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಲರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶಂಕರಕಲ್ಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾಸಂಕಲ್ಪಸಂತತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸರ್ವಲೋಕಮಾಯಶಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸರ್ವಶ್ರವಣಗೋಚರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಾರ್ವಜ್ಞವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಾಂಛಿತಫಲಸಿದ್ಧಿಯದಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸರ್ವತತ್ತ್ವಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯೈ ನಮಃ ॥೬೦॥ ಶ್ರೀ ಜಾಗ್ರತಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸುಷುಪ್ತಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಚತುರ್ಯುಗಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚತ್ವರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಂದಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಂದಗತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮದಿರಾಮೋದಮೋದಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪಾನಭುವನನಮ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪಾನಪಾತ್ರಧರಾಯೈ ನಮಃ ॥೭೦॥ ಶ್ರೀ ಪಾನದಾನಕರೋದ್ಯತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯುದ್ವರ್ಣಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅರುಣನೇತ್ರಾಯೈ ನಮಃ ।

ಅಷ್ಟಮೀತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀನಾಮಕಳಾದ ದುರ್ಗೆಯ ಪೂಜೆ

ಧ್ಯಾನ

ಪಂಚಾಶದ್ವರ್ಣಭೇದೈರ್ವಿಹಿತವದನದೋಷ್ಪಾದಹೃತ್ಕುಕ್ಷಿವಕ್ಷೋ-
ದೇಶಾಂ ಭಾಸ್ವತ್ಕಪರ್ದಾಕಲಿತಶಶಿಕಲಾಮಿಂದುಕುಂದಾವದಾತಾಮ್ ॥
ಅಕ್ಷಸ್ರಕ್ಕುಂಭಚಿಂತಾಲಿಖಿತವರಕರಾಂ ತ್ರೀಕ್ಷಣಾಂ ಪದ್ಮಸಂಸ್ಥಾ-
ಮಚ್ಛಾಕಲ್ಪಾಮತುಚ್ಛಸ್ತನಜಘನಭರಾಂ ಭಾರತೀಂ ತಾಂ ನಮಾಮಿ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಧ್ಯಾನಂ । ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜೆ

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಶ್ರೀ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ವಿಶಾಲಕ್ಷ್ಯೈ ನಮಃ । ಕಿರೀಟಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ವಿಶ್ವತೋಮುಖ್ಯೈ ನಮಃ । ಪದ್ಮಹಸ್ತಾಯೈ ನಮಃ । ಚಿತ್ರವಿಭೂಷಣಾಯೈ ನಮಃ । ಸತ್ಯವಾದಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ವಸುಂಧರಾಯೈ ನಮಃ । ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾಯೈ ನಮಃ । ಮಂತ್ರಮೂರ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಮನೋನ್ಮನ್ಯೈ ನಮಃ ॥ ಶ್ರೀ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಇತಿ ದ್ವಾದಶನಾಮಾಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಪೂಜೆ

ಶ್ರೀ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭಗವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಆವಂತಿಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಶ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಧುರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸ್ವರಮಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಯೋಧ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದ್ವಾರಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತ್ರಿಮೇಧಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦॥ ಶ್ರೀ ಕೋಶಸ್ಥಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೋಶವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೌಶಿಕ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶುಭವಾರ್ತಾಯೈ ನಮಃ ।

ಶ್ರೀ ಕೌಶೇಯಾಂಬರಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕೋಶವರ್ಧಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕೋಶಜಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕುಸುಮಾವಾಸಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಕುಸುಮಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ ॥೨೦॥ ಶ್ರೀ ತರಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವರ್ತುಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೋಟಿರೂಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೋಟಿಸ್ಥಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೋರಾಶ್ರಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಯಂಭವ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸುರೂಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸ್ಮೃತಿರೂಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರೂಪವರ್ಧನಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತೇಜಸ್ವಿನ್ಯೈ ನಮಃ ॥೩೦॥ ಶ್ರೀ ಸುಭಿಕ್ಷಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬಲಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬಲದಾಯಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾಕೌಶಿಕ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾಗರ್ತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬುದ್ಧಿದಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸದಾತ್ಮಿಕಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಮಹಾಗ್ರಹಹರಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸೌಮ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿಶೋಕಾಯೈ ನಮಃ ॥೪೦॥ ಶ್ರೀ ಶೋಕನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಸಂಸ್ಥಾಪನಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ರಾಜಸ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ರಜೋವೃತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತಾಮಸ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತಮೋಯುಕ್ತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗುಣತ್ರಯವಿಭಾಗಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅವ್ಯಕ್ತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವ್ಯಕ್ತರೂಪಾಯೈ ನಮಃ ॥೫೦॥ ಶ್ರೀ ವೇದವೇದ್ಯಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಶಾಂಭವ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಲರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶಂಕರಕಲ್ಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾಸಂಕಲ್ಪಸಂತತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸರ್ವಲೋಕಮಾಯಶಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸರ್ವಶ್ರವಣಗೋಚರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಾರ್ವಜ್ಞವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಾಂಛಿತಫಲಸಿದ್ಧಿಯದಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸರ್ವತತ್ತ್ವಪ್ರಬೋಧಿನ್ಯೈ ನಮಃ ॥೬೦॥ ಶ್ರೀ ಜಾಗ್ರತಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸುಷುಪ್ತಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಚತುರ್ಯುಗಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚತ್ವರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಂದಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಂದಗತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮದಿರಾಮೋದಮೋದಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪಾನಭುವನನಮ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪಾನಪಾತ್ರಧರಾಯೈ ನಮಃ ॥೭೦॥ ಶ್ರೀ ಪಾನದಾನಕರೋದ್ಯತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯುದ್ವರ್ಣಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅರುಣನೇತ್ರಾಯೈ ನಮಃ ।

ಶ್ರೀ ಕಿಂಚಿದ್ವ್ಯಕ್ತಭಾಷಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಆಶಾಪೂರಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದೀಕ್ಷಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ದಕ್ಷಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಜನಪೂಜಿತಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನಾಗವಲ್ಲ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನಾಗಕರ್ಣಿಕಾಯ್ಯೈ ನಮಃ ॥೮೦॥ ಶ್ರೀ ಭಗಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭೋಗಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭೋಗವಲ್ಲಭಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಮಯಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸ್ಮೃತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಧರ್ಮವಾದಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಧರಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಯ್ಯೈ ನಮಃ ॥೯೦॥ ಶ್ರೀ ಪಾತಾಲವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮೀಮಾಂಸಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತರ್ಕವಿದ್ಯಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸುಭಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭಕ್ತವತ್ಸಲಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸುನಾಭಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಯಾತನಾಲಿಪ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಗಂಭೀರಭಾರವರ್ಜಿತಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನಾಗಪಾಶಧರಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸುಮೂರ್ತ್ಯೈ ನಮಃ ॥೧೦೦॥ ಶ್ರೀ ಅಗಾಧಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನಾಗಕುಂಡಲಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸುಚಕ್ರಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಕ್ರಮಧ್ಯಸ್ಥಿತಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಚಕ್ರಕೋಣನಿವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಜಲದೇವತಾಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾಮಾರ್ಯ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ ॥೧೦೮॥

ನವಮೀತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ವಾಗೀಶ್ವರೀನಾಮಕಳಾದ ದುರ್ಗೆಯ ಪೂಜೆ

ಧ್ಯಾನ

ಅಮಲಕಮಲಸಂಸ್ಥಾ ಲೇಖನೀಪುಸ್ತಕೋದ್ಯ-
ತ್ಕರಯುಗಲಸರೋಜಾ ಕುಂದಮಂದಾರಗೌರ ।
ಧೃತಶಶಧರಖಂಡೋಲ್ಲಾಸಿಕೋಟೀರಚೂಡಾ ।
ಭವತು ಭವಭಯಾನಾಂ ಭಂಜಿನೀ ಭಾರತೀ ನಃ ॥

ಓಂ ವದ ವದ ವಾಗ್ವಾದಿನಿ ವಾದಿನ ಸ್ವಾಹಾ ಓಮ್ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಧ್ಯಾನಂ । ಧ್ಯಾನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜೆ

ದ್ವಾದಶನಾಮಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಶ್ರೀ ವಾಗೀಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶೈಲಪುತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ । ಜ್ಞಾನಗಮ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ನಿರಂಜನಾಯೈ ನಮಃ । ವಿದ್ಯುತ್ಪ್ರಭಾಯೈ ನಮಃ । ಕಾಮಾಕ್ಷ್ಯೈ ನಮಃ । ಬ್ರಹ್ಮಭಾರ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ । ಸರ್ವಸೌಖ್ಯಪ್ರದಾಯೈ ನಮಃ । ಶುಭ್ರಾಯೈ ನಮಃ । ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಯುತಾಯೈ ನಮಃ । ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ ॥ ಓಂ ಶ್ರೀ ವಾಗಿಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ । ಇತಿ ದ್ವಾದಶನಾಮಾಪೂಜಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಪೂಜೆ

ಶ್ರೀ ವಾಗೀಶ್ವರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸರ್ವಮಂತ್ರಮಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸರ್ವಮಂತ್ರಾಕ್ಷರಮಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಧುಸ್ರವಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶ್ರವಣಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭ್ರಾಮರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭ್ರಮರಾಲಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಾತೃಮಂಡಲಮಧ್ಯಸ್ಥಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦॥ ಶ್ರೀ ಮಾತೃಮಂಡಲವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕುಮಾರಜನನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕ್ರೂರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸುಮುಖ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಜ್ವರನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅತೀತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಮಾನಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭಾವಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪ್ರೀತಿಮಂದಿರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸರ್ವಸೌಖ್ಯವತ್ಯೈ ನಮಃ ॥೨೦॥ ಶ್ರೀ ಅತಿಶಕ್ತ್ಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಆಹಾರಪರಿಣಾಮಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನಿದಾನಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪಂಚಭೂತಸ್ವರೂಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಭವಸಾಗರಮಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅರ್ಭಕಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಲಭವಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಾಲವರ್ತಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕಲಂಕರಹಿತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಹರಿಸ್ವರೂಪಾಯೈ ನಮಃ ॥೩೦॥ ಶ್ರೀ ಚತುಷ್ಷಷ್ಟ್ಯಭ್ಯುದಯದಾಯಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಜೀರ್ಣಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಜೀರ್ಣವಸ್ತ್ರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೃತಕೇತನಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಹರಿವಲ್ಲಭಾಯೈ

ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಕ್ಷರಸ್ವರೂಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರತಿಪ್ರೀತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರತಿರಾಗವಿವರ್ಧಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಫಂಚಪಾತಕಹರಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಭಿನ್ನಾಯೈ ನಮಃ ॥೪೦॥ ಶ್ರೀ ಪಂಚಶ್ರೇಷ್ಠಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಆಶಾಧಾರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪಂಚವಿತ್ತವಾತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪಂಕ್ತಿಸ್ವರೂಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪಂಚಸ್ಥಾನವಿಭಾವಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಉದಕ್ಯಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ವೃಷಭಾಂಕಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ತ್ರಿಮೂರ್ತ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಧೂಮ್ರಕೃತ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಪ್ರಸ್ರವಣಾಯೈ ನಮಃ ॥೫೦॥ ಶ್ರೀ ಬಹಿಃಸ್ಥಿತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ರಜಸೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶುಕ್ಲಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಧರಾಶಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಜರಾಯುಷಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಗರ್ಭಧಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ತ್ರಿಲಿಂಗಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ತ್ರಿಮೂರ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪುರವಾಸಿನ್ಯೈ ನಮಃ ॥೬೦॥ ಶ್ರೀ ಅರಾಗಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪರಕಾಮತತ್ತ್ವಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ರಾಗಿಣ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಪ್ರಾಚ್ಯಾವಾಚ್ಯಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಪ್ರತೀಚ್ಯಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಉದೀಚ್ಯಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಉದಗ್ದಿಶಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಹಂಕಾರಕೃತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಅಹಂಕಾರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಬಾಲವಾಮಾಯೈ ನಮಃ ॥೭೦॥ ಶ್ರೀ ಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸ್ರುಕ್‌ಸ್ರುವಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸಾಮಿಧೇನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸುಶ್ರದ್ಧಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಶ್ರದ್ಧಾದೇವತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಾತ್ರೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಾಮಹ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ತೃಪ್ತಿರೂಪಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಪಿತೃಮಾತ್ರೇ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಪಿತಾಮಹ್ಯೈ ನಮಃ ॥೮೦॥ ಶ್ರೀ ಸ್ನುಷಾದಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ದೌಹಿತ್ರದಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ನಾದಿನ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಪುತ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಶ್ವಾಸಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸ್ತನದಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸ್ತನಧರಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವಯೋನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸ್ತನಪ್ರದಾಯೈ ನಮಃ ॥೯೦॥ ಶ್ರೀ ಶಿಶುರೂಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಸಂಗರೂಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಲೋಲುಪಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ನಂದಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಖಟ್ವಾಂಗಧಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸಖಡ್ಗಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಸಬಾಣಾಯೈ ನಮಃ। ಶ್ರೀ ಭಾನುವರ್ತಿನ್ಯೈ

ನಮಃ । ಶ್ರೀ ವಿರುದ್ಧಾಕ್ಷ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಮಹಿಷಾಸೃಕ್ಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಮಃ ॥೧೦೦॥ ಶ್ರೀ ಕೌಶಿಕ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಉಮಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶಾಕಂಭರ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶ್ವೇತಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಕೈಟಭನಾಶಿನ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀ ಶುಭಲಕ್ಷಣಾಯೈ ನಮಃ ।

ನೀರಾಜನ

ಓಂ ಸಪ್ತಾಸ್ಯಾಽಸನ್ ಪರಿಧಯಸ್ತ್ರಿಃ ಸಪ್ತ ಸಮಿಧಃ ಕೃತಾಃ । ದೇವಾ ಯದ್ಯಜ್ಞಂ ತನ್ವಾನಾ ಅಬಧ್ನನ್ ಪುರುಷಂ ಪಶುಮ್ ॥

ಓಂ ಅರ್ಚತಪ್ರಾರ್ಚತ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸೋ ಅರ್ಚತ । ಅರ್ಚಂತು ಪುತ್ರಕಾ ಉತ ಪುರಂ ನ ಧೃಷ್ಣ್ವರ್ಚತ ॥

ಶ್ರಿಯೇ ಜಾತಃ ಶ್ರಿಯ ಆ ನಿರಿಯಾಯ ಶ್ರಿಯಂ ವಯೋ ಜರಿತೃಭ್ಯೋ ದಧಾತಿ। ಶ್ರಿಯಂ ವಸಾನಾ ಅಮೃತತ್ವಮಾಯನ್ ಭವಂತಿ ಸತ್ಯಾ ಸಮಿಥಾ ಮಿತದ್ರೌ॥

ಶ್ರಿಯ ಏವೈನಂ ತಚ್ಛ್ರಿಯಮಾದಧಾತಿ । ಸಂತತಮೃಚಾ ವಷಟ್ಕೃತ್ಯಂ

ಸಂತತ್ಯೈ ಸಂಧೀಯತೇ । ಪ್ರಜಯಾ ಪಶುಭಿರ್ಯ ಏವಂ ವೇದ ।

ಓಂ ಜಯತ್ಯಜೋಽಖಂಡಗುಣೋರುಮಂಡಲಃ
ಸದೋದಿತೋ ಜ್ಞಾನಮರೀಚಿಮಾಲೀ ।
ಸ್ವಭಕ್ತಹಾರ್ದೋಚ್ಚತಮೋನಿಹಂತಾ
ವ್ಯಾಸಾವತಾರೋ ಹರಿರಾತ್ಮಭಾಸ್ಕರಃ ॥
ಜಯತ್ಯಜೋಽಕ್ಷೀಣಸುಖಾತ್ಮಬಿಂಬಃ
ಸ್ವೈಶ್ವರ್ಯಕಾಂತಿಪ್ರತತಃ ಸದೋದಿತಃ ।

ಸ್ವಭಕ್ತಸಂತಾಪದುರಿಷ್ಟಹಂತಾ

ರಾಮಾವತಾರೋ ಹರಿರೀಶಚಂದ್ರಮಾಃ ।

ಜಯತ್ಯಸಂಖ್ಯೋರುಬಲಾಂಬುಪೂರೋ

ಗುಣೋಚ್ಚರತ್ನಾಕರ ಆತ್ಮವೈಭವಃ ।

ಸದಾ ಸದಾತ್ಮಜ್ಞನದೀಭಿರಾಪ್ಯಃ

ಕೃಷ್ಣಾವತಾರೋ ಹರಿರೇಕಸಾಗರಃ ॥

ಜಯತಿ ಹರಿರಚಿಂತ್ಯಃ ಸರ್ವದೇವೈಕವಂದ್ಯಃ

ಪರಮಗುರುರಭೀಷ್ಟಾವಾಪ್ತಿದಃ ಸಜ್ಜನಾನಾಮ್ ।

ನಿಖಿಲಗುಣಗಣಾರ್ಣೋ ನಿತ್ಯ ನಿರ್ಮುಕ್ತದೋಷಃ

ಸರಸಿಜನಯನೋಽಸೌ ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೋ ನಃ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಮಂಗಳನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಓಂ ಯಜ್ಞೇನ ಯಜ್ಞಮಯಜಂತ ದೇವಾಸ್ತಾನಿ ಧರ್ಮಾಣಿ ಪ್ರಥಮಾನ್ಯಾಸನ್। ತೇಹ ನಾಕಂ ಮಹಿಮಾನಃ ಸಂಚತ ಯತ್ರ ಪೂರ್ವೇ ಸಾಧ್ಯಾಃ ಸಂತಿ ದೇವಾಃ ॥

ಭಕ್ತಪ್ರಿಯ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಹಕಾರಣ ।

ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಹ್ಯನಂತಃ ಸರ್ವತೋಮುಖಃ ॥

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪ

ಯೋ ನಃ ಪಿತಾ ಜನಿತಾ ಯೋ ವಿಧಾತಾ ಧಾಮಾನಿ ವೇದ ಭುವನಾನಿ ವಿಶ್ವಾ। ಯೋ ದೇವಾನಾಂ ನಾಮಧಾ ಏಕ ಏವ ತಂ ಸಂಪ್ರಶ್ನಂ ಭುವನಾ ಯಂತ್ಯನ್ಯಾ ಸ್ವಸ್ತಿ

ಸಂಸೃಷ್ಟಂ ಧನಮುಭಯಂ ಸಮಾಕೃತಮಸ್ಮಭ್ಯಂ ಧತ್ತಾಂ ವರುಣಶ್ಚ ಮನ್ಯುಃ । ಭಿಯಂ ದಧಾನಾ ಹೃದಯೇಷು ಶತ್ರವಃ ಪರಾಜಿತಾಸೋ ಅಪನಿಲಯಂ ತಾಮ್ ॥

ಓಂ ರಾಜಾಧಿರಾಜಾಯ ಪ್ರಸಹ್ಯಶಾಯಿನೇ ನಮೋ ವಯಂ ವೈಶ್ರವಣಾಯ ಕುರ್ಮಹೇ । ಸಮೇಕಾಮಾನ್ ಕಾಮಕಾಮಾಯ ಮಹ್ಯಂ ಕಾಮೇಶ್ವರೋ ವೈಶ್ರವಣೋ ದದಾತು ॥ ಕುಬೇರಾಯ ವೈಶ್ರವಣಾಯ ಮಹಾರಾಜಾಯ ನಮಃ ।

ಓಂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಂ ಭೋಜ್ಯಂ ಸ್ವಾರಾಜ್ಯಂ ವೈರಾಜ್ಯಂ ಪಾರಮೇಷ್ಠ್ಯಂ ರಾಜ್ಯಂ ಮಹಾರಾಜ್ಯಮಾಧಿಪತ್ಯಮಯಂ ಸಮಂತ ಪರ್ಯಾಯೀ ಸ್ಯಾತ್ । ಸಾರ್ವಭೌಮಃ ಸಾರ್ವಾಯುಷ-ಆಂತಾದಾ ಪರಾರ್ಧಾತ್ । ಪೃಥಿವ್ಯೈ ಸಮುದ್ರಪರ್ಯಂತಾಯಾ .... ಏಕರಾಳಿತಿ । ತದಪ್ಯೇಷಶ್ಲೋಕೋಽಭಿಗೀತೋ ಮರುತಃ ಪರಿವೇಷ್ಟಾರೋ ಮರುತ್ತಸ್ಯಾ ವಸನ್ ಗೃಹೇ ॥ ಆವಿಕ್ಷಿತಸ್ಯ ಕಾಮಪ್ರೇರ್ವಿಶ್ವೇದೇವಾಸ್ಸಭಾಸದ ಇತಿ ।

ತಸ್ಮೈ ಬ್ರಹ್ಮ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚ ಆಯುಃ ಕೀರ್ತಿಂ ಪ್ರಜಾಂ ದದುಃ ।
ತಾಸಾಮಾವಿರಭೂಚ್ಛೌರಿಃ ಸ್ಮಯಮಾನಮುಖಾಂಬುಜಃ ।
ಪೀತಾಂಬರಧರಃ ಸ್ರಗ್ವೀ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮನ್ಮಥಮನ್ಮಥಃ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಛತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಚಾಮರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವ್ಯಜನಂ ಸಮರ್ಪ-ಯಾಮಿ । ದರ್ಪಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನೃತ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ತೋತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸಮಸ್ತರಾಜೋಪಚಾರನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸ್ವಭಕ್ತಸಂತಾಪದುರಿಷ್ಟಹಂತಾ
ರಾಮಾವತಾರೋ ಹರಿರೀಶಚಂದ್ರಮಾಃ ।
ಜಯತ್ಯಸಂಖ್ಯೋರುಬಲಾಂಬುಪೂರೋ
ಗುಣೋಚ್ಚರತ್ನಾಕರ ಆತ್ಮವೈಭವಃ ।
ಸದಾ ಸದಾತ್ಮಜ್ಞನದೀಭಿರಾಪ್ಯಃ
ಕೃಷ್ಣಾವತಾರೋ ಹರಿರೇಕಸಾಗರಃ ॥
ಜಯತಿ ಹರಿರಚಿಂತ್ಯಃ ಸರ್ವದೇವೈಕವಂದ್ಯಃ
ಪರಮಗುರುರಭೀಷ್ಟಾವಾಪ್ತಿದಃ ಸಜ್ಜನಾನಾಮ್ ।
ನಿಖಿಲಗುಣಗಣಾರ್ಣೋ ನಿತ್ಯ ನಿರ್ಮುಕ್ತದೋಷಃ
ಸರಸಿಜನಯನೋಽಸೌ ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೋ ನಃ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಮಂಗಳನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಓಂ ಯಜ್ಞೇನ ಯಜ್ಞಮಯಜಂತ ದೇವಾಸ್ತಾನಿ ಧರ್ಮಾಣಿ ಪ್ರಥಮಾನ್ಯಾಸನ್। ತೇಹ ನಾಕಂ ಮಹಿಮಾನಃ ಸಂಚತ ಯತ್ರ ಪೂರ್ವೇ ಸಾಧ್ಯಾಃ ಸಂತಿ ದೇವಾಃ ॥

ಭಕ್ತಪ್ರಿಯ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಹಕಾರಣ ।
ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಹ್ಯನಂತಃ ಸರ್ವತೋಮುಖಃ ॥

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪ

ಯೋ ನಃ ಪಿತಾ ಜನಿತಾ ಯೋ ವಿಧಾತಾ ಧಾಮಾನಿ ವೇದ ಭುವನಾನಿ ವಿಶ್ವಾ। ಯೋ ದೇವಾನಾಂ ನಾಮಧಾ ಏಕ ಏವ ತಂ ಸಂಪ್ರಶ್ನಂ ಭುವನಾ ಯಂತ್ಯನ್ಯಾ ಸ್ವಸ್ತಿ

ಸಂಸೃಷ್ಟಂ ಧನಮುಭಯಂ ಸಮಾಕೃತಮಸ್ಮಭ್ಯಂ ಧತ್ತಾಂ ವರುಣಶ್ಚ ಮನ್ಯುಃ । ಭಿಯಂ ದಧಾನಾ ಹೃದಯೇಷು ಶತ್ರವಃ ಪರಾಜಿತಾಸೋ ಅಪನಿಲಯಂ ತಾಮ್ ॥

ಓಂ ರಾಜಾಧಿರಾಜಾಯ ಪ್ರಸಹ್ಯಶಾಯಿನೇ ನಮೋ ವಯಂ ವೈಶ್ರವಣಾಯ ಕುರ್ಮಹೇ । ಸಮೇಕಾಮಾನ್ ಕಾಮಕಾಮಾಯ ಮಹ್ಯಂ ಕಾಮೇಶ್ವರೋ ವೈಶ್ರವಣೋ ದದಾತು ॥ ಕುಬೇರಾಯ ವೈಶ್ರವಣಾಯ ಮಹಾರಾಜಾಯ ನಮಃ ।

ಓಂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಂ ಭೋಜ್ಯಂ ಸ್ವಾರಾಜ್ಯಂ ವೈರಾಜ್ಯಂ ಪಾರಮೇಷ್ಠ್ಯಂ ರಾಜ್ಯಂ ಮಹಾರಾಜ್ಯಮಾಧಿಪತ್ಯಮಯಂ ಸಮಂತ ಪರ್ಯಾಯೀ ಸ್ಯಾತ್ । ಸಾರ್ವಭೌಮಃ ಸಾರ್ವಾಯುಷ-ಆಂತಾದಾ ಪರಾರ್ಧಾತ್ । ಪೃಥಿವ್ಯೈ ಸಮುದ್ರಪರ್ಯಂತಾಯಾ .... ಏಕರಾಳಿತಿ । ತದಪ್ಯೇಷಶ್ಲೋಕೋಽಭಿಗೀತೋ ಮರುತಃ ಪರಿವೇಷ್ಟಾರೋ ಮರುತ್ತ ಸ್ಯಾ ವಸನ್ ಗೃಹೇ ॥ ಆವಿಕ್ಷಿತಸ್ಯ ಕಾಮಪ್ರೇರ್ವಿಶ್ವೇದೇವಾಸ್ಸಭಾಸದ ಇತಿ ।

ತಸ್ಮೈ ಬ್ರಹ್ಮ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚ ಆಯುಃ ಕೀರ್ತಿಂ ಪ್ರಜಾಂ ದದುಃ ।
ತಾಸಾಮಾವಿರಭೂಚ್ಛೌರಿಃ ಸ್ಮಯಮಾನಮುಖಾಂಬುಜಃ ।
ಪೀತಾಂಬರಧರಃ ಸ್ರಗ್ವೀ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮನ್ಮಥಮನ್ಮಥಃ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಛತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಚಾಮರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವ್ಯಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ದರ್ಪಣಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ನೃತ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಗೀತಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ವಾದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸ್ತೋತ್ರಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ । ಸಮಸ್ತರಾಜೋಪಚಾರನ್ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರ

ಯಾನಿ ಕಾನಿ ಚ ಪಾಪಾನಿ ಜನ್ಮಾಂತರಕೃತಾನಿ ಚ ।
ತಾನಿ ತಾನಿ ವಿನಶ್ಯಂತಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಪದೇ ಪದೇ ॥
ತೀರ್ಥಕೋಟಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ವ್ರತಕೋಟಿಶತಾನಿ ಚ ।
ನಾರಾಯಣಪ್ರಣಾಮಸ್ಯ ಕಲಾಂ ನಾರ್ಹಂತಿ ಷೋಡಶೀಮ್ ॥

ಉರಸಾ ಶಿರಸಾ ದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಮನಸಾ ವಚಸಾ ತಥಾ ।
ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಕರಾಭ್ಯಾಂ ಜಾನುಭ್ಯಾಂ ಪ್ರಣಾಮೋಽಷ್ಟಾಂಗ ಈರಿತಃ ॥

ನಮೋಽಸ್ತ್ವನಂತಾಯ ಸಹಸ್ರಮೂರ್ತಯೇ
ಸಹಸ್ರಪಾದಾಕ್ಷಿಶಿರೋರುಬಾಹವೇ ।
ಸಹಸ್ರನಾಮ್ನೇ ಪುರುಷಾಯ ಶಾಶ್ವತೇ
ಸಹಸ್ರಕೋಟಿಯುಗಧಾರಿಣೇ ನಮಃ ॥

ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಾಯ ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣಹಿತಾಯ ಚ ।
ಜಗದ್ಧಿತಾಯ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥

ಕಲ್ಯಾಣಾದ್ಭುತಗಾತ್ರಾಯ ಕಾಮಿತಾರ್ಥಪ್ರದಾಯಿನೇ ।
ಶ್ರೀಮದ್ವೇಂಕಟನಾಥಾಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಯ ತೇ ನಮಃ ॥

ನಮೋ ನಮೋ ನಮೋ ನಮೋ ನತೋಽಸ್ಮಿ ತೇ ಸದಾ ಪದಮ್ ।
ಸಮಸ್ತಸದ್ಗುಣೋಚ್ಛ್ರಿತಂ ನಮಾಮಿ ತೇ ಪದಂ ಪುನಃ ॥

ಸ್ವತಂತ್ರಾಯಾಖಿಲೇಶಾಯ ನಿರ್ದೋಷಗುಣರೂಪಿಣೇ ।
ಶ್ರೇಯಸೇ ಮೇ ಸುಪೂರ್ಣಾಯ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ತೇ ॥

ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಸತತಮೇಕರೂಪಿಣೇ ದಶರೂಪಿಣೇ ಶತಸಹಸ್ರರೂಪಿಣೇ ।
ಅವಿಕಾರಿಣೇ ಸ್ಫುಟಮನಂತರೂಪಿಣೇ ಸುಖಚಿತ್ಸಮಸ್ತತನವೇ ನಮೋ ನಮಃ॥

ನಮೋನಮಸ್ತೇಽಖಿಲಕಾರಣಾಯ ನಾರಾಯಣಾಯಾರ್ತಿವಿನಾಶನಾಯ ।
ಸರ್ವಾಗಮಾಮ್ನಾಯಮಹಾರ್ಣವಾಯ ನಮೋಽಪವರ್ಗಾಯ ಪರಾಯಣಾಯ

ಸಮಾಪನೆ

ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ಚ ನಾಮೋಕ್ತ್ಯಾ ತಪಃಪೂಜಾಕ್ರಿಯಾದಿಷು ।
ನ್ಯೂನಂ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತಿ ಸದ್ಯೋ ವಂದೇ ತಮಚ್ಯುತಮ್ ॥

ಮಂತ್ರಹೀನಂ ಕ್ರಿಯಾಹೀನಂ ಭಕ್ತಿಹೀನಂ ರಮಾಪತೇ ।
ಯತ್ಕೃತಂ ತು ಮಯಾ ದೇವ ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ತದಸ್ತು ತೇ (ಮೇ) ॥

ಕಾಯೇನ ವಾಚಾ ಮನಸೇಂದ್ರಿಯೈರ್ವಾ
ಬುದ್ಧ್ಯಾऽऽತ್ಮನಾ ವಾऽನುಸೃತಸ್ವಭಾವಃ ।
ಕರೋಮಿ ಯದ್ಯತ್ ಸಕಲಂ ಪರಸ್ಮೈ
ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಥ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ರಮಾಸಹಿತ ರಾತ್ರಿನಾಮಕ ದುರ್ಗಾರೂಪಿ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಪೂಜಾಕರ್ಮಣಾ ಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ।

(ಇತಿ ತುಲಸೀದಲಾನಿ ಸಮರ್ಪ್ಯ, ತತ್ತುಲಸೀಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ) ಪ್ರಸೀದ ಭಗವನ್ ಆಗಚ್ಛಾऽಗಚ್ಛ । ಭಗವಂತಂ ಸಶ್ರೀಕಂ ಸಪರಿವಾರಂ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಂ ಮಮ ಹೃತ್ಕಮಲೇ (ಅನ್ಯಗೃಹೇ ಚೇತ್ - ಸೂರ್ಯಮಂಡಲೇ) ಪ್ರಾವಾಹಯಾಮಿ । (ಇತಿ ಪ್ರಾವಾಹ್ಯ ತುಲಸೀಂ ಕರ್ಣಯೋರ್ಧೃತ್ವಾ, ಹೃದಯೇ ಹಸ್ತಂ ನ್ಯಸ್ತ)

ಯಾಚೇಹಂ ತ್ವಾಂ ಹೃಷೀಕೇಶ ನಮಾಮಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ।
ಹೃದಯೇ ಕುರು ಸಂವಾಸಂ ಶ್ರಿಯಾ ಸಹ ಜಗತ್ಪತೇ ॥

(ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ, ಆತ್ಮನಿ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸತತ್ವನ್ಯಾಸೌ ಕೃತ್ವಾ ಘಂಟಾನಾದಂ ಕುರ್ಯಾತ್)

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿಯ ವ್ರತಕಥೆ
ಹಾಗೂ
ದುರ್ಗಾ ಮಂತ್ರ

ದುರ್ಗೆಯ ಚರಿತ್ರೆ

ಪ್ರಜಾಪಾಲ ಉವಾಚ –

ಕಥಂ ನಾಮ ಸಮುತ್ಪನ್ನಾ ದುರ್ಗಾ ಕಾತ್ಯಾಯಿನೀ ಶುಭಾ।

ಆದಿಕ್ಷೇತ್ರೇ ಸ್ಥಿತಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾ ಪೃಥಙ್ಮೂರ್ತ್ಯಾ ವ್ಯಜಾಯತ ॥೧॥

ಪ್ರಜಾಪಾಲ – ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಿಂದಿದ್ದ ಮಾಯೆಯು ದುರ್ಗಿಯು ಅಥವಾ ಕಾತ್ಯಾಯಿನೀ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಬೇರೆ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದು ಶುಭಕರಳಾಗಿ ಉದಿಸಿದುದು ಹೇಗೆ?

ಮಹಾತಪಾ ಉವಾಚ –

ಆಸೀದ್ರಾಜಾ ಪುರಾ ರಾಜನ್ ಸಿಂಧುದ್ವೀಪಃ ಪ್ರತಾಪವಾನ್ ।

ವರುಣಾಂಶೋ ಮಹಾರಾಜ ಸೋಽರಣ್ಯೇ ತಪಸಿ ಸ್ಥಿತಃ ॥೨॥

ಮಹಾತಪಮುನಿ – ದೊರೆಯೇ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವರುಣನ ಅಂಶದಿಂದ ಉದಿಸಿದವನೂ, ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಸಿಂಧುದ್ವೀಪನೆಂಬ ಮಹಾರಾಜನಿದ್ದನು. ಅವನು ವನದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತನು.

ಪುತ್ರೋ ಮೇ ಶಕ್ರನಾಶಾಯ ಭವೇದಿತಿ ನರಾಧಿಪಃ ।

ಏವಂ ಕೃತಮತಿಸ್ಸೋಽಥ ಮಹತಾ ತಪಸಾ ಸ್ವಕಮ್ ।

ಕಲೇವರಂ ಸ್ಥಿರೋಭೂತ್ವಾ ಶೋಷಯಾಮಾಸ ಸುವ್ರತ ॥೩॥

ಸುವ್ರತನೇ! ಆ ರಾಜನು, ಇಂದ್ರನನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಮಗನು ತನಗಾಗಲೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ, ಹೆಚ್ಚಾದ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದು ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಕುಂದಿಸಿದನು.

ಪ್ರಜಾಪಾಲ ಉವಾಚ –

ಕಥಂ ತಸ್ಯ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಶಕ್ರೇಣಾಪಕೃತಂ ಭವೇತ್ ।

ಯೇನಾಸೌ ತದ್ವಿನಾಶಾಯ ಪುತ್ರಮಿಚ್ಛನ್ ವ್ರತೇ ಸ್ಥಿತಃ ॥೪॥

ಪ್ರಜಾಪಾಲ – ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೇ! ಇಂದ್ರನು ಅವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಏನು ಅಪಕಾರ ಮಾಡಿದನು? ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಮಗನನ್ನು ಬಯಸಿ ತಪದಲ್ಲಿ ನಿಂತನು?

ಮಹಾತಪಾ ಉವಾಚ –

ಸೋಽನ್ಯ ಜನ್ಮನಿ ಪುತ್ರೋಽಭೂತ್ತ್ವಷ್ಟುರ್ಬಲಭೃತಾಂ ವರಃ ॥೫॥

ಮಹಾತಪಮುನಿ – ಆ ಸಿಂಧುದ್ವೀಪನು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬಲಶಾಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವನಾಗಿ ತ್ವಷ್ಟೃವಿನ ಮಗನಾಗಿದ್ದನು.

ಅವಧ್ಯಃ ಸರ್ವಶಸ್ತ್ರೌಘೈರಪಾಂ ಫೇನೇನ ನಾಶಿತಃ ।
ಜಲಫೇನೇನ ನಿಹತಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಲಯಮವಾಪ್ತವಾನ್ ॥೬॥

ಸರ್ವಶಸ್ತ್ರಸಮೂಹಗಳಿಂದಲೂ ಅವಧ್ಯನಾದ ಅವನನ್ನು ಇಂದ್ರನು ನೀರಿನ ನೊರೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದು ಕೊಂದನು.

ಪುನರ್ಬ್ರಹ್ಮಾನ್ವಯೇ ಜಾತಃ ಸಿಂಧುದ್ವೀಪಃ ಪ್ರತಾಪವಾನ್ ।
ಸ ತೇಪೇ ಪರಮಂ ತೀವ್ರಂ ಶಕ್ರವೈರಮನುಸ್ಮರನ್ ॥೭॥

ಪುನಃ ಬ್ರಹ್ಮನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ಆ ಸಿಂಧುದ್ವೀಪನು ಇಂದ್ರನ ಹಗೆತನವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಅತ್ಯುಗ್ರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

ತತಃ ಕಾಲೇನ ಮಹತಾ ನದೀ ವೇತ್ರವತೀ ಶುಭಾ ।
ಮಾನುಷಂ ರೂಪಮಾಸ್ಥಾಯ ಸಾಲಂಕಾರಂ ಮನೋರಮಮ್ ।
ಆಜಗಾಮ ಯತೋ ರಾಜಾ ತೇಪೇ ಸ ಪರಮಂ ತಪಃ ॥೮॥

ಬಳಿಕ ಬಹುಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಶುಭಕರಳಾದ ವೇತ್ರವತೀ ನದ್ಯಭಿಮಾನಿಯು ಅಲಂಕಾರಯುತಳಾಗಿ ಮನೋಹರವಾದ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಸಿಂಧುದ್ವೀಪ-ರಾಜನು ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಬಂದಳು.

ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರೂಪಸಂಪನ್ನಾಂ ಸ ರಾಜಾ ಕ್ಷುಬ್ಧಮಾನಸಃ ।
ಉವಾಚ ಕಾಸಿ ಸುಶ್ರೋಣಿ ಸತ್ಯಂ ಕಥಯ ಭಾಮಿನಿ ॥೯॥

ರೂಪವತಿಯಾದ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಕದಡಿದ ಮನವುಳ್ಳ ಆ ದೊರೆಯು 'ಸುಂದರಿ, ನೀನು ಯಾರು? ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳು' ಎಂದನು.

ನದ್ಯುವಾಚ –

ಅಹಂ ಜಲಪತೇಃ ಪತ್ನೀ ವರುಣಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ ॥೧೦॥
ನಾಮ್ನಾ ವೇತ್ರವತೀ ಚೈಷಾ ತ್ವಾಮಿಚ್ಛಂತೀಹ ಚಾಗತಾ।
ಸಾಭಿಲಾಷಾಂ ಪರಸ್ತ್ರೀಂ ಚ ಭಜಮಾನಾಂ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ ॥೧೧॥
ಸಪಾಪಃ ಪುರುಷೋ ಜ್ಞೇಯಃ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ಚ ವಿಂದತಿ ।
ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮಹಾರಾಜ ಭಜಮಾನಾಂ ಭಜಸ್ವ ಮಾಮ್ ॥೧೨॥

''ನಾನು ಜಲಾಧಿಪತಿಯೂ ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆದ ವರುಣನ ಹೆಂಡತಿ. ವೇತ್ರವತಿಯೆಂದು ನನಗೆ ಹೆಸರು. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಯಸಿ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಕಾಮಿಸಿ ತಾನಾಗಿ ಬಂದು ಸೇವಿಸುವ ಪರಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಪುರುಷನು ಪಾಪಿಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯದೋಷಕ್ಕೂ ಗುರಿಯಾಗುವನು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತು ಮಹಾರಾಜನೇ! ಒಲಿದು ಬಂದಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸು'' ಎಂದಳು.

ಏವಮುಕ್ತಸ್ತಯಾ ರಾಜಾ ಸಾಭಿಲಾಷೋಪಭುಕ್ತವಾನ್ ।
ತಸ್ಯ ಸದ್ಯೋಽಭವತ್ಪುತ್ರೋ ದ್ವಾದಶಾರ್ಕಸಮಪ್ರಭಃ ॥೧೩॥

ಆ ರಾಣಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಅವನೂ ಕಾಮಿಯಾಗಿ ಅವಳಲ್ಲಿ ಭೋಗಿಸಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಅವಳಲ್ಲಿ ಒಡನೆಯೇ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರಂತೆ ಕಾಂತಿವಂತ-ನಾದ ಮಗನು ಜನಿಸಿದನು.

ವೇತ್ರವತ್ಯುದರೇ ಜಾತೋ ನಾಮ್ನಾ ವೇತ್ರಾಸುರೋಽಭವತ್ ।
ಬಲವಾನತಿತೇಜಸ್ವೀ ಪ್ರಾಗ್ಜ್ಯೋತಿಷಪತಿಸ್ತ್ವಭೂತ್ ॥೧೪॥

ವೇತ್ರವತಿಯ ಉದರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಅವನಿಗೆ ವೇತ್ರಾಸುರನೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಬಲಶಾಲಿಯೂ, ಅತಿತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಆದ ಅವನು ಪ್ರಾಗ್ಜ್ಯೋತಿಷರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾದನು.

ಸ ಕಾಲೇನ ಯುವಾ ಜಾತೋ ಬಲವಾನ್ ದೃಢವಿಕ್ರಮಃ ।
ಮಹಾಯೋಗೇನ ಸಂಯುಕ್ತೋ ಜಿಗಾಯೇಮಾಂ ವಸುಂಧರಾಮ್ ॥೧೫॥

ಸಪ್ತದ್ವೀಪವತೀಂ ಪಶ್ಚಾನ್ಮೇರುಪರ್ವತಮಾರುಹತ್ ।
ತತ್ರೇಂದ್ರಂ ಪ್ರಥಮಂ ಜಿಗ್ಯೇ ಪಶ್ಚಾದಗ್ನಿಂ ಯಮಂ ತತಃ ॥೧೬॥

ಕಾಲಕಳೆಯಲು, ಯೌವನವನ್ನು ಪಡೆದ ಅವನು ಬಲಶಾಲಿಯೂ, ದೃಢವಾದ ವಿಕ್ರಮವುಳ್ಳವನೂ, ಸರ್ವಸನ್ನಾಹವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಜಯಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಅವನು ಮೇರುಪರ್ವತವನ್ನೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಇಂದ್ರನನ್ನೂ, ಆಮೇಲೆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ, ಅನಂತರ ಯಮನನ್ನೂ ಜಯಿಸಿದನು.

ಇಂದ್ರೋ ಭಗ್ನೋ ಗತಸ್ಸೋಗ್ನಿಮಗ್ನಿರ್ಭಗ್ನೋ ಯಮಂ ಯಯೌ ।
ಯಮೋ ನಿರ್ಋತಿಮಾಗಚ್ಛನ್ನಿರ್ಋತಿರ್ವರುಣಂ ಯಯೌ ॥೧೭॥

ಇಂದ್ರನು ಸೋತು ಅಗ್ನಿಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೂ, ಅಗ್ನಿಯು ಸೋತು ಯಮನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೂ, ಯಮನು ನಿರ್ಋತಿಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೂ, ನಿರ್ಋತಿಯು ವರುಣನೆಡೆಗೂ ಹೋದರು.

ಇಂದ್ರಾದಿಭಿರುಪೇತಸ್ತು ವರುಣೋ ವಾಯುಮನ್ವಗಾತ್ ।
ವಾಯುರ್ಧನಪತಿಂ ತ್ವಾಗಾತ್ಸರ್ವೈರಿಂದ್ರಾದಿಭಿಃ ಸಹ ॥೧೮॥

ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಕೂಡಿದ ವರುಣನು ವಾಯುವಿನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ವಾಯುವು ಅವರೆಲ್ಲರೊಡನೆ ಕುಬೇರನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ಧನದೋಽಪಿ ಸ್ವಕಂ ಮಿತ್ರಮೀಶಂ ದೇವೈಃ ಸಮನ್ವಿತಃ ।
ಇಯಾಯ ಗದಯಾ ಸೋಽಪಿ ದಾನವೋ ಬಲಗರ್ವಿತಃ ।
ಗದಾಮಾದಾಯ ದುದ್ರಾವ ಶಿವಲೋಕಂ ಪ್ರತಿ ಪ್ರಭೋ ॥೧೯॥

ಕುಬೇರನು ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ತನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದ ಈಶ್ವರನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಬಲಗರ್ವಿತನಾದ ವೇತ್ರಾಸುರನೂ ಗದೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಶಿವಲೋಕಕ್ಕೆ ಓಡಿದನು.

ಶಿವೋಪ್ಯವಧ್ಯಂ ತಂ ಮತ್ವಾ ದೇವಾನ್ ಗೃಹ್ಣನ್ ಯಯೌ ಪುರೀಮ್ ।
ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸುರಸಿದ್ಧಾದ್ಯೈರ್ವಂದಿತಃ ಪುಣ್ಯಕಾರಿಭಿಃ ॥೨೦॥
ತತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಜಗತ್ಸ್ರಷ್ಟಾ ವಿಷ್ಣುಪಾದೋದ್ಭವೇ ಜಲೇ ॥೨೧॥
ನಿಯಮೇನ ಚ ಸಂಯುಕ್ತೋ ಜಪನ್ನಂತರ್ಜಲೇ ಶುಭೇ ।
ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಮಾಯಾಂ ಗಾಯತ್ರೀಂ ತತೋ ದೇವಾಪಿ ಚುಕ್ರುಶುಃ ॥೨೨॥
ತ್ರಾಹಿ ಪ್ರಜಾಪತೇ ಸರ್ವಾನ್ ದೇವಾನೃಷಿವರಾನಪಿ ।
ಅಸುರಾದ್ಭಯಮಾಪನ್ನಾನ್ ತ್ರಾಹಿ ತ್ರಾಹೀತ್ಯಚೋದಯತ್ ॥೨೩॥

ಶಿವನೂ, ಅವನು ಅವಧ್ಯನೆಂದರಿತು, ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಸುರಸಿದ್ಧಾದಿ ಪುಣ್ಯಕಾರಿಗಳಿಂದ ವಂದಿತನಾದ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಅಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಪಾದದಿಂದುದಿಸಿದ ಶುಭವಾದ (ಗಂಗೆಯ) ನೀರಿನೊಳಗೆ ನಿಯಮದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮ ಮಾಯೆಯಾದ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ದೇವತೆಗಳು ''ಪ್ರಜೆಗಳೊಡೆಯನೇ! ರಾಕ್ಷಸನಿಂದ ಹೆದರಿದ ಸರ್ವದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಋಷಿವರರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸು, ರಕ್ಷಿಸು'' ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು.

ಏವಮುಕ್ತಸ್ತದಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವಾಂಸ್ತದಾಗತಾನ್ ।
ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ದೇವಸ್ಯ ಮಾಯೇಯಂ ವಿಗತಂ ಜಗತ್ ॥೨೪॥
ನಾಸುರಾ ನ ಚ ರಕ್ಷೋತ್ರ ಮಾಯೇಯಂ ಕೀದೃಶೀ ಮತಾ ।
ಏವಂ ಚಿಂತಯತಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಾದುರಾಸೀದಯೋನಿಜಾ ॥೨೫॥

ಶುಕ್ಲಾಂಬರಧರಾ ಕನ್ಯಾ ಸ್ರಕ್ಕಿರೀಟೋಜ್ವಲಾನನಾ ।
ಅಷ್ಟಭಿರ್ಬಾಹುಭಿರ್ಯುಕ್ತಾ ದಿವ್ಯಪ್ರಹರಣೋದ್ಯತಾ ॥೨೬॥

ಚಕ್ರಂ ಶಂಖಂ ಗದಾಂ ಪಾಶಂ ಖಡ್ಗಂ ಘಂಟಾಂ ತಥಾ ಧನುಃ ।
ಧಾರಯಂತೀ ತಥಾಚಾನ್ಯದ್ ಬದ್ಧತೂಣಾ ಜಲಾದ್ ಬಹಿಃ ॥೨೭॥

ಹಾಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಇದು ದೇವನ ಮಾಯೆ. ಜಗತ್ತು ಹೋಯಿತು! ಇಲ್ಲಿ ಅಸುರರಾಗಲೀ, ರಾಕ್ಷಸರಾಗಲೀ ಇಲ್ಲ. ಇದೆಂತಹ ಮಾಯೆ! ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅವನೆದುರಿಗೆ ಬಿಳಿಯ ಉಡುಗೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಎಂಟು ತೋಳುಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ದಿವ್ಯಾಯುಧವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿರುವವಳೂ,

ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪಾಶಖಡ್ಗಘಂಟಾಧನುರ್ಧಾರಿಣಿಯೂ ಬೇರೆ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಬತ್ತಳಿಕೆಯನ್ನೂ ಧರಿಸಿರುವವಳೂ, ಮಹಾಯೋಗವುಳ್ಳವಳೂ, ಸಿಂಹವಾಹನೆಯೂ ಆದ ಕನ್ಯೆಯು ನೀರಿನಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದಳು.

ನಿಶ್ಚಕ್ರಾಮ ಮಹಾಯೋಗಾ ಸಿಂಹವಾಹನವೇಗಿತಾ ॥೨೮॥
ಯುಯುಧೇ ಚಾಸುರಾನ್ ಸರ್ವಾನೇಕೈವ ಬಹುಧಾ ಸ್ಥಿತಾ ।
ದಿವ್ಯಂ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಂ ತು ದಿವ್ಯೈರಸ್ತ್ರೈರ್ಮಹಾಬಲಾ ॥
ಯುಧ್ವಾ ಕಾಲಾತ್ಯಯೇ ದೇವ್ಯಾ ಹತೋ ವೇತ್ರಾಸುರೋ ರಣೇ ॥೨೯॥

ವೇಗದಿಂದ ಚರಿಸುವವಳೂ ಅತಿಬಲವುಳ್ಳವಳೂ ಆದ ಅವಳೊಬ್ಬಳೇ ದೇವಮಾನದ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲ ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆಯೂ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದಳು. ಕಡೆಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವೇತ್ರಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದಳು.

ತತಃ ಕಿಲಕಿಲಾಶಬ್ದೋ ದೇವಸೈನ್ಯೇಽಭವನ್ಮಹಾನ್ ।
ಹತೇ ವೇತ್ರಾಸುರೇ ಭೀಮೇ ತದಾ ಸರ್ವೇ ದಿವೌಕಸಃ ।
ಪ್ರಣೇಮುರ್ಜಯ ಯುದ್ಧೇ ತ್ವಮಿತ್ಥಮೀಶಃ ಸ್ತುತಿಂ ಜಗೌ ॥೩೦॥

ಭಯಂಕರನಾದ ವೇತ್ರಾಸುರನು ಹತನಾಗಲು ಬಳಿಕ ದೇವಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರ್ಷದ ಕಲಕಲಧ್ವನಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಂಟಾಯಿತು. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ''ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನೀನು

ಹೀಗೆಯೇ ಜಯಶೀಲಳಾಗು'' ಎಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಈಶ್ವರನು ಮುಂದಿನ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹಾಡಿದನು.

ಮಹೇಶ್ವರ ಉವಾಚ –

ಜಯಸ್ವ ದೇವಿ ಗಾಯತ್ರಿ ಮಹಾಮಾಯೇ ಮಹಾಪ್ರಭೇ ॥೩೧॥

ಮಹಾದೇವಿ ಮಹಾಭಾಗೇ ಮಹಾಸತ್ವೇ ಮಹೋತ್ಸವೇ ।

ದಿವ್ಯಗಂಧಾನುಲಿಪ್ತಾಂಗಿ ದಿವ್ಯಸ್ರಗ್ದಾಮಭೂಷಿತೇ ॥೩೨॥

ಮಹೇಶ್ವರ – ಜಯಶೀಲಳಾಗು ದೇವಿ ಗಾಯತ್ರೀ, ಮಹಾಮಾಯೇ, ಮಹಾಪ್ರಭೇ, ಮಹಾದೇವಿ, ಮಹಾಭಾಗೇ, ಮಹಾಸತ್ವೇ, ಮಹೋತ್ಸವೇ, ದಿವ್ಯಗಂಧಾನುಲಿಪ್ತಾಂಗೀ, ದಿವ್ಯಮಾಲಾವಿಭೂಷಿತೇ.

ದೇವಮಾತರ್ನಮಸ್ತುಭ್ಯಮಕ್ಷರಸ್ಥೇ ಮಹೇಶ್ವರಿ ।

ತ್ರಿಲೋಕಸ್ಥೇ ತ್ರಿತತ್ವಸ್ಥೇ ತ್ರಿವಹ್ನಿಸ್ಥೇ ತ್ರಿಶೂಲಿನಿ ॥೩೩॥

ತ್ರಿನೇತ್ರೇ ಭೀಮವಕ್ತ್ರೇ ಚ ಭೀಮನೇತ್ರೇ ಭಯಾನಕೇ ।

ಕಮಲಾಸನಜೇ ದೇವಿ ಸರಸ್ವತಿ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥೩೪॥

ದೇವಮಾತೇ, ನಮಸ್ಕಾರಂ ಅಕ್ಷರಸ್ಥೇ, ಮಹೇಶ್ವರೀ, ತ್ರಿಲೋಕಸ್ಥೇ, ತ್ರಿತತ್ವಸ್ಥೇ, ತ್ರಿವಹ್ನಿಸ್ಥೇ, ತ್ರಿಶೂಲಿನೀ, ತ್ರಿನೇತ್ರೇ, ಭೀಮಮುಖಿಯೇ, ಭೀಮನೇತ್ರೇ, ಭಯಂಕರೇ, ಕಮಲಾಸನಜೇ, ದೇವಿ, ಸರಸ್ವತಿಯೇ ವಂದನಂ.

ನಮಃ ಪಂಕಜಪತ್ರಾಕ್ಷಿ ಮಹಾಮಾಯೇಽಮೃತಸ್ರವೇ ।

ಸರ್ವಗೇ ಸರ್ವಭೂತೇಶಿ ಸ್ವಾಹಾಕಾರೇ ಸ್ವಧೇಂಬಿಕೇ ॥೩೫॥

ವಂದನಂ ಪದ್ಮಪತ್ರಾಕ್ಷಿ, ಮಹಾಮಾಯೇ, ಅಮೃತಸ್ರವೇ, ಸರ್ವಗೇ, ಸರ್ವ-ಭೂತೇಶಿ, ಸ್ವಾಹಾಕಾರೇ, ಸ್ವಧೇಂಬಿಕೇ.

ಸಂಪೂರ್ಣೇ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಾಭೇ ಭಾಸ್ವರಾಂಗೇ ಭವೋದ್ಭವೇ ।

ಮಹಾವಿದ್ಯೇ ಮಹಾವೇದ್ಯೇ ಮಹಾದೈತ್ಯವಿನಾಶಿನಿ ॥೩೬॥

ಸಂಪೂರ್ಣೇ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಾಭೇ, ಭಾಸ್ವರಾಂಗೀ, ಭವೋದ್ಭವೇ, ಮಹಾವಿದ್ಯೇ, ಮಹಾವೇದ್ಯೇ, ಮಹಾದೈತ್ಯವಿನಾಶಿನೀ.

ಮಹಾಬುದ್ಧ್ಯುದ್ಭವೇ ದೇವಿ ವೀತಶೋಕೇ ಕಿರಾತಿನಿ ।
ತ್ವಂ ನೀತಿಸ್ತ್ವಂ ಮಹಾಭಾಗೇ ಗೀಸ್ತ್ವಂ ತ್ವಂ ಗೌಸ್ತ್ವಮಕ್ಷರಮ್ ॥೩೭॥

ಮಹಾಬುದ್ಧ್ಯುದ್ಭವೇ, ದೇವಿ, ವೀತಶೋಕೇ, ಕಿರಾತಿನೀ, ನೀತಿ ನೀನೇ, ಮಹಾಭಾಗೇ, ವಾಣಿ, ನೀನು ಗೋವು, ಅಕ್ಷರಳು.

ತ್ವಂ ಧೀಸ್ತ್ವಂ ಶ್ರೀಸ್ತ್ವಮೋಂಕಾರಸ್ತತ್ವೇ ಚಾಪಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಾ ।
ಸರ್ವಸತ್ವಹಿತೇ ದೇವಿ ನಮಸ್ತೇ ಪರಮೇಶ್ವರಿ ॥೩೮॥

ಓಂಕಾರವು, ಬುದ್ಧಿಯು, ಶ್ರೀಯೂ ನೀನೇ. ತತ್ವದೊಳಗೆ ಇರುವ ಸರ್ವಸತ್ವಹಿತೇ (ಸತ್ವ = ಪ್ರಾಣಿ,ಪ್ರಾಣ, ದ್ರವ್ಯ, ಉದ್ಯೋಗ), ದೇವಿ ವಂದನಂ ಪರಮೇಶ್ವರಿ.

ಇತ್ಯೇವಂ ಸಂಸ್ತುತಾ ದೇವೀ ಭವೇನ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಾ ।
ದೇವೈರಪಿ ಜಯೇತ್ಯುಚ್ಚೈರುಕ್ತಾ ಸಾ ಪರಮೇಶ್ವರೀ ॥೩೯॥

ಪರಮೇಷ್ಠಿಯಾದ ಈಶ್ವರನು ಹೀಗೆ ದೇವಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದನು. ದೇವತೆಗಳು ಆ ಪರಮೇಶ್ವರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ ಎಂದು ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದರು.

ಯಾವದಾಸ್ತೇ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರಸ್ತಾವದಂತರ್ಜಲಾದ್ಬಹಿಃ ।
ನಿಶ್ಚಕ್ರಾಮ ತತೋ ದೇವೀಂ ಕೃತಕೃತ್ಯಾಂ ದದರ್ಶ ಸಃ ॥೪೦॥

ಬ್ರಹ್ಮನು ನೀರೊಳಗಿನಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತಾಗ (ವೇತ್ರಾಸುರನಾಶ) ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಸಿರುವ ಆ ದೇವಿಯನ್ನು ಕಂಡನು.

ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವಕಾರ್ಯಂ ಚ ಸಿದ್ಧಂ ಮತ್ವಾ ಪಿತಾಮಹಃ ।
ಭವಿಷ್ಯಂ ಕಾರ್ಯಮುದ್ದಿಶ್ಯ ತತೋ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ ॥೪೧॥

ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ, ದೇವತೆಗಳ ಕಾರ್ಯವು ಸಿದ್ಧಿಸಿರುವುದನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಮುಂದಾಗಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದನು.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ –

ಇಯಂ ದೇವೀ ವರಾರೋಹಾ ಯಾತು ಶೈಲಂ ಹಿಮಾಲಯಮ್ ।
ತತ್ರ ಯೂಯಂ ಸುರಾಃ ಸರ್ವೇ ಗತ್ವಾನಂದತ ಮಾಚಿರಮ್ ॥೪೨॥

ಬ್ರಹ್ಮ – ಉತ್ತಮವನಿತೆಯಾದ ಈ ದೇವಿಯು ಹಿಮಾಲಯಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿ. ದೇವತೆಗಳಾದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆನಂದಪಡಿರಿ. ತಡ ಮಾಡಬೇಡಿ.

ನವಮ್ಯಾಂ ಚ ಸದಾ ಪೂಜ್ಯಾ ಇಯಂ ದೇವಿ ಸಮಾಧಿನಾ ।
ವರದಾ ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ ನ ಸಂಶಯಃ ॥೪೩॥

ಯಾವಾಗಲೂ ಈ ದೇವಿಯನ್ನು ನವಮಿಯ ದಿನ ನಿಯಮದಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಈಕೆಯು ಸರ್ವಲೋಕಗಳಿಗೂ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವವಳಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ನವಮ್ಯಾಂ ಯಸ್ತು ಪಿಷ್ಟಾಶೀ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಹಿ ಮಾನವಃ ।
ನಾರೀ ವಾ ತಸ್ಯ ಸಂಪನ್ನಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಮನೋಗತಮ್ ॥೪೪॥

ನವಮಿಯ ದಿನ, ಹೆಂಗಸಾಗಲೀ ಗಂಡಸಾಗಲೀ ಪಿಷ್ಟವನ್ನು ತಿಂದು ನಿಯಮದಿಂದಿದ್ದರೆ ಅವರ ಬಯಕೆಯು ಕೈಗೂಡುವುದು.

ಯಶ್ಚ ಸ್ವಯಂ ಸದಾ ಪ್ರಾತರಿದಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಪಠಿಷ್ಯತಿ ।
ತ್ವಯೇರಿತಂ ಮಹಾದೇವ ತಸ್ಯ ದೇವ್ಯಾ ಸಮಂ ಭವಾನ್ ।
ವರದೋ ದೇವ ಸರ್ವಾಸು ಆಪತ್ಸ್ವಭ್ಯುದ್ಧರೇತ್ಸ್ವಯಮ್ ॥೪೫॥

''ಮಹಾದೇವನೇ! ನೀನು ಹೇಳಿದ ಈ ದೇವಿಯ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೇಳುವವರಿಗೆ ದೇವಿಯ ಹಾಗೆ ನೀನೂ ವರವನ್ನು ಕೊಡು. ಅವರನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ತೊಂದರೆಗಳಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡು''.

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಭವಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪುನರ್ದೇವೀಂ ಸ ಚಾಬ್ರವೀತ್ ॥೪೬॥
ತ್ವಯಾ ದೇವಿ ಮಹಾಕಾರ್ಯಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಚಾನ್ಯದಸ್ತಿ ನಃ ।
ಭವಿಷ್ಯಂ ಮಹಿಷಾಖ್ಯಸ್ಯ ಅಸುರಸ್ಯ ವಿನಾಶನಮ್ ॥೪೭॥

ಹೀಗೆ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆ ದೇವಿಗೆ ಮತ್ತೆ ''ದೇವಿ! ನೀನು ನಮಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮಹಾಕಾರ್ಯವು ಬೇರೊಂದಿದೆ. ಮಹಿಷನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಅಸುರನ ಸಂಹಾರವು ಮುಂದೆ ನಿನ್ನಿಂದಾಗಬೇಕು'' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ತತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಶ್ಚ ಪಾರ್ಥಿವ ।
ಯಥಾಗತಂ ತತೋ ಜಗ್ಮುರ್ದೇವೀಂ ಸ್ಥಾಪ್ಯ ಹಿಮೇ ಗಿರೌ ॥೪೮॥

ರಾಜನೇ! ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳೂ ದೇವಿಯನ್ನು ಹಿಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು.

ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ನಂದಿತಾ ಯಸ್ಮಾತ್ತಸ್ಮಾನ್ನಂದಾಭವತ್ತು ಸಾ ॥೪೯॥

ದೇವತೆಗಳು ಕಾತ್ಯಾಯಿನೀದೇವಿಯನ್ನು ಹಿಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಆನಂದಿತಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ತಾವೂ ಆನಂದಿತರಾದುದರಿಂದ ಆ ನವಮಿಗೆ ನಂದಾ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು.

ಯಶ್ಚೇದಂ ಶೃಣುಯಾಜ್ಜನ್ಮ ದೇವ್ಯಾ ಯಶ್ಚ ಸ್ವಯಂ ಪಠೇತ್ ।
ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಪರಂ ನಿರ್ವಾಣಮೃಚ್ಛತಿ ॥೫೦॥

ಇತಿ ಶ್ರೀವರಾಹಪುರಾಣೇ ಆದಿಕೃತವೃತ್ತಾಂತೇ ಮಹಾತಪ ಉಪಾಖ್ಯಾನೇ
ದುರ್ಗಾದೇವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿರ್ನಾಮ ಅಷ್ಟವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ದೇವಿಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ಕೇಳುವವರೂ, ಹೇಳುವವರೂ, ಸರ್ವಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪರಮನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

* * * * *

ನವರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಪಠಿಸಬೇಕಾದ
ರಾತ್ರೀಸೂಕ್ತಮ್

ಋಗ್ವೇದ ಸಂಹಿತಾ : ಮಂಡಲ-೧೦, ಅಷ್ಟಕ-೮, ಸೂಕ್ತ-೧೨೭

ಆ ರಾತ್ರಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿವಂ ರಜಃ ಪಿತರಃಪ್ರಾಯು ಧಾಮಭಿಃ । ದಿವಃ ಸದಾಂಸಿ ಬೃಹತೀ ವಿ ತಿಷ್ಠ ಸ ಆ ತ್ವೇಷಂ ವರ್ತತೇ ತಮಃ ॥ ಯೇ ತೇ ರಾತ್ರಿ ನೃಚಕ್ಷಸೋ ಯುಕ್ತಾಸೋ ನವತಿರ್ನವ । ಅಶೀತಿಃಸಂತ್ವಷ್ಟಾ ಉತೋ ತೇ ಸಪ್ತ ಸಪ್ತತೀಃ ॥ ರಾತ್ರೀಂ ಪ್ರ ಪದ್ಯೇ ಜನನೀಂ ಸರ್ವಭೂತನಿವೇಶನೀಮ್ ॥ ಭದ್ರಾಂ ಭಗವತೀಂ ಕೃಷ್ಣಾಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಜಗತೋ ನಿಶಾಮ್ ॥ ಸಂವೇಶಿನೀಂ ಸಂಯಮಿನೀಂ ಗ್ರಹನಕ್ಷತ್ರಮಾಲಿನೀಮ್। ಪ್ರಪನ್ನೋಽಹಂ ಶಿವಾಂ ರಾತ್ರೀಂ ಭದ್ರೇ ಪಾರಮಶೀಮಹಿ ಭದ್ರೇ ಪಾರಮಶೀಮಹ್ಯೋಂ ನಮಃ ॥೧॥

ಸ್ತೋಷ್ಯಾಮಿ ಪ್ರಯತೋ ದೇವೀಂ ಶರಣ್ಯಾಂ ಬಹ್ವೃಚಪ್ರಿಯಾಮ್ । ಸಹಸ್ರಸಮ್ಮಿತಾಂ ದುರ್ಗಾಂ ಜಾತವೇದಸೇ ಸುನವಾಮ ಸೋಮಮ್ ॥ ಶಾಂತ್ಯರ್ಥಂ ತದ್ದ್ವಿಜಾತೀನಾಮೃಷಿಭಿಃ ಸೋಮಪಾಶ್ರಿತಾಃ । ಋಗ್ವೇದೇ ತ್ವಂ ಸಮುತ್ಪನ್ನಾಽರಾತೀಯತೋ ನಿ ದಹಾತಿ ವೇದಃ ॥ ಯೇ ತ್ವಾಂ ದೇವಿ ಪ್ರ ಪದ್ಯಂತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಹವ್ಯವಾಹನೀಮ್ । ಅವಿದ್ಯಾ ಬಹುವಿದ್ಯಾ ವಾ ಸ ನಃ ಪರ್ಷ ದತಿ ದುರ್ಗಾಣಿ ವಿಶ್ವಾ ॥ ಯೇ ಅಗ್ನಿ ವರ್ಣಾಂ ಶುಭಾಂ ಸೌಮ್ಯಾಂ ಕೀರ್ತಯಿಷ್ಯಂತಿ ಯೇ ದ್ವಿಜಾಃ । ತಾನ್ ತಾರಯತಿ ದುರ್ಗಾಣಿ ನಾವೇವ ಸಿಂಧುಂ ದುರಿತಾತ್ಯಗ್ನಿಃ ॥೨॥

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿ

ದುರ್ಗೇಷು ವಿಷಮೇ ಘೋರೇ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ರಿಪುಸಂಕಟೇ । ಅಗ್ನಿ ಚೋರನಿಪಾತೇಷು ದುಷ್ಟಗ್ರಹನಿವಾರಣೇ ॥ ದುರ್ಗೇಷು ವಿಷಮೇಷು ತ್ವಂ ಸಂಗ್ರಾಮೇಷು ವನೇಷು ಚ । ಮೋಹಯಿತ್ವಾ ಪ್ರ ಪದ್ಯಂತೇ ತೇಷಾಂ ಮೇ ಅಭಯಂ ಕುರು ತೇಷಾಂ ಮೇ ಅಭಯಂ ಕುರು ॥ ಕೇಶಿನೀಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಪಂಚಮೀತಿ ಚ ನಾಮ ಚ । ಸಾ ಮಾಂ ಸಮಾ ನಿಶಾ ದೇವೀ ಸರ್ವತಃ ಪರಿ ರಕ್ಷತು ಸರ್ವತಃ ಪರಿರಕ್ಷತ್ವೋನ್ನಮಃ ॥೩॥

ತಾಮಗ್ನಿವರ್ಣಾಂ ತಪಸಾ ಜ್ವಲಂತೀಂ ವೈರೋಚನೀಂ ಕರ್ಮಫಲೇಷು ಜುಷ್ಟಾಮ್ । ದುರ್ಗಾಂ ದೇವೀಂ ಶರಣಮಹಂಪ್ರಪದ್ಯೇಸುತರಸಿತರಸೇನಮಃ ಸುತರಸಿತರಸೇ ನಮಃ ॥ ದುರ್ಗಾದುರ್ಗೇಷು ಸ್ಥಾನೇಷು ಶಂ ನೋ ದೇವೀರಭಿಷ್ಟಯೇ । ಯ ಇಮಂ ದುರ್ಗಾಸ್ತವಂ ಪುಣ್ಯಂ ರಾತ್ರೌ ರಾತ್ರೌ ಸದಾ ಪಠೇತ್ ॥ ರಾತ್ರಿಃ ಕುಶಿಕಸೋಭರೋ ರಾತ್ರಿರ್ವಾ ಭಾರದ್ವಾಜೀ ರಾತ್ರಿಸ್ತವೋ ಗಾಯತ್ರೀ । ರಾತ್ರೀಸೂಕ್ತಂ ಜಪೇನ್ನಿತ್ಯಂ ತತ್ಕಾಲಮುಪಪದ್ಯತೇ ॥ ಉಲೂಕಯಾತುಂ ಶುಶುಲೂಕಯಾತುಂ ಜಹಿಶ್ವಯಾತುಮುತಕೋಕಯಾತುಮ್ । ಸುಪರ್ಣಯಾತುಮೃತಗೃಧ್ರಯಾತುಂ ದೃಷದೇವ ಪ್ರಮೃಣ ರಕ್ಷ ಇಂದ್ರ ॥ ಪಿಶಂಗಭೃಷ್ಟಿಮಂಭೃಣಂ ಪಿಶಾಚಿಮಿಂದ್ರ ಸಂಮೃಣ । ಸರ್ವಂ ರಕ್ಷೋ ನಿಬರ್ಹಯ ॥೪॥

ಹಿಮಸ್ಯತ್ವಾ ಜರಾಯುಣಾ ಶಾಲೇ ಪರಿವ್ಯಯಾಮಸಿ । ಉತ ಹ್ರದೋ ಹಿ ನೋ ಧಿಯೋಽಗ್ನಿರ್ದದಾತು ಭೇಷಜಮ್ ॥ ಶಿಶೀತ ಹ್ರದೋ ಹಿ ನೋ ಧಿಯೋಽಗ್ನಿರ್ದದಾತು ಭೇಷಜಮ್ । ಅಂತಿಕಾಮಗ್ನಿಮಜನಯದೂರ್ವಾತಃ

ಶಿಶುಲಾಗಮತ್ ॥ ಅಜಾತಪುತ್ರಪಕ್ಷಾಯಾ ಹೃದಯಂ ಮಮ ದೂಯತೇ । ವಿಪುಲಂ ವನಂ ಬಹ್ವಾಕಾಶಂ ಚರ ಜಾತವೇದಃ ಕಾಮಾಯ ॥ ಮಾಂ ಚ ರಕ್ಷ ಪುತ್ರಾಂಶ್ಚ ಶರಣಮಭೂತ್ತವ । ಪಿಂಗಾಕ್ಷ ಲೋಹಿತಗ್ರೀವ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥ ಅಸ್ಮಾನ್ನಿಬರ್ಹರಸ್ಯೇನಾಂ । ಸಾಗರಸ್ಯೋರ್ಮಯೋ ಯಥಾ । ಇಂದ್ರಃ ಕ್ಷತ್ರಂ ದದಾತು ವರುಣಮಭಿಷಿಂಚತು ॥ ಶತ್ರವೋ ನಿಧನಂ ಯಾಂತು ಜಯ ತ್ವಂ ಬೃಹ್ಮತೇಜಸಾ ॥೫॥

ಕಪಿಲಜಟೀಂಸರ್ವಭಕ್ಷಂ ಚಾಗ್ನಿಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೈವತಮ್ ॥ ವರುಣಂ ಚ ವಶಾಮ್ಯಗ್ರೇ ಮಮ ಪುತ್ರಾಂಶ್ಚ ರಕ್ಷತು ಮಮ । ಪುತ್ರಾಂಶ್ಚ ರಕ್ಷತ್ವೋನ್ನಮಃ ॥ ಸಾಗ್ರಂ ವರ್ಷಶತಂ ಜೀವ ಪಿಬ ಖಾದ ಚ ಮೋದ ಚ । ದುಃಖಿತಾಂಶ್ಚ ದ್ವಿಜಾಂಶ್ಚೈವ ಪ್ರಜಾಂ ಚ ಪಶು ಪಾಲಯ ॥ ಯವದಾದಿತ್ಯಸ್ತಪತಿ ಯಾವದ್ಭ್ರಾಜತಿ ಚಂದ್ರಮಾಃ । ಯಾವದ್ವಾಯುಃ ಪ್ಲವಾಯತಿ ತಾವಜ್ಜೀವ ಜಯಾ ಜಯ ॥ ಯೇನ ಕೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣಕೋಹಿ ನಾಮನುಜೀವತಿ । ಪರೇಷಾಮುಪಕಾರಾರ್ಥಂ ಯಜ್ಜೀವತಿ ಸ ಜೀವತಿ । ಏತಾಂ ವೈಶ್ವಾನರೀಂ ಸರ್ವದೇವಾನ್ನಮೋಽಸ್ತು ತೆ ॥ ನ ಚೋರಭಯಂ ನ ಚ ಸರ್ಪಭಯಂ ನ ಚ ವ್ಯಾಘ್ರಭಯಂ ನ ಚ ಮೃತ್ಯುಭಯಮ್ । ಯಸ್ಯಾಪಮೃತ್ಯುರ್ನ ಚ ಮೃತ್ಯುಃ ಸರ್ವಂ ಲಭತೇ ಸರ್ವಂ ಜಯತೇ ॥೬॥

॥ ಇತಿ ರಾತ್ರಿಸೂಕ್ತಂ ಸಂಪೂರ್ಣಮ್ ॥

ದುರ್ಗಾ ಸೂಕ್ತಂ

ಜಾತವೇದಸೇ ಸುನವಾಮ ಸೋಮ ಮರಾತೀಯತೋ ನಿದಹಾತಿ ವೇದಃ। ಸ ನಃ ಷರ್ಷದತಿ ದುರ್ಗಾಣಿ ವಿಶ್ವಾ ನಾವೇವ ಸಿಂಧುಂ ದುರಿತಾಽತ್ಯಗ್ನಿಃ।

ತಾಮಗ್ನಿವರ್ಣಾಂ ತಪಸಾ ಜ್ವಲಂತೀಂ ವೈರೋಚನೀಂ ಕರ್ಮಫಲೇಷು ಜುಷ್ಟಾಮ್ । ದುರ್ಗಾಂ ದೇವಿಂಗ್ಂ ಶರಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಸುತರಸಿ ತರಸೇ ನಮಃ।

ಅಗ್ನೇ ತ್ವಂ ಪಾರಯಾ ನವ್ಯೋ ಅಸ್ಮಾನ್ಥ್ಸ್ವಸ್ತಿಭಿರತಿ ದುರ್ಗಾಣಿ ವಿಶ್ವಾ। ಪೂಶ್ಚ ಪೃಥ್ವೀ ಬಹುಲಾ ನ ಉರ್ವೀ ಭವಾ ತೋಕಾಯ ತನಯಾಯ ಶಂಯೋಃ।

ವಿಶ್ವಾನಿ ನೋ ದುರ್ಗಹಾ ಜಾತವೇದಂ-ಸ್ಸಿಂಧುಂ ನ ನಾವಾ ದುರಿತಾಽತಿ-ಪರ್ ಷಿ । ಅಗ್ನೇ ಅತ್ರಿವನ್ ಮನಸಾ ಗೃಣಾನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಬೋಧ್ಯವಿತಾ ತನೂನಾಮ್ ।

ಪೃತನಾ ಜಿತಗ್ಂ ಸಹಮಾನ-ಮುಗ್ರಮಗ್ನಿಗ್ಂ ಹುವೇಮ ಪರಮಾಥ್ಸಧಸ್ಥಾತ್। ಸನಃ ಪರ್ಷದತಿ ದುರ್ಗಾಣಿ ವಿಶ್ವಾ ಕ್ಷಾಮದ್ದೇವೋ ಅತಿದುರಿತಾಽತ್ಯಗ್ನಿಃ।

ಪ್ರತ್ನೋಷಿ ಕಮೀಡ್ಯೋ ಅಧ್ವರೇಷು ಸನಾಚ್ಚಹೋತಾ ನವ್ಯಶ್ಚಸತ್ಸಿ। ಸ್ವಾಂ ಚಾಗ್ನೇ ತನುವಂ ಪಿಪ್ರಯಸ್ವಾಸ್ಮಭ್ಯಂ ಚ ಸೌಭಗಮಾಯಜಸ್ವ।

ಗೋಭಿರ್ಜುಷ್ಟಮಯುಜೋ ನಿಷಿಕ್ತಂ ತವೇಂದ್ರ ವಿಷ್ಣೋರನುಸಂಚರೇಮ। ನಾಕಸ್ಯ ಪೃಷ್ಠ ಮಭಿ ಸಂವಸಾನೋ ವೈಷ್ಣವೀಂ ಲೋಕ ಇಹ ಮಾದಯಂತಾಮ್ ॥

* * * *

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿಯ ಅಡುಗೆಗಳು

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮೀಹಬ್ಬದ ಅಡುಗೆಗಳು

2 ಕೋಸಂಬರಿ, 2 ಪಲ್ಯಗಳು, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಬೋಂಡ, ಪುಳಿಯೋಗರೆ, ಲಾಡು, ಸಜ್ಜಪ್ಪ, ಗುಡಾನ್ನ, ಕಡಲೇಬೇಳೆ ಪಾಯಸ

ಯಸ್ಸರ್ವಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಃ ಸರ್ವದೋಷವಿವರ್ಜಿತಃ ।
ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತ ಏವಾಲಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಮೇ ಪರಮಃ ಸುಹೃತ್ ॥
ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸಾತ್ಮಕ-
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ, ಪ್ರೀತೋ ವರದೋ ಭವತು ॥
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಅಚ್ಯುತಾನಂತಗೋವಿಂದೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ॥

॥ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

* * * *

ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮೀ ಎಂಬ ಈ ಕೃತಿಯು ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತರಾದ ಹನುಮದ್ಭೀಮಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತರಾದ ರಾಮಕೃಷ್ಣವೇದವ್ಯಾಸರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಹಯಗ್ರೀವದೇವರ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ.

* * * *

ಮಮ ಸ್ವಾಮೀ ಹರಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪತಿರೇವ ಚ

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ),

ಗಿರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 085